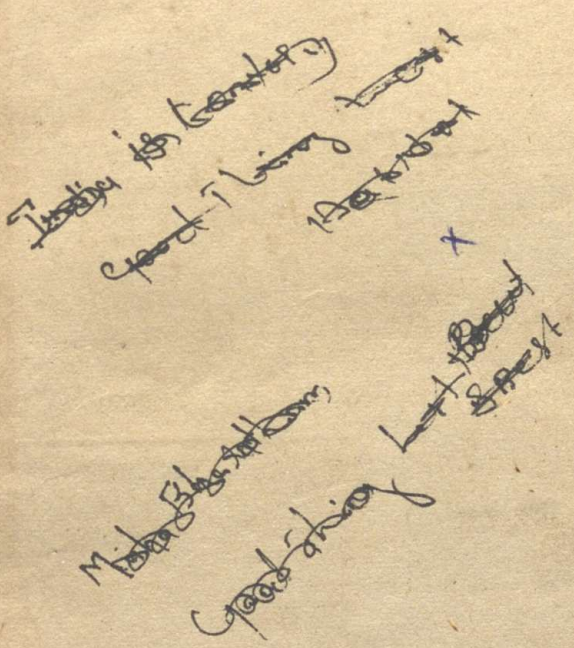
No 11746

1280

ഭാഷാഭാരതം

(വാല്യം നാല്)

ഭീഷ്മപർവ്വം
ദ്രോണപർവ്വം

M200

(Malayalam)

BHASHABHARATAM

Vol. IV

Translated by

KUNJUKUTTAN TAMPURAN

First Published 1906

Reprinted 1955

Printed at

Vallathol Printing & Publishing House

Trichur

Price Rs. 14.00

Published by

K. K. THAMPAN

Distributors:

NATIONAL BOOK STALL

Kottayam Kerala State India

ഭാഷാഭാരതം

(വൃത്താനുവൃത്തവിവർത്തനം)

No 11746

വിവർത്തകൻ

കൊട്ടങ്ങല്ലൂർ കുഞ്ഞുകുട്ടൻ തമ്പുരാൻ

വിതരണം

നാഷനൽ ബുക്ക് സ്റ്റാൾ

കോട്ടയം

വില ക. 14.00

ഭാഷാഭാരതം

വാല്യം			
i	ആദി–സഭാപർവ്വങ്ങൾ	14	00
ii	ആരണ്യപർവ്വം	12	00
iii	വിരാട–ഉദ്യോഗപർവ്വങ്ങൾ	10	00
iv	ഭീഷ്മ–ദ്രോണപർവ്വങ്ങൾ	14	00
v	കർണ്ണ–ശല്യ–സൗപ്തിക–സ്ത്രീ പർവ്വങ്ങൾ	10	00
vi	ശാന്തിപർവ്വം	14	00
vii	അനുശാസന–അശ്വമേധ – ആശ്രമവാസിക–മൗസല–മഹാപ്രസ്ഥാനിക–സ്വർഗ്ഗാരോഹണ പർവ്വങ്ങൾ	12	00
viii	ഹരിവംശം–വിഷ്ണു–ഭവിഷ്യൽ പർവ്വങ്ങൾ	14	00
8	വാല്യങ്ങൾക്കും കൂടി	100	00

R 894.8121
M89A.812
KUN-B

ഭീഷ്മ-ദ്രോണപർവ്വം

വിഷയാനുക്രമണിക

അദ്ധ്യായം	വിഷയം	പേജ്
	ജംബുഖണ്ഡനിർമ്മാണപർവ്വം	
1.	സൈന്യശിക്ഷണം	1-3
2.	ശ്രീവേദവ്യാസദർശനം	4
3.	നിമിത്താഖ്യാനം	6
4.	ഭൌമവർണ്ണകഥനം	13
5	സുദർശനദ്വീപവർണ്ണനം	15
6.	ഭൂമ്യാദിപരിണാമവിവരണം	16
7.	മാല്യവദ്വർണ്ണനം	21
8.	ധൃതരാഷ്ട്രവാക്യം	23
9.	ഭാരതീയനദീ ദേശാദികഥനം	25
10.	ആയുർന്നിരൂപണം	31
	ഭൂമിപർവ്വം	32-39
11.	ശാകദ്വീപവർണ്ണനം	32
12.	ഉത്തരദ്വീപാദിസംസ്ഥാനവർണ്ണനം	35
	ഭഗവൽഗീതാപർവ്വം	39-124
13.	ഭീഷ്മമൃത്യുശ്രവണം	39
14.	ധൃതരാഷ്ട്രപ്രശ്നം	45
15.	ദുര്യോധനദുശ്ശാസനസംവാദം	46
16.	സൈന്യവർണ്ണനം	47
17.	സൈന്യവർണ്ണനം	49
18.	സൈന്യവർണ്ണനം	52
19.	പാണ്ഡവസൈന്യവ്യൂഹം	54
20.	സൈന്യവർണ്ണനം	57

അദ്ധ്യായം	വിഷയം	പേജ്
21.	യുധിഷ്ഠിരാർജ്ജുനസംവാദം	60
22.	ശ്രീകൃഷ്ണാർജ്ജുനസംവാദം	61
23.	ദുർഗ്ഗാസ്തോത്രം	63
24.	ധൃതരാഷ്ട്രസഞ്ജയസംവാദം	64
25.	ശ്രീകൃഷ്ണാർജ്ജുനസംവാദം	67
26.	സാംഖ്യയോഗം	71
27.	കർമ്മയോഗം	77
28.	ജ്ഞാനകർമ്മവിഭാഗയോഗം	80
29.	സന്ന്യാസയോഗം	83
30.	ആത്മസംയമയോഗം	85
31.	ജ്ഞാനയോഗം	89
32.	താരകബ്രഹ്മയോഗം	91
33.	രാജവിദ്യാ രാജഗുഹ്യയോഗം	94
34.	വിഭൂതിയോഗം	96
35.	വിശ്വരൂപദർശനയോഗം	99
36.	ഭക്തിയോഗം	106
37.	ക്ഷേത്രക്ഷേത്രജ്ഞ വിഭാഗയോഗം	108
38.	ഗുണത്രയവിഭാഗയോഗം	111
39.	പുരുഷോത്തമയോഗം	112
40.	ദൈവാസുരസമ്പദ്വിഭാഗയോഗം	115
41.	ശ്രദ്ധാത്രയവിഭാഗയോഗം	117
42.	മോക്ഷസന്ന്യാസയോഗം	119
	ഭീഷ്മവധപർവ്വം	125–451
43.	ഭീഷ്മാദിബഹുമാനനം	125
44.	യുദ്ധാരംഭം	135
45.	ദ്വന്ദ്വയുദ്ധം	137
46.	സങ്കുലയുദ്ധം	143
47.	ശ്വേതയുദ്ധം	147
48.	ശ്വേതവധം	152

അദ്ധ്യായം	വിഷയം	പേജ്
49.	ശംഖയുദ്ധം (ഒന്നാംദിവസത്തെ യുദ്ധാവസാനം)	160
50.	ക്രൌഞ്ചവ്യൂഹനിർമ്മാണം	164
51.	കൌരവസൈന്യവ്യൂഹരചന	168
52.	ഭീഷ്മാർജ്ജുനയുദ്ധം	170
53.	ധൃഷ്ടദ്യുമ്നദ്രോണയുദ്ധം	176
54.	കലിംഗരാജവധം	179
55.	രണ്ടാംദിവസത്തെ യുദ്ധാവസാനം	187
56.	മൂന്നാംദിവസത്തെ ഗരുഡാർദ്ധചന്ദ്രവ്യൂഹരചന	190
57.	മൂന്നാംദിവസത്തെ സങ്കുലയുദ്ധം	192
58.	മൂന്നാംദിവസത്തെ ഭീഷ്മദുര്യോധനസംവാദം	195
59.	മൂന്നാംദിവസത്തെ യുദ്ധാവസാനം	198
60.	ഭീഷ്മാർജ്ജുനയുദ്ധം	213
61.	നാലാംദിവസം സാംയമനിപുത്രവധം	217
62.	നാലാംദിവസത്തെ ഭീമയുദ്ധം	220
63.	സാത്യകി ഭൂരിശ്രവസ്സുമാഗമം	224
64.	നാലാംദിവസത്തെ യുദ്ധാവസാനം	227
65.	വിശേഷാഖ്യാനം	233
66.	വിശേഷാഖ്യാനം	239
67.	വിശേഷാഖ്യാനം	242
68.	വിശേഷാഖ്യാനം	244
69.	അഞ്ചാംദിവസത്തെ യുദ്ധാരംഭം	245
70.	സങ്കുലയുദ്ധം	248
71	സങ്കുലയുദ്ധം	250
72.	ഭീഷ്മപരാക്രമം	253
73.	ദ്വന്ദ്വയുദ്ധം	256
74.	അഞ്ചാംദിവസത്തെ യുദ്ധാവസാനം	259
75.	ആറാംദിവസത്തെ യുദ്ധാരംഭം	262
76.	ധൃതരാഷ്ട്രചിന്ത	264
77.	ദ്രോണപരാക്രമം	266

അദ്ധ്യായം	വിഷയം	പേജ്
78.	സങ്കുലയുദ്ധം	272
79.	ആറാംദിവസത്തെ യുദ്ധാവസാനം	275
80.	ഭീഷ്മദുര്യോധനസംവാദം	279
81.	ഏഴാംദിവസത്തെ യുദ്ധാരംഭം	282
82.	ദൈരഥം	285
83.	ദ്വന്ദ്വയുദ്ധം	289
84.	സുശർമ്മാർജ്ജുനസമാഗമം	293
85.	ചിത്രസേനരഥഭംഗം	297
86.	ഏഴാംദിവസത്തെ യുദ്ധാവസാനം	302
87.	എട്ടാംദിവസത്തെ യുദ്ധാരംഭം	307
88.	ആദിത്യകേതുപ്രഭൃതിവധം	310
89.	എട്ടാംദിവസത്തെ സങ്കുലയുദ്ധം	313
90.	ഇരാവാന്റെ വധം	316
91.	ഘടോൽക്കചയുദ്ധം	322
92.	ഘടോൽക്കചയുദ്ധം	325
93.	സങ്കുലയുദ്ധം	328
94.	ഘടോൽക്കചമായായുദ്ധം	331
95.	ഭഗദത്തയുദ്ധം	331
96.	എട്ടാംദിവസത്തെ യുദ്ധാവസാനം	340
97.	ദുര്യോധനവാക്യം	346
98.	ഭീഷ്മദുര്യോധനസംവാദം	349
99.	പരസ്പരവ്യൂഹരചന (ഉൽപ്പാതദർശനം)	350
100.	അലംബുസാഭിമന്യുസമാഗമം	355
101.	അലംബുസാഭിമന്യുയുദ്ധം	358
102.	ഭീമപരാക്രമം	363
103.	സങ്കുലയുദ്ധം	366
104.	സാത്യകിയുദ്ധം	369
205.	ശല്യയുധിഷ്ഠിരസംവാദം	372
106.	ഒമ്പതാംദിവസത്തെ യുദ്ധാവസാനം	374

അദ്ധ്യായം	വിഷയം	പേജ്
107.	ഒമ്പതാംദിവസത്തെ യുദ്ധാവസാനത്തിനുമേൽ മന്ത്രാലോചന	380
108.	ഭീഷ്മശിഖണ്ഡിസമാഗമം	388
109.	ഭീഷ്മദുര്യോധനസംവാദം	393
110.	അർജ്ജുനദുശ്ശാസനസമാഗമം	396
111.	ദ്വന്ദ്വയുദ്ധം	399
112.	ദ്രോണാശ്വത്ഥാമസംവാദം	403
113.	ഭീമപരാക്രമം	406
114.	ഭീമാർജ്ജുനപരാക്രമം	410
115.	ഭീഷ്മോപദേശം	413
116.	സങ്കുലയുദ്ധം	416
117.	സങ്കുലയുദ്ധം	422
118.	ഭീഷ്മപരാക്രമം	426
119.	ഭീഷ്മനിപാതം	430
120.	ഭീഷ്മോപധാനദാനം	435
121.	ദുര്യോധനനോട് ഭീഷ്മവാക്യം	444
122.	ഭീഷ്മകർണ്ണസംവാദം	448

ദ്രോണപർവ്വം

	ദ്രോണാഭിഷേകപർവ്വം	1_50
1.	ധൃതരാഷ്ട്രപ്രശ്നം	1_5
2.	കർണ്ണനിര്യ്യാണം	5
3.	കർണ്ണവാക്യം	10
4.	കർണ്ണാശ്വാസനം	12
5.	കർണ്ണവാക്യം	14
6.	ദുര്യോധനപ്രോത്സാഹനം.	16
7.	ദ്രോണപരാക്രമം	17

അദ്ധ്യായം	വിഷയം	പേജ്
8.	ദ്രോണവധശ്രവണം	21
9.	ധൃതരാഷ്ട്രശോകം	24
10.	ധൃതരാഷ്ട്രവാക്യം	27
11.	ധൃതരാഷ്ട്രവിലാപം	33
12.	ദ്രോണവരദാനം	37
13.	യുധിഷ്ഠിരഗ്രഹണപ്രതിജ്ഞ	39
14.	അഭിമന്യുപരാക്രമം	41
15.	ശല്യാപയാനം	47
16.	അർജ്ജുനവിജയം	50
	സംശപ്തകവധപർവ്വം	45–111
17.	ധനഞ്ജയയാനം	54
18.	സുധന്വവധം	58
19.	അർജ്ജുനയുദ്ധം	60
20.	സങ്കുലയുദ്ധം	63
21.	ദ്രോണയുദ്ധം	68
22.	ദ്രോണയുദ്ധം	72
23.	ധ്വജാദികഥനം	75
24.	ധൃതരാഷ്ട്രവാക്യം	81
25.	ദണ്ഡയുദ്ധം	83
26.	ഭഗദത്തയുദ്ധം	87
27.	സംശപ്തകവധം	92
28.	ഭഗദത്തയുദ്ധം	94
29.	ഭഗദത്തവധം	97
30.	ശകുനിപലായനം	100
31.	നീലവധം	103
32.	സങ്കുലയുദ്ധം	105
33.	ചക്രവ്യൂഹനിർമ്മാണപരാമർശം	111
34.	ചക്രവ്യൂഹനിർമ്മാണം	114
35.	അഭിമന്യുപ്രതിജ്ഞ	116

അദ്ധ്യായം	വിഷയം	പേജ്
36.	അഭിമന്യുപരാക്രമം	118
37.	അഭിമന്യുപരാക്രമം	122
38.	അഭിമന്യുപരാക്രമം	124
39.	ദുശ്ശാസനയുദ്ധം	126
40.	ദുശ്ശാസനകർണ്ണപരാജയം	129
41.	അഭിമന്യുപരാക്രമം	131
42	ജയദ്രഥയുദ്ധം	133
43.	ജയദ്രഥയുദ്ധം	135
44.	അഭിമന്യുപരാക്രമം	137
45.	ദുര്യോധനപരാജയം	138
46.	ക്രാഥപുത്രവധം	140
47.	ബൃഹൽബ്ബലവധം	143
48.	അഭിമന്യുയുദ്ധം	144
49.	അഭിമന്യുവധം	148
50.	സമരഭൂമിവർണ്ണനം	150
51.	യുധിഷ്ഠിരവിലാപം	153
52.	ശോകാപരോദനം	154
53.	മൃത്യുല്പത്തികഥനം	158
54.	മൃത്യുപ്രജാപതിസംവാദം	160
55.	ഷോഡശരാജകം മരുത്തൻ	165
56.	ഷോഡശരാജകം 2. സുഹോത്രൻ	169
57.	ഷോഡശരാജകം 3. പൌരവൻ	170
58.	ഷോഡശരാജകം 4. ശിബി	171
59.	ഷോഡശരാജകം 5. ശ്രീരാമൻ.	172
60.	ഷോഡശരാജകം 6. ഭഗീരഥൻ	174
61.	ഷോഡശരാജകം 7. ദിലീപൻ	175
62.	ഷോഡശരാജകം 8. മാന്ധാതാവ്	176
63.	ഷോഡശരാജകം 9. യയാതി	178
64.	ഷോഡശരാജകം 10. അംബരീഷൻ	179

അദ്ധ്യായം	വിഷയം	പേജ്
65.	ഷോഡശരാജകം 11. ശശബിന്ദു	180
66.	ഷോഡശരാജകം 12. ഗയൻ	181
67.	ഷോഡശരാജകം 13. രന്തിദേവൻ	183
68.	ഷോഡശരാജകം (14) ഭരതൻ	184
69.	ഷോഡശരാജകം (15) പൃഥു	186
70.	ഷോഡശരാജകം (16) പരശുരാമൻ	189
71.	ഷോഡശരാജകം	190
	പ്രതിജ്ഞാപർവ്വം	192-490
72.	അർജ്ജുനകോപം	192
73.	അർജ്ജുനപ്രതിജ്ഞ	199
74.	ജയദ്രഥശപഥാസനം	202
75.	കൃഷ്ണവാക്യം	205
76.	അർജ്ജുനവാക്യം	207
77.	സുഭദ്രാശപഥാസനം	210
78.	സുഭദ്രാവാക്യം	212
79.	കൃഷ്ണദാരുകസംഭാഷണം	215
80.	അർജ്ജുനസപത്നദർശനം	218
81.	പാശുപതാസ്ത്രപ്രാപ്തി	223
82.	യുധിഷ്ഠിരന്റെ ഒരുക്കം	225
83.	കൃഷ്ണവാക്യം	227
84.	അർജ്ജുനവാക്യം	229
85.	ധൃതരാഷ്ട്രാനുതാപം	232
86.	സഞ്ജയവാക്യം	236
87.	കൌരവവ്യൂഹനിർമ്മാണം	238
88.	അർജ്ജുനപ്രവേശം	240
89.	അർജ്ജുനയുദ്ധം	242
90.	ദുശ്ശാസനസൈന്യപരാഭവം	245
91.	ദ്രോണാതിക്രമണം	247
92.	ശ്രുതായുധകാംബോജവധം	251

അദ്ധ്യായം	വിഷയം	പേജ്
93.	അംബഷ്ഠവധം	256
94.	ദുര്യോധനകവചബന്ധം	261
95.	സങ്കുലയുദ്ധം	267
96.	സങ്കുലയുദ്ധം	271
97.	സങ്കുലയുദ്ധം	273
98.	ദ്രോണസാത്യകിയുദ്ധം	275
99.	വാജിവാനരരോനിർമ്മാണം	279
100.	സൈന്യവിസ്മയം	284
101.	ദുര്യോധനാഗമനം	286
102.	ദുര്യോധനശപഥവാക്യം	289
103.	ദുര്യോധനപരാജയം	292
104.	സങ്കുലയുദ്ധം	296
105.	ധ്വജവർണ്ണനം	298
106.	യുധിഷ്ഠിരാപയാനം	301
107.	സാത്യകിയുദ്ധം	305
108.	അലംബുസപരാജയം	307
109.	അലംബുസവധം	311
110.	യുധിഷ്ഠിരവാക്യം	313
111.	യുധിഷ്ഠിരവാക്യം	321
112.	സാത്യകിപ്രവേശം	324
113.	സാത്യകിപ്രവേശം (ദ്രോണഭോജാതിക്രമണം)	330
114.	കൃതവർമ്മപരാക്രമം	335
115.	ജലസന്ധവധം	342
116.	കൃതവർമ്മപരാജയം	346
117.	സാത്യകിപരാക്രമം	349
118.	സുദർശനവധം	352
119.	യവനപരാജയം	355
120.	സാത്യകിപ്രവേശം (ദുര്യോധനാദിയുദ്ധം)	359
121.	സാത്യകിപ്രവേശം (പാഷാണയോധിവധം)	362

അദ്ധ്യായം	വിഷയം	പേജ്
122.	ദ്രോണപരാക്രമം	366
123.	ദുശ്ശാസനപരാജയം	371
124.	സങ്കുലയുദ്ധം	374
125.	ദ്രോണപരാക്രമം	377
126.	യുധിഷ്ഠിരചിന്ത	382
127.	ഭീമപരാക്രമം	386
128.	യുധിഷ്ഠിരഹർഷം	391
129.	കർണ്ണപരാജയം	395
130.	ദുര്യോധനയുദ്ധം	398
131.	കർണ്ണപരാജയം	401
132.	ഭീമകർണ്ണയുദ്ധം	403
133.	ഭീമകർണ്ണയുദ്ധം	406
134.	ദുർമ്മുഖവധം (കർണ്ണാപയാനം)	412
135.	ഭീമപരാക്രമം	414
136.	ഭീമയുദ്ധം	417
137.	ഭീമയുദ്ധം	420
138.	ഭീമകർണ്ണയുദ്ധം	424
139.	ഭീമകർണ്ണയുദ്ധം	426
140.	അലംബുസവധം	434
141.	സാത്യകൃജ്ജുനസന്ദർശനം	437
142.	ഭൂരിശ്രവസ്സിന്റെ ബാഹുച്ഛേദനം	440
143.	ഭൂരിശ്രവോവധം	445
144.	സാത്യകി പ്രശംസ	451
145.	സങ്കുലയുദ്ധം	453
146.	ജയദ്രഥവധം	460
147.	കർണ്ണസാത്യകിയുദ്ധം	470
148.	യുദ്ധഭൂമിദർശനം	477
149.	യുധിഷ്ഠിരഹർഷം	483
150.	ദുര്യോധനാനുതാപം	485

അദ്ധ്യായം	വിഷയം	പേജ്
151.	ദ്രോണവാക്യം	487
152.	വീണ്ടും യുദ്ധാരംഭം	490
	ഘടോൽക്കചവധപർവ്വം	493–621
153.	ദുര്യോധനപരാഭവം	493
154.	ദ്രോണയുദ്ധം	496
155.	ഭീമപരാക്രമം	499
156.	അശ്വത്ഥാമായുദ്ധം	502
157.	ദ്രോണയുധിഷ്ഠിരപർവം	516
158.	കൃപകർണ്ണവാക്യം	519
159.	ദുര്യോധനവാക്യം	529
160	അശ്വത്ഥാമപരാക്രമം	532
161.	സങ്കുലയുദ്ധം	537
162.	രാത്രിയുദ്ധം (സോമദത്തവധം)	538
163.	ദീപോദ്യോതനം	542
164.	സങ്കുലയുദ്ധം	547
165.	യുധിഷ്ഠിരാപയാനം	549
166.	ദുര്യോധനാപയാനം	552
167.	സഹദേവോപയാനം	557
168.	അലംബുസപരാഭവം	559
169.	ശതാനീകാദിയുദ്ധം	561
170.	സങ്കുലയുദ്ധം	564
171.	സങ്കുലയുദ്ധം	568
172.	സങ്കുലയുദ്ധം	573
173.	സങ്കുലയുദ്ധം	578
174.	ഘടോൽക്കചയാനം	579
175.	അലംബുസവധം	584
176.	കർണ്ണഘടോൽക്കചയുദ്ധം	588
177.	അലായുധയുദ്ധം	595
178.	അലായുധയുദ്ധം	597

അദ്ധ്യായം	വിഷയം	പേജ്
179.	അലായുധവധം	601
180.	ഘടോൽക്കചവധം	604
181.	കൃഷ്ണഹർഷം	612
182.	കൃഷ്ണവാക്യം	615
183.	കൃഷ്ണവാക്യം	617
184.	വ്യാസവാക്യം	621
	ദ്രോണവധപർവം	626–659
185.	സൈന്യനിദ്ര	626
186.	സൈന്യദ്വൈധീകരണം	631
187.	സങ്കുലയുദ്ധം	634
188.	സങ്കുലയുദ്ധം	638
189.	സങ്കുലയുദ്ധം	642
190.	സങ്കുലയുദ്ധം	646
191.	യുധിഷ്ഠിരാസത്യവാക്യം	651
192.	ദ്രോണധൃഷ്ടദ്യുമ്നയുദ്ധം	655
193.	ദ്രോണവധം	659
	നാരായണാസ്ത്രമോക്ഷപർവം	665–720
194.	അശ്വത്ഥാമക്രോധം	665
195.	അശ്വത്ഥാമക്രോധം (ധൃതരാഷ്ട്രപ്രശ്നം)	670
196.	അശ്വത്ഥാമക്രോധം	671
197.	അർജ്ജുനവാക്യം	675
198.	ധൃഷ്ടദ്യുമ്നവാക്യം	679
199.	ധൃഷ്ടദ്യുമ്നസാത്യകിക്രോധം	682
200.	പാണ്ഡവസൈന്യാസ്ത്രത്യാഗം	687
201.	അശ്വത്ഥാമപരാക്രമം	691
202.	വ്യാസവാക്യം	701
203.	ശതരുദ്രീയം	709
204.	ദ്രോണപർവ്വഫലശ്രുതി	720

ഭാഷാഭാരതം

ഭീഷ്മപർവ്വം

ഹരിഃ ശ്രീ ഗണപതയേ നമഃ അവിഘ്നമസ്തു.

ജാംബൂഖണ്ഡനിർമ്മാണപർവ്വം.

നാരായണന്തന്നെയും സാക്ഷാൽ നരനാം നരന്തന്നെയുമേ
സരസ്വതീദേവിയേയും നമിച്ചു ജയമോതുക.

1. സൈന്യശിക്ഷണം.

ജനമേജയൻ പറഞ്ഞു.

കുരുപാണ്ഡവപാഞ്ചാലവീരർ പോർചെയ്തതെങ്ങിനേ
നാനാദേശത്തിങ്കൽനിന്നു വന്ന വന്പുള്ള മന്നരും. 1

വൈശമ്പായനൻ പറഞ്ഞു.

കേട്ടാലും പൃഥിവീപാല! കുരുപാണ്ഡവസോമകർ
കുരുക്ഷേത്രം തപഃക്ഷേത്രം പുക്കു പോർചെയ്ത മാതിരി. 2
കുരുക്ഷേത്രത്തിറങ്ങീട്ടാപ്പാണ്ഡുപാഞ്ചാലവീരരും
കുരുക്കളെത്തമ്മിൽ വെൽവാൻ മുതിർന്നിതു മഹാബലർ. 3
വേദാധ്യയനമാണ്ടുള്ളോരേവരും രണദക്ഷിണർ
പോരിൽജ്ജയം നിനയ്ക്കുന്നോർ പടയോടൊത്തെതിർത്തവർ. 4
ധാർത്തരാഷ്ട്രന്റെ സൈന്യത്തിൻ നേരേ ദൃഷ്ടദ്യുമ്നാമവർ
പ്രാങ്മുഖന്മാർ പടിഞ്ഞാറെഭ്ഭാഗം നിന്നു സസൈന്യരായ്. 5

സമന്തപഞ്ചകംവിട്ടു കുടാരങ്ങളസംഖ്യമേ
വിധിയാംമട്ടു തീർപ്പിച്ചു കുന്തിപുത്രൻ യുധിഷ്ഠിരൻ. 6
ബാലരും വൃദ്ധരും ശേഷിച്ചുഴിയൊട്ടുക്കു ശൂന്യമായ്
ആനതേരാളുകതിരയിവയില്ലാത്തവണ്ണമേ. 7
ജംബൂദ്വീപിൽസ്സൂര്യരശ്മിതട്ടുന്നതെവിടംവരേ
അവിടുന്നൊക്കെയും വന്നു ബഹുപാർത്ഥിവസത്തമ! 8
സർവ്വജാതിയുമൊന്നിച്ചു ബഹുയോജന മണ്ഡലം
ചുറ്റിക്കൂടീ നാടുപുഴകാടുമാടിവയെങ്ങുമേ. 9
യുധിഷ്ഠിരനവക്കെല്ലാവക്കുമേ പുരുഷർഷഭ!
പുറത്തുള്ളോക്കുമേ നല്ലീ ഭക്ഷ്യം ഭോജ്യവുമുത്തമം. 10
യുധിഷ്ഠിരനവക്കെല്ലാം രാത്രിയ്ക്കുപലമെത്തിയും
ഏവം കണ്ടാലറിയണം പാണ്ഡവപ്പുകിലെന്നതാൻ. 11
അടയാളങ്ങളേവക്കും പേരും ക്ഷ്വേണമുദ്രയും
യോജിപ്പിച്ചിതു കൌരവ്യൻ യുദ്ധകാലമടുത്തതിൽ. 12
പാർത്ഥക്കൊടിത്തുമ്പു കണ്ടു ധാർത്താഷ്ട്രർ മഹാശയർ
മറു മന്നവരോടൊന്നിച്ചെതിർത്തേറിതു പാർത്ഥനെ. 13
തലയ്ക്കുമേലേ വിലസും വെൺകറക്കുടയുള്ളവൻ
അനേകമാളുകൾ നടുക്കനുജന്മാരുമൊത്തവൻ. 14
ഹർഷിച്ചു ദുര്യോധനനെക്കണ്ടു യുദ്ധാർത്ഥിസോമകർ
ശംഖും പെരുമ്പറകളും മുഴക്കീ സുസ്വനം രസാൽ. 15
ഉടൻ ഹർഷപ്പെട്ടുനില്ലും പടകണ്ടിട്ടു പാണ്ഡവർ
തെടുഹർഷംപൂണ്ടു വീര്യമുടയോൻ വാസുദേവനും. 16
പിന്നെ ഹർഷം കലന്നിട്ടു വാസുദേവധനഞ്ജയർ
തേരാണ്ട പുരുഷവ്യാഘ്രർ ദിവ്യശംഖുകളൂതിനാർ. 17
പാഞ്ചജന്യം ദേവദത്തമിതു രണ്ടിൻറെയും സമം
കടുസ്വനംകേട്ടു യോധർ മലമൂത്രങ്ങൾ വിട്ടുപോയ്. 18
സിംഹസ്വനം കേൾക്കിൽ മറു മൃഗജാതികളെങ്ങിനേ
പേടിയ്ക്കുമമ്മട്ടാശ്ശബ്ദം കേട്ടഴന്നിതുടൻ പട. 19
പൊടിപൊങ്ങി മന്നിൽനിന്നിട്ടറിയാതായിതൊന്നുമേ
സൈന്യങ്കൊണ്ടു മറഞ്ഞക്കയസ്തമിച്ചൊരുമട്ടിലായ്. 20

ചോരയും മാംസവും കൂടിയവിടെപ്പെയ്ത മേഘവും
സൈന്യംതിന്നുന്ന ദിക്കുകളുമതിഭീകരമായിതേ. 21
ചരൽപ്പൊടിപറപ്പിച്ചു ചോടേ കാറുമണഞ്ഞുതേ
നൂറുമായിരവും സൈന്യന്തോറും പന്നടിയുംപടി. 22
കടുമോദത്തൊടും രണ്ടുപടയും ധരണീപതേ!
കുരുക്ഷേത്രത്തിങ്കൽനിന്നു ക്ഷുബ്ധാബ്ധികണക്കിയേ. 23
കൂട്ടം പടകഥം രണ്ടും പോയ്ക്കൂട്ടും കൂടൽ മഹാത്ഭുതം
പ്രളയത്തിൽക്കടലുകളിളകിക്കൂടിടുംപടി. 24
ബാലരും വൃദ്ധരും ശേഷിച്ചുഴിയൊട്ടുക്കു ശൂന്യമായ്
ആനതേരാളുകതിരയിവയില്ലാത്തവണ്ണമേ. 25
കൌരവന്മാരായിച്ചില്ലോരാസ്സൈന്യഗണത്തിനാൽ.
പരം തമ്മിൽക്കരാർ ചെയ്തു കുരുപാണ്ഡവസോമകർ. 26
പൊരുതാനുള്ള മുറകളുറപ്പിച്ചിതു ഭാരത!
യുദ്ധംകഴിഞ്ഞാൽ നമ്മാംക്കു വേണം പ്രീതി പരസ്പരം. 27
യോജിയ്ക്കുകന്യായഭംഗംചയ്യാ പിന്നൊരുത്തനും
വാക്കാൽ യുദ്ധം ചെയ്കയോരിൽ വാക്കാൽത്തന്നെയെതിർക്കണം.
സൈന്യം പേടിച്ചകന്നോരെക്കൊല്ലുവാൻ വയ്യാരിയ്ക്കുലും
രഥിയോടേല്ക്കു രഥിതാനായോടാനുകേറിയോൻ. 29
അശ്വത്തോടശ്വമടിയോൻ കാലാഠം കാലാളൊടും പ്രഭോ!
യോഗംയോക്കീട്ടിഷ്ടമട്ടു യഥോത്സാഹം യഥാബലം. 30
ചൊല്ലി പ്രയാഗിച്ചിടേണം വയ്യാ വിശ്വസ്തമൂഢരിൽ
കരാളായ്പ്പൊരുതീടുന്നോൻ പ്രപന്നൻ പിന്തിരിഞ്ഞവൻ. 31
ശസ്ത്രം തീണ്ടാൻ ചട്ടയുറാൻ വയ്യായല്ലിവരെന്നുമേ
സൂതരിൽയുദ്ധശീൽശ്ശസ്ത്രമായയിയ്ക്കും ജനങ്ങളിൽ. 32
ശംഖഭേരീവാദകരിലാരിലും പ്രഹരിയ്ക്കൊലാ
എന്നെല്ലാം നിശ്ചയംചെയ്താക്കുരുപാണ്ഡവസോമകർ. 33
വിസ്മയംപൂണ്ടിതൊട്ടറെയന്യോന്യം നോക്കിനിന്നവർ
കുരുശ്രേഷ്ഠ മഹാത്മാക്കളായോരാപ്പുരുഷർഷഭർ 34
സൈന്യങ്ങളോടുമൊന്നിച്ചു ഹർഷംപൂണ്ടു തെളിഞ്ഞുതേ.

2. ശ്രീവേദവ്യാസശ്ലോകം.

വൈശമ്പായനൻ പറഞ്ഞു.

പൂർവ്വാപരം സേന രണ്ടും കണ്ടിട്ട ഭഗവാനൃഷി
സർവ്വജ്ഞേശ്വരിൽ ശ്രേഷ്ഠൻ വ്യാസൻ സത്യവതീസുതൻ. 1
ഘോരമാം പോരടുത്തപ്പോഠം ഭാരതക്ക് പിതാമഹൻ
ഭഗവാനാഭൂതഭവ്യഭവിഷ്യത്തുകഠം കാണ്മവൻ. 2
വൈചിത്രവീര്യനൃപനോടോതിനാൻ ഗൂഢമിങ്ങിനേ
പുത്രാപത്തോർത്തു ശോകാർത്തനായിരുന്നിച്ചിരിയ്ക്കുമേ. 3

വ്യാസൻ പറഞ്ഞു.

രാജൻ! കാലം പിഴച്ചോർ നിൻ ഉള്ളം മറു മന്നരും
അവർ തമ്മിൽപ്പോരിലേറു ഹിംസിച്ചീടുന്നമട്ടിലായ്. 4
കാലപ്പിഴപ്പിൽ മുടിയുമവരെപ്പാർത്തു ഭാരത!
കാലമാററമറിഞ്ഞോനാൻ നീ ദുഃഖത്തിൽമ്മുഴുകൊല്ലാ. 5
യുദ്ധത്തിലിവരെക്കാണ്മാനിച്ഛയെങ്കിൽ ഭരതർഷഭ!
കണ്ണു നല്കാം നിനക്കുണ്ണീ! കണ്ടുകൊഠംകൊൾക നീ രണം. 6

ധൃതരാഷ്ട്രൻ പറഞ്ഞു.

കാംക്ഷയില്ലാ ജ്ഞാതിവധം കാണ്മാൻ ബ്രഹ്മർഷിസത്തമ!
ഈ യുദ്ധമൊക്കെക്കേഠിക്കാം ഞാൻ നിൻപ്രഭാവബലത്തിനാൽ

വൈശമ്പായനൻ പറഞ്ഞു.

യുദ്ധംകാണ്മാനിച്ഛയില്ലാതവൻ കേഠിക്കാൻ കൊതിയ്ക്കുവേ
വരങ്ങഠിക്കീശ്വരൻ വ്യാസൻ വരം സഞ്ജയനേകിയാൻ. 8
ഈസ്സഞ്ജയൻ നരപതേ! യുദ്ധമൊക്കെപ്പറഞ്ഞിടും
ഏതു യുദ്ധത്തിലുമിവൻ കാണാതായില്ലൊരണ്ണവും. 9
നൃപതേ! സഞ്ജയൻ ദിവ്യചക്ഷുസ്സുകലരുന്നവൻ
യുദ്ധം നിന്നോട്ട ചൊല്ലീടും പരം സർവ്വജ്ഞനായ്വരും. 10

വെളിവായൊളിവായിട്ടും പകലും രാവുമങ്ങിനേ
മന്ത്രസ്സിലോത്താലാക്കേയുമീസ്സഞ്ജയനറിഞ്ഞിട്ടും. 11
മുറിയുള്ളില്ലിവനെഴുസ്സും ബാധിയുള്ളില്ലാ തളർച്ചയും
ഗാവൽഗുണിയിവൻ പോരിൽയിന്നു ജീവിച്ചുപോന്നിട്ടും. 12
ഞാനുമീക്കൌരവന്മാക്കും കീർത്തിയെബ്ഭരതർഷഭ!
പാണ്ഡവന്മാക്കുമേവക്കും പുകഴ്ത്താം മാഴ്കിടേണ്ട നീ. 13
ഇതു യോഗം നരവ്യാഘ്ര! ഭവാൻ ദുഃഖിച്ചിടായ്കിതിൽ
അടക്കാനും പറുകില്ലാ ധർമ്മമെങ്ങുചിടെജ്ജയം. 14

വൈശമ്പായനൻ പാഞ്ഞു.

എന്നരച്ചിട്ടു ഭഗവാൻ കൌരവപ്രപിതാമഹൻ
പീണ്ടും പിന്നെ മഹാഭാഗൻ ധൃതരാഷ്ട്രനൊടോതിനാൻ. 15
ഈ യുദ്ധത്തിൽ മഹാരാജ! പറീടും പെരുതാം ക്ഷയം
അമ്മട്ടേറ്റെന്നിമിത്തം കാണുന്നുണ്ടു ഭയങ്കരം. 16
പെരുത്തു കഴുവെന്നല്ല കാകകങ്കവലാകുകഠം
മരക്കൊമ്പത്തുകേറുന്നു കൂട്ടംകൂട്ടന്നിതേറവും. 17
അട്ടത്തുചെന്നുയോക്കുന്നു യുദ്ധംനന്ദിച്ചു പക്ഷികഠം
ഗജാശപമാംസമൊട്ടേറെ ക്രവ്യാദനിതിന്നിട്ടും. 18
കഠോരമായ്ക്കൂകിടുന്നു കടുത്ത ഭയസൂചകർ
നടുവേതന്നെ തെക്കോട്ടു പോകുന്നു കങ്കപക്ഷികഠം. 19
രണ്ടു സന്ധ്യയ്ക്കുമേ നിത്യം കണ്ടിടുന്നു ഭാരത!
കബന്ധം പുറുമിന്നെയുദയാസ്തമനങ്ങളിൽ. 20
വെള്ളച്ചുവപ്പുയക്കോടും കൃഷ്ണഗ്രീവം തടിത്തൊടും
ത്രിവർണ്ണപരിഘം കണ്മൂ സന്ധ്യയ്ക്കുന്നുപുറുമേ. 21
അർക്കേന്ദുദീപ്തനക്ഷത്രം നിർവ്വിശങ്കാദിവക്ഷയം
അഹോരാത്രംകണ്ടിതു ഞാനത്യദ്ഭുതമിനായ്യുരം. 22
പ്രമേങ്ങിക്കണ്ടിടാതെ കാർത്തികീപൌർണ്ണമാസിയിൽ
ചെന്താമരയ്ക്കൊത്ത വാനിൽച്ചന്ദ്രനഗ്നിനിറത്തിലായ്. 23
വീരപാർത്ഥിവർ മന്നിങ്കൽച്ചത്തുചീന കിടന്നിട്ടും
മഹാപരിഘബാഹുക്കഠം രാജാക്കഠം നൃപപുത്രരും. 24

ഥരാഥവും പൂച്ചയുമായാകാശത്തിരുപേരുമേ
പൊരുതും രൌദ്രനിനദം രാത്രിഭാഗവും ശ്രുവിപ്പു ഞാൻ. 25
ഇളകുന്നു ചിരിയ്ക്കുന്നു ദേവവിഗ്രഹമൊക്കെയും
ചോരതുപ്പുന്നു വായാലേ പിയക്കുന്നു ചുടുന്നുതാൻ. 26
ശബ്ദിയ്ക്കുന്നു മഹാരാജ! കൊട്ടാരത്തെയും പെരുമ്പുറ
പൂട്ടീടാതെയുമോടുന്നു ക്ഷത്രിയക്കുള്ള തേരുകൾ. 27
ശതപത്രങ്ങൾ കയിൽകൾ ചാഷഭാസങ്ങൾതത്തകൾ
അരയന്നങ്ങൾ മയിൽകളിവ കൂകുന്നിതുഗ്രമായ്. 28
അശപ്പുറത്തു ചീറുന്നു ശസ്ത്രമേറിയ ചമ്മികൾ
അസംഖ്യം ശലഭക്കൂട്ടം കാണുന്നുണ്ടരുണോദയേ. 29
ദിശാഹത്തോടു തെളിയുന്നിതു സന്ധ്യകൾ രണ്ടുമേ.
പൊടിയും മാംസവും വർഷിച്ചീടുന്നു കാറു ഭാരത! 30
മുപ്പാരിലുംപേരുകേട്ട സാധുസമ്മതയാമവൾ
അരുന്ധതി പരം പിന്നിലാക്കിനിൽപ്പു വസിഷ്ഠനെ. 31
രാജാവേ! രോഹിണീപീഡചെയ്തു നിൽപ്പു ശനൈശ്ചരൻ
കളങ്കംമാറി ചന്ദ്രനു വന്നുകൂട്ടം മഹാഭയം 32
കാറുകൂടാതെ കടുതാമിടി കേൾക്കുന്നിതുൽക്കടം
കരയും വാഹനങ്ങൾക്കും വീഴുന്നു കണ്ണുനീരുകൾ. 33

---

2. നിമിത്താഖ്യാനം

വ്യാസൻ പറഞ്ഞു.

പയ്യിൽക്കഴുതയായമ്മമാരായ് മക്കൾ രമിയ്ക്കുയായ്
പുവ്വംകായുമകാലത്തിൽക്കാട്ടീടുന്നു മരങ്ങളും. 1
പെറുന്നു രൌദ്രസുതരെക്കെടിഞ്ഞിൽപ്പേറിൽ നാരികൾ
കുറുക്കൻ പക്ഷികളിവചേർന്നു തിന്നുന്നു തങ്ങളിൽ. 2
മുക്കൊമ്പായ് നാലു കണ്ണായിക്കാലഞ്ചായ് രണ്ടു ലിംഗമായ്
ഈരണ്ടു വാൽത്തലയെഴും ദുഷ്ടദംഷ്ട്രിപശുക്കളും 3

ഉണ്ടാകുന്നു വാ തുറന്നിട്ടശ്രുതം കൂകിടുന്നവ
കാൽ മൂന്നായ് ശ്ലിഖിതാർക്ഷ്യത്തുല്യം ചതുർദ്ദംഷ്ട്രവിഷാണികൾ. 4
ഏവം മറവും കണ്ടിടുന്നു ബ്രഹ്മവാദിവധൂക്കളും
ഗരുഡന്മാർ മയിൽകളെപ്പൊറിടുന്നിതു നിൻപുരേ. 5
പയ്യട്ടിയെപ്പെൺകുതിര പെറും പട്ടി കുറുക്കനെ
കോഴിയെക്കരഭം മുയ്ക്കോതും കിളികളേയുമേ. 6
താലുമഞ്ചും കന്യകളെപ്പെറുന്നു ചില നാരികൾ
പെറമാത്രയ്ക്കു തുള്ളുന്നു പാടുന്നു ഹാസമോടഹോ. 7
മറവും നീചനരുണ്ടാകും ക്ഷുദ്രന്മാർ വിഹസിയ്ക്കയാം
നൃത്തംവെയ്ക്കുന്നു പാടുന്നു കട്ടംപേടി പെട്ടംപടി. 8
ശസ്ത്രമേന്തിച്ചരയ്ക്കുന്നു കാലാകല്പിച്ച പാവകർ
അന്യോന്യം പാഞ്ഞടുക്കുന്നു വടി കയ്യാണ്ടു കുട്ടികൾ. 9
അന്യോന്യമുണ്ടു മല്ലിപ്പു പുരങ്ങൾ സമരോദ്യതർ
കുമാരിജോല്പലയിര മുളയ്ക്കുന്നു മരങ്ങളിൽ. 10
വിലങ്ങൻ കാറടിയ്ക്കുന്നു പൊടിയ്ക്കില്ലൊരടക്കവും
മന്നെപ്പോഴും ജ്വലിയ്ക്കുന്നു രാഹുചെല്ലുന്നു സൂര്യനിൽ 11
ശ്വേതഗ്രഹം ചിത്രയേയുമാക്രമിച്ചുണ്ടു നില്പതും
വിശേഷാൽക്കൗരവന്മാക്കിങ്ങഭാവം കാണ്മതുണ്ടിതിൽ. 12
പൂയത്തെയാക്രമിച്ചുഗ്രം നില്പുന്നു ധൂമകേതുവും
രണ്ടു സേനയ്ക്കുമത്യുഗ്രമാപത്തുണ്ടാക്കുമീ ഗ്രഹം. 13
വക്രം മകത്തിൽക്കുജനും തിരുവോണത്തിൽ വ്യാഴവും
ഭഗതാരയിലും കേറിനില്പുന്നു ഭാനുനന്ദനൻ. 14
പൂരോരുട്ടാതിയിൽക്കേറിശ്ശോഭിച്ചീടുന്ന ശുക്രനും
ഉത്തിരട്ടാതിയിൽ ദൃഷ്ടിയേല്പിയ്ക്കുന്നു തിരിഞ്ഞഹോ. 15
ശ്വേതഗ്രഹം പുകയെഴും തീയുപോലുജ്ജ്വലിച്ചഹോ
ഇന്ദ്രന്റെ കേട്ടനക്ഷത്രമാക്രമിച്ചുണ്ടു നില്പതും. 16
ഉഡുമേറെയും പ്രജ്വലിച്ചു കഠോരമപസവ്യമായ്
രോഹിണീപീഡനംചെയ്തു സൂര്യനെച്ചുറ്റുന്നേയുമേ. 17
ചിത്രജ്യോതികൾ മദ്ധ്യത്തിൽ നില്പുന്നു പരുഷഗ്രഹം
വക്രാനുവക്രം ചെയ്തിട്ടുതിരോണത്തെപ്പാവകപ്രഭൻ. 18

ശുക്രൻ നില്പുന്നൊരതിനെയാക്രമിയ്ക്കുന്ന പൊഴുതും
സർവ്വസസ്യങ്ങളുറൊന്നായ് സസ്യമാലിനിയാം മഹി. 19
അഞ്ചുകൊന്നുള്ള യവവും നൂറുകൊന്നുള്ള ശാലിയും
സർവ്വലോകപ്രധാനങ്ങളാം ജഗദാലംബമായവ. 20
പയ്യളം കൂട്ടികൂടിയ്ക്കുമ്പോളാചുരത്തീടുന്ന പോരയും
ജ്വാലപൊങ്ങുന്ന വില്ലിന്മേൽ ജ്വലിച്ചീടുന്ന വാളുകളം. 21
ശസ്ത്രങ്ങളാം കാണരുന്ന നൂനം വന്നടുത്തോരു സംഗരം
ശസ്ത്രങ്ങളാക്കും ജലത്തിനുമഗ്നിയ്ക്കുമാക്കും പ്രഭോൽക്കരം. 22
ധ്വജങ്ങളാക്കും ചട്ടകളാക്കുമഹോ പറവും മഹാക്ഷയം.
ചോരച്ചുഴിയെഴുന്നൂഴികൊടിപ്പൊങ്ങുകലന്നതായ്. 23
പാണ്ഡുക്കളായ് ക്കരുക്കളാക്കുക വൈരത്തിൽ ഭാരതപ്രഭോ!
ദിക്കെങ്ങുമെരിയും വായോടൊത്താർപ്പു മൃഗപക്ഷികളം. 24
അത്യാപത്തുണ്ടുടനെന്നുകാട്ടിട്ടോറാ ഭയങ്കരം
കറുകണ്കാൽചിറകുമായ് വാനെഴും പക്ഷി രാത്രിയിൽ. 25
രൌദ്രം ചൊടിച്ചെരയ്ക്കുന്ന ഘോര ഛട്ടിച്ചിടുംപടി
ശസ്ത്രങ്ങളും നരപതേ! ജ്വലിച്ചീടുന്ന സംപ്രതി. 26
ഉദാരസപ്തർഷികളന്തൻ പ്രഭ മൂടുന്നിതേറവും
കത്തിക്കാളുംവണ്ണമാണ്ടു യിന്നീടുന്ന ഗ്രഹങ്ങളും. 27
ശുക്രനും ശനിയും പിന്നെ വിശാഖത്തിന്നടുത്തുതാൻ
ഗ്രസ്തരായിന്ദുസൂര്യന്മാർ ത്രയോദശിതിഥിപ്പകൽ. 28
വായെന്യേ ഗ്രഹണംപെട്ട പ്രജാനാശംവരുത്തുവാൻ
പൊടിപാറീട്ടു ദിക്കെങ്ങും പ്രകാശിയ്ക്കാതെയായിതേ. 29
രൌദ്രമുൽപ്പാതമേഘങ്ങളാം ഘോരവർഷിച്ചു രാത്രിയിൽ
തീക്ഷ്ണം കാർത്തികനക്ഷത്രം ബാധിച്ചുകൊണ്ടു ഭൂപതേ! 30
ധൂമകേതു വഴിക്കാറുവീശുന്ന ഘോരമപ്പൊഴും
ഘോരമാക്രന്ദമുടയ വൈരമുണ്ടാക്കുമീയിവ. 31
ക്ഷത്രക്ഷയംപെടും മൂന്നു നക്ഷത്രൌഘത്തിലും പ്രഭോ!
ശുക്രഗ്രഹംതലയ്ക്കുള്ള വർഭയം പാറിടുംപടി. 32
ചതുർദ്ദശീപഞ്ചദശി മുന്നു ഷോഡശിയാമിതും
അറിയുന്നീല ഞാൻ പാപാമീത്രയോദശിയേയുമേ. 33

ചന്ദ്രാർക്കഗ്രഹണംപോറി വാവാം പക്കം ത്രയോദശി
അപവ്വഗ്രഹണങ്കൊണ്ടിട്ടിവർ വിശപംമുടിയ്യുമേ. 34
കൃഷ്ണപക്ഷപ്രതിന്നാലിൽത്തിവ്യമാം മാംസവർഷമായ്
വായിൽച്ചോരനിറച്ചുകൊണ്ടുതുപ്തരിഹ രാക്ഷസർ. 35
മേലൊഴുക്കായ് വൻപുഴകഠം ഘോരനീരായ് സരിത്തുകഠം
നരപൊന്തിക്കിണറുകഠം ചുറുന്ന കാളപോലവേ. 36
ഇടിവെട്ടുംപോലലറിപ്പാടുന്ന കൊള്ളിമീൻകളും
ഈ രാത്രിതീന്നാലത്യാപത്താകും നിങ്ങടാംക്കു നിശ്ചയം. 37
ഇരുട്ടിൽക്കൊള്ളികൈക്കൊണ്ടിട്ടുമിങ്ങും മഹർഷികഠം
അന്യോന്യം ചെന്നുകണ്ടിട്ടു പറഞ്ഞു തമ്മിലിങ്ങിതേ. 38
അസംഖ്യം മന്നവരുടെ ഘോര ഭൂമി കടിച്ചിട്ടും
കൈലാസം മന്ദരം പിന്നെയവ്വണ്ണം ഹിമവാൻ വിടോ! 39
ശബ്ദിയ്യുന്ന പലവിധം വീഴുന്ന ശിഖരങ്ങളും
ഭൂകമ്പത്തിങ്കൽ വമ്പിച്ച വെവ്വേറെ കടൽ നാലുമേ. 40
ഉഴിയ്യും ക്ഷോഭമുണ്ടാക്കിക്കരയോറുന്ന മുറുമേ
മരം തകർത്തും വീശുന്ന മരൽത്തുകുന്ന കാറുകഠം. 41
കൊട്ടുകാറേറ റിട്ടൊടിഞ്ഞുമിടിത്തിയ്യേറുമങ്ങിനേ
വീഴുന്ന ചൈത്യവൃക്ഷൌഘം ഗ്രാമത്തിൽ നഗരത്തിലും. 42
തുടുപ്പുനീലമഞ്ഞപ്പുമ്പാഞ്ഞു വിപ്രഹതാഗ്നിയും
ദുർഗ്ഗന്ധമൊത്തിടും ജ്വാലചുറ്റിയുഗ്രവാദ്ധ്യമായ്. 43
സ്പർശം രസം ഗന്ധമിവ മാറീടുന്ന മഹീപതേ!
പുകയുന്ന കൊടിമരമിളകിക്കൊണ്ടുവീണ്ടുമേ. 44
അംഗാരവർഷം തുകുന്നുഭേരീപടഹജാലവും
വമ്പിച്ച മാമരക്കൊമ്പിൻമുകളിൽച്ചുറുമങ്ങിനേ. 45
ഉഗ്രം ശബ്ദിച്ചു വട്ടത്തിലിടംചുറുന്ന കാക്കകഠം
പകപാപകപായെന്ന ഘോരം ശബ്ദിച്ചീടുന്ന പക്ഷികഠം. 46
ധ്വജാഗ്രത്തിൽക്കേറിടുന്ന മന്നവന്മാർ നശിയ്യുവാൻ
ധ്യാനംപൂണ്ടും പിണ്ടിയിട്ട വിറപ്പു വ്യാളഹസ്തികഠം. 47
മാഴ്കുന്ന വാജികഠം പാരം വിയത്തിട്ടന്നിതാനകഠം
ഇതുകേട്ട ഭവായെന്നാലൊരുങ്ങു സമയോചിതം 48

ഈ ലോകമൊക്കെയുന്മൂലം നശിച്ചീടാതെ ഭാരത!

വൈശമ്പായനൻ പറഞ്ഞു.

അച്ഛന്റെയീ വാക്കു കേട്ടു പറഞ്ഞൂ ധൃതരാഷ്ട്രനും
മുൻദൈവകല്പിതമിതു വന്നുകൂടും ജനക്ഷയം. 49

ക്ഷത്രധർമ്മത്തിൽ മന്നോർകഠം പോരിൽച്ചാകുന്നതാകിലോ
വീരലോകത്തിലെത്തീട്ടു കേവലം സുഖമാണ്ടിടും. 50

ഇങ്ങു കീർത്തിയെഴും ഭീഗ്ലം പരലോകേ സുഖത്തെയും
പ്രാപിയ്ക്കും പുരുഷവ്യാഘ്രരുയിർ പോരിൽക്കളഞ്ഞവർ. 51

വൈശമ്പായനൻ പറഞ്ഞു.

ഏവമെന്നായ് മുനിയതു കവീന്ദ്രൻ രാജസത്തമ!
ധൃതരാഷ്ട്രൻ പുത്രനൊത്തു പരം ധ്യാനത്തിൽ മേഖിയാൻ. 52

മുഹൂർത്തനേരം ധ്യാനിച്ചു പിന്നെയും ചൊല്ലിനാനവൻ
നിർണ്ണയംതാൻ മന്നവേന്ദ്ര! കാലം ലോകംമുടിച്ചിടും. 53

വീണ്ടും സൃഷ്ടിച്ചിടും ലോകം നിലനില്പില്ലൊരെണ്ണവും
ജ്ഞാതികഠംക്കും കുരുക്കഠംക്കും സംബന്ധിസ്സംഹിതക്കുമേ. 54

ധർമ്മമാർഗ്ഗത്തെ നീ കാട്ടി തടുപ്പാൻ ശക്തനല്ലയോ
ക്ഷുദ്രമല്ലോ ജ്ഞാതിവധം ചെയ്തീടൊല്ലെന്റെയപ്രിയം. 55

കാലൻ നിന്മകനായിട്ടു പിറന്നു ധരണീപതേ!
വധംപൂജിച്ചിടാ വേദേ ഹിതമിങ്ങില്ല സഞ്ചാരമേ. 56

കലധർമ്മം മുടിയ്ക്കുന്നോൻ സ്വദേഹത്തെ മുടിയ്ക്കുന്നു
കാലത്താൽ തീയുൽപ്പന്നമാൻ ശക്തനാമഗ്നിലോകവിധം. 57

കലത്തിനുമതിൻവണ്ണം മന്നവർക്കും ക്ഷയത്തിനായ്
നിയക്കനത്രമീ രാജ്യത്രപമായ്ത്തീർന്നു ഭൂപതേ! 58

പരവ്യാലുപ്തധർമ്മൻ നീ ധർമ്മംകാട്ടുക മക്കളേ
ഉദ്ധർഷ! കിൽബിഷം നല്ലം രാജ്യമെന്തിനു ഹന്ത തേ. 59

ധർമ്മം കീർത്തിയശസ്സും നീ രക്ഷിച്ചാൽ സ്വർഗ്ഗമെത്തുമേ
രാജ്യം നേടട്ടെ പാണ്ഡുക്കഠം ശമംകൊള്ളട്ടെ കൌരവർ 60

ഏവം വിപ്രൻ ചൊന്ന ധൃതരാഷ്ട്രാങ്കംബികാസുതൻ
വാക്കാക്ഷേചിച്ചു വാക്യജ്ഞൻ വാക്കു പിന്നെയുമോതിവാൻ. 61

ധൃതരാഷ്ട്രൻ പറഞ്ഞു.

ഭവാൻ ധരിയ്ക്കുംപടി ഞാൻ ധരിപ്പൂ
യഥാർത്ഥമാംമട്ടു ഭവാഭവങ്ങൾ
സ്വാർത്ഥത്തിൽ മോഹിച്ചിടുമച്ഛ! ലോകം
ലോകാത്മജൻ ഞാനുമതോർത്തുകൊൾക. 62
കണ്ടിഞ്ഞുകൊൾകങ്ങതുലപ്രഭാവൻ
ഞങ്ങൾക്കു നിയ്യേ ഗതി ദർശിധീരൻ
എൻപാട്ടിൽ നില്പില്ലിവരോ മുനേ! ചെ-
റ്റധർമ്മമഹിപ്പതുമില്ല മന്മതി. 63
നീ ഭാരതീ കീർത്തിയശോധർമ്മസദ്വൃത്തിമൂർത്തിയാം
കുരുക്കൾക്കും പാണ്ഡവർക്കും മാന്യനാകും പിതാമഹൻ. 64

വ്യാസൻ പറഞ്ഞു.

വൈചിത്ര്യവീര്യ! നൃപതേ! നിനക്കായസ്സിങ്കലെന്തുവാൻ
അതുപൊല്ലാ യഥേഷ്ടം ഞാൻ തീർത്തീടാം നിൻറെ സംശയം. 65

ധൃതരാഷ്ട്രൻ പറഞ്ഞു.

യുദ്ധത്തിങ്കൽജ്ജനിയ്ക്കുന്നോർക്കുണ്ടാം ലക്ഷണമെന്തിഹ
അതൊക്കെക്കേൾക്കുവാൻ മോഹം ഭഗവാനേ! ശരിയ്ക്കുമേ. 66

വ്യാസൻ പറഞ്ഞു

തെളിഞ്ഞു തീ മിന്നിടുമുച്ചരശ്മി
പുകഞ്ഞിടാതംശു വലത്തുചുറ്റി
വീശീടമങ്ങാഹുതി പുണ്യഗന്ധം
ജയംഭവിപ്പാനിതു ലിംഗമത്രേ. 67
ധീരം മുഴങ്ങിക്കുടഘോഷമോടും
മുംഗശംഖാദികളും ശബ്ദമുണ്ടാം

തെളിഞ്ഞുമിന്നും ശശിഭാസ്കരന്മാർ
ജയംഭവിപ്പാനിതു ചിഹ്നമത്രേ. 68
ഇഷ്ടാരാവം വാച്ചിട്ടും കാക്കകൊക്കേ
പോകുമ്പോഴും വന്നുചേരുമൊഴുംതാൻ
അവറ പിന്നിൽ തവരയല്ലമൂഴീ-
പതേ! പുരോഭാഗമതിൽത്തടുക്കും. 69
തൽച്ചൊല്ലീഴും പക്ഷികൊം രാജഹംസം
തത്തക്രൌഞ്ചം ശതപത്രങ്ങളും താൻ
വലത്തു വെച്ചീടിലവനു പോരിൽ
ജയം ദൃഢം താൻ ദ്വിജരോതിടുന്നു. 70
അലങ്കാരം കവചം കേതു മുറവും
ഹയങ്ങൊംകും ഹേഷിതം സൌഖ്യനാദം
വിളങ്ങി യോക്കാനരുതാത്ത സൈന്യ-
മിതൊക്കവോർ വൈരികളെജ്ജയിയ്ക്കും. 71
യോധന്മാക്കു യഥാതത്വം ഹൃഷ്ടവാക്കുകൊം ഭാരത!
ഖാടാമാലകളും ചേന്നോർ പടക്കടൽ കടന്നിടും. 72
ഹൃഷ്ടവാക്കുകലന്നോനു വലത്തും കയറുമൊഴേ
പിന്നിലും കായ്യസിദ്ധിയ്ക്കും മുമ്പിലായാൽ നിഷേധമാം. 73
ശബ്ദംരൂപം രസംസ്പർശം ഗന്ധവും മാറാമെന്നിയേ
ശുഭമായ് നിത്യവും യോധഹർഷവും ജയലക്ഷണം. 74
അനുകൂലം കാറുവീശലേവമഭ്രങ്ങൊം പക്ഷികൊം
അനുപ്പുവിയ്ക്കും മേഘങ്ങളുമ്മട്ടിനുമായുധങ്ങളും. 75
ഇതൊക്കെയും ജയിപ്പോക്കു ലക്ഷണങ്ങൊം മഹീപതേ!
ഉണ്ടാകും വിപരീതങ്ങൊം ചൊകുന്നോക്കും ജനാധിപ! 76
ചൊതോ വലുതോ സേനയെതായാലുമിതിൽ ദൃഢം
യോധക്കു ഹർഷമൊന്നുല്ലാ ചൊല്ലുന്നു ജയലക്ഷണം. 77
ഒരുവൻ ചിന്നിയാൽച്ചിന്നിച്ചീടും വൻപടയേയുമേ
പട ചിന്നീടുകിൽച്ചിന്നീ യോധന്മാർ ശൂരരാകിലും. 78
ഉടഞ്ഞ വൻപട തിരിച്ചുടപ്പിച്ചീടുവാൻ പണി
ജലവേഗംപോലെ പേടിപെട്ട മാനസംപോലെയും. 79

സമാധാനിച്ചിടാവല്ലാ സന്നിപാതത്തിൽ വമ്പട
ചിന്നിയാലവിടെച്ചിന്നം വമ്പരും ഭരതർഷഭ! 80
പേടിച്ചുഴന്നുകാണുമ്പോഠംക്കുടിട്ടും പേടിവീണ്ടുമേ
ഉടഞ്ഞാലുടനേ താലുപാടുമോടും പടജ്ജയം. 81
തിരിത്തുവാൻ പറകില്ലാ ശൂരന്മാക്കും പെരുമ്പട.
ചതുരംഗപ്പട പരം സല്ലക്ഷിച്ചു മഹീപതി. 82
ഉപായപൂർവ്വം മേധാവി യതിപ്പൂ നിത്യമുദ്യതൻ
ഉപായവിജയം മുഖ്യം ഭേദങ്കൊണ്ടിട്ടു മദ്ധ്യമം. 83
യുദ്ധങ്കൊണ്ടിട്ടധമമാം ജയമല്ലോ ധരാപതേ!
സംഘർഷത്തിൽപ്പെരുംദോഷം കൊല്ലുന്നുണ്ടടനേ ക്ഷയം. 84
തമ്മിൽത്തതപംകണ്ടു ഹൃഷ്ടാസക്തന്മാരുറച്ചവർ
ശൂരന്മാർ മദ്ദ്യംചെയ്യുമ്പോതും താൻ പെരുമ്പട. 85
അഞ്ചാറേഴജയിച്ചീടുമൊന്നായ്പ്പിന്തിരിയാത്തവർ
ഗരുഡൻ വിനതാപുത്രൻ ജയൌഘത്തിനെ വാഴ്ത്തിടാ. 86
മഹത്തിനും ക്ഷയങ്കണ്ടു സുപർണ്ണനിഹ ഭാരത!
സൈന്യപ്പെരുപ്പങ്കൊണ്ടിട്ടു നിത്യം വിജയമെത്തിടാ. 87
അയിത്യമാണു വിജയം ദൈവമാണിതിനാശ്രയം
പോരിൽജ്ജയം നേടിടുന്നോർ കൃതകൃത്യതപമേന്തിടും. 88

---

4. ഭൌമഗുണകഥനം

വൈശമ്പായനൻ പറഞ്ഞു.

എന്നോതിപ്പായി ധീയുള്ള ധൃതരാഷ്ട്രനൊടാ മുനി
അതുകേട്ടേറെറവും ധ്യാനംപൂണ്ടിതാധൃതരാഷ്ട്രനും. 1
മുഹൂർത്തനേരം ധ്യായിച്ചു നെടുവീപ്പിട്ടു വീണ്ടുമേ
ആത്മവാൻ സഞ്ജയനൊട്ടു ചോദിച്ചു ഭരതർഷഭ! 2
യുദ്ധങ്കൊണ്ടാടിടും ശൂരന്മാരീ രാജാക്കൾ സഞ്ജയ!
ഫലമാതിരി ഗസ്രുണ്ടാകുംകൊണ്ടന്യോന്യം ഹനിയ്ക്കുമേ. 3

പാരിന്നീശ്വരർ പാരിന്നായ്പ്പാരം ജീവൻ കളഞ്ഞഹോ
കൊല്ലുന്നവരേടങ്ങില്ലാ വഡ്ഢിപ്പിയ്ക്കും യമാലയം 4
ഭൂമിയ്ക്കൈശ്വര്യമിച്ഛിപ്പോർ പൊറുക്കില്ലാ പരസ്പരം
ഗുണമേറുന്നതീഭൂമിയെന്നാൽച്ചൊല്ലുക സഞ്ജയ! 5
പെരുത്തായിരമെന്നല്ലാ പ്രയുതം പിന്നെയർബ്ബുദം
കോടിയും ലോകവീരന്മാർ കൂടിയീക്ഷ്മജാംഗലേ. 6
ദേശങ്ങൾക്കും പുരങ്ങൾക്കുമെളുപ്പിങ്ങിഹ സഞ്ജയ!
ശരിയ്ക്കു കേൾക്കുവാൻ മോഹമതിൽനിന്നെത്തിയോരിവർ. 7
ദിവ്യബുദ്ധിവിളക്കൊക്കും ജ്ഞാനക്കണ്ണുള്ളവൻ ഭവാൻ
തേജസ്സേറീടുമാ വ്യാസവിപ്രർഷിയുടെ പ്രഭാവാൽ. 8

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു

പ്രജ്ഞപോലെ മഹാപ്രാജ്ഞ! ചൊല്ലാം ഭൂമിഗുണങ്ങളെ
ശാസ്ത്രദൃഷ്ടി ഭവാൻ കാങ്ക തൊഴുന്നോൻ ഭരതർഷഭ! 9
ഭൂതങ്ങൾതൻ രണ്ടുമൂന്നിങ്ങു ചരങ്ങളചരങ്ങളും
അണ്ഡസ്വേദജരായുക്തം ചതുരോന്തികമാം മൂന്നിവ. 10
മുറ്റും ചരങ്ങളിൽ ശ്രേഷ്ഠരാം രാജൻ! ജരായുജർ
ജരായുജങ്ങളിൽ ശ്രേഷ്ഠർ മർത്ത്യന്മാരും പശുക്കളും 11
യാതുരപങ്ങളിവയോ പതിനാലുവിധം നൃപ!
വേദപ്രോക്തങ്ങളുറ്റീശ്വരയജ്ഞം തില്ലതവറിലാം. 12
ഗ്രാമ്യങ്ങളിൽ ശ്രേഷ്ഠർ മർത്ത്യർ സിംഹങ്ങളിഹ വന്യരിൽ
ഭൂതങ്ങൾക്കൊക്കെയും പാത്താലന്യോന്യമുപജീവനം. 13
ഉദ്ഭിജ്ജസ്ഥാവരഗണമതിലുണ്ടഞ്ചു ജാതികൾ
മരംപുറുംചെടികൊടിതൃക്കാരതൃണജാതികൾ. 14
അവറാ പത്തൊമ്പതുമീ മഹാഭൂതങ്ങളഞ്ചുമായ്
ലോകസമ്മതഗായത്രി ചതുർവ്വിംശതിവർണ്ണയാം. 15
പുണ്യമായ് ഗുണമെല്ലാമുള്ളീഗായത്രീസ്വരൂപമേ
അറിഞ്ഞോൻ ഭരതശ്രേഷ്ഠ! ലോകത്തിങ്കൽ യശിച്ചിടാ. 16
കാട്ടിലുള്ളവയേഴേവം നാട്ടിലുള്ളവയേഴുമേ
പുലിസിംഹംപന്നിപോത്തു പിന്നെയാനയുമങ്ങിനേ. 17

ക്ഷുദ്രം മക്കടമെന്നേഴു കാട്ടിലുള്ളവ മന്നവ!
പയ്യാടാമിമനുഷ്യന്മാരശ്വാശ്വതരഗർദ്ദഭർ. 18
ഇവയേഴും നാട്ടിലുള്ള പശുക്കൾ ബുധസമ്മതം
ഗ്രാമ്യനാട്ടിൽക്കാട്ടിലുമായ് പ്പശുക്കൾ പതിനാലിവ. 19
എല്ലാം ഭൂവിൽപ്പിറന്നീടുമെല്ലാം ഭൂവിൽ നശിച്ചിടും
ഭൂതങ്ങൾക്കീബ്ഭൂമിയിവ ഭൂമിതന്നെ സനാതനം. 20
ഭൂമിയാക്കാണണക്കല്ലോ മരാചരമശേഷവും
അതിൽക്കൊതിച്ചു മന്നോർകൾ വധിയ്ക്കുന്നു പരസ്പരം. 21

---

5. സുദർശനദ്വീപവർണ്ണനം

ധൃതരാഷ്ട്രൻ പറഞ്ഞു.

പുഴകൾക്കും കുന്നുകൾക്കുമുള്ള പേരുകൾ സഞ്ജയ!
നാടുകൾക്കും മറുമൂഴി പറഞ്ഞിതില്ലുമവയ്ക്കുമേ. 1
പ്രമാണവും പ്രമാണജ്ഞ! പൃഥിവിയ്ക്കാകമായവും
എല്ലാം പറഞ്ഞിടുക നീ കാടുമങ്ങിയെ സഞ്ജയ! 2

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

പുരുക്കത്തിൽ മഹാരാജ! മഹാഭൂതങ്ങളഞ്ചുതാൻ
മന്നിലുള്ളവയായ് മുറും സമമെന്നാർ മനീഷികൾ. 3
ഭൂമിവെള്ളം വഹ്നിവായുവാകാശം താനുമങ്ങിനെ
ഗുണോത്തരങ്ങളാണെല്ലാമവറിൽ ഭൂമിയുത്തമം. 4
ശബ്ദം സ്പർശം രൂപമേവം രസം ഗന്ധവുമഞ്ചിവ
തത്ത്വജ്ഞരാം മാമുനികൾ ചൊൽവൂ ഭൂമിഗുണങ്ങളായ്. 5
വെള്ളത്തിന്നോ നാലുഗുണം ഗന്ധമില്ലതിനാഴിപ!
ശബ്ദം സ്പർശം രൂപമേവം തേജസ്സിനോ ഗുണത്രയം. 6
ശബ്ദസ്പർശങ്ങൾ കാറിനു ശബ്ദംമാത്രം നഭസ്സിനും
ഈയഞ്ചു ഗുണമാണഞ്ചു മഹാഭൂതങ്ങളിൽ പ്രഭോ! 7

സവ്യേതരങ്ങളിൽ ദ്രുതജാലം നില്പതവറിലാം
അന്യോന്യം ബാധചെയ്യില്ലാ സാമ്യമുണ്ടായിട്ടുമപ്പോഴേ. 8
വിഷമസ്ഥിതിയായീടുന്നതെപ്പോഴോ പരസ്പരം
അപ്പോൾദ്ദേഹികളുണ്ടാകുമതില്ലെന്നാകിലില്ലതും. 9
ക്രമപ്പടി നശിച്ചീടുമുണ്ടായീടും ക്രമപ്പടി
എല്ലാമപരിമേയങ്ങളവറിൻ ദ്രുപദാത്മജേശ്വരം. 10
പാഞ്ചഭൌതികധാതുക്കാം കണ്ടീടുന്നുണ്ടതാതിടം
അവറിന്നോ തക്കവഴിപ്രമാണം കാണുമാനുഷർ. 11
കാത്തുകൂടാത്ത ഭാവങ്ങാം സാധിയ്യുമാം തക്ക യുക്തിയാൽ
പ്രകൃതിയ്യും മേലെയുള്ളതചിന്ത്യത്തിന്റെ ലക്ഷണം. 12
സുശ്രോണീപിതൃ ഞാൻ ചൊല്ലുന്നേൻ കുരുനന്ദന!
ചുറുമണ്ഡലമീ ചേപു ചക്രത്തിൻ നിലയാം നൃപ! 13
നദിജലംചേന്ന കാറിന്നൊക്കും കന്നുകളൊത്തുമേ
പുരുങ്ങളും പല ജന്തുപങ്ങളുമിയന്നുമേ 14
പൂത്തും കാച്ചും മാമരങ്ങാം ധനധാന്യമിയന്നുമേ
മുറുമുപ്പുസമുദ്രത്താൽചുറുമാമ്മാറിയന്നുമേ. 15
കണ്ണാടിയിൽത്തന്റെ മുഖം പുമാൻ കാണുംപ്രകാരമേ
ഈസ്സുശ്രോണീമാം ചേപു കാണാകും ചന്ദ്രമണ്ഡലേ 16
രണ്ടംശത്തിങ്കലശ്വത്ഥം രണ്ടംശത്തിൽ മഹാശരം
സർവ്വൌഷധിസമൂഹം താൻ സവ്യഭാഗത്തുമൊത്തുതാൻ. 17
മറവുള്ളതൊക്കെയും വെള്ളം ശേഷിം സംക്ഷേപനാമമാം
അതല്ലാതുള്ളതിതുമാമതും കേൾക്ക ചുരുക്കമായ്. 18

---

6. ഭൂമ്യാദിപരിണാമവിവരണം

ധൃതരാഷ്ട്രൻ പറഞ്ഞു.

ചൊല്ലി ചേപിന്റെ സംക്ഷേപം ശരിയായ് നീ മഹാമതേ!
സവ്യതത്വജ്ഞനല്ലോ യീ വിസ്തരിച്ചോതു സഞ്ജയ! 1

എത്രത്തോളം ഭൂമിഭാഗം ശശത്തിൽക്കണ്ടിടുന്നതോ
അതിന്നളവുചൊന്നാലും പിന്നെയശ്രദ്ധമോതുക. 2

വൈശമ്പായനൻ പറഞ്ഞു.

ഏവം രാജാവു ചോദിച്ച സഞ്ജയൻ ചൊല്ലിയിങ്ങിനേ. 3

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

കിഴക്കു നീളെയാറുണ്ടീ വർഷശൈലങ്ങൾ മന്നവ!
കീഴ്മേലിരുഭാഗം തായാഴിയാണ്ടു കിടപ്പവ. 4
ഹിമവാൻ ഹേമകൂടം താൻ നിഷധം പർവ്വതോത്തമം
നീലം വൈഡൂര്യമയമാ ശ്വേതവും ശശിസന്നിഭം. 5
സർവ്വധാതുക്കളും ചേർന്ന ശൃംഗവാനെന്ന ശൈലവും
സിദ്ധചാരണസേവ്യങ്ങളീശ്ശൈലങ്ങൾ ധരാപതേ! 6
ഇവയ്ക്കിടയ്ക്കുള്ള ഭൂമി ഭൂരിയോജനയുള്ളതാം
അതിൽപ്പുണ്യം നാട്ടുപുറമെല്ലാം വർഷങ്ങൾ ഭാരത! 7
അവറ്റിലപ്പുറത്തുള്ള നായാ ജാതി സതച്ഛങ്ങളൊക്കെയും
ഈ ഭാരതമാം വർഷം പിന്നെ ഹൈമവതം പരം. 8
ഹേമകൂടത്തിനപ്പുറശേഷം ചൊല്ലുന്ന ഹരിവർഷമേ
നീലശൈലത്തിനപ്പുറത്തെക്കു നിഷധത്തിൻവടക്കുമായ്. 9
കിഴക്കു നീണ്ടു ഹേ മാന്യ! മാല്യവാനെന്ന പർവ്വതം
മാല്യവാൻതന്നപ്പുറമാം ഗന്ധമാദനപർവ്വതം. 10
അവറിൻ നടുവേ മേരുപ്പൊൻകന്നുപരിമണ്ഡലം
തരുണാദിത്യനിലയിൽപ്പുകയറാഗ്നിപോലവേ. 11
എണ്പത്തിനാലായിരമേ യോജനപ്പാട്ടയന്നതായ്
കീഴ്പ്പോട്ടമെണ്പത്തിനാലായിരം യോജനയായ് നൃപ! 12
മേലും കീഴും വിലങ്ങും താനീ ലോകം തിങ്ങിനില്പതാം
അതിനപ്പുറമീ ദ്വീപു നാലും നില്പുകയാം പ്രഭോ! 13
ഭദ്രാശ്വം കേതുമാലം തായീജ്ജംബൂദ്വീപു ഭാരത!
പിന്നെയുത്തരകുരുസ്ഥാനം പുണ്യജനാശ്രയം. 14

സുപർണ്ണപുത്രൻ സുമുഖനെന്നപേരാം വിഹംഗമം
സൌപർണ്ണേയസഗണങ്ങളെക്കണ്ടാത്തിതിങ്ങിനേ: 15
ശ്രേഷ്ഠം മദ്ധ്യം നീചമെന്നീപ്പക്ഷികഠംക്കൊക്കെ മേരുതാൻ
വിശേഷമൊന്നും കാട്ടായ്കകൊണ്ടു ഞായിതു കൈവിട്ടം. 16
അതിന്നു ചുറുമേ ജ്യോതിശ്ശ്രേഷ്ഠനാക്കൻ ചരിയ്കയാം
താരാനാഥൻ ചന്ദ്രനുമാം വലംവെയ്കുന്നു വായുവും. 17
ആപ്പവ്രതം മഹാരാജ! ദിവ്യപ്പൂകായ്കളൊത്തുമേ
പരിഷ്കാരം പൂണ്ട പൊന്നുഭേയങ്ങളിയന്നതാം. 18
അതിലല്ലോ, ഭൂപ! ദേശഗന്ധർവ്വാസുരരാക്ഷസർ
അപ്സരസ്ത്രീകളോടൊത്തു കളിയാടുന്നു നിത്യവും. 19
അതിലല്ലോ ബ്രഹ്മരുദ്രന്മാരും ശക്രൻ സുരേശനും
ചേന്നു നാനാ ദക്ഷിണാഢ്യൈരിയജ്ഞം കഴിച്ചതും; 20
നാരദൻ തുംബുരു പരം വിശ്വാവസു ഹഹാഹുഹു
സുരശ്രേഷ്ഠരെ പാഴ്ത്തീട്ടുന്നതും നാനാസ്വരങ്ങളാൽ. 21
സപ്തർഷികഠം മഹാത്മാക്കളാ പ്രജാപതി കശ്യപൻ
ഇവരെത്തുമങ്ങേയ്കും ശുഭം വായുകഠംതോറുമേ. 22
അതിനുകളിലാം, ശുക്രൻ ദൈത്യരൊത്തു മഹീപതേ!
അതിന്നിതൊക്കെ രത്നങ്ങളീ രത്നാദ്രിഗണങ്ങളും. 23
കുബേരൻ വരുണൻ കാലാമംശമേല്കുന്നതുണ്ടതിൽ
അതിൽനിന്നേകുന്നു പതിനാറാലൊന്നു യമർക്കമേ. 24
അതിൻ വടക്കുഭാഗത്തു സുവ്രത്തകുസുമാഞ്ചിതം
പാറപ്പുറത്തുയർന്നുണ്ടു കണ്ണികാരവനം ശുഭം. 25
അതിൽസ്സാക്ഷാൽപ്രഭുപതി ദിവ്യവ്രതങ്ങളൊത്തുതാൻ
ഭഗവാൻ ഗൌരിയൊന്നിച്ചു രമിപ്പൂ ഭ്രതഭാവയൻ. 26
അടിയെത്തുമ്മാറുകണ്ണികാരമാലയണിഞ്ഞവൻ
മൂന്നക്കന്മാർകളെപ്പോലെ മൂന്നു കണ്ണുതെളിഞ്ഞവൻ. 27
അവനെസ്സുവ്രതരൃതമോതീട്ടം സിദ്ധതാപസർ
കാണും, ദുർവൃത്തരായോർക്കു കാണാൻ പാറാ മഹേശ്വരൻ. 28
ആശൈശുലശൃംഗത്തിൽനിന്നാ ക്ഷീരധാര നരേശ്വര!
വിശ്വംവ്യാപിച്ചുന്തമെയ്യേ നിർഗ്ഗലഃതോഗ്ര സ്വനത്തൊട്ടും. 29

പുണ്യപുണ്യജനാസേവ്യ ഗംഗ ഭാഗീരഥീ ശുഭ
ഊക്കിൽച്ചാടുന്നതുണ്ടു ശുഭമാകഃ മന്ദ്രഹ്രദത്തിലായ്. 30
അതുണ്മാക്കിയതാപ്പുണ്യഹ്രദമാഴികണക്കിനെ
അദ്രികഠക്കം താങ്ങിടാവല്ലാതുള്ളായതു താങ്ങിയാൻ, 31
നൂറായിരത്താണ്ടുകാലം പിതാകി നിജമൗലിയാൽ.
മേരുവിന്നും പടിഞ്ഞാറു കേതുമാലും മഹീപതേ! 32
ജംബൂഖണ്ഡത്തിലങ്ങല്ലോ മഹാജനപദം നൃപ!
പതിനായിരമാണ്ടുണ്ടങ്ങായുസ്സു ഭരതർഷഭ! 33
പൊൻനിറത്തിൽപ്പുമാന്മാരുമപ്സരസ്സൊത്തപെൺകളും
ആരോഗ്യമൊത്തുല്ലലെന്യേ പാരം മോദിപ്പു നിത്യവും. 34
ഉരുക്കുതങ്കനിറമായിരിയ്ക്കുമതിൽ മാനുഷർ
ഗന്ധമാദനശൃംഗത്തിൽക്കുബേരൻ രാക്ഷസാവനിതൻ. 35
അപ്സരസ്ത്രീകളോടൊത്തു മോദിപ്പു ഗുഹ്യകാധിപൻ
ഗന്ധമാദനപാശ്വത്തിൽച്ചെറുകുന്നകഠം വേറെയും. 36
പതിനോരായിരത്താണ്ടു കാലമായുസ്സു നീണ്ടവർ
തേജോബലമെഴും നിത്യഹൃഷ്ടരാം മർത്ത്യരുണ്ടതിൽ. 37
പെണ്ണുങ്ങളുല്പലനിറമാന്നെല്ലാം തല്ലുകാഴ്ചയിൽ
നീലത്തിന്നപ്പുറം ശ്വേതം ഹൈമം ശ്വേതത്തിയപ്പുറം. 38
വർഷമൈരാവതം ഭൂപ! നാനാ നാട്ടുപുറത്തൊടും
ധനുഷ്ടോടിപ്പാട്ട തെക്കും വടക്കും രണ്ടുവർഷമാം. 39
ഇളാവൃതം നടുവിലുമഞ്ചു വർഷങ്ങഠം മന്നവ!
വടക്കോട്ടു വടക്കോട്ടു വർഷങ്ങഠംക്കധികം ഗുണം. 40
ആയുസ്സുയരമാരോഗ്യം ധർമ്മകാമാർത്ഥവൃത്തിയും
ഇയലും ഭൂതജാലങ്ങളാ വർഷന്തോറുമൂഴിപ! 41
ഈവണ്ണമേ മഹാരാജ! പർവ്വതാഞ്ചിതയാം മഹി
ഹേമകൂടം വസിയന്ന കൈലാസാദ്രി പർവ്വതം. 42
ഗുഹ്യകന്മാരുമൊത്തങ്ങു നന്ദിപ്പു നരവാഹനൻ
കൈലാസത്തിൻ വടക്കായി മൈനാകാദ്രിയ്ക്കടുത്തുതാൻ. 43
ഹിരണ്മയശൃംഗം വമ്പേറും ദിവ്യം മണിമയാദ്രിയാം
അതിന്നാടുത്താണു ശുഭം ദിവ്യം പൊന്മണലുള്ളിടം. 44

യല്ല ബിന്ദുസരസ്സുള്ളതതിലല്ലോ ഭഗീരഥൻ
ഭാഗീരഥീഗംഗയെക്കണ്ടേറെയാണ്ടു വസിച്ചതും. 45
രത്നയൂപങ്ങളും സ്വർണ്ണച്ചൈത്യജാലവുമുണ്ടതിൽ
അങ്ങു യജ്ഞംചെയ്ത സിദ്ധിനേടി ശക്രൻ പുകഴ്ന്നവൻ. 46
സൃഷ്ടാവങ്ങുണ്ടു ഭൂതേശൻ സർവ്വലോകസനാതനൻ
ഭൂതങ്ങളൊത്തുപാസിപ്പുതങ്ങല്ലോ തിഗ്മകാന്തിയെ. 47
നരനാരായണബ്രഹ്മമനന്തസ്ഥാണുക്കളൈവരും
സഹസ്രയുഗമെത്തുമ്പോളിങ്ങു സത്രംനടത്തുമേ. 48
അതിലല്ലോ ത്രിപഥഗ ദിവ്യ മുന്നമുറച്ചുതാൻ
ബ്രഹ്മലോകത്തിൽയിന്നൊത്തീട്ടേഴായിപ്പിരിയുന്നതും. 49
വസൌകസാര നളിനിയാപ്പാവനി സരസ്വതി
ജംബൂനദീസീതഗംഗസിന്ധുമേഴാമതിങ്ങിനെ. 50
ഇതന്ത്യം ദിവ്യകല്പമീശ്വരന്റെ വിധാനമാം
ഇടയ്ക്കു കണ്ടും കാണാതെകണ്ടുമാവും സരസ്വതി. 51
ഇവയാകുന്ന മുപ്പാരിൽപ്പുകഴ്ന്നോഴ് ഗംഗകാം
ഹിമാദ്രിമേലാശ്രമ്മാർ ഹോമകൂടത്തു ഗ്രഹ്യകർ. 52
യിഷ്ടധേ സപ്തനാഗങ്ങാം ഗോകർണ്ണാശ്രമഭൂമിയും
ദേവാസുരന്മാക്കൊക്കേയും ശ്രേഷ്ഠപർവ്വതമാണപോൽ. 53
ഗന്ധർവ്വർ യിഷ്ടധത്തിങ്കൽ നിലേ ബ്രഹ്മർഷിമാർകളും
ശൃംഗവാനോമഹാരാജ! ദേവസഞ്ചാരഭൂമിയാം 54
ഇപ്രകാരം മഹാരാജ! പെയ്വേറേ വർഷമേഴിലും
ഗതിയൊക്കും ഭൂതജാലം ദൃഢമായ്ക്കൂടികൊഠംകയാം. 55
അവക്കെഴും ദിവ്യമാനുഷങ്ങി കാണുന്നിതേറവും
പൊല്ലിത്തിക്കാവുന്നതല്ലാ ശ്രുതയോടും ധരിപ്പുവാൻ. 56
ചോദിച്ചല്ലോ ദിവ്യയാമീശ്വശാകൃതിയെ യീ നൃപ!
ശശപാശ്വത്തു രണ്ടുണ്ടു വർഷം തെക്കും വടക്കുമേ. 57
കണ്ണങ്കാം യാഗഭൂപൊന്നു കാശ്യപദ്വീപുമങ്ങിനെ
താമ്രപർണ്ണശിലം ഭൂപ! ശ്രീമന്മലയപർവ്വതം. 58
ശശത്തിൽയിന്നിടം രണ്ടാം ദ്വീപു കാണുന്നതാണതും.

7. മാല്യവദ്വേണ്ണനം

ധൃതരാഷ്ട്രൻ പറഞ്ഞു.

മേരുവിന്റെ വടക്കുള്ള ഭാഗം മുൻ ചൊല്ല സഞ്ജയ!
സർവ്വവും നീ മഹാബുദ്ധേ! മാല്യവാന്മലയേയുമേ. 1

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

നീലശൈലത്തിന്റെ തെക്കു മേരുവിന്റെ വടക്കതാൻ
പുണ്യമാമുത്തരകുരുസ്ഥലം സിദ്ധാവുതം നൃപ! 2
കായിൽത്തേയായ് സ്സുദാപൂത്തകായ്കളും വൃക്ഷങ്ങളുണ്ടതിൽ
മണമേറും പൂവുകളും സ്വാദുകൂട്ടുന്ന കായ്കളും. 3
കാമിതം കാച്ചിടുംവൃക്ഷം ചിലതുണ്ടതിൽ മന്നവ!
ക്ഷീരിവൃക്ഷങ്ങളുമതിൽച്ചിലതുണ്ടു നരാധിപ! 4
ക്ഷീരം ചുരത്തിടുമാറുരസമൊത്തമുതോപമം
വസ്ത്രങ്ങളും പെറുമവ കായിലാഭരണങ്ങളും. 5
മണ്ണുപൊൻപൊടിയാം രത്നഭൂമിയാണതശേഷവും
മണിരത്നാഭമേഴകിൽ വജ്രവൈഡൂര്യശോഭയിൽ. 6
ഭൂഭാഗമുണ്ടു കാണ്മൂ പത്മരാഗസമപ്രഭം.
ഋതുമാറും സുഖംപെറും പങ്കമാറും നരാധിപ! 7
ശുഭപ്പൊയ്കകളുണ്ടു ശുദ്ധമാമാറു ഭംഗിയിൽ
ദേവലോകശ്രേഷ്ഠരുണ്ടു മർത്ത്യരായിപ്പിറന്നിടും 8
ശുക്ലാഭിജാത്യസമ്പന്നരവരും പ്രിയദർശനർ
അപ്സരസ്സൊപ്തിടും സ്ത്രീകൾ ജനിയ്ക്കും മിഥുനങ്ങളും. 9
അമൃതൊക്കും ക്ഷീരവൃക്ഷക്ഷീരം സേവിയ്ക്കുമായവർ
കാലേ മിഥുനമുണ്ടാകുമതൊന്നിച്ചു വളർന്നിടും. 10
തുല്യരൂപഗുണംചേർന്ന സമവേഷത്തിലങ്ങഹോ
അന്യരൂപം വിരോ! ചക്രവാകീതിയിലങ്ങിനേ. 11
നിരാമയന്മാരാലോകമെന്നും സന്തുഷ്ടചിത്തരാം
പതിനായിരവും പിന്നൊപ്പത്തുനൂറാണ്ടുമങ്ങിനേ. 12

ജീവിയ്ക്കുമവരന്യോന്യം വേർവിടാതെ യരേശ്വര!
മാരുണ്ഡപ്പക്ഷികഥം കേട്ടുംകൊക്കെഴും ശക്തിയുള്ളവ. 13
ചത്താൽത്തിന്നീടുമവരെ ഗ്ഗുഹയിൽക്കൊണ്ടുചെച്ചിടും
രാജാവേ! ചൊല്ലിനേൻ മുറും ഞാനുത്തരകുരുസ്ഥലം 14
മേരുവിൻറെ കിഴക്കിന്നിച്ചൊല്ലാം ഞാനുള്ള മാതിരി
ആ ഭദ്രാശ്വത്തിനു മുഖ്യമായിട്ടുള്ളതു മന്നവ. 15
ഭദ്രസാലവനം മുഖ്യമതിൽക്കാലാമ്രമാം മരം
കാലാമ്രം നിത്യവും പൂത്തുകായ്ച്ചത്യന്തം ശ്രുതം നൃപ! 16
ആമരം യോജനം പൊങ്ങിസ്സിദ്ധചാരണസേവ്യമാം
പെരുത്ത മത്സ്യരാണങ്ങു തേജോബലമിയന്നവർ 17
പെണ്ണുങ്ങളാമ്പൽനിറമായ്ക്കണ്ടാൽ നല്ലഴകാന്നവർ
തിങ്കഥംക്കാന്യാ തിങ്കഥം വെള്ളത്തിങ്കഥംനേർമുഖിമാരവർ 18
തിങ്കഥംനേർകളർമെയ്യുള്ളോർ പാട്ടും കൂത്തുമറിഞ്ഞവർ
പതിനായിരമാണ്ടുണ്ടായുസ്സു ഭരതർഷഭ! 19

കാലാമ്രച്ചുവർ കടിച്ചെന്നുമവർ യൌവനമാണവർ
നീലശൈലത്തിനു തെക്കു നിഷധത്തിൻ വടക്കുമായ്. 20
സുദർശനാഖ്യമാംജംബൂമാമരം നില്പു ശാശ്വതം
കാമഗകായ്കളുമായ്സ്സിദ്ധചാരണസേവിതം. 21
അതിൻപേരാൽപ്പുകഥംവന്നു ജംബൂദ്വീപിനു ശാശ്വതം
യോജനപ്പാടായിരവും നൂറുമേ ഭരതർഷഭ! 22
ഉയന്നോരാ വൃക്ഷരാജൻ വായിൽമുട്ടും നരേശ്വര!
അരനിയായിരം നൂറും പത്തുമവ്വണ്ണമഞ്ചുമേ. 23
പഴുത്തുചില്ലുമാ വൃക്ഷക്കായ്കഥംക്കളവു കേവലം
അവ താഴത്തുവീഴുമ്പോളൊച്ചയുണ്ടാക്കുമുച്ചമായ്. 24
നീരൊലിപ്പിച്ചിടും ദ്രുപ! പരം വെള്ളിനിറത്തിലായ്
ആജ്ജംബുവിൻറെ കായിൽനീരാറായ്ത്തിന്നു ജനേശ്വര! 25
മേരുവിന്നുചലംവെച്ചുത്തരമാം കുരു പൂകുമേ
അവക്തിൽമനശ്ശാന്തിയുണ്ടില്ലാ ദാഹവും നൃപ! 26
ആക്കായിൻനീർ കുടിച്ചാരെബ്ബാധിയ്ക്കാ ജരപോലുമേ
ജാംബൂനദാഖ്യമങ്ങുണ്ടു കാഞ്ചനം ദേവഭൂഷണം. 27

ഇന്ദ്രഗോപപ്രകാശത്തിൽ വിളങ്ങീടുമതേറവും
അങ്കു ബാലാർക്കവർണ്ണത്തിലായിത്തീരുന്ന മാനവർ. 28
മാല്യവാനുടെ ശൃംഗത്തിൽക്കാണുമപ്പോഴഗ്നിയെ
സംവർത്തകാഖ്യൻ കാലാഗ്നിയാണവൻ ഭരതർഷഭ! 29
മാല്യവാനുടെ ശൃംഗത്തിൽ മുൻമുൻ ക്ഷുദ്രാദ്രിജാലമാം
പതിന്മേരായിരം യോജനായാമം മാല്യവായിഹ. 30
മഹാരജതവർണ്ണത്തിലങ്ങുണ്ടാകുന്ന മാനുഷർ
ബ്രഹ്മലോകശ്രേഷ്ഠരൊക്കെസ്സുവ്വസാധുക്കളേവരും. 31
ഊർദ്ധ്വരേതസ്സുക്കൾ ഘോരതപംചെയ്യുന്നിതായവർ
ഭ്രതങ്ങളെക്കാത്തുകൊൾവാൻ പ്രവേശിയ്ക്കുന്ന സൂര്യനിൽ. 32
ഷഷ്ടിസാഹസ്രവും ഷഷ്ടിശതവും പുനരായവർ
അരുണൻ തനുമ്പിൽനിൽപൂ സൂര്യദേവനു ചുറുമേ. 33
ഷഷ്ടിസാഹസ്രവും ഷഷ്ടിശതവും പുനരായവർ
സൂര്യനെറ മുട്ടതട്ടീട്ടു ചെല്ലുന്ന ചന്ദ്രമണ്ഡലേ. 34

---

8. ധൃതരാഷ്ട്രവാക്യം

ധൃതരാഷ്ട്രൻ പറഞ്ഞു.

വർഷങ്ങളും ശൈലങ്ങളിലുള്ള പേരുകളും സഞ്ജയ!
തത്ത്വമായ്മട്ടു ചൊന്നാലും ശൈലവാസികളേയുമേ. 1

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

ശ്വേതശൈലത്തിനു തെക്കു നിഷധത്തിൻവടക്കുമായ്
വർഷമത്രേ! രമണകമിതിലുണ്ടായിടും ജനം 2
ശുക്ലാളിജാത്യസമ്പന്നരേവരും പ്രിയദർശനർ
നിസ്സപത്നന്മാരുമായിത്തീരുമുള്ള മാനുഷർ. 3
പതിനായിരവും നൂറും വത്സരം പത്തുമഞ്ചുമേ
ജീവിയ്ക്കുന്നു മഹാരാജ! യിത്യസന്തുഷ്ടരാമവർ. 4

നീലശൈലത്തിനു തെക്കു നിഷധത്തിൻവടക്കുമായ്
പക്ഷം ഹിരണ്മയമതിലല്ലോ മഹിഹിരണ്വതി. 5
അതിലല്ലോ മഹാരാജ! പക്ഷിരാജൻ ഖഗോത്തമൻ
യക്ഷാനുഗന്മാർ ധിനികർ ചാരുദർശനർ മന്നവ! 6
മഹാബലന്മാർ സന്തുഷ്ടചിത്തരഞ്ഞുള്ളപേർ നൃപ!
പതിനോരായിരം വർഷകാലമായവർ മന്നവ! 7
ജീവിയ്ക്കുമായുഷ്കാലം താൻ നൂറുപത്തുമൊരഞ്ചുമേ
വിചിത്രശൃംഗങ്ങളുണ്ടു മൂന്നുണ്ടു മനുജാധിപ! 8
അതിലൊന്നോ മണിമയമൊന്നു പൊന്മയമത്ഭുതം
സർവ്വരത്നമയം മറൊന്നാനേക മഖനോജ്വലം. 9
അതിൽ സ്വയം പ്രഭാദേവിയെന്നും പാർക്കുന്നു ശാണ്ഡിലീ
ശൃംഗവാന്റെ വടക്കായിക്കടൽവക്കത്തു മന്നവ! 10
വർഷമൈരാവതം ശൃംഗവത്തെന്നുള്ളതതിൽപ്പുരം
സൂര്യൻ തപിയ്ക്കില്ലിഹിടെ ക്ഷയിച്ചീടില്ല മാനുഷർ. 11
നക്ഷത്രങ്ങളുമൊത്തിനുദ്യോതിർമ്മൂർത്തി വിളങ്ങുമേ
പദ്മകാന്ത്യാ പദ്മവർണ്ണംപൂണ്ടു പദ്മദളാക്ഷരായ്. 12
പദ്മപത്രമണം പൂണ്ടോരാകൃമങ്ങുള്ള മാനവർ
ഇളക്കമറിഷ്ടഗന്ധരഷ്ടിചിട്ടജിതേന്ദ്രിയർ. 13
ദേവലോകഭ്രഷ്ടരെല്ലാം രജസ്സാറവർ മന്നവ!
പതിമ്മുവ്വായിരത്താണ്ടുവരേയ്ക്കുവർ ജനാധിപ! 14
ആയുഷ്കാലത്തു ജീവിപ്പു നാമ്മാർ ഭരതർഷഭ!
ക്ഷീരോദമെന്നാഴിയുടെ വടക്കേപ്പുറമായ് പ്രഭു. 15
ഹരി വാഴുന്നു വൈകുണ്ഠൻ സുവർണ്ണശകടത്തിലായ്
അഷ്ടചക്രം യാനമതു ബ്രഹ്മയുക്തം മനോജവം. 16
ജാംബൂനദാഞ്ചിതം തേജസ്സേന്തിയഗ്നിനിറത്തിലാം
സർവ്വഭൂതപ്രഭവനവൻ വിഭുതാൻ ഭരതർഷഭ! 17
സംക്ഷേപവിസ്താരമൂർത്തി ചെയ്യോൻ ചെയ്കിലോനുമാം
ഭൂമി വെള്ളം നഭസ്സേവം വായുതേജസ്സുമാം നൃപ! 18
ഏവക്കമേ യജ്ഞമവനവന്നാസ്യം ഹുതാശനൻ.

വൈശമ്പായനൻ പറഞ്ഞു.

ഈവിധം സഞ്ജയൻ ചൊന്ന ധൃതരാഷ്ട്രൻ മഹാശയൻ 19
രാജാവു മക്കളെപ്പോറിഖ്യാനംപുണ്ട ജനാധിപ!
മഹാതേജസി ചിന്തിച്ചിട്ടായവൻ പൊല്ലിയിങ്ങിനെ 20
തീച്ചതന്ന സുതപുത്ര! കാലം ലോകം മുടിയ്ക്കുമേ
പീണ്ടും സൃഷ്ടിയ്ക്കുമൊക്കേയും നിത്യമിങ്ങില്ലൊരെണ്ണവും 21
യരൻ നാരായണൻതാനും സർവ്വജ്ഞൻ സർവ്വകൃത്തുമാം
യാതോർ വൈകുണ്ഠനെന്നാത്മാ വിഷ്ണുവെന്ന മനുഷ്യരും. 22

---

9 ഭാരതീയനദീദേശാദികഥനം

ധൃതരാഷ്ട്രൻ പറഞ്ഞു

ഈഭ്ഭാരതം വർഷമിതിലല്ലോ മൂർച്ഛിച്ചു വൻപട
ഇതിലുള്ള ബഹുരമൂത്തെന്നുണ്ണി സുയോധനൻ. 1
ഇതിൽപ്പാണ്ഡവരും ലുബ്ധരിതിൽത്തട്ടുന്നിതെന്മനം
ഇതിനെരതത്വം നീ ചൊല്ലു നീ ധീമാനെന്നു സമ്മതം. 2

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു

പാണ്ഡവന്മാർ ലുബ്ധരല്ലാ രാജാവേ! കേൾക്കുകെന്നൊഴി
ലുബ്ധൻ ദുര്യോധനനിതിൽപ്പിഴനാശുകനി സൌബലൻ. 3
മറുള്ള മന്നവന്മാരും നാനാ നാട്ടിന്നധീശരും
ലുബ്ധൻ ഭാരത വർഷത്തിൽത്തമ്മിലൊട്ടും പൊരാത്തവർ. 4
പറയാം ഭാരതം വർഷമിനി ഞാനായി ഭാരത!
ഇന്ദ്രന്നിതിഷ്ടം ദേവനു മനുവൈവസ്വതന്നുമേ. 5
വൈന്യൻ പൃഥുവിനും ഭൂപ! മാന്ധനിക്ഷ്വാകുരാജനും
യയാതിയ്ക്കുംബരീഷനും മാന്ധാതുനുമുഷക്കുമേ. 6
അവ്വണ്ണം മുചുകുന്ദനുമൌശീനരശിബിയ്ക്കുമേ
ഋഷഭനൈളനും പിന്നെ ന്യായാം നരയാഥനും. 7

കുശികന്നും സുദുർഷ്ടി മാന്ദ്യൻ ഗാധിയ്ക്കുമങ്ങിനേ
സോമകന്നും സുദുർഷർഷ ദിലീപന്നുമതേവിധം. 8
മറ്റുള്ള ബലവാന്മാരാം ക്ഷത്രിയക്കും മഹീപതേ!
ഏവക്കുമിങ്ങു രാജേന്ദ്ര! പ്രിയം ഭാരത! ഭാരതം. 9
ആ വർഷത്തെച്ചൊല്ലിടാം ഞാനുള്ളവണ്ണമതിന്ദമ!
കേൾക്ക ചൊല്ലുന്നതു നൃപ! ഭവാൻ മോദിച്ചവണ്ണമേ. 10
മഹേന്ദ്രം മലയം സഹ്യം ശുക്തിമാൻ പരമുക്ഷവാൻ
വിന്ധ്യംപിന്നെപ്പാരിയാത്രമിതേഴു കുലപർവ്വതം. 11
അവയ്ക്കു ചുറ്റും നില്പുണ്ടങ്ങസംഖ്യം കന്നു മന്നവ!
വിവരം വിട്ടുപ്പാൻ മിത്രസാനുക്കൾ മമ്പോട്ടം. 12
വിവരം വിട്ടുവേറിട്ടും ചെറുസാനുക്കൾ ശിന്നവ!
ആയ്മ്മേച്ചന്മാരവയിലിടപെട്ടവർ കൌരവ! 13
നീർകുടിപ്പാൻ വിപുലയാഗ്ഗംഗസിന്ധുസരസ്വതി
ഗോദാവരീനർമ്മദയാബ്രാഹ്മണ്യ മഹാനദി. 14
ശതദ്രുമുഖ്യഗാഖ്യ യമുനാഖ്യ മഹാനദി
ദൃഷദ്വതിവിപാശാഖ്യ വിപാശ സ്ഥൂലവാലുക. 15
നദിയേവം വേത്രവതി കൃഷ്ണവേണ്ണാഖ്യ നിമ്നഗ
ഇരാവതിവിതസ്താഖ്യ പയോഷ്ണീ ദേവികാഖ്യയും. 16
ദേവസ്മൃതാദേവവതിത്രിദിവായിക്ഷുമാളവി
കരീഷിണീ ചിത്രവാഹചിത്രസേനാഖ്യ നിമ്നഗ. 17
ഗോമതീധൂതപാപാഖ്യ ശണ്ഡികാഖ്യമഹാനദി
കൌശികീത്രിദിവാകൃത്യനിചിതാലോഹിതാരണി. 18
രഹസ്യശതകുംഭാഖ്യ സരയൂനദിയങ്ങിനേ
ചർമ്മണ്വതീവേത്രവതി ഹസ്തിസോമദിശാഖ്യയും. 19
ശരാവതീ ഭീമരഥി പയോഷ്ണീയഥവേണ്ണയം
കാവേരി പിന്നെച്ചുളകവണീശതബലാഖ്യയും. 20
തീവാര പിന്നെ മഹിത സുപ്രയോഗജനാധിപ!
പവിത്രകുണ്ഡലീസിന്ധുരാജനീ പുരമാലിനി. 21
പൂർവ്വാഭിരാമവീരാഖ്യ ഭീമയാഘവതീനദി
വലാഹിനീ പാപഹരമഹേന്ദ്രാപാടലാവതി. 22

കരീഷിണിയസിക്നാഖ്യ കശചീരമഹാനദി
മകരിപ്രവരാമോഘ ഹേമാഘൃതവതീനദി. 23
പുരാവതിയനുഷ്ണാഖ്യ ശൈബ്യ ഭാരത! കാപിയും
സദാനീരാധൃഷ്യ പിന്നെക്കശധാരമഹാനദി. 24
സദാകാന്താഖ്യശിവയെന്നല്ല വീരവതീനദി
സുവാസ്തുവാസ്തുതാൻ ഗൌരികമ്പനാഖ്യഹിരണ്വതി. 25
വരതാനും വീരകരയാപ്പഞ്ചമിമഹാനദി
രഥചിത്രാജ്യോതിരഥ വിശ്വാമിത്രകപിഞ്ജല. 26
ഉപേന്ദ്രപിന്നെബ്രഹ്മള കുചീരാഖ്യംബുവാഹിനി
വിനദി പിഞ്ജലാവേണ്ണതുംഗവേണ്ണാമഹാനദി. 27
വിദിശാ കൃഷ്ണവേണ്ണാഖ്യതാമ്രാകപിലയങ്ങിയേ
സുവാമലഘുവേദോശഹരിശ്രാവമഹാപഗ 28
ശീഘ്രപിച്ഛിലയെന്നല്ലയാബ്ഭാരദ്വാജിനിമ്നഗ
കൌശികീ നിമ്നഗാശോണ പിന്നെബ്രഹ്മദചന്ദ്രമ. 29
ദൃഷ്ടചിത്ര ശിലാ പിന്നെ ബ്രഹ്മവേദ്യ ബൃഹദ്വതി
യവക്ഷരോഹിയവർണ്ണം ജാംബൂനദിയുമങ്ങിയേ. 30
സുരസാതമസാദാസിവസയന്യവരാണസി
നീലാഘൃതവതീ പിന്നെപ്പുണ്ണാസാഖ്യമഹാനദി. 31
മായവീ പിന്നെ വൃഷഭ ബ്രഹ്മവേദ്യ ബൃഹദ്വതി
ഇവയും മറുപലതും മഹാനദികൾ മന്നവ! 32
സദാ നിരാമയാ കൃഷ്ണ മന്ദഗാ മന്ദവാഹിനി
ശ്രീ ബ്രാഹ്മണിമഹാഗൌരി ദൃഷ്ടയങ്ങിനെ ഭാരത! 33
ചിത്രോപലാ ചിത്രരഥ മഞ്ജുളാഭിധവാഹിനി
മന്ദാകിനി വൈതരണി കോശയെന്ന മഹാനദി. 34
അനാഗശ്രുക്തിമതിയും പുഷ്പവേണ്യുല്പലാവതി
ലോഹിത്യകരതോയാഖ്യയവർണ്ണം വൃഷകാഖ്യയും. 35
കുമാരിയൃഷികുല്യാഖ്യമരിഷാഖ്യ സരസ്വതി
സുപുണ്യമന്ദാകിനിയും സർവ്വഗംഗയുമേ നൃപ! 36
വിശ്വമാതാക്കളൊക്കെയും മഹാഭാഗ! മുറുമേ
തെളിയാത്തപ്പുഴകളും നൂറായിരവുമങ്ങിനേ. 37

ഈസ്സരിത്തുക്കളേച്ചൊന്നേനോമ്മപോലെ മഹീപതേ!
ഇനിച്ചൊല്ലാം ജനപങ്ങളെക്കേട്ടുധരിയ്യു നീ. 38
അതിലീക്കരുപാഞ്ചാലം സാലപ്പം മാദ്രേയജാംഗലം
ശൂരസേനം കലിംഗംതാൻ ബോധം മാളവുമങ്ങിനേ. 39
മത്സ്യം കുശല്യംകൌസല്യം കുന്തിയാക്കാന്തികോസലം
ചേദിമത്സ്യകുരുഷ്ണങ്ങൾ ഭോജം സിന്ധുപുളിന്ദകം. 40
ദശാണ്ണമുത്തമം പിന്നെ മേകലം പിന്നെയുൽക്കലം
പാഞ്ചാലം കൌശിജം പിന്നെ നൈകപൃഷ്ഠം ധുരന്ധരം 41
ഗോധാമദ്രഭ്രജംഗങ്ങൾ കാശിയും പരകാശിയും
ജഠരംകുകുരം പിന്നെദ്ദാശാണ്ണംചേന്ന ഭാരത! 42
അവന്തി കുന്തിയും പിന്നെന്നയമ്മട്ടപരകുന്തിയും
ഗോമന്തം മന്ദകം ഷണ്ഡം വിദർഭം രൂപവാഹികം. 43
അശ്മകം പാണ്ഡുരാഷ്ട്രംതാൻ ഗോപരാഷ്ട്രം കരീതിയും
അധിരാജ്യകുലാദ്യംതാൻ കേവലം മല്ലരാഷ്ട്രവും. 44
വാരപാസ്യാപവാഹങ്ങൾ ചക്രംക്രാതി പരം ശകം
വിദേഹം മഗധം സ്വക്ഷം മലജം വിജയം പരം. 45
അംഗവംഗകലിംഗങ്ങൾ യകൃല്ലോമവുമങ്ങിനേ
മല്ലം സുദ്ദേഷ്ണം പ്രഹ്ലാദം മാഹികം ശശികം പരം. 46
ബാൽഹികം വാടധാനം താഖാരം കാലതോയകം
അപരാന്തം പരാന്തംതാൻ പഹ്നവം ചർമ്മമണ്ഡലം. 47
അടവീശിഖരം മേരുഭൂതമങ്ങിനെ മാരിഷ!
ഉപാവൃത്താനുവൃത്തങ്ങൾ സ്വരാഷ്ട്രമഥ കേകയം. 48
കുട്ടാപരാന്തം മാഹേയം കക്ഷംസാമുദ്രനിഷ്കുടം
അസ്ത്രം പെരുത്തതങ്ങനഗിരിയും ധരണീപതേ. 49
ബഹിഗ്ഗിര്യം ഗമലജമഗധം മാനവജ്ജകം
മഹൌത്തരം പ്രാവൃഷേയം ഭാർഗ്ഗവം ജനനായക! 50
പുണ്ഡ്രഭോഗകിരാതങ്ങൾ സുരാഷ്ട്രം യമുനം പരം.
ശകംനിഷാദം നിഷധമമ്മട്ടാനർത്തനൈരൃതം. 51
ദുർഗ്ഗാലം പ്രതിമത്സ്യംതാൻ കുന്തളം കോസലം പരം
തീരഗ്രഹം ശൂരസേനമീജികം കന്യകാഹ്വണം. 52

തിലഭാരംമസീരംതാൻ മധുമാന്യാസ്സകന്ദകം
കാശ്മീരം സിന്ധുസൌവ്വീരം ഗാന്ധാരം ശകം പരം. 53
അഭിസാരമൂലൂതംതാൻ ശൈബലം ബാൽഹികം പരം
ദ്വൈധാനവദ്വയങ്ങാം വാതജാമരഠോരഗർ. 54
ബഹുപാദ്യം കുരുപതിസുദാമാഖ്യം സുമല്ലികം
വസ്ത്രം കരീഷകം പിന്നെക്കുവിന്ദോപത്യകം പരം. 55
വനായുവും ദശാപാശ്വരോമാക്കാം കുശബിന്ദുവും
കച്ഛം ഗോപാലകക്ഷംതാൻ ജാംഗലം കുരുവർണ്ണകം. 56
കിരാതം ബർബ്ബരം സിദ്ധം വൈദേഹം താമ്രലിപ്തകം
കൌണ്ഡ്രം പൌണ്ഡ്രം സൈസിരിന്ധ്രം പാവ്വതീയങ്ങാം മാരിഷ!
പിന്നെ മറവും നാട്ടപുറം തെക്കുണ്ടു ഭരതർഷഭ!
ദ്രവിഡം കേരളം പ്രാച്യം മൂഷികം വനവാസികം. 58
കർണ്ണാടകം മഹിഷ്കം വികല്പം മൂഷകം പരം
ഝില്ലികം കുന്തളം പിന്നെസ്സൌഹൃദം നളകാനനം. 59
കൌകുട്ടകം ചോളമേവം കൊങ്കണം മാളവാന്തരം
സമംഗം കരകം പിന്നെക്കുരാംഗാരമാരിഷം. 60
ധ്വജിന്യുത്സവസങ്കേതം ത്രിഗർത്തം സാലചസേന്യിയും
വ്യൂഹം കോകബകം പ്രോഷ്ഠം സമവേഗവശം പരം. 61
അവർണ്ണം വിന്ധ്യചുളികം പുളിന്ദം പിന്നെ വല്ക്കലം
മാളവം വല്ലവം പിന്നെയമ്മട്ടമരവല്ലവം. 62
കുളിന്ദം കാലദം പിന്നെക്കുണ്ഡലം കരടം പരം
മൂഷകം സ്തനബാലംതാൻ നീപമാഗ്രഘടസ്വഞ്ജയം. 63
അരിന്ദം പാശിവാടാഖ്യം തന്ത്രയം സുന്ദരം പരം
വിദേഹം ദശികാന്ധീകം തംഗണം പരതംഗണം. 64
ഉത്തരം മ്ലേച്ഛമോ ഘോരം ക്രൂരം ഭരതസത്തമ!
യവനം ചീനകാംബോജം ദാരുണം മ്ലേച്ഛജാതിയാം. 65
സകൃൽഗ്രാഹം കുലസ്ഥംതാൻ ഹൂണവും പാരസീകവും
അമ്മട്ട രമണംചീനം ദശമാലികമങ്ങിനേ. 66
ക്ഷത്രിയോപനിവേശങ്ങാം വൈശ്യശൂദ്രകുലങ്ങളും
ശൂദ്രാഭീരംദ്രോവും കാശ്മീരം പശുരാജ്യവും. 67

ഖശീരമന്തചാരംതാൻ പല്ലവം ഗിരിഗഹ്വരം
ആത്രേയമാബ്ഭാരഭോജമവ്വണ്ണം സ്തനപോഷികം. 68
പ്രോഷകംതാൻ കലിംഗംതാൻ കിരാതവകഭേദവും
തോമരം ഹംസമാഗ്ഗംതായവ്വണ്ണം കരഭഞ്ജകം 69
ഇവ മറവും ജനപദം പ്രാഹ്യോദിച്യങ്ങളങ്ങിനേ
ഉദ്ദേശമാത്രത്താലേ ഞാൻ ചൊന്നാൻ ദേശങ്ങളെ പ്രഭോ! 70
ഗുണശക്തിയ്ക്കൊത്തവണ്ണം ത്രിവർഗ്ഗത്തിന്നൊഴം ഫലം
കറക്കുമേ കാമധേനു ഭൂമി യന്നായ്! നോക്കിയാൽ. 71
അതിൽക്കൊതിപ്പു രാജാക്കൾ ശൂരർ ധർമ്മാർത്ഥകോവിദർ
ഉക്കന്മാരവർ സമ്പത്തിൽക്കൊതികൊണ്ടുയിർ പോക്കിട്ടും. 72
വേമാനുഷികായങ്ങൾക്കെല്ലാമീപ്പാരൊരാശ്രയം
മാംസത്തിന്നായ് ന്നായ്ക്കൾപോലെ തമ്മിൽക്കൊത്തിപ്പറിച്ചിട്ടും.
രാജാക്കൾ ഭരതശ്രേഷ്ഠ! ഭൂഭോഗത്തിൽക്കൊതിച്ചഹോ
കാമങ്ങൾക്കാക്കുമിപ്പോഴും തൃപ്തി കാണുന്നതില്ലഹോ. 74
അതിനാൽപ്പാരടക്കീടാൻ യത്നിപ്പൂ കുരുപാണ്ഡവർ
സാമം ദാനം ഭേദണ്ഡമിവകൊണ്ടിട്ടു ഭാരത! 75
താതൻ ഭ്രാതാവു സുതരും ദ്യോവുമാകാശവും നൃപ!
ഭൂമിയല്ലോ ജീവികൾക്കു നല്ലോരച്ഛിദ്രദൃഷ്ടിയിൽ. 76

---

10. ആയുന്നിരൂപണം.

ധൃതരാഷ്ട്രൻ പറഞ്ഞു.

അങ്ങീബ്ഭാരതവർഷത്തിന്നോവം ഹൈമവതത്തിനും
ആയുസ്സിന്മാനവും സൂത! ബലവുംതാൻ ശ്രുതാശ്രുതം. 1
ഭാവി ഭൂതം വർത്തമാനമിവയോടൊത്തു സഞ്ജയ!
പറഞ്ഞാലും വിസ്തരിച്ചു ഹരിവർഷവുമങ്ങിനേ. 2

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

നാലീബ്ഭാരതവർഷത്തിൽ യുഗം ഭരതപുംഗവ!
കൃതം ത്രേതം ദ്വാപരവും കലിയും കുരുവർദ്ധന! 3

മുമ്പിൽ കൃതയുഗമതിൻ പിമ്പേ ത്രേതായുഗം വിഭോ!
അതു തിന്നാൽ ദ്വാപരമാം പിന്നെക്കലിതുടന്നിടും. 4
നാലായിരം വർഷകാലമാണല്ലോ കുരുസത്തമ!
ആയുഷ്കാലം കൃതയുഗകാലത്തു നൃപസത്തമ! 5
അമ്മട്ടു മൂവ്വായിരമാം ത്രേതയിങ്കൽ നരാധിപ!
ഈരായിരം ദ്വാപരത്തിൽ മന്നിൽനില്ക്കുന്ന സാമ്പ്രതം. 6
പ്രമാണനിയമം കാണാ കലിയിൽ ഭരതർഷഭ!
ഗർഭത്തിൽത്തന്നെ ചത്തിടും പിറന്നിട്ടും മരിച്ചിടും. 7
മഹാസത്വബലംചേർന്നാ പ്രജ്ഞാഗുണമിയന്നവർ
ജനിച്ചവർ ജനിപ്പിയ്ക്കും നാലുമായിരവും ജനം. 8
പ്രഭോ! കൃതത്തിലുണ്ടായോർ വിത്തവാന്മാർ സുരൂപരാം
ജനിച്ചവർ ജനിപ്പിയ്ക്കും തപസ്സേറും മുനിശ്രേഷ്ഠർ. 9
മഹോത്സാഹർ മഹാത്മാക്കാം സത്യംചൊല്ലുന്ന ധാർമ്മികർ
മെയ്യാണ്ട ചാരുരൂപന്മാർ വിദ്യവാന്മാർ ധനാഢ്യർ. 10
പോരിൽ പ്രശസ്തരായ്ത്തീരും ശൂരരാം ക്ഷത്രിയർഷഭർ
ത്രേതയിൽ ക്ഷത്രിയർ നൃപ! സർവ്വരും ചക്രവർത്തികാം. 11
ആയുഷ്മാന്മാർ മഹാവീരർ പോരിൽ വില്ലാളിമുഖ്യർകാം
ക്ഷത്രിയന്മാർ ത്രേതയിങ്കൽജ്ജനിപ്പൂ പാട്ടിൽനില്പവർ. 12
സർവ്വജാതിക്കാർ ജയിപ്പാൻനോക്കും ദ്വാപരമാമതിൽ
വീര്യോത്സാഹങ്ങളേറുന്നോരന്യോന്യം ജയകാംക്ഷികാം. 13
അല്പതേജസ്സുക്കാം ശൂദ്രകുട്ടം പുരുഷർ മന്നവ!
മൂഢന്മാർ ചതിയന്മാരാം കലികാലത്തു ഭാരത! 14
ഈർഷ്യമാനം ക്രോധമേവം ചതിയെന്നല്ലസൂയയും
ഉണ്ടാം കലിയിൽ മർത്ത്യർക്ക രാഗലോഭങ്ങളും നൃപ! 15
ഗുണം പുരുങ്ങും രാജാവേ! ദ്വാപരത്തിൽ നരാധിപ
ഗുണശ്രേഷ്ഠം ഹൈമവതം ഹരിവർഷമതിൽപ്പരം. 16

ജംബൂഖണ്ഡവിനിർമ്മാണപർവ്വം കഴിഞ്ഞു.

ഭൂമിപർവ്വം

11. ശാകദ്വീപവർണ്ണനം

ധൃതരാഷ്ട്രൻ പറഞ്ഞു

ജംബൂഖണ്ഡം ഭവാൻ ചൊല്ലീ ശരിയാമ്മട്ടു സഞ്ജയ!
ചൊല്ലിതിനുള്ള വിഷ്കംഭപരിമാണം ശരിയ്ക്കിനി. 1
സമുദ്രത്തിന്റെയളവും നന്നായച്ഛിദ്രദർശനം
ശാകദ്വീപും ശുകദ്വീപും പറഞ്ഞീടുക സഞ്ജയ! 2
തത്പരമായ് ശാൽമലീദ്വീപും ക്രൌഞ്ചദ്വീപുമതേവിധം
ചൊല്ല ഗാവൽഗ്ഗണേ! മുറയും രാഹുചന്ദ്രാക്കരൂപവും. 3

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു

രാജാവേ! ദ്വീപു പലതുണ്ടീലോകം തിങ്ങിയില്ലവ
സപ്തദ്വീപുകളെച്ചൊല്ലാം ചന്ദ്രാർക്കഗ്രഹരൂപവും. 4
പതിനെണ്ണായിരമിഹ യോജനപ്പാടിളാപതേ!
ജംബൂപർവ്വതവിഷ്കംഭമേറുന്നൂറും തികച്ചതാൻ. 5
ഇരട്ടിച്ചുപുകടലിനുള്ള വിഷ്കംഭമാണുപോൽ
നാനാ യാട്ടപുറം ചിന്നി മണിവിദ്രുമചിത്രമായ്. 6
നാനാധാതുക്കളുടയ പർവ്വതങ്ങളെഴുന്നതായ്
സിദ്ധചാരണരുള്ളോന്നാം സാഗരം പരിമണ്ഡലം. 7
ശാകദ്വീപിനെയും ചൊല്ലാം ശരിയാമ്മട്ടു പാർത്ഥിവ!
കേട്ടാലും നീ യഥാന്യായം ചൊൽവതെൻ കുരുനന്ദന! 8
ജംബൂദ്വീപിന്റെയളവിലിരട്ടിച്ചു നരാധിപ!
വിഷ്കംഭമുള്ളതാണല്ലോ കടൽഭാഗം മഹീപതേ! 9
ക്ഷീരോദം ഭരതശ്രേഷ്ഠ! പുഴലെച്ചുറിയില്ലതാം
അങ്ങു യാടൊക്കെയും പുണ്യം മരിയ്ക്കില്ലവിടെജ്ജനം. 10
ഒഴിക്കുമെങ്കുവാൻ തേജ! ക്ഷമാശാലികളാണവർ
ശാകദ്വീപിൻ പുരുക്കളെശ്ശ്രീയായ് ഭരതർഷഭ! 11
മഹാരാജ! പറഞ്ഞേയിങ്ങിനിച്ചൊല്ലേണ്ടതെന്തുവാൻ?

ധൃതരാഷ്ട്രൻ പറഞ്ഞു

ശാകദ്വീപിൻ ചുരുക്കത്തെഴുരിയായിട്ടു സഞ്ജയ!
ഭവാൻ ചൊല്ലീ മഹാപ്രാജ്ഞ! വിസ്തരിച്ചോതു തത്വമായ്. 12

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു

അവണ്ണമേ മണിയണിമലയേഴണ്ടു താനതിൽ
കടലും പുഴയും മറുമവറിൻ പേരു കേൾക്കുക. 13
പുണ്യം ഗുണങ്ങളുടയതാണഖിലവും നൃപ!
ദേവർഷിഗന്ധർവ്വരുള്ളതാദ്യമേ മേരുവാണപോൽ. 14
കിഴമേൽ നീണ്ടു മലയമെന്നാണ്ടു മല മന്നവ!
അതിൽ മേഘങ്ങളിളകി പ്രാഭവം കാട്ടുമെങ്ങുമേ. 15
അതിന്നപ്പോട്ടു കൌരവ്യ! ജലധാരമഹാദ്രിയാം
അതിൽയിന്നിന്ദ്രമലയജലമേന്തുന്ന നിത്യവും. 16
പിന്നെ വർഷം വടക്കുള്ള വർഷക്കാലത്തിളാപതേ!
മഹാമേരുമൈരകമതിൽ നിത്യമുറച്ചതാം. 17
വാഴുന്നിൽ രേവതിനക്ഷത്രം പിതാമഹനിരിപ്പിടി
വടക്കുഭാഗം രാജേന്ദ്ര! ശ്യാമമെന്നുണ്ടു മാമല. 18
പുരുക്കൾ നിറമായ് പ്പൊങ്ങീ ശ്രീയാണ്ടുജപലമൂത്തിയായ്
അതിനാൽ ശ്യാമനിറമാം പ്രജയെല്ലാം ജഗൽപ്പതേ! 19

ധൃതരാഷ്ട്രൻ പറഞ്ഞു

പെരുത്തു സംശയമെനിയ്ക്കിപ്പോൾ നീ ചൊല്ലി സഞ്ജയ!
പ്രജയെല്ലാം സൂതപുത്ര! ശ്യാമതപം പൂണ്ടതെങ്ങിനെ. 20

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു

മഹാരാജ! പരം ദ്വീപിലൊക്കെയും കുരുനന്ദന!
ഗൌരം കൃഷ്ണം ഭൂപ! പാതംഗവുമാം ദ്വിജവർഗ്ഗമേ. 21
ശ്യാമമാവുകയാലത്രേ ശ്യാമമായ് ത്തീർന്നിതാഗ്ഗിരി
അതിൽപ്പരം കൌരവേന്ദ്ര! ദുർഗ്ഗൈലം മഹോദയം. 22

കേസരം കേസരമെഴും കാറുണ്ടാവുന്നിതായതിൽ
ഇവ യോജനനിഷ്ഠംഭം ചേർതിരിച്ചിട്ടിരട്ടിയാം. 23
കൌരവ്യ! വർഷ്മമവയിലേഴ ചൊൽവൂ മതീഷികാം
മഹാമേരു മഹാകാശം ജലദം കുമുദോത്തരം. 24
ജലാധാരം മഹാരാജ! സുകുമാരവുമിങ്ങിനെ
രേവതത്തിന്നു കൌമാരം ശ്യാമത്തിൽ മണികാഞ്ചനം. 25
കേസരത്തിന്നു മൌകാകി പരമങ്ങു മഹാപുമാൻ
കൌരവ്യ! ദിഗ്ഹ്രസ്വതാം പുറുമാം വണ്ണമങ്ങിനെ. 26
ജംബൂദ്വീപിന്നാളവിലുണ്ടതിൻ നടുവിൽ മാമരം
ശാകമെന്നു മഹാരാജ! പ്രജതൽസവചെയ്തതാം. 27
അതിൽ നാടൊക്കെയും പുണ്യം പൂജയേല്ക്കുന്നു ശങ്കരൻ
അങ്ങുചെൽവൂ ദേവകളും സിദ്ധചാരണവഗ്ഗവും. 28
ധർമ്മിഷ്ഠർ നാട്ടുകാർ ഭൂപ! നാലുമേ ഭാതർഷഭ!
സപകർമ്മപരർ ജാതിക്കാർ കള്ളനെക്കാണുകയില്ലതിൽ. 29
ദിഗ്ഹ്രായുസ്സുക്കാം നൃപതേ! ചാക്കും ജരയുമറവർ
അങ്ങു നാട്ടാർകാം വർദ്ധിപ്പൂ വർഷപ്പുഴകാംപോലവെ. 30
അങ്ങുണ്ടു പുണ്യപ്പുഴകാം ഗംഗയും പല മാഗ്ഗമായ്
സുകുമാരി കുമാരീഹ്രശീതാശീവേണികാഖ്യയും. 31
മഹാനദി കുരുശ്രേഷ്ഠ! പരം മണി ജലാനദി
ചക്ഷുർവ്വർദ്ധനികാഖ്യാനാനദിയും ഭാതോത്തമ! 32
പുണ്യനീരുള്ള പുഴകളുണ്ടാറു കുരുപുംഗവ!
ഉണ്ടു നൂറായിരമതുകൊണ്ടു വർഷിപ്പൂ വാസവൻ. 33
അവറിൻ പേരുവ്വമണ്ണം കേവലം പരിമാണവും
കണക്കാക്കാവല്ല നല്ല പുണ്യപ്പുഴകളാണവ. 34
അതീൽ നാലുണ്ടു നൽപ്പുണ്യനാട്ടഭാഗം ജനാമൃതം
മൃഗം മശകമവ്വണ്ണം മാനസം മന്ദഗാഖ്യവും. 35
സപകർമ്മനിഷ്ഠരാം വിപ്രർ മൃഗത്തിൽക്കൂട്ടുമേ നൃപ!
മശകത്തിൽ ക്ഷത്രിയന്മാർ കാമദായികാം ധാർമ്മികർ. 36
മായസത്തിൽ മഹാരാജ! വൈശ്യധർമ്മോപജീവികാം
സവ്വകാമമെഴും ശൂരർ ധർമ്മാത്മാദ്ധ്യായിശ്രയർ. 37

മന്ദഗത്തിൽസ്സുധാധർമ്മശീലരാം ശൂദ്രപൂരുഷർ
രാജാവില്ലുണ്ടു രാജേന്ദ്ര! ണ്ഡുമില്ലില്ല ണ്ഡികൾ. 33
സ്വധർമ്മങ്കൊണ്ടു ധർമ്മജ്ഞരവർ കാപ്പൂ പരസ്പരം
ഇതിത്രമാത്രമേ പറവാ ദ്വീപിങ്കലുരയ്ക്കുവാൻ 39
മഹൌജസ്സാന്നിട്ടും ശാകദ്വീപിൽക്കേമം കേണ്ടതിത്രതാൻ.

---

12. ഉത്തരദ്വീപാദിസംസ്ഥാനവർണ്ണനം

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു

ഉത്തരദ്വീപുകളിലും കഥകേൾപ്പുണ്ടു കൌരവ!
അങ്ങിങ്ങിനെ മഹാഭാഗ! ഞാൻ ചൊൽവതു ധരിയ്ക്കുക. 1
ക്ഷീരോദകം കടൽ തയിർനീരാകും കടൽ വേറെയും
മദ്യംനീരായ കടലും വേറേ തണ്ണീർസമുദ്രവും. 2
മേൽക്കുമേലേയിരട്ടിച്ചും ദ്വീപങ്ങെല്ലാം നരാധിപ!
സമുദ്രങ്ങൾ ചുഴന്നുള്ള പർവ്വതങ്ങളുമൂഴിപ! 3
മഞ്ഞച്ചുണ്ടു നടുദ്വീപിൽ മായോലപ്പെരുംമല
പടിഞ്ഞാറചലം കൃഷ്ണം നാരായണസഖം നൃപ! 4
അങ്ങുള്ള ദിവ്യരത്നങ്ങൾ താനേ കാക്കുന്നു കേശവൻ
പ്രസന്നനായി നല്കുന്നു പ്രജകൾക്കവിടെസ്സുഖം. 5
കുശസ്തംഭം കുശദ്വീപിൻനടുക്കായ് നാടടച്ചുടൻ
പൂജിയ്ക്കുന്നു ശാൽമലിയെഴുൽമലിദ്വീപിലും നൃപ! 6
ക്രൌഞ്ചദ്വീപിൽ മഹാക്രൌഞ്ചം രത്നാവിളയുമദ്രിയെ
പൂജിയ്ക്കുന്നു മഹാരാജ! നിത്യവും നാലുജാതിയും. 7
സപ്തധാതുക്കളുള്ളൊന്നു ഗോമന്താദ്രി മഹീപതേ!
അതിൽ വാഴുന്നുണ്ടു നിത്യം ശ്രീമാൻ കമലലോചനൻ. 8
മുകുന്ദനാരെപ്പൊഴും ചൂഴം പ്രഭുനാരായണൻ ഹരി
കുശദ്വീപിങ്കൽ രാജേന്ദ്ര! പവിഴംചിന്നിട്ടും മല 9

തൻപേർ പുകഴ്ന്ന ദുർദ്ധർഷം രണ്ടാമത്തതു പൊന്മല
ദ്യുതിമായെന്ന കൌരവ്യ! മൂന്നാമൻ കുമുദാചലം. 10
പുഷ്പവാനാണ നാലാമതഞ്ചാമതു കുശേശയം
ആറാമതോ ഹരി ഗിരിയാറു ചന്മലയിങ്ങിഹ. 11
അവയ്ക്കന്തരവിഷ്ഠംഭം വേറേവേറയിരട്ടിയാം
ഒന്നാമതൌൽഭിദം വർഷം രണ്ടല്ലോ വേണുമണ്ഡലം. 12
മൂന്നത്രേ സുരഥാകാരം നാലാമത്തതു കംബളം
ദ്യുതിമത്തഞ്ചാമതാറാമതു വർഷം പ്രഭാകരം. 13
ഏഴാംവർഷം കാപിലമാം വർഷസാധനമേഴിവ
ഇവയിൽദ്വേഷഗന്ധർവ്വർ നാട്ടാരും ജഗതീപതേ! 14
കളിയ്ക്കുന്ന രമിയ്ക്കുന്ന മരിയ്ക്കില്ല തിലാരുമേ
കള്ളന്മാരില്ലായവിടം മ്ലേച്ഛജാതികളും നൃപ! 15
ജനമെല്ലാം ഗൌരവർണ്ണം സുകുമാരവുമാം നൃപ!
ശേഷമെല്ലാടത്തുമുള്ളതുരയ്ക്കാം മനുജേശ്വര! 16
കേട്ടവണ്ണം മഹാരാജ! ശ്രദ്ധയോടതു കേൾക്ക നീ
ക്രൌഞ്ചദ്വീപിൽ മഹാരാജ! ക്രൌഞ്ചമെന്ന മഹാഗിരി. 17
ക്രൌഞ്ചാൽപ്പരം വാരുണകം വാരുണാലന്ധകാരകം
അന്ധകാരാൽപ്പരം ഭൂപ! മൈനാകം മുഖ്യപർവ്വതം. 18
മൈനാകാൽപ്പരമായ് ഭൂപ! ഗോവിന്ദഗിരിയുത്തമം
ഗോവിന്ദാൽപ്പരമായ് ഭൂപ! നിബിഡാഭിധപർവ്വതം. 19
അവയ്ക്കു മേന്മേലിരട്ടിവിഷ്ഠംഭം വംശവർദ്ധന!
ദേശങ്ങളേയും പറയാമതു കൊൾവതു കേൾക്ക നീ. 20
ക്രൌഞ്ചത്തിൽക്കുശലം ദേശം വാരുണത്തിൽ മനോനുഗം
മനോനുഗാൽപ്പരം ദേശമുഷ്ണം കുരുകുലോദ്വഹ! 21
ഉഷ്ണാൽപ്പരം പ്രാവരകം പ്രാവാരാലന്ധകാരകം
അന്ധകാരകദേശത്തിൽപ്പരമായ് മുനിദേശമാം. 22
മുനിദേശാൽപ്പരം പിന്നെച്ചൊല്ലുന്നു ദുന്ദുഭിസ്വനം
സിദ്ധചാരണസങ്കീർണ്ണം ഗൌരപ്രായം ജനാധിപ! 23
ദേവഗന്ധർവ്വസേവ്യങ്ങളീദ്വേശങ്ങൾ മഹീപതേ!
പുഷ്കരത്തിൽപുഷ്കരാഖ്യം മണിരത്നാഞ്ചിതാചലം. 24

അതിൽ നിത്യം പാത്തിടുന്നു താനേ ദേവൻ പ്രജാപതി
ഉപാസിയ്ക്കുന്നിതവനെ നിത്യം ദേവമഹർഷികൾ. 25
മനസ്സിണങ്ങും വാക്കാലേ പൂജചെയ്ത ജനാധിപ!
ജംബൂദ്വീപിങ്കൽനിന്നെത്തും രത്നങ്ങൾ പലമാതിരി. 26
ആ ദ്വീപിലെങ്ങും പ്രജകൾക്കൊക്കെയും കുരുസത്തമ!
പ്രജകൾക്കോ ബ്രഹ്മചര്യം സത്യംദമമിവറിഞ്ഞാൽ 27
ആയുരാരോഗ്യമാനങ്ങൾക്കിരട്ടിപ്പുണ്ടു മേൽക്കുമേൽ.
ഈ ദ്വീപിലൊക്കെ നൃപതേ! നാടൊന്നാകുന്നു ഭാരത! 28
ചൊന്ന നാട്ടുപുറത്തൊക്കെധർമ്മംകാണുന്നതൊന്നുതാൻ
ഭേദംകൈക്കൊണ്ടു തനിയേത്താൻ പ്രജാപതിയീശ്വരൻ. 29
ഈ ദ്വീപിലെങ്ങും നൃപതേ! കാണ്മതില്ലൊന്നിതൊഴിപ്പാഴം
രാജാവവൻ ശിവനവൻ പിതാവാം പ്രപിതാമഹൻ 30
രക്ഷിയ്ക്കുന്നു നരശ്രേഷ്ഠ! ജഡപണ്ഡിതലോകരെ.
നാട്ടുകാരുടെ കൌരവ്യ! താനേ കിട്ടുന്ന ഭോജനം. 31
സിദ്ധമെന്നും മഹാബാഹോ! ഭക്ഷിച്ചീടുന്നു നിത്യവും
അതിലങ്ങേപ്പുറം ലോകസ്ഥിതികാണുന്നു തുല്യമായ്. 32
ഭൂപതേ! മുപ്പത്തിമൂന്നു മണ്ഡലം പരന്നുരശ്രുതായ്
അങ്ങുനില്പുണ്ടു കൌരവ്യ! ലോകസമ്മതദിഗ്ഗജം. 33
നാലുമേ ഭരതശ്രേഷ്ഠ! വാമനൈരാവതാദികൾ
മദംപൊട്ടിച്ചാടിനിൽപൂ സുപ്രതീകഗജം നൃപ! 34
അവനെറ പരിമാണത്തെച്ചൊൽവാൻ യോക്കുന്നതില്ല ഞാൻ
മേലും കീഴും പുറുമവനുള്ളവറവനെപ്പൊഴും. 35
എല്ലാബ്ഭാഗത്തിൽനിന്നിട്ടും വീശുന്നുണ്ടു കാറുകൾ
തടവെന്യേ മഹാരാജ! പിടിയ്ക്കുമവ നേരിടും. 36
വിരിഞ്ഞ താമരയെതിർ പിലസും പുഷ്പരജസ്സാൽ
നൂറാക്കിയവയെപ്പിന്നെ വിട്ടീടുന്നുണ്ടു നിത്യവും. 37
യിശ്വസിയ്ക്കും ദിഗ്ഗജങ്ങൾ വിട്ടയയ്ക്കുന്ന കാറുകൾ
അണയുന്നു മഹാരാജ! യില്ലുന്നുണ്ടതിനാൽജയം. 38

ധൃതരാഷ്ട്രൻ പറഞ്ഞു.

പരം വിസ്താരമായിട്ടു പറഞ്ഞിതിതു സഞ്ജയ!
ദ്വീപത്തിൻ തിലകാണിച്ചിതപ്പുറം ചൊല്ലു സഞ്ജയ! 39

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു

ചൊന്നോൻ ദ്വീപുകളുവ്വീശ! കേൾക്ക നന്നായ് ഗ്രഹത്തെയും
രാഹുവിന്റെ കണക്കെത്രയുണ്ടെന്നു കുരുപുംഗവ! 40
കേൾപ്പു രാഹുഗ്രഹത്തിൻ ചുറ്റളവിങ്ങു മഹീപതേ!
യോജനാസഹസ്രങ്ങൾ വിഷ്ഭം പന്തിരണ്ടുതാൻ. 41
നീളവും വീതിയും മുപ്പത്താറുതാനതഘാശയ!
ചൊല്ലുന്നു ഷഷ്ടിശതമപ്പൌരാണികമഹാബുധൻ. 42
പതിനോരായിരം മാത്രമാകുന്നു ചന്ദ്രനുഴിപ!
വിഷ്ഭങ്ങൊണ്ടു മുപ്പത്തിമൂന്നേ കൌരവമണ്ഡലം. 43
അമ്പത്തൊമ്പതു വിഷ്ഭം മന്ദിയന്ന ശശിയ്ക്കഹോ
സൂര്യനെന്നാണ്ണായിരം പിന്നെ രണ്ടുമോ കുരുനന്ദന! 44
വിഷ്ഭങ്ങൊണ്ടു നൃപതേ! മണ്ഡലം മുപ്പതാം ശരി
അമ്പത്തെട്ടുണ്ടു നൃപതേ! വിസ്താരങ്കൊണ്ടിഹാനഘ! 45
കേൾപ്പുണ്ടു പരമോദാരനീപ്പതംഗൻ വിഭാവസു
ഇരുണ്ടക്കുന്നുള്ളളവു യിദ്ദേശിച്ചതു ഭാരത! 46
ആ രാഹു മൂർദ്ധനിവക്കോലേ പൊലിമകൊണ്ടതാൻ
ചന്ദ്രക്കുമാരെ നൃപതേ! ചുരുക്കമിതു ചൊല്ലിനേൻ. 47
ഉരുന്നു മഹാരാജ! മോളിയെ ശുക്രസൃഷ്ടിയാൽ
എല്ലാം തത്പംപോലെ ചൊന്നോനെന്നാലുഠക്കൊഠക നീ ശമം.
ഉദ്ദേശിച്ചവിധം ചൊന്നൻ ജഗന്നിർമ്മാണമട്ടഞ്ഞാൻ
മകൻ ധൃഷ്ടദ്യുമ്നനിതാശ്വസിയ്ക്ക കൌരവ! 49
മനോനുഗം ഭൂമിപവ്വിതു ഭാരത! കേൾക്കുകിൽ
ശ്രീമാനാം മന്നവൻ സിദ്ധാത്മനാകും സാധുസമ്മതൻ. 50
ആയുസ്സും ബലവും കീർത്തിതേജസ്സുമവനന്തിടം
വ്രതത്തോടും മഹാരാജ! വാഴുന്നാളിതു കേൾക്കുകിൽ 51

പ്രീതിതേടും പിതൃപിതാമഹന്മാരവനിൽപ്പുരം
ഇതല്ലോ ഭാരതം വഷ്മീ നമ്മളമരന്നെടം
പൂർവ്വപ്രകല്പിതം പുണ്യമെല്ലാം കേട്ടീലയോ ഭവാൻ. 52

ഭൂമിപർവ്വം കഴിഞ്ഞു.

ഭഗവൽഗീതാപർവ്വം

13. ഭീഷ്മമൃത്യുശ്രവണം

വൈശമ്പായനൻ പറഞ്ഞു.

പിന്നെഗ്ഗാണ്ഡിബുധൻ പോർപിട്ടെത്തീട്ട ഭാരത!
ഭൂതഭവ്യഭവിഷ്യങ്ങളൊക്കെ നേരിട്ടുകണ്ടവൻ. 1
ധ്യാനിയ്ക്കും ധൃതരാഷ്ട്രന്റെ മുമ്പിൽപ്പാഞ്ഞെത്തി മാലൊട്ടും
പറഞ്ഞു ഭാരതപിതാമഹഭീഷ്മന്റെ നിഗ്രഹം. 2

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

സഞ്ജയൻ ഞാൻ മഹാരാജനമിപ്പോൻ ഭരതർഷഭ!
ഹതനായീ ശാന്തയവൻ ഭീഷ്മൻ കുരുപിതാമഹൻ. 3
കുരുദം സവ്യസാചിക്കും ധാമം വില്ലാളികൾക്കുമേ.
ശരതല്പത്തിൽക്കിടപ്പാണിപ്പോൾകുരുപിതാമഹൻ. 4
ആക്കുള്ള വീര്യം തുണയായ് ചൂതാടീ തിൻ കുമാരകൻ
ശിഖണ്ഡി പോരിൽവീഴ്ത്തീട്ടാഭീഷ്മൻ വീണു നരാധിപ! 5
വമ്പാരിലൊന്നിച്ചെത്തുന്ന കുംഭിവീശരെയൊക്കെയും
കൊറത്തേരാൽക്കാശിപുക്ക ജയിച്ചോരു മഹാരഥൻ. 6
ജാമദഗ്ന്യൻ രാമയോട സംഭ്രമംവിട്ടെതിർത്തവൻ
ജാമദഗ്ന്യൻ വധിയ്ക്കാത്തോൻ ഹതനായീ ശിഖണ്ഡിയാൽ. 7
ശൌര്യത്തിലിന്ദ്രസദൃശൻ സ്ഥൈര്യത്തിൽ ഹിമവത്സമൻ
ഗാംഭീര്യത്തിൽക്കടൽപ്രായൻ ക്ഷമയിൽ ക്ഷമയൊത്തവൻ. 8

അമ്പുദംഷ്ടം വില്ലുവായ വാഹനാവുമായിട്ടരാസദൻ
നരസിംഹൻ നിൻപിതാവു പീഠ്ത്തപ്പെട്ട ശിഖണ്ഡിയാൽ. 9
വൻപോരിലേല്ക്കുമവനെക്കണ്ടാപ്പാണ്ഡവവമ്പട
സിംഹത്തെക്കണ്ടമൻകുട്ടംപോലെ ഭിത്യാ പിറകുപോയ്. 10
അവൻ പത്തുദിനം തിന്റെ സൈന്യം കാത്തരിമർദ്ദനൻ
അസാധ്യകർമ്മംചെയ്തസ്തമെത്തീ സൂര്യൻ കണക്കിനേ. 11
ഇന്നുനെപ്പോലെയക്ഷോഭ്യനസംഖ്യം ശരമെയ്തഹോ
പത്തുനാൾകൊണ്ടു യോധൌഘമമ്പുദംകൊന്നതവനോ 12
കാറൊറ്റു വീണ തരുപോലവൻ മന്നിൽപ്പതിച്ചുപോയ്
തിന്റെ ദുർമ്മന്ത്രിതംമൂലമയഹ്നിഹ ഭാരത! 13

---

14. ധൃതരാഷ്ട്രപ്രശ്നം

ധൃതരാഷ്ട്രൻ പറഞ്ഞു

കുരുപുംഗവനാം ഭീഷ്മൻ ഹതനായോ ശിഖണ്ഡിയാൽ?
തേരിൽനിന്നൊങ്ങിനേ വീണിതെന്നച്ഛൻ വാസവോപമൻ. 1
പൊല്ലെങ്ങിനേ യോധർകഠംകൊള്ളീഷ്മൻ പൊയ്പോയി സ
ഗ്വർഗ്ഗത്ഥമായ് ബ്രഹ്മചാരി ദേവകല്പൻ മഹാബലൻ. [ഞ്ജയ! 2
മഹാപ്രജ്ഞൻ മഹോഷ്വാസൻ മഹാസത്വൻ മഹാബലൻ
ആ നൃസിംഹൻ വീണനേരമെന്തുമട്ടായി തിന്നവം. 3
എന്നവസ്സാത്മകനാം ഹതനെന്നല്ലി ചൊല്ലി യീ.
കുരുപ്രവരനാ വീരനകമ്പൻ പുരുഷഷ്ടൻ. 4
അവൻ പോന്നോതാർ ത്രുണച്ചിതാരുണ്ടായ് മുന്നിലേല്ക്കുവാൻ
ആർ തിന്നിതാർ പിൻവലിച്ചിതാർ കൂടെച്ചെന്ന സഞ്ജയ! 5
ഏതേതു ശൂരർ തേരാളിയത്രുതക്ഷത്രിയഷ്ടൻ
അവൻ പടയിലേറുമ്പോളുടൻ പിന്തുണയെത്തിനാർ. 6
അരിജിത്തക്കനിരുപംപോലരിവഗ്മകറുവോൻ
സഹസ്രരശ്മിസങ്കാശൻ ശത്രുക്കഠംക്ക ഭയങ്കരൻ. 7

പാണ്ഡവപ്പടയിൽ ഘോരദുഷ്കൃതക്രിയ ചെയ്തവൻ
ശത്രുസൈന്യം ഗ്രസിയ്ക്കുമ്പോൾ ചാഞ്ചാടുമെത്തിയതേതവർ. 8
കൃതിയേറും മഹാധനുഷ്മാനുത്തമന്മാരുള്ളൊരു സഞ്ജയ!
പടയിൽ ഭീഷ്മനോടേറ്റു നിന്നതെങ്ങിനെ പാണ്ഡവർ. 9
പരസൈന്യമുപ്പോയെഴുന്നരുംഷ്ണനെ വീരനെ
പാപവക്രനെയുഗ്രഹിമിഥപനെദുഷ്പ്രധർഷനെ. 10
അനഹംനെശ്ശൂരനേ ഹ്രീമാനെത്തോൽക്കാത്ത വീരനെ
പോരിലന്യൂക്കജിതനെപ്പാർത്ഥർ വീഴ്ത്തിയതെങ്ങിനെ. 11
ഉഗ്രമാം വില്ലുമായുഗ്രബാണമേന്തി രഥസ്ഥനെ
അമ്പെയ്യുശത്രുത്തലകാറ്റം കൊയ്യുകൂട്ടുന്ന വീരനെ 12
കാലാഗ്നികൂരനെപ്പോരിൽസ്സൃജനായ്ക്കണ്ടവോരുടൻ
നിത്യം പിടഞ്ഞിതു പെരുത്തൊരിട്ടം പാണ്ഡവപ്പട. 13
പരജിത്താമവൻ പത്തുദിനം പട ഭരിച്ചഹാ
സുദുഷ്കൃതക്രിയ കഴിച്ചുക്കർപോലസ്തമിച്ചുപായ്. 14
ഇന്ദ്രനപ്പൊലൊടുത്തൊരശ്വത്ഥാ ചൊരിഞ്ഞവർ
പത്തുനാളുംകൊണ്ടു ഹിംസിപ്പോർ പടയിങ്കൽ ദുരാത്മാ. 15
കാറോ റാറാ മരംപോലെ ഹതനായ് വീണു ഭൂമിയിൽ
എത്ര ദുർമ്മന്ത്രിതംമൂലമഹാബല്യാത്ത ഭാരതൻ. 16
ദൈവവിക്രമനായോനാമ്പീഷ്മൻ ശന്തനുപുത്രനെ
കണ്ടിട്ടുമാപ്പാണ്ഡുസൈന്യം പ്രഹരിച്ചനതെങ്ങിനെ. 17
ഭീഷ്മരോടാപ്പാണ്ഡവന്മാർ യുദ്ധംചെയ്തതുമെങ്ങിനേ
ദ്രോണൻ ജിഷ്ണുവെമ്പീഷ്മർ ജയിയ്ക്കുമെന്തു സഞ്ജയ! 18
കൃപനുംകൃടെയുള്ളപ്പോൾ ഭരദ്വാജകുമാരനും
യോധശ്രേഷ്ഠർ ഭീഷ്മരയ്യോ നിധനം ചെന്നതെങ്ങിനേ 19
തേരാളിവരനാമ്പീഷ്മർ പാഞ്ചാലകശിഖണ്ഡിയാൽ
എങ്ങിനേ ഹതനായ് പോരിൽദ്രുപകാത്മജൻ ദുരാസദൻ. 20
ശക്തനാകും ജാമദഗ്ന്യനോടു നിത്യം തിരക്കുവാൻ
ജാമദഗ്ന്യൻ ജയിയ്ക്കുന്നശ്ശക്തുല്യപരാക്രമൻ. 21
മഹാരഥി കുലശ്രേഷ്ഠനാമ്പീഷ്മൻ പോരിലെങ്ങിനേ
ചീന്തു സഞ്ജയ'യൊന്നാലും കാണ്മിലാ സുഖമിന്നു ഞാൻ. 22

എൻ പിള്ളാളികളാരെല്ലാമൊഴിയ്ക്കാത്തവർ സഞ്ജയ!
ദുര്യ്യോധനാജ്ഞയാൽ വീരരാരെല്ലാം ചുറ്റുമെത്തിയാർ. 23
ശിഖണ്ഡിമുഖരാം പാണ്ഡുപുത്രർ ഭീഷ്മരൊടേല്ക്കുവേ
വിട്ടില്ലല്ലീ കുരുടർ സഞ്ജയാച്യുതനെത്തടാ. 24
കാരിരുമ്പാണ സുദ്ധം നിണ്ണയം ഹൃദയം മമ!
തരവ്യാല്ക്കൻ ഭീഷ്മർ വീണതറിഞ്ഞും തകരായ്കയാൽ. 25
ഭരതശ്രേഷ്ഠനിൽസ്സത്യം മേധ നീതിയുമങ്ങിനേ
ദുഷ്കുലമേയങ്ങളാണവൻ വീണതെങ്ങിനേ. 26
ഞാണൊച്ചയാകമിടിയും ബാണവർഷവുമുള്ളവൻ
ധനുർദ്ധനിയിരമ്പുന്നോൻ മേഘമ്പോലെയുയന്നവൻ. 27
പാണ്ഡുസൃഞ്ജയ പാഞ്ചാലന്മാരിൽ വഷിച്ചിരുന്നവൻ
വീരനിന്ദ്രൻ തൈ്രരൈപ്പോലരിവർഗ്ഗം മുടിപ്പവൻ. 28
ഇഷ്വസ്ത്രകടലത്യുഗ്രമിഷ്വാക്രം ദുർാസദം
അക്ഷയ്യം ചാപകല്ലോലദ്വീപം മറുമപ്പുവം. 29
ഗദവാഠം മകരാവാസമശ്വാവർത്തം ഗജാകുലം
കാലാഠം മത്സ്യം കലന്നുഗ്രശംഖഭേരിഘനസ്വനം. 30
ആയകാലാഠംതേർകതിരയനേകമിടയ്ക്കൊട്ടം
പോരിൽ മുക്കിപ്പുരം ശത്രുവീരന്മാരെ ഹരിച്ചഹോ 31
കോപത്താലും മോഹിപ്പിപ്പോൻ തേജസ്സാലും പരന്തപൻ
കടല്ക്കാക്കുന്നോയവനെക്കരേചാലാർവളഞ്ഞവർ 32
ഭീഷ്മൻ ശത്രുഹരൻ പോരിൽച്ചെയ്യില്ലേ ക്രിയ സഞ്ജയ!
ദുര്യ്യോധനഹിതത്തിന്നന്നവന്നാർ മുമ്പിൽനിന്നവർ. 33
തേജസ്വി ഭീഷ്മന്റെ വലംചക്രം രക്ഷിച്ചതേതവർ
വീരന്മാരെപ്പിന്നുറത്തുയിർത്തും സുവ്രതരേതവർ 34
ഭീഷ്മന്നാട്ടത്തു മുമ്പിട്ടുയിന്നു രക്ഷിച്ചതേതവർ
വീരന്നടക്കിട്ടം ചക്രം കാത്തോരാ വീരരേതവർ. 35
വാമചക്രസ്ഥരാർ കൊന്നു സൃഞ്ജയപ്പട സഞ്ജയ!
അഗ്രത്തിലാരഗ്രസൈന്യമുഗ്രം രക്ഷിച്ചുനിന്നവർ. 36
ദുർഗ്ഗമാർഗ്ഗംഗമിഷ്ണുമ്പോഠംപ്പാശ്വത്തിൽക്കാത്തതേതവർ
എതിർത്തതാരു കൂട്ടത്തിൽ ശത്രുവീരാളി സഞ്ജയ! 37

വീരന്മാർ കാത്തിടുമവയവൻ കാക്കുന്ന വീരരും
പോരിലെന്തേ ദുർജ്ജയാരിപ്പട വെല്ലാഞ്ഞു സഞ്ജയ! 38
പ്രജാപതിജഗന്നാഥൻ പാരമേഷ്ഠ്യിയിലാംവിധം
എങ്ങിനേ പ്രഹരിപ്പാനും ശക്തരായ് പാർത്ഥർ സഞ്ജയ! 39
ഈ ദ്വീപു കണ്ടാശ്വസിച്ച പരരോടേല്പും കൌരവർ
ആ വീരയാം ഭീഷ്മർ താഴ്ന്നിതെന്നല്ലേ ചൊല്ലി സഞ്ജയ! 40
അവനേറവീര്യം കൈക്കൊണ്ടാണെന്റെ പുത്രൻ മഹാബലൻ
എണ്ണാഞ്ഞതാപ്പാണ്ഡവരെയവയെങ്ങിനെ വീണുപോയ്. 41
ദാനവധ്വംസനത്തിങ്കൽപ്പണ്ടു വാനവരേവരും
സഹായംകണ്ട ദുർഷ്പനെൻ പിതാവാ മഹാവ്രതൻ. 42
ആ വീരപുത്രജന്മത്തിൽപ്പാരിൽപ്പേർകേട്ട ശന്തനു
ശോകം ദൈന്യംദുഃഖമെന്നിതാകവേ കൈവെടിഞ്ഞുതേ 43
പ്രസിദ്ധാലംബനം പ്രാജ്ഞൻ സദ്ധർമ്മയിരതൻ ശുചി
വേദവേദാംഗജ്ഞനവൻ ഹതനെന്നല്ലി ചൊല്ലി യീ. 44
സർവ്വാസ്ത്രാഭ്യാസമുടയോൻ ശന്തനു മഹാശയൻ
ഹതനായീ ശാന്തനവനെന്നാൽത്തീർന്നിതു മൽബ്ബലം. 45
ധർമ്മത്തെക്കാളധർമ്മംതാൻ ബലവത്തെന്നു മന്മതം
വ്യാപ്തൻ ഗുരുവിനെക്കൊന്നു രാജ്യംകാംക്ഷിച്ചു പാണ്ഡവർ. 46
ജാമദഗ്ന്യൻ പണ്ടു രാമൻ സർവ്വാസ്ത്രപടുവുത്തമൻ
അംബയ്ക്കുവേണ്ടിപ്പോരിട്ടന്നവനെബ്ഭീഷ്മർ തെന്നുതേ. 47
ഇന്ദ്രസന്നിഭകർമ്മാവു വില്ലാളിയവനുത്തമൻ
ഭീഷ്മർ വീണെന്നല്ലി ചൊല്ലീ ദുഃഖമെന്തുണ്ടിതിൽപ്പരം. 48
പലവട്ടം ക്ഷത്രവർഗ്ഗം കുലചെയ്തോരു ഭാർഗ്ഗവൻ
പരവീരധ്വംസിയാകുന്നോരു വീരാതിവീരനും. 49
കൊല്ലാത്തോരാ മഹാത്മാവെക്കൊന്നിതല്ലോ ശിഖണ്ഡിതാൻ
ആ യുധുമ്മദർ വീരഭാർഗ്ഗവഷിയിൽനിന്നുമേ. 50
മേലേ ശിഖണ്ഡിപഞ്ചാല്യൻ തേജോവിശ്വബലങ്ങളാൽ
പോരിൽസ്സർവ്വാസ്ത്രപടുവായ് ദക്ഷയാഗോരു ശൂരനെ. 51
പരമാസ്ത്രജ്ഞനെക്കൊന്നിതല്ലോ ഭാരതവീരനെ
ശത്രുഘ്നയുദ്ധരംഗത്താരെല്ലാം പിന്തുടർന്നവർ. 52

ചൊല്ലുന്നൊടാപ്പാണ്ഡവരായ് ഭീഷ്മനുണ്ടായ സംഗരം
വീരൻ മരിച്ച പെണ്മട്ടായെൻ പുത്രപ്പട സഞ്ജയ! 53
ഗോപനില്ലാതുഴന്നീടും ഗോകുലപ്രായമെൻ ബലം
വൻപോരിൽസ്സവ്യലോകത്തിൽപ്പൌരുഷം നില്പതാരിലോ 54
അവനെപ്പരർ വെന്നാപ്പാം നിങ്ങഠംക്കു നിലയെങ്ങിനേ
ജീവിപ്പാനും പാടമീ നമ്മഠംക്കെങ്ങിനെ സഞ്ജയ! 55
ലോകധർമ്മികനാം വീരനച്ഛനെ വീഴ്ത്തിവിട്ടമേ
കയത്തിൽത്തോണി മുങ്ങിക്കണ്ടീടും തീരസ്ഥർപോലയേ. 56
ഭീഷ്മൻ വീണതുകണ്ടിങ്ങലോടുന്നുണ്ടു മക്കഠം മേ
കാരിരുമ്പാകുന്ന നാമിതെയെൻറെ കരഠം സഞ്ജയ! 57
നരവ്യാഘ്രൻ ഭീഷ്മർ വീണതറിഞ്ഞും തകരായ്കയാൽ
പുരുഷഷ്ഭവിങ്ങസ്സും മേധനീതിയുമെങ്ങിനേ. 58
ദുർഘർഷങ്കലമേയങ്ങളാണവൻ വീണതെങ്ങിനേ
അസ്ത്രത്താൽ യല്ലശൌര്യത്താൽത്തപസ്സാൽ മേധയാലുമേ. 59
ത്യാഗത്താൽധൃതിയാലും താൻ പാവാതാചില്ലൊരുത്തനും
കാലമല്ലോ മഹാവീര്യമെല്ലാവക്കും ദുരത്യയം. 60
വീണു ശാന്തനവൻ ഭീഷ്മനെന്നല്ലേ ചൊല്ലി സഞ്ജയ!
പുത്രശോകാർത്തനാകും ഞാൻ വൻദുഃഖം കരുതാതെയും. 61
കാത്തിരുന്ന ശന്തനവൻ ഭീഷ്മനാലൊരു രക്ഷയെ
ആദിത്യനെപ്പോലെ പോരിൽ വീണുകണ്ടിട്ട സഞ്ജയ! 62
ദുര്യോധനൻ ഭീഷ്മനെയുന്നാമെന്ത ണുകണ്ടതും
ഞാനോത്തുകണ്ടിട്ട നിജപാപക്ഷയങ്ങാം രണ്ടിലും. 63
ശേഷിപ്പൊന്നും കാണ്മതില്ലാ രാജാക്കാംക്കെതുസേനയിൽ
ക്ഷത്രധർമ്മം ക്രൂരമെന്ന കാട്ടീട്ടുണ്ടു മഹർഷികഠം. 64
അതല്ലേ ഭീഷ്മരെക്കൊന്നും രാജ്യംകാംക്ഷിപ്പു പാണ്ഡവർ
മഹാവ്രതനെ ഹിംസിപ്പിച്ചിച്ചിപ്പു യാടുയമ്മട്ടം. 65
ക്ഷത്രധർമ്മസ്ഥരാം പാർത്ഥർ കൂറക്കാരല്ല വത്സകർ
അത്യാപത്തിലിതായ്വന്ന കൃത്യമാകുന്ന സഞ്ജയ 66
പരാക്രമം പരം ശക്തിയതവങ്കലുറച്ചതാം
സൈന്യം മുടിയ്ക്കും ഹ്രീമാനെത്തോലിപറാത്ത വീരനെ. 67

താതനെശ്ശാന്തനവനെത്തടുത്തു പാർത്ഥരെങ്ങിനേ
എങ്ങിനേ വ്യൂഹയിമ്മാണം യോഗ്യക്കേടിനെ സംഗരം. 68
ശത്രുക്കളെങ്ങിനേ വീഴ്ത്തീ സഞ്ജയാ! താത ഭീഷ്മനെ
ദുര്യോധനൻ കണ്ണനാസ്സൌബലൻ ശകുനിതാനുമേ. 69
കിതവൻ ദുശ്ശാസനനുമെന്തോതി ഭീഷ്മർ വീണതിൽ
നരനാഗാശപദേഹങ്ങൾ പരം ചിന്നിക്കിടപ്പതായ് 70
ശരം വാഠംവേൽതോമരാക്ഷനിരയാൽ ഭീഷണാഭയായ്
യുദ്ധദുർഷസഭയിലെത്തീ കിതവരാമവർ 71
പ്രാണത്യാഗം ഭീഷണമായാർ കളിച്ചു നരർഷഭ!
ആർ ജയിച്ചു തോറ്റതാരു ലാക്കുപെയ്യുവീഴ്ത്തിയോർ. 72
ഭീഷ്മൻ ശാന്തനവൻകൂടാതതും പൊല്ലുക സഞ്ജയ!
ജനിയ്ക്കില്ലേതുമേ ശാന്തി വീണുകിട്ടാ മഹാവ്രതൻ. 73
അച്ഛനത്യുഗ്രകർമ്മാവാം ഭീഷ്മൻ പോരിൽവിളങ്ങുവോൻ
പുത്രനാശങ്കൊണ്ടു പെരുത്താത്തിയെന്നുള്ളിലുണ്ടെടാ. 74
യെയ്തിനാൽത്തിയെന്നപോലെ നീയിതാളിപ്പു സഞ്ജയ!
എല്ലാടവും കേറിപെട്ട വല്ലാത്താണ്ഡാരമേറഹോ 75
ഭീഷ്മനേ ഹതനായ്കണ്ടു മാഴ്കിടുന്നുണ്ടു മക്കളേ.
ദുര്യോധനൻ ചമയ്ക്കുന്ന ദുഃഖമൊക്കെ ശ്രുവിയ്ക്കുവൻ. 76
അതിനാലൊക്കയും പൊല്ല നടന്നപടി സഞ്ജയ!
മൂഢന്റെ ബുദ്ധിമോശത്താൽപ്പോരിലുണ്ടായവണ്ണമേ 77
അനയം സുനയംതാനുമതെന്നോടോതു സഞ്ജയ!
ജയംകാംക്ഷിച്ചിട്ടും ഭീഷ്മൻ സ്വയം ചെയ്തതു സംഗരേ. 78
തേജസ്സോടും കൃതാസ്ത്രൻ താൻ ചെയ്തതോതുകശേഷവും
കുരുപാണ്ഡവസൈന്യങ്ങൾക്കണക്കായപടിയാ രണം 79
ക്രമത്തിലാരേതുനേരമെന്തു ചെയ്തിതൊക്കെയും.

---

5. ദുര്യ്യോധനദുശ്ശാസന സംവാദം

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

അക്ഷയ്യ തക്കതിച്ചോദ്യമങ്ങുന്നഹ്ന മഹീപതേ!
ദുര്യ്യോധനനിഷിദ്ധോഷമാരോപിയ്യായ്ത്വേണമ. 1
തന്റെ കാറങ്കൊണ്ടു പറുമശ്രുഭത്തിൽപ്പെട്ടം യരൻ
ആക്കുറമന്യയിൽക്കെട്ടിച്ചുമത്തീടാതിരിയ്ക്കണം. 2
മഹാരാജ! മനുഷ്യർക്കു നിന്ദ്യം മുറും നടത്തുവാൻ
സർവ്വലോകത്തിനും വദ്ധ്യൻ നിന്ദിതക്രിയചെയ്യുവൻ. 3
നികാരം യികൃതി പ്രജ്ഞർ പാത്രർ നിന്നെ നിനച്ചുതാൻ
സാമാത്യന്മാരേറ്റു ചിരം ക്ഷമിച്ചു കാട്ടിൽവാണുമേ. 4
അശ്വങ്ങൾക്കും ഗജങ്ങൾക്കും തേജസ്സേറും നൃപക്കുമേ
പ്രത്യക്ഷം കണ്ടതും ഞാനാ യോഗദുക്കാലെ കണ്ടതും. 5
കേട്ടാലും പൃഥിവീപാല! ശോകത്തിൽക്കരളെയ്യൊലാ
മുൻദൈവകല്പിതമിതു നിർണ്ണയം നാമായക! 6
യിന്നച്ഛൻ ബുദ്ധിമാനാകം പാരാശര്യനനുഗ്രഹിച്ചു ഞാൻ
തൻപ്രസാദത്തിയാലേറേറൻ ദിവ്യമാം ജ്ഞാനമുത്തമം. 7
അതീന്ദ്രിയക്കണ്ണുമീപതേ! ദൂരത്തു കേൾപ്പുചിയും
പരചിത്തജ്ഞാനവുമാഭൂതഭാവിവിബോധവും. 8
വ്യർത്ഥിതോൽപ്പത്തിവിജ്ഞാനം ശുഭമാകാശയാനവും
അസ്ത്രമേല്പായ്ത്തയും പോരിലാ മഹാനേറ വരം പാം. 9
കേട്ടാലും വിസ്തരിച്ചെന്നാലിതു ചിത്രം മഹദ്ഭുതം
ഉണ്ടായവണ്ണം കുരുർമെയ് കൊണ്ടീടും ഭാരതപ്പട. 10
വിധിപോലാസ്സൈന്യമെല്ലാം വ്യൂഹവും കെട്ടിയില്ലുവേ
ദുര്യ്യോധനൻ മഹാരാജ! ദുശ്ശാസനനൊടോതിനാൻ. 11
ദുശ്ശാസന! ക്ഷണംകൂട്ടു ഭീഷ്മരക്ഷയ്ക്കു തേർകളെ
മറെല്ലാരസ്സൈന്യവും വേഗം ചുറും നീ ചൊല്ലിച്ചിട്ടിടു. 12
ഇതാ നമുക്കിന്നു കിട്ടിടുയറെക്കാലം കൊതിച്ചതായ്
പാണ്ഡുകൌരവസൈന്യങ്ങൾ തമ്മിലുള്ള സമാഗമം. 13

ഭീഷ്മന്റെ രക്ഷയെക്കാളും കായ്മയിതെല്ലാരെണ്ണവും
ദ്രുപദനുകുമിചൻ കൊല്ലും പാഞ്ചാലസോമകസഞ്ചയം. 14
ചൊല്ലിയല്ലോ വിശ്രുതാത്മാവീ ഞാൻ കൊല്ലാ ശിഖണ്ഡിയെ
കേടംപൂ മുൻപെണ്ണവനതുകൊണ്ടു ഞാൻ വിട്ടൊഴിപ്പുമേ. 15
എന്നാൽഭീഷ്മരെ രക്ഷിപ്പൂ വിശേഷാലെന്നു മന്മതം
ശിഖണ്ഡിയെക്കൊൽവതിന്നൊന്നാംകാർ യിലുണ്ണുമവരും.
കിഴക്കരും പടിഞ്ഞാറുകാരും തെക്കർ വടക്കരും
സർവ്വാസ്ത്രദക്ഷർ കാക്കട്ടേ പിതാമഹനെയെപ്പൊഴും. 17
കാക്കുഞ്ഞാൽശ്രുതനാം സിംഹത്തേയും ചെന്നായ കൊല്ലുമേ
സിംഹത്തെജ്ജംബുകന്മട്ടു ശിഖണ്ഡി കൊലചെയ്യൊലാ. 18
ഇടംചക്രം യുധാമന്യുവുത്തമൌജസ്സുക്ഷിണം
കാത്തജ്ജുനനന്നടുത്തുണ്ടു ശിഖണ്ഡിയുണ്ടു ജിഷ്ണുവും. 19
അജ്ജുനൻ കാത്തുനില്പുണ്ടോൻ ഭീഷ്മൻ കൈവിട്ടൊഴിച്ചവൻ
ഗാംഗേയനെക്കൊന്നിടാതെ തോല്പു ദുശ്ശാസനിസചയം. 20

---

16. സൈന്യവർണ്ണനം

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

പിന്നെ രാത്രികഴിഞ്ഞിട്ടുയർന്നിതു മഹാരവം
ഒരുത്തൊരുത്തനെന്നോത്താത്തുവിളിപ്പും മനാവക്കഹോ. 1
ശംഖദുന്ദുഭിഘോഷങ്ങളും സിംഹനാദങ്ങളും ഭാരത
അശ്വഹ്രേഷിതശബ്ദങ്ങളും തേരുരുളുധ്വനിയങ്ങനേ. 2
ആന ചിറുന്ന ശബ്ദങ്ങളാലും കാരാക്കുന്ന നാദവും
ക്ഷോഭിതാസ്ഫോടിതോൽക്കൃഷ്ടങ്ങളുമായെങ്ങുമുച്ചമായ്. 3
പുറപ്പെട്ട മഹാരാജ്ഞിമാരും യോജിച്ചശേഷവും
കുരുപാണ്ഡവസൈന്യങ്ങളുദയത്തിൽപ്പൊരുമ്പട. 4
രാജേന്ദ്രിയിന്മക്കളുടെ പാണ്ഡവന്മാരുടേയുമേ
ദൃഷ്ടദ്യുമ്നങ്ങളസ്ത്രങ്ങളും ശസ്ത്രങ്ങളും കവചങ്ങളും. 5

വെള്ളപ്പിനടനേ കാണായ് നിൻപങ്കും മറുപങ്കുമായ്
ശസ്ത്രം കൈക്കൊണ്ടു വമ്പിച്ച പെരുമ്പടകഠം ഭാരത! 6
അതിങ്കൽപ്പൊന്നണിഞ്ഞുള്ള തേരാണ്ടകളുമങ്ങിനേ
തെളിഞ്ഞു കാണുമാറായീ മിന്നൽക്കാറുകഠംപോലവേ 7
രഥജാലങ്ങഠം കാണായീ നഗരങ്ങഠം കണക്കിനേ
ഏറ്റം ശോഭിച്ചുനിന്നുള്ളതിൽപ്പൂർണ്ണേന്ദുപോലവേ. 8
ഋഷ്ടിവഠംവില്ലുമേൽനല്ല തോമരം ശരമെന്നിവ
തെളിഞ്ഞായുധമേന്തീട്ടു ഭടർ ശോഭിച്ചു സേനയിൽ. 9
ആനകാലഠം തേർകുതിരയിവ മുറ്റും ധരാപതേ!
നിന്നു വലപ്രായമായി നൂറുമായിരവും ശരി. 10
ഉയർന്ന പലമട്ടായിക്കാണായുന്ന ധ്വജങ്ങളും
പരം സപരപക്ഷത്തിൽത്തെളിഞ്ഞുകൊണ്ടസംഖ്യമേ. 11
പൊന്നണിക്കോപ്പണിഞ്ഞിട്ട കുത്തും തിയ്യുകണക്കിനേ
അച്ചിസ്സുടും പ്രകാശിച്ചിതസംഖ്യം ഗജയോധരും. 12
ശുക്രഗ്രഹങ്ങളിൽശ്ശുഭശുക്രകേതുകഠംപോലവേ
സന്നദ്ധരായിക്കാണായീ വീരന്മാർ യുദ്ധകാംക്ഷികഠം. 13
വില്ലുമേന്തിക്കയ്യുറയുമായുധശീയുമിട്ടവർ
പടത്തലയ്ക്കൽശ്ശോഭിച്ചിതുഷ്ണീഷാക്ഷർ നരേശ്വരർ. 14
സൌബലൻ ശകുനീശമ്യനാവന്ത്യൻതാൻ ജയദ്രഥൻ
വിന്ദാനുവിന്ദർ കൈകേയരാക്കാംബോജൻ സുദക്ഷിണൻ. 15
ശ്രുതായുധാഖ്യൻ കാലിംഗൻ ജയത്സേനക്ഷിതീശനും
ബൃഹദ്ബലൻ കോസലനും സാത്വതൻ കൃതവർമ്മനും. 16
പത്തുപേരിവർ ശൂരന്മാർ ദീഘ്രബാഹുക്കളായവർ
ദ്രൌദക്ഷിണർ യജ്ഞാകഠം മുറ്റുമക്ഷൌഹിണീശ്വരർ. 17
ഇവരും മറ്റുപലരും ദുര്യ്യോധനനു കീഴിലായ്
രാജാക്കഠം രാജസുതരും നീതിമാന്മാർ മഹാരഥർ. 18
സന്നദ്ധരായ്സപ്തസൈന്യത്തിൽനിന്നു കാണായിതപ്പൊഴേ
കൃഷ്ണാജിനംകെട്ടിയവർ യുദ്ധശാലികളേവരും. 19
ഹഷ്ടിച്ചു ദുര്യ്യോധനാത്മം ബ്രഹ്മലോകാഭിലീക്ഷിതർ
പത്തക്ഷൌഹിണിയും കൂടി നില്പായീ ക്ഷോരായവർ. 20

പതിനൊന്നാമതിവിടെയുൾത്തരിഷ്ടപ്പെരുമ്പട
സൈന്യങ്ങൾക്കൊക്കെ മുമ്പിട്ടു വമ്പനാം ഭീഷ്മന്റെ കൂടെയാം.
ശ്വേതോഷ്ണീഷൻ ശ്വേതഹയൻ ശ്വേതവമ്മാവു ഭീഷ്മനെ
ഉദിച്ച ചന്ദ്രനെപ്പോലെ ഞങ്ങൾ കണ്ടു മഹീപതേ! 22
ഹേമതാലധ്വജംപൂണ്ട വെള്ളിത്തേരാണ്ട ഭീഷ്മനെ
വെള്ളക്കാറിൽസ്സൂര്യനെപ്പോലങ്ങു കണ്ടിതു കൌരവർ. 23
ധൃഷ്ടദ്യുമ്നൻതൊട്ട വില്ലന്മാരാം സൃഞ്ജയരേവരും
ജൃംഭയ്ക്കും ഹരിയെക്കണ്ട മാൻകൂട്ടംപോലെയായിതേ. 24
ധൃഷ്ടദ്യുമ്നാദ്യരെല്ലാരും ഞട്ടങ്ങിപ്പോയി പിണ്ടമേ
ശ്രീയാണ്ട പതിനൊന്നക്ഷൌഹിണിയിങ്ങലന്തീപതേ! 25
പാർത്ഥർക്കും വമ്പർ പാലിയ്ക്കുമേഴക്ഷൌഹിണിയങ്ങിയേ!
മദിച്ച മകരം ചുറ്റി മഹാഗ്രാഹം കലന്നഹോ 26
കാണായീ പ്രളയത്തിങ്കൽ കൂട്ടം രണ്ടുണ്ടു പോലവേ.
കണ്ടിട്ടില്ലങ്ങിനെ മഹീപാല! കേട്ടിട്ടു മില്ല ഞാൻ 27
കൊരവന്മാരുടെ പട കൂട്ടംപോലുള്ള കാഴ്ചയെ.

---

17. സൈന്യവർണ്ണനം.

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

കൃഷ്ണദ്വൈപായനൻ വ്യാസഭഗവാൻ പൊന്നവണ്ണമേ
കന്നിച്ചുകൂടി വന്നല്ലോ മന്നവന്മാർകളേവരും. 1
മകംനക്ഷത്രമായ്ച്ചന്ദ്രൻ പേരും ദിവസമായിതേ
സപ്തഗ്രഹങ്ങളും ദ്യോവിൽസ്സമ്പതിച്ചു ജ്വലിച്ചഹോ. 2
രണ്ടായിക്കൊണ്ടു കാണായിരുദിയ്ക്കുമൊഴുതക്കനും
ജ്വലിയ്ക്കും ശിഖയോടൊത്തു വന്നുദിച്ചു, ദിനേശ്വരൻ. 3
കത്തിജ്വലിയ്ക്കും ദിക്കിങ്കൽക്കുകീ കാക്ക കൂറക്കനും
ദേഹങ്ങൾകിട്ടുവാൻ കാട്ടുമാംസശോണിതഭോജികൾ. 4

യാളുതോറും പാണ്ഡവക്കു വൃദ്ധൻ കുരുപിതാമഹൻ
ഭാരദ്വാജനുമവ്വണ്ണം പുലച്ചിയുറു സാദരം. 5
ജയിയ്ക്കുട്ടേ പാണ്ഡവന്മാരെന്നു ചൊന്നാരരിന്ദമർ
അങ്ങയ്ക്കു ചേണ്ടിപ്പൊരുതാൻ നിശ്ചയം ചെയ്കവണ്ണമേ. 6
സദ്ധർമ്മജ്ഞനാകുന്ന നിൻപിതാവു മഹാവ്രതൻ
മന്നവന്മാരെയൊന്നിച്ചു കൂട്ടിട്ടിങ്ങിനെ ചൊല്ലിനാൻ. 7
സ്വർഗ്ഗമാഗ്രഹിതാ നിങ്ങൾക്കായ്ത്തുറന്നു യാരേന്ദ്രരേ!
അതിലേ ചെല്ലുവിൻ ശക്രബ്രഹ്മസാലോക്യമേവരും. 8
ഇതു നിങ്ങൾക്കു പണ്ടുള്ളോർ ചെച്ച ശാശ്വതമാർഗ്ഗമാം
ആത്മസംഭാവനം ചെയ്യിൻ പോരിലച്യുഗ്രഹിത്തായ്. 9
മാന്ധാതാവങ്ങു നാഭാഗൻ യയാതിനഹുഷൻ നൃഗൻ
ഇവരിമ്മട്ടു കർമ്മത്താൽസ്സിദ്ധരായ് സ്ഥാനമെത്തിനാർ. 10
രോഗത്താൽഗ്ഗേഹമരണം ക്ഷത്രിയന്മാക്കധർമ്മമാം
ഇരുന്നുകൊണ്ടു മാകുന്നതവക്ത്യന്തധർമ്മമാം 11
എന്നു ഭീഷ്മൻചൊന്ന കേട്ടു മന്നോർകഥം ഭരതർഷഭ!
സപ്തസൈന്യം തെളിയുമ്മാറങ്ങിറങ്ങിക്കൊണ്ടു തേർകളാൽ. 12
അമാത്യബന്ധു വർഗ്ഗത്തോടൊത്തു ചൈകർത്തനാൻ വൃഷ്ണൻ
ഭീഷ്മൻ കാരണമായ്പ്പോരിൽഗ്ഗുസ്സാചെച്ചിതു ഭാരത! 13
കണ്ണൻ കൂടാതെ നിന്മക്കഥം നൃപനിൻപങ്കു മന്നരും
പത്തുദിക്കും മുഴക്കിക്കൊണ്ടാർത്തിറങ്ങീടിനാരുടൻ. 14
വെള്ളക്കുടകൊടിക്കൂറകൊടിയാനഹയങ്ങളും
ചേന്നാസ്സൈന്യങ്ങളും ശോഭിച്ചിതാനതേർപത്തിയൊത്തഹോ.
ഭേരീപണവനാങ്കങ്ങൾ ദുന്ദുഭിധ്വനിഘോഷവും
രഥചക്രസ്വനവുമായാകുലപ്പെട്ട പാരിടം. 16
പൊന്നണിഞ്ഞോരു വളകേയൂരം വില്ലുമായി മഹാരഥർ
തിയ്യുള്ള ശൈലങ്ങളപോലെ മിന്നിശ്ശോഭിച്ചിതോറവും. 17
പഞ്ചതാരമെഴും താലധ്വജമുള്ളോരു ഭീഷ്മനും
വിമലാക്കോടായ് നിന്നു കുരുസൈന്യത്തചയ്യലായ്. 18
നിൻഭാഗത്തുള്ള വില്ലാളിമന്നന്മാർ ഭരതർഷഭ!
ഭീഷ്മന്റെയോരോ ഭാഗത്തു ചെന്നുകൂടീ മഹീപതേ! 19

11746

ആഗ്ര്യാസനനായാം ശൈബ്യൻ മാറു രാജാക്കളൊത്തവൻ
കൊടിയുള്ളോരു രാജാഹ്രഥത്തിൽക്കേറിയെത്തിയാൻ. 20
പത്മവർണ്ണൻ സവ്യസൈന്യവ്യൂഹത്തിനുമ്പിൽനിന്നുതേ
എത്തി സന്നദ്ധനായ് ദ്രൌണിസിംഹലാംഗൂലകേതനൻ. 21
ശ്രുതായുധൻ മിത്രസേനൻ പുരുമിത്രൻ വിവിംശതി
ശല്യൻ ഭൂരിശ്രവസ്സേവം വൻതേരാളി വികർണ്ണനും. 22
ദ്രോണപുത്രൻ മുമ്പെഴുമീയേഴു വില്ലാളിവീരരും
തേരേറിച്ചുറ്റിയിട്ടുറ്റുനിന്നു ഭീഷ്മന്റെ മുമ്പുറം. 23
അവക്കുമുയരത്തോട്ടം തേത്തടം മിന്നിടുംപടി
പൊന്നങ്കൊടികളാട്ടെറെ മിന്നിശ്ശോഭിച്ചിതപ്പൊഴേ. 24
സുവർണ്ണവേദിയും പൊന്നിൻകിങ്ങിണിയോടൊത്തു ഭംഗിയിൽ
വില്ലിനോടൊത്തു ശോഭിച്ചു ദ്രോണാചാര്യന്റെ കേതനം. 25
അനേകശതസാഹസ്രം സൈന്യം കഷ്ടിപ്പവന്നഹോ
ദുര്യോധനനുണ്ടു മണിമയനാഗം മഹാധ്വജം. 26
പൌരവാദിതകാലിംഗകാംബോജന്മാർ സുദക്ഷിണൻ
ശല്യനും ക്ഷേമധന്വാവും നിന്നാരവനു മുമ്പുറം. 27
വിലയേറുന്ന വൃഷഭധ്വജമുള്ളോരു തേരുമായ്
മാഗധപ്പടയുംകൊണ്ടു പുറപ്പെട്ടിതു മാഗധൻ. 28
അംഗേശനും ധീരനാകും കൃപനും കാത്തിടുമ്പടി
ശരൽഗ്ലാനപ്രായമായ കിഴക്കൻ പടയാണതും. 29
സൈന്യാഗ്രത്തിൽക്കീർത്തിശാലി വെള്ളിപ്പുന്നിധ്വജത്തോടും
പരം ശോഭിച്ചിതന്നോരം സിന്ധുരാജൻ ജയദ്രഥൻ. 30
അവന്റെ പാട്ടിലായുണ്ടു പരം ന്യായിയം രഥം
ആനയെണ്ണായിരമുപതിനായിരമശ്വവും. 31
സിന്ധുരായകനാം മന്നൻ പാലിച്ചീടും പടത്തല
അനേകരഥനാഗാശ്വമൊത്തുശോഭിച്ചിതാ ബലം. 32
രഥങ്ങടം ഷഷ്ടിസാഹസ്രം പതിനായിരമാനയും
ചേർന്ന സവ്യകലിംഗേശൻ കേതുമായൊത്തിരങ്ങിനാൻ. 33
കനകാങ്കുമാനകളവനോരോരം ശോഭിച്ചിതപ്പൊഴേ
യന്ത്രതോമരതൂണീരപതാകാദികളുള്ളവ. 34

കൊടിയിൽപ്പാവകനൊട്ടും ശോഭിച്ചിതു കലിംഗനും
ശ്വേതച്ഛത്രം ചാമരവും നിഷ്കവും കലരുന്നവൻ. 35
കേതുമാനും മംഗിയുള്ള തോട്ടി കയ്ക്കൊണ്ടോമായയിൽ
കേറിശ്ശോഭിച്ചു യുദ്ധത്തിൽക്കാറിലക്കൻ കണക്കിനേ 36
തേജസ്സിനാൽദ്ദീപ്തനായി വന്നവൻ കൊമ്പയിലേറിയോൻ
ഭഗദത്തൻ പുറപ്പെട്ട വജ്രിപോലെ ധരാപതേ! 37
ആനപ്പുറത്തു ശോഭിച്ചു ഭഗദത്താദരായവർ
വിന്ദാനുവിന്ദരാവന്ത്യർ കേതുമാനു തുണപ്പവർ. 38
തേർക്കൂട്ടമൊക്കമോ വ്യൂഹം ന്യൂപശീഷ്ടം ഗജാംഗമായ്
അശ്വപക്ഷത്തോടു പറന്നെത്തീ ചുറും മുഖത്തൊട്ടും. 39
ദ്രോണനും ന്യൂപതേ! രാജാവാകും ശന്തനുപുത്രനും
ദ്രൌണിയും കൃപനും ബാൽഹീകനും വ്യൂഹംചമച്ചഹോ. 40

---

18. ഒസൈന്യവർണ്ണനം

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

മുഹൂർത്തങ്കൊണ്ടുടൻ തെഞ്ഞുപിടയ്ക്കും ശബ്ദമുൽക്കടം
പോരിനുനന്നം യോധമാഭ്യ കേൾക്കായിതു മഹീപതേ! 1
ശംഖദുന്ദുഭിഘോഷങ്ങൾ വൻകുഭികടെ ചീറ്റവും
രഥനേമിധ്വനിയുമായ്പ്പിളരുംവണ്ണമായ് മഹി. 2
അശ്വഹ്രേഷിതവും യോധവീരന്മാരുടെയാപ്പുമായ്
ക്ഷണത്തിൽ ഭൂമിയാകാശമെങ്ങും ശബ്ദംനിറഞ്ഞുതേ. 3
ദുർഷ്ട! നിൻപുത്രരുടെ പാണ്ഡുപുത്രരുടേയുമേ
പെരുമ്പടകളം കമ്പിച്ചു പരസ്പരമടുക്കലിൽ. 4
അവിടെപ്പൊന്നണിഞ്ഞുള്ള കൊമ്പന്മാരും രഥങ്ങളും
തെളിഞ്ഞുകാണുമാറായീ മിന്നൽക്കാവുകളംപോലവേ. 5
നിൻ പക്ഷക്കാരുടെ പലതരം കൊടികളം മന്നവ!
പൊന്നുകെട്ടിച്ചു ശോഭിച്ചു കുന്തമഗികളംപോലവേ. 6

പരം കാണായിതു നിജപരന്മാക്കയി ഭാരത!
ശക്രാലയങ്ങളിൽശ്ലഭശക്രകേതുക്കാംപോലവേ. 7
വീരരക്കാഗ്നിതേജസ്സുചേരും പൊൻകവചങ്ങളാൽ
സന്നദ്ധരായിക്കാണായിതക്കാഗ്നിപ്രഭയോന്നവർ 8
വിചിത്രചാപായുധരാം കുരുയോധരിളാപതേ!
ശസ്ത്രമന്തിക്കയ്യുറയിട്ടയന്ന കൊടിയുള്ളവർ. 9
ഋഷഭാക്ഷർ മഹേഷ്വാസർ സേനാഗ്രാമത്തിൽ വിളങ്ങിനാർ
പിന്നകാപ്പവർ ഭീഷ്മന്നു നിന്നുണ്ണികാം നരാധിപ! 10
ദുശ്ശാസനൻ ദുർവ്വിഷഹൻ ദുർമ്മുഖൻ ദുസ്സഹൻപരം
വിവിംശതിചിത്രസേനൻ വൻതേരാളിവികർണ്ണനും. 11
പുരുമിത്രൻ ജയൻ സത്യവ്രതൻ യുയുധ്വജൻ ശലൻ
തേരുണ്ടുവക്കിരുപതിനായിരം പിന്തുണയ്യുവാൻ. 12
ശൂരസേനരഭീഷാഹർ ശിബിമാർകാം വസാതികാം
സാല്വന്മാർ മത്സ്യരംബഷ്ഠർ കേകയന്മാർ ത്രിഗർത്തരും. 13
സൗവീരന്മാർ കിതവരാ പ്രാച്യോദീച്യപ്രതീച്യരും
പന്തിരണ്ടിനാട്ടുകാരുണ്ടെടൽ വിട്ടവരേവരും 14
പിതാമഹനെ രക്ഷിച്ചുപോരും തേർനിരയാട്ടമേ
പരമുക്കുള്ള പതിനായിരമാനകളുണ്ടിനേ 15
മാഗധൻ യില്ലാരു രഥയോഗത്തിന്നു തുണച്ചുത
തേർകാംക്കു ചക്രരക്ഷന്മാരായ്യോ പാദരക്ഷരും. 16
പടയ്ക്കിടയിലായിട്ടു നൂറുണ്ടുവ്വതിനായിരം
വാളും പരിചയും വില്ലുമായ് മുമ്പെത്തീ പദാതികാം. 17
അസംഖ്യം നൂറായിരമേ നഖപ്രാസയോധികാം
പതിനൊന്നക്ഷൗഹിണികൾ യിന്നേ പുത്രന്നു ഭാരത!
കാണായീ ഗംഗ യമുനയ്ക്കിടത്തവിധമേ നൃപ! 18

---

19. പാണ്ഡവസൈന്യവ്യൂഹം

ധൃതരാഷ്ട്രൻ പറഞ്ഞു.

പതിനൊന്നക്ഷൗഹിണികളുണ്ടു കണ്ടു യുധിഷ്ഠിരൻ
അല്പസൈന്യമെതുവ്യൂഹമേറ്റതെങ്ങിനെ പാണ്ഡവൻ. 1
ഭേമാനുഷഗന്ധർവ്വാസുരവ്യൂഹജ്ഞനോടഹോ
ഭീഷ്മനോടെന്തെതുവ്യൂഹം പാർത്ഥനേറ്റതു സഞ്ജയ! 2

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

ധാർത്തരാഷ്ട്രപ്പടവ്യൂഹം ചേർത്തുകണ്ടിട്ടു പാണ്ഡവൻ
ധർമ്മാത്മാവാം ധർമ്മരാജൻ ധനഞ്ജയനൊടോതിനാൻ. 3
ഉണ്ണീബൃഹസ്പതി മഹാമുനി വാക്കാൽഭരിപ്പതാം
സല്പരെച്ചേർത്തു പോർചെയ്ക പാർത്തിട്ടു ബഹുക്കളെ. 4
പെരുത്തു പേരോടല്പക്കരില്ലൂ സൂചീമുഖം ബലം
യമുക്കു മാറാർകളെക്കാളേറ്റം കായമേ ബലം. 5
ഈ മഹർഷിച്ചൊൽപ്പടി നീ ഹൃഷ്ടംകെട്ടുക പാണ്ഡവ!
എന്നു കേട്ടർജ്ജുനനോടുത്തരംചൊല്ലി പാണ്ഡവൻ. 6
ഇതാ രാജേന്ദ്രനിൻ വ്യൂഹം കെട്ടുന്നേനതിദുർജ്ജയം
അമലം വജ്രമെന്നോണം വജ്രപാണി ചമച്ചതാം. 7
ഇളകും കാറുപോലേറ്റമെതിരാളുക്കൾ ദുസ്സഹൻ
ഭീമൻ നമ്മുടെ മുമ്പിട്ട പൊരുതും യോധപുംഗവൻ. 8
പരസൈന്യപ്രൗഢി പാടേ മർദ്ദിയ്ക്കും പുരുഷർഷഭൻ
മുമ്പൻ മുമ്പിട്ട പൊരുതും യുദ്ധമാർഗ്ഗവിചക്ഷണൻ. 9
കുരുക്കൾതൻ ദുര്യോധനാദ്യരവരെക്കാണുകിലേവരും
പേടിച്ചൊഴിയുമും സിംഹത്തെക്കണ്ടമാനുകൾപോലവേ. 10
പ്രകാരത്തെപ്പോലെ യോധശ്രേഷ്ഠൻ ഭീമനെ നിർണ്ണയം
നമ്മളിന്നാശ്രയിയ്ക്കുണം വാനോരിന്ദ്രനെയാംവിധം. 11
ക്രോധിപ്പോരുഗ്രകർമ്മാവാം പുരുഷർഷഭഭീമനെ
പോരിൽ നേരിട്ടുകണ്ടെല്പോനില്ലാ ലോകത്തിലെങ്ങുമേ. 12

എന്നരച്ചു മഹാബാഹുവവണ്ണം ചെയ്തിതജ്ജുനൻ
ആബ്ജലം വ്യൂഹവും കെട്ടിപ്പുറപ്പെട്ടിതു ഫൽഗുനൻ. 13
കുരുക്കഠം വന്നതായ്ക്കണ്ടു പാണ്ഡവക്കുള്ള വമ്പട
നിറഞ്ഞു യിങ്ങിയൊഴുകം ഗംഗപോലെ വിളങ്ങിതേ. 14
അവക്കു മുമ്പിട്ടു ഭീമൻ ധൃഷ്ടദ്യുമ്നനുമങ്ങിനേ
നകുലൻ സഹദേവൻതാൻ ധൃഷ്ടകേതുനുമേന്നിനും. 15
അക്ഷൌഹിണിയൊടും പിമ്പേ വിരാടക്ഷിതിപാലനും
തന്പിമാരും തനയരുമവനെക്കാത്തു പിമ്പുറം. 16
ഭീമന്റെ ചക്രരക്ഷന്മാർ ശ്രീമാന്മാർ മാദ്രികാസുതർ
ദ്രൌപദേയാഭിമന്യുക്കളുക്കന്മാർ പിന്നു കാപ്പവർ. 17
ധൃഷ്ടദ്യുമ്നനവക്കൊക്കെശ്ശോപ്പാവാണു മഹാരഥൻ
പടയിൽശ്ശരരഥികപ്രഭദ്രകരൊടൊത്തവൻ. 18
ശിഖണ്ഡിയതിലും പിന്നിലജ്ജുനൻതന്റെ രക്ഷയിൽ
ഭീഷ്മനാശത്തിന്നൊരുങ്ങിയിറങ്ങീ ഭരതർഷഭ! 19
അജ്ജുനനുമം പിന്നിലായിശ്ശക്തിയേറുന്ന സാത്യകി
ചക്രരക്ഷയുത്തമൌജോയുധാമന്യുക്കഠം പാർഷതർ. 20
കേകയന്മാർ ധൃഷ്ടകേതുവീര്യവാൻ ചേകിതാനനും
ഭീഷ്മൻ വജ്രക്കാതലായ ഭീമവൻഗദയേന്തിയും. 21
ഊക്കിൽച്ചരിയ്ക്കിൽ വന്പിയ്ക്കുമൂക്കൻ കടലുപോലവേ
ഇതാ നില്പുന്നു സാമന്ത്യർ യിന്ദ്രന്നിനേക്കു മന്നവ! 22
ധൃതരാഷ്ട്രന്റെ ദായാദരെന്നു ഖേദത്തു ചൊല്ലിനാൻ
കാണിച്ചുകൊഠംക രാജേന്ദ്ര! ശക്തനാം ഭീമസേനനെ. 23
എന്നജ്ജുനൻ ചൊന്നനേരം സൈന്യത്തോട്ടുക ഭാരത!
സൽക്കരിച്ചിതു വന്പാനിലനുകൂലോക്തികൊണ്ടഹോ. 24
തട്ടപ്പടയിലൂഴീശൻ കുന്തീപുത്രൻ യുധിഷ്ഠിരൻ
ചരിയ്ക്കും മലകഠംക്കെത്ത പെരുത്താനകളോടുമേ. 25
അക്ഷൌഹിണിയൊടും യജ്ഞസേനൻ പാഞ്ചാലമന്നവൻ
ചെന്നു വിരാടന്റെ പിന്നിൽപ്പായ്ക്കായ് വിക്രമിപ്പവൻ. 26
അവക്കാദിത്യേന്ദുതുല്യകാന്തിയിൽപ്പൊന്നണിഞ്ഞവ
ധ്വജങ്ങഠം നാനാചിഹ്നങ്ങളൊത്തുണ്ടു നൂപ തേർകളിൽ. 27

അതിൽപ്പിന്നെയൊഴിച്ചിട്ട ധൃഷ്ടദ്യുമ്നൻ മഹാരഥൻ
തന്മിത്രങ്ങളുമക്കളുമായ് രക്ഷിച്ചു ധർമ്മപുത്രനെ 28
നിന്റെ കൂട്ടർക്കും മാറാലക്കുമുള്ള തേക്കോടിയൊക്കെയും
താഴ്ത്തിക്കൊണ്ടജ്ജുനനുടെ തേരിൽനിന്നു മഹാകപി. 29
ദൃഷ്ടിവാഠം വേലുമായ് മുമ്പിൽക്കാലാഠംപ്പട നടന്നുടെ
പെരുത്തു നൂറായിരമേ മരുൽപുത്രനു രക്ഷയായ്. 30
മടംപൊട്ടിച്ചാടിടുന്ന പതിനായിരമാനകഠം
ചൊടിയോടും പൊന്നണിഞ്ഞു കത്തും കുന്നകഠംപോലെയും. 31
ചൊരിയും കാറുപോലേയും മെച്ചത്തിൽപ്പത്മഗന്ധികഠം
വഷ്ക്കാലക്കാർ കണക്കേപ്പിന്തുണച്ചു യരേന്ദ്രനെ. 32
ഇരുനുചയ്യുപോലുള്ള ഗദ കൈക്കൊണ്ടു ഭീമനും
പെരുമ്പടയണിപ്പിച്ചു ധൃരാഷ്ട്രൻ മഹാശയൻ. 33
അക്കൈപ്പോലെ ദുഷ്പ്രേക്ഷ്യസൈന്യസന്താപകാരിയെ
അടുത്തുനോക്കുവാൻ പോലുമാളല്ലാ യോധരാരുമേ. 34
വജ്രമെന്നുള്ളതാ വ്യൂഹം നിർഭയം സവ്യതാമുഖം
ചാപമിന്നൽക്കൊടിയുമൊത്താഗ്രാണ്ഡിചി ഭീപ്പതാം. 35
നിൻപടയ്ക്കീയെതുവ്യൂഹം കെട്ടിനില്പൂന്നു പാണ്ഡവർ
പാണ്ഡവന്മാർ കാക്കുമതാ മർത്ത്യലോകത്തജയ്യമാം. 36
സൂര്യോദയത്തിൽസ്സൈന്യങ്ങഠം സന്ധ്യാസേചിച്ചു യില്പൂവേ
കാറില്ലാതിടിയും വെട്ടി യീരണിക്കാറാടിച്ചുത. 37
താഴെയായ്ച്ചുരൽ തുകുന്ന ചുഴലിക്കാറാടിച്ചഹോ
പെരുമ്പൊടി പറപ്പിച്ചു മറച്ചിതിരുളെങ്ങുമേ. 38
കിഴക്കായ് വൻകൊള്ളിമീൻ പാഞ്ഞണഞ്ഞു ഭരതർഷഭ!
ഉടിയുമക്കനിൽത്തട്ടിത്തകർന്നു കഠിനസ്വനം 39
പിന്നെസ്സൈന്യമൊരുങ്ങുന്നതേരത്തു ഭരതർഷഭ!
ഉടിച്ചു മണ്ടിയക്കൻ ഭൂകമ്പമുണ്ടായിരമ്പവും. 40
തകർന്നു സസ്വനം ഭൂമിയന്നേരം ഭരതർഷഭ!
ടിക്കെങ്ങുമേ പലതരം നിഗ്ലാതമുളവായ് നൃപ! 41
പെരുമ്പൊടി പറന്നൊന്നുമറിയാതായി ഭൂപതേ!
കൊടിയൊക്കെക്കാറു തട്ടിക്കുടുങ്ങീട്ടുതേരുമേ. 42

മണിപൊന്നണി പൂമാലയണിവസ്ത്രങ്ങളൊത്തഹോ
കൊടിക്കൂറയൊടൊത്തക്കപ്പെട്ടകാന്തി കചന്നപ 43
കൂട്ടീ ഝണത്കാരം പയങ്കാട്ടുകണക്കിനേ
ഇമ്മട്ടാപ്പുരുഷവ്യാഘ്രർ പോരിനു നിന്ന പാണ്ഡവർ. 44
നിൻ പുത്രസേനയൊടെതിർവ്യൂഹവും കെട്ടിയിന്നുതേ
ഭടന്മാരുടെ മജ്ജാക്കാം പിടിച്ചുംപടി ഭാരത! 45
ചന്ദ്രൻ ഗദയുമായ് ഭീമൻ മുമ്പിൽനിൽപ്പും പ്രകാരമേ.

---

20. സൈന്യവർണ്ണനം

ധൃതരാഷ്ട്രൻ പറഞ്ഞു.

പുലർച്ചയിൽസ്സഞ്ജയ! മുമ്പിലാരു
ഹർഷത്തൊടും പോരിനണഞ്ഞു നിന്നു
ഭീഷ്മൻ നടത്തുന്നൊരു ഭടന്മാർകാംതാനോ
ഭീമൻ നടത്തും പാണ്ഡവയോധർതാനോ. 1
ആരക്കൊ പിമ്പേ സോമസൂര്യാനലന്മാ-
രാക്കോ കരുത്തു ശകടപദം സേനയിങ്കൽ
ആരെക്കൊക്കേയും മുഖവർണ്ണംതെളിഞ്ഞി-
തിക്കണ്ടതെല്ലാം ശരിയായ്ച്ചൊല്ലിടേണം. 2

സഞ്ജയൻ പാഞ്ഞു.

സൈന്യം രണ്ടും തുല്യമാമ്മട്ടണഞ്ഞു
വ്യൂഹം രണ്ടും ഹർഷമാണ്ടു നരേന്ദ്ര!
രണ്ടും ചിത്രം കാട്ടിരിപ്പുപോലെ
രണ്ടും പാരം നരനാഗാശ്വപൂർണ്ണം. 3
സൈന്യം രണ്ടും പെരുതും ഭൂമിരൂപം
പാരം രണ്ടും ഭാരത! ദുഷ്പ്രധർഷം

തുല്യം രണ്ടും വാനരനേടാൻ മുതിർന്നു
പാരം രണ്ടും വീരരുള്ളാന്നതത്രേ. 4
പടിഞ്ഞാട്ടായ് കൌരവർ ധാത്തരാഷ്ട്രർ
കിഴക്കോട്ടായ് നിന്നു പോരിന്നു പാത്ഥർ
ദൈത്യേന്ദ്രസേനപ്പടി കൌരവക്കും
ദേവേന്ദ്രസേനപ്പടി പാണ്ഡവക്കും. 5
പിന്നേ വീശീ വായുവാപ്പാണ്ഡവക്ക്
ചെന്നായാർത്തു ധാത്തരാഷ്ട്രക്കുമപ്പോഠം
ഗജേന്ദ്രർതൻ മദഗന്ധത്തെയേതും
നിൻ പുത്രന്തേരിന്ദ്രർ സഹിച്ചതില്ലാ. 6
ദുര്യ്യോധനൻ പാണ്ഡനായ് പ്പൊന്നണിഞ്ഞ
മദംചാടുന്നായയിന്മേൽക്കരേറി
കുരുക്ഷിതൻ കാടുമിൽക്കേറിനിന്നു
ചന്ദ്രാതപം വാഴ്ത്തിടും വാഴ്ത്തലോടും. 7
തിങ്കഠംക്കൊക്കും വെൺകുടപൊന്നുലുക്കു-
മായ് മിന്നുന്നു തലയിന്മേലെയായി
അംനു പുറും ശകതിപാവ്വതീയ-
ഗാന്ധാരരൊത്തെത്തി ഗാന്ധാരരാജൻ. 8
ഭീഷ്മൻ പുരുഡൻ സേനകഠംക്കൊക്കെ മുമ്പിൽ
ശ്വേതച്ഛത്രൻ ശ്വേതചാപാസിധാരി
ശ്വേതോഷ്ണീഷൻ ശ്വേതമാം കേതുപോട്ടം
ശ്വേതാചലശ്വേതഹയങ്ങളോട്ടം. 9
ആസ്സൈന്യത്തിന് സ്സുവ്വരും ധാത്തരാഷ്ട്രർ
ബാഹ്ലീകക്കുള്ളാരു ഭംഗം ശലൻതാൻ
അംബഷ്ഠന്മാർ സിന്ധുസൌവ്വീരമന്നോർ
പഞ്ചാബുകാർ ശൂരരുമപ്രകാരം. 10
ശോണാശ്വനാം രഥമാരുഢൻ മഹാനാ-
ദ്രോണൻ വില്ലു കയ്യിലായ് സൈന്യമെന്നേ
സവ്വൌവ്വീശാചാര്യനങ്ങുണ്ടു നിൽപു
പിൽഭാഗത്തായ് മന്നിനിന്ദ്രൻ കണക്കേ. 11

വൃദ്ധക്ഷത്രാത്മജനോ സൈന്യമദ്ധ്യേ
ഭൂരിശ്രവസ്സാപ്പുരുമിത്രൻ ജയൻ താൻ
അവ്വണ്ണമേ കേകയസാലമത്സ്യർ
ഗജാനീകം മേന്നോക്കിയും സഗർഭ്യർ. 12
ശാരദ്വതൻ താന്തടുത്തുണ്ടു മാന്യൻ
മഹേഷ്വാസൻ ഗൌതമൻ ചിത്രയോധി
കിരാതപല്ലവർ യവനന്മാർ ശകന്മാ-
രീക്കൂട്ടരൊത്തെത്തിയിടത്തുഭാഗം. 13
മഹാരഥന്മാർകളാം വൃഷ്ണിഭോജ-
സുരാഷ്ട്രക്കാർ കാപ്പതായ് ശ്ശ്രുസേനി
ബലംകൂട്ടും കൃതവർമ്മാവു കാക്കും
ഭയൽബ്ബലംപോന്നു വലത്തുഭാഗം. 14
സംശപ്തകന്മാരയുതം രഥീന്ദ്രർ
പാർത്ഥന്നു മാക്കോ ജയമോ നല്കിടുന്നോർ
പാർത്ഥൻ നില്പും ദിക്കിലെയ്പ്പായ് കൃതാസ്ത്രർ
ത്രിഗർത്തന്മാർ ശൂരരുമൊത്തുചെന്നു. 15
നൂറായിരത്തിലധികം നിനക്കാനകഥം ഭാരത!
ആയതോരും നൂറു രഥം രഥംതോറും ഹയം ശതം. 16
അശ്വംതോറും പത്തു വില്ലർ വില്ലുന്നോ നൂറു വമ്മികഥം
ഏവം നിൻ വ്യൂഹവുംകെട്ടിബ്ഭീഷ്മൻ ഭരതപുംഗവ! 17
ദൈവമാനുഷഗന്ധർവ്വാസുരവ്യൂഹം ചമച്ചുവൻ
ദിവ്യംതോരും ശാന്തയവൻ ഭീഷ്മൻ മുമ്പിട്ടുനിന്നുതേ. 18
മഹാരഥൌഘം പെരികെക്കടൽ പോലാത്തുകൊണ്ടഹോ
ഭീഷ്മൻ കാക്കും കുരുവ്യൂഹം പടിഞ്ഞാട്ടേറുപോരിയായ്. 19
പെരുത്തല്ലോ ഭീമമാം നിൻറെ സൈന്യം
മഹീപതേ! പാണ്ഡവക്കുഞ്ഞിയില്ല
അതും മന്യുള്ളോനുതാൻ ധൃഷ്ടധ്യുമ്നം
കൃഷ്ണാജ്ജുനന്മാർകഥം നയിച്ച സൈന്യം. 20

21. യുധിഷ്ഠിരാജ്ജുനസംവാദം

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

പൊരുതാൻ ധാർത്തരാഷ്ട്രന്റെ പെരുതാം പട കാണുകയാൽ
ഏന്തീ വിഷാദം നൃപതി കന്തീപുത്രൻ യുധിഷ്ഠിരൻ. 1
അഭേദ്യമായ് ഭീഷ്മർ തീർത്ത വ്യൂഹം നോക്കീട്ടു പാണ്ഡവൻ
അഭേദ്യമെന്നോർത്തു ചാടിയർജ്ജുനൻതന്നോടോതിയാൻ. 2
നമുക്കു പോരിൽപ്പൊരുതാനാവതെങ്ങിനെയർജ്ജുന!
ഭീഷ്മൻ യോദ്ധാവായ ധാർത്തരാഷ്ട്രരോടു മഹാഭുജ! 3
അക്ഷോഭ്യമിതഭേദ്യംതാൻ ഭീഷ്മർ ശത്രുവിനാശനൻ
ഭൂരിതേജസ്സു ശാസ്ത്രോക്തവിധിപോലെ ചരിയ്ക്കയാൽ. 4
സസൈന്യം സംശയത്തിൽപ്പെട്ടുപോയരികശ്ച!
നമുക്കീ വ്യൂഹവും കേറിജ്ജയിയ്ക്കാവുന്നതെങ്ങിനേ. 5
ശത്രുജിത്താമർജ്ജുനനും യുധിഷ്ഠിരനോടോതിനാൻ
വിഷണ്ണനെന്നറികണ്ടിട്ടു രാജാവിനിന്റെയീപ്പട 6
പ്രജ്ഞയാലേ ഗ്രഹിംക്കുവാൻ വളരെശ്ശൂരരേയുമേ
ജയിയ്ക്കുമല്ലെന്നാലുമതു കേൾക്ക ധരാപതേ! 7
അസൂയ ഭവാനോടു ചൊല്ലാം ഞാൻ കാരണംപ്രഭോ!
അറിയും നാരദൻ ഭീഷ്മർ ദ്രോണനും പാണ്ഡുനന്ദനാ! 8
ഈക്കായ്മംപറിയരുളീ ദേവാസുരമഹാരണേ
ഇന്ദ്രാദിചാനവരൊടു പണ്ടൊരിയ്ക്കൽപ്പിതാമഹൻ. 9
ബലവീര്യങ്ങളാലത്രേ ജയിയ്ക്കില്ലാ ജയാർത്ഥികൾ
സത്യധർമ്മാനുശംസ്യങ്ങൾകൊണ്ടു നേടും ജയപ്പടി. 10
ധർമ്മാധർമ്മം ലോഭമിവയുത്തമംകണ്ടുനിന്നതാൻ
പൊരുവിൻ നിരഹങ്കാരൻ ധർമ്മമെങ്ങടിടെജ്ജയം. 11
ഏവം ഭൂപ!ധരിച്ചാലും പോരിൽ നമ്മൾക്കുതാൻജയം
അവ്വണ്ണം നാരദൻ ചൊല്ലീ കൃഷ്ണനുള്ളുടമാംജയം. 12
ജയം കൃഷ്ണനടിമയായ്പ്പിന്നുണ്ടേ മാധവന്നിഹ
ഇവനമ്മട്ടു വിജയം ഗ്രഹിപ്പാനറിവും വണക്കവും. 13

അനന്തശക്തിഗോവിന്ദൻ ശത്രുക്ഷുട്ടത്തിലവ്യഥൻ
പുരുഷൻ ശാശ്വതൻ ദേവൻ കൃഷ്ണനുള്ളേടമാം ജയം. 14
അകുണ്ഠസായകൻ പണ്ടു വികുണ്ഠൻ ഹരിയാണിവൻ
ആർ ജയിയ്ക്കുണമെന്നാനാദ്ദേഹാസുരൊടൊപ്പമേ. 15
ജയിപ്പതെങ്ങിനേ കൃഷ്ണനെന്നു ചൊന്നോർ ജയിച്ചതേ
തൽപ്രസാദത്തിനാൽ മുപ്പാർ നേടീ ശക്രാദിദേവകഥം. 16
എന്നാലോ വ്യഥയെന്യേ ചൊറും കാണ്മീല ഭാരത!
ജയമെന്യേ കാംക്ഷിപ്പൂ വിശ്വഭക്കമഹേശ്വരൻ. 17

---

22. ശ്രീകൃഷ്ണാർജ്ജുനസംവാദം

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

മന്നൻ യുധിഷ്ഠിരൻ പിന്നെ നടത്തീ തന്റെ സേനയെ
ഭീഷ്മസേനയ്ക്കു തുല്യൂഹം കെട്ടീട്ട ഭരതർഷഭ! 1
യത്നോദ്ദിഷ്ടം സൈന്യമെതിരണിയിട്ടിതു പാണ്ഡവർ
തല്ല പോരിൽപ്പരം സ്വർഗ്ഗമിച്ഛിയ്ക്കുന്ന കൃതദൃഢർ. 2
ശിഖണ്ഡിതാൻ വ്യൂഹമദ്ധ്യം രക്ഷിച്ചു സവ്യസാചിതാൻ
ധൃഷ്ടദ്യുമ്നൻ മുമ്പുകേറീ ഭീമസേനന്റെ രക്ഷയിൽ. 3
വലത്തു സൈന്യം രക്ഷിച്ചുകൊണ്ടു യിന്നിതു സാത്യകി
ഇന്ദ്രനെപ്പോലെ വില്ലാളി ശ്രീമാൻ സാത്വതപുംഗവൻ. 4

മഹേന്ദ്രയാനാഭമുപസ്കരത്തോടും
സുവർണ്ണതാഞ്ചിതമേറമുത്തമം
സുവർണ്ണഭാണ്ഡക്കുടിഞാണഴം രഥം
കേറിഗ്ഗജക്കുട്ടമമന്നു ധർമ്മജൻ. 5
ഉയന്നതായ്ദ്ദന്തശലാകയുള്ളതാ-
യവന്റെ വെള്ളക്കുട മിന്നിയേറവും
പരം വലംവെച്ചിതചന്നു വാദ്ധ്യിടം
മഹർഷിമാരിന്നനു വെച്ചിടുംവിധം. 6

പുരോഹിതന്മാരരിഷ്ടാതമോത്തമോ-
രവനുപിജ്ഞാനി മഹർഷിസിദ്ധരും
ജപിച്ചു മന്ത്രങ്ങളും മഹൌഷധങ്ങളും
ധരിച്ചു ചുറ്റും ശുഭമോതിനിന്നവർ. 7

പശുക്കളും വസ്ത്രങ്ങളും ഫലങ്ങളും പൂക്കളും
നിഷ്ടങ്ങളെന്നീപക ഭ്രസുരക്കായ്
കൊടുത്തുകൊണ്ടാക്കരുമുഖ്യയോഗ്യ-
നിറങ്ങി ദേവാധിപശക്രതുല്യൻ. 8

സൂര്യൻ സഹസ്രം മണിനൂറുമായി
വിശിഷ്ടജാംബൂനദചിത്രമായി
പാത്ഥന്റെ തേരിന്നിടമഗ്നിപോലെ
വിളങ്ങിതേ ശുക്ലഹയം സുചക്രം. 9

കൃഷ്ണൻ നടത്തീടുമതിൽക്കരേറി-
ക്കപിധ്വജൻ ഗാണ്ഡിവമന്യുമേന്തി
ഈ മന്നിലില്ലായവരോടു തുല്യൻ
വില്ലാളിയുണ്ടാകയുമില്ല മേലാൽ. 10

തിൻപുത്രസൈന്യത്തെ മുടിയ്ക്കുമാറു
വന്നിച്ച രൌദ്രാകൃതിപൂണ്ടിടുന്നോൻ
തിരായുധൻ കയ്യകടംകൊണ്ടതന്നെ
നരാശയംഗാവലിയേ മുടിപ്പോൻ. 11

ആബ്ഭീമസേനൻ യമരോടുമൊത്തു
വൃകോദരൻ വീരരഥം ഭരിപ്പോൻ
സിംഹർഷഭപ്രൌഢനടപ്പെഴുന്ന
മഹേന്ദ്രസങ്കാശനെയപ്രകാരം. 12

അസഹ്യനായ്സൈന്യമുഖത്തുകണ്ടു
നടുങ്ങിച്ചേറിൽപ്പെടുമാനപോലെ
ഗജോന്മത്തൻ ഭീമനേ നോക്കി തിന്നേറ
യോധന്മാരങ്ങേയരും പേടിതേടി. 13

സൈന്യമദ്ധ്യത്തിൽ നില്ക്കുന്ന ദുർഷർഷൻ നൃപപുത്രനെ
ഗുഡാകേശനെ നോക്കീട്ടു കണ്ണൻ കല്പിച്ചു മാരത! 14

വ്യാസദേവൻ പറഞ്ഞു.

ഇതാ ബലം പൂണ്ടു രോഷാൽ ജ്വലിച്ചീ-
സ്സൈന്യം നോക്കീടുന്ന സിംഹംകണക്കേ
ഈ ഭീഷ്മനല്ലോ കുരുവംശകേതു
മുന്നാറോളം വാജിമേധം വഹിച്ചോൻ. 15

ഈസ്സൈന്യമീ യോഗ്യനെ മൂടിയിൽപ്പൂ
ഖരാംശുവെക്കാർനിരയെന്നപോലേ
ഇതൊക്കെയും കൊന്നു നരപ്രവീര!
കാംക്ഷിപ്പൂ കീ ഭാരതനോടു യുദ്ധം. 16

---

23. ദുർഗ്ഗാസ്തോത്രം

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

യുദ്ധത്തിനെത്തിടും ധാർത്തരാഷ്ട്രന്റെ പടകണ്ടുടൻ
അർജ്ജുനന്റെ ഹിതത്തിന്നായ് കൃഷ്ണനിങ്ങിനെചൊല്ലിനാൻ. 1

ശ്രീഭഗവാൻ പറഞ്ഞു.

ശ്രുചിയായി മഹാബാഹോ! പോരിന്നായ് നേർക്കേറിന്ന നീ
ശത്രുക്കളെജ്ജയിപ്പാനായ് ദുർഗ്ഗാ സ്തോത്രം ജപിപ്പൊടോ. 2

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

ഏവം പോരിൽബ്ബുദ്ധിശാലി കൃഷ്ണൻ ചൊന്നാളുടനർജ്ജുനൻ
തേർവിട്ടിറങ്ങിക്കൈകൂപ്പി സ്തുതിച്ചു പാർത്ഥനിങ്ങിനേ. 3

അർജ്ജുനൻ പറഞ്ഞു.

കൃപ്പുന്നോൻ സിദ്ധസേനാനിയായ്വ്വേ! മന്ദരവാസിനി!
കുമാരി! കാളി! കാപാലി! കപിലേ! കൃഷ്ണപിംഗളേ! 4

ഭദ്രകാളി! നമസ്തുഭ്യം മഹാകാളി! വണങ്ങിടുവേൻ
ചണ്ഡി! ചണ്ഡേ! നമസ്തുഭ്യം വരവർണ്ണിനി! താരിണി! 5
കാത്യായിനി! മഹാഭാഗേ! കരാളി! വിജയേ! ജയേ!
മയിൽപ്പീലിദ്ധ്വജധരേ! ഭൂരിഭൂഷണഭൂഷിതേ! 6
അട്ടശൂലായുധേ! ഖഡ്ഗചർമ്മങ്ങളെഴുമംബികേ!
ഗോപേന്ദ്രജ്യേഷ്ഠസഹജേ! നന്ദഗോപകുലോദ്ഭവേ! 7
മഹിഷാസൃക്പ്രിയേ! നിത്യം പീതവാസിനി! കൌശികി!
അട്ടഹാസേ! കോകമുഖേ! നമസ്തുഭ്യം രണപ്രിയേ. 8
ഉമേ! ശാകംഭരി! ശ്വേതേ! കൃഷ്ണേ! കൈടഭനാശിനി!
ഹിരണ്യാക്ഷി! വിരൂപാക്ഷി! ധൂമ്രാക്ഷി! പണിയുന്നു ഞാൻ. 9
വേദശ്രുതിമഹാപുണ്യേ! ബ്രഹ്മണ്യേ! ജാതവേദസി!
ജംഭേ! കടകചൈത്യേ! സ്തംഭിനീ! രൂം നമോസ്തുതേ! 10
വിദ്യേ! ലക്ഷ്മീ! ത്രിലോകാത്മേ! ബ്രഹ്മേ! മഹാനിദ്രേ! നമസ്തുതേ
സ്കന്ദമാതർഭഗവതി! ദുർഗ്ഗേ! കാന്താരവാസിനി! 11
സ്വാഹാ ത്വമേവ സകലകാമ്യസരസ്വതി
സാവിത്രി വേദമാതാവുമേവം വേദാന്തമായതും. 12
സ്തുതയാണീ മഹാദേവി! ശുദ്ധമാകും മനസ്സോടും
എയിപ്പുനാം ജയംവേണം നിൻ പ്രസാദത്തിനാൽ രണേ. 13
കാന്താരമെയുദുർഗ്ഗത്തിൽ കേതക്കുള്ള ഗൃഹത്തിലും
നീയെന്നും വാഴുവു പാതാളേ പോരിൽവെല്ലുന്നു ദൈത്യരെ. 14
നീ ജംഭനീമോഹിനിയും മായശ്രീ ശ്രീയുമങ്ങിനേ
സന്ധ്യാപ്രഭാവതി പരം സാവിത്രീമാതുമങ്ങിനേ 15
തുഷ്ടിപുഷ്ടീദ്ധൃതിചന്ദ്രാദിത്യവിവർദ്ധിനി
ഭൂതിമാന്മാക്കു നീ ഭൂതി പോരിൽസ്സിദ്ധിച്ചിടുശ്യയാം. 16

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

ഉടൻ പാണ്ഡവൻ കേറിയാ കുതിരകണ്ടു മായവചസാ
അന്തരീക്ഷത്തിൽനിന്നോരീ ഗോപേന്ദ്രാഗ്രത്തിൽവിന്നവം. 17

ദേവി പറഞ്ഞു.

സപ്തകാലാൽശ്ശത്രുജയംനേടും നീയയി ഭാരത!
ദുർഭ്രഷ്ടൻ നരനാകുന്നു നാരായണസഹായി നീ. 18

അജേയൻ നീ പോരിലരികാംക്ഷ മജ്ജിയ്ക്കുപോലുമേ
എന്നുചൊല്ലീട്ട വരദ തൽക്ഷണത്തിൽ മറഞ്ഞുപോയ്. 19

വരം വാങ്ങീട്ടു കൌന്തേയൻ തൻജയം കരുതീടിനാൻ
ഏറ്റം സമ്മതമാം തേരിൽപ്പാർത്ഥൻ കേറീടിനാനുടൻ. 20

കുറുത്തേരിൽ കൃഷ്ണപാർത്ഥർ ദിവ്യശംഖുകളൂതിനാർ
കാലത്തെഴുന്നോറീ സ്തോത്രം ജപിച്ചീടുന്നമാനവൻ. 21

യക്ഷരക്ഷഃപിശാചാദിഭയം തേടില്ലൊരിക്കലും
ശത്രുഭീതിയുമേൽക്കില്ലാ മോഷ്ടി സർപ്പാദിഭീതിയും. 22

ഉണ്ടാകയില്ലായവനു ഭയം രാജകുലത്തിലും
വിവാദത്തിൽജ്ജയംനേടും ബദ്ധൻ ബന്ധമൊഴിഞ്ഞിടും. 23

ദുർഗ്ഗം കടക്കുമവനെച്ചോരന്മാർ വിട്ടൊഴിച്ചിടും
യുദ്ധത്തിൽ നിത്യം ജയവും ശ്രീയും നേടീടുമാശവൻ. 24

ആരോഗ്യായ്ശ്ശക്തിയോടും ജീവിയ്ക്കും നൂറുവത്സരം
ഇതു ധീമാൻ വ്യാസനുടെ പ്രസാദംകൊണ്ടു കണ്ടു ഞാൻ. 25

മൌഢ്യത്താൽ നരനാരായണഷ്ടിമാരെന്നറിഞ്ഞിടാ
നിന്നെ മക്കൾ ദുരാത്മാക്കൾ മന്യുവാണുചരേയ്യരും. 26

കാലപാശക്കെട്ടുപെട്ടുള്ളവർ കാലോചിതോക്തിയാൽ
ദ്വൈപായനൻ നാരദനും കണ്വനും ജാമദഗ്ന്യനും. 27

തടുത്തു നിന്നെ മകനെയത്ര കൈക്കൊണ്ടതില്ലവൻ
ധർമ്മംകാന്തിർദ്ധൃതിഹ്രീശ്രീമതിയെന്നിവയെങ്ങുചാൻ
ധർമ്മമെങ്ങുതാൻ കൃഷ്ണൻ കൃഷ്ണനെങ്ങവിടെജ്ജയം. 28

---

24. ധൃതരാഷ്ട്ര സഞ്ജയ സംവാദം

ധൃതരാഷ്ട്രൻ പറഞ്ഞു.

ആക്ക ഹഷ്ടത്തൊട്ടം യോധർ മുമ്പിലേല്പുന്ന സഞ്ജയ!
ഉദഗ്രചിത്താരെല്ലാമാരെല്ലാം ഭീയമാന്മസർ. 1
ഹയേംപിടയും പോരിൽ മുമ്പിലെയ്തവരാരുഖാൻ
എൻകുട്ടരോ പാണ്ഡവരോ പറകായത്ര സഞ്ജയ! 2
ആക്കള്ള സൈന്യ സംഘത്തിൽഗ്രന്ധമാല്യസമുത്ഭവം
യോധന്മാരാക്കമളവിലാന്മകുലോക്തിയും പരം. 3

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

രണ്ടു സൈന്യത്തിലും യോധരേറാം ഹഷ്ടിച്ചിതപ്പൊഴേ
പൂമാലകഠംക്കുള്ള മണം രണ്ടു സൈന്യത്തിലും സമം. 4
വ്യൂഹംകെട്ടിക്കുടിനില്പും ഭടക്ക ഭരതഷ്ഭ!
ഒന്നിച്ചുകയറുന്നേരമുണ്ടായേറാം തിരക്കുമേ. 5
വാദ്യഘോഷം ബഹളമായ് ഭേരീശംഖരവത്തൊടും
ശൂരരാം രണശൂരന്മാർതമ്മിലാക്കുന്ന ഘോഷവും. 6
രണ്ടു സൈന്യത്തിലും ഭൂപ! വലുതായീ സമാഗമം
പരസ്പരം യോക്കിനില്പും യോധവീരക്ക ഭാരത!
ആക്കുന്ന കുഞ്ജരങ്ങഠംക്കും ഹഷ്ടംപൂണ്ട ഭടക്കുമേ. 7

ഭഗവദ്ഗീത

25. ശ്രീകൃഷ്ണാർജ്ജുനസംവാദം—അർജ്ജുനവിഷാദയോഗം

ധൃതരാഷ്ട്രൻ പറഞ്ഞു.

ധർമ്മക്ഷേത്രം കുരുക്ഷേത്രം പുക്കുപോരിനൊരുങ്ങിയോർ
എൻകൂട്ടരും പാണ്ഡവരുമെന്തേ ചെയ്തതു സഞ്ജയ! 1

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

പാണ്ഡുസൈന്യം വ്യൂഹമാണ്ടതു കണ്ടു ദുര്യോധനൻ നൃപൻ
ആചാര്യന്റെ സമീപത്തുചെന്നിട്ടിങ്ങിനെ ചൊല്ലിയാൻ. 2
കണ്ടാലും പാണ്ഡവരുടെയാചാര്യ! പെരുതാം പട
ധീമാൻ ദ്രുപജേൻ തിന്റെ ശിഷ്യൻ വ്യൂഹംചമച്ചിതാ. 3
ഇതിൽശൂരർ മഹാവില്ലർ പോരിൽ ഭീമാർജ്ജുനോപമർ
യുയുധാനൻ വിരാടൻതാൻ ദ്രുപദൻ രഥികോത്തമൻ. 4
ചേകിതാനൻ ധൃഷ്ടകേതു വീര്യവാൻ കാശിരാജനും
പുരുജിത്താക്കുന്തിഭോജൻ ശൈബ്യനാം നരമുഖ്യനും. 5
വിക്രാന്തനാം യുധാമന്യു വുത്തമൌജസ്സു വീര്യവാൻ
സൌഭദ്രൻ ദ്രൌപദേയന്മാരിവരൊക്കെ മഹാരഥർ. 6
നമുക്കു മുഖ്യരായോരെദ്ധരിച്ചാലും ദ്വിജോത്തമ!
എൻപടത്തലവന്മാരെ തിന്നോർത്തുകൊള്ളാതിട്ടുന്നു ഞാൻ. 7
ഭവാൻ ഭീഷ്മൻ കർണ്ണനടർ ജയിയ്ക്കും കൃപരങ്ങിനേ
അശ്വത്ഥാമാവാ വികർണ്ണൻ സൌമദത്തി ജയദ്രഥൻ. 8
തേരിട്ടും പല ശൂരന്മാരെതിയ്ക്കായുയിർ വിട്ടവർ
നാനാ ശസ്ത്രമെടുത്തുള്ളോരേവരും രണദക്ഷിണർ. 9

ഭീഷ്മർ കാക്കും നമ്മുടെയീ ബലമെങ്ങും പരന്നതാം
ഭീമൻ കാക്കുന്നവരുടെ ബലമൊട്ടു ചുരുക്കമാം. 10
എല്ലാവഴിയ്ക്കുമേ ഭാഗംവെച്ചുറപ്പോടു നിന്നിനി
ഭീഷ്മരെത്തന്നെ രക്ഷിച്ചുകൊള്ളുവിൻ നിങ്ങളേവരും. 11
അവനും ഹർഷംവായ്ക്കിച്ചു കുരുവൃദ്ധൻ പിതാമഹൻ
ഉച്ചത്തിലലറിശ്ശംഖുമൂതിയേറാം പ്രതാപവാൻ. 12
ഉടൻ ശംഖം ഭേരി പണവാനകം ഗോമുഖങ്ങളും
പെട്ടന്നടിച്ചു ശബ്ദിച്ചഘോഷം ബഹളമായിതു. 13
അപ്പോൾ വെള്ളക്കുതിരകളുള്ളവൻ തേരിലാണവർ
മാധവൻ പാണ്ഡവൻതാനും ദിവ്യശംഖുകളൂതിനാർ. 14
പാഞ്ചജന്യം ഹൃഷീകേശൻദേവദത്തം ധനഞ്ജയൻ
പൌണ്ഡ്രം പെരുംശംഖുമൂതി ഭീമകർമ്മാവു മാരുതി. 15
അനന്തവിജയം രാജൻ കുന്തീപുത്രൻ യുധിഷ്ഠിരൻ
സുഘോഷമണിപുഷ്പങ്ങൾ നകുലൻ സഹദേവനും. 16
പടവില്ലാളിയാം കാശ്യൻ വൻതേരാളി ശിഖണ്ഡിയും
ധൃഷ്ടദ്യുമ്നൻ വിരാടൻതാൻ തോല്പാത്ത യുയുധാനനും. 17
ദ്രുപദൻ ദ്രൌപദേയന്മാരേവരും പൃഥിവീപതേ!
സൌഭദ്രനും മഹാബാഹു വെവ്വേറേ ശംഖമൂതിനാർ. 18
ആഘോഷം ധാർത്തരാഷ്ട്രക്കുള്ളുള്ളുവിള്ളുംപ്രകാരമായ്
ബഹളം ഭൂമിയാകാശമെങ്ങും തിങ്ങിവിളങ്ങവേ. 19
പിന്നീടു ധാർത്തരാഷ്ട്രന്മാർ നിന്നുകണ്ടു കപിധ്വജൻ
അമ്പുവീഴാനടുത്തപ്പോൾ വില്ലുമേന്തീട്ട പാണ്ഡവൻ 20
ഹൃഷീകേശനൊടീവണ്ണമറിയിച്ചു മഹീപതേ!

അർജ്ജുനൻ പറഞ്ഞു.

രണ്ടുസൈന്യങ്ങൾക്കുമിടയ്ക്കെൻ തേർ നിർത്തീടുകച്യുത!
പോരിന്നൊരുങ്ങിവന്നോരെ നോക്കിക്കാണട്ടെയൊക്കെ ഞാൻ-
ആരോടെല്ലാമെതിർക്കേണമിങ്ങീ യുദ്ധോദ്യമത്തിൽ ഞാൻ
യുദ്ധോദ്യുക്തരെയോക്കട്ടെ ദുഷ്ടനാം ധാർത്തരാഷ്ട്രനായ് 22
യുദ്ധത്തിങ്കൽ പ്രിയം ചെയ്വാനിങ്ങിവന്ന ജനങ്ങളെ.

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

ഹൃഷീകേശൻ ഗുഡാകേശവാക്യമം കേട്ട ഭാരത!
രണ്ടുസൈന്യങ്ങൾക്കുമിടയ്ക്കായിത്തേർ നിർത്തിയങ്ങിനേ. 24
ഭീഷ്മദ്രോണാഗ്രഭാഗത്തായ് മുറ്റും മന്നോക്കു മുമ്പുറം
പറഞ്ഞു പാർത്ഥ! കാണെടാത്തോരീക്കുരുക്കളെയെന്നതാൻ. 25
അതിൽപ്പാർത്ഥൻ കണ്ടു പിതൃപിതാമഹരെ യില്ലതായ്
ആ മായ്മമാതുലബ്ഭ്രാതൃപുത്രപൌത്രസഖാക്കളെ. 25
ശ്വശ്രൂസ്നേഹിതരെയും രണ്ടുസൈന്യത്തിലും ശരി
ആ നില്പും ബാന്ധവന്മാരെയൊക്കെക്കണ്ടു പൃഥീസുതൻ 26
പരമാം കനിവുംകൊണ്ടു വിഷാദിച്ചേവമോതിയാൻ.

അർജ്ജുനൻ പറഞ്ഞു.

കാണുകയാൽ കൃഷ്ണ! പോരിന്നുവന്നോരീ സ്വജനത്തിനെ
തളരുന്നുണ്ടംഗമെല്ലാം വദനം വാടിടുന്നു മേ. 27
ഉണ്ടാകുന്നുണ്ടെന്റെ മെയ്യിൽ വിറയും രോമഹർഷവും
കയ്യിൽ സ്രംസിപ്പു ഗാണ്ഡീവം തൊലിയും പൊന്തിടുന്നു മേ. 28
നില്പാൻവയ്യാതെയാകുന്നു ചുറ്റുന്നു മമ മാനസം
വിപരീതനിമിത്തങ്ങൾ കണ്ടിടുന്നുണ്ടു കേശവ! 29
ശ്രേയസ്സുകണ്ടീല പോരിൽക്കൊന്നിട്ടീ സ്വജനങ്ങളെ
കൃഷ്ണ! വേണ്ടാ വിജയവും രാജ്യവും മേ സുഖങ്ങളും. 30
രാജ്യമെന്തിന്നു ഗോവിന്ദ! ഭോഗങ്ങൾ മമ ജീവനും
ആർക്കുവേണ്ടിട്ടു കാംക്ഷിപ്പൂ രാജഭോഗസുഖങ്ങൾ നാം. 31
പോരിൽവയം പ്രാണനും കൈവിട്ടുനില്പുന്നിതായിവർ
ഭ്രാതൃപിതൃപുത്രന്മാരപ്രകാരം പിതാമഹർ. 32
മാതുലശ്വശുരസ്യാലപൌത്രസംബന്ധിമാർകളും
ഇവരേ ഞാൻ കൊല്ലുകില്ല കൊന്നാലും മധുസൂദന! 33
ത്രൈലോക്യരാജ്യത്തിന്നായും പിന്നെയീ മന്നിനെന്തുചാൻ.
ധാർത്തരാഷ്ട്രരെ നാം കൊന്നാൽപ്രീതിയെന്തുജനാർദ്ദന! 34

ഭീഷ്മാദ്യന്മാരിവരെക്കൊന്നാൽ നമ്മൾക്കു പാപമാം
നാം കൊല്ലൊല്ലാ ബാന്ധവരോടൊത്തൊരീ ധാർത്തരാഷ്ട്രരെ. 35
സപിണ്ഡപ്രജനധ്വംസനംചെയ്താൽസ്സുഖമാമോജനാർദ്ദന!
ലോഭംകൊണ്ടുള്ളുകെട്ടുള്ളോരിവർ കാണ്മീലയെങ്കിലും. 36
കുലക്ഷയത്തിന്റെ ദോഷം മിത്രദ്രോഹമഹാഘവും
അറിഞ്ഞീടേണ്ടയോനാമ്മളീപ്പാപം വിട്ടൊഴിയ്ക്കുവാൻ. 37
കുലക്ഷയത്തിന്നുദോഷം കാണുന്നവർ ജനാർദ്ദന!
കുലംക്ഷയിയ്ക്കിൽപ്പുണ്ടുള്ള കുലധർമ്മങ്ങളം കെട്ടുപോം. 38
ധർമ്മംകെട്ടാൽക്കുലം മുറ്റുമധർമ്മംപിടിപെട്ടിടും
അധർമ്മബാധയാൽ കൃഷ്ണ! കുലസ്ത്രീകൾ ദൂഷിച്ചിടും. 39
ദൂഷിയ്ക്കിലോ! സ്ത്രീകൾ കൃഷ്ണ! ജനിയ്ക്കും വർണ്ണസങ്കരം
സങ്കരം നരകത്തിന്നാം കുലഘ്നർക്കും കുലത്തിനും. 40
വീഴും പിണ്ഡോദകം കെട്ടീട്ടവർക്കുള്ള പിതൃക്കളും
കുലഘ്നർക്കുള്ളൊരീ വർണ്ണസങ്കരം ചെയ്തഘങ്ങളാൽ. 41
ജാതിധർമ്മങ്ങളും നിത്യകുലധർമ്മങ്ങളും കെടും
കുലധർമ്മങ്ങളം കെട്ടുള്ള മനുഷ്യർക്കു ജനാർദ്ദന! 42
നിത്യവും നരകത്തിങ്കൽപ്പാർപ്പുണ്ടെന്നുണ്ടു കേൾപ്പു ഞാൻ
അയ്യോകഷ്ടം മഹാപാപം ചെയ്വാൻ ഞങ്ങളൊരുങ്ങിതേ. 43
സപ്രജനധ്വംസമോത്തല്ലോ രാജ്യസൌഖ്യദുരാശയാൽ
എതുനോക്കീടാതെ ശസ്ത്രംചെച്ചെന്നെഴുസ്സുപാണികം 44
യുദ്ധത്തിൽധാർത്തരാഷ്ട്രന്മാർ കൊല്ലിലും ക്ഷേമമാം മമ.

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

എന്നരച്ചർജ്ജുനൻ പോരിൽത്തേത്തടത്തിലിരിപ്പുമായ്
വില്ലുമമ്പും കൈവെടിഞ്ഞിട്ടുല്ലാലുള്ളുഴന്നഹോ. 45

---

26. സാംഖ്യയോഗം

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു

അവ്വണ്ണം കനിവുംകൊണ്ടു കണ്ണീർ കണ്ണിൽ നിറഞ്ഞതോ
മാഴ്കുമായവനോടേവം പറഞ്ഞു മധുസൂദനൻ. 1

ശ്രീഭഗവാൻ പറഞ്ഞു.

വിഷമത്തിൽ നിനക്കെന്തിക്കശ്മലം വന്നുകൂടുവാൻ
അനായ്യക്കൊത്തതസ്വർഗ്ഗ്യമയശസ്യമിതജ്ജുന! 2
ക്ലീബതപമേല്ലൊലാ പാർത്ഥ! നിനക്കൊക്കില്ലിതൊട്ടുമേ
തുച്ഛമീച്ചിത്തദൗർബ്ബല്യം വിട്ടേല്ക്കുക പരന്തപ! 3

അർജ്ജുനൻ പറഞ്ഞു.

ഭീഷ്മദ്രോണന്മാർകളേ ഞാനെങ്ങിനേ മധുസൂദന!
പോരിലമ്പെയ്തെതിർക്കേണ്ടൂ പൂജ്യരെശ്ശത്രുസൂദന! 4
ഗുരുക്കളെപ്പൂജ്യരെക്കൊന്നിടാതെ
യീലോകത്തിൽ ഭിക്ഷയേറുമെനല്ലൂ
അർത്ഥാശയൊക്കും ഗുരുഹിംസചെയ്തു
രക്തം തേയ്ക്കും സൌഖ്യമിങ്ങോക്കയെന്നോ. 5
ഇതേതോ മെച്ചമറിയുന്നിലെന്മനം
ജയിയ്ക്കയോ തോല്ക്കയോനമ്മളന്തമെന്നെ
ആരെക്കൊന്നാൽജ്ജീവനിലാശവേണ്ടോ
നേരേ നില്പൂനമ്മെരീധാർത്തരാഷ്ട്രർ. 6
കാർപ്പണ്യദോഷാൽ സ്വസ്വഭാവം ക്ഷയിച്ചു
മോടിയ്ക്കുന്നേൻ ധർമ്മസന്ദേഹിയായ് ഞാൻ
ശ്രേയസ്സെന്താണോതു നിൻശിഷ്യനീ ഞാൻ
ശാസിച്ചാലും കീഴിൽനില്പൂനൊരെന്നെ. 7
കാണുന്നില്ലിങ്ങിന്ദ്രിയങ്ങൾക്കു ശോഷ-
മേകും ശോകം മമ പോക്കുന്നൊരെണ്ണം

ധരിത്രിയിൽശ്ശത്രുവറ്റുരാജ്യം
സുരേശതപംതന്നെയും കിട്ടിയാലും 8

നഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

ഹൃഷീകേശനൊടേന്നോതിഗുഡാകേശൻ പരന്തപൻ
യുദ്ധംചെയ്കില്ലെന്നു ഗോവിന്ദനോടോതിയടങ്ങിനാൻ. 9
അഥയോട്ട ഹൃഷീകേശൻ ചിരിച്ചുരുളി ഭാരത!
രണ്ടു സൈന്യങ്ങൾക്കിടയ്ക്കുവിഷാദിയ്ക്കുമ്പോളിങ്ങിനേ. 10

ശ്രീഭഗവാൻ പറഞ്ഞു.

അശോച്യരിൽശ്ശോചിയാംനീ പ്രജ്ഞാവാദങ്ങളും ചൊല്ലുന്നു
പ്രാണൻപോയോരിലും പോകാത്തോരിലും ശോചിയാ ബുധർ.
ഇല്ലാതിരുന്നില്ല ഞാനും നീയുമീ നരനാഥരും
ഇല്ലാതെയാവില്ലതാനും നാമെല്ലാമിനിമേലിലും. 12
ദേഹിയ്ക്കിങ്ങിനെ ദേഹത്തിൽബ്ബാലത്വം യൌവ്വനം ജര
ദേഹമാറുമവണ്ണം ധീരൻ മോഹിയ്കയില്ലതിൽ. 13
പാർത്ഥ! ശീതോഷ്ണസുഖദുഃഖമാത്രാസ്പർശനകം
അനിത്യകംവരുംപോകും പൊറുക്കുകവ ഭാരത! 14
വ്യഥിയ്കില്ലിവയാലേതു പുരുഷൻ പുരുഷർഷഭ!
സമദുഃഖസുഖൻ ധീരനമൃതത്വത്തിനാണവൻ. 15
ഇല്ലാത്തതുണ്ടാവില്ലുള്ളതില്ലാതാവില്ലിരിയ്കിലും
ഇതു രണ്ടിനുമുള്ളന്തം തത്വദർശികൾ കണ്ടതാം. 16
എങ്ങും വ്യാപിച്ചുള്ളൊരതു നശിയ്കില്ലാ ധരിയ്കുവോ
ക്ഷയിയ്കാത്തോരിതിൻനാശം ചെയ്വാനാവില്ലൊരുത്തനും. 17
നിത്യനായോരു ദേഹിയ്കീദ്ദേഹങ്ങൾ മുടിയുന്നവ
അനാശിയപ്രമേയന്നിങ്ങെന്നാൽപ്പോർചെയ്ക ഭാരത! 18
ഇവനെക്കൊല്ലുവോനെന്നും ഹതനെന്നും ധരിപ്പവർ
അറിയുന്നില്ലിരുവരും കൊല്ലാ കൊല്ലപ്പെടില്ലിവൻ. 19
പിറക്കില്ലാ ചാകയില്ലെന്നുമെന്നു-
ണ്ടായിട്ടില്ലിനിയുണ്ടാകയില്ലാ

അജൻ നിത്യൻ ശാശ്വതനീപ്പുരാണൻ
കൊല്ലപ്പെടുമ്പോഴേയ്മുടിയുന്നവപോതും. 20
അജനവ്യയനീ നിത്യൻ നശിയ്ക്കില്ലെന്നറിഞ്ഞവൻ
ആരെക്കൊൽവതു കൊല്ലിപ്പതെങ്ങിനേ പാർത്ഥ പുരുഷൻ. 21
പഴക്കമാർന്നുള്ള പടങ്ങളം മാറി
നവങ്ങളം വസ്ത്രങ്ങളം നരൻ ഗ്രഹിപ്പു
അവണ്ണമേ ജീർണ്ണതനുക്കളം മാറി
നവീനദേഹങ്ങളെടുപ്പു ദേഹി. 22
ശസ്ത്രംമുറിയ്ക്കില്ലിവനെ വേവില്ലിവനെ വഹ്നിയും
വെള്ളം നനയ്ക്കില്ലിവനെശ്ശോഷിപ്പിയ്ക്കില്ലവായുവും. 23
മുറിയേല്ക്കാ വെന്തുപോകാ നനയാശോഷിയായിവൻ
നിത്യൻ സർവ്വഗനീ സ്ഥാണുവചലൻതാൻ സനാതനൻ. 24
അവ്യക്തനവിചിന്ത്യൻ താനവികാര്യനുമാണിവൻ
അതിനാലിതറിഞ്ഞിട്ടിങ്ങനുശോചിച്ചിടായ്ക നീ. 25
അതല്ലിവൻ നിത്യജാതമൃതനെന്നു ധരിയ്ക്കിലും
മഹാബാഹോ!നീയിവനെയനുശോചിച്ചിടായ്കെടോ. 26
ജനിച്ചാൽ മരണം നിത്യം മരിച്ചവനു ജന്മവും
അതിനാലൊഴിയാത്തോന്നിലനുശോചിച്ചിടായ്കെടോ. 27
അവ്യക്താദ്യങ്ങളം ഭൂതങ്ങളം വ്യക്തമദ്ധ്യങ്ങളം ഭാരത!
അവ്യക്താനന്തങ്ങളാണെന്നാലതിലെന്തായലാതിയാം. 28
ആശ്ചര്യമട്ടിവനെക്കാണുമേക-
നാശ്ചര്യമട്ടോതിടും മറൊരുത്തൻ
ആശ്ചര്യമട്ടന്യനോ കേട്ടിരിയ്ക്കും
കേട്ടാലുമിങ്ങറിയില്ലൊട്ടുമന്യൻ. 29
സർവ്വദേഹത്തിലും ദേഹി വദ്ധ്യനല്ലയി ഭാരത!
അതിനാൽസ്സർവ്വഭൂതത്തെപ്പറ്റിയും ശോചിയായ്ക നീ. 30
സ്വധർമ്മത്തെപ്പാർത്തുകണ്ടുമിളകീടാതിരിയ്ക്ക നീ
ധർമ്മ്യയുദ്ധത്തിനേക്കാളം മറ്റില്ലാ നന്മ യുവനെന്നോടോ. 31
യദൃച്ഛയാ കിട്ടുമാറാസ്വർഗ്ഗദ്വാരം തുറന്നതായ്
ഈ മട്ടു പോർ പാർത്ഥ! യേടും സുഖിക്ഷത്രിയപുംഗവർ. 32

അതല്ല നീ ധർമ്മമാമിസ്സംഗരംചെയ്തിടായ്കിലോ
അതിൽ സ്വധർമ്മം പുകഴ്ത്തിവിട്ടു നീ പാപമറിടും. 33
നിനക്കനന്തദുഷ്കീർത്തി ജീവജാലങ്ങളോതുമേ
പേർകേട്ടവനു ദുഷ്കീർത്തിചാക്കിലും വലുതാണെടോ. 34
പേടിച്ചുപോരിൽപ്പിൻമാറി നീയെന്നോക്കും മഹാരഥർ
അവക്കു നീ മാന്യനായിനിന്നു ലാഘവമേറിടും. 35
പലവേണ്മോത്തതും ചൊല്ലിത്തുടങ്ങും നിൻറെ വൈരികൾ
നിൻപാടവത്തെ നിന്ദിച്ചു മതിലും ദുഃഖമെന്തുവാൻ. 36
ചത്താലോസ്വർഗ്ഗമെത്തും നീ ജയിച്ചാൽ ഭൂമിവാണിടും
അതിനാലേഴുന്നേൽക്കൗന്തേയ! യുദ്ധത്തിന്നായുറച്ചു നീ. 37
ലാഭാലാഭം സുഖംദുഃഖം ജയാജയവുമൊപ്പമായ്
യുദ്ധത്തിന്നായ് നീയൊരുങ്ങുകിവണ്ണം പാപമേല്ക്കാലാ. 38
സാംഖ്യബുദ്ധിയിതാചൊന്നാൻ യോഗത്തിൽക്കേട്ടുകൊൾകിതും
ആബുദ്ധിയൊക്കുകിൽപ്പാർത്ഥ! കർമ്മബന്ധം വിടും ഭവാൻ. 39
അഭിക്രമം നശിച്ചീടില്ലിങ്ങില്ലാ പ്രത്യവായവും
ഈധർമ്മത്തിനല്പമൊന്നും രക്ഷിയ്ക്കും വൻഭയത്തിലും. 40
നിശ്ചയാത്മികയാം ബുദ്ധിയിങ്ങൊന്നേകുരുനന്ദന!
നിശ്ചയംവന്നിടാത്തോർക്കു ബുദ്ധിചിന്നിയനന്തമാം. 41
പൂത്തുനില്പുമൊരീവാക്കു പറഞ്ഞിടുമപണ്ഡിതർ
വേദവാദികളാംഹേ പാർത്ഥ! മറൊന്നില്ലെന്നുചൊല്ലുവോർ. 42
ജന്മകർമ്മഫലംനല്കി ക്രിയാഭേദം പെരുത്തതായ്
ഭോഗൈശ്വര്യഗതിയ്ക്കായിക്കാമിയ്ക്കും സ്വർഗ്ഗകാംക്ഷികൾ. 43
അതിൽച്ചിത്തംലയിച്ചുള്ള ഭോഗൈശ്വര്യപരർക്കഹോ
നിശ്ചയാത്മികയാംബുദ്ധി ചിധിപ്പീലാസമാധിയിൽ. 44
വേദം ത്രൈഗുണ്യവിഷയം ത്രൈഗുണ്യം വിടുകർജ്ജുന!
നിർദ്വന്ദ്വൻ നിത്യസത്വസ്ഥൻ നിർയോഗക്ഷേമനാത്മവാൻ. 45
എങ്ങും വെള്ളംനിറഞ്ഞന്നു കിണർകൊണ്ടെന്തുകാര്യമോ
വേദങ്കൊണ്ടുതാൻ കാര്യംവിജ്ഞാനാം ബ്രാഹ്മണനഹോ. 46
കർമ്മാധികാരിമാത്രം നീ ചെറുമൊല്ലാഫലങ്ങളിൽ
കർമ്മത്തിൽ ഫലമാശിയ്ക്കൊല്ലകർമ്മത്തിലിണങ്ങൊലാ. 47

യോഗസ്ഥനായ് ചെയ്യുകർമ്മം സംഗമെന്യേ ധനഞ്ജയ!
സിദ്ധ്യസിദ്ധിസമപ്രായൻ സമത്വം യോഗമാം ദൃഢം. 48
ബുദ്ധിയോഗത്തിൽനിന്നേറെത്താഴേ കർമ്മം ധനഞ്ജയ!
ബുദ്ധിയിൽശ്രണം ചെല്ലൂ ഫലഹേതുക്കളാം പിച്ചകാം 49
ബുദ്ധിയോഗംകലർന്നോൻ പാപപുണ്യങ്ങളാം കൈവിട്ടും.
അതിനാൽ യോഗമേറാലും യോഗമോ കർമ്മകൌശലം. 50
കർമ്മജന്യഫലം വിട്ടു ബുദ്ധിയോഗി മനീഷികളാം
ജന്മബന്ധംവിട്ടൊഴിഞ്ഞു കേടറ്റ പദമെത്തുമേ. 51
നിൻബുദ്ധി,മോഹകലിലമെപ്പോളാം വിട്ടുകടക്കുമോ
കേൾക്കേണ്ടതിൽക്കേട്ടതിലുമനാസ്ഥിവിണ്ടീടാം ഭവാൻ. 52
ശ്രുതിയാൽസ്സംശയം വിട്ടിട്ടെന്നോ നിശ്ചലമായ് ദൃഢം
സമാധിയിൽബുദ്ധിനില്പതന്നു നീ യോഗമാർന്നിടും. 53

അർജ്ജുനൻ പറഞ്ഞു.

പ്രജ്ഞയില്ലും സമാധിസ്ഥനെന്തുവാൻ മൊഴി കേശവ!
സ്ഥിതധീയെന്തോതുമെങ്ങു യില്ലുമെങ്ങു ഗമിച്ചിടും. 54

ശ്രീഭഗവാൻ പറഞ്ഞു.

മനസ്സിലുള്ള കാമങ്ങളാം പാർത്ഥ മുറും ത്യജിയ്ക്കുകിൽ
ആത്മംവിലാത്മസന്തുഷ്ടൻ സ്ഥിതപ്രജ്ഞനുമാമവൻ. 55
ദുഃഖത്തിലുമാനന്ദമാർത്തോൻ സുഖത്തിൽക്കൊതിയാറവൻ
രാഗദ്വേഷഭയം വിട്ടോൻ സ്ഥിതധീമുനിയാണവൻ. 56
ശുഭാശുഭങ്ങളേറാലുമെന്നിലും സ്നേഹമറാവവൻ
കൊണ്ടാടാതോൻ വെറുക്കാതോനുത്ര പ്രജ്ഞയുറച്ചവൻ. 57
ആമ കൈകാൽതലകളംപോലിന്ദ്രിയങ്ങളെയെക്കുമം
വിഷയാൽപ്പിൻവലിയ്ക്കുന്നോനത്രേ പ്രജ്ഞയുറച്ചവൻ. 58
ആഹാരംവിട്ട ദേഹിയ്ക്കു വിഷയങ്ങളൊഴിഞ്ഞുപോം
രസമെന്യേരസംപിന്നെപ്പരം കണ്ടിടിൽ വിട്ടുപോം. 59
കൌന്തേയ!യത്നംചെയ്താലും വിദ്വാന്മാം പുരുഷന്നുമേ
മയക്കുമിന്ദ്രിയഗ്രാമംമനസ്സിയെ ഹരിയ്ക്കുമേ. 60

അതൊക്കെയുമടക്കീട്ടെൻ പരൻ യോഗമിരിയ്ക്കണം
ഇന്ദ്രിയങ്ങൾ വശപ്പെട്ടോനത്രേ പ്രജ്ഞയുറച്ചവൻ. 61
വിഷയങ്ങൾ നിനപ്പോനായവയിൽസ്സംഗമാപ്പെട്ടം
സംഗത്താൽക്കാമമുണ്ടാകും കാമത്താൽ ക്രോധമാണ്ടിടും. 62
ക്രോധത്താലാണു സമ്മോഹം സമ്മോഹാലോർമ്മപിട്ടിടും
ഓർമ്മപിട്ടാൽബുദ്ധികെടും ബുദ്ധികെട്ടാൽ നശിച്ചിടും. 63
രാഗദ്വേഷങ്ങൾ വിട്ടും തൻ പാട്ടിലാമിന്ദ്രിയങ്ങളാൽ
സ്വാധീനം വിഷയംകൊണ്ടോൻ പ്രസാദത്തെയണഞ്ഞിടും.
പ്രസാദത്തിൽവ്വ്വുദുഃഖഹാനിയായവനൊത്തിടും
പ്രസന്നചിത്തനടനേ ബുദ്ധിയേറമുറച്ചിടും. 65
അയോഗിയ്ക്കാത്തിടാ ബുദ്ധിയയോഗിയ്ക്കില്ല ഭാവന
ശാന്തിയെയ്ക്കാ ഭാവിയെത്താനശാന്തനെവിടെസ്സുഖം. 66
ചരിയ്ക്കുമിന്ദ്രിയങ്ങൾക്കു മനസ്സംകൂടെത്തുകിൽ
ഹരിയ്ക്കും പ്രജ്ഞയത്ര കാറ്റംതോണിപോലവേ. 67
അതുകൊണ്ടു മഹാബാഹോ വിഷയങ്ങളിലിന്ദ്രിയം
അടങ്ങിനില്പൂന്നവനാണത്രേ പ്രജ്ഞയുറച്ചവൻ. 68
എവർക്കും രാത്രിയാം നേരമുണർന്നീടുന്നു സംയമി
കാണും മുയിയ്ക്കു നിശയാണെല്ലാരുമുണരുന്നതിൽ. 69

വെള്ളം നിറഞ്ഞിട്ടിളകാതുറച്ച
കടൽക്കകം നീരണയുന്നപോലെ
മുറ്റും കാമം ചേരുവോൻ ശാന്തിയേന്തും
കാമം കാമിയ്ക്കുന്നവൻ ശാന്തിയേന്താ. 70

കാമമെല്ലാം വെടിഞ്ഞിട്ടു കാംക്ഷവിട്ടു മരിപ്പവൻ
നിർമ്മമൻ നിരഹങ്കാരനായവൻ ശാന്തിയേന്തിടും. 71
ഇതു പാർത്ഥ ബ്രഹ്മനിലയിതുള്ളോൻ മോഹമാണ്ടിടാ
ഇതിൽ നിന്നാൽക്കലാശത്തിൽ ബ്രഹ്മനിർവ്വാണമാണ്ടിടും. 72

---

27. കർമ്മയോഗം

അർജ്ജുനൻ പറഞ്ഞു.

ജ്ഞായംകർമ്മത്തിനേക്കാളും മെച്ചമെങ്കിൽ ജനാർദ്ദന!
ഘോരകർമ്മത്തിലെന്തെന്നെ നിയോഗിപ്പതു കേശവ! 1
കലർത്തിച്ചൊല്ലിയെൻ ബുദ്ധി മോഹിപ്പിയ്ക്കുന്നു ഹന്ത യീ
തീർച്ചകണ്ടെന്നെച്ചൊല്ലുമതിൽ ശ്രേയസ്സുനേടുവാൻ. 2

ശ്രീഭഗവാൻ പറഞ്ഞു.

ലോകത്തിൽ നിഷ്ഠരണ്ടാണ് ഞാൻ ചൊന്നോൻ മുമ്പനഘാശയ!
ജ്ഞാനയോഗാൽ സാംഖ്യർക്കും കർമ്മയോഗാൽ യോഗികൾക്കുമേ.
കർമ്മങ്ങൾ തുടരാഞ്ഞാലും നൈഷ്കർമ്മ്യം നേടിടാ പുമാൻ
സന്ന്യാസംകൊണ്ടു താനിങ്ങു സിദ്ധിനേടുന്നതല്ലെടോ. 4
ക്ഷണംപോലുമൊരാൾ കർമ്മമൊന്നുംചെയ്യാതെ യിന്നിടാ
ചെയ്യിപ്പിയ്ക്കും പ്രകൃതിജഗുണം കർമ്മത്തെയാരെയും. 5
കർമ്മേന്ദ്രിയങ്ങളെ നിർത്തിട്ടിന്ദ്രിയാർത്ഥങ്ങളുള്ളിനാൽ
കാത്തിരിയ്ക്കും മൂഢബുദ്ധിമിത്ഥ്യാചാരനുമാണെടോ. 6
മനസ്സുകൊണ്ടിന്ദ്രിയങ്ങളടക്കിക്കർമ്മയോഗവും
കർമ്മേന്ദ്രിയങ്ങളാൽച്ചെയ്യോനസക്തൻ മെച്ചമർജ്ജുന! 7
നിയതം കർമ്മംചെയ്ക കർമ്മമകർമ്മത്തിലുമുത്തമം
കർമ്മംചെയ്യാതെ നിൻദേഹയാത്രപോലും നടന്നിടാ. 8
യജ്ഞാർത്ഥകർമ്മംവിട്ടിങ്ങീ ലോകമേ കർമ്മബന്ധനം
അതിനു കർമ്മം കൌന്തേയ! ചെയ്ക നിസ്സംഗനായ് ഭവാൻ. 9
യജ്ഞത്തോടും പ്രജാസൃഷ്ടി ചെയ്തന്നോതീ പ്രജാപതി
നിങ്ങൾക്കിതേ കാമധേനുവിതിനാൽ നിങ്ങൾ വാഴ്കയിൻ 10
ഇതിൽച്ചെയ്യിൻ ദേവതൃപ്തിതരിപ്പിയ്ക്കും ദേവർ നിങ്ങളെ
അന്യോന്യം തർപ്പണംചെയ്ത പരം ശ്രേയസ്സുനേടുവിൻ. 11
യജ്ഞതർപ്പിതരാം വാനോർ നിങ്ങൾക്കിഷ്ടസുഖംതരും
അവർക്കേകാതവർ തരുന്നതേല്പോൻ തല്ല കള്ളനാം. 12

സത്തുക്കൾ യജ്ഞശിഷ്ടത്തെയശിച്ചുഘമൊഴിച്ചിട്ടും
തനിയ്ക്കുതാൻ പചിയ്ക്കുന്നോർ പാപം പാപികളേല്ക്കുമേ. 13
അന്നാൽജ്ജീവികളുണ്ടാകുമന്നമുണ്ടാം ഘനത്തിനാൽ
യജ്ഞത്താൽ മേഘമുണ്ടാകും യജ്ഞം കർമ്മസമുൽഭവം. 14
കർമ്മം ബ്രഹ്മോത്ഭവം കാണ്ക ബ്രഹ്മാക്ഷരസമുത്ഭവം
അതിനാൽസ്സർവ്വഗം ബ്രഹ്മമെന്നും യജ്ഞത്തിൽ നില്പതാം. 15
ഏവംനടത്തും ചക്രത്തെയനുവർത്തിച്ചിടാത്തവൻ
പാപായുസ്സിന്ദ്രിയാരാമൻ ജീവിപ്പൂ പാർത്ഥ! പാഴിലായ്. 16
ആരാത്മരതിയായാത്മതൃപ്തനായോരു മാനവൻ
ആത്മാവിൽത്തന്നെ സന്തുഷ്ടനവൻ ചെയ്യേണ്ടതില്ലിഹ 17
ചെയ്താലുമവനില്ലൊന്നും കായ്മം ചെയ്തില്ലയെങ്കിലും
സർവ്വഭൂതത്തിലുമവനില്ലല്ലോ കായ്മബന്ധനം. 18
അതിനാൽസ്സക്തിവിട്ടെന്നും ചെയ്യേണ്ടും ക്രിയചെയ്ക നീ
കർമ്മസംഗംവിട്ടു ചെയ്യും പുരുഷൻ പരമാന്നിട്ടും 19
കർമ്മത്താൽത്തന്നെ സംസിദ്ധിപൂണ്ടോർകഥം ജനകാദികഥം
ലോകസംഗ്രഹമൊന്നോർത്തെന്നാലുംനീ ക്രിയചെയ്യണം. 20
എന്തെന്തു വലിയോൻ ചെയ്യുന്നതു ചെയ്യുന്നു മറ്റുപേർ
അവയെന്തോ പ്രമാണിപ്പൂ തതു പിന്തുടരും ജനം. 21
എനിയ്ക്കു പാർത്ഥ! മുപ്പാരിലൊന്നും ചെയ്യേണ്ടതില്ലെടോ
കിട്ടാത്തതില്ലാ കിട്ടാനും കർമ്മത്തിൽത്തന്നെ നില്പുഞാൻ. 22
ഇളവില്ലാതെ കർമ്മത്തിൽ ഞാൻ നിന്നീടാതിരിയ്ക്കിലോ
എൻവഴിയ്ക്കേ പിന്തുടരു പാർത്ഥ! മാനുഷരവരും. 23
ഈ ലോകമൊക്കെക്കെട്ടിടും ഞാൻ കർമ്മംചെയ്തിടായ്കിലോ
സങ്കരംചെയ്യുമോനാകുമീ പ്രജാക്ഷയകാരിയാം. 24
സക്തരാം മൂഢർ കർമ്മങ്ങൾ ചെയ്തിടുംപോലെ ഭാരത!
ലോകസംഗ്രഹമിച്ഛിപ്പോനസക്തൻ ചെയ്യണം ബുധൻ. 25
കർമ്മസംഗികളജ്ഞർക്കു ബുദ്ധിഭേദം വരുത്തൊലാ
ഒത്തുവിടുവാൻ കർമ്മമൊക്കെച്ചെയ്തു ചെയ്യിച്ചു കൊള്ളണം. 26
കർമ്മങ്ങളൊക്കെ പ്രകൃതിഗുണങ്ങൾവഴി ചെയ്താലും
അഹങ്കാരവിമൂഢാത്മാ ചോർപ്പൂ ഞാൻ ചെയ്തതെന്നുതാൻ. 27

തത്പരംകണ്ടോൻ മഹാബാഹോ!ഗുണകർമ്മത്തിരിപ്പിലേ
ഗുണാഗുണത്തിൽനിന്നുന്നതെന്നറിഞ്ഞിട്ടസക്തനാം. 28
പ്രകൃതിസ്ഥിതിമൂഢന്മാർ ഗുണകർമ്മത്തിലേപ്പെട്ടം
എല്ലാം കാണാത്തജ്ഞരെയെല്ലാം കണ്ടോനിളക്കൊലാ. 29
അദ്ധ്യാത്മബുദ്ധിയാലെന്നിൽ കർമ്മമെല്ലാം ന്യസിച്ചുതാൻ
നിരാശിസ്സായ്നിർമ്മമനായല്ലൽ വിട്ടടർചെയ്ക നീ. 30
എന്നിഷ്ടമുള്ളീ മതം നിത്യമനുഷ്ഠിയ്ക്കുന്ന മാനവർ
ശ്രദ്ധയൊത്തീഷ്യവിട്ടുള്ളോർകർമ്മനിർമ്മുക്തരായ്വരും. 31
ഈഷ്യവിട്ടെൻ മതമിതങ്ങനുഷ്ഠിയ്ക്കാതിരിപ്പവർ
സർവ്വജ്ഞാനവിമൂഢന്മാർ നഷ്ടബുദ്ധികളോർക്ക നീ. 32
അറിവോനും തൻ പ്രകൃതിയൊത്തിടും ചേഷ്ടകൊള്ളുമേ
പ്രകൃതിയ്ക്കെത്തുമേ ലോകർ നിഗ്രഹംചെയ്വതെന്തുവാൻ. 33
രാഗദ്വേഷങ്ങളം നില്പുണ്ടിന്ദ്രിയാർത്ഥങ്ങളംതോറുമേ
അവറിൻപാട്ടിലായ്പ്പോകൊല്ലിവനവ വിരോധികളം. 34
പരധർമ്മത്തിനേക്കാളും വികർമ്മം വിഗുണം ഗുണം
സ്വധർമ്മത്തിൽച്ചാകുന്നല്ല പരധർമ്മം ഭയങ്കരം. 35

അർജ്ജുനൻ പറഞ്ഞു.

എന്നാലിങ്ങാരയച്ചിട്ട പാപംചെയ്യുന്ന പൂരുഷൻ
തന്നിച്ഛവിട്ടും വാർഷ്ണേയ!ബലാൽക്കല്പിച്ചവണ്ണമേ. 36

ശ്രീഭഗവാൻ പറഞ്ഞു.

ഈക്കാമമീക്രോധമിതു രജോഗുണസമുത്ഭവം
മഹാശനൻ മഹാപാപി കാങ്കിവൻതന്നെ വൈരിയാം. 37
പുകയഗ്നിയെ മൂടുന്നു മലി കണ്ണാടിയേയുമേ
ജരായുഗർഭം മൂടുന്നുണ്ടേവം മൂടുമിതെങ്ങുമേ. 38
ഇതിനാലാവൃതം ജ്ഞാനം ജ്ഞാനിയ്ക്കോ നിത്യവൈരിയാൽ
കൌന്തേയ!കാമപൂരത്തിൽ തൃപ്തിയില്ലാത്തൊരഗ്നിയാൽ. 39
ഇന്ദ്രിയം ബുദ്ധിമനവുമധിഷ്ഠാനമിതിന്നുപോൽ
ഇവയാലേ മയക്കുന്നു ജ്ഞാനംമൂടിട്ട ദേഹിയെ. 40

അതിനാൽ നീയിന്ദ്രിയങ്ങളം മുമ്പടക്കീട്ടു ഭാരത!
വിജ്ഞാനംപോക്കിടുന്നോരീപ്പാപിയെസ്സംഹരിയ്ക്കൊടോ. 41
പരങ്ങളാണിന്ദ്രിയങ്ങളിന്ദ്രിയങ്ങൾക്കുമേമനം
മനസ്സിനേലെയാം ബുദ്ധി ബുദ്ധിയ്ക്കും മേലെയാണവൻ. 42
ഏവം ബുദ്ധിയ്ക്കു പരനെക്കണ്ടങ്ങാത്മാവടക്കി നീ
മഹാബാഹോ!കൊല്ല കാമരൂപദുർവ്വാരവൈരിയെ. 43

---

28. ജ്ഞാനകർമ്മവിഭാഗയോഗം

ശ്രീഭഗവാൻ പറഞ്ഞു.

ഈയൊരവ്യയമാം യോഗം വിവസ്വാനോടുചൊല്ലിഞാൻ
വിവസ്വാൻ മനവോടോതീ മനു ചിക്ഷ്വാകുവോടുമേ. 1
രാജർഷികളറിഞ്ഞാരിപ്പരമ്പരവഴിയ്ക്കിതും
ഏറെക്കാലങ്കൊണ്ടു നശിച്ചിതി യോഗം പരന്തപ! 2
ആപ്പുരാതനമാം യോഗം നിന്നോടിന്നുചൊയ്തു ഞാൻ
ഭക്തനെന്നിഷ്ടനെന്നോർത്തു ഗൂഢമാകുമിതുത്തമം. 3

അർജ്ജുനൻ പറഞ്ഞു.

പിന്നെ നിൻ ജനനം മുന്നെ വിവസ്വാനുടെ ജന്മവും
ആദ്യം നീയോതിയെന്നീ ഞാനറിയേണ്ടുന്നതെങ്ങിനെ. 4

ശ്രീഭഗവാൻ പറഞ്ഞു.

കഴിഞ്ഞു പലജന്മം മേ നിനക്കും പലജന്മമർജ്ജുന!
അതൊക്കെ ഞാനോർക്കുമ്പോൻ നീയോർക്കുന്നീല പരന്തപ! 5
അജനവ്യയനെന്നാലും ഭൂതങ്ങൾക്കീശനാകിലും
നിജപ്രകൃതി കൈക്കൊണ്ടു ജനിപ്പേനാത്മമായയാൽ. 6
ധർമ്മത്തിന്നൊപ്പൊഴൊക്കേയും വാട്ടംതട്ടുന്ന ഭാരത!
അധർമ്മാഭ്യുത്ഥാനവുമന്നാത്മസൃഷ്ടികഴിപ്പു ഞാൻ 7

സാധുസംരക്ഷണത്തിനും ദുഷ്ടസംശിക്ഷണത്തിനും
ധർമ്മത്തിൻ നിലനില്പിനും യുഗംതോറും ജനിയ്ക്കുവോൻ. 8
എൻദിവ്യജന്മകർമ്മങ്ങളേവം യോരോടറിഞ്ഞവൻ
ദേഹംവിട്ടാൽജനിയ്ക്കില്ലിയെങ്കലെത്തിടുമർജ്ജുന! 9
രാഗക്രോധങ്ങളാം വിട്ടെന്നെത്താനോർത്തെന്നെശ്രയിച്ചവർ
പല പേരും ജ്ഞാനതപശ്ശുദ്ധർ ഞാൻതന്നെയായിത്തീർ.
ആരെന്നെയെന്മട്ടണവതുമ്മട്ടവരെയേല്പു ഞാൻ
എൻവഴിയ്ക്കുനവത്തിപ്പു പാർത്ഥ! മാനുഷർമുറുമേ. 11
കർമ്മസിദ്ധിയ്ക്കു കാംക്ഷിപ്പോർ ദേവന്മാരെ യജിപ്പവർ
ഉടൻ മനുഷ്യലോകത്തിൽക്കർമ്മത്താൽസ്സിദ്ധികിട്ടിടും. 12
ഗുണകർമ്മവിഭാഗത്താൽജ്ജാതി നാലും ചമച്ചു ഞാൻ
അതിനും കർത്താവെന്നാൽ ഞായകർത്താവറികവ്യയൻ. 13
കർമ്മലേപമെനിയ്ക്കില്ലില്ലേതും കർമ്മഫലാശയും
ഇമ്മട്ടെന്നെയറിഞ്ഞോനും കർമ്മബന്ധമണഞ്ഞിടാ. 14
എന്നറിഞ്ഞുംചെയ്ത കർമ്മം പണ്ടുള്ളോർ മോക്ഷകാംക്ഷികൾ
അതിനാൽച്ചെയ്ക നീ കർമ്മം പണ്ടുള്ളോർ പണ്ടുചെയ്തതും. 15
കർമ്മമെന്തെന്താണു കർമ്മമിതിൽക്കവികൾ മൂഢരാം
ആ കർമ്മം നിന്നോടോതാം ഞായറിഞ്ഞാൽപ്പാപമറിടും. 16
തത്വം കർമ്മത്തിനും കാൺക വികർമ്മത്തിനുമങ്ങിനേ
അകർമ്മത്തിനുമേ കാൺകകർമ്മത്തിൻഗതിദുർഘടം. 17
അകർമ്മത്തിൽക്കർമ്മവും താൻ കർമ്മത്തിങ്കലകർമ്മവും
കാണ്മോൻ ധീമാൻ മാനുഷരിലവൻ യോഗി കൃതാത്മാവാം. 18
കാമസങ്കല്പമില്ലാതെ സർവ്വാരംഭവുമുള്ളവൻ
കർമ്മംജ്ഞാനത്തിയിൽവെന്തോൻ വിദ്വാനെന്നോതുമെബുധർ
കർമ്മത്തിൻഫലബന്ധംചിട്ടെന്നും തൃപ്തൻ നിരാശ്രയൻ
കർമ്മംചെയ്യുന്നിതെന്നാലുമൊന്നുംചെയ്യുന്നതില്ലവൻ. 20
നിരാശി യതചിത്താത്മാവെല്ലാബ്ബന്ധവുമറവൻ
കർമ്മംമെയ്യാലെതാൻചെയ്യുന്നകിൽബ്ബിംബത്തിൽപ്പെടുന്നുമം
യദൃച്ഛാലാഭസന്തുഷ്ടൻ ദ്വന്ദംവിട്ടോൻ വിമത്സരൻ
സിദ്ധ്യസിദ്ധികളാൽത്തുല്യൻ ചെയ്താലും ബന്ധമറിടാ. 22

സംഗംപോയ് മുക്തനായ് ജ്ഞാനത്തിങ്കൽച്ചിത്തമുറച്ചുഹോ
യജ്ഞാത്മം ക്രിയചെയ്യോനു ലയിച്ചീടും സമസ്തവും. 23
ബ്രഹ്മാഗ്നിയിൽ ബ്രഹ്മഹവ്യം ബ്രഹ്മൻ ബ്രഹ്മാപ്പണംഹുതം
ബ്രഹ്മത്തിലെത്തിടുമവൻ ബ്രഹ്മകർമ്മസമാധിയാൽ. 24
ചൈയേയജ്ഞമുപാസിപ്പു മേറിട്ട ചില യോഗികൾ
യജ്ഞംയജ്ഞത്തിയാൽത്തന്നെചെയ്വൂ ബ്രഹ്മാഗ്നിയിൽച്ചിലർ
സംയമാഗ്നിയിൽ ഹോമിപ്പൂ ശ്രോത്രാദീന്ദ്രിയവുംചിലർ
ഇന്ദ്രിയാഗ്നിയിൽ ഹോമിപ്പൂ ശബ്ദാദിവിഷയംചിലർ. 26
മുറുമിന്ദ്രിയകർമ്മങ്ങൾപ്രാണകർമ്മങ്ങളും ചിലർ
ഹോമിപ്പൂ ജ്ഞാനദീപ്താത്മയോഗസംയമവഹ്നിയിൽ. 27
ദ്രവ്യയജ്ഞംതപോയജ്ഞം ജ്ഞാനയജ്ഞവുമായ്ച്ചിലർ
സ്വാദ്ധ്യായജ്ഞാനയജ്ഞന്മാർ യതിമാർ സംശിതവ്രതർ. 28
ഹോമിപ്പൂ പ്രാണനിലപായനെ പ്രാണനപാനനിൽ
പ്രാണാപാനപ്പോക്കുനിർത്തി പ്രാണായാമപരായണർ ചിലർ. 29
പ്രാണൻ പ്രാണനിൽ ഹോമിപ്പൂ നിയതാഹാരരാം ചിലർ
യജ്ഞജ്ഞരിവരെല്ലാരും യജ്ഞത്താൽപ്പാപമറവർ. 30
യജ്ഞശിഷ്ടാമൃതംകൊണ്ടോർ നിത്യബ്രഹ്മത്തിലെത്തുമേ
അയജ്ഞനിങ്ങില്ല ലോകമപ്പൊഴെന്തോ കുരുനന്ദന! 31
ഏവം ബ്രഹ്മമുഖത്തിങ്കൽപ്പെയ്തനേക പല യജ്ഞവും
ഇതൊക്കെയും കർമ്മജങ്ങളിതറിഞ്ഞതുമുക്തനാം. 32
ദ്രവ്യയജ്ഞത്തിലുംനല്ല ജ്ഞാനയജ്ഞം പരന്തപ!
പാർത്ഥ! മുറും കർമ്മമൊക്കെ ജ്ഞാനത്തിങ്കലടങ്ങുമേ. 33
പ്രണിപാതം പരിപ്രശ്നം സേവയും ചെയ്തതേല്ക്കുതീ
തിനകീ ജ്ഞാനമോതീടും ജ്ഞാനിമാർ തത്ത്വദർശികൾ. 34
അതറിഞ്ഞാമിപ്രകാരംനീ മോഹിയ്ക്കില്ല പാണ്ഡവ!
അതിനാൽ ജീവജാലം നീ കാണും തങ്കലുമെങ്കലും. 35
സർവ്വപാപികളേക്കാളും പാപകൃത്തമനെങ്കിലും
ജ്ഞാനപ്ലവങ്കൊണ്ടു പാപമൊക്കെയും നീ കടന്നിടും. 36
കത്തും തീ ചാമ്പലാക്കുന്നു വിറകെങ്ങീയെയർജ്ജുന!
ജ്ഞാനാഗ്നികർമ്മമൊക്കേയും ചാമ്പലാക്കുമതേവിധം. 37

ജ്ഞാനത്തിനെപ്പോലെ പരിശുദ്ധം മറ്റൊന്നുമില്ലിഹ
അതുതാനേ യോഗസിദ്ധൻ കാലത്താൽത്തന്നിലേല്ക്കുമേ. 38
ജ്ഞാനം നേടും ശ്രദ്ധയുള്ളാൻ തൽപ്പരൻ സംയതേന്ദ്രിയൻ
ജ്ഞാനം വന്നാൽപ്പരം ശാന്തിയുടനേതന്നെ നേടിടും. 39
അറിയാത്തോൻ ശ്രദ്ധകെട്ടോൻ സംശയിപ്പോൻ നശിച്ചുപോം
സംശയിപ്പോനിഹ പരലോകമില്ലില്ല സൗഖ്യവും. 40
യോഗത്താൽ കർമ്മവും വിട്ടോൻ ജ്ഞാനത്താൽ ശങ്കയറവൻ
ആത്മവാനാമവനിൽക്കർമ്മം പററാ ധനഞ്ജയ! 41
എന്നാലജ്ഞാനവഴിയായുള്ളിൽ നില്ക്കുന്ന സംശയം
ജ്ഞാനാസിയാൽ വെട്ടി യോഗമേല്ക്കുഴനോല്ക്കു ഭാരത! 42

---

29. സന്ന്യാസയോഗം.

അർജ്ജുനൻ പറഞ്ഞു.

കൃഷ്ണ! സന്ന്യാസവും കർമ്മയോഗവും വാഴ്ത്തിടുന്നു നീ
നല്ലതേതാണിവയിലെന്നുറപ്പിച്ചരുൾ ചെയ്ക മേ.

ശ്രീഭഗവാൻ പറഞ്ഞു.

രണ്ടും നിശ്രേയസം നല്കും സന്ന്യാസം കർമ്മയോഗവും
കർമ്മസന്ന്യാസത്തിനേക്കാൾ കർമ്മയോഗം വിശിഷ്യതാം. 2
അറികില്ലാരേയുമീയൻ നിത്യസന്ന്യാസിയെന്നു നീ
നിർദ്വന്ദ്വൻ സുഖമായ് ബന്ധം വിട്ടു പോരും മഹാഭുജ! 3
സാംഖ്യയോഗങ്ങളെന്നോർ മൂഢർ പണ്ഡിതരല്ലൊരോ
തന്നായിട്ടൊന്നു ശീലിച്ചാൽക്കിട്ടും രണ്ടിന്റേയും ഫലം. 4
സാംഖ്യങ്ങളാലുള്ള ഫലം നേടാം യോഗങ്ങളാലുമേ
സാംഖ്യയോഗങ്ങളൊന്നായിക്കാണുന്നോനാകുന്നു കാണ്മവൻ. 5
യോഗം കൂടാതെ സന്ന്യാസം നേടാൻ പണി മഹാഭുജ!
യോഗമൊക്കും മുനിയുടൻ ബ്രഹ്മം സാധിച്ചുകൊള്ളുമേ. 6

യോഗമുള്ളോൻ ശുദ്ധചിത്തൻ ജിതാത്മാവു ജിതേന്ദ്രിയൻ
സർവ്വഭൂതാത്മഭൂതൻ താൻ ചെയ്താലും ലേപമാന്നിടാ. 7
കാണും ചെയ്യുന്നതില്ലെന്നു തത്വജ്ഞൻ യോഗിയോർക്കുമേ
കണ്ടും കേട്ടും തൊട്ടുനാറിത്തിന്നുപോയ് വിത്രാങ്ങിലും. 8
ചൊല്ലിവിട്ടുമെടുത്തും താൻ കണ്ണുചിമ്മിമിഴിച്ചിലും
വിഷയങ്ങൾക്കിന്ദ്രിയങ്ങൾ നില്പിതെന്നും ധരിച്ചുതാൻ. 9
ബ്രഹ്മത്തിങ്കൽച്ചെയ്ത കർമ്മം സംഗമെന്യേ ചരിപ്പവർ
നീർകൊണ്ടു താമരയിലപോലഘങ്കൊണ്ടലിപ്പതാം. 10
ദേഹം മനം ബുദ്ധി കേവലേന്ദ്രിയങ്ങളിവറിയാൽ
സംഗംവിട്ടാത്മശുദ്ധിക്കു കർമ്മം ചെയ്യുന്നു യോഗികൾ. 11
യോഗി കർമ്മഫലം വിട്ടിട്ടാപ്പിൽശ്ശാന്തിയെന്തിട്ടും
യോഗമറേറാൻ കാമബലാൽ ഫലം കാമിച്ചു ബദ്ധനാം. 12
മനസ്സാൽക്കർമ്മമൊക്കേയും വിട്ടു വാഴും സുഖം വശി
നവദ്വാരപുരേ ദേഹി ചെയ്യാ ചെയ്യിക്കയില്ലതാൻ. 13
ജഡത്തിൽക്കർത്തൃകർമ്മങ്ങളെന്യേ സൃഷ്ടിക്കയാം പ്രഭു
ഇല്ലാ കർമ്മഫലാസംഗം പ്രവർത്തിപ്പൂ സ്വഭാവമേ. 14
കൊള്ളില്ലൊന്നിൻറെയും പാപമേല്ക്കില്ലാ പുണ്യവും പ്രഭു
അജ്ഞാനാവൃതമാം ജ്ഞാനമതിൽ മോഹിപ്പു ജീവികൾ. 15
ആത്മാവിനെഴുമജ്ഞാനം ജ്ഞാനത്താൽത്തീർക്കുവാർക്കഹോ
ജ്ഞാനമാദിത്യനെപ്പോലെ തെളിയിക്കും പരത്തിനെ. 16
തൽബുദ്ധികൾ തദാത്മാക്കൾ തന്നിഷ്ഠന്മാർ തദാശ്രയർ
വീണ്ടും പോരാത്തിടത്തെത്തും ജ്ഞാനത്താൽപ്പാപമറാവോർ. 17
വിദ്യാവിനയമാർന്നുള്ള വിപ്രനിൽപ്പുള്ളിലായയിൽ
നായിൽപ്പുറയനിൽപ്പോലും സമദർശികൾ പണ്ഡിതർ. 18
ഇങ്ങു സൃഷ്ടിജയിച്ചോരാം സാമ്യത്തിൽച്ചിത്തമൊത്തവർ
നിർദ്ദോഷസമമാബ്രഹ്മം ബ്രഹ്മത്തിലവർ നില്പവർ 19
പ്രിയംവന്നാൽ പ്രഹർഷിക്കില്ലപ്രിയത്തിൽ വെറുത്തിടാ
സ്ഥിരബുദ്ധി പരബ്രഹ്മജ്ഞൻ ബ്രഹ്മമാണവൻ 20
ബാഹ്യസ്പർശാസക്തനേതു സുഖമാത്മാവിലേല്പുമോ
ബ്രഹ്മയോഗംപൂണ്ടവനാസ്സുഖമക്ഷയമേല്പുമേ. 21

വിഷയാസംഗസൌഖ്യങ്ങൾ ദുഃഖഹേതുക്കൾതന്നെയാം
ഉണ്ടാം നശിയ്ക്കും കൌന്തേയ! രമിയ്ക്കില്ലവയിൽബുധൻ. 22
കാമക്രോധത്തളളലിനെ മെയ്‌വിടുന്നതിൽ മുന്നമേ
ഇവിടെത്താൻ സഹിയ്ക്കുന്നോൻ യോഗിയാണവനാം സുഖി. 23
അന്തസ്സുഖാന്തരാരാമനന്തജ്ജ്യോതിസ്സുമാണ്ടവൻ
ബ്രഹ്മഭൂതനവൻ യോഗി ബ്രഹ്മാനന്ദമണഞ്ഞിടും. 24
മടിപ്പൂ ബ്രഹ്മനിർമ്മാണമൃഷിമാരസ്തകല്മഷർ
ഛിന്നദ്വൈധം വിട്ടയതാത്മാക്കളേവർക്കും ഹിതകാംക്ഷികർ. 25
കാമക്രോധം വിട്ടയതചിത്തരാം യതികർക്കഹോ
ആത്മജ്ഞർക്കു നടക്കുന്നു ബ്രഹ്മനിർവ്വാണമെന്നുമേ. 26
ബാഹ്യസ്പർശം പുറത്താക്കി ഭ്രൂമദ്ധ്യേ ദൃഷ്ടിയാക്കിയും
പ്രാണാപാനങ്ങളെത്തുല്യം മൂക്കിനുള്ളിൽ നടത്തിയും. 27
യതേന്ദ്രിയമനോബുദ്ധി മുനിമോക്ഷപരായണൻ
ഇച്ഛാഭയക്രോധഹീനനെപ്പോഴും മുക്തനാണവൻ. 28
തപോയജ്ഞഫലംകൊൾവാൻ സർവ്വലോകർക്കുമീശ്വരൻ
സർവ്വലോകസുഹൃത്തീ ഞാനെന്നറിഞ്ഞോർക്കു ശാന്തിയാം. 29

---

30. ആത്മസംയമയോഗം

ശ്രീഭഗവാൻ പറഞ്ഞു.

കർമ്മത്തിൻ ഫലമേല്ക്കാതെ കർമ്മാവശ്യത്തെ ചെയ്യുവൻ
സന്ന്യാസിയോഗിയാണഗ്നിക്രിയചിട്ടയതല്ലഹോ. 1
സന്ന്യാസമെന്നു ചൊൽവാനു യോഗമാണാർക്ക ഭാരത!
സങ്കല്പം സന്ന്യസിയ്ക്കാത്തോൻ യോഗിയാവില്ലൊരുത്തനും. 2
യോഗം പഠിയ്ക്കും മുനിയ്ക്കു കർമ്മം കാരണമാണുപോൽ
യോഗംസാധിച്ചുള്ളവനോ ശമം കാരണമാണുപോൽ. 3
ഇന്ദ്രിയാർത്ഥങ്ങളാം കർമ്മങ്ങളിൽസ്സംഗിച്ചിടാത്തവൻ
സർവ്വസങ്കല്പസന്ന്യാസിയായാലോ സിദ്ധയോഗനാം. 4

താനാത്മാദ്ധാരണം ചെയ്ത ചെയ്യൊല്ലാത്മാവസാനേം
ആത്മാവാത്മാവിനു ബന്ധു വാത്മാവാത്മാവിനുള്ളരി. 5
ആത്മാവാത്മാവിനാൽ ചെന്നാനുള്ളാത്മാവാത്മബന്ധുവാം
ആത്മാവു വൈരിയെപ്പോലെയനാത്മാവിനു വൈരിയാം. 6
ജിതാത്മാവായ ശാന്തനു പരമാത്മാവു സിദ്ധമാം
മാനാപമാനശീതോഷ്ണസുഖദുഃഖങ്ങളിൽപ്പരം. 7
ജ്ഞാനവിജ്ഞാനസംതൃപ്തൻ കൂടസ്ഥൻ വിജിതേന്ദ്രിയൻ
യുക്തനെന്നോതിടും യോഗി പൊന്നിലും മണ്ണിലും സമൻ. 8
സുഹൃന്മിത്രാരിമദ്ധ്യസ്ഥബന്ധു സ്ഥവിദ്വേഷ്യരിൽ
സാധുക്കളിത്ഥം ദുഷ്ടരിലു സമബുദ്ധിവിശിഷ്യതാം. 9
ശുദ്ധസ്ഥലം വാണു യോഗി യോഗം ശീലിയ്ക്കുകെപ്പോഴും
കാറ്റില്ലാ യതചിത്താത്മാവാശിസ്സാപരിഗ്രഹൻ 10
ശുദ്ധദേശത്തുറപ്പായ് ത്തന്നാസനംചെച്ചു കൊള്ളണം
ഉയന്നും താന്നുമല്ലാതെ ശീലതോൽപ്പുൽവിരിപ്പൊട്ടും. 11
അതിലേകാഗ്രമതിയായ് ചിത്തേന്ദ്രിയജയത്തൊടും
ആസനം വാണാത്മശുദ്ധിയ്ക്കായി യോഗമെടുക്കണം. 12
മെയ്യും കഴുത്തും തലയുമൊത്തിളക്കാതുറപ്പൊടും
തൻമൂക്കിൻ തലമേൽനോക്കിട്ടിക്കെങ്ങും നോക്കിടാതെതാൻ.
ശാന്താത്മാവായ് ഭീതിയെന്യേ ബ്രഹ്മചാരിവ്രതത്തൊടും
മയസ്സടക്കി മച്ചിത്തൻ മൽപ്പരൻ യോഗമേൽക്കണം. 14
നിത്യമീമട്ടാത്മയോഗംചെയ്യും യോഗി യതാശയൻ
എന്നിൽ നിർവ്വാണപരയായീടുമാശ്ശാന്തിയേന്തിടും. 15
യോഗമൊക്കാ പെരുന്തീയിയ്ക്കുട്ടമുണ്ണാത്തവനുമേ
പെരുത്തുറങ്ങുന്നോനൊട്ടുമുറങ്ങാത്തോനുമർജ്ജുന! 16
കുത്താഹാരവിഹാരത്തോടൊത്ത കർമ്മക്രമത്തൊടും
കുത്തുറങ്ങിയുണർന്നാനു യോഗം ദുഃഖംകെടുക്കുമേ. 17
എപ്പോളടങ്ങിടും ചിത്തമാത്മാവിൽത്തന്നെ നില്പതാം
കാമമെല്ലാം കൈവെടിഞ്ഞാൻ യോഗമാണ്ടവയപ്പോഴേ. 18
ദുഷ്കാന്തം കാറ്റുതട്ടാത്തദിക്കിൽദ്ദീപം ചലിച്ചിടാ
അവ്വണ്ണമാണാത്മയോഗമാണ്ടോരു യതചിത്തനും. 19

യോഗം ശീലിച്ചതടയും ചിത്തമെങ്ങു രമിപ്പതോ
അങ്ങാത്മാവിയെയാത്മാവാൽക്കണ്ടാത്മാവിൽസ്സുഖിച്ചിടും. 20
അതീന്ദ്രിയം ബുദ്ധിവേദ്യമാകുമന്തത്തിലെസ്സുഖം
എത്തറിഞ്ഞീടുമവിടെ നിൽക്കും തത്വാൽച്ചലിച്ചിടാ. 21
എന്തോരാലതിലും മേലേ ലാഭം മറൊന്നുമാത്തിടാ
അതിൽനിന്നോൻ പെരുത്തീടും ദുഃഖത്താലും ചലിച്ചിടാ. 22
അതല്ലോ ദുഃഖയോഗത്തിൻ വിയോഗം യോഗമെന്നതും
മനം വെറുക്കാതാ യോഗമുറപ്പുംപടി നേടണം. 23
സങ്കല്പജങ്ങൾ കാമങ്ങളൊക്കെയും കൈവെടിഞ്ഞുടൻ
മനസ്സാലിന്ദ്രിയഗ്രാമമെല്ലാടത്തും തടഞ്ഞുതാൻ. 24
ധാരണയ്യോത്തിടും ബുദ്ധിയാലേ മെല്ലെയടങ്ങണം
മനസ്സാത്മാവിലാക്കീട്ട മറൊന്നും നിനയാതെയും. 25
ഏതേതിടത്തു പൊല്ലുന്ന മനസ്സസ്ഥിരചഞ്ചലം
അതാതിടംപിട്ടടക്കീട്ടിതാത്മാവിലിരുത്തണം. 26
പ്രശാന്തചിത്തനായോരീ യോഗിയിൽസ്സുഖമുത്തമം
ചേരും രജസ്സുപോയ്പ്പാപമറീട്ടു ബ്രഹ്മഭൂതനിൽ. 27
യോഗിയിമ്മട്ടെന്നാത്മയോഗമാർന്നപകല്മഷൻ
എളുപ്പത്തിൽ ബ്രഹ്മയോഗാത്യന്തസുഖമാണ്ടിടും. 28
സർവ്വഭൂതത്തിലുംതന്നെത്തന്നിൽത്താൻ സർവ്വഭൂതവും
യോഗയുക്താത്മാവു കാണുമെങ്ങും സമദർശനൻ. 29
എന്നെയെല്ലാറ്റിലും കാണ്മതായെല്ലാം കാണ്മവനെന്നിലും
ആരാണവനും ഞാനില്ലാതാകില്ലവനെനിയ്ക്കുമേ. 30
എല്ലാറ്റിലും യിരിപ്പാനെന്നതൊന്നായിഭജിപ്പവൻ
എന്തിൽനിന്നീടിലും യോഗിയവൻ നില്പുണ്ടതെന്നിലാം. 31
എല്ലാറ്റിലും സമം തങ്കലെന്നതിൻവണ്ണമർജ്ജുന!
സുഖവും ദുഃഖവും കാണ്മാൻ സമ്മതൻ മുഖ്യയോഗിയാം 32

അർജ്ജുനൻ പറഞ്ഞു.

സാമ്യംവഴി ഭവാൻ ചൊല്ലിയീ യോഗം മധുസൂദന!
ഉറപ്പുനില കണ്ടീലാ മാഞ്ചല്യങ്കൊണ്ടിതിന്നു ഞാൻ. 33

മയസ്സു ചഞ്ചലം കൃഷ്ണ! മഥിപ്പോന്നാറവും ദൃഢം
കാറടക്കംപോലെയതിങ്ങടക്കാനേറവും പണി. 34

ശ്രീഭഗവാൻ പറഞ്ഞു.

ശങ്കയില്ലാ മഹാബാഹോ! ചഞ്ചലം ദുർഗ്രഹം മനം
അഭ്യാസങ്കൊണ്ടു വൈരാഗ്യംകൊണ്ടും കൌന്തേയ! പാട്ടിലാം.
മയസ്സടങ്ങാത്തവനു യോഗം ദുസ്സാധ്യമെന്മതം
വശ്യാത്മാവിനു യത്നിച്ചാലുപായങ്കൊണ്ടു സാദ്ധ്യമാം 36

അർജ്ജുനൻ പറഞ്ഞു.

ശ്രദ്ധയുള്ളോനല്പയത്നൻ യോഗാൽച്ചിത്തംചലിപ്പവൻ
യോഗസിദ്ധിപെടാതെന്തു ഗതിയിൽ കൃഷ്ണ! ചെന്നിടും. 37
ഉഭയഭ്രഷ്ടനായ്ച്ചിന്നം കീറുപോലെ നശിയ്ക്കുമോ
നിലവിട്ടാൻ ബ്രഹ്മവഴി പിഴച്ചുള്ളോൻ മഹാഭുജ! 38
എനിയ്ക്കീസ്സംശയം കൃഷ്ണ! മുറവും തീർത്തുതരേണമേ
അങ്ങല്ലാതീസ്സംശയത്തെത്തീർക്കുവാനില്ലൊരുത്തനും. 39

ശ്രീഭഗവാൻ പറഞ്ഞു.

പാർത്ഥ! നാശംവരില്ലിങ്ങുമങ്ങുമായവനേതുമേ
നന്മചെയ്യുന്നവന്നേതും താത! ദുർഗ്ഗതിവന്നിടാ 40
പുണ്യവാന്മാർക്കുള്ള ലോകത്തൊറ്റാണ്ടു വാണവൻ
യോഗഭ്രഷ്ടൻ ശുചിശ്രീമാൻമാർ കുലത്തിൽപ്പിറന്നിടും. 41
അല്ലെങ്കിൽബ്ബുദ്ധിയുടയ യോഗിമാർതൻകുലത്തിലാം
ലോകത്തിലീമട്ടിലുള്ള ജന്മമത്യന്തദുർല്ലഭം. 42
അവിടെപ്പൂർവ്വജന്മത്തെബ്ബുദ്ധിയോഗമണഞ്ഞിടും
യത്നിയ്ക്കുംസിദ്ധികൂട്ടീടാൻ വീണ്ടുമേ കുരുനന്ദന! 43
അവശംനില്ക്കിലുമവൻ പൂർവ്വാഭ്യാസവഴിയ്ക്കുപോം
യോഗജ്ഞാനംനിറപ്പോനും ശബ്ദബ്രഹ്മംകടന്നിടും. 44

പ്രയത്നത്താലുദ്യമിയ്ക്കും യോഗി കിൽബ്ബിഷമറവൻ
പലജന്മങ്കൊണ്ടു സിദ്ധൻ പരയാം ഗതിനേടിടും. 45
തപസ്വിമാരിലും ജ്ഞാനിമാരിലും യോഗി മെച്ചമാം
കർമ്മിമാർകളിലും മെച്ചം യോഗിയായ്ടുകർജ്ജുന! 46
യോഗിമാർകളിലും മുറുമെന്നിൽവെയ്ക്കും മനസ്സോടും
ശ്രദ്ധിച്ചെന്നെഭജിയ്ക്കുന്നോനേറ്റം യുക്തമതെൻമതം. 47

---

31. ജ്ഞാനയോഗം

ശ്രീഭഗവാൻ പറഞ്ഞു.

എന്നിലുള്ളംവെച്ചു പാർത്ഥ! യോഗംപൂണ്ടോൻ മദാശ്രയൻ
സംശയംവിട്ടെന്നെ മുറുമറിയും വിധം കേൾക്ക നീ. 1
വിജ്ഞാനത്തോടുമീ ജ്ഞാനമെല്ലാം നിന്നോടുചൊല്ലുവേൻ
അതറിഞ്ഞാലിങ്കു മറ്റൊന്നറിയേണ്ടതുമില്ലൊടോ. 2
അസംഖ്യം മാനുഷന്മാരിലൊരാൾ സിദ്ധിയ്ക്കു യോഗിയ്ക്കിടം
സിദ്ധിയ്ക്കു യത്നിപ്പവരിലെൻ തത്വമറിവോനൊരാൾ. 3
മനസ്സു മെള്ളം തിയ്യുകാറാകാശം ബുദ്ധിമനസ്സുമേ
അഹങ്കാരവുമെന്നെട്ടുമട്ടെൻ പ്രകൃതി ഭിന്നയാം. 4
ഇതിങ്കൽനിന്നു വേറിട്ടായ്ക്കാണുങ്കൻ പ്രകൃതിപിന്നെയും
ജീവനെന്നു മഹാബാഹോ! ലോകം താങ്ങുന്നതാണതും 5
സർവ്വഭൂതങ്ങളുമിതിൽജ്ജനിപ്പവകളോർക്ക നീ
ഞാനീസ്സർവ്വജഗത്തിന്നുമുത്ഭവം നാശമായതും. 6
ഈയെന്നിൽനിന്നു വേറിട്ടായൊന്നുമില്ലാ ധനഞ്ജയ!
ഇതെല്ലാം നൂലിൽ മണികോർപോലെന്നിൽക്കോർത്തുനില്പതാം. 7
രസം വാരിയിൽ ഞാൻ പാർത്ഥ! പ്രഭ ഞാൻ ചന്ദ്രസൂര്യരിൽ
വേദത്തിൽ പ്രണവം; ശബ്ദം വാനിൽ, പൌരുഷമാഠംകളിൽ. 8
ധരിത്രിയിൽപ്പുണ്യഗന്ധം ഞാൻ തേജസ്സാണു വഹ്നിയിൽ
ജീവനാം ജീവജാലത്തിൻ തപസ്വികളിൽ ഞാൻ തപം. 9

സർവ്വഭൂതത്തിനും നിത്യബീജം ഞാൻ പാർത്ഥ! കാണുകീ
ബുദ്ധിമാന്മാർക്ക് ഞാൻ ബുദ്ധി വന്നവന്മാർക്കൊക്കെവന്നുഞാൻ. 10
ബലം ഞാൻ ബലികർക്കെല്ലാം കാമരാഗങ്ങളൊന്നിയേ
ധർമ്മം വിരുദ്ധം ലോകത്തിൽക്കാമം ഞാൻ ഭരതർഷഭ! 11
മറ്റും സാത്വികമാം ഭാവം രാജസം താമസം പരം
ഇതെല്ലാമെന്നിൽനിന്നോർക്ക ഞാനങ്ങില്ലവയെന്നിലാം. 12
ത്രിഗുണാത്മകഭാവം മൂന്നിലയാൽസ്സർവ്വലോകവും
മോഹിച്ചിട്ടറിവില്ലീ ഞാൻ മേലെയവ്യയനുള്ളതും. 13
ഇതാ ദുരത്യയഗുണമയിയെൻ ദിവ്യമായയാം
എന്നെത്താനാശ്രയിപ്പോരി മായയെയും കടന്നിടും. 14
ആശ്രയിയ്ക്കില്ലെന്നെ മൂഢന്മാരാകും നീചപാപികർ
മായയാൽ ജ്ഞാനവും പോയിട്ടാസുരഭാവംകലർന്നവർ. 15
നാലുകൂട്ടം സുകൃതികളെന്നെസ്സേവിയ്ക്കുമർജ്ജുന!
ആർത്തൻ ജിജ്ഞാസു കാര്യാർത്ഥി ജ്ഞാനിയും ഭരതർഷഭ! 16
നിത്യയോഗിയതിൽ ജ്ഞാനി മുഖ്യഭക്തിവിശിഷ്ടനാം
ജ്ഞായിയ്ക്കു ഞാനേറെയിഷ്ടനെയിയ്ക്കുവനുമിഷ്ടനാം. 17
ശ്രേഷ്ഠരാണിവരെല്ലാരും ജ്ഞാനി ഞാൻതന്നെയെന്മതം.
ഞാൻതന്നെ മുഖ്യഗതിയെന്നാണ്ടവൻ യോഗിയാമവൻ. 18
ഏറെജന്മങ്ങൾതോറുംക്കൊടുക്കും ജ്ഞായിയെന്നിലണഞ്ഞിടും
വാസുദേവൻ സർവ്വമെന്നാമാ മഹാത്മാവു ദുർല്ലഭൻ. 19
മറുദേവാശ്രയം ചെയ്യും കാമത്താൽ ജ്ഞാനമറവർ
അതാതു നിയമംപൂണ്ടു തൻതൻ പ്രകൃതിപാലരാം. 20
ഏതേതു ഭക്തരേതേതു മെയ്യർച്ചിയ്ക്കുംപ്പോൾ സാദരം
അതാതാർക്കാ ദൃഢശ്രദ്ധ കരിയാക്കുന്നതുണ്ടു ഞാൻ. 21
അവരാ ശ്രദ്ധയൊത്തായവന്റെ പൂജനിനയ്ക്കുമേ
ഹിതകാമങ്ങളും ഞാൻ നല്കുമവ കിട്ടുമതവഴി. 22
അല്പധീക്കളവർക്കുള്ള ഫലമോ നാശമുള്ളതാം
ദേവയജ്ഞാർക്കുമാനോരിലെത്തുംമദ്ഭക്തരെന്നിലും. 23
അവ്യക്തൻ വ്യക്തിയാണ്ടോരെന്നോരുന്നയർക്കുമബുദ്ധികൾ
എന്നിലുള്ള വ്യയശ്രേഷ്ഠഭാവത്തെയറിയാത്തവർ. 24

പ്രത്യക്ഷമല്ല ഞാൻ യോഗമായാച്ഛന്നനൊരാൾക്കുമേ.
അജനവ്യയനെന്നെന്നെ മൂഢലോകമറിഞ്ഞിടാ 25
കഴിഞ്ഞതും ഞാനറിയും വരുന്നതുമർജ്ജുന!
വരാനുള്ളതുമൊക്കെയുമറിയില്ലെന്നയാരുമേ. 26
ഇച്ഛാദ്വേഷോത്ഥമാം ദ്വന്ദ്വമോഹങ്കൊണ്ടഖിലഭൂതവു
സൃഷ്ടിയിൽസ്സുവ്യക്തമാകുന്നു പരന്തപ! 27
പുണ്യകർമ്മക്കളാരാൾക്കു പാപം തീരാവട്ടെന്തും
ദ്വന്ദ്വമോഹം വിട്ടവർ സേവിയ്ക്കുമെന്നെ ദൃഢവ്രതർ. 28
ജരാമരണമുക്തിയ്ക്കുവേൺവഴിയ്ക്കുവർ തോക്കുമാ
അവർ കാണും ബ്രഹ്മതത്വമദ്ധ്യാത്മം കർമ്മമൊക്കെയും. 29
സാധിഭൂതാധിദൈവാധിയജ്ഞമെന്നെയറിഞ്ഞവർ
എന്നെ പ്രയാണകാലത്തുമറിയും യുക്തബുദ്ധികാം. 30

---

32. താരകബ്രഹ്മയോഗം

അർജ്ജുനൻ പറഞ്ഞു

ഏതു ബ്രഹ്മമെന്തെന്നദ്ധ്യാത്മം കർമ്മവും പുരുഷോത്തമ!
അധിഭൂതംപിന്നെയധിദൈവമെന്നതുമെന്തുവാൻ. 1
അധിയജ്ഞവുമെന്താദേഹത്തിൽ മധുസൂദന!
പ്രയാണകാലത്തറിവതെങ്ങിനെ നിന്നെ യോഗികാം. 2

ശ്രീഭഗവാൻ പറഞ്ഞു

അക്ഷരം പരമം ബ്രഹ്മമദ്ധ്യാത്മം താൻ സ്വഭാവമാം
ഭൂതഭാവോത്ഭവംചെയ്യും വിസർഗ്ഗം കർമ്മമെന്നതാം. 3
അധിഭൂതം ക്ഷരം വസ്തു പുമാനാണധിദൈവതം
ദേഹത്തിലധിയജ്ഞൻ ഞാൻതന്നെയാം ദേഹിസത്തമ! 4

അന്തകാലത്തിങ്കലെന്നെത്താനോത്തുടൽ വെടിഞ്ഞുടൻ
പോകുന്നോൻ ഞാൻ തന്നെയായിത്തീരുമില്ലൊരു സംശയം. 5
എന്തെന്തു വസ്തുവോത്തന്തത്തിങ്കൽ ഭാവം ത്യജിയ്ക്കുമാ
റാതാതിലെത്തും കൌന്തേയ! മുറ്റും തൽഭാവനാവശാൽ 6
അതിനാലെന്നെയെപ്പോഴുമോർക്ക പോരും നടത്തുക
എന്മേൽ മനോബുദ്ധികളം ചെയ്തെത്തുമെന്നിലസംശയം. 7
അഭ്യാസയോഗമാന്ന്യത്തിലെത്താത്ത മനസ്സിനാൽ
പരം ദിവ്യപുമാനിൽച്ചെന്നെത്തും പാർത്ഥ! സ്മരിപ്പവൻ. 8

പുരാണനാകം കവി ശാസിതാവു
പരാണുവേക്കാളണുവ സ്മരിപ്പോൻ
ധാതാവു സർവ്വത്തിനചിന്ത്യരൂപൻ
തമസ്സിനംമേൽത്തപനാമൊരുത്തൻ.
പ്രയാണകാലേ സ്ഥിരചിത്തനായി
ഭക്ത്യനുചിതൻ യോഗബലത്തൊടൊത്തോൻ
ഭ്രൂമദ്ധ്യത്തിൽ പ്രാണനെയാക്കിയെയ്യോ-
രെത്തീടുമാദ്ദിവ്യപരം പുമാനിൽ. 10

എന്തക്ഷരം വേദവിത്തുക്കളം കാണു-
തെങ്ങെത്തുന്നു യതിമാർ വീതരാഗർ
എന്തിച്ഛിച്ചോ ബ്രഹ്മചര്യം ചരിപ്പു-
ന്നതു സ്ഥാനം ഞാൻ നിന്നോടോതാം ചുരുക്കി 11
ദ്വാരങ്ങളെല്ലാം രോധിച്ചു മനം ഹൃത്തിലടക്കിയും
മൂർദ്ധാവിൽ പ്രാണനെ യിത്തി യോഗധാരണയാണ്ടവൻ. 12
ഓമെന്നേകാക്ഷരം ബ്രഹ്മം ജപിച്ചെന്നെ സ്മരിച്ചുമേ
ദേഹം ത്യജിച്ചുപോകുന്നോൻ പരമാം ഗതിനേടിടും 13
മറ്റൊന്നിലും മനസ്സുത്താതെന്നെയെന്നും സ്മരിയ്ക്കിലോ
ആ നിത്യയുക്തയോഗിയ്ക്കു സുലഭൻ പാർത്ഥ! ഞാൻ ദൃഢം. 14
എങ്കൽ വന്നാൽപ്പുനർജ്ജന്മം ദുഃഖനിശ്രമശാശ്വതം
പ്രാപിയ്ക്കില്ലാ മഹാത്മാക്കൾ പരസംസിദ്ധിനേടിയോർ. 15
ബ്രഹ്മലോകാദിലോകങ്ങൾ മാറുമുള്ളവയർജ്ജുന!
എങ്കൽ വന്നാൽ പുനർജ്ജന്മമില്ലാ കൌന്തേയ! ചൊറുമേ. 16

ആയിരം യുഗമൊരു ബ്രഹ്മാവിന്റെയഹസ്സുപോൽ
ആയിരം യുഗമോരുമഹാരാത്രജ്ഞരാമവർ. 17
അവ്യക്തത്തിങ്കൽനിന്നുണ്ടാം വ്യക്തിയൊക്കെയഹസ്സിലേ
ലയിച്ചീടും രാത്രിയായാലവ്യക്തത്തിങ്കലാകവേ. 18
ഈ ഭൂതഗ്രാമമതുതാനുണ്ടായുണ്ടായ് ലയിച്ചിടും
രാത്രിയായാൽപ്പാർത്ഥ! വീണ്ടുമുണ്ടായീടുമഹസ്സിലും. 19
അവ്യക്തത്തിങ്കൽനിന്നുണ്ട മറ്റൊരവ്യക്തഭാവവും
ഭൂതമെല്ലാം നശിച്ചാലുമായതേതും നശിച്ചിടാ. 20
അക്ഷരാഭിധമവ്യക്തമതല്ലോ പരയാം ഗതി
അതിൽച്ചെന്നാൽപ്പിന്തിരിയ്ക്കില്ലതാണെൻ പരമംപദം 21
അയൻ പരൻ പുമാൻ പാർത്ഥ! ലഭ്യനാം ശ്രുതഭക്തിയാൽ
അവങ്കൽ ഭൂതജാലമവനെങ്ങും നിറഞ്ഞവൻ. 22
ഏതുകാലത്തനാവൃത്തിയാവൃത്തിയിവ യോഗികൾ
ചെന്നാൽ നേടുന്നിതാക്കാലം പറയാം ഭരതർഷഭ! 23
ശുക്ലം തേജസ്സഗ്നിപകൽ മാസമാറുത്തരായണം
അതിൽപ്പോയാൽ ബ്രഹ്മമെത്തും ബ്രഹ്മവേദികളായവർ. 24
കൃഷ്ണം ധൂമം രാത്രിയാറു മാസമാദ്ദക്ഷിണായനം
ചന്ദ്രജ്യോതിസ്സതിൽച്ചെന്നാൽ യോഗി പിന്നെത്തിരിയ്ക്കുമേ. 25
ജഗത്തിൽ നിത്യഗതികൾ കൃഷ്ണശുക്ലങ്ങൾ രണ്ടുമേ
ഒന്നിൽപ്പോയാൽപ്പിന്തിരിയാ മറ്റേതിൽത്തിരിയേവരും. 26
ഈ മാർഗ്ഗം കണ്ടിടും യോഗി പാർത്ഥ! മോഹിച്ചിടാ ഒരുനാൾ
അതിനാലേതുകാലത്തും യോഗംകൈക്കൊള്ളുകർജ്ജുന! 27

വേദങ്ങൾ യജ്ഞങ്ങൾ തപസ്സുതന്മി-
ലിവറ്റിലെപ്പുണ്യഫലങ്ങളെല്ലാം
കടന്നുപോമെന്നറിയുന്ന യോഗി-
യെത്തുന്നിതാദ്യം പരമം പദത്തിൽ. 28

---

33. രാജവിദ്യാ, രാജഗുഹ്യയോഗം

ശ്രീ ഭഗവാൻ പറഞ്ഞു.

അനസൂയ ഭവാനോട്ടു ഗൂഢമായിതു ചൊല്ലിടാം
ജ്ഞാനം വിജ്ഞാനമൊത്തായതറിഞ്ഞാലഘമറുവോം. 1
രാജവിദ്യാരാജഗുഹ്യ മിതുത്തമപവിത്രമാം
പ്രത്യക്ഷമറിയും ധർമ്മം സുഖം സാധിപ്പതവ്യയം. 2
ഈദ്ധർമ്മത്തിൽ ശ്രദ്ധിയാത്ത പുരുഷന്മാർ പരന്തപ!
എന്നിലെത്താതെ ചെല്ലുന്നു മൃത്യു സംസാരമാർഗ്ഗമേ. 3
അവ്യക്തമൂർത്തിയാകും ഞാനീ ലോകത്തിൽ നിറഞ്ഞവൻ
എന്നിൽ നിൽപു ഭൂതജാലം ഞാൻ നില്ക്കുന്നില്ലവറിലോ. 4
എന്നിൽ നില്പീ ഭൂതങ്ങളും കാണെന്നൈശ്വരയോഗമേ
ഭൂതഭൃത്തല്ല ഭൂതസ്ഥനെന്നാത്മാ ഭൂതഭാവനൻ. 5
സർവ്വഗൻ വാനിൽ നില്ക്കുന്ന വമ്മഹത്തെന്നവണ്ണമേ
നില്ക്കുന്നു സർവ്വഭൂതങ്ങളെന്നിവനോർത്തുകൊൾക നീ. 6
കൌന്തേയ! സർവ്വഭൂതങ്ങളും പെടുമെൻപ്രകൃതിയ്ക്കകം
കല്പാന്തത്തിൽക്കല്പമായാലവസൃഷ്ടിപ്പതുണ്ടു ഞാൻ. 7
സ്വന്തം പ്രകൃതി കൈക്കൊണ്ടു സൃഷ്ടിപ്പേനിങ്ങുവീണ്ടുമേ
അവശപ്പെട്ടെഴും ഭൂതജാലം പ്രകൃതിശക്തിയാൽ. 8
ആക്കർമ്മത്തിലുദാസീനനിലയ്ക്കല്ലാതെ നില്പ്പയാൽ
എൻകീഴിലായി പ്രകൃതി സൃഷ്ടിയ്ക്കുന്നു ചരാചരം 9
ഈക്കാരണത്താൽക്കൌന്തേയ! തിരിയുന്നു ജഗത്തഹോ.
മനുഷ്യദേഹംപൂണ്ടെന്നെയുപേക്ഷിയ്ക്കുന്ന വിഡ്ഢികൾ 10
എൻെറ ഭൂതമഹൈശ്വര്യഭാവത്തെയറിയാത്തവർ
മോഘാശർ മോഘകർമ്മാക്കൾ മോഘജ്ഞാനവിചേതസർ 11
മയക്കീടുന്നാസുരരാക്ഷസപ്രകൃതിയാണ്ടവർ.
എന്നെപ്പരം പാർത്ഥ! ദൈവപ്രകൃതിസ്ഥർ മഹാശയർ 12
അനന്യചിത്തർ സേവിപ്പു നിത്യഭൂതാദിബുദ്ധിയാൽ.
എന്നെയെന്നും പുകഴ്ത്തീട്ടു യത്നംചെയ്യും ദൃഢവ്രതർ 13

നമസ്കരിച്ചുപാസിപ്പു ഭക്തിയോടെന്ന യോഗികാ
ജ്ഞാനയജ്ഞങ്കൊണ്ടു യജിച്ചെന്നേസ്സേവിച്ചിടും ചിലർ 14
കാര്യങ്ങൾ പേരെയായിട്ടും പലതായ് വിശ്വമൂർത്തിയെ.
ക്രതുഞാൻ ഞാൻ യജ്ഞമിഹസ്വധഞാൻ ഞാൻ മഹൌഷധം
മന്ത്രംഞാൻ ഞാൻതന്നെയാജ്യംഞാനഗ്നിഹുതമിങ്ങു ഞാൻ. 16
ഞാനീജ്ജഗത്തിന്നെയച്ഛനമ്മധാതാപിതാമഹൻ
വേദ്യംപവിത്രമോങ്കാരമുക്ക്സാമം യജുസ്സുമ. 17
പ്രഭുത്തസാക്ഷിഗതിയിഷ്ടൻ ശരണമാലയം
പ്രഭവംപ്രളയം സ്ഥാനം നിധനം ബീജമവ്യയം. 18
തപിപ്പോൻ ഞാൻ വർഷമീ ഞാനടക്കുവതായയ്പ്പവൻ
അമൃതം മൃത്യുവും ഞാൻ താനസത്തും സത്തുമർജ്ജു ന! 19

ത്രൈവിദ്യന്മാർ സോമപന്മാർകളെന്ന
യജിച്ചുത്പ്പൂജ്യനാ നിഷ്പാപർവാനും
ആ യോഗ്യർ പുണ്യംസുരലോകമെത്തി-
ച്ചുജിപ്പു വാനിൽപ്പുല ദേവഭോഗം. 20
വിശാലമാ സ്വർഗ്ഗലോകംഭുജിച്ചു
പുണ്യംതീർന്നാലവരെത്തുന്നു മണ്ണിൽ
ഏവം ത്രയീധർമ്മമിയന്നു പോയും
വന്നും ലഭിപ്പോരവർ കാമകാമർ. 21

മറ്റൊന്നുമെന്നിയേയെന്നേയോർത്തു സേവിച്ചിടുംചിലർ
ആ നിത്യയോഗികൾക്കൊക്കെയോഗക്ഷേമം വഹിപ്പുഞാൻ. 22
അന്യദേവകളെപ്പൂക്തിശ്രദ്ധയോടും ഭജിപ്പവർ
എന്നെത്തന്നെ ഭജിക്കുന്നു കൌന്തേയ വിധിപിടിമേ. 23
യജ്ഞത്തിനെല്ലാം ഞാനാണു ഭോക്താവും പ്രഭുവായതും
അറിയുന്നില്ലെന്നെയവർ തത്വത്താൽ ച്യുതരാമതിൽ. 24
പോം ദേവവ്രതർ ദേവാനോരിൽപ്പിതൃവ്രതർ പിതൃക്കളിൽ
ഭൂതേജ്യർ ഭൂതങ്ങളിലുമെന്നുപാസകരെന്നിവും. 25
ഭക്തിയോടിലപൂകായ ജലവും മമ നല്കിയാൽ
അതു ഞായേറ്റിടും ശുദ്ധചിത്തൻ ഭക്തിയൊടേകയാൽ. 26

ചെയ്യുന്തും തിന്നുന്തും മോഹിയ്ക്കുന്നതും വല്ലിടുന്നതും
തപിപ്പുന്തും ഹേ കൌന്തേ! സമർപ്പിച്ചീടുകെന്നിൽ നീ. 27
ശുഭാശുഭഫലം കർമ്മബന്ധമെന്നാലൊഴിഞ്ഞുപോം
സന്ന്യാസയോഗമാർന്നിങ്ങിലെത്തീടും നീ വിമുക്തനായ്.
ഞാനെല്ലാർക്കും സമൻ ദ്വേഷ്യനില്ലെനിയ്ക്കില്ലൊരിഷ്ടനും
എന്നെബ്ഭക്ത്യാഭജിപ്പോർകളെന്നിൽ ഞാനവരിങ്കലും. 29
അനന്യചിത്തനായെന്നെബ്ഭജിപ്പോൻ ദുഷ്ടചെയ്തിലും
സാധുവാണെന്നോർത്തിടണം നന്മയ്ക്കു മതിശുദ്ധനവൻ. 30
ഉടൻ ധർമ്മിഷ്ഠനായ്ത്തീരുമെന്നെയ്ക്കും ശാന്തിയന്തിടും
കൌന്തേയ! നീയുറച്ചാലുമെൻറെ ഭക്തൻ നശിച്ചിടാ. 31
എന്നെ വന്നാശ്രയിയ്ക്കുന്നോർ പാപജന്മാക്കളാകിലും
സ്ത്രീകളും വൈശ്യരും നേടും പരമൽഗ്ഗതി ശൂദ്രരും 32
ഭക്തർ പുണ്യബ്രാഹ്മണരും രാജർഷികളുമോതണോ
അനിത്യമിങ്ങലീ ലോകമാർത്തിപെട്ടെന്നെബ്ഭജിയ്ക്കുനീ. 33
എന്നെയോർത്തെൻ ഭക്തനെന്നെ യജിച്ചെന്നെ നമിയ്ക്കുനീ
എന്നിൽത്തായെത്തുമീ യോഗമാർന്നെന്നെസ്സംശ്രയിച്ചനീ. 34

---

34. വിഭൂതിയോഗം

ശ്രീഭഗവാൻ പറഞ്ഞു.

ഇനിയും നീ മഹാബാഹോ! കേട്ടാലും മുഖ്യമാം മൊഴ
പ്രീതിചേരുന്ന നിന്നോടു ഹിതം പാർത്തോതിടുന്നു ഞാൻ. 1
അറിയില്ലെൻ പ്രഭവമാ വായോരും മാമകീന്ദ്രജം
ദേവകൂട്ടം മഹീന്ദ്രർക്കും മുറ്റുമാദിമനാണു ഞാൻ. 2
ലോകേശനാദിയില്ലാത്തനജനെന്നെന്നറിയപ്പുവൻ
മൌഢ്യംവിട്ടോൻ മാനുഷരിൽസ്സർവ്വപാപവിമുക്തനാം. 3
ബുദ്ധിജ്ഞാനമസമ്മോഹം ക്ഷമ സത്യം ദമംശമം
സുഖം ദുഃഖം ഭവം നാശമഭയം ഭയമിങ്ങിവേ.

അഹിംസതുഷ്ടിസമതദുഃഖ്പ്രർപേർദാനമാത്മപം
ഭൂതങ്ങൾക്കിവയുണ്ടാകും പലമട്ടെന്നിൽ നിന്നതാൻ. 5
പണ്ടുള്ള സപ്തർഷികളും നാലുപേരു മനുക്കളും
മയസ്സിലെൻഭാവജാതരാക്കി പ്രജ വിശ്വവും. 6
എനിയ്ക്കുള്ളിബ്ഭൂതിയോഗം തത്വത്തോടുമറിഞ്ഞവർ
ഇളകാതുള്ള യോഗത്തോടൊക്കുമില്ലൊരു സംശയം. 7
സർവ്വപ്രഭവനല്ലോ ഞാൻ സർവ്വമുണ്ടാവതെന്നിലാം
എന്നാത്തെന്നെബ്ഭജിയ്ക്കുന്ന ഭാവമൊക്കുന്ന പണ്ഡിതർ. 8
മൽച്ചിത്തർ മല്പ്രാണാന്യോന്യം ബോധമേകവോർ
എന്നെ വാഴ്ത്തിത്തുഷ്ടിപൂണ്ടു രമിച്ചീടുന്നു നിത്യവും. 9
നിത്യയോഗം പൂണ്ടു നന്ദ്യാ ഭജിച്ചീടുന്നവക്കു ഞാൻ
ബുദ്ധിയോഗം നല്കുമവരതുകൊണ്ടെന്നിലെത്തിടും. 10
അവരിൽക്കനിവിനായിട്ടജ്ഞാനക്കുരിരുട്ടു ഞാൻ
ആത്മഭാവസ്ഥനായ് ജ്ഞാനദീപമാസ്സാലകാറുവൻ. 11

അർജ്ജുനൻ പാഞ്ഞു.

പരം ബ്രഹ്മ പരം ധാമം പവിത്രം പരമം ഭവാൻ
പുരുഷൻ ശാശ്വതൻ ദിവ്യനാദിദേവനജൻ പ്രഭു. 12
നിയ്യെന്നാർ മുനിമാരെല്ലാം ശ്രീനാരദമഹർഷിയും
അസിതൻ ദേവലൻ വ്യാസൻ ചൊല്ലുന്നതെന്നോടങ്ങയും. 13
നേരാണെല്ലാമെന്നോടങ്ങു നരുംചൊയ്യുന്നു കേശവ!
ഭഗവാനേ!നിൻവെളിവിങ്ങറിയാസുരന്മാർ. 14
താൻതന്നെയറിയും നിന്നെ നിമാത്രം പുരുഷോത്തമ!
ഭൂതഭാവന!ദേവേശ!ദേവദേവജഗൽപ്പതേ! 15
ചൊല്ലുദിവ്യങ്ങളാമാത്മവിഭൂതികളെയൊക്കെയീ
ആ വിഭൂതികളാലല്ലോലോകം വ്യാപിച്ചു നില്പു നീ. 16
യോഗിന്ദ്രാ!നിന്നെ ഞാനെന്നാത്മാവേണ്ണുന്നതെങ്ങിനേ
ഏതുതു ഭാവത്തിൽനിന്നെബ്ഭഗവാനേ നിനപ്പു ഞാൻ. 17
വിസ്താരമായാത്മയോഗവിഭൂതികളും ജനാർദ്ദന!
വീണ്ടും ചൊല്ലീയമൃതുകേട്ടുണ്മാകുന്നില തൃപ്തി മേ. 18

ശ്രീഭഗവാൻ പറഞ്ഞു.

ഹന്ത നിന്നോടു ദിവ്യാത്മവിഭൂതികളുഴയ്ക്കുവൻ
പ്രധാനമായ്ക്കുരുശ്രേഷ്ഠവിസ്തരിച്ചാലൊടുങ്ങിടാ. 19
ആത്മാവു ഞാൻ ഗുഡാകേശ സർവ്വഭൂതാശയസ്ഥനാം
ഞാനാദിമദ്ധ്യം ഭൂതങ്ങൾക്കന്തമെന്നതുമാമെടോ. 20
ആദിത്യന്മാരിൽഞാൻ വിഷ്ണു ജ്യോതിസ്സുകളിലംശുമാൻ
മരുൽഗണ ഞാൻ മരീചി നക്ഷത്രങ്ങളിലിന്ദു ഞാൻ. 21
വേദങ്ങളിൽസ്സാമവേദംഞാൻ വാഗ്യോർകളിൽ വാസവൻ
ഇന്ദ്രിയങ്ങളിൽ ഞാൻ ചിത്തംചൈതന്യം ഭൂതജാതിയിൽ. 22
രുദ്രന്മാരിൽശങ്കരൻ ഞാൻ രക്ഷോയക്ഷരിൽ വിത്തപൻ
വസുക്കളിൽപ്പാവകൻ ഞാൻ പർവ്വതങ്ങളിൽ മേരു ഞാൻ. 23
പുരോഹിതരിൽ മുഖ്യൻ ഞായോക്കേ പാർത്ഥ!ബൃഹസ്പതി
സേനായികളിൽ ഞാൻ സ്കന്ദൻ സരസ്സുക്കളിലാഴി ഞാൻ. 24
മഹർഷിമാരിൽ ഭൃഗു ഞാൻ വാക്കിൽ ഞാനേകമക്ഷരം
യജ്ഞത്തിൽജപയജ്ഞം ഞാൻ ഹിമവാൻ സ്ഥാവരങ്ങളിൽ.
വൃക്ഷക്കൂട്ടത്തിലരയാൽ ദേവർഷികളിൽ നാരദൻ
ഗന്ധർവ്വരിൽച്ചിത്രരഥൻ സിദ്ധരിൽക്കപിലൻ മുനി. 26
ഉച്ചൈശ്രവസ്സശ്വവർഗ്ഗത്തിങ്കൽ ഞാനമൃതോത്ഭവൻ
ഐരാവതം ദന്തികളിൽ നരന്മാരിൽ നരാധിപൻ 27
ആയുധങ്ങളിൽ ഞാൻ വജ്രം പശുക്കളിൽക്കാമധേനു ഞാൻ
പ്രജനൻ കന്ദർപ്പനു ഞാൻ ഞാൻ സർപ്പങ്ങളിൽ വാസുകി 28
നാഗങ്ങളിലനന്തൻ ഞാൻ വരുണൻ ജലജന്തുവിൽ
അര്യ്യമാപിതൃവർഗ്ഗേ ഞാൻ സംയന്താക്കളിൽ ഞാൻ യമൻ. 29
ദൈത്യരിൽ പ്രഹ്ലാദനീ ഞാൻ കാലൻ കലയതികരിൽ
മൃഗങ്ങളിൽ മൃഗേന്ദ്രൻ ഞാൻ വൈനതേയൻ ഖഗങ്ങളിൽ 30
പവനൻ ഞാൻ പവനരിൽ ശസ്ത്രധാരിമാരിൽ രാമനാം
ഞാൻ മത്സ്യൌഘത്തിൽ മകരമാറിൽവെച്ചിട്ടുഗംഗ ഞാൻ. 31
സർഗ്ഗങ്ങൾക്കൊക്കെ ഞാനാദിയന്തം മദ്ധ്യവുമർജ്ജുന!
വിദ്യകൾക്കധ്യാത്മവിദ്യ വാദം വാദിജയത്തിൽ ഞാൻ. 32

അക്ഷരങ്ങൾക്കകാരം ഞാൻ ദ്വന്ദ്വം സാമാസികത്തിലും
ഞാൻതന്നെയക്ഷയം കാലം ഞാൻ ധാതായിശ്വതോമുഖൻ 33
മൃത്യുസർവ്വഹരൻ ഞാനാം ജനിയ്ക്കുന്നോർക്കു ജന്മവും
സ്ത്രീകളിൽ ശ്രീകീർത്തിവാക്കുസ്മൃതിമേധധൃതിക്ഷമ. 34
സാമങ്ങളിൽ ബൃഹൽസാമം ഗായത്രി ഛാന്ദസാളിയിൽ
മാസങ്ങൾക്കോ മാർഗ്ഗശീർഷമൃതുക്കളിൽ വസന്തമാം. 35
ചതിപ്പോരിൽച്ചൂതു തേജസ്സുള്ളോർ തേജസ്വികൾക്കു ഞാൻ
ജയം ഞാൻ വ്യവസായം ഞാൻ സത്വവാന്മാർക്കു സത്വവും. 36
വാസുദേവൻ വൃഷ്ണികളിൽപ്പാണ്ഡവന്മാരിലർജ്ജുനൻ
മുനീന്ദ്രന്മാരിൽ ഞാൻ വ്യാസൻ ശുക്രൻ കവികളിൽക്കവി. 37
ദമിപ്പവർക്കു ദണ്ഡം ഞാൻ ജയിപ്പോർക്കിഹ നീതി ഞാൻ
രഹസ്യങ്ങളിൽ മൌനം ഞാൻ ജ്ഞാനം ജ്ഞാനിനിരയ്യുഞാൻ.
സർവ്വഭൂതങ്ങൾക്കുമെന്തോ ബീജം ഞാനതുമർജ്ജുന!
എന്നോടുകൂടാതെ കണ്ടിട്ടില്ലൊരു ചരാചരം. 39
എന്റെ ദിവ്യവിഭൂതിയ്ക്കിന്നന്തമില്ലാ പരന്തപ!
ഉദ്ദേശമാത്രം ചൊന്നേനീ വിഭൂതിയുടെ വിസ്തരം. 40
വിഭൂതിയൊത്തുജ്ജിതമായ് ശ്രീത്തേജസ്സെന്തുവസ്തുവോ
അതൊക്കെയെപ്പെറ തേജസ്സിന്നംശമാം താൻ ധരിയ്ക്കു നീ. 41
അല്ലെങ്കിലെന്തിനധികമറിഞ്ഞിട്ടിതർജ്ജുന!
ഏകാംശത്താൽ വിശ്വമെല്ലാം വ്യാപിച്ചിട്ടാണു നില്പുഞാൻ 42

---

35. വിശ്വരൂപദർശനയോഗം

അർജ്ജുനൻ പറഞ്ഞു.

എനിയ്ക്കനുഗ്രഹത്തിന്നു ഗൂഢമദ്ധ്യാത്മമുത്തമം
അരുളുന്നു ചൊല്ലിയാലെന്റെ മൌഢ്യമിപ്പൊളൊഴിഞ്ഞു
പോയ്

വിസ്തരാൽക്കേട്ടു ഞാൻ ഭൂതസമുൽപ്പത്തിലയങ്ങളും
ഭവാങ്കൽയിന്നംബുജാക്ഷ! നിന്മാഹാത്മ്യവുമവ്യയം. 2
ആത്മാവിനെപ്പറ്റിയങ്ങു ചൊന്നതും ഭോരുമീശ്വര!
നിന്റെയൈശ്വരമാം രൂപം കാണേണം പുരുഷോത്തമ! 3
എന്നിയ്ക്കു കാണാൻ സാധിയ്ക്കുമതെന്നാണെങ്കിലെൻ പ്രഭോ!
എന്നെക്കാട്ടുക ഭോകേശ! ശാശ്വതാത്മാവിനെബ്ഭവാൻ. 4

ശ്രീഭഗവാൻ പറഞ്ഞു.

പാർത്ഥ! കാണ്കെന്റെ രൂപങ്ങൾ നൂറുമായിരവും പരം
നാനാവിധങ്ങൾ ദിവ്യങ്ങൾ നാനാവർണ്ണസ്വരൂപമായ് 5
കാണുക രുദ്രാദിത്യവസുമരുശ്വിനികളേയുമേ
മുൻ കാണാതുള്ളോരാശ്ചര്യം പലതും കാണുക ഭാരത! 6
ഇതിൽച്ചരാചരജഗത്തൊക്കെയൊന്നിച്ചു കാണുക നീ
എൻദേഹത്തിൽഗുഡാകേശ! മറ്റും കാണ്മാൻ യിയപ്പുതും. 7
ഈ സ്വന്തം കണ്ണുകൊണ്ടെന്നെക്കാണ്മാൻ കഴികയില്ലെടോ
ദിവ്യം ചക്ഷുസ്സുതന്നേൻ കാണുക യോഗമിതൈശ്വരം. 8

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

എന്നും ചൊല്ലിയുടൻ ഭൂപ! മഹായോഗേശ്വരാം ഹരി
പരമൈശ്വരരൂപത്തെക്കാണിച്ചു പാർത്ഥനപ്പൊഴേ. 9
പല വായും കണ്ണുമായിപ്പലതാശ്ചര്യദൃശ്യമായ്
പല ദിവ്യാഭരണിഞ്ഞു പല ദിവ്യായുധാഢ്യമായ്. 10
ദിവ്യമാല്യാംബരം ചാർത്തിദ്ദിവ്യഗന്ധങ്ങൾ പൂശിയും
സർവ്വാശ്ചര്യം സർവ്വസുഖമാണന്തംവിട്ട ദേവനെ. 11
വാനിലോരായിരം സൂര്യതേജസ്സൊന്നിച്ചുദിയ്ക്കുകിൽ
ആ മഹാത്മാവിന്റെ തേജസ്സിന്റെ സാദൃശ്യമെത്തുമേ. 12
പല മട്ടായ് പേർതിരിഞ്ഞ വിശ്വമൊക്കേയുമായതിൽ
ദേവദേവന്റെ ദേഹത്തിൽക്കണ്ടു പാണ്ഡവനപ്പൊഴേ. 13
ഉടനേ കോരിമയിക്കൊണ്ടാശ്ചര്യമാണ്ടു ധനഞ്ജയൻ
കുമ്പിട്ടു ദേവനെക്കുപ്പിത്തൊഴുതുകൊണ്ടു ചൊല്ലിയാൻ. 14

അർജ്ജുനൻ പറഞ്ഞു.

കാണുന്നു ഞാൻദേവ! ഭവാന്റെമെയ്യിൽ
വാനോരെയും ഭ്രതഗണങ്ങളേയും
പത്മസ്ഥനാം നാനുഖദേവനേയും
സമസ്തദിവ്യർഷിഫണീന്ദ്രരേയും. 15
പെരുത്തു ഒരൊവായ് വയർ കണ്ണുമായി-
ട്ടനന്തരൂപത്തൊട്ടു കാണ്മു നിന്നെ
നിന്നാദിയും മദ്ധ്യവുമന്തവും ഞാൻ
കാണ്മില! വിശ്വേശ്വര! വിശ്വമൂർത്തേ! 16
കിരീടിയായ് ഗ്ദിയായ് ചക്രിയായി-
ത്തേജസ്സേന്തിട്ടെങ്ങുമേ ദീപ്തനായി
ദീപ്തനലാക്ഷ്യനിയായപ്രമേയ-
ദുർല്ലക്ഷ്യനാംമട്ടു കാണുന്നു നിന്നെ 17
നിയക്ഷരം പരമം വേദ്യമല്ലോ
നിയീജഗത്തിനു പരം നിധാനം
നിയവ്യയൻ ശാശ്വതധർമ്മപാലൻ
സനാതനൻ പുരുഷൻ ബോദ്ധ്യമായ് മേ. 18
അനാദിമദ്ധ്യാന്തമനന്തവീര്യ-
മനന്തബാഹുശ്ശിനു ദിനേശചക്ഷുവായ്
ദീപ്താഗ്നിവക്ത്രത്തൊട്ടു കാണ്മു നിന്നെ
സ്വതേജസ്സാൽ വിശ്വസന്താപിയായി. 19
വാകാശത്തിനുമിക്കിഴമന്തരം നീ
ദിക്കെങ്ങുമേ വ്യാപ്തനായിട്ടു
ഈ നിന്റെയുഗ്രാത്ഭുതദീപ്തികണ്ടു
നടുങ്ങുന്നു മൂന്നുലകും മഹാത്മൻ! 20
ഈദ്ദേവൌഘം നിങ്കൽവന്നേറിടുന്നു
ഭയാൽക്കൂപ്പിച്ചിലർ വാഴ്ത്തുന്നു നിന്നെ
ശുഭംചൊല്ലിസ്സിദ്ധമഹർഷിസംഘം
മുഖ്യസ്തോത്രങ്കൊണ്ടു വാഴ്ത്തുന്നു നിന്നെ. 21

രുദ്രാദിത്യന്മാർ വസുചിശ്വാശ്വിസാദ്ധ്യ
മൽഗ്രണം മറുമങ്ങുഷ്മപന്മാർ
ഗന്ധർവ്വസിദ്ധാസുരയക്ഷർ മറു-
മാശ്ചര്യം പൂണ്ടുണ്ടു നോക്കുന്നു നിന്നെ. 22
പെരുത്തു വായ്കൺ തുടകാലുകയ്യും
മഹാബാഹോ! പൂണ്ട നിൻ ഘോരരൂപം
ബഹുരേം ബഹുദംഷ്ട്രാകരാളം
കണ്ടീ ലോകം വ്യഥയിൽപ്പെട്ട ഞാനും. 23
മാനം മുട്ടീട്ടിപ്പനാന്തായിരത്തിൽ
വായും തുറന്നുഗ്രദീപ്തലാക്ഷനായി
നിന്നെക്കണ്ടുൾവ്യഥപൂണ്ടിട്ടു ധൈര്യ-
ശമങ്ങളം ഞാൻ നേടിടാതായി വിഷ്ണോ! 24
ദംഷ്ട്രാകരാളങ്ങളം ഭവനുഖങ്ങളം
കാലാനലോഗ്രങ്ങളം നിരന്നു കാണ്കെ
ദിങ്മോഹമാന്നിണ്ടൽ പെടുന്നു ദേവ!
പ്രസാദിയ്യു ജഗന്നിവാസ! 25
ഇതാ യിങ്കൽ ധൃതരാഷ്ട്രന്റെ മക്ക-
ളെല്ലാവരും മറുമന്നോരൊടൊപ്പം
ഭീഷ്മൻ ദ്രോണൻ കർണ്ണനും മറുമസ്മൽ
സൈന്യത്തിലേ പ്രവരന്മാരുമായി. 26
കടക്കുന്നു സത്വരം ദംഷ്ട്രനീണ്ട
ഭയങ്കരത്വമുഖൌഘത്തിനുള്ളിൽ
പററിപ്പോയിച്ചിലർ പല്ലിന്നിടയ്യും
കാണുന്നല്ലോ തലപൊട്ടിത്തകർന്നും. 27
പുഴയ്ക്കുകം പല തണ്ണീരൊഴുക്കു-
മാഴിയ്ക്കുത്തേയ്യു താൻ പാഞ്ഞിടുന്നു
അവ്വണ്ണമീ നരലോകപ്രവീര-
രാളുന്ന നിൻ മുഖജാലം കടപ്പു. 28
കത്തുംതിയ്യിൽപ്പാറകളൊക്കെയെമ്മ-
ട്ടുടൻ യശിപ്പാൻ വേഗമോടെത്തിടുന്നു

അവ്വണ്ണമേ ചെന്നിട്ടന്യ നശിപ്പാ-
നൊപ്പം ലോകം നിന്നെറ വക്ത്രങ്ങളിൽ തോറും.
ജ്വലിച്ചീടും വദനൌഘങ്ങളാലേ
മുറ്റും ലോകം നീ ഗ്രസിയ്ക്കുന്ന യക്കി
തേജസ്സു ലോകത്തിൽനിറഞ്ഞുഘോരം
തപിയ്ക്കുന്ന ലോകമൊട്ടുക്കു വിഷ്ണോ!
ചൊന്നാലുമാരുഗ്രതിഘോരരൂപൻ
തൊഴാം പ്രസാദിയ്ക്കുക ലോകനാഥ!
ആദ്യൻ ഭവാനെത്തിരിയേണമേ മേ
തിരിഞ്ഞിട്ടന്നില്ല ഭവൽപ്രവൃത്തി.

ശ്രീഭഗവാൻ പറഞ്ഞു.

ലോകക്ഷയംചെയ്യൊരു കാലനീ ഞാൻ
ലോകംഗ്രസിയ്ക്കുന്നതിനായ്ത്തുടർന്നോൻ
നിയില്ലെന്നാകിലുമീക്കുട്ടർ തിരും
പടക്കളത്തിൽക്കാത്തു നില്ക്കുന്ന യോധർ.
എന്നാലെഴുന്നേല്ക്കുക കീർത്തിയേല്ക്കൂ
ശത്രുക്കളെക്കൊന്നിഹ നാടുവാഴ്ക
ഞാൻ കൊന്നിരുപ്പൂണ്ടിവരേ മുമ്പു നിയ്യും
നിമിത്തമായ് നില്ക്കുക സവ്യസാചിൻ
ദ്രോണൻ ഭീഷ്മൻ സൈന്ധവൻ കർണ്ണനെന്ന-
ല്ലന്യന്മാരാം വീരയോധേന്ദ്രരേയും
ഞാൻ കൊന്നോരെക്കൊല്ല നീ മാഴ്കിടേണ്ടാ
യുദ്ധംചെയ്യു ചെന്നിട്ടു വൈരിവർഗ്ഗം.

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

ഈവണ്ണമാകേശവൻ ചൊന്ന കേട്ട
കൈകൂപ്പിയും മെയ്യ് വിറച്ചും കിരീടി
കമ്പിട്ടടൻ കൃഷ്ണനോടോതി വീണ്ടും
സഗദ്ഗദം പേടിയോടും വണങ്ങി.

അർജ്ജുനൻ പറഞ്ഞു

യുക്തം ഹൃഷീകേശ! ഭവാന്റെ പേരാൽ
ഹർഷിച്ചു രഞ്ജിച്ചുമരുന്നു ലോകം
പേടിച്ചു രക്ഷസ്സുകൾ പാഞ്ഞിടുന്നു
മുറ്റും വണങ്ങുന്നിതു സിദ്ധസംഘം. 36

വണങ്ങില്ലാ നിന്നെയെന്നോ മഹാത്മൻ!
പൂജ്യൻ ബ്രഹ്മണ്യാദികർത്താവിനേയും
അനന്ത! ദേവേശ! ജഗന്നിവാസ!
നീയക്ഷരം സദസത്തൽപ്പരൻ താൻ. 37

നീയാദിദേവൻ പുരുഷൻ പുരാണൻ
വിശ്വത്തിനെല്ലാം പരമം നിധാനം
വേത്താവുവേദ്യം പരധാമവും നീ
വ്യാപ്തൻ ജഗത്തിങ്കലനന്തരൂപ! 38

നീകാറുനിയ്യേ യമനും യമൻ നീ
ചന്ദ്രൻ പ്രജേശൻ പ്രപിതാമഹൻ നീ
ആയിരംപാടിത കൈതൊഴുന്നേൻ
വീണ്ടും നിനക്കുണ്ടിത കൈതൊഴുന്നേൻ. 39

മുമ്പും തൊഴുന്നേനിത പിമ്പുമുണ്ട-
ങ്ങെല്ലാപ്പുറത്തും പണിയുന്നു സവ്വ!
അനന്തവീര്യാമിതവിക്രമൻ നീ
സവ്വത്തിലും വ്യാപ്തനതാണു സർവ്വൻ! 40

എൻതോഴരെന്നോർത്തു പറഞ്ഞുപോയ് ഞാൻ
ഹേ കൃഷ്ണ! ഹേ യാദവ! തോഴരെന്നും
നിന്മാഹാത്മ്യം തിരിയാഞ്ഞിട്ടിവണ്ണം
ഞാൻ തെറ്റായി പ്രണയാൽച്ചൊന്നതാണേ. 41

നേരംപോക്കായ് സ്സൽക്കരിയ്ക്കാതിരുന്നേൻ
വിഹാരശയ്യാസനഭോജനാദിയിൽ
ഏകൻ ഭവാനച്യുതയിന്റെ മുമ്പിൽ
ക്ഷമിപ്പിപ്പേനപ്രമേയൻ ഭവാനെ. 42

ചരാചരത്തിനും പിതാവുനീതാൻ
ലോകക്കു പൂജ്യൻ ഗുരുനീഗരീയാൻ
നിന്നൊപ്പമില്ലാരുമതിനുമേലെ
മുപ്പാരിലാരപ്രതിമപ്രഭാവൻ. 43

വണങ്ങിനിന്നെത്തനുവപ്പണംചെ-
യ്തിഡ്യശനെത്തെളിയിയ്ക്കുന്നിതാഞാൻ
അച്ഛൻ മകനാമ്പടിതോഴർ തോഴ-
ക്കിഷ്ടൻ പ്രിയന്നങ്ങുചൊവുക്ക ദേവ! 44

മുൻകണ്ടിടാത്തോരിതുകണ്ടെനിയ്ക്കു
മനംനടുങ്ങുന്നു ഭയത്തിയാലേ
ആ രൂപമേകാട്ടുകനിഞ്ഞുകൊൾക
ദേവേശനായോരു ജഗന്നിവാസ! 45

കിരീടിയായ് ഗ്ദിയായ് ചക്രമേന്തി-
ക്കാണേണമേ നിന്നെ മുന്നട്ടതന്നെ
തൃക്കൈകൊലുള്ളാസചതുരുപംഗ്രഹിക്കു
കയ്യായിരംകാട്ടിന വിശ്വമൂർത്തേ! 46

ശ്രീഭഗവാൻ പറഞ്ഞു.

തെളിഞ്ഞു ഞായജ്ജുന! രൂപമേവം
നിനക്കു കാണിച്ചിതു യോഗശക്ത്യാ
തേജോമയം വിശ്വമനന്തമാദ്യം
മറാരുമേ മുമ്പിതു കണ്ടതല്ലാ. 47

വേദം യജ്ഞാധ്യയനം ദാനമുഗ്ര-
തപംപരം കർമ്മമിവറിനാലേ
ഇമ്മട്ടെന്നെക്കാണുവാൻ പറുകില്ലാ
നിനക്കൊഴിച്ചിങ്ങു കുരുപ്രവീര! 48

നിനക്കുവേണ്ടാ വ്യഥമൌഢ്യമൊന്നു-
മീയെൻറുഘോരാകൃതികാണ്കയാലേ
ഭയംപോക്കിപ്രീതികൈക്കൊണ്ടുവീണ്ടു
മാരൂപത്തെത്തന്നെനീ കണ്ടുകൊൾക. 49

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

എന്നാജ്ജുനൻതന്നൊട്ടു വാസുദേവൻ
ചൊല്ലി സ്വന്തം രൂപമേകാട്ടിപ്പിന്നും
ഭയപ്പെട്ടോരിവനാശ്വാസമേകി
മഹാത്മാവാസ്സൌമ്യരൂപത്തിലായി. 50

അർജ്ജുനൻ പറഞ്ഞു.

സൌമ്യം മാനുഷമാമീനിൻരൂപംകണ്ടു ജനാർദ്ദന!
ഇപ്പോൾഞ്ചിത്തംതെളിഞ്ഞിട്ടുനിജപ്രകൃതിയാണ്ടുഞാൻ. 51

ശ്രീഭഗവാൻ പറഞ്ഞു

നീയീക്കണ്ടോരെന്റെ രൂപമേറ്റം ദുർദ്ദർശമാണെടോ
വാഞ്ഛിക്കുന്നാരുമീരൂപം കാണ്മാനേറ്റംകൊതിയ്ക്കുമാം. 52
വേദം തപസ്സുദാനവേണ്ടാ ദാനയജ്ഞങ്ങളാലുമേ
നീ കണ്ടമട്ടെല്ലാരെന്നെക്കണ്ടുകിട്ടാൻ കഴിഞ്ഞിടാ. 53
അനന്യഭക്തിയാൽത്രമിത്രസാധിയ്ക്കുമർജ്ജുന!
തത്വമായറിവാൻ കാണ്മാൻ ചേരുവാനും പരന്തപ! 54
എൻകർമ്മംചെയ്തെൻ പരനായെൻഭക്തൻ സംഗമാറവൻ
സർവ്വഭൂതദ്വേഷഹീനനെന്നിൽപ്പാണ്ഡവ! ചേർന്നിടും. 55

---

36. ഭക്തിയോഗം

അർജ്ജുനൻ പറഞ്ഞു.

ഏവമെന്നും യോഗമാർന്നു ഭക്ത്യായിന്നെഭജിപ്പവർ
അക്ഷരാവ്യക്തപരരും യോഗവിത്തമരാരിതിൽ. 1

ശ്രീഭഗവാൻ പറഞ്ഞു.

മനസ്സെന്നിൽച്ചേർത്തു നിത്യയുക്തരായ് സ്നേഹചെയ്യുവർ
പരമശ്രദ്ധയുടയോർ യോഗവിത്തമരന്മതം. 2

അവ്യക്തം നിർദ്ദേശ്യമാകുമക്ഷരത്തെ ഭജിപ്പവർ
സർവ്വഗാചിന്ത്യകൂടസ്ഥനചലാകൃതി നിത്യനേ. 3

ഇന്ദ്രിയങ്ങളടക്കിട്ടു സർവ്വത്ര സമബുദ്ധികളാം
സർവ്വഭൂതഹിതം ചെയ്യുവരെന്നിൽത്താനവരെത്തിടും 4

അവ്യക്താസക്തചിത്തന്മാർക്കല്ലോ ക്ലേശമേറവും
അവ്യക്തഗതിനേടുന്നു പാരംകേണിട്ടുദേഹികൾ. 5

കർമ്മമെല്ലാങ്കൂടിയെന്നിൽസ്സന്ന്യസിച്ചിട്ടമൽപ്പരർ
അനന്യയോഗധ്യാനംപൂണ്ടെന്നുപാസകരില്ലയോ. 6

അപരമൃത്യുസംസാരക്കടലിൽ കരകേറുവാൻ
പാർത്ഥനാനചെന്നിലുള്ളംചേർന്നു നില്പുന്നവർക്കടൻ. 7

മനസ്സെന്നിൽച്ചേർത്തുകൊൾക ബുദ്ധിയെന്നിലിരുത്തുക
നിയ്യെന്നിൽത്താനുറച്ചിടുമെന്നാൽപ്പിന്നെയ സംശയം 8

അതല്ലെന്നിൽച്ചിത്തമുറപ്പിയ്പ്പാനവയ്യയെങ്കിലോ
അഭ്യാസയോഗമെന്നാലെത്താൻയോക്കു ധനഞ്ജയ 9

അഭ്യാസവും വയ്യയെങ്കിൽമൽക്കർമ്മപരനാകയി
എനിയ്ക്കുവേണ്ടിക്കർമ്മങ്ങൾ ചെയ്താലും സിദ്ധിയായ്വരും. 10

അതിനുംശക്തിയില്ലെങ്കിൽപ്പരം മദ്യോഗമാശ്രയി
സർവ്വകർമ്മഫലത്യാഗംചെയ്തോയതചിത്തനായ്. 11

ജ്ഞാനമഭ്യാസത്തിനുംകേൾധ്യാനം ജ്ഞാനത്തിലുംപരം
ധ്യാനത്തേക്കാൾക്കർമ്മഫലത്യാഗം ത്യാഗാൽപ്പരംശമം 12

സർവ്വഭൂതദ്വേഷമാറു മൈത്രിയായ്കരുണാന്വിതൻ
നിർമ്മമൻ നിരഹങ്കാരൻ സമദുഃഖസുഖൻ ക്ഷമി. 13

സന്തുഷ്ടനെപ്പൊഴും യോഗിയതാത്മാവുദ്ധൃഢവ്രതൻ
എന്നിൽബുദ്ധിയുറപ്പിയ്പ്പൂമൽ ഭക്തൻ പ്രിയനേറെമേ. 14

ലോകം ഭയപ്പെടാത്തുള്ളാൻ ലോകത്തിൽ ഭയമേറുവാൻ
ഹർഷാമർഷഭയോദ്വേഗഹീനനും പ്രിയനാണുമേ. 15

അനപേക്ഷൻ ശുചിയുദാസീനൻ ഗതവ്യഥൻ
സർവ്വകർമ്മത്യാഗിയെന്റെ ഭക്തനോ പ്രിയനാണുമേ. 16
ഹർഷിയ്ക്കാത്തോൻ വെറുക്കാത്തോൻ മായ്ക്കാത്തോൻ കാംക്ഷവിട്ട
ശുഭാശുഭങ്ങൾ കൈവിട്ടോൻ ഭക്തിമാൻ പ്രിയനാണുമേ. [വൻ.
ശത്രുമിത്രം മാനമവമാനമെന്നിവയിൽസ്സമൻ 17
ശീതോഷ്ണസുഖദുഃഖൈകവൃത്തിസംഗമൊഴിഞ്ഞവൻ.
നിന്ദാസ്തുതികളിൽത്തുല്യൻ മൌനിതുഷ്ടൻ കിടപ്പതിൽ 18
ഗൃഹം വിട്ടോൻ ദൃഢമതിർഭക്തിമാൻ പ്രിയനാണുമേ.
ധർമ്മാമൃതം ചൊന്നവണ്ണമിതുപാസിച്ചിടുന്നവർ 19
ശ്രദ്ധകൂട്ടും മൽപ്പരരാം ഭക്തരിക്കേറമിഷ്ടരാം.

---

37. ക്ഷേത്രക്ഷേത്രജ്ഞവിഭാഗയോഗം

അർജ്ജുനൻ പറഞ്ഞു.

പുരുഷൻ താൻ പ്രകൃതിതാൻ ക്ഷേത്രക്ഷേത്രജ്ഞയെങ്ങിനേ
ജ്ഞാനംജ്ഞേയമിതൊക്കേയുമറിവായാശ കേശവ! 1

ശ്രീഭഗവാൻ പറഞ്ഞു.

ശരീരമിതു കൌന്തേയ! ക്ഷേത്രമെന്നാണു ചൊൽവതും
ഇതറിഞ്ഞവനെ ക്ഷേത്രജ്ഞനെന്നാരതറിഞ്ഞവർ. 2
സർവ്വക്ഷേത്രത്തിലും ക്ഷേത്രജ്ഞൻ ഞാനറിക ഭാരത!
ക്ഷേത്രക്ഷേത്രജ്ഞരുടെ ജ്ഞാനം ജ്ഞാനമതെന്മതം. 3
ആ ക്ഷേത്രമെന്തെന്തുവിധമെന്തിലുണ്ടായതെങ്ങിനേ
അതിൻപ്രഭാവമെന്തെന്നും ചുരുക്കിക്കേട്ടുകൊൾക നീ. 4
പലപാടൃഷിമാർ ചൊൽവൂ നാനാഛന്ദസ്സിനാലുമേ
ബ്രഹ്മസൂത്രപ്പൊൽകളാലും യുക്തിയോടൊത്തതീപ്പൊട്ടും. 5
മഹാഭൂതമഹങ്കാരം ബുദ്ധിയവ്യക്തമങ്ങിനേ
ഇന്ദ്രിയം പത്തുമൊന്നുംതായഞ്ചിന്ദ്രിയഗോചരവും. 6

ഇച്ഛാദ്വേഷം സുഖം ദുഃഖംസംഘാതം ധൃതിചേതന
ചുരുക്കത്തിൽ ക്ഷേത്രമിതു വികാരത്തോടുമൊത്തതാം. 7
അമാനിത്വമദംഭിത്വമഹിംസക്ഷാന്തിയാർജ്ജവം
ഗുരുശുശ്രൂഷണം ശൌചം സ്ഥൈര്യമാത്മവിനിഗ്രഹം. 8
ഇന്ദ്രിയാർത്ഥത്തിൽ വൈരാഗ്യമനഹങ്കാരമങ്ങിനേ
ജന്മമൃത്യുജരാവ്യാധി ദുഃഖദോഷാനുദർശനം. 9
അസംഗമനഭിഷ്വംഗം പുത്രദാരഗൃഹാദിയിൽ
നിത്യവും സമചിത്തത്വമിഷ്ടാനിഷ്ടോപപത്തിയിൽ. 10
എന്നിൽ മറ്റൊന്നുമൊക്കാതെ തെറ്റില്ലാതൊരുഭക്തിയും
വിജനത്തിലിരിപ്പുംതാൻ ജനസംഘവിരക്തിയും. 11
അദ്ധ്യാത്മജ്ഞാനനിത്യത്വം തത്വജ്ഞാനാർത്ഥദൃഷ്ടിയും
ജ്ഞാനമെന്നതിതാകുന്നിതജ്ഞാനം വിപരീതമാം. 12
ജ്ഞേയമെന്തതുചൊല്ലാമതറിഞ്ഞാലമൃതാന്നിട്ടം
അനാദിയാം പരബ്രഹ്മംസത്തല്ലല്ലതസത്തുമേ. 13
എങ്ങും കൈകാലുള്ളതെങ്ങും കൺമുഖതലയുള്ളതാം
എങ്ങും കാതുള്ളതുലകിലെങ്ങും വ്യാപിച്ചുനില്പതാം. 14
സർവ്വേന്ദ്രിയഗുണാഭാസം സർവ്വസംഗമൊഴിഞ്ഞതാം
അസക്തം സർവ്വഭൃത്തെങ്ങും ഗുണഭോക്തൃനിർഗ്ഗുണം. 15
ഭൂതാന്തർബ്ബാഹ്യസ്ഥമചരംചരമായതും
സൂക്ഷ്മത്വങ്കൊണ്ടറിജ്ഞേയം ദൂരത്തുള്ളോന്നാട്ടത്തുമേ. 16
അവിഭക്തം ജീവികളിൽ വിഭക്തംപോലെ നില്പതാം
ഭൂതഭർത്തൃവതോജ്ഞേയം ഗ്രസിഷ്ണുപ്രഭവിഷ്ണുവാം.
ജ്യോതിസ്സുകൾക്കും ജ്യോതിസ്സുതമസ്സിൽപ്പരമായതും
ജ്ഞാനംജ്ഞേയം ജ്ഞാനഗമ്യം സർവ്വത്തിനുള്ളിൽ നില്പതാം.
ക്ഷേത്രം ജ്ഞാനംജ്ഞേയവുമീമ്മട്ടൊന്നോൻ ചുരുക്കിഞാൻ
എൻഭക്തനിതറിഞ്ഞിട്ടു ഞാനായിത്തന്നെ തീർന്നിടും. 19
അനാദിയാം പ്രകൃതിയും പുരുഷൻ താനുമോർക്കനീ
വികാരഗുണജാലങ്ങളോർക്കു പ്രകൃതിജങ്ങളാം. 20
കാര്യകാരണകർത്തൃത്വഹേതു പ്രകൃതിയാണുപോൽ
പുരുഷൻ സുഖദുഃഖങ്ങൾ ഭുജിപ്പാൻ ഹേതുവാണുപോൽ. 21

പ്രകൃതിസ്ഥൻ പ്രകൃതിജഗ്രണമേല്ക്കുന്ന പുരുഷൻ
സദസദ്യോനിജന്മത്തിൻ ഗ്രണസംഗംനിമിത്തമായ്. 22

കാണുവോനനുമോദിപ്പോൻ ഭർത്താഭോക്താവുമീശ്വരൻ
പരമാത്മാവെന്നുമോതുമുടലിൽപ്പുരുഷൻപരൻ. 23

ഏവംഗ്രണാഢ്യപ്രകൃതിപുരുഷജ്ഞാനമുള്ളവൻ
ഏതുമാതിരിയിന്നാലും രണ്ടാമതു ജനിച്ചിടാ. 24

ധ്യാനത്താൽക്കാണുന്നിതാത്മാവികലാത്മാവിനാൽച്ചിലർ
സാംഖ്യത്താൽച്ചിലർയോഗത്താൽക്കർമ്മയോഗത്തിനാൽച്ചിലർ
അറിഞ്ഞീടാതന്യർ ചൊല്ലുകേട്ടുപാസിയ്ക്കുമേ ചിലർ
കേവംവികൊണ്ടോടുമവരും മൃത്യുബന്ധം കടന്നിടും. 26

ഏതെങ്കിലും വസ്തു ചരാചരമിങ്ങുളവാവുകിൽ
ക്ഷേത്രക്ഷേത്രജ്ഞയോഗങ്കൊണ്ടെന്നോർക്കു പുരുഷർഷഭ! 27

എല്ലാറ്റിലും തുല്യമവനശിച്ചാലും ക്ഷയംവിനാ
നില്പും പരേശനേക്കാണുന്നോനവനാകുന്നു കാണ്മവൻ. 28

എല്ലാടവും സമംനില്പുമീശനെക്കണ്ടിടുന്നവൻ
താൻ വരുത്തില്ലാത്മഹാനി പരസൽഗതിയാന്നിടും. 29

കർമ്മമൊക്കെ പ്രകൃതിയാൽച്ചെയ്യപ്പെട്ടവതെന്നുമേ
ആത്മാവകർത്താവാണെന്നും കാണുന്നോനാകുന്നു കാണ്മവൻ. 30

ഭൂതങ്ങൾ വെവ്വേറെ നില്പതൊന്നിനാലെന്നു കാണ്കതാ
അതിൽനിന്നു പരപ്പും തായന്നവൻ ബ്രഹ്മമാകുമേ 31

അനാദിനിർഗ്ഗുണത്വത്താൽപ്പരമാത്മാവിതവ്യയൻ
കൌന്തേയ! മെയ്യാണെന്നാലും ചെയ്താലുംലേപമേറിടാ. 32

സൂക്ഷ്മമെങ്ങും നിന്നനഭസ്സെങ്കിലേലേപമേറിടാ
അങ്ങിനേ മെയ്യെങ്ങുമാണ്ടുള്ളാത്മാവുംലേപമേറിടാ. 33

ഒറ്റയ്ക്കൻ ലോകമൊക്കെ പ്രകാശിപ്പിപ്പതെങ്ങിനേ
ക്ഷേത്രമങ്ങിനെയാക്ഷേത്രി പ്രകാശിപ്പിച്ചു ഭാരത! 34

ക്ഷേത്രക്ഷേത്രജ്ഞാന്തരത്തെയിമ്മട്ടിൽജ്ഞാനദൃഷ്ടിയാൽ
ഭൂതപ്രകൃതിമോക്ഷത്തോടറിവോർ പരമെത്തുമേ. 35

38. ഗുണത്രയവിഭാഗയോഗം

ശ്രീഭഗവാൻ പറഞ്ഞു.

ഇനിയും പറയാം ജ്ഞാനങ്ങളിലും ജ്ഞാനമുത്തമം
ഇതറിഞ്ഞിട്ടു മുനികളൊക്കെസ്സൽസിദ്ധിനേടിയാർ. 1
ഈ ജ്ഞാനമവലംബിച്ചെൻ സാധർമ്മ്യത്തെയണഞ്ഞവൻ
ജനിയ്ക്കില്ലാ സൃഷ്ടിയിലും വ്യഥിയ്ക്കാപ്രളയത്തിലും. 2
എന്റെയോനിമഹാബ്രഹ്മമതിൽഗർഭമണപ്പുഞാൻ
സർവ്വഭൂതോത്ഭവമതിലുളവാകുന്നു ഭാരത! 3
കൌന്തേയ! യോനിതോറും ചെന്നുണ്ടാംമൂർത്തിയ്ക്കുമുറ്റുമേ
ബ്രഹ്മംമഹായോനിയല്ലോ ബീജംതൽക്കം പിതാവുഞാൻ. 4
പ്രകൃതിയ്ക്കാം സത്വരജസ്തമസ്സുകൾ ഗുണങ്ങൾതാൻ
ബന്ധിയ്ക്കുന്നു മഹാബാഹോ! മെയ്യിലവ്യയദേഹിയെ. 5
അതിൽ സത്വം നിർമ്മലത്വാൽ തെളിയിപ്പിപ്പതവ്യയം
ബന്ധിയ്ക്കുമനഘ! ജ്ഞാനസുഖസംഗങ്ങളാലെടോ. 6
രാഗാത്മകാരജസ്സൊക്കെത്തൃഷ്ണാസംഗനിദാനമാം
കൌന്തേയ! ദേഹിയെക്കർമ്മസംഗാൽബന്ധിപ്പതറിക നീ. 7
അജ്ഞാനജം തമസ്സൊക്കെദേഹികൾക്കൊക്കെമോഹനം
നിദ്രാലസ്യത്തെറുകളാലതുബന്ധിപ്പു ഭാരത! 8
സത്വം സുഖത്തിൽക്കർമ്മത്തിൽ രജസ്സുംചേർപ്പു ഭാരത!
ജ്ഞാനംമൂടി പ്രമാദത്തിൽ തമസ്സുംസക്തിയാൽകിട്ടും. 9
രജസ്തമസ്സുകൾ വെൽവൂ സത്വംസത്വതമസ്സുകൾ
രജസ്സുംഭാരത! തമസ്സേവം സത്വരജസ്സുകൾ. 10
ദ്വാരങ്ങൾ തോറുമീമെയ്യിൽ ജ്ഞാനംതെളിയുമപ്പൊഴോ
അപ്പോൾസ്സത്വം വാഴുന്നിൽപുണ്ടെന്നിവണ്ണംധരിയ്ക്കണം. 11
ലോഭം പ്രവൃത്തികർമ്മങ്ങൾക്കാരംഭമശമംസ്പൃഹ
ഇവയുണ്ടാം രജസ്സുകൂടിച്ചാൽ ഭരതർഷഭ! 12
തെളിയായ്ക തുടങ്ങായ്കപിഴയ്ക്കുകമയങ്ങുക
ഇവയുണ്ടാം തപസ്സുള്ളൊരുത്തൽക്കുരുനന്ദന! 13

സത്വംവർദ്ധിച്ചു നില്പുമ്പോൾദ്ദേഹിദേഹംത്യജിയ്ക്കുകിൽ
ജ്ഞാനികൾക്കുള്ളൊരമലലോകങ്ങളിലണഞ്ഞിടും. 14
രജസ്സുയർന്നു ചാകിൽജ്ജനിയ്ക്കും കർമ്മിജാതിയിൽ
തമസ്സുമൂത്തു ചത്താലോ പിറക്കും മൂഢയോനിയിൽ 15
ചൊല്ലുന്നു സാത്വികംപുണ്യകർമ്മത്തിൽ വിമലംഫലം
രജസ്സിനുഫലം ക്ലേശമജ്ഞാനം താമസംഫലം. 16
സത്വത്താൽ ജ്ഞാനമുണ്ടാവും ലോഭമുണ്ടാം രജസ്സിനാൽ
പ്രമാദം മോഹമജ്ഞാനമിവയുണ്ടാം തമസ്സിനാൽ. 17
മേല്പോട്ടെത്തും സാത്വികന്മാർ നടുവേനിൽപുരാജസർ
നികൃഷ്ടഗുണവൃത്തന്മാർ താഴേപ്പീഴുന്നു താമസർ 18
ഗുണങ്ങളെന്നിയേ കർത്താവന്യനല്ലെന്നു കാണ്മവൻ
ഗുണാതിരിക്തനേക്കാണ്മോനവൻ മൽഭാവമാർന്നിടും. 19
ദേഹത്തിലുണ്ടാമീമൂന്നുഗുണവുംതാൻ കടന്നുടൻ
ജന്മമൃത്യുജരാദുഃഖമൊക്കെവിട്ടുതാണ്ടിടും 20

അർജ്ജുനൻ പറഞ്ഞു.

ത്രിഗുണങ്ങളും കടന്നോർക്കെന്തടയാളങ്ങളാം പ്രഭോ!
ആചാരമെന്തീ ത്രിഗുണാതിതന്മാവുന്നതെങ്ങിനേ. 21

ശ്രീഭഗവാൻ പറഞ്ഞു.

തെളിവും തൊഴിലുംപിന്നെമൌഢ്യവും പാണ്ഡവാ!
ഉണ്ടാകിലും വെറുക്കില്ലുള്ളില്ലാതായാൽക്കൊതിച്ചിടാ. 22
ഉദാസീനപ്പടിഗുണങ്ങളാലുമിളകാത്തവൻ
ഗുണങ്ങളുണ്ടെന്നതന്നെ നിയപ്പോൾ ചേഷ്ടവിട്ടവൻ. 23
സമദുഃഖസുഖൻ സ്വസ്ഥൻമണ്ണിലും പൊന്നിലുംസമൻ
സമപ്രിയാപ്രിയൻ ധീരൻ നിന്ദാസ്തോത്രങ്ങളിൽസ്സമൻ. 24
സമൻ മാനാവമാനങ്ങടുക്കരിമിത്രങ്ങളിൽസ്സമൻ
സർവ്വാരംഭങ്ങളും വിട്ടോൻതാൻ ഗുണങ്ങടുകടന്നവൻ. 25
തെറ്ററഭക്തിയോഗത്താലെന്നെസ്സേവിയ്ക്കുയോനുമേ.
ഈഗുണങ്ങടുകടന്നുംതാൻ ബ്രഹ്മസായുജ്യമാണ്ടിടും. 26

ബ്രഹ്മത്തിനും ഞാൻ പ്രതിഷ്ഠയ്യമമൃതത്തിനും
നിത്യധർമ്മത്തിനുംപിന്നെയങ്ങേകാന്തസുഖത്തിനും. 27

---

39. പുരുഷോത്തമയോഗം

ശ്രീഭഗവാൻ പറഞ്ഞു.

മൂലംമേലായ് ശാഖകീഴായ്ച്ചൊൽവിതശ്വത്ഥമവ്യയം
ഛന്ദസ്സെല്ലാം മതിനിലവേദവിത്തതറിഞ്ഞവൻ.
മേലും കീഴുംകൊമ്പതിനുണ്ടു ചിന്നി-
ഗുണപ്പെരുപ്പായ് വിഷയക്കുമുമായി
വേരുണ്ടുചോടും പടരേപ്പടർന്നു
കർമ്മാനുബന്ധത്തൊടുമർത്ത്യയാട്ടിൽ. 2
അതിന്റെരൂപം തിരിയുന്നതല്ലി-
ല്ലന്താദിയും നല്ലൊരുറച്ച യില്ലും
വേരുന്നമശ്വത്ഥമിതങ്ങസംഗ-
മാകുന്നനൽശസ്ത്രമെടുത്തറുത്തും. 3
പരംപദത്തെത്തിരയേണ്ടതാണ-
ങ്ങെത്തീടിലോതിരിയേപ്പോരുകില്ലാ
ആപ്പുരുഷൻ നിത്യനെത്താൻ ശ്രയിപ്പു
പുരാണകർമ്മങ്ങളുവൻ വഴിയ്ക്കുമാം. 4
മാനം മോഹംസംഗദോഷങ്ങളുംപോ-
യദ്ധ്യാത്മനിഷ്ഠാഢ്യർ നിവൃത്തകാമർ
സുഖം ദുഃഖംമാറുമാം പേന്ദ്രമാറു-
ള്ളമൂഢരാനിത്യപദത്തിലെത്തും. 5
തെളിയിപ്പീലതാസ്സൂര്യൻ ചന്ദ്രനെന്നല്ലവഹ്നിയും
അതിൽച്ചെന്നാൽത്തിരിയ്ക്കാരില്ലതെൻ പരമധാമമാം. 6

എന്നംശമീജ്ജീവലോകം ജീവഭൂതംസനാതനം
മനസ്സൊത്താറിന്ദ്രിയവും കഷ്ടിപ്പൂ പ്രകൃതിസ്ഥമായ്. 7

ദേഹംപൂകുമ്പൊഴും വിട്ടുപോകുമ്പൊഴുമീശ്വരൻ
ഇവയുംകൊണ്ടുപോം ഗന്ധങ്ങളേക്കാറുകണക്കിനേ. 8

ശ്രോത്രം നേത്രംസ്പർശനവും രസവും ഘ്രാണവുംപരം
മനസ്സുമവലംബിച്ചിട്ടിവൻ വിഷയങ്ങളിയാം. 9

പോകുമ്പൊഴും നിൽക്കുമ്പോതുമുണ്ടൊരുത്തും ഗുണശാലികഠം
വിമൂഢന്മാർകാണുകില്ലാ കാണുമേജ്ഞാനദൃഷ്ടികഠം 10

ആത്മസ്ഥനിവനെക്കാണുംയത്നിയ്ക്കും യോഗിമാർകളും
അകൃതാത്മാക്കഠം കാണില്ലായത്നിച്ചാലുമബുദ്ധികഠം. 11

ലോകമെല്ലാം വിളക്കീടും സൂര്യതേജസ്സുമങ്ങിനേ
ചന്ദ്രാഗ്നിമാർതൻ തേജസ്സുമെൻതേജസ്സെന്നു കാണുനീ. 12

കാജസ്സാൽഭൂമിയുംപുക്കുചെയ്യുൻ ഞാനീ ഭൂമിധാരണം
രസാത്മകൻ സോമനായിപ്പാരിപ്പൊഷധങ്ങളും. 13

പ്രാണികഠക്കുള്ളുദേഹത്തിലഗ്നിയായിട്ടിരുന്നു ഞാൻ
പ്രാണാപാനാന്വിതൻ നാലുതരമന്നം പചിയ്ക്കുവൻ. 14

എല്ലാക്കുമുള്ളത്തിലിരിപ്പവൻ ഞാ-
ന്നെന്നുലമാണാമ്മൽബോധം മറക്കൽ
വേദങ്ങളാൽവേദ്യനും ഞാനൊരുത്തൻ
വേദജ്ഞൻ വേദാന്തകൃത്തായതും ഞാൻ. 15

ക്ഷരമക്ഷരമെന്നുണ്ടു ലോകത്തിൽപ്പുരുഷദ്വയം
ക്ഷരമീസ്സർവ്വഭൂതങ്ങഠം കൂടസ്ഥൻപരമക്ഷരം 16

ഉത്തമൻ പുരുഷൻ വേറേപരമാത്മാവതെന്നാവൻ
ലോകത്രയം പിറഞ്ഞിട്ടുകാക്കുമവ്യയനീശ്വരൻ. 17

ക്ഷരത്തെയും കടന്നിട്ടക്ഷരത്തേക്കാളുമുത്തമൻ
ലോകത്തിൽ ഞാനതിനുലം പുകഴ്ന്നോൻ പുരുഷോത്തമൻ. 18

പുരുഷോത്തമനാകുമെന്നെ മൌഢ്യമറോടമോപ്പുവൻ
ജിയ്ക്കും സുവിതത്തെന്നെസ്സുവ്വാത്മാവാലെ ഭാരത! 19
ഇതല്ലോ ഗൂഢമാം ശാസ്ത്രംചൊന്നേനിതനഘാശയ!
ഇതറിഞ്ഞാൽബുദ്ധിമാനാം കൃതാർത്ഥനയിഭാരത! 20

---

40. ദൈവാസുരസമ്പദ്വിഭാഗയോഗം

ശ്രീഭഗവാൻ പറഞ്ഞു.

അഭയം തത്വസംസിദ്ധിജ്ഞാനയോഗവ്യവസ്ഥയും
ദാനം ദമംയജ്ഞമേവം സ്വാദ്ധ്യായം തപമാർജ്ജവം. 1
അഹിംസ സത്യമക്രോധം ത്യാഗം ശാന്തിയപൈശുനം
അലോഭം ഭൂതകാരുണ്യം മാർദ്ദവംഹ്രിയചാപലം. 2
ധൃതിശൌചംക്ഷമാതേജസ്സദ്രോഹംമാനഹീനത
ഇവയുണ്ടാം ദൈവസമ്പദ്വിഭാഗത്തെ ഭാരത! 3
ദംഭദർപ്പാഭിമാനങ്ങൾ ക്രോധംപാരുഷ്യമങ്ങിനേ
അജ്ഞാനവും പാർത്ഥ!പറവുമാസുരാഭിജനന്നഹോ. 4
ദൈവസമ്പത്തു മോക്ഷായ്ത്തം ബന്ധയത്തിന്നുമാസുരം
മാശ്ലോണ്ടാദൈവസമ്പത്തിൽജ്ജനിച്ചോനാണു പാണ്ഡവ! 5
ഭൂതസർഗ്ഗം രണ്ടുപാരിൽദൈവമാസുരമിങ്ങിനേ
ദൈവം വിസ്താരമായ്ച്ചൊന്നേനാസുരം പാർത്ഥകേൾക്ക നീ. 6
അറിയില്ലാ സുരജനംപ്രവൃത്തിയെ നിവൃത്തിയേ
ശൌചമില്ലാചാരമില്ലാ സത്യമില്ലായവക്കഹോ. 7
ഈശനില്ലാതപ്രതിഷ്ഠം ജഗത്തെന്നവർ ചൊല്ലുമേ
നിത്യം സംഭൂതമെന്നത്രേ കാമമല്ലാതിതെന്തുചാൻ. 8
ഈദൃശന്മാംപിടിച്ചിട്ടു നഷ്ടാത്മാക്കളബുദ്ധികൾ
ഉഗ്രകർമ്മക്കളായ്ത്തീരും മുടിപ്പാൻ ലോകവൈരികൾ. 9
ദുഷ്പൂരകാമപരരായ്ദ്ദംഭമാനമദത്തൊടും
മോഹിച്ചു സൽബ്ബോധമാണ്ടുയന്നിയ്ക്കുമശുചിവ്രതർ. 10

നാശംവരേയ്ക്കുന്തമറ്റചിന്തയേന്തിയെഴുന്നവർ
ഇത്രയ്ക്കുതാനെന്നുരച്ചു കാമഭോഗപരായണർ. 11
ആശാപാശാൽക്കെട്ടുപെട്ടകാമക്രോധങ്ങളാന്നവർ
ഇച്ഛിപ്പു കാമഭോഗത്തിന്നന്യായത്താൽധനാജ്ജനം. 12
ഇതിപ്പോഠംഞാൻ നേടിയേട്ടമീമയോരഥമിന്നുഞാൻ
ഇതുണ്ടിദ്ധനവും കൂടീട്ടിയിയ്ക്കുകേണമിന്നിമേൽ. 13
ഈശത്രുവിനെഞാൻ കൊന്നുകൊല്ലുവേൻ മറ്റുപേരെയും
ഈശ്വരൻഞാൻ ഭോഗിഞ്ഞാൻ ഞാൻസിദ്ധൻ ഞാൻ
ബലവാൻ സുഖി.
ആഢ്യാഭിജാത്യമുള്ളോൻ ഞാനെൻകിടയ്ക്കീപ്പൊളേതവൻ
യജിപ്പുന്നഠംകവൻമോദിപ്പേനെന്നജ്ഞാനമൂഢരായ് 15
അനേകത്തിൽച്ചിത്തമാടിമോഹജാലമിയന്നവർ
കാമഭോഗാസക്തർവീഴുമശുദ്ധനരകത്തിലേ. 16
ആത്മസംഭാവിതസ്തബ്ധർധനമാനമദാന്വിതർ
യജ്ഞചെയ്യും പോലുമവർദംഭത്താൽ വിധിയെന്നിയേ. 17
അഹങ്കാരം ബലംദർപ്പംകാമംക്രോധവുമാന്നവർ
എന്നെ സ്വപരദേഹത്തിൽ ദ്വേഷിച്ചീടുമസൂയകർ. 18
ദ്വേഷിയ്ക്കുമാക്രൂരരെഞാൻ സംസാരങ്ങളിൽ മൂഢരേ
എന്നുമാസുരജന്മത്തിൽത്തള്ളുന്നംഗളഹീനരേ 19
ജന്മന്തോറും മൂഢരവരാസുരപ്രകൃതിസ്ഥരായ്
എന്നിലെത്താതെ കൌന്തേയ!ചീണ്ടു കീഴ്പോട്ടുപോയിടും 20
ആത്മനാശനമായ് മൂന്നുനരകദ്വാരമുണ്ടിതാ
കാമം ക്രോധം ലോഭമെന്നുമൂന്നുമെന്നാൽ ത്യജിയ്ക്കുനീ. 21
കൌന്തേയ! ഖൽതമോദ്വാരംമൂന്നുംവിട്ടൊഴിയുംനരൻ
ആത്മശ്രേയസ്സുചെയ്തീടും പരയാംഗതിനേടിടും 22
കാമകാരത്തിനാൽശാസ്ത്രവിധിവിട്ടനടപ്പവൻ
സിദ്ധിനേടാസുഖം നേടാപരയാം ഗതിയുനടിടാ. 23
ശാസ്ത്രം പ്രമാണമാക്കേണം കായ്യാകായ്യവ്യവസ്ഥയിൽ
ശാസ്ത്രപ്രോക്തവിധാനംകണ്ടിങ്ങു കർമ്മങ്ങളം ചെയ്കനീ. 24

41. ശ്രദ്ധാത്രയവിഭാഗയോഗം

അർജ്ജുനൻ പറഞ്ഞു

ശാസ്ത്രത്തിൽവിധിവിട്ടിട്ടും ശ്രദ്ധയോടു യജിയ്ക്കുകിൽ
സത്വംരജസ്തോതമസ്തോന്നിലകുണ്ണായവക്കിതിൽ. 1

ശ്രീഭഗവാൻ പറഞ്ഞു

സ്വഭാവത്താൽദ്ദേഹികൾക്കു ശ്രദ്ധ മൂന്നുവിധത്തിലാം
സാത്വികീരാജസീ പിന്നെത്താമസീകേളതുംഭവാൻ. 2
സത്വാനുരൂപയാകുന്നു സർവ്വർക്കും ശ്രദ്ധഭാരത!
ശ്രദ്ധാമയൻപുമാൻ ശ്രദ്ധയേതാണായതുമാണവൻ. 3
സത്വസ്ഥന്മാർ ദേവകളെയക്ഷാശരെരാജസർ
പ്രേതഭൂതഗണത്തെത്താൻ യജിപ്പൂമറുതാമസർ. 4
ശാസ്ത്രോക്തമെന്നിയേഘോരംവന്തപംചെയ്യുന്നുകാം
ദംഭാഹങ്കാരമുടയോർ കാമരാഗബലാന്വിതർ 5
ദേഹസ്ഥഭൂതഗ്രാമത്തെക്കശിപ്പിയ്ക്കുമബുദ്ധികാം
ദേഹാന്തര്യാമിയെന്നേയുമവരാസുരരോർക്കുനീ 6
ഏവർക്കും മൂന്നുവിധമാണാഹാരം പ്രിയമായതും
യജ്ഞംതപംദാനവുമേകേളവിരിൻറഭേദവും. 7
ആയുസ്സത്വബലാരോഗ്യസുഖപ്രീതിവളർപ്പതായ്
രസ്യംസ്നിഗ്ധംസ്ഥിരംഹൃദ്യമാഹാരം സാത്വികപ്രിയം. 8
കടുപ്പുലവണാത്യുഷ്ണതീക്ഷ്ണരൂക്ഷവിദാഹിയായ്
ദുഃഖശോകാമയകരമാഹാരംരാജസപ്രിയം. 9
ആറിച്ചാറുപഴകിദുർഗ്ഗന്ധമിയലുന്നതായ്
അമേധ്യമായെച്ചിലായുള്ളാഹാരംതാമസപ്രിയം. 10
ഫലംനോക്കാതെ വിധിയിൽക്കണ്ടയജ്ഞംയജിയ്ക്കുമേ
യജ്ഞംചെയ്യേണ്ടതാണെന്നു മനംവെച്ചിട്ടു സാത്വികൻ. 11
ഫലം നിനച്ചുംദംഭത്തിനായിക്കൊണ്ടിട്ടുമണ്ടിയേ
യജിയ്ക്കിൽഭരതശ്രേഷ്ഠ! യജ്ഞംരാജസമായതാം. 12

വിധിയിട്ടുള്ളതുമേകാതെ മന്ത്രക്ഷീണമെന്നിയേ
ശ്രദ്ധകൂടാതുള്ളയജ്ഞം ചൊൽവൂ താമസമെന്നുതാൻ. 13
ദേവദ്വിജഗുരുപ്രാജ്ഞപൂജനം ശൌചമാർജ്ജവം
ബ്രഹ്മചര്യംതാനഹിംസ ശാരീരംതപമാണുപോൽ. 14
വെറുപ്പിയ്ക്കാതുള്ളവാക്കു സത്യംപ്രിയഹിതപ്പടി
സ്വാദ്ധ്യായാഭ്യാസനംതാനും വാങ്മയംതപമാണുപോൽ. 15
മനഃപ്രസാദംസൌമ്യത്വം മൌനമാത്മവിനിഗ്രഹം
ഭാവസംശുദ്ധിയിവകഥം മാനസം തപമാണുപോൽ. 16
പരമാംശ്രദ്ധയാൽ മർത്ത്യർ മൂന്നുമട്ടിൽത്തപിയ്ക്കുമേ
ഫലാകാംക്ഷനിനയ്ക്കാതെയായാലായതു സാത്വികം. 17
സൽക്കാരമാനപൂജയ്ക്കായ്ത്തപം ദംഭത്തിനായിയും
ചെയ്യുന്നുവെന്നാലതുതാൻ രാജസം ചലമധ്രുവം 18
മൂഢാശയാലാത്മപീഡപെടുത്തിച്ചെയ്തിടും തപം
അന്യായാശത്തിനായ്ച്ചെയ്യുന്നതും താമസമാണുപോൽ. 19
ദാനംചെയ്യേണ്ടതെന്നോർത്തു തുണയ്ക്കാത്തേ നൽകുകിൽ
ദേശകാലംപാത്രത്തു പാത്രദാനം സാത്വികമാണുപോൽ 0
പരംപ്രത്യുപകാരത്തിന്നല്ലെന്നാൽ ഫലമോർത്തുമേ
ക്ലിഷ്ടമായ്ചെയ്തിടുമൊരുദാനമാകുന്നു രാജസം. 21
ദേശകാലങ്ങൾതെറിച്ചു ദാനം പാത്രത്തിനെന്നിയേ
സൽക്കരിയ്ക്കാതെനിന്ദിച്ചു ചെയ്തതാകുന്നു താമസം 2
കാംതത്സൽ ബ്രഹ്മനിർദ്ദേശം മൂന്നുമാതിരിയായ്സ്മൃതം
ഇവയാൽപ്പണ്ടു നിർമ്മിച്ചു വിപ്രവേദമഖങ്ങളേ 23
കാമെന്നുചൊല്ലിട്ടയജ്ഞതപോദാനക്രിയാക്രമം
അതുമൂലം നടക്കുന്നുബ്രഹ്മജ്ഞർക്കു വിധിപ്പടി 24
തന്നെന്നോർഫലമോക്കാതെചൊല്ലിയജ്ഞംതപസ്സുമേ
ദാനക്രിയകളുംചെയ്യുപോരുന്നു മോക്ഷകാംക്ഷികൾ. 25
സൽഭാവമായ്സ്സാധുഭാവമായ്സ്സദെന്നാൽപ്രയോഗമാം
പ്രശസ്തകർമ്മത്തിലുത്രസച്ശബ്ദ പ്രയോഗം. 26
സച്ഛബ്ദോച്ചാരണംയജ്ഞതപോ ദാനങ്ങൾ തൻമാ
തദർത്ഥമായിട്ടു കർമ്മം ചെന്നാൽപ്പറയുന്നതും. 27

അശ്രദ്ധം മോഹമോഹങ്ങൾതപസ്സുംചെയ്കകർമ്മവും
അസതെന്നോതുമേപാർത്ഥ! കേളില്ലിങ്ങും പരത്തിലും 28

---

42 മോക്ഷസന്ന്യാസയോഗം

അർജ്ജുനൻ പറഞ്ഞു

സന്ന്യാസത്തിൻ തത്വമറിഞ്ഞീടാൻ മോഹം മഹാഭുജ!
ത്യാഗത്തിന്നും ഹൃഷീകേശ! വേറേകേശിനിഷ്ടനേ! 1

ശ്രീഭഗവാൻ പറഞ്ഞു.

കാമ്യകർമ്മന്ന്യാസമത്രേ സന്ന്യാസം കവിസമ്മതം
സർവ്വകർമ്മഫലത്യാഗം ത്യാഗമെന്നാർ വിചക്ഷണർ. 2
ദുഷ്ടമാംകർമ്മമേത്യാജ്യമെന്നും മിശ്രനീഷികൾ
യജ്ഞദാനതപഃകർമ്മം ത്യജ്യമാണെന്നുമറ്റുപേർ 3
ത്യാഗത്തിലെൻ നിശ്ചയം നി കേൾക്കുഭരതസത്തമ!
ത്യാഗമോപുരുഷവ്യാഘ്ര! പ്രസിദ്ധംമൂന്നുമാതിരി 4
യജ്ഞദാനംതപം കർമ്മംവിടൊല്ലാതെയുള്ളതാം
യജ്ഞംദാനം തപമിവവിവേകക്കാൾക്കുപാവനം. 5
ഇവയുംചെയ്യണം സംഗംഫലവുംകൈവെടിഞ്ഞുതാൻ
എന്നാണെ പാർത്ഥ! നൽത്തീർപ്പു പടുമെന്നുമുത്തമം. 6
നിയതസ്വഭാവകർമ്മത്തിൽന്ന്യാസം പേരുകില്ലെടാ
മൌഢ്യത്താൽത്തൽപ്പരിത്യാഗം താമസംതാൻ പ്രസിദ്ധമാം 7
കർമ്മംകായക്ലേശഭയാൽദുഃഖമെന്നായ് ത്യജിയ്ക്കുകിൽ
രാജസത്യാഗമാന്നായാൽത്യാഗത്തിൻ ഫലമേറിടാ. 8
ചെയ്യേണ്ടതെന്നോർത്തുകർമ്മം നിയതംചെയ്തിടജ്ജുന!
ഫലസംഗങ്ങൾകൂടാതെ, സാത്വികംത്യാഗമായതാം. 9
ദ്വേഷിയ്ക്കില്ല സുഖംകർമ്മം ന ജുഗുപ്സാസുഖത്തിലും
സത്വംകലന്നിട്ട- ത്യാഗി സംശയംവിട്ടബുദ്ധിമാൻ

ഹേഹിയ്യുകർമ്മമൊക്കേയും ത്യജിയ്ക്കാതെല്ലതായ്പ്പരാ
പരംകർമ്മഫലത്യാഗിയാണത്രേത്യാഗിയായതും. 11
അനിഷ്ടമിഷ്ടം സമ്മിശ്രം മൂന്നല്ലോകർമ്മജംഫലം
അത്യാഗികഠംകേൽപുചത്താലേല്ക്കാ സന്ന്യാസികഠംക്കതും. 12
കാരണങ്ങഠം മഹാബാഹോ! നീ ധരിച്ചാലുമഞ്ചിതിൽ
കർമ്മാന്തപേദാന്തമതിൽക്കർമ്മസിദ്ധിയ്ക്കു ചൊന്നവ. 13
അധിഷ്ഠാനാപരംകർത്താപോരോമാതിരി കാരണം
പലമട്ടാം ചേഷ്ടയഞ്ചാമതായിട്ടിങ്ങുദൈവവും. 14
മെയ് വാങ്ങ് മനങ്ങളാലിങ്ങു കർമ്മംതുടരുമേനരൻ
ന്യായ്യമായും മറിച്ചായുമതിന്നീയഞ്ചുഹേതുവാം. 15
എന്നിരിയ്ക്കുച്ചെയ്യതിതുതാനന്നാണെന്നുകാണ്മവൻ
ബുദ്ധിയൊക്കായ്കയാലാണുകാണ്മതില്ലതുദുർമ്മതി. 16
അഹങ്കാരം ഭാവമറേറാൻ ബുദ്ധിലേപംപെടാത്തവൻ
ഈലോകരെ വധിച്ചാലും വധിയാബദ്ധനല്ലവൻ. 17
ജ്ഞാനംജ്ഞേയംജ്ഞായിയെന്നുമൂന്നല്ലോ കർമ്മചോദന
കാരണം കർമ്മകർത്താവു മൂന്നുതാൻകർമ്മസംഗ്രഹം. 18
ഗുണഭേദത്തിനാൽ ജ്ഞാനം കർമ്മം കർത്താവുമൂന്നിനേ
ഗുണക്കണക്കിൽച്ചൊല്ലുന്നു കേട്ടാലുമവയേബ്ഭവാൻ. 19
സർവ്വഭൂതത്തിലുമൊരേഭാവം കാണുന്നതവ്യയം
ഭിന്നങ്ങളിലഭിന്നംതാനാജ്ഞാനംകാങ്കുസാത്വികം. 20
വെവ്വേറെയായിട്ടും ജ്ഞാനം വെവ്വേറേ പലവസ്തുവായ്
ഭൂതജാലത്തിലറിവാമാജ്ഞാനം കാങ്കുരാജസം. 21
എല്ലാമെന്നതിലയ്യാന്നിൽക്കാരണംപിട്ടസക്തമായ്
തത്വം കാണാതല്പമാകുംജ്ഞാനമാകുന്നുതാമസം. 22
നിയതംസംഗമില്ലാതെ രാഗദ്വേഷങ്ങളെന്നിയേ
ഫലേച്ഛുവിട്ടുള്ള കർമ്മമായതാകുന്നു സാത്വികം. 23
ഫലമിച്ഛിച്ചഹങ്കാരത്തോടുകൂടിയുമങ്ങിനേ
ഏറെപ്പണിപ്പെട്ടചെയ്യും കർമ്മമാകുന്നു രാജസം. 24
ഫലംക്ഷയം പൌരുഷവും ഹിംസയും നോക്കിടാതെതാൻ
മൌഢ്യത്താലേ തുടന്നിട്ടും കർമ്മമാകുന്നുതാമസം. 25

അസംഗയാനഹങ്കാരീധൃത്യുത്സാഹങ്ങളുള്ളവൻ
സിദ്ധ്യസിദ്ധികളിൽ ഭേദം വിട്ടകത്താവു സാത്വികൻ. 26
രാഗീഫലാർത്ഥിലുബ്ധൻതാനശുദ്ധൻ ഹിംസചെയ്യുവൻ
ഹർഷശോകങ്ങളുള്ളോരു കർത്താവാകുന്നു രാജസൻ. 27
അയുക്തൻ പ്രാകൃതൻ സ്തബ്ധൻ ചതിയൻ മടിയൻ ശഠൻ
വിഷാദിയ്ക്കും ദീർഘസൂത്രയാകും കർത്താവുതാമസൻ. 28
ഭേദം ധൃതിയ്ക്കുംബുദ്ധിയ്ക്കും ഗുണത്താൽക്കേഠിക്കുമൂന്നുമേ
എല്ലാംചൊവ്വേറെയായിട്ടു ചൊല്ലുന്നതു ധനഞ്ജയ! 29
പ്രവൃത്തിതാൻതൻ നിവൃത്തികാര്യ്യകാര്യ്യഭയാഭയം
ബന്ധവും മോക്ഷവുംകാണും ബുദ്ധിതാൻ പാർത്ഥസാത്വികി. 30
ധർമ്മമധർമ്മംതാൻകാര്യ്യംപിന്നെയകാര്യ്യവും
ശരിയല്ലാതറിയുമാബുദ്ധിതാൻ പാർത്ഥരാജസി. 31
അധർമ്മംധർമ്മമായ്ക്കണ്ടു തമസ്സാൽമൂടിയില്ലതായ്
തെറ്റിസ്സുവാർത്ഥവും കാണുംബുദ്ധിതാൻപാർത്ഥ താമസി. 32
മനഃപ്രാണേന്ദ്രിയവ്യവഹാരക്രിയയ്ക്കൊക്കെധരിപ്പതായ്
യോഗത്താൽത്തെറ്റുപറ്റാത്തധൃതിതാൻപാർത്ഥസാത്വികി 33
ധർമ്മകാമാർത്ഥങ്ങളേത്താൻ ധരിപ്പോന്നായിയർജ്ജുന!
പ്രസംഗത്താൽ ഫലംകാക്കും ധൃതിതാൻപാർത്ഥരാജസി. 34
പരംസപ്പം ഭയം ശോകം വിഷാദം മദമെന്നിവ
ദുർമ്മേധസ്സുവിടാതുള്ള ധൃതിതാൻ പാർത്ഥതാമസി. 35
സുഖവും മൂന്നുവിധമായ്ക്കേട്ടാലും ഭരതർഷഭ!
അഭ്യാസത്താൽ ലഭിപ്പോന്നായ് ദുഃഖത്തിന്നതിർകാണ്മതായ്.
ആരംഭത്തിൽ വിഷപ്രായമന്തത്തിലമൃതോപമം
ആത്മബുദ്ധിത്തെളിവെഴുമാസ്സുഖംതന്നെസാത്വികം. 37
വിഷയേന്ദ്രിയയോഗത്താലാദ്യമമൃതോപമം
അന്തത്തിങ്കൽ വിഷപ്രായമാസ്സുഖംതന്നെരാജസം. 38
ആദ്യവും ഫലമായാലുമാത്മവ്യാമോഹനംസുഖം
നിദ്രാലസ്യപ്രമാദാദിയഴിയ്ക്കുന്നുതുതാമസം. 39
മന്നിലും വിണ്ണവരുടെയിടയ്ക്കുംകാണ്മതില്ലൊട്ടോ
പ്രകൃതിയ്ക്കുമേ മൂന്നുഗുണംക്കൂടാതൊന്നുവും. 40

ബ്രാഹ്മണക്ഷത്രവൈശ്യക്കം ശൂദ്രന്മാക്കും പരന്തപ!
തിരിച്ചുവെപ്പു കർമ്മങ്ങൾ സ്വഭാവോത്ഥഗുണങ്ങളാൽ. 41
ശമംദമംതപംശൌചംക്ഷാന്തിയാർജ്ജവമിങ്ങിനേ
ജ്ഞാനംവിജ്ഞാനമാസ്തിക്യം ബ്രഹ്മകർമ്മംസ്വഭാവജം. 42
ശൌര്യംതേജസ്സുധൃതിതാൻ ദാക്ഷ്യംപോക്കൊഴിയായ്കയും
ദാനംതൈവേവിചാരംതാൻ ക്ഷാത്രകർമ്മം സ്വഭാവജം. 43
കൃഷി പൈമേയ്കൽ കച്ചോടം വൈശ്യകർമ്മംസ്വഭാവജം
ശുശ്രൂഷയെന്നുള്ള കർമ്മം ശൂദ്രനുംതാൻ സ്വഭാവജം. 44
തൻതൻകർമ്മശ്രദ്ധയുള്ളോൻ സിദ്ധിനേടീടുമേപാരം
സ്വധർമ്മനിഷ്ഠനാം സിദ്ധികിട്ടുംമാതിരികേൾക്ക നീ. 45
ആരിങ്ങുതങ്ങൾ സൃഷ്ടിപ്പതാരിലെല്ലാമിരിപ്പതോ
തൻകർമ്മങ്കൊണ്ടായതെന്നുത്യന്തച്ചിട്ടുസിദ്ധനാം. 46
പരധർമ്മംചെയ്യുതേക്കാളും സ്വധർമ്മം വിഗുണംഗുണം
സ്വഭാവകല്പിതംകർമ്മംചെയ്യോനില്ലല്ലോകിൽബ്ബിഷം. 47
കൌന്തേയ!സഹജംകർമ്മം വിടൊല്ലാ ദുഷ്ടമാകിലും
ദോഷംകർമ്മത്തിലുണ്ടെന്നും തിയ്യിൽപ്പുകകണക്കിനേ. 48
അസക്തബുദ്ധിയായെന്നും ജിതാത്മാവായ് നിരീഹനായ്
നൈഷ്കർമ്മ്യസിദ്ധിപരമസ്സന്ന്യാസങ്കൊണ്ടു നേടിടാം. 49
സിദ്ധിനേടിയവൻ ബ്രഹ്മപ്രാപ്തംകൊൾവതു കേൾക്കനീ
ചുരുക്കമായിക്കൌന്തേയ ജ്ഞാനത്തിൻ പരനിഷ്ഠതാൻ. 50
വിശുദ്ധയാംബുദ്ധിയാൽധൃതിയാലുള്ളടക്കിയും
ശബ്ദാദിവിഷയംവിട്ടുരാഗദ്വേഷങ്ങൾപോക്കിയും. 51
വിവിക്തംവാണുലഘ്വാശിയൊൽ, മെയ്, വചിത്തങ്ങൾവെന്നുമേ
ധ്യാനയോഗപരൻനിത്യംവൈരാഗ്യത്തെയടഞ്ഞവൻ. 52
അഹങ്കാരം ബലംദർപ്പംകാമക്രോധം പരിഗ്രഹം
വെടിഞ്ഞുനിർമ്മമൻ ശാന്തൻ ബ്രഹ്മഭാവമണഞ്ഞിടും 53
ബ്രഹ്മമായിത്താനുതെളിഞ്ഞോൻ ശോചിയ്ക്കാകാംക്ഷയെന്നിയേ
എല്ലാറ്റിലും തുല്യയായി നേടുമെൻപരഭക്തിയേ 54
ഞായെന്തുയിലയാരെന്നു ഭക്തിയാൽത്താനറിഞ്ഞിടും
എന്നെത്തത്വമൊട്ടും കണ്ടോൻപിന്നെയെന്നിലണഞ്ഞിടും. 55

കർമ്മങ്ങളെല്ലാമെപ്പോഴും ചെയ്താലുംമൽപ്പരായണൻ
മൽപ്രസാദത്തിനാൽ നേടുമവ്യയംനിത്യമാംപദം. 56
മയസ്സാൽക്കർമ്മമൊക്കേയുമെങ്കിലുംപ്പിച്ചുമൽപ്പരൻ
ബുദ്ധിയോഗംപൂണ്ടുനിത്യംമനസ്സായിരിപ്പുനീ. 57
മച്ചിത്തൻനീയെൻ പ്രസാദാൽദുർഗ്ഗമെല്ലാംകടന്നിടും
അതല്ലുനീയഹങ്കാരാൽകേൾക്കില്ലെങ്കിൽ നശിച്ചിടും. 58
അഹങ്കാരമെങ്കൊണ്ടുയുദ്ധംചെയ്കില്ലെന്നല്ലിയോപ്പുതും
തെറ്റീയൊരുക്കം പ്രകൃതിനിന്നെക്കെട്ടിച്ചയച്ചിടും. 59
കൌന്തേയ! നീ സഹജമാം സ്വകർമ്മങ്കൊണ്ടുബദ്ധനായ്
അവശപ്പെട്ടചെയ്തീടും ചെയ്വാനിച്ഛിച്ചിടായ്കിലും. 60
നിൽപുണ്ടജ്ജുന! സർവ്വർക്കും ഹൃത്തേത്തിങ്കലീശ്വരൻ
യന്ത്രംകേറിനടത്തജാലമായകൊണ്ടുതിരിപ്പവൻ. 61
എല്ലാമെങ്കൊണ്ടിടുമവനെശ്ശരണംകൊൾകഭാരത!
തൽപ്രസാദാൽശ്ശാന്തിയേന്തിശ്ശാശ്വതസ്ഥാനമെത്തുമേ. 62
ഗുഹ്യത്തിലും ഗുഹ്യമാമീജ്ഞാനംനിന്നോടുചൊല്ലി ഞാൻ
എല്ലാം വിചാരിച്ചുയോഗിയിച്ഛിപ്പുംപോലെചെയ്കെടോ. 63
എല്ലാറ്റിലും ഗുഹ്യമാമീപ്പരമംമൊഴികേൾക്ക നീ
ദൃഢം നീയെന്നിഷ്ടനെന്നഹിതം ചൊല്ലുന്നതാണു ഞാൻ. 64
എന്നെയോർത്തെൻ ഭക്തനെന്നെയജിച്ചെന്നെ നമിപ്പു നീ
എന്നിലെത്തും സത്യമേറുപ്രിയനാണെനിക്കുനീയല്ലയോ 65
സർവ്വധർമ്മങ്ങളുംവിട്ടെന്നെത്തന്നേശരണംമേല്പു നീ
നിൻ പാപമെല്ലാം ഞാൻ തീർത്തുകൊള്ളുവൻ, മാഴ്കിടേണ്ടതോ.
തപസ്സറ്റോനൊടും ഭക്തികെട്ടോനോടുമിതെന്നുമേ
ശ്രുതിപ്പിട്ടോനൊടും ചൊല്ലായ്കെന്നിലീർഷ്യാലുവോടുമേ. 67
പരമാമീരഹസ്യത്തെയെൻ ഭക്തനൊടുചൊല്ലുവോൻ
പരഭക്തികലർന്നോൻ മേലെങ്കലെത്തുമസംശയം 68
അവനേക്കാളെനിക്കേറെയിഷ്ടം ചെയ്യോരില്ല മനുഷ്യരിൽ
അവനേക്കാളും പ്രിയതരനിയിപ്പുണ്ടാകയില്ലൊരാൾ. 69
ധർമ്മ്യം നമ്മുടെ സംവാദമിതുചൊല്ലുന്നതേവനോ
അവനെന്നോജ്ഞാനയജ്ഞാൽ യജിപ്പോയെന്നുമന്മതം. 70

ശ്രദ്ധയോടൊത്തസൂയിയ്ക്കാതിതുകേൾപ്പവനേവനോ
അവനും മുക്തയായ് പുണ്യകർമ്മിസല്ലോകമെത്തിടും. 71
ഇതുപാർത്ഥ! ഭവാൻ ചിത്തംവെച്ചെല്ലാം കേട്ടതില്ലയോ
നിന്നക്കജ്ഞാനസമ്മോഹം നശിച്ചില്ലേ ധനഞ്ജയ! 72

അർജ്ജുനൻ പറഞ്ഞു.

മോഹംകെട്ട കിട്ടിയോർമ്മയിൻ പ്രസാദത്തിലച്യുത!
സന്ദേഹംതീർന്നുനിന്നേൻ ഞാൻ നിൻറൊപ്പടിചെയ്യുവേൻ.

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

എന്നു ഞാൻ വാസുദേവൻറെ മഹാൻപാർത്ഥൻറെയും പരം
തമ്മിൽസ്സംഭാഷണം കേട്ടേയത്ഭുതം രോമഹർഷണം. 74
വ്യാസപ്രസാദങ്കൊണ്ടിട്ടുകേട്ടേൻ പാരംരഹസ്യമായ്
യോഗം യോഗേശ്വരൻ കൃഷ്ണൻ സാക്ഷാത്തായ് ചൊൽവതൊ
കേശവാമൃതസംവാദമത്ഭുതം പുണ്യമിങ്ങിയെ [ക്കെയും 75
ഓർത്തോർത്തിളാപതേ! ഹർഷംപൂണ്ടിട്ടുന്നുവീണ്ടുമേ.
അത്യത്ഭുതം ഹരിയുടെയാരൂപം വീണ്ടുമോർത്തഹോ 76
രാജാവേ! വിസ്മയിച്ചീഞാൻ കുളിർകൊള്ളുന്നുവീണ്ടുമേ.
എങ്ങുയോഗേശ്വരൻ കൃഷ്ണനെങ്ങു പാർത്ഥൻ ധനുർദ്ധരൻ 77
അവിടെശ്രീജയം ഭൂതിധ്രുവമീതിയിതെന്മതം.

ശ്രീമൽഭഗവദ്ഗീത കഴിഞ്ഞു.
ഭഗവദ്ഗീതാപർവ്വം കഴിഞ്ഞു.

ഭീഷ്മവധപർവ്വം

43. ഭീഷ്മാദിബഹുമാനനം

[ഗീതാഗാനം ചെയ്കയെന്നാൽ മറു ശാസ്ത്രങ്ങളെന്തിനോ
ഇതല്ലോ പദ്മനാഭന്റെ മുഖപദ്മവിനിസ്സൃതം. 1
സർവ്വശാസ്ത്രമൊതൽ ഗീത സർവ്വദേവമയൻ ഹരി
സർവ്വതീർത്ഥമയീ ഗംഗ സർവ്വവേദമയം മനു. 2
ഗീതയും ഗംഗയും ഗായത്രിയും ഗോവിന്ദനും ശരി
ഗകാരം നാലുമായ്ച്ചേർന്നാൽപ്പുനർജ്ജന്മംപെടാ ദൃഢം. 3
അറുന്നൂറുംശ്ലോകമിരുപത്തും കല്പിച്ച കേശവൻ
അന്പത്തേഴർജ്ജുനൻ ചൊല്ലിയറുപത്തേഴു സഞ്ജയൻ. 4
ധൃതരാഷ്ട്രൻ ശ്ലോകമൊന്നു ഗീതയ്ക്കുള്ളകണക്കിതാം
ഭാരതാമൃതസർവ്വസ്വം ഗീതകൊണ്ടുകടഞ്ഞുടൻ 5
സത്തെടുത്തർജ്ജുനമുഖേ ഹോമിച്ചു കൃഷ്ണനിങ്ങിനെ.]

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു

ഗാണ്ഡീവം വില്ലെടുത്തേന്തിയർജ്ജുനൻ യിന്നുകണ്ടതിൽ 6
വീണ്ടും മഹാനാദമോടുമാർത്തുകൊണ്ടാർ മഹാരഥർ.
പാണ്ഡവന്മാർ സോമകരുമവർക്കു തുണയാൾകളും 7
വീരരാഴിയിലുണ്ടായശംഖു നന്ദിയൊടൂതിനാർ.
ഉടൻഭേരീപേശികളും ക്രകചം കൊമ്പുങ്ങിനെ 8
പെട്ടെന്നു താങ്ങിശ്ശബ്ദിച്ചിതാശ്ശബ്ദം പെരുതായിതേ.
അവ്വണ്ണം ദേവഗന്ധർവ്വന്മാരും മുപി പിതൃക്കളും 9
സിദ്ധചാരണരുംകൂടിക്കാണുവാൻ വന്നുകൂടിനാർ.
മഹാന്മാരാമൃഷികളും ദേവേന്ദ്രൻ മുന്നിലാംവിധം 10
ആ മഹാസൈന്യസംകാണ്മാറവിടെയ്ക്കൊപ്പമെത്തിനാർ.
അപ്പോഴും യുധിഷ്ഠിരൻ യുദ്ധം ചെയ്വായായ് വന്നുയിന്നതായ്

കടൽപോലിളകും രണ്ടു സൈന്യം കണ്ടിട്ടു മന്നവ!
ചട്ടയൂരീട്ടവൻ വീരൻ വില്ലും താഴത്തുവെച്ചഹോ 12
തേർചിട്ടിറങ്ങിത്തൊഴുതുകൊണ്ടു കാൽനടയായുടൻ.
പിതാമഹനെ നോക്കീട്ടു ധർമ്മരാജൻ യുധിഷ്ഠിരൻ 13
മിണ്ടാതെ നടകൊണ്ടാനാക്കിഴക്കോട്ടരിസേനയിൽ.
അവൻ പോകുന്നതായ്ക്കണ്ടു കുന്തീപുത്രൻ ധനഞ്ജയൻ
തേർചിട്ടിറങ്ങിപ്പിന്നെത്തീ ഭ്രാതാക്കളൊടുമൊത്തുടൻ.
അവനൊറ പിമ്പുറംചെന്നാൻ ഭഗവാൻ വാസുദേവനും 15
തൽച്ചിത്തർ ചെന്നാരൌത്സുക്യാൽ മറവുള്ള നൃപമുഖ്യരും.

അർജ്ജുനൻ പറഞ്ഞു.

എന്തുറച്ചിതു രാജാവേ! ഞങ്ങളേയും വെടിഞ്ഞഹോ 16
കാൽനടയ്യു കിഴക്കോട്ടു ചെൽകയോ ശത്രുസേനയിൽ.

ഭീമസേനൻ പറഞ്ഞു

ചട്ടയും ശസ്ത്രവും വെച്ചിട്ടെങ്ങുപോകുന്നു മന്നവ! 17
ചട്ടയുള്ളരിസൈന്യത്തിൽസ്സോദരന്മാരെയിട്ടുമേ.

നകുലൻ പറഞ്ഞു

എന്നണ്ണനുകുമങ്ങേവം പോകയാലയിഭാരത! 18
എന്നുള്ളിൽപ്പേടിതട്ടുന്നു ചൊൽകങ്ങേങ്ങോട്ടുപോകയാം.

സഹദേവൻ പറഞ്ഞു

ഈബ്ഭയങ്കരമായോരു രണയോഗം നിരക്കവേ 19
വിട്ടുശത്രുക്കളുടനേക്കെങ്ങുപോകുന്നു മന്നവ!

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

ഭ്രാതാക്കളീവിധം ചോദിച്ചീടിലും കുരുനന്ദനൻ 20
കനിവും മിണ്ടീല മൌനത്തിൽ നടക്കുന്നു യുധിഷ്ഠിരൻ.
അവരോടോതിയാൻ പ്രാജ്ഞൻ വാസുദേവൻ മഹാശയൻ 21

ഈ നൃപന്റെയഭിപ്രായമറിഞ്ഞതെന്ന സസ്മിതം.
ഇവൻ ഭീഷ്മൻ ദ്രോണർ കൃപൻ ശല്യനെന്നീഗുരുക്കളെ 22
ഏവരേയും സമ്മതിപ്പിച്ചേല്ലാം ശത്രുക്കളായ്നൃപൻ.
പണ്ടേ കോപംപൂ സമ്മതിപ്പിയ്ക്കാതെകണ്ട ഗുരുക്കളായ് 23
പോരാടിയാൽപ്പൂജ്യരുടെ ശാപമേറീടുമായവൻ.
മായ്ക്ക സമ്മതിപ്പിച്ചു പൂജ്യരോടടർവെട്ടുകിൽ 24
പോരിൽജ്ജയമവനുണ്ടാം ദൃഢമെന്നാണമന്മതം.
എന്നുകണ്ണനറിയുന്നപോഠംധാർത്തരാഷ്ട്രന്റെ സേനയിൽ 25
ഹാഹായെന്നാപ്പുകോക്കായീ ശബ്ദിയ്ക്കാതായിമറുപേർ.
ദുരെധർമ്മനെക്കണ്ടു ധാർത്തരാഷ്ട്രന്റെ സേനകഠം 26
തമ്മിൽസ്സംസാരിച്ചിതെന്നാലിവയോ കുലപാംസവൻ.
രാജാവു ഭീതനാമെട്ടിലെത്തുന്ന ഭീഷ്മസന്നിധൌ 27
ധർമ്മജൻ തമ്പിമാരൊത്തു ശരണം വന്നിരക്ഷവാൻ.
അജ്ജുനൻ വാഥനുള്ളപ്പോഠംപ്പാണ്ഡവൻ ഭീമസേനനും 28
സഹദേവൻ നകുലനും വില്ലെപ്പേടിച്ചു പാണ്ഡവൻ.
പാരിൽപ്പുകഴ്ന്നിടും ക്ഷത്രവംശത്തുണ്ടായതല്ലിവൻ 29
അല്പസത്വനിവൻ പോരിലേറാം പേടിയ്ക്കുകാരണം
ഉടയാസ്സേനയൊക്കേയും പ്രശംസിച്ചു കുരുക്കളെ. 30
ഹർഷിച്ചുസാഹമാന്നിട്ടു വസ്ത്രം വീശീടിയാരുടൻ.
യിൻഭടന്മാരൊക്കെയേവം നിന്ദിച്ചിതു ധരാപതേ! 31
കണ്ണനും സോദരന്മാരുമൊത്തെഴും ധർമ്മപുത്രനെ.
പിന്നെധർമ്മജനെപ്പാരം നിന്ദിച്ചു കുരുവമ്പട 32
വീണ്ടും യിശ്ശബ്ദമായ് നിന്നുകൊണ്ടക്ഷണമിളാപതേ!
രാജാവെന്തോതുമോ ഭീഷ്മനെന്തുത്തരമരുളുമോ
രണോദ്യതൻ ഭീമനെന്തു കൃഷ്ണാർജ്ജുനരുമോതിടും. 33
എന്തിവൻ ചൊല്ലുമെന്നായിപ്പെരുത്തുണ്ടായി സംശയം 34
രണ്ടുസൈന്യത്തിലും ധർമ്മരാജനേപ്പറ്റിയപ്പൊഴേ.
ശരശക്തികഠം ചിന്നുന്ന ശത്രുപ്പടകടന്നവൻ 35
ഭീഷ്മന്റെ യേക്കടൻചെന്നു ഭ്രാതാക്കന്മാരുമൊത്തവൻ.
പറഞ്ഞു കൈകളേക്കൊണ്ടു കാൽപിടിച്ചിട്ടു പാണ്ഡവൻ 36

യുദ്ധത്തിനായ്‌യിന്ന ശാന്തനവൻ ഭീഷ്മനൊടിങ്ങിനെ

യുധിഷ്ഠിരൻ പറഞ്ഞു

അറിയിപ്പൂനം ഉദ്ധർഷ! ഞങ്ങളങ്ങോടതിക്കയാം 37
അനുവാദം താത! തരികാശിസ്സുകളുമപ്പൂക.

ഭീഷ്മൻ പറഞ്ഞു

യുദ്ധത്തിലേവം നീ വന്നതില്ലെങ്കിൽ പൃഥിവീപതേ! 38
ശപിച്ചേയേ നിന്നെ ഞാ! ത റിട്ടുംമാറു ഭാരത!
തെളിഞ്ഞേതൻ ഞാനുണ്ണി! യുദ്ധംചെയ്കവെല്ലുക പാണ്ഡവ! 39
മറും നിന്നക്കുള്ളഭീഷ്മം മുറും സാധിപ്പൂസംയുഗേ.
എങ്കൽനിന്നു നിനയ്പ്പൂന്നവരം മോഷിപ്പൂ പാ ണ്ഡവ! നി 40
ഈ നിലയ്പ്പൂ മഹാരാജ! തോല്പ്പറാ നായക്കെടേ.
അത്ഥത്തിനു പുമാൻ ദാസനല്ലത്ഥമാക്കുമേ 41
നേരാണിതെന്നെയത്ഥത്താൽബ്ബന്ധിപ്പൂ നൃപ! കൌരവർ.
അതിയാമാണത്തമെന്യേ ചൊല്ലുന്നു കരുണന്ദയ! 42
കൌരവ്യ! ഞാനത്ഥദൃത്യൻ പോർചിട്ടെന്താഗ്രഹിപ്പു നീ.

യുധിഷ്ഠിരൻ പറഞ്ഞു.

മന്ത്രിപ്പൂക മഹാബാഹോ! യിത്യമെന്റെഹിതത്തിനായ് 43
യുദ്ധംചെയ്യാം കൌരവന്നായ്‌വരമെന്നുമെനിപ്പൂതാം.

ഭീഷ്മൻ പറഞ്ഞു.

രാജാവേ! നിൻസാഹ്യമെന്തുവേണ്ടൂ ഞാൻ കരുണന്ദയ! 44
പരാത്ഥം പൊരുവേൻ ചൊല്ലൂ നീ ചൊല്ലാൻ കരുതുന്നതും.

യുധിഷ്ഠിരൻ പറഞ്ഞു.

അപരാജിതയാമങ്ങേപ്പോരിൽ വെല്ലുന്നതെങ്ങിനെ 45
ഇതെൻഹിതത്തെ മന്ത്രിപ്പൂകെന്റെ ധന്മ നിനപ്പൂകിൽ.

ഭീഷ്മൻ പറഞ്ഞു.

കൌന്തേയ! കണ്ഡീലവനെപ്പൊരുതുന്നെന്നെയാഹവേ 46
ജയിച്ചീടും പുരുഷനായ് സ്സാക്ഷാൽദ്ദേവേന്ദ്രനാകിലും.

യുധിഷ്ഠിരൻ പറഞ്ഞു

അയ്യോ ചോദിപ്പനതിനാൽപ്പിതാമഹ! തൊഴുന്നു ഞാൻ 47
തന്നെശ്ശത്രുക്കൾ കൊല്ലേണ്ടമുപായം പറയേണമേ.

ഭീഷ്മൻ പറഞ്ഞു

എന്നെപ്പോരിൽജ്ജയിപ്പോനെയുണ്ടീ! കാണുന്നതില്ലഞാൻ 48
മരിയ്ക്കുന്നമട്ടത്തിട്ടില്ലിതിയും വന്നുകൊൾകനീ.

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു

അപ്പോൾ യുധിഷ്ഠിരൻ ഭീഷ്മവാക്യത്തെക്കരുതന്നവൻ 49
ശിരസ്സുകൊണ്ടേറ്റു വീണ്ടുമഭിവാദ്യംകഴിച്ചുമേ.
പോയീ പിന്നെ മഹാബാഹു ക്രുദ്ധരിൻനേക്കട്ടുള്ളതാൻ 50
നോക്കും പടയ്ക്കുനടുവേ ഭ്രാതാക്കന്മാരൊടൊപ്പമേ.
ദ്രോണനെച്ചെന്നുകണ്ടിട്ടവലംവെച്ചുടനാ നൃപൻ 51
ദുർഷ്കരോട്ടണത്തിച്ചു തൻ സന്മയ്ക്കുപ്രകാരമേ.
ഉണർത്തിയ്ക്കുന്നു ഭഗവാൻ! പൊരുവേൻ കുറമെന്നിയേ 52
ശത്രുക്കളേജ്ജയിയ്ക്കേണം വിപ്ര! നിൻസമ്മതപ്പടി.

ദ്രോണൻ പറഞ്ഞു

യുദ്ധത്തിനായൊരുങ്ങും നീയെന്നടുക്കൽവരായ്കിലോ 53
ശപിച്ചേനേ യിന്നെ നൃപ! തോല്പിയ്ക്കായിട്ടുമുറുമേ.
തൃപ്തനായ് പൂജിതനുമായനഘാത്മൻ! യുധിഷ്ഠിര! 54
ഞാൻ സമ്മതിച്ചു പോരാട്ട യേടു വിജയവും ഭവാൻ.
ചെയ്യുന്നുണ്ടിങ്ങുയിൻകാമം കാംക്ഷിയ്ക്കുന്നതു ചൊല്ക നീ 55

ഈ നിലയ്ക്കു മഹാരാജ! പോർവിട്ടെന്താഗ്രഹിപ്പു നീ.
അത്ഥത്തിനുപുമാൻ ദാസൻ ദാസനല്ലത്ഥമാക്കമേ 56
ഇതുയേരെന്നെയത്ഥത്താൽ ബ്രൂസിപ്പൂ നൃപ! കൌരവർ.
ആണത്തം വിട്ടിതോരുന്നോൻ പോർവിട്ടെന്താഗ്രഹിപ്പു നീ 57
പൊരുവേൻ ഞാൻ കൌരവന്നായ് നിന്നക്കാശിയ്ക്കുവേൻജയം.

യുധിഷ്ഠിരൻ പറഞ്ഞു

ജയം പ്രാത്ഥിയ്ക്കുമേ ബ്രഹ്മൻഹിതം മന്ത്രിച്ചുകൊഠംകമേ 58
യുദ്ധം ചെയ്യാം കൌരവന്നായ്വരം പ്രാത്ഥിച്ചു ഞാനിതും

ദ്രോണൻ പറഞ്ഞു

ദ്ധം ജയിയ്ക്കും നൃപ! നീ മന്ത്രി ഗോവിന്ദനല്ലയോ 59
നിന്നക്കു സമ്മതംതന്നോൻ പോരിൽത്തീക്കും രിപുക്കളെ.
ധമ്മമെങ്ങവിടെക്കൃഷ്ണൻ കൃഷ്ണനെങ്ങവിടെജ്ജയം 60
പോരാട്ടമേപോകകൌന്തേയ! പൊൽകപൊല്ലെണ്ടതെന്തു ഞാൻ.

യുധിഷ്ഠിരൻ പറഞ്ഞു.

ചോദിയ്ക്കുന്നോൻ ദ്വിജശ്രേഷ്ഠ! കേഠംകെന്നുടെകാംക്ഷിതം 61
പാരിൽത്തോല്ക്കാതുള്ളൊരാണ്ടെഞാൻ ജയിയ്ക്കേണ്ടതെങ്ങിനേ.

ദ്രോണൻ പറഞ്ഞു.

ഞാൻ പോരിൽപ്പൊരുതുംകാലം ജയംകിട്ടാ നിനക്കെടോ 62
തന്പിമാരൊത്തെന്നെയുടൻ കൊൽവാൻയോക്കുക മന്നവ!

യുധിഷ്ഠിരൻ പറഞ്ഞു

അയ്യോ എന്നാൽ മഹാബ്രാഹ്മോ! തൻവധോപമോതുക 63
ആചാര്യ! കൃപ്പിച്ചോതിപ്പോന്തോടങ്ങയ്ക്കു കൈതൊഴാം.

ദ്രോണൻ പറഞ്ഞു.

പോരിൽനില്ക്കുന്നോനെവീഴ്ത്തും ശത്രുവേക്കണ്ടതില്ല ഞാൻ 64

ശരവർഷങ്ങളം വർഷിച്ചു കൊടിച്ചുപൊരുതുംവിധൌ.
മതികെട്ടായുധംവെച്ചില്ലായ്കിൽ പ്രായോപവേശനം 65
കൊല്ലില്ലെന്നപോരിൽയോധർസത്യംനിന്നോടുചൊല്ലിടാം
ശസ്ത്രംവെയ്ക്കുംപോരിലേറമപ്രിയംകേട്ടുവെങ്കിൽ ഞാൻ. 66
വീരപാസമുള്ളോരാറാം ചൊല്ലിലിതും സത്യം പറഞ്ഞിടാം.

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

ധീമാൻ ഭാരദ്വാജനോതിട്ടിതുകേട്ടു മഹീപതേ! 67
ആചാര്യസമ്മതംവാങ്ങിക്കൃപന്നരികിലെത്തിനാൻ.
കൃപനേച്ചെന്നുകന്മിട്ടു വലംവെച്ചാനരേശ്വരൻ 68
ദുർഷ്ടനോടുണർത്തിച്ചാനീവാക്യം വാക്യകോവിദൻ.
സമ്മതിപ്പിയ്ക്കുന്ന ഗുരോ! യുദ്ധംചെയ്യുനകൽമഷം 69
ജയിയ്ക്കുണം വൈരികളെയനഘ! തവനേജ്ഞയാൽ.

കൃപൻ പറഞ്ഞു

യുദ്ധത്തിനായൊരുമ്പെട്ട നീയിങ്ങിനെവരായ്കിലോ 70
ശപിച്ചേയേനിന്നെ നൃപ! തോല്പയ്ക്കായിട്ടുമറുമേ.
അത്തിന്നു പുമാൻ ദാസൻ ദാസനല്ലത്മാക്കുമേ 71
നേരാണിതെന്നെയർത്ഥത്താൽബന്ധിപ്പൂ നൃപകൌരവർ
അവക്കുവേണ്ടി നൃപതേ! യുദ്ധംചെയ്യാനുറച്ചു ഞാൻ 72
ആണത്തംവിട്ടോതിടുന്നോൻ പോർവിട്ടെന്താ ഗ്രഹിപ്പു നീ.

യുധിഷ്ഠിരൻ പറഞ്ഞു

അയ്യോയിതൊന്നു ചോദിപ്പാൻ കേൾക്കുകാചാര്യ!യെന്നൊഴി
എന്നുരച്ചു യടുങ്ങീട്ടുംകെട്ടോതീലൊന്നുമാനൃപൻ. 73

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

അവൻചൊല്ലാൻ പോവതറിഞ്ഞുത്തരം ചൊല്ലിഗൌതമൻ
അഭ്യൻ ഞാൻ മഹീപാല! യുദ്ധംചെയ്യു ജയംവരും. 74

നീ ചെന്നതിൽ പ്രീതനായ്ഞാൻ നിനക്കു വിജയം നൃപ!
പ്രാർത്ഥിയ്ക്കുംഞാൻ നിത്യമേറ്റം സത്യമാണിപ്പറഞ്ഞതും. 75
ഗൌതമൻതൻ വാക്കിലണ്ണമാനുചൻ കേട്ടു ഭൂപതേ!
കൃപന്റെ സമ്മതംവാങ്ങിശ്ശല്യനുള്ളോടമെത്തിയാൻ. 76
ശല്യരേചെന്നു കുമ്പിട്ടു വലംവെച്ചാനരേശ്വരൻ
പറഞ്ഞു ദുർഷ്പനോടുതൻനന്മയ്ക്കിപ്രകാരമേ. 77

യുധിഷ്ഠിരൻ പറഞ്ഞു.

ദുർഷ്പ! സമ്മതം നൽക യുദ്ധംചെയ്യേനകല്മഷം
ശത്രുക്കളേജയിയ്ക്കേണം നിന്നാനുജ്ഞയൊടും നൃപ! 78

ശല്യൻ പറഞ്ഞു.

യുദ്ധത്തിന്നൊത്തൊരുങ്ങീട്ടു നിയ്യിങ്ങോട്ടുവരായ്കിലോ
ശപിച്ചേനേ നിന്നെ നൃപ! പോരിൽത്തോൽ പിപെട്ടംപടി. 79
തുഷ്ടനായ്ഞാൻ പൂജിതനായ്നീയിച്ച്ചപ്പതു കൈവരും
നിനക്കു സമ്മതം തന്നേൻ യുദ്ധംചെയ്യൂ ജയംവരും. 80
ചൊന്നാലുമിനിയുംവീര! കാര്യമെന്തെന്തുവേണ്ടു ഞാൻ
ഈ നിലയ്ക്കു മഹാരാജ! പോർവിട്ടെന്താഗ്രഹിപ്പു നീ. 81
അർത്ഥത്തിന്നുപുമാൻ ദാസൻ ദാസനല്ലർത്ഥമാർക്കുമേ
നേരാണിതെന്നെയർത്ഥത്താൽബ്ബന്ധിപ്പൂനൃപ! കൌരവർ. 82
നിന്നിഷ്ടം ചെയ്യുവേൻ ഭാഗിനേയ! ചിന്തിച്ചിട്ടും പടി
ആണത്തംകെട്ടചൊല്ലുന്നോൻ പോർവിട്ടെന്താഗ്രഹിപ്പു നീ. 83

യുധിഷ്ഠിരൻ പറഞ്ഞു.

മന്ത്രിയ്ക്കുക മഹാരാജ! നിത്യമെൻഹിതമുത്തമം
യുദ്ധം ചെയ്യാം പറന്നായിട്ടിവരത്തെ വരിച്ചു ഞാൻ. 84

ശല്യൻ പറഞ്ഞു.

ചൊൽകെന്തുസാഹ്യം ചെയ്യേണ്ടൂ നിനക്കു നൃപസത്തമ!
പറന്നായ്പ്പൊരുവേനെന്നെയർത്ഥാൽബ്ബന്ധിച്ചു കൌരവർ 85

യുധിഷ്ഠിരൻ പറഞ്ഞു.

എന്നിയ്ക്കുദ്യോഗകാലത്തു ശല്യ! കല്പിപ്പൊരാവരം
സൂതപുത്രനു യുദ്ധത്തിൽച്ചെയ്ക തേജോവധം ഭവാൻ. 86

ശല്യൻ പറഞ്ഞു

സാധിയ്ക്കുംനിന്നെറയിക്കാമം കുന്തീപുത്ര! യഥേഷ്ടമേ
ചെൽകെതിക്കുകവിസ്രബ്ധംനിൻവാക്കിങ്ങേററിപ്പു ഞാൻ. 87

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

സമ്മതിപ്പിച്ച കൌന്തേയനമ്മാമൻ മദ്രനാഥനെ
മഹാസൈന്യം വിട്ടുപോന്ന ഭ്രാതാക്കന്മാരുമൊത്തവൻ. 88
കണ്ണനീയാഹവം തന്നിൽക്കണ്ണനേച്ചെന്നുകണ്ടുതേ
പിന്നെയായവനോടാതീ പാണ്ഡവാത്മം ഗരാഗ്രജൻ. 89
കേട്ടുഞാൻ കണ്ണ! നീ ഭീഷ്മദ്വേഷത്താൽപ്പൊരുതില്ലപോൽ
നമ്മേക്കൈക്കൊടുക്ക രാജേന്ദ്ര! ഭീഷ്മനെക്കൊന്നിടുംവരെ. 90
രാധേയ! ഭീഷ്മൻ വീണാലോ പിന്നെപ്പോരിന്നുപോക നീ
ധാർത്തരാഷ്ട്രനു തൃണായായ് സ്സമത്വം കണ്ടിരിയ്ക്കുകിൽ. 91

കണ്ണൻ പറഞ്ഞു.

വിപ്രിയംചെയ്കയില്ലാ ഞാൻ ധാർത്തരാഷ്ട്രനു കേശവ!
ദുര്യ്യോധനഹിതാത്മം ഞാൻ പ്രാണൻവിട്ടെന്നു മോക്കുമീ. 92

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

ആ വാക്കുകേട്ടിട്ടു കൃഷ്ണൻ തിരിയപ്പോന്നു ഭാരത!
യുധിഷ്ഠിരൻ മുൻനടക്കും പാണ്ഡവന്മാരൊടൊത്തു താൻ. 93
പിന്നെസ്സൈന്യത്തുടക്കുച്ചമുച്ചു പാണ്ഡവാഗ്രജൻ
നമ്മേ വരിയ്ക്കുമവനെസ്സഹായാത്മം വരിച്ചു ഞാൻ. 94
അപ്പോളായവരപ്പാത്തു യുയുത്സുവിതു ചൊല്ലിനാൻ
പ്രീത്യാധർമ്മസുതൻ പാർത്ഥൻ യുധിഷ്ഠിരനൊടിങ്ങനെ. 95

ചൊന്നേറപേരിൽപ്പൊരുവേൻ ധൃതരാഷ്ട്രജരോടു ഞാൻ
യിങ്ങോർക്കായി മഹാരാജ! നീയെന്നെ സ്വീകരിയ്ക്കുകിൽ. 96

യുധിഷ്ഠിരൻ പറഞ്ഞു

ചെല്ല വല്ല മൂഢർതിന് ഭ്രാതാക്കളോടൊത്തെതിർക്കയാം
യുയുത്സോ! കണ്ണനും ചൊല്ലുന്നുണ്ടു ഞങ്ങളുമേവരും. 97
നിന്നെയേറെ മഹാബാഹോ! നമുക്കായ്പ്പടവെട്ടു നീ
യിന്നിൽക്കാണുന്ന ധൃതരാഷ്ട്രനു സന്തതിപിണ്ഡവും. 98
ചെമ്മിൽച്ചേരുക രാജപുത്ര! മേരുനോരിൽ മഹാദ്യുതേ!
ചെല്ലാതാകും ദുഷ്ബുദ്ധിയമഷി ധൃതരാഷ്ട്രജൻ 99

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു

അപ്പോഥം യുയുത്സുകൌരവ്യർ നിന്നക്കളെ വെടിഞ്ഞുടൻ
പാണ്ഡവപ്പടയിൽച്ചേർന്നു പറകൊട്ടിപ്പുകഴ്ത്തിയും. 100
അപ്പോഥം യുധിഷ്ഠിരനുപൻ കുളർമെയ് പൂണ്ടുകൊണ്ടുടൻ
പൊന്നു മിന്നുന്നകവചംതാനെടുത്തിതുവിണ്ടുമേ. 101
താന്താങ്ങളുടെ തേരേറിപ്പുരുഷശ്രേഷ്ഠരേവരും
ഉടനേ മുൻപടിയ്ക്കായി വ്യൂഹവും കൂട്ടിയായവർ. 102
പെരുംപറകളും കൊട്ടിയനേകം പുഷ്കരങ്ങളും
സിംഹനാദംപലതരമാത്തിതാപ്പുരുഷശ്രേഷ്ഠർ. 103
തേരാണ്ടപുരുഷവ്യാഘ്രർ പാത്രമേപ്പാത്തു പാർത്ഥിവ!
ധൃഷ്ടദ്യുമ്നാദ്യരെല്ലാരും വീണ്ടും ഹർഷിച്ചിതപ്പൊഴേ. 104
ഗൌരവം പാണ്ഡവരുടെ പൂജ്യപൂജയുമങ്ങിഥ
കണ്ടായവരെമന്നോർകളുള്ള പൂജിച്ചിതേറവും. 105
കാലോചിതം യോഗ്യരുടെ മൈത്രിയും സ്നേഹവൃത്തിയും
ഭയും ജ്ഞാതിവൃത്തിൽ പ്രശംസിച്ചീടിനാർ നൃപർ. 106
യന്നയന്നാനെന്നുമങ്ങു പൊങ്ങീ കാഴ്ത്തിസ്തുതിച്ചഹോ
പുണ്യവാക്കുകഴ്നോക്കു മനോഹൃദയഹർഷണം. 107
ചെല്ലന്മാരായ്തുമിഹ കണ്ടുംകേട്ടുമറിഞ്ഞവർ
പാണ്ഡവന്മാർ വൃത്തമതിൽയെഞ്ഞലിഞ്ഞുകരഞ്ഞുപോയ്.

ഉടൻ കൊട്ടീ പെരുംഭേരി നൂറുമായിരവുംസമം
പാൽവണ്ണമാം ശംഖുകളൂതീ ഹഷ്ടാൽ മനസടികഠം. 108

---

44. യുദ്ധാരംഭം

ധൃതരാഷ്ട്രൻ പറഞ്ഞു.

എൻകൂട്ടരും മറവരും വ്യൂഹമേവമണച്ചതിൽ
കുരുക്കളോ പാണ്ഡവരോ മുമ്പിൽക്കൈവെച്ചതേതവർ. 1

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

ഭ്രാതാക്കളൊത്തു നിൻപുത്രൻ ദുശ്ശാസനനിളാപതേ!
ഭീഷ്മനേ മുമ്പിലാക്കീട്ടു സൈന്യത്തോടൊത്തുകേറിയാൻ 2
അമ്മട്ടു ഭീമൻ മുമ്പിട്ട പാണ്ഡവന്മാരുമേവരും
ഭീഷ്മനായ്പ്പോരിനിച്ഛിച്ചു ഹൃഷ്ടരായിട്ടുകേറിയാർ. 3
ആപ്പും കിലുകിലെക്കുക്കും ക്രകചം കൊമ്പുശബ്ദവും
ഭേരിമൃദംഗമുരജഹയകുംഭീസ്വനങ്ങളും. 4
രണ്ടുസൈന്യത്തിലും പൊങ്ങീപാഞ്ഞേറ്റു നമ്മൊടായവർ
നമ്മളാത്തായവരൊടുമപ്പോൾമ്പൂഴളമായിതേ. 5

പെരുത്തസൈന്യങ്ങളം പെരുത്തുയച്ചയിൽ
പരസ്പരം പാണ്ഡുകുരുക്കളേല്പുവേ
മുദേഗശംഖധ്വനികേട്ടലഞ്ഞുതേ
മുതിന്നകാറേറ റവ മന്നങ്ങൾപോലവേ. 6
യതേന്ദ്രഹസ്ത്യശ്വരഥങ്ങളം തിങ്ങി
യാശ്ലോകമോം നേരമടുത്തുകൂടി
ഏറാപ്പടയ്ക്കേറമെരമ്പലുണ്ടായ്
കാറേററുലഞ്ഞുള്ള കടൽക്കുതുല്യം. 7

രോമാഞ്ചമഞ്ചുമാശ്ലോഷം ഭീമമായ്മുതിരുംവിധൌ
കുറവൻ ഭീമൻ മഹാബാഹു കുറമ്പട്ടലറിടിയാൻ. 8

ശംഖഭേരിരവം ഘസ്തിസംഘബൃംഹിതഘോഷവും
പടയാഹ്വം വെന്നയർന്ന കടുഭീമന്റെയാരവം. 9
അസംഖ്യമശം സൈന്യത്തിൽഹ്രേഷണംചെയ്യുമൊച്ചയും
മറുശബ്ദങ്ങളും വെന്ന മുറവും ഭീമന്റെയാരവം. 10
അവന്റെയാരവംകേട്ട സൈന്യമൊക്കെ ത്രസിച്ചുചോയ്
ഇടിപെട്ടം കൊടുങ്കാറിൻ കടുനാദം കണക്കിയെ. 11
ഒഴിച്ചു മലമൂത്രങ്ങൾ വാഹനങ്ങളുശേഷവും
ആ വീരനടെശബ്ദത്താൽ സിംഹാരാവാൽ മൃഗപ്പടി. 12
കൊടുങ്കാർപോലാത്തു പാരം കടുത്രുപമെടുത്തുടൻ
നിന്നക്കളെ ത്രസിപ്പിച്ചു ഭീമസേനനടുത്തുതേ. 13
ആ വില്ലാളിയടുക്കുമ്പാൾസ്സോദരന്മാരടുത്തുതേ
ശരംചൊരിഞ്ഞു മേഘങ്ങൾ സൂര്യനേപ്പോലെമൂടിയും. 14
ദുര്യോധനൻ നിൻതയയൻ ദുർമ്മുഖൻ ദുസ്സഹൻ ശലൻ
ദുശ്ശാസനൻ വൻതേരാളി ദുർമ്മഷ്ണനുമൂഴിപ! 15
വിവിംശതീചിത്രസേനൻ വൻതേരാളി വികർണ്ണനും
പുരുമിത്രൻ ജയൻ ഭോജൻ പീര്യവാൻസൌമദത്തിയും. 16
മിന്നലൊക്കും കാർകൊംപോലെ ചെരുംവില്ലുകലച്ചഹോ
ഉറയൂരിയപാമ്പൊക്കും നാരാചങ്ങളെടുത്തുടൻ. 17
അപ്പൊളാദ്രൌപദീപുത്രർ തേരാളിയഭിമന്യുവും
നകുലൻ സഹദേവൻതാൻ ധൃഷ്ടദ്യുമ്നനുമങ്ങിനെ. 18
ക്രുത്തമെയ്യാത്തിനൽകിട്ട ധാത്താഷ്ട്രരാടേറുതേ
ഉഗ്രങ്ങളുള്ള വജ്രങ്ങളുദ്രിശ്യംഗങ്ങളിൽ വിട്ടംപടി 19
കടുജ്യാഘോഷമുടയ പട്ട പ്രഥമസംഗരേ
നിൻകുട്ടരിൽപ്പരരിലും പിന്തിരിച്ചില്ലൊരുത്തരും. 20
കൈവേഗം ദ്രോണശിഷ്യർക്ക കണ്ടേൻഞാൻ ഭരതഷ്ഭ!
ലാക്കറുത്തും ശരമിരയുക്കിലെയുന്നയേരമേ. 21
നില്പുംനില്പില്ല കുകുമുഗചാപങ്ങളുടെ ക്വജിതം
ദീപ്തബാണങ്ങൾ ചിന്നനു വാനിൽത്താരകൾപോലവേ. 22
മറുള്ളമന്നോരെല്ലാരും കാഴ്ചക്കാർപോലെ ഭാരത!
കണ്ടുനിന്നിതു കാണേണ്ടും ഭീമംജ്ഞാതിസമാഗമം. 23

പരസ്പരം കുറാമുറുപരം ചൊടിയൊടായവർ
കമ്മൽത്തിരക്കീട്ടഴിയ കൈമയക്കി മഹാരഥർ. 24
ആദ്യതേരശ്വമിളകും കുരുപാണ്ഡവസേനകാം
പോരിൽച്ചിതുപ്പടത്തിങ്കൽക്കുറിച്ചപടി മിന്നിത. 25
ഉടൻ മന്നവരെല്ലാരുംയെട്ടംവില്ലുമെടുത്തഹാ
പടനിൻ പുത്രവാക്കാലെ പടയോടൊത്തടുത്തുതേ. 26
അവർ പാഞ്ഞേറിടുന്നേരം ഗജാശ്വങ്ങാം കലമ്പഹാ
സിംഹനാദരവംചേർന്ന ശംഖഭേരിസമാകുലം. 27
ഘോഷംമൂത്തു ശരഗ്രാഹധനുനാഗാസികച്ഛപം
കേറക്കിഴക്കൻകാറേറ റാക്ഷുബ്ധിയ്ക്കോപ്പമായ്രവം. 28
യുധിഷ്ഠിരൻ ചൊല്ലിവിട്ട പൃഥിവിരസംഖ്യമേ
കുത്തുപാഞ്ഞത്തിനാർ യിന്റെപുത്രൻതന്നുടെസേനയിൽ. 29
രണ്ടു സൈന്യത്തിലും തീവ്രമുണ്ടായ് സൈന്യസമാഗമം
പടയാൽപ്പൊടിപൊങ്ങീട്ടുടൻമൂടി ദിവാകരൻ. 30
പോരാടിയും തോറുടഞ്ഞുംനേരേ യീണമടുത്തുമേ
തൻകൂട്ടർക്കും പരന്മാർക്കുംവിശേഷം കണ്ടതില്ലതിൽ. 31
അതിഭീഷ്ണമാംമട്ടു മുതിരുംപോരിലപ്പൊഴേ
അതിൽശ്ശോഭിച്ചുനിന്നച്ഛനതിയായ് സ്സവ്യയോധരിൽ. 32

---

45. ദ്വന്ദ്വയുദ്ധം

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

രൌദ്രമാമേറ്റിയ പൂർവ്വാഹ്നത്തിൽ യുദ്ധം ധരാപതേ!
രാജാക്കൾ കടൽ കിറീടംപടിഘോരം പടനതേ. 1
കുരുക്കളും സൃഞ്ജയരുംതമ്മിലേറു ജയോദ്യതർ
സിംഹങ്ങൾപോലാർത്തഘോഷം മുഴക്കീ ഭൂമിയൊക്കെയും. 2
മൂത്തു കിലുകിലാരവം തലശംഖസ്വനത്തൊടും
ഉണ്ടായീ ശൂരരെതിരിട്ടാക്കും സിംഹാരവങ്ങളും. 3

ജ്യാഘോഷവും കയ്യുറയിൽത്തട്ടീട്ട ഭരതർഷഭ!
കാലാഠം നടക്കും രവവും വാജികഠംക്കുള്ളാരൊച്ചയും. 4
വടിതോട്ടികഠം വീണ്ണൊച്ചയായുധങ്ങടെ നിസ്വനം
തമ്മിൽപ്പാഞ്ഞാനകഠംക്കുള്ള കണ്ണഘണ്ടാസംഘത്തൊട്ടം. 5
രോമാഞ്ചമഞ്ചുമീഘോഷമുയന്നീട്ടന്നാനേരമേ
ഉണ്ടായീ തേരൊലികളും കാർമുഴങ്ങുന്നാപോലെതാൻ. 6
അവരുഗ്രമനസ്സോടുമുയിർ കൈവിട്ട സവ്വരും
ഉയന്നകൊടികട്ടിക്കൊണ്ടെതിത്തു പാണ്ഡുപുത്രരായ്. 7
അപ്പോഠംശ്ശാന്തനവൻ ഭൂപ! ചെന്നാനജ്ജനനോട്ട താൻ
കാലദണ്ഡംപോലെയുള്ള വില്ലുമേന്തിരണാങ്കണേ. 8
പാരിൽപ്പുകഴ്ന്നഗാണ്ഡീവമേന്തീട്ടജ്ജുനനും തദാ
പടത്തലയ്ക്കൽത്തേജസാ ഗാംഗേയനൊട്ടുമോറുതേ. 9
പാസ്പരവധം പാത്തു കുരുശാർദ്ദൂലരാമവർ
ഗാംഗേയൻ പാത്ഥനേപ്പോരിലെയ്തിളക്കീല ശക്തിമാൻ. 10
അവ്വണ്ണം പാണ്ഡവൻ പോരിൽക്കന്പിപ്പിച്ചില്ല ഭീഷ്മരെ
കൃതവമ്മാവിയോടേറും മഹാവില്ലാളി സാത്യകി. 11
അവക്കണ്ടായി സമരം ബഹളം രോമഹർഷണം
ശൈനേയൻ കൃതവമ്മാവെ ബ്ഭോജൻ സാത്യകിയേയുമേ. 12
പരസ്പരം മുറിപെടുത്തെയ്തു ഘോരശരങ്ങളെ
സവ്വാംഗമന്പേറവരോ ശോഭിച്ചിതു മഹാബലർ. 13
വസന്തത്തിൽപ്പുത്തുനില്ലുംമുരുക്കുകഠം കണക്കിനെ
വില്ലൻ ബൃഹൽബ്ബലനൊടായ്പ്പോരാടിയഭിമന്യുവും. 14
കോസലാധീശപരനഭിമന്യുവിൻെറ മഹാധ്വജം
മുറിച്ചു പോരിൽ നൃപതേ! വീഴിച്ചു സൂതനേയുമേ. 15
രഥസാരഥിവീണപ്പോഠംസ്സൌഭദ്രൻ കോപമോടുടൻ
കന്പതനെയ്തിതുബൃഹൽബ്ബലനിൽ പൃഥിവീപതേ! 16
മൂച്ചുകുട്ടം രണ്ടല്ലുമെയ്തിട്ടരിമർദ്ദനൻ
കന്നിനാൽധ്വജവും വീഴ്ത്തീപിൻസൂതനെയുമൊന്നിനാൽ. 17
തമ്മിൽച്ചൊടിച്ചിട്ടന്പെയ്തു മുറിയേല്പിച്ചു തങ്ങളിൽ
മായിദീപ്തൻ ബഭ്രുവൈരൻ നിൻെറ പുത്രൻ മഹാരഥൻ. 18

ദുഃശ്ശാധനനുമായേറ്റു പൊരുതീ ഭീമസേനനും
അവരോ നരശാർദ്ദൂലചക്രക്കേറും കരുപുംഗവർ. 19
പടക്കളത്തിലന്യോന്യം ശരം വർഷിച്ചിതേറാവും
ചിത്രയോധികഠം യോദ്ധ്യന്മാരവരേക്കണ്ട നേരമേ. 20
ഏവക്കുമുള്ളിലാശ്ചര്യമുണ്ടായ്വന്നിതു ഭാരത!
ദുശ്ശാസനൻബലംകൂട്ടുനകുലൻ തന്നൊടേറ്റുടൻ. 21
മുമ്മംകിറും കുത്തുമൂത്ത ബാണമെയ്തിതസംഖ്യമേ
അവനേറകൊടിയും വില്ലുമ്പും മാദ്രീകുമാരകൻ. 22
കുത്തുമൂത്തമ്പെയ്തുറുത്തു ചിരിച്ചുകൊണ്ടു ഭാരത!
സമപ്പിച്ചുക്ഷുദ്രകങ്ങളീരുപത്തഞ്ചവനേറമേൽ. 23
പോരിൽദ്ദുഷ്പ്രധർഷനായോരു നിന്നകൻ നകുലനേറ്റയും
അശ്വങ്ങളേയുംകൊടിയും ബാണമെയ്തുരുവീഴ്ത്തിനാൻ. 24
ദുർമ്മുഖൻ ശക്തിയേറ്റുന്ന സഹദേവനൊടേറ്റുടൻ
കിണഞ്ഞെതിർമ്മവഹിൽശ്ശരവർഷങ്ങളം തൂകിനാൻ. 25
സഹദേവൻ വീരനാശു യുദ്ധത്തിൽദ്ദുർമ്മുഖന്നുടെ
സൂതനേക്കുത്തുമൂത്തുള്ള ശരമൊന്നെയ്തുവീഴ്ത്തിനാൻ. 26
പോരിലായവരന്യോന്യമേറേറ റാംയുദ്ധമുണ്ടവർ
ത്രസിപ്പിച്ചുശരൌഘത്താൽച്ചെയ്തതിന്നെതിർചെയ്യുവോർ. 27
സപദം യുധിഷ്ഠിരനൃപൻ മദ്രരാജാവൊടേറ്റുതേ
അവനേറവില്ലുമദ്ദേശൻ രണ്ടായ്ക്കണ്ടിച്ചു ഭാരത! 28
മുറിഞ്ഞവില്ലു കൈവിട്ട കുന്തിപുത്രൻ യുധിഷ്ഠിരൻ
ഉറപ്പുമൂക്കുമുള്ളോരായ് വേറേവില്ലൊന്നെടുത്തുടൻ. 29
ആ ഭൂമദ്ദേശനൃപൻ മൊട്ടഴിഞ്ഞ ശരങ്ങളാൽ
മൂടിക്കൊണ്ടാൻ ചൊടിച്ചിട്ടു നില്പ്പൂവില്ലൊന്നുമാതിയാൻ. 30
ധൃഷ്ടദ്യുമ്നൻ ദ്രോണരാട്ടപാഞ്ഞടുത്തിതു ഭാരത!
ദ്രോണൻ ചൊടിച്ചവനടൻ പാഞ്ചാലപ്രാണഹാരംദൃഢം. 31
മൂന്നായ്മുറിച്ചു യുദ്ധത്തിലാപ്പഞ്ചാല്യന്റെ കാർമ്മുകം
കാലണ്ഡംപോലെയുള്ള മഹാഘോരശരത്തെയും. 32
എയ്തുവിട്ടിതു യുദ്ധത്തിലതവൻമെയ്യിലാണ്ടുപോയ്
ഉടൻ മറൊരുവില്ലെന്തിപ്പുതിന്നാലയൊടുത്തഹോ. 33

എതിരെത്തയ്യുസംഗരത്തിൽ ദ്രോണനെ ദ്രുപദാത്മജൻ
അവർതമ്മിൽച്ചൊടിച്ചേറുമുഗ്രമായ് ചെയ്ത സംഗരം. 34
ഊക്കൻ ഭൂരിശ്രവാവാടങ്ങുക്കേറും ശംഖനും രണേ
എതിരേത്തേറും മഹാരാജ! യില്ലുനില്ലുന്നുമോതിയാൻ. 35
ആയവനേറ വലങ്കയ്യ പിളർന്ന വീരനാമവൻ
ഭൂരിശ്രവാവുശംഖന്റെ ജത്രുദേശത്തിലെയ്തതേ. 36
അവക്കളായുധമേറുംഘോരമായീ ധരാപതേ!
പണ്ടുഗവ്വാണ്ടോരുവൃത്രശക്രന്മാക്കെന്നാവണ്ണമേ. 37
ക്രുദ്ധൻ ബാൽഹീകനൊപ്പാരിൽ ക്രുദ്ധനേറേറം ധരാപതേ!
പാഞ്ഞെതിർത്തു മഹാത്മാവാം ധൃഷ്ടകേതുമഹാരഥൻ. 38
ബാൽഹീകൻ പടയിൽഭൂപ! കോപിഷ്ഠൻ ധൃഷ്ടകേതുവേ
അസംഖ്യമമ്പെയ്തുമൂടിസ്സിംഹംപോലലറിടിനാൻ. 39
കോടിരാജൻ കൊടിച്ചൊമ്പതമ്പു ബാൽഹീകരാജനിൽ
ഉടനെയ്തേറുമത്തഭാവത്തഹസ്തിയെടാംവിധം. 40
ക്രുദ്ധരാമവരപ്പോരിലാത്തുകൊണ്ടുവീണ്ടുമേ
ചൊടിച്ചുംഗാരകബുധന്മാരപ്പോലേറെതിർത്തുതേ. 41
ക്രൂരകർമ്മാവുരക്ഷസ്സാമലംബുസനൊടപ്പൊഴ
ശക്രൻ വലയാടാംവണ്ണമുഗ്രമേറം ഘടോൽക്കചൻ. 42
ശക്തനാമാരാക്ഷസനെ ക്രുദ്ധനാകും ഘടോൽക്കചൻ
കുത്തുമുത്തുള്ളതൊണ്ണൂറമ്പെയ്തുട്ടിപ്പിച്ചു ഭൂപതേ! 43
അലംബുസൻ പോരിലുക്കുടിട്ടം മൈമസേനിയെ
പിളർന്ന പലപാടുംതാൻ മൊട്ടഴിഞ്ഞ ശരങ്ങളാൽ 44
അമ്പേറുടൻ മുറഞ്ഞിട്ട പോരിൽശ്ശോഭിച്ചിതായവർ
ദേവാസുരപ്പോർലൂക്കർ വലശക്രർകണക്കിനെ. 45
ശിഖണ്ഡിപോരിൽ നൃപതേ! ദ്രൌണിയേറേറ ശക്തിമാൻ
അരപതാമാവു കോപിച്ചുവന്നെതിർത്ത ശിഖണ്ഡിയെ. 46
കുത്തുമുത്തുള്ളെഴുത്താണിയമ്പെയ്താനന്ന കലുക്കിനാൻ
ശിഖണ്ഡിയും നരപതേ! താനെയ്തു ദ്രോണപുത്രനെ 47
ഊട്ടിച്ചാണയ്ക്കുമെച്ചേറുംമൂർച്ചകൂടിയരമ്പിനാൽ
അന്യോന്യമർന്നായാട്ടമ്പെയ്തുർപോരിലേറെയും. 48

വിരാടൻ വാഹിനീനാഥൻ ശൂരനാം ഭഗദത്തനായ്
എറെതിർത്തു നരപതേ! നടന്നു യുദ്ധമപ്പൊഴേ. 49
വിരാടൻ ഭഗദത്തങ്കൽശ്ശരം വഷ്ടിച്ചു ഭാരത!
കൊടിയോട്ടം പർവ്വതത്തിൽ മഹാമേഘം കണക്കിനെ. 50
ഭഗദത്തനടന്നതന്നെ വിരാടനരനാഥനെ
ഉടനിയ്യുമക്കൈക്കാരുപോലെ മൂടീ ശരങ്ങളാൽ. 51
ബൃഹത്ക്ഷത്രൻ കേകയനോടേറ്റു ശാരദ്വതൻ കൃപൻ
ശരവർഷങ്കൊണ്ടുകൃപനവനേ മൂടി ഭാരത! 52
കേകയൻ ഗൌതമനിലും ക്രുദ്ധനപ്പൊയ്മൂടിനാൻ
തമ്മിലശ്ശങ്കളെക്കൊന്നു വില്ലുറ്റവർ ഭാരത! 53
തേരുപോയസിയുദ്ധത്തിന്നെതിർത്താരങ്ങമർഷികഠം
അവക്കണ്ടായിതാ യുദ്ധം ഘോരരൂപം ഭയങ്കരം. 54
ദ്രുപദൻ സിന്ധുരാജാവാം ജയദ്രഥനൊടായ് നൃപ!
ഹൃഷ്ടരൂപൻ ഹൃഷ്ടരൂപനോടെതിർത്തു പരന്തപ! 55
സിന്ധുരാജൻ ദ്രുപദനെയെയ്തു മൂന്നമ്പുകൊണ്ടുടൻ
എതിരെയ്തു സംഗരത്തിലവനായവനേയുമെ. 56
അവക്കണ്ടായിതാ യുദ്ധം ഘോരരൂപം ഭയങ്കരം
ശുക്രനും കുജനുംതമ്മിൽപ്പോലെ കാണ്മാൻ മഹാരസം. 57
വികർണ്ണൻ തിന്റെ തയയൻ ശകതനാം സുതസോമനായ്
ഉഗ്രങ്ങളശ്ശങ്കളാലേറ്റു പിന്നെ യുദ്ധം നടന്നുതേ! 58
വികർണ്ണനപ്പൊയ്തിളക്കാനായില്ലാ സുതസോമനെ
വികർണ്ണനേ മറവനുമതൊരദ്ഭുതമായിതേ. 59
സുശർമ്മനെ നരവ്യാഘ്രൻ ചേകിതായൻ മഹാരഥൻ
പാണ്ഡവാത്മാ പാഞ്ഞെതിർത്തു പരാക്രമി കൊടിച്ചുടൻ. 60
സുശർമ്മാവും മഹാരാജ! രഥിയും ചേകിതാനനെ
പെരുത്തു ശരവർഷത്താൽപ്പരം പോരിൽത്തടുത്തുതേ. 61
ചേകിതാനൻ കൊടിയൊടാ വൻപോരിങ്കൽസ്സുശർമ്മനെ
കാർമേഘം മലയെപ്പോലെ പെരുത്തപ്പൊയ്മൂടിനാൻ. 62
പരാക്രമിയ്യും ശകനി വിക്രാന്തൻ പ്രതിവിന്ധ്യനെ
സിംഹം മത്തദ്വിപത്തെപ്പോലേറെതിർത്തു മഹീപതേ! 63

കൂത്തമ്പെയ്താസ്സൌബലനെ ക്രുദ്ധനാം ധർമ്മജാത്മജൻ
ദേവേന്ദ്രൻ ദൈത്യനെപ്പോലെ സംഗരത്തിൽപ്പിളർന്നതേ. 64
പരം ശകുനിയേറെയും പ്രതിവിന്ധ്യനെയാ രണേ
പിളർന്നിതു മഹാപ്രാജ്ഞൻ തൊട്ടഴിഞ്ഞ ശരങ്ങളാൽ. 65
കാംബോജരാജൻ തേരാളിസുദക്ഷിണനെ മന്നവ!
പോരിൽപ്പരാക്രമിപ്പോനെ ശ്രുതകർമ്മാവെതിർത്തുതേ! 66
തേരാളി സഹദേവന്റെ പുത്രനെത്താൻ സുക്ഷിണൻ
മൈനാകമലയെപ്പോലെയയ്യിളക്കാനശക്തനായ്. 67
ശ്രുതകർമ്മാവു കോപിച്ചു കാംബോജരഥിമുഖ്യനെ
അർദ്ദിപ്പിയ്യും പടിയ്യെങ്ങും ശരവർഷങ്ങൾ തൂകിനാൻ. 68
ഇരാവാൻ ക്രുദ്ധനായേറ്റം ശ്രുതായുസ്സുന്നവീരനെ
പോരിൽസ്സന്നദ്ധനായോനെത്താൻ സന്നദ്ധൻ പരന്തപൻ. 69
അവന്റെയശ്വങ്ങളാക്കെക്കൊന്നാജ്ജുനി പരന്തപൻ
ബലവാനുക്കിലൊന്നോത്തിതതിൽപ്പൂജിച്ചു സേനകൾ. 70
ശ്രുതായുസ്സു ചൊടിച്ചിട്ടാജ്ജുനിയ്യുള്ള ഹയങ്ങളെ
ഗദാഗ്രത്താൽത്തച്ചുകൊന്നു നടന്നു പിന്നെ യുദ്ധവും. 71
സേനയൊക്കുന്ന തേരാളിവീരനാം കുന്തിഭോജനായ്
വിന്ദാനുവിന്ദരാവന്ത്യരെതിർത്തോരിതു സംഗരേ. 72
അതിലത്ഭുതമായ്ക്കണ്ടേനവർക്കുള്ളുഗ്രവിക്രമം
ഉറച്ചുനിന്നു പൊരുതാർ പെരുമ്പടയൊടായവർ. 73
അനുവിന്ദൻ ഗദയെടുത്തടിച്ചു കുന്തിഭോജനെ
അവനെശ്ശരജാലത്താൽ മൂടിയാൻ കുന്തിഭോജനും. 74
കുന്തിഭോജാത്മജൻ ബാണമേറമെയ്തിതു വിന്ദനിൽ
അവയോടവനേറെയ്താനതൊരത്ഭുതമായിതേ. 75
കേകയന്മാരെവരെവർ ഗാന്ധാരരൊട്ടു മാരിഷ!
സസൈന്യന്മാർ സസൈന്യന്മാരോടെതിർത്തിതു സംഗരേ. 76
തേരാളിയാമുത്തരനെ മാത്സ്യപുത്രനെ നിന്മകൻ
വീരബാഹുവെതിർത്തയ്തു കൂത്തുമൂന്ന ശരങ്ങളെ. 77
കൂത്തുമൂന്നമുത്തരനുമാവീരന്മേലയച്ചതേ
ഉലൂകനോടു പാഞ്ഞേറ്റം പടയിൽച്ചേദിനായകൻ. 78

അവർണ്ണം ശരവർഷങ്കൊണ്ടെയ്തുകൊണ്ടിതുലൂകനെ
രോമം മുറിയ്ക്കുമപ്പെയ്തിതായവനേലുലൂകനും. 79
അവർതമ്മിൽപ്പോരു ഘോരമായിത്തീർന്നു ധരാപതേ!
തമ്മിൽച്ചൊടിച്ചുടലുടൻ കീറിക്കൊണ്ടിടിയാരവർ. 80
ആനതേർവാജികാലാഠംക്കസംഖ്യം ചേന്ദ്രയുദ്ധമേ
പോരിൽ നിൻകൂട്ടർ മറേറാരും കലന്നു തീരായിതിങ്ങനെ. 81
മുഹൂർത്തനേരമായുദ്ധം നടന്നു നല്ലഭംഗിയിൽ
പിന്നെക്കന്മഷംപോലെയൊന്നു മറിയാതായി മന്നവ! 82
ആനയായതയൊടും പോരിൽത്തേരു തേരൊടുമേറുതേ
അശ്വമശ്വത്തൊടും കാലാഠം കാലാളോടുമണഞ്ഞുതേ! 83
കലമ്പലായ്ത്തീർന്നു പിന്നെദ്ദുർഷ്ടരമാ രണം
അവിടെപ്പോരിലന്യോന്യം ശൂരന്മാരൊതിത്തതിൽ. 84
ദേവർഷികളുമങ്ങെത്തി സിദ്ധചാരണസംഘവും
കണ്ടു ദേവാസുരംപോലെ പാരിലാഘോരസംഗരം. 85
പിന്നെപ്പെരുത്തായകളും പരം മാരിഷ! തേർകളും
അശ്വൗഘമാഠംക്കുട്ടവുമേ മാറിമേറിട്ടു തങ്ങളിൽ. 86
അങ്ങുമിങ്ങും കാണ്മതുണ്ടു തേരായകഠം പദാതികഠം
കുതിരക്കാർകളും വീണ്ടും പൊരുന്നതു ഘരർഷണ! 87

---

46. സങ്കുലയുദ്ധം

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

നൂറുമായിരവും കാലാഠംനിരയങ്ങു വന്നിപ!
അതിർവിട്ടും പൊരുതിനാരതു കോപം ഭരതർഷഭ! 1
മകൻ കണ്ടീലച്ഛനെത്തന്നിഷ്ടപുത്രനെയച്ഛനും
അണ്ണൻ തമ്പിയെയും പിന്നെയമ്മാമൻ ഭാഗിനേയനെ. 2
അമ്മാമനെബ്ഭാഗിനേയനിഷ്ടനിഷ്ടനെയങ്ങനെ
ആവേശങ്കൊണ്ടപോലേറ്റു പാണ്ഡവന്മാർ കുരുക്കളിൽ. 3

തേർക്കൂട്ടത്തിൽ നരവ്യാഘ്രർ തേർകൊണ്ടേറിടിനാർ ചിലർ
നൊകങ്കൊണ്ടു നൊകംമുട്ടിപ്പൊടിച്ചു ഭരതർഷഭ! 4
അച്ചുകോൽകൊണ്ടച്ചുകോലു കുമ്പംകൊണ്ടു കുമ്പരം
കുട്ടിമുട്ടിച്ചിതു ചിലരന്യോന്യം വധകാംക്ഷികൾ. 5
തേരേറിളകുവാൻപോലും വയ്യാതായ് ചില തേരുകൾ
മദംചാടും മഹേഭങ്ങൾ മഹേഭങ്ങളൊടേറ്റടൻ. 6
കുത്തിപ്പിളർന്നു കോപിച്ചു കൊമ്പുകൊണ്ടു പരസ്പരം
കൊടിയാട്ടിക്കുറയാട്ടും കൊമ്പന്മാരേറു കുംഭികൾ. 7
ആത്തേതിർത്തു മഹാരാജ! വേഗംകൂടീടുമാനകൾ
കൊമ്പു താഴ്ത്തിക്കുത്തുകയാലുത്തിപ്പെട്ടേറുമാത്തുതേ. 8
അഭ്യസിപ്പിച്ചവ പരം തോമരാങ്കുശമേറ്റവ
പ്രഭിന്നേഭങ്ങൾ കയറിട്ടപ്രഭിന്നങ്ങളേറുമേ 9
പ്രഭിന്നങ്ങളൊടേറിട്ടുമവിടച്ചില ദന്തികൾ
ക്രൌഞ്ചത്തെപ്പോലെ ശബ്ദിച്ചു പാഞ്ഞോടി പത്തുദിക്കിലും. 10
നന്നായിണങ്ങും കൊമ്പന്മാർ മദംചാടും മുഖത്തൊടും
ഋഷ്ടിതോമരനാരാചമേറിട്ടമമഹസ്തികൾ 11
മർമ്മംപിളർന്നാത്തിമൂത്തിട്ടാത്തുടൻ ചത്തുവീണതേ.
കട്ടയാദത്തൊട്ട ചിലതുടൻ തിരിക്കുമോടീതെ. 12
മാർവിരിഞ്ഞായുധമെടുത്താനക്കാർ കാവലാൾകളും
ഋഷ്ടിയാലും വില്ലിയാലും തെളിവെണ്മഴുവാലുമേ. 13
ഗദയാൽഭിണ്ഡിപാലത്താൽത്തോമരത്താലുലക്കയാൽ
ഇരുമുച്ചയ്യയാൽ നീണ്ട വിളുങ്ങും നല്ല ചാളിനാൽ. 14
ചൊടിച്ചേന്തീടുമിവയാൽപ്പാഞ്ഞടുത്തങ്ങുമിങ്ങുമേ
കാണായിതു മഹാരാജ! പരസ്പരവധാർത്ഥികൾ. 15
മിന്നും വാളുകൾ മത്സ്യന്റെ ശോണിതത്തിൽക്കുളിച്ചവ
കാണായീ ശൂരരന്യോന്യം പാഞ്ഞടുക്കുന്നതേരമേ. 16
വീരർ കൈകൊണ്ടുലച്ചിട്ട വിശീടും വാളുകൾക്കുമേ
പരമത്തിൽവീഴുമ്പോളുണ്ടായീ ബഹളസ്വനം. 17
ഗദാമുസലഭഗ്നന്മാർ വാളേറു മുറിപെട്ടവർ
കൊമ്പന്മാർ കുത്തിയവർ വൻകുംഭീന്ദ്രന്മാർ മഥിച്ചവർ. 18

ഇമ്മട്ടങ്ങിങ്ങു മാറാം കുട്ടർ തമ്മിലാത്തു പിളിയ്ക്കുവേ
പ്രേതസഭയംപോലെ കോലാഹലമായ് ഭയമാം വാക്കു ഭാരത! 19
മാമരംചാത്തു മശ്വങ്ങളാലെയങ്ങശ്വസാദികഠം
ഹംസങ്ങളാഖെന്നപോലെയൂക്കിൽപ്പായുഞ്ഞാറു തങ്ങളിൽ. 20
അവർ ചാട്ടം പൊന്നാണിഞ്ഞ മഹാപ്രാസങ്ങളങ്ങിനെ
തീക്ഷ്ണമായിത്തെളിഞ്ഞൂക്കിൽച്ചാടുന്നു പന്നഗപ്പടി. 21
ഊക്കേറുമശ്വങ്ങളാഖെചിലർ തേർകഠംക്കട്ടുത്തുടൻ
തേരാളിത്തല കണ്ടിച്ചാർ വീരരാമശ്വസാദികഠം. 22
പല സാദികളെ മൊട്ടഴിഞ്ഞ ഭല്ലങ്ങളാലഹോ
തേരാളിയന്മിൻെറ വഴിയെയ്തുന്മാഠംക്കൊടുനാട്ടുകിനാൻ.
പൊന്നണിപ്പുതുകാരിന്നങ്ങൊത്തിടും മത്തഹസ്തികഠം
ഗജങ്ങളെത്തട്ടിവീഴ്ത്തിച്ച പിട്ടിട്ടുമരിച്ചുതേ. 24
പ്രാസങ്ങളാൽ മസ്തകങ്ങഠം പള്ളയും പിളരുംവിധൌ
ചില കുംഭികഠം വല്ലാതെയാത്തിപ്പെട്ടാത്തിതോറവും. 25
അശ്വമൊക്കും സാദികളെ മറ്റിച്ചു ചില കുംഭികഠം
എട്ടത്തെറിഞ്ഞു ബഹളഭൈരവപ്പോരിലങ്ങുടൻ. 26
അശ്വമൊക്കും സാദികളക്കൊന്മിൽക്കോത്തേന്തിയാനകഠം
കൊടിയോടും തേർ തിരയിൽത്തച്ചുടച്ചിട്ടു പുറിഞ്ഞാർ 27
ആണത്തം മടവും പൂണ്ടിട്ടവിടെച്ചില നേരികഠം
അശ്വസാദികളെക്കൊന്നു കൈകാൽതുമ്പിക്കാങ്ങളാൽ 28
ആപ്പോരിൽക്കുതിരക്കാരുമാനക്കാർകളുമങ്ങിനെ
നെറിയും മെയ്യിലും പള്ളപ്പുറത്തും വാരണങ്ങളിൽ 29
എയ്തീടും തീക്ഷ്ണബാണങ്ങഠം ചെന്നേറും പാമ്പുപോലവേ.
ഇരുമ്പുചട്ടയും മത്തൃഹയമെയ്യും പിളർന്നുടൻ 30
വീരരുക്കിൽച്ചാട്ടിവിട്ടതെളിവേലുകളാണ്ടുപോയ്.
കൊള്ളിമീൻപോലെ ഘോരങ്ങളുമിങ്ങും മഹാപ്രഭ! 31
യരിത്തോലും പുലിത്തോലുമായാം തെളിവാഠംകളാൽ
ഉറയൂരിയുടൻവെട്ടി പോരിൽശ്ശത്രുകളെച്ചിലർ. 32
ചെന്നാറിട്ടും ചൊടിച്ചിട്ടുമൊരു പാശ്വമരിഞ്ഞുമേ
കാണിച്ചേറവും വാഠംപരിചചെണ്ടുഴക്കളിൽ വൈഭവം. 33

ചില കുംഭികളുശ്വങ്ങളൊത്ത തേരുകൾ വീഴ്ത്തിയും
വലിച്ചിഴച്ചുമെല്ലാടം ശബ്ദം കേട്ടോടമെത്തിയാർ. 34
ആന കുത്തിപ്പിളർന്നിട്ടും മഴവെട്ടേറുമേ ചിലർ.
ചിലരാന ചവിട്ടീട്ടുമശ്വം മേൽക്കേറിയും ചിലർ. 35
രഥമക്രംകേറിയേറും മഴയേറു മുറിഞ്ഞുമേ
മാനുഷന്മാർ വിളിച്ചാർത്തു ബന്ധുക്കളെ നരാധിപ! 36
പുത്രരെത്താതരെ ഭ്രാതാക്കളെബ്ബന്ധുക്കളെച്ചിലർ.
മത്തമക്കളെയമ്മാമന്മാരെയും മറുപേരെയും. 37
കടർ ചാടിത്തുട മുറിഞ്ഞവിടെച്ചിലർ ഭാരത!
കയ്യറു ചിലരെന്നല്ല പാർശ്വം കീറിട്ടുമേ ചിലർ. 38
കയ്യുന്നതു കാണായി മോഹിച്ചും ജീവിതാർത്ഥികൾ
മോഹം മുഴുത്തിട്ട ചിലർ സത്വംകെട്ടിട്ട മന്നവ! 39
നിലത്തു വീണയുദ്ധത്തിലന്വേഷിച്ചു ജലത്തിനെ
നിണങ്കൊണ്ടു നനഞ്ഞിട്ട പരം ക്ലേശിച്ചു ഭാരത! 40
നിന്ദിച്ചും ചിലർതന്നേയുംകൂട്ടുനിന്നവരേയുമേ
ചില ശൂരക്ഷത്രിയന്മാരന്യോന്യം വൈരമാണ്ടവർ. 41
ശസ്ത്രം പ്രയോഗിയ്ക്കുന്നില്ലുക്രന്ദിയ്ക്കുന്നില്ല മാരിഷ!
തജ്ജിയ്ക്കുന്നു ഹൃഷ്ടരായിട്ടങ്ങുമിങ്ങും പരസ്പരം. 42
ചൊടിച്ചു ചുണ്ടു കടിച്ചുകൊണ്ടു കടിച്ചുകൊണ്ടുകേവലം
പുരികം കൊളുമുക്രുത്തോട്ടു തങ്ങളിൽനോക്കിനാർ. 43
വേറിട്ടചിലരമ്പാറു മുറിഞ്ഞുറ്റി പൊറായ്കയാൽ
കച്ചപൊങ്ങാതെയായ്ത്തീർന്നു സത്വമേറുന്ന ശക്തരും. 44
വേറേതേർപോയ ശൂരന്മാർ പോരിലന്യന്റെ തേരുടൻ
കാംക്ഷിച്ചും വീണിരിയ്ക്കുമ്പോളായ കുത്തീട്ടമങ്ങിനെ. 45
പുത്തനില്ലും മുരുക്കിന്റെ മട്ടു ശോഭിച്ചു മന്നവ!
പലമട്ടിൽപ്പടകളിലുയർന്നു ഭീഷണാരവം. 46
ആബ്ദയങ്കരമാം വീരവരനാശം നടക്കവേ
പിതാവു പുത്രനേക്കൊന്നിതച്ഛനേക്കൊന്നു പുത്രനും. 47
അമ്മാമനെബ്ഭാഗിനേയനമ്മാമൻ ഭാഗിനേയനെ
തോഴർ തോഴരെയും ചാന്നോർ ചാച്ചുയുള്ളവരേയുമേ. 48

ഏവം കരുക്കളായ്പോരിൽപ്പൊരുതീ പാണ്ഡുപുത്രരായ്
അതിർവിട്ടുഭയംകൂട്ടി മുതിരുന്നോരു സംഗരേ. 49
ഭീഷ്മന്റെ മുന്നിൽപ്പൊട്ടിട്ടു വിറച്ചു പാണ്ഡവപ്പട
അഞ്ചുതാരം പൂണ്ടയന്നപ്പൊള്ളിത്താലദ്ധ്വജത്തിയാൽ 50
പൊരുന്തേരിൽ വിളങ്ങീടുന്നതിയാലാ മഹാഭുജൻ
ചന്ദ്രൻ മേരുവിയാൽപ്പോലെ ഭീഷ്മൻ ശോഭിച്ചു ഭൂപതേ! 51

---

47. ശ്വേതായുധം

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

പൂർവ്വാഹ്ണമൊട്ടതിന്നേറമുഗ്രമായീടുമാപ്പകൽ
രൗദ്രമായീടുമാ വീരവരന്മാരും പടക്കവേ 1
ദുർമ്മുഖൻ കൃതവർമ്മാവു കൃപൻ ശല്യൻ വികർണ്ണനും
ഇവർ പോയ് ഭീഷ്മരെക്കാത്തു നിന്നകൻ കൊല്ലിയിട്ടവർ. 2
ഈ മഹാരഥരഞ്ചാളും രക്ഷിയ്ക്കും ഭരതർഷനേ
പാണ്ഡവപ്പടയിൽപ്പൈന്നു കേറിക്കൊണ്ടാൻ മഹാഭുജൻ. 3
ഭേദിച്ചു പാഞ്ചാലകാശ്രുഷകാശ്യരിൽ ഭരതർഷഭ!
കാണായി ഭീഷ്മന്റെ കൊടിയാടുമാത്താലകേതനം. 4
അവൻ പോരിൽശ്ശത്രുവീരത്തല തേരുനൊകംകൊടി
ഇവയെല്ലാം മൊട്ടഴിഞ്ഞ ല്ലയ്യെ നറുക്കിയാൻ. 5
രഥമാഗ്ഗങ്ങളിൽ ഭീഷ്മൻ കളിയ്ക്കുമ്പൊഭരതർഷഭ!
മർമ്മത്തിലമ്പേററുത്തിപ്പൊട്ടാത്തിതാനകളേറവും. 6
അഭിമന്യുചൊടിച്ചിട്ടു മഞ്ഞച്ചുള്ള ഹയങ്ങളെ
പൂട്ടീട്ടുള്ള രഥം കേറിബ്ഭീഷ്മൻതൻ നേർക്കേറിനാൻ. 7
പൊന്നാണിഞ്ഞഴകേറുന്ന കണ്ണികാരദ്ധ്വജത്തൊടും
ചെന്നേറും ഭീഷ്മരോടും തായാത്തേരാളികളോടുമേ. 8
താലദ്ധ്വജന്റെ കൊടിയിൽത്തീക്ഷ്ണമാമമ്പയച്ചുടൻ
ഭീഷ്മരായ്പ്പൊരുതീ വീരനവൻതൻ കൂട്ടരോടുമേ. 9

കൃതവർമ്മനെയപ്പൊന്നാലഞ്ചമ്പാൽശ്ശല്യരേയുമേ
എയ്തുഗ്രമൊമ്പതപ്പെയ്തു പിതാമഹനിലായവൻ. 10
നന്നായ്ത്തൊടുത്തു ദൃഢമായ് വലിച്ചെയ്തുള്ളൊരമ്പുടൻ
പ്രയോഗിച്ചു പൊന്നണിഞ്ഞു വിലസീടും ധ്വജത്തിലും. 11
ചട്ട കീറും മൊട്ടഴിഞ്ഞ കത്തിയപ്പൊന്നായച്ചുടൻ
ദുർമ്മുഖൻതന്റെ സൂതന്റെ തല കൊയ്തിടിനായവൻ. 12
ഭല്ലത്താൽപ്പൊന്നണിഞ്ഞുള്ള വില്ലറുത്തു കൃപന്റെയും
അവരെല്ലാവരിലുമേ കൂർത്തുമൂത്ത ശരങ്ങളെ. 13
പ്രയോഗിച്ചു തൊടിയൊട്ടും തേരിൽത്തുള്ളും മഹാരഥൻ
അവന്റെ ലാഘവം കണ്ടു നന്ദിച്ചു ദേവവൃന്ദവും. 14
കാർഷ്ണിയ്ക്കുള്ളാക്കൈകെണക്കിൽ ഭീഷ്മൻതൊട്ടവരേവരും
സാക്ഷാൽജ്ജിഷ്ണുകണക്കീയാഠം സത്യമാനെന്നുമെണ്ണിയാർ 15
അവന്റെ കൈവേഗവഴിയ്ക്കുലാതസമകാന്തിയിൽ
ദിക്കെങ്ങും പൂരിച്ചു ഗാണ്ഡീവംപാലൊരമ്പുന്ന കാർമ്മുകം. 16
അവന്റെ തേക്കേറു ഭീഷ്മനുരിയന്നൊമ്പതമ്പിനാൽ
ശത്രുഹന്താവെയ്തു പോരിലുടനാജ്ജുനപുത്രനെ. 17
മൂന്നുഭല്ലങ്കൊണ്ടറുത്താനോജസ്സുള്ളോന്റെ കേതുവും
മൂന്നമ്പെയ്താനായവന്റെ സൂതനേലും യതവ്രതൻ. 18
അമ്മട്ടു കൃതവർമ്മാവു കൃപർ ശല്യരുമങ്ങിനെ
എയ്തിളക്കാനായതില്ലാ മൈനാകംപോലെ കാർഷ്ണിയെ. 19
ധാർത്തരാഷ്ട്രരഥിശ്രേഷ്ഠരാശ്വരർ ചുഴലുന്നവൻ
അഞ്ചുതേരിലുമാക്കാർഷ്ണി ശരവർഷങ്ങളഠം തുകിനാൻ. 20
അവരെയുന്നായിരവും ശരവൃഷ്ട്യാതടുത്തുടൻ
അലറീ ശക്തനാം കാർഷ്ണിശരംഭീഷ്മനിലെയ്തവൻ. 21
അപ്പോഠംക്കാണായായവന്റെ കയ്യ്ക്കവിടെ മന്നവ!
കിണഞ്ഞു ഭീഷ്മനും ബാണഗണങ്കൊണ്ടോത്തി നല്ലവേ. 22
പരാക്രമിയ്ക്കുമവനിൽശ്ശരൌഘം തുകി ഭീഷ്മനും
ഭീഷ്മന്റെ വില്ലിൽനിന്നെത്തുമമ്പറുത്തിടിനായവൻ. 23
അമോഘബാണനാമ്പീഷ്മദ്ധ്വജമഞ്ചൊമ്പതമ്പിനാൽ
മുറിച്ചു പോരിലാവീരൻ ലോകരാത്തീടിനാരതിൽ. 24

പൊന്നാണിഞ്ഞു മഹാസ്സന്ധമാവെള്ളിപ്പനവൻകൊടി
സൌഭദ്രബാണമേറ്റാറു പാരിൽ വീണിതു ഭാരത! 25
അതു സൌഭദ്രബാണത്താൽ വീണതായ് ഭരതർഷഭ!
കണ്ടു സൌഭദ്രനെ ഹർഷിപ്പിച്ചൊന്നലറി മാരുതി. 26
പിന്നെബ്ഭീഷ്മർ പല മഹാദിവ്യാസ്ത്രങ്ങളുമപ്പൊഴേ
പ്രയോഗിച്ചു മഹാസൌദ്രമാമാപ്പോരിൽ മഹാബലൻ. 27
സൌഭദ്രനശ്ശരസഹസ്രങ്ങളാൽ പ്രപിതാമഹർ
മൂടിക്കൊണ്ടാനമേയാത്മാവതൊരശ്ചര്യ്യമായിതേ. 28
അപ്പോൾപ്പുത്തു മഹാവില്ലർ പാണ്ഡുക്കളിൽ മഹാരഥർ
സൌഭദ്രനുടെ രക്ഷയ്ക്കു തേരാടിച്ചെത്തിനാരുടൻ. 29
വിരാടപുത്രനോടൊത്തു ധൃഷ്ടദ്യുമ്നാഖ്യ പാഞ്ചാലൻ
ഭീമൻ സാത്യകിയവ്വണ്ണം കേകയന്മാർ ധരാപത! 30
പാരിൽശ്ശാന്തനവൻ ഭീഷ്മനവരുടെക്കൊടക്കയേ
മൂന്നെയ്തു പാഞ്ചാല്യനെയൊമ്പതമ്പുയുധാനനെ. 31
നന്നായ് വലിച്ചയച്ചുള്ള മൂന്നുയും ക്ഷുരംശരം
ഒന്നെയ്തറുത്തുവിട്ടാനാബ്ഭീമസേനന്റെ കേതനം. 32
ശ്രീയാണ്ടിടും പൊന്മയമാബ്ഭീമസേനന്റെ കേസരി
ഭീഷ്മൻ മുറിച്ചിട്ട തേരിൽനിന്നു വീണു യരോത്തമ! 33
ഉടൻ ഭീഷ്മന്റെനേക്കായി മൂന്നമ്പെയ്തു വൃകോദരൻ
ഒന്നെയ്തു കൂപനേപ്പിന്നെയെട്ടെയ്തു കൃതവർമ്മനെ. 34
തുമ്പിക്കയ്യു പുരുക്കീടും കുംഭിയിൽക്കേറി മത്സ്യജൻ
മദ്രാജന്റെ നേരിട്ടു പാഞ്ഞുചെന്നോരിതുത്തരൻ 35
ഊക്കിൽത്തേരിന്റെ നേക്കെത്തുമാക്കുംഭിന്റെകോടമേ
അസഹ്യമെന്നിരുന്നാലും ശല്യനമ്പെയ്തു വിത്തിനാൻ. 36
പൊടിച്ചാനായവനുള്ള പായും നാലുഹയങ്ങളെ
യൊകത്തിൽക്കാൽവെച്ചുമർത്തിക്കുചെയ്തു തൽക്ഷണം. 37
അശ്വങ്ങൾപോയ തേരാണ്ട മദ്രരാൻ സപ്പുറുപ്പായ്
കാരിരുമ്പായുത്തരനെക്കൊല്ലുവാൻ വേലുചാട്ടിനാൻ. 38
അതേറു ചാട്ടപൊട്ടിട്ട പെരുംവ്യാഘ്രമാഹമാണ്ടവൻ
തോട്ടി തോമരവുംവിട്ടു വീണാനായയിൽനിന്നുടൻ. 39

തേരിൽനിന്നുടൻ ചാടി വാളുമായിട്ട ശല്യരും
ആഴ്ചജേന്ദ്രന്റെ വലിയ തുമ്പിക്കയ്യും നറുക്കിനാൻ. 40
മണ്ണുളയോറുകീറിത്തുമ്പിക്കയ്യെറിരാഗ്രജം
ഭയങ്കരം കരഞ്ഞുംകൊണ്ടുടൻവീണു പിടഞ്ഞുപോയ്. 41
ഈക്കുമ്മീവിധം ചെയ്ത മദ്രരാജാവു മന്നവ!
കുതമ്മാവിന്റെ മിന്നുംതേരിൽക്കയറിയാനുടൻ. 42
അപ്പോഥം ഭ്രാതാവുത്തരനെക്കൊന്നുകണ്ട വിരാടജൻ
കുതമ്മുവുമൊന്നിച്ചു ശല്യൻ യില്ലുകണ്ടുമേ. 43
ശ്വേതൻ ഹവിസ്സുൽത്തീപ്പോലെകോപത്താലങ്ങുകാളിനാൻ
ശക്തൻ ശക്രധനുസ്സുക്കുമ്മൂക്കൻ വില്ലിട്ടലച്ചുടൻ. 44
പാഞ്ഞെറനു മദ്രരാജാവാം ശല്യനെക്കൊല്ലുവാൻ ബലി
പെരുതായുള്ള തേർക്കുട്ടം പരിചിൽച്ചുറവുമുള്ളവൻ. 45
ശല്യന്റെ തേരിനടുത്തേക്കെത്തീ ശ്വേതവഷ്ടംപൊരിഞ്ഞഹോ
മത്തഭവിക്രമനായവനെത്തിടുന്നതു പാത്തുടൻ. 46
യിൻകുട്ടനേഴുതേരാളിവീർ ചുറവും വളഞ്ഞുതേ
മൃത്യുദംഷ്ടയിലാപ്പെട്ടുപോം ശല്യനുരക്ഷയായ്. 47
ബൃഹത്ബലൻ കോസലേശൻ ജയൽസ്സാഖ്യമാഗധൻ
പരം രഥപ്രവീരൻ ഭൂപി ശല്യപുത്രൻ പ്രതാപവാൻ. 48
വിന്ദാനുവിന്ദരാവന്ത്യർ കാംബോജേന്ദ്രൻ സുദക്ഷിണൻ
ബൃഹത്ക്ഷത്രന്റെ തായാദൻ സിന്ധുരാജൻ ജയദ്രഥൻ. 49
പല മണ്ണിലായോദ്ധ്യക്കുള്ള യല്ലാതുമില്ലുകഥം
ഉലയുന്നതു കാണായീ കാറിൽ മിന്നൽകഥംപോലവേ. 50
അവനും ശരവഷത്തെ വീഴ്ത്തീ ശ്വേതന്റെ മൌലിയിൽ
വഷ്ക്കാറുറ്റ മേഘങ്ങൾ ജലം മലയിലാംവിധം. 51
ഉടൻ ചൊടിച്ചു വില്ലാളി നല്ലല്ലുങ്ങളേഴിനാൽ
അവർ വില്ലുകഥം കണ്ടിച്ചു മദ്ദിച്ചു പൃതനാപതി. 52
അവയങ്ങറുവീണിടുന്നതു കാണായി ഭാരത!
നിമേഷങ്കൊണ്ടവരുടൻ വേറെവില്ലുകളേന്തിനാർ. 53
ശ്വേതന്റെമേൽ വീഴ്ത്തിനാരഞ്ചേഴുപേരും ശരങ്ങളെ
അമേയാത്മാവുചിന്നിയുമേഴല്ലുകളാലുടൻ. 54

ആ വില്ലുക്കുള്ള വില്ലെല്ലാമെയ്തറുത്തു മഹാഭുജൻ
വില്ലെല്ലാമറവാറേറവന്തരയോടാ മഹാഭുജർ. 55
രഥശക്തികഠം കൈക്കൊണ്ടു ഘോരമായലറീടിനാർ
ശ്വേതത്തേരിൻനേക്കു വിട്ടിതേഴുമേ ഭരതർഷഭ! 56
ഇന്ദ്രാശനിസപന്നത്തോടും ജ്വലിയ്ക്കുമവയേഴുമേ
എത്തും മുന്നേഴു ഭല്ലുകൊണ്ടറുത്താനസ്രുവിത്തമൻ. 57
ഉടൻ മെയ്പിളരുന്നോരു കടുബാണമെടുത്തഹോ
ശ്വേതൻ രുഗ്മരഥൻതന്റെ നേക്കെയ്തു ഭരതർഷഭ! 58
വജ്രോഗ്രമാബ്ബാണമവൻ തന്റെ മെയ്യിൽപ്പതിച്ചുപോയ്
ഏറെമന്നോരൊരാ രുഗ്മരഥനപ്പാഠംഭരാപതേ! 59
ഇരുന്നുപോയീതോത്തട്ടിൽപ്പെരുംമോഹവുമാണ്ടുപോയ്
ക്രോധംകെട്ടുള്ളിടിഞ്ഞാരായവനെസ്സൂതനപ്പൊഴേ 60
എവരും കാണുകേക്കുസമെന്യേ പിന്നോട്ടുമാറിനാൻ
പിന്നെശ്വേതൻ പൊന്നണിഞ്ഞുള്ളുറുബാണമെടുത്തുടൻ. 61
ആറുപേരുടെയും കേതുത്തലവീഴ്ത്തീ മഹാഭുജൻ
അശ്വങ്ങളെസ്സൂതരേയും പിളന്നിട്ടു പരന്തപ! 62
അമ്പായവരിലും തൂകിശ്ശല്യൻതന്നേക്കുകേറിനാൻ
ഉടനാഘോഷമായ് നിന്റെ സൈന്യത്തിലയി ഭാരത! 63
ശല്യന്റെ നേക്കുടൻസേനാപതി ചെൽവതു കാണുകയാൽ
അപ്പോഠം ഭീഷ്മനെമ്മാക്കിബ്ബലമേറുന്ന നിന്മകൻ. 64
മുറും സൈന്യത്തോടും ശ്വേതരഥമുള്ളോടമെത്തിനാൻ
വിട്ടുത്തീ മൃത്യുവക്ത്രത്തിൽപ്പെട്ടിടും മദ്രരാജനെ. 65
പിന്നെ രോമഞ്ചമുറുണ്ടായീ ബഹളപ്പട
തേരാന്നകഠം കലന്നിട്ടു നിന്നു കുട്ടക്കും പരക്കുമേ. 66
സൌഭദ്രനിൽ ഭീമനിൽ വൻതേരാളിയുധാനനിൽ
കേകയങ്കൽ വിരാടങ്കൽ ധൃഷ്ടദ്യുമ്നനിലും ശരി. 67
ഈ നൃസിംഹന്മാർകളിലും മത്സ്യന്മാരിലുമങ്ങിനെ
ശരവർഷങ്ങഠം വർഷിച്ചു കുരുവൃദ്ധൻ പിതാമഹൻ. 68

48. ശ്വേതവധം

ധൃതരാഷ്ട്രൻ പറഞ്ഞു.

ശല്യന്റെ നേക്കിപ്രകാരം ശ്വേതൻവില്ലാളിയേല്ലാമേ
കരുക്കളും പാണ്ഡവന്മരെന്തെചെയ്തതു സഞ്ജയ! 1
എന്താ ഭീഷ്മൻ ശാന്തനവനതുമെന്നോട്ടു ചൊല്ലു നീ.

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

ഉടൻ നൂറായിരം ക്ഷത്രപുംഗവന്മാർ ധരാപതേ!
ശൂരൻ സേനാപതിശ്വേതൻ മുമ്പായിട്ട മഹാരഥർ. 2
നിൻപുത്രനാം മന്നവനു ബലം കാണിച്ചു മന്നവ!
ശിഖണ്ഡിയെയും മുമ്പാക്കിക്കാപ്പാൻനോക്കി മഹാരഥർ. 3
ഭീഷ്മന്റെ പൊന്നണിഞ്ഞുള്ള തേരിലമ്പുകഠം തുകിനാർ
യോധവീരൻ മുടിയ്ക്കുമ്പോലംപ്പിന്നെബ്ബലമായഹോ. 4
ആ മഹാവൈശസം ചൊല്ലാം ഭവാനോടിനിയത്ഭുതം
തിന്നുകൂട്ടക്കം മാറാലക്കം യുദ്ധമുണ്ടായവണ്ണമേ. 5
അവിടെശ്ശൂന്യമാക്കീ ഭീഷ്മൻ പലരഥങ്ങളും
അത്യത്ഭുതം കാട്ടിയപ്പോളമ്പെയ്തു പട്ട തേർകളിൽ. 6
അക്കനേ മൂടിയമ്പെട്ടുതുല്യപ്രതാപവാൻ
പോരിൽക്കുട്ടമകറ്റിക്കൊണ്ടിരുളക്കൻ കണക്കിനേ. 7
നൂറുമായിരവും ബാണമവനെയ്തവ മന്നവ!
പോരിൽ ക്ഷത്രിയരെക്കൊല്ലുമ്പോരും ശക്തിയുള്ളവ. 8
അസംഖ്യംവീരരുടയതല വീഴിച്ചു സംഗരേ
മുഠംചുട്ടയിട്ടാനകളെ വജ്രാൽ ശൈലങ്ങൾപോലെയും. 9
തേരുതേരിൽക്കുട്ടിമുട്ടിക്കാണായിതു ധരാപതേ!
ചിലവാജികളശ്വങ്ങളോടുകൂടും രഥങ്ങളും. 10
വില്ലുമായ്ച്ചുത്തുതുങ്ങുന്ന വീരനേയും വലിച്ചുതേ
അങ്ങുമിങ്ങും വലിച്ചോടീടുന്നി തശ്വങ്ങളം മന്നവ! 11

വാളാവനാഴിയും കെട്ടിഞ്ഞലയറുള്ള കൂട്ടരും
വീരശയ്യക്കിടപ്പായിട്ടുണ്ടസംഖ്യം ധരിത്രിയിൽ. 12
തമ്മിൽപ്പാഞ്ഞാടിയും വീണുമുടൻതാനെഴുന്നേറുമേ
ഏറേറാടിച്ചെന്നുമേ ചന്ദ്രയുദ്ധം ചെയ്തീടിനാരവർ. 13
പോക്കളത്തിൽപ്പീഡയേറിട്ടന്യോന്യം പിച്ചിമാന്തിയും
വില്ലാവഴിഞ്ഞുകളുമായ് പ്പൊന്നങ്കോപ്പുമണിഞ്ഞവർ. 14
വിസ്രബ്ധംഹതരാം വീരർ പീഡയേറുണ്ടസംഖ്യമേ
അതാതുവഴിയേ പാഞ്ഞുവിട്ടതിൻപാടു ഭാരത! 15
മത്തദ്വിപംസാദിമത്തഹയങ്ങളൊടണഞ്ഞുതേ
തേരൊത്തതേരാഠകളെയും മാറും മട്ടിച്ചിതേറവും. 16
തേരിൽ നിന്നിട്ടൊരാഠം വിണിതന്യനമ്പെയ്തുകൊല്ലുയാൽ
സൂതൻ ചത്തിട്ടു തേരാളിമേലെയാമ്മാറുവീണുതേ. 17
പടയിൽപ്പൊരുതുംപാടു പൊടിപൊങ്ങി നിറഞ്ഞതിൽ
എതിരാളിയ്ക്കുറിപിടിയായ്തീർന്നു വില്ലിൻറെ ഞാണൊലി. 18
യോധക്കു മെയ്യിൽത്തൊട്ടിട്ടുമറിയാറായി വൈരിയെ
അമ്പെയ്തമ്പോഠം നരപതേ! ഞാണൊലിപ്പടയപ്പീനാൽ. 19
ഭടക്കു വീരവാക്കുകളന്യോന്യം കേട്ടിടാതെയായ്.
കണ്ണം പിളർക്കും പടഹശബ്ദമുള്ള മഹാരണേ 20
പൊരുതിപ്പൊരുഷംപാരം വിരുതിൽക്കാട്ടുവോൻറെയും
യാമഗോത്രക്കളും തമ്മിൽച്ചൊന്നതും കേട്ടിടാതെയായ്. 21
ഭീഷ്മബാണങ്ങളേറാത്തിപ്പെട്ട പോരാടുവോരുടെ
പരസ്പരം വീരർതമ്മിൽ വിറപ്പിച്ചു മന്നസ്സകഠം. 22
രോമാഞ്ചഞ്ചും ബഹളഘോരപ്പോരിങ്കലപ്പോഴേ
അച്ഛൻ തൻമകനേപ്പോലുമറിയുന്നീലൊരുത്തനും. 23
ചക്രംചോയ് നകവുംപൊട്ടിയൊരശ്വംചത്തിതപ്പൊഴേ
അമ്പെയ്തുപോക്കീ തേരുണ്ട വീരനെസ്സൂതനേയുമേ. 24
ഏവം യുദ്ധത്തിൽ വീരന്മാരെല്ലാം വിഠരായിയും
അതാതുവഴി പാഞ്ഞോടുന്നതു കാണായിതെങ്ങുമേ 25
ആന ചത്തു ശിരസ്സറുത്തംപെയ് ച്ചിതശ്വവും
ഭീഷ്മൻ ശത്രുക്കളെക്കൊല്ലുക്കേട്ടതാതെയില്ലൊരാഠം. 26

ആപ്പൈരുമ്പടയിൽച്ചെയ്ത ശേഷതൻ കുരുടക്ഷയം
നൂറുമായിരവും കൊന്ന തേരാളി നൃപപുത്രരെ. 27
അപ്പൊയ്ത തേരാളികടെ തല കണ്ടിച്ചു ഭാരത!
അംഗദം ചാത്തിട്ടും കൈകഠം മുറവും ചാപങ്ങളുമിതെ. 28
രഥേഷരഥചക്രങ്ങളാവയാഴി നകങ്ങളും
വിലയേറും കുടകളും പരം കൊടികളും നൃപ! 29
കുതിരക്കുട്ടമാനക്കുട്ടം തേർക്കുട്ടം ഭരതർഷഭ!
ആനക്കുട്ടവുമേവി ഴ്ത്തി ശേഷതൻകൊന്നിട്ടഭാരത! 30
ശേഷനെപ്പേടിച്ചുഞങ്ങാം മഹാരഥനെവിട്ടമേ
പാഞ്ഞോടി വിഭുവെക്കണ്ടുപിൻപുറം ധൈര്യമാന്മാർ. 31
അപ്പൊത്തുണ്ടിക്കുവിട്ടിട്ട കുരുക്കഠം കുരുനന്ദന!
ഞങ്ങളെല്ലാവരും കണ്ടുപോരിൽനിന്നിട്ട ഭീഷ്മരെ. 32
മായ്കുംകാലം മായ്ക്കിടാതെ വന്പോരിൽ ഭീഷ്മർ നമ്മളിൽ
ഒരാനയിനുനരവ്യാഘ്രൻ മേരുമട്ടിളകാതഹോ. 33
പ്രാണൻപിടങ്ങും പടിയായ് വേനൽക്കാലത്തു ഭാസ്കരൻ
രശ്മി തൂകുംപോലെയിനുശരരശ്മികഠം തൂകുവോൻ. 34
ആവില്ലാളിചൊരിഞ്ഞാനങ്ങസംഖ്യം ശരസഞ്ചയം
പോരിൽശ്രുക്കളേശ്രുക്രൻ ദൈത്യരേപ്പോലെകൊല്ലുവോൻ.
ഭീഷ്മർ കൊന്നിട്ടമവരാശ്രുക്തമോഘിട്ടൊഴിച്ചുപോയ്
സപയൂഥംപോലെ നിൻയൂഥംവിട്ടോറം ക്രൂരനാമവൻ. 36
തന്നിച്ചെന്നായ്കാങ്കയാലേ ഹൃഷ്ടൻപുഷ്ടൻ പരന്തപർ
ദുര്യോധനപ്രിയംചെയ്യോൻ പാണ്ഡവക്കൊത്തിനല്ലുവോൻ. 37
വിടാൻവയ്യാജ്ജീവനേയും ഭയവും പോരിൽവിട്ടവൻ
പാണ്ഡവന്മാരുടെ പട വീഴ്ത്തിക്കൊണ്ടാൻ ധരാപതേ! 38
സൈന്യം മുടിയ്ക്കുംപടിയായ് നിൻറെയച്ഛൻ മഹാവ്രതൻ
സേനായിശേഷനേക്കണ്ട സതപരം ഭീഷ്മനെത്തിനാൻ 39
അവൻ ഭീഷ്മൻറെമേലേറാം ശരജാലങ്ങാം തൂകിനാൻ
ഭീഷ്മൻ ശേഷനിലും തൂകീ ശരസഞ്ചയമേറവും. 40
അവരാക്കം കാളമട്ടും മത്തഹസ്തികഠംപോലെയും
ക്രുദ്ധവ്യാഘ്രങ്ങാംപോലേയും പ്രഹരിച്ചിതു തങ്ങളിൽ. 41

No 11546

അസ്യന്തളാലെയസ്യന്തം തട്ടത്താപ്പുരുഷർഷഭർ
ഭീഷ്മനും ശ്വേതനും യുദ്ധംചെയ്തുതമ്മിൽ വധാത്ഥികം. 42
ഒരഹസ്സാൽ ഭീഷ്മർ പാണ്ഡുസൈന്യമൊക്കെദ്ദഹിയ്ക്കുമേ
പൊടിച്ചപ്പെയ്തഹോ ശ്വേതൻ കാത്തുനില്ക്കാതിരിയ്ക്കുകിൽ. 43
പിതാമഹനെയാശ്വേതൻ പിന്തിരിപ്പിച്ചു കണ്ടതിൽ
പ്രഹൃഷ്ടരായ് പാണ്ഡവന്മാർ നിന്മകൻ വിമനസ്സുമായ്. 44
ദുര്യോധനൻ പൊടിച്ചാശു മന്നവന്മാരുമെത്തുടൻ
പടയോടും പാണ്ഡുപുത്രപ്പടയായ് പ്പോരിലേറുതേ. 45
ദുർമ്മുഖൻ കൃതവർമ്മാവു കൃപൻ ശല്യൻ വിവിംശതി
ഇവർപോയ് ഭീഷ്മരക്ഷാർത്ഥം നിന്മകൻ പൊല്ലിവിട്ടവർ. 46
കണ്ടു ദുര്യോധനൻമുമ്പം മന്നവന്മാർകളേവരും
പാണ്ഡുപുത്രപ്പടപടക്കളത്തിങ്കൽ മുടിപ്പതായ്. 47
ശ്വേതൻ പിന്നെബ്ഭീഷ്മരെ വിട്ടുടൻ നിൻപുത്രസേനയെ
മരക്കൂട്ടം കാറുപോലെ നശിപ്പിച്ചിതു ശക്തിയാൽ. 48
പടയോടിച്ചു നൃപതേ! കടുംകോപി വിരാടജൻ
ഉടൻ ഭീഷ്മനമന്നിട്ടന്നിടത്തെയ്ക്കെത്തി പിന്നെയും 49
അവർ തമ്മിൽച്ചേർന്ന നൃപ! ശരദീപ്തർ മഹാബലർ
യുദ്ധംചെയ്തു മഹാത്മാക്കൾവൃത്രേന്ദ്രന്മാർ കണക്കിനെ. 50
പരസ്പരം മഹാരാജ! പരസ്പരധൃതോദ്യതർ
വില്ലെടുത്തുടനേ ശ്വേതനേഴമ്പെയ്തിതു ഭീഷ്മരിൽ. 51
പരാക്രമിയ്ക്കുമവനെ വിക്രമിച്ചു പരാക്രമി
ഉടൻ തട്ടത്തു മത്തേഭംമത്തേഭത്തെക്കണക്കിനെ. 52
ശ്വേതൻ വീണ്ടുംഭീഷ്മരത്താൻ മൊട്ടഴിഞ്ഞ ശരങ്ങളാൽ
ഇരുപത്തഞ്ചിയാലെയ്തിതൊരുത്തുതമായിത. 53
ഭീഷ്മൻ ശാന്തനവൻ പത്തമ്പെതിരെയ്താചാര്യനേരുമേൽ
അവനെയ്തിട്ടുമാക്കുറഞ്ഞിളകിലദ്ദിപോലവേ. 54
പോരിൽച്ചൊടിച്ചു പൈരാടി വില്ലൊന്നാരാധിച്ചുടൻ
പേത്തും ഭീഷ്മനെയറെയ്തുശ്വേതൻ ക്ഷത്രിയനന്ദനൻ. 55
പരം ചിരിച്ചിട്ടാശ്വേതൻ കീറിയക്കിണ്ണുമുടൻ
കമ്പതമ്പെയ്തു ഭീഷ്മന്റെ വില്ലുപത്തായ് നുറുക്കിനാൻ. 56

രോമംമുറിയ്ക്കും വിശിഖശരം വേറെ തൊട്ടുത്തുടൻ
മഹാത്മാവിന്റെ പയ്യാംകൊടിത്തല നുറുക്കിനാൻ. 57
ഭീഷ്മനൻറെ കൊടിവീണെന്നു കണ്ടു നിന്നക്കളൊക്കെയും
ശ്വേതന്റെ പാട്ടിലായ് ഭീഷ്മൻഹതനായെന്നുമോർത്തുപോയ്. 58
ഭയിച്ച പാണ്ഡവന്മാരും സരസം ശംഖമൂതിനാർ
യോഗ്യനു ഭീഷ്മന്റെ രഥതാലകേതു പീണത്തു കണ്ടതിൽ. 59
ദുര്യോധനൻ കോപമോടുമെയച്ചു തന്റെ സേനയെ
കൂത്തതിൽ ഭീഷ്മരക്കാത്തുകൊള്ളുവിൻ ഭിഷ്മം പുറുമേ. 60
ഇമ്മഠംകാണ്കെ ശ്വേതനാലെ മുതിയിൽപ്പെട്ടപോകൊലാ
ഭീഷ്മൻ ശന്തനവൻ ശൂരൻ സത്യംനിങ്ങളോടോതിടാം. 61
രാജാവിൻവാക്കുകേട്ടിട്ടു വെമ്പലോടുമഹാരഥർ
നാലംഗപ്പടയോടൊത്തു കൂത്തു ഗംഗാതനൂജനെ. 62
ബാൽഹീകൻ കൃതവർമ്മാവു കൃപൻ ഭൂരിശ്രവസ്സനും
ജലസന്ധൻ വികർണ്ണൻതാൻ ചിത്രസേനൻ വിവിംശതി. 63
വെമ്പുണ്ടപ്പോൾ വെമ്പലോടും ചുറുംവന്നുനിന്നഹോ
ശ്വേതന്റെമേൽ പീഴിയറാം ബഹളം ശസ്ത്രവർഷണം. 64
അവരേ ക്രുദ്ധരായ്ക്കുത്തുന്നെയെയ്താശു മഹാരഥൻ
അമേയാത്മാവു കൈവേഗംകാട്ടിക്കൊണ്ടുതടഞ്ഞുതേ. 65
സിംഹമാനങ്കളെപ്പോലെയവരേത്താൻ തടഞ്ഞുടൻ
ശരവർഷങ്കൊണ്ടുഭീഷ്മരുടെ വില്ലു നുറുക്കിനാൻ. 66
ഭീഷ്മൻശന്തനവൻ പോരിൽയേറേ വില്ലൊന്നെടുത്തുടൻ
കങ്കചത്രശരംതൂകി ശ്വേതയിൽ പുഠിചീചതേ. 67
സേനാപതി ചൊടിച്ചുപ്പുളിരമ്പനുകഠം ഭീഷ്മയിൽ
എയ്തവിട്ടിതുയുദ്ധത്തിലേയരും കാണ്കെ മന്നവ! 68
ഉടൻ നടുങ്ങി നൃപതീഭീഷ്മയെയും തടഞ്ഞതിൽ
ലോകപ്രവീരയേശ്വേതനായുദ്ധത്തിങ്കലണ്ടിയോ. 69
കഴക്കമേറുമുണ്ടായീ യിന്റെ സൈന്യത്തിലപ്പൊഴേ
ആ വീരനെ ശ്വേതയെന്നുടിരേകിത്തടുത്തതിൽ. 70
ശ്വേതന്റെപാട്ടിലായ് ശ്വേതൻകൊന്നുവെന്നുംനിനച്ചുപോയ്
ഉടൻ കോപം പൂണ്ടു യിന്റെയച്ഛൻ ദേവവ്രതൻ തദാ. 71

ധ്വജം മുറിച്ചും സൈന്യത്തെത്തടുത്തുംകാങ്കൻ കാരണം
ശ്വേതന്റെമേൽ മഹാരാജ! വിട്ടു ശരസംഘ്യമ. 72
തടുത്തിതടരിൽ ശ്വേതൻ ഭീഷ്മന്തന്റെ മഹാരഥം
വീണ്ടുംനിന്നച്ഛന്റെ വില്ലു ല്ലെങ്കോണ്ടു നുറുക്കിയാൻ. 73
ക്രോധം മൂർച്ഛിച്ച ഗാംഗേയൻ വില്ലുകൈവിട്ടു മന്നവ!
വലുതായൂക്കിയന്നീടം വില്ലുമറൊന്നെടുത്തുടൻ. 74
അതിന്മേൽ വലുതാംല്ലുമേഴെടുത്തുതൊടുത്തുതാൻ
യാലിനാൽ യാലുമേദശതന്നുള്ള ചങ്ങളെവിഴ്ത്തിനാൻ 75
രണ്ടിനാൽക്കൊടികണ്ടിച്ചു സപ്തമത്താലെ സൂതനെ
ല്ലുത്താൽത്തലകണ്ടിച്ചുവിട്ടു കോപിച്ച ലാഘവാൽ. 76
സൂതാശഹീനമായോരാത്തർ വെടിഞ്ഞു മഹാബലൻ
അഷ്ടാനൂണ്ടധികമായ് വ്യാകുലപ്പെട്ടിതപ്പൊഴേ. 77
പാത്തു തേർപോയതേരാളി ശ്വേതനെത്താൻ പിതാമഹൻ
അസംഖ്യം ശരസംഘങ്ങൾകൊണ്ടു താഡിച്ചുപുറുമേ. 78
ഭീഷ്മന്റെ വില്ലിൽയിന്നെത്തുമമ്പോറാട്ടിതനാമവൻ
തൻതേരിൽ വില്ലുവെച്ചിട്ടു വേലെടുത്തിതു പൊന്മയം. 79
പിന്നെ ശ്വേതനുമയംവല്ലം ക്രൂരമം വേലെടുത്തുടൻ
കാലദണ്ഡോപമം കാലജിഹ്വാഗ്രം പൊടുവീപ്പൊട്ടം. 80
ശ്വേതൻ പൊന്നാൻ ശാന്തനവൻ ഭീഷ്മയോടുരണാന്തരേ
യില്ലുകെന്നാൽച്ചൊടിച്ചെന്നെ യോക്കീട്ടാണായിനില്ലുക. 81
എന്നു ഭീഷ്മനൊടാപ്പോരിൽച്ചൊല്ലീ വീരാളി വിക്രമി
അമേയാത്മാവുടൻ പമ്പിനൊക്കുമാ വേലുചാട്ടിയാൻ. 82
പാണ്ഡവക്കായ് വിക്രമിപ്പോൻ യിന്നന്തകംപരുത്തുവോൻ
ഹാഹായെന്നായി നിന്നക്കൗരവർകിടയുപ്പോൾമഹാരാചതേ! 83
മൃത്യുദണ്ഡംപോലെയുള്ളോരുഗ്രമാം വേലുകാങ്കയാൽ
ഉറയൂരിയപാമ്പിനെട്ടാ ശ്വേതൻ ചിട്ടയച്ചതേ. 84
നൃപതേ! വാനിൽയിന്നിട്ടുകൊള്ളിമീൻപോലെപാഞ്ഞുതേ.
ജ്വാലാമാലയൊടും വായിൽ ജ്വലിയ്ക്കുമതിഘോരമാ 85
സംഭ്രമിയ്ക്കാതെ നിന്നച്ഛയാകുംദേവവ്രതൻ നൃപ!
എട്ടമ്പൊയ്പൊമ്പതാക്കീട്ടാ വേലു ഭീഷ്മൻ നുറുക്കിയാൻ 86

മുഖ്യപ്പൊന്മയമാമൊന്നു തീക്ഷ്ണബാണഗണങ്ങളാൽ.
ആർത്തിതപ്പോഠം തിന്നേറകൂട്ടരൊക്കെയും ഭരതർഷഭ! 87
വേലേറാതായ്ക്കണ്ടു കോപാൽമൂർച്ഛിച്ചിട്ടു വിരാടജൻ.
കാലത്താൽബുദ്ധികെട്ടെന്തുചെയ്യുതെന്നറിയാതെയായ് 88
ക്രോധംമൂർച്ഛിച്ച വൈരാടി പുഞ്ചിരിക്കൊണ്ടു മന്നവ!
ഹൃഷ്ടനായ് ഗദകയ്യൊണ്ടു ഭീഷ്മനെക്കൊലചെയ്വാൻ 89
ക്രോധരക്താക്ഷനായ് ദണ്ഡമേന്തുമന്തകസന്നിഭൻ.
ഭീഷ്മന്റെനേക്കുദ്രിനേക്കു ജലൌഘംപോലെചാഞ്ഞുതേ 90
അവന്റെയുക്കേല്പവയ്യെന്നായിബ്ഭീഷ്മൻപ്രതാപവാൻ.
അടികൊള്ളാതൊഴിപ്പായായുടൻ താഴത്തു ചാടിനാൻ 91
ശ്വേതൻ വല്ലാതെകോപിച്ചാഗദചുഴറിച്ചുകൊണ്ടുടൻ
ഭീഷ്മന്റെ തേരിന്മേൽവിട്ട വിത്തായാഥൻകണക്കിനെ. 92
ഭസ്മമായി തേരു ഭീഷ്മഘാതിയാം ഗദയേല്പയാൽ
കൊടി സൂതൻ കുതിരകഠം നുകം ബന്ധുരമാകവേ. 93
തേർപോയ തേരാളിഭീഷ്മൻതന്നെക്കണ്ടുരഥോത്തമർ.
ഉടൻ പാഞ്ഞെത്തിനാർ ശല്യൻ തുടങ്ങിയ മഹാരഥർ. 94
മനസ്സുകെട്ട വേറെതേരേറി വില്ലിട്ടലച്ചുതാൻ.
മെല്ലെശ്വേതന്റെ നേക്കേറെ ഗാംഗേയൻ മന്ദഹാസിയായ്
അതുകാലം ഭീഷ്മർ കേട്ട വലുതായോരു വാക്കിനെ. 95
തനിയ്ക്കുംഹിതമായ്വാനിൽനിന്നു ഭിഷ്മമുരപ്പതായ്
ഭീഷ്മ! ഭീഷ്മമഹാബാഹോ! വേഗംയത്നിച്ചുകൊഠംക യീ. 96
ഇതാണിവനെ വെല്ലേണ്ടുംകാലം ബ്രഹ്മാവുചെച്ചതും
ദേവേന്ദ്രൻ ചൊല്ലിയോരീ വാക്കുകേട്ടോരുനേരമേ 97
ഹൃഷ്ടനായിട്ടായവനെക്കൊല്ലുവാൻ കരുതീടിനാൻ
തേരാളി തേരുപോയ്ശ്വേതൻ താഴേനില്പതുകണ്ടുടൻ. 98
ഒന്നിച്ചു രക്ഷകരുതിച്ചെന്നുചേർന്നു മഹാരഥർ
ശൈനേയൻ ഭീമനും പിന്നെദ്ധൃഷ്ടദ്യുമ്നനുമങ്ങിനെ. 99
കൈകേയനാദ്ധൃഷ്ടകേതു വീര്യവാനഭിമന്യുവും
അടുത്തെത്തീടുമവരെ ദ്രോണശല്യകൃപാന്വിതം. 100

തടുത്താഞ്ങ്ങമേയാത്മാ നീരോട്ടംകുന്നുപോലവേ
യോഗ്യരാമാപ്പാണ്ഡവന്മാരെല്ലാം സംഭ്രമരായതിൽ. 101
ശ്വേതൻ പെട്ടെന്നു വാളൂരിബ്ഭീഷ്മൻതൻവില്ലുത്തുതേ
മുറിഞ്ഞോരാവിൽപെടിഞ്ഞു വെമ്പലോടും പിതാമഹൻ. 102
ദേവൂതോക്തികേട്ടോത്താനായവനെറ വധത്തിനായ്
ഉടൻ ചുറുന്നനിന്നച്ഛനാകും ദേവവ്രതൻ തദാ. 103
വേറിട്ടു വില്ലെടുത്തിട്ടുവെമ്പലോടും മഹാരഥൻ
ക്ഷണത്താലേ ഞാണുകെട്ടിശ്ശുക്രപാപാഭമാമതിൽ. 104
യിന്നച്ഛൻ ശ്വേതനെ മഹാരഥനെബ്ഭീമയാദികഠം
യാവ്യാഘ്രർ ചുഴന്നൊത്തുകണ്ടിട്ടു ഭാരതോത്തമ! 105
സേനാപതി ശ്വേതനുടെറക്കു പാഞ്ഞു സാരിസുതൻ
വന്നടുക്കും ഭീഷ്മനെത്താൻ ഭീമസേനൻ പ്രതാപവാൻ. 106
അവ്വിതമ്പെയ്തു, സേനാനിയെയുമങ്ങു മഹാരഥൻ
അഭിമന്യുവെയും നിൻറെയച്ഛൻ ദേവവ്രതൻ രണേ. 107
തടുത്തുഗ്രശരൌഘത്താൽ മറുതോളിമാരെയും
മൊട്ടഴിഞ്ഞുള്ള മൂന്നമ്പുകൊണ്ടെയ്തു ഭരതർഷഭൻ 108
ശൈനേയനേയും നൂറമ്പാൽ ഭരതർക്കു പിതാമഹൻ
ഇരുപത്താൽപ്പാർഷതനെയഞ്ചാൽകൈകേയനേയുമേ. 109
ആ വീരന്മാരെയെല്ലാം നിന്നച്ഛൻ ദേവവ്രതൻ തദാ.
തടുത്തുഘോരബാണത്താൽശ്വേതൻതൻനേർക്കുകേറിയാൻ. 110
മൃത്യുതുല്യം ഭാരമേല്പുമുത്തമാശ്വഗമങ്ങടൻ.
വലിച്ചുകേറിടും ഭീഷ്മൻ തൊടുത്തിതുദാസദം 111
രോമംമുറിയ്ക്കുമമ്പാണം ബ്രഹ്മാസ്ത്രത്തോടുചേർത്തതായ്.
കണ്ടാരാദ്ദേവഗന്ധർവ്വപിശാചോരഗരാക്ഷസർ 112
അതോജസ്സുള്ളവനുടെ ചട്ടപൊട്ടിച്ചു ഹൃത്തുമേ.
പിളർന്നുഴിയിലേയ്ക്കെത്തിയിടിയ്ക്കാത്തെറിയും ശരം
അസ്തമിയ്ക്കും സൂര്യനംശുകൊണ്ടുപോകും പ്രകാരമേ. 113
ശ്വേതൻറെ മെയ്യിലുള്ളോരു ജീവനംകൊണ്ടുപോയിതേ. 114
ആ നരവ്യാഘ്രനെബ്ഭീഷ്മൻപോരിലങ്ങിനെ കൊന്നതിൽ
ഗിരിശൃംഗംപോലെയവൻ വീഴ്വതായുണ്ടു ഞങ്ങളും. 115

ദുഃഖിച്ചു, പാണ്ഡവരതിൽത്തോറാളി ക്ഷത്രിയേന്ദ്രരും.
പ്രഹർഷിച്ചു നിൻെറമക്കൾ മുറും മറുകരുക്കളും 116
ഉടൻ ദുശ്ശാസനൻ ശ്വേതൻവീണകണ്ടിട്ടു മന്നവ!
ഘോരവാദ്യരവത്തോടും നൃത്തംവെച്ചിതുപുറുമേ 117
പോരിൽശ്ശോഭിയ്ക്കുമാബ്ഭീഷ്മനായില്ലനെ വധിച്ചതിൽ.
ശിഖണ്ഡിതൊട്ടുതേരാളിവില്ലാളികളം വിറച്ചുപോയ് 118
ഉടനജ്ജുനൻ ദ്രുപ! യാർപ്പ്ലയൻതാനുമെങ്ങുമേ.
മെല്ലെസ്സൈന്യം പിൻവലിച്ചു സേനേശൻ ചത്തുവീണതിൽ
പിന്നെബ്ഭാരത! സൈന്യാപഹാരമങ്ങയ്ക്കുവക്കുമേ.
വണുമാക്കം നിൻഭടക്കുമുണ്ടായി മാറാലക്കുമേ 120
പാത്ഥന്മാർ ബുദ്ധിമുട്ടീട്ട പിൻവലിച്ചു മഹാരഥർ
ഒരുരഥത്താൽ ഘോരവധം ചിന്തിയ്ക്കുന്ന പരന്തപർ 121

---

49. ശംഖയുദ്ധം ഒന്നാംദിവസത്തെ യുദ്ധാവസാനം.

ധൃതരാഷ്ട്രൻ പറഞ്ഞു.

ശ്വേതൻസേനാനിയേപ്പോരിൽ ശ്ശത്രുക്കളം കുലചെയ്തതിൽ
എന്തുചെയ്തിതു വില്ലാളിവീരൻ പാഞ്ചാലപാണ്ഡവർ. 1
ശ്വേതൻതേരാളിയേപ്പോരിൽവീഴ്ത്തിയെന്നതുകേൾക്കയാൽ
അവനുവേണ്ടി യതിയ്ക്കും പാർ പാഞ്ഞോടിയെന്നു നീ 2
പറഞ്ഞുകേട്ടിട്ടു ജയംസഞ്ജയ! പ്രീതികൊണ്ടു ഞാൻ
പ്രത്യുപായം നിനയ്ക്കുമ്പോൾ നാണക്കേടുമില്ലമേ 3
ആ വീരൻ ക്രൂരപെരുകും വൃദ്ധൻ കുരുവരന്നഹോ
അച്ഛനു ബുദ്ധിമാൻ പുത്രൻ വൈരംചെയ്തിതു നിത്യവും 4
തദുദ്വേഗമയംമൂലമാശ്രയിച്ചിതു പാത്ഥരെ
അവനെല്ലാം കൈവെടിഞ്ഞു ദുഃഖംപറഞ്ഞിയിരിയ്ക്കയാം. 5
പാണ്ഡുപുത്രപ്രതാപത്താൽ ദുശ്ശാസനമണഞ്ഞുടൻ
നിത്യംസപത്നരേബ്ബാധിച്ചായ്വുവൃത്തിയിൽ നില്പവൻ. 6

ആശ്രയം താനവക്കെന്നായന്നാദുമ്മതി മന്നവൻ
ധർമ്മജക്ഷുദ്രാണ്ടവനെക്കൊന്നാതെങ്ങിനെ സഞ്ജയ! 7
പുരുഷാധമർ പാതാളേതള്ളിയോൻ ക്ഷുദ്രനാണവൻ
യുദ്ധംകൊണ്ടോടിടാ ഭീഷ്മയാചായ്വുമൊരിയ്ക്കലും. 8
കൃപൻ ഗാന്ധാരിയും ഞാനും കൊണ്ടേടുന്നില്ല സഞ്ജയ!
വാസുദേവൻ യാദവനും പാണ്ഡവർ ധർമ്മരാജനും 9
ഭീമനർജ്ജുനും പിന്നെ യമന്മാർ പുരുഷേന്ദ്രരും
ഞാനും ഗാന്ധാരിയും നിത്യമാക്ഷത്തായും തടുക്കിലും. 10
ജാമദഗ്ന്യൻ രാമനുമാമാവ്യൻ വ്യാസമുനീന്ദ്രനും
ദുര്യോധനൻ പോരിനുന്നാ നിത്യവും ഹന്ത സഞ്ജയ! 11
കർണ്ണനേറും മതംനോക്കിപ്പാപിയാസ്സൌബലനേറയും
ദുശ്ശാസനനേറയും പാണ്ഡുപുത്രരെക്കരുതീലവൻ. 12
അതിന്നീസ്സങ്കടം ഘോരം വന്നെന്നോക്കുന്നു സഞ്ജയ
ശ്വേതനെക്കൊല്ലുയാൽഭീഷ്മൻ ജയിച്ചീടുകയാലുമേ. 13
ചൊടിച്ച കൃഷ്ണനോടൊത്തപാർത്ഥൻ ചെയ്യുമെന്തുവാൻ
പെരുത്തുണ്ടർജ്ജുനഭയമതടങ്ങുന്നതില്ലുമേ. 14
ആക്കൌന്തേയൻ ശൂരനേറമുക്തിപ്രകാരി ധനഞ്ജയൻ
കാക്കുന്നൻ ഞാനമുത്തുകിഴുത്തുക്കളെ മഥിയ്ക്കുമേ. 15
ഐന്ദ്രിയിന്ദ്രാനുജസമൻ ബലങ്കൊണ്ടിന്ദ്രസന്നിഭൻ
അമോഘക്രോധസങ്കല്പനേറപ്പോരിൽ മനമെങ്ങിനെ 16
ചേദജ്ഞനാവിധം ശൂരനാക്കാഗ്നിസദൃശപ്രഭൻ
ഇന്ദ്രാസ്ത്രജ്ഞനമേയാത്മാവെരിയ്ക്കും സമിതിഞ്ജയൻ. 17
ഇടിത്തീയൊക്കുമസ്ത്രങ്ങൾ കുടുക്കുമ്മാറയപ്പുവൻ
വാളുമമ്പും പ്രയോഗിപ്പോൻ ഘോഷംകൂട്ടും മഹാരഥൻ. 18
അവൻ സഞ്ജയ! നൽപ്രാജ്ഞൻ ദ്രുപദന്റെസുതൻബലി
ധൃഷ്ടദ്യുമ്നൻ ചെയ്തതെന്താപ്പോരിൽ ശ്വേതൻ മരിച്ചതിൽ. 19
മുൻദ്രോഹത്താലുമാസ്സേനാപതിഘാതത്തിയാലുമേ.
യോഗ്യരാം പാണ്ഡവക്കുള്ളമെരിഞ്ഞെന്നോത്തിടുന്നു ഞാൻ. 20

അവക്കെഴും ക്രോധമോത്തു രാവും പകലുമിങ്ങു ഞാൻ
ദുര്യോധനൻ കാരണമായ് ശാന്തിയേതുന്നതില്ലെടോ 21
വന്നോരെന്നിനെയായ്തീർന്നിതെല്ലാം പൊല്ലുക സഞ്ജയ!

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

രാജാവേ! സ്ഥിരമായ് കേട്ടുകൊൾക പെരുതും നിന്റെ ദുർന്നയം
ദുര്യോധനനിലീക്കുറ്റമാരോപിയ്ക്കാതിരിയ്ക്ക നീ. 22
വെള്ളം വാർന്നിട്ടുചിറകെട്ടുന്നമട്ടാണു നിന്മതി
പുരകത്തിക്കഴിഞ്ഞിട്ടു കിണർ കുത്തുംപ്രകാരവും! 23
പൂർവ്വാഹ്ണമൊട്ടുകഴിയേഗ്രഹാരമായിട്ടുമാപ്പകൽ
നിന കൂട്ടുക്കും മാറാമക്കും വീണ്ടും യുദ്ധംനടന്നുതേ. 24
വിരാടസേനാപതിയാം ശ്വേതനെക്കൊന്നുകണ്ടുമേ
കുതമ്മായിയോടൊപ്പം ശല്യൻ വില്പതുകണ്ടുമേ. 25
ശംഖൻ ജ്വലിച്ചു ക്രോധത്താൽ ഹവിസ്സാലഗ്നിപോലവേ
ഇന്ദ്രചാപത്തിനോടൊക്കും വില്ലുലച്ചുക്കിയന്നവൻ. 26
പോരിൽ മദ്രേശ്വരാം ശല്യൻതന്നെക്കൊൽവാനടുത്തുതേ
പെരുത്ത രഥസംഘത്തായ് ചുറ്റുമേരക്ഷയുള്ളവൻ. 27
ശല്യന്റെ തേരിൻ തേക്കെത്തീശരവർഷംചൊരിഞ്ഞവൻ
മത്തേഭവിക്രമനവൻ വന്നെത്തുന്നതു കണ്ടുടൻ. 28
നിന കൂട്ടരേഴുരഥികൾ ചുറ്റുമേ ചെന്നുകൂടിനാർ
മൃത്യുദേഷ്ടയിലാപ്പെട്ട ശല്യനെക്കാത്തുകൊള്ളുവാൻ. 29
ബൃഹൽബ്ബലൻ കോസലേശൻ ജയൽസ്സേനാഖ്യമാഗധൻ
മാനമാണ്ടുള്ളൊരാശല്യപുത്രൻ രുഗ്രരഥൻ നൃപ! 30
വിന്ദാനുവിന്ദരാവന്ത്യർ കാംബോജേന്ദ്രൻ സുദക്ഷിണൻ
ബൃഹൽക്ഷത്രന്റെ ദായാദൻ സിന്ധുരാജൻ ജയദ്രഥൻ. 31
പലവർണ്ണത്തിലായോഗ്യക്കുള്ള യല്ലോരു വില്ലുകൾ
ഉലയുന്നതുകാണായീ കാറിൽമിന്നൽകൾപോലവേ. 32
അവരും ശരവർഷത്തെ വീഴ്ത്തീ ശംഖന്റെ മൌലിയിൽ
വർഷാകാലത്തു മേഘങ്ങൾ ജലംമലയിലാംവിധം. 33

ഉടൻ ചൊടിച്ചുവില്ലാളി നല്ലല്ലേങ്ങളേഴിയാൽ
അവർ വില്ലുകഥംകണ്ടിച്ചൊന്നലറീ പൃതനാപതി. 34
അപ്പോഥംഭീഷ്മൻ മഹാബാഹു കാറുപോലലറീട്ടുടൻ
പന്ത്രണ്ടായംവില്ലുമേന്തിപ്പോരിൽ ശംഖനൊടേറുതേ. 35
ആ വില്ലാളി മഹാശക്തനയന്നോല്പത്തു കണ്ടുടൻ
കാറേറാറുതോണിപോലൊന്നു നടുങ്ങീ പാണ്ഡവപ്പട. 36
അജ്ജുനൻവെമ്പലോടപ്പോഥംശംഖൻതൻ മുമ്പിലെത്തിയാൻ
ഭീഷ്മങ്കൽയിന്നായവനെക്കാക്കാൻ പിന്നീട്ടുയുദ്ധമായ്. 37
യുദ്ധംചെയ്യും യോധരേറുറം ഹാഹായെന്നാർത്തിതപ്പൊഴേ
തേജസ്സേറിത്തു തേജസ്സിനെന്നുവിസ്മയമാന്നുതേ 38
ഉടൻ ശല്യൻ ഗതയുമായ് നെടുംതേർവിട്ടിറങ്ങിയും
ശംഖന്റെ നാലുകുതിരകളേയുംകൊന്നു മന്നവ! 39
അശ്വങ്ങളാറുമത്ത തേർവിട്ടു വാളേന്തിച്ചാഞ്ഞുചെന്നവൻ.
അജ്ജുനൻതന്റെ തേരേറിശ്ശമമാന്നീടിനാൻപരം 40
ഉടനെത്തീ ഭീഷ്മരഥത്തിങ്കൽയിന്നേന്ദ്രനുകഥം.
ആകാശവും ഭൂമിയുമായവയാൽ മൂടിയേറവും 41
പാഞ്ചാലരെ മത്സ്യരെ പ്രദ്രുഹേകേയരേയുമേ
യോധന്മാരിൽ പ്രവരനാം ഭീഷ്മനെയ്യുവീഴ്ത്തിയാൻ 42
ഗുപതേ! പോരിൽവിട്ടിട്ടും പാണ്ഡവൻ സവ്യസാചിയെ.
സേനയോടൊത്ത പാഞ്ചാല്യദ്രുപദനുനൊടേറുതേ 43
പ്രിയസംബന്ധിയിൽ കൃപ! പലമട്ടമ്പു തൂകിയാൻ.
വേനൽക്കാലത്തു തിയ്യേറു കത്തും കാടുകഥംപോലയേ 44
അമ്പേറു വെന്തുകാണായീ ദ്രുപദനുള്ള സേനകഥം.
പോരിൽ മേലേനിന്നുഭീഷ്മൻ പൊകയറഗ്നിപോലയേ 45
തേജസ്സാലെ തപിപ്പിച്ചും മദ്ധ്യാഹ്നക്കതിയെയാംവിധം.
പാണ്ഡുയോധന്മാക്കെല്ലുതായീലാ ഭീഷ്മനെ നോക്കുവാൻ 46
മിഴിച്ചുനോക്കിയാർ ചുറ്റും പേടിപൂണ്ടുള്ള പാണ്ഡവർ.
മഞ്ഞേറുപയ്യുളപ്പോലെ കാപ്പാൻ കണ്ടീലൊരാളെയും 47
ഭീഷ്മനെയ്തുത്തിപെട്ട കേഴുമാദ്ധമ്മജപ്പട
സിംഹംപിളർന്ന ഗോപനെറെള്ളപ്പൈക്കുട്ടമട്ടിലായ്. 48

ചത്തു പാഞ്ഞോടിയുത്സാഹംകെട്ടാത്തിപ്പെട്ടുപുറുമേ.
ഹാഹാകാരം പാണ്ഡുസൈന്യത്തിങ്കലുണ്ടായി ഭാരത! 49
വില്ലെപ്പോഴുംവളഞ്ഞുള്ള ഭീഷ്മൻ ശാന്തനവൻപരം.
ആശീവിഷോഗ്രം ഭീഷ്മാഗ്രം ബാണം തൂകിയസംഖ്യമേ 50
ടിക്കൊക്കെയമ്പുകൊണ്ടോന്നാംമട്ടിലാക്കിയതവ്രതൻ.
എണ്ണിയെണ്ണിപ്പാണ്ഡുസുതരത്തർ മുടിച്ചതു ഭാരത! 51
പിന്നെ വ്യൂഹംകെട്ടുചിട്ട മുറുംമഥിതമായതിൽ.
ആദിത്യനസ്തമിച്ചപ്പോളറിയാതായിതൊന്നുമേ 52
പാർത്ഥന്മാർ പോരിൽമുതിരും ഭീഷ്മരെപ്പാർത്തുകണ്ടതിൽ
സൈന്യങ്ങളെപ്പിൻവലിപ്പിച്ചീടിനാർ ഭരതർഷഭ! 53

---

50. ക്രൌഞ്ചവ്യൂഹനിർമ്മാണം

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു

ആദ്യം സൈന്യം പിൻവലിച്ചുഹൃഷ്ടമേ ഭരതർഷഭ!
ഭീഷ്മൻ പോരിൽചൊടിച്ചാറേ ഹർഷിച്ചാറേസുയോധനൻ. 1
ജനാർദ്ദനന്റെറയരികിൽച്ചെന്നുടൻ ധർമ്മനന്ദനൻ
തമ്പിമാരും മറവുമാറും മന്നവന്മാരുമൊത്തവൻ. 2
പെരുത്തു ശോകമുഠക്കൊണ്ടു പരംതോൽമയുമോത്തവൻ
വാർഷ്ണേയനോടോതി ഭീഷ്മവിക്രമംപാർത്തു പാർത്ഥിവ! 3
കൃഷ്ണ! നോക്കുകേ വില്ലാളിഭീഷ്മനു ഭീമപരാക്രമൻ
ചേനല്ലുണക്കക്കൊടുഗ്നിപോലെ പടയെരിപ്പതും. 4
ഈ മഹാനുടെ നേരിട്ടു നമ്മഠം നോക്കുന്നതെങ്ങനെ
ഹവിസ്സേറഗ്നിപോലെന്റെ സൈന്യംപുറുമെരിയുമേ. 5
മഹാബലൻ തരവ്യാഘ്രനിവനെക്കലെ വല്ലുമായ്
കണ്ടിട്ടു പോരിലന്നേറു കമ്പിച്ചെൻ പടപാഞ്ഞുപോയ്. 6
ചൊടിയുമന്തകനെയും ജയിയ്ക്കാം വജ്രിയേയുമേ
പാശമേന്തും പാശിയേയും ഗദിയിത്തേശനേയുമേ. 7

എളുതല്ലാ ശക്തനാകും ഭീഷ്മനേപ്പോരിൽ വെല്ലുവാൻ
ഞാനീനിലയ്ക്കപ്പുപനായ് ഭീഷ്മക്കായലിലാണ്ടുപോയ്. 8
സ്വന്തം ബുദ്ധിക്കുറവിനാൽ ഭീഷ്മരോടേറ്റു കേശവ!
ഞാൻപോകയാണു വാർഷ്ണേയ! വല്ലേടം വാഴ്ക നിത്തമം. 9
ഭീഷ്മനാകും മൃത്യുവിന്നിമനോരഥമല്ലയില്ലുമേ
കൃഷ്ണ! ഭീഷ്മൻ മഹാസ്ത്രജ്ഞർ തീക്കനൽക്കണക്കേറ വന്നിട. 10
കത്തുന്ന തീയ്യിൽച്ചെന്നോരിട്ടിയ്യാൻപാറകൊണ്ടുപോലവേ
യശിയ്ക്കുന്നുണ്ടെന്റെ സൈന്യജനമൊക്കെയുമങ്ങിയെ. 11
വാർഷ്ണേയ! രാജ്യത്തിന്നായി വിക്രമിച്ചു മുടിഞ്ഞു ഞാൻ
വീരരാമെൻ തമ്പിമാരും ശരമേറ്റേറ്റമാത്തരായ് 12
ഞാൻമൂലം സോദരസ്നേഹാൽ നാട്ടം സൗഖ്യവുമാറവർ
ജീവിതം വൃഥായ്ക്കാണ്മേർ ജീവിതംതന്നെ ദുർല്ലഭം. 13
ജീവിതത്തിന്റെ ശേഷത്താൽ വൻതപം ചെയ്തുകൊള്ളുവൻ
അല്ലാതി മിത്രവർഗ്ഗത്തെക്കൊല്ലിയ്ക്കുന്നില്ല കേശവ! 14
അസംഖ്യമെൻ തേരുകളെട്ടിപ്പാസ്ത്രത്താൽ മഹാരഥൻ
കൊല്ലുന്നിതെപ്പൊഴും ഭീഷ്മൻ വില്ലാളിവരരെപ്പുരം. 15
എനിയ്ക്കെന്താണഹിതമെന്നുടൻ ചൊല്ലുക മാധവ!
പോരിൽമദ്ധ്യസ്ഥനപ്പോലെകാണുന്നാൻ സവ്യസാചിയെ 16
ഭീമൻമാത്രം ശക്തികാട്ടിപ്പൊരുതുന്നു മഹാബലൻ
കേവലം ബാഹുപയ്ത്താൽ ക്ഷത്രധർമ്മം നിറവേറ്റുവൻ. 17
വീരാന്തകാരി ഗദയാൽ യഥോത്സാഹം മഹാശയൻ
ആനതേരശ്വജാലത്തിൽ ചെയ്യുന്നു സാഹസക്രിയ. 18
ചതുരംഗസൈന്യം മുടിയ്ക്കുന്നുവിവരമില്ല മാരിഷ!
നൂറായിരംകൊണ്ടുമേ വീരർ പോരേ യുദ്ധം നടത്തിയാൽ. 19
അസ്ത്രജ്ഞൻ നിർത്തോഴനാരാഠം വിട്ടുന്നുവെന്നെയായവൻ
ഭീഷ്മനും മാദ്ര്യനാം ദ്രോണൻതാനും ചുട്ടുമുടിയ്ക്കിലും. 20
ദിവ്യാസ്ത്രം ഭീഷ്മരുടെയും മാദ്ര്യൻദ്രോണരുടെയുമേ
വീണ്ടും പ്രയോഗിപ്പാനെല്ലാം ചുട്ടുന്നു പ്രസഭം. 21
കൃഷ്ണ! ഭീഷ്മൻ പൊടിച്ചിട്ടു മാറും മന്നാരൊടൊത്തുടൻ
നമ്മേ മുടിച്ചിടും നൂനമത്ര വിക്രമിയാണവൻ. 22

യോഗേശ്വരി! മഹാഭാഗ! ഭവാൻ കാണുകരീന്ദ്രനെ
കാഗ്നിയേപ്പോലെയാരുഭീഷ്മനെശ്ശാന്തനാക്കുവാൻ. 23
ഗോവിന്ദ! നിൻപ്രസാദത്താൽ ഹതശൈതികഠം പാണ്ഡവർ
സപ്രാജ്യമേറുമാസുക്കളൊത്തു മോദിച്ചിടേണമേ. 24
എന്നരച്ചാപ്പൃഥാപുത്രൻ ധ്യാനംപൂണ്ട മഹാശയൻ
ചിരം ബുദ്ധിക്ഷയത്തോടും ശോകങ്കൊണ്ടുള്ളുകെട്ടവൻ. 25
ശോകാർത്തനവനേപ്പാർത്തു ദുഃഖവ്യാഹതചിത്തനെ
അവിടെപ്പാണ്ഡവന്മാരെ ഹർഷിപ്പിച്ചോതി കേശവൻ. 26
മാഴ്കൊല്ലാ ഭരതശ്രേഷ്ഠ! മാഴ്കിടേണ്ടവനല്ല നീ
ലോകത്തിലെങ്ങും വില്ലാളിവീരന്മാർ നിന്നെറതന്പികഠം. 27
ഞാനുംപ്രഭോ! പ്രിയംചെയ്യോൻപ്രസിദ്ധൻ ശിനിപുത്രനും
വിരാടദ്രുപദന്മാരും ധൃഷ്ടദ്യുമ്നനുമങ്ങിനെ. 28
അവണ്ണമീബലംകൂട്ടം മന്നോരും മന്നവോത്തമ!
നിൻപ്രസാദം കാത്തിടുന്നു കൂറുള്ളാർ ജഗതീപതേ! 29
ഈപുഷ്ടൻ സഖാ നിന്നെറഹിതംകാക്കും പ്രിയോദ്യതൻ
സേനാപതിത്വം കയ്യേറ്റു ധൃഷ്ടദ്യുമ്നൻ മഹാബലൻ. 30
ശിഖണ്ഡിയും മഹാബാഹോ! ഭീഷ്മൻതൻ മൃത്യുവാണുപോൽ
അതുകേട്ടാദ്യന്നസൂനു ധൃഷ്ടദ്യുമ്നനൊടപ്പൊഴേ. 31
വാസുദേവൻ കേട്ടുചീല്ലുയാസ്സസ്സിങ്കലോതിനാൻ
ധൃഷ്ടദ്യുമ്ന! ധരിക്കുഞാൻ പറയുന്നതു മാരിഷ! 32
ഞാൻ പറഞ്ഞീടുമീവാക്കു തെറ്റിച്ചീടാതിരിയ്ക്കണം
സേനേശനല്ലോ ഞങ്ങൾക്കു വാസുദേവോഭനാം ഭവാൻ 33
കാർത്തികേയൻ കണ്ടനിത്യം മായവക്കെന്നപോലവേ
പാണ്ഡവന്മാർക്കു സേനാനിയാണെ നീ ഭരതർഷഭ! 34
നരശാർദ്ദൂല! നീ വിക്രമിച്ചുകൊല്ല കുരുക്കളെ
നിന്നെത്തുണയ്ക്കാം ഞാൻ ഭീമൻ കൃഷ്ണനും ഫന്ത മാരിഷ! 35
മാദ്രീയന്മരുമാട്ടയിട്ടിട്ടീ ദ്രൌപദേയരും
മറ്റും പ്രധാനപ്പെട്ടുള്ള മന്നോരും പുരുഷർഷഭ! 36
ഏവക്കും ഹർഷമേകീട്ടാദ്യുഷ്ടദ്യുമ്നനുമോതിനാൻ
ഞാൻ ദ്രോണാന്തകനായ്വാഴ്വ! മുന്നം ശംഭുചമച്ചവൻ. 37

ഭീഷ്മദ്രോണകൃപന്മാരെശ്ശല്യസൈന്ധവരേയുമേ
ഗർവ്വുള്ള മറ്റുപേരേയും നൃപ! പോക്കേറെരതിക്കുവൻ. 38
അപ്പോളാർത്തു മഹേഷ്വാസർയുധിഷ്ഠിരർ പാണ്ഡവർ
ശത്രുസംഹാരിയാം പാർഷതോവ്വീട്ടത്തേറുരച്ചതിൽ 39
അപ്പംസ്സേനാനിയാം ധൃഷ്ടദ്യുമ്നനോടോതി പായ്വനും
ക്രൌഞ്ചാരുണവ്യൂഹമില്ലെ സർവ്വശത്രുനിബർഹണം. 40
ദേവാസുരത്തിലായ്യാഴം ദേവേന്ദ്രനൊടുചൊൽവതായ്
മുറയ്ക്കതിനെതിർവ്യൂഹം ശത്രുവ്യൂഹവിനാശനം. 41
മുൻകാണാത്തതു കാണട്ടേ മന്നോർ കൌരവരൊത്തിഹ
ഇന്ദ്രൻ ചൊന്നാവിഷ്ണുപോലെനരേന്ദ്രൻ ചൊന്നൊരായവൻ.
പുലച്ചയ്യപ്പടയ്ക്കു മുമ്പിലായ്നിന്നി പാർത്ഥനെ
അവന്റെയക്കമുഗ്രത്തിൽ മുട്ടാത്തുതകേതനം. 43
ഇന്ദ്രൻ കല്പിച്ചുകൊണ്ടിട്ടു വിശ്വകർമ്മാവു തീർത്തതായ്
ഇന്ദ്രായുധനിറംകോലും കൊടിക്കുറകളുള്ളതായ്. 44
വായിൽഗ്ഗന്ധവ്വനഗരംപോലെ വായിലണഞ്ഞതായ്
തുള്ളീട്ടമ്മാറുശോഭിച്ചു തേരോട്ടമ്പോതു മാരിഷ! 45
രത്നമുള്ളതിയാൽപ്പാർത്ഥനതു ഗാണ്ഡീവപാണിയാൽ
മറ്റൊരംയോജിച്ചു ശോഭിച്ചുഭാനുവാൽമേരുപോലയേ. 46
തലയായീ ദ്രുപദോവലുതാം സേനയൊത്തവൻ
കണ്ണായ്യിനു നൃപതികഠം ചൈദ്യനും കുന്തിഭോജനും. 47
മാശാണ്ഡികപ്രഭദ്രന്മാർ മാശേരകഗണങ്ങളും
കിരാതാനുപരുംനിനു കഴുത്തിൽ ഭരതർഷഭ! 48
പടച്ചരന്മാർ പൊൽഗ്രന്മാർ പടുപൌരവകൌഘവും
നിഷാദരുംചേന്നു പുഷ്ഠഭാഗമായീ യുധിഷ്ഠിരൻ 49
പക്ഷങ്ങളായ് ഭീമസേനൻ ധൃഷ്ടദ്യുമ്നനുമങ്ങിനെ
ദ്രൌപദേയാഭിമന്യുക്കഠം തേരാളി യുയുധാനനും. 50
പിശാചമുഖന്മാരും പൊൽഗ്രകുണ്ഡീവിഷൌഘരും
മാരുതന്മാർ ധേനുകർ തംഗണന്മാർ പരതംഗണർ. 51
ബാൽഹീകന്മാർ തിത്തിരന്മാർ ചോളന്മാർ പാണ്ഡ്യർ ഭാരത!
ഈ നാട്ടുകാർ നരപതേ! വലംപക്ഷത്തിൽനിന്നുതേ. 52

അഗ്നിവേശ്യർ ദ്രുഹ്രണ്ഡന്മാർ ദാനഭാരികഠം മാളവർ
ശബരോത്തമസർ വത്സന്മാർ നാകുലന്മാരുമൊപ്പമായ്. 53
സഹദേവൻ നകുലനുമിടംപക്ഷത്തിൽനിന്നുതേ
രഥായുതം മിറകുകഠം നിയുതംതന്നെയാം തല. 54
പൃഷ്ടമർബ്ബുദവും പിന്നെപ്പത്തും പത്തും സഹസ്രവും
കഴത്തിൽ നിയുതംപിന്നെ വേറിട്ടെഴ്പതിനായിരം. 55
പക്ഷകോടിപ്രപക്ഷങ്ങഠം പക്ഷാന്തങ്ങളിലാനകഠം
ചേന്നുചെന്നു നരപതേ! ചലിയ്ക്കും മലപോലവേ. 56
വിരാടൻ ജഘനംകാത്തു കേകയന്മാരൊടൊത്തവൻ
രഥായുതത്രയത്തോടും ശൈബ്യനും കാശിരാജനും. 57
ഈമട്ടിലീമഹാവ്യൂഹം കെട്ടിപ്പാണ്ഡവർ ഭാരത!
സൂര്യോദയം കാത്തുനിന്നു പോരിന്നായ് ചട്ടയിട്ടവർ. 58
അവർക്കു സൂര്യവർണ്ണങ്ങഠം തെളിഞ്ഞു വലുതായവ
ശ്വേതഛത്രങ്ങഠം ശോഭിച്ചിതാനതേർകളിലോരവും. 59

---

51. കൌരവസൈന്യവ്യൂഹരചന

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

പരംതേജസ്സെഴും പാർത്ഥൻ കാപ്പതായ് ശ്ലോഭമായഹോ
അഭേദ്യം ക്രൌഞ്ചമാംവ്യൂഹം കണ്ടു യിന്നാടയന്ദയൻ. 1
ആചാര്യരോടു ചെന്നിട്ടു കൃപശല്യരൊടും നൃപ!
സൌമദത്തി വികർണ്ണന്മാരൊക്കുമാദ്രൌണിയോടുമേ 2
ദുശ്ശാസനാദിസഹജന്മാരോടു മഥ ഭാരത!
പോരിന്നവന്നൊത്തമറുശൂരന്മാർ പലരോടുമേ. 3
കാലേ ചൊന്നാവിപ്രകാരം ഹനിയ്ക്കുമ്മാറു യിന്നകൻ
നാനാശസ്ത്രായുധന്മാരിങ്ങേചരും യുദ്ധകോവിദർ. 4
ഒറായ്കും മതിയായുള്ളോർ യിങ്ങളെല്ലാം മഹാരഥർ
പോരിൽപ്പാണ്ഡവരേവെൽവാൻ പടചേന്നൊക്കിലെന്തുവാൻ.

പരന്നതാണ നമ്മഠംക്കു ഭീഷ്മർകാക്കും മഹാബലം
ചുരുക്കമാണവക്കുള്ള ഭീമൻ കാത്തിടുമീബ്ബലം. 6
സംസ്ഥാനന്മാർ ശൂരസേനർ കുരുന്മാർകഠം വേത്രികഠം
രോചകന്മാർ ത്രിഗർത്തന്മാർ യവനന്മാർ ടഠം മദ്രകർ. 7
ശത്രുഞ്ജയനൊടുംചേന്ന ദുശ്ശാസനനൊടുംപരം
വികർണ്ണചിത്രരോടും നന്ദോപനന്ദകരോടുമേ. 8
ചിത്രസേനനൊടൊന്നിച്ച പാരിഭദ്രകരൊത്തുതാൻ
ഭീഷ്മനെത്തന്നെരക്ഷിപ്പിൻ സൈന്യംമുമ്പാക്കിയൊപ്പുമേ. 9
ഭീഷ്മനും ദ്രോണനും നിൻറെമക്കളുംചേന്ന മാരിഷ!
പാണ്ഡവക്കേതിർബാധിയ്ക്കും മഹാവ്യൂഹം ചമച്ചുതേ. 10
ഭീഷ്മൻ ചുറും പെരിയവൻ പടയോടിടചേന്നവൻ
ദേവേന്ദ്രനോപ്പാലെ പെരുമ്പടയുംകൊണ്ടുകേറിനാൻ. 11
അവനുപിമ്പായ് വില്ലാളി ഭാരദ്വാജൻ പ്രതാപവാൻ
കന്തളന്മാർ ദശാർണ്ണന്മാർ മാഗധന്മാരുമായ് നൃപ 12
വിദർഭന്മാർ മേളകന്മാർ കർണ്ണപ്രാവരണാഖ്യരും
ചേർന്നുമുറും സൈന്യമൊത്തുവയ്പൻ ഭീഷ്മൻറെ പിമ്പുറം.
ഗാന്ധാരർസിന്ധുസൗവ്വീരർ ശിബിമാർകഠം വസാതികഠം
സൈന്യമൊക്കും ശകുനിയും ദ്രോണാചാര്യനു രക്ഷയായ്. 14
പിന്നെദുര്യ്യോധനനൃപൻ മുറും സോദരൊത്തവൻ
അശ്വാതകർ വികർണ്ണന്മാരമ്മട്ടംപുകോസലർ 15
ദരന്മോർ ശകക്ഷുദ്രമാളവന്മാരുമൊത്തഹോ
ഹൃഷ്ടരായ്ക്കാത്തു രക്ഷിച്ചു സൗബലേയൻറെസേനയെ. 16
ഭൂരിശ്രവാവു ശലനാശ്ശല്യനും ഭഗദത്തനും
വിന്ദാനുവിന്ദരും കാത്തിതിടത്തെപ്പുകു മാരിഷ! 17
സൗമദത്തി സുശർമ്മാവു കാംബോജേന്ദ്രൻ സുദക്ഷിണൻ
ശ്രുതായുസ്സച്യുതായുസ്സംവലത്തേപ്പുകു കാത്തുതേ. 18
അശ്വത്ഥാമാവു കൃപനും സാത്വതർ കൃതവർമ്മനും
പെരുമ്പടയൊടൊന്നിച്ച സേയാപൃഷ്ഠത്തിൽനിന്നുതേ. 19
അതിൻപിൻ കാവലായ്നിന്നു നായായാട്ടിനധീശ്വരർ
കേതുമാൻ വസുദാനൻ താൻ കാശ്യപുത്രാഭിഭുവുമേ. 20

ഉടൻ ഹർഷിച്ചു നിൻകൂട്ടരെല്ലാംപോരിന്നു ഭാരത!
വിളിച്ചു ശംഖു മോദിച്ചു യദിച്ചു സിംഹനാദവും. 21
അവർ ഹർഷിച്ചാർത്തുകേട്ടു വൃദ്ധൻ കുരുപിതാമഹൻ
ഉച്ചത്തിലലറിശ്ശംഖുമൂതിക്കൊണ്ടാൻ പ്രതാപവാൻ. 22
പിന്നെശ്ശംഖും ഭേരികളും പലപേശികളും പരർ
ആനകത്തോടുശബ്ദിപ്പിച്ചാശ്ശബ്ദം ബഹുഘോഷമായ്. 23
ഉടൻ വെള്ളക്കുതിരകൾപൂട്ടും വൻതേരിലാണ്ടവർ
ഊതീ സുവർണ്ണരത്നങ്ങളണിഞ്ഞിട്ടുന്ന ശംഖുകൾ 24
പാഞ്ചജന്യം ഹൃഷീകേശൻ ദേവദത്തംധനഞ്ജയൻ
പൌണ്ഡ്രം പെരുംശംഖുമൂതീ ഭീമകർമ്മാവു ഭീമനും. 25
അനന്തവിജയം രാജൻ കുന്തീപുത്രൻ യുധിഷ്ഠിരൻ
സുഘോഷമണിപുഷ്പങ്ങൾ നകുലൻ സഹദേവനും. 26
കാശിരാജൻ ശൈബ്യനുമാ വൻതേരാളി ശിഖണ്ഡിയും
ധൃഷ്ടദ്യുമ്നൻ വിരാടർ വൻതേരാളി യുയുധാനനും. 27
പാഞ്ചാല്യരും മഹാവില്ലർ പാഞ്ചാലീപുത്രരെയരും
എല്ലാവരും ശംഖമൂതിസ്സിംഹനാദങ്ങളാർത്തുത. 28
ആ വീരന്മാരുതിർത്തിട്ടുമാമഹാഘോഷമങ്ങുടൻ
വാനിലും മന്നിലും തിങ്ങി മാറൊലിക്കൊണ്ടിതോറവും. 29
ഇമ്മട്ടിവർ മഹാരാജ! ഹൃഷ്ടരായ്ക്കുരു പാണ്ഡവർ
വീണ്ടും യുദ്ധത്തിനായേറിതയ്യായ്യം താപമകുവാർ. 30

---

52. ഭീഷ്മാർജ്ജുനയുദ്ധം

ധൃതരാഷ്ട്രൻ പറഞ്ഞു.

എൻകൂട്ടർക്കും മാറലർക്കുമേവം വ്യൂഹമുറച്ചതിൽ
പോരാളി ശ്രേഷ്ഠരിടെപ്പോർനടത്തിയതെങ്ങിനെ. 1

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

സന്നദ്ധചാരുക്കൊടിയൊത്തേവം വ്യൂഹമുറച്ചതിൽ
അതിരില്ലാതെ കടലിൻകിടയാം പട പാത്തുടൻ. 2
അതിൻവടക്കാണ്ടവൻ നിൻപുത്രൻ ദുര്യോധനൻ നൃപൻ
നിന്നാഠക്കാരോടൊക്കെയാതിപൊരുവിൻ പട്ടയിട്ടവർ. 3
അവരുഗ്രമയസ്സോടും ജീവനും കൈവെടിഞ്ഞവർ
പാണ്ഡവന്മാക്കുനേക്കെത്തിയുന്നതധ്വജരേവരും. 4
പിന്നെയുണ്ടായി രോമാഞ്ചമഞ്ചും ഖഥളമാം രണം
തിൻക്കൂട്ടക്കും മാറാലക്കും തേരാനകാം കലന്നഹോ. 5
തേരാളികാം വിട്ടും പൊന്നരകെട്ടിച്ചൂക്കേറുമനുകാം
അകണ്ടാഗ്രങ്ങാം ചെന്നോരാ ഗജവാജിഗണങ്ങളിൽ. 6
അമ്മട്ടു പോർ നടക്കുമ്പോഠം വില്ലേന്തിച്ചട്ടയിട്ടവൻ
ചെന്നുകേറി മഹാബാഹു ഭീഷ്മൻ ഭീമപരാക്രമൻ. 7
സൌഭദ്രനിൽ ഭീമനിലും രഥിസാത്യകിയിങ്കലും
കൈകേയങ്കൽ വിരാടങ്കൽധൃഷ്ടദ്യുമ്നനിലും പാം. 8
ഈ വീരന്മാരിലും മത്സ്യന്മാരിലും പാഞ്ചാലകൻ
ശരവർഷങ്ങാം വഷിച്ചൂ കുരുവൃദ്ധൻ പിതാമഹൻ. 9
ആ വീരാക്രമണത്തിങ്കലപ്പോഠം വ്യൂഹം പിളർന്നുപായ്
സവ്വസൈന്യങ്ങാംക്കുമാമുണ്ടായിതു കലർച്ചയും. 10
കതിരക്കാർ കൊടിക്കാരും വരവാജികാം ചത്തഹോ
തേർക്കൂട്ടമോടിവല്ലാത്ത നിലയായ്ത്തിന്നു പാണ്ഡവർ. 11
മഹാരഥൻ ഭീഷ്മനെക്കണ്ടു നരവ്യാഘ്രനയ്ജ്ജുനൻ
ക്രുദ്ധൻ വാർഷ്ണേയനോടോതി പോക മുത്തച്ഛനുള്ളിടം. 12
ഇതാ ഭീഷ്മൻ ക്രുദ്ധനായിക്കൃഷ്ണ! നമ്മുടെ സേനയെ
മുടിച്ചിടും ദുഠം ദുര്യോധനന്റെ ഹിതമാറുവാൻ. 13
ഇതാ ദ്രോണൻ കൃപൻ ശല്യൻ വികർണ്ണൻതാൻ ജയാദ്രഥൻ
ദുര്യോധനനുതല്പ്പുള്ള ധാത്തരാഷ്ട്രരുമൊത്തുടൻ. 14
പാഞ്ചാലരെക്കൊന്നൊടുക്കും ദുഠമനാവുകാപ്പവർ
ഈ ഞാൻസൈന്യാത്ഥമായ് ചെയ്യുൻ ഭീഷ്മധ്വസം ജയാദ്രഥ!

ഗോവിന്ദനവനോടാതിയൊരുങ്ങിക്കൊള്ളുകജ്ജുന!
ഇതാ യിന്നെ ഭീഷ്മരുടെ തേരുള്ളോടമണയ്ക്കുവൻ. 16
എന്നരച്ചാശ്ശൂരി പാരിൽപ്പെരുകീടുള്ള തേരുടൻ
ഭീഷ്മന്റെ തേരുള്ളോടത്തെയ്ക്കുത്തിച്ചിതു ജനേശ്വര! 17
ഒകൊടിക്കുറകഠം മാഞ്ഞൊടി വെള്ളക്കുതിരയുള്ളതായ്
അലറീടും പെരുമൊച്ചക്കൊടിയുച്ചത്തിലുള്ളതായ്. 18
കാരുപോലാത്തിടും തേജസ്സേറിടുന്നൊരു തേരുമായ്
ശ്രൂരസേനകരവ്രാതം പാരം കൊല്ലുന്ന പാണ്ഡവൻ. 19
കേറീ ശരണനേ മിത്രഹർഷം കൂട്ടിയടുത്തുടൻ
മദിച്ച നേതിയേപ്പോലെയവനുക്കോടടുക്കവേ. 20
ശൂരക്രൂം പേടിയുണ്ടാക്കിയമ്പയ്തമ്പിച്ചുകൊണ്ടുമേ
സൈന്ധവപ്രാച്യസൌമീരകേകയന്മാരൊടൊത്തവൻ. 21
ഉടൻ ജ്ജുനനോടാഠം ഭീഷ്മൻ ഗന്ധനദനന്ദനൻ
ആരണ്ടു ഗാണ്ഡീവിയോടിക്കരുമുത്തുമെന്നിയേ. 22
ദ്രോണകർണ്ണന്മാരുമെയ്തേരിഥി നേരിട്ടുചെല്ലുവാൻ
ഉടൻ ഭീഷ്മൻ മഹാരാജ! ലോകത്തിങ്കൽ മഹാരഥൻ. 23
എഴുപത്തേഴുനാരാചമജ്ജുനങ്കൽച്ചൊരിഞ്ഞുതേ
ദ്രോണനങ്ങിരുപത്തഞ്ചും കൃപനഞ്ചുമതനുമേ. 24
ദുര്യ്യോധനൻ മതുഷ്ഷഷ്ടിയൊമ്പരമ്പങ്കു ശല്യനും
സഹ്യാഹ്വൻ ദ്രൌണിയുമ്പതു മൂന്നുവികർണ്ണനും 25
സിന്ധുരാജാവഞ്ചതുമവർണ്ണം ശകുനിയുഞ്ചുമേ
ആത്തായയീ മൂന്നുല്ലം നൃപ പാർശ്വത്തിലെയ്തുതേ
ആ പില്ലാളി ചുഴന്നെല്ലാവരുമനുപൊരിഞ്ഞതിൽ. 26
കലുങ്ങിലാ മഹാബാഹു പിളരുംമലപോലവെ 27
ഭീഷ്മങ്കലമ്പത്തഞ്ചുമവൻ കൃപയിലമ്പതും.
ദ്രോണങ്കലവ്വതും വീരൻ വികർണ്ണൻതങ്കൽ മൂന്നുമ
ശല്യങ്കൽ മൂന്നുമീശൻ രങ്കലഞ്ചുമങ്ങിനെ. 28
അമേയാത്മാവെതിരെത്തയ്തു കിരീടി ഭരതർഷഭ! 29
വിരാടനും സാത്യകിയും ധൃഷ്ടദ്യുമ്നനുമങ്ങിനെ
സൌഭദ്രദ്രൌപദേയന്മാർകളും പിന്നാ ചുറ്റുമേ. 30

ഉടൻ ഭീഷ്മപ്രിയംചെയ്യും ദ്രോണവില്ലാളിവീരനെ.
എതിർത്തേറിയ പാഞ്ചാല്യൻ സോമകന്മാരൊടൊത്തവൻ 31
രഥിശ്രേഷ്ഠൻ ഭീഷ്മനെയ്തു നൃപതേ! പാണ്ഡുപുത്രനെ.
എണ്ണൂതമ്പുകളാലപ്പോളടുത്തു നിൻ പടയാളികൾ 32
അവരൊന്നിച്ചു ഹർഷംപൂണ്ടാർത്തിട്ടന്നതു കണ്ടുടൻ.
തടയുകയറിച്ചെന്നു നരസിംഹൻ പ്രതാപവാൻ 33
മഹാരഥന്മാരമർത്തൻ നടുക്കെത്തിഭ്രനഞ്ജയൻ.
മഹാരഥരെ ലാക്കാക്കിക്കളിച്ചു വില്ലിനാൽ നൃപ! 34
അപ്പോൾ ദുര്യോധനൻ ഭൂപ! ഭീഷ്മനോടോതിനാൻ നൃപൻ.
പാർത്ഥൻ പോരിൽത്തന്റെ സൈന്യം മർദ്ദിയ്ക്കുന്നതു കാണുകയാൽ
ഇതാ പാണ്ഡുസുതൻ താത! കണ്ണനോടൊത്തവൻ ബലി. 35
യതിയ്ക്കും നമ്മുടെ പടയടിയോടെ മുടിയ്ക്കയാം
ഗാംഗേയനുള്ളിൽ തോന്നുള്ളൂ ദ്രോണരും വാണിടുമ്പൊഴും. 36
യീ മൂലമായുധംവെച്ചുവല്ലോ കർണ്ണൻ ധരാപതേ!
പാർത്ഥനായ്പ്പൊരുതാ പോരിലെന്നുമെൻഹിതരോപ്പവൻ. 37
എന്നാലജ്ജുനനെക്കൊല്ലാൻ വഴിനോക്കു സരിത്സുത!
എന്നു കേട്ടിട്ടു യിന്നച്ചൻ ദേവവ്രതനിളാപതേ! 38
ക്ഷത്രധർമ്മം ചീത്തയെന്നു ചൊല്ലിപ്പാർത്ഥനൊടേറുതേ
ശ്വേതാശ്വന്മാരിരുവരുമേറുതിൽ ഭൂപ! ഭൂമിപർ. 39
സിംഹനാദംചെയ്തു ശംഖും വിളിച്ചാരങ്ങു മാരിഷ!
ദ്രോണിദുര്യോധനൻ നിന്റെ മകൻ പിന്നെ വികർണ്ണനും 40
ദ്രോണന്റെ ചുറും യുദ്ധത്തിൽപ്പൊരുതാൻയിന്നു മാരിഷ!
അവ്വണ്ണം പാർത്ഥരെല്ലാരും ധനഞ്ജയനു ചുറുമായ്. 41
യിന്നു പെരുംപോരിനായിപ്പിന്നെ യുദ്ധം തുടർന്നുതേ
ഗാംഗേയൻ പാർത്ഥനേപ്പോരിലങ്ങെയ്താനൊമ്പതമ്പിയാൽ. 42
മർമ്മം പിളർക്കും പത്തമ്പുകൊണ്ടതിനെയ്തിതു പാർത്ഥനും
പിന്നൊശുരസഹസ്രങ്ങൾ തൊട്ടതെയ്തിട്ടു പാണ്ഡവൻ 43
അർജ്ജുനൻ സമരശ്ലാഘി മൂടി ഭീഷ്മർക്കു ദിക്കുടൻ
ശരജാലങ്കൊണ്ടുടനാശുരജാലത്തെ മാരിഷ! 44

ഭീഷ്മൻ ശാന്തനവൻ പാർത്ഥനെയ്തങ്ങു തടുത്തുതേ
ഇരുപേരും ഹൃഷ്ടരേറാമവർ യുദ്ധാഭിനന്ദികാം. 45
ഭേദംകൂടാതെ പോർചെയ്യ ചെയ്തതിനെതിർചെയ്യവർ
ഭീഷ്മനേറ വില്ലിൽനിന്നേന്തും ശരജാലങ്ങാം കൂട്ടമായ്. 46
തകരുന്നതു കാണായി പാർത്ഥനെയും ശരങ്ങളാൽ
അവണ്ണമജ്ജുനൻ തൂകും ശരജാലങ്ങളെങ്ങുമേ. 47
ഗാംഗേയനെയുമമ്പേറു മൂറും വീണിതു ഭൂമിയിൽ
ഇരുപത്തഞ്ചമ്പുപാർത്ഥപ്പൊളെയ്തിതു ഭീഷ്മനിൽ. 48
ഭീഷ്മനും കൂർത്തുമൂർത്തമുതുകിയജ്ജുനനിൽപ്പരം
ഹയങ്ങളേത്തമ്മിലെയ്യും ധ്വജമെയ്യും മഹാരഥർ. 49
രഥേഷാരഥചക്രങ്ങളെയ്യും ശൂരൻ കളിയ്ക്കയായ്
ഉടൻ ചൊടിച്ചു നൃപതേ! ഭീഷ്മൻ യോധരിലുത്തമൻ. 50
വാസുദേവനേറ മാറത്തു മൂന്നുബാണങ്ങളെയ്തതേ
ഭീഷ്മനേറ വില്ലിൽനിന്നെത്തുമമ്പേറു മധുസൂദനൻ. 51
പൂത്തുനില്ക്കും മുരുക്കെന്നപോലെ ശോഭിച്ചു മന്നവ!
ഉടൻ മാധവനമ്പേറുചാർത്തു പാർത്ഥൻ ചൊടിച്ചുഹോ. 52
കൂർത്തുമൂർത്തമെയ്ത സൂതനേയും പിളർന്നതേ
അന്യോന്യനിധനത്തിന്നു കിണഞ്ഞും വീരരാമവർ. 53
പോരിൽ പരസ്പരം മെച്ചം നേടാനാളായതില്ലൊരാ
അവർ ചിത്രം ചുറവുകാം പിന്മാറാം കോരമങ്ങിനെ. 54
സൂതസാമർത്ഥ്യവേഗത്താൽക്കാണിച്ചു പല വിദ്യയും
തമ്മിലെയ്യേണ്ട പഴുതുനോക്കിയും പുനരങ്ങിനെ. 55
സുഷിരം കാത്തുമങ്ങേറുനിന്നാർ വീണ്ടുമിളാപതേ!
ഇരുപേരും സിംഹനാദമിശ്രം ശംഖുവിളിച്ചുതേ. 56
പെരു ഞാണൊലിയുംചെയ്ത രണ്ടുപേരും മഹാരഥർ
സിംഹയാത്തോലുമവക്കുള്ള തേരൊലിയാലുമേ. 57
പിളർന്ന പാരിടമുടൻ വിറച്ചുച്ചത്തിലാർത്തുപോയ്
ഭരതശ്രേഷ്ഠ! കണ്ടീല രണ്ടാൾക്കും പഴുതാരുമേ. 58
യുദ്ധദുർഷ്പലികളുനോന്യം തുല്യരാണവർ
അവിടെബ്ഭീഷ്മരെച്ചിഹ്നങ്കൊണ്ടുതാൻ കണ്ടുകൌരവർ. 59

പാർത്ഥനപ്പാണ്ഡവന്മാരും ചിഹ്നങ്കൊണ്ടറിഞ്ഞുത
നരവീരരവക്കുള്ളാ വിക്രമം കണ്ടുപോരാഹോ. 60
പാരിലേവക്കുമാശ്ചര്യമുണ്ടായ്വന്നിതു ഭാരത!
അവക്കുപോരിൽ പഴുതങ്ങോരും കണ്ടീല ഭാരത! 61
നിത്യവും ധർമ്മനിഷ്ഠനപാപമെന്ന കണക്കിനെ
കാണാതെയായീ വിശിഖജാലത്താലിരുപേരുമേ. 62
ഉടനേകാണുമാറായീ രണ്ടാളും പോരിലപ്പൊഴേ
അവിടെദ്ദേവഗന്ധർവ്വരാ രണന്മാർ മുതിർന്നരും. 63
അവക്കെഴും വിക്രമത്തെപ്പുത്തു തമ്മിലുരച്ചുത
ധീമാൻ പാർത്ഥൻ പോരിൽവെൽവാനാളായീടില്ലീഷ്മനെ. 64
ഭീഷ്മൻ പാർത്ഥനെയുംപോരിൽ വെൽവാനാളാകയില്ലഹോ
പൊടിയുമിവരേപ്പോരിൽജ്ജയിപ്പാനരുതേതുമേ. 65
ദേവദാനവഗന്ധർവ്വലോകക്കും രഥിവീരരെ
ലോകത്തിലെങ്ങുമാശ്ചര്യമുട്ടി യുദ്ധം മഹാത്ഭുതം. 66
ഇമ്മട്ടിലുള്ള യുദ്ധങ്ങളുണ്ടായീടില്ലൊരിക്കലും
ധീമാനജ്ജുനനീഭീഷ്മൻ ശക്യനല്ലാ ജയിപ്പാവാൻ. 67
അശ്വങ്ങൾതേർ വില്ലുമുള്ളാൻ പോരിലനുഗതപ്പവൻ
അവ്വണ്ണം പോരിൽവാനോക്കും ഉസ്സഹൻപാണ്ഡുപുത്രനെ. 68
വില്ലേന്തിനിന്നിട്ടുവേഭീഷ്മൻ വെല്ലുവാനുദ്യമിച്ചിടാ
ലോകാരംഭംമുതൽക്കിന്നീയുദ്ധമേ തുല്യയുദ്ധമാം. 69
എന്നു വാക്കുകഠോരംകഠോരക്കായിതങ്ങുമിങ്ങുമുരപ്പതായ്
പോരിൽ ഭീഷ്മാർജ്ജുനന്മാരെവാഴ്ത്തുമാറു ധരാപതേ! 70
നിൻകുട്ടർ യോധരും പാണ്ഡുപുത്രരും ഭരതർഷഭ!
അവരേവം വിക്രമിച്ചെയന്യോന്യംകണ്ടു സംഗരേ. 71
മൂർച്ചയേറും വാളുകളാൽത്തിളങ്ങും വെണ്മഴുക്കളാൽ
ന്യാശരങ്ങളാൽ മറു പലശസ്ത്രങ്ങളാലുമേ. 72
രണ്ടുസൈന്യത്തിലും യോധരിഞ്ഞിതു പരസ്പരം
ഏവമത്യുഗ്രമായ്ഘോരമാകുമാപ്പോർ നടക്കവേ 73
ദ്രോണപാഞ്ചാല്യർക്കുമുണ്ടായ്നൃപ! ഭീഷണമാം രണം.

---

53. ധൃഷ്ടദ്യുമ്നദ്രോണയുദ്ധം

ധൃതരാഷ്ട്രൻ പറഞ്ഞു.

വില്ലാളിദ്രോണരും ധൃഷ്ടദ്യുമ്നൻ പാഞ്ചാല്യവീരനും
കിണഞ്ഞെതിർത്തതെന്നോട്ട പറഞ്ഞീടുക സഞ്ജയ! 1
ദൈവമേ പൌരുഷത്തേക്കാൾ വലുതെന്നാണമമതം
അതല്ലോ ഭീഷ്മർ യുദ്ധത്തിൽക്കടക്കാഞ്ഞതു പാർത്ഥനെ. 2
ഭീഷ്മൻ പൊടിച്ചാൽസ്സചരാചരം വിശ്വം മുടിയുമേ
അവൻ പാണ്ഡവനെപ്പോരിൽവെന്നീലൂ കാലെ സഞ്ജയ!

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

രാജാവേ! സ്ഥിരനായ്ക്കേൾക്കുകണ്ടിട്ടാരുണമാം രണം
പാണ്ഡവന്മാരെ വെൽവാൻ വയ്യിന്ദ്രാദിവിബുധർക്കുമേ. 4
ദ്രോണൻ ധൃഷ്ടദ്യുമ്നനിലങ്ങെയ്തു തീക്ഷ്ണശരങ്ങളെ
സൂതനേയും മല്ലെയുമ്മപീഴ്ത്തി തേർത്തട്ടിൽനിന്നുടൻ. 5
ധൃഷ്ടദ്യുമ്നന്റെ കുതിരയാലിനേയുമതേവിധം
കാലനുകൊണ്ടു കോപിച്ചു പീഡിപ്പിച്ചിതു മാരിഷ! 6
ധൃഷ്ടദ്യുമ്നൻ ദ്രോണനേയും തൊണ്ണൂറുശരങ്ങളാൽ
മിരിച്ചുങ്കൊണ്ടെയ്തു വീരൻ നില്പുനില്പെന്നമോതിയാൻ. 7
അമേയാത്മാവുടൻപിന്നെബ്ഭരദ്വാജൻ പ്രതാപവാൻ
അമർഷിയാം പാഞ്ചാല്യനെപ്പരമം നൊയ്തുമൂടിനാൻ. 8
എടുത്തു ധൃഷ്ടദ്യുമ്നന്റെവധത്തിനുഗ്രമാം ശരം
ഇടിത്തീപ്പോലേല്പുതായിക്കാലാണ്ഡം കണക്കിനേ. 9
എല്ലാസ്സൈന്യത്തിലും ഹാഹാകാരമുണ്ടായി ഭാരത!
ആചാര്യനംദ്രോണർയുദ്ധത്തിൽത്തൊടുത്തെന്നതുകണ്ടയാൽ.
അപ്പോൾക്കണ്ടേനദ്ഭുതമാം ധൃഷ്ടദ്യുമ്നന്റെപൌരുഷം
ഇളകാതചലംപോലാവീരനൊറ്റയ്ക്കു നിന്നതിൽ. 11
തന്നെക്കൊല്ലുംപടിയ്ക്കുത്തമാദ്ദീപ്തവിശിഖത്തിനെ
അറുത്തു ഭാരദ്വാജങ്കൽച്ചൊരിഞ്ഞു ശരവൃഷ്ടിയും. 12

ഉടനാത്തിതു പാഞ്ചാലർ മാറും പാണ്ഡവരോടുമേ
ധൃഷ്ടദ്യുമ്നൻ ദുഷ്കരമാക്കമ്മംചെയ്തതു കാണുകയാൽ. 13
പൊന്നുംവൈഡൂര്യവും കെട്ടിച്ചമക്കേറും വേലെടുത്തുടൻ
ദ്രോണരെക്കൊല്ലുവാൻവേണ്ടിച്ചാട്ടീ വിക്രമിയാമവൻ. 14
പൊന്നാണിഞ്ഞുള്ളൊരാവേലു ചീറിയേല്പതു കണ്ടുടൻ
ചിരിച്ചുകൊണ്ടു മൂന്നായി മുറിച്ചു ദ്രോണരാ രണേ. 15
വേൽമുറിഞ്ഞതുകണ്ടിട്ടു ധൃഷ്ടദ്യുമ്നൻ പ്രതാപവാൻ
ദ്രോണനേരേ വഷിച്ചു ശരവർഷം നരേശ്വര! 16
ഉടനാശ്ശരവർഷത്തെത്തടുത്തടുത്തു പുകഴ്ന്നവൻ.
ദ്രോണൻ തടുക്കുകണ്ടിച്ചു ധൃഷ്ടദ്യുമ്നന്റെ വില്ലിനെ. 17
വില്ലുപോയൊരവൻ പോരിൽനല്ലവൻ ഗദ കീർത്തിമാൻ.
ദ്രോണനേരേക്കു വിട്ടാനങ്ങിരുമുയേമേഖലി. 18
ദ്രോണനെക്കൊല്ലുവാനെത്തിയുക്കിൽവിട്ടുള്ളൊരാഗ്ഗദ
അപ്പോൾതടുത്തുതമാബ്ഭാരദ്വാജന്റെ പൌരുഷം. 19
ഒഴിച്ചു പൊന്നണിഞ്ഞൊരാഗ്ഗദ മെയ്ലാഘവത്തിനാൽ
ഗദവേന്നതൊഴിച്ചിട്ടു പാർഷതന്നേക്കയച്ചുതേ. 20
പൊൻകെട്ടിയൂട്ടിയുഗ്രങ്ങൾ തീക്ഷ്ണങ്ങളുള്ളൊരുപ്പൊഴേ
അവ ചട്ടപിളന്നേറെപ്പോരിൽച്ചോരകുടിച്ചുതേ 21
ഉടൻ മറെറാരു വില്ലേന്തിധൃഷ്ടദ്യുമ്നൻ മഹാരഥൻ
പോരിൽ ദ്രോണന്റെമേൽക്കേറിയഞ്ചമ്പെയ്തിടിയാനഹോ. 22
അവർ ചോരയണിഞ്ഞേറ്റം ശോഭിച്ചിതു നരർഷഭർ
വസന്തത്തിൽപൂത്തുനില്ക്കും മുരുക്കിൻപടി മന്നവ! 23
അമർഷി പോക്കളത്തിങ്കൽ വക്രിച്ചുടനേ നൃപ!
ദ്രോണൻ ദ്രുപപുത്രന്റെ വില്ലറുത്തിതു പിന്നെയും. 24
വില്ലറുപോയൊരവനെ മൊട്ടഴിഞ്ഞ ശരങ്ങളാൽ
അമേയാത്മാവു വർഷിച്ചു മലയേക്കാറുപോലവേ. 25
ഇവന്റെ സൂതനെബ്ഭല്ലകൊണ്ടുതേർവീട്ടു വീഴ്ത്തിനാൻ
അവന്റെയശ്വങ്ങൾ നാലും നാലു തീക്ഷ്ണശരങ്ങളാൽ. 26
പോരിൽ വീഴ്ത്തീപിന്നെയുച്ചമലരീ സിംഹനാദവും
പിന്നെക്കയ്യുറയും മറവും ഭല്ലമെയ്തങ്ങറുത്തുതേ. 27

വില്ലും തേരും കതിരയും സൂതനുംപോയൊരായവൻ
ഗദയേന്തിപ്പൌരുഷത്തെക്കാട്ടിത്താഴത്തു ചാടിനാൻ. 28
അതുമങ്ങുടഞ്ഞപ്പൊയ്ക മുറിച്ചിട്ടിതു ഭാരത!
തേർവിട്ടു ചാടിയും മുമ്പിലതൊരത്ഭുതമായിതേ. 29
അപ്പോളവൻ വൻപരിച നൂറക്കുന്തുക്കളുള്ളതും
ദിവ്യമാകും പെരുംവാളുമെടുത്തുക്കൻ മഹാഭുജൻ. 30
ഊക്കിൽപ്പാഞ്ഞെത്തിനാൻദ്രോണാചാര്യനെക്കൊലചെയ്വാൻ
ആമിഷഃശയൊടും സിംഹമാനയോടേറിട്ടുവിധം. 31
അപ്പോളത്ഭുതമായ്ക്കണ്ടേൻ ഭാരദ്വാജന്റെ പൌരുഷം
യോഗമെന്നല്ലസ്രയോഗം കയ്ക്കും ഭരതർഷഭ! 32
ശരവർഷങ്കൊണ്ടു ധൃഷ്ടദ്യുമ്നനേത്താൻ തടുത്തതിൽ
അങ്ങോട്ടു കേറാതായിലാ യുദ്ധത്തിൽശ്ശക്തയാകിലും. 33
ദ്രോണൻ തടഞ്ഞുകൊച്ചോരു ധൃഷ്ടദ്യുമ്നൻ മഹാരഥൻ
ഗദയേന്തുപരിചയിൽത്തട്ടി കൈമിടുക്കൊട്ടും. 34
അപ്പൊഴയ്യും മഹാബാഹുഭീമൻ പാഞ്ഞെത്തിനാൻബലി
മഹാത്മാവാം പാഞ്ചാലനു സഹായം ചെയ്തുകൊള്ളുവാൻ. 35
അവൻ ദ്രോണന്റെരഥക്കേയ്ത്താഴേഴ കുരുനു മന്നവ!
കേറീ തന്നുടതേരിങ്കൽ ധൃഷ്ടദ്യുമ്നനെയുംക്ഷണാൽ. 36
അപ്പോഠം ദുര്യോധനൻ ഭൂപ! കാലിംഗനെയയച്ചതേ
പെരുത്ത സേനയോടൊത്തു ഭാരദ്വാജനുരക്ഷയായ്. 37
അപ്പൊളുപ്പെരുതായീടും കലിംഗപ്പട മന്നവ
ഭീമന്റെ നേർക്കടൻചെന്നു നിന്റെപുത്രന്റെയജ്ഞയാൽ. 38
രഥിശ്രേഷ്ഠൻ ദ്രോണരുമപ്പോഴാഭ്യനെ വിട്ടൻ
വിരാടദ്രുപന്മാരെത്തടുത്തു പാരിൽപ്പുരെ. 39
ധർമ്മരാജാന്തികംപുക്കാൻ ധൃഷ്ടദ്യുമ്നനുമാരണേ
രോമാഞ്ചമഞ്ചും ബഹളം രണംപിന്നെനടന്നുതേ. 40
കലിംഗക്കും പോക്കളത്തിൽ മഹാത്മാവായ ഭീമനും
ലോകക്ഷയംചെയ്തുതായിഗ്ഗജാരൂഢമുറ്റം ഭയങ്കരം. 41

54. കലിംഗരാജവധം

ധൃതരാഷ്ട്രൻ പറഞ്ഞു.

അവർണ്ണംപൊല്ലിവിട്ടോരു കലിംഗൻ വാഹിനീശ്വരൻ
ഊക്കുള്ളദ്ഭുതകർമ്മാവാം ഭീമസേനനൊടെങ്ങിനെ. 1
ദണ്ഡേന്ദ്രമന്തകൻമട്ടു ഗദയേന്തി നടക്കവേ
എതിർത്തേറിയ യുദ്ധത്തിൽക്കാലിംഗൻ പടയൊത്തവൻ. 2

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

നരേന്ദ്ര! നിൻപുത്രനേവം ചൊന്നോരുബലിയാമവൻ
പെരുമ്പടയൊട്ടും ഭീമരഥത്തിൻനേർക്കണഞ്ഞുതേ. 3
പരന്നുള്ളോരു കാലിംഗപ്പെരുമ്പടയടുത്തുടൻ
തേരാനകുതിരക്കൂട്ടായ്ശ്ലഥായുധമൊടേല്ക്കവേ. 4
ഭീമൻ കലിംഗപ്പടയോടേറുകൊണ്ടീടിനാനുടൻ
മൈഷാദി കേതുമാനോടും ചേദിവഹ്നിയൊടൊത്തഹോ. 5
കേതുമാൻ നൃപനോടൊത്തശ്രുതായുസ്സു ചൊടിച്ചുടൻ
ചേദിയൂഹമുറപ്പിയ്ക്കുംഭീമസേനനൊടേറുതേ. 6
കലിംഗനാട്ടുകാരാകുമസംഖ്യം തേരൊട്ടം നൃപ!
നിഷാദരയുതംകൊമ്പന്മാരുമൊന്നിച്ചു കേതുമാൻ. 7
പോരിലാബ്ഭീമനെബ്ഭൂപ! പാരംചുറ്റും വളഞ്ഞുതേ
ഭീമന്റെ പിന്തുണക്കാരാം ചേദിമത്സ്യകരൂഷരും. 8
നിഷാദന്മാരെ മന്നോർകളൊത്തെതിർത്തീടിനാരുടൻ
പരം ഘടനൗസമരം ഘോരാകാരം ഭയങ്കരം. 9
തമ്മിൽക്കെല്ലുംയോധരറിഞ്ഞില്ലാ തൻകൂട്ടരേയുമേ
പിന്നെബ്ഭീമന്നരികളായ്ശ്ലഥമായ്ത്തീർന്ന സംഗരം. 10
പെരുത്ത മൈത്രപ്പടയോടിന്ദ്രന്നെന്നാകണക്കിനെ
പടക്കളത്തിലാസ്സൈന്യമടർചെയ്തു ഭാരത! 11
കടുതായ്രവമാത്തീട്ടം കടൽക്കെന്നാകണക്കിനെ
ഇടഞ്ഞു മേടരന്യോന്യമുടൽവെട്ടിദ്ധരാപതേ! 12

കട്ടംമുയൽച്ചോരനിറത്തുട്ടപ്പായ് ത്തീർത്തു പാർത്തടം
മുടിയ്ക്കും യോധർ,തൻ വൈരിഭടരെത്തിരിയാതെയായ്. 13
പിടിച്ചു തൻകൂട്ടരേയും പട്ടശൂരർ സുദുർജ്ജയർ
കടുത്തിതല്പംപേക്കേറെപ്പടയോടുള്ള സംഗരം. 14
നിഷാദകാലിംഗരോട്ട ചേദികാംബോജപാർത്ഥിവർ
മഹാബലന്മാർ ശക്തിയ്ക്കുതക്ക പൌരുഷമാർന്നുമേ. 15
ഭീമസേനനെവിട്ടിട്ടും പിൻവലിച്ചില്ല ചേദികാം
ചേദിയാട്ടാരൊഴിച്ചപ്പോൾകലിംഗന്മാരണഞ്ഞതിൽ. 16
സ്വന്തം കയ്യ്ക്കുമായ്നിന്നു പിൻവലിച്ചില്ല പാണ്ഡവൻ
ഇളകീലാ തേരിൽനിന്നു ഭീമസേനൻ മഹാബലൻ. 17
കലിംഗപ്പടയിൻക്കുത്തുമുത്തുള്ളമ്പുകാം തുകവോൻ
വില്ലാളി കാലിംഗനുമാത്തേരാളി നിജന്ദനൻ. 18
ശക്രതോഷ്യനുംകൂടിയമ്പെയ്തു പാണ്ഡുപുത്രനിൽ
അപ്പോൾ ഭീമൻ മഹാബാഹു നല്ലവില്ലിട്ടലച്ചുടൻ. 19
കാലിംഗനോട്ടപൊരുതീ സ്വന്തംകയ്യ്ക്കെട്ടുത്തുതാൻ
ആശുക്രതോഷനോ പോരിൽപ്പൊരുത്തമ്പുകാം തുകവോൻ. 20
അമ്പെയ്തുകൊന്നു ഭീമന്റെയശ്വങ്ങളെ രണാങ്കണേ
ശത്രുസംഹാരി ഭീമന്റെ തേരുപോയതു കണ്ടുടൻ. 21
ശക്രതോഷൻ പാഞ്ഞടുത്തു കുത്തുമുത്തമ്പു തുകവോൻ
ഭീമന്റെമേൽ നരപതേ! ശക്രതോഷൻ മഹാബലൻ. 22
മഴക്കാലത്തു കാർപോലെ ശരവർഷങ്ങൾചൊരിയാൻ
അശ്വങ്ങൾമരിച്ച തേരിൽനിന്നില്ലും ഭീമൻമഹാബലൻ. 23
ശക്രതോഷന്റെമേൽവിട്ടു വൈക്രിയസി മഹാഗദ
അതറുകാലിംഗസുതൻ നൃപ! തേരിട്ടുവിട്ടുടൻ. 24
വിരഥൻ സൂതനോടൊത്തുപരംപാർത്തിൽവണ്ടുപായ്
തന്റെ നന്ദനനെക്കൊന്നുകണ്ടു കാലിംഗമന്നവൻ. 25
അസംഖ്യംതേർകൊണ്ടേടുത്തു ഭീമസേനനുനേർക്കുകാം
അപ്പോൾ ഭീമൻ കനംകുട്ടുമുള്ള ഗദവെച്ചുടൻ. 26
കടുത്തവാർകയ്യിലേന്തി കടുംക്രിയനടത്തുവാൻ
കാളത്തോലും പരിചയും നൃപതേ! പുരുഷർഷഭൻ. 27

പൊന്നുകൊണ്ടുള്ള നക്ഷത്രത്തിങ്കൽക്കീർകഠം പതിച്ചതായ്
അപ്പോൾമൊടിച്ചു കാലിംഗൻ വില്ലിൻഞാണുടച്ചുടൻ. 29
ക്രൂരം സർപ്പവിഷംപോലെ ഘോരമൊന്നൊട്ടുത്തഹോ
ഭീമസേനന്റെ നേക്കെയ്തു കൊല്വാൻവേണ്ടിജ്ജയശരൻ.
പരമൂക്കോടെയ്ത തീക്ഷ്ണശരം വന്നതു കണ്ടുടൻ
നീണ്ടവാൾകൊണ്ടു രണ്ടാക്കിക്കണ്ടിച്ചു നൃപമാരുതി. 30
ഛിന്നിച്ചുചുത്തിലൊന്നാത്തു പടയിൽപ്പടിക്കുട്ടുവാൻ
പാരംമൊടിച്ചു കാലിംഗൻ പോരിൽഭീമന്റെ നേക്കടൻ. 31
ചാട്ടീചാണയ്ക്കുവെച്ചുള്ള തോമരം പതിനാലഹോ
അവയെത്തുമുനു വാതിൽവെച്ചു ഭീമൻമഹാഭുജൻ. 32
വാൾകൊണ്ടു കുസൽകൂടാതെയറുത്തു ധരണിപതേ!
തോമരങ്ങൾ പതിന്നാലുംഭീമൻ പോരിൽമുറിച്ചഹോ. 33
ഭാനുമാനുടെ നേക്കെത്തിയാബ്ഭീമൻ പുരുഷഷ്ഭൻ
ഭാനുമാനനു വഷിച്ചു ഭീമസേനനെ മൂടിയും. 34
അഭ്രംമുഴങ്ങുംമാറേറം ശക്തനാന്നാലറിടിയാൻ
വൻപോരിലാസ്സിംഹനാദംതാൻ പൊറുത്തില്ലമാരുതി. 35
രുചകൂടീടുമവനുമുച്ചത്തിലലറിടിയാൻ
ആ നാദംകേട്ടു പേടിച്ചു കലിംഗപ്പടയാളികഠം. 36
ഭീമൻ മനുഷ്യനല്ലെന്നുമോത്തുപായ് ഭരതർഷഭ!
ഉടൻ ഭീമൻ മഹാബാഹു കട്ടുത്തുചുത്തിലാത്തഹോ. 37
വമ്പിച്ചവാളുമായ് ഒക്കാമ്പിൽക്കുടിവമ്പിച്ചകൊമ്പയിൽ
കയറിഗ്ഗജരാജന്റെ പുറത്തങ്ങെത്തി മാരിഷ! 38
ഉടൻ കലിംഗൻവേൽചാട്ടി രണ്ടായ്കണ്ടിച്ചിതായതും
നീണ്ടവാൾകൊണ്ടു നട്ടുച കണ്ടിച്ചുഭാനുമായെയും. 39
അന്തരായുധിയാം രാജപുത്രനെക്കൊന്നരിന്ദമൻ
പെരുംഭാരം താങ്ങിടുംവാളാനച്ചുമലിലാഴ്ത്തിനാൻ. 40
ചുമലാറേറമലറിവീണിതാഗ്ഗജയൂഥപൻ
സിന്ധുവേഗമെന്നുടനെ സാനുമാൻ മലപോലവേ. 41
ഉടനായയിൽനിന്നിട്ടു ചാടിബ്ഭീരതഭാരതൻ
വാളുമായിട്ടു മാഴ്ചാതെ നിന്നു സന്നദ്ധനായിയിൽ. 42

പലമാഗ്ഗങ്ങളും പുറിയാന്നക്കുട്ടത്തെവീഴ്ത്തുവോൻ
പുറിയുമഗ്നിചക്രംപോലെങ്ങും കാണായിതായവൻ. 43
കതിരക്കുട്ടത്തിലാന്നപ്പടയിൽത്തേർയിരപ്പിലും
കാലാഠസ്സംഘത്തിലുംകൊല്വോൻ കടുംചോരയണിഞ്ഞവൻ.
പരന്തുപോലരികളിൽച്ചുറ്റി ഭീമൻ ബലോൽക്കടൻ
അവർതൻ തലയുംമെയ്യുമരിയുന്ന മഹാബലൻ. 45
ആനകേറിപ്പൊരുന്നോരിൽ മുച്ചൂടുന്ന വാളിന്നാൽ
പുറിയൊറ്റയ്യുകാലാളായ്ച്ചൊടിച്ചുരി ഭയങ്കരൻ. 46
മോഹിപ്പിച്ചാന്നായവരെക്കാലാന്തകയമോപമൻ
മൂഢന്മാരവർ യുദ്ധത്തിലാത്തോരാരവയോട്ടതാൻ. 47
വാളുമായതിവേഗത്തിൽപ്പാളിപ്പോരിൽച്ചുരിയ്യുവേ
തേരാളികടെ തേരിന്റെ നുകമച്ചുമറുത്തുടൻ. 48
തേരാളികളെയും കൊന്നു ബലവാനരിമർദ്ദനൻ
കാണായീ പലമാഗ്ഗത്തിൽച്ചുറ്റുമാഭീമസേനനെ. 49
പുറൽ പാഞ്ഞല്ലൽമേൽച്ചുറൽമേൽച്ചാട്ടംകോൽചാട്ടവും
വീഴലും കോറവും മറ്റുമിവകാണിച്ചു പാണ്ഡവൻ. 50
മിവർ വന്മാൻപാണ്ഡവന്നാക്ഖംഗ്രാഗ്രങ്കൊണ്ടരിഞ്ഞവർ
ആത്തു മമ്മംപിളന്നിട്ട ചത്തുവീണിതു ഭൂമിയിൽ. 51
കൊന്നുതുമ്പിക്കുകുമ്പിയറ്റു പലേതരം
യോധരെയ്തു തൻപടയും കൊന്നു കുംഭികം ഭാരത! 52
ഉച്ചത്തിലലറിക്കൊണ്ടു വീണു പാത്തട്ടിലങ്ങിനെ
തോമരങ്ങളുമറ്റനേക്കാർതൻ തലകളും നൃപ! 53
വിചിത്രമാം മേൽവിരിപ്പും പൊന്നിൻചങ്ങലയുംപരം
കണ്ടാഭരണവും വേലും കൊടിയും മുൽഗ്ഗരങ്ങളും. 54
ആവനാഴികയന്ത്രങ്ങളും വിശേഷപ്പെട്ട വില്ലുകളും
തെളിഞ്ഞ ഭിണ്ഡിപാലങ്ങളുനകോൽതോട്ടിയങ്ങിനെ. 55
പലമട്ടാംമണികളും പ്രഭോ! പൊൻപിടിവാളുകളും
വീണ്ടും വീഴ്വതുമായ്ക്കണ്ടേൻ പുറത്തുള്ളവരൊത്തഹോ. 56
മുൻമെയ്തുമ്പിക്കരം മറ്റു മറ്റു ചത്തഗജങ്ങളാൽ
യിത്തപ്പെട്ട മലകളുപോലെ കടിപാരിടം. 57

ഇമ്മട്ടായകളെക്കൊന്നു മറ്റും മട്ടിച്ചുശക്തിമാൻ
പോക്കളത്തിൽക്കൊന്നുവീഴ്ത്തീ കതിരക്കാർകളേയുമേ. 58
അവക്കുമവനുംതമ്മിൽശ്ലാഘമായ്പോരു ഭാരത!
കടിഞ്ഞാണകറ്റം യോക്ത്രങ്ങറ്റംപ്പൊന്നുഞ്ചങ്ങലയങ്ങിനെ. 59
പ്രാസങ്ങറ്റം മേൽ വിരിപ്പോററം വിലയേറീടുഷ്ടികറ്റം
ചട്ടയെന്നല്ല പരിചയിചിത്രങ്ങറ്റം വിരിപ്പുകറ്റം. 60
ഇവകാണായങ്ങുമിങ്ങും വൻപോരിൽച്ചിന്നിയങ്ങിനെ
വിചിത്ര യന്ത്രശസ്ത്രങ്ങറ്റം തെളിഞ്ഞിവകളങ്ങിനെ. 61
അവ ചിന്നീ മന്നിടത്തിൽപ്പലപുഷ്പങ്ങറ്റംപോലവേ
ചില തേരാളരെച്ചെന്നു പിടികൂടി മഹാബലൻ. 62
വെട്ടിവീഴ്ത്തീവാളുകൊണ്ടു കൊടിയോടൊത്തു പാണ്ഡവൻ
ചാടിയും പറഞ്ഞുമാക്കീത്തിശാലിയെങ്ങുംനടന്നതിൽ. 63
ചിത്രമാർഗ്ഗങ്ങളെക്കണ്ടു വിസ്മയിച്ചിതുകണ്ടവർ
കാൽകൊണ്ടുചിലരേതൊന്നു തട്ടിച്ചിലരെവീഴ്ത്തിനാൻ. 64
വാഠംകൊണ്ടറുത്തു ചിലരെയാത്തന്യരെമയക്കിനാൻ
തുടക്കാററാലെചിലരെയുടൻ പാത്തട്ടിൽവീഴ്ത്തിനാൻ. 65
ചിലരായവനെക്കണ്ടു പേടിച്ചങ്ങിനെ ചത്തുപോയ്
ഇമ്മട്ടക്കുള്ള കാലിംഗപ്പെരുമ്പടയശേഷമേ. 66
ഭീഷ്മന്റെ ചുററുമായ്നിന്നുപൊരുതീ ഭീമസേനനായ്
അപ്പോൾമ്മകലിംഗസൈന്യത്തിൽ മുമ്പിട്ട ഭരതർഷഭ! 67
ശ്രുതായുസ്സിനെനോക്കിക്കണ്ടങ്ങോട്ടേററിതു മാരുതി
അവൻ പരുന്തോൾമ്മകലിംഗൻ തേരേകണ്ടൊമ്പതന്മിനാൽ
അമേയാത്മാവുമാത്തട്ടിലായിട്ടെയ്തിതു ഭീമനെ
അടിയേററായയേപ്പോലെകാലിംഗശരമേററവൻ. 69
ഭീമസേനൻ പ്രജ്വലിച്ചു കത്തും ക്രോധാഗ്നിപോലവേ
അശോകയപ്പൊഴെയ്യും പൊന്നണിത്തേർകൊണ്ടുവന്നഹോ. 70
ഭീമനേ രഥസമ്പന്നനാക്കിയാരഥസാരഥി
ഉടനാത്തേരുകയറിക്കൌന്തേയൻ ശത്രുസൂദനൻ. 71
കലിംഗനോടു പാഞ്ഞേററു യില്ലയില്ലെന്നുമോതിനാൻ
ഉടനുക്കൻ ശ്രുതായസ്സു കുത്തുള്ളമ്പുകറ്റം ഭീമയിൽ. 72

ചൊടിയോടും വിട്ടയച്ചു കൈവേഗം കാട്ടിടുംപടി
നല്ലവില്ലു വലിച്ചെയ്തമൊമ്പതമ്പുകളാലവൻ. 73
വമ്പൻ കലിംഗനമ്പെയ്തോരുകൊണ്ടു മഹീപതേ!
കോൽകൊണ്ടതച്ച പാമ്പിന്നുട്ടറാം കോപിച്ചു മാരുതി. 74
ചൊടിച്ചു വില്ലുനായി വലിച്ചു ബഹിയാമവൻ
കലിംഗയേക്കൊന്ന പാർത്ഥൻ ഭീമനേഴു ശരങ്ങളാൽ. 75
കത്തിയമ്പാൽക്കലിംഗന്റെ ശക്തരാം ചക്രരക്ഷരെ
കാലനൂർ കോറിനാൻ സത്യദേവനെസ്സത്യനേയുമേ. 76
അമേയാത്മാവുടൻ മൂന്നു ക്ഷുത്തോരാമമെയ്തഹോ
ചോരിൽ ഭീമൻ കേതുമാനെക്കാലനൂക്കയച്ചതേ. 77
ഉടൻ കലിംഗർ കോപിച്ചു കോപിയാം ഭീമസേനനെ
അനേകമായിരം വീരക്ഷത്രിയന്മാർ വളഞ്ഞുടൻ. 78
ഉടൻ വാഠംവേൽമുഴു ഗദയൃഷ്ടിതോമരമെന്നിവ
കലിംഗന്മാർ നരപതേ! തൂകിയാർ ഭീമസേനനിൽ. 79
അവയാഘാതമാകെയത്തും ശരവൃഷ്ടി തടുത്തുടൻ
ഊക്കോടു ഗദകയ്യാണ്ടു ചാടിച്ചെന്നു മഹാബലൻ. 80
ഭീമസേനനെഴുന്നൂറു വീരരെക്കൊന്നൊടുക്കിനാൻ
വീണ്ടും കലിംഗരെ രണ്ടായിരംതാൻ ശത്രുമർദ്ദനൻ. 81
മൃത്യുലോകത്തെയ്തയച്ചാനതോരത്ഭുതമായിതേ
ഏവം വീണ്ടും വീണ്ടുമായിക്കലിംഗരുടെ സേനയെ. 82
പിളർന്നു പോരിലാവീരൻ ഭീമൻ ഭീമപരാക്രമൻ
പാണ്ഡവൻ പോരിൽ മേലാളെക്കൊന്നു വീഴിച്ചൊരാനകം.
കാറോറാകുകം കണക്കോടിപ്പോയിതു സേനയിൽ
സ്വന്തംസൈന്യത്തെ മർദ്ദിച്ചുമമ്പേറാത്തിയൊടാത്തുമേ. 84
പിന്നെബ്ഭീമൻ മഹാബാഹു വാളെടുത്തു മഹാഭുജൻ
ഹർഷിച്ചുശംഖെടുത്തൊന്നു മുഴക്കീബലമുള്ളവൻ. 85
കലിംഗയോധക്കൊക്കേയും വിറപ്പിച്ചിതുമാനസം
വ്യാമോഹമാക്കലിംഗന്മാക്കുണ്ടായിതു പരന്തപ! 86
വിറച്ചുപോയീ സൈന്യങ്ങൾ വാഹനങ്ങളുമൊക്കെയും
ഗജേന്ദ്രനെപ്പോലെ ഭീമനെല്ലാടത്തും ധരാപതേ! 87

പലമാഗ്ഗത്തിലും ചുറ്റീ ലാഘവത്തോടു ചുറ്റുമേ
വീണ്ടും ചാടിയടുക്കുമ്പോൾ വ്യാമോഹം പൂണ്ടിതേറാവും. 88
ഭീമസേനഭയങ്കൊണ്ടാസ്സൈന്യമൊക്കെ വിറച്ചുപോയ്
യക്ഷം ചാടിക്കുലക്കുന്ന പെരുംപൊയ്യകണക്കിനെ. 89
ഭീമയത്നുതകർമ്മാവങ്ങേവർക്കും ഭയമേകവേ.
വീണ്ടും തിരിച്ചുമവിടെക്കുട്ടമായ്പ്പിൻ വലിച്ചുമേ. 90
കലിംഗസൈന്യമുഴലേപ്പാണ്ഡവപ്പടനായകൻ
കൊല്ലീ തൻഭടരോടേറു പൊരുവാനങ്ങു പാർഷതൻ. 91
സേനേശവാക്കു കേട്ടിട്ടു ശിഖണ്ഡിമുതലായവർ
ഭീമനു തുണയായ്ച്ചെന്നുപൊരുതും തേർനിരപ്പൊട്ടം. 92
ധർമ്മരാജൻ താനവരെയെല്ലാംകൈക്കൊണ്ടു പാണ്ഡവൻ
പിന്നുറം കാർനിരയ്ക്കുമായപ്പടയൊടൊത്തവൻ. 93
ഇമ്മട്ടു സൈന്യമൊക്കേയും കൂട്ടിവിട്ടിട്ടു പാർഷതൻ
ഭീമസേനന്റെ പിൻഭാഗം കാത്തായാണത്തമൊത്തവൻ. 94
ആപ്പാഞ്ചാലനുപന്നില്ലാ പോരിൽ വേറിട്ടൊരുത്തനും
ഭീമസാത്യകിമാരേക്കാൾ പ്രാണപ്രിയസുഹൃത്തമർ. 95
അവൻ കണ്ടു ശത്രുജിത്തായ്ക്കയ്യേറുന്ന ഭീമനെ
കലിംഗരിൽക്കേറുമാറുപരസംഹാരി പാർഷതൻ. 96
ആർത്തുകൊണ്ടാൻപലവിധം ഹർഷാൽ നൃപ!പരന്തപൻ
ശംഖും വിളിച്ചു യുദ്ധത്തിൽത്താനാർത്തു സിംഹനാദവും. 97
പാരാവതാശ്വനുടയപൊന്മണിത്തേരിലങ്ങിനെ
കൊന്നക്കൊടിമരംകണ്ടൊന്നാശ്വസിച്ചിതു ഭീമനും. 98
കലിംഗന്മാർ പാഞ്ഞടുത്താപ്പീമനെക്കണ്ടു പാർഷതൻ
അമേയാത്മാവു രക്ഷയ്ക്കായ്ച്ചെന്നു സംഗരഭൂമിയിൽ. 99
ദൂരെസ്സാത്യകിമയ ധൃഷ്ടദ്യുമ്നനും കണ്ടു ഭീമനും
കലിംഗരാടു പൊരുതി വീരരുത്സാഹശാലികൾ. 100
ജയംനേടുന്ന ശൈനേയൻ ജവത്തോടങ്ങണഞ്ഞുടൻ
പാർത്ഥപാർഷതർതൻപിന്നുപിടിച്ചാൻ പുരുഷർഷഭൻ. 101
വില്ലെടുത്തുകൊണ്ടു കടുക്രൂരമാം ക്രിയചെയ്തവൻ
രൌദ്രകാരംപൂണ്ടുകൊണ്ടു കലിംഗന്മാരെ മോക്കിയാൻ. 102

രക്തമാംസച്ചേറുപേറുമ്മാറുകാലിംഗരാലഹോ
ഘോരന്തിരൊഴുകുമ്മാറുള്ളുറുഞ്ഞാക്കി വൃകോദരൻ. 103
കലിംഗപാണ്ഡവന്മാക്കള്ളിടയിൽക്കുടിയങ്ങിനെ
അതുകേറിക്കടന്നായാഞ്ഞ് ഭീമസേനൻ മഹാബലൻ. 104
അമ്മട്ടു ഭീമനെക്കണ്ടോത്താത്തുനിൻകൂട്ടർ മന്നവ!
കാലൻ കലിംഗരായ്ങ്ങ് ഭീമരുചത്തിൽപ്പൊരുതുന്നിതാ. 105
അപ്പോഴങ്ങാരവംകേട്ട ഭീഷ്മൻ ശാന്തനവൻധൃതം
ചുറ്റും വ്യൂഹമുറപ്പിച്ചാഞ്ഞ് ഭീമൻതൻനേക്കു കേറിയാൻ. 106
ശൈനേയനാഞ്ഞ് ഭീമസേനൻ ധൃഷ്ടദ്യുമ്നനുമങ്ങിനെ
ഭീഷ്മനേറയാപ്പൊന്നണിഞ്ഞുതരുനോക്കീട്ടുകേറിയാർ. 107
അവരൊന്നിച്ചുടൻപോരിൽഗ്ഗാംഗേയനെ വളഞ്ഞുതേ
ഉടൻ കഠോരം മുമ്മൂന്നമ്പെയ്തുകൊണ്ടിതുഭീഷ്മനിൽ. 108
എതിരെത്തയ്യാനവരെയിന്നച്ഛൻ ദേവവ്രതൻപരം
കിണഞ്ഞെയ്യുംവില്ലരെ മുമ്മൂന്നു ബാണങ്ങളാഴഹോ. 109
ഉടൻ ശരസഹസ്രത്താൽത്തടുത്താ രഥിവീരനെ
പൊൻകോപ്പണിഞ്ഞഭീമാശ്വങ്ങളെയമ്പെയ്തുവീഴ്ത്തിനാൻ. 110
അശ്വങ്ങൾ ചത്തുള്ളതേരിൽനിന്നാഞ്ഞ് ഭീമൻ പ്രതാപവാൻ
ഗാംഗേയന്റെ രഥംതോക്കീട്ടുക്കോട്ടം വേലുചാട്ടിയാൻ. 111
ആ വേലെത്തുംമുമ്പുതിന്റെയച്ഛൻ ദേവവ്രതൻ ദൃതം
മൂന്നായ്ക്കണ്ടിച്ചിതടരിലുടൻ വീണുഭൂമിയിൽ. 112
അപ്പോൾത്തൈക്യായസിഗദകൈക്കൊണ്ടുക്കാണ്മതങ്ങിനെ
ഭീമസേനനുടൻതന്നെ ചാടിയാൻ പുരുഷർഷഭൻ. 113
തൽക്ഷണം ഭീമസേനൻതന്നിഷ്ടംപാത്തിട്ട സാത്യകി
അമ്പെയ്തു കൃതവ്രണന്റെ സൂതനെക്കൊന്നുവീഴ്ത്തിനാൻ. 114
രഥിശ്രേഷ്ഠൻ ഭീഷ്മർസൂതൻ ഹതനായുടനശ്വമെ
ഹതമായീ പോക്കളത്തിൽക്കാറിന്നൊക്കുംഭയങ്ങളാൽ. 115
മഹാവ്രതൻ പോയശേഷം ഭീമസേനൻ മഹീപതേ!
ഉണക്കക്കുടെരിയുന്നതീപ്പോലോരാം ജ്വലിച്ചുതേ. 116
മുറ്റും കാലിംഗരേക്കൊന്നുനിന്നു പടയിലായവൻ
യിൻകൂട്ടരാശമവയോടേറില്ലാ ഭരതർഷഭ! 117

ധൃഷ്ടദ്യുമ്നൻതന്റെതേരിൽക്കോറിട്ടാ രഥിചിരന്തന
സവ്യസൈന്യങ്ങളും കാണെക്കൊണ്ടുപോന്നായശസ്വിയെ. 118
അവൻ പാഞ്ചാലമത്സ്യന്മാർ വാഴ്ത്തുന്നോൻ ഭരതർഷഭ!
ധൃഷ്ടദ്യുമ്നനെയും പുൽകിശ്ലേഷയൊടുകൂടിനാൻ. 119
അപ്പോഠം ഭീമനൊടാസ്സത്യകിക്രുദ്ധൻ ചൊല്ലി സാത്യകി
ധൃഷ്ടദ്യുമ്നൻകണ്ടുനില്പൂഹർഷിപ്പിപ്പോൻ യദൂത്തമൻ. 120
ഭാഗ്യം കലിംഗരാജാവും കേതുമാൻ രാജപുത്രനും
ശക്രതേനമീക്കാലിംഗന്തം നിഹതരായ് രണേ. 121
സപന്തം കയ്യുക്കിനാൽത്തന്നെയായതേരശമിശ്രിതം
മഹാപുരുഷർ വാച്ചോറാം ധീരയോധരെഴുംബലം. 122
കലിംഗക്കുള്ളരീവ്യൂഹം മുട്ടിപ്പിതു തവിച്ചു നീ
ശിനിനപ്പാ! ചെയമോതിട്ടിശ്ലഘ്യപ്രഹരിന്ദമൻ. 123
തേർപിടിട്ടതേരിൽച്ചാടിട്ടു പുണർന്നു പാണ്ഡുപുത്രനെ
പിന്നെത്തന്നുടെ തേരറിവീണ്ടുമണ്ടു മഹാരഥൻ
ക്രുദ്ധൻനിൽക്കുട്ടരേക്കൊന്നു ഭീമനെ ബലമാടുവാൻ. 124

---

55. രണ്ടാംദിവസത്തെ യുദ്ധാവസാനം

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

പൂർവ്വാഹ്ണംതീർന്ന സമയത്തന്നത്തെപ്പകൽ ഭാരത!
തേരാനയാഠം കുതിരകഠം പാരം ചത്തുചരുംവിധൌ. 1
ദ്രൌണിശല്യൻ മഹാത്മാവാം കൃപരെന്നിവരോടഥോ
മൂന്നു വൻതേരാളികളോടോറം പാഞ്ചാലയന്ദ്രയൻ. 2
പാരിൽപ്പൊപ്പുകഴുംദ്രോണനന്ദനന്റെ ഹയങ്ങളെ
പലകുരമ്പെയ്തുകൊന്നു ബലിപാഞ്ചാലനന്ദനൻ. 3
ഉടൻ ശല്യന്റെ തേരേറി ഹതവാഹനനാമവൻ
ദ്രൌണിപാഞ്ചാല്യനെപ്പൂർണ്ണം വർഷിച്ചു സായകങ്ങളെ 4

ദ്ധൃഷ്ടദ്യുമ്നൻ ദ്രോണിയോടായേറതായ് ക്കണ്ടു ഭാരത!
സൌഭദ്രൻ തീക്ഷ്ണബാണങ്ങളാം തൂകിക്കൊണ്ടടുത്തെത്തിനാൻ
ശല്യന്റെ യേക്കിരുപതും കൃപൻതേക്കൊരൊമ്പതും
ദ്രോണപുത്രന്റെ നേക്കെട്ടുമെയ്താനാപുരുഷർഷഭൻ. 6
ഉടൻ ദ്രൌണിയൊരമ്പെയ്താൻ ദൃഢമാപ്പാർത്ഥപുത്രനെ
പത്തുശല്യരും മൂന്നുബാണംകൃപരുമങ്ങിനെ. 7
യിൻപൌത്രനാം ലക്ഷ്മണനായില്ലും സൌഭദ്രനോടടൻ
സംഹൃഷ്ടയായിച്ചെന്നോരാ യടന്നു പിന്നെ യുദ്ധവും. 8
സൌഭദ്രനെദ്ദുർജ്ജിത്താം ദൌര്യോധനി ചൊടിച്ചുടൻ
രാജാവേ! പോരിലേറെയ്തെന്നതൊർത്തുതമായിതേ. 9
അഭിമന്യു ചെടിച്ചിട്ടാബ്ഭ്രാതാവെബ്ഭരതർഷഭ!
കൈവേഗമുള്ളോനെയ്താനഞ്ഞൂറമ്പുകൾ മന്നവ! 10
അവന്റെ വില്ലുത്തനാനങ്ങൊരമ്പെയ്തിട്ടു ലക്ഷ്മണൻ
പിടിപ്പാട്ടിൽ മഹീപാലേ! പരമാർത്തിതു കാണികൾ 11
മുറിഞ്ഞവില്ല കൈവിട്ടു സൌഭദ്രൻ വൈരിമർദ്ദനൻ
വേറിട്ടോട്ടേറെയുക്കള്ള നല്ല വില്ലേന്തിനാനടൻ. 12
അവരാപ്പോരിലേറിട്ടു ചെയ്തതിന്നെതിർ ചെയ്യുവർ
അന്യോന്യംതീക്ഷ്ണ ബാണങ്ങളാം കൊണ്ടെയ്തു പുരുഷർഷഭർ
ഉടൻ ദുര്യോധനനൃപൻ ബലിയാംതന്റെ പുത്രനെ
യിൻപൌത്രനുദ്ദിപ്പിപ്പോന്നുകണ്ടു പാഞ്ഞെത്തി മന്നവൻ. 14
യിന്മഹൻ ചെന്നെതിർക്കുമ്പോൾ വന്മഹീപാലരൊക്കെയും
അഹവംശംകൊണ്ടു ചുറും വളഞ്ഞുപാർത്ഥപുത്രനെ. 15
പോരിൽ ദുർജ്ജയരാം ശൂരർ വളഞ്ഞാപീരൊട്ടുമേ
നടുങ്ങീലാ നരപതേ! കൃഷ്ണതുല്യപരാക്രമൻ. 16
സൌഭദ്രനുങ്ങു തങ്ങീടുന്നതുകണ്ടു ധനഞ്ജയൻ
തൻ പുത്രനേക്കാത്തുകൊൾവാനങ്ങോട്ടുക്കോട്ടു ചെറിനാൻ. 17
ഉടൻ ഭീഷ്മദ്രോണർ മുമ്പായ് ത്തേരായഹയമൊത്തവർ
തന്നിച്ചേറിതു മന്നോർകളം സവ്യസാചിയൊടപ്പോഴേ. 18
തേരായതാളശബ്ദനിർഘോഷമുയിർക്കും പാരിടപ്പൊടി
സൂര്യന്റെ തേർത്തടത്തോളമെത്തിക്കാണായിതപ്പോഴേ. 19

ആക്കുംഭീന്ദ്രസഹസ്രങ്ങൾ കുംഭിനീന്ദ്രശതങ്ങളും
അവനേറയമ്പിനാ യേക്കത്തീട്ടെങ്ങും കേറാതെയായിതേ. 20
കത്താത്തു ഭ്രതജാലങ്ങൾ മൂടീ ദിക്കുകളൊക്കെയും
കുതക്കൊൾക്കൽക്കടാപത്തു കാണായ്തന്നു ഭയങ്കരം. 21
ആകാശവും ദിക്കുകളും ഭൂമിയും ഭാനുദേവനും
ഭരതശ്രേഷ്ഠ! പാർത്ഥാസ്ത്രനിരയാത്തിരിയാതെയായ്. 22
പടിഞ്ഞു തേരാനയശം കൊടിയുംപോയ് മഹാരഥർ
തേരോടിപ്പോയിയും കാണായ് തേരുളിശ്രേഷ്ഠരാം ചിലർ. 23
തേരുടഞ്ഞുള്ള രഥികളെങ്ങും പാഞ്ഞോടിയും ചിലർ
അതാതിടത്തു കാണായീ ശസ്ത്രമേന്തും ഭുജത്തൊട്ടും. 24
വിട്ടശ്വങ്ങളെയശ്വക്കാരാനക്കാരായയേയുമേ
മുറവും പാർത്ഥയങ്കൊണ്ടു പാഞ്ഞുപോയിതു മന്നവ! 25
മന്നോർ തേരാനകുതിരയെന്നിവറിങ്കൽനിന്നുടൻ
പാർത്ഥബാണങ്കൊണ്ടു വീണം കാണായീ വീണിടുന്നതും. 26
ധരാപതേ! കൈകളുടെ ഗദപാഠംകത്തിയങ്ങിനേ
ആവനാഴികളും പിന്നെയനും വില്ലുമതേവിധം. 27
തോട്ടിയും കൊടിയും പൊക്കിപ്പിടിച്ചുള്ളവയജ്ജുനൻ
കുത്തുമൂത്തപെയ്തറുത്തു രൌദ്രരൂപമെടുത്തവൻ. 28
പരിഘങ്ങളും പരശ്വീപ്പുമുൽഗ്രരങ്ങളും മഹാരണേ
പ്രാസങ്ങളും ഭിണ്ഡിപാലങ്ങളും വാളുകളങ്ങിനെ മാരിഷ! 29
പാരം ഭാരത! തീക്ഷ്ണങ്ങളും തോമരങ്ങളും മഴുക്കളും
ചിന്നീടും പൊന്നയച്ചട്ടകളുമങ്ങിനെ മന്നവ! 30
ചമ്മങ്ങളും കൊടികളും ചാമരങ്ങളുമങ്ങിനെ
തൽപ്പാനങ്കാൽക്കടകളും പിന്നെത്താട്ടികളും നൃപ! 31
ചമ്മട്ടികളും കടിഞ്ഞാൺകളും കുരടുവുകളും മാരിഷ!
ഇവയാപ്പോക്കളത്തിങ്കൽച്ചിന്നിക്കാണായികൂട്ടമേ. 32
കരാളം നിന്റെ സൈന്യത്തിലന്നുണ്ടായില ഭാരത!
ശൂരനാമർജ്ജുനനൊടാപ്പോരിൽ നേരിട്ടെതിർക്കുവാൻ. 33
ആരാരജ്ജുനനോടങ്ങു നേരിട്ടന്നു ധരാപതേ!
കൂരമ്പുകൊണ്ടവനവൻ പരലോകത്തിലെത്തുമേ. 34

എല്ലാടമാനിൻെറം ഭടരെല്ലാമോടിയൊഴിച്ചതിൽ
കൃഷ്ണാജ്ജുനന്മാരൊന്നിച്ചു മുഖ്യശംഖുകളൂതിനാർ. 35
സൈന്യം ചിന്നിക്കണ്ടു യിൻെറയച്ഛൻ ദേവവ്രതൻ തദാ
ശൂരൻ ഭാരദ്വാജയോടു പുഞ്ചിരിക്കൊണ്ടു ചൊല്ലിനാൻ. 36
ഇതാ പാണ്ഡുസുതൻ വീരൻ കണ്ണൻ കൂട്ടുള്ളവൻബലി
ധനഞ്ജയൻ ചെയ്തിടേണ്ടവിധം ചെയ്യുന്നു സേനയിൽ. 37
ഇവനെപ്പോരിൽ വെന്നിടായ്കാവുകില്ലൊന്നുകൊണ്ടുമേ
ഇവൻെറരൂപം കാണുന്നു കാലാന്തകയമോപമം. 38
തിരിപ്പിയ്ക്കുന്നതിനുമേ പറ്റുകില്ലിപ്പെരുമ്പട
തമ്മിൽക്കണ്ണിട്ടുകൊണ്ടുണ്ടുകാണുക പായുന്നു വമ്പട. 39
ഇതാ സൂര്യനുമസ്താദ്രിഭാഗത്തിങ്കലണഞ്ഞുപോയി
സർവ്വലോകത്തിനും ദൃഷ്ടി സംഹരിയ്ക്കും പ്രകാരമേ. 40
ഇങ്ങു പിൻവാങ്ങേണ്ടതാണെന്നൊൻപക്ഷം പുരുഷശ്രേഷ്ഠ!
തളർന്നു പേടിച്ച ഭടർ പടവെട്ടില്ലൊരിയ്ക്കലും 41
എന്നാദ്രോണാചര്യവര്യനോടു ഭീഷ്മനരുചൂടൻ
പിൻവലിപ്പിച്ചുയിൻകൂട്ടക്കാരെയൊക്കെ മഹാരഥൻ. 42
പിന്നെ സപരസൈന്യങ്ങൾ പിൻവലിച്ചിതു ഭാരത!
സൂര്യനങ്ങസ്തമിച്ചിട്ടു സന്ധ്യാസമയമായതിൽ. 43

---

56. മൂന്നാംദിവസത്തെ ഗരുഡാർദ്ധചന്ദ്രവ്യൂഹരചന.

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

ഭീഷ്മൻ ശാന്തനവൻ രാത്രിപുലർന്നീടുന്ന നേരമേ
വീണ്ടും പടപുറപ്പാടിന്നാജ്ഞാപിച്ചിതു ഭാരത! 1
പെരുതാം ഗരുഡവ്യൂഹംകെട്ടീ ശാന്തനവൻ തദാ
നിന്മക്കൾക്കു ജയംകാക്കും ഭീഷ്മൻ കുരുപിതാമഹൻ. 2
ഗരുഡൻതൻകൊക്കിൽ യിൻെറയച്ഛൻ ദേവവ്രതൻ സപ്രയം
രണ്ടുകണ്ണും ഭരദ്വാജൻ സാത്വതൻ കൃതവർമ്മനും. 3

അശ്വത്ഥാമാവു കൃപരും മൂഢ്വായീയശസ്വികഠം
ത്രിഗർത്തന്മാർ കേകയന്മാർ വാടധാനരുമൊത്തവർ. 4
യൂപദ്ധ്വജൻ ശലൻ ശല്യൻ ഭഗദത്തനുമങ്ങിനെ
മദ്രകന്മാർ സിന്ധു സൌവ്വീരരും പഞ്ചാബുകാരുമേ. 5
ജയദ്രഥനൊടൊന്നിച്ചുനിന്നുകൊണ്ടാർ കഴുത്തിലായ്
പുറത്തു സോദരരോടൊത്തു ദുര്യ്യോധനൻ നൃപൻ. 6
വിന്ദാനുവിന്ദരാവന്ത്യർ കാംബോജർ ശകസംഘവും
വാലായ്നിന്നു മഹാരാജ! ശൂരസേനർകളും പ്രഭോ! 7
മാഗധന്മാർ കലിംഗന്മാർ ദാസേരകഗണങ്ങളും
വ്യൂഹത്തിന്റെ വലംപക്ഷമായ്നിന്നു ചട്ടയിട്ടവർ. 8
കാർത്രുഷന്മാർ വികുഞ്ജന്മാർ മുണ്ഡർ കൌണ്ഡീവിഷാഖ്യരും
ബൃഹൽബ്ബലനൊടൊന്നിച്ചങ്ങിടംപക്ഷത്തിൽ നില്പുമായ്. 9
വ്യൂഹംചേന്നാബ്ബലംകണ്ടു സവ്യസാചിപരന്തപൻ
ധൃഷ്ടദ്യുമ്നനുമായ്പ്പോരിലെതിർവ്യൂഹം ചമച്ചുതേ. 10
നിൻകൂട്ടർക്കെല്ലാരാ വ്യൂഹത്തിനെതിർവ്യൂഹമായഹോ
അർദ്ധചന്ദ്രവ്യൂഹമങ്ങാഘോരവ്യൂഹത്തൊടേല്പുവാൻ. 11
വലത്തേ ശൃംഗഭാഗത്തു ശോഭിച്ചിതു വൃകോദരൻ.
നാനാശസ്ത്രാഢ്യരാം നാനാനാട്ടാർ മന്നോർകളൊത്തവൻ 12
വിരാടനും ദ്രുപനുമതിൻപിന്നു മഹാരഥർ.
അതിനുപിന്നിലായ്നിന്നു നീലൻ നീലായുധാനുചിതൻ 13
നീലന്റെ പിന്നിലായിട്ടു ധൃഷ്ടകേതു മഹാബലൻ.
ചേദികാശികരൂഷന്മാർ പൌരവന്മാരുമൊത്തവൻ 14
ധൃഷ്ടദ്യുമ്നൻതാൻ ശിഖണ്ഡി പാഞ്ചാലന്മാർ പ്രദ്രൌകർ.
പെരുമ്പട നടുക്കായിനിന്നു പോരിനു ഭാരത! 15
ധർമ്മരാജാവുമവിടെയാനപ്പടയൊടൊത്തവൻ.
പിന്നെസ്സാത്യകിയും ദ്രുപ! പാഞ്ചാലീ പുത്രരെവരും
അഭിമന്യു പരംശൂരനിരുന്നായതിനപ്പുറം. 16
മൈമസേനി പരംദ്രുപ! വൻതേരാളികഠം കേകയർ 17
പരം മനുഷ്യരിൽശ്രേഷ്ഠനിടംഭാഗത്തു നിന്നുതേ.
സർവ്വലോകം കാത്തിടുന്ന ഗോവിന്ദൻ കാവലുള്ളവൻ. 18

ഇമ്മട്ടിലീമഹാവ്യൂഹമെതിരായ് ക്കെട്ടി പാണ്ഡവർ.
യിന്മക്കളെ വധിപ്പാനാപ്പക്ഷത്തിൽച്ചെന്ന് കൂട്ടരും 19
ആയതേർകഥം കലന്നിട്ട ഘടനാ പിന്നെ യുദ്ധവും.
അന്യോന്യം കൊലചെയ്യുന്നാനിന കൂട്ടക്ക പാക്ക മ 20
അശപക്കുട്ടം തേർയിരയുമങ്ങുമിങ്ങും ധരാപതേ!
ചാടിച്ചെല്വത കാണായിതന്യോന്യം കൊലചെയ്തഹോ 21
തേർക്കുട്ടം പാഞ്ഞടുത്തിട്ട ചെവ്വേറെ കൊന്നിട്ടുംപിന്നെ.
ഉണ്ടായീബഹളാരാവം ദുന്ദുഭിധ്വനിമിശ്രമായ് 22
തമ്മിൽക്കൊല്ലുന്ന വീരക്കിണ്ണിൽമുട്ടുന്നവണ്ണമേ
ബഹളപ്പോരിൽനിന്നാഥക്കാക്കവക്കും ഭരതർഷഭ! 23

---

57. മൂന്നാംദിവസത്തെ സങ്കലയുദ്ധം

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

നിൻകൂട്ടരും മാറലരും വ്യൂഹംകെട്ടിയുറച്ചതിൽ
ധനഞ്ജയൻ തേർനിരയെ വധിച്ചു ഭരതർഷഭ! 1
അപ്പൊയ്തധിരഥൻ പോരിൽ വന്തേർക്കുട്ടം പിളർന്നവൻ
പ്രളയത്തിൽക്കാലനേപ്പോലജ്ജുനൻ കൊന്നിട്ടുന്നവർ. 2
ധാത്തരാഷ്ട്രർ കിണഞ്ഞേറ പൊരുതീ പാണ്ഡുപുത്രരായ്
തെളിഞ്ഞ കീർത്തികാംക്ഷിച്ചു ചത്തൊടുങ്ങാനുറച്ചവർ. 3
ഏകാഗ്രചിത്തരായ് നിന്നു പാണ്ഡവക്കുള്ളസേനയെ
ഉടച്ചു ദ്രുപ പഞ്ചപാടവരും പോരിലേറുതേ. 4
കൂടിപ്പോയുമുടഞ്ഞുംതാൻ തിരിയേ ചെന്നുമേല്ക്കുവേ
പാണ്ഡവന്മാർ കൌരവരുമറിയാതായിതോന്നുമേ. 5
പൊടിപൊങ്ങീ മന്നിൽനിന്നു ഭാനുവുംമറയുംവിധം
ദിക്കും വിദിക്കും കാണ്മീലാ കൊല്വതെങ്ങിനെ മാനവർ. 6
ഊഹങ്കൊണ്ടും സംജ്ഞകൊണ്ടും നാമഗോത്രങ്ങൾകൊണ്ടുമേ
ഘടനാ യുദ്ധമവിടെയങ്ങുമിങ്ങും ധരാപതേ! 7

വ്യൂഹം പിളർന്നിട്ടുന്നില്ലാ കൌരവന്മാർക്കു ചെറുമേ
ഭാരദ്വാജൻ സത്യസന്ധൻ പോരിലേറ്റു ഭരിയ്ക്കുമേ. 8
അവ്വണ്ണം പാർത്ഥരുടെയും സവ്യസാചി ഭരിയ്ക്കുമേ
പിളർന്നീലാ മഹാവ്യൂഹം ഭീമനും കാത്തുനില്ക്കുമേ. 9
പടത്തലയ്ക്കൽ നിന്നേറ്റം യുദ്ധംചെയ്തിതു മാന്യവർ
രണ്ടു സൈന്യത്തിലും ളുപ തേരാനകം കലർന്നവർ. 10
ഹയാരോഹർഹയാരോഹന്മാരെവൻപോരിൽ പീഴ്ത്തിനാർ
ഉഷ്ടികൊണ്ടും തിളർത്തീടും പ്രാസങ്കൊണ്ടുമിടയ്ക്കിടെ 11
രഥിയേ രഥിമെന്നേറ്റുപൊന്നണിഞ്ഞശരങ്ങളാൽ
ആബ്ഭയങ്കരയുദ്ധത്തിൽ വീഴ്ത്തിക്കൊണ്ടീടിനാരുടൻ 12
ആനക്കാർ പലനാരാചതോമരത്താൽഗ്ഗജസ്ഥരെ
എയ്തുവീഴ്ത്തീനിൻ ഭടരിൽ മാറ്റാർകളിലുമെങ്ങുമേ. 13
ഒരുവൻ ചാടിയങ്ങനെപ്പൊരുന്തലയിലേറിയോൻ
മുടിചുറ്റിപ്പിടിച്ചിട്ടു തലയെട്ടിനാരുടൻ 14
ചിലർ കൊമ്പൻറെകൊമ്പേറു പോരിൽനെഞ്ചുപിളർന്നവർ
ഉശിരുള്ളോർപോരകക്കിനെടുവീപ്പിട്ടു വീണ്ടുമേ 15
ഒരുവൻ പോരിൽ വിരുതനാനക്കൊമ്പിനമൽനിന്നവൻ
ആനപ്പോർവിരുതൻ ചാട്ടംവേലറിഞ്ഞുവിറച്ചുപോയ്. 16
കാലാഠകഠം കാലാളുകളെബ്ഭിണ്ഡിപാലമഴക്കളാൽ
വീഴ്ത്തിനാർ ഹൃഷ്ടരായിട്ടുതമ്മിൽത്തെറിപ്പണങ്ങിയോർ 17
ആനത്തലചമന്നോടേറ്റു പോരിൽത്തേരാളി മന്നവ!
ആനത്തോട്ടംവീഴ്ത്തി,യാനക്കാൻ തേരാളിയേയുമേ 18
തേരാളിയേസ്സാദികേറി പ്രാസത്താൽ ഭരതർഷഭ!
പോരിൽ വീഴിച്ചു,തേരാളിചീരാസ്സാദിയേയുമേ. 19
കാലാഠം തേരാളിയെത്തേരാളിയോ കാലാളെയുംസമം
കൂത്തുമുത്തപ്പെയ്തുവീഴ്ത്തീ രണ്ടുസേനയിലും ശരി. 20
ആനക്കാർ കുതിരക്കാരെവീഴ്ത്തിനാരപ്രകാരമേ
കുതിരക്കാർകളങ്ങാനക്കാരേയുമതൊരത്ഭുതം. 21
ആനപ്പുറത്തുകാർ കാലാഠകളെത്തായങ്ങുമിങ്ങുമേ
വീഴ്ത്തിക്കാണായിനാനക്കാർകളെക്കാലാഠജനങ്ങളും. 22

കാലാഠകളെസ്സാദിസംഘം കാലാഠസാദിഗണത്തെയും
വീഴ്ത്തീടുന്നതുകാണായീ നൂറുമായിരവും ശരി. 23
കൊടി വില്ലും തോമരവും ചിന്നിച്ചിതറിയങ്ങിനെ
പ്രാസവും ഗദയും പിന്നെക്കയ്യെയും പരിഘങ്ങളും. 24
വേലും ചിത്രച്ചട്ടകളും തോട്ടിയും കുണപങ്ങളും
തെളിഞ്ഞ ഖഠ്ഗങ്ങളും പൊന്നുകെട്ടിച്ചുള്ള ശരങ്ങളും. 25
പരിസ്തോമങ്ങളും കഥകളും വമ്പെഴുംകംബളങ്ങളും
ചീന്നിമാലയണിഞ്ഞോരു മട്ടായീ ഭൂമി ഭാരത! 26
ആനയാളശവും പോരിൽച്ചത്തുവീണകിടക്കയാൽ
ഘോരമാംസച്ചേറൊട്ടഴികേറിച്ചെല്ലാൻ കഴക്കിലായ്. 27
പടച്ചോരയൊലിച്ചിട്ടു പടുധൂളിയമന്നതേ
ദിക്കൊക്കെയും തെളിഞ്ഞോരുമട്ടായ്ത്തീർന്നു ജനേശ്വര! 28
അറമെന്യേ കബന്ധങ്ങളേറുന്നിന്നിതു ചുറുമേ
ലോകക്ഷയത്തിന്നേറ ചിഹ്നമാകുമ്മാറങ്ങുഭാരത! 29
ഏറ്റം ഭയങ്കരം രൌദ്രമാകുമാപ്പോർ നടക്കവേ
ചുറും പാഞ്ഞേറിടുമ്മാറു കാണായീ രഥിവീരരെ. 30
അപ്പോഠം ഭീഷ്മൻ ദ്രോണർസിന്ധുരാജാവാകും ജയദ്രഥൻ
പുരുമിത്രൻ ജയൻ ഭോജൻ ശല്യൻ ശകുനിതാനുമേ. 31
ദുർഷ്ടരായീടുമിവർ സിംഹതുല്യപരാക്രമർ
പാണ്ഡുസൈന്യങ്ങളിൽക്കേറിപ്പിളുന്നാരങ്ങുവീണ്ടുമേ. 32
അവ്വണ്ണം ഭീമനുംപിന്നെ ഘടോൽക്കചനിശാടനും
ചേകിതാനൻ സാത്യകിയും പാഞ്ചാലീപുത്രരും നൃപ! 33
യിൻകൂട്ടർ നിന്മക്കളെയും മുറും മന്നോരൊടൊത്തുതാൻ
വാനവന്മാർഭാനവരെപ്പോലെയോടിച്ചു സംഗരേ. 34
അവ്വണ്ണമവരന്യോന്യം വധിയ്ക്കുംക്ഷത്രിയർഭരർ
ഘോരയാടിഘോരരായിശ്ശോഭിച്ചു തൈത്യധാടിയിൽ. 35
രണ്ടുസൈന്യത്തിലും വീരർവൈരിവർഗ്ഗം ജയിച്ചഹോ
വാനിൽ ഗ്രഹങ്ങളെപ്പോലെ കാണായീ വമ്പിയന്നവർ. 36
അപ്പോളസംഖ്യം തേരോടുംനിന്നേറപുത്രൻ സുയോധനൻ
പാഞ്ഞേറ്റു പാണ്ഡവരൊടും ഘടോൽക്കചനൊടും രണേ. 37

അവണ്ണം പാണ്ഡവന്മാരും സർവ്വസൈന്യത്തൊടൊത്തവർ
ശത്രുമർദ്ദനരാം ഭീഷ്മദ്രോണന്മാരോടെതിർത്തുതേ 38
കിരീടിയും ചൊടിച്ചേറ്റം ചുറവുമ്മന്നവരോടഹോ
ശൈനേയനും ഫാൽഗുനിയും ശകുനിപ്പടകേറിയാർ. 39
രോമഹർഷമുമാറുണ്ടായ് പിന്നെയത്യുഗ്രമാം രണം
പോരിൽജ്ജയം കൊതിയ്ക്കുന്ന തിൻകൂട്ടർക്കും പരക്കുമേ. 40

---

58. മൂന്നാംദിവസത്തെ ഭീഷ്മദുര്യോധനസംവാദം.

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു

അപ്പോളാന്യപർ കോപിച്ചു പോരിൽപ്പാർത്തിട്ട പാർത്ഥനെ
ചുറവും വളഞ്ഞോർ വളരെയായിരം തേർകളാലഹോ. 1
രഥവൃന്ദങ്കൊണ്ടവനു കോട്ട കെട്ടീട്ട ഭാരത!
ചുറവുംപെരുത്തു ബാണങ്ങൾ ചൊരിഞ്ഞേറുതടുത്തുതേ. 2
തെളിഞ്ഞ വേൽകൾ ഗദകൾ പരിഘങ്ങളുമങ്ങിനെ
പ്രാസംപരശ്വധം വല്ല മുൽഗ്ഗരം മൂസലങ്ങളും. 3
പോരിൽച്ചൊടിച്ചു യച്ചാരാഫൽഗുനത്തേരിലേയ്ക്കഹോ.
ഇയ്യാന്മാററ കണക്കെത്തുമാശസ്ത്രശരവൃഷ്ടിയെ 4
തടുത്തു പാർത്ഥനെല്ലാടം പൊന്നണിഞ്ഞ ശരങ്ങളാൽ
അതിൽപ്പാർത്താപ്പാർത്ഥനുടെയതിമാനുഷ ലാഘവം. 5
ഘോരമാനുഷഗന്ധർവ്വപിശാചോരഗരാക്ഷസർ
യന്നയന്നെന്നു രാജേന്ദ്ര! നന്ദ്യാമാനിച്ചു പാർത്ഥനെ. 6
സൌഭദ്ര സാത്യകികളെപ്പെരുമ്പടയൊടൊത്തവർ.
സൌബലൻ കാത്തിട്ടും ശൂരഗാന്ധാരന്മാർ തടുത്തുതേ. 7
അതിൽസ്സൌബലസൈന്യങ്ങൾമാർഷ്ണേയത്തേർചൊടിച്ചുടൻ
ദിഗാശാസ്ത്രങ്ങൾ വർഷിച്ചിട്ടെള്ളുപോലെ നുറുക്കിനാർ. 8
ഭയങ്കര സ്ഥിതിയിലാത്തേർ വെടിഞ്ഞിട്ട സാത്യകി
അർജ്ജുനന്റെത്തടത്തിലുടൻ കേറീ പരന്തപൻ. 9

അവരൊറ്റത്തേരിലാണ്ടു സൌബലയന്റെ സേനയെ
മുടിച്ചു മൊട്ടഴിഞ്ഞുള്ള കൂത്തുമൂത്ത ശരങ്ങളാൽ. 10
സന്നദ്ധദ്രോണ ഭീഷ്മന്മാർ ധർമ്മപുത്രന്റെ സേനയെ
കങ്കച്ചിറകെഴും തീക്ഷ്ണബാണം തൂകിയോൻ. 11
അപ്പോൾധർമ്മജനും മാദ്രീപുത്ര പാണ്ഡുകുമാരും
യോധരെല്ലാം നോക്കിനില്പ്പൂദ്രോണസൈന്യത്തിലേറിയാർ. 12
രോമാഞ്ചമഞ്ചും ബഹളപ്പടയുണ്ടായിതപ്പൊഴേ
പണ്ടു ദേവാസുരക്രൂരയുദ്ധമുണ്ടായവണ്ണമേ. 13
കട്ടംക്രിയാടത്തീട്ടം ഭീമഹൈഡിംബരേസ്സുമം
ഉടൻ ദുര്യ്യോധനൻ ചെന്നു തടഞ്ഞാനിരു പേരെയും. 14
അതിൽക്കണ്ടേനത്ഭുതമാം ഹൈഡിംബനുടെ വിക്രമം
അച്ഛനേക്കാൾ മെച്ചമായിപ്പോരുന്നതായുള്ള ഭാരത! 15
ചൊടിച്ചമഷിയാം ദുര്യ്യോധനനെബ്ഭീമനപ്പൊഴേ
നെഞ്ഞത്തു നോക്കിയമ്പെയ്തു പുഞ്ചിരിക്കൊണ്ടു ഭാരതൻ. 16
ഏയ്ത്തേറാത്തിയൊടനേരം ദുര്യ്യോധന നരാധിപൻ
ഇരുന്നുപോയീ തേരിത്തട്ടിൽ മോഹാലസ്യവുമാണ്ടുപോയ്. 17
അവൻ മോഹിച്ചതായ്ക്കണ്ടു ചെമ്പടലാടൊത്തു സാരഥി
പോർവിട്ടുമാറി നൃപതേ! പിന്നി പിന്നിട്ട സേനയും. 18
ഉടൻചിന്നം കുരുടെപ്പടയപ്പാത്തു മാറുമേ
പിന്തുടർന്നാൻ തീക്ഷ്ണബാണമെയ്തുകൊണ്ടു വൃകോദരൻ. 19
തേരാളിയാം പാഞ്ചതനും പണ്ഡവൻ ധർമ്മപുത്രനും
ദ്രോണരും ഭീഷ്മരും നോക്കിനില്പ്പൂവേത്തന്നെ സേനയെ. 20
മുടിച്ചു ശത്രുസംഹാരി തീക്ഷ്ണ ബാണഗണങ്ങളാൽ
വമ്പോരിൽപ്പിന്തിരിച്ചോടും വൻപുത്രനുടെ വൻപട. 21
നിറുത്താൻ ശക്തിയായിച്ചാ ഭീഷ്മദ്രോണർ മഹാരഥർ
ഭീഷ്മനും മാന്യനാംദ്രോണനുതാനും ചെന്നു തടുക്കിലും. 22
ഭീഷ്മരും ദ്രോണരുംകാണ്കെയോടിപ്പോകുന്നിതാപ്പട
അങ്ങുമിങ്ങുമസംഖ്യംതേരൊഴിച്ചോടുന്നനേരമേ. 23
ഒറ്റത്തേരാണ്ട സൌദ്രൻതാനും സാത്യകിവീരനും
സൌബലപ്പടയപ്പോരിൽമുടിച്ചാരങ്ങു ചുറ്റുമേ. 24

അപ്പോഴശ്ശോഭിച്ചിതാട്ടേതൈശ്ശേയകരുപുംഗവർ
കറുത്തവാവിൽ മാനത്തൊന്നിച്ച ചന്ദ്രാർക്കർപോലവേ. 25
ചൊടിച്ചുജ്ജ്വാനം നിൻറെസൈന്യത്തിങ്കൽ ധരാപതേ!
മഴപെയ്യുംകാറുപോലെ വഷിച്ചു ശരവൃഷ്ടിയെ. 26
പോരിലജ്ജ്വാനമെയ്യുമുടിച്ചീടുന്നതുമേ
വിഷാദിച്ചു മയപ്പെട്ടുചിത്രോടി കരപ്പട. 27
അവരോടുന്നതായ്ക്കണ്ടുഭീഷ്മദ്രോണർ മഹാരഥർ
തടുത്തിതു ചൊടിച്ചാരാം ദുര്യ്യോധനഹിതാത്ഥികം. 28
അപ്പോഴം ദുര്യ്യോധനപരാക്രമിച്ച ധരാപതേ!
പുറുമോടീട്ടമാസ്സൈന്യം തിരിപ്പിച്ചീടിനാനടർ. 29
ഏതതിടത്തു യിൻപുത്രൻ കണ്ണിട്ടിടുന്ന ഭാരത!
അതാതിടം ക്ഷത്രിയന്മാർ തിരിച്ചിതു മഹാരഥർ. 30
അവരെല്ലാം തിരിച്ചെന്നുകണ്ടു മറുനേരങ്ങളും
തമ്മിൽത്തിരക്കീട്ടുനിന്നു ലജ്ജിച്ചുകൊണ്ടു മനവ! 31
വിണ്ടും തിരിയ്ക്കുമവർതർ വേഗമതീ ധരാപതേ!
ചന്ദ്രോയത്തിൽപ്പൂരിയ്ക്കുമംഭോധിയ്ക്കുന്നവണ്ണം 32
അവരൊക്കെത്തിരിച്ചെന്നു കണ്ടുദുര്യ്യോധനൻ നൃപൻ
ചൊന്നാൻ ശാന്തനവൻ ഭീഷ്മൻതന്നോടടരെയിങ്ങിനെ. 33
പിതാമഹ! ധരിച്ചാലുമിങ്ങുചൊൽവതു ഭാരത!
ചൊവ്വല്ലെന്നോർക്കുവേനങ്ങു മുള്ളപ്പോൾക്കരുപുംഗവ! 34
അസ്ത്രജ്ഞമുഖ്യൻ സസുഹൃൽപ്പുത്രനാചാര്യ്യചിരനും
വില്ലാളികുപനും നില്ക്കുപ്പടയാടുന്നതിങ്ങനേ. 35
കരിയ്ക്കുലും പാണ്ഡവന്മാർ നിൻകിടയ്ക്കായിടാദ്ധം
ദ്രോണക്കും ദ്രോണപുത്രനും കിടയല്ലാ കൃപക്കുമേ. 36
അങ്ങയ്ക്കുനഗ്രാഹ്യർന്യായം പാണ്ഡവന്മാർ പിതാമഹ!
അതല്ലേ കൊല്ലുമീസ്സൈന്യം കണ്ടുനില്ക്കുന്ന യിരു നീ. 37
എതിർക്കുമുന്നമെന്നോടു വിരോ! ചൊല്ലായിരുന്ന നീ
ചൊരുതാ ഞാൻ പാർത്ഥരോടും ശിഖിപാഷ്ണരോടുമേ. 38
ഭവാനാചാര്യർ കൃപരുമിതോതിക്കേട്ടിരിക്കിൽ ഞാൻ
കണ്ണുനാടൊത്തു ചെന്നുനേരോത്തരുന്നായയാദ്യമേ. 39

യിങ്ങഠിക്കുഞാൻ പരിത്യാജ്യനല്ലെന്നാൽ പ്പോരിലിങ്ങുടൻ
പോരാട്ടവിൻ തക്കതായ വിക്രമത്താൽ നരേന്ദ്രരെ! 40
ഈവാക്കുകേട്ടിട്ട ഭീഷ്മൻ വീണ്ടുംവീണ്ടും ചിരിച്ചഥോ
കോപിച്ചു കൺമിഴിച്ചിട്ട യിന്നേറ പുത്രനൊടോതിയാൻ. 41
പലവട്ടം ചൊല്ലിനേൻ ഞാൻനൃപ! തത്ഥ്യഹിതോക്തിയെ
അജേയരിന്ദ്രാദിസുരന്മാക്കു മീപ്പാണ്ഡു നന്ദനർ. 42
പുലയനാകുമെനിയ്ക്കാകാവുന്നപോലെ നരോത്തമ!
ചെയ്യുവേൻ ഞാൻ ശക്തിപോലെ കാങ്കുബന്ധുക്കളൊത്തുനീ
ഇന്നൊറയ്ക്കീസ്സൈന്യബന്ധുവർഗ്ഗമൊത്തുള്ള പാണ്ഡവരെ
തട്ടത്തുനിത്തുന്നുണ്ടീ ഞാനേയരും കണ്ടുനില്ക്കുവേ. 44
എന്നു ഭീഷ്മൻ ചൊന്നവാറു യിൻ പുത്രന്മാർ ജനേശ്വര!
വിളിച്ചുശംഖുയന്ദിച്ചു കൊട്ടിയാത്തു പെരുമ്പറ. 45
പാണ്ഡവന്മാരുമാഗ്ഘാരശബ്ദംകേട്ട ധരാപതേ!
ശംഖും പെരുമ്പറകളും മുഴക്കീമുരജങ്ങളും. 46

---

59. മൂന്നാംദിവസത്തെ യുദ്ധാവസാനം

ധൃതരാഷ്ട്രൻ പറഞ്ഞു.

ഭീമയുദ്ധത്തിന്നീവണ്ണം ഭീഷ്മൻ സത്യംകഴിച്ചതിൽ
വിശേഷാൽ മാഴ്കുമെൻപുത്രൻ കോപമുണ്ടാക്കീ വിട്ടവൻ. 1
പാണ്ഡവേയരിലെന്തൊന്നു ചെയ്തിതാ ഭീഷ്മർ ഭാരത!
പിതാമഹങ്കൽപ്പാഞ്ചാല്യന്മാരും ചൊൽകതു സഞ്ജയ! 2

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

പൂർവ്വാഹ്ണകാലം തീർന്നുള്ളോരന്നത്തെപ്പകൽ ഭാരത!
പടിഞ്ഞാട്ടെയ്തു പാഞ്ഞക്കൻ യിന്നീടുന്നൊരുനേരമേ. 3
മഹാന്മാർ പാണ്ഡവർ ജയംനേടി ഹഷിച്ചുനില്ക്കുവേ
സത്യധർമ്മജ്ഞയാകും യിന്നച്ഛൻ ദേവവ്രതൻതദാ. 4

ഓടിയ്ക്കുമശ്വങ്ങളുമായ് പ്പാണ്ഡവപ്പട കേറിനാൻ
പെരുമ്പടയൊട്ടും ചുറുംനിന്നെറ നന്ദനർ കാപ്പവൻ. 5
രോമാഞ്ചമഞ്ചും ബഹളപ്പോരുണ്ടായതിനപ്പുറം
നമുക്ക പാണ്ഡവരുമായ്നിൻ കുറങ്കൊണ്ടു ഭാരത! 6
ചീറുംചാപങ്ങളുടെയും മുട്ടും ഹസ്തങ്ങടേയുമേ
പിളരും മലകഠംക്കൊക്കും ഘോരശബ്ദം മുഴങ്ങിതേ. 7
നീല്ല നിന്നേനെന്നെയറികൊഴിയ്ക്ക സ്ഥിരനാക നീ
സ്ഥിരൻഞാൻ പ്രഹരിച്ചാലുമെന്നു കേഠംക്കായിതെങ്ങുമേ. 8
പൊൻചട്ടയിൽക്കിരീടത്തിൽധ്വജത്തിങ്കലുമെന്നുകഠം
മലയിൽ കല്ലുപോലേറു വീണുകേഠംക്കായിതൊച്ചകഠം. 9
അറുവീണുള്ള തലകഠം കോപ്പണിഞ്ഞുള്ള കൈകളും
പാരിൽ വീണുപിടയ്ക്കുന്ന നുറുമായിരവും ശരി 10
ചിലപേർ തലപോയിട്ടമ്മട്ടേ വില്ലുമേന്തിയോർ
ആയുധങ്ങളുമേന്തിട്ടു യിന്നാർ പുരുഷസത്തമർ. 11
മഹാവേഗത്തോടും ചാടിച്ചോരപ്പുഴയൊലിച്ചുതേ
മാംസച്ചോരച്ചേറോടുമുമ്മപ്പാറ കലന്നഹോ. 12
ആനയാഠം കുതിരക്കുറവർ മെയ്യിൽയിന്നിട്ടൊലിപ്പതായ്
കഴുകുകർ ചുഴലും പരലോകക്കടൽപ്പുഴ. 13
കണ്ടിട്ടില്ലാ കേട്ടതുമില്ലീമട്ടുള്ള രണം നൃപ!
നിന്മക്കഠംക്കും പാണ്ഡവക്ക മൊത്തമാതിരി ഭാരത! 14
യോധന്മാർ ചത്തുവീണിട്ടും തേരിൻ വഴിയടഞ്ഞുപോയ്
മലങ്കൊടുമുടിയെന്നുംകുമാന ചത്തു മറിഞ്ഞുമേ. 15
ചിത്രച്ചട്ട തലപ്പാവും ചിതറുമ്മാറു ഭാരത!
ശരൽക്കാലത്തംബരംപോലങ്ങു ശോഭിച്ച പോക്കളം. 16
അമ്പേറുവിണ്ടു ചിലപേർ കുടർ മാമ്പയിഴച്ചുമേ
പേടിയെയ്യേ പോരിലേറു ശത്രുക്കളൊട്ട ഗവ്വികഠം. 17
താത!ജേഷ്ഠ!സഖേ! ബന്ധോ! തോഴരേയെന്നേറ മാതുല!
എന്നൊതൃജിച്ചിടൊല്ലെന്നു പോരിൽ വീണാത്തുപോയ്ച്ചിലർ.
എന്നാൽവത്രു നീയെതിക്ക പേടിച്ചോ പോവതെങ്ങു നീ
ഞാൻനിന്നോൻ പോരിൽനീ പേടിയായ്ക്കെന്നാത്തിതു മറുപേർ.

അതിൽ ഭീഷ്മൻ ശാന്തനവനെപ്പാഴം വിൽ പളഞ്ഞപർ
ആശീവിഷോഗ്രദീപ്താഗ്രബാണജാലങ്ങളം തൂകിനാൻ. 20
ദിക്കൊക്കെയൊന്നു പോലാക്കിയമ്പു തൂകിയതപ്രതൻ
പാണ്ഡവത്തേരാളികളെയെണ്ണിക്കൊന്നിതു ഭാരത! 21
തേത്തട്ടിൽത്തുള്ളിടുംമട്ടു കൈവേഗം കാട്ടിടുന്നവൻ
കൊളിചുറുംവണ്ണമങ്ങുമിങ്ങും കണായി മന്നവ! 22
പാണ്ഡവന്മാർ സൃഞ്ജയരുമാശ്ശനെയൊരുത്തനെ
അനേകനൂറായിരമായ്ക്കണ്ടു ലാഘവശക്തിയാൽ 23
മായാമൂത്തികളം തിത്തോനെന്നോത്തു പോയിതു ഭീഷ്മനെ
കിഴക്കായവനെക്കണ്ടു പടിഞ്ഞാർകണ്ടതാളുകളം. 24
വടക്കേണ്ടിട്ടടനേ തെക്കും കണ്ടു പരംപ്രഭോ!
ശൂരൻ ഗാംഗേയനാപ്പോരിലേവം കാണായിതെങ്ങുമേ. 25
നോക്കാനും ശക്തരായീലാ പാണ്ഡവന്മാരിലാരുമേ
കാണാംഭീഷ്മന്റെ വിൽത്തുകമനുമാത്രമസംഖ്യമേ. 26
കടുക്രിയ നടത്തിട്ടു പടപാടേ മുടിയ്ക്കുവേ
പാലപാട്ടം പറഞ്ഞാർത്തു പലരുംപല മാതിരി. 27
അമാനുഷാകാരനായ് നിന്നപ്പുൻ ചുറ്റിനടക്കവേ
വിധിമോഹിതരായ്പ്പാറാപോലെ ചെന്നാറു പാർത്ഥിവർ 28
പൊടിച്ചഭീഷ്മവൻ തിയ്യിൽച്ചാടിച്ചാവാൻ പെരുത്തുചേർ
ഒരനുപോലും ഭീഷ്മനു പോരിൽപ്പാഴായതില്ലഹോ 29
ആളാനയശരങ്ങളിലങ്ങളവാടുമല്ലിലും
കീറുന്ന തലകുത്താമൽച്ചിറകുള്ളാറായമ്പിനാൽ 30
വജ്രത്താൽ മലയേപ്പോലെ മുറിച്ചട്ടയണിയാനയെ
രണ്ടും മൂന്നും ഗജക്കാരെയൊന്നായ്ക്കൊന്നൊത്ത കുട്ടരെ. 31
നിന്നചരനെയ്ത ശരാശമൊന്നു കൊണ്ടങ്ങു വീഴ്ത്തിനാൻ
ആരാരൊരുത്തൻ ഭീഷ്മന്റെയേരെ പോരിലടുത്തുവാ 32
ക്ഷണങ്കൊണ്ടായവൻ ചത്തു മന്നിൽചീണിട്ടുകണ്ടുഞാൻ
ഇപ്രകാരം കൊന്നൊടുക്കും ധർമ്മരാജപ്പെരുമ്പട 33
വീയ്മേറും ഭീഷ്മർമൂലം ചിന്നിച്ചിതായെങ്ങുമേ
ശരവഷ്ടങ്കൊണ്ടു സൈന്യം വിറച്ചു പടുപീഡയാൽ. 34

കണ്ണനും പാർത്ഥനും നോക്കിക്കണ്ടുനില്പൂ ശിഖണ്ഡിയും
അവർ യത്നിച്ചീടിലും പാഞ്ഞുപോകും തേരാളിവീരരെ. 35

ഭീഷ്മബാണാഗ്നിയിൽ നിന്നുത്തീടാനാളായതില്ലഹോ
മഹേന്ദ്രപുത്രൻ യുദ്ധത്തിൽക്കൊന്നൊടുക്കും പെരുമ്പട 36

ചിപ്പോയീ മഹാരാജ! പഞ്ഞിലിരുവരൊപ്പമേ
തരസാഗാശപങ്ങളം ചിന്നിദ്ധ്വജച്ഛത്രമറുമേ. 37

പാണ്ഡുപുത്രപ്പടപരംഹാഹായെന്നായചേതസം
അച്ഛൻ തൻമകയേക്കൊന്നു മകൻതന്നച്ഛനേയുമേ. 38

പ്രിയസ്സഹിതനെദ്വൈരിസ്സഖിതാനും കലമ്പലിൽ
ചട്ടയൂരിപ്പാണ്ഡുസൈന്യഭടർ പേറിട്ടുമേ ചിലർ. 39

മുടിചിന്നിപ്പഞ്ഞുപോകുമ്പടി കാണായി ഭാരത!
പഴുക്കുട്ടംപോലതിളകിത്തേരാളികളുഴന്നുമേ. 40

ആർത്തനാദത്തൊടും പാണ്ഡുസൈന്യം കാണായിതപ്പൊഴേ
സൈന്യം ചിന്നിപ്പോവതായിക്കണ്ടു യാദവനന്ദനൻ. 41

ബീഭത്സുവാം പാർത്ഥനോടു തേർനിറുത്തീട്ടു ചൊല്ലിയാൻ
പാർത്ഥ! യീ കാത്തിരുന്നോരാക്കാലം വന്നിതു സാമ്പ്രതം. 42

പ്രഹർക്കുന്നരവ്യാഘ്രൻ മോഹാൽ യീ മദ്ധ്യടായ്കിലോ
മുന്നം കൊല്ലീലയോ വീര! മന്നോരുടെ യടുക്കയീ. 43

ഭീഷ്മദ്രോണാദ്യരാം ധർത്തരാഷ്ട്രന്റെ ഭടവീരരെ
കൂട്ടത്തോടെ മുടിപ്പൻഞാനെന്നോടു ചൊരുവോർകളെ. 44

എന്നു ചൊന്നതു കൌന്തേയ! സത്യമാക്കേരിന്നമ!
ബീഭത്സോ! പുറുമേ സ്വന്തംസൈന്യം ചിന്നീടുകാണുകയീ. 45

മന്നോരുമോടുന്നതു നീ നോക്കു ധർമ്മജസേനയിൽ
വാതുറന്നന്തകൻമട്ടു ഭീഷ്മനെക്കണ്ടവോടുടൻ. 46

പേടിച്ചോടുന്ന സിംഹത്തെക്ഷുദ്രജന്തുക്കൾപോലവേ
ഏവം കേട്ടോതിയാൻവാസുദേവനോടു ധനഞ്ജയൻ. 47

തേർവിട്ടു ഭീഷ്മനുള്ളിടം പടക്കടലിലേറുക
വീഴ്ത്തുവൻ ദുർധർഷനായ മുത്തച്ഛൻ കുരുവൃദ്ധനെ. 48

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു

പട്ടവെള്ളക്കുതിരകളൂടനോടിച്ചു മാധവൻ
ദൃഷ്ട്വാക്ഷ്യമക്കാലപ്പോലെ ഭീഷ്മത്തേർ നിന്നിട്ടുനോടം 49
യുധിവീണ്ടും തിരിച്ചെത്തിയുധിഷ്ഠിരമഹാബലം
ഭീഷ്മനോടു മഹാബാഹു പാർത്ഥനല്ലതു കാങ്കയാൽ. 50
ഭീഷ്മൻ സിംഹംപോലെ വീണ്ടുമാർത്തിട്ടു കുരുപുംഗവൻ
ധനഞ്ജയരഥം ബാണഗണംതുകി നിറച്ചുതേ. 51
ക്ഷണക്കൊണ്ടാതേർ കുതിരകളും സൂതനുമൊത്തഹോ
പെരുകും ശരവർഷത്താൽ മറയേക്കണ്ടിടാതെയായ്. 52
വാസുദേവൻ കുസിടാതെ ധൈര്യമുൾക്കൊണ്ടു സതപ്രഭാൻ
അടിച്ചുവീട്ട ഭീഷ്മന്റെറയമ്പുകൊണ്ടഹായങ്ങളെ. 53
ഘോരസമനമെഴും ദിവ്യധനുസ്സേന്തിധനഞ്ജയൻ
ഭീഷ്മന്റെവില്ലുമുത്തങ്ങു വീഴ്ത്തീമൂന്നമ്പുകൊണ്ടടൻ. 54
വില്ലറോരാക്കുരുവരൻ വേറേ വൻവില്ലെടുത്തഹോ
നിന്നച്ചുൻ ഞാൻകെട്ടിയൊരു നിമേഷത്തിന്നിടയ്ക്കുടൻ. 55
കൈകടംകൊണ്ടീട്ടലച്ചാനാഘോരസമനധനുസ്സിനെ
അവന്റെറയാവില്ലുമുടൻ ക്രുദ്ധൻ കണ്ടിച്ചിതജ്ജുനൻ. 56
അവന്റെറയാക്കൈവഗത്തെ വാഴ്ത്തീ ശന്തനുനന്ദനൻ
കൊള്ളാം പാർത്ഥ! മഹാബാഹോ! കൊള്ളാംഹോ പാണ്ഡുനന്ദന! 57
നിനക്കുമാത്രം തക്കോന്നീ മഹാകർമ്മം ധനഞ്ജയ!
പാരംതെളിഞ്ഞു ഞാനുണ്ണീ! പോരാടെന്നോടെതിർത്തുനീ. 58
എന്നു പാർത്ഥനെവാഴ്ത്തീട്ടു വേറേവൻവില്ലെടുത്തവൻ
പാരം പാർത്ഥരഥംനോക്കി വീരനമ്പുകഠം തുകിനാൻ. 59
കണ്ണൻ കുതിരയോടിയ്ക്കും പാണ്ഡിത്യം കാട്ടിയപ്പൊഴേ
മണ്ഡലങ്ങളുടൻ ചുറിത്തിണ്ണം പാഴാക്കിയപ്പൊഴേ. 60
വാസുദേവാജ്ജുനന്മാരെയവ്വണ്ണം ഭീഷ്മനും ദൃഢം
സവ്യാഗം കുത്തുമുത്തമ്പു നിരകൊണ്ടെയ്തു ഭാരത! 61
ശോഭിച്ചിതാ തരവ്യാഗ്രർ ഭീഷ്മബാണങ്ങളേറവർ
കൊമ്പുകൊണ്ടു മുറിഞ്ഞാക്കം ഗോവൃഷങ്ങഠം കണക്കിനെ. 62

വീണ്ടും പാരംചൊടിച്ചിട്ടു സംഖ്യയാറ ശരങ്ങളാൽ
ഭീഷ്മൻ ചൊടിയൊടും കൃഷ്ണന്മാക്കെങ്ങും ദിക്കടച്ചുതേ. 63
കോപിച്ചു വാർഷ്ണേയനെയും കമ്പിപ്പിച്ചു ശരങ്ങളാൽ
ഭീഷ്മൻ വീണ്ടുംവീണ്ടുമൊച്ചപൊങ്ങുമാറു ചിരിച്ചഹോ. 64
അപ്പോഠം കൃഷ്ണൻ ഭീഷ്മന്റെ മനസടെ വിക്രമംകണ്ടുമാ രണേ
പാർത്ഥന്റെ മൂഢയഭേതപംപാർത്തുകണ്ടും മഹാഭുജൻ. 65
എപ്പൊഴും ശരവർഷങ്ങളപ്പോരിൽത്തുകിയങ്ങിനെ
തപിയ്ക്കുമക്കാലപ്പോലെ സൈന്യത്തിൽഭീഷ്മനെയുമേ. 66
പാണ്ഡുപുത്രഭടന്മാരിൽ വമ്പരേക്കൊന്നകൊന്നഹോ
ധർമ്മപുത്രപ്പടയ്ക്കുള്ളിൽ പ്രളയം ഭീഷ്മർ ചെയ്തതും. 67
പൊറുത്തിടാഞ്ഞു ഭഗവാൻ കേശവൻ ശത്രുനാശനൻ
അമേയാത്മാവു ചിന്തിച്ചാനില്ലാതായ് ധർമ്മപ്പട. 68
കാറപ്പുകചിനാൽത്തിക്കും ഭീഷ്മൻ ദേവാസുരൌഘവും
പിന്നെയെന്തോ സൈന്യഭൃത്യരൊത്തൊരീപ്പാണ്ഡുപുത്രനെ. 69
കാട്ടുന്നല്ലോ മഹാത്മാവാം പാണ്ഡവന്റെ പെരുമ്പട
ഉടഞ്ഞ സോമകന്മാരെയുടൻ കണ്ടിക്കുന്നക്കളും. 70
പിതാമഹനെ ഹനിപ്പിച്ചെതിരേല്പുന്നതുണ്ടിതാ
ഇന്നീ ഞാൻ ഭീഷ്മനെക്കൊൽവൻ സജ്ജരായ്പ്പാണ്ഡവാത്മ
[മായ് 71
മഹാന്മാരാം പാണ്ഡവക്കീഭ്ഭാരംഞാൻ തീർത്തുകൊള്ളുവൻ
അർജ്ജുനൻ പോരിലത്യുഗ്രശരമേല്പുന്നതാകിലും. 72
ഗ്രസതപങ്കൊണ്ടു ഭീഷ്മങ്കൽ ചേണ്ടുതാക്കുന്നതില്ലിഹ
പിന്നെയും പിന്നെയുമവനേവമോക്കെപ്പിതാമഹൻ
ചൊടിച്ചുടൻ പാർത്ഥരഥംനോക്കിയമ്പുകഠം തുകിയാൻ. 73

പാരം പെരുത്താവിശിഖങ്ങളാലെ
ദിക്കൊക്കെയും ഛന്നമറഞ്ഞുപോയി
നഭസ്സുഭൂദിക്കുകഠം ഭാനുമാലി
പ്രഭാകരൻപോലുമദൃശ്യനായീ. 74
കടുംകൊടുങ്കാറുകഠം വീശി ദിക്ക
പുകഞ്ഞുവല്ലാതെ കലങ്ങിയെങ്ങും

ദ്രോണൻവിഷ്ണ്ണൻ പടുസിന്ധുരാജൻ
യൂപദ്ധ്വജൻ കൃതവർമ്മൻ കൃപൻതാൻ. 75
ശ്രുതായുധംബഹ്വയരൻ നരേന്ദ്രൻ
വിന്ദാനുവിന്ദാഖ്യർ സുദക്ഷിണൻതാൻ
ആപ്രാച്യർ സൌവീരഗണങ്ങളെല്ലാം
വസാതിമാർ ക്ഷുദ്രകമാളവന്മാർ. 76
കിരീടിയോടേറ്റിതുടൻ പ്രഭുത്വം-
പെടുന്നൊരാശ്ശാന്തനവാജ്ഞകേറ്റപ്പോർ
ആവാജിപാദോത്തരഥൌഘജാല-
മനേക സാഹസ്രമണഞ്ഞുകണ്ടു. 77
കിരീടിയെച്ചുറ്റി വളഞ്ഞുകൊണ്ടേ
ശൈനേയനായപ്പടയേയുമപ്പോൾ
ഉടൻ മുകുന്ദാജ്ജുനരേവളഞ്ഞു
തേരായതുശ്ശഗണങ്ങൾചുറ്റും. 78
ശസ്ത്രൌഘത്തിൽ ശ്രേഷ്ഠരെയേറ്റുകണ്ടു
ശിനിപ്രവീരൻ ദൃതമഞ്ഞടുത്തു
വില്ലുലിയുംപോരു ശിനിപ്രവീര-
നായസ്സൈന്യസംഘത്തിലണഞ്ഞുകേറി. 79
ധനഞ്ജയന്നങ്ങു തുണച്ചുവിഷ്ണു
കിണഞ്ഞു മൃത്യുന്തകനെന്നപോലെ
ഉടച്ചു തേരായഹയദ്ധ്വജങ്ങൾ
ഭീഷ്മൻ പടുത്തിച്ചഭടൌഘമോടും. 80
യുധിഷ്ഠിരൻതൻപട പാഞ്ഞുകണ്ടു
പറഞ്ഞുനേരിട്ടു ശിനിപ്രവീരൻ
മന്നോർകളെല്ലോടുവതിങ്ങിതൊട്ടും
പണ്ടുള്ള പേർചൊല്ലിനധർമ്മമല്ലാ. 81
ത്യജിയ്ക്കൊലാവീരരെ! സത്യവാക്യം
സപത്നീധർമ്മത്തിയെയിങ്ങുകാപ്പിൻ
ആമന്നവശ്രേഷ്ഠർ മടങ്ങിയെങ്ങു-
മോടുന്നതായ്ക്കണ്ടുടയങ്ങുചേന്നാൻ. 82

പാത്മനാപാത്തും മുടയുടെഭാവം
കേത്തും രണേ ഭീഷ്മരുയന്നകണ്ടും
പൊറുത്തിടാഞ്ഞിട്ടുടനേ മഹാത്മാ
യശസ്വിനേപ്പാത്തു ശൊഹയാഥൻ. 83

പറഞ്ഞുശൈനേയനെയെന്നുവാഴ്ത്തീ-
ട്ടാക്കൌരവന്മാർ വരുവോന്നുനോക്കി
പോകുന്നപേർപോട്ടെ ശിനിപ്രവീര!
നില്പോർകളും സാത്വത! പോയിടട്ടേ. 84

വീഴ്ത്തീടുവൻ ഭീഷ്മനേയും രഥാൽ ഞാൻ
നീകണ്ടുടാസഗണം ദ്രോണനേയും
പൊടിച്ചെതിർത്തേറിടുമെങ്കൽനിന്നി-
ട്ടൊഴിഞ്ഞുപോകില്ല കുരുക്കളാരും. 85

എന്നാൽക്കടുംചക്രമെടുത്തുടൻ ഞാൻ
മഹാവ്രതൻതന്നുയിർ പോക്കിടുന്നേൻ
കൂട്ടത്തൊടും ഭീഷ്മനെദ്രോണനേയും
ശൈനേയ! ഞാൻ പോരിൽവധിച്ചിടാനീം. 86

ധനഞ്ജയന്നിന്നിഹതുഷ്ടിയാക്കും
നുചനു ഭീമനു യമക്കുമൊപ്പം
വധിച്ചു ഞാനിദ്ധൃതരാഷ്ട്രപുത്ര-
ന്മാരേയുമാപ്പങ്കിലെ മന്നരേയും. 87

അജാതശത്രുക്ഷിതിപനു രാജ്യം
കൊടുത്തിടുനുണ്ടതിഹൃഷ്ടനായി
ഉടൻ സുനാഭം വസുദേവപുത്രൻ
സൂര്യപ്രഭംവജ്ര സമപ്രഭാവം. 88

ക്ഷുരാന്തമാം ചക്രമെടുത്തുപൂറി
ത്തേർവിട്ടു ചാടിക്കടിഞാണുവിട്ടും
കാൽവെച്ചുടൻ ഭൂമികുലുക്കിയുക്കിൽ
ഭീഷ്മൻമെംയ്യേക്കേറിതു കൃഷ്ണനപ്പോൾ. 89

മദിച്ചെതിർത്തേറിടുമാനയോട-
ഞ്ഞെതിർത്തുചെല്ലുന്നൊരു സിംഹമട്ടിൽ

ഭീഷ്മന്റെനേർക്കേറു പടക്കളത്തിൽ
ചൊടിച്ചു ശക്രാവരജൻ പ്രമാഥി. 90
പീതാംബരത്തുമ്പു മിഴച്ചു മിന്നൽ
കലർന്നകാർപോലെ വിളങ്ങികൃഷ്ണൻ
സുദർശനം ശൌരികരത്തിൽ മിന്നി
കൈത്തണ്ടു തണ്ടാണ്ടൊരു ചക്രപത്മം. 91
ബാലാർക്കവർണ്ണത്തൊടുമാദിപത്മം
ശ്രീവിഷ്ണുവിൻ നാഭിയിലെന്നപോലെ
ആകൃഷ്ണകോപാർക്കവശാൽ വിരിഞ്ഞാ-
കുരാന്തമോ തീക്ഷ്ണമനോജ്ഞചക്രം. 92
ശോഭിച്ചുമെയ്പ്പൊയ്കയിൽ വന്നയന്നം
കൈത്തണ്ടെഴും താമരപോലവങ്കൽ
ഇന്ദ്രാനുജൻ ചക്രമെടുത്തു കോപി-
ച്ചുചുത്തിലാത്തേല്പതു കണ്ടനേരം. 93
എല്ലാവരുംകൂടിയുറക്കെയാർത്തു
നാശം കരുക്കൊംക്കുടയെന്നുറച്ചും
ആവാസുദേവൻ ബത ചക്രമേന്തി
ലോകങ്ങളൊക്കെത്തിരിയുംപ്രകാരം. 94
ജഗൽഗുരുസ്വാമി വിളങ്ങിവിശ്വം
ദഹിയ്ക്കുവാനേല്പൊരു വഹ്നിപോലെ
ആദ്ദേവനെച്ചക്രമെടുത്തടുത്തു
വരുന്നതായ്ക്കണ്ടൊരു ഭീഷ്മനപ്പോഠം. 95
ഗാണ്ഡീവതുല്യം കടുഘോഷമുള്ള
വൻവില്ലുലച്ചായൊരു ക്ലേസലെന്യേ
അനന്തതേജസ്സി മുകുന്ദനോട-
ങ്ങമൂഢനാം ഭീഷ്മനുരച്ചുപിന്നെ. 96
വരൂ! വരൂ! ദേവ! ജഗന്നിവാസ!
തൊഴുന്നു ഞാൻ മാധവ! ചക്രപാണേ!

ലോകേശ! നീയെന്നെ വധിച്ചുചീഴ്ത്തു
തേത്തട്ടിൽനിന്നീയടരിൽശ്ശരണ്യ! 97
നീ കൊല്ലുകിൽ കൃഷ്ണ! നമുക്കു രണ്ടു-
ലോകത്തിലും നന്മ ലഭിയ്ക്കുമല്ലോ
മാനിച്ചു നീയസ്ഥകൃവുള്ളിനാഥ!
മുപ്പാരിൽചെച്ചെന്നെയെതിത്തിടായ്കിം. 98
ഭീഷ്മൻപാഞ്ഞാമൊഴികേട്ട കൃഷ്ണൻ
പാഞ്ഞേറുകൊണ്ടായവനോടരച്ചു
യീമൂലമീ മന്നിൽ മുടിച്ചിലിന്നു
ദുര്യോധനന്നുദ്ധൃതിചെയ്തയല്ല. 99
ദുർദ്ദൂതകൃത്താം നൃപനെസ്സമന്ത്രി
ധർമ്മത്തിൽ നിഷ്ണാൻ തടയേണ്ടതല്ല
ത്യജിയ്ക്കുണം കാലപരീതധീയായ്
ധർമ്മംവിടും വംശവിഘാതിയേത്താൻ. 100
ആച്ചൊല്ലുകേട്ടായടുവീരനോടു
ഭീഷ്മൻ നൃപൻ ദൈവതമെന്നുചൊന്നാൻ
ഹിതാത്മമായ്ക്കംസനെയാദവന്മാർ
തള്ളീ കേഠംപ്പിച്ചിട്ടു കേട്ടീല മന്നർ. 101
ക്ലേശത്തിന്നായ് ദ്വൈപയ്യസ്തബുദ്ധി-
യവൻചൊന്നാൽക്കേഠംപ്പതിന്നാരുമില്ലാ
തേർവിട്ടുചാടി ത്വരയോടുകൂടി-
പ്പാർത്ഥൻയദുശ്രേഷ്ഠനെയപ്പൊഴെയ്യും. 102
മഹാഭുജൻ നീണ്ടുതടിച്ചുതുക്കെ-
ത്തണ്ടിൽപ്പിടിച്ചുഹരിയേത്തരത്തിൽ
പിടിച്ചിടുന്പോഠംപ്പരമാദിദേവൻ
ചൊടിച്ചിടും യോഗിവരിഷ്ഠനത്രേ. 103
ആജജിഷ്ണുക്കുടിവലിച്ചുവിഷ്ണു
പുക്ഷത്തിനേക്കാറുകണക്കുണഞ്ഞു
പാർത്ഥൻ ബലത്താലടിയുന്നിതിന്നും
ഭീഷ്മൻറെനേക്കാഞ്ഞതണയുന്നനേരം. 104

പിടിച്ചുയിത്തീഹരിയേക്കിരീടി
പത്താമടിയ്ക്കുഞ്ഞൊട്ടമട്ടുള്ള പാ
യിന്നപ്പൊഴാക്കൃഷ്ണനെയിങ്കലുപ്പി
യന്ദിച്ചു പാത്ഥൻ വരഹേമമാലി. 105
പറഞ്ഞു കോപത്തെയടക്കുകെടു
ന്നീപ്പാണ്ഡവക്കാശ്രയമാണ കൃഷ്ണ!
എൻമക്കളാണെന്റെരസഗ്ഭരാണ-
ന്നേറോരിയോരാത്തൊഴിൽഞാൻ വിടില്ലാ. 106
കരുക്കളെക്കാനുമുടിച്ചുകൊള്ളാ-
മിന്ദ്രാനുജൻ യീ തൃണമില്ലുമീ ഞാൻ
പരം പ്രതിജ്ഞായിതമങ്ങഠം പാത്ഥൻ
പറഞ്ഞുകേട്ടിട്ടു തെളിഞ്ഞു കൃഷ്ണൻ. 107
കരുപ്രവീരന്റെ രസത്തിൽനില്പോൻ
ചക്രത്തൊടും തേരുകരേറിമീണ്ടും
വീണ്ടും കടിഞ്ഞാണുപിടിച്ച കണ്ണൻ
ശത്രുഞ്ജയൻ ശംഖുകരത്തിലേന്തീ. 108
മുഴക്കിനാൻ ഭീകരഠം പാഞ്ചജന്യ-
കടുസ്വനങ്കൊണ്ടടനങ്ങുശൌരി
ചിനുന്ന വിഷ്ണാംശകുണ്ഡലാഢ്യൻ
മേൽധൂളിയേറീടിന പങ്കജാക്ഷൻ. 109
വിശ്രുതനേൻ വിട്ട ശംഖെടുത്തു-
കണ്ടപ്പൊഴൊത്താത്തു കരുപ്രവീരർ
മുടംഗഭേരീപണവാരവങ്ങഠം
യേമിസ്വനം ദുന്ദുഭിനിസ്വനങ്ങഠം 110
കടുത്ത സിംഹാരവവും മുതിർന്നു
കരുപ്രവീരപ്പടയിങ്കലെല്ലാം
യത്സ്സിലും ഭീകിലുമെങ്ങുമെത്തീ
പാത്ഥന്റെ ഗാണ്ഡിവഘനോഗ്രഘോഷം. 111
തെളിഞ്ഞുമിന്നും വിശിഖങ്ങഠംപാത്ഥ-
നയച്ചതെല്ലാടവുമാശുചിന്നി

കുരുക്ഷിതീശൻ പടയൊത്തു ഭീഷ്മൻ
ഭൂരിശ്രവസ്സെന്നിവരോടുകൂടെ. 112
അവൻതന്നെക്കനു മെടുത്തുചെന്നു
വനംചുടും പാവകനെന്നപോലെ
ഭൂരിശ്രവസ്സുടനർജ്ജുനന്റെ
തേക്കെയ്തു പൊൻകെട്ടഴമേഴ ല്ലും. 113
ദുര്യ്യോധനൻ തോമരമുക്കിൽവിട്ടു
ശല്യൻ കനക്കുംഗദ ഭീഷ്മർ വേലും
ഭൂരിശ്രവസ്സെയ്തശരങ്ങ ളഴ-
മേഴമ്പയച്ചിട്ടു തടുത്തുപാർത്ഥൻ 114
ദുര്യ്യോധനൻ ചാട്ടിന തോമരത്തെ
മുറിച്ചുവിട്ടാനൊരുകത്തിയമ്പാൽ
ഉടൻ തെളിഞ്ഞങ്ങനെ മിന്നൽപോലെ-
യടുത്തിടും ഭീഷ്മയയച്ച വേലും. 115
മദ്രേശ്വരൻതൻ ഗദയും മുറിയ്ക്കു
രണ്ടമ്പുകൊണ്ടിട്ടു മുറിച്ചു വീരൻ
ഉടൻ ബലങ്കൊണ്ടുകരങ്ങളാലെ
വലിച്ചു ഗാണ്ഡിവമതേയ പാപം. 116
മഹേന്ദ്രമാംഘോരമഹാസ്ത്രങ്ങു
കാട്ടീ വിചിത്രം ഗഗനസ്ഥലത്തിൽ
ആ നല്ലദിവ്യാസ്ത്രമയച്ചു പമ്പ-
യാസ്സൈന്യമൊട്ടുക്കുടനേ വരുഷ്മാൻ. 117
തീയൊത്തിടും ഭൂരിശരൌഘജാലം
തുകീട്ടതാൻ യിത്തി കിരീടമാലി
പാർത്ഥന്റെ വിൽചിട്ടയരും ശരങ്ങൾ
തേർചൻകൊടുത്തുനുകം വിൽകഠംകൈകഠം. 118
ശത്രുക്കളെത്തന്നെയു മുത്തുകീറി
നരേന്ദ്രനാഗന്ദ്രഹയങ്ങളേതും
പരം വിടിക്കും ബതടിക്കുമഗ്ര-
ശരങ്ങൾ തുകീട്ടു തറച്ചു പാർത്ഥൻ 119

കട്ടത്ത ഗാണ്ഡീവരവാലവക്കും-
പ്പിടച്ചിലുണ്ടാക്കി കിരീടമാലി
ആശ്ശാരകമ്മം മുതിരുന്നനേരം
ശംഖാരവം ദുന്ദുഭിഘോഷമെല്ലാം. 120
ഗാണ്ഡീവശബ്ദത്തിലൊളിച്ചുപോയീ
രഥോഗ്രനാഞ്ഞോളമപ്രകാരം
ഗാണ്ഡീവഘോഷം പരമങ്ങുകേട്ട
യിരാടരാജൻ മുതലായവീരർ 121
പാഞ്ചാലവീരൻ ദ്രുപദേന്ദ്രനംതാ-
നട്ടിക്കിലുത്സാഹമൊടൊത്തണഞ്ഞൂ
യിൻപങ്കിൽയില്ലൂന്നൊരു സൈന്യമെല്ലാം
ഗാണ്ഡീവചാപധ്വനികേട്പ്പതെങ്ങോ. 122
അതാതിടത്താക്കെയടങ്ങിയിന്നി-
തെതിർത്തുചെന്നീലവിടെയ്യാരാളും
ആശ്ശാമാകും നൃപതിക്ഷയത്തിൽ
രഥാശസൂതാഢ്യർ മരിച്ചവീരർ. 123
താരചമേറിട്ട സുവർണ്ണകക്ഷ്യാ
മഹാപതാകാഢ്യഗജങ്ങളും മുറും
സതൂണംക്ഷയിച്ചിട്ട പടിഞ്ഞുവീണു
കിരീടിമെയ്ച്ചട്ടയറുത്തവറ. 124
പത്ത്നേര രക്ഷ്ണാമലഭല്ലിബാണ
ഗണങ്ങളുക്കൊട്ടതറയ്യയാലേ
യന്ത്രങ്ങളുറും ഗളിതേന്ദ്രകീലം
ധ്വജങ്ങളുപാരംധ്വജിനീമുഖത്തിൽ. 125
കാലാഗ്നിഗണം തേരുകളശ്വജാലം
ഗജങ്ങളും ഫന്ത ധനഞ്ജയന്റെ
ബാണങ്ങളേറിട്ടയിർകെട്ടവേഗം
സ്തംഭിച്ചുഹോതൊട്ട മന്നിൽവീണു. 126
ചെന്ദ്രാസ്ത്രമേറിട്ട നരേന്ദ്രർ പോരിൽ
മെയ്ച്ചട്ടയും മെയ്യുമുടഞ്ഞ കൂട്ടർ

പിന്നീട്ട കുത്തുകളാൽക്കിരീടി
മനുഷ്യദേഹം പ്രണരക്തനീരും. 127
മേദസ്സുതാക്കും നരയുംകലർന്ന-
ഞ്ഞൊഴുക്കിഘോരപ്പുഴപോക്കളത്തിൽ
ഊക്കോടൊഴുക്കുള്ളതു മത്തു പീണ
ഗജാശദേഹക്കരയുള്ളതായും. 128
നരേന്ദ്ര! മജ്ജക്കുമേറുമൊത്തു
രക്ഷോഗണങ്ങൾക്കുനിഷേവ്യയായി
വാർകുന്തൽ മണ്ഡിത്തലയോട്ടമൊത്ത
മെയ്ക്കുട്ടചങ്ങാടമൊഴുക്കുമാറായ്. 129
തകർന്ന ചട്ടത്തിരമാലചിന്നി
നരാശനാഗാസ്ഥിചരൽപ്പരപ്പൊട്ടും
നായ്കാക്കമെന്നായ് കഴുവാറകങ്ക-
ദ്രവ്യാജജാലങ്ങളം തരക്ഷുവ്യൂഹവും 130
വക്കത്തിറച്ചങ്ങളം നിരന്നു കണ്ടാർ
കഠോരയാം വൈതരണിയ്ക്കുതുല്യം
പാത്താനെറ ബാണങ്ങളം ചമച്ചതായി
മേദോവസാഘോരയൊലിച്ചു ഘോരം. 131
ധനഞ്ജയൻ വീരഗണം മുടിച്ച
കുരുപ്രവീരപ്പടകണ്ടുനേരം
ആത്മേദിപാഞ്ചാലകതൃഷ്ടമത്സ്യ
രാപ്പാണ്ഡവന്മാർകളുമൊപ്പമത്തു. 132
ജയിച്ചുകേറും പുരുഷപ്രവീരർ
കുരുപ്പടക്കാക്കതിഭീതി നൽകീ
വിരോധിഭീതിപ്രനോം കിരീടി
കുരുപ്രവീരപ്രകരം മുടിച്ചും. 133
സേനേശസൈന്യത്തിനുമാൻനിരയ്ക്കു
സിംഹംകണക്കാത്തിളുത്തുപേത്തും
ഹർഷംമുഴത്താർത്തിതമണ്ഡഘോഷം
ഗാണ്ഡീവിയും കണ്ണനുമൊന്നുപോലെ. 134

ഉടൻ ദിനേശദ്യുതിമാഞ്ഞുകണ്ടും
കടുക്കമന്പോറുടൽ വിണ്ടുകൊണ്ടും
കഠോരമൈന്ദ്രാസ്ത്രമഹോയുഗാന്ത
കട്ടപ്രഭാതത്തൊടുപാത്തുകണ്ടും. 135
അടക്കു പിൻവാങ്ങികരുക്കഠം ഭീഷ്മ-
ദ്രോണാദ്യർ ദുർയ്യോധനബാൽഹികാഢ്യർ
അക്കന്റെ രക്തപ്രഭാരാഗമേന്തു-
മാക്രൂരസന്ധ്യാസമയത്തെനോക്കി. 136
ജഗത്തിൽ നൽക്കീർത്തിയശസ്സുമറി-
ജ്ജയിച്ചു ശത്രുക്കളെയണ്ടപാത്ഥർ
മനോരൊടും സോദരരോടുമൊത്തു
കമ്മംനിറുത്തിപ്പടവീടുപുക്കാൻ. 137
പിന്നൊപ്പരന്നു ബഹളപ്രണാദം
സന്ധ്യാമുഖത്തിൽക്കരുമണ്ഡലത്തിൽ
രഥായുതംകൊന്ന രണത്തിലേഴാ-
യിരം ഗജത്തെക്കുവചെയ്തജിഷ്ണു. 138
ആ പ്രാഭ്യസൌവീരഗണങ്ങൾമാറും
മുടിച്ചു ഹാ ക്ഷുദ്രകമാളവൌഘം
ധനഞ്ജയൻചെയ്തിതുവൻകടുങ്കെ
മറാരുമയാൽക്കഴിയാത്തമട്ടിൽ. 139
ശ്രുതായുവംബഷുധരാധിനാഥ-
നമ്മട്ടുമുഷ്ണനചിത്രസേനർ
ദ്രോണൻ കൃപൻ സൈന്ധവബാൽഹികന്മാർ
യൂപദ്ധ്വജൻ ശല്യർ ശലൻ നൃപേന്ദ്രൻ 140
മറുള്ള പോരാളികളൊട്ടസംഖ്യം
പോരിയ്ക്കൊടിച്ചജ്ജുനനേകനാലേ
സബാഹുവീര്യാൽജ്ജിതരായഭീഷ്മ-
നൊന്നിച്ചുതാൻ പീരകിലീടിയാലേ. 141
എന്നുംപറഞ്ഞാപ്പടവീടുപുക്കാർ
കൂട്ടത്തൊടും ഭാരതനിൻഭടന്മാർ

പന്തങ്ങളും കൊള്ളികളും വിളക്കും
കൊളുത്തിയാളുന്ന വെളിച്ചമോടേ
കിരീടി യോധക്കുയേംകൊടുത്ത
കുരുപ്രവീരപ്പടരാത്രി പാർത്തു. 142

---

60. ഭീഷ്മാജ്ജുനയുദ്ധം

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു:

രാവറമേൽ ഭാരത! ഭാരതന്മാർ—
സേനയ്ക്കുമുമ്പിട്ട മഹാനുഭാവൻ
ശത്രുക്കളോടേറുപൊടിച്ചുചെന്നു
സമസ്തസൈന്യത്തൊടുമൊത്തു ഭീഷ്മൻ. 1
ആദ്യോണദുര്യോധനബാൽഹികന്മാ—
രമ്മട്ടുമുഷ്ണചിത്രസേനർ
ജയദ്രഥൻ ശക്തനുമാത്തസൈന്യം
മന്നോർകളുംചേന്നുയേത്തുണച്ചു. 2
അവൻ മഹാത്മാക്കളാം മഹാരഥന്മാർ
തേജസ്സുറും വീരരൊന്നിച്ചു രാജൻ
നരേന്ദ്രരാട്ടം വിലസീ നരേന്ദ്രർ
സുരാളി ചൂഴുന്നൊരു രുദ്രരെപോലെ. 3
ആസൈന്യമുൻപാട്ടിലലഞ്ഞുലഞ്ഞു
കുറാൻ കൊടിക്കുറകാം മിന്നിമിന്നീ
ചുവപ്പു മഞ്ഞപ്പു കറുപ്പു വെള്ള
നിറത്തിലാമപ്പുമാണ്ടുപാരം. 4
ആസൈന്യമാണ്ടീഷ്മർ ഭരിപ്പതായി—
ത്തേരായയശ്ശങ്കുകലർന്നുപാരം
വിളങ്ങി മിന്നൽപ്പിണരൊത്തകാറു
കലർന്ന വയ്യാംബരചിഹ്നംപോലെ. 5

ഉടൻ പടയ്ക്കു ജ്ജുനനോടുചൊൽവാ-
നടുത്തിതാ ഭീഷ്മർ തരിച്ചതായി
അത്യുഗ്രമായ്ക്കരുനേടുയുക്ക-
പെരുക്കുമാറിന്റെയൊഴുക്കുപോലേ. 6
വ്യാളക്രമത്തിൽബൃഹദ്ധസാരം
തേരോനയാളശ്വസമൂഹപക്ഷം
ആര്യൂഹഭ്രേഭമെടുകണ്ടു
ദുരത്തുനിന്നാക്കപിരാജകേതു. 7
കപിധ്വജം ശുക്ലഹയങ്ങളം നല്ല
രഥവും ചേന്നൊരു തേരിലേറി
നരേഷ്ടൻ തെന്നുപടത്തലയ്ക്കു-
ലരിക്ഷയത്തിന്നു മഹാനുഭാവൻ 8
ഉപസ്ഥരം ബന്ധുരമീഷയൊത്തു
യൂഥത്തമൻ പോരിൽ നടത്തുവോണായ്
കപിധ്വജം തേരതുകണ്ടുഴന്നു
യിന്നക്കളോടെത്തു കുരുക്കളെല്ലാം. 9
ഉഭയോധനർ ലോകമഹാരഥൻതാൻ
കിരീടി രക്ഷിച്ചുണയുന്നതായി
നാലായിരം ദന്തികളംപുറുമാന്യ-
ന്മാർയൂഹവും കണ്ടിതു യിൻമടന്മാർ. 10
അവണ്ണമാം വ്യൂഹമഹോതലേന്നാളം
ധർമ്മാത്മജൻ തീർത്തു കരപ്രവീരൻ
അമ്മട്ടുമുമ്പില്ലിനിയൊക്കുകില്ല
കണ്ടിട്ടുമില്ലാ നരർ കേട്പ്പതില്ലാ. 11
ഉടൻ യഥാസ്ഥാനമണഞ്ഞുനിന്ന
പഞ്ചാലരും ചേദികളും ക്രമത്തിൽ
ഉടൻ സമാദേശവഴിയ്ക്കുടിച്ച
ഭേരീസഹസ്രങ്ങളം മുഴങ്ങപോരിൽ. 12
ശംഖാരവംതുയ്യരഥസ്വനങ്ങളം
സിംഹാരവം സൈന്യഗണങ്ങിലെങ്ങും

പരംശരത്തോടിടചേർത്തുവീരർ
വലിച്ചു ശബ്ദിപ്പൊരുകാർമ്മുകങ്ങൾ. 13
മറച്ചു ഭേരീപണവാരവത്തെ
യമ്പിച്ച ശംഖസ്വനവും വിശേഷാൽ
ശംഖാരവം തിങ്ങിയൊരന്തരീക്ഷം
മന്നിങ്കൽനിന്നൊന്തിന ധൂളിചിന്നി 14
പരം വിതായിച്ചപടിയ്ക്കുകണ്ടു
കടന്നുചെന്നോറിതു വീരരപ്പോൾ.
തേരാളി തേരേറിഥ സൂതകേതു
ചലൽപ്പതാകാശ്വരഥത്തിനോട്ടം 15
ഗജംഗജം കുത്തിമറിഞ്ഞുവീണ
പടാതി താഡിച്ച പടാതിതാനും
തിരിഞ്ഞുപോയും മിഖർ പാഞ്ഞടുത്തും
ഭയങ്കരക്കാഴ്ച വിചിത്രമായി. 16
പ്രാസങ്ങളും സാദിഗണങ്ങൾവാളു-
മേല്പിച്ചുവീട്ടിടിന സാദിവൃന്ദം
സുവർണ്ണതാരങ്ങളണിഞ്ഞുസൂര്യ-
പ്രഭ്രേകാശങ്ങൾ ശരംവരങ്ങൾ. 17
പ്രാസംപരംവെണ്മഴുവാളുമേറു
പിളർന്നുവീണ ധരണീതലത്തിൽ
കുംഭീന്ദ്രർ കുത്തീടുമമർത്തുടച്ചും
സസൂതർ തേരാളികരം ചതുത്തുവീണു. 18
കുംഭീന്ദ്രർ തേരാളികരം വിട്ടഖാണ-
മേറങ്ങുവീണു ധരണീതലത്തിൽ
ഗജങ്ങൾ പാഞ്ഞേറുമുടിച്ച ശബ്ദം
കേട്ടിട്ടുഴന്നാരുടയേ മനുഷ്യർ. 19
വിഷാണഗാത്രാഘരഘാതമേറു
പടാതിസാദിപ്രവരാത്തയാദം
തേരാന്തയശ്വങ്ങളുഴന്നനേരം
പടാതിസാതിക്ഷ്യമേറിടുമ്പോൾ. 20

മഹാരഥന്മാർ ചുഴലുന്ന ഭീഷ്മൻ
കണ്ടീടിനാൻ വാനരകേതുതന്നെ
ആപ്പഞ്ചതാലൊന്നതപഞ്ചകേതു
വിചിത്രമശ്വപ്ലുതയാത്രയാലേ 21
മഹാസ്രുബാണാശനിദീപ്തിയുള്ള
കിരീടിയോടേറെതിരിട്ടു ഭീഷ്മൻ
ഇന്ദ്രാഭനിന്ദ്രാത്മജനെച്ചുഴന്നാ
ദ്രോണാദ്യരും ചെന്നിതരേവിധത്തിൽ. 22
വിവിംശതീശല്യർ കൃപൻ മുറയ്ക്കു
ദുര്യോധനൻ സൌമദത്തിക്ഷിതിശൻ
തേർക്കൂട്ടംവിട്ടുടനേതാനിറങ്ങീ
സവ്യാസ്രുജ്ഞൻ പൊന്നണിച്ചട്ടയിട്ടോൻ. 23
ജവത്തൊടും ശൂരനടുത്തെതിർത്തു
സൌഭദ്രനാക്കൂട്ടരിൽപ്പാർത്ഥപുത്രൻ
മഹാരഥന്മാരവർതൻ മഹാസ്രു-
മസഹ്യകർമ്മാവുതടുത്തു കാർഷ്ണി 24
തെളിഞ്ഞു മന്ത്രാഹുതിയേറുകത്തും
സദസ്ഥനാം ഭഗവാനഗ്നിപോലെ
അരംകടുഞ്ചാർ പതഞ്ഞൊലിയ്ക്കും
സരിത്തു ശത്രുക്കളിലഞ്ഞൊഴുക്കീ. 25
കടന്നു സൌഭദ്രനെവിട്ടുഭീഷ്മൻ
മഹാരഥൻ പാർത്ഥനെനേരുധീരൻ
അപ്പോൾമുറിച്ചിരിവെട്ടുവെക്രമത്താൽ
ഗാണ്ഡീവമുക്തംബഹുതീക്ഷ്ണമായ്. 26
ശരവ്രജംതുകിമഹാസ്രുജാലം
മുടിച്ചു പോരാഞ്ഞു കിരീടമാലി
ധനുർഭൃച്ഛ്രേഷ്ഠനെയങ്ങുകണ്ടം
തടഞ്ഞിടാത്തക്കപിരാജകേതു. 27
വഷ്ടിച്ചു ഭീഷ്മങ്കലഹോ മഹാത്മാ-
വരംശരൌഘം പല ഭല്ലജാലം

ഭീഷ്മൻ മറിച്ചു ഗഗനത്തിൽവെച്ചു
കപിദ്ധ്വജൻവിട്ട മഹാസ്രുജാലം. 28
രകന്മകണ്ടോരതുവിന്റെ കൂട്ടർ
ദിവാകരൻ മാറുമിരുട്ടുപോലെ
ഇമ്മട്ടു ഗംഭീര ധനുസ്വനത്തോ-
ടടീനരാമാപുരുഷോത്തമന്മാർ 29
ഭീഷ്മാജ്ജുനന്മാർ ചൊരുതുന്ന യുദ്ധം,
മാലോകർ കണ്ടു കുരുസ്രുഞ്ജയന്മാർ.

---

61. നാലാംദിവസം സായമനിപുത്രവധം.

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു

ദ്രൌണിയുപദ്ധ്വജൻ ശല്യൻ മാരിഷ ചിത്രസേനനും
സൌഭദ്രനായ പ്പൊരുതി നാരാസ്സായമനിപുത്രനും. 1
ശക്തന്മാരൈവർവളയെക്കാണായിതവയേകനെ
ഗജങ്ങളം ചുററിനില്ക്കുന്ന സിംഹക്കുട്ടികണക്കിനെ. 2
അലക്ഷ്യത്തിലെന്നല്ലുതു ശിരിൽപ്പൌരുഷത്തിലും
കാണ്മിയ്ക്കുടയില്ലാരുമസ്രുത്തിൽക്കൈമിടുക്കിലും. 3
അമ്മട്ടുവിക്രമിച്ചിട്ടമരിജിത്തായ പുത്രനെ
സംയത്തനായ്ക്കണ്ടു പാർത്ഥൻ സിംഹനാദം മുഴക്കിനാൻ. 4
യിൻപൌത്രനായസ്സൈന്യമൊക്കെമുട്ടിയ്ക്കുമ്പോതു ഭൂപതേ!
യിൻകൂട്ടർകണ്ടു രാജേന്ദ്ര! ചുറ്റുംകൂടിവളഞ്ഞുതേ. 5
മൈന്യമെന്യേ ഭീനവൈരിധ്വത്തരായ്പോലത്തിനെ
ഏറെറത്തിത്തു സൌഭദ്രൻ തേജസ്സാലുക്കിനാലുമേ. 6
കൈവേഗത്തിലമന്ത്രംകൊണ്ടാദിത്യസമകാന്തിയായ്
അവന്റെ വില്ലുകാണായി പരരായ്പ്പൊരുതുംവിധൌ. 7
ഒന്പാൽ ദ്രൌണിയെയുടനഞ്ചാൽ ശല്യരെയെയ്തവൻ
എട്ടമ്പെയ്താസ്സായമനിയ്ക്കുള്ള വൻകൊടിവീഴ്ത്തിനാൻ. 8

പൊന്നുന്തണ്ടോണ്ടവൻ വേലുസൌമദത്തിയയച്ചതും
സപ്പന്പോലുള്ളതെന്നാലുമറുത്തു കൂത്താരമ്പിനാൽ. 9
ശല്യത്തുക്കിൽത്തു കിടുന്ന ശരമൊക്കെത്തടുത്തവൻ
കൊന്നാനവന്റെ നാലശ്വങ്ങളെയും പോരിലാജ്ജുനി. 10
സൌമദത്തിദ്രൌണിസാംയമനിയാശ്ചര്യരും
പൊടിച്ചേറും കടന്നീലാ കാർഷ്ണിടോപ്പിയ്ക്കു ശക്തിയെ. 11
ഉടൻ ത്രിഗർത്തരും മദ്രന്മാരും കേകയരും നൃപ!
ഇരുപത്തയ്യായിരംപേർ നിന്റെ പുത്രരയച്ചവർ. 12
ധനുർവ്വേദജ്ഞരികഠം പോരിൽത്തോല്പിച്ചടിത്തവർ
വളഞ്ഞാർ കൊന്നൊടുക്കീടും പുത്രനൊത്തകിരീടിയെ. 13
മഹാരഥർ വളഞ്ഞുള്ളീയച്ചന്മക്കളെയപ്പൊഴേ
രാജാവേ കണ്ടുപാഞ്ചാല്യൻ സേനാപതിയരിന്ദമൻ. 14
പെരുത്തുകൂട്ടം തേരാനപ്പടയോടിടമേന്ദ്രൻ
നൂറുമായിരവും കാലാഠികതിരക്കുട്ടമൊത്തവൻ. 15
വില്ലുലച്ചൊടിച്ചുച്ചംസൈന്യമൊക്കെമുഴക്കുവോൻ
ആ മദ്രകേകയക്കുട്ടത്തിങ്കലെത്തീ പരന്തപ! 16
നല്ലവില്ലാളി പേർകോട്ടോരവൻ കാക്കുന്ന വമ്പട
തേരാനയശ്വങ്ങഠം ചൊടിച്ചെതിർത്തോറാം വിളങ്ങിതേ. 17
അജ്ജുനൻതന്റെ നേരിട്ടുചെല്ലും കൂപനെയായവൻ
ശത്രുശ്രേഷ്ഠ മൂന്നമ്പങ്ങെയ്തു പാഞ്ചാലനന്ദനൻ. 18
പത്തമ്പിയാൽ മദ്രകരെപ്പത്തുപേരെ വധിച്ചവൻ
ഭല്ലത്താൽകൃതവർമ്മാവിൻ പിൻകാവലിനെ വീഴ്ത്തിനാൻ. 19
മഹാത്മാവാം പൌരവന്റെ മഹദ്ധ്വജാനേയുമേ
തലകുത്തുള്ള നാരാചങ്കൊണ്ടുകൊന്നു പരന്തപൻ. 20
ഉടനേ സാംയമനിതൻ പുത്രർ പാഞ്ചാല്യവീരനെ
മുപ്പതമ്പെയ്തു പത്തമ്പങ്ങെയ്തു സാരഥിയേയുമേ. 21
ഏറമമ്പോറം വില്ലാളി കിരിനക്കിത്തുടച്ചവൻ
കൂത്തല്ലുകൊണ്ടവന്റെ വില്ലുമങ്ങറുക്കിനാൻ. 22
ഇരുപത്തഞ്ചമ്പുചീണ്ടും വിട്ടാനവനിലപ്പൊഴേ
അവന്റെയശ്വങ്ങളെയും കൊന്നുപിൻസൂതരേയുമേ. 23

അശ്വങ്ങൾ ചത്തുതരാണ്ടോൻ മോക്കിനാൻ ഭരതർഷഭ!
ആസ്സാംയമനിതൻ പുത്രൻ പാഞ്ചാല്യപ്രഭപുത്രനെ 24
കാരുരുക്കായിട്ടും ഘോരനെട്ടവാളൊന്നെടുത്തവൻ
കാൽനടയ്ക്കേറുതേരാണ്ടുള്ളവനെപ്പുരുഷർഷഭൻ. 25
കഴുക്കുചോലെയും വാതിൽനിന്നെത്തും പാമ്പുപോലെയും
വാളും പരിചയും ചുറ്റിച്ചന്തകനമട്ടെതിക്കവേ. 26
ദൃഷ്ടദ്യുമ്നൻ മത്തഫസ്തിമട്ടെത്തുമവനേത്തദാ
കണ്ടോരാപ്പാണ്ഡവന്മാരും ധൃഷ്ടദ്യുമ്നനുമങ്ങിനെ. 27
പാഞ്ചാലനന്ദനൻ നേരിട്ടവൻ വന്നണയുംവിധൌ
പെരുമ്പരിചയും വാളുമെടുത്തുകൊണ്ടടുക്കവേ. 28
അമ്പിന്റെ വഴിവിട്ടോറമടുത്തേറോരവനുടെ
തലവൻഗദയാൽത്തച്ചുതകർത്തു പടനായകൻ. 29
അവന്റെനൽപ്പരിചയും മിന്നുംചാളമിളാപതേ!
ചത്തുചീഴേക്കയ്യിൽനിന്നു തെറിച്ചുഴിയിൽവീണുടൻ. 30
ഗദകൊണ്ടവനെക്കൊന്നു പരം സന്തോഷമേന്തിനാൻ
പാഞ്ചാലരാജതനയൻ വന്നെഴും ഭീമവിക്രമൻ. 31
വില്ലാളിയാരാജപുത്രൻ വൻതാളി മരിച്ചതിൽ
ഹാഹാകാരം പെരുത്തുണ്ടായ്നിന്റെസൈന്യത്തിൽ മാരിഷ!
പൊടിച്ചുടൻ സാംയമനിമകനെക്കൊന്നുകണ്ടതിൽ
പാഞ്ഞടുത്തുഗർവ്വംപോരിലേറും പാഞ്ചാല്യയോട്ടടൻ. 33
യുദ്ധദുർമ്മദരായേറശൂരന്മാരിരുപേരെയും
കരുക്കളും പാണ്ഡവരുംകണ്ടുമുറവും നടന്നുനാം. 34
ഉടൻകോപാൽസ്സാംയമനി! വീരനെപ്പാഞ്ഞതനദ്ഭുതം
തോത്രത്താലാനയംപ്പാലെ താഡിച്ചാനമ്പു മൂന്നിയാൽ. 35
പോരിൽശ്ശോഭിച്ചിടും ശല്യർതാനും പാഞ്ചാലവീരനെ
മാറുനോക്കിച്ചൊടിച്ചെയ്തു മുഴുത്തു പിന്നെയുദ്ധവും. 36

62. നാലാംദിവസത്തെ ഭീമയുദ്ധം

ധൃതരാഷ്ട്രൻ പറഞ്ഞു.

ദൈവംതാൻ പൌരുഷത്തേക്കാൾമേലെയാകുന്നു സഞ്ജയ!
എൻപുത്രസേനയേബ്ബാധിയ്ക്കുന്നല്ലോ പാണ്ഡവപ്പട. 1
നിത്യമെൻ കൂട്ടരെത്താതികൊന്നതുറയുന്നു നീ
അച്യുതരായ്ഹൃഷ്ടരായിച്ചൊൽവു യി പാണ്ഡുപുത്രരെ. 2
എൻകൂട്ടരെപ്പൌരുഷത്താൽത്താനോരായിട്ടു സഞ്ജയ!
വീണ്ടും വീഴ്ത്തപ്പെട്ടുമേറുംഹതരായ്പ്പുറയുന്നു നീ. 3
ശക്തിയുള്ളൂത്തുപൊരുതിജ്ജയിയ്ക്കാനുദ്യമിയ്ക്കിലും
ജയിയ്ക്കുന്നു പാണ്ഡവന്മാർ തോല്ക്കുന്നുഞങ്ങളെന്നേറെ കേൾക്കുകാർ. 4
ദുര്യ്യോധനൻ മെയ്യുമെച്ചതീവ്രദുഃഖങ്ങളൊക്കെ ഞാൻ
പലപാടും ദുസ്സഹങ്ങളന്തതാതി കേൾക്കുവതെപ്പൊഴും. 5
കാണുന്നില്ലാ പാണ്ഡവരെജ്ജയിയ്ക്കാനുള്ള കൌശലം
എൻകൂട്ടർക്കു ജയംപോരിൽക്കിട്ടീടുംമാറുണ്ടു സഞ്ജയ! 6

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു

മനുഷ്യദേഹക്ഷയമിങ്ങാനുതേർകുതിരക്ഷയം
കേളുറപ്പോടു രാജാവേ! പെരുതാംനിന്നേറ ദുർന്നയം. 7
ധൃഷ്ടദ്യുമ്നൻ ശല്യരെമ്പതമ്പെയ്താത്തിപ്പെടുത്തതിൽ
പൊടിച്ചിരുമ്പമ്പുകൊപ്പീഡിപ്പിച്ചിതു ശല്യരെ. 8
അതിദുഷ്കരമായ്ഞങ്ങൾ ധൃഷ്ടദ്യുമ്നന്റെ വിക്രമം
ഉടൻ പോരിൽപിളങ്ങീടും ശല്യരെത്താൻ തടുത്തതിൽ. 9
കണ്ടീല രണ്ടുതേരാളികാൾക്കും പഴുതൊരേടവും
സമമായ് നിന്നിതുയുദ്ധം മുഹൃത്തമവർ തങ്ങളിൽ. 10
ഉടൻ ശല്യൻ മഹാരാജ! ധൃഷ്ടദ്യുമ്നന്റെ വില്ലിനെ
ഊട്ടിനന്നായ്മുറിച്ചിട്ടല്ലയെയ്തുരുക്കിയാൻ. 11
ശരവർഷങ്ങൾകൊണ്ടുപോരിൽ മൂടിയാവയന്നേപ്പുരം
മഴക്കാർ മഴപെയ്തിട്ടു മലമൂടുംപ്രകാരമേ. 12

ധൃഷ്ടദ്യുമ്നനാത്തികണ്ടിട്ടഭിമന്യുചൊടിച്ചുടൻ
മദ്രാജാവിന്റെ തേരിനുമേരെപോഞ്ഞങ്ങുകേറിനാൻ. 13
ഉടൻ ശല്യരഥംപുക്കകേട്ടങ്കോപത്തൊടാജ്ജുനി
ശല്യന്റെമേലുമേയാത്മാവെയ്തു തീക്ഷ്ണശരങ്ങളെ. 14
പോരിലാജ്ജുനിയേപ്പാത്തു നിൻ ഭടന്മാരുടൻ പ്രഭോ!
ശല്യന്റെതേരിനു ചുറും വേഗത്തിൽച്ചെന്നുകൂടിനാർ. 15
ദുര്യോധനൻ വികർണ്ണൻ ദുശ്ശാസനൻതാൻ വിവിംശതി
ദുർമ്മർഷണൻ ദുസ്സഹനാദുർമ്മുഖൻ ചിത്രസേനനും. 16
സത്യവ്രതൻ പുരുമിത്രൻ വികർണ്ണൻതാൻ മഹാരഥൻ
ഇവർ മദ്രേശന്റെതേരു കാത്തുനിന്നു രണാങ്കണേ. 17
അവരേക്രുദ്ധനായ് ഭീമൻ ധൃഷ്ടദ്യുമ്നനുമങ്ങിനെ
സൌഭദ്രൻ ദ്രൌപദേയന്മാർ മാദ്രീപുത്രരുമങ്ങിനെ. 18
തട്ടത്തു പത്തുപേർ ചെന്നു പത്തുപേർ ധാത്തരാഷ്ട്രരെ
യായുധപ്രപഞ്ചം ശസ്ത്രങ്ങൾതുകിക്കൊണ്ടു ധരാപതേ! 19
എതിർത്തേറ്റു ഹൃഷ്ടരായിത്തമ്മിൽക്കൊൽവാൻ മുതിർന്നവർ
പോരിലേറ്റാരവർ നൃപ! നിന്റെ ദുർമ്മന്ത്രിതത്തിയാൽ. 20
പത്തുതേരാളികൾ ചൊടിച്ചേറ്റാരാശ്ചര്യമാം രണേ
നിൻപങ്കിൽ മറുഭാഗത്തും കാഴ്ചക്കാരായ് മഹാരഥർ. 21
പലതട്ടമ്മ ശസ്ത്രങ്ങൾ തുകിക്കൊണ്ടു മഹാരഥർ
തമ്മിലേറേ റനേരമാത്തുദ്യമം പെരുംപോരു നടത്തിയാർ. 22
അവരപ്പോൾ വാശിപൂണ്ടു തമ്മിൽക്കൊൽവാൻ തുനിഞ്ഞവർ
അവരപ്പോൾ വാശിപൂണ്ടു തമ്മിൽക്കൊൽവാനു തുനിഞ്ഞവർ
പരസ്പരം മത്സരിച്ചു തമ്മിൽ മട്ടിച്ചിടുന്നവർ. 23
തമ്മിൽത്തിരക്കീട്ടന്യായ്യം മുറും ജ്ഞാതികളേറഹോ
മഹാസ്ത്രങ്ങളെയഷ്ടിച്ചുചെന്നുകേറീ ചൊടിച്ചുടൻ. 24
ദുര്യോധനൻ കോപമാണ്ടു ധൃഷ്ടദ്യുമ്നനെയാഹവേ
പോക്കുത്തിൽക്കുത്തുമുത്തമാലമ്പെയ്തീടിനാനാടൻ. 25
ദുർമ്മർഷണൻ വിംശതിയമ്പഞ്ചമ്പാച്ചിത്രസേനനും
പതിനഞ്ചാദുർമ്മുഖനേഴമ്പു ദുസ്സഹനും ദൃതം. 26

പിമ്പിംശതീമിംശതി ദുശ്ശാസനൻ മൂന്നുമെയ്തതേ
എതിരെയ്താനവരെയും പാർഷതൻശത്രുതാപനൻ. 27
ഒരുവനിരുപത്തഞ്ചു വീതമായ് ക്കൈമിടുക്കൊട്ടും
സത്യവ്രതനെയും പോരിൽപ്പുരുമിത്രനെയും പ്രഭോ! 28
പതിപ്പത്തനുകൊണ്ടെയ്തകൊണ്ടാനങ്ങളിമന്യുവും
മാദ്രീനന്ദനർ മാദ്രേയർ പോരിലമ്മാമനെപ്പരം. 29
കൂത്തുമൂത്തമെയ്തകൊണ്ടോരതൊരത്ഭുതമായിതേ
അപ്പോളാശ്ചര്യരും ഭൂപ! തേരാളിമരുമക്കളെ. 30
പെരുത്തമെയ്തചെയ്തേടത്തെതിർചെയ്തീടുവോർകളെ
മൂടീടിലും പോരിൽ മാദ്രിപുത്രന്മാരിളകീലഹോ. 31
പിന്നെദ്ദുര്യോധനനെയാബ്ഭീമൻകണ്ടു മഹാബലൻ
കലഹം തീർത്തുവെയ്ക്കായായ് ഗദകൈക്കൊണ്ടുപാണ്ഡവൻ. 32
ഗദയേന്തിശൃംഗമുള്ള കൈലാസാദ്രി കണക്കിനെ
മഹാഭുജൻ ഭീമനേക്കണ്ടോടീ നിന്നക്കാം പേടിയാൽ. 33
ദുര്യോധനൻ ചൊടിച്ചിട്ട ചൊല്ലിവിട്ടീടിയാനടൻ
ഉറക്കുള്ള മാഗധഗജപ്പടയേപ്പതിനായിരം. 34
ആഗ്രജപ്പടയോടൊത്തു ദുര്യോധനനരേശ്വരൻ
മാഗധൻ മുമ്പിലാമ്മട്ടു ചെന്നോറനു ഭീമയോട്ടടൻ. 35
ആക്കൊമ്പനായപ്പടവന്നെത്തിക്കണ്ടു വൃകോദരൻ
സിംഹംപോലലറിത്തേരിൽനിന്നു ചാടീ ഗദാധരൻ. 36
കാരീരസ്ഥാം കനകംകൂട്ടും പെരുംഗദയെടുത്തവൻ
ചാതുരന്നാന്തകൻ മട്ടിലായപ്പടയിലേറിയാൻ. 37
പോരിലായകളെത്തച്ചകൊന്നവൻ ഗദയാൽവ്വലി
വജ്രമേന്തും ശക്രനട്ടിൽച്ചുറ്റീ ഭീമൻ മഹാഭുജൻ. 38
അവനെറ ചിത്തവും മുത്തും വിറപ്പിയ്ക്കുമലച്ചയാൽ
ഭീമയാക്കുന്നോരമായക്കുട്ടം പിന്നിക്കലന്വലായ്. 39
പാഞ്ചാലീപുത്രരുമടൻ തേരാളിയഭിമന്യുവും
സഹദേവൻ നകുലനും ധൃഷ്ടദ്യുമ്നനുമന്തിയെ. 40
ഭീമനെറ പിമ്പുറം കാത്തു ശരംതുകിഗ്ഗജങ്ങളെ
മേഘങ്ങൾ വന്മലകളെപ്പോലെ വഷിച്ചിതേറവും. 41

ക്ഷുരക്ഷുരപ്രല്ലേങ്ങാം കൃത്തുള്ളഞ്ജചികങ്ങളും
എയ്തുപാണ്ഡവർ കൊയ്തിട്ട ഗജയോധിശിരസ്സുകാം. 42
താഴവീഴും തലകളാൽ കോപ്പണിക്കയ്ത്തളാലുമേ
തോട്ടിയേന്തും പാണിയാലും ശിലാവഷ്ടകണക്കെയായ്. 43
ആനക്കഴുത്തിൽത്തടകാംപോയുള്ള ഗജയോധികാം
കാണായി വന്മലകളിൽക്കൊമ്പാറാ മരമട്ടിലായ്. 44
ധൃഷ്ടദ്യുമ്നൻ മഹാത്മാവാം പാഞ്ചാലൻ കൊന്നുവിട്ടവ
വീണും വീഴുവതായിട്ടും കാണായീ കൊമ്പനാനകാം. 45
ഐരാവതംപോലെയുള്ള ഗജത്തെ മഗധാധിപൻ
പോരിലോടിച്ചു സൌഭദ്രൻ തന്റെ തേരിന്റെ നേർക്കടൻ. 46
മാഗധേന്ദ്രൻവിട്ടകാറനാനയെത്തുന്നകണ്ടടൻ
കാറയമ്പാൽക്കൊന്നുവീരൻ സൌഭദ്രൻ ശത്രുനാശനൻ. 47
ശത്രുജിത്താം കാർഷ്ണിയാനചത്തോരാമനവന്നുടേ
തല വെള്ളിക്കെട്ടെഴുന്ന ഭല്ലങ്കൊണ്ടെയ്തുവീഴ്ത്തിടാൻ. 48
ആനപ്പടയ്ക്കകംപുക്ക പാണ്ഡവൻ ഭീമസേനനും
ചൂറാർമലകളേഴുക്കൾപോലാനകളെ വീഴ്ത്തിയോൻ. 49
ഭീമന്റെയൊറ്റപ്രഹരങ്കൊണ്ടുചത്ത ഗജങ്ങളെ
വജ്രങ്കൊണ്ടറുമലകാംപോലെ ഞാൻ കണ്ടിതാ രണേ. 50
കൊമ്പൊടിഞ്ഞും കാലൊടിഞ്ഞും കന്നംവിണ്ടും ഗജങ്ങളെ
തണ്ടെല്ലൊടിഞ്ഞും ചത്തിട്ട പർവ്വതങ്ങാംകണക്കിനെ. 51
ആർത്തും തളർന്നും യുദ്ധത്തിൽപ്പിന്തിരിഞ്ഞുമണഞ്ഞുമേ
കാടിയും ഭയമാപ്പെട്ട പിണ്ടമിട്ടും പലേതരം. 52
ഭീമസേനൻ പോയവഴി വീണ കുന്നകാംപോലവേ
ചത്ത ഹസ്തികളേക്കണ്ടേൻ രാജൻ! കക്കിയുമങ്ങിനെ. 53
ചോരകക്കിക്കൊണ്ടുവേറേ മസ്തകംവിണ്ട ഹസ്തികാം
ക്ഷീണിച്ചു മന്നിൽ വീഴുന്ന പർവ്വതങ്ങാം കണക്കിനെ. 54
മേസ്സും ചോരയും മെയ്യിൽ വസമജ്ജയുമേറവൻ
ഗദയേന്തീടുന്തകനെപ്പോലെ ചൂറാർ വൃകോദരൻ. 55
ആനച്ചോരയിലാണ്ടുള്ള ഗദകൈക്കൊണ്ടുമാരുതി
ഘോരൻ ഭീഷണനായ് ശ്രുചമന്തും രുദ്രൻകണക്കിനെ. 56

പൊടിച്ച ഭീമൻ മറ്റിച്ചു മുടിച്ചുവിട്ടുമാന്തകം
ഉടൻ കഴഞ്ഞിപ്പാഞ്ഞോടി പടമറ്റിച്ചുകൊണ്ടഹോ. 57
വില്ലാളിവീരനവനെസ്സൗഭദ്രാദി മഹാരഥർ
രക്ഷിച്ചു പൊരുതുന്നേരം വായോർ വജ്രിയെയാംവിധം. 58
ആയച്ചോരതെറിച്ചേറ്റം ചുവന്ന ഗദയേന്തിയോൻ
ഭീമനന്തകനേപ്പോലെ കാണായീ രൌദ്രമൂർത്തിയായ്. 59
ഗദപീശിദ്ദിക്കിലൊക്കെപ്പൊരുമാറീട്ട ഭാരത!
ധൃതംവെയ്ക്കും രുദ്രമട്ടിൽ ഭീമനെക്കണ്ടു പോരിൽ ഞാൻ. 60
ഇടിയ്ക്കൊക്കും ചീറ്റമോടും യമദണ്ഡംകണക്കിനെ
രൌദ്രയായ്ക്കൊലചെയ്യുന്നഗദ ഞാൻ കണ്ടു മന്നവ! 61
കേശമജ്ജകളുംചേന്നു ചോരയാറാടിയങ്ങിനെ
ക്രുദ്ധൻ പശുഘ്നൻ രുദ്രന്റെറയാപ്പിടിയാകുംകണക്കിനെ. 62
ഗോപാലൻ പയ്യളേക്കോലുകൊണ്ടോടിയ്ക്കുംപ്രകാരമേ
ഗദകൊണ്ടാഭീമസേനനോടിച്ചിതു ഗജങ്ങളെ. 63
ഗദകൊണ്ടും ചുറുമെയ്യുകൊണ്ടും മുടിയ്ക്കുവേ
ആസ്സൈന്യങ്ങളെ മറ്റിച്ചുനിന്നാനപ്പടപാഞ്ഞുപോയ്. 64
അഭ്രത്തേക്കൊട്ടുകാറുപോലാനകളെവെന്നവൻ
തിന്നു ഭീമൻ പോക്കളത്തിൽ ശൂശായേ ശൂലിപോലവേ. 65

---

63. സാത്യകിഭൂരിശ്രവസ്സുമാഗമം

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

ആനപ്പട മുടിച്ചപ്പോൾ യിന്റെറപുത്രൻ സുയോധനൻ
ഭീമനെക്കൊൽവിനെന്നോതിയിട്ട സൈന്യത്തെയൊക്കെയും. 1
ഉടൻ സൈന്യങ്ങളൊക്കേയും യിൻപുത്രനുടെയാജ്ഞയാൽ
അത്യുഗ്രമാക്കം ഭീമന്റെറയേരെ പാഞ്ഞു കരേറിനാർ. 2
വാനവക്കം ദുസ്സഹമായന്തമറ്റൊരു വമ്പട
ദുഷ്പാരം പഴുകാലത്തെക്കടൽപോലണയുന്നതായ്. 3

തേരാനകഠം കലന്നംവൻഭേരീശംഖംമുഴക്കിയും
പെരുത്തുകാലാഠം തേരൊത്തും സ്ഥിമിതഹൃദമായ് നൃപ! 4
ഭീമൻ പോരിൽക്കടൽക്കൊക്കേം കലങ്ങാത്തപ്പടക്കടൽ
അട്ടത്തെത്തുന്നനേരത്തു തട്ടത്തു കരപോലവേ. 5
അതൊരാശ്ചര്യമായ്ക്കണ്ടേൻ മഹാത്മാവായ പാണ്ഡവൻ
ഭീമൻ പോരിൽച്ചെയ്തൊരമാനുഷകർമ്മം മഹിപതേ! 6
തേരാനയശ്ചങ്ങളൊത്തുകറും മനോരഥയൊക്കെയും
കൂസലെന്യേ ഭീമസേനൻ തട്ടത്തു ഗദകൊണ്ടുതാൻ. 7
ആബ്ബലൌഘം രഥിശ്രേഷ്ഠൻ ഗദകൊണ്ടു തട്ടത്തുടൻ
നിന്നു ഭീമൻ വമ്പടയിൽ മേരുപോലിളകാതഹോ. 8
ആബ്ഭയങ്കരമാം ഘോരബഹളപ്പോർമുതിന്നതിൽ
ഭ്രാതാക്കളും മക്കളുമാധൃഷ്ടദ്യുമ്നനുമങ്ങിനെ. 9
സൌഭദ്രൻ ദ്രൌപദേയന്മാർ നടങ്ങാത്ത ശിഖണ്ഡിയും
ചിട്ടതില്ലാ ഭയത്തിങ്കലൂക്കുകുട്ടന്ന ഭീമനെ 10
ശൈക്യായസി കനംകുട്ടും ചെങ്കംഗദയെടുത്തുടൻ
ദണ്ഡെന്തുമന്തകൻ മട്ടിൽപ്പാഞ്ഞോനാ നിൻറെയോധരിൽ. 11
തേർക്കൂട്ടം കുതിരക്കൂട്ടമിവതച്ചരിമട്ടനാൻ
കയ്യുക്കുകൊണ്ടു തേർക്കൂട്ടമിട്ടിഴച്ചിട്ടു പാണ്ഡവൻ. 12
ചുറീടിനാൻ പോക്കളത്തിൽ യുഗാന്താഗ്നികണക്കിനെ
യോധരേപ്പടയിൽക്കൊൽപോൻ യുഗാന്താന്തകവൈഭവൻ 13
തുടക്കാറിൽത്തേർനിരകഠം നലിച്ചുങ്കൊണ്ടു പാണ്ഡവൻ.
ഉടൻ ബലൌഘം മുട്ടിച്ചു നെൽക്കൂട്ടംനെന്തിപോലവേ 14
തേരിൽക്കൊന്നും രഥികളെഗ്ഗജത്തിൽഗ്ഗജയോധരെ
അശ്വത്തിൽസ്സാദികളെയും മന്നിൽക്കാലാഠംകളേയുമേ 15
മുടിച്ചുഗയോൽ മുറവുപുക്കൌഘം കാറുപോലവേ.
ഭീമസേനൻ മഹാബാഹു നിൻറെപുത്രൻറെസേനയിൽ 16
മജ്ജമാംസങ്ങളും ചിന്നിച്ചോരയുംപാറിയങ്ങിനെ.
കാണായിതാനയശ്ചങ്ങാഠം ചീഴ്ത്തുംഭീഷണയാഗ്ഗദ 17
അങ്ങുമിങ്ങും ചത്തമത്തുഗജവാജിഗണങ്ങളാൽ.
പോക്കളം മൃത്യുഭവനംപോലെയായ്ത്തീന്നിതെങ്ങുമേ 18

ക്രുദ്ധൻ പശുഘ്നൻ രുദ്രന്റെ രൌദ്രശൂലംകണക്കിനെ.
ഇടിയ്ക്കുംകണക്കും ചീറ്റമൊടുംയമദണ്ഡാഗ്രമായഹോ 19
കണായി ഭീമന്റെ രൌദ്രഹിംസാസാധനമാം ഗദ
മഹാത്മാവായ കൌന്തേയൻ ഗദയീശ്രുന്നന്നേരമേ 20
പ്രളയാന്തകമട്ടഗ്രം ശോഭിച്ചു രൂപമേറവും.
ആപ്പെരുമ്പടയവ്വണ്ണമവനോടിച്ചിടുംവിധൌ 21
കാലന്മട്ടെത്തുമവനെക്കണ്ടുപേടിച്ചിതേവരും.
ഏതേതുഭാഗം ഗദയുമോങ്ങിക്കണ്ണിട്ട പാണ്ഡവൻ 22
അതാതിടം സൈന്യമെല്ലാം മിണ്ടിപ്പോയിതു ഭാരത!
ബലത്താൽ വിക്രമംപൂണ്ടപെരുമ്പടപിളന്നുമേ
യാതുറന്നന്തകന്മട്ടിൽസ്സൈന്യമൊക്കെ ഗ്രസിച്ചുമെ. 23
അമ്മട്ടുഭീമകർമ്മാവായ്പ്പെരുംഗദയെടുത്തഹോ
ആ പുകോദരനെക്കണ്ടു ഭീഷ്മൻ പെട്ടെന്നടുത്തുതേ. 24
തേർമുഴക്കിക്കൊണ്ടു സൂര്യപ്രഭമാം തേരിലേറിയോൻ
ശരവർഷങ്കൊണ്ടുമേഘപൈയും കാർപോലെമൂടുവോൻ. 25
യാതുറന്നന്തകന്മട്ടിമ്മട്ടെത്തുന്ന ഭീഷ്മനെ
ഭീമസേനൻ മഹാഹ്രൈതിത്തേറും കൊടിച്ചുടൻ. 26

അന്നേരമേ സാത്യകി സത്യസന്ധൻ
പിതാമഹൻന്നേക്കു ശിനീന്ദ്രനെത്തിയാൻ.
ഉറച്ചു വില്ലാരിഹിംസചെയ്യും
കുലുക്കിയും തവ പുത്രന്റെസൈന്യം. 27

വെള്ളിപ്രകാശങ്കലാം ഹയങ്ങളോടേ
തീക്ഷ്ണാശുഗം തൂകിയവൻ വരുമ്പോൾ
താങ്ങാൻ കഴിഞ്ഞില്ല ഗണങ്ങൾ മുറു-
മെങ്ങുത്തപേർ ഭാരത! നിൻഭടന്മാർ. 28

അലംബുസൻ രാക്ഷസനങ്ങവന്റെമേൽ-
ത്തറച്ചു പത്തമ്പുകളക്ഷണത്തിൽ
ശരങ്കലാം നാലങ്ങവനിൽത്തറച്ചു
ശിനിപ്പുനപ്പായുധതേർ നടത്തീ. 29

വൃഷ്ണിപ്രവീരൻ വരുവോനെ കണ്ടു
ശത്രുക്കളത്തിൽക്കയറിക്കടന്നം
ആക്കൌരവക്കൂട്ടമകന്നിവിട്ടും
പടയ്ക്കിടയ്ക്കുൽക്കടഘോഷമാത്തും. 30
യിൻയോധർ മുറുംശരവഷ്ടങ്ങളും തൂകി
മേഘങ്ങളും കുന്നിൽജ്ജലധാരപോലെ
പരംതടുപ്പാൻ മതിയായതില്ലാ
മദ്ധ്യാഹ്നഘോരാർക്കനെയെന്നപോലെ. 31
വിഷണ്ണയാചാതതിലില്ലൊരാളും
യിതോ! യുപജ്ഞാം വീരനെന്യേ
അവൻ മഹാത്മാവു ധനഞ്ജയേട്ടത്തു
ഭൂരിശ്രവാവൃഷിപു! സൌമദത്തി. 32
തൻതേർകളോടിപ്പുതുകണ്ടുകൊണ്ടു
പോരാടുവാൻ സാത്യകിയോടെതിത്തു.

---

64. നാലാംദിവസത്തെ യുദ്ധാവസാനം

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

ഭൂരിശ്രവാവൊമ്പതമ്പുകൊണ്ടു സാത്യകിയേപ്പുരം
വടികൊണ്ടായയേപ്പോലെ പ്രഹരിച്ചു ചൊടിച്ചുടൻ. 1
ശൈനേയൻ കൌരവനെയും മൊട്ടഴിഞ്ഞ ശരങ്ങളാൽ
തടുത്തെയ്തിതമേയാത്മാവേവരും കണ്ടുനില്ക്കുവേ. 2
ഉടൻ ദുര്യോധനനുപൻ സോദരന്മാരൊടൊത്തവൻ
ചുറ്റും കാത്തുകൊണ്ടുനിന്നു യുദ്ധത്തിൽസ്സൌമദത്തിയെ. 3
പാണ്ഡവന്മാർ പോരിലൂക്കുട്ടം സാത്യകിയേയുമേ
അടക്കളത്തിൽച്ചുഴലെയിന്നാരോജസ്സിയന്നവർ. 4
ഭീമസേനൻ ക്രുദ്ധനായിഗ്ഗദയേന്തീട്ടു ഭാരത!
തടുത്തു ദുര്യോധനാദി നിൻകുമാരരെയൊക്കെയും. 5

അനേകമായിരം തേരോടൊത്തു കോപിച്ചമഷിതൻ
നന്ദകൻ നിന്മകൻ ശക്തിപെരുകും ഭീമസേനനെ. 6
കങ്കച്ചിറകെഴുന്നാറുകൂത്തബാണങ്ങളെയ്തുത
തേരാളി ഭീമനെപ്പോരിൽ ദുര്യോധനനുമപ്പൊഴേ. 7
നെഞ്ഞുനോക്കിച്ചൊടിച്ചെയ്തു മൂർച്ഛയുള്ളൊമ്പതമ്പിനാൽ
അപ്പോഥം ഭീമൻ മഹാബാഹു തന്റെതേരിൽ മഹാബലൻ. 8
കേറിശ്രേഷ്ഠരഥം വാഴും വിശോകനൊടുചൊല്ലിനാൻ
ഇതാ ചനു ശൂരർ മഹാരഥന്മാർ ധൃതരാഷ്ട്രജർ. 9
പോരിലെന്നെത്തന്നെകൊൽവാനൊരുങ്ങിട്ടാണു നില്പതു
നാമേറെയാണ്ടായ്ക്കാംക്ഷിച്ച മനോരഥമഹാമരം. 10
ഫലിച്ചിതിന്നെടോ സൂത! കാണുന്നോൻ തന്വിമാരെ ഞാൻ
എങ്ങോ വിശോക! പതറും രഥചക്രോത്ഥധൂളികഠം. 11
ശരവൃന്ദത്തൊടൊത്തെത്തീടുന്നു ദിക്കെങ്ങുമംബരെ
അതുണ്ടുനിൽപു സന്നദ്ധൻ ദുര്യോധനയരേശ്വരൻ. 12
സന്നദ്ധർ കുലപുത്രന്മാർ ഗർവ്വേറും തത്സഗർഭ്യരും
ഞാനിപ്പോളിവരെക്കൊൽവേൻ നീ കാണുകയസംശയം. 13
സാരഥേ! പോരിലെന്നശ്വങ്ങളെയന്നായ് നടത്തു നീ
എന്നരച്ചുടയോ പാർത്ഥൻ നിൻപുത്രനെ നരേശ്വര! 14
എയ്തീടിയാൻ പൊന്നണിഞ്ഞ കൂർത്തുമൂർത്ത ശരങ്ങളാൽ
സ്ഥാനാന്തരത്തിലായ് മൂന്നായെയ്തു നന്ദകനേയുമേ. 15
അച്യുതനെയുമബലിയാം ഭീമനേത്താൻ സുയോധനൻ
വേറിട്ടു കൂർത്തുമൂർത്തമു മൂന്നെയ്തിതു വിശോകനെ. 16
പോരിൽ ഭ്രമീശ! ഭീമന്റെ നല്ല വില്ലുപിടിയ്ക്കുതാൻ
മൂർച്ചകൂടും മൂന്നല്ലേമെയ്യുകണ്ടിച്ചു സസ്മിതം. 17
വില്ലാളി നിന്മകൻ കൂർത്തുമൂർത്തനെയുതിലാർത്തനായ്
സൂതൻ വിശോകനെപ്പോരിൽപ്പാർത്തുകണ്ടു വൃകോദരൻ. 18
പൊറുക്കാതായ് ദിവ്യമാപം ചൊടിച്ചൊന്നു തുടച്ചുതേ
മഹാരാജ! ഭവൽപുത്രഹിംസയ്ക്കായ് ഭരതർഷഭ! 19
രോമം ചെത്തും കത്തിയനുതൊടുത്തിട്ടു ചൊടിച്ചുടൻ
അതുകൊണ്ടു മന്നവന്റെ വില്ലറുത്തു വൃകോദരൻ. 20

മുറിഞ്ഞ വില്ലുകൈവിട്ടുകോപം മൂർച്ഛിച്ച നിന്മകൻ
ഉറപ്പുമൂക്കുമേറുന്ന മറു വില്ലൊന്നെടുത്തുടൻ. 21
കാലമൃത്യുക്രൂരമായഘോരബാണം തൊടുത്തുത
സ്ഥാനാന്തരത്തിലതുകൊണ്ടെയ്തിതാബ്ഭീഷ്മനെ. 22
അഥയാഞ്ഞെടുത്തറുഴന്ന തേത്തടത്തിലിരുന്നുപോയ്
തേത്തടത്തിലിരുന്നിട്ട മൂർച്ഛയിൽപ്പെട്ടിതായവൻ 23
വ്യഥിയ്ക്കുമാബ്ഭീമനേക്കണ്ടഭിമന്യുതുടങ്ങിയോർ
വില്ലാളികളം പൊരുത്തില്ലാ പാണ്ഡുപുത്രമഹാരഥർ 24
തിഗ്മതേജസ്സെഴും സായകോഗ്രവൃഷ്ടിയെയങ്ങുടൻ
അവ്യഗ്രമായ് നിന്മകന്മാർ തടയുന്നവർ തുകിയാർ. 25
ഉടൻ ബോധംപൂണ്ടു ഭീമൻ കടുരക്തപ്പെട്ടവൻ
ദുര്യോധനനെ മൂന്നമ്പെയ്തഞ്ചമ്പുമെയ്തുത. 26
പൊൻകടക്കെട്ടെഴുമിരുപത്തഞ്ചന്തരുശല്യരെ
എയ്തു പാണ്ഡവനാപ്പോർ വിട്ടൊത്തേരാവതൊഴിച്ചുപോയ്
ഭീമനോടേറിതു പതിന്നാലു നിന്മക്കളപ്പോഴ
സേനാപതി സുഷേണൻതാൻ ജലസന്ധൻ സുലോചനൻ. 28
ഉഗ്രൻ ഭീമരഥൻ ഭീമൻ വീരബാഹുവലോലുപൻ
ദുർമുഖൻ ക്രോധശത്രുതാൻ വിവിത്സുവികടൻസമൻ. 29
പടുബാണഗണംതുകിക്കടുകോപത്തണക്ഷനായ്
കുന്നിച്ചു ഭീമനോടേറു പെന്നിട്ടാത്തിപ്പെടുത്തിതാർ. 30
യിന്മക്കളേക്കണ്ടവനു ഭീമസേനൻ മഹാബലൻ
കീറിനക്കിയുടൻ വിരൽ പെരുള്ളുത്തിൽ വുകപ്പടി. 31
പെന്നുകരി മഹാബാഹു ഗദാധരൻപോലെയുക്കൊടും
സേനാപതിഗളം കത്തിയമ്പാൽക്കണ്ടച്ചു പാണ്ഡവൻ. 32
ഹൃഷ്ടനായിച്ചിരിച്ചിട്ടു മൂന്നമ്പാലെ മഹാഭുജൻ
പിളന്നു കാലനുക്കുങ്ങോട്ടയച്ചം ജലസന്ധനെ. 33
കൊന്നാസ്സുഷേണനേയുംതാൻ മൃത്യുപിന്നായിവിട്ടതേ
ഉഗ്രൻറെയും തലപ്പാവുള്ളുനുനർമ്മമൂഴിയിൽ. 34
കുണ്ഡലാലംകൃതം, യല്ലയ്ക്കൊണ്ടെയ്തുവീഴ്ത്തിനാൻ
എഴ്മതമ്പാൽസ്സുശർമ്മസൂനുരഥനാംവീരബാഹുവെ. 35

പരലോകത്തെയ്യയച്ചു പോരിലാവീരപാണ്ഡവൻ
ഭീമഭീമരഥനാകുന്നീമസേനൻ ചിരിച്ചുതാൻ. 36
അയച്ചു കാലനുൾക്കുക്കൂട്ടം യിനക്കളേ പ്രഭോ!
ഉടൻ ഭീമൻ കത്തിയമ്പാൽ സ്സുലോചനയെയും രണേ 37
സവ്യസൈന്യങ്ങളും കാണ്കെക്കാലനുൾക്കു കടത്തിനാൻ
യിനകുളാബ്ഭീമസേനവിക്രമം കണ്ടവാറുടൻ. 38
ശേഷിച്ചവിടെനില്പുള്ളോർ ഭീമസേനനയോത്തരായ്
ദിക്കെങ്ങും പാഞ്ഞുപോയ് ഭൂപ! മഹാത്മാവുധിഷ്ഠിരൻ. 39
അപ്പോൾചൊല്ലീ ശാന്തയവൻ മഹാരഥരൊടൊക്കെയും
പോരിൽച്ചൊടിച്ചിതാഭീമൻ മമ്പരാം ധാർത്തരാഷ്ട്രരെ. 40
മുമ്പും മുപ്പും ശൌര്യവും ചേർന്നമട്ടൊത്തേറുകൂട്ടരെ
ഉദ്ധതഭാവുകൊല്ലുന്നു പിടിപ്പതുമനേകധാ. 41
എന്നുകേട്ടേവരും ധാർത്തരാഷ്ട്രന്റെ പടയാളികൾ
ചൊടിച്ചു പാഞ്ഞടുത്താരാശ്ശകുനനും ഭീമനോടുടൻ. 42
ഗാന്ധാരൻ മത്ത ഹസ്തിപ്പുറത്തേറിദ്ധരാപതേ!
ഭീമനെയില്പുംദിക്കൊക്കീട്ടടുത്തേ പാഞ്ഞുകേറിനാൻ. 43
പോരിൽമെല്ലെന്നുമോഴെ ബാണമാരിയാൽ ഭീമസേനനെ
കാണാത്തമട്ടാക്കിനാനങ്ങക്കുനേക്കാറുപോലവേ. 44
അഭിമന്യുപ്രഭൃതികൾ പൊരുത്തീലാ മഹാരഥർ
ആർ ഭീമനേമൂടിയതുപോരിൽക്കയ്യൂക്കിയന്നവർ. 45
അവരായവരോടേറും ശരവർഷത്തൊടുങ്ങുമേ
പുറം ഗജത്തെയും ബാണവൃഷ്ടികൊണ്ടിട്ടുകീറിനാർ. 46
ആ മഹാരഥർ വർഷിച്ചും ശസ്ത്രവർഷത്തെയേറുടൻ
ദാരുണപ്രകാരോഗ്രശസ്ത്രമേറാ പ്രാഗ്ജ്യോതിഷപതിപം. 47
ഘോരമാമ്മാറുപാരം പോരിൽക്കാണേണ്ടമട്ടിലായ്
അക്ഷൌഹിണികളേറീടുമൂക്കൻ കാടുകണക്കിനെ. 48
ഭഗദത്തനയച്ചോരുദംമാട്ടം മഹാഗജം
കാലൻവിട്ടന്തകനുമട്ടിലവരോടൊക്കെയേറുതേ. 49
ഇരട്ടിവേഗം കൈക്കൊണ്ടു കാൽവെച്ചുഴി കലുക്കിയും
അവനെറയാ മഹാമൂർത്തികണ്ടില്ലാരഥിവീരരും. 50

അസഹ്യമെന്നു കണ്ടേറുമുത്സാഹം കെട്ടമട്ടിലായ്
മന്നൻ ചൊടിച്ചുടൻ ഭീമസേനൻ തന്നെസ്സനാന്തരെ. 51
എയ്തുകൊണ്ടാൻ മഹാരാജ! മൊട്ടഴിഞ്ഞശരങ്ങളാൽ
രാജാവുന്നന്നായെയ്തോരാ മഹേഷ്വാസൻ മഹാബലൻ. 52
മോഹാലസ്യപ്പെട്ടകൊടിമരത്തിൽച്ചാരിനിന്നുപോയ്
അവർ പേടിച്ചുമാഖ്യ്ഭീമൻ മൂർച്ഛിച്ചുംപോയ്തുകണ്ടുടൻ. 53
ഉച്ചത്തിലലറിക്കൊണ്ടാൻ ഭഗദത്തൻ പ്രതാപവാൻ
ഭീമന്നാനിലകണ്ടിട്ടു ഭ്രമിനാഥ! ഘടോൽക്കചൻ. 54
ചൊടിച്ചു രാക്ഷസൻ ഘോരനായിടെത്താൻ മറഞ്ഞുതേ
ഭീരുക്കൾ പേടിച്ചുഴലും ക്രൂരമായയെടുത്തവൻ. 55
ഘോരാകാരംപൂണ്ടുകോണായ് നിമേഷത്തിന്നാകുന്നുതാൻ
മായാകല്പിതമാമൈരാവതത്തിൻപുറമാണ്ടഹോ. 56
മറുദിശന്തികളുമുണ്ടവനെറയനുയായികർ
മഹാപത്മൻ സുപ്രമൻ താനഞ്ജനൻ പിന്നെവാമനൻ 57
രാക്ഷസന്മാർ കേറിയോരീ മൂന്നു വമ്പിച്ച ദന്തികർ
വന്നെയ്യാട്ടം മൂന്നുവഴിമഞ്ഞാടിച്ചു മന്നവ! 58
തേജോവ്യ്മ്പലംപൂണ്ട മഹാവേഗമിയന്നവ
ഘടോൽക്കചൻ വിട്ട തുടൻ താൻകേറിയ ഗജത്തിനെ. 59
ഗജത്തൊടൊത്തഭഗദത്തനെക്കൊൽവാൻ പരന്തപ!
ഉഗ്രക്ഷയം രക്ഷാസശ്രേഷ്ഠർ വിട്ടമറുഗജങ്ങളും. 60
നാലുകൊമ്പുള്ളവയുടൻ നാലുദിക്കിലുമെത്തിയും
കൊമ്പുകൊണ്ടിട്ടു മർദ്ദിച്ചു ഭഗദത്തന്റെ ദന്തിയെ. 61
നാഗങ്ങൾ കുത്തിയും ഖണമേറുമാത്തി പെരുത്തവൻ
ഇടിവെട്ടുംപോലെയേറ്റം കടുതാംമട്ടിലാർത്തുപോയ്. 62
ഭീമനിസ്വനമായ് ഘോരമവനാക്കുന്നാരാരവം
ഭീഷ്മൻ കേട്ടാദ്രോണമുഖ്യാധന്മാരോടുചൊല്ലിയാൻ. 63
പൊരുതുന്നുണ്ടു യുദ്ധത്തിൽഭീമൻഫൈഡിംബയോടിതാ
ഭഗദത്തൻ മഹേഷ്വാസൻ കഴക്കിൽപ്പെട്ടിരിയ്ക്കയാം. 64
ആ രാക്ഷസർ പെരുംക്രൂരരാരാജാവതികോപനൻ
ഇവരേറാൽസ്സംഗരത്തിൽക്കാലമൃത്യുസമന്തരാം. 65

കേറിക്കനത്തൊച്ചയുള്ള പാണ്ഡവക്കള്ളരാപ്പിതാ
പേടിച്ചുചുത്തിപ്പാക്കൊമ്പൻ കരഞ്ഞിടുന്ന ശബ്ദവും. 66
അങ്ങോട്ടുപോക ശ്രുതമാം നൃപതേ! കാത്തുകൊള്ളുവാൻ
കാത്തിടാഞ്ഞാൽപ്പോരിലുടൻ പ്രാണനെയും തൃജിയ്ക്കുമേ. 67
വെമ്പുവിൻ വീരരേ! മെല്ലെനാമ്മമ്മപോകുന്നതെന്തിയാം
രോമാഞ്ചമഞ്ഞുമാഗ്രഹം തടുക്കുന്നു മഹാരണം. 68
ശൂരൻ കുറുള്ളൊരുകുലപുത്രനാം പൃതനാപതി
അവനേ നൊമ്മമ്മം രക്ഷിച്ചുകൊൾവേണമജയ്യരെ. 69
ഭീഷ്മനേറയാവാക്കുകേട്ടിട്ടാമഹാരഥരവരും
മന്നോർദ്രോണരെ മുമ്പാക്കിബ്ബൃഹദ്ധ്വനിരക്ഷയായ്. 70
ഏറുംവേഗത്തൊടും ചെന്നാരവനള്ളൊരിടത്തുതാൻ
അവർ ചെല്ലുന്നതായ്ക്കണ്ടു ധർമ്മപുത്രൻ തുടങ്ങിയോർ. 71
പാഞ്ചാലരും പാണ്ഡവരും പിമ്പോരൊ വൈരിവീരരേ
ആസ്സൈന്യനിരയ്ക്കണ്ടു രാക്ഷസന്മാർ പ്രതാപവാൻ. 72
ഇടിവെട്ടുവണ്ണമാറാം കടുതായചറിടിയാൻ
അവനേറയാരവംകേട്ടുംകണ്ടുംപോരിൽഗ്ഗജങ്ങളെ. 73
ഭീഷ്മൻ ശാന്തനവൻവിണ്ടും ഭാരപ്രജനൊടോതിയാൻ
ദുഷ്ടഹൈഡിംബനോടേതും ബോധിയ്ക്കുന്നില്ലുമേ രണം. 74
ബലവീര്യങ്ങളുടയോനിപ്പോൾത്തുണയുള്ളവൻ
ഭീമസേനനംപോരിൽ വെൽവാനിവനിപ്പൊളശക്യനാം. 75
പൊരുതുന്നോൻ മെച്ചമാണേഭാൻനമ്മളോ ശ്രാന്തരാഹാരാം
പകലൊക്കെപ്പാണ്ഡുപാഞ്ചാലന്മാർ മുറിപെട്ടവർ. 76
പിടിച്ചീലാജയങ്കൊണ്ടപാണ്ഡവന്മാരൊടീ രണം
പുകഴ്ത്തണം പിൻവലിയ്ക്കുവാൻ നാളെയല്ലൊരിപുക്കളായ്. 77
പിതാമഹോക്തികേട്ടിട്ടമ്മട്ടു ചെയ്തിതുകൌരവർ
ഉപായങ്കൊണ്ടുപിന്മാറാം ഘടോൽക്കചയാതുരർ. 78
കൌരവന്മാരൊഴിച്ചപ്പോൾജ്ജയംനേടിയ പാണ്ഡവർ
സിംഹനാദംചെയ്തുശംഖുവിളിച്ചാരങ്ങു ഭാരത! 79
ഇമ്മട്ടാപ്പകലങ്ങായിതായുദ്ധം ഭരതർഷഭ!
പാണ്ഡവർക്കേകരുക്കഠിക്കും ഘടോൽക്കചപുരസ്സരം. 80

കൌരവന്മാരുടൻ ഭ്രഷ്ട! തന്റെ കൈയിലപൂകിനാർ
താണിച്ചു രാവടക്കുന്നോരാപ്പാണ്ഡവന്മാർ മടക്കിയോർ. 81
അന്നേറവുടൽമുറിഞ്ഞോരാപ്പാണ്ഡവന്മാർ മഹാരഥർ
പോരിൽച്ചിത്തംതെളിഞ്ഞിട്ടതന്റെ കൈയിലപൂകിയാർ. 82
ഭീമജൈമികളേ മുന്നിലാക്കിക്കൊണ്ട മഹീപതേ!
പരസ്പരം പൂജചെയ്തും പരമാമോദമാന്നവർ. 83
പെരുന്നേറയടിച്ചുകൊണ്ടുച്ചമാത്തുതകത്തുമേ
ശംഖനാദത്തൊടുംകൂടിസ്സിംഹനാദം കലത്തുമേ. 84
ആത്തുകൊണ്ട മഹാത്മാക്കൾ പാത്തട്ടിട്ട കലുക്കിയോർ
തിൻപുത്രനടെമ്മങ്ങൾക്കടിയുന്നവർ മാരിഷ! 85
ശിബിരംപൂകിയാരന്തിയായനേരം പരന്തപർ
ദുര്യോധൻ ഭ്രാതൃവധങ്കൊണ്ടുമാഴ്ന്നിട്ടമന്നവൻ. 86
മുഹൂർത്തം ചിന്തയിൽപ്പെട്ട കണ്ണീർകണ്ണിൽനിറഞ്ഞവൻ
മറയ്പുപിന്നെശ്ശിബിരമറയൊക്കെയടത്തിയും
ധ്യായമാണ്ടു ശോകതപ്തൻ ഭ്രാതൃവ്യസനദീനയായ്. 87

---

65. വിശേഷപാഖ്യാനം

ധൃതരാഷ്ട്രൻ പറഞ്ഞു.

ഭയമുണ്ടിങ്ങെനിയ്ക്കേറ്റം വിസ്മയത്തോടു സഞ്ജയ!
ചായോക്കും ദുഷ്കരം പാണ്ഡുപുത്രന്മാർ ചെയ്ത കേഠംകയാൽ. 1
എല്ലാടമെന്റെ മക്കൾക്കുതോല്വികേട്ടിട്ട സഞ്ജയ!
പെരുത്തു ചിന്തയായ്സൂത! വരുമെന്തിനിയെന്നുമേ! 2
ക്രൂരം വിദുരവാക്യങ്ങൾ ഞെരിപ്പിച്ചീടുമെൻകരൾ
അവണ്ണമൊക്കയും ദൈവയോഗത്താൽക്കാണ്മു സഞ്ജയ! 3
ശസ്ത്രാസ്ത്രജ്ഞയോധപ്രവരഭീഷ്മാദികളെയൊക്കെയും
എതിർത്തു പൊരുതീടുന്ന പാണ്ഡവപ്പടയാളികൾ. 4

പാണ്ഡവന്മാരവദ്ധ്യന്മാരായതെന്തു മഹാബലർ
ആർ പരംയൽകിയോർ താത! ജ്ഞാനമെന്തുണ്ടവക്കേടോ. 5
വാനിൽ നക്ഷത്രങ്ങൾപോൽ മട്ടിൽ ക്ഷയംപറഞാതെയാം വിധം
വീണ്ടും പൊരുക്കാഞ്ഞാൻ പാണ്ഡുപുത്രരെൻപടകൊൽവതിൽ.
ണ്ഡമെങ്കൽത്തന്നെ വീഴ്വൂ ദൈവത്താലതിനാരണം
പാണ്ഡവന്മാരവദ്ധ്യന്മാർ വദ്ധ്യരെന്മക്കളെങ്ങിനെ. 7
ഇതെല്ലാം ചൊല്ലുകെന്നാട്ട ശരിയാമ്മട്ട സഞ്ജയ!
കരകാണുന്നതില്ലാ ഞാനിദ്ദുഃഖത്തിന്നൊരിയ്ക്കലും. 8
കടൽ നീന്തിക്കടന്നിടാൻ തുടങ്ങുന്നോൻകണക്കിതെ
ഉഗ്രംപുത്രവ്യസനമാപ്പെട്ടുവെന്നോത്തിട്ടുന്നു ഞാൻ.
എന്റെ മക്കളെയൊക്കേയും കൊല്ലുംമീമാസംശയം
പോരിലെന്മക്കളേക്കാക്കും വീരനേക്കാണ്മതില്ല ഞാൻ. 10
തിച്ചയാണെന്റെ മക്കൾക്കു നാശമാപ്പെട്ട സഞ്ജയ!
എന്നാൽക്കാരണവുംസൂത! വിശേഷിച്ചിഹ ശക്തിയും. 11
ചോദിയ്ക്കുമെന്നൊടൊക്കേയുമോതിത്തന്നിടണംഭവാൻ
ദുര്യോധനൻപോരിലാറ്റുംക്കാർ പാണ്ഡവർതിൽച്ചെയ്തതെന്തെടോ.
ഭീഷ്മദ്രോണകൃപന്മാരും സൌബലൻ സിന്ധുരാജനും
വില്ലാളിയശ്വത്ഥാമാവും ശക്തിയേറും വികർണ്ണനും. 13
ആ മഹാന്മാക്കപ്പൊരുഞ്ഞായോരു നിശ്ചയമെന്തുവാൻ
എന്റെ മക്കൾ മഹാപ്രാജ്ഞ!പിൻമാറുമ്പോതു സഞ്ജയ! 14

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

രാജാവേ!കേൾക്കവന്നായിക്കേട്ടിതു ധരിയ്ക്കുക
മന്ത്രപ്രയോഗമോ പിന്നെയമ്മട്ടായ് വല്ലമായയോ. 15
ചൊറും ഭീഷ്ണനിയോ ചെയ്യുന്നില്ലാ മന്നവ! പാണ്ഡവർ
പൊരുതുന്നു യഥാന്യായംപോരിൽശ്ശക്തിയുമുള്ളവർ. 16
ധർമ്മത്താൽ മുറുമേ ജീവിതാദികാംക്ഷിക്കും മാരത!
ആരംഭിപ്പു പാത്തർ നിത്യംപരംപുകൾകൊതിപ്പവർ. 17
അവർ പോരിൽപ്പിൻവലിയ്ക്കുമാ ധർമ്മമുള്ള മഹാബലർ
പരയാം ശ്രീയുമുടയോർ ധർമ്മമെങ്ങുവിടെജ്ജയം. 18

അവദ്ധ്യരതിയാൽപ്പോരിൽജയിയ്ക്കും പാർത്ഥർ പാർത്ഥിവ!
ദുഷ്ടർ നിന്മക്കളം പാപങ്ങളം ചെയ്യാനെപ്പോഴുമുന്നിയോർ 19
ക്രൂരന്മാർ നീചകർമ്മാക്കളതുല്യാ താഴ്വതും രണേ
നൃശംസം പലതും നിന്റെ പുത്രന്മാരവനീപതേ! 20
നീചപ്പരിഷയപ്പോലെ ചെയ്തില്ലാ പാണ്ഡുപുത്രരിൽ
നിന്മക്കളക്കള്ളരാക്കാറമൊക്കെയും നിരസിച്ചുമേ. 21
മൂടിനിന്നു പാണ്ഡവന്മാരെപ്പൊഴും പാണ്ഡുപൂവ്വജ!
ഇവരെബ്ബ്രഹ്മമായിയ്ക്കുന്നില്ലാ നിന്മക്കളം മന്നവ! 22
എപ്പൊഴും ചെയ്തവരുമാപ്പാപകർമ്മത്തിയിങ്ങനേ
ഇപ്പോളം മഹാഘോരമാകും ഫലമായീ ജയേശ്വര! 23
നീ ഭുജിക്കു മഹാരാജ! സുഹൃൽപ്പുത്രജനത്തോടും
സുഹൃത്തുക്കളം തട്ടത്തിട്ടു മറിഞ്ഞീടുവതുമേ ഭവാൻ. 24
വിദുരൻ ഭീഷ്മനാദ്രോണനാചാര്യനെന്നുള്ളയോഗ്യനും
ഞാനും പലതരം പൊല്ലിത്തടഞ്ഞിട്ടറിവീല യീ. 25
പത്ഥ്യൗഷധത്തെച്ചാവുന്നോൻപോലെ പത്ഥ്യംഹിതൌഷധം
പുത്രചിത്തംകണ്ടുപാർത്ഥർജിതരെന്നോത്തിട്ടുന്നുമീ. 26
കേൾക്കവീണ്ടും ഭവാൻ ചോദിച്ചതു തപ്പടിയ്ക്കുമിനി
പാണ്ഡവർക്കു ജയംകിട്ടാൻ കാരണം ഭരതർഷഭ! 27
അതങ്ങയോടോതിടാം ഞാൻ കേട്ടവണ്ണമരിന്ദമ!
പിതാമഹനൊടിക്കായ്മം ചോദിച്ചിതു സുയോധനൻ. 28
പോരിൽത്തേരാളി സഹജക്കുട്ടരേവെന്നരകണ്ടതിൽ
ശോകവ്യാമോഹമതിയായ് രാത്രികാലത്തു കൌരവൻ. 29
പ്രാജ്ഞൻ പിതാമഹനുന്മിൽ വിനയത്തോടു ചൊന്നവൻ
നിന്മകൻ ചൊന്നതെന്തെന്നാലതുകേൾക്ക ജയേശ്വര! 30

ദുര്യോധനൻ പറഞ്ഞു

ദ്രോണൻ ഭവാൻ ശല്യനുമാകൃപനും ദ്രൌണിതാനുമെ
കൃതവർമ്മാവുമാർദ്ദ്രകൻ കാംബോജേന്ദ്രൻ സുദക്ഷിണൻ. 31
ദൂരശ്രവസ്സുവികർണ്ണൻ വീരവാൻ ഭഗദത്തനും
മഹാരഥന്മാർ പേർകേട്ടോർ മെയ്പോക്കും കലനന്മാർ. 32

ഇന്നുലോകത്തിനുമെതിർപൊരുമെന്നുണ്ടുമനസ്സതം
തിന്നില്ലെല്ലാവരുംചേർന്നും പാണ്ഡവർക്കുള്ള വിക്രമേ. 33
അതിൽശ്രേയസ്സെനിയ്ക്കുണ്ടു ചോദിപ്പൂഞാനുപായം ചെയ്യണം
എന്താശ്രയിച്ചു കൌന്തേയർ നമ്മെവെൽവതുരക്ഷണം. 34

ഭീഷ്മൻ പറഞ്ഞു

രാജാവേ! കേട്ടുകൊണ്ടാലും ഞാൻ ചൊല്ലുംമൊഴി കൌരവ!
പലവട്ടം ഞാൻ പറഞ്ഞൊരുതു ചെയ്തില്ല നീയെടോ. 35
ചെയ്താലും പാണ്ഡവരുമായ് ശ്രേയം ഭരതസത്തമ!
ഇതല്ലോക്ഷേമമെൻപക്ഷം നിനയ്ക്കും മന്നിനും പിടോ! 36
ഭ്രാതാക്കളായ് ചേർന്നു സുഖം ഭുചതേ! ഭൂമിവാഴ്ക നീ
ശത്രുക്കൂട്ടംതപിപ്പിച്ചും ബാന്ധവക്കേകിയും രസം 37
കുറഞ്ഞുഞാൻ പറഞ്ഞിട്ടുമിതു കേട്ടീല പണ്ടു നീ
പാണ്ഡവന്മാരെയവമാനിയ്ക്കുയാലിതുപററിതെ. 38
അക്ലിഷ്ടകാരികളുവക്കെദ്യുതംഭവിയ്ക്കുവാൻ
കാരണംഞാൻ മഹാബാഹോ!ചൊൽവതും കേൾക്കുക പ്രഭോ!
ലോകത്തിലെങ്ങുമുണ്ടായിട്ടില്ലിന്നില്ലൊക്കുകില്ലിനി
ശാർങ്ഗികാക്ഷം പാണ്ഡവരെക്കൊല്ലുവാൻ തക്കൊരുത്തനും. 39
എന്നോടു മാവിതാത്മക്കൾ മുന്നിമാരുരുചെയ്തതായ്
പുരാണഗീതംധർമ്മജ്ഞ!ശരിയായ് കേട്ടുകൊൾക നീ. 40
പണ്ടുദേവകളെല്ലാരുമൊന്നിച്ചു മുനിമാർകളും
ഗന്ധമാദനശൈലത്തിൽച്ചെന്നുകണ്ടു വിരിഞ്ചനേ. 41
കണ്ടോരവർക്കു നടുവിലരുളീടും പ്രജാപതി
വിശ്വന്ധമൊന്നുംചൊല്ലാത്തിൽ പ്രഭയാൽ മിന്നീനില്ലതായ്. 42
ധ്യാനങ്കൊണ്ടുതറിഞ്ഞിട്ടാ ബ്രഹ്മാവു തൊഴുതങ്ങിനെ
കണ്ടിട്ടു ഹൃഷ്ടരായിട്ടാപുരുഷൻ പാരമേശനെ 43
അപ്പാവംദേവഷിനിരയും ബ്രഹ്മാവോടരുതുകണ്ടുടൻ
മഹാത്ഭുതംകണ്ടുനിന്നാർ കൈകൂപ്പിക്കൊണ്ടുസർവ്വരും. 44
മായ്കുപയെയച്ചിച്ച ബ്രഹ്മവിത്തായതാനുഭവൻ
ജഗത്സ്രഷ്ടാവു പരമധർമ്മവിത്തേവമോതിനാൻ. 45

വിശ്വാവസുവിശ്വപൻ വിശ്വമൂർത്തി
വിഷ്വക്സേനൻ വശിയാം വിശ്വകർമ്മൻ
വിശ്വേശ്വരൻ വാസുദേവോഭിധാൻ നീ!
യോഗാത്മാവാം ദൈവമാലംബനംമേ. 46

മെൽക വിശ്വമഹാദേവ! മെൽക ലോകഹിതോദ്യത!
മെൽക യോഗീശ്വര! വിഭോ! മെൽക ലോകപരാവര! 47
പദ്മഗർഭ! വിശാലാക്ഷ! മെൽക ലോകേശ്വരേശ്വര!
ഭൂതഭവ്യവേന്നാഥ! മെൽക സൌഭ്യാത്മജാത്മജ! 48
അസംഖ്യേയഗുണാധാര! മെൽക സർവ്വപരായണ!
നാരായണ! സുദുഷ്പാര! മെൽക ശാർങ്ഗധനുർദ്ധര! 49
മെൽക സർവ്വഗുണോപേത! വിശ്വമൂർത്തേ! നിരാമയ!
വിശ്വേശ്വര! മഹാബാഹോ! മെൽക ലോകാന്തർപ്പുര! 50
മഹോരഗവരാഹാദ്യ! ഹരികേശേശ! മെൽക നീ
ഹരികേശേശ്വരാശേശ! വിശ്വവാസാമിതാവ്യയ! 51
വ്യക്താവ്യക്താമിതസ്ഥാന! നിയതേന്ദ്രിയ! സൽക്രിയ!
അസംഖ്യേയാത്മഭോ ജ്ഞ! മെൽക ഗംഭീരകാമദ! 52
അനന്തവിദിതബ്രഹ്മൻ! ഭൂതഭാവന ശാശ്വത!
കൃതകാര്യ! കൃതപ്രജ്ഞ! ധർമ്മജ്ഞ! ജയദായക! 53
ഹൃഷ്യമൂർത്തേ! യോഗമൂർത്തേ സ്ഥൂടസംഭൃതസംഭവ!
ഭൂതാദ്യ! ലോകതത്പേശ! മെൽക ഭൂതഭിഭാവന! 54
ആത്മയോനേ! മഹാഭാഗ! കല്പസംക്ഷപതൽപ്പര!
ഉത്ഭവേന! മനോഭാവ! മെൽക ബ്രഹ്മജ്യപ്രിയ! 55
സഭാവാൽ സഭ്യനിരത! കാമേശ! പരമേശ്വര!
അമൃതേത്ഭവ! സത്ഭാവ! മുക്താത്മാവേ! ജയപ്രദ! 56
പ്രജാപതിപതേ! ദേവ! ഹിരണ്യനാഭ! മഹാബല!
സർവ്വഭൂതമഹാഭൂതസേതുരാത്മൻ! മെൽകനിത്യവും. 57
നിൻ കാമടിയിലാദേവി കൈതിക്ക തലവിണ്ടലം
നിൻ മൂർത്തിമാൻ മെയ്വായോർകഠം ചന്ദ്രാർക്കന്മാർ കളക്ഷികഠം
ബലംതപം സത്യവുമാം കർമ്മമോ ധർമ്മമാണതേ
തേജസ്സുതീവായുവീപ്പുമേപ്പാകന്നിതു വാരികഠം. 59

ശ്രോത്രങ്ങളശ്രികഠം സദാദേവിനാവു സരസ്വതി
സംസ്കാരനിഷ്ഠർ വാനോർകഠം നിങ്കലീവിശ്വമാശ്രിതം. 60
കണക്കെന്നല്ലളവു നിൻ തേജസ്സുവം പരാക്രമം
ബലവും യോഗയോഗീശ! കാണ്മീലാ നിന്റെ ജന്മവും. 61
നിൻ ഭക്തിപരരായ് ദ്വേവ നിയമാൽ നിന്നിലാശ്രിതർ
അച്ചിപ്പൂ നാം സദാനിഷ്ണോ! പരമേശനുമേശനാ. 62
മുനിമാർദേവഗന്ധർവയക്ഷാക്ഷസപന്നഗർ
പിശാചമാനുഷമൃഗഖഗങ്ങളിഴജാതികഠം 63
ഇമ്മട്ടു സൃഷ്ടിച്ചുവിട്ടേൻനീ കനിഞ്ഞതിട്ടമന്നിൽ ഞാൻ
പത്മനാ-! വിശാലാക്ഷ! കൃഷ്ണ! ദുഃഖവിനാശന! 64
നീ തന്നെ ഗതിയെയക്കും നീ നേതാവു ജഗൽഗുരു
നിൻപ്രസാദാൽദ്ദേവ! നിത്യം സുഖിപ്പൂ വിബുധവ്രജം 65
നിൻപ്രസാദത്തിനാൽ ഭൂമി നിത്യം നിന്നിതുനിർഭയം
എന്നാൽജ്ജനിയ്ക്കുലീഗ്ലാക്ഷ! യദുവംശം വളർത്തുപോൻ. 66
ധർമ്മത്തെ നിലനിർത്താനും ദൈത്യവിധ്വംസനത്തിനും
ലോകരക്ഷയ്ക്കുമീഹിച്ചാൻ ചൊൽവതേ ചെയ്യണം വിഭോ! 67
പരംരഹസ്യമാമൊന്നു നിൻപ്രസാദത്തിനാൽ പ്രഭോ!
ചൊല്ലു ഞാൻ പാടിനേൻ വാസുദേവ! വാസ്തവമാംവിധം. 68
സങ്കർഷണസ്വാമിയേയും സൃഷ്ടിച്ചാത്മാവിനേസ്വയം
കൃഷ്ണ! സൃഷ്ടിച്ചുകൊണ്ടാലും പുത്രൻ പ്രദ്യുമ്നനേയുമേ. 69
പ്രദ്യുമ്നാത്ത്രിശാശ്വതൻ വിഷ്ണുവനിരുദ്ധനെയും ഭവാൻ
അനിരുദ്ധൻ ലോകധാരി ബ്രഹ്മാവാമെൻ വിധായകൻ. 70
വാസുദേവമയൻ ഞാൻതാൻ ഭവാൻതന്നെ ചമച്ചവൻ
ആത്മാവിനെ വിഭാഗിച്ചു മർത്ത്യത്വംകൊഠംകനീ വിഭോ! 71
അതിൽ വിശ്വസുഖത്തിനു ദൈത്യധ്വംസം കഴിച്ചുനീ
ധർമ്മംനേടിപ്പോരെടുത്തു തത്ത്വത്താൽ യോഗമേല്പുമേ. 72
മുനീന്ദ്രരുംപാരിൽനിന്നോ വാനോരും ഭൂരിവിക്രമ!
അതാതുപേർകൊണ്ടു പരമാത്മാവെ സ്തുതിചെയ്തുമേ. 73

നില്പുന്നുനിങ്കൽഭ്രതഭൃതജാതം
വരംനൽകും നിൻബലത്താൽസ്വഭാഹോ!

അനാദി മദ്ധ്യാന്തനപായയോഗൻ
നീ ലോകനേതാവിതു വിപ്രർ ചൊൽവൂ. 74

---

66. വിശേഷോപാഖ്യാനം

ഭീഷ്മൻ പറഞ്ഞു.

പിന്നെയാബ്ഭഗവാൻ ദേവൻ ലോകങ്ങൾക്കീശ്വരേശ്വരൻ
ബ്രഹ്മാവിനോടിപ്രകാരം സ്നിഗ്ധഗംഭീരമോതിനാൻ. 1
താത! യോഗത്തിനാൽക്കണ്ടേൻ യിന്നഭീപ്സിതമൊക്കെയും
അതവണ്ണം വന്നുകൂടുമെന്നോതീട്ടു മറഞ്ഞുതേ. 2
അപ്പോളംഭോവർഷിഗന്ധവ്വർ മുറുമത്ഭുതമാണ്ടവർ
കൌതൂഹലം പൂണ്ടെല്ലാരും പിതാമഹനൊടോതിനാർ. 3
ഇതാരിമ്മട്ടഗവാൻ കമ്പിട്ടു വിനയാൽ പ്രഭോ!
ശ്രേഷ്ഠോക്തിയാൽ വാഴ്ത്തിയവനവനെക്കേട്ടിടേണമേ. 4
എന്നു ചോദിച്ച ഭഗവാൻ ചൊന്നാനപ്പോളംപ്പിതാമഹൻ
ദേവബ്രഹ്മർഷി ഗന്ധവ്വന്മാരോടു മധുരോക്തിയാൽ. 5
ആരിൽനിൽപു ഭവിഷ്യത്തും ഭവിതവ്യവുമാരിലോ
ഭൂതാത്മാവാം പ്രഭു പരംബ്രഹ്മമാം പദമാരുവാൻ. 6
പ്രസന്നനാമവനൊടു സംസാരിച്ചേൻ സുരേന്ദ്രരേ!
ജഗൽപ്പതിയൊടത്ഥിച്ചേൻ ജഗത്തിനു ഗ്രണത്തിനായ്. 7
വാസുദേവാഖ്യകൈക്കൊണ്ടു മർത്ത്യലോകത്തിൽവാഴ്ക നീ
അസുരന്മാർകളെക്കൊൽവാൻ പിറക്കേ ധരിത്രിയിൽ. 8
യുദ്ധത്തിൽക്കൊന്നവിട്ടോരാദൈത്യദാനവരാക്ഷസർ
പിറന്നിരിപ്പു നരരായ് ഘോരാകാരർ മഹാബലർ. 9
അവരെക്കൊല്ലുവാൻ ശക്തൻ ഭഗവാൻ നരനൊത്തവൻ
മനുഷ്യജന്മംകൈക്കൊണ്ടു സഞ്ചരിയ്ക്കും ധരിത്രിയിൽ. 10
നരനാരായണന്മാരാപ്പുരാണമുനിസത്തമർ
മർത്ത്യലോകത്തിലമിതദ്യുതിമാർകഥം പിറന്നവർ. 11

കത്തുകൂട്ടുന്ന വായോക്കും യുദ്ധത്തിങ്കലജേയരാം
അറിയാ നരനാരായണർഷീന്ദ്രരിവരജ്ജുർ. 12
ആക്കാണോ ഞാൻ ജ്യേഷ്ഠപുത്രൻ സർവ്വലോകത്തിനും പ്രഭു
നിങ്ങൾക്കച്ച്യുതൻ വാസുദേവനവൻ വിശ്വമഹേശ്വരൻ. 13
അമ്മട്ടിവൻ മർത്ത്യനാണെന്നൊട്ടുമേ സുരമുഖ്യരേ!
നിന്ദ്യനല്ലാ മഹാവിഷ്ണു ശംഖചക്രഗദാധരൻ! 14
പരം രഹസ്യമിതുതായിതല്ലാ പരമം പദം
ഇതാണല്ലോ പരബ്രഹ്മം പരമാകം യശസ്സുമേ. 15
ഇതാണക്ഷരമവ്യക്തമിതു നിത്യമഹസ്സുമാം
പുരുഷാഖ്യം പുകൾവതും പരമംജ്ഞേയമായതും 16
ഇതല്ലോ പരമം തേജസ്സിതല്ലോ പരമം സുഖം
ഇതല്ലോ പരമം സത്യം വിശ്വകർമ്മപ്രകീർത്തിതം. 17
എന്നാലിന്ദ്രദിവാനോക്കും ദൈത്യക്കും ഭീരുവിക്രമൻ
നിന്ദ്യനല്ലാ വാസുദേവൻ മർത്ത്യനാണെങ്കിലും പ്രഭു. 18
ഇവൻ വെറും മാനുഷനെന്നോതുന്നോൻ മന്ദബുദ്ധിയാം
ഹൃഷീകേശനെ നിന്ദിപ്പോനവൻതാൻ പുരുഷാധമൻ. 19
മഹാത്മാവായോഗി മർത്ത്യമൂർത്തി കൈക്കൊണ്ടിരിയ്ക്കുവേ
വാസുദേവനെ നിന്ദിപ്പോനത്രേ താമസനായവൻ. 20
ദേവൻ ചരാചരാത്മാവാ ശ്രീവത്സാങ്കൻ സുരോത്തമൻ
ആപ്പുത്രനാമനെയറിഞ്ഞ ടാത്തോനാണു താമസൻ. 21
കിരീടകൌസ്തുഭധരൻ മിത്രങ്ങൾക്കഭയപ്രദൻ
മഹാത്മാവിനെ നിന്ദിപ്പോൻ വൻതമസ്സിങ്കലാണ്ടിടും. 22
ഏവം തത്ത്വമറിഞ്ഞിട്ടു ലോകങ്ങൾക്കീശ്വരേശനെ
വാസുദേവനെയെല്ലാരും വന്ദിയ്ക്ക സുരമുഖ്യരേ! 23
എന്നോതിബ്ഭഗവാൻ പണ്ടുദേവർഷിപ്പരിഷത്തിനെ
വിട്ടയച്ചിട്ടു വിശ്വാത്മാവെഴുന്നള്ളീ യിജാലയം. 24
പരംദേവർഷി ഗന്ധർവ്വരപ്സരസ്ത്രീഗണങ്ങളും
ആ ബ്രഹ്മഭാഷിതംകേട്ടു തൃഷ്ണരായ് വാണു പൂകിനാർ. 25
ഉണ്ണീ! ഞാനിതു കേട്ടേയാബ്ഭാവിതാത്മക്കളാം താപസർ
കൂട്ടംകൂടിശ്ശതയാഗം കണ്ണനെ കഥ ചൊൽവതും. 26

ജാമദഗ്ന്യൻ രാമനുമാമാക്കണ്ഡേയമഹർഷിയും
വ്യാസൻ നാരദനും പൊല്ലിക്കേട്ടൻ ശ്രുതിശാരദ! 27
ഇപ്രകാരം കേട്ടറിഞ്ഞാൽ പ്രഭവവ്യയമൂർത്തിയെ
ലോകേശ്വരേശനെ മഹാത്മാവാമാ വാസുദേവനെ. 28
ജഗത്തിനൊക്കെജ്ജനകൻ ബ്രഹ്മാവും മകനായവൻ
വാസുദേവൻ പൂജ്യനിജ്യനാവാതാരണനാക്കിഹ. 29
തട്ടത്തല്ലോ താതഞാനും വേജ്ഞമുനിമാർകളും
ധന്യിയാമാവാസുദേവനോട്ടു പോരിട്ടായ്ക നീ 30
പാണ്ഡവന്മാരോടുമെന്നു മൌഢ്യാൽ നിയറിവീലതും
നൂനംനീ രാക്ഷസൻ ക്രൂരൻ തമസ്സുതുഷ്ടകുടിയോൻ. 31
കണ്ണനേയും പാണ്ഡവരാം ജിഷ്ണുവയും പെരുക്കയാൽ
നരനാരായണന്മാരെ നരനന്യൻ വെറുക്കുമോ. 32
അതിനാൽ നൃപതിപൊൽവനിവര ശാശ്വതനവ്യയൻ
സർവ്വലോകമയൻ നിത്യൻ ശാസ്താധാതൃധരൻ ധ്രുവൻ. 33
മുപ്പാരും താങ്ങിനില്പുന്ന പാരാവാരധരൻ പ്രഭു
യോദ്ധാവു ജേതാവുമയനു സർവ്വപ്രകൃതിശ്വരൻ. 34
ഇവൻ പ്രഭു സർവ്വമയൻ രാഗദ്വേഷങ്ങൾ വിട്ടവൻ
കൃഷ്ണനെങ്ങുമിടയ്ക്കുമ്മം ധർമ്മമെങ്ങവിടെജ്ജയം. 35
അവന്റെ യോഗം മാഹാത്മ്യമാത്മഭാവമിവറിനാൽ
താങ്ങുള്ളോർ പാണ്ഡവർ നൃപാ ദുഃഖം ജയമവക്കുതാൻ. 36
ശ്രേയസ്സൊക്കും ബുദ്ധിയെന്നു പാണ്ഡവക്കും കൊടുത്തവൻ
യുദ്ധത്തിൽബ്ബുദ്ധിയും കൂട്ടി രക്ഷിയ്ക്കുന്നു ഭയങ്കളിൽ. 37
ആദ്യദേവൻ ശാശ്വതനിവൻ സത്യഭൂതമയൻ ശിവൻ
വാസുദേവൻ ധരിച്ചാലുംനീ ചോദിച്ചതില്ലയോ. 38
ബ്രഹ്മക്ഷത്രിയ വൈശ്യന്മാർ ശൂദ്രരും കൃതലക്ഷണർ
സ്വസ്വകർമ്മങ്കൊണ്ടിവരെസ്സുപ്രീതിപ്പോരുമേ. 39
ദ്വാപരത്തിന്നറുതിയിൽ കലികാലത്തുടക്കിയിൽ
സാത്വതക്രമമാണ്ടോരേ വാഴ്ത്തീ സങ്കർഷണൻപരം. 40

ഇവൻപരം വേമനുഷ്യലോകം
സമുദ്രകക്ഷ്യാവൃതപട്ടണാഢ്യം

യുഗംതോറും മാനുഷാവാസമെന്നും
പരംചമച്ചീടുമേ വാസുദേവൻ. 41

---

67. വിശ്വോപാഖ്യാനം

ദുര്യോധനൻ പറഞ്ഞു

വാസുദേവൻ പരംഭൂതംപാരിലെങ്ങും പ്രസിദ്ധമാം
അവന്റെ വരവും വില്ലും കേൾപ്പാൻ മോഹംപിതാമഹ! 1

ഭീഷ്മൻ പറഞ്ഞു

വാസുദേവൻ പരം ഭൂതം സർവ്വദൈവതദൈവതം
പങ്കജാക്ഷനൊഴിഞ്ഞാന്നും കാണ്മിലാ ഭരതർഷഭ! 2
മാർക്കണ്ഡേയൻ കഥിയ്ക്കുന്നു ഗോവിന്ദങ്കൽ മഹാദ്ഭുതം
ഭൂതങ്ങളെല്ലാം ഭൂതാത്മാവാമഹാൻ പുരുഷോത്തമൻ. 3
അംസ്സേവയുരേ ഉസ്സീ മൂന്നും കല്പിച്ചു മുന്നമേ
ഭൂദേവിയേച്ചമച്ചിട്ടാസ്സർവ്വലോകേശ്വരൻ പ്രഭു. 4
അംസ്സേതിശ്ശയനം ചെയ്തു പന്നെഴും പുരുഷോത്തമൻ
സൂര്യതേജോമയൻ ദേവൻ യോഗത്താലുറങ്ങിനാൻ. 5
മുഖത്താലഗ്നിയേത്തീർത്തു പ്രാണനാൽ വായുവേയുമേ
സരസ്വതീശ്രുതികളെ മനസ്സാൽത്തിത്തിതച്യുതൻ. 6
ഇവൻ വിശ്വംതീർത്തു മുന്നം വായോരെ മൃത്യുമാരെയും
മരണത്തെ മൃത്യുവേയും ലോകക്കൽപ്പത്തിനാശവും. 7
ഇവൻ ധർമ്മം ധർമ്മവിത്താം വരദൻ സർവ്വകാമദൻ
കർത്താവും കാര്യവുമിവൻ പൂർവ്വദേവൻ സ്വയംപ്രഭു. 8
ഭൂതം ഭവ്യം ഭവിഷ്യത്തും മുന്നുകല്പിച്ചിതിങ്ങിനെ
ജനാർദ്ദനൻ സന്ധ്യരണ്ടും ദിക്കുകൾ നിയമങ്ങളും. 9
ഗോവിന്ദൻ മൃത്യുമാരേയും സൃഷ്ടിച്ചിതു തപസ്സുമേ
ജഗൽസ്രഷ്ടാവിനേയുംതാൻ മഹാത്മാം പ്രഭവവ്യയൻ. 10

കല്പിച്ച സർവ്വാഗ്രജനായ് സ്സങ്കർഷണനെയങ്ങിനെ
നാരായണനാ ദേവദേവനങ്ങനായീ സനാതനൻ 11

അവന്റെ നാഭിയിൽപ്പത്മമുണ്ടായീ ലോകകാരണം
വിരിഞ്ചനതിലുണ്ടായി തവനാഭീ പ്രജാപ്രഭും 12

സൃഷ്ടിച്ച ശേഷനാം ദേവനനന്തൻ വിശ്വമൂർത്തിയെ
അവന കാക്കുന്ന ഭൂതങ്ങളഞ്ചും കൂടുമൊത്തീ ധരാതലം. 13

ധ്യാനത്തൽ വിപ്രരറിയുമോജസ്വിയവ്യയപ്പുരാ
കണ്ണുസ്രോതസ്സിലുണ്ടായ മധുവാമസുരേന്ദ്രനെ. 14

ഉഗ്രനുഗ്രകർമ്മാവാമുഗ്രബുദ്ധിയെയപ്പൊഴേ
ബ്രഹ്മസംഭാവനയ്ക്കായി വധിച്ചു പുരുഷോത്തമൻ 15

അവനേക്കൊൽകയാലുണ്ടീ ദേവരോനവമാനവർ
മധുസൂദനനായ്ച്ചൊല്വൂ മുനിമാരും മുകുന്ദനെ. 16

വരാഹൻ സിംഹവപുവണ്ണം ത്രിവിക്രമഗതിപ്രഭു
ഇവൻ പിതാവു മാതാവ് ജ്ജിവികൾക്കൊക്കെയും ഹരി. 17

പങ്കജാക്ഷനൊഴിച്ചെന്നും ഭവിച്ചീലാ ഭവിച്ചിടാ
മുഖാൽത്തീർത്തു ബ്രഹ്മണരേ കയ്യാൽ ക്ഷത്രിയരേയുമേ. 18

തുടയാലേ വൈശ്യരേയും കാലാൽ ശൂദ്രരെയും നൃപ!
തപോമയതനാം ദേവൻ ദേഹികൾക്കൊക്കെയാശ്രയം. 19

ബ്രഹ്മത്താരെയമാവാസീ പൌർണ്ണമാസികളിൽപ്പരം
യോഗാത്മാവാം കേശവനെയച്ചിച്ചാൽ മുക്തി നേടിടും. 20

കേശവൻ പരമേഷ്ടസ്സു സർവ്വലോകപിതാമഹൻ
എന്നോതുന്നു മുനിജനം ഹൃഷീകേശനെ മന്നവ! 21

ഇമ്മട്ടിവൻതാനാചാര്യനച്ഛൻ ഗുരുവുമച്യുതൻ
ഇവനു കനിഞ്ഞാൽ വിശ്വങ്ങളൊക്കെയെന്നു ധരിയ്ക്ക നീ. 22

ഭയത്തിലീകേശവനെശ്ശരണം പൂകിടുന്നവൻ
ഇതു നിത്യം പഠിച്ചീടിൽ സ്വസ്തിമാൻ സുഖിയായ്വരും 23

കൃഷ്ണനെശ്ശരണംപുക്കാൽ മോഹിച്ചിടില്ല മാനവൻ
മഹാഭയത്തിലാണേലുമെക്കാലും നിത്യം ജനാർദ്ദനൻ. 24

സത്യസ്ഥിതിയ്ക്കായവനെദ്ധർമ്മൻ കണ്ടു ഭാരത!
സർവ്വാത്മാവാമഹാത്മാവാം കേശവൻ ജഗദീശനെ 25
ശരണംപുണ്ടുയോഗശ്രേഷ്ഠനജ്ജഗതീപതേ!

---

68. വിശേഷോപാഖ്യാനം

ഭീഷ്മൻ പറഞ്ഞു.

കേട്ടുകൊൾകമഹാരാജ! ബ്രഹ്മദത്തമൊരീസ്തവം
മുന്നം ബ്രഹ്മർഷി വാനോർകോൻ മന്നിൽച്ചൊല്ലിപ്പുകഴ്ന്നതാം. 1
സാദ്ധ്യന്മാക്കും ദേവകോൻക്കും വാനിൽദ്ദേവശ്രേഷ്ഠർ പ്രഭു
ലോകഭാവനഭാവജ്ഞനെന്നാണ്ടേച്ചൊല്ലിനാരദർ. 2
മാർക്കണ്ഡേയൻ ഭൂതഭവ്യഭവിഷ്യത്തായുമോതിനാൻ
യജ്ഞത്തിൽ യജ്ഞമായങ്ങേത്തപസ്സിൽത്തപമായിയും. 3
ദേവകോൻക്കും ദേവനായും ചൊല്ലിനാർ ഭഗവാൻ ഭൃഗു
പുരാണം പരമം വിഷ്ണോ! നിന്നെറ്റുപമിതിങ്ങിനെ. 4
വാസുദേവൻ വാസുകോൻക്കും ശക്രനു നിലനൽകിയോൻ
ദേവകോൻക്കും ദേവനുണ്ടെന്നോനാർ ദ്വൈപായനൻമുനി. 5
പണ്ടോപ്രജാസൃഷ്ടിയിങ്കൽദ്ദക്ഷനാകും പ്രജാപതി
ലോകസ്രഷ്ടാവു നീതാനെന്നംഗിരസ്സുകളോടിനാൻ. 6
അവ്യക്തം നിന്നെയുലുണ്ടാം വ്യക്തമായിന്നുള്ളിലുള്ളതാം
വാനോർ നിൻസന്തതികളാണെന്നാനസിതദേവലർ. 7
നിൻശിരസ്സാൽ വിണ്ണുപൂണ്ണം കൈകളാൽമന്നുമങ്ങിനെ
മുപ്പാരും നിൻകുക്ഷിയുള്ളാ പുരുഷർനീ സനാതനൻ. 8
ഏവംനിന്നെയറിയുന്നു തപസ്സിൽസ്സിദ്ധബുദ്ധികാം
ആത്മദർശനസംതുഷ്ടമുനികോൻക്കുനു സമ്മതൻ. 9
യുദ്ധത്തിൽപ്പിന്തിരിയാത്ത ശ്രേഷ്ഠരാജർകോൻക്കഹോ
സർവ്വധർമ്മപ്രധായക്ക ഗതി നീ മധുസൂദന! 10

എന്നാസ്സുവൽക്കുമാരാദിയോഗവിത്തുക്കളവരും
അച്ചിപ്പൂ ഭഗവാൻ വിഷ്ണു പുരുഷോത്തമനെസ്സുതോ. 11
ഉണ്ണീ! നിന്നോടു വിസ്തരിച്ചുരുക്കത്തിലുരച്ചാൻ
കൃഷ്ണന്റെ തത്വമെല്ലാം, വീ നന്ദ്യാ സേവിയ്യ കൃഷ്ണനെ. 12

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

മഹാരാജ! മഹാപുണ്യവിവൃത്താംകേട്ടു നിശ്ചകൻ
കൃഷ്ണനെബ്ബഹുമാനിച്ചും വീരപാണ്ഡവരേയുമേ. 13
വീണ്ടും ശാന്തനവൻ ഭീഷ്മനവരോടാതി മന്നവ!
മഹാത്മാവാം കേശവന്റെ മാഹാത്മ്യംനൃപ! കേട്ടിതോ. 14
നരന്റെയും മഹാരാജ! നീ ചോദ്യംചെയ്ത വണ്ണമേ
ഹേതുവും നരരായാനീ നരനാരായണാശ്രമം 15
അവധ്യരാവീരർ പോരിൽത്തോല്പ്പായ്വാനുള്ള ഹേതുവും
പോരിലെന്നുമവധ്യന്മാർ പാണ്ഡവന്മാർകളാക്കമേ. 16
പുകഴും പാണ്ഡവന്മാരിൽ കൃഷ്ണൻ പ്രീതിയുറച്ചവൻ
അതിനാലോതുവേൻവിഭ! യോജിക്ക പാണ്ഡുപുത്രരായ്. 17
ബലിഭ്രാതാക്കളോടൊത്തുഴിവാഴ്ക്കാ വശിയായ് ചാൻ
നരനാരായണന്മാരെ നിരസിച്ചാൽ നശിയ്ക്കുമേ 18
എന്നരച്ചിട്ടു നിന്നച്ഛൻ മൌനമാണ്ടു മഹീപതേ!
രാജാവിനെയയച്ചിട്ടു ശയനത്തിൽ കിടന്നാൻ 19
രാജാവും ശിബിരംപുക്കു മഹാത്മാവിനുമപ്പിയും
രാവുറങ്ങീ വെള്ളമെത്ത കയറിട്ടുരതഷ്ടഭ! 20

---

69. അഞ്ചാംദിവസത്തെ യുദ്ധാരംഭം

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

ആ രാത്രിതീർന്നതിൽപ്പിന്നെസ്സൂര്യദേവനുദിയ്ക്കവേ
പടരണും മഹാരാജ! പടവെട്ടായടുത്തുതേ. 1

ചൊടിച്ചുകേറിനാൻ തമ്മിൽമുടിപ്പാൻ മതിരുന്നവർ
പരസ്പരം പാത്തുകണ്ടു പരം യുദ്ധത്തിലേവരും. 2
പാണ്ഡവന്മാർ കൌരവരുംനിൻ ദുർമ്മന്ത്രത്തിയാൽ നൃപ!
വ്യൂഹംകെട്ടിച്ചെടിയോടും പ്രഹൃഷ്ടന്മാർ പ്രഹാരികം. 3
രക്ഷിച്ചു മകരവ്യൂഹം ചുറുമേ ഭീഷ്മർ തന്നവ!
അവ്വണ്ണമേ പാണ്ഡവരുംതന്റെ വ്യൂഹം കാത്തു പാർത്തിവ! 4
ഇരുന്നീ നൃപതേ! നിന്നെറയച്ചന്ന ദേവവ്രതൻ തദാ
പെരുകും രഥവംശത്താടൊന്നിച്ചു രഥിപുംഗവൻ. 5
ഭാഗംപറിപ്പുത്തുരമ്മിലെത്തീർ മറുപേർകളും
തേർകാലാളാശ കതിരയിവയൊക്കെയൊപ്പമേ 6
പോരിന്നൊരുങ്ങീട്ടവരേക്കണ്ടു പേർകൊണ്ട പാണ്ഡവർ
പോരിൽദുർജ്ജയമാം ശ്യേനവരവ്യൂഹം ചമച്ചുവർ. 7
അതിന്മുഖത്തു ശോഭിച്ചു ഭീമസേനൻ മഹാബലൻ
ശിഖണ്ഡിയും ദൃഷ്ടിയായ ധൃഷ്ടദ്യുമ്നനുമങ്ങിനെ. 8
അതിന്റെരുലയായ്നിന്നു ശൈനേയൻ സത്യവിക്രമൻ
ഗാണ്ഡീവം വില്ലുചുറ്റിപ്പാർത്ഥനിന്നു കഴുത്തിലായ്. 9
അക്ഷൌഹിണിയെടും വാമപക്ഷമായ്നിന്നിതപ്പൊഴേ
ശ്രീമാൻ മഹാനാദ്രുപദൻ പോരിൽപ്പുത്രനൊടൊത്തവൻ. 10
വലത്തേപക്ഷമായക്ഷൌഹിണീപൻ കൈകേയശ്വരൻ
പൃഥുശ്രവ്യൻ ദ്രൌപദേയന്മാർ പീയ്മ്മാനഭിമന്യുവും. 11
ശ്രീമാൻ പിൻഭാഗമായ്നിന്നു താനേ ഭൂപൻ യുധിഷ്ഠിരൻ
മാരുതവിക്രമനാം വീരൻ യമഭ്രാതാക്കളൊത്തവൻ. 12
മകരത്തിൻമുഖം പാത്തു പോരിൽക്കേറ്റി മാരുതി
ഭീഷ്മനോടേറ്റു യുദ്ധത്തിലന്തുകെട്ടു മൂടിനാൻ. 13
ഉടൻ ഭീഷ്മൻ മഹാസൈന്യങ്ങളെട്ടത്തെയ്തിതു ഭാരത!
മഹാഹവത്തിലാപ്പാണ്ഡുവ്യൂഹം മോഹിച്ചിടുംപടി. 14
പടയൊന്നാലയുംനേരം തിടുക്കത്തോടമ്മാനൻ
പടത്തലയ്ക്കൽ വിശിഖപടലംതൂകി ഭീഷ്മനിൽ 15
ഭീഷ്മൻ തൂകീടസ്ത്രൌഘം സംഗരത്തിൽത്തടുത്തവൻ
ഹൃഷ്ടമാം സഖലത്തോടുമൊത്തു യുദ്ധത്തിനെത്തിനാർ. 16

അപ്പോൾ ദുര്യോധനനൃപൻ ഭോജരൊടോതിയാൻ
മുമ്പുണ്ടായാബ്ബലക്ഷയം പാത്തിട്ടു ബലമേറിയോൻ. 17
പോരിൽ ഭ്രാതാക്കളെക്കൊന്നാരോത്തും വെന്നും മഹാരഥൻ
ആചാര്യ! നീയെന്നിയ്ക്കുന്നും ഹിതാത്മിയനഘാശയ! 18
ഞങ്ങളോ നിന്നേറയും ഭീഷ്മമുത്തച്ഛനേറയുമാശ്രയാൽ
പോരിൽവാനോരെയുംമെൽവാൻ പോരുമില്ലൊരുസംശയം.
പിന്നെയുണ്ടോ ഹീനവീര്യപരാക്രമികാം പാണ്ഡവരെ
പാണ്ഡവന്മാർകളെക്കൊല്ലുംവണ്ണംചെയ്ക ശുഭംവരും. 20
എന്നാദ്രോണനു നിനേറകനു ചൊന്നതുംകേട്ട മാരിഷ!
പാണ്ഡവപ്പട ഭേദിച്ചു ശൈനേയൻ കണ്ടയില്ലാവേ 21
തടുത്തു ദ്രോണരെച്ചെന്നിട്ടടൻ സാത്യകി ഭാരത!
അമർത്തമ്മൽപ്പാർന്നടന്നു മഹാഘോരം ഭയങ്കരം 22
പോരിൽസ്സാത്യകിയേക്രുദ്ധൻ ഭോജരാജൻ പ്രതാപവാൻ
ശരൃഭാഗത്തെയ്തുത്തു കുത്തുമൂന്നു സസ്മിതം. 23
ഭീമസേനൻ ചൊടിച്ചെത്തീട്ടെയ്തു ദ്രോണരെയപ്പോഴേ
ശസ്ത്രജ്ഞനാം ദ്രോണരൽനിന്നാശ്ശൈനേയനുരക്ഷായ്. 24
ദ്രോണരും ഭീഷ്മരുമടൻ ശല്യരുംചേന്നു മാരിഷ!
ക്രുദ്ധരായ് ഭീമരേപ്പോരിൽ വിശിഖങ്കൊണ്ടുമൂടിനാർ. 25
ചൊടിച്ചു കാർഷ്ണിയും പുത്രരുംതത്ര മാരിഷ!
കുത്തുമൂന്നെയ്തിതാത്തായുധരുമവരേയുമേ. 26
ചൊടിച്ചു ഭീഷ്മദ്രോണന്മാർ കടുംശക്തരടുത്തതിൽ
മഹാഹവത്തിൽച്ചെന്നേറനുമഹേഷ്വാസൻ ശിഖണ്ഡിതാൻ.
വീരൻ മേഘലധനിയെഴും ഘോരചാപമെടുത്തവൻ
ബാണംവഷിച്ചിതുടനങ്ങിയനുംമൂടിടുംപടി. 28
ശിഖണ്ഡിയോടടുത്തപ്പോൾ ഭരതർക്കു പിതാമഹൻ
കഴിച്ചുസമരം പെണ്ണാണവനു മുമ്പെന്നതോർക്കയാൽ. 29
പരംദ്രോണൻ പോരിലേറനായവനോടു മഹീപതേ!
ഭീഷ്മനു തുണയായിട്ടു നിൻപുത്രൻ ചൊല്ലിവിട്ടവൻ. 30
ശസ്ത്രജ്ഞനാം ദ്രോണനോടങ്ങടുത്തപ്പോൾശ്ശിഖണ്ഡിയും
പ്രളയാഗ്നികുരനേത്താൻ പാത്തു പേടിച്ചൊഴിച്ചുപോയ്. 31

പിന്നെപ്പെരുമ്പടയൊട്ടും നിന്റെ പുത്രൻ ധരാപതേ!
ഭീഷ്മനെച്ചെന്നു രക്ഷിച്ചു മഹാകീർത്തി കൊതിപ്പവൻ 32
ഏവംപാണ്ഡവരും ഭൂപ! പാർത്ഥനേ മുമ്പിലാക്കിയാർ
ഭീഷ്മന്റെനേർക്കു താൻ ചെന്നു ജയത്തിൽ ദൃഢനിശ്ചയർ. 33
ആയുദ്ധംഘോരമായ്ത്തീർന്നു ദേവാസുരണോപമം
ജയവുംപോരിൽ വലിയപേരും പ്രാർത്ഥിപ്പവക്കഹാ. 34

---

70. സങ്കുലയുദ്ധം

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

ഭീഷ്മൻ ശാന്തനവൻ ചെയ്തിതപ്പാഠിബ്രഹളമാം രണം
നിന്മക്കളെ ഭീമസേനഭയാൽക്കാപ്പാൻ നിനപ്പവൻ. 1
പൂർവ്വാഹ്ണത്തിൽഗ്ലാനമായി മന്നവന്മാർക്കു സംഗരം
കുരുക്കൾക്കും പാണ്ഡവർക്കും ശൂരപ്രയാശയം. 2
ആ മഹാബഹളപ്പാരുഭീഷണംമൂത്തനേരമെ
ആകാശത്തിൽത്തിങ്ങിവിങ്ങും മഹാഘോഷം മുഴങ്ങിതേ. 3
ആനയാക്കന്നാരവവുമശ്രദ്ധിതഘോഷവും
ഭേരീശംഖധ്വനിയുമായ് മഹാബഹളമായതേ 4
യുയുത്സുക്കൾ ജയത്തിന്നായ് വിക്രമിപ്പൂം മഹാബലർ
തൊഴുത്തിൽക്കാളകൾകണക്കാത്തന്യോന്യമെതിർക്കയായ്. 5
കുത്തുമ്മുത്തുമ്പോരു പോരിൽത്തലയാറും പതിപ്പൂവേ
ശിലാവർഷം വാനിലെന്നപോലെയായ് ഭരതർഷഭ! 6
കണ്ടലോഷ്ണീഷങ്ങളൊത്തു പൊന്നണിഞ്ഞുതെളിഞ്ഞവ
യിണകാണായി തലകളിടെബ്ഭരതർഷഭ! 7
അമ്പോററുത്ത ഹേതുക്കൾ വില്ലെടുത്തുള്ള കൈകളും
കൈക്കോപ്പണിഞ്ഞവയുമായ് ച്ഛിന്നമൂടി ധരാതലം. 8
ചാട്ടയിട്ടുള്ള ദേഹങ്ങൾ കോപ്പെഴും കൈത്തലങ്ങളും
ശൂരം തുടുത്ത കണ്ണാത്ത തിങ്കൾ നേർവദനങ്ങളും. 9

ഗജവാജിനരന്മാക്കള്ളുടലും ചിന്നി മന്നവ!
മുറവും പിരിച്ചമ്പട്ടായീ മഹത്തങ്കൊണ്ടു പാത്തടം. 10
ശസ്ത്രമീന്നൽക്കൊടിയിടയ്ക്കൊത്ത ധൂളിഘനാന്തരേ
യെടിയോരായുധാരാമമിടിയെന്നതുപോലെയായ് 11
ചോരനീരൊഴുകുന്നോരാഘോരപ്പോർ ബഹളംപരം
കുരുക്കൾക്കും പാണ്ഡവക്കും പെരുത്തു ഭരതർഷഭ! 12
രോമഞ്ചമഞ്ചും ബഹളഭീമയുദ്ധത്തിലപ്പൊഴേ
ശരവർഷങ്ങൾ വർഷിച്ചു ക്ഷത്രിയന്മാർ മദോദ്ധതർ. 13
ശരവർഷങ്ങളേറാത്തിപ്പെട്ടാർത്തു മുറുമാനകൾ
വിൻ കൂട്ടക്കും മാറലക്കും മമ്പോരിൽ ഭരതർഷഭ! 14
ചൊടിച്ചുജസ്സിഴും ധീരവീരന്മാക്കിടയിൽപ്പരം
ധനുജ്ജ്യാരവഘോഷത്താലറിയാതായിതാനുമേ. 15
ചോരനീരിൽക്കബന്ധങ്ങളേറുയില്ലുളവെങ്ങുമേ
എതിർത്തേറും മന്നവന്മാർപോരിൽ വൈരിവധത്തിയായ്. 16
അമ്പുവാൾവേൽ ഗദയിവകൊണ്ടിട്ടുജസ്സിയന്നവർ
പരം പരിഘബാഹുക്കൾ പോരിൽക്കൊന്നു പരസ്പരം. 17
നിരങ്കുശങ്ങളായ് മുറവമ്പോറവിടെയാനകൾ
പത്തുടിക്കും പഞ്ചുഴന്നു സാദിമാർ ചത്തവാജികൾ. 18
ചാടിട്ടു ചിലർവീഴുന്നു ഗാഢമമ്പേറെയേറ്റിയാൽ
നിൻ കൂട്ടക്കും പാണ്ഡവക്കും യോധന്മാർ ഭരതോത്തമ! 19
മാഹങ്ങളേറുതലകൾ പിന്നെ വില്ലുകൾ ഭാരത!
പരിഘംഗദയെന്നല്ല കൈകാൽ തുടകളുങ്ങിയെ. 20
പാങ്ങേറും ഭൂഷണംതോളുകളും പലമാതിരി
കൂട്ടമായങ്ങു കാണുന്നു ഭീഷ്മഭീമരണാങ്കണേ. 21
കുടം ഛത്രങ്ങളും പിന്നോട്ടോടുമാനകളുംശരി
ശബ്ദിയ്ക്കുമശ്വങ്ങൾ തിരിച്ചോടിയ്ക്കുന്ന രഥങ്ങളും. 22
കൂട്ടമായിട്ടു കാണുന്നുണ്ടുമിങ്ങും ധരാപതേ!
പ്രാസം വാൾ ഗദയന്നായ് മൊട്ടഴിഞ്ഞമ്പിയയ്യഹോ. 23
കാലാഗമത്തിൽക്കൊല്ലുന്നു ക്ഷത്രിയന്മാർ പരസ്പരം
വേറിട്ട ചിലർ യുദ്ധത്തിൽ ദ്വന്ദ്വയുദ്ധവിചക്ഷണർ. 24

ഇരിമ്പുലയ്ക്കുകഠംകൊക്കും കൈകളാൽപ്പൊരുത്തുന്നുതേ
മുഷ്ടികൊണ്ടും മുട്ടുകൊണ്ടും കൈത്തലങ്കൊണ്ടുഴിപ! 25
യിൻകൂട്ടർ പാണ്ഡവരൊട്ടു വീരർ തല്ലുന്നതുള്ളിൽ
വീണാട്ടും വിഴ്ത്തായിട്ടും പിടഞ്ഞാട്ടും ധാതരേ! 26
ഘോരമായ തിനിന്നു യുദ്ധമുണ്ടുമിങ്ങും നരേശ്വര!
തേർപോയതേരാളികഠം വൻചാളുകയ്യിലെടുത്തവർ. 27
പരസ്പരം കലയ്ക്കുന്നിട്ടന്യോന്യം പാഞ്ഞടുക്കയായ്
അപ്പോൾ ദുര്യോധനനുപൻ കലിംഗക്കുട്ടർമാത്തവർ 28
ഭീഷ്മരെ മുമ്പിലാക്കിച്ചെന്നോരു പാണ്ഡവരോടടൻ
ഏവം മാറും പാണ്ഡവരും ഭീമനേച്ചാരിയങ്ങിനെ
പൊടിച്ചു ഭീഷ്മരോടേറും പിന്നെയുദ്ധം മുഴുത്തുതേ. 29

---

71. സങ്കുലയുദ്ധം

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

ഭ്രാതാക്കഠം മറുമന്നോരും ഭീഷ്മരോടേറുകണ്ടതിൽ
ഗാംഗേയൻതൻനേക്കണ്ണെത്താനസ്സൈന്യമേന്തിധനഞ്ജയൻ. 1
പാഞ്ചജന്യസ്വനം ദിവ്യഗാണ്ഡീവത്തിന്റെ ഘോഷവും
പാർത്ഥന്റെ കൊടിയും പാർത്തു ഞങ്ങഠംക്കൊട്ടുകേടിയായ്. 2
ആകാശേ സിംഹലാംഗ്ലം ജ്വലിയ്ക്കും മലപോലവേ
വൃക്ഷത്തിലും തങ്ങിടാതെയാളും വഹ്നികണക്കിനെ, 3
നാനാവണ്ണം വിചിത്രരൂപം ദിവ്യം വാനരലക്ഷണം
കണ്ടു ഞങ്ങഠം മഹാരാജ! ഗാണ്ഡീവിയുടെ വൻകൊടി. 4
അഭ്രമദ്ധ്യത്തിലഭ്രത്തിൽ മിന്നുംമിന്നൽകണക്കിനെ
രുഗ്മപുഷ്ഠം പെരുന്തോരിൽക്കണ്ടു ഗാണ്ഡീവവും ഉടർ. 5
ഞങ്ങഠം കേട്ടിതു ഗർജ്ജിയ്ക്കും ശക്രഗർജ്ജിതരീതിയിൽ
യിന്റെ സൈന്യംമുടിപ്പോന്റെ ഘോരംകൈത്തലഘോഷവും

ഇടിമിന്നലൊടും വൻകാറടിയ്ക്കും കാറുപോലവൻ
ശരവർഷങ്കൊണ്ടുമാറും പരംദിക്കുകൾമൂടിനാൻ. 7
ഗാംഗേയനോടെതിർത്തോനു ദൈവാസ്ത്രൻ ധനഞ്ജയൻ
കീഴ്മേലറിയാതായിതസ്ത്രം മാഹിത രാജ്ഞനം. 8
പരുങ്ങി ശ്രാന്തവാഹനമാരശരംചത്തുള്ളുകെട്ടവർ
തമ്മൽക്കുട്ടിയചഞ്ചിട്ടും നിൻയോധർ ഭരതർഷഭ! 9
ഭീഷ്മൻറെയരികിൽപ്പറ്റി മാറും നിന്മക്കളൊത്തവർ
അവക്കാത്തത്രാണമായി ഭീഷ്മൻ ശാന്തവവൻ രണേ. 10
പേടിച്ചു തേരിൽനിന്നിട്ടു ചാടുന്ന രഥയോധികൾ
അശ്വത്തിൽനിന്നശ്വയോധർമന്നിൽക്കലാടും ജവത്തോടും. 11
ഇടിവെട്ടുംപോലെയുള്ള ഗാണ്ഡിവധ്വനി കേട്ടുടൻ
പേടിച്ചു സൈന്യമൊക്കെയും ചുളുങ്ങിപ്പോയി ഭാരത! 12
അപ്പോളോടുന്ന വമ്പിച്ച കാംബോജരഥങ്ങളൊത്തവർ
ഗോപായനാഖ്യരാം ഭൂരിഗോപാലപ്പടയോടുമേ. 13
മദ്രസൌവീരഗാന്ധാരത്രിഗർത്തരൊടുമൂഴിപ!
കലിംഗരാജൻ കാലിംഗശ്രുഷ്ടരോടും കലർന്നവർ. 14
നാനാ നരഗണം ചേർന്നാൻ ദുശ്ശാസനപുരസ്സരൻ
ജയദ്രഥക്ഷിതിപനും മാറുമന്നോരൊത്തവൻ. 15
മറുള്ള ശപ്പടകളും യിൻറെ പുത്രനയച്ചവർ
പതിനായിരം പേരാസ്സൌബലേയനു ചുറുമായ്. 16
ഉടനെല്ലാവരും ചേർന്നു രഥവാഹം തിരിഞ്ഞവർ
പോരിലജ്ജുനനോടേറ്റു നിന്നാടിക്കാർ ഭരതർഷഭ! 17
തേരാനയാടി കുതിരകടിപാരാത പാറിട്ടുംപൊടി
പെരുംകൊട്ടുകാർമട്ടേറെരംഘോരമാക്കീ പെരുമ്പട. 18
ആനതേരശ്വമാണ്ടനുതോമരപ്രാസയോധികൾ
പെരുക്കുംപടയായ് ഭീഷ്മൻ പാർത്ഥനോടേറിതപ്പൊഴേ. 19
കാശീശനോടവന്തീശൻ ഭീമനോടു ജയദ്രഥൻ
അജാതശത്രു പേർകൊണ്ടമദ്രരാജാവൊടങ്ങിനെ. 20
സപുത്രാമാത്യനായ് ചെന്ന ശല്യനോടേറിതപ്പൊഴേ
ശിഖണ്ഡിയായ് ചിത്രസേനൻ വികർണ്ണൻ സഹദേവനായ്. 21

ഭത്സ്യന്മാർമെന്നു ശകുനി ദുര്യോധനരൊട്ടഴിപ!
ചേകിതായൻ ദ്രുപദനുംതേരാളിയുയുധാനനും. 22
മകനോടൊത്തിട്ടും മാന്യദ്രോണരോടേറു മൂടിയാർ
കൃപനും കൃതവമ്മാവും ധൃഷ്ടദ്യുമ്നനൊടേറുതേ. 23
ഇമ്മട്ടശ്വങ്ങളിളകിത്തേരാനകം തിരിഞ്ഞുമേ
സൈന്യങ്ങളേറു മുട്ടീട്ടപൊരുതീ ചുറുമങ്ങിനെ. 24
കാറെന്യേ മിന്നലുണ്ടായീ പൊടിയാൽമൂടി ദിക്കുകഠം
ഇടിയെട്ടുംപടി കടുംകൊള്ളിമീൻ ചാടി മന്നവ. 25
കൊടുങ്കാറും വീശി മഴപൊടിചാറിച്ചുഘോരമായ്
പടപ്പൊടിപടർന്നിട്ടു മൂടിയാനിൽദ്ദിനേശനും. 26
വ്യാമോഹമപ്പൊഴേവക്കുമുണ്ടായിത്തിന്നിതേറവും
പൊടികൊണ്ടു കുഴങ്ങീട്ടും ശസ്ത്രജാലങ്ങളേറുമേ. 27
വീരബാഹുക്കഠം വിട്ടിട്ടുചട്ടകീറിപ്പിളർന്നുമേ
ഇറച്ചപ്രായമായ്ത്തീർന്നു ശരജാലനിരവും. 28
കയ്യിലേന്തിയശസ്ത്രങ്ങഠം നക്ഷത്രാഭകെടുന്നഹോ
ആകാശം തെളിയിപ്പിച്ചിതന്നേരം ഭരതർഷഭ! 29
കാളത്താലാംപരിമകഠം വിചിത്രംപൊന്നാണിഞ്ഞവ
എല്ലാടവും മിന്നിമിന്നിക്കാണായീ ഭരതർഷഭ! 30
സൂര്യവണ്ണംപൂണ്ടവാഠംകഠംകൊണ്ടുടൻ വീഴ്ത്തിമുറുമേ
പൂങ്കുംകാണായി തലകഠം ശരീരങ്ങളുമങ്ങിനെ. 31
മകുടച്ചുംമേൽപ്പുരയുമുടഞ്ഞുംധ്വജമറുമേ
അശ്വങ്ങഠം മർത്ത്യംതേരുമിങ്ങുമായ് വീണഭൂമിയിൽ. 32
അമ്പേറേറവ്രണപ്പെട്ടമിലവാജികഠം പാഞ്ഞുപോയ്
തേരുംവലിച്ചുകൊണ്ടങ്ങുതേരാളികഠംമരിയ്ക്കിലും. 33
അമ്പേറുടൽ മുറിഞ്ഞിട്ടും കടിഞ്ഞാണറവാജികഠം
അങ്ങുമിങ്ങും നടകൊട്ടിവലിച്ചു ഭരതർഷഭ! 34
കാണായീ സൂതയശ്വങ്ങഠം തേരാളികളുമപ്പൊഴെ
ഒറക്കുറവൻ കൊമ്പയാനമർദ്ദിച്ചിട്ടു ധരാപതേ! 35
ഗന്ധഹസ്തിമദമ്പോടിൻ ഗന്ധമേറുമാണാങ്കണേ
കൂടിപ്പടകളെല്ലാമോടിപ്പോയ് പലന്തികഠം. 36

തോമരം കയ്യിലേന്തീട്ടുമാനക്കാർ ചത്തുവീണുമേ
താരാചമേറു കൊമ്പന്മാർ വീണും മൂടി പടക്കളം. 37
പട പാഞ്ഞേറീട്ടുംതേരുമോടിച്ചെന്നീട്ടുമാനകം
ഞെരിച്ചു യോധകേതുക്കളൊത്ത ഹസ്തികം ചത്തു പോയ്. 38
കൊമ്പന്മാർ വൻപാമ്പിനൊക്കുംതുമ്പിക്കൈകൊണ്ടടിയ്ക്കയാൽ
ഉടഞ്ഞു കാണായി രഥകുബരങ്ങളം ധരാപതേ! 39
തേരുടച്ചിട്ടു മുടിയിൽപ്പിടികൂടീട്ടുമാനകം
മരക്കൊമ്പിനുമട്ടലച്ചുമരച്ചും രഥയോധരെ. 40
തേർകളിൽക്കേറിട്ടും തേർകളം പോക്കളത്തിങ്കലാനകം
വലിച്ചുകൊണ്ടോച്ചകേളംകുംദീക്കിലൊക്കെയണഞ്ഞുതേ. 41
ഏവം വലിയ്ക്കുമാക്കൊമ്പന്മാർതന്മൂത്തിവിളങ്ങിടേ
പൊയ്കയിൽത്താമരക്കൂട്ടം വലിച്ചീട്ടുംപ്രകാരമേ 42
ഇമ്മട്ടാപ്പോക്കളം മുറ്റും ചിന്നീസ്സംഛന്നമായിതേ
കാലാളും കതിരക്കാരും കൊടിചിന്നും രഥങ്ങളും. 43

---

72. ഭീഷ്മപരാക്രമം

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

മത്സ്യൻ വിരാടനോടൊത്തു ശിഖണ്ഡി ധരണീപതേ!
സുഭദ്രയൻ മഹേഷ്വാസൻ ഭീഷ്മരോടേറിതങ്ങുടൻ. 1
ദ്രോണരെക്കൃപരേശ്ശക്തികൃതവർമ്മാവിനെ
മറു ശൂരോവ്വീശരേയുമെയ്തു പലരെയർജ്ജുനൻ. 2
അമാത്യബന്ധുക്കളൊത്ത വില്ലൻ സൈന്ധവനോടുമേ
കിഴക്കരും തെക്കരുമായുള്ള മന്നോരൊടും യുപ! 3
അമർഷിവില്ലൻ നിൻപുത്രൻ ദുര്യോധനനൊടും പരം
ദുസ്സഹൻതന്നൊടും പോരിലേറെതിർത്തിതു മാരുതി. 4
സഹദേവൻ ശകുനിയോടുലൂകനൊടുമങ്ങിനെ
സുഭദ്രയർ മഹേഷ്വാസരച്ചുന്മക്കളൊടേറുതേ. 5

യുധിഷ്ഠിരൻ മഹാരാജ! ന്തേിസൈന്യം മഹാരഥൻ
എതിത്തേറും വമ്പടയിൽ നിന്നകൻ നിരസിച്ചവൻ. 6
ശൂരസംക്രന്ദയൻ പോരിൽ നകുലൻ മാദ്രികാത്മജൻ
ത്രിഗർത്തപ്പടയോടേറ്റു പൊരുതീ പാണ്ഡുനന്ദനൻ. 7
സാലപകേകയരോടേറ്റു പോരിലേറാം പൊടിച്ചവർ
ചേകിതാനൻ സാത്യകിയും തേരാളിയളിമന്യുവും. 8
ധൃഷ്ടകേതുവുമാപ്പോരിൽഗ്ഗജാശ്വാൽക്കചനിശാടനും
നിന്നക്കളുടെ തേർക്കൂട്ടം കണ്ടെതിർത്തു സുദുർജ്ജയർ. 9
അമേയാത്മാവു സേന്താനി ധൃഷ്ടദ്യുമ്നൻ മഹാബലൻ
പോരിലത്യുഗ്രകർമ്മാവാം ദ്രോണനോടേറ്റു മന്നവ! 10
ഇമ്മട്ടിലാ മഹേഷ്വാസർ നിന്നാഥർക്കാർ പാണ്ഡുപുത്രരായ്
ശൂരന്മാർ പോരിൽ നേരിട്ട ഘോരയുദ്ധം നടത്തിനാർ. 11
ആദിത്യനുച്ചയായ് വ്യോമമാകുലപ്രായമംവിധൌ
കുരുക്കളും പാണ്ഡവരും കുലചെയ്തു പരസ്പരം. 12
വിചിത്രങ്ങളം കൊടിക്കൂറയാട്ടംകൊടികളുള്ളവ
പാഞ്ഞുശോഭിച്ചു യുദ്ധത്തിൽപ്പുലിത്തോലിട്ട തേരുകളം. 13
പരസ്പരം ജയിപ്പായായ് പ്പൊരുന്നോരിലട്ടഹോ
സിംഹംപോലാത്തിടുന്നോർ തൻ ഘോഷംശ്രവളമായിതേ. 14
അവിടെക്കണ്ടു ഞാനേറ്റം ഘോരമാകുന്ന സംഗരം
കുരുക്കളായ്പ്പോക്കളത്തിൽ ശൂരസ്സഞ്ജയർ ചെയ്തതായ്. 15
ആകാശവും ദിക്കുകളുമിന്ധനം ശത്രുതാപന!
വിടിക്കകളുമമ്പാലേ കാണാതായിതു മന്നവ! 16
തിളങ്ങും വേൽകളും പിന്നെച്ചാട്ടീട്ടം തോമരങ്ങളും
ഊട്ടീട്ടം വാഠംകളും തുകുമൽപ്പലാഭപ്രഭോൽക്കരം. 17
വിചിത്രഭൂഷണമണികവചപ്രഭയങ്ങിനെ
രാജസ്സാൽത്തെളിയിപ്പിച്ചു വിടിക്കും ദിക്കുമൊക്കെയും. 18
ചന്ദ്രസൂര്യാഭയുടയ രാജഹോങ്ങളാലുമേ
ശോഭിച്ചു നൃപ! തൽക്കാലമങ്ങുമിങ്ങും രണാങ്കണേ. 19
തേർക്കൂട്ടമായ് ധരയ്യാഴ്ചർ പോരിനേറണയുന്നവർ
വായിൽ ഗ്രഹങ്ങളെപ്പോലെ പോരിൽശ്ശോഭിച്ചു പാർത്ഥിവ! 20

തേരാളിശ്രേഷ്ഠനാം ഭീഷ്മനുക്കൻ ഭീമനൊടേറഹോ
പരംകോപിച്ചു സൈന്യങ്ങൾ കണ്ടുനില്പ്പൊത്തടുത്തുടൻ. 21
ഭീഷ്മനെയും പൊന്നണിഞ്ഞു മൂച്ചുകൂടീടുമമ്പുകൾ
ഭീമനിൽച്ചെന്നേറു പോരിൽ മെഴുകിട്ടു മിനുത്തവ. 22
അവനേറ തേർക്കുക്കുട്ടും വേലു ഭീമൻമഹാബലൻ
ക്രുദ്ധസപ്പമ്പോലെയൊന്നു ചാട്ടിവിട്ടിതു ഭാരത! 23
സുവർണ്ണദണ്ഡമായ് ക്രൂരമാ വേൽ വന്നണയുംവിധൌ
മുറിച്ചു ഭീഷ്മനാപ്പോരിൽ മൊട്ടഴിഞ്ഞ ശരങ്ങളാൽ. 24
ഊട്ടി നനുച്ചയിട്ടുള്ള മറുവില്ലെത്തിനാലുടൻ
ഭീമസേനനേറ വില്ലു രണ്ടായ്ക്കണ്ടിച്ചു ഭാരത! 25
അപ്പോഠംസ്സാത്യകിവേഗത്തിൽപ്പോരിൽ ഭീഷ്മനൊടേറഹോ
ചെവിയോളം വലിച്ചുള്ള തീക്ഷ്ണബാണങ്ങളേറവും 26
അസംഖ്യം തുകിയാൻ യിൻറെയച്ഛനിൽഝാണിപതേ!
പരമേറ്റം ദാരുണമാം ശരമൊന്നു തൊടുത്തുടൻ. 27
പാർശ്വേയൻതൻ തേരിൽനിന്നു ഭീഷ്മൻ സൂതനെ പീഴ്ത്തിയാൻ
അവൻറെസൂതൻ ചത്തപ്പോഠംപ്പാഞ്ഞുപോയിതു വാജികഠം. 28
അതാതിടം പാഞ്ഞുകേറീ മയോപായുജവത്തൊടും
അപ്പോഠംസ്സൈന്യത്തിനിടയിലുണ്ടായീ ബഹളസ്വനം. 29
ഹാഹാകാരവുമുണ്ടായീ മാന്യപാണ്ഡുജനങ്ങളിൽ
കാട്ടു പിടിക്കു പാഞ്ഞെത്തു താൻയിറുത്തു ഹയങ്ങളെ. 30
സാത്യകിത്തേരിനേപ്പറ്റി ഘോഷമുണ്ടായിതിങ്ങിനെ
ഈ നേരത്തിൽത്തന്നെയങ്ങു ഭീഷ്മൻ ശന്തനുനന്ദനൻ. 31
പൃത്സാരീ ദൈത്യപ്പടപോലൊടുക്കീ പാണ്ഡവപ്പട
ഭീഷ്മൻ കൊന്നുമുടിച്ചീടുമാപ്പാഞ്ചാലകസോമകർ. 32
പോരിന്നേറമുറപ്പോടുമെത്തീ ഭീഷ്മൻറെ നേർക്കുതാൻ
ധൃഷ്ടദ്യുമ്നാദ്യരാം പാഞ്ചർ പോരിൽശ്ശന്തനുപുത്രനെ. 33
ഏറെതിർത്തു യിന്നകൻറെ സൈന്യമൊക്കെജ്ജയിയ്ക്കുവാൻ
നൃപ! ഭീഷ്മദ്രോണമുഖ്യന്മാരവണ്ണം കുരുക്കളും
ഊക്കിൽപ്പാഞ്ഞേറു പിന്നീടങ്ങുഗ്രമായ്ത്തീർന്നു സംഗരം. 34

---

73. ദ്വന്ദ്വയുദ്ധം

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

മുന്നമെയ്തിതു തേരാളി ഭീഷ്മനേ മത്സ്യമന്നവൻ
അവനേറയശ്ചങ്ങളിലും മുന്നമെയ്തു മഹാരഥൻ. 1
ഭീഷ്മൻ ശാന്തനവൻ പൊൻകെട്ടുള്ള പത്തു ശരങ്ങളെ
എതിരേയ്തു കൈപ്പഴക്കമുള്ള വില്ലൻ മഹാരഥൻ. 2
ദ്രൌണി ഗാണ്ഡീവിയോടേറു മഹാമാപൻ മഹാരഥൻ
സ്ഥാനത്തിചാറനു ദൃഢഹസ്തൻ തറച്ചുതേ 3
അവനേറ വില്ലറുത്താശ്ശത്രുനാശനനജ്ജുനൻ
കുത്തുമുത്തുള്ളനുകളുമെയ്താശ്ശത്രുകശ്മനൻ. 4
പേരിട്ടുള്ള വില്ലെന്തി ക്രോധമൂർച്ഛിതനാമവൻ
പോരിൽപ്പാർത്ഥൻ വില്ലറുത്തുപിട്ടതൊട്ടും പൊറാതഹോ. 5
കുത്തുമുത്തുള്ള തൊണ്ണൂറമ്പെയ്തു പാർത്ഥനെ മന്നവ!
നല്ലമ്പെഴുപതഞ്ചെയ്തു വാസുദേവനിലുംപരം. 6
അപ്പോഴേക്കോപാൽക്കൺചുവത്തിക്കൃഷ്ണനോടൊത്ത
[ഫൽഗുനൻ
ചൂടുന്ന നെടുവീർപ്പിട്ടു വീണ്ടും വീണ്ടും നിനച്ചുഹോ. 7
ഇടങ്കയ്യാൽ വില്ലുമത്തുപിടിച്ചിട്ടരികശ്മനൻ
കോപിച്ചു ഗാണ്ഡീവി മൊട്ടഴിഞ്ഞ തീക്ഷ്ണശരങ്ങളെ. 8
പ്രാണൻപോക്കും ഘോരശിലീമുഖങ്ങളെയെടുത്തുതേ
അവകൊണ്ടെയ്തിതാപ്പോരിൽ ദ്രൌണിയെബ്ബലവത്തരൻ. 9
ചട്ടകീറിച്ചോരകടിച്ചിതു യുദ്ധത്തിലായവ
ഗാണ്ഡീവി മെയ് പിളന്നിട്ടും ദ്രൌണിയ്ക്കേറിലവേതനേ. 10
അവ്വണ്ണം ദ്രൌണിബാണങ്ങൾ പാരംതുകിയ ചിഹ്നലൻ
മഹാവ്രതനെ രക്ഷിപ്പാൻ നിന്നു യുദ്ധത്തിൽ മന്നവ! 11
അവനേറയാക്കട്ടുകയ്യു വാഴ്ത്തിനാർ കരുണത്തമർ
ഒത്തുയില്ലും കൃഷ്ണരോടുമേറു പോരിട്ടുയിന്നതിൽ. 12

അവനെന്നും പടകളായ് പ്പൊരുതും മയമെന്നിയേ
ദ്രോണൻ കൊടുത്തുള്ള ഉർല്ലോസ്ത്രഗ്രാമം ഗ്രഹിച്ചവൻ. 13
ഗുരുപുത്രനെനിയ്ക്കിയാൾ ദ്രോണനിഷ്ടപ്പെട്ടം മഹൻ
വിശേഷിച്ചും വിപ്രനെനിയ്ക്കേറവും മാനനീയനാം. 14
എന്നുള്ള ബുദ്ധിയാൽ വീരൻ ചൈത്രിതാപനനാജ്ഞ യൻ
കൃപചെച്ചു രഥിശ്രേഷ്ഠൻ ഭാരദ്വാജകുമാരനിൽ. 15
ദ്രൌണിയെചിട്ടടൻപോരിൽ തൊടുത്തയർശ്രേതവാഹനൻ
നിന്നാൾക്കാരെക്കൊന്നു ചെക്കം പടവെട്ടി പരാക്രമി. 16
ദുർയ്യോധനൻ പത്തു ബ്ലൂപത്രതീക്ഷ്ണശരങ്ങളാൽ
പൊന്നുകെട്ടിച്ചവകളാലെയ്തു വില്ലാളി ഭീമനെ. 17
ഭീമസേനൻ ക്രുദ്ധനായിശ്ശത്രുപ്രാണഹരം ദൃഢം
ചിത്രമാം കലചില്ലേന്തി പത്തു തീക്ഷ്ണശരങ്ങളും. 18
കണ്ണംവരേ വലിച്ചുക്കിലെയ്താതീക്ഷ്ണശരങ്ങളാൽ
അവ്യഗ്രൻ കുരുരാജന്റെ മാറുകീറിടിയാനുടൻ. 19
അന്നേരമുടഞ്ഞവൻ ചാത്തും പൊന്നുനൂൽകോത്തവന്മണി
യാനിൽ ഗ്രഹങ്ങളാം മൂടിടുമക്കർമ്മട്ടു വിളങ്ങിടും: 20
ഭീമപ്രഹാരമേറോരു തേജഃസ്സുറ്റന്നവിന്മകൻ
മദോൽക്കടൻ കൈകൊട്ടുമ്പോൾപ്പൊന്തുംപോലെ പൊറാ
[തെയായ്
പൊൻകടക്കെട്ടോടും മൂർച്ചയിട്ട ബാണങ്ങളാൽ നൃപ
ഭീമനേത്താൻ ചൊടിച്ചെയ്തു പടഃപടിച്ചിട്ടുംപടി. 23
അന്യോന്യമേറേറം മുറിയേറവർ പോരിൽപ്പൊരുന്നവർ
നിന്നക്കാം ദേവകല്പന്മാർ ശോഭിച്ചിതു മഹാബലർ. 24
ശത്രുസംഹാരി സൌഭദ്രൻ വീരനാംചിത്രസേനനെ
പത്തമ്പെയ്തഴന്തുമെയ്തു പുരുമിത്രനെയും പരം. 25
സത്യവ്രതനെയെയ്താനഞ്ചെഴുതമ്പിന്ദ്രസന്നിഭൻ
പോരിൽത്തുള്ളുംപോലെ വീരൻതൊമ്മനാംക്കാത്തിചളത്തിനാൻ.
എതിരെത്തെയ്താൻ പത്തു ബാണമവനെച്ചിത്രസേനനും
സത്യവ്രതൻ ബാണമൊമ്പതഴന്തുപുരുമിത്രനും. 27

അമ്പോറു ചോരയണിയുമവൻ വൈരിനിവാരണം
ചിത്രസേനന്റെയാച്ചിത്രചാപം കണ്ടിച്ചു ഫാൽഗുനി. 28
ഇവന്റെ ചട്ടപൊട്ടിച്ചു മാറത്തെയ്താനൊരമ്പുമേ
അപ്പോഥം നിൻകുട്ടരാം വിരരാജപുത്രർ മഹാരഥർ. 29
ചൊടിച്ചൊന്നിച്ചു യുദ്ധത്തിൽക്കുത്തുമൂത്തമ്പു തൂകിനാൻ
അസ്രജ്ഞൻ മുറുമവരെക്കുരമ്പെയ്തിടിനാനടൻ. 30
അവന്റെയാത്തൊഴിലുകണ്ടു നിന്മക്കളം ചുറിനാർ
തീയൊണക്കക്കാട്ടുപോലെ പടവേഗിച്ച വീരനെ. 31
മഞ്ഞൊഴിഞ്ഞുള്ള കാലത്തുകത്തും ചെന്തീക്കണക്കിനെ
ഏറാറം ശോഭിച്ച സൌഭദ്രൻ നിന്റെസൈന്യംമുടിപ്പവൻ. 32
അവന്റെ തൊഴിൽകണ്ടിട്ടു നിന്മകന്റെ മകൻ നൃപ!
ലക്ഷ്മണൻ സാതതീപുത്രനോട്ട പോരിലണഞ്ഞുതേ. 33
ശ്രുതലക്ഷ്മണമുള്ളോരാ ലക്ഷ്മണൻതന്നെയാജ്ജുനി
ചൊടിച്ചെയ്തീടിനാനമ്പങ്ങു സൂതനെമൂന്നുമേ. 34
സൌഭദ്രനെ ലക്ഷ്മണനും തീക്ഷ്ണബാണങ്ങളാൽ നൃപ!
എയ്തു മഹാരാജ! പാരമതൊരത്ഭുതമായിതേ. 35
അവന്റെയശ്വങ്ങളെയും കൊന്നു സൂതനെയും ബലി
കുത്തുമൂത്തമ്പെയ്തട്ടഹിതാലക്ഷ്മണനൊടാജ്ജുനി. 36
അശ്വങ്ങളം ചത്തതേരങ്ങു ലക്ഷ്മണൻ ശത്രുനാശനൻ
സൌഭദ്രനുടെ തേർനോക്കിക്രുദ്ധനായ് വേലു വീട്ടിനാൻ. 37
ദുരാസദം ഘോരമാ വേലുക്കിൽ വന്നണയുംവിധൌ
തീക്ഷ്ണബാണങ്ങളാൽപ്പാതിപ്പൊത്തുകണ്ടിച്ചു ഫാൽഗുനി.
ഉടൻ ലക്ഷ്മണന്റെത്തന്റെ തേരിലേറീട്ടു ഗൌതമൻ
സവ്യസൈന്യങ്ങളും കാണ്കെപ്പോരിൽത്തോർവിട്ടകറിനാൻ. 39
പിന്നെഭയങ്കരമഹാബലപ്പോർ നടക്കവേ
പാഞ്ഞടുത്താർ കലയ്ക്കായിപ്പസ്പരവധാർത്ഥികം. 40
നിൻകുട്ടരും മഹേഷ്വാസർ തേരാളിപ്പാണ്ഡുയോധരും
പോരിൽ പ്രാണാഹുതികഴിച്ചാഹരിച്ചിതു തങ്ങളിൽ 41
കേശം ചിന്നിച്ചട്ടയറു തേരുപോയ്വിൽമുറിഞ്ഞവർ
കൈകഠംകൊണ്ടും പൊരുതിനാർ സൃഞ്ജയന്മാർ കരുക്കളായ്. 42

അപ്പോൾ ഭീഷ്മൻ മായ്യപാണ്ഡുപുത്രസൈന്യം മഹാഭുജൻ
ദിവ്യാസ്ത്രങ്ങൾ കൊടിച്ചെയ്തു കലചെയ്തു മഹാബലൻ. 42
ഉടമസ്ഥൻ ചത്തകൊമ്പന്മാരശ്വംചത്ത മത്തുരും
തേരും കതിരയും മിന്നിയിറഞ്ഞു ധരണിതലം. 43

---

74. അഞ്ചാംദിവസത്തെ യുദ്ധാവസാനം

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

പരംഭൂപ! മഹാബാഹു പോരിൽഗർവ്വുള്ള സാത്യകി
മാരതാണ്ടും നല്ലവില്ലുപോരിൽപ്പാരം വലിച്ചുടൻ. 1
പാണ്ഡവാക്കളമുകം കടമുട്ടേത്തുടരെയെയ്തേ
ഊക്കിൽവെക്കം ചിത്രമായിക്കൈവേഗം കാട്ടിടുംപടി. 2
അവൻ വില്ലുവലിച്ചുംമറന്നയച്ചുമതേവിധം
എടുത്തും പിന്നെ യേറിട്ടു തൊടുത്തും വിശിഖങ്ങളെ. 3
പോരിൽ യേറിട്ടമ്പയച്ചും വൈരിഗ്രം മുടിയ്ക്കുവേ
കണയീ മഴപെയ്യുന്ന കാറിൻ മതിരിയാകൃതി. 4
മുതിരുന്നവനെക്കണ്ടാക്ഷിതിനാഥൻ സുയോധനൻ
അങ്ങോട്ടയച്ചു പതിനായിരം തേരുകാം മന്നവ! 5
ആ വില്ലുന്മാരെയൊക്കേയും ശൈനേയൻ സത്യവിക്രമൻ
കലചെയ്തിതു വില്ലാളി ദിവ്യാസ്ത്രങ്കൊണ്ടു വീര്യവാൻ. 6
കടുംക്രിയ കഴിച്ചിട്ടു വില്ലുമായ് വീണ്ടുമായവൻ
ഭൂരിശ്രമസ്സിനോടേറെ പോരിലായിരമപ്പൊഴേ. 7
അവനോ സാത്യകിപട മുടിയ്ക്കുന്നതു കണ്ടുടൻ
പരംചൊടിച്ചു പാഞ്ഞേറ്റു കുരുകീർത്തിവിവർദ്ധനൻ. 8
ഇന്ദ്രായുധപ്രഭയുള്ള പെരും വില്ലിട്ടലച്ചവൻ
വജ്രകല്പങ്ങളായ്പ്പാന്തിനൊക്കുമമ്പുകാം തൂകിനാൻ. 9
സംഖ്യയെന്യേ മഹാരാജ! കൈവേഗം കാട്ടിടുന്നവൻ
സാത്യകിപ്പീഡനക്കാരാമൃത്യുതുല്യശരങ്ങളെ. 10

സഹിച്ചില്ലാ മഹാരാജ! പുറമേ പാഞ്ഞുപോയിതാർ
പോരിൽഗ്ഗർവ്വംള്ള ശൈനേയൻതന്നെവിട്ടും ധരാപതേ! 11
അവനേക്കണ്ടു ശൈനേയപുത്രന്മാരുള്ള പത്തുപേർ
മഹാരഥർ പുകഴ്ന്നുള്ളോർ ചിത്രചന്മദ്ധ്വജായുധർ. 12
വില്ലാളിയായിട്ടും ഭൂരിശ്രവാവോടേറ്റു പോരിനായ്
ചൊടിച്ചെല്ലുമ്പോഴും ചൊല്ലീ യൂപകേതുവൊടായ്രണേ. 13
ഹേ!ഹേ'കുരുകുലശ്രേഷ്ഠ! ഞങ്ങളോട്ടു മഹാരണേ
വന്നു പോരിട്ടു യുദ്ധത്തിലൊന്നിച്ചോ വേറെ വേറെയോ. 14
പോരിൽ ഞങ്ങളെ നീ വെന്നു പേരെടുക്കുകതന്നെയാം
അല്ലെങ്കിൽ ഞങ്ങടം യിന്നുവെന്നച്ഛനെ പ്രീതനാക്കിടാം. 15
ആശ്ചര്യരേവം ചൊന്നപ്പോളെതിത്തോതി മഹാബലൻ
വീര്യശ്ലാഘി രണശ്രേഷ്ഠനവർ നില്പതുകണ്ടുടൻ. 16
വീരരേ! നന്നു നിങ്ങടംക്കീയുറപ്പുണ്ടെന്നിരിയ്ക്കിലോ
കുന്നിച്ചൊരുങ്ങിപ്പൊരുവിൻ നിങ്ങളേപ്പോരിൽ ചിഴ്ത്തുവൻ. 17
എന്നു കേട്ടിട്ടു വില്ലാളിവീരർ കൈവേഗമുള്ളവർ
പെരുത്ത ശരവർഷം ചെയ്തെതിർത്തു ശത്രുഘാതിയായ്. 18
അപരാഹ്ണത്തിലായുദ്ധം ഘോരമായ്ത്തീർന്ന ഭൂപതേ!
ഒരുത്തനും പലരുമായ്പ്പോക്കുത്തിലെതിർത്തതിൽ. 19
തേരാളിയേകനവനിൽപ്പാരമനുകഠം തുകിയാർ
മേരുവിന്മേൽക്കാറിനങ്ങടം മാരിതുകുംവിധം നൃപ! 20
യമദണ്ഡാശനിപ്രായമവർ തൂകും ശരങ്ങളെ
കൂസൽവിട്ടെത്തിടും മുമ്പിലെയ്തറുത്തു മഹാരഥൻ. 21
അതിലദ്ഭുതമായ്ക്കണ്ടേൻ സൌമദത്തിപരാക്രമം
ഏകൻ പലരൊടൊറ്റയ്ക്കു പേടിവിട്ടേറെതിർത്തതിൽ. 22
ശരവർഷം പത്തു മഹാരഥർ തൂകീട്ടു മന്നവ!
പുറും മഹാബാഹുവിനെച്ചുറ്റിക്കൊൽവാനൊരുങ്ങിയാർ. 23
സൌമദത്തി ചൊടിച്ചിട്ടായവർ വില്ലുകഠംഭാരത!
അറുത്തു പോരിൽ നൃപതേ! മഹാരഥരൊടേറവൻ. 24
ഉടൻ വില്ലുറവരുടെ മൊട്ടഴിഞ്ഞ ശരങ്ങളാൽ
നൃപ! മൌലികളും പോരിലുരുത്താൻ ഭരതർഷഭ! 25

ചത്തുചീണാരവരിടിയേറ്റ വൃക്ഷങ്ങൾ പോലതാ
ഊക്കേറുമാമക്കൾ പോരിൽച്ചത്തതായ്കണ്ടു പീയൂഷവാൻ. 26
വാർഷ്ണേയനലറിബ്ഭരിശ്രവസ്സോടേറു ചെന്നു ച!
തേർകൊണ്ടു തേരണച്ചിട്ടു പോരിലാറാം മഹാബലർ. 27
അവർ തമ്മിലെതിർത്തിട്ട രഥാശ്വങ്ങളെ വീഴ്ത്തിയും
തേർപോയിട്ടമുടൻ ചാടിയെതിർത്തിതു മഹാരഥർ. 28
വല്ലുവാളും പരിചയുമുല്ലസിപ്പിച്ചെടുത്തവർ
ശോഭിച്ചിതു നരവ്യാഘ്രർ പോരിന്നായുന്നിയില്പവർ. 29
വാളും കയ്യിലെടുത്തിട്ടു നില്പും സാത്യകിയേദ്ദൃതം
ഭീമൻ വെന്നിച്ചെന്നു തന്റെ തേരിലേറീടിയാൻ നൃപ! 30
രാജാവേ! നിന്മകൻ ബ്രിശ്രവസ്സിനെയുമാ രണേ
സവ്യധയപികളും കാണ്കെ സപദം തേരേറിയാനടൻ. 31
അവ്വണ്ണമാപ്പോർനടക്കെ ഭീഷ്മനാം രഥിവീരനായ്
ചൊടിച്ചെതിർത്തു ചൊരുതീ പാണ്ഡുക്കൾ ഭരതർഷഭ! 32
അക്കൻ ചുമക്കുമക്കാലം വെക്കമുക്കിൽ ധനഞ്ജയൻ
ഇരുപത്തായ്യായിരം വൻമഹാരഥരെ വീഴ്ത്തിനാൻ. 33
അവർ ദുര്യോധനൻവിട്ടോർ പാർത്ഥനേ നിഗ്രഹിപ്പവാൻ
ചെന്നവാറേ തിയ്യിലിയ്യാൻപാറ്റപോലെ യശിച്ചുപോയ്. 34
ഉടൻ കേകയമത്സ്യന്മാർ ധനുർവ്വേദവിശാരദർ
മകനോടൊത്ത തൊാളി പാർത്ഥൻതൻ പുറുമെത്തിനാർ 35
ഇച്ചേതിയിൽ സൂര്യനസ്തമിച്ചെന്നനിലയായതിൽ
സവ്വസൈന്യങ്ങൾക്കുമേറാം വ്യാമോഹമുളവായിതെ. 36
പിൻവലിച്ചു പിന്നെ നിന്റെയച്ഛൻ ദേവവ്രതൻപട
സന്ധ്യയേരം മഹാരാജ! യുദ്ധത്തിൽ ശ്രാന്തവാഹനൻ. 37
കുരുക്കളും പാണ്ഡവരും പരസ്പരമെതിത്തതിൽ
പരംതളന്നു സൈന്യങ്ങളരം കൈവിലപൂകിനാർ. 38
പടവീട്ടിൽച്ചെന്നുപിന്നെ വിശ്രമിച്ചിതു ഭാരത!
പാണ്ഡവന്മാർ സൃഞ്ജയരും മുറപോലെ കുരുക്കളും. 39

75. ആറാംദിവസത്തെ യുദ്ധാരംഭം.

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

ചിശ്രമിച്ചവരുവ്വീശ! കൂടീട്ട കുരുപാണ്ഡവർ
രാത്രികാലം കഴിഞ്ഞിട്ടുവീണ്ടും പോരിന്നിറങ്ങിയാർ 1
ഘോഷമായ്ത്തീന്നു തിൻകൂട്ടക്കവക്കും ഭരതഷ്ഭ!
തേർകൂട്ടിയും ദന്തികളേക്കോപ്പുകെട്ടിച്ചുമങ്ങിനെ. 2
കരുങ്ങിയും കുതിരകഠം കാലാഠകളുമിളാപതേ!
ശംഖദുന്ദുഭിഘോഷങ്ങളെങ്ങും ബഹളമായിതേ! 3
യുധിഷ്ഠിരനുപൻ ചൊന്നാൻ ധൃഷ്ടദ്യുമ്നനൊടപ്പൊഴേ
വ്യൂഹംകെട്ടു മഹാബാഹോ! മകരം ശത്രുനാശനം. 4
എന്നു കുന്തീസുതൻ ചൊന്ന ധൃഷ്ടദ്യുമ്നൻ മഹാരഥൻ
രഥിശ്രേഷ്ഠൻ രഥികളേയാജ്ഞാപിച്ചു മഹീപതേ! 5
ദ്രുപദൻ തലയായ്നിന്നു പാണ്ഡവൻ സവ്യസാചിയും
കണ്ണായിനിന്നു സകലസഹദേവർ മഹാബലർ. 6
മുഖമായീ മഹാരാജ! ഭീമസേനൻ മഹാബലൻ
നൌദ്രൻ ദ്രൌപദേയന്മാർ ഘടോൽക്കചനിശാടനും. 7
ധർമ്മരാജൻ സാത്യകിയും വ്യൂഹഗ്രിവയിൽനിന്നുതേ
പൃഷ്ഠമായീ മഹാരാജ! വീരാടൻ വാഹിനീശ്വരൻ. 8
ധൃഷ്ടദ്യുമ്നനുമൊന്നിച്ചു പെരുമ്പടയൊടൊത്തവൻ
കേകയന്മാതാക്കളെവരിടംപള്ളയ്ക്കുനിന്നുതേ 9
ധൃഷ്ടകേതുനരവ്യാഘ്രൻ വീര്യവാൻചേകിതാനനും
വ്യൂഹംകാത്തു വലംപള്ളയിങ്കലായ് നിന്നിതപ്പൊഴേ. 10
കുരുരങ്ങിൽ മഹാരാജ! നിന്നു ശ്രീമാൻ മഹാരഥൻ
കുന്തിഭോജൻ ശതാനീകൻ പെരുമ്പടയൊടൊത്തവൻ. 11
ശിഖണ്ഡിവില്ലാളിവീരൻ രഥിസോമകരൊത്തവൻ
ഇരാവാനും നിന്നുപിന്നെ മകരത്തിന്റെ വായിലായ്. 12
ഇമ്മട്ടിലാ മഹാവ്യൂഹം കെട്ടിപ്പാണ്ഡവർ ഭാരത!
പുലർച്ചയ്ക്കു മഹാരാജ! പരംപോരിന്നൊരുങ്ങിയാർ. 13

തേരായതായാം കുതിരകളൊത്തേറിതു കുരുക്കളായ്
ഉയന്നീടും കൊടി കൊടശിതശസ്ത്രങ്ങളോടുമേ. 14
ആ വ്യൂഹം കണ്ടു നിന്നച്ഛനാകും ദേവവ്രതൻതദാ
ക്ഷിതിനാഥ! മഹാക്രൗഞ്ചമെതിരായ് കെട്ടിസേനയെ. 15
അതിനുഖത്തു വില്ലാളി ഭാരദ്വാജൻ വിളങ്ങിനാൻ
അശ്വത്ഥാമാവു കൃപരും കണ്ണായ്നിന്നു നരേശ്വര! 16
കാംബോജവരബാൽഹീകരൊത്ത ഛാട്ടിക്യനങ്ങിനെ
ശിരസ്സായീ നരശ്രേഷ്ഠൻ വില്ലന്മാരിൽ മികച്ചവൻ. 17
കഴുത്തിങ്കൽ ശൂരസേനൻ നിന്നകൻ പിന്നെ മാരിഷ!
ദുര്യോധനൻ മഹാരാജ! പലരാജാക്കളൊത്തവൻ. 18
മദ്രകേകയസൌവീരരൊത്താപ്രാഗ്ജ്യോതിഷേശ്വരൻ
ഉരസ്സിലായ് നരശ്രേഷ്ഠ! പെരുംപടയൊടൊത്തവൻ. 19
പ്രസ്ഥലേശൻ സുശർമ്മാവുതന്റെ സേനകളൊത്തവൻ
ഇടംപക്ഷത്തിലായിട്ടു നിന്നു സന്നദ്ധനായഹോ. 20
തുഷാരന്മാർ യവനരും ശകചൂചുപരും സമം
വ്യൂഹത്തിന്റെ മലംപക്ഷത്തിങ്കലായ്നിന്നു ഭാരത! 21
ശ്രുതായുസ്സും ശതായുസ്സും ക്ഷേമ ക്ഷേമശ്രവസ്സുമേ
പരസ്പരം കാത്തുനിന്നു വ്യൂഹത്തിൻജഘനത്തിലായ്. 22
പിന്നെപ്പോരിന്നു ചെന്നേറ്റം കുരുക്കളൊട്ടു പാണ്ഡവർ
പുലച്ചയ്യു മഹാരാജ! പിന്നെ വൻപോർ നടന്നുതേ. 23
തേർകളോടേറു കൊമ്പന്മാർ കൊമ്പന്മാരോടുതേർകളും
സാദിമാരോടു രഥികൾ രഥിമാരോടു സാദികൾ. 24
അശ്വങ്ങളോടുമശ്വക്കാർ രഥിമാർ സാദിമാരൊടും
ആനക്കാരോടുമശ്വക്കാർ രഥിമാർ സാദിമാരൊടും. 25
കാലാൾകളോടു രഥികൾ കാലാൾകളൊടുസാദികൾ
ക്ഷിതീശ!പോരിലന്യോന്യമെതിർത്തേറ്റം ചൊടിച്ചുവർ. 26
ഭീമാർജ്ജുനയമന്മാർ മറ്റുള്ളോരും കാത്തുനില്പതായ്
താരച്ചൂഴം രാത്രിപോലെ ശോഭിച്ചും പാണ്ഡവപ്പട. 27
ഏവം ഭീഷ്മകൃപദ്രോണശല്യദുര്യോധനാദ്യരാൽ
ഗ്രഹങ്ങളിയലും വാനുപോലെ ശോഭിച്ചു തിൻബലം. 28

കൌന്തേയനാം ഭീമസേനൻ ദ്രോണനേപ്പാത്തു വിക്രമി
പായുമശ്വങ്ങളാലോരു ഭാരദ്വാജന്റെ സേനയെ. 29
ദ്രോണൻ പോരിൽച്ചൊടിച്ചൊമ്പതമ്പാലേ ഭീമസേനയെ
പ്രഹരിച്ചു രണശ്ലാഘി മർമ്മംനോക്കീട്ടു വീയ്ക്കുവാൻ. 30
ഏറമെയ്ത്തേറുടൻ ഭീമൻ ഭാരദ്വാജന്റെ സൂതനെ
സംയുഗത്തിങ്കൽ വെച്ചിട്ടങ്ങയച്ചു കാലനുക്കതാൻ. 31
ഹയങ്ങളേത്താൻ പിടിച്ചു ഭാരദ്വാജൻ പ്രതാപവാൻ
പഞ്ഞിക്കൂട്ടം തിയ്യുപോലെ പാണ്ഡുപ്പടയൊടുക്കിയാൻ. 32
ദ്രോണരും ഭീഷ്മരും കൊന്നമുടിയ്ക്കും നരപുംഗവർ
സൃഞ്ജയന്മാർ കേകയരുമൊന്നിച്ചോടിത്തുടങ്ങിയാർ. 33
ഭീമാർജ്ജുനർ മുടിയ്ക്കുന്ന നിന്റെ സേനയുമങ്ങിനെ
അങ്ങുമിങ്ങും മോഹമാണ്ടു മത്തുള്ളംഗനപോലെയായ്. 34
ആ വീരവരനാശത്തിൽ വ്യൂഹം രണ്ടും പിളർന്നുപോയ്
ഘോരമായീ വ്യതികരം നിൽക്കുട്ടുക്കുമക്കുമേ. 35
അതൊരത്ഭുതമായുണ്ടേ മാറാരോടൊത്തു നിൽടേർ
ഒപ്പം കലന്നിട്ടെല്ലാരും യുദ്ധംചെയ്തു ഭാരത! 36
അസ്രുങ്ങളചരന്യോന്യം തടുത്തിട്ടു ധരാപതേ!
കുരുക്കളും പാണ്ഡവരും യുദ്ധംചെയ്തു മഹാബലർ 37

---

76. ധൃതരാഷ്ട്രചിന്ത

ധൃതരാഷ്ട്രൻ പറഞ്ഞു.

ഏവം സൈന്യം ബഹുഗുണമേവം പലതരം പുരാ
വ്യൂഹംകെട്ടി യഥാശാസ്ത്രമമോഘമയി സഞ്ജയ! 1
നമുക്കു കണ്ടതാണേറേറം നമ്മിൽക്കുറാണ്ടതെപ്പൊഴും
വ്യസനംവിട്ടു കീഴ്നിന്നും മുന്നമേ ദുഷ്ടവിക്രമം. 2
വൃദ്ധരെന്യേ ബാലരെന്യേ ചടപ്പും തടിയുംവിനാ
ക്ഷിപ്രകൃത്തായ്നീണ്ട ദുഡയോധരുള്ളതനാമയം. 3

ശസ്ത്രസന്നാഹമുള്ളോനായ് നയശാസ്ത്രമെട്ടത്തതായ്
ഗദാസിബാഹ്വായുധങ്ങൾക്കേറവും ശീലമുള്ളതായ്. 4
പ്രാസഷ്ടിതോമരമിരുമ്പുലയ്ക്കയിലയിങ്കലും
ഭിണ്ഡിപാലത്തിങ്കൽ വേലിൽ മുസലത്തിലുമൊക്കെയും. 5
കമ്പനത്തിങ്കൽ വില്ലിങ്കൽക്കണപത്തിലുമെങ്ങുമേ
വിചിത്രക്ഷേപണീയത്തിൽ മുഷ്ടിയുദ്ധത്തിലുംപടു. 6
വിദ്യയെല്ലാം പഠിച്ചേറ്റം വ്യായാമം ചെയ്തഴിഞ്ഞതായ്
ശസ്ത്രഗ്രഹണവിദ്യയ്ക്കു മുറവും ശീലിച്ചുറച്ചതായ്. 7
കേറാനിറങ്ങാൻ കയറീച്ചെൽചാൻ കൂട്ടത്തിൽ വീഴുവാൻ
പ്രഹരിപ്പാൻ ചെല്ലുവാനും പോരാനും ശീലമുള്ളതായ്. 8
ആനതേരശ്വയാനത്തിൽപ്പരീക്ഷകം കഴിച്ചതായ്
പരീക്ഷിച്ചു യഥാന്യായം ശമ്പളം നിയമിച്ചതായ്. 9
കൂട്ടംകണ്ടല്ല തൃണകണ്ടല്ലല്ലോ ചാച്ചുകണ്ടുമേ
വേഴ്ചകണ്ടല്ല നീചന്മാർകളെക്കൂട്ടിയുമല്ലിഹ. 10
സമുദ്ഭവമിങ്ങായ്തുഷ്ടസംബന്ധിബാന്ധവം
കൃതോപകാരമൊട്ടേറെപ്പേർകേട്ടും ധൈര്യമാന്നുമേ. 11
പെരുകും ദുഷ്ടകർമ്മാക്കൾ മുഖ്യരാം സ്വജനങ്ങൾതാൻ
ലോകപാലാഭർ കാപ്പോന്നായ് ത്താത! പാരിൽപ്പുകഴ്ന്നതായ്
മന്നിൽസ്സമ്മതരാം നാനാമന്നവന്മാർകൾനമ്മളിൽ
സേച്ഛയാൽബ്ബലഭൃത്യന്മാരൊത്തണഞ്ഞോർ ഭരിപ്പതായ്. 13
പുറവും പുഴകളാൽപ്പൂണ്ണമാകും കടൽകണക്കിനെ
ചിറകില്ലാപ്പക്ഷിയൊക്കുംതേരാനകൾ കലന്നതായ്. 14
നായായോധജലം ഘോരംവാഹനത്തിരയുള്ളതായ്
വാൾവേൽഗദക്ഷേപണി പ്രാസാശുഗങ്ങൾ കലന്നതായ്. 15
ധ്വജഭ്രഷ്കളും തിങ്ങി രത്നപട്ടങ്ങളുന്നതായ്
വായുമശ്വങ്ങളാൽക്കാറേറാന്നപോലിളകുന്നതായ്. 16
അപാരമായാർത്തു പെരുംകടലായ്ക്കിടയില്ലതായ്
ദ്രോണഭീഷ്മന്മാർകൾ കാത്തും കൃതവർമ്മാവുകാത്തുമേ. 17
കൃപദുശ്ശാസനജയദ്രഥപ്രമുഖരും പരം
ഭഗത്തെവികർണ്ണന്മാർ ദ്രൌണിസൌബലബാൽഹികർ. 18

പ്രവീരർപാരിൽപ്പേർകേട്ടശക്തരാം യോദ്ധാർ കാത്തുമേ
ഉള്ള സൈന്യം യശിയ്ക്കുന്നതെന്തോ മൻമതേയയോഗമാം. 19
ഇമ്മട്ടുള്ളോരുയോദ്ധാക്കളെക്കണ്ടിട്ടില്ലാ മനുഷ്യരും
പാരിൽസ്സഞ്ജയ!പണ്ടുള്ള മഹായോദ്ധാർ മുതിന്നരും. 20
ശസ്ത്രസമ്പത്തു കലരുമിമ്മട്ടുള്ള ബലൌഘവും
കൊല്ലപ്പെടുന്ന യുദ്ധത്തിൽതൈവമല്ലാതിതെന്തുവാൻ. 21
ഇതൊക്കെ വിപരീതത്തിൽത്തോന്നിടുന്നുണ്ടു സഞ്ജയ!
ഇമ്മട്ടെഴും ഘോരസൈന്യം കടക്കുന്നില്ല പാർത്ഥരെ. 22
പാണ്ഡവന്മാർക്കുവേണ്ടിട്ടുതന്നൊത്തു ദേവകഠം നിർണ്ണയം
എൻബലത്തെക്കൊല്ലുമാറു പൊരുതുന്നുണ്ടു സഞ്ജയ! 23
എന്നോടു മൊല്ലീ വിദുരൻ ഹിതമാം പത്ഥ്യമെപ്പൊഴും
അതുകൈക്കൊണ്ടിലമന്ദയെന്റെ പുത്രൻ സുയോധനൻ. 24
സർവ്വജ്ഞയാമഹാത്മാവിനുണ്ടായീ ബുദ്ധി മുന്നമേ
വരുന്നതൊക്കെയും കാണ്മാൻ മൻകൂട്ടിക്കണ്ടിതായവൻ. 25
അല്ലെങ്കിൽസ്സഞ്ജയ! വരാനുള്ളതാണിതശേഷവും
മുന്നം ധാതാവു കല്പിച്ചതതു മാറാവതല്ലെടോ. 26

77.ദ്രോണപരാക്രമം

സഞ്ജയൻ പാഞ്ഞു.

ഈവിധം വ്യസനം സ്വന്തംദോഷങ്കൊണ്ടാണ്ടു നീ നൃപ!
ദുർയ്യോധനൻ കാണ്മതില്ലുണ്ടതെല്ലാം ഭരതർഷഭ! 1
ധർമ്മസങ്കരകാര്യത്തിൽ ഭവാൻ കാണുംവിധം വിഭോ!
നിൻദോഷത്താൽത്തന്നെ മുന്നം ചൂതുണ്ടായതു മന്നവ! 2
നിൻ ദോഷത്താൽപ്പോരുമായീ പാണ്ഡവന്മാരൊടിങ്ങിനെ
താൻതാൻ പാപംചെയ്തതിന്റെ ഫലം താൻതന്നനുഭവിയ്ക്കുകെ.
താൻ ചെയ്തതിനുള്ള ഫലം താൻതാനനുഭവിയ്ക്കുമേ
ഇങ്ങുമപ്പുറലോകത്തും നൃപ! നീ നെടിയോനമേ. 4

അതിയാൽസ്ഥിരനായ്നിന്നീ മഹാവ്യൂഹമാണ്ടു നീ
നടന്നപടിയുദ്ധം ഞാൻ ചൊൽവതുംകേൾ നരാധിപ! 5
ഭീമഃസേനൻ കുത്തുമൂത്തപ്പെയ്യു സൈന്യം പിളർന്നുടൻ
ദുര്യോധനാനുജന്മാരോടെല്ലാം ചെന്നാറുവിയ്പ്പവാൻ. 6
ദുശ്ശാസനൻ ദുർവ്വിഷഹൻ ദുസ്സഹൻ ദുർമ്മദൻ ജയൻ
ജയത്സേനൻ വികർണ്ണൻതാൻ ചിത്രഃസേനൻ സുശർമ്മൻ. 7
ചാരുചിത്രൻ സുവർമ്മാവു ദുഷ്കർണ്ണൻ കർണ്ണനിങ്ങിനെ
ഇവരേയും ചെന്നമറു പലതേരാളിമാരെയും. 8
ധാർത്തരാഷ്ട്രരെ വൻകോപംപൂണ്ടുകണ്ടിട്ടു മാരുതി
ഭീഷ്മൻ പോരിൽക്കാത്തുരില്ലപ്പെരുമ്പടയിലേറിനാൻ. 9
അവൻ കടന്നതായ്ക്കണ്ടിട്ടവരവരുമോതിനാർ
ജീവനോടെ പിടിയ്ക്കേണം യമുക്കിവനെ മന്നരേ! 10
പാർത്ഥൻ ചുറവുമറപ്പിച്ചുബ്ഭ്രാതാക്കന്മാർ ചുഴന്നവൻ
ക്രൂരഗ്രഹങ്ങളും ചുഴലും പ്രളയാക്കൻകണക്കിനെ. 11
സൈന്യമദ്ധ്യത്തിൽ നിന്നിട്ടും ഭയപ്പെട്ടീല പാണ്ഡവൻ
ദേവാസുരത്തിലസുരനടുക്കിന്നുൻ കണക്കിനെ. 12
ഉടൻ രഥിസഹസ്രങ്ങളയന്നെല്ലാടവും പ്രഭോ!
കരുത്തനവനെത്തന്നെ ശരം തൂകിട്ടുമൂടിനാർ. 13
അവനായവരിൽ ശ്രേഷ്ഠരഥസ്ഥാശ്വയോധരെ
മുടിച്ചു ശൂരനാധാർത്തരാഷ്ട്രരെച്ചിന്തയെന്നിയേ. 14
പിടിയ്ക്കാനദ്യമമവക്കുള്ളതായ്ക്കണ്ടു മാരുതി
കയ്ക്കൈക്കൊൽവാൻ നരപതേ! തീർച്ചയാക്കി മഹാശയൻ. 15
ഉടൻതേരുവെടിഞ്ഞിട്ടു ഗദകൈക്കൊണ്ടു പാണ്ഡവൻ
കൊന്നൊടുക്കീ ധാർത്തരാഷ്ട്രക്കളെല്ലാരാ വൻപടക്കടൽ. 16
ഭീമസേനൻ കടന്നപ്പോൾ ധൃഷ്ടദ്യുമ്നാഖ്യപാർഷതൻ
ദ്രോണരേവിട്ടുചെന്നോരു സൌബലൻയിന്നിടുന്നെടം. 17
യിൻകൂട്ടുക്കുള്ള പെരിയസൈന്യം യിത്തി നരർഷഭൻ
പോരിൽക്കണ്ടിതു ഭീമന്റെ ശൂന്യമാകും രഥത്തിനെ. 18
പോക്കുളത്തിൽക്കണ്ടു ഭീമസുതനാകും വിശോകനെ
ധൃഷ്ടദ്യുമ്നൻ മഹാരാജ! ബുദ്ധികെട്ടുള്ളുഴന്നവൻ. 19

ചോദിച്ചുബാഷ്പമുഖംകൊണ്ടു തെട്ടുവീഴ്പിച്ചിട്ടുമെല്ലുവേ
എൻ പ്രാണനേക്കാളുമിഷ്ടൻ ഭീമനെങ്ങനേഖിന്നനായ്. 20
വിശോകനോതീ കൈകൂപ്പിധൃഷ്ടദ്യുമ്നനൊടപ്പൊഴേ
എന്നെയിങ്ങുനിറുത്തീട്ടു ശകതൻ വിക്രമി പാണ്ഡവൻ. 21
ധൃതരാഷ്ട്രബലാംഭോധിയ്ക്കുകത്തയ്ക്കുകരേറിനാൻ
നന്ദിച്ചെന്നോടിപ്രകാരമരുൾചെയ്ത നരഷ്ഭൻ. 22
സൂതവാജികളേയിത്തി മുഹൂർത്തംകാക്കുകെന്നെ തീ
എന്നേക്കൊൽവാനുന്നിടുമീക്കുട്ടംതീർത്തുവരുംവരേ. 23
പിന്നെ ശ്രദ്ധയുമേന്തീട്ടാബ്രഹ്മിഷ്ഠൻ പാഞ്ഞടുക്കവേ
സൈന്യങ്ങൾക്കൊക്കെയുംപരം പ്രഹർഷമുളവായിതേ. 24
പിന്നെബ്ഭീഷ്ണമായോരാബ്രഹ്മപ്പോർ നടന്നതിൽ
വ്യൂഹംപിളർന്നരാജാവേ! പ്രവേശിച്ചു വൃകോദരൻ. 25
വിശോകൻതൻവാക്കുകേട്ടാധൃഷ്ടദ്യുമ്നൻവ്യപാഷ്ഠൻ
മഹാബലൻ പോക്കളത്തിലസ്സുതനൊടുചൊല്ലിനാൻ. 26
എനിയ്ക്കുജീവനേക്കൊണ്ടു തെല്ലുമില്ലാപ്രയോജനം
ഭീമനേപ്പോരിൽവിട്ടിട്ടുപാണ്ഡവസ്നേഹമെന്നിയേ. 27
ഭീമൻകൂടാതെ ഞാൻപോകിൽ മന്നോരെന്തുപറഞ്ഞിടും
ഭീമനൊറയ്ക്കുപൊട്ടാറേ പോരിൽ ഞാൻ വിട്ടുനില്ക്കുവേ. 28
സഹായക്കാരെ വിട്ടിട്ടുംസപ്തിസപ്രഗ്രഹമെത്തുകിൽ
അവന്നശ്രദ്ധമുണ്ടാക്കിത്തീർക്കുമിന്ദ്രാദിദേവകൾ 29
എനിയ്ക്കുതോഴരാബ്ഭീമൻ ചാച്ചക്കാരൻ മഹാബലൻ
ക്രൂരാനേകരോൻ ക്രൂരനാൻ കൊണ്ടോരായുധങ്ങളും. 30
വൃകോദരൻ പോയടിക്കിലേയ്ക്കുചെന്നതു കണ്ടു ഞാൻ
കാങ്കശത്രുക്കളേശുക്രൻ ദൈത്യരേപ്പോലെകൊൽവതും. 31
എന്നരച്ചൂടയാ വീരൻ നടുവേചെന്ന ഭാരത!
ഭീമന്റെ ഗദയേറ്റിട്ടു ചത്തഹസ്തിയഴിയ്ക്കുതാൻ. 32
ശത്രുപ്പടമുടിയ്ക്കുന്ന ഭീമനെക്കണ്ടിതായവൻ
ശത്രുക്കൂട്ടം കാറ്റുവൃക്ഷക്കൂട്ടംപോലെമുടിച്ചുഹോ. 33
തേരാനയാഠം കുതിരകളവൻകൊന്നു മുടിയ്ക്കുവേ
മുഴക്കീപോക്കളത്തിങ്കലാർത്തിപ്പെട്ടാർത്താരാരവം. 34

ഹാഹാകാരവുമുണ്ടായീ നിന്റെ ഭടന്മാക്കു മാരിഷ!
വിശുദ്ധനാച്ചിത്രയോധി ഭീമൻ കൊന്നുമുടിയ്ക്കുവേ. 35
ഉടനാവീരരെല്ലാരും വൃകോദരനു ചുറ്റുമേ
ശസ്ത്രംവർഷിച്ചു ചെന്നേറെ പേടിപ്പിട്ടു പാണ്ഡവ! 36

ഘോരം സൈന്യം സജ്ജമായ് ചുറ്റുമൊപ്പം
ഭടോത്തമൻ പാണ്ഡവൻ വായുഭൂവേ
എതിർത്തതായിട്ടഥ ലോകവീരൻ
മഹാബലൻ പാഷ്ണതൻ കണ്ടയേരം 37
പടാതിയായ് ക്രോധവിഷം വമിച്ചു-
മമ്പേറെ റുള്ളുവയായ് ചെന്നിണങ്ങി
ആപ്പാർഷതൻ കല്പകാലാന്തകാഭൻ
ഗദാധരൻ ഭീമനാശ്വാസമേകി. 38
വിശല്യനാക്കീട്ടവനേ ക്ഷണത്തിൽ
മഹാത്മാവാത്തന്റെ തേരിട്ടിലേറി
ദൃഢം പുണർന്നിട്ടഥ ഭീമസേന-
നാശ്വാസനം ചെയ്തിതു വൈരിമദ്ധ്യേ. 39
നിൻ പുത്രനും സോദരപാശ്വമെത്തി-
ക്കഠോരമാപ്പോരിടയ്ക്കു ചൊല്ലി
ദ്രൗദ്യുമ്നനാകും ദ്രുപദന്റെ പുത്രൻ
വന്നെത്തിനാൻ ഭീമസേനന്റെകൂടെ. 40
അവന്റെനേരേ ബലമൊത്തുപോക
കാംക്ഷിയ്ക്കുലാ സൈന്യമീശ്വരുചെറും
ആ വാക്കു കേട്ടിട്ടു പൊറുത്തിടാതെ-
യണ്ണന്റെയാജ്ഞപ്പടി ധാത്തരാഷ്ട്രർ. 41
വധത്തിനായേറിതു ദായുധന്മാർ
കല്പാന്തകേതുക്കഠകണക്കെയുഗ്ര
കയ്യാണ്ടു വില്ലുസ്സുവുമങ്ങു വീരർ
നേമിസ്വനാൽ ഭ്രമികുലുക്കിടുന്നോർ. 42
ശരങ്ങളാദ്യൗപതേയിൽച്ചൊരിഞ്ഞു
മേഘങ്ങൾ കന്നിൽജ്ജലധാരപോലെ

തീക്ഷ്ണാസ്ത്രമാക്കുട്ടരിലെയ്തനിന്നു
നടുങ്ങീലാ ചോരിലാച്ചിത്രയോധി. 43
നിന്മക്കളാവീരരണഞ്ഞു ചുറും
നിരന്നെതിക്കുന്നതു കണ്ടുഭീരം
കൊല്ലുന്നതിന്നാദ്യപദാത്മജൻ യുവാ-
വുഗ്രം പ്രമോഹാസ്ത്രമെടുത്തിതാ രഥി. 44
നിൻപുത്രരിൽ ക്രൂദ്ധനായിട്ട ഭൂപ!
ദൈത്യന്മാരിൽദ്വരാജൻ കണക്കേ
ഉടൻ വിമോഹിച്ചു നരപ്രവീരർ
നിർമോഹയാസ്ത്രാഹതചിത്തരായി. 45
കുരുക്കളോടീ പുനരങ്ങുമിങ്ങും
തേരാനയശ്രേഷ്ഠരൊടാത്തമൂറും
പരീതകാലപ്പടിനിന്നുകൊണ്ട
മോഹിച്ച നിന്മക്കളെയങ്ങു കണ്ടേ. 46

ഇതുകാലംതന്നൊ വീരൻ ദ്രോണൻ ശസ്ത്രധരോത്തമൻ
മെന്നാദ്രുപദനേ മൂന്നു ഘോരബാണങ്ങളെയ്തതേ. 47
പോരിൽദ്രോണൻ ഗാഢമെയ്താപ്പാർത്ഥിവൻ പൃഥിവീപതേ!
ഒഴിച്ചു ദ്രുപദൻ പൂർവ്വവൈരം പാർത്താർത്തു പാർത്ഥിവ! 48
ദ്രോണൻ ദ്രുപദയവൈന്നു ശംഖുമൂതി പ്രതാപവാൻ
അവന്റെ ശംഖുകേട്ടെങ്ങും വിത്രസിച്ചിതു സോമകർ. 49
അപ്പോഠംകേട്ടിതു തേജസ്വിദ്രോണൻ ശസ്ത്രധരോത്തമൻ
പ്രമോഹനാസ്ത്രത്താൽപ്പോരിൽ നിന്മക്കളുഴലുന്നതായ്. 50
അപ്പോഠംദ്രോണൻ മഹാരാജ! പോരിൽനിന്നെത്തിയാനടൻ
അങ്ങുകണ്ടിതു വില്ലാളി ഭാരദ്വാജൻ പ്രതാപവാൻ. 51
പോരിൽ ധൃഷ്ടദ്യുമ്നനുമാബ്ഭീമനും സഞ്ചരിപ്പതായ്
മോഹിച്ച നിന്മക്കളെയുമങ്ങു കണ്ടു മഹാരഥർ. 52
നശിപ്പിച്ചു മോഹനാസ്ത്രം പ്രജ്ഞാസ്ത്രംകൊണ്ടവൻ ദ്രുതം
ഉടനങ്ങുശിർപൂണ്ടിട്ട നിന്റെമക്കൾ മഹാരഥർ. 53
ഭീമപാർത്ഥരോടേറ്റു വീണ്ടും യുദ്ധത്തിയായഹോ
സ്വയോധരെ വിളിച്ചോതിയന്നേരം ധർമ്മനന്ദനൻ. 54

ഭീമപാഷ്ഠർ പോയേടം ചെൽവിൻ ശക്തിയൊടാഹവേ
സൌഭദ്രാദികളം സന്നദ്ധർ പന്തിരണ്ടു മഹാരഥർ. 55
പൃത്താന്തം പോയറിയണം തെളിയുന്നില്ല മന്മനം
അവന്റെ സമ്മതത്താടാശ്ശൂരർ വിക്രാന്തയോധികളം. 56
ആവാമെന്നോരുരച്ചെല്ലാവരും പുരുഷമാനികളം
സൂര്യൻ നട്ടുച്ചയായ്നിലപ്പോഴപ്പെട്ടിതു സൂരുരം. 57
കേകയന്മാർ ദ്രൌപദേയർ വീര്യവാൻ ധൃഷ്ടകേതുവും
അഭിമന്യുമുമ്പാക്കിപ്പെരുമ്പടയൊടൊത്തവർ. 58
സൂചിമുഖവ്യൂഹമവർ ചോരിൽത്തീർത്തരിമർദ്ദനർ
പിളന്നിതാശ്വോത്താഷ്ഠത്തർക്കുട്ടം സമരാങ്കണേ. 59
അഭിമന്യുപ്രഭൃതികളാ വില്ലാളികളം വന്നതിൽ
ഭീമസേനഭയന്മൂന്നും ധൃഷ്ടദ്യുമ്നൻ മയക്കിയും. 60
ഉഴന്നയിൻപട തട്ടത്തിടാവായീല മന്നവ!
മദമൂർച്ഛയൊടദ്രാവിൽ നില്ലുംപ്രമദ പോലവേ. 61
അവർതല്ലഭിജാതന്മാർ വില്ലർ പൊൻകൊടിയുള്ളവർ
ഭീമപാഷ്ഠരേക്കാത്തുകൊള്ളുവാൻ പാഞ്ഞുകേറിയാർ. 62
അഭിമന്യുമുഖന്മാരെക്കണ്ടാ വില്ലാളിവീരരും
മോദമാണ്ടീടിയാർ തിന്റെ പെരുമ്പട മുടിപ്പവർ. 63
ഉടൻ വരുവതായ്ത്തന്റെ ഗ്രുമ്പക്കേണ്ടു പാഷ്ഠൻ
വീരൻ നിന്മക്കളെക്കൊൽവാൻ മോഹിയ്ക്കാതായി ഭാരത! 64
ഉടനേ കേകയന്മാടെ തേരററിഞ്ഞീമസേനനെ
കോപിച്ചിഷ്ടസ്രുചിത്താകും ദ്രോണൻതൻനേക്കടേറിയാൻ. 65
അവൻ വരുമ്പൊഴുടനേ ഭാരദ്വാജൻ പ്രതാപവാൻ
ചൊടിച്ചുമെയ്യു കണ്ഡിച്ചും വില്ലു ശത്രുനിബർഹണൻ. 66
ചേറിട്ടുമാപ്പാഷ്ഠനിൽപ്പെരുത്തമെയ്തിതായവൻ
ദുര്യോധനഹിതത്തിന്നായ് സ്വാമിച്ചോറു നിനച്ചവൻ. 67
ഉടൻ മറൊരുവില്ലേന്തിപ്പാഷ്ഠൻ ശത്രുയാശനൻ
പൊന്നുകെട്ടിച്ച കൂരമ്പു ദ്രോണൻനേക്കയ്ത്ത വിംശതി 68
അറുത്തു വീണ്ടുമാദ്രോണനവൻ വില്ലരികശ്നൻ
ഉടൻ നാലമ്പുകൊണ്ടിട്ടു നാലുവാജികളേയുമേ 69

ഘോര വൈവസ്വതപുരത്തേയ്ക്കയച്ചിതു ഭാരത!
അവനേറയാസ്സുതനേയും ഭല്ലത്താൽക്കൊന്നിതപ്പൊഴേ. 70
അശ്വങ്ങൾപത്ത തേർചിട്ടിട്ടടൻ ചാടി മഹാരഥൻ
അഭിമന്യു രഥത്തിങ്കൽക്കേറിക്കൊണ്മാൻ മഹാഭുജൻ. 71
അപ്പോഴംതേരാനയശ്വങ്ങളൊത്തസൈന്യം പിറപ്പുപോയ്
ഭീമസേനൻ കണ്ടുനില്ക്കുപ്പാഷ്ടൻ നോക്കിയില്ലുവേ. 72
തേജസ്സേറും ദ്രോണനങ്ങാസൈന്യം ഭഞ്ജിച്ചു കണ്ടതിൽ
തടുക്കുവാനായതില്ലാ കൂടിയില്ലും മഹാരഥർ. 73
ദ്രോണൻ കുത്ത ശരങ്കൊണ്ടു കൊന്നൊടുക്കുന്നോരാപ്പട
ഭ്രമിച്ചുപോയങ്ങുമിങ്ങും കടയും കടൽപോലവെ. 74
പടയമ്മട്ടിലായ്കണ്ടു ഹർഷംപൂണ്ടിതു നിൻപട
ചൊടിച്ചു ഗുരുവാശ്ശുപ്പടയ്ക്കാത്തികൊടുത്തതിൽ 75
നന്നായന്നൊന്നര യോധന്മാരൊക്കെയെത്തോത്തു ഭാരത!

---

78. സങ്കുലയുദ്ധം

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു

അപ്പോഴംദ്ദുര്യ്യോധനനുപൻ മോഹംവിട്ടെഴുനേറ്റവൻ
ശരവർഷങ്കൊണ്ടുചീണ്ടും തടുത്തു വീരഭീമനെ. 1
ഒന്നിച്ചുകൂടിയന്നേരം നിൻറെ മക്കൾ മഹാരഥർ
അണഞ്ഞു പോക്കളത്തിങ്കലേറെത്തിത്തിതു ഭീമനായ്. 2
ഭീമനും സമരത്തിങ്കൽ വീണ്ടും തൻതേക്കുട്ടുടൻ
കേറിച്ചെന്നു നിൻറെ മകൻ നില്ലുന്നോടം മഹാഭുജൻ. 3
ദുഷ്ടം ശത്രുപ്രാണഹരമുക്കേറും തൻറെ കാർമ്മുകം
ഞാൺപൂട്ടിയതെടുത്തെയ്തു ശരൌഘം നിൻറെ പുത്രയിൽ. 4
ഉടൻ ദുര്യ്യോധനനുപനുക്കേറും ഭീമനേയുമേ
മർമ്മംനോക്കി കുത്തുമുത്ത നാരാചംവെച്ചു താങ്ങിനാൻ. 5

വില്ലാളി നിന്മകൻ ഗാഢമെയ്ത വില്ലാളിയാമവൻ
ചൊടിച്ചു കൺപുവത്തിക്കൊണ്ടേക്കിൽ വില്ലു വലിച്ചുടൻ 6
മൂന്നമ്പു ദുര്യോധനന്റെ കൈയ്യും മാറത്തുമാഞ്ഞിയാൻ
ശൃംഗങ്ങളാലദ്രിപോലെ ശോഭിച്ചാനപ്പൊഴാ നൃപൻ. 7
ചൊടിച്ചന്യോന്യമെയ്തീടുമവരെക്കണ്ടവരോടുടൻ
ജീവൻ കൈവിട്ട ശൂരന്മാർ കൌരവാനുജരേവരും. 8
ഭീമകർമ്മാവു കൊൽവാൻ മുമ്പോറുരച്ചതുമോർത്തഹോ
ഉറച്ച നിശ്ചയത്തോടും പിടികൂടായൊരുങ്ങിയാൻ 9
വരുമ്പോളവരേപ്പോരിൽ ഭീമസേനൻ മഹാബലൻ
എതിർന്നോകളെട്ടന്തിപോലെതിർത്തേറു മന്നവ! 10
ഏവം ചൊടിച്ചു തേജസ്വി നാരാചത്താൽ മഹാശയൻ
അട്ടിപ്പിച്ചു മഹാരാജ! നിൻപുത്രൻ ചിത്രസേനനെ 11
താഡിച്ചു മറു നിന്മക്കളേയുമമ്മട്ടു ഭാരത!
പോരിൽപ്പൊൻകെട്ടുള്ള മൂച്ചുകൂടും യാശാശരങ്ങളാൽ. 12
അപ്പൊഴെയ്യും പോക്കളത്തിൽസ്സൈന്യരെമാക്കെ യിരുത്തിയും
അഭിമന്യുമുതൽക്കുള്ളപ്പന്തിരണ്ടു മഹാരഥർ. 13
ധർമ്മരാജനയച്ചുള്ളോർ ഭീമനു തുണയായവർ
ഊക്കേറും നിന്മക്കളോടങ്ങെതിർത്തേറും മഹീപതേ! 14
തേരേറിയില്ലുമാശ്രുരക്കൈ വഹിപ്രതാപികഠം
ശ്രീയാണ്ടു വിലസുന്നോരു വില്ലാളിശ്രേഷ്ഠരേവരും. 15
പെരുമ്പോരിൽ ജ്വലിയ്ക്കുന്നോർ പൊൻകിരീടമണിഞ്ഞവർ
അണഞ്ഞതായുണ്ടു ശകുനർ വിട്ടുനിന്മക്കഠം ഭീമനെ. 16
പൊറുത്തീലാ ജീവനോടുമവർ പോയതിൽ മാരുതി
നിന്മക്കളേപ്പിന്തുടർന്നു പീഡിപ്പിച്ചിതു സത്വരെ. 17
അപ്പൊഴാബ്ഭീമനോടൊന്നിച്ചഭിമന്യുവിനേയുമേ
ധൃഷ്ടദ്യുമ്നനെയുംകണ്ടു നിൻബലത്തിൽ മഹാരഥർ 18
ദുര്യോധനപ്രഭൃതികഠം വില്ലും കയ്യിലെടുത്തവർ
പായുമശ്വങ്ങളാലെത്തിയാരഥീന്ദ്രരെഴുന്നൊടം. 19
അപരാഹ്ണത്തിലുണ്ടീശ! നടന്നിതു മഹാരണം
നിൻകുട്ടർക്കം ശക്തിയേറും മറോർക്കുമയി ഭാരത! 20

വികർണ്ണൻതൻ വാജികളെ വമ്പോരിൽക്കൊന്നു ഫാൽഗുനി
അവനിൽ ക്ഷുദ്രകശരമിരുപത്തഞ്ചു തൂകിയാൻ. 21
അശ്വങ്ങൾമത്ത തേർവിട്ടാ വൻതേരാളി വികർണ്ണനോ
നരേന്ദ്ര! ചിത്രസേനന്റെ തേരിൽക്കയറി ഭാരത! 22
ഒരേ തേരെഴുമാ വംശവർദ്ധനഭ്രാതൃവീരരെ
ജിഷ്ണുപുത്രൻ ശരനിരകൊണ്ടുടനേ മൂടി ഭാരത! 23
ചിത്രസേനവികർണ്ണന്മാരഞ്ചപ്പെയ്തിതു കാർഷ്ണിയെ
കലുങ്ങീലാ കാർഷ്ണിയങ്ങുനിന്നു മേരുകണക്കിനെ. 24
ദുശ്ശാസനൻ കേകയന്മാരെവരേപ്പോരിൽ മാരിയിൽ
പൊരുതിച്ചു നൃപ! പരമതൊത്തുതമായിതേ. 25
ക്രുദ്ധരായ് ദ്രൌപദേയന്മാർ സപ്തക്രൂരശരങ്ങളാൽ
ധിൻപുത്രദുര്യോധനനെത്തടുത്തിതു ധരാപതേ! 26
ദുർദ്ധർഷൻ നിന്മകൻപോരിൽ ദ്രൌപദീപുത്രരേയുമേ
കുത്തുമുത്തനു പെയ്വെറെയെയ്തുകൊണ്ടിതു മന്നവ! 27
അവരെയ്തേറാവും ചോരചാടിശ്ശോഭിച്ചിതായവർ
ഗൈരികാദികളണിഞ്ഞുള്ള ചോലയാൽ മലപോലവേ. 28
ഭീഷ്മനാം പേരിൽ നൃപതേ! പാണ്ഡവക്കള്ള സേനയെ
ഗോപാലൻ പയ്യളേപ്പോലെയാട്ടിയോടിച്ചു ശക്തിമാൻ. 29
അപ്പോൾതൊക്കോടുക്കായി ഗാണ്ഡീവമഹാഘോഷം മഹീപതേ!
പരന്തൻ ശത്രുക്കളേസ്സൈന്യവലംപാട്ടിൽ വധിയ്ക്കുമേ. 30
എഴുന്നോറു ചുറുമങ്ങു കബന്ധങ്ങളസംഖ്യമേ
കുരുപാണ്ഡവസൈന്യങ്ങൾക്കിടയിൽ ഭരതർഷഭ! 31
ചോരനീരമുചുഴി യല്ലാനദീപുഹയത്തിര
ഏവം പടക്കടൽ കടന്നിതു തേക്കപ്പലാൽ ഭടർ. 32
കയ്യുറു ചട്ടയുംപൊട്ടി മെയ്മുറിഞ്ഞ നരോത്തമർ
വീണങ്ങുമിങ്ങുംകാണായീ നൂറുമായിരവും ശരി. 33
കടുംചോരയിലാറാടിച്ചത്തുവീണഗജങ്ങളാൽ
ശൈലങ്ങളാലെന്നപോലെ ഭൂമി ശോഭിച്ച ഭാരത! 34
അതിൽ ഭാരത! ഞാൻ കണ്ടേൻ നിൻപങ്കിൽ മറുപങ്കിലും
യുദ്ധത്തിയാഗ്രഹിയ്ക്കാതെ കണ്ടില്ലൊരു മനുഷ്യനും. 35

ഏവംപൊരുതിനാർ വീരർ ചെരുംപുകഥം കൊതിപ്പവർ
നിൻകുട്ടർ പാണ്ഡവന്മാരായ് പ്പടയിൽജ്ജയകാംക്ഷികഥം. 36

---

79. ആറാംദിവസത്തെ യുദ്ധാവസാനം

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

അക്കൻ ചുവക്കുമാക്കാലം ദുര്യ്യോധനനരേശ്വരൻ
ഭീമനെക്കൊല്ലുവാൻ പോരിലൂക്കുള്ളോൻ പാഞ്ഞടുത്തുതേ. 1
ആ നൃവീരൻ ഗാണ്ഡിവൈരൻ വന്നിടുന്നതു കണ്ടുടൻ
ഭീമസേനൻ ചൊടിച്ചുങ്കൊണ്ടോതിയാപ്പൊഴിങ്ങിനെ. 2
ഏറെയാണ്ടു കൊതിച്ചുള്ളോരക്കാലം വന്നിതിപ്പൊഴേ
ഇപ്പോഥക്കൊല്ലുന്നുണ്ടു നിന്നെ പോരിൽവിട്ടൊഴിയുയ്ത്തിൽഞാൻ. 3
ഇന്നു കുന്തീപരിക്ലേശം വനവാസവുമൊക്കെയും
ദ്രൌപദീക്ലേശവുംതീർത്തുകൊഥംഞാൻ നിന്നെവധിച്ചു ഞാൻ. 4
മുന്നം മത്സരിയായ്നിന്നിച്ചില്ലേ നീ പാണ്ഡുപുത്രരെ
ആപ്പാപത്തിന്നു ഗാന്ധാരേ! വ്യസനംവന്നു കണ്കെ നീ. 5
മുന്നം കണ്ണന്റെറയും സൌബലേയന്റേറയുംമതപ്പടി
പാണ്ഡവന്മാരെയെണ്ണാതെ താന്തോന്നിത്തങ്ങഥം ചെയ്തു നീ. 6
യാചിച്ചീടുന്ന ഓശാഹ്നേയും നിന്നിച്ചയച്ചു നീ
ഉലൂകൻവഴി സന്ദേശം ഹൃഷ്ടനായേകിയില്ലയോ. 7
അതിനാൽക്കൊല്ലുവേൻ ബന്ധുദ്രുഹ്യരോടൊത്തുനിന്നെഞാൻ
ശരിപ്പെടുത്തുകെൻമുമ്പു നീ ചെയ്താക്കറേറമൊക്കെയും. 8
എന്നരച്ചാഗ്രഹാരചാപം കുലച്ചേററമുലച്ചുടൻ
തൊട്ടുത്താനൽക്കടമിടിത്തിയ്യെക്കും വിശിഖങ്ങളെ. 9
ഇരുപത്താറുമേ വിട്ടാൻ ക്രുദ്ധൻ ദുര്യ്യോധനന്റെമേൽ
അഗ്നിജ്വാലാകാരമുള്ള വജ്രാഗ്ര വിശിഖങ്ങളെ. 10
ഇവനേറം വില്ലുണ്ടെന്നാലെയ്തു സൂതനെ രണ്ടിനാൽ
നാലഞ്ചിനാൽ വേഗമേറുമശ്വങ്ങളെ വധിച്ചുതേ. 11

യന്നായ് വലിച്ചുവിട്ടുള്ള രണ്ടമ്പാലരിമർദ്ദനൻ
ആ രാജാവിന്റെ കുടയുമറുത്തു പോരിൽ മന്നവ! 12
ആറമ്പുകൊണ്ടറുത്തിട്ട മിന്നും മുഖ്യധ്വജത്തെയും
അതറുത്തലറിഘോരം നിന്മകൻ കണ്ടുനില്ക്കവെ 13
നാനാരത്നമണിത്തേരിൽ നിന്നാശ്രീപെരുകും ധ്വജം
വീണു താഴത്തു കാറിങ്കൽനിന്നു മിന്നൽകണക്കിനെ. 14
അക്കണക്കേപ്പോലെ മിന്നുന്ന ശ്രുതമാം മണിപന്നഗം
കുരുരാജധ്വജം വീണുകണ്ടു മന്നവരേവരും 15
പിന്നെപ്പുത്രസ്നേഹാൽത്തോത്രത്തിനാലാനയെയാംവിധം
എയ്തിതാവീരനപ്പോരിൽ വൻതേരാളി ചിരിച്ചുതാൻ. 16
ഉടനേ സിന്ധുരാജാവു വൻതേരുള്ള മഹാരഥൻ
ദുര്യോധനന്റെ പിൻഭാഗം പിടിച്ചു വീരരൊത്തവൻ. 17
രഥിശ്രേഷ്ഠൻ കൃപനുടനോജസ്വി കുരുരാജനെ
അമർഷി ദുര്യോധനനെത്തന്റെ തേരേറി മന്നവ. 18
പോരിൽ ഭീമൻ ഗാഢമെയ്ത പാരം വ്യഥയൊടായവൻ
ഇരുന്നിതപ്പോഴത്തട്ടിൽദ്ദുര്യോധനനിളാപതേ! 19
തടുത്തു ഭീമനെയുടൻ ചെൽവാൻനോക്കും ജയദ്രഥൻ
അസംഖ്യം തേർകളാൽ ഭീമനെല്ലാട്ടിക്കുമടച്ചുതേ. 20
ധൃഷ്ടകേതുവുടൻ ശൂര വീര്യമുള്ളഭിമന്യുവും
നിന്മക്കളായ്പ്പൊരുതിനാർ കേകയദ്രൗപദേയരും. 21
ചിത്രസേനൻ സുചിത്രൻതാൻ ചിത്രാംഗൻ ചിത്രദർശനൻ
സുചാരു ചാരുചിത്രന്മാരേവം നന്ദോപനന്ദകർ. 22
എന്നീയെട്ടമഹേഷ്വാസർ സുകുമാരർ പുകഴ്ന്നവർ
അഭിമന്യുത്തേക്കു ചുറ്റും വളഞ്ഞാനുടനേ നൃപ! 23
എയ്തുകൊണ്ടാനുടനെയഭിമന്യു മഹാശയൻ
ഓരോരുത്തരെയയ്ഞ്ചു മൊട്ടഴിഞ്ഞ ശരങ്ങളാൽ. 24
വിചിത്രവില്ലിൽനിന്നേറ്റം വജ്രമൂർത്തിസമങ്ങളാൽ
പൊറുക്കാതവരെല്ലാരും സൗഭദ്രരഥിമുഖ്യനെ. 25
കാർകഠം മേരുവിനെപ്പോലെ വഹിച്ചു തീക്ഷ്ണമാഗ്ഗുണം
പോരിൽപ്പീഡിപ്പിയ്ക്കയവൻ കൃതാസ്ത്രൻ യുദ്ധദുർമ്മദൻ. 26

അഭിമന്യു വിറപ്പിച്ചു യിൻകൂട്ടരെ മഹീപതേ!
ദേവാസുരപ്പോരിലിന്ദ്രൻ ദൈത്യരേയെന്നപോലവെ. 27
ഘോരസപ്പോഗ്രല്ലേങ്ങാം പതിന്നാലെയ്തു ഭാരത!
വികർണ്ണൻതൻ നേർക്കടുത്തു തേരാളിശ്രേഷ്ഠനാജ്ജുനി. 28
വികർണ്ണൻതൻ തേരിൽനിന്നാട്ടയാൽ വീഴ്ത്തിവീഴ്ത്തുവാൻ
പോരിൽത്തുള്ളുംപടിയുള്ളാനശപസൂതജ-ജങ്ങളെ. 29
ഊട്ടിച്ചാണയ്തുവെച്ചുഗ്രഗ്രങ്ങാം മറു ശരങ്ങളെ
ചൊടിച്ചുടൻ വികർണ്ണന്റെ നേർക്കിട്ട മഹാബലൻ. 30
വികർണ്ണനിൽച്ചെന്ന കങ്കടയിൽച്ചിറകെഴുന്നവ
മെയ് പിളർന്നൂഴിയിൽച്ചെന്നു മിന്നും സപ്പങ്ങാംപോലവേ 31
കാണായീ പൊൻകടക്കെട്ടുള്ളമ്പുകണങ്ങാം ധരാതലേ
വികർണ്ണരുധിരാർദ്രങ്ങാം ഘോരകങ്കംപ്രകാരമേ 32
അവന്റെ മറു സഹജർ കണ്ടു വിണ്ടവികർണ്ണനെ
സൌഭദ്രാദിരഥശ്രേഷ്ഠന്മാരോടടർന്നു രണാങ്കണേ. 33
സൂര്യകാന്തിയെഴും മറുതർകളോടെത്തടുത്തുടൻ
എയ്താർ പരസ്പരംപോരിൽ ബാശിയാൽ യുദ്ധദുർമ്മദർ 34
ഏഴമ്പുകൊണ്ടങ്ങെയ്തിട്ടു ദുർമ്മുഖൻ ശ്രുതകർമ്മനെ
ഒരമ്പാൽക്കൊടികണ്ടിച്ചിതേഴമ്പാൽ സ്സൂതനേയുമേ. 35
വായുവേഗങ്ങളായ് പ്പൊൻകോപ്പണിഞ്ഞുള്ള ഹയങ്ങളെ
ആറമ്പുകൊണ്ടെയ്തുവീഴ്ത്തിയവൻതൻ സൂതനേയുമേ. 36
അശ്വങ്ങാം ചത്തുതരാണ്ടാശ്രുതകർമ്മൻ മഹാരഥൻ
കത്തുന്നകൊള്ളിമീനൊക്കും വേലു ചാട്ടി ചൊടിച്ചുടൻ. 37
പേരെഴും ദുർമ്മുഖനുടെ ചട്ടപ്പൊട്ടിച്ചുകൊണ്ടതും
പിളന്നുഭൂമിയിൽക്കേറി തേജസ്സാൽജ്ജ്വലിച്ചുപൂണ്ടഹോ. 38
തേർപോയിട്ടവനേക്കണ്ടു സുതസോമൻ മഹാരഥൻ
സൈന്യങ്ങളൊക്കെയും കാണുകത്തന്റെ തേരിൽക്കരേറിയാൻ
ശ്രുതകീർത്തി ഭയൽപ്പുത്രജയത്സേനനെ വീഴ്ത്തുവാൻ
പോരാഞ്ഞോനേക്കൊല്ലുവാനായ് പ്പോരിലോരു മഹീപതേ! 40
ശ്രുതകീർത്തി പെരുംവില്ലുതൃച്ചാടുമലയ്ക്കുവേ
അറുത്തു തുണ്ടമടരിൽജ്ജയത്സേനൻ ഭയൽസ്സുതൻ. 41

തീക്ഷ്ണക്ഷുരപ്രമെടുത്തു ചിരിച്ചുകൊണ്ടു ഭാരത!
ശതാനീകൻ സഹജനെ വില്ലറുപടി കണ്ടുടൻ. 42
ചെന്നണഞ്ഞിതു തേജസ്വി സിംഹം പോലലറുന്നവൻ
ശതാനീകൻ വൻപടയിൽ ദ്രുഢം വില്ലിട്ടലച്ചുടൻ. 43
ജയത്സേനന്റെ മേലെയ്തു പത്തു തീക്ഷ്ണശരങ്ങളെ
മർമ്മച്ഛേദിയേപ്പോലെ മുതിർന്നാനലറിടിനാൻ 44
ശതാനീകൻ ചട്ടകിറും തീക്ഷ്ണബാണം മറൊരമ്പിനാൽ
ജയത്സേനന്റെ ഹൃദയത്തിങ്കലെയ്തിടിനാൻ ദ്രുഢം. 45
ദുഷ്പ്രണ്ണനേവം ഭ്രാതാവിന്നന്തികത്തിങ്കലപ്പോഴേ
ചൊടിച്ചു നകുലിയുടെ വില്ലറുത്തിതു സംഗരേ 46
ഉടൻ മാരംതങ്ങിടുന്ന വല്ല വില്ലൊന്നെടുത്തുടൻ
തൊടുത്തുതീക്ഷ്ണബാണങ്ങളം ശതാനീകൻ മഹാബലൻ. 47
തില്ലനില്ലെന്നു ദുഷ്പ്രണ്ണനോടോതി ഭ്രാതൃസന്നിധൌ
ജ്വലിച്ച സപ്പങ്ങളംകൊക്കും തീക്ഷ്ണബാണങ്ങളം തുകിനാൻ.
ഇവന്റെ വില്ലൊന്നിനാലേ രണ്ടാൽസ്സൂതനെ മാരിഷ!
ഉടൻ പോരിലുറത്തെയ്താനേഴാലായവനേയുമേ. 49
തനേയുമായുധവുംകൂട്ടം കർബ്ബുരാശങ്ങളേയുമേ
എല്ലാം കൊന്നീടിനാൻ പന്തിരണ്ടു കൂത്ത ശരങ്ങളാൽ. 50
പിന്നെയുക്കിട്ടെയ്തിട്ട വേറേ വില്ലെത്തിനാലുടൻ
ചൊടിച്ചു ദ്രുഢമായെയ്തു ദുഷ്പ്രണ്ണഹൃദയത്തിലും. 51
ഇടികൊണ്ട മരംപോലെ ദുഷ്പ്രണ്ണൻ വീണിതപ്പോഴേ
ആർത്തൻ ദുഷ്പ്രണ്ണനേക്കണ്ടിട്ടടഞ്ഞു മഹാരഥർ. 52
ശതാനീകവധത്തിന്നായ് ച്ചുറ്റുമേ വന്നുകേറിനാർ
യശസ്വിയാം ശതാനീകൻ ശരജാലത്തിൽ മൂടവേ. 53
ചൊടിച്ചുടൻ പാഞ്ഞടുത്താരെവർ കേകയസോദരർ
അവർ പാഞ്ഞെല്ലതായ്കണ്ടു വിരാടമക്കൾ മഹാരഥർ. 54
പാഞ്ഞെതിർത്താൻ കരികളെക്കൊമ്പന്മാർപോലെ മന്നവ!
ഉത്തമൌജസ്സൻ പിന്നെദുർമ്മർഷണനുമങ്ങിനെ 55
ശത്രുഞ്ജയൻ ശത്രുസഹൻ പുകഴ്ന്നോർ ക്രൂദ്ധരേവരും
ഭ്രാതാക്കളൊപ്പം ചെന്നേറ്റം കേകയന്മാരൊട്ടുഴിപ! 56

മയോജവാശപ്പങ്ങളെഴും നഗരാകരഥങ്ങളാൽ
നാനാവർണ്ണവിചിത്രങ്ങളം കൊടിക്കൂറകളൊത്തഹോ. 57
യല്ലവില്ലുള്ള വീരന്മാർ വിചിത്രകവചധ്വജർ
സിംഹങ്ങളം മറുകാടേറുംപോലേറീ പടയായവർ. 58
ആനതേർകളം കലന്നുകൊണ്ടവക്ക ബഹളം രണം
പരസ്പരം കൊന്നൊടുക്കം പടിയുഗ്രം നടന്നുതേ. 59
തമ്മിൽപ്പകപെടുന്നോക്ക യമരാഷ്ട്രവിവർദ്ധനം
അസ്തമിപ്പായൊട്ട മുമ്പിലുഗ്രപ്പാർ ചെയ്തിതായവർ. 60
തേരാളി കുതിരക്കാരുമങ്ങു ചിന്നിയസംഖ്യമേ
അപ്പോൾകൃഷ്ണൻ ശാന്തനവൻ മൊട്ടഴിഞ്ഞ ശരങ്ങളാൽ 61
ആ മഹാത്മാക്കളുടെയാസ്സൈന്യം കൊന്നിതു ഭീഷ്മരും
പഞ്ചാലസൈന്യങ്ങളെയും കൊന്നൊടുക്കീ ശരങ്ങളാൽ. 62
ഏവം പിളർന്ന വില്ലാളി പാണ്ഡവർക്കുള്ള സേനയെ
സൈന്യങ്ങളെപ്പിന്മടക്കീ ശിബിരം പൂകിയാൻ നൃപ! 63
ഭീമപാഷ്ടരെപ്പാത്തു കണ്ടതാദ്ധർമ്മരാജനും
മുദ്ധാമിൽ ഘ്രാണനംചെയ്തു ഹൃഷ്ടൻ കൈതില പൂകിനാൻ. 64

---

80. ഭീഷ്മദുര്യോധനസംവാദം

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

പിന്നെ ശൂരർ മഹാരാജ! തമ്മിൽക്കുറവം നടത്തിയോർ
ചോരകൊണ്ടു നനഞ്ഞുകൊണ്ടങ്ങു കൈതില പൂകിനാർ. 1
മുറ്റും വിശ്രമിച്ചിട്ടു തമ്മിൽ മാനിച്ചുകൊണ്ടവർ
സന്നദ്ധരായിക്കാണായീ വീണ്ടുംയുദ്ധം നടത്തുവാൻ. 2
പിന്നെ ധിൻറമകൻ ഭൂപ! നീണ്ട ചിന്തയിലാണ്ടവൻ
മുത്തച്ഛനോടു ചോദിച്ചു ചോരയെയ്തിലണിഞ്ഞവൻ. 3
സൈന്യങ്ങളുഗ്രങ്ങളം ഭയങ്കരങ്ങളം
സുവ്യൂഢമട്ടായ് വിപുലധ്വജങ്ങളം

പിളർന്നു കൊന്നാത്തിചെടുത്തു ശൂര-
ത്രുക്കേറിടും പാണ്ഡുമഹാരഥന്മാർ. 4
മുറും മയക്കിബ്ബഹു കീർത്തിമാന്മാർ
വജ്രാഭമാം മകരവ്യൂഹമുഗ്രം
കടന്നു ഭീമൻ കടുമൂർത്തുണ്ഡ-
ക്രൂരാസ്ത്രമെയ്താത്തിപെടുത്തിതെന്നെ. 5
സംക്രുദ്ധനാമവനേപ്പാത്തു ഭൂപ!
മൂർച്ഛിച്ചുഞാൻ ശാന്തിയേതുന്നാതില്ലാ
എൻമോഹം നിൽകയിചാൽ സത്യസന്ധ!
ജയിപ്പാനും പാർത്ഥരേക്കൊല്ലുവാനും. 6
എന്നായവൻ ചോന്ന നേരംചിരിച്ചും
ദുർയ്യോധനൻ മന്യുമായെന്നറിഞ്ഞും
മനസ്വിതാൻ വിമനസ്സായി മാന്യൻ
ചൊന്നാനവൻ തന്നൊടു യോധവീരൻ. 7
പരം കിണഞ്ഞാപ്പടയിൽക്കരേറീ-
ല്ലാങ്കൊണ്ടുംതവ ഞാൻ രാജപുത്ര!
ഇച്ഛിയ്ക്കുന്നേൻ ജയസൌഖ്യങ്ങളും നൽകാൻ
നിനക്കു ഞാനുള്ളോളിപ്പിപ്പതില്ലാ. 8
ഈ രൌദ്രരാം പലതേരാളിവീരർ
പേരാണ്ടിടും ശൂരരേറേ കൃതാസ്ത്രർ
ആപ്പാണ്ഡവക്കടരിങ്കൽത്തുണപ്പോർ
ജിതശ്രമം ക്രോധവിഷം വമിപ്പൂ. 9
അശക്യരാണവരുക്കാലെ വെൽവാൻ
വീര്യോഗ്രന്മാർ നീ വിരോധംവളർത്തോർ
ഞാൻ സോദരയായ് പ്പൊരുതുന്നുണ്ടു ഭൂപ!
സർവ്വാത്മനാ ജീവനുംവിട്ടു വീര! 10
നിനക്കു വേണ്ടിട്ടു മഹാനുഭാവ!
രക്ഷിപ്പിലാ ജീവനും പോരിലീഞാൻ
നിനക്കുവേണ്ടിസ്സുരസൈന്യവും ഞാൻ
ദഹിപ്പിപ്പേനെന്തിതിഗ്രുതസൈന്യം. 11

ആപ്പാണ്ഡവന്മാരൊട്ടു പോരടിയ്ക്കാം
നിന്നിഷ്ടമെല്ലാം നൃപ! ചെയ്കിടാം ഞാൻ
ഈ വാക്കു കേട്ടോരളവപ്പൊഴേതാൻ
ദുര്യോധനൻ പ്രീതമയസ്സുമായി. 12
പ്രഹൃഷ്ടനായ് സ്സൈന്യഗണത്തൊടെല്ലാ-
മിറങ്ങുകെന്നാൻ നരനാഥരോടും
ആക്കല്പനയ്ക്കായവരങ്ങിറങ്ങീ
തേരാനയാളശ്വഗണായുധന്മാർ. 13
പ്രഹൃഷ്ടമാണ്ടിട്ടു വിഭോ! പരന്നു
നാനാവിധം ശസ്ത്രമെടുത്തു മുറവും
തേരാനയാളശ്വഗണങ്ങളും തിങ്ങി-
ശ്ശോഭിച്ചു പോരിന്നു ബലങ്ങളും ഭൂപ! 14
ശസ്ത്രാസ്ത്രമേന്തും നരവീരയോധർ
പാലിച്ചിടും നിന്നുടെ സൈന്യസംഘം
തേരാനയാളശ്വഗജങ്ങളൊന്നി-
ച്ചിറങ്ങി യുദ്ധത്തിനു യാത്രയായി.
ബാലാർക്കവെണ്ണത്തിലുയർന്ന സൂര്യ-
കരങ്ങളും മൂടിപ്പൊടി ശോഭതേടി
തേരായതേലുച്ചമുയർന്നുനിന്നു
കാറേറ റുമിന്നുംകൊടി ശോഭ തേടീ. 16
നാനായിറത്തിൽപ്പടയിൽ ക്ഷിതീശ!
മാനത്തുകാറേന്തിന മിന്നൽപോലെ
കൂട്ടത്തൊടും പേത്തു നിരത്തിയിത്തി
ശോഭിയ്ക്കുമായപ്പടകാന്തിയേന്തി. 17
നരേന്ദ്രർ ചാപങ്ങളും വലിച്ചുലയ്ക്കും
ശബ്ദംമുഴങ്ങീ ബഹളം കഠോരം
ദേവാസുരന്മാർകഥം യുഗാദിയിങ്കൽ
കൂടഞ്ഞിരുന്നാക്കടലിന്നുതുല്യം. 18
അത്യുഗ്രയാഗം ബഹുരൂപവർണ്ണം
പരംമുതിർന്നും തവപുത്രസൈന്യം

യുഗാന്തമേഘപ്പടപോലെ ശത്രു-
ഹരം സൈന്യം തത്രനിവൃത്തിരേവം. 19

---

81. ഏഴാംദിവസത്തെ യുദ്ധാരംഭം

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

പരം ധ്യാനംപൂണ്ട യിൻറെപുത്രനോട്ട സരിത്സുതൻ
പറഞ്ഞൂ ഭരതശ്രേഷ്ഠൻ പുരുഷഹർഷംപെടുമ്പടി. 1
ഞാൻ ദ്രോണൻ ശല്യനെന്നല്ല കൃതവർമ്മാവു സാത്വതൻ
വികർണ്ണനശ്വത്ഥാമാവു സൌബലൻ ഭഗദത്തനും. 2
വിന്ദാനുവിന്ദരാവന്ത്യർ ബാൽഹികൻ ബാൽഹികാത്മജൻ
ത്രിഗർത്തരാജനുക്കള്ളേ മാഗധൻ ബഹ്വദുജ്ജയൻ 3
ബൃഹൽബ്ബലൻ കോസലേന്ദ്രൻ ചിത്രസേനൻ വിവിംശതി
പെരുങ്കൊടിയൊട്ടും മിന്നുമസംഖ്യം തേർകളുണ്ടിതനു. 4
കുതിരക്കാർകേറിയവ നൃപ! ദേശജരാജികാം
മത്തഹസ്തികളവ്വണ്ണം മദംപൊട്ടിയൊലിപ്പവ. 5
നാനായുധക്കൊടിപെടും ശൂരർ കാലാഠിജരങ്ങളും
നാനാദേശത്തിലുടയോർ നിന്നക്കായ് പ്പോരിനുന്നിയോർ.
ഇവരും മറുപലരും നിന്നക്കായുയിർ പോക്കുവോർ
പോരിൽ വാനോരെയും വെൽവാൻപോരുമെന്നാണു മന്മതം. 7
തീർച്ചയായ് ഞാൻ ഹിതംയിന്നോടെന്നും ചൊല്ലുന്നതാം നൃപ!
ഇന്ദ്രനാദിസുരന്മാക്കും പാണ്ഡവന്മാരജേയരാം. 8
വാസുദേവൻ തുണയുള്ളോർ വാസവോപമവിക്രമർ
എല്ലാങ്കൊണ്ടും ഞാൻ നരേന്ദ്ര! നീ പറഞ്ഞതുചെയ്തിടാം. 9
പോരിൽ വെല്ലുംപാണ്ഡവരെവെന്നേയ്ക്കുമെന്നെയായവർ
എന്നുരച്ചായവനോകീ വിശല്യകരണം ശുഭം. 10
വീര്യമുള്ളൌഷധമതുകൊണ്ടവൻതാൻ വിശല്യനായ്
പിന്നെപ്പുലർച്ചയ്ക്കുതൻറെസൈന്യത്തോടൊത്തു വീര്യവാൻ. 11

വ്യൂഹകോവിദനാം ഭീഷ്മർ വ്യൂഹംകെട്ടി തനിച്ചതാൻ
മണ്ഡലം മനുജശ്രേഷ്ഠൻ നാനാരസ്യങ്ങാം തിങ്കിയും. 12
യോധമുഖ്യന്മാർ നിറഞ്ഞുമാനക്കുട്ടങ്ങാം പത്തികാം
അസംഖ്യം തേർകളും ചുറും പുഴനന്നു വിലസുന്നടി. 13
ജ്യഷ്ടിതോമരമേന്തുന്നോർ കുതിരപ്പടയാട്ടമേ
ആനയ്ക്കാനയ്ക്കുഴതരു തേക്കുതക്കുഴചാജികാം. 14
വാജിയ്ക്കു വാജിയ്ക്കു പത്തുമട്ടയിട്ടുള്ള വില്ലരും
ഏവം മഹാരാജ മഹാരഥവ്യൂഹത്തിൽ നിൽപട. 15
വില്ലായീ സമരത്തിനന്നു ഭീഷ്മൻ പാലിച്ചിട്ടുംപടി
പതിനായിരമശ്വങ്ങളുത്തുയുംതന്നൊടുതികാം. 16
പതിനായിരമേ തേരും സജ്ജരാം വിൺറൊന്നവർ
ശൂരന്മാർ ചിത്രസന്നാദ്യർ കാത്തു മുത്തച്ഛനപ്പുറം. 17
അവർ കാത്തിടുമവനുമവൻ കാത്തവരും പരം
സന്നദ്ധരായിക്കാണായീ വൻബലംപൂണ്ട മന്നരും. 18
ദുര്യോധനൻ ചട്ടംകെട്ടി യുദ്ധത്തിൽത്തരിലറിയോൻ
സപ്തത്തിലിന്ദ്രനെപ്പോലെശോഭിച്ചു ശ്രീയൊടൊത്തവൻ. 19
നിന്നക്കഥംകൊപ്പുള്ളതായീശബ്ദം ചെരുതു ഭാരത!
വന്പിച്ചീടും തേരൊലിയും വാദ്യങ്ങളുടെ ശബ്ദവും. 20
പടിഞ്ഞാട്ടായ്ച്ചെന്നു ഭീഷ്മരണിയിട്ട കരുപ്പട
ദുർഭേദ്യം മണ്ഡലവ്യൂഹം കെട്ടിശ്രുതവിനാശനം. 21
ശോഭിച്ചു കൃപ യുദ്ധത്തിൽശ്രുതകാംക്ഷുരാസദം
ദുർജ്ജയം മണ്ഡലവ്യൂഹം കെട്ടിനില്പതു കണ്ടുടൻ. 22
തത്രിയേ ധർമ്മജനുപൻ വജ്രവ്യൂഹം ചമച്ചുതേ
ഏവംവ്യൂഹംകെട്ടിയതിൽ യഥാസ്ഥാനത്തു നിന്നവർ. 23
തേരാളിയശ്വപ്പടകാം സിംഹയാദങ്ങളാത്തുതേ
ഉടൻ വ്യൂഹംപിളക്കാനായ്ത്തുടർന്നു യുധകാംക്ഷികാം. 24
അന്യോന്യം സൈന്യമോടൊത്തുചിന്നു ശൂരപ്രഹാരികാം
ദ്രോണൻ വിരാടനോടേറു ശിഖണ്ഡിയൊടു തത്സുതൻ. 25
താനേടുയുധനനുചൻ ധൃഷ്ടദ്യുമ്നനൊടേറുതേ
മദ്രരാജാവിനോടേറും നകുലൻ സഹദേവനും. 26

വിന്ദാനുവിന്ദാവന്ത്യരിരാഷ്ട്രാനോടെതിത്തുടർന്നു
മന്നോരെല്ലാവരും കൂടിപ്പൊരുതീ സവ്യസാചിയായ്. 27
ഭീമൻ തടുത്തു പോരിന്നുപോകും ഹാർദ്ദിക്യവീരനെ
ദുർമ്മർഷണൻ ചിത്രസേനൻ വികർണ്ണനിവരായ് വിട്ടു 28
യിന്നക്കുളായ്പ്പൊരുതിയാൻ സുചേതാ ഫൽഗുനാത്മജൻ
പ്രാഗ്ജ്യോതിഷേശൻ വില്ലാളിഘടോൽക്കചനിശാടനെ. 29
മത്തേഭത്തിനെ മത്തേഭംപോലെതിർത്തേറിത്തുക്കൊട്ടും
അലംബുസൻ നരപതേ! ഗവ്വിശനേയനൊടുടൻ. 30
സൈന്യനേട്ടേ യുദ്ധത്തിൽപ്പാഞ്ഞെതിർത്തു രാക്ഷസൻ
ഭൂരിശ്രവസ്സു യുദ്ധത്തിൽപ്പൊരുതീ ധൃഷ്ടകേതുവായ്. 31
ശ്രുതായുസ്സാം നൃപനൊടേ ധർമ്മപുത്രൻ യുധിഷ്ഠിരൻ
ചേകിതാനൻ കൃപനൊടുമെതിർത്തു പൊരുതിരണേ. 32
മഹാരഥൻ ഭീഷ്മനോടു മറ്റുള്ളോരേറുസജ്ജരായ്
പരം രാജന സന്നദ്ധം വളഞ്ഞു സവ്യസാചിയെ. 33
ശക്തിതോമരനാരാചഗദാപരിഘപാണികം
ഏറെംചൊടിച്ചർജ്ജുനനമ്മാർപ്പോയനൊടു ചൊല്ലിനാൻ. 34
കണ്ടുകൊൾക മാധവ! യുദ്ധത്തിൽദ്ധാർത്തരാഷ്ട്രന്റെ സേനയെ
വിപോൻമഹാനാം ഗാംഗേയൻ വ്യൂഹംകെട്ടിയണച്ചഹോ. 35
മുട്ടയിട്ടടരിന്നോല്ലും ശൂരരോടാണ്ടു മാധവ!
ത്രിഗർത്തരാജനെക്കാണ്ടു തമ്പിമാരൊത്തു കേശവ! 36
ഇപ്പോഠത്തീപ്പേനിവരെ ഞാൻ ഭാവാന്ത കാണുകജനാർദ്ദന!
എന്നോടുപോർക്കുത്തിങ്കലെതിർപ്പോരെയടുത്തമ! 37
എന്നരച്ചിട്ടു കൌന്തേയൻ വില്ലിൽഞാണു തുടച്ചുടൻ
ശരവഷ്ടകം വഷിച്ചു നരാധിപഗണങ്ങളിൽ 38
വില്ലുന്മാരവരും തുകിയവങ്കൽശ്ശരവൃഷ്ടിയെ
മേഘങ്ങൾ കായലിൽ മഴക്കാലം മാരികണക്കിനെ. 39
ഹാഹാകാരം പെരുത്തുണ്ടായ് തിന്റെസൈന്യത്തിൽ മന്നവ!
കൃഷ്ണന്മാരെപ്പൊരുന്നോരിലമ്പാൽ മൂടിട്ട കാണുകയാൽ. 40
ദേവദേവർഷിഗന്ധർവ്വമഹോരഗഗണങ്ങളും
അമ്മട്ടു കൃഷ്ണരേപ്പാർത്തു തുതപ്പെട്ടിതേറവും. 41

ഉടൻ പൊടിച്ചുജ്ജുനനുത്തമാസ്ത്രം വിട്ടു മന്നവ!
അതിഭയങ്കരമായ് ക്കണ്ടേൻ വിജയന്റെ പരാക്രമം. 42
പരർ തുകം ശസ്ത്രവൃഷ്ടി ശരൌഘത്താൽ തടുത്തതിൽ
അതിങ്കൽ മുറിയേല്ക്കാതെയില്ലൊരാളും ധരാപതേ! 43
ആ മന്നോർ യികരം കൊമ്പനാന വാജികളെന്നിതിൽ
രണ്ടുംമൂന്നും ബാണമെയ്തു പാർത്ഥൻ മാറാരിൽ മാരിഷ! 44
പാർത്ഥൻ മുടിച്ചീടുമഴർചെന്നു ഭീഷ്മന്റെയന്തികേ
അഗാധത്തിൽത്താഴുമക്കാൽ ഭീഷ്മൻ കപ്പലായിതേ. 45
അവർ വന്നണയുന്നേരമുടഞ്ഞുടനെ നിൻപട
ഇളകിപ്പോയ് മഹാരാജ! കാറേററ കടൽപോലവേ. 46

---

82. ദ്വൈരഥം

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

അമ്മട്ടു പോർ നടക്കുമ്പോൾസ്സുശർമ്മാവുണ്ടൊഴിഞ്ഞുവേ
മഹാത്മാവാം പാണ്ഡുപുത്രൻ വീരന്മാരെയുടയ്ക്കുവേ. 1
ഉടൻ യിന്റെ ബലം മുറും കടൽപോലെ കലങ്ങവേ
ഉടനേ വിജയൻതന്നെറുനേക്കു ഗാംഗേയനേല്ക്കുവേ. 2
ദുര്യോധനനുപൻ പോരിൽക്കണ്ടു പാർത്ഥന്റെവിക്രമം
സതപരംചെന്നു സവ്യേവ്വിയാഥരോടേവമോതിയാൻ. 3
അയക്കു മുമ്പാണ്ടശൂരൻ സുശർമ്മാവിനൊടപ്പൊഴേ
സൈന്യങ്ങൾക്കൊക്കെ നടുവിൽവെച്ചു ഹർഷംപെടുമ്പടി. 4
ഇതാ ശാന്തനവൻ ഭീഷ്മൻ ധനഞ്ജയനൊടല്ലയായ്
സവ്യാത്മനാ കുരുശ്രേഷ്ഠൻ തന്റെ ജീവൻ കളഞ്ഞുമേ. 5
സവ്യസൈന്യത്തൊടും പോരിന്നേല്ലും ഭാരതവീരരെ
പിതാമഹനെ യുദ്ധത്തിൽപ്പാലിപ്പിൻ സജ്ജരവരും. 6
അവ്വണ്ണമെന്നോറുരച്ചിട്ടാ യരേന്ദ്രപ്പെരുമ്പട
പിതാമഹന്റെയരികിലെത്തീ മുറും മഹീപതേ! 7

അപ്പൊഴെയ്യും ശാന്തനവൻ ഭീഷ്മൻ ചെന്നു കിരീടിയെ
പോരിന്നെത്തും ഭാരതനെയെതിർത്തോരു മഹാബലൻ. 8
വെള്ളക്കുതിരയും ഘോരമക്കടോല്ക്കൊടികേതുവും
ഘനഗദ്ധതിയുമായ് മിന്നും പൊരുന്തരിലമന്നഹോ. 9
കിരീടിയജ്ജുനൻ വന്നുകേറും നേരത്തു സംഗര
പാരം പേടിച്ച സൈന്യങ്ങൾക്കാരവം ബഹളത്തിലായ്. 10
മദ്ധ്യാഹ്നസൂര്യനെപ്പോലെ കണ്ണനേയുമജിഷ്ണുവായ്
കണ്ടനേരത്തു നോക്കാനും വയ്യാതായ്പന്നിതാക്കരേ. 11
വെള്ളക്കുതിരയും വെള്ളവില്ലുമായ് ഭീമനേയുമേ
ശ്വേതഗ്രഹത്തിനെപ്പോലെ നോക്കാനായീല പാണ്ഡവർ. 12
എല്ലാടവും ഭ്രാതൃപുത്രരെത്ത വീരത്രിഗർത്തരും
മറുവില്ലാളികളുമായ് ചുറ്റും ചെന്നവനാണവൻ. 13
ഭാരദ്വാജൻ പോരിലമ്പുകൊണ്ടെയ്തു മത്സ്യരാജനെ
അവന്റെ വില്ലും കൊടിയുമറുത്താനന്തരമ്പിനാൽ. 14
മുറിഞ്ഞൊരാവില്ലുചിട്ട വിരാടൻ വാഹിനീശ്വരൻ
ഭാരം താങ്ങും വില്ലുവേറെ വേഗത്തിൽക്കയ്യിലേന്തിനാൻ. 15
ജ്വലിയ്ക്കും പാമ്പൊക്കുമാശീവിഷോഗ്രവിശിഖങ്ങളും
മൂന്നമ്പെയ്തു ദ്രോണരിൽ നാലമ്പവന്റെ ഹയങ്ങളിൽ. 16
ഒരമ്പെയ്തു ധ്വജത്തിങ്കലഞ്ചു സാരഥിയിങ്കലും
ഒന്നുവില്ലിങ്കലുമതിൽച്ചൊടിച്ചാനാ ദ്വിജർഷഭൻ. 17
അശ്വങ്ങളെക്കൊന്നിതെട്ടു മൊട്ടഴിഞ്ഞ ശരങ്ങളാൽ
ഒരമ്പിനാൽസ്സൂതനേയുമാദ്രോണൻ ഭരതർഷഭ! 18
അശ്വങ്ങൾചത്ത തേർവിട്ടു ചാടിസ്സാരഥിയൊത്തവൻ
തന്മകന്റെ രഥംകേറി രഥിപ്രവരനാമവൻ. 19
അച്ഛനും മകനുംകൂടി ദ്രോണരെത്തേരിലാണ്ടവർ
പെരുത്ത ശരവർഷത്താൽത്തടുത്താക്രമിയന്നവർ. 20
ആശീവിഷോഗ്രമാം ബാണം ഭാരദ്വാജൻ ചൊടിച്ചുടൻ
ശംഖന്റെനേക്കുടൻ പോരിലെയ്തവിട്ട ജനേശ്വര! 21
അവന്റെഹൃദയം കീറിപ്പോരിൽച്ചോര കുടിച്ചുടൻ
ചിറകും ചോരയിൽ നനഞ്ഞാബ്ബാണം പിണഭൂമിയിൽ. 22

ഭരദ്വാജന്റെയമ്പോറും പോരിൽ വീണീടിനാനവൻ
അച്ഛന്റെയരികിൽത്തന്നെ വില്ലുമമ്പും വെടിഞ്ഞുടൻ. 23
മകനെക്കൊന്നതായ് കണ്ടു വിരാടൻപാഞ്ഞു പേടിയാൽ
ദ്രോണനെപ്പോരിൽവിട്ടതാൻ. 24
ഭരദ്വാജനുടൻ പാണ്ഡുപുത്രക്കള്ള പെരുമ്പട
പിളർന്നു പോക്കളത്തിങ്കൽ നൂറുമായിരവും ശരി. 25
ശിഖണ്ഡിയോ മഹാരാജ! ദ്രൌണിയോടേറു സംഗരേ
ഭൂമദ്ധ്യംനോക്കിയങ്ങെയ്തു മൂന്നു ബാണമൂക്കൊട്ടം. 26
തെറിത്തടത്തിൽ മൂന്നമ്പുമേറു ശോഭിച്ചിതാരഥി
ഉയന്ന പൊൻകൊടുമുടിമൂന്നേന്തും മേരുപോലവേ. 27
അശ്വത്ഥാമാവു കോപിച്ചു നിമേഷാൽത്തിനാൽ നൃപ!
ശിഖണ്ഡിതൻ കേതു സൂതായുധവാജികളുദ്ധതം. 28
അസംഖ്യമമ്പെയ്തുറുത്തു പോക്കളത്തിങ്കൽ വീഴ്ത്തിനാൻ
അശ്വങ്ങളം ചത്തതേർവിട്ടു ചാടീട്ടാ രഥിപുംഗവൻ. 29
പരംപരിചയും മൂർച്ചകൂട്ടം വാളുമെടുത്തുടൻ
പരുന്തിനെപ്പോലെ ചുറ്റീ ശിഖണ്ഡിയരിമർദ്ദനൻ. 30
വാളുമായിപ്പോരിലവൻ ചുറ്റുമ്പോളുചനീചതേ!
ദ്രൌണി കണ്ടില്ല പഴുതെന്നതൊരത്ഭുതമായിതേ. 31
പരംശരസഹസ്രങ്ങളം പെരുത്തു ഭരതർഷഭ!
പോരിലെയ്തീടിനാൻ ദ്രൌണി പാരംകോപമിയന്നവൻ. 32
പോരിൽവന്നോറിടുന്നോരാശ്ലോരയാം ശരവൃഷ്ടിയെ
മൂർച്ചകൂട്ടം വാളുകൊണ്ടു മുറിച്ചു ബലിയാമവൻ. 33
ഉടൻ ദ്രൌണിയവൻതന്റെ ശതചന്ദ്രം മനോഹരം
മുറിച്ചുവിട്ട പരിചവാളും കണ്ടിച്ചു സംയുഗേ. 34
കുത്തുമുത്ത പെരുത്തമ്പാലെയ്തായവനെ മന്നവ!
ശിഖണ്ഡിയവനമ്പെയ്തുമുറിച്ചുള്ളൊരുവാളുടൻ. 35
ജ്വലിയ്ക്കും പന്നഗപ്രായം വീശിവിട്ടീടിനാൻ ദൃതം
ഘോരാനലപ്രഭമതുവന്നാണഞ്ഞീടുമപ്പൊഴേ. 36
അറുത്തു ദ്രൌണിയുടത്തിൽക്കൈവേഗം കാട്ടിടുന്നവൻ
കുത്തുമുത്തുള്ളിരുമ്പമ്പു പെരുത്തെയ്തു ശിഖണ്ഡിയിൽ. 37

മൂച്ചക്കുടം ബാണമേറാമേറു ദ്രുപ! ശിഖണ്ഡിയോ
മഹാത്മാവാം മാധവന്റെ തേരിൽക്കയറിനാനടൻ. 38
ക്രുദ്ധനാകുംസാത്യകിയാക്രൂരരാക്ഷസനോ രണേ
അലംബുസയെയങ്ങയ്തുതിക്ഷ്ണബാണങ്ങളാൽബ്ബഹു. 39
രാക്ഷസേന്ദ്രനവനുള്ള വില്ലുമുറിത്തു ഭാരത!
അർദ്ധചന്ദ്രംകൊണ്ടു പോരിലെയ്താനവനിലനുകമ്പം. 40
രക്ഷോമായയെടുത്തിട്ടു രുക്ഷബാണങ്ങളും തൂകിയാൻ
അതിലത്ഭുതമായ്ക്കണ്ടേൻ ശൈനേയന്റെ പരാക്രമം. 41
തീക്ഷ്ണബാണങ്ങളേറിട്ടും പോരിൽസ്സംഭ്രമമെന്നിയേ
വാർഷ്ണേയനെന്ദ്രമാമസ്ത്രം തൊടുത്തായങ്ങു ഭാരത! 42
അജ്ജനോപാത്തമാകുന്ന പുകഴേറുന്ന മാധവൻ
ആട്ടിവ്യാസ്ത്രം ഭസ്മമാക്കി രക്ഷസ്സിനുടെ മായയെ. 43
അലംബുസന്റെ മേലെയ്തു മറുബാണങ്ങളും മുറുമേ
വർഷിക്കാമെത്തു ശൈലത്തിൽ മേഘം മാരികണക്കിനെ. 44
യശസ്വിയാം മാധവന്മുട്ട പീഡപ്പെടുത്തതിൽ
പോരിൽസ്സാത്യകിയേകിട്ടു പേടിച്ചോടീ നിശാചരൻ. 45
പോരിൽദ്ദേവേന്ദ്രനും വെല്ലാൻപോരാത്തോരായിശാടനെ
ജയിച്ചൊന്നാത്തുശൈനേയൻ നിൻഭടന്മാർകളും കാങ്കവേ. 46
യിന്നാളിക്കാരെക്കൊന്നുപിന്നെശ്ശൈനേയൻ സത്യവിക്രമൻ
അസംഖ്യം തീക്ഷ്ണബാണങ്കൊണ്ടവർപേടിച്ചു പാഞ്ഞുപോയ
ഇത്രകാലംതന്നെ പാരം ബലിയാം ദ്രുപോത്തമജൻ
ധൃഷ്ടദ്യുമ്നൻ മഹാരാജ! രാജാവാം നിന്റെ പുത്രനെ. 47
മുറുമുടീടിയാൻ പോരിൽ മൊട്ടഴിഞ്ഞ ശരങ്ങളാൽ
അവൻ ധൃഷ്ടദ്യുമ്നബാണങ്കൊണ്ടു മൂടീട്ടു ഭാരത! 48
വ്യർത്ഥപൗരുഷനാ രാജേന്ദ്ര! നിന്റെ പുത്രൻ നരേശ്വരൻ
പോരിൽ ധൃഷ്ടദ്യുമ്നനേയും പാരമെയ്തിതപ്പൊഴേ. 50
അവ്വിധം മുപ്പതും പിന്നെയതൊരത്ഭുതമായിതേ
സേനാപതി ചൊടിച്ചെയ്തുമുറിച്ചു വില്ലു മാരിഷ! 51
ശീഘ്രം ഘോരശരങ്ങളേയും കൊണ്ടുവിട്ട മഹാബലൻ
എയ്താനിവനെയും വെക്കമേഴുതീക്ഷ്ണശരങ്ങളാൽ.

അശ്വങ്ങളും ചത്തതേർവിട്ട ചാടിശ്ശകുനൻ മഹാരാജൻ
വാളുമേന്തിക്കാൽനടയ്ക്കു പാർഷ്ണിതാന്തികമെത്തിയാൻ. 53
അടുത്തുചെന്നു ശകുനി രാജരക്ഷി മഹാബലൻ
എവരും കാണുമ്പോത്തന്റെ തേരിലേറ്റി നരേന്ദ്രനെ. 54
പരം പാർത്ഥിവനേവെന്നു പാർഷ്ണിതൻ പരമർദ്ദനൻ
വജ്രിതോവരേപ്പോലെ മുടിച്ചു നിന്റെസേനയെ. 55
അപ്പൊയ്യ ഭീമനോടേറ്റം കൃതവർമ്മൻ മഹാരഥൻ
പെരുങ്കാറ്റുപോലെ മൂടിക്കൊണ്ടിടിനാനടൻ. 56
ഉടൻ ചിരിച്ചു യുദ്ധത്തിൽ ഭീമസേനൻ പരന്തപൻ
ചൊടിച്ചു കൃതവർമ്മാവിൻ നേർക്കു ബാണങ്ങളം തൂകിയാൻ. 57
തേരാളിയതുകൊണ്ടിട്ടും സാത്വതൻ സത്വമേറിയാൽ
കലുങ്ങീലാ തീക്ഷ്ണശരം തൂകി ഭീമനിൽ മന്നവ! 58
അവന്റെ നാലശ്വത്തേയുംകൊന്നു ഭീമൻ മഹാരഥൻ
വീഴ്ത്തീ സൂതനെയും പൊന്നുകൊണ്ടണിഞ്ഞൊരു കേതുവും. 59
അവയേയും പെരുത്തമ്പുകൊണ്ടെയ്തു ശത്രുനാശനൻ
സർവ്വാംഗം മുറിയേറശ്വം ചത്തുകാണായിതപ്പൊഴ. 60
ഹതാശ്വനാമവൻ നിന്റെ സ്യാലനാം വൃഷകന്നുടെ
തേരിൽക്കേറീ മഹാരാജ! നിന്മകൻ കണ്ടുനില്ക്കുമ്പേ. 61
ഭീമസേനൻ ചൊടിച്ചിട്ട പാഞ്ഞേറ്റം നിന്റെ സേനയിൽ
ദണ്ഡേന്തുമന്തകന്മട്ടു കൊന്നു സംക്രുദ്ധനാമവൻ. 62

---

83. ദ്വന്ദ്വയുദ്ധം

ധൃതരാഷ്ട്രൻ പറഞ്ഞു

വിചിത്രമേഴ്പ്പുലതരം തേർത്തമ്മിൽപ്പട സഞ്ജയ!
പാണ്ഡവന്മാക്കു നമ്മോടു നീ ചൊല്ലിക്കേട്ടിതിങ്ങു ഞാൻ. 1
ആരെയും ഹൃഷ്ടനായെന്നാഠക്കാരിൽച്ചൊല്ലീല സഞ്ജയ!
ഭംഗമെന്യേ ഹൃഷ്ടരായിച്ചൊല്വൂ പാണ്ഡവരെപ്പൊഴാൻ. 2

തോറുള്ളിടിഞ്ഞിട്ടോജസ്സു കെട്ടെൻ കൂട്ടരെയിങ്ങു നീ
ചൊല്ലുന്നു പടയിൽസ്സുത! ദൈവമാണിതു നിർണ്ണയം 3

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു

യഥാശക്തി യഥോത്സാഹം ചേഷ്ടിക്കുന്നുണ്ടു നിൻഭടർ
പരംശക്ത്യാ പൌരുഷവും കാണിച്ചു പുരുഷർഷഭ! 4
സാദിയന്നീടുമാസച്ഗ്ഗംഗതൻ വെള്ളമെങ്ങിനെ
വൻകടലുള്ളാരുഗ്രണം തങ്ങിയുപ്പായിടുന്നുവോ. 5
അമ്മട്ടു നിൻഭക്കുള്ളോരാപ്പൌരുഷമരിന്ദമ!
വീരപാണ്ഡവരിൽച്ചെന്നാൽപ്പോരിൽപ്പാഴായിടുന്നിതാ. 6
കിണഞ്ഞോറു യഥാശക്തി ദുഷ്കരക്രിയചെയ്താലും
കുരുക്കളെബ്ഭവാൻ കുറച്ചൊട്ടുത്തീടായ്കവേണമേ. 7
മുറവും മക്കളൊടൊക്കും നിൻകുറത്താൽപ്പെടുതാംവിധം
പാരിൽഗ്ഘോര ക്ഷയമിതു യമരാഷ്ട്രവിവർദ്ധനം. 8
സാദോഷത്താൽവന്നതാണു ശോചിച്ചീടായ്ക മന്നവ!
രക്ഷിയ്ക്കുന്നില്ല രാജാക്കൾ മുറുംതൻ ജീവിതത്തെയും. 9
യുദ്ധത്തിൽപ്പുണ്യലോകങ്ങളിച്ഛിയ്ക്കും വസുധാധിപർ
പടകേറിപ്പൊരുവതുണ്ടപ്പോഴും സച്ഗ്കാംക്ഷികഠം. 10
പൂർവ്വാഹ്ണത്തിൽ മഹാരാജ! യടന്നിതു ജനക്ഷയം
മതംവെച്ചതു നീ കേട്ടുകൊൾകഭോസുരോപമം. 11
ആവന്ത്യന്മാർ മഹേഷ്വാസർ മഹാസേനർ മഹാബലർ
ഇരാവാനെപ്പാർത്തുചെന്നു കേറിനാർ സമരോൽക്കടർ. 12
അവർക്കു കളർമെയ്കോലും പെരുമ്പോരു യടന്നുതേ
ചൊടിച്ചിരാവാൻഭോഭരണ്ണൻ തമ്പികളേത്തഭോ. 13
എയ്തീടിനാൻ കുത്തുമുത്ത മൊട്ടഴിഞ്ഞ ശരങ്ങളാൽ
അവരിങ്ങോട്ടെതിർത്തെയ്തു യുദ്ധത്തിൽച്ചിത്രയോധികഠം. 14
അവ്വണ്ണം പൊരുതുന്നോർക്കുഭേദം കണ്ടീല മന്നവ!
ശത്രുനാശത്തിനായുന്നിച്ചെയ്തതിന്നെതിർചെയ്യവേ. 15
ഇരാവാനനുജന്റെ നാലശ്വങ്ങളെയും പരം
നാമനുകൊണ്ടെയ്തുകൊന്നുവീഴ്ത്തീ പിന്നീടു മന്നവ! 16

തിക്ഷ്ണങ്ങളല്ലും രണ്ടുകൊണ്ടു വില്ലും മാരിഷ! കേതുവും
അറുത്തു ന്യപതേ! പോരിലതൊരത്ഭുതമായിതേ. 17
അനുവിന്ദൻ തേർവെടിഞ്ഞു വിന്ദൻതൻതേരിലേറിയാൻ
ഭാരംതാങ്ങും നല്ലവില്ലുമേറിട്ടൊന്നങ്ങെടുത്തുടൻ. 18
ഒറ്റത്തേരാണ്ടൊരാവീരരാചന്ത്യരഥിപുംഗവർ
മഹാത്മാവാമിരുവങ്കൽത്തുണ്ണമമ്പുകൾ തൂകിനാർ. 19
അവർതൂക്കോടെയയച്ചവിട്ട പൊന്നണിഞ്ഞീടുമമ്പുകൾ
സൂര്യമാർഗ്ഗത്തിലെത്തീട്ടു മൂടിമുറ്റും നഭസ്ഥലം. 20
പൊടിച്ചിരാവാ ഭ്രാതാക്കന്മാരാം രഥിവീരരെ
വഷ്ടിച്ചു ശരവഷ്ടത്താൽ വീഴ്ത്തിയാൻ സൂതനേയുമേ. 21
സത്വരം പോയ്മന്നിലാസ്സൂതനുച്ചത്തുവീണൊരുനേരമേ
ഹയങ്ങളുഴലും തേരു ദിക്കുനോക്കീട്ടു പാഞ്ഞുപോയ്. 22
അവരെത്തോല്പിച്ചു മഹാരാജ! നാഗസുതാത്മജൻ
പൌരുഷം കാട്ടിയുടനേ മുടിച്ചു നിന്റെ സേനയെ. 23
പേത്തും പോരിൽ മുടിപ്പോരാധോത്തരാഷ്ട്രപ്പുരുമ്പട
പലവേഗങ്ങളും കാട്ടീ വിഷംതിന്നോൻ കണക്കിനെ 24
ഹൈഡിംബനാം രാക്ഷസേന്ദ്രൻ പാഞ്ഞെറുദ്ഗദത്തായ്
കൊടിയേന്തും സൂര്യവർണ്ണത്തേരിലാണ്ട മഹാബലൻ. 25
കൊമ്പനായതലവനിലേറീ പ്രാഗ്ജ്യോതിഷേശ്വരൻ
താരകാമയയുദ്ധത്തിൽ മുന്നം മഞ്ജുകണക്കിനെ. 26
അങ്ങണഞ്ഞാദ്ദേവകളും ഗന്ധർവ്വരുമുഷീന്ദ്രരും
ഹൈഡിംബഭീമത്തിക്ക് വിശേഷം കണ്ടതില്ലഹോ. 27
തൈന്മാരെസ്സുരപതി പേടിപ്പിച്ചകണക്കിനെ
യുദ്ധത്തിലാപ്പാണ്ഡവരെയോടിച്ചായാ നരാധിപൻ 28
ദിക്കെങ്ങുമവയോടിച്ചുവിട്ടീടുന്നോരു പാണ്ഡവർ
സപ്തസൈന്യത്തിൽക്കാപ്പതിന്നൊരാളേക്കണ്ടീല ഭാരത! 29
അതിൽക്കണ്ടേൻ ഭാരത! ഞാൻ തേരേറിഭൈമസേനിയെ
മറ്റെല്ലാരും ബുദ്ധികെട്ടു പാഞ്ഞുപോയീ മഹാരഥർ. 30
തിരിച്ചുപിന്നെയും പാണ്ഡുസൈന്യംവന്നിട്ടു ഭാരത!
നിന്റെ സൈന്യത്തിനഭയമായീ യിലക്കേട്ടൽക്കടം രണേ. 31

ഘടോൽക്കചനടൻ ദ്രുപദൻ വൻചോരിൽ ഭഗദത്തനെ
അമ്പെയ്തുമൂടിനാൻ മേരുഗിരിയെക്കാറുപോലവേ. 32
രക്ഷസ്സിൻ വില്ലിൽനിന്നെത്തുമമ്പറുത്തിട്ടു മന്നവൻ
മർമ്മംതോറും ഭീമസേനപുത്രനെ പ്രഹരിച്ചതേ. 33
മൊട്ടഴിഞ്ഞതമ്പു വളരെയേറുകൊണ്ടിട്ടുമായവൻ
നട്ടങ്ങിലാ രാക്ഷസേന്ദ്രൻ പിളർക്കുംമലപോലവേ. 34
പ്രാഗ്ജ്യോതിഷൻ പതിന്നാലു തോമരംക്രോധമോടുടൻ
അയച്ചുപോരിലവയറുത്തിട്ടിതു രാക്ഷസൻ. 35
ക്രൂരമെയ്താതോമരങ്ങളറുത്തിട്ടാ മഹാശയൻ
കങ്കച്ചിറകെഴുന്നൊഴുതമെയ്തു ഭഗദത്തനിൽ. 36
അപ്പോൾപ്രാഗ്ജ്യോതിഷ്യനുപൻ ചിരിച്ചുകൊണ്ടു ഭാരതി
അമ്പെയ്തവന്റെ നാലശ്വങ്ങളെയും പോരിൽവീഴ്ത്തിനാൻ. 37
അശ്വങ്ങൾ ചത്തതേരോടാ രാക്ഷസേന്ദ്രൻ പ്രതാപവാൻ
ഭഗദത്തഗജത്തിന്റെ നേർക്കുകുതിൽ വേലുചാട്ടിനാൻ. 38
ഊക്കിൽപ്പൊൻതണ്ടുടയൊരാവേലു വന്നണയുംവിധൌ
മൂന്നായ്ക്കണ്ടിച്ചു നൃപതി ചിന്നിമന്നിലതപ്പൊഴേ. 39
വേൽചോയതായ്കണ്ടുമണ്ടി ഫൈഡിംബൻപേടിയോടുടൻ
ദൈത്യൻ നമുചി പണ്ടിന്ദ്രപ്പോരിലെന്നകണക്കിനെ. 40
അവനേവെന്ന വിക്രാന്തഖ്യാതപൌരുഷശ്രുതനെ
പാശിയ്യം യമനം പോരിൽ ചെല്ലാവല്ലാത്ത വീരനെ. 41
പാണ്ഡവപ്പടയേപ്പോരിൽ മദ്ദിച്ചായാനയാണ്ടവൻ
കാട്ടാന താമരപ്പൊയ്ക മർദ്ദിച്ചീടുംപ്രകാരമേ. 42
യമന്മാരോടോറാണഞ്ഞു പോരിലാ മദ്രനായകൻ
മരുമക്കളെയമ്പെയ്തുമൂടി പാണ്ഡുകുമാരരെ. 43
അമ്മാമനെപ്പോരിലേറു കണ്ടിട്ടു സഹദേവനോ
കാറ്റുപോലെ ശരജാലങ്കൊണ്ടിട്ടുമൂടിനാൻ. 44

ശരൌഘത്താൽമൂടുമവനേറെയും ഹൃഷ്ടരൂപനായ്
അവർക്കും പ്രീതിയായ്തീർന്നിതമ്മകാരണമേറെയും. 45
പിന്നെച്ചിരിച്ചിട്ടു മഹാരഥനാം നകുലനുടൻ
നാലശ്വങ്ങളെയും നല്ല നാലുബാണങ്ങളാൽ നൃപ! 46

യമന്റെ ഭവനത്തെയ്ക്കുണ്ടയച്ചു പോരിലപ്പോഴേ
അശ്വങ്ങൾ ചത്തതേർവിട്ടിട്ടുടൻചാടി മഹാരഥൻ. 47
യശസ്വിയാം തന്വിയുടെ തേരിൽച്ചെന്നു കരേറിയാൻ
ഒറ്റത്തേരാണ്ടൊരാശ്വരത്നക്കൻ വില്ലിട്ടടിച്ചുടൻ. 48
ക്ഷണത്തിലാ മദ്രരാജരഥം മൂടീ ശരങ്ങളാൽ
അസംഖ്യം മൊട്ടഴിഞ്ഞതനുകൊണ്ടു മൂടപ്പെട്ടനാവൽ. 49
സ്വസ്ത്രീയരാൽ നരവ്യാഘ്രൻ കുലുങ്ങിലദ്രപോലവേ
ചിരിച്ചുകൊണ്ടുറുത്തിട്ടാനവയാഗ്രസ്രുവുഷ്ടിയെ. 50
സഹദേവൻ ചൊടിച്ചപ്പോൾഗ്ഗരമൂരീട്ടു വീര്യവാൻ
മദ്രരാജന്റെ നേർക്കായിട്ടാഞ്ഞയച്ചിതു ഭാരത! 51
അവനെയ്തിട്ട ഗരുഡൻപോലെ പാഞ്ഞെത്തുമാഗ്രഹം
മദ്രരാജന്റെ മെയ് കീറിച്ചിളന്നെത്തീ ധരിത്രിയിൽ. 52
നന്നായയയ്ത്തറാത്തിപെട്ടു തേഞ്ഞട്ടികൽ മഹാരഥൻ
ഇരുന്നുപോയ് മഹാരാജ! മോഹാത്സ്യവുമാണ്ടുപോയ്. 53
മോഹാത്സ്യപ്പെട്ടവനെപ്പോരിൽക്കണ്ടിട്ടു സാരഥി
യമന്മാരാത്തിചേതോനെത്തേരോടിച്ചിട്ടു മാറിനാൻ. 54
മദ്ദേശൻതൻ തേർതിരിഞ്ഞുകണ്ടിട്ടാധൃതരാഷ്ട്രർ
ബുദ്ധിക്ഷയത്തോടെല്ലാരുമിതില്ലെന്നോർത്തുനിന്നുപോയ്. 55
അമ്മാമനപ്പോരിൽവെന്ന മാദ്രേയന്മാർ മഹാബലർ
മോദിച്ചു ശംഖ്ധ്മിയോരാമലാറി സിംഹനാദവും. 56
ഹൃഷ്ടരായ്നിന്റെ സൈന്യത്തിൽപ്പാഞ്ഞുകേറീ ധരാപതേ!
ഭീതസൈന്യത്തിലങ്ങിന്ദ്രോപേന്ദ്രന്മാർപോലെ മന്നവ! 57

---

84. സുശർമ്മാജ്ജുനസമാഗമം

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

യുധിഷ്ഠിരനിവൻ പിന്നെയക്കൻ മദ്ധ്യത്തിൽനില്ക്കവേ
അശ്വങ്ങളെ ശ്രുതായുസ്സിൻനേർക്കു വിട്ടീടിനാനുടൻ. 1

ശത്രുജിത്തായുസ്സോടോടുത്തു മന്നവൻ
മൊട്ടഴിഞ്ഞും മൂച്ചയന്നുമെന്നതെന്നയുകൊണ്ടുതാൻ. 2
പോരിൽധർമ്മസുതൻ വിട്ടശരംപോക്കീട്ടു മന്നവൻ
വില്ലാളിയേഴുപെയ്താനാക്കൌന്തേയനുടെ നേക്കടൻ. 3
അവന്റെ ചട്ടകീറീട്ടു കടിച്ചു ചോരയായവ
ആ മഹാത്മാവിന്റെ മെയ്യിൽ ജീവനേതേടിടുംവിധം. 4
ആ മഹാത്മാവെയ്തതിൽത്താനേറം കോപിച്ചുപാണ്ഡുവൻ
പന്നിച്ചെവിയനുപെയ്തിതാ രാജാവിൻ ഹയത്തിലായ്. 5
ആ മഹാത്മാവിന്റെ കൊടിമറുവല്ലുത്തിനാലുമേ
രഥിശ്രേഷ്ഠൻ തേരിൽനിന്നു പാർത്ഥൻ പാർത്തട്ടിൽവീഴ്ത്തിനാൻ
കൊടിവ്രണത്തു കണ്ടിട്ടാ ശ്രുതായുസ്സു നരേശ്വരൻ
കുത്തുമൂത്തെഴുമേഴമ്പുകൊണ്ടെയ്തു പാണ്ഡുപുത്രനെ 7
അപ്പോൾ ജ്വലിച്ചു ക്രോധത്താൽധർമ്മപുത്രൻ യുധിഷ്ഠിരൻ
യുഗാന്തത്തിൽ ഭൂതജാലമെരിപ്പോരഗ്നിപോലവേ. 8
ക്രുദ്ധപാണ്ഡവനേപ്പറ്റി വേഗസന്ധ്വാരാക്ഷസർ
നടുങ്ങിപ്പോയ് മഹാരാജ! വ്യാകുലപ്പെട്ടു വിശ്വവും. 9
ഇതായിരുന്നു മുതങ്ങാതെക്കൊക്കെയപ്പോൾ മനോഗതം
സംക്രുദ്ധനായ് നൃപൻ മുപ്പാർ തൊടുപ്പിച്ചീടുമെന്നുതാൻ 10
മുനിമാരും ദേവകളും ചെയ്തു സ്വസ്ത്യയനംപരം
നൃപലോകക്കു ശാന്തിയ്ക്കായ്പ്പാണ്ഡുപുത്രൻ ചൊടിയ്ക്കവേ. 11
അവൻ ക്രോധാവേശമാണ്ടു കീറി നക്കിത്തുടച്ചുടൻ
പ്രളയാർക്കാഭമാമുഗ്രരൂപം കൈക്കൊണ്ടിതപ്പൊഴ. 12
അപ്പോൾ നിന്നുടെ സൈന്യങ്ങളൊക്കെയും ധരണീപതേ!
ജീവനിൽക്കൊതിയില്ലാത്ത നിലയായ്പ്പോയി ഭാരത! 13
ധൈര്യമൊണ്ടാക്കാപമവനടക്കീട്ടു യശോനിധി
ശ്രുതായുസ്സിൽ പെരുംവില്ലു പിടിപ്പാട്ടിൽ നറുക്കിനാൻ. 14
വില്ലറുത്തിട്ടായവനെ നാരാചത്താൽ സ്മരാന്തരം
പിളർന്നു പോരിലുഗ്രാശൻ സൈന്യമൊട്ടുക്കു കാണുവേ. 15
ആ മഹാത്മാവിന്റെ യശ്ശങ്ങളെയും സതുരം നൃപ!
കൊന്നാനുടനെയമ്പെയ്തു സൂതരെയും മഹാബലൻ. 16

അശ്വങ്ങൾ ചത്തതേർവിട്ടു പാർത്ഥു പാർത്ഥിവപൌരുഷം
ശ്രുതായുസ്സുപ്പൊഴാപ്പോരിലോടിപ്പോയീ ജവത്തൊടും. 17
ആ വില്ലാളിയെയാപ്പോരിൽധർമ്മപുത്രൻ ജയിച്ചതിൽ
ദുര്യോധനബലം മുറും പിന്തിരിഞ്ഞിതു മന്നവ! 18
ഇതുചെയ്തു മഹാരാജ! ധർമ്മപുത്രൻ യുധിഷ്ഠിരൻ
വാതുറന്നന്തകന്മട്ടിൽക്കൊന്നു നിന്നുടെ സേനയെ. 19
വാർഷ്ണേയനാം ചേകിതാനൻ കൃപനാം രഥിമുഖ്യനെ
സൈന്യങ്ങളൊക്കെയും കാണ്കെയമ്പുകൊണ്ടിട്ടു മൂടിനാൻ. 20
ശാരദ്വതൻ കൃപൻ പോരിലാബ്ബാണങ്ങൾ തട്ടുതോടൻ
പോരിലമ്പെയ്തു നൃപതേ! സജ്ജനാം ചേകിതാനനെ. 21
പിന്നെ മറ്റൊരു ല്ലേത്താൽ വില്ലുമ്പിത്തിതു മാരിഷ!
കൈവേഗമുള്ളവൻ പോരിൽ വീഴ്ത്തീ തത്സൂതനേയുമേ. 22
അശ്വങ്ങളേക്കൊന്നു കൃപ! രണ്ടു പിൻസൂതരേയുമേ
അവൻ തേർവിട്ടടൻ ചാടിഗ്ഗദകൈക്കൊണ്ടു സാത്വതൻ. 23
ആ വീരഘാതിഗദയാൽഗ്ഗദാധരരീലുത്തമൻ
കൃപന്റെയശ്വങ്ങളെയും കൊന്നു വീഴിച്ചു സൂതനെ. 24
താഴേയിന്നെയ്തിതവനിൽപ്പതിനാറമ്പു ഗൌതമൻ
സാത്വതൻതൻ മെയ്പിളർന്നീട്ടവകേറീ ധരിത്രിയിൽ. 25
ചേകിതാനൻ ചൊടിച്ചിട്ടു വീണ്ടുമാഗ്ഗദ വീക്കിനാൻ
വൃത്രഹായിഷ്ടിനുമട്ടിൽഗ്ഗൌതമന്റെ വധത്തിനായ്. 26
വിളുങ്ങുമാക്കാരിരുമ്പു ഗദവന്നതു കണ്ടടൻ
അസംഖ്യമമ്പയച്ചിട്ടു തടഞ്ഞിട്ടിതു ഗൌതമൻ. 27
ചേകിതാനൻ ചൊടിച്ചപ്പോൾ വാളെടുത്തീട്ടു ഭാരത!
ഗൌതമൻ തന്റെ യേക്കാറും ലാഘവത്തോടുകേറിനാൻ. 28
ഗൌതമൻ വില്ലുവെച്ചിട്ടു വാളെടുത്തിട്ടു സജ്ജനായ്
പെരുത്തുക്കോട്ടു നൃപതേ! ചേകിതാനനൊടേറുതേ. 29
ഇരുപേരവർ ശക്തന്മാർ നല്ല വാളുമെടുത്തവർ
മൂർച്ചയേറും വാളുകൊണ്ടു വെട്ടിക്കൊണ്ടോർ പരസ്പരം. 30
വാളിന്റെ വേഗമേറിട്ടു പിന്നീടാപ്പുരുഷർഷർ
സർവ്വഗാത്രങ്ങളും നിലും മന്നിടത്തിങ്കൽ വീണപോയ്. 31

മോഹാത്സ്യപ്പെട്ടുകൊണ്ടുമായാസങ്കൊണ്ടുഴന്നവർ
അപ്പോൾപ്പാഞ്ഞേററീതിഷ്ടത്താൽക്കരകഷ്ടൻ ജവത്തൊടും. 32
ചേകിതായനെയമ്മട്ടിൽക്കണ്ടു സംഗരദുർമ്മദൻ
സൈന്യമെല്ലാംകണ്ടുനില്പ്പോയവനെത്തേരിലേറിയാൻ. 33
ശൂരൻ ശകുനി നിൻസ്യാലയപ്രകാരം ധരാപതേ!
രഥിശ്രേഷ്ഠൻ ഗൌതമനെയുടൻതൻ തേരിലേറിയാൻ. 34
സൌമദത്തിയെ രോഷത്താൽ ധൃഷ്ടകേതു മഹാബലൻ
തെഞ്ഞുനോക്കീട്ടു തൊണ്ണൂറമ്പെയ്തുകൊണ്ടിതു മന്നവ! 35

ശോഭിച്ചാനാസ്സൌമദത്തിമാറത്തേറാശുരങ്ങളാൽ
ഉച്ചയ്ക്കു രശ്മിനിരയാലക്കനെന്നാകണക്കിനെ. 36
ത്രിശ്രവസ്സുധിരഥനാകുമാധൃഷ്ടകേതുവെ
അമ്പെയ്തു സൂതശരഥഹീനനാക്കിച്ചിരിച്ചുതേ 37
ഹതസൂതശരഥനമവനെപ്പാർത്തുകണ്ടവൻ
പെരുത്തു ശരവർഷത്താൽ മൂടിയാൻ പോരിൽ വീണ്ടുമേ. 38
അതേരു കൈവിട്ടടയാധൃഷ്ടകേതു മഹാശയൻ
ശതാനികന്റെ തേരിങ്കൽക്കയറിക്കൊണ്ടു മാരിഷ! 39
ദുർമ്മർഷണൻ ചിത്രസേനനവികർണ്ണനമിളാപതേ!
പൊൻകോപ്പണിഞ്ഞ തേരാണ്ടോർ ചെന്നാരാരഭിമന്യുവായ്
സൌഭദ്രനവരോടേറെനടന്നു ഘോരമാം രണം
വാതം പിത്തം കഫമിവയോടുടൽക്കെന്നവണ്ണമേ 41
വിരഥന്മാർകളാക്കീട്ടും നിന്മക്കളെ രണേ നൃപ!
കൊന്നതില്ലാ നരവ്യാഘ്രൻ ഭീമവാക്കോർക്കയാൽ നൃപ! 42
അപ്പോൾത്തേരായശബ്ദങ്ങളേറും മുന്നാർഗണത്തൊടും
ചേന്നാരാഭീഷ്മനേപ്പോരിൽ വാനവർക്കധ്യക്ഷനെ. 43
നിന്മക്കളെക്കാത്തുകൊൾവാൻ ബാലനേകൻ മഹാരഥൻ
അഭിമന്യുവെഴും ദിക്കുനോക്കിപ്പോയിട്ടുകണ്ടുടൻ. 44
വാസുദേവനൊടങ്ങോതീ ശ്വേതാശ്വൻ പാർത്ഥനിങ്ങിനെ
തേരോടിക്കൂ ഹൃഷീകേശ! തേർക്കൂട്ടമിതുനോക്കി നീ. 45
കൃതാസ്ത്രർ പോരിൽഗ്ഗർവ്വേറുമീശ്വരന്മാർ പെരുത്തുപേർ
അസ്മൽസൈന്യം മുടിയ്ക്കാത്തവിധം മാധവ! തേർവിടൂ. 46

രാജസ്സൂനു കൊന്തേയനേവം ചൊന്ന യദുത്തമൻ
വെള്ള കുതിരയുള്ളോരാത്തേർ നടത്തീ രണാങ്കണേ. 47
നിലക്കേട്ടപെരുത്തുണ്ടായ് നിൻപടയ്ക്കുള്ളു മാരിഷ!
ചൊടിച്ചുജ്ജ്വനൻ യിന്റെ ടെന്മാരോടടുക്കയാൽ. 48
കുന്തിപുത്രൻ ഭീഷ്മരക്ഷക്കാരാം മന്നോരൊടേറുടൻ
സുശർമ്മാവിനെയാടായ്പ്പിന്നെ സ്സൂപതേ! ചൊല്ലിയിങ്ങിനെ. 49
അരിവേൻ ടെമുഖ്യൻ നീ പണ്ടേ വൈരംപെരുത്തവൻ
മൂന്നയത്തിൻ കടുഫലമിന്നുടൻ വന്നടുത്തുതേ. 50
ഇന്നു കാട്ടീടുവൻ യിന്നെ മുൻമരിച്ച പിതൃക്കളെ
എന്നോവമാശുരുഘാതി ബീഭത്സു പറയുംപിൻപെ. 51
പരുഷച്ചൊല്ലുകേട്ടിട്ടും സുശർമ്മാവു രഥാധിപൻ
ഒന്നുംമിണ്ടീലിവനൊട്ടേ യല്ലതെന്നല്ല ചിത്തയും 52
വീരനാം പാർത്ഥനോടേറും ദ്രുതീഭൂപരൊടൊത്തവൻ
മുന്നിലും പിന്നിലും പാശ്വഭാഗത്തുംമറുമൊക്കെയും. 53
യിന്നക്കളൊത്തജ്ജുനനെയ വളഞ്ഞിട്ടാ മഹാരഥൻ
മേഘങ്ങളാലക്കന്നേപ്പോലെങ്ങു മൂടീ ശരങ്ങളാൽ. 54
ചോരനീരൊഴുകും ഘോരപ്പോരുണ്ടായുടനൽക്കടം
യിന്നു കൂട്ടക്കം പാണ്ഡവക്കം പോക്കളത്തയി ഭാരത! 55

---

85. ചിത്രസേനരഥഭംഗം

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

ശരങ്ങളേറാബ്ബലിയാം ധനഞ്ജയൻ
ചവിട്ടു കൊണ്ടുള്ളഹിപോലെ ചീറുമോൻ
കാരോ ശരങ്കൊണ്ടു നരാധിപക്കെഴും
ചാപങ്ങളും കണ്ടിച്ചിതു പോരീലൂക്കിൽ. 1
ആ മന്നവക്കുള്ളൊരു വില്ലുശേഷ-
മറുത്തുചീട്ടിട്ടടരിൽ ക്ഷണത്തിൽ

എയ്തീടിനാനൊപ്പമഹോ മഹാത്മാ-
വപക്ഷനിശ്ശേഷതയോത്തുകൊണ്ട. 2
പതിച്ചു മേൽച്ചോരയണിഞ്ഞുപോരിൽ
ശുക്രാത്മജനെയ്തവരങ്ങു ശ്രീപ!
ഹോം പിളർന്നും തലയറഞ്ഞും
മെയ്ച്ചട്ടപൊട്ടീട്ടയിർകെട്ടുമൊപ്പം. 3
നിലത്തു വീണും വിജയാസ്ത്രമേറു
വിചിത്ര രൂപായുധർ തിന്നിതൊപ്പം
ആ രാജപുത്രാവലി മത്തുകണ്ടാ-
ത്രിഗർത്തരാജാവു രഥത്തൊടെത്തി 4
ആത്തേരകംകണ്ടുള്ളോരു പിന്തുണക്കാർ
മുപ്പത്തിരണ്ടജ്ജുനനോടടുത്തു
അവ്വണ്ണമേ പാർത്ഥനു ചുറ്റുമെത്തി
മൂടങ്ങിടും വില്ലു വലിച്ചുലച്ചും. 5
വർഷിച്ചു ബാണങ്ങളം മഹാബലത്തിൽ
മേഘങ്ങളം വർഷിച്ചിടുമെന്നപോലെ
ശരൌഘവർഷത്തിയെയേറുപാരം
ധനഞ്ജയൻ കോപമിയന്നുപോരിൽ 6
നന്നായ് മെഴുക്കിട്ടെഴുമമ്പതന്നാ-
ലാപ്പിന്തുണക്കാർകളെയും വധിച്ചു
ആത്തേർയിരപ്പാകവെ പെന്നു പോരിൽ
ധനഞ്ജയൻ പ്രീതിയൊടും മനസി. 7
തിടുക്കിനാൻ ഭീഷ്മവധത്തിനായി
ബ്ബലങ്ങളേപ്പോരിൽ മുടിച്ചു ജിഷ്ണു
ത്രിഗർത്തരാജൻ നിജബന്ധുവർഗ്ഗം
മഹാനവൻ കൊന്നതുകണ്ടുവീണ്ടും. 8
നരേന്ദ്രരെത്തന്നുടെ മുന്നിലാക്കി
പ്പാർത്ഥന്റെ ഹിംസയ്ക്കുടനാഞ്ഞുണർന്നു
അസ്രജ്ഞമുഖ്യൻ വിജയന്റെ നേരെ
പായുന്നതായുണ്ടു ശിഖണ്ഡി മുഖ്യർ. 9

തീക്ഷ്ണായുധം കയ്യിലെടുത്തടുത്താ-
രജ്ജുനൻതന്നുടെ തേരു കാപ്പാൻ
ത്രിഗർത്തരാജാപൊടുമാ നൃവീര-
രെത്തുന്നതായുണ്ടു കിടീടിതാനും. 10

വില്ലാളി ഗാണ്ഡിവവിമുക്തതീക്ഷ്ണ
ശരങ്ങളെക്കൊണ്ടു മുടിച്ചുപോരിൽ
ഭീഷ്മൻറെ നേക്കില്ലുടയങ്ങുകണ്ടേ
ദുര്യോധനൻ സൈന്ധവനാദിസംഘം 11

തടുക്കുമോരേത്തരസാ തടുത്തു
മുഹൂർത്തനേരം പൊരുതിട്ടു പിന്മ്പൻ
ദുര്യോധനൻ സൈന്ധവനാദിരാജ-
വ്യൂഹത്തിനേചിട്ടമയന്തപിന്മ്പർ. 12

ചെന്നാനുടൻ ഭീമബലൻ മനസ്വി
വില്ലമ്പുമായ്ശ്ശാന്തനവൻറെനേരെ
യുധിഷ്ഠിരൻ നൽപ്രബലൻ മഹാത്മാ-
വണഞ്ഞുവേഗം പൊടിയോടുകൂടെ. 13

പോരിൽത്തനിയ്ക്കുള്ളൊരു ഭാഗമായ
മദ്രേശനേ വിട്ടുമയന്ത കീർത്തി
മാദ്രേയരും ഭീമനുമൊത്തുചേർന്നു
പോരിന്നുഭീഷ്മൻറെയടുത്തണഞ്ഞു. 14

മഹാരഥന്മാരവരൊത്തടുത്ത
ഗംഗാസുതൻ പടയിൽച്ചിത്രയോധി
യടുത്തീലാ പാണ്ഡവന്മാർകളൊന്നി-
ച്ചണഞ്ഞിട്ടുംയോഗ്യനായാരു ഭീഷ്മൻ. 15

ഉടൻപടയ്ക്കേറിതു സത്യസന്ധൻ
ജയദ്രഥൻഘോരബലൻ മനസ്വി
മികച്ചവില്ലാലെ മഹാരഥന്മാ-
രവക്കെഴും വിൽകളറുത്തിരുക്കിൽ 16

യുധിഷ്ഠിരൻ ഭീമസേനൻ യമന്മാർ
പാർത്ഥൻ കൃഷ്ണൻ കൂട്ടരേക്കോപമോടും

ദുര്യോധനൻ ക്രോധമിയന്നു മഹാത്മാ-
വഗ്നിപ്രകാശങ്ങളാം ശരങ്ങളയ്തു. 17
കൃപനു ശല്യൻ ശലനുമാട്ടുപോരിൽ
വിടോ പരംചിത്രസേനാഖ്യനുംതാൻ
ശരങ്ങളെയ്താരവരിൽച്ചൊടിച്ചു
ദേവന്മാരിൽദ്രാനവർപോലെയൊപ്പാ. 18
ഭീഷ്മൻ പാപം ഹന്തകണ്ടിച്ചുവിട്ട
ശിഖണ്ഡിയെക്കണ്ടുടൻ കോപമാണ്ടും
അജാതശത്രുപ്രഭചൊല്ലിയേവം
ശിഖണ്ഡിയോടങ്ങു മഹാനുഭാവൻ. 19
ചൊല്ലീലയോ നീ ജനകന്റെ മുമ്പിൽ
മഹാവ്രതൻ ഭീഷ്മനെ ഞാൻ വധിപ്പേൻ
അക്കപ്രകാശേഗ്രശരങ്ങളാലേ
സത്യംകഥിയ്ക്കുന്നുവിതന്നുസത്യം. 20
ഫലിയ്ക്കുമാറായതു ചെയ്തതില്ലാ
കൊൽവീല ഭീഷ്മവ്രതമോർത്തിൽ
സത്യം പിഴപ്പിയ്ക്കുരുതുവീര!
രക്ഷിയ്ക്ക ധർമ്മം കുലവും യശസ്സും. 21
കണ്ടാലുമീഭീഷ്മനെയുക്കോടെറെ
ത്തീക്ഷ്ണോഗ്രബാണങ്ങളം ചൊരിഞ്ഞുഘോരം
കാലത്തടുത്തുള്ളൊരു കാലനേപ്പോ-
ലെൻസൈന്യസംഘം മുടുമാറിടാതീം. 22
വില്ലാറുപോരിൽധൃതിയിട്ടു ഭീഷ്മൻ
തോല്പിച്ചുവിട്ടിങ്ങിനെ സംഗരത്തിൽ
സോദര്യബന്ധുക്കളെയും വെടിഞ്ഞു
പോകുന്നതെങ്ങോട്ടിതു ചേച്ചയല്ലാ. 23
വീര്യംചെരുത്തിടിന ഭീഷ്മരേയു-
മുഞ്ഞുണ്ടും നിജസേനയേയും
നീ കണ്ടുപേടിച്ചിതുയാജ്ഞസേനേ!
വിഷണ്ണല്ലോ മുഖവർണ്ണവുംതേ. 24

പെരുമ്പടയ്ക്കുറ നുചീരനാകും
ധനഞ്ജയൻതൻ നില കണ്ടിടാതെ
പാരിൽപ്പുകഴ്ന്നോൻ ബത ഭീഷ്മനേ നീ
പേടിച്ചതെന്തിന്നടനിങ്ങു വിഭോ! 25
ത്രുക്ഷാക്ഷരം വിപ്രലാപത്തൊടൊത്തു
യുധിഷ്ഠിരൻ ചൊന്നതു കേട്ടവൻ താൻ
പ്രത്യാദേശം താനിതെന്നോർത്തു മാന്യ-
നൊരുമ്പെട്ട ഭീഷ്മഹിംസയ്ക്കു ഭൂപ! 26
ഭീഷ്മന്റെ നേർക്കൽക്കടമേഗമോടു
ശിഖണ്ഡി ചെല്ലുന്നതു കണ്ടുടനേ
തടുത്ത ശല്യൻ കടുഘോരമേറ-
മജേയകാമാസ്ത്രമയച്ച നേരം 27
യുഗാന്തവഹ്നിയ്ക്കുതിരാകുമസ്ത്രം
വരുന്നതായ്ക്കണ്ടവനക്ഷണത്തിൽ
തടുത്തിയില്ലാ ദ്രുപദന്റെ പുത്രൻ
പ്രഭോ! മഹേന്ദ്രപ്രതിമപ്രഭാവൻ. 28
യിന്നീടിനാനായവിടെദ്ധനുഷ്മാൻ
ശരങ്ങളെയ്തസ്ത്രമുടച്ചുകൊണ്ടും
എടുത്തുതാൻ വാരുണമാകുമസ്ത്രം
പ്രത്യസ്ത്രമായീട്ടതിനാശു ഖണ്ഡി. 29
അസ്ത്രത്തിനാലസ്ത്രമതങ്ങനേകം
കണ്ടു നഭസ്സിൽസ്സുരർ ഭൂപരിങ്ങും
ഭീഷ്മൻ മഹാത്മാവഥ പോരിൽവില്ലും
വിചിത്രമാകും കൊടിയും നരേന്ദ്ര! 30
കണ്ടിച്ചു ധർമ്മാത്മജനാജമീഢ-
നാപ്പാണ്ഡവൻതന്നുടെയങ്ങു വീരൻ
പെട്ടെന്നു വില്ലും ശരവും വെടിഞ്ഞു
യുധിഷ്ഠിരൻ ഭീതനായെന്നു കണ്ടു. 31
എടുത്തു കയ്യിൽഗ്ഗദ കാൽനടയ്ക്കു
ജയദ്രഥൻതങ്ങനാടടുത്തു ഭീമൻ

ഗദാധരൻ ഭീമനുട്ടപ്പതായി
ജ്ജയദ്രഥൻ കണ്ടു ജവത്തോടപ്പോഥം. 32
അഞ്ഞൂറുബാണം യമദണ്ഡകല്പ-
മെയ്തീടിയാൻ ചുറുമടമ്പു തീക്ഷ്ണം
ബാണങ്ങളൊന്നും വകവെച്ചിടാതെ
തരസികോപത്തോടു പായുപുത്രൻ. 33
കൊന്നീടിനാനങ്ങു ജയദ്രഥന്റെ
പാരാവതാശങ്ങളെയൊക്കെയപ്പോഥം
ഉടൻ കണ്ടിട്ടപ്രതിമപ്രഭാവൻ
നിന്നാത്മജൻ ത്വരയോടും രഥത്താൽ 34
ചെന്നേറ്റതാ ഭീമനെക്കൊല്ലുവാന-
ങ്ങാത്തായസ്സൂനായിസ്സുരരാജതുല്യൻ
ഇവന്റെയോക്കറിതു ഭീമനത്തു
തജ്ജിച്ചുകൊണ്ടും ഗദകൊണ്ടുവീണ്ടും. 35
ഉയത്തിയോരന്തകദണ്ഡിനൊത്ത
ഗദായുധം കണ്ട കുരുക്കളെല്ലാം
നിൻപുത്രനേ വിട്ടു കഠോരമേല്പും
ഗദാഘാതംവിട്ടൊഴിച്ചീടുമാറായ്. 36
പിന്മാറിനാർ ഭാരത മോഹമേറും
കഠോരമാം ബഹളപ്പോക്കളത്തിൽ
മനംമയങ്ങാതഥ ചിത്രസേന-
നാഞ്ഞെത്തുമാ വൻഗദ കണ്ടനേരം. 37
രഥം വെടിഞ്ഞിട്ടു പടാതിപോരിൽ
വാളും പെരുംചമ്മവും കയ്യിലേന്തി
കുന്നിന്റെമേൽ നിന്നൊരുസിംഹമട്ടിൽ
ച്ചാടീട്ടു പേറിട്ടൊരിടത്തുനിന്നു. 38
അണഞ്ഞുചെന്നാഗ്ഗദ നല്ലതേരു-
മശ്വങ്ങളേസ്സൂതനേയും വധിച്ചും
നിലത്തുവീണു തെളികൊള്ളിമീയ-
ങ്കുഭത്തിൽയിനുഴിയിൽ മീനപോലെ. 39

അത്യത്ഭുതം താനിത്ര നിർഭടന്മാർ
കണ്ടിട്ടുടൻ ഭാരത! ഹൃഷ്ടരായി
ആത്തിടിനാരവമൊന്നുപോലെ
വാഴ്ത്തീടിനാർ നിന്റെ മകന്റെ ശൌര്യം. 40

---

86. ഏഴാംദിവസത്തെ യുദ്ധാവസാനം

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു

ചെന്നേറു വിരഥൻ കീർത്തിശാലിയാം ചിത്രസേനനെ
തേരിൽക്കേറീടിനാനപ്പോൾ വികർണ്ണൻ നിന്റെ നന്ദനൻ. 1
തുമുലം ബഹളം പാരമിമ്മട്ടപ്പോൾ വടക്കുമേ
ഭീഷ്മൻ ശാന്തനവൻ വേഗം പാഞ്ഞേറും ധർമ്മപുത്രനായ്. 2
അപ്പോൾത്തേരാന കതിരയൊത്തു കമ്പിച്ചു സൃഞ്ജയർ
അന്തകൻവായിലാപ്പെട്ടെന്നോത്തുപോയ് ധർമ്മപുത്രനെ. 3
യുധിഷ്ഠിരൻ കുരുശ്രേഷ്ഠൻ യമനൊരൊത്തവൻ പ്രബ
വില്ലാളിയാം നരവ്യാഘ്രൻ ഭീഷ്മനോടേറാടുത്തുതേ. 4
ഉടൻ ശരസഹസ്രങ്ങളുടരിൽപ്പെയ്ത പാണ്ഡവൻ
നെടുംകാറ്റുനെപ്പോലെ മൂടിയാൻ ഹന്ത ഭീഷ്മനെ 5
അവൻ നന്നായെയ്തുവിട്ട ശരജാലങ്ങളാം മാരിഷ!
പാരമേറിതു ഗാംഗേയൻ നൂറുമയിരവും ശരി. 6
അമ്മട്ടു ശരജാലങ്ങളാം ഭീഷ്മനെയ്തവ മാരിഷ!
കാണായിതംബരത്തിങ്കൽപ്പക്ഷിപങ്ക്തികളം പോലവേ. 7
ഭീഷ്മൻ ശാന്തനവൻപോരിൽ നിമേഷങ്കൊണ്ടു പാർത്ഥനെ
ശരജാലങ്കൊണ്ടു മൂടും കാണാത്തവിധമാക്കിനാൻ. 8
മഹാത്മാവായ കൌരവ്യൻ തന്റെനേർക്കു യുധിഷ്ഠിരൻ
ചൊടിച്ചാശീവിഷപ്രായം നാരാചം വിട്ടിതപ്പൊഴേ. 9
എത്തുന്നതിനുമുമ്പതുടൻ ക്ഷുരപ്രത്താൽ മഹാരഥൻ
അവനെയ്തതറുത്തിട്ടു ഭീഷ്മൻ പോരിൽ നരേശ്വര! 10

കാലസന്നിഭനാരാചമതു ഭീഷ്മനുത്തുടൻ
വീഴ്ത്തിനാൻ കൌരവന്റെറ പൊന്നണിഞ്ഞ ഹയങ്ങളെ. 11
അശ്വങ്ങളം രഥങ്ങൾവിട്ടു ധർമ്മപുത്രൻ യുധിഷ്ഠിരൻ
മഹാത്മാവായ നകുലൻ തന്റെറ തേരറിനാനുടൻ. 12
യമന്മാരെയുമാപ്പോരിൽച്ചൊടിച്ചേറുടയപ്പൊഴേ
ശരങ്ങളെക്കൊണ്ടുമൂടി ഭീഷ്മൻ പരപുരഞ്ജയൻ. 13
ഭീഷ്മബാണാത്തരായിട്ടമവരേക്കണ്ടു മന്നവ!
ഭീഷ്മനെക്കൊല്ലുവാൻവേണ്ടിപ്പരം ചിന്തകലന്നുഹാ. 14
ഉടൻ യുധിഷ്ഠിരൻ പാട്ടിൽനിൽക്കും മന്നോരെ വിട്ടുടൻ
ഇഷ്ടന്മാരെച്ചെന്ന ഭീഷ്മൻ തന്നെക്കൊല്ലുന്ന മുറുമേ. 15
കൌന്തേയൻതൻ വാക്കുകേട്ടിട്ടപ്പോളാ നൃപരേവരും
പെരും തേർനിരയാടേറും പിതാമഹനുചുറുമേ. 16
ചുറ്റപ്പെട്ടോരു നിന്നച്ഛനാകും ദേവവ്രതൻ തദാ
കളിച്ചു വില്ലിനാൽ ഭൂപ! മഹാരഥരെ വീഴ്ത്തുവോൻ. 17
മാൻകൂട്ടത്തിൽച്ചാടിവീണ സിംഹക്കുട്ടികണക്കിനെ
പോരിൽച്ചുറും കൌരവനെപ്പാർത്ഥന്മാർ കണ്ടിതപ്പൊഴേ. 18
തജ്ജന്യംചെയ്ത യുദ്ധത്തിലന്നെയുന്മിച്ച വീരരെ
സിംഹത്തെ മാൻകൂട്ടമട്ടിൽക്കണ്ടുപേടിച്ചു മന്നവ! 19
പോരിൽ ഭാരതവീരന്റെറ പോക്കു കണ്ടിതു മന്നവർ
കാറൊത്തു കാടെരിച്ചീടും തീയിനു സമമപ്പൊഴേ. 20
ഭീഷ്മൻ തേരാളികളുടെ ശിരസ്സുകഠം കൊഴിച്ചുതേ
ശീലമുള്ളാൻ പാങ്കാടിൽ പഴം വീഴിച്ചിടുംപടി. 21
മന്നിൽത്തലകഠം വീണിടുമന്നേരത്തു മഹീപതേ!
പാറക്കല്ലുകഠം വീണിടുംപോലെയൊച്ച മുഴങ്ങിതേ. 22
ആബ്ഭയങ്കരമായിട്ടും ബഹളപ്പോർ നടക്കവേ
എല്ലാസ്സൈന്യങ്ങഠംക്കുമുണ്ടായേററം വ്യതികരഃപരം. 23
വ്യൂഹമെല്ലാം പിളർന്നുപ്പാഠം ക്ഷത്രിയന്മാർ പരസ്പരം
വിളിച്ചോരോരുത്തരോടു പൊരുതാൻ കാത്തുനിന്നുതേ. 24
ശിഖണ്ഡിയോ ഭാരതക്കു പിതാമഹനൊടേറുടൻ
പാഞ്ഞണഞ്ഞീടിയാൻ പെക്കംനില്ക്കുന്നില്ലെന്നുമോതിനാൻ.

ശിഖണ്ഡിയേപ്പോരിലൊട്ടും വകവെയ്ക്കാതെ ഭീഷ്മനും
ചൊടിച്ചേറും സൃഞ്ജയരായ്ശ്ശിഖിണ്ഡിസ്ത്രീത്വമോർത്തവൻ 26
ഹൃഷ്ടനാം ഭീഷ്മനെക്കണ്ടു സൃഞ്ജയന്മാർ മഹാരണേ
ശംഖുംകലമ്പം വിവിധസിംഹനാദം മുഴക്കിനാൻ. 27
ഉടൻ നടന്നിതു രണം തേരാനകഥം കലമ്പമേ
പടിഞ്ഞാറൻ ദിക്കുപാറിയക്കൻ നിന്നീടവേ പ്രഭോ! 28
ധൃഷ്ടദ്യുമ്നാഖ്യപാഞ്ചാല്യൻ തേരാളി യുയുധാനനും
പീഡിപ്പിച്ചും പരംസൈന്യം ശക്തിതോമരവൃഷ്ടിയാൽ. 29
പദ്മശസ്ത്രങ്ങളാൽക്കൊന്നു പോരിൽ നിൻകൂട്ടരേ പ്രഭോ!
പോരിൽക്കൊന്നു മുടിച്ചീടും നിന്നാഥക്കാർ ഭൂതഷ്ടമ! 30
യുദ്ധത്തിലായ്മതിയുഥംകൊണ്ടൊഴിച്ചീല സംഗരം
യഥോത്സാഹംപോക്കളത്തിൽക്കൊന്നു നിൻകൂട്ടരും രണേ. 31
പെരുത്താരവമുണ്ടായീ യോഗ്യരാം നിൻഭടക്കഹോ
ദ്രുപ! യോഗ്യൻ പാഷ്തനാപ്പോരിൽക്കൊന്നു മുടിയ്ക്കുവേ. 32
നിൻകൂട്ടക്കുള്ളൊരാഗ്ഘോഷം കേട്ടവാറു മഹാരഥർ
വിന്ദാനുവിന്ദരാവന്ത്യരേറ്റു പാഷ്തനോടുടൻ. 33
അവൻതേർയശപങ്ങളെയങ്ങവർകൊന്നു മഹാരഥർ
ശരവഷ്ടികൊണ്ടുമൂടിക്കൊണ്ടാർപാഷ്തനെ ദൃതം. 34
തേർവിട്ടുചാടിപ്പാഞ്ചാല്യനപ്പൊളാശു മഹാബലൻ
മഹാത്മാവാം സാത്യകിതൻ തേരിൽക്കേറിടിനാനുടൻ. 35
പരം യുധിഷ്ഠിരനുപൻ പെരുംപടയൊടൊത്തവൻ
പരന്തപർ ചൊടിച്ചേറുമൊരാവന്ത്യരൊടേറുതേ. 36
അവ്വണ്ണം മുറുമുദ്യോഗംപൂണ്ടു നിൻസൂനു മാരിഷ!
വിന്ദാനുവിന്ദരേപ്പോരിൽപ്പു രിപാലിച്ചുകൂടിനാൻ. 37
ചൊടിച്ചജ്ജൂനനും ക്ഷത്രവീരരെ ക്ഷത്രിയഷ്ടൻ
പോരാടിച്ചു ദാനവരേപ്പോരിൽ വജ്രികണക്കിനേ. 38
ദ്രോണൻപോരിൽച്ചൊടിച്ചിട്ട നിൻപുത്രപ്രിയകാരിയായ്
പഞ്ഞിക്കുട്ടം തിയ്യുപോലെ പാഞ്ചാലരെയടക്കിനാൻ. 39
ദുര്യോധനാദികഥംപരം നിന്റെ മക്കഥം ധരാപതേ!
ഭീഷ്മനുചുറുമായ്നിന്നു പൊരുതീ പാണ്ഡുപുത്രരായ്. 40

ഉടൻ ദുര്യോധനനുപഗ്രഹേൻ തുടക്കമേ
ചൊന്നാൻയിൻ കൂട്ടരോടൊക്കെയെന്വിക്കൊൾകെന്നു ഭാരത!
അവരേവം ദുഷ്ടരക്കൈയെയ്തം പൊരുതിയില്ലുവേ
അക്കുന്നസ്താദ്രിയിൽക്കേറി പ്രകാശംപോക്കിനില്ലുവേ. 42
ചോരനീർ തിരതള്ളീടും പെരും പുഴയൊലിച്ചുതേ
കുരുക്കന്മാരൊക്കുമറു പരംരാത്രിത്തുടച്ചയിൽ 43
അശിവംകൂടിയാത്തിട്ടും ശിവാരുതഭയങ്കരം
ഘോരമായ്ത്തീന്നിതായുദ്ധം ഭൂതസംഘസമാകുലം. 44
രാക്ഷസന്മാർ പിശാചുക്കൾ മറും മാംസാശിയുമ്മുവും
ചുറും കണ്ടായ്തന്നിതപ്പോൾ നൂറുമായിരവുംശരി. 45
അജ്ജുനൻ താൻ സുശർമ്മാവിനെന്നാത്തുണയേടുമേ
സൈന്യമദ്ധ്യത്തിൽചെന്നിട്ടു തന്റെകൈനിലപൂകിനാൻ. 46
യുധിഷ്ഠിരൻ കുരുവരൻ യമരാം തന്പിമാരുമായ്
അന്തിയ്യുശിബിരംപുക്കാൻ സന്തംസേനയൊടേത്തവൻ. 47
ദുര്യോധനാദിരഥികന്മാരെപ്പാത്തിവ! ഭീമനും
പോരിൽത്തോല്പിച്ചുവിട്ടിട്ടു തന്റെകൈനിലപൂകിനാൻ. 48
ദുര്യോധനക്ഷിതിപനും വമ്പടയ്ക്കുള്ളു ഭീഷ്മനെ
പിന്തുടന്നുകൊണ്ടുടനേ ശിബിരത്തേയ്ക്കു പോയിയാൻ. 49
ദ്രോണൻ ദ്രോണികൃപൻ ശല്യൻസൗബലൻ കൃതവർമ്മനും
മുറും സൈന്യങ്ങൾക്കുചുറുമേറുകൈയിലപൂകിനാൻ. 50
ഏവം സാത്യകിയും ധൃഷ്ടദ്യുമ്നൻ ദ്രൗപദരും നൃപ!
പോരിലായോധരേച്ചുറുമേറു കൈനിലപൂകിനാർ. 51
ഇവരേവം മഹാരാജ! നിന്നാൾക്കാർ പാണ്ഡുപുത്രരും
ഒപ്പം രാത്രിയടുത്തപ്പോൾപ്പൊയ്ക്കാണ്ടിതു പരന്തപ! 52
പിന്നെക്കൈനിലയിൽച്ചെന്നു പാണ്ഡവന്മാർ കുരുക്കളും
പാത്തീടിനാർ തമ്മിലേററം മാനിച്ചുകൊണ്ടു മന്നവ! 53
കാവലിട്ടുശ്ശരർപിന്നെഗുല്മംചെച്ചും യഥാവിധി
ശല്യങ്ങൾ പോക്കീട്ടു പലതെള്ളുംകൊണ്ടും കളിച്ചവർ 54
ചെയ്യും സംസ്തുത്യയഃമന്ദിസ്തുതിതാൻ കേട്ടുമേവരും
കൊട്ടുംപാട്ടുംമറുമായി ക്രീഡിച്ചിതു യശസ്വികൾ. 55

മുഹൂർത്തത്താലതിക്കേയും സപ്തത്തിനടെമട്ടിലായ്
യുദ്ധപ്രസംഗമൊന്നും ചെയ്തതില്ലാ മഹാരഥർ. 56
ആ രണ്ടു സൈന്യവും ക്ഷീണിച്ചുറങ്ങീട്ട ജനേശ്വര!
നാമാഹ സ്ഥൃശബ്ദമ്മിശ്രം കണ്ണാനുള്ളാനുതന്നെയാം. 57

---

87. എട്ടാംദിവത്തെ യുദ്ധാരംഭം

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

ആ രാത്രിതുഴിച്ചിട്ട സുഖംപൂണ്ട ജനേശ്വരർ
കുരുക്കളും പാണ്ഡവരും വീണ്ടും പോരിന്നിറങ്ങിനാർ. 1
രണ്ടുസൈന്യത്തിലും പിന്നെയൊച്ച വാച്ചിതു മന്നവ!
പോരിന്നിറങ്ങിടുന്നോരം പെരുംകടൽകണക്കിനെ. 2
പിന്നെദ്ദുര്യോധനനുപൻ ചിത്രസേനൻ വിഹിംശതി
ഭീഷ്മൻ രഥിപ്രവരനാ ദ്രോണാചാര്യനുമൂഴിപ 3
ഒന്നിച്ചുചേർന്നാരുമ്പെട്ട കുരുക്കളുടെ സേനയെ
വ്യൂഹം കെട്ടീ നരപതേ! പാണ്ഡവന്മാരൊടേല്പാവാൻ. 4
മഹാവ്യൂഹം തീർത്തു ഭീഷ്മൻ നിന്നപ്പുൻ ധരണീപതേ!
വാഹയോധിത്തിരത്തുള്ളലാന്ദ്രാംഭോധി സന്നിഭം. 5
ഭീഷ്മൻ ശാന്തനവൻ പോയീസൈന്യങ്ങൾക്കൊക്കെമുമ്പിലായ്
മാളവന്മാർ ദാക്ഷിണാത്യരാവന്ത്യന്മാരുമൊത്തവൻ. 6
അതിനുപിൻപുറംതന്നെ ഭോജരാജൻ പ്രതാപവാൻ
കളിംഗപാരക്ഷുദ്രമാളവന്മാരൊടൊത്തവൻ. 7
ദ്രോണനെറപിന്നു സന്നദ്ധൻ ഭഗദത്തൻ പ്രതാപവാൻ
കലിംഗമഗധന്മാരും പിശാചന്മാരുമായ് നൃപ! 8
പ്രാഗ്ജ്യോതിഷനുപിന്നായിക്കോസലേന്ദ്രൻ ബൃഹൽബ്ബലൻ
കുരുവിന്ദത്തൊടുപുണന്മാർ മേളകന്മാരുമൊത്തവൻ. 9
ബൃഹത്ബ്ബലാൽപ്പരം ശൂരൻ ത്രിഗർത്തൻ പ്രസ്ഥലാധിപൻ
മറ്റൊക്കാംഭോജരും ഭൂരിയവനന്മാരുമൊത്തവൻ. 10

ത്രിഗർത്തന്നപ്പുറം ശൂരനൃക്കേറും ദ്രൌണി ഭാരത!
നടനൃ സിംഹനാത്തോൽപ്പാർത്തട്ടിട്ടു മുഴക്കുവോൻ. 11
ഏവം മുറുംസൈന്യമൊത്തു ദുര്യോധന നരാധിപൻ
ദ്രോണന്റെ പിന്നുറംപോനൃ സോദരന്മാരുമൊത്തവൻ. 12
ദുര്യോധനന്നപ്പുറമായ് പ്പോന്നൂ ശാരദ്വതൻ കൃപൻ
ഇമ്മട്ടിലീ മഹാവ്യൂഹമിളകീ കടൽപോലവേ. 13
അതിൽശ്ശോഭിച്ചു കൊടികൾ വെള്ളക്കുടകളും വിശേ!
വിചിത്രത്തോൾവളകളും വിശേയേറുന്ന വിൽകളും. 14
നിൻകൂട്ടർക്കുള്ളൊരാ വ്യൂഹം പാർത്തുകണ്ട മഹാരഥൻ
സേനേശനാം പാഞ്ചതനോടോതി ധർമ്മാത്മജവുടൻ. 15
കാണുക വ്യൂഹം മഹേഷ്വാസ! കടൽപോലെ ചമച്ചതായ്
ഇതിന്നൊതിർവ്യൂഹമങ്ങു വേഗം നിർമ്മിച്ചുകൊള്ളുക. 16
ഉടനേ പാഞ്ചതൻ ശൂരൻ വ്യൂഹം നിർമ്മിച്ചു തോരുണം
ശൃംഗാടകം മഹാരാജ! ശത്രുവ്യൂഹവിനാശനം. 17
ശൃംഗങ്ങളിൽ ഭീമസേനനു തേരാളിയുധാനനും
അനേകമായിരം വൻതേർ പത്തിസാദികളൊത്തവർ. 18
നാഭിയിങ്കൽ നരശ്രേഷ്ഠൻ ശ്വേതാശ്വൻ കൃഷ്ണസാരഥി
നടുവേ ധർമ്മജനൃപൻ യമരാം പാണ്ഡുപുത്രരും. 19
എടംപങ്കിൽ മഹേഷ്വാസർ പടയൊത്ത നരാധിപർ
ആ വ്യൂഹത്തെപ്പൂർണ്ണമാക്കീ വ്യൂഹശാസ്ത്രമറിഞ്ഞവർ. 20
അഭിമനൃു പരം പിന്നെ വൻതേരാളി വിരാടനും
ഹൃഷ്ടരാം ദ്രൌപദേയന്മാർ ഘടോൽക്കച നിശാടനും. 21
എന്നേവമീ മഹാവ്യൂഹം തീർത്തു ഭാരത! പാണ്ഡവർ
പോരിനുനിനൃ ശൂരന്മാർ പൊരുതിജ്ജയമോക്കുവോർ. 22
ശുദ്ധഭേരീനിനാദങ്ങൾ ശംഖനാദങ്ങളൊത്തഹോ
കൈകൊട്ടിക്കുക്കിയാർത്തങ്ങും ഭീകടച്ചു മുഴക്കുവോർ. 23
പടക്കളത്തിലന്യോന്യം പിന്നെശൂരരടുത്തുടൻ
തമ്മിൽ നോക്കീടിനാർ കണ്ണുചിമ്മിടാതെ നരേശ്വര! 24
മനസ്സൊണ്ടു മനുഷ്യേന്ദ്ര! യോധർമുമ്പിട്ടു തങ്ങളിൽ
വിളിച്ചിറക്കിയന്യോന്യം സംഗരത്തിന്നിറങ്ങിനാർ. 25

ഉടൻ നടന്നു സമരം കടുംഘോരം ഭയങ്കരം
തമ്മിൽക്കൊന്നു മുടിയ്ക്കുന്ന നിൻകൂട്ടർക്കും പാർക്കുമേ. 26

കുത്തുമുത്തുള്ള നാരാചം പോരിൽപ്പാഞ്ഞിതു ഭാരത!
വാതുറന്നു ഭയംനൽകും പാമ്പിനംപോലെകൂട്ടമായ്. 27

മൂച്ചയേറും മെഴുക്കിട്ട തെളിവേലുകാം പീണരു
മേഘജാലത്തിങ്കൽനിന്നു മിന്നൽപോലെ നരേശ്വര! 28

പൊൻപട്ടം കെട്ടി വിലസിമിന്നും ഗദകളുംപാരം
ശൃംഗോന്നതശൃംഗങ്ങൾപോലെ കാണായി വീഴ്വതായ്. 29

നിർമ്മലാകാശസദൃശങ്ങു കാണായി വാളുകാം
കാളത്തോലാം പരിചകാം ശതചന്ദ്രങ്ങാം ഭാരത! 30

ശോഭിച്ചു പോരിൽ ഭൂമീശ! മുറ്റും വന്നു പതിയ്ക്കുമ്പോ
പോരിൽത്തമ്മിൽപ്പൊരുതിടും സൈന്യങ്ങളവനീപ! 31

ദേവാസുരപ്പടകാംപോലോറ്റം ശോഭിച്ചിതേറുടൻ
എല്ലാടവും തമ്മിലവർ പാഞ്ഞുകേറീ രണാങ്കണേ. 32

ഉടൻ തേരാളികാം പെരുംപോരിലോടിച്ച തേരുകാം
നരകം നരകത്തിൽമുട്ടിച്ച പൊരുതീ പാർത്ഥിവഷ്ടർ. 33

കൊമ്പന്മാർ പൊരുതുന്നേരമുരസിത്തീപ്പറന്നുതേ
കൊമ്പിന്മേൽ ഭരതശ്രേഷ്ഠ! പുകഞ്ഞിട്ടുമിങ്ങുമേ. 34

പ്രാസപ്രഹാരമേറ്റിട്ടു പിടിപേർ ഗജയോധികാം
കുന്നിൽനിന്നു മരംപോലെ വീണുകാണായിമുറ്റുമേ. 35

കാണായി കാലാളുകളുമന്യോന്യം പ്രഹരിപ്പതും
ചിത്രരൂപംപൂണ്ട ശൂരർ നഖരപ്രാസയോധികാം. 36

കുരുപാണ്ഡവയോധന്മാരന്യോന്യം വന്നാട്ടത്തവർ
ഘോരനാനാസ്ത്രഘാതത്താൽപ്പോരിൽക്കൊന്നീടിനാരുടൻ. 37

അപ്പോഥംശ്രാന്തയവൻ ഭീഷ്മൻ തേരോടിച്ചു മുഴക്കുവാൻ
ചെറുഞാണൊച്ചിയാൽ മോഹിപ്പിച്ചു പാർത്ഥനാടറുതേ. 38

ഘോരമാത്തുകൊണ്ടു പാണ്ഡുസൈന്യത്തേരാളിവീരരും
സന്നദ്ധരായ്പ്പാഞ്ഞണഞ്ഞു ധൃഷ്ടദ്യുമ്നൻതുടങ്ങിയോർ. 39

വൻപോർ ചെടനു പിന്നീടു നിൻകുട്ടക്കുമെവക്കുമേ
തമ്മിൽത്തേരായകാലാഠകഠം കലനു ഭാരതർഷഭ! 40

---

88. ആദിത്യകേതുപ്രമുഖവധം

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

പോരിൽമുറും രപിപ്പിച്ചു ചൊടിച്ചേല്ലുന്ന ഭീഷ്മനെ
തപിയ്ക്കുമക്കയേപ്പോലെ നോക്കായായില പാണ്ഡവർ. 1
പിന്നെസ്സൈന്യങ്ങളൊക്കെയും ധർമ്മപുത്രന്റെയാജ്ഞയാൽ
കൂത്തുള്ളപ്പെയ്ത മട്ടിയ്ക്കും ഗാംഗേയന്നേക്കു പാഞ്ഞുതേ 2
ആഞ്ഛീഷ്മയോ രണ്ടാംനാൾ സോമകന്മാർകഠം സൃഞ്ജയർ
പാഞ്ചാലരെന്നീവിധമില്ലാളിക്കൂട്ടമപ്പെയ്ത വീഴ്ത്തിനാൻ. 3
ഭീഷ്മൻ കൊന്നുമുടിച്ചീടുന്നോരപ്പാഞ്ചാലസോമകർ
മുറും മൃത്യുയേംവിട്ടു പാഞ്ഞെറും ഭീഷ്മരോടുടൻ. 4
പോരിൽ വീരൻ ശാന്തയവൻ ഭീഷ്മന്നാ രഥിമാരുടെ
വൻകൈകളും തലകളുമെയ്തുരുത്തിതു ഭാരത! 5
ദേവവ്രതൻ യിന്റെയച്ഛൻ തേർപോക്കീ രഥിമാരുടെ
വീണു കുതിരമേൽയിനു കുതിരക്കാർശിസ്സുകഠം. 6
ആളില്ലാതേ മന്നിൽവീണു കന്നിയൊക്കും ഗജങ്ങളെ
ഭീഷ്മൻസ്രുങ്കണ്ടു മോഹിച്ചപോടു ഞാൻ കണ്ടു മന്നവ! 7
പാണ്ഡവന്മാരിലവിടെയില്ലൊരാളുമിളപതേ!
രഥിശ്രേഷ്ഠൻ മഹാശക്തനാകുമാഞ്ഛീമനെന്നിയേ. 8
അവരോ ഭീഷ്മരോടേറു യുദ്ധത്തിൽ പ്രഹരിച്ചുതേ
ഭീഷ്മഭീമന്മാരെതിർക്കുനിലക്കേടായിതുൽക്കടം. 9
സൈന്യങ്ങൾക്കൊക്കെയന്നേരം ഘോരാകാരം ഭയങ്കരം
ദൃഷ്ടന്മാരായ്പ്പാണ്ഡവന്മാരിലറിക്കേണ്ടിതഞ്ജിനേ. 10
അപ്പോൾത്തൂയ്മ്മോധനസുപനനുജന്മാരൊടൊത്തപൻ
ജയാശം കടക്കുമ്പോൾപ്പോരിൽപ്പാലിച്ചു ഭീഷ്മനെ. 11

ഭീഷ്മന്റെ സൂതനേക്കൊന്നു ഭീമയോ രഥിസത്തമൻ
പോരിലശ്വംപാഞ്ഞൊരാത്തേർ പാരം ചുറുന്നനേരമേ. 12
സുനാഭന്റെ ശിരസ്സന്നുകൊണ്ടെറിഞ്ഞിതു ഭാരത!
തീക്ഷ്ണക്ഷുരപ്രമങ്കാഞ്ഞിട്ടു ചത്തവൻ പീണ ഭൂമിയിൽ. 13
മഹാരഥൻ യിന്റെ മകനവൻ ചത്തതിൽ മന്നവ!
പോരിൽപ്പൊറുത്തീല ശൂരർ സോദരന്മാർകളഴുപേർ. 14
ആദിത്യകേതു, ബഹ്വാശി, കുണ്ഡധാരൻ, മഹോദരൻ
വിശാലാക്ഷൻ, പണ്ഡിതക, നപരാജിതനെന്നിവർ. 15
കൌന്തേയനേച്ചിത്രവേഷർ വിചിത്രകവചധ്വജർ
എതിർത്തേറീടിയാർ പോരിൽപ്പൊരുതാരരിമർദ്ദനർ. 16
മഹോദരൻ വജ്രമൊക്കുമെമ്പതഞ്ചെയ്തു ഭീമനെ
യുദ്ധത്തിലാ നമുചിയെ പുരന്ദരനെന്നപോലവേ. 17
ആദിത്യകേതുവെഴുപതഞ്ചു ബഹ്വാശിതാനുമേ
തൊണ്ണൂറുടൻ കുണ്ഡധാരൻ വിശാലാക്ഷനുമഞ്ചഹോ. 18
അപരാജിതനൂഴീശ! മഹാരഥനെ വെല്ലുവാൻ
ശരംപെരുത്തെയ്തുവിട്ടാനുക്കേറും ഭീമസേനനിൽ. 19
പോരിലാപ്പണ്ഡിതകനും മൂന്നമ്പെയ്തീടിനാൻ ദൃഢം
ശത്രുക്കളെയ്തു പൊറുത്തീലാ വൻപോരിൽ മാരുതി. 20
ഇടങ്കയ്യാൽവിൽമുറുക്കിപ്പിടിച്ചിട്ടരികശ്യൻ
മൊട്ടഴിഞ്ഞ ശരങ്കൊണ്ടു തല കണ്ടിച്ചിതാ രണേ. 21
അപരാജിതനാം യിന്റെ പുത്രൻതന്നുടെയാത്തല
നല്ലമുക്കുള്ളതാണ്ടീമൻ കൊന്നിട്ടഴിയിൽ പീണതേ. 22
പിന്നെ മറ്റൊരു മല്ലത്താൽ വീരനാം കുണ്ഡധാരനെ
ചൊല്ലിവിട്ട കാലനുക്കുമെല്ലാരും കണ്ടുയില്ലുവേ. 23
ഉടൻപിന്നെയമേയാത്മാവെടുത്തമ്പു തൊട്ടുടൻ
പോരിലെയ്തു പണ്ഡിതന്റെയേരെനോക്കീട്ടു ഭാരത! 24
ആബ്വാണാമാപ്പണ്ഡിതനെക്കൊന്നുകേറീ ധരിത്രിയിൽ
മത്സ്യനെക്കൊന്നുടൻ കാലസപ്പമെന്നകണക്കിനേ. 25
വിശാലാക്ഷത്തലയറുത്തിട്ടാനായവനൂഴിയിൽ
മൂന്നമ്പിനാലദിനാത്മാവന്നത്തെ ക്ലേശമോത്തവൻ. 26

വില്ലൻ മഹോദരനെയും യാരാചത്താൽ സ്വയാന്തരേ
ചോരിലെയ്താൻ യരപദേ! ചത്തു വീണീടിനാനവൻ. 27
ആദിത്യകേതുവിൻ കേതുവെയ്തുരുത്തു രണാങ്കണേ
മൂച്ചുകുട്ടന്ന ഭല്ലത്താൽത്തല കണ്ടിച്ചു ഭാരത! 28
പിന്നെബ്ബഹ്വാശിയെബ്ഭീമൻ മൊട്ടഴിഞ്ഞ ശരത്തിയാൽ
സംക്രുദ്ധയായിക്കാലന്റെ മന്ദിരത്തേയ്യയച്ചുതേ. 29
പാഞ്ചോടിയാർപിന്നെ നിന്റെ മക്കളുള്ളവർ മന്നവ!
അവയാസ്സയേൽച്ചൊന്നാസ്സുത്യമുള്ളിൽ നിനച്ചവർ. 30
പിന്നെദ്ദുര്യോധനനുപൻ ഭ്രാതൃവ്യസനമാണ്ടവൻ
ചൊല്ലീ നിന്റെരുടന്മാരോടീബ്ഭീമനെ വധിയ്ക്കുവിൻ. 31
ഇമ്മട്ടിലീ മഹാവില്ലർ നിന്റെ മക്കൾ മഹീപതേ!
ഭ്രാതാക്കൾ ചത്തതായ്ക്കണ്ടിട്ടോത്താരാച്ചൊന്ന വാക്കിനെ. 32
ചൊല്ലീലേ വിദുരൻ പ്രാജ്ഞൻ ഹിതമേറുമനാമയം
ആദ്ദിവ്യദർശിയുടയവാക്കുപോലെവരുന്നിതാ. 33
ലോഭമോഹങ്ങളാൽക്കൊണ്ടും പുത്രപ്രീതിവശാൽ നൃപ!
ഉപേക്ഷിച്ചീലഞ്ചു മൻചൊന്നതത്ഥ്യമാം മുഖ്യവാക്കിനെ. 34
അമ്മട്ടു മക്കളെക്കൊൽവാൻതന്നെയുക്തരുള്ള പാണ്ഡവൻ
തീർന്നു നയം മഹാബാഹു കൊൽവിതേവം കുരുക്കളെ. 35
പിന്നെദ്ദുര്യോധനനുപൻ ഭീഷ്മാന്തംപുക്കു സംഗരേ
പെരുത്തുദുഃഖമുൾക്കൊണ്ടു ദുഃഖാർത്തൻ വിലപിയ്ക്കുയായ്. 36
ഭീമൻ പോരിൽക്കൊന്നിതെന്റെ ശൂരരാംതമ്പിമാർകളെ
കൊല്ലുന്നു യതാമാണ്ടേറെറം മുറും സൈന്യങ്ങളേയുമേ. 37
അങ്ങോ മദ്ധ്യസ്ഥനായ്നിന്നിട്ടുപേക്ഷിയ്ക്കുന്നു ഞങ്ങളെ
ഞാൻ ചീത്തവഴിയിൽപ്പെട്ട കാണുന്നു ദൈവമരിന്ദമ! 38

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

എന്നുഗ്രവാക്കുകേട്ടോൻ നിന്നച്ഛൻ ദേവവ്രതൻതദാ
കണ്ണീർവാർത്തുകൊണ്ടുചൊന്നാൻ ദുര്യോധനനൊടിങ്ങിനെ. 39
ചൊല്ലീലേ മുന്നമതു ഞാൻ ദ്രോണൻ വിദുരർതാനുമേ
പുകഴ്ന്ന് ഗാന്ധാരിയുമന്നതു കയ്ക്കൊണ്ടതില്ല നീ. 40

മുമ്പു ഞാൻ സായമംചെയ്തിട്ടുണ്ടല്ലോ ശത്രുകൾ്വാ!
നിയോജ്യനല്ല ഞാൻ പോരിലാചായ്യുന്നമൊരിയ്ക്കലും. 41
ധാത്തരാഷ്ട്രന്മാരിലാരേപ്പോരിൽക്കാണുന്നു മാരുതി
നിത്യമായവയേക്കൊല്ലും സത്യം ഞാൻ നിന്നോടോതിടാം. 42
നൃപ! നീ സ്ഥിരനായ് നിന്നു പോരിലേറുമുറപ്പൊട്ടും
സപ്തമാശ്രയമെന്നോർത്തു പാർത്ഥനായ് പ്പൊരുതീടെടോ. 43
ഇന്ദ്രാദിദേവതൈയ്ക്കും പാണ്ഡവന്മാരജയ്യരാം
എന്നാൽപ്പോരിന്നുറച്ചിട്ടു പൊരുതിക്കൊൾക ഭാരത! 44

---

89. എട്ടാംദിവസത്തെ സങ്കുലയുദ്ധം

ധൃതരാഷ്ട്രൻ പറഞ്ഞു.

പലരെന്മക്കളെയൊരാൾ കൊന്നുകണ്ടിട്ടു സഞ്ജയ!
ഭീഷ്മൻ ദ്രോണൻ കൃപൻ താനും യുദ്ധത്തിൽചെയ്തതെന്തുവാൻ.
യാഥാതോരുമെന്നോടു പുത്രന്മാർ യശിച്ചീടുന്നു സഞ്ജയ!
ദൈവോപഹതരാണെല്ലാങ്കൊണ്ടുമെന്നോർത്തിടുന്നു ഞാൻ. 2
എന്മക്കളൊക്കെത്തോല്പുന്നു ജയിച്ചീടുന്നതില്ലതിൽ
ഭീഷ്മന്റെ ഗുരുവിന്റെയും മഹാത്മാവാം കൃപന്റെയും. 3
വീരൻ യുധാജന്റെയും ഭോജന്റെയും പരം
അശ്വത്ഥാമാവിന്റെയുമാശ്ചര്യർ പിന്മാറിടാത്തവർ. 4
മറ്റുള്ള വീരരുടെയും യുദ്ധക്കളത്തിന്റെ നന്ദനർ
കൊല്ലപ്പെടുന്നു യുദ്ധത്തിൽദ്വൈമല്ലാതിതെന്തുവാൻ. 5
മന്ദൻ ദുര്യോധനൻ മുന്നം ചൊന്നതുപോലെയല്ലിതോ
തട്ടത്തിട്ടും താത! ഞാനും ഭീഷ്മൻ വിദുരർതാനുമേ 6
എപ്പോഴുമേ ഹിതംപാർത്തു ഗാന്ധാരിയുമുരയ്ക്കിലും
ദുർബുദ്ധിപണ്ടുപോലെങ്ങീലാ മൌഢ്യത്താലിതതിൻഫലം. 7
വിചേതസ്സുക്കളാമെന്റെ മക്കളുദിവസംപ്രതി
സംക്രുദ്ധനായ് ഭീമസേനൻ കാലനുപോലെയപ്പുറം. 8

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

ഇതു വന്നോരു വിദുരൻ ചൊന്നൊരാ മുഷ്യഭോഷിതം
അന്നാളൊന്നഹിതം പത്ഥ്യം കേട്ടീലല്ലോവിഭോ! ഭവാൻ. 9
തട്ടിക്കളക്കേളുച്ചൃതിൽ ദ്രോഹിയ്ക്കരുതു പാർത്ഥരെ
എന്നുപാരം ഹിതംകാക്കും സുഹൃത്തുക്കളരുളിലും. 10
കേട്ടീല യീ ചാക്കട്ടത്തോൻ പാത്ഥ്യൗഷധികണക്കിനേ
ആസ്സാധുഭോഷിതമിതാ വന്നുകൂടീ ഭവാനഹോ. 11
വിദുരദ്രോണഭീഷ്മന്മാർ മറുള്ള ഹിതകാരരും
ചൊന്നപത്ഥ്യാകൃതികേൾക്കാഞ്ഞു നരിച്ചീടുന്നു കൌരവർ. 12
ഇതു മുമ്പേതന്നെ വരാൻ വച്ചതാണു ധരാപതേ!
അതിനാൽക്കേൾക്ക ശരിയായ്പ്പോർനടന്നവിധം ഭവാൻ. 13
ഉള്ളുണ്ടായിതു മഹാരൌദ്രമാകിന സംഗരം
ലോകക്ഷയകരം ദ്രുപദപുത്രനേറയാജ്ഞയാൽ 14
പിന്നൊസ്സൈന്യങ്ങളൊക്കയും ധർമ്മപുത്രനേറയാജ്ഞയാൽ
സംരമ്ഭത്തോടു ഭീഷ്മനെറനേക്കൊൽവാനൊടുത്തുടൻ. 15
ധൃഷ്ടദ്യുമ്നൻതാൻ ശിഖണ്ഡി തേരാളിയുയുധാനനും
പടകൂട്ടി ക്ഷിതിപതേ! ചെന്നോരു ഭീഷ്മനോടുതാൻ. 16
വിരാടൻ ദ്രുപദൻ മാറും സോമകന്മാരൊടൊത്തവൻ
മഹാരഥൻ ഭീഷ്മനേത്താൻ പാത്തു പാഞ്ഞേറുപോരിനായ്.
കേകയന്മാർ ധൃഷ്ടകേതു സന്നദ്ധൻ കുന്തിഭോജനും
പടകൂട്ടി ക്ഷിതിപതേ! പാഞ്ഞേറും ഭീഷ്മനോടുതാൻ. 18
അഭിമന്യുൻ ദ്രൌപദേയന്മാർ വീര്യവാൻ ചേകിതായനും
ഘടോൽക്കചൻ ചൊല്ലിവിട്ട മുറും മന്നോരൊടേറുതേ. 19
ശൂരൻ സൌഭദ്രനും പിന്നെശ്ശതാനീകൻ രഥീന്ദ്രനും
ഭീമനും ക്രോധമുൾക്കൊണ്ടു കൌരവന്മാരൊടേറുതേ. 20
കൊന്നു മൂന്നായ്യിന്നുപോരിൽപ്പാണ്ഡവന്മാർ കരുക്കളെ
പരന്മാരെക്കൊന്നപോരിലേവം കൌരവരും നൃപ! 21
ദ്രോണർ സോമകരേസ്സൃഞ്ജയാനീതം രഥികശ്രേഷ്ഠൻ
ചൊടിച്ചുകൊണ്ടെതിർത്തേറും കാലനുക്കുമയയ്യുവാൻ. 22

അതിലുണ്ടായ് നിലവിളിയോഗ്രരാം സൃഞ്ജയക്ഷോ
ഭാരദ്വാജൻ മഹാധനി കൊന്നൊടുക്കുന്ന നേരമേ. 23
ദ്രോണൻ പോരിൽക്കൊന്നു വിട്ട പല ക്ഷത്രിയവീരരും
പിടയുന്നതു കാണായീ രോഗാത്തന്മാർ കണക്കിനേ. 24
തേരഞ്ഞീട്ടും കരഞ്ഞിട്ടുമാത്തിട്ടും തത്ര ഭാരത!
രച്ച കേറിക്കായിതപ്പോഴും വിശന്നാത്തിട്ടമങ്ങിനേ. 25
അവ്വണ്ണമേ കൌരവരിൽ ഭീമസേനൻ മഹാബലൻ
ചൊടിച്ച കാലനേപ്പോലെ കനം ചെയ്തിതുൽക്കടം. 26
വൻപോരിലവിടെത്തമ്മിൽസ്സൈന്യങ്ങൾ കലചെയ്യവേ
ഘോരമാമട്ടൊഴുക്കിട്ടു ചോരപ്പുഴയൊലിച്ചുതേ. 27
ആസ്സന്ഗ്രാമം മഹാരാജ! ഘോരമായ്ത്തീന്നിതേറവും
കുരുക്കൾക്കും പാണ്ഡവർക്കും കാലനാക്കി വളർച്ചയായ്. 28
ഭീമൻ പോരിൽച്ചൊടിച്ചിട്ടു വിശേഷാൽത്തുള്ളിയുള്ളവൻ
ആനക്കൂട്ടത്തിലുംപുക്കു കൊന്നു ചിട്ടിടിനാനടൻ. 29
അങ്ങു ഭീമനെഴുത്താണിയമ്പുകൊണ്ടെയ്ത അന്തികം
വിണ്ണു കരഞ്ഞു ക്ഷീണിച്ചു പാഞ്ഞു ദിക്കുകളംതോറുമേ. 30
തുമ്പിയറും വൻകരികളം മെയ്യറും പിന്നെ മാരിഷ!
ക്രൌഞ്ചംപോലാർത്തുപേടിച്ചു പടിഞ്ഞിതു ധാത്രിയിൽ. 31
കുതിരപ്പടയോടോറ്റു നകുലൻ സഹദേവനും
പൊന്നമ്മുടിച്ചാർത്തുമായ് പ്പൊൻകൊപ്പണിഞ്ഞുള്ള വാജികളം.
കൊല്ലപ്പെടുന്നതായ്ക്കാണായ് നൂറുമായിരവുംശരി
അശ്വങ്ങളം പത്തുവീണിട്ടു നിരന്നു ഭൂമി ഭൂപതേ! 33
നാവറുപോയ് നിശ്വസിച്ചും ഞരങ്ങീട്ടും മരിച്ചുമേ
ഭൂമി ശോഭിച്ച ഭൂമീശ! നായാമട്ടു ഹയങ്ങളാൽ. 34
അജ്ജുനൻ ഭാരത! പരംകൊന്ന മന്നവരാലുമേ
ഘോരം ശോഭിച്ചു ഭൂഭാഗമങ്ങുമിങ്ങും ധരാപതേ! 35
കൊടിയറും തേരുടഞ്ഞുമായുധങ്ങളം മുറിഞ്ഞുമേ
പ്രക്കോട്ടം കുടകളും ചാമരങ്ങളുമങ്ങിനേ. 36
ഹാരകേയൂരനിഷ്കങ്ങളം കുണ്ഡലാഞ്ചിതമൌലികളം
മിന്നും തലപ്പാവുകളും കോടിക്കുറകളും പരം. 37

നൃപ! നല്ല നകഷ്ടങ്ങൾ യോക്ത്രങ്ങൾ കടിഞ്ഞാണകൾ
വസന്തപ്പൂക്കളാൽപ്പാലെയിവയാൽ മിന്നി മന്നിടം 38
ഈവണ്ണമേ പാണ്ഡവക്കും ക്ഷയമുണ്ടായി മന്നവ!
ചൊടിച്ചതിൽ ഭീഷ്മനുമാ രഥിയാം ദ്രോണവീരനും
അശ്വത്ഥാമാവു കൃപനുമവണ്ണം കൃതവർമ്മനും.
തിൻകൂട്ടർക്കും ക്ഷയംപറ്റി മറുള്ളവർ ചൊടിച്ചതിൽ. 40

---

90. ഇരാവാന്റെ വധം

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

അവ്വണ്ണം നൃപതേ! രൌദ്രം വീരനാശം നടക്കവേ
പാണ്ഡവന്മാരൊടങ്ങേറ്റം ശ്രീമാൻ ശകുനി സൌബലൻ. 1
അവ്വണ്ണം സാത്വതൻ ശത്രുജിത്താം ഹാർദ്ദിക്യനും നൃപ!
പോരിൽപ്പാണ്ഡവസൈന്യത്തിൽപ്പാഞ്ഞുകേറിടിനാനടൻ. 2
അപ്പോൾക്കാംബോജമുഖ്യങ്ങൾ നദീജോത്ഭവവാജികൾ
ആരട്ടങ്ങൾ മഹീജങ്ങൾ സിന്ധുജമ്മങ്ങിനെ. 3
വനായുജങ്ങളും പിന്നെശ്ശുഭങ്ങൾ ഗിരിജങ്ങളും
എന്നീയസംഖ്യമാശ്വങ്ങൾ നാലുപാട്ടം ചുഴന്നവൻ. 4
വേറേ വായുജവംകോലുന്നോരു തിത്തിരിജങ്ങളും
പൊന്നുകെട്ടിച്ച നൽച്ചട്ടയിട്ട കോപ്പുമണിഞ്ഞവ. 5
വായുവേഗാശ്വമുഖ്യങ്ങളൊത്ത പാണ്ഡവജൻ ബലി
ആസ്സൈന്യത്തോടേറെതിർത്തു ഹർഷനാശു പരന്തപൻ. 6
അർജ്ജുനന്റെ മകൻ ശ്രീമാനിരാവാനെന്ന വീര്യവാൻ
ധീമാൻ പാർത്ഥനു നാഗേന്ദ്രപുത്രിയിങ്കൽപ്പിറന്നവൻ. 7
മഹാനൈരാവതം തൽകിയയഛം സന്തായമെന്നിയേ
ഗരുഡൻ പതിയേക്കൊന്നവറു പാവം വിഷണ്ണയായ്. 8
കാമാർത്തയാമായവളേപ്പാർത്ഥൻ കൈക്കൊണ്ടു ഭാര്യയായ്
പരക്ഷേത്രത്തിലീവണ്ണമുണ്ടായാരർജ്ജുനാത്മജൻ. 9

നാഗലോകേ വളർന്നുള്ളോനമ്മ രക്ഷിച്ചുവന്നവൻ
പാർത്ഥപ്രേഷ്ഠൽ ദുഷ്പ്രാകമേച്ഛൻ തള്ളിക്കളഞ്ഞവൻ. 10
സുന്ദരൻ ശക്തിയുടയോൻ ഗുണവാൻ സത്യവിക്രമൻ
ഇന്ദ്രലോകം പുക്കിതത്തു പാർത്ഥൻപോയതു കേൾക്കയാൽ. 11
മഹാബാഹുവവൻ പോയ്ക്കണ്ടുമ്മുനേസ്സത്യവിക്രമൻ
അരിഷ്ടവീര്യംചെയ്യുപാരമൊതുങ്ങിത്തൊഴുതങ്ങിനേ. 12
മഹാത്മാവാമജ്ജുനനന്നു തന്നെത്താനടുന്നുണർത്തിനാൻ
ശുഭം ഭവിരാചാൻഞാൻ പ്രഭോ! യിന്നുടെ പുത്രനാം 13
മാതാവിനുടെ സംസർഗ്ഗമുണ്ടായതുമുണർത്തിനാൻ
നടന്നമട്ടതൊക്കേയുമൊത്തു കണ്ടിതു പാണ്ഡവൻ. 14
ഗുണങ്ങളാൽത്തനിയ്ക്കൊത്ത പുത്രനേത്തഴുകിട്ടടൻ
പ്രീതിമാൻ പാർത്ഥനങ്ങിനുഗേഹത്തിൽക്കൊണ്ടുപോയിനാൻ
ദേവലോകത്തിൽചെച്ചോതിയവനോടജ്ജുനൻ നൃപ!
പ്രീത്യാ മഹാബാഹുവോടു തൻകായ്മമിതു ഭാരത! 16
യുദ്ധകാലത്തു നീ നമ്മെസ്സഹായിയ്ക്കുന്നതാൻ പ്രഭോ!
അവണ്ണമെന്നോറുപോന്നു യുദ്ധകാലത്തിലെത്തിനാൻ. 17
കാമവർണ്ണജവംപൂണ്ടുള്ളശുക്ലുട്ടത്തൊടും നൃപ!
പൊന്നണിഞ്ഞു മനോവേഗമുള്ളാ വിവിധവാജികം. 18
മഹോദധിയിലന്നങ്കം പോലുടൻ ചാടി മന്നവ!
മനോജവമെഴും നിന്റെ വാജിസംഘത്തൊടേറവ 19
മുഖം മുഖത്തിൽ മുട്ടിച്ചു മൂക്കായ്മൂക്കും പരസ്പരം
ഊക്കോടടിച്ചിട്ടടനേ മന്നിൽ വീണു മഹീപതേ! 20
പരസ്പരമേന്നു പരമാവാജികം പതിച്ചുവേ
കേൾക്കായ് ഗരുഡയാത്രയ്ക്കു തുല്യമുൽക്കടമാരവം. 21
അവണ്ണം നിൻമടന്മാരും പോരിൽച്ചെന്നോറു മന്നവ!
ഘോരം പരസ്പരം കൊന്നുകൊണ്ടാരങ്കശ്രാന്തികം. 22
അവണ്ണമേറെം ബഹുള സങ്കുലപ്പോർ നടക്കവേ
നശിച്ചുപോയ് രണ്ടുപങ്കും ഹയസംഘങ്ങളെങ്ങുമേ. 23
അന്നൊടുങ്ങിയ ശൂരന്മാരശ്രംചത്തു തളർന്നവർ
നശിച്ചു, തങ്ങളിൽക്കുസ്സുകൊണ്ടു വെട്ടിമുറിച്ചുമേ. 24

അപ്പടമുടിഞ്ഞൊട്ടു ശേഷിച്ചുള്ളു മന്നവ!
പടത്തലയ്ക്കൽച്ചെന്നോരാ ശൂരരാം സൌബലാത്മജർ. 25
വായുവേഗത്തുള്ളലേന്തും വയസ്സൊത്ത ഹയങ്ങളിൽ
ഊക്കേറുമമ്പയിൽക്കേറിയമർന്നു ബലമുള്ളവർ. 26
ഗജൻ ഗവാക്ഷൻ വൃഷഭൻ ചന്ദ്രവാനാജ്ജവൻ ശുകൻ
ആറുപേരിവരുക്കന്മാർ സൈന്യംവിട്ടങ്ങുകേറിനാർ. 27
തടുക്കിലും ശകനിയും ബലമേറുന്ന യോധരും
സന്നദ്ധർ പോരിൽ വിരുതരുഗ്രരുപർ മഹാബലർ. 28
മഹാബാഹോ! ദുർജ്ജയരുമാമസ്സൈന്യത്തെപ്പിളർന്നുടൻ
ബലം പെരുത്തുടയവർ വിണ്ണിനായ് ജയകാംക്ഷികൾ. 29
യുധുമ്മർ ഗാന്ധാരർ കയറിച്ചെന്നിതപ്പോഴേ
അവർ കേറിയതായ്ക്കണ്ടിട്ടിരാവാൻ വിയ്യവാനുടൻ. 30
വിചിത്രഘോരായുധരാം യോധന്മാരോടു ചൊല്ലിനാൻ
ഈദ്ധാത്തരാഷ്ട്രയോധന്മാർ വാഹവാനുഗരൊത്തുതാൻ. 31
കൊല്ലപ്പെട്ടംവണ്ണമിങ്ങു പോരിൽ നീതി നടത്തണം
അവ്വണ്ണമെന്നോറു ചൊല്ലീട്ടിരാവാനുടെ യോധരും. 32
പരമുജ്ജയമായോരാപ്പടയൊക്കെയൊടുക്കിനാർ
ആസ്സൈന്യത്തെസ്സൈന്യമേറുപോരിൽക്കൊന്നതുകണ്ടുടൻ.
പൊറുത്തീടാതടരിലാസ്സുബലാത്മജരേവരും
ഇരാവാനുടെ നേക്കെത്തിച്ചുറുമേറുവളഞ്ഞുതേ. 34
ശിതപ്രാസം പ്രയോഗിച്ചും തമ്മിൽ പ്രേരണ ചെയ്തുമേ
മഹാബാഹുകളുണ്ടാക്കീട്ടാശൂരന്മാരടുത്തുതേ. 35
ഇരാവാന്തായോഗ്യർ ചാട്ടം പ്രാസമേറുമുറിഞ്ഞവൻ
പരം ഘോരയൊലിച്ചിട്ടു തോത്രാഹതഗജോപമൻ. 36
മുന്നിലും പിന്നിലും പാശ്വം രണ്ടിലും ഭൂശമാഹതൻ
ഒത്തൻ പലരേറിട്ടും ധൈര്യൽക്കുസീല മന്നവ! 37
ചൊടിച്ചിരാവാനവരെയൊക്കെത്തീക്ഷ്ണശരങ്ങളാൽ
മോഹിപ്പിച്ചിതു യുദ്ധത്തിലേറമെയ്യു പരന്തപൻ. 38
തൻമെയ്യിലേറാ പ്രാസങ്ങൾ പറിച്ചിട്ടരിമർദ്ദനൻ
സുബലാത്മജരേപ്പോരിലവയാൽ പ്രഹരിച്ചുതേ. 39

മൂച്ചുകൂടുന്നൊരാവാളുമൂരിപ്പരിചയുമന്തിയോൻ
പോരിൽസ്സൗബലരേക്കൊൽവാൻകാൽനടയ്ക്കുഞ്ഞുകേറിനാൻ
ഉടൻ പ്രാണബലംപൂണ്ടാസ്സുബലാത്മജരേവരും
വീണ്ടും ക്രോധാവശമായിട്ടിരുമ്പായോടടുത്തുടൻ. 41
വാളുകൊണ്ടിട്ടിരുവാനും കൈവേഗം കാട്ടിടുംപടി
ഏറും സൗബലരോടെല്ലാം ബലപ്പേറിതനാമവൻ. 42
ലാഘവത്താൽസ്സഞ്ചരിയ്ക്കുസ്സുബലാത്മജരേവരും
അശ്വങ്ങളോടിച്ചേറിട്ടും കണ്ടീലാ പഴുതൊട്ടുമേ. 43
നിലത്തു നില്ക്കുമവനെപ്പാത്തുകണ്ടിട്ടു പൂറുമേ
പുറും വളഞ്ഞൊറെല്ലാരും മുതിർന്നു പിടികൂടുവാൻ. 44
അടുത്തവരണഞ്ഞപ്പോൾ ഖഡ്ഗത്താൽശ്ശത്രുകശ്മലൻ
അസിഹസ്താപഹസ്തങ്ങൾകൊണ്ടു ദേഹം നുറുക്കിനാൻ. 45
ഏവക്കുമുള്ളായുധങ്ങൾ കോപ്പണിഞ്ഞുള്ള കൈകളും
മെയ്മുറിഞ്ഞിട്ടവരുടൻ ചത്തു ചീന്നിതു ഭൂമിയിൽ 46
പെരുത്തുമുറിയേറിട്ടു മൂഷ്ടദ്യുമ്ന ധരണീപതേ!
ആ രൌദ്രവീരദേഹാവകർത്തനത്തിങ്കൽ വിട്ടുപോയ്. 47
അവരെല്ലാം വീണുകണ്ടു പേടിപൂണ്ടു സുയോധനൻ
പാർത്ഥാഗ്രജം പൊടിയൊട്ടും ഭീലാശാകാരനിശാടനെ. 48
വില്ലാളീമായി വിദ്വേഷിഹരയാമശ്വശൃംഗിയെ
മുന്നം ബകവധങ്കൊണ്ടു ഭീമസേനന്റെ വൈരിയെ 49
ഈതൊന്നു കാണ്കയുടൻ വീര! ഫൽഗുനന്റെ മകൻ ബലി
മായാചി വിപ്രിയംചെയ്യാൻ പെയ്യാല്ലെന്നെ ബലക്ഷയം.
താത! നിയും കാമചാരി മായാസ്ത്രത്തിൽ വിചക്ഷണൻ
പാർത്ഥൻ ദ്രോഹംചെയ്തവൻ നീയെന്നാൽക്കൊൽകിവനേദ്യുതം.
ആവാമെന്നോരു പൊല്ലീട്ടാ രാക്ഷസൻ ഘോരദർശനൻ
അലറിക്കൊണ്ടെത്തി പാർത്ഥപുത്രൻ പൊരുതിട്ടുന്നേടം. 52
വാഹനാരൂഢരായ് പ്പോരിൽദ്രുക്ഷാം പ്രാസടയാധികം
പോരിനൊരുങ്ങിട്ടും വീരസ്സഹടന്മാരൊടൊത്തവൻ. 53
ചത്തുശേഷിച്ചതാം രണ്ടായിരമശ്വങ്ങളോടുമേ
ശക്തിയേറുമിരുവായെപ്പോരിൽക്കൊൽവാൻ മുതിർന്നവൻ. 54

ഇരാവാനും ക്രുദ്ധനായി ത്വരയോടും പരാക്രമി
കൊല്ലുന്നെത്തും രാക്ഷസനെത്തടുത്തു ശത്രുനാശനൻ. 55
അവൻ വരുന്നതായ്ക്കണ്ടു ശക്തിയേറുന്ന രാക്ഷസൻ
ത്വരയോടുമുടൻ മായാപ്രയോഗത്തിന്നൊരുങ്ങിനാൻ. 56
അവൻ മായാബലാൽത്തീർത്തിതത്രമാത്രം ഹയങ്ങളെ
ശൂലപട്ടസമേന്തുന്ന ഘോരരാക്ഷസരേറിയും 57
ശസ്ത്രമേന്തിച്ചൊടിച്ചീടുമവരീരായിരം ഭടർ
പരസ്പരം പ്രേതലോകം കേറീ താമസമെന്നിയേ. 58
ആസ്സൈന്യം തീർന്നതിൽപ്പിന്നെ യുദ്ധമ്മദരാമവർ
വൃത്രവാസവതുല്യന്മാർ നേരേയിന്നിതു സംഗരേ. 59
യുദ്ധത്തിൽഗ്ഗർവ്വിഴം രക്ഷസ്സേറെ നിഹത്തു കണ്ടുടൻ
സംരംഭംപൂണ്ടിരാവാനുമെതിർത്തോർമ്മ മഹാബലൻ. 60
ആട്ടിഷ്ടനങ്ങടുത്തോരു നേരമേ വാളുകൊണ്ടുടൻ
അറുത്തു ദീപ്തമാം വില്ലുമവനാഴിയുമായവൻ. 61
വില്ലറുതായ്കണ്ടുടനെയവനംബാരമെറിഞ്ഞാൻ
ചൊടിച്ചിടുമിരാവാനു മായാമോഹം പെടുമ്പടി. 62
ഇരാവാനും വായിലേറി മായകൊണ്ടു നിശാടനെ
മോഹിപ്പിച്ചുംകൊണ്ടവനേറെ ചെയ്തശേഷം ശരങ്ങളാൽ. 63
മുറിച്ചു സർവ്വമർമ്മജ്ഞൻ കാമരൂപൻ ഭുരാസദൻ
അമ്മട്ടാ രാക്ഷസശ്രേഷ്ഠനമ്പേറിട്ടടലറവൻ. 64
വീണ്ടുംകൂടി മഹാരാജ! യൌവ്വനംപൂണ്ടു പിന്നെയും
കാമജങ്ങളവക്കില്ലാ മായാരൂപം വയസ്സുമേ. 65
ഈവണ്ണമാരാക്ഷസാംഗമറിട്ടുംകൂടിവീണ്ടുമേ
ഇരാവാനും ക്രോധമാണ്ടു ശക്തിയോടുമരക്കനെ. 66
മൂച്ചുകൂടും മെണ്ണഴവാൽ വീണ്ടും കണ്ടിച്ചുവിട്ടതേ
ആ വീരനാശുശക്തികൂടുമിരാവാൻ വെട്ടിടുംവിധൌ. 67
രക്ഷസ്സുമുഗ്രമലറിയാശുബ്ദംഘോഷമായിതേ
മഴകൊണ്ടു മുറിഞ്ഞോരെച്ചോരചാടിച്ച രാക്ഷസൻ. 68
പിന്നെച്ചൊടിച്ചു ബലവാനുക്കെടുത്തിതു പോക്കടൻ
ആശ്വശൃംഗി പരം പോരിൽപ്പുത്തിട്ടുജ്ജിതാരിയെ. 69

പിടിപ്പാൻ നോക്കീ പെരിയ ഘോരാകാരമിയന്നഹോ
അജ്ജുനന്റെ മകൻ വീരനിരാവാനെയശസ്വിയെ. 70
പടത്തലയ്ക്കൽ ചെച്ചിട്ടങ്ങേവരും കണ്ടുനില്ക്കുവേ
ഭീഷ്മരക്ഷസ്സിനെറയമ്മട്ടുള്ളോരാ മായ കണ്ടുടൻ. 71
ഇരാവാനും പൊടിച്ചിട്ട മായകാട്ടാൻ തുടങ്ങിയാൻ
പോരിൽപ്പിന്മാറിടാത്തോരാക്രുദ്ധനാകുമവനുടെ. 72
അമ്മതനുടെ വംശക്കാരവനു തുണയായിതേ
ഇരാവാൻ പോരിൽ വളരെ നാഗത്താന്മാരുമായ് നൃപ! 73
അനന്തനേപ്പോലെ ഭോഗമാണ്ടവൻ മൂത്തിയേന്തിയാൻ
മൂടീ രാക്ഷസനെ നാനാകാരനാഗങ്ങളാലുടൻ. 74
നാഗങ്ങളം വനുമൂടുമ്പോൾധ്യാനംപൂണ്ടാ ശരോത്തമൻ
ഗരുഡംകൃതി പൂണ്ടിട്ടു ഭക്ഷിച്ചു പന്നഗങ്ങളെ. 75
മായകൊണ്ടാ മാതൃവംശമൊക്കെയും തിന്നുതീർത്തുമൽ
മോഹമാണ്ടോരിരാവാനെ വെട്ടീ വാളംകൊണ്ടു രാക്ഷസൻ. 76
കിരീടവും കുണ്ഡലവും ചാത്തിപ്പുത്തേന്ദുസന്നിഭം
ഇരാവാൻതന്നുടെ തലവീഴ്ത്തീ രാക്ഷസനുഴിയിൽ. 77
ആ വീരനാമാജ്ജുനിയെ രാക്ഷസൻ കൊലചെയ്തതിൽ
മന്നോരൊത്താദ്ധാർത്തരാഷ്ട്രക്കുള്ള ശോകമൊഴിഞ്ഞുപോയ്. 78
അവ്വണ്ണം ഘോരമായീടുമാ യുദ്ധത്തിങ്കൽ പിണ്ടുമേ
ഉഗ്രപ്രതികരംപറീ ണ്ടുസൈന്യത്തിലും സമം. 79
ആന കാലാഠകഠം കുതിരക്കൂട്ടത്തെക്കൊന്നു രോഷികഠം
ആന തേർ കുതിരക്കൂട്ടം കൊന്നു കാലാഠജനങ്ങളും. 80
തേർ കാലാഠം കുതിരക്കൂട്ടങ്ങളേപ്പോരിൽപ്പൊരുത്തുമേ
കൊന്നു രഥികഠം ഭൂപാല! യിൻകൂട്ടക്കുമവക്കുമേ. 81
സ്വന്തം പുത്രൻ മരിച്ചെന്നതറിഞ്ഞിടാതെയജ്ജുനൻ
പോരിലാബ്ഭീഷ്മരക്കാക്കും ശൂരമന്നോരെ വീഴ്ത്തിനാൻ. 82
യിൻകൂട്ടരും സൃഞ്ജയരുമസംഖ്യംപേർ നരേശ്വര!
പോരിൽ പ്രാണനെ ഹോമിച്ചും കലചെയ്തു പരസ്പരം. 83
മുടിചിന്നിച്ചുട്ടപോയ്ത്തേരറു വില്ലും മുറിഞ്ഞവർ
കൈകഠംകൊണ്ടും തമ്മിലേറു പൊരുതിക്കൊണ്ടിതപ്പൊഴെ. 84

ഭീഷ്മൻ കൊന്നു രഥികളെ മമ്മംകീറും ശരങ്ങളാൽ
പോക്കളത്തിൽപ്പാണ്ഡുസൈന്യമിളക്കീടും പരന്തപൻ. 85
അവൻ ധർമ്മജസൈന്യത്തിൽക്കൊന്നു വളരെ മർത്ത്യരെ
ആന തേർ കുതിരക്കൂട്ടങ്ങളെയും പൊരുതങ്ങിനെ. 86
അതിൽ ഭാരത! യുദ്ധത്തിൽപ്പാർത്തു ഭീഷ്മപരാക്രമം
അത്യദ്ഭുതത്തിലായ്ക്കണ്ടേൻ ശക്രവിക്രമസന്നിഭം. 87
ഏവം ഭാരത! ഭീമന്റെ പാർഷതന്റെയുമങ്ങിനെ
രൌദ്രമായിത്തിന്നു യുദ്ധം വില്ലൻ സാത്യകിതന്റെയും. 88
ദ്രോണന്റെ വിക്രമംകണ്ടു ഭയമാണ്ടിതു പാണ്ഡവർ
സൈന്യങ്ങളൊക്കെയോടറയ്ക്കുകൊല്ലുവാൻ മതിയായവൻ. 89
പിന്നെയെന്തോ മഹാശൂരന്മാരാം യോധരൊടൊക്കുകിൽ
എന്നോതീ പോരിലാദ്രോണൻ പിടിപ്പിച്ചവർ മന്നവ! 90
അവ്വണ്ണം രൌദ്രമാം യുദ്ധം നടക്കുമ്പൊരതഷ്ടമ!
രണ്ടുസൈന്യത്തിലും ശൂരർ പൊറുത്തീലാ പരസ്പരം. 91
ആയിഷ്ടമട്ടിൽപ്പൊരുതി രക്ഷോഭ്രതർ മഹാബലർ
നിൻകൂട്ടരും പാണ്ഡവരും വില്ലന്മാർ താത! വാശിയാൽ. 92
കണ്മീല ഞാനൊരാളെയും പ്രാണനേക്കാത്തിടുംപടി
ദൈത്യയുദ്ധംപോലെ വീരർമുടിയും പോരിലപ്പൊഴേ. 93

---

91. ഘടോൽക്കചയുദ്ധം

ധൃതരാഷ്ട്രൻ പറഞ്ഞു.

ഇരാവാനെക്കൊന്നതായിക്കണ്ടു പാർത്ഥർ മഹാരഥർ
എന്തുചെയ്തിതു യുദ്ധത്തിലതെന്നോടോതു സഞ്ജയ! 1

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

ഇരാവാനെക്കൊന്നതായിപ്പോരിൽക്കണ്ടിട്ടു രാക്ഷസർ
ഏറുമുത്തിലലറി ഭീമപുത്രൻ ഘടോൽക്കചൻ. 2

അവനേറയാരവംകൊണ്ടിട്ടാഴി പൂഴ്ത്തൊരുഴിയും
മാടുംകാടുംകലന്നേറമിളകീ ഭൂപ! തൽക്ഷണം. 3
ആകാശവും ദിക്കുകളും പിടിക്കേളുമങ്ങിനെ
ആഘോരയാരവം കേട്ടിട്ടു നിന്നേറ സേനയ്ക്കു ഭാരത! 4
ഊരുസ്തംഭവുമുണ്ടായി വിയർപ്പും വിറയുംപരം
മനസ്സുകെട്ടു നിൻ കൂട്ടരെല്ലാരുമവനീപതേ! 5
എണ്ണം നാട്ടുഞ്ഞി സിംഹത്തെപ്പേടിച്ചയകൊംപോലേയേ
ഇടിവെട്ടുംപോലെയുച്ചമലറീട്ടണ്ടു രാക്ഷസൻ. 6
ജപിയ്ക്കും ശൂലമേന്തീട്ടു ഭീഷണാകൃതിപൂണ്ടുടൻ
നാനാരൂപായുധന്മാരാം രാക്ഷസശ്രേഷ്ഠരൊത്തവൻ. 7
കൊന്നു പാരം പൊടിച്ചിട്ട കാലാന്തകയമോപമൻ
ഭീമശേഷനായ്കോപിച്ചവനെത്തുന്നകണ്ടുമേ. 8
അവനിൽപ്പേടിയാൽ സ്വന്തംബലം മുറുമൊഴിപ്പുതും
ഉടൻ ദുര്യ്യോധനൻ ഘടോൽക്കചനൊടേറുതേ 9
പെരുതാകും വില്ലുമേന്തിസ്സിംഹംപോലാത്തു വീണ്ടുമേ
അവനേറ പിന്നുറ ചെന്നു മദം പോന്നദ്രിതുല്യരായ്. 10
പതിനായിരമേ കൊമ്പന്മാരുമായ് വംഗനായകൻ
ആയപ്പടകളൊന്നിച്ചയവനെത്തുന്ന കണ്ടുടൻ. 11
നിൻപുത്രനെപ്പാത്തു ഭൂപ പരം കോപിച്ചു രാക്ഷസൻ
രോമാഞ്ചമഞ്ചുംബഹളയുദ്ധം പിന്നെ നടന്നുതേ. 12
രാക്ഷസക്കും നരപതേ! ദുര്യ്യോധനബലത്തിനും
കാർയിരണ്ടൊത്തിടുന്നായപ്പടയേപ്പാത്തുകണ്ടുടൻ. 13
ക്രുദ്ധരായിപ്പാഞ്ഞടുത്തു ശസ്ത്രമേന്തിയ രാക്ഷസർ
മിന്നാലൊക്കും കാർകഠംപോലെ പലമട്ടലറുന്നവർ. 14
ശരർഷ്ടിശക്തിധാരാമഞ്ഞളാൽക്കൊന്നിഭയോധരെ
മുൽഗ്ഗരം ഭിണ്ഡിപാലം വെണ്ടഴു ശൂലങ്ങളാലുമേ 15
കൊമ്പന്മാരേക്കൊന്നു വൃക്ഷപർവ്വതാഗ്രങ്ങളാലുമേ
മസ്തകംപിണ്ട രുധിരംചാടിമെയ്പിണ്ടിഭങ്ങളെ. 16
രാക്ഷസന്മാർ കൊൽവതായിക്കണ്ടേൻ ഞാനവനീപതേ!
ഭഗ്നരായ് ഗ്ഗജയോധന്മാരവർ മുറും നശിയ്ക്കുവേ 17

രാക്ഷസന്മാരൊടാഞ്ഞെറ്റം ദുര്യ്യോധനന്നിളാപതേ!
അമർഷവശമാണ്ടിട്ടു തന്റെ ജീവൻ കളഞ്ഞുമേ. 18
രാക്ഷസന്മാർകളിൽത്തുകീ ക്രൂരന്മുകഠം പറന്തപ!
കൊന്നു മഹേഷ്വാസന്തതിൽ മുഖ്യന്മാരാം നിശാടരെ. 19
സംക്രുദ്ധൻ ഭരതശ്രേഷ്ഠ! നിന്റെറപുത്രൻ സുയോധനൻ
വേഗവാനാമഹാരൌദ്രൻ വിദ്യുജ്ജിഹ്വൻ പ്രമാഥിയും. 20
എന്നീ രാൽവരെ രാലന്മുകൊണ്ടുകൊന്നു മഹാബലൻ
അമേയാത്മാവു പിന്നേയും ശരവർഷം ദുരാസദം. 21
രാക്ഷസപ്പടയേപ്പാത്തു ഭരതശ്രേഷ്ഠ! തുകിനാൻ
നിൻമകന്റെ കട്ടംകമ്മമതുകണ്ടിട്ടു മാരിഷ! 22
അതിൽജ്വലിച്ചു കോപത്താൽ ഭീമപുത്രൻ ഘടോൽക്കചൻ
ഇടിയൊക്കും നാദമുള്ള പെരുംവില്ലിട്ടലച്ചവൻ. 23
ഏറ്റമുക്കിൽശ്ശൃംഗിത്താം ദുര്യ്യോധനനൊടേറ്റതേ
കാലൻവിട്ടന്തകനുമ്മട്ടിലവൻ വന്നതു കണ്ടതിൽ. 24
നടുങ്ങീലാ മഹാരാജ! നിന്റെ പുത്രൻ സുയോധനൻ
ഇവനോടോതിനാൻ ക്രുദ്ധൻ ക്രോധാൽക്കണ്ണുചുവന്നവൻ. 25
ഇന്നച്ഛന്മാക്കുമമ്മയ്ക്കും കടംവീട്ടുന്നതുണ്ടു ഞാൻ
ദീർഘപ്രവാസം ക്രൂരൻനീയായവക്കു പിണച്ചതും. 26
രാജാവേ! പാണ്ഡവന്മാരെക്കള്ളച്ചൂതിൽജ്ജയിച്ചതും
തീണ്ടാരിയായൊറ്റവസ്ത്രംപൂണ്ട പാഞ്ചാലി കൃഷ്ണയെ 27
ദുർബ്ബുദ്ധേ! സഭയിൽക്കേറീട്ടേറ്റം ക്ലേശപ്പെട്ടത്തതും
ആശ്രമംവാഴുമവളെദ്വിഷ്ടൻ നിൻപ്രിയമോത്തവൻ. 28
എന്നച്ഛന്മാരെ നിന്ദിച്ചാസ്സൈന്ധവൻ ചെന്നു തൊട്ടതും
ഇവയും മറ്റുമായുള്ള തെറ്റുകഠംക്കു കുലാധമ! 29
അവസാനം കാട്ടുവൻ നീ പോർവിട്ടോടാതിരിയ്ക്കുകിൽ
എന്നരച്ചിട്ടു ഹൈഡിംബയൊന്നു വില്ലിട്ടലച്ചുടൻ. 30
പല്ലാൽച്ചുണ്ടു കടിച്ചൊന്നു കീറിനക്കിത്തുടച്ചവൻ
ശരവർഷം തുകിയാനാദുര്യ്യോധനനിലോറവും 31
മഴക്കാർ പർവ്വതത്തിങ്കൽജ്ജലധാര കണക്കിനെ.

92. ഘടോൽക്കചയുദ്ധം

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

ആബ്രാണവംശം തൈത്യക്കപോലും ദുസ്സഹമപ്പൊഴേ
പോരിലങ്ങേറു രാജേന്ദ്രൻ കൊമ്പൻമഴകണക്കിനേ. 1
പരം കോപംകലന്നിട്ടു പന്നഗംപോലെ ചിറ്റിയും
പാരംസന്ദേഹമാപ്പെട്ടു നിൻപുത്രർ ഭരതർഷഭ! 2
മൂർച്ചയേറുന്ന നാരാചമിരുപത്തഞ്ചു തൂകിനാൻ
രാക്ഷസശ്രേഷ്ഠനിൽച്ചെന്നുവിണിതായവ മന്നവ! 3
ഗന്ധമാദനശൈലത്തിൽ ക്രുദ്ധസപ്പങ്ങൾപോലവേ
അവയേറു നിണംപാടി മദംവന്ന്യായപോലവൻ. 4
രാജാവിന്റെ വിനാശത്തിന്നുറച്ചു പിശിതാശനൻ
കുന്നുംപിളന്നിടുന്നോരു പെരുംവേൽ കയ്യിലേന്തിനാൻ. 5
എരിയും കൊള്ളിമീൻ മട്ടുകത്തുന്ന ശതിപോലെയും
ഉയത്തിയാൻ മഹാബാഹു നിൻപുത്രനെ വധിപ്പുവാൻ. 6
അതുയത്തുന്നതായുണ്ടു സതരം വംഗനായകൻ
രാക്ഷസൻതൻനേക്കു ചിട്ടു കുന്നൊക്കും കുഭിരാജനെ. 7
പോരിൽപ്പാഞ്ഞെറിടും ശക്തിയേറുന്നോരായുധവുമായ്
ഉടൻ ദുര്യോധനരഥം നടത്തും ദിക്കിലെത്തിനാൻ. 8
നിന്മകൻതൻ തേർനടയേത്തടഞ്ഞു കുംഭിയാലവൻ
ധീമാൻ വംഗനൃപൻ മാറ്റാർ തടഞ്ഞെന്നതറിഞ്ഞവൻ. 9
ഘടോൽക്കചൻ മഹാരാജ! ക്രോധത്താൽക്കൺചുവന്നവൻ
കാഞ്ചീടുമാപ്പെരുംവേലാകുംഭിനൃൻനേക്കുചാട്ടിനാൻ. 10
അവനുക്കിലയച്ചോരാ വേലോറിട്ടാഗ്രഹം നൃപ!
രക്തപ്രവാഹത്തോടൊത്തു വീണുചഞ്ചിതു തൽക്ഷണം. 11
ബലമേറുന്ന വംഗേശനാനച്ചിഴന്നുടനേ
ഉടൻ കുതിച്ചുചാടിട്ടു നിന്നു ഭൂമിയിലങ്ങിനേ. 12
ദുര്യോധനൻ കുംഭിവരൻ ചത്തുവീണതുകണ്ടുമേ
സൈന്യം മഞ്ജിച്ചതയ്ക്കുന്നു വ്യഥയിൽപ്പെട്ടിതാവും. 13

ക്ഷത്രധർമ്മവുമാത്മാഭിമാനവും മുമ്പിലുണ്ടവൻ
കഴിയ്ക്കുണ്ടപ്പൊളുരചൻ യിന്നു കനകണക്കിനേ. 14
കാലാഗ്നികല്പമായിട്ടും തീക്ഷ്ണബാണംതൊടുത്തുടൻ
ഘോരരക്ഷസ്സിന്റെ നേരിട്ടെയ്തു പാരം പൊടിച്ചവൻ. 15
ഇന്ദ്രാശയിയ്ക്കുത്തബാണം വന്നെത്തുന്നതു കണ്ടഹോ
ലാഘവത്താൽത്താനൊഴിച്ചു മഹാത്മാവാംഘടോൽഭവൻ. 16
പീണ്ടുമത്യുഗ്രമലറീ ക്രോധത്താൽക്കൺചുവന്നവൻ
ത്രസിപ്പിച്ചു സൈന്യമെല്ലാം പ്രളയാക്കൻ കണക്കിനെ. 17
ഭീമരക്ഷസ്സിന്റെ ഘോരമാരവം കേട്ടവരുടൻ
ആകായ്പപാശംപുക്കോതീ ഭീഷ്മൻ ശന്തനുനന്ദനൻ. 18
രക്ഷസ്സലറിട്ടും ഘോരനാദം കേൾക്കുന്നതോർക്കുകിൽ
നൂനം ദുര്യോധനയൊട്ടു പൊരുതുന്നു ഘടോൽക്കചൻ. 19
കരു ജീവിയ്ക്കുമപ്പൊരിൽ വെല്ലുവതല്ലഹോ
അങ്ങോട്ടു ചെൽവിൻ ശ്രദ്ധമാം കാത്തുകൊൾവിൻനരേന്ദ്രനെ.
മഹാഭാഗനൊടിണ്ടൽപൂണ്ടമഹാത്മാവായ രാക്ഷസൻ
മുഖ്യംചെയ്യുമതിനുതാൻ നമ്മാലൊക്കെയെരിഞ്ഞീലെ! 21
പിതാമഹൻ ചൊന്നുകേട്ടു വെമ്പലോടും മഹാരഥർ
ഏറ്റം വേഗത്തേടുത്തേരി കുരുരാജയെഴുന്നെടം 22
ദ്രോണൻ പിന്നെസ്സോമദത്തനാബ്ബാൽഹികൻ ജയദ്രഥൻ
കൃപൻ യൂപദ്ധ്വജൻ ശല്യനവന്തീശൻ ബൃഹദ്ബലൻ. 23
വികർണ്ണനശ്വത്ഥാമാവു ചിത്രസേനൻ വിവിംശതി
അവർക്കു തുണയായേറെയായിരം രഥിവീരരും. 24
പാഞ്ഞടുത്തുനിന്നകൻ ദുര്യോധനനെക്കാത്തുകൊള്ളുവാൻ
മഹാരഥന്മാർ കാത്തീടുമൊരധ്വര്യുപ്പെരുമ്പട. 25
കൊൽവാനൊരുങ്ങിയണയുന്നതുകണ്ടു ശരോത്തമൻ
കുലുങ്ങീലാ മഹാബാഹു മൈനാകാദ്രികണക്കിനേ. 26
ശൂലമുൾഗ്ഗുരഹസ്തന്മാർ നാനാശസ്ത്രങ്ങളേന്തിയവർ
ജ്ഞാതിമാർ ചുറ്റുമുടയോൻ പെരുംപില്ലേന്തി നില്പവൻ. 27
രോമഞ്ചമഞ്ചുംകൊള്ളപ്പടയുണ്ടായിതപ്പൊഴെ
രാക്ഷസനുക്കു മുഖ്യനും ദുര്യോധനബലത്തിനും. 28

എങ്ങും പോരിൽത്തുമുലമായ് മുഴങ്ങും ചെറുഞാണൊലി
കത്തീടും മുളകാംക്കൊത്തമട്ടിൽക്കേൾക്കായി മന്നവ! 29
ദേഹിച്ചട്ടകളിൽച്ചെന്നുതട്ടുമസ്ത്രങ്ങടേയുമേ
ശബ്ദം ശൈലങ്ങൾപിളരുംവണ്ണമുണ്ടായി മന്നവ! 30
ഭൂപതേ! വീരബാഹുക്കൾ വിട്ടിടും തോമരങ്ങടേ
രൂപം വാനിൽസ്സഞ്ചരിയ്ക്കും സപ്പങ്ങൾക്കൊപ്പമായിതേ. 31
പരം പാരംപൊടിച്ചിട്ടു പെരുംവില്ലിട്ടുലച്ചുടൻ
രാക്ഷസേന്ദ്രൻ മഹാബാഹു രുക്മമായലറുന്നവൻ. 32
അർദ്ധചന്ദ്രങ്കൊണ്ടറുത്തിതാചായ്നടെ കാർമ്മുകം
ഭല്ലത്താൽസ്സോമദത്തന്റെകൊടിതാൻ വീഴ്ത്തിയാത്തതേ. 33
സ്വസ്ഥാന്തരത്തിൽ മൂന്നമ്പങ്ങെയ്തു ബാൽഹീകന്മേയുമേ
ഒരമ്പെയ്തുകൃപന്മൂന്നമ്പെയ്തു ചിത്രസേനനെ. 34
ധന്വായ്ക്കുതാടുത്തിട്ടായോളം വലിച്ചെയ്തശരത്തിനാൽ
കഴുത്തിൻ കീഴെല്ലിലായിത്താഡിച്ചിതു വികർണ്ണനെ. 35
ഇരുന്നുപോയീ തേത്തട്ടിൽച്ചോരയാറാടിയോരവൻ
അമേയാത്മാവു താരാമം പതിന്മടങ്ങു പിന്നെയും. 36
പൊടിച്ചെയ്തു യൂപകേതുവിന്റെമേൽ ഭരതർഷഭ!
അവന്റെ ചട്ടപൊട്ടിച്ചിട്ടവ കേറീ ധരിത്രിയിൽ. 37
വിവിംശതി ദ്രൌണികാംതൻസൂതന്മാരെയുമെയ്തതേ
അവർ വീണിതു തേത്തട്ടിൽക്കടിഞാണ വെടിഞ്ഞുടൻ. 38
അർദ്ധചന്ദ്രങ്കൊണ്ടു സിന്ധുരാജൻതൻ പൊൻചരാഹവും
വീഴ്ത്തീ ക്ഷിതിപതേ! വേറിട്ടൊന്നാൽക്കണ്ടിച്ചു വില്ലുമേ. 39
യാലുയാരാചങ്ങളാലെയവന്യൂപ്പട്ടവിന്റെയും
യാലുവാജികളേക്കൊന്നു ക്രോധത്താൽക്കൺചുവന്നവൻ. 40
ആവതോളം വലിച്ചെയ്തോരുട്ടിത്തേച്ച ശരത്തിനാൽ
കീറീ ബൃഹൽബ്ബലനുപപുത്രനേയും മഹീപതേ! 41
അവനെയ്ത്തേറുഴന്നിട്ടു തേത്തട്ടികലിതന്നുപോയ്
ഏറ്റംക്രോധംകലന്നിട്ടു തേരാണ്ടോരാ ശരേശ്വരൻ. 42
സപ്പങ്ങൾക്കൊടുത്തിട്ടും കുത്തുമൂത്ത ബാണങ്ങളെയ്തതേ
അവ കീറീ മഹാരാജ! പോരിൽപ്പോരുള്ള ശല്യനെ. 43

93. സങ്കുലയുദ്ധം

വൈശമ്പായനൻ പറഞ്ഞു.

ആ നിൻകൂട്ടരെയൊക്കെപ്പിന്നോക്കമാക്കി നിശാചരൻ
ദുര്യോധനനെ ഹിംസിപ്പാൻ പാഞ്ഞെത്തി ഭരതോത്തമ! 1
അവനുക്കിൽ ഭൂമിപനെറ നേക്കെത്തുന്നതു കണ്ടുടൻ
യുധുദുമ്മദർനിൻകൂട്ടരൊത്തേറ്റം കൊലചെയ്വാൻ 2
പനപ്രായം വില്ലുചച്ചു വലിച്ചിട്ടാ മഹാരഥർ
സിംഹക്കുട്ടംപോലലറീട്ടവൻതൻനേക്കടുത്തുതേ. 3
ഉടനായവനിൽച്ചുറും ശരവഷ്ങ്ങം തുകിനാൻ
ജലധാരകളാൽക്കന്നിക്കാർകഠംകന്നിനെയാംവിധം. 4
ഗാഢമന്നേറവൻ തോത്രമേററകൊന്നൻകണക്കിനേ
മുറുമാകാശത്തുപൊങ്ങീ വൈനതേയൻകണക്കിനേ. 5
പരമുച്ചത്തിലലറീ ശാരദക്കാർകണക്കിനേ
ദിക്കും വിദിക്കുമൊക്കേയും മുഴക്കീക്കട്ടനിസ്വനൻ. 6
രാക്ഷസൻതന്നെറയാശ്ശബ്ദം കേട്ടു ഭൂപൻ യുധിഷ്ഠിരൻ
ശത്രുജിത്താം ഭീമനോടു പറഞ്ഞു ഭരതർഷഭ! 7
ധാത്തരാഷ്ട്രരഥിശ്രേഷ്ഠരോടെതിക്കുന്നു രാക്ഷസൻ
ഇവനങ്ങുമലറുമൊച്ച കേഠംക്കുന്നതില്ലയോ. 8
പെരുത്തു ഭാരമാരാക്ഷസേന്ദ്രനിൽക്കണ്ടിടുന്നു ഞാൻ
പിതാമഹൻ ചൊടിച്ചേറ്റം പാഞ്ചാലധ്വംസനത്തിനായ്. 9
അവരേക്കാക്കുവാൻ ശത്രുക്കളോടേല്പുന്നു ഫൽഗുനൻ
ചെയ്തേടോരീ രണ്ടുകായ്മമറിഞ്ഞിട്ടു മഹാഭുജ! 10
പോയ്ക്കാക്ക സംശയത്തിങ്കൽപ്പെട്ടഫൈഡിംബനെബ്ഭവാൻ
അണ്ണനെറ വാക്കുകേട്ടിട്ടു തിണ്ണം വെമ്പി വൃകോദരൻ. 11
പോന്നു മന്നോർകഠംക്കു സിംഹനാദത്താൽപ്പേടികൂട്ടിയും
ഏറമൂക്കോടു നൃപതേ! വാവിലെക്കടൽപോലവേ. 12
പിന്തുണച്ചു സത്യധൃതിസൌചിത്തി രണദുമ്മദൻ
ശ്രേണീമാൻ വസുദാനൻതാൻ ശത്രുജിത്തായ കാശ്യജൻ. 13

അഭിമന്യുതുടന്നുള്ളാ ദ്രൌപദേയർ മഹാബലർ
ക്ഷത്രദേവൻ വിക്രമിപ്പോൻ ക്ഷത്രധർമ്മാവുമങ്ങിനെ. 14
സബലംമോന്നൊരാന്യപനാഥനാകുന്നനിലനും
പെരുത്ത തേർതിരയൊടും ഫൈഡിംബനുതുണച്ചുതേ. 15
ആറായിരം യോധരൊത്ത യിത്യമത്തഗജങ്ങളാൽ
കത്തു രക്ഷിച്ചുകൊണ്ടോരാ ഘടോൽക്കചയിശാടനെ. 16
സിംഹനാദത്തിനാൽപ്പിന്നെത്തെരുരുഭേരിധ്വനിയാലുമേ
കുളമ്പേല്ലുന്നൊച്ചയാലും ഭൂമിയിട്ടുലുക്കുവോർ. 17
അവരെത്തുന്നൊരാശ്ലോഷം കേട്ടുനിന്നുടൻ പമ്പട
ഭീമനിൽപ്പെടിപെട്ടോറാം മുഖംവിളറിയപ്പൊഴേ. 18
ഉടൻ മാറി മഹാരാജ! ഘടോൽക്കചനെവിട്ടുമേ
പിന്നെയുണ്ടായിസമരമായോഗ്യർക്കുചിടെപ്പുരം. 19
പോരിങ്കൽപ്പിൻവലിയ്ക്കാത്ത യിൻകൂട്ടർക്കും പാർക്കുമേ
നാനാമട്ടുള്ള ശസ്ത്രങ്ങൾ വിട്ടുകൊണ്ടു മഹാരഥർ. 20
പരസ്പരം പാഞ്ഞണഞ്ഞു പരം പോരുടങ്ങിയാർ
തമ്മിലേറു മഹാരൌദ്രം ഭീരുഭീഷണമാം രണം. 21
അശ്വങ്ങളായയോടേറ്റം കാലാൾ തേരാൾകളോടുമേ
അന്യോന്യം പോരിൽനൃപതേ! കൊതിച്ചുകൊണ്ടെതിർത്തുതേ. 22
ഉടൻ പാഞ്ഞേറവാറുണ്ടായ് പടന്നു പതറുംപടി
ആനയാൾ കുതിരക്കാൽ തേരുകളുംകൊണ്ടുയന്നഹാ 23
ധൂമ്രാരുണാഭമാം രേണുക്കൂട്ടം മൂടി പടക്കളം
തൻകൂട്ടരെപ്പരെയും തന്നിൽക്കാണ്മീല മന്നവ! 24
അച്ഛൻ കണ്ടീലമകനെ മകൻ കണ്ടീലയച്ഛനെ
അതിർവിട്ടങ്ങുരോമാഞ്ചമണ്ണുമാപ്പോരിലപ്പൊഴേ. 25
ശസ്ത്രങ്ങൾക്കും ഭാരത! തായാക്കും മർത്ത്യർക്കുമപ്പൊഴേ
പ്രേതങ്ങൾക്കെന്നമട്ടുഗ്ര ശബ്ദമുണ്ടായി ഭാരത! 26
ഗജാശ്വമർത്ത്യർക്കുടയ രക്തസ്രുത്തിരയാണഹോ
മുടിച്ചുണ്ടിപടന്നുള്ള പുഴയങ്ങൊഴുകീ പരം. 27
മനുഷ്യഹോമം വിട്ടിട്ട തമ്പോരിൽപ്പതിയ്ക്കുമേ
ഉണ്ടായശബ്ദം കേൾക്കായീ കല്ലുവീഴുംപ്രകാരമേ. 28

തലയറ മനുഷ്യന്മാർമെയ്മുറിഞ്ഞുള്ള ദന്തികഠം
ശരീരമറുള്ള ശബ്ദങ്ങളിവയാൽച്ചിന്നി മന്നിടം. 29
നാനാമട്ടുള്ള ശസ്ത്രങ്ങഠം വിട്ടുകൊണ്ടു മഹാരഥർ
അന്യോന്യം പാഞ്ഞണഞ്ഞുഗ്ര സമരത്തിന്നൊരുങ്ങിനാർ. 30
കുതിരക്കാരയച്ചീടുമശ്വമശ്വത്തൊടേറുടൻ
ആഞ്ഞു തമ്മിൽക്കുട്ടി മുട്ടിട്ടാപ്പാരിൽച്ചുഴ്ന്നുവീണുതേ. 31
നരന്മാർ നരരോടേറു കോപത്താൽക്കൺചുവന്നവർ
മാറോടുമാറടിച്ചുഗ്രം തഴകിക്കൊന്നു തങ്ങളിൽ. 32
ശത്രുനാശനരാമാനക്കാർകളോടിയ്യുമാന്തകഠം
കൊമ്പനാനകളെക്കൊന്നുകൊണ്ടു കുത്തിനാർ പോരിലങ്ങിനേ. 33
പരം ഘോരമെയാലിച്ചുതാൻ പെരുംതേരുകോടിയണിഞ്ഞുമേ
മിന്നലൊക്കും കാർകഠംപോലെയേറുകാണായിതായവ. 34
കൊമ്പേറു വിണ്ടും കുംഭങ്ങഠം തോമരത്താൽപ്പിളർന്നുമേ
മിലന്തികഠം പാഞ്ഞേറുമ ഗർജ്ജിച്ചും കാർകഠംപോലവേ. 35
തുമ്പിക്കയ്യേറു മിലതു മെയ്യേറും മിലതങ്ങിനേ
ചിറകേറദ്രികഠംകണക്കൊപ്പെരും പോരിൽ വീണുതേ. 36
കൊമ്പന്മാർ പള്ളകീറിട്ടും മിലകുംഭികളങ്ങിനേ
ഒഴുക്കീ ചളരെച്ചോര മലധാതുക്കഠംപോലവേ 37
നാരാചമേറും മിലതു തോമരങ്കൊണ്ടുമങ്ങിനേ
കാണായ് മേലാഠംചത്തു ശൃംഗളേറ ശൈലങ്ങഠംപോലവേ. 38
മിലതുഗ്രക്രോധമോടും മദിച്ചു പിടിവിട്ടവ
തേരശ്വംപത്തിയിവയെ മട്ടിച്ചു പോരിലേറവും. 39
അശ്വങ്ങളും സാദികഠംതൻ തോമരപ്രാസമേറഹോ
അതാതുവഴി പാഞ്ഞേറുമ ദിക്കും വ്യാകുലമാംവിധം. 40
രഥീന്ദ്രരോടു രഥികഠം കലിയരുടൽപോക്കുവോർ
പെരുത്തു ശക്തിയോടേറുമ കമ്മംചെയ്തിതു നിർഭയം. 41
പോരിൽ സ്വയംവരത്തിങ്കൽപ്പോലെ കുത്താടി തങ്ങളിൽ
യശസ്സോ സ്വർഗ്ഗമോ ഭൂപ! കാംക്ഷിച്ചു രണശാലികഠം. 42
രോമാഞ്ചഞ്ചുമായുദ്ധമപ്രകാരം നടക്കവേ
മിക്കതും പിന്നാക്കമായി ധാർത്തരാഷ്ട്രപ്പെരുമ്പട. 43

---

94. ഘടോൽക്കച മായായുദ്ധം

സഞ്ജയൻ പാഞ്ഞു

തന്റെ സൈന്യംകെണ്ടുകണ്ടു താനേ ദുര്യ്യോധൻ സ്വയം
ചൊടിച്ചു ശത്രുജിത്താകും ഭീമസേനനോടേറുതേ. 1
ഇടിയൊക്കും ശബ്ദമുള്ള വെട്ടംവില്ലുമെടുത്തുടൻ
മഹത്താം ശരവർഷത്തെത്തുകീവാൻ പാണ്ഡുപുത്രനിൽ. 2
രോമംമുറിച്ചിടും തീക്ഷ്ണമല്ലചന്ദ്രംതൊടുത്തുടൻ
ഭീമന്റെ വില്ലു കണ്ടിച്ചു ഭീമക്രോധമിയന്നവൻ. 3
ആഞ്ഞടക്കംകണ്ടുകൊണ്ടേറാം ത്വായോടും മഹാരഥൻ
കുന്നുപോലും പിളർന്നിടും ഘോരബാണം തൊടുത്തുതേ. 4
അതുകൊണ്ടു മഹാരാജ! മാറത്തെയ്തിതു ഭീമനെ
ഏറമെയ്തേറുഴന്നിട്ടു കിരിയക്കിത്തുടച്ചവൻ. 5
പിടിച്ചുനിന്നു തേജസ്വി പൊന്നണിഞ്ഞ ധ്വജത്തിനെ
ഭീമനേവം മങ്ങിനില്ക്കുന്നതുകണ്ടു ഘടോൽക്കവൻ. 6
ജ്വലിച്ചു ക്രോധമതിനാലെരിയും തീകണക്കിനെ
അഭിമന്യു തുടർന്നുള്ള പാണ്ഡുത്തേരാളിചീരരും. 7
സംഭ്രമിച്ചിട്ടാത്തുകൊണ്ടു രാജാവോടേറടുത്തുതേ
വെന്തിച്ചൊടിച്ചവരുടെത്തെത്തിടുന്നതു കണ്ടുടൻ. 8
ഭാരദ്വാജൻ നിന്റെ മഹാരഥന്മാരൊടു ചൊല്ലിവാൻ
വേഗംചെൽപിൻ നന്മവരും കാത്തുകൊൾവിൻ നരേന്ദ്രനെ. 9
വ്യസനക്കടലിൽത്താണ സംശയസ്ഥിതിയായതിൽ
ഇതാ ചൊടിച്ചു വില്ലന്മാർ പാണ്ഡുസൈന്യമഹാരഥർ. 10
ഭീമസേനനെ മുമ്പാക്കിട്ടുദ്ധനനോടേല്ക്കുവായ്
നാനാശസ്ത്രങ്ങൾ തൂകീട്ടു ജയിപ്പാനൊത്തൊരുങ്ങിയോർ. 11
അത്യുഗ്രമലറിക്കൊണ്ടു മന്നോക്കെ ഭയമേകുവോർ
എന്നാചാര്യൻ ചൊന്നകേട്ടു സോമത്തേൻ തുടങ്ങിയോർ. 12
യിന്നാഠക്കാർ ചെന്നടുത്താരാപ്പാണ്ഡവപ്പടയോടുടൻ
കൃപൻ യൂപദ്ധ്വജൻ ശല്യൻ ദ്രോണപുത്രൻ വിവിംശതി. 13

ചിത്രസേനൻ വികർണ്ണൻ താൻ സിന്ധുരാജൻ ബൃഹൽബ്ബലൻ
വില്ലുരാവന്തരാം മൈന്ദ ചുഴന്നു കൊരവേന്ദ്രനെ. 14
അവർ പോയ് മിംശതിപടം സന്ദ്രഹാരം തുടങ്ങിയാർ
പാണ്ഡവന്മാർ ധാത്തരാഷ്ട്രന്മാരും തമ്മിൽ വധാത്ഥികം. 15
ഏവമൈല്ലി മഹാബാഹു പെരുംവില്ലിട്ടലച്ചുടൻ
ഇരുപത്താറമ്പുവിട്ട ഭീമനിത് ഗ്രഹവയ്നം 16
വീണ്ടും മഹാബാഹു തുകീയിവന്മേലമ്പ സംഖ്യമേ
ലേധാരകം ശൈലത്തിൽ മഴക്കാറൊന്നപോലവേ. 17
പത്തനുകൊണ്ടായവനെയെതിരെയ്തിതുഭീമനും
തവരയോടും മഹേഷ്വാസനിടമ്പള്ളസ്സു ശക്തിമാൻ. 18
ഗാഢമെയ്തേറഴന്നിട്ടാ വൃദ്ധനപ്പാത്ര ഭാരത!
ബോധംകെട്ടടനേരമന്നൊ തേത്തട്ടിങ്കചിരുന്നുപായ്. 19
ഇണ്ടലോണ്ടഗ്രുവിനെക്കണ്ടു ദുര്യ്യോധനർ നൃപർ
ദ്രൌണിയും ക്രോധമുൾക്കൊണ്ടു പാഞ്ഞൊരംഭിമനോടഹോ. 20
കാലാന്തകയമപ്രായരവരേല്പതുകണ്ടുടൻ
ഭീമസേനൻ മഹാബാഹു ഗദ കയ്യാണ്ടു സത്വരം 21
തേർവിട്ടു ചാടിനില്പായിതിളകാത്തദ്രിപോലവേ
യമണ്ഡംപോലെയുള്ള ഗദയേന്തി രണാങ്കണേ. 22
ഗദയുള്ളവനേപ്പാത്തു ശൃംഗി കൈലാസതുല്യനെ
കപ്പമപ്പോലംപാഞ്ഞടുത്തു ദ്രൌണിയും കുരുരാജനും 23
ശക്തിയേറുന്നവർ സമം വരുന്നുത്തുനന്ദ കണ്ടുടൻ
പാഞ്ഞണഞ്ഞീടിനാനുക്കിൽ വെമ്പലോടും വൃകോദരൻ. 24
ഭീരുപൻ ക്രുദ്ധനായിട്ടവൻ മെൽവത കണ്ടുടൻ
തവരയോടും പാഞ്ഞണഞ്ഞു കുരുക്കളിൽ മഹാരഥർ. 25
ഭാരദ്വാജദ്രൌണിയും ഭീമരെ ക്കൊല്ലുമെയ്യുവാൻ
യാമാമട്ടുള്ള ശസ്ത്രങ്ങൾ ഭീമൻ തൻ മാറിൽവീഴ്ത്തിനാർ. 26
അമർ പുറവും മേന്നു പീഡിപ്പിച്ചപ്പാണ്ഡവവീരനെ
സന്ദിശയിലയിൽപ്പീഡപെട്ടുകണ്ടു രഥീന്ദ്രനെ 27
അഭിമന്യുപ്രഭൃതികൾ പാണ്ഡുസൈന്യമഹാരഥർ
ഉസ്സാഹപ്രാണനേയിട്ടും തുണപ്പാൻ പാഞ്ഞുകേറിനാർ. 28

ശൂരനാനുപരാജാവു ഭീമന്റെ സഖിയായവൻ
ക്രുദ്ധനായ് ദ്രൌണിയോടേറും നീലൻ നീലാംബുദപ്രഭൻ. 29
ആ വില്ലാളി സദാ ദ്രോണപുത്രനായ് സ്പർദ്ധയുള്ളവൻ
അവൻ ചെരുംവില്ലു വലിച്ചമ്പെയ്തു ദ്രോണപുത്രനിൽ. 30
മുന്നമിന്ദ്രൻ മഹാരാജ്ഞാന്മാർക്കും ഭയകാരിയായ്
ദുർദ്ധർഷനാം വിപ്രചിത്തിതൈത്യനേതുമയച്ച രഥിരി. 31
അവൻ ചൊടിച്ചു തേജസ്സാൽ തൈത്രിലോക്യത്രാസമേകിയോൻ
നന്നായെയ്തോരമ്പുകൊണ്ടു നീലൻ ദേഹം പിളർന്നതിൽ. 32
ദ്രൌണിചാപമൊലിച്ചുകൊണ്ടൽക്കടക്രോധനാടുടൻ
ഇടിയൊക്കും നാദമുള്ള മിത്രുചാപം വലിച്ചവൻ. 33
നിലപ്രഭാസനത്തിന്നു മതിചെച്ച മഹാമതി
ചാണയ്ക്കുചെച്ചുതളിയും തൽല്ലേങ്ങാം തൊടുത്തുടൻ. 34
നാലശ്വങ്ങളെയുംകൊന്നുവീഴ്ത്തീ പിന്നൊരമ്പതെയും
ഏഴാമതാരമ്പല്ലെന്തെയെയ്തു നീലന്റെ മാറിലും. 35
ഗാഢമെയ്ത്തറവനഴന്നാത്തട്ടിലിരുന്നുപോയ്
നീലാഭ്രതുല്യനാം നിലഭ്രപൻ മോഹിച്ച കണ്ടതിൽ 36
ഘടോൽക്കചൻ ക്രുദ്ധനായിജ്ഞാതിചിഹ്നത്തൊടൊത്തവൻ
പോരിൽശ്ശോഭിച്ചിടുംദ്രൌണിയോടുടൻപാഞ്ഞുകേറിനാൻ. 37
മറുള്ളോരും പാഞ്ഞടുത്തു പോരിൽശ്ശുഭ്രാശരർ
ഘോരാകാരമെഴുന്നോരാ രക്ഷസ്സുല്പതകണ്ടുടൻ. 38
ത്വരയോടും പാഞ്ഞടുത്തു തേജസ്വി ബ്രഹ്മനന്ദനൻ
ചൊടിച്ചുകൊല്ലുംവെയ്തു ഘോര രൂപർ നിശാടരെ. 39
ക്രൂരരാ രാക്ഷസനടെ മൻവിട്ടെഴുന്നകൂട്ടരെ
അവരാദ്രൌണിബാണങ്ങൾപ്പിന്നോട്ടായതു കണ്ടുടൻ. 40
കോപിച്ചിതു മഹാകായൻ ഭീമപുത്രൻ ഘടോൽക്കചൻ
എടുത്തു ഘോരമട്ടുള്ള കടുവീണ മായയെ. 41
മായാവി രാക്ഷസശ്രേഷ്ഠൻ ദ്രൌണിയ്ക്കും മോഹമാംപടി
അപ്പോൾനിൻകൂട്ടരെല്ലാരും മായയാൽപ്പിന്തിരിഞ്ഞുപോയ്.
പരസ്പരംകണ്ടിതരറു പീണിട്ടു ഭൂമിയിൽ
കൂപണം പിടയുമട്ടു ഘോരനാടിയങ്ങിനേ. 43

ദ്രോണൻതൊഴുന്നതുദ്ധ്യോധനനെ ഒരുണിയേയുമേ
മിക്കതും കുരുസൈന്യത്തിൽ പ്രധാനപ്പെട്ട വില്ലരെ 44
ഉടഞ്ഞുപോയീ രഥികളം മുറും വീണിതു മന്നവർ
അശ്വങ്ങളേ രഥശ്രുദ്ധന്മാരുറുവിണിത സംഖ്യമേ. 45
ആതുകണ്ടിട്ടു ശിബിരംപാർത്തു പാഞ്ഞിതു നിൻപട
യിളിച്ചുകൊല്ലിലും ഞാനും ഭീഷ്മരും ധരണിപരേ! 46
പെരുവിൻ പാഞ്ഞുപോകാപ്പിനിതു രാക്ഷസമായയാം
ഘടോൽക്കചൻ ചെയ്തതെന്നും നിന്നില്ലാമോഹമാണ്ടവർ. 47
ഭീതരാമവർ കേട്ടില്ലാ ഞങ്ങളംകൊല്ലുന്ന വാക്കുകളം
അവരാടുന്നതരയ്ക്കണ്ടു ജയംനേടീട്ട പാണ്ഡവർ. 48
ഘടോൽക്കചനൊടൊന്നിച്ച സിംഹനാദംതുടങ്ങിയാർ
ശംഖുംപെരുമ്പറകളും മുഴക്കീട്ടാർത്തിതേറവും. 49
ദുരാത്മാവായഫൈഡിംബൻ ചെന്നനിൻപടയൊക്കെയും
സൂര്യാസ്തമനകാലത്തു ചിന്നിപ്പാഞ്ഞോടിയെന്നുമേ. 50

---

95. ഭഗദത്തയുദ്ധം

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

ആപ്പെരും കൂക്കിവിളിയിൽദ്ധ്യോധനന രേശ്വരൻ
ഗാംഗേയൻതൻ മുമ്പിലെത്തി വിനയത്തോടടുത്തുടൻ. 1
ഉണ്ടായതെല്ലാമവനോടുണർത്തിപ്പാൻ തുടങ്ങിയാൻ
ഘടോൽക്കചന്റെ ജയവും തനിയ്ക്കുണ്ടായ തോല്മയും. 2
പറഞ്ഞുകൊണ്ടാൻ ദുഷ്പ്രൻ പെട്ടുപിപ്പിട്ടുപിന്നെയും
ചൊല്ലീ ഭീഷ്മൻ കുരുപിതാമഹനോടു നരാധിപ! 3
ഭവാനെയാശ്രയിച്ചിട്ടു കൃഷ്ണനേപ്പോലവേ
ഘോരയുദ്ധം പാണ്ഡവരാടാരംഭിച്ചിതു ഞാൻ പ്രഭോ! 4
എതിയ്ക്കും പതിനൊന്നക്ഷൗഹിണി സൈന്യങ്ങളുണ്ടിഹ
യിന്നാജ്ഞക്കീഴിൽ നില്ക്കുന്നിതെന്നോടൊപ്പം ചരന്ത! 5

ആയെന്നെബ്ഭരതശ്രേഷ്ഠ! ഭീമസേനൻ തുടങ്ങിയോർ
ഘടോൽക്കമാവലംബിത്താൽപ്പോരിൽത്തോല്പിച്ചു പാണ്ഡവർ.
ശൂഷ്കവൃക്ഷം വഹിപോലെയതൻ ദേഹംചുട്ടുനീതാ
എന്നാൽ മോഹം മഹാരാജ! യിന്ന പ്രസാദാൽപ്പരന്തപ! 7
ആദ്യഷ്ടരാക്ഷസനെ ഞാൻതന്നെ കൊല്ലാൻ പിതാമഹ!
ദുർധർഷനാം നിൻ തൂണനാലതെറിയ്യുന്നടത്തണം. 8
എന്നീ രാജാവിൻെറ വാക്കു കേട്ട ഭരതസത്തമ!
ഭീഷ്മൻ ശാന്തനവൻ ചൊന്നാൻ ദുര്യോധനനോടിങ്ങിനേ. 9
രാജാവേ! ഞാൻ നിന്നോടാതും വാക്കുകൊണ്ടുകെ കൌരവ!
മഹാരാജ! ഭവാൻ യിന്നിടേണ്ടുംപടി പരന്തപ! 10
തന്നെക്കാത്തിടണം പോരിലുണ്ണീ! മുറുമരിന്ദമ!
നീ നിത്യം ധർമ്മജനൊട്ട യുദ്ധംചെയ്യുന്നഘാശയ! 11
ജിഷ്ണുപോട്ടും യമരൊട്ടമല്ലെങ്കിൽ ഭീമനോടുമേ
രാജധർമ്മംപാത്തു രാജാവോട രാജാവെതിർക്കണം. 12
ഞാൻ ദ്രോണൻ കൃപനാദ്രൌണി സാത്വതൻ കൃതവർമ്മനും
ശല്യൻ യൂപദ്ധജൻ പിന്നെ വികർണ്ണൻതാൻ മഹാരഥർ. 13
ദുശ്ശാസനാദികളും പരാ വമ്പർ നിൻതമ്പിമാർകളും
നിന്നക്കുവേണ്ടിപ്പൊരുതാമുക്കള്ളാ ശരനോടുടൻ. 14
നിന്നക്കാക്രൂരരക്ഷസ്സിൽപ്പൊരുത്തും പകയെങ്കിലോ
ഇദ്ദേഹമാദ്യഷ്ടനോടു പോകട്ടേ പോരടിയ്യുവാൻ. 15
ഭഗത്തെമഹീപാലൻ പോരിൽദ്ദേവേന്ദ്ര സന്നിഭൻ
ഇത്രയും ചൊല്ലി രാജാവാം ഗേത്തെതാടാതിനാൻ 16
മന്നവേന്ദ്രൻെറ മുമ്പാകെ വാക്കു വാക്യവിചക്ഷണൻ
പോരിൽ ഗർവ്വുള്ള ഹൈഡിംബനോടെതിർക്കടൻ നൃപ! 17
വില്ലൊക്കെക്കൊണ്ടു നില്പ്പെയഞ്ഞൊരുങ്ങിത്തട്ടക്കെടോ
പണ്ടിന്ദ്രനാത്താകനെപ്പോലാ ക്രൂരശരേശനെ. 18
ദിവ്യാസ്ത്രവും വിക്രമവും നിയക്കുണ്ടു പരന്തപ!
പണ്ടെതിർത്തിട്ടുണ്ടു പല മായാവന്മാരൊട്ടും ഭവാൻ. 19
അവനോടെതിരിട്ടിടാൻ പോരുംതീ നൃപ പുംഗവ!
സബലങ്കൊണ്ടുയന്നാലു നൃപ! കൊൽകാശരേശനെ. 20

എന്ന സേനേശയാം ഭീഷ്മൻ പൊന്നാരാചാക്കുകേറിക്കയാൽ
പരാഭിമുഖനായ് ചെന്ന സിംഹയാതെത്തോടായവൻ. 21
കാറിന്നേപ്പോലെ ഗജ്ജിയ്ക്കുമവനെത്തുന്ന കണ്ടുടൻ
പൊടിച്ചെതിർത്തേറു പാണ്ഡുസൈന്യത്തിലെ മഹാരഥർ. 22
ഭീമൻ സൌഭദ്രനും പിന്നെ ഘടോൽക്കച നിശാടനും
പാഞ്ചാലീപുത്രരും സാത്യകിയും ക്ഷത്രദേവനും 23
ചേദിശൻ വസുദാനൻതാൻ ദശാർണ്ണശരഭങ്ങിനേ
ഭഗദത്തൻ സുപ്രതീകം കേറീട്ടവരൊടേറുത 24
പരം പെരുംപോർനടന്ന ഘോരരൂപം ഭയങ്കരം
കാലരാജ്യം വായ്ക്കുമാറുപാത്ഥർക്ക ഭഗദത്തയായ്. 25
രഥീന്ദ്രരുക്കെട്ടഴിത്തയ്ത്തു മുച്ചൂടിട്ടമ്പുകഠം
തേരാനനിരയിൽചെന്ന വീണിതായവ മന്നവ! 26
ആനക്കാർകഠം നടത്തീടും മദംമാടീടുമാനകഠം
പരസ്പരം ചെന്നെതിർത്തു കേറി പേടിച്ചെടിഞ്ഞുടൻ. 27
മടിച്ചു വാശിയുഠക്കൊണ്ടു കൊമ്പുകൊണ്ടും രണാങ്കണേ
പിളർന്ന തന്തമുസലങ്കൊണ്ടുമോറു പരസ്പരം 28
പ്രാസപാണികഠം കേറീടും ചാമരാഞ്ചിതവാജികഠം
അശ്വാരോഹരയച്ചിട്ടു ചെന്നേറിതു പരസ്പരം. 29
കാലാഠം കാലാഠംവിട്ട ശക്തിതോമരപ്രഹരങ്ങളാൽ
നിലത്തു വീണിതന്നേരം നൂറുമായിരവും ശരി 30
കണ്ണിഥാളീകബാണങ്ങൾ തേരാണ്ടേറ്റു രഥീന്ദ്രരും
വീരരേക്കൊന്ന യുദ്ധത്തിൽസ്സിംഹനാദംമുഴക്കിനാർ. 31
രോമാഞ്ചമഞ്ചിടുംവണ്ണമമ്മട്ടാപ്പാർ നടക്കുമ
ഭഗദത്തൻ മഹേഷ്വാസൻ പാഞ്ഞേറ്റു ഭീമനോടുടൻ. 32
കുഴമാഗ്ഗം മനോവാടങ്ങൊലിയ്ക്കും മത്തഹസ്തിയാൽ
ചുറ്റും ചോലയൊലിച്ചീടും മലയാലെന്നപോലവേ. 33
സുപ്രതീകത്തലയിൽവാണന്വസംഖ്യം പൊരിഞ്ഞവൻ
ഐരാവതം കേറിയിന്ദ്രൻ മഴപെയ്യുംപ്രകാരമേ. 34
ഭീമനെശ്ശരവർഷത്താൽത്താഡിച്ചാനാ നരേശ്വരൻ
മഴക്കാർ മലയെ വാരിധാരയാലെന്നവണ്ണമേ. 35

ഭീമൻ ചൊടിച്ചു കാൽകാക്കുന്നവരേയുറിലപ്പുറം
കുലചെയ്തിതു വില്ലാളി ചൊടിച്ചു ശരവൃഷ്ടിയാൽ. 36
അവരേക്കൊന്നതിൽക്കോപാൽഭഗദത്തൻ പ്രതാപവാൻ
ഭീമസേനന്റെ തേരിന്റെനേക്കുവിട്ടിതു കുംഭിയെ. 37
അവൻവിട്ടാഗ്രജം ഞാണുചിട്ടബാണംകണക്കിനേ
ഊക്കിൽപ്പാഞ്ഞേറുവിദ്വേഷിജിത്താം ഭീമനൊടപ്പൊഴേ. 38
അവനെത്തുന്നതായ്ക്കണ്ടു പാണ്ഡുസൈന്യമഹാരഥർ
ഊക്കിട്ടെതിർത്തുകൊണ്ടാരാഭീമസേനൻ തുടങ്ങിയോർ. 39
സൌഭദ്രൻ കേകയന്മാരും ദ്രൌപദേയരുമേവരും
ശൂരൻ ദശാർണ്ണപതിയും മാരിഷ! ക്ഷത്രദേവനും. 40
ചൈദ്യൻപിന്നെച്ചിത്രകേതുവാധി പൂണ്ടിവരേവരും
ദിവ്യോത്തമാസ്ത്രങ്ങൾപരം കാട്ടിക്കൊണ്ടു മഹാബലർ. 41
ചൊടിച്ചൊറക്കുഞ്ജരത്തെച്ചുറുമേറു ചളഞ്ഞുതേ
പെരുത്തമ്പേറുതിൽപ്പാരം ശോടിച്ചിതു മഹാഗജം. 42
ചോര ചോന്നുകൊണ്ടുധാതു മിത്രരശൈലം കണക്കിനേ
ദശാർണ്ണനായകൻ പിന്നെക്കണ്ണനുക്കുംകൊമ്പനെനയിൽ. 43
കയറിപ്പാഞ്ഞടുത്താന്നാഭഗദത്തഗജത്തൊടായ്
പോരിലാഗ്രജമെത്തുമ്പോൾപ്പാരമാഗ്രഹപുംഗവൻ. 44
തടുത്തിതാസ്സുപ്രതീകമഴിയേക്കരപോലവേ
വമ്പൻദശാർണ്ണനുടയകൊമ്പൻ നിന്നതുകണ്ടുടൻ. 45
യന്നായനെന്നനുടൻ പാണ്ഡുസൈന്യപൂരുഷർവാഴ്ത്തിനാർ
പ്രാഗ്ജ്യോതിഷൻ പതിന്നാലുതോമരങ്ങൾ ചൊടിച്ചുടൻ. 46
ആഗ്രജത്തിന്റെ നേരിട്ടങ്ങയച്ചു നൃപസത്തമ!
ഭേദംമറച്ചിട്ടും നല്ലപൊന്നണിഞ്ഞുള്ള ചട്ടയെ. 47
പിളർന്നുകേറി പുറമിങ്കൽപ്പുന്നഗങ്ങൾകണക്കിനേ
ഗാഢവേധങ്കൊണ്ടുഴന്നാഗ്രജം ഭരതസത്തമ! 48
മദമ്പോട്ടംനിന്നുടയെയുക്കോട്ടം പാഞ്ഞുപോയിതേ
ഘോരമായമറിക്കൊണ്ടുവേഗത്തിൽപ്പാഞ്ഞിതാഗ്രജം. 49
കാറുവൃക്ഷങ്ങളേപ്പോലെമട്ടിച്ചും തന്റെസേനയെ
ആഗ്രജം തോറ്റതിൽപ്പിന്നെപ്പാണ്ഡുസൈന്യമഹാരഥർ. 50

ഉച്ചത്തിലലറിക്കൊണ്ടന്നിനു പോരിനു കേവലം
പിന്നെബ്ഭീമനെ മുമ്പാക്കിയെതിർത്തു ഭഗദത്തനായ്. 51
പല ബാണങ്ങളും നാനാശസ്ത്രവും വിതറുന്നവർ
പൊടിച്ചുമഷികളുവരട്ടക്കമ്പോഠം നരേശ്വര! 52
ഘോരാരാവം കേട്ടമർഷംപൂണ്ടൊട്ടുംപേടിയെന്നിയെ
ഭഗദത്തൻ മഹേഷ്വാസൻ പായിച്ചു തൻനേരന്തിയെ. 53
തോട്ടിയംഗ്രുമിവയാൽക്കുട്ടിവിട്ട ഗജോത്തമൻ
സംവർത്തകാനലപ്രായനായിതാപ്പോരിലപ്പൊഴേ. 54
തേർക്കൂട്ടമാനയിരയും കുതിരപ്പടയും പരം
പൊടിച്ച കാലാഠകളെയും നൂറുമായിരവും ശരി. 55
അഞ്ചുമിഞ്ചുംപാഞ്ഞണഞ്ഞു പോരിൽമദ്ദിച്ചിതാഗ്രജം
ആഗ്രജേന്ദ്രനിളക്കീടും പെരുക്കം പാണ്ഡവപ്പട. 56
തിയ്യിലിട്ടൊരു തോൽപോലെ ചുരുങ്ങിപ്പോയി മന്നവ!
ധീമാൻപ്രാഗ്ജ്യോതിഷൻതന്റെ ബലംഞ്ജിച്ചുകണ്ടുടൻ. 57
ഘടോൽക്കചൻ ക്രുദ്ധനായിപ്പാഞ്ഞേറനു ഭഗദത്തനായ്
ദീപ്തനയനൻ ദീപ്തദൃഷ്ടിപരുഷൻ വികടൻനൃപ! 58
ഭീഷണാകൃതികൈക്കൊണ്ടുരോഷംകൊണ്ടെരിയുംവിധം
കുന്നുപോലും പിളർന്നിടും മിന്നും ശൂലമെടുത്തുതേ. 59
ആയയേക്കൊല്ലുവാനുക്കിൽച്ചുഴറ്റിവിട്ട മഹാബലൻ
ചുറ്റും തീപ്പൊരിചിന്നിടുംമട്ടതുഗ്രതയോടഹോ. 60
അതെത്തുന്നതുകണ്ടുക്കിൽ പ്രാഗ്ജ്യോതിഷനരേശ്വരൻ
വിട്ട ഭംഗിയെഴും തീക്ഷ്ണമർദ്ധചന്ദ്രം ഭയങ്കരം. 61
ആപ്പൊരുംശൂലമാബ്ബാണങ്കൊണ്ടറുത്തിതു വീര്യവാൻ
പൊന്നുകെട്ടിച്ചൊരാശൂലം രണ്ടായറുതെറിച്ചുപോയ്. 62
അത്തിലിന്ദ്രൻവിട്ടുള്ളോരിടിത്തീയുകണക്കിനേ
രണ്ടായ്ക്കണ്ടിച്ചൊരാശൂലംവീണു കണ്ടിട്ടു മന്നവ! 63
പൊന്നുറ്റണ്ടുള്ള തീജ്വാലയ്ക്കൊക്കും വൻവേലെടുത്തുടൻ
അതു ചാട്ടീ രാക്ഷസങ്കൽ നില്ക്കുന്നില്ലെന്നുമോതിനാൻ. 64
ഇടിത്തീപോലംബരത്തിലതെത്തുന്നതു കണ്ടുടൻ
ചാടിപ്പിടിച്ചൊന്നാലറിക്കൊണ്ടാൻ പെട്ടന്നു രാക്ഷസൻ. 65

മുട്ടിന്മേൽവച്ചായതുടനൊടിച്ചു ഹന്ത ഭാരത!
മന്നവേന്ദ്രൻ കണ്ടുനില്ക്കുയതൊരത്ഭുതമായിതേ. 66
ഊക്കേറും രാക്ഷസൻ ചെയ്തോരക്കർമ്മം കണ്ടപാടുടൻ
വിസ്മയിച്ചു മാനിൽവില്ലും ദേവഗന്ധർവ്വതാപസർ. 67
പാണ്ഡവന്മാർ മഹാരാജ! ഭീമസേനൻ തുടങ്ങിയോർ
യന്നയന്നെന്നാത്തു പാത്തട്ടാക്കെ വെക്കം മുഴക്കിനാർ. 68
പ്രഹൃഷ്ടരാം മഹാത്മാക്കൾക്കള്ളൊരാപ്പുകേട്ടതിൽ
പൊറുത്തില്ലാ മഹേഷ്വാസൻ ഭഗദത്തൻ പ്രതാപവാൻ. 69
ഇന്ദ്രാശനി പ്രഭയൊടും പെരുംവില്ലിട്ടലച്ചവൻ
വേഗത്താൽത്തജ്ജനംചെയ്തു പാണ്ഡുസൈന്യ രഥീന്ദ്രരെ. 70
കുത്തു തീപ്പൊലുള്ള ഘോരയാരാചങ്ങളം പൊരിഞ്ഞവൻ
ഒരമ്പെയ്തു ഭീമരിലാ രാക്ഷസൻതന്നിലൊന്നിനും. 71
അഭിമന്യുവിൽ മൂന്നുംതാൻ കേകയന്മാരിലഞ്ചുമേ
ആയതോളം വലിച്ചെയ്തമൊട്ടഴിഞ്ഞുള്ളൊരമ്പിനാൽ. 72
പോരിലാ ക്ഷത്രദേവന്റെ വലങ്കയ്യു പിളർന്നതേ
ഉടൻപിണിതവന്നുള്ളൊരമ്പൊക്കും നല്ല വില്ലുമേ. 73
അഞ്ചമ്പുകൊണ്ടെയ്തുകൊണ്ടാൻ പാഞ്ചാലീപുത്രരെവരെ
ക്രോധത്താൽക്കൊന്ന ഭീമന്റെയശ്വങ്ങളെയുമപ്പൊഴേ. 74
മൂന്നമ്പുകൊണ്ടെയ്തുത്തിതവൻതൻ സിംഹകേതുവും
പ്രഹരിച്ചു പിന്നെ വേറെ മൂന്നമ്പാൽസ്സൂതനേയുമേ. 75
ഏറമെയ്തോറമന്നഴന്നാത്തേത്തട്ടിലിരുന്നുപോയ്
ഭഗദത്തൻ പോരിലെയ്ത വിശോകൻ ഭരതർഷഭ! 76
പരം ഭീമൻ മഹാബാഹു വിരഥൻ രഥിപുംഗവൻ
തേത്തട്ടുവിട്ടടൻ ചാടീ ഗദ കയ്യിലെടുത്തവൻ. 77
ഗദയുള്ളവനേപ്പാത്തു ശൃംഗമുള്ളദ്രിപോലവേ
നിന്നുകൂട്ടുക്കു മയം ഘോരമങ്ങണമായിതു ഭാരത! 78
ഇതു കാലംതന്നെയങ്ങു പാണ്ഡവൻ കൃഷ്ണസാരഥി
ചുറ്റും ശത്രുക്കളെക്കൊന്നുകൊണ്ടണഞ്ഞു മഹീപതേ! 79
അച്ഛനും മകനും പാരം ശക്തരാപ്പുരുഷർഷഭർ
ഭഗദത്തനൊടാബ്ഭീമ ഹൈഡിംബർ പൊരുതുന്നിടം. 80

രഥിശ്രേഷ്ഠാക്കഥം പൊരുതി യില്ലതായ്ക്കണ്ടു പാണ്ഡവൻ
അന്നു തുകിക്കൊണ്ടുചിടെപ്പൊരു നീ മരതഷ്ടേ! 81
അപ്പോൾമുദ്യോധനനുചൻ മെമ്പലോടും മഹാരഥൻ
ആയ തേർ കതിരക്കുട്ടു പടയേച്ചൊല്ലിവിട്ടുത 82
ആക്കൌരവ മഹാസൈന്യം വന്നെത്തുന്നതു കണ്ടുടൻ
പാഞ്ഞെതിർത്തു വേഗമോടും പാണ്ഡവൻ ശ്വേതവാഹനൻ. 83
ഭഗദത്തൻ പോക്കളത്തിലാഗ്ഗജത്താലെ ഭാരത!
പാണ്ഡവപ്പട മട്ടിച്ചു പാഞ്ഞേറും ധർമ്മപുത്രനായ്. 84
ആ യുദ്ധം ഘോരമായ്ത്തീർന്നു ഭഗദത്തനു മാരിഷ!
ശസ്ത്രമേന്തുന്ന പാഞ്ചാലപാണ്ഡുകേകയരോടഹോ. 85
ഭീമസേനൻ പോക്കളത്തിൽ കൃഷ്ണാജ്ജുനരെയപ്പോഴേ
കേറംപിച്ചാനങ്ങിരാവാനെക്കൊന്നതുണ്ടായവണ്ണമേ. 86

---

96. എട്ടാംദിവസത്തെ യുദ്ധാവസാനം

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

തൻപുത്രനാമിരാവാനെക്കൊന്നതായ്ക്കേട്ടു ഫൽഗുനൻ
പെരുത്തു ദുഃഖമുൾക്കൊണ്ടു പാമ്പിനെപ്പോലെ നീറിയും. 1
പോരിൽച്ചൊല്ലീ നരപതേ! വാസുദേവനൊടിങ്ങിനേ
പ്രാജ്ഞനായാം വിദുരൻ പണ്ടുകണ്ടതാണിതു കേവലം. 2
കുരുക്കഠിക്കും പാണ്ഡവർക്കും ഘോരനാശം മഹാമതി
ധൃതരാഷ്ട്രക്ഷിതിപനൊത്തടഞ്ഞായതിനാലവൻ. 3
പലവേറെ വീരരേയും പോരിൽ മധുസൂനേ!
കുരുക്കഠം കൊന്നിതടരിലാക്കുരുക്കളെ യമ്മളും 4
അത്മത്തിനായ് നരശ്രേഷ്ഠ! കർമ്മംചെയ്യുന്നു കുത്സിതം
അർത്ഥം മീത്തയതിന്നായിച്ചെയ്യുന്നു ക്ഷത്ര സംക്ഷയം. 5
ധനമെന്യേ ചാകയല്ലൂ സപവധാൽധനമല്ലിഹ
വന്നൊത്തീടും ജ്ഞാതിവധാൽ കൃഷ്ണ! കിട്ടുന്നതന്തുചാൻ. 6

ദുര്യോധനത്തെ റിനാലും ശകുനിപ്പിഴയാലുമേ
കണ്ണുമ്മന്ത്രിതത്താലും ക്ഷത്രിയന്മാർ നശിയ്ക്കയാം. 7
ഇപ്പോഠം ഞാനോത്തിട്ടുനുണ്ടു യനെന്നും മധുസൂദന!
രാജാവുദുര്യോധനനോടിരന്നതു മഹാഭുജ! 8
പാതിനാടോഗ്രാമമഞ്ചോ ചെയ്തതില്ലതു ദുർമ്മതി
ശൂരക്ഷത്രിയരീമന്നിൽക്കിടക്കുന്നതു കണ്ടുഞാൻ. 9
തന്നെത്താനറെ നന്ദിപ്പൻ മോശമീ ക്ഷത്രധീചിതം
അശക്തൻപോരിൽ ആരെന്നീക്ഷത്രിയന്മാർ ധരിയ്ക്കുമേ. 10
ബോദ്ധ്യമല്ലാ ജ്ഞാതിയുദ്ധമെനിയ്ക്കു മധുസൂദന!
ധാർത്തരാഷ്ട്രപ്പടയിലേയ്ക്കുടനേ തേർ നടത്തുക. 11
കൈകഠംകൊണ്ടന്തമറേറാരീപ്പടക്കടൽ കടക്കുവൻ
പൊറുമേവിടുട്ടുഴിയ്ക്കുണ്ടും കാലമല്ലിതു മാധവ! 12
എന്നജ്ജുനൻ ചൊന്നവാറു കേശവൻ ശത്രുനാശനൻ
വായുവേഗംപൂണ്ട വെള്ളത്തശ്വങ്ങളെ നടത്തിയാൻ. 13
അപ്പോഠം മഹാബ്ധിമുണ്ടായ്നിന്നസൈന്യത്തിനും ഭാരത!
വായിൽക്കാറേറ റിളകിടുംകടലിന്നെന്നവണ്ണമേ. 14
അപരാഹ്ണത്തിൽ നൃപതേ! സംഭവിച്ചിതു സംഗരം
ഇടിവെട്ടും ഘോഷമോടും ഭീഷ്മക്കാപ്പാണ്ഡുപുത്രരായ്. 15
അപ്പോഠം നിന്മക്കഠം നൃപതി പാഞ്ഞാറുഭീമസേനനായ്
വസുക്കളിന്ദ്രനേപ്പോലാ ദ്രോണനെച്ചൂറിനിന്നവർ. 16
പിന്നെശ്ശാന്തനവൻ ഭീഷ്മൻ കൃപനാം രഥിമുഖ്യനും
ഭഗദത്തൻ സുശർമ്മാവും പാഞ്ഞാറാർ പാർത്ഥരോടുടൻ. 17
ഹാർദ്ദിക്യനും ബാൽഹികനുമേറ്റു സാത്യകിയോടുമേ
അംബഷ്ഠകക്ഷിതിപനഭിമന്യുപൊടേറുതേ. 18
മറുള്ളവർ മഹാരാജ മറുള്ള രഥിരോരൊടും
പരമുണ്ടായി സമരം ഘോരാകാരം ഭയങ്കരം 19
നിന്മക്കളെപ്പാർത്തുകണ്ടു ഭീമസേനൻ ജനേശ്വര!
ക്രുദ്ധൻ ജ്വലിച്ചു യുദ്ധത്തിൽ ഹവിസ്സാലഗ്നി പോലവേ. 20
നിന്മക്കഠം കുന്തിസുതരെയുഗ്രരൊങ്ങും മൂടിനാർ
പാർത്ഥരെ മഹാരാജ! മഴക്കാറുകഠം പോലവേ. 21

അവൻ നിന്മക്കൾ പലമട്ടെയ്തു മൂടുമ്പൊൾ മനാവ!
കീറി യക്കിക്കൊണ്ടു വീരൻ പുലിയേപ്പോലെ ഗദ്വൊട്ടം. 12
പരം വൃഡോരസ്സാനെയാബ്ഭീമൻ വീഴിച്ചു ഭാരത!
മൂച്ചയേറും ക്ഷുരപ്രങ്കൊണ്ടുടൻ ചത്തിടിനാനവൻ. 23
ഊട്ടി മൂച്ചയെഴും മേറിട്ടൊരു ല്ലുമയച്ചുടൻ
സിംഹം ക്ഷുദ്രമൃഗത്തേപ്പോലാക്കുണ്ഡലിയെ വീഴ്ത്തിനാൻ. 24
ഊട്ടി മൂച്ചയെഴും നല്ല ബാണങ്ങളെയെടുത്തുടൻ
നിന്മക്കളോടേറു വേഗമെയ്തുകൊണ്ടിതു ഭാരത! 25
ഉറച്ച വില്ലുള്ള ഭീമൻ പരമെയ്തീടുമ്പുകാം
തേർവിട്ട വീഴ്ത്തീ രഥികളാകും നിന്നുടെ മക്കളെ 26
കുണ്ഡഭേദിയതാധ്വക്ഷി വൈരാടൻ ദീർഘലോചനൻ
സുബാഹുവാദീർഘബാഹു കനകധ്വജനിങ്ങിനേ. 27
ആ വീരർ വീഴും നേരത്തു ശോഭിച്ചു ഭരതർഷഭ!
വസന്തത്തിൽപ്പൂത്ത തേന്മാവുകാം വീഴുംപ്രകാരമേ. 28
ഉടൻ ശേഷിച്ച നിന്മക്കളോടിപ്പോയീ മഹാഹവേ
ഊക്കേറും ഭീമനേക്കാലനെന്നു ചിന്തിച്ചുകൊണ്ടവർ. 29
ദ്രോണൻ നിന്മക്കളേച്ചൂട്ടപൊടിയ്ക്കും വീരനേദ്രുതം
മഴകൊണ്ടുദ്ധിയേപ്പോലെ പുറുമമ്പുകാം തൂകിനാൻ. 30
അതിലത്ഭുതമായ്തോന്നേൻ കുന്തീപുത്രന്റെ പൌരുഷം
ദ്രോണൻ തടുക്കിലും നിന്റെ മക്കളെക്കൊലചെയ്തതിൽ 31
വായിൽനിന്നൊത്തിടും വഷ്ടം കാളകൊള്ളുന്ന മാതിരി
ദ്രോണന്റെ ശരവർഷത്തെയേറുകൊണ്ടിട്ടിതു മാരുതി. 32
അത്യത്ഭുതം മഹാരാജ! ചെയ്തിതങ്ങു വൃകോദരൻ
നിന്മക്കളെക്കൊന്നു വീഴ്ത്തി ദ്രോണരേയും തടുത്തതിൽ. 33
കളിച്ചു വീരരാം നിന്റെ മക്കളിൽ ഫൽഗുനാത്മജൻ
മാൻകൂട്ടത്തിൽച്ചുറു മൂക്കൻപുലിപോലെ മഹീപതേ! 34
ചെന്നായ പയ്യിൻകൂട്ടത്തിൽച്ചെന്നു ചിന്നിച്ചിടും പടി
പോരിലോടിച്ചു വിട്ടാനാ നിന്മക്കളെ വൃകോദരൻ. 35
ഭീഷ്മൻ പ്രാഗ്ജ്യോതിഷൻ പിന്നെക്കൃപരെന്നി മഹാരഥർ
തടുത്തു പോരിലുക്കുള്ള പാണ്ഡവൻ സവ്യസാചിയെ. 36

അവക്കുള്ള സ്മമസ്സുത്തൽത്തടുത്താപ്പോരിലാരഥി
അന്തകാലയമെത്തിച്ചു നിന്റെ സൈന്യത്തിൽവീരരെ. 37
സൌഭദ്രനുലകിൽപ്പേരുകേട്ടോരംബഷ്ഠരാജനെ
രഥീന്ദ്രയേത്താൻ വിരഥനാക്കിവിട്ട ശരങ്ങളാൽ. 38
യശസ്സേറുന്ന സൌഭദ്രനെയ്ത തേർ പോക്കിയോരവൻ
തേർയിട്ട ചാടിയുടനെയംബഷ്ഠക്ഷിതിപാലകൻ. 39
വാളയച്ചു മഹാത്മാവാം സൌഭദ്രനുടെ നേർക്കുടൻ
ഹാർദ്ദിക്യനുടെ തേത്തട്ടിൽക്കേറീ താനും മഹാബലൻ. 40
അടുത്തെത്തിട്ടുമാ വാളങ്ങടരിൽപ്പറ്റുവായവൻ
ലാഘവത്തൽപ്പാട്ടിലാക്കീ സൌഭദ്രൻ ശത്രുനാശനൻ. 41
പോരിലാ വാളു സൌഭദ്രൻ പാഴിൽവിട്ടതു കണ്ടുടൻ
യന്നവനെന്നു സൈന്യങ്ങൾക്കാപ്പുണ്ടായീ മഹീപതേ! 42
പൊരുതീ നിന്റെ പടയായ് ധൃഷ്ടദ്യുമ്നാദ്യർ മറ്റുപേർ
മുറുകും നിൻ പടയും പാണ്ഡുമുഖ്യരായ് പ്പൊരുതീടിനാർ. 43
യിൽക്കുട്ടുക്കും മാറിലക്കും ഘോരമായ്ത്തീർന്നു മാരത!
ദ്ധം പരസ്പരംകൊന്നു ദുഷ്കരക്രിയചെയ്യുതിൽ. 44
മുടിചുറ്റിപ്പിടിച്ചുങ്കൊണ്ടന്യോന്യം ശ്മശ്രുമാനികം
യുധം പല്ലും മുഷ്ടി മുട്ടുവിയാൽപ്പൊരുതീടിനാർ. 45
കൈത്തലം വാളുകൈത്തണ്ടെന്നിവയാലുമാപ്പൊട്ടും
തരംനോക്കി പ്രയോഗിച്ചു കൊന്നുവിട്ട പരസ്പരം. 46
അച്ഛൻ തന്മകനേക്കൊന്നു മകൻതന്നച്ഛനേയുമേ
എല്ലാം വ്യാകുലമാംമട്ടിൽപ്പൊരുതാരങ്ങു മാനവർ. 47
പോത്തട്ടിൽപ്പൊന്നണിഞ്ഞു യല്ലയില്ലുകൾ മാരിഷ!
ചിന്നിക്കാണായി മനോഹരള്ളാചനാഴിയുമങ്ങിനെ. 48
പൊൻ വെള്ളിക്കെട്ടുകടയിലുള്ള തീക്ഷ്ണശരങ്ങളും
മിന്നിമെഴുക്കിട്ടുറകൾവിട്ട പാമ്പുകൾപോലവേ. 49
ആനക്കൊമ്പാം പിടിയൊട്ടും പൊന്നുകെട്ടിച്ച വാളുകൾ
ചിന്നീ വില്ലാളികൾക്കുള്ള പൊന്നണിഞ്ഞുള്ള ചമ്മവും. 50
പൊന്നണിപ്രാസജാലങ്ങൾ പൊന്നണിപ്പട്ടസങ്ങളും
പൊന്നണിഞ്ഞുള്ളൃഷ്ടികളും പൊന്നുമിന്നുന്ന വേൽകളും. 51

സുസന്നാഹങ്ങളും വീണ കൗത്ത മുസലങ്ങളും
പരിഘം പട്ടസം പിന്നെഭിണ്ഡിപാലങ്ങളും മാരിഷ! 52
വീണിട്ട പൊന്നണിഞ്ഞുള്ള പലമാതിരി വില്ലുകളം
പലമട്ടിൽക്കഥകളും വെൺചാമരകളുംപരം. 53
നാനാമട്ടുള്ള ശസ്ത്രങ്ങളേന്തീട്ടും വീണമാന്യവർ
ജീവിയ്ക്കുംമട്ടു കാണായീ മരിച്ചിട്ടും മഹാരഥർ. 54
ഗദയാൽ മെയ് തെരിഞ്ഞിട്ടും മുസലാൽത്തലപൊട്ടിയും
ഗജവാജിരഥാക്രാന്തർ കിടപ്പു മന്നിൽ മന്നവർ 55
ആന്തായാളശരീരങ്ങളാലേ ശോഭിച്ചിതപ്പൊഴേ
മുറ്റും മലകളാൽപ്പോലെ മൂടപ്പെട്ടുഴി മന്നവ! 56
പോരിൽ വീണുള്ള വേല്യുഷ്ടിയന്നു തോമരമങ്ങിനേ
വാളം പട്ടസം പ്രാസമിരുമ്പായ കുന്തങ്ങളും വെണ്മഴു. 57
പരിഘം ഭിണ്ഡിപാലങ്ങളും ശതഘ്നിയിവ മാരിഷ!
ശസ്ത്രമേറെ റരീരങ്ങളിവയാൽച്ചിന്നി മന്നിടം. 58
ശബ്ദം നിന്നോരല്പശബ്ദർ ഘോരകൊണ്ടു നടുങ്ങിയവർ
ചത്തുവീണവർ ചിന്നീട്ടു മിന്നീ ശത്രുഘ്ന! മന്നിടം. 59
കേയൂരം കയ്യറയുമായ് ചന്ദനംതേച്ച കയ്യുകളം
ആനത്തുമ്പിക്കയ്യുപോലെ ശക്തക്കുള്ളരുണ്ടുവും. 60
ചൂഡാമണിച്ചാതെഴുന്ന കുണ്ഡലാഞ്ചിതമൌലികളം
ഋഷഭാക്ഷക്കുള്ളവകളം വീണ ശോഭിച്ചു മന്നിടം. 61
ചിന്നിച്ചോരയണിഞ്ഞുള്ള പൊന്നുകൊണ്ടുള്ള ചട്ടകളം
ജ്വാലയിന്നഗ്നിയേപ്പോലെ മിന്നിശ്ശോഭിച്ചു മന്നിടം 62
താഴേവീണുള്ളായുധാഴി വീണചില്ലുകളങ്ങിനേ.
പൊന്നുകെട്ടിച്ചമുകളും ചിന്നിച്ചിതറിയെങ്ങുമേ 63
കിങ്ങിണിച്ചാർത്തുമായെല്ലാമുടഞ്ഞിട്ടുള്ള തേരുകളം.
തായുനീട്ടിച്ചോരചാടിയമ്പിയാൽച്ചത്ത വാജികളം 64
അനേകഷംകൊടിക്കുറയുചാസംഗംഭവിച്ചുള്ളം.
ചിന്നിയെങ്ങും വീരരുടെ വെള്ളശംഖുകളങ്ങിനേ 65
കയ്യറുവിണാനകളെന്നിവയാൽ മിന്നി മന്നിഹ.
നാനാലങ്കാരനിരയാൽച്ചമഞ്ഞംഗനപോലവേ 66

പ്രാസംതറച്ചേറെയൊന്നുമാറു ന്തേകളാലുമേ.
ചിറിത്തുമ്പിക്കയ്യെകൊണ്ടു ശീകരാംബുചൊരിഞ്ഞഹോ
ചോലയോലും തലകളാൽപ്പോലെ ശോഭിച്ചു പോക്കളം. 67
പലവർണ്ണത്തിലുടയ കൊമ്പന്മാർ മേൽവിരിപ്പുകഠം
താഴേവീണുള്ള വൈഡൂര്യത്തണ്ടെഴും യല്ല തോട്ടികഠം 68
ആനകഠംക്കുള്ള മണികളിവ വീണങ്ങുമിങ്ങുമേ
പിളക്കപ്പെട്ട കഥകഠം മാൻതോലുകളുമങ്ങിനേ. 69
ചിത്രഗ്രൈവേയജാലങ്ങഠം പൊന്നഞ്ചങ്ങലയങ്ങിനേ
പലമട്ടാറയന്ത്രങ്ങഠം പൊന്നണിത്തോമരങ്ങളും 70
അശ്വങ്ങഠംക്കുള്ള പൊടിയേറാ റാമയ്ച്ചട്ടയങ്ങിനേ
സാദികഠംക്കുമുറുവീണബ്ഭോംഗട്ടോജങ്ങളും 71
തെളിഞ്ഞ തിക്ഷ്ണപ്രാസങ്ങഠം തെളിവേറുന്നയഷ്ടികഠം
അങ്ങുമിങ്ങും ചിതറിനചിത്രോഷ്ണിഷങ്ങളങ്ങിനേ 72
സുവർണ്ണാഞ്ചിതമാം ചിത്രബാണചഷ്ങ്ങളിങ്ങിനേ
അശ്വങ്ങഠംക്കുള്ള കേടേറാ രക്ഷാരോമവിരിപ്പുകഠം. 73
നരേന്ദ്രചൂഡാമണികഠം ചിത്രങ്ങഠം വീചയുള്ളവ
അറുവീണുള്ള കടകഠം വെഞ്ചാമരകളങ്ങിനേ. 74
പത്മേന്ദുകാന്തിയിൽച്ചാരുകുണ്ഡലാഢ്യ മുഖങ്ങളും
വീരന്മാർക്കുള്ളവ പരം മീശവെച്ചഴകാണ്ടവ. 75
പൊന്നണിക്കുണ്ഡലം ചാത്തിച്ചിന്നീടുമിവയാൽ നൃപ!
ഗ്രഹനക്ഷത്രശബളവാനുപോലായി മന്നിടം 76
ഇമ്മട്ടിപ്പാസ്സേനരണ്ടും മർദ്ദിയ്ക്കപ്പെട്ട ഭാരത!
യിൻകൂട്ടക്കംപരന്മാക്കം പോരിൽത്തമ്മിലടുത്തതിൽ 77
തളർന്നകേടാറവകളുടഞ്ഞുളവു ഭാരത!
രാത്രിയായ്ത്തീർന്നുകാണാതെയായീതൻകൂട്ടകാരെയും. 78
പിന്നെസ്സൈന്യംപിൻവലിച്ചുകൊണ്ടോരാക്കുപാണ്ഡവർ
രൌദ്രഭീഷണമായോരു രജനീമുഖമായതിൽ. 79
സമംസൈന്യാവഹാരത്തെച്ചെയ്തിട്ടു കുരുപാണ്ഡവർ
യഥാകാലംപാർത്തുകൊണ്ടോർകൈനിലയ്ക്കുത്തിയപ്പൊഴേ. 80

---

97. ദുര്യോധനവാക്യം

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

പിന്നെദ്ദുര്യോധനൻ പരം ശകുനി സൌബലൻ
നിന്നുണ്ണി ദുശ്ശാസനം ദുർജ്ജയൻ സൂതപുത്രനും. 1
കൂടിച്ചെന്നു മഹാരാജ! മന്ത്രിച്ചിതു വിചക്ഷിതം
കൂട്ടത്തോടും പാണ്ഡവരെപ്പോരിൽ വെല്ലുന്നതെങ്ങിനേ 2
അപ്പോഠം മന്ത്രികളോടെല്ലാം ചൊല്ലീ ദുര്യോധനൻ നൃപൻ
മഹാബലൻ സൌബലനെക്കണ്ണനേയും വിളിച്ചതാൻ. 3
ദ്രോണൻ ഭീഷ്മൻ കൃപൻ ശല്യൻ പോരിലാസ്സൌദത്തിയും
ബാധിപ്പിച്ചാ പാർത്ഥരെ ഞാൻ കണ്ടിലതിനു കാരണം. 4
വധിച്ചീടാത്തായവരാ ക്ഷയിപ്പിയ്യുന്നതിതെൻബലം
ഞാൻ ക്ഷീണബലനായ് കണ്ടു ക്ഷീണശസ്ത്രനുമായ്പരേ 5
വാനവക്കുമവധ്യന്മാർ ശൂരർ പാണ്ഡവർ പെന്നതിൽ
ആ ഞാൻ സംശയമാപ്പെട്ടേ പോരിവെല്ലുന്നതെങ്ങിനേ. 6
സൂതപുത്രൻ ചൊല്ലി താനാരാജാവോട്ട മഹീപതേ!
മാശ്ലേണ്ടാ ഭരതശ്രേഷ്ഠ! നിന്നിഷ്ടം ചെയ്തതുണ്ടു ഞാൻ. 7
വമ്പോരിൽത്തിന്നൊഴിയ്യുട്ടേ ഭീഷ്മൻ ശാന്തനവൻ ദൃതം
ഗാംഗേയൻ ശസ്ത്രവും വെച്ചങ്ങൊഴിച്ചാലയിഭാരത! 8
സവ്യസോമകരോടൊത്ത പാർത്ഥരെ ഞാൻ ജയിയ്യുവൻ.
പോരിൽ ഭീഷ്മർ കണ്ടുയിലല്ലുസ്സത്യമാണിതു മന്നവ! 9
പാണ്ഡവന്മാരിപ്പൊഴും ഭീഷ്മൻ കരുണചെയ്യുയാം
ആ മഹാരഥരേ വെല്ലാൻ പോരാ പോരിൽ യദീസുതൻ. 10
പോരിൽഗ്ഗർവ്വുള്ളവൻ ഭീഷ്മനെപ്പൊഴും സമരപ്രിയൻ
അവൻ പാണ്ഡവരേത്താതപോരിൽ വെല്ലുന്നതെങ്ങിനേ. 11
ഉടനേ ഭീഷ്മനമരും ശിബിരത്തിൽഗ്ഗമിച്ചു നീ
മാനിച്ചു വൃദ്ധൻ ഗുരുവേഗ്ഗുസ്സുംവെപ്പിയ്യു ഭാരത! 12
ഭീഷ്മൻ ശസ്ത്രംവെയ്ക്കിലങ്ങു ഹതരായ്യാണു പാർത്ഥരെ
സുഹൃൽബ്ബന്ധുബലത്തോടും നൃപതേ! ഞായൊരുത്തരാൽ. 13

എന്നു കണ്ണൻ ചൊന്നതിന്റെ പുത്രൻ ദുര്യോധനൻ തദാ
തമ്പി ദുശ്ശാസനനൊട്ടു ചൊല്ലിനാൻ പുനരിങ്ങിനെ. 14
യാത്രയ്ക്കു വേണ്ടും വട്ടങ്ങളൊരുങ്ങീടും പ്രകാരമേ
ദുശ്ശാസന! ദ്രുതം ചെന്നു ശരിയാക്കിടുകൊക്കെയും. 15
എന്നരചോതി രാജാവേ! കണ്ണനോടു ജഗേശ്വരൻ
ഭീഷ്മനെസ്സമ്മതിപ്പിച്ചു പോരിൽ ചിഹ്നമുയർത്തിനെ. 16
ഉടൻ തിരിച്ചെത്തുവർ ഞാൻ നിന്നടുക്കലരിന്ദമ!
ഭീഷ്മൻ പിന്മാറിയാൽപ്പിന്നെപ്പോരിൽപ്പെരുതുമേ ഭവാൻ. 17
എഴുന്നോറാനടൻതന്നെ നിന്റെ പുത്രൻ ധരാപതേ!
വാനോരൊത്തിന്ദ്രനപ്പോലെ തമ്പിമാരൊത്തു ചേന്നവൻ. 18
ശാർദ്ദൂലവിക്രമമെഴുന്നുപ ശാർദ്ദൂലയേത്തദാ
കയറിനാൻ രുധിരയിൽത്തമ്പി ദുശ്ശാസൻദ്രുതം. 19
മകുടാം ഗദകേയൂര ഹസ്താഭരണവാൻനൃപ!
ധാർത്തരാഷ്ട്രൻ മഹാരാജ! ശോഭിച്ചു പോയിട്ടം വഴി. 20
മഞ്ചട്ടിപ്പൂ തിരംപൂണ്ടും സുവർണ്ണനിറമാണ്ടുമേ
വിലയേറും ഗന്ധമുള്ള മന്ദയം പൂശിയുള്ളവൻ. 21
തിമ്മലപ്പട്ടുടുത്തുള്ളോൻ സിംഹഗാമി നരേശ്വര!
ശോഭിച്ചു വാനിലച്ചിസ്സുകോമുമക്കൻ കണക്കിനേ. 22
ഭീഷ്മന്റെ ശിബിരത്തെയ്യുപോകുമാ നരമുഖ്യനെ
പിന്തുടർന്നു മഹേഷ്വാസർപോരിൽപ്പേർകേട്ട ധനുർധരം. 23
വാനോർവാസവനേപ്പോലെ മഹേഷ്വാസർക നിഷ്ടുരം
ഭൂനപ്പുറത്തുമശ്വത്തിന്മേലുംകേറിട്ടു ഭാരത! 24
തേരേറിട്ടും ചുറുമൊപ്പം പിന്തുടർന്നു നരേന്ദ്രനെ
ശസ്ത്രമേന്തിസ്സുഹൃത്തുക്കൾ മന്നനെക്കാത്തുകൊള്ളുവാൻ. 25
എത്തീ വാനിൽശുക്രരക്ഷ്യുമരന്മാർകണക്കിനേ
കുരുക്കൾപൂജിയ്ക്കുമവൻ കുരുക്കളിൽ മഹാബലൻ. 26
യശസ്വിഭീഷ്മന്റെ ഗൃഹം പൂകിനായതുമന്നവൻ
പിന്തുടർന്നുള്ളസോദര്യരെല്ലാരും തുണയുള്ളവൻ. 27

ദക്ഷിണൻ ദക്ഷിണം ശിക്ഷാദക്ഷംശത്രുഹരംപരം
ആത്തുമികയ്യിലൊക്കുംതന്റെ കയ്യന്നായത്തിയും 28
എല്ലാടവും മത്സ്യരുടെ കൈകൂപ്പുകാംപടിച്ചവൻ
നാനാനാട്ടിലെഴുന്നോർതൻ മധുരോക്തികാംകേട്ടവൻ. 29
സുതന്മാരും മാഗധരും വാഴ്ത്തീടുന്നതു പുകഴ്ന്നവൻ
സവ്യരേയും നല്ലൂരിപ്പോൻ സവ്യലോകേശ്വരേശ്വരൻ 30
മണംപൊങ്ങുന്നണ്ണാവീഴ്ത്തിക്കത്തിക്കും പൊൻവിളക്കുകാം
തെളിഞ്ഞുമിന്നീ യാത്രയ്ക്കു മഹാരാജനു മുറവുമേ. 31
ആപ്പൊൻവിളക്കു തൻമുറവും വിളങ്ങീടും നരേശ്വരൻ
മിന്നും മഹാഗ്രഹംപോന്ന ചന്ദ്രൻമട്ടുവിളങ്ങിവാൻ. 32
പൊന്നുരുലപ്പുവുടയോർചെത്രഛത്രധരപ്രിയകാം
മെല്ലെ മാറ്റിനാരെല്ലാരുമുള്ള ജനങ്ങളെ 33
പിന്നെമന്നൻ ഭീഷ്മരുടെശുഭാവാസമണഞ്ഞുടൻ
അശ്വത്തെയിട്ടിറങ്ങീട്ട ഭീഷ്മാനന്ദംപുരുന്നവൻ. 34
ഭീഷ്മന്റെ കല്ലൂൽക്കയിട്ടങ്ങിരുന്നാൻതേർവിരിപ്പൊട്ടം
സവ്യതോഭദ്രമാം സ്വർണ്ണപരാസനമയേരിൽ. 35
തെഴുത്തഭീഷ്മരോടേതിയിടറിക്കണ്ണനീരൊട്ടും
ഞങ്ങളേസ്സംശ്രയിച്ചയുദ്ധത്തിനു ശത്രുസൂദന! 36
ഇന്ദ്രാദിദേവാസുരരോപ്പാലും വെൽവാൻ മുതിന്നിട്ടും
പിന്നെയെന്തോ സുഹൃൽബന്ധുയുക്തരാം പാർത്ഥവീരരെ. 37
അതിനാൽപ്പൈയ്യ ഗാംഗേയ! പ്രഭോ! കരുണയെന്നിൽ നീ
വീരപാണ്ഡവരെക്കൊല്ലുകിന്നുൻ മൈത്രയെയാംവിധം. 38
ഞാൻ കൊന്നീടാം മഹാരാജ! സോമകന്മാരെയൊക്കയും
പാഞ്ചാലകേകയകൃഷ്ണരോടൊന്നിച്ച ഭാരത! 39
ഹിൻചാക്കുസത്യമാകട്ടെ വെൽകെരിന്നെപാർത്ഥരെ
സോമകന്മാരെയും വീര! സത്യവാക്കാക മാരത! 40
ഭയംകാണ്കയോ നൃപ! ദ്വേഷ്യഭാവങ്കാണ്കയോ മമ പ്രഭോ!
ഭാഗ്യക്കുറവുകൊണ്ടോ നീ കാക്കുന്നു പാണ്ഡുപുത്രരെ. 41
പറയിൽമിനുന്ന കണ്ണനെന്നുമേകേട്ടുകേക
അവൻ കൊല്ലും മിത്രബന്ധുവർഗ്ഗമൊന്നാകുപാർത്ഥരെ. 42
എന്നരചരചൻ നിരൂപിച്ചുദുർയ്യോധനൻ തദാ
സത്യവിക്രമനാം ഭീഷ്മൻതന്നോടേതിചൊരക്ഷരം. 43

98. ഭീഷ്മദുര്യോധനസംവാദം

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

വാക്കശല്യങ്കൊണ്ടു നിൻപുത്രൻ കുത്തിയോരാ മഹാശയൻ
പെരുത്ത ദുഃഖമുൾക്കൊണ്ടു മിണ്ടിയില്ലിഷ്ടമൊട്ടുമേ. 1
കട്ടയേറം ധ്യാനമാണ്ടു ദുഃഖരോഷങ്ങളാണ്ടവൻ
വാക്കശല്യാകൃതോദത്താൽ വീർപ്പിട്ടും ഫണിപോലവേ. 2
കണ്ണുരുട്ടിക്കോപമാർന്നു ദഹിയ്ക്കുംപടി ഭാരത!
സദേവാസുരഗന്ധർവ്വം ലോകം ശോകജ്ഞസത്തമൻ. 3
ചൊല്ലിയാൻ നിൻപുത്രയോടു സാമപൂർവ്വമിതിങ്ങിനെ
വാക്കശല്യങ്കൊണ്ടെന്നെയെന്തേ കുത്തുന്നിതു സുയോധന! 4
യഥാശക്തി പണിപ്പെട്ടു നിന്നിഷ്ടംചെയ്തുനില്പ്പിലും
നിൻപ്രിയത്തിന്നുവേണ്ടിട്ടു പോരിൽ പ്രാണൻ ത്യജിയ്ക്കിലും. 5
പാണ്ഡവൻ ഖാണ്ഡവത്തിങ്കൽശ്ശൂരൻ തപ്പിച്ചിതഗ്നിയെ
പോരിൽ ദേവേന്ദ്രനേ യെന്നും ദുഷ്ടാന്തമതുപോരുമേ. 6
നിന്നൊഗ്രസന്ധുരോജസ്സാൽ ഹരിച്ചുന്ന മഹാഭുജ!
പാണ്ഡവൻ വിടുവിച്ചില്ലേ ദുഷ്ടാന്തമതുപോരുമേ. 7
ശൂരർ നിന്നനുജന്മാരും രാധേയൻ സൂതപുത്രനും
പ്രഭോ! പാഞ്ഞോടുമന്നേരം ദുഷ്ടാന്തമതുപോരുമെ! 8
വിരാടനഗരത്തിങ്കൽ നമ്മോടൊക്കെയുന്നെടോ
കുറയ്ക്കുവനെതിർത്തീലേ ദുഷ്ടാന്തമതുപോരുമെ! 9
സംരബ്ധനാം ദ്രോണനേയുമെന്നേയും പോരിൽവെന്നമെ
അവൻ വസ്ത്രങ്ങളാടീലേ ദുഷ്ടാന്തമതുപോരുമെ. 10
വില്ലാളിയാം ദ്രൌണിടയുമാശ്ശാരദ്വതനേയുമെ
മുൻഗോഗ്രഹത്തിൽവെന്നീലേ ദുഷ്ടാന്തമതുപോരുമെ. 11
ഏന്നമാണെന്നഭാവിയ്ക്കും കണ്ണനേപ്പോരിൽവെന്നമെ
ഉത്തരയ്ക്കുടയേകീലേ ദുഷ്ടാന്തമതുപോരുമെ. 12
നിവാതകവചന്മാരെപ്പോരിലിന്ദ്രനജയ്യരെ
പാർത്തൻ പൊരുതിവെന്നില്ലേ ദുഷ്ടാന്തമതുപോരുമെ. 13

ആരുണ്ടു പോരിലുക്കേറും പാണ്ഡുപുത്രനെ വെല്ലുവാൻ
രക്ഷിപ്പാനുണ്ടു ലോകേശൻ ശംഖചക്രഗദാധരൻ. 14
അനന്തശക്തി ഗോവിന്ദൻ സൃഷ്ടിസംഹാരകാരകൻ
സർവ്വേശ്വരൻ ദേവദേവൻ പരമാത്മാവു ശാശ്വതൻ. 15
പലവട്ടം മൊല്ലിയില്ലേ നാരദാദിമഹർഷികൾ
നീ ബോധിച്ചീലയൌദ്ധത്തൽ വാച്യവാച്യം സുയോധന! 16
പാക്കട്ടേത്താൻപൊൻ തെങ്ങളായിക്കാണും മരുങ്ങളെ
അമ്മട്ടന്നിയും ഗാന്ധാരേ! വിപരീതങ്ങൾ കാണുകയാം 17
മഹാഭൈരംതാൻ ചമച്ചു പാണ്ഡുസൃഞ്ജയരോട്ടു നീ
അഴരായ്പ്പൊരുതു പോരിൽക്കാണ്മോരാണായിതില്ലൊ നീ. 18
ഞാനെല്ലാസ്സോമകരെയുമെത്തും പാഞ്ചാലരേയുമെ
കൊന്നതുകൊള്ളാം തരച്ചാല്ലേ ശിഖണ്ഡിയെയൊഴിച്ചിതിൽ. 19
അവരെന്നോടൊക്കൊന്നുവെന്നാൽക്കാലനുക്കും ഗമിയ്ക്കുവൻ
അല്ലെങ്കിലവരേക്കൊന്നു നിന്നു പ്രിയം ചെയ്തുകൊള്ളുവൻ. 20
മുന്നം ചെണ്ണായ്പ്പിറന്നോളാശ്ശിഖണ്ഡി നൃപമന്ദിരേ
വരംകാരണമാണായിതവൾ പെണ്ണു ശിഖണ്ഡിനി. 21
ഞാൻ പ്രാണൻപോകിലും കൊല്ലില്ലവനെബ്ഭരതർഷഭ!
ബ്രഹ്മസൃഷ്ടിയ്ക്കു പെണ്ണായോളവൾ പെണ്ണു ശിഖണ്ഡിനി. 22
സുഖിച്ചുറങ്ങൂ ഗാന്ധാരേ! നാളെച്ചെയ്വേൻ മഹാരണം
അതു വാഴ്ത്തും ഭൂമിയില്ലാരും കാലമൊക്കെയുമാളുകൾ. 23
എന്നുകേട്ടായിന്റെ മകൻ നിശ്ശ്വസിച്ചു ജയേശ്വര!
ഗുരുവേത്താണ കുമ്പിട്ടു തൻഗൃഹത്തെയ്തുമെത്തിനാൻ. 24
തിരിച്ചെത്തീട്ടു നൃപതിയാൾക്കൂട്ടം വിട്ടയച്ചുടൻ
ജനത്തിന്നകം പുക്കാൻ പരം പൈരിയിനാശനൻ. 25
അകത്തു ചെന്നിട്ടു രാത്രി കഴിച്ചാനന്തയീശ്വരൻ
രാത്രിതീന്നു പുലർന്നപ്പോളേറാ മനോരൊട്ടഴിപ്പൻ. 26
ഉടൻ കല്പിച്ചിതെല്ലാരും പടകൂട്ടുവിനെന്നുതാൻ
പോരിൽച്ചൊടിച്ചിന്ന ഭീഷ്മൻ കൊല്ലും സോമകരേപ്പരം 27
ദുര്യോധനൻ തൻറെയാചലാതി കേട്ടിട്ടു രാത്രിയിൽ
തയിയ്ക്കുമിതു തിരസ്കാരമെന്നുമോത്തിട്ടു മന്നവ! 28

പാരം തിരുമുഖംകൊണ്ടു നിന്നിച്ചു പരവാച്യത
ദീപ്തമാർത്തു ശാന്തനവൻ പാർത്ഥനായ് പ്പോരിനോപ്പവൻ. 29
ഇംഗിതങ്കൊണ്ടു ഗാംഗേയനുള്ളമുള്ളു മറിഞ്ഞുടൻ
ദുര്യോധനൻ മഹാരാജ! ദുശ്ശാസനനോടോതിനാൻ. 30
തേർക്കൂട്ടം കൂട്ടണം ദുശ്ശാസന! ഭീഷ്മനു രക്ഷയായ്
അതികമിങ്ങിരുപതും രണ്ടുംപൊല്ലിയയയ്ക്ക. 31
ഏറെയാണ്ടു കൊതിച്ചുള്ളാന്നിതിയിപ്പിടുത്തുപോയ്
പാണ്ഡവപ്പടയേക്കൊല്ക രാജ്യമിങ്ങെത്തുകാംകയും. 32
അതിൽച്ചെയ്യേണ്ടതിചിടെബ്ഭീഷ്മൻതൻ രക്ഷതന്നെയാം
യത്നത്തുണയ്ക്കും രക്ഷിച്ചാൽപ്പാർത്ഥരെക്കൊല്ലുമായവൻ. 33
വിശുദ്ധാത്മാവരുളിയാൻ ഞാൻ കൊല്ലില്ലാ ശിഖണ്ഡിയെ
മുന്നംപെണ്ണാകയാൽ ഭൂപ! പോരിൽ ഞാൻ വിട്ടൊഴിയുമേ. 34
ഇതു മാലോകരറിയുമച്ഛൻതൻ പ്രിയമോർത്തു ഞാൻ
സ്ഥീതമാം രാജ്യവും വിട്ടേൻ സ്ത്രീകളേയും മഹാഭുജ! 35
ഞാൻ പെണ്ണിനേയും മുൻപെണ്ണായുള്ളോളേയുമൊരിയ്ക്കലും
പോരിൽക്കൊല്ലാ നരശ്രേഷ്ഠ! സത്യമാണിപ്പറഞ്ഞതും. 36
മുന്നം പെണ്ണാണിശ്ശിഖണ്ഡി രാജാവ! കേട്ടതില്ലയോ
ഉദ്യോഗത്തിൻ മുൻചെന്നവണ്ണം പിന്നവനും ശിഖണ്ഡിയി. 37
കന്യയായിപ്പുമാനായോനവനോടെതിർത്തിടും
അവന്റെ നേരേ ബാണങ്ങൾ ഞാനയയ്ക്കില്ലൊരിയ്ക്കലും. 38
പാണ്ഡവർക്ക ജയംനേർക്കും ക്ഷത്രിയന്മാരെയുണ്ണി ഞാൻ
പടത്തലയ്ക്കൽ വന്നോല്ലുന്നോരെയൊക്കെ വധിയ്ക്കുവൻ. 39
എന്നെന്നോടോതി ഗാംഗേയൻ ശാസ്ത്രജ്ഞൻ ഭരതോത്തമ!
എല്ലാങ്കൊണ്ടും വേണ്ടതെന്നാൽഗ്ഗാംഗേയനുടെ രക്ഷയാം. 40
രക്ഷയില്ലാത്ത സിംഹത്തെപ്പോരിൽച്ചെന്നായ കൊല്ലൊലാ
ഗാംഗേയഹിംസപറെറാല്ലാ ചെന്നായ്ക്കും ശിഖണ്ഡിയാൽ.
ശല്യൻ ശകുനിയമ്മാമൻ കൃപൻ ദ്രോണൻ വിവിംശതി
ഗാംഗേയനെക്കാക്കുകിവർ കാത്താലോ നിശ്ചയം ജയം. 42
എന്നു ദുര്യോധനമൊഴികേട്ടിട്ടായവരേവരും
എല്ലാടവും തേർനിരയാൽ ഭീഷ്മനെച്ചുറ്റിനിന്നുതേ. 43

ഗാംഗേയനെച്ചുറ്റി നന്ദ്യാ പോന്നു നിന്നുടെ മക്കളും
മന്നംപിണ്ണം കുലുക്കീട്ട പാണ്ഡവക്ഷോഭമേകയോർ. 44
യന്നായ് നടക്കും തേരാനയിവയാലേ മഹാരഥർ
ചട്ടയിട്ടുകൊണ്ടു ചുറവും ഭീഷ്മനെക്കാത്തു നില്പ്പായ്. 45
ദേവാസുരപ്പോരിൽ വാനോർ വജ്രായേക്കത്തിടംപടി
ആ മഹാരഥനെക്കാത്തു നിന്നാരായവരേവരും. 46
പിന്നെദ്ദുര്യ്യോധനൻ നൃപൻ വിണ്ടും തമ്പിയൊടോതിയാൻ
എടത്തേതു യുധാമന്യുവുത്തമൌജസ്സു ക്ഷിണം. 47
പാത്ഥന്റെ ചക്രത്തിനം കാപ്പു ശിഖണ്ഡിയുടെ പാത്ഥനും
പാത്ഥൻ പാലിച്ചിട്ടമവൻ നമ്മളം കൈവിട്ടൊഴിച്ചവൻ. 48
ഭീഷ്മനെക്കൊല്ലുവല്ല ദുശ്ശാസന! പെയ്യപ്പടിയ്ക്കു നീ
അണ്ണന്റെ വാക്കുകാട്ടാൻ നിന്നുണ്ണി ദുശ്ശാസനൻ പരം. 49
ഭീഷ്മനേ മുമ്പിലാക്കിക്കൊണ്ടിറങ്ങീ പടയോട്ടമേ
രഥവംശം ചുഴന്നുള്ള ഭീഷ്മനെക്കണ്ടുനേരമേ. 50
ധൃഷ്ടദ്യുമ്നനൊടായ് ചൊല്ലി തേരാളി ശ്രുഷ്ടനാജ്ജ്വയൻ
നൃപ! ഭീഷ്മന്റെ നേരിട്ടു ധരവ്യാഘ്രൻ ശിഖണ്ഡിയെ 51
നിറുത്തിക്കൊൾകെ ഞാനുണ്ടുപ്പാഞ്ചാല്യനൊരു രക്ഷകൻ.

---

99. പരസ്പരവ്യൂഹരചന, ഉൽപ്പാതദർശനം

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

പിന്നെശ്ശാന്തനവൻ ഭീഷ്മൻ പടയോടൊത്തിറങ്ങിയാൻ
സർവ്വതോഭദ്രമായ് സപദ്മം വ്യൂഹം കെട്ടിയൊരുക്കിയാൻ. 1
കൃപരും കൃതവർമ്മാവും പെരും തേരാളി ശൈബ്യനും
സിന്ധുരാജാവു ശകുനി കാംബോജേശൻ സുദക്ഷിണൻ. 2
ഇവർ ഭീഷ്മരുമായ് നിന്റെ മക്കളോടൊത്തു ഭാരത!
സർവ്വസൈന്യത്തിനും മുമ്പായ്നിന്നു വ്യൂഹത്തലയ്ക്കലായ്. 3

ദ്രോണൻ യൂപദ്ധ്വജൻ ശല്യൻ ഭഗദത്തനുമങ്ങിനേ
സന്നദ്ധരായി വ്യൂഹത്തിൻ വലംഭാഗത്തുനിന്നുതേ 4
ദ്രോണപുത്രൻ സോമദത്തനാവന്ത്യന്മാർ മഹാരഥർ
പെരുമ്പടയൊടും ചേന്നിട്ടവർ കാത്തിതിടമ്പുറം. 5
മുറവും ത്രിഗർത്തരോടൊത്തു ദുര്യോധന നരാധിപൻ
പാണ്ഡവക്കെതിരായ് വ്യൂഹനട്ടുവനിന്നു ഭാരത! 6
അലംബുസൻ രഥിശ്രേഷ്ഠൻ ശ്രുതായുസ്സു മഹാരഥൻ
സന്നദ്ധരായ് സ്സുവ്വസൈന്യപ്പിന്നിൽ നിന്നീടിനാരവർ. 7
ഇമ്മട്ടിലാ വ്യൂഹമങ്ങു രചിച്ചുകൊണ്ടു യിൻപടർ
സന്നദ്ധരായിക്കാണായീ കത്തുമഗ്നികൾപോലവേ. 8
അപ്പോൾ യുധിഷ്ഠിരനൃപൻ പാണ്ഡവൻ ഭീമസേനനും
മാദ്രീനന്ദനരായോരു നകുലൻ സഹദേവനും. 9
സന്നദ്ധരായ് സ്സുവ്വസൈന്യവ്യൂഹാഗ്രത്തിങ്കൽനിന്നുതേ
ധൃഷ്ടദ്യുമ്നൻ പിരാടൻതാൻ തേരാളിയുധാനനും. 10
നിന്നാർ പെരുമ്പടയുമായ്പ്പുറസൈന്യം മുടിപ്പവർ
ശിഖണ്ഡിയും ഫൽഗുനനും ഘടോൽക്കചനിശാടനും. 11
കയ്യേറും കേകിതാനൻ വീര്യവാൻ കുന്തിഭോജനും
പെരുമ്പടയൊടൊന്നിച്ചു പോരിൽ നിന്നിതു മന്നവ! 12
അഭിമന്യു മഹേഷ്വാസൻ ദ്രുപദൻതാൻ മഹാബലൻ
കേകയഭ്രാതാക്കളുമാപ്പോരിന്നായ് നിന്നു സജ്ജരായ്. 13
ഏവം മഹാടുജ്ജയമാം വ്യൂഹംതീർത്തവരപ്പൊഴേ
പോക്കളത്തിൽസ്സജ്ജർ നിന്നു ശൂരർ പോരിന്നു പാണ്ഡവർ. 14
നിന്നാർപക്കാർ പോരിനുന്നിട്ടു സേനയോടൊത്തു മന്നവർ
ഭീഷ്മൻ മുമ്പാംമട്ടിലോരോ പാത്ഥരായ്പ്പൊരുതാൻ നൃപ! 15
അവ്വണ്ണമേ പാണ്ഡവരും ഭീമന് മുമ്പായി മന്നവ!
ഭീഷ്മനായ്പ്പൊരുതാൻവേണ്ടിപ്പടയിൽജ്ജയകാംക്ഷികൾ. 16
ക്ഷ്വേളംകിലുകിലാരാവം ക്രകചം കൊമ്പുശംഖുകൾ
ഭേരീമൃദംഗപണവപുഷ്കരങ്ങൾ മുഴക്കുവോർ 17
ഘോരമാമ്മട്ടാത്തട്ടുത്തു പാണ്ഡവന്മാരെതിർത്തുടൻ
ഭേരീമൃദംഗശംഖംയകാദികൾകൊള്ളു നിസ്വനം. 18

സിംഹവ്യാഘ്രം ക്രകചമാപ്പു പലവൽ ഗ്ഗീതമിങ്ങിനേ
ഞങ്ങളും മേന്നാത്തവരോടെതിർത്തേറിതു സത്വരം. 19
ചൊടിച്ചു കോടതിൽപ്പിന്നെ മഹാബാഹളമായിതേ
അവർതമ്മിൽപ്പാഞ്ഞുകേറിസ്സംപ്രഹാരം തുടങ്ങിയാർ. 20
അപ്പോഴപ്പെരുത്തശബ്ദത്താലിപ്പാത്തട്ട വിറച്ചുപോയ്
ഘോരമാകും ശബ്ദമോടും സഞ്ചരിച്ചിതുപക്ഷികൾ. 21
തെളിഞ്ഞുയന്നേരു സൂര്യൻ തെളിവില്ലാത്തമട്ടിലായ്
കൊടുങ്കാറുകളും വീശിയത്യാപത്സൂചകങ്ങളായ്. 22
ഘോരം ഘോരധ്വനിയൊടുങ്ങുകീ കുറുനേരം
മഹാനാശമടുത്തെന്നു കാണിച്ചുകൊണ്ടു മന്നവ! 23
ജ്വലിച്ചു ദിക്കുകളും നൃപ! പൊഴിഞ്ഞു പൊടിവഷ്വും
ചോരയോടു കലന്നിട്ടുള്ളസ്ഥിചഷ്വുമങ്ങിനേ. 24
കരയും വാഹനങ്ങൾകു കണ്ണാനീരുമൊലിച്ചുപോയ്
മലമൂത്രങ്ങളുംവിട്ടു മഹാദ്ധ്യായത്തിലായ് നൃപ! 25
അശരീരമഹാരാവം കേൾക്കായീ ഭൂതഷ്ടേ!
മത്സ്യാശനാശരന്മാരും ഘോരമാക്രന്ദം പടിയ്ക്കുഹോ. 26
പാഞ്ഞെത്തുന്നതു കാണായീ വളംകാക്കകുറുക്കനും
നായും പലതരംശബ്ദംശബ്ദിച്ചുകൊണ്ടു മാരിഷ! 27
എരിയും കൊള്ളിമീൻ പാടിസ്സൂര്യനിൽച്ചെന്നടിച്ചുഹോ
ഉടയത്യാപത്തു സൂചിപ്പിച്ചു വീണിതു ഭൂമിയിൽ. 28

പെരുത്ത സൈന്യങ്ങളം പെരുത്തുയച്ചയിൽ
പ്പരസ്പരം പാണ്ഡുകുരുക്കളേല്പുവേ
മുകേഗശംഖധ്വനിയേറുമഞ്ഞുത
മുതിന്ന കാറേറ റു വനങ്ങളംപോലുവേ. 29
നരേന്ദ്രഹസ്ത്യശ്വരഥങ്ങളം തിങ്ങി-
യാഘോരമാം ഘോരമടുത്തുകൂടി
ഏറാപ്പടയ്ക്കേറമിരമ്പലുണ്ടായ്
കാറേറ റുമഞ്ഞുള്ള കടൽക്കു തുല്യം. 30

100. അലംബുസാഭിമന്യുസമാഗമം

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

അഭിമന്യു രഥിശ്രേഷ്ഠൻ മഞ്ഞക്കുതിരയുള്ളവൻ
തേജസാ ദുഷ്പ്രധർഷൻപടയിൽപ്പാഞ്ഞുകേറിനാൻ. 1
വാരിധാരകളം കാർപോലെ ശരവർഷങ്ങളം തൂകുവോൻ
ശക്തരായീല യുദ്ധത്തിൽശ്രുതിത്താകമാജ്ജുനി. 2
ശസ്ത്രങ്ങളം തൂകിപ്പെരിയ പടക്കടൽ കടക്കുവേ
പോരിൽത്തടുക്കുവോനാരും നിൽക്കുട്ടർ കുരുനന്ദന! 3
അവനെയും ശത്രുനാശകരമാണങ്ങളം മന്നവ!
ശൂരരാജാക്കളെ പ്രേതരാജഗേഹം കടത്തിതേ. 4
യമദണ്ഡംകണക്കുഗ്രക്രൂരസപ്പങ്ങളംപോലെയും
സൌഭദ്രൻ ക്രുദ്ധനായ്പോരിലെയ്താനുക്കെഴുനൂകളം. 5
തേരും തേരാളികളെയുമശ്വരാശ്വാത്രുഢരെയുമേ
ആനയാനക്കാർകളേയും ചിലുന്നാൻ പർമാജ്ജുനി. 6
അവനാ വൻകടംകൈകൾപോരിൽച്ചെയ്യുന്പോളം മന്നവർ
പൂജിച്ചുഹൃഷ്ടരായ് വാഴ്ത്തിക്കൊണ്ടാരജ്ജുനപുത്രനെ. 7
സൌഭദ്രനാസ്സൈന്യമൊക്കെയപ്പോളോടിച്ചു ഭാരത!
കാറൊകാശത്തുദുമിങ്ങും പഞ്ഞിക്കുട്ടംകണക്കിനേ 8
സർവ്വസൈന്യങ്ങളുമവനോടിയ്യുംപോളു ഭാരത!
രക്ഷിപ്പാനൊക്കുന്നതില്ല പോരാണ്ടാനകളംപോലവെ 9
നിന്റെ സൈന്യത്തെയാകെയുമോടിച്ചിട്ടു നരോത്തമ!
പുകയറഗ്നിപോലാളിനിന്നു പാർത്ഥാത്മജൻ നൃപ! 10
ആശ്രുത്രുഘാതിയെബ്ഭൂപ! സഹിച്ചീലയി യിൻടർ
എതിരിയിന്ദ്രനെയിയ്യാന്മാർപോലുമ കാലചോദിതർ. 11
ശത്രുക്കളംതാറുമെയ്തുകൊണ്ടാപ്പാണ്ഡവമഹാരഥൻ
വജ്രമേന്തും ശക്രനെട്ടിൽമഹേഷ്വാസൻ ചിലുങ്ങിനാൻ. 12
കാണായിതായമന്നുള്ള പൊന്നുകെട്ടിച്ച വില്ലുമേ
മേഘങ്ങൾക്കിടയിൽ ഭൂപ! മിന്നും മിന്നൽ കണക്കിനെ. 13

പുറപ്പെട്ട പോരിലൂട്ടി മൂച്ചയിട്ട ശരോല്ക്കരം
പൂത്തുനില്ക്കും കാട്ടിൽനിന്നു വണ്ടിനംപോലെ മന്നവ! 14
പൊന്നണിഞ്ഞുള്ള തേരാലെ മഹാത്മാവാകമാജ്ജുനി
അപ്രകാരം സഞ്ചരിയ്ക്കയാഠംക്കാർ കണ്ടിലൊരന്തരം. 15
കൃപദ്രോണദ്രൌണിബൃഹൽബ്ബലശൈന്ധവരേയുമെ
മോഹിപ്പിച്ചുമഹേഷ്വാസൻ പുറിയാൻ ലഘുസുഷ്ഠുവായ്. 16
വളഞ്ഞുകൊണ്ടു താൻ കണ്ടിതവർതൻ പില്ലു ഭാരത!
നിൻബലത്തെദ്ദഹിപ്പിയ്ക്കുസ്സൂര്യമണ്ഡലസന്നിഭം. 17
ശൂരക്ഷത്രിയർ കണ്ടിട്ടാത്തപിപ്പിയ്ക്കും താടിയെ
രണ്ടുജ്ജുനൻ പോരിലുണ്ടെന്നോർത്തു കമ്മങ്ങളാലഹോ. 18
അവയാത്തിപ്പെട്ടുത്തോരാബ്ഭാരതപ്പട മന്നവ!
മത്തുള്ള പെണ്ണിനെപ്പോലെയങ്ങുമിങ്ങുമുഴന്നുപോയ്. 19
പെരുമ്പടയെയോടിച്ചും കമ്പിപ്പിച്ചും രഥീന്ദ്രരെ
മയനേവെന്നിന്ദ്രനെപ്പോലാനന്ദിപ്പിച്ചു മിത്രരെ. 20
പോരിലായവനോടിയ്ക്കും നിന്റെ സൈന്യങ്ങളപ്പൊഴ
മേഘാരവംപോലെയുഗ്രമാത്തനാദം മുഴക്കിനാർ. 21
നിന്റെ സൈന്യത്തിന്റെ ഘോരാരാവം കേട്ടിട്ടു ഭാരത!
വായിൽക്കാറ്റിറടിച്ചാക്കം കടലിന്നാലിപോലവേ. 22
ദുര്യോധനനുചൻ പിന്നെയാശ്രുശൃംഗിയൊടാതിയാൻ
മഹാബാഹോ കാർഷ്ണിയിതാ രണ്ടാമജ്ജുനനാതിരി. 23
പടയോടിയ്ക്കുന്നു പുത്രൻ ദേവസൈന്യം കണക്കിനേ
വേറേ മറുമരുന്നൊന്നും കാണുന്നില്ലവനി രണേ. 24
സത്ത്വവിദ്യാവേദി രക്ഷഃശ്രേഷ്ഠനാമങ്ങെയെന്നിയേ
ആ നീ പോരിലുടൻ ചെന്നുകൊല്ല സൌഭദ്രവീരനെ 25
ഞങ്ങളജ്ജുനനെക്കൊല്ലാം ഭീഷ്മദ്രോണപുരാഗമർ
എന്നുകേട്ടാശുകതിക്കൂട്ടം രാക്ഷഃസന്ദൻ പ്രതാപവാൻ. 26
നിന്റെ പുത്രന്റെയാജ്ഞയ്ക്കുടൻ പോന്നിറങ്ങിയാൻ
മഴക്കാർപോലെയത്യുഗ്രമാകുംമട്ടലറുന്നവൻ. 27
അവന്റെ ഘോരനാദത്താൽപ്പാണ്ഡവക്കുള്ള വമ്പട
മുറ്റുമൊന്നിളകീ ദ്രുപ! കാറിറ കടൽപോലവേ. 28

ആ നാദങ്കൊണ്ടു പേടിച്ചു പലരും ധരണീപതേ!
പ്രിയ പ്രാണനെയുംവിട്ടു പിണങ്ങിപോയീ ധരിത്രിയിൽ. 29
കാർഷ്ണി സന്തോഷമുൾക്കൊണ്ടു വില്ലുമമ്പുമെടുത്തുടൻ
തേർത്തടത്തിൽത്തുള്ളുമാറാ രക്ഷസ്സാടറുകേറിനാൻ. 30
അപ്പോൾച്ചൊടിച്ചാ ശരനും സൗഭദ്രനൊടടുത്തുടൻ
കുട്ടുരം നില്ക്കുമവൻ തന്നെറ വമ്പടയാട്ടിയാൻ. 31
ആപ്പാണ്ഡവപ്പടമുടിച്ചീടും മാതിരിയങ്ങുടൻ
വലൻ ദേവബലത്തേപ്പോലെതിർത്തേറിതു രാക്ഷസൻ. 32
വിമർദ്ദമേറുമുണ്ടായിതാസ്സൈന്യത്തിനു മാരിക്ഷ!
പോരിലാഘോരരക്ഷസ്സു കൊന്നൊടുക്കുന്ന നേരമേ. 33
അപ്പോൾശ്ശരസഹസ്രത്താൽപ്പാടെയാപ്പാണ്ഡവപ്പട
പരാക്രമം കാട്ടിടുന്ന രക്ഷസ്സാടിച്ചു മാറുമേ. 34
അമ്മട്ടു ഘോരരക്ഷസ്സാപ്പീഡയേല്പിച്ചിടുമ്പൊഴ
പേടിച്ചോടിപ്പോയി പോരിൽപ്പാണ്ഡവക്കുട്ടി വമ്പട. 35
താമരപ്പൊയ്കയെക്കൊമ്പൻപോലെ മർദ്ദിച്ച സേനയെ
പോരിൽപ്പാഞ്ഞേറിതുക്കും ദ്രൌപദീപുത്രരോടവൻ. 36
ദ്രൌപദേയർ മഹേഷ്വാസർ ചൊടിച്ചിട്ടാ പ്രഹാരികം
രക്ഷസ്സോടേറിതാപ്പഞ്ചഗ്രഹം രവിയൊടാംവിധം. 37
വീര്യവാന്മാരവർ പരം പീഡിപ്പിച്ചാ ശരോത്തമൻ
പഞ്ചഗ്രഹാക്രാന്തചന്ദ്രമർദ്ദിലായീ യുഗക്ഷയേ. 38
പ്രതിചിന്ത്യൻ കാരിരുമ്പായ് മൂർച്ചകൂട്ടും ശരങ്ങളാൽ
ഉടൻ പിളർന്നാനാരക്ഷോവീരനെസ്സുമഹാബലൻ. 39
അവയേറാച്ചുട്ടുപാട്ടിശ്ശാഭിച്ചു രാക്ഷസോത്തമൻ
അക്കരശ്മികളേറീടുമ്പോൾ കാറുകണക്കിനേ. 40
പൊന്നുകെട്ടിച്ചബാണങ്ങൾ മെയ്യിലേറീടുമായവൻ
ദീപ്തശൃംഗാചലം പാലെയാശ്ശൃംഗി വിളങ്ങിനാൻ. 41
യുദ്ധത്തിലാ രാക്ഷസനെയുടൻ ഭ്രാതാക്കളെവരും
എയ്തുകൊണ്ടാർ കുത്തുമുത്തുപൊന്നണിഞ്ഞ ശരങ്ങളാൽ. 42
ചൊടിച്ച പാമ്പുകൾക്കൊക്കുമമ്പുകൊണ്ടിട്ടു വിണ്ണവൻ
രാജൻ! നാഗേന്ദ്രനെപ്പോലെ കോപംപൂണ്ടാനലംബുസൻ. 43

അവൻ മഹാരാജ! ചെറുതൊരമ്പോറു മാരിഷ!
മീരാം തമസ്സിലാപ്പെട്ടിതാ മഹാരഥപീഡിതൻ. 44
ബോധംവന്നിട്ടു പിന്നീടു കോപത്താലുൽവാച്ചവൻ
അവർ തന്നമ്പുകൾ കൊടിയില്ലുമൊക്കെ നുറുക്കിനാർ. 45
പ്രത്യേകമയ്യഞ്ചമ്പെയ്തു ചിരിച്ചുകൊണ്ടു മന്നവ!
അലംബുസൻ തേത്തടത്തിൽത്തുള്ളുമ്മാറു മഹാരഥൻ. 46
തേരയോടും പൊടിച്ചിട്ടായോഗ്യക്കുള്ള ഹയങ്ങളെ
കൊന്നു ക്രുദ്ധൻ രാക്ഷസേന്ദ്രൻ സൂതരേയും മഹാബലൻ. 47
പാരം വാശിയൊടും കീറീ പീണ്ടുമായവതേ രണേ
നൂറുമായിരവുംകൂട്ടിയിട്ട തീക്ഷ്ണശരങ്ങളാൽ. 48
മഹോഷ്വാസന്മാരയഞ്ചു തേർപോക്കീട്ടു നിശാചരൻ
ഉഗ്രക്രോധം പാഞ്ഞടുത്തെത്തീ കൊല്ലുന്നതിനു രാക്ഷസൻ. 49
ദുഷ്ടരാക്ഷസ്സുംത്തിപെട്ടുത്തവരേപ്പോരിലപ്പൊഴേ
കണ്ടുജ്ജ്വാതമനൻ പോരിനേറാനാ ശരനോട്ടൻ. 50
വൃത്രവാസവസങ്കാശമവക്കണ്ടായി സംഗരം
മുറവും തിരുക്കുട്ടരും കണ്ടു പാണ്ഡുപുത്രരഥിന്യരും. 51
അവരേറെ പെരുമ്പോരിൽ ക്രോധംകത്തിപ്പാസ്വരം
മഹാബലർ മഹാരാജ! കോപത്താൽക്കൺചുവന്നവർ. 52
പാസ്വരം നോക്കിനിന്നു പോരിൽക്കാലാന്തകോപമർ
കൂട്ടുകാരക്കുമായ്ത്തീന്നിതവക്കുള്ള സമാഗമം 53
പണ്ടു ദേവാസുരപ്പോരിൽശുക്രശംബരസന്നിഭം.

---

101. അലംബുസാഭിമന്യുയുദ്ധം

ധൃതരാഷ്ട്രൻ പറഞ്ഞു

മഹാരഥരെ ഹിംസിയ്ക്കും ശൂരനുജ്ജ്വാപുത്രനെ
അലംബുസൻ പോരിലെതിത്തോറതെന്നിനെ സഞ്ജയ! 1

ശത്രുജിത്തായ സൌഭദ്രനാശ്വശൃംഗിയെയെങ്ങിനേ
അതെന്നോടു പറഞ്ഞാലും പോരിലുണ്ടായവണ്ണമേ. 2
എന്റെ സൈന്യങ്ങളിൽപ്പോരിലെന്തു ചെയ്തിതു ഫൽഗുനൻ
രഥിശ്രേഷ്ഠൻ മാരുതിയും ഘടോൽക്കച നിശാടനും. 3
സഹദേവൻ നകുലനും തേരാളി യുയുധാനനും
ഇതും പൊല്ലാ ശരിയല്ലാണ്ടു പട്ടുപോണല്ലി സഞ്ജയ! 4

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

ഹന്ത നിന്നോടുചൊല്ലാം ഞാനീയുദ്ധം രോമഹർഷണം
ആ രാക്ഷസേന്ദ്രസൌദ്രക്കുണ്ടായപടി ഭാരത! 5
പോരിലർജ്ജുനനും പിന്നൊപ്പാണ്ഡവൻ ഭീമസേനനും
സഹദേവൻ നകുലനും പോരിൽചെയ്തു പരാക്രമം. 6
ഏവം നിൻപുത്രരെല്ലാരും ഭീഷ്മദ്രോണർ തുടങ്ങിയോർ
വിചിത്രാത്ഭുതകർമ്മങ്ങൾ ചെയ്തു നിഭൃമാംവിധം. 7
അലംബുസൻ പോക്കളത്തിൽത്തേരാളിയഭിമന്യുവേ
ഉച്ചത്തിലലറിക്കൊണ്ടുതജ്ജിച്ചും പലവട്ടവും. 8
ഊക്കിൽപ്പാഞ്ഞെത്തിയെന്നിട്ടു യില്ലുനില്ലുന്നുമാതിനാൻ
സിംഹംപോലോറമലറിയുക്കെട്ടുത്തഭിമന്യുവും. 9
അച്ഛനത്യന്തവിദ്വേഷി വില്ലയാമാശ്വശൃംഗിയായ്
പിന്നിടട്ടുത്തു യുദ്ധത്തിൽസ്സതപരം ഘരരാക്ഷസർ. 10
തേർകളാലേ രഥിശ്രേഷ്ഠർ ദേവതാനവസന്നിഭർ
മായാവി രാക്ഷസശ്രേഷ്ഠൻ ദിവ്യാസ്ത്രപടു ഫാൽഗുനി. 11
കുത്തുമുത്തുള്ള മുന്നമ്പുകൊണ്ടു കാർഷ്ണി മഹീപതേ!
ആശ്വശൃംഗിയെയെയ്തഞ്ചമ്പെട്ടത്തെയ്തിതു പിണ്ടമേ. 12
അലംബുസൻ ചൊടിച്ചിട്ടഞ്ചൊമ്പതമ്പാലെ കാർഷ്ണിയെ
വടിയാലായതെപ്പോലെ നെഞ്ചത്തെയ്യെയ്തിതുക്കൊട്ടം. 13
പിന്നൊശുരസഹസ്രത്താൽ വേഗമെത്തും നിശാചരൻ
പോരിലാജ്ജുനിയെപ്പുരം പീഡിപ്പിച്ചിതു ഭാരത! 14
അഭിമന്യു ചൊടിച്ചിട്ടു മൊട്ടഴിഞ്ഞൊമ്പതമ്പിനാൽ
രാക്ഷസേന്ദ്രന്റെ വമ്മാറുനോക്കിയെയ്തു പിളർന്നുതേ. 15

അവയങ്ങായവനുടെ മെയ്യേറിക്കീറി മർമ്മവും
സവ്യാംഗമവയാൽക്കീറിശ്ശോഭിച്ചു രാക്ഷസോത്തമൻ. 16
പുത്തനില്ലും മുരുക്കുള്ള മലപോലെ മഹീപതേ!
പൊന്നുകെട്ടിച്ചമുകളെയേറുകൊണ്ടോ മഹാബലൻ. 17
ശോഭിച്ചു രാക്ഷസശ്രേഷ്ഠൻ ജ്വാലയുള്ളദ്രിപോലവേ
ഉടൻ രൂപം മൊടിച്ചിട്ടങ്ങാശ്ര്യശൃംഗിയമഷ്ണൻ. 18
ശക്രാമൻ കാർഷ്ണിയേപ്പാരമനുകൊണ്ടങ്ങു മൂടിനാൻ
യമദണ്ഡോഗ്രമായ് ക്ലുത്തനുകളായവനെയ്തവ. 19
സൌഭദ്രനെപ്പിളന്നിട്ടു പാത്തട്ടിങ്കൽക്കടന്നുപോയ്
അമ്മട്ടാജ്ജുനിയിട്ടുള്ള പൊന്നണിഞ്ഞ ശരങ്ങളും. 20
അലംബുസാംഗം ഭേദിച്ചു പാത്തട്ടിങ്കൽക്കടന്നുപോയ്
സൌഭദ്രനാ രാക്ഷസനെ മൊട്ടഴിഞ്ഞ ശരങ്ങളാൽ. 21
പിന്തിരിപ്പിച്ചു മയനെപ്പോരിലിന്ദ്രൻ കണക്കിനെ
പിന്തിരിഞ്ഞോൻ പോരിൽവൈരിയട്ടിപ്പിച്ചനിശചരൻ. 22
പരാത്തി നല്ലുമിരുളാം ചെരുകുംമായകാട്ടിനാൻ
അപ്പൊളായവരെല്ലാരുമിരുളാൽ മൂടി മന്നവ! 23
അറിഞ്ഞില്ലാ ഫാൽഗുനിയെസപരന്മാരെയും രണേ
ഘോരമാമാക്കുരിരുളു കണ്ടിട്ടങ്ങിമന്യുവും. 24
പ്രയോഗിച്ചു ഘോരഭാസ്കരാസ്ത്രത്തെക്കുനന്ദനൻ
അപ്പാഠംപ്രകാശമായ് ത്തീർന്നു ജഗത്തെങ്ങും മഹീപതേ! 25
ആദ്ദുഷ്ടരാക്ഷസനുടെ മായയേയും മുടിച്ചുതേ
സംക്രുദ്ധനായ് മഹാവീര്യൻ നരേന്ദ്രൻ രാക്ഷസന്റെയെ. 26
പോരിൽ മൂടീടിവാൻ മുറും മൊട്ടഴിഞ്ഞ ശരങ്ങളാൽ
വീണ്ടുമാമാതിരി പലമായരക്ഷസ്സുട്ടക്കീലും. 27
സവ്യാസൂചിതമേയാത്മാവടക്കിക്കൊണ്ടിതാജ്ജുനി
മായപോയപ്പൊഴാ രക്ഷസ്സേറുമമ്പേറു നൊന്തഹോ. 28
തേരായവിടെവിട്ടിട്ടുമോടിപ്പോയ് മൂത്തുപേടിയാൽ
ആക്കൂടയോധിയാം രാക്ഷസേന്ദ്രനെപ്പോരിൽ ചെന്നുടൻ 29
മട്ടിച്ചു പോരിലൊട്ടേറെ നിന്നെ ചമ്പടയാജ്ജുനി
മദാന്ധനാം ഗന്ധഹസ്തി താമരപ്പൊയ്കപോലവേ. 30

അപ്പോഠംശ്ശാന്തനവൻ ഭീഷ്മൻ പടയൊടുന്ന കണ്ടേടൻ
പെരുത്ത ശരവർഷത്താൽ വളഞ്ഞാനമിമന്യുവെ. 31
ആ വീരനെവളഞ്ഞിട്ടു ധാർത്തരാഷ്ട്രമഹാരഥർ
കരുത്തനെപ്പലർ ദുഷ്ടമനസ്സെയ്തിടർ പെടുത്തിനാർ. 32
ആ വീരനാത്തേർക്കൂട്ടത്തിൽപ്പിതൃതുല്യപരാക്രമൻ
വിക്രമത്താൽശ്ശക്തിയാലും വാസുദേവനൊടൊത്തവൻ 33
ഇരുപേരച്ഛനമ്മാമനമ്മാക്കൊക്കും ക്രിയ കേവലം
പോരിൽപ്പലവിധം ചെയ്തു സർവ്വശസ്ത്രധരോത്തമൻ. 34
അപ്പൊഴയ്യജ്ജുനൻ വീരൻനിൻബലം കൊണ്ടൊടുക്കുവോൻ.
പോരിൽ ഭീഷ്മനൊടങ്ങേറും പുത്രനെക്കാത്തമഷ്ണൻ. 35
അമ്മട്ടു കുപിതനിന്നച്ഛൻ ദേവവ്രതനുമാഹവേ
രാഹുവാദിത്യനൊടെന്നപോലെ പാർത്ഥനൊടേറുതേ. 36
തേരായതശ്വങ്ങളൊത്ത നിൻതേരമക്കഠം നരേശ്വര!
ഭീഷ്മനു ചുറ്റുമായ് പോരിൽപ്പരിപാലിച്ചിതെങ്ങുമേ. 37
അവ്വണ്ണം പാണ്ഡവന്മാരും പാർത്ഥനെച്ചുറ്റി മന്നവ!
പെരുംപോരിനു സന്നദ്ധന്മാരായീ ഭരതർഷഭ! 38
അപ്പോഠംശ്ശാരദവതനുകുപ! ഭീഷ്മൻതൻമുമ്പിൽ നില്ക്കുവേ
ഇരുപത്തഞ്ചമ്പുകൊണ്ടുമൂടിയജ്ജുനനെപ്പരം. 39
എതിർത്തേറെയ്തിതവനെക്കുത്തുമുത്തമു സാത്യകി
വ്യാഘ്രംനേരിന്ദ്രനെപ്പോലെ പാണ്ഡവപ്രിയകാംക്ഷയാൽ. 40
ഒമ്പതമ്പാൽഗ്ഗൗതമനുമാ മാധവനെ വെക്കമേ
നെഞ്ഞത്തെയ്തുചൊടിച്ചിട്ടു കങ്കപത്രങ്ങളാലഹോ. 41
ശൈനേയനപ്പോഠംക്കോപിച്ചു വില്ലുചേറുമൂക്കൊടും
ഗൗതമധ്വംസനകരമാകുമമ്പുതൊട്ടുതേ. 42
ശക്രാശനിയ്യൊക്കുമതങ്ങുകിൽപ്പാഞ്ഞെത്തിടുമ്പൊഴെ
രണ്ടായ്ക്കണ്ടിച്ചു ചൊടിയാൽ ദ്രൌണിയത്യന്തകോപവാൻ. 43
ഉടൻ ഗൌതമനേവിട്ടു ശൈനേയൻ രഥിപുംഗവൻ
രാഹു വായിൽച്ചന്ദ്രനോടാംപോലേറും ദ്രൌണിയോടുടൻ. 44
അവനേറ വില്ലു രണ്ടായിക്കണ്ടിച്ചു ദ്രൌണി ഭാരത!
പിന്നെ വില്ലേറുള്ളവയെത്താഡിച്ചു സായകങ്ങളാൽ. 45

ഭാരം താങ്ങും ശത്രുഹാരം മറവു വില്ലൊന്നെടുത്തുടൻ
ദ്രൌണിയേക്കൈക്കമാത്തുമായെയ്താനവ്വിതമുകഥം. 46
എയ്തേറുഴന്നാട്ട നേരം കശ്മലപ്പാടൊടായവൻ
ഇരുന്നുപോയീതേത്തട്ടിൽക്കൊടിത്തടി പിടിച്ചഹോ. 47
പിന്നൊബ്ബോധംവീണ്ടശേഷം ദ്രോണപുത്രൻ പ്രതാപവാൻ
ചൊടിച്ചു പോരിൽ മാരാചകൊണ്ടെയ്തു വുണ്ണിപിരനെ. 48
അതു ശൈനേയനേക്കീറിക്കേറിച്ചെന്നു ധരിത്രിയിൽ
വസന്തകാലത്തുക്കള്ള പാമ്പിൻകുഞ്ഞുകണക്കിനേ. 49
പിന്നെ മറ്റൊരു ഭല്ലത്താൽ മാധവൻതന്റെ കേതുവും
മുറിച്ചു പോരിലാ ദ്രൌണിയലറീ സിംഹനാദവും. 50
പിന്നെയും ഘോരബാണങ്ങളെയ്തടൻമൂടി ഭാരത!
മഴക്കാലം മഹാരാജ! സൂര്യനെക്കാറുപോലവേ. 51
ശൈനേയനും മഹാരാജ! ശരജാലം തകർത്തുടൻ
അനേകശരജാലത്താൽ വഷിച്ചു ദ്രോണപുത്രനെ. 52
തപിപ്പിച്ചു ദ്രൌണിയെയാശ്വിനേയൻ ശത്രുതാപനൻ
മേഘജാലം വിട്ടൊഴിഞ്ഞ സൂര്യനെന്ന കണക്കിനേ. 53
വീണ്ടും ശരസഹസ്രത്താലുദ്യമംപൂണ്ട സാത്യകി
മൂടിക്കൊണ്ടോൻ പിന്നെയുച്ചരാത്തുകൊണ്ടോൻ മഹാബലൻ. 54
പുത്രനേ ഗ്രസ്തനായ്കണ്ട രാഹുഗ്രസ്തേന്ദുരീതിയിൽ
ശൈനേയനോടഞ്ഞടുത്തു ഭാരദ്വാജൻ പ്രതാപവാൻ. 55
മൂച്ചുകൂട്ടം പുഷ്ടിക്കത്താലെയ്തുകൊണ്ടോൻ മഹാരണേ
വാർഷ്ണേയൻ പീഡയേല്പിച്ച പുത്രനെക്കാക്കുവാൻ ദ്രുപ! 56
ശൈനേയനോ പോരിൽവിട്ട തേരാളി ഗുരുപുത്രനെ
എല്ലാമുരുക്കാമിരുപതമ്പെയ്തു ദ്രോണനേ ദ്രുതം. 57
അമേയാത്മാവാത്തരത്തിൽക്കൌന്തേയൻ ശത്രുതാപനൻ
ദ്രോണനോട്ടൊടിച്ചേറും രണത്തിങ്കൽ മഹാരഥൻ. 58
ദ്രോണനുംപാർത്ഥനും പിന്നെപ്പെരും പോരിനെതിർത്തതേ
ബുധശുക്രന്മാർ നഭസ്സിലെന്നപോലെ മഹീപതേ! 59

No N746

102. ഭീമപരാക്രമം

ധൃതരാഷ്ട്രൻ പറഞ്ഞു.

വില്ലാളി ദ്രോണനും പാണ്ഡുപുത്രൻ ജിഷ്ണുവുമെങ്ങിനേ
കിണഞ്ഞു പോരിൽ നേരിട്ട രണ്ടാളും പുരുഷർഷഭർ. 1
ധീമാൻ ഭാരദ്വാജനേറമിഷ്ടനാകുന്ന പാണ്ഡവൻ
ആചാര്യൻ പാർത്ഥനും നിത്യമിഷ്ടനാംയുധി സഞ്ജയ! 2
ആ രഥിശ്രേഷ്ഠർ യുദ്ധത്തിൽ മത്ത സിംഹാദർതുല്യരായ്
കിണഞ്ഞെങ്ങിനെയേറാരാ വൃദ്ധദ്വാജധനഞ്ജയർ. 3

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

പോരിൽ ദ്രോണൻതൻ പ്രിയനായറിയുന്നില പാർത്ഥനെ
ക്ഷത്രധർമ്മത്തെ മുമ്പാക്കി പാർത്ഥൻ ഗുരുവെയും രണേ. 4
ക്ഷത്രിയന്മാർ പോരിൽ നൃപ! യജ്ജിയ്ക്കില്ലാ പരസ്പരം
മര്യാദവിട്ടും പൊരുതും പിതൃവ്യഭ്രാതാക്കളാട്ടമേ. 5
പോരിൽ മൂന്നാമിനാൽപ്പാർത്ഥനെയ്താരു ഗുരു ഭാരത!
പോരിലാപ്പാർത്ഥനെയ്തനും കണക്കിൽക്കൂട്ടിയില്ലവൻ. 6
പോരിലാ ഫൽഗുനൻ ബാണമാരിയാൽ മൂടിനാനടൻ
അവൻ ജ്വലിച്ചു രോഷത്താൽക്കാട്ടിലഗ്നിപോലവേ. 7
പിന്നെയജ്ജുനനെ ദ്രോണൻ മൊട്ടഴിഞ്ഞ ശരങ്ങളാൽ
മൂടി നരപതേ! വേഗം കൂടിടുമ്പടി ഭാരത! 8
അപ്പോൾത്തുഷ്ടോധനനൃപൻ ചൊല്ലിച്ചിട്ട സുരമ്മനെ
ദ്രോണനും പിമ്പുറം നിന്നു തുണപ്പതിനു മന്നവ! 9
ത്രിഗർത്തരാജൻ കോപിച്ചു നന്നായ് വില്ലുവളച്ചവൻ
മൂടി വിജയനെപ്പോരിലയോമുഖശരങ്ങളാൽ. 10
ഇരുപേരമ്പരെയ്തമ്പുകാശത്തു വിളങ്ങിതേ
ശരൽക്കാലത്തംബരത്തിലന്നക്കൂട്ടംകണക്കിനേ. 11
പാർത്ഥകലാശ്ശരനിര പെന്നുകേറീ പാംപ്രഭോ!
പഴുത്തുനില്ക്കും വൃക്ഷത്തിൽപ്പക്ഷിക്കൂട്ടം കണക്കിനേ. 12

അജ്ജുനൻ പോരിലത്യുഗ്രമലറിട്ടു മഹാരഥൻ
സപുത്രനാം ത്രിഗർത്തേന്ദ്രൻതന്നെയെയ്തിടിയാനുടൻ. 13
പ്രളയത്തിൽക്കാലനെപ്പോലജ്ജുനൻ കൊല്ലുമായവർ
മാകന്നേറച്ചജ്ജുനന്റെ തേരേ പോരിന്നു കേറിയാർ. 14
പാണ്ഡവന്റെ രഥംനോക്കിശ്ശരവർഷങ്ങൾ തൂകിനാർ
മുറുശ്ശരവർഷത്തെശ്ശരവർഷത്തിനാലുടൻ. 15
ജലവർഷത്തെയചലംപോലെ താനേറു മന്നവ!
അതിലത്ഭുതമായ്ക്കണ്ടുൻകൈവേഗം ഫൽഗുനന്റെ താൻ.
പല യോധർ വിട്ടനോരു ദുർഘ്ടായുധവൃഷ്ടിയെ
മേഘങ്ങളെക്കീറുപോലെ താൻ തനിച്ചു തടുത്തതിൽ. 17
ആ ഫൽഗുനന്റെ കർമ്മത്താൽസ്സന്തോഷിച്ചു സുരാസുരർ
പിന്നെ ത്രിഗർത്തന്മാരോട്ടു പാർത്ഥൻ കോപിച്ചു ഭാരത! 18
പടത്തലയ്ക്കൽ വായവ്യമസ്ത്രംവിട്ടിതു മന്നവ!
തദോഭാഗം കലക്കിട്ടം കൊട്ടുകാറോ ററിതപ്പൊഴേ. 19
മരക്കൂട്ടങ്ങളും വീഴിച്ചും സൈന്യങ്ങളെ മുടിച്ചുമേ
ദ്രോണയാഗ്രഹാരമാം വായവ്യാസ്ത്രത്തക്കണ്ടവാറുടൻ. 20
രാജാവേ! ഘോരമായീട്ടം പർവ്വതാസ്ത്രമയച്ചതേ
ആ മഹാസ്ത്രം ദ്രോണർ പോരിലയച്ചപ്പോൾ പരേശ്വര! 21
അടങ്ങിപ്പോയ് കാറാതിനാൽത്തെളിഞ്ഞു പത്തുദിക്കുമേ
പിന്നെപ്പാണ്ഡുസുതൻ വീരൻ ത്രിഗർത്തരഥരാജിയെ 22
ഉത്സാഹംവിട്ടു വീര്യംകെട്ടൊഴിയ്ക്കും മട്ടിലാക്കിയാൻ
അപ്പോൾദ്ദ്യോധനനൃപൻ തേരാളി കൂപരങ്ങിനേ. 23
ദ്രോണപുത്രൻ മദ്രരാജൻ കാംബോജേശൻ സുദക്ഷിണൻ
വിന്ദാനുവിന്ദരാവന്ത്യർ ബാൽഹികൻ ബാൽഹികനുചിതൻ. 24
ഇവർ തേർനിരയാൽപ്പാർത്ഥനെല്ലാട്ടിക്കുമടച്ചതേ
ഭഗദത്തനുമവ്വണ്ണം ശ്രുതായുസ്സും മഹാബലൻ. 25
ആ കൂട്ടത്തിനാൽ ഭീമസേനനും ദിക്കു മൂടിയാർ
ശ്രുതശ്രവാവും ശലനും സുബലാത്മജനും നൃപ! 26
തെളിതീക്ഷ്ണശരൌഘത്താൽ മൂടിമാദ്രേയരേയുമേ
പട യാട്ടം ധാർത്തരാഷ്ട്രരൊത്തോരാഭീഷ്മരണേ. 27

യുധിഷ്ഠിരന്റെ നേരിട്ടു ചുറ്റുമേറ്റു വളഞ്ഞുതേ
ആനപ്പടയടുക്കുന്നകണ്ടു പാർത്ഥൻ വൃകോദരൻ. 28
കിറി നക്കിത്തുടച്ചിട്ടു കാട്ടിൽസ്സിംഹംകണക്കിനെ
തേരാളിപ്രവരൻ ഭീമൻ വമ്പോരിൽഗദയേന്തിയോൻ. 29
തേർവിട്ടുചാടിസ്സൈന്യത്തെയൊക്കെപ്പേടിപ്പെടുത്തിയാൻ
ഗദയേന്തീടുമവനെക്കണ്ടിട്ടാഗ്ഗജസാദികൾ. 30
കിണഞ്ഞു ഭീമനെച്ചുറ്റും വളഞ്ഞൂ സംഗരാങ്കണേ
ആനക്കൂട്ടത്തിലുൾപ്പുക്കാപ്പാണ്ഡുപുത്രൻ വിളങ്ങിനാൻ. 31
പെരുംകാറിൻനിരയ്ക്കുള്ളിൽ നില്ക്കുമക്കൻ കണക്കിനേ
ഗജസംഘം മുടിച്ചാനാഗ്ഗയോൽപ്പാണ്ഡവർഷഭൻ. 32
മുറ്റും നിറഞ്ഞ കാറൊക്കെക്കാറുടയ്ക്കും കണക്കിനേ
ബലിയാകും ഭീമസേനൻ കൊലചെയ്യുന്ന കുംഭികൾ. 33
എരന്നും കാറുകൾകണക്കാത്തനാദം മുഴക്കിതേ
കൊമ്പന്മാർ പലരട്ടേറു കൊമ്പുകൊണ്ടു പിളർന്നവൻ. 34
പൂത്തശോകംപോലെ പാർത്ഥൻ പോക്കളത്തിൽ വിളങ്ങിനാൻ
കൊമ്പന്റെകൊമ്പിൽതൊക്കെച്ചെ കൊമ്പൂരീ വമ്പനായമവൻ
കുംഭത്തിങ്കൽക്കുംഭിയെയാക്കൊമ്പുകൊണ്ടങ്ങു കുത്തിയും
ദണ്ഡത്തുമന്തകൻ മട്ടിൽപ്പോക്കളത്തിങ്കൽ വീഴ്ത്തിനാൻ. 36
ഘോരയാണ്ടാഗ്ഗയേമായ് മേദോമജ്ജാനിറത്തൊടും
ഘോരക്കുറിക്കൂട്ടുപൂശിക്കാണായീ രുദ്രമട്ടവൻ. 37
ഇത്ഥംകൊന്നുമുടിയ്ക്കുമ്പോൾച്ചത്തുശേഷിച്ച ദന്തികൾ
സ്വന്തം സൈന്യത്തെ മറ്റീച്ചും ഹന്ത,പാഞ്ഞോടി മന്നവ! 38
മഹായാഗങ്ങളോടുമ്പോൾച്ചുറ്റുമേ ഭരതർഷഭ!
ദുര്യോധനപ്പടയടച്ചൊന്നര പിന്നാക്കമായിതേ! 39

---

103. സങ്കുലയുദ്ധം

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

മദ്ധ്യാഹ്നത്തിൽ മഹാരാജ! പൊരുമ്പോരു നടന്നതേ
ഭീഷ്മനു സോമകരുമായ് രൌദ്ര ലോകഭയങ്കരം. 1
ഗാംഗേയനാം രഥിശ്രേഷ്ഠൻ പാണ്ഡവക്കുള്ളസേനയെ
കുത്തുമുത്തമ്പെയ്തു കൊന്നു നൂറുമായിരവും ശരി. 2
മദ്ദിച്ചിതാമ്പുലം നിരയപ്പുൻ ദേവവ്രതൻ തദാ
കൊയ്തിട്ടതൊൽക്കതിർനിര മൂരിക്കുട്ടം കണക്കിനേ. 3
വിരാടനും ദ്രുപദനും ധൃഷ്ടദ്യുമ്നൻ ശിഖണ്ഡിയും
മഹാരഥൻ ഭീഷ്മനോടേറേ റണമനുകൂലം തുകിയാർ. 4
ധൃഷ്ടദ്യുമ്നനെയെയ്തിട്ടു മൂന്നമ്പെയ്തു വിരാടനെ
നാരാചമെയ്തു ദ്രുപദൻതന്നേയുമഥ ഭാരത! 5
അമിത്രകശ്മനം ഭീഷ്മനെയ്താരാ വില്ലരാമവർ
ചമച്ചേറുള്ളഹികൾപോലേറേറം കോപിച്ചു മന്നവ! 6
ശിഖണ്ഡിയെയ്തു ഭരതപിതാമഹനെയപ്പൊഴേ
പെണ്ണെന്നുള്ളിൽ നിനച്ചങ്കൊണ്ടേയ്തീലവനെയച്യുതൻ. 7
ധൃഷ്ടദ്യുമ്നൻ പോരിലേറേറം ക്രോധാൽത്തിപ്പോലെരിഞ്ഞവൻ
മൂന്നമ്പു കൈക്കും മാറത്തും പിതാമഹനെയെയ്തതേ. 8
ഇരുപത്തഞ്ചു ദ്രുപദൻ വിരാടൻ പത്തു ബാണവും
ശിഖണ്ഡിയിരുപത്തഞ്ചുമെയ്തു ഭീഷ്മനെയമ്പുകൾ. 9
ഏറേറമെയ്തേറു നൃപതേ! ചോരകൊണ്ടു നനഞ്ഞവൻ
വസന്തത്തിൽപ്പൂത്ത രക്താശോകംപോലെ വിളങ്ങിയാൻ. 10
ഗാംഗേയനവരേ മുമ്മൂന്നമ്പെതിരെയ്തിതപ്പൊഴേ
ഭല്ലത്താൽ ദ്രുപദനുള്ള വില്ലുംകണ്ടിച്ചു മാരിഷ! 11
അവൻ മറൊരു വില്ലേന്തിയഞ്ചമ്പെയ്തു ഭീഷ്മനെ
കുത്തുമുത്തുള്ള മൂന്നമ്പുകൊണ്ടു സാരഥിയേയുമേ. 12
പിന്നെബ്ഭീമൻ മഹാരാജ! പാഞ്ചാലീ പുത്രരെവരും
കേകയഭ്രാതാക്കളഞ്ചും സാത്വതൻ യുയുധാനനും. 13

ഗാംഗേയനോട്ട പാഞ്ഞാരു യുധിഷ്ഠിരപുരോഗമർ
പാഞ്ചാല്യനെക്കാത്തുകൊൾവാനു ധൃഷ്ടദ്യുമ്ന പുരോഗമർ. 14
അമ്മട്ടു നിൻ കൂട്ടരെല്ലാം ഭീഷ്മരക്ഷയ്ക്കുറങ്ങിയോർ
പടയോട്ടം പാണ്ഡുപുത്രപ്പടയോടേറു മന്നവ! 15
അങ്ങുണ്ടായ് ബഹളപ്പോരു നിൻ കൂട്ടർക്കു മവർക്കുമേ
തേരായതായുശമിശ്രം കാലനുക്കു വളച്ചയായ്. 16
തേരാളി തേരാളിയൊടങ്ങോരായച്ഛനു യമാലയം
അമ്മട്ടു മറുള്ളോരോരു നരനാഗാശ്വസാദികം 17
പരലോകത്തിലെത്തിച്ചു മൊട്ടഴിഞ്ഞ ശരങ്ങളാൽ
ഘോരനാനായുധങ്കൊണ്ടിട്ടുമിങ്ങുമിളാപതേ! 18
തേർ തേരാളികളില്ലാതെ സൂനൻ ചത്തിട്ടമങ്ങിനെ
പാഞ്ഞുപോയീ പോക്കുള്ളത്തിൽച്ചുറ്റുമ പത്തുദിക്കിലും. 19
അവ മത്തൃരെ മട്ടിച്ചു കൊന്നുമശ്വങ്ങളെ പ്രഭോ!
പറക്കുന്നതു കാണായീ ഗന്ധർവ്വനഗരോപമം 20
തേരുപോയുള്ള രഥികൾ ചാട്ടയിട്ടു വിളുങ്ങിയോർ
കണ്ഡലോഷ്ണിഷമുടയോർ മറും നിഷ്കാംഗദാഞ്ചിതർ. 21
ദേവപുത്രാഭരെല്ലാരും ശൌര്യത്തിൽശുക്ര സന്നിഭർ
ജിഷ്ണുവിത്തേജതുല്യർ നയത്തിൽഗുരുസന്നിഭർ. 22
സർവ്വലോകേശർ ശൂരന്മാരങ്ങുമിങ്ങും ധരാപതേ!
മണ്ടിടുന്നതു കാണായീ നാടൻ നരർകണക്കിനേ. 23
കൊമ്പന്മാരും നരശ്രേഷ്ഠപാപ്പാന്മാരാരുമെന്നിയേ
സപ്തസൈന്യങ്ങളെ മട്ടിച്ചു ശബ്ദംകേട്ടോടമെത്തിതേ. 24
ആലവട്ടം ചാട്ടകൊടിയിവയെന്നല്ല മാരിഷ!
പൊന്നുങ്കാലുള്ള വെങ്കൊറ്റക്കുട വെഞ്ചാമരങ്ങളും. 25
ചിന്നിപ്പായുന്ന കാണായീ പത്തുദിക്കിലുമൊപ്പമേ
പുതുക്കാൻനിറംപൂണ്ടു പുതുക്കാറൊച്ചയുള്ളവ. 26
അമ്മട്ടാനകൾ പോയിട്ടുള്ളാനക്കാരും ധരാപതേ!
പാഞ്ഞുകാണായി നിൻകൂട്ടരവരായ്പ്പൊരുതും വിധൌ. 27
യാനാദേശത്തിലുണ്ടായ പൊന്നണിഞ്ഞ ഹയങ്ങളും
വീഴുന്നതായിക്കണ്ടേൻ ഞാൻ നൂറുമായിരവും ശരി. 28

അശ്വങ്ങൾ ചത്തുവീണിട്ടുള്ളശ്വസാദികളെങ്ങുമേ
കാട്ടുന്നതായും കണ്ടേൻ ഞാൻ പോരിലോടിച്ചിട്ടുന്നതും. 29
ആനയുദ്ധത്തിലോടിട്ടുമാനയോടേറു ചെന്നുടൻ
പടാതിസാദിനിരകം മട്ടിച്ചുകൊണ്ടു പാഞ്ഞുപോയ്. 30
ആനയമ്മട്ടു തേർക്കൂട്ടം മട്ടിച്ചു പോരിൽ മന്നവ!
തേർചെന്നേറിട്ട പാത്തട്ടിൽ വീണുള്ളശ്വങ്ങളേയുമേ. 31
മട്ടിച്ചു പോരിൽ നൃപതേ! ഹയങ്ങൾ നരരേയുമേ
ഏവം പലതരം തമ്മിൽ മട്ടിച്ചാരവർ മന്നവ! 32
ഏവം ഭയങ്കരം രൌദ്രമാക്കട്ടന്നോർ നടക്കവേ
ചോരയാന്ത്രുത്തിരയൊട്ടും ഘോരപ്പുഴയൊലിച്ചുതേ. 33
അസ്ഥിച്ചുങ്ങാടങ്ങളം തിങ്ങി മുടിച്ചുണ്ടികളം ചിന്നിയും
രഥഹ്രദം ശരാവത്തമശ്വമീനവുമൊത്തഹോ. 34
തലപ്പാറകളും ചിന്നി ഹസ്തിഗ്രാഹങ്ങളൊത്തുമേ
കവചോഷ്ണീഷനരകം വില്ലോളം വാളു മീനുമായ്. 35
കൊടിക്കാൽ മാമരവുമായ് മത്സ്യവക്കിട്ടിടിച്ചുഹോ
ക്രവ്യാങ്ങളം കലന്നേറം യമരാഷ്ട്രം വളർത്തുമേ. 36
ശൂരക്ഷത്രിയർ നാഗാശ്വരഥപ്ലവമൊടാപ്പുഴ
കടന്നു പലരും ഭൂപ! ഭയംവിട്ട മഹാരഥർ 37
ഭീരുക്കളെക്കൊണ്ടുപോയീ കുഴലപ്പെട്ട കൂട്ടരെ
പ്രേതങ്ങളേ വൈതരണിപോലെതാൻ കാലനുക്കഹോ. 38
ആ മഹാ വൈശസം കണ്ടിട്ടാർത്തു ക്ഷത്രിയരപ്പൊഴേ
ദുര്യോധനാപരാധത്താൽ ക്ഷത്രിയന്മാർ ക്ഷയിച്ചുയാം. 39
ദ്വേഷമെന്തേ ഗ്രണികളിൽ ധൃതരാഷ്ട്ര നരേശ്വരൻ
പാണ്ഡുനന്ദനരിൽചെയ്വാൻ പാപിയഴയ് ലോഭമോഹിതൻ 40
ഏവം പലതരം വാക്കും കേൾക്കായിതു പരസ്പരം
പാണ്ഡവസ്തുതിയോടൊത്തും യിന്നക്കൾക്കുഗ്രമാംപടി. 41
സവ്യസാചിയുമോതീടുമാ വചസ്സുകളം കേൾക്കയാൽ
ലോകക്കൊക്കെത്തെറ്റുചെയ്തോൻ യിൻറെപുത്രൻ സുയോധനൻ
ഭീഷ്മൻ ദ്രോണൻ കൃപൻ ശല്യനിവരോടോതി ഭാരത!
തള്ളലെയ്യേ പൊരുതുവിനെന്തമാന്തമിതെന്നുമേ. 42

പരമുണ്മയ് കരുക്കൊക്കെ പാണ്ഡവന്മാരുമായ് രണം
അക്ഷദ്യൂതങ്കൊണ്ടു ഭൂപ! ഘോരമാരണമപ്പൊഴേ. 44
മുന്നം മാന്യർ പറഞ്ഞിട്ട മടക്കിയതുമില്ല നീ
വൈചിത്രവീര്യ! കണ്ടാലുമതിൻെറ കട്ടവാം ഫലം. 45
സേനാനരേരോടൊത്ത പാണ്ഡവന്മാർ നരാധിപ!
പോരിൽ പ്രാണൻ കാപ്പതില്ലാ സംഗരത്തിൽക്കരുക്കളും. 46
അതു കാരണമായ് ഘോരം പറയുന്നു സ്വജനക്ഷയം
വൈയത്താലോ നരവ്യാഘ്ര! നിൻ തെറ്റാലോ നരാധിപ! 47

---

104. സാത്യകിയുദ്ധം

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

അജ്ജുനൻതാൻ നരവ്യാഘ്രൻ സുശർമ്മാനുഗരുചരെ
കുത്തുമുത്തമ്പൊയ്യു കാലമന്തിരത്തേയ്യുയച്ചതേ. 1
സുശർമ്മാവും പോരിലുടനെയ്തു പാർത്ഥനലമ്പുകം
വാസുദേവങ്കലെഴുപതുടൻ പാർത്ഥനിലൊമ്പതും. 2
ശരൌഘത്താലതു തടുത്തിന്ദ്രപുത്രൻ മഹാരഥൻ
സുശർമ്മാവിൻെറ ഭടരെക്കാലനുക്കു കടത്തിനാൻ. 3
യുഗാന്താന്തകനെപ്പോലെയജ്ജുനൻ കൊല്ലുമായവർ
പോരിൽപ്പാഞ്ഞോടി നൃപതേ! പേടിപെട്ട മഹാരഥർ. 4
ചിലരശ്വങ്ങളേ വിട്ടും തേർവിട്ടും ചിലർ മാഹിഷ!
ഗജങ്ങളേ വിട്ടുമങ്ങു പത്തുദിക്കിലുമോടിനാർ. 5
വേറിട്ട ചിലരാ വാജിരഥേഭങ്ങളുമായ് രണേ
പരം പരിഭ്രമത്തോടും പാഞ്ഞുകൊണ്ടിതു പാർത്ഥിവ! 6
കാലാഠകളായുധക്കൂട്ടം കൈവെടിഞ്ഞു മഹാരണേ
മോഹം കൈവിട്ട പാഞ്ഞോടിയതാതുചഴി ഭാരത! 7
ത്രിഗർത്തനാം സുശർമ്മാവു പലപാട്ട തടുക്കിലും
നിന്നതില്ലാ പോരിൽ മറു മന്നവന്മാർ തടുക്കിലും. 8

ആസ്സൈന്യം പാഞ്ഞതായ്കണ്ടു നിൻറെ പുത്രൻ സുയോധനൻ
പോരിൽ ഭീഷ്മനെമുമ്പാക്കിസ്സവ്വസൈന്യപുരസ്സരം. 9
പെരുത്ത സവ്വോദ്യോഗത്താൽ ജയഞ്ജയനൊടേറുതേ
ത്രിഗത്തരാജനുടയ ജീവനായിട്ടു മന്നവ! 10
അവൻതനിച്ചു യുദ്ധത്തിൽനിന്നായമുകം തുകയോൻ
ഭ്രാതാക്കന്മാരുമൊത്തുള്ളാൻ മറെറല്ലാ വരുമോടിയാർ. 11
അവ്വണ്ണം പാത്ഥരും ഭൂപ! സവ്വോദ്യോഗത്തൊടുന്നിയോർ
പാത്ഥനുവേണ്ടിചെന്നേറം ഭീഷ്മൻ നില്ക്കുന്നടിക്കിലായ്. 12
ഗാണ്ഡീവധനവായിനുടെ ഘോരമായ്മരിഞ്ഞവർ
ഹാഹാകാരോത്സാഹമോടും ഭീഷ്മരോടേറു പുറുമേ 13
അപ്പോഠിത്താലധ്വജൻ ശൂരൻ പാണ്ഡവക്കുള്ളസേനയെ
പുറും മൂടിടിയാൻ പോരിൽ മൊട്ടഴിഞ്ഞ ശരങ്ങളാൽ. 14
അപ്പൊളൊന്നിച്ചേറു മുറും പാണ്ഡുക്കളൊട്ട കൌരവർ
യുദ്ധം ചെയ്തു മഹാരാജ! സൂയ്മൻ മദ്ധ്യത്തിൽനില്ക്കുവേ. 15
കൃതവമ്മാവിയെത്താനഞ്ചമ്പെയ്തിട്ട സാത്യകി
ശൂരൻ പെരുത്തമുതുകിക്കൊണ്ടു നിന്നിതു സംഗരേ. 16
ദ്രുപദൻ ദ്രോണനെക്കുത്തുമൂത്തമ്പെയ്തപ്രകാരമേ
എണ്ണമെയ്താനെഴുവതമ്പഞ്ചമ്പാസ്സുതനേയുമേ. 17
പ്രപിതാമഹബാൽഹികരാജനെബ്ഭീമസേനനും
എയ്താനന്നുച്ചമലറീ കാട്ടിൽപ്പുലി കണക്കിനേ. 18
ചിത്രസേനൻ പെരുത്തമ്പഞ്ചെയ്തതേറജ്ജുനാത്മജൻ
പെരുത്തമ്പു ചൊരിഞ്ഞുകൊണ്ടാശൂരൻ നിന്നു സംഗരേ. 19
ചിത്രസേനനെ മൂന്നമ്പുകൊണ്ടെയ്തു ദൃഢമായ് രണേ
പോരിൽത്തമ്മിലെതിത്തിട്ടാ വമ്പർ ശോഭിച്ചിതേറവും. 20
വായിൽഘോരം ബുധശത്രുശരന്മാർപോലെ ഭാരത!
ഒമ്പതമ്പാലവനുടെ നാലശ്വത്തോട്ട സൂതനെ. 21
കൊന്നൊന്നുച്ചത്തിലലറീ സൌഭദ്രൻ ശത്രുനാശനൻ
അശ്വങ്ങൾചത്ത തേർവിട്ടങ്ങുടൻ ചാടീ മഹാരഥൻ. 22
ഉടനെ ദുർമ്മുഖനുടെ തേരിൽക്കേറീ മഹീപതേ!
ദ്രോണൻ ദ്രുപദനെക്കീറി മൊട്ടഴിഞ്ഞ ശരങ്ങളാൽ. 23

എയ്തു സൂതനെയും പാർശ്വം തേരുയോട്ടം പരാക്രമി
പടത്തലയ്ക്കുൽത്താൻ പീഡയേറാ ദ്രുപദമന്നവൻ. 24
പായുമശ്വങ്ങളാൽപ്പോയീ പണ്ടത്തേതിനേയോത്തവൻ
ഭീമൻ മുഹൂർത്തംകൊണ്ടിട്ടാബ്ബാൽഹികനരനാഥനെ. 25
തേർസൂതനശ്വങ്ങളുമില്ലാതാക്കി ഉടർ കാങ്കവേ
ഏറ്റം സംശയമേറ്റായി വെമ്പലോടുമവൻ നൃപ! 26
അപ്പോഠംത്താഴത്തു ചാടീട്ടു ബാൽഹികൻ പുരുഷോത്തമൻ
വമ്പോരിലാ ലക്ഷ്മണന്റെ തേരിൽക്കേറീടിനാനുടൻ. 27
ഛാദിക്യനെസ്സാത്യകിതാൻ വമ്പോരിങ്കൽത്തട്ടത്തുടൻ
നൃപ! നാനാബാണമെയ്തു പിതാമഹനൊടേറുതേ. 28
രോമം മറിയ്ക്കും കുത്തവ്രതമെയ്താബ്ഭരതേന്ദ്രനെ
തേത്തട്ടിൽത്തുള്ളിടംമട്ടു പെരുമാറില്ലിട്ടലച്ചവൻ. 29
പിതാമഹനിരമ്പായ വേലവൻനേക്കു ചാട്ടിനാൻ
പൊന്നണിഞ്ഞൂക്കൊടും നാഗകന്യപോലെ തെളിഞ്ഞഹോ.
മൃത്യുതുല്യം ദുർജ്ജയമാമതു വന്നണയുമ്പൊഴേ
പാഴിലാക്കീ ലാഘവത്താൽ യാർഷ്ണേയൻ പുകഴാന്നവൻ. 31
യാർഷ്ണേയനിൽത്തട്ടിടാതെ ഘോരമായോരു വേലുടൻ
തെളിഞ്ഞ കൊള്ളിമീൻപോലെ വീണുപോയീ ധരിത്രിയിൽ. 32
യാർഷ്ണേയനുടനേ ഭൂപ! പൊന്നണിഞ്ഞുള്ള വേലിനെ
പിതാമഹന്റെ തേർമേക്കീട്ടുകെട്ടത്തിട്ടു ചാട്ടിനാൻ. 33
മഹാരണത്തിൽ യാർഷ്ണേയനുക്കിൽച്ചാട്ടിന വേലുടൻ
കാളരാത്രി മനുഷ്യന്റെ നേക്കെന്നപിധമെത്തിതേ 34
പരുമായതു രണ്ടായിട്ടുടൻ കണ്ടിച്ചു ഭാരതൻ
രണ്ടു തിക്ഷ്ണക്ഷുരപ്രത്താലതു താഴേ തകർത്തുപോയ്. 35
വേലറുത്തൊമ്പതമ്പെയ്തു ശൈനേയനെ ഗാദിസുതൻ
മിരിച്ചുകൊണ്ടു കോപിച്ചു മാറത്തായ് ശ്രുകശ്മശ്രു. 36
ഉടൻ പാണ്ഡവർതേരശ്വയാഗാഢ്യം പാണ്ഡുപുത്രജ!
വളഞ്ഞു ഭീഷ്മനെപ്പോരിൽ മാധവനൊരു രക്ഷയായ്. 37
രോമാഞ്ചമഞ്ചും ബഹളപ്പടയുണ്ടായി പിന്നെയും
പോരിൽജ്ജയം കൊതിയ്ക്കുന്ന കുരുപാണ്ഡവർ കഠിക്കഹോ 38

105. ശല്യയുധിഷ്ഠിരസമാഗമം

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

ക്രുദ്ധനാം ഭീഷ്മനെപ്പാണ്ഡുപുത്രന്മാർ ചുറ്റിയങ്ങിനേ
മഴക്കാർ ചൂഴുമിടത്തെപ്പോലെ കണ്ടിട്ടു മന്നവ! 1
ദുര്യോധനൻ മഹാരാജ! ദുശ്ശാസനനൊടോതിനാൻ
ഇതാ ശൂരൻ മഹേഷ്വാസൻ ഭീഷ്മൻ ശൂരനിഷ്ടനേൻ. 2
ചുറ്റുംമൂടപ്പെട്ടു പാണ്ഡുവീരരാൽ ഭരതർഷഭ!
ആ മഹാത്മാവിനെക്കാത്തീടേണ്ടതാകുന്നു വീര! നീ. 3
ഭീഷ്മൻ നമ്മുടെ മുത്തച്ഛൻ പോരിൽപ്പാലിതനാകിലോ
കൊല്ലും പാണ്ഡവരൊത്തെല്ലും പാഞ്ചാലന്മാരെയൊക്കെയും 4
അതിൽ നാം വേണ്ടതു പരം ഭീഷ്മൻ തന്നുടെ രക്ഷയാം
നമ്മെക്കാത്തീടുമീഭീഷ്മൻ മഹേഷ്വാസൻ മഹാവ്രതൻ. 5
മുറ്റും സൈന്യമൊടങ്ങുന്നു പിതാമഹനു ചുറ്റുമായ്
പോരിൽദുഷ്കരമാം കർമ്മം ചെയ്യുമ്പോഠംക്കാത്തുകൊള്ളുക. 6
ഏവംപോരിൽച്ചൊന്ന നിന്റെ പുത്രൻ ദുശ്ശാസനൻ തദാ
പെരുംപടയൊട്ടും ചുറ്റും കാത്തുനിന്നിതു ഭീഷ്മനെ. 7
പിന്നെ നൂറായിരം വാജികളുമായ്സ്സുഖാത്മജൻ
തോമരർഷ്ടിപ്രാസമെന്നു പലതും കയ്യിലേന്തിയും 8
ഗർവ്വിച്ചു നല്ല വേഷത്തിൽബ്ബലസ്ഥർ കൊടിയുള്ളവർ
പഠിച്ച യുദ്ധക്ഷേത്രന്മാർ കേറീട്ടുള്ളവയൊത്തുടൻ. 9
മാദ്രീപുത്രനെയും ധർമ്മപുത്രൻ പാണ്ഡവനേയുമേ
തട്ടുത്തു മർത്ത്യവരരെയട്ടത്തെങ്ങും വളഞ്ഞുടൻ. 10
അപ്പോൾത്തുടർന്നു ദുര്യോധനനൃപൻ ശൂരാശ്വാരൂഢവീരരെ
പാണ്ഡവന്മാരെ നിത്തീടാനയച്ചു പതിനായിരം. 11
ഗരുഡന്മാർപോലുടനേ പാഞ്ഞുകേറുമവറകൾ
കുളമ്പേല്പിച്ച പാത്തട്ടു കുലുങ്ങിത്താൻ മുഴങ്ങിതേ. 12
കേൾക്കായിതശ്വങ്ങളുടെ പെരുതാകും കുളമ്പൊലി
കുന്നിലില്ലിപ്പുട്ടിൽ കത്തി വേവുമ്പോളെന്നവണ്ണമ. 13

അവ ചാടീട്ടായവിടെപ്പടർന്നോരു പെരുമ്പൊടി
സൂര്യമാർഗ്ഗത്തിലെത്തീട്ടു മൂടിക്കൊണ്ടിതു സൂര്യനെ. 14
ഊക്കിലെത്തും വാജികളാലിളകീ പാണ്ഡവപ്പട
ഊക്കിൽ വന്നോറ ഹംസങ്ങളോലേ പൊയ്ക്കണക്കിനേ. 15
ഘോഷാരവങ്കൊണ്ടു മൊന്നുമറിഞ്ഞ ടാത്തവണ്ണമായ്
അപ്പോൾധർമ്മജനും മാദ്രീസുതരാം പാണ്ഡുപുത്രരും. 16
കതിരപ്പടതൻ വേഗം തടുത്തു പോരിലങ്ങുടൻ
മഴക്കാലം മഹാരാജ! കായേന്തിക്കവിഞ്ഞഹോ. 17
വാവുന്നാളുള്ള കടലിൻ കയറാം കരപോലവേ
ഉടൻ തോളികാം ഭൂപ! മൊട്ടഴിഞ്ഞ ശരങ്ങളാൽ. 18
കതിരക്കാരുടെ തലയറുത്തു വിശിഖങ്ങളാൽ
വില്ലാളികാം വധിച്ചിട്ടമവർ വീണു മഹീപതേ! 19
ഗിരിഗർത്തത്തിൽ നാഗങ്കാം കൊന്ന നാഗങ്കാം പോലവേ
അവരും പ്രാസവും മൊട്ടഴിഞ്ഞുള്ളനുമയച്ചഹോ. 20
തലകൊയ്തീടിയാരോരാം പത്തുദിക്കും ചാടിപ്പവർ
ഉഷ്ടികൊണ്ടു ഹയാരോഹർഹതരായ് ഭരതർഷഭ! 21
മാമരങ്കാം പഴംപോലെയുത്തമാംഗം കൊഴിച്ചുത
അങ്ങുമിങ്ങും സാദിയൊത്തു ചത്ത വാജികാം മന്നവ! 22
വീണും വീഴുന്നതായിട്ടുങ്ങു കാണായിതെങ്ങുമെ
കൊല്ലപ്പെട്ടിട്ടമശങ്കാം പാഞ്ഞുപോയീ ഭയത്തൊട്ടം. 23
സിംഹത്തെക്കണ്ട മാൻകൂട്ടം പ്രാണൻ കാത്തോടിടുമ്പടി
പോരിൽശത്രുക്കളേ! വെന്നു പാണ്ഡവന്മാർ മഹീപതേ! 24
പെരുമ്പായടിപ്പിച്ചു ശംഖമൂതി രണാങ്കണേ
അപ്പോൾദുര്യോധനൻ സൈന്യംതോറു കണ്ടിങ്ങലോണ്ടവൻ. 25
പറഞ്ഞു ഭരതശ്രേഷ്ഠ! മദ്രരാജനൊടിങ്ങനെ
ഇതാ പാണ്ഡുസുതർജ്യേഷ്ഠൻ യമന്മാരൊത്തു സംഗരേ. 26
മഹാബാഹോ! തിങ്കാം കാണെപ്പടയോടിയ്ക്കുയാം പ്രഭോ!
തടുക്കുകയനേ വീര! കടലേക്കാരപോലവേ. 27
പരം പുകഴ്ന്നോനല്ലോ നീയസഹ്യബലവിക്രമൻ
നിന്റെ പുത്രന്റെയും വാക്കു കേട്ടു ശല്യൻ പ്രതാപവാൻ. 28

ധർമ്മജൻ നിന്നിട്ടുന്നേടം ചൊന്നാൻ തേർതിരയൊത്തവൻ
ഉടൻ ചെന്നേറിട്ടുന്നോരാ മദ്രരാജന്റെ സേനയെ. 29
ഒഴുക്കുകളെല്ലാന്നിടത്താൻ യിത്തിനാണ്ടു പാണ്ഡവൻ
മദ്രരാജയെയും പോരിൽധർമ്മരാജൻ മഹാബലൻ. 30
സ്വന്നാന്തരത്തിൽപ്പുത്തനുകൊണ്ടയ്താനുടനപ്പൊഴെ
ഏഴേഴമ്പെയ്തിതുന്നരം നകുലൻ സഹദേവനും. 31
അവരേവരെയും മുമ്മൂന്നമ്പെയ്തു മദ്രരാജനും
കൂത്തുമൂത്തമ്പുതെയ്തു യുധിഷ്ഠിരനെ വീണ്ടുമേ. 32
പെമ്പും മാദ്രീപുത്രരേയുമീരഞ്ചമ്പെയ്ത പിന്നെയും
അപ്പോൾ ഭീമൻ മഹാബാഹു വമ്പാരിൽക്കണ്ട മന്നനെ. 33
അന്തകാസ്യം പുക്ക മുട്ടുമദ്ദേശത്തേക്കട്ടുത്തഹോ
യുധിഷ്ഠിരന്റെയരികിലെത്തിവാൻ ശത്രുദ്ദ്യൻ. 34
പിന്നെയുണ്ടായി വളരെശ്ലാഘ്യമാം ഭാരുണം രണം
പടിഞ്ഞാറൻ ദിക്കുപോറിയക്കൻ ചായുന്നുനേരമേ. 35

---

106 ഒമ്പതാംദിവസത്തെ യുദ്ധാവസാനം

സഞ്ജയൻ പാഞ്ഞു

പിന്നെച്ചൊടിച്ചു നിന്നച്ചൻ കൂത്തുമൂത്ത ശരങ്ങളാൽ
പോരിലെയ്തു സൈന്യമൊത്ത പാണ്ഡവന്മാരെ മുറുമേ. 1
ഭീമനെപ്പുന്തിരണ്ടെയ്തു പത്തെയ്തു യുയുധാനനെ
മൂന്നമ്പെയ്തു നകുലനെയേഴെയ്തു സഹദേവനെ. 2
കൈക്കുമാറത്തുമായ്പ്പുന്തിരണ്ടെയ്തു ധർമ്മപുത്രനെ
ധൃഷ്ടദ്യുമ്നനെയെയ്തിട്ടൊന്നലറി സുമഹാബലൻ. 3
അവനേ നകുലൻ പന്തിരണ്ടു മൂന്നമ്പു മാധവൻ
പാഷ്ടനന്താനെഴയത്തു ഭീമനേഴമ്പുമങ്ങിനെ. 4

പിതാമഹനെയേറെയ്തു ധർമ്മജൻ പന്തിരണ്ടുമേ
ദ്രോണനെയ്താസ്സാത്യകിനെയെയ്താനാബ്ഭീമനേയുമേ. 5
ഓരോരുത്തരെയയ്ഞ്ചുയമരണ്ടോഗ്രസായകം
മുമ്മൂന്നമ്പങ്ങായവനെയെതിരെയ്തടിനാരവർ. 6
വടികൊണ്ടാനയെപ്പോലാ ദ്രോണബ്രാഹ്മണമുഖ്യനെ
സൌചീരകിതവപ്രാച്യർ പ്രതിഭേദീഭ്യമാളുവർ. 7
ശൂരസേനാഭീഷഹന്മാർ ശിബിമാർകഥം വസാതികഥം,
ഇവർ ഭീഷ്മനെ വിട്ടില്ലാ പോരിൽക്കുരമുകൊഥംകിലും 8
അമ്മട്ടു നാനാദേശത്തിൽനിന്നു വന്നന്യമന്നരും
പാണ്ഡവന്മാരൊടങ്ങേറും വിവിധായുധപാണികഥം. 9
അമ്മട്ടിലാപ്പാണ്ഡവരും ചുറ്റീ മുത്തച്ഛനേ നൃപ!
തേർക്കൂട്ടം ചുറ്റിവളയുമപരാജിതനാമവൻ. 10
കാട്ടിലിട്ടോരു തീപോലെ ജ്വലിച്ചു പരമോഹകൻ
രഥാഗ്ര്യഗാരംവിൽജ്വാലഗദവാഥംവേൽകളിന്ധനം. 11
ശരക്കനലുമായ് ഭീഷ്മത്തീ ചുട്ട ക്ഷത്രിയേന്ദ്രരെ
പൊൻകടക്കെട്ടൊട്ട കഴച്ചിറകായ്ക്കുത്തുമൂത്തഹോ 12
കണ്ണിനാളീകയാരാമം തുകി മൂടീ പെരുമ്പട
വീഴ്ത്തീ ധ്വജങ്ങളും തേരാളികളെയും ശരങ്ങളാൽ. 13
മൊട്ടപ്പനക്കാടുപോലെയാക്കീ തേർത്തിരയായവൻ
ആളില്ലാതേ തേരുകളുമാനയശ്വങ്ങളും നൃപ! 14
ആക്കിത്തീർത്തു മഹാബാഹു സവ്യശ്രസ്യുധരോത്തമൻ
ഇടിവെട്ടുമ്മാറു ഘോരമവന്റെ ചെറുഞാണൊലി. 15
കേട്ടിട്ടു സവ്യസ്തച്ചാപം വിറകൊണ്ടിതു ഭാരത!
പാഴായാതേ വിണ തിന്റെ താതബാണങ്ങളും ഭാരത! 16
ഭീഷ്മന്റെ വില്ലിൽനിന്നെത്തുമമ്പു തങ്ങീല ചട്ടയിൽ
വീരർ ചത്തോടുമശ്വങ്ങളും മുറ്റും തേരുകളും മന്നവ! 17
കൊണ്ടുമണ്ടുന്നതായ്ക്കാണായ് പോക്കളത്തിൽമഹീപതേ!
പതിന്നാലായിരം പേർകഥം ചേടികാശികതൃഷ്കർ. 18
മഹാരഥപ്പേരെടുത്തോർ മെയ്പോക്കും കലനന്ദനർ
പിന്മാറാത്തവരെല്ലാരും പൊന്നണിക്കൊടിയുള്ളവർ. 19

വാതുംനന്തകനൊക്കും ഭീഷ്മനോടേറ്റു സംഗരേ
പരലോകത്തിലേയ്ക്കാണ്ടു സവാജിരഥകുഞ്ജരർ. 20
അച്ഛപസ്സരവും പൊട്ടിച്ചക്രംപൊട്ടീട്ട ഭാരത!
കണ്ടുകൊണ്ടേൻ മഹാരാജ! നൂറുമായിരവും ശരി. 21
തട്ടോടടഞ്ഞുള്ള തേർകഠം ചീണ തേരാളിവീരരും
മുറിഞ്ഞനും ചട്ടകളും പട്ടസങ്ങളുമേ നൃപ! 22
ഭിണ്ഡിപാലങ്ങഠം ഗദകഠം കുത്തുമുത്ത ശരങ്ങളും
അനുകഷ്ടമുപാസംഗമാറ ചക്രങ്ങഠം മാരിഷ! 23
കൈകഠം വാഠംവില്ലുകഠം മണികുണ്ഡലാഞ്ചിതമൌഷികഠം
ചിരൽമൂട്ടം കയ്യുറകഠം ചീണ കേതുക്കളങ്ങിനെ. 24
പലമട്ടാറ ചാപങ്ങളിവയാൽച്ചിന്നി മന്നിടം
പാപ്പാന്മാർ ചത്ത നാഗങ്ങഠം സാദിമാർ കൊന്ന മന്നവ! 25
പ്രാണൻ പോയിത്താഴെചീണ നൂറുമായിരവും ശരി
ആ വീരന്മാർ കിണഞ്ഞിട്ടും പാഞ്ഞോടും രഥിവീരരെ. 26
ഭീഷ്മബാണാദ്ദിതന്മാരെ നിറുത്താനായതില്ലഹോ
മഹേന്ദ്രവിക്രമൻ കൊന്നുമുടിയുന്ന പെരുമ്പട. 27
ഉടഞ്ഞുപോയ് മഹാരാജ! പാഞ്ഞതില്ലിരുപേർ സമം
രഥനാഗാശ്വങ്ങഠം ചിന്നിക്കൊടി ചീണ കലന്നുമേ. 28
ഹാ ഹായെന്നാത്തുള്ളുകെട്ടു പാണ്ഡവക്കുള്ള വമ്പട
അച്ഛൻ താൻ മകനെക്കൊന്നു മകനച്ഛനെയങ്ങിനേ. 29
കലമ്പലിൽ സ്നേഹിതനെദ്വേഷയോഗാൽ വയസ്യനും
ചിലർ ചട്ടയഴിച്ചിട്ടു പാണ്ഡുപുത്രന്റെ യോധകർ. 30
മുടി ചിന്നിപ്പായുവതും കാണായീ സവ്വദിക്കിലും
പൈക്കുട്ടം പോലെയായ്ച്ചിന്നിത്തേർത്തട്ടിളകിയങ്ങിനേ. 31
കാണായീ പാണ്ഡുപുത്രന്റെ സൈന്യമാത്തസ്വരത്തൊടും
സൈന്യം ഭഞ്ജിയ്ക്കുന്നതായിക്കണ്ടു യാദവനന്ദനൻ. 32
ചൊന്നാൻ പെരുംതേരു നിത്തിക്കൊണ്ടു ബീഭത്സുവോടുടൻ
ഇതാ പാത്ഥിവാൻ പണ്ടേ കാത്തിരിയ്ക്കുന്ന കാലമായ്. 33
ഇവനെ പ്രഹരിച്ചാലും നീ മയങ്ങാസ്തിൽ മന്നവ!
മന്നോർ നടുക്കുവെച്ചുന്ന വീര! നീ ചൊല്ലിയില്ലയോ. 34

വിരാടപുരിയിൽത്താത! സഞ്ജയന്റെയടുത്തേടോ
ഭീഷ്മദ്രോണാദ്യരാം ധാർത്തരാഷ്ട്രയോധരെയൊക്കെയും. 35
കൂട്ടത്തോടേ കൊല്ലുവൻ ഞാൻ പോരിലെന്നോടെതിർക്കുകിൽ
ഈച്ചൊന്ന വാക്കു കൌന്തേയ! സത്യമാക്കുകരിന്ദമ! 36
ക്ഷത്രധർമ്മം മുമ്പിലാക്കി യുദ്ധംചെയ്കല്ലെന്നിയേ
എന്ന കണ്ണൻ ചൊന്നവാറു കൺമാച്ചു തപ്തതാഴ്ത്തിയും. 37
കാമമില്ലാത്തതിൻവണ്ണം ചൊന്നാൻ ഖീതേസുവിങ്ങിയേ
അവദ്യരെക്കൊന്നുകിട്ടും രാജ്യമോ നരകോത്തരം. 38
എനിയ്ക്കു പയവാസങ്കൊണ്ടിങ്ങലോ നല്ലതേതുചാൻ
തേർനടത്തു ഭീഷ്മനുള്ള ദിക്കിൽ നിൻവാക്കുചെയ്യുവൻ. 39
ദുർഷ്പയാം കുരുപിതാമഹൻ ഭീഷ്മനെ വീഴ്ത്തുവൻ
വെള്ളിയെപ്പോക്കും വാജികളെയുടയോടിച്ചു ബുദ്ധിമാൻ. 40
ദുഷ്പ്രേക്ഷ്യനക്കനെപ്പോലെ ഭീഷ്മൻ തിക്കുന്നൊടം നൃപ!
അപ്പോഠം വീണ്ടും തിരിച്ചെത്തി ധർമ്മപുത്രപ്പെരുമ്പട. 41
പാർത്ഥൻ മഹാബാഹു ഭീഷ്മൻ തന്നോടേല്പതു കണ്ടയാൽ
അപ്പോഠം ഭീഷ്മർ കുരുശ്രേഷ്ഠൻ സിംഹംപോലാർത്തു വീണ്ടുമേ.
ശരവർഷങ്കൊണ്ടുമൂടി ധനഞ്ജയരഥം ദൃതം
ക്ഷണങ്കൊണ്ടാതേരു സൂതഹയങ്ങളൊട്ടുമൊത്തഹോ 43
പെരുത്ത ശരവർഷത്താലറിയാതായി ഭാരത!
വാസുദേവൻ ധൈര്യമാണ്ടു സംഭ്രമിപ്പാതെ സത്വരം. 44
ഭീഷ്മബാണങ്ങളേറ്റിട്ടമശ്വങ്ങളെ നടത്തിയാൻ.
അപ്പോഠംപ്പാർത്ഥൻ ഘനാരാവം ദിവ്യചാപമെടുത്തുടൻ. 45
വീഴ്ത്തിക്കൊണ്ടാൻ ഭീഷ്മനുടെ വില്ലു തീക്ഷ്ണശരങ്ങളാൽ
വില്ലുറവാറു കൌരവ്യൻ വേറേ വൻവില്ലെടുത്തുടൻ. 46
തിന്നച്ഛൻ കണ്ണടച്ചീടുംമുന്നമേ ഞാണു കെട്ടിയാൻ
വലിച്ചു രണ്ടു കൈകൊണ്ടുമാ വില്ലു ഘനതനിസ്വനം. 47
അപ്പോളിഷ്ടനേറയാ വില്ലും ക്രുദ്ധൻ കണ്ടഭിച്ചിതജ്ജുനൻ
അവനേറയാക്കൈവേഗത്തെ വാഴ്ത്തീ ശന്തനുനന്ദനൻ. 48
ധനഞ്ജയശ്രേഷ്ഠനോടു ചൊല്ലി ഭീഷ്മനരിന്ദമൻ
നന്നായന്നു മഹാബാഹോ!യന്നു കൌന്തേയ!യെന്നുമേ. 49

വിളിച്ചു ചൊല്ലി വേറിട്ട നല്ല വില്ലൊന്നെടുത്തുടൻ
ഭീഷ്മൻ പാർത്ഥന്റെ തേർതോക്കിയയച്ചു വിശിഖങ്ങളെ. 50
കണ്ണൻ കാട്ടീ ചാരികളെ നടത്താനുള്ള പാടവം
മണ്ഡലം ചുറിയിവനെയ്തതൊക്കെപ്പാഴിലാക്കിയും. 51
ഭീഷ്മന്റെയമ്പോറോറോ ററം ശോഭിച്ചാരാ യതഷ്ടർ
കൊന്നുകൊണ്ടുള്ള കുത്തേറു പൊടിച്ച വൃഷ്ണിസന്നിഭർ. 52
പാർത്ഥന്റെ മുദ്യുധത്വം പാർത്തുമാ മധുസൂദനൻ
പോരിൽഭീഷ്മൻ ശരനിര ചൊരിയുന്നതുമങ്ങിനേ. 53
സൈന്യം രണ്ടിന്നുമിടയിലക്കന്നേട്ടു രുചിച്ചഹോ
പാണ്ഡവക്കുള്ള പടയിൽ വമ്പരെപ്പാത്തുകൊൽവതും. 54
യുധിഷ്ഠിരന്റെ പടയിൽ പ്രളയം ചെയ്തിടുമ്പടി
പൊറുത്തില്ലാ മഹാബാഹു മാധവൻ ശത്രുനാശനൻ. 55
പാർത്ഥന്റെ വെള്ളക്കുതിരകളെ വിട്ടിട്ടു മാരിഷ!
വാസുദേവനുടൻ യോഗി പെരുംതേർ വിട്ടിട്ടു ചാടിനാൻ. 56
ഭീഷ്മന്റെ നേക്കോടി ബാഹു ശസ്ത്രനായ്ശ്ശക്തിയുള്ളവൻ
ചമ്മട്ടിയേന്തും തേജസ്വി സിംഹംപോലലറുന്നവൻ. 57
കാൽവെച്ചുഴി പിളർന്നിട്ടുവണ്ണമേ ജഗദീശ്വരൻ
ക്രോധരക്താക്ഷിയായ് കൃഷ്ണൻ ഹിംസിപ്പായമിതദ്യുതി. 58
ത്രസിച്ചുപോയീ മിത്രങ്ങളും നിൻ പടക്കു മഹാരണേ
ബഹളത്തിൽഭീഷ്മനുടെ നേക്കു കൃഷ്ണനടുത്തതിൽ. 59
ചത്തു ഭീഷ്മൻ ചത്തു ഭീഷ്മനെന്നുച്ചം മൊഴിയെങ്ങുമേ
കേൾക്കാറായീ മഹാരാജ! വാസുദേവഭയത്തിനാൽ. 60
മഞ്ഞപ്പട്ടും ചാർത്തിയിന്ദ്രനീലൻ ജനാർദ്ദനൻ
മിന്നീ ഭീഷ്മന്റെ നേക്കേറു മിന്നൽക്കാറുകണക്കിയേ. 61
സിംഹമായയൊടാമ്മട്ടിൽക്കാള കാളയൊടാംവിധം
ഊക്കിൽപ്പാഞ്ഞെത്തിനാനേറമാർത്തിടും യാദവേഷ്ടൻ. 62
പോക്കളത്തിൽപ്പങ്കജാക്ഷൻ പാഞ്ഞടുത്തതു കണ്ടുടൻ
ക്ലേശൽക്കൂടാതെയാഭീഷ്മൻ പെരും വില്ലു വലിച്ചുതേ. 63
ഈഗ്ഗോവിന്ദനൊടായ്ച്ചൊന്നാനുള്ളിൽസ്സംഭ്രമമെന്നിയേ
വരൂ വരൂ പങ്കജാക്ഷ! ദേവദേവ! തൊഴുന്നു ഞാൻ. 64

ഇന്നെന്നെസ്സാത്വതശ്രേഷ്ഠ! പെരുമ്പോരിങ്കൽ വീഴ്ത്തുക
പോരിലങ്ങു വധിച്ചാലുമെനിയ്ക്കിങ്ങനഘാശയ! 65
പരം ശ്രേയസ്സുതാൻ കൃഷ്ണ! പാരിലെങ്ങും ലഭിയ്ക്കുമേ
ത്രൈലോക്യസംഭാവിതനായ് ഞാനിന്നീപ്പോരിൽ മാധവ! 66
യഥേഷ്ടം പ്രഹരിയ്ക്കാം നിൻ ദാസൻ ഞാനനഘാശയ!
അപ്പൊഴജ്ജുനൻ പിമ്പേ പാഞ്ഞു ചെന്നിട്ടു കൃഷ്ണനെ 67
പിടിച്ചിതു മഹാബാഹുവിനെക്കൈകൊണ്ടു ഗാഢമായ്
പാണ്ഡവൻ പിടിച്ചുടക്കുമ്പോൾക്കണ്ണൻ കമലലോചനൻ. 68
അവനേയുമൊരുങ്ങിപ്പോന്നിതുക്കിനാൽപ്പുരുഷോത്തമൻ
പാർത്ഥൻ ബലത്തിൽക്കാൽ മന്നിലൂന്നാട്ടിനിഷ്ക്രമനൻ. 69
പത്താമടിയ്ക്കാരുവിധം ഹൃഷീകേശനെ നിർത്തിനാൻ
ക്രോധാകുലാക്ഷനിയനോടോതിനാനാർത്തനായവൻ. 70
പാരുപോലേ ചീറിനില്പ്പൂ സ്നേഹത്താൽസ്സുഖിയജ്ജുനൻ
തിരിയ്ക്ക മഹാബാഹോ! ഭോഷ്കാക്കിടായ്ക വേണമേ. 71
പൊല്ലീലയോരോവാൻ യുദ്ധംചെയ്കില്ലെന്നായി കേശവ!
നിന്നെബ്ഭോഷ്കാതുമവനെന്നോതുമാളുകൾ മാധവ! 72
എന്റെ ഭാരമിതൊക്കേയും പിതാമഹനെ വീഴ്ത്തുവൻ
ശസ്ത്രംസത്യംപുണ്യമിവ പിടിച്ചാണയിട്ടുന്നു ഞാൻ. 73
ശത്രുക്കളെയൊടുക്കീടുന്നുണ്ടു ഞാൻ ശത്രുസൂദന!
ഇപ്പൊഴുകാണുകദ്ധർഷൻ വീഴുന്നതു മഹാരഥൻ. 74
പ്രളയത്തിൽപ്പൂർണ്ണചന്ദ്രൻ ദൈവത്താൽ വീണിടുമ്പടി
മഹാത്മാവാം ഫൽഗുനന്റെ വാക്കുകേട്ടിട്ടു മാധവൻ 75
കനം മിണ്ടാതെരുട്ടോടും വീണ്ടും തേരിൽക്കരേറിനാൻ
ഭീഷ്മൻ ശാന്തനവൻ വീണ്ടുംതോറുമേ നരവീരരെ. 76
ശൈലങ്ങളെക്കാറുപോലെ വർഷിച്ചു ശരവൃഷ്ടിയാൽ
യോധപ്രാണങ്ങളാടീ നിന്നച്ഛൻ ദേവവ്രതൻ തദാ. 77
വേനൽക്കാലത്തിനൻ രശ്മികൊണ്ടുതേജസ്സുപോലവേ
കുരുസൈന്യം പാണ്ഡവന്മാർ പരം ഭഞ്ജിച്ചവണ്ണമേ. 78
പാണ്ഡുസൈന്യത്തെ നിന്നച്ഛൻപോരിൽ ഭഞ്ജിച്ചിതപ്പൊഴേ
പടചത്തോടിയുത്സാഹംകെട്ടു ബുദ്ധിമുട്ടവർ. 79

അധൃഷ്യൻ ഭീഷ്മനെപ്പോരിൽ യോക്കാനാളായതില്ലഹോ
മദ്ധ്യാഹ്നസൂര്യനെപ്പോലെ തേജസ്സാലേ തപിയ്ക്കുവേ 80
നൂറുമായിരവും കൂടിപ്പീഷ്മൻ കൊല്ലുമൊളായവർ
പോരിൽക്കട്ടുങ്കെ മെയ്തീടുമതിമാനുഷവീര്യനെ. 81
യോക്കിക്കണ്ടു മഹാരാജ! പാണ്ഡവന്മാർ ഭയാത്തരായ്
ഏവം പാണ്ഡവസൈന്യങ്ങളോടിയ്ക്കുമ്പോതു ഭാരത! 82
ചോരാണ്ട പയ്യളെപ്പോലെ കാപ്പോരെക്കണ്ടതില്ലഹോ
ശക്തൻ മദ്ദിച്ചിടും ശക്തികെട്ടെറുമ്പുകൾപോലവെ. 83

മഹാരഥൻ ഭാരത! ദൃഷ്ടദ്യുമ്നൻ
നരേന്ദ്രരെ ശുരവഷ്ടൽത്തപിയ്ക്കു
ശരാച്ചിസ്സാം ഭീഷ്മനെപ്പറിയില്ലാ
തപിപ്പിപ്പോരക്കയെപ്പോലെ യോക്കാൻ. 84
ആപ്പാണ്ഡുസൈന്യത്തെയവൻ മുടിയ്ക്കും
സ്സംഹസ്രഭോസ്സാമിയന്നസ്തമിച്ചു
തളർന്നുഴങ്ങുന്ന ബലത്തിനെല്ലാം
പിൻവാങ്ങുവാനുള്ള മദസ്സുമായീ 85

---

107. ഒമ്പതാംദിവസത്തെ യുദ്ധാവസാനത്തിനു മേൽ മന്ത്രാലോചന

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

അവരെക്കൊന്നൊടുക്കുമ്പോളക്കയെങ്ങസ്തമിച്ചതിൽ
ഘോരമാകും സന്ധ്യയായീ പിന്നക്കാണാതെയായ് രണം. 1
അപ്പോഠം യുധിഷ്ഠിരനുപൻ സന്ധ്യയായുണ്ട ഭാരത!
ഭീഷ്മൻ കൊന്നുമുടിക്കുമ്പോളസ്സംകൈവിട്ടഴന്നഹോ. 2
പാഞ്ഞുപോകുംപാട്ട തന്റെ പടപിന്നോക്കമായതും
മഹാരഥൻ ഭീഷ്മർചൊടിച്ചുറ്റം പീഡിപ്പതുംപരം. 3

തോറു സോമകരുത്സാഹം വിട്ടതും പാർത്തുകണ്ടുടൻ
ചിന്തിച്ചുപിന്നെ നൃപതി പിൻവലിപ്പാനുറച്ചതേ. 4
പിന്നെസ്സൈന്യാവഹാരത്തെച്ചെയ്തു പാണ്ഡുസുതൻ നൃപൻ
അമ്മട്ടനിൻ ബലത്തിനുമവഹാരം നടന്നുതേ. 5
പിന്നെസ്സൈന്യം പിൻവലിച്ചുപോന്നിട്ടു മഹാരഥർ
വിശ്രമിച്ചു കുരുശ്രേഷ്ഠ! യുദ്ധത്തിൽ മുറിയേറവർ. 6
പോരിൽഭീഷ്മന്റെ കർമ്മത്തെച്ചിന്തിച്ചിട്ടുന്ന പാണ്ഡവർ
ശമംകൊള്ളാതെയായ്ത്തീർന്നു ഭീഷ്മബാണാർത്തരായവർ. 7
പാണ്ഡുസൃഞ്ജയരെപ്പോരിൽത്തോല്പിച്ചിട്ടുള്ള ഭീഷ്മരും
പൂജിച്ചു നിൻമക്കളൊത്തു കുമ്പിട്ടമ്പടി ഭാരത! 8
വിശ്രമിച്ചു ഹൃഷ്ടരാകും കുരുക്കളൊടുമൊത്തവൻ
ഏവരേയും മയക്കുന്ന രാത്രിയായ്ത്തീർന്നിതപ്പൊഴേ. 9
ആഗേലാരരാത്രികാലത്തു പാണ്ഡവന്മാർകഥം വൃഷ്ണികഥം
ധൃഷ്ടദ്യുമ്നസൃഞ്ജയരും മന്ത്രത്തിന്നൊത്തുകൂടിനാർ. 10
തന്നിയ്യുന്നമയ്ക്കെല്ലാരും കാലംനോക്കി മഹാബലർ
ശ്രദ്ധയോടൊത്തു മന്ത്രിച്ചു മന്ത്രനിശ്ചയകോവിദർ. 11
അപ്പോൾ യുധിഷ്ഠിരനുപൻ ചിരം ചിന്തിച്ചു മന്നവ
വാസുദേവന്റെ നേരിട്ടുനോക്കീട്ടിങ്ങിനെ ചൊല്ലിനാൻ. 12
കൃഷ്ണ! കാണുക മഹാത്മാവാം ഭീഷ്മൻ ഭീമപരാക്രമൻ
താമരക്കാടായപോലെയെന്റെ സൈന്യം മഥിപ്പതും. 13
ഈ മഹാത്മാവിനെ നോക്കാൻ പോലും വയ്യാ നമുക്കഹോ
കത്തിക്കാളുന്ന തീപ്പോലെ സൈന്യങ്ങളെയെരിയ്യുവേ. 14
വിഷ്ണോൽബ്ബാണൻ തക്ഷകനാം മഹാനാഗംകണക്കിനേ
ഭീഷ്മൻ പോരിൽച്ചൊടിച്ചുള്ളോൻ തീക്ഷ്ണശസ്ത്രൻപ്രതാപവാൻ
വില്ലെടുത്തിട്ടു യുദ്ധത്തിൽശ്ശരജാലങ്ങൾ തൂകുവോൻ
ജയിക്കാം ക്രുദ്ധയമനെ വജ്രിയാമിന്ദ്രനേയുമേ. 16
പാശമേന്തും വരുണനെശ്ശുദ്ധിയിത്തേശനേയുമേ
ക്രുദ്ധനാം ഭീഷ്മനെപ്പോരിൽജ്ജയിയ്യുന്നതശക്യമാം. 17
ഞായീ നിലയ്യുഹേ കൃഷ്ണ! ശോകക്കടലിലാണ്ടുപോയ്
തനിയ്യെഴും ബുദ്ധിമാന്ദ്യാൽപ്പോരിൽ ഭീഷ്മനൊടേല്പ്പയാൽ.

ദുർഭ്രഷ്ട! കാട്ടുപൂകുന്നോരുങ്ങുപോവതു നല്ലു മേ
യുദ്ധം നന്നല്ല ഹോ കൃഷ്ണ! ഭീഷ്മർ കൊല്ലുന്നു നമ്മളെ. 19
കത്തുന്ന ചെന്തിയ്യിലിയ്യാൻപാറാ ചാടുന്നവണ്ണമേ
കന്നായ് ഭീഷ്മന്റെ നേരിട്ടു ചെന്നുപെട്ടിതു ഹന്ത ഞാൻ. 20
ക്ഷയിച്ചുപോയീ വാർഷ്ണേയ! രാജ്യാർത്ഥംവിക്രമിച്ച ഞാൻ
ശൂരരാമെൻ തമ്പിമാരുമനുകൊണ്ടോറാമാത്തരായ്. 21
ഞാൻ മൂഢം സോദരസ്നേഹാൽ നാടുപോയ്ക്കാടുകേറിയോൻ
ഞാൻമൂഢമാപിധം കൃഷ്ണ! കഴഞ്ഞീ മധുസൂദന. 22
ജീവിയ്പ്പാനല്ല ഗോവിന്ദ! ജീവനിന്നിങ്ങു ദുർല്ലഭം
ഇനിജ്ജീവിതശേഷത്താൽ മുഖ്യധർമ്മം ചരിയ്പ്പുവേൻ. 23
തമ്പിമാരൊത്തനുഗ്രാഹ്യൻ ഞാനെന്നാലയി കേശവ
സ്വധർമ്മത്തെറ്റു പറാത്ത ഹിതംചൊല്ലുക കേശവ. 24
സങ്കടത്താൽ വിസ്മരിച്ചിട്ടവനിങ്ങിനെ ചൊന്നതിൽ
യുധിഷ്ഠിരനെയാശ്വാസപ്പെടുത്തിക്കൃഷ്ണനോതിനാൻ. 25
ധർമ്മപുത്ര! വിഷാദിച്ചീടരുതേ സത്യസംഗര!
ശത്രുസൂദനർ ശൂരന്മാർ നിൻ ഭ്രാതാക്കളജയ്യരാം 26
ഭീമാർജ്ജുനന്മാരിവരോ വായ്വഗ്നിസമശക്തികഠം
മാദ്രേയന്മാർ വിക്രമികഠം വായോക്കീശ്വരർപോലെയാം. 27
വേഴ്ചപ്പടിയ്പ്പെന്നെ വിട്ട പാർത്ഥ! ഭീഷ്മരൊടേല്പ്പുവാൻ
നീ പറഞ്ഞാൽ മഹാരാജ! ചെയ്യാതെന്തുണ്ടുപോരിൽ ഞാൻ. 28
കൊല്ലുവേൻ ഭീഷ്മനെപ്പോരിൽ വിളിച്ചു പുരുഷേന്ദ്രനെ
ധൃതരാഷ്ട്രർ കാണ്കെത്തായജ്ജുനൻ വിട്ടൊഴിയ്പ്പുകിൽ. 29
ഭീഷ്മനാം വീരനെക്കൊന്നാൽജ്ജയം പാണ്ഡവ കിട്ടുമേ
ഒറ്റത്തേരാൽക്കുരുപിതാമഹവൃദ്ധനെ വീഴ്ത്തുവൻ. 30
കാണ്കെന്റെ വിക്രമം ഭൂപ!പോരിലിന്ദ്രന്റെറമട്ടുതാൻ
മഹാസ്ത്രം തൂകുമവനെത്തേരിൽനിന്നിട്ടു വീഴ്ത്തുവൻ. 31
പാണ്ഡവക്കാരൊരാൾ ശത്രുവെന്നിയ്പ്പും ശത്രുവാണവൻ
യിങ്ങാരുമുള്ളതെന്നിയ്പ്പുള്ളതെന്നിയ്പ്പുള്ളതു നിങ്ങടേ. 32
നിൻതമ്പിയെന്നുടെ സഖിശിഷ്യൻ സംബന്ധിയേറവും
പ്രഭോ! മാംസം മുറിച്ചേകുമീയജ്ജുനനുവേണ്ടി ഞാൻ. 33

എനിയ്ക്കുവേണ്ടിയിവനും പ്രാണൻ പോക്കും നരോത്തമ!
ഇതു ഞങ്ങടൊക്കുള്ള കരാറന്യോന്യം കാത്തുകൊടുക്കയാം. 34
അയയ്ക്കുകെന്നെ രാജേന്ദ്ര യുദ്ധം ചെയ്യുന്നതുണ്ടു ഞാൻ
സത്യംചെയ്തിതുപപ്പാവ്യത്തിങ്കൽവെച്ചാദ്യമജ്ജുനൻ. 35
ഗാംഗേയനെ വധിപ്പിപ്പേനെന്നു ലോകസമക്ഷമേ
ധീമാൻ പാർത്ഥനെറയീ വാക്കു പരിപാലിച്ചിടേണ്ടതാം. 36
സമ്മതിച്ചും പാർത്ഥനെങ്കിൽ ഞാൻ ചെയ്യുമിതസംശയം
അല്ലെങ്കിൽപ്പോരിലീബ്ഭാരം പാർത്ഥനു മതിയായതാം. 37
അവൻ പോരിൽക്കൊന്നുകൊള്ളും ശത്രുവിധ്വംസിഭീഷ്മനെ
അശക്യവും ചെയ്യുമല്ലോ പോരിന്നേല്ക്കുന്ന ഫൽഗുനൻ. 38
ദൈത്യദാനവരോടൊന്നിച്ചേല്ക്കും ഞാനവരേയുമേ
അജ്ജുനൻ കൊല്ലുമേപിനെയെന്തോ ഭീഷ്മനെ മന്നവ! 39
വിപരീതൻ മഹാവീര്യൻ സത്യംകെട്ടുള്ളിചിതൻ
ഭീഷ്മൻ ശാന്തനവൻ ചെയ്യാനുള്ളതിങ്ങരിയാ ദുഢം. 40

യുധിഷ്ഠിരൻ പറഞ്ഞു.

യേരാണിതു മഹാബാഹോ! നീ ചൊല്ലുന്നതു മാധവ
മതിയാവില്ല നിന്നുക്കു താങ്ങുവായിവരാരുമേ. 41
ഞാനിച്ഛിയ്ക്കുംപോലെയെല്ലാം സാധിച്ചീടുമതും ദുഢം
പുരുഷവ്യാഘ്ര! നീയെന്റെ പക്ഷം കൈക്കൊണ്ടുനില്ക്കയാൽ. 42
ഇന്ദ്രാദിവാനവരെയും പോരിൽ വെൽവാൻ ജയിപ്രഭോ!
ഗോവിന്ദനാഥനാം നിന്നാൽപ്പിന്നെബ്ഭീഷ്മനെയെന്തുവാൻ
അസത്യവാനാക്കുകില്ലാ നിന്നെ ഞാനാത്മഗൌരവാൽ
യുദ്ധം ചെയ്യാതെ സാഹായ്യം യഥോക്തം ചെയ്ക മാധവ! 44
എനിയ്ക്കൊരു കരാർ ഭീഷ്മൻ പോരിൽച്ചെയ്തിതു മുന്നമേ
നിനക്കുവേണ്ടി മന്ത്രിയ്ക്കാം യുദ്ധം ചെയ്യില്ലൊരിയ്ക്കലും. 45
ദുര്യോധനനായ്പ്പോരാട്ടം സത്യമിങ്ങിനെയാം പ്രഭോ!
അവൻ രാജ്യമെനിയ്ക്കേകും മന്ത്രവും ഫന്ത മാധവ! 46
എന്നാൽ ദേവവ്രതനൊട്ടു തൻ വധക്രിയ്കേകുവാൻ
ഭവാനൊന്നിച്ചു യാമെല്ലാം പോകതാൻ മധുസൂദന! 47

എന്നാൽ നാമേവരും ചെന്നു വൻപയാം ഭീഷ്മനോടുടൻ
മന്ത്രം കുരുശ്രേഷ്ഠനൊട്ടു ചോദിയ്ക്കുംവൃഷ്ണിപുംഗവ! 48
അവൻ നമ്മോടു നേരായ ഹിതംചൊല്ലും ജനാർദ്ദന!
അവൻ ചൊല്ലുംവിധം കൃഷ്ണ!പോരിലായതു ചെയ്തിടാം. 49
അവൻ വല്ലും ജയത്തേയും മന്ത്രത്തേയും ദൃഢവ്രതൻ
കിടാങ്ങളച്ഛനില്ലാതെയവൻ കാത്തവരിജ്ജനം. 50
ആ വൃദ്ധമുത്തച്ഛനെയും കൊല്ലാൻ നോക്കുന്നു മാധവ!
അച്ഛനേറയച്ഛനെക്കഷ്ടം ചീത്തയീ ക്ഷത്രജീവിതം. 51

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

അപ്പോൾകുരുപ്രവരനോടോതി വാർഷ്ണേയനും നൃപ!
ബോധിച്ചിതു മഹാപ്രാജ്ഞ!നീ ചൊന്നതു നരേശ്വര! 52
ദേവവ്രതൻ ഭീഷ്മർ ദക്ഷൻ നോട്ടങ്കൊണ്ടുമെരിയ്ക്കുമേ
പോക ഗംഗാസുതനൊട്ടു വധത്തിൽ വഴികേഠംകുവാൻ. 53
സത്യം ചൊല്ലും വിശേഷിച്ചും നീ ചോദിയ്ക്കുകിലായവൻ
കുരുമുത്തച്ഛനോടായിച്ചോദിയ്ക്കാൻ പോക നാമിനി. 54
ചെന്നു വൃദ്ധൻ ഭീഷ്മരോടും മന്ത്രംചോദിയ്ക്ക ഭാരത!
അവൻ മന്ത്രംനിനക്കോതും ശത്രുക്കളൊടെതിർക്കുവാൻ. 55
എന്നു പാണ്ഡവർ മന്ത്രിച്ചു പാണ്ഡുപൂർവ്വജസന്നിധൌ
ചെന്നിച്ചു ചെന്നിതെല്ലാരും വിയ്പവാൻ വസുദേവനും. 56
ശസ്ത്രങ്ങൾ ചട്ടയും വെച്ചു ഭീഷ്മഗേഹത്തിലേയ്ക്കുടൻ
കടന്നു ഭീഷ്മനെക്കണ്ടു തലകുമ്പിട്ടു കൂപ്പിനാർ. 57
ഭരതശ്രേഷ്ഠനെപ്പാണ്ഡുപുത്രൻ പൂജിച്ചു മന്നവ!
തലകുമ്പിട്ടു ശരണംപൂകിനാരങ്ങു ഭീഷ്മനെ. 58
പറഞ്ഞിതു മഹാബാഹു ഭീഷ്മൻ കുരുപിതാമഹൻ
സ്വാഗതം തന്ത വാർഷ്ണേയ!സ്വാഗതം തേ ധനഞ്ജയ! 59
സ്വാഗതം ധർമ്മപുത്രനും ഭീമനും യമജർക്കുമേ
എന്തുചെയ്യേണ്ടു ഞാൻ നിങ്ങൾക്കൊക്കെയും പ്രീതിവർദ്ധനം.
എല്ലാങ്കൊണ്ടും ചെയ്കകൊൾവേനതിദുഷ്കരമെങ്കിലും
വീണ്ടും പ്രീതിയൊടീവണ്ണം ചൊല്ലും ഗാംഗേയനോടുടൻ. 61

ചൊന്നാൻ പ്രീതിപെട്ടംബണ്ണം ദിനാത്മാവായ മന്നവൻ
വെൽവതെങ്ങിനെ സർവ്വജ്ഞ! നാം രാജ്യം നേടുമെങ്ങിനെ. 62
പ്രഭോ! പ്രജാസംക്ഷയം മേ പററില്ലെങ്ങിനെ ചൊല്ലുമേ
സപായമാത്മവധോപായമിവിടുന്നരുളേണമേ. 63
ഭവാനെ ഹേ വീര! ഞങ്ങൾം വിഷഹിയ്ക്കുന്നതെങ്ങിനെ
ചെറുതും പഴുതങ്ങയ്ക്കില്ലല്ലോ കുരുചിതാമഹ! 64
പോരിൽ വില്ലു വളഞ്ഞല്ലോ കാണ്മൂ നിന്നുടെയെപ്പൊഴും
എടുപ്പോതും തൊടുപ്പോതും വിൽവലിപ്പോതുമങ്ങിനെ. 65
തിരിച്ചു കാണ്മീല നിന്നെത്തേരിലക്കൻ കണക്കിയേ
തേരായയാളശ്വനിര മുടിപ്പോതരിനാശന! 66
നിന്നെ വെൽവാനാരൊരുങ്ങും പുരുഷൻ പുരുഷർഷഭ!
ശരവർഷങ്ങളം വർഷിച്ചു പരം പോരിൽ മുടിച്ചു നീ. 67
പോരിൽ ക്ഷയിപ്പിച്ചു ഭവാൻ പാരമെന്നെറ പെരുമ്പട
ഭവാനെപ്പോരിൽ വെല്ലേണം രാജ്യമിങ്ങു ലഭിയ്ക്കണം. 68
എൻപടയ്ക്കാക്കണം ക്ഷേമമതു ചൊല്ല പിതാമഹ!
അപ്പോളംബ്ഭീഷ്മൻ പാണ്ഡവരോടോതിനാൻ പണ്ഡുപൂർവ്വജൻ.
കരിയ്ക്കുലും ഞാൻ ജീവിച്ചിങ്ങിരിയ്ക്കുയടരിൽജ്ജയം
കിട്ടീടുകില്ലാ സർവ്വജ്ഞ! സത്യമാണിപ്പറഞ്ഞതും 70
എന്നെപ്പോരിട്ടുവെന്നീടിൽജ്ജയമാം പാണ്ഡുപുത്രരേ!
പ്രഹരിപ്പിൻ ക്ഷിപ്രമെന്നിൽജ്ജയം പോരിൽനിനയ്ക്കുകിൽ. 71
പാർത്ഥരേ! സമ്മതംതന്നു പ്രഹരിപ്പിൻ യഥാസുഖം
ഇതേ ഞാനുയ്ക്കുപറവുള്ള നിങ്ങൾംക്കി ഞാനറിഞ്ഞവൻ. 72
ഞാൻ തീർന്നാലൊക്കെയും തീർന്നിതതുകൊണ്ടിതു ചെയ്വിൻ

യുധിഷ്ഠിരൻ പറഞ്ഞു.

എന്നാലുപായം ചൊന്നാലും യുദ്ധത്തിങ്കൽജ്ജയിയ്ക്കുവാൻ. 73
പോരിൽദ്ദണ്ഡെന്തി നിന്നിടുമന്തകനൊക്കുമങ്ങയെ
ജയിയ്ക്കാം വജ്രിയെപ്പാശിയേയും വിത്തേശനേയുമേ. 74
ഇന്ദ്രാദിദേവദൈത്യർക്കും പോരിലങ്ങുന്നശക്യനാം.

ഭീഷ്മൻ പറഞ്ഞു

സത്യമാണ മഹാബാഹോ! യീ ചൊല്ലുന്നതു പാണ്ഡവ. 75
ഇന്ദ്രാദിദേവതൈത്യേക്കും പോരിലീ ഞായശക്യനാം
ശസ്ത്രമേന്തിപ്പോരിൽ നല്ലവില്ലുമായ് ക്കിണയുമൊഴേ. 76
എന്നാൽശ്ശസ്ത്രംവെച്ചൊരെന്നെ വീഴ്ത്തുമിങ്ങീമഹാരഥർ
ശസ്ത്രംവച്ചോനിൽ വിണോനിൽ മുക്തവമ്മദ്ധ്വജങ്കലും. 77
ഓടുവോനിലുഴന്നോനിൽ നിന്നാളെന്നോതുവോനിലും
പെണ്ണിൽപ്പെൺപേരാളിൽ വികലങ്കവങ്ങേക പുത്രനിൽ. 78
നീചമത്ത്യങ്കലും യുദ്ധമെന്നിയ്യുതസമല്ലൊടൊ
ഇതുകേഠംക്കുക രാജേന്ദ്ര! മുമ്പേ കല്പിച്ച നിശ്ചയം. 79
അമംഗളനെ ഞാൻ കണ്മാൽ യുദ്ധംചെയ്യില്ല നിശ്ചയം
ഇല്ലയോ ദ്രൌപദൻ ഭ്രാത! നിൻസൈന്യത്തിൽ മഹാരഥൻ. 80
ശിഖണ്ഡി സമരാമഷിശ്ശൂരൻ പോരിൽജ്ജയിപ്പവൻ
മുമ്പു പെണ്ണായ്പ്പിറന്നിട്ടങ്ങാണായിത്തീന്നതാണവൻ. 81
നിങ്ങഠംക്കുമറിവുള്ളോന്നാണതിൻ വിവർമൊക്കെയും
ശിഖണ്ഡിയേ മുമ്പിൽനിത്തിപ്പോരിങ്കൽശ്ശൂരനാജ്ജുനൻ. 82
എന്നോടെതിക്കട്ടെ കുത്തുമുത്തപ്പെയ്തിട്ട ഭാസിതൻ
അമംഗളാഖ്യനവനിൽ വിശേഷാൽപ്പൂവുനാരിയിൽ. 83
പ്രഹരിയ്യാൻ നിനയ്യാ ഞാനപ്പെടുത്തിട്ടൊരിയ്യുലും
എന്നെയാസ്സുഷിരം കണ്ടു പാണ്ഡുപുത്രൻ ധനഞ്ജയൻ. 84
ശരങ്ങളാൽ ഹനിയ്യുട്ടേ വേഗത്തിൽബ്ഭരതർഷഭ!
സന്നദ്ധനാമെന്നെ വെൽവാൻ കാണ്മിലാ പാരിലാരെയും. 85
മഹാൻ കൃഷ്ണൻ പാണ്ഡവനാജ്ജിഷ്ണുവെന്നിവരെന്നിയേ
ഇവനെന്നാൽ മറൊരാളെയെൻറെ മുന്നിൽനിറുത്തിയും. 86
ശസ്ത്രമേന്തി ക്കിണഞ്ഞേറു വരകാർമ്മുകമേന്തിയോൻ
എന്നെ വീഴ്ത്തട്ടെ ബീഭത്സുവെന്നാൽക്കിട്ടും ജയം തവ. 87
ഇതുചെയ്യുക കൌന്തേയ! ചൊന്നമാതിര! സുവ്രത!
പോരിൽ നീ വെല്ലുമേ മറ്റുമേറ്റോരീദ്ധാത്തരാഷ്ട്രരെ. 88

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

അതുകേട്ടാപ്പാണ്ഡവന്മാർ ശിബിരംപൂകിനാരുടൻ
മാന്യൻ ഭീഷ്മൻ കുരുപിതാമഹനെക്കുപ്പിയങ്ങിനെ. 89
പരലോകത്തിന്നൊരുങ്ങിഭീഷ്മനിങ്ങിനെ ചൊന്നതിൽ
അജ്ജുനൻ സങ്കടപ്പെട്ടു യാണിച്ചിങ്ങിനെ ചൊല്ലിയാൻ. 90
കുരുവൃദ്ധൻ ഗ്രഹകൃതപ്രജ്ഞയായോരു ബുദ്ധിമാൻ
പിതാമഹനുമായ്പ്പോരിലേല്പതെങ്ങിനെ മാധവ! 91
കുട്ടിക്കാലം കളിയ്ക്കും ഞാൻ മഹാശയനെ മാധവ!
പൊടിയേറുള്ള മെയ്യാലെ പരുഷിപ്പിച്ചു പൂജ്യനെ. 92
ഇവന്റെ മടിയിൽക്കേറിഞ്ഞാലനാം ഞാൻ ഗദാഗ്രജ!
അച്ഛാ! യെന്നോതിനേയച്ഛൻ പാണ്ഡുരാജന്റെയച്ഛനെ. 93
ഉണ്ണീ! നിന്നച്ഛനല്ലച്ഛനച്ഛൻ ഞാൻ തവ ഭാരത!
ബാല്യത്തിലെനുമൊല്ലീട്ടുമവനേക്കൊൽവതെങ്ങിനേ. 94
സൈന്യം മുടിയ്ക്കുപ്പെട്ടോട്ടേ പൂജ്യനായ്പ്പൊരുതില്ല ഞാൻ
ജയമോ വധമോ കൊള്ളാമെന്നതിതിൽ കൃഷ്ണ! നിന്മതം. 95

വാസുദേവൻ പറഞ്ഞു.

പോരിൽഭീഷ്മവധം ജിഷ്ണോ! മുന്നാം സത്യംകഴിച്ചു നീ
ക്ഷത്രധർമ്മസ്ഥനായ്പ്പാർത്ഥ! കൊല്ലില്ലിവനെയെന്തു നീ. 96
പാർത്ഥ! വീഴ്ത്തു തേരിൽനിന്നു ഗർവ്വുള്ളീ ക്ഷത്രവീരനെ
ഗാംഗേയനെ വധിയ്ക്കാതെ ജയം കിട്ടാ നിനക്കെടോ. 97
ഇതു വാനോർ കണ്ടിരിപ്പൂ കാലനുക്കുവനെത്തുമേ
മുൻ കണ്ടതു പിഴയ്ക്കില്ലാ പാർത്ഥ! മാറ്റം വരില്ലെടോ. 98
വാ തുറന്നന്തകൻമട്ടു ദുർഘ്ടാകൃതിഭീഷ്മനായ്
പൊരുതാൻ നിയൊഴിഞ്ഞാരും പറ്റില്ലാ വജ്രിയാകിലും. 99
ഉറപ്പായ് ഭീഷ്മനേക്കൊല്ലുകേട്ടുകൊൾകെന്റെ വാക്കുനീ
പണ്ടു ദേവേന്ദ്രനോടോതീ മഹാബുദ്ധി ബൃഹസ്പതി. 100
മൃത്യോരാകും വൃദ്ധനേയും ഗുണമുള്ളവനേയുമേ
തന്നെക്കൊൽവാനെതിർക്കുമ്പോൾക്കൊന്നുവീഴ്ത്തുണ്ടതാണെടോ

ഇതു ശാശ്വതമാം ധർമ്മം ക്ഷത്രിയർക്കു ധനഞ്ജയ!
യുദ്ധവും രക്ഷയും പിന്നെയീർഷ്യയിട്ടുള്ള യജ്ഞവും. 103

അർജ്ജുനൻ പറഞ്ഞു

ശിഖണ്ഡിമൃത്യുവാം കൃഷ്ണ! ഭീഷ്മനെന്നതു നിശ്ചയം
ഭീഷ്മൻ പാഞ്ചാല്യനെക്കണ്ടാലെപ്പോഴും പിന്തിരിയുമേ. 103
ശിഖണ്ഡിയെത്താനവന്റെ മുമ്പിൽ നിത്തീട്ടു നാമിനി
ഗാംഗേയനെയുപായത്തിൽ വീഴ്ത്തിക്കൊൾകെന്നു മന്മതം. 104
അമ്പെയ്തു മറ്റു വില്ലാളി വീരരേ ഞാൻ തടുത്തിടാം
ശിഖണ്ഡിയോധവരനാം ഭീഷ്മനായ് പ്പൊരുതീടണം. 105
കുരുശ്രേഷ്ഠോക്തി കേട്ടില്ലേ ഞാൻ കൊല്ലില്ലാ ശിഖണ്ഡിയെ
പെണ്ണായ്പിറന്നിട്ടു പിന്നെയാണായിത്തിന്നതാണിവൻ. 106
എന്നെല്ലാം നിശ്ചയംചെയ്തു കൃഷ്ണനോടൊത്തു പാണ്ഡവർ
മാന്യനെസ്സമ്മതിപ്പിച്ചു ശ്രേഷ്ഠരായ് പ്പോന്നു കേവലം
താന്താങ്ങൾക്കുള്ള ശയനം പൂകിനാർ ഭരതർഷഭർ. 107

---

108. ഭീഷ്മശിഖണ്ഡിസമാഗമം

ധൃതരാഷ്ട്രൻ പറഞ്ഞു.

ശിഖണ്ഡി ഗാംഗേയനോടു പോരിൽ ചേരിട്ടതെങ്ങിനേ
ഭീഷ്മരാപ്പാണ്ഡവരൊടുമതു ചൊല്ലുക സഞ്ജയ! 1

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു

പിന്നെപ്പാണ്ഡവരെല്ലാരും സൂര്യോദയമടുത്തതിൽ
ഭേരിമൃദംഗാനകങ്ങൾ കൊട്ടിഗ്ഘോഷിച്ചിടുമ്പൊഴേ. 2
തയിരിൻ നിറമുള്ളോരു ശംഖനാദം മുഴങ്ങവേ
ശിഖണ്ഡിയേ മുമ്പിൽ നിത്തിപ്പോരിനായ്ച്ചെന്നു പാണ്ഡവർ.

സർവ്വശത്രുഹരം വ്യൂഹം ചമച്ചിട്ടു മഹീപതേ!
ശിഖണ്ഡി സൈന്യത്തിന്നെല്ലാം മുന്നിലായ് നിന്നു മന്നവ! 4
അവന്റെ ചക്രരക്ഷന്മാരായീ ഭീമധനഞ്ജയർ
പിൻപുറം ദ്രൌപദീപുത്രർ വീര്യവാനഭിമന്യുവും 5
ചേകിതാനൻ സാത്യകിയും കാത്തു പിന്നു മഹാരഥർ
ധൃഷ്ടദ്യുമ്നനതിൽപ്പിന്നെപ്പാഞ്ചാലരുടെ രക്ഷയിൽ 6
പരം യുധിഷ്ഠിരനുപൻ യമന്മാരൊത്തവൻ പ്രൌഢ
ഇരുണ്ടി സിംഹവാദത്താൽ മുഴക്കിബ്ഭൂരതക്ഷമ! 7
വിരാടയായതിൽപ്പിന്നൊരുത്തന്റെ സൈന്യത്തോടൊത്തവൻ
മഹാബാഹോ! ദ്രുപദനുമതിൻ പിന്നുമേറിനാൻ. 8
കേകയ ഭ്രാതൃക്കളൈവർ വിന്ദ്യവാൻ ധൃഷ്ടകേതുവും
പാണ്ഡുസൈന്യത്തിന്റെ പൃഷ്ഠഭാഗം കാത്തിതു ഭാരത 9
ഏവം സൈന്യം വ്യൂഹമിട്ടു പാർത്ഥന്മാർ നിന്റെ സേനയെ
പാഞ്ഞെതിർത്തിടിനാർ പോരിൽപ്പുരം പ്രാണൻ കളഞ്ഞുമ. 10
ഏവം കൌരവരും ഭൂപ! പെരും തോളിഭിഷ്മനെ
സൈന്യങ്ങൾക്കൊക്കെ മുമ്പാക്കിട്ടേറനു പാണ്ഡവരോടടൻ. 11
മഹാരഥന്മാർ നിന്നക്കളൊത്തുകാക്കും ദുരാസദൻ
പിന്നെ ദ്രോണൻ മഹേഷ്വാസൻ ശക്തൻ ദ്രോണകുമാരനും. 12
ഭഗദത്തനതിൽപ്പിന്നെ യാനപ്പടയൊടൊത്തവൻ
കൃപനും കൃതവർമ്മാവും ഭഗദത്തന്റെ പിന്നുറം. 13
കാംബോജരാജൻ ബലവാനതിൽപ്പിന്നെസ്സുദക്ഷിണൻ
മാഗധേശൻ ജയത്സേനൻ സൌബലൻതാൻ ബൃഹൽബ്ബലൻ.
ഏവം സുശക്തമായുതൊട്ട മറു വില്ലാളിവീരരും
നിന്റെ സൈന്യത്തിന്റെ പൃഷ്ഠഭാഗം കാത്തിതു ഭാരത 15
ഭീഷ്മൻ ശാന്തനവൻ പോരിൽത്തിവസന്തോറുമങ്ങിനെ
പരമാസുരപൈശാചാശരവ്യൂഹങ്ങൾ കെട്ടിനാൻ. 16
നിൻകൂട്ടർക്കും മാറാലക്കും പിന്നെപ്പോരായി ഭാരത
കൊന്നു പരസ്പരം ഭൂപ! കാലന്തൂർ പുലരുമ്പടി. 17
ശിഖണ്ഡിയേ മുമ്പിലാക്കീട്ടർജ്ജുനാദികളാം പാണ്ഡവർ
നാനാവിധ ശരംതൂകിപ്പോരിലോറിതു ഭീഷ്മനായ്. 18

അതിൽബ്ഭാരത! ഭീമനേറയനുകൊണ്ടിട്ടു നിൻഭടർ
ചോരചാടി നയഞ്ഞിട്ടു പരലോകത്തിലെത്തിനാർ. 19
സഹദേവൻ നകുലനും തേരാളി യുയുധാനനും
നിന്റെ സൈന്യത്തിനോടേറ്റു പീഡിപ്പിച്ചിതു ശക്തിയാൽ.
പോരിൽക്കൊല്ലപ്പെട്ടന്നോരാ നിന്നാഥക്കാർ ഭരതർഷഭ!
ശക്തരായില്ലഹോ പാണ്ഡുപ്പൈരുമ്പട തടുക്കുവാൻ. 21
ഉടനെല്ലാടവും കൊന്നുമുടിയ്ക്കപ്പെട്ട നിൻബലം
മഹാരഥരടിച്ചോട്ടിപ്പാഞ്ഞുപോയ് പത്തുദിക്കിലും. 22
രക്ഷിപ്പോനെക്കണ്ടതില്ലാ നിന്നാഥക്കാർ ഭരതർഷഭ!
തീക്ഷ്ണബാണങ്ങളാൽപ്പാണ്ഡുസൃഞ്ജയന്മാർ മുടിയ്ക്കുമേ. 23

ധൃതരാഷ്ട്രൻ പറഞ്ഞു.

പാണ്ഡവന്മാർ ബലംകൊന്നു കണ്ടു ഭീഷ്മൻ പരാക്രമി
പോരിൽച്ചൊടിച്ചെന്തു ചെയ്തിതതു ചൊല്ലുക സഞ്ജയ! 24
എങ്ങിനേ പാണ്ഡവന്മാരായ്പ്പോരിലേറ്റം പരന്തപൻ
വീരൻ സോമകരെക്കൊൽവോനതു ചൊല്ലുനഘാശയ. 25

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

പറയാം ഞാൻ മഹാരാജ!നിന്നച്ഛൻ ചെയ്തതപ്പൊഴേ
പാണ്ഡുസൃഞ്ജയർ നിൻ പുത്രസൈന്യം പീഡപ്പെടുത്തതിൽ.
ശൂരർ പാണ്ഡവരൊട്ടേറെ ഹൃഷ്ടരായ്പ്പാണ്ഡുപുത്ര!
പാഞ്ഞുകേറീ കൊന്നുകൊണ്ടു നിന്റെ പുത്രന്റെ സേനയിൽ.
തേരാനയാളശ്വനാശമതുകണ്ടു ജനേശ്വര!
ഭീഷ്മൻ പൊറുത്തീല പോരിൽ മാറാർ ചെയ്യും ബലക്ഷയം-
വില്ലാളി പാണ്ഡു പാഞ്ചാലസൃഞ്ജയന്മാരെയായവൻ
മൂച്ചുകൂടും മത്സന്തോഷാരാചാഞ്ജലികങ്ങളാൽ. 29
ഏറ്റു വർഷിച്ചു ദൃഷ്ടൻ തന്റെ ജീവൻ കളഞ്ഞുമേ
അവൻ പ്രഭോ!പാണ്ഡവരിലഞ്ചു തേരാളി വീരരെ. 30
ആത്തശസ്ത്രൻ യതാമന്യേ തടുത്തു സായകങ്ങളാൽ
വീര്യമർഷങ്കൊണ്ടു വിട്ട ന്യായാശസ്ത്രാസ്ത്രവൃഷ്ടിയാൽ. 31

പോരിൽക്കൊന്നു ചൊടിച്ചിട്ട പെരുത്തശപഗജവ്രജം
തേരാളികളെയും പീഴ്ത്തീ തേരിൽനിന്നു നരർഷഭ. 32
അശപത്തിൽ നിന്നാശപികരെയെത്തും കാലാഠകളേയുമേ
ആനപ്പുറത്തു നിന്നായക്കാരാം ജയികളേയുമേ. 33
പോരിൽ തപരയൊട്ടും കേറും രഥിയാം ഭീഷ്മനോകനെ
പാണ്ഡവന്മാർ പുറുമേറു വജ്രിയേ ദൈത്യർ പോലവേ. 34
ഇടിത്തീയ്ക്കൊത്തിടും കൂത്ത തിക്ഷ്ണബാണങ്ങളും തുകിയും
കാണായീ ദിക്കിലൊക്കെയും ഘോരമാം വില്ലെടുത്തവൻ. 35
അവന്റെ വില്ലുവട്ടത്തിൽക്കാണുമാറായിതെപ്പൊഴും
പോക്കളത്തിൽപ്പൊരുന്നേരം ശക്രചാപംകണക്കിനെ. 36
പോരിലാ ക്രിയ കണ്ടിട്ടു നിന്മക്കൾ ധരണിപതേ!
പിതാമഹനെയാശ്രയിപ്പെട്ടു പൂജിച്ചിതേറവും. 37
ബുദ്ധിമങ്ങിക്കൊണ്ടു കണ്ടു പാത്ഥർ നിന്നുടെയച്ഛനെ
വിപ്രചിത്തിയെ വാനോർകൾപോലെതിർക്കുന്ന ശൂരനെ. 38
തടുത്തില്ലാ വാതുറന്നുള്ളന്തകാകൃതി വീരനെ
പത്താം ദിവസമാമന്നു ശിഖണ്ഡിയുടെ തേർനിര. 39
ക്രൂരമെയ്യു മഹിപ്പിച്ചു കാട്ടുതീ കാടുപോലവേ
ശിഖണ്ഡിയെയ്താനിവനെ മൂന്നമ്പാലേ സ്തനാന്തരേ. 40
ക്രുദ്ധാശീവിഷമൊത്തോനെക്കാലൻ വിട്ടന്തകാനെ
ആണ്ടീഷ്മനേറമെയ്ത്തേറിട്ടാശിഖണ്ഡിയെ നോക്കിയും. 41
ചൊടിച്ച കാമനെപ്പോലെ ചിരിച്ചുകൊണ്ടു ചൊല്ലിയാൻ
യത്നേഷുമെയ്യാമില്ലെങ്കിൽ വേണ്ടാ പൊരുതുകില്ല ഞാൻ. 42
ബ്രഹ്മാവു സൃഷ്ടിച്ചപടി നീ പെണ്ണാണശിഖണ്ഡിനി!
അവന്റെയാ വാക്കുകേട്ട ശിഖണ്ഡി ചൊടിയോടുടൻ. 43
കിറി നക്കിത്തുടച്ചിട്ടു ചൊന്നാൻ ഭീഷ്മനെയാടിങ്ങിനെ
ക്ഷത്രിയക്ഷയകൃത്തെന്നറിയും ഞാൻ മഹാഭുജ! 44
ഞാൻ കേട്ടിരിപ്പു നീ ജാമദഗ്ന്യനായ് ചെയ്ത യുദ്ധവും
പലവട്ടം കേട്ടിരിപ്പു ദിവ്യമീ നിൻ പ്രഭാവവും. 45
നിൻ പ്രഭാവമറിഞ്ഞിട്ടും പൊരുന്നേൻ നിന്നൊടിന്നു ഞാൻ
പാണ്ഡവക്കുമെനിയ്ക്കും ഞാൻ പ്രിയംചെയ്ത നരോത്തമ! 46

ഇപ്പോഠം നിന്നോട്ട പൊരുവേൻ പോരിൽപ്പുരുഷസത്തമ!
നിൻമുന്നിൽസ്സത്യവുംചെയ്യ യിന്നെ ഞാനിന്നുകൊല്ലുവേൻ.
എന്റെറയി വാക്കുകേട്ടിട്ട ചെയ്ക ചെയ്യേണ്ടതൊക്കെയും
എയ്യകൊഠംകില്ലെങ്കിൽ വേണ്ടാ ജീവനോടേ വിടില്ല ഞാൻ 48
നാടൊക്കെനന്നായ്യുണ്ടാലും സമിതിഞ്ജയ! ഭീഷ്മ! നീ.

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

എന്നു ഭീഷ്മനൊടോതീട്ട മൊട്ടഴിഞ്ഞഞ്ചു സായകം
പോരിലെയ്തു ഭീഷ്മനെത്താൻ വാകുശല്യംകൊണ്ടുകുത്തിയും
അവന്റെറയാ വാക്കുകേട്ട സവ്യസാചി മഹാരഥൻ
ഇതാണു കാലമെന്നോത്തു ചൊല്ലിചിട്ട ശിഖണ്ഡിയെ. 50
പരമപ്പെയ്തരികളെയാട്ടിയിൻ പിന്നിലുണ്ടു ഞാൻ
ചൊടിച്ചു ഭീമവിക്രാന്തൻ ഭീഷ്മരോടേറു കൊഠംക നീ. 51
മഹാബലൻ പോരിൽ നിന്നെം പീഡചെയ്കയില്ലവൻ
അതുകൊണ്ടു മഹാബാഹോ! കിണഞ്ഞേല്ലുക ഭീഷ്മനിൽ. 52
പോരിലീഭീഷ്മരെക്കൊല്ലാതൊഴിച്ചിട്ടുകിൽ മാരിഷ!
ലോകത്തിന്നിന്നു നീ ഹാസ്യയാകുമെന്നോടു കൂടവേ. 53
വീര! പോരിൽപ്പരം നമ്മഠം ഹാസ്യരാവാത്തവണ്ണമേ
യതിയ്യു പോരിൽസ്സാധിയ്യുപിതാമഹവിധിഗ്രഹം 54
ഞാൻ നിന്നെറ രക്ഷണംപോരിൽച്ചെയ്യുന്നുണ്ടു മഹാബല!
രഥിക്കുട്ടംതടുത്തിങ്ങു പിതാമഹനെ ചെല്ക നീ. 55
ദ്രോണനേ ദ്രൌണിയേ ദുര്യ്യോധനനേക്കൃപനേയുമേ
വികർണ്ണനേചിത്രസേനൻതന്നെസ്സിന്ധവനേയുമേ. 56
വിന്ദാനു വിന്ദരെപ്പിന്നെസ്സക്ഷിണാനരേന്ദ്രനെ
ശൂരൻ പ്രാഗ്ജ്യോതിഷനെയാശ്രുക്തനാം മാഗധേന്ദ്രനേ. 57
ശൂരൻ യൂപദ്വജനെയിങ്ങലംബു സയിശാടനെ
മഹാരഥന്മാരൊടൊത്താത്രിഗർത്തേശനെയും രണേ. 58
ഞാൻ തടുപ്പേൻ കടലിനെക്കരയെന്നകണക്കിനേ
ഒത്തേറുപൊരുതും സവ്യകരുപ്പവരരേയുമേ 59
തടുത്തുകൊള്ളാം യുദ്ധത്തിൽപ്പിതാമഹനെ വീഴ്ത്തു നീ.

109. ഭീഷ്മദുര്യോധനസംവാദം

ധൃതരാഷ്ട്രൻ പറഞ്ഞു.

യതവ്രതൻ ധാർമ്മികനാം പിതാമഹനഭീഷ്മനെ
ശിഖണ്ഡി കോപിപാഞ്ചാല്യൻ ചെന്നെതിർത്തേറെതെങ്ങിനേ 1
ശിഖണ്ഡിയേക്കാത്തതാരാത്താസ്സൂരായ് പ്പാണ്ഡു സേനയിൽ
ചെന്നേറ്റപ്പോൾ ചെന്നലുള്ള ജയാത്മികനാ മഹാരഥർ 2
ആപ്പത്താം ദിവസം ശാന്തനവനാം ഭീഷ്മനെങ്ങിനേ
മഹായീര്യൻ പൊരുതിയാപ്പാണ്ഡു സൃഞ്ജയരോടഹോ. 3
ശിഖണ്ഡി ഭീഷ്മനോടേറെന്നതിൽ മഷിപ്പതില്ല ഞാൻ
തേരുടഞ്ഞില്ലയിവനറിതില്ലയി വില്ലുമേ. 4

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

ഇവനു വില്ലറിതില്ലാ തേരുടഞ്ഞില്ല ചെറുമേ
പോരിൽപ്പൊരുതിടുന്നോരാഭീഷ്മനു ഭരതർഷഭ! 5
ഒമാട്ടഴിഞ്ഞനുകഥം ചൊരിഞ്ഞരിസംഘം മുടിയ്ക്കുമേ
അസംഖ്യം നൂറായിരംപേർ നിൻപങ്കിലെ മഹാരഥർ. 6
ആനക്കൂട്ടങ്ങളും ഭൂപ! സന്നദ്ധാശ്വഗണങ്ങളും
പിതാമഹനെ മുമ്പാക്കിച്ചെന്നെതിർത്തിതു പോരിനായ്. 7
പ്രതിജ്ഞപോലെ കൌരവ്യ! സമിതിഞ്ജയനാമവൻ
പാരം ചെയ്തീടിനാൻ ഭീഷ്മൻ പാർത്ഥർക്കു പടയിൽക്ഷയം. 8
അമ്പെയ്തു ടേരെക്കൊന്നുപോരും വില്ലാളിവീരനെ
ആപ്പാണ്ഡുപാഞ്ചാലരാരും തടുപ്പാനായതില്ലഹോ. 9
പത്താംദിവസമാമന്നു പരമാശ്ചര്യസേനയെ
നൂറുമായിരവും ബാണമെയ്തു മിന്നിച്ചിടുമ്പൊഴേ. 10
വില്ലാളിയാം ഭീഷ്മനേത്താൻ പാണ്ഡുപൂർവ്വജ! പാണ്ഡവർ
കയറേന്തും കാലനെപ്പോലായതില്ലാ ജയിയ്ക്കുവാൻ. 11
അപ്പോളെത്തീ മഹാരാജ! സവ്യസാചി ധനഞ്ജയൻ
തേർക്കൂട്ടത്തെത്രസിപ്പിപ്പോൻ ബീഭത്സുവപരാജിതൻ. 12

സിംഹംപോലുച്ചമലറി വില്ലിൻഞാണിട്ടലച്ചവൻ
ബാണൌഘം തൂകിയാപ്പാഞ്ചാലൻ പോരിൽച്ചുറ്റിയമോപമൻ.
ആശ്ശബ്ദംകേട്ടു പേടിച്ചു നിന്നാഠക്കാർ ഭരതർഷഭ!
സിംഹാരവം കേട്ട മാനിൻകൂട്ടംപോലോടി പേടിയാൽ. 14
ജയിയ്ക്കും പാഞ്ചാലനെക്കണ്ടും പീഡിയ്ക്കും പടകണ്ടുമേ
ഏറാമാത്തിപ്പൊട്ടു ഭീഷ്മൻതന്നോടോതി സുയോധനൻ. 15
ഇതാപാണ്ഡുസുതൻ താത! ശ്വേതാശ്വൻ കൃഷ്ണസാരഥി
ചുടുന്നിതെന്റെ പടക്കൂട്ടം കാട്ടുതീ കാടുപോലവേ. 16
കാണുക ഗാംഗേയ! സൈന്യങ്ങഠം പാഞ്ഞുപോകുന്നതെങ്ങുമേ
യോധപ്രവര! കൌന്തേയൻ പോരിൽമേച്ചാട്ടിടുംപടി. 17
ഗോപാലൻ പയ്യുകളേക്കാട്ടിലാട്ടിമേയ്ക്കുംപ്രകാരമേ
എന്റെയീപ്പടയോടിച്ചിടുന്നല്ലോ ശത്രുതാപന! 18
ധനഞ്ജയശരങ്കൊണ്ടു പാഞ്ഞോടും സൈന്യമെങ്ങുമേ
വൃകോദരൻ ഭീമനുമുണ്ടോടിച്ചീടുന്നു കേവലം. 19
ചേകിതാനൻ സാത്യകിയും മാദ്രീപുത്രപാണ്ഡുപുത്രരും
കൊടിയുന്നുണ്ടെന്റെ സൈന്യം വിക്രമിച്ചഭിമന്യുവും. 20
ശൂരൻ ധൃഷ്ടദ്യുമ്നനുമാഗ്രഹാടാൽക്കചേനിശാടനും
ഉടൻ വമ്പടയിൽപ്പായിച്ചീടുന്നുണ്ടെന്റെ വമ്പട. 21
ഈ മഹാരഥരെല്ലാരും കൊല്ലുമെന്റെ പടയ്ക്കിനി
തിന്നെതിർപ്പാൻ മറുഗതി കണ്ടീടുന്നില്ല ഭാരത! 22
ദേവവിക്രമയാമങ്ങുന്നെന്നിയേ പുരുഷർഷഭ!
പോരും ഭവാനുടൻ പീഡയേറോരുക്കു ഗതിയേകണേ. 23
എന്നോതിക്കേട്ടു തിന്നപ്പനാകും ദേവവ്രതൻ നൃപ!
മുഹൂർത്തനേരം ചിന്തിച്ചു താനൊന്നുള്ളിൽ നിനച്ചുടൻ. 24
തിൻപുത്രനെയുറപ്പിച്ചു ചൊന്നാൻ ശന്തനുനന്ദനൻ
ദുര്യോധന! ധരിച്ചാലും സ്വൈര്യത്തോടും ധരാപതേ! 25
മുമ്പു തിന്നോടു ഞാൻ സത്യംചെയ്തിട്ടുണ്ടു മഹാബല!
പതിനായിരമേമായ്മനോരേക്കൊലചെയ്തിലേ. 26
യുദ്ധത്തിൽപ്പിൻവലിക്കു ഞായിതെന്നാഹനികമ്മമാം
ഇതു ചൊന്നവിധംചെയ്തിട്ടുണ്ടു ഞാൻ ഭരതർഷഭ! 27

ഇന്നും വന്നിച്ചൊരാക്കമ്മംചെയ്യുന്നുണ്ട മഹാബല!
ഹതനായ്‌വീഴ്ചയോ ചെയ്യേൻ കൊല്ലുയോ പാണ്ഡുവീരരെ. 28
ഇന്നു ഞാൻ പുരുഷവ്യാഘ്ര! നിൻകടംതീർത്തുവെയ്ക്കുവൻ
സ്വാമിച്ചോറിൻ പാട്ടു ഭൂപ! പടത്തലയിൽ വീണുമ. 29
എന്നോതിബ്ഭീരതശ്രേഷ്ഠ! ശരംയുദ്ധനരേന്ദ്രരിൻ
ചെന്നുകേറീ ധരാധർഷൻ പാണ്ഡവക്കള്ള സേനയിൽ. 30
സൈന്യമദ്ധ്യത്തിൽനിന്നുന്ന ഭീഷ്മനെബ്ഭീരതർഷഭ!
ചൊടിച്ച പാമ്പിനേപ്പോലെ വളഞ്ഞു പാണ്ഡവർഷഭർ. 31
പത്താംദിവസമാബ്ഭീഷ്മൻ തന്റെ കയ്യുക്കുകാട്ടുവോൻ
പ്രഭോ! നൂറായിരംപേരെ വധിച്ചു കുരുനന്ദന! 32
പാഞ്ചലരിൽ പ്രവരരാം രാജപുത്രർ മഹാബലർ
അവക്കള്ളുയിർ വാങ്ങി നീരംശുവാൽ ഭാനുപോലവേ. 33
ഊക്കുള്ളാന്മകളെക്കൊന്നും പതിനായിരമങ്ങിനെ
മഹീപതേ! യോധരൊത്തശപങ്ങളെപ്പതിനായിരം. 34
ഇരുനൂറായിരം കാലാഠപ്പടയേയും നരോത്തമൻ
പോരിൽജ്വലിച്ചിതാഭീഷ്മൻ പൊകയറഗ്നിപോലവേ! 35
യോക്കുവാൻ പോലുമായീലാ പാണ്ഡുയോധരിലാരുമേ
ഉത്തരായണമാണ്ടോറം തപിയ്ക്കുന്നാക്കതുല്യനെ. 36
വില്ലാളി പീഡിപ്പിച്ചോരാപ്പാണ്ഡവേയർ ചൊടിച്ചുടൻ
തേരാളിസ്സഞ്ജയന്മാരും കൊൽവാൻപാഞ്ഞാറു ഭീഷ്മനെ.
പലരായ്പ്പൊരുതുന്നോരം ഭീഷ്മൻ ശന്തനുനന്ദനൻ
മേഘങ്ങൾ ചുഴലുംമേരുപോലെ സഞ്ജ്വരന്നായിതേ. 38
യിന്മക്കളും ചുറുമേറു കാത്തു ഗംഗാതനൂജനെ
പെരുമ്പടയൊടൊന്നിച്ചു മുഴുത്തു പിന്നെയുദ്ധവും. 39

---

110. അർജ്ജുനദുശ്ശാസനസമാഗമം

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു

അർജ്ജുനൻ പോരിലാബ്ഭീഷ്മവിക്രമം കണ്ടു മന്നവ!
ചൊന്നാൻ ശിഖണ്ഡിയൊടുടൻ പിതാമഹനെവെൽകൊടോ. 1
പേടിച്ചീടേണ്ട നീയെന്നാലിപ്പോഠം ഭീഷ്മനെയൊട്ടുമേ
കുത്തുമുത്തയ്യിലയെ വീഴ്ത്തുവേൻ തേരിൽനിന്നു ഞാൻ. 2
എന്നു പാർത്ഥൻ പറഞ്ഞോരു ശിഖണ്ഡി ഭരതർഷഭ!
പാഞ്ഞേറുഭീഷ്മനൊടുടൻ പാർത്ഥൻ ചൊന്നതുകേഠംക്കയാൽ. 3
ധൃഷ്ടദ്യുമ്നനുമുമ്പീശ! തേരാളിയഭിമന്യുവും
ദ്രൗപദേയരായ് ഭീഷ്മനോടേറുമ പാർത്ഥൻ ചൊന്നതുകേഠംക്കയാൽ. 4
വൃദ്ധൻ വിരാടൻ ദ്രുപദൻ സന്നദ്ധൻ കുന്തിഭോജനും
ഗാംഗേയനോടു പാഞ്ഞേറുമ യിന്മകൻ കണ്ടുനില്പൂവേ. 5
സഹദേവൻ നകുലനും വീര്യവാൻ ധർമ്മപുത്രനും
മറുള്ള സൈന്യമൊക്കെയുമപ്രകാരം ധരാപതേ! 6
ഗാംഗേയനോടു പാഞ്ഞേറുമ പാർത്ഥൻ ചൊന്നതു കേഠംക്കയാൽ.
ആ മഹാരഥരെത്തന്നോളെതിർത്തു നിന്നേറ മക്കളും. 7
യഥാശക്തി യഥോത്സാഹമതുചൊൽവതു കേഠംക്ക നീ
ചേകിതായനൊടങ്ങേറുമ ചിത്രസേനൻ മഹീപതേ! 8
ഭീഷ്മനേറയേക്കു ചെല്ലുമ്പോഠംക്കുളയെപ്പുലിപോലവേ
ഭീഷ്മനേറയേക്കു ചെല്ലുന്ന ധൃഷ്ടദ്യുമ്നനെ മന്നവ 9
വെന്നുനോക്കിണഞ്ഞേറു കൃതവർമ്മൻ തടുത്തുതേ
ഗാംഗേയയാശത്തിന്നെത്തും ക്രുദ്ധനാം ഭീമസേനയെ. 10
ത്വരയോടും മഹാരാജ സൌമദത്തി തടുത്തുതേ
അമ്മട്ടു ശൂരൻ നകുലനമ്പുതുകിയടുക്കവേ. 11
ഭീഷ്മനേറ ജീവരക്ഷയ്ക്കു തടുത്തിതു വികർണ്ണനും
ഭീഷ്മനേറ തേരിൻയേക്കെത്തും സഹദേവനെമന്നവ. 12
കൃപൻ ശാരദ്വതൻ പോരിൽച്ചൊടിയോടും തടുത്തുതേ
ഊക്കേറിടും ഭീമസേനപുത്രക്രൂരനിശാടനെ. 13

ഭീഷ്മനെക്കൊല്ലുവാൻ ചെല്ലുപ്പാഞ്ഞേറും ഉർമ്മുഖൻബലി
പോരിനൊത്തും സാത്യകിയെത്തടുത്തു നിന്നേറ യന്ദയൻ. 14
ഭീഷ്മന്റെ തേരിൻനേക്കെത്തുമഭിമന്യുവെ മന്നവ!
തടുത്തിതു മഹാരാജ! കാംബോജേന്ദ്രൻ സുദക്ഷിണൻ. 15
ശത്രുമദ്ധ്യരാം വൃദ്ധവിരാടദ്രുപന്മാരെ
അശ്വത്ഥാമാവു കോപിച്ചു തടുത്തായങ്ങു ഭാരത! 16
ഭീഷ്മനെക്കൊല്ലുവാൻ ചെല്ലും പാണ്ഡവജ്യേഷ്ഠനെപ്പരം
ഭാരദ്വാജൻ കിണഞ്ഞേറു തടുത്തു ധർമ്മപുത്രനെ. 17
ശിഖണ്ഡിയേ മുമ്പിലാക്കിപ്പോരിൽക്കേറുന്ന ജിഷ്ണുവെ
പത്തുദിക്കും വിളക്കീട്ടു ഭീഷ്മനോടേല്പ്പുവേ ന്യപ! 18
ദുശ്ശാസനൻ മഹേഷ്വാസൻ സംഗരത്തിൽത്തടുത്തുതേ
മറും നിന്നുടെ യോധന്മാർ മറും പാണ്ഡുരഥീന്ദ്രരെ. 19
ഭീഷ്മന്റെനേക്കു ചെല്ലുമ്പോഠംപ്പെരുമ്പോരിൽത്തടുത്തുതേ
ധൃഷ്ടദ്യുമ്നൻ പടക്കുട്ടം മുറുമാത്തുവിളിച്ചുടൻ. 20
ഭീഷ്മന്റെനേക്കുതാൻ ചെന്നു ചൊടിയോടും മഹാരഥൻ
അർജ്ജുനൻ ഭീഷ്മനോടേല്പ്പുന്നങ്കിതാ കുരുനന്ദനൻ. 21
കാടിച്ചെല്വിൻ പേടിയേണ്ടാ തൊടില്ലാ ഭീഷ്മർ നിങ്ങളെ
പോരിലർജ്ജുനനോടേല്പാൻ പോരാ വാസവനാകിലും. 22
വീരരേ! ഭീഷ്മനെന്തുണ്ടു സത്വംകെട്ടല്ലജീവിതൻ
എന്നു സേനയേശോകത്തികേട്ടു പാണ്ഡുസൈന്യമഹാരഥർ. 23
പാഞ്ഞേറും ഹൃഷ്ടരായ് ഭീഷ്മൻ തന്റെരതേരിന്റെ നേക്കടൻ
പ്രളയാംബുപ്രവാഹംപോലെതിരെത്തുന്ന വീരരെ. 24
തടുത്തു ഹൃഷ്ടരായിട്ടു നിന്നാഠക്കാർ ഭരതർഷഭർ
ദുശ്ശാസനൻ മഹാരാജ! ഭയം വിട്ടു മഹാരഥൻ. 25
ഭീഷ്മന്റെ ജീവനെക്കാപ്പാൻ പാഞ്ഞേറും പാർത്ഥനോടടൻ
ഭീഷ്മന്റെ തേരിൻനേക്കായിട്ടവണ്ണം ശൂരർ പാണ്ഡവർ. 26
നിന്നക്കളോടു പാഞ്ഞേറും സംഗരത്തിൽ മഹാരഥർ
അതിലത്ഭുതമായ്ക്കണ്ടേൻ ചിത്രമേറും ധരാപതേ! 27
ദുശ്ശാസനന്റെ തേർ പാർത്ഥൻ കടന്നീടാതെ നിന്നതിൽ
കര കോളിളകുന്നോരു കടൽ നിത്തും പ്രകാരമേ. 28

തടുത്തുനിത്തീ നിൻപുത്രൻ കടുത്താപ്പാണ്ഡുപുത്രനെ
ഇരുപേരും രഥിശ്രേഷ്ഠർ പരം ഭാരത! ദുർജ്ജയർ. 29
കാന്തിദീപ്തികളാലക്ക ചന്ദ്രസന്നിഭർ ഭാരത!
ജാതസംരംഭരന്യോന്യവധകാംക്ഷികളാമവർ. 30
എതിരേറ്റാരു പണ്ടു മയശക്രന്മാർപോലെ സംഗരേ
ദുശ്ശാസനൻ മഹാരാജ! മൂന്നമ്പാൽപ്പാണ്ഡുപുത്രനെ. 31
കണ്ണനെത്താനിരുപതാൽ പ്രഹരിച്ചിതു സംഗരേ
വാർഷ്ണേയനെപ്പീഡിതനായ്ക്കണ്ടുകോപിച്ചു ഫൽഗുനൻ. 32
നൂറു നാരാചമെയ്താനാദുശ്ശാസനനെയാ രണേ
അവനേറ്റ പൊട്ടിച്ചിട്ടവ ഭോരകടിച്ചുതേ. 33
ദുശ്ശാസനൻ ചൊടിച്ചപ്പോൾ മൂന്നമ്പെയ്തിതു പാർത്ഥനെ
മൊട്ടഴിഞ്ഞ ശരം നെറ്റിത്തടത്തിൽ ഭരതർഷഭ! 34
നെറ്റിത്തടത്തിൽ മൂന്നമ്പുമേറ്റു ശോഭിച്ചു പാണ്ഡവൻ
ഉയർന്ന മൂന്നു ശൃംഗത്താൽ മേരുപോലെ മഹീപതേ! 35
വില്ലാളിയാം യിന്ദ്രന്റെ മകൻ ഗാണ്ഡീവമെയ്താദ്ധനഞ്ജയൻ
പുത്രനില്ലും മുരുക്കെന്നപോലെ ശോഭിച്ചിതർജ്ജുനൻ. 36
ചൊടിച്ചു ദുശ്ശാസനനെപ്പീഡിപ്പിച്ചിതു പാണ്ഡവൻ
പൂർണ്ണചന്ദ്രനെ വാവുന്നാൾ ക്രുദ്ധനാം രാഹുപോലവേ. 37
ബലവാൻ പീഡയേല്പിയ്ക്കും നിന്റെപുത്രൻ മഹീപതേ!
ചാണയ്ക്കുവെച്ചുള്ള കങ്കപത്രം വഹിച്ചു പാർത്ഥനിൽ. 38
അവന്റെ വില്ലുമുറിച്ചിട്ടു മൂന്നമ്പാൽത്തേരുമർജ്ജുനൻ
പിന്നെയെയ്തു നിന്മകനെക്കുത്തുമൂർത്ത ശരങ്ങളാൽ. 39
അവൻ മറ്റൊരു വില്ലെന്തിബ്ഭീഷ്മൻതൻ മുമ്പിൽ നില്പവൻ
ഇരുപത്തഞ്ചർജ്ജുനന്റെ കൈക്കും മാറത്തുമെയ്തുതേ. 40
ചൊടിച്ചുടൻ മഹാരാജ! പാണ്ഡവൻ വൈരിനാശനൻ
യമദണ്ഡോഗ്രബാണങ്ങളെയ്താമവനിലേറവും. 41
എത്തും മുമ്പാസ്സായകങ്ങളറുത്തു നിന്റെ നന്ദനൻ
പാർത്ഥൻ കിണഞ്ഞെയ്തെന്നാലുമതൊരത്ഭുതമായിതേ. 42
പാർത്ഥന്റെമേൽക്കുത്തുമൂർത്തമെയ്തു നിന്നുടെ നന്ദനൻ
അപ്പോൾപ്പാർത്ഥൻ ചൊടിച്ചിട്ടമ്പുകൾ വില്ലിൽത്തൊടുത്തുടൻ

ചാണയ്ക്കുവെച്ചു പൊൻകെട്ടുള്ള ച പോരിലയച്ചതേ
ആ മഹാത്മാവിന്റെ മെയ്യിലവയാണ്ടിതു മന്നവ! 44
തടാകത്തിങ്കലന്നങ്ങൾപോലെ ഭാരതമന്നവ!
മഹാത്മാവാം പാണ്ഡുപുത്രൻ പീഡയേല്പിച്ച നിന്മകൻ. 45
ഉടൻ പോരിൽപ്പാർത്ഥനെ വിട്ടെത്തീ ഭീഷ്മരഥാന്തികേ
ആഴത്തിലാഴമവനാബ്ഭീഷ്മൻ ദീപായിതപ്പൊഴേ 46
വീണ്ടും ബോധം കലർന്നിട്ടു നിന്റെ പുത്രൻ മഹീപതേ!
തടുത്തു പിന്നെയും ശൂരൻ വീണ്ടും വിക്രമമാർന്നവൻ. 47
പാർത്ഥനെത്തീക്ഷ്ണബാണത്താൽശുകൻ പുത്രനെയാംവിധം
പിളർന്നിതു മഹാകായൻ നടുങ്ങിലേതുമജ്ജനൻ. 48

---

111. ദ്വന്ദ്വയുദ്ധം

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

പോരിൽസ്സാത്യകി സന്നദ്ധൻ ഭീഷ്മനോടേറ്റു ചെല്വതിൽ
ആശ്യശൃംഗി മഹേഷ്വാസൻ സംഗരത്തിൽത്തടുത്തുതേ. 1
മാധവൻ കോപമാർന്നേറ്റമൊമ്പതമ്പാൽ നിശാടനെ
പോരിലെയ്തു നരപതേ! ചിരിച്ചുകൊണ്ടു ഭാരത! 2
ഒമ്പതമ്പാൽ മാധവനെയാ രക്ഷസ്സും ധരാപതേ!
അട്ടിപ്പിച്ചീതു രാജേന്ദ്ര! ചൊടിച്ചു ശിനിമുഖ്യനെ. 3
ശൈനേയനാസ്സംഗരത്തിൽശൂരസംഘമയച്ചതേ
പാരം ചൊടിച്ചാശരനിൽ മാധവൻ ശത്രുതാപനൻ. 4
സത്യവിക്രമനുക്കേറുമാസ്സാത്യകിയെയാശരൻ
കുത്തുമൂർത്തമേറ്റമെയ്താലറീ സിംഹനാദവും. 5
ആപ്പോരിലാ രാക്ഷസേന്ദ്രനേറ്റമെയ്താ മാധവൻ
വീര്യംപിടിച്ചു തേജസാ ചിരിച്ചൊന്നലറീടിനാൻ. 6

ഭഗദത്തൻ മാധവനെക്കുത്തുമൂത്ത ശരങ്ങളാൽ
തോത്രങ്ങളാലാനയെപ്പോലാപ്പോതിൽ പ്രഹരിച്ചുതേ. 7
വെടിഞ്ഞാശരനെപ്പോതിൽപ്പൈനേയനാ രഥിപുംഗവൻ
പ്രാഗ്ജ്യോതിഷന്റെ നേക്കെയ്തു മൊട്ടഴിഞ്ഞ ശരങ്ങളെ. 8
മാധവന്റെ പെരുംവില്ലാ പ്രാഗ്ജ്യോതിഷനരേശ്വരൻ
മൂച്ചയേറുന്ന ഭല്ലത്താൽക്കൈവേഗങ്കാണ്ടറുത്തുതേ. 9
പിന്നെയുക്കേറിടും മാറു വില്ലൊട്ടത്തരിമട്ടനൻ
കുത്തുമൂത്തപ്പെയ്ത പോരിൽ ക്രുദ്ധനാം ഭഗദത്തനെ. 10
ഏററമെയ്തേററ വില്ലാളി കിരിയക്കിത്തുടച്ചവൻ
പൊന്നും വൈഡൂര്യവും ചാത്തുമുരക്കാം വേലെടുത്തുടൻ. 11
യമദണ്ഡക്രൂരമാകുമതു ചാട്ടീടിനാൻ രണേ
അവനുക്കീട്ടയച്ചീടുമതടുത്തണയുമ്പൊഴേ. 12
അപ്പെയ്ത രണ്ടായ്ക്കണ്ടിച്ചു പോരിൽസ്സാത്യകി ഭ്രുവതേ!
പ്രുദ്ധനും കൊള്ളിമിൻപോലതു വീണിതു ഭൂമിയിൽ. 13
വേലങ്ങു പോയതായ്കണ്ടു യിൻ കുമാരൻ ധരാപതേ!
വളഞ്ഞിതാ മാധവനെപ്പെരുത്ത രഥരാജിയാൽ. 14
ഏവം വളഞ്ഞുകണ്ടിട്ടാ വാർഷ്ണേയരഥിമുഖ്യനെ
പാരം ചൊടിച്ചനുജരോടെല്ലാം ചൊല്ലീ സുയോധനൻ. 15
പോരിൽജ്ജീവനൊടുംകൂടി പ്പൈനേയൻ കുരുമുഖ്യരേ!
ഈത്തേർക്കൂട്ടം വിട്ടുപോകാനാകാത്തപ്പടി ചെയ്വിൻ. 16
അവൻ ചത്താൽച്ചത്തു പാണ്ഡുപുത്രന്മാരുടെ വമ്പട
അവ്വണ്ണമെന്നവൻ ചൊന്നതറുകൊണ്ടാ മഹാരഥർ. 17
ഭീഷ്മന്റെ നേക്കു ചെല്ലുന്ന ശൈനേയനൊടെതിർത്തുതേ
കാംബോജരാജാവുക്കുള്ളോൻ തട്ടത്തിതു രണാങ്കണേ. 18
മന്നവൻ മൊട്ടഴിഞ്ഞന്നുതുകിയജ്ജുനപുത്രനിൽ
പിന്നെയഞ്ഞോട്ടറുപതും യാലുമപ്പെയ്ത മന്നവ! 19
സുദക്ഷിണൻ പോരിൽ വീണ്ടുമഞ്ചപ്പെയ്തീടിനാനുടൻ
ശതാനീകാസ്സുതനിലും ഭീഷ്മൻതന്നുയിർ കാക്കുവാൻ. 20
ആ യുദ്ധമോ ബഹളമായന്യോന്യമവരേററതിൽ
ഗാംഗേയനോടാശ്വിഖണ്ഡിശത്രുതാപനനേല്ക്കുവേ. 21

വിരാടനും ദ്രുപദനും വൃദ്ധർ വൻപട നിത്തിയും
ചൊടിച്ചു ഭീഷ്മനോടേല്ക്കയാ മഹാരഥരോട്ടടൻ. 22
തടുത്താ ദ്രൌണി നേരിട്ടടുത്തു രഥസത്തമൻ
അവക്കുമവനും തമ്മിലുണ്ടായി പോരു ഭാരത! 23
വിരാടൻ പത്തു മല്ലുങ്കൊണ്ടെയ്തുകൊണ്ടാൻ പരന്തപ!
പോരിൽക്കിണഞ്ഞു വിലസും വില്ലാളി ദ്രോണപുത്രനെ. 24
കൂത്ത മൂന്നമ്പെയ്തുകൊണ്ടാൻ ദ്രുപദൻതാനുമപ്പോഴേ
ഗുരുപുത്രനൊടേററവും പ്രഹരിയ്ക്കും മഹാരഥർ. 25
അശ്വത്ഥാമാവുമമ്പെയ്താനസംഖ്യം വിശിഖങ്ങളെ
ഭീഷ്മൻ നേക്കെത്തിടും വീരവിരാടദ്രുപന്മാരിൽ. 26
അതിൽക്കണ്ടേൻ വൃദ്ധരുടെ മഹിതം പൊരുതത്ഭുതം
പോരിൽ ഘോരദ്രൌണി ബാണമാരി തീരെത്തടുത്തതിൽ. 27
സഹദേവൻ ചെന്നാടുമ്പോളേറ്റു ശാരദ്വതൻ കൃപൻ
മത്തദ്വിപത്തോടു കാട്ടിൽ മത്തഹസ്തികണക്കിനേ. 28
തേരാളി മാദ്രീസുതനെപ്പോരാട്ടം ശൂരനാം കൃപൻ
കടന്നെയ്താനെഴുപതു പൊന്നണിഞ്ഞ ശരങ്ങളാൽ. 29
മാദ്രേയനമ്പെയ്തവനേറ വില്ലു രണ്ടായ് മുറിക്കിയാൻ
വില്ലറുള്ളവനെപ്പിന്നെയൊമ്പതമ്പെയ്തിതായവൻ. 30
അവൻ പോരിൽബ്ഭാരമേന്തും വില്ലു വേറിട്ടെടുത്തുടൻ
മാദ്രേയനെപ്പരം ഹൃഷ്ടൻ പത്തു തീക്ഷ്ണശരങ്ങളാൽ. 31
ചൊടിച്ചെയ്തിതു മാറത്തായ് ഭീഷ്മൻതന്നുയിർ കാപ്പവൻ
അമർഷി കൃപനെപ്പാണ്ഡുപുത്രയവണ്ണമേ നൃപ! 32
ചൊടിച്ചെയ്തിതു മാറത്തായ് ഖ്യ് ഭീഷ്മന്റെ വധകാംക്ഷയാൽ
അവർതമ്മിൽഗ്ഘോരമായി നടന്നു ഭീഷണം രണം. 33
കോപാൽ നകുലനെപ്പോരിൽ വികർണ്ണനരിതാപനൻ
ശക്തനാം ഭീഷ്മനെക്കാപ്പോനെയ്തിതുഗ്ര സായകം. 34
നകുലൻ ബുദ്ധിയേറും നിൻ മകനെയ്തുമേറുടൻ
എഴുപത്തേഴമ്പുകൊണ്ടു പിളർന്നിതു വികർണ്ണനെ. 35
ഭീഷ്മമാത്മം നരശാർദ്ദൂലന്മാരാമവർ പരന്തപർ
തൊഴുത്തിൽക്കാളകഠംകണക്കന്യോന്യം പ്രഹരിച്ചുതേ. 36

ഘടോൽക്കചനെയ യുദ്ധത്തിൽ നിൻബലം കൊന്നൊടുക്കവേ
ഭീഷ്മനരുവേണ്ടിച്ചെന്നേറ്റു പോരിൽ വിക്രമി ദുർമ്മുഖൻ. 37
ശത്രുജിത്താം ദുർമ്മുഖനെപ്പോരിൽ ഭ്രപ! ഘടോൽക്കചൻ
മൊട്ടഴിഞ്ഞ ശരങ്കൊണ്ടു മാറത്തെയ്തു ചൊടിച്ചുടൻ. 38
ദുർമ്മുഖൻ ഭീമസുതനെ മൂർച്ചയുള്ള ശരങ്ങളാൽ
പടത്തലയ്ക്കൽ വെച്ചെയ്ത വീരനാത്തിതു ഹൃഷ്ടനായ്. 39
ഭീഷ്മനെക്കൊല്ലുവാൻ ചെല്ലും ധൃഷ്ടദ്യുമ്നരഥീന്ദ്രനെ
തടുത്തുയിത്തീ ഹാർദ്ദിക്യനടുത്തേറ്റു മഹാരഥൻ. 40
ഹാർദ്ദിക്യനെപ്പാഷ്തനുമഞ്ചമ്പങ്ങെയ്തു കൊണ്ടുടൻ
അമ്പതനെയ്തു പിന്നീടും നില്ലുനില്ലെന്നു ചൊല്ലിനാൻ. 41
മഹാരഥൻ പാഷ്തനെപ്പരമെയ്തു മഹാഭുജൻ
ഹാർദ്ദിക്യനെപ്പാഷ്തനുമൊമ്പതമ്പുകഥം മന്നവ! 42
മൂർച്ചയേറും കങ്കപത്രങ്ങളഞ്ചെയ്തിനാനുടൻ
ഭീഷ്മൻ മൂലമയക്കുന്നായ് പോർക്കളത്തിൽ മഹാരണം. 43
പുത്രശക്രന്മാർക്കു തുല്യം തമ്മിൽ ചെറ്റം പടുമ്പടി
ഭീഷ്മനേറ്റം നേർക്കു ചെന്നെത്തും ഭീമസാരഥീന്ദ്രനെ. 44
ഭൂരിശ്രവസ്സു ചെന്നേറ്റു നില്ലുനില്ലെന്നു ചൊല്ലിനാൻ
സ്വനാന്തരത്തിലെയ്താനാബ്ഭീമനെസ്സൗമദത്തിയും. 45
പൊന്നുകെട്ടിച്ച കുത്തുള്ള നാരാചങ്കൊണ്ടു സംഗരേ
ശോഭിച്ചു മാറിലേറമ്പുകൊണ്ടു ഭീമസ പ്രതാപവാൻ. 46
മുന്നം സ്വന്ദനേറ വേലേറ്റാ ക്രൌഞ്ചംപോലെ ന്നപോത്തമ!
മാണയ്ക്കുവെച്ചക്കാന്തിയേന്തുമമ്പുകളായവർ. 47
തമ്മിൽപ്പോരിൽച്ചൊടിച്ചങ്കൊണ്ടെയ്തുകൊണ്ടാർ നരർഷഭർ
ഭീഷ്മമധ്യംസാത്യകിയും ഭീമൻ സൌമദത്തി രഥീന്ദ്രനെ. 48
യൂപധ്വജൻ ഭീഷ്മജയാകാംക്ഷി പാണ്ഡവനേയുമേ
ചെയ്തതിനെതിർചെയ്തേറ്റു കിണഞ്ഞുപൊരുതീ രണേ. 49
പെരുമ്പടയൊടൊത്തെത്തും കൌന്തേയൻ ധർമ്മപുത്രനെ
ഭീഷ്മനേറ്റം നേർക്കു ചെല്ലുമ്പോൾ ദ്രോണാചാര്യൻ തടുത്തുതേ.
കാർമുഴങ്ങും പോലെയുള്ള ഭാരദ്വാജനേറ തേരൊലി
പ്രദ്രുകന്മാർ കേട്ടപ്പോൾ പ്രഭോ! കമ്പിച്ചു മാരിഷ! 51

രാജാവേ! പോരിലാപ്പാണ്ഡുപുത്രന്നുള്ള പെരുമ്പട
ദ്രോണൻ തടുത്തവാറൊട്ടുമിളകീലടിപോലുമേ. 52
ഭീഷ്മന്റെ യേക്കു ചെല്ലുന്ന ചേകിതാനനെ മന്നവ!
ചിത്രസേനൻ നിന്റെ മകൻ തടുത്തു ക്രുദ്ധരൂപനെ. 53
ഭീഷ്മാത്മജൻ ചിത്രസേനൻ വിക്രമിയ്യും പരാക്രമി
ചേകിതാനനൊടുക്കിട്ടു പോരടിച്ചിതു ഭാരത! 54
ചേകിതാനനുമവ്വണ്ണം തടുത്തു ചിത്രസേനനെ
അവർ തമ്മിലടുത്തേറ്റം ഘോരമായ്ത്തീന്നു സംഗരം. 55
അജ്ജുനൻ പലരുംകൂടിത്തടുത്തളവു ഭാരത!
നിൻപുത്രനെപ്പിന്തിരിപ്പിച്ചോറ്റം മട്ടിച്ചു നിൻപട. 56
ദുശ്ശാസനനുമുക്കിട്ടു തടുത്തു സവ്യസാചിയെ
നമ്മളീബ്ഭീഷ്മനെക്കൊല്ലൊല്ലെന്നാറച്ചിട്ടു ഭാരത! 57
പോരിൽക്കൊല്ലപ്പെടുന്നോരു നിന്റെ പുത്രന്റെ ഖമ്പട
അങ്ങുമിങ്ങും രഥിശ്രേഷ്ഠരിളക്കിത്തീർത്തു ഭാരത! 58

---

112. ദ്രോണാശ്വത്ഥാമസംവാദം

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

പിന്നീടു വില്ലാളിവീരൻ മത്തവാരണവിക്രമൻ
മത്തേഭത്തെത്തടുത്തീടും പെരുംവില്ലുമെടുത്തുടൻ! 1
ഉലച്ചിട്ട രഥിശ്രേഷ്ഠൻ പടയോടിച്ചിടുന്നവൻ
പാണ്ഡവക്കുള്ള സൈന്യത്തിൽക്കേറിച്ചെല്ലും മഹാബലൻ. 2
നിമിത്തങ്ങളും നിമിത്തജ്ഞനെല്ലാടം കണ്ടു ചീയ്യുവാൻ
ദ്രോണൻസൈന്യം തപിപ്പിയ്യും തന്റെ പുത്രനൊടോതിയാൻ.
ഇന്നാണാദ്യനമെന്നുണ്ണീ! പാർത്ഥനിന്നു മഹാബലൻ
പോരിൽബ്ഭീഷ്മവധത്തിന്നു പാരം യത്നം കഴിച്ചിട്ടും. 4
എന്റെ ബാണങ്ങളും പൊന്നുന്ന വിറച്ചീടുന്ന വില്ലുമേ
അസ്ത്രങ്ങളും യോഗംകൂട്ടുന്ന ക്രൌര്യം കൊള്ളുന്നിതെന്മതി.

ദിക്കുതോറും ഘോരമായിക്കുകനന്ന മൃഗപക്ഷികൾ
കഴുക്കൾ കുരുസൈന്യത്തിൽ വന്നിരിയ്ക്കുന്ന താഴെയും. 6
പ്രഭ കെട്ടോണമായക്കൻ ദിക്കൊക്കേയും പുവന്നുപോയ്
ഇരമ്പുന്ന നടുങ്ങുന്ന വിറയ്ക്കുന്നീതു ഭൂമിയും 7
കഴുകങ്കം വളമിവ ശബ്ദിച്ചീടുന്ന വിണ്ടുമേ
പെരുത്താപത്തു സൂചിപ്പിച്ചുഗ്രമട്ടിൽക്കുറുക്കനും. 8
സൂര്യബിംബത്തിൽനിന്നിട്ടു കൊള്ളിമീൻ ചാടിയുൽക്കടം
കബന്ധമൊത്ത പരിഘമുണ്ടിന്നക്കന്ന ചുറ്റുമേ 9
പരിവേഷവുമുണ്ടായീ ചന്ദ്രാക്കന്മാക്ക ഭീഷണം
രാജാക്കന്മാക്ക മെയ്യറു ഘോരാപത്തുപെടുമ്പടി 10
കുരുരാജകുലക്ഷേത്രകുലദൈവങ്ങളങ്ങിനെ
വിറയ്ക്കുന്ന ചിരിയ്ക്കുന്ന തുള്ളുന്ന കരയുന്നതാൻ. 11
ഗ്രഹങ്ങളങ്ങിടം പുറീ ലക്ഷണങ്കെട്ടൊരക്കനെ
തലകീഴായ്ചെന്നിതല്ലോ ഭഗവാനായ ചന്ദ്രനും. 12
കാണുന്ന മന്നവക്കുള്ള മെയ്കളും ശോഭകെട്ടഹോ
ശോഭിപ്പീലാ ധാർത്തരാഷ്ടർ പടയിൽച്ചുട്ടയിട്ടവർ. 13
രണ്ടുസൈന്യത്തിനും മേലേ കേൾക്കുന്നുണ്ടേറാമുച്ചമായ്
പാഞ്ചജന്യത്തിന്റെ ഘോഷം ഗാണ്ഡിവത്തിന്റെ നാവും. 14
ഉത്തമാസ്ത്രങ്ങൾ കൈക്കൊണ്ടു തീച്ചയായ്പ്പോരിലജ്ജുനൻ
മറുള്ളോരെത്തടുത്താട്ടിപ്പിതാമഹനൊടേല്പ്പയാം. 15
രോമാഞ്ചമഞ്ചുന്നുണ്ടെന്റെ മനസ്സു തളരുന്നിതാ
ഭീഷ്മാർജ്ജുനന്മാരേല്പ്പുന്നതോർത്തു കണ്ടു മഹാഭുജ! 16
പാപിയാമാച്ചതിക്കാരൻ പാഞ്ചാല്യനെ രണാങ്കണേ
മുമ്പിൽനിന്നിക്കൊണ്ടു പാർത്ഥൻ ഭീഷ്മനായ്പ്പൊരുതുന്നിതാ.
ചൊല്ലീ ഭീഷ്മൻ മുമ്പുതന്നെ ഞാൻകൊല്ലില്ലാ ശിഖണ്ഡിയെ
പെണ്ണായ് ബ്രഹ്മാവുസൃഷ്ടിച്ചോർ ദൈവാലാണായതാണവൻ
അമംഗല്യധ്വജൻ പിന്നെ യാജ്ഞസേനി മഹാബലൻ
അമംഗളനവൻപേരിലെയ്കയില്ലാ സരിൽസ്സുതൻ. 19
ഇതോർക്കുമ്പോളെന്മനസ്സു തളർന്നീടുന്നിതേറെയും
കരുങ്ങിയജ്ജുനൻ പോരിൽപ്പാഞ്ഞേറും കുരുവൃദ്ധനായ്. 20

യുധിഷ്ഠിരന്റെയാ ക്രോധം ഭീഷ്മൻ പാർത്ഥനോടേല്ക്കുകിൽ
എനിയ്ക്കുമിങ്ങുള്ളാരംഭം പ്രജകഠംക്കശ്രുദം ദൃഢം.
മനസ്വി ബലവാൻ ശൂരൻ കൃതാസ്ത്രൻ ലഘുവിക്രമൻ
ദൂരെയ്ക്കെയ്യും ദൃഢരൻ മാക്കാംക്ഷിത്താളു പാണ്ഡവൻ
ഇന്ദ്രാദിയാമവന്മാക്കും പോരിലേറമജേയനാം
ബലവാൻ ബുദ്ധിമാൻ ക്ലേശംസഹിയ്ക്കും യോധപുംഗവൻ
പോരിലെന്നും ജയിയ്ക്കുന്നോൻ പാണ്ഡവൻ ദൈവാസ്ത്രനാം
അവന്റെ വഴിമുട്ടിച്ചു വേഗംചെല്ലുയതവ്രത!
ഇന്നു കാണുക മഹാഘോരപ്പോരിൽപ്പെരിയ വൈശസം
യോധക്കു ശ്രുദമായ്ക്കെട്ടിയായിപ്പൊന്നുമണിഞ്ഞഹാ
വിളങ്ങും ചട്ടചൊട്ടുന്നു മൊട്ടഴിഞ്ഞ ശരങ്ങളാൽ
ധ്വജങ്ങളറുവീഴുന്നു വിൽകളും തോമരങ്ങളും.
തീക്ഷ്ണപ്രാസങ്ങളും പിന്നെപ്പൊന്നുകെട്ടിച്ച വേൽകളും
ആയത്തോട്ടികളും പാരമാക്കിരീടി പൊടിച്ചതിൽ.
പ്രാണൻ കാക്കാൻ കാലമല്ലാ സേവകന്മാക്കു തന്നുയ!
ചെല്ലൂ സ്വർഗ്ഗം മുമ്പിലാക്കി യശസ്സിന്നും ജയത്തിനും.
തേരാനയ കുഴിയൊത്തുഗ്രദുർഗ്ഗപ്പെരുമുഴ
കടക്കുന്നുണ്ടിതാ തേരു കൊണ്ടിട്ടിപ്പോഠംക്കചിദ്ധ്വജൻ.
ബ്രഹ്മണ്യത്വം ദമം ദാനം പെരുതാകും തപസ്സുമേ
ഇങ്ങാ മന്നവരിൽക്കാണ്മൂതമ്പിയാക്കോ ധനഞ്ജയൻ
ശക്തനാം ഭീമനും മാദ്രിസുതരാം പാണ്ഡുപുത്രരും
അവനല്ലോ നാഥനായി വാർഷ്ണേയൻ വാസുദേവനും.
അവന്റെ മന്യുജംകോപം ദുഷ്ടുഭ്യാനന്നുടെ
തപസ്സാലുടൽ ചുട്ടാന്റെ ഭാരതപ്പടചുട്ടിടും.
ഇതാ കാണാകുന്നു പാർത്ഥൻ വാസുദേവാവലംബനൻ
ധാർത്തരാഷ്ട്രപ്പടയടച്ചുടയ്ക്കുന്നതു ചുറുമേ.
കിരീടിയിട്ടിളക്കിട്ടും സൈന്യത്തെക്കാണ്മതുണ്ടിതാ
പെരുന്തിരയലയ്ക്കുന്ന വെള്ളത്തെത്തിമീപോലവേ.
പടത്തലയ്ക്കൽക്കേൾക്കുന്നു ഹാഹാ കിലകിലാരവം
പാഞ്ചാലപുത്രനായല്ക്കു ഞാനല്ലാം ധർമ്മപുത്രനായ്.

തേജസ്വിയാം മന്നവന്റെ വ്യൂഹംകേറാൻ പ്രയാസമാം
തേരാളികഠം ചുഴന്നെങ്ങുമബ്ഭിക്ഷിയ്ക്കുതുല്യമേ. 36
സൌഭദ്രനും സാത്യകിയും പാഷ്ഠതൻ ഭീമസേനനും
രാജാവിനെക്കാത്തുയിൽപ്പു യമരും നരനാഥനെ. 37
ഉപേന്ദ്രനൊത്തവൻ ശ്യാമൻ വന്മരംപോലുയർന്നവൻ
ഇവൻ മെല്ലുന്ന സൈന്യത്തിൽ രണ്ടാമജ്ജുനനാട്ടടൻ. 38
ഉത്തമാസ്ത്രങ്ങഠം കൈക്കൊണ്ട പെരുംവില്ലുമെടുത്തു നീ
പാഷ്ഠതോപ്പീശയോടേൽക്ക പൊരുതു ഭീമനോടുമേ. 39
ആരിച്ചിയ്ക്കില്ലെറെയുണ്ട പുത്രൻ ജീവിച്ചിരിയ്ക്കുവാൻ
ക്ഷത്രധമ്മം പാത്തുകണ്ട യിന്നെച്ചൊല്ലിപിടുന്ന ഞാൻ. 40
ഈഭീഷ്മനും പോരിലേററം ഒഹിപ്പിയ്ക്കുന്ന വൻപട
ഉണ്ണീ യമനുമടരിൽസ്സൃഞ്ജൻ വരുണനുമേ. 41

---

113. ഭീമപരാക്രമം

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

മഹാത്മാവാം ദ്രോണരുടെയീവാക്കെങ്ങിനെകേട്ടടൻ
ഭഗദത്തൻ കൃപൻ ശല്യൻ കൃതവമ്മാവുമങ്ങിനെ 1
വിന്ദാനുവിന്ദരായന്ത്യർ സിന്ധുരാജൻ ജയദ്രഥൻ
ചിത്രസേനൻ വികർണ്ണൻ താനേവം ഉമ്മർഷണാടികഠം 2
പത്തുപേർ നിന്റെയായുധന്മാർ ഭീമനായ്പ്പൊരുതീടിനാർ
നാനാദേശത്തിൽ നിന്നേറെ പെരുമ്പടയൊടൊത്തവർ 3
പോരിൽഭീഷ്മനു പെരിയ പേരിന്നിച്ഛിച്ചു മന്നവ!
ഒമ്പതെയ്തിതന്നേരം ശല്യനാഭീമസേനനെ 4
കൃതവമ്മാവു മൂന്നു കൃപനഞ്ചാമ്പരനുമേ.
ചിത്രസേനൻ വികർണ്ണൻ പ്രാഗ്ജ്യോതിഷൻ പിന്നെ മാരിഷ
ഇവരൊത്തു പതിപ്പത്തെയ്തിതാഭീമസേനനെ. 5

മൂന്നമ്പെയ്തീടിനാൻ സിന്ധുരാജനും ഭീമസേനനെ
വിന്ദാനുവിന്ദരാവന്ത്യരയ്ഞ്ചമ്പെയ്തിതപ്പൊഴേ. 6
ദുർമ്മർഷണൻ പാണ്ഡവനെക്കുരമ്പിരുപതെയ്തതേ
വിളങ്ങുമവരേയെല്ലാമവൻ വെവ്വേറെ മന്നവ! 7
പാരിൽപ്പുകഴ്ന്നോരു ധാർത്തരാഷ്ട്രത്തരാളിമുഖ്യരെ
പോരിലെയ്തീടിനാൻ വീരൻ വൈരിസംഹാരി പാണ്ഡവൻ. 8
ഏഴമ്പെയ്തു ശല്യനെത്താനെട്ടമ്പു കൃതവർമ്മനെ
കൃപനേറയമ്പോടൊത്തുള്ള വില്ലുകണ്ടിച്ചു ഭാരത! 9
പിന്നെ വില്ലറുള്ളവനെയേഴമ്പെയ്തീടിനാനുടൻ
വിന്ദാനുവിന്ദന്മാരേയും മുമ്മൂന്നമ്പെയ്തിതപ്പൊഴേ. 10
ദുർമ്മർഷണൻതന്നെയിരുപതഞ്ചാച്ചിത്രസേനനെ
വികർണ്ണനെപ്പത്തുബാണം ജയദ്രഥനെയഞ്ചുമേ. 11
എയ്താത്തു ഭീമൻ ഹർഷിച്ചു മൂന്നെയ്തു സിന്ധുരാജനെ
ഉടൻ മറ്റൊരുവില്ലെന്തിക്കൃപൻ തേരാളിയുത്തമൻ. 12
ചൊടിച്ചെയ്തു ഭീമനെത്താൻ കുത്തുമൂത്ത ശരങ്ങളാൽ
തോത്രങ്ങളേറാനപോലെ പത്തമ്പും മെയ്യിലേറവൻ 13
ഉടൻ ചൊടിച്ചു നൃപതേ! ഭീമസേനൻ പ്രതാപവാൻ
പോരിൽപ്പൊരുത്തനുകളാൽക്കൃപനെ പ്രഹരിച്ചുതേ. 14
ജയദ്രഥാശ്വങ്ങളെയും മൂന്നമ്പാൽസ്സൂതനേയുമേ
കാലനുക്കുണ്ണയച്ചാനാക്കാലാന്തകസമദ്യുതി. 15
അശ്വങ്ങളഞ്ചം ചത്ത തേർവിട്ടങ്ങാശു ചാടി മഹാരഥൻ
അടരിൽക്കുത്ത ബാണങ്ങളയച്ചു ഭീമസേനനിൽ. 16
അവനേറ വില്ലു നടുവേ ഭീമൻ കണ്ടിച്ചു മാരിഷ!
രണ്ടു മല്ലുകൊണ്ടു മായ്യസൈന്ധവനുടെ ഭാരത! 17
വില്ലു തേർസൂതനശ്വങ്ങളെല്ലാമില്ലാതെയായവൻ
ചിത്രസേനന്റെ തേരേറീ സത്വരം ധരണീപതേ! 18
പോരിലത്യുത്തുതക്കയ്യങ്ങവിടെച്ചെയ്ത പാണ്ഡവൻ
മഹാരഥരെയമ്പെയ്തടർത്തിട്ടു മാരിഷ! 19
ഏവരും കാണ്കെ വിരഥനാക്കിയാസ്സിന്ധുരാജനെ
ശല്യൻ പൊറുത്തീല ഭീമൻ കാണിച്ചോരാപ്പരാക്രമം. 20

ചാണയ്ക്കുമെച്ചു കുത്തുള്ള ബാണജാലംതൊട്ടവൻ
ഏയ്തു ഭീമനെ യുദ്ധത്തിൽ നില്ക്കുനില്ക്കുനമോതിയാൻ. 21
കൃപനും കൃതവർമ്മാവും വീര്യവാൻ ഭഗദത്തനും
വിന്ദാനുവിന്ദരാവന്ത്യന്മാരുമാച്ചിത്രസേനനും. 22
വികർണ്ണൻ ദുർമ്മർഷണനും വീര്യവാൻ സിന്ധുരാജനും
ശല്യനുമേറ്റിട്ടടയെയെയ്താരാ ഭീമസേനയെ. 23
അവനയഞ്ചവരെയെയ്തതിൻതീടിയാനുടൻ
ശല്യനെത്താഴുതമ്പെയ്തു പത്തമ്പുപിന്നെയും. 24
അവനെശ്ശല്യനഞ്ചൊമ്പതമ്പെയ്തഞ്ചെയ്തുപിന്നെയും
ഒല്ലെങ്കൊണ്ടെയ്തു മർമ്മത്തിലവൻതൻ സൂതനെയുമേ. 25
വിശോകനെപ്പിളന്നേനു കണ്ടു ഭീമൻ പ്രതാപവാൻ
കൈക്കും മാറത്തുമായ് മൂന്നമ്പെയ്തിതാ മദ്രരാജനെ. 26
മാറു വില്ലാളികളെയും മുമ്മൂനു വിശിഖങ്ങളാൽ
പ്രഹരിച്ചുടരിൽപ്പിന്നെസ്സിംഹംപോലലറിടിനാൻ. 27
കിണഞ്ഞാ വില്ലുരിൽപ്പട്ടവാം പാണ്ഡുപുത്രനെ
കുത്തുമുത്തമു മുമ്മൂനു മർമ്മത്തെയ്തിടിനാരുടൻ. 28
ഏറ്റമെയ്തേറ്റ വില്ലാളി യാട്ടങ്ങിലാ മരുത്സുതൻ
മേഘങ്ങൾ പെയ്യുന്ന മഴയേറ്റ മാമല പോലവേ. 29
ക്രോധമാംക്കൊണ്ടുകൊണ്ടങ്ങാപ്പാണ്ഡുപുത്രമഹാരഥൻ
മൂന്നമ്പു മദ്രാധിപനെയുക്കിട്ടെയ്തു പുകഴ്ന്നവൻ. 30
കൃപനേയും ഗാഢമൊമ്പതമ്പുകൊണ്ടെയ്തു ചുറുമേ
റുമ്പുകൊണ്ടെയ്തു ഭഗദത്തനേയും നരാധിപ! 31
മഹാത്മാവാം സാത്വതന്റെ രഥമ്പോടൊത്തൊരുവില്ലുടൻ
കൈവേഗത്താൽക്കുത്തിയമ്പുകൊണ്ടു കണ്ടിച്ചു തൽക്ഷണം. 32
അപ്പോൾ മറൊരു വില്ലേന്തിക്കൃതവർമ്മാവു ഭീമനെ
പുരികത്തിൻ നടുക്കെയ്തു നാരാചത്താൽപ്പൊരുതപൻ. 33
ഭീമനും ശല്യനെപ്പോരിലൊമ്പതമ്പാലെയെയ്തുടൻ
ഭഗദത്തനെ മൂന്നമ്പാൽക്കൃതവർമ്മനെയെട്ടിനാൽ. 34
ഈരണ്ടമ്പാൽക്കൃപൻതൊട്ട തേരാളിശ്രേഷ്ഠരേയുമേ
അവരെയ്താരവനെയും നൃപ! കുത്ത ശരങ്ങളാൽ. 35

രഥീന്ദ്രർ മുറവും ശസ്ത്രങ്ങൾകൊണ്ടട്ടിപ്പിയ്ക്കുമായവൻ
അവരെപ്പുല്ലുപോലോത്തു ചുറ്റിയാനല്ലുലെന്നിയേ. 36
ആത്തേരാളികൾ ഭീമങ്കൽ കുത്തുമൂത്ത ശരങ്ങളെ
കിണഞ്ഞെയ്തീടിനാരേറ്റം നൂറുമായിരവും ശരി 37
അവന്റെ നേർക്കുക്കിൽ വിട്ടു ഭഗദത്തൻ മഹാബലൻ
വീരൻ പൊന്നനന്തനെഴുന്ന വേലു പോരിൽ മഹാരഥൻ. 38
സിന്ധുരാജൻ തോമരത്തെപ്പട്ടസത്തെ മഹാഭുജൻ
കൃപൻ ശതഘ്നിയെ നൃപ ശല്യനന്ദനും രണാങ്കണേ. 39
പിന്നെയാ വില്ലരഞ്ഞാളുമയ്യഞ്ചമ്പുകളേയുമേ
ഭീമസേനന്റെ നേക്കായി പ്രയോഗിച്ചിതു ശക്തിയാൽ. 40
കത്തിയമ്പാൽത്തോമരത്തെ രണ്ടായ് ക്കണ്ടിച്ചു മാരുതി
മൂന്നമ്പിനാൽപ്പട്ടസത്തെയെള്ളുപോലെ നുറുക്കിനാൻ. 41
അറുത്തു കങ്കച്ചിറകുള്ളൊമ്പതമ്പാൽ ശതഘ്നിയെ
മദ്രരാജനയച്ചോരമ്പറുത്തിട്ടു മഹാരഥൻ 42
ഭഗദത്തൻ ചാട്ടിവിട്ട വേലും പോരിലറുത്തുതേ
മറുള്ള ഘോരബാണങ്ങൾ മൊട്ടഴിഞ്ഞ ശരങ്ങളാൽ. 43
ഭീമൻ രണശ്ലാഘി മുമ്മൂന്നായോരോന്നു നുറുക്കിനാൻ
ആ വില്ലാളികളെ മുമ്മൂന്നമ്പുകൊണ്ടേയ്യു പിന്നെയും. 44
അപ്പോൾമദ്ധനഞ്ജയൻ ഘോരയുദ്ധമങ്ങു മുഴുത്തതിൽ
തേരാളി ഭീമനെപ്പാത്തു തേരോടിച്ചങ്ങണഞ്ഞുതേ. 45
അന്നെയ്തവൻ വൈരികളോടെതിത്തു കൊലചെയ്യുവേ
മഹാന്മാരാം പാണ്ഡവരെയവരെച്ചെന്നു കണ്ടതിൽ. 46
ജയം കാംക്ഷിച്ചിടാതായി നിന്നാർക്കാർ പുരുഷർഷഭർ
ഉടയങ്ങജ്ജുനൻ പോരിൽ വീരരോടേറ്റ ഭീമനെ. 47
ശിഖണ്ഡിയേ മുമ്പിലാക്കിബ്ഭീഷ്മധ്വംസത്തിനുന്നിയോൻ
കണ്ടെടുത്തു നിന്റെ പത്തു വീരന്മാരോട്ട ഭാരത! 48
നൃപതേ!ഭീമയോടേറ്റു പൊരുതുന്നവരോട്ടടൻ
എയ്താനായവരെപ്പ് ഭീമപ്രിയം പാർത്തിട്ടു ഫൽഗുനൻ. 49
അപ്പോൾമദ്ധ്യേയുധനൃപൻ ചൊല്ലിവിട്ട സുശർമ്മനെ
ഭീമസേനാർജ്ജുനന്മാരെ രണ്ടോളേയും വധിയ്ക്കുവാൻ. 50

വേഗം ചെല്ലൂ സുശർമ്മാവേ!പെരുമ്പടയൊടൊത്തു നീ
കൊല്ലൂ പാണ്ഡുസുതന്മാരാം ഭീമാർജ്ജുനരെയൊപ്പമേ. 51
അവന്റെയാ വാക്കു കേട്ടാ ത്രിഗർത്തൻ പ്രസ്ഥലാധിപൻ
വില്ലാളിയർജ്ജുനയെയും പാഞ്ഞെറാമ്പീമനേയുമേ. 52
അസംഖ്യം തേർയിരകളാൽ വളഞ്ഞു നാലുവട്ടവും
അർജ്ജുനനുപരന്മാരായ് പ്പിന്നെ യുദ്ധംനടന്നുതേ. 53

---

114. ഭീമാർജ്ജുനപരാക്രമം

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

കിണഞ്ഞെതല്ലുന്ന വില്ലാളി ശല്യനേപ്പോരിലർജ്ജുനൻ
മൂടിക്കൊണ്ടോൻ പോക്കളത്തിൽ മൊട്ടഴിഞ്ഞ ശരങ്ങളാൽ. 1
സുശർമ്മനെക്കൃപയെയും മുമ്മൂന്നമ്പെയ്തിതപ്പൊഴേ
ഗൗദത്തനെയും പോരിൽസ്സിന്ധു രാജാവിനേയുമേ. 2
വികർണ്ണനെച്ചിത്രസേനനേയും ഹാർദ്ദിക്യനേയുമേ
ദുർമ്മർഷണൻ തന്നെയുമാവന്ത്യവീരരെയും നൃപ! 3
മയിൽച്ചിറകെഴും മുമ്മൂന്നമ്പു വെവ്വേറെയെയ്തതേ
മഹാരഥൻ പോരിൽ വൈരിപ്പടയ്ക്കാത്തിപെടുത്തുവോൻ. 4
ജയദ്രഥൻ ഫൽഗുനനെയേറമമ്പെയ്ത ഭാരത!
ചിത്രസേനന്റെ തേരാണ്ടോന്നാഞ്ഞെയ്തു ഭീമനേയുമേ. 5
ശല്യനും ജിഷ്ണുവെപ്പോരിൽത്തേരാളി കൃപനും പരം
മർമ്മംപിളർക്കും ബാണങ്ങളാം പെരുത്തെയ്തു മഹീപതേ! 6
ചിത്രസേനാദ്യരാം നിന്റെ മക്കളും ധരണീപതേ!
ഉടനേ കൂത്തുമുത്തയ്യുമ്പെനുകൊണ്ടു രണാങ്കണേ. 7
ജിഷ്ണുവേയും ഭീമനേയും പോരിലെയ്തിതു മാരിഷ!
തേരാളി ശ്രേഷ്ഠരായോരാക്കൌന്തേയർ ഭരതർഷഭർ. 8
പീഡിപ്പിച്ചിതു യുദ്ധത്തിൽ ത്രിഗർത്തപ്പടയേപ്പുരം
സുശർമ്മാവെയ്ത യുദ്ധത്തിലൊമ്പതമ്പാലെ ജിഷ്ണുവെ. 9

അത്യുച്ചമൊന്നലറിനാൻ പടപേടിച്ചിട്ടംപടി
മറവുള്ള തേരാളികളും ഭീമാജ്ജുനരിലൊപ്പമേ. 10
പൊൻകടക്കെട്ടെഴും കുത്തുമൂത്ത ബാണങ്ങളും തൂകിനാർ
ആത്തേരാളികളം മദ്ധ്യത്തിൽക്കൌന്തേയർ ഭരതർഷഭർ. 11
കളിയ്ക്കുന്നതു കാണായീ ചിത്രരൂപർ മഹാരഥർ
പൈക്കൂട്ടത്തിങ്കൽ മാംസാർത്ഥം മത്തസിംഹങ്ങളം പോലവേ. 12
പലമട്ടിൽ ശൂരരുടെ വില്ലുമമ്പുമറുത്തുടൻ
വീഴ്ത്തിക്കൊണ്ടീടിനാർ വീരർ പല മത്ത്യശിരസ്സുമേ. 13
തേരുടഞ്ഞും പലതരം ചത്തു പല ഹയങ്ങളും
ആനക്കാരുള്ളാനകളും മഹാരിൽച്ചത്തു വീണുപോയ്. 14
തേരാളി കുതിരക്കാർകളുമിങ്ങും പതിച്ചഹോ
പിടയുന്നതു കാണായീ ചുറുമേ പലരും നൃപ! 15
ആനയാളം കുതിരക്കൂട്ടം ചത്തുചീഞ്ഞിട്ടമങ്ങിനെ
പലമട്ടിൽത്തേരുടഞ്ഞും മിന്നിക്കാണായി മന്നിടം. 16
പലമട്ടാറ കുടയും കൊടിയും താഴെ വീണഹോ
പരിസ്തോമങ്ങളും തോട്ടികളുമങ്ങിനെ ഭാരത! 17
കേയൂരാംഗഹാരങ്ങളം രാങ്കവാസ്ത്രാണങ്ങളും
കേടേറുഷ്ണിതലപ്പാവും വെഞ്ചാമരയുമങ്ങിനെ. 18
അതാതിടത്തറുവീണ ചന്ദനംതേച്ച കൈകളും
നൃപത്തുടകളും വീണമിന്നിക്കാണായി മന്നിടം. 19
അതിലത്ഭുതമായ്ക്കണ്ടേൻ പോരിൽപ്പാത്ഥന്റെവിക്രമം
ആ വീരരെത്തടുത്തിട്ട പെരുമ്പട മുടിച്ചതിൽ. 20
നിൻ മകൻതാൻ പാർത്തുകണ്ടു ഭീമാജ്ജുനപരാക്രമം
ഗാംഗേയനുടെ തേരിന്റെചാരേ ചെന്ന മഹാബലൻ. 21
കൃപനും കൃതവർമ്മാവും സിന്ധുരാജാവുമങ്ങിനെ
വിന്ദാനുവിന്ദരാവന്ത്യന്മാരും വിട്ടില്ല സംഗരം. 22
പിന്നെബ്ഭീമൻ മഹാവില്ലൻ പെരുംതേരാളി പാർത്ഥനും
ഘോരകൌരവസൈന്യത്തിൽപ്പോരിൽക്കേറീടിനാരുടൻ. 23
അപ്പോഴം മയിൽപ്പീലിയെഴുമയുതാർബ്ബുദമന്യുകഠം
ഉടൻ പാർത്ഥരഥത്തിങ്കൽപ്പതിപ്പിച്ചിതു മന്നവർ. 24

ആ മഹാരഥരെബ്ബാണജാലങ്കൊണ്ടു തടുത്തുടൻ
പാഞ്ചാലന്മാരെയും പോരിൽക്കാലപുരിക്കു കടത്തിയാൻ. 15
ശല്യൻ പോരിൽജ്ജിഷ്ണുവിനെക്കളിയാടി മഹാരഥൻ
മൊട്ടഴിഞ്ഞുള്ള ബല്ലുകൊണ്ടം മാറത്തെയ്തു ചൊടിച്ചുടൻ. 16
അവനേറ വില്ലുറുത്തഞ്ചമ്പിനാൽക്കൊക്കോപ്പുമജ്ജുയൻ
പിന്നെ മർമ്മംനോക്കിയെയ്തു കുത്തുമൂത്തശരങ്ങളെ. 27
പോരിൽബ്ഭാരം താങ്ങിടുന്ന വില്ലു ചേറിട്ടെടുത്തുടൻ
ചൊടിച്ചു ജിഷ്ണുവെപ്പോരിലെയ്തു മദ്രനരേശ്വരൻ. 28
മൂന്നമ്പുടൻ മഹാരാജ! വാസുദേവനെയഞ്ചുമേ
കൈക്കും മാറത്തുമായൊമ്പതമ്പെയ്തു ഭീമനേയുമെ. 29
അപ്പൊളോ ദ്രോണനും ഭൂപ! തേരാളിമഗധേന്ദ്രനും
ദുര്യോധനൻ ചൊല്ലിവിട്ടിട്ടപ്രദേശത്തിലെത്തിനാർ. 30
മഹീപതേ! മൽഗ്ഗണനും പാണ്ഡവൻ ഭീമസേനനും
മഹാരഥർ കുരുശ്രേഷ്ഠസൈന്യത്തെക്കൊന്നിടുന്നേടം 31
ഭീമയുധൻ ഭീമനെയാജ്ജയത്സേനൻ രണാങ്കണേ
കുത്തുമൂത്തേട്ട ബാണങ്ങളഞ്ചെയ്തു ഭൂതഷ്ടമ! 32
ഭീമൻ പത്തമ്പെയ്തവനെയഞ്ചമ്പെയ്തിതു പിന്നെയും
അവന്റെ സൂതനെബ്ഭല്ലങ്കൊണ്ടു തേരിട്ടുവീഴ്ത്തിയാൻ. 33
ഉഴറിച്ചുറുമേ പാഞ്ഞുപോകുമശ്വങ്ങളാലവൻ
കഴിഞ്ഞുപോയ് മാഗധേന്ദ്രൻ പടയാളികൾ കാൺകയേ. 34
ദ്രോണൻ പഴുതുനോക്കീട്ടഞ്ചെയ്തിതു ഭീമസേനനെ
മൂച്ചുകൂടീടുമറുപത്തഞ്ചിരുമ്പമ്പുകൊണ്ടുടൻ. 35
അച്ഛനാക്കുന്ന ഗുരുവെസ്സമ്മാനിച്ചു ഭീമനും
ബല്ലുങ്ങളുറുപത്തഞ്ചുമെയ്തിതു ഭാരത! 36
ഇരുമ്പമ്പുപെരുത്തെയ്ത സുശർമ്മാവിനെയജ്ജുയൻ
അവന്റെ പടവിന്നിച്ഛ കാർക്കൂട്ടം കാറുപോലവേ. 37
അപ്പോൾമ്പ് ഭീഷ്മൻ മന്നവനം ബൃഹൽബ്ബലനരേന്ദ്രനും
ഭീമാർജ്ജുനന്മാരുള്ളടം ചൊടിച്ചുകൊണ്ടുകേറിനാർ. 38
അവ്വണ്ണമേ പാണ്ഡവന്മാർ ശൂരർപാഷ്കവീരനും
യാതുരന്നന്തകനൊക്കും ഭീഷ്മൻ നേക്കെത്തിയാരുടൻ. 39

ശിഖണ്ഡി ഭാരതപിതാമഹഭീഷ്മനൊടോറുടൻ
പ്ലുഷ്ടനായിപ്പാഞ്ഞടുത്തു വീരനിൽപ്പേടിയെന്നിയേ. 40
ശിഖണ്ഡിയേ മുമ്പിലാക്കിധർമ്മപുത്രാദി പാർത്ഥരും
മുറവും സൃഞ്ജയരും ചേർന്നു പൊരുതീ ഭീഷ്മനോടുടൻ. 41
മഹാവ്രതനെ മുമ്പാക്കി മുറവും നിൻ പടയുമേ
ശിഖണ്ഡി മുമ്പെഴും പാർത്ഥന്മാരോടു പൊരുതീടിയാർ. 42
പിന്നെപ്പൊരുമ്പോർ നടന്നു കൌരവർക്കു ഭയങ്കരം
ഭീഷ്മന്റെ വിജയത്തിനു പാണ്ഡവന്മാരൊടപ്പൊഴേ. 43
നിന്നാർക്കാർക്കു ജയത്തിനു ഭീഷ്മൻ പണയമായ് നൃപ!
ജയത്തിനോ റോതിനോ നടന്നു ചൂതിലുണ്ണുമേ. 44
ധൃഷ്ടദ്യുമ്നൻ നരപതേ! ചൊല്ലിവിട്ടിതു സേനയെ
ഗാംഗേയനോടേറെതിർപ്പിൻ പേടിയ്ക്കേണ്ടാ രഥീന്ദ്രരേ! 45
സേനേശൻതൻ ചൊല്ലുകേട്ടു പാണ്ഡവർക്കുള്ള വമ്പട
ഭീഷ്മന്റെ നേർക്കു പാഞ്ഞാരു പോരിൽ പ്രാണൻ കളഞ്ഞുമേ.
തേരാളി പ്രവരൻ ഭീഷ്മനേറുകൊണ്ടിതു സേനയെ
വന്നെത്തുമ്പോഠം മഹാരാജ! വേലയെക്കടൽപോലവേ. 47

---

115. ഭീഷ്മോപദേശം

ധൃതരാഷ്ട്രൻ പറഞ്ഞു.

പത്താംനാളിൽശ്ശാന്തനവൻ ഭീഷ്മനെങ്ങിനെ സഞ്ജയ!
യുദ്ധംചെയ്തു മഹാവീര്യൻ പാണ്ഡുസൃഞ്ജയരോടഹോ. 1
കുരുക്കളും പാണ്ഡവരെത്തടുത്തു പോരിലെങ്ങിനേ
പോരിൽശ്ശോഭിച്ച ഭീഷ്മന്റെ മഹായുദ്ധം കഥിയ്ക്കുടോ. 2

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

കുരുക്കളും പാണ്ഡവരൊട്ട യുദ്ധം ചെയ്തതു ഭാരത!
ഉണ്ടായവണ്ണമേ തന്നെ പറയുന്നുണ്ടു ഞായിതാ. 3

കിരീടി പാമാസ്ത്രത്താൽപ്പരലോകം കയറിയാൻ
യാളുതോറും ചൊടിച്ചേറ്റം നിന്നാഠക്കാരാം രഥീന്ദ്രരേ. 4
പ്രതിജ്ഞപോലെ സമിതിഞ്ജയനാം കുരുപുംഗവൻ
ഭീഷ്മനും ചെയ്ത യുദ്ധത്തിൽപ്പാർത്ഥനാക്കേറെയും ക്ഷയം. 5
കുരുക്കളൊത്തു പോരാട്ടം ഭീഷ്മനേയും പരന്തപ!
സപാഞ്ചാല്യൻ പാർത്ഥനേയും പാർത്ഥനായ് ജയസംശയം 6
ആപ്പത്താം ദിവസത്തിങ്കൽബ്ഭീഷ്മാർജ്ജുനരെതിർത്തതിൽ
ഉണ്ടായീ രൌദ്രമായേറ്റമപ്പോഴും പടയിൽ ക്ഷയം. 7
അതിൽപ്പരന്തപൻ ഭ്രൂപ! പതിനായിരമേറെയും
യോധന്മാരെക്കൊന്നു ഭീഷ്മൻ പരമാസ്ത്രജ്ഞനാമവൻ. 8
നാമഗോത്രങ്ങളറിയപ്പടിയുള്ളോരെ മന്നവ!
പിന്മാറാത്താശൂരരെത്താൻ ഭീഷ്മൻ കൊന്നീടിനാനതിൽ. 9
ഭീഷ്മൻ തപിപ്പിച്ചു പത്തുദിനം പാണ്ഡവസേനയെ
വെറുത്തുചോയി ധർമ്മിഷ്ഠൻ ജീവിതത്തിൽപ്പരന്തപ! 10
പോരിൽ നേരിട്ടു നിന്നാത്മവധം കാംക്ഷിച്ചുകൊണ്ടവൻ
മായവശ്രേഷ്ഠരെപ്പോരിലേറ്റക്കൊല്ലുണ്ടയെന്നതാൻ 11
വിചാരിച്ചു മഹാബാഹു യിന്റെ താതൻ മഹാവ്രതൻ
ചൊന്നാനടുത്തു നില്ക്കുന്ന പാണ്ഡുപുത്രനൊടായ് ഭൂപ! 12
യുധിഷ്ഠിര! മഹാപ്രാജ്ഞ! സർവ്വശാസ്ത്രവിചക്ഷണ!
ധർമ്മ്യമായ് സത്യമായ് ഞാനീച്ചൊല്ലും വാക്കുണ്ണി! കേഠംക്കനീ.
ഉണ്ണീ! വെറുത്തുപോയ് ഞാനീദ്ദേഹങ്കൊണ്ടയി ഭാരത!
ഏറെ പ്രാണികളെപ്പോരിൽക്കൊന്ന കാലംകഴിഞ്ഞു മേ. 14
അതിയാൽപ്പാർത്ഥപാഞ്ചാലസൃഞ്ജയന്മാരെ വിട്ടു നീ
എന്നെക്കൊല്ലാൻ പ്രയത്നിയ്ക്കുകെൻ പ്രിയം നീ നിനയ്ക്കുകിൽ.
അവനേറയാ മതം പാർത്ഥ സത്യംകാണുന്ന പാണ്ഡവൻ
ഭീഷ്മനേറനേരേ ചെന്നേറ്റം സൃഞ്ജയന്മാരുമായ് ഭൂപൻ. 16
അപ്പോഠം ധൃഷ്ടദ്യുമ്നനുമാപ്പാണ്ഡവൻ ധർമ്മപുത്രനും
ഭീഷ്മനേറയാ വാക്കുകേട്ടു ചൊല്ലിവിട്ടിതു സേനയെ. 17
പാഞ്ഞുചെൽവിൻപൊരുതുവിൻപോരിൽബ്ഭീഷ്മനെവെല്ലുവിൻ
സത്യസന്ധൻ വൈരി ജിഷ്ണു ജിഷ്ണുകാക്കുന്ന യിങ്ങഠംതാൻ. 18

ഈസ്സൈന്യാപതി വില്ലാളിയാകും പാർഷ്ണതവീരനും
ഭീമനും നിങ്ങളെപ്പോരിൽക്കാത്തുകൊണ്ടീടുമേ ദൃഢം. 19
നിങ്ങൾക്കു സൃഞ്ജയന്മാരേ! വേണ്ടൊട്ടും ഭീഷ്മനിൽഭ്യയം
ശിഖണ്ഡി മുമ്പെഴും നമ്മൾ വെല്ലും ഭീഷ്മനെ നിശ്ചയം. 20
പത്തഞ്ചുനാളിൽ നിശ്ചയം ചെയ്തോത്തു പാണ്ഡവരവരും
ബ്രഹ്മലോകപരന്മാരായ് ക്രോധം മൂർച്ഛിച്ചു കേറിനാർ. 21
ശിഖണ്ഡിയേ മുമ്പിലാക്കിപ്പാണ്ഡവൻ ജിഷ്ണുവേയുമേ
ഭീഷ്മനേ വീഴ്ത്തുവാനാറാം പ്രയത്നം ചെയ്തിതായവർ. 22
അപ്പോൾ നിൻതനയർവിട്ട നാനാ നാട്ടിന്നധീശവരർ
സുതരാത്താ ദ്രോണനോടും ബാഹ്ലീകനോടും മഹാബലർ. 23
ശകുനൻ ദുശ്ശാസനൻതാനുമെല്ലാസ്സോദരരോടുമേ
യുദ്ധമദ്ധ്യത്തിൽ നില്ക്കുന്ന ഭീഷ്മനെക്കാത്തിതപ്പൊഴേ. 24
മഹാവ്രതനെ മുമ്പാക്കീ നിന്നാൾക്കാർ ശൂരരുടൻ
ശിഖണ്ഡി മുമ്പെഴും ശ്രീമാരോടു പൊരുതീടിനാർ. 25
ചേദി പാഞ്ചാലചീരന്മാരൊന്നിച്ചു കൈകേതരൻ
ശിഖണ്ഡിയേ മുമ്പിലാക്കിയേറും ഭീഷ്മരൊടങ്ങടൻ. 26
ദ്രൌണിയായിസ്സാത്യകി പൌരവനായ് ധൃഷ്ടകേതുവും
അമാത്യരോടൊത്ത ദുര്യോധനനായഭിമന്യുവും. 27
വിരാടൻ വൻപടയുമായ്സ്സൈന്യൻ സിന്ധുരാജനെ
വൃദ്ധക്ഷത്രന്റെ മകനെപ്പാർത്തിർത്തു പരന്തപ! 28
പടയോടൊത്ത വില്ലാളിമദ്ദ്രേശനെ യുധിഷ്ഠിരൻ
പാഞ്ഞേറിതാനപ്പടയെപ്പാർത്തുടൻ ഭീമസേനനും. 29
അപ്രധൃഷ്യൻ ദുർന്നിവാരയസ്സൃഞ്ജയൻ ദ്രൌണിയോടുടൻ
കിണഞ്ഞെതിർത്തു പാഞ്ചാല്യൻ സോദരന്മാരുമൊത്തവൻ. 30
കർണ്ണികാരധ്വജയൊട്ടു സിംഹകേതുചരിന്ദമൻ
സൌഭദ്രയോടെതിർത്തോരു രാജപുത്രൻ ബൃഹൽബ്ബലൻ. 31
ശിഖണ്ഡിയേയും നിന്മക്കൾ പാണ്ഡവൻ പാർത്ഥയേയുമേ
മന്നവന്മാരൊത്തെതിർത്തു ധനഞ്ജയവധാർത്ഥികം. 32
ആ രണ്ടുസൈന്യങ്ങളിലും ഘോരവിക്രമമാന്ഹോ
ബലങ്ങൾ പാഞ്ഞേറിടുമ്പോൾക്കുലുങ്ങീ ധരണീതലം. 33

തിൻകൂട്ടർക്കും പരന്മാർക്കുമുള്ള സൈന്യങ്ങൾ തങ്ങളിൽ
എതിർത്തേറും സംഗരത്തിൽ ഭീഷ്മനെക്കാണുകാരണം. 34
പ്രതാപമാന്നിട്ടന്യോന്യമയർ പാഞ്ഞോരിടുമ്പൊഴെ
ടിക്കടച്ചെങ്ങുമേ തിങ്ങിയുൽക്കടധ്വനി ഭാരത! 35
ഭേരീശംഖാരവം പിന്നെഗ്ഘോരഭേദിനദങ്ങളും
വീരസിംഹാരാവവും ചേന്നൊരുത്തരണമായിതേ. 36
മുറവും മന്നോക്കുടയൊരാച്ചന്ദ്രസൂര്യന്മിഭപ്രഭ
വീരാംഗദകിരീടങ്ങൾ തോറും നിഷ്പ്രഭയായിതേ. 37
ശസ്ത്രമിന്നൽ കലർന്നുണ്ടായ് ധൂളിപാളിഘനങ്ങളും
വില്ലുകൊണ്ടുള്ള ചെറുഞാണൊലിയും ക്രൂരമായിതേ. 38
ബാണശംഖനിനാദങ്ങൾ ഭേരീഘോരാരവങ്ങളും
രഥഘോഷവുമുണ്ടായീ രണ്ടുസൈന്യത്തിലും ശരി. 39
പാശരഷ്ടിശക്തിനികരം ബാണജാലങ്ങൾ ചേർന്നടൻ
ആകാശം നിഷ്പ്രഭപ്രായമായിതാസ്സൈന്യകഠംക്കഹാ 40
അന്യോന്യമേറ്റ തേരാളികളും വീണു ഹയങ്ങളും
കൊന്നു ഗജങ്ങളും തമ്മിൽക്കാലാളുകളുമാ രണേ. 41
കുരുക്ഷേത്രേ പെരുമ്പോരുണ്ടായീ പാണ്ഡവരോടതിൽ
ഭീഷ്മാത്മമാമിഷത്തിന്നായ് ശ്യേനങ്ങൾക്കെന്നവണ്ണമേ. 42
ഘോരമായ്ത്തീർന്ന യുദ്ധത്തിലവർക്കുള്ള സമാഗമം
പരസ്പരം കൊന്ന ജയംപോരിൽക്കാംക്ഷിപ്പവർക്കഹോ. 43

---

116. സങ്കുലയുദ്ധം

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

അഭിമന്യുമഹാരാജ! പൊരുതീ നിന്റെ പുത്രനായ്
പെരുമ്പടയൊടൊത്തോനായ് ഭീഷ്മൻ മൂലം പരാക്രമി. 1
ദുര്യോധനൻ ഫാൽഗുനിയെ മൊട്ടുഴിഞ്ഞമ്പതമ്പുകൾ
മാറത്തെയ്തു ചൊടിച്ചിട്ടു ചേരെ മൂന്നമ്പു പിന്നെയും. 2

മൃത്യുസോദരിയെപ്പോലെയുള്ള ചേലജ്ജുനാത്മജൻ
ദുര്യോധനരഥം നോക്കിച്ചാട്ടീ കോപിച്ചുകൊണ്ടവൻ. 3
ഘോരമായീട്ടുമാ ചേലു വരുമ്പോഠംഭരണീപതേ!
രണ്ടായ്ക്കണ്ടിച്ചു യിൻ പുത്രൻ കത്തിയമ്പാൽ മഹാരഥൻ. 4
ആ ചേലു വീണതായ്ക്കണ്ട കാർഷ്ണിയറ്റം ചൊടിച്ചുടൻ
ദുര്യോധനനെ മൂന്നമ്പു കൈക്കും മാറത്തുമെയ്തതേ 5
സ്ഥാനാന്തരത്തിൽപ്പിന്നെയുമെയ്തു ഘോരതരം പരം
പത്തമ്പു ഭരതശ്രേഷ്ഠ! ഭരതർക്ക മഹാരഥൻ. 6
ആ യുദ്ധം ഘോരമായ്ത്തീർന്നു ചിത്രമാമ്മാറു ഭാരത!
മന്നോരെല്ലാം വാഴ്ത്തിടുമ്മാറിന്ദ്രിയപ്രീതിവർദ്ധനം 7
ഭീഷ്മന്റെ നിധനത്തിനും പാർത്ഥന്റെ വിജയത്തിനും
പൊരുതീ വിരരാപ്പോരിൽ സൌഭദ്രകരുപുംഗവർ 8
പോരിലേല്പും സാത്യകിയെ ദ്രൌണി ബ്രാഹ്മണപുംഗവൻ
മാറത്തെയ്തു ചൊടിച്ചിട്ടു നാരാചത്താൽപ്പ്രാന്തപൻ. 9
എല്ലാ മമ്മന്നോരുമങ്ങു ശൈനേയൻ ഗുരുപുത്രനെ
അമേയാത്മാവെയ്തു കങ്കച്ചിറകുള്ളമ്പതമ്പുകാം 10
ദ്രൌണി പോരിൽസ്സാത്യകിയെയൊമ്പതമ്പുകാം കൊണ്ടുമേ
മുപ്പതമ്പു പരം വേഗം കൈക്കും മാറത്തുമെയ്തതേ 11
ദ്രൌണിയെയ്തേറുമേറു മഹാവില്ലാളി സാത്വതൻ
ദ്രോണപുത്രനെ മൂന്നമ്പുകൊണ്ടെയ്തു പാരം പുകഴ്ന്നവൻ. 12
പോരിൽശ്ശരങ്ങളാൽ മൂടി പൌരവൻ ധൃഷ്ടകേതുവേ
പിളർന്നു പലപാടുംതാൻ വില്ലാളിയെ മഹാരഥൻ. 13
മഹാരഥൻ ധൃഷ്ടകേതു പോരിൽപ്പൌരവനേയുമേ
മൂച്ചയേറും മുപ്പതമ്പുകൊണ്ടെയ്തു മഹാഭുജൻ. 14
ധൃഷ്ടകേതു ധനസ്സെയ്തു മുറിച്ചാ വീരപൌരവൻ
ഉച്ചത്തിലലറിക്കുത്തുമൂത്ത ബാണങ്ങളെയ്തുടൻ. 15
അവൻ വേറേ വില്ലെടുത്തിട്ടെഴ്വതും മൂന്നമങ്ങിനേ
മഹീപതേ!പൌരവനെത്തീക്ഷ്ണബാണങ്ങളെയ്തതേ. 16
പ്രധാനപ്പെട്ട വില്ലാളി വീരരാമാ മഹാരഥർ
പരസ്പരം ഭൂരിശരവർഷം തൂകീടിനാരുടൻ. 17

പരസ്പരം വില്ലുറുത്ത ശബ്ദങ്ങളെക്കൊന്നു ഭാരത!
തേർപോക്കി വാളാൽപ്പൊരുതാഞ്ങ്ങടുത്താരമഷ്ടികം. 18
കാളത്തോലിൽ പരിചകം ശതചന്ദ്രങ്ങളുള്ളവ
താരകാശതചിത്രങ്ങം തിളങ്ങും നീണ്ടവാളുകളും. 19
എടുത്തു മിന്നിച്ചന്യോന്യമപരേറു മഹീപതേ!
പിടയോടിടകൂടുമായ് ക്കാട്ടിൽസ്സിംഹങ്ങം പോലവേ. 20
മണ്ഡലങ്ങം വിചിത്രങ്ങം കോറം പിൻമാറമങ്ങിനേ
ഇവ കാട്ടിച്ചുറിയാരങ്ങന്യോന്യം ലാക്കുമാക്കിയും 21
ശംഖത്തിങ്കൽപ്പെരുംവാളാൽപ്പൊരവൻ ധൃഷ്ടകേതുവെ
വെട്ടിക്കൊണ്ടാൻ ചൊടിച്ചിട്ടു യില്ലാ നില്പ്പാനുമാതിയാൻ. 22
പുരുഷേന്ദ്രൻ പൊരവയെപ്പോരിചാച്ചേദിരാജനും
മൂച്ചയേറും പെരുംവാളാൽ ശത്രുദേശത്തു വെട്ടിനാൻ. 23
പരസ്പരം പെരുമ്പോരിലെതിത്തേറവർ മന്നവ!
അന്യോന്യമുക്കിൽ വെട്ടേറു വീണുപോയാരരിന്ദമർ. 24
ഉടൻ പൊരവയെത്തന്റെ തേരിലേറീട്ടു നിന്മകൻ
ജയൽസ്സേനൻ പോക്കളത്തിൽനിന്നു തർകൊണ്ടുകൊണ്ടുപോയ്
ധൃഷ്ടകേതുവിനെപ്പോരിൽ മാദ്രിപുത്രൻ പ്രതാപവാൻ
കൊണ്ടുപോയ് പടയിൽ ക്രുദ്ധൻ സഹദേവൻ പരാക്രമി 26
പല ബാണങ്ങളെയ്തിട്ട ചിത്രസേനൻ സുശർമ്മനെ
പിന്നേയുമമ്പതമ്പെയ്തമൊമ്പതമ്പെയ്ത പിന്നെയും 27
യിൻപുത്രനെച്ചൊടിച്ചിട്ടു സുശർമ്മൻ പോരിൽ മന്നവ!
കുത്തുമുത്തുള്ള പത്തമ്പാഞ്ഞെയ്തു പത്തമ്പു പിന്നെയും. 28
ചിത്രസേനൻ മൊട്ടഴിഞ്ഞ മുപ്പതമ്പവനേ നൃപ!
ചൊടിച്ചെയ്തീടിനാൻ പോരിലെതിത്തെയ്തീടിയാനവൻ. 29
ഭീഷ്മന്റെ പോരിൽ നൃപതേ! യശോമായങ്ങളേറുവോൻ
സൌഭദ്രനാ രാജപുത്രബ്രഹ്മബലത്തൊടേറുതേ. 30
പാത്ഥാർത്ഥമായ് വിക്രമിപ്പോൻ ഭീഷ്മന്റെ സമരത്തിനായ്
കോസലേന്ദ്രൻ ബൃഹദ്ബലനെയഞ്ചിരമ്പമ്പയച്ചുടൻ. 31
യീണ്ടുമെയ്താനീരുപത്തു മൊട്ടഴിഞ്ഞ ശരങ്ങളെ
എട്ടിരമ്പമ്പെയ്തു പിന്നെസ്സൌഭദ്രൻ കോസലേന്ദ്രനെ. 32

ഇളക്കിയില്ലാ യുദ്ധത്തിലെയ്തു വീണ്ടും ശരങ്ങളെ
കോസലേന്ദ്രന്റെ വില്ലെയ്തുമുറിച്ചാനജ്ജുനാത്മജൻ. 33
കങ്കപ്പിറകെഴും മുപ്പതമ്പുമെയ്തിടിനാനടൻ
വേറെ വില്ലൊന്നെടുത്തിട്ടാ രാജപുത്രൻ ബൃഹദ്ബലൻ. 34
ചൊടിച്ചാജ്ജുനിയെപ്പോരിലെയ്തു പല ശരങ്ങളെ
അവർ തമ്മിൽപ്പോർ നടന്നു ഭീഷ്മനൂഴം പറന്തപോൽ 35
ചൊടിച്ചു പോരിലാശ്ചര്യയുദ്ധമാർന്നു മഹീപതേ!
ദേവാസുരരണത്തിങ്കൽ ബ്ബലിശക്രക്കുതുല്യമേ. 36
ഭീമനായപ്പടയൊടു പോരടിച്ചു വിളങ്ങിയാൻ
പർവ്വതങ്കം പിളന്നിട്ടും വജ്രി ശക്രൻ കണക്കിനേ. 37
ഭീമസേനൻ കൊന്നുവിട്ടും കുന്നുകണക്കൊത്ത കുംഭികണം
കപ്പം മീനു മന്നിടത്തിൽ ഭൂമിയൊക്കെ മുഴക്കിയും. 38
പൊട്ടിച്ചഞ്ജനവർണ്ണത്തിൽക്കുന്നുകണക്കൊത്ത കുംഭികണം
യിലത്തുവീണു ശോഭിച്ചു ചിന്നും മലകണം പോലവേ. 39
വില്ലാളിയാം ധർമ്മപുത്രൻ പെരുമ്പടയൊടൊത്തഹോ
എതിർത്ത മദ്രപതിയെപ്പോരിൽപ്പീഡപ്പെടുത്തിനാൻ. 40
തേരാളിയാം ധർമ്മജനെപ്പോരിലാ മദ്രരാജനും
ഭീഷ്മാർത്ഥമായ് വിക്രമിച്ചു പൊടിച്ചാർത്തിപ്പെടുത്തിനാൻ. 41
മൊട്ടഴിഞ്ഞൊമ്പതമ്പെയ്തു സൈന്ധവൻ മത്സ്യരാജനെ
പിന്നെയും മൂച്ചുകൂടീടും മുപ്പതമ്പെയ്തിതപ്പൊഴേ. 42
മഹീപതേ! സൈന്ധവനെ വിരാടൻ വാഹിനീശ്വരൻ
എയ്തു സ്വയാന്തരത്തിങ്കൽക്കുതിഴും മുപ്പതമ്പുകണം. 43
ചിത്രകാർമ്മുകവിഗ്രന്മാർ ചിത്രവർമ്മായുധധ്വജർ
വിളങ്ങിനാർ ചിത്രരൂപർ പോരിലാ മത്സ്യസൈന്ധവർ 44
പാഞ്ചാലപുത്രനോടേറ്റു ഭാരദ്വാജൻ മഹാരണേ
പെരുത്തസമരം ചെയ്തു മൊട്ടഴിഞ്ഞശരങ്ങളാൽ. 45
പിന്നെ ദ്രോണൻ മഹാരാജ! പാഷ്ണൻതന്റെ വില്ലുടൻ
മുറിച്ചു മുപ്പതമ്പെയ്തു ധൃഷ്ടദ്യുമ്നനെയപ്പൊഴേ. 46
അവൻ മറ്റൊരു വില്ലേന്തിപ്പാഷ്ണൻ വൈരിനാശനൻ
പോരിൽ ദ്രോണൻ നോക്കിനില്ക്കുത്തുകിനാൻ സായകങ്ങളെ.

ആശുരൌഷധം ശരാഘാതങ്കൊണ്ടറുത്തു മഹാരഥൻ
ദ്രോണൻ ദ്രുപപുത്രന്റെ നേരിട്ടഞ്ചമ്പയച്ചതേ. 48
ഉടൻ ചൊടിച്ചു നൃപതേ! പാഷ്തൻ പരന്തപൻ
ദ്രോണന്റെ നേക്കു യമദണ്ഡോഗ്രമാം ഗദ വീക്കിയാൻ 49
പൊന്നന്തകിട്ട കെട്ടിച്ചോരതു വന്നണയുമ്പോഴേ
അമ്പതമ്പെയ്തു യുദ്ധത്തിൽത്തടുത്തു ദ്രോണരപ്പോഴേ. 50
ദ്രോണന്റെ വില്ലിൽനിന്നെത്തുമമ്പോറ റുടയാഗ്രദ
തകർന്നൊടിയായിട്ടു മന്നിടത്തിൽപ്പതിച്ചുപോയ്. 51
ഗദപൊയ്പോയതായുണ്ടു പാഷ്തൻ ശത്രുതാപനൻ
ദ്രോണന്റെ നേക്കു മുഴുവനിരുമ്പാം വേലു മാട്ടിയാൻ. 52
അതും ദ്രോണൻ പോരിലൊമ്പതമ്പാൽക്കണ്ടിച്ചു ഭാരത!
വില്ലാളിയാം പാഷ്തനെപ്പോരിൽപ്പീഡപ്പെടുത്തിനാൻ. 53
ദ്രോണനും പാഷ്തനുമായേവമുണ്ടായ് മഹാരണം
ഭീഷ്മൻ മൂലം മഹാരാജ! ഘോരാകാരം ഭയങ്കരം. 54
അജ്ജുനൻ ഭീഷ്മനോടേറു പീഡിപ്പിച്ചു ശരങ്ങളാൽ
പാഞ്ഞേറും കാട്ടിൽ മത്തേഭം മത്തഹസ്തിയൊടാംവിധം. 55
അവനോടേറു നൃപതി ഭഗദത്തൻ പ്രതാപവാൻ
മൂന്നുപാട്ടം മദഞ്ചൊട്ടമായയാലേ മഹാബലൻ. 56
ദേവേന്ദ്രനൊയെപ്പോലുള്ളവൻ പാഞ്ഞണയുംവിധൌ
പരംപ്രയത്നപ്പെട്ടേറു ബീഭത്സു പൊരുതീടിനാൻ. 57
അപ്പോളായപ്പുറംപാഴം ഭഗദത്തൻ പ്രതാപവാൻ
പോരിലജ്ജുനനെബ്ബാണവർഷംകൊണ്ടു തടുത്തുതേ. 58
അജ്ജുനൻ വെള്ളിപോലേറും മിന്നുംതീക്ഷ്ണശരങ്ങളാൽ
എയ്തുപെരും പോരിലടുത്തെത്തുംമത്തേഭരാജനെ. 59
ശിഖണ്ഡിയോടും കൌന്തേയൻ വെല്ലുവെല്ലുന്നുപൊല്ലിനാൻ
ഭീഷ്മന്റെനേരിട്ടിവനെക്കൊല്ലുകെന്നാൻ മഹീപതേ! 60
ഭഗദത്തൻ പാണ്ഡവനെ വിട്ടുടൻ പാണ്ഡുപൂർവ്വജ!
ദ്രുപന്തേതന്റെ തേർ തോക്കിപ്പാഞ്ഞണഞ്ഞിതു പാണ്ഡവ! 61
പിന്നെപ്പാർത്ഥൻ മഹാരാജ! പാഞ്ഞേറും ഭീഷ്മനോടുടൻ
ശിഖണ്ഡിയേ മുമ്പിലാക്കിപ്പിന്നെ യുദ്ധം തുടന്നുതേ. 62

അപ്പോൾ നിൻമഹാരാംശൂരർപോരിലുക്കുള്ള പാർത്ഥരെ
പോരിലാർത്തുചിലിച്ചേറിതതൊരത്ഭുതമായിതേ. 63
നിന്മക്കളുടെ നാശമാട്ടുള്ള സൈന്യങ്ങൾ മന്നവ!
ഉടച്ചു പാർത്ഥൻ വാശിങ്കൽക്കാർകളെക്കാറുപോലവേ. 64
ശിഖണ്ഡി ഭാരതപിതാമഹനോടേറെതിർത്തുടൻ
വെക്കം പെരുത്തു ബാണങ്ങളാക്കത്തോടയച്ചുകൂട്ടിയാൻ. 65
രഥാഗ്ര്യഗാരൻ മഹാപാച്ചിസ്സസീശക്തിഗദേന്ധനൻ
ശരജാലമഹാജ്വാലൻ പുട്ട ക്ഷത്രിയരേ രണേ. 66
കത്തിക്കാളും തിയ്യുണക്കക്കാട്ടിൽക്കാറേററു പുറുമേ
അവ്വണ്ണമേ ജ്വലിച്ചായാഭ്ഭീഷ്മൻ ദിവ്യാസ്ത്രമെയ്തവൻ. 67
ഭീഷ്മൻ കൊന്നു പാർത്ഥടെന്മാരാം സോമകരേ രണേ
തടുത്തു പാണ്ഡവനടെയാസ്സൈന്യത്തെ മഹാരഥൻ. 68
പൊൻകടക്കെട്ടെഴും മൊട്ടഴിഞ്ഞ തിക്ഷ്ണശരങ്ങളാൽ
ദിക്കും വിദിക്കുമൊക്കേയും ഭീഷ്മൻ പോരിൽ മൂടുകിയും. 69
തേരാളികളെ വീഴിച്ചു മശ്വാളികളെയും നൃപ!
മൊട്ടപ്പനങ്കാടുപോലെയാക്കി തേർക്കൂട്ടമായവർ. 70
ആളില്ലാതേ തേരുകളുമന്നേയശ്വങ്ങളും നൃപ!
ആക്കിത്തീർത്തീടിയാൻ ഭീഷ്മൻ പോരിൽശ്ശുസ്സുധരോത്തമൻ. 71
ഇടിനാദത്തിനൊത്തീടുമവൻറെ ചെറുഞാണൊലി
കേട്ടിട്ടെല്ലാടവും യോധർ നടുങ്ങിപ്പായി ഭൂപതേ! 72
പതിച്ചു നിൻപിതാവിൻറെ പാഴറനമുകം പാർത്ഥിവ!
തടഞ്ഞു നിന്നീലുടലിൽപ്പ് ഭീഷ്മനെയ്തിട്ടമുകം. 73
ആളില്ലാത്തത്തേർകളം വേഗമേറിടുന്ന ഹയങ്ങളാൽ
ഹതങ്ങളായ്ക്കാറുപോലെപതറിക്കണ്ടു ഞാൻ നൃപ! 74
പതിനായിരം പേരാച്ചേടികാശികരൂഷകർ
മഹാരഥന്മാർപേർകേട്ട കുപീനരുടൽപോക്കുവോർ. 75
പിന്മാറാത്തുള്ള ശൂരന്മാർ പൊന്നണിക്കൊടിയുള്ളവർ
പോരിൽപ്പ് ഭീഷ്മനൊടറിട്ടു രഥയാഗഹയാനിതം. 76
വാ തുറന്നന്തകനൊടാറമ്മട്ടെത്തീ യമാലയെ
ഉണ്ടായില്ലൊരു തായാളിസോമകന്മാരിലാരുമേ. 77

പോരിൽഭീഷ്മന്റെ മുമ്പെത്തിജ്ജിച്ചിപ്പാൻ മതിവെച്ചവൻ
പ്രേതരാജപുരത്തെയ്യാ യോധന്മാർകളെയൊക്കെയും 78
എത്തിച്ചെന്നോത്തു ഭീഷ്മന്റെ വിക്രമംകണ്ടു കാണികാം
ഇവന്റെ നേക്കേല്പതില്ലാ മഹാരഥനൊരുത്തനും. 79
ശ്വേതാശ്വനാകൃഷ്ണസൂതൻ വീരൻ പാണ്ഡവനെന്നിയേ
പോരിലോജസ്വി പാഞ്ചാല്യനാശ്ശിഖണ്ഡിയുമെന്നിയേ. 80

---

117. സങ്കുലയുദ്ധം

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

ശിഖണ്ഡി പുരുഷശ്രേഷ്ഠനാകും ഭീഷ്മനൊടേറുടൻ
എയ്തു സ്വന്തമന്തരത്തിങ്കൽത്തിങ്ങിണമല്ലുങ്ങിയ പത്തഹോ. 1
ക്രോധമൊക്കാതെരിയും നോക്കാൽ ഗംഗാപുത്രൻ ശിഖണ്ഡിയെ
കടാക്ഷവീക്ഷയായ് നോക്കീ ഹേയ്യംപടി ഭാരത! 2
ഏവരും കണ്ടതെയവൻ പെണ്ണെന്നോത്തിട്ടു പാർത്ഥിവ!
എയ്തതില്ലുടരിൽഭീഷ്മനതറിഞ്ഞതുമില്ലവൻ. 3
അജ്ജുനൻ മന്നവശ്രേഷ്ഠ! ശിഖണ്ഡിയോടു ചൊല്ലിനാൻ
ഉക്കിടുകേറുക പിതാമഹനെക്കൊലചെയ്ക നീ. 4
തയിയ്ക്കുന്തീക്ഷ്ണകവിരികൊല്ല തേരാളി ഭീഷ്മനെ
യുധിഷ്ഠിരന്റെ പടയിങ്കണ്ടില്ലാ മറൊരുത്തനെ. 5
യുദ്ധത്തിൽഭീഷ്മയോടേറു പൊരുതാനുള്ള ശക്തനെ
നീയൊഴിഞ്ഞു നരവ്യാഘ്ര! സത്യമേതുന്നതാണു ഞാൻ. 6
എന്നജ്ജുനൻ ചൊന്നകേട്ടു ശിഖണ്ഡി ഭരതർഷഭ!
പിതാമഹന്റെ നേർമേൽത്തുകീ പലമട്ടു ശരങ്ങളെ. 7
ആശ്ശരങ്ങളെയോക്കാതെ നിന്റെയച്ഛൻ മഹാവ്രതൻ
ചൊടിച്ചജ്ജുനനെപ്പോരിൽത്തട്ടുന്നു വിശിഖങ്ങളാൽ. 8
അവ്വണ്ണം പാണ്ഡവരുടെ പട പാടേ മഹാരഥൻ
കുത്തുമുത്തമെയ്യുപരലോകം പൂകിച്ചു മാരിഷ! 9

അവ്വണ്ണം പാണ്ഡവർ വിഭോ! പെരുമ്പടയൊടൊത്തുടൻ
മേഘങ്ങളക്കൈപ്പോലെ മൂടിക്കൊണ്ടിതു ഭീഷ്മനെ. 10
ചുറ്റുമേ വളയപ്പെട്ട ഭാരതൻ ഭരതർഷഭ!
കാട്ടിൽക്കത്തുന്ന തിപോലെ പോരിൽച്ചുട്ടിതു ശൂരരെ. 11
അതിലത്ഭുതമായ്ക്കണ്ടേൻ നിന്റെ പുത്രന്റെ പൌരുഷം
പാർത്ഥനോടേറു പൊരുതിബ്ഭീഷ്മനെക്കാത്തുവിന്നതിൽ. 12
വില്ലാളി ദുശ്ശാസനനാം നിന്മകൻ മെയ്യാരാപ്പണി
സവ്യലോകങ്ങളും കണ്ടു സന്തോഷംപൂണ്ടിരുപ്പൊഴേ. 13
ഒറയ്ക്കുജ്ജ്വനനോടൊത്ത പാർത്ഥരായ്പ്പൊരുതാനവൻ
ഉഗ്രനാമവനേപ്പോരിൽത്തടുത്തിലഞ്ഞു പാണ്ഡവർ. 14
ദുശ്ശാസനൻ വിരഥരാക്കിയ തേരാളിമാർകളും
വില്ലേന്തും കുതിരക്കാരുമൊക്കേറീടും ഗജങ്ങളും. 15
കുത്തുമുത്തമേറും മറിയേറും വീണു ധരിത്രിയിൽ
അമ്പേറാത്തിപ്പെട്ട പാഞ്ഞു ടിക്കെങ്ങും ചിലദന്തികഠം. 16
വിറകിൽച്ചെന്നൽബ്ബണാച്ചിസ്സഗ്നികത്തും പ്രകാരമേ
ജ്വലിച്ചു പാണ്ഡുസൈന്യത്തെദ്ദഹിപ്പിയ്ക്കുന്ന നിന്മകൻ. 17
ആബ്ഭാരത പ്രവരനെപ്പാണ്ഡുസൈന്യ മഹാരഥൻ
ആരും ജയിപ്പാൻ നോക്കീടുന്നില്ലെതിപ്പാനുമൊട്ടുമേ. 18
ശ്വേതാശ്വയാം കൃഷ്ണസൂതനിന്ദ്രാനന്ദനനെന്നിയേ
അവനെപ്പോരിൽനൃപതേ! വെന്നും വിജയനജ്ജ്വനൻ. 19
ഭീഷ്മന്റെരഥത്തെക്കണ്ടു മെന്നു മുറുംസൈന്യങ്ങഠം കാണുകയേ
തോറ്റിടുന്നിന്മകൻ ഭീഷ്മബാഹുവാശ്രയമായവൻ. 20
വീണ്ടും സമാശ്വാസമാണ്ടും പോരടിച്ചു മടൽക്കടൻ
അജ്ജ്വനൻ നൃപതേ! പോരിൽപ്പൊരുതിശ്ശൂരതേടിനാൻ. 21
ശിഖണ്ഡി നൃപതേ! പോരിൽബ്ഭീഷ്മനെത്തന്നെയെയ്തതേ
പാണ്ഡവൻ വിഷത്തിനെതിരായിടിത്തിയൊക്കുമന്നുകഠം. 22
ആത്തി നല്ലീലശ്ശരങ്ങഠം യിന്നച്ചുനു ജനേശ്വര!
ചിരിച്ചുകൊണ്ടശ്ശരങ്ങളപ്പൊഴേറും സരിത്സുതൻ. 23
ജലധാരകളെപ്പാരമുണ്ണിച്ചോനേറിടുംപടി
ഏറുകൊണ്ടിതു ഗാംഗേയൻ ശിഖണ്ഡി ശരധാരകഠം. 24

ക്ഷത്രിയന്മാർ പോക്കളത്തിൽഃഗ്ലാരയായോരു ഭീഷ്മനെ
കണ്ടു പാണ്ഡവസൈന്യത്തെച്ചുട്ടിടും പടി മന്നവ! 25
അപ്പോഠംചൊല്ലീ നിൻെറമകൻ സൈന്യത്തോടൊക്കെമാരിഷ!
പാഞ്ഞെതിപ്പിൻ ഫൽഗ്ഗുനനോടടരിൽ ദൃതമേവരും. 26
പോരിൽഋമ്മജ്ഞനാം ഭീഷ്മൻ നിങ്ങളെക്കാത്തുകൊള്ളുമേ
ആ നിങ്ങഠം പേടി കൈവിട്ടു പാണ്ഡവന്മാരൊടേല്ലുചിൻ. 27
പൊന്നും പന്തക്കൊടിയുമായ് ഭീഷ്മൻ നില്ക്കുന്ന കാത്തിതാ
ധാത്തരാഷ്ട്രക്ക യുദ്ധത്തിൽശ്ശമ്മം വമ്മുമായവൻ. 28
ഭീഷ്മൻെറ മേക്കെതിത്തേല്പാൻ പോരാ ദേവകഠം പോലുമേ
പിന്നെയുണ്ടോ ബലിയെയീപ്പാത്ഥർ കേവലമാനുഷർ 29
അതിനാലെന്നൊടൊത്തേല്പിൻ പോരിലജ്ജുനനോടുടൻ
ഞാനിപ്പോഠംപ്പാണ്ഡവനൊട്ട കിണഞ്ഞു പൊരുതീടുവൻ. 30
മുറയും കിണഞ്ഞെതിക്കുന്ന മന്നോരാം നിങ്ങളൊത്തുതാൻ
വില്ലാളി നിന്മകനുടെയീ വാക്യംകേട്ട മന്നവ! 31
യോധരൊക്കെച്ചൊടിയൊട്ട ബലവാന്മാർ മഹാബലർ
വിദേഹന്മാർ കലിംഗന്മാർ ദാസേരകഗണങ്ങളും. 32
ശൂരസേനാഭീഷഹന്മാർ ശിബിമാർകഠം വസാതികഠം
ശകസാലപത്രിഗത്തന്മാർ കേകയാംബഷ്ഠവീരരും. 33
പാത്ഥനോടേറ്റു പടയിൽത്തിയ്യിലിയ്യാൻ കണക്കിനേ
നൃപതേ! പടയൊടൊത്തീ മഹാരഥരെയൊക്കെയും 34
ദിവ്യാസ്ത്രങ്ങഠം വിചാരിച്ചു തൊട്ടുത്തിട്ടു ധനഞ്ജയൻ
ആ മഹാസ്ത്രങ്ങളേക്കൊണ്ടു ഹേപ്പിച്ചു മഹാബലൻ. 35
ഇയ്യാൻപാറകളെപ്പോലെയസ്ത്രച്ചാലെയജ്ജുനൻ
ദുഡധനപാചവൻ ബാണാസഹസ്രം പൊരിയുംവിധൌ. 36
ആകാശത്തിൽ ജ്വലിച്ചീടും മട്ടുകാണായി ഗാണ്ഡിവം
അവരന്നേറ്റു നൃപതേ!പെരുംകൊടികഠം ചിന്നിയും. 37
വായരഥധ്വജയോടേറില്ലൊന്നിച്ചാ നരനായകർ
വീണു ധ്വജാശ്വരഥികളശ്വമൊത്താശ്വസാദികഠം. 38
ആനക്കാരാനകളൊട്ട പാത്ഥബാണാത്തരായുടൻ
അപ്പോളജ്ജുനയെയ്തിട്ടു മഞ്ഞിതു ധരാതലം. 39

കാട്ടം പലതരം രാജബലങ്കൊണ്ടങ്ങുമിങ്ങുമേ
ഉടൻ മഹാരാജ! പെരുമ്പടയോടിച്ചു ഫൽഗുനൻ. 40
ദുശ്ശാസനന്റെ നേക്കേറെമയച്ചും സായകങ്ങളെ
ദുശ്ശാസനന്റെ മെയ്കീറിയിരുമ്പുമുനയുള്ളവ. 41
നിലത്തുകേറിയൊക്കേയും പുറിൽപ്പുമ്പുകം പോലവേ
അശ്വങ്ങളെക്കൊന്നവന്റെ സൂതനെക്കൂടെ വീഴ്ത്തിനാൻ. 42
വിവിംശതിയെയും വിംശതിയാൽ വിരഥനാക്കിനാൻ
മൊട്ടഴിഞ്ഞഞ്ചമ്പുകൊണ്ടു വീണ്ടുമെയ്തീടിനാൻ പ്രഭു. 43
അസംഖ്യമമ്പെയ്തു ശല്യവികർണ്ണകൃപരേയുമേ
വിരഥന്മാരാക്കിവിട്ട കൌന്തേയൻ ശ്വേതവാഹനൻ. 44
അവരെല്ലാം വിരഥരായ്ക്കൃപരാശ്ശല്യർ മാരിഷ!
ദുശ്ശാസനൻ വികർണ്ണൻതാൻ വിവിംശതിയുമങ്ങിനെ. 45
സവ്യസാചി മടക്കിട്ടു പോക്കളംവിട്ടു പാഞ്ഞുപോയ്
പൂർവ്വാഹ്ണത്തിൽബ്ഭാരതേന്ദ്ര! മഹാരഥരെയെന്നടൻ. 46
ജ്വലിച്ചുനടുവിൽപ്പാർത്ഥൻ പുകയറഗ്നിപോലവേ
ശരവർഷങ്കൊണ്ടു രശ്മിമാലിയക്കൻ കണക്കിനേ. 47
മറുള്ള മന്നവരെയും തപിപ്പിച്ചു, മഹീപതേ!
അമ്മട്ടശരവർഷത്താൽപ്പിന്നോട്ടാക്കി രഥീന്ദ്രരേ. 48
കഴക്കീ പോക്കളത്തിങ്കൽച്ചുരയിരാം പെരുമ്പൊഴ
കുരുപാണ്ഡവസൈന്യങ്ങൾക്കിടയ്ക്കായിട്ടു ഭാരത! 49
ആനക്കൂട്ടം തേർകീരയും വീഴ്ത്തീ രഥികളേയുമേ
തേർക്കൂട്ടം വീഴ്ത്തി രഥികൾ കാലാൾ കൊന്നു ഹയങ്ങളെ. 50
ഇടയ്ക്കുറു മുറിഞ്ഞായതേരശ്വപ്പടയാൾകടെ
മെയ്യും തലകളും വീണയിരുന്നു ദിക്കിലൊക്കെയും. 51
മൂടീ പടക്കളംകൃപ! കുണ്ഡലാംഗദോരികൾ
തേരാളി രാജപുത്രന്മാർ വീണിട്ടുംവീണുകൊണ്ടുമെ. 52
രഥചക്രങ്ങളേറെറാരും കൊമ്പനാനയഥിച്ചുമേ
കാലാൾകളും പാഞ്ഞിതശ്വങ്ങളോടൊത്തശ്വയോധരും. 53
ആനക്കൂട്ടം രഥികളും പാഞ്ഞുവീണിതു ചുറുമേ
ചിന്നിമിന്നിത്തേർകാൾകൊടിനുകചക്രങ്ങൾ പൊട്ടിയും. 54

ആനതേരാഠം കുതിരകഠം നിന്നങ്കൊണ്ടു യനഞ്ഞഃഹാ
രകതാഭ്രം ശാരദംപോലെ മൂടിശ്ശോഭിച്ചു പോക്കളം. 55
കുറുക്കൻ നായചെന്നായ കഴു കാക്കകളെന്നിവ
തീററികണ്ടേറു ശബ്ദിച്ചു വികൃതംമൃഗപക്ഷികഠം. 56
വീശീ പലവിധം ദിക്കിലൊക്കെയും കട്ടകാററുകഠം
കാണായ് രാക്ഷസഭൂതങ്ങളാത്തുകൊണ്ടേറമപ്പൊഴേ. 57
പൊന്നിൻമാലകളും നല്ലകൊടിക്കൂറകളും പരം
പുകഞ്ഞമട്ടു കാണായിതുടൻ കാറേററുലഞ്ഞഹോ. 58
ചെങ്കൊറ്റക്കുടയും നല്ല കൊടിയുള്ള രഥങ്ങളും
ചിന്നിക്കാണായിതചിരേ നൂറുമായിരവും ശരി. 59
അന്യേറു ദിക്കെങ്ങുമോടിക്കൊണ്ടഞ്ഞെത്തുന്ന ദന്തികഠം
ഗദയേൽവില്ലുമേന്തീടും ക്ഷത്രിയന്മാർ നരേശ്വര! 60
ചുറുമേ മന്നിടത്തിങ്കൽ വീണകാണായിതപ്പൊഴേ
പിന്നെഭീഷ്മർ മഹാരാജ! ദിവ്യാസ്ത്രത്തെയെടുത്തുടൻ. 61
കൌന്തേയനോടു പാഞ്ഞേറും വില്ലാളിനിര കാൺകവെ
പോരിന്നോരീടുമഭയനോടെതിർത്തേറും ശിഖണ്ഡിയും. 62
അപ്പോഠംഭീഷ്മൻ സംഹരിച്ചു പാവകാഭാസ്ത്രമങ്ങുടൻ
ശ്വേതാശ്വൻ സത്വരം ഭൂപ! മദ്ധ്യമൻ പാണ്ഡുനന്ദനൻ 63
പിതാമഹനെ മോഹിപ്പിച്ചൊടുക്കീ നിൻറെ സേനയെ.

---

118. ഭീഷ്മപരാക്രമം

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു

ഏവം മിക്കതുമേവ്യൂഹമുറച്ചിട്ടഴിയാത്തവർ
ബ്രഹ്മലോകപരന്മാരായ്ത്തീർന്നു ഭാരത! സർവ്വരും. 1
ഭൂതലത്തിൽത്തങ്ങിയില്ലാ പടയിൽപ്പടയപ്പൊഴേ
തേരാളി തേരാളിയൊടും കാലാഠംകാലാളൊടുംപരം. 2

അശ്വങ്ങളശ്വങ്ങളൊട്ടുമാനക്കാരോട്ടുമാനകഥം
ഭ്രാന്തമട്ടിൽ മഹാരാജ! പൊരുതാരങ്ങു ഭാരത! 3
സൈന്യങ്ങഥം തമ്മിലുണ്ടായീ ഘോരം വ്യതികരംപരം
എല്ലാടവും ധരഗജയിരചിന്നിക്കലർന്നതിൽ 4
ആമഹാരൌദ്രനാശത്തിൽ ഭേദമില്ലാതെയായിതേ
പിന്നെശ്ശല്യൻ കൃപൻ ചിത്രസേനനും ഭരതർഷഭ! 5
വികർണ്ണദുശ്ശാസനരും മിന്നുംതേരേറിയങ്ങിനെ
ശൂരന്മാർ പാണ്ഡവരുടെ പടയിട്ടുകലുക്കിനാർ. 6
പോക്കളത്തിൽ മഹാത്മാക്കഥംകൊല്ലുമപ്പാണ്ഡവപ്പട
വെള്ളത്തിൽക്കാറേറാരതോണിപോലെ ചുറ്റി മഹീപതേ! 7
മഞ്ഞുകാലം പയ്യുടെ മമ്മങ്ങഥം പിളരുംവിധം
പിളർന്നു പാണ്ഡവരുടെ മമ്മമാബ് ഭീഷ്മനപ്പൊഴെ. 8
അവർണ്ണം നിൻപടയിലും മഹാത്മാവാകമജ്ജുനൻ
പീഴ്ത്തിക്കൊണ്ടാൻ പുതുക്കാറിനൊക്കും പലഗജങ്ങളെ. 9
പാത്ഥൻ മറ്റിയ്യുമാറായിക്കാണയിഗജയൂഥപർ
അന്പേറു മുഗ്രനാരാചനിരയേറുമസംഖ്യമെ. 10
പീന്നു കഠോരാർത്തനാദം ചെയ്യുകൊണ്ടങ്ങുന്തികഥം
കൊന്നുയോഗ്യന്മാരുടയകോപ്പണിഞ്ഞുള്ള മെയ്യുകളാൽ. 11
പോക്കളംമൂടിവിലസീ സകുണ്ഡലശിരസ്സൊട്ടും
മഹാരാജ! മഹാവീരവരരേവം യശിച്ചതിൽ 12
പോരിൽബ്ഭീഷ്മൻ വിക്രമിയ്യെപ്പാണ്ഡവൻ സവ്യസാചിയും
പോരിൽ വിക്രമിയായ്ക്കണ്ടു പിതാമഹനെ മന്നവ! 13
അടുത്തുകൂടീ യിന്നക്കളൊക്കെസ്സൈന്യങ്ങളൊത്തുടൻ
സപ്തഗ്ഗംശരണമെന്നോത്തു പോരിൽച്ചാവാനുറച്ചവർ. 14
ആ വീരവരനാശത്തിനെതിത്തു പാണ്ഡുപുത്രരായ്
പാണ്ഡവന്മാർ മഹാരാജ! സൂരിച്ചാർപലമാതിരി 15
പുത്രനോടൊത്തുനീ മുന്നം ചെയ്താക്ലേശങ്ങഥം മന്നവ!
ശൂരർ പോരിൽബ്ഭയംവിട്ടും ബ്രഹ്മലോകം നിനച്ചുമേ. 16
യിന്നാഥംക്കാർ നിന്നക്കളുമായ് പ്പൊരുതീഹൃഷ്ടരാംവിധം
സേനയോടടരിൽച്ചൊല്ലീ സേനാപതിമഹാരഥൻ. 17

പാഞ്ഞെല്ലുവിൻ ഭീഷ്മരോടു യിങ്ങഠംസോമകസൃഞ്ജയർ
സേനാപതിച്ചൊല്ലുകേട്ടിട്ടു സൃഞ്ജയസോമകർ 18
പാഞ്ഞേറവു ഭിഷ്മനൊടുടൻ ശരവൃഷ്ടിസഹിപ്പവർ
നിൻപിതാവാം ശാന്തനവൻ പ്രഹാരങ്കൊണ്ടുടൻ നൃപ! 19
അമർഷമുണ്ടു പൊരുതീ സൃഞ്ജയന്മാരൊടുറവും
ആക്കീത്തിമാനു ധീമാനാമാരാമൻ താത! മുന്നമേ. 20
കൊടുത്തിട്ടുണ്ടരിയിരുമുടിയുന്നസ്സുശിക്ഷയെ
ആശ്ശിക്ഷയെയെടുത്തിട്ടു ചെയ്യോൻ ശത്രുബലക്ഷയം. 21
നാഠംതോറും ശത്രുസൈന്യത്തിൽ യുദ്ധൻ കുരുപിതാമഹൻ
കൊന്നിരുന്നു ശത്രുഹരനാബ്ഭീഷ്മൻ പതിനായിരം 22
ആപ്പത്താംദിവസത്തിങ്കലാകട്ടേ ഭരതർഷഭ!
ഭീഷ്മൻ തച്ചിച്ചു പാഞ്ചാല്യമത്സ്യന്മാരിൽ മഹാഹവേ. 23
ഗജാശ്വമേറെക്കൊന്നേഴു മഹാരഥരെ പീഴ്ത്തിനാൻ
അയ്യായിരം രഥികളെക്കൊന്നിട്ടാ പ്രപിതാമഹൻ. 24
പെരുമ്പോരിപ്പതിനാലായിരം പുരുഷായുമേ
ആയിരം ദന്തികളെയും പതിനായിരമശ്വവും. 25
ശിക്ഷാബലത്താത്തക്കൊന്നല്ലോ നിന്നച്ഛൻ ധരണീപതേ!
പിന്നെമുറും നൃപരുടെ പെരുമ്പടമുടിച്ചുടൻ 26
വിരാടപ്രിയസോദര്യൻ ശതാനീകനെ പീഴ്ത്തിനാൻ
ശതാനീകനെയും പോരിൽക്കൊന്നു ഭീഷ്മൻ പ്രതാപവാൻ. 27
പീഴ്ത്തീ ഭല്ലങ്ങളാൽപ്പിന്നെ മന്നവന്മാരെയായിരം
ഉഴന്നുപോരിൽ യോധന്മാർ പിളിച്ചാത്തിതു പാർത്ഥനെ. 28
പാർത്ഥപ്പടയിലാരെല്ലാം പാർത്തനു തുണയിന്നുപോ
ഭീഷ്മനെറനേരേ ചെന്നിട്ടാമന്നോരെത്തി യമാലയം. 29
ഏവം ഭീഷ്മൻ പത്തുദിക്കുമൊക്കെശ്ശരനിരപ്പിനാൽ
വ്യാപിച്ചു പാർത്ഥസൈന്യത്തിൽനിനു സേനാമുഖത്തഹോ. 30
അവൻ പത്താംദിവത്തിങ്കൽക്കട്ടുംക്രിയ കഴിച്ചുടൻ
നില്പായീ രണ്ടുസൈന്യത്തിൻ നടുക്കായ്വില്ലുമായഹോ. 31
ഇവനെറനേരനോക്കാനുമായതില്ലൊരു മന്നരും
ഖാണ്ഡവേന്ദ്രമധ്യാഹ്നാർക്കനേറനേക്കുന്നപോലവെ. 32

ശക്രൻ ദാനവസൈന്യത്തെത്തപിപ്പിച്ചതിയൊപ്പമേ
പാണ്ഡവപ്പടയെബ്ഭീഷ്മൻ തപിപ്പിച്ചിതു ഭാരത! 33
ഇവയേവം വിക്രമിച്ചു കണ്ടിട്ടു മധുസൂനേൻ
പ്രീതിയാൻ ജ്ജുനനോടു പറഞ്ഞു കേകീസുതൻ. 34
ഇതാ ശാന്തനവൻ ഭീഷ്മൻ നില്പുണ്ടു പടകഠിക്കിടെ
ബലത്താലിവനെക്കൊന്നാലങ്ങയ്ക്കു വിജയംവരും. 35
ബലത്താൽ നിഗ്രഹിവനെബ്ബലംഭേദിച്ചിട്ടുനോടം
ഭീഷ്മബാണങ്ങളും മറാരും താങ്ങായാളായിടാ വിഭോ! 36
ആ ക്ഷണത്തിലുടൻ ചൊല്ലിയിട്ടോരാ മക്കടധ്വജൻ
അമ്പെയ്തുമൂടി കൊടിതേരശ്വമൊത്തോരു ഭീഷ്മനെ. 37
ആക്കരുപ്രവരശ്രേഷ്ഠൻ പാണ്ഡവൻ തുകയോന്നഹോ
ശരക്കൂട്ടം ശരക്കൂട്ടങ്കൊണ്ടുതെറിച്ചു വിട്ടുതേ. 38
അപ്പോൾപ്പാഞ്ചാലരാജാവും വീര്യവാൻ ധൃഷ്ടകേതുവും
പാണ്ഡവൻ ഭീമനും പിന്നെദ്ധൃഷ്ടദ്യുമ്നനുമങ്ങിനെ. 39
മാദ്രേയന്മാർ ചേകിതാനർ കേകയന്മാർകളൈവരും
മഹാഭുജൻ സാത്യകിസൌഭദ്രൻ പിന്നെഘടോൽക്കചൻ. 40
ദ്രൌപദേയന്മാർ ശിഖണ്ഡി വീര്യവാൻ കുന്തിഭോജനും
വിരാടനും സുശർമ്മാവും പാണ്ഡവേയർ മഹാബലർ. 41
ഇവരും മറുപലരും ഭീഷ്മബാണാത്തരായവർ
ശോകക്കടലിലാണ്ടിട്ടു രക്ഷപ്പെട്ടിതു പാർത്ഥനാൽ. 42
പിന്നെശ്ശിഖണ്ഡിയുക്കോട്ടം വില്ലുകയ്യിലെടുത്തുടൻ
ഭീഷ്മന്റെ നേർക്കുപാഞ്ഞേറും കിരീടിയുടെ രക്ഷയിൽ. 43
ഇവന്റെ കുട്ടരേത്തീർത്തു രണരീതി വിചക്ഷണൻ
ഭീഷ്മന്റെ നേർക്കുതാൻ ചെന്നു മടങ്ങാതുള്ളോരജ്ജുനൻ. 44
ചേകിതാനൻ സാത്യകിയും ധൃഷ്ടദ്യുമ്നനുമങ്ങിനെ
വിരാടനും ദ്രുപദനും മാദ്രിപുത്രരുമങ്ങിനെ. 45
ഭീഷ്മന്റെ നേർക്കടുക്കേറെ വില്ലാളിയുടെ രക്ഷയിൽ
അഭിമന്യുവുമാപ്പോരിൽപ്പാഞ്ചാലീപുത്രരെവരും. 46
ഭീഷ്മന്റെ നേർക്കടുക്കേറെ വില്ലെടുത്തുപിടിച്ചവർ
എല്ലാം വില്ലാളികളവർ പോരിൽപ്പിന്മാറിടാത്തവർ. 47

മറിയേകന്ന ബാണങ്ങൾ പലമട്ടെയ്തു ഭീഷ്മനിൽ
പാത്രിപോത്തമരെയ്യുന്ന ബാണമൊക്കെത്തടുത്തവൻ. 48
മാഴ്കിടാതായവൻ പാണ്ഡുസൈന്യത്തിങ്കൽക്കരേറിയാൻ
തടുത്തു ശരമൊക്കേയും കളിയായിപ്പിതാമഹൻ. 49
പാഞ്ചാല്യനിൽത്തൊടുത്തില്ലാ പിരിച്ചുകൊണ്ടു വിണ്ടുമേ
ഭീഷ്മൻ ശിഖണ്ഡിയിൽപ്പെണ്ണാണെന്നോത്തിട്ട ശരങ്ങളെ. 50
ദ്രുപദപ്പടയിൽക്കൊന്നു തേരഴ തഥിസത്തമൻ
ക്ഷണാൽക്കിളുകിലാരാവമുടനുണ്ടായിതപ്പൊഴേ. 51
ചേദിപാഞ്ചാലമത്സ്യന്മാരാവനോടേറെതിർത്തതിൽ
നരാശരഥസംഘാതശരൌഘത്താൽപ്പരന്തപ! 52
മേഘങ്ങളക്കൈപ്പോലെയവനെത്തന്നെ മൂടിയാർ
പോരിൽശ്ശത്രുക്കളെക്കൊല്ലും ഭീഷ്മൻ ഗംഗാതനൂജനെ. 53
ദേവാസുരംപോലെയവന്നവരോടുള്ള സംഗരേ
ശിഖണ്ഡിയേ മുമ്പിലാക്കീട്ടെയ്തു ഭീഷ്മനെയർജ്ജുനൻ. 54

---

119. ഭീഷ്മനിപാതം

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

ശിഖണ്ഡിയേ മുമ്പിൽനിത്തീട്ടേവം പാണ്ഡവരേവരും
ചുറ്റും വളഞ്ഞു യുദ്ധത്തിൽ പ്രഹരിച്ചിതു ഭീഷ്മനെ. 1
പരിഘം വെണ്മഴു മഹാഘോരാകാരശരാഗ്നികം
മുൽഗ്ഗരം മുസലം പ്രാസം മാറുമേക്ഷേപണീയവും. 2
പൊൻകടക്കെട്ടെഴും ബാണം കമ്പനം വേല്പു തോമരം
നാരാചവത്സദന്തങ്ങളുമസ്യന്നികളിവറിയാൽ. 3
ഭീഷ്മനേ പ്രഹരിച്ചാരാപ്പോരിൽസൃഞ്ജയരേവരും
പലരും പീഡയേല്പിച്ച ചട്ടപൊട്ടീട്ടുമായവൻ. 4
മമ്മങ്ങളും പിളരുമ്പോഴും ഭീഷ്മൻ മാഴ്കില ലേശവും
ശരചാപാഗ്നിയുടയോനസ്രുക്കാറുകലന്നവൻ. 5

നേമിധ്വനിയൊടാറിട്ടു മഹാസ്രോതേപാവകൻ
ചിത്രചാപജപാലയുള്ളോൻ വീരനാശമഹേന്ദ്രനൻ. 6
വീരന്മാക്കു യുഗാന്താഗ്നിപോലെയായ് ത്തീർന്നിതായവൻ
പിളർന്ന രഥസംഘങ്ങൾക്കുള്ളിൽക്കുടിക്കടന്നവൻ. 7
കാണായി വിണ്ടും നൃപതിനിരയ്ക്കുള്ളിൽ ചുരിപ്പതായ്
പാഞ്ചവനെദ്ധൃഷ്ടകേതുവേയും ചിന്തിച്ചിടാതെതാൻ. 8
പാണ്ഡവാനീകമധ്യത്തിൽക്കേറിച്ചെന്നു ധരാപതേ!
ഭീമസാത്യകിമാരെയും പാണ്ഡവൻ ജിഷ്ണുവേയുമേ. 9
വിരാടനെദ്രുപദനെദ്ധൃഷ്ടദ്യുമ്നനെയും പരം
ഏറ്റം മുഴങ്ങുമൂക്കുള്ള പട്ടകിറുന്നവാറിനാൽ. 10
ആറുപേരെദ്ഭീഷ്മനെയ്തു മുഖ്യതീക്ഷ്ണശരങ്ങളാൽ
അവനേറ തീക്ഷ്ണബാണങ്ങൾ തടുത്തിട്ടാമഹാരഥർ. 11
പതിപ്പത്തമ്പുകൊണ്ടുക്കിൽപ്പിഡിപ്പിച്ചിതു ഭീഷ്മനെ
തേരാളിയാമാശ്വിഖണ്ഡി മഹാബാണങ്ങളെയ്തവ. 12
ഭേദിപ്പിച്ചില്ലവനെപ്പൊന്നണിഞ്ഞുഗ്രമായവ
അപ്പോൾക്കിരീടികോപിച്ചു പാഞ്ഞേറനു ഭീഷ്മനോടുതാൻ. 13
ശിഖണ്ഡിയേമുമ്പിലാക്കിട്ടിവൻതൻ വില്ലറുത്തുതേ
മഹാരഥർ സഹിച്ചില്ലാഭീഷ്മൻതൻ വില്ലറുത്തതിൽ. 14
ദ്രോണനും കൃതവർമ്മാവും ജയദ്രഥനരേന്ദ്രനും
യൂപകേതു ശലൻ ശല്യൻ ഭഗദത്തനുമങ്ങിനേ. 15
ഏഴുപേരിവർ കോപിച്ചഞ്ഞേറനു ഫൽഗുനനോടുടൻ
അതിൽദ്ദിവ്യാസ്ത്രജാലങ്ങൾ കാട്ടിക്കൊണ്ടു മഹാരഥർ. 16
ഏറനുമൊടിച്ചു പാഞ്ഞേറുമൂടി പാണ്ഡവവീരനെ
അവർ പാർത്ഥനേറനേക്കേല്പുംഘോഷംകേൾക്കായിതപ്പൊഴേ.
പ്രളയത്തിൽക്കോളിളകുമാഴിഘോഷംകണക്കിനേ
ഹസ്തിപ്പിനാനയിപ്പിൻ കൈക്കൊൾവിനെയ്യിൻ മുറിയ്ക്കുവിൻ. 18
എന്നാജ്ജുനനേറ തേരിൻനേക്കുണ്ടായീ ബഹളാരവം
ആ മഹാബഹളംകേട്ടു പാണ്ഡുപുത്രമഹാരഥർ. 19
പാഞ്ഞണഞ്ഞു ഫൽഗുനനെക്കാക്കുവാൻ ഭരതർഷഭ!
ഭീമസേനൻ സാത്യകിയും ധൃഷ്ടദ്യുമ്നനുമങ്ങിനേ. 20

വിരാടദ്രുപദന്മാരും ഘടോൽക്കചനിശാടനും
ക്രുദ്ധൻ സൌഭദ്രനും ക്രോധമൂർച്ഛയാണ്ടേഴുപേരിവർ. 21
ചിത്രചാപം ധരിച്ചുള്ളോർ പാഞ്ഞുണഞ്ഞീടിനാരുടൻ
അവക്കു രോമാഞ്ചമഞ്ചും ബഹളപ്പോർ നടന്നുതേ. 22
വാനോക്കു ദാനവരൊടാംവണ്ണമേ ഭരതർഷഭ!
ശിഖണ്ഡിപോരിൽവിരുതൻ കിരീടിയുടെരക്ഷയിൽ. 23
പത്തമ്പെയ്തുപോരിൽ വില്ലുമുറിഞ്ഞുള്ളോരു ഭീഷ്മനെ
പത്തമ്പാൽസ്സൂതനെയൊരമ്പാലറുത്തു ധ്വജത്തെയും. 24
ഗാംഗേയനേറമൂക്കുള്ളവില്ലുവേറിട്ടെടുത്തുടൻ
അതുംകുത്തുള്ള മൂന്നമ്പെയ്തറുത്തിതു ധനഞ്ജയൻ. 25
ഏവമാപ്പാണ്ഡവൻ ക്രുദ്ധനെടുക്കുന്നതുചിണ്ടമേ
അറുത്തു ഭീഷ്മൻറെവില്ലു സവ്യസാചി പരന്തപൻ. 26
വില്ലറവൻചൊടിച്ചിട്ടു കിരിനക്കിത്തുടച്ചുടൻ
മലപോലുംപിളന്നീടുമൂക്കൻവേൽ കയ്യിലന്തിനാൻ. 27
ചൊടിച്ചതജ്ജുനനുടെതേരുനോക്കീട്ടു ചാട്ടിനാൻ
ജ്വലിയ്ക്കുമിടിവാൾപോലെയതെത്തുന്നതു കണ്ടുടൻ. 28
മൂച്ചുകൂടുന്നഞ്ചുല്ലെടുത്തു പാണ്ഡുനന്ദനൻ
അഞ്ചമ്പുകൊണ്ടഞ്ചു കണ്ടമാക്കിയാ വേലുമപ്പൊഴേ. 29
ഭീഷ്മനുക്കിൽച്ചാട്ടിയതു ചൊടിച്ചു ഭരതോത്തമ!
ക്രുദ്ധനാമർജ്ജുനനറുത്തിട്ടതങ്ങിനെ വീണുപോയ്. 30
മേഘത്തിൽനിന്നുവീണീടുമിടിവാളുകണക്കിനേ
ആവേൽ മുറിച്ചതായ്ക്കണ്ടു ഭീഷ്മൻ ക്രോധമിയന്നവൻ. 31
ബുദ്ധികൊണ്ടോത്തിതാബ്ഭീഷ്മൻ പോരിൽപ്പരപുരഞ്ജയൻ
ഞാൻ പോരുമൊരുചില്ലാലെ പാണ്ഡവൌഘം മുടിയ്ക്കുവാൻ. 32
വിഷ്വക്സേനൻ ശകതാവക്കില്ല രക്ഷകനെങ്കിലോ
കൊല്ലുന്നില്ലാ പാണ്ഡവരെ രണ്ടുകാരണമോത്തു ഞാൻ. 33
പാണ്ഡവന്മാക്കവധ്യതാ ശിഖണ്ഡിസ്ത്രീതാമെന്നതും
കാളിയേളിയിൽ നന്ദിച്ചെന്നച്ഛൻ മുന്നമെയിപ്പോ. 34
സ്വച്ഛന്ദമരണം പോരിലവധ്യതാവുമേകിനാൻ
എന്നാലെയിപ്പിന്നു മൃത്യുകാലമെന്നോത്തിടുന്നു ഞാൻ. 35

ഏവമോജസ്വിയാം ഭീഷ്മനറച്ചെന്നിതറിഞ്ഞുടൻ
വസുതാപസർ വാനാണ്ടു ഭീഷ്മയോടോതിയപ്പൊഴേ. 36
ഉണ്ണീ! നീ നിശ്ചയിച്ചതിഷ്ടം ഞങ്ങൾക്കുമെങ്കിലോ
അതുചെയ്ക മഹാരാജ! പിൻവലിക്കുരണോദ്യമം. 37
ഈവാക്കിനാവസായത്തിലുണ്ടായീ മംഗളാനിലൻ
അനുകൂലമണത്തോടും ജലശീകരമാന്നഹോ. 38
മഹാശബ്ദത്തൊടുംകൂടി മുഴങ്ങീ ദേവദുന്ദുഭി
ഭീഷ്മന്റെമേൽപ്പുഷ്പവൃഷ്ടി വനുചീർണ്ണിതു മാരിഷ! 39
അവർ ചൊല്ലുന്ന സംവാദം കേട്ടതില്ലാരുമേ നൃപ!
വീരനാം ഭീഷ്മനുഷിതേജസ്സാൽ ഞാനുമെന്നിയേ 40
പാരം സംഭ്രമമുണ്ടായീ വാനവക്കു ധരാപതേ!
സത്വലോകപ്രിയൻ ഭീഷ്മൻ തേരിൽനിന്നു പതിയ്ക്കവേ. 41
എന്നു ദേവഗണത്തിന്റെ വാക്കുകേട്ട തപോനിധി
പിന്നൊശ്ശാന്തനവൻ ഭീഷ്മൻ കേറിനിന്നീല പാത്ഥനെ 42
ചുട്ടുപൊട്ടിച്ചിടും തീക്ഷ്ണബാണത്താൽപ്പിളരുമ്പൊഴും
ശിഖണ്ഡി ഭാരത പിതാമഹനെദ്ധരണീപതേ! 43
മാറത്തെയ്തീടിനാൻ പാരം ചൊടിച്ചിട്ടൊമ്പതമ്പു കഠം
പോരിലായവനെയ്തോരു ഭീഷ്മൻ കുരുപിതാമഹൻ. 44
ഭ്രുകുമ്പത്തിൽപ്പറ്റിനപ്പോലിളകീലാ മഹീപതേ!
പിന്നെച്ചിരിച്ച ബീഭത്സുഗാണ്ഡിവം വില്ലുലച്ചുടൻ. 45
ഭീഷ്മന്റെമേൽ ക്ഷുദ്രകങ്ങളിരുപത്തഞ്ചു തൂകിനാൻ
വീണ്ടും വീണ്ടും ശരശതം തവരയോടും ധനഞ്ജയൻ. 46
ചൊടിച്ച മെയ്യിലെല്ലാടമെല്ലാ മമ്മത്തുമെയ്തതേ
ഇമ്മട്ടു മറുള്ളവരും കുട്ടമിട്ടേറുമെയ്തിലും. 47
അവരെബ്ഭീഷ്മനുംബാണമുടനെയ്തു മഹാരഥൻ
അവരെയും ശരനിര ഭീഷ്മൻ സത്യപരാക്രമൻ. 48
തടുത്തുകൊണ്ടാൻ യുദ്ധത്തിൽ മൊട്ടഴിഞ്ഞ ശരങ്ങളാൽ
തേരാളിയാശ്ശിഖണ്ഡി പോരിൽബ്ബാണങ്ങളെയ്തവ. 49
വേദനിപ്പിച്ചില്ല വനെപ്പൊന്നണിഞ്ഞുഗ്രമായവ
അപ്പോഠക്കിരീടികോപിച്ചു പാഞ്ഞേറ്റു ഭീഷ്മനോടുതാൻ. 50

ശിഖണ്ഡിയേ മുന്നിലാക്കിട്ടിവൻതൻ വില്ലറുത്തുതേ
ഒമ്പതമ്പെയ്തിവനെയൊരമ്പാൽക്കുഞ്ചിച്ചു കേതുവും. 51
പത്തമ്പെയ്തവിറപ്പിച്ചിതിവൻതൻ സൂതനേയുമേ
ഗാംഗേയൻ ബലമേറുന്ന വില്ലുവേറിട്ടെടുത്തുടൻ. 52
അതും നിശിതമല്ലും മൂന്നെയ്തറുത്തീടിനാനവൻ
യിമേഷമ്കൊണ്ടു പാർത്ഥൻ പോരിൽക്കയ്യിലെടുത്തവ 53
അറുത്തുയിട്ട ഭീഷ്മന്റെ പല വില്ലുകളപ്പോഴ
പിന്നൊഴിഞ്ഞന്തരവൻ ഭീഷ്മൻ പോരിൽക്കേറീലപാർത്ഥനെ 54
ഇവന്റെമേൽ ക്രുദ്ധരാളിരുപത്തഞ്ചു തൂകിനാൻ
ഏറുമെയ്ത്തേറു വില്ലാളിദുശ്ശാസനനൊതോതിനാൻ. 55
പോരിൽച്ചൊടിച്ചിതാ പാർത്ഥൻ പാണ്ഡുപുത്രമഹാരഥൻ
അനേകമായിരം ബാണമെയ്യുന്ന പോരിലെന്റമേൽ. 56
യുദ്ധത്തിലിവനേ വെൽവാൻ മതിയായില്ല വജ്രിയും
ഒന്നിച്ചുകൂടിടും വീരരേഴെത്തിയിരുടരും. 57
എന്നെജ്ജയിപ്പാനാവില്ലാ മത്തുരുമോ മഹാരഥർ
അവരേവം ചൊല്ലിടുമ്പോഥം പാർത്ഥൻ കൃത്തശരങ്ങളാൽ. 58
ശിഖണ്ഡിയുമ്പിൽ നിൽത്തിട്ടെയ്തുഭീഷ്മനെയാഹവേ
ദുശ്ശാസനനൊടയ്പീണ്ടും മിരിച്ചോതീടിനാനവൻ 59
ഗാണ്ഡീവധന്വാവെയ്തീടും തീക്ഷ്ണബാണങ്ങളേറവൻ
വജ്രാശയികണംപോലേല്ലുമേജ്ജുനൻ വിട്ടമമ്പുകഥം. 60
എല്ലാം നിരക്കെയെത്തുന്ന ശിഖണ്ഡിയുടെയല്ലിവ
മർമ്മംപിളർന്നീടുമവ ചട്ടപൊട്ടിച്ചിടുന്നവ 61
മുനലംപോലെന്നിലേൽപ്പു ശിഖണ്ഡിയുടെയല്ലിവ
വജ്രംപോലേല്ലുവ കടുബ്രഹ്മദണ്ഡോഗ്രമായവ 62
എൻപ്രാണപീഡചെയ്യുന്ന ശിഖണ്ഡിയുടെയല്ലിവ
എൻപ്രാണനാശംചെയ്യുന്ന യമദൂതർകണക്കിനേ. 63
ഗദാപരിഘമോരുമം ശിഖണ്ഡിയുടെയല്ലിവ
നക്കീടുന്നവിഷക്രൂരക്രൂരസർപ്പങ്ങൾ പോലവേ. 64
എൻ മർമ്മങ്ങളിലേറുന്ന ശിഖണ്ഡിയുടെയല്ലിവ
ഉഭയജ്ജ്യാബാണങ്ങളം ശിഖണ്ഡിയുടെയല്ലിവ. 65

ഞങ്ങൾക്കഞ്ഞമ്മയെപ്പാലെന്നംഗങ്ങൾ പിളരുന്നിതാ
എന്നെദ്ദുഃഖിപ്പിയ്ക്കയില്ലാ മറുമന്നവരാരുമേ 66
വീരൻ ഗാണ്ഡീവികപികേതുവാമജ്ജുനനെന്നിയേ
എന്നുചൊല്ലിശ്ശാന്തനവൻ പാർത്ഥരെച്ചുട്ടിടുമടി. 67
ഭീഷ്മൻ പാർത്ഥൻറെനേരിട്ടുവേലയച്ചിതു ഭാരത!
അതുമുന്നമ്പെയ്തു മുന്നുകണ്ടമാക്കീടിനാനവൻ. 68
കുരുവീരന്മാർകളെല്ലാം കാണുവേത്തന്നെ ഭാരത!
പൊന്നണിഞ്ഞുള്ള പരിചഗാംഗേയൻ കയ്യിലേന്തിനാൻ. 69
വാളുംപോരിൽത്താൻ ജയമോ മൃതിയോ ഒന്നുറച്ചവൻ
അവൻറെയാപ്പരിചയുമറുത്തു നുറുക്കിനാൻ. 70
തേർപിടിച്ചു ചാടിടും മുമ്പിലതൊത്തുതമായിതേ
അപ്പോൾ യുധിഷ്ഠിരനുപൻ വിട്ടതന്നുടെയോധരേ. 71
പാഞ്ഞടുപ്പിൻ ഭീഷ്മനോടടിയ്ക്കുന്നൊരുലശവും
അവരപ്പോൾ തോമരങ്ങൾപുറും പ്രാസങ്ങളുമുകൾ. 72
പട്ടസംവാളുവളരെക്കുത്തിവാരിച്ചമഞ്ഞിയെ
വത്സദന്തംഭല്ലമിവവിട്ടേറാരയനേകനിൽ 73
അപ്പോൾഘോരം സിംഹനാദമുണ്ടായീപാണ്ഡവക്കഥോ
അമ്മട്ടു നിന്നക്കുമങ്ങാർത്തു ഭീഷ്മജയാത്മികാം. 74
അവനെത്തന്നെ രക്ഷിച്ചു സിംഹനാദംമുഴക്കിയാർ
അതിലുണ്ടായ്നിൻപടക്കുപരായ് ബഹളപ്പട. 75
പത്താംദിവസമുദ്ദീപ്ത ഭീഷ്മാജ്ജുനരെതിർത്തതിൽ
മുഹൂർത്തമാഴിയിൽഗ്ഗംഗാപ്രവാഹംപോലെ ചുറാലായ്. 76
പരസ്പരം കൊന്നുകൊണ്ടു പൊരുതും പടുകാംക്ഷയോ
ഘോരമട്ടായി പാർത്തട്ടപോരയാറാടിയങ്ങിനേ. 77
പരപ്പും കണ്ടുമവിടെത്തിരിയാതായി ചെറുമേ
പത്തഞ്ഞൂറാളുന്നു പതിനായിരംയോധരെ വീഴ്ത്തിയും 78
ആഭീഷ്മൻനിന്നുയുദ്ധത്തിൽ മന്മങ്ങൾപിളരുമ്പൊഴേ
അപ്പോൾപ്പടത്തലയിലായ്നില്പും വില്ലാളിയജ്ജുനൻ. 79
കുരുപ്പടനടുക്കേറിപ്പറപ്പിച്ചിതു സേനയെ
ശ്വേതാശ്വനായകൌന്തേയൻ ജിഷ്ണുവിൽപ്പേടിപെട്ടു നാം. 80

കുത്തബാണങ്ങളേറേറാരംപടയിൽപ്പാഞ്ഞിതപ്പൊഴെ
സൌവ്വീരകിതവപ്രാച്യപ്രതീച്യോദീച്യമാളവർ. 81
ശൂരസേനാഭീഷഹന്മാർ ശിബിമാർകഠം വസാതികഠം
ത്രിഗർത്തർ സാലവരംബഷ്ഠർ കേകയന്മാരുമങ്ങിനേ. 82
ഇവരെല്ലാം മഹാത്മാക്കളന്പോറുമുറിയോറവർ
പോരിൽചിട്ടില്ലജ്ജുനനായ്പ്പൊരുതീടുന്ന ഭീഷ്മനെ. 83
കരുത്തനവനെച്ചുറ്റി പെരുത്തുള്ള വരപ്പൊഴേ
കുരുക്കളെയടച്ചാട്ടിശ്ശരവർഷങ്ങളഠം തൂകിനാർ. 84
വീഴ്ത്തിക്കൊഠംവിൻപോയ്പ്പിടിപ്പിൻയുദ്ധംചെയ്യിൻമുറിയ്ക്കുവിൻ
എന്നു ഭീഷ്മനെറതേരിൻനേക്കുണ്ടായീ ഘോഷമുഴിപ! 85
നൂറുമായിരവും പോരിൽ നിഹനിച്ചിട്ട മന്നവ!
പിളരാതില്ലിവൻ മെയ്യിൽദ്ദ്യംഗുലാന്തരഭാഗവും. 86
ഇമ്മട്ടിലായി നിന്നച്ഛൻ ക്രുദ്ധപാത്ഥശരങ്ങളാൽ
തകർന്നുതേർവിട്ടു വീണു കിഴക്കുതലയായ് രണേ. 87
അക്കൊടുങ്കാടിടയുള്ളപ്പോഠം നിൽകുമാരകർ കാണുകേ
ഹാഹേതിവാനിൽ വായോക്കും മന്നാക്കുമഹ ഭാരത! 88
തേർവിട്ടു ഭീഷ്മൻ വീഴുമ്പോളുണ്ടായി പാരമാരവം
പിതാമഹൻ മഹാത്മാവു പതിയ്ക്കുന്നതു കാണുകയാൽ. 89
ഞങ്ങഠംക്കെല്ലാം ഗുരുവും വീണുഭീഷ്മനൊടൊപ്പമേ
ആമഹാബാഹുചാത്തട്ടമുഴുക്കിക്കൊണ്ടുവീണുത. 90
ഇന്ദ്രധ്വജമഴിച്ചിട്ടപോലെ വില്ലാളികേതനൻ
അവൻ നിലത്തുതൊട്ടില്ലാ ശരജാലംതറച്ചവൻ. 91
ശരതല്പത്തിലായ്ച്ചാഞ്ഞാ വില്ലാളി നരവീരനിൽ
തേർത്തട്ടിൽനിന്നു വീണപ്പോളുഠംക്കൊണ്ടു ദിവ്യഭാവവും. 92
മഴപെയ്തു മേഘമപ്പോഠംകുലുങ്ങി ധരണീതലം
വീഴുന്നൊഴുതവൻ കണ്ടു തെക്കായിട്ടു ദിനേശനെ. 93
പ്രോധമാന്നീടിനാൻ വീരൻ കാലം ചിന്തിച്ചു ഭാരത!
കേട്ടിതാകാശശേത്തു ദിവ്യവാക്കുകളെങ്ങുമ. 94
മഹാത്മാവായ ഗാംഗേയൻ സർവ്വശസ്ത്രധരോത്തമൻ
കാലംകഴിയ്ക്കുമോ ദക്ഷിണായനത്തിൽ നരശ്രേഷ്ഠൻ. 95

കാത്തിരിയ്ക്കാമെന്നു ഭീഷ്മനതു കേട്ടോതിയുത്തരം
പ്രാണധാരണവും ചെയ്തു മന്നിൽ വീണിട്ടുമായചൻ. 96
ഉത്തരായണവും കാത്തുഭീഷ്മൻ കുരുപിതാമഹൻ
അവനേറയാമതം പാർത്തു ഗംഗ ഹൈമവതീനദി. 97
അയച്ചിതപിടെയ്ക്കായി ഹംസാകാരമുനിന്നുടെ
ഉടൻ പറന്നു ഹംസങ്ങൾ ചെക്കംമാനസവാസികൾ. 98
കാണ്മാനെത്തി കുരുപിതാമഹനാകുന്ന ഭീഷ്മനെ
പിതാമഹൻ നരവരൻ ശരതല്പത്തിൽ വീണൊടം. 99
ഭീഷ്മനേറയരികിൽച്ചെന്നു ഹംസരൂപികൾ താപസർ
കണ്ടാരാശ്ശരതല്പത്തിൽ ഭീഷ്മനാം കുരുമുഖ്യനെ. 100
അവരാ മാന്യനെക്കണ്ടു വലംവെച്ചിട്ടു കേവലം
പാർത്തുകണ്ടാഭീഷ്മനേയും തെക്കായിട്ടക്കനേയുമേ. 101
തമ്മിൽത്തന്നെ വിളിച്ചിട്ടു പറഞ്ഞിതു മനീഷികൾ
ദക്ഷിണായനകാലത്തിൽഭീഷ്മൻ മാന്യൻ മരിയ്ക്കുമോ. 102
എന്നുറച്ചിട്ടു തെക്കോട്ടായോക്കിയങ്ങും പറന്നുപോയ്
പാർത്തുകണ്ടു മഹാബുദ്ധി ചിന്തചെയ്തിട്ടു ഭാരത! 103
അചരോടോതിയാൻ ഭീഷ്മൻ പോകില്ലാ ഞാനൊരിയ്ക്കലും
ദക്ഷിണായനകാലത്തിലെന്നാണെന്നുടെയാശയം. 104
പണ്ടെയിയ്ക്കുള്ളൊരാസ്ഥാനത്തെത്തിടുന്നതുമുണ്ടു ഞാൻ
ഉത്തരായണകാലത്തു സത്യംതാൻ ഹംസമുഖ്യരേ! 105
ഉത്തരായണവും പാർത്തുഞാൻ പ്രാണൻ താങ്ങിയിരുന്നവൻ
പ്രാണത്യാഗമെനിയ്ക്കിഷ്ടംപോലെയാവുകകാരണം. 106
ഞാൻ പ്രാണനേത്തുവേനുത്തരായണത്തിൽ മരിയ്ക്കുവാൻ
മഹാത്മാവാകുമെന്നച്ഛനെനിയ്ക്കേകിലയോ വരം. 107
സച്ഛന്ദമൃത്യുവാകെന്നാവരവും സത്യമായ്വരും
ഉത്സർഗ്ഗം ദൃഢമായ്നിലൈപ്രാണനേത്തുന്നതുണ്ടു ഞാൻ. 108
അന്നങ്ങളോടേവരുമാതിക്കിടപ്പായ്ശരശയ്യയിൽ
ഏവം മഹോജസി കുരുത്തലവൻ ഭീഷ്മർ വീണതിൽ. 109
പാണ്ഡവന്മാർ സൃഞ്ജയരും സിംഹനാദം മുഴക്കിനാർ
മഹാസത്വൻ കുരുപിതാമഹനങ്ങിനെ വീണതിൽ. 110

ഒന്നും കാണാത്തമട്ടായീ നിന്നക്കാം ഭരതർഷഭ!
സമ്മോഹവും കുരുക്കാംക്കുപോരീ ബഹളമാംവിധം. 111
കരഞ്ഞു നെടുവീപ്പിട്ടു കൂപദുര്യോധനാദികാം
ഏറെനേരം വിഷാദിച്ചു നിന്നാരിന്ദ്രിയശത്രുരായ്. 112
ധ്യാനംപൂണ്ടാർ മഹാരാജ! യുദ്ധത്തെക്കരുതാതെയായ്
അവധ്യനാം ശാന്തനവൻ വീരനാമ്പീഷ്മർ വീണതിൽ. 113
തക്കിയ്ക്കുപ്പെട്ട പെട്ടെന്നു കുരുരാജക്ഷയംനൃപ!
ഹതപ്രവീരരായ് ഞങ്ങളന്നേറ്റു മുറിയേറവർ 114
വേണ്ടുന്നതറിയാതായീ പാർത്ഥൻ തോല്പിച്ചുവിട്ടവർ
പാണ്ഡവന്മാർ ജയംനേടിപ്പരസത്ഗതിയേയുമേ. 115
മുറവും പരിഘബാഹുക്കാം ശൂരർ ശംഖുവിളിച്ചുതേ
പാഞ്ചാലരും സോമകരും പ്രഹൃഷ്ടംപൂണ്ട പാർത്ഥിവ! 116
പിന്നെദ്ദുരിസംസ്രുങ്കാം മുഴങ്ങുന്നോരാം മഹാബലൻ
കൈകൊട്ടിയാർത്തിട്ടുച്ചത്തിലലറീ മാരുതാത്മജൻ. 117
രണ്ടുസൈന്യത്തിലും ഗംഗാപുത്രനാംവിട്ട വീണതിൽ
ശസ്ത്രങ്കാംവെച്ച ശൂരന്മാർ ധ്യാനംപൂണ്ടിതു ചുറ്റുമേ. 118
കൂക്കിനാർ ചിലർ പാഞ്ഞോടീ മോഹിച്ചു വേറെയും ചിലർ
ക്ഷത്രത്തെ നിന്ദിച്ചു ചിലർ മാനിച്ചു ചിലർ ഭീഷ്മനെ. 119
പിതൃക്കളും മുനികളും മഹാവ്രതനെ വാഴ്ത്തിനാർ
ഭരതന്മാരിൽ മനുഷ്യർകളിങ്ങിനെ വാഴ്ത്തിനാർ. 120
വീര്യവാൻ യോഗവും പൂണ്ടമഹിതോപനിഷത്തിനെ
ജപിച്ചു ബുദ്ധിമാൻ ഭീഷ്മൻ കാലവുംകാത്തു പാർത്തുതേ. 121

---

120. ഭീഷ്മോപധാനദാനം

ധൃതരാഷ്ട്രൻ പറഞ്ഞു.

ഹൃത്മായ് ബ്രഹ്മചാരി ബലവാൻ ദേവസന്നിഭൻ
ഭീഷ്മൻ പോയപ്പൊഴായോധനെന്തുമട്ടായി സഞ്ജയ! 1

പാണ്ഡവന്മാർ കൊന്ന കുരുക്കളെയും മറുപേരെയും
പാഞ്ചാല്യയിൽപ്പുണയൊടും ഭീഷ്മനെയ്യാഞ്ഞ തേരമേ. 2
ഇനിയെന്തിതിലും മേലേ ദുഃഖമുണ്ടായിവന്നിട്ടും
ഇന്നോരമച്ഛനെക്കൊന്നുവെന്നുഞാൻ കേട്ടടുമ്മതി. 3
കാരിരുമ്പാണൊന്റെ കരളെന്നതോന്നുന്നു സഞ്ജയ!
ഭീഷ്മനെക്കൊന്നതായ് കേട്ടും നൂറായിത്തകരായ്കയാൽ 4
പോരിൽവീഴ്ത്തപ്പെട്ട ഭീഷ്മൻ ജയാർത്ഥി കുരുകേസരി
പിന്നെയെന്തോന്നു ചെയ്തെന്നു പറഞ്ഞീടുക സുവ്രത! 5
വീണ്ടും വീണ്ടും പൊറുപ്പീലാ മേവ്രതനിപാതനം
ദിവ്യാസ്ത്രത്താൽപ്പണ്ടു രാമരഗ്ഗ്യനും കൊന്നിടാത്തവൻ 6
ഹതനായീ ദ്രൗപദേയനാപ്പാഞ്ചാല്യൻ ശിഖണ്ഡിയാൽ.

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

സായാഹ്നത്തിൽത്താഴെവീണു മാഞ്ഞിച്ചം ധാർത്തരാഷ്ട്രരേ
ഏകീ പാഞ്ചാലക്ഷം ഭീഷ്മൻ കുരുപിതാമഹൻ. 7
അവൻ കിടപ്പായി നിലംതൊടാതേ ശരശയ്യയിൽ
തേത്തട്ടിൽനിന്നു പാത്തട്ടിൽപ്പീഷ്മൻ വീണോരുതേരമേ. 8
ഹാഹായെന്നു മഹാരാവം ഭ്രതഞ്ചാഠംക്കളായിതേ
കുരുസീമാദ്രുമമവൻ പടയിൽജ്ജയിവീണതിൽ. 9
ഇരുസൈന്യക്ഷത്രിയർക്കും ഭയമായ്ത്തീർന്നു മന്നവ!
പട്ടയും കൊടിയും പോയിപ്പീഷ്മനെക്കണ്ടതേരമേ. 10
കുരുക്കളും പാണ്ഡവരുമടുത്തെത്തി ധരാപതേ!
ആകാശമിരുളാൽ മൂടിപ്രഭകെട്ടിതു സൂര്യനും. 11
ഭീഷ്മൻ ശാന്തനവൻ വീണവാറിരമ്പീ ധരിത്രിയും
ഇവൻ ബ്രഹ്മജ്ഞരിൽശ്രേഷ്ഠനിവൻ ബ്രഹ്മജ്ഞസത്തമൻ. 12
എന്നുവണ്ണിച്ചു ഭ്രതഞ്ചാഠം കിടക്കും പുരുഷേന്ദ്രനെ
അച്ഛൻ ശന്തനുകാമാത്തനെന്നാറിഞ്ഞിട്ട ചണ്ഡിവൻ. 13
താനുൽപ്പരേതസ്സായിട്ടുയിന്നോരു പുരുഷർഷഭൻ
എന്നെല്ലാം ശരതല്പത്തിൽവീണ ഭാരതമുഖ്യനെ. 14
സിദ്ധചാരണരൊന്നിച്ചു വണ്ണിച്ചിതു മഹർഷികൾ
പിതാമഹൻ ഭാരതക്കാബ്ഭീഷ്മൻ യിഹതനായതിൽ. 15

ഒന്നും കാണാത്ത മട്ടായീ യിൻകുമാരകർ മാരിഷ!
വിഷണ്ണമുഖരായ് ശോകകെട്ടുകൊണ്ടങ്ങു മാരത! 16
യിന്നു യാണിച്ചു യാണത്താൽത്തലയുംതാഴ്ത്തിയങ്ങിനേ
പാണ്ഡവന്മാർ ജയംനേടിപ്പടത്തലയിൽയിന്നവർ. 17
എല്ലാവരും പൊന്നണിഞ്ഞമഹാശംഖുകളൂതിനാർ
ഹർഷിച്ചു ഭേരീസാഹസ്രമടിപ്പോതനഘാശയ! 18
കണ്ടുകൊണ്ടേൻ മഹാരാജ! ബലിയാം ഭീമസേനനെ
പെരുത്തുഹർഷംപൂണ്ടിട്ടു കളിയ്ക്കുംമാറുപാർത്ഥനെ 19
ഊക്കിനാൽവൈരിയെക്കൊന്നു മഹാബല ഗരിഷ്ഠനെ
അപ്പോഥംപ്പെരുത്തു സമ്മോഹം കുരുക്കഥംകളുവായിതെ. 20
കണ്ണടയ്പോധന്മാരും യെടുവീപ്പിട്ടുവീണ്ടുമേ
അവ്വണ്ണമാക്കുരുപിതാമഹനാം ഭീഷ്മർവീണതിൽ. 21
ഹാഹാകാരം പൂണ്ടശേഷമതിർവിട്ടവിധത്തിലായ്
ദുശ്ശാസയൻ യിൻറെപുത്രൻ ഭീഷ്മൻവീണതു കണ്ടുടൻ. 22
ഏറ്റംവേഗത്തൊടും ദ്രോണനെ സന്യംപാർത്തങ്ങു പാഞ്ഞുതേ
അണ്ണൻവിട്ടാത്തമ്പിവീരൻസപന്തംസൈന്യത്തൊടൊത്തവൻ.
പോയിനാൻ പുരുഷവ്യാഘ്രൻ സബലംമാഗ്ഗിടുമ്പടി
അവൻവരുന്നതായ്കണ്ടു ചുറ്റുംകൂടീ കുരുക്കളും. 24
ദുശ്ശാസനൻറെയരികിലിവനെന്തോതുമെന്നു താൻ
ഭീഷ്മൻനിഹതനായെന്നാദ്രോണനോടോതി കൌരവൻ. 25
ദ്രോണനങ്ങപ്രിയംകേട്ടുമോഹിച്ചു ഭരതർഷഭ!
ഉടനേബോധമാണ്ടിട്ടാബ്ഭരദ്വാജൻ പ്രതാപവാൻ. 26
തടുത്തുകൊണ്ടിതപ്പോഴേ സബസൈന്യങ്ങളെ മാരിഷ!
കുരുക്കഥംപിൻചലിച്ചെന്നുകണ്ടു പാണ്ഡവർതൻപട 27
വേഗംപായും ദൂതരാലേ ചുറ്റുമങ്ങു വിരുത്തിനാർ.
എല്ലാടവും സൈന്യമൊക്കെക്രമത്തിൽപ്പിൻചലിച്ചതിൽ. 28
മുട്ടയുരിഞ്ഞുഭീഷ്മപാർശ്വത്തെത്തീ പാണ്ഡവരേവരും
യുദ്ധംനിറുത്തി യോധന്മാർ നൂറുമായിരവുംസമം. 29
ആ മഹാനെയുപാസിച്ചുവാനോർവിധിയെയാംവിധം
കിടക്കും ഭരതശ്രേഷ്ഠൻ ഭീഷ്മനെച്ചെന്നുകണ്ടവർ. 30

അഭിവാദ്യം ചെയ്യുവിനീ പാണ്ഡവന്മാർ കുരുക്കളും
കുമ്പിട്ടു മുമ്പിൽനിന്നീടും പാണ്ഡുകൌരവരോടുടൻ. 31
നേരിട്ടുചൊല്ലീ ധർമ്മജ്ഞൻ ഭീഷ്മൻ ശന്തനുനന്ദനൻ
സ്വാഗതം ഹേ മഹാന്മാരേ! സ്വാഗതം ഹേ രഥീന്ദ്രരേ! 32
നിങ്ങളേക്കാങ്കയാൽ നന്ദിയുണ്ടെനിക്കു ഞാൻ യേതുല്യരേ!
അവരോടീവിധം ചൊല്ലിത്തുടങ്ങുംതലയൊടോതിയാൻ. 33
ഏറനെൻതലതുടുന്നിതുപധാനം തരേണമേ
അപ്പോൾവരുത്തീ മന്നന്മാർ തനുക്കൊത്തമുദുളങ്ങളായ്. 34
മെച്ചമുള്ളുപധാനങ്ങളിച്ഛിച്ചില്ലാ പിതാമഹൻ
അപ്പോൾചൊന്നാൻ നരവ്യാഘ്രൻ ചിരിച്ചാമന്നരോടുടൻ. 35
ഇതൊന്നും വീരശയ്യയ്ക്കു ചേർന്നതല്ലാ നരേന്ദ്രരേ!
പിന്നെച്ചൊന്നാൻ നരശ്രേഷ്ഠൻ സവ്യലോകമഹാരഥൻ. 36
മഹാരാജൻ പാണ്ഡവനാം ജിഷ്ണുവെപ്പാർത്തുകണ്ടുടൻ
ധനഞ്ജയ! മഹാബാഹോ! തലതുടുന്നിതുണ്ണി! മേ. 37
ഇങ്ങു നീ ചേർന്തായ്കാണുമുപധാനംതരേണമേ.

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

പെരുംവില്ലു കുലച്ചിട്ടു പിതാമഹനുകൽപ്പിയും
കണ്ണിൽക്കണ്ണീർയിറഞ്ഞുതൊണ്ടയിങ്ങിയൊചൊല്ലിയാൻ. 39
കല്പിച്ചാലും കുരുശ്രേഷ്ഠ! സവ്യസ്യുധരോത്തമ!
ഞാൻ നിന്നെറദാസൻ ദുർഭ്രഷ്! യേണ്ടതെന്തു പിതാമഹ! 40
അവനോടോതിയാൻ ഭീഷ്മൻ തലതുടുന്നിതുണ്ണി! മേ
ഉപധാനം കുരുശ്രേഷ്ഠ! യേത്താലും മമ ഫൽഗുന! 41
ശയനത്തിനു സദൃശമുടൻ വീര! തരേണമേ
സമർത്ഥൻ നീ പാർത്ഥ! സവ്യവില്ലാളികളിലുത്തമൻ. 42
ക്ഷത്രധർമ്മമറിഞ്ഞുള്ളോൻ ബുദ്ധിസത്വഗുണാഢ്യയാം
അവ്വണ്ണമെന്നേറവു ജിഷ്ണു നിയച്ചും വ്യവസായവും 43
ഗാണ്ഡീവമേന്തി മന്ത്രിച്ചുമൊട്ടഴിഞ്ഞ ശരങ്ങളെ
മഹാത്മാവായ ഭരതമഹാരഥമതപ്പടി. 44

ഊക്കേറുംകുത്തുമൂന്നുകൊണ്ടുതാങ്ങിശിരസ്സിനെ
അഭിപ്രായം ധർമ്മശീലൻസവ്യസാചിയറിഞ്ഞതിൽ. 45
ഭീഷ്മൻ ധർമ്മാർത്ഥതത്വജ്ഞൻ തെളിഞ്ഞുഭരതോത്തമൻ
ഉപധാനം തന്നതിനാൽക്കൊണ്ടോടീ സവ്യസാചിയെ. 46
പറഞ്ഞു ഭാരതന്മാരെയോക്കിപ്പുരതസത്തമൻ
സുഹൃൽപ്രീതികരൻ യോധമുഖ്യൻ പാർത്ഥനൊടിങ്ങിനെ 47
ശയനത്തിന്നുസദൃശമായിപ്പാണ്ഡവ! നല്ലി നി
മറെറാന്നു നല്ലി ഞാൻ നിന്നെശ്ശപിച്ചേനേ ചൊടിച്ചുടൻ
ഇമ്മട്ടുതാൻ മഹാബാഹോ! ധർമ്മങ്ങളിലുറപ്പവൻ
ക്ഷത്രിയൻ ശരതല്പത്തിൽപ്പോക്കുളത്തിൽ കിടക്കണം. 49
എന്നു ഭീഷ്മൻസുയോടോതിച്ചൊന്നാൻ മറേറവരോടുമേ
പാണ്ഡവർക്കതിരാം രാജരാജപുത്രരൊടിങ്ങിനേ. 50
കാണുവിൻ പാണ്ഡവനുപധായംതന്നതെനിയ്ക്കിഹ
ഈശ്വര്യയിൽക്കിടക്കും ഞാനാദിത്യൻതിരിയുംവരെ. 51
അന്നെന്നാരികിൽവന്നീട്ടും മന്നോർ കണ്ടീട്ടുമെന്നെയും
വിത്തേശയനരുളും ദിക്കിലുക്കൻ പോകുന്നനേരമേ. 52
സപ്താശ്വയുക്തമായ്ത്തേജസ്സേറീട്ടും തേരിയാലിനി
പ്രാണൻകളയുമന്നീഞാനിഷ്ടപ്രിയജനത്തെയും. 53
കിടങ്ങുകോരിടുവിനിങ്ങെൻ വാസത്തിന്നു മന്നരേ!
ഏവം ശരശതങ്കൊണ്ടുകൊണ്ടുപാസിപ്പിനക്കനെ
മതിയാക്കീടുവിൻ യുദ്ധം വൈരംവിട്ടു നരേന്ദ്രരേ! 54

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

ശല്യോദ്ധരണദക്ഷന്മാർ വൈദ്യർ വന്നെത്തിയപ്പൊഴേ
വേണ്ടുന്നതൊക്കെയുംകൊണ്ടു നല്ല ശീലവുമുള്ളവർ. 55
അവരെക്കണ്ടു നിൻപുത്രനോടോതീ ജാഹ്നവീസുതൻ
ധനംകൊടുത്തയച്ചേക്കു ബഹുമാനിച്ചു വൈദ്യരെ. 56
വൈദ്യരെക്കൊണ്ടെന്തു കാര്യം ഞാനീനിലയിലായതിൽ
ക്ഷത്രധർമ്മപ്രാപ്യയാകും പരമൽഗതിനേടി ഞാൻ. 57
ധർമ്മമല്ലിതു മന്നോരേ! ശരതല്പത്തിൽവീണമേ
ദഹിപ്പിയ്ക്കേണമീയനുകൊണ്ടുതായെന്നെ മന്നരേ! 58

അവനെറയീവാക്കുകേട്ടു നിന്നെറ പുത്രൻ സുയോധനൻ
യോഗ്യതയെല്ലാത്തു പൂജിച്ചു വിട്ടയച്ചിതു ധൈര്യരെ. 59
അതിലേററം വിസ്മയിച്ചു നാനാനാട്ടിന്നധീശവർ
തേജസ്സേറുന്ന ഭീഷ്മനെറ ധർമ്മനിത്യതകണ്ടതിൽ. 60
നിന്നപ്പുന്നവധായത്തെക്കൊടുത്തിട്ടു നരേശവർ
കന്നിച്ചെല്ലപ്പാണ്ഡവരും വൻതേരാളി കരുക്കളും. 61
ശുഭശയ്യയിൽ വീണൊരു മായ്യനെച്ചെന്നു കണ്ടുടൻ
കുമ്പിട്ടതാൻ മൂന്നവട്ടം വലംവെച്ചവരേവരും. 62
ഭീഷ്മനെല്ലാടവും വേണ്ടവണ്ണം രക്ഷകഠംചെയ്യുടൻ
ശിബിരത്തേയ്യുതാൻ വിരർ ചിന്തയാണ്ടേറമാത്തരായ്. 63
അന്തിയ്യു പാക്കുവാൻ പോയീ ചോരമെയ്യിലണിഞ്ഞവർ
പാപ്പിടത്തിൽപ്പാണ്ഡവരെ പ്രീതിപൂണ്ട രഥീന്ദ്രരെ. 64
ഭീഷ്മപാതാൻ ഹൃഷ്ടരായിപ്പാത്തുകണ്ടു മഹാബലൻ
കാലംനോക്കിക്കൃഷ്ണഗാതീ ധർമ്മപുത്രനൊടിങ്ങിനേ. 65
രാഗ്യാൽജയിപ്പു കൌരവ്യ! ഭാഗ്യത്താൽപ്പ് ഭീഷ്മർ വീണുപോയ്
അവദ്ധ്യൻ മാനുഷക്കെല്ലാം സത്യസന്ധൻ മഹാരഥൻ. 66
എന്നാല്ലാ വാനവന്മാക്കും സർവ്വശസ്ത്രമറിഞ്ഞവൻ
നോക്കിക്കൊല്ലും നിന്നൊടേറുഘോരയുദ്ധത്തിൽ വെന്തുപോയ്
എന്നുകേട്ടാദ്ധർമ്മരാജൻ ചൊല്ലീ കണ്ണനൊടുത്തരം.
നീ കനിഞ്ഞാൽ വിജയമാംനീ ചൊടിയ്യുകിൽ മടക്കമാം. 68
കൃഷ്ണഞങ്ങൾക്കു ഗതിനീ ഭക്തനമാക്കഭയപ്രദൻ
പോരിൽ നീ നിത്യവും രക്ഷചെയ്യുന്നമ്മയ്യു നില്ലുകിൽ 69
അവക്കാശ്ചര്യമല്ലല്ലോ ജയമെന്നതു കേശവ!
നിന്നെക്കുറിച്ചിതാശ്ചര്യമല്ലെന്നാണെൻറെ നിശ്ചയം. 70
എന്നുകേട്ടുത്തരം ചൊല്ലീ ചിരിച്ചീടും ജനാർദ്ദനൻ
അങ്ങെയ്യുതന്നെ ചേരുന്നതിച്ചൊന്നതു നൃപോത്തമ! 71

121. ദുര്യോധനനോടു ഭീഷ്മവാക്യം

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

രാത്രിതീന്നിട്ടു നൃപതേ! മന്നവന്മാർകളെയുമും
പിതാമഹാന്തികംപുക്കാർ പാണ്ഡവന്മാർ കുരുക്കളും. 1
വീരശയ്യയിൽ വിണോരാ ക്ഷത്രിയഷ്ഠവീരനെ
അഭിവാദ്യം ചെയ്തരികിൽ യിന്നു ക്ഷത്രിയരപ്പോഴേ. 2
കന്യമാർ ചന്ദനപരാഗപ്പൂമലരിവറിനാൽ
വിതറീ ശാന്തനവയ്യെയങ്ങുചെന്നുചെരുത്തുപേർ. 3
ചെണ്ണങ്ങൾ വൃദ്ധർ ബാലന്മാർ വേറേകാണിജയങ്ങളും
അക്കന്റെ നേക്കു ഭൃതങ്ങൾപോലെത്തി ഭീഷ്മസന്നിധൌ. 4
തുയ്യങ്ങൾ വേശ്യകൾ നടനത്തകന്മാരുമങ്ങിനെ
പോയിക്കണ്ടു ശില്പികളും കുരുമുത്തച്ഛവൃദ്ധനെ 5
യുദ്ധം നിറുത്തിക്കോപ്പൊക്കെയഴിച്ചിട്ടവരങ്ങിനെ
ആയുധംചെച്ചു യോജിച്ചു കുരുപാണ്ഡവരേവരും. 6
ഉപാസിച്ചു ദുരാധർഷനരിജിത്തായ ഭീഷ്മനെ
മുമ്പും മൂപ്പും നോക്കിയവർ തമ്മിൽ പ്രീതികലർന്നവർ. 7
ഏറെ മന്നോരുമായ് ബ്ഭീഷ്മൻമിന്നും ഭാരതയോഗമേ
വിളങ്ങിയംബരത്തിങ്കലക്കബിംബം കണക്കിനേ. 8
ശോഭിച്ചു ഭീഷ്മനെസ്സേവിച്ചീടുമാ നൃപമണ്ഡലം
പിതാമഹബ്രഹ്മസഭയെയും സുരഗണോപമം 9
ഭീഷ്മൻ വേനേ ധൈര്യങ്കൊണ്ടടക്കിബ്ഭരതർഷഭ!
അന്നേറ്റു താപമേറേറം പാണ്ഡവരെപ്പോലെ ചീറിയും. 10
ശരങ്ങളേറേറയേറിശ്ശുഷ്മമേറ്റു മയങ്ങിയാൻ
വെള്ളമെന്നിങ്ങിനെ നൃപന്മാരെ നോക്കീട്ടു ചൊല്ലിയാൻ. 11
അപ്പോഥം ക്ഷത്രിയർ ഭൂപാല! കൊണ്ടുചെന്നിതു ചുറ്റുമേ
പലമാതിരി ഭോജ്യങ്ങൾ കളർവെള്ളകുടങ്ങളും. 12
കെണ്ടുവന്നോരു പായീയം കണ്ടിട്ടാബ്ഭീഷ്മർ ചൊല്ലിയാൻ
കഴിഞ്ഞ മർത്ത്യഭോഗങ്ങളുപഭോജ്യങ്ങളുല്ല മേ. 13

മനുഷ്യവർഗ്ഗം വിട്ടേനിശ്ശരതല്പത്തിലാണ്ട ഞാൻ
ശശി സൂര്യായനം പാത്തു കാത്തുനില്ക്കുന്നതാണു ഞാൻ. 14
എന്നു ചൊല്ലിശ്ശാന്തനവൻ നിരസിച്ചും യരേന്ദ്രരേ
കാണേണമജ്ജുനനെയെന്നരുളിച്ചെയ്ത ഭാരത! 15
അപ്പോഠംചെന്നിട്ടു മുത്തച്ഛൻകാല്മൽക്കുപ്പി മഹാഭുജൻ
കുതുങ്ങിത്തെഴുതുകൊണ്ടു വേണ്ടതെന്തെന്നു ചൊല്ലിനാൻ. 16
അഭിവാദ്യം ചെയ്തനില്ക്കും പാർത്ഥനെപ്പാത്തു മന്നവ!
ധർമ്മാത്മാവായിടും ഭീഷ്മൻ നന്ദ്യാ ജിഷ്ണുവൊടോതിനാൻ. 17
ചുട്ടപൊള്ളുന്നിതെൻ ഗാത്രം നിൻറെയമ്പുകളേല്ക്കയാൽ
മർമ്മങ്ങളും നൊന്തിടുന്നു മുഖവും വരളുന്നു മേ. 18
വേദനപ്പെട്ടിടുമെനിയ്ക്കേകടോ വെള്ളമർജ്ജുന!
പൊരും ഭവാൻ മഹാഷ്വാസ!വെള്ളം വേണ്ടവിധം തരാൻ. 19
ആവാമെന്നേറർജ്ജുനനും തേരിൽക്കയറി വീര്യവാൻ
കുലച്ചു ഗാണ്ഡിവം വില്ലിട്ടുലച്ചു ബലമോടുടൻ. 20.
ഇടിവെട്ടും വണ്ണമായുള്ളവൻറെ ചെറുഞാണൊലി
കേട്ടിട്ടു സർവ്വഭൂതങ്ങളും നടുങ്ങീ ഭൂമിപാലരും 21
പിന്നെ പ്രദക്ഷിണംചെയ്തു തേരാൽത്തേരാളിസത്തമൻ
കിടക്കും സവ്യഗസ്സുജ്ഞയാകും ഭാരതമുഖ്യനെ. 22
ജലിയ്ക്കുമെപ്പെടുത്തിട്ടു തൊടുത്തിട്ടങ്ങു പാണ്ഡവൻ
പർജ്ജന്യാസ്ത്രത്തൊടുംചേർത്തിട്ടേവരും കണ്ടുനില്ക്കവെ. 23
ഭീഷ്മൻ തൻറെ വലംഭാഗം പിളർന്നു ഭൂമിയർജ്ജുനൻ
അപ്പോഠംതെളിഞ്ഞുള്ള ശുദ്ധജലധാരയുയർന്നതേ. 24
കുളുത്ത മൂതിയോടൊത്ത ദിവ്യഗന്ധമിയന്നഹോ
തൃപ്തനാകുവിടിനാൻ പാർത്ഥൻ കുളുത്ത ജലധാരയാൽ. 25
ദിവ്യവിക്രമകർമ്മാവാം കുരുപ്രവരവീരനെ
ഇന്ദ്രനെപ്പോലെ വിലസും പാർത്ഥൻതൻ ക്രിയയാലഹോ. 26
വിസ്മയപ്പെട്ടിരുന്നേരമാബ്ഭൂമീശ്വരരൊക്കെയും
ബീഭൽസുകർമ്മമതുകണ്ടതിമാനുഷവിക്രമം. 27
മഞ്ഞേറുപൈക്കളേപ്പോലെമന്നവന്മാർ വിറച്ചുപോയ്
വിസ്മയിച്ചുത്തരീയങ്ങൾ വീശിമന്നവരെങ്ങുമേ. 28

എല്ലാടവും ശംഖഭേരീഘോഷമുണ്ടായിതുൽക്കടം.
തുച്ഛനായിശ്ശാന്തനവൻ നൃപ! പാണ്ഡവനൊടോതിനാൻ. 29
സത്വമന്നോർമുന്നിൽവെച്ചു പൂജിച്ചീടും പ്രകാരമേ
ചിത്രമല്ലിതെടോ നിങ്കൽക്കരുപുത്ര! മഹാഭുജ! 30
നാരദൻ ചൊല്ലി നീ പൂർവ്വമുനിയാണമിതദ്ഭുതേ!
വാസുദേവസഹായൻ നീ മഹാകർമ്മം നടത്തിടും. 31
ദേവന്മാരൊടൊത്തുചെന്ന ദേവേന്ദ്രനുമസാധ്യമായ്
സത്വമന്നോക്കു വില്ലാളി നിയെന്നാരറിവുള്ളവർ. 32
ധനുർദ്ധരന്മാരിൽ നിയ്യെ മത്സ്യന്മാരിൽ മികച്ചവൻ
ലോകത്തിൽ മത്സ്യർ മുഖ്യന്മാർ പക്ഷികൾക്കു ഖഗേശ്വരൻ. 33
പുഴകൾക്കാഴിയാം ശ്രേഷ്ഠം പൈനാല്ക്കാലിയിൽ മെച്ചമാം
തേജസ്സിൽ ശ്രേഷ്ഠനാണക്കൻ മലകൾക്കു ഹിമാചലം 34
ജാതികൾക്കോ ദ്വിജൻ മുഖ്യൻ വില്ലാളികളിൽ നീ വരൻ.

കേട്ടില്ലല്ലോ കേവലം ധാർത്തരാഷ്ട്രൻ
ഞാൻ ചൊന്നവാക്കും വിദുരൻ ചൊന്നവാക്കും
ദ്രോണൻ രാമൻ കേശവൻ താനുമേവം
വീണ്ടും വീണ്ടും സഞ്ജയൻ ചൊന്നവാക്കും. 35
പിഴച്ചുധീയോടുവി സംജ്ഞകല്പൻ
ദുര്യ്യോധനൻ ശ്രദ്ധവെച്ചില്ല തിങ്കൽ
വൈകാതവൻ ഭൂമിയിൽച്ചത്തുവീഴും
ശാസ്ത്രാതിഗൻ ഭീമബലാത്തനായി. 36
ഏവംകേട്ടാവചനം കൌരവേന്ദ്രൻ
ദുര്യ്യോധനൻ ഭീതധിയായ് ഭവിച്ചു
ചൊന്നാനവൻ തന്നെയാണ്ഭീഷ്മർതോക്കി-
ക്കേൾക്കുക രാജൻ! മന്യുവുണ്ടായിടേണ്ടാ. 37

ഇതുനി കണ്ടിതോ ദുര്യ്യോധനാധീ ശാലിയജ്ജുനൻ
കൂർത്തുമുതഗന്ധാഢ്യജലധാര ചമച്ചതും. 38
ഇതു ചെയ്തീടുവാൻ നാട്ടിലിന്നില്ലാ മറൊരാളുമേ
ആഗ്നേയം വാരുണം സൌമ്യം വായവ്യം പിന്നൊ വൈഷ്ണവം. 39

ഐന്ദ്രം പാശുപതം ബ്രാഹ്മം പാരമൈഷ്ടിക ദൈവതം
വിധാതൃതക്ഷ്ട്യസവിതൃവീരസല്ലൈവതങ്ങളും. 40
എല്ലാമീ മർത്ത്യലോകത്തിലൊരാളറിയുമജ്ജുനൻ
ദേവകീസൂനു ഗോവിന്ദൻതാനുമന്യനറിഞ്ഞിടാ. 41
ഈപ്പാർത്ഥനപ്പോരിൽ വെൽവാനുണ്ടി പാരിലില്ലൊരിയ്യുലും
മഹാത്മാവാമിവനുള്ളീക്കണ്ടമെല്ലാമമാനുഷം. 42
സത്വവാനടരിൽ ശൂരനാഹവത്തിൽവിളങ്ങുവാൻ
സമരത്തിങ്കൽ വിരുതനിവനായ്സ്സന്ധിചെയ്കനീ. 43
കൃഷ്ണൻ മഹാബാഹു പാട്ടിലുള്ളപ്പോഠംകരുവന്തനാ!
ശൂരനാകും പാർത്ഥനോടു സന്ധിചെയ്താലുമുണ്ണി! നീ. 44
മൊട്ടഴിഞ്ഞ ശരങ്കൊണ്ടു നിന്റെ സൈന്യങ്ങളൊക്കെയും
അജ്ജുനൻ തീർത്തിടും മുമ്പിൽസ്സന്ധിചെയ്താലുമുണ്ണി!നീ. 45
ചത്തു ശേഷിച്ച സഹജന്മരും മറേറ മന്നരും
നില്ക്കുന്ന കാലം നൃപതേ!സന്ധിചെയ്താലുമുണ്ണി!നീ. 46
ക്രോധദീപ്തേക്ഷണൻ നിന്റെ സൈന്യത്തെയ്ധർമ്മനന്ദനൻ
ചുട്ടെരിയ്കുന്നതിനുമ്പിൽസ്സന്ധിചെയ്താലുമുണ്ണി! നീ. 47
സഹദേവൻ യകുലനും പാണ്ഡവൻ ഭീമസേനനും
മഹാരാജ!ബലൽ സൈന്യമൊക്കെക്കൊൽവതിൽമുന്നരേ: 48
വീരപാണ്ഡവരോടിഷ്ടമാകയാകുന്നു മന്മതം
എന്നോടുകൂടിത്തിരട്ടേ യുദ്ധം, യോജിയ്കു പാർത്ഥായ്. 49
ഞാൻ പറഞ്ഞുള്ളൊരീ വാക്കുകൈക്കൊള്ളുകമഹാശയ!
നിയകും നിൻകുലത്തിനുമിതു നന്നെന്നു മന്മതം. 50

ക്രോധം വിട്ടിപ്പാർത്ഥരായ്സ്സന്ധിചെയ്കു
പോരും പാരം ഫൽഗുനൻ ചെയ്തതാലേ
ഭീഷ്മാന്തത്താലിഷ്ടമായ്ക്കൊഠംക നിങ്ങൾ
ജീവിയ്കുട്ടേ മറുപേർ മന്നവേന്ദ്ര! 51
രാജ്യാർദ്ധത്തെപ്പാണ്ഡവക്കേകിയാലു-
മിന്ദ്രപ്രസ്ഥംവാഴണം ധർമ്മരാജൻ
മിത്രദ്രുക്കായ് മന്നരിൽത്താഴ്ന്നമട്ടായ്
ദുഷ്ടീത്തിനീ യേടൊലാ കൌരവേന്ദ്ര! 52

എന്നന്തത്താൽഗ്ഗമൊക്കട്ടെ നാട്ടാ-
ക്കിണങ്ങട്ടേ മന്നവർ നന്ദിയോടും
അച്ഛൻ മകൻ മാതുലൻ ഭാഗിനേയൻ
ഭ്രാതാക്കളും മേന്നിടട്ടേ യരേന്ദ്ര! 53
കാലോചിതം ഞാൻ പറഞ്ഞൊരു വാക്ക
മോഹാന്ധൻ നീ ചെയ്യുകൊള്ളില്ലയെങ്കിൽ
മാഴ്കിടും നീ സർവ്വരും തിൻപോകും
ഞാനീച്ചൊല്ലും വാക്കു നൽസ്സത്യമത്രേ. 54
എന്നീവണ്ണം സ്നേഹമോടുപദേശൻ
മന്നോർ മദ്ധ്യേ ഭാരതൻ തന്നോടോതി
മിണ്ടാതായീ ശല്യസന്തപ്തമ്മാ
യോഗംപൂണ്ടാ വേനേയങ്ങടക്കീ. 55

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

ധർമ്മാത്മാവൊത്തു ഹിതമായ്ക്കേടറാ തൊഴികേട്ടതിൽ
വാക്കട്ടത്തോ നൌഷധംപോലതുഠക്കൊണ്ടീല നിന്മകൻ. 56

---

122. ഭീഷ്മകർണ്ണസംവാദം

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

പിന്നെയാഭ്രപരെല്ലാരും കൈവിടയ്ക്കുതു പൂകിനാർ
ഭീഷ്മൻ ശാന്തനവൻ ഭൂപി മിണ്ടാതായോരു ഘോരമേ. 1
ഭീഷ്മൻ വീണതു കേട്ടിട്ടു രാധേയൻ പുരുഷർഷ്ഭൻ
കുറച്ചൊരു ഭയംതട്ടി ത്വരയോടുടനെത്തിനാൻ. 2
ശരതല്പത്തിലരുളും മഹാനെക്കണ്ടിതായവൻ
ജന്മശയ്യയെഴും വീരസ്കന്ദനെന്ന കണക്കിനേ. 3
കണ്ണടച്ചാ വീരനോടു കണ്ണൻ തൊണ്ടയിടറ്റഥോ
അടുത്തുചെന്നു പാത്തിൽവീണു കൂപ്പി മഹാദ്യുതി. 4

ഭീഷ്മ! ഭീഷ്മ! മഹാബാഹോ! യെന്നു ച്ച മഹാദ്യുതി
രാധേയൻ ഞാൻ കുരുശ്രേഷ്ഠ! നിത്യം നീ കണ്ടിരുന്നവൻ 5
അങ്ങയ്ക്കുന്നും ദ്വേഷ്യനീ ഞാനെന്നുമങ്ങോട്ട ചൊല്ലിയാൻ.
അതുകേട്ടാ നരവരൻ ചുളിവിണ്ണുള്ള കണ്ണോട്ടം
മെല്ലെയോക്കിക്കൊണ്ടു പാരം സ്നേഹത്തോടവനോതിനാൻ.
നിലയം ശൂന്യമായ്ക്കണ്ടു കാവൽക്കാരെയകറിയും 7
മകനോടച്ഛനാംവണ്ണമൊരു കൈകൊണ്ടു പുൽകിയും
വരു വരു വിപ്രതീപ! നീയെന്നോടു തിരക്കുവോൻ 8
നീയെന്നെ വന്നുകാണായ്കിൽ ശ്രേയസ്സുണ്ടായിടാ ദൃഢം.
കൌന്തേയനാണു രാധേയ! നല്ലുധിരഥിയല്ല നീ 9
സൂര്യജൻ നീ മഹാബാഹോ! നാരദൽക്കേട്ടിരിപ്പു ഞാൻ.
വ്യാസൻ ചൊല്ലാലുമതിനാലതു നേരാണസംശയം 10
നിന്നിൽ ദ്വേഷമെനിയ്ക്കില്ലെന്നീ! സത്യം പറഞ്ഞിടാം.
തേജോവധത്തിനായിട്ടു പരുഷം നിന്നോടോതിയേൻ 11
വെറുതേ പാണ്ഡവന്മാരെ നീ നിന്ദിയ്ക്കുന്നു സുവ്രത!
പലപാടും നരപതി ചൊല്ലുയാൽ സൂതനന്ദന! 12
ധർമ്മലോപത്തിൽനീ പെട്ടിട്ടീവണ്ണം ബുദ്ധിയായതാം.
നിഷാശ്രയാൽ മത്സരത്താൽ ദ്വേഷമാം ഗ്രഹണികഠിക്കുമേ 13
അതിനാൽപ്പമാത്രം ശ്രുക്ഷം കുരുഗംഗതിലോതി ഞാൻ.
അറിയേൻ ചോരിൽ നിൻ വീര്യം ശത്രുക്കൾക്കതി ദുസ്സഹം 14
ബ്രഹ്മണ്യതപം ശൌര്യമേറാം ദേഹത്തിലതിയിഷ്ടയും.
പുരുഷന്മാരിൽ നിന്തുല്യനില്ലാരുമമരോപമ! 15
കലച്ചിദ്രഭയംമൂലമെന്നും പരുഷമോതിയേൻ.
ഇഷ്വസ്ത്രമസ്ത്രസന്ധാനമസ്ത്രത്തിനുക്കു ലാഘവം 16
ഇവയ്ക്കു പാർത്ഥതുല്യൻ നീ കൃഷ്ണനും തുല്യനാണെടാ.
കണ്ണാ! കാശീപുരംപുക്കു തനിയേ നീ ധനുർദ്ധരൻ 17
കുരുരാജനു കന്യാത്രം വെന്നല്ലോ പോരിൽ മന്നരെ.
അമ്മട്ടുക്കള്ള നൃപതി ജരാസന്ധൻ ദുരാസദൻ 18
സമരശ്ലാഘി യുദ്ധത്തിൽക്കിടയായതുമില്ല തേ.
ബ്രഹ്മണ്യൻ സത്യയോദ്ധാവു തേജോബലമിയന്നവൻ 19

ദേവഗർഭസമൻ പോരിൽ മനുഷ്യരിൽ മികച്ചവൻ.
തിൻപേരിൽ മുമ്പെയിപ്പോൾ മൃത്യുതിന്നിതശേഷവും 20
ദൈവത്തെപ്പൌരുഷംകൊണ്ടു കടപ്പാൻ കഴിയില്ലെടോ.
വീരപാണ്ഡവർ സോദര്യർ തിൻതമ്പികളുരിന്മമ! 21
എന്നിഷ്ടമോക്കിലവരായ് ചേർന്നുകൊഠിക മഹാഭുജ!
എന്നോടുകൂടത്തിരട്ടേ വൈരമാദിത്യനന്ദന! 22
മന്നിൽ മന്നവരെല്ലാരുമിന്നു തീരോഗരാവണം.

കണ്ണൻ പറഞ്ഞു.

അറിവേൻ ഞാൻ മഹാബാഹോ! മുറ്റും സംശയമില്ലിതിൽ 23
ഭീഷ്മ! നീ ചൊന്നവണ്ണം ഞാൻകൌന്തേയൻപൊറുത്തിയല്ലഞാൻ
കുന്തിയെന്നെക്കൈവെടിഞ്ഞുസൂതൻ പോറിവളർത്തിയാൻ
ദുർയ്യോധനൻശപ്തമേറാനതു പാഴാക്കയില്ല ഞാൻ.
വാസുദേവൻ പാണ്ഡവന്നുവേണ്ടിസ്സുന്നദ്ധനങ്ങിനെ 25
ധനവും ദേഹവും പുത്രഭാര്യാമിത്രം യശസ്സുമേ
എല്ലാം ദുർയ്യോധനന്നായി ഞാൻവിട്ടേൻ ഭൂരിദക്ഷിണ! 26
ഈ ക്ഷത്രിയന്മാർ ഭീതന്മാർ മരിയ്ക്കാഞ്ഞില്ലെന്നു കൌരവ!
കോപിപ്പിച്ചേൻ പാണ്ഡവരെക്കൌരവപ്പുകിൽവിന്നു ഞാൻ 27
വരാനുള്ളോരുകാര്യത്തെ മാറിയെയ്ക്കസാദ്ധ്യമാം.
ദൈവത്തെപ്പൌരുഷങ്കൊണ്ടു കടപ്പായാരുനോക്കിടും 28
പൃഥിവീക്ഷയചിഹ്നങ്ങൾ നിമിത്തങ്ങൾ പിതാമഹ!
യിങ്ങളും കണ്ടറിഞ്ഞിട്ടു സഭയിൽച്ചൊല്ലിയില്ലയോ 29
പാണ്ഡവന്മാർ വാസുദേവനിവരേ ഞായറിഞ്ഞിടും.
അജേയർ മറ്റുള്ളോർക്കില്ലാമെന്നുവെച്ചുദ്യമിപ്പുവൻ 30
പാണ്ഡുക്കളെപ്പോരിൽവെൽവതെന്നാണെന്നുടെ നിശ്ചയം.
ഈ ക്രൂരമായിടും വൈരമഴിയ്ക്കുന്നതസാദ്ധ്യമാം 31
സ്വധർമ്മപ്രീതനായ്ജിഷ്ണുവോടു ഞാൻ പൊരുതീടുവൻ.
താത! പോരിന്നുമെനിയ്ക്കുനുവാദംതരേണമേ 32

നിൻസമ്മതത്തൊടും വീര! പൊരുതാൻ കരുതുന്നു ഞാൻ.
ഒറ്റുക്കു വിപരീതാത്മം രണ്ടാൽച്ചാപലത്തിനാൽ 33
ഞാൻ വല്ലതും ചെയ്തിരിയ്ക്കിലതൊക്കേയും ക്ഷമിയ്ക്കണേ.

ഭീഷ്മൻ പറഞ്ഞു.

ഈ ക്രൂരമായിട്ടും വൈരമഴിയ്ക്കാൻവയ്യയെങ്കിലോ 34
കണ്ണ! ഞാൻ സമ്മതിയ്ക്കുന്നേൻ സപത്നംകാംക്ഷിച്ചെതിക്കെടോ
മയ്യുവും വാശിയുംവിട്ടുപോരിൽ ക്രിയാടത്തിനീ 35
യഥാശക്തിയഥോത്സാഹം സപ്രേത്തത്തിൽ നടക്കുക.
നിന്നുടെ സമ്മതംതന്നേയിഛിയ്ക്കുന്നതു കൈവരും 36
പാർത്ഥനാൽക്ഷത്രധർമ്മത്താൽ വെല്ലും ലോകങ്ങളം നേടുക.
പൊരുതു ഗർവ്വുകൂടാതെ ബലം ചീയ്മിയന്നു നീ 37
ധർമ്മ്യയുദ്ധത്തിലും ശ്രേയസ്സില്ലാ ക്ഷത്രിയനൊന്നുമേ.
ശമിപ്പിയ്ക്കാൻ പ്രയത്നിച്ചേനേറെക്കാലംപൊരുത്തു ഞാൻ 38
ചെയ്യാൻസാധിച്ചതില്ലെന്നാൽക്കണ്ണ! സത്യംപറഞ്ഞിടാം.

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

എന്നു ഭീഷ്മൻ ചൊന്നതു കുമ്പിട്ടങ്ങറിയിച്ചുടൻ 39
രാധേയൻ തേരിലേറീട്ടു നിന്നകൻ മുമ്പിലെത്തിനാൻ.

ഭീഷ്മപർവ്വം കഴിഞ്ഞു.

ഭാഷാഭാരതം

ദ്രോണപർവ്വം

ഹരിഃ ശ്രീ ഗണപതയേ നമഃ അവിഘ്നമസ്തു.

ദ്രോണാഭിഷേകപർവ്വം

നാരായണനെയും സാക്ഷാൽ നരനാം നരനേയുമേ
സരസ്വതീദേവിയെയും നമിച്ചു ജയമോതുക.

1. ധൃതരാഷ്ട്രപ്രശ്നം

ജനമേജയൻ പറഞ്ഞു.

എതിരറ്റതിസമർത്ഥൗജാബലവീര്യപരാക്രമൻ
ഭീഷ്മൻ ശിഖണ്ഡിപാഞ്ചാലഹതനായതു കേട്ടതിൽ. 1
ധൃതരാഷ്ട്രനൃപൻ പിന്നെക്കണ്ണീരാൽക്കൺമിറഞ്ഞവൻ
എന്തുകാണിച്ചു വിപ്രർഷേ! താതൻ മീണതിൽ വീണുവാൻ. 2
ഭഗവാനേ! തത്തനയൻ ഭീഷ്മദ്രോണാദിചീരരാൽ
വില്ലർ പാണ്ഡവരേ വെന്നു രാജ്യത്തിന്നാഗ്രഹിയ്ക്കയാം. 3
ആസ്സുബുദ്ധാനഷ്ടകേതു ഭഗവാനേ! പതിച്ചതിൽ
എന്തുകാണിച്ചു കൌരവ്യനതുചൊല്ലു തപോധന! 4

വൈശമ്പായനൻ പറഞ്ഞു.

അച്ഛനെക്കൊന്നതായ്കേട്ടു ധൃതരാഷ്ട്രൻ നരേശ്വരൻ
ശാന്തിയേന്തീല കൌരവ്യൻ ചിന്താശോകാന്ധനായവൻ. 5

ആ കൌരവ്യൻ സതതമാദ്യം ഖേദം ചിന്തിച്ചിരിയ്ക്കുവേ
പിന്നെയും ചെന്നു ശുദ്ധാത്മാവാകും സഞ്ജയനപ്പൊഴേ. 6
ശിബിരാൽസ്സഞ്ജയൻ യാഗപുരത്തു നിശിചെന്നതിൽ
ആംബികേയൻ ഹന്ത ധൃതരാഷ്ട്രൻ ചോദ്യംതുടങ്ങിനാൻ. 7
ഭീഷ്മന്റെ നിധനംകേട്ടിട്ടേറവും കരൾകെട്ടവൻ
മകം ക്കുജയമിച്ഛിപ്പോൻ കേണിതാത്തൻ കണക്കിയേ. 8

ധൃതരാഷ്ട്രൻ പറഞ്ഞു.

ഭീമവിക്രമയായോരു ഭീഷ്മനെപ്പറ്റി മാഴ്കിയോർ
താത! പിന്നെച്ചെയ്തതെന്തു കാമചോദിതർ കൌരവർ. 10
ശൂരൻ ദുരാധർഷനാമാ മഹാത്മാവു പതിച്ചതിൽ
എന്തുചെയ്തു കൌരവന്മാർ സങ്കടക്കടലാണ്ടവർ. 11
തൈലോക്യത്തിന്നുമേ പേടി യില്ലൊന്നാണെ സഞ്ജയ!
മഹാന്മാർ പാണ്ഡവരുടെയയന്നത്തുന്ന വൻപട 12
കുരുപ്രവരനാം ദേവവ്രതൻ വിണ രുശേഷമേ
എന്തുചെയ്തു നൃപതികളുത്തു മൊല്ലുക സഞ്ജയ. 13

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു

മനസ്സുവെച്ചു കേട്ടാലും ഞാൻ ചൊല്ലുന്നതു മന്നവ!
ഭീഷ്മനപ്പോരിൽവീഴിച്ചശേഷം നിന്മക്കൾചെയ്തതും. 14
സത്യവിക്രമനാം ഭീഷ്മൻ വീണവാറു മഹീപതേ!
നിന്നാൾക്കാരും പാണ്ഡവരും വെവ്വേറേ ധ്യാനമാണ്ടതേ 15
വിസ്മയിച്ചും പ്രഹർഷിച്ചും ക്ഷത്രധർമ്മം സ്വധർമ്മമേ
കൈക്കൊണ്ടുള്ളോർ നരപതേ! മഹാത്മാവിനുമുപ്പിയും. 16
അതിതേജസ്വി ഭീഷ്മന്നു ശയനം സോപധാനമായ്.
കല്പിച്ചിതു നരവ്യാഘ്രർ മൊട്ടഴിഞ്ഞ ശരങ്ങളാൽ 17
ഭീഷ്മനു രക്ഷയുംചെയ്തു സംസാരിച്ചു പരസ്പരം.
ഭീഷ്മനെസ്സമ്മതിപ്പിച്ചുവലംവെച്ചിട്ടുപോന്നുടൻ 18
ക്രോധരക്തേക്ഷണന്മാരായ്ത്തങ്ങളിൽപ്പാത്തുകണ്ടഹോ.
വീണ്ടും യുദ്ധത്തിനായ്ച്ചെന്നു കാലചോദിതർ മന്നവർ 19

പിന്നെത്തുടുത്തിയാങ്കേന്ദ്രം ഭേരീനാദവുമായഥോ.
ഉറഞ്ഞീ നിൻ വകക്കാക്കും മാറാക്കുമിയലും ബലം 20
പകൽമാറത്തിൽ നൃപതേ! ഗാംഗേയൻ വിണിരിയ്ക്കുവേ.
അമർഷവശഗന്മാരായ് ക്കാലോപഹതബുദ്ധികൾ 21
യോഗ്യൻ ഭീഷ്മൻചൊന്നപത്ഥ്യവാക്കുകൈക്കൊണ്ടിടാതതാൻ.
ശസ്ത്രമേന്തിപ്പുറപ്പെട്ട സതപാം ഭരതർഷഭർ 22
സപുത്രനാം നിൻമോഹത്താൽഭീഷ്മനാശത്തിനാലുമേ.
മറുമന്നോരൊത്ത കുരുവീരർ കാലൻ പിടിച്ചവർ 23
ചെന്നായ്ക്കൂട്ടംകൂടിട്ടും കാട്ടിൽക്കാപ്പോന്നാറാടിയപ്പടി.
ഏറമുദ്വിഗ്നരായ്ത്തീന്നിതാദ്ദേവവ്രതഹിതരായ് 24
ഭരതപ്രവരൻ വീണശേഷമാക്കുരുവാഹിനി.
വാനനക്ഷത്രമേറോണം കാറില്ലാത്തംബരോപമം 25
സസ്യമില്ലാത്തുഴിപോലെ യീറാറ പുഴപോലഥേ.
കാട്ടിൽച്ചെന്നായ്ക്കൂട്ടം തടയും കലഭത്തുള്ള മാൻപടി 26
സിംഹത്തെശ്ശരഭംകൊന്ന ഗിരിഗഹ്വരമാതിരി.
ഗാംഗേയൻ വീണുപോയപ്പോൾ ഭാരതപ്പട ഭാരത! 27
കടലിൽച്ചുറുമേ കാറേററുടയ്ക്കും കപ്പൽപോലഥേ.
ഊക്കർ മെയ്കൊണ്ട പാണ്ഡുവീരരുത്തിപ്പെടുത്തഥോ 28
തേരാന്ധയാളശനിരുഴന്നാകുലമായ് ബലം
മിക്കപേരും നശിച്ചുത്തിപ്പെട്ട പേടിച്ചിതേറവും 29
അതിൽപ്പേടിച്ചുനപരും പടയും മറുപേർകളും.
പാതാളക്കുണ്ടിലാണോമാമായിഭീഷ്മവിഹീനരായ് 30
കുരുക്കൾ കണ്ണുനേയോർത്തു ഭീഷ്മസന്നിധനോണവൻ.
തെളിഞ്ഞതീഥിയേപ്പോലെ സവ്യശസ്ത്രജ്ഞമുഖ്യനെ 31
ആപന്നൻ ബന്ധുവെപ്പോലെയവനെത്തന്നെയോർത്തുതേ.
പാർത്ഥിവന്മാർ കണ്ണ! കണ്ണ!യെന്നാക്രോശിച്ചു ഭാരത! 32
ഹിതൻ നമുക്കു രാധേയൻ മെയ്പോക്കും സുതപുത്രനെ.
അവനന്നാപ്പുത്തുദിനം ചൊതീലാ പുകഴ്ന്നവൻ 33
സാമാത്യബാന്ധവൻ കണ്ണൻ വിളിപ്പിനവധെദ്ധതം.
ആ മഹാബാഹുവെഭീഷ്മൻ സവ്യക്ഷത്രിയർ കാങ്കുവേ 34

ബലവിക്രമമേറീടും തേരാളികളെയെണ്ണുവെ
എണ്ണിനാനഞ്ച് ഥനായ് രണ്ടിരട്ടിച്ച കണ്ണനെ. 35
രഥാധിരഥസംഖ്യാനത്തിങ്കലാശ്ശൂരസമ്മതൻ.
യമപിത്തേശവരുണശക്രന്മാരോടുമല്പവൻ 36
ആക്കോപത്താലവൻ ഭൂപ! ഗാംഗേയനൊട്ടു ചൊല്ലിനാൻ.
കൌരവ്യ! ഞാൻ നിയുള്ളപ്പോൾ യുദ്ധംചെയ്യില്ലൊരിക്കലും 37
അങ്ങുന്നാപ്പാണ്ഡവന്മാരെപ്പെരുമ്പോരിൽ വധിയ്ക്കുകിൽ
ദുർയ്യോധനാനുമതിയോടീ ഞാൻ കാട്ടകരേറുവൻ 38
പാണ്ഡവന്മാർ കൊന്ന ഭീഷ്മൻ ഭവാൻ സ്വർഗ്ഗംഗമിയ്ക്കുകിൽ.
കറതേരാൽക്കൊല്ലുവൻ നീയോർക്കും തേരാളിചക്രമേ 39
എന്നരുളുമഹാബാഹു പത്നാനാം പുകളാണ്ടവൻ.
നിൻപുത്രസമ്മതത്തോടും കണ്ണൻ പൊരുതിയില്ലഹോ 40
പോരിൽ വിക്രമിയാം ഭീഷ്മൻ പാണ്ഡവേയന്റെ യോധരെ
കൊന്നു ഭാരത! യുദ്ധത്തിലസംഖ്യേയപരാക്രമൻ. 41
സത്യസന്ധൻ മഹൌജസ്വിയാവീരൻവീണുപായതിൽ.
യാത്രക്കാർ തോണിയെപ്പോലെയാർത്തു നിന്മക്കൾകണ്ണനെ 42
നിന്നാൾക്കാർ നിന്മക്കളുമാ മറ്റെല്ലാ നരയാഥരും.
ഹാ കർണ്ണ!യെന്നാർത്തു കാംക്ഷിതുതാനെന്നു ചൊല്ലിനാർ 43
അസ്സൂതജന്മാമഗ്ര്യാനുജ്ഞാതൻ ദുർവ്വാരവീര്യനെ.
നിന്നാൾക്കാരോർത്തിതാപത്തിൽബന്ധുവെപ്പോലെകണ്ണനെ 44
അവൻ മതീ നരപതേ! നമ്മെക്കാക്കാൻ മഹാഭയേ
എന്നും മഹാഭയേ ദേവന്മാരെ വിണ്ണുകണക്കിനേ. 45

വൈശമ്പായനൻ പാഞ്ഞു.

ഏവമാക്കർണ്ണനെപ്പാർത്തിപ്പോഴും സഞ്ജയനോടുടൻ
ധൃതരാഷ്ട്രൻ പാണ്ഡവനെപ്പോലുന്നു മിഴിച്ചിട്ടൊല്ലിനാൻ. 46

ധൃതരാഷ്ട്രൻ പറഞ്ഞു.

അപ്പോൾ വൈകർത്തനൻ കണ്ണൻതന്നെനിങ്ങൾ നിയച്ചതിൽ
കണ്ടിതോ മെയ്ചിട്ടും സൂതപുത്രാഭിധേയകർണ്ണനെ. 47

അതുതെറിച്ചതില്ലല്ലോ കർണ്ണൻസത്യപരാക്രമൻ
പേടിച്ചോത്തിപ്പൈട്ട രക്ഷകാക്കും സബ്ഭൃതുകക്കഥോ. 48
അതുപൂരിപ്പിച്ചതില്ലേപോരിൽ വില്ലാളിപുംഗവൻ
കൌരവന്മാക്കൊരാലംബമാകും ഭീഷ്മർ പതിച്ചതിൽ 49
ആക്ഖണ്ഡംനിറയെക്കണ്ണൻ പരക്കേ ചേമകുചോൻ
ജയാശയ്യൊരു സാഫല്യമെന്മക്കൾക്കേകിയില്ലയോ 50

---

2. കണ്ണനിയ്യാണം

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

ഭീഷ്മൻ വീണതാധിരഥി സ്വയം കേ-
ട്ടാഴത്തിങ്കൽപ്പൊളിയും തോണിപോലെ
നിൻപുത്രൻതൻ കരുസൈന്യംകയറാൻ
സോദ്യമിട്ടിണലോത്ത സുതപുത്രൻ. 1
കേട്ടിട്ട കണ്ണർ, പുരുഷേന്ദ്രനാമ്യുതൻ
മഹാരഥൻ ഭീഷ്മർ വീണൊരുവൃത്തം
ഉടൻ തെന്നു സഹസാ തൈരിഘാതി
ധനുർദ്ധരന്മാരിൽ മുമ്പൻ നരേന്ദ്ര! 2
രഥീന്ദ്രഭീഷ്മൻ പാരിവീഴ്ത്തിവീഴവേ
കുരുക്കളെക്കടലാണ്ടോടമട്ടിൽ
പിതാമൃതന്മക്കളെപ്പോലെ യിന്നേറ
പുത്രന്റെ സൈന്യംകേറുവാൻ ചേണ്ടിയെത്തീ. 3

കണ്ണൻ പറഞ്ഞു.

എന്നാൽധൈര്യം ബുദ്ധി തേജസ്സുവീര്യം
സത്യം ദമം വീരഗ്രണങ്ങളും മാറും
ഭിന്നാസ്സൗഘം താഴ്മ നാണം പ്രിയാകതി-
യസൂയയില്ലായ്കിവ ഭീഷ്മനിൽത്താൻ. 4

സദാകൃതജ്ഞൻ ദ്വിജശത്രുനാശനൻ
സനാതനൻ ചന്ദ്രനു ലക്ഷ്മമാംവിധം
അവൻ പരദ്ധ്വംസി നശിച്ചുപെങ്കിലി
മറുള്ള യോധാവലി തീർന്നു തീച്ചയാം.
നശിച്ചിടാതില്ലാരു വസുപോലുമീ
ലോകത്തിങ്കൽക്കർമ്മനിദ്ധ്യാനുഷംഗാൽ
സൂര്യോദയത്തിങ്കലുമസ്തശങ്കമാ-
ക്കുറപ്പിനിബ്ഭീഷ്മർ പതിച്ചവസ്ഥയിൽ. 6
വസുപ്രഭാവൻ വസുചീര്യസംഭവൻ
വസുന്ധരേശൻ വസുനാടുപൂകവേ
വസുക്കൾതന്മക്കളും വസുന്ധരാന്വിതം
കുരുക്കളെസ്സേനയുമാത്തു മാഴ്കുവിൻ. 7

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു

മഹാപ്രഭാവൻ വരദൻ ജഗേശനാ-
ത്രൈയുജസഖിയാം ശാന്തയവൻ പതിച്ചതിൽ
കുരുക്കൾതോറിട്ടു മനസ്സുകെട്ടു
പീപ്പിട്ടു കണ്ണീർചൊരിയുന്ന കർണ്ണൻ. 8
ഇമ്മട്ടു രാധേയവചസ്സുകേട്ടാ-
നിന്മക്കൾ മന്നോർ തവ സൈന്യമെല്ലാം
തമ്മിൽപ്പറഞ്ഞാത്തിമുഴത്തു കണ്ണീർ
സമ്മിശ്രമായിട്ടു കരഞ്ഞിതേറ്റം. 9
മുറയ്ക്കുപിന്നെപ്പടയും തുടർന്നു
നരേന്ദ്രർ വൻഭേരിമുഴക്കിടുമ്പോൾ
പറഞ്ഞു ഹൃഷ്ടംപെടുമാറു വീണ്ടും
രഥീന്ദ്രരോടാ രഥിവീരമുഖ്യൻ. 10
ജഗത്തനിത്യം സതതം നടക്കെ
ചിന്തിച്ചുരച്ചസ്ഥിരമെന്നുകണ്ടേൻ
ഈ യിങ്ങുമാനില്ക്കുപടയിങ്കൽവീഴ്ത്താ-
നെന്തദ്രിതുല്യൻ കുരുവീരമുഖ്യനെ. 11

ദിവാകരൻ ഭൂമിയിൽ വീണ വണ്ണമാ-
മഹാരഥൻ ഭീഷ്മർ പതിച്ചിരിയ്ക്കുമേ
നരേന്ദ്രർ താങ്ങാൻ കഴിയില്ല പാർത്ഥനെ
മാങ്ങാർകുന്നോറിനെ കാറിയൊപ്പുമേ. 12
പ്രധാനിമാർ ചത്തരമാത്തമട്ടി-
ലനാഥമായ് വൈരികഠം തള്ളൽതീർത്തതായ്
കുരുക്കഠംതൻ വമ്പട ഞാൻ ഭരിയ്ക്കുണം
പരം മഹാത്മാവു ഭരിച്ചവണ്ണമേ. 13
താനേറിതിന്മാതിരിയുള്ള ഭാരമീ-
ജ്ജഗത്തനിത്യം ദൃഢമെന്നു കാണ്മു ഞാൻ
പടയ്ക്കു പാരം പടു വീണിരിയ്ക്കുമേ
പേടിയ്ക്കുമോ ഞാൻ പടയേറിടുന്നതിൽ. 14
രണത്തിലാക്കുരുചരരെശ്ശരങ്ങളാൽ
യമാലയംകേറിയെതിർത്തു ചാറി ഞാൻ
യശസ്സുമീയുലകിൽ നിറച്ചുവാണിടും
പരാഹതൻ പടയിൽ മരിച്ചുവെന്നുമാം. 15
യുധിഷ്ഠിരൻ ധൃതിമതി ധർമ്മസത്വവാൻ
വൃകോദരൻ കരിശതകല്പവിക്രമൻ
യുവാവവൻ സുരപതിസൂനുവർജ്ജുനൻ
സുരക്കുമാപ്പടയിഹവെല്ലുവയ്യഹോ. 16
രണത്തിലായമർ യമതുല്യർ സേനയിൽ-
സ്സമർത്ഥനാം സാത്യകി വാസുദേവനും
കടന്നുവെന്നതിലരിപൊട്ടു മാനുഷർ
തിരിച്ചിടായമമുഖമേറവണ്ണമേ. 17
പെരുംതപാംബെൽവു തപസ്സിയാലെ താൻ-
ബലാബലത്താലിഹ ധൈര്യശാലികഠം
മഹാസ്സെനിയ്ക്കുന്നരിവാരണത്തിലി-
ങ്ങുറച്ചുനിൽപൂ നിജരക്ഷണത്തിലും. 18
അവക്കെഴും പ്രാഭവം ഞാനുടച്ചു
ജവാൽച്ചെന്നിട്ടവരേസ്സുതർ വെൽവാൻ

മിത്രദ്രോഹം ഞാൻ ചൊറുക്കുന്നതല്ലാ
സൈന്യംതോല്പിക്കാകുമോനാണു മിത്രം.
ആ ഞങ്ങളേ! ചെയ്വു ചന്താത്മകർമ്മം
പ്രാണൻ പോക്കിഭീഷ്മരെയപ്പിന്തുണപ്പേൻ
ശത്രുക്കൂട്ടം പോരിലെല്ലാം മുടിപ്പേ-
നാക്കുട്ടർ കൊന്നാൽ ചീയ്യലോകം ഗമിപ്പേൻ.
ആത്തും പെണ്ണമ്പിള്ളമാർ കേണുമേറാ
തോറും നില്പ്പേൻ ധാത്തരാഷ്ട്ര സ്വചീയ്യം
ഞാൻ ചെയ്യേണ്ടുന്നതു ഞാൻ കണ്ടു സൂത!
ചെൽവേനിപ്പോൾ ശത്രുരാജാക്കളേ ഞാൻ.
കുരുക്കളേക്കാത്തുമാപ്പാണ്ടുപുത്ര-
വധംചെയ്യും ജീവനെപ്പോരിൽ വിട്ടും
ശത്രുക്കൂട്ടം പൊരുതിക്കൊന്നശേഷം
നല്പീടം ഞാൻ ധാത്തരാഷ്ട്രന്നു രാജ്യം.
നൽചിത്രമാം പൊന്നുമണിപ്രകാശം
മിന്നിപ്പാരം മിന്നിടും പൊന്നുചട്ട
അക്കോഭമാം യൽത്തലക്കെട്ടുവില്ലും
വിഷ്വഗ്നികൾക്കൊക്കുമൊട്ടേറെയമ്പും.
ഉപാസംഗം പതിയാറൊരുക്കിൻ
സമാഹരിപ്പിൻ ദിവ്യബാപങ്ങളേയും
ശരങ്ങൾ വേൽ വൻഗദ പൊന്നുകൊണ്ടു-
വിചിത്രമായ് കെട്ടിയിട്ടുള്ള ശംഖും.
ഈപ്പൊന്നാഭച്ചങ്ങലയൊത്ത ദിവ്യ-
മിന്ദീവരാഭം മൈത്രമാം പൊൻധ്വജത്തെ
തുടച്ചുടൻ നേത്തവസ്ത്രത്തിനാലി-
ങ്ങെത്തിയ്ക്കുടോ കൂട്ടുമീ മാലയെയും.
വെള്ളക്കാറിന്നൊക്കുമശ്വങ്ങൾ വേറെ
പുഷ്പങ്ങളായ് മന്ത്രതീർത്താപ്പുതങ്ങൾ
മിന്നുന്ന പൊൻകോപ്പണിഞ്ഞുള്ളവറാ
വേഗം വേഗം സൂതപുത്രാനയിക്കു.

മന്ത്രാക്ഷ്രീയാന്ന രതങ്ങളൊത്തു
പൊന്മാല ചാർത്തിടിന യല്ല തേരും
ദിവ്യങ്ങളാം സന്ന്രഹാരങ്ങളൊത്ത
ഹയങ്ങളെച്ചേർത്തുടനായയിക്കു 27

ഊക്കേറിടും ചിത്രചാപങ്ങളോറ-
മുപ്പേറും ഞാണുകളപ്രകാരം
അമ്പും നിറച്ചുള്ളതൂണങ്ങളുംതാ-
നൊരുക്കെടോ ചട്ടകളും വിശേഷാൽ. 28

യാത്രയ്ക്കു വേണ്ടുന്നതൊരുക്ക വേഗ-
മീത്തെരെഴും പൊന്മയവീരകാംസ്യം
ഇങ്ങാനയിച്ചുടൽമേൽ മാലചാർത്തി- 29
ക്കൊട്ടീടേണം വിജയത്തിന്നുഭേരി
ഉടൻ പോണം സൂതനെയെന്നോ കിരീടി
വൃകോദരൻ ധർമ്മപുത്രൻ യമന്മാർ
അങ്ങോട്ടുചെന്നവരെക്കൊല്ലുവേൻ ഞാൻ
ശത്രുക്കളം കൊന്നാൽബ്ഭീഷ്മനെപ്പിന്തുണപ്പേൻ. 30

ആ രാജാവാം ധർമ്മജൻ സത്യധീര-
നെന്നോ യിൽപ്പൂ ഭീമസേനാർജ്ജുനന്മാർ
വാസുദേവൻ സാത്യകിസൃഞ്ജയന്മാ-
രാസ്സൈന്യമോ മന്നവന്മാക്കജയ്യം. 31

സർവ്വാന്തകൻ മൃത്യുരക്ഷിക്കിലും താൻ
കിരീടിയെപ്പോരിലേറപ്രമത്തൻ
എതിർത്തേറുപ്പടയിൽക്കൊൽവനെത്തും
ഭീഷ്മൻ പിന്നേ കാലനുക്കെന്നുമാവാം. 32

പോകാതിരിയ്ക്കില്ലവരോടേറുടൻ ഞാൻ
കുരുക്കൾതൻ യുദ്ധമേ സത്യമോതാം
മിത്രദ്രോഹക്കാർ ബലംകെട്ട കൂട്ടർ
ദുഷ്ടന്മാരും മമ വേണ്ടാ സഹായം. 33

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

സമൃദ്ധിയായിട്ടൃഢമാത്ത കുബ്ബരം
ശുഭം സുവർണ്ണപ്പണിയൊത്തെഴും രഥം
പതാകയേന്തിപ്പടുവായുവേഗാൽ
ഹയാഞ്ചിതം വാണ ഗമിച്ചിതായവൻ. 34
കുരുക്കഠം തേരാളികഠം വാഴ്ത്തുമാ മഹാൻ
വായോർകഠം പൂജിച്ചിട്ടമിന്ദ്രമട്ടിലായ്
ആബ്ഭാരതേന്ദ്രന്നവ സായമാന്നേടം
പടക്കളംപുക്കിതു വില്ലുമേന്തിയോൻ. 35
വൃത്രമോട്ടം കൊടിയൊത്തു വമ്പൊട്ടം
വെണുത്തു രത്നങ്ങളണിഞ്ഞു ഭംഗിയിൽ
സദശ്വമഭ്രധ്വനിയൊത്ത തേരിനാൽ
തേജസ്വിയക്കൻപടി കണ്ണനെത്തിനാൻ. 36
ഹതാശനാമൻ പരമഗ്നികല്പമാ-
ശുഭം രഥം വാഴുമവൻ ധനഞ്ജയൻ
പിമാനമാണ്ടുള്ളമരേന്ദ്രതുല്യനായ്
ശോഭിച്ചിതേറ്റം രഥി സൂതനന്ദനൻ. 37

---

3. കണ്ണവാക്യം.

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

ശരതല്പത്തിൽ വീണുള്ളോരമിതൌജസ്വിമായ്യനെ
പെരും കാറിൻ കുട്ടമേറു പറിയോരാഴിപോലവേ. 1
ദിവ്യാസ്ത്രജ്ഞാലജ്ജുനൻ വീഴിച്ച വില്ലാളിവീരനെ
ക്ഷത്രാരി കുരുമുത്തച്ഛൻ ഭീഷ്മനെപ്പാത്തുകണ്ടതിൽ. 2
നിന്മക്കഠംക്കു ജയാകാംക്ഷാശമ്മം വമ്മവുമറ്റതായ്
ആഴത്തിങ്കൽ നിലയ്ക്കാക്കമപരക്കു തുരുത്തുമായ്. 3

യമുനയ്ക്കുള്ളൊഴുക്കൊക്കും ശരൌഘത്തിങ്കലാണ്ടുമേ
അസഹ്യമായ മൈനാകമിന്ദ്രൻ വീഴിച്ചപോലെയും. 4
വായിൽനിന്നൂഴിയിൽത്താനേ വീണ സൂര്യൻകണക്കിലും
അചിന്ത്യനായ്പ്പുണ്ട വൃത്രൻ തന്നെ ശക്രൻ കണക്കിലും. 5
യോധക്കില്ലാം മോഹകരം പോരിൽ ഭീഷ്മൻതാപാതനം
കകുംമണ്ഡപടയ്ക്കാക്കെ വില്ലന്മാക്കൊക്കെഭാഗ്യവാൻ. 6
പാർത്ഥബാണം നിറച്ചേറെ നിൻപിതാവായ ഭീഷ്മനെ
വീരനേ വീരതല്പത്തിൽക്കിടക്കും പുരുഷേന്ദ്രനെ. 7
ഭാരതന്മാക്കുമുത്തച്ഛൻ ഭീഷ്മനെക്കണ്ട സൂര്യജൻ
തേരിട്ടിറങ്ങിമാഴ്കീട്ട ശോകമോഹങ്ങളാണ്ടവൻ. 8
കാൽനടയ്ക്കാത്തനായ്ച്ചെന്ന കണ്ണിരാൽക്കൺകലങ്ങിയോൻ
അഭിവാദ്യംചെയ്ത കുപ്പിവണങ്ങിക്കൊണ്ടുചൊല്ലിയാൻ. 9
ഞാൻ കർണ്ണനാണ ശ്രുതമാം മിണ്ടുകെന്നോട്ട ഭാരത!
പുണ്യമാകും നല്ല വാക്കാൽ, കണ്ണുകൊണ്ടൊന്നുയോക്കുക. 10
തീവ്രയാണിന്ന പുണ്യത്തിൻഫലമല്ലില്ലൊരുത്തനും
വൃദ്ധൻ ധർമ്മിഷ്ഠനാമങ്ങു മന്നിൽവീണകിടക്കയാൽ. 11
ധനുർവ്വിദ്യയിൽ മന്ത്രത്തിൽപ്പുറം വ്യൂഹായുധങ്ങളിൽ
കുരുക്കളിൽക്കുരുശ്രേഷ്ഠ! കാണ്മീലാ മറെറാരാളെ ഞാൻ. 12
കുരുക്കൾക്കീബ്ഭയംതീർപ്പാൻ മതിയാം ശുദ്ധബുദ്ധിയെ
പെരുത്തയോധരെക്കൊന്ന പിതൃലോകംഗമിപ്പു നീ. 13
വ്യാഘ്രങ്ങൾകോപിച്ച മൃഗക്ഷയംചെയ്യുംപ്രകാരമേ
കുരുക്ഷയംചെയ്യുമിന്നതൊട്ട പാണ്ഡവർ ഭാരത! 14
വീര്യജ്ഞനമാരജ്ജുനന്റെ ഗാണ്ഡീവധനിയാലിനി
ത്രസിയ്ക്കുമേ വജ്രിയുടെ ദൈത്യന്മാർപോലെ കൌരവർ. 15
ഇന്ന ഗാണ്ഡീവചാപത്തിൽനിന്നോന്തും വിശിഖങ്ങടെ
ഇടിയൊക്കുംരവം പേടിപ്പിയ്ക്കും കുരുവീരന്മാരെ. 16
വീര! കത്തിജ്വാലകോലും തീവൃക്ഷങ്ങൾ ചുടുമ്പടി
കുരുക്കളേച്ചുട്ടെരിയ്ക്കും കിരീടിയുടെയമ്പുകൾ. 17
കാട്ടിലേതതിടം കാറ്റുംതീയുംകൂടിപ്പുറക്കുമാ
അതാതിടംചുടും പുല്ലുവള്ളിക്കുടിൽ മരങ്ങളെ. 18

കത്തിക്കാളുന്ന തീപോലെയാണു പാർത്ഥനസംശയം
കാറുപോലെ ധരവ്യാപ്തൻ കണ്ണൻ സംശയമില്ലിതിൽ. 19
മുഴങ്ങിട്ടും പാഞ്ചജന്യമിതുംഗാണ്ഡിവത്തെയും
കേട്ടു സൈന്യങ്ങളൊക്കേയും പേടിയ്ക്കുമായി ഭാരത! 20
ശത്രുസംഹാരിയാം കീശധ്വജന്റെ രഥമിസ്വനം
സഹിപ്പാൻ വീര! ശക്തന്മാരല്ലുങ്കില്ലാതെ മന്നവർ. 21
പാർത്ഥനായ് പ്പൊരുതാൻ തക്കോനണ്ടല്ലോരേതു മന്നവൻ
അവന്റെ ദിവ്യകർമ്മങ്ങൾ പുകഴ്ത്തുന്നു മനീഷികൾ. 22
അമാനുഷം മഹാത്മാവാം മുകുന്ദനൊടു യുദ്ധവും
അവയോടേറിതകൃതാത്മാക്കൾക്കൊക്കാതെഴുംവരം. 23
മറാരു പോരിൽവെൽവാനുണ്ടെങ്കിലും വെല്ലാത്തൊരാളുവൻ
പാണ്ഡുപുത്രൻ ബലശ്ലാഘി മാധവൻ കാത്തിടുന്നവൻ. 24
ദേവദാനവർ വാഴ്ത്തുന്നഘോരക്ഷത്രിയകാലനെ
രാമനെപ്പടയിൽപ്പണ്ടു വെന്നവൻ വീര്യവാൻ ഭവാൻ. 25

ഞാനിപ്പോഴാപ്പാണ്ഡവൻ യുദ്ധവീരൻ
തന്നെബ്ഭവാൻ സമ്മതിയ്ക്കുന്നതായാൽ
നോക്കിക്കൊല്ലും ഘോരസപ്ത്നരെത്താ-
നസ്സൂത്താലേ കൊല്ലുവാൻ ശക്തനത്രേ.

---

4. കണ്ണാശ്വാസനം.

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു

ആവലാതിയവൻ ചൊല്ലുംവൃദ്ധൻ പിതാമഹൻ
ശോകാലോചിതമൊഴി ചൊന്നാനുള്ള തെളിഞ്ഞവൻ. 1
പുഴകൾക്കാഴിപോലക്കൻ പോലേ ജ്യോതിസ്സുകൾക്കുമേ
സത്യത്തിനുസ്സൂത്തർപോലെ വിത്തുകൾക്കുഴി പോലവേ. 2
ബ്രതങ്ങൾക്കുബുദ്ധംപോലെയിഷ്ടുക്കാലംബമാക നീ
വാനോർ വാസവനെപ്പോലെ നിന്നെസ്സേവിയ്ക്കു പാണ്ഡവർ. 3

നീ ശത്രുമാനഹന്താവായ് മിത്രപ്രീതി വളർത്തവൻ
കൌരവന്മാക്കൊക്കെയുമേ വാനോക്കാ വിഷ്ണുപോലവേ. 4

സ്വന്തം കയ്യക്ക വീര്യത്താൽഭ്രാത്തരാഷ്ട്ര പ്രിയാർത്ഥി നീ
കണ്ണ!രാജപുരം പുക്ക കാംബോജന്മാരെ ചെന്നവൻ. 5

ഗിരിവ്രജത്തിൽ വാഴുന്ന നഗ്നജിത്താദിമന്നരെ
വിദേഹാംബഷ്ഠഗാന്ധാരന്മാരെയും ചെന്നവർ ഭവാൻ. 6

പനിമാമലവാഴുന്ന രണക്രൂരകിരാതരെ
ദുര്യോധനന്റെ കീഴാക്കിയിട്ടല്ലോ പണ്ടു കണ്ണ!നീ. 7

പോരിൽക്കാലിംഗ പുണ്ഡ്രാന്ധ്ര മേളകോൽക്കലഭരയുമേ
ത്രിഗർത്തബാൽഹീക നിഷാദന്മാരേയും ജയിച്ചു നീ 8

അതാതിടത്തു യുദ്ധത്തിൽദുര്യോധന ഹിതത്തിനായ്
കാജസ്സും പലരെയുംവീരകണ്ണ'ജയിച്ചു നീ 9

ജ്ഞാതി ബന്ധുകുലം തന്നോടൊത്തു ദുര്യോധനൻപടി
കുരുക്കൾക്കൊക്കെയുമാരു ഗതിയായിട്ടിരിപ്പൂനീ. 10

നിനക്കു ശ്രേഷ്ഠമോതാം ചെന്നെതിർക്കു ശത്രുവീരരായ്
കാക്കു കുരുക്കളെപ്പാരിൽച്ചേർക്കു ദുര്യോധനേ ജയം. 11

പൌത്രതുല്യൻ നീ നമുക്കു ദുര്യോധനനതുല്യമേ
അവനെപോലെ നാമെല്ലാം ധർമ്മം പാർത്താൽ നിനക്കുമാം. 12

യൌവച്ചാവ്യയിലും മെച്ചം സത്തുക്കൾക്കിഹ ചേവ്യയാം
സത്തുക്കളോടെന്നു ചൊൽവൂ നരശ്രേഷ്ഠ മനീഷികൾ. 13

നീ സത്യച്ചേവ്യയൊത്തതെന്നെയെന്നുമാചുതാർ
ദുര്യോധനൻപോലെ കുടുംബം പാലിച്ചുകൊള്ളേടോ. 14

അവന്റെയാ വാക്കു കേട്ടു കാക്കൽക്കമ്പോട്ടു കുപ്പിയും
പോന്നു ചൈകത്തവൻ കണ്ണൻ വില്ലാളികളെഴുന്നെടം. 15

അവൻ മനുഷ്യക്കുട്ടത്തിൽപ്പെരുതാം നിലകണ്ടുടൻ
ശസ്ത്രമേന്തിച്ചിട്ടയിട്ടു സൈന്യത്തിൽപ്പുഷ്ടികൂട്ടിയാൻ. 16

ഹർഷിച്ചു ദുര്യോധനാദി കൌരവന്മാരശേഷവും
മഹാബാഹുപടയ്ക്കൊക്കെ മുമ്പനായിട്ടുമായവൻ 17

പോരിന്നായ് വന്നൊരു മഹാൻ കണ്ണനെപ്പാർത്ഥകണ്ടുടൻ
കൈകൊട്ടിക്കളിക്കിയാത്തേററം സിംഹനാദരവങ്ങളും 18
ചെറുഞാണൊലിയും മറവുംചെയ്തപൂജിച്ചു കൌരവർ.

---

5 കണ്ണവാക്യം

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു

തേരേറിപ്പുരുഷവ്യാഘ്രൻ കർണ്ണൻ വന്നതുകണ്ടുടൻ
രാജാവേഹൃഷ്ടനായ്ദുര്യ്യോധനനിങ്ങിനെചൊല്ലിനാൻ. 1
സത്യാഥമായിതൊട്ടേറെ നീ പാലിച്ചീട്ടമീമ്പുലം
എന്നോക്കുന്നോൻ തക്ക ഹിതമെന്തെന്നു നിരൂപിയ്ക്ക നീ. 2

കണ്ണൻ പറഞ്ഞു

ചൊൽകണ്ട പുരുഷവ്യാഘ്രനോൻ പ്രാജ്ഞതമൻ ഗുപൻ
ഉടയോൻ കണ്ടിടുംപോലെ കൃത്യംകാണില്ല മറൊരാൾ. 3
എല്ലാ മന്നവരും നിന്നെറ വാക്കുകേൾക്കാൻ കൊതിയ്ക്കുന്നു
ന്യായമല്ലാതെ ചൊല്ലില്ലാ ഭവാനെന്നാണു നിശ്ചയം 4

ദുര്യ്യോധനൻ പറഞ്ഞു

സേനേശനായിരുന്നല്ലോ ഭീഷ്മൻ മൂപ്പുള്ള വിക്രമി
അറിവുള്ളൊരവൻ യോധഗുണമൊക്കെത്തികഞ്ഞവൻ. 5
യശസ്സേറുമവൻ കണ്ണ! ശത്രുക്കളൊടിച്ചവൻ
മായ്യൻ മയ്യാദയായ്പ്പോരിൽപ്പുത്രനാം കാത്തു ഞങ്ങളെ. 6
അസാദ്ധ്യകർമ്മം ചെയ്തിട്ടായവൻ വാന്തേറുമിപ്പൊഴേ
അവനാട്ടത്ത സേനാനിയായാരെക്കാണു കണ്ണ! നീ. 7
സേനാനിയെന്നിയേ സേന നില്ക്കില്ലൊരു മുഹൂർത്തവും
യുദ്ധത്തിലമരംപോയ തോണി വെള്ളത്തിലാംവിധം. 8

അമരക്കാരാറാ രോണി സൂതനില്ലാത്ത തേരുമേ
തോന്നുംപോലോടുമമ്മട്ടാം നാഥനില്ലാത്ത സേനയും. 9
നാഥനെന്യേ സ്വാത്മമട്ടും കഷ്ടപ്പാടേറാമേറിടും
സേനേശനില്ലാത്ത സേനാദോഷമൊക്കെയുമേറിടും. 10
എന്നാൽബ്ഭവാൻ യോഗ്യരാകുമെന്നേറയാചിക്കാരിൽ മുറുമേ
ഭീഷ്മന്റെ പിമ്പേ സേനായിയാകണ്ടവനെ നോക്കെടോ. 11
പോരിൽസ്സേനാനായകനായാരെയങ്ങുന്നു കാണുമതാ
ഞങ്ങളെല്ലാമൊത്തവനെയാക്കാമില്ലൊരു സംശയം. 12

കർണ്ണൻ പറഞ്ഞു

എല്ലാവരും മഹാത്മാക്കളാപ്തരുഷി സത്തമർ
സേനേശത്വത്തിനർഹന്മാരാണു മിന്നതന്നേണ്ടതിൽ. 13
കുലം ദേഹം ബലം ജ്ഞാനം വിക്രമം ബുദ്ധിയെന്നിവ
ഒക്കും കൃതജ്ഞർ ധീമാന്മാർ പോരിൽപ്പിന്തിരിയാത്തവർ. 14
ഒപ്പമെല്ലാരെയും മുമ്പന്മാരാക്കുന്നതസാദ്ധ്യമാം
തെരഞ്ഞെടുക്കണം മെച്ചം ഗുണങ്ങൾകൊള്ളാരുത്തനെ. 15
തമ്മിൽത്തിരക്കുന്നവരിലൊരാളെസ്സൽക്കരിച്ചീടുകിൽ
മത്സ്യങ്ങൾകെട്ടു മറുള്ളോർ ഹിതരായ്പ്പൊരുതാതെയാം. 16
ഇദ്ദേഹം സർവ്വയോദ്ധൃാചാര്യൻ വൃദ്ധനാം ഗുരു
സേനേശനാക്കുവാൻ യോഗ്യൻ ദ്രോണൻ ശസ്ത്രസുധരോത്തമൻ 17
ആരുണ്ടു ബ്രഹ്മജ്ഞവരൻ ഭീഷ്മൻ ദ്രോണർ നിപുണേ
ആശുക്രാംഗിരസപ്രായനെന്യേ സേനാനിയാകുവാൻ. 18
ഒരുയോധനുമില്ലിങ്ങീ മനോരിലയി ഭാരത!
പോരിനുപോകും ദ്രോണന്റെ പിമ്പേ ചൊല്ലാതിരിപ്പൻ. 19
ഇവൻ സേനാനാഥരിലും ശസ്ത്രമേന്തും ജനത്തിലും
ബുദ്ധിമാന്മാരിലും ശ്രേഷ്ഠൻ രാജാവേ! നിന്റെ ദേശികൻ. 20
ഈയാചാര്യനെ നീ സേനാപതിയാക്കു സുയോധന!
പോരിൽദ്ദായമരേ മെൽവാൻ സ്യന്ദനെസ്സാർ പോലവേ. 21

6. ദുര്യോധനപ്രോത്സാഹനം

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

കണ്ണന്റെ വാക്കുകേട്ടിട്ടാ രാജാവപ്പോൾസ്സുയോധനൻ
സൈന്യമദ്ധ്യമെഴും ദ്രോണൻതന്നോടിങ്ങിനെ ചൊല്ലിയാൻ. 1

ദുര്യോധനൻ പറഞ്ഞു.

ജാതിമെച്ചം കുലം ധർമ്മം വയസ്സറിവുബുദ്ധിയും
വീര്യം മിടുക്കധൃഷ്യത്വമജ്ഞാനം ജയം നയം. 2
കൃതജ്ഞത്വം തപം മുറും ഗുണംചേന്നിട്ടു മൂത്തവൻ
ഭവാനെപ്പോലെ മന്നോരെക്കാപ്പാനില്ലിഹ മറൊരാൾ. 3
ഇന്ദ്രൻ ദേവകളെപ്പോലിന്നങ്ങു കാക്കുക ഞങ്ങളെ
നീ നടത്തീട്ടരികളെ വെല്ലാൻ മോഹം ദ്വിജോത്തമ. 4
രുദ്രൻകപാലിപോലെ വസുക്കൾക്കഗ്നിപോലവേ
യക്ഷക്കു ധനദൻപോലെ മരുൽക്കൾക്കിന്ദ്രനാംവിധം. 5
വിപ്രക്കാപവനനെപ്പോലെ ജ്യോതിസ്സുക്കൾ ക്കിനോപമൻ
പിതൃക്കൾക്കു യമൻപോലെ യാദസ്സിൻ പാശിപോലവേ. 6
നക്ഷത്രങ്ങൾക്കിടുപോലെ ദൈത്യക്കാശുക്രനുള്ളിലും
സേനേശരിൽ വരൻ ഞങ്ങൾക്കുള്ളു സേനാധിയാവണം. 7
പതിയൊന്നക്ഷൗഹിണിയും നില്ക്കുമേ നിന്റെ പാട്ടിലായ്
അവയാൽക്കൊല്ലുകിലുശുക്രൻ ദൈത്യരെയാംവിധം. 8
സ്കന്ദൻ വാനോക്കെന്നപോലെ ഞങ്ങൾക്കുശ്രേ ശമിയ്ക്കു നീ
ഞങ്ങൾ പിന്തുടരാമങ്ങേക്കാളയെപ്പയ്ക്കൾപോലവേ. 9
ഉഗ്രധന്വാവു വില്ലാളി ദിവ്യം വില്ലിട്ടുലപ്പവൻ
അജ്ജുനൻ മുമ്പിലായങ്ങേക്കാണുകിൽ പ്രഹരിച്ചിടാ. 10
തീച്ചയായ് പ്പടയിൽബ്ബന്ധുഭൂത്യാഢ്യൻ ധർമ്മപുത്രനെ
ജയിപ്പോൻ പുരുഷവ്യാഘ്രൻ ഭവാൻ സേനാനിയാകിൽ ഞാൻ. 11

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

എന്നതുകേട്ടു ദ്രോണനോടു ജയിയ്ക്കുന്നായി മന്നവർ
നിൻപുത്രനെസ്സിംഹാദങ്കൊണ്ടു ഹർഷപ്പെടുത്തുവർ. 12
സൈന്യങ്ങളും രസിച്ചോരാം വാഴ്ത്തിയാ ദ്വിജമുഖ്യനെ
ധൃഷ്ടദ്യുമ്നനെ മുമ്പാക്കിപ്പെരും പുകൾ കൊതിപ്പവർ
ധൃഷ്ടദ്യുമ്നനൊടായ്പ്പിന്നെ ദ്രോണർ ചൊല്ലീ നരേശര!

---

7. ദ്രോണപരാക്രമം

ദ്രോണൻ പറഞ്ഞു.

ഷഡംഗം വേദമറിവൻ മനുതീർത്തശാസ്ത്രവും
ത്ര്യംബകാസ്ത്രവും മറ്റു പലമാതിരിയസ്ത്രവും 1
ജയകാംക്ഷികളാം നിങ്ങളെന്നിൽച്ചൊന്ന ഗുണങ്ങളെ
ചെയ്വാൻ നോക്കിപ്പാണ്ഡവരാടൊക്കെ ഞാൻ പൊരുതീടുവൻ.
പോരിൽപ്പാഞ്ചാലനെക്കൂടെ കൊല്ലില്ലാ ഞാനൊരിയ്ക്കലും
അവനെന്നെക്കൊല്ലുവായ്ത്തിന്നുവർ പുരുഷർഷഭ! 3
സർവ്വസോമകരെക്കൊന്നും പൊരുതാം സേനയോടു ഞാൻ
എന്നോടു പോരിൽപ്പൊരുതാകുളർമെയ്കൊണ്ട പാണ്ഡവർ. 4

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

എന്നവൻ സമ്മതംവാങ്ങിസ്സേനാനായകനാക്കിവാൻ
നിന്മകൻ ദ്രോണനെ വിധിപൂർവ്വകമ്മതിവാൽ നൃപ! 5
ധൃഷ്ടദ്യുമ്നമുഖ്യർ ചെയ്തു ദ്രോണാഭിഷേചനം
സേനേശനായ്സ്കന്ദനേപ്പണ്ടിന്ദ്രാദിസുരർപോലവേ. 6
വാദ്യഘോഷത്തൊടും ശംഖനിനാദത്തോടുമങ്ങുടൻ
ദ്രോണനെസ്സേനേശനാക്കിയപ്പൊഴുണ്ടായി ഹർഷവും. 7
പുണ്യാഹഘോഷവും സ്വസ്തിവാദത്തിൻറെ ഘോഷവും
വന്ദിമാഗധസൂതന്മാർ വാഴ്ത്തിപ്പാടുന്ന ശബ്ദവും. 8

വിപ്രർ ചൊല്ലും ജയച്ചൊല്ലും സൂതഘോഷവുമൊത്തഹോ
മുറയ്ക്കാ ദ്രോണനെപ്പൂജിച്ചേത്താർ പാണ്ഡവർ തോറ്റതായ്. 9
സേനാപതിത്വം കയ്യേറ്റു ഭാരദ്വാജൻ പ്രതാപവാൻ
പൊരുതാൻ പടയുംനിത്തിച്ചെന്നു നിന്മക്കളൊത്തുതാൻ. 10
സിന്ധുരാജൻ കലിംഗശൻ നിൻ കുമാരൻ വികർണ്ണനും
വലത്തുഭാഗം പറ്റിട്ടു നില്പായീ ചട്ടയിട്ടവർ. 11
അവർക്കു കൂട്ടു ശകുനി കുതിരപ്പടയൊത്തവൻ
മിന്നും പ്രാസങ്കൊണ്ടതിക്കും ഗാന്ധാരന്മാരുമൊത്തവൻ. 12
കൃപനാക്കുതവർമ്മാവു ചിത്രസേനൻ വിവിംശതി
ഇവർ ദുശ്ശാസനൻ മുമ്പായിടത്തേപ്പങ്കു കാത്തുതേ. 13
അവർക്കു പങ്കു കാംബോജരാസ്സുദക്ഷിണനാളികം
ഊക്കുള്ളശപ്പടയുമായ് ശ്രുകന്മാർ യവനേന്ദ്രരും. 14
ത്രിഗർത്തരംബഷ്ഠർ മദ്രർ പ്രതീച്യോദീച്യമാളവർ
ശിബിമാർ ശൂരസേനന്മാർ മലന്മാർകഥം ശൂദ്രരും. 15
സൌവീരർ കിതവ പ്രാച്യദാക്ഷിണാത്യരുമേവരും
നിൻപുത്രനേ മുമ്പിലാക്കിപ്പിന്നുറം കണ്ണായയുമേ. 16
സപ്തസൈന്യ ഹഷ്ടമുണ്ടാക്കിബ്ബലംകൂട്ടി ബലങ്ങളിൽ
ചെന്നു വൈകർത്തനൻ കണ്ണൻ വില്ലന്മാർക്കൊക്കെ മുമ്പിലായ്.
തിളങ്ങി വലുതായ്സൈന്യം ഹഷ്ടിയ്യുമ്മാറവനാടെ
ആഴിച്ചങ്കല വൻകേതു ശോഭിച്ചു സൂര്യഭാസ്സോടും. 18
ഭീഷ്മവ്യസനമോർത്തീലാ കണ്ണനെപ്പാർത്തൊരുത്തരും
വിശോകരായ്ത്തിന്നും മുറവും മന്നവന്മാരും കുരുക്കളും. 19
ഹൃഷ്ടരായ്പ്പലയോധന്മാരിണങ്ങിച്ചൊല്ലിയപ്പൊഴേ
പടയിൽക്കണ്ണനെക്കണ്ടാൽപ്പോരിൽ നില്ക്കില്ല പാണ്ഡവർ. 20
കണ്ണൻപോരും പോരിലിന്ദ്രനാടിയായോരെ വെല്ലുവാൻ
പിന്നെയെന്തോ ഹീനവീര്യവിക്രമന്മാർകഥം പാർത്ഥരെ. 21
കയ്യുക്കിയലുമാബ്ഭീഷ്മൻ പോരിൽപ്പുകഴിച്ചു പാർത്ഥരെ
അവരെക്കർണ്ണനോ പോരിൽക്കുത്തെയ്യുമുടിച്ചിട്ടും. 22
എന്നു തമ്മിൽപ്പറഞ്ഞാറും ഹൃഷ്ടരാമവർ മന്നവ!
രാധേയനെപ്പൂജചെയ്തു പുകഴ്ത്തിക്കൊണ്ടിറങ്ങിയാൻ. 23

നമ്മൾക്കു ശകടവ്യൂഹമാണാ ദ്രോണൻ ചമച്ചതും
മഹാന്മാരാം പരന്മാക്കോ ക്രൌഞ്ചവ്യൂഹം മഹീപതേ! 24
പ്രീതിയേന്തും ധർമ്മരാജനന്നു യിമ്മിച്ചു ഭാരത!
വ്യൂഹാഗ്രത്തിലവക്കുള്ളു യിന്നിതാപ്പുരുഷർഷഭർ 25
മക്കടക്കൊടി പൊന്തിച്ചു യിഷുക്ലേന ധനഞ്ജയർ
കകുദം സർവ്വസൈന്യസ്യം ധാമം വില്ലുക്കുശഷവും. 26
തേജസാ പാർത്ഥനെ കൊടി സൂര്യമാസ്സുത്തുയന്നഹോ
ശോഭിപ്പിച്ചു മഹാത്മാവാം പാണ്ഡവനുള്ള സൈന്യയെ. 27
പ്രളയത്തിൽ പ്രജപലിയ്ക്കും സൂര്യൻ ഭൂമി ചുട്ടുപൊടി
കാണായി ധീമാൻ പാർത്ഥനെ ഹോപ്പിച്ചീട്ടുമാക്കൊടി. 28
യോധന്മാക്കുജ്ജ്വനൻ മുഖ്യൻ ഗാണ്ഡീവം വില്ലിലുത്തമം
ശ്രുതഞ്ജയക്കോ വാസുദേവൻ ചക്രരക്ഷക്കോ സുദർശനം. 29
ഈ നാലു തേജസ്സുമേന്തി വെള്ളക്കുതിരയുള്ള തേർ
പരന്മാർ മുന്നിൽ വന്നെത്തി കാലചക്രം കണക്കിനേ. 30
ഈവണ്ണമാ മഹാത്മാക്കൾ പടത്തലയിൽനില്പവർ
യിന്നാൾക്കാക്കുദ്യമായ് കണ്ണൻ പാണ്ഡവക്കു ധനഞ്ജയൻ. 31
ചൊടിപൂണ്ടിട്ടവരുടൻ തമ്മിൽക്കൊൽവാൻ കൊതിപ്പവർ
അന്യോന്യംനോക്കിയാർ പോരിൽക്കർണ്ണനും പാണ്ഡുപുത്രനും.
അപ്പൊഴയ്യുങ്ങു തേരാളി ഭാരദ്വാജനണഞ്ഞതിൽ
ഘോരമാർത്തസ്വരം മൂത്തു കുലുങ്ങിപ്പോയി മന്നിടം. 33
അപ്പൊളാദിത്യനോടൊത്തു മൂടിയാകാശമാകവേ
കാറേററു പതറും ധൂളിക്കുട്ടം പട്ടുകണക്കിനേ 34
കാറുകൂടാതെ വർഷിച്ചു മാംസാസ്ഥിച്ചോരയംബരം
പരന്തു കഴുകങ്കങ്കാളം കുളംകാക്കകളും പരം 35
സൈന്യയ്ക്കുമേലെയന്നേരം പറന്നെത്തീ നരാധിപ!
കുറുക്കന്മാരോരിയിട്ടു ഘോരമുഗ്രഖഗങ്ങളും. 36
എടത്തുചെച്ചിതു പലവട്ടവും യിന്റെ സൈന്യയെ
മാംസം തിന്നാനുമാച്ചോരകുടിച്ചീട്ടുന്നതിന്നുമേ. 37
വീണ്ടു കത്തിയെരിഞ്ഞേറുമലറീട്ടും വിറച്ചുമേ
വാൽകൊണ്ടു പോക്കളുംമൂടി ജ്വലിക്കും കൊള്ളിമീനുടൻ 38

ഇടിയും മിന്നലും ചേന്നു നെടുതാം പരിവേഷവും
അക്കന്നുണ്ടായിസേനേശൻ പുറപ്പെട്ടപ്പോൾ മന്നവ! 39
ഇവയും മറവുപലതും കാണായീപേടിയാംപടി
ദുന്നിമിത്തങ്ങൾ ശൂരക്ക ചാക്കുസൂചിച്ചിടുന്നവ. 40
നടന്നു സമരം പിന്നെപ്പരസ്പരവധൈഷികം
കുരുപാണ്ഡവസൈന്യങ്ങൾ തമ്മിലൊച്ച മുഴങ്ങിയും. 41
അവർതമ്മിൽച്ചൊടിച്ചിട്ട പാണ്ഡവന്മാർ കുരുക്കളും
കൂത്ത അസ്ത്രങ്ങളാൽക്കൊന്നു ജയംനോക്കും പ്രഹാരികൾ. 42
അവൻ പാണ്ഡവസൈന്യത്തിൽ മഹാവില്ലൻ മഹാദ്യുതി
മഹാവേഗത്തൊടും കേറിത്തീക്ഷ്ണബാണങ്ങൾതൂകുവാൻ. 43
ദ്രോണനേല്ക്കുന്നതായ്ക്കണ്ട പാണ്ഡുസൃഞ്ജയരേവരും
വെവ്വേറേ ശരവർഷങ്ങൾപെയ്തെതിർത്തേറു മന്നവ! 44
ദ്രോണൻക്ഷോഭംവരുത്തീട്ടുപിളന്നീടും പെരുമ്പട
ചിന്നീ പാഞ്ചാലരോടൊത്തു കാറേററ മുകിൽപോലവേ. 45
പലദിവ്യാസ്ത്രവും പോരിൽ പ്രയോഗിച്ചീടുമായവൻ
പാണ്ഡുസൃഞ്ജയരേ ദ്രോണൻ പീഡിപ്പിച്ചീടിനാൻ ദൃതം 46
ഇന്ദ്രൻ കൊല്ലുംദൈത്യർപോലാ ദ്രോണൻകൊന്നിടുമായവർ
ധൃഷ്ടദ്യുമ്നൻ മുമ്പെഴുന്ന പാഞ്ചാലന്മാർ പിരിച്ചുപോയ്. 47
ദിവ്യാസ്ത്രജ്ഞൻ ശൂരനടൻ യാജ്ഞസേനി മഹാബലൻ
പലപാടും ദ്രോണസൈന്യം പിളർന്നു ശരവൃഷ്ടിയാൽ. 48
പാർഷതൻ ശരവർഷത്താൽ ദ്രോണന്റെ ശരമാരികൾ
തടുത്തു കൌരവക്കുട്ടമുടൻ കൊന്നിടിനാൻ ബലി. 49
കൂട്ടിച്ചേത്തുടനേദ്രോണൻ പോക്കുത്തിൽസ്വസേനയെ
യിരുത്തീട്ട മഹാബാഹു പാർഷതൻ നേക്കുകേറിനാൻ. 50
പെരുത്ത ശരവർഷത്തെപ്പാർഷതൻമേൽച്ചൊരിഞ്ഞുതേ
കടുത്തടുത്ത സുരരിലിന്ദ്രനെന്ന കണക്കിനെ. 51
ദ്രോണൻ ബാണങ്കൊണ്ടിളക്കും പാണ്ഡുസൃഞ്ജയരപ്പൊഴേ
സിംഹമേറമൃഗക്കുട്ടംപോലെതാൻ ചിന്നി പിന്നെയും. 52
ബലവാൻ ദ്രോണനാപ്പാണ്ഡുസൈന്യത്തിൽച്ചുറ്റിപിന്നെ
രാജാവേ! കൊള്ളിചുറ്റുന്നപോലതൊരത്ഭുതമായിതേ. 53

ഖചരനഗരമട്ടിൽശ്ശാസ്ത്രരീത്യാ ചമച്ചി-
ട്ടിളകിനകൊടിയൊത്താത്തശമോടുന്നതായി
സ്ഥടികരുചിരകേതുത്തേരിലേറീട്ട ശത്രു-
പ്പടയുടനെ മുടിച്ചാൻ പേടികൂട്ടുംപ്രകാരം. 54

---

8. ദ്രോണവധശ്രവണം

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

സൂതനശ്വംതേർഗജങ്ങൾകൊടെ ദ്രോണൻ മുടിയ്ക്കുമേ
നടുങ്ങിയിപ്പൊഴെക്കണ്ടു യളഞ്ഞാരങ്ങു പാണ്ഡവർ. 1
ധൃഷ്ടദ്യുമ്നാജ്ജുനന്മാരോടപ്പോരിൽഭമ്മനന്ദനൻ
ചൊന്നാനെങ്ങും കിണഞ്ഞേറു തട്ടുപ്പിൻ കുംഭയോനിയെ. 2
അതിലജ്ജുനനുംകൂട്ടരൊത്ത പാർഷതവീരനും
വന്നേല്പുമവരെച്ചെന്നു പുറുമേറനു മഹാരഥർ. 3
കേകയന്മാർ ഭീമസേനൻ സൌഭദ്രൻ ദ്രൌപദേയിയും
യുധിഷ്ഠിരൻ യമന്മാരും മത്സ്യൻ ദ്രുപപുത്രനും. 4
പാഞ്ചാലീപുത്രരും ധൃഷ്ടകേതുവും യുയുധാനനും
ചേകിതാനനുമൂക്കോടു വൻതേരാളി യുയുത്സുവും. 5
പാണ്ഡവന്മാരുണക്കാരാം മറു മന്നവരും നൃപ!
കൂലവീയ്യങ്ങൾക്കു തക്ക കമ്മംചെയ്തു പലേതരം. 6
പോരിൽപ്പാണ്ഡവർ കാത്തീടുമാപ്പെരുമ്പട കണ്ടുടൻ
കണ്ണുരുട്ടിച്ചൊടിച്ചൊന്നുനോക്കിയാൻ ദ്രോണനപ്പൊഴേ. 7
അവൻ പാരംകോപമോടും തേരേറി രണദുർമ്മദൻ
തകർത്തു പാണ്ഡുസൈന്യത്തെക്കാറിനെക്കാറുപോലവേ. 8
തേരായതായാം കുതിരയോടെതിർത്തിട്ടുമിങ്ങുമേ
പൂണ്ടൻ യുവാവിനെപ്പോലാ ദ്രോണൻ പുററി മദത്തൊടും. 9
ഘോരമേലേറു പാഞ്ഞിടുമവൻതൻ ശോണവാജികൾ
ആജാനേയങ്ങൾ തളരാതേറനം ശോഭിച്ചു മന്നവ! 10

ചൊടിച്ചന്തകമട്ടെത്തുമായതപ്രതതെത്തദാ
കണ്ടു പാണ്ഡവയോധന്മാരോടിയാരങ്ങുമിങ്ങുമേ. 11
അവരങ്ങോടിയുംപിന്നെത്തിരിയേതന്നെ വന്നുമേ
യോക്കിയുംയിന്നുമുണ്ടാക്കിയുൽക്കടം ഭാരുണാരവം. 12
ശൂരക്ക ഹർഷജാനനം ഭീരുക്കഠംക്കുടയങ്കരം
ആകാശവും ഭൂമിയുമാശ്ശബ്ദമങ്ങുംനിറഞ്ഞുതേ. 13
അപ്പോഠംപ്പിന്നെയുമാ ദ്രോണൻ പോരിൽപ്പുരുപുകഴ്ത്തിയും
എടുത്തു കൌദ്രുപത്തെത്തട്ടത്തന്മുകഠം തുകിയും 14
അവന്നാപ്പാണ്ഡുസൈന്യത്തിലതിന്മാതിരി മാരിഷ!
കാലൻമട്ടിൽ ദ്രോണർ ചുററീ വൃദ്ധൻ ശക്രൻയുഷോപമൻ. 15
ഉഗ്രൻ വിഭ്രഷ്കളെഴും പലമൌലികഠംകൊയ്തുമേ
തേർത്തട്ടേറശ്ശൂന്യമാക്കീട്ടാർത്തു ഘോരമഹാരവം. 16
അവന്റെഹർഷാരാത്തോൽബ്ബാണവഗത്തിനാലുമേ
മഞ്ഞേററപയ്യളെപ്പോലെ യോധർ പോരിൽവിറച്ചുപോയ്. 17
ദ്രോണന്റെ രഥഘോഷത്തോൽച്ചെറുഞാണരയാലുമേ
വില്ലൊച്ചയാലുമാകാശത്തുച്ചമൊച്ചമുഴങ്ങിതേ. 18
അവന്റെവില്ലിൽനിന്നെത്തുമസംഖ്യംവിശിഖോൽക്കരം
വ്യാപിച്ചൈങ്ങം ചെന്നുവീണു നാഗാശ്വരഥപത്തീയിൽ. 19
വില്ലാംകാറെറാത്ത വിശിഖാഗ്നിയുള്ളാദ്രോണന്റെ ദൃതം
ചെന്നെതിത്തേറു പാഞ്ചാലർ പാണ്ഡവന്മാരൊട്ടും സമം. 20
കാലനൂർകേറിയവരെയാന്തായാളശ്വമീശ്രിതം
ദ്രോണൻ പോരിൽച്ചോരചോറുകെട്ടമ്മട്ടാക്കി മന്നിടം. 21
പരമാസ്ത്രങ്ങളുംകൂട്ടിപ്പരമന്മുകഠം തുകുവാൻ
ദ്രോണൻ വിട്ടിട്ടുകാണായി ദിക്കടച്ചു ശരാവലി 22
കാലാഠംത്തേർ കുതിരത്തേരുകളിലൊക്കെയുമപ്പൊഴേ
അവന്റെ കേതു കാണായീ കാർതോറും മിന്നൽപോലവേ. 23

വന്നുള്ളാരാക്കെയരെവരേയും
പാഞ്ചാലരാജാവിനെയും മശക്കി
ചെന്നോറു മണ്ടാതെ യുധിഷ്ഠിരന്റെ
സൈന്യത്തൊടാദ്രോണർ ധനുശ്ശരാഢ്യൻ. 24

പൃകോദരൻ ജിഷ്ണുശിനിയ്ക്കുനപ്പാ-
ലെന്നല്ല പാഞ്ചാലജർ ശൈബ്യപുത്രൻ
കാശിയ്ക്കധീശൻ ശിബിയും രസിച്ചാ-
ത്തവന്റെ മേലമ്പു പൊരിഞ്ഞെതിർത്തു. 25
അവക്കിടയ്ക്കുണ്ടുനൊറാട്ടുത്താ-
ദ്രോണൻ വിട്ടം പൊന്നണിസായകങ്ങൾ
ഗജാശ്വമർത്ത്യാംഗമറുത്ത ഘോര-
യണിഞ്ഞു ചെന്നൊത്തി മഹീതലത്തിൽ. 26
പോരാളിമാർ തേരുകൾ ബാണമാറു-
മുറിഞ്ഞ ഹസ്ത്യശ്വമിവറയേറും
മറിഞ്ഞു വീണിട്ടു മറഞ്ഞു ഭൂമി
കാർകൊണ്ടു മൂടീടിന വാനുപോലെ. 27
ശൈനേയഭീമാജ്ജുനസേനയേയും
സൌഭദ്രപാഞ്ചാലകകാശ്യരേയും
മറുള്ള വീരേന്ദ്രരെയും മശക്കീ
ദ്രോണൻ ഭവൽപ്പുത്രഹിതാഭികാംക്ഷി. 28
ഇമ്മട്ടു മറും കുരുമന്നവേന്ദ്രാ!
കർമ്മങ്ങൾ ചെയ്തിട്ടടരിങ്കൽ മാന്യൻ
കാലാക്കതുല്യൻ ഭവതംതപിപ്പി-
ച്ചാ ദ്രോണർ പാനേറി ധരാധിനാഥാ! 29
അവൻ ചെയ്തു ചെരുംകർമ്മം ദ്രോണൻ പാഞ്ചാലാർദ്ദനൻ
ഏവം രഥശ്രേഷ്ഠൻ ശൂരൻ കൊന്നു നൂറായിരം പരം. 30
കൌന്തേയഭടരെപ്പോരിൽ വീണു പാഞ്ചതമൂലമായ്
രണ്ടക്ഷൌഹിണിയിന്മേലെ പിന്മാറാതുള്ള ശൂരരെ. 31
കൊന്നു പിന്നീട്ടു ധൃതിമാൻ ഗമിച്ചു പരസൽഗതി
പാണ്ഡവന്മാരൊത്ത ദുഷ്ടക്രൂരപാഞ്ചാലരാലഹോ. 32
ഹതനായീ രഥശ്രേഷ്ഠൻ ദുഷ്കരം ചെയ്തഹോ യുദ്ധ!
പിന്നൊഴുതനിനാങ്ങളാകാശത്തുളവായിതേ. 33
സൈന്യങ്ങൾക്കും നരപതേ! പോരിൽഗുരു പതിയ്ക്കുമേ
വാനാകാശം ഭൂമിടിക്കും വിടിക്കും മാളുംവിധം. 34

അഹോ ധിക്കെന്നു ധൃതങ്ങൾക്കുണ്ടായീ ഘോഷമറവും
പിതൃക്കളും ദേവകളുമവൻതൻ ബന്ധുവർഗ്ഗവും. 33
കണ്ടു തേരാളിയാം ഭരദ്വാജനെക്കൊന്നതങ്ങഹോ
പാണ്ഡവന്മാർ ജയംനേടിസ്സിംഹനാദംമുഴക്കിനാർ
വലുതാം സിംഹനാദത്താൽക്കലുങ്ങീ ധരണീതലം. 36

---

9. ധൃതരാഷ്ട്രശോകം

ധൃതരാഷ്ട്രൻ പറഞ്ഞു.

എന്തുചെയ്തു ദ്രോണനേത്താൻ കൊന്നു പാണ്ഡവസൃഞ്ജയർ
സവ്യശസ്സുധനുന്മാരിലത്രയുസ്സുയിദ്ധനെ. 1
തേരുടഞ്ഞെന്നിതോ വില്ലായവനങ്ങു മുറിഞ്ഞിതോ
പ്രേതനായിതോ ദ്രോണരതാണോ മൃത്യുപറവാൻ. 2
എങ്ങിനേ പാഷ്തൻ താതശത്രുക്കൾക്കപ്രധൃഷ്യനെ
പൊന്നുകെട്ടിച്ച ബാണങ്ങളേറുമെയ്യുന്ന വീരനെ. 3
കയ്യുക്കേറും ബ്രാഹ്മണനെക്കൃതിയേച്ചിത്രയോധിയെ
ദൃഢാസ്ത്രനും മാന്തനെത്താൻ ശസ്ത്രയുദ്ധവിദഗ്ധനെ. 4
ദിവ്യാസ്ത്രമുള്ളദ്രുതനെക്കൊന്നല്ലോ ദ്രുപദാത്മജൻ
മോഹനക്രിയചെയ്യോനെപ്പോരിൽത്തേരാളിവീരനെ. 5
മൈമേലേ പൌരുഷത്തെക്കാളുമെന്നാണു മന്മതം
മഹാത്മാം പാഷ്തൻ ശൂരദ്രോണനെക്കൊന്നതോർക്കുകിൽ. 6
നാലുകെട്ടുള്ളസ്ത്രമോചീരന്നറുമുറച്ചതാം
വില്ലാളികൾക്കു ഗുരുവാദ്രോണനെക്കൊന്നതോതി നീ. 7
പുലിത്തോൽ മൂടലായ്പ്പൊന്നണിഞ്ഞ രുഗ്രരഥസ്ഥനും
വാശംചെന്നതു കേട്ടിപ്പോൾശ്ശോകം തീരുന്നതില്ല മേ. 8
കഷ്ടം! തീയിലാലാരുനാനും ചാകില്ല സഞ്ജയ!
ദ്രോണനെക്കൊന്നതായ്കേട്ടും ജീവിപ്പു മന്ദഭാഗ്യ ഞാൻ. 9

മേലേ ദൈവേംതന്നെ നൂനം പൌരുഷം നിഷ്പ്രയോജനം
കാരിരുമ്പാകുന്നു നൂനമുറപ്പേറീടുമെൻ കരം. 10

ദ്രോണനെക്കൊന്നതായ് കേട്ടും നൂറായിത്തകരായ്കയാൽ
ദൈവബ്രഹ്മാസ്ത്രവിദ്യയ്ക്കുപാസിച്ചു ഗുണാത്മികം. 11

വിപ്രരാജകുമാരന്മാരാരെയായാലും മരിയ്ക്കയോ
കടൽവറ്റിയപോലേയും മലമാറ്റിയപോലെയും. 12

സൂര്യൻ വീണതുപോലേയും പൊറുക്കാ ദ്രോണപാതനം
ദുഷ്ടരോദ്ധാവായിരുന്നു ശിഷ്ടന്മാക്കൊരു രക്ഷകൻ. 13

കൃപണന്നായി വേണ്ടീട്ടും പ്രാണൻവിട്ട പരന്തപൻ
അവനേറ വിക്രമത്തിങ്കലെന്മക്കൾക്കു ജയാശയം. 14

ശുക്രവാചസ്പതിമതിയവനെക്കൊന്നതെങ്ങിനേ
പൊൻകോപ്പണിഞ്ഞു മന്വിച്ച ചുമപ്പേറിയവാജികം. 15

തേരിൽപ്പൂട്ടിക്കാറുപോലെപാഞ്ഞു ശസ്ത്രാതിഗങ്ങളായ്
പ്രേഷിച്ചിണങ്ങിയോട്ടം നല്ലക്കെഴും സൈന്ധവങ്ങൾതാൻ. 16

ഉറപ്പുള്ളവ പോരിങ്കൽത്തളർന്നീലല്ലികേവലം
ആയ ശബ്ദിപ്പതും പോരിൽശ്ശംഖഭേരീരവങ്ങളും. 17

ശരവർഷം ഞാണൊലിയും ശസ്ത്രവുംതാൻ സഹിപ്പവ
ജയത്തിനിച്ഛിയ്ക്കുമവ കിതയ്ക്കാതല്ലലറവ. 18

തോറില്ലല്ലോ ദ്രോണരുടെ തേർവലിയ്ക്കുന്ന വാജികം
പൊന്നിൻ തേരിൽപ്പൂട്ടിയവ നരചീരൻ തെരിപ്പവ. 19

താത! പാണ്ഡവസൈന്യത്തെക്കടന്നീടാഞ്ഞതെന്തുവാൻ
പൊന്നണിഞ്ഞുള്ളോരാമുഖ്യരഥത്തിലമരുന്നവൻ. 20

ഭാരദ്വാജൻ ചെയ്തതെന്തുപോരിൽശ്ശൂരാത്തികാരകൻ
അവനേറ വിദ്യസേവിപ്പോർ മുറും ലോകധനുർദ്ധരർ. 21

ആസ്സത്യസന്ധൻ ബലവാൻദ്രോണരെന്താണുചെയ്തതും
വാനിലിന്ദ്രൻ പോലെ മന്വൻവില്ലാളികളിൽമുമ്പനെ. 22

ആരൌദ്രക്രിയയെപ്പോരിലാരെതിർത്തുരഥോത്തമൻ
ആരുമരഥനെക്കണ്ടു പാഞ്ഞതില്ലല്ല പാണ്ഡവർ. 23

ദിവ്യാസ്ത്രമാസ്സംഗരത്തിൽ പ്രയോഗിയ്ക്കുന്ന ശക്തനെ
സവ്യസൈന്യത്തൊടുംകൂടിത്തമ്പിമാരൊത്ത ധർമ്മജൻ. 24
പാഞ്ചാല്യാലംബനൻ ചുറ്റും ദ്രോണനെത്താൻ വളഞ്ഞിതോ
തട്ടുത്തു ന്യൂനമെന്വെയ്ക്കപാർത്ഥൻ മറ്റുരഥീന്ദ്രരെ 25
അതാണോ ദ്രോണനോടേല്പാൻപാപംചെയ്യുന്നപാർഷ്ണതൻ
ആഗ്രഹത്തെക്കൊല്ലുവായ്ക്കണ്ടില്ലാ മറ്റൊരാളെയും 26
കിരീടികാത്തിടും ക്രൂരൻ ധൃഷ്ടദ്യുമ്നനെയെന്നിയേ
അവൻ മറ്റുള്ളശൂരന്മാരൊത്തു പാഞ്ചാല്യദൂഷകൻ. 27
ചേദികേകയകാരൂഷമത്സ്യാദിന്യപരൊത്തഹോ
എറുമ്പു പാമ്പിനെപ്പോലെയിളക്കീ ഗുരുമുഖ്യനെ 28
അസാദ്ധ്യക്രിയചെയ്യോനെക്കൊന്നുവെന്നോത്തിടുന്നു ഞാൻ
അംഗാഖ്യാനങ്ങളൊടൊത്തനാലുവേദം പഠിച്ചവൻ. 29
സ്രോതസ്സുകൾക്കുകടൽപോലഖനാലംബമായവൻ
ക്ഷാത്രവും ബ്രാഹ്മവുംകൂടിയൊത്തിരിയ്ക്കുംപരന്തപൻ. 30
ആ വൃദ്ധബ്രാഹ്മണൻ ശസ്ത്രവധത്തിൽപ്പെട്ടതെങ്ങിനെ
ഞാൻ ക്ലേശിപ്പിച്ചിടുമവൻമർഷിച്ചായുധമർഷണൻ. 31
അയർഹൻപാർത്ഥനോടേല്പാനതിൻറഫലമാണിതും
അവനറ വിദ്യസേവിപ്പുപാരിൽചില്ലരശേഷവും. 32
ശ്രീമോഹിച്ചാസ്സത്യസന്ധ പുണ്യവാനെ വധിയ്ക്കുയോ
വാതിലിന്മൽപോലെ മുഖ്യൻ മഹാസത്വബലാഢ്യനെ. 33
തിമിയെച്ചെറുമീന്മട്ടു പാർത്ഥന്മാർ കൊന്നതെങ്ങിനെ
കൈവേഗമുള്ളോൻ ബലവാനുക്കേറുമരിഘാതിയെ. 34
ജീവിയ്ക്കില്ലാ ജയാകാംക്ഷി നേരിട്ടവനൊടേല്ക്കുകിൽ
ജീവിച്ചിരിയ്ക്കുമവനിലൊഴിയാരണ്ടു ശബ്ദവും. 35
ധനുർവ്വേദി ബ്രാഹ്മരവവും വില്ലാളിജ്യാനിനാദവും
മാഴ്കാത്തപൂരുവ്യാഘ്രൻ ശ്രീമാൻ തോല്ക്കാത്തവീരനെ. 36
സിംഹോഭവിക്രമൻ ദ്രോണൻ തന്നെക്കൊന്നതസഹ്യമാം
എങ്ങിനേ ദൃസ്സഹാധൃഷ്യബലനെത്തത്ര സഞ്ജയ! 37
പുരുഷേന്ദ്രന്മാർകഥം കാണെപ്പോരിൽക്കൊന്നിതു പാർഷ്ണൻ
ആരൊക്കെ മുമ്പിൽപ്പൊരുതിദ്രോണനെക്കാത്തു നില്പവർ. 38

ആരൊക്കെപ്പിന്മുറം ചെന്നുകിട്ടാത്തഗതി നോട്ടമോർ
വലംചക്രം കാത്തതാരാണിടംചക്രവുമാരുവാൻ. 39
ആരൊക്കെയുംമുമ്പിൽ നിണാരാചീരൻ പൊരുതുമ്പൊഴേ
ആരെല്ലാമുടൽകൈവിട്ടു മൃത്യുവിൻനേക്കു ചെന്നവർ. 40
ദ്രോണനന്ദേതുവീരന്മാർ പരയാംഗതി ചെയ്തവർ
നൂനം ക്ഷത്രിയർപേടിച്ചു ചെടിഞ്ഞീലല്ലി വൈരികം 41
രക്ഷിയ്ക്കുന്നവർ; ശ്രുത്യുത്തിൽക്കൊന്നതല്ലല്ലി വൈരകം
പോരിൽദ്രോണൻ ജയപ്പെട്ട പുറംകാട്ടില്ലൊരിയ്ക്കലും. 42
പെരുത്താപത്തിലും പിന്നെയവനെക്കൊന്നതെങ്ങിയേ
ആയ്മൻ ചെയ്യേണ്ടതിതുതായാപത്തിലായി സഞ്ജയ! 43
ശക്തിപോലുശിർ കാട്ടേണമതവങ്കലുറച്ചതാം
മോഹിയ്ക്കുന്നുണ്ടെന്മയസ്സു താത! നില്ക്കട്ടെയിക്കഥ
ബോധം വന്നിട്ടുഞാൻ പിന്നെച്ചോദിയ്ക്കുന്നുണ്ടു സഞ്ജയ! 44

---

10. ധൃതരാഷ്ട്രവാക്യം.

വൈശമ്പായനൻ പറഞ്ഞു.

എന്നാസ്സൂതജനോടോതിക്കൊണ്ടാക്കൊണ്ടിണ്ടലാണ്ടുടൻ
ജയാശമക്കളില്ലാട്ട ധൃതരാഷ്ട്രൻ പതിച്ചുപോയ്. 1
ബോധംപോയ് വീണൊരവനിലൊഴിച്ചു മോസനാരികം
മണത്തകുളിർവെള്ളത്തെബ്ബോധമുണ്ടായിടുംപടി. 2
ഉവൻ വീണതുകണ്ടിട്ടു ചുറും ഭാരതനാരികം
ചുഴന്നുനിന്നരചനെത്തലോടി കൈത്തലങ്ങളാൽ. 3
നിലത്തുനിന്നി നൃപനെയെഴുന്നേല്പിച്ചു മെല്ലവേ
പീഠംകേറിയിടത്തൊണ്ട പൊട്ടിക്കൊണ്ടുള്ള തന്നികം. 4
ആസനംപുക്കമേരവൻ ബോധക്കേടിങ്കലാണ്ടവൻ
നിശ്ചേഷ്ടനായ്നിന്ന പിന്നെച്ചുറും വീശുന്നതേറവൻ. 5

മെല്ലെ മെല്ലെബ്ബോധമാൻ വിറച്ചുകൊണ്ടു മന്നവൻ
വീണ്ടും ഗാവൽഗ്ഗണിയൊടു ചോദിച്ചിതു യഥാക്രമം. 6

ധൃതരാഷ്ട്രൻ പറഞ്ഞു.

ഉദിയ്യുമക്കനെപ്പോലെ തേജസ്സാലിരുപം പോക്കുവോൻ
ധർമ്മജ്ഞൻ ദ്രോണരോടേല്പുന്നേരം നിത്തിയതാരുവാൻ. 7

മദിച്ചന്തിയെപ്പോലെ ചൊടിച്ചെല്ലും തരസ്വിയേ
പ്രസന്നമുഖയായ് ക്കണ്ടിട്ടെതിർന്തിദ്രുഗാമിയെ. 8

പിടിയ്യുവേണ്ടി മാറാനക്കുറാനമാക്കുജയ്യനെ
വീരരെപ്പടയിൽക്കൊന്നു വീരൻ പുരുഷസത്തമൻ. 9

തയിച്ചേവൻ മഹാബാഹു കടുനോക്കാലെ പുട്ടിടും
ദുര്യ്യോധനബലംപാടേ ധൃതിമാൻ സത്യസംഗരൻ. 10

നോക്കിക്കൊല്ലുന്ന വില്ലാളി ജയിക്കേടറവീരനെ
ദാന്തയാം മാന്യനെപ്പോരിൽത്തടുത്താശ്ശൂരരാരവർ. 11

അധൃഷ്യനായ വില്ലാളി വീഴ്ചയിട്ടോനെയഹോ
കൌന്തേയരാജനെയെതിർത്തേറാരെന്നു കൂട്ടാരവർ. 12

ഊക്കോടു നേരിട്ടടരിൽ ദ്രോണനോടേറു പാഞ്ഞവൻ
ശത്രുക്കളിൽക്കടുങ്കയ്യു ചെയ്തീടുന്ന മഹാബലൻ. 13

മഹാകായകൻ മഹോത്സാഹൻ നാഗായുതബലൻ മഹാൻ
ആബ്ഭീമൻ വന്നടുക്കുമ്പോൾ ചെന്നേറാശ്ശൂരരാരവർ. 14

കാറിന്നൊക്കും മഹാവീര്യമുള്ളോരാത്തരടുത്തതിൽ
പാഞ്ജന്യമട്ടബീഭത്സുകടുത്തുള്ളിടിവാൾപ്പടി. 15

ശക്രൻ വഷ്ങ്ങളെപ്പൊലെ ശരവഷ്ങ്ങൾ തുകവോൻ
തലനേമിസ്വനങ്കൊണ്ടു ദിക്കടച്ചു മുഴക്കുവോൻ. 16

വില്ലുമിന്നലൊടും ഘോരൻ തേർക്കുട്ടു മുകിലൊത്തവൻ
നേമിധ്വനിസ്തനിതമാന്നഭിരമ്യമനോഹരൻ. 17

രോഷകല്പിതമേഘാഢ്യൻ മനോവേഗത്തിലെത്തുവോൻ
മമ്മംപിളർപ്പാനമ്പെയ്യു ചോരയീരു പൊരിഞ്ഞുടൻ. 18

തിക്കടച്ചു തയ്യുന്നോനെന്നുമെന്നുമന്തക സന്നിഭൻ
ഭീമരാവൺ പരം ദുര്യ്യോധനാദികളെയാഹവേ. 19
കഴച്ചിറകെഴും കൂത്ത രാമാറാടിയില്ലയോ
ഗാണ്ഡിവിധീമാൻ വിജയൻ, നിങ്ങൾക്കുള്ളപ്പൊളെങ്ങിനേ. 20
അമ്പുകൊണ്ടംബരം തിക്കിനിറയ്ക്കും മക്കടധ്വജൻ
വന്നെത്തുമ്പോൾപ്പിന്നെപ്പുറത്താത്തതെന്തൊരു മട്ടിലാം.
ഗാണ്ഡീവഘോഷം കേട്ടിട്ടു യശിച്ചീലല്ലി നിൻബലം
നിങ്ങളിൽ ഭീഷണംചെയ്തപോരിലജ്ജുനനേറ്റതിൽ. 22
പ്രാണൻ പോക്കിലയിങ്ങൾക്കമ്പുതുകിലെയഞ്ജയൻ
കാർക്കൂട്ടം കാറുതട്ടുമ്പോലമ്പുകാട്ടുവിരിയ്ക്കുമേ. 23
ഗാണ്ഡീവമാപനേപ്പോരിൽത്താങ്ങാൻതക്കവനേതവൻ
പടത്തലയ്ക്കുലവനെക്കേട്ടാലാളുകഠം ചിന്നുമേ. 24
സേയാജയം വിറച്ചാറേ വീരന്മാർപേടിതേടവേ
ആരെല്ലാംദ്രോണനേ വിട്ടില്ലാരെല്ലാമോടിവിഡ്ഢികഠം 25
ആരെല്ലാമുടൽപോക്കീട്ടും മൃത്യുപോടറൊതിത്തവർ
അമാനുഷരെയുംപെറ്റ ധനഞ്ജയനൊടാഹവെ. 26
ശ്വേതാശ്വനുടെയുക്കൊട്ടം താങ്ങില്ലെന്നുടെയാളു കഠം
മഴക്കാറാരവംപോലെ ഗാണ്ഡിവത്തിൻറഘോഷവും. 27
വിഷ്വക്സേനൻതേർനടത്താൻ പോരാടാനാ ധനഞ്ജയൻ
ദേവാസുരക്കുമാത്തേരു ജയിയ്ക്കുന്നതസാദ്ധ്യമാം. 28
യുധാവുസുഭഗൻ ശൂരനഴകേറുന്ന പാണ്ഡവൻ
മേധാവിയിപുണൻ ധീമാൻ യുദ്ധത്തിൽസ്സത്യവിക്രമൻ. 29
പടയൊക്കെ മുഴങ്ങും മാറോരാമുച്ചത്തിലാത്തഹാ
യകുലൻ ദ്രോണനോടേല്പ്പെയതിത്ത ശൂരരാരവർ. 30
ശത്രുസംഹാരകൃത്താമാശ്വേതാശ്വൻ യുദ്ധദുർജ്ജയൻ
ചൊടിച്ചാശീവിഷംപോലെ സഹദേവൻ തടുത്തതിൽ. 31
അമോഘായുധവ്രതയാംഹിമാൻ തോല്പ്പാതെയുള്ളവൻ
സഹദേവൻ വരുന്നേരം ചെന്നേറാശൂരരാരവർ. 32

സൌവീരരാജാവിനുടെ പെരുമ്പടയുടച്ചുടൻ
സവ്യാംഗരമ്യയാം ഭോജകന്യയെബ്ഭാര്യയാക്കിയോൻ. 33

ധൃതിസത്യം ശൌര്യവുമാക്കേവല ബ്രഹ്മചര്യവും
പുരുഷേന്ദ്രൻ സാത്യകിയിൽ നിത്യങ്ങളിവയൊക്കെയും. 34

ബലവാൻ സത്യകർമ്മാവുത്സാഹി തോല്പാതെയുള്ളവൻ
വാസുദേവസമൻ പോരിൽ വാസുദേവന്റെ സോദരൻ. 35

ധനഞ്ജയോപദേശത്താൽ വില്ലുമുകളിൽ മുന്തിയോൻ
അസ്ത്രോപാത്താഭവനവനെ ദ്രോണാൽ നിത്തിയതാരുവാൻ. 36

വീരവൃഷ്ണി പ്രവരനെ വില്ലരിൽ ബൃഹച്ഛരനെ
അസ്ത്രത്തിൽ രാമസമനെ വീര്യത്താൽക്കീർത്തിയാലുമേ. 37

സത്യം ശൌര്യം ധൃതിമതി ബ്രഹ്മചര്യവുമസ്ത്രവും
ത്രൈലോക്യം വിഷ്ണുവിൽപ്പോലെയിതൊക്കെസ്സാതപതങ്കലാം.

ഏവം ഗുണംതികഞ്ഞോനെ വാസവക്ഷസഹ്യനെ
മഹാവില്ലാളിയേച്ചെന്നു തടുത്താശ്ശൂരരാരവർ. 39

പാഞ്ചാലവീരവരനെയുച്ചാഭിജനമാന്യനെ
നിത്യമുത്തമകർമ്മാവാമുത്തമൌജസ്സിനേരണേ. 40

ജിഷ്ണുപ്രിയം ചെയ്യവനെയെന്നനർത്ഥസമർത്ഥനെ
യമവൈശ്രവണാദിത്യമഹേന്ദ്രവരുണാഭനേ. 41

മഹാരഥപ്പേരുള്ളോനെപ്പോരിൽ ദ്രോണരൊടേറുടൻ
പോരിൽ പ്രാണൻ പോക്കുവോനെത്തടുത്താശ്ശൂരരാരവർ. 42

തയിച്ചു ചേദിയാട്ടാരെയിട്ടും പാഞ്ചാലരൊടൊത്തവൻ
ദ്രോണരോടാദ്ധൃഷ്ടകേതുവേല്പുപോലാരുനിത്തിയോൻ. 43

വീരയാമാക്കേതുമായെ വിക്രാന്തൻ രാജപുത്രനെ
ഗിരിപ്രാരത്തു കൊന്നോനെദ്രോണാൽ നിത്തിയതാരുവാൻ. 44

സ്ത്രീപുമാന്മാരുടെ ഗുണദോഷംകണ്ട നരാഗ്ര്യനെ
പോരിൽബ്ഭീമടുക്കാത്ത യാജ്ഞസേനി ശിഖണ്ഡിയെ. 45

മഹാത്മാവായ ഭീഷ്മനും പോരിൽച്ചാക്കിന്നു ഹേതുവേ
ദ്രോണന്റെ യേക്കു ചെല്ലുമ്പോൾത്തടുത്താവീരരാരവർ 46

വൃഷ്ണിപ്രവരൻ ശൂരൻ വില്ലാളികളിൽ മുമ്പനെ
ആ വീരനിൽപ്പായ്പ്പേക്കാൾ ഗുണമൊക്കെയുമേറുമേ. 47

നിത്യമായാളിലസ്സൂക്ഷ്മം സത്യവും ബ്രഹ്മചര്യ്യവും
വീര്യത്തിൽ കൃഷ്ണസമനെയൂക്കിലജ്ജുനതുല്യനെ 48

തേജസ്സാലക്കനൊത്തോനേബ്ബുദ്ധിയാൽഗ്ഗുരുകല്പനെ
മാന്യൻ സൌഭദ്രനെ മുഖംതുറന്നുള്ളന്തകാളനെ 49

ദ്രോണന്റെ നേക്കുചെല്ലുമ്പോൾത്തടുത്താശ്ശൂരരാരവർ
തരുണൻ തരുണപ്രജ്ഞൻ സൌഭദ്രൻ പൈരിനാശനൻ. 50

ദ്രോണന്റെനേക്ക് കേറുമ്പോൾ നിങ്ങൾക്കെന്തായി മാദ്യസം
പാഞ്ചാലീപുത്രരഞ്ഞാഴിനേക്കായ്പ്പൂഴകൾപോലവേ. 51

ദ്രോണന്റെനേക്ക് പായുമ്പോൾത്തടുത്താശ്ശൂരരാരവർ
പന്തിരണ്ടാണ്ടാക്കിടാഞ്ഞാൽ കളിക്കുടാതെ കണ്ടുമേ 52

അസ്ത്രശസ്ത്രം പാത്തു ഭീഷ്മാന്തേ പ്രശസ്തവ്രതമാണ്ടവർ
ക്ഷത്രഞ്ജയൻ ക്ഷത്രദേവൻ മാനദൻ ക്ഷത്രവർമ്മനും. 53

ആദ്യൃഷ്ടദ്യുമ്നസുതരെ ദ്രോണാൽ തിത്തിയതാരവർ
നൂറാളിലും മെച്ചമായിപ്പോരിൽ വൃഷ്ണികളോപ്പുവൻ. 54

ചേകിതാനൻ ദ്രോണനിൽ തിന്നാരായാളെത്തടുത്തവൻ
കേകയബ്ഭ്രാതാക്കളൈവർ സത്യവിക്രമർ ധാർമ്മികർ. 55

ഇന്ദ്രകോപനിരം പൂണ്ടോർ ശോണവർമ്മായുധധ്വജൻ
വീരർ ചിറമ്മയ്ക്കുമക്കൾ പാണ്ഡവർക്കു ജയാർത്ഥികൾ. 56

ദ്രോണഹിംസയ്ക്കേറവരെത്തടുത്താ പീരരാരവർ
രാജാക്കളെയേപ്പോരിൽ വെന്നില്ലാ വാരണാവതേ. 57

ആറുമാസം പൊടിച്ചേറു കലയ്ക്കോത്തും ഭടേന്ദ്രനെ
വില്ലാളിവരനെസ്സത്യസന്ധനെബ്ബലിശൂരനെ 58

ദ്രോണങ്കൽ നിന്നായുധൽസുതനെ യിത്തിയതേതവൻ
കാശിയിങ്കൽക്കാശിരാജപുത്രയാം രഥിവീരനെ. 59

യുദ്ധത്തിൽ സ്ത്രീകാമിയായിട്ടുളിയമ്പെയ്ത കൊന്നവൻ
പാർത്ഥക്കുമന്ത്രിയാം ധൃഷ്ടദ്യുമ്നവില്ലാളിവീരനെ. 60

ദുര്യ്യോധനാപൽക്കരനെ ദ്രോണഹിംസയ്ക്കുസ്സുഷ്ടനെ
യോധന്മാരെപ്പോരിലെരിച്ചുടപ്പവനെയെങ്ങുമേ. 61
ദ്രോണനേറയേക്കു ചെല്ലുമ്പോൾത്തടുത്താശ്രുരരാരവർ
ദ്രുപദൻ തനേറ മടിയിൽ വളന്നോരസ്സുചിത്തിനേ. 62
ദ്രോണങ്കൽ നിന്നാരുനിത്തീ ശസ്ത്രഗ്രഹപ്തൻ ശിഖണ്ഡിയെ
ഇപ്പാരടച്ചു തോൽപോലെ ചുറും വ്യാപ്തിപ്പെട്ടുത്തുവോൻ. 63
പെരുത്ത രഥഘോഷത്താലരിഘാതി മഹാരഥൻ
പത്തശ്വമേധം ബഹുന്നപാന്യക്ഷിണയോടുമേ. 64
നിവ്വിഘ്നംചെയ്യ യാട്ടാരെ മക്കളേപ്പോലെ കാത്തവൻ
ഗംഗാപ്രവാഹത്തിൽ മണൽവിശേഷിച്ചെത്ര കിട്ടുമോ. 65
യജ്ഞത്തിലത്ര ഗോദാനംചെയ്താരൌശീനരാത്മജൻ
പണ്ടുള്ളോരും പിറപ്പോരും ചെയ്തില്ലിങ്ങിനെയാരുമേ. 66
എന്നീദ്ദുഷ്കരകർമ്മത്തെച്ചെയ്തപ്പോളാത്തു ദേഹകഠം
മുപ്പാരിലും കാണ്മതില്ലാ ചരാചരഗണങ്ങളിൽ. 67
പിറന്നോനും പിറപ്പോനുമായി രണ്ടാമതാരെയും
ഔശീനരൻ ശൈബ്യനൊഴിച്ചീബ്ഭാരംതാങ്ങുമാറഹോ. 68
അവനേറവഴിപോകില്ലാ ലോകംയാഴുന്ന മാനുഷർ
ശൈബ്യൻതൻ പൌത്രനെത്തുമ്പോൾത്തടുത്തേറവയേതവൻ
ശത്രുജിത്തായിടും മാത്സ്യവിരാടനുടെ സേനയെ
ദ്രോണനേറ നേക്കെതിക്കുമ്പോൾത്തടുത്താ വീരരാരവർ. 70
ഭീമങ്കൽനിന്നാശ്രു ജാതൻ മഹാബലപരാക്രമൻ
മായാവി രാക്ഷസൻ വീരനവനിൽബ്ഭയമേറെ മേ 71
പാത്ഥക്കു ജയമിച്ഛിപ്പോനെന്നക്കഠംകൊരുകണ്ടകൻ
ക്രൂരൻ ഘടോൽക്കചനെയാദ്രോണാൽ നിത്തിയതേവൻ. 72
ഇവരും മറുപലരുമാക്കുവേണ്ടിട്ടു സഞ്ജയ!
പോരിൽ പ്രാണൻ പോക്കിനില്പതവർ വെല്ലാത്തതന്തഹോ.
ആക്കാണോ പുരുഷവ്യാഘ്രൻ ശാർങ്ഗി കേവലമാശ്രയം
ഹിതാർത്ഥിയാപ്പാണ്ഡവക്കു തോലിപാറുന്നതെങ്ങിനേ. 74

ലോകക്കൊക്കെല്ലുമപാലോകയാഥർ സനാതനൻ
നാരായണൻപോരിൽനാഥൻ ദിവ്യൻ മത്സ്യക്കൊരീശപരൻ. 75
അവന്റെ ദിവ്യകർമ്മങ്ങളം പുകഴ്ത്തുന്നു മന്ദീഷികഥം
ഭക്തിയോടവയെച്ചൊല്ലാമാത്മസ്ഥൈര്യത്തിനായി ഞാൻ. 76

---

11. ധൃതരാഷ്ട്രവിലാപം

ധൃതരാഷ്ട്രൻ പാഞ്ഞു.

കണ്ണന്റെ ദിവ്യകർമ്മങ്ങളം കേട്ടുകൊള്ളുക സഞ്ജയ!
ഗോവിന്ദൻ ചെയ്തവയിവ ചെയ്യാവല്ലിങ്ങൊരാൾക്കുമേ. 1
ഗോകുലത്തിൽ വളർന്നുള്ള മഹാത്മാവു കിടാവിവൻ
ത്രിലോകത്തിൽപ്പുകഴ്ത്തീട്ടുണ്ടേറെയം കയ്യുക്കു സഞ്ജയ! 2
ഉച്ചൈശ്രവസ്സുപോലൂക്കൻ വേഗത്തിൽക്കാറിനൊത്തവൻ
യമുനാരണ്യാശ്വരാജയവയെക്കൊന്നിതങ്ങിവൻ. 3
ഘോരക്രിയൻ ദാനവനെഗ്ഗോക്കളംക്കേറെയൊരുമൃത്യുവേ
കാളയായവനെബ്ബാലൻ കൈകളാൽക്കൊന്നിതങ്ങിവൻ. 4
പ്രലംബദനരകന്യോജ്ജംഭന്യേപ്പിറന്നൊരുനേ
സുരാഭയാം മുരനെയും കൊന്നല്ലോ പുഷ്ടരക്ഷണൻ. 5
ജരാസന്ധൻ കാത്തിട്ടുന്ന മഹാരാജസ്പി കംസനെ
പോരിൽക്കൃഷ്ണൻ വിക്രമത്താൽ കൂട്ടരോടൊത്തു വീഴ്ത്തിനാൻ. 6
അക്ഷൗഹിണിയ്യുധിപതി സുധാമാവു രണോദ്ധതൻ
ഭോജരാജന്റെ മദ്ധ്യസ്ഥൻ വീരൻ കംസന്റെ തമ്പിയെ. 7
ബലദേവൻ മാത്രമൊത്ത കൃഷ്ണൻ ശത്രുവിയാശയാൻ
സേനയോടും കൊന്നു ശക്തൻ ശൂരസേനരുന്നനെ. 8
അമ്മട്ടു കോപമേറിട്ടം ദ്വൈപായനമഹർഷിയെ
ഭായ്യയോടൊത്തു സേവിച്ചുയാചിച്ചോ വരമേകിയാൻ. 9

വീരൻ ഗാന്ധാരരാജന്റെ മകളേത്താൻ സ്വയംവരേ
മന്നോർകളെജ്ജയിച്ചിട്ടു ഹരിച്ചു പുഷ്കരേക്ഷണൻ. 10

പൊരുത്തിടാത്ത രാജാക്കൾ നല്ലശകുനം കണക്കിനേ
വിവാഹത്തൊടേറിട്ട മമ്മട്ടിപ്രണിമേറുതേ. 11

ഉപായത്താൽ മഹാബാഹു ജരാസന്ധനെ മാധവൻ
ഭീമനെക്കൊണ്ടുകൊല്ലിച്ചു സന്മൂണ്ണാക്ഷൌഹിണീശനെ. 12

രാജസേനേശനാം വീര്യംകുട്ടംചോദീശനെ ബലി
അഗ്ര്യപൂജയ്ക്കിങ്കൽക്കൊന്നു പശുകണക്കിനേ. 13

സാലവൻ കാക്കുംവാനിൽ നില്ലും സൌഭമാം ദൈത്യപത്തനം
വിക്രമിച്ചു കടൽക്കുണ്ടിൽപ്പതിപ്പിച്ചിതു മാധവൻ. 14

അംഗവംഗകലിംഗന്മാർ കാശികോസലമാഗധർ
വാത്സ്യഗാഗ്ര്യകൃഷ്ണന്മാർ പൌണ്ഡ്രരെന്നിവർ ഭഗരായ്. 15

ആവന്ത്യന്മാർ ദാക്ഷിണാത്യർ പാവ്വതീയർ ദശേരകർ
കാശ്മീരരൌസികരും മുത്തുലന്മാർ പിശാചരും. 16

കാംബോജന്മാർ വാടധാനർ ചോളന്മാർ പാണ്ഡ്യർ സഞ്ജയ!
ത്രിഗർത്തന്മാർ മാളവന്മാർ ദരദന്മാർ സുദുജ്ജയർ.
നാനാദേശാഗതന്മാരാക്ഷസന്മാർ ശകരങ്ങിനേ
ഇവരെപ്പുണ്ഡരീകാക്ഷൻ വെന്നു യവനരേയുമേ. 18

യാദോഗണങ്ങളുടയകടിങ്കൽക്കടന്നുടൻ
മടക്കിനാൻ വരുണനെയടരിത്ജ്ജലവാസിയേ. 19

പാതാളവാസിയാം പഞ്ചജനയനെക്കൊന്നു സംഗരേ
ഹൃഷീകേശൻ പാഞ്ചജന്യം ദിവ്യമാം ശംഖുനേടിനാൻ. 20

ഖാണ്ഡവത്തിൽപ്പാർത്തൊത്തു സന്തോഷിപ്പിച്ചു വഹ്നിയെ
ആഗ്നേയാസ്ത്രം കുഞ്ചക്രം കയ്യ്ലാക്കി മഹാബലൻ. 21

ഗരുഡനെറ പുറംകേറി ത്രസിപ്പിച്ചമരാവതി
ഇന്ദ്രഗേഹാൽപ്പാരിജാതം വീരയിങ്ങാനയിച്ചതേ. 22

അതുംപൊരുത്തു ദേവേന്ദ്രൻ വിക്രമത്തെയറിഞ്ഞവൻ
കൃഷ്ണനല്ലാതെ മന്നോരിലൊന്നും കേട്ടറിവീലമേ. 23

ആശ്ചര്യമെന്നേറ സഞ്ജയ! നന്മാതിരി സഞ്ജയ!
പങ്കജാക്ഷൻചെയ്തവണ്ണം ചെയ്വാൻ മറ്റാക്കുചൊറിട്ടും. 24
കേതിയാൽശ്ശരണംപൂണ്ടുഞാൻ കണ്ടേൻ സ്വാമികൃഷ്ണനേ
ആഗമത്തിൽക്കണ്ടവണ്ണമാക്കാശ്ചര്യമിവുണ്ടുമേ. 25
വിക്രമംപൂണ്ടവന്നായത്ബുദ്ധിയുള്ളോനുമങ്ങിനേ
ഹൃഷീകേശന്റെ കമ്മത്താലതിരെത്തില്ല സഞ്ജയ! 26
അവ്വണ്ണമേഗദൻ സാംബനാ പ്രദ്യുമ്നൻ വിദൂരഥൻ
അഗാവഹാനിരുദ്ധന്മാർ സാരണൻ ചാരുദേഷ്ണനും. 27
ഉന്മുകൻ നിശംഠപിന്നെ വീര്യവാൻ ബഭ്രുഭില്ലിയും
പൃഥുവെന്നല്ല വിപൃഥുശമീകന്മാരിമേയൻ. 28
ഇവരും മറ്റുപലരും വീരരാം വൃഷ്ണിപുംഗവർ
ചേന്നേയ്യുമില്ലല്ലി പോരിൽപ്പാണ്ഡവക്കള്ള സേനയിൽ. 29
വൃഷ്ണിവീരൻ മഹാത്മാവാം വാസുദേവൻ വിളിയ്ക്കുകിൽ
പിന്നെയൊക്കെസ്സംശയത്തിലാകുമെന്നാണെ മന്മതം. 30
വീരൻ യാഗായുതബലൻ കൈലാസശിഖരപ്രഭൻ
കണ്ണൻനില്ക്കുന്ന ഭാഗത്തണ്ണൻ ബലിഷ്ഠനായുധൻ. 31
ലോകക്കൊക്കെപ്പിതാവെന്നാണ് വിപ്രർ വാഴ്ത്തുന്നകേശവൻ
ഇവൻ പൊരുതിടും പാണ്ഡുപുത്രക്കായിട്ടു സഞ്ജയ! 32
പാണ്ഡവന്മാക്കു വേണ്ടിട്ടായവൻ സന്നദ്ധനാകിലോ
അവനെത്തെക്കെതിർഭടന്മാരുണ്ടാവില്ലൊരുത്തനും. 33
പാണ്ഡുക്കളേക്കുരുക്കന്മാരൊക്കെക്കൂടി ജയിയ്ക്കിലും
അവക്കുവേണ്ടി പാർത്ഥനരുത്തമായുധമേന്തുമേ. 34
ധരണ്യാശ്രൻ പിന്നെ മന്നന്മാരെയൊക്കെ വധിച്ചുടൻ
കുരുക്കളെക്കൊന്ന കുന്തിക്കുഴിയല്ലും മഹാഭുജൻ. 35
ഹൃഷീകേശൻ തേരിടത്താൻ പോരാടാമോ ധനഞ്ജയൻ
ആത്തേരിനോടു തേരാളി പോരിലുണ്ടതിർയില്ലുവാൻ. 36
കുറുപായത്തിലും കൌരവക്കു കണ്ടില്ല ഞാൻ ജയം
അതിനാലൊക്കെയും ചൊല്ലുമുണ്ടായവണ്ണമേ. 37

കണ്ണനാത്മവജ്ജുനനു കണ്ണനാത്മാവു ഫൽഗ്ഗുനൻ
അജ്ജുനനു ജയംനിത്യം കണ്ണനതിരുംപുകഥം. 38

ലോകത്തിലെങ്ങും ബീഭത്സുതോലിപറാതെയുള്ളവൻ
കണ്ണനുമിക്കതും മെച്ചമുള്ള സൽഗ്ഗുണമൊക്കെയും. 39

ദുര്യ്യോധനൻ മൌഢ്യമൂലമറിയുന്നില്ല കണ്ണനെ
വിമൂഢൻ ദൈവയോഗത്താൽ മൃത്യുപാശത്തൊടേറവൻ. 40

ദാശാർഹനാം കൃഷ്ണനെയും പാണ്ഡവൻ ജിഷ്ണുവേയുമേ
അറിയുന്നീലവനിവർ നരയാരായണാഭിധം. 41

രണ്ടായ് നീല്ക്കുമൊരാത്മാക്കഥം മന്നിൽ മർത്ത്യക്കു കാഴ്ചയിൽ
മനസ്സുകൊണ്ടും ദുർഭ്ഭരീസ്സൈന്യത്തെയശസ്കരികഥം. 42

ഇച്ഛിച്ചെങ്കിൽ നശിപ്പിയ്ക്കും മർത്ത്യതാലിച്ഛിയായ്കയാം
യുഗത്തിനുള്ള മാറാംതാൻലോകന്മാക്കൊരു മോഹനം. 43

താതഭീഷ്മന്റെ നിധനംമാന്യൻ ദ്രോണന്റെയുംശരി
ബ്രഹ്മചര്യ്യങ്കൊണ്ടുമാകാസപാഭ്യായങ്കൊണ്ടുമെങ്ങിനേ. 44

ക്രിയകൊണ്ടും ശസ്ത്രശക്തികൊണ്ടും ചാകാതിരിക്കുവാൻ
ലോകമായിതരാം വീരരസ്ത്രജ്ഞരതിദുർല്ലഭർ. 45

ഭീഷ്മദ്രോണർ മരിച്ചിട്ടും ഞാൻ ജീവിയ്ക്കുന്നു സഞ്ജയ!
പണ്ടാധർമ്മജസന്ത്രത്തുകണ്ടസ്യൂയകലന്നുനാം 46

ഇന്നതോർത്തുശോചിപ്പേൻ ഭീഷ്മദ്രോണവധത്തിനാൽ
ഞാനൂലമേവമാപ്പെട്ട കൌരവന്മാരിലീക്ഷയം. 47

സൂത! പകവധത്തിന്നു പുൽകളും വജ്രമാകുമേ
അന്തമറിയൊരൈശ്വര്യം പാരിൽനേടീ യുധിഷ്ഠിരൻ. 48

അവന്റെ കോപങ്കൊണ്ടല്ലോ ഭീഷ്മദ്രോണർ പതിച്ചതും
നേടീ പ്രകൃതിയാൽധർമ്മമെൻ കൂട്ടക്കില്ലധർമ്മവും. 49

ക്രൂരൻ സർവ്വക്ഷയത്തിന്നു കാലൻ തെറാതെ നില്ക്കയാം
കായ്ങ്ങഥം ധീരവീരന്മാരൊരുമാതിരിനോക്കിലും 50

മറുമാതിരിയായ്ത്തീരുംദൈവത്താലെന്നുമന്മതം
എന്നാലൊഴിച്ചുകൂടാത്ത കഷ്ടപ്പാടുപിണഞ്ഞതിൽ 51

തടുക്കാവല്ലിതോരോന്നായ് വടന്നപടി ചൊല്ലുനീ.

12. ദ്രോണവരദാനം

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

ഹന്ത ഞാൻ പറയുന്നുണ്ടിതെല്ലാം യേരിട്ടുകണ്ടവൻ
പാണ്ഡുസ്യഞ്ജയർ വീഴിച്ചാദ്രോണൻ വീണാരുമോതിരി. 1
സേനാപതിതപം കിട്ടിട്ടാബ്ഭാരപ്രോജൻ പ്രതാപവാൻ
സൈന്യങ്ങൾക്കൊക്കെ നടുവേ നിൻപുത്രനൊടുചൊല്ലിനാൻ.
കൌരവഷ്ടനോം ഗംഗായന്ദനനുടെശേഷമ
എന്നെസ്സേനായിയായിട്ട നൃപ! നീ സൽക്കരിച്ചതിൽ. 3
അക്കമ്മത്തിനു തക്കോരുഫലം കൈക്കൊൾക ഭാരത!
നിന്നിഷ്ടമെന്തുചെയ്യേണ്ടു യതോഷ്ടം നീ വരിയ്ക്കുടോ. 4
ദുര്യോധനനുപൻ കണ്ണുദുശ്ശാസനമതത്തൊടും
ജയശാലി ദുരാധർഷനാചാര്യനൊടു ചൊല്ലിനാൻ. 5
വരംതരുമെയിയ്യെങ്കിൽജ്ജീവനോടെ പിടിച്ചടൻ
രഥിശ്രേഷ്ഠൻ ധർമ്മജനെയെന്നടുക്കലണയ്ക്കണം. 6
അപ്പോൾകരുക്കാചാര്യൻ നിന്മകൻ ചൊല്ലുകേട്ടടൻ
സേനയൊക്കെ പ്രഹർഷിയ്ക്കുംവണ്ണമിങ്ങിനെ ചൊല്ലിനാൻ 7
ധന്യൻ കൌന്തേയരാജാവു നീ പിടിപ്പാൻ ശ്രമിയ്ക്കയാൽ
വധത്തിനു ദുരാധർഷ! വരം ചോദിപ്പതില്ല നീ. 8
എന്തുകൊണ്ടു നരവ്യാഘ്ര! വധംകാംക്ഷിച്ചിടാത്തു നീ
നീ സുയോധന! മന്ത്രിച്ചീക്രിയകാംക്ഷിച്ചിടായ്കയാം. 9
അല്ലെങ്കിൽധർമ്മരാജനു ശത്രുവായില്ലൊരുത്തനും
ജീവിപ്പാൻ നീയുമിച്ചിപ്പൂ കുലംരക്ഷിച്ചിടുനു നീ. 10
അല്ലെങ്കിൽപ്പാണ്ഡവന്മാരെപ്പോരിൽവെന്നിട്ടു ഭാരത!
രാജ്യം കൊടുത്തു സൌഭ്രാത്രംചെയ്യാനിച്ചിയ്ക്കയാംഭവാൻ 11
ധന്യൻ കുന്തിസുതനുപൻ ധീമാനവനുചേരുമേ
അജാതശത്രുതഭവാൻ സത്യം സ്നേഹിയ്ക്കുകാരണം. 12
ദ്രോണയിങ്ങിനെ ചൊന്നപ്പോൾ നിന്റെ പുത്രനു ഭാരത!
പെട്ടെന്നു വെളിവായെനുമുള്ളിലുൾക്കൊള്ളുമാശയം. 13

ബൃഹസ്പതിസമന്മാക്കുമാകാരം മൂടുവാൻപണി
അതിനാൽ നിന്മകൻ ഭൂപ! ഹർഷംപൂണ്ടേവമോതിയാൻ. 14

പോരിൽക്കൌന്തേയനെക്കൊന്നാൽഗ്ഗുരോ! മമജയം വരാ
ധർമ്മജന്മാവിനെക്കൊന്നാൽപ്പാഞ്ചാലൻ നമ്മെ മുടിയ്ക്കുമേ. 15

പോരിലേവരേയും കൊൽവാനമരക്കുമസാദ്ധ്യമാം
അവരിൽച്ചുരുങ്ങുശിഷ്ടിച്ചോൻ ശേഷിപ്പിയ്ക്കില്ലനമ്മളെ. 16

സത്യപ്രതിജ്ഞൻ കൈവന്നുവീണ്ടും ദ്യൂതിൽ മടങ്ങുകിൽ
അവനേറുടെക്കാടേറാം പിന്നെയും പാണ്ഡുപുത്രരെ. 17

അതെയ്തിയ്ക്കേറമെന്നെയ്യും ജയമായിട്ടുപിച്ചിടും
അതാണുധർമ്മപുത്രന്റെ വധമേകാംക്ഷിയാത്തു ഞാൻ. 18

അസ്ത്രതത്വജ്ഞനാം ദ്രോണനാക്കണ്ണുകയ്യെറിഞ്ഞുടൻ
ഇടവെച്ചുവരമവനോകീ ചിന്തിച്ചു ബുദ്ധിമാൻ. 19

ദ്രോണൻ പറഞ്ഞു

വീരൻ ധർമ്മജനെപ്പോരിലജ്ജുനൻ കാത്തിടായ്കിലോ
നിൻപാട്ടിൽപ്പാണ്ഡവജ്യേഷ്ഠനെത്തിയെന്നോർത്തുകൊഠംകയീ.

ഇന്ദ്രാദിദേവാസുരർക്കുമശക്യൻ പോരിലജ്ജുനൻ
എതിർത്തുനില്പുവാനുണ്ണീ! ഞാനതാണുപൊരുപ്പതും. 21

തർക്കമില്ലവനെൻ ശിഷ്യനസ്ത്രകൈയ്യെന്റെമേലയാം
തരുണൻ സുകൃതാപൂണ്ടോനൊരേനിലയിൽ നില്പവൻ. 22

അസ്സുരേന്ദ്രരുദ്രന്മാർകളിൽനിന്നും ഗ്രഹിച്ചവൻ
നിന്മേലമർഷിനൃപതേ! ഞാനതാണു പൊരുപ്പതും. 23

സാധിയ്ക്കും കൌശലമെടുത്തവനെപ്പോരിൽ മാറണം
പാഞ്ചാൻ മാറുകിലോ ധർമ്മപുത്രനേക്കീഴടക്കിനീ. 24

ജയം പിടിച്ചാലവനെക്കൊന്നാലല്ലാ യമർഷഭ!
ഈയുപായംകൊണ്ടുപിടിച്ചടക്കാനും കഴിഞ്ഞിടും. 25

സത്യധർമ്മപരൻ ധർമ്മരാജനെപ്പോയ്പ്പിടിച്ചുഞാൻ
ശങ്കയില്ലാനരപതേ! നിൻപാട്ടിൽക്കൊണ്ടുവന്നിടാം. 26

മുഹൂർത്തമെങ്കിലും പോരിലെന്നെ നേരിട്ടതില്ലുകിൽ
നരവ്യാഘ്രർ പൃഥാപുത്രനർജ്ജുനൻ മാറിയില്ലുകിൽ. 27
അർജ്ജുനൻ കാണ്കെ ധർമ്മപുത്രനെപ്പിടികൂട്ടുവാൻ
ഇന്ദ്രാദിദേവോസുരർക്കും പാർില്ലാ പോരിൽ മന്നവ! 28

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു

ഇടവെച്ചുദ്രോണർ നൃപന്ദ്രാഹം സത്യംകഴിച്ചതിൽ
അവൻ കൈവന്നുവെന്നോർത്തു നിന്മക്കാം പടുവിഡ്ഢികാം
ദ്രോണൻ പാണ്ഡവരിൽച്ചാഞ്ഞാനാണെന്നാക്കുന്നു നിന്മകൻ
സത്യസ്ഥയ്ക്കുത്തിനതുകൊണ്ടുമന്ത്രത്തപ്പരത്തിയാൻ. 30
ഉടൻ ദുര്യോധനൻ ധർമ്മപുത്രഗ്രഹണമിങ്ങിനെ
പരസ്യംചെയ്ത സൈന്യത്തിലൊട്ടുക്കുപ്പാളരിന്ദമ! 31

---

13. യുധിഷ്ഠിരഗ്രഹണപ്രതിജ്ഞ

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു

ഇടവെച്ചു നൃപഗ്രാഹശപഥം ദ്രോണർ ചെയ്തുവേ
ആധർമ്മപുത്രഗ്രഹണം കേട്ടിട്ടു പടയാളികാം. 1
മുഴക്കീ സിംഹനാദങ്ങളാം ശംഖാരവങ്ങളും
അതൊക്കെയും ധർമ്മരാജൻ ന്യായമാമ്മാറുഭാരത! 2
പരമർമ്മജ്ഞം കേട്ടറിഞ്ഞു ഭരദ്വാജചികീർഷിതം
താൻ വരുത്തിത്തപ്പിമാഞ്ഞ മറുള്ളൂരചരേയുമേ. 3
പറഞ്ഞു ധർമ്മരാജാവുധനഞ്ജയനൊടിങ്ങിനെ
കേട്ടീലേ പുരുഷവ്യാഘ്ര! ദ്രോണക്കുള്ള ചികീർഷിതം. 4
അതെന്നാൽസ്സത്യമാകാത്തവിധം നീതിനടത്തണം
ശത്രുകൾദ്രോണരുടെ സത്യമൊന്നിടവെച്ചതാം. 5

എന്നാലായിടയില്ലാളിവീര്യെച്ചതുനിങ്കലാം
യീയെന്നാട്ടത്തവയൊട്ടപൊരുതേണം മഹാഭുജ! 6
ദ്രോണങ്കൽ യിന്നിട്ടീക്കാമംനേടീടൊല്ലാസുയോധനൻ.

അർജ്ജുനൻ പറഞ്ഞു

കരിയ്ക്കുലും ഗുരുവധം ഞാൻ ചെയ്യില്ലെന്നവണ്ണമേ
ഇവിടുത്തേത്യജിയ്ക്കാനും ഭൂപതേ! കരുതില്ലഞാൻ. 7
ഇമ്മട്ടുപോരിൽ ഞാൻ പ്രാണൻകളഞ്ഞെന്നും വരാമിഹ
ആചാര്യന്നെതിരാളായി ചരില്ലാഞാനൊരിയ്ക്കലും. 8
അന്നേപ്പിടിച്ച രാജ്യത്തിന്നിച്ഛിപ്പൂ ധൃതരാഷ്ട്രജൻ
ആമോഹമീജ്ജീവലോകത്തവനൊക്കില്ലൊരിയ്ക്കലും. 9
വീഴാം ക്ഷത്രമൊക്കേം വാനാഴിപൊട്ടിത്തകർന്നിടാം
ജീവിച്ചഞാനിരിയ്ക്കുമ്പോൾ ദ്രോണനങ്ങേപ്പിടിച്ചിടാ. 10
താനേ ജീരണത്തിങ്കലമന്നുണചെയ്താലും
വാനോരുമായിട്ടുണച്ചാലുമങ്ങേത്തൊടില്ലിവൻ. 11
ജീവിച്ചഞാനിരിയ്ക്കുമ്പോൾപ്പേടിച്ചീടേണ്ട പാർത്ഥിവ!
സർവ്വശസ്ത്രധരശ്രേഷ്ഠനസ്ത്രജ്ഞൻ ദ്രോണനേയുമെ. 12
മറൊന്നുപറയാമെന്നേറയുറച്ചശപഥംപ്രഭോ!
അനൃതച്ചൊല്ലാമ്മയില്ലതോറിട്ടിങ്ങോമ്മയില്ലമെ 13
സത്യംചെയ്തിട്ടായതൊന്നുതെറ്റിച്ചിട്ടാമ്മയില്ലമെ.

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു

ഉടൻ ഭേരീശംഖമുംഗാനകങ്ങളെയൊപ്പൊ
പാണ്ഡുസൈന്യസ്ഥലത്തിങ്കൽ മുഴക്കീധരണീപതേ! 14
സിംഹനാദവുമുണ്ടായീ വീരരാം പാണ്ഡവക്കഹോ
ആകാശം മുട്ടുമാറുഗ്രംധനുജ്ജ്യാതലഘോഷവും. 15
കാജസുപാണ്ഡവനുടെതാഗ്രംഖദ്ധ്വനികേട്ടുടൻ
യിൻപടക്കാക്കിടയിലും തുടർന്നുവാദ്യഘോഷണം. 16
വ്യൂഹംതിരന്നു നിന്നുകൂട്ടക്കൊക്കുമഥഭാരത!
മെല്ലെച്ചെന്നെത്തിയന്യോന്യം പോക്കത്തിലെതിർക്കുവാൻ 17

രോമാഞ്ചഞ്ചും ബഹളപ്പോർ നടന്നിതതിനുമേൽ
പാണ്ഡ [illegible] ദ്രോണപാഞ്ചാലകർക്കുമേ. 18
കിണഞ്ഞെത്തത്തുചെന്നിട്ടും ദ്രോണപ്പടയിൽ മന്നവ!
പോ [illegible] സൃഞ്ജയർ കേറിലാ ദ്രോണൻ പലിപ്പതാകയാൽ 19
അമ്മട്ട [illegible] പുത്രനെറ പൊരുതുന്ന മഹാരഥർ
പാണ്ഡ [illegible] കടക്കാനായില പാത്ഥൻ ഭരിയ്ക്കയാൽ 20
തളരാതെ [illegible] തമ്മിൽക്കാക്കുന്ന സേനകൾ
രുധിരത്തിൻ പൂത്തകെട്ടിൻ നിരപോലെ വിളങ്ങിതേ. 21
പിന്നെ രുദ്രഗണത്തെ ഭീപ്പിച്ചു വിളങ്ങും സൂര്യനൊപ്പമേ
പൊരുന്നപട പിളന്നിട്ട ചരിച്ചു പുതനാന്തരേ. 22
തേരോടി [illegible] നെറിയുന്ന കൈവേഗത്തോടെതിർത്തതിൽ
അനേക [illegible] ദ്രോണനെന്നോർത്തു പേടിച്ചു പാണ്ഡുസൃഞ്ജയർ. 23
അവരെയും ഘോരശരം നിരന്തരം തടുക്കിലൊക്കെയും
പാണ്ഡവപ്പടയിൽപ്പേടി കൂട്ടീടുംപടി മന്നവ! 24
രശ്മിരാജികൾ ചിന്നുന്ന മദ്ധ്യാഹ്നാർക്കൻ നഭസ്ഥലേ
ഘർമ്മാംശുവിലസുംപോലെ വിലസീ ദ്രോണനാഹവേ. 25
അവനെപ്പാണ്ഡുസൈന്യത്തിലൊരുത്തർ നോക്കുവാനുമേ
ക്രൂരേന്ദ്രനെദ്ദൈത്യർപോലെ ശക്തരായീല ഭാരത! 26
നെടുമൊക്കെയടക്കിട്ട ഭാരപ്രാജൻ പ്രതാപവാൻ
ധൃഷ്ടദ്യുമ്നപ്പട പിളന്നിതു തീക്ഷ്ണശരങ്ങളാൽ. 27
ആകവും ദിക്കുമൊക്കെയമ്പു കൊണ്ടിട്ടടച്ചവൻ
പാഞ്ചാല [illegible] മധ്യേ മദ്ദിച്ചു പാണ്ഡവപ്പട. 28

---

14. അഭിമന്യുപരാക്രമം

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

പിന്നെ [illegible] ണ്ഡവസൈന്യത്തിൽ ബഹളംകൂട്ടിയായവൻ
ദ്രോണ [illegible] പുറപ്പെടുണക്കക്കാടെരിയ്ക്കും തീക്കണക്കിനേ. 1

പ്രത്യക്ഷമഗ്നിയേപ്പോലാസ്സൈന്യത്തെച്ചുട്ടെരിപ്പതായ്
ക്രുദ്ധനാം ദ്രോണനെക്കണ്ടു സൃഞ്ജയന്മാർ പിറകുപോയ്. 2
കൈവേഗമുള്ളവൻ പോരിൽ വില്ലിട്ടുകിലുലയ്ക്കുവേ
ഇടിവെട്ടുംപോലെയുള്ളം കേൾക്കായീവെറുതൊണൊലി. 3
തേരാളിസാദിയശ്വങ്ങളുനു കാലാളിവരിനേ
അവനുക്കിട്ടെയ്ത ബാണമാഗ്രങ്ങൾ മഥിച്ചുതേ. 4
ഖഷ്ത്തിൽക്കാറൊറാടൊത്താക്കും കൊടുങ്കാറശ്വവൃഷ്ടിയെ
ചെയ്യുമ്പോലമ്പുവർഷിച്ചു പാരക്കു ഭയമേകിനാൻ. 5
പ്രളകേറിസ്സഞ്ചരിച്ചു സൈന്യക്ഷോഭം വളർത്തവൻ
അമാനുഷം വൈരികൾക്കു ഭയമുണ്ടാക്കി മന്നവ! 6
അവനെറ പൊൻവില്ലുകാറിൽ മിന്നലെന്ന കണക്കിനേ.
രഥമേഘത്തിലിളകിക്കാണായീ വിണ്ടുപ്പൊഴ. 7
ആ വീരൻ സത്യവാൻ പ്രാജ്ഞൻ പിന്നെദ്ധർമ്മിയുനെപ്പൊഴും
യുഗാന്തകാലത്തിളകും രൌദ്രപ്പുഴയൊഴുക്കിനാൻ. 8
അമർഷവേഗങ്കൊണ്ടുണ്ടായ് ക്രവ്യാദങ്ങൾ കലന്നുമേ
ബലൌഘമെങ്ങും നിറയേ വീരവൃക്ഷമൊലിച്ചുമേ. 9
ചോരനീരായ്ത്തേർച്ചുഴിയായ് ധ്വജാശ്വക്കായാന്നുമേ
കവചോല്പലവും മാംസച്ചേറുംകൂടിക്കലന്നുമേ. 10
മേദോമജ്ജാസ്ഥിമണലൊത്തുഷ്ണീഷനുരയാന്നുമേ
സംഗ്രാമക്കാർ നിറപ്പോന്നായ് പ്രാസമത്സ്യങ്ങളുണ്ടുമേ. 11
ആനയാളശ്വസമ്മിശ്രം ശരവേഗമിയന്നുമേ
ശരീരത്തടി ചങ്ങാടം തേരാമകഠം കലന്നുമേ. 12
തലയാം പാറചിതറി ഖഡ്ഗമത്സ്യങ്ങൾ പാഞ്ഞുമേ
രഥനാഗക്കയമൊട്ടും നാന്നാഭ്രഷ്ട കലന്നുമേ. 13
പെരുന്തേർച്ചുഴിയും ഭൂമിപ്പൊടിത്തിരയുമാന്നുമേ
പോരിൽ വീരർ കടപ്പോന്നായ് ഭീരുദുസ്തരമായുമേ. 14
ശരീരനീരയുംതിങ്ങിക്കഴുകങ്കങ്ങൾ ചേന്നുമേ
മഹാരഥസഹസ്രങ്ങൾ കാലനുക്കൊഴുകമ്പടി. 15
ശൂരവ്യാളങ്ങളുംകൊണ്ടു ജീവജാലങ്ങൾ ചേന്നുമേ
വെൺകൊറ്റക്കുട ഹംസങ്ങൾ മുടിപ്പക്ഷികൾ ചേന്നുമേ. 16

ചക്രമാമഗദാവാക്യംശരക്ഷുദ്രധഷ്ടങ്ങളും
ഖളം കഴുകുക്കന്മാരിവയാത്തു കലന്നുമേ. 17
ശകന്തൻ ദ്രോണൻ കൊന്നുവിട്ട ജീവജാലമസംഖ്യമേ
കാലനുക്കുങ്ങഴുക്കിട്ടംവണ്ണമേ രാജസത്തമ! 18
ശ്രീജാപവം തിങ്ങി മുടിച്ചണ്ടി കലന്നുമേ
ഭീതകംഠാട്ടയം നല്ലം ഘോരപ്പുഴയൊഴുക്കിനാൻ. 19
അതാതു സൈന്യനിരയിൽ വ്യൂഹമേകം രഥീന്ദ്രയെ
ദ്രോണനച്ചുഴലേപ്പാഞ്ഞുകേറിനാർ ധർമ്മജാദികം. 20
ആശ്ചര്യർ പാഞ്ഞടുക്കുമ്പോം ദൃഢവിക്രമർ നിൻഭടർ
എല്ലാടമേറൊതിത്താരങ്ങതേറം രോമഹർഷണം. 21
ശതമായൻ ശകുനിയാസ്സഹദേവനൊടേറുതേ
സൂതകേതുത്തേരടയേക്കുത്തുമൂത്തനു തുകിനാൻ. 22
അവന്റെ വില്ലുംകൊടിയും സൂതവാജികളേയുമേ
മാദ്രയാമ്പെയ്തറുത്തവ്വതെയ്തു സൌബലങ്കലും. 23
സൌബലൻ ഗദകൈക്കൊണ്ടു തേത്തടംവിട്ടു ചാടിനാൻ
അവനാഗ്ഗദയാൽ ഭൂപ! തേരിൽസ്സൂതനെ വീഴ്ത്തിനാൻ. 24
തേർനശിച്ചോരവർ ഭൂപ! ഗദയേന്തി മഹാബലർ
കളിച്ചു പോക്കളത്തിങ്കൽസ്സുശൃംഗാദ്രികം പോലവേ. 25
ദ്രോണൻ പാഞ്ചാലനൃപനെപ്പത്തമ്പായത്തൊടെയ്യുടൻ
അവൻ പെരുത്തെയ്തറിട്ടെയ്താനതിലുമേറാമായ്. 26
വിവിംശതിയെയാബ്ഭീമൻ പരംവിംശതിയമ്പുകം
എയ്തെന്നാലുമിളക്കാനുമായീലായതൊരത്ഭുതം 27
വിവിംശതിയുടൻ വാജികളും വൻകൊടിചാപവും
ഇല്ലാതെയാക്കിനാൻ ഭീമനതിൽപ്പൂജിച്ചു സോമകം. 28
ആശ്ചര്യവിക്രമം ഭീമൻ സഹിച്ചില്ലാ രണാങ്കണേ
ഉടൻ ഗദയെടുത്തായാഠംക്കുള്ളശ്വങ്ങളെ വീഴ്ത്തിനാൻ. 29
അശ്വങ്ങളം ചത്ത തേർവിട്ടു വാളെടുത്താ മഹാരഥൻ
ഭീമനോടേറുമത്തേടം മത്തഭത്തിനൊടാംവിധം. 30
വീരൻ ശല്യൻ തന്റെമരുമകൻ നകുലനെത്തദാ
ലാളിച്ചു കോപിപ്പിയ്യുമ്മാറമ്പെയ്തുവിഹസിച്ചഹോ. 31

കൊടിയും കുടയും വില്ലുംസൂതാശ്വങ്ങളെയും ദ്രുതം
കളഞ്ഞു നകുലൻ പോരിൽശ്ശംഖുമൂതി പ്രതാപവാൻ. 33
ധൃഷ്ടകേതു കൃപൻവിട്ട പലമട്ടമ്പരത്തുട
എഴുപതമ്പെയ്തു കൃപനെ മൂന്നമ്പെയ്തുതു കേതുവിൽ. 34
പെരുത്ത ശരവർഷത്താൽ തിരുത്തിയവനെ കൃപൻ
തടുത്തുനിത്തിപ്പൊരുതി ധൃഷ്ടകേതുതൊടാ ഭിജൻ. 35
കൃതവർമ്മനെ നാരാചം സ്വന്തമാന്തത്തെയ്തു സാത്യകി
എഴുപതെയ്തീടിനാൻ പിന്നെച്ചിരിച്ചു കൊണ്ടുചെറെയും 36
എഴുപത്തേഴു കുരമ്പെയ്താബ്ഭോജൻ യുയുധാനനെ
ക്രൂരൻ കാറുദ്രിയെപ്പോലെ പാറിയമ്പുകൾ തൂകുവോൻ. 37
സേനാപതിസുശർമ്മാവെ മമ്മത്തങ്ങെയ്തു തോറവും
അവനും തോമരത്താലെ പ്രഹരിച്ചു ശത്രുവിൽ 38
വൈകർത്തനനെയാപ്പോരിൽ വിരാടനുപായത്തടുത്തുതേ
മത്സ്യരൊത്തതൊരാശ്ചര്യംപോലെയായ്തന്നു പാർത്ഥിവ! 39
സൂതപുത്രന്റെയത്യുഗ്രപൌരുഷം കണ്ടിതപ്പൊഴേ
മൊട്ടഴിഞ്ഞുള്ളമുവിട്ടുസൈന്യമൊക്കെത്തടുത്തതിൽ. 40
ദ്രുപദക്ഷിതിപൻ താനേചെന്നേറനു ഭഗദത്തനായ്
പിന്നെ യുദ്ധം മഹാരാജ! ചിത്രമാംമട്ടിലായിതേ. 41
ഭഗദത്തൻ ദ്രുപദനെ മൊട്ടഴിഞ്ഞ ശരങ്ങളാൽ
സൂതകേതുത്തടുക്കമെയ്തു പുരുഷപുംഗവൻ. 42
ഉടൻചൊടിച്ചുദ്രുപദൻ തേരാളി ഭഗദത്തനെ
വൈരം മാറത്തെയ്തുകൊണ്ടാനമൊട്ടഴിഞ്ഞുള്ളൊരമ്പിനാൽ. 43
പൊരുംപോരാളിമുഖ്യന്മാർ സൌമദത്തിശഖണ്ഡികം
ഭൂതഭീഷണമാമട്ടിൽ പോർചെയ്താരസ്രുവിത്തമർ. 44
യൂപധ്വജൻ പോരിൽ നൃപ! രഥിയാം യാജ്ഞസേനിയെ
പെരുത്തമ്പുനിറച്ചെയ്തു മറച്ചാനാശു വീര്യവാൻ. 45
ശിഖണ്ഡിയാശു കോപിച്ചു സൌമദത്തിയെ മന്നവ!
വമ്പിൽത്തൊണ്ണൂറമ്പയച്ചുകമ്പിപ്പിച്ചു ഭാരത! 46
ഘോരകർമ്മാക്കളായീടും ഹൈഡംബാ ബുസാരർ
തമ്മിൽജ്ജയത്തിനുന്നാക്കൊണ്ടാശ്ചര്യപ്പോർനടത്തിയാർ. 47

മായാശതങ്ങൾ സൃഷ്ടിച്ചുടപ്പർ തങ്ങളിൽമായയാൽ
തമ്മിൽജയത്തിനന്നാക്കൊണ്ടാശ്ചര്യപ്പോർനടത്തിയാർ. 47
ചേകിതാനന്ന പോരടിച്ചതനുചിന്തനൊട്ടൽക്കടൻ
മറഞ്ഞുചുറിനാരേറമാശ്ചര്യം കാട്ടുമായയർ. 48
ക്ഷത്രദേവനായ് ചെ ്തു ലക്ഷ്മണൻ കടുസംഗരം
ഹിരണ്യാക്ഷനുമായുണ്ടായ്ന്നപോലെയോണമേ നൃപ! 49
അപ്പോൾകുതിരയോടിയ്യുമൊരുക്കംപൂണ്ടതേരുമായ്
സൌഭദ്രയോടുനേരിട്ടാനലറും പൌരവൻ നൃപ! 50
അപ്പോൾതച്ചരയൊടുംചെന്നു യുദ്ധംചെയ്യാൻമഹാബലൻ
അവനോടായ്പോർനടത്തിയഭിമന്യുവരിന്ദമൻ. 51
ശരവ്രാതങ്കൊണ്ടുമൂടി പൌരവൻ പാർത്ഥപുത്രനെ
അവന്റെയശ്വങ്ങൾ കൊടി കുടയും വീഴ്ത്തിയാജ്ജുനി. 52
സൌഭദ്രയാപ്പൌരവനെയഴച്ചെയ്തിട്ടപിന്നെയും
അഞ്ചുചെയ്തുമുടിച്ചുസ്സുതവാജികളേയുമ. 53
പിന്നെച്ചെന്നുത്തമൌജസ്സിനെ ഹനിപ്പിച്ചുഗ്രസിംഹാവത്തൊടും
പൌരവന്റെ കൊലയ്ക്കുള്ള ബാണമജ്ജുനിയേന്തിവാൻ. 54
അവനാശ്വലാഘബാണത്തെത്തൊടുത്തെന്നതു കണ്ടുടൻ
രണ്ടുമുറിച്ചുഹാർദ്ദിക്യനും വില്ലും നുറുക്കിവാൻ. 55
മുറിഞ്ഞൊരാ വില്ലുവിട്ടു സൌഭദ്രനരിവാശനൻ
മൂർച്ചയേറുന്നവാളിനെയെടുത്തു നല്ല ചർമ്മവും. 56
പല നക്ഷത്രമുടയ ചർമ്മമൊത്താത്തവാഘവം
വാഠംചിരി മുറയിൽച്ചുറ്റി വീശുംകാണിച്ചുകൊണ്ടുടൻ. 57
തിരിഞ്ഞിട്ടും മറിഞ്ഞിട്ടും തട്ടിട്ടുമെഴുനാറുമ
പ്രഭോ! വാളുംപരിചയിൽക്കാണിച്ചുനിപുണശ്രേഷ്ഠത. 58
പൌരവത്താച്ചതണ്ടിൽച്ചവിട്ടിട്ടവാത്തുടൻ
തേരിൽക്കേറിപ്പൌരവൻറെ മുടിയിൽപ്പിടികൂടിവാൻ. 59
കാൽകൊണ്ടുസൂതനെക്കൊന്നു വാഠംകൊണ്ടുക്കുതിച്ചുവീഴ്ത്തിവാൻ
അവനെക്കടിൽത്തൻകുതിർപായിച്ചുപ്പാലുയർത്തിവാൻ. 60
മുടിയും ചിന്നിയവനെക്കണ്ടു മന്നവരേവരും
സിംഹംപിടിച്ചുമോഹിച്ചിട്ടുള്ളകാളകണക്കിനെ. 61

അയാഥമട്ടിൽസ്സൌഭദ്രൻ പിടിപെട്ടിട്ടിഴപ്പതായ്
വീണപൌരവയെക്കണ്ടു സഹിച്ചില്ലാ ജയദ്രഥൻ. 62
അവൻ മഹീപതേ! പിലിവെച്ചുപൊന്മണിയുള്ളതായ്
ചമ്മവും വാളുമായാത്തു തേത്തടംവിട്ടു ചാടിയാൻ. 63
കാർഷ്ണിസൈന്ധവയെക്കണ്ടു പൌരവപ്പിടിവിട്ടടൻ
ആത്തരിൽയിനുയന്നിട്ടു പരന്തിൻ പടിയെത്തിയാൻ. 64
പ്രാസപട്ടസഖഡ്ഗങ്ങൾ ശത്രുവീരരയച്ചവ
വാരംകൊണ്ടുവെട്ടിപ്പരിചകൊണ്ടുതെറിച്ചിതാജ്ജയി. 65
തന്റെ കയ്യ്കളെസ്സൈന്യങ്ങൾക്കൊക്കെക്കാണിച്ചുകൊണ്ടവൻ
വാളയത്തിപ്പരിചയുമിളക്കിക്കൊണ്ടു ശക്തിമാൻ. 66
അച്ഛനേറ്റം വൈരിയായ വൃദ്ധക്ഷത്രന്റെപുത്രനെ
ആയയേപ്പുലിപോലേറ്റം ശൂരൻ നേരിട്ടുകേറിയാൻ. 67
ഖഡ്ഗന്തോമഖാസ്ത്രാരവർതങ്ങളിലേറുടൻ
പുലിയും സിംഹവുംപോലെ പ്രഹരിച്ചിതു ഹൃഷ്ടരായ്. 68
സമ്പാതമഭിഘാതംതാൻ ഖഡ്ഗച്ചമ്മനിപാതവും
ഇവയ്ക്കാ നരസിംഹക്കു കണ്ടതില്ലാരുമന്തരം. 69
അവക്ഷേപം ഖഡ്ഗനാദം ശസ്ത്രാന്തരവിലോകനം
ബാഹ്വന്തരനിപാതംതാൻ ഭേദംകണ്ടില്ലിതൊന്നിലും 70
മുന്നോട്ടമങ്ങുപിന്നോട്ടം ഗതംറയ്ക്കു ചരിപ്പവർ
ചിറകള്ളദ്രികഡ്കൊപ്പം കാണായി വമ്പെഴുന്നവർ. 71
പരംയശസ്വിസൌഭദ്രൻ വാളുവീശുന്ന നേരമേ
പരിചപ്പാടറുതിയിൽ പ്രഹരിച്ചു ജയദ്രഥൻ. 72
പൊൻപതിച്ചപ്പരിചയിലത്തരട്ടിട്ട മാതിരി
ഉറയിൽജ്ജയദ്രഥൻ വീശുംപെരുംവാളു മുറിഞ്ഞുപോയ 73
വാളു കണ്ടിച്ചതായുണ്ടിട്ടാറടിപ്പാട്ടവാടിയും
നിശേഷങ്കൊണ്ടുതേത്തട്ടിൽക്കേറിക്കാണായിതായവൻ 74
പോരിലാക്കാർഷ്ണിയേവിട്ടു പെരുന്തേരവനാണ്ടതിൽ
കണ്ടിച്ചു മറുമന്നോർകളൊക്കെയും ചുറുമെത്തിയാർ. 75
ഉടൻവാളും പരിചയും വെടിഞ്ഞിട്ട മഹാരഥൻ
ജയദ്രഥനെനോക്കിക്കണ്ടേലറി ഘതഗ്ലാത്മജൻ. 76

സിന്ധുരാജനെ ചെന്നിട്ടു സൗഭദ്രൻ പരമർഷ്ടനാൻ
ഭവനത്തെബ്ഭാനുപോലെ തപിപ്പിച്ചിതു സേനയെ. 77
ശല്യൻ പൊന്നുപതിച്ചുള്ളോരുരുക്കാം വേലവനേറമേൽ
ദീപ്താഗ്നിശിഖപോലുഗ്രംപോരിൽ നേരിട്ടു ചാട്ടിനാൻ. 78
അതു ചാടിപ്പിടിച്ചുരിയുറയിങ്കനു വാളിനെ
വൈരതേയൻ പതിയ്ക്കുന്ന പാമ്പിനെപ്പോലെ ഫാൽഗുനി. 79
ഓജസപിയാമവനുള്ള വേഗമൊടുമ്പെട്ടാ കണ്ടടൻ
ഒന്നിച്ചെല്ലാ മന്നവരും സിംഹനാദം മുഴക്കിനാർ. 80
അതിനെത്തന്നെ ശല്യനേറ നേരിട്ടാ വീരനാജ്ജുനി
വൈഡൂര്യക്കല്ലുള്ളതിനെക്കയ്യുക്കൊണ്ടു ചാട്ടിനാൻ. 81
ഉറയുരും പാമ്പിനൊക്കുമതു തേരിലണഞ്ഞുടൻ
ശല്യനേറ സൂതനെക്കൊന്നു വീഴിച്ചു തേരിൽനിന്നഹോ. 82
ഉടൻ വിരാടൻ ദ്രുപദൻ ധൃഷ്ടകേതു യുധിഷ്ഠിരൻ
ഭീമൻ കൈകേയർ ശൈനേയൻ ധൃഷ്ടദ്യുമ്നൻ ശിഖണ്ഡിയും. 83
യമരാദ്രൌപദേയന്മാരിവർ തന്നെന്നു കൂക്കിനാർ
ബാണശബ്ദം പലതരം സിംഹനാദവുമുൽക്കടം. 84
മുഴക്കിനാരൊഴിയ്ക്കാത്ത സൌഭദ്രൻ ഹൃഷ്ടനാംവിധം
പൊറുത്തില്ലതു നിന്മക്കളിച്ചു ജയലക്ഷണം. 85
ഉടനായവനെച്ചുറ്റുമവർ തീക്ഷ്ണശരങ്ങളാൽ
വർഷിച്ചു മുപ മേഘങ്ങൾ പർവ്വതത്തെക്കണക്കിനേ. 86
അവക്കിഷ്ടം വീചാരിച്ചും തന്റെ തോലിനിനച്ചുമേ
പൊടിച്ചുരിഞ്ഞാനാം ശല്യൻ പാഞ്ഞേറുന്നയഭിമന്യുവിൽ 87

---

15 ശല്യോപയാനം

ധൃതരാഷ്ടൻ പറഞ്ഞു.

പാരിൽപ്പുലതരം മിത്രദ്രോഹപയുദ്ധങ്ങൾ സഞ്ജയ!
നീ ചൊല്ലിക്കേട്ട കണ്ണുള്ള ജനത്തിൽക്കൊതിയാന്നുഞാൻ. 1

ലോകത്തിൽവെച്ചത്യാശ്ചര്യം പുകഴ്ത്തുമിതു മാനുഷർ
ദേവാസുരപ്പടയ്ക്കൊത്ത കുരുപാണ്ഡവസംഗരം. 2
മെച്ചമാമീപ്പൊരുകേട്ടു തൃപ്തിയാകുന്നതില്ലുമേ
അതിനാൽശ്ശാന്തസൌദ്രോണം വിചരിയ്ക്കേടോ. 3

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

സൂതനെക്കൊന്നതായ്കണ്ടു ശല്യനായസിയാംഗദേ
എട്ടത്തിളക്കിയലറിക്കോപാൽത്തേർവിട്ടു ചാടിനാൻ. 4
കത്തുംകാലാഗ്നിയേപ്പോലെ ണ്ടുള്ളന്തകമട്ടിലും
അവനേക്കണ്ടുടൻ ഭീമനേറനു ഗുരുഗദാധരൻ 5
സൌഭദ്രനുമിടിത്തിയ്യിനൊക്കും ഗദയെടുത്തുടൻ
വായായെന്നാൽ ശല്യനോടു യതാൽഭീമൻ തടുക്കിലും. 6
സൌഭദ്രനെത്തടുത്തിട്ടു ഭീമസേനൻ പ്രതാപവാൻ
പോരിൽശ്ശല്യനേറ നേരിട്ടുനിന്നു കുനുകണക്കനേ 7
അവ്വണ്ണം ഭീമനെക്കണ്ടു മദ്രരാജൻ മഹാബലൻ
പുലിയായനയൊടെന്നോണമുടൻ നേരിട്ടടുത്തുതേ. 8
അപ്പോൾമുഴുത്തുയുദ്ധവുമുണ്ടായനേകം ശംഖഘോഷവും
സിംഹനാദവുമുണ്ടായീ ഭേരികഠക്കുള്ള ശബ്ദവും. 9
കണ്ടുനിന്നുമസംഖ്യംപോന്യോന്യം പാഞ്ഞണഞ്ഞുമേ
കുരുക്കളും പാണ്ഡവരും നന്നെന്നാത്തിട്ടുമാച്ചുവും 10
സർവ്വമന്നോരിലും വാച്ചു, ശല്യനല്ലാതെ ഭാരത!
പോരിൽഭീമനേറയുക്കും താങ്ങുവാനുദ്യമിച്ചിടാ. 11
മഹാത്മാവായ ശല്യന്റെ ഗദാവേഗവുമങ്ങിനെ
യുദ്ധത്തിൽഭീമനല്ലാതെ പാരിലാരുണ്ടു താങ്ങുവാൻ. 12
പൊന്നിൻതകിടുകെട്ടിച്ച ജയഹർഷംവളർപ്പതായ്
ജ്വലിച്ചിതപ്പൊഴാഭീമസേനൻ വീര്യം പെരുംഗദേ. 13
അവ്വണ്ണം മുറയിൽക്കേറിവട്ടത്തിൽച്ചാരിയാരുവർ
ഗദാശൃംഗങ്ങളും വീശിശ്ശല്യനും ഭീമസേനനും. 14
മണ്ഡലാഗതമാഗ്രത്തിൽഗദാപ്രഹരണത്തിലും
ആനസിംഹന്മാർക്കു തോമില്ലാതായ്ത്തിനം സംഗരം. 15

ഭീമസേനനടിച്ചോര ശല്യന്റെ പെരുതാം ഗദ
രൌദ്രമഗ്നിജ്വാലയോടുമടയപ്പോഠംത്തകന്നുപായ്. 16
അവ്വണ്ണം ഭീമസേനന്റെ വൈരിതല്ലിയൊരാഗ്ഗദ
മഴയാം രാത്രിഖദ്യോതം പുറവും വൃക്ഷംകണക്കിലായ് 17
മദ്രരാജൻ പോക്കളത്തിലെറിഞ്ഞഗദ ഭാരത!
ആകാശത്തെ പ്രകാശിപ്പിച്ചുതിർത്തു കടുതീപ്പൊരി 18
അവ്വണ്ണമേ ഭീമസേനൻ വൈരിമേൽവിട്ടൊരാഗ്ഗദ
വീഴുന്ന കൊള്ളിമീൻപോലെ തപിപ്പിച്ചിതു സേനയെ 19
ആ രണ്ടുകട്ടിഗ്ഗദയും തമ്മിൽച്ചെന്നേറടിച്ചതിൽ
ചീറും പാമ്പുകളേപ്പോലെ തീപ്പറപ്പിച്ചിതേറവും. 20
നഖത്താൽപ്പുലികാംക്കൊപ്പം കൊമ്പാലാനകൾപോലെയും
ഗദാഹസ്തരായവർ പരസ്പരമേല്പിച്ചു പുറിവാർ 21
ഉടൻഗദാഘാതമേറു കടുഞ്ചോരയൊലിച്ചവർ
പൂത്തുവിള്ളും മുരുക്കിന്മട്ടാക്കുറവന്മാർ വിളങ്ങിനാർ. 22
തിക്കടച്ചിട്ടുകോഠംക്കായിതാ നരശ്രേഷ്ഠർതങ്ങടേ
ഇടിവെട്ടുംപോലെയുള്ള ഗദാപ്രഹരനിസ്വനം 23
ഇടവും വലവും ശല്യൻ ഗദകൊണ്ടിട്ടു തച്ചിലും
കലുങ്ങിലപ്പൊളാബ്ഭീമൻ പിളർക്കുംവലപോലവേ. 24
അവ്വണ്ണമുക്കിൽഗ്ഗദയാൽബ്ഭീമൻ തച്ചും മഹാബലൻ
ധൈര്യത്താൽനിന്നമദ്രേശൻ വജ്രമേറ്റദ്രിപോലവേ. 25
ഏറാറുക്കോട്ട പാഞ്ഞേറ്റു ഗദയോങ്ങിപ്പിടിച്ചവർ
വീണ്ടും പഴുതിനായ് നോക്കി വട്ടത്തിൽച്ചുറിനാരവർ. 26
പിന്നെയെട്ടടി മുന്നോട്ടു പാടിട്ടായകോഠംപോലവേ
ഇരുമ്പിൻതടികൊണ്ടുള്ളിൽത്തച്ചാരന്യോന്യമപ്പൊഴ. 27
തമ്മിലുക്കോടേറാഗദാപ്രഹരംകൊണ്ടുചോരചർ
അഴിച്ച ശക്രകേതുക്കൾപോലെയാചിരർചീണരുപായ്. 28
മോഹിച്ചു വെട്ടവീഴ്ത്തുമ്മട്ടിലാപ്പെട്ട ശല്യനെ
ഉണച്ചുകുതവമ്മാവു പാഞ്ഞുചെന്നു മഹാരഥൻ. 29
മഹീപതേ! ഗദാഘാതംകൊണ്ടുണ്ടാമീണലോണവേൻ
മോഹിച്ചു പാമ്പിനെപ്പോലെപിടയുന്നതു കണ്ടുടൻ. 30

ആ മദ്രരാജയെത്തന്റെ തേരിലേറീട്ട സത്വരം
പോരിൽനിന്നങ്ങു പിൻമാറീകൃതവർമ്മൻമഹാരഥൻ. 31
പടുകഠം കടിയൻമട്ടു ചാഞ്ചാടിയെഴുന്നേറുടൻ
ഗദയന്തീട്ട കാണായീ ഭീമസേനൻ മഹാബലൻ. 32
പിന്നെശ്ശല്യൻ പിൻവലിച്ചുകണ്ടുനിന്നക്കളപ്പാഴേ
ആനയാഠംതേർ കതിരകളൊത്തുകമ്പിച്ചു മാരിഷ! 33
ജയംനേടിയൊരാപ്പാണ്ഡുപുത്രരിച്ചുനിൻഭടർ
കാറേറാറകാറുപോലങ്ങുമിങ്ങും ചിന്നീ ഭയത്തൊടും. 34
ആലാത്തരാഷ്ട്രരേത്തെല്ലിച്ചാപ്പാണ്ഡവർ മഹാരഥർ
ശോഭിച്ചു പോക്കളത്തങ്കൽക്കത്തുമഗ്നികഠംപോലവേ. 35
ഹൃഷ്ടരായിസ്സിംഹനാദംചെയ്തശംഖം വിളിച്ചഹോ
കൊട്ടിയാത്തീടിയാർ ചുറും മൃദംഗാനകഭേരികഠം. 36

---

16 അർജ്ജുനവിജയം

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

ആ തിൻപെരുമ്പടയുടൻ ചിന്നിക്കണ്ടിട്ടവീര്യവാൻ
വൃഷ്ടിസേനയൊരാഠംനിത്തീ നൃപ! ചെന്നസ്സമായയാൽ. 1
വൃഷ്ടിസേനൻ പോരിലെയ്തശരൌഘം പത്തുദിക്കിലും
ചുററി തേരാനകതിരകാലാഠംനിരപിളർന്നഹോ 2
അവനെറ ദീപ്തബാണങ്ങളാപുറപ്പെട്ടിതസംഖ്യമേ
വേയൽക്കാവത്തക്കണ്ണടെ പടരശ്മികഠംപോലവേ. 3
അവൻ മഥിച്ചുതേരാളികതിരക്കാർകഠം മന്നവ!
മന്നിൽവീണിതുടൻ കാറേറാരവൃക്ഷങ്ങളംപോലവേ. 4
അശ്വാലം തേരുമിരയാനക്കൂട്ടവുമാ രഥി
പോരിൽവീഴ്ത്തീ നരപതേ! നൂറായിരവുംശരി. 5
നിർഭയംപോരിലൊററയ്ക്കായവൻ ചുറുന്നകണ്ടുടൻ
കന്നിച്ചു മുറും രാജാക്കളാലുപാട്ടം വളഞ്ഞുതേ. 6

ശതാനികൻ നകുലജൻ വൃഷസേനനൊടേറുടൻ
എയ്തു മമ്മംപിളക്കുന്നപത്തു നാരാചമപ്പൊഴേ. 7
അവന്റെവില്ലുംകൊടിയുമറുത്തു കർണ്ണനന്ദനൻ
ഭ്രാതാവിനെക്കാക്കുവാനായ് പ്പാഞ്ചാലീപുത്രരെത്തിയാർ. 8
ശരജാലങ്കൊണ്ടുമൂടി കർണ്ണപുത്രനെയങ്ങടൻ
അവരേമാറുവാനെത്തീ ദ്രൌണിമുമ്പാം മഹാരഥർ. 9
എയ്തു ഭ്രമീപതേ! ദ്രൌപദേയവീരരെ മൂടിയും
കാർകഠം കുന്നുകളേപ്പോലെശരമാരികളാലുടൻ. 10
അവരേച്ചെന്നോറു പാണ്ഡുപുത്രന്മാർ പുത്രരക്ഷകർ
പാഞ്ചാലരും കേകയരും മത്സ്യസൃഞ്ജയയോധരും.. 11
രോമാഞ്ചമഞ്ചുംപടിയാപ്പെരുമ്പടകഠോരമായ്
നിന്നുകുട്ടരായ്പ്പാണ്ഡവക്കുദേവാസുരരണോപമം. 12
ഏവം പൊരുതിയാർ വീരർചൊടിച്ചു കുരുപാണ്ഡവർ
തമ്മിൽനോക്കിക്കണ്ടു പാരം തമ്മിൽക്കോറംനടത്തിയോർ. 13
ആത്തേജസികഠംതന്നെയ്കഠം കാണായികോ പമാണ്ടഹോ
പാന്നിൽപ്പതത്രിഫണികഠം പൊരുതാനറവണ്ണമേ. 14
ഭീമകർണ്ണകൃപദ്രോണദ്രൌണി സാത്യകി പാർഷതർ
കാലസൂയ്യനുദിച്ചേണം ശോഭിപ്പിച്ചു പടക്കളം. 15
തമ്മിൽക്കൊന്നമുടിച്ചിട്ടായുധംഘോരമായതേ
ഉഗ്രക്കേറും നോവർക്കുള്ളമാപ്പോരിനൊപ്പമേ. 16
ഇളകും കടൽപോലാക്കം ധർമ്മപുത്രപ്പെരുമ്പട
മഹാരഥന്മാരോടുമ്പാടൊട്ടുകീ നിന്നെം സേനയെ. 17
ശത്രുക്കഠം മുറിയേല്പിച്ചുപടചിന്നുന്നകണ്ടുടൻ
ശൂരരേ! നിങ്ങളോടഞ്ഞായെന്നായി ദ്രോണർ ചൊല്ലിയാൻ. 18
നാൽക്കൊമ്പനാനയേപ്പോലെ ചൊടിച്ചുശ്രോണവാഹനൻ
പാണ്ഡവപ്പടയിൽക്കേറിധർമ്മപുത്രനൊടേറുതേ. 19
കങ്കപത്രശരംതുകിയവനിൽധർമ്മനന്ദനൻ
അവന്റെവില്ലുമുറുത്തിട്ടാ ദ്രോണനോടിയടുത്തുതേ. 20
പാഞ്ചാലകീർത്തികരനാം ചക്രംകാക്കും കുമാരകൻ
തടുത്തു ദ്രോണരഥത്തുമ്പോളാഴിയേക്കടൽപോലവേ. 21

കുമാരയാദ്രോണവിപ്രശ്രേഷ്ഠനേത്താൻ തടുത്തതിൽ
നന്നായന്നായിവാഴ്ത്തീ സിംഹനാദംമുഴങ്ങീടിത. 22
അപ്പോഠംകുമാരൻ ധനുപോരിൽദ്രോണനെക്കട്ടുസായകം
മാറുനോക്കിച്ചൊടിച്ചെയ്തു സിംഹംപോലലറുന്നവനു 23
പോരിൽദ്രോണനെവിത്തിട്ടുബലംമറും കുമാരകൻ
അനേകമായിരംബാണമെയ്തു വേഗത്തിലശ്രമം. 24

വ്യതിയാം മന്ത്രാസ്ത്രപടുവീരനേ

മട്ടിച്ചു വിപ്രപ്രവരൻ ചക്രംകാക്കും കുമാരനെ. 25
പടകഠംക്കിടയിൽക്കേറിട്ടിക്കൊട്ടുക ചരിച്ചവൻ
രക്ഷചെയ്തു നിൻപടയ്ക്കാബ്ഭാരപോജപോജരിൽഷ്ടൻ. 26
ഉത്തമൌജസ്സിലിരുവതിരാറനു ശിഖണ്ഡിയിൽ
അഞ്ചമ്പൈതു നകുലനിലേഴനു സഹദേവനിൽ. 27
പന്തിരണ്ടാദ്ധർമ്മജനിൽ മുമ്മൂന്നാദ്രൌപദേയരിൽ
അഞ്ചമ്പൈയ്തു സാത്യകിയിൽപ്പത്തുബാണം വിരാടനിൽ. 28
യോധന്മാരെയിളക്കീട്ടവനുരപ്പാത്തുത്തുത
ചെന്നുകേറിധർമ്മരാജപാർശ്വത്തേപ്പിടികൂടുവാൻ. 29
അപ്പോഠം യുഗന്ധരൻ ഭൂപ ഭാരദ്വാജരഥീന്ദ്രനെ
കാറേററ കടൽപോലേറനം പൊടിച്ചുനെത്തടുത്തുതേ 30
മൊട്ടുഴിഞ്ഞനുകൂടൻ യുധിഷ്ഠിരനിലെയ്തവൻ
യുഗന്ധരനെവീഴിച്ചു ബലത്താൽത്തേരിൽനിന്നഹോ. 31
ഉടൻ കേകയപാഞ്ചാലചിരാടർ ശിബിസാത്യകി
പാഞ്ചാല്യനാം വ്യാഘ്രദത്തൻ വീര്യവാൻ സിംഹസേനനും. 32
ഇവരും മറുപലരും യുധിഷ്ഠിരനു രക്ഷയായ്
അവനേറ വഴിമുട്ടിച്ചു ചെരുത്തനുകഠം തുകുവോർ. 33
പാഞ്ചാല്യനാം വ്യാഘ്രദത്തനെയ്തു ദ്രോണനെയപ്പൊഴേ
എതിർത്തനുത കുരുപുങ്കവരുകണ്ടാർത്തു കാണികഠം. 34
സിംഹസേനൻ രഥിവരദ്രോണനെ ദൃതമെയ്തഹോ
മഹാരഥന്മാർ പേടിയ്ക്കുമ്പടി പൊട്ടിച്ചിരിച്ചുതേ. 35
പിന്നെക്കണ്ണൊന്നരുട്ടീട്ടു വില്ലിൻ ഞാണതുടച്ചുടൻ
തലശബ്ദംചെയ്തവനേറനേരം ദ്രോണരടുത്തുത. 36

ഉടനേ സിംഹസേനന്റെ കുണ്ഡലാഞ്ചിതചക്രവും
വ്യാഘ്രദത്തന്റെ മുഖവും മല്ലംരണ്ടെയ്തുചീഴ്ത്തിയാൻ. 37
ആപ്പാണ്ഡവരഥശ്രേഷ്ഠനാരെയമ്പെയ്തടച്ചുടൻ
യുധിഷ്ഠിരന്റെ തേർത്തട്ടാടത്തു മൃത്യുസന്നിഭൻ. 38
അപ്പൊളുണ്ടായ് മഹാഘോഷം ധർമ്മജപ്പടയിൽ പ്രഭോ!
രാജാവിനെ ഹനിച്ചെന്നു യതവ്രതനടുത്തതിൽ. 39
ദ്രോണന്റെ വിക്രമംകണ്ടു പറഞ്ഞു പടയാളികൾ
കൃതാത്മനായ്ത്തിരുമിപ്പോൾഭാത്തരാഷ്ട്രനരേശ്വരൻ. 40
ഈ മുഹൂർത്തത്തിലീ ദ്രോണൻ ഹനിച്ചായ്പ്പാണ്ഡുപുത്രനെ
കൊണ്ടെത്തുമീ നമ്മുടയധാർത്തരാഷ്ട്രന്റെയന്തികേ. 41
എന്നുറപ്പിൻകൂട്ടരുംകൂടിച്ചൊല്ലുന്നേരം മഹാരഥൻ
എത്തി പാർത്ഥൻ ജവത്തോടും രഥഘോഷം മുഴക്കുവോൻ. 42
ഘോരനീരും തേർച്ചുഴിയുമാകും പുഴയൊഴുക്കിയും
ശൂരാസ്ഥിയുടലും ചിന്നിപ്രേതക്കരവരയ്ക്കുമേ. 43
ശരൌഘനരയും പ്രാസമത്സ്യങ്ങളുമെഴുംപുഴ
കടന്നു കൌരവന്മാരെയോടിച്ചുകൊണ്ടു പാണ്ഡവൻ. 44
കിരീടിയുടനേ ദ്രോണപ്പടയിൽച്ചെന്നു കേറിയാൻ
പെരുത്ത ശരജാലത്താൽ മൂടിമോഹം പെടുമ്പടി. 45
വെക്കമമ്പുകളെയ്തോരും തൊട്ടപ്പോരും സദാപ്പൊഴും
പുകളേറുന്ന പാർത്ഥനന്ദിടംകണ്ടില്ലൊരുത്തനും. 46
ആകാശവും ദിക്കുകളും വിണ്ണും മന്നുമൊരേവിധം
കാണാതായി മഹാരാജ! മുഴുവൻ ബാണമാത്രമായ്. 47
കണ്ടതില്ലാനുപദിതിരിച്ചുപ്പൊഴാപ്പോരിലൊന്നുമേ
പുരുബാണക്കുരിരുട്ടു വീരൻ ഗാണ്ഡീവി തീർത്തതിൽ. 48
സൂര്യനസ്താദ്രിപുക്കാരേപരംപൊടി പറക്കവേ
അറിയാതായ്ത്തീർന്നിതപ്പോൾശത്രുമിത്രവുമാരുമേ. 49
അപ്പോൾസ്സൈന്യം പിൻവലിച്ചു ദ്രോണടുയ്ധയാദികൾ
ശത്രുക്കൾ പോടിച്ചടരിലൊഴിയുന്നതു കണ്ടുടൻ. 50
ബീഭത്സുതന്റെ സൈന്യത്തെപ്പിൻവലിപ്പിച്ചു മെല്ലവേ
പിന്നെപ്പുകഴ്ത്തീ നന്ദിച്ചു പാണ്ഡുസൃഞ്ജയർപോലവേ. 51

ഏവംശത്രുക്കളേ വെന്നു ശിബിരംപുക്കിതജ്ജുനൻ
സൈന്യങ്ങൾക്കൊക്കെയും പിന്നിൽക്കണ്ണനൊന്നിച്ചുനന്ദിയിൽ
പൊൻചെല്ലിമാണിക്യമണന്തിലവ-
വജ്രപ്രവാളസ്ഥടികങ്ങളാലേ
വിചിത്രരാം തേരിൽ വിളങ്ങി പാർത്ഥൻ
മീനൊത്തവാനിൽശ്ശശിയെന്നപോലെ. 53

ദ്രോണാഭിഷേകപർവ്വം കഴിഞ്ഞു.

സംശപ്തകവധപർവ്വം

17. ധനഞ്ജയയാനം

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

അവരാക്കെനിലയ്ക്കെത്തിപ്പാർത്തു സൈന്യങ്ങൾ മന്നവ!
യഥാസ്ഥാനം യഥാന്യായം പാളയംതോറുമെങ്ങുമേ. 1
സൈന്യാവഹാരം ചെയ്തോരാ ദ്രോണൻ ബുദ്ധിമുട്ടത്തവൻ
ദുര്യോധനനെ യോക്കീട്ടു യാണിച്ചിങ്ങിനെ ചൊല്ലിയാൻ. 2
ചൊല്ലീലേ ഞാൻ മുമ്പുതന്നെയർജ്ജുനൻ നില്ക്കിലൊത്തിടാ
പോരിൽലമ്മജനെച്ചെന്നു പിടിപ്പാൻ ദേവകൾക്കുമേ. 3
നിങ്ങളേവംവീഴുമാറു ചെയ്തീലേ പോരിലർജ്ജുനൻ
ഞാൻ ചൊന്നതിൽശ്ശങ്കവേണ്ടാകൃഷ്ണാർജ്ജുനരജയ്യരാം. 4
വല്ല വിദ്യയിലും ശ്രേതവാഹനെട്ടു രെമാറിയാൽ
നിന്നെറ പാട്ടിൽവരും ധർമ്മനന്ദനൻ ധരണീപതേ! 5
അവനേപ്പോർവിളിച്ചേകനകലത്തെയ്തു മാറണം
എന്നാലവനെ വെല്ലാതെ ഫൽഗുനൻ തിരിയേവരാ. 6
ഈ ലാക്കിലൊഴിവിൽച്ചെന്നു ധർമ്മരാജനെ ഞാൻ നൃപ!
ധൃഷ്ടദ്യുമ്നൻ കണ്ടുനില്പെപ്പടകീറിപ്പിടിയ്ക്കുവേൻ. 7

ഇമ്മട്ടു ഞാൻ മഹാരാജ! നിനക്കാദ്ധർമ്മപുത്രനെ
കൂട്ടത്തോടേ പാട്ടിലാക്കിത്തരുവനില്ല സംശയം. 8
മുഹൂർത്തംപോലുമാപ്പാണ്ഡുപുത്രൻ യുദ്ധത്തിൽ നില്ക്കുകിൻ
തവയെക്കൊണ്ടു വരുവൻ ജയത്തേക്കാളുത്തമം. 9

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു

ദ്രോണന്റെറയാ വാക്കുകേട്ടാ ത്രിഗർത്തപതിയപ്പോഴേ
ഭ്രാതാക്കളോടുമൊന്നിച്ചു ചൊന്നാനിങ്ങിനെ മന്നവ! 10
ഗാണ്ഡീവിയെപ്പോഴുമവമാനിച്ചോർ ഞങ്ങളാം മന്നവ!
ദ്രോഹംചെയ്യാഞ്ഞിലും ദ്രോഹിച്ചാനവൻ ഭരതർഷഭ! 11
പലമട്ടാദ്രോഹമൊക്കെയോർത്തുകൊണ്ടിനി ഞങ്ങളോ
ക്രോധാഗ്നികൊണ്ടു ചെന്തിട്ടിങ്ങാറില്ല രാത്രിയും. 12
ഭാഗ്യം ഞങ്ങളാംക്ഷുഭിയവൻ കണ്ണിനുണ്ണിയെയായ്
ഞങ്ങളുള്ളിൽക്കരുതിട്ടും കർമ്മംചെയ്യുന്നതുണ്ടിതിൽ. 13
ഭവാനുമിഷ്ടമായ്ത്തീരും ഞങ്ങളാംക്കും കീർത്തികൂടിട്ടും
ഞങ്ങളാം കൊല്ലുന്നുണ്ടിവനെപ്പോൾക്കളംവിട്ടകാറിയും. 14
പാർത്ഥനില്ലാതെയാം മന്നിൽത്തീർന്നു ത്രൈഗർത്തരെന്നുമാം
ഞങ്ങളാം സത്യംചെയ്തകൊള്ളാമിതു പാഴായ് വരാ ദൃഢം. 15
അവ്വണ്ണം സത്യരഥനും സത്യവർമ്മാവുമങ്ങിനെ
സത്യേഷു സത്യവ്രതനും ശുചേ! സത്യകർമ്മനും. 16
ഭ്രാതാക്കളൈവർ പതിനായിരം തേരാട്ടമൊത്തവർ
പോരിൽശ്ശപഥവുംചെയ്തു തിരിച്ചിതു മഹീപതേ! 17
തുണ്ഡികേരൻ മാളവനും തേരുമുപ്പതിനായിരം
ത്രിഗർത്തൻ പ്രസ്ഥലാധീശൻ സുശർമ്മാവരവീരനും. 18
മാചലകവലിത്ഥന്മാർ മദ്രകന്മാരുമൊത്തവർ
ഭ്രാതാക്കളോടും പതിനായിരം തേരൊത്തിരങ്ങിനാർ. 19
നാനാനാട്ടിൽജ്ജനിച്ചുള്ള രഥീന്ദ്രർ പതിനായിരം
വിശിഷ്ടന്മാർ പുറപ്പെട്ടു ശപഥത്തിനുകൂടിയാർ. 20
പിന്നെയഗ്നിയെയുംകൊണ്ടു ചന്ദനച്ചെമ്പനീരുമേ
കുശചീരങ്ങളാം കൈക്കൊണ്ടു വിചിത്ര കവചങ്ങളും. 21

മെയ്പുരട്ടിച്ചുട്ടയിട്ടു കുശമീരം ധരിച്ചവർ
മൌവ്വീമേഖലയും കെട്ടി വീരന്മാർ ബഹുഭായികം. 22

യജ്വാക്കന്മാർ മക്കളുള്ളോർ കൃതാസ്ത്രർ രണടൽപാക്കരായോർ
തനിയ്ക്കു ചേരും ജയവും നേടുവാനായ് മുതിർന്നവർ. 23

ബ്രഹ്മചര്യം മറുമാറോന്നയജ്ഞമിവറിവാൽ
കിട്ടും ലോകം നല്ലപോർകൊണ്ടുടൻ നേടാൻ മുതിർന്നവർ. 24

വിപ്രരേത്തുപ്പരാക്കീട്ടു വെവ്വേറെ പൊന്നുമല്ലിയും
പശുക്കളും നല്കിത്തമ്മിൽച്ചൊല്ലിയുറച്ചുമേ. 25

ജ്വലിപ്പിച്ചഗ്നിയേ,പ്പോരിൽ മഹാവ്രതമെടുത്തവർ
ആ വഹ്നിതൊട്ടു ശപഥം ചെയ്തു സുദൃഢനിശ്ചയർ. 26

ഏവരും കേൾക്കുമാറുച്ചമുച്ചരിച്ചിതു വാക്കുകം
ഞങ്ങൾ ജ്യേഷ്ഠനെറ വധത്തിന്നു സത്യവും ചെയ്തിതായവർ. 27

അസത്യക്കാക്കുള്ള ലോകം ബ്രഹ്മഘ്നന്മാക്കെഴുന്നതും
മദ്യപന്നുള്ള പവും ഗുരുതൽപഗലോകവും. 28

രാജപിണ്ഡഹരന്മാക്കും ബ്രഹ്മസ്വഘ്നക്കുമുള്ളതും
ശരണാഗതഘാതിന്നു യാചകഘ്നനുമുള്ളതും 29

പുരചുട്ടോക്കുള്ളതുമാപ്പുശുഘ്നക്കു പെടുന്നതും
ദ്രോഹികൾക്കുള്ളതും ബ്രഹ്മദ്വേഷികൾക്കു പെടുന്നതും. 30

ജ്യേഷ്ഠകാലം ഭാര്യയോടു ചേരാത്തോക്കു പെടുന്നതും
ശ്രുതിസ്മൃതികന്മാക്കുമാത്മദ്രോഹിയ്ക്കുമുള്ളതും 31

ഏല്പിച്ചതു ഹരിപ്പോക്കും ശ്രുതഘ്നക്കും ചെടുന്നതും
ക്ലീബരായ് പ്പൊരുതുന്നോക്കും ഭീരുബാധകനുള്ളതും. 32

വിസ്തീകുള്ളതും മാതൃഹിത്യാഗിയ്ക്കെഴുന്നതും
ദുഷ്ടുക്കുള്ളതുമാം ലോകമെക്കെയും ഞങ്ങൾ ചേറിടാം. 33

ഞങ്ങളെല്ലാമജ്ജ്യേഷ്ഠനെക്കൊല്ലാതേ പിൻവലിയ്ക്കിലും
അവനെറപ്പടയേറിട്ടു പേടിയാൽപ്പിന്തിരിയ്ക്കിലും. 34

അസാദ്ധ്യകാര്യമിപ്പാരിൽപ്പോരിൽ ഞങ്ങളെ മടുത്തുകിൽ
ഇഷ്ടലോകങ്ങളെടിട്ടും ഞങ്ങളിങ്ങില്ല സംശയം. 35

എന്നതൊല്ലിക്ഷിതിപതേ! പിന്നെപ്പോരിന്നിറങ്ങിനാർ
തെക്കോട്ടുമാറി വീരന്മാർ വിളിച്ചതുകൊണ്ട പാർത്ഥനെ. 36
അവർ പോരിൽ വിളിച്ചോരുപായൻ പരപുരഞ്ജയൻ
ധർമ്മരാജനൊടീവണ്ണമപ്പോഥത്തെന്നെയുണർത്തിനാൻ. 37
വിളിച്ചാൽപ്പിൻവലിയ്ക്കില്ലെന്നെയിയ്ക്കുണ്ട മഹാവ്രതം
സംഗപ്തർ വിളിയ്ക്കുന്നതെന്നെപ്പോരിനു മന്നവ! 38
ഇതാ സന്നദ്ധനായ്പ്പോക്കു വിളിയ്ക്കുന്നു സുശർമ്മനും
കൂട്ടത്തോടിവനെക്കൊല്ലാനെനിയ്ക്കുണ്ടു തക്കണമേ. 39
ഈയാഹവാദരം കേട്ടങ്ങാൻ വയ്യെതിയ്ക്കുന്നരഷ്ടമി!
സത്യംചെയ്യാം പോരിലരികളേക്കൊന്നെന്നാകുന്നു ഞാൻ. 40

യുധിഷ്ഠിരൻ പറഞ്ഞു.

ഉണ്ണീ! നീ ശരിയായ്ക്കേട്ടിട്ടില്ലേ ദ്രോണചികീർഷിതം
അവനായതു പാഴാകുംവണ്ണം നീ ചെയ്യുകൊള്ളണം. 41
ദ്രോണനോ ബലവാൻ ശ്രേഷ്ഠനസ്ത്രജ്ഞർ തളരാത്തവൻ
അവനെന്നെപ്പിടിപ്പാനുണ്ടേറിരിപ്പു മഹാരഥി! 42

അർജ്ജുനൻ പറഞ്ഞു.

ഈ സത്യജിത്തു രക്ഷിയ്ക്കുമങ്ങേപ്പോരിൽധരാപതേ!
പാഞ്ചാല്യനുയിർകൊള്ളുന്നേരമേ നേടില്ലാ ഗുരുകാമിതം. 43
പുരുഷവ്യാഘ്രനാം സത്യജിത്തിനെക്കൊന്നവെങ്കിലോ
ശേഷംപരൊക്കെയൊത്താലും നില്ക്കായാചില്ല മന്നവ! 44

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

സമ്മതിച്ചരചൻ പിന്നെപ്പുൽകിവിട്ടോരു ഫൽഗുനൻ
പ്രേമത്താൽപ്പുമുട്ടാശിർവ്വാദം വാങ്ങിച്ചു ഹൃഷ്ടനായ്. 45
ഈയ്യേപ്പാടുംചെയ്ത പാർത്ഥൻ ത്രിഗർത്തരൊടെതിർത്തുതേ
മാൻകൂട്ടത്തോടു പശിയുള്ളോരു സിംഹംകണക്കിനേ. 46

പിന്നെട്ടയ്യോധ ബലം മറാം ഹഷ്മിയന്നഹാ
പൊടിച്ചു പാരമ്പര്യമില്ലാത്ത ധമ്മട്ടചെപ്പിടിയ്ക്കുവാൻ 47
പിന്നെ സ്സൈന്യങ്ങളന്യോന്യമോജസ്സാടറിത്തുതേ
കലങ്ങിസ്സരയൂഗംഗാംബുകൾപോലം വഷ്ത്തിലാംവിധം. 48

---

18. സുധനപവധം

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു

പിന്നെസ്സംശപ്തകർ സുചി സമേത്തമിൽ ചിന്നവർ
തേർകളാൽത്താനടൽ ചന്ദ്രവ്യൂഹംകെട്ടി പ്രഹൃഷ്ടരായ്. 1
അരം പ്രഹൃഷ്ടരായ് പ്പാത്മൻ വരുംവരവു കണ്ടുടൻ
നരവ്യാഘ്രന്മാർകളാത്തു പെരുത്താരാവമോടഹാ. 2
ടിക്കെന്നല്ല വിടിക്കുമൊക്കെപ്പൂരിച്ചിതാധ്വനി
ലോകംതിറകയാൽ വീണ്ടുമുണ്ടായീലാ പ്രതിധ്വനി. 3
ഏറാം പ്രഹൃഷ്ടരവരെന്നതു പാത്തു ധനഞ്ജയൻ
കുറച്ചൊന്നു ചിരിച്ചുങ്കൊണ്ടോതീ കണ്ണനോടിങ്ങിതേ. 4
കാണുക മാധവൻ പോരിടയറോരിവരെദ്ദേവകീസുത!
കരയേണ്ടപ്പൊഠം നിന്ദിയ്ക്കും ത്രിഗർത്തഭരുവീരരെ. 5
അല്ലെങ്കിലീ ത്രിഗർത്തക്ക കില്ലില്ലാ ഹഷ്കാലമാം
പൊട്ടമത്സ്യക്ക കിട്ടാത്ത ശ്രേഷ്ഠലോകങ്ങളം പുകുമേ 6
എന്നരച്ചു മഹാബാഹു ഹൃഷീകേശനൊടജ്ജുനൻ
ചെന്നോറും വ്യൂഹമാണ്ടോര ത്രിഗർത്തപടയോടുടൻ. 7
പൊന്നകെട്ടിച്ചൊരാദ്ദേവദത്തമാം ശംഖവടുത്തവൻ
വിളിച്ചിതുക്കിൽ ടിക്കൊക്കെ മുഴക്കീടുംപ്രകാരമേ. 8
ആശ്ശബ്ദംകേട്ടുപേടിച്ച സംശപ്തകടോവലി
നിന്നുപോയി ചേഷ്ടയില്ലാതിരുമ്പിൻ പാവപോലവേ. 9
കണ്ണംതുറിച്ചുച്ചകണ്ണം കാതുയത്തിയ വാജികം
കാലുംസ്തംഭിച്ചൊലിപ്പിച്ചു മൂത്രമെന്നല്ല ചോരയും. 10

ഉടനെ ബോധമറ്റിട്ടു പടക്കുട്ടിരിരുത്തിയും
കഴച്ചിറകുവച്ചമ്പു തൂകിയാർ പാർത്ഥിൽസ്സുതം. 11
പാർത്ഥയാബ്ബാണവരകളഞ്ചും പത്തും ശരങ്ങളാൽ
വന്നെത്തിടുംമുമ്പുതന്നെയുരുത്തു വാശു വിക്രമി. 12
പിന്നെയും കുത്തുമുത്തുള്ള പതിപ്പത്തമ്പു പാർത്ഥനെ
എതിർത്തെയ്തവരെയും മുമ്മൂന്നമ്പെയ്തിതജ്ജുനൻ. 13
പീണ്ടുമോരോരുത്തരെയുഞ്ചമ്പെയ്താർ പാർത്ഥനപ്രമാ
എതിർത്തവനമീരണ്ടമ്പെയ്തു കൊണ്ടാൻ പാക്രമി. 14
പിന്നെച്ചൊടിച്ചജ്ജുനയെ വക്കണ്ണനാടൊപ്പുവായവർ
മഴകൊണ്ടുകളുപോലെ നിറച്ചാനമ്പു കൊണ്ടുടൻ. 15
അപ്പോൾശ്രാസമസ്തരുമപ്പോൾ പിണിതു പാർത്ഥനിൽ
കാട്ടിൽപ്പുത്തമാക്കുട്ടത്തകൾ വണ്ടുകൾ പോലവേ. 16
സുബ്രഹ്മണ്യപ്രഭാവമുപ്പുരുക്കണ്ണുകളുടൻ
ഊക്കിലെയ്തു സവ്യസാചിയുള്ളുരുകുത്തിലായ്. 17
ആ സപ്തപുംഖബാണങ്ങൾ കിരീടത്തിങ്കലാണ്ടവർ
സുവർണ്ണപ്പിഡനായെന്തും സൂര്യൻമട്ടുവിളങ്ങിനാൻ. 18
സുബ്രഹ്മണ്യൻ കയ്യായേ വല്ലുത്താൽ പോരിലജ്ജുനൻ
അരുത്തു ശത്രുവർഗ്ഗത്തെച്ചൊരിഞ്ഞാനവനിൽ ദൃതം. 19
പത്തനുടൻ സുരഥനും സുശർമ്മാവും കിരീടിയെ
സുധർമ്മാവും സുധന്വാവുമെയ്തുകൊണ്ടാൻ സുബ്രഹ്മവും. 20
ബ്രഹ്മണ്യനാംകൊണ്ടായവരെ വെടിവാ വാനരധ്വജൻ
എയ്തുരുത്തു പൊൻകൊടികളിരുമ്പമ്പുകളാലുടൻ. 21
സുധന്വാവിൻ വില്ലുരുത്തമ്പെയ്തു കൊന്നുഹയങ്ങളെ
മുടിച്ചുരുത്തുള്ള തവയുടൽമൽവിന്നു വീഴ്ത്തിനാൻ. 22
ആ വീരൻ വീണതിലവനുള്ളാൾക്കാർ പേടിയോടുടൻ
പാഞ്ഞുപായി കരുവരപ്പട പേടിച്ചിട്ടുംപടി. 23
ഉടൻ ചൊടിച്ചിരുപുത്രൻ മുടിച്ചുവാപ്പെരുമ്പട
ഇരുളുംശൂക്കളാലക്കൻപോലെ ഘോരശരങ്ങളാൽ. 24
പേടിച്ചാസ്സൈന്യമൊക്കേയുമങ്ങുമിങ്ങുമൊളിച്ചതിൽ
സവ്യസാചി ചൊടിച്ചാരേ ത്രിഗർത്തന്മാർ തടുങ്ങിനാർ. 25

മൊട്ടഴിഞ്ഞന്നു മഷിച്ച പാത്ഥൻ കൊന്നീടുമായവർ
പേടിച്ച മാനണികണക്കുമിങ്ങും മയങ്ങിനാർ. 26
ഒടിച്ചുടൻ ത്രിഗർത്തരാ രഥിന്ദ്രരോടാതിനാൻ
കൊടുയ്യിൻ ശൂരരേ! യിങ്ങം പേടിച്ചീടേണ്ടതില്ലിതിൽ. 27
സവ്യസൈന്യങ്ങളും കാണ്കെ ഗ്ഘാര സത്യം കഴിച്ചിനി
ദുര്യോധനന്റെ പടയിൽ ചെന്നാലെന്തു പാഞ്ഞിടും. 28
പോരിൽ താം ചെയ്ത കർമ്മത്താൽപ്പാരിങ്കൽപ്പരിഹാസ്യത
പററാതെ യിങ്ങളെല്ലാരുമൊത്തു നില്പിൻ യഥാബലം. 29
എന്നാകേട്ടവരൊക്കെയുമൊന്നിച്ചാത്തീടിനാർ നൃപ!
ശംഖുംവിളിച്ചു വീരന്മാർ ഹർഷം തമ്മിൽ ചൊളിത്തുചാൻ. 30
സംശപ്തകക്കൂട്ടരുടൻ തിരിച്ചേറാതെ പിന്നെയും
യാരായണാഖ്യഗോപാലനാരും മതെഴിയുംപടി. 31

---

19. അർജ്ജുനയുദ്ധം

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

വീണ്ടും സംശപ്തകക്കൂട്ടർ തിരിഞ്ഞന്നതു കണ്ടുടൻ
മഹാത്മാവാം വാസുദേവൻ തന്നോടർജ്ജുനനോതിനാൻ. 1
സംശപ്തകർക്കു നേരിട്ടു തേർതെളിയ്ക്ക കേശവ!
ജീവിച്ചിരിയ്ക്കേ യുദ്ധത്തിലൊഴിയില്ലിവർ നിർണ്ണയം. 2
കാണ്കെന്റെ ഘോരബലവും വില്ലിനുള്ളൊരു ശക്തിയും
രുദ്രൻ പശുക്കളെപ്പാലെയിപ്പോളിവരെ വീഴ്ത്തുവൻ. 3
അപ്പോൾക്കൃഷ്ണൻ ചിരിച്ചിട്ടു ബഹുമാനിച്ചു പാർത്ഥനെ
പ്രവേശിപ്പിച്ചു ദുർഷ്കരമർജ്ജുനൻ കരുതുന്നെടം. 4
പോരിലോടിയ്ക്കുമാറുള്ള പരിശോഭിച്ചിതേറവും
ശുഭ്രാശ്വങ്ങൾ വിമാനങ്ങളോടും വാനകണക്കിനേ. 5
കേറിപ്പിൻമാറി നട്ടത്തിൽച്ചുറിയാർത്തർ നരാധിപ!
ദേവാസുരപ്പോരിലിന്ദ്രത്തേർപോലേ മിന്നി മന്നവ! 6

പല ശസ്ത്രങ്ങളേന്തീട്ടു നാരായണർ പൊടിച്ചുടൻ
ശാർങ്ഗ ലക്ഷ്യങ്ങളുമുടിവളഞ്ഞു, പാണ്ഡുപുത്രനെ 7
കൃഷ്ണനൊത്തവനേ വീണ്ടും കാണായ്തീന്നു ഭാരത!
മുഹൂർത്തങ്കൊണ്ടു കൌന്തേയനായിട്ടുനോരു ജിഷ്ണുവെ. 8
പൊടിച്ചു വിക്രമംപോരിലിരട്ടിച്ചോരു ഫൽഗുനർ
ഗാണ്ഡിവം വില്ലുടൻ നന്നായ്ത്തുടച്ചന്തി രണാങ്കണേ. 9
ക്രോധചിഹ്ന ഭ്രുകുടിയും വളഞ്ഞുള്ള മുഖത്തോടും
ദേവദത്തം മഹാശംഖം വിളിച്ചൂ പാണ്ഡുനന്ദനർ. 10
ശത്രുസംഹാരിയം താപ്തൂവസ്സുംകൈക്കൊണ്ടജ്ജുനൻ
അപ്പോൾക്കാണായി പൊവ്വായസംഖ്യം ത്രപസഞ്ചയം. 11
തന്നപ്പോലുള്ള ത്രപങ്ങളൊക്കെണ്ടു മയങ്ങിയാർ
പാസ്സും പാർത്ഥനൊന്നോത്തവർ കൊന്നാരു തങ്ങളിൽ. 12
ഇതു പാർത്ഥനിതാ കൃഷ്ണനിതാ പാണ്ഡവയാദവർ
എന്നാരച്ചുൽഭ്രമത്തോടും പോരിൽക്കൊന്നിതു തങ്ങളിൽ. 13
പരമാസ്ത്രത്തിൽ മോഹിച്ചു നാശമാണ്ടു പരസ്പരം
പൂത്തുവില്ലും മുരുക്കന്നപോലെ ശോഭിച്ചിതാപ്പടർ. 14
അവർ തുകം ബാണജാലമൊക്കെയും പൂട്ടെരിച്ചുടൻ
ആ മഹാസ്ത്രം ഭസ്മമാക്കിസ്സുഹരിച്ചിതു വീരനെ. 15
പിരിച്ചു ഫൽഗുനനെ പിന്നതാ മാളവലിത്തരെ
ത്രിഗർത്തമാചെല്ലുവെയൊത്തപ്പെയ്താത്തരാക്കിനാൻ 16
ആ വീരൻ കൊന്നൊടുക്കിടും കാലമാടിതരന്നവർ
യാതാട്ടിൽശ്ശരക്കൂട്ടം പ്രയോഗിച്ചതു പാർത്ഥനിൽ. 17
കാണുന്നില്ലാ പാർത്ഥനേയും തേരും കേശവനേയുമേ
ഘോരമാം ശരവർഷങ്കൊണ്ടവരെക്കെയും മൂടിയപ്പൊഴ. 18
ഉടൻ മെച്ചം തേടിയവർ വിളിച്ചാർത്തിതു തങ്ങളിൽ
കൃഷ്ണന്മാർ ചത്തുചെന്നൊത്തു വസ്സും വീശീ രസത്തോടും. 19
ഭേരീമൃദംഗ ശംഖങ്ങൾ മുഴക്കീ വീരരെല്ലരേ
സിംഹനാദങ്ങളും ചെയ്തു പലമാതിരി മാരിഷ! 20
തളർന്നജ്ജുനനോടോതി വിഷത്തുകൊണ്ടു കേശവൻ
എങ്ങുണ്ടജ്ജുന! കാണ്മില്ല യിന്നെ,യജീവിപ്പതില്ലയാ. 21

അവനെറയാ വാക്കുകേട്ടു വെമ്പലോടും ധനഞ്ജയൻ
വായമ്പുസ്രുങ്കൊണ്ടകറിയവർ തുകം ശരാൽക്കരം. 12
പിന്നെസ്സംശപ്തകരെയുമാ തേശമൊത്തഹോ
ശ്രുഷ്ടപണ്ണങ്ങളെപ്പലെ പറപ്പിച്ചിതു മാരുതൻ. 13
കാറിൽപ്പറക്കുവരോ പാരം ശോഭിച്ചു മന്നവ!
വൃക്ഷംവിട്ടു പറക്കുന്ന പക്ഷിക്കൂട്ടം കണക്കിനെ 14
ഇളകിത്തീത്തായവരെ തച്ചയോടും ധനഞ്ജയൻ
നൂറുമായിരവും കൊന്നു കുത്തുമുത്ത ശരങ്ങളാൽ. 15
ചില്ലുങ്ങളാൽത്തലകളും ശ്രസ്രുമെന്നുന്ന കൈകളും
തുമ്പിക്കൈനേർതുടകളുമറുത്തുഴിയിൽ വീഴ്ത്തിനാൻ. 16
പുറമറും കൽമുറിഞ്ഞും കൺകെ തടെല്ലുപോയിയും
നാനാംഗായവംപോയുമാക്കീ ശത്രുക്കളെജ്ജയൻ 17
ഗന്ധവ്വനഗരങ്ങൾക്കു തുല്യം നല്ല രഥങ്ങളെ
അമ്പെയ്തടച്ചു, ഹിംസിച്ചു ഗജവാജ രഥങ്ങളെ. 18
മൊട്ടപ്പനങ്കാടുപോലെയങ്ങുങ്ങും വിളങ്ങിതേ
കൊടികഞ്ചിച്ച തേർക്കൂട്ടം മിലടത്തങ്ങിടയ്ക്കിടേ. 19
കൊടികുന്തം തോട്ടിയിവയൊക്കെയുള്ളോരു ദന്തികം
മരമെന്തും വജ്രധാരാ മലപോലെ പതിച്ചുതേ. 20
ചാരച്ചാരത്തോടും കണ്ണും കുടലും പോയ് മരിച്ചഹോ
മേലാളുകളോടുമശ്വങ്ങൾ പാത്രാസ്രുങ്കൊണ്ടുവീണുപോയ്. 21
ഖരാസികളും മിന്നിച്ചുട്ടസന്ധ്യസ്ഥിയറുമേ
മുമ്പംപിളന്ന കാലാളുകളും കഷ്ടം മത്തു കിടക്കയായ്. 22
കൊന്നും കൊല്ലുവതായിട്ടും വീണും വീഴുവതായിയും
പിടഞ്ഞുമുത്തുവരാൽ ഘോരമായ്ത്തീർന്നു പോർക്കളം 23
പെരുത്തുണ്ടായൊരാമ്പൂളി ശമിച്ചു, രക്തവൃഷ്ടിയിൽ
കബന്ധങ്ങൾ കലർന്നൂഴി ഒന്നുപ്രായമായിതേ. 24
ഔദ്ധത്യീഭൂതസമയത്തീർന്നൗദ്ധത്യുവുടെയാവഴി
കാലേ പശുക്കളെക്കൊല്ലും രുദ്ര ക്രീഡംകണക്കിനേ 25
പാർത്ഥൻ കൊന്നാനുത്തരപ്രമുഖന്മാരാകുമായവർ
അവനെറയേക്കാറു ചത്തു മുക്കുന്നതിഥിമാർകളായ്. 26

ആബ്ഭീകീ ഭരതശ്രേഷ്ഠ! മഹാരഥർ മരിച്ചഹോ
മുറവു നിറഞ്ഞു ശോഭിച്ചു ഭ്രാതൃപ്രേതാഗ്രമാംവിധം. 17
ഇതുന്തരം സാത്യകിപ്രമുഖിലപൂണ്ടതിൽ
വ്യൂഹംകെട്ടി ദ്രോണൻ ധർമ്മപുത്രനോടേറെതിർത്തുതേ. 18
അവയെച്ചെന്നെതിർത്തേറം വ്യൂഹംകെട്ടി കൃഹാരികം
യുധിഷ്ഠിരന്റെ രക്ഷയ്ക്കായപ്പോൾ ബഹളമായ് രണം. 19

---

20. സങ്കുലയുദ്ധം

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു

ആ രാത്രി തീർന്നതിൽപ്പിന്നെബ്ഭാരദ്വാജൻ മഹാരഥൻ
ദുര്യോധനനൊടായ്ച്ചൊന്നതോതിയേൻ നിന്നോടായ് നൃപ! 1
സംശപ്തകഗണത്തോടു പാർത്ഥയേച്ചെന്ന കൌശലാൽ
പാർത്ഥൻ സംശപ്തകരൊടു പൊരുതാനായ്ഗ്ഗമിച്ചുപോ. 2
വ്യൂഹംകെട്ടി ദ്രോണനങ്ങു പാണ്ഡവപ്പടയാട്ടവൻ
ധർമ്മജഗ്രഹണത്തിനാത്തട്ടത്തു ഭരതർഷഭ! 3
ഗരുഡവ്യൂഹമാബ്ഭാരദ്വാജൻ തീർത്തതു കണ്ടതിൽ
മണ്ഡലാർദ്ധവ്യൂഹമൊട്ടുമെതിർത്തേറം യുധിഷ്ഠിരൻ. 4
ഗരുഡന്റെ മുഖത്തായി ഭാരദ്വാജൻ മഹാരഥൻ
തലയ്ക്കു തന്മിമാരെത്തു കൂട്ടത്തോടേ സുയോധനൻ 5
കൃപരും കൃതവർമ്മാവും രണ്ടുകണ്ണായ് വിളങ്ങിനാർ
ശ്രുതശർമ്മൻ ക്ഷേമശർമ്മൻ വീര്യവാൻ കരകാക്ഷനും. 6
കലിംഗസിംഹളപ്രാച്യശൂദ്രാഭീരദശേരുകർ
ഹംസചാരർ ശകന്മാരും കാംബോജയവനൌഘവും 7
രഭസന്മാർ ശൂരസേനർ മദ്രകേകയരും ഗാള
തേരാന്ത്യ ളശ്വനിരയാട്ടമെത്തു പെരുത്തുപേർ. 8
ഭൂരിശ്രവസ്സുമാശല്യൻ ബാൽഹീകൻ സോമദത്തനും
വീരരക്ഷൌഹിണിയുമായ് വലത്തേപ്പുങ്കിൽനിന്നുതേ. 9

വിന്ദാനുവിന്ദരാവന്ത്യർ കാംബോജേന്ദ്ര സുക്ഷിണൻ
ഇടത്തെപ്പക്കിലായ്നിന്ന ദ്രോണപുത്രന്റെ മുമ്പിലർ. 10
പിന്നിൽക്കലിംഗരംബഷ്ഠർ പൌണ്ഡ്രർ മദ്രകർ മാഗധർ
ഗാന്ധാരശകരാപ്രാഗ്യപാവ്വതീയർ വസാതികർ 11
വാലിൻ തൈകത്തനർ കണ്ണർമകാം ബാഹുകളൊത്തവൻ
നിന്ന നാനാ നാട്ടുകാരാം പെരുമാടയൊടൊത്തവർ. 12
ജയദ്രഥൻ ഭീരഥർ സമ്പാതീയാജഭർ ജയൻ
ഭൂമിഞ്ജയൻ വൃഷർ ക്രാഥർ ശക്തിയേറുന്ന തൈഷധൻ. 13
പെരുത്തു ബലമോടൊത്തു ബ്രഹ്മലോകം നോക്കിപ്പുവർ
വ്യൂഹോരസ്സിങ്കലായ്നിന്ന യുദ്ധദക്ഷിണർ മന്നവർ. 14
ദ്രോണൻ നിർമ്മിച്ചൊരാവ്യൂഹമായതേരാൾഹയാന്വിതം
കാറേററ കടൽപോലേറ്റം തുള്ളിക്കാണായിതപ്പൊഴേ. 15
അതിൽപ്പക്ഷപ്രപക്ഷത്തിൽ നിന്നിരുന്നീ രണാത്സുകർ
ഇടിമിന്നലൊടും വർഷക്കാലം കാറുകൾപോലവേ 16
കോപ്പണിഞ്ഞാനയിൽക്കേറിനടക്കു ജഗത്തനും
അതിൽശ്ശോഭിച്ചിതുദയസൂര്യൻപോലെ നരേശ്വരൻ 17
മാല്യരോമങ്കിടം തുങ്ങുന്ന വെങ്കൊറ്റക്കൊടയുത്തമോ
കൃത്യകായോഗമുടയ വാഴിൽച്ചന്ദ്രൻ കണക്കിനേ. 18
നീലാഞ്ജനക്കുന്നുപോലെ ശോഭിച്ചു കുത്തവാരണം
മഹാമേഘങ്കിടം വർഷിപ്പും പെരുംമേലകണക്കിനെ. 19
നാനാപ്രഭായുധമെഴും പടമന്നരൊത്തവൻ
വാനോർഗണങ്ങളോടൊത്ത ദേവരാജൻ കണക്കിനേ. 20
അതിമാനുഷമാവ്യൂഹമതികർക്കതിദുർജ്ജയം
കണ്ടു ധർമ്മസുതൻ ചൊല്ലീ ധൃഷ്ടദ്യുമ്നനൊടിങ്ങിനെ. 21
ഞായിന്നീ ബ്രാഹ്മണൻ പാട്ടിലാപ്പൈടാപ്പടിയായ് പ്രഭോ
പാരാവതാരാപ്യ യോൻ നീതിയൊപ്പിച്ചുകൊള്ളണം. 22

ധൃഷ്ടദ്യുമ്നൻ പാഞ്ഞു.

കിണഞ്ഞാലും ദ്രോണനാക്കൈപ്പിടിക്കുടില്ല സുവ്രത!
ദ്രോണനെക്കുട്ടരാടൊത്തു തടുത്തീടുന്നതുണ്ടു ഞാൻ 23

ജീവനോടേ ഞാനിരിയ്ക്കുന്നടത്തോളം കൊണ്ടു
ദ്രോണനെന്നെജ്ജയിച്ചിടാൻ ശക്തനാവില്ലാരിയ്ക്കിലും 24

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു

എന്നരചനുരുകിക്കൊണ്ടുകേൾക്കും ദ്രുപദാത്മജൻ
പാരാവതാഭശ്വനാശ്രു ദ്രോണനെപ്പാഞ്ഞടുത്തുടൻ. 25
അതിഷ്ടക്കൃച്ഛ്രയാം ധൃഷ്ടദ്യുമ്നനെക്കണ്ടമാത്രയിൽ
ദ്രോണൻ ക്ഷണത്തിലപ്രേഷ്യനാമ്മട്ടിലായിതേ 26
അവനെക്കണ്ടു നിജപുത്രൻ ദുർമ്മുഖൻ ശത്രുകർശനൻ
ദ്രോണപ്രിയത്തിന്നു ധൃഷ്ടദ്യുമ്നനെത്താൻ തടുത്തുടൻ 27
ആയുദ്ധം ഘോരസംഹാരമായിത്തന്നിതു ഭാരത!
ശൂരനാകും പാഞ്ചാലനും ദുർമുഖനും പരസ്പരം 28
ഉടൻ പാർഷതനമ്പൊടു ദുർമ്മുഖനെന്നു മൂളിയും
അടുത്തുചെയ്തു ശരസംഘത്താൽത്തടുത്തു ദ്രോണനുദ്യതം 29
തടുത്തതായ് ദ്രോണനവനെന്നടുൽക്കുടുനിന്നകൻ
പലമട്ടന്നമ്പൊടു മോഹിപ്പിച്ചു പാഞ്ചാലപുത്രനെ 30
പോരിലാക്കുരുപഞ്ചാലപരമ്പരയറുവില്ലുവേ
ദ്രോണൻ പലപടിക്കന്നമ്പെയ്തുമ്പോൾ ധർമ്മപുത്രനും 31
കാണെക്കാണെ മൂവും കർക്കൂടരാശി മിന്നുംകണക്കിയേ
കാണാവിടുത്തു മിതറിച്ചിന്നിപ്പോയ് പാണ്ഡവപ്പട. 32
തന്നാൾക്കാരെപ്പുരമെരയുമറിയാതായി തങ്ങളിൽ
ഊഹകോലാഹലം കേൾക്കുംനടനുപസംഗരം 33
തല്ലുകാഴ്ചയിലായ്ത്തീർന്നിതപ്പോഴൊട്ടിടമായുമേ
പിന്നെക്കമ്പം പിടിച്ചോണമതിർവിട്ടവിധത്തിലായ്. 34
ചൂഡാമണിപതക്കം മെയ്ക്കോപ്പുവട്ടയിവറിലായ്
ദ്രുവക്കു മിന്നീ തരുണീകിരണപ്രായരശ്മികൾ. 35
കൊടിക്കൂറകളാ മിന്നിട്ടുള്ളാനതാതുരഗങ്ങളിൽ
വലാകപക്ഷിക്കഥിര കോലും കാറിൻകാഴ്ചയായ്. 36
ആർക്കാരാർക്കാ കുളെക്കൊന്നു ഫാൽഗുനിയായാജിയെ
തേരാളി തേരാളികളെക്കൊമ്പന്മാർ കുഴിപ്പാക്കിയെ. 37

ഉയർന്ന കൊടിയുള്ളാന്ധകഠംക്കണ്ണാനകളുടൻ
പെട്ടെന്നുണ്ടായി ബഹളപ്പട പേടിപെടുമ്പടി. 38
അർ തമ്മിൽക്കുട്ടിമുട്ടിയുരസിപ്പോരടിയ്ക്കുവേ
കൊമ്പുരമ്മിത്തുട്ടിപ്പാകഞ്ഞുണ്ടായി തിയ്യുമ. 39
കൊടിമിന്നിക്കുമുട്ടിത്തിപ്പുറപ്പെട്ടുമന്ധകഠം
മാനിൽ മിന്നൽക്കൊടിയടിച്ചിടയും കാർകണക്കിലുയ്. 40
പിടഞ്ഞുകുത്തും തുഴത്തുവ്ണമേന്ധകഠം മിന്നിയും
മന്നിടം തിങ്ങി കുന്നുകൾ മിന്നിടുംപോലുവ. 41
ബാണരോരവയ്ക്കുന്നേല്ലും കൊടികഠംക്കഹോ
ഭൂമിയത്തിൽ ഗ്രഹാരാവംപോലെയുണ്ടായിതുവം. 42
തോമരപ്രഹരങ്കൊണ്ടുമന്നോറും മിലന്തികഠം
പേടിച്ച മിലതേറാന്ധ ശബ്ദിക്കും ടിക്കിലെത്തിത. 43
കൊമ്പന്മാർ കൊമ്പുകൊണ്ടാറു കുത്തിയോടിയ്ക്കുന്ധകഠം
മുടിയ്ക്കുംനാളിലക്കാറിൻപടിയ്ക്കുച്ചത്തിലുത്തുത 44
മാറാന്ധ കുത്തിപ്പിന്നാക്കം മാറും മാറക്കുന്ധകഠം
ഏറുടച്ചും തോട്ടിയെപ്പുകാറിയിട്ടവ പിന്നെയും 45
ആനക്കാർ തോമരാഘാതംകൊണ്ടാനയാണ്ടവർ
ആയുധം തോട്ടും കൈവിട്ടാനമേൽനിന്നു വീണുയ്. 46
ആൾപ്പുള്ളുള്ളാന കളുമാത്തുകൊണ്ടുമിങ്ങു മ
മുറിക്കാർകഠംകണക്കോടിപ്പാഞ്ഞണഞ്ഞുതുഞ്ഞളിൽ. 47
ആയുധം കൈവിട്ടു മത്തുതാഴേവിണരുന്നു വീരരെ
താങ്ങിക്കൊണ്ടാറയാൻ മട്ടം പാഞ്ഞാടി മിലന്തികഠം 48
തോമർഷ്ടിതുഴക്കേറനേറുമേല്പവനായയും
ആത്തിമുത്തുത്താത്തിരക്കിലത്ര വീണിതു മന്തികഠം 9
ചുറും വീഴുമവരിൻെറ മുറും കുന്നാത്ത മേദികഠം
അഞ്ചു വീണാടിയ്ക്കുമ്പാളുലഞ്ഞലറി മന്നിടം. 50
ആനക്കാർ കൊന്നുവീഴിച്ച കൊടിമിന്നിടുമന്ധകഠം
ചുറും മലകളുപ്പാലെ മിന്നിശ്ശോഭിച്ച മന്നിടം 50
ഉളിയമ്പെയ്ത തോൽപ്പടി വീർ തെഞ്ഞുപിളന്നവർ
ആനക്കാർ തോമരം തോട്ടിയിവ കൈവിട്ടു വീണതേ 51

ക്രൌഞ്ചം പോലാർത്തുകൊണ്ടേറാം നാരാചകൊണ്ട കുംഭികൾ
ചിലതാസപരോന്മർദ്ദം ചെയ്ത പാഞ്ഞിതു പുറുമേ 54
തേരായതശ്വാധക്കേളുടൽ പിണമുറിഞ്ഞതോ
പോരപോറാണ്ടമട്ടായി പാമാരുണീതലം. 55
കുംഭീന്ദ്രർ കൊമ്പിൽക്കോർത്തന്തി മഹാരഥനെയപ്പൊഴ
ചക്രത്തൊടും ചക്രമറുമുള്ള തേരോടുകൂടവേ 56
തേരാളിമാർ പോയ തേർകള ല്ലിപ്പാത്ത ഹയങ്ങളും
ആനക്കാർ ചത്താനകളും പേടിച്ചോടി പുറുമേ. 57
പിതാവു മകനെക്കൊന്നു മകനച്ഛനെയങ്ങിനെ
യുധ്വമിത്ഥം മഹാളയായറിയാതായിതൊന്നുമേ. 58
അടിയോളം താന്നഴന്നു പോരച്ചുളിയിലാളുകം
കത്തുന്ന കാട്ടുതീച്ചൂഴം മാമരങ്ങാം കണക്കിനെ. 59
പോരകൊണ്ടു നനഞ്ഞുള്ള വസ്ത്രവും കവചങ്ങളും
കൊടിയും കൊടിയുംമുറും കാണായീ പോരയൊക്കവേ 60
അശ്വക്കൂട്ടംതേർനിരയുമാകെ ചത്തുചീഞ്ഞഹോ
മൂടിക്കിടക്കെപ്പുല പാടോടി തേരുകാം മീതെയും. 61
ഗജൌഘമാകെമൂക്കാനും ശവച്ചണ്ടികാംചുമന്നുമേ
തേർനിരച്ചുഴിയും പൂണ്ടു ശോടിച്ചിതു പടക്കടൽ. 62
ജയംനോക്കുന്നയോധന്മാർ വാഹനത്തോണിയാലതിൽ
ഇറങ്ങിമുങ്ങിക്കാണിച്ചു വൈരവ്യാമോഹമപ്പൊഴ. 63
ശരവഷ്ടങ്ങളേറെ റാം മിഹനമാണ്ടുള്ള യോധരിൽ
ആക്കൂട്ടത്തിൽക്കേടകന്ന ബോധമില്ലൊരുത്തനും. 64
അപ്രകാരം പേടിയാക്കുമുള്ളടപ്പോർനടക്കവേ
ദ്രോണൻ ധർമ്മജനോടേറെ പരന്മാരെ മടക്കിയും.

21 ദ്രോണയുദ്ധം

സഞ്ജയൻ പാഞ്ഞു

യുധിഷ്ഠിരന്റെത്തേരുതിക്കണ്ടിട്ടാ ദ്രോണനപ്പൊഴേ
ഉതിർത്ത ശരവർഷത്താലെതിരേറിതു വിഭ്രമം. 1
അപ്പോഴം ധർമ്മജനെ ന്യത്തിൽ മുറ്റു മഹാഹാസം
സിംഹമാനത്തലയനോടല്ലെഗ്ഗജയൂഥപമം 2
സത്യജിത്തുടനേ കണ്ടു ക്രുദ്ധൻ സത്യപരാക്രമൻ
ധർമ്മജഗ്രഹണംനോക്കും ഗുരുദ്രോണരോടേറുതേ 3
പിന്നെയാഞ്ചാല്യപാഞ്ചാല്യർ പൊരുതാരുക്കെഴുന്നവർ
സൈന്യക്ഷോഭംചെയ്യുകൊണ്ടു ശക്രവൈരോചനോപമർ 4
വില്ലാളിസത്യജിത്തപ്പോൾ ദ്രോണനെസ്സത്യവിക്രമൻ
ക്രുദ്ധനെയ്തു മഹാസ്ത്രത്തിൻ പാടവം കാട്ടിയങ്ങിനെ 5
അവന്റെ സൂതനെക്കാലകല്പസപ്പവിഷാഗ്രമായ്
അഞ്ചുചെയ്തീടിനാനപ്പോൾ മയങ്ങിപ്പോയി സാരഥി. 6
പിന്നെപ്പതിപ്പത്തഞ്ചെയ്താനായവന്റെഹയങ്ങളിൽ
പൊടിച്ചുപിന്നസൂതരിലും പതിപ്പത്തമുചിട്ടിത. 7
രഥം ചുറ്റിത്തിരിഞ്ഞിട്ടു വട്ടത്തിൽസ്സഞ്ചരിപ്പവൻ
ശത്രുജിത്താം ദ്രോണനുടെ കൊടി കണ്ടിച്ചു കോപനൻ. 8
അവന്റെ ചരിതം പോരിൽക്കണ്ടിട്ടാ ദ്രോണനങ്ങുടൻ
മനസ്സുകൊണ്ടു ചിന്തിച്ചു കാലോചിതമരിന്ദമർ. 9
മർമ്മംപിളർക്കും പത്തമ്പു സത്യജിത്തിയെയങ്ങുടൻ
അവന്റെ വില്ലുമമ്പും താനറുത്തീടിനാൻ ഗുരു. 10
ഉടൻ മറൊരു വില്ലെന്തി പ്രതാപശാലിയുന്നവൻ
ദ്രോണനെക്കങ്കപത്രങ്ങൾ മൂപ്പതെയ്തീടിനാൻ സുപി 11
ദ്രോണനസ്സത്യജിത്തുക്കിൽഗ്രസിച്ചുംപോടുകണ്ടുടൻ
ഭൂർത്തു പാണ്ഡവരെന്നല്ല വസ്സും വിശ്വിയരേശവ! 12
വൃകൻ പൊടിച്ചുതരിട്ടു മാറ്റായവ്വതമുകം
എയ്തു ദ്രോണനെയുക്കുള്ളാനതാർത്തുതമായിത. 13

ശരവർഷങ്കൊണ്ടുമൂടപ്പെട്ടും ദ്രോണൻ മഹാരഥൻ
ചൊടിച്ചുകണ്ണുരുട്ടിക്കൊണ്ടുക്കനുരക്കാനും കാട്ടിനാൻ. 14
സത്യജിത്തിന്റെയും വില്ലു വൃകന്റേയുമറുത്തുടൻ
ദ്രോണനാറമ്പെയ്തുകൊന്നു വൃകനെസ്സാശ്വസൂതനെ. 15
സത്യജിത്തുക്കളുടനെ വേറേ വില്ലൊന്നെടുത്തുടൻ
സൂതാശ്വകേതുസഹിതമെയ്തു ദ്രോണനെയമ്പുകൾ. 16
ദ്രോണൻ പൊരുത്തീടരിൽപ്പാഞ്ചാലൻ ചെയ്തപിഡനം
ഉടനായവനെക്കൊൽവാൻ തുടന്നമ്പുകൾ തൂകിനാൻ. 17
അശ്വങ്ങൾവില്ലിടികൊടി പിന്നുറംസൂതരെയുമേ
ദ്രോണൻ വർഷിച്ചിതുടനേ ശരവർഷമുഖേമേ 18
പീണ്ടും പീണ്ടും വില്ലുവലിത്തുതള്ളീടുന്നുണ്ടെങ്കിലും
പാഞ്ചാല്യൻ പാരമസ്രൂജ്ഞൻ പൊരുതീദ്രോണനോടഹോ. 19
വമ്പോരിൽസ്സത്യജിത്തേറാമുയരുന്നതു കണ്ടവൻ
അർദ്ധചന്ദ്രങ്കൊണ്ടു രിപുള്ളവന്റെ തലകൊയ്തതേ. 20
പാഞ്ചാല്യരിൽത്തലവനാമാത്തേരാളി മരിച്ചതിൽ
പായുമശ്വങ്ങളാൽ ദ്രോണപാർശ്വൽപ്പിൻവാങ്ങി ധർമ്മജൻ. 21
പാഞ്ചാലരാജസ്യകാത്രുഷ്ടപേടികോസലസൃഞ്ജയർ
യുധിഷ്ഠിരനെ രക്ഷിപ്പാൻ ദ്രോണരോടേറു പൊരുതുരായ്. 22
ധർമ്മജഗ്രഹണത്തിന്നായ് ശത്രുസംഹാരിയാം ഗുരു
പഞ്ഞിക്കുട്ടംതീകണക്കാപ്പടക്കുട്ടമൊടുക്കിനാൻ. 23
കണ്ടുസൈന്യങ്ങളേ ദ്രോണൻ വീണ്ടുംചുട്ടപൊടിയ്ക്കുവേ
ശതായീകൻ പെരുന്തിർത്തു മത്സ്യരാജന്റെ സോദരൻ. 24
ചാണയ്ക്കുവെച്ചു സൂക്ഷ്മാംശുപൊക്കമാറു ശരങ്ങളെ
സൂതാശ്വയുക്തനാം ദ്രോണൻതങ്കലെയ്താത്തിതായവൻ. 25
ക്രൂരകർമ്മത്തിനേപ്പെട്ട ദുഷ്കൃക്രിയനോക്കുവോൻ
പോരാളിദ്രോണനിലവൻ ശരപ്രാതങ്ങൾതൂകിനാൻ. 26
അലറിടുമഗ്നിയുള്ള കുണ്ഡലംചാർത്തിടുംമുഖം
കത്തിയമ്പെയ്തുകണ്ടിച്ചു ദ്രോണൻ, പാഞ്ഞോടി മത്സ്യരും. 27
മത്സ്യരേയെന്നു കാത്രുഷ്ടപേടികേകയരേയുമേ
ജയിച്ചു, പാണ്ഡുപാഞ്ചാലസൃഞ്ജയന്മാരെയും ഗുരു. 28

ചൊടിച്ചു കാട്ടുതീപോലെ പടയേച്ചുട്ടിടുമ്പടി
വിരവാം രുഗ്മരഥനെക്കണ്ടു കയ്പിച്ച സൃഞ്ജയൻ. 29
ആശുകാരിയവൻ മുഖ്യരാപമിട്ടങ്ങുചച്ചുടൻ
ശത്രുസംഘമുടിയ്ക്കുമ്പോളെങ്ങും കോലക്കയി ഞാണൊലി. 30
തേർകാലാളെയെ കുതിരഗജസാദിരഥിസൂതരെ
കൊല്ലുന്ന ദ്രോണത്തുക്കിട്ടുവിട്ട ഒരുദ്രശരല്ലൂരം 31
ചുഴലിക്കാറേറ റിരമ്പുംഴക്കാറുമ്പുഷ്ടിയെ
ചൊരിയുംപോലെ വർഷിച്ചുപക്ഷ ഭയമേകിനാൻ. 32
പടയങ്ങടയുംവണ്ണം നടന്നു ടിക്കിലൊക്കെയും
ശകുനൻ ശ്രുരൻ മഹോഷ്വാസൻ മിത്രഞ്ജയപ്രൻ. 33
ടിക്കിലൊട്ടുക്കു കാണായീശകുനനും ദ്രോണർതന്നുടെ
പൊന്നുകെട്ടിച്ചുള്ള വില്ലു കാറിൽ മിന്നൽകണക്കിനേ 34
സംഗരത്തിൽസ്സഞ്ചരിയ്ക്കുമവന്റെ കൊടിലക്ഷണം
ശോഭിയ്ക്കുംവേടി കാണാഹിമാദ്രിശിഖരാഭയിൽ 35
ദ്രോണൻ പാണ്ഡവസൈന്യത്തിൽച്ചെയ്തു കനമേറേറവും
ദേവാസുരർതൊഴും വിഷ്ണുദൈത്യസൈന്യത്തിലുംവിധം. 36
ശൂരൻ ശകുനൻ സത്യവാടി പ്രാജ്ഞൻ സത്യപരാക്രമൻ
മഹാനുഭാവൻ പ്രളയഘോരം ഭീരുഭയങ്കരം. 37
ധ്വജവമ്മച്ചുഴിയൊടും മത്സ്യകുലമണിപ്പതയ്
ഗജവാജിഗ്രാഹമാണ്ടും വാഹിനീയാഴം ഭീരാസദം. 38
വീരാസ്ഥിച്ചുരലാഴ്ന്നും ഭേരീമുരജമാടയായ്
പരിശ്രുപ്തമാഴ്ന്നും മുടിച്ചുങ്കികലഴ്ന്നുമേ. 39
ശരൌഘവും വില്ലുലയും കരത്തളിരുമൊത്തഹോ
പോക്കളത്തിങ്കലൊഴുകിക്കരുസൃഞ്ജയഹാരിയായ്. 40
നരശീർഷപ്പാറചിന്നെത്തുടമത്സ്യം ഗദോഡുപം
തലപ്പാവു നരക്കുട്ടം കടല്പാമ്പും കലഴ്ന്നുമേ 41
വീരാപഹാരിയായുംസൂചോരച്ചേറുകലങ്ങിയും
ആയുധഗ്രാഹംകേതു വൃക്ഷമൊത്തു മന്നോർകളാണ്ടുമേ 42
ക്രൂരം ശരീരച്ചുങ്ങാടമശ്വനക്രം ഭുരന്തായ്
അന്തകാന്തരത്തുവതായ് ദ്രോണൻ പുഴയൊഴുക്കിനാൻ. 43

ക്രൗഞ്ചാദ്രിജാലം വടക്കോരും കൂക്കർന്നായ്ക്കളിക്കൂട്ടിയും
മഹാരൗദ്രപിശാചുക്കൾ മുറവും സേവിച്ചുമങ്ങിനേ. 44
ആത്തേരാളിചരൻ കാലന്മട്ടു സൈന്യം ചുട്ടപ്പൊഴു
ചുറവും ദ്രോണന്റെ നേർക്കേറെ കുന്തിപുത്രർ തുടങ്ങിയോർ. 45
ആശ്ലേഷത്തെല്ലാമൊന്നിച്ചാ ദ്രോണർതന്നെച്ചുഴന്നുടൻ
ലോഹമുഞ്ഞുക്കളാൽത്തച്ചാക്കുമക്കൈയാംവിധം. 46
ആശ്ലേഷാനുഷ്ഠനെയങ്ങാത്തായുധർ ഖേൽഭൂടർ
രാജാക്കൾ രാജസുതരും ചുറുംനിന്നു തുണച്ചുതേ. 47
ശിഖണ്ഡി ദ്രോണനെയുടൻ മൊട്ടഴിഞ്ഞഞ്ചു സായകാ
ക്ഷത്രധർമ്മാവുമിരുപതഞ്ചമ്പു വസുദാനനം. 48
മൂന്നമ്പങ്ങുത്തമൗജസ്സുമഞ്ചമ്പാക്ഷത്രദേവനും
നൂറുബാണം സാത്യകിയും യുധാമന്യുവുമെട്ടുടൻ. 49
യുധിഷ്ഠിരൻ പന്തിരണ്ടുമെയ്തു ദ്രോണനെന്മുകം
ധൃഷ്ടദ്യുമ്നൻ പത്തുമപ്പോൾ മൂന്നമ്പാലേകിതാനനം. 50
അപ്പോൾ ദ്രോണൻ സത്യസന്ധൻ മത്തഗസ്ഥികണക്കിനേ
തേർക്കൂട്ടത്തിൽ ചെന്നുകാദ്ധ്വസനനെ വീഴ്ത്തിനാൻ. 51
പിന്നിട്ടു നിർഭയമെയ്തെയ്തിട്ടു ക്ഷേത്രരാജനേ
ഒമ്പതമ്പെയ്തു തേത്തട്ടിൽ നിന്നവൻ ചത്തുവീണുപോയ്. 52
പടയ്ക്കു നടുവിൽക്കേറിട്ടിക്കിലൊക്കെച്ചുരിപ്പവൻ
രക്ഷിതാവായിതവ്യക്ക രക്ഷ്യനായില്ലൊരുത്തനും. 53
ശിഖണ്ഡിയെപ്പന്തിരണ്ടുത്തമൗജസ്സിനെ വിംശതി
ഉളിയമ്പെയ്തന്തകന്റെ വീടേറീ വസുദാനനെ. 54
ക്ഷേമവർമ്മാവിലഞ്ഞെണ്ണതിരുപത്താർ സുക്ഷിണേ
തേർത്തട്ടിൽനിന്നു വീഴിച്ചു ഭല്ലത്താൽ ക്ഷത്രദേവനെ. 55
യുധാമന്യുവിലവ്വണ്ണമായാലുമുപ്പതു മായുധേ
എയ്തു രുഗ്മരഥൻ പാഞ്ഞുചെന്നെത്തീ ധർമ്മജാന്തികേ. 56
ഹരുചാശ്വാൽധർമ്മപുത്രനുടൻ നൃപസത്തമൻ
പായുമശ്വങ്ങളാൽ വാങ്ങീ പാഞ്ചാല്യൻ ചെന്നുകറിയാൻ. 57
വില്ലുസൂതൻ കതിരയൊത്തവയേ ദ്രോണനെയ്തുതേ
പാർത്തട്ടിലായവൻ വീണു വാനിൽനിന്നഗ്നുപോലവേ. 58

പാഞ്ചാല കീർത്തികൂട്ടുന്ന രാജപുത്രൻ മരിച്ചതിൽ
ദ്രോണനെക്കൊല്ലുകൊല്ലെന്നായുണ്ടായീ ശബ്ദമേറെയും 59
ഏറെ മൊടിച്ചുപാഞ്ചാലമത്സ്യകേകയരേയും
ഇളക്കീ ശക്തനാപ്പാണ്ഡുസൃഞ്ജയന്മാരെയും ഗുരു. 60
ശൈനേയനാച്ചേകിതാനൻ ധൃഷ്ടദ്യുമ്നൻ ശിഖണ്ഡിയും
വൃദ്ധക്ഷേമി ചൈത്രസേനിസേനയായിന്നുസുചന്ദ്രനും. 61
ഇവരും പേറുപലരുമായന്നാനാമഹീശരെ
ക്കൊജ്ജയിച്ചിരുന്നു ദ്രോണൻ കരുക്കളം ചുഴലുന്നവൻ. 62
നിന്നാടുക്കാരോ മഹാരാജാവമ്പോരിൽ ജയമാണ്ടവർ
ചുറും പാഞ്ഞാടിടും പാണ്ഡുഭടരെക്കൊന്നിതാരണേ 63
ചുറുമിന്നൻ കൊന്നൊടുക്കും നേരത്തപ്പോലെയായവർ
ഇളകീ മത്സ്യപാഞ്ചാലകേകയന്മാർകഥം ഭാരത! 64

---

22. ദ്രോണയുദ്ധം

ധൃതരാഷ്ട്രൻ പറഞ്ഞു

ഭാരദ്വാജൻ പാണ്ഡവരെപ്പാഞ്ചാലരെയുമാകവേ
പെരുമ്പോരിലുടച്ചാരേ മറവാരാനുമെതുത്തുവാ. 1
ക്ഷത്രിയക്ഷയസ്സുകൾവാനായ് ബ്രഹ്മകർമ്മം വിട്ടതായ്
പുരുഷശ്രേഷ്ഠരേറാരുമതി പോരിലിരുന്നവൻ. 2
കാരണമുണ്ടായില്ലെന്നോ ദ്രോണനെക്കൊണ്ടെതുക്കുവാൻ
മത്തടിപതെപ്പോലേയും ജൃംഭിച്ച പുലിപോലെയും. 3
പോരിൽ പ്രാണൻ പോക്കിയേല്ലും സജ്ജനാംചിത്രയോധിയെ
വില്ലാളി പുരുഷവ്യാഘ്രനരിഷ്ടനേമിയെ. 4
കൃതജ്ഞനെസ്സത്യവാനെദൃഢവ്രതാത്മാവിയെ
ശൂരനേ ദ്രോണനേസ്സൈന്യമദ്ധ്യേ കില്ലതുകണ്ടുടൻ 5
ഏതുവീരർ തിരിച്ചേറിതതു കൊല്ലുക സഞ്ജയ!

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

പോരിൽ ദ്രോണനെറയന്നേറനിളകിക്കണ്ടുകൊണ്ടഹോ
പാണ്ഡുകേകയപാഞ്ചാലമത്സ്യസൃഞ്ജയയോധരെ. 6
ദ്രോണനുക്കോടെയുച്ചിട്ടും സായകൌഘത്തിനാൽ ദൃതം
സിന്ധുവിനെറ ജവൌഘത്താലൊലിയ്ക്കും നൌക്കപോലവേ
കൌരവന്മാരാശ്വുകൊണ്ടും വാദ്യഘോഷം മുഴക്കിയും
തോനായാളുകളുമായ്വന്നൂ ചെന്നു ചുറുമേ. 8
അവരെക്കണ്ടു സൈന്യത്തിൽ സഞ്ജനം ചേരുന്നേരം നൃപൻ
ദുര്യോധനൻ കണ്ണനോടു നന്ദ്യാ സസ്മിതമോതിനാൻ. 9

ദുര്യോധനൻ പറഞ്ഞു.

കണ്ണ! നോക്കു ദ്രോണബാണമേറു ചിന്നുന്നു സോമകർ
സിംഹം ചിന്നിച്ചിട്ടും കാട്ടുമൃഗക്കൂട്ടം കണക്കിനേ. 10
ഇവർ മേലാൽപ്പോരിനുന്നുകില്ലെന്നായ്തുതുന്നു ഞാൻ
വൃക്ഷങ്ങളെക്കാറുപോലെ ഭഞ്ജിച്ചിതിവരേഗ്രരു. 11
മഹാത്മാവാം രുരുരഥനെയ്താത്തിപ്പെട്ടുത്തുവോർ
പലപാടും പാഞ്ഞിടുന്നതങ്ങുമിങ്ങുമലഞ്ഞഹോ. 12
രുരുക്കളും മഹാത്മാവാം ദ്രോണരും ചുറുമേറവർ
കാട്ടുതീച്ചുഴലും കൊമ്പന്മാർകണക്കായി മറുപേർ. 13
കടിന്നിലുകളേറോണം ദ്രോണബാണങ്ങളേറവർ
തമ്മിൽ മുട്ടിയലയ്ക്കുന്നു പാഞ്ഞുപോയീടുമീയിവർ. 14
ഇതാ ഭീമൻ ചൊടിച്ചേറം പാണ്ഡുസൃഞ്ജയർ വിട്ടവർ
എൻഭടന്മാർ ചുറുമേറോറാൻ കണ്ണ! നന്ദി തരുന്നുമേ. 15
ലോകം ദ്രോണമയം കാണുന്നുണ്ടീ ദുർമ്മതി നിശ്ചയം
ജീവനും രാജ്യവും കാംക്ഷിച്ചീലിപ്പോൾപ്പാണ്ഡുനന്ദനൻ. 16

കണ്ണൻ പറഞ്ഞു.

ജീവനോടെയൊഴിയ്ക്കില്ലാ പോരിൽനിന്നീ മഹാഭുജൻ
ഈസ്സിംഹനാദങ്ങളെയും സഹിയ്ക്കാ പുരുഷർഷഭൻ. 17

ഭഞ്ജിയ്ക്കാ പോരിലീപ്പാണ്ഡുപുത്രരെന്നാണ മന്മതം
ശൂരന്മാരുക്കുടയവരസ്മൽജ്ഞർ സമരോദ്ധതർ. 18
വിഷാഗ്നിദ്ദഗ്ധസംക്ലേശം വനവാസവുമീയിവർ
സൂരിയ്ക്കും പാണ്ഡുപുത്രന്മാരൊഴിയ്ക്കാ പോരിൽ നിശ്ചയം. 19
തിടിച്ചല്ലോ മഹാബലൻ ഭീമസേനനും വൃകോദരൻ
വൻതേരാളികളിൽക്കേമനാരെ നോക്കി വധിച്ചിടും. 20
വാരിവേൽവില്ലാകതിർ തേരാളിവയുറച്ചവൻ
ഇരിമ്പിൻതടികൊണ്ടിട്ടു കൂട്ടമായി വധിച്ചിടും. 21
അവനെപ്പിന്തുടർന്നല്ലോ ശൈനേയാദി മഹാരഥർ
പാണ്ഡുകൈകയപാഞ്ചാലമത്സ്യന്മാർകളശേഷവും. 22
ശൂരന്മാരുക്കുടയവർ വിക്രമിയ്ക്കും മഹാരഥർ
വിശ്രുതിച്ചും പൊടിച്ചോരു ഭീമൻ കൊല്ലിവിടുന്നവർ. 23
ദ്രോണൻതാ നോക്കുതാനെത്തീ ചുറുമേ കുരുപുംഗവർ
ഭീമനെത്തന്നെച്ചുഴലെയക്കനെക്കാർകഥ പോലവേ. 24
ഇവരൊന്നിച്ചുകൂടിട്ടു പീഡിപ്പിയ്ക്കും വൃതീന്ദ്രനെ
സൂക്ഷിയ്ക്കാഞ്ഞാൽച്ചാകിനെത്തും പാരാദീപകണക്കിനേ. 25
ശങ്കയില്ലാ കൃതസ്മന്മാർ പോരിങ്കൽപ്പൊരുവാരിവർ
പെരുത്ത ഭാരമാണിനീ ഭാരദ്വാജനിൽ വെച്ചതും. 26
നമുക്കു വേഗം പോകേണം ദ്രോണാചാര്യനെഴുന്നെടം
കോകങ്ങൾ പാന്ഥനെപ്പോലെയതവ്യതനെ വീക്ഷ്യാലാ. 27

സഞ്ജയൻ പാഞ്ഞു.

കണ്ണൻറെയാവാക്കുകേട്ടു ദുര്യ്യോധനനാധിപൻ
അനുജന്മാരുമൊന്നിച്ചു ചെന്നു ദ്രോണാന്തികം നൃപ! 28
അവിടെഗ്ഗലാഷമായ്ത്തീന്നു ദ്രോണസൈന്യം മുടിയ്ക്കുവാൻ
നാനാനിറക്കുതിരകളുള്ള പാണ്ഡവരേറുതിൽ. 29

23. ധ്വജാദികഥനം

ധൃതരാഷ്ട്രൻ പറഞ്ഞു.

ഏവക്കുമുള്ള തേരിന്റെ ചിഹ്നം ചൊല്ലുക സഞ്ജയ!
ദ്രോണനോടു ചൊടിച്ചേറുവല്ലോ ഭീമൻ തുടങ്ങിയോർ. 1

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

ശുഭ്രവർണ്ണാശ്വനായോരു ഭീമനേല്പതു കണ്ടുടൻ
ശൂരൻ തിരിച്ചു ശൈനേയൻ വെള്ളക്കുതിരയുള്ളവൻ. 2
സാരംഗാശ്വങ്ങളുടയയുധാമന്യുവുമങ്ങിനേ
ദ്രോണന്റെ തേരുനോക്കീട്ടു ചൊടിച്ചേറുന്നു ദുരാസദൻ. 3
മാടപ്രാവിൻ നിറംകോലും പൊന്നാണിഞ്ഞ ഹയങ്ങളാൽ
പാഞ്ചാലരാജന്റെ മകൻ ധൃഷ്ടദ്യുമ്നൻ തിരിച്ചുതേ. 4
അച്ഛനു രക്ഷയായിട്ടാ ക്ഷത്രധർമ്മൻ യതവ്രതൻ
ഇവനു ജയമിച്ഛിച്ചു തിരിച്ചു ശോണവാഹനാൻ. 5
പൊയ്ത്താർനിറമെഴും മല്ലികാക്ഷാശ്വങ്ങളൊടൊത്തവൻ
ശിഖണ്ഡിജൻ ക്ഷത്രദേവൻ താനേ സത്വരമെത്തിനാൻ.
തത്തനേർനിറമൊത്തുള്ള നല്ല കാംബോജവാജികൾ
വേഗം നകുലനെക്കൊണ്ടുചെന്നു നിന്നുടെ സേനയിൽ. 7
വഹിച്ചിതുത്തമൌജസ്സെമേഘവർണ്ണങ്ങളുള്ളവ
ദൃഢ്ഷൻ ദ്രോണരോടേറു ചൊടിയ്ക്കുപ്പോരിൽ മന്നവ! 8
തിത്തിരിപ്പൂനിറംകോലും വായുവേഗങ്ങൾ വാജികൾ
വഹിച്ചു ബഹളപ്പോരിൽ വില്ലേന്തും സഹദേവനെ. 9
കൊമ്പിനൊത്തും വാൽ കുറുത്തും ധർമ്മരാജനരേന്ദ്രനെ
വഹിച്ചു വായുവേഗത്തിലൂക്കിയന്നുള്ള വാജികൾ. 10
പൊന്നിൻ മെയ്ച്ചട്ടയുടയവായുവേഗഹയങ്ങളാൽ
ചുറും നിരന്നൊത്തുചേന്നു സൈന്യം ധർമ്മതനൂജനെ. 11
നൃപന്റെ പിന്നുറം ചെന്നു പാഞ്ചാല്യൻ ദ്രുപദൻ പ്രൌഢ
അവരെല്ലാം രക്ഷയുള്ളോൻ പൊന്നിൽ ചട്ടയണിഞ്ഞവൻ. 12

കച്ചയൊക്കെസ്സഹിയ്ക്കുന്ന മിന്നലൊക്കും ഹയങ്ങളാൽ
രാജമദ്ധ്യത്തിൽ വില്ലാളി ഭയംകൂടാതെ കേറിനാൻ. 13
വിരാടനായതിൽപ്പിന്നെ മഹാരഥരൊടൊത്തവൻ
ശിഖണ്ഡി കേകയന്മാരും ധൃഷ്ടകേതുവുമങ്ങിനേ. 14
സ്വന്തം സൈന്യങ്ങളോടൊത്തു തുണച്ചു മത്സ്യരാജനെ
പാത്രോറരിപ്പൂനിറംകോലും പൊന്നാണിഞ്ഞുള്ള വാജികൾ. 15
വഹിച്ചുകൊണ്ടു ശോഭിച്ചു ശത്രുജിത്തായ മത്സ്യനെ
മഞ്ഞളിൻനിറമുള്ളോരു പൊന്നാണിഞ്ഞുള്ള വാജികൾ. 16
വഹിച്ചിതോറം വേഗത്തിൽ വിരാടന്നുടെ പുത്രനെ
കേകയഭ്രാതാക്കളെവരിന്ദ്രഗോപനിഭാശ്വരാം. 17
പൊൻനിറംപൂണ്ടിടുമവർ ചുവന്നകൊടിയുള്ളവർ
പൊന്മാലയുടയോരൊക്കെശ്ശൂരന്മാർ യുദ്ധകോവിദർ. 18
മഴപെയ്യും കാർകണക്കെക്കൊണായീ ചട്ടയിട്ടവർ
ആമപാത്രനിഭാശ്വങ്ങളുമിതൌജസ്സിനേ രണേ. 19
കൊമ്പിൻനിറത്തിലശ്വങ്ങൾ വഹിച്ചിതു ശിഖണ്ഡിയെ
പന്തീരായിരമവ്വണ്ണം പാഞ്ചാലന്മാർ മഹാരഥർ. 20
അതിലായിരംപേർകൾ പിന്തുണച്ചു ശിഖണ്ഡിയെ
നൃസിംഹനായ ശിശുപാലന്റെ പുത്രനെ മന്നവ! 21
തുള്ളിച്ചാടുന്ന സാരംഗശബളാശ്വങ്ങളേന്തിതേ
ചേദിനാഥൻ പുരുബലമുള്ളോനാം ധൃഷ്ടകേതുവും. 22
കാംബോജശബളാശ്വങ്ങളൊത്തെതിത്തിതു ദുർജ്ജയൻ
ബൃഹൽക്ഷത്രൻ കേകയനെസ്സുകുമാരങ്ങൾ വാജികൾ. 23
പഞ്ഞിപ്പൂകനിറംകോലും സൈന്ധവങ്ങൾ വഹിച്ചുതേ
മല്ലികാക്ഷം പത്മവണ്ണമൊക്കും ബാൽഹീക വാജികൾ. 24
ശൂരൻ ശിഖണ്ഡിസുതനെ വഹിച്ചു ക്ഷത്രദേവനെ
പൊൻകോപ്പണിഞ്ഞുള്ള പട്ടുനൂൽനിറംപൂണ്ട വാജികൾ. 25
സേനാബിന്ദുവിനെപ്പോരിൽ വഹിച്ചു വൈരിഘാതിയെ
ക്രൌഞ്ചവണ്ണങ്ങളായുള്ള നല്ലശ്വങ്ങൾ വഹിച്ചുതേ. 26
യുവാവു സുഭഗൻ ശൂരനാകും കാശീശപുത്രനെ
കണ്ണും കൂത്തുടൽവെളുത്തവയാ പ്രതിവിന്ധ്യനെ. 27

സൂതന്നിണങ്ങുമശ്വങ്ങൾ വഹിച്ചു രാജപുത്രനെ
സോമാൽപ്പാത്മൻ നേടിയോരു സുതസോമകുമാരനെ 28
ഉഴന്നിൻപൂനിറംകോലും നല്ലശ്വങ്ങൾ വഹിച്ചുതേ.

സഹസ്രസോമപ്രതിമൻ പിറന്നു
കുരുക്കൾ വാഴ്വോരുദയേന്ദുനാട്ടിൽ
അതിൽഖ്യാതൻ സോമസംക്രന്ദമദ്ധ്യേ
തന്മൂലമായ് സ്സുതസോമാഭിധാനൻ. 29

ശതാനീകൻ നാകുലിയെപ്പയൻപൂവൊത്ത വാജികൾ
തരുണാദിത്യവർണ്ണങ്ങൾ വഹിച്ചു ശ്ലാഘ്യവീരനെ. 30
പൊന്നിൻ കടിഞ്ഞാണുമായി മയില്പുണ്ണുനിറങ്ങളായ്
വഹിച്ചു ദ്രൌപദീസൂനു ശ്രുതകർമ്മനെ വാജികൾ 31
ശ്രുതജ്ഞൻ ദ്രൌപദീപുത്രൻ ശ്രുതകീർത്തിയെയാഹവേ
വഹിച്ചു പാർത്ഥസമനെച്ചാഷപത്രാഭവാജികൾ. 32
കൃഷ്ണാജ്ജുനന്മാരുടയമുക്കാലും ഗുണമുള്ളവൻ
അഭിമന്യുകുമാരൻതാൻ മഞ്ഞക്കുതിരയുള്ളവൻ. 33
ധാർത്തരാഷ്ട്രരെ വിട്ടൊന്നായ്പ്പാണ്ഡവരൊടൊത്തവൻ
വമ്പൻ യുയുത്സുവേ വമ്പിച്ചുള്ളശ്വങ്ങൾ വഹിച്ചുതേ. 34
പഞ്ഞിക്കെട്ടൊക്കുമശ്വങ്ങൾ വൃദ്ധക്ഷേമജവീരനെ
വഹിച്ചു ബഹളപ്പോരിൽ നന്ദിയിൽ പൊന്നാണിഞ്ഞവ. 35
കാരിക്കാലും പൊൻനിറത്തിലുള്ള ചട്ടയുള്ളവ
സൂതന്നിണങ്ങുമശ്വങ്ങൾ സൌചിത്തിയെ വഹിച്ചുതേ. 36
പുറത്തു പൊൻനിറമെഴും പട്ടുനൂലൊത്ത വാജികൾ
പൊന്മാല ചാർത്തുമശ്വങ്ങൾ വഹിച്ചു ശ്രേണിമാനെയും. 37
അസ്ത്രസാരധനുർവ്വേദബ്രാഹ്മവേദവിദശ്വനെ
വഹിച്ചു സത്യധൃതിയെച്ചുവപ്പേറുന്ന വാജികൾ. 38
ദ്രോണൻ തനിയ്ക്കോരിരയാം പാഞ്ചാലൻ പടനായകനെ
ധൃഷ്ടദ്യുമ്നനെയങ്ങേന്തീ മാടപ്രാവൊത്ത വാജികൾ. 39
അവൻ പിമ്പേ സത്യധൃതി സൌചിത്തിരണദുർമ്മദൻ
ശ്രേണീമാൻ വസുദാനൻതാൻ വിരാടകാശ്യന്റെ പുത്രനും. 40

വേഗമേറും പൊന്നാണിഞ്ഞ കാംബോജാശ്വങ്ങളൊത്തവർ
ശത്രുസൈന്യം നടുക്കീടും യമവൈശ്രവണോപമർ. 41
പ്രഭദ്രകന്മാർകാംബോജരായിരമുദായുധർ
നാനാവണ്ണാശ്വമുടയോർ പൊന്നാണിക്കൊടിയുള്ളവർ. 42
വില്ലുലച്ചിട്ടമുതുകിശ്ശത്രുക്കളെയിളക്കുവോർ
കപ്പം മരിപ്പാനുനിപ്പോയ് ധൃഷ്ടദ്യുമ്നന്റെ പിമ്പുറം. 43
ബഭ്രുകൌശേയവണ്ണങ്ങൾ പൊന്നിൻമാലയണിഞ്ഞവ
വാട്ടംതട്ടാത്തയശ്വങ്ങൾ വഹിച്ചു ചേകിതാനനെ. 44
കുന്തിഭോജൻ ശക്രചാപച്ഛായയുള്ള ഹയങ്ങളാൽ
പുരുജിത്തുചെന്നോറു ഫൽഗുനൻ തന്റെ മാതുലൻ. 45
ആകാശനിറമായ് നല്ല നക്ഷത്രപ്പുള്ളിയുള്ളവ
രോചമാനക്ഷിതിപനെ വഹിച്ചു പോരിൽ വാജികൾ. 46
മുയൽച്ചോരനിറംപൂണ്ട വെളുത്ത വരയുള്ളവ
എന്തീ ഗോപതിപാഞ്ചാല്യപുത്രനാം സിംഹസേനനെ. 47
പാഞ്ചാലരിൽ നരവ്യാഘ്രൻ പുകഴ്ന്നോൻ ജനമേജയൻ
അവനുഴുന്നിൻപൂവിന്റെ നിറമുള്ളവ വാജികൾ. 48
ഉഴുന്നിൻനിറമായ് വാച്ചു പൊന്നാണിഞ്ഞുകിയന്നവ
ദധിപുഷ്ടേന്ദുവക്ത്രങ്ങളേന്തീ പാഞ്ചാല്യനേദൃതം. 49
ഉശിർകൂട്ടും ഭദ്രകങ്ങളമനേർനിറമുള്ളവ
പൊൽത്താരല്ലി നിഭാശ്വങ്ങൾ വഹിച്ചു ദണ്ഡധാരനെ. 50
കഴുതത്തുട്ടുവണ്ണങ്ങളെലിനേർപുറമുള്ളവ
ഇണങ്ങുമുക്കുള്ളശ്വങ്ങൾ വഹിച്ചു വ്യാഘ്രദത്തനെ. 51
ചിത്രഭൂഷണമുള്ളോരു കുപ്പാം ചിത്രവാജികൾ
വഹിച്ചിരുന്നു പാഞ്ചാല്യസുധനചനരവീരനെ. 52
ഇടിത്തീപ്പോലുക്കൊടൊത്തുള്ളിന്ദ്രഗോപാഭവാജികൾ
വഹിച്ചു ചിത്രായുധനെയുടലിൽപ്പുള്ളിയുള്ളവ. 53
പൊന്മാലചാർത്തിക്കോകത്തിൻ വയറിൻനിറമുള്ളവ
വഹിച്ചു കോസലസുതൻ സുക്ഷത്രാഖ്യനെ വാജികൾ. 54
വന്യുള്ള ശബളാശ്വങ്ങൾ പൊന്മാലകളണിഞ്ഞവ
ക്ഷേമിയാം സത്യധൃതിയെ വഹിച്ചു പൊക്കമുള്ളവ. 55

ഒരേനിറത്തിലൊക്കേയും കൊടിചട്ടധനുസ്സുമേ
അശ്വങ്ങളും ശുക്ലനിറമായിശ്ശുക്ലനുമെത്തിനാൻ. 56

സമുദ്രസേനസുതനാം രുദ്രാഭൻ ചന്ദ്രസേനനെ
വഹിച്ചു ചന്ദ്രവർണ്ണങ്ങളാകും സാമുദ്രവാജികൾ. 57

നീലോല്പലനിറംപൂണ്ടു പൊൻകോപ്പുള്ളവയേന്തിതേ
ശൈബ്യനാം ചിത്രരഥനെച്ചിത്രമാല്യങ്ങൾ വാജികൾ. 58

കായാമ്പൂനിറമായ്വെള്ളച്ചുവപ്പുവരയുള്ളവ
വഹിച്ചിതുത്തമാശ്വങ്ങൾ ഗവ്വിയാം രഥസേനനെ. 59

മനുഷ്യരിൽശ്ശൂരതരനായ്പ്പുകഴ്ന്ന നരേന്ദ്രനെ
ആപ്പടച്ചുരഹന്താവെ വഹിച്ചു ശുക്ലവാജികൾ. 60

ചിത്രായുധനെയവർണ്ണം ചിത്രവർമ്മധ്വജാഢ്യനെ
മുരുക്കിലനിറംകോലും നല്ലശ്വങ്ങൾ വഹിച്ചുതേ. 61

ഒരേനിറത്തിലൊക്കേയും കൊടിചട്ടധനുസ്സുമേ
അശ്വങ്ങളും നീലനിറമായി നീലനുമെത്തിനാൻ. 62

നാനാരൂപം രതാചിത്രത്തേർ വില്ലുകൊടിയങ്ങിനേ
പതാകാശ്വങ്ങളും ചിത്രമായിച്ചിത്രനുമെത്തിനാൻ. 63

കേവലം താമരയിലനിറമായ് നല്ല വാജികൾ
രോചമാനന്റെ മകനെ വഹിച്ചു ഹേമവർണ്ണനെ. 64

യോധർ ഭദ്രാകാരനേവം ശരദണ്ഡാനദണ്ഡികൾ
ശ്വേതാണ്ഡ കുക്കുടാണ്ഡങ്ങൾ വഹിച്ചു ദണ്ഡധാരനെ. 65

അച്ഛനെക്കേശവൻ പോരിൽക്കൊന്നാവാറേ നരാധിപ!
പാണ്ഡിക്കവാടം ഭഞ്ജിയ്ക്കുമ്പുസ്സുക്കളുമൊഴിയ്ക്കുവേ. 66

ഭീഷ്മദ്രോണകൃപന്മാരിൽനിന്നും രാമനിൽനിന്നുമേ
അസ്ത്രംനേടിക്കണ്ണനുമികൃഷ്ണാജ്ജുനസമാനനായ്. 67

ദ്വാരകാപുരി ചുട്ടഴിയൊക്കെവെൽവാൻ മുതിർന്നവൻ
ഹിതംനോക്കും പ്രാജ്ഞരാകും സ്നേഹിതന്മാർ തടുക്കയാൽ. 68

വൈരബന്ധം തീരെവിട്ടു തന്റെ നാടു ഭരിപ്പവൻ
സാരംഗധ്വജനാം പാണ്ഡ്യൻ ചന്ദ്രാംശുപ്രഭവാജികൾ. 69

വൈഡൂര്യക്കോപ്പുള്ളവയൊത്താത്മവീര്യധനാശ്രയൻ
ദിവ്യമാം വില്ലുലച്ചുക്കൻ ചെന്നോനാം ദ്രോണനോടടൻ. 70

ആടലോടനിറംപൂണ്ടശ്വങ്ങൾ പാണ്ഡ്യന്റെ കുട്ടരെ
പതിന്നാലയുതം മുഖ്യരഥങ്ങളെവഹിച്ചുതേ. 71
നാനാവണ്ണാകൃതിയെഴും നാനാവദനവാജികൾ
വഹിച്ചും തേർചക്രകേതു ഘടോൽക്കചനിശാടനെ. 72
ഒറയ്ക്കു ഭാരതരുടെ മതമൊക്കെ വെടിഞ്ഞുമേ
കുറുമൂലം ധർമ്മജനിൽ സ്വാഭീഷ്ടംവിട്ടു ചേർന്നവൻ. 73
ലോഹിതാക്ഷൻ മഹാബാഹു ബൃഹന്തനെയരിദ്ധ്വജർ
ഊക്കേറും സതൃവത്തുക്കൾ പൊന്നിൻതേരാണ്ട വീരനെ. 74
പൊൻനിറംപൂണ്ടവ യുധിഷ്ഠിരനാം ധർമ്മനിഷ്ഠനെ
രാജേന്ദ്രനെ ഹയശ്രേഷ്ഠർ പിന്തുടർന്നിതു ചുറുമേ. 75
പലവണ്ണത്തിലശ്വങ്ങളൊത്തു വേറേ പ്രഭദ്രകർ
തിരിച്ചും പോരിനായിട്ടു സുരാകാരർ പെരുത്തുപേർ. 76
സന്നദ്ധന്മാർ ഭീമനോടും ചേർന്ന പൊൻകൊടിയുള്ളവർ
കാണായീ ശക്രനോടൊത്ത വാനോർ മട്ടിൽ നരേശ്വര! 77
ആക്കൂട്ടത്തിൽ മികച്ചേറും ധൃഷ്ടദ്യുമ്നൻ വിളങ്ങിനാൻ
എല്ലാസ്സൈന്യത്തിലും മേലേ ഭാരദ്വാജൻ വിളങ്ങിനാൻ. 78
ഏറും മിന്നിയവന്നുള്ള കൃഷ്ണാജിനമെഴുംദ്ധ്വജം
ശുഭമാമ്മാറു വിലസും പൊന്നരിങ്കിണ്ടി മഹീപതേ! 79
വിളങ്ങീടുമ്മാറു കണ്ടേൻ ഭീമസേനന്റെയദ്ധ്വജം
വൈഡൂര്യക്കണ്ണുവെച്ചുള്ള വെള്ളിസ്സിംഹമുയർന്നഹോ. 80
ഓജസ്സേറും കുരുപതിപാണ്ഡുപുത്രന്റെയാദ്ധ്വജം
കണ്ടേൻഗ്രഹങ്ങൾ ചുഴലും പൊന്നുകൊണ്ടുള്ള ചന്ദ്രനെ. 81
നന്ദോപനന്ദകം രണ്ടു ദിവ്യമദ്ദളമുണ്ടതിൽ
ഹർഷിപ്പുമ്മാറു യന്ത്രത്താൽ മധുരം മുരളുംപടി. 82
പുറംപൊന്നാമെട്ടടിമാൻ നകുലന്റെ മഹാദ്ധ്വജം
പേടിപ്പിപ്പാൻ നില്പുമാറുതേരിൽക്കണ്ടേൻ ഭയങ്കരം. 83
മണിയും കുറയും ചേർന്ന വെള്ളിയാമരയന്നമേ
വൈരിശോകദമത്യുഗ്രം സഹദേവന്റെയാദ്ധ്വജം. 84
യമമാരുതശക്രാശ്വികുമപ്രതിമയഞ്ചുമേ
പാഞ്ചാലീപുത്രരഞ്ചാൾക്കും ചാഞ്ചാട്ടം കൊടിലക്ഷണം. 85

അഭിമന്യുകുമാരന്നു ശാർങ്ഗം പൊന്മയപക്ഷിയാം
ഉരുകും തങ്കവർണ്ണത്തിൽ ധ്വജം തേരിൽധരാപതേ! 86
ഘടോൽക്കചന്റെ കൊടിയിൽ വിളങ്ങീകഴു മന്നവ!
അശ്വങ്ങളും കാമഗങ്ങാം പണ്ടു രാവണനാംവിധം. 87
മഹേന്ദ്രമാം ദിവ്യചാപം യുധിഷ്ഠിരനുപന്നഹോ
വായവ്യം ഭീമസേനന്നു ദിവ്യമാം വില്ലു മന്നവ! 88
ത്രൈലോക്യം കാക്കുവാൻവേണ്ടി ബ്രഹ്മൻ നിർമ്മിച്ചൊരായുധം
ദിവ്യം പഴക്കംതട്ടാത്തതജ്ജുനന്നുള്ള കാർമ്മുകം. 89
വൈഷ്ണവം നകുലന്റേതു സഹദേവന്റെയാശുനം
ഘടോൽക്കചന്റെ പൌലസ്ത്യം ദിവ്യമാംവില്ലുഭീഷണം. 90
രൌദ്രമാഗ്നേയകൌബേരം യാമ്യംഗിരിശമിങ്ങിനേ
പാഞ്ചാലീനന്ദനന്മാർക്കു മുഖ്യചാപങ്ങളാം മന്നവ! 91
രൌദ്രമാകും ശ്രേഷ്ഠചാപം നേടീലേ രോഹിണീസുതൻ
നന്ദിച്ചതു മഹാത്മാവാം സൌഭദ്രനോകിനാനവൻ. 92
ഇവയും മറുപലതും പൊന്നണിധ്വജരാജികാം
അങ്ങുകാണായി ശൂരർക്കു ശത്രുശോകാവഹങ്ങളായ്. 93
കൊടിതിങ്ങിമ്പൂരിതജനമിടചേരാത്തവണ്ണമേ
ദ്രോണപ്പടപടത്തിങ്കൽച്ചിത്രം പോലൊത്തു പാർത്തിവ! 94
കേളംക്കായീ വീരരുടയ നാമഗോത്രങ്ങളാം സംഗരേ
സ്വയംവരത്തിലാംപോലെ പോരിൽ ദ്രോണരൊടേല്പ്പവേ .95

---

24. ധൃതരാഷ്ട്രവാക്യം

ധൃതരാഷ്ട്രൻ പറഞ്ഞു.

വ്യർഥിപ്പിയ്ക്കും ദേവസൈന്യംപോലുമീയിവർ സഞ്ജയ!
പോരിൽത്തിരിച്ചവനോറ ഭീമസേനാദി മന്നവർ. 1
ദേവപ്രേരിതനായിട്ടാണത്രേ തീരുന്ന പൂരുഷൻ
പലമട്ടിൽക്കായ്മയൊക്കെയതിൽത്താനാണു കാണ്മതും. 2

കാട്ടിൽത്തോലും ജടയുമായേറെക്കാലമുഴന്നാവൻ
ലോകമിങ്ങറിയാതേയും വിഹരിച്ചു യുധിഷ്ഠിരൻ. 3
അവൻതന്നെ രണത്തിന്നീപ്പെരുകും പടക്കുട്ടിനാൻ
എന്മകൻതൻ ദൈവയോഗമെന്നല്ലാതിതിലെന്തുവാൻ. 4
ദൈവയോഗത്തൊടൊപ്പംതാൻ പിറന്നീടുന്ന പൂരുഷൻ
സേച്ഛപോലല്ലായതിനാലവനാകൃഷ്ടനാവതും. 5
ദ്യൂതവ്യസനമാണേറെം കഷ്ടപ്പെട്ട യുധിഷ്ഠിരൻ
ഭാഗ്യങ്കൊണ്ടായവൻപിന്നെസ്സഹായക്കാരെ നേടിനാൻ. 6
പാട്ടിൽവന്ന കേകയകൌശികകോസലരിന്നുമേ
വേറേചേദികളും വഗ്നമാത്രമെന്നോടിണങ്ങിനാർ. 7
ഭൂമി മിക്കതുമെൻ കീഴാണില്ലച്ഛാ! പാത്ഥനിങ്ങിനേ
എന്നെന്നോടോതിനാൻ സൂത! മുന്നംമന്ദൻ സുയോധനൻ. 8
ആറ്റപ്പടക്കുട്ടനടുവിൽക്കാപ്പൊരാദ്രോണനേയുമേ
പാർത്ഥൻ കൊന്നുപടയിൽബ്ബാഗ്യമല്ലാതിതെന്തുവാൻ. 9
രാജമദ്ധ്യം വാണ മഹാബാഹുയുധാഭിനന്ദനൻ
സർവ്വാസ്ത്രജ്ഞൻ ദ്രോണനുമാമൃത്യുവിൽപ്പെട്ടതെങ്ങിനേ. 10
കുഴക്കിൽപ്പെട്ടന്തമറു മോഹമുംക്കൊണ്ടിടുന്ന ഞാൻ
ഭീഷ്മദ്രോണക്ഷയംകേട്ടു ജീവിപ്പാൻ മോഹമില്ലുമേ. 11
അറിഞ്ഞു വിദുരൻ പുത്രകാംക്ഷിയെന്നോടുചൊന്നാവ
പാരീ ദുര്യോധനന്നെല്ലാമെനിയ്ക്കും സൂതനന്ദന! 12
നൃശംസമാം ശകുനിയാലെ ദുര്യോധനനെയിങ്ങു ഞാൻ
പുത്രാവശേഷമായ്ക്കാങ്കിൽ മുച്ചൂടും മുടിയും ദുഃഖം. 13
ധർമ്മത്തിനെക്കൈവെടിഞ്ഞുമർത്ഥംനോക്കുന്നോ മന്നാവൻ
ഇഹലോകത്തിലിടിയും ക്ഷുദ്രനായും ഭവിച്ചിടും. 14
ഉത്സാഹം കെട്ടരാഷ്ട്രത്തിലിപ്പോഴും ഹന്ത സഞ്ജയ!
ശേഷിപ്പാൻ വഴികാണ്മീല തലവൻ വീണുപോകയാൽ. 15
ശേഷിപ്പതെങ്ങിനേധുയ്മന്മാരാകുമവർ പോകവേ
ആക്ഷാന്തരാം പുരുഷരെയുപജീവിച്ചുനില്പുനാം. 16
വെളിവായ്ച്ചൊല്ലുകെന്നോടു യുദ്ധമുണ്ടായവണ്ണമേ
ആരു നിന്നാരാരെഴിച്ചാർ പേടിച്ചോടിയതാരുവാൻ. 17

ധനഞ്ജയനെയും ചൊല്ല രഥീന്ദ്രൻചെയ്തവണ്ണമേ
പെരുത്തുപേടിയവനെബ്ഭ്രാതൃവ്യൻ ഭീമനേയുമേ. 18
പാണ്ഡവന്മാർ തിരിഞ്ഞപ്പോളുണ്ടായപടി സഞ്ജയ!
എന്റെ ശിഷ്ടബലത്തിന്റെ സന്നിപാതം ഭയങ്കരം. 19
താത! മാറാർതിരിഞ്ഞപ്പോൾ നിങ്ങൾക്കുള്ളിലെങ്ങിനേ
എൻകൂട്ടരിൽശ്ശൂരരാരുമാറാരേപ്പോയ്ത്തടുത്തവർ. 20

---

25. ദ്വന്ദ്വയുദ്ധം

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു

മഹാലഹളയായ് ഞങ്ങൾക്കാപ്പാണ്ഡവർതിരിഞ്ഞതിൽ
ദ്രോണനെക്കാക്കനെപ്പോലവർ മൂടുന്നകണ്ടതിൽ. 1
അവർ പാറുംപൊടിപടന്നടച്ചു നിന്റെ സേനയെ
കാണാതായപ്പൊഴാദ്രോണൻ ഹതനായെന്നുമോർത്തുപോയ്. 2
ക്രൂരകർമ്മത്തിനുന്നുന്ന ശൂരവില്ലാളിവീരരെ
കണ്ടു ദുര്യ്യോധനൻ ചൊല്ലിക്കൊണ്ടുവിട്ടിതുടൻപട. 3
യഥാശക്തിയഥോത്സാഹം സതൃംപോലെ നരേന്ദ്രരേ!
തടുക്കുവിൻ യഥായോഗം പാണ്ഡവക്കുള്ളസേനയെ. 4
ഉടൻ ദുർമ്മർഷ്ണൻ ഭീമനോടെതിർത്തിതു നിന്മകൻ
ആരാൽക്കണ്ടെനുതുകിക്കൊണ്ടാദ്രോണനായിർ കാക്കുവാൻ. 5
ചൊടിച്ചനുകളേല്പിച്ചു മൃത്യുവേപ്പോലെ ഭീമനെ
ഭീമനെയ്താനവനെയുമതിൽബ്ബഹളമായിതേ. 6
പ്രാജ്ഞരാം ശൂരയോധന്മാരീശരാജ്ഞപ്പടിയ്യവർ
നാടും ചാക്കിൽപ്പേടിയുംവിട്ടെതിർത്തു ശത്രുവീരരായ്. 7
ഹാർദ്ദിക്യൻ സാത്യകിയെമത്തേഭത്തേദ്ദന്തിപോലവേ
ക്ഷത്രവർമ്മാവടുക്കുമ്പോൾക്കുത്തുപെയ്തിട്ടു സൈന്ധവൻ. 8
വില്ലൻ വില്ലാളിയേദ്രോണനോടേല്ക്കുമ്പോൽത്തടുത്തുതേ
ക്ഷത്രവർമ്മൻ സൈന്ധവന്റെ കൊടിവില്ലുമറുത്തുടൻ. 9

പത്തെഴത്താണിയമ്പങ്ങാഞ്ഞെയ്തു മമ്മങ്ങഠംതോറുമേ
ഉടൻ മറൊരു വില്ലേന്തിക്കൈവേഗത്തോടുസൈന്ധവൻ. 10
ക്ഷത്രവമ്മാവിനെപ്പോരിലിരുമ്പമ്പെയ്തിതേററവും
പാണ്ഡവക്കായ് പ്രയത്നിയ്ക്കും വൻതേരാളി യുയുത്സുവെ. 11
സുബാഹു ശൂരബ്ഭ്രാതാവെ ദ്രോണാന്തത്തിൽത്തടുത്തുതേ
സുബാഹുവിൻ വില്ലുമമ്പും മയക്കും നീണ്ടകൈകളെ. 12
യുയുത്സുപീതനിശിതക്ഷുരം രണ്ടെയ്തുരുത്തുതേ
മന്നവൻ പാണ്ഡവശ്രേഷ്ഠൻ ധർമ്മിഷ്ഠൻ ധർമ്മപുത്രനെ. 13
ക്ഷുബ്ധാബ്ധിയേക്കരകണക്കേറു ശല്യൻ നിറുത്തിനാൻ
അവനേദ്ധർമ്മരാജാവഞ്ഞെയ്തു തീക്ഷ്ണശരങ്ങളാൽ. 14
അവനെശ്ശല്യനുപത്തിനാലമ്പെയ്തുമാത്തുതേ
അലറീടുമവനുള്ള വില്ലുരുത്തീടിനാനുടൻ. 15
ക്ഷുരം രണ്ടാൽപ്പാണ്ഡുമുഖ്യനതിലാത്തിതു കാണികഠം
അമ്മട്ട ബാൽഹീകനൃപൻ പാഞ്ചാലേന്ദ്രനെയമ്പിനാൽ. 16
പടയോടും പാഞ്ഞടുക്കേത്തടുത്താൻ പടയൊത്തവൻ
പടയൊത്താവൃദ്ധരുടെ പടയോ ബഹുഘോരമായ്. 17
കൂട്ടത്തലവരാം മത്തഹസ്തികഠംക്കെന്നാവണ്ണമേ
വിന്ദാനുവിന്ദരാവന്ത്യരെയ്തു മാത്സ്യൻ വിരാടനെ. 18
ബലിയെശ്ശുക്രാഗ്നികഠംപോലുരുസൈന്യർ സസൈന്യനെ
ആ യുദ്ധമോ ബഹളമായ്ത്തീർന്നു ദേവാസുരോപമം. 19
മാത്സ്യക്ക കേകയരൊട്ടും തേരുനകഠം കലർന്നഹോ
ശതാനീകൻ നാകുലിയെ നിഹതകർമ്മൻ സഭാപതി. 20
ബാണജാലം തുകിയേല്ലെ ദ്രോണാന്തത്തിൽത്തടുത്തുതേ
കടുത്ത മൂന്നുഭല്ലങ്കൊണ്ടുടനേ നകുലാത്മജൻ. 21
കൈകളും തലയും പൊക്കിവിട്ടാനാഹിതകർമ്മനെ
ശരവർഷം തുകിയടുത്തെത്തു മാസ്സുതസോമനെ. 22
ദ്രോണനെറ നേക്കടുക്കുമ്പോഠംത്തടുത്തിതു വിവിംശതി
പിതൃവ്യനെച്ചൊടിച്ചിട്ട സുതസോമൻ ശരങ്ങളാൽ. 23
വിവിംശതിയെയെയ്തിട്ടും സന്നദ്ധൻ കയറിലഹോ
അപ്പോഠംഭീമരഥൻ സാലരാജനെത്തീക്ഷ്ണസായകം. 24

ആറെണ്ണമെയ്തശ്വസൂതസഹിതം കൊലചെയ്തതേ
മയിൽച്ചായയിലശ്വങ്ങളൊത്തെത്തും ശ്രുതകർമ്മനെ. 25
നിൻപൌത്രനെച്ചിത്രസേനസൂനു രോധിച്ചു മന്നാവ!
ദുർഷ്പർ നിൻപൌത്രരവർ തമ്മിൽക്കൊൽവാൻ മുതിർന്നവർ. 26
അച്ഛന്മാക്കർത്ഥസിദ്ധിക്കായ് മെച്ചത്തിൽപ്പോർ നടത്തിനാൻ
പ്രതിവിന്ധ്യൻ പെരുമ്പോരിൽ നേരേനില്പതു കണ്ടുടൻ. 27
പിതൃമാനത്തിനായ് ദ്രൌണി തടുത്തു വിശിഖങ്ങളാൽ
കൃത്തബാണമെതിരെത്തയ്തു ക്രുദ്ധനേ പ്രതിവിന്ധ്യനും. 28
അച്ഛനേറ കായ്മംനോക്കുന്ന സിംഹലാംഗൂലകേതുവെ
ബാണവിദ്ധ വിതക്കാലം വിതയ്ക്കുന്നോൻ നരർഷഭ! 29
ദ്രൌണിയിൽ ദ്രൌപദേയന്മാർ ശരവർഷങ്ങൾ തൂകിനാർ
മഹാരഥൻ ദ്രൌപദേയൻ കാർഷ്ണിയാം ശ്രുതകീർത്തിയേ. 30
ദ്രോണനേറ നേക്കുക്കുമ്പോൾ ദ്രൌശ്ശാസനി തടുത്തുതേ
കൃഷ്ണാഭൻ ഫാൽഗുനിശിതഭല്ലം മൂന്നെയ്തവനുടേ. 31
സൂതനെക്കൊടിയും വില്ലുംവീഴ്ത്തി ദ്രോണാന്തമേറിനാൻ
രണ്ടു സൈന്യത്തിലുംവെച്ചു മെച്ചംശൂരനെ മന്നാവൻ. 32
പടച്ചരനിഹന്താവെത്തടുത്താനേറു ലക്ഷ്മണൻ
അവനാലക്ഷ്മണനുടെ കൊടിവില്ലും മുറിച്ചഹോ. 33
ശരജാലം ലക്ഷ്മണനിൽത്തുകിശ്ശോഭിച്ചു ഭാരത!
വികർണ്ണനോ മഹാപ്രാജ്ഞൻ യാജ്ഞസേനിശിഖണ്ഡിയെ. 34
പോരിൽത്തടുത്തു കേറുമ്പോൾ യുവാവിനെ യുവാവവൻ
ശരജാലങ്കൊണ്ടവനെ മൂടിനാൻ യാജ്ഞസേനിയും. 35
ആബ്ബാണജാലംപോക്കീട്ടു ശോഭിച്ചു നിന്മകൻബലി
വീരനാമുത്തമൌജസ്സു പോരിൽച്ചെല്ലുമൊഴംഗദൻ. 36
ദ്രോണനേറ നേക്കുത്താറേ തടുത്തു ശരവൃഷ്ടിയാൽ
ആ നൃസിംഹക്കുള്ള യുദ്ധമേറ്റം ബഹളമായിതേ. 37
സർവ്വസൈന്യങ്ങൾക്കുമേറമവക്കും പ്രീതിവർദ്ധനം
ദുർമ്മുഖൻബലി വില്ലാളി പുരുജിത്തെന്ന വീരനെ. 38
ദ്രോണാന്തംപൂകുവേ വത്സദന്തമെയ്തു നിറുത്തിനാൻ
ഭൂമദ്ധ്യത്തിൽദുർമ്മുഖനെയെയ്തു നാരാചമായവൻ. 39

അവന്റെ വദനം തണ്ടുള്ളല്ലിത്താർപോലെയായിതേ
കണ്ണൻ ചെങ്കൊടിയുള്ളഞ്ചു കേകയഭ്രാതൃവീരരെ. 40
ദ്രോണന്റെ നേക്കട്ടുക്കുമ്പോഠംത്തടുത്തു ശരവൃഷ്ടിയാൽ
ഏറാം സന്താപ്തനവനെയിവരെയ്തു ശരോൽക്കരം. 41
അവനായവരേമൂടി വീണ്ടുമേ ശരവൃഷ്ടിയാൽ
അമ്പാലെ മൂടിക്കാണായീ കണ്ണനായവരെവരെ. 42
പരസ്പരം ബ്ബാണമേറു സാശ്വസൂതരഥദ്ധ്വജർ
നിന്മക്കളാം ദുർജ്ജയനും ജയനും വിജയാഖ്യനും. 43
നീലകാശ്വജയത്സേനർ മുവ്വരേമുവ്വർ നീക്കിനാൻ
കാണികഠക്കു രസംനല്കീഘോരമായ്ത്തീന്നിതാ രണം. 44
സിംഹംപുലി തരക്ഷ് പൂർക്ഷപ്പോത്തു കാളപ്പടപ്പടി
ക്ഷേമധൂത്തിബ്ബഹന്തബ് ഭ്രാതാക്കഠം സാത്വതനാരണേ. 45
ദ്രോണന്റെ നേക്കട്ടുക്കുമ്പോഠംക്കുത്തമ്പെയ്തിണ്ടലേകിനാൻ
അവനാവരൊടന്നാത്യാശ്ചര്യമായ്ത്തീന്ന സംഗരം. 46
കാട്ടിൽ മത്തേഭങ്ങളോടു സിംഹത്തിന്നൊന്നാവണ്ണമേ
യുദ്ധാഭിനന്ദിയംബഷ്ഠരാജനൊറയ്ക്കടുക്കവേ. 47
ചൈദ്യൻ പൊടിച്ചനുതുകി ദ്രോണാന്തത്തിൽത്തടുത്തുതേ
അവിഷ്ടൻ കീറിനാനസ്ഥിചിളരുന്ന ശലാകയാൽ. 48
അവൻ തേത്തട്ടിൽനിന്നാമ്പുംവില്ലും കൈവിട്ടു വീണപോയ്
ശാരദ്വതൻകൃപൻ വാദ്ധക്ഷേമിയാം വൃഷ്ണിവീരനെ. 49
അക്ഷുദ്രൻ ക്ഷുദ്രകംതുകിത്തടുത്തു ക്രുദ്ധമൂത്തിയെ
മയങ്ങിക്കൃപവാർഷ്ണേയർ ചിത്രപ്പോരേറു കണ്ടതിൽ. 50
പോരിലുള്ളപതിഞ്ഞിട്ടു മറൊന്നുമറിയാതെയായ്
ഭൂരിശ്രവസ്സിളയ്ക്കാതെ മണിമാനൊന്ന മന്നനെ. 51
വന്നോല്ലുമ്പോഠംത്തടുത്തോറും ദ്രോണകീർത്തി പുകഴ്ത്തുവോൻ
അവൻ ഭൂരിശ്രവസ്സിന്റെ കൊടിയും കൊടി വില്ലുമേ. 52
പതാകയും സൂതനെയും തേരിൽനിന്നാശു വീഴ്ത്തിനാൻ
തേരിൽനിന്നാശ്ശുത്രുഘാതിയുപകേതു കുതിച്ചുടൻ. 53
അറുത്തു സൂതാശ്വകേതുത്തേരൊത്തവനെ വാളിനാൽ
സ്വന്തം തേരിൽക്കരേറീട്ടു വേറൊവില്ലുമെടുത്തവൻ. 54

താനശങ്കളെയോടിച്ചേറുടച്ചു പാണ്ഡവപ്പട
ദൈത്യരെക്കൊല്ലുവാൻ ചെല്ലുമിന്ദ്രൻ മട്ടേറപാണ്ഡ്യനെ. 55
തടുത്തു വൃക്ഷസേനൻ ചെന്നാടുത്തന്നെയ്തു വിക്രമി
ഗദ വാൾ പരിഘം പിന്നെപ്പട്ടസം യോധനപ്പവം. 56
മുസലം മുൽഗ്ഗരം ചക്രം ഭിണ്ഡിപാലം പരശ്വധം
പൊടിതീകാറുനീർ വെണ്ണീർ മരം കൽപുല്ലിവരിനാൽ. 57
തല്ലിച്ചതച്ചടിച്ചോട്ടിക്കാനാ ചിന്നിച്ചെറിഞ്ഞുമേ
പടപേടിപ്പിച്ചടുത്തു ദ്രോണനോട്ട ഘടോൽക്കചൻ. 58
നാനായുധത്തോടവനെ നാനായുധമികപ്പൊട്ടം
ചൊടിച്ചുരക്ഷസ്സാഞ്ഞേറനാ രക്ഷസ്സിനെയലംബുസൻ. 59
ആ രാക്ഷസഗ്രാമണികാംക്ഷള്ളാപ്പോരുഗ്രമായിതേ
പണ്ടുശ്രാംബരശക്രന്മാക്കുണ്ടായത്ര കണക്കിനേ. 60
ഏവം ദ്വന്ദ്വസഹസ്രങ്ങൾ തേരാളശ്രേഭമിശ്രിതം
നടന്നിതങ്ങയ്യശ്രുഭം നിൻകൂട്ടക്കുമവക്കുമേ. 61
ഇമ്മട്ടയുദ്ധം കണ്ടിട്ടുമില്ലാ കേട്ടിട്ടുമില്ലഹോ
ദ്രോണൻറനാശം ജയവും പാത്തന്നുണ്ടായവണ്ണമേ. 62
ഇതു ഘോരമിതാശ്ചര്യമിതു ഭീഷണമിങ്ങിനെ
പവ യുദ്ധങ്ങളുവിടെക്കുടിക്കാണായിരേ പ്രഭോ! 63

---

26. ഭഗദത്തയുദ്ധം

ധൃതരാഷ്ട്രൻ പറഞ്ഞു.

ഇമ്മട്ടവർ തിരിഞ്ഞാറു വെവ്വേറെവന്നെതിർത്തതിൽ
എൻകൂട്ടരും മാറലരുമുക്കിൽപ്പൊരുതെങ്ങിനേ. 1
സംശപ്തകത്തേർ നിരയോടെന്തെടുത്തിതു ഫൽഗ്ഗുനൻ
സംശപ്തകരുമെന്തോന്നു ചെയ്തുപാത്ഥനു സഞ്ജയ! 2

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

ഇമ്മട്ടവർ തിരിഞ്ഞാറു വേവ്വേറെവന്നെതിർത്തതിൽ
കാറിൻ മകനൊടങ്ങാനപ്പടയൊത്തേറു നിന്മകൻ. 3

ആനയാലാനപോലേയും കാളയാൽക്കാളപോലെയും
നൃപനാലാഹൃതനവനാനപ്പടയിലേറിനാൻ. 4
ആക്കൌന്തേയൻ യുധഃക്ഷൻ കയ്യക്കേറുമിയന്നാവൻ
ആനപ്പടയുടൻതന്നെ പിളന്നാനങ്ങു മാരിഷ! 5
മദമ്പാടുചുരത്തുന്നാ മലകാംകൊക്കുമാനകാം
ഭീമനാരാചമേറ്റംഗംപിളന്നങ്ങു തിരിഞ്ഞുപോയ്. 6
കൊടുങ്കാറേറ്റകാർക്കൂട്ടമുടഞ്ഞീട്ടും പ്രകാരമേ
പടുകാറിന്മകനമാപ്പടപാടെയുടച്ചുതേ. 7
ആക്കൊമ്പന്മാരിലമ്പെയ്തു ശോഭിച്ചു ഭീമനേറവും
ലോകമൊട്ടുക്കുശ്രുതികിയുദിയ്ക്കും രവിപോലവേ. 8
ആക്കൊമ്പന്മാർ ഭീമബാണമേറു ശോഭിച്ചു കൂട്ടമായ്
വാനിലുൾക്കാംശുക്കളേറ പല മേഘങ്ങാം പോലവേ. 9
ആനകാംക്കാവിധംബാധചെയ്തീടും വായുപുത്രനെ
പൊടിച്ചുടൻ കുത്തുമുത്തബാണംതുകീ സുയോധനൻ. 10
ക്ഷണാ ക്ഷിതിപനെപ്പിന്നെക്ഷതജപ്രതിമക്ഷണൻ
ക്ഷയിപ്പിപ്പാൻ ശരനിരകൊണ്ടെയ്തിതു വൃകോദരൻ. 11
സാവ്വാംഗമമ്പോരു പൊടിച്ചവനാപ്പാണ്ഡുപുത്രനെ
ചിരിച്ചുകാംശുസുശനാരാചംതുകി ഭീമനാ. 12
അവന്റെ കൊടിമേലുള്ള രത്നചിത്രാരഗത്തെയും
രണ്ടു ഭല്ലുകൊണ്ടുവീഴ്ത്തീ വില്ലും പാണ്ഡവനപ്പൊഴേ. 13
ദുര്യോധനനാത്തിനല്ലം ഭീമനെക്കണ്ടു മാരിഷ!
ക്ഷോഭിപ്പിപ്പാൻ ചെന്നാണഞ്ഞിതംഗൻ മാതംഗമാണ്ടവൻ. 14
കാറുപോലലറിപ്പുഞ്ഞുചെല്ലുമാകുംഭിരാജനേ
കുംഭാന്തരത്തിൽ നാരാചമെയ്തട്ടിപ്പിച്ചു മാരുതി. 15
അവന്റെ മെയ്പിളന്നിട്ടങ്ങനു ഭൂമിയിലാണ്ടുപോയ്
അപ്പോൾ വീണു വജ്രമേറ്റമലപോലെ മതംഗജൻ. 16
ആ ംലേച്ഛൻ കൊമ്പനെവിട്ടു പാഞ്ഞെത്തീടുനാനേരമേ
ഭല്ലത്താൽത്തലകണ്ടിച്ചു വേഗംകൂട്ടും വൃകോദരൻ. 17
ആ വീരൻ വീണനേരത്തു പാഞ്ഞുപോയിതു വമ്പട
തേരാനയശ്വങ്ങളുഴന്നാൾക്കൂട്ടത്തെ മശക്കിയും. 18

ചുറുമാപ്പട ഭഞ്ജിച്ചു പാഞ്ഞുപോകുന്ന നേരമേ
ഭഗദത്തൻ കൊമ്പനാലേ പാഞ്ഞേറ്റു ഭീമനോട്ടടൻ. 19
രണ്ടുകാൽകൊണ്ടുമാച്ചുറിനീട്ടിട്ടും തുമ്പികൊണ്ടുമേ
കണ്ണുരുട്ടിപ്പാണ്ഡവനേച്ചുമ്മാരു ചൊടിച്ചുടൻ. 20
ഭീമന്റെ തേർകുതിരകളൊത്തൊക്കെപ്പൊടിയാക്കിനാൻ
ഭീമൻ കാൽ നടയായ് പ്പാഞ്ഞിട്ടവൻ മെയ്യിലൊളിച്ചുതേ. 21
പരമഞ്ജലികാ വേധവേദിപിന്മാറിയല്ലവൻ.
മെയ്യൊതുങ്ങിക്കൊണ്ടുചേന്നു തച്ചു കൈകൊണ്ടുവീണ്ടുമേ. 22
ചുറിച്ചു കൊല്ലുവാൻനോക്കും കേടറോരാഗ്ഗജത്തിനെ
കുലാലചക്രംപോലാനചുറിയന്നേരമേറാവും. 23
ശ്രീമാൻ നാഗായുതബലൻ ചുറിച്ചീട്ടും വൃകോദരൻ
ഭീമൻ നേരിട്ടെതിത്തിട്ടു സുപ്രതീകന്റെ മുന്നിലായ് 24
തുമ്പിക്കൈകൊണ്ടമത്തിട്ടു മുട്ടുകുത്തിച്ചു ഭീമനെ
കൃത്തിൽച്ചുറിയവനെക്കൊൽവാനും നോക്കിയാഗ്ഗജം. 25
തുമ്പിക്കൈച്ചുറലാ ഭീമൻ തിരിഞ്ഞൂന്നുകളഞ്ഞുതേ
വീണ്ടും കുംഭിയ്ക്കുള്ളമെയ്യോടണഞ്ഞിതു വൃകോദരൻ. 26
സൈന്യത്തിൽ പ്രതിഗജംവന്നുകണ്ടോരു നേരമേ
ഭീമൻ ഗജത്തിൻ മെയ്വിട്ടു മാറിപ്പോയീടിനാനുടൻ. 27
അപ്പോഥംസൈന്യത്തിലൊക്കേയും മുഴങ്ങീ ഘോഷമേറാവും
അയ്യോ കഷ്ടം കൊന്നിതാനഭീമനേയെന്നു മാരിഷ! 28
ആക്കൊമ്പനിൽപ്പേടിപൂണ്ടുകൊണ്ടുള്ളാപ്പാണ്ഡവപ്പട
ഭീമൻ നില്ക്കും ദിക്കിലേയ്ക്കു പാഞ്ഞണഞ്ഞിതു പാർത്ഥിവ! 29
ഭീമനെക്കൊന്നുവെന്നോത്തിട്ടപ്പോഥംധർമ്മജനാവൻ
പാഞ്ചാല്യനൊത്തു ഭഗദത്തനെച്ചുറും വളഞ്ഞുതേ. 30
തേരാളിയവനെത്തേരുനിരയാലേ വളഞ്ഞുടൻ
കുത്തുമൂത്തുള്ളനു തുകീ നൂറുമായിരവും ശരി. 31
തോട്ടികൊണ്ടുകൊള്ളാതെ തട്ടിച്ചുറിച്ചുകൊണ്ടവൻ
ആനയാൽപ്പാണ്ഡുപാഞ്ചാലമദ്ദനംചെയ്തിതായവൻ. 32
അതൊരത്ഭുതമായ്ക്കണ്ടേൻ വൃദ്ധൻ പ്രാഗ്ജ്യോതിഷേശ്വരൻ
ആനയാലാവിധംചെയ്ത ചരിതം ധരണീപതേ. 33

അപ്പോൾത്തട്ടശാണ്ണരാജാവാപ്രാഗ്ജ്യോതിഷനൊടേറുതേ
മദിച്ചെതിർത്തു പാഞ്ഞീടും കൊമ്പനാനയിലാണ്ടവൻ. 34
ആണ്ടയങ്കരനാഗങ്ങൾ തമ്മിലുണ്ടായി സംഗരം
ചിറകും മരവും ചേന്ന കുന്നുകൾക്കെന്നാവണ്ണമേ. 35
ഭഗദത്തന്റെ നാഗേന്ദ്രൻ പിൻവാങ്ങീട്ടു തിരിഞ്ഞുടൻ
ദശാണ്ണരാജനാഗത്തെപ്പുള്ളയ്ക്കൽ കുത്തിവീഴ്ത്തിനാൻ. 36
ഭഗദത്തൻ സൂര്യരശ്മിയ്ക്കൊക്കും തോമരമേഴിനാൽ
കൊന്നിതാനപ്പുറമിരിപ്പിളകിപ്പോയ വൈരിയെ. 37
ഭഗദത്തക്ഷിതിപനെ വേർതിരിച്ചു യുധിഷ്ഠിരൻ
ചുറും പെരും തേർനിരയാൽ വളഞ്ഞാനതുനേരമേ. 38
രഥിമാർ ചൂഴുമവനോ ശോഭിച്ചു കൊമ്പനാനയിൽ
കുന്നിന്മേല്പാട്ടനടുവിൽക്കുത്തുമഗ്നികണക്കിനേ. 39
ചുറും വട്ടത്തിലായ്ക്കൊട്ടം തേരേറിന ധനുർദ്ധരർ
ശരവർഷം തുകിടുമ്പോൾ നിന്നുപോയ് കുംഭിരാജനും. 40
ഉടൻ പ്രാഗ്ജ്യോതിഷനൃപനടക്കിക്കൊമ്പനാനയെ
യുധാനന്റെ തേരിന്റെ നേക്കു പായിച്ചിതപ്പൊഴേ. 41
ശൈനേയനുടെ തേർചെന്നു പിടിക്കുടി മഹാഗജം
ഊക്കോടെറിഞ്ഞിതിടയിൽച്ചാടിപ്പോയിതു സാത്യകി. 42
സൂതൻ തടിച്ചുള്ള സൈന്ധവാശ്വങ്ങളെ വെടിഞ്ഞുടൻ
നിന്നു സാത്യകിപാശ്വത്തിൽത്തേരിൽനിന്നും കുതിച്ചവൻ. 43
ആഗ്രജം വഴി നേടീട്ടാത്തേർവട്ടം വീട്ടൊഴിഞ്ഞുടൻ
പുറത്തുചാടീടു നൃപന്മാർകളെത്തട്ടിമുറുമേ. 44
പായുമാക്കുംഭിയിൽപ്പേടിപായുമാറാ നരർഷഭർ
ഒരാദിപത്തെന്നാനയെന്നും യുദ്ധത്തിലോത്തുപോയ്. 45
ഭഗദത്തൻ കൊമ്പനേറിയോടിച്ചു പാണ്ഡുവീരരെ
ആപ്പാഞ്ചാലന്മാർകളും ചുറുമോടുമ്പോൾ ഭീമമാംവിധം. 46
ഗജാശ്വമിശ്രമാം ശബ്ദമേറാമുച്ചത്തിലായിതേ
ഭഗദത്തൻ പാണ്ഡവരെപ്പോരിലോടിച്ചിടുമ്പൊഴേ. 47
ഭഗദത്തന്റെമേൽക്കോപിച്ചേറും വീണ്ടും വൃകോദരൻ
അവനെത്തുമ്പൊഴങ്ങശ്വങ്ങളെത്തുമ്പിക്കരാംബുവാൽ. 48

നനച്ചിടം ത്രസിപ്പിച്ചു ഭീമനമ്പെയ്തിതപ്പൊഴേ
അപ്പൊഴയ്യുവനോടോറു രുചിപർവ്വൻ കൃതീസുതൻ. 49
തേരാണ്ടോൻ ശരവർഷത്തെച്ചൊരിഞ്ഞന്തകസന്നിഭൻ
ഉടനേ രുചിപർവ്വാവെ മൊട്ടഴിഞ്ഞുള്ളൊരമ്പിനാൽ. 50
വച്ചസ്ഥിയാം പർവ്വതേശൻ കാലനുക്കു കയറിനാൻ
ആ വീരൻവീണതിലഭിമന്യുവും ദ്രൌപദേയരും. 51
ഞരുക്കീ കുംഭിയെച്ചൈത്യൻ ചേകിതാനൻ യുയുത്സുവും
ഇവനെശ്ശരവർഷത്താൽ വർഷത്തിൽക്കാർകഥംപോലവർ. 52
ചൊരിഞ്ഞുകൊണ്ടാരത്യുഗ്രമാത്തുകൊൽവാൻ മുതിർന്നവർ
പാർഷ്ണ്യങ്കശാംഗ്രഷ്ടയുക്തൻ വിരുതൻ വിട്ടൊരശ്വജം. 53
ചെവി വട്ടംപിടിച്ചെത്തീ കൈനീട്ടിക്കൺതുറിച്ചുടൻ
അശ്വങ്ങളിൽക്കേറിവീഴ്ത്തീയുയുത്സുവുടെ സൂതനെ. 54
യുയുത്സു തേർവിട്ടുമാറീ നൃപതേ! ത്വരയോടുടൻ
ഉടനാപ്പാണ്ഡുയോധന്മാർ കൊമ്പനെശ്ശരധാരയാൽ. 55
ചൊരിഞ്ഞുകൊണ്ടാരത്യുഗ്രമാത്തുകൊൽവാൻ മുതിർന്നവർ
നിന്മകൻ സംഭ്രമംപൂണ്ടു സൌഭദ്രത്തേരിലേറിനാൻ. 56
ആ വീരനാനയാണ്ടെയ്തു വൈരിവീരരിലനുകഥം
ലോകത്തിലംശു തുകീടുമക്കൻപോലെ വിളങ്ങിനാൻ. 57
പന്തിരണ്ടമ്പാജ്ജുനിയും പത്തമ്പങ്ങു യുയുത്സുവും
എയ്താരിവനെ മുമ്മൂന്നു പാഞ്ചാലീപുത്രർ ചൈത്യനും. 58
കിണഞ്ഞെയ്തനുകഥം തറച്ചേററം ശോഭിച്ചിതാഗ്രജം
സൂര്യരശ്മികളേറുള്ള പെരുങ്കാറുകണക്കിനേ. 59
ശില്പയത്നങ്ങളാൽയന്ത്രാവയച്ചമ്പേറുഴന്നവൻ
ഇടവും വലവുംതട്ടിയാശ്ശത്രുക്കളെയാഗ്രജം. 60
കോലെടുത്തിട്ടു ഗോപാലൻ കാട്ടിൽപ്പുയ്ക്കളെയാംവിധം
ആസ്സൈന്യത്തെച്ചുറുമേറാൻ വീണ്ടുമേ ഭഗദത്തനും. 61
പരുന്തു പാഞ്ഞുള്ള കാക്കക്കൂട്ടം കരയുമാംവിധം
ഏററം പാഞ്ഞോടിടും പാണ്ഡുപ്പടയ്ക്കുണ്ടായിതാരവം. 62

പരം ഗജേന്ദ്രൻ കടുതോട്ടിയേറു
പുരാസപക്ഷാദ്രികണക്കു ഭൂപതേ!

ഭയം തദാ രിപുനിരയിൽപ്പുലത്തിനാൻ
വണിക്കുകഠംക്കാച്ചഴലും കടല്പടി. 63
പരം രവംഗജരഥവാജിട്ടപർ വൻ-
ഭയത്തൊടും പാഞ്ഞുളവായിയുല്ലടം
ധരിത്രിവാനൊത്തു വിടിക്കു ദിക്കുമേ
നിറച്ചുഹേ പാത്ഥിവ! പോരിലപ്പൊഴേ. 64
കരീന്ദ്രനൊത്താനരവീരനപ്പൊഴേ
പരം വിരോധിപ്പടയിൽക്കരേറിനാൻ
വിരോചനൻ വാനവർ കാത്തിടുന്നൊരാ-
സുരോല്പടപ്പടയിലണഞ്ഞവണ്ണമേ. 65
പരത്തിനാൻ നഭസി മരുത്തു ധൂളിയെ
മറച്ചിതാപ്പടയിലടച്ചുവീണ്ടുമേ
ഗജേന്ദ്രനേപ്പരമവനെഗ്ഗണത്തൊടും
ഗജങ്ങളേറിത്തു പടിയോത്തു കാണികഠം 65

---

27. സംശപ്തകവധം

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

പോരിൽപ്പാത്ഥന്റെ കമ്മങ്ങളല്ലേ ചോദിച്ചതും ഭവാൻ
പോരിൽപ്പാത്ഥൻ ചെയ്തപടിയതുകേഠംക്കു മഹാഭുജ! 1
പറക്കുംപൊടി കണ്ടാഠംക്കാരാക്കുനോരൊച്ചകേട്ടുമേ
ഭഗദത്തൻ വിക്രമിയ്ക്കുപ്പാത്ഥൻ കൃഷ്ണനൊടോതിനാൻ. 2
പ്രാഗ്ജ്യോതിഷനൃപൻ മത്തഹസ്തിയാൽ മധുസൂദന!
വെന്പിക്കേറുന്നുണ്ടു നൂനമതാണീയൊച്ച കേഠംപ്പതും.
പോരിലിന്ദ്രനു സദൃശൻ ഗജയാനവിചക്ഷണൻ
മന്നിലൊന്നാമനോ രണ്ടാമനോയെന്നാണു മന്മതം.
ആക്കൊന്പനാനയോ പോരിലെതിരാനപെടാത്തവൻ
ശസ്ത്രങ്ങളൊക്കെ ലംഘിപ്പോൻ കമ്മത്താൽത്തളരാത്തവൻ. 5

ശസ്ത്രങ്ങളേല്ക്കിലും കൊൽവോൻകൊള്ളിവയ്ക്കിലുമച്യുത!
അവൻ പാണ്ഡവസൈന്യത്തെയിപ്പോൾപ്പാടേ മുടിച്ചിടും. 6
അവനെച്ചെന്നു ബാധിപ്പാൻ നമ്മളല്ലാതെയില്ലൊരാൾ
അതിനാൽപ്പോകവേഗത്തിൽ പ്രാഗ്ജ്യോതിഷനെഴുന്നെടം. 7
ശത്രുമിത്രം ഹസ്തിബലൻ വയസ്സാൽ വിസ്മയിപ്പവൻ
ഇവനിപ്പോളിവനെ ഞാനിന്ദ്രനാതിഥിയായ്വിടും. 8
സവ്യസാചി വചസ്സാലേ പുറപ്പെട്ടിതു കേശവൻ
ഭഗദത്തൻ പാണ്ഡുസൈന്യം പിളക്കും ദിക്കുപാത്തുടൻ. 9
പോകുമ്പോളവനേപ്പിന്പേ വിളിച്ചാർത്തു മഹാരഥർ
സംശപ്തകന്മാർ ചെന്നോരീപതിനാലായിരം ജനം. 10
പതിനായിരമാവീരർ ത്രിഗർത്തരിൽ മഹാരഥർ
നാലായിരം ജനമതിൽ വാസുദേവന്റെ ഭൃത്യരാം. 11
ഭഗദത്തൻ പിളക്കുന്ന സൈന്യത്തെക്കണ്ടു മാരിഷ!
അവരാർത്തുവിളിയ്ക്കുമ്പോളവനുള്ളിരുമാഗ്ഗമായ്. 12
ശ്രേയസ്സേകും കർമ്മമെന്താണിങ്ങെനിയ്ക്കുന്ന ചിന്തയായ്
തിരിയ്ക്കയോ താനിങ്ങോട്ടപോകയോ ധർമ്മജാന്തികം. 13
ബുദ്ധികൊണ്ടേവമോർക്കുന്നോരർജ്ജുനനു ക്രുദ്ധഹ!
സംശപ്തകധ്വംസനത്തിനുറച്ചു ബുദ്ധി മിക്കതും. 14
അവൻ തിരിച്ചിതുടനേ കപിപ്രവരകേതനൻ
താനേ രഥസഹസ്രങ്ങൾകൊൽവാൻ ദേവേന്ദ്രനന്ദനൻ. 15
ദുര്യ്യോധനനുമം കണ്ണനും ബുദ്ധിയവ്വണ്ണമാണതിൽ
അർജ്ജുനധ്വംസനത്തിന്നെന്നതാണിദ്വൈധകല്പനം. 16
ആപ്പാണ്ഡവൻ ദ്വൈധമൂലമുഴിഞ്ഞാലാട്ടമുള്ളോട്ടം
നരപ്രവരരേക്കൊന്നിട്ടാബ്ധിപഴുതാക്കിനാൻ. 17
നൂറുമായിരവും പിന്നെ മൊട്ടഴിഞ്ഞ ശരങ്ങളെ
ചൊരിഞ്ഞു പാർത്ഥനിൽബ്ഭ്രപ! സംശപ്തക മഹാരഥർ. 18
കൌന്തേയൻ ജിഷ്ണുവും കൃഷ്ണൻ ജനാർദ്ദനനുമങ്ങിനേ
അശ്വങ്ങളും തേരുമമ്പുകളാൽക്കാണാതെയായ് നൃപ! 19
ജനാർദ്ദനൻ ചിയത്തൊന്നു മോഹമാണ്ടോരു നേരമേ
മുക്കാലുമവരേപ്പാർത്ഥൻ ബ്രഹ്മാസ്ത്രത്താൽ വധിച്ചുതേ. 20

വില്ലും ഞാണും തലവുമായ്യ്യെകളറിതസംഖ്യമേ
കൊടിവാജികാം സൂതന്മാർ മന്നിൽ വീണു രഥീന്ദ്രരും. 21
വൃഷശൈലഘനപ്രായമെപ്പൊഴും കോപ്പണിഞ്ഞവ
മേലാം ചതുരഗിമേൽവീണു പാത്ഥനമ്പെയ്ത കുംഭികാം. 22
മേൽവിരിപ്പും കോപ്പുമൊക്കെച്ചിന്നിട്ടമ്മാറു ചത്തുടൻ
പുറത്താളൊത്തേറമമ്പേറങ്ങു വീണിതു വാജികാം. 23
ജ്യഷ്ടിപ്രാസംമുൽഗ്ഗരം വാളംനഖരം മഴമാറുമായ്
മത്ത്യന്മാർ ബഹുപേർ വീണു പാത്ഥഭല്ലങ്ങളേറവർ. 24
ബാലാക്കൻ തിങ്കളംഭോജമിവയ്യാത്തവ മാരിഷ!
മുഖങ്ങാം പാത്ഥബാണങ്ങളേറവുമഴിയിൽ വീണുതേ. 25
ഉയിർതിന്നും സായകങ്ങാം ചാത്തിശ്ശോഭിച്ചിതാപ്പട
നാനാരൂപൻ വൈരികളെപ്പാത്ഥൻ കൊന്നുമുടിയ്യുവേ. 26
സൈന്യം പാത്ഥൻ പൊയ്ത കൊമ്പനെന്നാമട്ടിൽക്കലക്കവേ
അവനേന്തവഗ്ഗങാം നന്നുനന്നെന്നു വാഴ്ത്തിനാർ. 27
ഇന്ദ്രന്റെ മട്ടാപ്പാത്ഥന്റെ കമ്മംകണ്ടിട്ടു മാധവൻ
ഒട്ടേറെയത്ഭുതപ്പെട്ടു തൊഴുതുകൊണ്ടു ചൊല്ലിനാൻ. 28
ഈക്കമ്മമിന്നുനാം പാത്ഥ! യമനും ധനദനുമേ
പോരിൽദുഷ്കരമങ്ങിപ്പോകാംചെയ്തമട്ടെന്നു മന്മതം. 29
ഒപ്പം നിന്നുടെയിപ്പോരിൽ നൂറുമായിരവുംശരി
സംശപ്തകരഥിശ്രേഷ്ഠർ ചത്തുവീഴ്വതുകണ്ടു ഞാൻ. 30
എതിത്ത സംശപ്തകരെ മിക്കതും കൊന്നുതീർത്തുടൻ
ഭഗദത്താന്തികം പോകെന്നോതീ കണ്ണനൊടജ്ജുനൻ. 31

---

28. ഭഗദത്തയുദ്ധം

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

പോകാനുന്നുനാജ്ജുനന്റെ പായും ശ്വേതഹയങ്ങളെ
കണ്ണൻ ദ്രോണപ്പടയ്ക്കാട്ടീ പൊന്നുങ്കോപ്പുള്ളവറിനെ. 1

ദ്രോണൊട്ടിതപ്പ് ഭ്രാതൃപാശ്വം പോകുമാക്കരുമുഖ്യനെ
പോരിന്നായ് പ്പിന്തുടന്നെത്തീ സുശർമ്മൻ തമ്പിമാരുമായ്.
അജിതൻ കണ്ണനോടപ്പോഥച്ചൊല്ലീസിതഹയൻ ജയൻ
ഇതാവിളിയ്ക്കുന്നുണ്ടെന്നൊസ്സുശർമ്മൻ സാനുജൻ ഹരേ! 3
പിളരുന്നു വടക്കെന്നാലാസ്സൈന്യം ശത്രുസൂദനേ!
സംശപ്തകന്മാരെൻചിത്തം രണ്ടാക്കിത്തീർത്തതിപ്പോഴേ. 4
സംശപ്തകധ്വംസനമോ ഭഗ്നസൈജനരക്ഷയോ
ഞാൻ വേണ്ടതെന്തെന്നറിക ചെയ്തീടിൽച്ചെയ്തതാവണം. 5
എന്നുകേട്ടിട്ട ദാശാർഹൻ തേർതിരിച്ചീടിനാനുടൻ
ത്രിഗർത്തനാപ്പാണ്ഡവനെ വിളിയ്ക്കും ദിക്കിലേയ്ക്കുതാൻ. 6
ഏഴമുടൻ സുശർമ്മാവിൽ പ്രയോഗിച്ചിട്ട ഫൽഗുനൻ
അവന്റെ വില്ലും കൊടിയും കത്തിയമ്പെയ്തറുത്തുതേ. 7
ത്രിഗർത്തരാജാനുജനെസ്സുതാശ്വങ്ങളുമൊത്തുതാൻ
പിന്നൊയാറമ്പുകൊണ്ടാശു കാലനുർക്കേറിയജ്ജുനൻ. 8
സുശർമ്മാവപ്പൊഴേ പാമ്പിന്നൊക്കും വേലജ്ജുനങ്കലും
ചാട്ടിനാൻ തോമരം വാസുദേവൻ തങ്കലുമങ്ങിനേ. 9
മൂന്നമ്പാൽ വേലറുത്തിട്ട മൂന്നാൽത്തോമരമജ്ജുനൻ
സുശർമ്മനെശ്ശരം തൂകി മോഹിപ്പിച്ചങ്ങുമാറിനാൻ. 10
അവനിന്നുമട്ട ശരവർഷം ചെയ്തെത്തിടുമ്പൊഴേ
തടുത്തില്ലുഗ്രനേബ്ഭൂപ! നിൻ ബലത്തിലൊരുത്തനും. 11
ഉടനമ്പുകളാൽ മുറും കരുത്തേരാളിവീരരെ
എയ്തെത്തിയജ്ജുനൻ കാട്ടുചുട്ടമഗ്നി കണക്കിനേ. 12
ആദ്ധീമാനായപാർത്ഥന്റെ സഹിയാതുള്ളൊരാത്മക്കിനെ
അഗ്നിസ്പർശംപോലെയവർ സഹിപ്പാനായതില്ലഹോ. 13
ആസ്സൈന്യം ശരവർഷത്താൽത്തകർത്തുകൊണ്ട പാണ്ഡവൻ
ഗരുഡാപാതമട്ടെത്തീ ഭഗദത്താന്തികം നൃപ! 14
ഭരതാപത്തുകാലത്തു ജിഷ്ണുകയ്യാണ്ട കാർമ്മുകം
പോരിൽ ക്ഷേമകരം പാരം ശത്രുക്കഠംക്കശ്രുവർദ്ധനം. 15
കള്ളച്ചൂതു കളിച്ചോരു നിന്മകൻ കാരണം നൃപ!
ക്ഷത്രക്ഷയത്തിനാവില്ലു പെരുമാറീ ധനഞ്ജയൻ. 16

അമ്മട്ടപാത്ഥൻ വല്ലാതെയിളക്കുന്നോരു വമ്പട
കുന്നിൽമുട്ടും കപ്പൽപോലെ ചിന്നിപ്പോയ് ധരണീപതേ! 17
തിരിച്ചെതിത്താരന്നേരം വില്ലുന്മാർ പതിനായിരം
ക്രൂരരാം വീരർ പടയിൽജ്ജയത്തോൽമയ്ക്കുറച്ചവർ. 18
അവനേപ്പേടിക്കുടാതെ വളഞ്ഞാരാ മഹാരഥർ
അപ്പോൾപ്പാത്ഥൻ ഭാരമേറുപോരിൽബ്ഭാരങ്കൊതാങ്ങുവോൻ.
വയസ്സുവ്വത്തുചെന്നാനാ ചൊടിയിൽത്താമരക്കുളം
മദ്ദിയ്ക്കുംപോലെയാപ്പാത്ഥൻ മദ്ദിച്ചു നിൻറെ സേനയെ. 20
ആസ്സൈന്യമദ്ദനംകണ്ടു ഭഗദത്തനരാധിപൻ
ആക്കൊമ്പനാനയിൽക്കേറിപ്പാഞ്ഞേറനു പാത്ഥനോടുടൻ. 21
തേരാൽ നരവ്യാഘ്രനവന്നെതിത്തേറനു ധനഞ്ജയൻ
ആത്തേരാനകളേല്ലുന്നാതേറനും ബഹളമായിതേ. 22
യഥാശാസ്ത്രമൊരുക്കീടും തേരിനാലാനയാലുമേ
പോരിൽച്ചരിച്ചാരാവീരർ ഭഗദത്തധനഞ്ജയർ. 23
കാറൊക്കുമാനയിലിരുന്നിന്ദ്രനെപ്പോലെയാ പ്രഭു
ശരംവഷിച്ചിതു ധനഞ്ജയനിൽ ഭഗദത്തനും. 24
ഐന്ദ്രിയാബ്ഭഗദത്തന്റെ ശരവഷ്ത്തെയാകവേ
വീയ്യുവാനെത്തിടും മുമ്പുമുറിച്ചു ശരവൃഷ്ടിയാൽ. 25
അപ്പോൾ പ്രാഗ്ജ്യോതിഷനുമാശുരവഷം തടുത്തുടൻ
ശരങ്ങളെയ്തിതാപ്പാത്ഥകൃഷ്ണന്മാർകളിൽ മാരിഷ! 26
പെരുത്ത ശരവഷങ്ങൾ ചൊരിഞ്ഞവരിലങ്ങുടൻ
കൃഷ്ണാജ്ജുനവധത്തിനു വിട്ടാനാക്കുംഭിരാജനെ. 27
ചൊടിച്ചന്തകമട്ടാനയടുക്കുന്നതു കണ്ടുടൻ
എടുത്തുചുറ്റിവേഗത്തിൽ നടത്തീ തേർജനാർദ്ദനൻ. 28
തിരിയുമ്പോൾപ്പാഞ്ഞിൽവന്നമേലാളൊത്ത ഗജേന്ദ്രനെ
കൊൽവാൻ നിനച്ചതേയില്ലാ ധർമ്മമാത്തു ധനഞ്ജയൻ. 29
തേരാനയാളശ്വനിരമർദ്ദിച്ചാക്കുംഭി മാരിഷ!
മൃത്യുലോകംകേറിയതിൽച്ചൊടിച്ചിതു ധനഞ്ജയൻ. 30

29 ഭഗദത്തവധം

ധൃതരാഷ്ട്രൻ പറഞ്ഞു.

ഭഗദത്തന്നൊത്തുചെയ്തു പാണ്ഡവൻ ക്രുദ്ധനജ്ജുനൻ
പ്രാഗ്ജ്യോതിഷൻ ഫൽഗ്ഗുനന്നും നടന്നപടി ചൊല്ല നീ. 1

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

പ്രാഗ്ജ്യോതിഷനൊടേറാരു കൃഷ്ണാജ്ജുനരെയപ്പൊഴേ
മൃത്യുദംഷ്ട്രയിലാപ്പെട്ട മട്ടിലായോത്തിതേവരും. 2
അമ്മട്ട ശരവർഷങ്ങൾ വീഴ്ത്തുന്നുണ്ടപ്പൊഴം പ്രഭോ!
ആനമേലാണ്ടവൻ തേരിലാണ്ട കൃഷ്ണരിൽ മന്നാവ! 3
പിന്നെ വില്ല വലിച്ചെയ്ത കാരിരുമ്പുശരങ്ങളാൽ
മൂടിക്കൂട്ടം കങ്കപത്രങ്ങളാൽ വേധിച്ചു കൃഷ്ണനെ. 4
തീപ്പോലെ ചൂടേകുമവ ഭഗദത്തനയച്ചവ
പിളർന്നു കണ്ണനെപ്പാരിൽക്കേറീ നൽച്ചിറകുള്ളവ. 5
അവൻതേർ വില്ലുറുത്തിട്ടു തുണ:യ്ക്കാനും ഫൽഗ്ഗുനൻ
ലാളിയ്ക്കുംമാറുപൊരുതീ ഭഗദത്തനരേന്ദ്രനായ്. 6
അക്കരശ്മിപ്രായതീക്ഷ്ണതോമരം പതിനാലവൻ
വിട്ടിതോരോന്നുമുന്മൂന്നായ് മുറിച്ചു സവ്യസാചിയും. 7
പിന്നെക്കൊമ്പനേറയാച്ചുട്ടപൊട്ടിച്ചു ശക്രനന്ദനൻ
പെരുത്ത ശരജാലത്താൽത്തകർന്നു പതിച്ചു:പായ്. 8
ചട്ടപോയിശ്ശരനിരയേറാമേറുള്ളോരാഗ്നേയം
മഴയേറും കാറൊഴിഞ്ഞുമുള്ള പർവ്വതമട്ടിലായ്. 9
പൊന്നിൻ തണ്ടുള്ളിരുമ്പായ വേലപ്പോൾ ഭഗദത്തനും
ചാട്ടീ കൃഷ്ണനേറ നേരിട്ടങ്ങുറുത്താനുമജ്ജുനൻ. 10
അമ്പെയ്തുറുത്താ മന്നനേറ കൊടയുംകൊടിയും ജയൻ
പർവ്വതേശനേറ മേൽപ്പത്തമ്പെയ്തു പുഞ്ചിരിയോടുടൻ. 11
പൊൻകടക്കെട്ടെഴും കങ്കപത്രപാർത്ഥശരാട്ടിതൻ
ഭഗദത്തൻ പൊടിച്ചിട്ടു നൃപതേ! പാണ്ഡവനുടെ. 12

ശ്വേതാശ്വനുടെ മൂർദ്ധാവിൽത്തോമരം ചാട്ടിയാത്തുതേ
അതേറുപോരിൽപ്പാർത്ഥന്റെമുടിച്ചാർത്തുതിരിഞ്ഞുപോയ്. 13
തിരിഞ്ഞോരു കിരീടത്തെ നേരെയാക്കീട്ടു പാണ്ഡവൻ
ലോകത്തെ നേരേ കണ്ടാലുമെന്നരാജാവൊടോതിനാൻ. 14
അതുകേട്ടു ചൊടിച്ചിട്ടു പാർത്ഥനെശ്ശരവൃഷ്ടിയാൽ
ഗോവിന്ദനേയും വഹ്നിച്ചു മിന്നംവില്ലൊന്നൊടുത്തവൻ. 15
അവന്റെ വില്ലറുത്താവനാഴി വീഴിച്ചിതജ്ജുനൻ
മമ്മങ്ങടംതോറുമെഴുപത്തിരണ്ടമ്പെയ്തു സത്വരം. 16
എയ്തേറുഴന്നാവൻ പിന്നെവൈഷ്ണവാസ്ത്രമയയ്ക്കുവാൻ
ജപിച്ചുപാർത്ഥവക്ഷസ്സുനോക്കിത്താൻതോട്ടിചാട്ടിനാൻ. 17
ഭഗദത്തൻ വിട്ട വിശ്വഘാതിയസ്ത്രത്തെയപ്പൊഴേ
മാറുകൊണ്ടേറുവാങ്ങിച്ചു പാർത്ഥനെ മൂടി മാധവൻ. 18
വൈജയന്തീമാലയായിതാ മഹാസ്ത്രംഹരിയ്ക്കുഹോ
അപ്പോൾപ്പാർത്ഥൻ മനക്കെട്ടുചൊന്നാൻ കണ്ണനൊടിങ്ങിനേ.
യുദ്ധംചെയ്യാതെ നിന്നശ്വയന്താവാവേ നിഹാനഘ!
എന്നോതീട്ടെൻ പങ്കജാക്ഷ! ശപഥം കാപ്പതില്ല നീ. 20
ഈ ഞാൻ വ്യസനിയോപോരിൽത്തട്ടപ്പാനിന്നശക്തനോ
എങ്കിൽ നീ തന്നെചെയ്യേണംചെയ്യേണ്ടാ ഞാനിരിയ്ക്കുവേ. 21
വില്ലുമമ്പുമെടുത്തോൻ ഞാൻ സദേവാസുരമാനുഷം
ഈ ലോകംവെല്ലുവാൻപോരുമെന്നുമങ്ങയ്ക്കു ബോദ്ധ്യമാം. 22
കണ്ണനജ്ജുനനോടായിച്ചൊന്നാനപ്പൊഴുത്തരം
പണ്ടുണ്ടായ രഹസ്യം ഹേ പാർത്ഥ! കേളനഘാശയ! 23
നാലു മൂർത്തിധരിച്ചെങ്ങും ലോകരക്ഷയ്ക്കുയന്നു ഞാൻ
ആത്മാവിനെ വിഭാഗിച്ചു ലോകക്കുഹിതമേന്തിനാൻ. 24
ഒരുമൂർത്തി തപസ്സെന്നും ചെയ്യുന്നുമന്നിൽ വാണുമേ
മറേതുകാണുന്നു നന്മതിന്മചെയ്യും ജഗത്തിനെ. 25
മറൊന്നു കർമ്മംചെയ്യുന്നു മർത്ത്യലോകത്തുനിന്നൊടോ
ആയിരത്താണ്ടുറക്കത്തിൽ നാലാംമൂർത്തി കിടക്കയാം. 26
ആയിരത്താണ്ടുറക്കത്തിൽക്കിടന്നോറെന്റെ മൂർത്തിതാൻ
വരാഹക്കുത്തമവരമാക്കാലത്തു കൊടുക്കുമേ. 27

ആക്കാലംവന്നതായിട്ടു കണ്ടറിഞ്ഞൂഴിയപ്പൊഴേ
വരമെന്നോടുനരകനായർത്ഥിച്ചതു കേളെടോ. 28
ദേവാസുരന്മാക്ക്വദ്ധ്യനായിത്തീരേണമെന്മകൻ
വൈഷ്ണവാസ്ത്രവുമൊത്തുള്ളോനതങ്ങുന്നേകിടേണമേ. 29
ഏവം ഭൂമീതനയനുവരം പ്രാർത്ഥിച്ചുകേട്ട ഞാൻ
പണ്ടമോഘം വൈഷ്ണവാംപരമാസ്ത്രത്തെ നല്കിനേൻ. 30
ചൊന്നോനമോഘമായ്ത്തീരുമീയൊരസ്ത്രം വസുന്ധരേ!
നരകന്നൊരു രക്ഷയ്ക്കാം കൊല്ലില്ലിവനെയാരുമേ. 31
ഈയസ്ത്രത്തോടൊത്തനിന്നെറ പുത്രൻ ശത്രുബലാർദ്ദനൻ
ദുരാധഷ്നുമായ്ത്തീരുമെല്ലാലോകക്കുമെപ്പൊഴും. 32
ഏവ്മെന്നായ്ദ്ദേവിപോയീ കാമംനേടി മനസ്വിനി
അധ്യക്ഷ്യനായിരുന്നാനാ നരകൻ വൈരിതാപനൻ. 33
അവൻ വഴിയ്ക്കെത്തിഭഗദത്തനെന്നസ്ത്രമജ്ജുന!
അതിന്നവദ്ധ്യനില്ലാരും രുദ്രേന്ദ്രാദ്ധ്യത്രിലോകിയിൽ. 34
നിനക്കുവേണ്ടിയതു ഞാൻ മറുമാതിരിയാക്കിനേൻ
പരമാസ്ത്രമൊഴിഞ്ഞൊരു ദൈത്യനേക്കൊല്ലപാർത്ഥ നീ. 35
ദുർഷ്വൈരിയേപ്പോരിൽ ഭഗദത്ത സുഹൃദിയെ
ഞാൻ മുന്നമാനരകനെക്കൊന്നതിൻവണ്ണമിന്നുടൻ. 36
മഹാത്മാവാം കേശവനീവണ്ണംചൊന്നപ്പൊളജ്ജുനൻ
കുത്തുമൂത്ത ശരംകൊണ്ടു ഭഗദത്തനെ മൂടിനാൻ. 37
സംഭ്രമം വിട്ടുടൻ പാർത്ഥൻ മഹാബാഹു മഹാശയൻ
നാഗത്തെ മസ്തകപ്പാട്ടിലെയ്തു നാരാചമാഴ്ത്തിനാൻ. 38
അതാ നാഗത്തിലെത്തീട്ടു വജ്രംശൈലത്തിലാംവിധം
കടയോടും കൂടിയാണ്ടു പുറത്തിൽപ്പാമ്പുകണക്കിനേ. 39
ഭഗദത്തൻ വീണ്ടുമേറ്റം പ്രേരിപ്പിച്ചുലുമാശുജം
കേൾക്കാതെയായ് ദരിദ്രന്റെറവാക്കു പെണ്ണുങ്ങൾപോലവേ. 40
സ്തംഭിച്ച മെയ്യോടുമവൻ കൊമ്പുകുത്തിപ്പതിച്ചുപോയ്
കുംഭീന്ദ്രനാത്തരവമോടുടൻ പ്രാണൻ കളഞ്ഞുതേ. 41
അപ്പൊഴേ മൊട്ടഴിഞ്ഞുള്ളൊരർദ്ധചന്ദ്രശരത്തിനാൽ
ഭഗദത്തക്ഷിതീശന്റെ ഹൃദയം കീറിയജ്ജുനൻ. 42

കിരീടി ഹൃദയം കീറിവിട്ടാ പ്രാഗ്ജ്യോതിഷേശ്വരൻ
വില്ലുമമ്പും കൈവെടിഞ്ഞു ചത്തുപോയിതു കേവലം. 43
അവന്റെ മുടിമേൽനിന്നു തലപ്പാവുതെറിച്ചുപോയ്
തണ്ടിൽത്തട്ടേറ്റ പൊയ്ത്താരിന്നിതളെന്ന കണക്കിനേ. 44

കുന്നൊത്തിട്ടും പൊന്നാണിയാനമേൽനി-
ന്നാപ്പൊന്നാണിഞ്ഞുള്ളരചൻ പതിച്ചു
കാറേററൊടിഞ്ഞിട്ട ചലത്തിൽനിന്നു
തെറെന്നുപൂത്തുള്ളൊരു കൊന്നപോലെ. 45
വധിച്ചുടൻ സുരപതിതുല്യവീര്യനാം
സുരേന്ദ്രമിത്രത്തിനെയിന്ദ്രനന്ദനൻ
ഉടച്ചതേ ജയപരർ നിന്മനുഷ്യരേ-
ത്തരുക്കളേക്കൊടിയമരുത്തുപോലവേ. 46

---

30. ശകനിപലായനം

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

എന്നുമിന്നുനു സഖിയാമാ വീര ഭഗദത്തനെ
കൊന്നുവീഴിച്ചിട്ടുപിന്നൊവലംവെച്ചിതു ഫൽഗ്ഗുനൻ. 1
അപ്പോൾഗ്ഗാന്ധാരരാജന്റെ മക്കൾ വൈരിപുരഞ്ജയർ
അട്ടിപ്പിച്ചാരജ്ജുനനെബ്ഭ്രാതാക്കൾ വൃഷകാചലർ. 2
മുമ്പും പിമ്പും നിന്നു വീരർ വില്ലുമ്മാരവർ പാർത്ഥനെ
ഊക്കേറിട്ടും ശിതശരനിരകൊണ്ടെയ്തിതേറ്റവും. 3
വൃഷകൻതൻ വാജിസൂതത്തേർ കൊടിക്കൊടവില്ലുകൾ
കുത്തുമ്മുത്തുമെയ്യു പാർത്ഥനെല്ലുപോലെ നുറുക്കിനാൻ. 4
പിന്നൊപ്പാർത്ഥരരിവ്രാതനാനായുധഗണങ്ങളാൽ
സൌബലപ്രമുഖന്മാരാം ഗാന്ധാരരെയിളക്കിനാൻ. 5
ഉടനഞ്ഞൂറാത്ത ശസ്ത്രന്മാരാഗ്ഗാന്ധാരവീരരെ
മൃത്യുലോകം കേറിവിട്ടു ചൊടിച്ചുമെയ്യു ഫൽഗ്ഗുനൻ. 6

അശ്വങ്ങൾചത്ത തേർവിട്ടു ചാടീട്ടാശു മഹാഭുജൻ
ഭ്രാതാവിൻ തേരിലേറീട്ടു വേറേ വില്ലുമെടുത്തുതേ. 7
അവരൊറ്റത്തേരിലേറിബ്ഭ്രാതാക്കൾ വൃഷകാചലർ
തുകീ ബീഭത്സുവിൽപ്പാരം ശരവർഷങ്ങൾ വീണ്ടുമേ. 8
ഭവൽസ്യാലർ മഹാത്മാക്കൾ വൃഷകാചലനന്ദനർ
ഇന്ദ്രനേവലവൃത്രന്മാർപോലേറെയ്തിതു പാർത്ഥനെ. 9
ലാക്കുനോക്കുന്ന ഗാന്ധാരർ പൊരുതീ പാണ്ഡുപുത്രനായ്
നിദാഘവർഷമാസങ്ങൾ പാരിൽഗ്ഘമ്മാംബുവെപ്പുമേ. 10
തേരാണ്ടൊരാ നരവ്യാഘ്രവൃഷകാചലനന്ദനർ
കൂടിനില്ക്കുംയൊരമ്പാലെയജ്ജുനൻ കൊന്നു മന്നവ! 11
തേരിൽനിന്നാസ്സിംഹകല്പരരുണാക്ഷർ മഹാഭുജർ
ചത്തുവീണിതു വീരന്മാരേകലക്ഷണർ സോദരർ. 12
തേർവിട്ട മന്നിലവർതൻ ബന്ധുപ്രിയവപുസ്സുകൾ
പുണ്യം യശസ്സു ദിക്കെങ്ങും വ്യാപിപ്പിച്ചു പതിച്ചുതേ. 13
പോരിൽപ്പിന്മാറിടാത്തുള്ളാ വീരമാതുലരെത്തദാ
കൊന്നുകണ്ടുപരം കണ്ണീർ തുകീ നിന്മക്കൾ മന്നവ! 14
തമ്പിമാരെക്കൊന്നുകണ്ടു മായാശതവിശാരദൻ
കൃഷ്ണന്മാരെ മയക്കാനായ്ക്കാണിച്ചു മായ സൌബലൻ. 15
അയോഗ്രളം പാറവടി വേൽ ശതഘ്നികളുങ്കിനേ
ഗദവാൾമുൽഗ്ഗരം ശൂലം പരിഘം പട്ടസങ്ങളും. 16
കമ്പനം മുസലം പിന്നെ നഖരർഷ്ടിപരശ്വധം
ക്ഷുരക്ഷുരപ്രനാളീകവത്സദന്താസ്ഥിസന്ധികൾ. 17
പ്രാസംചക്രം സായകങ്ങൾ പട്ടമട്ടായുധങ്ങളും
അജ്ജുനങ്കൽസ്സവ്വദിക്കിൽനിന്നുംവന്നുപതിച്ചുതേ. 18
ഖരോഷ്ട്രം മഹിഷം സിംഹം വ്യാഘ്രംസൂമരചില്ലികൾ
കഴുചെന്നായ കരടി കുരങ്ങൻ പാമ്പിവണ്ണമേ. 19
പലരാക്ഷസരും പൈപൂണ്ടജ്ജുനൻ തന്നെറ നേക്കുടൻ
ചൊടിച്ചു പാഞ്ഞേറു പല മട്ടു പക്ഷീഗണങ്ങളും. 20
ദിവ്യാസ്ത്രജ്ഞൻ ശൂരനപ്പോൾകുന്തീപുത്രൻ ധനഞ്ജയൻ
അവറേശ്ശരജാലങ്ങളെയ്തേറേം പ്രഹരിച്ചുതേ. 21

ഊക്കേറും പല ബാണങ്ങളാൽശ്ശൂരൻ പരമെയ്ത്തയാൽ
ഉച്ചത്തിലാത്തിട്ടവകാം മുറുമെയ്ത്തേറു തീർന്നുപോയ്. 22
പാർത്ഥന്റെ തേരിൻ നേക്കപ്പോളുള്ളവായിത്ര ക്രൂരിത്വം
ആയിരുട്ടിൽക്കേറിക്കുമാറായ് പാർത്ഥഭത്സനവാക്കുകാം. 23
ആക്രൂരക്രൂരിത്വംപരം പോക്കിത്തിൽബ്ഭയങ്കരം
ജ്യോതിർമ്മയമഹാസ്ത്രത്താൽ മുടിച്ചാനപ്പൊളർജ്ജുനൻ. 24
അതുതീർന്നപ്പൊളുണ്ടായീ വെള്ളച്ചാട്ടം ഭയങ്കരം
വെള്ളം നശിയ്ക്കുവാനപ്പോളാദിത്യാസ്ത്രത്തെയർജ്ജുനൻ. 25
വിട്ടപ്പോൾ വെള്ളമസ്ത്രത്താൽ വാറിപ്പോയിത്ര മിക്കതും
പലമട്ടിൽശ്ശകുനിയിങ്ങിനെ കാണിച്ച മായകാം. 26
ചിരിച്ചുകൊണ്ടസ്ത്രശക്തികൊണ്ടു തീർത്തിത്ര ഫൽഗ്ഗുനൻ
മായയൊക്കെ മുടിഞ്ഞപ്പോൾ പാർത്ഥാസ്ത്രംകൊണ്ടുപേടിയാൽ.
പാരം ശകുനി നാടമ്മട്ടോടീ പായും ഹയങ്ങളാൽ
അസ്ത്രജ്ഞനർജ്ജുനൻ ശക്തികാട്ടിശ്ശത്രുജനങ്ങളിൽ. 28
കൌരവപ്പടയിൽപ്പാടേ ശരവർഷങ്ങാം തൂകിനാൻ
പാർത്ഥൻ കൊന്നുമുടിച്ചീടും നിന്റെ പുത്രന്റെയാപ്പട. 29
രണ്ടായീ മലയിൽത്തട്ടും ഗംഗപോലെ നരാധിപ!
ദ്രോണന്റെയരികിൽച്ചെന്നിതതിൽച്ചില നരർഷഭർ. 30
ചിലർ ദുര്യോധനാന്തംപോയ് പാർത്ഥബാണാർത്തരായ്നൃപ!
പടയും പൊടിയും കൂടിക്കാണാതായ്ത്തീർന്നിതന്നിവൻ. 31
വലത്തുഭാഗമായ്ക്കേട്ടേൻ ഗാണ്ഡീവജ്യനിയപ്പൊഴാൻ
ശംഖഭേരീനിനദവും വാദ്യങ്ങളുടെ ഘോഷവും. 32
കവിഞ്ഞു ഗാണ്ഡീവരവം വ്യോമഭാഗത്തുമെത്തിതേ
ചിത്രയോധികാം ചെയ്യുന്ന യുദ്ധം പിന്നെ വലംപുരം. 33
പാർത്ഥനുണ്ടായിതത്യുഗ്രം ഞാനോ ദ്രോണാന്തമെത്തിനേൻ
അങ്ങുമിങ്ങും പാർത്ഥസൈന്യം പ്രഹരിയ്ക്കുന്ന ചുറുമേ. 34
നാനാമട്ടുള്ള നിൻപുത്രസൈന്യത്തെ രതർഷഭ!
മുടിച്ചു കാറുകാലത്തു കാർകളേപ്പോലെയർജ്ജുനൻ. 35
ശരമാരിചൊരിഞ്ഞുകൊണ്ടിന്ദ്രനേപ്പോലടക്കവേ
ഉഗ്രവില്ലാളിയവനേത്തടുത്തീലനൊരുത്തനും. 36

പാർത്ഥൻ കൊല്ലുന്ന നിൻകൂട്ടരുഴന്നോറാവുമപ്പൊഴേ
അങ്ങുമിങ്ങും പാഞ്ഞുപലർ മുടിച്ചു സപ്തബലത്തെയും. 37
കഴുച്ചിറകുവെച്ചംഗം കീറും പാർത്ഥനെറയനുകഥം
പത്തുദിക്കും മറച്ചെത്തിയിയ്യാമ്പാറുകണക്കിനേ. 38
അശ്വം തേരാളിയാളാനയിവയിൽച്ചെന്ന മാരിഷ!
മെയ്പിളന്നൂഴിയിൽക്കേറീ പുറിൽപ്പാമ്പുകഥം പോലവേ. 39
രണ്ടാമതെയ്തീല ഗജാഹയമത്ര്യരിലമ്പവൻ
ഓവ്വേറെയോരോരമ്പോരു ചത്തുവീണീടിനാരവർ. 40
മറിഞ്ഞുവീണുള്ള മനുഷ്യരാന
ശരങ്ങളേറ്റ റഹയങ്ങളേവം
നായും കുറുക്കൻ വളമെന്നിതാത്ത-
മാപ്പോക്കുമം ഭീഷണമായ്ച്ചമഞ്ഞു. 41
അച്ഛൻ വെടിഞ്ഞു മകനേശ്ശരാത്തൻ
തൻതോഴരേത്തോഴർമകൻ പിതാവേ
സപരക്ഷയിൽക്കരഠകരുതിദുതംജനം
വാഹങ്ങളും വിട്ടിതു പാർത്ഥപീഡയാൽ. 42

---

31. നീലവധം

ധൃതരാഷ്ട്രൻ പറഞ്ഞു.

ആസ്സൈന്യത്തെപ്പാണ്ഡുപുത്രൻ ഭഞ്ജിച്ചുളവു സഞ്ജയ!
ഇളകിപ്പാഞ്ഞിടും നിങ്ങൾക്കെന്തുമട്ടായി മാനസം. 1
കടേറാരേക്കണ്ടിടാതായ്സ്സൈന്യം ഭഞ്ജിച്ചിരിയ്ക്കുവേ
കൂട്ടിച്ചേർക്കുക ഉസ്സാദ്ധ്യമതുചൊല്ലുക സഞ്ജയ! 2

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

എന്നാലും നിന്മകനുടെയിഷ്ടം കാപ്പോർ ധരാപതേ!
ഉലകിൽപ്പേരാണ്ടവീരർ ഗ്രഹിയ്ക്കാത്തു കേറിനാർ 3

അസ്ത്രപ്രയോഗം ചെയ്തുപോൾധർമ്മജൻ സംഭ്രമിയ്ക്കുവേ
ആയ്കകർമ്മങ്ങളേച്ചെയ്തു ഭയത്തിൽ ഭയമെന്നിയേ. 4
ഇടയ്ക്കു കേറിത്തേജസ്സുകൂട്ടും മാരുതിതന്നേറയും
വീരസാത്യകിതന്നേറയും ധൃഷ്ടദ്യുമ്നന്നേറയും വിഭോ! 5
ദ്രോണനേ ദ്രോണനേയെന്നായ് ക്രൂരർ പാഞ്ചാലർ കേറിനാർ
വയ്യാദ്രോണനെയെന്നേറെ നിന്നേറ മക്കളെ കുരുക്കളെ. 6
ദ്രോണനേയെന്നൊരുവക വയ്യാദ്രോണനെയെന്നുമേ
കുരുക്കൾക്കും പാണ്ഡവക്കും ദ്രോണയുദ്ധം നടന്നുതേ. 7
ദ്രോണനേതേതു പാഞ്ചാലത്തേർക്കൂട്ടത്തെയുടപ്പതോ
അതാതിടത്തു പാഞ്ചാലൻ ധൃഷ്ടദ്യുമ്നനെതിർത്തുതേ. 8
ഏവം ഭാഗംതിരിഞ്ഞിട്ടു ഘോരപ്പോരു മുതിർന്നതിൽ
വീരന്മാർ വീരരോടേറെ ഭൈരവാരാവമാർത്തവർ. 9
ഇളക്കവല്ലാതായ്ത്തീർന്നു ശത്രുക്കൾക്കുള്ളു പാണ്ഡവർ
ഇളകിത്തീർന്നു സൈന്യങ്ങളാത്മക്ലേശത്തെയോർത്തവർ. 10
അമർഷമുൾപ്പെട്ടവരോ ധീമാന്മാർ സത്യചോദിതർ
പ്രാണൻവിട്ടുമെതിർത്തേറും പോരിൽ ദ്രോണവധത്തിനായ്. 11
ഇരുന്നും പാറയും കൂട്ടിമുട്ടീട്ടുംവണ്ണമായിതേ
വീരരാൽബ്ബഹളപ്പോരു ചൂതാട്ടം വീരരേല്പുവേ. 12
കിഴവന്മാക്കുമമ്മട്ടു പെരുമ്പോരോമ്പയില്ലഹോ
കണ്ടിട്ടുമില്ല കേട്ടിട്ടുമില്ലമ്മട്ടു നരേശ്വര! 13
ആ വീരപ്രക്ഷയത്തിങ്കൽ കുലുങ്ങീടുന്നു പാർത്തടം
തിരിഞ്ഞു പാഞ്ഞീടും ഭൂരിബലഭാരംവഹിയ്ക്കയാൽ. 14
ഇളകീടും ബലത്തിന്നേറ വിണ്ണിലും വിങ്ങുമാരവം
അജാതശത്രുസൈന്യത്തിൽ പ്രവേശിച്ചു ഭയങ്കരം. 15
അവനോടേറിട്ടുപാണ്ഡുപ്പടയപ്പോളസംഖ്യമേ
കുത്തുമുത്തമെയ്തടച്ചു ദ്രോണൻ പോരിൽച്ചരിച്ചവൻ. 16
ആശ്ചര്യകാരിയാം ദ്രോണനാസ്സൈന്യത്തെയുടച്ചതിൽ
കിണഞ്ഞേറെ തടുത്താനാ ദ്രോണനെപ്പടനായകൻ. 17
അതത്യാശ്ചര്യമായ്ക്കണ്ടേൻ ദ്രോണർപാഞ്ചാലർ തങ്ങളിൽ
അതിനുപമയില്ലാനുമെന്നാണെന്നോടെ നിശ്ചയം. 18

അഗ്നിതുല്യൻ നീലനപ്പോളെരിച്ചു കുരുസേനയെ
വിൽജ്വാലയമ്പുകണമുമൊത്തോൻ കാടഗ്നിപോലവേ. 19
അവൻ പടമുടിയ്ക്കുമ്പോഥം ദ്രോണപുത്രൻ പ്രതാപവാൻ
മുമ്പേമോഹത്തൊടഴകിൽപ്പുഞ്ചിരിക്കൊണ്ടു ചൊല്ലിനാൻ. 20
ശരാച്ചിസ്സാൽപ്പലരെയുമെരിച്ചീടുന്നതെന്തു നീ
ഞാനൊരുത്തനൊടേറാലും ചൊടിച്ചെയ്താലുമെന്നിൽ നീ. 21
താമരത്താർനിറംപൂണ്ട താമരത്താർദളാക്ഷനെ
വിടുന്ന പങ്കജമുഖൻ നീലനെയ്തു ശരങ്ങളാൽ. 22
അവനേറെയെയ്തേറു മൂന്നുഭല്ലത്താൽ ദ്രോണനന്ദനൻ
കൊടിയും കുടയും വില്ലുമറുത്തു ശത്രുവിനുടെ. 23
വാളും പരിചയും കൈക്കൊണ്ടാത്തേർവിട്ടോരു നീലനും
പക്ഷിപോലെത്തി,യാദ്രൌണിത്തലകൊയ്വാൻ നിനച്ചവൻ. 24
വാളോങ്ങുമ്പോളവനുടെ സുനാസം കുണ്ഡലാഞ്ചിതം
മുഖം ഭല്ലങ്കൊണ്ടറുത്തു സസ്മിതംദ്രോണനന്ദനൻ. 25
അവൻ പൂർണ്ണേന്ദുവദനൻ പൊയ്ത്താർനേർമിഴിയുള്ളവൻ
ഉല്ലലാഭനയന്നുള്ളോൻ ചത്തുവീണു ധരിത്രിയിൽ. 26
അപ്പോഥം നടുങ്ങിയൊട്ടേറെയുഴന്നു പാണ്ഡവപ്പട
അഗ്നിഭാസ്സാം നീലനെയാദ്രോണപുത്രൻ വധിച്ചതിൽ. 27
ചിന്തിച്ചാർ പാണ്ഡവർക്കുള്ള മഹാരഥരശേഷവും
നമ്മേക്കാക്കില്ലയോ ശക്രപുത്രനെന്നോത്തു മാരിഷ! 28
സൈന്യത്തിനേറ വലത്തപ്പോഥംശുക്രൻമട്ടിയ്ക്കുയാണവൻ
ശേഷം സംശപ്തകരെയും നാരായണബലത്തെയും. 29

---

32. സങ്കുലയുദ്ധം

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

സൈന്യത്തിനെത്തടുത്തപ്പോഥംപ്പൊറുത്തില്ലാ വൃകോദരൻ
അവ്വിതമ്പെയ്ത ബാൽഹീകൻതന്നെപ്പത്തമ്പു കണ്ണനെ. 1

കുന്തമുത്തുള്ളൊരത്യുഗ്ര കട്ടബാണങ്ങളാലുടൻ
അവനെക്കൊല്ലുവാൻ ദ്രോണനെയ്തു മമ്മങ്ങൾതോറുമേ. 2
വീണ്ടും തിയ്യെന്നപോലേല്ലും സപ്പോഗ്ര വിശിഖങ്ങളെ
ഇരുപത്താറെണ്ണമെയ്താനിടകൂടാതെകണ്ടവൻ. 3
കണ്ണനും പന്തിരണ്ടമ്പങ്ങശ്വത്ഥാമാവുമേഴുടൻ
ദുര്യോധനക്ഷിതിപനുമാറമ്പെയ്തിതവൻറെമേൽ. 4
ഭീമനായവരേപ്പാടേയെതിരെത്തെയ്തു മഹാബലൻ
അമ്പതെയ്തുദ്രോണനെയാക്കണ്ണനെപ്പത്തു ബാണവും. 5
കുരുക്ഷിതിപനെപ്പന്തിരണ്ടാദ്രൌണിയെയവ്വുതും
ഘോരാരാവം ചെയ്തുകൊണ്ടുപോരിൽപ്പാഞ്ഞേറിതായവൻ. 6
പ്രാണൻ കാക്കും സ്വഭാവത്താൽച്ചാക്കിനാവനെതിക്കവേ
ചൊല്ലിവിട്ടടനാരെബ്ഭീമരക്ഷയ്ക്കു ധർമ്മജൻ. 7
കാജസ്സേറിടുമവരോ ചെന്നൊത്തീ ഭീമസന്നിധൌ
യുയുധാനപ്രഭൃതികൾ മാദ്രീനന്ദനവീരരും. 8
അവർ ചെന്നുചൊടിച്ചേറുകേറിനാർ പുരുഷർഷഭർ
വില്ലാളിവരർ കാത്തീടും ദ്രൌണസൈന്യം പിളർക്കുവാൻ. 9
പാഞ്ഞുകേറി വീര്യമേറും ഭീമൻതൊട്ട മഹാരഥർ
അവരേത്താനേറെ ക്ലേശലെന്യേ ദ്രോണൻ മഹാരഥൻ. 10
പോരിൽപ്പെരുത്തുമൂക്കുള്ള വീരരാം രഥികേന്ദ്രരെ
നാടും ചാക്കിൽപ്പേടിയുംവിട്ടേറുനിൻകൂട്ടർ പാർത്തരിൽ. 11
സാദികൊന്നു സാദികളെത്തേരാളി രഥിവീരരെ
വാരിവേൽവെണ്മഴുംകൂട്ടിമുട്ടിപ്പോരേറമുഗ്രമായ്. 12
കടുംകലാശമാംമട്ടു നടന്നു ഖഡ്ഗയുദ്ധവും
കൊമ്പന്മാർ പാഞ്ഞെല്ലുകൊണ്ടുഘോരമായ്ത്തീർന്നിതാരണം.
ആനമേൽനിന്നൊരാൾവീണുവാജിമേൽത്തുങ്ങിമറൊരാൾ
തേരിൽനിന്നുമേറുവേറിട്ടൊരാൾ വീണിതു മാരിഷ! 14
മറൊരുത്തൻ ചട്ടപോയിപ്പോരിൽവീണുകിടക്കവേ
മാറ്റു കേറീട്ടു തലതെറിപ്പിച്ചിതു കുഞ്ജരം. 15
മശക്കി വേറേ ചിലരെത്താഴേ വീണോരെയാനകം
നിലത്തു കൊമ്പു താഴ്ത്തീട്ടും കൊന്നു പല രഥീന്ദ്രരെ. 16

കൊമ്പിൻകടയ്ക്കു നാരാചമേറു ചോരയൊലിച്ചുമേ
പോക്കളത്തിൽപ്പുലനാന്മാരെ മട്ടിച്ചു കുംഭികൾ. 17.
കാരിരുമ്പിൻ ചട്ടയിട്ടാളാനതേർ തുരഗങ്ങളെ
വീണിരിയ്ക്കുപ്പൊടിച്ചാനയുടച്ചു മുളപോലവേ. 18
കഴുച്ചിറകെഴുന്നാമു മേത്തുകേറി നരേശ്വരർ
ശ്രീമാന്മാർ കാലയോഗത്താൽക്കഷ്ടപ്പെട്ടു കിടപ്പിലായ്. 19
അച്ഛൻ കൊന്ന തനയനെത്തോടിച്ചുകടനാതേ
മകനച്ഛനെയും പോരിൽ മുറിവിട്ടുള്ള മട്ടിലായ്. 20
അച്ചടഞ്ഞു കേതുവാറു കടവീണിതു ഭൂമിയിൽ
നകം പാതിമുറിഞ്ഞിട്ടുമതുകൊണ്ടോടിയശ്വവും. 21
വാളുള്ള കയ്യറുവിണ്ട കുണ്ഡലം ചാത്തുമാസ്യവും
ഊക്കേറുമാനകേറീട്ടു മന്നിൽത്തേരു തകർന്നുപോയ്. 22
മേലാളുമായ് വീണിതശ്വമാനപാഞ്ഞുതകർത്തതിൽ
ക്രമംവിട്ടേറവും ഘോരമായിത്തീർന്നിതു സംഗരം. 23
ഹാ താത!ഹാ പുത്ര!സഖേ! നീയെങ്ങോനില്ലുമെങ്ങൊലാ
പ്രഹരിക്കു വതു കൊല്ലു ചിരിച്ചും കൊട്ടിയാത്തുമേ. 24
ഇമ്മട്ടു ചൊല്ലിക്കൊണ്ടുകായി പ്രമാതിരി വാക്കുകൾ
ആനയാളശ്വമിവതൻ ചോരയങ്ങോരിതോരവും. 25
പൊടിനിന്ന പാരിടത്തിൽ ഭീരുക്കൾക്കേറുമോഹവും
ചക്രം ചക്രത്തോടണച്ചു വീരൻ വീരനെറയാഹവേ. 26
അസ്സമാഗ്രം കവിഞ്ഞാരേ ഹരിച്ചു ഗദയാൽത്തല
ഉണ്ടായീ മുടിയിൽച്ചുറ്റി മുഷ്ടിയുദ്ധം ഭയങ്കരം. 27
നഖദന്തങ്ങളേക്കൊണ്ടും കുഴക്കിൽനില കിട്ടുവാൻ
ശൂരനെറ വാളെടുത്തേന്തും കയ്യാപ്പോരിൽ മുറിഞ്ഞുപോയ്. 28
വില്ലുമുമായ് മറവനെറ തോട്ടികൈകൊണ്ടുമങ്ങിനേ
പരൻ പരനെ നിന്ദിച്ചു പിന്തിരിഞ്ഞിതു മറൊരാൾ. 29
വേറിട്ടൊരാളന്യനോടെ തലകൊയ്തിട്ടു ഭൂമിയിൽ
മറൊരാളാത്തോടിയൊച്ചകേട്ടു പേടിച്ചു മറൊരാൾ. 30
ക്രൂരനെയ്തപരൻ കൊന്ന സ്വന്മാരെപ്പുരെപ്പുരൻ
ഗിരിശൃംഗംപോലൊരാന നാരാചംകൊണ്ടുവീഴ്ത്തിയോൻ. 31

വഷ്ക്കാലത്താറുവക്കുപോലിടിഞ്ഞു പതിച്ചുപോയ്
തേരാളിയെ മദ്ദിച്ചാന മശക്കീ മലപോലവേ. 32
അശ്വസാരഥി സമ്മിശ്രം ചവിട്ടിക്കേറിനിന്നാതേ
അസ്ത്രജ്ഞരാം ശൂരർ ചോരയണിഞ്ഞേല്പുതുകണ്ടുടൻ. 33
നെഞ്ഞുറപ്പുറഭീരുക്കൾ പലരും മോഹമാണ്ടുപോയ്
എല്ലാമുഴന്നാനിലയിലറിയാതായിതൊന്നുമേ. 34
പടയും പൊടിയും ചിന്നിക്രമംവിട്ടവിധത്തിലായ്
അപ്പോൾസ്സേനാപതിയിതു തക്കമെന്നും പറഞ്ഞുടൻ. 35
ത്വരയേറും പാണ്ഡവരെ ത്വരിപ്പിച്ചിതു വീണ്ടുമേ
അവനേറ ശാസനംചെയ്യും കയ്യേക്കേറുന്ന പാണ്ഡവർ. 36
പൊയ്ത്തയ്ക്കുന്നാങ്കണംപോലെത്തീദ്രോണത്തേർനേക്കുകൊല്ലുവാൻ
പിടിപ്പിൻ കേറുവിൻ തമ്മിൽപ്പേടിയ്ക്കായ്പിനുക്കുവിൻ. 37
എന്നുച്ചത്തിൽബ്ബഹളമായാദ്ധ്വഷ്ടദ്യുമ്നാന്തരേ
ഉടൻ ദ്രോണൻ കൃപൻ കർണ്ണൻ ദ്രൌണിമന്നാൻജയദ്രഥൻ. 38
വിന്ദാനുവിന്ദരാവന്ത്യർ ശല്യൻതാനുംതടുത്തുതേ
ആയുധമ്മച്ചൊടിയൊടാദ്ധ്വാരന്മാർ ദുരാസദർ. 39
പാഞ്ചാലരും പാണ്ഡവരും വിട്ടില്ലാ ദ്രോണനെത്തദാ
അപ്പോൾ ദ്രോണൻചൊടിച്ചേറുംശരമാരികൾ തൂകുവോൻ. 40
ഏറെച്ചെയ്തു ചേദിപാണ്ഡുപാഞ്ചാലപരിമർദ്ദനം
ദിക്കിലൊട്ടുകുകേടുംകായ്തവന്റെ ചെറുഞാണൊലി. 41
ഇടിവെട്ടുംപോലെയേറെമർത്ത്യർക്ക് ഭയമാംവിധം
ഇന്നോരത്തജ്ജുനൻ ഭൂരിസംശപ്തകരെ വെന്നുടൻ. 42
പാണ്ഡവപ്പടയെദ്രോണൻ മദ്ദിയ്ക്കും ദിക്കിലെത്തിനാൻ
ശരൌഘച്ചുഴിയും ചോരനീരാഴവുമെഴുമ്പടി. 43
ആസ്സംശപ്തകരെക്കൊന്നു കേറിക്കാണായി ഫൽഗുനൻ
സൂര്യതേജസ്സുടയൊരാക്കീത്തിമാനുടെ ലക്ഷണം. 44
ഞങ്ങൾ കണ്ടിതു തേജസ്സാൽ ജ്വലിയ്ക്കുംമക്കടദ്ധ്വജം
ശരാംശുതുകിസ്സംശപ്തകാബ്ധിവറ്റിച്ചുവിട്ടവൻ. 45
ആപ്പാണ്ഡവയുഗാന്താക്കൻ തപിപ്പിച്ചു കുരുക്കളെ
ദഹിപ്പിച്ചും കുരുനിര ശസ്ത്രതേജസ്സിലജ്ജുനൻ. 46

പ്രളയത്തിൽസ്സർവ്വരേയുമുൽക്കടാഗ്നികണക്കിനേ
അവൻ ബാണഗണംവിട്ട ഗജാശ്വരഥയോധികഠം. 47
മുടിചിന്നിപ്പാത്തടത്തിൽ വീണു ശരശതാത്തായ്
ചിലരാത്തസ്വരംകൂട്ടി വേറിട്ടു ചിലരാർത്തുതേ. 48
പാർത്ഥന്റെ ബാണമേറിട്ടു ചത്തുവീണിടിനാൻ ചിലർ
അതിൽച്ചാടും ചിലരെയും വീണോരെപ്പായുവോരെയും. 49
യോധരെക്കൊന്നീല ജിഷ്ണുയോധവ്രതമതോപ്പവൻ
തേർ തകർന്നും പിന്തിരിഞ്ഞുമുള്ള മിക്കകുരുക്കളും. 50
കർണ്ണാ! കർണ്ണാ!യെന്നു വിളിച്ചയ്യയ്യോയെന്നുമാർത്തുതേ
ശരണാർത്ഥിപ്പടനിലവിളി കേട്ടിട്ടു സൂതജൻ. 51
പേടിയ്ക്കുണ്ടെന്നോറുരച്ചുചെന്നു പാർത്ഥന്റെ നേർക്കടൻ
ആ ഭാരതരഥിശ്രേഷ്ഠൻ മാറും ഭാരതഹർഷണൻ. 52
അസ്ത്രജ്ഞവരനാഗ്നേയമസ്ത്രമപ്പോളയച്ചുതേ
ജ്വലിയ്ക്കുംവില്ലുമായേറെ ജ്വലിച്ചുന്മെയ്യവന്നുടേ. 53
ശരൌഘത്തെശ്ശരൌഘത്താൽ ദ്രവിപ്പിച്ചു ധനഞ്ജയൻ
അവന്റെയെരിബാണങ്ങളമ്മട്ടധിരഥാത്മജൻ. 54
അസ്ത്രമസ്ത്രംകൊണ്ടടച്ചുമെയ്യുകൊണ്ടലറീടിനാൻ
ധൃഷ്ടദ്യുമ്നൻ ഭീമസേനൻ തോളി യുധാനനും. 55
കർണ്ണന്റെനേർക്കു ചൊന്നെയ്തു മുന്നൂനാനൂകളപ്പോഴേ
അർജ്ജുനാസ്ത്രത്തിനേർക്കർണ്ണൻ തടുത്തു ശരവൃഷ്ടിയാൽ. 56
മൂന്നമ്പെയ്തു മുറിച്ചിട്ടാനാമുവ്വരുടെവില്ലുമേ
ആ വീരർ വില്ലറുവിഷംകെട്ടപാമ്പുകൾ പോലെയായ്. 57
വേൽ തേരിൽനിന്നൊടുത്തേതിസ്സിംഹമട്ടലറീടിനാർ
കൈക്കൊണ്ടുക്കിൽച്ചാട്ടിവിട്ടാപ്പാമ്പൊക്കും ദീപ്തവേലുകൾ. 58
ആഞ്ഞു കർണ്ണന്റെ നേരിട്ടുപാഞ്ഞുചെന്നിതു തൽക്ഷണം
മുന്നൂന്നമ്പുണികൊണ്ടിട്ടുതവുന്നമുത്തുടൻ. 59
അലറീ ബലവാൻ കർണ്ണനമ്പജ്ജുനനിലെയ്തവൻ
രാധേയനെപ്പാർത്ഥനുമേഴമ്പുകൊണ്ടുക്കിലെയ്തുടൻ. 60
മൂന്നു കുത്തമ്പെയ്തുകൊന്നു കർണ്ണൻതൻ തമ്പിവീരനെ
പിന്നൊശ്ശത്രുഞ്ജയനെയാനമ്പുകൊണ്ടു വധിച്ചുടൻ. 61

ഭല്ലങ്കൊണ്ടജ്ജുനൻ വീഴ്ത്തീ വിപാടന്റെ ശിരസ്സുമേ
ധാത്തരാഷ്ട്രന്മാർകഥം കാണ്കെക്കിരീടിയൊരുവൻ ദൃതം. 62
കണ്ണന്റെമുമ്പിൽവെച്ചിട്ടു കൊന്നു തമ്പികഥംമുവ്വരെ
ഭീമനപ്പോഥത്തേരിൽനിന്നു ചാടിശ്ശുദ്ധരീതിയിൽ. 63
വാളിനാൽക്കണ്ണഭടരേയറുത്തു പത്തുമഞ്ചുമേ
വീണ്ടും തന്നുടെതേരേറി വില്ലുവേറിട്ടെടുത്തുടൻ. 64
പത്തൊമ്പയ്തു കണ്ണനെസ്സൂതാശ്വങ്ങളെയുമഞ്ചുമേ
ധൃഷ്ടദ്യുമ്നൻ പരിചയുംവാളുമായ് ച്ചന്ദ്രവമ്മനെ. 65
വെട്ടിക്കൊന്നു ബൃഹൽക്ഷത്രനെന്നാനൈഷധനേയുമേ
പിന്നെത്തന്നുടെ തേരേറിപ്പാഞ്ചാല്യൻ വേറെവില്ലുമായ്. 66
കണ്ണനെപ്പോരിലെഴുപത്തിമൂന്നമ്പെയ്തിതാത്തുടൻ
ശൈനേയനും ശക്രതുല്യൻ വേറേവില്ലൊന്നെടുത്തുടൻ. 67
അവ്വത്തിനാലമ്പുകണ്ണന്മേലെയ്താനാലാറീടിനാൻ
രണ്ടുഭല്ലങ്ങഥം പാത്തെയ്തു കണ്ണൻതൻവില്ലറുത്തവൻ. 68
വീണ്ടുംമൂന്നമ്പു കണ്ണന്റെ കൈയ്യും മാറത്തുമാഴ്ത്തിനാൻ
അപ്പോഥംദ്രുഹ്യോധനനുപൻ ദ്രോണനും സിന്ധുരാജനും. 69
സാത്യകിക്കടലിൽത്താഴും കണ്ണനേക്കരകേറിനാർ
ഭവാന്റെവക തേരാനയാളശ്വങ്ങളസംഖ്യമേ 70
കണ്ണനുതുണയായ് ചെന്നു ത്രസിപ്പിയ്ക്കും പ്രഹാരികഥം
ധൃഷ്ടദ്യുമ്നൻ ഭീമസേനൻ സൌഭദ്രൻ സവ്യസാചിയും. 71
സഹദേവൻ നകുലനും കാത്തു സാത്യകിയേത്തദാ
ഇമ്മട്ടു മറുവില്ലുക്കു നാശമാമ്പടിയുൽക്കടം. 72
നിൽക്കുട്ടുക്കും കൂടലുക്കും പ്രാണൻകൈവിട്ട യുദ്ധമായ്
കാലാഥം തേരാനകുതിര ഗജാശ്വരഥമത്ത്യരായ്. 73
തേരാനയാളശ്വമോടുതേർപത്തിരഥഹസ്തിയായ്
അശ്വമശ്വവുമായാനയാനയായ്ത്തേരുതേരുമായ്. 74
ഇടഞ്ഞുകാണുമാറായീ കാലാഥം കാലാഥംകളോടുമേ
ഏവം കലന്നുസമരംക്രവ്യാദങ്ങഥംക്കു ഹർഷണം 75
വമ്പരോടായ്നമ്മറോക്കന്തകാലയവർദ്ധനം.

പരം നരദ്വിപരഥവാജിദ്വഗരായ്
പ്പെരുത്തുപേർ ഗജരഥപത്തിവാജികം
കരീന്ദ്രരാൽക്കരിവരർ തേർകളംതേർകളാൽ
ഹയങ്ങളാൽക്കുതിരകളാംകളാംകളാൽ. 76
രഥങ്ങളാൽക്കരികളം ഹയങ്ങളംകൊമ്പരാൽ
തുരംഗരാൽനരർ തുരഗങ്ങളം തേർകളാൽ
പുറത്തുചാടിനമിഴിനാവു പല്ലുമായ്
മരിച്ചുവീണിതു ഗതവമ്മഭൂഷണം. 77
അതേവിധം പരർ വിവിധായുധങ്ങളാൽ
വധിച്ചു വീണതിഭയമേകുമാനകം
ഹയങ്ങളാനകം നരരും ചവിട്ടിയും
കഴഞ്ഞി തേരുരുളംകയറീട്ടു പൊട്ടിയും. 78
പ്രമോദനം ശപാപദപക്ഷിരാക്ഷസ-
ക്കഹോ ജനക്ഷയമിതു ഘോരമാംവിധൌ
മഹാബലന്മാർ ചൊടിയാൽപ്പരസ്പരം
മുടിച്ചുചുറ്റീ പടവീഴ്മമോടഹോ. 79
പരസ്പരം ബലമിളകിച്ചമഞ്ഞുടൻ
പെരുത്തു ഘോരപ്പുഴ വാച്ചുകാങ്കവേ
ദിവാകരൻപോയ് മലപൂക്കൊളിയ്ക്കുവേ
ബലദ്വയം കൈനിലപൂകി ഭാരത! 80

സംശപ്തകവധപർവ്വം കഴിഞ്ഞു.

അഭിമന്യുവധപർവ്വം

33. ചക്രവ്യൂഹനിർമ്മാണപരാമർശം

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

കാജസുതിയജ്ജുനൻ മുന്നേ നമ്മെത്തോല്പിച്ചുവിട്ടതിൽ
ദ്രോണനുള്ളാശ പാഴായീ ധർമ്മജൻ രക്ഷയാണ്ടതിൽ. 1

ഏവരും ചട്ടപൊട്ടിപ്പോയ്പ്പോരിൽത്തോറുള്ള നിൻഭടർ
പൊടിയേറേ റമുദ്രേഗാൽപ്പത്തുദിക്കൊത്ത പാത്തവർ. 2
ഭാരദ്വാജമതംകണ്ട പടയേപ്പിൻവലിച്ചവർ
പോരിൽ മെച്ചങ്കൊണ്ട മാറാർ താഴ്ത്തിപ്പരിഹസിച്ചവർ. 3
ജീവജാലം ഫൽഗ്ഗുനന്റെ സൽഗ്ഗുണങ്ങൾ പുകഴ്ത്തിയും
കേശവനാജ്ജുനൻ പോരിൽ വേഴ്ചയും വാഴ്ത്തിടുംവിധൌ. 4
അഭിശസ്തനിലയ്ക്കായിദ്ധ്യാൻമൌനത്തിലാണ്ടുപോയ്
പിന്നെച്ചൊല്ലീ ദ്രോണനോട പുലർകാലം സുയോധനൻ. 5
സ്നേഹംപൂണ്ടഭിമാനത്താൽഗ്ഗുരുവ്യദ്ധിയിൽ മാലൊടും
യോധരൊക്കെക്കേട്ടനില്ലൊ വാശിയാൽ വാഗ്മിയാമവൻ. 6
അങ്ങയ്ക്ക ഞങ്ങൾ വദ്ധ്യന്മാരായിരിയ്ക്കാം ദ്വിജോത്തമ!
അതാണങ്ങു പിടിയ്ക്കാഞ്ഞതടുത്താദ്ധർമ്മപുത്രനെ. 7
അങ്ങിച്ഛിച്ചെങ്കിൽ നേരിട്ട ശത്രുകൈവിട്ടപോയിടാ
പിടിയ്ക്കാൻ വെച്ചവൻ വാനോർക്കേരും പാണ്ഡവർകാക്കിലും. 8
വരംനന്ദിച്ചെനിയ്ക്കുന്നേകിപ്പിന്നൊമറിയ്ക്കയാം
ഭക്തന്നാശാഭംഗമായ്വരായോർ ചെയ്വില്ലൊരിയ്ക്കലും. 9
എന്നുകേട്ടപ്പോൾ നാണിച്ചചൊന്നാൻ മന്നനൊടാഗ്ഗുരു
നിൻപ്രിയത്തിൽത്തുനിഞ്ഞെന്നെയങ്ങുനാങ്ങിനെയോക്കൊലാ.
സസുരാസുരഗന്ധർവ്വയക്ഷരാക്ഷസപന്നഗർ
ലോകരാകാ സവ്യസാചിപോരിൽക്കാപ്പാനെ വെല്ലുവാൻ. 11
വിശ്വസ്യക്കാം കൃഷ്ണൻമായജ്ജുനൻകാത്ത സേനയിൽ
ഊക്കുകാട്ടാനാരൊരുവൻ പ്രഭോ! മുക്കണ്ണനെന്നിയേ. 12
ഉണ്ണീ! സത്യംപറഞ്ഞേക്കാമിതു തെറ്റില്ലൊരിയ്ക്കലും
അവരിൽത്തേരാളിയായ വീരശ്രേഷ്ഠനെ വീഴ്ത്തുവൻ. 13
ദേവകൾക്കും പിളക്കാവല്ലാത്ത വ്യൂഹം ചമയ്ക്കുവൻ
ഒരുയോഗങ്കൊണ്ടു ഭൂപ! ജിഷ്ണുവേ ദൂരെയാക്കിടാം. 14
അവനു പോരിലറിയാതില്ലയില്ലൊരസാദ്ധ്യവും
അങ്ങുമിങ്ങുമെഴും ജ്ഞാനമൊക്കെ നേടീട്ടുമുണ്ടവൻ. 15
ദ്രോണനേവം പറഞ്ഞാറേ വീണ്ടും സംശപ്തകപ്പട
തെക്കോട്ടജ്ജുനനെപ്പോരിൽ വിളിച്ചേററിതു തൽക്ഷണം. 16

പിന്നെപ്പരന്മാരൊടുണ്ടായജ്ജുനനന്ദ മഹാരണം
കണ്ടിട്ടുമില്ലാ കേട്ടിട്ടുമില്ലൊരേടമതേവിധം. 17
അതിൽ ദ്രോണൻ ചമച്ചോരാവ്യൂഹം ശോഭിച്ചു മന്നവ!
മദ്ധ്യാഹ്നസൂര്യനെപ്പോലെ ദുർദ്ദർശം പരതാപനം. 18
വലിയച്ഛന്റെ വാക്കാലച്ചക്രവ്യൂഹം സുദുർഭിദം
പലപാടും പിളർന്നാനങ്ങഭിമന്യു മഹാരണേ. 19
ദുഷ്കരംചെയ്ത വളരെ വീരന്മാരെ വധിച്ചവൻ
ആറു വീരരൊടൊത്തേറ്റു ദൌശ്ശാസനിവശത്തിലായ്. 20
സൌഭദ്രൻ പൃഥിവീപാല! പ്രാണൻ പോക്കീ പരന്തപ!
ഞങ്ങളേറെം ഹർഷമാണ്ടു സങ്കടപ്പെട്ടു പാണ്ഡവർ 21
സൌഭദ്രൻപോരിൽ വീണപ്പോൾചെയ്താരങ്ങവഹാരവും.

ധൃതരാഷ്ട്രൻ പറഞ്ഞു.

യൌവ്വനം തികയാത്തോരാ വീരസിംഹകുമാരനെ
കൊന്നതായ്ക്കേട്ടെന്റെകരളം തകരുന്നുണ്ടു സഞ്ജയ! 22
ധർമ്മകത്താക്കൾ വെച്ചോരീ ക്ഷത്രധർമ്മം കഠോരമാം
രാജ്യാർത്ഥം ശൂരർ ബാലങ്കൽശ്ശസ്ത്രമേല്പിച്ചതില്ലയോ. 23
പേടിവിട്ടു ചരിച്ചീടുമത്യന്തസുഖിബാലനെ
അസ്ത്രജ്ഞർ പലരുംകൂടിക്കൊന്നതെന്തോതു സഞ്ജയ! 24
കാജസ്സേറുന്ന സൌഭദ്രൻ രഥാനീകം പിളർക്കുവാൻ
പോരിൽക്കളിച്ച കളിയുമെന്നോടോതുക സഞ്ജയ! 25

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

ചോദിച്ചിതല്ലോ നൃപതേ! സൌഭദ്രന്റെ നിപാതനം
അതെല്ലാം ഞാൻ പറഞ്ഞീടാം കരുതിക്കേൾക്ക മന്നവ! 26
കുമാരൻ പടഭേദിപ്പാൻ കളിയാടിയവണ്ണവും
ജയാർത്ഥി ദുർവ്വാരവീരഞ്ജനംചെയ്തവണ്ണവും. 27
പലവള്ളിക്കുടിൽ മരനിരയുള്ള വനാന്തരേ
കാട്ടുതീയിൽപ്പെട്ട ജന്തുമട്ടിൽപ്പേടിച്ചു നിൻഭടർ. 28

34. ചക്രവ്യൂഹനിർമ്മാണം

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

പോരിലത്യുഗ്രകർമ്മാക്കൾ കർമ്മസംസൂചിതശ്രമർ
ഐവർ പാണ്ഡവർ കൃഷ്ണാഢ്യർ വാനവക്കും ദുരാസദർ. 1
സത്യംകർമ്മാനയം ബുദ്ധിയശശ്ശ്രീകീർത്തിയാദിയാൽ
ഗുണത്താൽത്തുല്യരുണ്ടായീലുണ്ടാവില്ലിപ്പൊഴില്ലൊരാൾ. 2
സത്യധർമ്മരതൻ ദാന്തൻ വിപ്രാച്ഛാദി ഗുണങ്ങളാൽ
എപ്പോഴും വാനിൽവാഴുന്ന രാജാവല്ലോ യുധിഷ്ഠിരൻ. 3
പ്രളയാന്തകനും സ്വാമീ! വീര്യവാൻ ജാമദഗ്ന്യനും
തേരാണ്ട ഭീമനും മൂവർതുല്യരെന്നാണു ചൊൽവതും. 4
പോരിൽ പ്രതിജ്ഞാകരണപടു ഗാണ്ഡീവി പാർത്ഥനെ
ശരിയായുപമിച്ചീടാനൊന്നും കണ്ടില്ല മനിൽ ഞാൻ. 5
ഗുരുവാത്സല്യമൊട്ടേറെയൊതുക്കം വിനയം ദമം
സൌന്ദര്യം ശൌര്യമെന്നാറും നകുലൻതങ്കലുള്ളതാം. 6
ശ്രുതഗാംഭീര്യമാധുര്യസത്രുപബലങ്ങളാൽ
അശ്വിനീദേവകൾക്കൊത്ത വീരനാം സഹദേവനും. 7
കൃഷ്ണനും പാണ്ഡവന്മാർക്കുമൊക്കും സൽഗുണമൊക്കെയും
കൂടിയൊന്നിച്ച കാണുന്നുണ്ടൊന്നായിട്ടഭിമന്യുവിൽ. 8
ധൈര്യത്താൽധർമ്മപുത്രനും ചരിതത്താലെ കൃഷ്ണനും
കർമ്മത്താൽഭീമകർമ്മാവാം ഭീമസേനനുമൊത്തവൻ. 9
ധനഞ്ജയനു രൂപത്താൽ വിക്രമത്താൽ ശ്രുതത്തിനാൽ
വിനയത്താൽ നകുലനും സഹദേവനുമൊത്തവൻ. 10

ധൃതരാഷ്ട്രൻ പറഞ്ഞു.

സൂത! തോല്പാതെയുള്ളോരു സൌഭദ്രനഭിമന്യുവേ
കൊന്നവൃത്തംകേട്ടിടേണം യുദ്ധത്തിൽക്കൊന്നതെങ്ങിനേ? 11

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

സ്വൈര്യം കൈക്കൊൾക നൃപതേ! ശോകംതാങ്ങുക ദുർഭരം
നീയുമാബന്ധുനാശത്തെക്കഥിയ്ക്കാമതു കേൾക്ക നീ. 12

ചക്രവ്യൂഹം മഹാരാജ! ചമച്ചു ഗുരുപുംഗവൻ
അതിൽമുറും ശക്രനൊക്കും രാജാക്കന്മാരെ നിർത്തിനാൻ. 13
ദ്വാരംതോറും സൂര്യതുല്യകുമാരന്മാരെയാക്കിനാൻ
രാജപുത്രക്കൊക്കെയങ്ങുസംഘമുണ്ടായിതപ്പൊഴേ. 14
എല്ലാരും സമയംചെയ്തോരെല്ലാം ചെങ്കൊടിയുള്ളവർ
എല്ലാം ചുമപ്പുടുപ്പുള്ളോരെല്ലാം രക്തവിഭൂഷണർ. 15
എല്ലാം രക്തപതാകാഢ്യരെല്ലാം പൊന്മാലയുള്ളവർ
ചന്ദനംതേച്ചു പൂമാല ചാർത്തിസ്സൂക്ഷ്മതരാംബരർ. 16
ഒന്നിച്ചു പാഞ്ഞണഞ്ഞാരാക്കാർഷ്ണിയായ്പൊരുതീടുവാൻ
അവർക്കുള്ള വില്ലന്മാരുണ്ടല്ലോ പതിനായിരം. 17
നിൻപൌത്രനഴകേറുന്ന ലക്ഷ്മണൻ മുമ്പിലുള്ളവർ
അന്യോന്യ സമദുഃഖന്മാരന്യോന്യം തുല്യസാഹസർ. 18
അന്യോന്യസ്പർദ്ധികളവരന്യോന്യഹിതകാംക്ഷികൾ
ദുര്യോധനൻ നരപതേ! നിന്നു പടനടക്കുതാൻ. 19
കർണ്ണദുശ്ശാസനകൃപ മഹാരഥരുമായ് നൃപൻ
ദേവരാജോപമൻ ശ്രീമാൻ വെൺകൊറക്കുടയുള്ളവൻ. 20
വെഞ്ചാമരകളും വീശിച്ചുടയാക്കൻകണക്കിനേ
പടത്തലയ്ക്കലായ്നിന്നു ദ്രോണനാം പടനായകൻ. 21
സിന്ധുരാജനുമവ്വണ്ണം ശ്രീമാൻ മേരുകണക്കിനേ
സിന്ധുരാജന്റെയരികിലശ്വത്ഥാവു മുമ്പിലായ്. 22
നിന്മക്കളും മുപ്പതുപേർ വാനോക്കൊത്തവർ മന്നവ!
ഗാന്ധാരരാജൻ കിതവൻശല്യൻ ഭൂരിശ്രവസ്സുമേ. 23
സിന്ധുരാജന്റെ പാശ്വത്തിൽശ്ശോഭിച്ചിതു മഹാരഥർ
യുദ്ധംനടന്നുപിന്നീടു തുമുലം രോമഹർഷണം 24
നിൻകൂട്ടർക്കും പരന്മാർക്കും ചതെന്നാഴിയുന്ന മാതിരി.

35. അഭിമന്യുപ്രതിജ്ഞ

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

ദ്രോണൻകാക്കും ദൃഷ്ടദ്യുമ്നമാകുപ്പടയോടുടൻ
എതിർത്തേറിതു പാർത്ഥന്മാർ ഭീമസേനൻ തുടങ്ങിയോർ. 1
ചേകിതാനൻ സാത്യകിയും ധൃഷ്ടദ്യുമ്നനുമങ്ങിനേ
വിക്രാന്തനാം കുന്തിഭോജൻ രഥിദ്വിപരാജനും. 2
ക്ഷത്രധർമ്മാവജ്ജുനിയും ബൃഹൽക്ഷത്രാഖ്യവീരനും
ചേദിരാജൻ ധൃഷ്ടകേതു മാദ്രേയന്മാർ ഘടോല്കചൻ. 3
വിക്രാന്തനാം യുധാമന്യുമടങ്ങാത്തശ്ശിഖണ്ഡിയും
ദുർദ്ധർഷനുത്തമൌജസ്സു രഥിശ്രേഷ്ഠവിരാടനും. 4
ക്രുദ്ധർ പാഞ്ചാലികാപുത്രർ വീര്യവാൻ ശിശുപാലജൻ
വീര്യമേറും കേകയന്മാർ സൃഞ്ജയന്മാരസംഖ്യമേ. 5
ഇവരുംമറുമൊന്നിച്ചു കൃതാസ്ത്രർ സമരോദ്ധതർ
ഊക്കിൽപ്പാഞ്ഞേറിയാബ്ഭാരദ്വാജനായ്പടവെട്ടുവാൻ. 6
അടുത്തെത്തീടുമവരേശ്ശരവും പടുവീര്യവാൻ
കടുത്ത ശരജാലത്താൽത്തടുത്താൻ ക്ലേശലെന്നിയേ. 7
ജലപ്രവാഹം ദുർഭേദ്യശൈലത്തോടേറവണ്ണമേ
ദ്രോണനോടേറവർ കടന്നീലാഴികരപോലവേ. 8
ദ്രോണന്റെ വില്ലിൽനിന്നൊത്തുമനുകൊണ്ടാത്തരാമവർ
ഭാരദ്വാജന്റെ നേരിട്ടു നില്പാനായീല പാണ്ഡവർ. 9
അതൊരത്ഭുതമായ്ക്കണ്ടേൻ ദ്രോണൻതന്നോടെതോല്പ്പലം
പാഞ്ചാലസൃഞ്ജയന്മാരിങ്ങിവനേക്കയാഞ്ഞതിൽ. 10
ചൊടിച്ചാദ്രോണനെത്തീടുന്നതുകണ്ടു യുധിഷ്ഠിരൻ
പലപാടും ചിന്തചെയ്തു ദ്രോണൻതന്നെത്തടുക്കുവാൻ. 11
അത്യന്തശക്തനാദ്രോണനെന്നാറിഞ്ഞു യുധിഷ്ഠിരൻ
അസഹ്യമാം മഹാഭാരം ചുമത്തിയഭിന്യുവിൽ. 12
കൃഷ്ണാർജ്ജുനന്മാരിൽനിന്നും താഴാത്തോജസ്വിയോടുടൻ
ശത്രുജിത്താകുമഭിമന്യുവോടിങ്ങിനെ ചൊല്ലിനാൻ. 13

ജിഷ്ണുവിങ്ങെത്തിയാൽ നമ്മെ നിന്ദിയ്ക്കാതാക്കുകുണ്ണി! നീ
ചക്രവ്യൂഹം പിളന്നീടാൻ ഞങ്ങൾക്കിങ്ങറിവില്ലെടോ. 14
നീ പിളക്കും ഫൽഗുനനോ കൃഷ്ണനോ രൌഗിണേയനോ
ചക്രവ്യൂഹം മഹാബാഹോ! വേറെയഞ്ചാമതില്ലൊരാൾ. 15
അഭിമന്യോ! വരം ചോദിയ്ക്കുന്നോക്കേ നിന്നെറയുണ്ണി! നീ
പിതൃക്കൾക്കും മാതുലക്കും മറെറല്ലാസ്സ്നേഹകാംക്ഷകമേ. 16
ഉണ്ണീ! യുദ്ധംവിട്ടു വന്നാൽ നമ്മെഗ്ഗർഹിയ്ക്കുമജ്ജനൻ
വേഗമസ്ത്രമെടുത്തിട്ടീ ദ്രോണപ്പട പിളക്കെടോ. 17

അഭിമന്യു പറഞ്ഞു.

ദ്രോണനെറയതൃഗ്രൂഢപ്പടയ്ക്കെട്ടടരിങ്കൽ ഞാൻ
പിതൃക്കൾക്കു ജയംപാത്തു പിളന്നേറുന്നതുണ്ടടൻ. 18
അതുള്ളീട്ടുണ്ടെനിയ്ക്കച്ഛനീസ്സൈന്യം പിളരാൻവഴി
തിരിച്ചുപോരാനറിയില്ലാപത്തെങ്ങാനുമേല്ക്കുകിൽ. 19

യുധിഷ്ഠിരൻ പറഞ്ഞു.

വ്യൂഹംപിളക്കു യോധേന്ദ്ര! വഴി ഞങ്ങൾക്കു തീക്കുക
നിന്നെപ്പിന്തുടരാം ഞങ്ങളുണ്ണീ! നീ പോയിട്ടുംവഴി. 20
ഉണ്ണീ! പോരിൽ ജിഷ്ണുതുല്യനാകുംനിന്നെ രണാങ്കണേ
മുന്നിലാക്കിച്ചുറുമൊത്തുകാത്തു കേറുന്നതുണ്ടിതിൽ. 21

ഭീമസേനൻ പറഞ്ഞു.

ഞാൻ നിന്നെപ്പിന്തുടന്നീടാം പാർഷ്ണൻ യുയുധാനനും
പാഞ്ചാലരും കേകയരുമിപ്രഭദ്രകർ മത്സ്യരും. 22
വ്യൂഹമാദ്യം നീ പിളന്നാൽപ്പിന്നെച്ചെന്നാഞ്ഞുമിങ്ങുമേ
മുടിച്ചുകൊള്ളാമീ ഞങ്ങൾ വമ്പന്മാരെ വധിച്ചുടൻ. 23

അഭിമന്യു പറഞ്ഞു.

ദൂരാസദദ്രോണസൈന്യത്തിങ്കൽക്കേറുന്നതുണ്ടു ഞാൻ
കത്തുംതിയ്യിൽച്ചൊടിച്ചിയ്യാൻപാറാകേറുകണക്കിനേ. 24

ആക്കമ്മം ഞാൻ ചെയ്തുകൊള്ളാം രണ്ടുവംശത്തിനും ഹിതം
പ്രീതിയേച്ചെയ്തുകൊള്ളാം ഞാനെന്നാമ്മാമനുമച്ഛനും. 25
ക്രൂരയുദ്ധ ബാലനാകും ഞാൻ കൂട്ടമായ്പ്പടയാളികളേ
കാലനം ചെയ്തതായിട്ടു കാണുമിപ്പൊഴതേവരും. 26
സുഭദ്രയ്ക്കു പിറന്നോനാണല്ലജ്ജുനാത്മജനല്ല ഞാൻ
പോരിലെന്നോടു നേരിട്ടു ചാകാതേകൻ തിരിയ്ക്കുകിൽ. 27
ഒറ്റത്തേരാലെ ഞാനിന്നീ ക്ഷത്രമണ്ഡലമൊക്കെയും
പോരിലൊട്ടാക്കിയില്ലെങ്കിലജ്ജുനാത്മജനല്ല ഞാൻ. 28

യുധിഷ്ഠിരൻ പറഞ്ഞു.

ഏവംചൊല്ലും നിനക്കേറെം ബലം സൌഭദ്ര! വായ്ക്കുമേ
പിളക്കാൻ നോക്കിടുന്നല്ലോ ദ്രോണവ്യൂഹം ദുരാസദം. 29
സാദ്ധ്യരുദ്രമരുൽപ്രായർ വസുപശ്യക്പരാക്രമർ
ശക്തിയേറുന്ന വില്ലാളിപുരുഷവ്യാഘ്രർ കാക്കിലും. 30

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

അവന്റെയാ വാക്കുകേട്ടു ചൊല്ലിവിട്ടിതു സൂതനെ
സുമിത്ര! ദ്രോണസൈന്യത്തിലെക്കശ്വങ്ങളെ നീ വിട്ട. 31

---

36. അഭിമന്യുപരാക്രമം

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

ധീമാനാം ധർമ്മപുത്രന്റെ വാക്കുകേട്ടജ്ജുനാത്മജൻ
സൂതനെ ദ്രോണസൈന്യത്തേയ്ക്കായി വിട്ടിതു ഭാരത! 1
പോക പോകെന്നവൻ ചൊല്ലിവിട്ടിട്ടുനോരു സാരഥി
രാജാവേ! ചൊല്ലിനാനപ്പോളഭിമന്യുവൊടിങ്ങിനേ. 2
ആയുഷ്മാനേ! മഹാഭാരം നിങ്കലേല്പിച്ചു പാണ്ഡവൻ
തക്കതായ്ബുദ്ധികൊണ്ടോത്തുപിന്നൊപ്പൊരുതിടേണമേ. 3

ആചാര്യൻ കൃതിയാം ദ്രോണൻ പരമാസ്ത്രകൃതശ്രമൻ
ഏറ്റം സുഖംവളർന്നോൻ നിയിങ്ങത്യന്തവിശാരദൻ. 4

അപ്പോൾച്ചിരിച്ചുകൊണ്ടോതീസൂതനോടഭിമന്യുവും
സാരഥേ! ദ്രോണനാരാണീസ്സർവ്വക്ഷത്രിയയോഗവും. 5

ഐരാവതംകേറി വാനോരൊത്ത ദേവേന്ദ്രനോടുമേ
പടത്തലയ്ക്കൽപ്പൊരുവേനില്ലീ മന്നരിൽ വിസ്മയം. 6

ഈശ്ശത്രുസൈന്യമില്ലെന്റെ പതിനാറാലൊരംശവും
സൂത! വിശ്വം ജയിപ്പോരു വിഷ്ണുവമ്മാമനേല്ക്കിലും. 7

അച്ഛനജ്ജുനനേറ്റാലും പോരിൽനിന്നുഭയമില്ലമേ
അഭിമന്യു പരംസൂതവാക്കിനെടുക്കരിച്ചുടൻ. 8

പോകെന്നാനിവനോടാശ്രുദ്രോണസൈന്യത്തിൽ വൈകൊലാ
വയസ്സുമൂന്നൊത്തശത്രുക്കളുടനോടിച്ചിതപ്പൊഴേ. 9

അതിപ്രഹർഷമില്ലാത്ത സൂതൻ പൊൻകോപ്പണിഞ്ഞവ
ദ്രോണവ്യൂഹത്തിങ്കലേയ്ക്കാസ്സമിത്രൻവിട്ട വാജികൾ. 10

ദ്രോണനേറനേക്കൂ പാഞ്ഞേറനേ മഹാവേഗത്തൊടും നൃപ!
അവനങ്ങിനെയെത്തുന്നകണ്ടാ ദ്രോണാദ്യരേവരും
കൌരവന്മാരെതിർത്തേറനേ പിന്തുണച്ചിതു പാണ്ഡവർ. 11

ഉയർന്ന കൊന്നക്കൊടിയോടുമേറുടൻ
പൊൻചട്ടയിട്ടാജ്ജുനിയജ്ജുനോപമൻ
ദ്രോണാദ്യരായ്പോരിനെതിർത്തു നിർഭയം
ഗജങ്ങളായ്സ്സിംഹകിശോരരീതിയിൽ. 12

കടന്നേല്ക്കുന്നൊരവനായ് നന്ദിച്ചു പൊരുതാരവർ
മുഹൂർത്തമാഴിയിൽഗ്ഗംഗാവർത്തംപോലായിതപ്പൊഴേ. 13

പരസ്പരം കൊന്നൊടുക്കും ശൂരന്മാരവർ തങ്ങളിൽ
ഘോരമാം ബഹളപ്പോരു നടന്നു ധരണീപതേ! 14

ഏറ്റം ഭയങ്കര രണമതങ്ങിനെ നടക്കവേ
ദ്രോണൻ കാണ്കവ്യൂഹമുടച്ചതിൽച്ചെന്നേറിയാജ്ജുനി. 15

മഹാബലനവൻ വൈരിമദ്ധ്യം കേറിമുടിയ്ക്കവേ
ആനതേരാൾക്കുതിരകൾ നന്ദിച്ചേറുവളഞ്ഞുതേ. 16

നാനാവാദ്യരവത്തോടും പരം കൈകൊട്ടിയാപ്പൊട്ടും
ഹുങ്കാരാരാവസമ്മിശ്രം നില്ലുനില്ലെന്നാ വാക്കൊടും. 17
മഹാഘോഷം പോകരുതു നില്ലെന്നോടേല്ലുകെന്നുമേ
ഇതാ ഞാൻ പരലോകത്തിലെന്നും ചൊല്ലുന്നാവിണ്ടുമേ. 18
ബ്ഭംഹിതം ശിഞ്ജിതം ഹാസംഖുരനേമീസ്വനാദിയാൽ
പാത്തട്ടൊക്കെ മുഴക്കിക്കൊണ്ടേറനേ ഫാൽഗുനിയോടുടൻ. 19
അവരെത്തുമൊഴേ വീരൻ ശീഘ്രം പൂവ്വൻപരൻ ദൃഢൻ
ഈബഭ്രാതാക്കളെ മമ്മജ്ഞൻ മമ്മഘ്നാശ്രുഗമെയ്തതേ. 20
നാനാമട്ടുള്ള കുത്തമ്പുവനോരവശരാമവർ
അവന്റെ നേക്കുതാൻ ചെന്നു തിയ്യിലിയ്യാൻകണക്കിനേ. 21
അവക്കുള്ളുടൽ കൈകാലെന്നിവകൊണ്ടേടനായവൻ
വിരിച്ചു ഭ്രമിയജ്ഞത്തിൽക്കുശയാൽ വേദിപോലവേ. 22
ഉടമ്പുതോല്പുറകളും വില്ലുമമ്പും ധരിച്ചുമേ
തോമരം തോട്ടിപരിശവാഠം കുടിഞ്ഞാണൊ വെണ്മഴു. 23
അയോഗ്രളംകത്തി ഗദതോമരർഷ്ടികഠം പട്ടസം
ഭിണ്ഡിപാലം വേൽ പരിഘമമുകമ്പനങ്ങിനേ. 24
ചമ്മട്ടി വൻതോട്ടി കുന്തം മുടിപ്പിടിയുമങ്ങിനേ
മുത്ഗരം ക്ഷേപണീയങ്ങഠം പരിഘം കയർപാശവും. 25
എടുത്തു ചന്ദനംപൂശീട്ടംഗദംപോട്ട കയ്യുകഠം
അസംഖ്യം നിൻഭടരുടെയുത്താനാഗ്രു ഫാൽഗുനി. 26
ചോരചാടിപ്പിടച്ചീട്ടുമവയാൽ മിന്നി മന്നിടം
ഗരുഡച്ഛിന്നപഞ്ചാസ്യാഹികളാലെന്നാവണ്ണമേ. 27
നല്ലുമുക്കും മുടിയുമായ്ക്കേടെന്യേ ചാരുകുണ്ഡലം
ചൊടിച്ചു ചുണ്ടുകഠം കടിച്ചുതിരുംചോരയോടഹോ. 28
പൂമാല മകുടോപ്പീഷം മണിരത്നമണിഞ്ഞുമേ
തണ്ടാറ താമരയ്ക്കാത്തും ചന്ദ്രസൂര്യാഭചേന്നുമേ. 29
ഹിതപ്രിയം ചൊല്ലിയവ പുണ്യഗന്ധമിയന്നവ
ശത്രുത്തലകളൊട്ടേറെ വിരിച്ചു മന്നിലാജ്ജുനി. 30
ഗന്ധവ്വനഗരംപോലെ കോപ്പണിഞ്ഞുള്ള തേരുകഠം
ഈഷാമുഖം ചിത്രവേണു ദണ്ഡബന്ധുരമാവ. 31

മുട്ടുകാൽ മുക്കുപല്ലെന്നിതറുമാ രണഭൂമിയിൽ
ചക്രോപസ്കരണംപോക്കിക്കോപ്പൊക്കെയുടച്ചുമേ. 32
മേൽവിരിപ്പു കളഞ്ഞുള്ള ഹയങ്ങളെയസംഖ്യമേ
അപ്പെയ്തുറുത്തുവിട്ടാനാട്ടിക്കിലൊട്ടുക ഭാരത! 33
ആനക്കാരൊത്താനകളെക്കൊടിതോട്ടികളൊത്തുമേ
ചട്ട ചങ്ങലയെന്നല്ല കറക്കയറു കംബളം. 34
മണിതുന്നിക്കയ്കൊമ്പുഗജപാലാനുഗൌഘവും
കുത്തുമുത്തപ്പെയ്തുറുത്തുവീഴ്ത്തീ ശത്രുഭടാന്തരേ. 35
വനായുജം പാവ്വതീയം കാംബോജമഥബാൽഹികം
ചെവി വാൽകണ്ണിവയുറച്ചോടുമശ്വം പലേതരം. 36
പ്രാസർഷ്ടിശക്തിയോധന്മാർ നല്ലഭ്യാസികളൊത്തവ
മകുടച്ചാത്തുത്തിട്ടും സടാച്ഛടയുത്തുമേ. 37
കണ്ണും നാവും പുറത്താക്കിക്കുടൽമാലകൾ ചിന്നിയും
മേലാൽ ചത്തും കഴുത്തറും ക്രവ്യാദാനന്ദമാംവിധം. 38
ചട്ടതോലും മുറിച്ചിട്ട മലമൂത്രാസ്രമിശ്രമായ്
നിൻനാഗനികരം വീഴ്ത്തിയേറ്റം ശോഭിച്ചിതായവൻ. 39
ഒറയ്ക്കചിന്ത്യനാം വിഷ്ണുസാഹസം ചെയ്തമാതിരി
മദ്ദിച്ചു നിൻറെ നാലംഗപ്പെരുമ്പടയെയായവൻ. 40
ഓജസ്വിത്യം ബകൻ ഘോരാസുരപ്പടകണക്കിനേ
പരക്സഹ്യമാം കർമ്മം പോരിൽച്ചെയ്തജ്ജുനാത്മജൻ. 41
നിൻറെ കാലാൾപ്പടക്കൂട്ടം പിളർന്നാനവനെങ്ങുമേ
കുത്തുമുത്തപ്പെയ്തിവണ്ണമൊറയ്ക്കാപ്പടയാജ്ജുനി. 42
സ്കന്ദൻ ദൈത്യപ്പടകണക്കോറം മദ്ദിച്ചുകണ്ടുടൻ
നിൻകൂട്ടർ നിൻതനയരും പാർത്തഹോ പത്തുദിക്കുമേ. 43
മുഖംവാടിക്കണ്ണിളകി വിയർത്തു കുഴർമെയ്യൊടും
ശത്രുദ്ധ്വംസോദ്യമംപോയിപ്പാഞ്ഞോടാൻ വഴിനോക്കിയും. 44
ജീവൻകൊതിച്ചിട്ടന്യോന്യം ഗോത്രപ്പേർകൾ വിളിച്ചുമേ
ചത്തപുത്രപിതൃഭ്രാതൃബന്ധു സംബന്ധിമാർകളെ
വിട്ടോടീ സത്വരംവാജിദ്വിപങ്ങളെ നടത്തിയും. 45

37. അഭിമന്യുപരാക്രമം

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

ഓജസ്സേറുന്ന സൌഭദ്രൻ സൈന്യം ഭഞ്ജിച്ചുകണ്ടതിൽ
താനേ ദുര്യോധനൻ കോപിച്ചേറെ സൌഭദ്രനോട്ടടൻ. 1
പോരിൽസ്സൌഭദ്രനേറെ നേക്കു രാജാവേല്പതുകണ്ടതിൽ
മശങ്കിയുഴലും രാജയോധരോടോതിനാൻ ഗുരു. 2
വീര്യവാൻ നമ്മളിൽക്കാണും ലക്ഷംകൊല്ലുന്നിതാജ്ജുനി
അങ്ങോട്ടേല്പിൻ പേടിയായ്പിൻ കാപ്പിൻകൌരവനേദ്ധതം. 3
ഉടൻ കൃതജ്ഞരാം ശക്തരിഷ്ടന്മാർ ജിതകാശികൾ
പേടിച്ചേറെ ത്രസിച്ചുള്ളോർ ചുറ്റി നിൻപുത്രവീരനെ. 4
ദ്രോണൻ ദ്രൌണികൃപൻ കർണ്ണൻ കൃതവർമ്മാവു സൌബലൻ
ബൃഹൽബ്ബലൻ മദ്രരാജൻ ഭൂരിഭൂരിശ്രവൻ ശലൻ. 5
വൃഷസേനൻ പൌരവനും ക്ഷുത്തുമൂത്തമൃതുകിയും
പെരുത്ത ശരവർഷം പെയ്തെതിർത്തു ജിഷ്ണുപുത്രനെ. 6
മോഹിപ്പിച്ചവനേദ്ദുര്യോധനനേ പിടുവിച്ചുതേ
വായിൽപ്പെട്ടാത്തീറ്റിപോലെ പൊറുത്തില്ലുതു ഫാൽഗുനി. 7
സൂതാശ്വമിശ്രമാത്തേരാളികളെശ്ശരവൃഷ്ടിയാൽ
പിന്തിരിപ്പിച്ചു സൌഭദ്രൻ സിംഹനാദം മുഴക്കിനാൻ. 8
മാംസം കൊതിയ്ക്കും സിംഹത്തിന്മട്ടുള്ളോരാപ്പുകേട്ടുടൻ
ചൊടിച്ചവർ പൊറുത്തീലാ ദ്രോണൻതൊട്ടമഹാരഥർ. 9
രഥവംശങ്കൊണ്ടവനെ വളച്ചിട്ടവർ മാരിഷ!
നാനാമട്ടിലുജാലങ്ങൾ ചൊരിഞ്ഞാർ കൂട്ടമിട്ടവർ. 10
നിൻ പൌത്രനവകണ്ടിച്ചു വാനിൽ ക്ഷുത്ശരങ്ങളാൽ
എതിരെത്തുന്നവരെയങ്ങതൊരത്ഭുതമായിതേ. 11
അവൻ പൊന്പൊക്കുംമനുപുത്ര ചൊടിപ്പിച്ചവരാമവർ
വളഞ്ഞു പാഞ്ഞു പോകാത്ത സൌഭദ്രനെ വധിയ്പ്പവാൻ. 12
കടൽപോലാർത്തിളകി വന്നാടുക്കും നിൻപടക്കടൽ
തടുത്തുനിന്നീ സൌഭദ്രനമ്പാൽക്കരകണക്കിനേ. 13

പരസ്പരം ഹനിച്ചേറു പൊരുതുന്നോരു ശൂരരിൽ
അഭിമന്യുപരന്മാരിൽപ്പിന്തിരിഞ്ഞില്ലൊരുത്തനും. 14
ഏവം ഭയങ്കരം ഘോരയുദ്ധം വദ്ധിച്ചുനില്ക്കുവേ
അഭിമന്യുവിനെപ്പാത്തിട്ടൊന്പതന്പെയ്തു ദുസ്സഹൻ. 15
ദുശ്ശാസനൻ പന്തിരണ്ടു മൂന്നാശ്ശാരദ്വതൻ കൃപൻ
ദ്രോണനാശീവിഷപ്രായമാകുമേനുഴമങ്ങിനേ. 16
വിവിംശതീവിംശതിയുമേഴനു കൃതവർമ്മനും
ബൃഹൽബ്ബലനുമമ്മട്ടെട്ടശതാമാവുമേഴടൻ. 17
ഭൂരിശ്രുവസ്സും മൂന്നമ്പങ്ങാറുബാണങ്ങാം ശല്യനും
രണ്ടമ്പുടൻ ശകുനി മൂന്നാട്ടയ്യോധനരാജനും. 18
എതിത്തെയ്താനായവരെ മുമ്മൂന്നമ്പപ്പൊഴായവൻ
തുള്ളുമ്മാറു മഹാരാജ! വില്ലുമേന്തി പ്രതാപവാൻ. 19
നിന്മക്കാം പേടിപ്പിച്ചീടുമഭിമന്യു ചൊടിച്ചുടൻ
ശിക്ഷാഭ്യാസപ്രഭാവത്തിൻബലം കാണിച്ചുകൊണ്ടവൻ. 20
ഗരുഡാനിലവേഗത്തിൽസ്സുതൻ വിട്ട ഹയങ്ങളാൽ
തട്ടുത്തു വേഗമോടെത്തുമശ്വകന്റെ കുമാരനെ. 21
അവന്റെ മുമ്പിൽനിന്നിട്ടാ ശ്രീമാനശ്വകനന്ദനൻ
ശക്തൻ പത്തമ്പെയ്തുപിന്നെ നില്ക്കുനില്ക്കുന്നുമോതിനാൻ. 22
പത്തമ്പെയ്താജ്ജുനിരഥദ്ധ്വജസൂതഹയങ്ങളും
അവന്റെ കൈകളും വില്ലും തലയും വീഴ്ത്തി സസ്മിതം. 23
സൌഭദ്രൻ വീരനാമശ്വകേന്ദ്രനെക്കൊന്നുവിട്ടതിൽ
പടയെല്ലാമൊന്നിളകിപ്പാഞ്ഞുപോകുന്നമട്ടിലായ്. 24
അപ്പോഠം കണ്ണൻ കൃപൻ ദ്രോണൻ ദ്രൌണിഗാന്ധാരനാശ്ശലൻ
ശല്യൻ യൂപദ്ധ്വജൻ ക്രാഥൻ സോമദത്തൻ വിവിംശതി. 25
വൃഷസേനൻ സുഷേണൻതാൻ കുണ്ഡഭേദിപ്രതർദ്ദനൻ
വൃന്ദാരകൻ ലലിതഥൻതാൻ പ്രബാഹുദീർഘലോചനൻ. 26
ചൊടിച്ചു ദുര്യോധനനും ശരവർഷങ്ങാം തൂകിനാൻ
വില്ലാളികാം ശരവ്രാതമെയ്തതോറഭിമന്യുവും. 27
കണ്ണന്റെ നേർക്കേന്തി ചട്ടയുടലും പിളരുംശരം
അവന്റെ ചട്ടപൊട്ടിച്ചു മെയ്പിളർന്നാശ്ശരം. 28

നിലത്തുകേറീ നൃപതേ! പുറിൽ പാമ്പുകണക്കിനേ
അവനാശുകതിയുള്ളെയ്തേറുഴന്നാംമോഹമാമ്പടി. 29
കണ്ണൻ കുലുങ്ങീ ഭ്രകമ്പത്തിങ്കൽ മാമലപോലവേ
സുഷേണനെയുമെയ്തേവം ദീഗ്ഘലോചനനേയുമേ. 30
കണ്ഡഭേദിയെയും ക്രുദ്ധൻ മൂന്നമ്പാൽക്കൊന്നാമവ്വരെ
അവനേക്കണ്ണനിരുപത്തഞ്ചു നാരാചമെയ്തതേ. 31
അശ്വത്ഥാമാവിരുപത്തുമേഴ്പടൻ കൃതവർമ്മനും
സവ്വാംഗമമ്പോറു ചൊടിച്ചിന്ദ്രനന്ദനനന്ദനൻ. 32
കയറേന്തും കോലമട്ടിൽച്ചുറിക്കാണായ് ഭടക്കഹോ
ശാവഷ്ങ്കൊണ്ടു തുകീ ചാരേ നില്ക്കുന്ന ശല്യനെ. 33
നിൻപടയ്ക്കു ഭയംകൂട്ടിയാത്തുകൊണ്ടാൻ മഹാഭുജൻ
മമ്മംപിളക്കുമസ്ത്രവേദിയാമവനെയ്തതിൽ. 34
ശല്യൻ പ്രഭോ! തേത്തടത്തിലിരുന്നാങ്ങുമയങ്ങിനാൻ
പുകഴ്ന്നാജ്ജുനിയമ്മട്ടെയ്തവനേപ്പാത്തുകണ്ടടൻ. 35
ഭാരദ്വാജൻകണ്ടുനില്പ്പൊപ്പാടേ പാഞ്ഞു പെരുമ്പട
ആ മഹാബാഹു പൊൻകെട്ടുള്ളമ്പു തുകന്നാകണ്ടതിൽ 36
നിന്നാഗ്രക്കാർമണ്ടി സിംഹംബാധിയ്ക്കും മാനുകഗ്രംപോലവേ.

ഇതിപടയിലവൻ പരാപുകഴ്ന്നോൻ
പിതൃസുരചാരണസാദ്ധ്യസിദ്ധസാത്മം
ക്ഷിതിചരജനമൊത്തു വാഴ്ത്തിയാളീ
ഹ്രുതപരിഷേകമിയന്നതിയ്മപോലേ.

---

38 അഭിമന്യുപരാക്രമം

ധൃതരാഷ്ട്രൻ പറഞ്ഞു.

അമ്മട്ടമ്പെയ്തു മറ്റിയ്ക്കും വില്ലാളിയഭിമന്യുവേ
എന്നാഗ്രക്കാരാപ്പോക്കുത്തിൽത്തടുത്തേറവരാരുവാൻ. 1

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

നരേന്ദ്ര! കേളുണ്ണിയുടെ പോരിലുള്ള പെരുങ്കളി
ഭാരദ്വാജൻ കാത്തുനില്പും വ്യൂഹം ഭേദിയ്പ്പുമപ്പൊഴേ. 2
ജിഷ്ണുഭവനെയ്യ ശല്യൻതന്നെ മങ്ങിച്ചുകണ്ടുടൻ
ശല്യാനുജൻ ശരനിരചൊരിഞ്ഞുങ്കൊണ്ടു കേറിനാൻ. 3
അവൻതേരിതല സൌഭദ്രൻ കൈകാലശപ്പങ്ങൾ നാലുമേ
സൂതനേയും കൊടകൊടികല്പം പിന്നെത്രിവേണുവും. 4
ചക്രമച്ചുനൊകം തുണിയനുകഷ്വുമമ്പിനാൽ
പതാകയും ചക്രരക്ഷന്മാരെയും കോപ്പുമാറുമേ. 5
കൈവേഗത്താലുരുത്തു കാണ്മീലവൻതേരെയാരെന്നുവും
ഭ്രഷ്ടാവസ്ത്രങ്ങളും ചിന്നിച്ചത്തുവീണീടിനാനവൻ. 6
ഊക്കുള്ള കാറേറു മലപൊട്ടിവീണകണക്കിനേ
കൂട്ടുകാരും ഭയപ്പെട്ടു ചുറും പാഞ്ഞോടി മാറുമേ. 7
കാർഷ്ണിചെയ്തുള്ളോരാക്കമ്മംകണ്ടു ജീവികളേവരും
നാദംമുഴക്കി നന്നെന്നു വാഴ്ത്തിക്കൊണ്ടിതു ഭാരത! 8
ശല്യഭ്രാതാവു വീണാരേ തത്തടന്മാർ പെരുത്തുപോർ
വംശം പേരിടവും കേൾപ്പിച്ചുജ്ജുനാത്മജനോട്ടടൻ. 9
പാരംചൊടിച്ചു പാഞ്ഞേറ്റം വിവിധായുധപാണികൾ
തേരാനയശപ്പങ്ങളാലും കാൽനടയ്യും ബലോൽക്കടർ. 10
പെരുകും ബാണശബ്ദത്താൽതേരുമദ്ധ്വനിയാലുമേ
ഹുങ്കാരം കൈകൊട്ടിയാപ്പു സിംഹാരാവങ്ങളാലുമേ. 11
ചെറുഞാണൊലിയാലുംതാൻ തജ്ജിച്ചുജ്ജുനപുത്രനെ
ജീവനോടേ വിടാ നിന്നെയെന്നൊന്നിച്ചാത്തുരച്ചുമേ. 12
ഏവം ചൊന്നവരേപ്പാത്തു ചിരിച്ചുങ്കൊണ്ടു ഫാൽഗുനി
മുമ്പാരാരെയ്തിതവനെയെയ്തു പാരം ശരങ്ങളാൽ. 13
വിചിത്രാസ്ത്രപ്രയോഗങ്ങൾ കൈവേഗത്തോടു കാട്ടിയും
മുഴുത്തുടച്ചയായ്പ്പോരിൽപ്പൊരുതീ ശൂരനാജ്ജുനി. 14
കണ്ണനും ജിഷ്ണുവും നല്ലീടുള്ള ദിവ്യാസ്ത്രമപ്പൊഴേ
കാണിച്ചുകൊണ്ടാനാക്കാർഷ്ണി കൃഷ്ണന്മാക്കുകിടയ്ക്കുതാൻ. 15

ദൂരയ്ക്കെയ്താം പെരുംഭാരം വീണ്ടും വീണ്ടുമടച്ചുമേ
തൊടുത്തുമയ്പെയ്തമങ്ങു കാണായീ ഭേദമെന്നിയേ. 16
അവന്റെ വില്ലുവട്ടത്തിൽക്കാണായീ പിടയുമ്പടി
ശരൽക്കാലത്തുദീപിയ്ക്കും സൂര്യമണ്ഡലരീതിയിൽ. 17
ചെറുഞാണൊലി കേൾക്കായിതവന്റെ തലശബ്ദവും
ഇടിവെട്ടുന്നകാറിന്റെ നിസ്വനംപോലെ ഭാരത! 18
ശ്രീമാനമഷ്ടി സൌഭദ്രൻ മാനദൻ പ്രിയദർശനൻ
വീരക്കവിസ്മയംനല്കീട്ടിഷ്വസ്ത്രപ്പോർ നടത്തിനാൻ. 19
മുട്ടുവായ് നിന്നു രാജേന്ദ്ര! ക്രൂരനായ്ത്തീന്നിതായവൻ
വഷ്ടംതീർന്നശരത്തിങ്കൽദ്ദേവനക്കൻ കണക്കിനേ. 20
പൊൻകടക്കെട്ടെഴും കുത്തുമൂത്തനുകൾ പലേതരം
ചൊടിച്ചെയ്താൻ പെരുത്തംശ്രുജാലമക്കൻകണക്കിനേ. 21
ക്ഷുരപ്രവത്സദന്തങ്ങൾ വിപാടങ്ങളുമങ്ങിനേ
നാരാചഭല്ലാർദ്ധചന്ദ്രാഞ്ജലികങ്ങളുമങ്ങിനേ. 22
തേർക്കൂട്ടത്തിൽപ്പുകിയവൻ ദ്രോണൻ കണ്ടങ്ങുനില്ക്കുവേ
അമ്പേറാത്തിപ്പെട്ടുപിന്നെയമ്പരന്നോടി വമ്പട. 23

---

39. ദുശ്ശാസനയുദ്ധം

ധൃതരാഷ്ട്രൻ പറഞ്ഞു.

ശ്രീസന്തോഷങ്ങളാലെന്റെ ചിത്തം രണ്ടായി സഞ്ജയ!
എൻപുത്രപ്പട സൌഭദ്രൻ തനിച്ചോരുതട്ടത്തതിൽ. 1
വീണ്ടുമെല്ലാം വിസ്തരിച്ചുപറഞ്ഞീടുക സഞ്ജയ!
ദൈത്യരായ്സ്സന്ദനുതുല്യം കുമാരനുടെയാക്കളി. 2

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

ഹന്ത ചൊല്ലാം ഭവാനോടുവിമർദ്ദമതിഭീഷണം
ഒരുത്തനും പലരുമായുണ്ടായ ബഹളപ്പട. 3

ഉത്സാഹംപൂണ്ടു സൌഭദ്രനുത്സാഹി രിപുവീരരെ
തോണ്ടോരേത്തേരിലാണ്ടോനെയ്തു നിൻപടയാൾകളെ. 4
ദ്രോണൻ കർണ്ണൻകൃപൻശല്യൻദ്രൌണിഭോജൻ ബൃഹൽബ്ബലൻ
ദുര്യോധനൻ സൌമദത്തിബലമേറുന്ന സൌബലൻ. 5
പലസൈന്യത്തൊടിവണ്ണം പലമന്നവരേറ്റതിൽ
കൊള്ളിചൂറുംപോലെ ചുറ്റീട്ടെയ്താനവരെയൊക്കെയും. 6
അമിത്രഘാതി സൌഭദ്രനസ്ത്രംതൂകി പ്രതാപവാൻ
കാണിച്ചുകൊണ്ടാൻ തേജസ്വി ദിക്കിലൊട്ടുക്കു ഭാരത! 7
ഓജസ്സേറുന്ന സൌഭദ്രക്രിയയായതു കണ്ടുടൻ
നിൻറസൈന്യങ്ങളൊക്കേയും വീണ്ടുംവീണ്ടും വിറച്ചുപോയ്. 8
അപ്പോൾച്ചൊല്ലീ മഹാപ്രാജ്ഞൻ ഭാരദ്വാജൻ പ്രതാപവാൻ
ഹർഷത്താൽക്കൺവിടർന്നുള്ളോൻ കൃപനേപ്പാർത്തു സത്വരം. 9
നിൻപുത്രനുടെ മർമ്മത്തിൽത്തട്ടീടുംപടി ഭാരത!
പോരിൽപ്പോരിന്നുപടുവാം കാർഷ്ണിയെപ്പാർത്തുകണ്ടുടൻ. 10
ഇതാ നില്ക്കുന്ന സൌഭദ്രൻ പാർത്ഥാഗ്രത്തിൽ യുവാവിവൻ
നന്ദിക്കുട്ടിബ്ബാന്ധവർക്കും മന്നാവൻ ധർമ്മപുത്രനും. 11
സഹദേവനുന നകുലനുന്നവർണ്ണം ഭീമസേനനും
ബന്ധുസംബന്ധിമദ്ധ്യസ്ഥസുഹൃത്തുക്കൾക്കുമേങ്ങിനെ. 12
ഇവനുന കിടയായ്ക്കാണില്ലുന്യവില്ലാളിവീരനെ
ഇച്ഛിയ്ക്കിൽസ്സേനയെമുടിച്ചീടുമെന്തിച്ഛിയാത്തതും. 13
പ്രീതിയോടും ദ്രോണർ ചൊന്നവാക്കുകേട്ടിട്ടു നിന്മകൻ
ചിരിയ്ക്കും ദ്രോണനെപ്പാർത്തു കാർഷ്ണിയിൽക്രോധമോടുടൻ. 14
ചൊല്ലീ ദുര്യോധനൻ കർണ്ണനോടു ബാൽഹീകനോടുമേ
ദുശ്ശാസനനൊടും ശല്യനോടും മറന്യരോടുമേ. 15
സർവ്വമൂർദ്ധാഭിഷിക്തക്കുമാചാര്യൻ ബ്രഹ്മവിത്തമൻ
ഇവൻ കൊല്വാൻ നിനപ്പീലാമൌഢ്യത്താൽപ്പാർത്ഥപുത്രനെ
ഇദ്ദേഹമേറെതിർത്തീടിൽ വിട്ടുപോകില്ല കാലനും
പിന്നെയുണ്ടോമർത്ത്യനൊരാൾ സത്യംനിങ്ങളൊടോതിനേൻ. 17
ശിഷ്യത്വമെങ്കൊണ്ടു കാക്കുന്നിതവനർജ്ജുനപുത്രനെ
ശിഷ്യരും മക്കളും ധർമ്മിഷ്ഠർക്കിഷ്ടർ തദപത്യരും. 18

ദ്രോണൻ പാലിയ്ക്കയാൽത്തന്റെ വീര്യമെനോക്കയാണിവൻ
ആത്മസംഭാവിയാം മൂഢൻ മഥിപ്പിനിവനേദൃതം. 19
എന്നുചൊല്ലിക്കേട്ടെതിർത്തു സാത്വതീപുത്രനോടവർ
ഭാരദ്വാജൻ കണ്ടുനില്ക്കുപ്പൊടിച്ചു കൊലചെയ്വാൻ. 20
ദുര്യോധനന്റെയാ വാക്കുകേട്ടു ദുശ്ശാസനൻ തദാ
പറഞ്ഞു ക്രൂരശാർദ്ദൂലൻ ദുര്യോധനനൊടിങ്ങിനേ. 21
ഞാൻ കൊല്ലാമിവനേപ്പുപ! ഭവാനോടിതുണത്തിടാം
പാണ്ഡുപാഞ്ചാലവീരന്മാരൊക്കെയും കണ്ടുനില്ക്കുവേ. 22
സൌഭദ്രനേഗ്രസിപ്പൻ ഞാൻ രാഹുവക്കനെയാംവിധം
ഉൽക്കഷ്ടംപൂണ്ടു പിന്നേയും ക്രൂരരാജനൊടോതിനാൻ. 23
സൌഭദ്രനെ ഞാൻ ഗ്രസിച്ചുകേട്ടിട്ടാക്കുണ്ണർ മാനികൾ
ജീവലോകം വിട്ടുപോകും പ്രേതലോകമസംശയം. 24
അവൻ ചത്തെന്നതായ്ക്കേട്ടാൽ പാണ്ഡവിൻക്ഷേത്രജാത്മജർ
ഒരഹസ്സാലിഷ്ടരോടും ക്ലൈബ്യംപൂണ്ടയിർ കൈവിട്ടും. 25
അതുകൊണ്ടിവനേക്കൊന്നാൽത്തീർന്നു നിൻതൊഴിസംശയം
എനിയ്ക്കു ശ്രേഭമോത്താലും കൊൽവൻ ശത്രുക്കളെ പ്രഭോ! 26
എന്നരചിട്ടു നൃപ! ദുശ്ശാസനൻ ഘോരമാത്തുടൻ
സൌഭദ്രനോടേറ്റു ചൊടിച്ചുതിർത്തു ശരവൃഷ്ടിയെ. 27
ആ നിന്ദകൻ ചൊടിച്ചെത്തുന്നതു കണ്ടിട്ടരിന്ദമ!
മൂച്ചയുള്ളിരുപത്താറെയ്തിതജ്ജുനനന്ദനൻ. 28
ചൊടിച്ചു ദുശ്ശാസനനും മത്തഹസ്തികണക്കിനെ
എതിത്തേറിതു സൌഭദ്രനഭിമന്യുവുമായ് രണേ. 29
ഇടവും വലവുംതേരു വട്ടംചുറ്റിച്ചുകൊണ്ടവർ
ചാറിപ്പൊരുതിനാരേറും രഥശിക്ഷാവിചക്ഷണൻ. 30

പടുപണവമുദംഗധീരഭേരീ-
ക്രകചമഹാനകഝർഝരപ്രണാദം
ഉടനതികടുവായ്ത്തകത്തുമത്സ്യ-
പ്പടകടലാണ്ടൊരു ശംഖനാദമിശ്രം. 31

40. ദുശ്ശാസനകണ്ണപരാജയം

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

അമ്പേറു മെയ്യറപാർത്ഥപുത്രൻ നേരിട്ടെതിക്കവേ
ധീമാൻ ചിരിച്ചുകൊണ്ടോതീ ദുശ്ശാസനനൊടിങ്ങിനേ. 1
കണ്ടേൻ ഭാഗ്യം പോരിൽമാനി ശൂരനാം നിന്നെയിന്നഞാൻ
ക്രൂരനെദ്ധർമ്മമറോനെയാക്രോശിയ്ക്കുന്ന മൂർഖനെ. 2
ധൃതരാഷ്ട്രനൃപൻ കേട്ടങ്ങിരിയ്ക്കുസ്സഭയിങ്കൽ നീ
പരുഷോക്തികളാൽക്കോപിപ്പിച്ചീലേ ധർമ്മരാജനെ. 3
ബലോന്മത്തൻ വിഹ്വലനായ്ച്ചൊല്ലീലേ ഭീമനേയുമേ.
കള്ളച്ചൂതിൽശ്ശകുനിതൻബലം തൻബലമാക്കി നീ. 4
ആ മഹാത്മപ്രകോപത്താലിതു കിട്ടീ നിനക്കിഹ
പാദ്രവ്യാപഹരണം ക്രോധം ശാന്തിപ്പെടായ്കയും 5
ലോഭം ജ്ഞാനക്ഷയം ദ്രോഹമത്യാഹിതവുമങ്ങിനേ
വില്ലാളിമാരെൻ പിതൃക്കൾക്കുള്ള രാജ്യാപഹാരവും. 6
ഉഗ്രാധർമ്മമിവയ്ക്കുള്ള ഫലമിന്നല്ലൊ ദുർമ്മതേ!
ശാസിപ്പനമ്പെയ്തനിന്നെസ്സവ്യസൈന്യങ്ങൾ കാങ്കവേ. 7
ആക്കോപത്തിനുപകാരം പോരിൽ വീട്ടുന്നതുണ്ടഞ്ഞാൻ
അമർഷിപ്പിച്ച കൃഷ്ണയ്ക്കുള്ളിച്ചയ്ക്കും മൽപ്രിതാവിനും. 8
ഇപ്പോൾക്കൊരവ്യ! ഭീമനുണ്ടാരീക്ഷം രണത്തിൽഞാൻ
ജീവനോടേ നിന്നെവിടാ പോർവിട്ടാട്ടിച്ചിന്നഞാൻ. 9
എന്നരച്ചു മഹാബാഹു ശരാ ദുശ്ശാസനാന്തകൻ
തൊട്ടുത്തു പരവീരഘ്നം കാലാഗ്നിപ്രസന്നിഭം. 10
അവന്റെ മാറിൽച്ചെന്നിട്ടു ജത്രുദേശം പിളർന്നടൻ
പുറത്തിൽപ്പാഞ്ഞെന്നപോലതു കടയോടേ കടന്നുപോയ്. 11
ഇരുപത്തഞ്ചെണ്ണം വീണ്ടുമെയ്താനവനെയായവൻ
ചെവിയോളം നീട്ടിവിട്ട ഖഡ്ഗതീക്ഷ്ണശരങ്ങളെ. 12
ഏറമെയ്തേറവനഴന്നാത്തേർത്തട്ടിലിരുന്നപോയ്
ദുശ്ശാസനൻ മഹാരാജ! മോഹാത്സ്യവുമാണ്ടുപോയ്. 13

മോഹിച്ച ദുശ്ശാസനനെസ്സംഭ്രത്തോടു സാരഥി
പോക്കളംവിട്ടു പിന്മാറീ സൌഭദ്രവിശിഖാത്തനെ. 14
പാണ്ഡവദ്രൌപദേയന്മാരതുകണ്ടു വിരാടനും
പാഞ്ചാലരും കേകയരും സിംഹനാദം മുഴക്കിനാർ. 15
എല്ലാടവും പലതരം വാദ്യഘോഷങ്ങളുങ്ങിനേ
മുഴക്കീ ഹൃഷ്ടരായീട്ടും പാണ്ഡവപ്പടയാളികൾ. 16
ചിരിച്ചുകണ്ടുകൊണ്ടാടീ സൌഭദ്രനുടെ ചേഷ്ടിതം
അത്യന്തവൈരി ഗർവ്വിഷ്ഠൻ ശത്രുതോറാതു കണ്ടുടൻ. 17
യമമാരുതശക്രാശ്വിക്രമപ്രതിമയഞ്ജസേ
ദ്ധ്വജത്തിലുള്ള പാഞ്ചാലീനന്ദനന്മാർ മഹാരഥർ. 18
ചേകിതാനൻ സാത്യകിയും ധൃഷ്ടദ്യുമ്നൻ ശിഖണ്ഡിയും
കേകയന്മാർ ധൃഷ്ടകേതു മത്സ്യപാഞ്ചാലസഞ്ജയർ. 19
നന്ദിച്ചു പാണ്ഡവന്മാരും ധർമ്മപുത്രൻ തുടങ്ങിയോർ
പാഞ്ഞണഞ്ഞു ത്വരയൊടും ദ്രോണപ്പടപിളക്കുവാൻ. 20
ഉടൻ നിൻകൂട്ടർക്കു പരന്മാരോടുണ്ടായ് മഹാരണം
ജയംകാംക്ഷിച്ചു പിന്മാറാതുള്ള ശൂരർക്കു തങ്ങളിൽ. 21
അപ്രകാരം ഭീഷണമാം സംഗ്രാമം മൂത്തുനില്ക്കവേ
ദുര്യ്യോധനൻ മഹാരാജ! രാധേയനൊടുചൊല്ലിനാൻ. 22
കാണ്ക ദുശ്ശാസനൻ വീരനഭിമന്യുവശത്തിലായ്
തപിയ്ക്കുമക്കനേപ്പോലെ ശത്രുപ്പടമുടിപ്പവൻ. 23
ഇതാപിനൊച്ചൊടിയൊടുമുക്കിൽസ്സിംഹങ്ങൾപോലവേ
സൌഭദ്രനേക്കാത്തുകൊൾവാനോറു ചെന്നിതു പാണ്ഡവർ. 24
ഉടൻ കണ്ണൻ തീക്ഷ്ണശരനിരകൊണ്ടഭിമന്യുവേ
നിന്മകനു ഹിതംചെയ്വോൻ വഴിച്ചു ചൊടിയുള്ളവൻ. 25
സൌഭദ്രന്റെ തൂണക്കാരെത്തീക്ഷ്ണക്രൂരശരങ്ങളാൽ
നിന്ദാപൂർവ്വം പോക്കളത്തിൽശൂരനെയ്തീടിനാനവൻ. 26
രാധേയനെത്താനെഴുപത്തിമൂന്നമ്പുടനാജ്ഞനി
ത്വരയോടെയ്തു നൃപതേ! ദ്രോണകാംക്ഷി മഹാശയൻ. 27
ദ്രോണനോടേല്ക്കുമവനെത്തടുക്കാനായതില്ലൊരാൾ
രഥീന്ദ്രരെ മുടിപ്പോരു വജ്രിപുത്രകുമാരനെ. 28

ജയാർത്ഥിയാം കണ്ണനുടൻ മാനി വില്ലാളിവീരരിൽ
സൌഭദ്രനെപ്പെരുത്തെയ്തിതുത്തമാസ്ത്രങ്ങൾ കാട്ടുവോൻ. 29
അസ്ത്രങ്ങളാലസ്ത്രവേദിരാമശിഷ്യൻ പ്രതാപവാൻ
പീഡിപ്പിച്ചു പോരിലരിദുർദ്ധർഷനഭിമന്യുവേ. 30
രാധേയനസ്ത്രവർഷത്താൽപ്പീഡിപ്പിയ്ക്കിലുമായവൻ
അയഞ്ഞില്ലാ പോരിലഭിമന്യുവാനവനൊത്തവൻ. 31
മൊട്ടഴിഞ്ഞുള്ള ചാണയ്ക്കുവെച്ച ഭല്ലങ്ങളാലവൻ
ശൂരചാപങ്ങൾ കണ്ടിച്ചിട്ടെയ്ത കണ്ണനെയാജ്ജുനി. 32
വളഞ്ഞ വില്ലിൽനിന്നോരും പാമ്പൊക്കും വിശിഖങ്ങളാൽ
ചിരിച്ചുകൊണ്ടുസൂതാശ്വച്ഛത്രദ്ധ്വജസമനപിതം. 33
അവൻതനേക്കെയ്ത കണ്ണൻ മൊട്ടഴിഞ്ഞൊരുസായകം
സംഭ്രമംവിട്ടതൊക്കേയുമേറാനജ്ജുനനന്ദനൻ. 34
ഒറയമ്പെയ്ത കണ്ണന്റെ കൊടിയും വില്ലുമായവൻ
വീരൻ നിലത്തറുത്തിട്ട മുഹൂർത്തംകൊണ്ടുവീഴ്ത്തുവാൻ. 35
കണ്ണൻ കഷ്ടത്തിലാപ്പെട്ടുകണ്ടു കണ്ണന്റെ സോദരൻ
സൌഭദ്രനോടു പാഞ്ഞേറെ നന്നായ് വില്ലുവലിച്ചുടൻ. 36
അപ്പോളൊത്താത്തു പാർത്ഥന്മാരൊപ്പമേ പടയാളികളും
വാദ്യഘോഷം മുഴക്കീട്ടു പുകഴ്ത്തീ പാർത്ഥപുത്രനെ. 37

---

41. അഭിമന്യുപരാക്രമം

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

അവനുംകൂടെയലറി വീണ്ടും ഞാണുവലിച്ചുടൻ
ആ മഹാത്മാക്കളുടയതേരിന്നിടയിലെത്തിനാൻ. 1
പത്തമ്പെയ്തു ദുസ്സഹനാമഭിമന്യുവെയായവൻ
അശ്വങ്ങൾ സാരഥികൊടികൊടയൊത്തു ചിരിച്ചുതാൻ. 2
പിതൃപൈതാമഹാമാനുഷക്കൈകൊട്ടുന്ന കാർഷ്ണിയെ
അമ്പേറാത്തിപ്പെട്ടുകണ്ടു ഹർഷപൂണ്ടിതു നിൻഭടർ. 3

അഭിമന്യുവലിച്ചൊഴിയമ്പയച്ചിട്ടവന്നുടേ
തലകൊയ്തു തേത്തടംവിട്ടതു വീണിതു ഭൂമിയിൽ. 4
കണ്ണികാരം കുനിൽനിന്നു കാറാൽവീഴും കണക്കിനേ
ഭ്രാതാവു വീണതായ്ക്കണ്ടിട്ടിണ്ടൽപ്പെട്ടിതു കണ്ണനും. 5
അമ്പെയ്തുകണ്ണനേപ്പിന്നെപ്പിന്തിരിപ്പിച്ചു ഫാൽഗുനി
മറുള്ള വില്ലാളികളെ മുറും പാഞ്ഞൊറു വിടുതം. 6
ആന തേർ കുതിരക്കൂട്ടമുള്ളാനാനാമാതിരിപ്പട
പിളന്നു തിഗതേഭസ്സോമഭിമന്യു പുകഴ്ന്നവൻ. 7
അഭിമന്യുപെരുത്തമ്പെയ്തട്ടിപ്പിച്ചോരു കണ്ണനും
പായുമശ്വങ്ങളാൽ മങ്ങീ സൈന്യവും ചിന്നിയപ്പൊഴേ. 8
ആകാശമിയ്യാൻകൂട്ടത്താൽധാരയാലെന്നാവണ്ണവും
സൌഭദ്രബാണത്താൽ മൂടിട്ടറിയാതായിതൊന്നുമേ. 9
കൂത്തുമൂത്തമ്പേറുചാകും നിൻ ഭടന്മാരിലപ്പൊഴേ
ജയദ്രഥൻമാത്രമല്ലാരും നിന്നില്ല മനാവ! 0
അഭിമന്യുപരം ശംഖുവിളിച്ച പുരുഷർഷഭൻ
ഭാരതപ്പടയിൽപ്പാഞ്ഞു കയറീ ഭരതർഷഭ! 11
ശത്രുക്കളെയുണക്കക്കൊടേറാതീപ്പൊലെരിച്ചവൻ
ഭാരതപ്പടമദ്ധ്യത്തിൽ വർത്തിച്ചാനജ്ജുനാത്മജൻ. 12
തേരാനയാളശ്വനിരയമ്പെയ്താഞ്ഞിപ്പൊടുത്തുടൻ
കേറിംബന്ധങ്ങൾ ചിന്നാംമട്ടാക്കിത്തീർത്തു പോക്കളം. 13
സൌഭദ്രൻതൻ വില്ലിൽനിന്നോറമ്പോറു മൂരിപൊട്ടവർ
എതിർത്തനാൾക്കാരേയും കൊന്നുജീവനുപാഞ്ഞുപോയ്. 14
കടുംക്രിയനടത്തീടും കടുതീക്ഷ്ണശരോൽക്കരം
ആനതേർ കുതിരക്കൂട്ടംകൊന്നു ചിന്നിച്ചു ഭൂമിയിൽ. 15
ആയുധം കൈവിരലുറഗദയാഗദമൊത്ത വ
പൊൻകോപ്പണിഞ്ഞുള്ള കൈകളറുകാണായിതപ്പൊഴേ. 16
വില്ലുമനും വാളുമമ്മട്ടുടലും തലയുംപരം
മാലാകുണ്ഡലസമ്മിശ്രമസംഖ്യംവീണു ഭൂമിയിൽ. 17
മെയ്ക്കോപ്പടിസ്ഥാനമീഷാദണ്ഡം ബന്ധുരമങ്ങിനേ
അച്ചുകോൽ നുകവും ചക്രങ്ങളുമറുപലേതരം. 18

പെരുങ്കൊടികളും വാളും വേലും വില്ലും പതിച്ചഹോ
വില്ലുമമ്പുംപരിചയും ചിന്നിച്ചിതറിയങ്ങിനേ. 19
ചത്തുവീണുള്ള മനോർകുളശബ്ദം നൃപ! കുംഭികം
ഇവയാൽച്ചെല്ലുവല്ലാതേ ഘോരമായ്ത്തീർന്ന പോക്കളം. 20
കൊല്ലപ്പെട്ടം രാജപുത്രർതമ്മിലാത്തുവിച്ചഹോ
ഉണ്ടാക്കിത്തീർത്തിതാരാവം ഭീരുക്കൾക്കു ഭയങ്കരം. 21
ആശ്ചര്യം ഭാരതശ്രേഷ്ഠ! മുഴക്കീ പത്തുടിക്കുമേ
സൌഭദ്രൻ പടയിൽക്കേറിഗ്ഗജാശ്വരഥമദ്ദനൻ. 22
ശത്രുക്കളെയുണക്കക്കാടേറതീപ്പോലെരിപ്പവൻ
ഭാരതപ്പടമദ്ധ്യത്തിൽക്കാണായീ ഫൽഗ്ഗുനാത്മജൻ 23
ദിക്കും വിദിക്കുമൊക്കേയും ചരിയ്ക്കുന്നോരു ഭാരത!
പടയും പൊടിയും ചിനിക്കണ്ടീലവനെ ഞങ്ങളും. 24
ഗജാശ്വമത്ത്യപ്രാണങ്ങൾ പോക്കിക്കൊണ്ടതുഭാരത!
ക്ഷണത്തിലവനെക്കണ്ടു മദ്ധ്യാഹ്നാർക്കൻ കണക്കിനേ. 25
ശത്രുസൈന്യം തപിപ്പിയ്ക്കുമഭിമന്യുവിനെ പ്രഭോ!
ശക്രതുല്യനവൻപോരിൽഗ്ഗകൃഷ്ണപുത്രനെറ നന്ദനൻ
അഭിമന്യുമഹാരാജ! പടയ്ക്കുള്ളിൽ വിളങ്ങിനാൻ. 26

---

42. ജയദ്രഥയുദ്ധം

ധൃതരാഷ്ട്രൻ പറഞ്ഞു.

അത്യന്തസുഖിയാബ്ബാലൻ കയ്യുക്കിൽത്തള്ളലുള്ളവൻ
പടയിൽപ്പുക്കവാം വീരൻ മെയ്പോക്കും കുലനന്ദനൻ. 1
വയസ്സു മൂന്നുള്ളശബ്ദങ്ങളാലെ സൈന്യം കടന്നതിൽ
പിന്തുണച്ചില്ലയോ ധർമ്മപുത്രസൈന്യത്തിലാരുമേ. 2

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

യുധിഷ്ഠിരൻ ഭീമസേനൻ ശിഖണ്ഡി യമർ സാത്യകി
വിരാടൻ ദ്രുപദൻ ധൃഷ്ടദ്യുമ്നൻ കേകയരങ്ങിനേ. 3

ചൊടിയോടും ധൃഷ്ടകേതു മത്സ്യരും ചെന്നുസംഗരേ
ആ വഴിയ്ക്കു പിതാക്കന്മാരമ്മാമന്മാരുമൊപ്പമേ. 4
കൂടെച്ചെന്നിതു രക്ഷയ്ക്കായ് പടകൂട്ടിപ്പൊരുന്നവർ
ആശ്ശൂരർ പാഞ്ഞെല്പതു കണ്ടൊഴിച്ചു നിൻറെയാളുകൾ. 5
നിൻറെ പുത്രൻറെയാസ്സൈന്യം പിൻവലിച്ചതുകണ്ടുടൻ
തേജസ്വി നിൻറെ ജാമാതാവുറപ്പിപ്പാനടുത്തുതേ. 6
സിന്ധുരാജൻറെ തനയൻ മഹാരാജ! ജയദ്രഥൻ
തടുത്തു പുത്രനേക്കാക്കും പടയോടൊത്ത പാർത്ഥരെ. 7
ഘോരവില്ലുള്ള വില്ലാളി ദിവ്യാസ്ത്രങ്ങളുതിത്തവൻ
വൃദ്ധക്ഷത്രാത്മജൻ ചെന്നു കണ്ടിൽനിന്നാനപോലവേ. 8

ധൃതരാഷ്ട്രൻ പറഞ്ഞു.

സിന്ധുരാജാവേറഭാരം പെരുതാണിതു സഞ്ജയ!
പുത്രരക്ഷകരാം പാണ്ഡുപുത്രരേത്താൻതടുത്തതിൽ. 9
ബലവീര്യങ്ങളാശ്ചര്യം സൈന്ധവനെന്നു കാണു ഞാൻ
ആ മഹാത്മാവിൻറെവീര്യം ചൊല്ലു നീയശ്രുകമ്മവും. 10
ദാനമോ ഹോമമഘമോ വല്ലവന്തപമെന്നതോ
ചൊടിച്ചു പാർത്ഥരേസ്സിന്ധുരാജനൊറയ്ക്കു നിർത്തുവാൻ. 11

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

ദ്രൌപദീഹരണത്തിങ്കൽ ഭീമൻ തോല്പിച്ചുവിട്ടവൻ
തപിച്ചുനാമാനിമന്നൻ വരത്തിന്നായ്പ്പെരുന്തപം. 12
വിഷയങ്ങളിൽനിന്നിന്ദ്രിയങ്ങളെല്ലാമൊഴിച്ചവൻ
പൈദാഹവും ചൂടുമേറു ഞരമ്പോന്തി മെലിഞ്ഞവൻ. 13
ശാശ്വതോപനിഷത്തോതിസ്സേവിച്ചു ശർവ്വദേവനെ
ഭക്താനുകമ്പിഭഗവാൻ കനിഞ്ഞിതവനിൽപ്പരം. 14
സപത്നത്തിൽച്ചൊല്ലിനാൻ സിന്ധുരാജനോടീശനിങ്ങിനേ
ജയദ്രഥ! വരിച്ചാലും നന്ദിച്ചേനിഷ്ടമാം വരം. 15
എന്നു ശർവ്വൻ ചൊന്നാവാറു സിന്ധുരാജൻ ജയദ്രഥൻ
കുമ്പിട്ടു രുദ്രനോടോതീ കൈകൂപ്പി വിനയത്തൊടും. 16

ഭീമവിക്രമരാം പാണ്ഡുപുത്രരേപ്പോരിൽ മുറുമേ
ഒറ്റത്തേരാൽ ഞാൻതടുക്കവേണമേയെന്ന ഭാരത! 17
എന്നുകേട്ടിട്ടു ദേവേശൻ ജയദ്രഥനൊടോതിനാൻ
വരംതരാം സൌമ്യ! പാർത്ഥൻ ധനഞ്ജയനെയെന്നിയേ. 18
പോരിൽത്തടുക്കും നീ നാലു പാണ്ഡുനന്ദനരേയുമേ
ആവട്ടേയെന്നീശനോടുചൊല്ലിബ്ഭൂപനുണർന്നതേ. 19
അവനാവരദാനത്താൽട്ടിവ്യാസ്സുത്തള്ളലാലുമേ
ഒറ്റയ്ക്കു നിത്തിനാനേറുപാണ്ഡവക്കള്ളവമ്പട. 20
അവൻതേറ ഞാണൊലിയിനാൽബ്ഭയപ്പെട്ടിതുമന്നവർ
ശത്രുക്കൾനിൻഭടന്മാക്കോ പെരുത്തുണ്ടായി ഹർഷവും. 21
ക്ഷത്രിയന്മാർ സൈന്ധവനാബ്ഭാരമേറാതു കണ്ടുടൻ
യുധിഷ്ഠിരപ്പടയിലേയ്ക്കുൽക്കർഷംപൂണ്ടുകേറിനാർ. 22

---

43. ജയദ്രഥയുദ്ധം

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

ചോദിച്ചിതല്ലോ രാജേന്ദ്ര! സിന്ധുരാജന്റെ വിക്രമം
കേൾക്ക പാണ്ഡുക്കളോടേറവിധമെല്ലാം കഥിയ്ക്കുവൻ. 1
വഹിച്ചിതവനെസ്സുതവശ്യൈസൈന്ധവവാജികൾ
വമ്പുള്ളിളകുമശ്വങ്ങൾ വായുവേഗമിയന്നവ. 2
ഗന്ധർവ്വനഗരംപോലെകോപ്പൊരുക്കിയ തേരിനെ
ശോഭിപ്പിച്ചിതവനുള്ള വെള്ളിപ്പന്നിപ്പെരുങ്കൊടി. 3
വെങ്കൊറക്കുടയുംപിന്നെക്കൊടിയും ചാമരങ്ങളും
രാജചിഹ്നമവൻ പൂണ്ടാൻവാനിലിന്ദുകണക്കിനേ. 4
മുത്തുവജ്രമണിപ്പൊന്നുകൊണ്ടണിഞ്ഞതയസ്സമയം
ജ്യോതിസ്സാന്നംബരംപോലെ ശോഭിച്ചിതുവരൂഥവും. 5
അവൻപെരുംവില്ലുലച്ചു പെരുത്തമ്പുകൾതൂകിയും
അഭിമന്യുപിളന്നോരാ വ്യൂഹക്കെട്ടിട്ടുകൂട്ടിനാൻ. 6

അവൻ സാത്യകിയേ മൂന്നമ്പെട്ടമ്പെയ്തിതു ഭീമനെ
ഷഷ്ടിധ്യഷ്ടട്ട്യുമ്മനെയും പത്തമ്പാമത്സ്യനേയുമേ. 7
അഞ്ചമ്പുതാൻദ്രുപദനെപ്പത്തമ്പുകിൽശ്ശിഖണ്ഡിയെ
അയ്യഞ്ചു കേകയന്മാരെ മുമ്മൂന്നാദ്രൌപദേയരെ. 8
എഴ് വതമ്പാഞ്ചമ്മജനെപ്പിന്നെമറേറാരെമാറിനാൻ
പെരുത്തശരജാലത്താലതൊരത്ഭുതമായിതേ. 9
അവൻറെവില്ലുട്ടിമുച്ചയിട്ട നല്ലുളിയമ്പിനാൽ
ചിരിച്ചുറച്ചെയ്തുരുത്തുധമ്മരാജൻ പ്രതാപവാൻ. 10
കണ്ണടച്ചുമിഴിയ്ക്കുംമുമ്പവൻ മറൊരുവില്ലുമായ്
പത്തമ്പെയ്തു പാണ്ഡവനെമുമ്മൂന്നമ്പന്യരേയുമേ. 11
ആക്കൈവേഗം കണ്ടുഭീമൻ മൂന്നു ഭല്ലുങ്ങളാലുടൻ
കുടയുംകൊടിയും വില്ലുമറുത്തിട്ടു ധരിത്രിയിൽ. 12
അവൻ വേറിട്ടൊരുക്കുള്ള വില്ലെന്തിക്കുലയേറിയും
വീഴ്ത്തീ ഭീമൻറെയാവില്ലും കൊടിയശ്വങ്ങളേയുമേ. 13
അശ്വങ്ങൾ ചത്തതേർവിട്ടു ചാടിവില്ലും മുറിഞ്ഞവൻ
മലകേറും സിംഹമട്ടിൽസ്സാത്യകിത്തേരിലേറിനാൻ. 14
നന്ദിച്ചുനിൻകൂട്ടരപ്പോൾ നന്നുനന്നെന്നു കൂക്കിനാർ
സിന്ധുരാജൻറെയാക്കമ്മം വീണ്ടും വീണ്ടും പുകഴ്ത്തിയും. 15
കാറ്റുസ്സുബലാൽക്രുദ്ധപാഞ്ചന്മാരേത്തടുത്തതിൽ
അവൻറെ കമ്മംമൊട്ടേറെബ്ബഹുമാനിച്ചിതേവരും. 16
സൌഭദ്രൻകൊന്നുവീഴിച്ചകോപ്പുണിഞ്ഞഗജങ്ങളാൽ
കാണിച്ചവഴി പാഞ്ചക്കുതടഞ്ഞിതു ജയദ്രഥൻ. 17
കിണത്തെതിക്കുമാവീരർമത്സ്യപാഞ്ചാലകേകയർ
പാണ്ഡവന്മാരുമൊത്തിട്ടുമായീലാസിന്ധുരാജനിൽ. 18
ദ്രോണസൈന്യം പിളന്നീടാനേതേതരി തൂനിഞ്ഞിതോ
അതാതുവീരനോടേറുതടുത്തു സിന്ധുനായകൻ. 19

44. അഭിമന്യുപരാക്രമം

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

ജയംനോക്കും പാണ്ഡവരെസ്സിന്ധുരാജൻ തടഞ്ഞതിൽ
നിൻകൂട്ടർക്കും പരമാക്കും ഘോരമായ്ത്തീർന്നിതാഹവം. 1
സൈന്യത്തിൽക്കേറിയാസ്സത്യസന്ധൻ ദുസ്സഹനാജ്ജുനി
ഇളക്കിത്തീർത്തു തേജസ്വി മകരംകടൽപോലവേ. 2
അരിന്ദമനവൻ ബാണവർഷങ്കൊണ്ടപ്രകാരമേ
ഇളക്കുന്നോരാ നരശ്രേഷ്ഠരേറെ സൌഭദ്രനോട്ടടൻ. 2
അവർക്കുമവനും തമ്മിൽഘോരമായ്ത്തീർന്ന സംഗരം
ഓജസ്സിയന്നാവർ പരംശരവർഷം കലർത്തതിൽ. 4
ശത്രുക്കളാ തേർനിരകളാൽവളഞ്ഞിട്ടർജ്ജുനാത്മജൻ
വൃഷസേനനെറയന്നാവേക്കൊന്നു കണ്ടിച്ചുവില്ലുമേ. 5
അവനെറയശ്വങ്ങളെയുമാഞ്ഞെയ്തു ബലവാനിവൻ
കാറുപോലോടുമശ്വങ്ങളവനെക്കൊണ്ടുപോയ് രണേ. 6
ആവഴിയ്ക്കേറിയാപ്പാർത്ഥപുത്രസാരഥിതേരിനെ
തേർക്കൂട്ടം ഹർഷമാണ്ടപ്പോളന്നനന്നെന്നവാഴ്ത്തിതേ. 7
അന്നെയ്തരികളേ വീഴ്ത്തീ ക്രുദ്ധസിംഹംകണക്കിനേ
അവൻ കേറുന്നൊഴാഞ്ഞേറ്റു വസാതീയനെതിർത്തുടൻ. 8
പൊൻകെട്ടുള്ളവ്വതമ്പായാൽ പൊരിഞ്ഞാനഭിമന്യുവിൽ
ചൊന്നാൻപോരിൽജ്ജീവനോടേവിടാ ഞാൻനിന്നെയെന്നുമേ.
ഇരുന്നുംചാട്ടയുള്ളോനെട്ടൂരത്തെത്തുമൊരമ്പിനാൽ
നെഞ്ഞത്തേയ്ക്കെയ്ത സൌഭദ്രൻ ചത്തുവിണീടിനാനവൻ. 10
വസാതീയവധംകണ്ടു ചൊടിച്ചാ ക്ഷത്രിയർഷഭർ
വളഞ്ഞുകൂടീ നൃപതേ! നിൻപൌത്രനെ വധിയ്ക്കുവാൻ. 11
പലമട്ടുള്ള ചാപങ്ങൾ വലിച്ചേറു പെരുത്തുപേർ
ശത്രുക്കളോടു സൌഭദ്രനായുദ്ധം ബഹുഘോരമായ്. 12
അവക്കെഴുന്ന ബാണങ്ങൾവിൽകൾമെയ്കൾ ശിരസ്സുകൾ
മാലാകുണ്ഡലസമ്മിശ്രം ക്രുദ്ധൻ കണ്ടിച്ചു ഫാൽഗുനി. 13

ഖഡ്ഗങ്ങളും കൈവിരലും പട്ടസങ്ങാ പരശ്വധം
ഇവയൊക്കും കൈകളറു കാണായ്പൊൻകോപ്പണിഞ്ഞവ. 14
പൂമാല ഭൂഷണം വസ്ത്രം പെരുംകൊടി പതാകകാ
വമ്മം ചമ്മം മുത്തുമാല കിരീടം കൂട ചാമരം. 15
മേല്പോപ്പടിസ്ഥാനമീഷാണ്ഡം ബന്ധുരമങ്ങിനേ
അച്ചുകോൽ നകവും ചക്രങ്ങളുമറു പലേതരം. 16
അനകഷ്ടം കൊടിക്കൂറ സൂതന്മാർ പിന്നെ വാജികാ
ഉടഞ്ഞ തേരാനയശ്വമിവയാൽച്ചിന്നി മന്നിടം. 17
ചത്ത ശൂരക്ഷത്രിയന്മാർ നാനാനാട്ടിന്നധീശ്വരർ
ജയകാംക്ഷികാ വീണിട്ടം ഘോരമായ'ത്തീന്നു പോക്കളം. 18
ദിക്കും വിദിക്കുമൊക്കേയുമക്കണക്കിൽച്ചരിയ്യുവേ
ചൊടിച്ച പാത്ഥപുത്രന്റെ രൂപംകാണാതെയായിതേ. 19
പൊൻചട്ടയുമവന്നുള്ള ഭൂഷണങ്ങളുമങ്ങിനേ
വില്ലും ശരങ്ങളും കാണായിതു കേവലമപ്പൊഴേ. 20
പാറീലവന്റെ നേരിട്ടു നോക്കാൻപോലുമൊരാക്കുമേ
അന്നെയ്ത യോധരെക്കൊന്നു സൂര്യന്മട്ടേന്തി നില്പ്പുവേ. 21

---

45. ദുര്യോധനപരാജയം

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

ശൂരന്മാരുടെയായുസ്സു വലിയ്യും ഫൽഗ്ഗുനാത്മജൻ
കാലേ ഭൂതപ്രാണഹാരി കാലനേപ്പോലെയായിതേ. 1
ശക്രവിക്രമനായോരാശ്ശക്തൻ ശക്രാത്മജാത്മജൻ
പടയൊക്കെയിളക്കിക്കൊണ്ടഭിന്നു വിളങ്ങിനാൻ. 2
അവൻ കടന്നു രാജേന്ദ്ര! ക്ഷത്രിയേന്ദ്രാന്തകോപമൻ
പിടിച്ചു മാനിനെ നരിപോലെ സത്യശ്രവസ്സിനെ. 3
സത്യശ്രവസ്സു പിടിയിൽപ്പെട്ടവാറു മഹാരഥർ
അഭിമന്യുവിനോടേറ്റു പല ശസ്ത്രമെടുത്തവർ. 4

ഞാൻ മുമ്പു ഞാൻമുമ്പീവണ്ണം മുതിരും ക്ഷത്രിയഷ്ഭർ
തിരക്കിക്കൊണ്ടു ചെന്നോരു പാർത്ഥപുത്രവധത്തിനായ്. 5
പാഞ്ഞേറും ക്ഷത്രിയരുടെ പടക്കൂട്ടത്തിലേറിനാൻ
കടലിൽച്ചെറുമത്സ്യത്തിൻകൂട്ടത്തിൽത്തിമിപോലവേ. 6
പിന്മാറിടാതായവൻറെയടുക്കൽച്ചെന്നു ചേർന്നവർ
പിന്തിരിച്ചീല കടലിൽച്ചാടും പുഴകൾപോലവേ. 7
കൊടുങ്കാറ്റിൽപ്പെട്ട മട്ടുകൊടുങ്കാറ്റിൽമ്പെയത്തൊടും
ഇളകിപ്പോയിതാസ്സൈന്യം കടലിൽക്കപ്പൽപോലവേ. 8
അപ്പൊഴേ രുഗ്മരഥനാം ബലി മദ്ദേശരാത്മജൻ
പേടിയ്ക്കും പടനിത്തിക്കൊണ്ടസ്സൂജ്ഞൻ ചൊല്ലിയിങ്ങിനേ. 9
ശൂരരേ! പേടി വേണ്ടൊട്ടും ഞാൻ നില്പ്പെയിവനില്ലിഹ
ജീവനോടേ പിടിയ്ക്കും ഞാനിവനെഴുങ്കയില്ലിതിൽ 10
എന്നുചൊല്ലീട്ടു സൌഭദ്രനോടു പാഞ്ഞേറു വീയ്ക്കുവാൻ
കോപ്പുകൂട്ടീട്ടുവിലസും തേരു പായിച്ചുകൊണ്ടവൻ. 11
അവൻ മൂന്നമ്പാജ്ജുനിതൻ മാറത്തെയ്തലറീടിനാൻ
മൂന്നമ്പെയ്തു വലങ്കയ്യിൽ മൂന്നിടത്തേ ജത്തിലും. 12
അവൻറെ വില്ലും കൈരണ്ടുമുത്തജ്ജുനനന്ദനൻ
വീഴ്ത്തീ കണ്ണും പുരികവുമഴകാന്ന ശിരസ്സുമേ. 13
മാനി ശല്യാത്മജൻ രുഗ്മരഥനെപ്പൽഗുനാത്മജൻ
ജീവനോടേ പിടിപ്പാൻ വന്നവനേക്കൊന്നുകണ്ടുടൻ. 14
പടയിൽത്തള്ളലുള്ളോരു രാജപുത്രർ പ്രഹാരികൾ
ശല്യപുത്രൻറെ തോഴന്മാർ പൊന്നാണിക്കൊടിയുള്ളവർ. 15
പനപ്രായം വില്ലുലച്ചു വികർഷിയ്ക്കും മഹാരഥർ
അജ്ജുനാത്മജനേച്ചുറ്റും വളഞ്ഞു ശരവൃഷ്ടിയാൽ. 16
ചൊടിച്ചു കൺചുവന്നോരാശ്ശരഭ്യാസമുള്ളവർ
പോരിൽപ്പിന്മാറിടാത്തോനായ്ത്തനിച്ചജ്ജുനപുത്രനെ. 17
അമ്പെയ്തുമൂടിക്കണ്ടിട്ടു ഹർഷംപൂണ്ടു സുയോധനൻ
ഇവൻ യമപുരം പുക്കാനെന്നും കരുതിനാനുടൻ. 18
പൊന്നുകെട്ടിച്ച മുമ്മൂന്നു നാനാജാതിശരങ്ങളാൽ
രാജപുത്രരുടൻ കാണാതാക്കിനാരഭിമന്യുവേ. 19

അവന്റെ കൊടിത്തേർ സൂതനവനെന്നിവ മാരിഷ!
മൂടിക്കണ്ടു ഞങ്ങളിയ്യാൻപാറാമൂടിയമാതിരി. 20
ഏറാമെയ്ത്തോറു തോത്രാട്ടിതേഭംപോലെ കൊടിച്ചവൻ
ബഹുമായയെഴും ഗാന്ധവ്വാസ്ത്രം വിട്ടിതു ഭാരത! 21
അജ്ജുനൻ തുംബുരുമുഖഗന്ധവ്വന്മാരിൽനിന്നഹോ
തപസ്സാലേറെയാരതിനാൽ മോഹിപ്പിച്ചുരിപുക്കളെ. 22
നൃപ! കാണായിതൊരയ്യം നൂറായായിരമായിയും
കൊള്ളിച്ചുറുമ്പടിയ്യുസ്ത്രം തുകിച്ചുറീടുമായവൻ. 23
മയക്കി മാറാരെ നൃപ! രഥവമ്മാസ്ത്രമായയാൽ
പിളന്നാൻ പലപാടായിപ്പാർത്ഥിവാംഗങ്ങൾ പാർത്ഥിവ! 24
കുത്തുമുത്തയോറുമാപ്രാണി പ്രാണങ്ങൾ പാർത്ഥിവ!
പരലോകംപുക്കിതാറുപാരിൽ വീണിതു മെയ്യുകൾ. 25
വില്ലുശംസൂതർകേതുക്കളംഗദംപോട്ട കൈകളും
അവക്കെഴും തലകളും ഭല്ലത്താൽ വീഴ്ത്തി ഫാൽഗുനി. 26
അയ്യണ്ടായ്യാച്ച മാങ്കാവു ഭഞ്ജിച്ചിട്ട കണക്കിനേ
ഹനിച്ചിതാ രാജപുത്രശതത്തെപ്പ ഫാൽഗുനാത്മജൻ. 27
ക്രുദ്ധസർപ്പംപോലെതിർത്താസ്സുഖിമാർ സുകുമാരരെ
ഒറയ്യുവൻ കൊന്നുകണ്ടു പേടിപൂണ്ടു സുയോധനൻ. 28
തേരാളിയാനയശ്വം കാലാളിങ്ങിനെ മടിപ്പതായ്
കണ്ടു ദുര്യോധനൻ കോപംപൂണ്ടു പാഞ്ഞേറിതപ്പൊഴേ. 29
അവർതമ്മിൽ ക്ഷണമഴിഞ്ഞുഗ്രഭീഷണമായ് രണം
പിന്നെശ്ശരാത്തനായ്ത്തോറു പിന്നാക്കംമാറി നിന്നകൻ. 30

---

46 ക്രാഥപുത്രവധം

ധൃതരാഷ്ട്രൻ പറഞ്ഞു.

ചൊല്ലുന്നിതല്ലോ നീ സൂത! പലരോടൊരുവനിഹ
ബഹളം ഘോരമാം പോരും മഹാത്മാവിൻ ജയത്തെയും. 1

ബോദ്ധ്യംവരാത്തോരാശ്ചര്യം സൌഭദ്രനുടെ വിക്രമം
എന്നാലത്യാശ്ചര്യമല്ലിതവക്കോ ധർമ്മമാശ്രയം. 2
ദുര്യോധനൻ പിൻവലിയ്ക്കു രാജപുത്രർ മരിയ്ക്കുവേ
സൌഭദ്രനിൽക്കണ്ടതെന്തുഗതിയെൻ പടയാളികൾ. 3

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

മുഖംവാടിക്കണ്ണിളകിവിയർത്തു കുളർമെയ്യോടും
ഓടാനൊരുങ്ങീ മാറാരെ വെല്ലാൻ കരുതൽകെട്ടവർ. 4
വീണതാതബ് ന്ധുപുത്രബന്ധുസംബന്ധിമിത്രരെ
വിട്ടുവിട്ടോടിനാരാനയശ്വങ്ങളെയിളക്കിയും. 5
അവർ ചിന്നിയതായ്കണ്ടോദ്രോണൻ ദ്രൌണിബൃഹൽബ്ബലൻ
കൃപൻ ദുര്യോധനൻ കർണ്ണൻ കൃതവർമ്മാവുസൌബലൻ. 6
ചൊടിച്ചോരാർ പിൻവലിയ്ക്കാത്തജ്ജുനാത്മജനോടിവർ
അവരേയും നിൻറെപൌത്രൻ പിന്തിരിപ്പിച്ചു മിക്കതും. 7
സുഖംവളർന്നോൻ ബാല്യത്താൽത്തനിയെ ഗർവ്വിനിർഭയൻ
ശക്തൻ ലക്ഷ്മണനസ്സൂജ്ഞൻ പാർത്ഥപുത്രനൊടേറുതേ. 8
അവൻറെപിന്നേ പുത്രൻറെരക്ഷയ്ക്കായ്ച്ചെന്നിതച്ഛനും
ദുര്യോധനൻറെ പിറകേ ചെന്നു മൂരും രഥിവ്രജം. 9
ശരം വർഷിച്ചിതവനിൽക്കുന്നിൽക്കാറുകൾപോലവർ
അവൻ ചിന്നിച്ചിതവരെച്ചുഴലിക്കാറുപോലവേ. 10
ദുർദ്ധർഷൻ സുഭഗൻ നിൻറെപൌത്രൻ ലക്ഷ്മണവീരനെ
അച്ഛൻറെ പാരേ വിൽക്കുന്തി വിളയാടുന്ന ശൂരനെ. 11
ഏറെസുഖംവളർന്നോനെ വിത്തേശാത്മജതുല്യനെ
കാർഷ്ണി ചെന്നോരു മത്തേഭംമത്തേഭത്തെക്കണക്കിനേ. 12
ലക്ഷ്മണൻ തന്നൊടേറിട്ട സൌഭദ്രൻ ശത്രുനാശനൻ
കുത്തുമൂർത്തമു മാത്തും കയ്യുമൂക്കോടുകൊണ്ടവൻ. 13
വടിയാൽത്തച്ചിട്ടും പാമ്പിൻപടി ക്രുദ്ധൻ മഹാഭുജൻ
നിൻറെ പൌത്രൻ മഹാരാജ! നിൻറെപൌത്രനൊടോതിനാൻ
നീ ലോകമൊക്കെക്കണ്ടാലും പരലോകം ഗമിക്കയായ്
ബന്ധുക്കൾകാണ്കെ ഞാൻ നിന്നെയമലോകംകയറുവേൻ. 15

എന്നുചൊല്ലീട്ടടൻ ഭല്ലംസൌഭദ്രൻ വൈരിനാശനൻ
ഉറയൂരുംപാമ്പുപോലൊന്നരിയേന്തിമഹാഭുജൻ. 16
അവനെയുള്ളൊരാബ്ബാണം ലക്ഷ്മണന്റെ മനോഹരം
സുകേശഭ്രൂനാസമായമുഖം വീഴ്ത്തീ സകുണ്ഡലം. 17
ലക്ഷ്മണന്റെവധംകണ്ടു ഹാഹായെന്നാത്തിതാളുകം
പ്രിയപുത്രവധംകണ്ടുചൊടിച്ചാശു സുയോധനൻ. 18
ഇവനേക്കൊല്ലുകെന്നാർത്തു നൃപരോടു നൃപഷ്ടൻ
ഉടൻ ദ്രോണൻ കൃപൻ കർണ്ണൻദ്രോണപുത്രൻബൃഹൽബ്ബലൻ.
ഹാർദ്ദിക്യനെന്നാറു മഹാരഥന്മാർ ചുറ്റുമെത്തിനാർ
അവരേക്കുത്തുമുത്തമുയുകിപ്പിന്മാറിയാജ്ജുനി. 20
ചൊടിച്ചുക്കിൽപ്പാഞ്ഞുകേറീ സിന്ധുരാജന്റെ സേനയിൽ
അവന്റെവഴിമുട്ടിച്ചു സന്നദ്ധർ ഗജസേനയാൽ. 21
കലിംഗന്മാർ നിഷാദന്മാർ വീര്യവാൻ ക്രാഥപുത്രനും
കിണഞ്ഞു മുട്ടിലായ്ത്തീർന്നിതാ യുദ്ധം ധരണീപതേ! 22
ധൃഷ്ടമാനപ്പടയുടൻ തട്ടിച്ചിന്നിച്ചിതാജ്ജുനി
അംബരത്തംബുദക്കൂട്ടം ചിന്നിയ്യും കാറുപോലവേ. 23
അപ്പോൾക്രാഥൻ ശരംതുകിയേറും ഫാൽഗുനിയോട്ടടൻ
പിന്നൊത്തിരിഞ്ഞൊത്തുകൂടീ ദ്രോണാദി രഥിവീരരും. 24
പരമാസ്ത്രം പ്രയോഗിച്ചു ചെന്നു സൌഭദ്രനോട്ടടൻ
അമ്പെയ്തവരെ നിത്തീട്ടാ ക്രാഥനോടേറു ഫാൽഗുനി 25
എതിരറ്റ ശരൌഘത്താൽ സത്വരം കൊലചെയ്വാൻ
വില്ലുമ്പുകോപ്പണിക്കൈകം കിരീടംവെച്ച മൌലിയും. 26
കൊടയും കൊടിയും വീഴ്ത്തീ സൂതവാജികളേയുമേ
കുലം ശീലം ശ്രുതം ശക്തിയസ്ത്രശക്തി യശസ്സുമേ 27
തികഞ്ഞവൻ വീണശേഷം വീരർ പിന്മാറി മുറുമേ.

47. ബൃഹൽക്ഷത്രവധം

ധൃതരാഷ്ട്രൻ പറഞ്ഞു.

അമ്മട്ടുകേറിത്തരുണൻ മടങ്ങാത്തജ്ജ്യനാത്മജൻ
കലാനന്തരുപകമ്മാവായ്പ്പോരിൽപ്പിന്മാറിടാത്തവൻ. 1
വയസ്സുമൂന്നുള്ളാജാനേയാശ്വവാഹങ്ങളാലഹോ
വാനിലാമ്മട്ടുകേറുന്നോൻ വളഞ്ഞാശ്ചര്യരാരുവാൻ. 2

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

അഭിമന്യു ഭവൽസ്സൈന്യമുൾപ്പുക്കുഗ്ര ശരങ്ങളാൽ
പിന്തിരിപ്പിച്ചു മന്നോരെയൊക്കെയും പാണ്ഡുനന്ദനൻ. 3
അവനേ ദ്രോണർ കൃപരാക്കർണ്ണൻ ദ്രൌണിബൃഹൽക്ഷത്രൻ
ഹാർദ്ദിക്യനെന്നാറു മഹാരഥർ ചുറ്റും വളഞ്ഞുതേ. 4
ജയദ്രഥൻ മഹാഭാരമേറ്റു നില്പതുകണ്ടുടൻ
യുധിഷ്ഠിരന്റെ നേക്കേറെ നിന്റെ സൈന്യം നരേശ്വര! 5
സൌഭദ്രവീരനോടേറ്റു മറുള്ളോർ ശരമാരിയാൽ
പനയ്ക്കോക്കും വില്ലുലച്ചു വലിയ്ക്കുന്ന മഹാരഥർ. 6
സർവ്വവിദ്യാവിത്തരാമാ വില്ലാളികളെയൊക്കെയും
സ്തംഭിപ്പിച്ചും പോരിലമ്പെയ്തരിജിത്തജ്ജ്യനാത്മജൻ. 7
അമ്പതെയ്തു ദ്രോണനെയാബൃഹൽക്ഷത്രനെ വിംശതി
എണ്പതാക്കൃതവർമ്മാവെക്കൃപനെബ്ബാണമാറ്റും. 8
കർണ്ണംവരേ വലിച്ചുള്ള രൂക്ഷപുംഖശരങ്ങളെ
പത്തെയ്തിതശ്വത്ഥാമാവേസ്സത്വരം ഫൽഗുനാത്മജൻ. 9
ഊട്ടിച്ചാണയ്ക്കിട്ട കണ്ണിയനു കണ്ണത്തു കണ്ണനെ
ശത്രുമദ്ധ്യത്തിൽ വെച്ചെയ്തു സത്വരം ഫൽഗുനാത്മജൻ. 10
കൃപന്റെയശ്വങ്ങളെയും വീഴ്ത്തിപ്പിൻസൂതരേയുമേ
സ്വനാന്തരത്തിൽപ്പത്തമ്പാഞ്ഞെയ്താനിവനെയപ്പൊഴേ. 11
കുരുകീർത്തികരൻ വീരവൃന്ദാകരനെയങ്ങുടൻ
വീരരാം നിൻമക്കൾകാണ്കെക്കൊന്നാനാശ്ചര്യശക്തിയുള്ളവൻ. 12

അവനേദ്രൌണിയിരുപത്തഞ്ചെയ്തു ക്ഷുദ്രകാശ്രുഗം
നിർഭയം ശത്രുവരരെപ്പാർത്തുകൊന്നു മുടിയ്ക്കുവേ. 13
ഉടനേ നൂറുകുരമ്പഞ്ഞെതിർത്തെയ്തിതു മാരിഷ!
ധാർത്തരാഷ്ട്രന്മാർകഠംകാണ്കെയശ്വത്ഥാമാവെയാജ്ജുനി. 19
അവനെദ്രൌണിവിരിയെമൂർച്ചയുള്ളവ്വതനുകഠം
എയ്തിട്ടമങ്ങിളക്കീലാ മൈനാകാദ്രിയെയാംവിധം. 15
ദ്രൌണിയേത്താനവനെഴുപത്തിമൂന്നു ശരങ്ങളെ
എതിർത്തെയ്തിതു തേജസ്വിശക്തൻതാനപകാരിയെ. 16
നൂറമ്പെയ്തു പുത്രരക്ഷയ്ക്കായ് ദ്രോണനവനേപ്പരം
അവ്വതമ്പെയ്തിതച്ഛന്റെ രക്ഷയ്ക്കായ് ദ്രോണപുത്രനും. 17
ഭല്ലദ്വാവിംശകം കണ്ണൻ ഹാർദ്ദിക്യൻ പതിനാലുമേ
കോസലൻതാനയ്മ്പതനും കൃപൻ പത്തനുമങ്ങിനേ. 18
പതിപ്പത്തമ്പെയ്തിതവരെല്ലാവരെയുമായവൻ
കോസലാധീശനവനെക്കണ്ണിയമ്പെയ്തു ഹൃത്തിലായ്. 19
അവന്റെ വിൽകൊടിഹയസൂതരേ വീഴ്ത്തിയാജ്ജുനി
വാളും പരിചയും കൈക്കൊണ്ടാത്തേർപോയബൃഹൽബ്ബലൻ.
കുണ്ഡലം ചാർത്തിടും കാർഷ്ണിത്തലകൊയ്വാൻ മുതിർന്നതേ
കോസലക്കുടയോനായ ബൃഹൽബ്ബലനരേന്ദ്രനെ. 21
അവൻ നെഞ്ഞത്തൊരമ്പെയ്തു കരഠംപോയ് വീണിതായവൻ
മഹാന്മാരാം മന്നവരെ മുടിച്ചു പതിനായിരം. 22
വില്ലുംവാളുമെടുത്തുഗ്രവാക്കും ചൊല്ലിയെതിർക്കവേ
ബൃഹൽബ്ബലനെയമ്മട്ടുകൊന്നു കൃഷ്ണാനുജാത്മജൻ 23
പോരിൽ സ്തംഭിപ്പിച്ചു നിന്നെ യോധരെശ്ശരമാരിയാൽ.

---

48. അഭിമന്യുയുദ്ധം

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

കണ്ണത്തിൽക്കണ്ണനെക്കണ്ണിയമ്പെയ്തു വീണ്ടുമാജ്ജുനി
അമ്പതമ്പെയ്തിതവനെച്ചൊടിപ്പിയ്ക്കുംപടിയ്ക്കുടൻ. 1

എതിരെത്തയ്യാനതുബാണം രാധേയനവനേയുമേ
സർവ്വാംഗമന്വേറെറാട്ടേറെയവൻ ശോഭിച്ച ഭാരത! 2
ഘോരചാടുംപടി ശരമെയ്തു കർണ്ണനെയായവൻ
ശരങ്ങളേറു രുധിരംവാൻ്റ ശോഭിച്ചു കർണ്ണനും. 3
ശരങ്ങളുടലിൽക്കേറിച്ചോരധാരയണിഞ്ഞവർ
പൃത്തനില്ക്കും മുറിയ്ക്കിൻറെമട്ടിൽശ്ശോഭിച്ചിതായവർ. 4
കർണ്ണമന്ത്രകളേച്ചിത്രം പൊരുതുന്നാറുപേർകളെ
അശ്വസൂതദ്ധ്വജരഥസഹിതംകൊന്നു ഫാൽഗ്ഗുനി. 5
അവ്വണ്ണമാ വില്ലരെയും പതിപ്പുത്തു ശരങ്ങളാൽ
എതിരെത്തയ്യാൻ കൂസൽകൂടാതതുമത്ഭുതമായിതു. 6
ആരെയുമ്പ വധിച്ചിട്ടാ മഗധൻറെ കുമാരനെ
അശ്വസൂതാന്വിതം മന്നിൽവീഴ്ത്തിനാനശ്വകേതുവേ. 7
മാത്തികാവതനേ രാജനേയും കുഞ്ജരകേതുവേ
കത്തിയമ്പെയ്തുത്തിട്ടൊന്നാർത്തു ബാണങ്ങളം തുകുവോൻ. 8
ദുശ്ശാസനാത്മജൻ നാലുഹയങ്ങളെയുമെയ്തടൻ
ഒരമ്പെയ്തു സൂതനെയും പത്തമ്പാജ്ജുനിയെയുമേ. 9
പത്തമ്പു തൌശ്ശാസനിയെയെയ്തു ഫാൽഗ്ഗുനനന്ദനൻ
ചൊടിച്ചു കൺചുവന്നാങ്കൊണ്ടുച്ചമിങ്ങിനെ ചൊല്ലിനാൻ. 10
നിന്നച്ഛൻ പോക്കളംവിട്ടു പാഞ്ഞു ഭീരുകണക്കിനേ
കൊള്ളാം നിനക്കറിയുമേ യുദ്ധം നിന്നെ വിടില്ലഞാൻ. 11
ഇത്രമാത്രം പറഞ്ഞിട്ടു മൂർച്ചയിട്ടു തെളിഞ്ഞതായ്
നാരാചമൊന്നെയ്തിതുനാവാൽ ത്രൈണി വിഴ്ത്തിനാൻ. 12
അവനേവിട്ടു സൌഭദ്രൻ മൂന്നമ്പെയ്തിതു ശല്യനെ
കുഴച്ചിറകുവെച്ചൊമ്പതമ്പെയ്തു ശല്യനങ്കുമേ. 13
നൃപതേ! സംഭ്രമത്തോടുമതൊരത്ഭുതമായിതേ
വില്ലുറുത്തജ്ജുനസുതൻ കൊന്നു തൽപ്പാർശ്വസൂതരെ. 14
ആരമ്പെയ്താനവനെയുമവൻ തേർവിട്ടു മാറിനാൻ
ശത്രുഞ്ജയൻ ചന്ദ്രകേതു മഹാമേഘൻ സുവച്ചനും. 15
സൂര്യഭാസ്സീരെയവരെക്കൊന്നെയ്തു സൌബലനേയുമേ
മൂന്നമ്പെയ്തിട്ടു ശകുനി ദുര്യോധനനോടോതിനാൻ. 16

നാമൊന്നിച്ചിവനേക്കൊൽക നമ്മേക്കൊൽവതിൽമുന്നമേ
കൊല്ലാൻവഴി വിചാരിക്കു കൃപദ്രോണാദ്യരൊത്തു നീ. 17
പോരിൽ വൈകർത്തനൻ കണ്ണനപ്പോൾദ്രോണനൊടോതിനാൻ
ഇവൻ നമ്മേത്തീക്കുമോതുകിവന്റെ വധമാശു നീ. 18
അപ്പോൾ വില്ലാളിയാം ദ്രോണൻ ചൊല്ലിനാനേവരോടുമേ
പഴുതുണ്ടോ കുമാരനു കാണുന്നു നിങ്ങൾ നോക്കുവിൻ. 19
പോരിൽച്ചുറ്റിസ്സഞ്ചരിയ്യുമിവനൊരണുമാത്രവും
പാണ്ഡവേയനുസിംഹന്റെ കൈവേഗം കണ്ടുകൊള്ളുവിൻ. 20
തേർവഴിയ്യിഹ കാണുന്നു വട്ടത്തിൽത്തന്നെ കാമ്മുകം
അമ്പെടുത്തു തൊടുപ്പോതുമുടനേവിടുവോതുമേ. 21
എൻപ്രാണവേദനപെടുമ്മാറമ്പെയ്തു മയക്കിലും
ഹർഷംതരുന്നുണ്ടു വീണ്ടും സൌഭദ്രൻ വൈരിനാശനൻ. 22
ഏറ്റം നന്ദിപ്പെടുത്തുന്നു പോരിൽച്ചുറ്റീടുമാജ്ജുനി
ഇവനു കാണുന്നില്ലല്ലോ പഴുതിന്നീ മഹാരഥർ. 23
കൈവേഗത്തോടു ദിക്കെങ്ങുമമ്പുതൂകുമിവന്നഹോ
പോരിൽഗ്ഗാണ്ഡീവിയിലൊരുഭേദം കാണുന്നതില്ല ഞാൻ. 24
പാർത്ഥാത്മജശരംകൊണ്ടു കണ്ണൻ ദ്രോണനൊടോതിനാൻ
നിർത്തുണമെന്നുനിർത്തുന്നോൻ സൌഭദ്രശരമേറു ഞാൻ. 25
തേജസ്വിയാം കുമാരന്റെ കടുഘോരശരങ്ങളോ
ഉടയ്യുന്നുണ്ടെൻറകരളഗ്നിതേജസ്സിയന്നവ. 26
മെല്ലേച്ചിരിച്ചുകൊണ്ടോതീ ദ്രുതം കണ്ണനൊടപ്പൊഴേ
ഇവന്റെ ചട്ട ഭേദ്യം യുവാവോ ചാരുവിക്രമൻ. 27
ഇവന്റെയച്ഛനോതീട്ടുണ്ടീ ഞാൻ കവചധാരണം
അതെല്ലാമീപ്പുരപുരഞ്ജയന്നുമറിയാം ദൃഢം. 28
അക്കാംനോക്കിയമ്പെയ്താലിവൻതൻ വില്ലുഞാണൊട്ടും
അഭീശുവാജികളെയും പിമ്പുറം സൂതരേയുമേ. 29
ഇതുചെയ്യ മഹേഷ്വാസ! കണ്ണ! സാധിക്കുമെങ്കിൽ നീ
പിന്നൊപ്പിൻമാറിയിവനെ പ്രഹരിക്കുക നീയുടൻ. 30
ദേവാസുരന്മാക്കുമിവൻ വില്ലുള്ളപ്പോളജയ്യനാം
ഇവന്റെ തേരും വില്ലും നീ വേണമെങ്കിൽ മുടിയ്ക്കുടോ. 31

ഏവം ശ്രുതി കേട്ടിട്ട കണ്ണൻ വൈകർത്തനൻ ദ്രുതം
വേഗമൊയ്തിട്ടമവൻതന്റെ വില്ല നറുക്കിനാൻ. 32
അശ്വങ്ങളെക്കൊന്ന ഭോജൻ കൃപൻ പിൻസൂതരേയുമേ
മാറുള്ളോർ വില്ലുപോയോനിൽശ്ശരവഷ്ങ്ങം തൂകിനാർ. 33
വെമ്പേണ്ടപ്പോഥം വെമ്പലോട്ട വൻതേരാളികളാറുപേർ
നിർദ്ദയം ശരവഷ്ങ്ങംതൂകീ തേർപോയ ബാലനിൽ. 34
വില്ലാറു തേരുപോയിട്ടും സ്വധർമ്മംകാത്തുകൊണ്ടവൻ
വാളും പരിചയും കൈക്കൊണ്ടുയർന്ന വാനിലേയ്ക്കുടൻ. 35
ലാഘവത്താൽബ്ബലത്താലും കൌശികാദിഗതിക്രമാൽ
വാനിൽച്ചാറീ ജിഷ്ണുപുത്രൻ പക്ഷിരാജൻ കണക്കിനേ. 36
എന്റെമേൽ വന്നുവീഴുന്ന വാളുമായവനെന്നാവർ
മേല്പോട്ടുനോക്കി വില്ലന്മാർ പലരും പാർത്തുനിന്നുപോയ്. 37
അവന്റെ രതാപ്പിടിവാഥം കണ്ടിച്ചു ദ്രോണനപ്പൊഴേ
ക്ഷുരപ്രങ്കൊണ്ടു പിടിയിനുകളിൽശ്ശത്രുസൂദനൻ. 38
കണ്ണൻ കൂർത്തശരംതൂകിച്ചമ്മം കണ്ടിച്ചിതപ്പൊഴേ
വാളും പരിചയും പോയി വാനിൽനിന്നവനാഴിയിൽ
നിന്നു ചക്രമെടുത്തുങ്കൊണ്ടെത്തീ ദ്രോണന്റെ നേർക്കുടൻ. 39

അവൻപരം ചക്രരജസ്സുമേറു
വിളങ്ങി ചക്രം കരതാരിലേന്തി
നിന്നീടിനാൻ തെല്ലിട രൌദ്രമൂർത്തി
കൃഷ്ണൻകണക്കജ്ജുനസൂനു പോരിൽ. 40
കടുനിണമണിരക്തവസ്ത്രമോടും
ഭ്രുകുടിവളച്ചു കഠോരനാദമോടും
പ്രുഷ്ടബലമുടയോരു പാർത്ഥപുത്രൻ
പടനടുവിൽക്കടുഭീഷണം വിളങ്ങീ. 41

49. അഭിമന്യുവധം

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

വിഷ്ണുവിൻ സോദരീപുത്രൻ വിഷ്ണുശസ്ത്രം ധരിച്ചവൻ
പ്രകാശിച്ചാനതിരഥൻ വേറേവിഷ്ണുകണക്കിനേ. 1
കാറേറ മുടിയുംചിന്നിപ്പരമാം ചക്രമേന്തിയും
അവനേറ ദേവദുഷ്പ്രേക്ഷ്യരൂപം കണ്ടിട്ട മന്നവർ. 2
ഏറാം നടുങ്ങിയാച്ചക്രം മുറിച്ചാർ പലഖണ്ഡമായ്
മഹാരഥൻ പാർത്ഥപുത്രൻ വമ്പേറും ഗദയേന്തിനാൻ. 3
ശത്രുക്കൾവില്ലുതേർ പിന്നെവാൾ ചക്രമിവപോക്കിയോൻ
അഭിമന്യുമഹാബാഹുവശത്താമാവൊടേറുതേ. 4
ജ്വലിച്ചീടുമിടിത്തിയ്യിനൊത്തീടും ശോഭകണ്ടവൻ
തേത്തട്ടിൽനിന്നുപിന്നോട്ടു മൂന്നടിപ്പാടുവാങ്ങിനാൻ. 5
അവനേറ പാർഷ്ണിസൂതാശ്വങ്ങളെയാഗ്ഗദകൊണ്ടവൻ
തച്ചുകൊന്നമ്പേറുമുള്ളൻപന്നിപോലെ വിളങ്ങിനാൻ. 6
തച്ചുകൊന്ന സൌലബനാം കാളികേയനെയങ്ങുടൻ
എഴുപത്തേഴു ഗാന്ധാരപരിവാരരെ വീഴ്ത്തിനാൻ. 7
പിന്നൊബ്രഹ്മവസാതീയർ പത്തുവീരരെവീഴ്ത്തിനാൻ
കേകയത്തേരേഴ് വരേയും കൊന്ന പത്തു ഗജത്തെയും. 8
ഔശ്ശാസനിരഥം സാശ്വം തകർത്തു ഗദകൊണ്ടവൻ
ഔശ്ശാസനിചൊടിച്ചാശു ഗദകൈക്കൊണ്ടു മാറിച്ച! 9
പാഞ്ഞെതിത്തേറു ദുർദ്ധർഷൻനില്ലുനില്ലുനമോതിനാൻ
ആ വീരന്മാർഗദയുമായ്ത്തമ്മിൽക്കൊല്ലാനൊരുങ്ങിയോർ. 10
ഭ്രാതൃവ്യർകൃത്താടിപണ്ടാ രുദ്രാന്തകർ കണക്കിനേ
അവർ തമ്മിൽഗ്ഗദാഘാതമേറുപാത്തട്ടിൽവീണുപോയ്. 11
അഴിച്ചശക്രധ്വജമട്ടടരിങ്കൽപ്പരന്തപർ
ഔശ്ശാസനി പിടഞ്ഞേറു കുരുകീർത്തിവളർത്തവൻ. 12
എല്ലും സൌഭദ്രനൊപ്പാങ്ങിൽത്തച്ചാനുക്കിൽത്തലയ്ക്കുതാൻ
ഗദാവേഗങ്കൊണ്ടുമത്യായാസങ്കൊണ്ടുമുഴന്നവൻ, 13

ബോധംകെട്ടഴിമേൽ വീണു സൌഭദ്രൻ ശത്രുനാശനൻ
ഇമ്മട്ടൊരുത്തനെക്കൊന്നു പലരുംകൂടി മന്നവ! 14
പൊയ്യയേക്കുഞ്ജരംപോലെ പടയേത്താൻകലക്കിയോൻ
ശോഭിച്ച ഹതനാം വീരൻ വേടർ കൊന്നാനപോലവേ. 15
അവ്വണ്ണംവീണൊരാശ്ശൂരൻതൻചുറ്റുംനിന്നാനിൻഭടർ
വേനല്ക്കുകാടെരിച്ചിട്ടുകെട്ടതീ ചുറ്റുമാംവിധം. 16
ഗിരിശൃംഗങ്ങൾ ഭഞ്ജിച്ചു തിരിച്ചാക്കാറുപോലവേ
കുരുസൈന്യം തപിപ്പിച്ചസ്തമിച്ചക്കൊത്തുഭൂമേ. 17
ഉപപ്ലവംതേടുവേപ്പോലെ വാരിടും കടൽപോലവേ
പൂർണ്ണചന്ദ്രാഭമുഖനെക്കാകപക്ഷാവൃതാക്ഷനെ. 18
അവനെപ്പാരിൽ വീണിട്ടുകണ്ടു നിന്നെ മഹാരഥർ
ഏറാംസന്തോഷമോടാർത്തു സിംഹനാദംമുഴക്കിനാർ. 19
നിൻകൂട്ടക്കേറെയും ഹർഷമുണ്ടായിതു ധരാപതേ!
മറുവീരന്മാരുടെ കണ്ണിൽക്കണ്ണീരൊലിച്ചുപോയ്. 20
ആകാശത്തും ഭൂതജാലമാക്രോശിച്ചു ധരാപതേ!
വീണ ചന്ദ്രൻപോലെയുള്ളവീരനേക്കാങ്കകാരണം. 21
ദ്രോണൻ കർണ്ണൻതൊട്ടൊരാറു ധാർത്തരാഷ്ട്രമഹാരഥർ
കൊന്നിട്ടൊറയ്ക്കിവൻ വീണു ധർമ്മമല്ലിതു നിശ്ചയം. 22
ആ വീരൻ ചത്തുവീണിട്ടു പാരംശോഭിച്ചു പാരിടം
നക്ഷത്രം ചുഴലുംവാനുചന്ദ്രനാലെന്നവണ്ണമേ. 23
പൊൻകെട്ടുള്ളനുചിതരിച്ചോരചാടിയൊഴിച്ചഹോ
കുണ്ഡലം ചാർത്തിടും വീരശിരസ്സുകഥംകലർന്നുമേ. 24
കൊടിക്കുറകളും നാനാവിചിത്രോഷ്ണീഷജാലവും
വിരിപ്പു ചാമരം ചിന്നിയുള്ളമുഖ്യായുധങ്ങളും. 25
തേരാനയാഥകുതിരകഥംക്കുള്ള ഭൂഷണജാലവും
ഉറയൂരിയ പാമ്പൊക്കുമൂട്ടിത്തേച്ചുള്ളവാഥംകളും. 26
വില്ലുമുവേല്പുഷ്ടികത്തികമ്പനങ്ങളുമങ്ങിനേ
മറുള്ളനാനായുധവും ചിന്നിശ്ശോഭിച്ചു മന്നിടം. 27
ചത്ത വാജികളും വീണ്ടു ചോരചാട്ടമവാറയും
മേലാഥംകളൊത്തു സൌഭദ്രൻവീഴ്ത്തിച്ചിന്നീ ധരിത്രിയിൽ. 28

തോട്ടിയാനക്കാർകഠം ചട്ട കൊടിശസ്ത്രവുമൊത്തഹോ
മറിഞ്ഞ കന്നുപോലന്യുമേറുവീണഗജങ്ങളും. 29
മന്നിൽച്ചിന്നും സാശ്വസൂതന്മാരാം പോരാളിവീരരും
കലങ്ങീടും കയംപോലെ ചത്ത ഹസ്തികഠം തേർകളും. 30
നാനാഭ്രഷായുധമെഴും ചത്ത കാലാഠം ജനങ്ങളും
കലന്നു ഭീരുഭയദമുഗ്രമായ്ത്തീർന്നു പാത്തടം 31
ചന്ദ്രാഭനാമവൻ പോരിൽമരിച്ചെന്നതു കണ്ടുടൻ
നിൻകുട്ടക്കു രസംകൂടീ പാണ്ഡവന്മാക്കുദുഃഖവും. 32
യൌവ്വനംതികയാത്തുണ്ണിയഭിമന്യു മരിച്ചതിൽ
ഓടിപ്പോയീ സൈന്യമെല്ലാം ധർമ്മജൻകണ്ടുനില്ക്കുവേ. 33
സൌഭദ്രൻ വീണസമയം സൈന്യമോടുന്ന കണ്ടുടൻ
അജാതശത്രു കല്പിച്ചിതാവീരന്മാരൊടിങ്ങിനേ: 34
സ്വർഗ്ഗമുഠപ്പുക്കിതീവീരൻ പിന്തിരിയ്ക്കാതെ ചത്തവൻ
സ്തംഭിപ്പിപ്പിൻപേടിവേണ്ടാവെല്ലാം വൈരിജനത്തെ നാം. 35
എന്നു തേജസ്സേറുമവൻ മാഴ്കുന്നോരോടതിദ്യുതി
യോധശ്രേഷ്ഠൻ ധർമ്മരാജൻ ചൊല്ലിദുഃഖമൊഴിയ്ക്കയായ്. 36
പോരിൽസ്സപ്പംപോലെയുള്ള ശത്രുരാജകുമാരരെ
മുമ്പിലേറുവധിച്ചിട്ടു പിന്നാലേപോയി ഫാൽഗ്ഗുനി. 37
പതിനായിരമാഠക്കാരെക്കൊന്നു കോസലനേയുമേ
കൃഷ്ണാജ്ജുനക്കൊത്ത കാർഷ്ണി പുക്കാൻശക്രപുരംദ്രുതം. 38
തേരാനയാഠം കുതിരകളസംഖ്യം കൊലചെയ്തവൻ
പോരിൽത്തൃപ്തിവരാതുള്ളോനശോച്യൻ പുണ്യകൃത്തമൻ. 39
പുണ്യവാന്മാക്കുള്ള പുണ്യലഭ്യലോകങ്ങഠം പൂകിനാൻ.

---

50 സമരഭ്രമിവർണ്ണനം

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

അവരിൽശ്രേഷ്ഠനേക്കൊന്നു ഞങ്ങളന്യോന്യമുഴന്നവർ
സന്ധ്യയ്ക്കിരിപ്പിടംപുക്കു ചോരയാറാടിയങ്ങിനേ.

ഞങ്ങളും പോക്കളംപാത്തുമെല്ലെമറുള്ള കൂട്ടരും
അന്തിയെഴുന്നീച്ചു നൃപതേ! തളർന്നുള്ള മട്ടുത്തവർ. 2

ഉടൻ പകലും രജനിയുമുള്ള
ശിവാരുതോഗ്രാശിവമായ സന്ധ്യയായ്
കുശേശയച്ചാത്തെതിർകാന്തി ഭാസ്കരൻ
തരത്തിലസ്താദ്രിയണഞ്ഞു ചാഞ്ഞതിൽ. 3
വരാസിശക്ത്യൃഷ്ടിവരൂഥചർമ്മസ-
ദ്വിഭൂഷണങ്ങൾക്കിഹ കാന്തിവാങ്ങിയും
നഭസ്ഥലംഭൂമിയുമൊപ്പമാക്കിയാ-
പ്രിയാംഗമാമഗ്നിയിലെത്തി ഭാസ്കരൻ. 4
സുരേന്ദ്രവജ്രാഹതിയേറസംഖ്യമേ
പെരുംമുകിലുന്നകളൊത്ത കുംഭികൾ
വരാങ്കുശം വൻകൊടിചട്ടനാഥരും
മറിഞ്ഞു വീണിട്ടു നിറഞ്ഞു മന്നിടം. 5
പ്രധാനിയും സൂതനുമറുപസ്കരം
ഹയങ്ങളും പോയ്പ്പൊടിയാറുവീണഹോ
മഹാരഥൌഘം പൊടിയായ് ശ്ശരങ്ങളാൽ
തകർന്നു ശോഭിച്ചു ധരാതലം പ്രഭോ! 6
ഹയങ്ങൾമേലാൾകളുമങ്ങു ചത്തുടൻ
മേല്പോട്ടുപൊട്ടിപ്പുലമട്ടു ചിന്നിയും
കൺനാവു പല്ലും കുടലുംപുറത്തുവ-
ന്നിളാതലം ഭീഷണമായിതോറവും. 7
തകർന്നുമേൽച്ചട്ടയുടുപ്പു ഭൂഷയും
നശിച്ചു ഹസ്ത്യശ്വരഥത്തൊടുംനരർ
വിശിഷ്ടശയ്യാസ്തരണങ്ങൾ വാണപേ-
രനാഥരായ്ച്ചത്തുപതിച്ചു ഭൂമിയിൽ. 8
പെരുത്തു ഹർഷിച്ചുവളംകുറുക്കനും
പരുന്തുചെന്നായ് നരിനായ്കൾകാക്കയും
ഖഗാശരന്മാർകളുമൊത്തുകൂട്ടമേ
പിശാചുമായ്ഘോര കുടിച്ചു ഭീഷണം. 9

പിളന്നു ദേഹം രുധിരംകുടിച്ചുടൻ
മുറയ്ക്കു മജ്ജാപിശിതങ്ങളേറുമേ
കൊഴുപ്പു തിന്നുന്നു ചിരിച്ചുഹൃഷ്ടരായ്
ശ്വങ്ങൾതോറും പലപേർനിശാചരർ. 10

ശരീരചങ്ങാടമൊലിച്ച ചോരനീർ
തേത്തോണി വൻകുംഭിശിലാകദംബവും
മനുഷ്യശീർഷച്ചെറുപാറമാംസമാം
ചേറും കലന്നായുധമിശ്രമാം പുഴ. 11

ഭയങ്കരം വൈതരണിയ്ക്കു തുല്യമായ്
സുദുസ്തരംയോധർ ചമച്ചതായഹോ
ഒലിച്ചിതാപ്പോക്കളമദ്ധ്യഭൂമിയിൽ
ഭയങ്കരം ജീവശരങ്ങളൊത്തഹോ. 12

കൂടിച്ചു നിന്നിങ്ങിനെ ഭീമരൂപരാം
പിശാചസംഘങ്ങളുമാർത്തു ഭീഷണം
സമം രസിച്ചു നരമാംസമുഗ്രമ-
ങ്ങശിച്ചുകൂട്ടും ശവസൃഗാലപക്ഷികൾ. 13

പടക്കളം ഭീഷണമിപ്രകാരമേ
നിശാമുഖത്തിൽപ്പിതൃരാഷ്ട്രവർദ്ധനം
കബന്ധനൃത്തം പെടുമാറുകണ്ടതാ-
നൊഴിച്ചുപോന്നു പലവീരമാനുഷർ. 14

ചിന്നിത്തെറിച്ചുള്ള വിശേഷഭൂഷയൊ-
ത്താശ്ശുകതുല്യൻ വിജയന്റെ നന്ദനൻ
മഹാരഥൻ വീണുകിടപ്പതും ജനം
കണ്ടുശമിച്ചുള്ള മഖാഗ്നിപോലവേ. 15

51. യുധിഷ്ഠിരവിലാപം

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു

തേരാളിത്തലവൻ വീരസൌഭദ്രൻ ഹതനായതിൽ
തേക്കോപ്പഴിച്ചിട്ടെല്ലാരുമൊപ്പമേ വില്ലുവെച്ചുടൻ. 1
യുധിഷ്ഠിരനാദ്യന്റെ ചൂരും ചെന്നങ്ങിരുന്നാഹോ
സൌഭദ്രനിൽച്ചിത്തമോരു ദുഃഖം ചിന്തിച്ചിരിപ്പുമായ്. 2
പരം യുധിഷ്ഠിരനൃപൻ വിലപിച്ചിതു മാലൊടും
മഹാരഥൻ ഭ്രാതൃപുത്രനഭിമന്യു മരിയ്കയാൽ. 3
എന്നിഷ്ടംചെയ്യുവാൻവേണ്ടി ദ്രോണസൈന്യമബാധമേ
വ്യൂഹംപിളർന്നകയറീ ഗോക്കളിൽസ്സിംഹമെട്ടിവൻ. 4
വില്ലാളിവീരർ പോരിങ്കലവനോടെതിർനിന്നാവർ
ഉടഞ്ഞു പിന്തിരിച്ചല്ലോ ശസ്ത്രജ്ഞർ ബലമുള്ളവർ. 5
അന്നേരവു നമ്മൾക്കത്യന്തവൈരി ദുശ്ശാസനൻ ക്ഷണം
നേരിട്ടുചെന്നു യുദ്ധത്തിൽ മയങ്ങിപ്പിന്തിരിച്ചുപോയ്. 6
ആ വീരൻ ദുസ്തരം ദ്രോണസൈന്യക്കടൽ കടന്നുടൻ
കാർഷ്ണി ദൌശ്ശാസനിയൊടേറാറല്ലോ കഷ്ടം മരിച്ചുപോയ്. 7
അഭിമന്യു മരിയ്ക്കേ ഞാൻ കാണ്മതെങ്ങിനെ പാർത്ഥനെ
ഇഷ്ടപുത്രൻ മരിച്ചോരു സാധു മാധവിയേയുമേ. 8
ചോരത്തോരീക്കൊടുങ്കായ്മസമുദ്രസമങ്ങിനേ
കൃഷ്ണാർജ്ജുനന്മാരൊടൊന്നു നമ്മൾ ചൊല്ലുന്നു കഷ്ടമേ. 9
ഞാൻതന്നെയീസ്സുഭദ്രയ്ക്കും കേശവാർജ്ജുനർകഠംക്കുമേ
പ്രിയംപാർത്തു ജയംകാപ്പോൻ ചെയ്തേനീവിധമപ്രിയം. 10
ലുബ്ധൻ ദോഷങ്ങൾ കാണില്ലാ ലോഭം മോഹത്തിനാൽവരും.
ഞാൻ കണ്ടില്ലാ തേൻകൊതിപ്പോൻമട്ടിക്കുണ്ടുള്ളതിങ്ങിനേ. 11
സാപ്പാട്ടു വാഹനം ശയ്യാഭ്രഷ്ണങ്ങളിവയ്ക്കുതാൻ
മുമ്പു നല്ലോണ്ട ബാലനാ മുമ്പേകീ സംഗരത്തിൽ നാം. 12
ചെറുപ്രായമെഴും കുട്ടി യുദ്ധത്തിൽപ്പഴകാത്തവൻ
തിരക്കിൽ നല്ലശമട്ടിൽക്കഷ്ടത്തിൻ ക്ഷേമമേല്ക്കുമോ. 13

കഷ്ടം നമുക്കുമിവനോടൊപ്പം മനസ്സിൽപ്പതിയ്ക്കയാം
കോപം പൊരിഞ്ഞ ബീഭത്സുദുഃഖദുക്കാലെരിഞ്ഞിനി. 14
അലുബ്ധൻ മതിമാൻ ഹ്രീമാൻ ക്ഷമാവാൻ ബലി സുന്ദരൻ
മെയ്യുള്ളവൻ മാനമേകും പ്രിയൻ നേരുള്ള ധൈര്യവാൻ. 15
ശ്രേഷ്ഠകർമ്മാവവനുള്ള കർമ്മം വാഴ്ത്തുന്ന ദേവകൾ
നിപാതകവചദ്ധ്വംസി കാലകേയാരിവീര്യവാൻ. 16
ഹിരണ്യപുരി വാഴുന്ന മഹേന്ദ്രരിപുവീരരെ
പൌലോമരെക്കണ്ണടച്ചുമിഴിയ്ക്കും മുന്നു കൊന്നവൻ. 17
ഇരന്നാലഭയം ശത്രുക്കൾക്കും നല്കുന്നവൻ പ്രഭു
അവനെറ മകനെക്കാപ്പാൻ നൊമ്മൾക്കാകാതെയായിതേ. 18
ശക്തരാം ധാർത്തരാഷ്ട്രന്മാക്കിനാത്യാപത്തുപെട്ടുപോയ്
പാർത്ഥൻ പുത്രവധക്രോധാൽക്കുരുവംശം മുടിയ്ക്കുമേ. 19
ക്ഷുദ്രൻ ക്ഷുദ്രവധക്രോധൻ കുരുവംശം മുടിച്ചുടൻ
ദുര്യോധനൻ ദുഃഖം കണ്ടു മാഴ്കിപ്രാണൻകളഞ്ഞിടും. 20

എനിയ്ക്കുവേണ്ടാ ജയമിങ്ങുനാട്ടം
ദേവതകളും വാനവരൊത്തിരിപ്പുമേ
ഈ വീര്യമേറുന്നൊരു ദേവരാജ-
കുമാരപുത്രക്ഷിതികണ്ടിരിയ്ക്കുമേ. 21

---

52. ശോകാപനോദനം

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

ഇമ്മട്ടു വിലപിയ്ക്കുന്ന കൌന്തേയൻ ധർമ്മപുത്രനെ
കൃഷ്ണദ്വൈപായനനറിഞ്ഞണഞ്ഞിതു മഹാമുനി. 1
അവനെസ്സല്ക്കരിച്ചിട്ടു ചാരേ വാണ യുധിഷ്ഠിരൻ
ഭ്രാതൃപുത്രവധങ്കൊണ്ടു ശോകംപൂണ്ടേവമോതിനാൻ. 2
മഹാരഥരധർമ്മിഷ്ഠർ പലർ ചുറ്റിവളഞ്ഞഹോ
കൊന്നു വില്ലാളിവീരന്മാർ പൊരുതും പാർത്ഥപുത്രനെ. 3

അബാലബുദ്ധിയാം ബാലൻസൌഭദ്രൻ ശത്രുനാശനൻ
ഉപായമന്യേ യുദ്ധത്തിൽവിശേഷാൽപ്പൊരുതുംവിധൌ. 4
ഞാനും ചൊന്നോനവനൊട്ടു വഴി ഞങ്ങൾക്കുതീക്കുവാൻ
അവനുള്ളിൽക്കടന്നാപ്പോൾ നമ്മേരോധിച്ചു സൈന്ധവൻ. 5
തുല്യയുദ്ധം ചെയ്തിടേണം യുദ്ധജീവികളല്ലയോ
ശത്രുക്കളീച്ചെയ്തയുദ്ധം തുല്യമാതിരിയില്ലിഹ. 6
അതുകൊണ്ടേറമുൾത്താപംപൂണ്ടേനിണ്ടലിലാണ്ട ഞാൻ
ശമനംകണ്ടതില്ലിങ്ങു വീണ്ടും വീണ്ടും നിനയ്ക്കിലും. 7

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

ശോകവ്യാകുലനാംവണ്ണമായവൻ വിലപിയ്ക്കുവേ
പറഞ്ഞു ഭഗവാൻ വ്യാസൻ യുധിഷ്ഠിരനൊടിങ്ങിനേ. 8

വ്യാസൻ പറഞ്ഞു.

യുധിഷ്ഠിര! മഹാപ്രാജ്ഞ! സർവ്വശാസ്ത്രവിശാരദ!
വ്യസനത്തിൽ മയങ്ങില്ലാ നിൻകൂട്ടർ ഭരതർഷഭ! 9
പലശത്രുക്കളെക്കൊന്നീശ്വരൻ സ്വർഗ്ഗം കരേറിനാൻ
അബാലയോഗ്യമാം കർമ്മം ചെയ്തിട്ടു പുരുഷോത്തമൻ. 10
തെറിയ്ക്കുവാൻ വയ്യ ചെറും വിധിയാണിതു ധർമ്മജ!
ദേവതാനവഗന്ധർവ്വർക്കുണ്ടല്ലോ മൃത്യു ഭാരത! 11

യുധിഷ്ഠിരൻ പറഞ്ഞു.

ഇതാ ചത്തുകിടക്കുന്നു മന്നിലീ നരനായകർ
സൈന്യമദ്ധ്യത്തിങ്കൽ വെച്ചു കൊന്നാവിട്ട മഹാരഥർ. 12
നാഗായുതപ്രാണർ ചിലർ വായുവീര്യരുമങ്ങിനേ
അവിടെച്ചത്തു യുദ്ധത്തിൽത്തുല്യന്മാർ തുല്യർ കൊന്നാവർ. 13
അവരെപ്പടയിൽക്കൊല്ലുന്നാവനെക്കണ്ടതില്ല ഞാൻ
വിക്രമംപൂണ്ടിടുമവർ തേജോബലമമന്നവർ. 14
തമ്മിൽജയംനേടിടേണമെന്നാണവർ നിനച്ചതും
എന്നാലവർ മഹാപ്രാജ്ഞർ ചത്തുവീണുകിടക്കയാം. 15

മരിച്ചുവെന്നുള്ള വാക്കുമതുകൊണ്ടർത്ഥമുള്ളതായ്
മരിച്ചാരീ മഹീശന്മാർ മിക്കതും ഭീമവിക്രമർ 16
ചേഷ്ടയെന്യേ മാനവുംപോയ്ശൂരർ ശത്രുവശത്തിലായ്
ചൊടിയേറും രാജപുത്രർ തീപ്പെട്ട നിലയായിതേ. 17
എനിയ്ക്കിങ്ങൊരു സന്ദേഹം മൃതരെന്നൊന്നുരയ്ക്കുവാൻ
മൃത്യുവാക്കെങ്ങുന്നു മൃത്യുസംഹാരം ചെയ്യുതെങ്ങിനേ
ലോകം ഹരിപ്പതെന്തേവമതുചൊല്ക പിതാമഹ! 18

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

ഏവം യുധിഷ്ഠിരൻ കുന്തീപുത്രൻ ചോദിച്ചനേരമേ
ആശ്വസിപ്പിയ്ക്കുവാൻ വാക്കു ഭഗവാൻമുനി ചൊല്ലിനാൻ. 19

വ്യാസൻ പറഞ്ഞു.

ഇതിനുദാഹരണമായ്ചൊല്ലാറുണ്ടീപ്പുരാകഥ
അകമ്പനനൊടായുണ്ടു നാരദൻ ചൊന്നതായ് നൃപ! 20
ആ രാജാവും രാജവയ്യപുത്രദുഃഖം മഹത്തരം
പാരിൽ ദുസ്സഹമത്യന്തം പ്രാപിച്ചെന്നറിവുണ്ടു മേ. 21
അതും ഞാൻ പറയാമെന്നാൽ മൃത്യുപ്രഭവമുത്തമം
അതുകേട്ടാൽ സ്നേഹബന്ധഭവം ദുഃഖംവിട്ടും ഭവാൻ. 22
ഉണ്ണീ പണ്ടുള്ള ചരിതമിതു ചൊൽവതു കേൾക്ക നീ
ഇതു സല്കഥയായുഷ്യം ശോകഘ്നം പുഷ്ടിവർദ്ധനം. 23
പവിത്രം ശത്രുശമനം മംഗളങ്ങളിൽ മംഗളം
വേദാദ്ധ്യയനമെന്നോണമാണീയാഖ്യാനമുത്തമം. 24
കേൾക്കേണ്ടതാണു നൃപതേ! നിത്യം കാലത്തു ദ്രുസൂരർ
ആയുഷ്മൻ!പുത്രരാജ്യങ്ങളിച്ഛിപ്പോർക്കും പരം പ്രിയം. 25
മുന്നം കൃതയുഗത്തിങ്കലുണ്ടായ് നൃപനകമ്പനൻ
പടക്കളത്തിലവനും ശത്രുക്കൾക്കു വശത്തിലായ്. 26
അവന്റെ പുത്രൻ ഹരിയോ ശക്തിയുള്ള ഹരിസന്നിഭൻ
ശ്രീമാൻ കൃതാസ്ത്രൻ മേധാവി പോരിൽശുക്രസമൻ ബലി. 27

പടക്കളത്തിലവനോ ചുറ്റും ശത്രുക്കൾ ചൂഴവേ
ചൊരിഞ്ഞു ബാണജാലങ്ങൾ യോദ്ധന്തിഗണങ്ങളിൽ. 28
ദുഷ്കരക്രിയചെയ്തിട്ടു പോരിൽശ്ശത്രുപ്രതാപനൻ
പടയിൽശ്ശത്രുനിരയാൽ ഹതനായീ യുധിഷ്ഠിര! 29
ആ നൃപൻ പ്രേതകാര്യങ്ങൾ ചെയ്തു സങ്കടമാണ്ടവൻ
പാരം രാപ്പകൽ ദുഃഖിച്ചു സുഖംകിട്ടാത്തവണ്ണമായ്. 30
പുത്രവ്യസനസംഭ്രതമവൻതൻ മാലറിഞ്ഞവൻ
അവനെറയരികിൽച്ചെന്നു പിന്നെദ്ദേവർഷി നാരദൻ. 31
ദേവർഷിവന്നതായ്കണ്ടാ മഹാഭാഗൻ നരേശ്വരൻ
യഥാന്യായം പൂജചെയ്തു വത്തമാനമുണർത്തിനാൻ. 32
നടന്നാപടിയൊക്കേയുമവനോടോതി മന്നവൻ
ശത്രുക്കൾ വെന്നതും പോരിൽപ്പുത്രനെത്തകൊന്നതും. 33
എൻെറ പുത്രൻ മഹാവീര്യനിന്ദ്രവിഷ്ണുസമപ്രഭൻ
പല ശത്രുക്കളാലേറെ ഹതനായീ മഹാബലൻ. 34
ഭഗവാനേ! മൃത്യുവാരു വീര്യമെന്തെന്തു പൌരുഷം
തതത്തോടിതു കേൾപ്പാനുണ്ടാഗ്രഹം മതിമത്തമ! 35
അവനെറയാ വാക്കു കേട്ടു നാരദൻ വരദൻ പ്രഭു
പുത്രശോകം കെടുപ്പോരീ മഹാഖ്യാനത്തെയോതിനാൻ. 36

നാരദൻ പറഞ്ഞു.

കേളുവ്വീശ! മഹാബാഹോ! വിസ്തരിച്ചോതുമിക്കഥ
നടന്നാപടി ഞാൻ കേട്ടവിധമേ വസുധാധിപ! 37
ആദിസർഗ്ഗേ പ്രജാസൃഷ്ടി ചെയ്തിട്ടന്നു പിതാമഹൻ
സംഹാരമറൊരീ ലോകം കണ്ടു തേജസ്വി വീണ്ടുമേ. 38
സംഹാരമെന്നാ കായ്മത്തെപ്പറ്റിച്ചിന്തിച്ചു മന്നവ!
ചിന്തിച്ചിട്ടിഹ സംഹാരമറിഞ്ഞില്ലാ ധരാധിപ! 39
അവനെറ രോഷങ്കൊണ്ടഗ്നിയുണ്ടായിന്ദ്രിയമാർഗ്ഗമേ
ദിക്കെങ്ങുമാശു വ്യാപിച്ചു ചുട്ടു ദേശാന്തരങ്ങളും. 40
വിണ്ണും മണ്ണും വ്യോമവുമാ ജ്വാലാമല നിറഞ്ഞഹോ
ചരാചരജഗത്തൊക്കെച്ചുട്ടിതാബ്ഭഗവാൻ പ്രഭു. 41

വെന്തെരിച്ചിതു ഭ്രുതങ്ങൾ ചരങ്ങളചരങ്ങളും
മഹത്താം ക്രോധവേഗത്താൽ ത്രസിപ്പിച്ചിട്ടു വീയ്ക്കുവാൻ. 42
ഉടൻ ഹരൻ ജടിസ്ഥാണു നിശാടപതിയാം ശിവൻ
ശരണം പുക്കു പരമേഷ്ഠിയാമാ ബ്രഹ്മദേവനെ. 43
പ്രജാഹിതത്തിനായ് സ്ഥാണുവന്നു വീണോരുനേരമേ
അരുളീ പരമൻ ദേവൻ ജ്വലിച്ചേന്തും മഹാമുനി. 44
കാമമെന്തയികാമാഹ്വ! പുത്രകാമജ! ചെയ്വു ഞാൻ
ചെയ്യുന്നുണ്ടിഷ്ടമൊക്കേയും സ്ഥാണോ! ചൊല്ലുക കാമിതം. 45

---

53. മൃത്യ്വുത്പത്തികഥനം

സ്ഥാണു പറഞ്ഞു.

പ്രജാസൃഷ്ടിക്കുവേണ്ടി പ്രയത്നംചെയ്ക നീ വിഭോ!
നീ സൃഷ്ടിച്ചു വളർന്നല്ലോ ഭ്രുതജാലം പലേതരം. 1
നിൻക്രോധത്താലാ പ്രജകൾ ദഹിയ്ക്കുന്നുണ്ടിതെങ്ങുമേ.
അവരെക്കണ്ടു കാരുണ്യമെങ്കൊണ്ടാലും ഭഗവൻ! പ്രഭോ! 2

ബ്രഹ്മാവു പറഞ്ഞു.

സംഹരിയ്ക്കാനെനിയ്ക്കിച്ഛയില്ലയിങ്ങിനെയാംവിധം
മന്നിന്നു ഹിതമോർത്തീടുമെന്നിൽ മന്യുകലർന്നതാം. 3
ഈദ്ദേവി ഭാരം പെരുകി പ്രാർത്ഥിച്ചാളെന്നൊടേറാവും
സംഹരിപ്പാൻ മഹാദേവ! ഭാരമൊൻപോർത്തയായവൾ. 4
പിന്നെ ഞാനറിയാതായീ പലമാതിരിയോക്കിലും
സംഹാരമീജ്ജഗത്തിന്നു പിന്നെ മന്യുകലർന്നു ഞാൻ. 5

രുദ്രൻ പറഞ്ഞു.

സംഹാരത്തിൽ പ്രസാദിയ്ക്ക, യൊടിയ്ക്കായ്ക ധരാപതേ!
ചരാചരപ്രജാജാലം നശിയ്ക്കാല്ലിതശേഷവും. 6

ഭഗവൻ! നിൻപ്രസാദത്താൽ മുവ്വഴിയ്ക്കിതു നില്ക്കണം
വരാവതും തീർന്നതുമീക്കാലത്തു നിലനില്പതും. 7
ക്രോധം ദീപിച്ച ഭഗവാൻ ക്രോധത്താൽത്തീർത്തു വഹ്നിയെ
അവൻ ചുട്ടന്ന മലകാം മരങ്ങാം പുഴയെന്നിവ. 8
പലചലങ്ങളുമെന്നല്ല തൃണാലയഗണങ്ങളും
ചരാചരങ്ങളും പാടേമുടിച്ചീടുന്ന സാമ്പ്രതം. 9
ചരാചരജഗത്തൊക്കെച്ചുട്ടുഭസ്മമായ്ത്തീർന്ന കഷ്ടമേ
ഭഗവാനേ! പ്രസാദിയ്ക്ക രോഷംമാറുകിതെൻ വരം. 10
എല്ലാം നശിച്ചാലങ്ങയ്ക്കിങ്ങുള്ളതൊക്കെ നശിയ്ക്കയാം
എന്നാൽ നില്ക്കട്ടെ തേജസ്സിതങ്ങയിങ്കലടങ്ങണം. 11
അതുനോക്കു ദേവ! പാരം പ്രജകാംക്ക ഹിതത്തിനായ്
ഈ പ്രാണിജാലമൊഴിവായ്വന്നീടുംപടിയാക്കണം. 12
ഇല്ലെന്നായിത്തീർന്നിടൊല്ലാ മുടിഞ്ഞീ പ്രജയൊക്കെയും
ലോകങ്ങാംക്കധിദേവതാപം ലോകത്തങ്ങുന്ന തന്നു മേ. 13
ജഗന്നാഥ! നശിയ്ക്കൊല്ലാ ചരാചരജഗത്തുടൻ
അതുകൊണ്ടു കനിഞ്ഞീടും ദേവനോടിതുണർത്തിനേൻ. 14

നാരദൻ പറഞ്ഞു.

ദേവനീ വാക്കു കേട്ടപ്പോാം പ്രജകാംക്ക ഹിതത്തിനായ്
തേജസ്സടക്കിനാൻ പിന്നെയന്തരാത്മാവിലങ്ങുടൻ. 15
അഗ്നിയെസ്സംഹരിച്ചിട്ട ഭഗവാൻ വിശ്വപൂജിതൻ
അരുാംചെയ്തു പ്രവൃത്തത്തെനിവൃത്തത്തെയുമാ പ്രഭു. 16
ആ രോഷജാഗ്നിയെദ്ദേവൻ സംഹരിയ്ക്കുന്നനേരമേ
വിശ്വഗോക്കളിൽനിന്നുണ്ടായ്മഹാത്മാവിനൊരംഗന. 17
കരിഞ്ഞുമപ്പുമഞ്ഞപ്പായ് രക്തജിഹ്വാസ്യദുഷ്ടിയായ്
തപ്തകുണ്ഡലവും ചാത്തിത്തപ്തഭ്രഷ്ണയായ് നൃപ! 18
ഇന്ദ്രിയങ്ങളിൽനിന്നുണ്ടായ്ത്തെക്കൻദിക്കിങ്കൽനിന്നവാം
ചിരിച്ചുകൊണ്ടു വിശേശവാനോരെപ്പാർത്തുകണ്ടതാൻ. 19
മൃത്യോ!യെന്നവളേദ്ദേവൻ വിശ്വസൃഷ്ടിക്ഷയേശ്വരൻ
വിളിച്ചുചൊല്ലീ നൃപതേ! വിശ്വത്തെസ്സംഹരിയ്ക്ക നീ. 20

സംഹാരം കരുതുന്നൊന്നെറ രോഷത്തിങ്കൽപ്പിറന്നു നീ
അതിനാൽസ്സംഹരിച്ചാലും മൂഢ പണ്ഡിതലോകരെ. 21
നീയെന്നുടെ നിയോഗത്താൽ, നിനക്കു ശുഭമാമിതിൽ
എന്നായവനരച്ചോരു മൃത്യുവാം പങ്കജാക്ഷിയാൾ. 22
ധ്യാനിച്ചിതേറമബല കരഞ്ഞു മുട്ടുളസ്വരം
ആക്കണ്ണുനീരു കയ്യൊണ്ടാൻ താനേതന്നെ പിതാമഹൻ. 23
സർവ്വഭൂതഹിതത്തിനായവൾക്കാശ്വാസമേകുവാൻ.

---

54 മൃത്യുപ്രജാപതിസംവാദം

നാരദൻ പറഞ്ഞു.

തന്നിൽദ്ദുഃഖമൊതുക്കീട്ടു തമ്പി പത്മജനോടുടൻ
ഉലഞ്ഞ ലതയെപ്പോലായ്ത്തൊഴുതുകൊണ്ടു ചൊല്ലിനാൾ. 1

മൃത്യു പറഞ്ഞു.

ഭവാൻ സൃഷ്ടിച്ചൊരീ നാരി ക്രൂരമിമ്മട്ടെഴും തൊഴിൽ
അഹിതംതാനെന്നറിഞ്ഞും ഹേ വാഴ്മിൻ! ചെയ്വതെങ്ങിനേ. 2
അധർമ്മത്തിൽപ്പേടിയുണ്ടു പ്രസാദിയ്ക്കേണമേ പ്രഭോ!
ഇഷ്ടപുത്രവയസ്യന്മാർ പിതൃസോദരവല്ലഭർ. 3
ഇവരെക്കൊന്ന ശാപത്തെദ്ദേവ! പേടിച്ചിടുന്ന ഞാൻ
പാവപ്പെട്ട കരഞ്ഞോർതൻ കണ്ണീർവീഴുകയില്ലയോ. 4
അതിങ്കൽപ്പേടി ഭഗവൻ! നിന്നെശ്ശരണമാണ്ടു ഞാൻ
യമന്റെ ഭവനത്തിങ്കൽപ്പോകുന്നില്ലാ നരോത്തമ! 5
തെളിയിപ്പേൻ വരദ! ഞാൻ കൈകൂപ്പീടും ശിരസ്സൊടും
ഇതൊന്നു നിങ്കൽനിന്നിട്ടുണ്ടിച്ഛിയ്ക്കുന്നോൻ പിതാമഹ! 6
നിൻപ്രസാദപ്പടി തപംചെയ്കൊൾവാൻ പ്രജേശ്വര!
ഈ വരം ദേവ! തന്നാലും ഭഗവാനേ! മമ പ്രഭോ! 7

നിൻ ചൊൽ കേട്ടു ഗമിയ്ക്കുന്നോൻ ധേനുകാശ്രമമുത്തമം
അവിടെപ്പോയ്ത്തീവ്രതപംചെയ്യേൻ നിൻപൂജയായി ഞാൻ. 8
പ്രയാസം പ്രാണികൾക്കുള്ളോരിഷ്ടപ്രാണങ്ങളെ പ്രഭോ!
കരയുമ്പോൾ നശിപ്പിപ്പാൻ പാപാൽപ്പാലിയ്ക്കുകെന്നെ നീ. 9

ബ്രഹ്മാവു പറഞ്ഞു.

മൃത്യോ! സങ്കല്പിച്ചുനിന്നെ പ്രജാസംഹാരഹേതു നീ
പ്രജാസംഹരണംചെയ്ക സംശയിയ്ക്കേണ്ട ലേശവും. 10
ഇതേവമേ വന്നുകൂടൂ മറുമാതിരിയായ്കരാ
പാരിൽ നിന്ദിതയാകാ നീ ചെയ്കകൊണ്ടുകെന്നെറ വാക്കിനെ.

നാരദൻ പറഞ്ഞു.

ഹൃന്നുകേട്ടു തെളിഞ്ഞിട്ടു തൊഴുതാണ്ടുഗവാൻ മുനി
സംഹാരബുദ്ധിചെയ്തില്ലാ പ്രജാഹിതവിചിന്തയാൽ. 12
അടങ്ങിപ്പിന്നെയാദ്ദേവൻ പ്രജകൾക്കീശ്വരേശ്വരൻ
ആത്മപ്രസാദവും പൂണ്ടുകൊണ്ടാനപ്പോൾപ്പിതാമഹൻ. 13
ചിരിച്ചുകൊണ്ടാൻ ലോകേശൻ ലോകമൊട്ടുക്കുനോക്കിയും
അവന്റെ ദൃഷ്ടിയാൽ നാട്ടാക്കപ്പെമൃത്യുവൊഴിഞ്ഞുപോയ്. 14
അപരാജിതനാം ദേവൻ കോപംകൈവിട്ടശേഷമേ
ആദ്ധീമാന്റെ സമീപത്തിൽനിന്നു പോയിതു കന്യക. 15
പ്രജാസംഹാരമങ്ങേറുചൊല്ലിപ്പിൻവാങ്ങിനിന്നവൾ
ത്വരയോടും നരപതേ! ധേനുകാശ്രമം മൃത്യുവും. 16
അവിടെത്തീവ്രമായിട്ടും വൻതപംചെയ്തിതായവൾ
ഒറക്കാലുമ്മെലായ്നിന്നാൾ പഞ്ചഭൂതം പതിനാറുമേ. 17
അയ്യാണ്ടും കൃപയോടൊത്തു പ്രജാരക്ഷനിനച്ചവൾ
പ്രജേന്ദ്രിയാത്മങ്ങളിൽനിന്നിന്ദ്രിയങ്ങളൊഴിച്ചവൾ. 18
ഒറക്കാലിന്മെലായ്നിന്നു പുണ്യാരണ്യങ്ങളേഴിലും
ആറുപത്തഞ്ചും നിന്നാളേഴുമൊന്നും നരേശ്വര! 19
പിന്നെപ്പത്തായുതം ചാരീ മൃഗങ്ങളൊട്ടുമൊത്തവൾ
പുണ്യശീതാംബുവുടയനന്ദയിൽച്ചെന്നു പിന്നെയും. 20

ഏണ്ണായിരത്താണ്ടുകാലം നിന്നാൻ വെള്ളത്തിലായവൻ
നിയമംനന്ദയിൽച്ചെയ്ത കല്മഷം തീരെയറവൻ. 21
പുണ്യകൌശികയിൽപ്പുക്കാൻ മുന്നമേ നിയമസ്ഥയാൻ
ജലവായുക്കൾ ഭക്ഷിച്ചിട്ടങ്ങു ചെയ്ത വ്രതങ്ങളെ. 22
പഞ്ചഗംഗത്തിലും പുണ്യകന്യാചേതസകത്തിലും
പലമട്ടു തപംചെയ്ത ദേഹശോഷം വരുത്തിനാൻ. 23
പിന്നെഗ്ഗംഗയിലുംചെന്നു മഹാമേരുസ്ഥലത്തിലും
പ്രാണായാമംചെയ്തുകൊണ്ടുനിന്നാൻ പാരകണക്കിനേ. 24
പണ്ടു വാനോർ തപംചെയ്ത ഹിമാദ്രിശിഖരത്തിലും
നിഖ്വകാലമംഗ്രഷ്ടുത്തിന്മേലായ് നിന്നിതായവൻ. 25
ഗോകർണ്ണം പുഷ്കരം പിന്നെ നൈമിശം മലയാദ്രിയും
ഇവയിങ്കലുമായ്ദ്ദേഹശോഷം ചെയ്ത വ്രതങ്ങളാൽ. 26
അനന്യദൈവമായ് ബ്രഹ്മദേവനിൽഭ്ക്തിയോടവൻ
നിന്നാപ്പിതാമഹനെയും സന്തോഷിപ്പിച്ചിതേറവും. 27
തനിച്ചവളോടായ്ച്ചൊന്നാൻ ലോകപ്രഭവനവ്യയൻ
സൌമ്യമാനസനായ്ഭ്ഭവ! പ്രീതനായ് പ്രീതമാനസൻ. 28
മൃത്യോ നീയെന്തിനൊട്ടേറെത്തപം ചെയ്യുന്നുവെന്നു താൻ
മൃത്യു ചൊല്ലീടിനാളപ്പോൾപ്പിതാമഹനൊടിങ്ങിനേ. 29
സ്വസ്ഥരേപ്പഴിചൊൽവോരു ലോകരെക്കൊല്ലുയില്ല ഞാൻ
നിങ്കൽനിന്നീ വരംവേണം സർവ്വലോകേശ്വരപ്രഭോ! 30
അധർമ്മത്തിൽപ്പേടിയുണ്ടായതിനാൽച്ചെയ്ത ഞാൻ തപം
ഭീതയാകുമെനിയ്ക്കേകഭയം പരമവ്യയം. 31
ആർത്തയായ്ക്കുറമറുള്ളീപ്പെണ്ണിരക്കുന്നു നീ ഗതി
അവളോടോതിനാൻ ഭൂതഭവ്യഭാവീശ്വരൻ വിഭു. 32
അധർമ്മമില്ലാതെ മൃത്യോ! പ്രജാസംഹൃതിചെയ്കിലും
ഭദ്രേ!ഞാൻ ചൊല്ലുകിൽപ്പാഴായ്വരില്ലൊന്നുമൊരിയ്ക്കലും. 33
ചതുർവ്വിധപ്രജകളെസ്സംഹരിയ്ക്ക നീ ശുഭേ!
നിനക്കു ശാശ്വതം ധർമ്മമെന്നുമുണ്ടായിവന്നിടും. 34
ലോകേശൻ യമനുംനിന്നെത്തുണയ്ക്കും വ്യാധിജാലവും
ക്ഷാമം വാനവരും പിന്നെ നിനക്കു വരമേകിടാം. 35

പാപമെന്യേ രജസ്സാറു നീ പാരംപുകഴാന്നിടും
അവളേവംകേട്ടു നൃപ! കൈകൂപ്പി പ്രത്തവോടുടൻ. 36
തലകുപ്പിപ്രസാദിപ്പിച്ചോതിനാൾവീണ്ടുമിങ്ങിനേ
ഞാനീവിധം ചെയ്തിടാതെ കഴിയില്ലെങ്കിലെൻവിഭോ! 37
ശിരസ്സിൽചെച്ചേൻനിന്നാജ്ഞകേട്ടുകൊൾകെൻറവാക്കിനെ
ലോഭംക്രോധം ദ്രോഹമീഷ്യമോഹം നാണക്കുറച്ചിലും
ദേഹികൾക്കുള്ള ദേഹത്തെബ്ഭേദിയ്ക്കേണം പലേതരം. 38

ബ്രഹ്മാവു പറഞ്ഞു.

അവണ്ണമായ്വരും മൃത്യോ!പ്രജാസംഹൃതിചെയ്ക നീ
നിനക്കധർമ്മംപറാ ഞാൻ കുറാമോക്കില്ലെടോ ശുഭേ! 39

എൻകയ്യിൽവീണശ്രുബിന്ദുക്കളെല്ലാം
രോഗങ്ങളാം പ്രാണികൾക്കാത്മജങ്കൾ
അവാറ കൊല്ലും ചാക്കട്ടെത്താജ്ജനത്തെ
നിനക്കധർമ്മംപറിടാ പേടിവേണ്ട. 40
നിനക്കധർമ്മംപറിടാപ്രാണിമൂലം
നിയ്യോ ധർമ്മം നീ ഭരിക്കുന്ന ധർമ്മം
നീ ധർമ്മ്യയായ് ധർമ്മ്യമാന്നോൾ ധരിത്രി
എന്നാൽ പ്രാണപ്രക്ഷയം ചെയ്തകൊൾക. 41
കാമം രോഷം രണ്ടുമേ വിട്ടുജീവി-
ജനങ്കൾതൻ ജീവനെസ്സംഹരിക്കു
എന്നാലുണ്ടാമന്തമറുള്ള ധർമ്മം
മിത്ഥ്യാവൃത്തധ്വംസിയായുണ്ടധർമ്മം. 42
ആത്മാവിനെശ്ശുദ്ധമായ് നീ വഹിക്കു
പാപംചെയ്താലാത്മപാതം ഭവിയ്ക്കും
എന്നാൽക്കാമം രോഷവും നീ വെടിഞ്ഞു
ഹനിച്ചാലും ജീവജാലത്തെയെല്ലാം. 43

നാരദൻ പറഞ്ഞു.

മൃത്യുപ്പേരാൽപ്പേടിപൂണ്ടാനതാംഗി
ശാപംപേടിച്ചായതങ്ങേറുചൊല്ലി

കാലേ പ്രാണി പ്രാണനാശം തുടന്നാൽ
കാമം ക്രോധം രണ്ടുമേ വിട്ടു പിന്നെ. 44
അവക്കെന്നാൽ മൃത്യുവോ വ്യാധിജാലം
വ്യാദ്ധ്യുത്ഭവം രോഗമോ താപകൃത്താം
ഏവക്കും പോം പ്രാണനങ്ങന്തകാല-
ത്തെന്നാൽശ്ശോചിയ്ക്കായ്കയത്രം നിഷ്ഫലംതാൻ. 45
വാനോരെല്ലാം ജീവികൾ ജീവനേകു-
മങ്ങെത്തിയോർ തിരിയേ പോന്നിടുന്നോർ
ഇമ്മട്ടെല്ലാ പ്രാണികളുഞ്ചെന്നു
പോരും വാനോർ മത്സ്യമട്ടായ് നൃസിംഹ! 46
വാതം ഭീമം ഭീമനാദം മഹൌജ-
സ്സംഗംഭേദിച്ചീടുമേ സവ്വഗാമി
ആ വൃത്തിയും വൃത്തവും മറുമൊന്നാം
നേടില്ലുഗ്രാനന്തതേജസ്സിയന്നോൻ. 47
വാനോരെല്ലാം മത്സ്യസംജ്ഞാഢ്യരെന്നാൽ
മാഴ്കീടേണ്ടാ പുത്രനേപ്പറ്റി രാജൻ!
സപ്തംപൂകി പ്രീതിനേടുന്നു പുത്രൻ
നിത്യം നല്ലാ വീരലോകങ്ങൾ നേടി. 48
ദുഃഖംപോക്കിപ്പുണ്യവാന്മാരൊടൊപ്പം
ദേവാജ്ഞയാൽ പ്രജകൾക്കിങ്ങു മൃത്യു
കാലംവന്നാൽസ്സംഹരിയ്ക്കും മുറയ്ക്കു
സ്വയം പ്രജാപ്രാണസംഹാരകർത്രീ. 49
ആത്മാവിനെ പ്രാണികൾതന്നെ കൊൽവൂ
കൊല്ലുന്നില്ലാ ദണ്ഡെടുത്തിട്ടു മൃത്യു
മൃതന്മാരെപ്പറ്റി മാഴ്കില്ല ധീരർ
വിരിഞ്ചൻതാൻ വെച്ചൊരാത്തീപ്പുകണ്ടോർ
ഏവം ദൈവം ചെയ്തൊരാസ്സൃഷ്ടികണ്ടു
ദുഃഖം പോക്കു പുത്രനേപ്പറ്റി മേലിൽ. 50

വ്യാസൻ പറഞ്ഞു.

നാരദൻ ചൊന്നൊരീ നല്ല പൊരുളാം മൊഴികേട്ടുടൻ
ചൊന്നാനിഷ്ടൻ നാരദനോടകമ്പന നാധിപൻ. 51
ശോകം നീങ്ങി പ്രീതിപൂണ്ടേൻ ഭഗവാനേ! മുനീശ്വര!
നീ ചൊന്നകഥകേട്ടിട്ടു കൃതാർത്ഥൻ കമ്പിടുന്നു ഞാൻ. 52
എന്നാരാജാവു ചൊന്നോരു നാരദൻ മുനിസത്തമൻ
അമിതാത്മാവു ദേവർഷിനന്ദനം പൂകിനാനുടൻ. 53
പുണ്യം യശസ്കരം സ്വർഗ്ഗ്യമെന്നില്ലായുഷ്കരംപരം
എന്നുമീയിതിഹാസത്തെകേൾക്ക കേൾപ്പിച്ചീടണ്ടുമേ. 54
എന്നീപ്പൊരുളെഴുംവാക്കു കേട്ടു രാജാവു ധർമ്മജൻ
ക്ഷത്രധർമ്മമറിഞ്ഞിട്ടു ശൂരസൽഗ്ഗതികണ്ടുടൻ. 55
ഇവൻ സ്വർഗ്ഗംകയറിനാൻ മഹാവീര്യൻ മഹാരഥൻ
വില്ലാളിവീരർനടുവിൽപ്പരരെക്കൊന്നു ഫാൽഗ്ഗുനി. 56
പോരിടുംപടുവില്ലാളിവീരൻ പോരിൽ മഹാരഥൻ
വില്ലെയ്ത്തുവാഴുംവേൽഗദകളേറുനേരേ മരിച്ചവൻ. 57
വിരജസ്സാം സോമസൂനുവിടെപ്പോയ് ലയിയ്ക്കയാം
അതിനാൽധൃതിയുംകൊണ്ടുതന്വിമാരൊത്തു പാണ്ഡവൻ
പ്രമാദമെന്നിയേ കോപിച്ചുടൻ പോരിന്നൊരുങ്ങിനാൻ. 58

---

55. ശ്രോഡശരാജകം മരുത്തൻ

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

മൃത്യുജന്മം നിരുപമകർമ്മവും കേട്ടവാറുടൻ
ധർമ്മരാജൻ പ്രസാദം പൂണ്ടോതീ പിന്നോയുമിങ്ങിനേ. 1

യുധിഷ്ഠിരൻ പറഞ്ഞു.

ഗുരുക്കൾ പുണ്യകർമ്മാക്കളിന്ദ്രപ്രതിമവിക്രമർ
സ്ഥാനേ രാജർഷികളഘമറാസത്യസ്ഥർ ഭൂസുര! 2

വിണ്ടുമെന്നെസ്സത്യവാക്കാൽസ്സന്തോഷിപ്പിച്ചുകൊള്ളുക
പുരാണരാജഷിക്കുങ്കൊണ്ടാശപാസപ്പെട്ടുത്തുക. 3
ഏതേതു യോഗ്യരെന്തെല്ലാം ദാനംചെയ്തു മഹാമുനേ!
സുകൃതംപൂണ്ട രാജഷിശ്രഷ്ഠരെന്നാരു ചൊല്ലുണം. 4

വ്യാസനാൽ പറഞ്ഞു.

ശിത്യരാജാവിൻെറ പുത്രൻ സൃഞ്ജയൻ പേർപുകഴ്ന്നവൻ
അവനു തോഴർ മുനികളത്രേ നാരദപർവ്വതർ. 5
ഒരിയ്ക്കലവനേക്കാണ്മാൻചെന്നു ഗേഹത്തിലായവർ
മുറയ്ക്കു സൽക്കാരമേറ്റു സുഖിച്ചവിടെ മേവിനാർ. 6
സുഖമായവരോടൊന്നിച്ചവൻ വാഴ്ത്തുമ്പോൾ
അങ്ങുചെന്നാൾ സൃഞ്ജയൻെറ മകളാം കന്യസുന്ദരി. 7
അഭിവാദ്യംചെയ്തവളെയഭിനന്ദിച്ച മന്നവൻ
അവൾക്കാരോഗ്യവും മറുമാശീസ്സായരുളീടിനാൻ. 8
അവളെക്കണ്ടരുളിനാൻ പുഞ്ചിരിക്കൊണ്ടു പർവ്വതൻ
ലക്ഷണത്തികവുള്ളോരീച്ചഞ്ചലാപാംഗിയാരുടെ. 9
ആദിത്യപ്രഭയോ വഹ്നിയുള്ളൊരാശ്ലിഖതന്നെയോ
ഹ്രീകീർത്തി ശ്രീപുഷ്ടിധൃതിസിദ്ധിചന്ദ്രൻെറ കാന്തിയോ. 10
എന്നു ദേവഷി ചോദിയ്ക്കയവനോടോതി സൃഞ്ജയൻ
ഭഗവാനേ!യിതെൻ കന്യയെങ്കൽനിന്നു വരാത്ഥിനി. 11
നാരദൻ ചൊല്ലിയവനോടെനിയ്ക്കിവളെ നല്ല നീ
ഭാര്യയാക്കീടുവാൻ ഭൂപ! ഭവാൻ ശ്രേയസ്സിനോക്കുകിൽ. 12
താരമെന്നായ് നാരദനോടോതീ ഹഷിച്ചു സഞ്ജയൻ
ചൊടിച്ചു പർവതൻചൊല്ലീ നാരദൻ തന്നോടിങ്ങിനേ. 13
ഞാൻ മനസ്സാൽവരിച്ചോളെ വരിച്ചെതന്നതിനാൽ ഭവാൻ
യഥേഷ്ടമിനിമേൽ സ്വർഗ്ഗം ഗമിയ്ക്കാതായ്പ്പോഭവിച്ചിടും. 14
എന്നുകേട്ടാ നാരദനുമവനോടോതിയുത്തരം
മനോവാക്ക്ബുദ്ധിസല്ലാപമുദകത്തോടുദാനവും. 15
കൈപിടിയ്ക്കും മന്ത്രവുമാം പ്രസിദ്ധം വരലക്ഷണം
ഇവയ്ക്കു നിശ്ചയിതുതാൻ നിശ്ചസാപ്തപദീസ്മൃതാ. 16

കായ്മം നടപ്പതിൻ മുന്നേ നീയെന്നെപ്പഴിചൊല്ലയാൽ
നിയ്യുമെന്നോടുകൂടാതെ സ്വർഗ്ഗത്തെയ്യു ഗമിച്ചിടാ. 17
തമ്മിലേവം ശപിച്ചിട്ടങ്ങിരുന്നാരാ മുനീശ്വരർ
പിന്നെ വിപ്രരെയാബ്ഭൂപൻ പാനവസ്സാശനാദിയാൽ. 18
പുത്രാർത്ഥിയായ് ശുക്തിപോലെ ശുചിയായ് സ്സൽക്കരിച്ചതേ
തെളിഞ്ഞുവന്ന പുത്രാർത്ഥമൊരിയ്യൽ ബ്രാഹ്മണോത്തമർ. 19
തപസ്വാദ്ധ്യായമുടയ വേദവേദാംഗപാരഗർ
ചൊന്നാർ നാരദനോടായിട്ടിവന്നേകുക പുത്രനെ. 20
വിപ്രരോടായതേറോതി നൃപനോടോതി നാരദൻ
നിന്നിൽത്തെളിഞ്ഞു പുത്രാർത്ഥമിച്ഛിപ്പൂ വിപ്രർ മന്നവ! 21
വരം വരിക്ക ശുഭമാമിച്ഛപോലുള്ള പുത്രനെ
അതുകേട്ടരചൻ കുപ്പിവരിച്ചൂ ഗ്രണിപുത്രനെ. 22
യശസ്വിയായ് കീർത്തിമാനായ് തേജസ്സുള്ളരിഘാതിയെ
അവനു മലമൂത്രങ്ങൾ പൊന്നാം ക്ലേദം വിയപ്പുമേ. 23
സുവർണ്ണഷ്ഠീവിയെന്നേവം പാരിൽപ്പേർകേട്ടിതായവൻ
അവൻ വരപ്രദാനത്താൽധനം വായ്പിച്ചിരിയ്യുവേ. 24
നരേന്ദ്രൻ വേണ്ടതൊക്കേയും സുവർണ്ണമയമാക്കിനാൻ
ഗൃഹങ്ങൾ കോട്ട ദുർഗ്ഗങ്ങൾ ഭൂസുരായതനങ്ങളും. 25
ശയ്യാസനങ്ങൾ യാനങ്ങൾ താലംപിഠരപാത്രവും
ആ രാജാവിൻറെ ഗൃഹവും പുറംകോപ്പുമതേവിധം. 26
എല്ലാം പൊന്മയമായിട്ടു കാലക്കൊണ്ടു വളർന്നതേ
കള്ളന്മാർ പിന്നെയവനെക്കണ്ടുംകേട്ടുമതേവിധം. 27
ഒന്നിച്ചാനൃപനിൽക്കൃത്യം ചെയ്യുവാനായൊരുങ്ങിനാൻ
ചിലർ ചൊല്ലീ നൃപനുടെ മകനെപ്പിടികൂടണം. 28
ഇവനു പൊൻവിളവവനവനിമേൽ വേലചെയ്യുനാം
ലോഭമേറുന്ന കള്ളന്മാർ രാജധാനിയ്യു ചെന്നുടൻ. 29
സുവർണ്ണഷ്ഠീവിയാം രാജപുത്രനേത്താൻ ഹരിച്ചതേ
അവനേക്കാടകംകൊണ്ടുപോയി മൂഢരബുദ്ധികൾ. 30
കൊന്നറുത്തിട്ടുമേ കണ്ടതില്ലാ വിത്തമശേഷവും
അവൻ ചത്തപ്പൊഴേ തിന്നു വരംകൊണ്ടുള്ളാരാദ്ധനം. 31

ബുദ്ധികെട്ടുള്ള കള്ളന്മാർ പിന്നെക്കൊന്നിതു തങ്ങളിൽ
പരസ്പരം കൊന്നൊടുക്കീ ചിത്രനാം ബാലനേയുമേ. 32
അസംഭാവ്യം ഘോരമാകും നരകംപുക്കു പാപികൾ
വരങ്കൊണ്ടൊത്ത മകനെക്കൊന്നുകണ്ടു തപിച്ചഹോ. 33
വിലപിച്ചാനിണ്ടൽപൂണ്ടു പലതും കരുണം നൃപൻ
പുത്രശോകാത്തനായ്ബ്ഭൂപൻ വിലപിപ്പതു കേട്ടടൻ. 34
നൃപാന്തികത്തിൽക്കാണായി വന്നു ദേവർഷി നാരദൻ
മനസ്സുകെട്ടിണ്ടൽമൂത്തു വിലപിയ്യുമൊഴോതിനാൻ. 35
നാരദൻ സൃഞ്ജയനൊടങ്ങതു കേൾക്ക യുധിഷ്ഠിര!
കാമത്തിൽത്തൃപ്തിയെന്യേ നീ മരിയ്യുമയി സൃഞ്ജയ! 36
ബ്രഹ്മവാദികളാം ഞങ്ങൾ ഗൃഹത്തിൽപ്പാർത്തുകൊണ്ടവൻ
മരുത്തനാവിക്ഷിതനും ചത്തെന്നായ്കേൾപ്പു സൃഞ്ജയ! 37
ഗൃത്തിരക്കിൽസ്സംവർത്തൻ യാഗംചെയ്തിച്ചൊരാ മഹാൻ
ആ രാജർഷിക്കേയ്കുകി ധനം പ്രഭവാം ഭഗവാനവൻ. 38
പൊന്നായ ഹിമവൽപ്പാദം പല യജ്ഞം തുടർന്നതിൽ
അവന്നിന്ദ്രാദി വാനോർകൾ ബൃഹസ്പതിപുരസ്സർ. 39
വിശ്വസ്രുക്കുകൾ വാനോരും യജ്ഞാന്തത്തിലിരുന്നപോൽ
യജ്ഞശാലയ്ക്കു വേണ്ടുന്നതൊക്കെയും പൊന്നുതന്നൊയാം. 40
അവൻ മനസ്സിൽക്കാണുമ്പോളുണ്ടു ശ്രദ്ധാനമൊക്കെയും
ഇഷ്ടമ്പോലുണ്ട വിപ്രന്മാർ മുറുമഷ്ടിപ്രിയദ്വിജർ. 41
പാലുനെയ്തയിർതേൻ നല്ല ഭക്ഷ്യം ഭോജ്യവുമങ്ങിനേ
അവന്റെ മുറ്റും യജ്ഞത്തിൽ വസ്ത്രാഭരണജാലവും. 42
ഇഷ്ടമ്പോലരികത്തെത്തും വേദജ്ഞ ബ്രാഹ്മണർക്കഹോ
മരുത്തന്റെ ഗൃഹത്തിങ്കൽ മരുത്തുക്കൾ വിളമ്പരാം. 43
ആവിക്ഷിതനൃപഷ്ടിയ്യു വിശേദേവകൾ സഭ്യരാം
വിശ്വമുള്ളാ നരേന്ദ്രനു വശ്യത്താൽസ്സദ്യനഞ്ചയം. 44
കൊടുത്തിതു ഹവിസ്സുണ്ടു തൃപ്തരായോരു ദേവകൾ
ഋഷികൾക്കും പിതൃക്കൾക്കും സുഖമത്രേ സുരക്കുമേ. 45
ബ്രഹ്മചര്യം ശ്രുതിമുഖം സർവ്വദാനമിവറിനാൽ
മെത്തപീഠങ്ങൾ യാനങ്ങൾ ദുസ്ത്യജസ്വർണ്ണരാശിയും. 46

ഇതെല്ലാം ബ്രാഹ്മണക്കിഷ്ടമുള്ളതിൻവണ്ണമേകിനാൻ
പ്രജകൾക്കാമയംതീർത്തു ശക്രാനുഗ്രഹമേറുവൻ. 47
ശ്രദ്ധയുള്ളോൻ പുണ്യകരാക്ഷയലോകങ്ങൾ നേടിനാൻ
നാട്ടാർ മനോർ മക്കൾ ഭാര്യ്യബന്ധുക്കളിവരൊത്തുതാൻ. 48
യുവാവായായിരത്താണ്ടു മരുത്തൻ നാടുവാണതേ
അവൻ ചത്തു സൃഞ്ജയ! നിൻനാലിരട്ടിച്ച നല്ലവൻ. 49
നിൻപുത്രനേക്കാൾസ്സുകൃതി പുത്രനേപ്പാരി മാഴ്ത്താലാ
അയജ്വാവെയദാതാവെയഭിശൈത്യേതി ചൊല്ലി നീ. 50

---

51. ഷോഡശരാജകം, (2) സുഹോത്രൻ

നാരദൻ പറഞ്ഞു.

സുഹോത്രനെന്ന രാജാവു ചത്തെന്നായ്കേൾപ്പു സൃഞ്ജയ!
ഏകവീരൻ വാനവക്കുമധ്യർ നേക്കുനോക്കുവാൻ. 1
നാടുവാണിട്ടു ധർമ്മത്താലൃതപിക്കു ബ്രഹ്മർഷികളിൽ
ആത്മശ്രേയസ്സു ചോദിച്ചിട്ടവർ ചൊല്പടിനില്പവൻ. 2
പ്രജാഭിരക്ഷണം ധർമ്മം ദാനം ശത്രുജയംമഖം
എന്നാറിഞ്ഞു സുഹോത്രൻതാനോത്തു വിത്താപ്തിധർമ്മമായ്. 3
ധർമ്മത്താൽചെയ്ത ദേവാച്ചബലത്താലരിനിർജ്ജയം
രഞ്ജിപ്പിച്ചു ജീവജാലമൊക്കെയും സദ്ഗുണങ്ങളാൽ. 4
ശ്ലേച്ഛാടവികളാടാതെ പാരടച്ചു ഭുജിച്ചവൻ
പർജ്ജന്യമാണ്ടുതോറുംതാൻ പൊന്നുവർഷിച്ചതേറുവൻ. 5
പൊന്നൊലിയ്ക്കും പുഴകളും പൊന്നാമക്കാലമൊക്കെയും
നക്രങ്ങൾ ഞണ്ടുമത്സ്യങ്ങൾ പലമട്ടും പൊരുത്തിവ. 6
കാമം വർഷിച്ചു പർജ്ജന്യം പലമാതിരിയായഹോ
കുളങ്ങളും പൊന്മയങ്ങൾ വിളിപ്പാടു പരന്നവ. 7
അസംഖ്യം മുണ്ടർ കുന്നാർ നക്രം മകരമാമയും
സുവർണ്ണമയമായ്ക്കണ്ടു വിസ്മയപ്പെട്ടിതപ്പൊഴേ. 8

രാജഷിപൊന്നാസംഖ്യംതാൻ കുരുജാംഗലഭൂമിയിൽ
യജ്ഞം നടത്തിട്ടും കാലം ബ്രാഹ്മണക്കായി നല്കിനാൻ. 9
അശ്വമേധസഹസ്രത്തെ രാജസൂയശതത്തെയും
ഭൂരിദക്ഷിണമാം പുണ്യരാജയജ്ഞഗണത്തെയും. 10
കാമ്യം നൈമിത്തികം നിത്യംചെയ്തിഷ്ടഗതിനേടിനാൻ
അവൻ ചത്തു സൃഞ്ജയ! നിൻ നാലിരട്ടിച്ചു നല്ലവൻ. 11
നിൻപുത്രനെക്കാൾസ്സുകൃതി പുത്രനെപ്പറ്റി മാഴ്ക്കാലാ
അയജ്വാവെയദാതാവെയഭിശ്വത്യേതി ചൊല്ലി നീ. 12

---

57. ഷോഡശരാജകം, (3) പൌരവൻ

നാരദൻ പറഞ്ഞു.

വീരൻ പൌരവരാജാവും ചത്തെന്നായ്ക്കേൾപ്പു സൃഞ്ജയ!
അവൻ സഹസ്രസാഹസ്രം ശ്വേതാശ്വങ്ങളെ വിട്ടവൻ. 1
അവനൊരയശ്വമേധത്തിൽ നാലിടത്തീന്നുവന്നവർ
ശിക്ഷാക്ഷരവിധിജ്ഞന്മാർ പണ്ഡിതന്മാർ പെരുത്തുപേർ. 2
വേദവിദ്വ്രാവ്രതസ്നാതരുദാരരഥകളുള്ളവർ
സുഭിക്ഷാവസ്സുഭവനർ സുശയ്യാസനവാഹനർ. 3
നടനർത്തകഗന്ധർവ്വർ വർദ്ധമാനകപൂർണ്ണരായ്
നിത്യോദ്യോഗംപെടുമ്മാറു കളിച്ചാനന്ദമാർന്നതേ. 4
യജ്ഞംതോറും യഥാകാലം നല്കീ ദക്ഷിണയായവൻ
പൊന്നണി സ്ത്രീജനത്തെയും പതിനായിരമാനയും. 5
പതാകാദ്ധ്വജമൊത്തുള്ള പൊന്നാണിഞ്ഞ രഥങ്ങളും
പൊന്നണിഞ്ഞാക്കന്യകളെയവനായിരമായിരം. 6
ധുര്യയജ്ഞാശ്വവാഹങ്ങൾ ഗൃഹം കണ്ടങ്ങൾ പയ്യുകൾ
നൂറുനൂറായിരംപിന്നെ യോഗ്യക്കായ്പ്പൊന്നാണിഞ്ഞവൻ. 7
ഗോസഹസ്രം ഭൃത്യരേയും ദാനമായിട്ടു നല്കിനാൻ
അതിങ്കൽഗ്ഗാഥ പാട്ടന്തു പഴങ്കഥയറിഞ്ഞവർ. 8

വെള്ളിക്കുളമ്പായ്പ്പൊൻകൊമ്പായ്പ്പൈക്കുട്ടംകാംസ്യദോഹനം
ദാസീ ദാസഖരോഷ്ട്രങ്ങളാട്ടിൻകൂട്ടവുമേകിനാൻ. 9
പല രത്നങ്ങളും പിന്നൊപ്പലേടം ചോറുകുന്നുമേ
യജ്ഞം നടത്തുമക്കാലമവൻ ദക്ഷിണ നല്കിനാൻ. 10
യജിയ്യുമംഗരാജന്നു സദ്ധർമ്മപ്പടി നന്മയിൽ
ഗ്രണോത്തരങ്ങൾ യജ്ഞങ്ങൾ മുറും കാമിതദായികൾ. 11
അവൻ ചത്തു സൃഞ്ജയ! നിൻ നാലിരട്ടിച്ച നല്ലവൻ
നിൻപുത്രനെക്കാൾസ്സുകൃതി പുത്രനെപ്പറ്റി മാഴ്കാലാ
അയജ്വാവെയദാതാവെയഭിശൈബ്യത്രേതി ചൊല്ലി നീ. 12

---

58. ഷോഡശരാജകം, (4) ശിബി

നാരദൻ പറഞ്ഞു.

ശിബിയൌശിനരൻപോലും ചത്തെന്നായ്ക്കേൾപ്പു സൃഞ്ജയ!
ഇപ്പാരെല്ലാം തോലുപോലെ ചുറും ചുറ്റിയൊരാളവൻ. 1
കുന്നും തുരുത്തും കടലും കാടും തേരാൽ മുഴക്കിയോൻ
ശിബി നിത്യം വൈരിമുഖ്യന്മാരെക്കൊന്നരിമർദ്ദനൻ. 2
പല യജ്ഞം ചെയ്തിതവൻ ഭൂരിദക്ഷിണമാംവിധം
ആ നൃപൻ വീയ്വാൻ ധീമാൻ ഭൂരിസമ്പത്തു നേടിയോൻ. 3
മുറും മന്നവവീരക്കു പോരിൽസ്സമ്മതനായവൻ
അശ്വമേധങ്ങളും ചെയ്തോനിപ്പാരൊക്കെ ജയിച്ചവൻ. 4
തടവെന്യേ ബഹുഫലം നിഷ്കകോടി കൊടുത്തവൻ
ഹസ്ത്യശ്വപശുധാന്യങ്ങൾ മൃഗഗോജാതിഭേദവും. 5
കലന്ന് പലമട്ടഴി വിപ്രക്കായ് ശിബി നല്കിനാൻ
മഴത്തുള്ളികളുണ്ടെത്രെ വാനിൽ നക്ഷത്രമെത്രയോ. 6
മണൽ ഗംഗയിലുണ്ടെത്രെ മേരുവിൽപ്പാറയെത്രയോ
രത്നം കടലിലുണ്ടെത്രെ ജീവജാലവുമെത്രയോ. 7
യജ്ഞത്തിലത്ര ഗോദാനംചെയ്താനൌശീനരൻ ശിബി
അവൻ ഭരിച്ച ഭാരത്തെത്താങ്ങാൻ മറാരെയുംവിധി. 8

ഭ്രത വ്യഭവന്മാരിൽക്കണ്ടതില്ലവനീശനെ
അവൻ ചെയ്തു ഭൂരിയജ്ഞം സ്വൈകാഗ്ര്യമിയന്നാതായ്. 9
യൂപാസനഗൃഹം പൊന്നായ് പൊൻകമാൻകോട്ടയുള്ളതായ്
ശ്രദ്ധസ്രുചന്നാമുള്ളോന്നായസംഖ്യം വിപ്രരുള്ളതായ്. 10
നാനാഭക്ഷ്യം പ്രിയാലാപം പാൽനെയ്തയിർകയങ്ങളായ്
അവനെറ യജ്ഞവാടത്തിലാറായ്കുന്നായി ചോറുകഥം. 11
കുടിച്ചാലും കുളിച്ചാലുമുണ്ടാലും ലോകരേരസാൽ
അവനു പുണ്യകമ്മത്താൽത്തുഷ്ടൻ നല്ലീഹരൻവരം 12
അനന്തവിത്തം നല്ലന്നപോഥം ശ്രദ്ധാകീർത്തി ക്രിയാദികഥം
സർവ്വഭൂതപ്രിയംനേടുംപടിയൊക്കെയുമുത്തമം. 13
ഈയഭീഷ്ടവരംപൂണ്ട ശിബിയും വാനപൂകിനാൻ
അവൻ ചത്തു സൃഞ്ജയ! നിൻ നാലിരട്ടിച്ച നല്ലവൻ. 14
നിൻപുത്രനെക്കാഥംസ്സ്കൃതി പുത്രനെപ്പററി മാഷ്ടാലാ
അയജ്വാവെയദാതാവെയഭിശ്രൈഷ്ഠതേതി ചൊല്ലി നീ. 15

59. ഷോഡസരാജകം (5) ശ്രീരാമൻ

നാരദൻ പറഞ്ഞു.

ശ്രീരാമനാം ദാശരഥി ചതെന്നായ്ക്കേൾപ്പു സൃഞ്ജയ!
അച്ഛൻ മക്കൾക്കെന്നപോലെ പ്രജാമോദംവളർത്തവൻ. 1
തേജസ്സേറുമവനുള്ള ഗുണജാലമഖ്യമാം
പതിനാലാണ്ടച്ഛനുടെ കല്പനപ്പടിയച്യുതൻ. 2
കാട്ടിൽക്കാമിനിയോടൊത്തു പാർത്താനാ ലക്ഷ്മണാഗ്രജൻ
ജനസ്ഥാനത്താശരരെക്കൊന്നിതാ മനുജഷ്ടൻ. 3
പതിനാലായിരം പേരെത്താപസത്രാണകാരണാൽ
അവനായവിടെപ്പാർക്കുംകാലം രാവണരാക്ഷസൻ. 4
ഭാര്യയാം സീതയെക്കട്ട മോഹിപ്പിച്ചനുജാനിതം
പരർ വെല്ലാതുള്ളവനാം കുറാംചെയ്താ ശരേശനെ. 5

പോരിൽക്കൊന്നാനന്ധകനെപ്പണ്ടു രുദ്രൻകണക്കിനേ
ദേവബ്രഹ്മദ്വേഷിയേദ്ദേവാസുരക്ഷമവദ്ധ്യനെ. 6
പൌലസ്ത്യനെക്കുട്ടമോടേ പോരിൽക്കൊന്ന മഹാഭുജൻ
അവൻ പ്രജാരക്ഷചെയ്ത ദേവലോകസമർച്ചിതൻ. 7
കീർത്തി പൂരിപ്പിച്ചുവാനിൽദ്ദേവർഷിഗണസേവിതൻ
പലമട്ടാംരാജ്യമേറ്റു സർവ്വഭൂതദയാപരൻ. 8
ധർമ്മൽപ്രജാരക്ഷചെയ്ത മഹായജ്ഞം നടത്തിനാൻ
തടവെന്യേ സമാപ്തമശ്വമേധശതം വിഭു. 9
നടത്തീ ദേവരാജനു ഹവിസ്സാൽത്തൃപ്തി നല്കിയോൻ
മറ്റുള്ളപലയജ്ഞങ്ങൾ ചെയ്തു ഭൂരിദ്രണം നൃപ! 10
അവൻ പൈദാഹവും വെന്നുരോഗവും ദേഹികൾക്കഹോ
എപ്പോഴും ഗുണമാർന്നുള്ളോൻ തേജസ്സാലുജ്വലിപ്പവൻ. 11
ശോഭിച്ചുസർവ്വരേക്കാളും രാമൻ ദശരഥാത്മജൻ
ഋഷികൾക്കും ദേവകൾക്കും മനുഷ്യർക്കും പരക്കവേ. 12
മന്നിലൊന്നിച്ചായിവാസം രാമൻ നാടുഭരിച്ചനാൾ
പ്രാണക്ഷയം പ്രാണികൾക്കുപറീലാ മാറാമില്ലിഹ. 13
പ്രാണാപാനസമാനങ്ങൾക്കാ രാമൻ നാടുവാണനാൾ
ജ്വലിച്ചു തേജസ്സുകളുമുണ്ടായീലൊരനർത്ഥവും. 14
നാട്ടാർ ദീർഘായുസ്സുകളായ്വരിപ്പീല യുവാവൊരാൾ
നാലുവേദങ്ങളാൽ പ്രീതരായീ വാനിലിരിപ്പവർ. 15
ഹവ്യംകവ്യം പലതരം നിഷ്പ്രത്യൂഹം ഹുതമങ്ങിനേ
നാട്ടിലില്ലീച്ചകൊതുവും വ്യാളസർപ്പങ്ങളൊന്നുമേ. 16
വെള്ളത്തിൽ മൃത്യുവില്ലാക്കുമകാലത്തഗ്നിദാഹവും
അധർമ്മപരരാം ലുബ്ധരില്ല മൂർഖരുമില്ലഹോ. 17
ശിഷ്ടേഷ്ടകാരിപ്രജകൾ നാനാജാതിയിലുള്ളവർ
സാധുപൂജയരക്കന്മാർ ജനസ്ഥാനം മുടിയ്ക്കിലും. 18
അരക്കരേക്കൊന്ന നല്ലീ പിതൃവാനോക്കധീശ്വരൻ
സഹസ്രപുത്രപുരുഷർ പത്തുനൂറാണ്ടിരിപ്പവർ. 19
ജ്യേഷ്ഠന്മാരനുജന്മാക്കായ് ശ്രാദ്ധംചെയ്തതുമില്ലിഹ
ശ്യാമൻ യുവാവു രക്താക്ഷൻ മത്തദ്വിരദവിക്രമൻ. 20

ആജാനബാഹു സുഭഗൻ സിംഹസ്കന്ധൻ മഹാബലൻ
പതിനോരായിരത്താണ്ടു കാലമായവനങ്ങിനേ. 21
ഏവക്കുമുള്ളതെളിയും രാമൻ രാജ്യംഭരിച്ചതേ
രാമൻ രാമൻ രാമനെന്നുനാട്ടാർ ചൊല്ലുന്നിതെങ്ങുമേ. 22
രാമമായ് രാമനാൽവിശ്വം രാമൻ നാടുഭരിച്ചനാൾ
നാലുജാതിപ്രജകളെ രാമൻ വാനോറിയേറിനാൻ. 23
എട്ടു രാജാനുവായത്തിൽ സപ്രതിഷ്ഠകഴിച്ചവൻ
അവൻ ചത്തു സൃഞ്ജയ! നിൻനാലിരട്ടിച്ച നല്ലവൻ. 24
നിൻപുത്രനൊക്കാംസ്സുകൃതി പുത്രനെപ്പോറി മാഴ്കൊലാ
അയജ്വാവെയദാതാവെയഭിശൈവത്യേതി ചൊല്ലി നീ. 25

---

60. ഷോഡശരാജകം (6) ഭഗീരഥൻ

നാരദൻ പറഞ്ഞു.

ഭഗീരഥക്ഷിതിപനും ചത്തെന്നായ്ക്കേൾപ്പു സൃഞ്ജയ!
ഭാഗീരഥഗീംഗഹേമചയനത്താൽ നിറച്ചവൻ. 1
പൊന്നുങ്കോപ്പണിയുംകന്യസഹസ്രമവനായിരം
രാജരാത്മജരെയും ബ്രാഹ്മണക്കായി നല്കിനാൻ. 2
തേരാണ്ടോർ കന്യമാരെല്ലാംതേരോനാലശ്വമുള്ളതാം
ഓരോ തേരിനാനൂറുണ്ടവയോ പൊന്നാണിഞ്ഞവ 3
ഓ രാ രാജാക്കൾക്കു പിന്നിൽത്തുണയായിരമശ്വമാം
ഒരശ്വത്തിനു പൈന്നൂറുണ്ടഞ്ചാവിയൊരുപയ്യിനും. 4
അവൻ ദക്ഷിണചെയ്യുന്ന ജലങ്കൊണ്ടു നിറഞ്ഞഹോ
നടുങ്ങിയരികിൽച്ചെന്നിട്ടവൻറെമടികേറിനാൾ. 5
ഏവം ഭാഗീരഥീഗംഗ പണ്ടുവ്വശിയുമായിനാൾ
ആ രാജാവിൻറെ മകളായ്കൈക്കൊണ്ടാൾ പുത്രഭാവവും. 6
സൂര്യഭാസ്സുക്കൾ ഗന്ധവ്വർ നന്ദിച്ചാഗ്ഗാഥ പാടിനാർ
വൽഗ്ഗുവാദികളും ദേവപിതൃമനുഷർ കേൾക്കവേ. 7

ഭഗീരഥൻ ഭ്രരിദാതാവൈക്ഷ്വാകൻ മഖമാന്നാഥം
ആഴിപൂകും ദേവിഗംഗയച്ചനാക്കീ നരേശനെ. 8
അവന്റെയജ്ഞമിന്ദ്രാദിസുരന്മാരാലലംകൃതം
നന്നായ് സ്വീകൃതമായ്ത്തീർന്നുവിഘ്നമൊന്നേ നിരാമയം. 9
ഏതേതുവിപ്രനേതേതു ദിക്കിലിച്ഛിപ്പു തൻപ്രിയം
ഭഗീരഥൻ പ്രീതനായിട്ടെത്തിച്ചാനങ്ങതാതിടം. 10
വിപ്രക്കു നല്കാൻവയ്യാതില്ലവനാനിഷ്ടവിത്തവും
ആ നൃപൻ വിപ്രകൃപയാൽബ്രഹ്മലോകത്തിലെത്തിനാൻ. 11
സേവചെയ്യുംകർമ്മയോഗേശാക്കാന്തയ്യാമിമാഗ്രമേ
ജഗൽപ്രകാശീശ്വരനാമവനേയും മരീചിപർ. 12
അവൻ ചത്തു സൃഞ്ജയ! നിൻനാലിരട്ടിച്ച നല്ലവൻ
നിൻപുത്രനെക്കാൾസ്സുകൃതി പുത്രനെപ്പറ്റി മാഴ്ചാലാ. 13
അയജ്വാവൈയദാതാവൈയഭിശ്വത്യേതി ചൊല്ലി നീ.

---

61 ഷോഡശരാജകം (7) ദിലീപൻ

നാരദൻ പറഞ്ഞു.

ദിലീപനൈളബിളനും പത്തെന്നായ്ക്കൊൾപ്പു സൃഞ്ജയ!
അവന്റെ നൂറുയജ്ഞത്തിൽ പ്രയുതായുതമേ ദ്വിജർ. 1
തത്തൽജ്ഞാനികൾയജ്വാക്കൾ പുത്രപൌത്രരൊടൊത്തവർ
വസുതിങ്ങും വസുധയെ വസുധാധിപനാമവൻ. 2
പലയജ്ഞങ്ങളുംചെയ്തു വിപ്രന്മാക്കായി നല്കിനാൻ
ദിലീപനുമഖത്തിങ്കലുണ്ടായീ വഴി പൊന്മയം. 3
അവനർത്ഥകരപ്രായം ചെന്നാരിന്ദ്രാദിദേവകൾ
അവന്റെ പൊന്നുയൂപത്തിൽച്ചഷാലംപ്രചഷാലവും. 4
രാഗഷാഡബഭോജ്യത്താൽ മത്തന്മാർവീഴ്വുപാതയിൽ
ഇതന്യമന്നോക്കൊക്കാതുള്ളാശ്ചര്യംതന്നെ നിണ്ണയം. 5

വെള്ളത്തിൽപ്പൊരുതുമ്പോതുമാണ്ടീലാ ചക്രമെന്നതും
സത്യവാക്കായവില്ലാളി ദിലീപനരനാഥനെ. 6
ഭൂരിദക്ഷിണനെക്കണ്ടിട്ടുള്ളോരും വാനുകേറിനാൻ
ഖട്വാംഗന്റെ ഗൃഹത്തിങ്കലഞ്ചുശബ്ദവുമക്ഷയം. 7
സ്വാദ്ധ്യായഘോഷം ജ്യാഘോഷം കൂടിതീൻകടിയിങ്ങിനേ
അവൻ ചത്തുസുഞ്ജയ! നിൻ നാലിരട്ടിച്ച നല്ലവൻ. 8
നിൻപുത്രനെക്കാൾസ്സുകൃതി പുത്രനെപ്പാറി മാഴ്ശാലാ
അയജ്വാവെയദാതാവെയഭിശൈത്യേതി ചൊല്ലി നീ. 9

---

62 ഷോഡശരാജകം (8) മാന്ധാതാവ്

നാരദൻ പറഞ്ഞു.

മാന്ധാതാവാം യൌവനാശ്വൻ ചത്തെന്നായ്കേൾപ്പുസുഞ്ജയ!
ദേവാസുരനരന്മാരിൽ ത്രൈലോക്യജയി മന്നവൻ. 1
അശ്വിനീദേവരച്ഛന്റെ ഗർഭം കീറിയെടുത്തവൻ
വേട്ടയാടിക്ഷിതിപതി ദാഹിച്ചും ശ്രാന്തവാഹനൻ. 2
പോക നോക്കിസ്സരമെത്തീ നേടീതാൻ പുഷ്ടദാജ്യവും
യുവനാശ്വൻ ഗർഭമാണ്ടാക്കുട്ടിയേക്കണ്ടവാറുടൻ. 3
ഗർഭത്തിൽനിന്നായവനെയെടുത്താർ വൈദ്യരശ്വികൾ
ദേവാഭനവനച്ഛന്റെയങ്കംവാഴ്വത കണ്ടുടൻ. 4
ആരേദ്ധാനംചെയ്യുമിവനെന്നാർ വാസോർ പരസ്പരം
മാംധാനംചെയ്കകൊള്ളട്ടെയെന്നുകല്പിച്ചു വാസവൻ. 5
ഇന്ദ്രന്റെ കൈവിരൽകളിൽനിന്നുണ്ടായീ പയോമൃതം
മാംധാനംചെയ്കെന്നിന്ദ്രൻ കനിഞ്ഞരുൾകകാരണം. 6
മാന്ധാതാവെന്നായവനു പേർകൊടുത്തീടിനാരവർ
പിന്നെപ്പാൽനെയ്ധാരകളെയാമഹാത്മാവുതന്നുടെ. 7
യൌവനാശ്വന്റെ വായിങ്കലിന്ദ്രപാണി ചുരത്തിതേ
ഇന്ദ്രന്റെ കൈകടിച്ചിട്ടു വളർന്നാനവനങ്ങിനേ. 8

പന്തിരണ്ടാണ്ടുമട്ടായീ പന്തിരണ്ടു ദിനത്തിനാൽ
വീഴ്ത്തുവാനൊരുനാൾകൊണ്ടു ജയിച്ചു പാരശേഷവും. 9
ധർമ്മിഷ്ഠൻ ധൃതിമാൻവീരൻ സത്യസന്ധൻ ജിതേന്ദ്രിയൻ
ഗയൻ സുധന്വൻ ജനമേജയൻ ശ്രുതൻ ബൃഹദ്രഥൻ. 10
അസിതൻ നൃഗനിഷ്പേരെ മാന്ധാതാ വെന്നുചില്ലിനാൽ
എങ്ങുമിയ്ക്കുന്നുവോ സൂര്യനെങ്ങുചെന്നാസ്തമിച്ചതോ. 11
ആയതൊട്ടുള്ള മാന്ധാതൃയൌവ്വനാശ്വന്റെ ഭൂമിയാം
അശ്വമേധശതം ചെയ്തു രാജസൂയശതംപരം 12
നല്ലീ രോഹിതമത്സ്യങ്ങൾ ഭൂസുരക്കു ധരാപതേ!
പൊന്മയം യോജനപ്പൊക്കം പത്തുയോജനനീണ്ടതായ്. 13
പലകോട്ടയൊട്ടും സ്വാദുഭക്ഷ്യഭോജ്യാചലങ്ങളും
വിപ്രർ ഭക്ഷിച്ചുശേഷിച്ചതുണ്ടാൻ കാക്കുന്നിതാളുകൾ. 14
ഭക്ഷ്യാന്നപാനസംഘങ്ങൾ ശോഭിച്ചു കുന്നുപോലവേ
നെയ്യാംകയം പരിപ്പിൻചേർ ഗ്രളനീർ തയിരാംനര. 15
തേൻ പാലൊലിവുമായ്ച്ചോറുകുന്നിന്മേൽത്തട്ടിയാറുകൾ
ദേവയക്ഷാസുരനരഗന്ധർവ്വാരഗപക്ഷികൾ. 16
വിപ്രരുംകൂടിയവിടെ വേദവേദാംഗപാരഗർ
ബ്രാഹ്മണന്മാർ മുനികളുമങ്ങപണ്ഡിതരില്ലഹോ. 17
ആഴിചൂഴുമൊരീയുഴിമുറ്റുംവിത്തം നിറച്ചുതാൻ
ബ്രാഹ്മണക്കായ്ക്കൊടുത്തിട്ടങ്ങസ്തംപുക്കീടിനാനവൻ. 18
പുണ്യലോകങ്ങളിൽച്ചെന്നാൻ യശസ്സെങ്ങും നിറച്ചവൻ
അവൻ ചത്തു സൃഞ്ജയ! നിൻ നാലിരിട്ടിച്ചു നല്ലവൻ. 19
നിൻപുത്രനെക്കാൾസ്സുകൃതി പുത്രനെപ്പാരി മാറ്റിലാ
അയജ്വാവെയദാതാവെയഭിശ്വത്യേതി ചൊല്ലി നീ. 20

63. ഷോഡശരാജകം, (9) യയാതി

നാരദൻ പറഞ്ഞു.

യയാതി നാഹുഷൻ പിന്നൊച്ചത്തെന്നായ്ക്കൊംപ്പുസ്സഞ്ജയ!
രാജസൂയാശ്വമേധങ്ങൾ നൂറുനൂറുകഴിച്ചവൻ. 1

പുണ്ഡരീകസഹസ്രംതാൻ വാജപേയശതങ്ങളും
അതിരാത്രസഹസ്രംതാൻ ചാതുർമ്മാസ്യം യഥേഷ്ടമേ. 2

അഗ്നിഷ്ടോമം പലതരം സത്രവും ഭൂരിദക്ഷിണം
ബ്രാഹ്മണക്കെന്നിയേ മന്നിൽ വല്ലുവിത്തവുമേകുകിൽ. 3

അതൊക്കെയും കണക്കാക്കിബ്രാഹ്മണക്കായിനല്കിനാൻ
ദേവാസുരരണത്തിങ്കൽ ദേവകൾക്കു തുണച്ചവൻ. 4

നാലുപേക്കായ് ഭൂമിയൊക്കെ നാലുപങ്കിട്ടിതായവൻ
യജ്ഞം പലതരം ചെയ്തു സൽപ്രജോല്പത്തിയാന്നവൻ. 5

ശുക്രാത്മജാദേവയാനിയിങ്കൽ ശുമ്മിഷ്ടയിങ്കലും
ദേവാരണ്യത്തിലൊക്കേയും വിഹരിച്ചു സുരോപമൻ 6

കൊണ്ടാടിത്തന്നിഷ്ടമട്ടു രണ്ടാമിന്ദ്രൻ കണക്കിനേ
സർവ്വവേദജ്ഞനാക്കാമശാന്തികിട്ടാതിരിയ്ക്കയാൽ. 7

ഈഗ്ഗാഥപാടിട്ടയിതമാരോടും കാട്ടുകേറിനാൻ
മന്നിൽക്കാണും വ്രീഹിയവം പൊന്നു പെണ്ണുങ്ങൾ പൈക്കളും
എല്ലാമൊരാൾത്തുച്ചിയ്ക്കാകില്ലെന്നോത്തില്ലുണ്ണാം ശമം
എന്നു കാമങ്ങൾ കൈവിട്ട യയാതിധൃതിപൂണ്ടവൻ. 9

രാജ്യം പൂരുവിനേല്പിച്ചു കാട്ടുകേറീടിനാനവൻ
അവൻ ചത്തു സുഞ്ജയ! നിൻ നാലിരട്ടിച്ചു നല്ലവൻ. 10

നിൻപുത്രനെക്കാൾസ്സുകൃതി പുത്രനെപ്പറ്റി മാഴ്കൊലാ
അയജ്വാവൈയദാതാവൈയദ്വിഷൈത്രേതി ചൊല്ലിനി. 11

64 ഷോഡശരാജകം, (10) അംബരീഷൻ

നാരദൻ പറഞ്ഞു.

നാഭഗനാമംബരീഷൻ ചത്തെന്നായ്കേൾപ്പു സൃഞ്ജയ!
രാജസാഹസ്രസാഹസ്രത്തോടൊറ്റയ്ക്കമർ ചെയ്തവൻ. 1
ചുറ്റും ജയത്തിനൊത്തോറ മാറാരോടേറുനിന്നാവൻ
അസ്രയുദ്ധജ്ഞരത്യുഗ്രമംഗളമുരയ്ക്കവേ. 2
ബലംനേടിപ്പാട്ടിലാക്കിയസ്രജ്ഞരവർ നമ്മുടെ
കൊടിയും കുടയും തേരുമുശിരും പോക്കിയവ്യഥൻ. 3
ചട്ടയൂരിജ്ജീവിതത്തെ പ്രാർത്ഥിച്ചാരിവനോടവർ
ശരണ്യനെശ്ശരണമായ് നിന്നാൾക്കാരെന്നു ചൊല്ലിയും. 4
അവരെക്കീഴടക്കീട്ടീഭൂമിയെന്നുടനായവൻ
ഇഷ്ടയജ്ഞശതം ചെയ്തു യഥാശാസ്ത്രം ശ്രുഭാശയ! 5
അഞ്ചു സമ്പന്നമാമന്നം ചെന്നുണ്ണും ലോകരൊക്കെയും
ആ യജ്ഞത്തിൽ ബസുരന്മാർ തൃപ്തരായ്പ്പൂജയേറവർ. 6
അടയപ്പം പൂരികങ്ങൾ രുചികൂട്ടും മുറുക്കുകൾ
കരംഭംവനുന്തിരിങ്ങ നന്നായ്പ്പെച്ചുള്ള ചോറുകൾ. 7
പരിപ്പുമദ്യമപ്പങ്ങൾ പാനകം രാഗഷാഡബം
മണത്തു മാദ്ധ്വത്തോട്ടം മൃഷ്ടാന്നത്തിന്നു ചേർത്തവ. 8
നെയ്നൽത്തേൻപാൽസ്സോപമേരെസ്സാദാംതയിരുമങ്ങിനേ
സ്സാദേറും കായ്കിഴങ്ങെന്നിതെല്ലാം തിന്നിതു ഭൂസുരർ. 9
മത്തുണ്ടാകുന്ന പാനങ്ങൾ സുഖത്തിനൊന്നാറിഞ്ഞവർ
പാടിക്കൊട്ടിക്കുടിയ്ക്കുന്ന കുടിയന്മാർ യഥേഷ്ടമേ. 10
അതിലീശ്ശാഥപാടുന്ന മത്തർവീഴുന്ന ഹൃഷ്ടരായ്
നാഭാഗസ്തുതിയോടൊത്തു നൃത്തംവെയ്ക്കുന്ന ചുറ്റുമേ. 11
ആ യജ്ഞത്തിൽദ്ദക്ഷിണയായ്ക്കൊടുത്താനംബരീഷനും
ദശപ്രയുതയജ്ഞാഢ്യർ നൂറായിരമിളേശരെ. 12
സുവർണ്ണച്ചട്ടവെണ്കുറക്കുട വെഞ്ചാരമങ്ങളും
ചേന്നു പൊന്നിൻ തേരിലാണ്ടു സപരിച്ഛദഭൃത്യരായ്. 13

പലയജ്ഞങ്ങളും ചെയ്തുകൊടുത്താനങ്ങു ദക്ഷിണ
മൂദ്ധാഭിഷിക്തനൃപരെ രാജപുത്രശതങ്ങളും. 14
സൈന്യ ഭണ്ഡാരസഹിതം ബ്രാഹ്മണക്കാക്കിനാനവൻ
ചെയ്തിട്ടില്ലിതു മുമ്പാരും ചെയ്കില്ലാ വേറെയാരുമേ. 15
ഭൂരിദക്ഷിണനാമംബരീഷൻ ചെയ്താരുവണ്ണമേ
എന്നവങ്കൽ പ്രീതിയോടും കൊണ്ടാടുന്നു മഹർഷികൾ. 16
അവൻ ചത്തു സൃഞ്ജയ! നിൻ നാലിരട്ടിച്ച നല്ലവൻ
നിൻപുത്രനെക്കാൾസ്സുകൃതി പുത്രനെപ്പറ്റി മാഴ്കൊലാ
അയജ്വാവെയദാതാവെയഭിശ്വത്യേതി ചൊല്ലി നീ. 17

---

65. ഷോഡശരാജകം, (11) ശശബിന്ദു

നാരദൻ പറഞ്ഞു.

ശശബിന്ദുക്ഷിതിപനും ചത്തെന്നായ്കേൾപ്പു സൃഞ്ജയ!
പല യജ്ഞം ചെയ്തിതവൻ ശ്രീമാൻ സത്യപരാക്രമൻ. 1
ഭാര്യാസഹസ്രശതകമാ മഹാത്മാവിനുണ്ടുപോൽ
ഓരോ ഭാര്യയിലുണ്ടായിതായിരം മക്കളങ്ങിനേ. 2
വിക്രാന്തരാക്കുമാരന്മാരെല്ലാമയുതയാജികൾ
മുഖ്യയജ്ഞങ്ങൾ ചെയ്തുള്ള നൃപന്മാർ വേദപാരഗർ. 3
പൊൻചട്ടയുള്ളോരാണെല്ലാമെല്ലാമുത്തമധനാഢ്യികൾ
അശ്വമേധം ചെയ്തവരീശ്ശശബിന്ദുകുമാരകർ. 4
അശ്വമേധത്തിലവരെ വിപ്രക്കേകീ പിതാനൃപൻ
നൂറുവീതം രഥഗജമോരോരുത്തക്കു പിന്നുണ. 5
രാജപുത്രനൊത്തു പൊന്നും കോപ്പണിഞ്ഞുള്ള കന്യകൾ
ഓരോ കന്യയ്ക്കു നൂറാനയാനയ്ക്കാനയ്ക്കു നൂറുതേർ. 6
തേരോരോന്നിനു നൂറശ്വമശ്വം പൊൻകോപ്പണിഞ്ഞതാം
അശ്വമൊന്നിന്നായിരംപൈ പയ്യുണ്ടുപതജാവികൾ. 7
എന്നാനന്തധനം വമിച്ചശ്വമേധമഖാന്തരേ
അവയത്രയ്ക്കുതാൻ വേറേ പൊന്മയങ്ങളതേവിധം. 8

ഭക്ഷ്യാന്നപാനസംഘങ്ങൾ കുന്നായ് ക്രോശമുയർന്നഹോ
ശേഷിച്ചിതു പതിമ്മൂന്നാണ്ടശ്വമേധം കഴിഞ്ഞ നാൾ. 9

തുഷ്ടപുഷ്ടജനംതിങ്ങി വിഘ്നംകൂടാതനാമയം
ശശബിന്ദു ചിരം മന്നുവാണു വാനകരേറിനാൻ. 10

അവൻ ചത്തു സൃഞ്ജയ! നിൻ നാലിരട്ടിച്ചു നല്ലവൻ
നിൻപുത്രനെക്കാൾസ്സുകൃതി പുത്രനെപ്പറ്റി മാഴ്കൊലാ
അയജ്വാവെയദാതാവയഭിശ്രേഷ്ഠനെന്നു ചൊല്ലി നീ. 11

---

66. ഷോഡശരാജകം, (12) ഗയൻ

നാരദൻ പറഞ്ഞു.

ഗയനാമുത്തരയസൻ ചത്തെന്നായ്കേൾപ്പു സൃഞ്ജയ!
നൂറാണ്ടുകാലം നൃപതി ഹുതശിഷ്ടാശിയായവൻ 1

അവനഗ്നി വരംനല്കിയതിൽവാങ്ങീ വരം ഗയൻ
തപസ്സാൽ ബ്രഹ്മചര്യത്താൽ വ്രതത്താൽ നിയമത്തിനാൽ. 2

ഗുരുപ്രസാദത്താലുംമേ വേദജ്ഞാനത്തിനാഗ്രഹം
അന്യഹിംസനമെന്യേ മേ ഭൂരിദ്രവ്യത്തിനാഗ്രഹം. 3

വിപ്രക്ഷേമാനംചെയ്വാൻ മേ ശ്രദ്ധകൂടേണമെപ്പൊഴും
സ്വജാതി സ്വസ്ത്രീകളിൽ മേ പുത്രജന്മവുമൊക്കണം. 4

ശ്രദ്ധവേണം ചോറുനല്കാൻ ധർമ്മത്തിൽ രുചികൂടണം
അഗ്നേ! ധർമ്മക്രിയകളും മമ നിർവ്വിഘ്നമൊക്കണം. 5

അവർണ്ണമാമെന്നരുളിയവിടെത്താൻ മറഞ്ഞുതേ
അതെല്ലാമൊത്തു ഗയനും ധർമ്മാൽ വെന്നു രിപുക്കളെ.

എന്നുമാഗ്രയണേ ഇഷ്ടൌർണ്ണമാസങ്ങളാലവൻ
ഭൂരിദക്ഷിണമാം ചാതുർമ്മാസ്യയജ്ഞങ്ങളാലുമേ. 7

യജിച്ചു ശ്രദ്ധയാൽഭൂപൻ നൂറുസംവത്സരംവരേ
നൂറായിരം പയ്യുകളേയും നൂറശ്വശതകങ്ങളും. 8

നൂറായിരം നിഷ്കവുമായുതം ഗോക്കളേയുമേ
ഉണർന്നാറിട്ടവൻ നല്കീ നൂറുസംവത്സരംവരേ. 9
നക്ഷത്രംതോറുമേ നല്കിയവൻ നക്ഷത്രദക്ഷിണ
പല യജ്ഞങ്ങളും ചെയ്തു തിങ്കൾ വ്യാഴക്കുതുല്യമേ. 10
രതാച്ചരലെഴു പൊന്നുമയമാം മന്നുമന്നാവൻ
അശ്വമേധ മഹായജ്ഞത്തിങ്കൽ വിപ്രക്കു നല്കിനാൻ. 11
ഏവക്കുമുള്ള കവരുമ്പടി രതാമണിഞ്ഞവ
ഉണ്ടായിരുന്നു ഗയനു ഹേമയൂപങ്ങളുദ്ധരേ. 12
കാമമെല്ലാം തികഞ്ഞീടുമവയും നല്കിനാൻ ഗയൻ
ഹൃഷ്ടരാകും ബ്രാഹ്മണക്കും സവ്വ്വഭൂതഗണത്തിനും. 13
കടൽ കാടു തുരുത്തോടു നദീനദവനങ്ങളിൽ
പുരംരാഷ്ട്രം ദ്യോവു നഭസ്സിവയിങ്കലുമുള്ളവ. 14
നാനാജീവഗണം തൃപ്തിപ്പെട്ട യജ്ഞസമൃദ്ധിയാൽ
ഗയന്റെ യജ്ഞംപോലില്ല മറൊന്നൊന്നാവർ വാഴ്ത്തിനാർ. 15
യോജനംവീതിയിരുപത്താറു മുപ്പതുനീളവും
മുൻപിന്നിരിവതും നാലുമത്രേ പൊന്മയവേദിക. 16
യാഗംചെയ്തോരു ഗയനു വൈരം മുത്തും പതിച്ചതായ്
അതവൻ ബ്രാഹ്മണക്കേകീ വസ്ത്രാഭരണജാലവും. 17
മറും ദക്ഷിണ ചൊന്നോണം വിപ്രക്കായ് ഭൂരിദക്ഷിണൻ
അവിടെച്ചോറു ശേഷിച്ചിതിരിപത്തൊന്നു കുന്നുകൾ. 18
കൃസരങ്ങളൊലിയ്ക്കുന്ന രസത്തോടുകളങ്ങിനേ
വസ്ത്രാഭരണഗന്ധങ്ങൾ കൂട്ടമായ്വലമാതിരി. 19
ഇതിൻ പ്രഭാവാൽഗ്ഗയനോമുപ്പാരിൽപ്പേരുനേടിനാൻ
അതായതക്ഷയവടം പുണ്യബ്രഹ്മസദസ്സുമേ. 20
അവൻ ചത്തു സൃഞ്ജയ! നിൻ നാലിരട്ടിച്ച നല്ലവൻ
നിൻപുത്രനെക്കാൾസ്സുകൃതി പുത്രനെപ്പറ്റി മാശ്ചാലാ
അയജ്വാവെയദാതാവെയഭിശ്വത്യേതി ചൊല്ലി നീ. 21

67. ഷോഡശരാജകം, (13) രന്തിദേവൻ

നാരദൻ പറഞ്ഞു.

സാംകൃതി ശ്രീരന്തിദേവൻ ചത്തെന്നായ്കേട്ടു സൃഞ്ജയ!
ഇരുന്നൂറായിരം പേരുണ്ടാ നരേന്ദ്രനു പാചകർ. 1
വിളമ്പന്മാർ ഗൃഹത്തെത്തുമതിഥാബ്രാഹ്മണക്കിഹ
പകലാപകലാനാമന്നോകീ തൃപ്തിയാംപടി രാപ്പകൽ. 2
അവൻ ന്യായാജ്ജിതംവിത്തം ബ്രാഹ്മണക്കായി നല്കിനാൻ
വേദം പഠിച്ച ധർമ്മത്താൽക്കീഴടക്കീ രിപുക്കളെ. 3
ശിതവ്രതനവൻ സത്രയാജി തന്നരികിൽ സദയം
സഗ്മിച്ചിച്ചുകൊണ്ടെത്തിയിരുന്ന പലപയ്യളും. 4
ആയവന്റെ മടപ്പിള്ളിയിങ്കൽച്ചർമ്മത്തിൽനിന്നാഹോ
ഒലിച്ചതാണഗ്നിഹോത്രത്തിങ്കൽച്ചർമ്മണ്വതീനദി. 5
സുവർണ്ണനിഷ്കം വിപ്രക്കായ്കുങ്കിട്ടേകീടിനാനവൻ
അങ്ങയ്ക്ക നിഷ്കമങ്ങയ്ക്ക നിഷ്കമെന്നോതിയപ്പൊഴേ. 6
അങ്ങയ്ക്കങ്ങയ്ക്കെന്ന നല്കീ നിഷ്കം നിഷ്കമസംഖ്യമേ
പിന്നെയൊന്നാശസിച്ചിട്ടും നിഷ്കം നല്കീടിനാനവൻ. 7
അല്പംതന്നോനെന്നിവണ്ണം നിഷ്കകോടികൊടുത്തവൻ
ഒരഹസ്സിൽപ്പരം നല്കും വേറെയാരിത്ര നല്കിടും. 8
വിപ്രന്റെ കയ്യകാണാഞ്ഞാലെനിയ്ക്കത്യന്തസങ്കടം
സന്ദേഹമില്ലെന്ന ചൊല്ലിക്കൊടുത്തു മന്നവൻ ധനം. 9
ആയിരം സുവർണ്ണഷ്ഠീം നൂറുപയ്യളൊടൊപ്പമേ
നൂറൊട്ടപൊന്നുമാണെന്ന നിഷ്കമെന്നോതിടുന്നതും. 10
മാസമൊന്നരനൂറാണ്ടും വിപ്രക്കേകീടിനാനവൻ
അഗ്നിഹോത്രോപകരണം യജ്ഞോപകരണത്തെയും. 11
ഋഷികഠക്കായ്കിങ്ങിടകുടം താലം പീഠമങ്ങിനേ
ശയനാസനയാനങ്ങഠം വെണ്മേടകഠം ഗൃഹങ്ങളും. 12
പല വൃക്ഷങ്ങളും നല്കീ പലമാതിരി വിത്തവും
ധീമാനാം രന്തിദേവനായവ പൊന്മയമാകവേ. 13

അതിങ്കൽഗ്ഗാഥ പാട്ടന്തു പഴങ്കഥയറിഞ്ഞവർ.
രന്തിദേവന്റെറയാട്ടിവ്യസമൃദ്ധിസ്ഥിതികണ്ടവർ. 14
കണ്ടിട്ടില്ലീവിധം മുമ്പു കുബേരഭവനത്തിലും
നിറഞ്ഞൊരുധനം പിന്നെയുണ്ടോ മർത്ത്യഗൃഹങ്ങളിൽ. 15
വസുപൗകസാരമിതു താനെന്നാർ വിസ്മയമാണ്ടവർ
സാംകൃതി ശ്രീരന്തിദേവനൊരുനാൾ പാനഥനൊക്കുകിൽ. 16
കൊല്ലുമന്നിരുപത്തോരായിരത്തോളം പശുക്കളെ
വിളിച്ചു ചൊല്ലുമിവിടെക്കുണ്ഡലാഞ്ചിതവാചകർ. 17
കറി ധാരാളമുണ്ടുണ്ണിൻ മാംസംമുന്നേട്ടിലല്ലിതും
രന്തിദേവനൊരുണ്ടോ സുവർണ്ണധനമപ്പൊഴേ. 18
അതെല്ലാമങ്ങുഭരത്തിൽ ബ്രാഹ്മണക്കായി നല്കിനാൻ
അവന്റെറ ഹവ്യം പ്രത്യക്ഷം വന്നു വാങ്ങുന്നു ദേവകൾ. 19
കവ്യം പിതൃക്കളും കാലേ കാമമെല്ലാ ടിജേന്ദ്രരും
അവൻ ചത്തു സൃഞ്ജയ! നിൻ നാലിരട്ടിച്ച നല്ലവൻ. 20
നിൻപുത്രനെക്കാൾസ്സുകൃതി പുത്രനെപ്പറ്റി മാഴ്ചാലാ
അയജാവെയദാതാവെയഭിശൈത്യേതി ചൊല്ലി നീ. 21

---

68. ഷോഡശരാജകം, (14) ഭരതൻ

നാരദൻ പറഞ്ഞു.

ഉഷ്ണനുപുത്രൻ ഭരതൻ ചത്തെന്നായ് കേൾപ്പു സൃഞ്ജയ!
മനുഷ്യം സാദ്ധ്യമാം കമ്മംചെയ്തു കാട്ടിൽക്കിടാവിവൻ. 1
നഖദംഷ്ട്രാൽക്കടാമഞ്ചിനാതുസിംഹങ്ങളെബ്ബലി
വീര്യംപോക്കീട്ടുകിൽ വലിച്ചിഴച്ചിട്ടു കെട്ടിനാൻ. 2
ക്രൂരോഗ്രവൻ പുലികളെയടക്കിപ്പാട്ടിലാക്കിനാൻ
മനയോലകളും ചേന്ന ധാതുപാറിയവാറിനേ. 3
വ്യാളാദിയാം സുപ്രതീകഗജങ്ങളെയുമങ്ങിനേ
ദംഷ്ട്രയിൽപ്പിടിച്ചൂടിട്ടു പിന്തിരിപ്പിച്ചടക്കിനാൻ. 4

വലിച്ചിഴച്ചാനുക്കുള്ള കാട്ടുപോത്തുകളെബ്ബലി
ഷ്ടസിംഹങ്ങളെസ്സംഖ്യയെന്യേ ശകുനാടക്കിനാൻ. 5
ഊക്കേറും സുമരം ഖഡ്ഗമെന്നാ നാനാമൃഗങ്ങളെ
കഴുത്തമർത്തു കെട്ടിക്കീഴടക്കിപ്പിന്നെ വിട്ടതേ. 6
അവനെസ്സർവ്വദമനനെന്നാരാ ക്രിയയാൽ ദ്വിജർ
സതഹിംസനചെയ്യൊല്ലെന്നമ്മ നിത്തീ കുമാരനെ.
നൂറശ്വമേധം യമുനവക്കത്തായ്ചെയ്ത വീര്യവാൻ
സരസ്വതിയിൽ മുന്നൂറു നാന്നൂറാഗ്ഗംഗയിങ്കലും. 8
അശ്വമേധസഹസ്രത്തെ രാജസൂയശതത്തെയും
ഭൂരിദക്ഷിണമാംമട്ടു വീണ്ടും ചെയ്താൻ മഖങ്ങളെ. 9
അഗ്നിഷ്ടോമാതിമാത്രങ്ങളുക്ഥ്യവും വിശ്വജിത്തുമേ
സഹസ്രവാജപേയങ്ങൾ സഹസ്രംതാൻ സുസംവൃതം. 10
ചെയ്ത ശാകുന്തളനൃപൻ വിത്തം വഴിച്ച വിപ്രരിൽ
കണ്വനാങ്ങായിരം പത്മം കൊടുത്തു ഭരതൻ നൃപൻ. 11
ശുദ്ധജാംബൂനദസ്വർണ്ണമയം കീർത്തിപെരുത്തവൻ
നൂറു മാറുണ്ടവനുടെ യൂപം കേവലകാഞ്ചനം. 12
വിപ്രരോടൊത്തതിന്ദ്രാദിവാനവന്മാരുയർത്തിനാർ
സ്വരതാമയക്കോപ്പു കെട്ടിച്ചിട്ടതിഭംഗിയിൽ. 13
പൊന്മയാശ്വങ്ങൾ കൊമ്പന്മാർ തേരൊട്ടകമജാവികം
ദാസീദാസർ ധനം ധാന്യം പാലോലും പയ്യുംകൂട്ടികൾ. 14
ഗ്രാമം ഗൃഹം ക്ഷേത്രമിവ പല സാധനഭേദവും
കോടി നൂറായുതം മറും ബ്രാഹ്മണക്കായി നല്കിനാൻ. 15
ചക്രവർത്തിയദീനാത്മാവരിജിത്തപരാജിതൻ
അവൻ ചത്തു സുഞ്ജയ! നിൻ നാലിരട്ടിച്ച നല്ലവൻ. 16
നിൻപുത്രനേക്കാൾസ്സുകൃതി പുത്രനെപ്പറ്റി മാഴ്കൊലാ
അയജ്വാവെയദാതാവെയഭിശ്വത്യേതി ചൊല്ലി നീ. 17

---

69. ഷോഡശരാജകം (15) പൃഥു

നാരദൻ പറഞ്ഞു.

വൈന്യനാം പൃഥുരാജാവും ചത്തെന്നായ് ക്കേൾപ്പു സൃഞ്ജയ!
രാജസൂയത്തിലവനെസ്സമ്രാട്ടാക്കീ മഹർഷികൾ. 1
യതാത്താലോതി പൃഥുത വെന്നു സർവ്വരെയും പൃഥു
നമ്മെയെല്ലാംക്ഷതാൽ കാപ്പോനെന്നാൽ ക്ഷത്രിയനാണവൻ. 2
വൈന്യൻ പൃഥുവിൽ നാട്ടാരു രഞ്ജിച്ചിങ്ങിനെ ചൊല്ലുയാൽ
പ്രജാരഞ്ജനകൈക്കൊണ്ടു രാജാവായ്ത്തീർന്നിതായവൻ. 3
ഉഴാതെ വിളയും ഭൂമി വൈന്യനോ കാമധേനുവായ്
ഗോവൊക്കെയും കാമധുക്കാം പുടകംതോറുമേ മധു. 4
ദർഭയൊക്കെപ്പൊന്മയമാം മൃദുസ്പർശസുഖാവഹം
അതിൻ ചീരമുടുത്തുകൊണ്ടതിൽ നാട്ടാർ കിടന്നുപോൽ. 5
സ്വാദും മാർദ്ദവവുംപൂണ്ടിട്ടമൃതിനൊത്ത കായ്കളാൻ
അവക്കാഹാര,മന്നില്ലാ നിരാഹാരരൊരുത്തരും. 6
അരോഗന്മാർകളാ സിദ്ധാർത്ഥർ മനുഷ്യഭയമെന്നിയേ
യഥേഷ്ടം പാർത്തു വൃക്ഷത്തിൻ ചുവട്ടിൽഗ്ഗൃഹയിങ്കലും. 7
രാഷ്ട്രം തിരിച്ചിട്ടില്ലന്നു പുരങ്ങളുമതേവിധം
യഥാസുഖം യഥാകാമം നന്ദ്യാ വാണിതു നാട്ടുകാർ. 8
സമുദ്രയാത്രയിലവൻ സ്തംഭിപ്പിച്ചു ജലത്തിനെ
വഴി നല്കീ മലകളും വന്നില്ലാ ധ്വജഭംഗവും. 9
അവനൈശ്ശൈലവൃക്ഷങ്ങൾ ദേവാസുരനരോരഗർ
സപ്തർഷിരക്ഷോഗന്ധർവ്വരപ്സരസ്സ്ത്രീജനങ്ങളും. 10
പിതൃക്കളും സുഖം വാഴുമവനെപ്പാർത്തു ചൊല്ലിനാർ
സമ്രാട്ടു നീ ക്ഷത്രിയൻ നീ രാജൻ ഗോപ്താപിതാവുമേ. 11
മഹാരാജ! പ്രീത ഭവാൻ ഞങ്ങൾക്കിഷ്ടവരം തരൂ
അതിനാൽ ഞങ്ങളെന്നെയ്യും തൃപ്തിപ്പെട്ടു സുഖിച്ചിടാം. 12
ആട്ടേയെന്നാ വൈന്യപൃഥുതാനാജഗവവില്ലുമായ്
ഘോരാപ്രതിമബാണങ്ങൾകൈക്കൊണ്ടുഴിയൊടോതിനാൻ.

വരു വരു ഭൂമി! വേഗമിവക്കിഷ്ടം കറക്ക നീ
എന്നാൽശ്രുഭം നിനക്കെന്നാലിവക്കിഷ്ടം കൊടുക്കുക. 14

ഭൂമി പറഞ്ഞു.

വീര! നീയെന്നെ മകളായ്സ്സങ്കല്പിച്ചീടവേണമേ!
ആവാമെന്നോറു പൃഥുവും ചെയ്തു കൃത്യമശേഷവും. 15
പിന്നൊഭൂതനികായങ്ങൾ കറന്നു ഭൂമിയെത്തദാ
വൃക്ഷങ്ങളവളെച്ചെന്നു കറക്കാനെത്തി മുന്നമേ. 16
നിന്നു വത്സലയായ് വത്സൻ പാത്രം ദോശ്ധാവിവയ്ക്കുവാൻ
വത്സനായീ പൂത്ത സാലം പുളി ദോശ്ധാവുമായിതേ. 17
അറാൽ വളച്ചയാം ദുശ്ധം പാത്രമൌദുംബരം ശുഭം
ഉദയംപർവ്വതം വത്സൻ മേരു ദോശ്ധാവു വന്മല. 18
ദുശ്ധം രതൌഷധികളാം പാത്രമോ പാറയപ്പൊഴേ
ദോശ്ധാവായീടിനാൻ ദേവൻ ദുശ്ധമൂജ്ജസ്സുരം പ്രിയം. 19
മദ്ധ്യംകറന്നാരസുരരാമപാത്രത്തിലപ്പൊഴേ
കറക്കുവാൻ ദിതിപുത്രൻ വത്സനായീ വിരോചനൻ. 20
കൃഷിയും സസ്യവും പിന്നൊക്കറന്നു മൎത്ത്യരുഴിയിൽ
വത്സൻ സായംഭുവമനു കറക്കാൻ പൃഥുതന്നെയാം. 21
ചുരയ്ക്കയിൽ വിഷം ഗോവെക്കറന്നാരന്നു പാമ്പുകൾ
ധൃതരാഷ്ട്രൻ കറക്കുന്നോൻ വത്സനായിതു തക്ഷകൻ. 22
വേദം കറന്നിതക്ലിഷ്ടകൎമ്മസപ്തർഷിമാർകളും
വ്യാഴം കറന്നാൻ ചന്ദസ്സു പാത്രം സോമൻ കിടാവുമാം. 23
മറവങ്ങാമപാത്രത്തിൽക്കറന്നാരന്നു രാക്ഷസർ
കറക്കുവാൻ വൈശ്രുവണൻ വത്സനായീ വൃഷദ്ധ്വജൻ. 24
സുഗന്ധം പത്മപാത്രത്തിൽഗന്ധൎവ്വാദ്യർ കറന്നുതേ
വത്സനായീ ചിത്രരഥൻ ദോശ്ധാവിശ്വരുചിപ്രഭ. 25
സാധ്യർ രാജതപാത്രത്തിൽക്കറന്നിതു പിതൃക്കളും
വത്സൻവൈവസ്വതൻപിന്നെ യമൻ ദോശ്ധാവുമന്തകൻ. 26
കൂട്ടക്കാരിപ്പുടിയ്ക്കിഷ്ടം കറന്നാരന്നു ഭൂമിയെ
ആ വത്സപാത്രങ്ങൾവഴിയ്ക്കുവർ വത്തിപ്പുതിപ്പൊഴും. 27

പല യത്നങ്ങളും ചെയ്തു പൃഥുവൈന്യൻ പ്രതാപവാൻ
ഇഷ്ടകാമങ്ങളാൽബ്ധതജാലസംതൃപ്തി നല്കിയും 28
മനോർമനാൻ മന്നിലുള്ള മനോരൊപ്പൊന്നാണിഞ്ഞുതാൻ
അശ്വമേധമഖത്തിങ്കൽ ബ്രാഹ്മണക്കായി നല്കിനാൻ. 29
അറുപത്താറായിരവുമറന്നൂറും ഗജങ്ങളെ
പൊന്നിനാൽച്ചമയിച്ചിട്ടു വിപ്രക്കായ് നല്കി മന്നവൻ. 30
മണിരത്നങ്ങൾ നിറയുമീ മന്നിടമശേഷവും
പൊന്നണിഞ്ഞരചൻപിന്നെ ബ്രാഹ്മണക്കായി നല്കിനാൻ 31
അവൻ ചത്തു സൃഞ്ജയ! നിൻ നാലിരട്ടിച്ചു നല്ലവൻ
നിൻപുത്രനെക്കാൾസ്സുകൃതി പുത്രനെപ്പറ്റി മാഴ്കാലാ. 32
അയജ്വാവെയദാതാവെയഭിശ്വത്യേതി ചൊല്ലി നീ.

---

70. ഷോഡശരാജകം (16) പരശുരാമൻ

നാരദൻ പറഞ്ഞു:

മഹാതപസ്വിയാം രാമൻ ശൂരൻ വീരർവണങ്ങുവോൻ
ജാമദഗ്ന്യൻ കീർത്തിശാലി തൃപ്തിയാകാതെ ചത്തുപോം. 1
അവൻ മേല്പോട്ടു പോയിട്ടില്ലഴിയ്ക്കു സുഖമാക്കുവോൻ
അത്യുത്തമശ്രീയാന്നിട്ടും വികാരംതട്ടിടാത്തവൻ. 2
ക്ഷത്രിയന്മാരച്ഛനേയും വത്സനേയും പിടിച്ചതിൽ
ഒന്നും മിണ്ടാതുടൻ കൊന്നാൻ തോല്ക്കാത്താക്കാർത്തവീര്യനെ. 3
ക്ഷത്രിയന്മാരെയറുപത്തിനാലയുതമേറെയും
ചാക്കിനോറവരെക്കൊന്നാനൊറ്റയ്ക്കാറ്റയ്ക്കു വില്ലിനാൽ. 4
പതിനാലായിരം ബ്രഹ്മദ്വേഷിമന്നരെയായവൻ
പിന്നെ വേറേ കൊന്നു കൊന്നു ദന്തക്കുലനെയും രണേ. 5
ആയിരം മുസലങ്കൊണ്ടുകൊന്നു വാൾകൊണ്ടുമായിരം
തൂക്കിക്കൊന്നാനായിരമേ ഹേഹയന്മാരെയാഹവേ. 6

തേരാനയശ്ചങ്ങളുമായ്ച്ചത്തുവീണിതു മന്നാവർ
അച്ഛനെക്കൊന്ന കോപത്താൽജ്ജാമദഗ്ന്യൻ വധിച്ചവർ. 7
പതിനായിരമേ കൊന്ന രാമൻ വെണ്മഴുവാലുമേ
അവർ ചൊല്ലിയ വാക്കൊന്നും സഹിച്ചീലപ്പൊഴായവൻ. 8
ഭൂരാമാ ചെല്ലുകെന്ന വിപ്രർ കൂക്കിവിളിയ്ക്കയാൽ
കന്തികാശ്മീരദരദക്ഷുദ്രമാളവരേയുമേ. 9
അംഗവംഗകലിംഗന്മാർ താമ്രലിപ്തർ വിദേഹകർ
നിമിമാരെന്നാല്ല മറു നാനാമന്നവരേയുമേ. 10
കൂത്തുമൂത്തപ്പെയ്യകൊന്ന ജാമദഗ്ന്യൻ പ്രതാപവാൻ
കോടിനൂറായിരവുമേ മന്നാന്മാരെയസംഖ്യമേ. 11
ഇന്ദ്രഗോപം ചെമ്പരത്തിപ്പൂവിവറിൻ നിറത്തിലായ്
ചോരപ്രവാഹം ചാടിച്ച സരസ്സുക്കൾ നിറച്ചവൻ. 12
ദ്വീപങ്ങു പതിനെട്ടും താൻ കീഴടക്കീട്ടു ഭാർഗ്ഗവൻ
പല യജ്ഞങ്ങളും ചെയ്തു ഭൂരിദക്ഷിണമാംവിധം. 13
വേദിയെട്ടു നളപ്പാട്ടു പൊങ്ങിപ്പൊൻകൊണ്ടു തീർത്തുമേ
സർവ്വരത്നം നിറച്ചിട്ടു പതാകാശതമാനമേ. 14
ഗ്രാമം കാടും പശുഗണം മറുമുള്ളീദ്ധരിത്രിയെ
ജാമദഗ്ന്യൻ രാമനോടു ദാനം വാങ്ങിച്ച കശ്യപൻ. 15
പിന്നെ നൂറായിരം പൊന്നുങ്കോപ്പണിഞ്ഞ ഗജങ്ങളും
ദുഷ്ടരില്ലാത്തമട്ടാക്കിശ്ശിഷ്ടർ കൂട്ടുന്ന ഭൂമിയും. 16
അശ്വമേധമഖത്തിങ്കൽക്കശ്യപനോകിനാനവൻ
മുപ്പെഴുവട്ടം നിക്ഷത്രമാക്കിപ്പാർത്തു ഭാർഗ്ഗവൻ. 17
നാനായജ്ഞം ചെയ്ത വീരൻ ബ്രാഹ്മണക്കായി നല്കിനാൻ
ദ്വീപേഴുള്ളോരവനിയെ മാരീചൻ വാങ്ങിയാ ദ്വിജൻ. 18
രാമനോടോതിയെന്നാജ്ഞയ്ക്കുഴി വിട്ടു ഗമിയ്ക്ക നീ
അവൻ കാശ്യപവാക്കാലെ കടലപ്പെയ്തൊഴിച്ചുടൻ 19
കരയാക്കീടിനാൻ പിന്നെ ബ്രാഹ്മണാജ്ഞപ്പടിയ്ക്കുതാൻ
മഹേന്ദ്രപർവ്വതത്തിങ്കൽപ്പാർത്തുകൊണ്ടാനതിന്നുമേൽ. 20
ഏവം നാനാഗ്രണാം ചേരും ഭൂഭ കീർത്തിവിവർദ്ധനൻ
ജാമദഗ്ന്യൻ കീർത്തിശാലി മരിച്ചീടും മഹാദ്യുതി. 21

നിൻനാലിരട്ടി നല്ലോൻ നിൻപുത്രനെക്കാൾശ്ലാഘ്യഭാവഹൻ
അയജ്ഞാവെയദ്ധാതാവെപ്പുത്രനെപ്പോറി മാഴ്കിലാ. 22
ഇവർ നല്ലോർ നാലിരട്ടി നിന്നോക്കാൾബ്ഭൂദ്ശാലികൾ
ചത്തുപോയീ നരശ്രേഷ്ഠർ ചാകുമങ്ങിനെ സൃഞ്ജയ! 23

---

71. ഷോഡശരാജകം

വ്യാസൻ പറഞ്ഞു.

ആയുഷ്യം പുണ്യമാഖ്യാനം കേട്ടീ ഷോഡശരാജകം
ഉരിയാടാതെ നൃപതി മൌനമാണ്ടിതു സൃഞ്ജയൻ. 1
അമ്മട്ടിരിക്കുമ്പോഴോതീ ഭഗവാൻ മുനി നാരദൻ
കേട്ടീലേ ഞാൻ ചൊന്നതു നീ ധരിച്ചീലേ മഹാദ്യുതേ! 2
അതോ ശ്രദ്ധാപതിയുടെ ചാത്തംപോലിതു പാഴിലോ
എന്നു ചൊല്ലിക്കേട്ടു കൂപ്പിക്കൊണ്ടു സൃഞ്ജയനോതിനാൻ. 3
യജ്ഞദാനങ്ങളുടയ പൂർവ്വരാജർഷിമാരുടെ
മഹാമുഖ്യാഖ്യാനമിതു മഹാബാഹോ! ശ്രുവിച്ചതിൽ. 4
വിസ്മയത്താൽ നീങ്ങി ദുഃഖം വെയിലാലിരുൾപോലവേ
പാപവും വ്യഥയും തീർന്നു ചൊല്ലു ചെയ്യേണ്ടതെന്തു ഞാൻ. 5

നാരദൻ പറഞ്ഞു.

ഭാഗ്യം ദുഃഖം തീർന്നുവല്ലോ വേണ്ടുന്നതു വരിയ്ക്ക നീ
അതൊക്കെയും വന്നുകൂടും മൃഷാവാദികളല്ല നാം. 6

സൃഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

ഇതുകൊണ്ടേ തൃപ്തിപൂണ്ടേൻ നീ പ്രസാദിയ്ക്കുകാരണം
ഭഗവൻ! നീ പ്രസാദിച്ചാലവന്നൊന്നില്ല ദുർല്ലഭം. 7

നാരദൻ പറഞ്ഞു.

പാഴിൽശ്ശത്രുക്കഥം കൊന്നോരു പുത്രനെത്തവ നല്ലവാൻ
പ്രോക്ഷിച്ച പശുവെപ്പോലെ നരകപ്പാട്ടു തീർത്തു ഞാൻ. 8

വ്യാസൻ പറഞ്ഞു.

പ്രത്യക്ഷപ്പെട്ട തനയൻ സൃഞ്ജയന്നത്ഭുതപ്രഭൻ
തെളിഞ്ഞു മുനി നല്ലീട്ട നളകൂബരസന്നിഭൻ. 9
പിന്നെപ്പുത്രനുമായ്ച്ചെന്നു നന്ദിപൂണ്ടിതു മന്നവൻ
ഭൂരിദക്ഷിണമാം പുണ്യയജ്ഞം ചെയ്തിതസംഖ്യമേ. 10
അകൃതാത്മൻ ഭീതനസന്നാഹമാംപടി കൊന്നവൻ
അയജ്വാവനപത്യൻ താനതിനാൽജ്ജീവനേകിനാൻ. 11
ശൂരൻ വീരൻ കൃതാസ്ത്രൻതാൻ നാനാശത്രുനടുക്കവൻ
അഭിമന്യുഭടന്മാക്കു നേക്കെതിത്താണു ചത്തതും. 12
ബ്രഹ്മചര്യം ശ്രുതം പ്രജ്ഞസപിഷ്ടയജ്ഞമിവറിനാൽ
കിട്ടുമക്ഷയലോകങ്ങഥം പുക്കാൻ നിന്നുടെ നന്ദനൻ. 13
വിദ്വാന്മാർ പുണ്യകർമ്മത്താലിച്ഛിപ്പൂ സ്വർഗ്ഗമെപ്പൊഴും
എന്നാൽ സ്വർഗ്ഗംവിട്ടു മന്നു കാംക്ഷിയ്ക്കാ സ്വർഗ്ഗവാസികഥം. 14
എന്നാൽപ്പോരിൽച്ചത്തു വാനുപുക്കോരജ്ജുനപുത്രനെ
ഇങ്ങു കൊണ്ടുവരാവല്ലാ മോഹംപറാതെകണ്ടേടോ. 15

യോഗീന്ദ്രരോ ധ്യാനവിവിക്തബോധ-
രെന്നല്ല യജ്വാക്കളുമപ്രകാരം
മഹാതപസ്സുള്ളവരും ഗമിയ്ക്കു-
മക്ഷയ്യലോകത്തിലണഞ്ഞു പുത്രൻ. 16
മരിച്ചു വേണ്ടും സ്വനിലയ്ക്കു വീരൻ
വിളങ്ങുവോനാണമൃതാത്മരശ്മി
ദ്വിജേന്ദ്രർ വായ്പിച്ചൊരു ചന്ദ്രമൂർത്തിയിൽ
ചെന്നോരു സൌഭദ്രനെയോർത്തു മാഴ്കാലാ. 17

ഇതറിഞ്ഞിട്ടുമപ്പോഴും കൊല്ല ശത്രുക്കളെബ്ഭവാൻ
ജീവിപ്പോരാണു ശോച്യന്മാർ വാനുപുക്കവരല്ലെടോ. 18

ദുഃഖിപ്പവനും നൃപതേ!വദ്ധിയ്ക്കുമഫലമൊന്നുതാൻ
എന്നാൽദുഃഖംവെടിഞ്ഞിട്ടു നന്മയ്ക്കായ് നോക്കണം ബുധൻ.19
ഹർഷം മാനം സുഖപ്രാപ്തിയിവ ചിന്തിയ്ക്കണം ബുധൻ
ഇതോക്കാത്തോക്കുതാൻ ശോകം ശോകമേ ശോകമല്ലപോൽ.20
എന്നറിഞ്ഞെഴുനേറ്റാലും ശുദ്ധനായ് മാഴ്കിടൊല്ല നീ
കേട്ടല്ലോ മൃത്യുജന്മം നീ മഹാമുഖ്യതപങ്ങളും. 21
ഭൂതസാമ്യവുമെന്നല്ല വിധ്രുതിയ്ക്കുള്ളിളക്കവും
സൃഞ്ജയന്റെ മരിച്ചോരു മകനിൽജ്ജീവനിട്ടതും. 22
ഇതറിഞ്ഞു മഹാരാജ! മാഴ്കിലാ പോയിടുന്നു ഞാൻ
ഏവം ചൊല്ലീട്ട ഭഗവാനവിടെത്താൻ മറഞ്ഞുതേ. 23
വാഗീശൻ ഭഗവാൻ വ്യാസൻ കാറ്റംബരസന്നിഭൻ
യുധിഷ്ഠിരന്നൊരാശ്വാസമേകിദ്ധീമാൻ ഗമിച്ചതിൽ. 24
പൂർവ്വമന്നവർ ദേവേന്ദ്രപ്രതിമൌജസ്സിയന്നവർ
ന്യായോപാർജ്ജിതവിത്തന്മാർ ചെയ്ത യജ്ഞദ്ധി കേട്ടതിൽ. 25
മനസ്സുകൊണ്ടു പൂജിച്ച മാലകന്നോറു ധർമ്മജൻ
ചിന്തിച്ചു ദീനനായ് വീണ്ടുമെന്തോരും പാർത്ഥനോടു ഞാൻ.26

അഭിമന്യുവധപർവ്വം കഴിഞ്ഞു.

പ്രതിജ്ഞാപർവ്വം.

72. അർജ്ജുനകോപം

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

ഘോരം ജീവിതം ചത്തറിട്ടന്നത്തെപ്പകൽ തീർന്നതിൽ
അർക്കനങ്ങസ്തമിച്ചിട്ടു സന്ധ്യാകാലവുമായതിൽ. 1
സൈന്യങ്ങൾ കൈനിലകളിൽപ്പുക്കാരേ ഭരതർഷഭ!
ദിവ്യാസ്ത്രങ്ങൊണ്ടു സംശപ്തകൌഘം കൊന്നു കപിധ്വജൻ. 2
ജൈത്രമാം തേരിനാൽജ്ജിഷ്ണു ശിബിരത്തേയ്ക്കു യാത്രയായ്
പോകുമ്പോൾത്തൊണ്ടയിടറിക്കൊണ്ടു കണ്ണനോടോതിനാൻ. 3

എന്തെൻ കരളം പിടയ്ക്കുന്നു വാക്കു മുട്ടുന്നു കേശവ!
അനിഷ്ടമുണ്ടു സൂചിപ്പൂ തളരുന്നുണ്ടു ദേഹവും. 4
അനിഷ്ടമെന്റെ ഹൃദയം വിട്ടുപോകുന്നതില്ലിഹ
മന്നിലെല്ലാടമത്യുഗ്രോല്പാതം നല്കുന്നു മേ ഭയം. 5
അതാതിടം പലതരം കാണുന്നുണ്ടഘസൂചകം
സാമാത്യനെന്റെ ഗുരുവാം നൃപനു സുഖമല്ലയോ? 6

വാസുദേവൻ പറഞ്ഞു.

സാമാത്യനാം നിനക്കുണ്ണുന്നു സുഖമായ്ത്തന്നെ വന്നിടും
വ്യസനിയ്ക്കുണ്ട മറ്റൊന്നോ ചെറുതാം കഷ്ടമായ്വരാം. 7

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

സന്ധ്യാവന്ദനവുംചെയ്ത വീരർ വീരക്ഷയാന്തരേ
യുദ്ധക്ഥയുമായ്ത്തേരിൽക്കേറിപ്പിന്നീടു യാത്രയായ്. 8
പ്രീതിയും ശോഭയും കെട്ട ശിബിരത്തിങ്കലെത്തിനാർ
അസാദ്ധ്യകർമ്മം ചെയ്തിട്ടു പാർത്ഥനും വാസുദേവനും. 9
ആകാരം കെട്ട ശിബിരം കണ്ടു ശത്രുനിഷൂദനൻ
അസ്വസ്ഥചിത്തനായിട്ടു കണ്ണനോടോതിയജ്ജുനൻ. 10
മംഗല്യതൂര്യഘോഷങ്ങളൊ കേൾക്കുന്നില്ലാ ജനാർദ്ദന!
ശംഖാഡംബരവൻഭേരീഘോഷത്തോടിടയില്ലിഹ. 11
വീണാവായനകേളംപ്പീലാ ശബ്ദതാളസ്വനത്തൊടും
മംഗലപ്പാട്ടു പാടീടുന്നില്ലല്ലോ പാണനങ്ങളും. 12
മനോജ്ഞസ്തുതിപാഠങ്ങളൊന്നുമെൻസൈന്യത്തിൽ വന്ദികൾ
എന്നെക്കണ്ടിട്ടു യോധന്മാർ മാറുന്നു തലതാഴ്ത്തിയോർ. 13
മുൻമട്ടതാൻ ചെയ്ത കർമ്മമെന്നോടോതുന്നതില്ലിവർ
എൻഭ്രാതാക്കൾക്കു ശുഭമല്ലല്ലി മാധവ! സാമ്പ്രതം. 14
സ്വജനാവ്യാകുലം കണ്ടു തെളിയുന്നില്ല മന്മനം
പാഞ്ചാലനും വിരാടനുമതേമാതിരി മാനദ! 15
സാമഗ്രിമല്ലല്ലി മുറുമെന്റെ യോധക്കുമച്യുത!
ഹൃഷ്ടനായിട്ടു സൌഭദ്രൻ തന്നിമാരോടു ചേർന്നവൻ 16
യുദ്ധംചെയ്യുവതുന്നൊന്നായെതിരേല്പീല സസ്മിതം.

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

എന്നു ചൊല്ലിക്കൊണ്ടു തന്റെ ശിബിരത്തിൽക്കടന്നവർ
അസ്വസ്ഥരായ് ബുദ്ധികെട്ടു കണ്ടു പാണ്ഡവരെത്തദാ. 17
സോദരാത്മജരെക്കണ്ടു മനംമങ്ങിക്കപിദ്ധ്വജൻ
സൌഭദ്രനെക്കണ്ടിടാഞ്ഞു പറഞ്ഞാനുടനിങ്ങിനെ. 18
മുഖപ്രസാദം കാണുന്നതില്ല നിങ്ങൾക്കൊരാൾക്കുമേ
അഭിമന്യുവിനെക്കാണ്മീലാദരിപ്പീല നിങ്ങളും മാം. 19
ചക്രവ്യൂഹം ദ്രോണർ കെട്ടിയെന്നതും കേട്ടിരിപ്പു ഞാൻ
സൌഭദ്രനുണ്ണിവിട്ടാലും പിളക്കില്ലതു നിങ്ങളിൽ. 20
വ്യൂഹത്തിൽനിന്നു പോന്നീടാനവനോതീട്ടമില്ല ഞാൻ
നിങ്ങളാക്കുട്ടിയെശ്ശത്രുവ്യൂഹത്തിങ്കൽക്കടത്തിടേ. 21
വ്യൂഹംപിളർന്ന വില്ലാളിവീരനെപ്പുക്ക വൈരികൾ
കൊന്നതില്ലല്ലി യുദ്ധത്തിലാസ്സുഭദ്രാകുമാരനെ. 22
മലയിൽപ്പെറ്റ സിംഹാഭൻ ലോഹിതാക്ഷൻ മഹാഭുജൻ
ഇന്ദ്രാഭനവനെച്ചൊൽവിൻ യുദ്ധത്തിങ്കൽ വധിച്ചിതോ. 23
സുഭദ്രയ്ക്കിഷ്ടസുതനെ ദ്രൌപദിയ്ക്കും മുകുന്ദനും
അമ്മയ്ക്കും പ്രിയനെക്കൊന്നാതാരുവാൻ കാലചോദിതൻ. 24
വൃഷ്ണിവീരൻ മഹാത്മാവാം കൃഷ്ണനും തുല്യനായവൻ
വിക്രമശ്രുതിമാഹാത്മ്യശാലി പോരിൽ മരിച്ചിതോ. 25
വാർഷ്ണേയീവത്സലൻ ശൂരൻ ഞാൻ ലാളിച്ചുവളർത്തവൻ
അവൻ കാണാതെയായ്പോയാൽപ്പോകുമേ കാലനുക്കു ഞാൻ. 26
മിനുക്കുനുക്കുന്തലേന്തും ബാലൻ ബാലമൃഗേക്ഷണൻ
മത്തേഭവിക്രമൻ ബാലസാലംപോലെ വളർന്നവൻ. 27
ചിരിച്ചുരച്ചിടും ശാന്തൻ ഗുരുച്ചൊൽപ്പടി നില്പവൻ
അബാലവീര്യൻ ബാല്യത്തിൽ പ്രിയംചെയ്യോനമത്സരൻ. 28
മഹോത്സാഹൻ മഹാവീര്യൻ ദീർഘപങ്കജലോചനൻ
ഭക്തനുകമ്പിയാം ദാന്തൻ നീചസംസർഗ്ഗമറ്റവൻ. 29
കൃതജ്ഞൻ ജ്ഞാനമൊത്തുള്ളോൻ കൃതാസ്ത്രനൊഴിയാത്തവൻ
നിത്യം യുദ്ധപ്രിയൻ പാരം ശത്രുക്കൾക്കു ഭയങ്കരൻ. 30

തന്നാഥനുക്കു ഹിതംചെയ്യോനച്ഛന്നുക്കു ജയോദ്യതൻ
മുമ്പിൽക്കടന്നെയ്തിടാത്തോൻ പോരിൽസ്സംഭ്രമമറവൻ. 31
പുത്രൻ കാണാതെയായ്പ്പോയാൽപ്പോകുമേ കാലനുക്കു ഞാൻ
തേരാളികളെയെണ്ണുമ്പോഥം മഹാരഥനേടിയോൻ. 32
എൻമുക്കാൽഗുണവാൻ പോരിൽ ചെറുപ്രായം മഹാഭുജൻ
പ്രദ്യുമ്നനും പ്രിയൻ നിത്യം കേശവനുമെനിയ്ക്കുമേ. 33
പുത്രൻ കാണാതെയായ്പ്പോയാൽപ്പോകുമേ കാലനുക്കു ഞാൻ
നനുക്കു,നെറ്റി,നൽക്കണ്ണു,പുരിയം,ചുണ്ടു,പല്ലുമായ്. 34
ആ മുഖം കണ്ടിടാതായാലെന്നുള്ളിനെന്തു ശാന്തിയാം
തന്ത്രീസ്വനംപോലെ സുഖം കുയിൽനാദമനോഹരം. 35
അവൻറെ ശബ്ദം കേഥംക്കാഞ്ഞാലെന്നുള്ളിനെന്തു ശാന്തിയാം
അതുല്യമല്ലോ തദ്രൂപം വാനവക്കും സുദുർല്ലഭം. 36
ആ വീരരൂപം കാണാഞ്ഞാലെന്നുള്ളിനെന്തു ശാന്തിയാം
അഭിവാദ്യത്തിലും ദക്ഷൻ താതർചൊല്പടി നില്പവൻ. 37
അവൻ കാണാതെയായ് പ്പോയാലെന്നുള്ളിനെന്തുശാന്തിയാം
സുകുമാരൻ വീരനെന്നും നന്മെത്തകയറേണ്ടവൻ. 38
അനാഥനായ്ക്കിടക്കുന്നോനാഥവാന്മാരിലുത്തമൻ
കിടക്കുമ്പോളുപാസിപ്പൂ മുന്നം സുന്ദരിനാരികഥം. 39
ഉടൽ ചിന്നിക്കിടപ്പോനെച്ചുഴലുന്നു ശിവാകുലം
ഉറങ്ങിയാൽ മുന്നുണരുന്നും സൂതമാഗധവന്ദികഥം. 40
ഇന്നുണരുന്നുനിതവനെയാക്കും പെന്നായ്കളെന്നിതോ
ഛത്രച്ഛായയിൽ നിലക്കുണ്ടുമവൻറെ ശുഭമാം മുഖം. 41
പടയിൽപ്പൊടിയേറിപ്പോഥംക്കിടന്നീടുന്നുവെന്നതോ
അയ്യയ്യോ മകനേ! പുത്രക്കാഴ്ചയിൽത്തൃപ്തിയെന്നിയേ. 42
നിർഭാഗ്യനാം ഞാനിരിയ്ക്കെ നിന്നെക്കാലൻ കവർന്നിതോ
ആസ്സംയമനിയിന്നെന്നാൽപ്പുണ്യവാന്മാക്കൊരാശ്രയം. 43
സ്വതേജസ്സാൽത്തെളിഞ്ഞിന്നു നിന്നാൽശ്ശോഭിച്ചിടും ദുഥം
നൽപ്രിയാതിഥിയാം നിന്നെ യമനും ജലനാഥനും. 44
ദേവേന്ദ്രനും ധനദനും കണ്ടഭ്യുത്ഥാനമർഹരുവെ
ഈവണ്ണം പലതും കേണു കപ്പൽപോയ വണിക്കുപടി. 45

ദുഃഖമുൾക്കൊണ്ടു ചോദിച്ചു ധർമ്മരാജനൊടിങ്ങിനെ
ശത്രുക്കളെസ്സംഹരിച്ചിട്ടായവൻ കുരുനന്ദന! 46
നരേന്ദ്രരോടെതിർത്തേറു ദേവലോകം ഗമിച്ചിതോ
കിണഞ്ഞുവ്വീശർ പലരുമണഞ്ഞോരീടുമായവൻ. 47
നിസ്സഹായൻ സഹായത്തിനൊന്നെയോത്തിതു നിശ്ചയം
കണ്ണൻദ്രോണകൃപാദ്യന്മാർ കുത്തഴയ്ക്കാത്തനായവൻ. 48
നാനാലിംഗോഗ്രബാണങ്ങളേറെനുണ്ണി കഴഞ്ഞിയോൻ
ഇങ്ങെനിയ്ക്കു തുണയ്ക്കച്ചനെന്നോവം വീണ്ടുമായവൻ. 49
വിലപിയ്ക്കുംവിധൌ ക്രൂരർ വീഴ്ത്തിയെന്നോർത്തിടുന്നു ഞാൻ
അതാവില്ലെന്മകൻ പിന്നെ കൃഷ്ണന്റെ ഭഗിനീസുതൻ. 50
സുഭദ്രയിൽപ്പിറന്നോനീദ്വീനവാക്കു പറഞ്ഞിടാ
വജ്രസാരമയംതന്നെയാണെന്റെ കരളം നിശ്ചയം. 51
രക്താക്ഷൻ ദീർഘലട്ടജനെക്കാണാഞ്ഞും തകരായ്കയാൽ
ബാലനിൽ ക്രൂരർ വില്ലന്മാർ മർമ്മംകീറും ശരങ്ങളെ. 52
കൃഷ്ണസ്വസ്രീയനാമെന്റെ പുത്രനേലെയ്തതെങ്ങിനെ
അർജ്ജുനാത്മാവെന്നെ നിത്യമഭിവാദ്യം കഴിയ്ക്കുമേ. 53
ശത്രുക്കളെക്കൊന്നവനാൽക്കണ്ടില്ലിന്നവനെന്നിതോ
അവൻ നൂനം ചോരയണിഞ്ഞൂഴിതന്നിൽക്കിടക്കയാം. 54
മെയ്യാൽ ഭൂമിയ്ക്കാഭ നല്കിപ്പതിച്ചക്കൺകണക്കിനേ
സുഭദ്രയെപ്പാർത്തു കേഴ്വേൻ പിന്മാറാതുള്ള പുത്രനെ. 55
പോരിൽക്കൊന്നെന്നു കേട്ടിണ്ടൽപൂണ്ടായവഠം മരിയ്ക്കുമേ
അഭിമന്യുവിനെക്കാണാഞ്ഞെന്തെന്നോടവളോതുമോ. 56
ദുഃഖംപൂണ്ടാ ദ്രൌപദിയുമവരോടെന്തു ചൊല്ലുവൻ
വജ്രസാരമയംതന്നെയെന്നുള്ളം പുത്രഭായ്കയെ 57
കേണു കണ്ടിട്ടുമേ നൂറായിരമായ്ത്തകരായ്കിലോ
ദുഷ്കരാം കൌരവരുടെ സിംഹനാദം ശ്രുവിച്ചു ഞാൻ. 58
യുയുത്സുവീരരെബ്ഭർത്സിപ്പതും കേട്ടിതു മാധവൻ
ഭീഭത്സുവോടു പറാഞ്ഞു ബാലനെക്കൊന്നു വീരരേ! 59
മോഹിയ്ക്കുന്നോ ധർമ്മഹീനർ കാണാം പാർത്ഥന്റെ ശക്തിയെ
പോരിൽ കൃഷ്ണാജ്ജുനന്മാർക്കു വിപ്രിയംചെയ്തുവെച്ചുമേ. 60

സിംഹംപോലലറുന്നൊന്തശോകകാലത്തുമിങ്ങിനെ
പാപകർമ്മത്തിൻറെ ഫലമുടൻ നിങ്ങൾക്കു വന്നിട്ടും 61
ഘോരാധർമ്മം ചെയ്തവെന്നാൽ ഫലം കാണാതിരിയ്ക്കുമോ
അവരോടിത്തിരം ചൊല്ലി വൈശ്യാപുത്രൻ മറാമതി. 62
കോപദുഃഖങ്ങളുൾക്കൊണ്ടു ശസ്ത്രം കൈവിട്ടു മണ്ടിനാൻ
പോരിൽ കൃഷ്ണ! ഭവാനെന്നോടിതെന്തേ ചൊല്ലിടാഞ്ഞതും 63
അപ്പൊഴേ ചുട്ടെരിച്ചേനേ ഞാനാ ക്രൂരരഥിവ്രജം.

സഞ്ജയൻ പാടുന്നു.

പുത്രശോകാത്തനായ്ദ്ധ്യാനംപൂണ്ടു കണ്ണീരൊലിച്ചഹോ
പുത്രാധിയാണ്ടജ്ജുനനെപ്പിടിച്ചുകൊണ്ടു മാധവൻ. 64
അരുതെന്നാൻ വാസുദേവൻ തീവ്രശോകാത്തനോടുടൻ
ഒഴിയ്ക്കാതുള്ള ശൂരന്മാക്കടച്ചിതൊരു മാർഗ്ഗമാം. 65
ക്ഷത്രിയക്കു വിശേഷിച്ചുമവർ യുദ്ധോപജീവികർ
പിന്തിരിയ്ക്കാതെ പൊരുതും ശൂരന്മാക്കിതുതന്നെയാം. 66
ധർമ്മശാസ്ത്രജ്ഞർ കല്പിച്ച മാർഗ്ഗം ഹേ ബുദ്ധിമത്തമ!
പിന്മാറാതുള്ള ശൂരന്മാർ പോരിൽച്ചാകെന്നതും ദൃഢം. 67
പുണ്യലോകങ്ങളിൽപ്പുക്കിതഭിമന്യുവസംശയം
ഇതല്ലോ സർവ്വവീരർക്കും കാംക്ഷിതം ഭരതർഷഭ! 68
പോരിൽ നേരിട്ടു മരണം നേടുകെന്നാതു മാനദ!
അവൻ പോരിൽക്കൊന്ന വീരശകതരാജകുമാരരെ. 69
പോരിൽ നേരിട്ടേറു വീരർ കാംക്ഷിയ്ക്കും വൃത്തിനേടിനാൻ
മാഴ്കൊല്ലാ പുരുഷവ്യാഘ്ര! പണ്ടുള്ളോന്നിതു ശാശ്വതം. 70
ധർമ്മകാരോക്തമാം ധർമ്മം ക്ഷത്രിയക്കടരിൽ ക്ഷയം
ഈ നിൻഭ്രാതാക്കളൊക്കേയും ദീനരായ് ഭരതോത്തമ! 71
നീ മാഴ്കയാൽ മന്നവരും സുഹൃത്തുക്കളുമങ്ങിനെ
ഇവരെസ്സാമവാക്കാലങ്ങാശ്വസിപ്പിയ്ക്ക മാനദ! 72
അറിയേണ്ടതറിഞ്ഞോൻ നീ വ്യസനിയ്ക്കാതിരിയ്ക്കണം
എന്നാശ്ചര്യകരം കൃഷ്ണനാശ്വസിപ്പിച്ച ഫൽഗുനൻ. 73

ചൊല്ലിനാൻ തൊണ്ടയിടറും ഭ്രാതാക്കന്മാരൊടജ്ജുനൻ
ആട്ടീഗ്ഗബാഹു നൃപതേ! ദീഗ്ഗപങ്കജലോചനൻ. 74
അഭിമന്യു മരിച്ചോരു വൃത്താന്തം കേൾക്കണം മമ
ആനതേർകുതിരക്കുട്ടമൊത്തുടപ്പുതു കാണുവിൻ. 75
കൂട്ടത്തോടെൻപുത്രനുടെ ശത്രുക്കളെ രണത്തിൽ ഞാൻ
ശസ്ത്രപാണികളസ്ത്രജ്ഞർ നിങ്ങൾ നില്ക്കുമ്പൊഴങ്ങിനെ. 76
സൌഭദ്രൻ വജ്രിയോടേറുവെന്നാലും ചത്തിടുന്നതും
എന്റെ പുത്രനെ രക്ഷിപ്പാൻ പാണ്ഡുപാഞ്ചാലരാരുമേ. 77
ശക്തരല്ലെന്നറിഞ്ഞെങ്കിൽപ്പാലിയ്ക്കാമായിരുന്ന ഞാൻ
നിങ്ങൾ തേരിൽക്കേറിയന്നു വഷ്ചിച്ചുകൊണ്ടുനില്ക്കുവേ 78
ധിക്കരിച്ചെങ്ങിനേ കൊന്ന ശത്രുക്കളഭിമന്യുവെ.
ഇല്ലാ നിങ്ങൾക്കൊരാണത്തം നിങ്ങൾക്കില്ലാ പരാക്രമം. 79
അഭിമന്യുവിനേ നിങ്ങൾ നോക്കിനില്ക്കേ വധിയ്ക്കയാൽ
ഞാനെന്നെത്തന്നെ ഗഹിപ്പേൻ ബലംകെട്ടോരു നിങ്ങളെ. 80
ഉറപ്പുകെട്ടുള്ള ഭീരുക്കളെയേല്പിച്ചുപോകയാൽ
നിങ്ങൾക്കു മോടിയ്ക്കാണെന്നോ ചട്ടശസ്ത്രായുധങ്ങളും. 81
സദസ്സിൽ വാക്കുമിഞ്ഞെന്റെ പുത്രനെക്കാത്തിടായ്കയാൽ
എന്നു ചൊല്ലിക്കയ്യിൽ വില്ലും വാളുമായ്നിന്നിടുമ്പൊഴേ. 82
നേരിട്ടജ്ജുനനേ നോക്കാൻപോലുമായീലൊരുത്തനും
അവനന്തകനെപ്പോലെ ചൊടിച്ചുനെടുവീർപ്പുമായ്. 83
പുത്രശോകങ്കൊണ്ടെരിഞ്ഞു കണ്ണുനീർ വാർത്തുനില്ക്കുവേ
മിണ്ടാനെന്നാല്ല നോക്കാനും പറ്റീലിഷ്ടക്ക പാർത്ഥനെ. 84
കണ്ണനുമണ്ണനാം പാണ്ഡുപുത്രനും മാത്രമെന്നിയേ
എല്ലാക്കാര്യത്തിലുമവരജ്ജുനനുള്ള ചേന്നവർ. 85
ബഹുമാനത്തിനാൽ സ്നേഹത്താലും ചൊല്ലാമവക്കിതിൽ
പിന്നെപ്പുത്രാർത്തിപൂണ്ടിണ്ടലാണ്ട തണ്ടാർദളാക്ഷനെ
ചൊടിച്ച പാർത്ഥനെപ്പാർത്തു പാർത്ഥിവൻ ചൊല്ലിയിങ്ങിനെ. 86

73. അഭിമന്യുപ്രതിജ്ഞ

യുധിഷ്ഠിരൻ പറഞ്ഞു.

സംശപ്തകവധത്തിന്നു നീ പോയാറേ മഹാഭുജ!
എന്നെപ്പിടിയ്ക്കാനാചാര്യൻ പ്രയത്നംചെയ്തിതേറ്റവും. 1
വ്യൂഹംചേത്താ ദ്രോണരോടു ചുറും ചെന്നേറു ഞങ്ങളും
കിണഞ്ഞെതിർക്കേത്തേർക്കൂട്ടിയെതിർവ്യൂഹം ചമച്ചുതാൻ. 2
പലരൊന്നിച്ചെന്നെ രക്ഷചെയ്യ ചെന്നോല്ക്കുവോനവൻ
കുത്തുമൂത്ത ശരംതുകിയട്ടിപ്പിച്ചിതു ഞങ്ങളെ. 3
ദ്രോണന്റെ പീഡയേറ്റുമായീലാ ദ്രോണസേനയെ
പോരിൽ നേരിട്ടു നോക്കാനും പിളക്കാൻപിന്നെയെന്തുവാൻ 4
ഞങ്ങളെല്ലാം വീര്യമുള്ളോരുണ്ണി സൌഭദ്രനോടുടൻ
പറഞ്ഞിതുണ്ണീ! നീ വ്യൂഹം പിളന്നീടുകടൻ പ്രഭോ! 5
അവൻ ഞങ്ങടം പറഞ്ഞിട്ട നല്ലശബ്ദംപോലെ വീര്യവാൻ
അസഹ്യമാകുമാഭ്യാരം താങ്ങുവാനെന്തൊരുങ്ങിനാൻ. 6
വീര്യവും നീ കൊടുത്തസ്ത്രോപദേശവുമിയന്നവൻ
ആബ്ബലത്തിൽക്കേറി ബാലൻ കടലിൽഗ്ഗരുഡൻപടി. 7
പിന്തുടർന്നു ഞങ്ങളുമാസ്സാത്വതീപുത്രവീരനെ
വ്യൂഹത്തിലായവൻ കേറുംവഴി കേറാൻ മുതിന്നവർ. 8
അപ്പോഴംബ്ഭവൻ സൈന്ധവകൻ ക്ഷുദ്രനുണ്ണീ! ജയദ്രഥൻ
രുദ്രന്റെ വരദാനത്താൽത്തടുത്തു ഹന്ത ഞങ്ങളെ. 9
പിന്നെ ദ്രോണൻ കൃപൻ കർണ്ണൻ ദ്രൌണി ശല്യനുമങ്ങിനെ
കൃതവർമ്മാവെന്നാറുപേർ സൌഭദ്രനെ വളഞ്ഞുതേ. 10
ആ മഹാരഥർ യുദ്ധത്തിൽ വളഞ്ഞിട്ടാക്രമാരനെ
പരം ശക്തിയൊടേല്ക്കുമ്പോഴംപ്പുലർ തേർ പോക്കിവിട്ടതേ. 11
അവർ തേർപോക്കിവിട്ടോനെപ്പിന്നെദ്ദുശ്ശാസനാത്മജൻ
പരം സംശയമാപ്പെട്ടും ദിഷ്ടാന്തത്തോടിണക്കിനാൻ. 12
അവൻ തേരാനയാളശ്വനിര കൊന്നിതസംഖ്യമേ
എണ്ണായിരം തേരുകളും തൊള്ളായിരമിഭങ്ങളും. 13

രണ്ടായിരം രാജപുത്രന്മാരെയും മറ്റസംഖ്യവും
ബൃഹൽബ്ബലക്ഷിതിപതിതന്നെയും വാനുകേറിനാൻ 14
പിന്നൊപ്പരമധർമ്മിഷ്ഠൻ ദിഷ്ടാന്തത്തിലണഞ്ഞുപോയ്
ഇത്രമാത്രംതാൻ നടന്നു ഞങ്ങൾക്കിന്നാത്തിവദ്ധനം. 15
ഇമ്മട്ടാപ്പുരുഷവ്യാഘ്രൻ വെണ്മയിൽ സദ്ഗമെത്തിനാൻ
ധർമ്മരാജൻ പറഞ്ഞോരീ വാക്കു കേട്ടടനജ്ജുനൻ. 16
അയ്യോയെന്മകനേയെന്നു വീർത്തുമോഹിച്ചു വീണുപോയ്
മുഖം വാടീട്ടേവനുമാദ്ധനഞ്ജയനു ചുറുമായ്. 17
കണ്ണടയ്ക്കാതിണ്ടലോണ്ടു നോക്കിനിന്നു പരസ്പരം
ഉടനേ ബോധമുണ്ടായി ക്രോധം മൂത്തിന്ദ്രനന്ദനൻ. 18
വിറച്ചു പനിവന്നോണം നെടുവീർപ്പിട്ടു വീണ്ടുമേ
കൈകൊണ്ടു കൈ ഞെരിച്ചേറുംവീർത്തുടൻ സാശ്രുനേത്രനായ്.
ഭ്രാന്തനെപ്പോലെനോക്കിക്കൊണ്ടോതിനാൻപിന്നെയിങ്ങിനെ

അർജ്ജുനൻ പറഞ്ഞു.

സത്യംചെയ്യുന്നു കൊന്നേയ്ക്കാം ജയദ്രഥനെ നാളെ ഞാൻ. 20
ചാക്കുപേടിച്ചവൻ ധാർത്തരാഷ്ട്രരെക്കൈവിടായ്കിലോ
നമ്മെയോ ശരണം കൃഷ്ണസ്വാമിയേയോ ഭവാനെയോ. 21
അണയാഞ്ഞാൽ പ്രഭോ! കൊല്ലും ജയദ്രഥനെ നാളെ ഞാൻ
ധാർത്തരാഷ്ട്രേഷ്ടകരനെയെന്നിഷ്ടം വിട്ട ദുഷ്ടനെ. 22
ബാലഹിംസകനെക്കൊൽവേൻ ജയദ്രഥനെ നാളെ ഞാൻ
അവനെക്കാക്കുവാനെന്നോടാരെല്ലാം വന്നെതിർക്കുമോ. 23
ദ്രോണനോ കൃപനോ ഞാനമ്പയ്തായവരെ മൂടുവൻ
പുരുഷശ്രേഷ്ഠരേ! പോരിലിതു ഞാൻ ചെയ്കിടായ്കിലോ. 24
പുണ്യവാന്മാർക്കുള്ള ലോകം പൂകേണ്ടോ ശൂരമുഖ്യരേ!
മാതൃഘ്നന്മാർക്കുള്ളലോകം പിതൃഘ്നർക്കുള്ളലോകവും. 25
ഗുരുദാരരതന്മാർക്കുമേഷണിക്കാർക്കുമുള്ളതും
സാധുനൂയക്കാർക്കുമന്യദൂഷകന്മാർക്കുമുള്ളതും. 26
നിധികട്ടോർക്കുമവർണ്ണം വിശ്വാസഘ്നർക്കുമുള്ളതും
പുണർന്ന പെണ്ണിനേ നിന്ദിച്ചയശസ്വികൾ കൊൾവതും. 27

ബ്രഹ്മഹത്യക്കുള്ളതും ഗോഹത്യന്മാർക്കു കിട്ടുന്ന ലോകവും
യവാന്നം പായസം ശാകം കൃസരം മറുമങ്ങിനേ. 23
സംയാവാപൂപമാംസങ്ങൾ പാഴ്തിന്മോർക്കുള്ള ലോകവും
ജയദ്രഥനെ ഞാൻ നാളെക്കൊന്നില്ലെങ്കിൽഗ്ഗമിയ്ക്കുവൻ. 29
കാത്തുചൊല്ലും വ്രതംകൊണ്ട സദാജനനമതേവിധം.
വൃദ്ധസാധുഗുരുക്കൾക്കും നിന്ദചെയ്യോൻ ഗമിപ്പതും. 30
വിപ്രരെപ്പയ്യളെത്തിയ്യും ചവിട്ടുന്നവനുള്ളതും
നീറിൽക്കഫം മലം മൂത്രമിവവിട്ടോനേറ ലോകവും 31
ജയദ്രഥനെ ഞാൻ നാളെക്കൊന്നില്ലെങ്കിൽഗ്ഗമിയ്ക്കുവൻ.
നഗ്നനായിക്കുളിപ്പോനും പാനഭസല്ലാരഹീനനും 32
ഉൽക്രോശിയ്ക്കും പൊളിയനും ചതിയന്നുമെഴും ഗതി
ആത്മാപഹാരിയ്ക്കുമങ്ങു മിത്ഥ്യാശംസിയ്ക്കുമുള്ളതും. 33
ഭൃത്യന്മാർക്കും പുത്രദാരങ്ങൾക്കും പങ്കിട്ടിടാതെതാൻ
മൂക്കോളമുണ്ണും ക്ഷുദ്രന്മാക്കൊക്കും ഗതിയുമങ്ങിനേ. 34
ജയദ്രഥനെ ഞാൻ നാളെക്കൊന്നില്ലെങ്കിൽഗ്ഗമിയ്ക്കുവൻ
ആശ്രയിച്ചവനെത്തൻ ചൊൽ കേൾക്കും സാധുവെ നീക്കിയും.
ഭരിയ്ക്കാതുള്ളവൻ ക്രൂരൻ തുണച്ചോനെപ്പിഴപ്പവൻ
ഗൃഹത്തിൽ വന്ന യോഗ്യന്നായ് ശ്രാദ്ധംനല്കാതെയുള്ളവൻ. 36
അയോഗ്യനായ് നല്കിടുന്നോൻ വൃഷലീപതിമാർകളും
കഠംകുടിപ്പോൻ ക്രമംവിട്ടോൻ കൃതഘ്നൻ ഭ്രാതൃദൂഷകൻ. 37
ഇവർ ലോകം വാഴ്വു ജയദ്രഥനെക്കൊന്നിടായ്കിൽ ഞാൻ
ധർമ്മംവിട്ടവർ വേറേയും ഞാനിപ്പോൾച്ചൊല്ലിടാത്തവർ. 38
ചൊന്നോരും വാണിടും ലോകമുടനേ ഞാൻ ഗമിയ്ക്കുവൻ.
ഈ രാത്രി തീർന്നിട്ട ജയദ്രഥനെക്കൊന്നിടായ്കിൽ ഞാൻ. 39
ഇനി വേറിട്ടുമീയെന്റെ സത്യം കേട്ടു ധരിയ്ക്കുവിൻ
ആദൃഷ്ടനെക്കൊന്നിടാതെ സൂര്യനസ്തമിയ്ക്കുകിൽ 40
ഇവിടെത്തന്നെ ഞാൻ കത്തുംതിയ്യിങ്കൽച്ചെന്നുചാടുവൻ.

അസുരസുരനരന്മാർ പക്ഷിസർപ്പങ്ങൾ പിന്നെ—
പ്പിതൃരജനി ചരന്മാർ വിപ്രദേവർഷിമാരും

ചരമചരവുമെന്നല്ലൊക്കെയും കൂടിയാലും
പരമിവനോടയോരാശ്ശത്രുരക്ഷയ്ക്കു പറാ. 41
ഇനിയവനോടനേ രസാതലം വാ-
നാമരപുരം ദിതിഗേഹമെത്തിയാലും
കടുശരനിര ഞാൻ ചൊരിഞ്ഞു നാളെ-
ട്ടൃഢമഭിമന്യുവിരോധിമൌലി വീഴ്ത്തും. 42
എന്നോതി രണ്ടു കൈകൊണ്ടുമിട്ടലച്ചിതു ഗാണ്ഡിവം
അവൻറെയൊച്ചയ്ക്കു മേലായ്വാനെത്തീ ചെറുഞാണൊലി. 43
പാർത്ഥൻ സത്യംകഴിച്ചാരേ പാഞ്ചജന്യം ജനാർദ്ദനൻ
ചൊടിച്ചു തീടിനാനപ്പോൾത്തേവദത്തവുമജ്ജുനൻ. 44
ആപ്പാഞ്ചജന്യം ഹരിവക്ത്രവായുവ-
ന്നുള്ളം നിറഞ്ഞൊച്ചപുറത്തുയർന്നഹോ
ദിഗീശപാതാളസമേതമാം ജഗ-
ത്തിളക്കിയേറാം പ്രളയത്തിലാംപടി. 45
ഉടനേ വാദ്യഘോഷങ്ങളുണ്ടായുന്നിതസംഖ്യമേ
വീരൻ സത്യംകഴിച്ചാരേ പാർത്ഥസിംഹാരവങ്ങളും. 46

---

74. ജയദ്രഥശാസനം

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

ജയാർത്ഥി പാണ്ഡവരുടെ മഹാഘോഷം ശ്രവിച്ചതിൽ
ചാരർ ചൊല്ലിക്കേട്ടഴന്നിട്ടെഴുന്നോറു ജയദ്രഥൻ. 1
ശോകങ്കൊണ്ടുള്ളുമോഹിച്ചു സങ്കടത്തിങ്കലാണ്ടവൻ
അഗാധദുഃഖക്കടലിൽത്താണുപോകുന്നാമട്ടിലായ്. 2
രാജാക്കളുള്ളെടംചെന്നാൻ പലതോത്തോത്ത സൈന്ധവൻ
അവനാ മന്നവരുടെ മുമ്പിൽച്ചെന്നാവലാതിയായ്. 3
അഭിമന്യുപിതാവിന്മേൽബ്ഭയാൽ നാണിച്ചു ചൊല്ലിനാൻ.

ജയദ്രഥൻ പറഞ്ഞു.

പാണ്ഡുക്ഷേത്രത്തിലാക്കാമി ദേവേന്ദ്രനു പിറന്നവൻ. 4
ദുഷ്ടനെന്നൊക്കാലനുക്കു കയറാൻ നോക്കിടുന്നുപോൽ.
ശുഭം നിങ്ങൾക്കു പോട്ടേ ഞാൻ ജീവിപ്പാൻ സ്വഗൃഹത്തിനായ്.
അല്ലെങ്കിലെന്നെയസ്സൂജ്ഞർ കാക്കണം ക്ഷത്രിയഷ്ഭർ
വീരരേ! ഫൽഗ്ഗുനൻ കൊല്ലുമെനിയ്ക്കുഭയമേകുവിൻ. 6
ദ്രോണദുര്യോധനകൃപർ കർണ്ണവാഹീകബാൽഹികർ
ദുശ്ശാസനാദ്യരും ശക്തരല്ലോ കാലൻ ഗ്രസിയ്ക്കിലും. 7
പിന്നെക്കൊൽവാനൊരാൾ പാർത്ഥൻ വന്നാലെന്തോതിടേ
[ണമോ
എന്നെക്കാക്കില്ലയെന്നുണ്ടോ മന്നിൽ നായകരേവരും. 8
പാണ്ഡവക്കുള്ള സന്തോഷം കേട്ടെനിയ്ക്കുറവും ഭയം
ചാക്കടുത്തോനൊറമട്ടെൻമെയ് തളരുന്നു നരേന്ദ്രരേ! 9
ഗാണ്ഡീവിയെൻ വധം സത്യംചെയ്കവെന്നതു നിശ്ചയം
ഹർഷിച്ചു കരയേണ്ടപ്പോളാർത്തിടുന്നുണ്ടു പാണ്ഡവർ. 10
അതിൽദ്വേവാസുരഫണിഗന്ധർവ്വാശരർപോലുമേ
മാറംചെയ്യാനാകയില്ലാ പിന്നെയെന്തോ നരേശ്വരർ. 11
അനുവാദംതരു ഭദ്രം നിങ്ങൾക്കു നരമുഖ്യരേ!
ഒളിച്ചുകൊള്ളുവൻ പാണ്ഡുപുത്രർ കാണാത്തമട്ടു ഞാൻ. 12

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

പേടിച്ചുഴന്നിപ്രകാരമായവൻ വിലപിയ്ക്കവേ
തൻകായ്ത്തിൻഗൌരവത്താൽച്ചൊന്നാൻമന്നൻസുയോ
[ധനൻ

ദുര്യോധനൻ പറഞ്ഞു.

പേടിയ്ക്കൊണ്ടാ നരവ്യാഘ്ര! നിന്നെയാരു നരർഷഭ!
വീരക്ഷത്രിയമദ്ധ്യത്തിൽപ്പോരിൽനില്പ്പു സ്മരിച്ചിട്ടും. 14
ഈ ഞാൻ വൈകർത്തനൻ കർണ്ണൻ ചിത്രസേനൻ വിവിംശതി
യൂപകേതു ശലൻ ശല്യൻ വൃഷസേനൻ ദുരാസദൻ. 15

പുരുമിത്രൻ ജയൻ ഭോജൻ കാംബോജേന്ദ്രൻ സുദക്ഷിണൻ
സത്യവ്രതൻ മഹാബാഹു വികർണ്ണൻ ദുർമ്മുഖൻ പരം. 16
സുബാഹു ദുശ്ശാസനനും ശസ്ത്രമേന്തും കലിംഗനും
വിന്ദാനുവിന്ദരാവന്ത്യരീ ദ്രോണൻ ദ്രൌണി സൌബലൻ. 17
ഇവരും മറുപലരും നാനാ നാട്ടിനാധീശവരർ
സൈന്യത്തോടും പിന്തുണയ്ക്കും നിനക്കിങ്ങിണ്ടൽവേണ്ടേടോ.
തേരാളിപ്രവരൻ നീയും ശൂരൻതാനമിതദ്യുതേ!
പിന്നെയെന്തീപ്പാണ്ഡവരെപ്പേടിച്ചീടുന്നു സൈന്ധവ! 19
പതിനൊന്നാക്ഷൌഹിണിയെൻ പട നിന്നുടെ രക്ഷയായ്
കിണഞ്ഞെയ്ക്കും പേടിവേണ്ടാ ഭയം കളക സൈന്ധവ! 20

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

എന്നു നിന്മകനാശ്വാസംകൊടുത്താസ്സൈന്ധവൻ നൃപ!
ദുര്യോധനനൊടൊന്നിച്ചു രാവിൽ ദ്രോണാന്തമെത്തിനാൻ. 21
കണ്ടു വന്ദിച്ചായവനാ ദ്രോണനോടു ധരാപതേ!
അടുത്തിരുന്നു കൈകൂപ്പിച്ചോദിച്ചാനപ്പൊഴിങ്ങിനേ. 22
ലാക്കുനോട്ടം ദൂരെയെയ്ത്തു കൈവേഗം ദൃഢഭേദനം
ഇവയ്ക്കെനിയ്ക്കും പാർത്ഥനും വ്യത്യാസം ചൊല്ലണം ഭവാൻ. 23
വിദ്യാവിശേഷം തത്വംപോലറിവാനാഗ്രഹം ഗുരോ!
അജ്ജുനനുമെനിയ്ക്കുംതാൻ ശരിയുള്ളതു ചൊല്ലണം. 24

ദ്രോണൻ പറഞ്ഞു.

ആചാര്യകം സമംതന്നെ നിനക്കും താത! പാർത്ഥനും
യോഗത്താലും ശ്രമത്താലും നിന്നിലും മെച്ചമർജ്ജുനൻ. 25
പോരിലെന്നാലർജ്ജുനനെപ്പേടിയ്ക്കേണ്ടഞ്ഞൊരിയ്ക്കലും
ഉണ്ണീ! നിന്നെക്കാക്കുവൻ ഞാൻ ഭയത്തിങ്കലസംശയം. 26
എൻകൈ കാപ്പവനെദ്വേഷ്മാരും വന്നാക്രമിച്ചിടാ
പാർത്ഥൻ കടക്കാത്തവിധം വ്യൂഹംകെട്ടുന്നതുണ്ടു ഞാൻ. 27
പേടിയ്ക്കേണ്ടാ പൊരുതുക സ്വധർമ്മംകാത്തുകൊണ്ടു നീ
പിതൃപൈതാമഹവഴിയ്ക്കുള്ളും പോക മഹാരഥ! 28

വേദം വിധിയ്ക്കുഭ്യസിച്ചിട്ടഗ്ര്യാഹുതി കഴിച്ചു നീ
പല യജ്ഞങ്ങളും ചെയ്തു മൃത്യുവിൽപ്പേടിവേണ്ട തേ. 29
മന്ദമർത്ത്യക്കൊത്തിടാത്ത മഹാഭാഗ്യത്തെ നേടി നീ
കൈവീയ്ക്കൊണ്ടു കൈക്കൊണ്ട ദിവ്യലോകങ്ങളേല്ലൊടോ. 30
കുരുക്കളും പാണ്ഡവരും മറുള്ളോരും യദുക്കളും
ഞാനും മകനുമെല്ലാരുമധ്രുവന്മാരതോക്ക നീ. 31
ക്രമത്തിൽ നമ്മളെല്ലാരും കാലനാൽ ഹതരായി മേൽ
തൻതൻ കർമ്മങ്ങളായ്ച്ചേന്നു പരലോകത്തുചെല്ലുമേ. 32
തപസ്വികൾ തപംചെയ്തിട്ടേതു ലോകത്തിലെത്തുമോ
ക്ഷത്രധർമ്മസ്ഥരാം വീരക്ഷത്രിയക്കതു കിട്ടുമേ. 33
എന്നു ഭാരദ്വാജനോതിയാശ്വസിപ്പിച്ച സൈന്ധവൻ
പാർത്ഥനെപ്പേടികൈവിട്ടു യുദ്ധംചെയ്വാനൊരുങ്ങിനാൻ. 34
അപ്പോൾ നിൻറെ ഭടന്മാക്കും ഹർഷമുണ്ടായി മന്നവ!
വാദ്യഘോഷവുമുണ്ടായീ ഘോരം സിംഹാരവങ്ങളും. 35

---

75. കൃഷ്ണവാക്യം

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

സിന്ധുരാജവധത്തിന്നു പാർത്ഥൻ സത്യംകഴിയ്ക്കുവേ
വാസുദേവൻ മഹാബാഹു ധനഞ്ജയനൊടോതിനാൻ. 1
ഭ്രാതാക്കൾതന്മതം കാണാതാസ്സൈന്ധവവധത്തിൽ നീ
സത്യം കഴിച്ചൊരിക്കായ്മ സാഹസംതന്നെയാണെടോ. 2
എന്നോടുമാലോചിയ്ക്കാതെ വൻകായ്മത്തെ വഹിച്ചു നീ
നമ്മളീസ്സർവ്വലോകക്കും ഹാസ്യരാകാതിരിയ്ക്കണം. 3
ധാർത്തരാഷ്ട്രനൈനിലയിൽച്ചാരരെ വിട്ടിരുന്നു ഞാൻ
അവരിങ്ങുടനേ വന്നു നമ്മെക്കോൾപ്പിച്ചു വാർത്തയെ. 4
നീ സൈന്ധവവധം സത്യംകഴിച്ചോരളവിൽ പ്രഭോ!
സിംഹനാദം വാദ്യഘോഷമിശ്രം കേട്ടിടിനാരവർ. 5

ആശ്ശബ്ദം കേട്ടു പേടിച്ചു മാച്ചക്കാരായ കൌരവർ
അകാരണം സിംഹനാദമിതെന്നുംവെച്ചൊരുങ്ങിനാർ. 6
കൌരവക്കിടയിൽഘോരഘോഷമായീ മഹാഭുജ!
ആനതേരാൾ കുതിരകാൾക്കുള്ള ഭീഷണിഘോഷവും. 7
അഭിമന്യുവധംകേട്ടു ദുഃഖംമൂത്തു ധനഞ്ജയൻ
രാത്രിയുദ്ധത്തിനായ്ക്കോപിച്ചെത്തുമെന്നോത്തൊരുങ്ങിനാർ. 8
സത്യവ്രതന്മാരവർകാൾ നിന്റെ സത്യപ്രതിജ്ഞയെ
സിന്ധുരാജവധത്തിങ്കൽ കേട്ടു രാജീവലോചന! 9
ഉടൻ ക്ഷുദ്രമൃഗപ്രായം പേടിച്ചുഴറിയേവരും
ദുര്യോധനാമാത്യരുമാജ്ജയദ്രഥനരേന്ദ്രനും. 10
മന്ത്രിമാരൊത്തെഴുന്നേറ്റുമാഴ്ചിക്കെനിലവിട്ടടൻ
ചെന്നിതാസ്സിന്ധുസൌവീരമന്നവൻ ദുഃഖമാന്നവൻ. 11
മന്ത്രകാലത്തു മന്ത്രിച്ചു ശ്രുക്രിയകളായവൻ
ദുര്യോധനനൊടീവണ്ണം രാജമദ്ധ്യത്തിലോതിനാൻ. 12
എൻ പുത്രനെക്കൊന്നാതിവനെന്നൊത്തും നാളെയജ്ജുനൻ
അവൻ സത്യംചെയ്തിരിപ്പൂ സൈന്യമദ്ധത്തിലെൻ വധം. 13
എങ്കിലോ ദേവഗന്ധർവ്വദാനവോരഗരാക്ഷസർ
അജ്ജുനൻ ചെയ്ത സത്യത്തെത്തെറ്റിയ്ക്കാൻ മതിയായ്വരാ. 14
എന്നൊക്കാപ്പിൻ നിങ്ങളുടെ മൂർദ്ധ്നി കാൽവെച്ചു ഫൽഗുനൻ
ലാക്കുവെച്ചതു സാധിയ്ക്കുന്നാല്പതിൽ നീതി നടത്തണം. 15
അല്ലെന്റെ രക്ഷ യുദ്ധത്തിൽച്ചെയ്വാനില്ലർക്കുനന്ദന!
എനിയ്ക്കു സമ്മതംനൽകു ഗൃഹത്തെയ്ക്കു ഗമിയ്ക്കുവൻ. 16
എന്നോതിക്കേട്ടു മാഴ്കീട്ടു തലതാഴ്ത്തിസ്സയോധനൻ
അവന്റെ പേടി കേട്ടിട്ടു കേവലം ചിന്തയാണ്ടുപോയ്. 17
അവന്റെയാത്തി കണ്ടിട്ടു സിന്ധുരാജാവുമപ്പൊഴേ
മെല്ലവേ സപരിതംനോക്കിയാക്ഷേപിച്ചോതിയിങ്ങിനേ: 18
കാണ്മീലതുക്കു വില്ലാളിയായി നിങ്ങളിലാരെയും
വൻപോരിലജ്ജുനാസ്ത്രത്തെയസ്ത്രംകൊണ്ടു തടുക്കുവാൻ. 19
കൃഷ്ണൻ തുണയുമായ് ജിഷ്ണു ഗാണ്ഡീവം വില്ലുലയ്ക്കുവേ
അവന്റെ നേരേ നില്ക്കില്ലാ സാക്ഷാൽദ്ദേവേന്ദ്രനാകിലും. 20

കേട്ടിരിപ്പൂ രുദ്രനോടും മുന്നം പൊരുതിയജ്ജുനൻ
കാൽനിലയ്ക്കായ് മഹാവീര്യൻ പനിമാമലയിൽപ്രഭു. 21
ഹിരണ്യപുരിയിൽപ്പാർക്കുമസംഖ്യം ദാനവേന്ദ്രരെ
ദേവരാജാജ്ഞയാലൊററത്തേരാലേ വെന്നിതായവൻ. 22
ധീമാനാകും വാസുദേവനൊത്ത കുന്തീകുമാരകൻ
വാനോരോടൊത്തു മുപ്പാരും താനൊടുക്കുമിതെന്മതം. 23
എനിയ്ക്കനുജ്ഞതരണമല്ലെന്നാൽപൊറുത്തുകൊള്ളുവാൻ
വീരൻ മകനൊടും മാന്യൻ ദ്രോണനേക്കാണമാകുമോ. 24
ആ മന്നൻ ചെന്നു യാചിച്ചിതാചായ്യനൊട്ടു ഫൽഗുന!
ഏറ്റപ്പാടുചെയ്ത സജ്ജങ്ങളാക്കീ രഥഹയങ്ങളെ. 25
കർണ്ണൻ യൂപദ്ധ്വജൻ ദ്രൌണി ദുർജ്ജയൻ വൃഷസേനനും
കൃപനും ശല്യനും മുമ്പിട്ടാറുതേരാളിവീരരാൽ. 26
ദ്രോണൻ നിർമ്മിച്ച പദ്മാഖ്യവ്യൂഹം ശകടമിശ്രിതം
പദ്മകർണ്ണികയിൽത്തുശീപാശത്തിങ്കൽജ്ജയദ്രഥൻ. 27
വീരർ കാക്കുമ്മാറുനില്പും സൈന്ധവൻ യുദ്ധദുർമ്മദൻ
വില്ലിലസ്ത്രത്തിൽ വീര്യത്തിൽ നെഞ്ഞൂക്കിങ്കലുമങ്ങിനേ. 28
അസഹ്യന്മാർ പാർത്ഥ! നൂനമിവരാറു മഹാരഥർ
ഈയാറുതേരാളികളെ വെല്ലാതൊക്കാ ജയദ്രഥൻ. 29
ഈയാറുപേക്കും വെവ്വേറെയുള്ള വീര്യം നിനയ്ക്ക നീ
ഒത്തുചേർന്നാൽ നരവ്യാഘ്ര!പററാ വേഗത്തിൽ വെല്ലുവാൻ. 30
സഹിതത്തിനുള്ള നീതി വീണ്ടും ചിന്തിച്ചുകൊൾക നാം
കാര്യസിദ്ധിയ്ക്കിഷ്ടമന്ത്രവേദി മന്ത്രികളൊത്തിനി. 31

---

76. അർജ്ജുനവാക്യം

അർജ്ജുനൻ പറഞ്ഞു.

കൌരവന്നാറു രഥികളുക്കേറിയവരില്ലയോ
അവക്കെൻപാതിയും വീര്യമില്ലെന്നാണെനെറ നിശ്ചയം. 1

അവർ വിട്ടസ്ത്രമസ്ത്രത്താൽത്തടുത്തു മധുസൂദന!
ജയദ്രഥവധംനോക്കും ഞാൻ പിളർപ്പതു കാണ്ക നീ. 2
കൂട്ടത്തോടേ ദ്രോണനാവലാതിയായ് നോക്കിനില്ക്കുവേ
ജയദ്രഥന്റെ തല ഞാനെയ്തു താഴത്തു വീഴ്ത്തുവൻ. 3
വസുക്കൾ സാദ്ധ്യരുദ്രന്മാരശ്വിനീപുത്രരങ്ങിനേ
ഇന്ദ്രനൊത്ത മരുത്തുക്കൾ വിശ്വേദേവകളീശ്വരർ. 4
പിതൃഗന്ധർവ്വപക്ഷീന്ദ്രരംഭോധികൾ ഗിരീന്ദ്രരും
ദ്യോവാകാശം ഭൂമി പിന്നെട്ടിഗീശന്മാർകളും ദിക്കുകളും. 5
നാടൻ കാടൻ ഭൂതജാലം ചരാചരമശേഷവും
സിന്ധുരാജന്റെ രക്ഷയ്ക്കു നില്ക്കിലും മധുസൂദന! 6
അമ്പെയ്തു നാളെയവനെക്കൊന്നുകണ്ടീടുമേ ഭവാൻ
സത്യംചെയ്യുന്നു ഞാൻ കൃഷ്ണ! ശസ്ത്രമാണിതു സത്യമാം. 7
ആപ്പാപിഷ്ടനെക്കാക്കും വില്ലാളി ദ്രോണനില്ലയോ
അവന്റെ നേക്കു ഞാൻ മുന്നം ചെന്നീടുന്നുണ്ടു കേശവ! 8
ഇച്ഛതായവനിൽബ്ബദ്ധമെന്നു കാണ്മൂ സുയോധനൻ
അവന്റെ സൈന്യംഭേദിച്ചുസൈന്ധവാന്തത്തിലെത്തുവൻ. 9
നാളെക്കാണാം കൂർത്തുമൂത്ത നാരാചങ്കൊണ്ടു വില്ലരെ
ഗിരിശൃംഗങ്ങളെപ്പോലെ പോരിൽ ഞാൻ പിളരുന്നതും. 10
ആനയാളശ്വജാലത്തിനുടലിൽച്ചോരചാടിടും.
വീണിട്ടും വീണിടുമ്പോതും കൂത്തമെയ്തു പിളർക്കുവേ. 11
ഗാണ്ഡീവംവിട്ട ബാണങ്ങൾ മനോവായുജവത്തൊടും
നരനാഗാശ്വദേഹങ്ങളുരുത്തീടുമസംഖ്യമേ. 12
യമരുദ്രേന്ദ്രവരുണവിത്തേശന്മാരിൽനിന്നു ഞാൻ
പരിച്ച ഘോരാസ്ത്രമിങ്ങു നാളെ മാനുഷർ കണ്ടിടും. 13
ബ്രഹ്മാസ്ത്രങ്കൊണ്ടുമസ്ത്രങ്ങൾ ഞാനുടയ്ക്കുന്നതായ് രണേ
നാളെക്കാണാം സൈന്ധവന്റെ രക്ഷക്കാരുടെയൊക്കെയും. 14
അമ്പോറ റു നരേന്ദ്രന്മാക്കുള്ള മൂഢ്യാക്കൾ കേശവ!
നാളത്തെപ്പോക്കളത്തിങ്കൽ നിരത്തുന്നതു കാണ്ക നീ. 15
ക്രവ്യാദതർപ്പണം ചെയ്വേൻ ശത്രുക്കളെയകറുവേൻ
സുഹൃൽപ്രീതികൊടുപ്പേൻ ഞാനുടപ്പേൻ സിന്ധുരാജനെ. 16

പല കാറംചെയ്ത വൈരിദുഷ്ടനാട്ടിൽപ്പിറന്നാവൻ
ഞാൻ കൊന്ന സൈന്ധവൻ ബന്ധുജനദുഃഖം വളർക്കുമേ. 17
പാരൊട്ടുക്കു മുടിപ്പോരാപ്പാപിയെപ്പോക്കളത്തിൽ ഞാൻ
മന്നാരൊത്താസ്സൈന്ധവനെയെയ്തുവീഴ്ത്തതു കാണ്ക നീ. 18
നാളെയെങ്ങിനെ ചെയ്യും ഞാനതു കണ്ടാൽസ്സയോധനൻ
പോരിലെന്നെപ്പോലെ വില്ലനന്യനില്ലെന്നറയ്ക്കുമേ. 19
ഗാണ്ഡീവം ദിവ്യമാം ചാപം ഞാൻ പോരാളി നരർഷഭ!
ഭവാൻ സൂതൻ ഹൃഷീകേശ!ഞാൻ ജയിയ്ക്കാത്തതെന്തുവാൻ. 20
നിൻപ്രസാദത്താലെനിയ്ക്കു പോരിൽക്കിട്ടാത്തതെന്തുവാൻ
അസാദ്ധ്യവും ഹൃഷീകേശ! നീയറിഞ്ഞും ഹസിയ്ക്കയോ. 21
ചന്ദ്രനിൽ സ്ഥിരയാം ലക്ഷ്മി കടലിൽ സ്ഥിരമാം ജലം
അമ്മട്ടെൻ ശപഥം സത്യമെന്നോർക്കുക ജനാർദ്ദന! 22
എന്നസ്ത്രങ്ങളെ നിന്ദിയ്ക്കാല്ലെൻ വില്ലു നിരസിയ്ക്കാലാ
ധിക്കരിയ്ക്കാല്ലെന്നെ ബലം നിന്ദിച്ചീടൊല്ല പാർത്ഥനെ. 23
പോരിൽച്ചെൽവേൻ ഞാൻ മടങ്ങാതന്യർ തോല്ക്കുംപ്രകാരമേ
ഈസ്സത്യത്താൽക്കൊന്ന പോരിൽജ്ജയദ്രഥനെയോർക്ക നീ. 24
ദുഃഖം ബ്രാഹ്മണനിൽസ്സത്യം ദുഃഖം നല്ലോർക്കു താഴ്മയും
ദുഃഖം യജ്ഞങ്ങളിൽ ശ്രീയും ദുഃഖമേ വിഷ്ണുവിൽജ്ജയം. 25

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

തന്നാത്മാവാം ഹൃഷീകേശൻതന്നോടിങ്ങിനെ ചൊല്ലിയും
സന്ദേശിച്ചാനാത്ത ശക്രപുത്രൻ കൃഷ്ണനെയജ്ജ്വാൻ. 26
നേരംവെളുക്കുമ്പോഴെയ്ക്കും തേരിൽ വേണ്ടതൊരുക്കണം
അപ്രകാരം ചെയ്ത കൃഷ്ണ!പെരുംകായ്മ്പം വഹിച്ചു ഞാൻ. 27

77. സുഭദ്രാശ്വാസനം

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

ശോകദുഃഖാത്തരാ രാത്രി ചീറും പാമ്പുകൾപോലവേ
ഉറങ്ങിടാതെയായ്ത്തീർന്നു കൃഷ്ണനും ജിഷ്ണുതാനുമേ. 1
നരനാരായണർ പൊടിച്ചെന്നോത്തിന്ദ്രാദിദേവകൾ
നടുങ്ങിയോത്താനെന്താണോ വരാൻപോകുന്നതെന്നുമേ. 2
വീശീ കൊടുങ്കാറുകളുമാപത്സൂചകമാംവിധം
കബന്ധത്തോടു പരിഘംകാണായ്വന്നിതു സൂര്യനിൽ. 3
ശ്രുഷ്ടാശനികളും വീണിതിടിയും കടുമിന്നലും
ഇളകിപ്പോയ്മലകളും കാടും കൂടുന്നു പാരിടം. 4
മകരങ്ങളെഴുന്നാഴി കലങ്ങിപ്പോയി മന്നവ!
മേല്പോട്ടൊഴുകിയാഴിയ്ക്കുപോകും പുഴകളൊക്കെയും. 5
തേരാനയാളശ്വമെല്ലാം മേലുകീഴ്പിട്ടമട്ടിലായ്
ക്രവ്യാദരുഷ്പിയമ്മാരു യമരാഷ്ട്രം വളർത്തുവാൻ. 6
മലമൂത്രമൊലിപ്പിച്ചു വാഹനങ്ങൾ കരഞ്ഞുപോയ്
രോമാഞ്ചമഞ്ചിടും ഘോരദുർന്നിമിത്തങ്ങൾ കാണ്കയാൽ. 7
നടുങ്ങീ നിന്റെ സൈന്യങ്ങളൊക്കെയും ഭരതർഷഭ!
ബലമേറും സവ്യസാചി ചെയ്ത സത്യം ശ്രുവിച്ചതിൽ. 8
പിന്നൊ കൃഷ്ണനൊടായ്ച്ചൊന്നാനിന്ദ്രപുത്രൻ മഹാഭുജൻ
സ്നുഷയൊത്താശ്വസിപ്പിയ്ക്ക നീ സോദരി സുഭദ്രയെ. 9
സ്നുഷകൾക്കും തോഴികൾക്കും ശോകംപോക്കുക മാധവ!
സത്യമൊക്കും സാമവാക്കാലാശ്വസിപ്പിയ്ക്കുക പ്രഭോ! 10
പാർത്ഥഗേഹംവിട്ടു വാസുദേവൻ ബുദ്ധിക്ഷയത്തൊടും
പുത്രശോകാർത്തഭഗിനിയ്ക്കാശ്വാസം നല്കി മെല്ലവേ. 11

വാസുദേവൻ പറഞ്ഞു.

വ്യസനിയ്ക്കേണ്ട വാർഷ്ണേയി! സ്നുഷയൊത്തു കുമാരനിൽ
പ്രാണികൾക്കൊക്കെയും ഭീരു! കാലത്തിൻ നില തീർച്ചയാം. 12

കുലീനൻ ക്ഷത്രിയൻ ധീരൻ വിശേഷാൽ നിൻ കുമാരകൻ
മരിച്ച മരണം തക്കതാണു ദുഃഖിച്ചിടായ്ക നീ. 13
ഭാഗ്യാൽ മഹാരഥൻ വീരനച്ഛനൊത്ത പരാക്രമി
ക്ഷത്രിയക്കൊത്ത വിധിയിൽ വീരലോകത്തെ നേടിനാൻ. 14
പല ശത്രുക്കളേ വെന്നും കാലനുക്കുടയച്ചുമേ
ക്ഷയിയ്ക്കാത്താക്കാമകരപുണ്യലോകങ്ങൾ പൂകിനാൻ. 15
തപസ്സാൽ ബ്രഹ്മചര്യത്താൽ ശ്രുതത്താൽ പ്രജ്ഞയാലുമേ
സത്തുക്കൾ നേടുന്ന ഗതി നേടീ നിന്നുടെ നന്ദനൻ. 16
നീ വീരസൂ വീരപത്നി വീരബാന്ധവ വീരജ
മകനെപ്പറ്റിമാഴ്കീടൊല്ലുവൻ സൽഗ്ഗതി നേടിനാൻ. 17
പ്രാപിയ്ക്കും താനുമാബ്ബാലഘാതകൻ പാപി സൈന്ധവൻ
ആത്തള്ളലിനൊത്ത ഫലം മിത്രബാന്ധവരൊത്തവൻ. 18
വരാരോഹേ! രാത്രികാലം കഴിഞ്ഞാൽപ്പാപകൃത്തമൻ
വിട്ടുപോകില്ല പാർത്ഥങ്കൽനിന്നിന്ദ്രപുരി പൂകിലും. 19
നാളെക്കേൾക്കാം പോക്കളത്തിൽസ്സൈന്ധവത്തലകൊയ്തതായ്
സ്യമന്തപഞ്ചകത്തിന്റെ വെളിയിൽ,കരയേണ്ട നീ. 20
ക്ഷത്രധർമ്മം മുമ്പിലാക്കി ശ്രൂരൻ സൽഗ്ഗതിനേടിനാൻ
നമുക്കുമീഗ്ഗതി മനുശസ്സുജീവിജനത്തിനും. 21
മാർവിരിഞ്ഞോൻ കൈകൾനീണ്ടോൻ മഹാത്തോൻതേരുട
[പ്പവൻ
വരാരോഹേ! നിൻരമകൻ സദ്ഗ്ഗതിയെയ്തി മാഴ്കൊലാ. 22
അച്ഛനെപ്പിന്തുടർന്നുള്ളോനമ്മതാവഴിയേയുമേ
വീരൻ വൈരികളെക്കൊന്നു ശൂരൻ പോയി മഹാരഥൻ. 23
സംരംഭയ്യാശപാസമങ്ങേക്കു ക്ഷത്രിയേ! രാജ്ഞി! മാഴ്കൊലാ
നാളെപ്പാരം പ്രിയംകേട്ടു ശോകം പോക്കുക നന്ദിനി! 24
അർജ്ജുനൻ ചെയ്തൊരാസ്സത്യമമ്മട്ടാം തെറുപറിടാ
നിൻ ഭർത്താവു നിനയ്യുന്ന കാര്യം നിഷ്ഫലമായ്വരാ. 25

നരഫണികളം പിശാചരാക്ഷസന്മാർ
പരമിഹ പക്ഷികളം ദേവദാനവന്മാർ

ഇവരൊരു തൃണ സൈന്ധവന്നുനിന്നാ-
ലവരൊട്ടുമൊത്തവനില്ലതന്നെ നാളെ. 26

---

78. സുഭദ്രാവാക്യം

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

മഹാത്മാവാം കേശവന്റെയീ വാക്കിങ്ങിനെ കേട്ടതിൽ
സുഭദ്ര പുത്രശോകത്താൽദ്ദുഃഖിച്ചു വിലപിച്ചുതേ. 1

സുഭദ്ര പറഞ്ഞു.

അയ്യോയെന്മകനേ! ഭാഗ്യംകെട്ടെന്നോ വിട്ടടക്കുപോയ്
ഉണ്ണീ! മരിച്ചിതല്ലോ നീ താതതുല്യപരാക്രമ! 2
നല്ല ചുണ്ടും കണ്ണുമായിട്ടിന്ദീവരമനോഹരം
ഉണ്ണീ! നിന്റെ മുഖം ധൂളിയേറ്റു കാണായിരിയ്ക്കുമേ. 3
പോരിങ്കൽപ്പിന്തിരിയ്ക്കാത്ത ശൂരൻ നീ വീണുകാണുമേ
നൽക്കൈ തല കഴുത്തൊത്ത മാർവിരിഞ്ഞ കൃശോദരൻ. 4
വാൻമേന്നംഗമുടയോൻ സുനേത്രൻ ശസ്ത്രമേറ്റു നീ
വീണതായ്ക്കാണുമേ ലോകം ചാരുചന്ദ്രൻകണക്കിനേ. 5
മുന്നം നല്ല വിരിപ്പുള്ള മെത്തയിങ്കൽക്കിടന്ന നീ
സുഖയോഗ്യൻ പോക്കളത്തിൽക്കിടന്നീടുന്നതെങ്ങിനേ. 6
മുന്നം സ്ത്രീകളുപാസിച്ചോരാ മഹാഭുജവീരനെ
പോരിൽവീണിട്ടിന്നു സേവിയ്ക്കുന്നു നൂനം ശിവാളികൾ. 7
സൂതമാഗധവന്ദീന്ദ്രർ നന്ദ്യാ മുന്നം സ്തുതിച്ചവൻ
ഉപാസിയ്ക്കപ്പെടുന്നിന്നു കടുക്രവ്യാദരാജിയാൽ. 8
നാഥരായ്പാണ്ഡവന്മാരും വൃഷ്ണിപ്രവരരും പ്രഭോ!
പാഞ്ചാലരുമെഴും നീയെന്തനാഥപ്പടി ചാകുവാൻ. 9
ഉണ്ണീ! നിന്നൊക്കുണ്ടുകണ്ടു മതിയാകാതെ സന്തതേ!
ഭാഗ്യംകെട്ടവൾ ഞാനിന്നു യമലോകം ഗമിയ്ക്കുമേ. 10

നീണ്ട കണ്ണും നനുടിയും മുഖവും നല്ല വാക്കുമായ്
കേടറ നിന്മുഖമിനി മകനേ! കാണ്മതെന്നു ഞാൻ. 11
മോശം ഭീമന്റെ കയ്യ്ക്കു മോശം പാർത്ഥന്റെ വിൽബ്ബലം
മോശമേ വൃഷ്ണിപാഞ്ചാലവീരന്മാരുടെ വീര്യ്യവും. 12
മോശം കേകയചൈദ്യന്മാർ മോശം സൃഞ്ജയർ മത്സ്യരും
വീര! പോരിൽപ്പെട്ട നിന്നെ നോക്കാനാളായതില്ലിവർ. 13
ശൂന്യമായ് ഹൃംഗികെട്ടുള്ളമട്ടിൽ മന്നിനു കാണു ഞാൻ.
മാലാണ്ട കണ്ണോടുമഭിമന്യുവെക്കണ്ടിടായ്കയാൽ. 14
കണ്ണന്റെ നന്മരുമകൻ ഗാണ്ഡീവിയുടെ നന്മകൻ
രഥാധിരഥവീരൻ നീ നിന്നെയും വീണുകാണ്മു ഞാൻ. 15
അയ്യോ നീ കണ്ടുകാണാതായ് സ്വപ്നംപോലെ കഴിഞ്ഞുമേ
വെള്ളത്തിലെപ്പോളപോലെ മാനുഷ്യം ബഹുചഞ്ചലം.
നിന്നിണ്ട ലാണ്ടതരുണിയാമീ നിന്നുടെ ഭാര്യയെ 16
കിടാവുചത്ത പൈപോലായോളെ ഞാൻ താങ്ങുമെങ്ങിനേ.
അകാലത്തിങ്കൽ നീയുണ്ണീ! പരലോകം ഗമിച്ചു ഹാ. 17
ഫലകാലത്തു നിൻ കാംക്ഷയുള്ളോരിവളെ വിട്ടുമേ
അറിയാവല്ലന്തകന്റെ പോക്കു നാനും ബുധക്കുമേ. 18
കേശവൻ നാഥനാകും നീയനാഥപ്പടി ചാകയാൽ.
യജ്വാക്കന്മാർ ദാനശീലരാത്മജ്ഞബ്രഹ്മവാദികൾ. 19
ബ്രഹ്മചര്യ്യമനുഷ്ഠിച്ചു തീർത്ഥസ്നാനം കഴിച്ചവർ
കൃതജ്ഞന്മാർ വദാന്യന്മാർ ഗുരുശുശ്രൂഷചെയ്തവർ. 20
സഹസ്രദക്ഷിണന്മാർകൾ നേടുന്ന ഗതിയേല്ലൂ നീ
പിന്തിരിയ്ക്കാതെ പൊരുതും ശൂരന്മാക്കുള്ള സൽഗ്ഗതി. 21
പോരിൽശ്ശത്രുക്കളെക്കൊന്നു ചതുർത്തോർതൻ ഗതിയേല്ലൂ നീ
ഗോസഹസ്രം കൊടുത്തോക്കും യജ്ഞദന്മാക്കുമാം ഗതി. 22
ഇഷ്ടഗേഹം കൊടുപ്പോക്കും ശിഷ്ടമായ്ക്കൊട്ടിടും ഗതി
ബ്രാഹ്മണക്കും ശരണ്യക്കും വിധിദന്മാക്കുമാംഗതി 23
ന്യസ്തദണ്ഡയതീന്ദ്രക്കുമുള്ള സൽഗ്ഗതിയേല്ലൂ നീ.
ബ്രഹ്മചര്യ്യത്തിനാൽ നിഷ്ഠയുള്ള താപസസൽഗ്ഗതി. 24

ഏകപതിനിയ്ക്കുള്ള ഗതി മകനേ! നിത്യമേല്ക്കു നീ
സച്ചരിത്രനരേന്ദ്രക്കു കിട്ടും ശാശ്വതസൽഗ്ഗതി. 25
ചതുരാശ്രമി പുണ്യങ്ങൾ പാലിച്ച ശുചിയാം ഗതി
ദീനരിൽദ്ദയയോടെന്നും പങ്കിടുന്നോക്കെഴും ഗതി. 26
പൈശുന്യഹീനന്റെ ഗതി മകനേ! പരമേല്ക്കു നീ
വ്രതികൾക്കും ധാമ്മികർക്കും ഗുരുശുശ്രൂഷകൾക്കുമേ. 27
അമോഘാതിഥികൾക്കും കയ്യേല്ക്കും സൽഗ്ഗതിയേല്ക്കു നീ.
ദുഃഖകഷ്ടംപെട്ട ശോകത്തീവെന്തോക്കാത്മധാരണം. 28
ചെയ്കകൊള്ളുന്നവർക്കുള്ള ഗതിയേല്ക്കുക പുത്ര! നീ
അച്ഛനമ്മകളെശ്ശുശ്രൂഷിപ്പവർക്കുള്ള സൽഗ്ഗതി. 29
സദാരനിരതർക്കുള്ള ഗതിയും നേടു പുത്ര! നീ
ഋതുകാലത്തു തൻപതീയോഗംചെയ്യും ബുധർക്കഹോ. 30
പരസ്ത്രീവിമുഖർക്കുള്ള ഗതിയേല്ക്കുക പുത്ര! നീ
നന്മയിൽജ്ജീവജാലത്തെക്കാണ്മോർ മത്സരമറവർ. 31
ഹിംസിയ്ക്കാത്തക്ഷാന്തർനേടുംഗതിയേല്ക്കുക പുത്ര! നീ
മധുമാംസംവിട്ട മദ്യം ചതി ഭോഷ്കിവ വിട്ടവർ. 32
പരപീഡയൊഴിഞ്ഞോർ പോം ഗതിയേല്ക്കുക പുത്ര! നീ
ഹ്രീമാന്മാർ സർവ്വശാസ്ത്രജ്ഞർ ബോധതൃപ്തർ ജിതേന്ദ്രിയർ. 33
സാധുക്കൾ നേടീടുന്നോരാഗ്ഗതിയേല്ക്കുക പുത്ര! നീ

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

ഏവം സുഭദ്ര വിലപിച്ചാത്തിപ്പെട്ടഴലുംവിധൌ. 34
വിരാടപുത്രിയോടൊത്തഞ്ഞെത്തീ പാഞ്ചാലനന്ദിനി
അവരേറെക്കരഞ്ഞിട്ടു വിലപിച്ചിണ്ടൽ മൂത്തഹോ 35
ഉന്മത്തമാർമട്ടു ഭൂപ! മന്നിൽ മോഹിച്ചുവീണുപോയ്.
ഉപചാരംചെയ്ത കൃഷ്ണൻ ദുഃഖിപ്പോരെസ്സുദുഃഖിതൻ. 36
വെള്ളംതളിച്ചാശ്വസിപ്പിച്ചോരോന്നു ഹിതമോതിയും
വിസംജ്ഞം കേണു മമ്മത്തിലമ്പേറോണം വിറയ്ക്കവേ. 37
പങ്കജാക്ഷൻ ഭഗിനിയോടോതിനാൻ പിന്നെയിങ്ങിനേ
ഭദ്രേ! മാഴ്കൊല്ല മകനിൽ സ്നേഹയെത്താഞ്ഞു പാർത്ഥി! 38

അഭിമന്യു ക്ഷത്രിയേന്ദ്രൻ പ്രസിദ്ധഗതി നേടിനാൻ
മറവും നമ്മുടെ വംശത്തിലുള്ളാണെങ്കിലും ശുഭാനനേ! 39
അഭിമന്യു ഗമിച്ചോരു ഗതിനേടും യശസ്പികമ്
ആക്കമ്മം ഞങ്ങളും ചെയ്യും സുഹൃത്തുക്കളൊടൊത്തിഹ. 40
മഹാരഥൻ നിൻെറ മകൻ ഗതിയെച്ചെയ്തവണ്ണമേ
എന്നെല്ലാം ഭഗിനീകൃഷ്ണാസ് നഷ്ടകമ്മക്കൊരു സാന്ത്വനം. 41
ചെയ്ത പാർത്ഥൻെറ പാശ്ചത്തെയ്യെത്തീ ശത്രുഹരൻ ഹരി
പിന്നെ മന്നരെയും ബന്ധുക്കളെയും പാർത്ഥരേയുമേ 42
സമ്മതിപ്പിച്ചകം പുക്കാൻ മന്നോർ കൂടാരമേറിനാർ.

---

79. കൃഷ്ണദാരുകസംഭാഷണം

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

പിന്നെയപ്രതിമം പാർത്ഥഭവനം പുക്കുടൻ പ്രേഷ്ട
ജലസ്പർശംചെയ്ത കൃഷ്ണൻ ശുഭസ്ഥണ്ഡിലഭൂമിയിൽ 1
വൈഡൂര്യവണ്ണമാം ദർഭപ്പുല്ലുമെത്ത വിരിച്ചതേ
പിന്നെപ്പൂമാല മലർ നൽച്ചന്ദനങ്ങളിവറിനാൽ. 2
അലങ്കരിച്ചിതാ മെത്ത ചുറ്റും വെച്ചായുധങ്ങളെ
ജിഷ്ണുചെയ്തെജ്ജലസ്പർശം വിനയംപൂണ്ട ദാസകർ. 3
രാത്രിപ്പതിവിലായ്ചെയ്ത നിത്യത്രൈയ്യംബകംബലി
പിന്നെത്തെളിഞ്ഞജ്ജനവും ഗന്ധമാല്യമണിഞ്ഞുടൻ. 4
ആ രാത്രി പൂജയെക്കൊണ്ടു സമർപ്പിച്ചിതു കൃഷ്ണനിൽ.
ചിരിച്ചുകൊണ്ടു ഗോവിന്ദൻ ചൊല്ലീ ഫൽഗുനനോടുടൻ 5
ഉറങ്ങെടോ പാർത്ഥ! ശുഭം പോകുന്നേൻഞാൻ ശുഭത്തിനായ്
ദ്വാരസ്ഥരായ് നിൽക്കി രക്ഷയ്ക്കു ശസ്ത്രമേന്തും മനുഷ്യരെ. 6
ദാരുകൻ തുണയായ്ശ്രീമാൻ സ്വന്തംകൈനിലപൂകിനാൻ
പലകൃത്യങ്ങൾ ചിന്തിച്ചുകിടന്നു വെള്ളമെത്തയിൽ. 7

ഭഗവാനജ്ജുനനുടെ ദുഃഖംപോക്കും വിധാനമേ
നടത്തീ പുണ്ഡരീകാക്ഷൻ തേജോദ്യുതിവിവർദ്ധനം. 8
യോഗം കൈക്കൊണ്ടു യോഗേശൻ സർവ്വലോകേശ്വരേശ്വരൻ
ശ്രേയസ്സൊക്കും കീർത്തിശാലി വിഷ്ണുജിഷ്ണു പ്രിയങ്കരൻ. 9
പാണ്ഡവപ്പടവീട്ടിങ്കലന്നാറങ്ങീലൊരാളുമേ
ഉറക്കമൊഴിവായ്ത്തിന്നിതന്നേവക്കും ധരാപതേ! 10
പുത്രശോകാത്തനായിട്ടു സത്യംചെയ്തു മഹാശയൻ
പൊട്ടന്നു സൈന്ധവവധം ധൃഷ്ടൻ ഗാണ്ഡീവിയജ്ജുനൻ. 11
അതെങ്ങിനെ മഹാബാഹു ശക്രജൻ ശത്രുനാശനൻ
സത്യം സഫലമാക്കീടുമെന്നു ചിന്തിച്ചിതേവരും. 12
മഹാശയൻ പാണ്ഡുപുത്രനൊരുങ്ങിയതു ദുഷ്കടം
ആ രാജാവോ മഹാവീര്യൻ പാർത്ഥൻ സാധിപ്പതെങ്ങിനേ. 13
പുത്രശോകാത്തനായ്ച്ചെയ്തു കടുംശപഥമിങ്ങിനേ.
ഭ്രാതാക്കന്മാർ വിക്രമികൾ പെരുത്തീടും ബലങ്ങളും 14
ധൃതരാഷ്ട്രന്റെ തനയനവന്നേകിയശേഷവും
പോരിൽസ്സൈന്ധവനെക്കൊന്നു തിരിച്ചെത്തട്ടെയജ്ജുനൻ. 15
ശത്രുക്കൂട്ടങ്ങളും വെന്നാ വ്രതം സാധിച്ചു ഫൽഗുനൻ
നാളെസ്സൈന്ധവനെക്കൊല്ലാഞ്ഞാലോ ചാടീടുമഗ്നിയിൽ. 16
അസത്യമാക്കുവോനല്ലയല്ലോ പാർത്ഥൻ ധനഞ്ജയൻ
അജ്ജുനൻ ചാകിലീദ്ധർമ്മപുത്രനെങ്ങിനെയാകുമോ. 17
അവങ്കലല്ലോ വിജയമെല്ലാമർപ്പിച്ചു പാണ്ഡവൻ
ഉണ്ടു ഞങ്ങൾക്കു സുകൃതം യജ്ഞം ദാനവുമെങ്കിലൊ. 18
ആപ്ഫലത്താൽ വൈരികളെസ്സവ്യസാചി ജയിയ്ക്കണം
ജയം പ്രാർത്ഥിച്ചിപ്രകാരമവർ ചൊല്ലുംവിധൌ പ്രഭോ! 19
മഹാകഷ്ടപ്പാടൊടന്നരാത്രി തീർന്നിതു മന്നവ!
അന്നാദ്ധരാത്രിസമയത്തുണർന്നിട്ടു ജനാർദ്ദനൻ 20
പാർത്ഥന്റെ സത്യമോർത്തുകൊണ്ടോതീ ദാരുകനോടഹോ
ബന്ധു ചതതിലത്യാർത്തൻ ശപഥംചെയ്തിതജ്ജുനൻ. 21
ജയദ്രഥനെ ഞാൻ നാളെക്കൊല്ലുവേനെന്നു ദാരുക!
അതു ദുര്യോധനൻ കേട്ടു മന്ത്രിയ്ക്കുംമന്ത്രിമാരുമായ്. 22

പാർത്ഥൻ പോരിൽച്ചെന്നു ജയദ്രഥനെക്കൊന്നിടാപ്പടി
അക്ഷൗഹിണികളൊക്കേയും ജയദ്രഥനു രക്ഷയാം. 23
സർവ്വാസ്ത്രവിധികണ്ടോരാ ദ്രോണനും പുത്രനൊത്തുതാൻ
ദൈത്യദാനവരപ്പല്ലനേകവീരൻ സുരേന്ദ്രനും. 24
ദ്രോണൻ പാലിയ്ക്കുമവനെപ്പോരിൽക്കൊൽവാൻ മതിന്നിടാ
നാളെ ഞാനാവിധംചെയ്യും കുന്തീപുത്രൻ ധനഞ്ജയൻ. 25
അസ്തമിക്കുംമുമ്പു ജയദ്രഥനെക്കൊന്നിടുംപടി
ഭാഗ്യമാരെൻറമിത്രങ്ങളെൻദായാദികൾ ബാന്ധവർ. 26
ആരാണജ്ജുനനെക്കാളുമിഷ്ടപ്പെട്ടിന്നെനിയ്ക്കുടോ
അജ്ജുനൻ പോകിലീ ലോകം മുഹൂർത്തമിട ദാരുക! 27
കാണുവാൻ ഞാൻ ശക്തനാവില്ലായതുണ്ടാകയില്ലെടോ
ഞാൻ ജയിച്ചാഗ്രജഹയസമ്മിശ്രം സർവ്വരേയുമേ. 28
കൊല്ലുന്നുണ്ടജ്ജുനനായിക്കണ്ടിട്ടയ്യോധനാദ്യരെ
നാളെക്കാണട്ടെയെൻവീര്യം പോരിലീ മൂന്നുലോകവും. 29
പാർത്ഥനുവേണ്ടിപ്പടയിൽ വിക്രമിപ്പോരു ദാരുക!
നാളെബ്ഭൂപസഹസ്രങ്ങൾ രാജപുത്രശതങ്ങളും. 30
ആന തേരും കുതിരയും പോരിൽത്താരുക! പാഞ്ഞിടും
നാളെക്കാണാമെൻറെ ചക്രങ്കൊണ്ടു സൈന്യം മഥിച്ചുടൻ. 31
ചൊടിച്ചു ഞാനജ്ജുനനുവേണ്ടിക്കൊണ്ടുവിടുന്നതും
നാളെസ്സുദേവഗന്ധർവ്വപിശാചോരഗരാക്ഷസർ. 32
സവ്യസാചിയ്ക്കു സഖിഞാനെന്നോവരുമറിഞ്ഞിടും
അവൻെറ വൈരിയെൻവൈരിയവൻെറതുണയെൻതുണ. 33
എന്നു ബുദ്ധിയുറച്ചാലുമെൻെറ ദേഹാർദ്ധമജ്ജുനൻ
എന്നാലീ രാത്രിപുലരുന്നേരമെൻെറ മഹാരഥം. 34
ഒരുക്കിക്കൊണ്ടുവരണം സംഗരത്തിങ്കലേയ്ക്കു നീ
ദിവ്യകൌമോദകി ഗദ വേൽ ചക്രം വില്ലുമമ്പുമേ. 35
തേരിൽക്കയറി നീ സൂത! സർവ്വോപകരണങ്ങളും
തേർത്തട്ടിലെൻധ്വജത്തിന്നും സ്ഥാനംകല്പിച്ചുകൊള്ളണം. 36
പോരിൽത്തേരിൽ പ്രകാശിയ്ക്കും വീരനാം ഗരുഡനെടോ
അക്കാഗ്നിപ്രഭയിൽ സ്വർണ്ണജ്വാലയുള്ളാതപത്രവും. 37

വിശകമ്മകൃതക്കോപ്പുകെട്ടിച്ചശചങ്ങളേയുമേ
വലാഹകൻ മേഘപുഷ്പൻ ശൈബ്യൻ സുഗ്രീവനിങ്ങിനേ. 38
ഇവ നാലുംകൂട്ടിനില്ക്കു ചട്ടയിട്ടിട്ടു ദാരുക!
ആഷ്ടഭസ്വരമായുതും പാഞ്ചജന്യഘനസ്വനം. 39
ഘോരഘോഷം കേട്ടുവെന്നാലുടനെൻമുമ്പിലെത്തണം
ഒരൊറപ്പകലാൽ ക്രോധമെന്നല്ലാ ദുഃഖമൊക്കെയും. 40
പൈതൃഷ്വസേയബ്ഭ്രാതാവിന്നൊടുക്കുന്നുണ്ടു ദാരുക!
എല്ലാങ്കൊണ്ടും നോക്കുവൻഞാൻയുദ്ധത്തിങ്കൽധനഞ്ജയൻ. 41
കുരുക്കഠം കാങ്കുവേ സിന്ധുരാജനെക്കൊന്നിടുംപടി
ആരാരെയജ്ജുനൻ കൊൽവാൻ പ്രയത്നംചെയ്തുകൊള്ളുമോ
അതാതിടത്തു വിജയം സൂത! പാത്ഥനു നല്ലവൻ. 42

ദാരുകൻ പറഞ്ഞു.

ജയംതന്നെയവന്നെന്നാൽത്തോൽമയെങ്ങിനെപറഞ്ഞിടും
അവനു പുരുഷവ്യാഘ്ര! ഭവാൻ സാരഥിയല്ലയോ. 43
എന്നോടു കല്പിച്ചവിധമിതു ഞാൻ ചെയ്തുകൊള്ളുവൻ
ഈ രാത്രി സുപ്രഭാതംതാൻ വിജയനു ജയത്തിനായ്. 44

---

80. അജ്ജുനസ്വപ്നദർശനം

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

കുന്തീനന്ദനനാമന്ത്രമോത്തുകൊണ്ടു ധനഞ്ജയൻ
സ്വസത്യരക്ഷ കാംക്ഷിച്ചു മയങ്ങീ ഭ്രൂരിവിക്രമൻ. 1
സ്വപ്നത്തിൽശ്ലോകസന്തപ്തനാകും വാനരകേതുവെ
ധ്യാനിച്ചിരിയ്ക്കുന്തേജസ്വിയണഞ്ഞു ഗരുഡധ്വജൻ. 2
കൃഷ്ണൻ വന്നാലെഴുന്നോല്പതെല്ലായ്പോഴും ധനഞ്ജയൻ
ഇളയ്ക്കാറില്ല ധർമ്മിഷ്ഠൻ ഭക്തിസ്നേഹങ്ങളാൽസ്സദാ. 3
എതിരേറ്റാ മുകുന്ദനു കൊടുത്താൻ പരമാസനം
താനുമപ്പോളിരിപ്പാനായ്വിചാരിച്ചില്ല ഫൽഗുനൻ. 4

പാർത്ഥന്റെ നിശ്ചയംകണ്ടു മഹാതേജസ്വി മാധവൻ
നില്പുണ്ട കുന്തീസുതനോടിരുന്നുകൊണ്ടു ചൊല്ലിനാൻ. 5
വിഷാദിയ്ക്കുണ്ട ഹേ പാർത്ഥ! കാലം ദുർജ്ജയമാണെടോ
ഭൂതജാലത്തിനെക്കാലം പരമാംവിധി ചേർക്കുമേ. 6
നിനക്കെന്തു വിഷാദിപ്പാനതുചൊല്ക നരോത്തമ!
ശോചിയ്ക്കാലാ ബുധശ്രേഷ്ഠ! ശോകം കായ്കംകെടുക്കുമേ. 7
നടത്തേണ്ടുന്നകായ്കത്തെ ക്രിയകൊണ്ടു നടത്തെടോ
ചേഷ്ടവിട്ടോനുള്ളശോകം ശത്രുവാണു ധനഞ്ജയ! 8
നന്ദിപ്പിയ്ക്കും വൈരികളെ ദുഃഖിമാക്കിയ്ക്കുമിഷ്ടരെ
നരൻ ക്ഷയിയ്ക്കുമതിനാൽ ശോചിച്ചീടാതിരിയ്ക്ക നീ. 9
എന്നുകണ്ണൻ ചൊന്നനേരം തോലിപറാത്തൊരജ്ജുനൻ
വിദ്വാൻ പൊരുളെഴുന്നോരീ വചനംചൊല്ലിയപ്പൊഴേ. 10
ജയദ്രഥവധത്തിങ്കൽപ്പെരും ശപഥമേറു ഞാൻ
പുത്രഘ്നൻ ദുഷ്ടനെ നാളെക്കൊല്ലുവേനെന്നു കേശവ! 11
സത്യം പിഴപ്പിയ്ക്കുവാനായ് ധൃതരാഷ്ട്രജരച്യുത
പിന്നിൽനിന്നും സൈന്ധവനെ മറുംതേരാളി രക്ഷയിൽ. 12
പത്തുമൊന്നും ദുർജ്ജയമാമക്ഷൗഹിണി പെരുമ്പട
ചത്തുശേഷിച്ചുള്ള സംഖ്യയതിലുണ്ടു മാധവ! 13
അവയും പോരിലഖിലമഹാരഥരുമൊത്തവൻ
കാണ്മാൻപോലും ശക്തനാമോ കൃഷ്ണ! ദുർബുദ്ധിസൈന്ധവൻ.
ശപഥം പൂർത്തിയാക്കീടാൻ പ്രയാസംതന്നെ കേശവ!
പ്രതിജ്ഞയിൽത്തെറ്റിയാലെൻമട്ടാര്യം ജീവിച്ചിരിയ്ക്കുമോ. 15
ദുഃഖോപായത്തിനു വീര! വികാംക്ഷതിരിയുന്നുമേ
അക്കൻ മണ്ടുന്നുണ്ടുവേഗമതുകൊണ്ടോതിടുന്നു ഞാൻ. 16
പാർത്ഥന്റെ സങ്കടനിലകേട്ട പക്ഷീന്ദ്രകേതനൻ
ജലസ്പർശംചെയ്ത പൂർവ്വമുഖനായ്നിന്നു കേശവൻ. 17
ഇപ്രകാരം മഹാതേജസ്സംബുജേക്ഷണനോതിനാൻ
പാണ്ഡവന്റെ ഹിതത്തിന്നായ്സ്സൈന്ധവവധംസനോദ്യതൻ.
പാർത്ഥ പാശുപതം ശ്രേഷ്ഠമസ്ത്രമുണ്ടു സനാതനം
അതുകൊണ്ടടരിൽക്കൊന്നു ദൈത്യരെദ്ദേവനീശ്വരൻ. 19

അതറിഞ്ഞാൽക്കൊന്നിടുമേ ജയദ്രഥനെ നാളെ നീ
അറിവില്ലെങ്കിലോത്താലും വൃഷഭദ്ധ്വജദേവനെ. 20
ആദ്ദേവനെ നീ ധ്യാനിച്ചു മിണ്ടാതമരുകജ്ജുന!
തൽപ്രസാദംകൊണ്ടു ഭക്തൻ നീ മഹത്തതുനേടിടും. 21
കൃഷ്ണോക്തികേട്ടിട്ടു ജലസ്പർശംചെയ്തടനർജ്ജുനൻ
നിലത്തിരുന്നിട്ടേകാഗ്രചിത്തൻ ധ്യാനിച്ചു രുദ്രനെ. 22
പിന്നെശ്ശുഭമെഴും ബ്രാഹ്മമുഹൂർത്തസമയത്തിലേ
ആകാശത്തായ്ക്കണ്ടുതന്നെക്കൃഷ്ണനോടൊപ്പമർജ്ജുനൻ. 23
ജ്യോതിർഗ്ഗണം ചൂഴലവേസ്സിദ്ധചാരണസേവിതം
പുണ്യമാം ഹിമവൽപ്പാദം മണിമാനെന്നപർവ്വതം. 24
വായുവേഗത്തിനാൽപ്പാർത്ഥൻ പുക്കാൻകണ്ണനൊടൊപ്പമേ
വിട്ട കണ്ണൻ വലങ്കൈക്കുപിടിച്ചീടുംപ്രകാരമേ. 25
ആശ്ചര്യക്കാഴ്ചകൾപരം വലതുംകണ്ടുകൊണ്ടുപോയ്.
വടക്കുദിക്കിൽദ്ധർമ്മിഷ്ഠൻ കൈലാസത്തിൻ വെള്ളിമാമല. 26
വിത്തേശപുരൻറെ പൂങ്കാവിൽപ്പത്തോല്പലമണിഞ്ഞതായ്
പെരുത്തുവെള്ളമുടയ പെരിയാർ ഗംഗകണ്ടവൻ. 27
സ്ഫടികപ്പാറയും പൂത്തുംകാച്ചുംനില്പും മരങ്ങളും
സിംഹവ്യാഘ്രങ്ങളും നാനാമൃഗങ്ങളുമെഴുന്നതായ്. 28
നല്ലപുണ്യാശ്രമത്തോടും നല്ലപക്ഷികളുള്ളതായ്
കിന്നരന്മാർ പാടിടുന്ന മന്ദരാദ്രിസ്ഥലങ്ങളും. 29
പൊന്നുവെള്ളിക്കൊടുമുടികളിൽദ്ദിവ്യൗഷധങ്ങളും
പൂത്തുനില്പുന്ന മന്ദാരവൃക്ഷങ്ങളുമിയന്നതായ്. 30
മിന്നുന്തോരഞ്ജനപ്രായം കാലപർവ്വതമെത്തിനാൻ
ബ്രഹ്മതുംഗം മറുചിലപുഴനാട്ടുപുറങ്ങളും. 31
ശതശൃംഗം മഹാതുംഗം ശയ്യാതിവനഭാഗവും
പുണ്യം ഹയഗ്രീവപദമങ്ങാഥർവ്വണദേശവും. 32
വൃഷദംശാദ്രിയും പിന്നെ മഹാമന്ദരശൈലവും
കിന്നരന്മാരപ്സരസ്ത്രീജനവും വിലസുംവിധം. 33
ആശ്ശൈലത്തിൽച്ചെന്നുപാർത്ഥൻ കണ്ടു കണ്ണനൊടൊപ്പമേ
നല്ല ചോലകളും സ്വർണ്ണധാതുക്കളുമെഴുമ്പടി. 34

ചന്ദ്രരശ്മിവിളങ്ങുന്ന പുരം മിന്നിയ ഭൂമിയും
കണ്ടു ബഹുവിധാശ്ചര്യംവിളയും സാഗരങ്ങളും. 35
ആകാശം ദ്യോവുഭൂവിഷ്ണുപദവും ചെന്നാണഞ്ഞവൻ
കൃഷ്ണനൊത്തുഭൂതപ്പെട്ട ശരംപോലെ ഗമിച്ചുതേ. 36
ഗ്രഹനക്ഷത്രചന്ദ്രാഗ്നിസൂര്യഭൂരിപ്രകാശമായ്
ജ്വലിച്ചീടും പർവ്വതത്തെയജ്ജുനൻ കണ്ടിതപ്പൊഴേ. 37
ആശൈലത്തിൽച്ചെന്നിറങ്ങീ ശൈലാഗ്രമരുളുംപടി
കണ്ടു തപംചെയ്തരുളും പൂജ്യനാംവൃഷകേതുവെ. 38
ആയിരംസൂര്യനെപ്പോലെ തേജസ്സാലുജ്വലിച്ചഹോ
ജടിഗൌരൻ വല്ക്കലത്തോൽ ചാർത്തീടുന്നോരു ശൂലിയെ 39
മഹൌജസ്സായ്പ്പരംനേത്രസഹസ്രാഞ്ചിതദേഹനായ്
ശ്രീപാർവ്വതീദേവിയൊത്തു ഭാസ്വൽഭൂതഗണങ്ങളാൽ. 40
കൊട്ടും പാട്ടും മുഴക്കീട്ടു ഹാസ്യലാസ്യങ്ങളൊത്തഹോ
തുള്ളിക്കൈകൊട്ടിയാത്തോറും പുണ്യഗന്ധാഢ്യനാംവിധം. 41
യജുസ്സോത്രങ്ങളാൽ ബ്രഹ്മവാദി ബ്രഹ്മർഷിസേവ്യനായ്
വില്ലുമമ്പും കയ്യിലേന്തും നിത്യനാം വിശ്വനാഥനെ. 42
അവനെക്കണ്ടുടൻ കൃഷ്ണൻ തലകുമ്പിട്ടുകുപ്പിനാൻ
പാർത്ഥനോടൊത്തു ധർമ്മിഷ്ഠൻ ശാശ്വതബ്രഹ്മമോതിയും. 43
ലോകാദിവിശ്വകർമ്മാവാമജനീശാനനവ്യയൻ
മനസ്സിൻപരമാംയോനിവായുതേജോംബരാശ്രയൻ. 44
ജലധാരകനാം സൃഷ്ടിപ്പോൻ പാരിൻപ്രകൃതിയായവൻ
ദേവദാനവയക്ഷർക്കും സാധനൻ മാനുഷർക്കുമേ. 45
യോഗികൾക്കും പരബ്രഹ്മം ബ്രഹ്മജ്ഞനിധിയായവൻ
ചരാചരങ്ങൾ സൃഷ്ടിപ്പോൻ സംഹരിപ്പവനങ്ങിനേ. 46
കാലകോപൻ മഹാത്മാവു ശക്രസൂര്യഗ്രണോദയൻ
ആദ്ദേവനെക്കുപ്പി കണ്ണൻ വാംഗ്മനോബുദ്ധിചേഷ്ടയാൽ. 47
സൂക്ഷ്മാദ്ധ്യാത്മപദംനോക്കും വിദ്വാന്മാർകാണുമീശനെ
അജനെക്കാരണാത്മാവെശ്ശരണം പുക്കിതായവർ. 48
ആദ്ദേവനെപ്പലർഗ്രനന്മം വീണ്ടും വീണ്ടും വണങ്ങിനാൻ
ഭൂതഭവ്യഭവന്മൂലം സർവ്വാദ്യനിതി കണ്ടവൻ. 49

നരനാരായണന്മാരാമവർ വന്നതുകണ്ടുടൻ
മനംതെളിഞ്ഞെഴും ശർവ്വൻ ചിരിച്ചുകൊണ്ടു ചൊല്ലിനാൻ. 50
നരേന്ദ്രരേ! സ്വാഗതമൊത്തുദ്യമിപ്പിൻഗതക്ലമം
എന്നല്ല വീരരേ! നിങ്ങൾക്കെന്തിഷ്ടമുടനോതുവിൻ. 51
നിങ്ങളെന്തിന്നിങ്ങു വന്നു ഞാൻ നടത്തേണ്ടതെന്തുവാൻ
വരിപ്പിനാത്മശ്രേയസ്സു നിങ്ങൾക്കായതു ഞാൻ തരാം. 52
അതുകേട്ടെതിരേറിട്ടു കൈകൂപ്പിക്കൊണ്ടുനിന്നവർ
സ്തുതിച്ചു കൃഷ്ണപാർത്ഥന്മാർ മഹാമതികളീശനെ
മഹാത്മാവിനെ മാന്യന്മാർ ഭക്ത്യാദിവ്യസ്തവത്തിനാൽ. 53

കൃഷ്ണാർജ്ജുനന്മാർ പറഞ്ഞു.

തൊഴാം ഭവനു ശർവ്വനു രുദ്രനു വരദന്നിതാ
നിത്യം പശുപതിയ്ക്കുഗ്രനാക്ക പട്ടിയ്ക്കുകേവലം. 54
മഹാദേവനു ഭീമനു ശാന്തിയ്ക്കായ് ത്ര്യംബകനുമേ
ഈശാനനു ഭഗാരാതിയ്ക്കന്തകാരിയ്ക്കു കൈതൊഴാം. 55
കുമാരഗുരുവിന്നിങ്ങു വേധസ്സാം നീലകണ്ഠനായ്
പിനാകിയ്ക്കു ഹവിഷ്യനു സത്യനു വിഭവിന്നുമേ. 56
വിലോഹിതനു ധൂമ്രനു വ്യാധനു വിജിതന്നുമേ
ദിവ്യഭക്കിനു ശൂലിയ്ക്കു നീലകേശനു നിത്യവും. 57
ഹോതൃപോതൃത്രിനേത്രനു വ്യാധിയ്ക്കു വസുരേതനായ്
അചിന്ത്യനംബികേശനു സർവ്വദേവസ്തുതന്നുമേ. 58
വൃഷഭധ്വജനു മുണ്ഡനു ബ്രഹ്മചാരി ജടിയ്ക്കുമേ
ജലത്തിൽത്തപ്യമാനനാം ബ്രഹ്മണ്യനാജിതന്നുമേ. 59
വിശ്വനു വിശ്വസ്രക്കിനു വിശ്വം വ്യാപിപ്പവനുമേ
തൊഴുന്നു വീണ്ടും സേവ്യനു ഭൂതേശനു ഭവാനിതാ. 60
ബ്രഹ്മചക്രനു ശർവ്വനു ശങ്കരനു ശിവന്നുമേ
തൊഴാം വാചസ്പതിയ്ക്കായി പ്രജകൾക്കും പതിയ്ക്കിതാ. 61
തൊഴാം വിശ്വത്തിൻ പതിയ്ക്കു മഹത്തിൻറെപതിയ്ക്കിതാ
തൊഴാം സഹസ്രമൌലിയ്ക്കു സഹസ്രഭുജമന്യവേ. 62
സഹസ്രനേത്രപാദനു തൊഴാം ഭൂരിക്രിയന്നിതാ

തൊഴാം ഹിരണ്യവർണ്ണനു ഹിരണ്യകവചനിതാ
ഭക്താനുകമ്പിയ്യു വിഭോ! ഞങ്ങൾക്കു വരമേകണം. 63

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

മഹാദേവനെയീവണ്ണം വാഴ്ത്തിപ്പാർത്ഥനിതൻ ഹരി
അസ്ത്രസിദ്ധിയ്യു ഭവനേ പ്രസാദിപ്പിച്ചിതപ്പൊഴേ. 64

---

81. പാശുപതാസ്ത്രപ്രാപ്തി

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

പിന്നെപ്പാർത്ഥൻ തെളിഞ്ഞിട്ടു കൈകൂപ്പി വൃഷകേതുവെ
സമസ്തതേജോവിധിയെക്കണ്ടു കണ്ണു വിടന്നഹോ. 1
നിശോപഹാരം പതിവിൻപടി താൻചെയ്തതപ്പൊഴേ
വാസുദേവനോകിയതു കണ്ടു ത്ര്യംബകസന്നിധൌ. 2
കൃഷ്ണനേയും ശർവ്വനേയുമുള്ളാൽപ്പൂജിച്ച പാണ്ഡവൻ
ദിവ്യാസ്ത്രമിച്ഛിപ്പേനെന്നു ശങ്കരൻതന്നോടോതിനാൻ. 3
വരത്തിനാജ്ഞ നൽചൊന്ന വാക്കുകേട്ടനപ്പൊഴേ
കൃഷ്ണാജ്ഞനരൊടായ്ദ്ദേവൻ പുഞ്ചിരിക്കൊണ്ടു ചൊല്ലിനാൻ. 4
നരേന്ദ്രരേ! സ്വാഗതം ഞാനറിഞ്ഞേനുള്ള കാംക്ഷിതം
എന്തു ചിന്തിച്ചിങ്ങുവന്നുനിങ്ങൾ ഞാനതു തന്നിടാം. 5
ശത്രുസൂദനരേ! ദിവ്യസരസ്സുണ്ടരികത്തിതാ
അതിൽവെച്ചിട്ടുണ്ടു മുന്നം ദിവ്യമെൻവില്ലുമമ്പുമേ. 6
അതിനാൽക്കൊന്നു ഞാൻ പോരിൽസ്സർവ്വദേവാരിവീരരെ
കൃഷ്ണന്മാരേ! വില്ലുമമ്പുമങ്ങുചെന്നാനയിപ്പിൻ. 7
അവ്വണ്ണമെന്നാവീരന്മാർ ശർവ്വപാരിഷദാനിതം
ദിവ്യാശ്ചര്യമെഴും ദിവ്യസരസ്സിങ്കൽഗ്ഗമിച്ചുതേ. 8
വൃഷാങ്കനരുൾ ചെയ്തേടം പുണ്യം സർവ്വാർത്ഥസാധകം
അസംഭ്രമം ചെന്നിതവർ നരനാരായണാഷ്ടികൾ. 9

സൂര്യബിംബംപോലെയുള്ളാസ്സരസ്സിങ്കൽഗ്ഗമിച്ചവർ
കൃഷ്ണാർജ്ജുനന്മാർ വെള്ളത്തിൽക്കണ്ടു ഘോരഫണീന്ദ്രനെ. 10
ആയിരംപടമുള്ളോരു രണ്ടാം നാഗേന്ദ്രനേയുമേ
അഗ്നിതേജസ്സൊടും ജ്വാല വമിയ്ക്കുംപടികണ്ടുതേ. 11
ജലസ്പർശംചെയ്ത കൃഷ്ണപാർത്ഥന്മാർ തൊഴുതങ്ങുടൻ
വൃഷഭധ്വജനെക്കുപ്പിസ്സേവിച്ചാരാപ്ഫണീന്ദ്രരെ. 12
ശതരുദ്രീയമാം വേദം വേദജ്ഞന്മാർ ജപിച്ചവർ
സർവ്വാത്മനാതാനമേയൻ ഭവനേക്കുപ്പിനാരവർ. 13
ഉടൻ ശംഭുപ്രഭാവത്താൽ സ്വരൂപംവിട്ടു പാമ്പുകൾ
അതുരണ്ടും ശത്രുഹരശരചാപങ്ങളായിതേ. 14
പ്രഭയേറീടുമാ വില്ലുമമ്പും നന്ദിച്ചെടുത്തവർ
കൊണ്ടുചെന്നു മഹാത്മാക്കൾ മഹാത്മാവിന്നു നല്കിനാർ. 15
പിന്നൊപ്പാർത്ഥൻ വൃഷാങ്കനു കീഴായീ ബ്രഹ്മചാരിയായ്
തപസ്ഥാനം പിംഗളാക്ഷൻ ബലിയാം നീലലോഹിതൻ. 16
ആ നല്ലവില്ലെടുത്തിട്ടു നോക്കിനിന്നു നിലയ്ക്കുതാൻ
വിധിയ്ക്കുമുതൊടുത്തിട്ടു വലിച്ചു വരകാമ്മുകം. 17
അവന്റെ ഞാണും പിടിയും നിലയുംകണ്ടു ഫൽഗുനൻ
ഭവോക്തമന്ത്രം കേട്ടിട്ടു ധരിച്ചു ത്രിവിക്രമൻ. 18
സരസ്സിലേയ്ക്കുതാനമ്പുവിട്ടിതാബ്ബലവാൻ പ്രഭു
വീരൻ പിന്നെയുമാവില്ലാസ്സരസ്സിൽത്തന്നെയാക്കിനാൻ. 19
പരംഭവൻ പ്രീതനെന്നുകണ്ടോമ്മയെഴുമർജ്ജുനൻ
ആരണ്യത്തിൽത്തന്നു വരം ശങ്കരൻതന്റെ കാഴ്ചയും. 20
ചിന്തിച്ചാനതെനിയ്ക്കിന്നു സിദ്ധിച്ചീടേണമെന്നവൻ
അവന്റെയുള്ളറിഞ്ഞേകീ പ്രീതിപൂണ്ടു ഭവൻ വരം. 21
ആഗ്നേയാരപാശുപതവും പ്രതിജ്ഞാപരിപൂർത്തിയും
വീണ്ടും ദിവ്യം പാശുപതമീശൻനല്കി ഗ്രഹിച്ചവൻ. 22
കൂർമ്മെയ്പൂണ്ടു ദുർദ്ധർഷൻ കായ്മൊത്തെന്നുറച്ചുതേ
ഹർഷംപൂണ്ടവർവന്ദിച്ചു തലകുമ്പിട്ടു ശംഭുവെ. 23
അപ്പോഥംബ്രുവാനുമതിയും വാങ്ങിച്ചാകൃഷ്ണകേശവർ
കൈനിലയ്ക്കുത്തി വീരന്മാർ പരമാനന്ദമാണ്ടവർ. 24

മഹാസുരാരിഭവനാവിധം സമ്മതമേകിയോർ
ജംഭഹിംസെക്കുന്നുമിന്നുവിഷ്ണുതുല്യം തെളിഞ്ഞുതേ. 25

---

82. യുധിഷ്ഠിരന്റെ ഒരുക്കം

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

കണ്ണനും ദാരുകനുമവ്വണ്ണംതമ്മിലുരയ്ക്കുവേ
ആരാവൊട്ടുങ്ങീ നൃപതേ! താനുണർന്നുനരേശ്വരൻ. 1
മധുപക്വുമായ്ത്താളംകൊട്ടിപ്പാടുന്നു മാഗധർ
സൂതവൈതാളികന്മാരും സ്തുതിച്ചു പുരുഷേന്ദ്രനെ. 2
നൃത്തകന്മാർ നൃത്തമാടീ പാട്ടുകാരികൾ പാടിനാർ
കുരുവംശസ്തോത്രമായി മധുരം രക്തകണ്ഠികൾ. 3
മദ്ദളം ഝർജ്ഝരം ഭേരി പണവാനകഗോമുഖം
ആഡംബരം ശംഖുകളുമുച്ചംമുന്നുഭിജാലവും. 4
ഈവണ്ണമിവയൊക്കേയും മാറുമങ്ങിനെ ഭാരത!
കൊട്ടിത്തുടങ്ങീ ഹൃഷ്ടന്മാർ കുശലന്മാർ പഠിച്ചവർ. 5
ഇടിവെട്ടുംവണ്ണമുള്ള ശബ്ദം ദ്യോവിങ്കലെത്തിതേ
ഉണർത്തിയങ്ങുറങ്ങീടും ധർമ്മപുത്രനരേന്ദ്രനെ. 6
നന്മെത്തകേറിസ്സുഖമായുറങ്ങീടുമുണർന്നവൻ
ഏറാവശ്യക്രിയയ്ക്കെത്തീ കുളിപ്പുരയിൽ മന്നവൻ. 7
കുളിച്ചുവെള്ളവസ്ത്രക്കാർ നൂറൊട്ടു യുവപൂരുഷർ
കുളിപ്പിപ്പോർ പൊൻകുടത്തിൽവെള്ളമായ്ച്ചെന്നണഞ്ഞുതേ.
ഭദ്രാസനത്തിൽ വാണിട്ടു നേർമ്മവസ്ത്രമുടുത്തവൻ
കുളിച്ചു ചന്ദനംചേർത്തു ജപിച്ചുള്ളജലത്തിനാൽ. 9
ശീലമുള്ളോർ കഷായത്താൽത്തിരുമെയ്തേച്ചിതങ്ങിനേ
മണപ്പിച്ചു മണംപൂണ്ട തണ്ണീരാറാടിയായവൻ. 10
രാജഹംസംപോലെയുള്ളോരുഷ്ണീഷം ശിഖികല്പിതം
വെള്ളംതോർത്തുന്നതിനായിത്തലയിൽക്കെട്ടിനാനവൻ. 11

രക്തചന്ദനവും മെയ്യിലണിഞ്ഞിട്ടു മഹാഭുജൻ
മാലചാർത്തിപ്പട്ടചുറ്റി പ്രാങ്മുഖൻ കൂപ്പിനിന്നവൻ. 12
മന്ത്രം ജപിച്ചു കൌന്തേയൻ സന്മാർഗ്ഗത്തിൽ നടപ്പവൻ
വിനീതനായ്ത്തിയ്യെരിയുമഗ്നിശാലയിലേറിനാൻ. 13
പവിത്രച്ചമതക്കോൽകൊണ്ടഗ്നിയ്ക്കാഹുതികൊണ്ടുമേ
മന്ത്രമൊത്തച്ചനംചെയ്തു ഗൃഹത്തേയ്ക്കെഴുനെള്ളിനാൻ. 14
രണ്ടാംകക്ഷ്യയിലുൾപ്പുക്കു പുരുഷവ്യാഘ്രനാം നൃപൻ
പിന്നൊക്കണ്ടു വേദവേദിവൃദ്ധബ്രാഹ്മണമുഖ്യരെ. 15
വേദവ്രതസ്നാതരായിക്കൃതാവഭൃഥരെപ്പരം
സഹസ്രാനുചരന്മാരാമായിരത്തെട്ടുപൌരരെ. 16
അക്ഷതപ്പൂക്കളാലാശിസ്സോതിച്ചിട്ടു മഹാഭുജൻ
ആ ബ്രാഹ്മണക്കു തേൻ നെയ്യും സുമംഗളഫലങ്ങളും. 17
കൊടുത്തുവെവ്വേറെ നിഷ്കംപൊന്നും നല്കീട്ടുപാണ്ഡവൻ
അലങ്കരിച്ച നൂറശ്വം വസ്ത്രം സ്വാഭീഷ്ടദാനവും. 18
കറക്കുംകപിലപ്പൈക്കൾ വത്സരോടൊത്തു പാണ്ഡവൻ
വെള്ളിക്കുളമ്പുപൊൻകൊമ്പൊത്തേകിച്ചുറ്റീപ്രദക്ഷിണം. 19
സ്വസ്തികംവർദ്ധമാനങ്ങൾ നന്ദ്യാവർത്തങ്ങൾ പൊന്നകൾ
നിറക്കുടങ്ങൾ പൂമാല കത്തീടും തിയ്യുമങ്ങിനേ. 20
നിറച്ചക്ഷതപാത്രങ്ങൾ രുചകം രോചനങ്ങളും
ചമഞ്ഞ കന്യകകളും തയിർനെയ്യംബുതേനുമേ. 21
മംഗലസ്ത്രീപക്ഷികളുംമറും പൂജിതമായവ
കണ്ടുംതൊട്ടും പൃഥാപുത്രൻ പുറംകക്ഷ്യയിലെത്തിനാൻ. 22
മഹാഭുജനായവിടെ നിന്നീടും പരിചാരകർ.
പൊന്മയം സർവ്വതോഭദ്രം മുത്തു വൈഡൂര്യമണ്ഡിതം. 23
നല്ലമെത്തവിരിച്ചിട്ട മേൽവിരിപ്പുള്ളതായഹോ
വിശ്വകർമ്മാവു നിർമ്മിച്ച ദിവ്യാസ്ഥാനമേകിനാർ. 24
അതിങ്കൽവാഴുമാ മാന്യമഹീശനു വിഭൂഷകൻ
വിലയേറും വിശുദ്ധങ്ങൾ ദാസന്മാരേകി മാറുമേ. 25
കോപ്പണിഞ്ഞു ചമഞ്ഞൊരുയോഗ്യൻ കുന്തീസുതനുടേ
രൂപമപ്പോൾ മഹാരാജ! ശത്രുദുഃഖമായിതേ. 26

പൊന്നമ്പിടിയെഴും തിങ്കൾക്കാന്തി വെഞ്ചാമരങ്ങളും
വീശിശ്ശോഭിച്ചിതരചൻ മിന്നൽക്കാറുകണക്കിനേ. 27
ബ്രഹ്മസ്തുതികളെക്കേട്ടും വന്ദിവന്ദനയേറുമേ
പാട്ടുകാർതൻപാട്ടുകേട്ടുമുള്ളീ കുരുനന്ദനൻ. 28
മുഹൂർത്തത്തിന്നുമേലുണ്ടായ് പെരുതാം വന്ദിനാദവും
തേരാളിത്തേരൊലികളുമശ്വൗഘഖുരനാദവും. 29
ഗജഘണ്ടാരവത്താലും ശംഖുനാദത്തിനാലുമേ
നരപാദസ്വനത്താലും കുലുങ്ങുംവണ്ണമായ്മഹി. 30
പിന്നീടകത്തുചെന്നിട്ടു മുട്ടുകുത്തീട്ടു മൌലിയെ
നിലംമുട്ടിച്ചുടൻ വന്ദ്യമന്നോർ മന്നനുകൂപ്പിയും. 31
കുണ്ഡലംചാർത്തി വാൾതൂക്കിച്ചട്ടയിട്ടയുവാവുടൻ
ദ്വാരപാലൻ ധർമ്മജനെവീണ്ടും കുമ്പിട്ടുകൂപ്പിയും. 32
ഹൃഷീകേശൻവന്നുവെന്നുമഹാത്മാവോടുണർത്തിനാൻ
ചൊല്ലിനാൻ പുരുഷവ്യാഘ്രൻ സ്വാഗതത്തോടു കൃഷ്ണനെ. 33
ഇവനർഘ്യവുമേകേണം പരമാർച്ചിതപീഠവും
കൊടുത്തിക്കൃഷ്ണനെപ്പിന്നെപ്പീഠത്തിങ്കലിരുത്തിയും 34
പൂജിച്ചു വിധിയാംവണ്ണം ധർമ്മരാജൻ യുധിഷ്ഠിരൻ.

---

83. കൃഷ്ണവാക്യം

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

യുധിഷ്ഠിരനുപൻ പിന്നെ പ്രതിനന്ദിച്ചു കൃഷ്ണനെ
ദേവകീപുത്രനോടോതീ നന്ദ്യാ കുന്തീകുമാരകൻ. 1
ഈ രാത്രിസുഖമാംമട്ടു കഴിഞ്ഞോ മധുസൂദന!
ജ്ഞാനങ്ങളൊക്കെയങ്ങയ്ക്കു തെളിഞ്ഞീലല്ലിയച്യുത! 2
തക്കതാംമട്ടു ചോദിച്ചു കേശവൻ ധർമ്മഭൂപനും
ക്ഷത്താവുണർത്തിച്ചു പിന്നൊത്തന്നാൾക്കാർ വന്നുനില്പതും. 3

രാജാനുജ്ഞയൊട്ടും പിന്നൊക്കടത്തിയവരേ ദൃതം
ഭീമൻ വിരാടനാദ്ധൃഷ്ടദ്യുമ്നൻ സാത്യകിയങ്ങിനേ. 4
ചേദിരാജൻ ധൃഷ്ടകേതു തേരാളി ദ്രുപദൻ പ്രതാ
ശിഖണ്ഡി മാദ്രേയർ ചേകിതാനൻ കേകയനങ്ങിനേ. 5
യുയുൽസു കൌരവ്യനുത്തമൌജസ്സാദ്രുപദാനുജൻ
സുബാഹുവാ യുധാമന്യു പാഞ്ചാലീപുത്രരേവരും. 6
ഇവരും മറു പലരും ക്ഷത്രിയന്മാർ നരഷ്ഭ!
കടന്നു നൃപനെപ്പൂജിച്ചിരുന്നാരാസനങ്ങളിൽ. 7
ഒരു പീഠത്തിങ്കലിരുന്നാരന്നേരം മഹാബലർ
ശ്രീകൃഷ്ണനും സാത്യകിയും മഹാത്മാക്കൾ മഹാപ്രഭർ. 8
അവരൊക്കെക്കേട്ടിരിയ്ക്കുമ്മജൻ മധുവൈരിയെ
പുണ്ഡരീകാക്ഷനെ വിളിച്ചോതിനാൻ നല്ല ഭംഗിയിൽ. 9
ഞങ്ങളങ്ങേത്താനാശ്രയിച്ചിട്ടിരുന്നെസ്സുരർ പോലവേ
ജയം പ്രാർത്ഥിപ്പു യുദ്ധത്തിൽശ്ശാശതങ്ങൾ ശുഭങ്ങളും. 10
അങ്ങുന്നറിയുമേ രാജ്യനാശവും പിന്നെ വൈരികൾ
ദ്രോഹിച്ചതും പലതരം ക്ലേശവും കൃഷ്ണ! സർവ്വവും. 11
സർവ്വേശ! നിങ്കൽ ഞങ്ങൾക്കു സർവ്വർക്കും ഭക്തവത്സല!
സുഖമുള്ളതു നില്പുന്നു നടപ്പും മധുസൂദന! 12
നിങ്കലെൻറമനംനില്പുംവണ്ണം വാർപ്പോലെ ചെയ്ത നീ
അജ്ഞാനൻചെയ്ത ശപഥം സത്യമായ്വന്നിടുംപടി. 13
ദുഃഖമഷ്ക്കടലിൽ നിന്നാങ്ങു കേറിത്തരേണമേ
കടക്കുവാനീ ഞങ്ങൾക്കു ഭവാൻതാൻ തോണിയാവണം. 14
പോരിൽശ്ശത്രുവധോദ്യുക്തനത്രചെയ്യാ രഥീന്ദ്രനും
പ്രയത്നപ്പെട്ടിടും സൂതൻ ചെയ്തീടുന്നവിധം ഹരേ! 15
ആപത്തിലാ വൃഷ്ണികളേക്കാക്കുംവണ്ണം ജനാർദ്ദന!
ഞങ്ങളേയും മഹാബാഹോ! ദുഃഖത്തിൽക്കാത്തുകൊൾക നീ. 16
കപ്പലെന്യേ കൌരവാഴിയ്ക്കാണ്ടീടും പാണ്ഡുപുത്രരെ
കപ്പലായ്ക്കരക്കേറ്റുക നീ ശംഖചക്രഗദാധര! 17
കൈതൊഴാം ദേവദേവേശ! സനാതന! വിശാതന!
വിഷ്ണോ! ജിഷ്ണോ! ഹരേ! കൃഷ്ണ! വൈകുണ്ഠ! പുരുഷോത്തമ! 18

പുരാണഷിവരൻ നീയാവരദൻ ശാർങ്ഗിയെന്നുമേ
നാരദൻ ചൊല്ലിയതു നീ സത്യമാക്കുക മാധവ! 19
സദസ്സിലീവിധം ധർമ്മപുത്രൻ ചൊന്നാംബുജേക്ഷണൻ
വാഗ്മി ധർമ്മജനോടോതീ പുതുമേഘഘനസ്വനൻ. 20

ശ്രീകൃഷ്ണൻ പറഞ്ഞു.

അവ്വണ്ണമില്ല വാനോരോടൊക്കും മുപ്പാരിലെങ്ങുമേ
വില്ലാളിയൊരുവൻ പാർത്താലെവ്വണ്ണം പാർത്ഥനാജ്ജുനൻ: 21
വീര്യമുള്ളോനസ്ത്രശാലി പരാക്രമി മഹാബലൻ
യുദ്ധദക്ഷൻ സദാമഷ്ടി തേജസ്വി നരപുംഗവൻ. 22
യുവാവു വൃഷഭസ്കന്ധൻ കൈകൊണ്ടീടുമ മഹാബലൻ
സിംഹഷ്ടഗതി ശ്രീമാൻ കൊല്ലുംനിൻ വൈരിവീരരെ! 23
ഞാനുമങ്ങിനെചെയ്യുന്നുണ്ടാക്കുന്തീസുതനജ്ജുനൻ
എരിതീപ്പോലെയാദ്ധാർത്തരാഷ്ട്രപ്പടചുട്ടുംപടി. 24
ഇന്നാപ്പാപി ക്ഷുദ്രനായസൌഭദ്രക്ഷയഹേതുവേ
മേലിൽക്കാണാത്തമട്ടന്വെയ്തകലെപ്പോക്കുമജ്ജുനൻ. 25
കഴുവാറപരുന്തുഗ്രക്കുറുക്കനിവയൊക്കെയും
അവന്റെ മാംസം തിന്നീടുമിന്നു മത്സ്യാശനൌഘവും. 26
ഇന്ദ്രാദിവാനോരൊന്നിച്ചു രക്ഷിച്ചാലും യുധിഷ്ഠിര!
അവൻ പെരുംപോരിലിന്നു കാലനുക്കു ഗമിച്ചിടും. 27
ഇന്നു സൈന്ധവനെക്കൊന്നു ജിഷ്ണു നിന്നുന്നിലെത്തിടും
ശോകം തീർന്നല്ലൽകൂടാതെ വാഴ്ക ഭ്രതിയൊട്ടും വിഭോ! 28

---

84 അജ്ജുനവാക്യം

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

അവരേവം ചൊല്ലിടുമ്പോഠംക്കാണായ്വന്നു ധനഞ്ജയൻ
സുഹൃൽസ്സമേതനാം ധർമ്മപുത്രനെച്ചെന്നുകാണുവാൻ. 1

അവൻ ശ്രുഭക്കാവൽകേറി മുമ്പിൽത്തൊഴുതുനില്ക്കുവേ
നന്ദിയോടൊന്നോറുപുല്ലീ പാത്ഥനെദ്ധർമ്മനന്ദനൻ. 2
മൂർദ്ധാവിൽഘ്രാണനംചെയ്തു കൈകൊണ്ടു തഴുകീട്ടുടൻ
പരമാശിസ്സുനല്കീട്ടു പുഞ്ചിരിക്കൊണ്ടു ചൊല്ലിനാൻ. 3
ഉഡുമജ്ജുന! യുദ്ധത്തിൽ നിനക്കു വിജയംവരും
അമ്മട്ടാണിന്നു നിൻചായ്വുതെളിഞ്ഞിട്ടുണ്ടു കൃഷ്ണനും. 4
അവനോടോതിനാൻ ജിഷ്ണു പരമാശ്ചര്യമുത്തമം
കൃഷ്ണപ്രസാദങ്കൊണ്ടീ ഞാൻ കണ്ടേനങ്ങെയ്തു മംഗളം. 5
കണ്ടതിൻവണ്ണമൊക്കേയുമതുണർത്തിച്ചിതജ്ജുനൻ
മുക്കണ്ണനെക്കണ്ടകഥ സുഹൃദാശ്വാസനയ്തുടൻ. 6
നിലത്തു തലകുമ്പിട്ടു വിസ്മയിച്ചവരേവരും
നന്ദിദ്ധ്വജനെ വന്ദിച്ചു നന്നുനന്നെന്നു വാഴ്ത്തിനാർ. 7
ധർമ്മപുത്രാനുമതിയോടാസ്സുഹൃത്തുക്കളേവരും
ഉടൻ ചൊടിച്ചു ഹർഷിച്ചു സംഗരത്തിന്നിറങ്ങിനാർ. 8
ശ്രീകൃഷ്ണാർജ്ജുനശൈനേയരടികുമ്പിട്ടു മന്നനെ
യുധിഷ്ഠിരഗൃഹത്തിങ്കൽനിന്നിറങ്ങീ പ്രഹൃഷ്ടരായ്. 9
ഒറ്റത്തേരിൽദ്ദുരാധർഷരാശ്ശൈനേയജനാട്ടനർ
വീരരൊപ്പംചെന്നുപിന്നെയർജ്ജുനന്റെ ഗൃഹത്തിലും. 10
അങ്ങുചെന്നു ഹൃഷീകേശൻ സൂതനെപ്പോലൊരുക്കിനാൻ
പോരിന്നു രഥിമുഖ്യന്റെ വാനരധ്വജമാം രഥം. 11
മേഘഗംഭീരഘോഷത്തിൽത്തപ്തകാഞ്ചനകാന്തിയിൽ
ബാലാർക്കമെട്ടിൽശ്ശോഭിച്ചു കോപ്പൊരുക്കിയൊരാ രഥം. 12
പിന്നൊപ്പുരുഷശാർദ്ദൂലൻ പരം സജ്ജപുരസ്സരൻ
ആഹ്നികംചെയ്തു പാർത്ഥന്നാത്തേർ തയ്യാറെന്നുണർത്തിനാൻ. 13
കിരീടി പൊൻകവചയിട്ടു ലോകപ്രവരവാഹനം
വില്ലുമമ്പും കയ്യിലേന്തി വലംവെച്ചീടിനാനുടൻ. 14
തപോവിദ്യാവയോവൃദ്ധർ കർമ്മവാന്മാർ ജിതേന്ദ്രിയർ
ജയാശീർവ്വാദമോതിക്കേട്ടാപ്പെരുംതേരിലേറിനാൻ. 15
മുൻകൂട്ടിപ്പോരിൽവിജയംനേടും മന്ത്രംജപിച്ചഹോ
അഭിമന്ത്രിച്ചതേരേറിയുദയം ഭാനുപോലവേ. 16

അവൻ തേരാളി വൻതേരിൽപ്പൊന്നങ്കോപ്പുമണിഞ്ഞവൻ
അച്ചിസ്സോട്ടം മേരുവിങ്കൽ സൂര്യൻപോലെ വിളങ്ങിനാൻ. 17
പാർത്ഥന്റെ പുറകേ കേറീ ശൈനേയൻ വാസുദേവനും
ശയ്യാതിയജ്ഞേപോമിന്ദ്രനൊപ്പമശ്വികൾപോലവേ. 18
കടിഞ്ഞാണേന്തി ഗോവിന്ദൻ രശ്മിമാന്മാരിലുത്തമൻ
ഇന്ദ്രൻ വൃത്രവധത്തിന്നു പോന്നപോൽ മാതലിപോലവേ 19
അവരോടൊത്തു വൻതേരുകേറിവാണീടുമജ്ജുനൻ
ബുധശുക്രയുതൻ ഭഗ്നാന്തഹാരി ചന്ദ്രൻകണക്കിനേ. 20
സൈന്ധവന്റെവധംപാർത്തു യാത്രയായ് ശത്രുനാശനൻ
പാശിമിത്രരൊടൊത്തിന്ദ്രൻ താരകപ്പോരിലാംവിധം. 21
മംഗല്യവാദ്യഘോഷങ്ങൾ ശുഭസ്തവവുമൊത്തഹോ
സ്തുതിച്ചു മാഗധർ പരംപാർത്ഥവീരന്റെ യാത്രയിൽ. 22
പുണ്യാഹങ്ങൾ ജയാശിസ്സു സൂതമാഗധനിസ്വനം
വാദ്യഘോഷവുമായ് പ്രീതി ചേർത്താനവനവക്കഹോ. 23
പുണ്യഗന്ധത്തൊടും നല്ലകാറുവന്നനുകൂലമായ്
വീശീ ഹർഷം പാർത്ഥനേകീ ശത്രുക്കൾക്കാർത്തിയേയുമേ. 24
അന്നേരത്തു മഹാരാജ! പലമട്ടു ശുഭങ്ങളായ്
കാണായ്വന്നു നിമിത്തങ്ങൾ വിജയത്തിന്നസംഖ്യമേ. 25
പാണ്ഡവക്കിഹ, നിൻപങ്കിൽ വിപരീതങ്ങൾ മാരിഷ!
വിജയത്തിന്നനുഗ്രഹം ശകുനംപാർത്തു പാർത്ഥനും. 26
പില്ലാളിയാം സാത്യകിയോടോതിനാനിപ്രകാരമേ
യുയുധാന! നമുക്കിപ്പോൾക്കാൺമൂ പോരിൽദ്ധംജയം. 27
ശകുനങ്ങളിതൊക്കേയും കാണ്മീലേ ശിനിപുംഗവ!
ഞാനിന്നു ചൊല്ലുമവിടെയെവിടെസ്സൈന്ധവൻ നൃപൻ. 23
കാലനുക്കു ഗമിപ്പാനെൻവീര്യത്തെക്കാത്തു നില്പതോ
എനിയ്ക്കു സൈന്ധവവധം കൃത്യമേതുവിധത്തിലോ. 29
ആവിധം വലുതാംകൃത്യം ധർമ്മരാജന്റെ രക്ഷണം
അതിനാൽ നീ മഹാബാഹോ! കാത്തുകൊൾകനരേന്ദ്രനെ. 30
ഞാൻ കാത്തുകൊണ്ടീടുംവണ്ണംതന്നെ നീ കാത്തുകൊൾകിലും
പാരിൽക്കാണുന്നില്ല നിന്നെപ്പോരിൽവെല്ലുന്നൊരുത്തനെ 31

പോരിൽ കൃഷ്ണോപമൻനിന്നെക്കോ ദേവേന്ദ്രനാകിലും
നിന്നെയോ രഥിയും പ്രദ്യുമ്നനെയോ വിശ്വസിച്ചു ഞാൻ. 32
ചിന്തയെന്യേ സൈന്ധവനെക്കൊൽവാൻപോരുംനരഷഭ!
എന്നെപ്പറ്റി വിചാരിയ്ക്കുവേണ്ട സാത്വത! ചൊവ്വുമേ. 33
സ്വാത്മനാ മന്നവനെത്തന്നെ നീ കാത്തുകൊള്ളണം
ഏതിടത്തു മഹാബാഹു വാസുദേവനുമില്ലയോ. 34
ഞാനുമില്ലവിടെപ്പിന്നെയാപത്തുണ്ടായിവന്നിടാം
പാത്മനേവംചൊല്ലിയോരു ശത്രുജിത്തായ സാത്യകി 35
അവ്വണ്ണമെന്നോറുപോയീ ധർമ്മരാജനെഴുന്നൊടം.

പ്രതിജ്ഞാപർവ്വം കഴിഞ്ഞു.

ജയദ്രഥവധപർവ്വം.

85. ധൃതരാഷ്ട്രാനുതാപം

ധൃതരാഷ്ട്രൻ പറഞ്ഞു.

പിറെന്നാൾച്ചെയ്തതെന്താണു ദുഃഖശോകാത്തരാമവർ
അഭിമന്യുവധംമൂലമാരെല്ലാമേറിതെൻ ഭടർ. 1
ആസ്സവ്യസാചിയുടയാക്രമ്മംകണ്ടുള്ള കൌരവർ
ആക്കുറഞ്ഞുചെയ്തിലും പേടിവിട്ടതെങ്ങിനെ ചൊല്ലു നീ. 2
പുത്രശോകങ്കൊണ്ടു ചുട്ടുപൊടിച്ചന്തകസന്നിഭൻ
നരവ്യാഘ്രൻ വരുന്നേരം നേരേനോക്കിയതെങ്ങിനേ. 3
പെരുംവില്ലുകുലച്ചേല്ലും വരവാനരകേതുവെ
പുത്രശോകാത്തനെക്കണ്ടിട്ടെന്തുവാൻ ചെയ്തിതെൻഭടർ. 4
എന്തുസഞ്ജയ! യുദ്ധത്തിൽപ്പറ്റി ദുര്യോധനന്നേറമേൽ
പരിവാദംപരംകേട്ടേൻ കേട്ടതില്ലഭിനന്ദനം. 5
ശ്രുതിയ്ക്കുചിതമായ്ച്ചിത്തം ശ്രവിപ്പിച്ചീടുമൊച്ചകം
ഇപ്പോൾക്കേൾക്കുന്നതില്ലൊട്ടും സൈന്ധവൻ വാണിരുന്നൊടം.

കേൾക്കുന്നില്ലെന്മക്കളുടെ ശിബിരത്തിൽ സ്തവത്തൊടും
സൂതമാഗധരാട്ടക്കാരിവർതൻ കഥയെങ്ങുമേ. 7
എപ്പോഴുമെൻചെവികളുപ്പിച്ചിരുന്നോരു ശബ്ദവും
ഇപ്പോൾകേൾപ്പീലദൈന്യംപൂണ്ടവർശബ്ദിപ്പതായഹോ. 8
ഞാൻ സഞ്ജയ! സത്യധൃതിസോമദത്തനെറമന്ദിരേ
ഇരുന്നു താത! കേട്ടല്ലോ മുന്നമേ ശബ്ദമുത്തമം. 9
പുണ്യംകെട്ടുള്ളതാണിപ്പോൾ മുഴുത്താത്തസ്വരത്തിനാൽ
ഊഹിയ്ക്കുന്നോൻ ഗതോത്സാഹമെൻമക്കളുടെ മന്ദിരം. 10
ചിത്രസേനൻ വികർണ്ണൻ ദുർമ്മുഖൻ പിന്നെവിവിംശതി
മറുമെന്മക്കളിവർതൻഗൃഹേ കേൾപ്പീലയാദ്ധ്വനി. 11
വിപ്രക്ഷത്രിയവൈശ്യന്മാർ സേവിച്ചു ശിഷ്യരായ്സ്സദാ
എന്നെറ മക്കൾക്കുഗതിയാം വില്ലാളിദ്രോണപുത്രനെ. 12
വിവാദാലാപസല്ലാപവാദ്യഘോഷങ്ങളാലുമേ
നാനാഗീതങ്ങളാലുംതാൻ നന്ദിയ്ക്കുമവനൊപ്പൊഴും. 13
കുരുപാണ്ഡവവൃഷ്ണിവീരർ പലരും സേവചെയ്തവൻ
ആദ്രൌണിതൻഗൃഹേ സൂത! കേൾപ്പീലാമുൻവിധംസ്വനം. 14
വില്ലാളി ദ്രോണസുതനെയാട്ടക്കാർ പാട്ടുകാരുമേ
സേവിച്ചിരുന്നിതവർതൻശബ്ദം കേൾക്കുന്നതില്ലിഹ. 15
വിന്ദാനുവിന്ദരുടയശിബിരേ രാത്രിയാരവം
കേൾക്കാറുണ്ടിന്നുകേൾപ്പീലാ കേകയന്മാർഗൃഹത്തിലും. 16
നിത്യസന്തുഷ്ടരായോർതൻനൃത്തവും കൊട്ടുപാട്ടുമേ
കൂട്ടത്തോടേ കേട്ടിരുന്ന കേൾക്കുന്നില്ലിന്നൊരൊച്ചയും. 17
യാഗംചെയ്യുംയാജകന്മാർ ചെന്നുസേവിയ്ക്കുമെപ്പൊഴും
വിദ്വാൻ യൂപദ്വജനെയാശ്ശബ്ദമിന്നില്ല കേൾക്കുവാൻ. 18
ജ്യാഘോഷം വേദനിർഘോഷം തോമരാസിരഥാരവം
ദ്രോണഗേഹത്തിലുണ്ടെന്നുമതിപ്പോൾകേൾപ്പതില്ല ഞാൻ. 19
നാനാനാട്ടാർവഴിയ്ക്കുണ്ടായിരുന്നാഗീതശബ്ദവും
പെരുതാം വാദ്യരവവുമിന്നുകേൾക്കുന്നതില്ല ഞാൻ. 20
എന്നോ വന്നിതു പുഷ്പാവൃത്തിങ്കൽനിന്നു ജനാർദ്ദനൻ
സന്ധിയ്ക്കായിസ്സുവൃത്തകരുണാകരനച്യുതൻ. 21

അന്നേചൊന്നേൻസൂത! മന്ദൻദുര്യ്യോധനനൊടപ്പൊഥംഞാൻ
വാസുദേവൻവഴിയ്ക്കുണ്ണീ! യോജിക്കു പാണ്ഡുപുത്രരായ്. 22
കാലോചിതമിതെൻപക്ഷം തെറിയ്ക്കില്ലാ സുയോധന!
സന്ധിയാചിച്ചിട്ടും കൃഷ്ണൻതന്നെ നീ ധിക്കരിയ്ക്കലാ. 23
ഹിതംകണ്ടതുണ്ടോനൊരുജയിയ്ക്കാ പോരിൽ നീദുഷം
നിരസിച്ചാനവൻ സവ്വധനവീന്ദ്രയദുമുഖ്യനെ. 24
അനുനയോക്തിചൊൽവോരൊക്കെക്കൊണ്ടില്ലനയത്തി
[നാൽ
പരം ദുശ്ശാസനൻറെയും കണ്ണൻറെയും മതത്തിനോ. 25
സ്വീകരിച്ചാനൊരുപിടിം കാലഗ്രസ്തൻ ദുരാശയൻ
ഇച്ഛിപ്പീലാ ചൂതിനുഞാൻ വിദുരൻ സമ്മതിച്ചിടാ. 26
സൈന്ധവൻ ചൂതിനിച്ഛിപ്പീലതിച്ഛിപ്പീല ഭീഷ്മരും
ശല്യൻ ഭൂരിശ്രവാവേവാം ജയനും പുരുമിത്രനും. 27
ദ്രോണൻ ദ്രൌണികൃപൻതാനും ചൂതിച്ഛിപ്പീല സഞ്ജയ!
ഇവക്കെഴും മതം കൈക്കൊണ്ടെന്മകൻ നിന്നുവെങ്കിലോ. 28
ജ്ഞാതിമിത്രയുതൻ സൌഖ്യം ചിരം വാഴുമനാമയം
ശ്ലക്ഷ്ണന്മാർ നല്ലവാക്കുള്ളോർ ജ്ഞാതിമാരിൽ പ്രിയംവദർ.
കുലീനർ സമ്മതർ ബുധർ സുഖം പാണ്ഡവർ വാഴുമേ
ധർമ്മംനോക്കും നരൻ നിത്യം നേടുമെല്ലാടവും സുഖം. 30
മരിച്ചാലും സുഖംനേടിത്തെളിഞ്ഞുമരുവീടുമേ
ഭൂമിയ്ക്കുംഭരിയ്ക്കുണ്ടുമവർ സാമത്ഥ്യമുള്ളവർ. 31
ആഴിചൂഴുമൊരീയുഴിയവക്കും പൈതൃകാംശമാം
നിയോഗിച്ചാൽധർമ്മവഴിനില്ക്കുമാപ്പാണ്ഡുനന്ദനർ. 32
ചൊന്നാൽപ്പാണ്ഡവർ കേട്ടീടും ജ്ഞാതിമാരുണ്ടെനിയ്ക്കുടോ
ശല്യൻറെ സോമദത്തൻറെ മാന്യൻ ഭീഷ്മൻറെയങ്ങിനേ. 33
ദ്രോണൻറെയാവികർണ്ണൻറെ ബാൽഹീകൻറെ കൃപൻറെയും
മഹാന്മാരാം മറു വൃദ്ധഭാരതന്മാരുടേയുമേ. 34
നിനക്കു ഹിതമായ്ച്ചൊല്ലും വാക്കുണ്ണീ! കേൾക്കുമായവർ
നീയെന്തോക്കുന്നിതവരിൽ മറിച്ചാരാനുമോതുമോ. 35
ധർമ്മംവിടാ കൃഷ്ണനവരവനിൽച്ചേരുമേവരും
ഞാനും ധർമ്മഹിതം പാത്തുചൊന്നാലാവരിരാമൊഴി. 36

തെറ്റിയില്ലിപ്പോൾ ധർമ്മശീലരാണല്ലോ പാണ്ഡവന്ദനർ
എന്നു സൂത! കരഞ്ഞേറെപ്പറഞ്ഞെന്നുണ്ണിയോട്ടു ഞാൻ. 37
വിസ്തരിയെന്മൊഴി കേട്ടില്ലാ കാലപ്പിഴയിനാലെയാം
ഭീമാർജ്ജുനന്മാരെങ്ങുണ്ടാ ശൈനേയൻ വൃഷ്ണിമുഖ്യനും. 38
പാഞ്ചാല്യനുത്തമൌജസ്സും യുധാമന്യൂത്തമൌജസും
ദൃഢഘ്നനും പാർഷ്ണിതരും മടങ്ങാത്ത ശിഖണ്ഡിയും. 39
അശ്മകന്മാർ കേകയരും സൌമകി ക്ഷത്രധർമ്മനും
ചേകിതാനൻ ചൈദ്യനുമാ വിരാടകാശ്യന്റെ പുത്രനും. 40
ദ്രൌപദേയന്മാർ വിരാടൻ രഥിദ്രുപദരാജനും
നരവ്യാഘ്രർ യമന്മാരും മന്ത്രിയാം മധുവൈരിയും. 41
ഇവരോടങ്ങാരെതിർക്കും ജീവനിൽക്കൊതിയുള്ളവൻ
ദിവ്യാസ്ത്രം തൂകുമെൻമാറാർകളെത്തടുക്കുവതാരുവാൻ. 42
ദുര്യോധനൻ കർണ്ണനാസ്സൌബലൻ ശകുനിതാനുമേ
ദുശ്ശാസനൻ താനുമെന്യേ കാണ്മീലഞ്ചാമൊരാളെ ഞാൻ 43
ചമ്മട്ടിയേന്തിത്തേരേറി ഹൃഷീകേശനിരിയ്ക്കവേ
അർജ്ജുനൻ പൊരുതീടുമ്പോളുവക്കില്ലാ പരാജയം. 44
ഞാൻ ചെയ്തോരാ വിലാപങ്ങളോക്കില്ലെന്നോ സുയോധനൻ
ഭീഷ്മദ്രോണനരശ്രേഷ്ഠർ വീണുവെന്നാലി ചൊല്ലി നീ. 45
ആദ്യദർശി വിദുരൻ ചൊന്ന വാക്കുകളൊക്കെയും
ഈ വിഫലം കണ്ടവരോർത്തു കേഴുമെൻ മക്കൾ നിശ്ചയം. 46
സൈന്യം ശൈനേയനും സവ്യസാചിയും പെന്നുകണ്ടതിൽ
തേഞ്ഞട്ട ശൂന്യമായ്ക്കണ്ടു കേഴുമെൻമക്കൾനിശ്ചയം. 47
ഉണക്കക്കാടുവേനൽക്കു കാറിനോടൊത്ത പാവകൻ
ചുടുംപോലെന്റെ സൈന്യത്തെച്ചുടുമല്ലോ ധനഞ്ജയൻ. 48
നീ ദക്ഷനല്ലോ വിവരമെല്ലാം ചൊല്ലുക സഞ്ജയ!
അഭിമന്യുവിനെക്കൊന്ന പാർത്ഥനു പിഴചെയ്തതേ. 49
അന്തിയെത്തിയ നിങ്ങൾക്കു മനസ്സെന്തായിരുന്നുവോ
പോരിൽഗ്ഗാണ്ഡീവധന്വാവു ചെയ്യും കർമ്മങ്ങളൊന്നുമേ. 50
ദ്രോഹംചെയ്തുള്ളോരീക്കുട്ടർ താങ്ങില്ലെന്നാതു നിശ്ചയം
ദുര്യോധനൻ കൃത്യമെന്തെന്താക്കൃത്യം കണ്ണനോതിനാൻ. 51

ദുശ്ശാസനൻ സൌബലനുമവക്കീ നിലയായതിൽ
എൻമക്കളൊക്കെയും ചേന്നിട്ടെന്തു ചെയ്തിതു സഞ്ജയ! 52
മന്ദന്റെ ദുർന്നയങ്കൊണ്ടുപോരിലുണ്ടായതെന്തുവാൻ
ലോഭംകൂടുന്ന ദുർബ്ബുദ്ധി കോപവൈകൃതമുള്ളവൻ. 53
രാജ്യകാംക്ഷി ജളൻ രാഗംകൊണ്ടുഴികെട്ടൊരവനുടെ
ദുർന്നിതിയോ നീതിയോയെന്തതു ചൊല്ലുക സഞ്ജയ! 54

---

86. സഞ്ജയവാക്യം

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

ചൊല്ലാം ഹന്ത ഭവാനോടിതെല്ലാം നേരിട്ടുകണ്ട ഞാൻ
സ്ഥിരനായ്ക്കേട്ടുകൊണ്ടാലും പരം നിന്നുടെ ദുർന്നയം. 1
വെള്ളം വാൻ കഴിഞ്ഞിട്ട ചിറകെട്ടുന്ന മട്ടു തേ
വിലാപം പഴുതേ ഭൂപ! മാഴ്കായ്ക ഭരതർഷഭ! 2
സാധിയ്ക്കില്ല കൃതാന്തന്റെ വിചിത്രവിധി മാറുവാൻ
മാഴ്കായ്ക ഭരതശ്രേഷ്ഠ! മുന്നമേ കണ്ടതാണിതും. 3
നീ മുന്നമാച്ചൂതിൽനിന്നു കൌന്തേയൻ ധർമ്മപുത്രനെ
മക്കളേയും മാററിയെങ്കിൽ മാലേല്ക്കില്ലായിരുന്നു നീ. 4
യുദ്ധകാലമടുത്തിട്ടും ചൊടിച്ചവരെയൊക്കെയും
പിന്തിരിപ്പിച്ചുവെന്നാകിൽ മാലേല്ക്കില്ലായിരുന്നു നീ. 5
ദുര്യോധനൻ പാട്ടിൽ നില്ക്കാ കെട്ടുകെന്നു ക്രൂരക്കളെ
മുന്നമാജ്ഞാപിച്ചുവെങ്കിൽ മാലേല്ക്കില്ലായിരുന്നു നീ. 6
നിന്റെ ബുദ്ധിപ്പിഴയിതിൽക്കുറാം ചൊല്ലില്ല പാണ്ഡവർ
പാഞ്ചാലരും വൃഷ്ണികളും മാറു മന്നവരേവരും. 7
നിലയ്ക്കുനിത്തി മകനെയച്ഛന്റെ മുറചെയ്ക നീ
ധർമ്മത്തിൽ നിന്നിരുന്നെങ്കിൽ മാലേല്ക്കില്ലായിരുന്നു നീ. 8
ലോകത്തിലേറവും പ്രാജ്ഞൻ നിത്യധർമ്മം വെടിഞ്ഞു നീ
പിന്തുടർന്നു നാഗകേതു കണ്ണനെ സൌബലനിശ്ചയം. 9

ആ വിലാപങ്ങളൊക്കേയും രാജാവേ! കേട്ടിരിപ്പു ഞാൻ
വിഷംകലന്ന തേൻപോലെയത്ഥത്തിൽക്കൊതിയുള്ളതേ. 10
മുന്നം കൃഷ്ണൻ പാണ്ഡവനാം രാജാവിനെയുമങ്ങിനേ
ഭീഷ്മനേയും ദ്രോണനേയും നിന്മട്ടു നൃപ! മാനിയാ. 11
രാജധർമ്മംവിട്ടു നിയ്യെന്നെന്നഃദ്ദഹമറിഞ്ഞുവോ
അന്നതൊട്ടക്കൃഷ്ണനങ്ങേബ്ബഹുമാനിച്ചിടാതെയായ്. 12
പരുഷംപറയപ്പെട്ട പാത്ഥരെത്തടയാഞ്ഞതിൽ
പുത്രക്ക രാജ്യക്കൊതിയ! നിനക്കാപ്പഫലമൊത്തതാം. 13
പീതൃപൈതാമഹം നിന്റെ രാജ്യംപോയീ ശ്രുഭാശയ!
പാത്ഥർ നേടിയൊരീഭൂമിയൊക്കെപ്പാക്കേന്നേവന്നിടും. 14
പാണ്ഡുനേടീ രാജ്യവുമാക്കൌരവക്കുള്ള കീത്തിയും
അതിലുംമെച്ചമായ് വീണ്ടും ധർമ്മചാരികാം പാണ്ഡവർ. 15
അവർചെയ്താക്കമ്മവും നീ മൂലം നിഷ്ഫലമായിതേ
ആമിഷാശി ഭവാൻ പിതൃരാജ്യഭ്രംശം പിണയ്ക്കയാൽ. 16
പിന്നെ യുദ്ധമടുത്തപ്പോൾ നിന്ദിപ്പൂ നൃപ! മക്കളെ
പല കുറങ്ങളും ചൊല്ലീട്ടിതങ്ങയ്ക്കാത്തിടാത്തതാം. 17
പോരിൽപ്പൊരുതിടും ദ്രുപർ പാലിയ്ക്കുന്നില്ല ജീവനെ
പൊരുതുന്ന പാത്ഥസൈന്യം കേറീട്ടാ ക്ഷത്രിയഷ്ഭർ. 18
കൃഷ്ണാജ്ജുനന്മാർകളുമായ്ശ്നേയൻ ഭീമസേനനും
കാക്കും സൈന്യത്തോടെതിപ്പാനാരു കൌരവരെന്നിയേ. 19
യോദ്ധാവായിട്ടജ്ജുനനുംമന്ത്രിയായി മുകുന്ദനും
പാലിപ്പോനായ്സ്സാത്യകിയും കാപ്പാനായ്ഭീമസേനനും. 20
ഉള്ളാക്കുട്ടരൊടാരേല്ക്കും സത്യനിഷ്ഠൻ ധനുർദ്ധരൻ
കൌരവന്മാരുമവർതൻ പിന്തുണക്കാരുമെന്നിയെ. 21
സത്യധർമ്മപരന്മാരായ്ശ്ശൂരർ കൂടുള്ള മന്നരാൽ
ഏത്രചെയ്യാൻ കഴിയുമോ ചെയ്യുന്നുണ്ടത്ര കൌരവർ. 22
പുരുഷവ്യാഘ്രരാം പാണ്ഡുപുത്രരായ്ബ്ബഹുസങ്കടം
കുരുക്കൾ ചെയ്താരാ യുദ്ധമൊക്കെക്കേൾക്ക മുറയ്ക്കു നീ. 23

87. കൌരവവ്യൂഹനിർമ്മാണം

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

ആ രാവങ്ങു പുലർന്നപ്പോൾ ദ്രോണൻ ശസ്ത്രധരോത്തമൻ
തന്റെ സൈന്യങ്ങളൊക്കെയും വ്യൂഹംകെട്ടാനൊരുങ്ങിനാൻ. 1
പൊടിച്ചമഷ്ടുകൊണ്ടു ശൂരർ ഗർജ്ജിച്ചതായ് നൃപ!
കേൾക്കായി തമ്മിൽക്കൊന്നീടാനിച്ഛിച്ചോതുന്ന വാക്കുകൾ. 2
വില്ലലച്ചും ചിലർ ചിലർ പൊഞ്ഞണ തുടച്ചുമേ
നെടുവീർപ്പിട്ടുത്തരൊന്നാരെങ്ങുവാനാദ്യനഞ്ജയൻ. 3
പിടിചേരും മൂർച്ചയിട്ട സജ്ജമായുറയൂരിയും
ഊട്ടിയാകാശമൊക്കുന്ന വാളിളകീടിനാർ ചിലർ. 4
അഭ്യാസപ്പടിയായ് ഖഡ്ഗമാഗ്രത്തിൽസ്സഞ്ചരിപ്പവർ
പോരിനൊരുങ്ങും ശൂരന്മാർ കാണായ്വന്നിതസംഖ്യമേ. 5
ചന്ദനം തേച്ചു മണിയുംകെട്ടിപ്പൊൻവൈരഭാസുരം
ഗദയേന്തിപ്പാണ്ഡവനെച്ചോദിയ്ക്കുന്നണ്ടതിൽച്ചിലർ. 6
പരിഘം കൈക്കൊണ്ടു ചിലർ കയ്യേക്കും മദോദ്ധതർ
തിരക്കാക്കീ നഭസ്സിങ്കലിന്ദ്രധ്വജമെഴുംപടി. 7
ചിത്രമാലാലംകൃതരായ് നാനായുധവുമായ്ച്ചിലർ
പോരിനൊരുങ്ങിശ്രൂരന്മാർ നിന്നുകൊണ്ടാരതാതിടം. 8
എങ്ങജ്ജുനൻ കൃഷ്ണനെങ്ങൊങ്ങാഗ്രർവ്വുള്ള വൃകോദരൻ
എങ്ങു തന്മിത്രരൊന്നല്ലാം വിളിച്ചാർ പോരിനപ്പൊഴേ. 9
ഉടൻ ശംഖുവിളിച്ചിട്ടങ്ങശ്വങ്ങളെ നടത്തിയും
അങ്ങുമിങ്ങും പടയണിയിട്ടാ ദ്രോണൻ ചരിയ്ക്കുയായ്. 10
ആസ്സൈന്യമൊക്കെയും പോരിനൊരുങ്ങിക്കൊണ്ടു നില്ക്കുവേ
ഭാരദ്വാജൻ മഹാരാജ! ജയദ്രഥനോടോതിനാൻ. 11
അങ്ങും യൂപധ്വജനുമാക്കണ്ണനും രഥിമാരുമായ്
അശ്വത്ഥാമാവുകൃപനും ശല്യനും വൃഷസേനനും. 12
നൂറായിരം കുതിരയും തേരുമവ്വിതനായിരം
പതിനാലായിരം പിന്നെ മദമോലും ഗജങ്ങളും. 13

ഇരുപത്തോരായിരമേ ചട്ടയിട്ട പദാതിയും
ഒട്ടുമൂന്നുവിളിപ്പാടങ്ങകലം പാരിനില്പൂഴിൻ. 14
ഇന്ദ്രാദിവാനോരുമങ്ങു നില്പ്പും നിന്നൊടടുത്തിടാ
പിന്നെയെന്തോ പാണ്ഡവനാരാശപ്സിയ്യുക സൈന്ധവ! 15
എന്നുകേട്ടാശപ്സിച്ചിട്ടു സിന്ധുരാജൻ ജയദ്രഥൻ
ഗാന്ധാരരഥിവീരന്മാരൊത്തങ്ങോട്ടു ഗമിച്ചതേ. 16
പാശമേന്തിച്ചട്ടയിട്ടു ഹയസാദികളൊത്തഹോ
ചാമരച്ചാത്തോട്ടംകൂടിയാക്കെയും പൊന്നണിഞ്ഞവ. 17
ജയദ്രഥന്റെരയശപ്തങ്ങളോടീടുന്നവ മന്നവ!
ഏഴായിരം സൈന്ധവങ്ങൾ മുപ്പായിരവുമുണ്ടവ. 18
മത്തന്മാരായ് വിരുതെഴുമാനക്കാർ കേറിടുന്നവ
ചട്ടയിട്ടുഗ്രകർമ്മാക്കൾ ഘോരദന്തികളങ്ങിനേ. 19
ആയിരത്തഞ്ഞൂറൊട്ടും ദുർമ്മർഷണൻ നിൻറെ നന്ദനൻ
സർവ്വസൈന്യത്തിനും മുന്നിൽനിന്നു പോരിനൊരുങ്ങിയോൻ.
പിന്നെ ദുശ്ശാസനനുമാ നിൻറെസൂനു വികർണ്ണനും
ജയദ്രഥാർത്ഥസിദ്ധിയ്ക്കായ് നിന്നു സൈന്യത്തലയ്ക്കലായ്. 21
പന്തിരണ്ടുവിളിപ്പാടു നീളെയുമ്പു പരന്നുമേ
ദ്രോണൻ മഹാക്രാന്ധ്രശകടവ്യൂഹം നിർമ്മിച്ചിതങ്ങിനേ. 22
അതാതിടത്തുനില്പ്പുന്ന വീരരാം പല മന്നരും
ആന തേരശപ്നിരയും ചേർത്തുകൂട്ടീടിനാൻ ഗുരു. 23
ആപ്പത്മത്തിൻറെ പിൻഭാഗം ഗർഭവ്യൂഹം സുദുർഭിദം
പത്മത്തിന്നകമേ സൂചീവ്യൂഹവും തീർത്തിതങ്ങിനേ. 24
ഇമ്മട്ടിലാദ്രോണർ മഹാവ്യൂഹവും കെട്ടിനിന്നതേ
സൂചീമുഖത്തിലായ്നിന്നു വില്ലാളി കൃതവമ്മനും. 25
അതിനുപിന്നിൽക്കാംബോജൻ ജലസന്ധനുമൂഴിപ!
ദുര്യോധനനുമവണ്ണമവൻതൻ പിമ്പു കണ്ണനും. 26
പിന്നെ നൂറായിരംപേരു പിന്തിരിയ്ക്കാത്ത യോധരും
ഒന്നിച്ചുനിന്നു ശകടമുഖം രക്ഷിച്ചിടുന്നവർ. 27
അവക്കുപിന്നിലായ് മന്നൻ പെരുമ്പടയൊടൊത്തവൻ
സൂചീപാശപ്പാട്ടിൽനിന്നു ജയദ്രഥനരേശ്വരൻ. 28

ശകടത്തിൻ മുഖത്തായിനിന്നു ദ്രോണൻ നരേശ്വര!
അവനൊ പിന്നിലാബ്ഭോജനവനെക്കാത്തുനിന്നുതേ. 29
ശ്രുഭ്രവേണ്ണ്ണീഷ്ണീഷനായി വ്യൂഢോരസ്കൻ മഹാഭുജൻ
വില്ലുലച്ചുകൊണ്ടുനിന്നു ദ്രോണൻ ക്രുദ്ധാന്തകോപമൻ. 30
ചുവന്നാശ്വം കൊടിക്കുറവേദി കൃഷ്ണാജിനദ്ധ്വജം
ഏവം ദ്രോണരഥംകണ്ടു ഹഷ്ടംപൂണ്ടിതു കൌരവർ. 31
സിദ്ധചാരണയോഗക്കാക്കത്തുതംതോന്നിയേറവും
ക്ഷുബ്ധാബ്ധിയൊത്തൊരാവ്യൂഹം ദ്രോണർ നിർമ്മിച്ചുകണ്ടതിൽ
കാടും മാടും കടൽകളും നാടും കൂടുന്ന ഭ്രമിയെ
കന്നായ്മിഴുങ്ങുമീ വ്യൂഹമെന്നു ചിന്തിച്ചിതേവരും. 33

പല രഥനരവാജിഹസ്തിമിശ്രം
കടുഭയനിസ്വനമത്ഭുതാനുരൂപം
അരിഹൃദയമുടച്ചിടും പടിയ്ക്കാ-
ശ്ശകടമണച്ചതിൽ നന്ദിയാനും മന്നൻ. 34

---

58. അഭിമന്യുപ്രവേശം

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു

പിന്നെ വ്യൂഹംചമച്ചൊന്നിച്ചാർത്തുനില്പോതു ഭാരത!
പെരുമ്പറയടിച്ചാരേ മുദംഗങ്ങൾ മുഴങ്ങവേ. 1
സൈന്യാരാവം മുഴുത്താരേ വാദ്യഘോഷം പെരുക്കവേ
രോമാഞ്ചമഞ്ചിടുംവണ്ണം ശംഖനാദം മുഴക്കവേ. 2
ഭാരതന്മാർപോരിനുന്നി മെല്ലെക്കേറിത്തുടക്കവേ
രൌദ്രമേറും മുഹൂർത്തത്തിൽക്കാണായീ സവ്യസാചിയെ. 3
വളങ്ങളും കാക്കകളും സവ്യസാചിയ്ക്കുമുന്നിലായ്
പെരുത്തസംഖ്യമൊന്നിച്ചു കളിച്ചാരങ്ങു ഭാരത! 4
മൃഗങ്ങളും ഘോരമാർത്തു ദുന്നിമിത്തക്കുറുക്കരും
കേറും നമ്മൾക്കങ്ങു വലംഭാഗത്തായാത്തിതപ്പൊഴേ. 5

അസംഖ്യം കൊള്ളിമീൻ ചാടിയിടിവെട്ടിജ്വലിച്ചഹോ
ഇളകീ ഭൂമിയൊക്കെയും ഘോരം ഭയമടുത്തതിൽ. 6
ചുഴലിക്കാറുമലറിച്ചരൽപ്പൊടി ചൊരിഞ്ഞഹോ
വീശി പോരിനു കൌന്തേയൻ വന്നടുക്കുന്നനേരമേ. 7
ശതാനീകൻ നാകുലിയും ധൃഷ്ടദ്യുമ്നനുമൊപ്പമേ
പ്രാജ്ഞന്മാർ പാണ്ഡവരുടെ വ്യൂഹം കെട്ടീടിനാരുടൻ. 8
പിന്നെയോരായിരം തേരും നൂറുമത്തഗജങ്ങളും
മുവ്വായിരം കുതിരയും ലക്ഷം കാലാളുമൊത്തഹോ. 9
അഞ്ഞൂറുവില്ലാളികളുമൊത്തു നിന്നുടെനന്ദനൻ
ദുർമ്മർഷണൻ പടയ്ക്കാക്കെ മുന്നിൽ നിന്നോവമോതിനാൻ. 10
ഇപ്പോഥംപ്പോരിൽത്താപമേകും ഗവ്വി ഗാണ്ഡീവിപീരനെ
തടുത്തുകൊള്ളുന്നുണ്ടീ ഞാനാഴിയെക്കരപോലവേ. 11
ഇപ്പോഥംക്കാണട്ടെ യുദ്ധത്തിലമർഷംപൂണ്ടൊരജ്ജുനൻ
അശ്വത്തിലശ്വകുടംപോലെന്നിൽത്തങ്ങുന്നതേവരും. 12
രഥിമാർ നില്പൂവിൻ നിങ്ങഥം സംഗരത്തിന്നൊതിക്കവേ
ഇവരെല്ലാരോടുമേല്പേൻ പെരുമാനവുമേറുഞാൻ. 13
ഏവംചൊൽവോൻ മഹാരാജ! മഹാത്മാവാ മഹാമതി
മഹേഷ്വാസരുമായ്നിന്നു മഹേഷ്വാസൻ മഹീപതേ! 14
ഉടൻ ചൊടിച്ചന്തകാരൻ വജ്രമൊത്തിന്ദ്രസന്നിഭൻ
ദണ്ഡേന്തും മൃത്യുപോലോരമസഹ്യൻ കാലചോദിതൻ. 15
അക്ഷോഭ്യൻ ശൂലിയെപ്പോലെ പാശിയാം വരുണോപമൻ
അച്ചിസ്സുള്ളോൻ യുഗാന്താഗ്നിപോലെ ലോകംദഹിപ്പവൻ. 16
ക്രോധാമർഷബലോദ്ധൃതൻ നിവാതകവചാന്തകൻ
ജയൻ ജേതാവു സത്യത്തിൽനില്പോൻ സത്യംനടത്തുവാൻ. 17
ചട്ടയിട്ടോൻ വാളുയുക്കിപ്പൊൻകിരീടമണിഞ്ഞവൻ
ശുഭ്രമാല്യാംബരധരൻ കുണ്ഡലാംഗദമണ്ഡിതൻ. 18
നാരായണൻ തുണയെഴും നരൻ തേരിലമർന്നവൻ
ഗാണ്ഡീവം വില്ലുലച്ചുകൊണ്ടക്കൻപോലെ വിളങ്ങിനാൻ. 19
പെരുമ്പടത്തലയ്ക്കുമുചെല്ലും ദിക്കിൽദ്ധനഞ്ജയൻ
തേരുനിത്തി പ്രഭോ! ശംഖുവിളിച്ചാനാ പ്രതാപവാൻ. 20

കൃഷ്ണനും സംഭ്രമംവിട്ടു പാർത്ഥനോടൊത്തു മാരിഷ!
ഓജസ്സോടും പാഞ്ചജന്യം പള്ളിശ്ശംഖംവിളിച്ചുതേ. 21
അവൻതൻ ശംഖനാദത്താൽനിൻസൈന്യത്തിൽഭരാപതേ!
വിറച്ചു കൂർമ്മെയ്കൊണ്ടു മനവുംകെട്ടിതവനും. 22
സവ്യേതങ്ങളുമിടികേട്ടാൽപ്പേടിച്ചിടുമ്പടി
ശംഖനാദംകേട്ടു പാരംവിത്രസിച്ചിതു നിൻഭടർ. 23
മലമൂത്രമൊലിപ്പിച്ചു വാഹനങ്ങളശേഷവും
ഇമ്മട്ടു വാഹനത്തോടുമൊത്തുഴന്നിതു നിൻബലം. 24
തളർന്നുപോയ് നരർ നൃപ! ശംഖുകേട്ടിട്ടു മാരിഷ!
ചിലർ ബോധംകെട്ടുപോയീ ചിലർ പേടിച്ചു മന്നവ! 25
ധ്വജത്തിലുള്ള ദ്രുതങ്ങളൊത്തപ്പോൾക്കപിയുഗ്രമായ്
വാതുന്നാലാറീ നിൻഭടർ പേടിച്ചിടുമ്പടി. 26
പാരംഭേരിയും ഭേരികളും മൃദംഗാനകജാലവും
വീണ്ടും ശബ്ദിച്ചുനിൻസൈന്യം പ്രഹൃഷ്ടപ്പെട്ടിടുംപടി. 27
നാനാ വാദ്യരവം കൈകൾകൊട്ടിയാക്കെലമ്പിനേ
മഹാഭടർ വിളിച്ചാർത്തു മുഴക്കും സിംഹനാദവും. 28
ഭീരുക്കൾ പേടിതേടീടുമ്മാറാശ്ശബ്ദം മുഴുത്തതിൽ
ഏറാം ഹർഷിച്ചിരുന്നുണ്ട ദാശാർഹനൊടു ചൊല്ലിനാൻ. 29

---

89. അജ്ജുനയുദ്ധം

അജ്ജുനൻ പറഞ്ഞു.

അശ്വങ്ങളെ വിട്ടു കൃഷ്ണ! ദുർമ്മർഷണനെഴുന്നൊടം
ഈയാനപ്പടഭേദിച്ചു ശത്രുസൈന്യത്തിലേറുവാൻ. 1

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

ഈവണ്ണമാസ്സവ്യസാചിചൊന്ന ശൌരിമഹാഭുജൻ
അശ്വങ്ങളെയടിച്ചോടീ ദുർമ്മർഷണനെഴുന്നൊടം. 2

ബഹളപ്പോരുഗ്രമായി നടന്നിതുടനപ്പൊഴേ
ഒരുത്തനും പലരുമായാനതേരാൽ കെടുമ്പടി. 3
മഴപെയ്യും കാറുപോലെയുടനേ ശരമാരികൾ
തുകീ ശത്രുക്കളിൽപ്പാർത്ഥൻ കാർദ്രികളിലാംവിധം. 4
ആത്തേരാളികളൊക്കേയും കൈവേഗത്തോട്ടു സത്വരം
കൃഷ്ണാജ്ജുനന്മാരിലോരോ ബാണജാലങ്ങൾ തുകിനാർ. 5
ചൊടിച്ചടൻ മഹാബാഹു മാറാർ പോരിൽത്തടുത്തവൻ
അമ്പെയ്തുരുത്തു തേരാളിത്തലയൊട്ടേറെയജ്ജുനൻ. 6
കണ്ണുരുട്ടിച്ചുണ്ടുകടിച്ചുണികുണ്ഡലമാണ്ടഹോ
തലപ്പാവുള്ള തലകൾ ചിന്നിച്ചിതറിയൂഴിയിൽ. 7
ചുറ്റും പൊട്ടിച്ചിട്ട പൊയ്ത്താർനിരയെന്നാകണക്കിനേ
യോധന്മാരുടെ വക്ത്രങ്ങൾ ചിന്നിശ്ശോഭിച്ചിതപ്പൊഴേ. 8
പൊൻചട്ടയിട്ടും രുധിരമണിഞ്ഞും ചേന്മങ്ങിനേ
കൂട്ടരെക്കാണുമാറായീ മിന്നൽക്കാറുകൾപോലവേ. 9
മന്നിൽത്തലകൾവിഴുമ്പോൾശ്ശബ്ദം കേൾക്കായി മന്നവ!
കാലേ കനത്തുള്ള പനങ്കായ്കകൾ വീഴുമ്പൊഴുംവിധം. 10
അപ്പോൾക്കബന്ധമൊന്നുണ്ടു നില്ക്കുന്നു വില്ലുമായഹോ
മറെറാന്നു വാളുറയിൽനിന്നുരിയേന്തീട്ടുമങ്ങിനേ. 11
തലപോയതറിഞ്ഞീടുന്നില്ലേതും പുരുഷഷ്ഭർ
പൊടിയോടൊത്തജ്ജുനനെപ്പോരിൽവെൽവാൻ മുതിർന്നവർ.
കുതിരത്തലയങ്ങാനത്തുനടിക്കുമ്പിവ ഭൂമിയിൽ
വീരത്തലകളും പിന്നൊക്കൈകളും ചിന്നിയേറെറവും. 13
ഇതാ പാർത്ഥൻ പാർത്ഥനെങ്ങുണ്ടിതാ പാർത്ഥനെന്നുമായ്
യോധക്കൂ പാർത്ഥമയമായ്ത്തീർന്നു നിന്നുടെ സേനയിൽ. 14
അന്യോന്യവും കൊന്നുചിലർ വേറിട്ടചിലർതന്നെയും
പാർത്ഥപ്രായം ജഗത്തെന്നുപാർത്തു കാലവിമോഹിതർ. 15
പിടഞ്ഞും ചോരചാടീട്ടും മോഹിച്ചും നൊന്തുമങ്ങിനേ
വീണിട്ടു പലവീരന്മാർ വിളിച്ചു സ്വജനങ്ങളെ. 16
ഭിണ്ഡിപാലം കത്തിയൃഷ്ടിവേലുവെണ്മഴുവങ്ങിനേ
നിർഘൃണം ഖഡ്ഗവും വില്ലും തോമരങ്ങളുമായഹോ. 17

അമ്പും പരിചയും തോളുവളയും ഗദയുംപരം
ധരിച്ചു പരിഘംപോലെനീണ്ട പാമ്പൊത്തകയ്യുകൾ. 18
പിണഞ്ഞയഞ്ഞുരുണ്ടുണ്ട പിടിച്ചീടുന്നിതെങ്ങുമേ
പൊടിയോടുക്കുകാട്ടുന്നിതമ്പുകൊണ്ടേറുവീണവ. 19
ആരാരു പാർത്ഥനെപ്പോരിലെതിർത്തില്ലെന്നു പൂരുഷൻ
അതാതവനന്തകനായമ്പുകേറുന്ന മേനിയിൽ. 20
തേർവഴിയ്ക്കായ് നൃത്തമാന്ന വിൽമയക്കീടുമപ്പൊഴേ
ആരും കണ്ടില്ലൊരണുവും പഴുതജ്ജുനനേതുമേ. 21
കിണഞ്ഞെതിർത്തുടനുടൻ ബാണംതൂകുന്ന നേരമേ
പാർത്ഥന്റെ ലാഘവം കണ്ടു വിസ്മയിച്ചിതു കാണികൾ. 22
ആനയാനക്കാരനശ്വമാശ്വികൻ രഥിസാരഥി
ഇവയെപ്പൽഗ്ഗുനൻ ബാണഗണമെയ്താശു കീറിനാൻ. 23
തിരിവോനെത്തിരിഞ്ഞോനെപ്പൊരുവോനേയുമജ്ജുനൻ
നേരേനില്പോനെയും പോരിലെയ്തീടാതില്ലൊരാളെയും. 24
ഉദിച്ചുപൊങ്ങിടും സൂര്യനിരുൾപോക്കും പ്രകാരമേ
പാർത്ഥനാനപ്പടശരമെയ്തു കൊന്നീടിനാനുടൻ. 25
അമ്പേറാനകൾ വിണിട്ടു കാണായീ നിന്റെ വമ്പട
പ്രളയത്തിൽപ്പർവ്വതങ്ങൾ ചിന്നിട്ടും മന്നു പോലവേ. 26
ഉച്ചയ്ക്കുൻ ജീവികൾക്കു ഭീദ്ശാകാരനാംവിധം
പോരിൽ ക്രുദ്ധൻ വൈരികൾക്കു പാർത്ഥൻ ദുർല്ലക്ഷ്യനായിതേ.
അവ്വണ്ണം നിന്റെ പുത്രന്റെ സൈന്യം പോരിൽപ്പരന്തപ!
ശരപീഡിതമായ്ച്ചിന്നിയോടിയേറമുഴന്നുപോയ്. 28
കൊടുങ്കാറേററു കാർക്കൂട്ടം ചിന്നിച്ചിതറിടുംപടി
കാടിയ്ക്കുമാപ്പടയെതിർ നോക്കാൻവയ്യാത്തമട്ടിലായ്. 29
ചമ്മട്ടികോടിപ്രഹരം ഹുങ്കാരം പാർഷ്ണിഘാതവും
ഉഗ്രവാക്കും പ്രയോഗിച്ചു നന്നായോടുന്നവരിനെ. 30
അശ്വങ്ങളെയുടൻ പായിച്ചോടിപ്പോകുന്ന നിൻ ഭടർ
അജ്ജുനാദ്ദിതരായോരു രഥിസാദിപദാതികൾ. 31

കാൽകാട്ടിപ്പിൻതോട്ടിവെച്ചു പായിപ്പിച്ചു ഗജങ്ങളെ
അമ്പേറുമോഹിച്ചു ചിലർ നേരിട്ടുംചെന്നിതപ്പൊഴേ 32
ഉത്സാഹംകെട്ടുള്ളുഴന്നു കുഴക്കിൽപ്പെട്ട നിൻ ഭടർ.

---

90. ദുശ്ശാസനസൈന്യപരാഭവം

ധൃതരാഷ്ട്രൻ പറഞ്ഞു.

ആപ്പടത്തല ഭേദിച്ചിട്ടാക്കിരീടി മുടിയ്ക്കുവേ
ധനഞ്ജയന്റെ നേക്കേത്തുവീരന്മാർ ചെന്നതിൻ്വർ. 1
ശകടവ്യൂഹമുപ്പുക്കെന്നാണ്ടോ നിശ്ചയമറവർ
പേടിപോകും കോട്ടയാകും ദ്രോണനെപ്പറ്റിനില്പവർ. 2

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

അനഘാശയ! നിൻസൈന്യത്തല പാർത്ഥൻ പിളക്കവേ
വീരർ ചത്തുദ്യമംകെട്ടു പാഞ്ഞുപോകുംപടിയ്ക്കുതാൻ. 3
ഇന്ദ്രാത്മജൻ വീണ്ടുമേറാം നല്ലപ്പെയ്തുമുടിയ്ക്കവേ
പോരിലജ്ജുനനോ നോക്കാനെളുതായീലൊരുത്തനും. 4
അപ്പോഥം നിൻറമകൻ ദ്രുപ! സൈന്യംഭഞ്ജിച്ചുകാങ്കയാൽ
ദുശ്ശാസനൻ ചൊടിച്ചേറും പോരിന്നാജ്ജുനനോടുടൻ. 5
അവൻ പൊന്നുപതിച്ചുള്ള വിചിത്രച്ചട്ടയിട്ടവൻ
പൊന്നുമുടിച്ചാത്തുടയോൻ ശൂരനുഗ്രപരാക്രമൻ. 6
പെരുത്തൊരാനപ്പടയാൽ ഗ്രസിയ്ക്കുംപടി പാരിടം
ദുശ്ശാസനൻ മഹാരാജ! വളഞ്ഞു സവ്യസാചിയെ. 7
ഗജഘണ്ടാരവങ്കൊണ്ടും ശംഖനാദങ്ങൾകൊണ്ടുമേ
ചെറുഞാണൊലികൊണ്ടും താനിഭദ്ധനികൊണ്ടുമേ 8
ഭൂമിയാകാശവും ദിക്കും ശബ്ദംതിങ്ങി നിറഞ്ഞുപോയ്.
ആ മുഹൂർത്തം ഭീഷണമായ്ട്ടാരുണാകാരമായിതേ. 9
അവയെത്തുന്നതായ്ക്കണ്ടു തോട്ടിവെച്ചേറിടുന്നവ
കാടിച്ചു തുമ്പിക്കൈനീട്ടിസ്സപക്ഷാദ്രികൾ പോലവേ. 10

വമ്പിച്ച സിംഹനാദത്താൽ നരസിംഹൻ ധനഞ്ജയൻ
അമ്പെയ്തു ശത്രുക്കളുടെയാനപ്പടയുടച്ചതേ. 11
കാറേററു തിരതള്ളീടും പെരുങ്കടലിലങ്ങുടൻ
മകരംപോലെ കയറിയാനപ്പടയിലജ്ജുനൻ. 12
പ്രളയത്തിൽക്കാഷ്ഠവിട്ട ചുടുമക്കൾ കണക്കിനേ
കാണായീ ദിക്കിലൊക്കേയും പാത്ഥൻ പരപുരഞ്ജയൻ. 13
അശ്വക്കളമ്പൊച്ചയാലും തേരുരുൾധ്വനിയാലുമേ
അപ്രകാരം കൂക്കലാലും ചെറുഞാണൊലിയാലുമേ. 14
വാദ്യഘോഷംചേർന്ന പാഞ്ചജന്യനാദത്തിനാലുമേ
ദേവദത്തരവത്താലും ഗാണ്ഡീവധ്വനിയാലുമേ. 15
ഊക്കേറു നരനാഗങ്ങൾ നടുങ്ങിബ്ബുദ്ധികെട്ടഹോ
അജ്ജുനൻ വിട്ട പാമ്പൊക്കുമനുകൊണ്ടു പിളർന്നുപോയ്. 16
ഗാണ്ഡീവം തൂകിടും തീക്ഷ്ണശരജാലങ്ങൾ ദന്തികൾ
അനേകനൂറായിരമങ്ങംഗംതോറും തറച്ചവ. 17
കിരീടി കൊന്നിടുമവ പാരമുച്ചത്തിലാർത്തവ
ചിറകേറദ്രികൾകണക്കെപ്പോഴും വീണിതുഴിയിൽ. 18
കൊമ്പിൻകടയിലും കുംഭത്തിങ്കലും കടകത്തിലും
അമ്പേറുമറുനാഗങ്ങൾകൂകീ ക്രൌഞ്ചങ്ങൾപോലവേ. 19
കിരീടി ഗജകണ്ണത്തിലിരിപ്പവരുടേയുമേ
തലകൊയ്തുനുണ്ടു മൊട്ടഴിഞ്ഞ ഭല്ലങ്ങളാലഹോ. 20
പാരിൽ വീഴും കുണ്ഡലങ്ങൾ ചാത്തീടുന്ന ശിരസ്സുകൾ
പാത്ഥൻ നിവേദനം ചെയ്തു പത്മസംഘം കണക്കിനേ. 21
യന്ത്രക്കെട്ടിൽച്ചട്ടപൊട്ടി മുറിഞ്ഞു നിണമാണ്ടവർ
പോരിലാനകളോടുമ്പോളാനക്കാർ തുങ്ങിനിന്നുപോയ്. 22
ചിലരുക്കിട്ടെയ്തവിട്ടുള്ളോരറമ്പാണത്തിനാലുമേ
രണ്ടുംമൂന്നുംപേർ പിളർന്നു പതിച്ചിതു ധരിത്രിയിൽ. 23
ഊക്കിൽ നാരാചമെയ്തേറു ചോരകക്കിയുമങ്ങിനേ
പുറത്തുള്ളാളുമായ് വീണു സദ്രുമദ്രികൾ പോലവേ. 24
ഞാൺവില്ലുകൊടിയെന്നല്ല നകമീഷയുമങ്ങിനേ
മൊട്ടഴിഞ്ഞുള്ള ഭല്ലുകൊണ്ടറുത്തു രഥിമാരുടേ. 25

കാണില്ലെട്ടപ്പത്തു തൊട്ടപ്പതിഴപ്പതയപ്പതും
വളഞ്ഞ വില്ലുമായ്ത്തുള്ളിക്കാണാം പാർത്ഥനെയെപ്പൊഴും. 26
നാരാചമെയ്തതേറെ റ്റം ചോരകക്കിയുമങ്ങിനേ
മുഹൂർത്തങ്കൊണ്ടു വീഴുന്നു മാറുമാനകഠം ഭ്രമിയിൽ. 27
സംഖ്യയെന്യേ കബന്ധങ്ങളെഴുന്നോറിട്ടു ചുറുമേ
ആപ്പെരും ബഹളത്തിങ്കൽക്കാണായ്വന്നിതു മന്നവ! 28
വില്ലും കയ്യുറയും വാളുമംഗദങ്ങളുമായ് രണേ
പൊൻകോപ്പണിഞ്ഞുള്ള കൈകളറു കാണായിതപ്പൊഴേ. 29
ഉപസ്കരമിരിയ്ക്കുത്തട്ടച്ചുതണ്ടുകഠം ബന്ധുരം
ഉടഞ്ഞ ചക്രമച്ചേവുമുടഞ്ഞുള്ള നകങ്ങളും. 30
വില്ലും പരിചയും കൈക്കൊണ്ടെങ്ങും ചിന്നിയസംഖ്യമേ.
മാലയാഭരണം വസ്ത്രം കൊടിയും മന്നിൽ വീണഹോ. 31
ചത്തിട്ടുള്ളാനയശ്വങ്ങഠം മന്നരും വീണുചുറുമേ
കാണായിതവിടെന്നുമി ടാരുണക്കാഴ്ചയാംവിധം. 32
ദുശ്ശാസനന്റെ പടയിമ്മട്ടു പാർത്ഥൻ വധിയ്ക്കുവേ
നടുങ്ങിപ്പോയ് നാഥരൊത്തു പാഞ്ഞുപോയീ മഹീപതേ! 33
ദുശ്ശാസനൻ പടയൊട്ടും ശരമേറാഞ്ഞിമൂത്തവൻ
ത്രാതാവായ് ദ്രോണനെപ്പാത്തു ശകടവ്യൂഹമേറിനാൻ. 34

---

91. ദ്രോണാതിക്രമണം

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

ദുശ്ശാസനബലം കൊന്നു സവ്യസാചിമഹാരഥൻ
ജയദ്രഥവധം പാർത്താ ദ്രോണസൈന്യത്തിലെത്തിനാൻ. 1
വ്യൂഹത്തലയ്ക്കൽനില്പോരാ ദ്രോണനെച്ചെന്നുകണ്ടവൻ
കൃഷ്ണനൊം സമ്മതത്തോടും തൊഴുതുകൊണ്ടു ചൊല്ലിനാൻ. 2
ബ്രഹ്മൻ! ശിവത്താൽക്കാണ്കെന്നെ സ്വസ്തിവാക്കരുൾചെയ്ക മേ
ദുർഭേദ്യമാകും പടയിൽ നിൻപ്രസാദാൽക്കടക്കുവൻ. 3

അങ്ങനെയച്ചതുപോലെ ധർമ്മജന്മാവിനും സമൻ
അമ്മട്ടു കൃഷ്ണസദൃശൻ സത്യമാണോതിടുന്നു ഞാൻ. 4
അശ്വത്ഥാമാവിനെപ്പോലെ നീ പാലിയ്ക്കുന്നൊരാളു ഞാൻ
അവ്വണ്ണമെന്നൊപ്പാലിയ്ക്കുകെപ്പോഴും ദ്വിജസത്തമ! 5
നിൻപ്രസാദത്തിനാൽസ്സിന്ധുരാജനെസ്സംഗരത്തിൽ ഞാൻ
കൊന്നിടട്ടേ നരശ്രേഷ്ഠ! സത്യം രക്ഷിയ്ക്ക മേ പ്രഭോ! 6

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

എന്നുകേട്ടപ്പോളാചാര്യനത്തരംപൊല്ലി സസ്മിതം
എന്നെ വെല്ലാതെ പാർക്കില്ലാ ജയദ്രഥജയം ജയ! 7
ഇത്രമാത്രം പറഞ്ഞിട്ടാ ദ്രോണനമ്പുകഠം തൂകിനാൻ
തേർസൂതൻ കൊടിയശ്വങ്ങളൊത്തവമേൽച്ചിരിച്ചുടൻ. 8
പരം പാർത്ഥൻ ദ്രോണശരനിരയമ്പെയ്തടച്ചുടൻ
ഘോരക്രൂരശരൌഘത്താൽപ്പാരം ദ്രോണനൊടേറുതേ. 9
ദ്രോണനെസ്സമ്മതിപ്പിച്ചിട്ടെയ്തു പോരിൽധരാപതേ!
ക്ഷത്രധർമ്മത്തിൽനിന്നങ്കൊണ്ടൊന്പതമ്പുകഠംവീണ്ടുമേ. 10
അന്പതുകൊണ്ടറുത്തെയ്തു ദ്രോണനാരണ്ടുപേരെയും
കൃഷ്ണാജ്ജുനന്മാരെയൊപ്പം വിഷാഗ്നിഗ്രശരങ്ങളാൽ. 11
അവൻതേർ വില്ലറുപ്പാനായ് വിചാരിച്ചിതു പാണ്ഡവൻ
അവനോക്കുമ്പൊഴേതന്നെ മഹാനാമജ്ജുനനമ്പുടെ. 12
ഞാണറുത്തു കുസൽകൂടാതമ്പെയ്താ ദ്രോണർ വീര്യവാൻ
എയ്താനവൻതേരശ്വങ്ങൾ കൊടിസാരഥിയേയുമേ 13
വീരൻ ചിരിച്ചമ്പുതൂകീ പാർത്ഥജ്ജുനനേയുമേ.
ഇതിന്നിടയ്ക വില്ലിന്മേൽ ഞാൺകെട്ടീട്ടുടനജ്ജുനൻ 14
അസ്ത്രജ്ഞനാം ഗുരുവിനേക്കാളും മെച്ചമെടുക്കുവാൻ
ഒന്നുപോലെയറുനൂറമ്പെടുത്തെയ്തീടിനാനവൻ. 15
ഉടൻതന്നെയെഴുനൂറും തൊറാത്തന്പുസഹസ്രവും
വേറിട്ടെയ്താനവയുടൻ മുടിച്ചു ദ്രോണസേനയെ. 16
ഊക്കുള്ളവൻ ചിത്രയോധിയവൻ വിട്ടീടുമമ്പുകഠം
ഏറാനായാഠം കുതിരകഠം പത്തുവീണു ധരിത്രിയിൽ. 17

സൂതാശ്വകേതുക്കൾപോയി വില്ലും പ്രാണനുമറ്റഹോ
അന്നേറ്റസംഖ്യം തേരാളിവീരർ വീണിതു ഭൂമിയിൽ. 18
ഇടി കാറും തിയ്യുമേറു പൊട്ടിപ്പാറിദ്രഹിച്ചവ
മല, കാർ, വീടിവയ്ക്കാത്ത കൊമ്പന്മാർ വീണു ഭൂമിയിൽ. 19
സഹസ്രായുതമശ്വങ്ങൾ വീണു പാർത്ഥശരങ്ങളാൽ
ഹിമാദ്രിമേൽ മാരിയേറുള്ളരയന്നങ്ങൾ പോലവേ. 20
തേരാനയാൾ കുതിരകൾ നീരൊലിക്കുന്നപോലവേ
പ്രളയാക്കാംശുവിന്നൊക്കും പാർത്ഥാസ്ത്രങ്കൊണ്ടുചത്തുപോയ് 21

ആപ്പാർത്ഥസൂര്യാശുഗരശ്മിജാലം
കുരുപ്രവീരപ്പട ചൂട്ടെരിയ്ക്കേ
ദ്രോണൻ മറച്ചു ശരവൃഷ്ടിയാലേ
മേഘംദിനേശാംശുഗണംകണക്കേ. 22

പിന്നെയുക്കിൽ വലിച്ചിട്ടു വിദ്വേഷിപ്രാണഭോജനം
നാരാചം ദ്രോണനാഞ്ഞെയ്തു മാറത്തജ്ജുനനെത്തടാ. 23
ഭൂകമ്പത്തിൽക്കുന്നുപോലെ മെയ്യശേഷം തളർന്നവൻ
ധൈര്യംപിടിച്ചർജ്ജുനനുമമ്പെയ്തു ദ്രോണനെപ്പരം. 24
ദ്രോണനങ്കു കടുത്തഞ്ചമ്പെയ്താനാ വാസുദേവനിൽ
അർജ്ജുനന്മേലെഴുപതും മൂന്നും കേതുവിൽ മൂന്നുമേ. 25
ശിഷ്യനെക്കാൾ മെച്ചമാവാൻ വിക്രമിദ്രോണർ മന്നവ!
നിമേഷങ്കൊണ്ടർജ്ജുനനെ മൂടിനാൻ ശരവൃഷ്ടിയാൽ. 26
തുടച്ചയായ് ഞങ്ങൾ കണ്ടു ഭാരദ്വാജശരങ്ങളെ
വട്ടത്തിൽത്തന്നെ കാണായിതവൻതൻ വില്ലുമത്ഭുതം. 27
വാസുദേവാർജ്ജുനന്മാരിലെത്തീ പോരിൽദ്ധരാപതേ!
ദ്രോണൻവിട്ടാക്കുപത്രവിശിഖങ്ങളസംഖ്യമേ. 28
അവ്വണ്ണമാദ്രോണപാണ്ഡുപുത്രർ പോർ കണ്ടവാറുടൻ
വാസുദേവൻ മഹാബുദ്ധി ചിന്തിച്ചു കാര്യഗൌരവം. 29
പിന്നെച്ചൊല്ലീ വാസുദേവൻ ധനഞ്ജയനൊടിങ്ങിനേ
പാർത്ഥ! പാർത്ഥ! മഹാബാഹോ! സമയംപോക്കിടൊല്ലനാം. 30
ദ്രോണനേ വിട്ടുപോകേണം പെരുതാം കാര്യമുണ്ടേടോ
പാർത്ഥനും കൃഷ്ണനോടോതീ നിന്നിഷ്ടമ്പോലെ കേശവ! 31

മഹാഭുജൻ ദ്രോണരെത്താൻ വലംവെച്ചു ഗമിച്ചതേ
തിരിഞ്ഞുകൊണ്ടു ബീഭത്സു പോകുമ്പോഠംത്തുകിയമ്പുകഠം. 32
അപ്പോഠം ദ്രോണൻതാനുരച്ചിതെങ്ങുപോകുന്നു പാണ്ഡവ!
പോരിൽ വൈരിയെ വെല്ലാതെ നി പോകാത്തവനല്ലയോ. 33

അജ്ജുനൻ പറഞ്ഞു.

ഗുരുവങ്ങെൻ വൈരിയല്ലാ ഞാൻ നിൻ ശിഷ്യൻ സുതോപമൻ
പാരിലില്ലാ പോരിലങ്ങേത്തോല്പിപ്പാനിന്നൊരുത്തനും. 34

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

ഏവം പറഞ്ഞു ബീഭത്സു ജയദ്രഥവധോദ്യതൻ
ചരയോടും മഹാബാഹുവാസ്സൈന്യം പാത്തുകേറിനാൻ. 35
ചക്രംകാക്കും യുധാമന്യുവുത്തമൌജസ്സുപാർഷ്ണികർ
അവൻ നിമ്പട കേറുമ്പോഠംപ്പിന്തുടന്നു മഹാരഥർ. 36
അപ്പോഠംജ്ജയൻ മഹാരാജ! സാത്വതൻ കൃതവമ്മനും
കാംബോജനും ശ്രുതായുസ്സും പാഞ്ഞേറുമ പാർത്ഥനോടുടൻ. 37
അവക്കു തുണയായ്ച്ചെല്ലും തേരാളി പതിനായിരം
ശൂരസേനാഭീഷഹന്മാർ ശിബിമാർകഠം വസാതികഠം. 38
മാവേല്ലകർ ലലിത്ഥന്മാർ കേകയന്മാർകഠം മദ്രകർ
നാരായണന്മാർ ഗോപാലർ കാംബോജരുടെ കൂട്ടരും. 39
പണ്ടു കണ്ണൻ പോരിൽ വെന്ന ശൂരസമ്മതരായവർ
ഭാരദ്വാജനെ മുമ്പാക്കിപ്പാർത്ഥനോടേറു ചാകുവാൻ. 40
പുത്രശോകാത്തനായ്ക്കോപിച്ചെത്തും കാലാന്തകോപമൻ
വൻപോരിലുയിർനോക്കാതെ ചിത്രയോധിയെതിപ്പവൻ. 41
ആനത്തലവനേപ്പോലെ താനാപ്പടയിലോരവേ
തട്ടത്തിതു നരവ്യാഘ്രനാകും വില്ലാളിവീരനെ. 42
രോമാഞ്ചമഞ്ചും ബഹളപ്പടയുണ്ടായിതപ്പൊഴേ
അന്യോന്യമേറെത്തിത്തീട്ടം സൈന്യക്കാക്കജ്ജുനനന്നുമേ. 43
ജയദ്രഥവധത്തിന്നായ്പ്പായുമാപുരുഷേന്ദ്രനെ
തട്ടത്തിതൊപ്പം ക്രിയകളുടൻ വ്യാധിയെയാംവിധം. 44

92. ശ്രുതായുധനകാംബോജവധം

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

അവർ നിത്തിയൊരാപ്പാത്ഥൻ മഹാബലപരാക്രമൻ
ക്ഷണംമുമ്പേ രഥിശ്രേഷ്ഠൻ ദ്രോണനും പിന്തുടന്നവൻ. 1
അക്കൻ രശ്മികളെപ്പോലെ തീക്ഷ്ണബാണങ്ങൾ തൂകുവോൻ
തപിപ്പിച്ചു സൈന്യമൊക്കെദ്ദേഹം വ്യാധികണക്കിനേ. 2
അശ്വംചത്തു തേരുടഞ്ഞു പാപ്പാനൊത്താനവീണുപോയ്
കൊട തണ്ടറുചിന്നീ തേർ ചക്രമില്ലാതെയായിതേ. 3
അമ്പേറാത്തിപ്പെട്ട സൈന്യമമ്പരന്നോടിയെങ്ങുമേ
യുദ്ധമിത്ഥം ബഹളമായറിയാതായിതൊന്നുമേ. 4
അവർതമ്മിൽക്കുത്തുമൂത്തബാണംതൂകിയെതിക്കവേ
അജ്ജുനൻ പടയൊക്കേയുമിളക്കിത്തീർത്തു മന്നവ! 5
ശപഥം സത്യമാക്കീടാനൊരുങ്ങും സത്യസംഗരൻ
ശ്വേതാശ്വനാ രഥിവരർ ശോണാശ്വനൊടെതിർത്തുതേ. 6
ദ്രോണനങ്ങിരുപത്തഞ്ചു മമ്മംകിറുംശരങ്ങളെ
വില്ലാളിയായ ശിഷ്യന്റെ മെയ്യിലാഴ്ത്തീടിനാൻ ഗുരു. 7
ഉടനായവനെജിഷ്ണു സവ്യശസ്രുധരോത്തമൻ
ഊക്കടക്കുന്ന ബാണങ്ങളേക്കിട്ടെയ്താഞ്ഞടുത്തുതേ. 8
അവന്റെ ഭല്ലങ്ങൾ മൊട്ടഴിഞ്ഞ ഭല്ലങ്ങളാലുടൻ
എയ്തറുത്തു മഹാത്മാവാ ബ്രഹ്മാസ്രുത്തെയെടുത്തവൻ. 9
പോരിൽക്കാണായ് ദ്രോണരുടെ പഠിപ്പപ്പൊഴതത്ഭുതം
കിണഞ്ഞേല്ലും യുവാവാകും പാർത്ഥനെയ്യാതെയായതിൽ. 10
വാരിധാരകളൊട്ടറെച്ചൊരിയും കാർകണക്കിനേ
ദ്രോണക്കാർ പാർത്ഥശൈലത്തിൽ വഷിച്ചു ശരവൃഷ്ടികൾ. 11
പാർത്ഥനാശ്വരവഷ്ത്തെ ബ്രഹ്മാസ്രുങ്കൊണ്ടു മാരിഷ!
ഏറുവാങ്ങിച്ചു തേജസ്വിയമ്പെയ്തു മുറിപ്പവൻ 12
ശ്വേതാശ്വനിൽദ്രോണനിരുപത്തഞ്ചമ്പെയ്തിതപ്പൊഴേ
കയ്യും മാറത്തുമെഴുവതമ്പെയ്തു കൃഷ്ണനേയുമേ. 13

ചിരിച്ചു ധീമാൻ വിജയനമ്പേറും ഗുരുവയ്യനെ
കുത്തുമൂത്തപ്പെയ്തിടുമ്പോൾപ്പോരിലപ്പെയ്തനിത്തിനാൻ. 14
പിന്നെയും ദ്രോണനെയ്തീടുമമ്പേറാം രഥിസത്തമൻ
പ്രളയാഗ്നി ക്രൂരനാക്കും ദ്രോണനേ വിട്ടൊഴിച്ചുപോയ്. 15
ദ്രോണന്റെ വില്ലിൽനിന്നെത്തുമമ്പൊഴിച്ചുകളഞ്ഞവൻ
കിരീടമാലി കൌന്തേയൻ ഭോജപ്പടയുടച്ചുതേ. 16
ഭോജനും കാംബോജനാകും സുദക്ഷിണനുമുള്ളെടം
മൈനാകംപോലെ ദുർജ്ജയദ്രോണനേവിട്ടുകേറിനാൻ. 17
അപ്പോൾഭോജൻ നരവ്യാഘ്രൻ ദുർമ്മർഷകുരുമുഖ്യനെ
കുഴച്ചിറകുവെച്ചുള്ള പത്തമ്പെയ്തീടിനാൻ നൃപ! 18
അർജ്ജുനൻ പിന്നെയവനെ നൂറമ്പെയ്തീടിനാൻ നൃപ!
ആസ്സാത്വതനെ മോഹിപ്പിച്ചുടനേ മൂന്നുബാണവും. 19
ഭോജൻ ചിരിച്ചർജ്ജുനനെശ്ശൌരിമാധവനേയുമേ
വെവ്വേറെയിരുപത്തഞ്ചമ്പെയ്തുകൊണ്ടീടിനാനുടൻ. 20
അവന്റെ വില്ലുമ്പൊയ്താൻ മൂന്നുമെഴുത്തുമങ്ങിനേ
അഗ്നിജ്വാലയ്ക്കൊത്ത സപ്തക്രൂരബാണം ധനഞ്ജയൻ. 21
തേരാളി കൃതവർമ്മാവു വേറേവില്ലൊന്നൊടുത്തുടൻ
അഞ്ചമ്പുകൊണ്ടു മാറത്താഞ്ഞെയ്തുകൊണ്ടിതു ഭാരത! 22
പിന്നെയും പാർത്ഥനെക്കുത്തുമൂത്തമ്പൈയ്തിതായവൻ
സ്വനാന്തരത്തിലവനെയൊമ്പതമ്പെയ്തിതർജ്ജുനൻ. 23
കൃതവർമ്മത്തേരൊടേറു പാർത്ഥൻ നില്പതുകണ്ടതിൽ
ചിന്തചെയ്തിതു വാർഷ്ണേയൻ കാലംവൈകിച്ചിടൊല്ലനാം. 24
പാർത്ഥനോടോതിനാൻ കൃഷ്ണൻ കൃപയീക്കൃതവർമ്മനിൽ
ചാവ്വയോത്തിട്ടു കാട്ടേണ്ടാ മട്ടിച്ചിവനെവീഴ്ത്തടോ. 25
കൃതവർമ്മനെയമ്പെയ്തുമയക്കീട്ടനർജ്ജുനൻ
പായുമശ്വങ്ങളാൽച്ചെന്നുകേറീ കാംബോജസേനയിൽ. 26
അമർഷംപൂണ്ടു ഹാർദ്ദിക്യനർജ്ജുനൻപോയശേഷമേ
അമ്പുംവില്ലുമുലച്ചേററിതാപ്പാഞ്ചാല്യരൊടൊപ്പമേ. 27
ചക്രം കാക്കുന്ന പാഞ്ചാല്യരർജ്ജുനന്നായകഥം
വരുമ്പൊളമ്പെയ്തു കൃതവർമ്മവീരൻ തടുത്തുതേ. 28

ഹാർദ്ദിക്യൻ ഭോജനവരിലെയ്തു തീക്ഷ്ണശരങ്ങളെ
യുധാമന്യുവിൽ മൂന്നമ്പുമുത്തമൌജസ്സിൽനാലുമേ. 29
പതിപ്പത്തഞ്ചെയ്തിതവരവനേറ്റതമപ്പൊഴേ
വീണ്ടും മൂന്നു യുധാമന്യുവുത്തമൌജസ്സുമൂന്നുമേ. 30
എയ്തറുത്താനവനുടെ കൊടിയും വില്ലുമായവർ
ഉടൻ മറെറാരുവില്ലേന്തി ക്രോധം മൂർഛിച്ച സാത്വതൻ. 31
വില്ലരണ്ടുമറുത്തിട്ടാവീരരിൽത്തുകിയമ്പുകൾ
അവർ പേറേവില്ലുപേക്ഷിച്ചുടനെയ്തു ഭോജനെയേറവും. 32
ആയിടയ്ക്കജ്ജുനൻകേറീ ശത്രുസൈന്യത്തിലേയ്ക്കുടൻ
വഴികിട്ടാതെയായ്പോരിൽ കൃതവർമ്മൻ തടുത്തവർ. 33
ധാർത്തരാഷ്ട്രപ്പടയിലായ്ക്കിണഞ്ഞേറും നർഷഭർ
യുദ്ധത്തിൽപ്പടമട്ടിപ്പോൻ സത്വരം ശ്വേതവാഹനൻ. 34
ലാക്കായിട്ടും കൊന്നതില്ലാ വിജയൻ കൃതവർമ്മനെ
അവനങ്ങിനെയെത്തുമ്പോൾശ്ശരൻ ഭൂപൻ ശ്രുതായുധൻ. 35
പെരുംവില്ലുമുലച്ചങ്കൊണ്ടെതിർത്തേറമേ ചൊടിച്ചുടൻ
മൂന്നമ്പെയ്താനജ്ജുനനെയെഴുവമ്പെയ്തു കൃഷ്ണനെ. 36
മൂർച്ചക്കുട്ടം ക്ഷുരപ്രങ്കൊണ്ടെയ്തു പാർത്ഥന്റെ കേതുവും
മൊട്ടഴിഞ്ഞുള്ള തൊണ്ണൂറുശരങ്കൊണ്ടേടനജ്ജുനൻ. 37
തോത്രങ്കൊണ്ടാനയെപ്പോലെ പ്രഹരിച്ചു ചൊടിച്ചുടൻ
പൊറുത്തില്ലായവൻ ഭൂപ! പാണ്ഡുപുത്രന്റെ വിക്രമം. 38
എഴുവത്തേഴു നാരാചമെയ്താനവനെയപ്പൊഴേ
അവന്റെ വില്ലറുത്താവനാഴികണ്ടിച്ചു ഫൽഗുനൻ. 39
ചൊടിച്ചു മൊട്ടഴിഞ്ഞേഴുബാണങ്കൊണ്ടെയ്തു മാറിലായ്
ക്രോധംമൂത്താമന്നവനും വേറേവില്ലൊന്നെടുത്തുടൻ. 40
മാറത്തും കൈക്കുമായെയ്താനൊമ്പതമ്പിന്നുപുത്രനിൽ
ശ്രുതായുധനെയാപ്പാർത്ഥൻ ചിരിച്ചങ്കൊണ്ടരിന്ദമൻ. 41
അനേകായിരമമ്പെയ്തു പീഡിപ്പിച്ചിതു ഭാരത!
അവന്റെയശ്വങ്ങളെയും കൊന്നു സൂതനെയും രഥി. 42
എയ്തിതെഴുപതു നാരാചമവൻമേലും മഹാബലി
അശ്വങ്ങൾ ചത്തതേർവിട്ടാശ്രുതായുധനരേശ്വരൻ. 43

ഗദയേന്തിപ്പാത്ഥനടെനേക്കു പാഞ്ഞേറു വിയ്യുവാൻ
വരുണന്റെ മകൻ വീരനാ ശ്രുതായുധമന്നവൻ. 44
അവന്റെയമ്മ കുരുനീരുള്ള പണ്ണാശയാംനദി
അവന്റെയമ്മ പുത്രനുവേണ്ടിപ്പാശിയൊടോതിനാൾ. 45
അവദ്ധ്യനാകണം പാരിൽശ്ശത്രുക്കൾക്കിവനെന്മകൻ
പ്രീതനായ്വരുണൻ ചൊന്നാനിവനേകാം ഹിതംവരം. 46
ദിവ്യാസ്ത്രം നിന്മകനിവൻ വദ്ധ്യനാകാതെയാംവിധം
അമരത്വം മനുഷ്യനുപറ്റുവോന്നല്ലൊരിയ്ക്കലും. 47
ജനിച്ചാലേവനും ചാക്കുനിശ്ചയംതാൻ മഹാനദി!
ഇവൻ ദുർദ്ധർഷനായ്ത്തീരും ശത്രുക്കൾക്കു രണങ്ങളിൽ. 48
ഈയസ്ത്രത്തിൻ പ്രഭാവങ്കൊണ്ടിണ്ടൽവേണ്ടാ നിനക്കെടോ
എന്നു കല്പിച്ചു വരുണൻ നല്കീ മന്ത്രത്തൊടും ഗദ. 49
അതിനാൽ ദുർദ്ധർഷനായീ ലോകക്കൊക്കെ ശ്രുതായുധൻ
ഇവനോടരുളീ വീണ്ടും ഭഗവാനാജ്ജലേശ്വരൻ. 50
യുദ്ധംചെയ്യാത്തോനിൽവിട്ടാൽ നിങ്കൽ വന്നേല്ക്കുമെന്നുമേ
പ്രയോഗിച്ചവനേക്കൊല്ലും തിരിച്ചേറിത്തുതാൻ പ്രഭോ! 51
കാലംവന്നപ്പൊഴാ വാക്കു കൂട്ടാക്കീലാ ശ്രുതായുധൻ
വീരനെക്കൊല്ലുമതുകൊണ്ടടിച്ചിതു മുകുന്ദനെ. 52
തടിച്ച ചുമൽകൊണ്ടേറാനായതാശ്ശൗരിവിയ്യുവാൻ
വിന്ധ്യനെക്കാറുപോലേതു മിളക്കീലതു കൃഷ്ണനെ. 53
ദുഷ്പ്രയോഗംചെയ്തകൃത്യപോലിതിങ്ങുതിരിച്ചുടൻ
അമർഷമാണ്ടെഴും വീരശ്രുതായുധനിലേറുതേ. 54
ആ ശ്രുതായുധനെക്കൊന്നു പാത്തലത്തിൽപ്പതിച്ചുപോയ്
ശ്രുതായുധനെയിങ്ങേറാഗ്ഗദകൊന്നതു കാണ്കയാൽ. 55
മഹാഹാഹാകാരമുണ്ടായ് നിൻറെ സൈന്യത്തിലപ്പൊഴേ
സന്തമസ്ത്രങ്കൊണ്ടു ചത്ത ശ്രുതായുധനെ നോക്കിയും. 56
യുദ്ധംചെയ്യാതെനില്പോനിൽക്കേശവങ്കൽ നരാധിപ!
ശ്രുതായുധൻ വിട്ട ഗദയവനെത്തന്നെ കൊന്നുതേ. 57
വരുണൻ ചൊന്നതിൻവണ്ണംപോരിൽച്ചത്തീടിനാനവൻ.
ചത്തുവീണാനവൻ മന്നിൽ വില്ലാളിവരർ കാണ്കയേ. 58

അവൻ ശോഭിച്ചുവീഴുമ്പോൾ പണ്ടാസാപ്രിയനന്ദനൻ
കാറേററൊടിഞ്ഞിട്ട കൊമ്പുകൂട്ടം വൻതരു പോലവേ. 59
ഉടനേ പടയൊക്കേയും പടനായകരും പരം
പാഞ്ഞു ശ്രുതായുധൻ വീരൻ ചത്തുവിണാത്ത കാങ്കയാൽ. 60
പിന്നൊക്കാംബോജരാജന്റെ പുത്രൻ ശ്രൂരൻ സുദക്ഷിണൻ
പായുമശ്വങ്ങളാലേറ്റു ശത്രുജിത്തായ പാർത്ഥനെ. 61
അവന്റെ നേക്കേഴുംബാണമജ്ജുനൻ വിട്ട ഭാരത!
ആശ്ശൂരനെക്കീറിയവ കേറിപ്പോയീ ധരിത്രിയിൽ. 62
ഗാണ്ഡീവം വില്ലിൽനിന്നൊത്തുംതീക്ഷ്ണബാണങ്ങളേറവൻ
കഴുച്ചിറകെഴും പത്തുബാണമെയ്തിതു പാർത്ഥനിൽ. 63
മൂന്നൊയ്താൻ കൃഷ്ണനിൽപ്പിന്നെയഞ്ചമ്പങ്ങജ്ജുനങ്കലും
അവന്റെ വിൽമുറിച്ചിട്ട കൊടികണ്ടിച്ചിതജ്ജുനൻ. 64
തീക്ഷ്ണഭല്ലങ്ങളാലെയ്താനവനെപ്പാണ്ഡുനന്ദനൻ
അവനജ്ജുനനേ മൂന്നുമെയ്തിട്ടൊന്നാലറീടിനാൻ. 65
ഉരുക്കുമയമാം ഘോരവേലു ശ്രൂരൻ സുദക്ഷിണൻ
മണികെട്ടിയതൊന്നോന്തിച്ചാട്ടീ ഗാണ്ഡീവപാണിയിൽ. 66
പാർത്ഥന്റെ നേക്കു പാഞ്ഞെത്തീ കൊള്ളിമീൻപോലതങ്ങടൻ
പിളർന്നുതീപ്പൊരിപറപ്പിച്ചുവീണിതു ഭൂമിയിൽ. 67
ഗാഢമാ വേലുകൊണ്ടിട്ടുമോഹാലസ്യമിയന്നവൻ
ആശ്വസിച്ചിട്ടു തേജസ്വി കിരിനക്കിത്തുടച്ചുടൻ. 68
പാർത്ഥൻ കങ്കച്ചിറകെഴും നാരാചംപതിനാലിനാൽ
സൂതാശ്വകേതു ചാപാഢ്യനവനേലെയ്തു വിക്രമി. 69
വേറേ പലശരങ്കൊണ്ടുംതേർതകർത്തീടിനാനുടൻ
മോഘേച്ഛുവിക്രമമെഴും സുദക്ഷിണനരേന്ദ്രനെ. 70
മാറിൽപ്പിളർന്നു നിശിതബാണങ്കൊണ്ടാശു പാണ്ഡവൻ
ചട്ടപൊട്ടിത്തകന്നിയ്യാടം ഭ്രഷ്ടാംഗദകിരീടനായ്. 71
യന്ത്രമുക്തധ്വജംപോലെശ്രൂരൻ നേരിട്ടു വീണുപോയ്
ഗിരിശൃംഗത്തിലഴകിൽശ്ശാഖയേന്തിയുറപ്പൊടും. 72
നില്പും വൻകൊന്ന വേനൽക്കാറേററു വീണ കണക്കിനേ
ചത്തുവീണു ധരണിയിൽ കാംബോജാസ്ഥനോചിതൻ 73

വിലയേറും കോപ്പണിഞ്ഞോൻ സാനുമാൻ മല പോലവേ.
അഴകേറും രക്തനേത്രൻ കണ്ണിയോറാസ്സുദക്ഷിണൻ. 74
കാംബോജരാജന്റെ മകൻ പാർത്ഥൻ കൊന്നിട്ട വീണവൻ
അഗ്നിയ്ക്കൊക്കുന്ന പൊന്മാല ശിരസ്സിങ്കൽധരിച്ചവൻ 75
ശോഭിച്ചിതു മഹാബാഹു ഭൂമിയിൽച്ചത്തുവീണവൻ.
ഉടനോടീ നിന്മകന്റെ പടുസൈന്യങ്ങളൊക്കെയും
ശ്രുതായുധനുമാക്കാംബോജേന്ദ്രനും ചത്തുകാഞ്ക്ഷയാൽ. 76

---

93. അംബഷ്ഠവധം

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

സുദക്ഷിണൻ വീണവാറാ ശ്രുതായുധനുമേ നൃപ!
ചൊടിച്ചോനാ പാർത്ഥനോടങ്ങുടൻ നിൻ പടയാളികൾ. 1
ശൂരസേനാഭീഷഹന്മാർ ശിബിമാർകളും വസാതികളും
ധനഞ്ജയന്റെ മേൽത്തുകീ ശരവർഷം ധരാപതേ! 2
ആക്കൂട്ടത്തിലുറുന്തൂറു പേരിലന്നെയ്ത പാണ്ഡവൻ
പുലിയെക്കണ്ട മാൻകൂട്ടംപോലോടീ പേടിയോടവർ. 3
തിരിച്ചുവീണ്ടും പാർത്ഥന്റെ ചുറും ചെന്നൊത്തിനാരവർ
പോരിൽശ്ശത്രുക്കളെക്കൊന്നിട്ടവനേറു ജയിയ്ക്കുവേ. 4
അവരെത്തുന്നൊഴുടനേ ഗാണ്ഡീവോത്ഥശരങ്ങളാൽ
പലപേരുടെയും പോരിൽത്തലവീഴ്ത്തീ ധനഞ്ജയൻ. 5
താഴത്തുവീണ തലകളംകൊണ്ടു തിങ്ങീ ധരാതലം
കാറിൻനിഴൽകണക്കായീ കഴുകങ്കവളങ്ങളാൽ. 6
ആക്കൂട്ടരെയകറുമ്പോൾ ക്രോധാമർഷമിയന്നവർ
ശ്രുതായുസ്സച്യുതായുസ്സും പൊരുതീ പാർത്ഥനോടുടൻ. 7
ഊക്കിൽത്തിരക്കും വീരന്മാർ കുലീനന്മാർ മഹാബലർ
ഇടവും വലവും തുകിയവനിൽശ്ശരവൃഷ്ടികൾ. 8

തരയോടും മഹാരാജ! പെരുംകീർത്തി കൊതിച്ചവർ
നിൻപുത്രാർത്ഥം ഫൽഗുനനെക്കൊൽവാനുന്നുന്ന ധനികരും.
അസംഖ്യം മൊട്ടഴിഞ്ഞന്നെയ്തവരജ്ജുനനിൽത്തടാ
നിറച്ചിതു ചൊടിച്ചോറു കളത്തിൽക്കാർകാം പോലവേ. 10
ശ്രുതായുസ്സു ചൊടിച്ചിട്ടു പെരുന്തേരാളി പാർത്ഥനെ
പ്രഹരിച്ചാനൊട്ടി മൂച്ചുകുട്ടീടും തോമരത്തിനാൽ. 11
ബലിയാം വൈരി വേധിച്ച ശത്രുകശ്മനനാമവൻ
പരം മോഹത്തിലാപ്പെട്ട ഹരി മോഹിച്ചിട്ടുംപടി. 12
ആത്തവ്വിലച്യുതായുസ്സുമത്യുത്തമമഹാരഥൻ
പ്രഹരിച്ചു മൂച്ചുകുട്ടും ശൂലത്താൽപ്പാണ്ഡുപുത്രനെ. 13
മഹാത്മാവായ പാർത്ഥനു ക്ഷാരംവെച്ചു മുറിയ്ക്കുവൻ
ഭുശവേധങ്കൊണ്ടു പാർത്ഥൻ കൊടിക്കാലുപിടിച്ചുപോയ്. 14
അപ്പോൾ നിന്നുടെ സൈന്യത്തിലൊക്കേയും ധരണിപതേ!
ധനഞ്ജയൻ ചത്തുവെന്നു പാർത്തേന്തീ സിംഹനാദവും. 15
മോഹിച്ചൊരാപ്പാർത്ഥനെക്കണ്ടിണ്ടൽപൂണ്ടിട്ടു കൃഷ്ണനും
ഹൃദ്യവാക്കുകളെക്കൊണ്ടിട്ടാശ്വസിപ്പിച്ചു പാർത്ഥനെ. 16
മെച്ചംപൂണ്ടാ രഥിശ്രേഷ്ഠർ പിന്നെയജ്ജുനനേയുമേ
വാർഷ്ണേയനാം ശൌരിയേയും വഷ്ടിച്ചു ശരവൃഷ്ടിയാൽ 17
ധ്വജം കൊടിക്കൂറയശ്വം ചക്രം നൽക്കുബരം രഥം
ഇതെല്ലാംകൂടിയടരിൽ മൂടിനാരവരത്ഭുതം. 18
മെല്ലെയൊന്നാശ്വസിച്ചാനാബ്ഭീഭത്സു ഭരതർഷഭ!
പ്രേതരാജപുരം പുക്കു തിരിച്ചെത്തിയവണ്ണമേ. 19
കണ്ണനോടും തേരു ശരങ്കൊണ്ടു മൂടിട്ടകണ്ടോടൻ
കയ്യും തീപ്പോലരികളും ജ്വലിക്കുന്നതുകണ്ടഹോ. 20
പ്രയോഗിച്ചീടിനാൻ പാർത്ഥനിന്ദ്രാസ്ത്രത്തെ മഹാരഥൻ
അതിൽനിന്നു തുടൻഞ്ഞായ്മൊട്ടഴിഞ്ഞന്പസംഖ്യമേ. 21
അവയാ വീരരിൽക്കേറിയവരെയ്ത ശരങ്ങളും
പാർത്ഥൻറെയമ്പോറോറോരാം ചുറ്റി ചുറ്റും നഭസ്സിലായ്. 22
ശരവേഗങ്കൊണ്ടു ശരജാലംപോക്കീടു പാണ്ഡവൻ
അതാതിടത്തു കയറീ മഹാരഥരൊടോരാവൻ. 23

അവർ പാത്ഥാസ്ത്രജാലത്താൽത്തലയും കയ്യുമറഹോ
നിലത്തുവീണു രണ്ടാളും കാറുടച്ച തരുപ്പടി. 24
ശ്രുതായുസ്സിന്റെ വധവുമച്യുതായുവ്വിഘാതവും
കടൽ വറിച്ചതിൻവണ്ണം ലോകക്കുള്ളുതഹേതുവായ്. 25
അവക്കു തുണയഞ്ഞൂറു തേരും കൊന്നുടനജ്ജുനൻ
ഭാരതപ്പടയിൽക്കേറീ വീരരെക്കൊന്നുകൊന്നാഹോ. 26
ശ്രുതായുസ്സച്യുതായുസ്സെന്നിവരെക്കൊന്ന കണ്ടുടൻ
നിയതായുസ്സുദീഗ്ഘായുസ്സിവർ കോപിച്ചു ഭാരത! 27
വൻതേരാളികളം തൽപ്പുത്രർ പാത്ഥനോടേറടുത്തുതേ
പല ബാണങ്ങളും തൂകിപ്പിതൃഘാതാത്തരായഹോ. 28
ക്ഷണത്തിലവരെപ്പാത്ഥൻ മൊട്ടഴിഞ്ഞ ശരങ്ങളാൽ
പരമക്രുദ്ധനായിട്ടു കാലനുക്കു കയറിനാൻ. 29
കൊന്നാൻ പൊയ്ത്താർപൊയ്യപോലെ സൈന്യമിമ്മട്ടിളക്കവേ
പാത്ഥനെത്തടയാനായിലാരും ക്ഷത്രിയപുംഗവർ. 30
ആനക്കൂട്ടത്തൊടംഗന്മാർ തട്ടുത്തു പാണ്ഡുപുത്രനെ
പൊടിച്ചു പലപേർ ഭൂപ! ഗജശിക്ഷാവിചക്ഷണർ. 31
ദുര്യോധനൻ വിട്ടവർകളം കുന്നൊക്കും ഗജരാജിയാൽ
പ്രാച്യന്മാർ ദാക്ഷിണാത്യന്മാർ കലിംഗാദിനരേശ്വരർ. 32
അവരെത്തുമ്പൊഴുടനേ ഗാണ്ഡീവോത്ഥശരങ്ങളാൽ
ഉത്തൻ മുറിച്ചു തലകളം കോപ്പുണിഞ്ഞുള്ള കൈകളും. 33
മനു ചിന്നിത്തലകളുമംഗദം പോട്ട കൈകളും
കല്പും പാമുകളും ചിന്നുംവണ്ണം ശോഭിച്ചിതേറവും. 34
അന്നേരമററാക്കയ്യുകളുമറാ മൂർദ്ധാക്കളും പരം
വീണിട്ടുന്നതു കാണായീ വൃക്ഷാൽപ്പക്ഷികളം പോലവേ. 35
അസംഖ്യമന്നേരം ഗജങ്ങളും ഘോരയൊലിച്ചഹോ
കാണായിതേ ചാല്യമലിഞ്ഞോലും കുന്നുകളം പോലവേ. 36
കുത്തു പാത്ഥശരങ്കൊണ്ടു ചത്തുവീണു പലേതരം
ആനപ്പുറമെഴും ംലേച്ഛർ നാനാവികൃതമൂർത്തികളം. 37
നാനാ വേഷത്തിലായ്ബ്ഭൂപ! നാനാ ശസ്ത്രങ്ങളേറവർ
ശോഭിയ്ക്കുന്നു ഘോരയാടിച്ചിത്രബാണങ്ങളേറവർ. 38

പാർത്ഥന്റെ ബാണമേറുണ്ടു ചോരകക്കുന്ന കുംഭികൾ
അസംഖ്യമേ മെയ്മുറിഞ്ഞു മേലാൽകാലാളുമൊത്തഹോ. 39
കരഞ്ഞുവീണു ചുഴലെച്ചുറിച്ചിലതുവേറെയും
പേടിച്ചാനകൾ മദ്ദിച്ചു പലതും സ്വജനങ്ങളെ. 40
ഇടയ്ക്കായുധിമാരുള്ള വിഷക്രൂരങ്ങളാനകൾ
ദൈത്യമായയറിഞ്ഞീടും ഘോരദൃഷ്ടികളാമവർ. 41
യവനന്മാർ പാരദന്മാർ ശകന്മാർ ബാൽഹികൗഘവും
ഗോയോനിജന്മാരാ മ്ലേച്ഛർ കാലകല്പപ്രഹാരികൾ. 42
ദാർവ്വാതീസാരദരദപുണ്ഡ്രന്മാരുമസംഖ്യമേ
നൂറുമായിരവും കൂട്ടംകൂട്ടമെണ്ണപ്പെടാത്തവർ. 43
അവരൊക്കെപ്പാണ്ഡവനിൽ കുത്തുമൂത്ത ശരങ്ങളെ
വൃകിനാരാ മ്ലേച്ഛർ മുറും നാനാരണവിചക്ഷണർ. 44
അവരെപ്പാത്തു വർഷിച്ചു ശരവർഷം ധനഞ്ജയൻ
ഇയ്യാമ്പാറക്കൂട്ടമട്ടിലായിതാശ്ശരവൃഷ്ടിയും. 45
കാർനിരപ്പടിയമ്പെയ്തു സൈന്യത്തിങ്കൽധനഞ്ജയൻ
മുണ്ഡാർധമുണ്ഡജടിലസൂചീജലിലലാലസർ. 46
എന്നീയെത്തും മ്ലേച്ഛനിര മുടിച്ചാനസ്ത്രശക്തിയാൽ
അസംഖ്യമമ്പോറു മലവാഴ്മയായവരേവരും. 47
പേടിച്ചോടീ പോക്കളത്തിൽ മലംഗ്രഹയിൽ വാഴ്വവർ
ആനയശ്വങ്ങളേറീടും മ്ലേച്ഛരമ്പോറു വീണതിൽ. 48
വളകങ്കങ്ങൾ ചെന്നായും കൂടിച്ചു ചോര തൃഷ്ണിയാൽ
ആളാനതേർ കുതിരകളേറുവീണിണയായുമേ 49
ശരവർഷപ്രവം പൂണ്ടും മുടിച്ചുണ്ടിപിരണ്ടുമേ
ചോരത്തിരയടിച്ചീടും ഘോരപ്പുഴയൊഴുക്കിനാൻ. 50
അറുള്ള വിരൽ മീൻകുഞ്ഞുമൊത്തുഗ്രപ്രളയോപമം
ആനയ്ക്കപ്പുറമായ്ചോരനില്പുമാറാക്കിനാനവൻ. 51
ആനയശ്വം രാജപുത്രരിവർ മെയ്യുള്ളിൽനിന്നാഹോ
മഴയിൽക്കുഴിയും കുന്നും തിരിയാതായിടുംവിധം. 52
ചോരവിങ്ങിനിറഞ്ഞുഴിയറിയാതായിതെങ്ങുമേ
ആറായിരം കുതിരയെ വീരരെപ്പതിനായിരം. 53

മൃത്യുലോകത്തിലെത്തിച്ചു മന്നോരേ ക്ഷത്രിയർഷഭൻ
മുറ്റുള്ള കോപ്പണിഞ്ഞാനയമുകൊണ്ടിട്ടസംഖ്യമേ. 54
വജ്രമേറുമലപ്രായം കിടക്കുന്ന ധരിത്രിയിൽ
ആനതേർകുതിരക്കൂട്ടം കൊന്നുകോ ധനഞ്ജയൻ. 55
ഇരിങ്ങണക്കാട്ടടയ്ക്കും മത്തഹസ്തികണക്കിനേ
മരംവള്ളിക്കുടിൽപ്പുറുമുണക്കപ്പുല്ലുമാം വനം. 56
കാറേററെത്തും കാട്ടുതിയും ചുട്ടെരിക്കുംപ്രകാരമേ
നിൻ പടക്കാടിനെയുടൻ കൃഷ്ണക്കാറിടചേന്നവൻ. 57
ശരാച്ചിസ്സുടയോൻ ചുട്ട പാണ്ഡവാഗ്നിധനഞ്ജയൻ
തേത്തട്ട ശൂന്യമാക്കീട്ട നിരത്തീ മന്നിൽ മത്ത്യരെ. 58
തിരക്കിൽത്തുള്ളിടുംവണ്ണം വില്ലെടുത്ത ധനഞ്ജയൻ
വജ്രമൊക്കും ശരങ്കൊണ്ടു പാരിൽച്ചോരനിറച്ചവൻ. 59
ഭാരതപ്പടയിൽക്കേറീ ചൊടിയോടും ധനഞ്ജയൻ
ശ്രുതായുസ്സംബഷ്ഠനവൻ കേറുന്നേരം തടുത്തുതേ. 60
കങ്കപത്രക്രൂരശരങ്കൊണ്ടജ്ജുനനവന്നുടെ
അശ്വങ്ങളെക്കൊന്നുകിണഞ്ഞെതിർക്കുമ്പോതു മാരിഷ! 61
വേറിട്ടപ്പെയ്തവനുടെ വിൽമുറിച്ചിതു ഫൽഗുനൻ
അംബഷ്ഠൻ ഗദ കൈക്കൊണ്ടു കോപത്താൽക്കണ്ണുരുട്ടിയും. 62
പാഞ്ഞണഞ്ഞു പാർത്ഥനേയും തേരാളിഹരിയേയുമേ
ഉടൻ വീരൻ ഗദയെടുത്തടിയ്ക്കാനാഞ്ഞു ഭാരത! 63
തേർതടഞ്ഞിട്ട ഗദയാൽക്കേറിത്തച്ചു മുകുന്ദനെ
ഗദകൊണ്ടിട്ട ഹരിയെത്തച്ചുകൊണ്ടരിമർദ്ദനൻ. 64
അജ്ജുനൻ കോപമുഠക്കൊണ്ടംബഷ്ഠനെബ്ഭരതർഷഭ!
ഗദയോടൊക്കുമവനെപ്പൊൻകെട്ടുള്ള ശരങ്ങളാൽ. 65
കാറ്റുനെപ്പോലെ പോരിൽപ്പരം മൂടിടിനാനുടൻ.
അമ്മഹാത്മാവിൻെറ ഗദ പിന്നെ വേറേ ശരങ്ങളാൽ 66
പൊടിച്ചിതുടനേ പാർത്ഥനതൊരത്ഭുതമായിതേ.
അവനാഗ്ഗദ പോയപ്പോഠം വേറേ വൻഗദയേന്തിയോൻ 67
പാർത്ഥനേയും കൃഷ്ണനേയും മാറിമാറിയടിച്ചുതേ.
പാർത്ഥൻ ക്ഷുരപ്രങ്കൊണ്ടെയ്താഗ്ഗദയോങ്ങും ഭുജദ്വയം. 68

ഇന്ദ്രധ്വജാഭം കണ്ടിച്ചമ്പെയ്തറുത്തു ശിരസ്സുമേ
ചെത്തവൻ വീണു നൃപതേ!പാത്തലത്തെ മുഴക്കിയും. 69
യന്ത്രംമാറിയഴിച്ചിട്ടാശ്ശുക്രകേതു കണക്കിനെ
തേർക്കൂട്ടത്തിനിടയിലായാനപ്പട ചുഴന്നഹോ
കാർക്കൂട്ടം ചൂഴമക്കുന്നൊരമട്ടിൽക്കാണായിതജ്ജുനൻ. 70

---

94. ദുര്യ്യോധനകവചബന്ധം

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

പാർത്ഥൻ ജയദ്രഥവധത്തിന്നായിക്കേറിയപ്പൊഴേ
ദ്രോണനേറയണിയും ഭോജപ്പടക്കെട്ടും മുടിച്ചുടൻ. 1
സുദക്ഷിണാഖ്യൻ കാംബോജരാജപുത്രൻ മരിയ്ക്കുവേ
ശ്രുതായുധൻ സവ്യസാചി കൊന്നാശ്ശൂരൻ മരിയ്ക്കുവേ. 2
സൈന്യങ്ങളൊക്കെയുമടഞ്ഞങ്ങുമിങ്ങും തിരിയ്ക്കുവേ
തൻബലം ഭഗ്നമായ്കണ്ടാ ദ്രോണാന്തം പുക്കു നിന്മകൻ 3
വെക്കമൊരാനത്തേരുമായിട്ടെത്തിദ്രോണനൊടോതിനാൻ.

ദുര്യ്യോധനൻ പറഞ്ഞു.

ഈപ്പെരുമ്പട മുട്ടിച്ചു കേറിയാപ്പുരുഷർഷഭൻ 4
ഇനിബ്ബുദ്ധിയിനാൽക്കാങ്ക മേലിൽ വേണ്ടൊന്നൊരാ ക്രിയ.
ഘോരലോകക്ഷയത്തിങ്കലജ്ജുനദ്ധ്വംസനത്തിനായ് 5
ജയദ്രഥനെയാ വീരപുരുഷൻ കൊന്നിടാപ്പടി
ചെയ്കകൊഠിക ശ്രുഭംകിട്ടുമങ്ങേ ഞങ്ങഠിക്കൊരാശ്രയം. 6
കോപക്കാറേറ റിളകിട്ടുമീദ്ധനഞ്ജയപാവകൻ
ഉണക്കക്കൊട്ട തീപോലെൻ പടക്കൊട്ട ചുട്ടുനീതാ. 7
പടഭേദിച്ചു കൌന്തേയൻ കടന്നാറേ പരന്തപ!
ജയദ്രഥന്റെ രക്ഷക്കാർ പരം സംശയമാണ്ടുപോയ്. 8
നരേന്ദ്രക്കൊരുറപ്പുണ്ടായിരുന്നു ബ്രഹ്മവിത്തമ!

ദ്രോണനെക്കയറില്ലേതും ജീവനോടേ ധനഞ്ജയൻ. 9
കടന്നുപോയിയാപ്പാത്ഥൻ ഭവാൻ കാണ്കെ മഹാദ്യുതേ!
എല്ലാമാത്തിപ്പെട്ടിതെന്റെ സൈന്യമില്ലിനി നിശ്ചയം. 10
മഹാഭാഗ! ഭവാൻ പാത്ഥപ്രിയകൃത്തറിവേനഹം
മയങ്ങുന്നോൻ പരം ബ്രഹ്മൻ! കായ്യഗൌരവമോത്തു ഞാൻ. 11
ബ്രഹ്മൻ വൃത്തിതരുന്നുണ്ടു യഥാശക്തി ഭവാനു ഞാൻ
നന്ദിപ്പിപ്പേൻ യഥാശക്തി ഭവാനോക്കുന്നാതില്ലേതും. 12
കൂറുള്ള ഞങ്ങളെ നിനപ്പീലാ നീ ഭ്രരിവിക്രമ!
ഞങ്ങഠംക്കപ്രിയരാം പാണ്ഡുപുത്രപ്രീതിയ്ക്കു നില്പു നീ. 13
ഞങ്ങളെസ്സേവിച്ചു ഞങ്ങഠംക്കപ്രിയം ചെയ്കയാം ഭവാൻ
അങ്ങു തേൻപുരളും കത്തിപ്രായനെന്നാരിവില്ല മേ. 14
പാത്ഥനിഗ്രഹമുണ്ടു പരം നല്ലാതിരിയ്ക്കിലോ
ഗ്രഹംപൂകും സൈന്ധവനെത്തടുക്കില്ലായിരുന്നു ഞാൻ. 15
ബുദ്ധിയില്ലായ്കയാൽ നിങ്കൽനിന്നു രക്ഷകൊതിച്ചു ഞാൻ
ജയദ്രഥന്നൊരാശ്വാസമേകിക്കാലന്നു നല്കിനേൻ. 16
യമദംഷ്ട്രയിലുഠംപ്പെട്ട മർത്ത്യനും വിട്ടുപോന്നിടാം
വിട്ടുപോകാ ഫൽഗ്ഗുനന്റെ പാട്ടിൽപ്പെട്ട ജയദ്രഥൻ. 17
സൈന്ധവന്നൊഴിവുണ്ടാകുംവഴി ശോണാശ്വ! ചെയ്ക നീ
കോപിയ്ക്കായ്കെന്നാത്തിവാക്കാൽക്കാത്താലും സിന്ധുരാജനെ. 18

ദ്രോണൻ പറഞ്ഞു.

നിൻവാക്കിലിങ്ങില്ലസൂയ നിയ്യശ്വത്ഥാമമട്ടുമേ
സത്യം ഞാൻ പറയാമെന്നാലതു കേഠംക്ക ധരാപതേ! 19
സാരഥിപ്രവരൻ കൃഷ്ണൻ വേഗമുള്ളവ വാജികഠം
ചെറുതും പഴുതുണ്ടാക്കീട്ടുടൻ പോകും ധനഞ്ജയൻ. 20
വിളിപ്പാടകലെക്കാണുന്നീലേ പാത്ഥന്റെരയന്മുകഠം
വേഗംപോകുംവഴിയ്ക്കിങ്ങുപിന്നോട്ടെയ്കവയാണിവ. 21
വേഗംപോകാൻ വിരുതെനിയ്ക്കില്ലിപ്പോഠം വൃദ്ധനാണു ഞാൻ
പടത്തലയ്ക്കലീപ്പാത്ഥപ്പട വന്നോല്പതുണ്ടിതാ. 22

No 11746

പിടിയ്ക്കേണം ധർമ്മജനെ വില്ലന്മാർ കണ്ടുനില്ക്കുവേ
എന്നാല്ലോ ഞാൻ ചെയ്ക സത്യം മന്നോർമദ്ധ്യേ മഹാദ്യുജ! 23
പാർത്ഥൻ കൈവിട്ട ഞാൻ നില്പേൻ പടത്തലയിൽ മന്നവ!
എന്നാൽ വ്യൂഹമുഖംവിട്ടുപാർത്ഥനായ്പൊരുതില്ല ഞാൻ. 24
തുല്യാഭിജനകർമ്മാവായൊരായ്ക്കുത്തുന്ന വൈരിയായ്
തൃണക്കാരൊത്തുനിയ്ക്കുന്നു പേടിയായ്തീശനല്ലയോ. 25
രാജാവു ശൂരൻ പടു നീ വെൽവാൻ പാരപുരഞ്ജയ!
വീരൻ നീതന്നെ ചെന്നാലും പാർത്ഥനജ്ജുനനുള്ളെടം. 26

ദുര്യ്യോധനൻ പറഞ്ഞു.

ഭവാനേയും കടന്നുള്ളോൻ സവ്യശസ്സുധരോത്തമൻ
ധനഞ്ജയൻ ഞാനവനെത്തടുപ്പാൻ പോരുമോ ഹരേ! 27
വജ്രമേന്തും ശക്രനേയും പോരിൽവെൽവാൻ കഴിഞ്ഞിട്ടും
ശത്രുജിത്താം ഫൽഗുനനെപ്പോരിൽ വെൽവാനശക്യമാം. 28
ഹാർദ്ദിക്യനാം ഭോജനേയും ദേവതുല്യൻ ഭവാനെയും
അസ്സൂപ്രതാപാൽത്തോല്പിച്ചോൻ ശ്രുതായുധവിനാശനൻ. 29
സുദക്ഷിണവധംചെയ്താൻ ശ്രുതായുധവിനാശനൻ
ശ്രുതായുസ്സച്യുതായുസ്സാ ല്ലേച്ഛൌഘമിവ തീർത്തവൻ. 30
കത്തിക്കാളും തിയ്യിനൊക്കുമാപ്പാണ്ഡവനെയങ്ങിനെ
ദുർദ്ധർഷനസ്സുപടുവെത്തടുത്തേല്ക്കുവതിന്നു ഞാൻ. 31
അവനായ് ഞാൻ പൊരുതുവാൻപോരുമെന്നാണു കാണുകിലോ
ഭവാനു ഞാൻ പരാധീനൻ ദാസൻപേർകാത്തുകൊൾക മേ. 32

ദ്രോണൻ പറഞ്ഞു.

സത്യം നിന്മൊഴി കൌരവ്യ! ദുരാധർഷൻ ധനഞ്ജയൻ
എന്നാൽ നിയ്യവനേത്താങ്ങുംപടിയാക്കുന്നതുണ്ടു ഞാൻ. 33
അത്ഭുതം കണ്ടുകൊള്ളട്ടേ പാരിൽ വില്ലരശേഷവും
കണ്ണൻ കാണ്കെപ്പാർത്ഥനിനു നിങ്കൽത്തങ്ങുന്നവണ്ണമേ. 34
നൃപതേ! ഞാൻ നിനക്കിനു കാഞ്ചനച്ചട്ടകെട്ടവൻ
പരന്മാരെയുമസ്ത്രങ്ങൾ നിങ്കലേല്ക്കാതെയാംവിധം. 35

നിന്നോടു ദേവാസുരരും യക്ഷോരഗനിശാടരും
മൂലോകരും ചേർന്നു നരരേറെറാലും പേടിവേണ്ടെടോ. 36
കൃഷ്ണനെന്നാല്ലുജ്ജുനനും വേറേ ശസ്ത്രജ്ഞരും രണേ
നിൻെറ ചട്ടയിലിന്നപ്പൊന്നേല്പിയ്ക്കാൻ ശക്തനായ്വരാ. 37
നിമ്മിപ്പൊഴീച്ചട്ടയിട്ടു പോരിൽക്കോപിച്ച പാർത്ഥനെ
സത്വരം ചെന്നൊതിത്താലും നിന്നൊത്താങ്ങുകയില്ലുവൻ. 38

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

എന്നോതിസ്സത്വരം ദ്രോണനാചമിച്ചതിഭാസ്വരം
അത്യദ്ഭുതച്ചട്ടമന്ത്രം ചൊല്ലിക്കെട്ടീ യഥാവിധി. 39
നിൻപുത്രനും വിജയനും തമ്മിലുണ്ടാം മഹാരണേ
ലോകങ്ങൾ വിസ്മയം വിട്ടുകൊണ്ടേകോൻ ബ്രഹ്മവിത്തമൻ. 40

ദ്രോണൻ പറഞ്ഞു.

ബ്രഹ്മം സ്വസ്തി നിനക്കേകെ ബ്രഹ്മാവും ബ്രാഹ്മണേന്ദ്രരും
സരീസൃപശ്രേഷ്ഠരും തേ സ്വസ്തിനല്ലട്ടെ ഭാരത! 41
യയാതിനാഹുഷൻ പിന്നെദ്ധുന്ധുമാരൻ ഭഗീരഥൻ
രാജർഷിമാരൊക്കെയും തേ സ്വസ്തിനല്ലട്ടെയെങ്ങുമേ. 42
ഏകപാദർ തരും സ്വസ്തി ബഹുപാദർകളുംതരും
അപാദന്മാരുമെപ്പോഴും നിനക്കേകും മഹാരണേ. 43
സ്വാഹയും സ്വധയും സ്വസ്തിയങ്ങയ്ക്കു നല്കുക
അരുന്ധതീലക്ഷ്മികളും സ്വസ്തിയങ്ങയ്ക്കു നല്കുക. 44
അസിതൻ ദേവലൻ വിശ്വാമിത്രൻതാനംഗിരസ്സുമേ
വസിഷ്ഠനും കശ്യപനും സ്വസ്തിയങ്ങയ്ക്കു നല്കുക. 45
ധാതാവിധാതാലോകേശൻ ദിക്കുകൾക്കീശർ ദിക്കുകൾ
സ്വസ്തിയങ്ങയ്ക്കു നല്കട്ടേ ഷണ്മുഖൻ കാർത്തികേയനും. 46
വിവസ്വാൻ ഭഗവാൻ സ്വസ്തിയങ്ങയ്ക്കേകട്ടെയെങ്ങുമേ
ദിഗ്ഗജംതാലുമവ്വണ്ണം ഭവാകാശം ഗ്രഹങ്ങളും. 47
ചോടേ ഭൂമിയെയൊക്കെയുമെടുത്തീടുന്നവൻ നൃപ!
യാഗശ്രേഷ്ഠൻ ശേഷനങ്ങയ്ക്കേകട്ടേ സ്വസ്തിയേറവും. 48

ഗാന്ധാരേ! പണ്ടു യുദ്ധത്തിലൂക്കിൽ വൃത്രമഹാസുരൻ
തോല്പിച്ചുടൽക്കഞ്ഞുമിങ്ങും മറിയേല്പിച്ച ദേവകൾ. 49
തേജോബലങ്ങൾ കെട്ടൊപ്പമിന്ദ്രനോടൊത്ത വാനവർ
ബ്രഹ്മനെശ്ശരണംപുക്കു വൃത്രാസുരഭയത്തിനാൽ. 50

ദേവകൾ പറഞ്ഞു.

വൃത്രൻ പീഡിപ്പിച്ച ദേവകൾക്കു ഹേ ദേവസത്തമ!
ഗതിയാക സുരശ്രേഷ്ഠ! ഭയത്തിൽക്കാക്ക ഞങ്ങളെ. 51
ചാരേ നില്പും വിഷ്ണുവേയുമിന്ദ്രാദിസുരരേയുമേ
നോക്കിച്ചൊന്നാൻ തത്ത്വമിതു, മങ്ങും വാനവരോടവൻ. 52
പാല്യരല്ലോ വാനവന്മാരിന്ദ്രബ്രാഹ്മണരൊത്തുമേ
വൃത്രനെത്തീർത്തതാ ത്വഷ്ടാവിന്റെ ദുർദ്ധരശക്തിയാം. 53
ത്വഷ്ടാവയുതവർഷങ്ങൾ വൻതപംചെയ്തവാറഹോ
വൃത്രനെത്തീർത്തു വാനോരേ! മഹേശ്വരമതപ്പടി. 54
അവന്റെ കൃപകൊണ്ടിട്ടായവനുക്കൾ വധിയ്ക്കുമേ
ശങ്കരസ്ഥാനമെത്താതെയദൃശ്യൻ ഭഗവാൻ ഹരൻ. 55
പോയിക്കണ്ടാൽശ്ശത്രുജിത്താം വൃത്രനെക്കൊന്നിടാമുടൻ
അങ്ങിരിപ്പൂ തപോമൂർത്തി ദക്ഷയജ്ഞം മുടിച്ചവൻ. 56
പിനാകി സർവ്വഭൂതേശൻ ഭഗ്നദൃഷ്ടിപരിച്ചവൻ
ബ്രഹ്മാവമരരോടൊപ്പം മന്ദരാദ്രിഗമിച്ചതിൽ. 57
കണ്ടാർ തേജോമൂർത്തിയാമസ്സൂര്യകോടിപ്രകാശനെ
അവൻ ചൊന്നാൻ വാനവരേ! സ്വാഗതം വേണ്ടതോതുവിൻ 58
എൻകാര്യം പാഴിലാകില്ലാ കാമം നിങ്ങൾക്കു കിട്ടുമേ
എന്നു കേട്ടവനോടോതിയൊന്നിച്ചമരരൊക്കെയും. 59
വൃത്രൻ ഞങ്ങടെ തേജസ്സുപോക്കീ വാനോക്കു നീ ഗതി
പ്രഹരങ്കൊണ്ടടഞ്ഞുള്ള ഞങ്ങൾ ദേഹങ്ങൾ കാങ്ക നീ
നീയേ ശരണമെന്നായീ ഗതിയാക മഹേശ്വര! 60

ശർവ്വൻ പറഞ്ഞു

അറിഞ്ഞേൻ ഞാൻ ദേവകളേ! നിങ്ങൾക്കീക്യൃത്യയുള്ളുടൻ
അകൃതാത്മാക്കൾക്കവായ്യം ത്വഷ്ടൃതേജസ്സുമുത്ഭവ. 61

അവശ്യം ഞാൻ ചെയ്തിടേണം വാനോക്കൊക്കെസ്സഹായകം
എന്നെയ്യിൽനിന്നുദിച്ചോരീച്ചട്ട കൈക്കൊണ്ടു വാസവ!
മനസ്സാലീ മന്ത്രമോതിദ്ധരിയ്ക്കുക സുരേശ്വര! 62

ദ്രോണൻ പറഞ്ഞു

എന്നോതി വരദൻ നല്കി ചട്ടയും പിന്നെ മന്ത്രവും
അവനാച്ചട്ടയിട്ടിട്ടു വൃത്രപ്പടയിലേറിനാൻ. 63
നാനാമട്ടിൽശ്ശസ്ത്രജാലം വന്നോരിൽപ്പാരമെല്ലിലും
അവന്റെ ചട്ടക്കെട്ടൊന്നു പൊട്ടിപ്പാൻ പാറിയില്ലെടോ. 64
പിന്നെയാ വൃത്രനെക്കൊന്നു തനിയേ ദേവ നായകൻ
ആ മന്ത്രച്ചട്ടയവനങ്ങംഗിരസ്സിന്നു നല്കിനാൻ. 65
അംഗിരസ്സോ മന്ത്രവിത്താം പുത്രൻ വ്യാഴന്നുമങ്ങിനേ
ധീമാനാമഗ്നിവേശ്യന്നു നല്കിക്കൊണ്ടാൻ ബൃഹസ്പതി. 66
അഗ്നിവേശ്യനെനിയ്ക്കേകി നിനക്കാച്ചട്ട കെട്ടുവാൻ
ഇന്നു നിൻ ദേഹരക്ഷയ്ക്കുവേണ്ടി മന്ത്രത്തൊടും നൃപ! 67

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

എന്നു ചൊല്ലി ദ്രോണർ മഹാദ്യുതി നിൻ പുത്രനോടുടൻ
പിന്നെയും ചൊല്ലിനാൻ മെല്ലെയാചാര്യശ്രേഷ്ഠനിങ്ങിനേ. 68
ബ്രഹ്മസൂത്രത്തിനാൽക്കെട്ടാം നിനക്കീച്ചട്ട പാർത്ഥിവ!
ഹിരണ്യഗർഭനമ്മട്ടു കെട്ടിച്ചു ചട്ട വിഷ്ണുവെ. 69
താരകാമയയുദ്ധത്തിൽ ബ്രഹ്മാവെങ്ങിനെ കെട്ടിയോ
ശക്രന്നീട്ടിവ്യകവചം നിനക്കങ്ങിനെ കെട്ടുവൻ. 70
മന്ത്രത്താൽ വിധിയാംമട്ടു ചട്ടകെട്ടിച്ചു മന്നനെ
പെരുമ്പോരിന്നായി വിട്ടുകൊണ്ടാനാ ദ്വിജപുംഗവൻ. 71
മഹാനാചാര്യനാച്ചട്ട കെട്ടിച്ചോരാ മഹാഭടൻ
ത്രിഗർത്തയോധരുടയോരായിരം തേരുമങ്ങിനേ. 72
വീര്യമേറും മത്തഗജസഹസ്രവുമതേവിധം
നിയുതത്തോളമശ്വങ്ങൾ മറ്റു തേരാളിവീരരും. 73

ഒത്തുചെന്നു മഹാബാഹു പാർത്ഥത്തേരിന്നു നേക്കുടൻ
നാനാവാദ്യരവത്തോടും വൈരോചനി കണക്കിനേ. 74
അപ്പോഠം നിൻപടയിൽഗ്ഘോഷമേറാം മുത്തിതു ഭാരത!
അഗാധവൻകടലെതിർകൈരവപ്പോക്കു കാങ്കയാൽ. 75

---

95. സങ്കുലയുദ്ധം.

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

കൃഷ്ണാജ്ജുനന്മാർ പടയിൽക്കടന്നാറേ മഹീപതേ!
ദുര്യ്യോധനൻ നരവരൻ പിന്തുടർന്നു ഗമിയ്ക്കുവേ. 1
ഊക്കിൽ ദ്രോണരൊടങ്ങേറിതുൽക്കടാരവമോടുടൻ
പാണ്ഡവന്മാർ സോമകരും പിന്നെ യുദ്ധം നടന്നുതേ. 2
രോമാഞ്ചമഞ്ചും ബഹളക്രൂരമായ്ത്തീന്നിതാ രണം
കുരുക്കഠംക്കും പാണ്ഡവക്കും വ്യൂഹാഗ്രത്തിങ്കലത്ഭുതം. 3
കണ്ടിട്ടില്ലാവിധം കേട്ടിട്ടില്ലാ ഞങ്ങഠം മഹീപതേ
ഉച്ചനേരത്തുയന്നോരാ യുദ്ധംപോലെ മഹീപതേ! 4
ധൃഷ്ടദ്യുമ്നാദ്യരാം പാർത്ഥർ പടകൂട്ടി പ്രഹാരികഠം
ഏവരും ദ്രോണസൈന്യത്തിൽ വഷ്ിച്ചു ശരവൃഷ്ടികഠം. 5
ശസ്ത്രഭൃൽപ്രവരൻ ദ്രോണാചാര്യൻ മുമ്പായി ഞങ്ങളും
പാഷ്തൻമുമ്പെഴും പാർത്ഥന്മാരിൽ വഷ്ിച്ചിതമ്പുകഠം. 6
വഷ്ത്തിൽ മിശ്രക്കാറേറാറ കടുങ്കാറുകഠം പോലവേ
തേരണിഞ്ഞുള്ള സേനാഗ്രം രണ്ടും ശോഭിച്ചിതപ്പൊഴേ. 7
ഇടഞ്ഞേറാസ്സേനരണ്ടുമുടനുക്കാന്നിതുല്ലൂടം
മഴക്കാലം നീർപെരുത്ത ഗംഗായമുനസന്നിഭം. 8
ശസ്ത്രക്കിഴക്കൻകാറേറാടുമാനതേർതുരഗാനിതം
ഗദാമിന്നൽക്കുടുപടക്കൊടുങ്കാറേറാറമുൽക്കടം. 9
ഭാരദ്വാജക്കാറടിച്ചു ശരമാരി ചൊരിഞ്ഞഹോ
വഷ്ിച്ചിതു മഹാസൈന്യം പാണ്ഡുസൈന്യോല്ലൂടാഗ്നിയിൽ.

മഴക്കാലത്തേല്ലുമുഗ്രകൊട്ടങ്കാറുകണക്കിനേ
ഇളക്കിത്തീത്തിതാപ്പാണ്ഡുസൈന്യമൊക്കെ ദ്വിജോത്തമൻ.
അവരേറേറം പ്രയത്നിച്ചാ ദ്രോണരോടേറ്റിതേവരും
ചിറക്കെട്ടു പിളന്നീടാനൊഴുക്കുത്തുകഥം പോലവേ. 12
വെള്ളച്ചാട്ടം മലകണക്കവരേ ദ്രോണർ നിത്തിനാൻ
ചൊടിച്ച പാണ്ഡുപാഞ്ചാലകേകയന്മാരെയാഹവേ. 13
അപ്പോഥം മറവുള്ള മനോരുമങ്ങുമിങ്ങും തിരിഞ്ഞുടൻ
പോരിലൂക്കുള്ള വീരന്മാർ നിത്തീ പാഞ്ചാലവീരരെ. 14
നരവ്യാഘ്രൻ പാണ്ഡവരൊത്താപ്പോരിലഥ പാഷ്തൻ
എയ്താനേറേറം ദ്രോണനെയാപ്പടക്കെട്ടു പിളക്കുവാൻ. 15
ശരവഷ്ടം പാഷ്തനിൽ ദ്രോണൻ വഷ്ടിച്ചിട്ടുംപടി
ശരവഷ്ടഥം വഷ്ടിച്ചു ധൃഷ്ടദ്യുമ്നനുമങ്ങിനേ 16
വാഥക്കിഴക്കൻകാറുമായി വേല്യഷ്ടിക്കത്തിയൊത്തവൻ
ഞാൺമിന്നൽ വില്ലിടിയൊടും ധൃഷ്ടദ്യുമ്നമഹാഘനം. 17
ശരധാരശിലാവഷ്ടം വഷ്ടിച്ചു, ദിക്കടച്ചുടൻ
തേരശനികരം കൊന്നുമുക്കിനാൻ പടയായവൻ. 18
ദ്രോണനേതേതിടം പാണ്ഡുത്തേർക്കൂട്ടത്തോടെതിത്തതോ
അതാതിടത്തനുതുകി ദ്രോണനേ മാററി പാഷ്തൻ. 19
ദ്രോണനവണ്ണമേ പോരിൽക്കിണഞ്ഞേൽപ്പോതു ഭാരത!
ധൃഷ്ടദ്യുമ്നൻ കേറുമിടം സൈന്യം മൂന്നായ് പ്പിളന്നുപോയ്. 20
ചിലർ ചേന്നു ഭോജനോടു ജലസന്ധനൊടും ചിലർ
പാണ്ഡവന്മാർ മുടിയ്ക്കുനോഥംചേന്നു ദ്രോണരൊടും ചിലർ. 21
കൂട്ടിച്ചേക്കുന്ന പടകഥം മുറും ദ്രോണൻ മഹാരഥൻ
അവനേറയാക്കെട്ടടച്ചാൻ ധൃഷ്ടദ്യുമ്നൻ മഹാരഥൻ. 22
പാണ്ഡുസ്സഞ്ജയർ കൊല്ലുന്നു മുപ്പാടാം ധാത്തരാഷ്ടരെ
അഗോപപ്പയ്ക്കളെക്കാട്ടിൽപ്പുല ചെന്നായ്ക്കഥം പോലവേ. 23
ധൃഷ്ടദ്യുമ്നൻ മയക്കുന്ന യോധരെത്തിന്നു കാലനും
എന്നേവം ബഹളപ്പോരിലോത്തുപോയിതു കാണികഥം. 24
ക്ഷാമംരോഗം തസ്കരരും പൊട്ടുബ്ഭപനേറ നാടുടൻ
ദ്രവിപ്പിയ്ക്കുംപോലെ ചെയ്തു പാണ്ഡവന്മാർകഥം നിമ്പട. 25

വെയിൽതട്ടം ചട്ടകളിൽശ്ശൂന്യങ്ങളിലുമങ്ങിനേ
കണ്ണുചെല്ലാതെയായ് സൈന്യപ്പൊടിയേറിട്ടുമേറവും. 26
മൂന്നായ്പ്പിരിഞ്ഞ സൈന്യത്തെ പ്പാണ്ഡവന്മാർ വധിയ്ക്കുവേ
അമർഷി ദ്രോണനപ്പെയ്തുകൊന്നു പാഞ്ചാലവീരരെ. 27
ഉടച്ചും പടയപ്പെയ്തു മുടിച്ചും ദ്രോണനേല്ക്കുവേ
കത്തും കാലാഗ്നിയ്ക്കു തുല്യമൊത്തു ദ്രോണന്റെയാകൃതി. 28
തേരാനയശ്വം കാലാളെന്നിവയെദ്ധരണീപതേ!
ഒറയപ്പെയ്തു യുദ്ധത്തിൽ പിളർന്നിതു മഹാരഥൻ. 29
പാണ്ഡവർക്കുള്ള സൈന്യത്തിലില്ലൊരാളുന്നു ഭാരത!
ദ്രോണനെയ്യുന്ന ബാണങ്ങൾ പോരിലേല്ക്കുന്നവൻ പ്രഭോ! 30
വെയിൽകൊണ്ടും ദ്രോണനെയ്യുന്ന ബാണങ്കൊണ്ടും തപിച്ചഹോ
ഉഴന്നുപോയങ്ങുമിങ്ങും പാണ്ഡവപ്പട ഭാരത! 31
അവർണ്ണമാപ്പാഷ്തന്നും പായിയ്ക്കും നിന്നൊയാഞ്ജലം
എല്ലാടവും തീപ്പിടിച്ചോരുണക്കക്കാടുപോലെയായ്. 32
ദ്രോണപാഷ്തബാണങ്ങൾകൊണ്ടു സൈന്യങ്ങൾ ചാകവേ
പ്രാണൻകളഞ്ഞും പൊരുതീ ശക്തിപോലെങ്ങുമേ ഭടർ. 33
നിൻകൂട്ടരിൽപ്പരരിലും പോരിങ്കൽബ്ഭരതഷ്ഭ!
പോർവിട്ടു പേടിച്ചോടുന്നോരില്ലൊരാളും ധരാപതേ. 34
കൌന്തേയനാം ഭീമനെപ്പോയ് വളഞ്ഞാരൊത്തു സോദരർ
വിവിംശതിചിത്രസേനൻ വൻതേരാളിവികർണ്ണനും. 35
വിന്ദാനുവിന്ദരാവന്ത്യർ വീര്യവാൻ ക്ഷേമധൂർത്തിയും
മുവ്വർ നിന്നുടെ മക്കൾക്കു മുവ്വർ പിന്തുണയായിവർ. 36
ബാൽഹികരാജൻ തേജസ്വി കുലപുത്രൻ മഹാരഥൻ
സൈന്യാമത്യന്മാരുമൊത്തോൻ തട്ടുത്തു ദ്രൌപദേയരെ. 37
ശൈബ്യൻ ഗോവാസനൻ ഭൂപനായിരം ഭടരൊത്തവൻ
തടുത്തു പൊരുതും കാശ്യനഭിഭൂവിന്റെ പുത്രനെ. 38
ജ്വലിയ്ക്കുമഗ്നിയോടൊക്കും കൌന്തേയൻ ധർമ്മപുത്രനെ
മദ്രന്മാർക്കരചൻ ശല്യരാജൻ രോധിച്ചു ഭൂപതേ! 39
ദുശ്ശാസനൻ തന്റെ പട കൂട്ടിനിർത്തിയമർഷണൻ
ചൊടിച്ചു ശൂരൻ ചെന്നോരാ പോരിൽസ്സാത്യകിവീരനെ. 40

സപ്തതം പടയുമായ് ഞാനും സന്നദ്ധൻ ചട്ടയിട്ടവൻ
നാന്നൂറു വില്ലന്മാരൊത്തു തട്ടത്തേൻ ചേകിതാനനെ. 41

പടയോടൊത്ത ശകുനി നിത്തീ മാദ്രികുമാരനെ
വില്ലും വാളുമെഴും ഗാന്ധാരകന്മാരെഴുന്നൂറുമായ് 42

വിന്ദാനുവിന്ദരാവന്ത്യരെയ്തു മാത്സ്യൻ വിരാടനെ
പ്രാണൻകളഞ്ഞും വില്ലന്മാർ മിത്രരക്ഷയ്ക്കുയന്വർ. 43

തട്ടത്തേല്ക്കും തോലിവിട്ട യാജ്ഞസേനി ശിഖണ്ഡിയെ
എതിത്തേറിട്ട ബാൽഹീകൻ വിക്രമിപ്പോനെനിത്തിനാൻ. 44

ക്രൂരപ്രഭദ്രകോപേതൻ ധൃഷ്ടദ്യുമ്നനെയപ്പൊഴേ
സൌവീരരോടൊത്താവന്ത്യൻ തടുത്തു ക്രുദ്ധമൂത്തിയെ. 45

ക്രൂരംചെയ്യും ശൂരരക്ഷസ്സാകും ഹൈഡിംബവീരനെ
പൊടിച്ചുപോരിനെത്തുമ്പോൾത്തടുത്താൻ ചെന്നലായുധൻ.

മഹാരഥൻ കുന്തിഭോജനലംബുസനിശാടനെ
നെടുമ്പടയൊടൊത്തുള്ളോൻ തടുത്തു ക്രുദ്ധമൂത്തിയെ 47

നിൻകുട്ടിക്കും പാണ്ഡവക്കുമേവം ദ്വന്ദ്വശതം നൃപ!
എല്ലാസ്സൈന്യത്തിനും പിന്നിൽനിന്ന ഭാരത! സൈന്ധവൻ.

കൃപൻതൊട്ടുള്ള തേരാളി വില്ലാളിവരരക്ഷയിൽ
ചക്രം കാപ്പവരായ് നിന്നിതാസ്സൈന്ധവനു രണ്ടുപേർ. 49

ദ്രുപ! ദ്രൌണി വലംഭാഗത്തിടംഭാഗത്തു കർണ്ണനും
പിന്നിലും കാത്തു നിന്നാരാസ്സൌമദത്തി തുടങ്ങിയോർ 50

വൃഷസേനൻ കൃപൻ പിന്നൊശ്ശലൻ ശല്യൻ സുദുർജ്ജയൻ
നീതിയേറുന്ന വില്ലന്മാരേവരും രണകോവിദർ
സൈന്ധവന്നീവിധം രക്ഷചെയ്തു യുദ്ധം നടത്തിനാർ. 51

96. സങ്കുലയുദ്ധം.

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

രാജാവേ! യുദ്ധമാശ്ചര്യം ഞാൻ ചൊല്ലുന്നതു കേൾക്ക നീ
കുരുക്കൾക്കും പാണ്ഡവർക്കും യുദ്ധമുണ്ടായവണ്ണമേ. 1
പടത്തലയ്ക്കൽനിന്നീടും ദ്രോണനോടേറ്റു ചെന്നുടൻ
പാണ്ഡവന്മാർ പോർ നടത്തീ ദ്രോണപ്പട പിളർക്കുവാൻ. 2
ഭടരോടൊത്തുതാൻ വ്യൂഹംകാക്കും ദ്രോണരുമങ്ങിനേ
പാർത്ഥന്മാരായ്പ്പൊരുതിനാൻ പേർത്തും കീർത്തി കൊതിപ്പവൻ. 3
വിന്ദാനുവിന്ദരാവന്ത്യർ പത്തനാകം വിരടനെ
ചൊടിച്ചെയ്തീടിനാർ നിന്റെ പുത്രനു ഹിതകാംക്ഷികൾ. 4
വിരാടനും മഹാരാജ! പോരിലാ രണ്ടുപേരെയും
വിക്രമിപ്പോരെയേറ്റയ്തു പൊരുതീ കുട്ടരൊത്തുതാൻ. 5
അവർക്കുണ്ടായിതത്യുഗ്രം ചോരനീരൊഴുകും രണം
രണ്ടു മത്തദ്വിപത്തോടു കാട്ടിൽസ്സിംഹത്തിനാംവിധം. 6
പോരിൽബ്ബാൽഹീകനേല്പുമ്പോൾ യാജ്ഞസേനി മഹാബലൻ
വീരൻ മർമ്മംപിളർന്നീടും തീക്ഷ്ണബാണങ്ങൾ തൂകിനാൻ. 7
പൊൻകെട്ടി മൂർച്ചയിട്ടുള്ള മൊട്ടഴിഞ്ഞ ശരങ്ങളെ
ഒമ്പതെയ്തീടിനാൻ ക്രുദ്ധൻ ബാൽഹീകൻ യാജ്ഞസേനിയെ.
അന്നുംവേലും കലർന്നുള്ളോരാ യുദ്ധം ബഹുഘോരമായ്
ഭീരുക്കൾ പേടിയ്ക്കുംപാടും ശൂരർ നന്ദിച്ചിടുംപടി. 9
അവൻ തൂകും ശരങ്കൊണ്ടിട്ടാകാശം ദിക്കുമൊക്കെയും
മൂടിപ്പോയീ മറ്റുമൊന്നുമറിയാത്ത വിധത്തിലായ്. 10
പോരിൽദ്ധ്രൗവാസനൻ ശൈബ്യൻ രഥിയാം കാശ്യപുത്രനെ
സൈന്യത്തൊടൊത്തേറ്റതെതിർഗജത്തെഗ്ഗജമാംവിധം. 11
ബാൽഹീകരാജൻ കോപിച്ചു തേരാളി ദ്രൌപദേയരെ
അഞ്ചിന്ദ്രിയങ്ങളെ മനംപോലെതിർത്തു വിളങ്ങിനാൻ. 12
ശരൌഘം തൂകിയവരുമവനായ്പ്പൊരുതീടിനാർ
ദേഹത്തിലിന്ദ്രിയാർത്ഥങ്ങൾപോലെ ദേഹി ജനോത്തമ! 13

വാർഷ്ണേയൻ സാത്യകിയെ നിൻപുത്രൻ ദുർമ്മുഖനും രണേ
മൂർച്ഛയേറും മൊട്ടഴിഞ്ഞുള്ളൊമ്പതമ്പെയ്തിതപ്പൊഴേ. 14
വില്ലേന്തുമാ മഹാവില്ലൻ ബലവാനുക്കിലെയ്തതിൽ
അല്പം മയങ്ങിയുടനേ ശൈനേയൻ സത്യവിക്രമൻ. 15
ആശപസിച്ചിട്ട വാർഷ്ണേയൻ രഥിയാം നിൻപുത്രനെ
എയ്താനുടൻ കങ്കപത്രമുള്ള പത്തുശരങ്ങളാൽ. 16
അന്യോന്യമാഞ്ഞെയ്തന്യോന്യമമ്പേറാർത്തി കലർന്നവർ
പൂത്തുനില്ക്കും മുരുക്കിൻപോലുള്ള ശോഭിച്ചു മന്നവ! 17
കൃതിഭോജൻപോലയമ്പേറു കൊടിച്ചുടനലംബുസൻ
പൂത്തനില്ക്കും മുരുക്കിൻപോലുള്ള ശോഭിച്ചിതേറവും. 18
കൃതിഭോജനെയും പിന്നെപ്പെരുത്തമ്പെയ്തു രാക്ഷസൻ
നിൻപടത്തലയിൽഘോരമുച്ചത്തിലലറീടിനാൻ. 19
പരസ്പരം പോരിലേറു പൊരുമാശ്ശരത്തെത്തമാ
പണ്ടിന്ദ്രജംഭരെപ്പോലെ കണ്ടു സൈന്യങ്ങളൊക്കെയും. 20
പോരിൽക്കേറും വൈരകൃത്താമാസ്സൗബലനെ മന്നവ!
കൊടിച്ചു മാദ്രീപുത്രന്മാരമ്പെയ്താത്തിപ്പെടുത്തിനാർ. 21
നൃപതേ! ബഹളംതന്നെയായിതാജ്ജനസംക്ഷയം
ഭവാൻ നിമ്മിച്ചതായ്പ്പാരം കണ്ണൻ പാരം വളർത്തതായ്. 22
നിന്മക്കൾ കാത്തതായ് ക്രോധവിത്തായീടും ഹതാശനൻ
ഇപ്പാരൊട്ടുക്കുടൻ ചുട്ടുകരിപ്പാനായരുന്നാതാം. 23
പാണ്ഡവാശ്വഗമേറോൻ പിൻവാങ്ങിശ്ശകുനിയപ്പൊഴേ
ചെയ്യേണ്ടതറിയാതായീ പോരിൽ വിക്രമമാറവൻ. 24
കഴിയ്ക്കുമവനെപ്പാർത്തു മാദ്രേയന്മാർ മഹാരഥർ
മേഘങ്ങൾ മഴയെപ്പോലെ വർഷിച്ചു ശരവൃഷ്ടിയെ. 25
മൊട്ടഴിഞ്ഞനൂകം പെരുത്തേറു കൊണ്ടീടുമായവൻ
കാട്ടുമശ്വങ്ങളാൽ ദ്രോണപ്പടപുക്കിതു സൗബലൻ. 26
പോരിൽച്ചൊടിച്ചുകേറീടുമല്പായുധനിശാടനായ്
ഇടത്തരം ശക്തിയെടുത്തടുത്തിതു ഘടോൽക്കചൻ. 27
അവർ ചെയ്തൊരാ യുദ്ധം ചിത്രമായ്ത്തീർന്നു മന്നവ!
രാമരാവണയുദ്ധം പണ്ടുണ്ടായീടിനവണ്ണമേ. 28

മദ്രരാജാവിനെപ്പോരിൽത്തത്ര ധർമ്മസുതൻ നൃപൻ
അഞ്ഞൂറമ്പെയ്തു പിന്നേയുമേഴമ്പെയ്തീടിനാനുടൻ. 29
അവർ തങ്ങളിലാശ്ചര്യമായീയുദ്ധം ധരാധിപ!
പണ്ടു ശംബരശക്രന്മാർ തമ്മിലുണ്ടായവണ്ണമേ. 30
വിവിംശതീചിത്രസേനൻ നിൻപുത്രൻ വികർണ്ണനും
പെരുമ്പടയൊടുംകൂടി ഭീമനായ് പ്പൊരുതീടിനാർ. 31

---

97. സങ്കുലയുദ്ധം.

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

രോമാഞ്ചമഞ്ചുമാ യുദ്ധപ്രകാരം നടന്നതിൽ
എതിർത്തു മുപ്പുറിയായ കുരുക്കളൊട്ടു പണ്ഡവർ. 1
കയ്യേറുന്നോരു ജലസന്ധനോടേറു മാരുതി
കൃതവർമ്മാവിനോടേറു പടയൊത്തു യുധിഷ്ഠിരൻ. 2
ശരവർഷം ചൊരിഞ്ഞംഗ തുരുമക്കൻ കണക്കിനേ
ധൃഷ്ടദ്യുമ്നൻ മഹാരാജ! പോരിൽ ദ്രോണരൊടേറുതേ. 3
വില്ലരെല്ലാം വെന്നുമാറു പിന്നേ യുദ്ധം നടന്നുതേ
കുരുക്കൾക്കും പാണ്ഡവർക്കും ചൊടിച്ചേറു പരസ്പരം. 4
അവ്വണ്ണമേറാം ഭയങ്കരം നാശം തുടർന്നതിൽ
ഛിന്നഭിന്നമായ്സൈന്യമൊക്കേയും പേടിവിട്ടടർ ചെയ്തുവേ. 5
ബലിപാഞ്ചാലസുതനായ് ച്ചുചവാൻ ദ്രോണനേറുടൻ
അമ്പു കൂട്ടംകൂട്ടമായിട്ടെയ്തത്ഭുതമായഹോ. 6
ചർമ്മജാലംപോലെ ചൂറുമെയ്തുതിട്ടിതപ്പൊഴേ
ദ്രോണൻ പാഞ്ചാല്യമനുജവീരത്തലയസംഖ്യമേ. 7
ചിന്നിച്ചിതറി സൈന്യത്തിൽച്ചുറും വീരജനങ്ങടെ
വസ്ത്രാഭരണശസ്ത്രങ്ങൾ കൊടിവമ്മായുധങ്ങളും. 8
പൊന്നമ്പുട്ടയുമായ് ച്ചോരവാൻ ചാടിയുമത്തിനേ
മീനാലൊക്കും കാറുപോലെ മിന്നിത്തിങ്ങിവിളങ്ങിനാർ. 9

ആനയാളശ്വനിരകം ചിലരപ്പൊയ്യു വീഴ്ത്തിനാർ
പനപ്രായംവിളങ്ങുന്ന വിൽവലിയ്യും മഹാരഥർ. 10
വാളും പരിചയും വില്ലും തലയും കവചങ്ങളും
മിന്നിക്കാണായ് മഹാന്മാരാം ശൂരന്മാരുടെയാഹവേ. 11
എണ്ണമെന്യേകബന്ധങ്ങളേറുനിന്നിട്ടു ചുറ്റുമേ
ആപ്പെരും ബഹളപ്പോരിൽക്കാണായ്വന്നിതു മന്നവ! 12
കഴുകങ്കംവളം കാക്കപെരുത്തുകഠം കുറുക്കനും
പലമാംസാശിനിരയുമങ്ങുകാണായി മാരിഷ! 13
മാംസംതിന്നും ഘോര കോരിക്കുടിച്ചും കേശമജ്ജകഠം
പരിച്ചെട്ടത്തും കാണായീ പലമാതിരി മന്നവ! 14
ആനയാളശ്വമിവതൻ മെയ്യും ദേഹാംഗഭേദവും
തലയും ചുറ്റുമവിടെ വലിയ്യുന്നതുമങ്ങിനെ. 15
കൃതാസ്ത്രന്മാർ യുദ്ധദീക്ഷാദീക്ഷിച്ച രണശാലികഠം
പോരിൽജ്ജയംകൊതിച്ചേറ്റം പൊരുതിക്കൊണ്ടിതപ്പൊഴെ.
ഖഠ്ഗമാഗ്ഗം പലവഴി ചുറ്റിനാർ ഭടരാഹവേ
ഋഷ്ടി വേൽ തോമരം ശൂലം പ്രാസം പട്ടസമങ്ങിനെ. 17
പരിഘം ഗദവേറിട്ടമായുധം കയ്യിവറിനാൽ
പോക്കുത്തിൽച്ചൊടിച്ചേറിത്തങ്ങളിൽപ്പൊരുതീടിനാർ. 18
രഥീന്ദ്രരോട്ട രഥികഠം സാദീന്ദ്രരൊട്ട സാദികഠം
കാലാഠകളോടുകാലാഠം കളിഭങ്ങളൊടിഭങ്ങളും. 19
ക്ഷീബന്മാരേപ്പോലെ മദിച്ചുരഞ്ജിൽപ്പോലെയാനകഠം
ചീറിത്തമ്മിൽച്ചെന്നു കുത്തീ തമ്മിൽ നേരിട്ട പോർകളിൽ. 20
നിലവിട്ടും പെരുമ്പോരു നടത്തീട്ടുമ്പോഠം മന്നവ!
ദ്രോണാശ്വങ്ങഠംക്കിടയ്ക്കോറീ ധൃഷ്ടദ്യുമ്നൻ ഹയങ്ങളെ. 21
നന്നായ്ശ്ശോഭിച്ചിതാവായുവേഗമൊത്തുള്ള വാജികഠം
പാരാവതാഭങ്ങഠം ശോണവർണ്ണങ്ങളിടചേന്നവ. 22
മിന്നൽ ചേരും കാറുകളെപ്പോലെ ശോഭിച്ചു വാജികഠം
ധൃഷ്ടദ്യുമ്നൻ ദ്രോണരേത്തന്നാരികിൽക്കണ്ടവാറുടൻ 23
ഖഠ്ഗചർമ്മങ്ങഠം കയ്യൊണ്ടു വില്ലുവെച്ചിട്ട ഭാരത!
ദൃഷ്ടരക്കയ്യിനായ് വൈരിഘാതിയാം വീരപാഞ്ചാലൻ. 24

അച്ചുതണ്ടിൽച്ചുവിട്ടീട്ടാദ്രോണന്റെ രഥമേറിനാൻ
നകത്തിലും നകക്കെട്ടിനേലുമായ് നിന്നിതപ്പൊഴേ. 25
അശ്വങ്ങൾതൻ പിന്നുറത്തുമതിൽപ്പൂജിച്ച സേനകൾ
ചുവന്നാശ്വങ്ങളിലവൻ ഖഡ്ഗമാഗ്ഗം ചരിയ്ക്കവേ. 26
ദ്രോണൻ പഴുതുകണ്ടെത്തീലതൊരത്ഭുതമായിതേ
കാട്ടിൽ മാംസം കൊതിച്ചെത്തും പരുന്തിൻ പതനപ്പടി. 27
ദ്രോണനെക്കൊല്ലുവാൻ ചെല്ലുമവന്റെ ഗതിയായിതേ
ശരജാലങ്കൊണ്ടടനേ ശതചന്ദ്രംനറുക്കിനാൻ. 28
ദ്രോണൻ ദ്രുപദപുത്രന്റെരവാളും പത്തുമുകൊണ്ടടൻ
കൊന്നാനവ്വണ്ണമാലമ്പുകൊണ്ടശ്വങ്ങളെയും ശരി. 29
കൊടിവീഴ്ത്തീ രണ്ടുഭല്ലങ്കൊണ്ടു പിൻസൂതരേയുമേ
പ്രാണൻപോക്കും ബാണമെയ്താനടനായവനേയുമേ. 30
ചെവിയോളം വലിച്ചിട്ട വജ്രം വജ്രികണക്കിനേ
തീക്ഷ്ണബാണം പതിന്നാലെയ്തതുത്തിതു സാത്യകി. 31
ആചാര്യഗ്രസ്തനാം ധൃഷ്ടദ്യുമ്നനേ വിടുവിച്ചുതേ
സിംഹം ഗ്രസിച്ചിടുന്നോരു മാനിനേപ്പോലെ മാരിഷ! 32
പാഞ്ചാല്യനേ ദ്രോണരിൽനിന്നൊഴിപ്പിച്ചിതു സാത്യകി
കാക്കും സാത്യകിയെപ്പാത്തു പാഞ്ചാല്യനെയുമാഹവേ. 33
ഇരുപത്താറമ്പു വിട്ടാനടനേ ദ്രോണനപ്പൊഴേ
സൃഞ്ജയൌഘം ഗ്രസിപ്പോരാ ദ്രോണനെശ്ശിനിപുംഗവൻ. 34
സ്തനാന്തരത്തിലിരുപത്താറമ്പെയ്തീടിനാനടൻ
ജയംകൊതിയ്ക്കും പാഞ്ചാല്യത്തേർക്കൂട്ടക്കാർ കടന്നടൻ
ദ്രോണൻ സാത്യകിയോടേല്പൂധൃഷ്ടദ്യുമ്നനെ മാറിനാർ. 35

---

98. ദ്രോണസാത്യകിയുദ്ധം

ധൃതരാഷ്ട്രൻ പറഞ്ഞു.

ആശ്വൈനേയൻ വൃഷ്ണിവീരനാബ്ബാണത്തെയടുത്തുടൻ
ധൃഷ്ടദ്യുമ്നനെ രക്ഷിച്ചുവിട്ടവാറെയി സഞ്ജയ! 1

അമർഷംപൂണ്ടവില്ലാളി സവ്യശസ്സ്രുധരോത്തമൻ,
എന്തുചെയ്തു ദ്രോണർ ശിനിപൌത്രവീരനിലാഹവേ. 2

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

പാഞ്ഞെതിർത്തു ക്രോധവിഷൻ വില്ലാകും വാതുറന്നവൻ
ക്രൂരമ്പാകുന്ന പല്ലുള്ളോൻ നാരാചം ദംഷ്ട്രയായവൻ. 3
ചൊടിച്ച കൺചുവന്നുള്ളോൻ പന്നഗംപോലെ ചീറുവോൻ
നരവീരൻ മുതിർന്നില്ലും ചുവന്നാശ്വങ്ങളാലഹോ. 4
ആകാശത്തിൽപ്പൊങ്ങി മലച്ചാടും മട്ടുള്ളവാറിനാൽ
പൊന്നുകെട്ടിച്ചമുതുകിപ്പാഞ്ഞേറും യുയുധാനനിൽ. 5
ശരമാരിയൊടും തേരിൻധ്വനിയാമിടിയോടുമേ
ജ്യാകഷ്വിക്ഷേപമോടും നാരാചൌഘത്തടിത്തൊടും. 6
വാൾവേലിടിത്തിയ്യിനോടും ക്രോധവേഗജവത്തൊടും
ആചാര്യനാം ദ്രോണമേഘമശ്വക്കാറോടടുത്തതിൽ. 7
അവൻ വന്നേല്പതായുണ്ടുശൂരൻ പുരപുരഞ്ജയൻ
സൂതനോടു ചിരിച്ചോതീ ശൈനേയൻ യുദ്ധദുർമ്മദൻ. 8
ഇന്നീ ബ്രാഹ്മണനെത്തന്നെറ കമ്മംചിട്ടോരു ശൂരനെ
ധാർത്തരാഷ്ട്രക്കാശ്രയനെസ്വാമിയ്ക്കാ ദുഃഖകാരിയെ. 9
അശ്വങ്ങളെയടിച്ചാട്ടി ഹർഷത്തോടെതിരേല്പ്പോടോ
രാജപുത്രക്ക ഗ്രുവെയെപ്പോഴും ശൂരമാനിയെ. 10
ഉടൻ വെള്ളിനിറംപൂണ്ട മാധവന്നുള്ള വാജികൾ
ദ്രോണന്റെ നേർക്കുപാഞ്ഞെത്തീ കാറ്റിനൊത്ത ജവത്തൊടും
പിന്നെയാദ്രോണശൈനേയർ പോരടിച്ചു പരന്തപർ
അനേകായിരമമ്പെയ്തങ്ങളിൽ പ്രഹരിപ്പവർ. 12
ആകാശംമൂടിയമ്പെയ്തിട്ടപ്പൊഴാപ്പുരുഷർഷഭർ
വീരന്മാരമ്പുകൊണ്ടൊപ്പംനിറച്ചു പത്തുദിക്കുമേ. 13
മേഘങ്ങൾ വർഷക്കാലത്തു വാരിതുകുംവിധംസമം
തെളിവീലപ്പൊഴാദിത്യൻ വീശീലാ കാറുപോലുമേ. 14
ഘോരമാം ശരജാലത്താൽക്കുരിരുട്ടു നിറഞ്ഞുതേ
മറു ശൂരക്കപ്രധൃഷ്യമട്ടിലായ്ത്തീർന്നിതപ്പൊഴേ. 15

ദ്രോണശൈനേയബാണങ്ങൾകൊണ്ടു പാരിരുളാന്നതിൽ
ശീഘ്രാസ്ത്രമറിയും ദ്രോണസാത്വതക്കുനേരമേ. 16
നരസിംഹക്കു കാണ്മീലാ ശരവൃഷ്ടിയ്ക്കാരന്തരം
ബാണങ്ങൾ തമ്മിൽച്ചെന്നോരുകൂട്ടിമുട്ടും കടുസ്വനം. 17
കേൾക്കായി ശക്രൻ വിട്ടീടുമശനിദ്ധ്വനിപോലവേ
നാരാചമേറെ രുവീണ ശോഭിച്ചിതു ശരാകൃതി. 18
ആശീവിഷംകടിച്ചുള്ള സപ്പത്തിൻമട്ടു ഭാരത!
കേൾക്കായീ യുദ്ധദക്ഷന്മാരവർതൻ ചെറുഞാണൊലി. 19
എപ്പോഴും വജ്രമേറീടും ഗിരിശൃംഗാരവോപമം
ഇരുപേരുടെ തേരശ്വങ്ങളുമാസ്സ്തരും നൃപ! 20
പൊന്നുകെട്ടിച്ചമുകൊണ്ടുമൂടിശ്ശോഭിച്ചുചിത്രമേ
തെളിഞ്ഞുനേരേ ചെല്ലുന്ന നാരാചങ്ങൾക്കു മന്നവ! 21
ഉറയൂരിയ സപ്പങ്ങൾക്കൊത്തിതുഗ്രസമാഗമം
ഇരുപേർക്കും പോയി കടുകൊടിരണ്ടും മുറിഞ്ഞുപോയ്. 22
ഇരുപേരും ഘോരമെയ്തിലണിഞ്ഞും വിജയാർത്ഥികൾ
മദംചാടുന്നാനകം പോലായിച്ചോരയൊലിച്ചവർ. 23
തമ്മിലെയ്താർസമം പ്രാണൻപോക്കും ഘോരശരങ്ങളെ
അട്ടഹാസം കൂക്കിവിളി ശംഖഭേരുഭിഘോഷവും. 24
നിന്നുപോയീ മഹാരാജ! മിണ്ടിയില്ലൊരുത്തനും
അടങ്ങിനിന്നു സൈന്യങ്ങൾ യോധർ യുദ്ധംനിറുത്തിനാർ. 25
അവർചെയ്യും ദ്വന്ദ്വയുദ്ധം കൌതുകാൽക്കണ്ടുകാണികൾ
രഥിപ്രവരരാനക്കാർ കുതിരക്കാർ പദാതികൾ. 26
ഇവർ കണ്ണുകൾ ചിമ്മാതെകൂടിക്കണ്ടാർ നൃവീരരെ
ആനപ്പടകളും നിന്നിതശ്വപ്പടയുമങ്ങിനേ. 27
തേർക്കൂട്ടവുമതേമട്ടായ് വ്യൂഹംകെട്ടീട്ടനിന്നതേ
മുത്തും പവിഴവും വെച്ച മണിപ്പൊൻഭ്രഷണങ്ങളും. 28
ദ്ധ്വജം ചിത്രാഭരണവും പൊന്നാണിഞ്ഞുള്ള ചട്ടയും
വൈജയന്തിക്കൊടിക്കൂറ മേൽവിരിപ്പുകൾ കമ്പിളി. 29
തെളിഞ്ഞ കുത്തശസ്ത്രങ്ങളശ്വങ്ങളുടെചാമരം
മൂർദ്ധാക്കളിൽപ്പൊന്നുകൊണ്ടും വെള്ളികൊണ്ടുമതേവിധം. 30

ഗജങ്ങൾതൻകുംഭമാല കൊമ്പിൻകെട്ടുകൾ ഭാരത!
ഇവയാൽക്കാറുഖദ്യോതമിടിമിന്നലുമൊത്തവ. 31
മഴക്കാലം മുകിൽനിരപോലെ കാണായിതപ്പൊഴേ
കണ്ടു നമ്മുടെയാൾക്കാരും ധർമ്മപുത്രന്റെ കൂട്ടരും. 32
മഹാന്മാരാം ദ്രോണശിനിപുത്രന്മാരുടെയാരണം
വിമാനമാണ്ട വാനോരും ബ്രഹ്മൻസോമൻ തുടങ്ങിയോർ. 33
സിദ്ധചാരണരും പിന്നെ വിദ്യാധരഫണീന്ദ്രരും
കോരം മാരം തട്ടിമാറൽ മാറാർ തെറുമിവറിനാൽ. 34
മുറുമേറം വിസ്മയിച്ചു നൃസിംഹരിരുപേരുടേ
അസ്ത്രങ്ങളിൽക്കൈവേഗത്തെക്കാട്ടിക്കൊണ്ടു മഹാബലർ. 35
ദ്രോണനും സാത്യകിയുമങ്ങനുതുകീ പരസ്പരം
പിന്നെപ്പോരിൽ ദ്രോണബാണഗണം കണ്ടിച്ചു യാദവൻ. 36
ഉറപ്പേറും ബാണമെയ്തു വിൽ മുറിച്ചും മഹാദ്യുതേ!
കണ്ണടച്ചു മിഴിയ്ക്കുംമുമ്പാദ്രോണൻ മറുവില്ലിനെ. 37
ഞാണുകെട്ടി,യതും പിന്നെയെയ്തുത്തിതു സാത്യകി
പരംതപരയൊടും ദ്രോണൻ വീണ്ടും വില്ലേന്തിനിന്നതേ. 38
ഞാൺകെട്ടീടും വില്ലവൻറെയറുത്താനേഴമൊമ്പതും
പിന്നെ ദ്രോണൻ പോരിലതിമാനുഷക്രിയകണ്ടവൻ. 39
യുയുധാനൻ ചെയ്തതുള്ളിലോത്താനിങ്ങിനെ മന്നവ!
ഈയസ്സുവീര്യം രാമനു കാത്തവീര്യനു പാർത്ഥനും. 40
ഭീഷ്മനുമാ നരവ്യാഘ്രസാത്വതനുമെഴുംവിധം
അവൻറെയാവിക്രമത്തെ ദ്രോണൻ പൂജിച്ചിതുള്ളിനാൽ. 41
ഇന്ദ്രനൊക്കും ലാഘവത്തെക്കണ്ടിട്ടാ ദ്വിജസത്തമൻ
സന്തോഷിച്ചാനസ്ത്രവേദിയമ്മട്ടിന്ദ്രാദിദേവകൾ. 42
ശീഘ്രചാരിയവൻതൻറെ ലാഘവം കണ്ടതില്ലുപോൽ
വാനോരും യുയുധാനൻറെ ഗന്ധർവ്വരുമിളാപതേ! 43
സിദ്ധചാരണരും കണ്ടതില്ലാ ദ്രോണൻറെയാപ്പണി
ഉടൻ മറൊരു വില്ലേന്തി ദ്രോണൻ ക്ഷത്രിയമർദ്ദനൻ. 44
അസ്ത്രങ്ങളാലസ്ത്രമെയ്തു യോജിപ്പിച്ചിതു ഭാരത!
അവൻറെയസ്ത്രങ്ങളസ്ത്രമായയാൽത്തീർത്തു സാത്യകി. 45

തീക്ഷ്ണബാണങ്ങളങ്ങെയ്താനതൊരത്ഭുതമായിതേ
അമാനുഷക്രിയയവൻ ചെയ്കണ്ടന്യർക്കസാദ്ധ്യം. 46
യോഗം യോഗജ്ഞർ നിൻകൂട്ടർ ബഹുമാനിച്ചിതേറവും
ഏതസ്മിം ദ്രോണനിങ്ങെയ്തിതെയ്തിതായതു സാത്യകി. 47
അവനോടുഴറിശ്ശത്രുതാപനൻ പൊരുതീ ഗുരു
പരം ക്രുദ്ധൻ മഹാരാജ! ധനുർവ്വേദാന്തപാരഗൻ. 48
ദിവ്യാസ്ത്രത്തെ പ്രയോഗിച്ചും യുയുധാനവധത്തിനായ്
ശത്രുനാശനമാം ഘോരമാഗ്നേയംകണ്ടവാറുടൻ. 49
ദിവ്യാസ്ത്രം പടുവില്ലാളി വാരുണാസ്ത്രമയച്ചതേ
ദിവ്യാസ്ത്രമേന്തുമവരെക്കണ്ടുണ്ടൊയീ മഹാരവം. 50
വാനിൽച്ചുറുന്ന ശ്രുതങ്ങളം ചുറ്റീലാ വാനിലെങ്ങുമേ
ആഗ്നേയവാരുണാസ്ത്രങ്ങളവരമ്പിൽത്തൊടുത്തവ. 51
തമ്മിൽ നേരിട്ട പാഞ്ഞെത്തീ മാറിപ്പോയപ്പൊഴക്കനും
ഉടൻ യുധിഷ്ഠിരനൃപൻ പാണ്ഡവൻ ഭീമസേനനും. 52
സഹദേവൻ നകുലനും രക്ഷിച്ചും യുയുധാനനെ
ധൃഷ്ടദ്യുമ്നാദ്യരോടൊത്തു വിരാടൻ കേകയാനുജിതൻ. 53
മത്സ്യസാലേയസൈന്യങ്ങളെത്തീ ദ്രോണാന്തികത്തിലും
ദുശ്ശാസനനെ മുമ്പാക്കി രാജപുത്രരസംഖ്യമേ. 54
ശത്രുക്കൾ ചുറ്റും ചുഴലും ദ്രോണൻതൻ പങ്കിലെത്തിനാർ
വില്ലേന്തും നിൻഭടന്മാക്കും പോർനടന്നു പരക്കുമേ. 55
പൊടികൊണ്ടുലകം മൂടിശ്ശരമാരിനിറഞ്ഞഹോ
എല്ലാമുഴന്നമട്ടായിതറിയാതായിതൊന്നുമേ
പടയും പൊടിയാൽ മൂടി നിലവിട്ടവിധത്തിലായ്. 56

---

99. വാജിപാനസരോനിർമ്മാണം

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു

അസ്താദ്രിശിഖരത്തേയ്ക്കു സൂര്യൻ തിരിയുമപ്പൊഴേ
പൊടിപാറിപ്പരന്നക്കനൊന്നുമന്ദിച്ചു നില്ക്കുവേ. 1

നീന്നും പൊരുതിയും കേറിച്ചെന്നും വീരർ മടങ്ങിയും
ജയം നേടിയുമാമ്മാറപ്പകൽ പോകുന്ന മെല്ലവേ. 2
ജയം കൊതിയ്ക്കും സൈന്യങ്ങളമ്മട്ടിൽപ്പൊരുതുംവിധൌ
കൃഷ്ണാജ്ജുനന്മാർകഥം ജയദ്രഥഹിംസയ്ക്കുകേറിനാർ. 3
തേരുപോകാൻ തക്കവണ്ണം പാർത്ഥൻ കുത്തശരങ്ങളാൽ
വഴിയുണ്ടാക്കിയതിലേകുടിക്കേറീ ജനാർദ്ദനൻ. 4
ഏതേതിടം മഹാത്മാവാം പാർത്ഥന്റെ രഥമെത്തിയോ
അതാതിടത്തു ചിന്നാനാ നിൻഭടന്മാർ ധരാപതേ! 5
തേരോടിയ്ക്കും പരിപ്പേറും കാട്ടിയാശ്ശൂരിവീയ്ക്കുവാൻ
ഉത്തമാധമമദ്ധ്യങ്ങൾ മണ്ഡലങ്ങൾ നടത്തുവോൻ. 6
പാർത്ഥപ്പേരുള്ളബാണങ്ങളേറ്റിക്കാലാഗ്നിയൊത്തവ
ഞെരുമുചുറ്റി നമ്മൊട്ടുമായി നീണ്ടടുക്കിയന്നവ. 7
അമയുമിരിമ്പായുധഗ്രങ്ങളരിഘാതികഥം
പോരിൽ പ്രാണിച്ചോര പക്ഷിക്കുട്ടമൊത്തു കുടിച്ചുതേ. 8
തേർവിളിപ്പാടകലെയായ്പ്പാർത്ഥനെയ്തീടുമമ്പുകൾ
തേർവിളിപ്പാടുചെന്നിട്ടു കൊല്ലുന്ന ശത്രുവീരരെ. 9
ഗരുഡാനിലവേഗത്തിൽബ്ഭാരമേന്തും ഹയങ്ങളാൽ
അമ്മട്ടെത്തീ വിശ്രമൊക്കെ വിസ്മയിയ്ക്കുംവിധം ഹരി. 10
അമ്മട്ടോടാറില്ല രഥം സൂര്യനേറും ധരാപതേ!
ഇന്ദ്രനേറും ശിവനേറും ശരിവൈശ്രവണനേറും. 11
പോരിലിമ്മട്ടാരുടെയും തേരോടീട്ടില്ല മന്നവ!
മനസ്സിനൊത്തവേഗത്തിൽപ്പാർത്ഥത്തേരോടിടുംവിധം. 12
കേറിപ്പോരിൽ ക്ഷിതിപതേ! കേശവൻ പരമർദ്ദനൻ
പടകഥകളുടുക്കശ്രങ്ങളെയോടിച്ചുഭാരത! 13
തേർക്കുട്ടത്തിൽ നടുക്കെത്തിയപ്പൊഴാനല്ലവാജികൾ
ശൈദാഹം ക്ഷീണമിവയാൽത്തേർപണിപ്പെട്ടുകൊണ്ടുപോയ്. 14
പലരും യുദ്ധശൌണ്ഡന്മാർവിട്ട ശസ്ത്രങ്ങളേറുമേ
വിചിത്രമണ്ഡലപ്പാടുചുറ്റിയായവ വീണ്ടുമേ. 15
ചത്തുവീണാനയാളശ്രം തേരെന്നിവയുടേയുമേ
മേലേകുടിപ്പുഞ്ഞിതിയുമ്പാറമേൽക്കുടിയാംവിധം. 16

അതിനിടയിലാ വന്ദ്യവീരബ്ഭ്രാതാക്കൾ മന്നവ!
ക്ലാന്താശ്വനാം പാണ്ഡവന്റെന്നോക്കാതെ സൈന്യമൊത്തവർ.
അവരവ്വത്തിനാലജ്ജുനങ്കലെഴീവതു കൃഷ്ണനിൽ
നൂറമ്പശ്വങ്ങളിലുമായെയ്താരേറാം രസത്തൊട്ടും. 18
അവരെത്താനൊമ്പതൊമ്പതമ്പുകൊണ്ടജ്ജുനൻ നൃപ!
മമ്മജ്ഞനെയ്തു മമ്മങ്കം കീറുംപടി ചൊടിച്ചുടൻ. 19
അവരും ശരവർഷത്താൽ കൃഷ്ണാജ്ജുനരെയൊപ്പമേ
ചൊടിച്ചടച്ചുമൂടീട്ടു സിംഹനാദം മുഴക്കിനാർ. 20
ഭല്ലങ്ങളെയ്തവരുടെ വില്ലുരണ്ടും ധനഞ്ജയൻ
അറുത്തിതുടനേ പോരിൽപ്പൊന്നാണിക്കൊടി രണ്ടുമേ. 21
ഉടൻ മറൊരു വില്ലേന്തിക്കട്ടംപോരിൽദ്ധരാപതേ!
ചൊടിച്ചു പാർത്ഥനെയവർ പീഡിപ്പിച്ചു ശരങ്ങളാൽ. 22
വീണ്ടും ചൊടിച്ച രണ്ടമ്പെയ്തടനേ പാണ്ഡുനന്ദനൻ
അവക്കെഴും വില്ലുരണ്ടും വീണ്ടും പോക്കീ ധനഞ്ജയൻ. 23
പിന്നെയും പൊൻകെട്ടുടയ ചാണയ്ച്ചിട്ട ശരങ്ങളാൽ
അശ്വങ്ങളെക്കൊന്നു സൂതപിൻസൂതാനുഗരേയുമേ. 24
ക്ഷുരപ്രങ്കൊണ്ടെയ്തുരുത്തു മൂർപ്പിലേത്തലയപ്പൊഴേ
കാറേററൊടിഞ്ഞുള്ള മരംപോലെ വീണീടിനാനവൻ. 25
വിന്ദനെക്കൊന്നതായ്ക്കണ്ടിട്ടനുവിന്ദൻ പ്രതാപവാൻ
അശ്വങ്കം ചത്തതേർവിട്ടു ഗദയേന്തി മഹാബലൻ. 26
പോരിൽപ്പാഞ്ഞേറിതണ്ണന്റെ വധമുള്ളിൽനിനച്ചവൻ
ഗദയേന്തി രഥിശ്രേഷ്ഠൻ തുള്ളുംപോലെ മഹാരഥൻ. 27
അനുവിന്ദൻ നെറിനോക്കിഗ്ഗദയാൽ മധുവൈരിയെ
അടിയ്ക്കിലുമിളക്കീലാ മൈനാകത്തെക്കണക്കിനേ. 28
പാർത്ഥനാരമ്പെയ്തവന്റെ കണ്ണം കൈകാൽ കഴുത്തുമേ
അറുത്താനായവനുടച്ചുദ്ധിയെപ്പോലെ വീണുപോയ്. 29
അവരെക്കൊന്നതായ്ക്കണ്ടിട്ടവർക്കു തുണയായവർ
ചൊടിച്ചടുത്തു നൃപതേ!ശരവർഷങ്കം തുകിയും. 30
ക്ഷണമമ്പെയ്തായവരെക്കൊന്നു ഭാരത!ഫൽഗുനൻ
വേനല്ലു കാടുചുട്ടോരു വഹ്നിപോലെ വിളങ്ങിനാൻ. 31

അവക്കെഴും പടകടന്നൊരുമട്ടിൽധനഞ്ജയൻ
ശോഭിച്ചു കാർവിട്ടയരുമക്കനെന്നാകണാക്കിനേ. 32
അവനെക്കണ്ടുപേടിച്ചു കുരുക്കളഥ ഹൃഷ്ടരായ്
പാത്ഥന്റെ ചുറുമൊന്നിച്ചു പാഞ്ഞേറുമേ ഭരതർഷഭ! 33
അവൻ ക്ഷീണിച്ചുപോയ് ദൂരെജ്ജയദ്രഥനതോത്തുടൻ
സിംഹനാദം മുഴക്കീട്ടു ചുറും വന്നാവളഞ്ഞുതേ. 34
ചൊടിച്ചേറവരെപ്പാർത്തു ചിരിച്ചു പുരുഷർഷഭൻ
ദാശാർഹനോടജ്ജുനൻതാൻ മെല്ലവേ ചൊല്ലിയിങ്ങിനെ. 35
ക്ഷീണിച്ചിതമ്പേറരശ്വങ്ങൾ ദൂരത്തല്ലോ ജയദ്രഥൻ
അങ്ങയ്യതോന്നുന്നതെന്താണിനി വേണ്ടെന്നതുത്തമം. 36
ചൊല്ലു കൃഷ്ണ! ശരിയ്ക്കുന്നാല്ലോ പ്രാജ്ഞൻ സദായ്പൊഴും
നീ നടത്തും പാണ്ഡവന്മാർ പോരിൽവെല്ലും രിപുക്കളെ. 37
ഉടൻ വേണ്ടതെനിയ്ക്കാനന്തോന്നീടുന്നുണ്ടു കേൾക്ക നീ
അശ്വങ്ങളെയഴിച്ചിട്ടു ശല്യംപോക്കുക മാധവ! 38
എന്നജ്ജുനൻ ചൊന്നവാറു കേശവൻ ചൊല്ലിയുത്തരം
നീ ചൊന്നവാക്കിങ്ങെനിയ്ക്കും സമ്മതംതന്നെയജ്ജുന! 39

അജ്ജുനൻ പറഞ്ഞു.

ഞാൻ തടുപ്പേൻ വന്നടുക്കും സൈന്യമൊട്ടുക്കു കേശവ!
അങ്ങും ശരിയ്ക്കുടൻ വേണ്ടും കായ്മെന്നാൽ നടത്തുക. 40

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

തേത്തടംവിട്ടിറങ്ങീട്ടു കുസൽകൂടാതെയജ്ജുനൻ
ഗാണ്ഡീവം വില്ലുമായ് നിന്നിതുറച്ച മലപോലവേ. 41
അവന്റെ നേക്കാത്തടുത്തു മന്നാന്മാർ ജയകാംക്ഷികൾ
ഇതാണു പഴുതെന്നോത്തു പാത്ഥൻ താഴത്തുനില്ക്കുവേ. 42
കുറയ്ക്കു നില്ക്കുമവനെച്ചുറും വൻതേർനിരപ്പിനാൽ
വിൽവലിച്ചും സായകങ്ങൾ ചൊരിഞ്ഞുമുടനായവർ. 43
വിചിത്ര ശസ്ത്രങ്ങളേയും ചൊടിയിൽക്കാട്ടിനാരവർ
മേഘങ്ങളക്കനെപ്പോലെ മൂടിയപ്പൊഴു പാത്ഥനെ. 44

ക്ഷത്രിയന്മാർ പാഞ്ഞടുത്തു പരം ക്ഷത്രിയമുഖ്യനെ
നൃസിംഹനെ രഥിശ്രേഷ്ഠർ സിംഹത്തെ ദ്വിപർ പോലവേ.
അതിൽപ്പാർത്ഥനൊ കയ്യുക്കു കാണായീ പെരുതപ്പൊഴേ
ചൊടിച്ചു പല സൈന്യങ്ങളടച്ചേറു തടുത്തതിൽ. 46
എങ്ങും ശത്രുക്കൾ വിട്ടസ്ത്രമസ്ത്രങ്കൊണ്ടു തടുത്തവൻ
ഉടൻ പെരുത്തനു തുടിത്തടുത്താനേവരേയുമേ. 47
ആകാശത്തനുകളിടതിങ്ങിയങ്ങു ധരാപതേ!
കൂട്ടിമുട്ടി ജ്വാലകോലും മട്ടിലുണ്ടായിതഗ്നിയും. 48
അങ്ങുമിങ്ങും മഹാവില്ലർ വീഴ്ത്തിട്ടം ചോരചാടിയും
ശത്രുകശികളാത്താനയശ്വങ്ങൾ മുറിപെട്ടുമേ. 49
പോരിൽപ്പൊടിച്ചിട്ടു ജയം പ്രാർത്ഥിയ്ക്കും വീരരേറുമേ
ചൊടിച്ചു പലരൊന്നിച്ചേറരുഷ്മാവുണ്ടായിതപ്പൊഴേ. 50
ശരോമ്മിയായ്ധ്വജാവർത്തം നാഗനക്രം ദുരന്തമായ്
കാലാഗ്നി മത്സ്യംകലർന്നുഗ്രശംഖഭേരീരവത്തൊടും. 51
സംഖ്യയില്ലാതനന്തമെന്യേ തേർനിരത്തിരയാൻനുമേ
തലപ്പാവാമ വെങ്കൊറക്കൂട വെൺനുരയാൻനുമേ. 52
മത്തേഭപ്പാറയൊത്തേറമക്ഷോഭ്യം തേർക്കൊട്ടകടൽ
വേലയായ്നിന്നങ്ങു പാർത്ഥനുതുകി നിറുത്തിനാൻ. 53
അപ്പോഗ്നി പ്രിയപ്പെട്ട നരമുഖ്യനജ്ജുനനോടുടൻ
കൂസൽവിട്ട മഹാബാഹു പോരിൽപ്പൊല്ലീ ജനാർദ്ദനൻ. 54
പോക്കളത്തിങ്കലശ്വങ്ങൾക്കിങ്ങില്ലാ കിണറജ്ജുന!
വെള്ളം കുടിയ്ക്കുണമിവയ്ക്കിറങ്ങാനില്ലയെങ്കിലും. 55
ഇതുണ്ടെന്നായ്ക്കൂസൽകൂടാതസ്ത്രങ്കൊണ്ടു ധരിത്രിയെ
പിളർന്നജ്ജുനനുണ്ടാക്കീ വാജിപാനസരസ്സിനെ. 56
ഹംസകാരണ്ഡവം മിന്നിച്ചക്രവാകം വിളങ്ങിയും
പരന്നു തെളിനീരൊത്തു വിടർന്നംബുജമുള്ളതായ്. 57
ആമ മത്സ്യങ്ങളിടചേർന്നഗാധമുഷിസേവ്യമായ്
ഉടനുണ്ടാക്കിയൊരത്ര കാണ്മാൻ ചെന്നിത്ര നാരദൻ. 58
അമ്പിൻ കഴക്കോലമ്പിൽ തൂണമ്പിന്മേൽപ്പുരയത്ഭുതം
അമ്പിൽ ഗൃഹംതീർത്തു പാർത്ഥൻ തൃഷ്ടമട്ടത്ഭുതാകരൻ. 59

അപ്പോൾമച്ചിന്തിച്ചു ഗോവിന്ദൻ നന്നനന്നെന്ന വാഴ്ത്തിനാൻ
മഹാത്മാവാമജ്ജുനനാശ്ശരക്കൂടം ചമച്ചതിൽ. 60

---

100. സൈന്യവിസ്മയം

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

മഹാത്മാവാമജ്ജുനനാജ്ജലം നിമ്മിച്ചുവാറ്ഹോ
ശത്രുസൈന്യംതടുത്താറേ ശരക്കൂടംചമയ്ക്കവേ. 1
തേർവിട്ടിറങ്ങീട്ടനേ വാസുദേവൻ മഹാദ്യുതി
അഴിച്ചിട്ടാനേറമന്നു മെയ്യിലോറ ഹയങ്ങളെ. 2
അദൃഷ്ടപൂർവ്വമതു കണ്ടുണ്ടായീ സാധുവാദവും
സിദ്ധചാരണസംഘത്തിലെങ്ങും സൈന്യജനത്തിലും. 3
നിലത്തുനിന്നു പൊരുതും കൌന്തേയനെ മഹാരഥർ
തടുപ്പാനും ശക്തരായീലതൊരത്ഭുതമായിതേ. 4
തേർക്കൂട്ടങ്ങളുമങ്ങാനയശ്വങ്ങളുമടുക്കവേ
കൂസിയില്ലജ്ജുനനതു മറവാണങ്ങളിൽ മെച്ചമാം. 5
പേടിത്തം തുകീ ശരനിര പാർത്ഥനെപ്പാർത്തു പാർത്ഥിവർ
നടുങ്ങിയില്ലാ ധർമ്മിഷ്ഠൻ ശക്രജൻ ശത്രുമർദ്ദനൻ. 6
അസംഖ്യമന്നുനിരയും ഗദാപ്രാസങ്ങളും ബലി
ഗ്രസിച്ചു വരവിൽപ്പാർത്ഥനാരെല്ലാമാഴിപോലവേ. 7
അസ്ത്രവേഗത്താലുമൂക്കൻ കൈവേഗത്താലുമജ്ജുനൻ
ഗ്രസിച്ചു മറവും മന്നോർകഥ തുകും ഘോരശരങ്ങളെ. 8
തേരാണ്ട മന്നോരെയെല്ലാം താഴെനിന്നേകനജ്ജുനൻ
ലോഭമെല്ലാഗ്രണത്തേയുമെന്നപോലെ തടുത്തുതേ. 9
വിക്രമം ഫൽഗ്വനനേറയുമാകൃഷ്ണനേറയുമപ്പൊഴേ
പൂജിച്ചിതു മഹാരാജ! കൌരവന്മാർ മഹാദ്ഭുതം. 10
എന്തത്ഭുതമിതുണ്ടാമോ പാരിലുണ്ടായിരുന്നുവോ
പോരിലശ്വങ്ങളെക്കൃഷ്ണാജ്ജുനന്മാർ വിട്ടവണ്ണമേ. 11

നമുക്കു ഭയമുണ്ടാക്കിയേറെമിന്നാ നരോത്തമർ
വിസ്രബ്ധം പോക്കളെത്തിങ്കൽത്തേജസ്സുഗ്രം ധരിച്ചവർ. 12
സ്സീമദ്ധ്യത്തിൽപ്പോലെ കണ്ണൻ പുഞ്ചിരിക്കൊണ്ടു ഭാരത!
ശരഗർഭഗൃഹം പാർത്ഥൻ പോക്കളത്തിൽച്ചമച്ചതിൽ. 13
അശ്വങ്ങളെത്തിരിച്ചാട്ടിയവ്യഗ്രൻ പുഷ്കരേക്ഷണൻ
നിൻഭടന്മാരൊക്കെ മിഴിച്ചങ്ങു നില്പ്പൂ ധരാപതേ! 14
അവയ്ക്കുഴം ശ്രമം, വാട്ടം, വിറ, വൻവ്രണമെന്നിവ
എല്ലാം പോക്കീടിനാൻ കണ്ണനശ്വശിക്ഷാവിചക്ഷണൻ. 15
ശല്യങ്ങളം കൈകൊണ്ടെട്ടുത്തു തുടച്ചിട്ടാ ഹയങ്ങളെ
തിരിച്ചാട്ടി മുറയ്ക്കു വെള്ളത്തിങ്കലിറക്കിനാൻ. 16
വെള്ളം കാട്ടി നനച്ചൊന്നു തീററി ക്ഷീണംകളഞ്ഞവൻ
ഹർഷംപൂണ്ടവയേ വീണ്ടും തേരിൽക്കൊണ്ടങ്ങുപൂട്ടിനാൻ. 17
ആപ്പൊരുന്തേരിനെശ്ശൗരി സവ്യശസ്സുധരോത്തമൻ
നിറുത്തിയജ്ജുനനുമായ്ക്കേറീ തേജഃപൂരിതവിഗ്രഹം. 18
വെള്ളംകുടിച്ചശ്വമൊത്ത മഹാരഥരഥം പരം
കണ്ടും വീണ്ടും കുരുഭടശ്രേഷ്ഠർക്കുള്ളാനന്ദമുണ്ടായ്. 19
നെടുവീർപ്പിട്ടവർ വിഷപ്പുല്ലുറഞ്ഞരികൾപോലവേ
ആയായായീ പോയി പാർത്ഥൻ കണ്ണനൊത്തെന്നുമായ് നൃപ! 20
സവ്യക്ഷത്രിയരും കാണ്കെയാരേത്തേരാണ്ടു ദംസിതർ
കൂട്ടിക്കളിപ്രായമായി നമ്മളെദ്ധിക്കരിച്ചഹോ. 21
കിണഞ്ഞാഞ്ഞേല്ലിലും തങ്ങിനിന്നീടാതെ പരന്തപർ
മഹാരാജാക്കളിൽത്തന്റെ വീര്യം കാണിച്ചുപോയിനാർ. 22
അവർ പോയതു കണ്ടിട്ടു മറു സൈന്യങ്ങൾ ചൊല്ലിനാർ
കൃഷ്ണാജ്ജുനവധത്തിനു വെമ്പിക്കൊൾവിൻ കുരുക്കളേ! 23
സവ്യധനപികളും കാണ്കെത്തേരുപൂട്ടീട്ടു കേശവൻ
ജയദ്രഥാന്തം പോകുന്നു നമ്മളെദ്ധിക്കരിച്ചഹോ. 24
അതിൽച്ചില നരേന്ദ്രന്മാർ തങ്ങളിൽച്ചൊല്ലി മന്നവ!
പോരിൽ മുൻകണ്ടിടാത്തത്യാശ്ചര്യമിങ്ങിനെ കണ്ടുടൻ. 25
സവ്യസൈന്യങ്ങളും തിന്ന ധൃതരാഷ്ട്രനരേന്ദ്രനും
ദുര്യോധനന്റെ കുറത്താൽ ക്ഷത്രിയന്മാരുമൂഴിയും. 26

നാശത്തിലാപ്പെട്ടിതതുമറിയുന്നീല മന്നവൻ
എന്നൊക്കെയും ക്ഷത്രിയന്മാർ ചൊല്ലുന്നാണ്ടങ്ങു ഭാരത! 27
സിന്ധുരാജൻ കാലനുക്കുപോയാൽ വേണ്ടും ക്രിയാക്രമം
നടത്തട്ടേ വൃഥാദുഷ്ടി നീതികെട്ട സുയോധനൻ. 28
പിന്നൊശ്ശീഘ്രംപുക്കു പാണ്ഡുപുത്രൻ സൈന്ധവസന്നിധൌ
സൂര്യൻ മറിഞ്ഞു ചാഞ്ഞപ്പോഠംപ്പീതഹൃഷ്ടഹയങ്ങളാൽ. 29
മഹാഭുജൻ ശസ്ത്രധരശ്രേഷ്ഠൻ പാർത്ഥൻ ഗമിയ്ക്കുവേ
ക്രുദ്ധാന്തകാഭനേ യോധർ തടുക്കാനായതില്ലഹോ. 30
പിന്നൈസ്സൈന്യത്തെയോടിച്ചു പാണ്ഡവൻ ശത്രുതാപനൻ
മാൻകൂട്ടത്തെസ്സിംഹമട്ടിൽസ്സൈന്ധവാർത്ഥമിളക്കിനാൻ. 31
സൈന്യങ്ങളിൽക്കേറിട്ടമ്പോഠം വിട്ടാനശ്വങ്ങളേറ്റതും
കണ്ണൻ വലാകയ്യാക്കുന്ന പാഞ്ചജന്യം മുഴക്കിയും. 32
അഗ്രത്തിലജ്ജുനൻ വിട്ടോരമ്പു വീണിതു പിമ്പുറം
വേഗത്തിലും വേഗമോടീ വായുവേഗങ്ങഠം വാജികഠം. 33
ഉടൻ ചൊടിച്ചു മന്നോർകഠം വളഞ്ഞിതു കിരീടിയെ
ക്ഷത്രിയന്മാർ പലതരം ജയദ്രഥവധാർത്ഥിയെ. 34
സൈന്യങ്ങഠം പാഞ്ഞൊഴിഞ്ഞാറേ നില്പുമാപ്പുരുഷേന്ദ്രനെ
ദുര്യോധനൻ പിന്തുടന്നാൻ പാർത്ഥനെസ്സത്വരം രണേ. 35
കാറേററു കൊടിയാടീടും കാറൊലിദ്ധ്വനിയാം രഥം
ഘോരം കപിദ്ധ്വജംകണ്ടു പലപേരും വിഷണ്ണരായ്. 36
പൊടികൊണ്ടക്കൊട്ടേറെ മൂടിനില്പുന്ന നേരമേ
അമ്പേറൊത്തിപ്പെട്ട യോധർ നോക്കാനായീല കൃഷ്ണരെ. 37

---

101. ദുര്യോധനാഗമനം.

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

നെടുവീർപ്പിട്ടു രാജാക്കഠം നിന്നാഠംക്കാർ നൃപ! പേടിയാൽ
വാസുദേവാർജ്ജുനന്മാർകഠം കടന്നേറുന്നു കാങ്ക്ഷയാൽ. 1

എല്ലാവരും ചൊടിയൊട്ടും ഭ്രീമാന്മാർ സത്വചോദിതർ
ഉറപ്പോടും മഹാത്മാക്കളെതിർത്തു പാർത്ഥനോടുടൻ. 2
രോഷാമർഷ്മിയന്നിട്ട പോരിൽപ്പാർത്ഥനൊടേറവർ
തിരിപ്പീലിപ്പോഴുമാഴിപുക്കാപ്പുഴകൾ പോലവേ. 3
വേദാൽ നാസ്തികരെപ്പോലെയസത്തുക്കളൊഴിയ്ക്കയാം
നരകത്തിൽപ്പെട്ടുമവർ പാപം കയ്യേറു കേവലം. 4
തേർക്കൂട്ടം പിന്നിട്ടു കേറിക്കടന്നാപ്പുരുഷർഷഭർ
കാണായീ രാഹുവക്ത്രത്തിൽനിന്നൊഴിഞ്ഞക്കർ പോലവേ. 5
അക്ലമം വലപൊട്ടിച്ച ചാട്ടം മത്സ്യങ്ങൾ പോലവേ
സൈന്യം പിളർന്നു കയറിക്കാണായീ കൃഷ്ണരപ്പൊഴേ. 6
ശസ്ത്രത്തിക്കുള്ള ദുർഭേദ്യദ്രോണപ്പട കടന്നവർ
കാണായിതു മഹാത്മാക്കൾ ബാലാക്കന്മാർ കണക്കിനേ. 7
അസ്ത്രത്തിരക്കൊഴിച്ചിട്ടു ശസ്ത്രത്തിക്കുകടന്നുടൻ
കാണായിതു മഹാത്മാക്കൾ ശസ്ത്രത്തിക്കുളവാക്കുവോർ. 8
തിയ്യൊക്കും മകരാസ്യം വിട്ടെത്തും മത്സ്യങ്ങൾ പോലവേ
മകരങ്ങൾ സമുദ്രത്തെപ്പോലെ സൈന്യമിളക്കിനാർ. 9
നിൻകൂട്ടരും മക്കളുമാ ദ്രോണപ്പടയിൽ നില്പ്പൂവേ
കടക്കില്ലാ ദ്രോണനെയിന്നിവരെന്നോത്തുറച്ചുപോൽ. 10
ആ മഹാദ്യുതിമാരന്നാ ദ്രോണസൈന്യം കടക്കയാൽ
ജയദ്രഥന്റെ ജീവന്നു കൊതിച്ചില്ലവർ മന്നവ! 11
ജയദ്രഥന്റെ ജീവന്നു ബലമുള്ളാശ മന്നവ!
ദ്രോണഹാർദ്ദിക്യരെക്കൃഷ്ണർ കടക്കില്ലെന്നുറപ്പിലാം. 12
അവരങ്ങാശ പാഴാക്കിക്കടന്നിതു പരന്തപർ
ദ്രോണാനീകം ദുസ്തരമാം ഭോജാനീകവുമേ നൃപ! 13
കത്തും തീപോലവരതു കയറിക്കണ്ടവരുടൻ
നിരാശരായ്സ്സിന്ധുരാജജീവനോത്തീല നിൻ ഭടർ. 14
തമ്മിൽച്ചൊല്ലീടിനാർ പേടികൂട്ടീടും കൃഷ്ണപാണ്ഡവർ
ഭയമില്ലാത്തവർ ജയദ്രഥന്റെ വധസംഗതി. 15
ആറുപേർ ധാർത്തരാഷ്ട്രന്റെ മഹാരഥർ ചുഴന്നവൻ
എൻകണ്ണിൽപ്പെടുകിൽ ജീവനോടേ പോകില്ല സൈന്ധവൻ.

വാനോർകളൊത്തു ദേവേന്ദ്രനിവനു തുണനില്ലീലും
നാമിനു കൊല്ലുമിവനെയെന്നാരാക്ഷ്ണഫൽഗ്ഗുനർ. 17
എന്നുചൊല്ലും മഹാബാഹുകൃഷ്ണഫൽഗ്ഗുനരപ്പോഴേ
സിന്ധുരാജനെ നോക്കുമ്പോളാർത്തു നിന്മക്കളേവരും. 18
മരുധന്വസ്ഥലം കേറിട്ടാഹിച്ചു ക്കേറുമാനകം
വെള്ളംകുടിച്ചാശ്വസിച്ചമട്ടായീ ശത്രുകൾനർ. 19
വ്യാഘ്രസിംഹങ്ങളുടയ പർവ്വതങ്ങൾ കടക്കവേ
വണിക്കുകൾ കണക്കായിക്കാണായ് മൃത്യുജരാതിഗർ. 20
മുഖവർണ്ണമിവക്കുമ്മെട്ടാണെന്നു നിരൂപിച്ചുപോയ്
വിട്ടൊഴിഞ്ഞവരെക്കണ്ടു ചുറുമാക്കുന്ന നിൻഭടർ. 21
ആശീവിഷോഗ്രൻ തിയ്യൊക്കും ദ്രോണാചാര്യകൽനിന്നുമേ
മറു മന്നോരിൽനിന്നിട്ട ഭാസ്വരാക്കാഭരാമവർ. 22
ഒഴിഞ്ഞു കടലോടൊക്കും ദ്രോണപ്പട കടന്നവർ
കടൽകേറിയതിൻവണ്ണം കാണായീ നന്ദിയാന്ഹോ. 23
ദ്രോണഹാർദ്ദിക്യർ കാത്തീടുമസ്സൈന്യം വിട്ടുപോന്നവർ
തെളിഞ്ഞുകാണായിന്ദ്രാഗ്നിസുശർമ്മാർ മഹാരണേ. 24
ദ്രോണനേറയമ്പോറു ചോരപൊട്ടിക്കൃഷ്ണധനഞ്ജയർ
ക്രൂരമ്പോറിട്ട ശോഭിച്ചു കൊന്നയാൽക്കുമ്പോലവേ. 25
ശക്ത്യാശീവിഷമാം ദ്രോണക്കയംവിട്ടു കടന്നവർ
ശരൌഘമകരം ചേർന്ന മന്നോർവെള്ളം പെരുത്തതായ്. 26
ജ്യാഘോഷമാമിടിയുമായ് വാളാകുമിടിവാളുമായ്
ദ്രോണാസ്ത്രക്കാർ വിട്ടൊഴിഞ്ഞോർ വാനിലക്കേന്ദുസന്നിഭർ. 27
വഷ്ത്തിൽ വെള്ളംകയറി മഹാഗ്രാഹങ്ങളാന്ഹോ
സിന്ധുവൊത്താറു പുഴകൾ നീന്തിക്കേറിയപോലവേ. 28
പാരിൽപ്പുകഴ്ന്ന വില്ലാളിവീരരാം കൃഷ്ണപാർത്ഥരെ
കണ്ടോത്തു ജീവജാലൌഘം ദ്രോണാസ്ത്രബലവിസ്മയാൽ. 29
അടുത്ത സിന്ധുപതിയെക്കണ്ടുകൊൽവാൻ മുതിർന്നവർ
വ്യാഘ്രങ്ങൾ രുരുവെപ്പാർത്തു ചാടും മട്ടായിനിന്നുതേ. 30
മുഖവർണ്ണമവക്കുമ്മെട്ടാണെന്നു കരുതീടിനാർ
ജയദ്രഥൻ മത്തുപോയിയെന്നും നിന്മക്കളപ്പോഴേ. 31

കൃഷ്ണാർജ്ജുനന്മാരൊന്നിച്ചു ലോഹിതാക്ഷർ മഹാഭുജർ
സിന്ധുരാജാവിനെക്കണ്ടു ഹർഷിച്ചലറി വീണ്ടുമേ. 32
ചമ്മട്ടിയേന്തും കൃഷ്ണനും വില്ലേന്തും ഫൽഗുനനുമേ
സൂര്യാഗ്നികൾക്കുള്ള മട്ടിൽ പ്രഭ ശോഭിച്ചു മന്നവ! 33
അവർക്കു ഹർഷമായ്ത്തീർന്നു ദ്രോണാനീകം കടന്നുടൻ
മാംസം കണ്ട പരുന്തിന്മട്ടാജ്ജയദ്രഥദർശനാൽ. 34
അവർ സൈന്ധവനെച്ചാരത്താംവണ്ണം കണ്ടവാറുടൻ
മാംസം കണ്ട പരുന്തിന്മട്ടേറെം ചൊടിയൊടേറിനാർ. 35
ഹൃഷീകേശാർജ്ജുനന്മാരെക്കടന്നങ്ങിനെ കണ്ടുടൻ
സിന്ധുരാജന്റെ രക്ഷയ്ക്കു വിക്രമിയ്ക്കുന്ന നിന്മകൻ. 36
ദ്രോണൻ ചട്ട ധരിപ്പിച്ചൊരാദ്ദുര്യോധനനപ്പൊഴേ
അശ്വശിക്ഷാപടുവുടനൊറ്റത്തേരാലെയെത്തിനാൻ. 37
വില്ലാളി കൃഷ്ണാർജ്ജുനരെയുടൻ പിന്നിട്ട നിന്മകൻ
കണ്ണന്റെ മുമ്പിൽ നേരിട്ട ചെന്നേറ്റു നരനായകർ. 38
അപ്പോൾസ്സൈന്യത്തിലൊക്കെയുംഹർഷത്താൽവാദ്യഘോഷവും
മുഴങ്ങീ നിന്മകൻ പത്മവീരനേയും കടന്നതിൽ. 39
സിംഹനാദങ്ങളുണ്ടായി ശംഖനാദം കലർന്നഹോ
ദുര്യോധനൻ കൃഷ്ണരുടെ നേരേ നിന്നതു കാണ്കയാൽ. 40
പാവകോപമരാം സിന്ധുരാജാക്ഷയ്ക്കു നില്പവർ
പോരിൽ നിൻ പുത്രനെക്കണ്ടു ഹർഷിച്ചാരേറെവും പ്രഭോ! 41
ദുര്യോധനൻ ഭടന്മായ്ക്കേറിക്കണ്ടിട്ടു മാധവൻ
ചൊന്നാനർജ്ജുനനോടായിട്ടീവാ കാലോചിതം നൃപ! 42

---

102. ദുര്യോധനഗർവ്വവാക്യം.

വാസുദേവൻ പറഞ്ഞു.

നോക്കു ദുര്യോധനൻ കേറിക്കടന്നതു ധനഞ്ജയ!
അത്യത്ഭുതമിവനൊത്ത രഥമൊന്നില്ല നിശ്ചയം. 1

ദൂരയ്ക്കയ്ക്കുന്ന വില്ലാളികൃതാസ്ത്രൻ യുദ്ധദുർമ്മദൻ
ദൃഢാസ്ത്രനാം ചിത്രയോധി ധാർത്തരാഷ്ട്രൻ മഹാബലൻ. 2
ഏറ്റം സുഖം വളർന്നുള്ളോൻ മഹാരഥർ പുകഴ്ത്തുവോൻ
സമർത്ഥനെപ്പൊഴും പാർത്ഥ! പാണ്ഡവദ്വേഷി നിത്യവും. 3
നിനക്കിപ്പോളവനൊട്ടു യുദ്ധം യുക്തമിഹാനഘ!
ജയത്തിനോ മറ്റതിനോ ചൂതായതിനധീനമാം. 4
ചിരസംഭൃതമാം ക്രോധവിഷം കേറുകിവങ്കൽ നീ
പാണ്ഡവന്മാർക്കനർത്ഥങ്ങൾക്കിവൻമൂലം മഹാരഥൻ. 5
കാണുന്നാത്മസാഫല്യമിവൻ നിന്നാക്ഷേപത്തിനെത്തിനാൻ
രാജ്യാർത്ഥിയാമീ രാജാവു നിന്നോടേറ്റടർചെയ്കയോ. 6
ഭാഗ്യമിപ്പോളിവൻ നിൻറെയമ്പിൻറെ വിഷയത്തിലായ്
ഇവൻ പ്രാണൻ കളഞ്ഞീടുമ്പടി ചെയ്ക ധനഞ്ജയ! 7
ഐശ്വര്യമദമത്തുള്ളോൻ ദുഃഖിയ്ക്കാത്തവനാണിവൻ
പോരിൽ നിൻ വീര്യമറിയുന്നീലിവൻ പുരുഷർഷഭ! 8
ദേവാസുരനരോപേതം നിന്നെ മുപ്പാരുമജ്ജുന!
ജയിയ്ക്കുവാൻ നോക്കുകില്ലെന്തിവനൊറ്റയ്ക്കയോധനൻ. 9
ഭാഗ്യത്താൽപ്പാർത്ഥ! നിൻ തേരിന്നാട്ടത്തെത്തീടിനാനവൻ
മഹാബാഹോ! കൊല്ലുവനെയിന്ദ്രൻ വൃത്രനെയാംവിധം. 10
ഇവൻ നിനക്കനർത്ഥത്തിന്നെപ്പോഴും വിക്രമിപ്പവൻ
വ്യാജത്താൽധർമ്മസുതനെച്ചൂതാട്ടത്തിൽച്ചതിച്ചവൻ 11
ഇവൻ നൃശംസം പലതും ചെയ്തിട്ടുണ്ടയി മാനദ!
നല്ലനിങ്ങളിലെപ്പോഴും പാപംചെയ്വാൻ മുതിർന്നവൻ 12
ക്രുദ്ധൻ പരുഷനായ്ക്കാമരൂപിയാമീയനായ്മനെ
ആയ്മനിശ്ചയനായ്പ്പോരിൽപ്പാർത്ഥ! കൊല്ലുകസംശയം. 13
മതിച്ചു രാജ്യഹരണം വനവാസവുമജ്ജുന!
കൃഷ്ണാക്ലേശവുമൊന്നുള്ളിലോർത്തു നീ വിക്രമിയ്ക്കെടോ. 14
ഭാഗ്യത്താലിന്നിവൻ നിൻറെയമ്പിൻമാർഗ്ഗത്തിൽ നില്പ്പായാം
കായ്മം മുടക്കുവാൻവേണ്ടിയെത്തി യതിപ്പു ഭാഗ്യമേ. 15
ഭാഗ്യം നിന്നോടു യുദ്ധത്തിൽപ്പൊരുതാൻ കരുതുന്നിവൻ
കാക്കാതെ കാമമൊക്കേയും ഫലിച്ചു പാർത്ഥ ഭാഗ്യമേ. 61

കൊല്ലുകലാധമൻ ധാത്തരാഷ്ട്രനെപ്പോരിലജ്ജുന!
ഇന്ദ്രൻ ദേവാസുരപ്പോരിൽജ്ജംഭനെക്കൊന്നാവണ്ണമേ. 17
ഇവനെക്കൊന്നു നീ സൈന്യമനാഥം താൻ വിളക്കൊടാ
ആറാട്ടാവട്ടെ വൈരത്തിന്നാക്കു ദുഷ്ടവേരു നീ. 18

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു

ആവാമെന്നായ്പ്പാർത്ഥനോതീ ഞാൻ ചെയ്യേണ്ടതിതാണിഹ
മറെറാക്കെ വിട്ടുതാലും ദുര്യോധനനെഴുന്നൊടം. 19
ഇവൻ നമ്മുടെ നാടേറെക്കാലം വാണിതകണ്ടകം
ഇവന്റെറ തല ഞാൻ പോരിൽക്കയെറിക്കൊയ്കയില്ലയോ. 20
അനഹ്നയാം കൃഷ്ണയുടെയാ ക്ലേശത്തിന്നു ഭാരത!
കേശാകർഷണകർമ്മത്തിൻപക ഞാൻ വീട്ടുകില്ലയോ. 21
എന്നോതി ഹൃഷ്ടരാം കൃഷ്ണർ വെളുത്തശംഖങ്ങളേ ദൃതം
ആ നരാധിപനെപ്പാർത്തു പോരിൽ വിട്ടീടിനാരുടൻ. 22
അവക്കുട്ടക്കലായിട്ടും നിന്മകൻ ഭരതർഷഭ!
പരം ഭയപ്പെടേണ്ടപ്പോൾമ്പേയപ്പെട്ടില്ല മാരിഷ! 23
അവന്റെറയതു കൊണ്ടാടീ ക്ഷത്രിയന്മാർകളേവരും
കൃഷ്ണാജ്ജുനന്മാക്കുനേരേ കേറിച്ചെന്നുതടുത്തതിൽ. 24
അപ്പോൾ നിന്നുടെ സൈന്യത്തിലൊക്കെയും ധരണീപതേ!
പോരിൽ മന്നവനെപ്പാർത്തിട്ടുണ്ടായീ ഘോഷമേറവും. 25
അജ്ജനാഘോഷമൊട്ടേറെഗ്ഘോഷമായ്വാച്ചിട്ടുംവിധൌ
കൂസാതെ നിന്മകൻ ചെന്നു തടുത്തു മുകക്ഷിയെ. 26
വില്ലാളി നിന്മകൻ ചെന്നുതടുത്തളവിലജ്ജുനൻ
അവന്റെറമേൽ വീണ്ടുമേററം ചൊടിച്ചിതു പരന്തപൻ. 27
ദുര്യോധനാജ്ജുനന്മാരെച്ചൊടിപൂണ്ടങ്ങുകാണ്കയാൽ
നോക്കിനിന്നാർ ചുറുമുറ്റുപരാം നരനായകർ. 28
പാർത്ഥനേയും കൃഷ്ണനേയും ക്രുദ്ധരായ്കണ്ടു മാരിഷ!
ചിരിച്ചുകൊണ്ടു നിൻ പുത്രൻ വിളിച്ചൂ പടവെട്ടുവാൻ. 29
അപ്പോൾ പ്രഹൃഷ്ടൻ ദാശാർഹൻ പാണ്ഡവൻ സവ്യസാചിയും
ഉച്ചത്തിലലറീ പിന്നെശ്ശംഖനാദം മുഴക്കിനാർ. 30

ഹൃഷ്ടരാമവരെക്കണ്ടു കൌരവന്മാർകളേവരും
നിരാശരായ്ത്തീർന്നിതേറാം നിന്നെറ പുത്രന്നെറ ജീവനിൽ. 31
ദുഃഖിച്ചുപോയീ മറവുള്ള കരുക്കന്മാർകളേവരും
കത്തുന്നതിയ്യിൽ ഹോമിച്ചിതെന്നോർത്തു നിന്നെറ പുത്രനെ.
അമ്മട്ടു ഹൃഷ്ടരാം കൃഷ്ണാജ്ജുനരെക്കണ്ടു നിൻഭടർ
രാജാവു ചത്തു രാജാവു ചത്തുവെന്നോതി ഭീതിയാൽ. 33
ജനാരവംകേട്ടവാറു പറഞ്ഞിതു സുയോധനൻ
നിങ്ങടം പേടിയ്ക്കായ്കിനിന്നീക്കൃഷ്ണരെക്കൊന്നൊടുക്കുവൻ. 34
എന്നു സൈന്യങ്ങളോടോതിജ്ജയംനോക്കും നരാധിപൻ
വിളിച്ചു പാത്ഥനെപ്പാത്തു ചൊടിച്ചിങ്ങിനെ ചൊല്ലിനാൻ. 35
പാത്ഥ! ദിവ്യം ഗാണ്ഡിവവും നീ പഠിച്ചസ്ത്രമൊക്കെയും
കാണിയ്ക്കേടോ പാണ്ഡുവിന്നു പിറന്നോനെങ്കിലെങ്കൽ നീ. 36
ബലവും വീര്യവും നിന്നെറ കേശവന്നെറയുമങ്ങിനേ
വേഗമെന്നിൽ പ്രയോഗിയ്ക്ക കാണട്ടേ നിന്നെറ പൌരുഷം. 37
ഞാൻ കണ്ടീടാതെ നീ ചെയ്തെന്നോതുന്ന പല കമ്മവും
സ്വാമിസല്ക്കാരയുക്തങ്ങളതിപ്പോളൊന്നു കാട്ടേടോ. 38

---

103. ദുര്യോധനപരാജയം

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു

എന്നോതിപ്പാത്ഥനേ മമ്മംകീറും മൂന്നമ്പിനാൽ നൃപൻ
ഊക്കിട്ടെയ്തീടിനാൻ നാലമ്പെയ്തു നാലുഹയങ്ങളെ. 1
സ്തനാന്തരത്തിൽപ്പത്തമ്പങ്ങെയ്തു മാധവനേയുമേ
അവന്നെറ ചമ്മട്ടി ഭല്ലങ്കൊണ്ടു കണ്ടിച്ചുവീഴ്ത്തിനാൻ. 2
ചാണയ്ക്കുവെച്ചുള്ള പതിന്നാലമ്പവനെയജ്ജുനൻ
നോക്കിയെയ്താനവയുടൻ ചട്ടയിൽത്തട്ടി വീണുപോയ്. 3
അവ പാഴായ്ക്കണ്ടു വീണ്ടുമൊമ്പതും പിന്നെയഞ്ചുമേ
കൂരമ്പെയ്താൻ പാത്ഥനതും ചട്ടയിൽത്തട്ടി വീണുപോയ്. 4

ഇരുപത്തെട്ടു ബാണങ്ങൾ പാഴിലായതുകണ്ടുടൻ
പരവീരഘ്നനാം കൃഷ്ണൻ ചൊല്ലീ പാർത്ഥനൊടിങ്ങിനേ. 5
മുൻകാണാത്തതു കാൺമൂ കല്ലിഴഞ്ഞീടും പ്രകാരമേ
കായ്മംനടത്തുന്നില്ലല്ലോ പാർത്ഥ നീയെയ്യുമമ്പുകൾ. 6
ഗാണ്ഡീവത്തിന്നുകഴ മുൻമട്ടില്ലെന്നോ ഭാരതർഷഭ!
പിടിയ്ക്കുറപ്പയഞ്ഞെന്നോ നിൻകയ്യ്ക്കു കുറഞ്ഞിതോ. 7
ഒട്ടുക്കത്തേക്കാലമിപ്പോളുറച്ചില്ലല്ലി കേവലം
നിനക്കോയീശ്ശത്രുവിന്നോ ഞാൻ ചോദിപ്പതു കേളെടോ. 8
എനിയ്ക്കേറവുമാശ്ചര്യം പാർത്ഥ! നിന്നുടെയമ്പുകൾ
ദുര്യോധനരഥത്തിങ്കൽപ്പാഴായ്പ്പിണയുന്നതു കാണുകയാൽ. 9
വജ്രാശനി ക്രൂരഘോരപരകായവിഭേദികൾ
ശരങ്ങൾ പാർത്ഥ! ചെയ്തീലാ കായ്മമെന്തൊരു മായമോ. 10

അജ്ജുനൻ പറഞ്ഞു.

ദ്രോണൻ ദുര്യോധനനിലീ മതികല്പിച്ചു മാധവ!
എന്നസ്ത്രങ്ങൾക്കഭേദ്യം താനാണിക്കവചധാരണം. 11
ഈച്ചട്ടയിലിരിപ്പുണ്ടു കൃഷ്ണ മുപ്പാരശേഷവും
ദ്രോണനൊരാൾക്കിതറിയാമീ മാന്യൻ തന്നെനിയ്യുമേ. 12
അമ്പുകൊണ്ടീച്ചട്ട പിളർന്നീടാൻ പറില്ലൊരിയ്യുലും
ഗോവിന്ദ! പോരിൽദ്ദേവേന്ദ്രൻ വിട്ട വജ്രത്തിനാലുമേ. 13
അറിഞ്ഞുകൊണ്ടുമെന്തെന്നെ മോഹിപ്പിയ്യുന്ന കൃഷ്ണ നീ
കഴിഞ്ഞതും ത്രിലോകത്തിൽ നടന്നീടുന്നതും ഹരേ! 14
വരുവാനുള്ളതും മുറും നീയറിഞ്ഞാണിരിപ്പതും
ഇതു മറാരുമറിയാ നിൻമട്ടു മധുസൂദന! 15
ഈദുര്യോധനനോ കൃഷ്ണ! ദ്രോണാചാര്യൻ ചമച്ചതായ്
ചേരും കവചബന്ധത്താൽ പോരിൽ നില്പുണ്ടു നിർഭയം. 16
എന്നാലിതിൻ ക്രിയയിവനറിയുന്നില്ല മാധവ!
ധരിയ്യുന്നുണ്ടിവൻ പെണ്ണിൻമട്ടിൽക്കവചധാരണം. 17
കാണ്കെൻ കയ്യിന്റെയും വില്ലിന്റേയും വീര്യം ജനാർദ്ദന!
തോല്പിപ്പേനീച്ചട്ടയിട്ടു നില്പുണ്ടിലും കുരുരാജനെ. 18

ഈവ്വണ്ണം പറഞ്ഞു നല്ലിയംഗിരസ്സിനു പുത്രനാം
അവൻ വഴിയ്ക്കേറ്റു ബൃഹസ്പതിയാവഴിശക്രനും. 19
പിന്നെത്തന്നു സുരപതിയെന്നിയ്ക്കീച്ചട്ടസുഗ്രഹം
ഈച്ചട്ട ദൈവമായാലും ബ്രഹ്മകല്പിതമാകിലും
ഞാനെയ്യുമീദുർമ്മതിയേ കാക്കുവാൻ മതിയാവ്വരാ. 20

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

എന്നോതിയജ്ജുനൻ മന്ത്രംചൊല്ലിക്കർഷിച്ചിതമ്പുകം
വില്ലിൻ നടുക്കുവെച്ചാഞ്ഞുവലിച്ചോരാശ്ശരങ്ങളെ. 21
സവ്വാസ്സൂഘാതിയസ്സുങ്കൊണ്ടുറുത്തു ദ്രോണനന്ദനൻ
ദൂരെനിന്നാ ബ്രഹ്മവാദിയമ്പുറുത്തതു കണ്ടുടൻ 22
വിസ്മയിച്ചാക്കേശവനോടോതിനാൻ ശ്വേതവാഹനൻ
ഇവ്വസ്സുമിങ്ങു രണ്ടാമതെയ്യാൻവയ്യാ ജനാർദ്ദന! 23
അസ്സുമെന്നൊത്തന്നൊക്കൊന്നുവെൻസൈന്യംകൊന്നുവെന്നുമാം
കൃഷ്ണരെത്താനൊമ്പതൊമ്പതമ്പെട്ടുത്തു സുയോധനൻ. 24
എയ്തു പോരിൽ ക്ഷിതിപതേ! ക്രൂരസപ്പോഗ്രമാം ശരം
കൃഷ്ണാജ്ജുനന്മാരിൽ പീണ്ടും വേഗം വഷ്ചിച്ചിതായവൻ. 25
പെരുത്ത ശരവഷ്ത്താൽപ്പരം ഹഷ്ചിച്ചു നിൻ ഭടർ
വാദ്യങ്ങളും കൊട്ടിയാർത്തു മുഴക്കീ സിംഹനാദവും. 26
പരം പാത്ഥൻ ചൊടിച്ചിട്ട കിരിനക്കിത്തുടച്ചുടൻ
അവനെറമെയ്യിൽക്കണ്ടില്ലാ ചട്ട രക്ഷിച്ചിടാത്തെടം. 27
അന്തകക്രൂരമട്ടുള്ള കൂത്തുമൂത്ത ശരങ്ങളാൽ
അശ്വങ്ങളെക്കൊന്നാറുത്തു പിന്നിലെസ്സൂതരേയുമേ. 28
വിൽമുറിച്ചാനടൻ പിന്നെ വീരൻ കയ്യുറയേയുമേ
തേരും ശകലമാക്കീടാൻ സവ്യസാചി മുതിന്നതേ. 29
രണ്ടു തീക്ഷ്ണശരംവിട്ടു തേർപോയ കുരുരാജനെ
എയ്യുകൊണ്ടാനുക്കെട്ടുത്തു കൈത്തലംനോക്കിയജ്ജുനൻ. 30
പടുവില്ലാളിയവനെക്കഷ്ടത്തിൽപ്പെട്ട കണ്ടുടൻ
പാത്ഥബാണാത്തനെക്കാത്തുകൊള്ളുവാൻ പാഞ്ഞുകൂടിനാർ. 31

അനേകമായിരം തേരും കോപ്പണിഞ്ഞാനയശ്രവും
ചൊടിച്ച കാലാന്തകനിരയും വളഞ്ഞൂ സവ്യസാചിയെ. 32
കൃഷ്ണാജ്ജുനന്മാരുമുടൻ തേരും കാണാതെയായിതേ
ശരവർഷവുമൊത്താൾക്കൂട്ടവും മൂടിയ കാരണം. 33
അസൂയയ്ക്കൊണ്ടുടനാപ്പടയെക്കൊന്നിതജ്ജുനൻ
അമ്പേറ്ററ്റുടൻ വീണൂ തേരാനകളസംഖ്യമേ. 34
കൊന്നുകൊല്ലപ്പെട്ടമവരാപ്പെരുന്തേരു നിത്തിനാർ
വിളിപ്പാടിടയാത്തേരു നിന്നൂ സ്തംഭിച്ചവണ്ണമേ. 35
പിന്നെയജ്ജുനനോടോതീ വേഗമാ വൃഷ്ണിപുംഗവൻ
ചെറുഞാണൊലിയിട്ടാലും ഞാനും ശംഖുവിളിച്ചിടാം. 36
ഗാണ്ഡീവം വില്ലുലച്ചുകിൽക്കൊല്ലു ശത്രുക്കളേദ്ദുതം
ശരമാരികളാലുച്ചംതലശബ്ദത്തൊടജ്ജുനൻ. 37
പാഞ്ചജന്യംവിളിച്ചാനങ്ങുച്ചമുക്കുള്ള കേശവൻ
കണ്ണോളയിൽപ്പൊടിയൊട്ടും മുഖമേറ്റം വിയത്തവൻ. 38
അവന്റെ ശംഖനാദത്താൽച്ചെറുഞാണൊലിയാലുമേ
ജനങ്ങൾ താഴത്തുവീണൂ നിസ്സത്വന്മാർ സസത്വരും. 39
അവർ വിട്ടാത്തേർ വിളങ്ങീ കുറേയല്ലും കാർ കണക്കിനേ
ജയദ്രഥന്റെ രക്ഷക്കാർ ചൊടിച്ചുതുണയുള്ളവർ. 40
സിന്ധുരാജന്റെ രക്ഷക്കാർ പാർത്ഥനെക്കണ്ടവാറുടൻ
ഉച്ചമാർത്തു മഹേഷ്വാസശ്രുഴി കമ്പിച്ചിട്ടുംപടി. 41
ശംഖനാദം കലർന്നുഗ്രബാണശബ്ദങ്ങളേയുമേ
പുറപ്പെടിച്ചുയോദ്ധന്മാർ സിംഹനാദങ്ങളേയുമേ. 42
നിൻകൂട്ടക്കാരിൽനിന്നുള്ളാശ്ലോഘാഘോഷം ശ്രുവിച്ചതിൽ
ശംഖമൂതീടിനാരുച്ചം വാസുദേവധനഞ്ജയർ. 43
പെരുക്കുമാശ്ശംഖശബ്ദം പൂരിച്ചു ധരണീതലം
മലയും കടലും ദ്വീപുമാപ്പാതാളവുമൊത്തഹോ. 44
ആശ്ശബ്ദം ഭരതശ്രേഷ്ഠ! ദിക്കെങ്ങും തിങ്ങിയപ്പൊഴേ
മാറൊലിപ്പെട്ടിതു കുരുപാണ്ഡവപ്പടയിൽപ്പുരം. 45
കൃഷ്ണഫൽഗുനരെക്കണ്ടിട്ടപ്പോഥം നിന്റെ മഹാരഥർ
വെന്മിസ്സംഭ്രമമാന്നാരങ്ങേറ്റവും തേരിലാണ്ടവർ. 46

യോഗ്യരാം കൃഷ്ണരെസ്സജ്ജരായിക്കണ്ടാശു നിൻഭടർ
പൊടിച്ചുനില്പുമവരോടേറിതായതൊരത്ഭുതം. 47

---

104. സങ്കുലയുദ്ധം

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

വൃഷ്ണ്യന്ധകകുരുശ്രേഷ്ഠന്മാരെക്കണ്ടെടിട്ടു നിൻഭടർ
കൊൽവാൻ മുതിന്നാരവർണ്ണം പാർത്ഥൻ വൈരികളേയുമേ. 1
പൊന്നാണിഞ്ഞു പുലിത്തോലിട്ടിരമ്പീടുന്ന തേർകളാൽ
ജവലിയ്ക്കും തീക്കളാൽപ്പോലെ ദിക്കൊക്കെത്തെളിയിയ്ക്കുവോർ.
പൊന്നുകെട്ടിച്ച ദുഷ്പ്രേക്ഷ്യകാമ്മുകങ്ങളിളാപതേ!
മുഴക്കീട്ടു പൊടിപ്പിയ്ക്കുമശ്വങ്ങളൊട്ടുമൊത്തവർ. 3
യൂപകേതു ശലൻ കർണ്ണൻ വൃഷസേനൻ ജയദ്രഥൻ
കൃപൻ മദ്രാധിപൻ ദ്രൌണി തേരാളിശ്രേഷ്ഠനായവൻ. 4
അശ്വങ്ങളാലംബരത്തെ ഗ്രസിച്ചിട്ടീ മഹാരഥർ
പൊൻതിങ്കളണിവയ്യാഴ്ത്തേർകളോടിച്ചിതെങ്ങുമേ. 5
പൊടിച്ച സന്നദ്ധരവർ മേഘദ്ധ്വനിരഥത്തൊട്ടും
കുത്തുമൂത്തപൈയ്യ പത്തുദിക്കും പാർത്ഥനു മൂടിനാർ. 6
ആ മഹാരഥരെത്താങ്ങും കുലിനാത്ഭുതവാജികൾ
പാഞ്ഞു ശോഭിച്ചിതന്നേരം പത്തുദിക്കിലുമൊപ്പമേ. 7
നാനാ ദേശോത്ഥരായ്പ്പായുമാജാനേയങ്ങൾ ശൈലജർ
നദീജർ സിന്ധുജരുമായുള്ള മുഖ്യഹയങ്ങളാൽ. 8
കുരുയോധശ്രേഷ്ഠർ നൃപ!നിൻ പുത്രനു തുണയ്ക്കുവാൻ
ഉടൻ പാർത്ഥരഥംപുക്കു ചുറ്റുമേ പാഞ്ഞുകേറിനാർ. 9
പെരും ശംഖുകൾ കൈക്കൊണ്ടു വിളിച്ചാരാ മഹാരഥർ
ദ്യോവാഴിചൂഴുമീയൂഴിയിവ തിങ്ങിച്ച മന്നവ! 10
ശംഖധ്വനിനാരപ്രകാരം വാസുദേവധനഞ്ജയർ
സർവ്വദേവ പ്രവരരാസ്സർവ്വമുഖ്യദരങ്ങളെ. 11

ദേവദത്തത്തെയാപ്പാർത്ഥൻ പാഞ്ചജന്യത്തെ മാധവൻ
ധനഞ്ജയൻ വിളിയ്ക്കുന്ന ദേവദത്തമഹാദ്ധ്വനി. 12
ദ്യാവാകാശം ദിക്കുകളും പൂരിപ്പിച്ചിതു തൽക്ഷണം
വാസുദേവൻ വിളിയ്ക്കുന്ന പാഞ്ചജന്യവുമങ്ങിനേ. 13
എല്ലാശ്ശബ്ദത്തിലുംമേലേ ദ്യാവാകാശം നിറച്ചതേ
അവ്വണ്ണമാഘോരശബ്ദബഹളംവാച്ചിട്ടുംവിധൌ. 14
ഭീരുക്കളുഴലുംമട്ടിൽശ്ശൂരർ നന്ദിച്ചിട്ടുംപടി
ആനകംതർജ്ജിതരംഭേരിയിവ കൊട്ടിമുഴക്കവേ. 15
മൃദംഗങ്ങളുമവ്വണ്ണം കൊട്ടുമ്പോളവനീപതേ!
ദുര്യ്യോധനഹിതംനോക്കും വിളികേട്ട മഹാരഥർ. 16
ആശ്ശബ്ദത്തെപ്പൊറുക്കാതെ ചൊടിച്ച പടുധനപികൾ
നാനാനാട്ടിലെ മന്നന്മാർതൻബലം കാട്ടിടുന്നവർ. 17
ശംഖുതിനാർ ചൊടിയൊട്ടും വീരരാകും മഹാരഥർ
കേശവന്നും ഫൽഗുനന്നും ചെയ്തതിന്നെതിർചെയ്വവോർ. 18
ശംഖനാദങ്കൊണ്ടിളകിത്തീർന്നീടുന്നോരു നിൻബലം
തേരാനയശപങ്ങളുഴന്നസപസ്ഥനിലയായ്വിഭോ. 19
ശൂരർ ശംഖുവിളിച്ചോരാരംഭൂരംകേറീടുമംബരം
ഇടിവെട്ടിയിരമ്പുംമട്ടസപസ്ഥനിലയായിതേ. 20
ആ മഹാഘോഷമോ ഭൂപ! ദിക്കടച്ചുമുഴക്കിയും
പേടിപ്പിച്ചിതു സൈന്യത്തെ പ്രളയാഘോഷസന്നിഭം. 21
പെട്ടന്നു ദുര്യ്യോധനനുമെട്ടു തേരാളിവീരരും
ജയദ്രഥന്റെ രക്ഷയ്ക്കുവളഞ്ഞു പാർത്ഥനെദ്ദൃതം. 22
അശപത്ഥാമാവെഴുവതും മൂന്നുമൈയ്യ കൃഷ്ണനെ
മൂന്നുഭല്ലം പാർത്ഥനേയും ധപജാശപങ്ങളെയഞ്ചുമേ. 23
അറന്നൂറൈയ്യകൊണ്ടാനവനൊപ്പുനരജ്ജുനൻ
ജനാർദ്ദനനെയെയ്തപ്പോൾക്കടുത്ത പൊടിയോടുടൻ. 24
പത്തൈയ്തു കണ്ണനെയാ വൃഷസേനനെ മൂന്നുമേ
പിടിപ്പാട്ടിൽശ്ശല്യരുടെ വിൽമുറിച്ചിതു വീര്യ്യവാൻ. 25
ശല്യൻ വേറേ വില്ലെടുത്തിട്ടെയ്തിതാപ്പാണ്ഡുപുത്രനെ
പൊന്നുകെട്ടിത്തേച്ച മൂന്നുബാണം ഭൂരിശ്രവസ്സുമേ. 26

കണ്ണനെയ്താനിരുപതും രണ്ടും കണ്ണജനേഴമേ
സിന്ധുരാജാവെഴുവതും മൂന്നുമാക്കൃപർ പത്തുമേ. 27

മഹാരാജാവു പത്തനും പോരിലെയ്തിതു പാർത്ഥനെ
തുകിനാൻ ദ്രൌണിയറുവതനു പാർത്ഥനെ വീണ്ടുമേ. 28

കണ്ണനെത്താനിരുപതും വീണ്ടും പാർത്ഥനെയഞ്ചുമേ
ചിരിച്ചുടൻ നരവ്യാഘ്രൻ ശ്വേതാശ്വൻ കൃഷ്ണസാരഥി. 29

എയ്താനവരെയൊക്കേയും കൈവേഗംകാട്ടിടുന്നവൻ
കണ്ണനെപ്പന്തിരണ്ടെയ്തു വൃഷസേനനെ മൂന്നുമേ. 30

പിടിപ്പാട്ടിൽശ്ശല്യരുടെ വിൽമുറിച്ചിതു പിന്നെയും
സൌമദത്തിയെ മൂന്നെയ്ത പത്തുമെയ്തിതു ശല്യനെ. 31

അഗ്നിജ്വാലയൊക്കുമെട്ടുബാണം ദ്രൌണിയെയെയ്തതേ
ഇരുപത്തഞ്ചു കൃപനെജ്ജയദ്രഥനെ നൂറുതാൻ. 32

പിന്നെയുമാ ദ്രൌണിയെത്താനെയ്താനെഴുവതമ്പുകഥം
കൃഷ്ണന്റെ ചമ്മട്ടി പൊടിച്ചുരുത്തു യൂപകേതനൻ. 33

പാർത്ഥനേയും മൂന്നുമെഴുവതുമെയ്തിതപ്പൊഴേ
ശ്വേതാശ്വൻ തീക്ഷ്ണബാണങ്ങളം പെരുത്തെയ്താരിപുക്കളെ
തടുത്താൻ പൊടിയോടാശ്രുകാർകളെക്കാറുപോലവേ.

---

105. ധ്വജവർണ്ണനം

ധൃതരാഷ്ട്രൻ പറഞ്ഞു.

ശ്രീവിളങ്ങിപ്പുലരുന്നു വിലസീടും ധ്വജങ്ങളെ
പാർത്ഥർക്കുമെന്റെയാൾക്കാർക്കുമെന്നോടോതുക സഞ്ജയ! 1

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

മഹാന്മാരാമവരുടെ പലമട്ടാം ധ്വജങ്ങളെ
രൂപം നിറം പേരിവയോടൊത്തുകേട്ടു ധരിയ്ക്ക നീ. 2

ആ രഥിശ്രേഷ്ഠരുടയതേരിൽപ്പുലതരംധ്വജം
ജ്വലിയ്ക്കുമഗ്നിപ്രായത്തിൽക്കാണായ്വന്നിതു മന്നവ! 3
പൊന്മയം പൊന്മുടിയൊട്ടും പൊന്മാലകളണിഞ്ഞഹോ
പൊന്മാമലയ്ക്കുടയ പൊൻമുടി പ്രൌഢിപെട്ടുംപടി. 4
പലേനിറം പലതരം പരം ശോഭയെഴുംധ്വജം
അവക്കുള്ളവയൊക്കേയും കൊടിക്കൂറകൾ ചുറുമേ. 5
നാനാനിറച്ചായമിട്ടു ശോഭിച്ചു ചുറുമങ്ങിനേ
കാറോറിളകിടുന്നോരാക്കൊടിക്കൂറകളൊക്കെയും. 6
അരങ്ങിൽ നടിമാർമട്ടിൽത്തുള്ളിക്കാണായിതെപ്പൊഴും
ഇന്ദ്രചാപനിറംകോലും കൊടിക്കൂറകൾ ഭാരത! 7
ശോഭിപ്പിയ്ക്കുന്നിതിളകി രഥിമാരുടെ തേരുകൾ
ഉഗ്രാസ്യം സിംഹലാംഗ്ലലം കപിലക്ഷണമാം ധ്വജം. 8
അജ്ജനന്നുകാണായീ പോരിൽപ്പരമഭീഷണം
കൊടിക്കൂറയണിഞ്ഞുള്ളോരാക്കപീന്ദ്രൻ മഹീപതേ! 9
ത്രസിപ്പിച്ചിതു സൈന്യത്തെഗ്ഗാണ്ഡീവിയുടെയദ്ധ്വജം
അവ്വണ്ണം സിംഹലാംഗ്ലലം ദ്രോണപുത്രനു ഭാരത! 10
ധ്വജാഗ്രം ബാലസൂര്യാഭയോടും കാണായിതേവനും
പൊന്മയംകാറിലിളകീട്ടിന്ദ്രകേതു കണക്കിനേ. 11
നന്ദനം കൌരവേന്ദ്രക്കാ ദ്രൌണിചിഹ്നമുയർന്നഹോ
ആനപ്പൊന്നുഞ്ഞങ്ങലയാണല്ലോ കണ്ണനൊഴുംധ്വജം. 12
ആകാശം പൂരണംചെയ്യുംവണ്ണം കാണായിതാഹവേ
പൊന്നിൻകൊടിക്കൂറമാലചാർത്തിക്കണ്ണന്റെ കേതനം. 13
തേർത്തട്ടിലുണ്ടു കാറോറുതുള്ളിനില്പുംപ്രകാരമേ
പാണ്ഡവാചാര്യനായോരു തപസാബ്രാഹ്മണനഹോ. 14
കൃപനാകും ഗൌതമന്നു ഭംഗിയേറുന്ന കാളയാം
ആ മഹാത്മാവുശോഭിച്ചു ഭൂപതേ! ഗോവൃഷത്തിനാൽ. 15
വിളങ്ങുംഗോവൃഷത്താലേ പുരാരിരഥിപോലവേ
മണിരത്നമണിപ്പൊന്നിൻമയിലാവൃഷസേനനോ. 16
കുങ്കുമവർണ്ണം നിന്നിടുന്നു സൈന്യത്തിന്നഴകാംവിധം
ശോഭിപ്പിതാ മയിലിനാലാ മഹാനുടെയാ രഥം. 17

വിളങ്ങുംമയിലാൽ സ്യന്ദരഥംപോലെ മഹീപതേ!
മദ്രേശശല്യക്കൊടിയിലഗ്നിജ്വാലകണക്കിനേ. 18
സുവർണ്ണസീതയഴകിൽക്കാണായീ നല്ലഭംഗിയിൽ
ആസ്സീതയേറ്റംശോഭിയ്ക്കുന്നുണ്ടവൻ തേരിൽ മാരിഷ. 19
വിത്തൊക്കെയും വിളഞ്ഞോറമഴകാം സീതപോലവേ
സിന്ധുരാജന്നുശോഭിപ്പൂ വെള്ളിക്കൊണ്ടുള്ള പന്നിതാൻ. 20
ധ്വജാഗ്രത്തിൽച്ചുവന്നക്കോസ്സിൽ സ്വർണ്ണമണിഞ്ഞഹോ
ആ വെള്ളിക്കൊടികൊണ്ടേറ്റം ശോഭിച്ചിതു ജയദ്രഥൻ. 21
പണ്ടു ദേവാസുരപ്പോരിൽപ്പൂഷാവെന്നകണക്കിനേ
ധീമാനാകും യജ്ഞശീലൻ സൌമദത്തിയ്ക്കുയൂപമേ. 22
ധ്വജമക്പ്രകാശത്തിൽക്കാണ്മൂ സോമസമന്വിതം
സൌമദത്തിയ്ക്കുള്ള പൊന്നുയൂപം ശോഭിപ്പു ഭ്രുവതേ! 23
രാജസൂയമഖത്തിങ്കൽ നില്പൂം യൂപംകണക്കിനേ
ശല്യന്നിങ്ങു മഹാരാജ! വന്പേറുംവെള്ളിയാനയാം. 24
ധ്വജം പൊൻചിത്രമുടയ മയൂരങ്ങളൊടൊത്തഹോ
ആദ്ധ്വജം നിൻറെസൈന്യത്തെശ്ശോഭിപ്പിച്ചിതു ഭാരത! 25
ദേവേന്ദ്രപ്പടയെ ശ്വേതഗജരാജൻകണക്കിനേ
പൊന്നണിഞ്ഞാ മണിമയഫണിമന്നന്നെഴുംധ്വജം. 26
കിങ്കിണീഗണനാദത്താൽച്ചിത്രം തേർത്തട്ടിൽ മന്നവ!
ശോഭിച്ചിതേറ്റം നൃപതേ! നിൻപുത്രനു ധരാപതേ! 27
വമ്പിച്ചകൊടിയാൽപ്പോരിൽക്കുരുപ്രവരനപ്പൊഴേ
ആദ്ധ്വജത്താൽ നിൻപടയിലുയർന്ന കൊടിയൊക്കെയും 28
ശോഭിപ്പിച്ചു നിൻപടയെ പ്രളയാക്നിഭങ്ങളായ്
പത്താമതജ്ജുനനുടെ കൊടിയൊന്നു മഹാകപി. 29
ഹിമവാനഗിയാൽപ്പോലെയതിനാൽ മിന്നിയജ്ജുനൻ
മഹാരഥന്മാർ വമ്പിച്ച ചിത്രശ്രുഭ്രങ്ങളായഹോ. 30
ഉള്ളവില്ലുകൾ കൈക്കൊണ്ടാരജ്ജുനാത്മം പരന്തപർ
അവ്വണ്ണം ശത്രുഹരമാംവില്ലെടുത്തിതു പാർത്ഥനും. 31
ദിവ്യകർമ്മാവു ഗാണ്ഡീവം, നിൻദുർമ്മന്ത്രത്തിനാൽ നൃപ!
നിൻ കുറകൊണ്ടു യുദ്ധത്തിൽച്ചത്തു വളരെമന്നവർ. 32

നാനാദേശാൽക്ഷണിച്ചെത്തീട്ടാനതേർ തുരഗാനിതം
തമ്മിലാത്തേല്പുമവർതൻ പിണക്കം ഘോരമായിതേ. 33

ദുര്യോധനമുഖന്മാർക്കും പാണ്ഡവപ്രവരന്നുമേ
അതിലത്യത്ഭുതംചെയ്തു കൌന്തേയൻ കൃഷ്ണസാരഥി. 34

ഒറ്റയ്ക്കു പലരോടൊപ്പം പേടികൂടാതെതിത്തതിൽ
ഗാണ്ഡീവം വില്ലുലച്ചിട്ടു ശോഭിച്ചിതു മഹാഭുജൻ. 35

ആ നരവ്യാഘ്രരെ വെന്ന ജയദ്രഥവധോദ്യതൻ
അസംഖ്യമൊയ്തകൊണ്ടാനരപ്രവരനജ്ജുനൻ. 36

കാണാതെയാക്കിനാൻ നിൻറെ യോധരെശ്ശത്രുതാപനൻ
ആ നരവ്യാഘ്രൻ തേരാളിവീരരൊന്നിച്ചു പാർത്ഥനെ. 37

കാണാതെയാക്കിനാർ പോരിൽച്ചുറുമ്പുചൊരിഞ്ഞഹോ
നൃസിംഹന്മാർ കുരുവൃഷ്ണിപാർത്ഥനെത്താൻ മാച്ചതിൽ 38
ആരൊസ്സൈന്യത്തിങ്കലുണ്ടായീ പാരം വമ്പിയ്യുമാരവം.

---

166. യുധിഷ്ഠിരാപയാനം

ധൃതരാഷ്ട്രൻ പറഞ്ഞു.

സൈന്ധവാന്തം ജിഷ്ണുവെത്തിയാരേ ദ്രോണനൊടൊത്തവർ
പാഞ്ചാലർ കൌരവന്മാരോടെന്തുചെയ്തിതു സഞ്ജയ! 1

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

അപരാഹ്നത്തു കളർമെയ്കൊള്ളുംപോരിൽ ധരാപതേ!
പാഞ്ചാലർക്കും കുരുക്കൾക്കും ദ്രോണാദ്യൈതം നടന്നുതേ. 2

പാഞ്ചാലരോ ഹൃഷ്ടരായി ദ്രോണനെക്കൊലചെയ്വാൻ
ആത്തെതിത്തിട്ടു വഷ്ടിച്ചു ശരവർഷങ്ങളം മാരിഷ! 3

പിന്നെയുണ്ടായി ബഹുലംതമ്മിലാശ്ചര്യമാം രണം
പാഞ്ചാലർക്കും കുരുക്കൾക്കും ഘോരം ദേവാസുരോപമം. 4

ദ്രോണത്തേരിനാട്ടത്തേറു പാണ്ഡുപാഞ്ചാലരേവരും
ആസ്സൈന്യത്തെപ്പിളന്നീടാൻ മഹാസ്ത്രപ്രൌഢികാട്ടിനാർ. 5
ദ്രോണനേറതേരുള്ളഭാഗം തേരേറിന മഹാരഥർ
ഇളക്കി മദ്ധ്യമജവമെടുത്തനുകം തുകിനാർ. 6
അവനേറനേക്കേറു ബൃഹൽക്ഷത്രൻ കേകയപുംഗവൻ
ഇടിത്തീയൊത്തനുകളെ വിതച്ചീക്കിൽ മഹാരഥൻ. 7
അവനോടേറിതുടനേ ക്ഷേമധൂർത്തി പുകഴ്ന്നവൻ
നൂറുമായിരവും കുത്തുമൂർത്തനുചൊരിയുന്നവൻ. 8
ചേദിരാജൻ ധൃഷ്ടകേതു പെരുത്തുക്കോടിയന്നവൻ
ഇന്ദ്രൻശംബരനെന്നോണം ദ്രോണനോടേറു സത്വരം. 9
വാതുറന്നാന്തകനുമിലവനെത്തുന്നനേരമേ
വീരധനുപാവു വില്ലാളി ചെന്നൊതിത്തിരു സത്വരം. 10
ജയത്തിന്നായ്ധർമ്മരാജൻ പടയോടൊത്തുനില്ക്കുമേ
വീര്യവാനായിടും ദ്രോണനുടൻചെന്നുതടുത്തുതേ. 11
നകുലൻ കുശലൻ പോരിൽപ്പരാക്രമിയെതിക്കവേ
പരാക്രമിയെതിത്തോറും വികർണ്ണൻ നിൻമകൻ പ്രഭോ! 12
സഹദേവൻ ചെന്നിടുമ്പോഥ ദുർമ്മുഖൻ ശത്രുകർശനൻ
അനേകമായിരംബാണം തുകിക്കൊണ്ടടിനാനുടൻ. 13
നരവ്യാഘ്രൻ സാത്യകിയെ വ്യാഘ്രദത്തൻതടുത്തുതേ
കുത്തുമൂർത്തനെയ്തു വിറപ്പിച്ചുകൊണ്ടങ്ങുവീണ്ടുമേ. 14
പാഞ്ചാലീപുത്രരാം വീരരനുതുകിയെതിക്കവേ
ചൊടിച്ചേറനേ രഥിശ്രേഷ്ഠനാരോടയ്സ്സോമദത്തജൻ. 15
ഭീമൻ ചൊടിച്ചേറിടുമ്പോഥഭൂമിശ്രുപൻ ഭയങ്കരൻ
ആഞ്ഞെതിത്തുതടുത്താനാത്താശ്വശൃംഗിമഹാരഥൻ. 16
പോർനടന്നു പരമവർ നാരാക്ഷസർതങ്ങളിൽ
ഭൂപതേ! മുന്നമാ രാമരാവണപ്പോർകണക്കിനേ. 17
മൊട്ടഴിഞ്ഞനുതൊണ്ണൂറാ ദ്രോണനെദ്ധർമ്മനന്ദനൻ
എയ്തിതാബ്ഭരതശ്രേഷ്ഠൻ മമ്മംനോക്കീട്ടു ഭാരത! 18
അവനേ ദ്രോണനിരുപത്തഞ്ചെയ്തു സ്തനാന്തരേ
കൌന്തേയൻ കീർത്തിമാൻ കോപിപ്പിച്ചവൻ ഭരതർഷഭ! 19

പിന്നെയുമഞ്ചിരുപതമ്പെയ്തുകൊണ്ടീടിനാനുടൻ
വില്ലന്മാർ കാണ്കവേ ദ്രോണൻ സൂതാശ്വധ്വജശാലിയെ. 20
ദ്രോണനെയ്യുന്ന ബാണങ്ങൾ പാണ്ഡവൻ ശരവൃഷ്ടിയാൽ
തടുത്തിതാദ്ധർമ്മശീലൻ കൈവേഗം കാട്ടിടുന്നവൻ. 21
പരം ദ്രോണൻ ചൊടിച്ചിട്ടു പോരിങ്കൽ ധർമ്മജനുടെ
വില്ലറുത്തിട്ടു വില്ലാളി, ഭൂപന്റെ രണഭൂമിയിൽ. 22
വിൽമുറിഞ്ഞുള്ളൊരവനെ ത്വരയോടും മഹാരഥൻ
അനേകമായിരംബാണങ്കൊണ്ടുടൻ മൂടിയെങ്ങുമേ. 23
രാജാവിനെ ദ്രോണബാണങ്കൊണ്ടു കാണാതെയായതിൽ
യുധിഷ്ഠിരൻ ചത്തുപോയെന്നോത്തിതപ്പൊഴതേവരും. 24
ചിലരോത്താനവനതേവഴി പിൻവാങ്ങി മന്നവൻ
മഹാത്മാവാം ബ്രാഹ്മണന്റെ ബാധയാലെന്നു മന്നവ! 25
പരം കഷ്ടപ്പാടിലായ ധർമ്മരാജൻ യുധിഷ്ഠിരൻ
പോർക്കളത്തിൽ ദ്രോണർ മുറിച്ചോരാ വില്ലുവെടിഞ്ഞുടൻ. 26
ഊക്കേറി വിലസും ദിവ്യചാപം വേറിട്ടെടുത്തുതേ
ദ്രോണനെയ്യും സംഖ്യയറ്റ ബാണജാലങ്ങളൊക്കെയും. 27
വീരൻ പോരിലറുത്തിട്ടാനതൊരത്ഭുതമായിതേ
ആഞ്ഞാണങ്ങളുറുത്തിട്ട കോപത്താൽക്കൺചുവന്നവൻ. 28
പൊൻതണ്ടള്ളോന്നഗ്രമെട്ടുമണികെട്ടിബ്ഭയങ്കരം
മലയും പിളരുന്നോരു വേലെടുത്തിതു സംഗരേ. 29
അതുയത്തിപ്പിടിച്ചുകിലലറി ഹൃഷ്ടനായവൻ
അലച്ചുകൊണ്ടിട്ടേവക്കും പേടിയാമ്പടി ഭാരത! 30
ധർമ്മരാജൻ പോരിലോങ്ങിപ്പിടിയ്ക്കുംവേലു കണ്ടുടൻ
സ്വസ്തി ദ്രോണനെന്നു പെട്ടനോതിനാരപ്പൊഴേവരും. 31
ഉറയൂരിയ പാമ്പൊക്കും ധർമ്മജൻ വിട്ടവേലഹോ
വിളക്കിക്കൊണ്ടംബരവും ദിക്കുമെല്ലാവിടിക്കുമേ. 32
വാതുറന്നുള്ള പാമ്പിനുതുല്യത്തീ ദ്രോണനെറയന്തികേ
അതാഞ്ഞെത്തുന്നതായ്ക്കണ്ട ദ്രോണനും ധരണീപതേ! 33
ബ്രഹ്മാസ്ത്രത്തെ പ്രയോഗിച്ചാനപ്പോളസ്ത്രജ്ഞപുംഗവൻ
ആ മഹാസ്ത്രം ഭീഷണമാം വേലുചുട്ടുപൊടിച്ചുടൻ. 34

പുകഴേറും പാണ്ഡവന്റെ തേത്തടത്തെയ്ത്തണഞ്ഞുതേ
യുധിഷ്ഠിരനൃപൻ ദ്രോണമഹാസ്ത്രമതുകണ്ടുടൻ. 35
ശമിപ്പിച്ചീടുമഹാപ്രാജ്ഞൻ ബ്രഹ്മാസ്ത്രങ്കൊണ്ടു മാരിഷ!
മൊട്ടഴിഞ്ഞഞ്ചമ്പുകൊണ്ടാ ദ്രോണനപ്പോരിലെയ്തഹോ. 36
മൂച്ചയേറും കത്തിയമ്പെയ്തറുത്തു വില്ലമപ്പൊഴേ
മുറിഞ്ഞവില്ലു കൈവിട്ടാദ്രോണൻ ക്ഷത്രിയമർദ്ദനൻ. 37
ഗദവിട്ടാനുടൻ ധർമ്മപുത്രൻതൻനേർക്കു മാരിഷ!
ഊക്കിലാഗ്ഗദയെന്നൊത്തിക്കണ്ടവാറു യുധിഷ്ഠിരൻ. 38
എടുത്തു ഗദയങ്ങോട്ടംവിട്ടു ക്രുദ്ധൻ പരന്തപ!
ഊക്കിൽവിട്ടുള്ള ഗദകാം രണ്ടുമെത്തിപ്പരസ്പരം. 39
കൂട്ടിമുട്ടിത്തീച്ചിതറിക്കൊണ്ടു വീണിതു ഭൂമിയിൽ
പാരംചൊടിച്ചുടൻ ദ്രോണൻ ധർമ്മപുത്രന്റെ മാരിഷ! 40
നാലശ്വങ്ങളെയും കൊന്നു നാലു തീക്ഷ്ണശരങ്ങളാൽ
ഒരു ഭല്ലങ്കൊണ്ടറുത്തു വില്ലിന്ദ്രധ്വജസന്നിഭം. 41
ധ്വജം മറ്റൊന്നെയ്തറുത്തു മൂന്നമ്പാഞ്ഞെയ്ത പാർത്ഥനെ
അശ്വങ്ങൾ ചത്ത തേർവിട്ടു ചാടിട്ടാശു യുധിഷ്ഠിരൻ. 42
കൈപൊക്കിനിന്നിതു നിരായുധൻ ദ്രുപതി ഭാരത!
തേർവിശേഷിച്ചായുധവും പോയ്ത്തണ്ടവനെയപ്പൊഴേ. 43
ദ്രോണൻ ശത്രുപ്പടകളെ മയക്കിക്കൊണ്ടുടൻ പ്രഭോ!
കുത്തുമൂത്തമൃഗം വഞ്ചിച്ചു കൈവേഗത്താൽ ദൃഢവ്രതൻ. 44
പാഞ്ചാരനാ മന്നനെ ക്രൂരസിംഹം മാനിനെയാംവിധം
ശത്രുഘാതി ദ്രോണനടുത്തവനെക്കണ്ടവാറുടൻ. 45
ഹാഹായെന്നാരവം പാണ്ഡുസൈന്യത്തിലുളവായിതേ
ഹരിച്ചു നൃപനേ ദ്രോണൻ ഹരിച്ചുഎന്നു മാരിഷ! 46
പാണ്ഡുസൈന്യത്തിലിമ്മട്ടു ഘോഷമായ്ത്തീർന്നു ഭാരത!
ഉടനേ സഹദേവന്റെ തേരിൽക്കേറീട്ടു മന്നവൻ
വായുമശ്വങ്ങളാൽ വാങ്ങീ കുന്തീപുത്രൻ യുധിഷ്ഠിരൻ. 47

---

107. സാത്യകിയുദ്ധം.

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

ഊക്കിൽക്കേമം കേകയനാം ബൃഹൽക്ഷത്രൻ വരുമൊരാളേ
ക്ഷേമധൂർത്തി മഹാരാജ!മാറത്തെയ്തു ശരങ്ങളെ. 1
തൊണ്ണൂറുമൊട്ടഴിഞ്ഞമ്പു ബൃഹൽക്ഷത്രനരേന്ദ്രനാം
ത്വരയോടെയ്തു നൃപതേ! ദ്രോണപ്പട പിളർക്കുവാൻ. 2
ചൊടിച്ചുടൻ ക്ഷേമധൂർത്തി മഹാനാം കേകയന്നുടെ
വില്ലുറുത്തീടിനാനുടൻതേച്ച ഭല്ലത്തിനാലുടൻ. 3
വില്ലറോരവനെപ്പിന്നൊ മൊട്ടഴിഞ്ഞുള്ളൊരമ്പിനാൽ
വില്ലാളിവീരനെപ്പോരിൽ ദൃഢമെയ്തീടിനാനവൻ. 4
ഉടൻ മറൊരു വില്ലേന്തി ബൃഹൽക്ഷത്രൻ ചിരിച്ചഹോ
രഥസൂതാശ്വരഹിതനാക്കിനാൻ ക്ഷേമധൂർത്തിയെ. 5
വേറിട്ടിതേച്ചു മൂർച്ചയിട്ട ഭല്ലത്തിനാലുടൻ
നൃപന്റെ കുണ്ഡലംചാർത്തും തലകൊയ്തീടിനാനവൻ. 6
ചുരുണ്ടമുടിയോടൊക്കുമവന്റെ തലയപ്പോഴേ
കിരീടാഢ്യം വാനിൽനിന്നു നക്ഷത്രംപോലെ വീണുപോയ്. 7
അവനെക്കൊന്നു ഹർഷിച്ചു ബൃഹൽക്ഷത്രൻ മഹാരഥൻ
പാർത്ഥനുവേണ്ടിയുക്കോടും നിന്റെ സൈന്യത്തൊടേറുതേ. 8
ദ്രോണന്റെ നേർക്കെത്തിടുന്ന ധൃഷ്ടകേതുവെ വിക്രമി
വില്ലാളി വീരധനുസ്സു തടുത്താനങ്ങു ഭാരത! 9
ശരദംഷ്ട്രകലന്നോരുമുക്കേമവർ തങ്ങളിൽ
അനേകായിരം ബാണമെയ്തുകൊണ്ടീടിനാരുടൻ. 10
പരസ്പരം പൊരുതിനാർ നരശാർദ്ദൂലരാമവർ
പെരുങ്കാട്ടിൽ മദിച്ചുനാത്തലവന്മാർ കണക്കിനേ. 11
മലം ഗ്രഹയ്ക്കുകം കോപിച്ചേല്പുള്ളം വ്യാഘ്രങ്ങൾ പോലവേ
മഹാവീര്യന്മാർ പൊരുതീ തമ്മിൽക്കൊൽവാൻമുതിർന്നവർ. 12
കാണേണ്ടതാണാബൃഹദ്ഭടയേറാം ധരാപതേ!
സിദ്ധചാരണസംഘക്കാക്കുത്തുതക്കാഴ്ച വിസ്മയം. 13

വീരധനപ്പാവുടൻ ധൃഷ്ടകേതുവിൻവില്ല രുഷ്ടനായ്
രണ്ടായ്ഖണ്ഡിച്ചു ഭല്ലത്താൽച്ചിരിച്ചുകൊണ്ടു ഭാരത! 14
മുറിഞ്ഞൊരാ വിൽവെടിഞ്ഞു ചേദിരാജൻ മഹാരഥൻ
പൊൻതണ്ടെഴുന്ന വലിയൊരിരിമ്പിൻ വേലെടുത്തുതേ. 15
ഊക്കേറുമതു കൈരണ്ടുകൊണ്ടുമോങ്ങീട്ട ഭാരത!
കിണഞ്ഞു ചാട്ടിനാൻ വീരധനപ്പാവിൻ തേരിലേയ്ക്കുടൻ. 16
വീരനെക്കൊല്ലുമാ വേലു ദുഡമായ്പ്പനുകൊണ്ടഹോ
അവൻ നെഞ്ചുപിളന്നാശ്രുവീണു തേർവിട്ട ഭൂമിയിൽ. 17
ആ ത്രിഗത്തരഥിശ്രേഷ്ഠവീരൻ വീണൊരുനേരമേ
പാണ്ഡവന്മാരേറെ ബലസ്സൈന്യം ഭഞ്ജിച്ചുപോയ് വിഭോ! 18
സഹദേവനേറമേൽപ്പിനൊയവ്തനപ്പെയ്തു ദുർമ്മുഖൻ
പോരിൽപ്പാണ്ഡവനെപ്പിനെബ്ഭീസിച്ചൊന്നലറീടിനാൻ. 19
ക്രുദ്ധൻ മാദ്രീസുതൻ കുത്തപ്പെയ്തു ദുർമ്മുഖനെത്തദാ
എല്ലും ഭ്രാതാവിനെബ്ഭ്രാതാവെതിർത്തേറെ ചിരിച്ചുതാൻ. 20
സഹദേവൻ പോരിലൂക്കോടേല്ക്കും ദുർമ്മുഖനെദ്ദുതം
എയ്തുകൊണ്ടീടിനാനൊമ്പതമ്പുകൊണ്ടിട്ട ഭാരത! 21
ഭല്ലുകൊണ്ടാദുർമ്മുഖന്റെ കേതുകണ്ടിച്ചു ശക്തിമാൻ
നാലു തീക്ഷ്ണശരംവിട്ടു കൊന്നു നാലു ഹയങ്ങളെ. 22
പിന്നെയൂട്ടിത്തേച്ചുമൂർച്ചയിട്ട ഭല്ലത്തിനാലുടൻ
സൂതന്റെ കുണ്ഡലം ചാത്തും തലകൊയ്തീടിനാനവൻ. 23
തീക്ഷ്ണമാകും ക്ഷുരപ്രങ്കൊണ്ടാക്കൌരവ്യന്റെ വില്ലുമേ
സഹദേവൻ പോരിലറുത്തെയ്താനഞ്ചമ്പവനേറമേൽ. 24
അശ്വങ്ങൾ ചത്ത തേർവിട്ടു ദുർമ്മുഖൻ ബുദ്ധികെട്ടടൻ
നൃപതേ! നിരമിത്രന്റെ തേത്തട്ടിൽക്കേറി ഭാരത! 25
സഹദേവൻ ചൊടിച്ചാശു നിരമിത്രനെയാഹവേ
കൊന്നിതാസ്സൈന്യമദ്ധ്യത്തിൽബ്ഭല്ലുകൊണ്ടരിമർദ്ദനൻ. 26
തേത്തട്ടിൽനിന്നുടൻ വീണു നിരമിത്രനരേശ്വരൻ
ത്രിഗത്തരാജന്റെ മകൻ നിൻപടയ്ക്കിണ്ടലാംപടി. 27
അവനെക്കൊന്നുശോഭിച്ചു സഹദേവൻ മഹാദ്യുതി
ഊക്കേറും ഖരനെക്കൊന്ന രാമഭദ്രൻ കണക്കിനേ. 28

ഹാഹാകാരം ത്രിഗർത്തന്മാക്കിടയ്ക്കുണ്ടായി മന്നവ
നിർമിത്രാഖ്യനാം രാജപുത്രനെക്കൊന്നുകാങ്കയാൽ. 29
നകുലൻ നിൻതനയനാം കണ്ണനീണ്ട വികർണ്ണനെ
ക്ഷണംതോല്പിച്ചു ലോകത്തിലതൊരത്ഭുതമായിതേ. 30
വ്യാഘ്രദത്തൻ സാത്യകിയെ മൊട്ടഴിഞ്ഞ ശരങ്ങളാൽ
അശ്വങ്ങൾ സൂതൻ കൊടിയുമൊത്താപ്പടയിൽമൂടിനാൻ. 31
ആഞ്ഞാണങ്ങൾ തട്ടത്തിട്ടു ശൂരൻ കൈകണ്ട സാത്യകി
സൂതാശ്വകേതുവൊത്തെയ്യുവീഴ്ത്തിനാൻ വ്യാഘ്രദത്തനെ. 32
മാഗധേന്ദ്രന്റെ മകനാമവൻ ചത്തളവിൽ പ്രഭോ!
മാഗധന്മാർ കിണഞ്ഞോടുമ്പോറുമേ യുയുധാനനെ. 33
വഷ്ടിച്ചും തോമരംപിന്നൊശ്ശരവും സംഖ്യയെന്നിയേ
ഭിണ്ഡിപാലം പരം പ്രാസം മുൽഗ്ഗരം മുസലങ്ങളും. 34
പോരിൽപ്പൊരുതി ശൂരന്മാർ ഗവ്വേറുംശിനിപുത്രനായ്
ബലമൊത്തവരേ മുറ്റും ശൈനേയൻ യുദ്ധദുർമ്മദൻ. 35
ചിരിച്ചേറെ ക്ലേശമെന്യേ ജയിച്ചു പുരുഷർഷഭൻ
മാഗധന്മാർ ശേഷമുള്ളോർ പോറുമോടുന്ന കാങ്കയാൽ. 36
യുയുധാനശരങ്കൊണ്ടിട്ടടഞ്ഞു നിൻബലം വിഭോ!
പോരിൽ നിൻ പടയെക്കൊന്നുതീർത്തു മാധവസത്തമൻ. 37
പെരുംവില്ലുമലച്ചേറുശോഭിച്ചിതു പുകഴ്നാവൻ!
മഹാത്മാവാം സാത്വതനേറുടയ്ക്കുംപട മന്നവൻ! 38
പോരിനാട്ടത്തീല ദീർഘബാഹുവിൽപ്പേടി കാരണം
പരം പൊടിച്ചടൻ ദ്രോണൻ കണ്ണുരുട്ടിമിഴിച്ചവൻ 39
സത്യക്രിയൻ സാത്യകിയെപ്പാർത്തു താൻതന്നെ കേറിനാൻ.

---

108. അലംബുസപരാജയം

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

പാഞ്ചാലീനന്ദനന്മാരെപ്പുകഴും സോമദത്തജൻ
ഓരോരുത്തരെയയ്ക്കുമ്പൊയ്തിട്ടേഴഴമെയ്തതേ. 1

ആ വീരനുക്കിൽപ്പീഡിപ്പിച്ചീടുമായവരോ വിഭോ!
വിമൂഢരായ്പ്പോരിൽവേണ്ടതൊന്നുമേ തിരിയാതെയായ്. 2
ശതാനീകൻ നാകുലിയാസ്സൌമദത്തിനുവീരനെ
രണ്ടമ്പെയ്താന്നാലറിനാൻ ഹൃഷ്ടനായ്ശ്രുതകർമ്മനൻ. 3
മറുള്ളോരുംപോരിൽ മുമ്മൂന്നമ്പുകൊണ്ടപ്രകാരമേ
അമർഷിയാം സൌമദത്തിതന്നെയെയ്തീടിനാരുടൻ. 4
അവനായവരേ നോക്കിയഞ്ചമ്പെയ്താൻ മഹീപതേ!
കാരേനോരോരുത്തരുടെ നെഞ്ഞത്തെയ്തു പുകഴ്ന്നവൻ. 5
ഭ്രാതാക്കന്മാരെവരുമാ മഹാത്മാവെയ്വാറുടൻ
ആ വീരനെപ്പോരിൽവളഞ്ഞെയ്താരേറം ശരങ്ങളാൽ. 6
അവന്റെയശ്വങ്ങളെ നാലുക്കുള്ളമ്പെയ്ത ഫാൽഗുനി
ചൊടിച്ചുകൊണ്ടവൻ കാലനുക്കുകേറീടിനാനുടൻ. 7
ഭീമപുത്രൻ വീരസോമദത്തപുത്രന്റെ വില്ലുടൻ
അറുത്തൊന്നുകിലലറിയെയ്തു തീക്ഷ്ണശരങ്ങളെ. 8
ധർമ്മപുത്രാത്മജൻ കേതുമുറിച്ചുഴിയിൽവീഴ്ത്തിനാൻ
സൂതനെത്തേരിൽനിന്നിട്ടു വീഴ്ത്തിനാൻ നകുലാത്മജൻ. 9
ഭ്രാതാക്കൾ പിന്തിരിപ്പിച്ചെന്നറിഞ്ഞു സഹദേവജൻ
ക്ഷുരപ്രത്താൽ മഹാത്മാവിൻ തല കൊയ്തിതു മന്നവ! 10
പൊന്മുടിച്ചാത്തെഴുന്നോരാത്തല വീണിതുഭൂമിയിൽ
ബാലസൂര്യപ്രകാശത്തിൽപ്പോക്കളം തെളിയുംവിധം. 11
മഹാത്മാവാം സൌമദത്തിത്തലവീണതു കണ്ടുടൻ
പേടിച്ചുടൻ നിൻഭടന്മാർ പലപാടോടി മന്നവ! 12
ബലമേറും ഭീമനോടു സമരത്തിലലംബുസൻ
ചൊടിച്ചെതിർത്തു സൌമിത്രിയോടു രാവണിപോലവേ. 13
നരരാക്ഷസർ കോപിച്ചാപ്പോരിലേല്പതു കാണ്കയാൽ
ഏവക്കും വിസ്മയവുമങ്ങുണ്ടായ്വന്നിതു ഹർഷവും 14
ഭീമൻ ചിരിച്ചുകൊണ്ടെയ്തു കുത്തുമൂത്താമ്പതമ്പുകം
അമർഷിയാം രാക്ഷസേന്ദ്രനാശ്യശൃംഗിയെ മന്നവ! 15
പോരിലമ്പേറെറാരാ രക്ഷസ്സുഗ്രഭീഷണമാഞ്ഞുടൻ
ഭീമന്റെനേർക്കു പാഞ്ഞേറിതവന്തേരുതണയാക്കളും. 16

മൊട്ടഴിഞ്ഞഞ്ചനംകൊണ്ടിട്ടവൻ ഭീമനെയെയ്തുടൻ
പോരിൽക്കൊന്നു ഭീമനുടെ തുണ മുപ്പതുതേരുമേ. 17
വീണ്ടും നാനൂറുപേരെക്കൊന്നൊരമ്പാഞ്ഞെയ്തു ഭീമനെ
രാക്ഷസേന്ദ്രനെറയെയ്തേറമേററാബ്ഭീമൻ മഹാബലൻ. 18
മോഹാലസ്യപ്പെട്ടുകൊണ്ടു തേത്തടത്തിലിരുന്നുപോയ്
പിന്നൊടുബോധം വീണിട്ടു കോപംമൂർച്ചിച്ചു മാരുതി. 19
ഘോരമായ് ബ്ഭാരമേല്ക്കുന്ന നല്ലവില്ലു വലിച്ചുടൻ
അലംബുസനെയങ്ങട്ടുപ്പിച്ചു തീക്ഷ്ണശരങ്ങളാൽ. 20
നീലാഞ്ജനക്കൂട്ടമൊത്തോൻ തലബാണങ്ങളേറവൻ
പൂത്തുനില്പ്പും മുരുക്കിൻെറമട്ടു ശോഭിച്ചു ഭൂപതേ! 21
ഭീമനെയ്തീടുമമ്പോറം ചുറുമേറീടുമായവൻ
മഹാത്മാവാം പാണ്ഡവൻ പണ്ടണ്ണനെക്കൊന്നാതോക്കയാൽ 22
ഘോരരൂപമെടുത്തിട്ടാബ്ഭീമനോടോതിയിങ്ങിനെ
നില്ലു നീ പോക്കളത്തിങ്കൽക്കാങ്കിന്നൊൻെറ പരാക്രമം. 23
ഭൂർബ്ഭേദ! ബകനെന്നുള്ള രാക്ഷസപ്രവരൻ ബലി
എൻണ്ണനവനേ നീ ഞാൻ കാണാതേ കൊന്നതില്ലയോ. 24
എന്നു ഭീമനൊടോതീട്ടു മറഞ്ഞിട്ടടനായവൻ
പെരുത്ത ശരവർഷത്തെച്ചൊരിഞ്ഞാനവനിൽ ദൃതം 25
ഭീമനാ രാക്ഷസൻ പോരിൽക്കാണാതായപ്പൊഥം മന്നവ!
ആകാശം മൂടിനാൻ മുറ്റും മൊട്ടഴിഞ്ഞശരങ്ങളാൽ. 26
ഭീമനെയ്തവൻ ചിന്നൊ നിമേഷാൽത്തേരിലാണ്ടവൻ
മന്നിലെത്തീ ക്ഷുദ്രനവൻ വാനിലും കേറിനാനടൻ. 27
ഉച്ചാവചസചരൂപങ്ങഥം കാണിച്ചു പലമാതിരി
ചെറുതായ് വലുതായ്പ്പിന്നൊവായ്ചു, കാർപോലിരമ്പിയും. 28
ഉച്ചാവചോക്തികളെയും പറഞ്ഞു ചുറുമങ്ങിനേ
വീണിതാകാശത്തിൽനിന്നു ശരസംഘമസംഖ്യമേ. 29
കണപം വേൽകത്തിശൂലം പട്ടസം തോമരങ്ങളും
ശതഘ്നിപരിഘം പിന്നൊണ്ഡിപാലങ്ങഥം വെണ്മഴു. 30
പാറവാളുഗ്രളും പിന്നൊയൃഷ്ടിപ്രാജ്ഞളങ്ങിനാ
ആ രാക്ഷസൻ ചൊരിഞ്ഞീടും ശസ്ത്രവർഷം കഠോരമായ്. 31

പടത്തലയ്യൽ ഭീമന്റെ ഭടന്മാരെവധിച്ചതേ
അവൻ പോരിൽക്കൊന്ന ഭീമസേനനുള്ള ഗജങ്ങളെ. 32
അശ്വങ്ങളെയും വളരെക്കാലാളുകളെയും നൃപ!
അവന്റെയമ്പേറു തേരിൽനിന്നു വീണു രഥീന്ദ്രരും. 33
ചോരനീരും തേർച്ചുഴിയുമാനനാക്രവുമായഹോ
കൊടഹംസവുമായ്ച്ചേറായ് ബ്രാഹ്മനാഗങ്ങളുള്ളതായ്. 34
രക്ഷോഗണങ്ങൾ ചുഴലും പുഴരക്ഷസ്സൊഴുക്കിനാൻ
നൃപതേ! ചേദിപാഞ്ചാലസൃഞ്ജയന്മാരൊലിപ്പതായ്. 35
നൃപതേ! പേടിക്കൂടാതെയവൻ പോരിൽച്ചരിയ്ക്കവേ
അവന്റെ വിക്രമംകണ്ടു പാണ്ഡവന്മാർ നടുങ്ങിനാർ. 36
നിന്റെ സൈന്യങ്ങൾക്കു പാരം പ്രഹർഷമുളവായിതേ
രോമാഞ്ചമഞ്ചുമാറുണ്ടായ് വലുതാം വാദ്യഘോഷവും: 37
നിന്റെസൈന്യത്തിലാഗേലാരഘോഷം കേട്ടിട്ടു പാണ്ഡവൻ
കൈകൊട്ടൽകേട്ട പാമ്പിന്റെമട്ടിലൊട്ടും പൊറാതെയായ്.
ചൊടിച്ചു കൺചുവന്നിട്ടു ചുട്ടംവൻതീക്കണക്കിനേ
തപ്തഷ്ടാസ്ത്രത്തെത്താൻ തൊട്ടുത്തു തപ്തഷ്ടാവിൻമട്ടു മാവതി. 39
ഉടൻ ശരസഹസ്രങ്ങൾ തുടർന്നുണ്ടായിതെങ്ങുമേ
ആശ്ശരൌഘംകൊണ്ടു നിന്റെസൈന്യത്തിന്നോറമോട്ടമായ് 40
ആ ഭീമസേനൻ വിട്ടീടുമാ മഹാസ്ത്രം രണാങ്കണേ
രക്ഷോമായ മുടിച്ചേറം മറ്റിച്ചു രാക്ഷസേന്ദ്രനെ. 41
ആ രാക്ഷസൻ ഭീമസേനൻ പലപാടെയ്തതേല്ക്കയാൽ
ഭീമനെപ്പോരിൽ വിട്ടോടി ദ്രോണപ്പടയിലേറിനാൻ. 42
ആ രാക്ഷസേന്ദ്രനെ മഹാത്മാവു വെന്നതിൽ മന്നവ!
പാണ്ഡവന്മാർ ചുറുമേറാം സിംഹനാദം മുഴക്കിനാർ. 43
ബലമേറും മാരുതിയെപ്പൂജിച്ചു ഹൃഷ്ടരാമവർ
പ്രഹ്ലാദനെപ്പോരിൽവെന്ന ശക്രനെസ്സുരർ പോലവേ. 44

109. അലംബുഷവധം

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

അലംബുഷൻ പേടിക്കുടാതടരിൽസ്സഞ്ചരിയ്ക്കുവേ
ഘടോൽക്കചൻ ചെന്നിതുടനെയ്തു തീക്ഷ്ണശരങ്ങളെ. 1
ആ രാക്ഷസശ്രേഷ്ഠർ തമ്മിലുണ്ടായീ ഭീഷണാരവം
ശക്രശംബരരെപ്പോലെ പല മായകളാലഹോ. 2
അലംബുഷൻ ചൊടിച്ചെയ്തു ഘടോൽക്കചനെയപ്പൊഴേ
രാക്ഷസത്തലവന്മാരാമവർതമ്മിലെഴുംരണം. 3
മുൻ രാമരാവണരണം പോലെയായ്ത്തീർന്നു മന്നവ!
ഹൈഡിംബനങ്ങിരുപതു നാരാചത്താൽ സ്തനാന്തരേ. 4
അലംബുഷന്റെ മേലെയ്തു സിംഹംപോലാത്തിതേറവും
യുദ്ധദുർമ്മദനായോരു ഹൈഡിംബനെയലംബുഷൻ. 5
എയ്തെയ്തലറിയാകാശം വിങ്ങുംമാതിരി ഹൃഷ്ടനായ്
ആ രാക്ഷസേന്ദ്രരവ്വണ്ണം ചൊടിച്ചു ബലശാലികൾ. 6
ഭേദമെന്യേ പൊരുതിനാർ മായകൊണ്ടു പരസ്പരം
മായാശതങ്ങൾ സൃഷ്ടിച്ചു തമ്മിൽ മോഹം വളർത്തിയും. 7
മായായുദ്ധവിദഗ്ധന്മാർ മായായുദ്ധം നടത്തിനാർ
ഏതേതു മായ യുദ്ധത്തിൽ കാട്ടുന്നുണ്ടോ ഘടോൽക്കചൻ 8
അതാതിനേമായകൊണ്ടു മുടിച്ചാനങ്ങലംബുഷൻ
മായായുദ്ധപ്രൗഢനവനമ്മട്ടു പൊരുതുംവിധൌ. 9
അലംബുഷാശരനിലകണ്ടു കോപിച്ചു പാണ്ഡവർ
ഉഴറോടവനെപ്പോരിലവർ ചുറും മഹാരഥർ. 10
ചൊടിച്ചു പാഞ്ഞണഞ്ഞാരബ്ഭീമനാദികൾ മന്നവ!
തേർക്കൂട്ടത്താൽക്കോട്ടകെട്ടീട്ടവനെപ്പിന്നെ മാരിഷ! 11
അമ്പെയ്താരാനയെച്ചുറും കൊള്ളിവെയ്ക്കും പ്രകാരമേ
അസ്ത്രമായയിനാലസ്ത്രവേഗം നിർത്തിയവക്കവൻ. 12
ആത്തേർക്കൂട്ടംവിട്ടു കാട്ടുതീപിടിച്ചാനകണക്കിനേ
ഇടിനാദംപോലലറും ഘോരം വില്ലിട്ടലച്ചവൻ. 13

ഭീമനേയിരുപത്തഞ്ചു ഘടോൽക്കചനെയഞ്ചുമേ
യുനിഷ്ഠിരനെ മൂന്നായ്തു സഹദേവനെയേഴുമേ. 14
എഴുത്തിമൂന്നു നകുലൻതന്നെയാ ദ്രൌപദേയരെ
അയ്യഞ്ചുമെയ്തസ്ത്രഗ്രമലറിക്കൊണ്ടിതായവൻ. 15
ഒപതമ്പാണ്ഭീമനുമഞ്ചിനു സഹദേവനും
നൂറുതാൻ ധർമ്മസുതനുമെയ്തു രക്ഷസ്സിനെത്തദാ. 16
അവ്വത്തിനാലു നകുലൻ മുമ്മൂന്നാ ദ്രൌപദേയരും
ഹൈഡിംബനാ രാക്ഷസനെയമ്പതമ്പെയ്തു സംഗരേ. 17
വീണ്ടുമെയ്താനെഴുവതും ബലവാനലറീടിനാൻ
അവൻറെയുച്ചനാദത്താൽപ്പാത്തട്ടൊക്കെ വിറച്ചുപോയ്. 18
നൃപതേ! പർവ്വതജലാശയാരണ്യദ്രുമത്തൊടും
ആ മഹാരഥരെല്ലാരും ചുറുമമ്പെയ്തൊരായവൻ. 19
എതിരേയ്താനായവരെയയ്ഞ്ചനുകളാലുടൻ
ആക്രുദ്ധാശരനപ്പോരിൽപ്പരം കോപിച്ചു രാക്ഷസൻ. 20
ഹൈഡിംബൻ ഭരതശ്രേഷ്ഠ! പിന്നെയേഴെയ്തു സായകം
ബലവാനുക്കിലെയ്തോരാ രാക്ഷസേന്ദ്രൻ മഹാബലൻ. 21
പൊന്നുകെട്ടിത്തേച്ചു മൂർച്ചയിട്ട ബാണങ്ങൾ തൂകിനാൻ
മെട്ടഴിഞ്ഞുള്ളാശുരങ്ങൾ കേറിപ്പോയ് രാക്ഷസേന്ദ്രനിൽ. 22
ഊക്കുള്ള ഹൃഷ്ടസപ്പുങ്ങൾ ഗിരിശൃംഗത്തിലാംവിധം
മുറുമാപ്പാണ്ഡവരുടൻ ചുറും തിക്ഷ്ണശരങ്ങളെ. 23
ഉഴറോടെയ്ത ഹൈഡിംബനാഗ്രഹത്തോൽക്കുചവീരനും
ജയംനേടീടുമാപ്പാണ്ഡുപുത്രരേറെയ്തുമായവൻ. 24
മത്സ്യധർമ്മത്തിലാപ്പെട്ട കർത്തവ്യമറിയാതെയായ്
അനേരമേ യുദ്ധശൌണ്ഡൻ ഭീമപുത്രൻ മഹാബലൻ 25
ആനിലയ്ക്കവരെക്കണ്ടു വധിപ്പാൻ കരുതീടിനാൻ
രാക്ഷസേന്ദ്രനെറ തേരിൻനേക്കൊക്കൊമെടുത്തവൻ. 26
ഒരുദ്ധാദ്രി കൂടമൊത്തീടും ഭിന്നാഞ്ജനചയാഭനെ
തേർമാറിക്കേറി രോഷത്താൽത്തട്ടീ ഹൈഡിംബനപ്പോഴേ 27
ഗരുഡൻ പാമ്പിനപ്പോലെ തേരിൽനിന്നുയർത്തിനാൻ
ഉയർത്തീട്ടിരു കൈകൊണ്ടും വീണ്ടും ചുറ്റിച്ചിതായവൻ. 28

പാറയിന്മേൽ നിറകുടം പോലുടച്ചീടിനാനാടൻ
ബലലാഘവമാൻള്ളോൻ വിക്രമത്തികവുള്ളവൻ. 29
ഭീമപുത്രൻ ചൊടിച്ചിട്ടു പടപേടിച്ചിടുമ്പടി
അംഗമൊക്കെപ്പൊട്ടിയസ്ഥി തകർന്നതിഭയങ്കരം. 30
വീരൻ ഘടോൽക്കചൻ കൊല്ലപ്പെട്ടു സാലകടങ്കടൻ
ആ രാക്ഷസൻ ചത്തവാറേ സുമനസ്സുകൾ പാണ്ഡവർ 31
സിംഹനാദങ്ങളാർത്തിട്ടു വസ്സും വീശിടിനാരുടൻ
നിൻഭടന്മാർ കൊന്നുകണ്ടാശ്ശക്തനാം രാക്ഷസേന്ദ്രനെ. 32
അലംബുഷനെയമ്മട്ടു തകർന്നു മലപോലവേ
ശൂരന്മാരും പടകളും ഹാഹായെന്നാർത്തു ഭാരത! 33
ആ നിശാചരനെക്കണ്ടു കൌതുകംപൂണ്ടു കാണികൾ
യദൃച്ഛയാ മന്നിൽവീണ ചൊവ്വയെപ്പോലെയപ്പൊഴേ. 34
ആ നിശാചരനെക്കൊന്നു ബലമേറും ഘടോൽക്കചൻ
വലനെക്കൊന്ന ശക്രൻ മട്ടത്യുച്ചമലറീടിനാൻ. 35
പിതാക്കളും ബാന്ധവരും പുകഴ്ത്തീടും
ഘടോൽക്കചൻ ദുഷ്കരവേലചെയ്തവൻ
പഴുത്തുനിന്നീടുമലംബുഷാഭനാ-
മലംബുഷൻതന്നെ വധിച്ചു ഹൃഷ്ടനായ്. 36
പരം നിനാദം പെരുതുണ്ടുയർന്നതേ
ശരൌഘശംഖദ്ധ്വനിയോടുകൂടവേ
അതുകേട്ടിട്ടെതിരായ് ക്കുരുക്കളാ-
ത്തിതെണ്ണുമെത്തീ ഭുവനത്തിലാരവം. 37

---

110. യുധിഷ്ഠിരവാക്യം

ധൃതരാഷ്ട്രൻ പറഞ്ഞു.

തടുത്തതെങ്ങിനെ പോരിൽ ദ്രോണനെശ്ശിനിപുംഗവൻ
ശരിയ്ക്കോതു സഞ്ജയ! മേ പെരുത്തുണ്ടിഹ കൌതുകം. 1

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

രാജാവേ! കേൾ മഹാപ്രാജ്ഞ! രോമഹർഷണമാം രണം
ദ്രോണനും യുയുധാനാദിപാണ്ഡവന്മാരൊട്ടുള്ളതും. 2
യുയുധാനൻ പടപൊടിയ്ക്കുന്നതായ്ക്കണ്ട മാരിഷ!
സത്യവീരൻ സാത്യകിയോടെതിർത്തു ദ്രോണർതാനുടൻ. 3
മഹാരഥൻ ദ്രോണരുക്കിലെത്തുമ്പൊഴത്ത സാത്യകി
ക്ഷുദ്രകാഖ്യങ്ങളിരുപത്തഞ്ചു ബാണങ്ങൾ വിട്ടതേ. 4
പോരിൽ വിക്രമിയാംദ്രോണൻ കരുതിശ്ശിനിവീരനെ
പൊൻകടക്കെട്ടുള്ള കുത്തുമൂർത്തഞ്ചുമെയ്തിതപ്പൊഴേ. 5
ശത്രുച്ചോരകുടിച്ചീടുമവ ചട്ടപിളർന്നുടൻ
നിലത്തെത്തീ നരപതേ! ചീറും പാമ്പുകൾപോലവേ. 6
ദീർഘബാഹു ചൊടിച്ചേറുമടിയേറാനപോലവേ
തിയ്യൊത്ത നാരാചമെയ്താനന്വതാഗ്രരുമുഖ്യനെ. 7
പോരിൽ ദ്രോണൻ സാത്യകിയെയ്തമ്പുകൊണ്ടതിസത്വരം
കിണയും സാത്യകിയെയുമെയ്തു പല ശരങ്ങളാൽ. 8
പരംചൊടിച്ചു വില്ലാളിവരൻ വീണ്ടും മഹാബലൻ
പീഡിപ്പിച്ചു സാത്വതനെ മൊട്ടഴിഞ്ഞുള്ളൊരമ്പിനാൽ. 9
പോരിൽബ്ഭരദ്വാജനുടെയെയ്ത്തുകൊണ്ടോരു സാത്യകി
ചെയ്യേണ്ടതെന്താണെന്നൊന്നുമറിയാതായി മന്നവ! 10
വിഷണ്ണമുഖനായ്ത്തീർന്നു യുയുധാനൻ ധരാപതേ!
പോരിൽത്തീക്ഷ്ണശരം തൂകും ദ്രോണനെപ്പാർത്തു കാണുകയാൽ. 11
അവനെക്കണ്ടു നിന്മക്കൾ ഭടന്മാരും ധരാപതേ!
പ്രഹൃഷ്ടചിത്തരായ് വീണ്ടും സിംഹനാദംമുഴക്കിനാർ. 12
ആസ്സിംഹനാദംകേട്ടിട്ടും മാധവാർട്ടന കണ്ടമേ
യുധിഷ്ഠിരനൃപൻ മുറവും സൈന്യത്തോടോതി ഭാരത! 13
ഇതാ വൃഷ്ണിവരൻ സത്യവിക്രമൻ വീരസാത്യകി
പോരിൽ വീരഗ്രസ്തനായീ രാഹുവാൽബ്ഭാനുപോലവേ. 14
പാഞ്ഞേല്പിൻചെല്ലുവിൻ നിങ്ങൾ ശൈനേയൻപൊരുതുന്നിടം
ധൃഷ്ടദ്യുമ്നമുഖപദജനോടും ചൊല്ലീ ധരാധിപൻ: 15

ദ്രോണന്റെനേക്കു പാഞ്ഞെല്ലുകെന്തേ നില്പതു പാഞ്ചാല!
കാണുന്നില്ലേ ദ്രോണരിൽനിന്നിയുള്ളോക്കുമാം ഭയം. 16
ഇതാ വില്ലാളിയാം ദ്രോണൻ പോരിൽസ്സാത്യകിയാലഹോ
കളിപ്പൂ ചരടിട്ടോരു പക്ഷിയാൽ പൈതൽപോലവേ. 17
അങ്ങോട്ടെല്ലാവരും പോട്ടേ ഭീമസേനൻ തുടങ്ങിയോർ
നിന്നോടൊപ്പംതന്നെ മുറും ശൈനേയത്തെക്കുടുത്തുതാൻ. 18
നിന്നൊപ്പിന്തുടരുന്നുണ്ടു ഞാനും സൈന്യത്തൊടൊപ്പമേ
വിടുർത്തു യമദംഷ്ട്രയ്ക്കുപ്പെട്ട സാത്യകിയേ ദൃതം. 19
എന്നരച്ചരചൻ സർവ്വസൈന്യത്തോടൊത്തു ഭാരത!
പോരിൽ ദ്രോണന്റെ നേക്കേറെ യുയുധാനനിമിത്തമായ്. 20
അവിടെഘോഷമായ് ദ്രോണനൊരുത്തനൊടെതിക്കവേ
പാണ്ഡവക്കും സൃഞ്ജയക്കുമെങ്ങുമങ്ങയ്യു നന്മയാം. 21
എതിർത്തവർ നരവ്യാഘ്ര്യ!ഭാരദ്വാജരഥീന്ദ്രനെ
മയിൽകങ്കച്ചിറകെഴും തീക്ഷ്ണബാണങ്ങളം തൂകിനാർ. 22
ആ വീരരെച്ചിരിച്ചേറുകൊണ്ടാൻ ദ്രോണരുമപ്പൊഴേ
വന്നൊത്തും പാന്ഥരേ വാരിപീഡ്യത്താൽക്കണക്കിനേ. 23
വില്ലാളി ഭാരദ്വാജന്റെ ശരത്താൽത്തൃപ്തരായവർ
ആതിഥേയഗൃഹംപുക്കോരതഥിപ്പടി മന്നവ! 24
ഭാരദ്വാജനെ നോക്കാനുമായതില്ലവരാരുമേ
ദിനമദ്ധ്യഗനാം സൂര്യൻതന്നെയെന്നവിധം പ്രഭോ! 25
ആ വില്ലാളികളേയെല്ലാം ദ്രോണൻ ശസ്ത്രശുദ്ധരോത്തമൻ
ശരങ്ങളാൽത്തപിപ്പിച്ചു രശ്മിമാൻ ഭാനുപോലവേ. 26
വധിയ്ക്കപ്പെട്ടിടും പാണ്ഡുസൃഞ്ജയന്മാർ മഹീപതേ!
ചോരിൽപ്പൂണ്ടോനകാം കണക്കെങ്ങും കണ്ടില രക്ഷയെ. 27
കാണായീ ദ്രോണരുടയ പാനൊത്തീടുമനുകാം
തപിപ്പിച്ചെങ്ങുമെത്തുന്ന സൂര്യരശ്മികുകാംപോലവേ. 28
ഇരുപത്തഞ്ചു പാഞ്ചാലന്മാരെ ദ്രോണൻ വധിച്ചുതേ
ധൃഷ്ടദ്യുമ്നൻ സമ്മതിച്ചിട്ടുള്ള തേരാളിവീരരെ. 29
പാണ്ഡുസൈന്യത്തിലും മുറും പാഞ്ചാലപ്പടയിങ്കലും
വന്മന്മാരെക്കൊന്നുകൊണ്ടു കാണായീ ദ്രോണവീരനെ. 30

നൂറു കേകയരെക്കൊന്നു ചുറ്റുമോടിച്ചുവിട്ടടൻ
വാതുറന്നന്തകനെപ്പോൽ ദ്രോണൻ നിന്നിതു മന്നവ! 31
പാഞ്ചാലസൃഞ്ജയന്മാരെ മത്സ്യകേകയരേയുമേ
ദ്രോണൻ പെന്നു മഹാബാഹു നൂറുമായിരവും ശരി. 32
ദ്രോണന്റെയമ്പേല്ക്കുമവക്കുണ്ടായീ പാരമാരവം
കാട്ടുതീപ്പതറും കാട്ടുജന്തുക്കൾക്കുസമാനമേ. 33
നൃപതേ! ചൊല്ലിനാർ ദേവഗന്ധർവ്വന്മാർ പിതൃക്കളും
ഇതാ പായുന്നു പാഞ്ചാലപാണ്ഡവന്മാർ സസൈന്യരായ്. 34
പോരിൽ ദ്രോണൻ സോമകരെയവണ്ണം കൊലചെയ്യവേ
എതിർത്തു ചെന്നതില്ലാരുമെയ്തീലാപിന്നെയാരുമേ. 35
അവ്വണ്ണം ഘോരമാം വീരവരനാശം നടക്കവേ
കേട്ടുകൊണ്ടാനടൻ പാർത്ഥൻ പാഞ്ചജന്യമഹാദ്ധ്വനി. 36
വാസുദേവൻ വിളിയ്ക്കുന്ന ശംഖു ശബ്ദിപ്പതേറ്റവും
സിന്ധുരാജന്റെ രക്ഷക്കാർ വീരന്മാർ പൊരുതുമ്പൊഴേ. 37
വിജയന്റെ രഥംപാർത്തു ധാർത്തരാഷ്ട്രരുമാക്കവേ
ഗാണ്ഡീവത്തിന്റെയാഘോഷമെങ്ങുംകേൾക്കാതെയായതിൽ.
കശ്മലപ്പെട്ട രാജാവു ചിന്തചെയ്തിതു പാണ്ഡവൻ
ക്ഷേമമല്ലാ ദ്ധ്രുവം പാർത്ഥനാക്കുന്നു ശംഖരാജനും. 39
കുരുക്കളംഹൃഷ്ടരായിട്ടലറുന്നുണ്ടു വീണ്ടുമേ
എന്നു ചിന്തിച്ചുപൊരുതും വ്യാകുലപ്പെട്ടൊരുള്ളോടും. 40
അജാതശത്രുകൌന്തേയൻ സാത്വതൻതന്നൊടോതിനാൻ
വാക്കേറുമിടറിക്കൊണ്ടുവീണ്ടും വ്യാമോഹമാണ്ടഹോ 41
മേലാൽ വേണ്ടതു നോക്കാനായ്ശ്ശിനിപുംഗവനോടടൻ.

യുധിഷ്ഠിരൻ പറഞ്ഞു

പണ്ടേ സത്തുക്കൾ കണ്ടുള്ള ധർമ്മം ശൈനേയ! ശാശ്വതം
ആപത്തിങ്കൽസ്സുഹൃൽക്കൃത്യമതിന്നോ കാലമിപ്പൊഴാം. 42
എല്ലാ യോധരിലും പാർത്തുനോക്കീട്ട ശിനിപുംഗവ!
സാത്യകേ! ഞാൻ കാണ്മതില്ലാ നിന്നൊക്കാളും സുഹൃത്തിനെ. 43
നിത്യം പ്രീതികലർന്നുള്ളോൻ നിത്യംപിന്തുണ നില്പവൻ
ആരുണ്ടവനെയാപത്തിൽത്തുണയ്ക്കാക്കുക മന്മതം. 44

കേശവൻ പാണ്ഡവന്മാക്കിങ്ങേതുമാതിരിയാശ്രയം
അമ്മാതിരിയ്യു വാർഷ്ണേയ! നിയ്യും കൃഷ്ണപരാക്രമൻ. 45
നിന്നിൽഭ്ഭാരംചുമത്തുന്നോനതു നീ തങ്ങിടേണമേ
നിത്യമാമെന്നഭിപ്രായം പാഴിലാക്കായ്കവേണമേ. 46
ഭ്രാതാവായിസ്സഖാവായിഗ്ഗുരുവാമജ്ജുനന്നു നീ
പോരിൽക്കഷ്ടപ്പാടിലൊന്നു സഹായിക്കു നരഷ്ഭ! 47
നിയ്യോ സത്യവ്രതൻ ശൂരൻ മിത്രങ്ങൾക്കഭയപ്രദൻ
പാരിൽക്കമ്മങ്ങളെക്കൊണ്ടു സത്യവാക്കായ്പ്പുകഴ്ന്നാവൻ. 48
മിത്രാർത്ഥമായ്പ്പോരിലുയിർപോക്കിക്കൊള്ളുന്നൊരുത്തനും
വിപ്രക്ഷ്ത്രമി നല്ലീടുന്നവനും തുല്യനാണെടാ 49
പല രാജാക്കളും വാനുപുക്കെന്നായ്ക്കേട്ടിരിപ്പു ഞാൻ
ബ്രാഹ്മണക്കീ ർമിയൊക്കെ വിധിപോലെ കൊടുത്തവർ. 50
ധർമ്മാത്മാവേ! നിന്നൊടിതുതൊഴുതുകൊണ്ടിരക്കുവൻ
ഭ്രാതൃതുല്യമോ മെച്ചമായിട്ടോ ഫലമാം വിഭോ! 51
ഒന്നാമൻ കണ്ണനുണ്ടെന്നും മിത്രങ്ങൾക്കഭയങ്കരൻ
പോരിൽപ്രാണൻപോക്കിനില്പൂരണ്ടാമൻ സാത്യകേ!ഭവാൻ.
പോരിൽപ്പോർകേൾക്കുവാൻനോക്കി വിക്രമിയ്യുന്നവീരനോ
ശൂരൻതന്നൊത്തുണയ്യേണം മറുനാടരിതിൽപ്പെടാ. 53
ഇമ്മട്ടു സംശയപ്പെട്ടുനില്പുന്ന വിജയന്നിഹ
രക്ഷയ്യുപോരിൽനിയ്യല്ലാതില്ലാ മാധവ! മറൊരാൾ. 54
നിന്റെ കമ്മം നൂറുവട്ടം ശ്ലാഘിച്ചുകൊണ്ടു പാണ്ഡവൻ
എന്നിയ്യു ഹർഷമുണ്ടാക്കി വീണ്ടുംവീണ്ടും പുകഴ്ത്തിനാൻ. 55
ലഘുഹസ്തൻ ചിത്രയോധി പരം ക്ഷിപ്രപരാക്രമൻ
സർവ്വാസ്ത്രജ്ഞൻ മഹാപ്രാജ്ഞൻ ശൂരൻ പോരിൽമയങ്ങിടാ. 56
മഹാസ്കന്ധൻ മഹാബാഹു മഹോരസ്കൻ മഹാഹനു
മഹാബലൻ മഹാവീര്യൻ മഹാത്മാവാ മഹാരഥൻ. 57
എന്റെ ശിഷ്യൻ തോഴനിവന്നീ ഞാനിഷ്ടനെന്നിയ്യുവൻ
എൻതുണയ്യേറു ശൈനേയൻ കരുക്കളെമുടിച്ചിടും. 58
നമുക്കുവേണ്ടി രാജേന്ദ്ര! കണ്ണൻസന്നദ്ധനായ്യരാം
രാമൻ പ്രദ്യുമ്നിയുംപിന്നെ പ്രദ്യുമ്നരഥിവീരനും. 59

ഗദനുംസാരണനുമാ വൃഷ്ണിമാരൊത്തു സാംബനും
പെരുമ്പടത്തലയിലായ്സ്സഹായിപ്പാൻ മഹീപതേ! 60
എന്നാലും ഞാൻ സത്യവീര്യ! ശൈനേയനരുഖ്യനെ
സഹായിപ്പാൻ നിയോഗിയ്ക്കുമവനു കിടയില്ലൊരാൾ. 61
എന്നുണ്ണീ! പൊല്ലിനാൻ ദൈവവാനത്തെന്നോട്ടഫൽഗ്ഗുനൻ
നിയ്യില്ലാത്തപ്പൊഴാൻ നിൻ തത്ത്വത്രാണം സഭയിൽവാഴ്ത്തുവോൻ
അവനൊറയി നിശ്ചയം നീ പാഴിലാക്കായ്കവേണമേ
ധനഞ്ജയനൊറ വാർത്തയ! ഭീമസേനനൊറയും ശരി. 63
തീർത്ഥയാത്രയിൽ ഞാനന്നാ ദ്വാരകയ്ക്കെത്തിയപ്പൊഴേ
അവിടെപ്പൊൽഗ്ഗുനനിൽ നിൻ കുറു കണ്ടീടിനേൻ പരം. 64
ആസ്സൌഹൃദം ഞാൻ ശൈനേയ! കണ്ടീലാ മറൊരാളിലും
കഷ്ടപ്പെട്ടം ഞങ്ങളെ നീ ഭജിച്ചീടുംപ്രകാരമേ. 65
ആഭിജാത്യക്കുറുകളാൽത്തൻവേഴ്ചയും പറിപ്പിനും
വീര്യത്തിനും മിത്രതയും കുലത്തിനും മധുദഹ! 66
സത്യത്തിനും മഹാബാഹോ! കനിവിനുമതേവിധം
തക്കോരുകമ്മം വില്ലാളിവീര! നീ ചെയ്തിടേണമേ. 67
ദ്രോണൻ ചട്ടധരിപ്പിച്ചൊരുക്കിൽപ്പോയീ സുയോധനൻ
മുമ്പേ ചെന്നിട്ടുമുണ്ടങ്ങാക്കുരുക്കളിൽ മഹാരഥർ. 68
കേൾപ്പൂ വിജയനെപ്പറ്റിപ്പെരുതായോരു നിസ്വനം
എന്നാൽശ്ശൈനേയ! വേഗത്തിലൊന്നുചെല്ലുക മാനദ! 69
ഭീമനും പടയോടൊത്തുകൂടിച്ചെന്നുള്ള ഞങ്ങളും
ദ്രോണനെത്തടയാം നിന്നോടേറെതിക്കുന്നതാകിലോ. 70
കാണുക ശൈനേയ! സൈന്യങ്ങൾ പോരിലോടുന്നതെങ്ങുമേ
പോരിൽഘോരാരവവുമീക്കുരുപ്പട പിളപ്പതും. 71
കൊടുങ്കാറേററു വാവുന്നാൾ കടൽചിന്നിച്ചിടുമ്പടി
ധാർത്തരാഷ്ട്രബലം താത! പാർത്ഥൻ ചിന്നിച്ചുവിട്ടിതാ. 72
കാട്ടംതേർകളുമാൾക്കാരുമശ്വജാലവുമായഹോ
പൊടിപാററിക്കൊണ്ടു കുരുപ്പടയുണ്ടിളകുന്നിതാ. 73
കൂററരാം സിന്ധുസൌവ്വീരർ നഖരപ്രാസയോധികൾ
ശൂരന്മാർ ചുഴലുംമട്ടാണജ്ജുനൻ പരമർദ്ദനൻ. 74

അസംബാധം ബലംപറാ ജയദ്രഥനെ വെല്ലുവാൻ
ഇവരോ സൈന്ധവനായി പ്രാണൻപോക്കി മുതിർന്നവർ. 75
വേലനുവൻകൊടി പെരുത്താനായശപങ്ങളൊത്തഹോ
നോക്കുകീദ്ധാത്തരാഷ്ട്രന്റെ ബലമേറാം ദുരാസദം. 76
കേൾക്കു ദുന്ദുഭിഘോഷത്തെഗ്ഗംഭീരശബ്ദങ്ങളേയുമേ
സിംഹനാദങ്ങളേയും വൻതേരുകൾതനിയേയുമേ. 77
ഗജാരവത്തെയും കേൾക്കുകേറെക്കാലാളിരമ്പലും
കേൾക്കു ഭൂമികുലക്കിക്കൊണ്ടോടീടും സാദിഘോഷവും. 78
സൈന്ധവപ്പട മുൻഭാഗം പിൻഭാഗം ദ്രോണസൈന്യവും
പീഡിപ്പിയ്ക്കും നരവ്യാഘ്രൻ!വായ്പുകൊണ്ടിന്നുനേയുമേ. 79
അതിർവിട്ടാപ്പടയിലാണ്ടയിർവിട്ടെന്നുമായ്വരാം
അവൻ പോരിൽച്ചാകിലെന്നുട്ടുള്ളോൻ ജീവിച്ചിരിയ്ക്കുമോ. 80
ഏതായാലും കുഴങ്ങീ ഞാൻ ഭവാൻ ജീവിച്ചിരിയ്ക്കുവേ
ശ്യാമൻ യുവാവായ ഗുഡാകേശൻ സുന്ദരപാണ്ഡവൻ. 81
ലഘുഹസ്തനാം മിത്രയോധി ഭാരതപ്പട കേറിനാൻ
പുലർച്ചയ്ക്കു മഹാബാഹു പകലോ കഴിയാറുമായ്. 82
വാർഷ്ണേയ!ജീവിയ്ക്കുന്നുണ്ടോ ഇല്ലയോ അറിവീല ഞാൻ
കുരുക്കളുടെയാസ്സൈന്യം കടൽപോലെ പരന്നതാം. 83
ഒരാൾ തനിച്ചു ബീഭത്സു പെരുമ്പോരിൽ മഹാഭുജൻ
വാനവക്കും ദുസ്സഹമാം ഭാരതപ്പടകേറിനാൻ. 84
എനിയ്ക്കു യുദ്ധത്തിന്നിപ്പോൾമ്പുദ്ധിയില്ലൊരുലേശവും
ദ്രോണനും പോരിലൂക്കിട്ട പീഡിപ്പിയ്ക്കുന്നിതെൻബലം. 85
നീ കണ്ടല്ലോ മഹാബാഹോ!വിപ്രൻ ചുറവുന്നമാതിരി
ഒന്നിച്ചുവന്നകായ്മങ്ങൾക്കൊക്കെയും നീ വിചക്ഷണൻ 86
ഉടൻ പെട്ടംഫലം കൂട്ടുമ്പടിചെയ്യുക മാനദ!
എല്ലാക്കായ്മത്തിലുംവെച്ചു മഹത്താം കായ്മമെന്മതം. 87
പോരിലജ്ജുനനെക്കാത്തുകൊള്ളുകെന്നുള്ളതൊന്നുതാൻ
ഇല്ലാ വിശേഷചരൻ വാസുദേവനെപ്പറ്റിയല്ലൽ മേ. 88
പോരിലായവനോ താത!മറ്റാരൊന്നിച്ചെതിർക്കിലും
വെൽവാൻപോരും നരവ്യാഘ്രൻ ഞാൻ ചൊല്ലുന്നതു സത്യമാം.

പിന്നെയെന്തോ ബലംകെട്ട ധാർത്തരാഷ്ട്രന്റെറയീബ്ബലം
അജ്ജുനൻ പോരിൽ വാർപ്പ്ലേയ!പലരേറാർത്തിചേത്തവൻ.90
പോരിൽ പ്രാണൻ കളഞ്ഞെയ്ക്കാമതിൽ മോഹിച്ചിടുന്ന ഞാൻ
അവന്റെറവഴി നീ ചെല്ല നിന്മട്ടാർ ചെന്നിടുമ്പടി. 91
അമ്മട്ടള്ളോനീ നിലയിലെന്മട്ടള്ളോനയച്ചവൻ
വൃഷ്ണി പ്രവീരരിൽപ്പോരിലിരുപേർപോൽ മഹാരഥർ. 92
പ്രദ്യുമ്നനും മഹാബാഹു നിയ്യും സാത്വത!വിശ്രുതൻ
നാരായണാഭനസ്ത്രത്തിലൂക്കിൽസ്സങ്കർഷ്ണോപമൻ. 93
വീര്യത്തിലോ നരവ്യാഘ്ര!നീ ധനഞ്ജയതുല്യനാം
ഭീഷ്മദ്രോണന്മാർകളിലും മേലേ യുദ്ധവിദഗ്ധനായ്. 94
പുരുഷവ്യാഘ്രനാം നിന്നെപ്പാരിൽ വാഴ്ത്തുന്ന സജ്ജനം
അസാദ്ധ്യം സാത്യകിയ്ക്കാനും പാരിലില്ലെന്ന മാധവ! 95
എന്നാൽ നിന്നോടു ചൊല്ലീടുന്നതു ചെയ്യ മഹാബല!
സംഭാവന ജഗത്തിന്റെറയെന്റെറയും ഫൽഗ്ഗുനന്റെറയും. 96
മഹാബാഹോ!നീ മറിച്ചൊന്നാക്കിത്തീർക്കായ്ക വേണമേ
പ്രിയപ്രാണൻ പോരിൽവിട്ടും വീരമട്ടിൽച്ചരിയ്ക്കുനീ. 97
ശൈനേയ!പോരിൽദ്ദാശാർഹൻ രക്ഷിയ്ക്കാറില്ല ജീവനെ
പൊരുതീടായ്ക നില്ക്കായ്ക പോരിൽപ്പിന്നാക്കമോട്ടവും. 98
അസൽബ്ഭീരുക്കഥം തന്മാഗ്ഗമിതു ദാശാർഹരേറിടാ
നിനക്കജ്ജുനനാചായ്യൻ ധമ്മിഷ്ഠൻ ശിനിപുംഗവ! 99
കണ്ണൻ നിനക്കും ഗുരുവാം ധീമാനാമജ്ജുനന്നുമേ
ഈ രണ്ടു കാരണങ്കൊണ്ടും നിന്നോടോതിയതാണു ഞാൻ. 100
എൻവാക്കു തള്ളൊലാ നിന്റെറ ഗുരുവിൻ ഗുരുവാണു ഞാൻ
വാസുദേവന്റെറയെന്റെറയുമജ്ജുനന്റെറയുമേ മതം. 101
സത്യമാമിതു ഞാൻ ചൊന്നോൻ ചെല്ലുകജ്ജുനന്നുള്ളെടം
എന്റെറയീ വാക്കു കരുതിക്കൊണ്ടു സത്യപരാക്രമ! 102
ദുഷ്ടനാം ധാർത്തരാഷ്ട്രന്റെറയീസ്സൈന്യത്തിൽക്കടക്ക നീ
മുറയ്ക്കുചെന്നുകേറീട്ടു മഹാരഥരൊടേറു നീ
തനിയ്ക്കു തക്ക കമ്മത്തെപ്പോരിൽസ്സാത്വത!കാട്ടെടോ. 103

111. യുധിഷ്ഠിരവാക്യം.

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

പ്രീതിചേർന്നും ഹൃദ്യമായും മധുരാക്ഷരമായിയും
കാലത്തിനൊത്തതായ്ച്ചിത്രം ന്യായ്യമായ്ച്ചൊന്ന ഭാഷിതം. 1
ധർമ്മപുത്രന്റെറയാ വാക്കു കേട്ടിട്ടു ശിനിപുംഗവൻ
യുധിഷ്ഠിരനൊടായ്ച്ചൊല്ലി ഭരതശ്രേഷ്ഠ! സാത്യകി. 2
ഭവാനുള്ളിടുംവാക്കിതൊക്കെയും കേട്ടിതച്യുത!
ഫൽഗുനാർത്ഥം ന്യായമൊത്ത ചിത്രവാക്കു യശസ്കരം. 3
ഈ നേരത്തെൻ നിലക്കാക്കു സമ്മതംനോക്കിടുമ്പടി
കല്പിയ്ക്കുവേണം രാജേന്ദ്ര! പാർത്ഥനോടൊപ്പമെന്നൊടും. 4
പാർത്ഥകായ്ത്തിൽ ഞാൻ പ്രാണൻ രക്ഷിയ്ക്കുന്നില്ലൊരിയ്ക്കലും
നീ കല്പിച്ചാൽപ്പിന്നെയെത്ര വൻപോരിൽച്ചെയ്കയില്ല ഞാൻ. 5
ദേവാസുരമനുഷ്യാഢ്യത്രൈലോക്യത്തോടെതിർക്കുവൻ
നീ കല്പിച്ചാൽപ്പിന്നെയെന്തീടുമ്പുചപ്പടയായ് നൃപ! 6
ദുര്യോധനബലത്തോടു മുറുമിപ്പോളെതിർക്കുവേൻ
ജയിയ്ക്കുവൻ പോർക്കളത്തിൽസ്സത്യം ചൊല്ലുന്നു മന്നവ! 7
കുശലം ഞാൻ കുശലിയാം പാർത്ഥനായ്ച്ചെന്ന ചേർന്നടൻ
ജയദ്രഥവധത്തിന്നുശേഷം നിൻമുന്നിലെത്തുവൻ. 8
എല്ലാം ചൊല്ലേണമല്ലോ ഞാനഖിലത്തോടു മന്നവ!
വാസുദേവന്റെറയും ധീമാനർജ്ജുനന്റെറയുമാ മൊഴി. 9
അർജ്ജുനൻ ദുഃഖമായ്നീണ്ടും മറിച്ചെല്ലിപ്പൊരാളു ഞാൻ
സൈന്യങ്ങൾക്കൊക്കെയും മദ്ധ്യേ കേശവൻ കേട്ടുനില്ക്കുവേ 10
ഇന്നു മാധവ! തെറ്റെന്യേ കാത്തുകൊൾക നരേന്ദ്രനെ.
ആയ്ത്തബുദ്ധിയൊടും പോരിൽ ജയദ്രഥവധംവരെ. 11
നിങ്കലോ ഞാൻ മഹാബാഹോ! വീരനാം കാർഷ്ണിയിങ്കലോ
ഏല്പിച്ചുരചെയ്തതൊന്നുസന്ധവാദംപോകുമസംശയം. 12
അറിവീലേ ഭവാൻ പോരിൽ ദ്രോണനെക്കൊരവന്നുടെ
സമ്മതം പാർത്ഥൻ സത്യംചെയ്തിരിപ്പുള്ളതും പ്രഭോ! 13

ധർമ്മജഗ്രഹണത്തിന്നായ് ബ്ഭാരദ്വാജൻ മുതിന്നിട്ടും
യുധിഷ്ഠിരഗ്രഹത്തിന്നു പോരിലാ ദ്രോണർ പോരുമേ. 14
ഇമ്മട്ടു നിങ്കലീധർമ്മരാജരാജനെവെച്ചു ഞാൻ
ജയദ്രഥവധത്തിന്നു ഗമിച്ചീടുന്നതാണെടോ. 15
ജയദ്രഥനെ ഞാൻ കൊന്നിട്ടെത്തുവേനാശു മാധവ!
പോരിൽധർമ്മജനെ ദ്രോണൻ പിടിച്ചുടാതിരിയ്ക്കുകിൽ. 16
ഭാരദ്വാജൻ നൃപതിയെപ്പിടിച്ചീടുകിൽ മാധവ!
ഉണ്ടാവില്ലാ സൈന്ധവന്റെ വധമത്രയ്ക്കു മാഴ്കുവേൻ. 17
അമ്മട്ടു പാണ്ഡവൻ സത്യവാദിരാജാവു പോവുകിൽ
നമുക്കു വീണ്ടുമേ കാട്ടിലേയ്ക്കു പോകേണ്ടതായ്വരും. 18
എന്നാലീയെന്റെ വിജയം വെറുതേതന്നെയായ്വരും
പോരിൽധർമ്മജനേ ദ്രോണൻ ചൊടിച്ചേറുപിടിയ്ക്കുകിൽ. 19
മഹാബാഹോ! നിയ്യെനിയ്ക്കാരിഷ്ടത്തിന്നായി മാധവ!
ജയത്തിനും യശസ്സിനും പോരിൽപ്പാലിയ്ക്ക ദ്രുപനെ. 20
ആബ്ഭവാനെസ്സവ്യസാചിയെന്നിലേല്പിച്ചിരിയ്ക്കയാം
ഭാരദ്വാജങ്കൽനിന്നെന്നും ഭയംകാണുകയാൽ പ്രഭോ! 21
ആയവനും മഹാബാഹോ പോരിൽക്കാണ്മില നിത്യവും
രുഗ്മിണീപുത്രനല്ലാതെയെതിരാളിയെ ഞാൻ പ്രഭോ! 22
കാണുന്നിതെന്നെയും പോരിൽധീമാൻ ദ്രോണനെതിർക്കുവാൻ
ഞാനാസ്സംഭാവനയുമിങ്ങാചാര്യൻ ചൊന്നാവാക്കുമേ. 23
പിന്നിട്ടു നിന്നൊക്കെവിട്ടുപോകുന്നോനല്ല മന്നവ!
കയ്യുക്കുള്ളവനാചാര്യൻ പൊട്ടാത്തച്ചട്ടയിട്ടവൻ. 24
അറിഞ്ഞു പോരിൽ ക്രീഡിയ്ക്കും പക്ഷിയാൽക്കുട്ടിപോലവേ
ഇങ്ങുണ്ടാക്കാർഷ്ണി വില്ലാളി മകരധ്വജനെങ്കിലോ 25
അവങ്കൽനിന്നെയേല്പിപ്പേൻ പാലിയ്ക്കും പാർത്ഥമട്ടവൻ
അങ്ങാത്മരക്ഷനോക്കേണം ഞാൻ പോയാലാരു രക്ഷയാം. 26
ഞാൻ പാണ്ഡവാന്തികംപോയാൽ ദ്രോണനോടാരെതിർത്തിടും.
അങ്ങയ്ക്കു ജ്ജുനനെപ്പറ്റിബ്ഭയംവേണ്ടാ നരേശ്വര! 27
ഭാരമേറും തളർന്നീടില്ലാ മഹാഭുജനൊട്ടുമേ.
സൌവീരകപ്പടകളും സിന്ധുപൌരവവീരരും. 28

വടക്കരും തെക്കരുമാ മറു തേരാളിവീരരും
കണ്ണൻ മുമ്പിട്ടപേർ ചൊന്നവന്മഹാരഥരും നൃപ! 29
പതിനാറാലൊരംശത്തിന്നാകാ ക്രുദ്ധാർജ്ജുനന്നിവർ
കരുങ്ങിഭൂമിയൊക്കേയും സുരാസുരനരാനുചിതം. 30
രക്ഷോഗണത്തൊട്ടും കിന്നരോരഗൌഘത്തൊട്ടും നൃപ!
ചരാചരങ്ങളൊട്ടുക്കും പോരാ പാർത്ഥനു പോരിടാൻ. 31
ഇതറിഞ്ഞു വിഭോ!പോക്കു പാർത്ഥകായ്ത്തിലീബ്ഭയം
വില്ലാളിവീരരാം കൃഷ്ണർ സത്യവിക്രമരുള്ളിടം. 32
കർമ്മവ്യാപത്തൊരുവിധത്തിലുമുണ്ടായിടാ ദുഢം
ദൈവം യോഗം കൃതാസ്ത്രത്വം പോരിലുള്ളാരു വാശിയും. 33
കൃതജ്ഞത്വം കരുണയും നിൻതമ്പിയ്ക്കുള്ളതോർക്ക നീ
ഞാനൊഴിച്ചർജ്ജുനനെഴും ദിക്കിലേയ്ക്കു ഗമിയ്ക്കുകിൽ. 34
പോരിൽ ദ്രോണന്റെ ചിത്രാസ്ത്രപ്രൌഢിചിന്തിയ്ക്ക മന്നവ!
ആചാര്യനറിവും നിന്നെപ്പിടിപ്പാൻ നോക്കിടും നൃപ! 35
സത്യമാക്കി സ്വശപഥംകാക്കുമാറയി ഭാരത!
രക്ഷചെയ്ക തനിയ്ക്കിങ്ങു ഞാൻ പോയാൽക്കാപ്പതാരുവാൻ. 36
ആരേ ഞാൻ വിശ്വസിച്ചിട്ടു പാർത്ഥപാർശ്വം ഗമിയ്ക്കുവൻ
ഒരാളിലങ്ങെയേല്പിച്ചുകൊടുത്തീടാതെകണ്ടു ഞാൻ. 37
എങ്ങുംപോകില്ല കൌരവ്യ!സത്യമാണിപ്പറഞ്ഞതും
പലപാടിതു ചിന്തിച്ചു ബുദ്ധിയാൽബ്ബുദ്ധിമത്തമ!
ശ്രേയസ്സു ബുദ്ധിയാൽക്കണ്ടിട്ടെന്നൊശ്വാസിയ്ക്ക മന്നവ! 38

യുധിഷ്ഠിരൻ പറഞ്ഞു.

ശരിയാണു മഹാബാഹോ!നീ ചൊല്ലുന്നതു മാധവ!
എന്നുള്ളതെളിയുന്നില്ലാ പാർത്ഥനെപ്പറ്റി മാരിഷ! 39
എന്റെ രക്ഷയ്ക്ക ഞാനേറ്റം പ്രയത്നംചെയ്തുകൊള്ളുവൻ
സമ്മതപ്പെടി നീ പോക ധനഞ്ജയനെഴുന്നെടം. 40
എന്നെ രക്ഷിയ്ക്കയുംപിന്നെപ്പാർത്ഥപാർശ്വം ഗമിയ്ക്കയും
ബുദ്ധികൊണ്ടോർത്തിട്ടെനിയ്ക്കു രുചിപ്പതു ഗമിയ്ക്കയാം. 41

നീയജ്ജുനനെഴന്നേടം ഗമിപ്പതിനൊരുങ്ങെടോ
എന്നെറ സംരക്ഷണം ഭീമൻ ചെയ്തുകൊള്ളും മഹാബലൻ. 42
സസോദര്യൻ പാഞ്ചാലനും ബലമേറും ക്ഷിതീശരും
പാഞ്ചാലീപുത്രരും താത!കാക്കും സംശയമില്ലിതിൽ. 43
കേകയബ്ഭ്രാതാക്കളൈവർ ഘടോൽക്കചനിശാടനും
വിരാടനും ദ്രുപദനും വൻതേരാളി ശിഖണ്ഡിയും. 44
കുന്തിഭോജനുമൂക്കേറും ധൃഷ്ടകേതുവുമങ്ങിനേ
സഹദേവൻ നകുലനും പാഞ്ചാലരിഹ സൃഞ്ജയർ. 45
ഇവർ സശ്രദ്ധരായ്ക്കാത്തുകൊള്ളുമില്ലൊരു സംശയം
ദ്രോണനും പടയോടൊന്നിച്ചടരിൽ കൃതവർമ്മനും. 46
അടുക്കാൻ മതിയാവില്ലാ ധൃഷ്ടദ്യുമ്നനില്ലെന്നെയൊട്ടമേ
ചൊടിച്ചാ ദ്രോണനെപ്പോരിൽ ധൃഷ്ടദ്യുമ്നൻ പരന്തപൻ. 47
വിക്രമിച്ചു തടുത്തിടുമാഴിയെക്കരപോലവേ.
എങ്ങുനിൽപ്പൂ സംഗരത്തിൽപ്പാഞ്ചാലൻ പരമദ്ഭുതൻ 48
അങ്ങു വെമ്പടയിൽക്കേറാ ദ്രോണാചാര്യനൊരിയ്ക്കലും
ഇവൻ ദ്രോണവധത്തിനു തിയ്യിൽനിന്നു പിറന്നവൻ. 49
ചട്ട, വാൾ, വില്ല, മുമായി വരഭൂഷണമണ്ഡിതൻ
ശൈനേയ! പോക വിശ്വാസംപൂണ്ടെന്മേൽ വേണ്ട സംഭ്രമം
ധൃഷ്ടദ്യുമ്നൻ ചൊടിച്ചെല്ലും ദ്രോണനെപ്പോയ്ത്തടുക്കുമേ. 50

---

112. സാത്യകിപ്രവേശം

സഞ്ജയൻ പാഞ്ഞു.

ധർമ്മരാജനെറയാ വാക്കു കേട്ടിട്ടു ശിനിപുംഗവൻ
പാർത്ഥങ്കൽനിന്നുപേടിച്ചും നൃപനെക്കൈവിടുന്നതിൽ. 1
തനിയ്ക്കു ലോകാപവാദം വിശേഷിച്ചും നിനച്ചവൻ.
പാർത്ഥാന്തംപോകായ്കിലെന്നെബ്ഭീരുവെന്നാവരോതുമേ. 2

പല പാടോത്തരച്ചേവം പോരിൽഗർവ്വുള്ള സാത്യകി
ധർമ്മരാജനൊടീവണ്ണം പറഞ്ഞു പുരുഷർഷഭൻ. 3
രക്ഷചെയ്തെന്നാകിലോരം സ്വസ്തിയങ്ങയ്ക്കു ഭൂപതേ!
പാർത്ഥനെപ്പിന്തുടരുവേൻ ചെയ്യുവേൻ നിൻറെ കല്പന. 4
എനിയ്ക്കാപ്പാണ്ഡവനിലുംമേലേ മുപ്പാരിലില്ലൊരാൾ
ഇഷ്ടനായിട്ടു നൃപതേ! സത്യമാണിപ്പറഞ്ഞതും. 5
അവൻറെവഴിപോകാം ഞാൻ നിന്നാജ്ഞപ്പടി മാനദ!
നിനക്കുവേണ്ടിച്ചെയ്തീടാൻ വയ്യാതിങ്ങില്ലൊരെണ്ണവും. 6
എനിയ്ക്കെൻ ഗുരുവാക്കെത്രവലുതോ കുരുപുംഗവ!
അത്ര നിൻവാക്കുമതുമല്ലതിലുംവലുതാണു മേ. 7
നിൽപ്പു ഭ്രാതാക്കൾ നിന്നിഷ്ടപ്പടിയാക്കൃഷ്ണപാണ്ഡവർ
അവക്കിഷ്ടപ്പടിയിൽ ഞാൻ നില്പോരിക മന്നവ! 8
നിന്നാജ്ഞ ഞാൻ തലയ്ക്കേറു പാണ്ഡവാർത്ഥത്തിനായ്പ്രഭോ!
ഈട്ടുഭേദ്യപ്പടപിളർന്നേറുവേൻ നരപുംഗവ! 9
കടപ്പേൻ ദ്രോണസൈന്യത്തിൽക്കടലിൽജ്ഝഷമാതിരി
ജയദ്രഥനൃപൻ നില്ക്കും ദിക്കിൽ ഞാൻ ചെല്ലുവേൻ നൃപ! 10
ദ്രൌണികണ്ണൻ കൃപൻതൊട്ട രഥീന്ദ്രരുടെ രക്ഷയിൽ
പടപററിപ്പാണ്ഡവനെപ്പേടിച്ചവനെഴുന്നൊടം. 11
മൂന്നു യോജനയുണ്ടിങ്ങുനിന്നത്രെ വഴി മന്നവ!
ജയദ്രഥവധോദ്യുക്തൻ പാർത്ഥനുള്ളേടമെത്തുവാൻ. 12
മൂന്നു യോജന പോയാലുമവനു തുണചെല്ലുവൻ
ഉറച്ചകരളോടും ഞാൻ സൈന്ധവധ്വംസനംവരേ. 13
ഗുരുകല്പിച്ചിടാഞ്ഞാലും പൊരുതാത്തവനേതവൻ
ഗുരുകല്പിയ്ക്കിലെൻകുട്ടർ പൊരുതാതാകുമോ നൃപ! 14
അറിയുന്നുണ്ടു ചൊല്ലേണ്ടുംപ്രദേശം ഞാനയിപ്രഭോ!
കലപ്പവേൽവാൾ പരിചതോമരർഷ്ടിഗദാകുലം. 15
ഇഷ്വസ്ത്രസ്മിടതിങ്ങീടും പടക്കടലിളക്കുവൻ
ഇതാ കാണ്മീലയോ കൊമ്പനാനയായിരമുള്ളതായ്. 16
കുലമഞ്ജനകാഖ്യാതമങ്ങല്ലോ വീര്യശാലികൾ
ശസ്ത്രമേന്തും രണക്രൂരമ്ലേച്ഛന്മാർ പലരൊത്തവ 17

കാറൊക്കുമാനകഥം പരം നിരോലും കാർകഥംപോലവേ
ആനക്കാരാട്ടിവിട്ടീടുമിവ പിന്നോട്ടൊഴിച്ചിടാ. 18
ഇവയെക്കൊന്നൊടുക്കാതെ തോല്പിയ്ക്കാൻപറ്റിടാ നൃപ!
ആയിരംതേരതിൽപ്പിന്നൊക്കാണുന്നില്ലേ നരേശ്വര! 19
ഇവരോ രുദ്രരഥരാം രാജപുത്രർ മഹാരഥർ
സമർത്ഥരാം രഥേഷ്വസ്ത്രഗജങ്ങളിൽ നരേശ്വര! 20
ധനുർവ്വേദാന്തമറിയോർ മുഷ്ടിയുദ്ധവിചക്ഷണർ
ഗദായുദ്ധവിശേഷജ്ഞർ നിയുദ്ധത്തിൽസ്സമർത്ഥരാം. 21
ഖഡ്ഗപ്രയോഗയോഗ്യന്മാരസിചർമ്മപ്രഹാരികഥം
ശൂരന്മാർ കൃതവിദ്യന്മാർ തമ്മിലൊത്തു തിരക്കുവോർ. 22
നിത്യം മനുഷ്യരെപ്പോരിൽ വെൽവാനേറ്റവർ മന്നവ!
കണ്ണൻകൂട്ടിയ കൂട്ടക്കാർ ദുശ്ശാസനനു ചാന്നവർ. 23
ഈ മഹാരഥരെക്കണ്ണൻപോലുമേറ്റം പുകഴ്ത്തുമേ.
ഇവരെന്നും പ്രിയംനോക്കിക്കണ്ണൻതൻപാട്ടിൽ നില്പവർ. 24
അവനേറ്റവാക്കാൽ നൃപതേ! പാർത്ഥനേവിട്ടൊഴിഞ്ഞവർ
അക്ലാന്തരശ്രമർ ദൃഢം വില്ലും ചട്ടയുമുള്ളവർ 25
എനിയ്ക്കായ്നില്പ്പയാം നൂനം ധാർത്തരാഷ്ട്രനേറയാജ്ഞയാൽ.
ഇവരെപ്പോരിൽമട്ടിച്ചു നിൻപ്രിയത്തിന്നു കൌരവ! 26
പിന്നെപ്പാർത്ഥനേറവഴിയേ ചെന്നുകൊള്ളുന്നതുണ്ടു ഞാൻ.
പിന്നെ വേറിട്ടെഴുന്നൂറു ഗജങ്ങളെയിതാ നൃപ! 27
കാണുന്നില്ലേ ചട്ടയിട്ടു കിരാതന്മാർകഥം കേറിയും
കിരാതരാജനിവരെയജ്ജുനനു കൊടുത്തതാം. 28
കോപ്പണിഞ്ഞീ പ്രേഷ്യരേയും തൻറെജീവൻ കൊതിയ്ക്കയാൽ
ഇവർ മുന്നം നിന്നുടയ വേലക്കാരാണു മന്നവ!
ഇപ്പോഥം നിന്നോടെതിർക്കുന്നു കാണുക കാലവിപര്യയം.
ഇവരിൽത്തലവന്മാരീകിരാതസമരോദ്ധതർ 30
ആനപ്പാവറിയുന്നോരാണേവരും വഹ്നിയോനികഥം.
ഇവർ മുന്നം സവ്യസാചി പോരിൽത്തോല്പിച്ചകൂട്ടരാം. 31
ഇപ്പോളെൻനേർക്കു സന്നദ്ധർ ദുര്യ്യോധനവശസ്ഥരായ്
അമ്പെയ്തുപോരിൽഗ്ഗർവ്വുള്ളീകിരാതരെവധിച്ചു ഞാൻ 32

ജയദ്രഥഹതിയ്ക്കുന്നും പാണ്ഡവന്മാതുണയ്ക്കുവൻ.
അഞ്ജനാനചയസംഭ്രതരീ വമ്പിച്ചഗജങ്ങളോ 33
കക്ശങ്ങൾ വിനീതങ്ങൾ കന്നംപൊട്ടിയെഴുന്നവ
കൈയും പൊന്മയച്ചട്ടയിട്ടകോപ്പുമണിഞ്ഞവ. 34
പോരിൽമെച്ചംനേടിയവ ശക്രോഭക്കിടയായവ
വടക്കൻമലമേൽനിന്നു വന്ന ദസ്യുക്കളാണ്ടവ. 35
കാരിരിമ്പിൻചട്ടയിട്ട കക്ശപ്പടയാളികൾ
പൈപൊറവരുമിങ്ങുണ്ടു കുരങ്ങൻപൊറ കൂട്ടരും. 36
അനേകയോനികൾ പല നരയോനിജനങ്ങളും
കൂടിക്കാണുന്നിതു പുകനിറത്തിൽക്കട്ടവമ്പട. 37
ഹിമഭൂഗ്രത്തിൽ വാഴുന്ന ദുഷ്ടമ്ലേച്ഛഗണങ്ങടെ
ദുര്യോധനൻ പാട്ടിലാക്കീട്ടീ മുറ്റും രാജസംഘവും. 38
കൃപനേയും ദ്രോണനേയും യൂപകേതനനേയുമേ
കർണ്ണനെസ്സൈന്ധവനെയും പരം നിന്ദിച്ചു പാർത്ഥരെ. 39
കൃതാർത്ഥനായീ താനെന്നും കാണുന്നു കാലചോദനാൽ
എന്റെ നാരാചനിരകൾക്കിരയാണിവരേവരും. 40
കഴിയില്ലിവർ കൌന്തേയ! മനോവേഗമെടുക്കിലും
പരവിദ്യാശ്രയനവൻ ബഹുമാനിച്ചുവെച്ചവർ. 41
എന്റെ ബാണഗണങ്കൊണ്ടിട്ടിണ്ടൽപ്പെട്ടുമുടിഞ്ഞിടും
പൊന്നുങ്കൊടിയുമായ് ക്കാണുന്നില്ലേയീ രഥിവീരരെ. 42
ഇവർ ദുർവ്വാരിമാരെന്നകാംബോജരറിയും ഭവാൻ
ശൂരന്മാർ കൃതവിദ്യന്മാർ ധനുർവ്വേദത്തിൽനില്പവർ. 43
ഒന്നിച്ചു നിന്നോറുമിവരന്യോന്യഹിതകാംക്ഷികൾ
ചൊടിച്ചക്ഷൌഹിണികളും ധാർത്തരാഷ്ട്രന്നു ഭാരത! 44
എനിയ്ക്കായ് ക്കാത്തു നില്ക്കുന്ന കുരുവീരാധിരക്ഷയിൽ
പ്രമാദംവിട്ട രാജേന്ദ്ര! നില്പുണ്ടെന്നുടെ നേർക്കുതാൻ. 45
മർദ്ദിയ്ക്കുവേൻ ഞാനിവരെപ്പുൽക്കൂട്ടം വഹ്നിപോലവേ
എന്നാലുപാസംഗമെല്ലാം സർവ്വോപകരണങ്ങളും. 46
എന്റെ തേരിലണയ്ക്കുട്ടേ നൃപതേ! തേരൊരുക്കുകാർ
ഈ വമ്പോരിന്നെടുക്കേണം പലമാതിരിയായുധം. 47

ആചാര്യവിധിപോലാക്കീടേണം പഞ്ചഗ്രഹണം രഥം
തീക്ഷ്ണസപ്പോഗ്രരായീടും കാംബോജരൊടെതിക്കുവേൻ. 48
പല ശസ്ത്രമെഴും നാനായുധയോധികളോടഹോ
വിശോഗ്രരായ്പൊരുതിടും കിരാതരൊട്ടുമേല്ക്കുവൻ. 49
രാജലാളിതരായ് ദുര്യോധനക്രൂരാളരോടടൻ
ശക്രവിക്രമരായീടും ശകരോടുമെതിക്കുവൻ. 50
അഗ്നിയ്ക്കാക്കുന്ന ദ്രുഷ്ടദ്യുമ്നരോടഗ്നികളൊടാംപടി
കാലനൊക്കും ധരാധഷ്ടർ മറേറെപ്പടരോടുമേ. 51
പലപേർ യുദ്ധഗവ്വിഷ്ഠന്മാരോടേല്പൻ നരേശ്വര!
അതിനാൽ നല്ലയശ്വങ്ങൾ ശുഭലക്ഷണമുള്ളവ 52
മെയ്യയച്ചും നീർകൊടുത്തും വീണ്ടുമെൻതേക്കുപൂട്ടണം.

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

അവനുപാസംഗമെല്ലാം സവ്വോപകരണങ്ങളും 53
മന്നൻ തേരിലണപ്പിച്ചു പലമാതിരി ശസ്ത്രവും.
പിന്നെയാശ്വക്കാരെന്തിനും പോരുന്ന നാലുഹയങ്ങളെ 54
കൂടിപ്പിച്ചു മദംകൂട്ടും സത്തെടുത്തുള്ളപാനവും.
തീററിക്കുടിപ്പിച്ചുമയച്ചിണക്കിക്കോപ്പണിഞ്ഞുമേ 55
ശല്യങ്ങൾ പോക്കിപ്പൊന്മാല ചാർത്തി നാലുഹയങ്ങളെ
പൊന്നുത്തു നിറമായ്പ്പാട്ടിൽ വേഗംപായുന്നവറിനെ 56
അവ്യഗ്രമുള്ള തെളിയും മട്ടാക്കിത്തേരിലപ്പൊഴേ.
മണിവിദുമചിത്രങ്ങൾ പൊൻകോപ്പുകളണിഞ്ഞഹോ 57
സുവർണ്ണസടയുള്ളോരു സിംഹമാകും മഹാദ്ധ്വജം.
വെള്ളക്കാർ നിറമായ്മിന്നും കൊടിക്കുറയുമൊത്തതായ്. 58
പൊന്നിൻതണ്ടുള്ള കുടയും ശസ്ത്രക്കോപ്പും നിറച്ചതിൽ
പൊൻകോപ്പണിഞ്ഞുള്ളവയെ വിധിയാംമട്ടു പൂട്ടിനാൻ. 59
ദാരുകനുള്ള സഹജനവൻതെറ സഖി സാരഥി
തേർപൂട്ടിയെന്നോതിയിന്ദ്രനോടു മാതലിപോലവേ. 60
പിന്നെക്കുളിച്ചു ശുചിയായ് കൃതകൌതുകമംഗലൻ
അനേകം സ്നാതകന്മാക്കു ഹേമനിഷ്കം കൊടുത്തവൻ. 61

ആശീസ്സോടും തഴുകിയോൻ ശ്രീമാനായോരു സാത്യകി
മധുപക്കാഹ്നാക്കൈരാതകമദ്യം കുടിച്ചവൻ 62
കണ്ണുംചുവന്നു ശോഭിച്ചു മദവ്യാകുലദൃഷ്ടിയായ്
വീരകാംസ്യം പിടിച്ചിട്ടു പരം ഹർഷമിയന്നാവൻ. 63
തേജസ്സിരട്ടിച്ചു വീണ്ടും കത്തും വഹ്നികണക്കിനേ
വില്ലുമമ്പും തന്മടിയിൽ വെച്ചിട്ടു രഥിപുംഗവൻ 64
വിപ്രസപത്ന്യയനം വാങ്ങിച്ചുട്ടയിട്ടു ചമഞ്ഞവർ
കന്യമാർ ഗന്ധമാല്യാഢ്യമലർകൊണ്ടർച്ചചെയ്തവൻ. 65
യുധിഷ്ഠിരന്റെ തൃപ്പാദം കുമ്പിട്ടു തൊഴുതങ്ങിനേ
അവൻ ശിരസ്സിൽശ്ലോണിയ്ക്കപ്പൊരുന്തേരിൽ കരേറിനാൻ. 66
ഹൃഷ്ടപുഷ്ടങ്ങളശ്വങ്ങൾ വായുവേഗത്തൊടങ്ങുടൻ
വഹിച്ചു ജൈത്രനവനെയെന്തും സൈന്ധവവാജികൾ. 67
അവ്വണ്ണം ഭീമനും ധർമ്മരാജസൽക്കാരമേറവൻ
യുധിഷ്ഠിരനെ വന്ദിച്ചുപോയീ സാത്യകിയൊത്തുതാൻ. 68
അരിന്ദമന്മാരവർ നിൻ പടയേല്പതുകണ്ടുടൻ
സപത്നർ നിൻകൂട്ടരെല്ലാം നിന്നു ദ്രോണർ തുടങ്ങിയോർ. 69
സന്നദ്ധനായ്പ്പിന്തുണയ്ക്കും ഭീമനെപ്പാർത്തു സാത്യകി
കൊണ്ടാടിക്കൊണ്ടുടൻ വീരൻ ഹർഷിയ്ക്കുംപടിചൊല്ലിനാൻ. 70
പരം ഹർഷമിയന്നിട്ടു ഭീമനോടോതി സാത്യകി
ഭീമ!രക്ഷിയ്ക്ക നൃപനെ നീ ചെയ്യേണ്ടതതാണിനി. 71
കാലപക്വപ്പടയിതു ഞാൻ പിളർന്നു കടക്കുവൻ
മേലാലെയ്പ്പിപ്പൊഴെയ്ക്കുംതാൻ ശ്രേയസ്സു നൃപരക്ഷണം. 72
എന്റെ വീര്യം നിയ്യറിയും ഞാൻ നിന്റേയുമരിന്ദമ!
തിരിയ്ക്കുകതിനാൽനീമ!നിയ്യെന്നിഷ്ടം നിനയ്ക്കുകിൽ. 73
കേട്ടോതീ സാത്യകിയൊടു കായ്മസിദ്ധിയ്ക്കുപോക നീ
ഞാൻ രാജാവിനെ രക്ഷിച്ചുകൊള്ളാം പുരുഷസത്തമ! 74
എന്നുചൊല്ലിക്കേട്ടു ചൊന്നാൻ ഭീമനോടങ്ങു മാധവൻ
പോക പോക ദൃഢം പാർത്ഥ!ജയമാം മമ നിശ്ചയം. 75
ഗുണാനുരക്തനാം നിയ്യെൻ വശത്തായ് നില്പുകാരണം
ഭീമ!ധന്യനിമിത്തങ്ങൾ ചൊല്ലുന്നുണ്ടെന്നൊടിപ്പൊഴേ. 76

മാന്യൻ പാർത്ഥൻ പാപി സിന്ധുരാജനെക്കൊന്നശേഷമേ
ധർമ്മിഷ്ഠനാം ധർമ്മജനെച്ചെന്നുപുല്കുന്നതുണ്ടു ഞാൻ. 77
ഇത്രമാത്രം ഭീമനോടു ചൊല്ലിവിട്ടു പുകഴ്ന്നവൻ
വ്യാത്തമാൻനിരയെപ്പോലെനിന്റെ സൈന്യത്തെനോക്കിയും.
നിന്റെ സൈന്യം നേരെ നോക്കുമവനെക്കണ്ടു മന്നവ!
വീണ്ടും വ്യാമൂഢമായ്നിന്നു പാരമൊന്നു വിറച്ചുപോയ്. 79
ഉടനേ നിന്റെ സൈന്യത്തെപ്പാർത്തു ചെന്നിതു സാത്യകി
പാർത്ഥനെക്കാണുവാൻ ധർമ്മരാജാജ്ഞപ്പടി മന്നവ! 80

---

113. സാത്യകിപ്രവേശം ദ്രോണഭോജാതിക്രമണം

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

നിൻപെരുമ്പടയോടേല്പാൻ ശൈനേയൻ പോയവാറുടൻ
ധർമ്മരാജൻ മഹാരാജ!തന്റെ സൈന്യത്തൊടൊത്തവൻ. 1
ദ്രോണന്റെ തേരിൻ നേക്കെത്തീ യുയുധാനന്റെ പിന്നുറം
പിന്നൊപ്പാഞ്ചാലരാജന്റെ നന്ദനൻ യുദ്ധദുർമ്മദൻ. 2
ആർത്തു പാണ്ഡവസൈന്യത്തിൽ വസുദാനനനേന്ദ്രനും
വരുവിൻ പ്രഹരിപ്പിൻ പാഞ്ഞടുത്തീടുവിനിങ്ങുടൻ. 3
പോരിൽഗ്ഗർവ്വുള്ള ശൈനേയൻ സുഖമായ്പ്പോയിടുമ്പടി
മഹാരഥന്മാർ യത്നിയ്ക്കുമിവനേ വെല്ലുവാൻ പലർ. 4
എന്നുചൊല്ലിക്കൊണ്ടു വേഗം ചേന്നൊത്താരാ മഹാരഥർ
ചെന്നെതിർത്തു ഞങ്ങളുമങ്ങവരെപ്പോരിൽ വെല്ലുവാൻ. 5
സാത്യകിത്തേർ വിഷയമായ്ശ്ലാഘ്യമുണ്ടായിതപ്പൊഴേ
പാഞ്ഞേറ്റം നിന്റെ പുത്രന്റെ പടയമ്പുകളേല്ക്കയാൽ. 6
സാത്വതൻകാരണം നൂറായ്പ്പിളർക്കപ്പെട്ട മന്നവ!
പിളന്നീടുന്നനേരത്തു ശിനിപുത്രൻ മഹാരഥൻ. 7
പടത്തലയ്ക്കുള്ളേഴു വില്ലാളികളെവീഴ്ത്തിനാൻ
പിന്നെ മുറ്റും പലതരം നാട്ടിന്നീശരെ മന്നവ! 8

തിയ്യൊക്കുമന്വെയ്ത കാലനുക്കുവിട്ടിത്ത വീരരെ
നൂറു ലാക്കിലൊരമ്പെയ്തിതൊന്നിന്മേൽ നൂറുമങ്ങിനേ. 9
ആനക്കാരാന കുതിരക്കാരതിൻവണ്ണമശ്വവും
തേർസൂതനശ്വമിവയ്ക്കൊന്നാനേറേം പശുപ്പടി. 10
അവൻ കൈവേഗമോടമ്മട്ടക്കിലമ്പെയ്തിട്ടമ്പൊഴേ
ആരും സാത്യകിയിൽപ്പാഞ്ഞേറില്ലാ നിൻപടയാളികൾ. 11
ദീർഘബാഹു മശക്കീട്ട മശങ്കുമവർ പേടിയാൽ
ആ മഹാമാനിയെപ്പാത്തു വീരർ പോർവിട്ടമണ്ടിനാർ. 12
തേജസ്സാൽപ്പലരായ്ക്കണ്ടിതവരീയൊരു വീരനെ
തേരുടഞ്ഞുംകൂടിടിഞ്ഞുമതിന്മാതിരി മാരിഷ! 13
ചക്രംമുറിഞ്ഞും കൊടിയും കുടയും താഴെവീണമേ
അനകഷ്ടംകൊടിക്കൂറ പൊനുടിച്ചാത്തുമങ്ങിനെ. 14
ചന്ദനംതേച്ചംഗദവുമിട്ട ബാഹുക്കളും നൃപ!
ആനത്തുമ്പിക്കൈകൾപോലെ നീണ്ട പാമ്പുകൾപോലവേ. 15
മത്സ്യക്കുഴം തുടയുമായ് മന്നിടം ചിന്നി മന്നവ!
കുണ്ഡലംചാർത്തിടും തിങ്കളൊക്കുന്ന വദനങ്ങളും. 16
ഋഷഭാക്ഷക്കുള്ളവകൾ ചിന്നിശ്ശോഭിച്ചു മന്നിടം
പലമട്ടിൽ മുറിഞ്ഞിട്ട വീണ കുന്നൊക്കുമാനകൾ. 17
കുന്നുപോലെ നിരന്നിട്ടുമേറേം ശോഭിച്ചു മന്നിടം
പല മുത്തുത്തൊങ്ങലുള്ള പൊൻകടിഞ്ഞാണമങ്ങിനേ. 18
വിചിത്രോരച്ഛദവുമായ്ശ്ശോഭിച്ചു തുരഗങ്ങളും
നിലത്തുവീണു മറ്റിച്ചും ദീർഘബാഹു വധിച്ചവ. 19
പലമട്ടാം നിൻറെ ഭടന്മാരെക്കൊന്നിട്ടു സാത്വതൻ
നെടുമ്പടയെയോടിച്ചും കടന്നു നിൻറെ സേനയിൽ. 20
അജ്ജുനൻപോയവഴിയേതന്നെ പിന്നീട്ട കേവലം
കടക്കാൻനോക്കി ശൈനേയനതിൽ ദ്രോണൻ തടുത്തുതേ. 21
ഭാരദ്വാജാന്തികംപുക്കു യുയുധാനാഖ്യ സാത്യകി
ക്രുദ്ധൻ കടന്നുപോയീലാ കരയെക്കടൽപോലവേ. 22
ദ്രോണൻപോരിൽത്തടുത്തിട്ടാത്തേരാളി യുയുധാനനെ
മർമ്മംപിളർന്നിടും കൂത്തുമൂർത്തഞ്ചമ്പെയ്തിതപ്പൊഴേ. 23

ശൈനേയൻ ദ്രോണനെപ്പോരിലേഴമ്പെയ്തിതു മന്നവ!
മയിൽ കങ്കച്ചിറകൊട്ടം പൊന്നുകെട്ടിച്ചുതേച്ചവ. 24
ദ്രോണനാറമ്പെയ്ത സാശ്വയന്താവാമവനെ ദൃതം
ദ്രോണനെത്താൻ പൊരുത്തീലാ യുയുധാനൻ മഹാരഥൻ. 25
സിംഹനാദംചെയ്തമെയ്തു ദ്രോണനെശ്ശിനിപുംഗവൻ.
പത്തമ്പും വേറെയാറമ്പുമെട്ടമ്പും പിന്നെയങ്ങിനേ 26
പിന്നെയും ദ്രോണനെപ്പത്തമ്പെയ്ത സാത്യകിയപ്പൊഴേ.
ഒരമ്പു സൂതനിൽപ്പിന്നെ നാലു നാലുഹയങ്ങളിൽ 27
ഒരമ്പു കൊടിയിന്മേലും പോരിലെയ്തിതു മാരിഷ!
അശ്വങ്ങൾ സൂതൻ തേർ കേതുവെന്നിതൊത്തവനെഗ്ഗുരു 28
ഇയ്യാമ്പാറക്കുട്ടമൊക്കുമമ്പെയ്തടനെ മൂടിനാൻ.
അമ്മട്ടു സാത്യകി പെരുത്തമ്പെയ്താചായ്മനേയുമേ 29
മൂടിക്കൊണ്ടാൻ കൂസൽകൂടാതപ്പൊഴാ ദ്രോണനോതിനാൻ.
നിന്നാചായ്മൻ പോരുവിട്ടുപോയീ വിഡ്ഢികണക്കിനേ 30
പൊരുതീടുന്നെന്നെവിട്ടു വലംവെച്ചാണുപോയതും.
ജീവനോടേ പോയിടാ നീ ഞാൻ പൊരുമ്പോതു മാധവ! 31
ആചായ്മട്ടു നീയെന്നെപ്പോരിൽവിട്ടൊഴിയായ്കിലോ.

സാത്യകി പറഞ്ഞു.

ധനഞ്ജയന്റെവഴിയേ ധർമ്മരാജന്റെയാജ്ഞയാൽ
പോവേൻ ബ്രഹ്മൻ!സപ്തിയങ്ങയ്ക്കിന്നുതാമസമൊക്കൊലാ. 32
ഗുരു പോയവഴിയ്ക്കല്ലോ ശിഷ്യൻ പോകുന്നിതെപ്പൊഴും
അതിനാലെൻ ഗുരുവരൻ പോയോരുവഴി പോകുവൻ. 33

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

ഇത്രയ്ക്കോതീട്ടു ശൈനേയനാചായ്മനെയൊഴിച്ചുടൻ
തിരിച്ചു നൃപതേ!പിന്നെസ്സൂതനോടേവമോതിനാൻ. 34
ദ്രോണനെന്നെത്തടുത്തീടാനെല്ലാങ്കൊണ്ടും ശ്രമിച്ചിടും
കരുതിപ്പോക യുദ്ധത്തിൽസ്സൂത!കേളെന്റെ വാക്കിതും. 35

മഹാപ്രഭയൊടാവന്ത്യപ്പട കാണുന്നതില്ലയോ
അതിന്റെ പിമ്പുറം നില്പൂ ദാക്ഷിണാത്യപ്പെരുമ്പട. 36
അതിന്റെ പിന്നിലാണല്ലോ ബാൽഹീകരുടെ വമ്പട
ബാൽഹീകക്കരികേനില്പൂ കണ്ണനുള്ള പെരുമ്പട. 37
തമ്മിൽ വേറുപിരിഞ്ഞാണു നിൽപ്പൂ സൈന്യങ്ങൾ സാരഥേ!
പോക്കളത്തിങ്കലന്യോന്യം കാത്തുകൊള്ളും പ്രകാരമേ. 38
ഇതിന്നിടയ്ക്കു നീ ഹൃഷ്ടനായിട്ടശ്വങ്ങളേവിട്ട
ഇടത്തരം വേഗമെടുത്തെന്നെയെത്തിയ്ക്കു സാരഥേ! 39
നാനായുധങ്ങൾ കൈക്കൊണ്ടു ബാൽഹീകരുമെഴുന്നെടം
ദാക്ഷിണാത്യന്മാർ പലരും കണ്ണൻ മുമ്പിട്ടകുട്ടരും. 40
ആനതേർകുതിരക്കുട്ടമൊത്തീക്കാണുന്ന വൻബലം
പല നാട്ടിങ്കൽനിന്നൊത്ത കാലാൾപ്പടകളുള്ളതാം. 41
സൂതനോടിത്രയും ചൊല്ലീ ദ്രോണനേ വിട്ടൊഴിച്ചുടൻ
നടുവേ പോകയായ് കണ്ണക്കടുവമ്പടയുള്ളെടം. 42
ചൊടിച്ചനുപെരുത്തെയ്താ ദ്രോണനും പിന്തുടർന്നതേ
ഒഴിയ്ക്കാതേ കേറിടുമാ വമ്പനാം യുയുധാനനെ. 43
വമ്പിച്ച കണ്ണപ്പടയിൽക്കുത്തുമൂത്തമുതുകിയും
അതിരാറാക്കരുവരപ്പടയിൽക്കേറി സാത്യകി. 44
യുയുധാനൻ കേറിയാറേ സൈന്യംചിന്നുന്ന നേരമേ
ചൊടിച്ചു കൃതവർമ്മാവു തടുത്തു യുയുധാനനെ. 45
വന്നൊത്തുമവനെശ്ശരമാരമ്പെയ്തിട്ടു സാത്യകി
അവന്റെയശ്വങ്ങൾ നാലും ഹനിച്ചാനാശു വീര്യവാൻ. 46
ഉടനേ മൊട്ടഴിഞ്ഞുള്ള പതിനാറു ശരങ്ങളാൽ
സ്തനാന്തരത്തിൽശ്ശിനേയനെയ്തിതാക്കൃതവർമ്മനെ. 47
മൂച്ചുകുട്ടംപെരുത്തവു സാത്വതൻ വിട്ടതോരവൻ
കൃതവർമ്മൻ മഹാരാജ! പൊറുത്തില്ലതു ലേശവും. 48
സപ്പുമാരുതസങ്കാശം വത്സദന്തം തൊടുത്തവൻ
ചെവിയോളം വലിച്ചെയ്തു മാറത്തായ്ശ്ശിനിപുത്രനെ. 49
അതാസ്സാത്യകിതൻ ചട്ടയുടലുംതാൻ പിളർന്നുടൻ
കടയോടേ കടന്നാഴിപുക്കു ഘോരയണിഞ്ഞഹോ. 50

ഉടൻ പല ശരം തൂകിപ്പുമാസ്സൂജ്ഞ നാമവൻ
അവന്റെയമ്പൊത്തപില്ല ഭോജൻ കണ്ടിച്ച മന്നവ! 51
സത്യവീരൻ സാത്യകിയെയെയ്തു കോപിച്ചവൻ നൃപ!
സ്വനാന്തരത്തിലായ്ക്കുത്തുമൂത്ത പത്തുശരങ്ങളെ. 52
വില്ലുപോയപ്പൊഴടനേ ശക്തിയാൽശ്ശക്തിമത്തമൻ
ഹാർദ്ദിക്യന്റെ വലങ്കൈക്കായ് പ്രഹരിച്ചിതു സാത്യകി. 53
പിന്നെ വേറെയുറപ്പോടും വിൽവലിച്ചിട്ടു സാത്യകി
ശരങ്ങൾതൂകിനാൻ തുണ്ണം നൂറുമായിരവും ശരി 54
തേരോടുകൂടിത്താൻ ചുറ്റും ഹാർദ്ദിക്യൻ കൃതവർമ്മനെ
പോരിൽത്തടുത്തെയ്തുമൂടി നൃപതേ! ശിനിപുംഗവൻ. 55
പിന്നൊട്ടല്ലുങ്കൊണ്ടവന്റെ സൂതന്റെ തലകൊയ്തതേ
ഹാർദ്ദിക്യൻ തൻതേരിൽനിന്നു പത്തുവീണിതു സാരഥി. 56
സൂതൻ പോയാക്കുതിരകൾ ഭൃശം പാഞ്ഞോടിയപ്പൊഴേ
അപ്പോൾഭോജൻ വെമ്പലോടുംതാൻ പിടിച്ച ഹയങ്ങളെ. 57
നിന്ന വീരൻ വില്ലുമേന്തീട്ടിതിൽപ്പൂജിച്ച സേനകൾ
മുഹൂർത്തമാശ്വസിച്ചായാൾ വിട്ട നല്ല ഹയങ്ങളെ. 58
പേടിവിട്ടോൻ മാറാലക്കു പേടിക്കുട്ടുംപ്രകാരമേ
കടന്നുപോയീ ശൈനേയൻ ഭീമനോടേറിതിങ്ങിവൻ. 59
യുയുധാനൻ നരപതേ! ഭോജാനീകംകടന്നുടൻ
കാംബോജരുടെ വമ്പിച്ച പടയോടേറു സത്വരം. 60
അവിടെശ്ശൂരർ വളരെ മഹാരഥർ വളഞ്ഞതിൽ
കുലുങ്ങീലാ സത്യവിക്രമാഢ്യൻ സാത്യകി മന്നവ! 61
ദ്രോണൻ പടയിണക്കീട്ട ഭോജന്നു ഭരമേകിയും
യുയുധാനനൊടൊന്നേറു പൊരുതാൻ പാഞ്ഞുനോക്കിനാൻ
അവനെസ്സാത്യകിയുടെ പിന്നുറംകേറിട്ടപ്പൊഴേ
തടുത്തു ഹൃഷ്ടരായ്പ്പാണ്ഡുസൈന്യത്തിങ്കൽ മികച്ചവർ. 63
തേരാളിവീരൻ കൃതവർമ്മാവോടേറങ്ങടുത്തതിൽ
പാഞ്ചാലരുത്സാഹമറേറാരായീ ഭീമൻതുടങ്ങിയോർ. 64
വീരനാം കൃതവർമ്മാവു വിക്രമിച്ച തടുക്കവേ
ഒട്ടുത്സാഹംകെട്ടു കിണഞ്ഞേറേറാരവരെയൊക്കെയും. 65

ശരൌഘത്താൽ ക്ലാന്തവാഹന്മാരാക്കിത്തീർത്തിതായവൻ
ഭോജൻ തടുത്തപ്പൊളവർ ഭോജപ്പടയൊടേറുടൻ 66
ആയ്വരായ്നിന്നു വീരന്മാർ പെരുമ്പുകൾകൊതിപ്പവർ.

---

114. കൃതവർമ്മപരാക്രമം

ധൃതരാഷ്ട്രൻ പറഞ്ഞു.

ഏവം പലതരം സൈന്യമേവം കൂട്ടിയതുത്തമം
ഏവം വ്യൂഹം മുറയ്ക്കൊപ്പിച്ചേവം വാച്ചതു സഞ്ജയ! 1
നിത്യം നാം സൽക്കരിപ്പോന്നു നിത്യം നമ്മെത്തുണപ്പതും
പ്രൌഢമത്യുത്തുതപ്രായം മുമ്പിട്ടു ദൃഢവിക്രമം. 2
മുതുക്കർ കുട്ടികൾ മെലിഞ്ഞോരും ചീർത്തോരുമെന്നിയേ
ലഘുവായ് നീണ്ടുരുണ്ടുകിൽക്കട്ടിമെയ്യൊത്തനാമയം. 3
സന്നദ്ധമായ്ച്ചട്ടയിട്ടു ശസ്ത്രോപകരണത്തൊടും
പല ശസ്ത്രപ്രയോഗത്തിൽപ്പരിശീലിച്ചതേറവും. 4
കേറുവാനുമിറങ്ങാനുമോടാനും ചാടുവാനുമേ
പ്രഹരിപ്പാൻ ചെന്നെതിർപ്പാൻ മാറാനും ശീലമുള്ളതായ്. 5
ആനയശ്വം തേരിവയിൽപ്പരീക്ഷകൾ കഴിച്ചതായ്
പരീക്ഷിച്ചു മുറയ്ക്കാത്ത ശമ്പളം വെച്ചിരിപ്പതായ്. 6
ഗോഷ്ഠിയാലുപചാരത്താൽസ്സംബന്ധത്താലുമെന്നിയേ
ക്ഷണിച്ചീടാത്തതെന്യേ മുമ്പില്ലാത്തൊന്നല്ല മൽബ്ബലം. 7
കുലീനായ്ജനംകൂടിത്തുഷ്ടപുഷ്ടമനുദ്ധതം
മാനോപചാരംചെയ്തേറ്റം പേർകേട്ടം ധൈര്യമാർന്നുമേ. 8
പുണ്യകർമ്മാക്കളാം നാനാസചിവശ്രേഷ്ഠരാം പലർ
ലോകപാലാഭരാം മറു നരസത്തമർ കാപ്പതായ്. 9
ബലഭൃത്യരൊടൊന്നിച്ചു കാമാൽ നമ്മോടുചേർന്നവർ
നമുക്കിഷ്ടംനോക്കിടുന്ന പല മന്നോർ ഭരിപ്പതായ്. 10

ചുറ്റും പുഴകളാൽപ്പൂണ്ണമായ് നില്ക്കും കടലൊത്തതായ്
പക്ഷമെന്യേ പക്ഷിയൊക്കും രഥാശ്വങ്ങാകചന്തായ്. 11
കന്നംപൊട്ടി മദംചാടും കൊമ്പന്മാരൊത്തുവാച്ചതായ്
ഒക്കുമെൻപടയെക്കൊന്നിതെന്തയ്യാ ഭാഗ്യമെന്നിയേ. 12
യോധാക്ഷയജലംചേർന്ന ഘോരം കൈത്തിരയാർന്നമേ
ക്ഷേപണീഗദവാൾകത്തിവേലനും മീൻ കലർന്നമേ. 13
ധ്വജഭ്രഷ്കകാം ചേർന്നം സദ്രത്നോല്പലമിയന്നമേ
ഓടുന്ന വാഹനക്കാറിലിളക്കംപൂണ്ടുകൊണ്ടുമേ. 14
ദ്രോണവൻപാതാളമാണ്ടും ഹാട്ടിക്യക്കയമാർന്നമേ
ജലസന്ധഗ്രാഹമോടും കർണ്ണചന്ദ്രോദയോദ്ധതം. 15
നില്ക്കും പടക്കടൽ കടന്നുക്കിൽപ്പാർത്ഥൻ ഗമിയ്ക്കുവേ
ഒറ്റത്തേരാലെൻപടയെശ്ശ്രേനയൻ കയറീടവേ. 16
അതിൽശ്ലേഷിപ്പു കാണ്മീലാ സവ്യസാചി കടക്കവേ
രഥീന്ദ്രനാം സാത്യകിയുമെന്പടയ്ക്കയി സഞ്ജയ! 17
ഊക്കേറുമവരെക്കേറിക്കണ്ടവാറപ്രകാരമേ
ഗാണ്ഡീവിബാണമാഗ്രത്തിൽക്കണ്ടിട്ടാസ്സിന്ധുരാജനെ! 18
കുരുക്കളെന്ത കൃത്യത്തെച്ചെയ്തിതാക്കാലചോദിതർ
ക്രൂരമാപ്പെട്ട കാലത്തെന്തവാലംബം കണ്ടിതായവർ. 19
കനിച്ചു കൌരവന്മാരെ ഗ്രസിച്ചു മൃത്യു നിശ്ചയം
അവക്കെഴുംവിക്രമവുമത്രകാണ്മീല സംഗരേ. 20
കേടെന്യേ കയറീ പോരിലവിടെക്കുണ്ണപാണ്ഡവർ
അവരെത്തടയാനാരുമുണ്ടായീലിങ്ങു സഞ്ജയ! 21
പോറിയോർ പല യോധന്മാർ പരീക്ഷിച്ച മഹാരഥർ
തക്കോരു ശമ്പളത്താലും നല്ലവാക്കാലുമങ്ങിനേ. 22
സൽക്കരിയ്ക്കാത്ത യോധന്മാരെന്നെ സൈന്യത്തിലില്ലെടോ
വേലയ്ക്കാത്തു കിടയ്ക്കുന്നുണ്ടെന്നാവേതനമേവനും. 23
പോരാളിയല്ലാതില്ലാരുമെന്പടയ്ക്കയി സഞ്ജയ!
അല്പം.കാടുക്കപ്പെട്ടോനും വൃത്തിയില്ലാത്ത മർത്ത്യനും. 24
സൽക്കരിപ്പു യഥാശക്തി ദാനമാനങ്ങളാലെ ഞാൻ
അമ്മട്ടെൻ മക്കളും താത!ജ്ഞാതിബാന്ധവവർഗ്ഗവും. 25

അവർ പോരിൽച്ചെന്നവാറേ തോല്പിയ്ക്കപ്പെട്ട പാർത്ഥനാൽ
ശൈനേയനാലും ജിതരായ് ഭാഗ്യമല്ലാതിതെന്തുവാൻ. 26
പോരിൽക്കാക്കപ്പെട്ടുനോനും കാപ്പോരു മതി സഞ്ജയ!
ഇവക്കു വഴിയൊന്നല്ലോ രക്ഷ്യനും രക്ഷികാംക്കുമേ. 27
പോരിൽജ്ജയദ്രഥാഗ്രത്തിലജ്ജുനൻ നിന്നു കാങ്കയാൽ
പാരം വ്യാമൂഢനെന്നുണ്ടി ചെയ്ത കായ്വുമെന്തുവാൻ. 28
പേടിക്കൂടാതെ ശൈനേയൻ കടക്കുന്നതു കണ്ടതിൽ
കാലത്തിനൊത്തിടും കൃത്യമെന്തു കണ്ടു സുയോധനൻ. 29
സവ്വശസ്ത്രാതിഗർ പടയ്ക്കാംപ്പുക്കോരു രഥീന്ദ്രരെ
പോരിൽക്കണ്ടിട്ടെന്നെക്കൂട്ടർ ചെയ്ത നിശ്ചയമെന്തുവാൻ. 30
പാർത്ഥനുവേണ്ടി ദാശാർഹൻ കൃഷ്ണൻ നില്പതുമങ്ങിനേ
ശൈനേയൻ നില്പതുംകണ്ടുമാഴ്കുന്നു മക്കാം നിശ്ചയം. 31
ശൈനേയനും ഫൽഗുനനും പടകേറിക്കടന്നതും
കുരുക്കാം പായ്വതുംകണ്ടു മാഴ്കുന്നു മക്കാം നിശ്ചയം. 32
ശത്രുഭടാംസോദ്യമംവിട്ടും പായാനുത്സാഹമാണ്ടുമേ
രഥിമാർ പാഞ്ഞതായ്ക്കണ്ടു മാഴ്കുന്നു മക്കാം നിശ്ചയം. 33
ശൈനേയനും ഫൽഗുനനും തേർത്തടം ശൂന്യമാക്കിയും
യോധരെക്കൊന്നതായ്ക്കണ്ടു മാഴ്കുന്നു മക്കാം നിശ്ചയം. 34
തേർകൊമ്പനാനകുതിരപടയിൽപ്പുലവീരരും
അഞ്ചുമണ്ടുന്നതായ്ക്കണ്ടു മാഴ്കുന്നു മക്കാം നിശ്ചയം. 35
അജ്ജുനൻ വിട്ടനുകൊണ്ടു കൊമ്പന്മാർ പാഞ്ഞിടുന്നതും
വീണതും വീഴ്വതുംകണ്ടു മാഴ്കുന്നു മക്കാം നിശ്ചയം. 36
ശൈനേയപാർത്ഥർ മേലാളെക്കൊന്നാശപ്പങ്ങളെയും രഥം
തകർത്താംകളെയും കണ്ടു മാഴ്കുന്നു മക്കാം നിശ്ചയം. 37
മാധവാർജ്ജുനർ കൊന്നിട്ട ഹയങ്ങളെയുമെങ്ങുമേ
പാഞ്ഞോടുന്നവയും കണ്ടു മാഴ്കുന്നു മക്കാം നിശ്ചയം. 38
എല്ലാടവും ബാധയേറു പോരിൽക്കാലാംകളേയുമേ
ജയാശകെട്ടതായ്ക്കണ്ടു മാഴ്കുന്നു മക്കാം നിശ്ചയം. 39
ദ്രോണന്റെ പടയുംകേറിമടങ്ങാത്തുള്ളവീരരെ
ഒപെട്ടനായവരെക്കണ്ടു മാഴ്കുന്നു മക്കാം നിശ്ചയം. 40

വ്യാമോഹിപ്പേൻ താത!കൃഷ്ണാജ്ജുനരച്യുതരിങ്ങിനേ
എൻബലത്തിൽസ്സാത്യകിയുമൊത്തേറിയതു കേൾക്കയാൽ. 41
ആത്തേരാളി ശിനിശ്രേഷ്ഠൻ പടയിൽക്കയറിപ്പുറം
ഭോജപ്പടകടന്നപ്പോൾചെയ്തതെന്താണു കൌരവർ. 42
പാണ്ഡവന്മാരെയവണ്ണം ദ്രോണൻ പോരിൽത്തടുത്തതിൽ
ഉണ്ടായ യുദ്ധമങ്ങെമ്മട്ടാണതും ചൊല്ല സഞ്ജയ! 43
ദ്രോണനോ ബലവാൻ വമ്പൻ കൃതാസ്ത്രൻ യുദ്ധദുർമ്മദൻ
പാഞ്ചാലരാ വില്ലനെപ്പോക്കെരിഞ്ഞെയ്തതുമെങ്ങിനേ. 44
ദ്രോണനിൽപ്പകയാണ്ടള്ളോർ പാർത്ഥനു ജയകാംക്ഷികൾ
ഭാരദ്വാജൻ രഥി പകയുള്ളോനാണവരിൽപ്പരം. 45
ജയദ്രഥവധത്തിനു ജിഷ്ണുവും ചെയ്തതെന്തുവാൻ
അതൊക്കെയെന്നോടു ചൊല്ല നീ സഞ്ജയ!സമർത്ഥനാം. 46

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

താൻചെയ്ത തെറ്റിലുണ്ടായ വ്യസനം ഭരതർഷഭ!
ഉൾപ്പൊട്ടിട്ടിങ്ങു നീ വീര!നാടമ്പാതിരി മാഴ്ക്കാലാ 47
മുന്നേ ചൊല്ലീലയോ താത!വിദുരാദി സുഹൃജ്ജനം
കൈവിടൊല്ലാ പാണ്ഡവരെയതു കൂട്ടാക്കിയില്ല നീ. 48
ഹിതംനോക്കും സുഹൃത്തുക്കൾ ചൊന്നാൽക്കൂട്ടാക്കിടാത്തവൻ
പെരുതാം വ്യസനത്തിൽപ്പെട്ടഴലും നീ കണക്കിനേ. 49
ദാശാർഹൻ വന്നിരന്നില്ലേ മന്ന!മുന്നം ശമത്തിനായ്
നിന്നിൽനിന്നാക്കാമിതവും കൃഷ്ണൻ നേടീല കീർത്തിമാൻ 50
നിൻനിർഗ്ഗുണത്വവും കണ്ടു മക്കളിൽപ്പക്ഷപാതവും
ധർമ്മത്തിൽ ദ്വൈധവും പാണ്ഡുപുത്രമത്സരവൃത്തിയും. 51
നിന്നഭിപ്രായവും കണ്ടു കുടിലം പാണ്ഡുപുത്രരിൽ
ആർത്തപ്രലാപം പലതും മനുജാധിപസത്തമ! 52
സർവ്വലോകാത്മതത്ത്വജ്ഞൻ സർവ്വലോകേശ്വരൻ പ്രഭു
വാസുദേവൻ പിണച്ചാനീക്കുരുവീരമഹാരണം. 53
തന്റെ കുറ്റത്തിനാലങ്ങയ്ക്കാപ്പെട്ട വലുതാം ക്ഷയം
ദുര്യോധനനിലിക്കുറ്റംചുമത്തീടായ്ക മാനദ! 54

നൽപ്രവൃത്തി ഭവാനൊന്നുമില്ലാദിയുംനടക്കുമേ
ഒട്ടുക്കവും കാണ്മതില്ലാ നിന്മൂലംതാൻ പരാജയം. 55
അതിനാലിങ്ങുറപ്പോട്ടും ലോകനിശ്ചയറിഞ്ഞു നീ
കേൾക്കുദേവാസുരക്രൂരം യുദ്ധമുണ്ടായവണ്ണമേ. 56
സത്യവിക്രമി ശൈനേയൻ നിൻബലത്തിൽക്കടക്കവേ
ഭീമസേനാദി പാർത്ഥന്മാരേറ്റം നിൻപടയോടുടൻ. 57
ചൊടിച്ചു ഭടരൊത്തൊന്നിച്ചടുത്താപ്പാണ്ഡുവീരരെ
തടുത്തു പോരിലൊറ്റയ്ക്കു കൃതവർമ്മൻ മഹാരഥൻ. 58
ഇളകീടും കടലിനെക്കരതാൻ തടയുംപടി
പാണ്ഡുസൈന്യത്തിനെപ്പോരിൽക്കൃതവർമ്മൻ തടുത്തുതേ. 59
അതിലത്ഭുതമായ്ക്കണ്ടേൻ ഹാർദ്ദിക്യന്റെ പരാക്രമം
പോരിലൊത്തേറ്റ പാർത്ഥന്മാരിവനെക്കയറാഞ്ഞതിൽ. 60
ഭീമൻ മൂന്നമ്പുകൊണ്ടപ്പോൾക്കൃതവർമ്മനെയെയ്തുടൻ
ശംഖുമൂതീ പാണ്ഡവർക്കു ഹർഷംകൂട്ടും മഹാഭുജൻ. 61
സഹദേവൻതാനിരുപതഞ്ചമ്പാദ്ധർമ്മരാജനും
നൂറമ്പുടൻ നകുലനുമെയ്തു ഹാർദ്ദിക്യനെത്തദാ. 62
പാഞ്ചാലീപുത്രരെഴുപത്തിമൂന്നോഴ ഘടോൽക്കചൻ
ധൃഷ്ടദ്യുമ്നൻ മൂന്നുമമ്പെയ്തോരീ ഹാർദ്ദിക്യനാത്തിയെ. 63
വിരാടനും ദ്രുപദനും യാജ്ഞസേനിയുമഞ്ചുതാൻ
ശിഖണ്ഡിതാനുമഞ്ചമ്പു കൃതവർമ്മനെയെയ്തുടൻ. 64
വീണ്ടുമെയ്താനിരുപതുബാണം പുഞ്ചിരിപൂണ്ടവൻ
കൃതവർമ്മാവുടനെയാ മഹാരഥരെ മന്നവ! 65
ഓരോരുത്തരെയയ്യഞ്ചമ്പെയ്തെയ്താനേഴ ഭീമനെ
ഇവന്റെ വില്ലുംകൊടിയും തേരിൽനിന്നപ്പോൾ വീഴ്ത്തിനാൻ.
പരം വില്ലറ്റൊരിവനെ ത്വരയോടും മഹാരഥൻ
ചൊടിച്ചു മാറത്തെഴുപതമ്പുകൊണ്ടെയ്തു വീണ്ടുമേ. 67
ഹാർദ്ദിക്യമുഖ്യബാണങ്ങൾകൊണ്ടെയ്തേറ്റവുമേറ്റവൻ
ഭൂകമ്പത്തിൽക്കുന്നുപോലെ കുലുങ്ങീ തേർനടുക്കവൻ. 68
അമ്മട്ടായ്ബ്ഭീമനെക്കണ്ടു ധർമ്മജാദികളപ്പൊഴേ
ഹാർദ്ദിക്യനെശ്ശരനിര ചൊരിഞ്ഞാർത്തിപ്പെടുത്തിനാർ. 69

തേർക്കൂട്ടം കൂട്ടിയവനു കോട്ടകെട്ടീട്ട മാരിഷ!
ഹൃഷ്ടരായ് പ്പാരമ്പെയ്തു പോരിൽബ്ഭീമനു രക്ഷയായ്. 70
ബോധംവന്നിട്ടുടൻതന്നെ ഭീമസേനൻ മഹാബലൻ
പൊൻതണ്ടെഴും നല്ലുരുക്കുവേലു പോരിലെടുത്തുതേ. 71
കൃതവമ്മരഥംനോക്കിത്തേരിൽനിന്നാശു ചാട്ടിനാൻ
ഭീമൻ ചാട്ടിടുമതുറയൂരിയോരഹിപോലവേ. 72
കൃതവമ്മരഥപ്പാട്ടിലുഗ്രമട്ടിൽ ജ്വലിച്ചുതേ
പ്രളയാഗ്നിപ്രഭയൊട്ടുമടുക്കുമതിനെദ്ദതം. 73
രണ്ടമ്പുകൊണ്ടു ഹാർദ്ദിക്യൻ രണ്ടായ്ക്കണ്ടിച്ചിതപ്പൊഴേ
അറുവീണിതു താഴത്താപ്പൊന്നാണിഞ്ഞോരു വേലഹോ. 74
വിളക്കിയംബരാൽ വീണ കൊള്ളിമീൻപോലെ ദിക്കുകൾ
വേൽപോക്കിയതു കണ്ടേറാം ചൊടിച്ചു ഭീമനപ്പൊഴേ. 75
ഊക്കേറീടും മുഴങ്ങുന്ന വില്ലു വേറിട്ടെടുത്തുടൻ
പാരിൽച്ചൊടിച്ചിടും ഭീമൻ തടുത്താനങ്ങു ഭോജനെ. 76
സ്തനാന്തരത്തിലവനെയെയ്തിതഞ്ചമ്പുകൊണ്ടുടൻ
ഭീമൻ ഭീമബലൻ ഭൂപ!നിൻറെ ദുർമ്മന്ത്രിതത്തിനാൽ. 77
ഭീമൻ മേലൊക്കെ മുറിയേല്പിച്ചു ഭോജൻ പരം പ്രഭോ!
പൂത്ത രക്താശോകമട്ടിൽപ്പോക്കളത്തിൽ വിളങ്ങിനാൻ. 78
ഉടൻ ചൊടിച്ചു മൂന്നമ്പു ഹസിച്ചാഞ്ഞെയ്തു ഭീമനെ
മറുള്ളവരെയും പോരിലെതിരെയ്തിടിനാനവൻ. 79
കിണഞ്ഞെല്ലും രഥികളെ മുമ്മൂന്നമ്പുകളാലുടൻ
അവനേയുമെതിരെയ്താരേഴേഴമ്പവരപ്പൊഴേ. 80
മഹാരഥൻ ക്ഷുരപ്രത്താൽച്ചൊടിയോടഥ സാത്വതൻ
ശിഖണ്ഡിയുടെ വില്ലെയ്തുമുറിച്ചിതു ചിരിച്ചുടൻ. 81
വില്ലറപ്പോൾച്ചൊടിച്ചേറാം വെമ്പലോടു ശിഖണ്ഡിയും
തിളങ്ങീടും പരിചയും വാളുംകൈക്കൊണ്ടു സംഗരേ. 82
പൊന്നാണിഞ്ഞുള്ള പരിച ചുറിച്ചുകൊണ്ടുതാനവൻ
കൃതവമ്മരഥംനോക്കി വാളുവിട്ടീടിനാനുടൻ. 83
അവൻറെയമ്പുള്ള വില്ലു മുറിച്ചാ വാളു മന്നവ!
താഴേ വീണു വാനിൽനിന്നാ ജ്യോതിസ്സെന്നാകണക്കിനേ. 84

അതിന്നിടയ്ക്കുവെന്പീടും കൃതവർമ്മനെയാഹവേ
മഹാരഥന്മാരുക്കേറുമന്പുകൊണ്ടെയ്തിതോറവും. 85
ഉടൻ മുറിഞ്ഞ വില്ലുംവെച്ചു മറെറാന്നെടുത്തുടൻ
ഭരതശ്രേഷ്ഠ!വിദ്വേഷിമട്ടിയാം ഹൃദികാത്മജൻ. 86
പോരിലെയ്തു പാണ്ഡവരെ മുമ്മൂന്നു വിശിഖങ്ങളാൽ
എയ്തു ശിഖണ്ഡിയേ മൂന്നും പിന്നെയഞ്ചും ശരങ്ങളാൽ. 87
വില്ലു വേറിട്ടൊന്നെടുത്തു പുകഴാന്ന ശിഖണ്ഡിയും
ഹാർദ്ദിക്യനെക്കുമ്മനഖബാണം തൂകിത്തടുത്തുതേ. 88
ഉടൻ പോരിൽച്ചൊടിച്ചിട്ടു നൃപതേ!ഹൃദികാത്മജൻ
മഹാരഥൻ യാജ്ഞസേനിയോടു പാഞ്ഞോറിതുക്കൊടും 89
മഹാത്മാവായ ഭീഷ്മന്നാ മൃത്യുഹേതുവൊടായ് രണേ.
ആനയോടാ വ്യാഘ്രമട്ടിൽശ്ശൂരൻ കയ്മുക്കുകാട്ടുവോൻ 90
അവർദിഗ്ഗജതുല്യന്മാർ കത്തും തിയ്യിനൊടൊത്തവർ.
ശരസംഘംകൊണ്ടുതമ്മിൽപ്പാഞ്ഞോരാരങ്ങരിന്ദമർ. 91
നല്ല വില്ലിട്ടലയ്ക്കുന്നോർ വിശിഖങ്ങൾ തൊടുപ്പവർ
അക്കന്മാരംശ്രുനിരപോലസംഖ്യം തൂകിടുന്നവർ 92
കുത്തുമൂത്തന്പെയ്ത തമ്മിൽത്തപിപ്പിക്കും മഹാരഥർ.
പ്രളയാക്കന്മാർ കണക്കേ വീരന്മാർ വിലസീടിനാർ 93
കൃതവർമ്മാവു രഥിയാം യാജ്ഞസേനിയെയാഹവേ.
അന്പെയ്തെഴുവതും മൂന്നും വീണ്ടുമഞ്ചെയ്തിതേഴുടൻ 94
ഏറവെയ്ത്തേറുഴന്നായാൾ തേത്തടത്തിലിരുന്നുപോയ്.
വില്ലുമമ്പും കൈവെടിഞ്ഞു മോഹാലസ്യത്തിലാണ്ടുപോയ് 95
വിഷാദിച്ചവനെക്കണ്ടു നിന്നാചാര്യർ പുരുഷർഷഭ!
ഹാർദ്ദിക്യനെപ്പൂജചെയ്താർ വസ്ത്രവും വീശിനാരുടൻ 96
ശിഖണ്ഡി ഹാർദ്ദിക്യശരങ്കൊണ്ടുഴന്നൊന്നു കണ്ടുടൻ.
പോക്കളംവിട്ടുതേരാളിശ്രേഷ്ഠനേ മാറി സാരഥി 97
ശിഖണ്ഡിയെത്തേത്തടത്തിലിരുത്തിക്കണ്ടു പാണ്ഡവർ.
രഥങ്ങളാലുടൻ പോരിൽ വളഞ്ഞു കൃതവർമ്മനെ 98
അതിലത്യദ്ഭുതംചെയ്തു കൃതവർമ്മൻ മഹാരഥൻ.
കുട്ടൊത്ത പാർത്ഥരെപ്പോരിൽത്താനൊറ്റയ്ക്കു തടുത്തതിൽ 99

വെന്നു പാണ്ഡവപാഞ്ചാലചേദിസൃഞ്ജയരേയുമേ. 99
വീരകേകയരേയുംതാൻ കൃതവർമ്മൻ മഹാരഥൻ
ഹാർദ്ദിക്യൻ കൊന്നൊടുക്കുന്ന പാണ്ഡവപ്പടയാളികം. 100
അങ്ങുമിങ്ങും പാഞ്ഞുഴന്നു പോരിങ്കൽ നിലവിട്ടപോയ്
ഭീമാദ്യരാം പാണ്ഡവരെപ്പോരിൽത്തോല്പിച്ചുവിട്ടവൻ 101
പോരിൽനിന്നിതു ഹാർദ്ദിക്യൻ പുകയാറഗ്നിപോലവേ
ഹാർദ്ദിക്യൻപോരിലോടിച്ചു വിട്ടീടുന്ന മഹാരഥർ
ശരവർഷാർദ്ദിതന്മാരായ്പ്പിന്തിരിഞ്ഞിതു കേവലം. 102

---

115. ജലസന്ധവധം

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

മനസ്സിരുത്തിക്കേട്ടാലും ചോദിച്ചതു നരാധിപ!
മഹാത്മാവായ ഹാർദ്ദിക്യനോടിയ്യുമ്പൊഴുതാമ്പലം. 1
ലജ്ജിച്ചുതാണളവു നിന്നാഥംക്കാർ ഹർഷിച്ചിടുമ്പൊഴേ
ആഴത്തിൽ നിലനോക്കുന്ന പാർത്ഥക്കു കരയേവനോ. 2
നിൽക്കുട്ടർ പോരിലാത്തീടുമുച്ചമാമൊച്ചകേട്ടുടൻ
കൃതവർമ്മനെറനേക്കെത്തീ ശൈനേയൻ സത്വരം നൃപ! 3
കൃതവർമ്മൻ സാത്യകിയെക്കുത്തുമൂർത്ത ശരങ്ങളാൽ
ചൊടിച്ചെയ്താനതിൽപ്പാരം ചൊടിച്ചു ശിനിപുത്രനും. 4
ശൈനേയൻ കൃതവർമ്മനെറനേക്കുടൻ തീക്ഷ്ണഭല്ലവും
വേറിട്ടു നാലുമാഞ്ഞുവിട്ടു യുദ്ധത്തിലപ്പൊഴേ. 5
അവയശ്വങ്ങളെക്കൊന്നു ഭല്ലങ്കൊണ്ടുമറുത്തുതേ
കുത്തുമൂർത്തമ്പെയ്തു പിന്നെപ്പിൻകാവൽസ്സൂതനേയുമേ. 6
അവനെത്തേർപോക്കിവിട്ടു സത്യപ്പോരാളി സാത്യകി
അവനെറ സൈന്യമർദ്ദിച്ചു മൊട്ടഴിഞ്ഞ ശരങ്ങളാൽ. 7
ശൈനേയശരമേറാർത്തിപ്പെട്ടു ചിന്നീ പടജ്ജനം
പിന്നെസ്സാത്യകി പൊയ്ക്കൊണ്ടാൻ സത്വരം സത്യവിക്രമൻ. 8

കേട്ടാലും നിൻപടയിലാ വീര്യവാൻ ചെയ്തതും നൃപ!
മഹാരാജ! പരം ദ്രോണപ്പടക്കടൽ കടന്നവൻ. 9
കൃതവർമ്മാവിനെപ്പോരിൽ പ്രഹർഷത്താൽജ്ജയിച്ചഹോ
അസംഭ്രമംപോകയെന്ന സൂതനോടോതി സാത്യകി. 10
തേരാനയശ്ചങ്ങാംകൂടിക്കാലാളാംപ്പട നിറഞ്ഞുമേ
നിൻറെ സൈന്യം കണ്ടുവീണ്ടും സൂതനോടോതിനാനവൻ. 11
ദ്രോണപ്പടയ്ക്കിടത്തായിക്കാറുപോലെ നിരന്നിതാ
പെരുത്താനപ്പടയതിന്നാത്രെ രുഗ്മരഥൻ മുഖം. 12
ഇവരോ പലപേർ സൂത! പടയിൽ ഉന്നിവായ്വരാം
ദുര്യോധനൻ ചൊല്ലിവിട്ടോർ നമുക്കായുയിർ വിട്ടവർ. 13
വില്ലാളിരാജപുത്രന്മാർ കേറിപ്പൊരുവരേവരും
ത്രിഗർത്തരഥിമുഖ്യന്മാർ പൊന്നാണിക്കൊടിയുള്ളവർ. 14
എൻറെനേരിട്ട വീരന്മാർ പൊരുതാനുന്നിനില്ക്കയാം
എന്നെയങ്ങെത്തിയ്ക്ക സൂത! വിടൂ വാജികളേക്ഷണം. 15
ദ്രോണൻ കാണ്കെപ്പൊരുതുവൻത്രിഗർത്തന്മാരൊടിപ്പൊഴഞാൻ
മെല്ലെക്കേറീടിനാൻ സൂതൻ സാത്വതൻറെ മതപ്പടി. 16
സൂര്യവർണ്ണപ്രഭയൊടും കൊടിയാടുന്ന തേരിനാൽ
അതേന്തീ സൂതവശ്യങ്ങാം തുള്ളുമ്മട്ടുള്ള വാജികാം. 17
വായുവേഗങ്ങാം പടയിൽ വെള്ളികുന്ദേന്ദുകാന്തികാം
ശംഖിൻനിറം വാജികളാലവൻ ചോരിലടുക്കവേ 18
ചുറുമാനപ്പടയുമായ് വളഞ്ഞു ശൂരരപ്പൊഴേ.
ക്ഷിപ്രംപിളർക്കുന്ന പല തീക്ഷ്ണബാണംചൊരിഞ്ഞവർ. 19
കുത്തുമൂത്തപെയ്ത ഗജപ്പടയോടേറു സാത്വതൻ
മഴക്കാലം മലകളിൽ മഴപെയ്യും മുകിൽപ്പടി. 20
ശിനിനന്ദനനെയ്തിടുമിടിത്തീയൊക്കുമമ്പുകാം
കൊണ്ടിണ്ടലാണ്ടുകൊണ്ടങ്ങു മണ്ടീ പോർവിട്ട കുംഭികാം. 21
കൊമ്പറും ചോരചാടീടും മസ്തകങ്ങാം പിളർന്നുമേ
ചെവിവായും കയ്യുംമറും മേലാാം കൊടികാം പോയിയും. 22
മണിചട്ടകളുമ്മറും പെരുങ്കൊടി മുറിഞ്ഞുമേ
മേലാാംചത്തും പത്തുടിക്കും പാഞ്ഞു കമ്പിളിതുങ്ങിയും. 23

ചീറിയും പല നാദത്തിൽക്കാറിരമ്പുന്ന മാതിരി
നാരാചംവത്സദന്തങ്ങൾ ഭല്ലമഞ്ജലികങ്ങളും. 24
ക്ഷുരപ്രമർദ്ധചന്ദ്രങ്ങളിവ സാത്യകിയെയ്തഹോ
കീറിച്ചോരയൊലിച്ചോടി മലമൂത്രങ്ങൾ വിട്ടവ. 25
തിരിഞ്ഞുചാഞ്ഞു ചിലതു വീണുചത്തിതു മറവ
ഈമട്ടു സാത്യകി പരം മശക്കും കുഞ്ജരപ്പട 26
അഗ്ര്യക്കോഗ്രശരങ്കൊണ്ടു പാഞ്ഞുപോയിതു ചുറ്റുമേ.
ആനപ്പട മുടിഞ്ഞപ്പോൾംജലസന്ധൻ മഹാബലൻ 27
രജതാശ്വരഥംനോക്കിക്കിണഞ്ഞെത്തിച്ച ദന്തിയെ.
പൊന്നുഞ്ചട്ടയെഴും ശൂരൻ ശുദ്ധഹേമാംഗദൻ ശുചി. 28
വാളേന്തിച്ചന്ദനം പൂശിക്കുണ്ഡലാഢ്യൻ കിരീടവാൻ
ശിരസ്സിലേറ്റം മിന്നുന്ന പൊന്നുമ്മാല ചാർത്തിയോൻ. 29
മാറിൽപ്പതക്കവും മിന്നും കണ്ണാസൂത്രവുമാണ്ടവൻ
പൊൻകെട്ടെഴും വില്ലുമ്പിടിച്ചുകൊണ്ടാനപ്പുറമേറിയോൻ. 30
മിന്നലൊക്കും കാറുപോലെ മിന്നിശ്ശോഭിച്ച മന്നവ!
മാഗധന്റെ ഗജശ്രേഷ്ഠനുക്കിൽപ്പാഞ്ഞെത്തിടുമ്പൊഴേ 31
തടുത്തു സാത്യകി പരമാഴിയെക്കര പോലവേ.
ശൈനേയനമ്പെയ്തനിത്തീ ഹസ്തിയേയെന്നു കണ്ടതിൽ. 32
പോരിൽക്കോപിച്ചു നൃപതേ! ജലസന്ധൻ മഹാബലൻ
പൊടിച്ചുടൻ മഹാരാജ! ഭാരംതാങ്ങും ശരങ്ങളെ. 33
ജലസന്ധൻ വലിച്ചെയ്തു ശൈനേയനുടെ മാറിലായ്
ഊട്ടിച്ചാണയ്ക്കിട്ട വേറേ ഭല്ലങ്കൊണ്ടടുപ്പൊഴേ. 34
അമ്പെയ്തു വൃഷ്ണിവീരന്റെ വമ്പെഴും വിൽ മുറിച്ചതേ
വില്ലറൊരാസ്സാത്യകിയെ ഹസിയ്ക്കുമ്പടി ഭാരത! 35
കുത്തുമൂത്തെഴമഞ്ചമ്പുകൊണ്ടെയ്തു വീരമാഗധൻ
ജലസന്ധൻ പല ശരമേല്പിച്ചോൻ വീര്യവാനവൻ. 36
കുലുങ്ങീലാ മഹാബാഹുവതൊരത്ഭുതമായിതേ.
അമ്പെയ്തതു കണക്കാക്കാതേറെ വെമ്പാതവൻ ബലി 37
വേറേ വില്ലൊന്നെടുത്തിട്ടു നില്ക്കുനില്ക്കുന്നു ചൊല്ലിനാൻ.
ശൈനേയനിതുയും ചൊല്ലിജ്ജലസന്ധന്റെ മാറിലായ്. 38

ഊക്കോടുപതഞ്ഞെയ്തു ചിരിച്ചുകൊണ്ടേ കേവലം
തീക്ഷ്ണക്ഷുരപ്രകൊണ്ടിട്ടു പിടിപ്പാട്ടിൽ ധനുസ്സുമേ. 39
മുറിച്ചു ജലസന്ധന്റെമേലെയ്തു മൂന്നുബാണവും
ജലസന്ധനുമാ വില്ലുമനും കൈവിട്ടുകൊണ്ടടൻ 40
തോമരം സാത്യകിയുടെ നേക്കടൻവിട്ടു മാരിഷ!
മാധവന്റെയിടങ്കയ്യു പിളർന്നതു മഹാരണേ 41
ഘോരംചീറും പാമ്പുപോലെ ചെന്നുകേറീ ധരിത്രിയിൽ.
ഇടങ്കയ്യുപിളർന്നപ്പോൾഞ്ഞൊനേയൻ സത്യവിക്രമൻ. 42
മൂർച്ചയേറും മുപ്പതമ്പുകൊണ്ടെയ്തു ജലസന്ധനെ
പിന്നീടടൻ വാളെടുത്തു ജലസന്ധൻ മഹാബലൻ. 43
ശതചന്ദ്രാങ്കിതം കാളത്തോലാം പരിചയും പരം
വാളുവീശിസ്സാത്വതന്റെ നേക്കു വിട്ടീടിനാനടൻ. 44
ശൈനേയൻതൻ വില്ലുമ്മുറ്റാ വാളുവീണു ധരിത്രിയിൽ
ചുറുന്നകൊള്ളിപോലേറ്റം ശോഭിച്ചു മന്നിൽ വീണുമേ. 45
സർവ്വദേഹം പിളർപ്പോനായ്പ്പുനർത്തടിയൊടൊത്തതായ്
ഇന്ദ്രാശനിധ്വനിയെഴും വേറേ വില്ലൊന്നെടുത്തവൻ. 46
വലിച്ചെയ്തു പൊടിച്ചിട്ടാജ്ജലസന്ധനെയമ്പിനാൽ
പിന്നെയാഭരണംപൂണ്ട കൈരണ്ടും കത്തിയമ്പിനാൽ 47
അറുത്തു ജലസന്ധന്റെ ചിരിച്ചുകൊണ്ടു സാത്യകി.
ആനപ്പുറത്തുനുവീണു പരിഘാഭം ഭുജദ്വയം. 48
കുന്നിൽനിന്നഞ്ചു പടമുള്ളഹിയുഗ്മംകണക്കിനേ
കുണ്ഡലാലംകൃതം നല്ല പല്ലുള്ളോരു മുഖത്തെയും. 49
മൂന്നാമത്തെക്കത്തിയമ്പുകൊണ്ടറുത്തിതു സാത്യകി.
കയ്യുംകഴുത്തും കൊയ്തിട്ടൊരാക്കബന്ധം ഭയങ്കരം. 50
ചോരകൊണ്ടേറ്റമാടീ ജലസന്ധന്റെയാനയെ
ജലസന്ധനെയാപ്പോരിൽക്കൊന്നു സാത്യകി സത്വരം. 51
ആനപ്പുറത്തുള്ളമ്പാരി വീഴിച്ചിതു ധരാപതേ!
മെയ്യിൽച്ചോരയണിഞ്ഞൊരാജ്ജലസന്ധന്റെ കുഞ്ജരം. 52
വഹിച്ചു തുങ്ങിടുംവണ്ണം കെട്ടിയിട്ടുള്ളിരിപ്പെടം
അമ്പാൽസ്സാത്വതനട്ടിപ്പിച്ചാത്തിയോടും മഹാഗജം. 53

ഉച്ചത്തിലാത്തു മട്ടിച്ചു പാഞ്ഞുകേറീ സപസേനയിൽ
ഹാഹാകാരം പെരുത്തുണ്ടായ്‌വിൻെറ സൈന്യത്തിൽ മാരിഷ!
ജലസന്ധനെയാ വൃഷ്ണിപ്രവരൻ കൊന്നുകാങ്കയാൽ
പിന്തിരിച്ചോടിനാരപ്പോൾച്ചുറും നിൻപടയാളികം. 55
ഓടുവാനുന്നിയരിയെ വെൽവാനുത്സാഹമെന്നിയേ
ഇതിന്നിടയ്ക്കു നൃപതേ! ദ്രോണൻ ശസ്ത്രധരോത്തമൻ. 56
പായുമശ്വങ്ങളൊത്തേറും രഥിയാം സാത്വതേന്ദ്രനായ്
അവ്വണ്ണം സാത്വതൻ കേറുന്നതുകണ്ടു ക്രുദ്ധത്തമർ 57
ശൈനേയനോടു പാഞ്ഞേറും ദ്രോണരൊത്തുചൊടിച്ചുടൻ
ക്രുദ്ധക്കൊക്കും സാത്വതനും പിന്നെയുണ്ടായ് രണം നൃപ! 58
ദ്രോണക്കും പോക്കളത്തിങ്കൽശ്ലാഘം ദേവാസുരോപമം

---

116. കൃതവർമ്മപരാജയം

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

ബാണജാലം തുകി മുറും കിണഞ്ഞേററാ പ്രഹാരികം
ത്വരയോടും മഹാരാജ! പൊരുതീ യുയുധാനനായ്. 1
ദ്രോണനെയ്താനായവനെയെഴുപത്തേഴു സായകം
ദുർമ്മർഷണൻ പന്തിരണ്ടും ദുസ്സഹൻ പത്തുമങ്ങിനേ. 2
കങ്കച്ചിറകെഴും ബാണം വികർണ്ണൻ മുപ്പതപ്പൊഴേ
സ്തനാന്തരത്തിങ്കലിടംഭാഗത്തായെയ്തിതേററവും. 3
ദുർമ്മുഖൻ പത്തുമേവും ദുശ്ശാസനനൊരെട്ടുമേ
ചിത്രസേനൻ രണ്ടുമെയ്തു ശിനിപുത്രനെ മാരിഷ! 4
ദുര്യോധനൻ മാധവനെപ്പെരുത്ത ശരമാരിയാൽ
പോരിൽപ്പീഡിപ്പിച്ചു മറുശ്ശരരും രഥിവീരനെ. 5
മഹാരഥന്മാർ നിന്മക്കൾ ചുറും ചെന്നുതടഞ്ഞതിൽ
അവരോടേറു വെവ്വേറെയമ്പെയ്തു വൃഷ്ണിപുംഗവൻ. 6
ഭാരദ്വാജനെ മൂന്നൊമ്പതുമു ദുസ്സഹനേയുമേ
വികർണ്ണനെത്താനിരുപത്തഞ്ചേഴാച്ചിത്രസേനനെ. 7

ദുർമ്മഷണനെയീരാറു വിവിംശതിയെയെട്ടമേ
സത്യവ്രതനെയഞ്ചൊമ്പതമ്പാ വിജയനെട്ടശ. 8
പിന്നെപ്പൊൻവില്ലുലച്ചുകൊണ്ടാസ്സാത്യകി മഹാരഥൻ
മഹാരഥൻ നിന്മകനോടെതിർത്തേറീടിനാനുടൻ. 9
സവ്വലോകക്കരചനെസ്സവ്വലോകരഥീന്ദ്രനെ
അമ്പേററമെയ്തു വമ്പോരങ്ങവർതമ്മിൽ നടന്നുതേ. 10
കുത്തുമുത്തമു തുകിട്ടം വീണ്ടുമമു തൊടുത്തുമേ
പോരിൽത്തമ്മിൽക്കണ്ടിടാതെയാക്കിനാരാ മഹാരഥർ. 11
കുരുനന്ദനനമ്പെയ്തിട്ടേററം ശോഭിച്ചു സാത്യകി
ചാറൊലിയ്ക്കും ചന്ദനംപോലേററം ചോരയൊലിച്ചവൻ. 12
സാത്വതൻ ശരജാലങ്ങളെയ്തോരാ നിൻ കുമാരനും
പൊന്നാണിഞ്ഞിട്ടയന്നോരു യൂപംപോലെ വിളങ്ങിനാൻ. 13
വില്ലാളിയാം കൌരവന്റെ വില്ലു പോരിൽദ്ധരാപതേ!
കത്തിയമ്പെയ്തറുത്തിട്ട ചിരിച്ചുകൊണ്ടു മാധവൻ. 14
വില്ലറെറാരവനെപ്പിന്നെപ്പെരുത്തമ്പെയ്തപ്പൊഴേ
കൈവേഗമുള്ളോരാ വൈരിയമ്പെയ്തടൽ മുറിച്ചതിൽ. 15
മന്നൻ പോരിൽപ്പൊറുത്തില്ലാ ശത്രുവിൻ ജയലക്ഷണം
ദുരാസദം പൊന്നാണിഞ്ഞ മാറു വില്ലൊന്നെടുത്തുടൻ. 16
ഊക്കിലെയ്തു സാത്യകിയെ വെക്കം നൂറമ്പുകൊണ്ടവൻ
വില്ലാളിശകുനൻ നിൻപുത്രനേററമാഞ്ഞെയ്തതേററവൻ 17
അമർഷമാണ്ടവൻ പീഡിപ്പിച്ചു നിന്നുടെ പുത്രനെ
ആത്തനാം മന്നനെക്കണ്ടു നിന്റെ മക്കൾ മഹാരഥർ. 18
ഓജസ്സോടും സാത്യകിയെ മൂടി വിശിഖവൃഷ്ടിയാൽ
മഹാരഥന്മാർ നിന്മക്കൾ പലരുംകൂടി മൂടിയോൻ. 19
ഓരോരുത്തരെയയ്ഞ്ചെയ്തേഴെഴമ്പെയ്തു പിന്നെയും
ദുര്യോധനനെയും പിന്നെയെട്ടമ്പെയ്തിതു സത്വരം. 20
ചിരിച്ചറുത്താനവന്റെ വൈരിഭീഷണചാപവും
അമ്പെയ്തു വീഴ്ത്തിനാൻ പിന്നെ മണിനാഗധ്വജത്തെയും. 21
കുത്ത നാലമ്പെയ്ത നാലുവാജിയേയും വധിച്ചവൻ
ക്ഷുരപ്രത്താൽസ്സൂതനേയും വീഴ്ത്തിനാൻ പുകളാന്നവൻ. 22

ഇത്തരത്തിൽത്തന്നൊ മഹാരഥനാം കുരുരാജനെ
മമ്മം പിളക്കുന്ന പെരുത്തമ്പെയ്തു ഹഷ്മാണ്ഡവൻ. 23
ശരോത്തമങ്ങൾ ശൈനേയൻ പോരിലേല്പിച്ചൊരായവൻ
പാഞ്ഞൊഴിഞ്ഞാനുടൻ ഭൂപ! നിൻറെ പുത്രൻ സുയോധനൻ.
വില്ലാളി ചിത്രസേനൻറെ തേരിൽച്ചാടിക്കരേറിനാൻ
ഹാഹായെന്നായി ലോകങ്ങൾ പോരിലങ്ങിനെ മന്നവ! 25
ശൈനേയൻ ശശിയേ രാഹുവെന്നമട്ടിൽ ഗ്രസിയ്ക്കുവേ
ആഘോഷത്തെയുടൻ കേട്ടു കൃതവർമ്മൻ മഹാരഥൻ. 26
പ്രഭവാം മാധവൻ നില്ക്കും ദിക്കിലേയ്ക്കുടനെത്തിനാൻ
പെരുംവില്ലുമുലച്ചശ്വങ്ങളെയോടിച്ചുകൊണ്ടുടൻ. 27
ഭസിച്ചും സൂതനേ നേരേ ചെല്ലുചെല്ലെന്നു സത്വരം
വാതുറന്നന്തകനമ്മട്ടിലവൻ വന്നതു കണ്ടുടൻ. 28
യുയുധാനൻ മഹാരാജ! സൂതനോടേവമോതിനാൻ
കൃതവർമ്മാവു തേരോടിച്ചുമുമായെത്തിട്ടുന്നിതാ. 29
വില്ലാളിമുഖ്യനവനെത്തേരുകൊണ്ടെതിരേല്ക്കൂടാ
ഉടനശ്വങ്ങളോടുന്ന കോപ്പൊരുക്കിയ തേരുമായ്. 30
വില്ലാളിപ്രവരൻ ഭോജനോടെതിർത്തേറിതായവൻ
പിന്നൊപ്പരം ചൊടിച്ചിട്ടു കത്തുമഗ്നികൾ പോലവർ. 31
തമ്മിലേറും നരവ്യാഘ്രരുക്കേറും വ്യാഘ്രസന്നിഭർ
ഇരുപത്താറെയ്തു ഗാഢം ഭോജനാശ്വിനവീരനെ. 32
കൂത്തുമൂത്തുള്ള ബാണങ്ങൾ പിന്നൊസ്സൂതനെയഞ്ചുമേ
വിരുതൻ നാലമ്പുകൊണ്ടു നാലു വാജികളേയുമേ. 33
പ്രഹരിച്ചു സാത്വതൻറെയിണങ്ങും സൈന്ധവങ്ങളെ
രുഗ്മധ്വജൻ രുഗ്മപൃഷ്ഠപ്പെരുംവില്ലിട്ടുലച്ചുടൻ. 34
രുഗ്മാംഗദൻ രുഗ്മവർമ്മൻ രുഗ്മപുംഖങ്ങൾ തൂകിനാൻ
ഉടനെണ്ണൂറുബാണങ്ങൾ ശൈനേയൻ കൃതവർമ്മനിൽ. 35
എയ്തു ത്വരയൊടും പാർത്ഥദൃശ്നാർത്ഥം മുതിർന്നവൻ
ഊക്കെഴും ശത്രുപൂക്കോട്ടമെയ്താരാശ്ശത്രുതാപനൻ. 36
ഭ്രകുമ്പത്തിൽക്കുന്നുപോലെ കുലുങ്ങിപ്പൊയ ദുരാസദൻ
അവ്വണ്ണമൂന്നുനാലശ്വങ്ങളെയേഴമ്പു സൂതനെ. 37

കുത്തുമൂത്തവയെയ്താനാശൈനേയൻ സത്യവിക്രമൻ
പൊൻകടക്കെട്ടെഴും ബാണം തൊടുത്തിട്ടഥ സാത്യകി 38
ചൊടിയ്ക്കും പാമ്പുപോലേറാം ജ്വലിയ്ക്കുമതു വിട്ടതേ.
കൃതവർമ്മാവിലങ്ങേറു യമദണ്ഡോഗ്രമാശുരം. 39
പൊന്നണിഞ്ഞേറെ മിന്നുന്ന ചട്ട കീറിപ്പിളർന്നടൻ
നിണത്തിൽ മുങ്ങിയാഘോരബാണം കേറീ ധരിത്രിയിൽ. 40
ഘോര ചാടിസ്സാത്വതന്റെ ബാണമേറാത്തനായവൻ
വില്ലുമമ്പും കൈവെടിഞ്ഞു തേരിൽനിന്നങ്ങു വീണുപോയ്. 41
സിംഹദംഷ്ട്രൻ മുട്ടുകുത്തി വീണാനമിതവിക്രമൻ
ശൈനേയബാണമേറാത്തൻ തേത്തട്ടിൽത്താൻ നരഷ്ടൻ.
സഹസ്രബാഹുസമനെയബ്ജിപോലപ്രധൃഷ്യനെ
കൃതവർമ്മനെ നിർത്തീട്ട പിന്നെയും പോയി സാത്യകി. 43
വേലുംവില്ലും ചിന്നിയാനയശപം തേരും കലർന്നമേ
അസംഖ്യം ക്ഷത്രിയശ്രേഷ്ഠരൊഴുക്കും ഘോരയാറുമായ്. 44
സർവ്വസൈന്യങ്ങളും കാണ്കെ നടുവേ ശിനിപുംഗവൻ
വൃത്രാരിദൈത്യപ്പടപോലാ വാഹിനി കടന്നുപോയ്. 45
ആശപസിച്ചിട്ട ഹാർദ്ദിക്യൻ വേറേ വില്ലൊന്നെടുത്തുടൻ
നിന്നു പോരിൽ പാണ്ഡവരെത്തടുത്തുകൊണ്ടു ശക്തിമാൻ. 46

---

117. സാത്യകിപരാക്രമം

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

ശൈനേയനുപ്പടകളെയങ്ങുമിങ്ങുമിളക്കവേ
ഭാരദ്വാജൻ ദ്രുതശരനിര പാരം ചൊരിഞ്ഞുതേ. 1
ദ്രോണനും സാത്വതനുമായ്ഘോരമായ്ത്തീർന്നിതാ രണം
സർവ്വസൈന്യങ്ങളും കാണ്കെബ്ബലിശക്രരണോപമം. 2
ദ്രോണൻ ശൈനേയനെച്ചിത്രസവ്യായസശരത്രയം
നെറ്റിത്തടത്തിലാഞ്ഞെയ്തു ഘോരാശീവിഷസന്നിഭം. 3

നെറ്റിത്തടത്തിൽക്കയറിനില്പുമാസ്സായകങ്ങളാൽ
ശൃംഗം മൂന്നുള്ളദ്രിപോലെ ശോഭിച്ചു നൃപ! സാത്യകി. 4
ഇടിവെട്ടുംപോലെയൊച്ചപെട്ടും മറു ശരങ്ങളെ
ഭാരദ്വാജൻ തരംനോക്കിപ്പോരിലെയ്താനവന്റെ മേൽ. 5
ദ്രോണാഹ്വൻ ദ്രോണനെയ്തെത്തുമാശ്ശരങ്ങളെയപ്പൊഴേ
പരമാസ്ത്രജ്ഞനീരണ്ടു ബാണങ്കൊണ്ടു മുറിച്ചുതേ. 6
അവന്റെയാക്കൈവേഗത്തെ ദ്രോണൻ കണ്ടു മഹീപതേ!
ചിരിച്ചു മുപ്പതമ്പെയ്താനാടനേ ശിനിമുഖ്യനെ. 7
പിന്നേയുമമ്പതമ്പെയ്തു നൂറമ്പെയ്തിതു പിന്നെയും
സാത്യകിയ്ക്കുള്ള കൈവേഗം കൈവേഗത്താൽജ്ജയിയ്ക്കുവോൻ. 8
ചുറ്റിൽനിന്നു ചൊടിച്ചെത്തും പന്നഗങ്ങൾ കണക്കിനേ
ദ്രോണന്റെ തേരിൽനിന്നൊത്തുനൂണ്ടംഗം കീറുമമ്പുകൾ. 9
അമ്മട്ടേ സാത്വതൻ വിട്ട നൂറുമായിരവും ശരം
ദ്രോണന്റെ തേരിലും ചിന്നീ കടുംചോര കുടിപ്പവ. 10
ദ്വിജേന്ദ്രനും സാത്വതനും കൈവേഗങ്കൊണ്ടു മാരിഷ
ഭേദംകണ്ടീല ഞാൻ തുല്യം നിന്നാനന്നാ നരഷ്ഭർ. 11
ശൈനേയൻ ദ്രോണനെപ്പിന്നെ മൊട്ടഴിഞ്ഞെമ്പതമ്പുകൾ
ചൊടിച്ചെയ്തു കുത്തുമൂത്ത ശരം തുകീ ധ്വജത്തിലും. 12
നൂറമ്പെയ്തു സൂതനേയുമാചായ്യൻ കണ്ടുനില്ക്കുവേ
യുയുധാനന്റെ കൈവേഗം ദ്രോണൻ കണ്ടു മഹാരഥൻ. 13
എഴ്പതെയ്തു സാരഥിയെ മുമ്മൂന്നാശ്വങ്ങളേയുമേ
ഒരമ്പെയ്തിട്ടു കണ്ടിച്ചു മാധവന്റെ രഥദ്ധ്വജം. 14
പൊൻകടക്കെട്ടുള്ള ഭല്ലപ്പുതി മറ്റൊന്നുകൊണ്ടുടൻ
മഹാത്മാവാം മാധവന്റെ വില്ലും പോരിലറുത്തുതേ. 15
ഉടൻ സാത്യകി കോപിച്ചു വില്ലുവിട്ടു മഹാരഥൻ
കനത്ത ഗദ കൈക്കൊണ്ടിട്ടെറിഞ്ഞു ഗുരുവിന്റെമേൽ. 16
പട്ടംകെട്ടിക്കാരിരിമ്പാമത്തുക്കോടെത്തിടുമ്പൊഴേ
ദ്രോണൻ തടുത്തു പലമട്ടുള്ള നാനാ ശരങ്ങളാൽ. 17
പിന്നെ മറ്റൊരുവില്ലെന്തിശ്ശൈനേയൻ സത്യവിക്രമൻ
ചാണയ്ക്കുവെച്ച ബാണങ്ങളെയ്തിതാ ദ്രോണവീരനെ. 18

പോരിൽ ദ്രോണനെയെയ്താശു സിംഹനാദം മുഴക്കിനാൻ
സഹിച്ചില്ലതിനെ ദ്രോണൻ സർവ്വശസ്ത്രധരോത്തമൻ. 19
പൊൻതണ്ടുള്ളോരുരുക്കാകും വേലെടുത്തുടനായവൻ
മാധവന്റെ രഥം നോക്കിയുക്കെട്ടത്തങ്ങു ചാട്ടിനാൻ. 20
ശൈനേയനിൽക്കൊണ്ടിടാതാക്കാലസന്നിഭവേലഹോ
ഉഗ്രം ചീറിത്തേരു കീറിക്കേറിപ്പോയീ ധരിത്രിയിൽ. 21
ശൈനേയൻ ദ്രോണനെയുടൻ പത്രികൊണ്ടെയ്തു പാർത്ഥിവ!
വലങ്കൈക്കായ്ദ്ധയേല്ലുംവണ്ണമേ ഭരതർഷഭ! 22
ദ്രോണനും പടയിൽ ഭൂപ! മാധവന്റെ ധനുസ്സിനെ
അർദ്ധചന്ദ്രങ്കൊണ്ടറുത്തു തേർവേൽവിട്ടിതു സൂതനിൽ. 23
അവന്റെ സൂതൻ തേർവേലുകൊണ്ടു മോഹിച്ചിതപ്പൊഴേ
അവനാത്തേത്തടം പറിച്ചാഞ്ഞിരുന്നു മുഹൂർത്തമേ. 24
അതിമാനുഷമാം സൂതകൃത്യം ചെയ്തിതു സാത്യകി
ദ്രോണനായ്പൊരുതീ ഭൂപ! കടിഞ്ഞാണും പിടിച്ചുതാൻ. 25
പരം ശരശതങ്കൊണ്ടു യുയുധാനൻ മഹാരഥൻ
പ്രഹരിച്ചു ബ്രാഹ്മണനെ ഹൃഷ്ടനായ്പോരിൽ മന്നവ! 26
അവന്റെനേക്കുഞ്ഞുബാണം വിട്ടിതാ ദ്രോണർ ഭാരത!
അവ പോരിൽച്ചുട്ടപിളർന്നുടൻ ഘോരകുടിച്ചുതേ. 27
ഘോരബാണങ്ങളേറേറവും ചൊടിച്ചു ശിനിപുംഗവൻ
വിട്ട രുഗ്മരഥൻതന്റെ നേക്കു വീരൻ ശരങ്ങളെ. 28
ദ്രോണന്റെ സൂതനെപ്പിന്നെയൊറമ്പെയ്തു കൊന്നവൻ
സൂതൻ ചത്തശ്വങ്ങളെയെയ്തോടിച്ചാനങ്ങുമിങ്ങുമേ. 29
പോക്കെത്തിങ്കലാത്തേരു വട്ടം ചുറ്റീ പലേതരം
രാജാവേ! രാജതം പാരം ഭ്രാജിയ്ക്കും ഭാനുപോലവേ. 30
ചെൽവിൻ പിടിപ്പിൻ ദ്രോണന്റെയശ്വങ്ങളെയടക്കുവിൻ
എന്നാത്തു മുറും രാജാക്കന്മാരുമാ രാജപുത്രരും. 31
അവർ സാത്യകിയെപ്പോരിൽ വിട്ടു ഭൂപ! മഹാരഥർ
ദ്രോണൻനില്ക്കും ദിക്കിലേയ്ക്കു പാഞ്ഞേറരാരുടനേവരും. 32
അവർ സാതപതബാണങ്കൊണ്ടഴനോടുന്ന കാങ്കയാൽ
വീണ്ടും പടക്കെട്ടടഞ്ഞു ചിന്നിസ്സൈന്യമുഴന്നുപോയ്. 33

വ്യൂഹദ്വാരം പുക്കു വീണ്ടും ദ്രോണൻ നിന്നീടിനാനുടൻ
വൃഷ്ണീന്ദ്രബാണമേറാത്തിപൂണ്ടശ്വങ്കൊണ്ടു മണ്ടിയോൻ. 34
പാണ്ഡുപാഞ്ചാലർ പിളർന്നും വ്യൂഹം കണ്ടിട്ടു വീയ്പ്പവാൻ
ശൈനേയനിൽ പ്രയത്നിച്ചീലാ വ്യൂഹംകാത്തു കേവലം. 35
പാണ്ഡുപാഞ്ചാലരെക്കത്തും ദ്രോണവഹ്നി തടുത്തുടൻ
ക്രോധാഗ്നിദീപ്തനായ് നിന്നു കാലസൂര്യ്യൻ കണക്കിനേ. 36

---

118. സുദർശനവധം.

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

ആചാര്യ്യനേ വെന്നു നരപ്രവീരൻ
ഭോജാത്മജം നിൻഭടവീരരേയും
ചിരിച്ചുടൻ സാരഥിയോടുരച്ചു,
ശിനിപ്രവീരൻ കുരുപുംഗവാഗ്ര്യ! 1
നിമിത്തമാത്രം ബത നമ്മളം സൂത!
കൃഷ്ണാജ്ജുനദ്ധ്വംസിതശാത്രവന്മാർ
നരപ്രവീരൻ സുരരാജസൂനു
കൊന്നോരെയാം കൊല്ലുവതിങ്ങു നമ്മളം 2
എന്നായവൻ തന്നൊടുരച്ചു പോരിലാ-
വില്ലാളി ശൈനേയനരാതിമർദ്ദനൻ
ശക്തൻ ശരൌഘം ചുഴലെച്ചൊരിഞ്ഞുടൻ
ചെന്നോറു മാംസാർത്ഥി പരുന്തുപോലവേ. 3
ശശാങ്കശംഖദ്യുതിവാജിയുള്ളാ-
നരപ്രവീരൻ പടയിൽക്കടക്കേ
ചുറും ദിനേശാഭരഥീന്ദ്രനെപ്പോയ്
തടുക്കുവാനായതുമില്ല ചെറും. 4
അസഹ്യവിക്രാന്തനദീനസത്വൻ
സഹസ്രനേത്രാഭനെ നിൻഭടന്മാർ

ഘനങ്ങൾ പോയോരു നഭസ്സിലേന്തും
ദിനേശനെപ്പോലയി ഭാരതേന്ദ്ര! 5
അമർഷമാന്നോനതി ചിത്രയോധി
വില്ലാളി പൊൻചട്ടയണിഞ്ഞ വീരൻ
സുദർശനൻ സാത്യകിയെത്തിടുമ്പോൾ-
ത്തടുത്തു രാജപ്രവരൻ ബലത്താൽ. 6
അവർക്കു തമ്മിൽക്കടുഘോരമായി
നടന്നു പോരായതിനെപ്പുകഴ്ത്തീ
നിൻകൂട്ടരും സാമകരും വിശേഷാൽ
വിണ്ണോർകളും പുത്രേന്ദ്രരണം കണക്കേ. 7
സുതീക്ഷ്ണബാണങ്ങളസംഖ്യമെയ്തു
സുദർശനൻ സാത്വതനേ രണത്തിൽ
വരുന്ന മുമ്പാ വിശിഖങ്ങളെല്ലാം
ശൈനേയനും ഭൂമിപതേ! മുറിച്ചു. 8
അതേവിധം സാത്യകി ശക്രതുല്യൻ
സുദർശനന്മേൽ വിടുമമ്പശേഷവും
സുദർശനൻ തേരിലമർന്നിരുന്നായ്
മൂന്നായ് നുറുക്കീ വിശിഖങ്ങളാലേ. 9
സുദർശനൻ സാത്യകിബാണമേറു
ശരങ്ങളൊന്നൊന്നതു കണ്ടനേരം
ചൊടിച്ചെരിയുമ്പടി തിഗ്മതേജ-
സ്സാപ്പൊന്നാണിഞ്ഞനുകളെയ്തുകൊണ്ടാൻ. 10
പിന്നീടിവൻ മൂന്നുനലോഗ്രതീക്ഷ്ണ-
ശരങ്ങൾ കാതോളമിഴച്ചയച്ചു
അവാറ ശൈനേയനണിഞ്ഞ ചട്ട
പൊട്ടിച്ചു ദേഹത്തിനകത്തുകേറി. 11
അതേ നിലയ്ക്കാ ക്ഷിതിപാലപുത്ര-
നെരിഞ്ഞബാണങ്ങൾ തൊടുത്തു വേറേ
നാലെണ്ണമാസ്സാത്യകിതന്റെ വെള്ളി-
ക്കിരംപെട്ടം നാലു ഹയത്തിലെയ്തു. 12

അവൻെറയെയ്ത്തേററതിലൂക്കു കൂട്ടും
ശിനീന്ദ്രനപ്പാവമരേന്ദ്രവീയ്യൻ
സുദർശനാശപ്രങ്ങളെയുഗ്രബാണ-
ഗണങ്ങളാൽക്കൊന്നുടനുച്ചമാത്തു. 13

ഇന്ദ്രാശനിയ്ക്കാത്തൊരു ഭല്ലുമെയ്തി=
ട്ടവൻെറ സൂതൻെറ ശിരസ്സു വീഴ്ത്തി
കാലാനലനൊത്തൊരു കത്തിയമ്പാൽ
സുദർശനൻേറയുമഹോ ശിനീന്ദ്രൻ. 14

പൂർണ്ണേന്ദുരമ്യം മണികുണ്ഡലങ്ങ-
ളുണിഞ്ഞുമിന്നും മുഖമെയ്തറുത്തു
സുരേശപ്രതൻ പണ്ടടരിങ്കലൂക്കിൽ
വലൻെറ വക്ത്രത്തെയറുത്തപോലെ. 15

ആ രാജപുത്രാത്മജപുത്രനെക്കൊ-
ന്നുക്കേറിടുന്നോരു യദുപ്രവീരൻ
പരം മഹാത്മാവു മനംതെളിഞ്ഞു
വിളങ്ങി ദേവേന്ദ്രനിഭൻ നരേന്ദ്ര! 16

പരം കടന്നു വിജയൻവഴിയ്ക്കു
ശരങ്ങളാൽ വൻപടയെത്തടുത്തും
അരം സുദർശങ്ങളെഴുന്ന തേരാൽ.
പ്പുരക്കെ ലോകാത്ഭുതകാരി വീരൻ. 17

അവൻെറയാശ്ചര്യ്യകരപ്രയോഗം
കണ്ടത്ഭുതപ്പെട്ടു പുകഴ്ത്തി യോധർ
അമ്പിൻ വഴിയ്ക്കെത്തുമരാതിവഗ്ഗ-
മെയ്യെ ചുട്ടാനവനഗ്നിപോലെ 18

119. യവനപരാജയം.

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

പരം മഹാത്മാവു ധീമാൻ ശൈനേയൻ വൃഷ്ണിപുംഗവൻ
പോരിൽസ്സുദർശനവധംചെയ്ത സൂതനൊടോതിനാൻ. 1
തേരാനയശ്വസമ്മിശ്രം വേലമ്പലകളാന്നഹോ
വാഹംമീൻ ഗദാനക്രമൊത്ത ശൂരായുധരവത്തൊട്ടം. 2
പ്രാണാപഹാരിയത്യുഗ്രം വാദ്യഘോഷാപ്പിരമ്പിയും
യോധക്ക് സങ്കടകരം ജയേച്ഛുക്കഠംകസഹ്യമേ. 3
കടന്നു ദുസ്തരം താത! കടുദ്രോണപ്പടക്കടൽ
പുരുഷാദപ്രായജലസന്ധപ്പടയൊടൊത്തു ഞാൻ. 4
ഇനിശ്ശേഷിപ്പുള്ള സൈന്യം കടക്കാം വെള്ളമല്പമായ്
എഴുംപൊട്ടപ്പുഴപ്രായം കുസാതശ്വങ്ങളെ വിടു. 5
കയ്യിൽക്കിട്ടിയ മട്ടായെന്നോക്കുന്നോൻ സവ്യസാചിയെ
ദുർധ്വദ്രോണരെപ്പോരിൽക്കുട്ടത്തോടേ ജയിച്ചതിൽ. 6
ഭോജവീരനെയും പാർത്ഥനാട്ടത്തേനെന്നു കാൺമു ഞാൻ
ഇനിയ്ക്കു പേടിയില്ലൊട്ടും പെരുത്തുപട കാങ്കിലും. 7
കത്തും തിയ്യിന്നുണക്കപ്പുൽക്കുട്ടം കണ്ടകണക്കിനേ
നോക്കു കിരീടിയാപ്പാർത്ഥമുഖ്യൻ കേറിയൊരീവഴി. 8
ചത്തുവീണുള്ള തേരാനയാളശ്വങ്ങൾ കലന്നിതാ
ആ മഹാത്മാവുടച്ചിട്ട സൈന്യമോടുന്നിതങ്ങിനേ. 9
സൂത! തേരാനയശ്വങ്ങൾ ചിന്നിപ്പായുകകാരണം
വിരാളിപ്പട്ടനിരമായ്പ്പൊടിപൊങ്ങുന്നതുണ്ടിതാ. 10
അടുത്തായെന്നുകാണുന്നോൻ ശ്വേതാശ്വൻ കൃഷ്ണസാരഥി
കാജസ്രിയുടെ ഗാണ്ഡീവഘോഷംകേൾക്കുന്നതുണ്ടിതാ. 11
ഞാൻ കണ്ടിട്ടും നിമിത്തങ്ങൾകൊണ്ടറയുന്നിതജ്ജുനൻ
കൊല്ലും സൈന്ധവനെസ്സൂര്യനസ്തമിപ്പതിൽ മുന്നമേ. 12
മെല്ലെയശ്വാശ്വാസമേകിച്ചെല്ലൊടോ ശത്രുസേനയിൽ
എങ്ങുണ്ടോ കയ്യുറയുമായ്ദ്ധ്യോധനപുരസ്സരർ 13

ക്രൂരകാരികഠം കാംബോജർ ചട്ടയിട്ട രണോദ്ധതർ
പെരുമ്പരിച കൈക്കൊണ്ട പൊരും യവനവീരരും. 14
ആത്താമ്രലിപ്തർ ദരദർ കിരാതർ ശകർ ബർബ്ബരർ
ംലേച്ഛന്മാർ മറുപലരും വിവിധായുധപാണികഠം. 15
എങ്ങുണ്ടോ കയ്യുറയുമായ്ട്ടു യ്യോധനപുരസ്സരർ
എന്നെത്താൻ നോക്കിനില്ക്കുന്നിതേവരും സമരാത്ഥികഠം. 16
തേരാനയാളശ്വമൊക്കുമിവരെക്കൊലചെയ്കിൽ
ഉടനീശ്ലാഘരട്ടുത്തെക്കടന്നൊന്നുമുറയ്ക്കടോ. 17

സൂതൻ പറഞ്ഞു.

സത്യവിക്രമ! വാർഷ്ണേയ! ചെറും സംഭ്രമമില്ല മേ
നിൻെറനേരേ ചൊടിച്ചിട്ട ജാമദഗ്ന്യനടുക്കിലും 18
രഥീന്ദ്രൻ ദ്രോണരോ പിന്നെക്കൃപരോ ശല്യർതന്നെയോ
ഏറവും സംഭ്രമിയ്ക്കാ ഞാൻ നീ കാക്കുമ്പോഠ മഹാഭുജ! 19
പോരിൽപ്പലരെയും വെന്നുവല്ലോ നീ ശത്രുസൂദന!
ക്രൂരകാരികഠം കാംബോജർ ചട്ടയിട്ട രണോദ്ധതർ. 20
പെരുംപരിച കൈക്കൊണ്ടും പൊരും യവനവീരരും.
ആത്താമ്രലിപ്തർ ദരദർ കിരാതർ ശകർ ബർബ്ബരർ. 21
ംലേച്ഛന്മാർ മറുപലരും വിവിധായുധപാണികഠം
എനിയ്ക്കാട്ടും സംഭ്രമമില്ലുണ്ടായിട്ടില്ലൊരിയ്ക്കലും. 22
ധീര! പിന്നെപ്പോരിലെന്തോ ഗോഷ്പദപ്രായമാമിതിൽ
ആയുഷ്മൻ! ഞാൻ നിന്നോയേതുവഴി പാർത്ഥാന്തമേറണം. 23
നിയ്യേവരിൽ ക്രുദ്ധനിങ്ങു ചാക്കുടത്തവരേവരോ
ആക്കന്തകപുരം പൂകാനുദ്യമം വൃഷ്ണിപുംഗവ! 24
കാലാന്തകയമപ്രായൻ നിയ്യെതിക്കുമ്പൊഴേതവർ
വൈവസ്വതസ്വാമിയിപ്പോഴാരെയോപ്പൂ മഹാഭുജ! 25

സാത്യകി പറഞ്ഞു

ഇന്ദ്രൻ ദാനവരെപ്പോലീ മുണ്ഡന്മാരെ വധിയ്ക്കുവൻ
ശപഥം കാക്കുവേനെന്നെ കാംബോജരിലണയ്ക്കടോ. 26

ഇവരെക്കൊന്നു ഞാനിഷ്ടപാർത്ഥപാശ്ചത്തിലെത്തുവൻ
ഇപ്പോൾക്കണ്ടീടുമെൻവീര്യം സസുയോധനർ കൌരവർ. 27
മുണ്ഡപ്പടമുടിച്ചാരേ പലപാടന്യസൈന്യവും
ഇപ്പോൾച്ചിന്നിത്തകന്നീടും കൌരവപ്പടതന്നുടെ. 28
പലമട്ടാരവംകേട്ട സന്തപിയ്ക്കും സുയോധനൻ
ഇപ്പോൾപ്പാണ്ഡുപ്രവരനാം മാന്യശ്രേതാശ്രനിന്നു ഞാൻ. 29
കാണിപ്പേൻ വഴിയുണ്ടാക്കീട്ടാചാര്യന്നു രണാങ്കണേ
ഇപ്പോളെന്നമ്പേറു ചത്തുള്ളസംഖ്യം യോധമുഖ്യരെ. 30
കണ്ടു ദുര്യോധനന്തൻ പശ്ചാത്താപമിയന്നിടും
ഇപ്പോൾക്കൈവേഗമോടും ഞാനമ്പസംഖ്യംവിടുംവിധൌ 31
കൊള്ളിച്ചുറുമ്പോലെയെൻറെ വില്ലു കൌരവർ കാണുമേ
എൻറെയമ്പേറുടൽമുറിഞ്ഞേറെച്ചോരയൊലിച്ചഹോ 32
സൈന്യങ്ങൾ ചത്തതായ്ക്കണ്ടു സന്തപിയ്ക്കുംസുയോധനൻ.
ഇപ്പോൾച്ചൊടിച്ചു ഞാൻ വമ്പന്മാരെനോക്കിവധിക്കുവേ. 33
ലോകത്തിലുണ്ടജ്ജുനൻ രണ്ടെന്നോത്തീടും സുയോധനൻ
ഇപ്പോളടരിൽ ഞാൻ കൊന്നുള്ളസംഖ്യം നരനാഥരെ 34
വമ്പോരിൽ മന്നവൻ കണ്ടു സന്തപിയ്ക്കും സുയോധനൻ
യോഗ്യരാം പാണ്ഡവന്മാരിൽ സ്നേഹവുംകുറുമിപ്പൊൾ ഞാൻ
അസംഖ്യംമന്നരെക്കൊന്നു കാണിപ്പേൻ നരനാഥരിൽ
എൻകൃതജ്ഞതപമറിയും കുരുക്കൾ ബലവീര്യവും. 36

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

എന്നുകേട്ടപ്പൊഴേ സൂതൻ ശീലിച്ചേന്തുമവറിനെ
ശശാങ്കശംഖസങ്കാശഹയങ്ങളെയിളക്കിനാൻ. 37
അംബരത്തെവിഴുങ്ങുംമാറശ്രങ്ങൾ യുയുധാനനെ
വായുവേഗത്തിലെത്തിച്ചു യവനന്മാരെഴുന്നെടം. 38
പടയിൽപ്പിൻവലിയ്ക്കാത്ത ശൈനേയനൊടടുത്തവർ
കൈവേഗമുള്ള പലരും ശരവർഷങ്ങൾ തൂകിനാർ. 39
അവർ തൂകും മൊടുഴിഞ്ഞുള്ളമുമസ്ത്രങ്ങളും ദൃതം
അറുത്തു സാത്യകിയവയടുത്തെത്തീല മന്നവ! 40

പൊൻകടക്കെട്ടുള്ള തീക്ഷ്ണഗുല്മോപത്രശരങ്ങളാൽ
യവനക്കുള്ള തലകളുത്തിതു ഭുജങ്ങളും. 41
കാരിരിമ്പിൻ ചട്ടകളും കാംസ്യങ്ങളുമസംഖ്യമേ
പൊട്ടിച്ചുടൻ പിളർന്നഴിപുക്കിതുക്കേറുമനുകഥം. 42
പോരിൽ വീരൻ സാത്യകി കൊന്നൊട്ടകളംപ്ലേച്ഛരപ്പൊഴേ
അസംഖ്യമൊന്നിച്ചവിടെച്ചത്തുവീണു ധരിത്രിയിൽ. 43
നന്നായ് വലിച്ചുവിട്ടൊന്നിച്ചയക്കുന്ന ശരങ്ങളാൽ
യവനന്മാരെയഞ്ചാറേഴെട്ടുമൊപ്പംപിളർന്നതേ. 44
കാംബോജരും സംഖ്യയെന്യേ ശകന്മാരും ധരാപതേ!
ശബരന്മാർ കിരാതന്മാർ ബർബ്ബരന്മാരുമങ്ങിനേ. 45
വീണുകേറാൻ കുഴക്കാക്കീ ചോരചേറാക്കി മന്നിടം
ശൈനേയനവിടെപ്പാരം നിൻബലംകൊന്നൊട്ടകുവോൻ. 46
മുടിയെന്യേ തലപ്പാവുവെച്ച ദസ്യുശിരസ്സുകഥം
താടിനീണ്ടുഴിയിൽച്ചിന്നി ചിറകറ ഖഗോപമം. 47
സർവ്വാംഗം മുറിയേറീടുമാക്കബന്ധങ്ങളാലഹോ
രക്തമേഘങ്ങളാൽ വ്യോമംപോലെ ശോഭിച്ചു പോക്കളം. 48
വജ്രാശനിസമംകേറും മൊട്ടഴിഞ്ഞ ശരങ്ങളാൽ
സാത്വതൻ കൊന്നൊരവരെക്കൊണ്ടു മൂടീ ധരാതലം. 49
സല്പം ശേഷിച്ചു ഭഞ്ജിച്ചുചത്തമട്ടുള്ള കെട്ടവർ
സന്നദ്ധർ തോല്പിയ്ക്കപ്പെട്ട നൃപതേ! യുയുധാനനാൽ. 50
പാർശ്ണിചമ്മട്ടിയിവയാലടിച്ചാട്ടി ഹയങ്ങളെ
ഊക്കിലോടിച്ചുമിങ്ങും പാഞ്ഞുപോയീ ഭയത്തൊടും. 51
പോരിൽട്ടജ്ജയകാംബോജസൈന്യമോടിച്ച ഭാരത!
യവനപ്പടയും വായ്ക്കും ശകന്മാരുടെ സൈന്യവും. 52
പിന്നെയാപ്പുരുഷവ്യാഘ്രൻ ശൈനേയൻ സത്യവിക്രമൻ
കേറി നിൻകൂട്ടരേ വെന്നുപോകെന്നാൻ സൂതനോടുടൻ. 53
അവൻെറപോരിൽ മറാരും ചെയ്യാത്താ ക്രിയ കണ്ടതിൽ
ഗന്ധർവ്വരും ചാരണരും മാറും പൂജിച്ചിതേറവും. 54
പാർത്ഥനു പിന്തുണയ്ക്കായിട്ടവൻ പോകുമ്പൊഥം മന്നവ!
കണ്ടു ഹർഷാൽച്ചാരണരും പൂജിച്ചു നിൻെറ യോധരും. 55

120. സാത്യകിപ്രവേശം ദുര്യോധനാദിയുദ്ധം

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

പരം യവനകാംബോജനിരയെന്നിട്ടു സാത്യകി
പാർത്ഥാന്തംപുക്കു നിൻ സൈന്യമദ്ധ്യത്തുടേ മഹാരഥൻ. 1
ചാരുദംഷ്ട്രൻ നരവ്യാഘ്രൻ വിചിത്രകവചധ്വജൻ
വേടൻ മാൻമട്ടു കൊന്നിട്ടു പേടിപ്പിച്ചിതു നിൻബലം. 2
തേരിൻവഴിയ്ക്കുവൻ കേറിയിളക്കിക്കൊണ്ടിതേറവും
പൊന്നുകെട്ടിച്ചമക്കുട്ടം പൊൻതിങ്കളണിവില്ലിനെ. 3
പൊന്നാംഗദകിരീടാഢ്യൻ പൊന്നിൻചട്ടയുമിട്ടവൻ
ശൂരൻ പൊൻകൊടിവില്ലുള്ളോൻ മേരുശൃംഗാഭതേടിനാൻ. 4
വട്ടത്തിൽ വില്ലുമായ്പ്പോരിൽത്തേജോരശ്മികലന്നവൻ
ശരൽസൂര്യൻപോലെ രണ്ടാംസൂര്യനുമട്ടു വിളങ്ങിനാൻ. 5
വൃഷഭസ്കന്ധഗതിയായ് വൃഷഭാക്ഷൻ നരഷ്ഭൻ
പൈക്കൂട്ടത്തിൽക്കാളപോലെ നിൻകൂട്ടത്തിൽ വിളങ്ങിനാൻ
മത്തേഭഗതിയായ് മത്തഹസ്തിയ്ക്കൊത്തൊരു ശൂരനെ
യൂഥമദ്ധ്യംവാണ മദംചാടുമാനയെയാംവിധം. 7
വ്യാഘ്രങ്ങൾപോലെകൊൽവാനായ്പ്പാഞ്ഞണഞ്ഞിതു നിൻ
ദ്രോണപ്പടകടന്നഗ്രഭോജപ്പടകേറിയും [ഭടർ
ജലസന്ധക്കടൽ കടന്നാക്കാംബോജപ്രവാഹവും
ഹാർദ്ദിക്യനക്രമുടയ പടക്കടൽ കടക്കവേ. 9
നിൻഭടന്മാർ ചൊടിച്ചേറുവളഞ്ഞു യുയുധാനനെ
ദുര്യോധനൻ ചിത്രസേനദുശ്ശാസനർ വിവിംശതി. 10
ശകുനീദുസ്സഹൻ പിന്നെയുവാദുർമ്മർഷണൻക്രഥൻ
ശൂരന്മാർ മറുപലരും ശസ്ത്രവാന്മാർ ദുരാസദർ. 11
പിന്നുറേ ചെന്നു ശൈനേയൻ പോകുന്നേരമമർഷികൾ
അപ്പോൾ നിന്നുടെസൈന്യത്തിന്നാഘോഷം മൂത്തുമാരിഷ! 12
വാവിൽക്കാറേറ റിളകിട്ടും കടലിന്നെന്നവണ്ണമേ
അവരെല്ലാമടുക്കുന്ന കണ്ടിട്ടു ശിനിപുംഗവൻ. 13

മെല്ലെപ്പോകെന്നു വിഹസിച്ചോതിനാൻ സൂതനോടവൻ
ഇക്കാണുമിളകീടുന്ന ധാത്തരാഷ്ട്രപ്പെരുമ്പട. 14
ഉടൻ തേരാനയാളശ്വമിശ്രമെന്നോടടുക്കയാം
ദിക്കൊക്കെയും തേരൊലിയാൽ മുഴക്കിക്കൊണ്ടു സാരഥേ! 15
ഭ്രമിയാകാശവും പാരം കുലുക്കിക്കടൽപോലുമേ
ഈപ്പടക്കടൽ ഞാൻ സൂത! വന്പോരിങ്കൽത്തടുക്കുവൻ. 16
വാവുന്നാളിളകിക്കേറുമാഴിയെക്കരപോലവേ
പോരിലെൻ വിക്രമം സൂത! കാണ്ക ശക്രനുതുല്യമേ. 17
ഇതാ ശത്രുബലം കുത്തുമുത്തമെയ്തിന്നുടയ്ക്കുവൻ
തേരാനയാളശ്വനിര പോരിൽച്ചത്തിങ്ങു കാണ്ക നീ. 18
അത്യുഗ്രമെന്നാനുകൊണ്ടു ദേഹം വിണ്ടിട്ടസംഖ്യമേ
എന്നോവമമിതൌജസ്സാം ശൈനേയൻ ചൊല്ലിട്ടമ്പൊഴേ. 19
അടുത്തെത്തീ പൊരുതുവാനാടനുന്നും പെരുമ്പട
കൊല്ലച്ചെല്ലുക നില്പ്പെന്നും കാണ്കകാഞ്ഞെന്നുമോതിയും. 20
ഇതോതും വീരരെക്കുത്തുമുത്തമെയ്തിട്ടു സാത്യകി
മുന്നൂറശ്വങ്ങളെക്കൊന്നു നാന്നൂറാനകളേയുമേ. 21
ആവില്ലന്നാരുമവനും തമ്മിൽബ്രഹ്മമായഹോ
ദേവാസുരരണംപോലെ തുടന്നു ജനസംക്ഷയം. 22
കാർനിരയ്ക്കൊത്തിടും നിന്റെ പുത്രസൈന്യത്തെ മാരിഷ!
ശിനിപൌത്രനെതിർത്തേറെ പാമ്പൊക്കും വിശിഖങ്ങളാൽ. 23
അടരിൽശ്ശരജാലങ്കൊണ്ടടയ്ക്കപ്പെട്ട വീര്യവാൻ
അസംഭ്രമം കൊന്നു ഭൂപ! പല നിൻ പടയാഠ്യകളെ. 24
പെരുത്തശ്വത്തെയവിടെക്കണ്ടേൻ ഞാനവനീപതേ!
പാഴായീലാ സാത്യകി വിട്ടമ്പൊന്നുമവിടെപ്രഭോ! 25
തേരാനയശ്വങ്ങഠംകൂടിക്കാലാളിടകലർന്നുമേ
സാത്യകിക്കരയിൽത്തട്ടിനിന്നു സൈന്യമഹാണ്ണവം. 26
ഉഴന്നാളാനയശ്വങ്ങളൊട്ടു പിൻവാങ്ങിവീണ്ടുമേ
ആസ്സൈന്യമവനമ്പെയ്തകൊന്നൊടുക്കുമ്പൊളെങ്ങുമേ. 27
അതാതിടം ചുറ്റിമഞ്ഞുകൊണ്ടപയ്യഠം കണക്കിനേ
കാലാഠം തേരാനകുതിരക്കാരൻ കുതിരയെന്നിവ. 28

യുയുധാനന്റെ ബാണങ്ങളേല്ക്കാതേ കണ്ടതില്ല ഞാൻ
അത്രയ്ക്കു കദനം ചെയ്തതില്ലുണ്ടർജ്ജുനനും നൃപ! 29
ശൈനേയനാസ്സേനകൾക്കു വിനാശംചെയ്തവണ്ണമേ
ശൈനേയൻ പാർത്ഥനെക്കാളും പൊരുന്ന പുരുഷർഷഭ! 30
പാർത്ഥനേക്കാൾ മിടുക്കും കൈവേഗവും കാട്ടിടുന്നവൻ
ദുര്യോധനൻ നരപതേ! ശൈനേയനുടെ സൂതനെ. 31
മൂന്നമ്പെയ്തു നാലുവാജികളെ നാലമ്പുമങ്ങിനെ
ശൈനേയനേയും മൂന്നമ്പെയ്തട്ടമ്പെയ്തിതു വീണ്ടുമേ. 32
ദുശ്ശാസനനുമീരെട്ടമ്പെയ്തു ശിനികുമാരനെ
ഇരുപത്തഞ്ചു ശകുനിയഞ്ചമ്പാച്ചിത്രസേനനും. 33
മാറത്തെയ്തു സാത്യകിയെദ്ദുസ്സഹൻ പതിനഞ്ചുമേ
വൃഷ്ണിശാർദ്ദൂലനവരമ്പെയ്തതോറു ചിരിച്ചുടൻ. 34
അവരേവരെയും മുമ്മൂന്നമ്പുകൊണ്ടെയ്തു മന്നവ!
തിഗ്മബാണങ്ങൾകൊണ്ടേറമെയ്ത്തേല്പിച്ചരിവീരരെ. 35
ശ്യേനമാതിരിശൈനേയൻ ചുറ്റിനാൻ ലഘുവിക്രമൻ
സൌബലൻ തൻവില്ലറുത്തു പരം കയ്യുറപോക്കിയും 36
സ്വനാന്തരത്തിൽ മൂന്നമ്പുകൊണ്ടെയ്തു കുരുരാജനെ
ചിത്രസേനനെ നൂറെയ്തു പത്തു ദുസ്സഹനേയുമേ. 37
ദുശ്ശാസനനെയാ വീരനെയ്താനിരുപതമ്പുകൾ
ഉടൻ മറൊരു വില്ലേന്തി നിൻ ഭായ്മാസോദരൻ നൃപ! 38
എട്ടമ്പെയ്താസ്സാത്യകിയെയെയ്താനഞ്ചമ്പു വീണ്ടുമേ
ദുശ്ശാസനൻ പത്തമ്പെയ്തു ദുസ്സഹൻ മൂന്നമങ്ങിനേ. 39
ശൈനേയനെദ്ദുർമ്മുഖനും പന്തിരണ്ടെയ്തു മന്നവ!
ദുര്യോധനൻതാനെഴുപത്തിമൂന്നമ്പെയ്തു ഭാരത! 40
കൂർത്തുമൂർത്തുള്ള മൂന്നമ്പുകൊണ്ടെയ്തു സൂതനേയുമേ
കിണഞ്ഞേറിട്ടുമാശ്ശൂരമഹാരഥരെയൊക്കെയും. 41
പിന്നെയും പോരിലവിടെയയ്യഞ്ചമ്പെയ്തു സാത്യകി
മുറ്റും രഥികളിൽ ശ്രേഷ്ഠൻ നിൻറെപുത്രന്റെ സൂതനെ. 42
ഭല്ലങ്കൊണ്ടെയ്തിതവനോ ചത്തുവീണു ധരിത്രിയിൽ
സൂതൻ ചത്തപ്പൊഴും നിൻപുത്രനുടെ തേരക്ഷണം പ്രഭോ! 43

കാറുപോലോടുമശ്വങ്ങൾകൊണ്ടു മണ്ടീ രണാങ്കണാൽ.
പിന്നെ നിന്മക്കളും ദ്രുപ! സൈന്യങ്ങളുമിളാപതേ! 44
രാജാവിൻതേരിനെപ്പാത്തു പാഞ്ഞുചെന്നാരസംഖ്യമേ
ആസ്സൈന്യമോടിയതുടൻ കണ്ടു സാത്യകി ഭാരത! 45
പൊൻകെട്ടുമായ്ത്തേച്ചു കുത്തുമൂത്ത ബാണങ്ങൾ തൂകിനാൻ
അസംഖ്യം നിൻറെ സൈന്യത്തെച്ചുറുമോടിച്ചു വിട്ടുടൻ 46
ശ്വേതാശ്വനുടെ തേർനോക്കിച്ചെന്നു ഭാരത! സാത്യകി.
അമ്പെടുത്തുമവൻതൻറെ സൂതനെക്കൊത്തുകൊണ്ടുമേ 47
ആത്മരക്ഷണചെയ്യോന്നു കണ്ടു മാനിച്ചു നിൻഭടർ.

---

121. സാത്യകിപ്രവേശം പാഷ്ണായോധിവധം

ധൃതരാഷ്ട്രൻ പറഞ്ഞു.

പട മട്ടിച്ചു ശൈനേയൻ പാർത്ഥനെപ്പാത്തുപോകവേ
നാണംകെട്ടുള്ളൻറെ മക്കളെന്തുചെയ്തിതു സഞ്ജയ! 1
ചാകാനൊരുങ്ങീടുമവക്കടരിൽ ധൃതിയെങ്ങിനെ
സവ്യസാചിയ്ക്കുസദൃശൻ ശൈനേയൻ ചെന്നാണഞ്ഞതിൽ 2
യുദ്ധത്തിൽത്തോറെറാരാ ക്ഷത്രവഗ്ഗം ചെയ്തതുമെന്തുവാൻ.
പുകഴേറുന്ന ശൈനേയൻ കടന്നെത്തിയതെങ്ങിനേ. 3
ജീവനോടെൻറെ പുത്രന്മാർ നില്പോതെങ്ങിനെ സഞ്ജയ!
പോരിൽക്കയറി ശൈനേയനതെന്നോടോതു സഞ്ജയ! 4
ഇതൊരത്യദ്ഭുതം താത! നീ ചൊല്ലിക്കേട്ടിടുന്നു ഞാൻ
പല തേരാളിയരികളൊത്തൊരുത്തൻറെ സംഗരം. 5
വിപരീതം ദൈവമെൻറെ മക്കൾക്കെന്നോർത്തിടുന്നു ഞാൻ
മഹാരഥരെയാപ്പോരിൽസ്സാത്വതൻ കൊന്നതോർക്കയാൽ. 6
മതിയാവില്ലവനൊരാൾക്കെൻറെ വമ്പട സഞ്ജയ!
ക്രുദ്ധനാം യുയുധാനന്നു നില്പൂട്ടേ മറുപാണ്ഡവർ. 7

വിശുദ്ധനാം ചിത്രയോധിദ്രോണരെപ്പോരിൽ വെന്നുമേ
സിംഹം പശുക്കളെപ്പോലെന്മക്കളെക്കൊല്ലുമായവൻ. 8
കൃതവർമ്മാദ്യരാം ശൂരർ കിണഞ്ഞെല്ലിലുമാഹവേ
കൊല്ലാനായില്ല ശൈനേയൻ വെല്ലുമെന്നാടെ മക്കളെ. 9
ഇമ്മാതിരിയുള്ള യുദ്ധംചെയ്തീലവിടെയജ്ജുനൻ
പുകഴും ശിനിഭായാദൻ ചെയ്ത യുദ്ധം കണക്കിനേ. 10

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

നിൻ ദുർമ്മന്ത്രംവഴി നൃപ! ദുര്യോധനവഴിയ്ക്കുമേ
കരുതിക്കേട്ടുകൊണ്ടാലും ഞാൻ ചൊല്ലുന്നതു ഭാരത! 11
കത്തു സംശപ്തകന്മാരായ്ത്തിരിച്ചാർ പിണ്ടുമായവർ
പോരിൽക്രൂരത്തീപ്പുറച്ചു നിന്നെറ പുത്രനെറയാജ്ഞയാൽ. 12
മൂവായിരം സാദിവീരർ ദുര്യോധനപുരസ്സരർ
ശകർ പാരദർ കാംബോജർ ബാൽഹീകർ യവനാഖ്യരും. 13
കലിംഗർ തംഗണാംബഷ്ഠർ പൈശാചന്മാർകഠം ബർബ്ബരർ
പാവ്വതീയർ പൊടിച്ചുവ്വീപതേ! പാഷാണപാണികഠം. 14
ശൈനേയനിൽച്ചെന്നണഞ്ഞു തിയ്യിൽപ്പാറകഠംപോലവേ
ഒന്നിച്ചഞ്ഞൂറുപേർ ഭൂപ! ശൈനേയനൊടടുത്തുതേ. 15
ഓരായിരം തേരൊടൊത്ത മഹാരഥശതത്തൊടും
രണ്ടായിരം ഗജം രണ്ടായിരം വാജിയുമൊത്തവർ. 16
ശരവർഷങ്ങഠം വർഷിച്ചു പലമട്ട മഹാരഥർ
ശൈനേയനോടു പാഞ്ഞേററിതസംഖ്യംപേർ പരന്തപ! 17
ഇവനെക്കൊൽവിനെന്നെല്ലാരേയും പ്രേരിച്ചു ഭാരത!
ദുശ്ശാസനൻ മഹാരാജ! വളഞ്ഞു ശിനിപുത്രനെ. 18
കണ്ടേനത്യദ്ഭുതമതിൽശ്ശൈനേയചരിതം പരം
ഒററയ്ക്കു പലരോടേറു ചെറും കൂസാതെതിത്തതിൽ. 19
രഥാനീകം കൊന്നൊടുക്കിയാനപ്പടയുമങ്ങിനേ
ആസ്സുവ്വസാദികളെയും മറു ദിക്കുകളേയുമേ. 20
അതിൽച്ചക്രമുടഞ്ഞിട്ടുമായുധങ്ങഠം തകർന്നുമേ
അക്ഷങ്ങഠം ഭഞ്ജിച്ചുമീഷാദണ്ഡബന്ധുരമാറുമേ. 21

ആനക്കുട്ടങ്ങൾ മട്ടിച്ചും പെരുങ്കൊടികൾ വീഴ്ത്തിയും
വമ്മവും ചമ്മവുംചുറും ചിന്നിച്ചിതറിയങ്ങിനേ. 22
അനകഷ്ടം മാലവസ്സും ഭ്രഷ്ടയും ചിന്നി മാരിഷ!
ഗ്രഹങ്ങളാൽശ്ശരദ്വ്യോമംപോലവേ മൂടിപോക്കളം. 23
പവ്വതാകാരവും പൂണ്ടുപാരിൽ വീണിതു കുംഭികൾ
വാമനാഞ്ജന വംശത്തിൽപ്പിറന്നുള്ളവ ഭാരത! 24
സുപ്രതീകകുലക്കാരും മഹാപത്മകുലോത്ഥരും
ഐരാവതാന്വയക്കാരും മറുവംശജരും പരം. 25
ഏറെച്ചുറ്റുകിടക്കുന്നു കൊമ്പനാനകൾ മന്നവ
വനായുജം പാവ്വതീയം കാംബോജമഥ ബാൽഹികം. 26
എന്നിത്തരം വാജികളെത്തത്ര കൊന്നിതു സാത്യകി.
നാനാനാട്ടിൽപ്പിറന്നോരോ ജാതി കാലാൾകളെയുമേ. 27
അവിടെക്കൊന്നു ശൈനേയൻ നൂറുമായിരവും ശരി
ആദ്യസ്യക്കുട്ടർ ചിന്നുമ്പോൾദുശ്ശാസനനുമോതിനാൻ. 28
തിരിച്ചേല്പിനധമ്മിഷ്ഠന്മാരേ മണ്ടായ്തെതിക്കുവിൻ
അവർ ഭഞ്ജിയ്ക്കുവേ നിന്റെ പുത്രൻ ദുശ്ശാസനൻ പരം. 29
മലവാഴുന്ന പാഷാണയോധിശ്രേരെ വിട്ടതേ
പാഷാണപ്പോർ വിരുതരേ!യറിവീലിതു സാത്യകി. 30
പാറപ്പോരറിയാത്തോരീ വില്ലനെച്ചെന്നു കൊല്ലുവിൻ
കുരുക്കളൊക്കെയവ്വണ്ണം പാറപ്പോരറിയാത്തവർ. 31
പാഞ്ഞേല്ലുവിൻ പേടിവേണ്ടാ കേറാ സാത്യകി നിങ്ങളെ
പാഷാണയോധികൾ പരം മലമന്നവരേവരും. 32
ശൈനേയനോടേറു മന്നനോടും മന്ത്രികൾ പോലവേ
ആനത്തലയ്ക്കാത്ത കരിമ്പാറയാ മലയാണ്ടവർ 33
ഉയത്തിക്കൊണ്ടു നേരിട്ടു ശൈനേയനൊടു പോരിനായ്.
സാത്വതധ്വംസനത്തിന്നായ്ക്കവണക്കല്ലുമായ്പ്പരർ. 34
നിൻപുത്രൻ ചൊല്ലിവിട്ടള്ളോർ ദിക്കടച്ചു തടുത്തുതേ
ശിലായുദ്ധം ചെയ്വവാനായവർ വന്നേറിടുമ്പൊഴേ. 35
ശൈനേയൻ കുത്തുമൂത്തമ്പു തൊടുത്തെയ്തീടിനാനുടൻ
മലയന്മാർ വീശിവിടും വലുതാമശ്മവൃഷ്ടിയെ. 36

സപ്പോഗ്രനാരാചമെയ്തു തകർത്തു ശിനിപുംഗവൻ
മിന്നാമിന്നങ്ങിക്കുട്ടംപോലാപ്പാറത്തരികത്തിയും. 37
ഹാ ഹായെന്നാത്തിട്ടും മിക്കം സൈന്യത്തെക്കൊന്നു മാരിഷ!
പിന്നൊയഞ്ഞൂറു ശൂരന്മാർ പെരുമ്പാറയെടുത്തവർ. 38
കയ്യറുടൻ നരപതേ!വീണുപോയീ ധരിത്രിയിൽ
പത്തുനൂറും പിന്നെ വേറേ പതിനായിരവും പരം. 39
ശൈനേയപാശ്വമെത്താതെ കൈമുറിഞ്ഞങ്ങു വീണുപോയ്
വീഴ്ചാരും നില്പവരുമായ്പ്പാറപ്പോരാളിവീരരെ 40
കൊന്നാനസംഖ്യമവിടെയതൊരത്ഭുതമായിതേ.
പിന്നോയും കൂട്ടമായ്ച്ചെന്നു ചുറും പാഷാണവഷ്മായ്. 41
അയശ്ശൂലാഢ്യർ ഒരർ തങ്കണന്മാർ ഖസാഖ്യരും
ലമ്പാകന്മാർ പുളിന്ദന്മാർ പ്രയോഗിച്ചാരതൊക്കെയും. 42
നാരാചമെയ്തുത്താനാശ്ശൈനേയൻ കയ്യകണ്ടവൻ
കുത്തുമൂത്തമുകൊണ്ടാകാശത്തു പാറ തകക്കവേ. 43
ശബ്ദംകേട്ടടരിൽപ്പാഞ്ഞു തേരാളാനഹയങ്ങളും
പാറത്തരികത്തിമേൽ വീണു മനുഷ്യഗജവാജികത്തം. 44
കടുന്നാൽകടിപെട്ടോണം നില്പാൻ വയ്യാതെയായിതേ
മസ്തകം കീറിയും ചോരച്ചാടിയും ചത്തൊഴിഞ്ഞവ. 45
യുയുധാനരഥം വിട്ടുമാറീ ശേഷിച്ച ദന്തികത്തം
പിന്നെ നിന്നുടെ സൈന്യത്തിന്നൊച്ചവാച്ചിതു മാരിഷ! 46
വാവുന്നാത്തം കടലിന്നൊപ്പം മാധവൻ പീഡചെയ്യവേ
ആശ്ശബ്ദബഹളംകേട്ടാ ദ്രോണൻ സൂതനൊടോതിനാൻ. 47
ഇതാ സൂത!രണത്തിങ്കൽ ക്രുദ്ധനായ്സ്സാത്വതശ്രേഷ്ഠൻ
പോരിൽപ്പടപിളന്നുണ്ടു ചുറുന്നു കാലസന്നിഭൻ. 48
ഈഗ്ഘോഷം കേട്ടിട്ടും ദിക്കിൽത്തേരെത്തിയ്യുക സൂത!നീ
പാഷാണയോധികളുമായ്പ്പൊരുന്നു സാത്വതശ്രേഷ്ഠൻ. 49
തേരാളികളെയൊക്കേയും കൊണ്ടോടുന്നുണ്ടു വാജികത്തം
ശസ്ത്രവും ചട്ടയും പോയിവീഴുന്നുണ്ടതുമിങ്ങുമേ. 50
സൂതക്കു നിത്താൻ വയ്യാതായ് തുമുലത്തിൽ ഹയങ്ങളെ
എന്നു ഭാരദ്വാജനോതും വാക്കുകേട്ടിട്ടു സാരഥി. 51

പരം ചൊന്നാൻ സവ്യശ്രുധരേന്ദ്രൻ ദ്രോണരോടുടൻ
ആയുഷ്മൻ!പാഞ്ഞിടുന്നുണ്ടു കൈരവപ്പടയെങ്ങുമേ. 52
കാങ്ക പോരിൽത്തോറ്റ യോധർ ചുറ്റുമേ പാഞ്ഞിടുന്നതും
ഈശ്വരരായ പാഞ്ചാലർ പാണ്ഡവന്മാരൊടൊപ്പമേ. 53
നിന്നെറ നേക്കു വധിപ്പാനായാത്തുടുക്കുന്ന ചുറ്റുമേ
ഇതിൽ വേണ്ടതുറച്ചാലും കാലംനോക്കിയരിന്ദമ! 54
നില്ക്കയോ പോകയോ വേണ്ടു ദൂരത്തായ് പ്പോയി സാത്യകി
എന്നേവം ചൊല്ലിടുമ്പോതാബ്ഭാരദ്വാജനു മാരിഷ! 55
കാണായ്വന്നിതു ശൈനേയൻ രഥിക്കൂട്ടം മുടിപ്പതും
പോരിൽസ്സാത്യകി കൊന്നീടുന്നോരാ നിൻ ഭടരപ്പൊഴേ. 56
സാത്യകിത്തേർവിട്ട പാഞ്ഞാ ദ്രോണപ്പടയിലേയ്ക്കുപോയ്
ആത്തേർക്കൂട്ടവുമായ്ദുശ്ശാസനൻ മുമ്പിട്ട മണ്ടിനാൻ
പേടിപൂണ്ടവരെല്ലാരുമെത്തീ ദ്രോണരഥാന്തികേ. 57

---

122. ദ്രോണപരാക്രമം.

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

ദുശ്ശാസനന്റെ തേർ ചാരത്തെത്തിനിന്നതു കണ്ടുടൻ
ചൊല്ലീ ഭാരദ്വാജനോടൻ ദുശ്ശാസനനൊടിങ്ങിനേ. 1
ദുശ്ശാസന!തിരിച്ചെന്തിത്തേരെല്ലാമിങ്ങു പായുവാൻ
ക്ഷേമമല്ലേ നരേന്ദ്രനു ജീവിപ്പീലേ ജയദ്രഥൻ. 2
രാജപുത്രൻ ഭവാൻ രാജഭ്രാതാവിങ്ങു മഹാരഥൻ
പോരിലെന്തോടുവാൻ യൌവ്വരാജ്യം കയ്യേറിരിയ്ക്കുന്നീ. 3
പൂതിൽ നേടിയൊരാട്ടാസികാമചാരിണിയാക നീ
എന്നണ്ണനാം മന്നവനു വസ്സുവാഹിനിയാകെടോ. 4
നിനക്കിന്നില്ല ഭത്താക്കളൊക്കെയും പതിരെള്ളതാൻ
എന്നനു ചൊന്ന നീ ദുശ്ശാസന!മണ്ടുന്നാതെന്തെടോ. 5

പാഞ്ചാലപാണ്ഡവന്മാരായ് ഘോരവൈരം വിതച്ച നീ
ഒറസ്സാത്യകിയോടേറെ പോരിൽപ്പേടിപ്പതെന്തെടോ. 6
പണ്ടറിഞ്ഞില്ലയോ ചൂതിലക്ഷങ്ങളെയെടുത്ത നീ
ഇതൊക്കെ ക്രൂരസർപ്പാഭബാണമായ്ത്തീരുമെന്നതും. 7
അപ്രിയോക്തി വിശേഷിച്ചും പാണ്ഡവന്മാരിലാവിധം
ദ്രൌപദിക്ലേശവും പണ്ടു നിയ്യൊരുത്തൻനിമിത്തമാം. 8
നിന്മാനമെങ്ങു ഗവ്വെങ്ങു വീര്യമെങ്ങെങ്ങു തള്ളലും
സപ്പമൊക്കും പാണ്ഡവരെച്ചൊടിപ്പിച്ചെങ്ങുപോവതും 9
ശോച്യമീ ഭാരതബലം ദുര്യ്യോധനനരേന്ദ്രനും
അവന്നല്ലോ കക്കശൻ നീ പേടിച്ചോടുന്ന സോദരൻ. 10
എന്നാൽ വീര! ഭവാൻ പേടിച്ചുഴലുന്നോരു സേനയെ
സ്വാതം കയ്യ്ക്കുകൊണ്ടിട്ടു കാത്തുകൊള്ളേണ്ടതല്ലയോ. 11
ആ നീ പേടിച്ച പോർവിട്ടു ഹർഷിപ്പിപ്പൂ രിപുക്കളെ
സേനയ്ക്കു നാഥൻ നിയ്യോടുന്നാകിലോ ശത്രുസൂദന! 12
ഭീതാലംബനനാം ഭീതൻ പോരിൽ മറാരുനിന്നിടും
ഒരൊറസ്സാത്വതൻ പോരിൽപ്പൊരുതുമ്പൊഴതിപ്പൊഴേ. 13
പോക്കളംവിട്ടമണ്ടാനായ്ബ്ബുദ്ധിതോന്നീ നിനക്കെടൊ
എപ്പോഠംഗ്ഗാണ്ഡീവിയേയും നീ ഭീമനേയും കൃത്യവഹ! 14
പോരിൽക്കാണ്മൂ യമരെയുമപ്പോഠംചെയ്യുന്നതെന്തെടോ
സൂര്യ്യാഗ്നിവച്ചസ്സടയ പാത്ഥബാണങ്ങളോടിഹ. 15
ഒക്കാ സാത്യകിബാണങ്ങളിതിൽപ്പേടിച്ചു മണ്ടി നീ
കാടിപ്പോയീടുവാൻതന്നെ നീയുറച്ചെന്നിരിയ്ക്കിലോ 16
ധർമ്മജനുശമങ്കൊണ്ടുതന്നെ ഭൂമികൊടുക്കെടോ.
ഉറയ്യൂരിയ പാമ്പൊക്കും പാത്ഥനാരാചരാജികൾ 17
നിന്മേൽക്കേറുംമുമ്പു പാണ്ഡുപുത്രരായ്സ്സന്ധിചെയ്ക നീ.
നിൻ നൂറു സോദരരെയും പാർത്ഥർ കൊന്നിട്ട പാർത്തടം 18
നേടുംമുമ്പാ യോഗ്യപാണ്ഡുപുത്രരായ്സ്സന്ധിചെയ്ക നീ.
ധർമ്മനന്ദനരാജാവും സമരശ്ലാഘികൃഷ്ണനും 19
ക്രോധിച്ചിടുംമുമ്പു പാണ്ഡുപുത്രരായ്സ്സന്ധിചെയ്ക നീ.
ഭീമസേനൻ മഹാബാഹു പടകേറിസ്സഗർഭ്യരെ 20

പിടികൂട്ടുംമുമ്പു പാണ്ഡുപുത്രരായ്സ്സന്ധിചെയ്യ നീ.
നിൻഭ്രാതൃദ്വേഷ്യധനനോടാജ്ഞമേ ഭീഷ്മർ ചൊല്ലിനാൻ. 21
അജേയർ പാർത്ഥരവരായ്സ്സൌമ്യ! സന്ധികഴിയ്ക്ക നീ.
അതുകേട്ടീലന്ന വിഡ്ഢി നിൻറയണ്ണൻ സുയോധനൻ. 22
നീ യുദ്ധത്തിൽജ്ജയിയ്ക്കുമോട്ടും പൊരുതു പാണ്ഡുപുത്രരായ്
വേഗംചെല്ല തേരുമായിജ്ജ്യേനേയൻ നിന്നിടുന്നെടം. 23
നിയ്യില്ലാഞ്ഞാലീപ്പടയുമോടുമേ ഹന്ത ഭാരത!
തനിയ്ക്കായ്പ്പൊരുതു സത്യവീരൻ സാത്യകിയോടു നീ. 24
എന്നുകേട്ടിട്ട നിൻപുത്രനൊന്നും മിണ്ടിയതില്ലവൻ
കേട്ടിട്ടും കേൾക്കാത്തമട്ടു പോയീ സാത്യകിയുള്ളിടം. 25
പിന്തിരിയ്ക്കാതെഴും ശ്ലേച്ഛപ്പെരുമ്പടയൊടൊത്തവൻ
കിണഞ്ഞുപോരിൽപ്പൊരുതീ യുയുധാനനൊടേറുടൻ. 26
തേരാളിവര്യനാചാര്യൻ പാണ്ഡുപാഞ്ചാലരോടുമേ
ചൊടിച്ചു പാഞ്ഞേററിതിടത്തരം വേഗമെടുത്തുതാൻ. 27
പാണ്ഡവപ്പടയിൽപ്പോരിൽ ദ്രോണൻ ചെന്നകടന്നുടൻ
പോരാളികളെയോടിച്ചു നൂറുമായിരവും ശരി. 28
പരം ദ്രോണൻ മഹാരാജ! പോരിൽപ്പേരുപറഞ്ഞഹോ
പാണ്ഡുപാഞ്ചാലമത്സ്യൌഘകദനം ചെയ്തിതോറവും. 29
ആബ്ഭാരദ്വാജനാസ്സൈന്യമങ്ങുമിങ്ങും ജയിയ്ക്കുവേ
പാഞ്ചാലപുത്രൻ തേജസ്വി വീരകേതുവടുത്തുതേ. 30
മൊട്ടഴിഞ്ഞുള്ളഞ്ചുബാണം ദ്രോണാചാര്യനെയെയ്തവൻ
ഒരമ്പെയ്തു ധ്വജംനോക്കീട്ടേഴമ്പാസ്സൂതനേയുമേ. 31
ആപ്പോരിലാശ്ചര്യമൊന്നുകണ്ടേൻ ഞാനവനീപതേ!
പാഞ്ചാല്യനേ ദ്രോണനുക്കുകൈക്കൊണ്ടും കയറാഞ്ഞതിൽ. 32
ദ്രോണനെപ്പോരിൽനിത്തുന്നകണ്ടു പാഞ്ചാലർ മാരിഷ!
ചുറും വളഞ്ഞു നൃപതേ! ധർമ്മപുത്രജയാർത്ഥികൾ. 33
അവരത്യുഗ്രബാണങ്ങൾ വമ്പെഴും തോമരങ്ങളും
പലശസ്ത്രങ്ങളും ദ്രോണാചാര്യനിൽത്തൂകി മന്നവ! 34
അവരെച്ചുറുമമ്പെയ്തു തടുത്താ ദ്രോണരപ്പൊഴേ
വാനിൽക്കാറുതടുക്കുന്നാ കാറുപോലെ വിളങ്ങിനാൻ. 35

സൂര്യാഗ്നിതുല്യമായോരാം ഘോരമാം ശരമങ്ങുടൻ
വീരകേതുരഥംനോക്കിത്തൊടുത്തു ശത്രുമർദ്ദനൻ. 36
പാഞ്ചാലകുലപുത്രന്റെ മെയ്പിളർന്നാഴ്ന്നുരം നൃപ!
ഘോരയോറു തിളങ്ങിക്കൊണ്ടുടനേ കേറി ഭൂമിയിൽ. 37
ഉടൻ വീണു തേരിൽനിന്നു പാഞ്ചാലകുലനന്ദനൻ
മലമേൽനിന്നു കാറോറാ ചമ്പകംപോലെയപ്പൊഴേ. 38
വില്ലാളിശക്തനാം രാജപുത്രനെക്കൊന്നനേരമേ
സത്വരം ചെന്നു പാഞ്ചാലർ വളഞ്ഞൂ ദ്രോണനെത്തദാ. 39
ചിത്രകേതു സുധന്വാവു ചിത്രവർമ്മാവു ഭാരത!
അവണ്ണം ചിത്രരഥനും ഭ്രാതൃദുഃഖാത്തരായുടൻ. 40
കുനിച്ചുപാഞ്ഞേറു ഭാരദ്വാജനായ്പ്പൊരുതീടുവാൻ
ശരം വഷിച്ചു വഷ്ത്തിൽപ്പരം കാറുകൊംപോലവേ. 41
തേരാളി രാജപുത്രന്മാർ പലമട്ടെയ്തതോറവൻ
അവരില്ലാതെയവനായ് ക്രോധംപൂണ്ടു ദ്വിജോത്തമൻ. 42
അവക്കുനേരിട്ടു ശരജാലം ദ്രോണനായച്ചതേ
ചെവിയോളം വലിച്ചെയ്യും ദ്രോണബാണങ്ങളേറവർ. 43
കുമാരർ വേണ്ടതെന്തെന്നുമറിയാതായ് നൃപോത്തമ!
മോഹിയ്ക്കുമവരേ ദ്രോണൻ ചിരിച്ചുകൊണ്ടു ഭാരത! 44
ചൊടിച്ചശ്വംതേരുമില്ലാതാക്കി പോരിൽക്കുമാരരെ.
കീർത്തിമാൻ കുത്തുമുത്തുള്ള ഭല്ലങ്കൊണ്ടവർതമ്മുടെ 45
ഉത്തമാംഗങ്ങളം കണ്ടിച്ചു പൂവുക്കുംപ്രകാരമേ
തേത്തട്ടിൽനിന്നു താഴത്തുവീണു ചത്തവർ പാർത്ഥിവ! 46
പണ്ടു ദേവാസുരപ്പോരിൽ ദൈത്യദാനവർപോലവേ.
പോരിലായവരെക്കൊന്നു ഭാരദ്വാജൻ പ്രതാപവാൻ. 47
പുറത്തു പൊന്നുകെട്ടിച്ച ഘോരമാം വില്ലുലച്ചതേ
ദേവാഭർ വീരർ പാഞ്ചാലന്മാരെക്കൊന്നതു കണ്ടുടൻ. 48
ധൃഷ്ടദ്യുമ്നൻ കോപമാണ്ടു കണ്ണുനീർ തൂകിയാഹവേ
ക്രുദ്ധൻ പോരിൽ ദ്രോണരുടെ രഥംനോക്കിയടുത്തുതേ. 49
ഹാഹായെന്നു മഹാരാവമപ്പോളുണ്ടായി മന്നവ!
പാഞ്ചാല്യൻ ദ്രോണനെബ്ബാണംതുകിരോധിച്ചുകാങ്കയാൽ 50

മഹാത്മാവാം ദ്രുപദജൻ പലപാടെയ്തമൂടവേ
ദ്രോണൻ ചെറും നടുങ്ങീലാ ചിരിച്ചപൊരുതീടിനാൻ. 51
പരം ദ്രോണനെ രാജേന്ദ്ര! ക്രോധംമൂർച്ഛിച്ച പാഷ്തൻ
മൊട്ടഴിഞ്ഞുള്ള തൊണ്ണൂറമ്പെയ്തു മാറിൽച്ചൊടിച്ചുടൻ. 52
ഊക്കനൊഞ്ഞെയ്മമെയ്ത്തേറു ഭാരദ്വാജൻ പുകഴ്ന്നാവൻ
ഇരുന്നുപോയീ തേത്തട്ടിൽ മോഹാലസ്യവുമാണ്ടുപോയ്. 53
ആനിലയ്ക്കവനെക്കണ്ടു ധൃഷ്ടദ്യുമ്നൻ പരാക്രമി
വില്ലുവെച്ചുടനേ വാളു വീശ്മവാൻ കയ്യിലേന്തിനാൻ. 54
സത്വരം തേരിൽനിന്നിട്ടു കുതിച്ചിട്ടാ മഹാരഥൻ
ഭാരദ്വാജന്റെ തേത്തട്ടിൽ ദ്രുതം കയറി മാരിഷ! 55
തല കൊയ്തിടുവാനുന്നി ക്രോധരക്താക്ഷനാമവൻ
ആശ്വസിച്ചപ്പൊഴേ ദ്രോണൻ വില്ലെടുത്തിട്ടു വീശ്മവാൻ. 56
ധൃഷ്ടദ്യുമ്നൻ കൊല്ലുവാനായടുത്തേറുന്നു കണ്ടുടൻ
എയ്താനടുത്താൽപ്പൊരുതും വൈതസ്തികശരങ്ങളാൽ. 57
ധൃഷ്ടം പോരിൽപ്പൊരുതിനാൻ ധൃഷ്ടദ്യുമ്നരഥീന്ദ്രനായ്
ആ വൈതസ്തികബാണങ്ങളടുത്താലെയ്തിടേണ്ടവ. 58
അറിയാം ദ്രോണനവയാൽധൃഷ്ടദ്യുമ്നനെ മാറിനാൻ
പെരുത്തമുകഠം ദേഹത്തിൽത്തറച്ചിട്ടാ മഹാരഥൻ. 59
തേർത്തടംവിട്ടടൻ ചാടിയുക്കുകെട്ടാപ്പരാക്രമി
തന്റെതേരിൽക്കേറി വീരൻ പെരുംപില്ലുമെടുത്തുടൻ 60
എയ്തു ദ്രോണനെ യുദ്ധത്തിൽധൃഷ്ടദ്യുമ്നൻ മഹാരഥൻ.
ദ്രോണനും പാഷ്തനെയാഞ്ഞെയ്തു ബാണങ്ങളാൽ നൃപ! 61
ആ യുദ്ധമാശ്ചര്യമായീ ദ്രോണപാഞ്ചാലർ തങ്ങളിൽ
ത്രൈലോക്യകാംക്ഷയാൽശുക്രപ്രഹ്ലാദന്മാക്കുതുല്യമേ. 62
വിചിത്രം മണ്ഡലം പിന്നെ യമകം മറുമങ്ങിനേ
മരിച്ചു യുദ്ധമാശ്ചര്യരെയ്താരഥ ശരങ്ങളെ. 63
യോധക്കുള്ളുമയക്കീടുംവണ്ണമാ ദ്രോണപാഷ്തർ
ശരവർഷം തുകി വർഷക്കാലം കാറുകഠംപോലവേ. 64
അമ്പെയ്താകാശവും ഭൂവും ദിക്കൊക്കേയും മറച്ചവർ
അവക്കുള്ളത്തുതപ്പൊരുപുകഴ്ത്തീ ഭൂതസംഘവും. 65

മന്നോർകളും മഹാരാജ! മറുപോരാളിവഗ്ഗവും
ധൃഷ്ടദ്യുമ്നനൊടേറേറാരീ ദ്രോണൻ യുദ്ധത്തിൽ നിശ്ചയം. 66
നമുക്കു ചാട്ടിലാമെന്നോത്താർത്തു പാഞ്ചാലർ മന്നവ!
ദ്രോണനോ സതതം ധൃഷ്ടദ്യുമ്നസൂതനെറയാഹവേ 67
തലവീഴ്ത്തീ മരത്തിന്നെറ പഴം വീഴ്ത്തുംകണക്കിനേ.
ആ മഹാനുടെ വാഹങ്ങളപ്പോളോടീ മഹീപതേ! 68
പാഞ്ചാലസൃഞ്ജയന്മാരെയവയോടിയനേരമേ
രണത്തിൽ ദ്രോണനോടിച്ചിതങ്ങുമിങ്ങും പരാക്രമി. 69
പാണ്ഡുപാഞ്ചാലരേ വെന്നു ഭാരദ്വാജൻ പ്രതാപവാൻ
സ്വന്തം വ്യൂഹമുറപ്പിച്ചു കാത്തുനിന്നിതരിന്ദമൻ 70
പാണ്ഡവന്മാരായവനെ വെൽവാനുന്നീല മന്നവ.

---

123. ദുശ്ശാസനപരാജയം

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

പിന്നൊട്ടുശ്ശാസനൻ ചെന്നു ശൈനേയനൊട്ടു മന്നവ!
മഴപെയ്യും കാറുപോലെ ശരജാലം ചൊരിഞ്ഞവൻ. 1
അവ്വുതന്വാസ്സാത്യകിയെയെയ്തവൻ പതിനാറുമേ
പോരിൽക്കുലുക്കാനായീലാ മൈനാകത്തെക്കണക്കിനേ. 2
നാനാദേശോത്ഥമായീടും രഥവ്രാതത്തൊടൊത്തവൻ
ചുറുമേ ഭരതശ്രേഷ്ഠൻ മുറുമന്വുകൾ തുകുവോൻ. 3
രഥഘോഷങ്കൊണ്ടു മേഘംപോലെ ദിക്കുമുഴക്കുവോൻ
ആക്കൌരവൻ പോരിലെത്തുന്നതു കണ്ടിട്ടു സാത്യകി. 4
പാഞ്ഞെതിർത്തു മഹാബാഹുവാഞ്ഞെയ്താശു മൂടിനാൻ
അമ്പെയ്തു മൂടപ്പെട്ടോരാദുശ്ശാസനപുരസ്സരർ. 5
നിന്മകൻ കാങ്കുവെത്തന്നെ പോരിൽപ്പേടിച്ചു മണ്ടിനാർ
അവരോടുമ്പൊൾ നിൻപുത്രൻ ദുശ്ശാസനനിളാപതേ! 6

നിന്നു ഭയംവിട്ടമ്പെയ്തുകൊണ്ടു സാത്യകിയേ നൃപ!
നാലശ്വങ്ങളെ നാലമ്പു മൂന്നമ്പാസ്സൂതനേയുമേ 7
നൂറമ്പു സാത്യകിയെയുമെയ്തച്ചമലരീടിനാൻ.
ചൊടിച്ചു മാധവനുടൻ നൃപ! പോരിലവനുടെ 8
കൊടിതേർ സൂതനവനുമമ്പാൽക്കാണാതെയാക്കിനാൻ.
ശൂരദുശ്ശാസനനെയമ്പെയ്തവൻ മൂടിയേറവും. 9
മാറാലയാൽക്കൊതുകിനെയൂറാമുലികണക്കിനേ.
ദുശ്ശാസനനെയമ്പാലെ മൂടീ ശത്രുഹരൻ ദൃതം. 10
ദുശ്ശാസനനെയമ്പേറു മൂടിക്കണ്ടിട്ടു മന്നവൻ
യുയുധാനരഥത്തേയ്ക്കു ചൊല്ലിവിട്ടാൻ ത്രിഗത്തരെ 11
യുയുധാനന്റെയരികിൽ ചൊന്നാരാ ക്രൂരകാരികൾ
മുപ്പായിരം ത്രിഗത്തന്മാർ പോരാളികൾ മഹാരഥർ. 12
രഥവംശങ്കൊണ്ടവനെ വളഞ്ഞാരവരപ്പൊഴേ
തമ്മിൽസ്സംശപ്തകന്മാരായ്പ്പോരിന്നേറമുറച്ചവർ. 13
അവരൊന്നിച്ചടക്കേറു ശരവർഷംവിട്ടുപൊഴിഞ്ഞു
പടത്തലയ്ക്കുലഞ്ഞേറു പടുയോധരെ വീഴ്ത്തിനാൻ. 14
ശൈനേയബാണമേറാശു ചത്തുവീഴുന്നിതായവർ
കൊടുങ്കാറ്റേറ്റൊടിഞ്ഞുള്ള ഗിരിവൃക്ഷങ്ങൾപോലവേ. 15
പലമട്ടറാനകളും ധ്വജങ്ങളുമിളാപതേ!
പൊന്നാണിഞ്ഞാ വാജികളുമങ്ങു വീണിട്ടു മന്നിടം. 16
ശൈനേയശരമേറ്റേറു ഘോര ഘോരതമവീരന്മാർ
പൂത്ത കിംശുകജാലത്താൽപ്പോലെ ശോഭിച്ചു മന്നവ! 17
നിന്നാഥിക്കാരവർ ശൈനേയൻ പോരിൽക്കൊന്നുമുടിയ്കയേ
രക്ഷകിട്ടാതെയായ്ച്ചേറിലാണ്ട ദന്തികൾപോലവേ. 18
അവരപ്പോൾ ദ്രോണരഥം പാർത്തു പിൻവാങ്ങിയേവരും
പതഗേന്ദ്രഭയാൽഗ്രത്തംപൂകും പാമ്പുകൾപോലവേ. 19
അഞ്ഞൂറു യോധരെസ്സപ്പമൊക്കുമമ്പെയ്തു കൊന്നവൻ
മെല്ലെപ്പോയീടിനാൻ വീരൻ പാർത്ഥപാശ്വത്തിലേയ്കഹോ. 20
ദുശ്ശാസനൻ നിന്റെ മകൻ പോകുമാ നരമുഖ്യനെ
എയ്തുകൊണ്ടാൻ മൊട്ടഴിഞ്ഞുള്ളൊരമ്പതമ്പുകളാലുടൻ. 21

അവനേയുമെതിത്തെയ്താനവനഞ്ചു ശരങ്ങളാൽ
വില്ലാളി പൊന്നുകെട്ടിച്ച ഗാഢപത്രാശുഗങ്ങളാൽ. 22
ആസ്സാത്യകിയെ രാജേന്ദ്ര! ചിരിച്ചുകൊണ്ടു ഭാരത!
എയ്തു ദുശ്ശാസനൻ മൂന്നാലെയ്തു പിന്നെയുമഞ്ചിനാൽ. 23
അഞ്ചെണ്ണംകൊണ്ടു ശൈനേയൻ നിന്റെ പുത്രനെയെയ്തടൻ
വില്ലറുത്തു ചിരിച്ചുകൊണ്ടർജ്ജുനാന്തികമേറിനാൻ. 24
പരം ദുശ്ശാസനൻ ക്രുദ്ധൻ പോകും വാർഷ്ണേയനായുടൻ
ഉരുക്കുമയമാംവേലു ചാട്ടിനാൻ കൊലചെയ്വാൻ. 25
നിന്റെപുത്രന്റെയാശ്ചര്യമാകും വേലങ്ങു സാത്യകി
അറുത്തിതപ്പൊഴേ തീക്ഷ്ണകങ്കപത്രങ്ങളാൽ നൃപ! 26
ഉടൻ മറൊരു വില്ലേന്തി നിന്മകൻ ധരണീപതേ!
ശൈനേയനെശ്ശാഢമെയ്തു സിംഹനാദം മുഴക്കിനാൻ 27
പോരിൽസ്സാത്യകി കോപിച്ചു നിൻ പുത്രനെ മയക്കിയും
സ്തനാന്തരത്തിലഗ്നിജ്വാലോഗ്രബാണങ്ങളെയ്തതേ. 28
എയ്താൻ പിന്നേയുമെട്ടുഗ്രതീക്ഷ്ണായസശരങ്ങളെ
ദുശ്ശാസനൻ സാത്യകിയെയെയ്താനിരുപതമുകഥം. 29
സ്തനാന്തരത്തിലവനെയെയ്തു സാത്വതനും നൃപ!
മഹാഭാഗൻ മൊട്ടഴിഞ്ഞ മൂന്നു ബാണങ്ങൾകൊണ്ടടൻ. 30
മഹാരഥൻ കുത്തുമൂത്തമ്പെയ്തു കൊന്നു ഹയങ്ങളെ
ക്രുദ്ധൻ സൂതനെയും കൊന്നു മൊട്ടഴിഞ്ഞ ശരങ്ങളാൽ. 31
ഭല്ലമൊന്നാൽ വില്ലറുത്തു ഹസ്താവാപവുമഞ്ചിനാൽ
കൊടിയും തേർവേലുമിരു ഭല്ലത്താലസ്രുവിത്തമൻ. 32
അറുത്തുഗ്രശരം തൂകിക്കൊന്നു പിൻസൂതരേയുമേ
വില്ലുതേർ സൂതനശ്വങ്ങളിവ പോയവനെത്തദാ. 33
ത്രിഗർത്തസേനാധിപതി തന്റെ തേരേറി മാറിനാൻ
ഒട്ടനേരമവൻ പിമ്പേ ചെന്നു സാത്യകി ഭാരത! 34
കൊന്നതില്ലാ മഹാബാഹു ഭീമന്റെ മൊഴിയോർക്കയാൽ
ഭീമസേനൻ ഭാരത!നിൻ മക്കളെല്ലാവരേയുമേ. 35
പോരിൽക്കൊൽവാൻ സഭാമദ്ധ്യേ സത്യംചെയ്തിട്ടുമില്ലയോ
ദുശ്ശാസനനെ വെന്നിട്ടാ യുദ്ധത്തിൽസ്സാത്വതൻ പ്രഭോ! 36
അർജ്ജുനൻ പോയവഴിയേ പോയിനാൻ സത്വരം നൃപ!

124. സങ്കുലയുദ്ധം

ധൃതരാഷ്ട്രൻ പറഞ്ഞു.

എന്റെ സൈന്യത്തിലങ്ങില്ലെന്നുണ്ടോ ചില മഹാരഥർ
കേറും സാത്യകിയെക്കൊന്നീലെന്നല്ലാ നിത്തിയില്ലഹോ. 1
ഒറ്റയ്ക്കു കമ്മംചെയ്താനങ്ങടരിൽസ്സത്യവിക്രമൻ
ശക്രതുല്യബലൻ പോരിൽശുക്രൻ ദൈത്യരിലാംവിധം. 2
അല്ലെങ്കിൽ ശൂന്യമേ നൂനം ശൈനേയൻ പോയൊരാവഴി
ഒറ്റയ്ക്കു പല സൈന്യങ്ങാം മട്ടിച്ചാസ്സത്യവിക്രമൻ. 3
പല പേർ യോഗ്യർ പൊരുതിനില്പ്പൂയൊറ്റയ്ക്കു സാത്വതൻ
കടന്നാതെങ്ങിനെയതൊന്നെന്നോടോതുക സഞ്ജയ! 4

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

തേരാനയാളശ്വമൊത്ത സേനോദ്യോഗം ധരാപതേ
ബഹളം പ്രളയപ്രായം നിൻ സൈന്യങ്ങാംക്കു കേവലം. 5
നാംതോറും നിന്റെ സൈന്യത്തിൻ സമൂഹങ്ങാംക്കു ഭാരത!
സമം സമൂഹം ലോകത്തിൽ മറ്റൊന്നില്ലെന്നു നിശ്ചയം. 6
അതിലോതീ ദേവകളും കൂട്ടം ചാരണരും പരം
പാരിൽസ്സമൂഹങ്ങളിതോടവസാനിപ്പതായ്വരും. 7
വ്യൂഹമിമ്മാതിരിയ്ക്കുണ്ടായിരുന്നീലൊന്നുമേ നൃപ!
ജയദ്രഥവധത്തുന്നാം ദ്രോണൻ നിർമ്മിച്ചവണ്ണമേ. 8
കൊട്ടങ്കാറേറ റിളകിട്ടും കടലിൻധ്വനിപോലവേ
പോരിൽസ്സൈന്യങ്ങളന്യോന്യമേല്പ്പുമ്പോാം വാച്ചിതാരവം. 9
അസംഖ്യമുണ്ടായിരുന്നു രാജാക്കന്മാർ നരോത്തമ!
നിൻബലത്തിൽപ്പാണ്ഡുബലത്തിലും നൂറും സഹസ്രവും. 10
സംരബ്ധരാം പ്രവീരന്മാർ പോരിങ്കൽ ദൃഢവിക്രമർ
ആക്ഷം ഘോഷം ബഹളമായങ്ങേററം രോമഹർഷണം. 11
വിളിച്ചാർത്തു ഭീമസേനൻ ധൃഷ്ടദ്യുമ്നനുമേ നൃപ!
സഹദേവൻ നകുലനും പാണ്ഡവൻ ധർമ്മപുത്രനും. 12

വരുവിൻ പൊരുവിൻ വേഗമടരിൽപ്പാഞ്ഞടുക്കുവിൻ
ശത്രുസൈന്യം കോരിയല്ലോ വീരർ മാധവപാണ്ഡവർ. 13
ജയദ്രഥരഥോപാന്തം സുഖമായ്ച്ചെന്നിടുംപടി
പ്രയത്നിപ്പിൻ ക്ഷിപ്രമെന്നായ് പ്രേരിപ്പിച്ചിതു സേനയെ. 14
അവർ തീർന്നാൽക്കൌരവന്മാർ ജയിച്ചു നൊമ്മളംതോറുപോയ്
എന്നാലോ നിങ്ങളൊന്നിച്ചു ചേർന്നടൻ സൈന്യസാഗരം. 15
ഇളക്കുവിൻ മഹാന്മാരേ!കാറ്റംബുധിയെയാംവിധം
ഭീമപാഷ്തരീവണ്ണം പ്രേരിപ്പിച്ചവർ മന്നവ! 16
കൊന്നു കൌരവരെപ്പോരിൽ പ്രിയപ്രാണൻ വെടിഞ്ഞുമേ
ശസ്ത്രത്താൽപ്പോരിൽ മരണംപാർത്തും തേജസ്സിയന്നവർ. 17
സപ്താർത്ഥികം സുഹൃൽക്കായ്ത്തികൽ നോക്കീല ജീവനെ
അവ്വണ്ണമേ നിന്നാൾക്കാരും ഭൂപ!കീർത്തി കൊതിപ്പവർ. 18
ആയ്ബുദ്ധിയൊടും പോരിൽപ്പൊരുതാൻ തന്നെ നിന്നുതേ
ആ മഹാബഹളപ്പോരു ഭീഷണം മുതിരുംവിധൌ. 19
പടയെല്ലാം വെന്നു പുക്കാൻ പാർത്ഥാന്തത്തേയ്ക്കു സാത്യകി
വെയിൽതട്ടിത്തിളങ്ങീടും ചട്ടകൾക്കുള്ള കാന്തികൾ. 20
പോക്കളത്തിൽ ഭടക്കുള്ള ദൃഷ്ടിയിൽത്തട്ടിയെങ്ങുമേ
മഹാന്മാരാം പാണ്ഡവന്മാരവ്വണ്ണം കിണയുംവിധൌ. 21
ദുര്യോധനൻ മഹാരാജ!പെരുമ്പടയിലേറിനാൻ
അവക്കുമവനും യോഗം ഘോഷമായിതു ഭാരത!
സർവ്വഭൂതവിനാശത്തിന്മൂലമാംപടിയുള്ളൂടം. 22

ധൃതരാഷ്ട്രൻ പറഞ്ഞു.

സൈന്യങ്ങളമ്മട്ടോരപ്പോൾക്കഷ്ടത്തിൽപ്പെട്ടിടുന്നവൻ
ദുര്യോധനൻ പിൻവലിച്ചീലല്ലോ പോരിന്നു സാരഥേ! 23
കരുത്തനും പലരുമായ്പ്പോരിലുണ്ടായ സംഗമം
വിശേഷിച്ചും നരേന്ദ്രനു വൈഷമ്യംതന്നെയെന്മതം. 24
അവൻ സുഖത്തിൽ വർദ്ധിച്ചോൻ ശ്രീയാലുലകിനീശ്വരൻ
കരുത്തൻ പലരോടേറ്റു പിൻവാങ്ങീലല്ലി തെല്ലുമേ. 25

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

രാജാവേ!കേളിതാശ്ചര്യം നിൻെറ പുത്രനു ഭാരത!
പലരോടുമൊരുത്തനുണ്ടായ യുദ്ധം കഥിയ്ക്കുവൻ. 26
ദുര്യ്യോധനൻ പോക്കളത്തിൽപ്പോരിൽപ്പാണ്ഡവസേനയെ
കുംഭീന്ദ്രൻ പൊയ്കയെപ്പോലെ ചുറ്റുമൊന്നിട്ടിളക്കിനാൻ. 27
നിൻപുത്രൻ പട മദ്ദിയ്ക്കുന്നതു കണ്ടുടനേ നൃപ!
ഭീമസേനൻ മുമ്പെഴുന്ന പാഞ്ചാലന്മാരടുത്തുതേ 28
അവൻ പത്തുമ്പെയ്തു മുമ്പിൽപ്പാണ്ഡവൻ ഭീമസേനനെ
മുമ്മൂന്നായ്തു യമന്മാരെദ്ധർമ്മരാജനെയേഴുമേ. 29
വിരാടദ്രുപദന്മാരെയാറും നൃശിഖണ്ഡിയെ
പത്തും പത്തും പാഞ്ചാലനെ മുമ്മൂന്നാ ദ്രൌപദേയരെ. 30
അസംഖ്യമാനതേരൊത്ത മറ്റു മാറ്റാരെയാഹവേ
ക്രുദ്ധാന്തകൻ പ്രജകളെപ്പോലവുത്തു ശരങ്ങളാൽ. 31
കാണാതൊട്ടുപ്പുതുമയപ്പുതും വട്ടത്തിൽ വില്ലുമായ്
കാണായീ ക്ഷത്രിയന്മാരെയസ്സുശക്ത്യാ വധിപ്പതും. 32
ശത്രുക്കളെക്കൊല്ലുമവനുള്ള പൊന്നണിവില്ലഹോ
വട്ടത്തിൽത്തന്നെയെപ്പോഴും കണ്ടു യുദ്ധത്തിലാളുകം. 33
രണ്ടു ഭല്ലങ്കൊണ്ടു വില്ലുകണ്ടിച്ചു ധർമ്മജൻ നൃപ!
പോരിൽക്കിണഞ്ഞു നിൻപുത്രൻ പൊരുമ്പോൾക്കുരുപുംഗവ!
എയ്താനിവനെ നന്നായി വിട്ട പത്തു ശരങ്ങളാൽ
ചട്ടയിൽച്ചെന്നാശ്ശരങ്ങൾ മുട്ടിപ്പൊട്ടിപ്പതിച്ചുപോയ് 35
പരം നന്ദ്യാ പാർത്ഥർ ചുറ്റും വളഞ്ഞു ധർമ്മപുത്രനെ
ദേവേഷ്കം പുരാവൃത്രവധേ ശക്രനെയാംവിധം. 36
പിന്നൊ മറ്റൊരു വില്ലേന്തി നിൻെറ പുത്രൻ പ്രതാപവാൻ
നില്ലുനില്ലെന്നാരചനാം പാണ്ഡുപുത്രനൊടേറുതേ. 37
വൻപോരിൽ നിന്മകൻ ചെന്നു കേറീടുന്നതു കണ്ടുടൻ
എതിർത്തേറ്റം ഹൃഷ്ടരായിപ്പാഞ്ചാലർ ജയകാംക്ഷികം. 38
ചെന്നോരാനവരേ ദ്രോണൻ പോരിൽ ദ്രുപന്നു രക്ഷയായ്
കാറ്റേറ്റു മാരിചൊരിയും കാർകളെഗ്ഗിരിപോലവേ. 39

രോമാഞ്ചമഞ്ചും വൻപോരങ്ങുണ്ടായ്വന്നിതു മന്നവ!
പാണ്ഡവക്കും മഹാബാഹോ!നിൻ കൂട്ടക്കും രണാങ്കണേ. 40
രുദ്രാക്രീഡം പോലെ മാറും ദേഹിസംഹാരമായിതേ
പിന്നെയും വാച്ചിതാരാവം വീണ്ടുമജ്ജുനനുള്ളെടം. 41
ശബ്ദത്തിലൊക്കെയുംവെച്ചു രോമഹർഷണമായ് വിഭോ!
അജ്ജുനനും മഹാബാഹോ! വില്ലേന്തും നിൻഭടക്കുമേ. 42
ഭാരതപ്പടമദ്ധ്യത്തിൽ മാധവനും മഹാരണേ
വ്യൂഹത്തലയ്ക്കൽ ദ്രോണനും മാറാരൊത്ത മഹാരണേ. 43
ക്ഷയമീവണ്ണമുണ്ടായീ മന്നിൽ മന്നവപുംഗവ!
പാർത്ഥനും ദ്രോണനും സാത്വതേന്ദ്രനും ക്രുദ്ധരായതിൽ. 44

---

125. ദ്രോണപരാക്രമം

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

അപരാഹ്നത്തിൽ നൃപതേ! നടന്നൂ പെരുതാം രണം.
ദ്രോണനും സോമകന്മാരായ് വാരിദാരാവഭൈരവം. 1
ശോണശ്വമാം തേരിലേറി നരവീരനൊരുങ്ങിയോൻ
ഇടത്തരം വേഗമോടും പാണ്ഡവന്മാരൊടേറുതേ. 2
ഭവൽപ്രിയഹിതോദ്യുക്തൻ മഹേഷ്വാസൻ മഹാബലൻ
വിചിത്രപുംഖനിശിതശരൌഘങ്കൊണ്ടു കുംഭജൻ. 3
മാറാരിൽ വമ്പരെത്തേടി മുടിയ്ക്കുംപടി ഭാരത!
പോരിൽക്കളിച്ചു നൃപതേ! ഭാരദ്വാജൻ പ്രതാപവാൻ. 4
തേരാളിയാം ബൃഹൽക്ഷത്രനവനോടേറു കേകയൻ
ഭ്രാതാക്കന്മാരെവരിലും ശ്രേഷ്ഠൻ സമരകർക്കശൻ. 5
കുത്തുമൂത്തമ്പെയ്തു പീഡിപ്പിച്ചിതാചാര്യനെബ്ഭൃശം
ഗന്ധമാദനശൈലത്തിൽ വൻകാർ വർഷിച്ചിടുംവിധം. 6
അവൻെറമേൽ ദ്രോണർ നൃപ! പൊന്നുകെട്ടിച്ചു തീക്ഷ്ണമായ്
പത്തുമഞ്ചും ശരം പാരം ചൊടിച്ചുകൊണ്ടയച്ചുതേ. 7

ദ്രോണനെയ്യും ക്രുദ്ധസർപ്പമൊക്കുമായവയൊക്കെയും
കാരോന്നായ്ഞാനുകൊണ്ടു മുറിച്ചു ഹൃഷ്ടനാമവൻ.
അവന്റെ ലാഘവംകണ്ടു ചിരിച്ചിട്ടാ ദ്വിജശ്രേഷ്ഠൻ
മൊട്ടഴിഞ്ഞുള്ളോരെട്ടനു വിട്ടാൻ പെട്ടെന്നവന്റെ മേൽ. 9
ദ്രോണന്റെ വില്ലിൽനിന്നോന്തീട്ടവയെത്തുന്ന കണ്ടുടൻ
അത്രമാത്രം ശരംവിട്ടും തടുത്താൻ പോരിലായവൻ. 10
അപ്പോഥം നിന്നുടെ സൈന്യത്തിന്നുണ്ടായീ നൃപ! വിസ്മയം
ബൃഹൽക്ഷത്രൻ ചെയ്തതാമാട്ടുഷ്ടരക്രിയ കാണുകയാൽ. 11
ബൃഹൽക്ഷത്രനിലും മെച്ചംകാണിപ്പാൻ ദ്രോണർ മന്നവ!
ദിവ്യംപ്രയോഗിച്ചു പോരിൽ ബ്രഹ്മാസ്ത്രമതിദുർജ്ജയം. 12
ദ്രോണൻ പോരിൽ പ്രയോഗിയ്യുമസ്ത്രംകണ്ടിട്ടു കേകയൻ
ബ്രഹ്മാസ്ത്രത്താൽത്തന്നൊ നൃപ! ബ്രഹ്മാസ്ത്രത്തെയടക്കിനാൻ. 13
ബ്രഹ്മാസ്ത്രമാ ബൃഹൽക്ഷത്രൻ ശമിച്ചളവു ഭാരത!
പൊന്നുകെട്ടിച്ചു ചാണയ്ക്കിട്ടുതന്നെയ്തു വിപ്രനെ. 14
ദ്രോണനെയ്താനെഴുത്താണിയന്നവന്മേൽ നരാധിപ!
അവന്റെചട്ട കീറീട്ടു കേറീ മന്നിലുമാഴ്ന്നുരം. 15
വിട്ടയയ്യും കൃഷ്ണസർപ്പം പുറ്റിലെന്നവിധം നൃപ!
കൈകേയനെക്കീറി മന്നിൽക്കേറീ വൻപോരിലാഴ്ന്നുരം. 16
ദ്രോണനെയ്തന്നേരമേറാക്കേകയൻ ധരണീപതേ!
തിണ്ണം ചൊടിച്ചുഴകെഴും കണ്ണുരുട്ടി മിഴിച്ചവൻ 17
പൊന്നുകെട്ടിത്തേച്ചൊരെഴുത്തന്നെയ്തു ദ്രോണനെ ദൃതം.
എയ്തു മമ്മന്തോറുമവന്നുള്ള സൂതനെയും ഭൃശം. 18
ബൃഹൽക്ഷത്രൻ വിട്ട പെരുത്തന്നേരമാ ദ്രോണർ മാരിഷ!
കൈകേയന്റെ രഥംനോക്കിത്തീക്ഷ്ണബാണങ്ങളന്തുകിനാൻ.
ബൃഹൽക്ഷത്രനെയാ ദ്രോണനുഴലിച്ചു രഥീന്ദ്രനെ
നാലന്നെയ്തായവനുടെ നാലശ്വങ്ങളെ വീഴ്ത്തിനാൻ. 20
സൂതനേയുമൊരന്നെയ്തുവീഴ്ത്തീ തേരിൽത്തട്ടിൽനിന്നുടൻ
രണ്ടന്നെയ്തിട്ടു കൊടിയും കുടയും മന്നിൽ വീഴ്ത്തിനാൻ. 21
പരം വലിച്ചുവിട്ടുള്ള നാരാചത്താൽ ദ്വിജശ്രേഷ്ഠൻ
എയ്തു ബൃഹൽക്ഷത്രഹൃത്തിൽവീണു ഹൃത്തു തകർന്നവൻ. 22

മഹാരഥൻ കേകയേന്ദ്രൻ ബൃഹൽക്ഷത്രൻ പതിയ്ക്കവേ
ശിശുപാലാത്മജൻ കോപിച്ചോതി സൂതനൊടിങ്ങിനേ. 23
സൂത ചെല്ലുക സന്നദ്ധനാമീ ദ്രോണൻ മഹാരഥൻ
മുറയും കേകയപാഞ്ചാലവീരരെക്കൊന്നിടുന്നൊടം. 24
അവന്റെയാ വാക്കു കേട്ടു സൂതനാ രഥിമുഖ്യനെ
കാംബോജാശ്വങ്ങളെപ്പായിച്ചെത്തിച്ചു ദ്രോണസന്നിധൌ. 25
ചേടികഠംക്കരചൻ ധൃഷ്ടകേതു ശക്തി പെരുത്തവൻ
കൊലയ്ക്കാറനു ദ്രോണരോടു തിയ്യോടിയ്യാൻ കണക്കിനേ. 26
അവനെയ്താനവ്വതനു സാശ്വകേതു ദ്വിജേന്ദ്രനെ
സുപ്തവ്യാളത്തിനെക്കുത്തുംവണ്ണം വീണ്ടും ശരങ്ങളാൽ. 27
അവന്റെ വില്ലു നടുവേ മുറിച്ചു പാഞ്ഞടുക്കവേ
കഴുച്ചിറകെഴും മൂച്ചുകൂടീടും കത്തിയമ്പിനാൽ. 28
ശിശുപാലാത്മജൻ വേറേ വില്ലെടുത്തു മഹാരഥൻ
മയിൽ കങ്കച്ചിറകെഴുമമ്പെയ്തു ദ്രോണനെ ദൃതം. 29
ദ്രോണൻ നാലമ്പെയ്തുകൊന്നു നാലശ്വത്തെയവന്നുടെ
സൂതന്റെ തലയും മെയ്യിൽനിന്നറുത്തു ചിരിച്ചുതാൻ. 30
ഇവനെപ്പിന്നെയിരുപത്തഞ്ചമ്പെയ്തീടിനാനുടൻ
തേർവിട്ടുചാടി ത്വരയാൽച്ചൈത്ര്യൻ ഗദയെടുത്തുടൻ. 31
ക്രുദ്ധാഹിയെപ്പോലതിനെ വിട്ടു ദ്രോണന്റെ നേക്കുതാൻ
അതെത്തീടുന്നതായ്ക്കണ്ടു കാളരാത്രി കണക്കിനേ. 32
കാരിരുമ്പായ്ക്കനത്തേറും പൊന്നാണിഞ്ഞതിനെത്തദാ
ഭാരദ്വാജൻ കുത്തുമൂത്ത പെരുത്തമ്പെയ്തറുത്തുതേ. 33
ഭാരദ്വാജൻ പെരുത്തമ്പെയ്തറുത്താഗ്ഗദ മാരിഷ!
കൌരവ്യ! പാരിടം പാരം മുഴക്കിക്കൊണ്ടു വീണുപോയ്. 34
ഗദ വീണതുകണ്ടിട്ടു ധൃഷ്ടകേതു ചൊടിച്ചുടൻ
തോമരം ചാട്ടിനാൻ വീരൻ പൊന്നാണിഞ്ഞുള്ള വേലുമേ. 35
അഞ്ചമ്പാൽത്തോമരം കണ്ടിച്ചറുത്തു വേലുമഞ്ചിനാൽ
ഗരുഡൻ കണ്ടിച്ച രണ്ടു പാമ്പുപോലവ വീണുപോയ്. 36
കൊല്ലാനുന്നീടുമവനെക്കൊല്ലാൻ പിന്നെശ്ശിതാശുഗം
പോരിങ്കലെയ്തു വിട്ടാനാബ്ഭാരദ്വാജൻ പ്രതാപവാൻ. 37

ഓജസ്സേറുമവന്നുള്ള ചട്ട ഹൃത്തും പിളർന്നഹോ
ഹംസം പത്മവനത്തെപ്പോലാബ്ബാണം മന്നണഞ്ഞുതേ. 38
വിശന്ന ചാഷം ചെറിയോരിയ്യാനെത്തിന്നിടുംവിധം
ധൃഷ്ടകേതുവിനെ ദ്രോണൻ ഗ്രസിച്ചിതു മഹാഹവേ. 39
ചേദീശനെക്കൊന്നവാറാപ്പിതൃസ്ഥാനത്തു കേറിനാൻ
അമർഷംപൂണ്ടവനുടെ പുത്രനസ്രുജ്ഞനാമവൻ. 40
അവനേയും ദ്രോണർ ചിരിച്ചമ്പെയ്തു കൊലചെയ്തുതേ
കാട്ടിൽ മാൻകൂട്ടിയേക്കുറാൻ പെരുമ്പുലി കണക്കിനേ. 41
ആപ്പാണ്ഡവേയരമ്മട്ടു മുടിയുമ്പോതു ഭാരത!
ജരാസന്ധസുതൻ വീരൻ ദ്രോണനോടേറു കേറിനാൻ. 42
ദ്രോണനെസ്സമഹാബാഹു ശരധാരകളാലവൻ
വെക്കം കാണാത്തമട്ടാക്കിയക്കനെക്കാറുപോലവേ. 43
അവന്റെ ലാഘവംകണ്ടാ ദ്രോണൻ ക്ഷത്രിയമർദ്ദനൻ
തൂകീ ബാണങ്ങളുടനേ നൂറുമായിരവും ശരി. 44
പോരിൽ മൂടി ദ്രോണനങ്ങു തേരിലാണ്ട രഥീന്ദ്രനെ
ജരാസന്ധജനെക്കൊന്നു സവ്വധനാധികം കാങ്കവേ. 45
ആരാരെത്തുന്നിതവനെ ദ്രോണനങ്ങന്തകോപമൻ
കാലമൊക്കും ജീവികളെയന്തകൻമട്ടു തട്ടിനാൻ. 46
പിന്നെ ദ്രോണൻ മഹാരാജ! പേർകേൾപ്പിച്ചു രണാങ്കണേ
അസംഖ്യം ബാണനിരയാൽ മൂടിനാൻ പാണ്ഡവേയരെ. 47
ദ്രോണനെയും പേർക്കുറിച്ചാച്ചാണയ്ക്കിട്ടെഴുമമ്പുകൾ
മനുഷ്യനാഗാശനിരയസംഖ്യം കൊന്നിതാഹവേ. 48
ശക്രൻ കൊല്ലും ദൈത്യർമട്ടിൽ ദ്രോണൻ കൊന്നീടുമായവർ
വിറച്ചുപോയ് പാഞ്ചാലർ മഞ്ഞേല്പുംപൈക്കൾ പോലവേ. 49
പരം ഘോരം പാണ്ഡവർക്കു നിലക്കേടുളവായിതേ
ദ്രോണൻ സൈന്യങ്ങളെക്കൊന്നു മുടിയ്ക്കുമ്പ് ഭരതർഷഭ! 50
സൂര്യന്റെ ചൂടുതട്ടീടുമനുവന്നോറുമങ്ങിനേ
അകന്നുപോയീ പാഞ്ചാലരപ്പോൾപ്പേടി കലർന്നവർ. 51
ഭാരദ്വാജന്റെ ബാണങ്ങളേറു മോഹമിയന്നവർ
പോരിലൂരുസ്ഥംഭമാന്യ പാഞ്ചാലരിൽ മഹാരഥർ. 52

മഹീപതേ! ചേദിനാട്ടാർ കാശികോസലസൃഞ്ജയർ
പാഞ്ഞണഞ്ഞു ഹൃഷ്ടരായി ദ്രോണനെക്കൊലചെയ്വാൻ. 53
പാഞ്ഞും ദ്രോണനെപ്പറിച്ചേടിപാഞ്ചാലസൃഞ്ജയർ
ദ്രോണനെക്കൊല്ലകൊല്ലെന്നു പാഞ്ഞോരു ദ്രോണനോടവർ.
ചെന്നോല്ലുമാ നരവ്യാഘ്രരേവരും ശക്തിയാലുടൻ
ദ്രോണനെക്കാലനുക്കുന്നു കേറാൻ പോരിൽ മുതിർന്നവർ. 55
കിണയും ശൂരരവരെബ്ഭരദ്വാജൻ ശരങ്ങളാൽ
അന്തകാലയമെത്തിച്ചു വിശേഷാൽച്ചേദിമുഖ്യരെ. 56
മുറുമേ ചേദിമുഖ്യന്മാർ മുടിയുന്നോരു നേരമേ
ദ്രോണബാണാത്തരായിട്ടു പാഞ്ചാലന്മാർ വിറച്ചുപോയ്. 57
വിളിച്ചാർത്തു ഭീമനെയും ധൃഷ്ടദ്യുമ്നനെയും നൃപ!
ദ്രോണൻറെയമ്മട്ടുള്ളോരാക്രമംകണ്ടിട്ടു മാരിഷ! 58
ബ്രാഹ്മണൻ ഉഗ്രതപം ചെയ്തിട്ടുണ്ടതു നിശ്ചയം
ക്ഷത്രിയഷ്ഭരെപ്പോരിൽച്ചുടുന്നു ക്രുദ്ധനാങ്ങിനെ. 59
ക്ഷത്രിയന്നു രണം ധർമ്മം ബ്രാഹ്മണന്നു പരം തപം
തപസാ വിദ്വാൻ നോട്ടത്താൽത്തന്നെയും ചുട്ടെരിയ്ക്കുമേ. 60
കത്തും ദ്രോണാസ്ത്രാഗ്നിയിങ്കൽപ്പെട്ടല്ലോ ക്ഷത്രിയഷ്ഭർ
ഘോരരൂപ്യരമാമൊന്നിൽപ്പുലർ വെന്തിതു ഭാരത! 61
ബലമൊത്തു യത്നോത്സാഹം സത്യമൊത്തു മഹാദ്യുതി
വിശ്വം മയക്കിയും ദ്രോണൻ കൊൽവു നമ്മുടെ സേനയെ. 62
അവർ ചൊല്ലുവതാ ക്ഷത്രധർമ്മൻ നിന്നാങ്ങു കേട്ടുടൻ
അർദ്ധചന്ദ്രങ്കൊണ്ടറുത്തു ക്ഷത്രധർമ്മൻ മഹാബലൻ. 63
ക്രോധമൂർഛക്കൊണ്ടൊരുള്ളോടും ദ്രോണൻതൻ വില്ലുമന്നുമേ
ഏറെ സംരംഭമൂർഛക്കൊണ്ടാ ദ്രോണൻ ക്ഷത്രിയമർദ്ദനൻ. 64
ഊക്കേറും ശോഭയുടയ വില്ലു വേറിട്ടെടുത്തഹോ
അതിൽത്തൊടുത്തിതു പരനാശനം തീക്ഷ്ണമാം ശരം. 65
ചെവിയോളം വലിച്ചായതാചാര്യൻ വിട്ടയച്ചതേ
ക്ഷത്രധർമ്മാവിനെക്കൊന്നിട്ടതു വീണു ധരിത്രിയിൽ. 66
ഹൃദയംപൊട്ടി വാഹത്തിൽനിന്നവൻ വീണു ഭൂമിയിൽ
ധൃഷ്ടദ്യുമ്നസുതൻ ചത്തനേരം കമ്പിച്ചു സേനകൾ. 67

ഉടൻ ദ്രോണന്റെ നേക്കോപ ചേകിതാനൻ മഹാബലൻ
സ്ഥനാന്തരത്തിൽപ്പത്തമ്പതായവൻ ദ്രോണനെയ്തതേ. 68
നാലമ്പെയ്തു സാരഥിയെ നാലാൽ നാലു ഹയങ്ങളെ
പതിനാറമ്പവനുടെ വലങ്കൈക്കെയ്തിതാഗ്രരു. 69
ധ്വജത്തെപ്പതിനാറമ്പു സൂതനെപ്പിന്നെയേഴമേ
അവന്റെ സൂതൻ ചത്തപ്പോൾത്തേരുങ്കൊണ്ടോടി വാജികൾ
പോരിൽബ്ഭാരദ്വാജനെയ്ത ബാണങ്കൊണ്ടിട്ട മാരിഷ!
ചേകിതാനരഥം സൂതാശ്വങ്ങൾ പോയിട്ട കണ്ടതിൽ. 71
പാഞ്ചാലക്കും പാണ്ഡവക്കുമുണ്ടായീ പെരുതാം ഭയം
ശൂരരാം ചേദിപാഞ്ചാലസൃഞ്ജയന്മാരെയാഹവേ. 72
ദ്രോണൻ ചുറുമകറ്റിക്കൊണ്ടേറ്റം ശോഭിച്ചു മാരിഷ!
എണ്പത്തഞ്ചു വയസ്സായോൻ ശ്യാമൻ തലനരച്ചവൻ. 73
വൃദ്ധൻ ഷോഡശവർഷന്റെ മട്ടിൽച്ചുറ്റീ രണേ ഗുരു
പോരിങ്കൽ നിർഭയം ചുറും ദ്രോണനെപ്പിന്നെ മന്നവ! 74
വൈരിസംഹാരിയേ വജ്രഹസ്തനെന്നോത്തു വൈരികൾ
അപ്പോൾച്ചൊന്നാൻ മഹാബാഹു ബുദ്ധിമാൻ ദ്രുപദൻ നൃപ!
ലുബ്ധൻ കൊല്ലുന്ന മന്നോരെ മാൻകളെപ്പുലിപോലിവൻ
കഷ്ടലോകങ്ങളിൽച്ചെല്ലും ദുഷ്ടൻ പാപി സുയോധനൻ. 76
അവന്റെ ലോഭംകൊണ്ടല്ലോ ചത്തു പോരിൽ നരർഷഭർ
ചതിയാൽഗ്ഗോവൃഷപ്രായം വീണിരിപ്പൂ പെരുത്തുപേർ. 77
മെയ്യിൽച്ചോരയുമായ് നായ്ക്കൾ കുറുക്കന്മാർക്കു തീറായായ്
എന്നാക്ഷൗഹിണികൾക്കീശൻ ദ്രുപദൻ ചൊല്ലി മന്നവ! 78
പാർത്ഥന്മാരേ മുമ്പിലാക്കി ദ്രോണരോടേറുതാൻ ദ്രുതം.

---

126. യുധിഷ്ഠിരചിന്ത

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

അങ്ങുമിങ്ങും പാണ്ഡവർതൻ വ്യൂഹമിങ്ങിട്ടിളക്കവേ
ഒട്ടൂരം പിന്തുടർന്നു പാർത്ഥ പാഞ്ചാലസോമകർ. 1

രോമാഞ്ചമഞ്ചിടും ഘോരയുദ്ധമേവം മുതിർത്തതിൽ
പ്രളയപ്രായമായ് ലോകക്ഷയമാസ്പോതു ഭാരത! 2
പോരിൽ ദ്രോണൻ വിക്രമിച്ച പാരം പിന്നെയുമാക്കവേ
പാഞ്ചാലന്മാർ ക്ഷയിപ്പോതു പാണ്ഡുക്കൾ മുടിയുമ്പൊഴേ. 3
ശരണംകണ്ടതില്ലൊന്നും ധർമ്മരാജൻ യുധിഷ്ഠിരൻ
ചിന്തചെയ്തു നൃപ!പരമിതേതു വിധമാകുമോ. 4
പിന്നെയജ്ജുനനെക്കാണ്മാൻ ദിക്കെങ്ങും കണ്ണയയ്ക്കിലും
പാർത്ഥനേയും കണ്ടതില്ലാ നൃപൻ മാധവനേയുമേ. 5
കപിദ്ധ്വജൻ നരവ്യാഘ്രൻ തന്നെക്കാണാഞ്ഞുമായവൻ
ഗാണ്ഡീവഘോഷം കേൾക്കാഞ്ഞുമിന്ദ്രിയങ്ങളുഴന്നഹോ. 6
വൃഷ്ണിപ്രവരശൈനേയരഥിയെക്കണ്ടിടാഞ്ഞുമേ
ചിന്തയാൽ മെയ് തളർന്നിട്ട ധർമ്മരാജൻ യുധിഷ്ഠിരൻ. 7
ശമമാണ്ടീല മനുജമുഖ്യരെക്കണ്ടിടായ്കയാൽ
ലോകാപവാദം പേടിച്ച ധർമ്മരാജൻ മഹാശയൻ. 8
ചിന്തചെയ്തു മഹാബാഹു ശൈനേയരഥസംഗതി
ഞാനജ്ജുനന്റെ വഴിയേ സംഗരത്തിലയച്ചുപോയ്. 9
സത്യൻ സാത്യകി ശൈനേയൻ മിത്രങ്ങൾക്കഭയങ്കരൻ
മുമ്പൊന്നു താനായിരുന്നിതിപ്പോൾ രണ്ടായിവന്നുതേ. 10
അറിയേണം സാത്യകിയെപ്പാണ്ഡവൻ ജിഷ്ണുവേയുമേ
അജ്ജുനന്നു തുണയ്ക്കായിട്ടാസ്സാത്യകിയെ വിട്ട ഞാൻ. 11
ആസ്സാത്വതന്നു തുണയായ് പ്പോരിലാരെയയയ്ക്കുവൻ
ശൈനേയനെത്തിരക്കാതെ ഞാനെൻതമ്പിയെ മാത്രമേ 12
കിണഞ്ഞനേഷണം ചെയ്താലെന്നൊഗ്രഹിയ്ക്കുമേ ജനം.
സോദരാനേഷണംചെയ്ത ധർമ്മപുത്രൻ യുധിഷ്ഠിരൻ 13
സത്യവിക്രമി വാർഷ്ണേയൻ ശൈനേയനെയൊഴിയ്കയാം
ലോകാപവാദം പേടിച്ച കൌന്തേയൻ ഭീമസേനനെ. 14
മഹാത്മാവാം മാധവന്റെ പുറകേ ഞാനയയ്ക്കുവൻ
ശത്രുജിത്താമജ്ജുനനിൽ പ്രീതിയെങ്ങിനെയോ മമ. 15
യുദ്ധോദ്ധതൻ സാത്വതനാം വാർഷ്ണേയനിലുമങ്ങിനേ
ശൈനേയനന്ദനനു ഞാൻ മഹാഭാരം ചുമത്തിനേൻ. 16

മിത്രോപരോധങ്കൊണ്ടിട്ടും ഗൌരവങ്കൊണ്ടുമാബ്ഭലി
കൌരവപ്പടയിൽക്കേറീ കടലിൽ ത്ഥഷമാതിരി 17
പിൻ മാറാത്താശ്ശൂരരുടെ ശബ്ദംകേൾക്കുന്നതുണ്ടിതാ
ധീമാനാകും വൃഷ്ണിവീരനായിത്തമ്മിൽപ്പൊരുംവിധൌ. 18
കാലോചിതം ദുഢം വീണ്ടുമുറപ്പുള്ളവരാണവർ
അവിടെത്തന്നെ വില്ലാളി പാണ്ഡവൻ ഭീമസേനനും. 19
പോകേണമെന്നൊൻറെ മതമാ മഹാരഥരുള്ളെടം
ഭീമന്നസാദ്ധ്യമായിട്ടു കാണില്ലാ മന്നിലൊന്നുമേ. 20
കിണഞ്ഞേറാറാലിവൻ പോരിൽപ്പോരും പാരം പരക്കവേ
ഉള്ള വില്ലുക്കെതിത്തേറുനില്പാൻ സ്വത്തം ബലത്തിനാൽ 21
ആ മഹാനുടെ കയ്യുക്കുകൊണ്ടല്ലോ ഞങ്ങളൊക്കെയും
വനവാസം കഴിച്ചെത്തീ തോറില്ലാ പോരിലേതുമേ. 22
ശൈനേയനെപ്പാത്തു പാണ്ഡുപുത്രൻ ഭീമൻ ഗമിയ്ക്കുകിൽ
സനാഥരാം പോരിലവരാശ്ശൈനേയധനഞ്ജയർ. 23
വാർഷ്ണേയജിഷ്ണുക്കഥം പോരിലശോച്യന്മാർകഥം തന്നെയാം
വാസുദേവൻ കാത്തിടുന്നോർ താനുമസ്മൃവിചക്ഷണർ. 24
ചെയ്യേണ്ടതാം ദുഢം ഞാനെൻ ശോകത്തിന്നുപനോദനം
ആതുകൊണ്ടു വിടുന്നോനാസ്സാത്വതൻ പിന്നു ഭീമനെ. 25
എന്നാൽസ്സാത്യകിയെപ്പാറിച്ചെയ്തീടേണ്ടതു ചെയ്തതായ്
എന്നുള്ളുകൊണ്ടുറച്ചിട്ട ധർമ്മപുത്രൻ യുധിഷ്ഠിരൻ. 26
സൂതനോടോതി ഭീമൻറെ മുമ്പെത്തിയ്ക്കുന്ന മന്നവ!
ധർമ്മരാജോക്തി കേട്ടിട്ടു സൂതനശ്വവിചക്ഷണൻ. 27
പൊന്നാണിഞ്ഞുള്ളൊരാത്തേരു ഭീമപാശ്വമണച്ചതേ
ഭീമപാശ്വംപുക്കു കാലോചിതമോത്തോത്തുകൊണ്ടവൻ. 28
കശ്മലംപൂണ്ട രാജാവു പലതും ചൊല്ലിയപ്പൊഴേ
കശ്മലംപൂണ്ട രാജാവു വിളിച്ചാബ്ഭീമനോടുടൻ. 29
അത്ഥം ചെയ്തു നരപതേ!കുന്തീപുത്രൻ യുധിഷ്ഠിരൻ
ഓരത്തേരാൽത്തേവതൈത്യഗന്ധവ്വന്മാരെ വെന്നവൻ. 30
ആ നിൻറെ സോദരൻതന്റെ ചിഹ്നംകാണ്മീല ഭീമ ഞാൻ
അമ്മട്ടെഴും ധർമ്മജനോടോതിനാൻ ഭീമനപ്പൊഴേ 31

കണ്ടിട്ടുമില്ല കേട്ടിട്ടുമില്ലുണ്ടയ്യിത്ര കശ്മലം
പണ്ടിണ്ടൽപ്പെട്ട ഞങ്ങൾക്കു ഗതിയായ് നിന്നാവൻ ഭവാൻ. 32
എല്ലുകേല്പുക രാജേന്ദ്ര! കല്പിക്കു വേണ്ടതെന്തു ഞാൻ
അസാദ്ധ്യമായിട്ടും കായ്മമൊന്നിനിയില്ലു മാനദ! 33
കല്പിയ്ക്ക കുരുശ്രേഷ്ഠ! ശോകത്തിൽക്കരം വെയ്ക്കാലാ
കൃഷ്ണസപ്തംപോലെ വീഴ്ത്തിട്ടശ്വാന്നോതിനാനവൻ. 34
ഭീമസേനനൊടീവണ്ണം മുഖംവാടിയ മന്നവൻ
പാഞ്ചജന്യം ശംഖിനൊടെ ശബ്ദം കേൾക്കുന്നതുണ്ടിതാ. 35
യശസ്വിയാം വാസുദേവൻ പൊടിച്ചൂതുംപ്രകാരമേ
ചത്തുവീണൊന്നതോന്നുന്നു നിന്റെ തമ്പി ധനഞ്ജയൻ. 36
അവൻ ചത്തിട്ടു പൊരുതീട്ടുന്നു നൂനം ജനാർദ്ദനൻ
ആസ്സുതപ്പാൻറെ വീര്യത്തെയുപജീവിപ്പു പാണ്ഡവർ. 37
ഭയത്തിലവനിൽച്ചെൽവൂ വാനോരിന്നിപ്രകാരവിധം
ആശ്ലേഷൻ സൈന്ധവാർത്ഥംതാൻ ഭാരതപ്പടകേറിനാൻ. 38
അവൻപോയതു നാം കാണ്മൂ ഭീമ! കാണാ നിവർത്തനം
ശ്യാമൻ യുവാവൃഷാകേശൻ സുന്ദരാംഗൻ മഹാരഥൻ. 39
മാർവിരിഞ്ഞോൻ കൈകഠിനിണ്ടോൻ മത്തേഭപ്രൌഢവിക്രമൻ 40
ചകോരനേത്രൻ താമ്രാക്ഷൻ ശത്രുഭീഷണനാണവൻ.
ശുഭം നിനക്കെന്നിയ്ക്കിണ്ടൽക്കിതുമൂലമരിന്ദമ! 41
പാർത്ഥനൂലം മഹാബാഹോ! സാത്വതൻ മൂലമായിയും.
ഹവിസ്സാലഗ്നിയപ്പോലെ വിളങ്ങുന്നുണ്ടു വീണ്ടുമേ
അവന്റെ ചിഹ്നംകാണ്മിലെനാതിൽക്കശ്മലമുണ്ടു മേ. 42
അവൻ വീണിട്ടെതിർക്കുന്നു നൂനം കൃഷ്ണൻ രണോദ്ധതൻ
ആ നരവ്യാഘ്രനെയറികെന്നു ശൈനേയനേയുമേ. 43
അവൻ തേരാളിയാം നിന്റെ തമ്പിയെപ്പിന്തുടർന്നതാം
ആ മഹാബാഹുവെക്കാണാഞ്ഞീ ഞാനേന്തുന്നു കശ്മലം. 44
നിയ്യൊന്നു ചെല്ലു കൌന്തേയ! ശ്വേതാശ്വൻപോയിയോരെടം
വീരൻ സാത്യകി പോയേടം ചെയ്യാവോന്നൊന്നു കാങ്കിൽ നി.
ഞാൻ പാഞ്ഞതു ധർമ്മജ്ഞ! നിനക്കഗ്രജനല്ലി ഞാൻ
ശൈനേയനോ നമ്മെക്കീടുമ്പോലത്രു നോക്കേണ്ട ജിഷ്ണുവെ. 46

മൽപ്രിയം പാർത്ഥവൻ പാർത്ഥ! പോയതാണജ്ജുനന്നടെ
അകൃതാത്മാക്കൾ പോകാത്തഗ്ഘോരദുർഗ്ഗവഴിയ്ക്കുടൻ. 47
കുശലത്തിൽക്കൃഷ്ണരേയും കണ്ടു സാത്യകിയേയുമേ
സിംഹനാദങ്കൊണ്ടതെന്നൊയറിയിയ്ക്ക പാണ്ഡവ! 48

---

127. ഭീമപരാക്രമം

ഭീമൻ പറഞ്ഞു.

ബ്രഹ്മരുദ്രേന്ദ്രവരുണന്മാരെപ്പണ്ടേന്തിയോരു തേർ
അതിൽക്കേറിക്കൃഷ്ണർ പോയാരവക്കില്ലൊരുപേടിയും. 1
ശിരസ്സിലാജ്ഞകൈക്കൊണ്ടു പോകുവേൻ മാഴ്കിടേണ്ട നീ
ആ നരവ്യാഘ്രരെക്കണ്ടിട്ടറിവങ്ങയ്ക്കു നല്കുവേൻ. 2

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

ഇത്രമാത്രം പറഞ്ഞിട്ടു പുറപ്പെട്ട മഹാബലൻ
ധൃഷ്ടദ്യുമ്നനെ മറിഷ്ടരേയുമേല്പിച്ചു മന്നനെ. 3
ധൃഷ്ടദ്യുമ്നനൊടീവണ്ണം ചൊല്ലീ ഭീമൻ മഹാബലൻ
അറിയൂ നീയതു മഹാബാഹോ! ദ്രോണൻ മഹാരഥൻ. 4
ധർമ്മജഗ്രഹണത്തിന്നു സർവ്വോപായാൽ ശ്രമിയ്ക്കയാം
എനിയ്ക്കുപോയിട്ടാവശ്യമത്രയ്ക്കില്ല പാർഷത! 5
നമുക്കരചനെക്കാക്കുമത്യാവശ്യത്തിനോളമേ
കൌന്തേയനേവം കല്പിച്ചിതെതിർത്തോതുകവയ്യ മേ. 6
പോകുന്നോൻ ചാക്കടുത്തോരു സൈന്ധവൻ നിന്നിടുന്നൊടം
ധർമ്മരാജന്റെയാജ്ഞയ്ക്കു നില്പ്പോണം ശങ്കയെന്നിയേ. 7
ചെൽവോൻ ഭ്രാതാവിന്റെവഴി ധീമാനാം സാത്വതന്റെയും
കരുതിക്കാക്കണം പോരിലങ്ങിനിദ്ധർമ്മപുത്രനെ. 8
എല്ലാക്കാര്യത്തിലുമിതാണല്ലോ ചെയ്യേണ്ടതാഹവേ
ആ വൃകോദരനോടോതീ ധൃഷ്ടദ്യുമ്നൻ മഹീപതേ! 9

നിന്നിഷ്ടംചെയ്യുവേൻ പോക പാർത്ഥ! സന്ദേഹമെന്നിയേ
ധൃഷ്ടദ്യുമ്നനെ യുദ്ധത്തിൽക്കൊല്ലാതേ ദ്രോണർ പൊറുമേ. 10
സംയുഗത്തിൽധർമ്മജനെപ്പിടിയ്ക്കില്ലുതു നിശ്ചയം
ധൃഷ്ടദ്യുമ്നനെയേല്പിച്ചു പാണ്ഡവക്ഷിതിപാലനെ. 11
ജ്യേഷ്ഠനാം ഗുരുവെക്കുപ്പി യാത്രയായ് ജിഷ്ണുവുള്ളോടം
ആക്കൌന്തേയൻ ധർമ്മപുത്രൻ തഴകീട്ടങ്ങു ഭാരത! 12
ശിരസ്സിൽ ഘ്രാണനംചെയ്തിട്ടാശിസ്സേകിയതേറവൻ
അച്ചിച്ചു തൃഷ്ടദ്യുമ്നരെ വലംവെച്ചു മുറയ്ക്കവൻ. 13
എട്ടു മംഗളവുംതൊട്ടു കൈരാതമധു മോന്തിയോൻ
ഇരട്ടിക്കോപ്പൊടും വീരൻ മദ്ധരക്ഷാന്തദൃഷ്ടിയായ്. 14
വിപ്രസ്വസ്ത്യയനം വാങ്ങി വിജയപ്രാപ്തിസൂചിതൻ
വിജയാനന്ദമുണ്ടാക്കും തൻബുദ്ധി നില കണ്ടവൻ. 15
അജയ്യനനുകൂലക്കാറേററു കണ്ടു ജയോദയം
ഭീമസേനൻ മഹാബാഹു ചട്ടയിട്ടു സകുണ്ഡലൻ. 16
അംഗദം കയ്യുറയുമായ് നൽത്തേരാണ്ടോൻ മഹാരഥൻ
അവനു നൽക്കാരിരിമ്പുചട്ട പൊന്നു പതിച്ചഹോ 17
ശോഭിച്ചു ചുറുമേ മിന്നൽപാറും കാറുകണക്കിനേ.
മഞ്ഞച്ചുവപ്പുതൂവെള്ളവസ്ത്രങ്ങളു മണിഞ്ഞവൻ 18
ശോഭിച്ചു കണ്ണസൂത്രത്താൽ സേന്ദ്രായുധഘനോപമൻ.
ഭീമൻ നിൻപടയോടേറുപൊരുതാൻ പോയിട്ടപ്പൊഴേ 19
പാഞ്ചജന്യരവം ഘോരം വീണ്ടും കേൾക്കായി മന്നവ!
മുപ്പാർ വിറയ്ക്കുമാഘോരശബ്ദമുച്ചം ശ്രവിക്കയാൽ. 20
മഹാഭുജൻ ഭീമനോടുവീണ്ടും ധർമ്മജനോതിനാൻ
ഇതാ വൃഷ്ണികുലശ്രേഷ്ഠനുതിടും ശംഖമേറവും 21
ഭൂമിയാകാശവും മാറും മുഴക്കീടുന്നു നിഷ്ഠുരം.
സവ്യസാചിപൊരുത്താപത്താപ്പെട്ടിട്ടാണു നിശ്ചയം. 22
കുരുക്കളോടെതിർക്കുന്നു ശംഖചക്രഗദാധരൻ
ഇന്നായ്മയായിടും കുന്തി പൊരുതാം ദുഃഖദർശനം. 23
പാഞ്ചാലിയും മാധവിയും കാണും ബന്ധുക്കളൊത്തുതാൻ
ഭീമ! നീ സത്വരം പോക ധനഞ്ജയനെഴുന്നെടം. 24

മയങ്ങുന്നുണ്ടെനിയ്ക്കുള്ളും ധനഞ്ജയദിദൃക്ഷയാൽ
ദിക്കുംവിദിക്കും കൌന്തേയ! സാത്വതൻമൂലമായിയും. 25
പോകപോകെന്നു ഗുരുവിന്നാജ്ഞകേട്ടു വൃകോദരൻ
പാരം പാണ്ഡുസുതൻ ഭൂപ! ഭീമസേനൻ പ്രതാപവാൻ. 26
ഉടനുതോൽക്കയ്യുറയിട്ടുക്കൻ വില്ലുമെടുത്തവൻ
അണ്ണൻ ചൊല്ലിവിടും തമ്പിയണ്ണന്നിഷ്ടം നടത്തുവോൻ. 27
പെരുമ്പറയടിച്ചിട്ട ഭീമൻ ശംഖംവിളിച്ചവൻ
സിംഹനാദംചെയ്ത പിന്നെച്ചെറുഞാണൊലിയിട്ടുമേ. 28
ആശ്ശുബ്ദങ്കൊണ്ടു വീരന്മാക്കുള്ളോരുള്ളുതു വീഴ്ത്തിയും
ഘോരാകാരമെടുത്തിട്ട ശത്രുക്കളൊടടുത്തുതേ. 29
വഹിച്ചിതവനേ വെക്കമിണക്കംപൂണ്ട വാജികം
വിശോകനോടിയ്ക്കുമവ മനോവായുജവത്തൊടും. 30
അടിച്ചുടച്ചും കൈകൊണ്ടു ചെറുഞാണൊലിയിട്ടുമേ
വലിച്ചിഴച്ചു കൌന്തേയൻ പടത്തലയിളക്കിനാൻ. 31
ആ മഹാബാഹു പോകുന്നനേരം പാഞ്ചാലസോമകർ
പിന്തുടന്നിതു ശൂരന്മാരിന്ദ്രനെസ്സുരർപോലവേ. 32
അവനെച്ചെന്നു സോദര്യർ വളഞ്ഞിതു മഹീപതേ!
ദുർജ്ജയൻ ചിത്രസേനൻതാൻ കുണ്ഡഭേദി വിവിംശതി. 33
ദുർമ്മുഖൻ ദുസ്സഹൻ പിന്നെ വികർണ്ണൻ ശലനങ്ങിനേ
വിന്ദാനുവിന്ദർ സുമുഖർ ദീർഘബാഹു സുദർശനൻ. 34
വൃന്ദാരകൻ സുഹസ്തൻതാൻ സുഷേണൻ ദീർഘലോചനൻ
രൌദ്രകർമ്മാവഭയനാസ്സുവർമ്മൻ ദുർവ്വിമോചനൻ. 35
ശോഭിയ്ക്കും രഥിമുഖ്യന്മാർ പടയാഥം പിന്തുടന്നവർ
സന്നദ്ധരാം വീരർ പോരിൽപ്പാഞ്ഞോരു ഭീമനോടുടൻ. 36
അവർ ചുറും വളഞ്ഞോരു ശൂരൻ പോരിൽ മഹാരഥൻ
അവരെപ്പാത്തു കൌന്തേയൻ ഭീമസേനൻ പരാക്രമി. 37
ക്ഷുദ്രജന്തുക്കളെപ്പാത്തു സിംഹംപോലുക്കിലോരുതേ
അവർ ദിവ്യമഹാസ്ത്രങ്ങൾ കാണിച്ചു ദിവ്യരപ്പൊഴേ. 38
ശരങ്ങളാലക്കനെക്കാർപോലെ ഭീമനെ മൂടിയോർ
കടന്നായവരേ കേറി ദ്രോണപ്പടയിലെത്തിനാൻ. 39

മുമ്പിട്ടാനപ്പടയിലേയ്ക്കുമുഷ്ടിച്ചിതോറവും
ഏറെത്താമസിയാതാനപ്പടയമ്പുകളാലവൻ 40
ദിക്കിലൊട്ടുക്കെയുവിട്ടിട്ടടച്ചു പവനാത്മജൻ
ശരഭേദനിയാൽക്കാട്ടിൽ മാൻക്കൂട്ടംപോലെ പേടിയാൽ. 41
ആനയൊക്കെപ്പാഞ്ഞുപോയീ ഘോരമാത്തരവത്തൊടും
പിന്നൊക്കടന്നു വേഗത്തിൽ ദ്രോണപ്പടയിലെത്തിനാൻ. 42
തടുത്താനവനേ ദ്രോണനാഴിയെക്കരപോലവേ
നാരാചമെയ്താനിവനെ നെറിയിന്മേൽച്ചിരിച്ചവൻ. 43
ഊർദ്ധ്വരശ്മിദിനേശന്മട്ടതിൽശ്ശോഭിച്ച പാണ്ഡവൻ
നിനച്ചുകൊണ്ടിതാചായ്മനെന്നെയജ്ജൂനമട്ടിവൻ. 44
ഭീമൻ പൂജിയ്ക്കുമെന്നെനിട്ടോതീ ഭീമനൊടിങ്ങിനേ
ഭീമ! പാരാ നിനക്കിന്നീശ്ശത്രുപ്പടയിലേറുവാൻ. 45
ശത്രുവാമെന്നെയടരിൽജ്ജയിയ്ക്കാം തേ മഹാഭുജ!
നിൻതമ്പിയോടൊത്തു കൃഷ്ണൻ പോയതെൻ സമ്മതത്തിലാം.
നിനക്കെന്നോടെ സൈന്യത്തിൽക്കേറുവാൻ പാറുകില്ലെടോ
ഗുരുവാക്കാവിധംകേട്ടു പേടിക്കുടാതെ മാരുതി. 47
ചോരത്തുടുകണ്ണാടോതീ ദ്രോണനോടു ചൊടിച്ചുടൻ
ബ്രഹ്മബന്ധോ! നിന്മതത്താലല്ലീനാടരിലജ്ജുനൻ. 48
കടന്നിതിന്നുപ്പടയും കേറും ധൃഷ്ടദ്യുമ്നനാമവൻ
അവൻ നിന്നെപ്പരം പൂജചെയ്തു മാനിച്ചുവെച്ചതാം. 49
പുണ്യനിയജ്ജുനനല്ലാ ഞാൻ ദ്രോണ! നിൻവൈരി ഭീമനാം
അച്ഛൻ ഞങ്ങൾക്കു ഗുരു നീ ബന്ധു നിന്മക്കളിജ്ജനം. 50
എന്നോപ്പു ഞങ്ങളെല്ലാരും ഭവാനെക്കുപ്പിനില്പവർ
അതിന്നുവിപരീതന്താൻ നിൻചൊല്പാൽക്കാണ്മു ഞങ്ങളിൽ.
താൻ ശത്രുവെന്നു നീ കാണുന്നാകിലാവട്ടെയങ്ങിനെ
ഈബീഭീമൻ ശത്രുവിന്നൊക്കും ക്രിയചെയ്യേൻ നിനക്കിതാ.
ഭീമൻ ഗദ ചുഴറ്റിട്ടു കാലൻ ദണ്ഡുകണക്കിനേ
ദ്രോണന്റെ നേക്കാഞ്ഞു വിട്ടിതവൻ തേർവിട്ടു ചാടിനാൻ. 53
ദ്രോണന്റെ തേരശ്വസൂതദ്ധ്വജാനിതമുടച്ചുടൻ
വൃക്ഷങ്ങളെക്കാറുപോലായതു മറ്റിച്ചു യോധരെ. 54

ആ മഹാരഥനേ നിൻെറമക്കൾ വീണ്ടും വളഞ്ഞുതേ
വേറേ തേരിൽക്കയറിയാ പ്രഹാരിപ്രവരൻ ഗുരു. 55
വ്യൂഹദ്വാരത്തു പോരിന്നായ്ച്ചെന്നുനിന്നിതു കേവലം
പാരം ക്രുദ്ധൻ മഹാരാജ ഭീമസേനൻ പരാക്രമി. 56
മുമ്പിട്ട തേർനിരയിലങ്ങമ്പുകീടിനാനഹോ
പോരിലെയ്ത്തേററമേറീടും നിൻെറമക്കൾ മഹാരഥർ. 57
ഭീമനായ്പ്പൊരുതീ ഭീമബലന്മാർ ജയകാംക്ഷികൾ
ചൊടിച്ചു ദുശ്ശാസനനങ്ങുടൻ തേർവേലു ചാട്ടിനാൻ. 58
ഉരുക്കായ് മൂച്ചുള്ളോന്നു ഭീമനെക്കൊലചെയ്യുവാൻ
നിന്മകൻ ചാട്ടിയോരുക്കൻ വേലടുത്തെത്തിടുമ്പോഴേ 59
രണ്ടായ്ക്കണ്ടിച്ചിതാപ്പീ ഭീമനതൊരത്ഭുതമായിതേ.
പാരം ക്രൂരനു മൂന്നെയ്ത പാണ്ഡവൻ കുണ്ഡഭേദിയെ. 60
സുഷേണനെട്ടീഷ്ണനേത്രനേയും കൊന്നിതു മുവ്വരെ
പിന്നൊക്കരുശസ്സേറും വൃന്ദാരകനെയും ദൃഢം. 61
വീരർ നിന്മക്കൾ പൊരുതുന്നോരമേ കൊലചെയ്തതേ
രൌദ്രകർമ്മാവഭയനാദുവ്വിമോചനനങ്ങിനേ. 62
നിന്മക്കൾ മുവ്വരെക്കൊന്നു മൂന്നമ്പാൽപ്പിന്നെ മാരുതി
ബലവാൻ കൊന്നൊടുക്കുന്നു നിൻെറ മക്കൾ ധരാപതേ! 63
പ്രഹാരിയാം ഭീമനെത്താൻ ചുറ്റുമേറുവളഞ്ഞുതേ
ഭീമക്രിയൻ പാണ്ഡവനിൽശ്ശരംവഷ്ടിച്ചിതായവർ. 64
മഴക്കാലം കാർകൾ മന്നിൽ മഴപെയ്യും പ്രകാരമേ
ശിലാവഷ്ടം കുന്നുപോലശ്ശരവഷ്ടത്തെയായവൻ. 65
ഏറിട്ടും പാണ്ഡുദായാദൻ നടുങ്ങീലരിമർദ്ദനൻ
വിന്ദാനുവിന്ദരേയും നിൻ സുവമ്മാവുണ്ണിയേയുമേ. 66
ചിരിച്ചുപെയ്ത കൌന്തേയൻ കാലനുക്കു കയററിനാൻ
ഭരതശ്രേഷ്ഠ!നിൻ പുത്രൻ സുദർശനനെയും പരം. 67
പോരിലെയ്താനുടൻ ചത്തുവീണാനവനുമപ്പൊഴേ
പരം തേർനിരയെബ്ബാണം തൂകിത്താമസിയാതവൻ. 68
പത്തുദിക്കും പാത്തുകണ്ടു മുടിച്ചു പാണ്ഡുനന്ദനൻ
പരം തേരൊലിയാലാപ്പിനാലേ മാനുകൾപോലവേ. 69

കൂട്ടം ചിന്നിപ്പോരിൽ നിന്നെറ മക്കളൊക്കെദ്ധരാപതേ!
ഭീമസേനഭയംമൂത്തു പാഞ്ഞുപോയീടിനാരുടൻ. 70
പിന്തുടന്നിതു കൌന്തേയൻ നിന്മക്കളുടെ സേനയെ
പോരിലെയ്തു നരപതേ!കൌരവേയരെയെങ്ങുമേ. 71
ഭീമസേനൻ കൊന്നൊടുക്കും നിന്നാഥക്കാരചമൂപതേ!
അശ്വങ്ങളെയടിച്ചാട്ടിയോടി ഭീമനെ വിട്ടുടൻ. 72
അവരെപ്പോരിൽ വെന്നിട്ടു ഭീമസേനൻ മഹാബലൻ
സിംഹനാദംചെയ്തു ബാഹുശബ്ദവും പാണ്ഡുനന്ദനൻ. 73
ഉച്ചം കൈകൊട്ടിയാത്തിട്ടു ഭീമസേനൻ മഹാബലൻ
ഭയപ്പെടുത്തിത്തേർക്കൂട്ടം വരയോധരെ വീഴ്ത്തിയും
തേരാളിനിരകേറിട്ടാ ദ്രോണപ്പടയൊടേറുതേ. 74

---

128. യുധിഷ്ഠിരഹർഷം

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

തേർക്കൂട്ടം വിട്ടേറ പാണ്ഡുപുത്രനെക്കണ്ടു സസ്മിതം
പോരിൽത്തടുപ്പാനാചാര്യൻ ശരവർഷങ്ങൾ തൂകിനാൻ. 1
ദ്രോണൻ തൂകും ശരനിര പാനംചെയ്യും പ്രകാരമേ
സോദര്യരോടേറു മായകൊണ്ടു സൈന്യം മയക്കിയോൻ. 2
ഊക്കെട്ടുത്തവനെപ്പോരിൽപ്പൊരുംവില്ലാളിമന്നവർ
നിന്മക്കൾ ചൊല്ലിവിട്ടള്ളോർ വളഞ്ഞാരെങ്ങുമപ്പൊഴേ. 3
അവർ ചൂഴന്നൊരാബ്ഭീമൻ ചിരിച്ചുകൊണ്ടു ഭാരത!
സിംഹനാദം ചെയ്തവരെപ്പാർത്തുക്കൻ ഗദയേന്തിനാൻ. 4
ഊക്കിൽ വിട്ട ശത്രുപക്ഷംമുടിയ്ക്കുമതിനെദ്ഭുതം
ഇന്ദ്രനിന്ദ്രാശനികണക്കതാശ്ശുക്കൻ വിട്ടപൊഴേ. 5
ഉടച്ചിതു മഹാരാജ!പോരിൽ നിന്നുടെ യോധരെ
മഹാഘോഷത്തൊടും ഭൂമി മുഴക്കിക്കൊണ്ടു മന്നവ! 6

ജ്വലിയ്ക്കുമാബ്ഭീമഗദകളുക്കീ നിന്നെറ മക്കളെ
തേജസ്സിയന്നോറുമൊക്കിലതെത്തുന്നാത്കണ്ടടൻ. 7
ഉച്ചത്തിലാർത്തുകൊണ്ടെങ്ങും പാഞ്ഞു നിൻഭടരേവരും
അതിന്നെറ ദുസ്സഹാരാവം കേട്ടറിഞ്ഞിട്ട മാരിഷ! 8
വീണു മനുഷ്യരഥിടെത്തേർപിട്ട തേരിലാണ്ടവർ
ഗദയേന്തും ഭീമസേനൻ കൊന്നൊടുക്കുന്ന നിൻഭടർ 9
പോരിൽപ്പേടിച്ചോടി പുലി നാറും മാനുകം പോലവേ.
പോരിൽദുരാസദരിപുനിരയോടിച്ച മാരുതി 10
ഊക്കിൽഗ്ഗരുഡപക്ഷീന്ദ്രൻപോലവൻ പടകേറിനാൻ
രഥയൂഥപയൂഥേശനവനേവം മുതിന്നതിൽ 11
ഭാരദ്വാജൻ മഹാരാജ!ഭീമനോടേറടുത്തുതേ
ശരത്തിരകളാൽ ദ്രോണൻ പോരിൽ നിത്തീട്ട ഭീമനെ. 12
പാണ്ഡവക്കു ഭയംനല്കുംപടിയ്ക്കാനാത്തിതുൽക്കടം
ആ യുദ്ധം വലുതായ്ത്തീർന്നു ഘോരം ദേവാസുരോപമം. 13
ദ്രോണക്കും ഹേ മഹാരാജ!മഹാനാം ഭീമസേനനും
ദ്രോണന്നെറ വില്ലിൽ നിന്നോരുംതീക്ഷ്ണബാണഗണങ്ങളാൽ
നൂറുമായിരവും വീരർ പോരിങ്കൽ മുടിയുമ്പൊഴേ
തേരിൽനിന്നാടനേ ചാടിയുകൊടുത്തിട്ട പാണ്ഡവൻ. 15
കണ്ണചിമ്മിക്കാൽനടയ്ക്കു ചെന്നു ദ്രോണാന്തികം നൃപ!
കാളക്കൂറൻ മഴ സഹിച്ചേറീടുംപടി ലീലയാൽ 16
നരവ്യാഘ്രൻ ഭീമനേറ്റം സഹിച്ചു ശരവൃഷ്ടിയെ
എയ്ത്തുകൊണ്ടെങ്കൊണ്ടവനാ ദ്രോണർതൻ തേരു മാരിഷ! 17
ഈഷയിന്മേൽപ്പിടിച്ചേന്തിയെറിഞ്ഞിതു മഹാബലൻ
ഭീമൻ പൊക്കിയെറിഞ്ഞോരാ ദ്രോണൻ വെക്കം മഹീപതേ! 18
വേറിട്ട തേരിൽക്കയറി വ്യൂഹദ്വാരത്തിലെത്തിനാൻ
അത്തവ്വിലാബ്ഭീമനുടെ സൂതൻ കേറീ ഹയങ്ങളെ 19
കൌരവ്യ! ബഹുവേഗത്തിലതൊരത്ഭുതമായിതേ
പിന്നൊത്തന്നുടെ തേരേറിബ്ഭീമസേനൻ മഹാബലൻ. 20
എതിത്തുചെന്നാൻ വേഗത്തിൽ നിൻറെപുത്രൻറെസേനയിൽ
കാറു വൃക്ഷങ്ങളെപ്പോലെ മന്നോർകളെയുടച്ചുമേ. 21

സിന്ധുവേഗം നഗംപോലെ പട മാറിക്കരേറിനാൻ
ഹാർദ്ദിക്യൻ കാത്തുരക്ഷിയ്ക്കും ഭോജപ്പടയണഞ്ഞവൻ. 22
പലമാതിരി മർദ്ദിച്ചു ഭീമൻ കയറി മന്നവ!
പലശബ്ദങ്കൊണ്ടു സൈന്യത്രാസനംചെയ്ത മാരിഷ! 23
വെന്നു സൈന്യങ്ങളേ മുറും ഗോക്കളെപ്പുലിപോലവേ
ഭോജസൈന്യം കടന്നിട്ടു കാംബോജപ്പട കേറിയും. 24
പോരിൽച്ചതുരരാം ംലേച്ഛരേയും മറന്യരേയുമേ
യുദ്ധംചെയ്തും സാത്യകിയെയങ്കുകണ്ടു നരഷ്ഭ. 25
തേരാൽസ്സന്നദ്ധനായ്വേഗം കൌന്തേയൻ പോയിയപ്പൊഴേ
ഭീമസേനൻ മഹാരാജ! പാർത്ഥനെക്കണ്ടുകൊള്ളുവാൻ. 26
പോരിൽ നിന്നെറ ഭടന്മാരെക്കടന്നാപ്പാണ്ഡുനന്ദനൻ
മഹാരഥൻ ഫൽഗ്ഗുനനെക്കണ്ടു പൊരുതുമാറഹോ. 27
ജയദ്രഥവധത്തിന്നാക്രമിപ്പോനെപ്പരാക്രമി
പുരുഷവ്യാഘ്രനവനെക്കണ്ടുച്ചമലറീടിനാൻ. 28
മഴക്കാലത്തുശബ്ദിയ്ക്കും കാറുപോലെ മഹീപതേ!
അവനാർത്തിട്ടുമാഘോഷശബ്ദംകേട്ടിട്ടു പാർത്ഥനും. 29
വാസുദേവനുമപ്പോരിൽബ്ഭീമാരാവം കുരുദ്വഹ!
ആ വീരരൊപ്പം കേട്ടിട്ടാക്കുറവൻ ഭീമന്റെറയാരവം. 30
വീണ്ടുമങ്ങലറിക്കൊണ്ടാർ ഭീമനെക്കണ്ടുകൊള്ളുവാൻ
പിന്നെപ്പാർത്ഥൻ മഹാനാദംവിട്ടു മാധവനും പരം. 31
ശബ്ദിച്ചേറവാർ മഹാരാജ! ഗോവൃക്ഷങ്ങളം കണക്കിനേ
ഭീമന്റെറയാരവംകേട്ടു ധനഞ്ജയാമജ്ജുനന്റെറയും. 32
പ്രീതനായീ മഹാരാജ! ധർമ്മരാജൻ യുധിഷ്ഠിരൻ
വിശോകനായീ രാജാവായവർതൻധ്വനി കേൾക്കയാൽ. 33
ധനഞ്ജയനും യുദ്ധത്തിൽജ്ജയമാശിച്ചിതാ വിട്ട
മദോൽക്കടൻ ഭീമനമ്മട്ടലറിക്കൊണ്ടിടുമ്പൊഴേ. 34
സ്മിതംപൂണ്ടു മഹാബാഹു ധർമ്മപുത്രൻ യുധിഷ്ഠിരൻ
ഉൾക്കൊണ്ടതുള്ളകൊണ്ടോത്തു കല്പിച്ച ധർമ്മവിത്തമൻ. 35
ഭീമ!നീ തന്നിതറിവുചെയ്തു ഗുരുവചസ്സുമേ
നീ ദ്വേഷിപ്പോർക്കു വിജയം പോരിൽക്കിട്ടില്ല പാണ്ഡവ! 36

ഭാഗ്യം ജീവിപ്പു യുദ്ധത്തിൽസ്സവ്യസാചി ധനഞ്ജയൻ
ഭാഗ്യം കുശലിയാം വീരൻ ശൈനേയൻ സത്യവിക്രമൻ. 37
ഭാഗ്യം കൃഷ്ണാജ്ജുനന്മാരും ഗജ്ജിയ്ക്കുന്നതു കേൾപ്പു ഞാൻ
ശക്രനെപ്പോരിൽ വെന്നാഗ്നിതപ്പണം ചെയ്തുകൊണ്ടവൻ. 38
പോരിൽശ്ശത്രുക്കളെക്കൊൽവോൻ ഭാഗ്യം ജീവിപ്പു ഫൽഗുനൻ
യാതൊരുത്തന്റെ കയ്യ്ക്കാൽജ്ജീവിപ്പൂ ഞങ്ങളൊക്കെയും. 39
ആശ്ശത്രുസൈന്യഹന്താവു ഭാഗ്യം ജീവിപ്പു ഫൽഗുനൻ
വാനോക്കും വെല്ലുവല്ലാത്ത നിവാതകവചപ്പട. 40
കാറവില്ലാൽജ്ജയിച്ചുള്ളോൻ ഭാഗ്യം ജീവിപ്പു ഫൽഗുനൻ
ഗോഗ്രഹത്തിന്നൊത്തുചേന്ന കൌരവന്മാരെയൊക്കെയും. 41
മത്സ്യനാട്ടിൽജ്ജയിച്ചുള്ളോൻ ഭാഗ്യം ജീവിപ്പു ഫൽഗുനൻ
പതിന്നാലായിരം കാലകേകയന്മാരെ മഹാരണേ. 42
കൈവിഷത്താൽക്കൊന്നതീർത്തോൻ ഭാഗ്യംജീവിപ്പുഫൽഗുനൻ
ദുര്യോധനൻ കാരണമായ് ബ്ബലിഗന്ധവ്വരാജനെ 43
അസ്സുവീഴ്ത്തുകൊണ്ടു വെന്നോൻ ഭാഗ്യം ജീവിപ്പു ഫൽഗുനൻ
കിരീടമാലി ബലവാൻ ശ്വേതാശ്വൻ കൃഷ്ണസാരഥി 44
പ്രിയനെന്നാലെനിയ്ക്കേറെ ഭാഗ്യം ജീവിപ്പു ഫൽഗുനൻ
പുത്രശോകാത്തനായിട്ടു ദുഷ്കരക്രിയചെയ്യുവോൻ. 45
ജയദ്രഥവധത്തിന്നു ശപഥംചെയ്തുവെച്ചവൻ
പോരിൽസ്സൈന്ധവനെക്കൊന്നു വീഴ്ത്തില്ലല്ലീ ധനഞ്ജയൻ. 46
തീർന്നുപ്രതിജ്ഞനായ്വാസുദേവൻ കാത്തോരു ജിഷ്ണുവെ
ഇന്നാക്കനസ്തമിച്ചീടും മുമ്പു ഞാനണയില്ലയോ. 47
ദുര്യോധനഹിതത്തിന്നു നോക്കും സൈന്ധവകൻ നൃപൻ
അമിത്രാനന്ദമേകില്ലേ ഫൽഗുനൻ കൊന്നുവീഴ്ത്തിയോൻ. 48
ഫൽഗുനൻ പടയിൽക്കൊന്നുവീഴിച്ചാസ്സിന്ധുരാജനെ
കണ്ടു ദുര്യോധനനൃപൻ നൊമ്മളിൽശ്ശമമേല്ക്കുമോ. 49
ഭീമസേനൻ തമ്പികളെപ്പോരിൽക്കൊന്നിട്ട കണ്ടുടൻ
മന്ദൻ ദുര്യോധനൻ പിന്നെ നമ്മളിൽശ്ശരമേല്ക്കുമോ. 50
മറ്റും മഹായോധർ മന്നിൽച്ചത്തുവീണതു കണ്ടുടൻ
മന്ദൻ ദുര്യോധനൻ പാരം പശ്ചാത്താപപ്പെടില്ലയോ. 51

കരുവൻ ഭീഷ്മനെക്കൊണ്ടു തീരില്ലേ പക നമ്മുടെ
ശേഷം രക്ഷിയ്ക്കുവാൻ സന്ധിചെയ്കില്ലല്ലീ സുയോധനൻ. 52
ഇമ്മട്ടു പലതും ചിന്തചെയ്തു മന്നവനപ്പൊഴേ
കൂപകൊണ്ടലിയുമ്പോതു നടന്നു ഘോരമാഹവം. 53

---

129. കർണ്ണപരാജയം.

ധൃതരാഷ്ട്രൻ പറഞ്ഞു.

അവർണ്ണമിടിവെട്ടീടും വർണ്ണമുച്ചത്തിലാക്കവേ
ഊക്കേറും ഭീമനെച്ചെന്നു വളഞ്ഞാ വീരരാരുവാൻ. 1
മൂന്നുലോകത്തിലും കാണുന്നില്ല ഞാനയി സഞ്ജയ!
പോരിൽച്ചൊടിച്ച ഭീമന്റെ മുമ്പിൽ നില്പാനൊരുത്തനെ. 2
കാലനെപ്പോലെ വമ്പോരിൽഗ്ഗദപീശ്രുന്നവനുടെ
നേരേ പോരിനു നില്പോനെത്താത!കാണുന്നതില്ല ഞാൻ. 3
തേരാലേ തേർ തച്ചുടയ്ക്കുമവനാനയെയാനയാൽ
അവന്റെ നേക്കാരുനില്പും സാക്ഷാൽദ്ദേവേന്ദ്രനാകിലും. 4
പോരിൽച്ചൊടിച്ചെൻ സുതരെക്കൊൽവാൻ മാരുതിയേല്പുവേ
ഒയ്യോധനഹിതം ചെയ്വാൻ നേരിട്ടേറവരാരുവാൻ. 5
ഭീമസേനക്കാട്ടുതിയ്യെൻ മക്കളാം തൃണസഞ്ചയം
ചുട്ടെരിയ്ക്കു രണാഗ്രത്തിൽ നേരിട്ടാനരരാരുവാൻ. 6
കാലൻ പ്രജകളെപ്പോലെ ഭീമനെന്നുടെ മക്കളെ
മുറവും മുടിയ്ക്കുവേ പോരിൽത്തട്ടത്തോരാരു ഭീമനെ. 7
എനിയ്ക്കില്ലജ്ജുനനിലും കണ്ണനിൽസ്സാത്വതങ്കലും
കത്തും തിയ്യൊത്തിടും ഭീമൻ തങ്കലുള്ളവിധം ഭയം. 8
കത്തും ഭീമാഗ്നിയെൻ പുത്രന്മാരെച്ചുട്ടുമുടിയ്ക്കുവേ
ചെന്നേറ ശൂരരാരാണെന്നെന്നോടോതുക സഞ്ജയ! 9

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

മഹാരഥൻ ഭീമനമ്മട്ടലറിക്കൊണ്ടുനില്ക്കുവേ
തുമുലാരാവമോടേറു ചെന്നു കണ്ണൻ മഹാബലൻ. 10
ബലമാമ്മാറു വില്ലിട്ടങ്ങുലച്ചേററമമഷ്ണൻ
കണ്ണൻ യുദ്ധാർത്ഥി കയ്മുക്കു കാണിപ്പാനുന്നിടും ബലി. 11
കാററിൻവഴി മരംപോലെ ഭീമമാഗ്ഗം തടുത്തുതേ
ഭീമൻ സാവേശനായ്കണ്ണൻ മുമ്പിൽ നില്പതു കണ്ടുടൻ. 12
ഏററം പൊടിച്ചിട്ടാ വീരനെയ്തു തീക്ഷ്ണശരങ്ങളെ
എതിർത്തമ്പെയ്തവകളെയേറു വാങ്ങിച്ചു കണ്ണനും. 13
യതിയ്ക്കും സർവ്വയോധർക്കും നോക്കിക്കാണുമ്പൊളപ്പൊഴേ
വിറച്ചുപോയീ ഗാത്രങ്ങൾ കണ്ണഭീമസ്മാഗമേ. 14
തേരാളി കുതിരക്കാർക്കായവർ കയ്യൊച്ച കേട്ടതിൽ
പോർക്കളത്തിൽബ്ഭീമനുടെ ഘോരാരാവം ശ്രവിയ്കയാൽ. 15
ആകാശം ഭൂമിയും വിങ്ങിയെന്നോരർത്തു ക്ഷത്രിയർഷഭർ
മഹാത്മാവാം പാണ്ഡവന്റെ വീണ്ടും ഘോരാരവത്തിനാൽ. 16
പോരിൽപ്പോരാളികളുടെ ചാപംതാഴത്തു വീണുപോയ്
മലമൂത്രങ്ങളുംവിട്ടു ഭയപ്പെട്ടപ്പൊഴെങ്ങുമേ. 17
വാഹനങ്ങൾ മഹാരാജ!ബുദ്ധികെട്ട വിധത്തിലായ്
പല ഘോരനിമിത്തങ്ങൾ കാണായ്വന്നിതു വീണ്ടുമേ. 18
ആകാശം മൂടിയന്നോരം കഴുകങ്കവളങ്ങളാൽ
ഭീമകണ്ണന്മാരടുത്താബ്രഹളത്തിങ്കൽ മന്നവ! 9
കണ്ണനെയ്താനിരുപതു ബാണത്താൽബ്ഭീമസേനനെ
ഇവന്റെ സാരഥിം.യയുമമ്പെയ്തീടിനാനുടൻ. 20
ഭീമസേനൻ ചിരിച്ചേറിട്ടെതിർത്തെയ്തിതു കണ്ണനെ
പോരിലവ്വണ്ണനാലമ്പുവേഗം കൂട്ടുംമഹാബലൻ. 21
അവന്റെനേക്കു നാലമ്പു വിട്ടു കണ്ണൻ മഹീപതേ!
അവയെത്തുംമുമ്പുഭീമൻ മൊട്ടഴിഞ്ഞ ശരങ്ങളാൽ. 22
പലമട്ടെയ്തുറുത്തിട്ടു കൈവേഗംകാട്ടി മന്നവ!
അനേകം ശരജാലങ്കൊണ്ടവനേ മൂടികണ്ണനും. 23

കണ്ണൻ പലവിധം ബാണമെയ്തു മൂടിയപാണ്ഡവൻ
പിടിപ്പാട്ടിൽക്കണ്ണനുടെ വില്ലുമുത്തുമഹാരഥൻ. 24

ആഞ്ഞെയ്തിതിവനേപ്പാത്തുമൊട്ടഴിഞ്ഞ ശരങ്ങളാൽ
ഉടൻ മറൊരുവില്ലേന്തിക്കുലയേറീട്ടു സൂതജൻ. 25

എയ്തു ഭീമനെയാബ്ഭീമകർമ്മംചെയ്യും മഹാരഥൻ
അവനിൽ ക്രുദ്ധനായ് ബ്ഭീമൻ മൊട്ടഴിഞ്ഞതമ്പു മൂന്നുടൻ. 26

സൂതപുത്രന്റെ മാറത്തു ചൊടിയോടുക്കിലാഴ്ത്തിനാൻ
ശോഭിച്ചു കണ്ണൻ മാറത്തുതറച്ചോരാശുരങ്ങളാൽ. 27

ഉയന്നപർവ്വതം ശൃംഗംമൂന്നേന്തുമ്പടി ഭാരത!
അവനും നല്ലമ്പേറേററമൊലിച്ചു ചോരയപ്പൊഴേ. 28

ധാതുവോലും കുന്നിൽനിന്നാ കാവിധാതുക്കൊംപോലവേ
ഊക്കിലൈത്തേററതിൽ തെല്ലൊന്നിളകിക്കണ്ണനപ്പൊഴേ. 29

വില്ലിലമ്പുതൊടുത്തിട്ടാഞ്ഞെയ്തു ഭീമനെമാരിഷ!
ബാണങ്ങൾ വീണ്ടുമാഞ്ഞെയ്തു നൂറുമായിരവും ശരി. 30

വില്ലാളികണ്ണനെയ്തമ്പുകൊണ്ടു മൂടപ്പെട്ടന്നവൻ
പുഞ്ചിരിക്കൊണ്ടു കണ്ണന്റെ ഞാണറുത്തിതു പാണ്ഡവൻ. 31

ഇവന്റെ സൂതനെക്കാലനാർക്കേറീടല്ലുമൊന്നിനാൽ
നാലശ്വങ്ങളെയും പോരിൽക്കൊന്നുവിട്ട മഹാരഥൻ. 32

അശ്വങ്ങൾ ചത്തതേർവിട്ടു കുതിച്ചിട്ടു ധരാപതേ!
വൃഷസേനനെറ തേരിൽക്കേറിക്കൊണ്ടാൻ മഹാരഥൻ. 33

പോരിൽക്കണ്ണനെവെന്നിട്ടു ഭീമസേനൻ പ്രതാപവാൻ
കാറിന്റെനാദംപോലേറമുച്ചത്തിലലറീടിനാൻ. 34

അവന്റെയാരവംകേട്ടു ഹൃഷ്ടനായീയുധിഷ്ഠിരൻ
കണ്ണനേവെന്നിതാബ്ഭീമനെന്നാറിഞ്ഞിട്ടു ഭാരത! 35

ചുറും ശംഖുവിളിച്ചാർത്തു പാണ്ഡുസൈന്യവുമപ്പൊഴേ
ശത്രുസൈന്യസ്വനം കേട്ടൊത്താത്തു നിന്നുടെ കൂട്ടരും. 36

പാർത്ഥൻ മുഴക്കീഗാണ്ഡീവം കണ്ണൻ ശംഖുവിളിച്ചുതേ
ആശ്ശബ്ദമൊക്കെമറയെബ്ഭീമനാക്കുന്ന നിസ്വനം. 37

കേൾക്കായിതു മഹാരാജ! സൈന്യമൊട്ടുക്കുമാരിഷ!
അവർവെവ്വേറെയസ്സൂങ്ങം വീണ്ടുമേ പെരുമാറിനാർ 38
മുട്ടുവാം മട്ടരാധേയൻ ദ്രുഢമാംമട്ടു പാണ്ഡവൻ.

---

130. ദുര്യോധനയുദ്ധം

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

സൈന്യം ചിന്നീടവേ സൈന്ധവാന്തം പാത്ഥൻഗമിയ്ക്കവേ
സാത്വതൻ ഭീമനംപോകെ ദ്രോണാന്തംപുക്കു നിന്മകൻ. 1
ഒറ്റത്തേരാൽ ത്വരയൊട്ടും പലകായ്ങ്ങളോത്തവൻ
നിന്റെ പുത്രന്റെയാത്തേരുപരം ത്വരയൊടൊത്തഹോ. 2
ഉടൻദ്രോണാന്തികത്തെത്തീ മനോവായുജവത്തൊട്ടും
ഇവനോടോതി നിൻപുത്രൻ സംരംഭാരുണലോചനൻ. 3
അജ്ജുനൻ ഭീമനുംതോലിപറാത്താശ്ശിനിപുത്രനും
പെരുത്ത സൈന്യമൊക്കേയും ജയിച്ചിട്ടാമഹാരഥർ. 4
ജയദ്രഥന്റെയരികിൽച്ചെന്നല്ലോ ശത്രുകശ്മന!
പൊരുതുന്നുണ്ടവിടെയുമേവരും തോൽമവിട്ടവർ. 5
പെരുത്തസൈന്യമൊക്കേയും ജയിച്ചിട്ടാമഹാരഥർ
ശൈനേയഭീമന്മാരഞ്ഞെയെങ്ങിനേ കേറിമാനദ! 6
ആശ്ചര്യ്യമാണീലോകത്തിൽക്കടൽ വറ്റിച്ചവണ്ണമേ
അങ്ങേവെന്നതു വിപ്രേന്ദ്ര! സാത്വതൻ കപികേതുവും. 7
അവ്വണ്ണം ഭീമനുംലോകം സംസാരിയ്ക്കുന്നിതേറവും
പോരിൽഭഗ്നവ്വേദവേദിദ്രോണനേ വെന്നതെങ്ങിനേ. 8
എന്നുചൊല്ലുന്ന യോധന്മാരിതശ്രദ്ധേയമാം തവ
ഭാഗ്യംകെട്ടോരിനിയ്ക്കേറേം നാശംതാൻപോരിൽ നിശ്ചയം. 9
പുരുഷവ്യാഘ്ര! നിന്നോയും മുവ്വർ വീരർകടക്കയാൽ
ഇക്കാര്യത്തിങ്കലിനിമേൽ വേണ്ടതെന്തെന്നു ചൊല്ലുക. 10

കഴിഞ്ഞതുകഴിഞ്ഞല്ലോ ശേഷം ചിന്തിയ്ക്കുമാനദ!
സിന്ധുരാജനുവേണ്ടുന്നതിനിക്കാലോചിതം പരം. 11
വേഗംചൊൽക ഭവാൻപിന്നെയതു നന്നായ്നടത്തുക.

ദ്രോണൻ പറഞ്ഞു.

ഓക്കാൻ പെരുത്തുണ്ടു ഭൂപ! വേണ്ടതെന്തെന്നുകേൾക്കനീ
മൂന്നുപേരു കടന്നല്ലോ പാണ്ഡുക്കളിൽ മഹാരഥർ. 12
അവരിൽപ്പിന്പിലുള്ളോണം ഭയമിങ്ങുണ്ടു മുന്പിലും
കൃഷ്ണാജ്ജുനന്മാരുള്ളേടമുള്ളതോപലുതോപ്പു ഞാൻ. 13
മുന്പിലും പിന്പിലും ഗ്രസ്തമാണിപ്പോൾബ്ഭാരതപ്പട
അതിലോക്കുന്നു ഞാൻ കൃത്യം സിന്ധുരാജന്റെ രക്ഷണം. 14
ചൊടിച്ചജ്ജുനനേപ്പേടിച്ചവനേത്താത! കാക്കണം
സൈന്ധവാന്തംപുക്കുവീരൻ ശൈനേയൻ ഭീമസേനനും. 15
പെട്ട ശകുനിതൻബുദ്ധികൃതമാം ചൂതതിപ്പൊഴേ
ജയംസഭയിലായീലാതോലിയും വന്നതില്ലതിൽ. 16
നൊമ്മഠംക്കിങ്ങുള്ള കളിയിലേല്പതല്ലോ ജയാജയം
ഘോരങ്ങളായിക്കരുസംസത്തിൽശ്ശകുനികൊണ്ടവ. 17
അക്ഷങ്ങളാണെന്നാന്നോർത്തുഘോരബാണങ്ങളാണവ
അവയക്ഷങ്ങളല്ലുഗ്രംമെയ്യുക്കും ശരങ്ങളാം. 18
കുരുക്കഠം പലരുംതാത! പരമൊന്നിച്ചെഴുന്നെടം
ചൂതരങ്ങീസ്സൈന്യമോക്ഷരമക്ഷംധരാപതേ! 19
നേട്ടം ജയദ്രഥൻഭൂപ! ചൂതിനിങ്ങെന്നുനിശ്ചയം
പരരോടുംപെരുംചൂതു സൈന്ധവൻ വിഷയത്തിലാം. 20
അതിൽജ്ജീവൻ കളഞ്ഞിട്ടുമിങ്ങെല്ലാരും മഹീപതേ!
പോരിൽസ്സൈന്ധവനേവേണ്ടുംവണ്ണമേ കാത്തുകൊള്ളുവിൻ.
ജയാജയങ്ങഠം നൊമ്മഠംക്കീനേട്ടത്തിൽത്താത! നിശ്ചയം
വില്ലാളിവീരരാസ്സിന്ധുരാജനെക്കാത്തിടുന്നെടം. 22
ഉടൻ പൊയ്ക്കാഠംകരക്ഷിയ്ക്ക രക്ഷയ്ക്കായ് നില്പവോർകളെ
ഇവിടെത്തന്നെ ഞാൻ കാത്തുമറുള്ളോരെയയയ്ക്കുവൻ. 23

തട്ടപ്പൻപാണ്ഡുപാഞ്ചാലസൃഞ്ജയന്മാരെയൊക്കെയും
പിന്നെട്ടയ്യോധനൻ പോന്ന വേഗമാചാര്യശാസനാൽ. 24
ഉഗ്രകായ്ത്തിനായിട്ട താനൊരുങ്ങിബ്ഭടാനിതൻ
ചക്രംകാക്കും യുധാമന്യുവുത്തമൌജസ്സുമങ്ങിനേ 25
പടയ്ക്കുപുറമേകൂടിപ്പാർത്ഥപാശ്ചംഗമിച്ചുതേ
മുന്നമാക്കൃതവമ്മാവു തട്ടത്തിട്ടർ മന്നവ! 26
അജ്ജുനൻനിൻെറ സൈന്യത്തിൽപ്പൊരുതാൻ കേറിട്ടുപൊഴേ
കുരുരാജൻ കണ്ടുസൈന്യപാശ്ചത്തവർ വരുന്നതും. 27
ദുയ്യോധനൻ പൊരുതിനാനവരോടുഗ്രസംഗരം
ത്വരയിൽത്വരയുള്ളോരാബ്ഭ്രാതാക്കളൊട്ടു ഭാരതൻ. 28
ഇരുപേരവർ വില്ലെന്തിയവ്വണ്ണംപാഞ്ഞുകേറിനാർ
മഹാരഥപ്പേരെടുത്തോർ പോരിൽകൽക്ഷത്രിയഷ്ഭർ. 29
മുപ്പത്തമ്പെയ്തിതു യുധാമന്യുതാനവനേപ്പരം
സൂതനേപ്പാത്തിരുപത നാലുനാലുഹയങ്ങളേ. 30
യുധാമന്യുദ്ധ്വജമൊരമ്പെയ്തുരുത്തു സുയോധനൻ
ഇവൻെറ വില്ലുമമ്പെയ്തു മുറിച്ചു നിൽകുമാരകൻ. 31
തേർത്തട്ടിൽവിന്നു വീഴിച്ചു ല്ലത്താൽസ്സൂതനേയുമേ
കുത്തുമൂത്തുള്ള നാലമ്പങ്ങെയ്തു നാലുഹയങ്ങളെ. 32
യുധാമന്യുചൊടിച്ചിട്ടു മൂന്നമ്പുകൾ മഹാഹവേ
വെമ്പലോടും നിന്മകൻെറ മുലയ്ക്കിടയിലെയ്തുതേ. 33
കോപിച്ചിട്ടുത്തമൌജസ്സും പൊന്നാണിഞ്ഞശരങ്ങളേ
എയ്താനപ്പോളവനുടെ സൂതനെക്കൊന്നു വീഴ്ത്തിനാൻ. 34
ദുയ്യോധനൻ പോരിലുത്തമൌജസ്സിൻെറ ധരാപതേ!
നാലശ്വങ്ങളെയും കൊന്നു രണ്ടുപിൻസൂതരേയുമേ. 35
അശ്വങ്ങൾസൂതനും ചത്തോരുത്തമൌജസ്സുസംഗരേ
ഭ്രാതാവാകും യുധാമന്യുവിൻെറ തേരേറിനാനുടൻ. 36
ഭ്രാതൃത്തേരേറിയൊരവൻ ദുയ്യോധനഹയങ്ങളെ
പെട്ടെന്നമ്പെയ്തിതവകൾ ചത്തുവീണു ധരിത്രിയിൽ. 37
അശ്വങ്ങൾ ചത്തവനുടെയാവനാഴികൾ വീയ്യുവാൻ
പരമേഷുവിനാൽശ്ശീഘ്രംയുധാമന്യുവരുത്തുതേ. 38

അശ്വങ്ങളം ചത്തതേർവിട്ടു കുതിച്ചിട്ടാനരഷ്ഭർ
ഗദകൈക്കൊണ്ടു നിൻപുത്രൻ പാഞ്ചാല്യരൊടടുത്തുതേ. 39
ശത്രുഞ്ജയൻ ക്രുദ്ധനായിട്ടവനെത്തുന്നാ കണ്ടുടൻ
യുധാമന്യുത്തമൌജസ്സെന്നിവർ തേർവിട്ടുചാടിനാർ. 40
ഗദാധരൻ പൊന്നണിഞ്ഞുള്ളാ പ്രശസ്തരഥത്തിനേ
ഹയസൂതദ്ധ്വജോപേതംഗദയാൽത്തച്ചുടച്ചുതേ. 41
ഏവംമുടിച്ചു നിൻപുത്രൻ സൂതാശ്വങ്ങളം നശിച്ചവൻ
മദ്രരാജന്റെ തേത്തട്ടിലുടൻ കേറീപരന്തപൻ. 42
രാജനന്ദനർ പാഞ്ചാല്യമുഖ്യരാമാമഹാരഥർ
വേറേതേരുകളിൽക്കേറിച്ചെന്നാരജ്ജുനസന്നിധൌ. 43

---

131. കർണ്ണപരാജയം

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

രോമാഞ്ചമഞ്ചിടും യുദ്ധംനടക്കുമ്പോളം മഹീപതേ!
എല്ലാടമേവരും ചിന്നിച്ചീഡപ്പെട്ടീടുമപ്പൊഴേ. 1
രാധേയൻ ഭീമനോടോരാ പോരിന്നു ഭരതഷ്ഭ!
കാട്ടിൽമത്തഗജത്തോടു മത്തേഭംപോലടുത്തുടൻ. 2

ധൃതരാഷ്ട്രൻ പറഞ്ഞു.

മഹാബലന്മാരായീടും കർണ്ണനുംഭീമസേനനും
അജ്ജുനൻതൻതേരരികിൽച്ചെയ്ത പോരെന്തുമട്ടിലാം. 3
മുന്നുവെന്നില്ലയോ ഭീമൻ കർണ്ണനേപ്പോരിലെങ്കിലും
വീണ്ടും ചൊൽവാനെന്തുകർണ്ണൻ ഭീമനോടു മഹാരഥൻ. 4
ഭീമനും സൂതസൂതനോടോരാതെങ്ങിനെയാഹവേ
ചാരിൽത്തേരാളിവരനാം മഹാരഥനൊടപ്പൊഴേ. 5
ഭീഷ്മദ്രോണരിലും മേലോധർമ്മപുത്രൻ യുധിഷ്ഠിരൻ
വില്ലാളികർണ്ണനെയൊഴിച്ചാക്കാംവീലന്യനിൽബ്ഭയം. 6

പേടിച്ചുറങ്ങാരില്ലെന്നു മാരഥീന്ദ്രനെയോത്തവൻ
ആസ്സൂതപുത്രനോടേറുഭീമൻ പൊരുതതെങ്ങിനേ 7
ബ്രഹ്മണ്യൻ വിശ്വമുടയോൻ പോരിൽപ്പിന്തിരിയാത്തവൻ
വീരൻ കണ്ണനൊടാബ് ഭീമനേറതെങ്ങിനെ സഞ്ജയ! 8
അജ്ജുനൻതൻ തേക്കരികിലാവീരന്മാരെതിത്തതിൽ
പൊരുതാരെങ്ങിനേ സൂതപുത്രനുംഭീമസേനനും. 9
ഭ്രാതൃതപംകാട്ടി മുമ്പേറംകനിവേറുന്ന സൂതജൻ
കുന്തീവാക്കോമ്മവെച്ചുള്ളോൻ ഭീമനോടേറതെങ്ങിനേ 10
സൂതപുത്രൻ പണ്ടുചെയ്ത വൈരമോർത്തോരു ഭീമനും
വീരൻ പോരിൽ കണ്ണനോടുപൊരുതിക്കൊണ്ടതെങ്ങിനേ. 11
സൂത! നിത്യം കരുതിടുന്നുണ്ടെന്നാണ്ണി സുയോധനൻ
കണ്ണൻ പോരിൽപ്പാണ്ഡവരെയൊക്കെത്തോല്പിയ്ക്കുമെന്നു താൻ.
മന്ദനെൻ പുത്രനു പോരിൽജയാശയ്ക്കാക്കെയാസ്പദം
അവനാബ് ഭീമകമ്മാവാം ഭീമനോടേറതെങ്ങിനേ. 13
അവനേത്തുണകണ്ടാണെൻമക്കൾ വൈരം തുടന്നതും
ആസ്സൂതപുത്രനായ്ത്താത! ഭീമൻ പൊരുതതെങ്ങിനെ. 14
സൂതപുത്രൻവഴി പലവിപ്രകാരങ്ങളേയുമേ
സ്മരിയ്ക്കും ഭീമനാസ്സൂതപുത്രനോടേറതെങ്ങിനേ. 15
ഒറത്തേരാൽപ്പാരടക്കംകീഴടക്കിയ വീര്യവാൻ
ആസ്സൂതപുത്രനായ്ഭീമൻപോരിൽപ്പൊരുതതെങ്ങിനേ. 16
കവചംകുണ്ഡലമിവയോടുകൂടിജ്ജനിച്ചവൻ
ആസ്സൂതപുത്രനായ്പ്പോരിൽബ്ഭീമൻ പൊരുതതെങ്ങിനെ. 17
അവക്കുണ്ടാം രണവുമങ്ങവക്കുള്ള ജയത്തെയും
ശരിയ്ക്കെല്ലാം കുശലനാണല്ലോ നീ ചൊല്ല സഞ്ജയ! 18

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

ഭീമൻ രഥിപ്രവരനാം കണ്ണനേവിട്ടൊഴിച്ചുമേ
വീരർ കൃഷ്ണാജ്ജുനരെഴുംദിക്കിൽച്ചെൽവാനൊരുക്കിനാൻ. 19
അവൻപോമ്പോലംപ്പിന്തുടർന്നു രാധേയൻ കങ്കപത്രികം
വർഷിച്ചു മേഘം മലയെവർഷിയ്ക്കുംപോലെ മന്നവ! 20

വിടന്ന താമരയ്ക്കാകും മുഖംകൊണ്ടു ചിരിച്ചവൻ
പോകുന്ന ഭീമനേപ്പോരിൽ വിളിച്ചു കണ്ണനപ്പൊഴേ. 21

കണ്ണൻ പറഞ്ഞു.

ഭീമ! ശത്രുക്കൾ നിൻ യുദ്ധമേവം സ്വപ്നേപി കണ്ടിടാ
പൃഷ്ഠം കാട്ടുന്നതെന്തെന്നെപ്പിന്നെപ്പാർത്ഥിക്ഷയാൽ. 22
ഇതു കുന്തീ നന്ദനനു ചേരില്ലാ പാണ്ഡുനന്ദന!
അതുകൊണ്ടെന്റെ നേരിട്ടു ശരവർഷങ്ങൾ തൂകെടോ. 23
ഭീമൻ പൊറുത്തീല കണ്ണൻ വിളിച്ചാവിളിയാഹവേ
രഥമണ്ഡലമായ്ച്ചുറ്റിപ്പൊരുതി സൂതപുത്രനായ്. 24
നേരിട്ടു ചെല്ലും ബാണങ്ങൾ വർഷിച്ചു പുകഴാന്വവൻ
തൈരഥത്തിനോറു കാണും സവ്യശസ്സുജ്ഞമുഖ്യനേ. 25
കലഹാന്തം വരുത്തുമ്മാറെയ്തു കർണ്ണവധത്തിനായ്
മറേവരേയുമെയ്തിട്ടു ഭീമസേനൻ മഹാബലൻ. 26
അവന്റെ നേർക്കുഗ്രമട്ടിൽപ്പുലതെയ്തു പരന്തപൻ
അമർഷി പാണ്ഡവൻ ക്രുദ്ധൻ ശരവർഷങ്ങൾ മാരിഷ! 27
മത്തേഭഗതിയായീടുമവൻതൻ ബാണവൃഷ്ടികൾ
സൂതപുത്രൻ മഹാശക്തൻ ഗ്രസിച്ചാനസ്ത്രമായയാൽ. 28
അവൻ മായ്ച്ച നൃപതേ! വിദ്യയാലതിപൂജിതൻ
ഗുരുവേപ്പോലുപചരിച്ചിതു കർണ്ണനെയാഹവേ. 29
ചൊടിച്ചു പൊരുതും ഭീമസേനനേസ്മിതമാന്വവൻ
അവമാനിച്ച രാധേയനമർഷാൽ വായുപുത്രനേ. 30
പൊറുത്തതില്ലാ കൌന്തേയൻ പോരിൽക്കർണ്ണന്റെ പുഞ്ചിരി
ചുറും പൊരുതി നില്പൂന്ന വീരന്മാർ കണ്ടുനില്പൂവേ. 31
വത്സദന്തങ്ങളാൽഖ്യാതഭീമനവനേത്താൻ സ്തനാന്തരേ
തോത്രങ്ങളാലാനയേപ്പോലുക്കിൽത്താൻ പ്രഹരിച്ചുതേ. 32
അങ്ങുറപ്പോടെയ്ത തീക്ഷ്ണനത്രിസപ്തവിശിഖങ്ങളാൽ
പിളർന്നു നൽച്ചട്ടയിട്ട സൂതപുത്രനെ വീണ്ടുമേ. 33
കർണ്ണൻ പൊൻതൊങ്ങലുടയവായുവേഗഹയങ്ങളേ
എയ്തുകൊണ്ടീടിനാൻ വീരനയ്യഞ്ചമ്പുകളാലുടൻ. 34

ശരജാലം ഭീമനുടെ തേരിൻനേക്കുഞ്ഞു പിന്നെയും
കണ്ണൻ ചമച്ചു കാണായീ നിമേഷങ്കൊണ്ടു മന്നവ. 35
തേരും കൊടിയുമെന്നാല്ല സൂതനും പാണ്ഡുപുത്രനും
മൂടപ്പെട്ട മഹാരാജ!കണ്ണൻതുകും ശരങ്ങളാൽ. 36
അവനെറ ചട്ടയവ്വത്തിനാലമ്പെയ്ത തകത്തുടൻ
മമ്മംപിളക്കും നാരാചം തുകി മാരുതിയേ വൃഷൻ. 37
കണ്ണൻ തുകും ബാണമൊട്ടും കുട്ടാക്കാതെ മഹാഭുജൻ
അണച്ചു സൂതസുതനെക്കുസലെന്യേ വൃകോദരൻ: 38
കണ്ണനെറ വില്ലിൽ നിന്നെത്തും പാമ്പൊക്കും വിശിഖങ്ങളെ
ഏറവു ഭീമൻ മഹാരാജ!നടുങ്ങിലൊട്ടമേ രണേ. 39
തിളങ്ങും കുത്തമുപ്പത്തിരണ്ടു ഭല്ലങ്ങൾ കൊണ്ടുടൻ
പോരിലെയ്ത കണ്ണനെയാബ്ഭീമസേനൻ പ്രതാപവാൻ. 40
നിഷ്പ്രയാസം സായകങ്ങൾ തുകിക്കൊണ്ടിതു കണ്ണനും
സിന്ധുരാജവധാകാംക്ഷി സുഭുജൻ ഭീമസേനനേ. 41
മുമ്മേട്ടിൽസ്സൂതപുത്രൻ പോരിൽപ്പൊരുതി ഭീമനായ്
ക്രുദ്ധമട്ടിൽബ്ഭീമനു മാപ്പൂവ്വുവൈരം നിനച്ചവൻ. 42
ഭീമൻ പൊറുത്തില്ലാ കാട്ടമവമാനമമർഷണൻ
അവനെറ നേക്കുടൻതുകീ ശരവർഷമരിന്ദമൻ. 43
പോരിലാബ്ഭീമനെയ്തീടുമാബ്ബാണങ്ങളസംഖ്യമേ
പതിച്ചു വീരനിൽച്ചുറും ചീറിപ്പക്ഷികൾ പോലവേ. 44
പൊന്നുകെട്ടിത്തുന്നുമിന്നും ഭീമനെയ്തീടുമമ്പുകൾ
ഇയ്യാൻപാറകൾ തീമൂടുംവണ്ണമേ മൂടികണ്ണനേ. 45
രഥിപ്രവരനാം കണ്ണൻ ചുറും മൂടപ്പെട്ടുനാവൻ
വർഷിച്ചു നൃപതേ!ക്രൂരശരവർഷങ്ങൾ ഭാരത! 46
പോരിൽ മിന്നുമവൻ തുകുമിടിത്തിയ്യൊക്കുമനുകൾ
അറുത്തു പല ഭല്ലങ്കൊണ്ടെത്തുംമുമ്പു വൃകോദരൻ. 47
വീണ്ടുമേ ശരവർഷത്താൽ മൂടിക്കൊണ്ടിതു ഭാരത!
യുദ്ധത്തിൽബ്ഭീമനേക്കണ്ണൻ വൈകർത്തനനരിന്ദമൻ. 48
കണ്ടു ഭീമനെ മേലൊക്കെയമ്പുകേറീട്ട ഭാരത!
മുള്ള മേലൊക്കെയേന്തീടും മുള്ളൻപന്നികണക്കിനേ. 49

പൊൻകെട്ടുമായിത്തേച്ചുള്ള കണ്ണൻവിട്ടശരങ്ങളേ
അക്കനംശുക്കളേപ്പോലെ വീരൻ പോരിൽഛരിച്ചതേ. 50
ഭീമൻ സവ്വാംഗവും ചോരയൊലിച്ചങ്ങു വിളങ്ങിനാൻ
വസന്തത്തിൽപ്പൂത്തുനില്ക്കുമശോകതരുപോലവേ. 51
ഭീമൻ പൊറുത്തീല മഹാബാഹു കണ്ണനേറയാത്തൊഴിൽ
പോരിൽക്കോപാൽക്കണ്ണുരുട്ടി മിഴിച്ചിട്ടു മഹാഭുജൻ. 52
ഇരുപത്തഞ്ചു നാരാചമെയ്തു കണ്ണനെയാഹവേ
വിഷോഗ്രാഹികളാൽ ശ്വേതശൈലത്തേപ്പോലെയപ്പൊഴേ. 53
പിന്നേയുമെയ്താനങ്ങാറുമെട്ടമമ്പുകളായവൻ
മെയ്പോക്കും കണ്ണനേ മമ്മംതോറുമേ ദേവവിക്രമൻ. 54
പിന്നെ വേറിട്ടൊരമ്പെയ്ത ഭീമസേനൻ പ്രതാപവാൻ
ചിരിച്ചുകൊണ്ടു കണ്ണന്റെ വില്ലുറുത്തീടിനാനുടൻ. 55
അമ്പെയ്തശ്വം നാലിനേയും കൊന്നു സൂതനെയും ദൃതം
അക്കാംശുവൊക്കും നാരാചംതൂകീ കണ്ണന്റെ മാറിലും. 56
കണ്ണന്റെ മെയ്പിളർന്നൂഴിത്തട്ടിലെത്തിയതൊക്കെയും
മേഘംപിളന്ന സൂയ്യന്റെ രശ്മിക്കൂട്ടം കണക്കിനേ. 57
വില്ലറമ്പേറു വല്ലാതെ പാരവശ്യം കലന്നവൻ
ആണത്തംകാട്ടിടും കണ്ണൻ തേർക്കൂട്ടത്തേയ്ക്കാഴിച്ചുപോയ്. 58

---

132. ഭീമകർമ്മയുദ്ധം

ധൃതരാഷ്ട്രൻ പറഞ്ഞു.

എന്മക്കൾക്കു ജയാശയ്ക്കാലംബമായാളു സഞ്ജയ!
ഭീമങ്കൽനിന്നു പിൻവാങ്ങിക്കണ്ടെന്തോതീ സുയോധനൻ. 1
പോർചെയ്തിതെങ്ങിനേ ഭീമൻ വീയ്ക്ലാഘി മഹാബലൻ
താത!കണ്ണനുമെന്തോന്നു ചെയ്തുകൊണ്ടാനതിന്നുമേൽ 2
പോരിൽ ജ്വലിയ്ക്കും തിയ്യൊക്കും ഭീമയോപ്പാത്തു കണ്ടുമേ.

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

നന്നായൊരുക്കിട്ടും വേറേ തേരേറിക്കണ്ണനപ്പൊഴേ
പാണ്ഡവൻ നേക്കേറെ കാറേററിളകും കടൽപോലവേ. 3
ക്രുദ്ധനാം കണ്ണനേക്കണ്ടു നിൻെറ മക്കൾ ധരാപതേ!
ഭീമനേത്തിയ്യിൽ ഹോമിച്ച നിലയിൽക്കരുതീടിനാർ. 4
ശരശബ്ദംചെയ്ത പിന്നൊ ഘോരമാം തലശബ്ദവും
കണ്ണൻ ഭീമൻെറ തേരിൻെറ നേക്കു വഷ്ടിച്ചിതേറവും. 5
നൃപതേ വീണ്ടുമുണ്ടായീ ഘോരമാകും സമാഗമം
ആശ്ശൂരനാകും കണ്ണനും മഹാത്മാവായ ഭീമനും. 6
മഹാഭുജർ ചൊടിച്ചേറ്റം പരസ്പരവധാർത്ഥികൾ
തമ്മിൽനോക്കീടിനാർ ചുട്ടുപൊടിയ്ക്കുംപടി ദൃഷ്ടിയാൽ. 7
ക്രോധരക്താക്ഷരായ് ത്രുക്ഷർ ചീറും പാമ്പുകൾ പോലവേ
തമ്മിലേറാശ്ശൂരർ മുറിയേല്പിച്ചാരങ്ങരിന്ദമർ. 8
വ്യാഘ്രതുല്യം വാശികൂട്ടും പരുന്തിൻ വേഗമാണ്ടമേ
ശരഭപ്പടി കോപിച്ചും പോരടിച്ചാർ പരസ്പരം. 9
ചൂതിലേ ക്ലേശവും കാട്ടിൽ വിരാടനഗരത്തിലും
പെട്ട കഷ്ടപ്പാടുമോർത്തു ഭീമസേനനരിന്ദമൻ. 10
പുഷ്ടരതാങ്ങൾ രാഷ്ട്രങ്ങൾ നിൻെറ മക്കൾ ഹരിച്ചതും
മക്കളോടൊത്ത നീയെന്നും പരിക്ലേശങ്ങൾ ചെയ്തതും. 11
ചുടാൻ നിനച്ചതും മക്കളൊത്ത തെറ്ററകന്തിയേ
ദുഷ്ടന്മാർ സഭയിൽക്കൃഷ്ണയ്ക്കേറ്റം ക്ലേശങ്ങൾ ചെയ്തതും. 12
ദുശ്ശാസനൻ മുടിപിടിച്ചിട്ടിഴച്ചതുമങ്ങിനേ
കണ്ണൻ പരുഷവാക്കേറെച്ചൊന്നതും തത്രഭാരത! 13
വേറേ വരിക്കു വരനെയില്ലാനിന്നുടെ വല്ലഭർ
നരകക്കുണ്ടിലായ് പാർത്ഥർ പതിരെള്ളിവരേവരും. 14
കൌരവ്യ!നിൻമുന്നിൽവെച്ചുനോവം കൌരവർ ചൊന്നതും
ദാസിയാക്കിക്കൃഷ്ണയേ നിന്മക്കൾ പുൽകാൻ നിനച്ചതും. 15
കൃഷ്ണാജിനംചാർത്തിയവർ കാട്ടുപൂകുന്ന നേരമേ
നിന്മുന്നിൽസ്സഭയിൽക്കണ്ണൻ പരുഷോക്തികൾ ചൊന്നതും. 16

സമസ്ഥൻ വാശിപൂണ്ടുള്ളോരാത്മകെട്ട വിഷമസ്ഥരേ
പുല്ലാക്കിപ്പാണ്ഡവന്മാരെ നിന്മകൻ തുള്ളിനിന്നതും. 17
ബാല്യംമുതൽക്കുതൻ ദുഃഖമൊക്കെയോത്തരിമർദ്ദനൻ
നിവ്വിണ്ണനായീ ധർമ്മിഷ്ഠൻ ജിവിതത്തിൽ വൃകോദരൻ. 18
പൊന്നാണിഞ്ഞാ ദുസ്സഹമാം വില്ലുചുമ്പിട്ടുവീണ്ടുമേ
ആത്മത്യാഗം ചെയ്യുചെന്നു കണ്ണൻതൻനേക്കു ഭാരത! 19
ഭീമൻ തേച്ചുവിളങ്ങുന്ന ശരജാലങ്ങളോടുടൻ
കണ്ണന്റെ രഥമുള്ളേടംമൂടിനാൻ സൂര്യരശ്മിയും. 20
ഉടൻ ഹസിച്ചാധിരഥി ചാണയ്ക്കിട്ട ശരങ്ങളാൽ
ഭീമന്റെ ശരജാലങ്ങൾ നശിപ്പിച്ചിതുമാറുമേ. 21
മഹാരഥൻ മഹാബാഹുവപ്പോൾകണ്ണൻ മഹാബലൻ
കുത്തുമൂത്തൊമ്പതു മഹാബാണമെയ്തിതു ഭീമനേ. 22
തോത്രങ്കൊണ്ടാനപോലന്യുകൊണ്ടു നിത്തപ്പെട്ടനാവൻ
വെമ്പിക്കണ്ണന്റെ നേരിട്ടു പാഞ്ഞുചെന്നു വൃകോദരൻ. 23
പാണ്ഡവഷ്ഠനുക്കോട്ട പാഞ്ഞടുക്കുന്നനേരമേ
മത്തദ്വിപത്തോടു മത്തഗജംപോലേറു കണ്ണനും. 24
നൂറുഭേരിയ്ക്കാക്കുമൊച്ചയുള്ള ശംഖുവിളിച്ചവൻ
ഹർഷങ്കൊണ്ടിളകീ സൈന്യമിളകും കടൽപോലവേ. 25
തേരാനയാളശ്വബലമിളകുന്നതു കണ്ടുടൻ
ഭീമൻ കണ്ണനോടേറിട്ടു മൂടിനാൻ വിശിഖങ്ങളാൽ. 26
രുക്ഷവർണ്ണാശ്വങ്ങളേത്താൻ ഹംസവർണ്ണഹയങ്ങളാൽ
കലർത്തിപ്പടയിൽക്കണ്ണൻ മൂടിഭീമനെയമ്പിനാൽ. 27
രുക്ഷവർണ്ണാശ്വങ്ങൾ ഹംസവർണ്ണാശ്വങ്ങൾ കലർന്നഹോ
കണ്ടുനിന്മക്കടെ പട ഹാഹായെന്നാർത്തിതേവരും. 28
കൂടിക്കലർന്നുശോഭിച്ചു വായുവേഗങ്ങൾ വാജികൾ
വാനിൽസ്സിതാസിതാഭ്രങ്ങളെന്നപോലെവനീപതേ! 29
വാശിയാൽക്രോധരക്താക്ഷരായിട്ടാക്കണ്ണഭീമരേ
കണ്ടുപേടിച്ചിളകി നിൻ പങ്കിലുള്ള മഹാരഥർ. 30
യമരാഷ്ട്രംപോലെഘോരമായീപോരവർത്തങ്ങളിൽ
പ്രേതരാജപുരംപോലെ ദുർദ്ദൃശം ഭരതർഷഭ! 31

സമാജംപോലതാശ്ചര്യം നോക്കിക്കണ്ടമഹാരഥർ
ഒരാൾക്കതിൽജയം പോരിൽത്തീച്ചയായ് കണ്ടതില്ലഹോ. 32
മഹാസ്സുരവർതൻ പോരു ചാരേനിന്നങ്ങു കണ്ടുതേ
രാജാവേ! മക്കളൊക്കും നിൻ ദുർമ്മന്ത്രത്താൽധരാപതേ! 33
അന്യോന്യം കുത്തുമൂത്തമ്പാൽ മൂടിക്കൊണ്ടരിമർദ്ദനർ
ആകാശം ശരജാലത്താൽമൂടിയത്ഭുത വിക്രമർ. 34
തീക്ഷ്ണബാണങ്ങളാൽത്തമ്മിൽക്കൊൽവാൻ നോക്കും മഹാരഥർ
മഴപെയ്യും കാറുകൾപോലേറവും ദുർന്നീയരായ്. 35
പൊന്നുകെട്ടിച്ചബാണങ്ങളെയ്തീടുമരിമർദ്ദനർ
കൊള്ളിമീൻ ചിന്നിടുംവണ്ണമാക്കിനാരബരം പ്രഭോ! 36
കഴുച്ചിറകുബാണങ്ങളവർ വിട്ടുവിളങ്ങിതേ
ശരത്തിൽ മത്തഹംസങ്ങൾ നിരയാംപോലെയംബരേ. 37
അരിന്ദമൻ ഭീമനെയാക്കണ്ണനോടേറുകാങ്ക്ഷയാൽ
ഭീമനു ഭാരംപെരുതെന്നോത്താർ കൃഷ്ണധനഞ്ജയർ. 38
പിന്നെയാക്കണ്ണഭീമന്മാരുക്കിൽ വിട്ടമ്പുകൊണ്ടഹോ
അന്നെത്താപ്പാടുപോയ് വീണു നരദ്വിരദവാജികൾ. 39
വീണിട്ടും വീഴ്വതായിട്ടും വേറേചത്തും പെരുത്തുപേർ
ഒത്തുനിന്നുടെ മക്കൾക്കു നൃപ! പാരംജനക്ഷയം. 40
ആളശ്രമാനയിവകളന്നേററുത്തിനെ ചത്തഹോ
ക്ഷണത്തിൽ മന്നിടംചിന്നിച്ഛന്നമായ്ത്തീർന്നു ഭാരത! 41

---

133. ഭീമകർണ്ണയുദ്ധം ദുർജ്ജയവധം

ധൃതരാഷ്ട്രൻ പറഞ്ഞു.

അത്യാശ്ചര്യമിതെന്നോപ്പേൻ ഭീമസേനന്റെ വിക്രമം
ലഘുവിക്രമനായീടും കർണ്ണനായ് പ്പോരടിച്ചതിൽ. 1

സർവ്വശസ്ത്രധരന്മാരായേല്ക്കും വാനവരേയുമേ
യക്ഷമർത്ത്യാസുരരെയും പോരിൽക്കണ്ണൻ തടുക്കുമേ. 2
അവൻ പോരിൽ ശ്രീതെളിഞ്ഞു വിളങ്ങും പാണ്ഡുപുത്രനെ
കൌന്തേയനെക്കടക്കാഞ്ഞതെന്ത പൊല്ലുക സഞ്ജയ! 3
പ്രാണത്യാഗം പോർനടന്നാതവർത്തങ്ങളിലെങ്ങിനെ
ജയാജയങ്ങളിതിൽവെച്ചൊക്കുമെന്നോർത്തിടുന്നു ഞാൻ. 4
പോരിൽക്കണ്ണനെ നേടീട്ടെന്നുണ്ണി സൂത! സുയോധനൻ
വെൽവാനേൽപ്പു കൃഷ്ണശിനിപുത്രരോടൊത്ത പാർത്ഥരേ. 5
ഭീമകർമ്മാവായ ഭീമൻ കണ്ണനെപ്പലവട്ടവും
പോരിൽത്തോല്പിച്ചെന്നു കേട്ടു മോഹമേറിവരുന്നു മേ. 6
എൻ പുത്രൻതൻ ദുർന്നയത്താൽത്തീർന്നു കൌരവർ നിശ്ചയം
വില്ലരാം പാണ്ഡവന്മാരെക്കണ്ണൻ വെല്ലില്ല സഞ്ജയ! 7
പാണ്ഡവന്മാരുമായ്ക്കണ്ണൻ ചെയ്തതേതേതു യുദ്ധമോ
അതിലൊക്കെപ്പാണ്ഡവന്മാർ പോരിൽത്തോല്പിച്ചു കണ്ണനെ. 8
അണ്ടർകോനാദിവാനോർക്കും പാണ്ഡവന്മാരജയ്യരാം
അറിയുന്നീലതെന്നുണ്ണി മനബുദ്ധി സുയോധൻ. 9
ധനേശനൊത്ത പാർത്ഥന്റെ ധനം നേടീട്ട മൽസ്സുതൻ
മന്ദൻ തേൻകൊതിയൻപോലെ കുണ്ടു കാണാനാതില്ലഹോ. 10
ചതിയാൽച്ചതികാണുന്നോൻ മാന്യർതൻ നാടു വീണ്ടവൻ
ജയിച്ചെന്നായ്പ്പാണ്ഡവരെയവമാനിച്ചുകൊഠികയാം. 11
പുത്രസ്നേഹാക്രാന്തനാത്മസംയമം വിട്ടു ഞാനുമേ
ധർമ്മംനോക്കും പാണ്ഡവരെ നിരസിച്ചിതു യോഗ്യരെ. 12
എന്നും ശമാർത്ഥിയാപ്പാർത്ഥൻ ദീർഘദർശി യുധിഷ്ഠിരൻ
അശക്തനെന്നോർത്തവനെയെന്നുക്കഠം നിരസിച്ചുതേ. 13
ആദ്യദുഃഖവും പലതരം ദ്രോഹവും മറുമൊക്കെയും
ഉള്ളിൽവെച്ചു മഹാബാഹു ഭീമൻ പോരിട്ടു കണ്ണനായ്. 14
എന്നാൽസ്സഞ്ജയ! നീ ചൊല്ല കണ്ണനും ഭീമനും രണേ
തമ്മിൽക്കൊൽവാനുന്നിയോധശ്രേഷ്ഠർ പോർചെയ്തതെങ്ങിനെ.

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

രാജാവേ!കേൾ കണ്ണ്ഭീമയുദ്ധമുണ്ടായവണ്ണമേ
കാട്ടിൽത്തമ്മിൽക്കൊലയ്ക്കേറ കുഞ്ജരങ്ങൾക്കു തുല്യമേ. 16
രാജാവേ! ക്രുദ്ധനാം കണ്ണൻ ക്രുദ്ധനാം ഭീമസേനനെ
വിക്രാന്തനേ വിക്രമിച്ചു മുപ്പതമ്പൊയ്തിതപ്പൊഴേ. 17
ഊക്കിൽത്തെളിഞ്ഞ മുനയായ്പ്പൊന്നാണിഞ്ഞ ശരങ്ങളാൽ
എയ്തു വൈവത്തനൻ ഭീമസേനനെപ്പ് ഭരതർഷഭ! 18
എയ്തോരവന്റെ വിൽ മൂന്നായ്മുറിത്തിതു മാരുതി
വീഴ്ത്തീ തേർത്തട്ടിൽനിന്നിട്ടു ഭല്ലത്താൽ സ്സൂതനേയുമേ. 19
വൈകർത്തനൻ ഭീമനുടെ വധം കാംക്ഷിച്ചുകൊണ്ടവൻ
പൊന്നും പരിഘവും ചിന്നും തണ്ടെഴും വേൽ വിടിച്ചുതേ. 20
കാലശക്തികണക്കുള്ളാ വേലു കയ്യിലെടുത്തവൻ
ഉയർത്തിക്കൊണ്ടു രാധേയൻ ലാക്കു നോക്കി മഹാബലൻ. 21
ഭീമന്റെ നേർക്കു ജീവാന്തം ചെയ്യുമായതു ചാട്ടിനാൻ
ഇന്ദ്രൻ വജ്രംപോലെ വേലു ചാട്ടി രാധാകുമാരകൻ. 22
ഉച്ചത്തിലലറിക്കൊണ്ടാൻ ശക്തനാം സൂതനന്ദനൻ
ആ നാദം കേട്ടു നിന്മക്കളേറേം ഹർഷിച്ചിതപ്പൊഴേ. 23
കണ്ണൻ ചാട്ടീട്ട തീപ്പോലെ മിന്നിയെത്തുന്ന വേലിനെ
ഏഴമ്പൊയ്തംബരത്തിങ്കൽവെച്ചുറുത്തു വൃകോദരൻ. 24
ഉറയൂരിയ പാമ്പൊക്കും വേൽമുറിച്ചിട്ടു മാരുതി
സൂതപുത്രപ്രാണനെത്താൻ തിരയുംപടി മാരിഷ! 25
മയിൽച്ചിറകെഴും ബാണഗണം വിട്ടു ചൊടിച്ചവൻ
കാലദണ്ഡോഗ്രമായ്പ്പൊന്നുകെട്ടിച്ചാണയ്ച്ചുവെച്ചവ. 26
കണ്ണൻ വേറേ ദുസ്സഹം പൊന്നാണിവില്ലൊന്നെടുത്തുടൻ
വലിച്ചിട്ടു മഹാതേജസ്സെയ്തിപ്പോൾശ്ശരങ്ങളെ. 27
അവ കണ്ടിച്ചു കൌന്തേയൻ മൊട്ടഴിഞ്ഞൊമ്പതമ്പിനാൽ
വസുഷേണൻ വിട്ടയച്ച മഹാബാണങ്ങൾ മന്നവ! 28
അറുത്തു ഭീമൻ നൃപതേ! സിംഹംപോലലറീടിനാൻ
പൈമൂലമൂക്കെഴും മൂരിക്കുറാന്മാർപോലെയാത്തവർ. 29

തമ്മിലാത്തേറു മാംസാർത്ഥിശാർദ്ദൂലങ്ങൾകണക്കിനേ
അന്യോന്യം പ്രഹരിപ്പാനായന്യോന്യം ലാക്കുനോക്കിയും. 30
തൊഴുത്തിൽക്കാളകൾകണക്കന്യോന്യം നോക്കിനാരവർ
കൊമ്പുകൊണ്ടിട്ടു വന്ധിച്ച കൊമ്പന്മാർപോലെ തങ്ങളിൽ 31
ആപ്പാടാഞ്ഞു വലിച്ചെയ്തമ്പെയ്തേറ്റു പരസ്പരം
ശരവർഷങ്കൊണ്ടു തമ്മിൽച്ചുട്ടമ്പടി മഹീപതേ! 32
അന്യോന്യം വൈകൃതംചെയ്ത കോപാൽ കണ്ണുതുറിച്ചവർ
പ്രഹസിച്ചും തമ്മിലോരോരം ഭർത്സിച്ചും വീണ്ടുമങ്ങിനെ! 33
ശംഖം വിളിച്ചുമന്യോന്യം പൊരുതിക്കൊണ്ടിതായവർ
വീണ്ടും ഭീമൻ പിടിപ്പാട്ടിൽ വിൽ മുറിച്ചിതു മാരിഷ! 34
അമ്പെയ്തുകൊന്നു ശംഖൊക്കുമശ്വങ്ങളെയുമപ്പൊഴേ
അവന്റെ സാരഥിയെയും വീഴ്ത്തീ തേർത്തട്ടിൽനിന്നുടൻ: 35
അപ്പോൾ വൈകുണ്ഠനാൻ കണ്ണൻ ഉരുതാം ചിന്തയേന്തിനാൻ
പോരിലോരാവുമന്പോരും വാജിസൂതവിഹീനനായ്. 36
മോഹിച്ചു ശരജാലത്താൽ വേണ്ടുന്നതറിയാതെയായ്
ഏവം കഷ്ടത്തിലായ്ക്കണ്ടു കണ്ണനെത്താൻ സുയോധനൻ. 37
ക്രോധങ്കൊണ്ടു വിറച്ചിട്ടു വിട്ടു ദുർജ്ജയനെത്തടാ
ചെല്ലു ദുർജ്ജയ! കൌന്തേയൻ ഗ്രസിയ്ക്കും സൂതപുത്രനെ. 38
ഊശന്താടിക്കാരനെക്കൊല്ലാക്കണ്ണനു തുണച്ചുടൻ
എന്നു കേട്ടാ നിന്മകൻ നിൻമകനോടായതേറുടൻ. 39
തുടന്നു വിശിഖം തൂകിപ്പ് ഭീമനോടേറിതപ്പൊഴേ
ഒമ്പതെയ്തു ഭീമനെയെട്ടെയ്തു വാജികളേയുമേ. 40
ആറമ്പു സൂതനെ മൂന്നു കൊടിയ്ക്കുഴെയ്തു ഭീമനെ
ഭീമൻ ചൊടിച്ചശ്വസൂതാനീതം ദുർജ്ജയനെത്തടാ. 41
അമ്പെയ്തു മമ്മം കീറീട്ടു കാലനുക്കു കയറിനാൻ
കോപ്പുഴിഞ്ഞൂഴിമേൽ വീണ പാമ്പുപോലെ പിടയ്ക്കവേ. 42
നിൻപുത്രനെക്കണ്ടു കേണു കണ്ണൻവെച്ചു പ്രദക്ഷിണം
അത്യന്തവൈരിയവനെസ്സസ്മിതം തേർകളഞ്ഞുമേ 43
നിറച്ചാ മുറത്തടിയ്ക്കാണികണക്കമ്പു തറച്ചുതേ.
തേരാളി കണ്ണനെന്നിട്ടു മന്പോരു പിളരുമൊഴം
ക്രുദ്ധനാം ഭീമനെപ്പോരിൽ വിട്ടതില്ലാ പരന്തപൻ. 44

134. ദുർമ്മുഖവധം കർണ്ണപ്രയാണം

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

മുറും തേരൊരാക്കണ്ണൻ ഭീമൻ തോല്പിച്ചുവിട്ടവൻ
മറു തേരേറിയുടനെയേറെയ്തു പാണ്ഡുപുത്രനെ. 1
വമ്പുള്ള കൊമ്പന്മാരേറു കൊമ്പാൽക്കുത്തുന്നവണ്ണമേ
വലിച്ചുവിടുമമ്പെയ്തുകൊണ്ടാരായവർതങ്ങളിൽ. 2
പിന്നൊക്കണ്ണൻ ശരനിരയാഞ്ഞെയ്തെല്ലിച്ചു ഭീമനെ
ഉച്ചത്തിലലറിക്കൊണ്ടു മാറത്തെയ്തിതു വീണ്ടുമേ. 3
അവനേറനേക്കു പത്തമ്പാഞ്ഞെതിരെയ്തിതു ഭീമനും
വീണ്ടുമെയ്താനിരുപതു മൊട്ടഴിഞ്ഞ ശരങ്ങളെ. 4
സ്തനാന്തരത്തിലായ്ക്കണ്ണനൊമ്പതമ്പെയ്തു ഭീമനെ
മൂച്ചുകൂടുമൊരമ്പെയ്തു കൊടിയിന്മേലുമൂഴിപ! 5
എതിരെയ്താനുപതും മൂന്നമ്പങ്ങു മാരുതി
വടികൊണ്ടാനയെച്ചമ്മട്ടിയാലശ്വത്തെയാം വിധം. 6
യശസ്വി പാണ്ഡവൻ ഗാഢമെയ്തതേററായവൻ നൃപ!
കിറി നക്കിത്തുടച്ചിട്ട വീരൻ ക്രോധാരുണാക്ഷനായ്. 7
പിന്നെദ്ദേഹം പിളന്നീടുമമ്പെടുത്തിട്ട മന്നവ!
വിട്ട ഭീമനേറനേക്കിന്ദ്രൻ വജ്രമെന്നകണക്കിനേ. 8
കൌന്തേയനെക്കണ്ണനെയ്തോരതു ചെന്നു പിളർന്നുടൻ
ഭൂമികുടിപ്പിളർന്നേറി ചിത്രപുംഖശിലീമുഖം. 9
ചൊടിച്ചു കൺചുവന്നോരു ഭീമനപ്പോൾ മഹാഭുജൻ
വജ്രമൊക്കും നാലുകിഷ്കു നീണ്ട പൊന്നാണിവൻഗദ. 10
ആറു ചിറകുള്ളതുടനേ വിട്ട കണ്ണനേറ നേക്കഹോ
കണ്ണനേറയോടും നാലശ്വങ്ങളെയാഗ്ഗദകൊണ്ടവൻ. 11
ഹനിച്ചു വജ്രങ്കൊണ്ടിന്ദ്രൻ ദൈത്യരെപ്പോലെ ഭാരത!
മഹാഭുജൻ രണ്ടു കത്തിയമ്പാൽബ്ഭാരത! മാരുതി. 12
കണ്ണനേറ കൊടി കണ്ടിച്ചമ്പെയ്തുകൊന്നിതു സൂതനെ
അശ്വങ്ങൾ സൂതൻ കൊടിയും പോയ തേരു വെടിഞ്ഞവൻ. 13

കണ്ണൻ ബുദ്ധിക്ഷയത്തോടും നിന്നു വില്ലിട്ടലച്ചവൻ
അതിലത്ഭുതമായ്ക്കണ്ടേൻ ഭൂപ! കണ്ണന്റെ വിക്രമം. 14
തേരു പോയിട്ടമരിയെയാത്തേരാളി തടഞ്ഞതിൽ
ആ നരശ്രേഷ്ഠനെപ്പോരിൽത്തേർ പോയപടി കണ്ടുടൻ 15
ദുര്യോധനൻ നരപതേ! ദുർമ്മുഖൻ തന്നൊടോതിനാൻ.
ഇതാ ദുർമ്മുഖ! ഭീമൻ തേർകളഞ്ഞു നിലയായ് വൃഷൻ 16
ആ മഹാരഥവീരന്നായീ രഥം കൊണ്ടണയ്ക്കുടോ
ദുര്യോധനന്റെ മൊഴി കേട്ടപ്പോൾബ്ഭാരത! ദുർമ്മുഖൻ. 17
വെമ്പിക്കണ്ണനടുത്തെത്തിയമ്പെയ്തു ഭീമസേനനെ
സൂതപുത്രന്നു തുണയായ്ക്കണ്ടു ദുർമ്മുഖനേ രണേ. 18
കാറിന്മകൻ ഹൃഷ്ടനായീ കിരിനക്കിത്തുടച്ചുടൻ
അപ്പോൾക്കണ്ണനെയമ്പെയ്തു തടുത്തിട്ടു മഹീപതേ! 19
ദുർമ്മുഖൻതന്റെ നേക്കായിത്തേരോടിച്ചിതു പാണ്ഡവൻ
അക്ഷണം നൃപതേ! മൊട്ടഴിഞ്ഞ നല്ലൊമ്പതമ്പിനാൽ. 20
ഭീമൻ ദുർമ്മുഖനേ ക്ഷിപ്രം കാലനുക്കു കയറ്റിനാൻ
ദുർമ്മുഖൻ ചത്തളവിലാത്തേർത്തട്ടിൽത്തന്നൊ സൂതജൻ. 21
കേറിശ്ശോഭിച്ചു നൃപതേ! കതിരോനെന്നവണ്ണമേ
മമ്മം കീറിച്ചോര ചാടി വീണ ദുർമ്മുഖനെത്തടാ. 22
കണ്ടു കണ്ണീർ വാർത്തു കണ്ണൻ ചെന്നുകേറീല തെല്ലിട
മരിച്ചോരവനെച്ചുറ്റി വലംവെച്ചിട്ടു സൂതജൻ. 23
ചുടുന്ന നെടുവീർപ്പിട്ടു ധീരൻ മിണ്ടാതെ നിന്നുപോയ്
കഴുച്ചിറകെഴും നാരാചങ്ങളാലാകിൽ മന്നവ! 24
പതിനാലെയ്തു കണ്ണന്റെറനേക്കു മാരുതനന്ദനൻ
പൊൻകടക്കെട്ടൊടും മിന്നുമവ ചട്ട പിളർന്നുടൻ. 25
പത്തുദിക്കും വിളക്കീടുംവണ്ണമായിട്ടു മന്നവ!
കുടിച്ചു കണ്ണരുധിരം പാരം ഘോരകടിപ്പവ. 26
കാലൻ വിട്ട ചൊടിച്ചേല്പുംസപ്പുങ്ങൾക്കൊപ്പമേ നൃപ!
മന്നിൽ വീണു പിടയ്പ്പുംമട്ടേറാം ശോഭിച്ചിതമ്പുകാം. 27
പാതി കേറി ബിലംപുക്കു ചൊടിച്ചഹികാംപോലവേ
എതിത്തെയ്താനായവനെക്കണ്ണനും പൊന്നണിഞ്ഞതായ്. 28

ഉഗ്രം മിന്നും പതിന്നാലു നാരാചങ്കൊണ്ടശങ്കിതം
കാറിന്മകൻ തൻെറയിടത്തെ പിളന്നാശ്ശരങ്ങളോ. 29
മന്നിൽച്ചെന്നോറിത്തുഗ്രം ക്രൌഞ്ചപ്പക്ഷികളം പോലവേ
നിലത്തു കേറുമാ നാരാചങ്ങളം ശോടിച്ചിടതാറവും. 30
അസ്തമിയ്ക്കുമ്പോളക്കൻെറ മിന്നും രശ്മികളംപോലവേ
മമ്മം പിളർക്കും നാരാചങ്കൊണ്ടു കീറിയ മാരുതി 31
ഏറാം ചോരയൊലിപ്പിച്ചു പർവ്വതം ചോലപോലവേ.
ആബ്ഭീമനാഞ്ഞു മൂന്നമ്പുകൊണ്ടുടൻ സൂതപുത്രനെ. 32
ഊക്കിലെയ്താനേഴബാണങ്കൊണ്ടു സാരഥിയേയുമേ
കണ്ണൻ ഭീമൻെറയുക്കേറു കുഴങ്ങീട്ട ധരാപതേ! 33
പായുമശ്വങ്ങളാൽ മണ്ടീ പോരൊഴിച്ചും പുകഴ്നാവൻ.
പൊന്നുകെട്ടിച്ച വില്ലിട്ടാഞ്ഞുലച്ചാബ്ഭീമസേനനും
നിന്നുകൊണ്ടാൻ പോക്കളത്തിൽക്കത്തും വഹ്നികണക്കിനേ. 34

---

135. ഭീമപരാക്രമം, ദുർമ്മർഷണാദിവധം.

ധൃതരാഷ്ട്രൻ പറഞ്ഞു.

ദൈവം മേലേ മോശമത്രേ ഫലംകെട്ടോരു പൌരുഷം
കിണഞ്ഞ കണ്ണൻ പടയിൽ ഭീമനെക്കയറാഞ്ഞതിൽ. 1
കണ്ണൻ വെൽവാനുദ്യമിച്ചു കണ്ണനോടൊത്ത പാർത്ഥരെ
പാരിൽക്കണ്ണനാ കിടയാം വീരനെക്കാണ്മതില്ല ഞാൻ. 2
എന്നു ദുര്യോധനൻ ചൊല്ലിക്കേട്ടിരിപ്പുണ്ടു വീടുമേ
കണ്ണനോ ശക്തിമാൻ ശൂരൻ വില്ലാളി തളരാത്തവൻ. 3
എന്നെന്നോടോതിനാൻ സൂത! മുന്നം മന്ദൻ സുയോധനൻ
കണ്ണൻ തുണയുള്ളൊരെന്നോടേല്പാനാകാ സുരക്കുമേ. 4
പിന്നെയെന്തോ പാണ്ഡവന്മാർ സത്യംകെട്ടല്പബുദ്ധികളം
എന്നിട്ടുമായവൻ തോറു വിഷം കെട്ടഹിപോലവേ. 5
പോരിൽക്കണ്ണൻ പാഞ്ഞതുകണ്ടെന്തു ചൊല്ലീ സുയോധനൻ.
കഷ്ടമേ പോരിൽ വിരുതറൊരു ദുർമ്മുഖനേകനെ. 6

പാടിച്ചു തിയ്യിലിയ്യാനെപ്പോലെ മോഹമിയന്നവൻ
ദ്രൌണി ശല്യൻ കൃപൻ കണ്ണനിവരൊന്നിച്ചുകൂടിയും. 7
ഭീമനേറം നേരിട്ടു നില്പാൻ പോരാ സഞ്ജയ! നിശ്ചയം
പതിനായിരമാനയ്ക്കാത്തി വന്നുള്ളുഗ്രശക്തിയും. 8
വായുതേജസ്സിനേറം ഘോരോത്സാഹവും കണ്ടറിഞ്ഞവർ
എന്തേ കാലാന്തകയമപ്രായനാം ക്രൂരകാരിയെ. 9
ചൊടിപ്പിച്ചു പോരിൽ വീഴ്ത്തുസരംഭം ബലവേദികഠം
കണ്ണൻമാത്രം മഹാബാഹു തനേറ കയ്യുക്കുകൊണ്ടവൻ. 10
ഭീമനേ വകവെയ്ക്കാതെ യുദ്ധംചെയ്തിതു സൂതജൻ
ഇന്ദ്രൻ ദൈത്യേന്ദ്രനെപ്പോലെ പോരിൽക്കണ്ണനെവെന്നവൻ.
ആപ്പാണ്ഡവൻ പോരിൽവെൽവാൻ ശക്യനാവില്ലൊരാൾക്കുമേ
താനേ ദ്രോണനെ മട്ടിച്ചുവാൻ പടയിങ്കൽക്കടന്നവൻ. 12
ഭീമൻപാത്രനേചഷിയാരുണ്ടേല്പാൻ ജീവൻ കൊതിപ്പവൻ
ഭീമനേറ മുമ്പിൽ നില്പാനാരുണ്ടു നോക്കുന്നു സഞ്ജയ! 13
വജ്രമേന്തും വാസവനേറ മുമ്പിൽ ദൈത്യൻകണക്കിനേ
മനുഷ്യൻ കാലനുർപുക്കുതിരിച്ചിങ്ങെത്തിയെന്നുമാം. 14
ഭീമനേറ നേരെ ചെന്നോരാൽ തിരിച്ചെത്തില്ലൊരിയ്യലും
തിയ്യിലിയ്യാൻപാറമട്ടിൽച്ചാടിനാരല്പശക്തികഠം. 15
മൌഢ്യത്താൽ ക്രുദ്ധനാം ഭീമൻതനേറനേക്കേറിടുന്നവർ
സഭയിങ്കൽ ഭീമനെനേറ മക്കളെക്കൊല ചെയ്വുവാൻ. 16
വാശിയോടും ചൊടിച്ചേറേറാതിലേ കൌരവർ കേഠക്കവേ
അതോത്തും കണ്ണനെപ്പോരിൽ മടക്കിയതു കണ്ടുമേ. 17
ദുശ്ശാസനൻ തമ്പിമാരൊത്തടങ്ങി ഭീമനിൽ ഭയാൽ
വീണ്ടും സഭയിൽവെച്ചിട്ടു ചൊല്ലീലേ പണ്ടു സഞ്ജയ! 18
കണ്ണൻ ദുശ്ശാസനൻ ഞാനും ജയിയ്ക്കും പാണ്ഡുപുത്രരെ
എന്നവൻ കണ്ണനെക്കീമൻപോരിൽത്തേർപോക്കിവെന്നതിൽ.
കൃഷ്ണപ്രത്യാഖ്യാനമോത്തും തപിയ്ക്കുന്നുണ്ടു സഞ്ജയ!
സന്നദ്ധരാം സോദരരെക്കീമൻ കൊന്നതു കാണ്കയാൽ. 20
തനേറ കൂറത്തിലൊട്ടേറെത്തപിപ്പൂ നൃനമെന്മകൻ
ജീവൻ കൊതിയ്ക്കുമാരുണ്ടാപ്പാണ്ഡുപുത്രനൊടേല്പ്പവാൻ. 21

ഭീമായുധൻ കാലനൊക്കും ക്രുദ്ധനാം ഭീമനോടഹോ
ബദ്ധവാമുഖമുഠംപ്പെട്ടുമൊഴിഞ്ഞെന്നായ്വരാം നരൻ. 22
ഭീമൻെറനേക്കുറൊരുവനൊഴിയില്ലെന്നു കാൺമു ഞാൻ
പാത്ഥൻ പാഞ്ചാലരെന്നല്ല കണ്ണനും യുയുധാനനും. 23
പോരിൽച്ചൊടിച്ചോർ കരുതാ ജീവനൊക്കാത്തുകൊള്ളുവാൻ
അയ്യോ കഷ്ടം സൂത! കെട്ടിതെന്മക്കൾക്കുള്ള ജീവിതം. 24

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു

ജനക്ഷയത്തിലങ്ങേവം മാഴ്കീടുന്നുണ്ടെ കൌരവ!
അങ്ങാണീ ലോകനാശത്തിൻ കാരണം തക്കമില്ലിതിൽ. 25
താൻ മഹാവൈരമുണ്ടാക്കി മക്കൾചൊല്പടി നിന്നു നീ
ചൊന്നാതേല്പീല ചാവുന്നോൻ പത്തെത്രയ്ഷ്ഠികണക്കിനേ. 26
ദഹിയ്ക്കാത്താക്കാളകൂടം താൻ കുടിച്ചിട്ടു മന്നാവ!
അതിൻെറ ഫലമൊട്ടുക്കിന്നോറുകൊൾക നരോത്തമ! 27
യഥാശക്തി പൊരും യോധന്മാരെഗ്രഹിയ്ക്കയല്ലി നീ
ഭവാനോടതിൽ വണ്ണിയ്ക്കാം യുദ്ധമുണ്ടായവണ്ണമേ. 28
നിന്മക്കൾ കണ്ണനെപ്പീമൻ മടക്കിയതു കണ്ടുടൻ
പൊറുക്കാതായി വില്ലന്മാരെവർ സോദരർ മാരിഷ! 29
ധൃഷ്ടദ്യുമ്നൻ ധൃസ്സഹനാദുമ്മദൻ ധ്രുവൻ ജയൻ
ചിത്രസന്നാഹരായ്പാണ്ഡുപുത്രനോടേറിതായവർ. 30
മഹാദ്യുതി ഭീമനെയായവർ ചുറ്റും വളഞ്ഞുടൻ
ഇയ്യാമ്പാറകളാൽപ്പോലെ ദിക്കു മൂടി ശരങ്ങളാൽ. 31
ദേവതുപർ കുമാരന്മാരവർ വന്നൊത്തുമപ്പൊഴേ
ഏറുവാങ്ങീ സംഗരത്തിൽപ്പുഞ്ചിരിക്കൊണ്ടു മാരുതി. 32
ഭീമൻെറ മുന്നിലായ് നിൻെറ മക്കളെപ്പാത്തുകണ്ടുടൻ
മഹാബലൻ ഭീമനോടു പാഞ്ഞോരു സൂതനന്ദനൻ. 33
പൊൻകടക്കെട്ടുമായ്ച്ചാണയ്ക്കിട്ട ക്ഷുരനു തുല്യരോൻ
അവനോടേറു നിന്മക്കൾ തടയുന്നോരു മാരുതി. 34
ക്രുദ്ധന്മാർ കണ്ണനെപ്പോറിച്ചുറുമായ്ച്ചേർന്നുനിന്നവർ
തുകിനാർ ഭീമനിൽപ്പാരം മൊട്ടഴിഞ്ഞ ശരങ്ങളെ. 35

സൂതനശ്വങ്ങളത്യുഗ്രവില്ലുമുള്ള നരേന്ദ്രരെ
ഇരുപത്തഞ്ചെണ്ണം വിട്ടു കാലനുക്കേറി മാരുതി. 36
സൂതന്മാരെത്തു തേർവിട്ടു ചത്തുവീണീടിനാരവർ
കാറേറൊടിഞ്ഞിട്ടു പൂത്തുനില്പും വൃക്ഷങ്ങൾപോലവേ. 37
അതൊരത്ഭുതമായ്കണ്ടേൻ ഭീമസേനന്റെ വിക്രമം
അമ്പെയ്ത കണ്ണനേ നിത്തി നിന്മക്കളെ വധിച്ചതിൽ. 38
ചുറും ക്രൂരമ്പെയ്ത ഭീമൻ തടുത്തീടുമൊളായവൻ
സൂതപുത്രൻ മഹാരാജ! നോക്കിനാൻ ഭീമസേനനെ. 39
ഭീമസേനൻ വാശിയാടും ചൊടിച്ചരുണലോചനൻ
വില്ലിട്ടലച്ചിട്ടു വീണ്ടും കണ്ണയച്ചിതു കണ്ണനിൽ. 40

---

136. ഭീമയുദ്ധം ചിത്രോപചിത്രാദിവധം

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു

വീണ നിന്മക്കളെപ്പാർത്തു കണ്ടു കണ്ണൻ പ്രതാപവാൻ
പാരം ക്രോധാവേശമാണ്ടു നിർവ്വേദംപൂണ്ടു ജീവനിൽ. 1
കുറ്റംചെയ്തവനെപ്പോലെതന്നെയോത്തിതു സൂതജൻ
താൻ കാണുവെന്നു ഭീമസേനൻ നിന്മക്കളെ വധിച്ചതിൽ. 2
ഭീമൻ ചൊടിച്ചു കണ്ണുകൾക്കുത്തുമൂത്ത ശരങ്ങളെ
തച്ചു കൂസൽകൂടാതെ പണ്ടത്തെപ്പുകയോത്തവൻ. 3
പുഞ്ചിരിക്കൊണ്ടു രാധേയനമ്പെയ്തിതു ഭീമനെ
വീണ്ടുമെയ്താനെഴുപതു പൊന്നാണിഞ്ഞ ശിതാശുഗം. 4
ആക്കണ്ണനെയ്ത ബാണങ്ങൾ കൂട്ടാക്കാതെ വൃകോദരൻ
എയ്തു രാധേയനേ നൂറു മൊട്ടഴിഞ്ഞ ശരങ്ങളാൽ. 5
മമ്മനോരും പിന്നെയഞ്ചു തീക്ഷ്ണബാണങ്ങളെയ്തവൻ
ഭല്ലത്താൽസ്സൂതപുത്രന്റെ വില്ലറുത്തിതു മാരിഷ! 6
കണ്ണൻ വേറെ വില്ലെടുത്തു ദുഃഖഭാരക്കൊണ്ടു ഭാരത!
ചുറുമേ ഭീമനമ്പാണം വിട്ടു മൂടിനിനാനടൻ. 7

അവന്റെ സൂതനോടൊത്തശ്വങ്ങളെക്കൊന്നു ഭീമനും
പൊട്ടിച്ചിരിച്ചാനച്ചത്തിൽച്ചെയ്തതിനൊതിർചെയ്തതിൽ. 8
ഇവന്റെ വില്ലമ്പയച്ചു മുറിച്ചു ഭരതർഷഭൻ
പൊന്നുകെട്ടിച്ചൊച്ചവാച്ചുള്ളാച്ചാപം വീണു മന്നവ! 9
ഉടനാത്തേർ വിട്ടിറങ്ങിക്കൊണ്ടു കണ്ണൻ മഹാരഥൻ
ഗദയേന്തിക്കോപി പോരിൽ വിട്ടു ഭീമന്റെ നേർക്കുടൻ. 10
ഊക്കിൽപ്പാഞ്ഞെത്തിട്ടുമൊരാഗ്ഗദ കണ്ടു വൃകോദരൻ
അമ്പെയ്തു നിത്തീ നൃപതേ! സൈന്യമൊട്ടുക്കു കാണുവേ. 11
പിന്നീടസംഖ്യം ബാണങ്ങളെയ്തുകൊണ്ടിതു പാണ്ഡവൻ
സൂതപുത്രവധത്തിന്നായ്പ്പെടുകൊണ്ടു പരാക്രമി. 12
ആഗ്ഗരങ്ങാം ശരം തൂകിപ്പോരിൽക്കണ്ണൻ തടുത്തുടൻ
ഭീമസേനന്റെ മെയ്ച്ചുട്ട പൊട്ടിച്ചിതു ശരങ്ങളാൽ. 13
ക്ഷുദ്രകം താനിരുപതുമഞ്ചും ദേഹത്തിലാഴ്ത്തിനാൻ
സൈന്യങ്ങളൊക്കെയും കാണ്കെയതൊരത്ഭുതമായിതേ. 14
ഭീമനപ്പോഗം നരപതേ! മൊട്ടഴിഞ്ഞൊമ്പതമ്പുകാം
കണ്ണന്റെ നേരെക്കോപിച്ചിട്ടാഞ്ഞയച്ചിതു മാരിഷ! 15
അലം ചട്ടയുമെന്നല്ല വലങ്കയ്യും പിളർന്നവ
ക്രൂരമ്പുകാം നിലത്തെത്തീ പുറത്തിൽപ്പാമ്പുകാംപോലവെ 16
ഭീമനെയ്ത നാ ബാണങ്ങാംകൊണ്ടു മൂടിട്ടുമായവൻ
ഭീമസേനനിൽനിന്നിട്ടു വീണ്ടും പിൻവാങ്ങിനാൻ വൃഷൻ. 17
പടാതിയായ് സ്സൂതപുത്രൻ ഭീമാസ്ത്രച്ഛന്നനായഹോ
പിൻതിരിഞ്ഞതു കണ്ടിട്ടു ചൊന്നാൻ മന്നൻ സുയോധനൻ. 18
വെമ്പുവിൻ കണ്ണനടയ തേർ ചൂഴെസ്സജ്ജരായുടൻ
അണ്ണൻ ചൊന്നത്ഭുതമൊഴി കേട്ടു നിന്നകാം മന്നവ! 19
ബാണങ്ങാം തൂകിക്കൊണ്ടോരോ പാണ്ഡുപുത്രനൊടാഹവേ
ചിത്രോപചിത്രർ ചിത്രാക്ഷൻ ചാരുചിത്രൻ ശരാസനൻ. 20
ചിത്രായുധൻ ചിത്രവർമ്മാവടരിൽച്ചിത്രയോധികാം
അവരെത്തമ്പൊളുടനേ ഭീമസേനൻ മഹാരഥൻ. 21
കാരോരമ്പെയ്തു യുദ്ധത്തിൽ വീഴ്ത്തിനാൻ നിന്റെ മക്കളെ
കാറേറാടിഞ്ഞ വൃക്ഷങ്ങാംപോലെ വീണീടിനാരവർ. 22

മഹാരഥന്മാർ നിന്മക്കൾ ചത്തുകണ്ടിട്ടു മന്നവ!
കണ്ണീർ വാർത്തുകൊണ്ടു കണ്ണുനോർത്തു വിടുരവാക്കുകൾ. 23
ഒരുക്കംപൂണ്ട വേറിട്ടു തേരിൽക്കയറി വീണ്ടുമേ
പോരിൽപ്പാണ്ഡവനോടേറാൻ ത്വരയോടും പരാക്രമി. 24
പൊന്നുകെട്ടിച്ച തേച്ചമ്പുനിര തങ്ങളിലെയ്തവർ
സൂര്യരശ്മികളേറുള്ള മേഘങ്ങളുടെ മട്ടിലായ്. 25
മിന്നിത്തിളങ്ങിടും മൂപ്പത്താറു ഭല്ലങ്ങളാലുടൻ
പൊടിച്ചു സൂതപുത്രന്റെ ചട്ട പൊട്ടിച്ചു പാണ്ഡവൻ. 26
കൌന്തേയന്റെസ്സുതജനും മൊട്ടഴിഞ്ഞന്വതനുകം
ഹേ ഭാരതശ്രേഷ്ഠ! വരമെയ്തുകൊണ്ടാൻ മഹാഭുജൻ. 27
ശോഭിച്ചിതന്വേറു മുറിപ്പെട്ട ചോരയണിഞ്ഞഹോ
ചന്ദ്രാർക്കമെട്ടിലാരക്തചന്ദനം പൂശിയോരവർ. 28
ചോര ചാടും മെയ്യുമായിട്ടമ്പാൽച്ചട്ട മുറിഞ്ഞവർ
ഉറയൂരിയ സപ്പാഭർ വിളങ്ങീ കണ്ണപാണ്ഡവർ. 29
വാശി വാച്ചുള്ള പുലികൾ ദംഷ്ടകൊണ്ടെന്നവണ്ണമേ
ശരവർഷം തുകി വീരരൊപ്പം കാടുകൾപോലവേ. 30
കൊന്നുകൊണ്ടൊപ്പമേ തമ്മിൽക്കൊന്നവർമട്ടരിന്ദമർ
അന്നുകൊണ്ടടൽ കീറിക്കൊണ്ടന്നിൽ ശോഭിച്ചിതായവർ. 31
മുഴക്കിയന്നു വഴ്ചിച്ചു കളിച്ചിതവർ തങ്ങളിൽ
തേരാലെ മണ്ഡലം ചുറ്റിത്തേരാളിവരരാമവർ. 32
പയ്യെപ്പയ്യെച്ചീറിയേല്പും കുറവൻമൂരികൾപോലവേ
വിക്രമിഷ്ണും സിംഹമട്ടാ നരസിംഹർ മഹാബലർ. 33
തമ്മിൽ നോക്കിക്കണ്ടു വീണ്ടും ക്രോധത്താൽക്കൺ ചുവന്നാവർ
പോരടിച്ചു മഹാവീര്യർ ബലിശക്രർകണക്കിനേ. 34
അപ്പോൾ ഭീമൻ മഹാബാഹു കൈകളാൽ വില്ലുചമ്പവൻ
ഭീമൻ വിലസി യുദ്ധത്തിൽ മിന്നൽക്കാറുകണക്കിനേ. 35
വില്ലൊലിസ്വനിതത്തോടും ശരധാരാംബു തുകുവോൻ
ആശു ഭീമമേഘം ഭൂമീശ! മൂടീ കണ്ണാചലത്തിനെ. 36
വില്ലുചമ്പവിടും ബാണസഹസ്രങ്കൊണ്ടു ഭാരത!
പാണ്ഡവൻ കണ്ണനിൽത്തുകീ ഭീമൻ ഭീമപരാക്രമൻ. 37

അവിടെക്കണ്ടു നിന്മക്കൾ ഭീമസേനന്റെ വിക്രമം
കഴുച്ചിറകെഴുന്നമ്പാൽക്കണ്ണനേ മൂടി വിട്ടതിൽ. 38
പോരിൽപ്പേർകേട്ട കണ്ണനും പാർത്ഥനും സാത്യകിയ്ക്കുമേ
ചക്രരക്ഷയ്ക്കുമാനന്ദം കൂട്ടിപ്പോരിട്ട കണ്ണനായ്. 39
വിദിതാത്മാവിന്റെ വീര്യം വിക്രമം ധൈര്യമെന്നിവ
കണ്ടു ബുദ്ധിക്ഷയപ്പെട്ടുകൊണ്ടാർ നിന്മക്കൾ മന്നവ! 40

---

137. ഭീമയുദ്ധം ശതുഞ്ജയാദിവധം

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു

രാധേയൻ ഭീമസേനന്റെ ചൊടുഞാണൊലി കേട്ടുടൻ
പൊറുക്കാതായ് മത്തദന്തിയെതിർദന്തിദ്വയനിപ്പടി. 1
ഭീമന്റെ മുമ്പിൽ നിന്നിട്ടു മുഹൂർത്തം മാറിനിന്നവൻ
നോക്കിക്കണ്ടു ഭീമസേനൻ കൊന്നിട്ടാ നിൻകുമാരരെ. 2
അവരെക്കണ്ടുള്ള കെട്ട ദുഃഖമാറ്റിക്കൊണ്ടവൻ നൃപ!
ചൂടുന്ന നെടുവീർപ്പിട്ടു വീണ്ടും ചെന്നോറു ഭീമനായ്. 3
കണ്ണൻ ക്രോധാൽത്തുടുകണ്ണൻ പാമ്പിനെപ്പോലെ ചീറിയും
രശ്മി തൂകും സൂര്യനെപ്പോലമ്പു തൂകി വിളങ്ങിനാൻ. 4
കണ്ണനെയ്യും സൂര്യരശ്മിയ്ക്കൊക്കുന്ന വിശിഖങ്ങളാൽ
ഭരതർഷഭ! താനോറാം മൂടപ്പെട്ട വൃകോദരൻ. 5
കണ്ണനെയ്യും മയിൽപ്പീലിവെച്ച ചിത്രശരോൽക്കരം
മരത്തിൽപ്പക്ഷികൾകണക്കേറീ ഭീമനിൽ മാറുമേ. 6
കണ്ണനെയ്യുന്ന ബാണങ്ങളുടുമിങ്ങും പതിപ്പവ
വിലസീ സ്വർണ്ണപുംഖങ്ങളുരയന്നാനിരപ്പടി. 7
ഉപസ്കരം കൊടി കൂടം കൊടിക്കാലച്ഛത്രങ്ങിവ
കുരുന്നമട്ടിൽക്കാണായീ കണ്ണബാണങ്ങളാൽ മന്നവ! 8
ആകാശം മൂടിയൂക്കോടും കഴുച്ചിറകുവെച്ചവ
പൊൻകെട്ടെഴും ചിത്രശരനിരയെയ്തിതു സൂതജൻ. 9

അവനന്തകനെപ്പോലെ പാഞ്ഞെത്തുന്നോരം വൃകോദരൻ
പ്രാണൻ കളഞ്ഞെതിർത്തുങ്കൊണ്ടൊന്നുതന്നെയ്തിതപ്പൊഴേ. 10
അസഹ്യമാമാക്കണ്ണനേറയുക്കും ഘോരശരങ്ങളും
കണ്ടിട്ടു ചെറും കൂസീലാ വീയ്മേറുന്ന പാണ്ഡവൻ. 11
കണ്ണനേറ ശരജാലങ്ങളെയ്തുത്തിട്ടു പാണ്ഡവൻ
കണ്ണനേറ മേലിരുപത്തു കൂരമ്പെയ്തിതു പിന്നെയും. 12
കൌന്തേയനൊസ്സുതപുത്രനമ്പാൽ മൂടിയവണ്ണമേ
പോരിൽക്കണ്ണനെയും മൂടിക്കൊണ്ടാനാപ്പാണ്ഡുനന്ദനൻ. 13
യുദ്ധത്തിൽബ്ഭീമസേനന്റെ വിക്രമം കണ്ടു ഭാരത!
കൊണ്ടാടീ നിന്നേറയാൾക്കാരും ഹൃഷ്ടരായ് പാരണ്യൌഘവും.
യൂപകേതു കൃപൻ ദ്രൌണി മദ്രരാജൻ ജയദ്രഥൻ
യുധാമന്യുത്തമൌജാക്കൾ ശൈനേയൻ കൃഷ്ണഫൽഗുനർ. 15
കുരുപാണ്ഡുപ്രവരരീപ്പത്തുതേരാളിമാർ നൃപ!
വേഗത്തിൽ നന്നു നന്നെന്നു സിംഹനാദം മുഴക്കിനാർ. 16
രോമാഞ്ചമഞ്ചുമാശ്ശബ്ദം വളർന്നീടുന്ന നേരമേ
സത്വരം നിൻമക്കളോടു ചൊന്നാൻ മന്നാൻ സുയോധനൻ. 17
രാജരാജാത്മജരൊട്ടും വിശേഷാൽത്തമ്പിമാരൊട്ടും
ചെൽവിൻ കണ്ണാന്തികം ഭീമൽക്കാക്കുവാൻ ശ്രുഭമായ്വരും. 18
ഭീമനെയ്യുന്ന ബാണങ്ങൾ കൊന്നോയ്ക്കാം സൂതപുത്രനെ
വില്ലാളിവീരരേ! സൂതപുത്രരക്ഷയ്ക്കു നോക്കുവിൻ. 19
ദുര്യ്യോധനൻ ചൊല്ലിവിട്ടോരേഴുതമ്പികൾ മാരിഷ!
ഭീമനേറനേക്കം പാഞ്ഞെത്തിച്ചൊടിച്ചേറു വളഞ്ഞുതേ. 20
അവർ കൌന്തേയനെച്ചെന്നു മൂടിനാർ ശരവൃഷ്ടിയാൽ
മലയേ മഴകൊണ്ടിട്ടു മഴക്കാറുകൾപോലവേ. 21
പീഡിപ്പിച്ചു ഭീമനെയാച്ചൊടിച്ചേഴു മഹാരഥർ
ഗ്രഹങ്ങളേഴും പ്രളയത്തിങ്കൽച്ചന്ദ്രനെയാംവിധം. 22
കൌന്തേയന്റെക്കൊഴും മട്ടിൽ കൈമുക്കിപ്പിടിച്ചഹോ
രാജാവേ! ദുഗ്ധമാംവണ്ണം ചന്തമേന്തുന്ന കാമ്മുകം. 23
മനുഷ്യസാമ്യം കണ്ടിട്ടങ്ങേഴുബാണം തൊടുത്തുടൻ
അവരെപ്പാത്തെയ്തു വിട്ടിതക്നെംശ്രുക്കൾപോലവേ. 24

നിന്മക്കൾക്കുയിർ ദേഹത്തിൽനിന്നു പോക്കുംപ്രകാരമേ
ഭീമസേനൻ മഹാരാജ! പണ്ടത്തെപ്പകയോത്തവൻ 25
ഭീമനെയ്താസ്സായകങ്ങൾ ഭാരതന്മാരെ മന്നവ!
പിളർന്നാകാശത്തു ചെന്നു സ്വർണ്ണപുംഖങ്ങൾ തേച്ചവ. 26
പൊന്നാണിഞ്ഞെന്നുകളുവക്കുള്ളിൽക്കാനു പിളർന്നടൻ
വാനിൽശ്ശോഭിച്ചു നൃപതേ! ഗരുഡന്മാർകണക്കിനേ. 27
പൊന്നാണിഞ്ഞുള്ളവ പരം ഘോരതേച്ചവിധത്തിലായ്
രാജേന്ദ്ര! നിന്മക്കൾ ഘോര കുടിച്ചുകൊണ്ടയന്നവ 28
അന്യോന്യം മർമ്മം പൊട്ടീട്ടു തേരിൽനിന്നവർ വീണുപോയ്
കുന്നിൽനിന്നിട്ടാനയൊടിച്ചിട്ട വൃക്ഷങ്ങൾപോലവേ. 29
ശത്രുഞ്ജയൻ ശത്രുസഹൻ ചിത്രൻ ചിത്രായുധൻ ദൃഢൻ
ചിത്രസേനൻ വികർണ്ണൻ താനേഴുപേരിവർ വീണുപോയ്. 30
കൊന്നു നിൻനന്ദനന്മാരെയൊക്കെക്കാളും വൃകോദരൻ
ഇഷ്ടൻ വികർണ്ണനെപ്പറ്റിയേറ്റം ദുഃഖിച്ചു പാണ്ഡവൻ. 31
പോരിൽക്കൊല്ലുവനെന്നായിശ്ശപഥംചെയ്തു പോയി ഞാൻ
അതിനാൽ നിന്നെ ഞാൻ കൊന്നു വികർണ്ണാ!കർത്തു സത്യവും
ക്ഷാത്രധർമ്മം വിചാരിച്ചു വീര! പോരിന്നു വന്നു നീ
വിശേഷിച്ചും മന്നവന്നും ഞങ്ങൾക്കും ഹിതമോർപ്പവൻ. 33
അന്യായമോ ന്യായമോയിതില്ലെന്നാൽ മാഴ്കയില്ല ഞാൻ
രാധേയൻ കാണ്കെയവരെക്കൊന്നുവ്വീശ! മഹാദ്യുതി. 34
ഘോരസിംഹാരവം വിട്ടുകൊണ്ടാനാപ്പാണ്ഡുനന്ദനൻ
ആശ്ശൂരൻ കൂട്ടമാശ്ശബ്ദം ധർമ്മരാജനു ഭാരത! 35
പോരിലോറ്റം തൻറെ ജയമുണർത്തിച്ചവിധത്തിലായ്
വില്ലാളി ഭീമസേനൻറെയാ മഹാദ്ധ്വനി കേട്ടടൻ. 36
യുദ്ധത്തിങ്കൽധർമ്മജനു വളർന്നു പ്രീതിയേറവും
ഹർഷംപൂണ്ടു മഹാരാജ! വാദ്യഘോഷങ്ങളാലുടൻ. 37
ഭ്രാതാവിൻ സിംഹനാദത്തെയെതിരേറ്റരിതു പാണ്ഡവൻ
ദ്രോണനോടേറ്റു യുദ്ധത്തിൽസ്സവ്യശസ്സുധരോത്തമൻ. 38
ഭീമൻറെ സൂചനകൊണ്ടു പാരം ഹർഷമിയന്നവൻ
വീഴിച്ച നിന്മക്കൾ മുപ്പത്തൊന്നുപേരെദ്ധരാപതേ! 39

ദുര്യോധനൻ ചത്തുകണ്ടിട്ടോത്തു വിദുരവാക്കിനെ
ക്ഷത്താവു ചൊന്നൊരു ഹിതവാക്കിതാ വന്നിതിപ്പൊഴേ. 40
എന്നു ചിന്തിച്ചു നൃപതിയൊന്നും മിണ്ടാതെ നിന്നുപോയ്
ചൂതാട്ടത്തിൽ ദുഷ്ടബുദ്ധി നിന്മകൻ ചൊല്ലിയില്ലയോ. 41
കൃഷ്ണയെസ്സഭയിൽക്കോറിജ്ജളൻ കണ്ണനൊടൊത്തവൻ
പാഞ്ചാലിയോടു സഭയിൽച്ചൊല്ലീലേ പരുഷം വൃഷൻ. 42
പാണ്ഡവന്മാരുമഞ്ചുന്നുമിരിയ്ക്കുമ്പരണീപതേ!
അഞ്ചുന്നും കൌരവന്മാരുമേവരും കേൾക്കെ മന്നവ! 43
കൃഷ്ണേ! നശിച്ചു പാർത്ഥന്മാരെന്നും നരകമാണ്ടുപോയ്
വേറേ വരിയ്ക പതിയെയെന്നതിൻഫലമൊത്തുതേ. 44
നിന്മക്കൾ പതിരെള്ളെന്നും മറും പരുഷവാക്കുകൾ
കേൾപ്പിച്ചീലേ യോഗ്യരാകും പാണ്ഡവന്മാർ ചൊടിയ്ക്കുവാൻ.
ആ ക്രോധത്തിയ്യിനെബ്ഭീമൻ പതിമ്മൂവ്വാണ്ടടക്കിയോൻ
വിട്ടുനിന്മക്കളെത്തീരെ മുടിയ്ക്കുന്നിതു കൌരവൻ. 46
ക്ഷത്താവേറെക്കരഞ്ഞിട്ടും നിങ്കൽക്കണ്ടീല ശാന്തിയെ
ഭാരതശ്രേഷ്ഠ! നീ മക്കളൊത്തേല്ക്കുക ഫലത്തിനെ. 47
വൃദ്ധൻ ധീരൻ കാര്യതത്വമറിഞ്ഞുരുളിട്ടും ഭവാൻ
സുഹൃജ്ജനോക്തി കേട്ടീലാ ദൈവം താനിഹ കാരണം. 48
മാഴ്കിടേണ്ടാ നരവ്യാഘ്ര! പെരുംതെറ്റു ഭവാനുതാൻ
മക്കൾ ചാകാനുള്ള മൂലമങ്ങു താനെന്നു മന്മതം. 49
ചത്തു വികർണ്ണനും ഭൂപ! വീര്യവാൻ ചിത്രസേനനും
നിന്മക്കളിൽ പ്രധാനപ്പെട്ടുള്ള മറും രഥന്മാരും 50
കണ്ണിൻറനേക്കാരെ വേറേ കണ്ടു മാരുതനന്ദനൻ
ആ നിന്മക്കളെ വേഗത്തിലവൻ കൊന്നു മഹാഭുജ! 51
നിന്മൂലം കണ്ടു ഞാൻ സൈന്യം നശിയ്ക്കുന്നതുമപ്പൊഴേ
കണ്ണനും പാണ്ഡുസുതനുമെയ്യും ഭൂരിശരങ്ങളാൽ. 52

138. ഭീമകർണ്ണയുദ്ധം

ധൃതരാഷ്ട്രൻ പറഞ്ഞു

പെരുത്തപനയം സൂത! വിശേഷിച്ചെന്റെതന്നെയാം
ദുഃഖിച്ചീടുമെനിയ്ക്കിപ്പോളതു വന്നൊത്തു സഞ്ജയ! 1
കഴിഞ്ഞതു കഴിഞ്ഞല്ലോ നമുക്കുള്ള മനോഗതം
ഇനിയെന്താണാ വേണ്ടുന്നാതതു സഞ്ജയ! ചെയ്യുവൻ. 2
വീരക്ഷയം പരമിതെൻദുർന്നയാൽപ്പെട്ടവണ്ണമേ
ചൊല്ലിക്കൊള്ളൂ സ്വൈരയ്യമോടും ഞാനിരിപ്പുണ്ടു സഞ്ജയ! 3

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു

കർണ്ണനും ഭീമനും ഭൂപ! പോരിൻ വിക്രമമാണ്ടവർ
വർഷിയ്ക്കും കാർകളെപ്പോലെ വർഷിച്ചു ബാണവൃഷ്ടികൾ 4
പൊൻകടക്കെട്ടുമായ്ത്തേച്ച ഭീമപ്പെരെഴമമ്പുകൾ
ജീവൻ പിളർന്നിടുംവണ്ണം കർണ്ണനിൽച്ചെന്നുകേറിതേ. 5
കർണ്ണനെയ്യും വിഷങ്കൊണ്ട പാമ്പുകൾക്കൊക്കുമമ്പുകൾ
പോരിൽ ചിന്നീ ഭീമനിലും നൂറുമായിരവും ശരി. 6
അവർ തൂകിച്ചൊറിമെത്തുമമ്പുകൊണ്ടവനീപതേ
പടകൾക്കു കടൽക്കൊക്കും ക്ഷോഭമുണ്ടായിതേറവും. 7
ഭീമനെയ്യുന്ന ബാണങ്ങൾ നിൻസൈന്യത്തെയരിന്ദമ
ഘോരസപ്പോഗ്രങ്ങൾ കൊന്നു ചമൂമദ്ധ്യത്തിലപ്പൊഴേ. 8
ചത്തുവീണാനയാളശ്വമിവകൊണ്ടവനീപതേ
കാറേറാറാമരങ്കൊണ്ടാമ്മട്ടിൽച്ചിന്നീ ധരാതലം. 9
ഭീമനെയ്തീടുമമ്പേറു പോരിൽച്ചാകുമ്പൊളായവർ
ഓടിപ്പോയീ നിൻഭടന്മാരിതെന്തെന്നും പറഞ്ഞുടൻ. 10
അകന്നു സിന്ധുസൌവീരകൌരവപ്പടയപ്പൊഴേ
ഊക്കേറിടും കർണ്ണപാണ്ഡുപുത്രബാണങ്ങളേല്ക്കയാൽ. 11
മിക്കതും തീർന്ന ശൂരന്മാരശ്വഹസ്തികൾ ചത്തുമേ
ഭീമകർണ്ണന്മാരെ വിട്ടു പാഞ്ഞുപോയ് പത്തുദിക്കിലും. 12

നമ്മെപ്പാത്ഥന്നുവേണ്ടിട്ടു മോഹിപ്പിയ്ക്കുന്ന ദേവകൾ
കൊല്ലുന്നു കണ്ണുഭീമന്മാർ വിട്ട ബാണങ്ങൾ നമ്മളെ. 13
എന്നും പറഞ്ഞു പേടിച്ചു കുഴങ്ങീടിന നിൻഭടർ
അമ്പെത്തും ദിക്കു വിട്ടിട്ടു നില്പായി പോരു കാണുവാൻ. 14
കലിച്ചു പോക്കളത്തിങ്കലപ്പോൾമ്പോരപ്പെരുമ്പുഴ
ശൂരർ ഹർഷിച്ചിടുംവണ്ണം ഭീരുക്കളുഴലുംപടി. 15
ആനയാളശ്വമിവതൻ ചോര ചാടിയൊലിച്ചഹോ
ചത്തുവീണാനകുതിരയാൾക്കൂട്ടമിട തിങ്ങിയും. 16
അനേകഷ്ം കൊടിക്കൂറയാനതേരശ്വഭൃഷ്കൾ
ഉടഞ്ഞ തേർകൂബരാക്ഷചക്രാദികളൊടിഞ്ഞുമേ. 17
പൊന്നണിഞ്ഞു ചെരുത്തൊച്ച മുഴങ്ങീടുന്ന വില്ലുകൾ
പൊൻകെട്ടുടയ നാരാചവിശിഖങ്ങളസംഖ്യമേ. 18
ഉറയൂരിയ പാമ്പൊത്ത കണ്ണുപാണ്ഡവരെയ്തവ
പ്രാസതോമരസംഘങ്ങൾ വാളുവെണ്മഴുവങ്ങിനെ. 19
പൊന്നുകെട്ടിച്ച ഗദകൾ മുസലം പട്ടസങ്ങളും
പലമട്ടുള്ള വജ്രങ്ങൾ വേൽ പിന്നെപ്പരിഘങ്ങളും 20
നാനാ ശതഘ്നികളുമായ് ശ്ലോഭിച്ചു ഭൂമി ഭാരത!
പൊന്നുന്തോൾ വളഹാരങ്ങൾ കുണ്ഡലങ്ങൾ കിരീടവും. 21
വളയും ചിന്നിയവ്വണ്ണം മോതിരങ്ങളുമങ്ങിനേ
ചൂഡാമണിതലപ്പാവും പൊൻകോപ്പും പിന്നെ മാരിഷ! 22
ചട്ടയും കയ്യുറകളും കണ്ണാഭരണവും പരം
വസ്ത്രവും കുടയും ചിന്നിക്കിടക്കും ചാമരങ്ങളും. 23
അമ്പോററാനയാളശ്വങ്ങളും ചോരയൊലിച്ചഹോ
പലമട്ടിൽച്ചിന്നിമിന്നീ മന്നിതേറമതാതിടം. 24
വീണു മിന്നി പ്രകാശിച്ചു ഗ്രഹം ചിന്നിയ വാൻപടി
അചിന്ത്യമത്ഭുതമവർ ചെയ്ത യുദ്ധമമാനുഷം. 25
കണ്ടു ചാരണസിദ്ധന്മാർ പൂണ്ടു വിസ്മയമേറവും
കാട്ടിൽക്കാറൊത്ത തീയ്യിന്റെ കയറാംപോലെയാഹവേ. 26
ഭീമനോടൊത്ത കണ്ണന്റെ കയറാം ഘോരമായിതേ
കൊടിവീണുള്ള തേരൊത്തും ഗജാശ്വനരർ ചത്തുമേ. 27

രണ്ടാനകഥം കലക്കീട്ടും തണ്ടാരിൻ പൊയ്ക പോലവേ
കാറിൻനിര കണക്കായിത്തീർന്നു നിമ്പട മന്നവ!
കണ്ണഭീമന്മാരുടയ വിമർദ്ദം പോരിലുഗ്രമായ്. 28

---

139. ഭീമകർണ്ണയുദ്ധം

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

പിന്നെക്കർണ്ണൻ മഹാരാജ! മുന്നമ്പെയ്തിട്ടു ഭീമനെ
വഷിച്ചു പലമട്ടേററം വിചിത്രശരവൃഷ്ടിയാൽ. 1
സൂതപുത്രനെറയെയ്തേറോരാ മഹാബാഹു പാണ്ഡവൻ
നടുങ്ങീലാ ഭീമസേനൻ പിളർക്കും മല പോലവേ. 2
കർണ്ണത്തിൽക്കർണ്ണനെയവൻ കുത്തുമൂത്തുള്ള കണ്ണിയാൽ
ഊക്കിട്ടെയ്തിതു യുദ്ധത്തിൽക്കൈവേഗക്കൊണ്ടു മാരിഷ! 3
ഭംഗിയേറുന്ന കർണ്ണനെറ കുണ്ഡലം മന്നിൽ വീഴ്ത്തിനാൻ
മിന്നും നക്ഷത്രമാകാശാൽ വീഴുന്നപടി പൊന്മയം. 4
സ്തനാന്തരത്തിൽ വേറിട്ട ഭല്ലത്താൽസ്സൂതപുത്രനെ
ചിരിച്ചുകൊണ്ടെയ്തുകൊണ്ടാൻ ചൊടിച്ചോരു വൃകോദരൻ. 5
അവനേറനേക്കു പിന്നേയും നാരാചം പത്തു ഭാരത!
ഉറയൂരിയ പാമ്പിനൊത്തവയെയ്തു മഹാഭുജൻ. 6
അവയാസ്സൂതപുത്രനെറ നെററി കീറീട്ടു ഭാരത!
അവനെയ്തവ പോയ്ക്കേറീ പുററിൽപ്പാമ്പുകൾപോലവേ. 7
നെററിയ്ക്കേറോരു ബാണങ്ങൾകൊണ്ടുശോഭിച്ചു സൂതജൻ
പണ്ടു നീലോല്പലമലർമാല ചാർത്തിയവണ്ണമേ. 8
കർണ്ണനുക്കേറിടും പാണ്ഡുപുത്രനാഞ്ഞെയ്തതേററവൻ
തേരിനെറ കൂബരം പററിപ്പിടിച്ചക്ഷിയടച്ചുപോയ്. 9
മുഹൂർത്തത്താൽബ്ബോധമാണ്ടു വീണ്ടും കർണ്ണൻ പരന്തപൻ
മേലൊക്കെച്ചോരയാറാടിപ്പാരം ക്രോധമെടുത്തുമേ. 10

ദ്ധധനപാവാത്തിചേത്ത കണ്ണൻ പോരിൽച്ചൊടിച്ചവൻ
ഊക്കെടുത്താൻ പെരുത്തുക്കൻ ഭീമത്തേരിനുനേക്കടൻ. 11
കണ്ണൻ കഴച്ചിറകെഴും ന്നാമ്പങ്ങോട്ട മന്നവ!
അമർഷിബലവാൻ ക്രുദ്ധനെയുകൊണ്ടിതു ഭാരത! 12
അപ്പോൾച്ചൊരിഞ്ഞിതത്യുഗ്രശരവർഷങ്ങൾ പാണ്ഡവൻ
അവന്റെ വീര്യം യുദ്ധത്തിൽ വകവെയ്ക്കാതെകണ്ടതാൻ. 13
കണ്ണൻ പാണ്ഡവനെപ്പിന്നെയൊമ്പതമ്പുകൾ മന്നവ!
ക്രുദ്ധൻ മാറത്തെയ്തു പട്ടക്രുദ്ധനെത്താൻ പരന്തപ! 14
ആ നരവ്യാഘ്രർ ദംഷ്ട്രാഗ്രവ്യാഘ്രങ്ങൾപടിയേറവർ
തമ്മിൽ വർഷിച്ചിതു മഴക്കാർകളെപ്പോലെയാഹവേ. 15
തലശബ്ദങ്ങളെക്കൊണ്ടും പേടിപ്പിച്ചു പരസ്പരം
നാനാശരൌഘങ്കൊണ്ടിട്ടും പോരിൽപ്പേടിപ്പെടുത്തിനാർ. 16
പോരിൽത്തമ്മിൽച്ചൊടിച്ചുള്ളോർ ചെയ്തതിനൊത്തുചെയ്തവർ
പിന്നെബ്ഭീമൻ മഹാബാഹു സൂതപുത്രന്റെ ഭാരത! 17
വിൽകുത്തിയമ്പെയ്തുത്തിട്ടലറീ ശത്രുമർദ്ദനൻ
മുറിഞ്ഞൊരാ വിൽ വെടിഞ്ഞു സൂതപുത്രൻ മഹാരഥൻ. 18
ഊക്കോടും ഭാരമേല്ക്കുന്ന വില്ലു വേറിട്ടെടുത്തുതേ
കണ്ടവൻ കുരുസൌവീരസിന്ധുവീരജനക്ഷയം. 19
ചട്ടശസ്ത്രം കൊടിയുമായ് വീണ ചിന്നിയമന്നുമേ
ആനതേരാളശവജാലം ചത്തതുംകണ്ടു ചുറ്റുമേ. 20
സൂതപുത്രനു സംരംഭങ്കൊണ്ടുദീപിച്ചിതാകൃതി
പൊന്നണിഞ്ഞ പെരുംവില്ലിട്ടൊന്നുലച്ചുടനായവൻ. 21
രാധേയൻ ഘോരനോട്ടത്താൽ ഭീമനേ നോക്കി മന്നവ!
പരം ചൊടിച്ചമ്പതുകും സൂതപുത്രൻ വിളങ്ങിനാൻ. 22
ഉച്ചയ്ക്കുംശുക്കൾ തുകീടും ശരത്സൂര്യൻ കണക്കിനേ
അംശുക്കൾ വിരിയും സൂര്യമൂർത്തിപോലെ ധരാപതേ! 23
കാണായിതമുചിതരും കണ്ണുരുപം ഭയങ്കരം
കൈരണ്ടാലുങ്ങെടുപ്പോതും തൊടുപ്പോതും ശരങ്ങളെ. 24
വലിപ്പോതും വിടുമ്പോതും പോരിൽക്കാണ്മീലൊരന്തരം
ചുറ്റിയ്ക്കും കൊള്ളിപോലുഗ്രം വട്ടത്തിൽത്തന്നെയായുധം. 25

ഇടവും വലവും കണ്ണനെയ്തക്കാണായി മന്നവ!
പൊൻകടക്കെട്ടുമായ് ക്ലുത്തു കണ്ണനെയ്തീടുമമ്പുകൾ 26
ദിക്കെങ്ങുമക്പ്രഭകൾ മറച്ചിതു മഹീപതേ!
ഉടനേ പൊൻകടയുമായ് മൊട്ടഴിഞ്ഞ ശരങ്ങളെ. 27
വില്ലിൽനിന്നേന്തിടും കൂട്ടം വാനിൽക്കാണായ് പലേതരം
കണ്ണന്റെ വില്ലിൽനിന്നേററമുയർന്നുണ്ടായിതമ്പുകൾ. 28
ക്രൌഞ്ചങ്ങൾപോലെ വരിയായ് ശ്ശോഭിച്ചു വാനിൽ മന്നവ!
കഴുച്ചിറകുമായ് ച്ചാണയ്തീട്ടഹോ പൊന്നാണിഞ്ഞവ. 29
ഊക്കേറുമുഗ്രബാണങ്ങളെയ്താനധിരഥാത്മജൻ
വില്ലിന്റെയൂക്കാലിളകിപ്പൊന്നാണിഞ്ഞീടുമായവ. 30
ഇടകൂടാതെ ഭീമന്റെ തേരിൻ നേക്കെത്തി മന്നവ!
പൊന്നാണിഞ്ഞവയാകാശത്തങ്ങു മിന്നിയസംഖ്യമേ. 31
ഇയ്യാമ്പാരററുട്ടമട്ടിൽക്കണ്ണനെയ്തീടുമമ്പുകൾ
ശോഭിച്ചു കണ്ണചാപത്തിൽനിന്നുയന്നീടുമായവ. 32
നെടുനീളത്തിലാകാശത്തൊരറയന്പെന്നാവണ്ണമേ
മലയെജ്ജലദം വാരിധാരയാലെന്നാവണ്ണമേ: 33
ക്രുദ്ധൻ മൂടീടിനാൻ കണ്ണൻ ഭീമനെശ്ശരവൃഷ്ടിയാൽ
അതിൽബ്ഭാരത!ഭീമന്റെ ബലം വീര്യം പരാക്രമം 34
വ്യവസായവുമേ കണ്ടു നിന്മക്കൾ ഭടരൊത്തവർ
ഇളകും കടൽപോലേന്തിവരുമാശ്ശരവൃഷ്ടിയെ 35
വകവെയ്ക്കാതെ കോപിച്ചു കണ്ണനോടേററു ഭീമനും
ഭീമന്റെ പൊന്നുകെട്ടിച്ച പെരുംവില്ലു ധരാപതേ! 36
വലിയ്കയാൽ വൃത്തമൊത്തു ശക്രചാപം കണക്കിനേ
അതിൽനിന്നമ്പുയർന്നേന്തിയാകാശം നിറയുംപടി. 37
ഭീമനും പൊൻകടക്കെട്ടായ് മൊട്ടഴിഞ്ഞ ശരങ്ങളാൽ
വാനിൽനിർമ്മിച്ചൊരാ മാല മിന്നീ പൊന്മാലപോലവേ. 38
ശരജാലങ്ങളാകാശത്തുടൻ ഭാഗം തിരിഞ്ഞഹോ
ഭീമനെയ്ത ബാണങ്ങളേറുമുട്ടിത്തകർന്നുപോയ്. 39
കണ്ണന്റെ ശരജാലത്താൽ ഭീമന്റേറയുമതേവിധം
തീപ്പൊരിപ്പടിയൂക്കോടേററതിനാലേററമാഹവേ. 40

സുവർണ്ണപുംഖജാലത്താൽ മൂടപ്പെട്ടിതു വാനിടം
തെളിവീലപ്പൊളാദിത്യൻ വീശുന്നീലൊരു കാറുമേ 41
വ്യോമം ശരങ്ങളാൽ മൂടീട്ടറിയാതായിതൊന്നുമേ.
പലമട്ടന്വെയ്തു സൂതപുത്രൻ ഭീമനെ മൂടിയും. 42
ആ മഹാത്മാവിൻെറ വീര്യം കൂട്ടാക്കാതേറുകേറിനാൻ
അവിടെശ്ശരജാലങ്ങളവർ തുകുമ്പൊഥം മാരിഷ! 43
കലന്നു തങ്ങളിൽക്കാറുപോലെ കാണായിതപ്പൊഴേ
ആ നൃസിംഹന്മാർകളുടെയന്യോന്യശരഘഷ്ണാൽ. 44
വ്യോമത്തിൽ ഭരതശ്രേഷ്ഠ! പെട്ടെന്നുണ്ടായി തിയ്യുമേ
കൊല്ലൻ തേച്ചുള്ള നൽക്കുരമ്പുകളാക്കണ്ണനങ്ങിനേ. 45
പൊന്നുകെട്ടിച്ചവ ചൊടിച്ചയച്ചു കുലചെയ്തുവാൻ
അവയോരോന്നു മുന്നൂന്നായ് വാനിലമ്പെയ്തു വീഴ്ത്തിനാൻ. 46
ഭീമൻ കണ്ണനിലും മെച്ചംകാട്ടി നില്പൊന്നുമോതിനാൻ
പീണ്ടും തുകീടിനാനുഗ്രശരവഷ്ടങ്ങം പാണ്ഡവൻ. 47
അമഷി ബലവാൻ ക്രുദ്ധനെരിയ്പ്പം തീകണക്കിനേ
അവക്കുണ്ടായ് കയ്യുറകളടിച്ചടചാരവം. 48
തലശബ്ദവുമുച്ചത്തിൽഘോരമാം സിംഹനാദവും
തേരുരുംദ്ധനിയും ഘോരച്ചെറുഞാണൊലിയും പരം. 49
തമ്മിൽക്കൊൽവാൻ മുതിന്നോരു കണ്ണഭീമപരാക്രമം
കാണ്മാൻ മോഹിയ്പ്പുന്ന യോധർ യുദ്ധവും നിത്തി മന്നവ! 50
ദേവഷിസിദ്ധഗന്ധർവ്വർ നന്നുനന്നെന്നു വാഴ്ത്തിനാർ
പുഷ്പവഷ്ടങ്ങം വഷിച്ചു വിദ്യാധരഗണങ്ങളും. 51
ഉടൻ ഭീമൻ മഹാബാഹു സംരംഭി ദൃഢവിക്രമൻ
അസ്രുങ്ങളസ്രുങ്ങംകൊണ്ടു തടുത്തമ്പെയ്തു കണ്ണനെ. 52
കണ്ണനും ഭീമബാണങ്ങം തടുത്തിട്ടു മഹാബലൻ
പാന്ധിനൊക്കുന്ന നാരാചമൊമ്പതെയ്തിതു സംഗരേ. 53
അത്രത്തോളം ബാണമെയ്തു ഭീമൻ വാനിൽ മുറിച്ചുതേ
കണ്ണനാരാചങ്ങളുടൻ നില്പുനില്പൊന്നുമോതിനാൻ. 54
പിന്നെബ്ഭീമൻ മഹാബാഹു ബാണമൊന്നന്തകോപമം
വീരൻ കണ്ണൻെറ നേക്കെയ്തു യമദണ്ഡംകണക്കിനേ. 55

രാധേയനായതെത്തുമ്പോൾച്ചിരിച്ചങ്ങു മുറിച്ചതേ
ഭൂപ!ഭീമന്റെയാബ്ബാണം മൂന്നാമ്പാലേ പ്രതാപവാൻ. 56
പിന്നെയും വിട്ടിതത്യുഗ്രശരവൃഷ്ടികൾ പാണ്ഡവൻ
പേടിയെന്യേ കണ്ണനേറാനാവനെയ്തസ്ത്രമൊക്കെയും. 57
പൊരുതുന്നോരു ഭീമന്റെ,കണ്ണനങ്ങസ്ത്രമായയാൽ
ആവനാഴികൾവിൽഞാണം മൊട്ടഴിഞ്ഞ ശരങ്ങളാൽ. 58
അശ്വയോക്ത്രം രശ്മികളും കണ്ണൻ കോപിച്ചറുത്തതേ
അവന്റെയശ്വങ്ങളെയും കൊന്നഞ്ചമ്പെയ്ത സൂതനെ. 59
പിന്മാറിട്ട യുധാമന്യുത്തേർപുക്കാൻ സൂതനും നൃപ!
ചിരിച്ചുകൊണ്ടു ഭീമന്റെ കോപി കാലാനലദ്യുതി. 60
ധ്വജംമുറിച്ചു രാധേയൻ കൊടിക്കൂറയെ വീഴ്ത്തിനാൻ
വില്ലറോരാ മഹാബാഹു പിടിച്ചു രഥശക്തിയെ. 61
അതു കണ്ണന്റെ തേർനോക്കി നീട്ടിച്ചാട്ടീ ചൊടിച്ചുടൻ
പൊന്നാണിഞ്ഞുള്ളൊരാച്ചാട്ടിവിട്ട വേൽ സൂതനന്ദനൻ. 62
കൊള്ളീമീൻപോലെയെത്തുമ്പോൾപ്പത്തമ്പെയ്ത നുക്കിനാൻ
കണ്ണന്റെ കൂരമ്പേറിട്ട പത്തായറ്റതു വീണുപോയ്. 63
മിത്രാർത്ഥമായ്സ്സൂതപുത്രൻ ചിത്രയോധകനെയ്തതിൽ
പൊന്നാണിഞ്ഞുള്ള പരിച കൈക്കൊണ്ടിതു പൃഥാസുതൻ. 64
വാളും, രണ്ടാലൊന്നാച്ചു ചാകയോതാൻ ജയിയ്ക്കയോ
അവന്റെ മിന്നും പരിചയുടൻ കണ്ണൻ നുക്കിനാൻ. 65
പെരുത്തുഗ്രശരം തൂകിച്ചിരിച്ചുകൊണ്ടു ഭാരത!
അവൻ പരിചപോയ് പ!തേരറുത്തുക്രോധമാണ്ടവൻ. 66
ഉഗ്രഖഡ്ഗം കണ്ണരഥം നോക്കിവിട്ടീടിനാനുടൻ
ആപ്പെരുംവാൾകണ്ണനുടെ വില്ലും ഞാണമറുത്തഹോ 67
ക്രുദ്ധസർപ്പംപോലെ വാനിൽനിന്നെത്തീ മന്നിൽ മന്നവ!
ഉടൻ ചിരിച്ചാധിരഥി വേറേ കൈക്കൊണ്ടു കാർമ്മുകം. 68
പോരിൽ ക്രുദ്ധൻ ശത്രുഹരം ഞാണാറച്ചുകിയന്നതായ്
അമ്പുതുകീടിനാൻ കണ്ണൻ കുന്തീപുത്രവധത്തിനായ്. 69
പൊൻകടക്കെട്ടുമായ് മൂർച്ചയുള്ളതൊട്ടേറെ മന്നവ!
കണ്ണനെയ്യുന്ന ബാണങ്ങളേറിട്ടും ബലവാനവൻ. 70

കണ്ണനുള്ളം നടുങ്ങുംമാറേറ വൈഹായസക്രമം
യുദ്ധത്തിൽജ്ജയമിച്ഛിയ്ക്കുമവനെറ തൊഴിൽ കണ്ടുടൻ. 71
ബലംപിടിച്ച രാധേയൻ വഞ്ചിച്ച ഭീമസേനനെ
അവൻ നടുങ്ങിത്തേത്തട്ടിലൊളിച്ചെന്നതു കണ്ടുടൻ 72
ധ്വജം പിടിച്ചൊടിച്ചിട്ട ഭീമൻ നിന്നിതു ഭൂമിയിൽ.
കുരുക്കളൊക്കെയവനെപ്പൂജിച്ച ചാരണൌഘവും. 73
ഗരുഡൻ പാമ്പിനെപ്പോലെ രഥാൽക്കണ്ണഗ്രഹോദ്യമാൽ
വില്ലറു തേരുപോയിട്ടും സ്വധർമ്മംകാത്തുകൊണ്ടവൻ 74
തൻതേരു പിന്നിലാക്കീട്ടു പോരിടാൻതന്നെ നില്ക്കയാം.
രാധേയനതു പാഴാക്കീട്ടവനോടേറു പിന്നെയും. 75
വാശിയാൽപ്പോരിനായെത്തും പാണ്ഡുപുത്രനൊടപ്പൊഴേ
തമ്മിൽത്തിരക്കുംശക്തന്മാരവരേറു മഹാബലർ. 76
മഴക്കാറുകളെപ്പോലെ ഗർജ്ജിച്ചിട്ടും നരർഷഭർ
ക്രുദ്ധരാമാ നൃസിംഹന്മാർക്കുണ്ടായീ സമ്പ്രഹാരവും. 77
അമർഷാൽപ്പൊരുതും ദേവദാനവർക്കെന്നാവണ്ണമേ
ശസ്ത്രങ്ങൾതീർന്ന കൌന്തേയൻ കണ്ണൻ പാഞ്ഞേററിടുമ്പൊഴേ
കുന്നൊത്താനകളെപ്പാർത്ഥൻ കൊന്നുവീഴ്ത്തീട്ട കണ്ടതിൽ
തേരിൻ വഴിമുടക്കാനായ്ക്കേറിക്കൊണ്ടാൻ നിരായുധൻ. 79
ആനക്കൂട്ടത്തിലെത്തീട്ട രഥദ്ധ്വംമണഞ്ഞവൻ
പാണ്ഡവൻ ജീവനെക്കാപ്പോൻ പ്രഹരിച്ചില്ല കണ്ണനെ. 80
നിലനോക്കാൻ പാർത്ഥനെയ്ത കൊന്ന മത്തഗജത്തിനെ
പൊക്കിപ്പിടിച്ച നില്പായീ ഭീമൻ പരപുരഞ്ജയൻ 81
മഹൌഷധിയെഴും ശൈലം ഹനുമാനെന്നാവണ്ണമേ.
ഇവനേറയാക്കൊമ്പനെയമ്പെയ്തുരുത്തിതു കണ്ണനും. 82
ആഗ്രജാംഗങ്ങളെക്കണ്ണൻ നോക്കേറിഞ്ഞിതു പാണ്ഡവൻ
ചക്രമശ്വങ്ങളെന്നല്ല കണ്ടതെന്തെന്തു ഭൂമിയിൽ 83
അതാതെടുത്തു കണ്ണനേറ നോക്കേറിഞ്ഞിതു പാണ്ഡവൻ
എറിഞ്ഞീടുമതൊക്കേയും ക്രൂരമ്പെയ്തു നുറുക്കിനാൻ. 84
അപ്പോൾമ്പീമൻ വജ്രമൊക്കുമുഗ്രമുഷ്ടി ചുരുട്ടിയോൻ
കണ്ണനെക്കൊല്ലുവാനുന്നീ സ്മരിച്ചജ്ജുനനെക്ഷണാൽ. 85

കണ്ണനെശ്ശിക്ഷനെന്നാലും കൊന്നീലാ പാണ്ഡുനന്ദനൻ
സവ്യസാചികഴിച്ചോരശ്ശപഥം കാത്തുകൊണ്ടവൻ. 86
കുഴങ്ങും ഭീമനെപ്പിന്നെ വീണ്ടും ക്രൂരമുവിട്ടവൻ
വ്യാമോഹംപൂണ്ടമട്ടാക്കിത്തീർത്തിതാസ്സൂതനന്ദനൻ. 87
കൊന്നീലസ്സൂംവിട്ടവനെക്കുന്തീവാക്കോർത്തു കണ്ണനും
കണ്ണൻ വില്ലിൻ തുമ്പുകൊണ്ടിട്ടവനെച്ചെന്നുകുത്തിനാൻ. 88
വിൽകൊണ്ടുതൊട്ടതിൽക്രുദ്ധൻപാമ്പിനെപ്പോലെചീറിയോൻ.
അവൻറെയാ വില്ലൊടിച്ചു മൂർദ്ധാവിൽത്തച്ചു കണ്ണനെ. 89
ഭീമൻ തച്ചപ്പൊഴേ ക്രോധങ്കൊണ്ടു കണ്ണചുവന്നവൻ
കണ്ണൻ പരിഹസിച്ചീടുംവണ്ണമിങ്ങിനെ ചൊല്ലിനാൻ. 90
ഊശന്താടിക്കാര! വിഡ്ഢീ! തീൻപണ്ടീ!യെന്നുവീണ്ടുമേ
അനസ്സൂജ്ഞാ! പോരിടേണ്ട ബാല! പോരിന്നുഭീരു നീ. 91
ചല ഭോജ്യങ്ങൾ ഭക്ഷ്യങ്ങൾ പേയവും പാണ്ഡുനന്ദന!
ഉള്ളോടം ഉമ്മതേ! യോഗ്യൻ നീ പോരിന്നല്ലൊരിയ്ക്കലും. 92
പുഷ്പമൂലഫലാഹാരൻ വ്രതത്തിൽ നിയമത്തിലും
തക്കവൻ കാട്ടിൽ നീ ഭീമ! പോരിന്നു പടുവല്ലെടോ. 93
മുനിത്വമെങ്ങെങ്ങു യുദ്ധം കാടുകേറു വൃകോദര!
പോരാ പോരിന്നു നീയുണ്ണീ! കാട്ടിൽപ്പാപ്പാൻ നിനയ്ക്ക നീ. 94
പാചകന്മാർ ശമ്പളക്കാർ ദാസരെന്നിവരേ ഗൃഹേ
തിടുക്കിത്തല്ലുവാൻകൊള്ളാമഷ്ടിയ്ക്കായ് നീ വൃകോദര! 95
അല്ലെങ്കിൽ മുനിയായ് ഭീമ! ഫലംനേടുക ഉമ്മതേ!
കാടുകേറുക കൌന്തേയ! പോരിന്നു പടുവല്ല നീ. 96
കൊള്ളാം കായ്ക്കനിതിന്നാനും പാനഭൂജയ്ക്കുമങ്ങു നീ
ശസ്ത്രോദ്യോഗത്തിൽ നീ യോഗ്യനല്ലെൻപക്ഷം വൃകോദര! 97
കൌമാരത്തിൽ നടന്നോരു വിപ്രകാരങ്ങൾ ഭൂപതേ!
അതെല്ലാമിവനോടോതിക്കോപിപ്പൂ തൃക്ഷമേറവും. 98
അങ്ങുപറീടുമിവനെക്കുത്തീ വിൽകൊണ്ടു വീണ്ടുമേ.
പ്രഹസിച്ചാബ്ഭീമനോടു വീണ്ടുമേ ചൊല്ലിനാൻ വൃഷൻ. 99
യുദ്ധംചെയ്യാം മറൊരേടമെൻകൂട്ടരൊടെതിക്കൊലാ
എൻകൂട്ടരോടേല്ക്കിലിതുമിതിലപ്പുറവും വരും. 100

കൃഷ്ണന്മാരുള്ളെടംചെല്ലൂ നിന്നെ രക്ഷിയ്ക്കുമായവർ
പോക പാർത്ഥ! ഗൃഹത്തേയ്ക്കോ ബാല!പോരെന്തിനാണു തേ101
അതിദാരുണമാം കണ്ണവചനം കേട്ട മാരുതി
പ്രഹസിച്ചേവരും കേൾക്കെക്കണ്ണനോടോതിയിങ്ങിനേ. 102
പലവട്ടം തോറു ദുഷ്ട!പാഴിലെന്തീ വികത്ഥനം
ജയാജയങ്ങളിന്നുണ്ടാം പണ്ടുള്ളോർ കണ്ടിരിപ്പതാം. 103
എന്നോടു മല്ലയുദ്ധം നീ ദുഷ്ടലോഭവേ! ചെയ്യുകോ
മഹാശക്തൻ കീചകനാം മഹാനെക്കൊന്നവണ്ണമേ. 104
നിന്നെക്കാൽവൻ മന്നവന്മാരേവരും കണ്ടുനില്ക്കുവേ
ഭീമന്റെ മതമുൾക്കൊണ്ടു കണ്ണൻ ബുദ്ധിപെരുത്തവൻ. 105
സവ്യധനുർകളും കാണ്കെസ്സംഗരംവിട്ടടങ്ങിനാൻ
ഏവം തേർപോക്കിയവനെക്കണ്ണൻ ഭർത്സിച്ചു മന്നവ! 106
വൃഷ്ണിസിംഹന്റെയും ജിഷ്ണുതന്റെയും മുമ്പിൽവെച്ചുതാൻ
പരം പാണയ്ക്കുവെച്ചമുനിര ശാഖാമൃഗദ്ധ്വജൻ. 107
കേശവൻ ചൊല്ലയാൽ വിട്ട സൂതപുത്രന്റെ നേർക്കുടൻ.
പാർത്ഥൻകൈകൊണ്ടെയ്ത ഗാണ്ഡീവോത്ഥപ്പൊന്നണിയമ്പുകൾ
ക്രൗഞ്ചത്തിലരയന്നങ്ങൾപോലെ ചെന്നേറു കണ്ണനിൽ.108
ഗാണ്ഡീവംവിട്ടമ്പു പാമ്പുപോലേറാവുമയച്ചതിൽ
ഭീമസേനങ്കൽ നിന്നിട്ടു മാറീ കണ്ണനെയജ്ജുനൻ. 109
ഭീമൻ വില്ലുമുറിച്ചിട്ടോൻ പാർത്ഥബാണങ്ങളേറവൻ
ഭീമങ്കൽനിന്നു പിൻവാങ്ങീ കണ്ണൻ വൻതേരുമായുടൻ. 110
ഭീമനും സാത്യകിയുടെ തേരേറീട്ടു നരർഷഭ!
പിന്തുടർന്നു തമ്പിയാകും പാണ്ഡവൻ സവ്യസാചിയെ. 111
ഉടൻ കണ്ണനെ നോക്കീട്ടു വെമ്പലോടും ധനഞ്ജയൻ
തൃക്ഷാക്ഷൻ വിട്ട നാരാചമന്തകൻ മൃത്യുപോലവേ. 112
പാമ്പിനെത്തേടിയാകാശത്തുടേ ഗരുഡമാതിരി
ഗാണ്ഡീവമുക്തനാരാചം കണ്ണൻനേക്കെത്തി വെക്കമേ. 113
ആ നാരാചത്തെയമ്പെയ്തു കണ്ടിച്ചു ദ്രൌണിയപ്പൊഴേ
ധനഞ്ജയഭയാൽക്കണ്ണൻതനൊക്കാപ്പാൻ മഹാരഥൻ. 114

ദ്രൌണിയേ ക്രുദ്ധനായവ്വത്തിനാലപ്പെയ്തിതജ്ജുനൻ
മഹാരാജ! പരം പോയിടേണ്ടാ നിലയ്ക്കുന്നുമോതിനാൻ. 115
അവൻ മത്തേഭനിരയും തേരും തിങ്ങിയ സേനയിൽ
ഉടൻ കയറിനാൻ ദ്രൌണി ധനഞ്ജയശരാർത്തനായ്. 116
പിന്നെപ്പോരിൽപ്പൊന്നാണിഞ്ഞുകുകും പാപഗണങ്ങടെ
ശബ്ദം ഗാണ്ഡീവഘോഷത്താൽത്താഴ്ത്തീ കുന്തീസുതൻ ബലി
ഏവം പോകും ദ്രൌണിയെത്താൻ പിന്തുടന്നു ധനഞ്ജയൻ
ഒട്ടുദൂരം ചെന്നു ബലിയപ്പെയ്തു ഭയമേകുവോൻ. 118
നാരാചമെയ്തശ്വഗജനരദേഹം പിളന്നവൻ
പാർത്ഥൻ മയില്പുങ്കപത്രം തുകിപ്പടയുടച്ചതേ. 119
ആനയാളശ്വമുടയോരാസ്സൈന്യം ഭരതർഷഭ!
കിണഞ്ഞിന്ദ്രാത്മജൻ പാർത്ഥൻ നശിപ്പിച്ചീടിനാനഹോ. 120

---

140. അലംബുഷവധം

ധൃതരാഷ്ട്രൻ പറഞ്ഞു.

നാമതോരുമെൻ ദീപ്തതേജസ്സുണ്ടു വീഴ്ന്നു സഞ്ജയ!
എൻ യോധർ പലരും ചത്തു കാലത്തിൻ മാറുമായ്വരാം. 1
ചൊടിപൂണ്ടജ്ജുനൻ കേറിയല്ലോ നമ്മുടെ സേനയിൽ
ദ്രൌണികണ്ണന്മാർ ഭരിയ്ക്കുവാനോരും കയറാത്തതിൽ. 2
അവർജ്ജിതവിയ്യന്മാർ വിക്രമംകൂട്ടി വിട്ടവൻ
കൃഷ്ണഭീമന്മാർകളോടും ശൈനേയനൊടുമൊത്തവൻ. 3
അതേമുതൽക്കു തീപോലെൻ കരളം വേവുന്നു സങ്കടം
കാണ്മേൻ ഗ്രസിച്ച നിലയിൽ മന്നോരെസ്സൈന്ധവാനുജം.
ജയദ്രഥൻ കിരീടിയ്ക്കു പെരുത്ത പ്രിയമാന്നവൻ
കണ്ണിനെറ നേരിട്ടാപ്പെട്ടാൽജ്ജീവിച്ചീടുന്നതെങ്ങിനേ. 5
ഊഹത്താൽക്കണ്ടിടുന്നോൻ ഞാനില്ലാ സഞ്ജയ!സൈന്ധവൻ
നടന്നപടിയാ യുദ്ധം ശരിയായിട്ടറയ്ക്ക നീ. 6

ആന പൊയ്കയിലാംപോലെ സേനയിങ്കൽത്തനിച്ചുതാൻ
പലപാടിട്ടിളക്കിത്തീർത്തലം ചൊടിയൊടേറവൻ. 7
ആ വൃഷ്ണിസിംഹൻ പാർത്ഥനുവേണ്ടിസ്സന്നാഹമാണ്ടവൻ
ചെയ്ത യുദ്ധം നീ സമർത്ഥനല്ലോ ചൊല്ലുക സഞ്ജയ! 8

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

അതേവിധം സൂതജനാർത്തി ചേർത്ത
ഭീമൻ നൃവീരൻ നടകൊണ്ടിടുമ്പോൾ
നൃവീരമർദ്ധ്യത്തിലറിഞ്ഞുകണ്ട
ശിനിപ്രവീരൻ തുണചെന്നു തേരാൽ. 9
വർഷത്തിലാക്കും ഘനമെന്നപോലെ
വേറാല്പ്പെന്തും ജവലിതാക്കൻ കണക്കേ
ശത്രുക്കളേ ദൃഢവില്ലാൽ വധിച്ചു
കമ്പിപ്പിച്ചു നിൻറെ പുത്രൻറെ സൈന്യം. 10
വെള്ളിയ്ക്കാകും വാജികളാലെ കേറി-
പ്പോരിൽപ്പാരം വീരനാർത്തിട്ടുമ്പോൾ
തടുക്കാനായില നിൽക്കുട്ടരാരും
കുരുപ്രഭോ! മാധവശ്രേഷ്ഠനെത്താൻ. 11
അമർഷമാണ്ടോനൊഴിയാതെതിർപ്പോൻ
വില്ലേന്തിയോൻ പൊന്നണിച്ചട്ടയിട്ടോൻ
അലംബുഷൻ സാത്യകിയോടെതിർത്തു
തടുത്തിതാ മാധവനേ നരേന്ദ്രൻ. 12
അവക്കുടൻ ഭാരത! യുദ്ധമായീ
പണ്ടാക്കുമുണ്ടായിവരാത്തമട്ടിൽ
പോരാണ്ടിടുന്നവരെക്കണ്ടുനിന്നു
നിൽക്കുട്ടരും കൂടലർ കൂറുകാരും. 13
പത്തൊമ്പതാനിവനെത്താൻ കടന്നോ-
റലംബുഷൻ രാജവരൻ ഹഠത്താൽ
വരുംമുമ്പാബ്ബാണമെല്ലാം മുറിച്ചു
ശരങ്ങളെയ്തിട്ട ശിനിപ്രവീരൻ. 14

ഉടൻ പിന്നെച്ചെവിയോളം വലിച്ചു
സുപുംഖമായ്ത്തിരെയ്തതിർമൂന്നുബാണം
എയ്താനതോ ചട്ടപൊട്ടിച്ചു കേറി-
പ്പോയിതാനും സാത്യകി തന്നെറ മെയ്യിൽ. 15
തീപോലെരിഞ്ഞിയലുന്നാശ്ശരങ്ങൾ
കൊണ്ടിട്ടുടൻ മെയ്പിളന്നിട്ടപിന്നെ
വെള്ളിയെക്കൊക്കും വാജികൾ നാലിനേയും
നാലമ്പുകൊണ്ടാഹനിച്ചു ഹരത്താൽ. 16
അമ്മട്ടവൻ പ്രഹരിച്ചോരു ശക്തൻ
ശൈനേയനോ ചക്രപാണി പ്രഭാവൻ
ഊക്കുള്ള നാലമ്പുകളെയ്തു കൊന്നാ-
നലംബുഷാശ്വങ്ങളെ നാലിനേയും. 17
പിന്നീടു സൂതന്നെറ ശിരസ്സറുത്തു
കാലാനലക്രൂരഭല്ലത്തിനാലെ
സകുണ്ഡലം മുഴുതിങ്കൾപ്രകാശ-
മവനുഖംമെയ്യിൽനിന്നെയ്തറുത്തു. 18
ആ രാജപുത്രാത്മജസൂനുവെക്കൊ-
ന്നാപ്പോരിലാ യദുവീരൻ പ്രമാഥി
പരം ചെന്നാനജ്ജനസന്നിധിയ്ക്കായ്
നരേന്ദ്ര! നിൻപടയേപ്പോക്കി വീരൻ. 19
ശത്രുപ്പടയ്ക്കിടയിൽക്കൂടിയേറി
വൃഷ്ണിശ്രേഷ്ഠൻ ചെൽവതായുണ്ട വീണ്ടും
മേഘങ്ങളെക്കാറുപോലനുതുകി-
ക്കരുക്കുട്ടപ്പട പായിച്ചുകൊണ്ടേ. 20
വഹിച്ചിതായവനെച്ചെന്നിണങ്ങും
പാൽമുല്ലതിങ്കൾദ്യുതിസൈന്ധവങ്ങൾ
സുവർണ്ണജാലങ്ങളെഴും ഹയങ്ങൾ
നൃസിംഹനായാൾ നിരൂപിച്ച ദിക്കിൽ. 21
ഉടൻ ഭവൽപുത്രരുമൊത്തുചേന്നു
മറുള്ള നിൻ യോധരുമേറെതിർത്തു

ദുശ്ശാസനൻ നിന്മകനാജമീഢൻ
യോധോത്തമൻ ഭാരത! മുമ്പിലായി. 22
ആയോധർ ചുറ്റും ചുഴലെപ്പടക്കാർ
ശൈനേയനെപ്പരമെയ്തു രണത്തിൽ
ആസ്സാതപതശ്രേഷ്ഠനാക്കുട്ടരേയും
ബാണങ്ങളെയ്തേറു തടുത്തു വീരൻ. 23.
ഉടൻ തടുത്തായവരേ വിരോധി-
വിഘാതി തിയ്യൊത്ത ശരങ്ങളാലേ
ദുശ്ശാസനാശപ്തങ്ങളെയമ്പുവിട്ട
കൊന്നീടിനാൻ സാത്യകിയാജമീഢ! 24
പരം പാത്താ വീരനെപ്പോരിലേറ്റം
ഹഷ്ടം പൂണ്ടു ഹന്ത കൃഷ്ണാജ്ജുനന്മാർ.

---

141. സാത്യക്യർജ്ജുനസന്ദർശനം

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

വെമ്പേണ്ടും ദിക്കിൽവെമ്പുന്നോൻ ധനഞ്ജയജയോത്സുകൻ
ദുശ്ശാസനരഥം നോക്കീട്ടാ മഹാബാഹുവേല്ക്കുവേ. 1
ത്രിഗർത്തവില്ലാളിവീരർ പൊന്നണിക്കൊടിയുള്ളവർ
പടക്കടൽ കടന്നോല്ക്കുന്നവനെപ്പോയ്യുള്ളുതേ. 2
രഥവംശങ്കൊണ്ടവനെച്ചുറ്റുമേറു വളഞ്ഞവർ
ചൊരിഞ്ഞു ശരജാലങ്ങൾ ചൊടിച്ച പടുധനുകൻ. 3
വൻപോരിൽ വിലസും രാജപുത്രരേ വെന്നിതായവൻ
ഒറ്റയ്ക്കമ്പതു മാറാരെശ്ശൈനേയൻ സത്യവിക്രമൻ. 4
തലഘോഷംമുഴക്കുന്നാബ് ഭാരതപ്പടപുക്കഹോ
വാഹംവേൽ ഗദകളുള്ളോന്നതപ്പവാംബുകണക്കിനേ. 5
അതിലത്ഭുതമായ്കണ്ടേൻ പോരിൽസ്സാത്യകിചേഷ്ടിതം
പടിഞ്ഞാറവനെക്കണ്ടു കിഴക്കും കണ്ടു ലാഘവാൽ.

വടക്കുതെക്കുള്ള കീഴ്മേല്പ്പും ചുറും വിടിക്കിലും
ചുറ്റീ തുള്ളുമ്പോലെ ശൂരൻ നൂറുതേരുള്ള മാതിരി. 7
സിംഹവിക്രാന്തഗതിയാമവൻതൻ ക്രിയകണ്ടുടൻ
ത്രിഗർത്തന്മാർ പിന്തിരിച്ചു സ്വജനംപാർത്തു തപ്പരായ്. 8
അവനെശ്ശൂരസേനന്മാർ വളഞ്ഞു ശൂരർ വേറെയും
മത്തേഭത്തെത്തോട്ടിയാൽപ്പോലമ്പാൽ നിർത്താൻ മുതിർന്നവർ. 9
ആയ്മ്മാത്മാവവരായിട്ടുമിടഞ്ഞു തെല്ലു സാത്യകി
പിന്നെക്കലിംഗരോടേറിതചിന്ത്യബലവിക്രമൻ. 10
ഒടുങ്ങാതുള്ള കാലിംഗപ്പടയേയും കടന്നവൻ
പാർത്ഥൻ ധനഞ്ജയനുടെയടുത്തെത്തീ മഹാഭുജൻ. 11
വെള്ളത്തിൽ നീന്തിക്കയറിക്കരയെത്തിയവണ്ണമേ
ആ നരവ്യാഘ്രനെക്കണ്ടിട്ടാശ്വസിച്ചിതു സാത്യകി. 12
അവൻ വരുന്നതായ്ക്കണ്ടു കണ്ണൻ ജിഷ്ണുവൊടോതിനാൻ
ഇതാ വരുന്നു ശൈനേയൻ പാർത്ഥ!നിൻപിന്തുണപ്പവൻ. 13
ഇവൻ ശിഷ്യൻ നിനക്കിഷ്ടസഖി സത്യപരാക്രമൻ
യോധരെപ്പുല്ലാക്കിയൊക്കെജ്ജയിച്ചു പുരുഷർഷഭൻ. 14
ഇവൻ കുരുഭടക്രൂരമുപദ്രവമണച്ചുടൻ
കിരീടീ!നിൻപ്രാണനേക്കാൾ പ്രിയനെത്തുന്നു സാത്യകി. 15
ഇവൻ ദ്രോണനെയും ഭോജൻ കൃതവർമ്മാവിനേയുമേ
അമ്പെയ്തു നിരസിച്ചെത്തുന്നുണ്ടു ഫൽഗുന!സാത്യകി. 16
ധർമ്മരാജപ്രിയംനോക്കിക്കൊന്നും യോധരിൽ മുഖ്യരെ
ശൂരൻ കൃതാസ്ത്രനിങ്ങെത്തുന്നുണ്ടു ഫൽഗുന! സാത്യകി. 17
പടയ്ക്കിടയ്ക്കു ദുസ്സാദ്ധ്യകർമ്മംചെയ്ത മഹാബലൻ
നിന്നെക്കാണ്മാൻവേണ്ടിയെത്തുന്നുണ്ടു പാണ്ഡവ!സാത്യകി. 18
ഒറ്റത്തേരാൽ ദ്രോണനാദി പല തേരാളിവീരരായ്
പോരടിച്ചിട്ടിതാപാർത്ഥ! വന്നെത്തുന്നുണ്ടു സാത്യകി. 19
സ്വന്തം കയ്യ്ക്കുകൊണ്ടിട്ടു പെരുമ്പട പിളർന്നിതാ
ധർമ്മപുത്രൻ ചൊല്ലിവിട്ടോനെത്തുന്നു പാർത്ഥ!സാത്യകി. 20
കുരുക്കളിൽത്തന്റെ കിടയ്ക്കാരു യോധൻ പെടാത്തവൻ
യുദ്ധദുർമ്മദനെത്തുന്നുണ്ടിതാ കൌന്തേയ!സാത്യകി. 21

കുരുസൈന്യം പശുകുലം സിംഹംപോലെ കടന്നവൻ.
പെരുമ്പടമുടിച്ചെത്തുന്നുണ്ടിതാ പാർത്ഥ! സാത്യകി. 22
ഇവൻ തണ്ടാരൊത്ത രാജസഹസ്രവദനങ്ങളെ
മന്നിൽച്ചിന്നീട്ടുടൻ പാർത്ഥ!വന്നെത്തുന്നുണ്ട് സാത്യകി. 23
പോരിൽസ്സോദരരോടൊത്ത ദുര്യോധനനെ വെന്നവൻ
ജലസന്ധനെയും കൊന്നിട്ടടനെത്തുന്നു സാത്യകി. 24
ചോരനീരൊഴുകിച്ചോരച്ചോറാംപുഴചമച്ചവൻ
കുരുക്കളപ്പുല്ലുപോലെ ചിന്നിച്ചെത്തുന്നു സാത്യകി. 25
പ്രഹർഷമെന്യേ കൌന്തേയൻ ചൊന്നാൻ കണ്ണനൊടങ്ങുടൻ
എന്നിഷ്ടമല്ലെന്നാരികിലിങ്ങെത്തുന്നതു സാത്യകി. 26
ധർമ്മരാജൻറെ കഥ ഞാനറിയുന്നില്ല കേശവ!
സാത്വതൻ വിട്ടൊരവിടുന്നുണ്ടോ ജീവിപ്പതില്ലയോ. 27
മഹാബാഹോ മന്നവനെക്കാത്തുകൊള്ളേണ്ടതാണിവൻ
അവിടുത്തേ വിട്ടിവനെന്തെന്നെക്കൃഷ്ണ! തുണയ്ക്കുവാൻ. 28
ദ്രോണക്കായ് നൃപനേ വിട്ടു കൊന്നില്ലാ സിന്ധുരാജനെ
പോരിൽസ്സാത്യകിയോടേല്പുണ്ടുണ്ട് ഭൂരിശ്രവസ്സിതാ. 29
ഭാരം പെരുത്തുണ്ടെനിയ്ക്കിങ്ങൊരുക്കംസിന്ധുരാജനിൽ
അറിയേണം മന്നവനെക്കാക്കേണം ശിനിപുത്രനെ. 30
കൊന്നിടേണം സൈന്ധവനെച്ചാഞ്ഞീടുന്നു ദിനേശനും
ഇവൻറെയശ്വങ്ങൾ തളർന്നിതു മാനവ! സൂതനും. 31
ശ്രാന്തനല്ലാ യൂപകേതു തുണക്കാരുള്ളവൻ ഹരേ!
ക്ഷേമമാവില്ലല്ലിയിവന്നീസ്സമാഗമമായതിൽ. 32
കടൽ നീന്തിക്കടന്നിട്ടു ശൈനേയൻ സത്യവിക്രമൻ
ഗോഷ്പദത്തിൽത്തളരുകില്ലല്ലോ ഓജസ്വി സാത്യകി. 33
കൃതാസ്ത്രനായ് മഹാത്മാവായീടുമീക്കുരുപുംഗവൻ
ഭൂരിശ്രവസ്സെതിർത്തോറാൽ നേടില്ലേ സ്വസ്തി സാത്യകി. 34
അതിക്രമമിതാധർമ്മരാജൻ ചെയ്തതു കേശവ!
ദ്രോണനെപ്പേടിക്കുടാതെ വിട്ടല്ലോ ശിനിപുത്രനെ. 35
ആമിഷം ഖഗമാം ശ്യേനംപോലെ ധർമ്മനൃപഗ്രഹം
നിത്യവും ദ്രോണർനോക്കുന്നു നൃപൻ കുശലിയല്ലയോ. 36

142. ഭൂരിശ്രവസ്സിന്റെ ബാഹുച്ഛേദനം

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

യുദ്ധദുർമ്മദനായോരാസ്സാത്വതൻ വന്നിട്ടപ്പൊഴേ
ക്രുദ്ധൻ ഭൂരിശ്രവസ്സാഞ്ഞുപാഞ്ഞെതിർത്തു ധരാപതേ! 1
ശിനിപുംഗവനോടോതീ കൌരവ്യനവനീപതേ!
ഭാഗ്യമിന്നെന്റെ കണ്ണിന്റെ നേക്കു നീ വന്നതെന്നുടൻ. 2
ഏറെക്കാലം കാത്ത കാമം പോരിൽ നേടുന്നതുണ്ടു ഞാൻ
നീ പോരുവിട്ടൊഴിയ്ക്കായ്കിൽ ജീവനോടേവിടില്ല ഞാൻ. 3
എന്നും ശൂരത്തള്ളലുള്ള നിന്നെപ്പോരിൽ വധിച്ചു ഞാൻ
നന്ദിപ്പിപ്പേൻ കുരുപതിദുര്യ്യോധനനെ യാദവ! 4
ഇന്നെന്നമ്പെറെരിഞ്ഞിട്ടു മന്നിൽവീണുകിടപ്പതായ്
നിന്നെക്കാണും പോരിൽ വീരർ കണ്ണനുംകപികേതുവും. 5
ഞാൻ നിന്നെക്കൊന്നതായ്ക്കേട്ടിട്ടിന്നു ധർമ്മജനന്വവൻ
ഉടൻ നാണിച്ചുപോം നിന്നെയിങ്ങോട്ടയ്ക്കായയച്ചവൻ. 6
ഇന്നെന്റെ വിക്രമം പാർത്ഥനറിഞ്ഞീട്ടും ധനഞ്ജയൻ
നന്നായ്ച്ചോരയണിഞ്ഞോൻ നീ മന്നിൽച്ചത്തുകിടക്കവേ. 7
ഏറെക്കാലംകൊതിപ്പോന്നാം പോരിൽ നിയ്യായ്സ്സമാഗമം
ദേവാസുരപ്പോരിൽ മുന്നം ബലിയോടിന്ദ്രനാംവിധം. 8
തരുനോൻ ഞാൻ നിനക്കിന്നു പെരുമ്പോരൊന്നു സാത്വത!
അറിയും നീയെന്റെ വീര്യ്യബലപൌരുഷമപ്പൊഴേ. 9
പോരിൽ ഞാൻ കൊന്നുവിട്ടോൻപോയ്ച്ചേരുംസംയമനിയ്യ നീ
രാമാനുജൻ ലക്ഷ്മണൻ കൊന്നിന്ദ്രജിത്തുകണക്കിനേ. 10
ഇന്നു മാധവ! ഗോവിന്ദൻ പാർത്ഥനും ധർമ്മരാജനും
നീ ചത്തിട്ടുദ്യമംകെട്ട പോർചെയ്യാതൊഴിയും ദൃഢം. 11
ഇന്നു ക്രൂരമ്പെയ്ത നിന്നിൽപ്പകരംചെയ്ത മാധവ!
പോരിൽ നീ കൊന്നവരുടെ നാരികൾക്കേകുവൻ രസം. 12
എൻകണ്ണിൽപ്പെട്ട നിന്നോ ഞാൻ വിട്ടയയ്ക്കില്ല മാധവ!
മൃഗേന്ദ്രനാരികിൽ ക്ഷുദ്രമൃഗംപെട്ട കണക്കിലാം. 13

അവനോടോതി നൃപതേ! ചിരിച്ചുകൊണ്ടു സാത്യകി
പോരിങ്കൽപ്പേടിയെന്നുള്ളതെനിയ്ക്കില്ലയി കൌരവ! 14
പേടിപ്പിയ്ക്കാവതല്ലെന്നെക്കേവലം വാക്കുകൊണ്ടെടോ
പോരിലെന്നായുധംചോക്കുന്നവനെന്നെ വധിയ്ക്കിലാം. 15
ഏറെയാണ്ടുകെടുത്തീടും പോരിലെന്നെ വധിപ്പവൻ
വെറുംവാക്കേറെയെന്തിന്നു പരം ക്രിയ നടത്തെടോ. 16
ശരൽഗ്ഘനത്തിൻെറ മട്ടു നിഷ്ഠുരം നിൻെറ ഗർജ്ജിതം
ഈഗ്ഗർജ്ജിതംകേട്ടു വീര! പരം ചിരിവരുന്നു മേ. 17
പാരിൽച്ചിരം കൊതിച്ചോരാപ്പോരിന്നാവട്ടെ കൌരവ!
നിന്നോടൊന്നിച്ചു പൊരുതാനെന്നുള്ളിന്നു തിട്ടമാം. 18
നിന്നെക്കൊല്ലാതൊഴിപ്പോനല്ലിന്നു ഞാൻ പുരുഷാധമ!
ഇത്ഥമായവരന്യോന്യം കുത്തിച്ചൊല്ലും നരോത്തമർ 19
പരം ചൊടിച്ചു കൊല്ലാനായ്ക്കരുതിപ്പൊരുതീടിനാർ.
ഏറെതിത്താ മഹേഷ്വാസർ കുറെരൊത്തു തിരക്കുവോർ 20
പിടിമൂലം ചൊടിച്ചേല്പ്പും മത്തഹസ്തികൾപോലവേ.
യൂപദ്ധ്വജൻ സാത്യകിയും വർഷിച്ചിതരിമർദ്ദനർ 21
കഠോരശരവർഷങ്ങൾ കൊടുങ്കാറുകൾപോലവേ.
സൌമദത്തി പൊരുത്തപ്പെയ്തടച്ചു ശിനിപുത്രനെ. 22
കൊല്ലുവാൻ ഭരതശ്രേഷ്ഠ! തുകീ കൂരമ്പു പിന്നെയും
പത്തപ്പെയ്താസ്സാത്യകിയെ വേറെയും യൂപകേതനൻ. 23
കൂത്തുമൂത്തപ്പെയ്തുകൊണ്ടാൻ ശൈനേയനെ വധിയ്ക്കുവാൻ
അവൻെറയാസ്സായകങ്ങൾ വാനിൽവെച്ചവനീപതേ! 24
അടുക്കുംമുമ്പു ശൈനേയൻ ഗ്രസിച്ചാനസ്ത്രമായയാൽ
അവർ വേറേ ശസ്ത്രവർഷം പാരം വർഷിച്ചു തങ്ങളിൽ. 25
മുഖ്യാഭിജാത്യർ വീരന്മാർ കുരുവൃഷ്ണ്യിയശസ്കരർ
നഖാൽപ്പുലികൾതന്മട്ടും കൊമ്പാലാനകൾപോലെയും. 26
മുറിപ്പെട്ടുത്താരന്യോന്യം തേർവേലമ്പുകളാലവർ
ശരീരം കീറിയും പാരം ചോരചാടിയുമങ്ങിനേ. 27
തമ്മിൽസ്തംഭിപ്പിച്ചുകൊണ്ടൊരുയിർചൂത കളിപ്പവർ
ഏവമുത്തമകർമ്മാക്കൾ കുരുവൃഷ്ണ്യിയശസ്കരർ. 28

ആനത്തലവരെപ്പോലെ തമ്മിൽപ്പൊരുതിനാരവർ.
ഒട്ടുകാലങ്കൊണ്ടു പരം ബ്രഹ്മലോകപുരസ്ഥർ 29
പരം പദംപൂകുവാനായ്ത്തമ്മിൽഗ്ഗർജ്ജിച്ചിതേറവും.
ശൈനേയനും സൌമദത്തിതാനും സായകവൃഷ്ടിയാൽ. 30
ഹൃഷ്ടന്മാർ ധാർത്തരാഷ്ട്രന്മാർ കാണ്കെ വർഷിച്ചിതൊപ്പമേ
ജനങ്ങൾ കണ്ടിതവരെപ്പൊരുതും യോധമുഖ്യരെ 31
പിടിമൂലം പൊരുതിടുമാനത്തലവർപോലവേ.
തമ്മിലശ്വങ്ങളെക്കൊന്നു വില്ലു രണ്ടും മുറിച്ചവർ. 32
തേർപോയി വാളാൽപ്പൊരുതാൻ പോക്കളത്തിലൊരുങ്ങിനാർ
വമ്പെഴും നല്ല കാളത്തോൽപ്പരിചത്തട്ടെടുത്തവർ. 33
ഉറയൂരിന വാളേന്തിപ്പോക്കളത്തിൽച്ചരിച്ചതേ
പല മാർഗ്ഗങ്ങളും ചുറ്റി വെവ്വേറേ മണ്ഡലങ്ങളും. 34
വീണ്ടും വെട്ടീടിനാർ തമ്മിൽച്ചൊടിപൂണ്ടരിമർദ്ദനർ
വാളേന്തി നൽച്ചട്ടയിട്ടോർ നിഷ്ക്കാംക്ഷദവിട്ടുഷിതർ. 35
ചുറ്റൽ മേൽച്ചുറ്റൽ നേർപാച്ചിൽ ചാട്ടംമറിയൽ മാറ്റലും
വീഴലുംപൊങ്ങലും മറവും കാട്ടിക്കൊണ്ടാർ യശസ്വികൾ. 36
പ്രഹരിച്ചാരസികളാലവർതമ്മിലരിന്ദമർ
തക്കംനോക്കും വീരർ ചിത്രം തുള്ളിനാരിരുപേരുമേ. 37
അഭ്യാസവും വേഗവും നൽഭംഗിയും കാട്ടിയങ്ങിനേ
പോരിൽപ്പോരാളിമുഖ്യന്മാർ പരികർഷിച്ചു തങ്ങളിൽ. 38
മുഹൂർത്തമിട രാജേന്ദ്ര! തമ്മിൽപ്പൊരുതിയേറവർ
എല്ലാസൈന്യങ്ങളും കാണ്കെ വീരന്മാർ വിശ്രമിച്ചതേ. 39
ശതചന്ദ്രപ്പരിചകൾ വാൾകൾകൊണ്ടു നരാധിപ!
അറുത്തു പുരുഷവ്യാഘ്രർ ബാഹുയുദ്ധം തുടങ്ങിനാർ. 40
മാർവിരിഞ്ഞോർ കൈകൾനീണ്ടോർ മല്ലയുദ്ധവിചക്ഷണർ
ഇരുമുലയ്ക്കുപോലുള്ള കൈകളാൽപ്പൊരുതീടിനാർ. 41
അവർതൻകയ്യടി,യിടി,പിടി,യെന്നിവ മന്നവ!
അഭ്യാസശക്തിയ്ക്കൊത്തുണ്ടായേവർക്കും ഹർഷമാംപടി. 42
ആ നരശ്രേഷ്ഠർ നൃപതേ! പോരിൽപ്പൊരുതിടുമ്പൊഴേ
വജ്രശൈലങ്ങളേല്ക്കുംമട്ടൊച്ചയുണ്ടായിതുച്ചമേ. 43

ഒന്നത്താൽദ്ദന്തികാംപടി കൊമ്പാൽക്കാളകാംപോലെയും
കൈവട്ടംകെട്ടിയ പിടി തലകൊണ്ടിടിയങ്ങിനെ. 44
കാൽപ്പിടുത്തം കുതറലും തോട്ടിതോമരഘാതവും
പിടുത്തം കാൽവയർകളിൽ നിലത്തുള്ളതിരിച്ചിലും. 45
കേറൽ പിന്മാറലെറിയൽ വീഴ്ത്തലേല്പ്പൽ കുതിയ്ക്കലും
മറുമായ്പ്പൊരുതീ വമ്പർ കുരുസാത്വതപുംഗവർ. 46
മൂപ്പത്തിരണ്ടടവുകളുള്ള പോരുകാം ഭാരത!
കാണിച്ചാരവിടെക്കേറിമല്ലടിയ്ക്കും മഹാബലർ. 47

ക്ഷീണായുധൻ സാത്വതൻ പോരിടുമ്പോഠം
പറഞ്ഞിതങ്ങജ്ജുനനോടു കണ്ണൻ
തേർപോയിട്ടും പോരിൽ വില്ലാളിവീര-
നിവൻ പരം പൊരുതീടുന്നു നോക്കു. 48

ഭാരതപ്പടഭേദിച്ചു പാർത്ഥ! നിൻപിന്നുകേറിയോൻ
വീയ്മേറും ഭാരതരോടെല്ലാം ഭാരത!നേത്തവൻ. 49
ഈ യോധേന്ദ്രൻ തളർന്നാറെ വന്നേറും ഭൂരിദക്ഷിണൻ
പോരിന്നുനീട്ടിവനൊടു ശരിയാവല്ലിതജ്ജുന! 50
അപ്പോഠം യുദ്ധോദ്ധതൻ ഭൂരിശ്രവസ്സു ശിനിപുത്രനെ
എട്ടത്തെറിഞ്ഞു മത്തേഭം മത്തേഭത്തെക്കണക്കിനേ. 51
യുദ്ധത്തിൽത്തേരാണ്ട യോധമുഖ്യരേറാം ചൊടിച്ചവർ
കൃഷ്ണാജ്ജുനന്മാരടരിൽ നോക്കിനില്പ്പവെ മന്നവ. 52
അപ്പോഠംകൃഷ്ണൻ മഹാബാഹു ജിഷ്ണുവോടരുളീടിനാൻ
നോക്കു വൃഷ്ണ്യന്ധകവ്യാഘ്രൻ സൌമദത്തിയ്ക്കുപാട്ടിലായ്. 53
ക്ഷീണിച്ചവൻ മന്നിൽവീണു ദുഷ്കരക്രിയചെയ്തവൻ
നിൻശിഷ്യനാം ശൂരശിനിപുത്രനെക്കാക്കുകജ്ജുന! 54
ഈ വമ്പൻ യജ്ഞശീലനേറ പാട്ടിലാകുതജ്ജുന!
നീ മൂലം പുരുഷവ്യാഘ്ര! ചെയ്താലുമതുടൻ വിഭോ! 55
അപ്പോഠംപ്രഹൃഷ്ടനായ്ച്ചൊന്നാൻ വാസുദേവനൊടജ്ജുനൻ
നോക്കു വൃഷ്ണിപ്രവരനായ്ക്കളിയ്ക്കും കുരുമുഖ്യനെ. 56
കാട്ടിലാനത്തലവനോടേറ സിംഹം കണക്കിനേ
ധനഞ്ജയൻ പാണ്ഡവനീവണ്ണം ചൊല്ലുന്നനേരമേ. 57

ഹാഹായെന്നായ് സ്സൈന്യമഹാരാവമുണ്ടായി ഭാരത!
ശൈനേയനെ മഹാബാഹു പൊക്കിത്താഴത്തെറിഞ്ഞതിൽ. 58
സിംഹം ഗജത്തിനെപ്പോലെ കൌരവൻ ഭൂരിദക്ഷിണൻ
യുദ്ധത്തിലാസ്സാത്വതനെ വികഷ്ടിച്ചുവിളങ്ങിനാൻ. 59
ഭൂരിശ്രവസ്സറയിൽനിന്നുടൻ വാളൂരിയാഹവേ
മുടിക്കെട്ടിൽപ്പിടിച്ചിട്ടു മാറിൽക്കാൽകൊണ്ടു തട്ടിനാൻ. 60
പിന്നെയുന്നീ കുണ്ഡലമുള്ളവന്റെ തല വെട്ടുവാൻ
അപ്പോളുടൻ സാത്വതനും തലചുറ്റിച്ചു സത്വരം. 61
കുശവൻവഴി കോതേന്തും ചക്രത്തെപ്പോലെ ഭാരത!
മുടിയേന്തീടുമബ്ഭൂരിശ്രവസ്സിൻ കയ്യൊട്ടുംസമം. 62
അമ്മട്ടിലാസ്സാത്വതനെപ്പോരിൽക്കഷ്ടിച്ചിട്ടപൊഴേ
വീണ്ടുമജ്ജുനനോടോതീ വാസുദേവൻ മഹീപതേ! 63
നോക്കു വൃഷ്ണ്യന്ധകവ്യാഘ്രൻ സൌമദത്തിയ്യു കീഴിലായ്
നിന്റെ ശിഷ്യൻ മഹാബാഹോ! വില്ലിൽനിന്നൊപ്പമെത്തി
അസത്യം വിക്രമം പാർത്ഥ!പോരിൽ ഭൂരിശ്രവസ്സുമേ (യോൻ.
സത്യവീര്യൻ സാത്യകിയേക്കാളുംമെച്ചമെടുക്കയാൽ. 65
കണ്ണനീവണ്ണമരുളും പാണ്ഡുപുത്രൻ മഹാഭുജൻ
മനസ്സുകൊണ്ടു പൂജിച്ചു പോരിൽബ്ഭൂരിശ്രവസ്സിനെ. 66
വികർഷിച്ചീസ്സാത്വതനെപ്പോക്കളത്തിൽക്കളിപ്പവൻ
ഹർഷിപ്പിച്ചു വീണ്ടുമെന്നൊക്കരികീത്തിവിവർദ്ധനൻ. 67
വൃഷ്ണിവീരപ്രവരനെക്കൊല്ലൊല്ലാ ശിനിപുത്രനെ
കാട്ടിലാനത്തലവനെസ്സിംഹംപോലെ വലിയ്യുയാം. 68
എന്നു പാർത്ഥൻ കൌരവനെയുള്ളാൽപ്പൂജിച്ചു മന്നവ!
കണ്ണനോടുത്തരംചൊല്ലിയാ മഹാബാഹുവജ്ജുനൻ. 69
ജയദ്രഥനെ നോക്കും ഞാൻ കാണ്മീലിവനെ മാധവ!
യാദവന്നായ്ദ്ദുഷ്കരമാം കർമ്മം ചെയ്യുന്നതുണ്ടു ഞാൻ. 70
എന്നോതി വാസുദേവന്റെ വാക്കുചെയ്യുന്ന പാണ്ഡവൻ
മൂർച്ചയേറും കത്തിയമ്പു ഗാണ്ഡീവത്തിൽത്തൊടുത്തുതേ. 71
പാർത്ഥനെയ്തംബരാൽക്കൊള്ളിമീൻപോലെത്തുന്നൊരശ്ശരം
വാളേന്തും യജ്ഞശീലക്കയ്യംഗദത്തോടടുത്തുതേ. 72

143. ഭൂരിശ്രവോവധം

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

നൽത്തോൾവളയൊടും വാളൊത്താകൈ വീണിതു ഭൂമിയിൽ
ജീവലോകത്തിനാശ്ചര്യദുഃഖമുണ്ടാക്കിടുമ്പടി 1
വെട്ടാനുന്നം കയ്യുദൃശ്യനാക്കിരീടി മുറിച്ചതിൽ
അഞ്ചുപത്തിയെഴും പാമ്പുപോലുടൻ വീണു ഭൂമിയിൽ. 2
പാർത്ഥൻതന്നെപ്പാഴിലാക്കിയെന്നുകണ്ടിട്ട കൌരവൻ
കൈവിട്ടടൻ സാത്യകിയെഗ്ഗ്രഹിച്ചു പാണ്ഡുപുത്രനെ. 3

ഭൂരിശ്രവസ്സു പറഞ്ഞു.

നൃശംസമാം കർമ്മമിതു ചെയ്ത കൌന്തേയ! ചെയ്യ നീ
നോക്കാതെതിക്കാതുള്ളൻറെ കയ്യല്ലോ നീയറുത്തതും. 4
നീയെന്തുപായം ധർമ്മപുത്രരാജാവിനോടിനി
എന്തുചെയ്യുന്നൊരാമ്പ് ഭൂരിശ്രവസ്സേ വീഴ്ത്തിയെന്നോടോ. 5
ഉപദേശിച്ചതാരാണിയസ്സും സാക്ഷാൽസ്സുരേന്ദ്രനോ
രുദ്രനോ ദ്രോണനോ പാർത്ഥ കൃപൻതാനോ നിനക്കെടോ. 6
പാരിൽമറ്റൊരുവരെക്കാളുമസ്സുധർമ്മജ്ഞനാണു നീ
ആ നീ പോരിൽപ്പൊരുതിടാത്തൻറെനേക്കെയ്തതെങ്ങിനെ. 7
പ്രമത്തനിൽഭ്ഭീതനിൽത്തേർപോയുള്ളാനിലരപ്പനിൽ
വ്യസനംപെട്ടവനിലുമെയ്യാറില്ലാ മനസ്സികം. 8
ഇതു നീചത്തൊഴിലസൽപ്പുരുഷന്മാർ നടപ്പതാം
സുദുഷ്കരം പാപകർമ്മം പാർത്ഥ! നീ ചെയ്തതെങ്ങിനെ. 9
ആയ്വന്നു സുകരം സിദ്ധമായ്കർമ്മം ധനഞ്ജയ!
അനായ്കർമ്മമായ്വന്നു പോരിലോരം സുദുഷ്കരം. 10
ആരാരിലേതേതു നിലനില്പതോ പാർത്ഥ! മാനവൻ.
അതാത്മശീലമവനാമതു കാണുന്നു നിങ്കലും. 11
രാജവംശജനാകും നീ വിശേഷാൽക്ഷത്രവംശജൻ
ക്ഷത്രധർമ്മംവിട്ടതെന്തേ സുവൃത്തൻ ചരിതവ്രതൻ. 12

ഈ ക്ഷുദ്രകർമ്മം വാർഷ്ണേയനായി നീ ചെയ്തതോർക്കുകിൽ
വാസുദേവന്റെ മതമാം നിന്നിലൊക്കുന്നതല്ലിതും. 13
പ്രമത്തനായ്പരനൊടു പൊരുതുന്നവനാരുവാൻ
ഈവിധം വ്യസനം നല്കും,കണ്ണന്റെസഖിയെന്നിയേ. 14
ഭ്രാതൃന്മാർ മിശ്രകർമ്മാക്കൾ പ്രകൃത്യാതന്നെ ഗർഹിതർ
പാർത്ഥ! വൃഷ്ണ്യന്ധകന്മാരെ പ്രമാണംവെച്ചതെന്തു നീ 15
എന്നുപോരിൽച്ചൊന്ന പാർത്ഥൻ യൂപദ്ധ്വജനൊടോതിനാൻ.

അർജ്ജുനൻ പറഞ്ഞു.

തീർച്ചയായും ജരിപ്പോനും ജരിപ്പിയ്ക്കുന്ന ബുദ്ധിയെ
അർത്ഥമില്ലാത്തതാണങ്ങീച്ചൊന്നതെല്ലാം പരം പ്രഭോ! 16
അറിഞ്ഞുകൊണ്ടു ഗർഹിപ്പൂ ഹൃഷീകേശനെയെന്നെയും
സംഗ്രാമധർമ്മമറിവോൻ സർവ്വശാസ്ത്രാർത്ഥവിത്തമൻ. 17
അധർമ്മം ഞാൻ ചെയ്തയില്ലങ്ങറിഞ്ഞും മോഹമേൽക്കയോ
ശത്രുക്കളായ് ക്ഷത്രിയന്മാർ പൊരുതും സംജനാനിതർ. 18
ഭ്രാതാക്കന്മാർ പിതാക്കന്മാർ മക്കൾ സംബന്ധി ബാന്ധവർ
വയസ്യർ മിത്രങ്ങളുമൊത്തവർ, തൻഭൃജസംശ്രയർ. 19
എന്നാൽശ്ശിഷ്യൻ തോഴരുറ സംബന്ധി ശിനിപുത്രനെ
നമുക്കായ് ദുസ്ത്യജപ്രാണൻ പോക്കിപ്പോക്കേറവീരനെ. 20
എൻവലങ്കയ്യിനെപ്പോരിൽ വിടുന്നെങ്ങിനെ മന്നവ!
ആത്മാവിനെപ്പോരിലേറോൻ പാലിച്ചീടേണ്ട പാർത്ഥിവ! 21
ആരാക്കുന്തനവനെയവൻ കാക്കേണമേ നൃപ!
പാലിയ്ക്കപ്പെട്ടിടുമവർ പാലിയ്ക്കും പോരിൽ മന്നനെ. 22
പോരിൽസ്സാത്യകിയെക്കൊല്ലുന്നതു ഞാൻ കണ്ടു നില്ക്കിലോ
അവൻ പോയോരനർത്ഥങ്കൊണ്ടെനിയ്ക്കുഘമകപ്പെടും. 23
ഞാൻ പാലിച്ചേനെന്നതുകൊണ്ടല്ലോ കോപിപ്പതെന്നിൽ നീ
എന്നെഗ്ഗർഹിപ്പു നീയെന്റെയന്യായുദ്ധത്തിൽ മന്നവ! 24
എന്നെത്തോല്പിച്ചു നീയെന്നതതിലെൻ ബുദ്ധിമോശമോ
ഭവാൻ ചട്ടയുലപ്പോതും തേർത്തട്ടിൽക്കേറുവോതുമേ. 25

ചെറുഞാണൊലിപ്പോതും പൊരുവോതും രിപുക്കളായ്
ഏവം തേരാനകുതിരകാലാഠകളിടചേന്നഹോ. 26
സിംഹനാദാരവംമൂത്ത കടുസൈന്യക്കടൽക്കകം
സപരന്മാരൊത്തെതിക്കെയീസ്സാത്വതനൊടേല്ക്കവേ. 27
ഒരാഠക്കൊരാളൊടായ്ത്തന്നെ യുദ്ധമുണ്ടാവതെങ്ങിനേ
പലരോടും ചെന്നിടഞ്ഞു മഹാരഥരെ വെന്നുമേ. 28
തളർന്നവൻ ശ്രാന്തവാഹൻ ശസ്ത്രാത്തൻ ബുദ്ധികെട്ടവൻ
ഇമ്മട്ടെഴും സാത്യകിയാം രഥിയെപ്പോരിൽവെന്നു നീ. 29
സപവീയ്യവശനാക്കീട്ടു മെച്ചമെന്നോ നിനപ്പതും
ഠാഠംകൊണ്ടവനെറ തല നീ വെട്ടാനുന്നീലയോ രണേ. 30
ഏവം സാത്യകി കഷ്ടത്തിൽപ്പെട്ടാലാരു സഹിച്ചിടും
തന്നൊത്താൻ കാത്തിടാത്തോരു തന്നൊത്താൻ ഗഹ്ചെയ്ക നീ
വീര!നിന്നെസ്സംശ്രയിയ്ക്കുന്നോരെ നീയെന്തു ചെയ്യുമോ. 31

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

എന്നുകേട്ടു മഹാബാഹു പുകഴും യൂപകേതനൻ
പോരിൽസ്സാത്യകിയേ വിട്ടു ചെയ്താൻ പ്രയോപവേശനം. 32
എടങ്കെകൊണ്ടമ്പുകളെ വിരിച്ചാപുണ്യലക്ഷണൻ
പ്രാണൻ പ്രാണനിൽ ഹോമിച്ചു ബ്രഹ്മലോകംഗമിയ്ക്കുവാൻ. 33
ദൃഷ്ടിയെസ്സൂര്യനിൽച്ചേർത്തു ശുദ്ധചിത്തം ജലത്തിലും
ശ്രീമഹോപനിഷത്തോർത്തു യോഗയുക്തനുമായ് മുനി. 34
അപ്പോൾസ്സൈന്യത്തിലെല്ലാരും കൃഷ്ണാജ്ജുനരെയൊപ്പമേ
ഗഹ്ചിച്ചു പുരുഷശ്രേഷ്ഠനവനെത്താൻ പുകഴ്ത്തിനാർ. 35
നിന്ദിയ്ക്കുമ്പോൾക്കൃഷ്ണരാമുമോതിയില്ലപ്പൊളപ്രിയം
സ്തുതിയ്ക്കുമ്പോൾ യൂപകേതു ഹർഷംപൂണ്ടതുമില്ലഹോ. 36
നിന്നക്കളേവം ചൊല്ലീടുമപ്പോൾപ്പാർത്ഥിവ!ഫൽഗുനൻ
ഉള്ളിൽപ്പൊറാഞ്ഞായവരുമവനും ചൊന്ന വാക്കിനെ. 37
ക്രോധംകൂടാതെ യോധക്കൊരോമ്മയ്ക്കായിട്ടു ഭാരത!
പറഞ്ഞു പാണ്ഡുതനയനാക്ഷേപിച്ചു ധനഞ്ജയൻ. 38

രാജാക്കളൊക്കെയറിയുമെനിയ്ക്കുള്ള മഹാവ്രതം
കൊല്ലുവല്ലെന്നാനു ചെല്ലും ദിക്കിൽ വെച്ചെൻജനത്തിനെ. 39
യൂപകേതോ!നീയിതറിഞ്ഞെന്നെ നിന്ദിച്ചിടായ്കടോ
ധർമ്മതത്വം ഗ്രഹിയ്ക്കാതെ ഗർഹിച്ചീടരുതന്യനെ. 40
ശസ്ത്രമേന്തിപ്പോരിൽ വൃഷ്ണിവീരനെക്കൊല്ലുവോനുടെ
കൈ ഞാനറുത്തതിവിടെധർമ്മം ഗർഹിതമായ്വരാ. 41
ശസ്ത്രംവെച്ചും തേരുടഞ്ഞും ചട്ടപോയോരു കുട്ടിയെ
അഭിമന്യുവിനെക്കൊന്നതാർ ധർമ്മജ്ഞൻ പുകഴ്ത്തിടും. 42
എന്നാജ്ജുനൻ ചൊന്നൊരവൻ തലമുട്ടിച്ചു ഭൂമിയിൽ
ഇടങ്കയ്യാൽദ്ദക്ഷിണയുമയച്ചാനിവനപ്പൊഴേ. 43
പാർത്ഥനീച്ചൊന്ന വാക്കൊടു കേട്ടശേഷം മഹാദ്യുതി
യൂപദ്ധ്വജൻ മഹാരാജ!മിണ്ടാതേ തലതാഴ്ത്തിനാൻ. 44

അർജ്ജുനൻ പറഞ്ഞു.

എനിയ്ക്കു ധർമ്മരാജങ്കൽബ്ബലിയാം ഭീമസേനനിൽ
യമന്മാരിലുമാം പ്രീതിയുണ്ടു നിങ്കൾക്കുള്ളാഗ്രജ! 45
അങ്ങെനേറയും മഹാത്മാവാം കൃഷ്ണനേറയുമനുഗ്രഹാൽ
പുണ്യലോകം ഗമിച്ചാലുമൌശീനരശിബിപ്പടി. 46

വാസുദേവൻ പറഞ്ഞു.

ഏതെല്ലാം തെളിവെഴുമെനേറ ലോകമുണ്ടോ
ബ്രഹ്മാദിത്രിദശർ കൊതിച്ചിടുന്നതായി
പൊയ്പ്പോകായതിലരമഗ്നിഹോത്രിയാം നീ-
യെന്മട്ടെന്നുടെ ഗരുഡപ്പുറത്തുകേറി. 47

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

സൌമദത്തി വെടിഞ്ഞോരാ ശൈനേയനെഴുനേറുടൻ
വാളെടുത്താ മഹാത്മാവിൻ തലവെട്ടാൻ മുതിർന്നവൻ. 48
പാണ്ഡുപുത്രൻ ഹനിച്ചോരാ പ്രമത്തൻ യൂപകേതുവെ
നിഷ്പന്നഷൻ ശലജ്യേഷ്ഠൻതന്നെക്കൊല്ലാനൊരുങ്ങിനാൻ. 49

തുമ്പിയാറാനയെപ്പോലെ വൻഭുജം പോയ വീരനെ
ആത്തു സൈന്യങ്ങൾ നിന്നിച്ചകൊൾകിലും ഭീമനസ്സുവൻ. 50
തടുക്കിലും കൃഷ്ണനുമാ മഹാത്മാവായ പാർത്ഥനും
ഭീമൻ ചക്രം കാപ്പവരുമശക്തനാമാവു ഗൌതമൻ. 51
കണ്ണനാ വൃഷസേനൻതാൻ സിന്ധുരാജനുമങ്ങിനേ
സൈന്യങ്ങളാക്കിലും കൊന്നാൻ യതവ്രതനെയായവൻ. 52
പ്രായോപവേശംപൂണ്ടോനെറ പാർത്ഥൻ കൈവെട്ടിയോനുടെ
കൌരവേയനെറ തല വാരികൊണ്ടുത്തിതു സാത്യകി. 53
ആക്കമ്മത്താൽസ്സാത്യകിയെക്കൊണ്ടാടീലാ പടജ്ജനം
മുമ്പജ്ജുനൻ കഴിച്ചോരാക്കുരുമുഖ്യവധത്തിനാൽ. 54
സാക്ഷാലിന്ദ്രപ്രതിമനെസ്സിദ്ധചാരണമാനവർ
പ്രായോപവിഷ്ടനാം ഭൂരിശ്രവാവെക്കൊന്നകണ്ടതിൽ 55
അവനെസ്സുരർ പൂജിച്ച കമ്മകൊണ്ടതിവിസ്മിതർ
പക്ഷംപിടിച്ച വാദിച്ച പലമാതിരി നിൽപ്പടർ. 56
വാർഷ്ണേയനിപ്പിതിൽക്കുറാമതങ്ങിനെ വരേണ്ടതാം
അതിൽ നിങ്ങൾക്കിണ്ടൽ വേണ്ടാ ക്രോധം മത്സ്യക്ക സങ്കടം.
വീരൻ കൊല്ലേണ്ടവനിവനതിലും തക്കമില്ലഹോ
ധാതാവു കല്പിച്ചിതിവന്നിസ്സാത്യകിയെ മൃത്യുവായ്. 58

സാത്യകി പറഞ്ഞു.

കൊല്ലൊല്ല കൊല്ലൊല്ലയെന്നാ ചൊല്ലുനെനോടു നിങ്ങളോ
ധർമ്മം തക്കിച്ച ധർമ്മിഷ്ടർ ധർമ്മച്ചട്ടയണിഞ്ഞവർ. 59
ബാലൻ ശസ്ത്രങ്ങൾ പോയോരാസ്സുഭദ്രയുടെയുണ്ണിയെ
നിങ്ങൾ ചോരിൽക്കൊന്നാചാരു നിങ്ങൾക്കീധർമ്മമെങ്ങുപോയ്.
ഒരാക്ഷേപത്തിങ്കൽവെച്ചീസ്സത്യവും ചെയ്തിരിപ്പു ഞാൻ
എന്നൊപ്പോരിൽത്തട്ടിയിട്ടു രുട്ടാല്ലാലാൽച്ചവിട്ടിയാൽ 61
ആശുത്രുവെക്കൊല്ലുവൻ ഞാൻ മുനിവ്രതമെടുക്കിലും.
കണ്ണുള്ള നിങ്ങളുടരിലോരു ഞാൻ വീണിരിയ്ക്കുവേ 62
ചത്തുപോയെന്നോക്കിൽ നിങ്ങൾക്കതുതാൻ ബുദ്ധിലാഘവം
അവനു തക്ക മറുകൈചെയ്തേൻ ഞാൻ കുരുമുഖ്യരേ. 63

എന്നിൽ സ്നേഹത്തിനാല്പാത്ഥൻ സത്യംരക്ഷിച്ചുകൊണ്ടുമേ
വാളേന്തും കയ്യുമുത്തിട്ടിതതിൽ വഞ്ചിതനായി ഞാൻ. 64
വരാനുള്ളതുവന്നോയ്ക്കും ദൈവം ചെയ്യിയ്ക്കുമൊക്കയും
ഈപ്പോരിൽച്ചത്തിതിദ്ദേഹമധർമ്മത്തൊഴിലെന്തിതിൽ. 65
പണ്ടു വാല്മീകിയീ ശ്ലോകം പാടിക്കേട്പ്പുണ്ടു ഭൂമിയിൽ
"പെണ്ണുങ്ങളെക്കൊന്നിടൊല്ലെന്നല്ലേ നീ ചൊല്ലി വാനര! 66
നിത്യവും വ്യവസായത്തോടൊത്തോരു നരനെപ്പൊഴും
ശത്രുക്കൾക്കെന്താത്തികരമാക്കമ്മം ചെയ്തിടേണ്ടതാം." 67

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

എന്നരയ്യ മഹാരാജ! പാണ്ഡുകൌരവരേവരും
ഒന്നും മിണ്ടാതെയായ്നിന്നു പൂജിച്ചാരുള്ളുകൊണ്ടുതാൻ. 68

മന്ത്രാഭിപൂതന്റെ മഹാദ്ധ്വരത്തിൽ
യശസ്വിയാം ഭൂരിസഹസ്രദന്റെ
വനസ്ഥനാം മാമുനിയൊത്തവന്റെ
വധം രസിച്ചീലവിടത്തിലാക്കും. 69

കുത്ത കേശത്തൊടുദാരശൂര-
നവന്റെ പാരാവതരക്തനേത്രം
അറുത്തുവെച്ചാത്തല ഹവ്യമദ്ധ്യേ
മേദ്ധ്യാശശിഷ്പ്പടിയായിരുന്നു. 70

ശസ്ത്രത്തെയേറോരു വിശുദ്ധതേജ-
സ്സിയന്നു മൈവിട്ടവനാഹവത്തിൽ
മേല്പോട്ടയർന്നു വരദൻ വരാഹൻ
രോദസ്സിൽ വിങ്ങീടിന ധർമ്മമോട്ടും. 71

144. സാത്യകിപ്രശംസ

ധൃതരാഷ്ട്രൻ പറഞ്ഞു.

ദ്രോണകർണ്ണവികർണ്ണന്മാർ ഭോജനും വെന്നിടാത്തവൻ
യുധിഷ്ഠിരനൊടേറ്റിട്ടു പടക്കടൽ കടന്നവൻ. 1
പടയിൽത്തടയാത്തോനാമവനെപ്പോരിലെങ്ങിനേ
ഭൂരിശ്രവസ്സു കൌരവ്യനുക്കിൽ വീഴിച്ചു ഭൂമിയിൽ. 2

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

കേട്ടുകൊൾക മഹീപാല! ശൈനേയനുടെ ജന്മവും
ഭൂരിശ്രവോജന്മവും നീ സംശയിപ്പതു മന്നവ! 3
അത്രിയ്ക്കുണ്ടായ് മകൻ സോമൻ സോമനോ വിശ്രുതൻബുധൻ
ബുധനു ദേവേന്ദ്രസമൻ പുത്രനത്രേ പുരൂരവൻ. 4
പുരൂരവസ്സിന്നായുസ്സായുസ്സിനോ നഹുഷൻ മകൻ
നഹുഷന്നാണാ യയാതി രാജർഷി സുരസന്നിഭൻ. 5
യയാതിയ്ക്കു മകൻ മൂസ്സു യദുവാം ദേവയാനിയിൽ
യദുവംശത്തിലാദ്യേവമീഡ്യനെന്നുപുകഴ്ന്നവൻ. 6
അവനു യാദവൻ പുത്രൻ ശൂരൻ ത്രൈലോക്യസമ്മതൻ
ശൂരനു ശൌരിന്യവരൻ വസുദേവൻ പുകഴ്ന്നവൻ. 7
വില്ലാളിവീരൻ യുദ്ധത്തിലച്ഛാത്തവീര്യ്യൻ രാജ്ഞോപമൻ
ആ വീര്യ്യവാനാക്കുലത്തിൽശ്ശിനിയുണ്ടായി മന്നവ! 8
ഇതുകാലംതന്നെ മഹാത്മാവാകും ദേവകനുടെ
പുത്രീസ്വയംവരത്തിങ്കൽ മുറവും മന്നോർ നിരക്കവേ. 9
ദേവകീദേവിയെ വസുദേവന്നായിട്ടു സത്വരം
മന്നോരെയൊക്കെത്തോല്പിച്ചു തേരില്ക്കേറീടിനാൻ ശിനി. 10
ശൌരിത്തേരിൽദ്ദേവകിയെക്കണ്ടപ്പോൾപ്പുരുഷർഷഭ!
ശിനിത്തൊഴിൽസഹിച്ചില്ലാ സോമദത്തൻ പ്രതാപവാൻ. 11
അവർ തമ്മിൽച്ചിരയുദ്ധം ദിനാദ്ധ്യംനിന്നു മന്നവ!
ഊക്കുള്ളോർതൻ ബാഹ്യയുദ്ധം മുറ്റുള്ള പുരുഷർഷഭ! 12

ഊക്കിൽത്തള്ളിമറിച്ചിട്ടു ശിനിയാസ്സോമദത്തനെ
വാളോങ്ങി മുടിയിൽച്ചുറിക്കാലുകൊണ്ടു ചവിട്ടിനാൻ. 13
ചുറുമേ നോക്കിനില്ക്കുന്നമന്നാവിക്കു നടുക്കഹോ
കൃപയാലെയവൻ പിന്നെജ്ജീവിയ്ക്കുന്നായിവിട്ടതേ. 14
അമ്മട്ടവൻ ചെയ്ത സോമദത്തൻ പിന്നീട്ട മാരിഷ!
പ്രസാദിപ്പിച്ചു ഹരനെയമഷ്വശമാണ്ടവൻ
അവനിൽത്തുഷ്ടനായ്ദ്ദേവൻ വരദന്മാരിലീശ്വരൻ. 15
വരംകൊടുത്താനവനും വരം വാങ്ങിച്ചു മന്നവൻ
ഭഗവാനേ! ശിനിസുതഘാതി പുത്രനിലാശ മേ. 16
രാജമദ്ധ്യത്തിലവനെപ്പോരില്ക്കാലാൽച്ചവിട്ടണം
ആസ്സോമദത്തൻ ചൊന്നോരു വാക്കു കേട്ടിട്ടു മന്നവ! 17
എന്നാലങ്ങിനെയെന്നോതിദ്ദേവനങ്ങു മറഞ്ഞുപോയ്
അവനാ വരദാനത്താൽ നേടീ ഭൂരിശ്രവസ്സിനെ. 18
പോരിൽ വീഴിച്ചിതാസ്സോമദത്തജൻ ശിനിപുത്രനെ
സൈന്യങ്ങൾ കാണ്കെയിവനെക്കാലുകൊണ്ടും ചവിട്ടിനാൻ. 19
അങ്ങുചോദിച്ചതിൻവണ്ണമിങ്ങിതോതീടിനേൻ നൃപ!
മനുജഷ്ഭരാൽ വെല്ലാൻ ശക്യനാവില്ല സാത്യകി. 20
പോരിൽ മെച്ചംനേടിയവർ പലപേർ ചിത്രയോധികൾ
ദേവദാനവഗന്ധർവ്വവിജേതാക്കളവിസ്മിതർ
സചവീര്യവിജയോദ്യുക്തർ പരാധീനരുമല്ലിവർ. 21
വൃഷ്ണികൾക്കുകിടയ്ക്കാനും കാണ്മതില്ലിവിടെ പ്രഭോ!
ഭൂതംഭവ്യംഭവിഷ്യത്തും ബലത്താൽബ്ഭരതർഷഭ! 22
ജ്ഞാതിനിന്ദനചെയ്കില്ലാ വൃദ്ധശാസ്ത്രത്തിൽനില്പവർ
ദേവഗന്ധർവ്വാസുരരും രക്ഷോയക്ഷഫണീന്ദ്രരും. 23
വൃഷ്ണിവീരരെ വെല്ലില്ലാ പോരിൽ മാനുഷരെന്തുവാൻ
ബ്രഹ്മദ്രവ്യഗ്രരുദ്രവ്യജ്ഞാതിദ്രവ്യാവിഹിംസകർ. 24
വല്ലോരുമാപത്താപ്പെട്ടാലവരെക്കാത്തിടുന്നവർ
സത്തുള്ളോർ ഭള്ളുകൂടാത്തോർ ബ്രഹ്മണ്യർ ഋതവാദികൾ. 25
സമർത്ഥന്മാരെ മാനിയ്ക്കും ദീനന്മാരെക്കയറിടും
നിത്യം ദൈവസ്ഥർ ദാന്തന്മാർ കൊടുപ്പോർ മേനിവിട്ടവർ. 26

അതിനാൽ വൃഷ്ണിവീരക്കു ബലത്തിലേറ്റതട്ടിടാ
മേരുപോലും താങ്ങുമൊരാൾ നീന്തിക്കേറും സമുദ്രവും. 27
വൃഷ്ണിവീരന്മാരൊടേറാലന്തം കാണില്ല മന്നവൻ
ഇതെല്ലാം ചൊല്ലിനേനങ്ങു സംശയിപ്പതു ഞാൻ വിഭോ! 28
കുരുരാജ! നരശ്രേഷ്ഠ! പൊരുതാം നിൻെറാ ടുന്നയം.

---

145. സങ്കുലയുദ്ധം

ധൃതരാഷ്ട്രൻ പറഞ്ഞു.

അമ്മട്ടാക്കൌരവൻ ഭൂരിശ്രവസ്സങ്ങുമരിയ്ക്കുവേ
പിന്നൊയുണ്ടായൊരാ യുദ്ധമെന്നോടോതുക സഞ്ജയ! 1

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

ഭൂരിശ്രവസ്സങ്ങു പരലോകം പുക്കാറെ ഭാരത!
പ്രേരിപ്പിച്ചു മഹാബാഹുവജ്ജുനൻ വാസുദേവനെ. 2
അശ്വങ്ങളെ വിടുക കൃഷ്ണ! ജയദ്രഥനെഴുന്നൊടം
അങ്ങെൻെറ ശപഥം പൂർണ്ണമാക്കിക്കൊൾകനഘാശയ! 3
അസ്തമിയ്ക്കുന്നിതു മഹാബാഹോ! വേഗം ദിവാകരൻ
ഇതല്ലോ ഞാൻ നരവ്യാഘ്ര! മഹത്തൊന്നോറിരിപ്പതും. 4
കായ്യം കാക്കുന്നുണ്ടിവനെക്കുരുസൈന്യമഹാരഥർ
സൂര്യനങ്ങസ്തമിയ്ക്കുംമുമ്പെൻ വാക്യം സത്യമാംവിധം. 5
അശ്വങ്ങളെ വിടുക കൃഷ്ണ! ജയദ്രഥവധത്തിനായ്
അപ്പോൾക്കൃഷ്ണൻ മഹാബാഹു വെള്ളിയ്ക്കുംഹയങ്ങളെ. 6
ജയദ്രഥൻെറതേർനോക്കിയോടിച്ചു ഹയകോവിദൻ
ചാടിയെത്തും വാജികളാലമോഘേഷുവടുക്കവേ. 7
ത്വരയോടും മഹാരാജ! ചെന്നോരുപടനായകർ
ദുര്യോധനൻ കർണ്ണനുമാശ്ശല്യനും വൃഷസേനനും. 8

ദ്രൌണിയും കൃപനും പിന്നെ സപയമേ സിന്ധുരാജനും
ബീഭത്സു ചെന്നോറു നേരേ നില്ലുമാസ്സിന്ധുരാജനെ. 9
ക്രോധോദ്രിക്തക്രൂരദൃക്കാൽ ദഹിയ്ക്കുംപടി നോക്കിനാൻ
അപ്പോൾ ദുര്യോധനനൃപൻ വെമ്പിക്കണ്ണനൊടോതിനാൻ. 10
ജയദ്രഥക്കൊലയ്ക്കുത്തും പാർത്ഥനെപ്പാർത്തുകണ്ടുടൻ
ചൊന്നാൻ മന്നൻ കണ്ണനോടു നിൻറെപുത്രൻ സുയോധനൻ
ഇതാണു കണ്ണ!യുദ്ധത്തിൻകാലം കാട്ടുക തൻബലം
പോരില്പാർത്ഥൻ സൈന്ധവനെക്കൊല്ലാതാക്കുക കണ്ണ! നീ. 12

കുറച്ചുമാത്രം പകൽ മർത്ത്യവീര!
നിറുത്തുകയ്യെയ്തരിയേ ക്ഷണം നീ
ദിനംകഴിഞ്ഞീടുകിലോ നൃവീര!
ദുഃഖം ജയം കണ്ണ! നമുക്കുകിട്ടും. 13

സൂര്യാസ്തമനപര്യന്തം കാക്കുകിൽസ്സിന്ധുരാജനെ
മിത്ഥ്യാപ്രതിജ്ഞനായിട്ടു തീയ്യിൽച്ചാടീടുമജ്ജുനൻ. 14
അജ്ജുനൻ പാരിലില്ലെങ്കിൽ മുഹൂർത്തമിട മാനദ!
ജീവൻ നോക്കില്ലിവനുടെ ഭ്രാതാക്കൾ തുണയാകളും. 15
പാണ്ഡവന്മാർ നശിച്ചാലോ കാട്ടും മലയുമൊത്തിഹ
നമുക്കു നിഷ്കണ്ടകയീ ഭൂമി കണ്ണ!ഭുജിച്ചിടാം. 16
ദൈവം കെടുത്തവൻ പാർത്ഥൻ പിഴച്ചോനാണു മാനദ!
കായ്കായ്കം ഗ്രഹിയ്ക്കാതെ പോരിൽസ്സത്യം കഴിച്ചവൻ. 17
കിരീടിയാം പാണ്ഡുപുത്രൻ ജയദ്രഥവധത്തിനായ്
ഈസ്സത്യം ചെയ്തതും കണ്ണ!സ്വനാശത്തിനുതന്നെയാം. 18
രാധേയ!ദുർദ്ധർഷനാകുമങ്ങിരിയ്ക്കുമ്പൊളജ്ജുനൻ
അക്കാസ്തമനമുമ്പുണ്ടോ കൊല്ലുന്നു സിന്ധുരാജനെ. 19
മദ്രേശനും മഹാത്മാവാം കൃപനും കാത്തുനില്ക്കുവേ
ജയദ്രഥനെ യുദ്ധത്തിൽക്കൊൽവതെങ്ങിനെയജ്ജുനൻ. 20
ദ്രൌണിയും ദുശ്ശാസനനും ഞാനും രക്ഷിച്ചു നില്ക്കുവേ
നേടുമോ സിന്ധുപതിയെ ഫൽഗുനൻ കാലചോദിതൻ. 21
പൊരുന്നു പല ശൂരന്മാർ മറിയുന്നു ദിവാകരൻ
ജയദ്രഥനെയീപ്പാർത്ഥൻ ദുഃഖം നേടില്ല മാനദ! 22

കണ്ണ!ഞാനും മറു ശൂരത്തേരാളികളുമൊത്തു നീ
ദ്രൌണിയും മദ്രരാജാവും കൃപരുംകൂടിയൊത്തുടൻ 23
കിണഞ്ഞു പൊരുത്തു പോരിലണഞ്ഞജ്ജുനനോട്ടു നീ
എന്നു നിൻറെ മകൻ ചൊല്ലിക്കേട്ടാധിരഥി മാനദ! 24
ദുര്യോധനൻ കുരുപതിയോടീതൊന്നോതിയുത്തരം
ലാക്കുറച്ചോരു വില്ലാളി ശൂരനായോരു മാരുതി. 25
അസംഖ്യമമ്പെയ്തു പോരിലോറം ദേഹം പിളർന്ന ഞാൻ
നില്ക്കുണമെന്നു നില്പ്പുന്നോൻ പോരിൽസ്സുപ്രതി മാനദ! 26
മഹാബാണാത്തനാമെൻറെയംഗംചേഷ്ടിപ്പതില്ലിഹ
പൊരുവേൻ ഞാൻ ശക്തിപോലെയങ്ങയ്ക്കാണെൻറെ ജീവനും
സിന്ധുരാജനെയീപ്പാണ്ഡുപുത്രൻ ഹിംസിച്ചിടാപ്പടി
കുത്തുമുത്തമമ്പെയ്തെതിർത്തു പേർത്തും ഞാൻ പൊരുതുമ്പൊഴേ. 28
ചിരൻ നേടാ സൈന്ധവനെസ്സവ്യസാചി ധനഞ്ജയൻ
എപ്പോഴും ഹിതമിച്ഛിയ്ക്കും കുറാണ്ടോൻ വേണ്ടൊരാ ക്രിയ. 29
ഞാൻ ചെയ്യുന്നുണ്ടു കൌരവ്യ!ജയം ദൈവത്തിൽ നില്പതാം
പോരിൽപ്പാരം പ്രയതനിയ്ക്കാം സിന്ധുരാജനുവേണ്ടി ഞാൻ. 30
നിൻപ്രിയത്തിനു രാജേന്ദ്ര!ജയം ദൈവത്തിൽ നില്പതാം
ഇപ്പോളജ്ജുനനോടേല്പേൻ സ്വന്തം പൌരുഷമാണു ഞാൻ. 31
നിനക്കായ്പ്പുരുഷവ്യാഘ്ര!ജയം ദൈവത്തിൽ നില്പതാം
ഇപ്പോഠംകുരുശ്രേഷ്ഠ!ഞാനും പാർത്ഥനും തമ്മിലാഹവം. 32
കാണട്ടേ സൈന്യമൊട്ടുക്കു കഠോരം രോമഹർഷണം
കണ്ണടയ്ക്കൊധനന്മാരീവണ്ണം പോരിലുരയ്ക്കുവേ 33
ക്രൂരമെയ്തജ്ജുനൻ കൊന്നുമുടിച്ചു നിൻറെ സേനയെ
തീക്ഷ്ണഭല്ലംവിട്ടറുത്തു മാറാത്താശ്ശൂരർതമ്മുടെ. 34
ഇരുമുലയ്ക്കുമെയ്തുകൈത്തമ്പിക്കെപോലസംഖ്യമേ
ക്രൂരമെയ്താത്തലകളും മുറിച്ചിട്ടു മഹാഭുജൻ. 35
ആനത്തുമ്പി ഹയഗ്രീവതേരച്ചക്രങ്ങളുമെങ്ങുമേ
പ്രാസതോമരമേന്തുന്ന ചോരചാത്തും ഹയസ്ഥരെ. 36
കണ്ടിച്ചു രണ്ടുമൂന്നായിട്ടോരോ പേരേ ക്ഷുരങ്ങളാൽ
അശ്വങ്ങളും കുംഭികളും ചത്തുവീണിതു ചുറ്റുമേ. 37

കൊടിയും കുടയും വില്ലും തലയും ചാമരങ്ങളും
ഉണക്കക്കൊട്ട തീപോലെ നിന്നെ വമ്പട ചുട്ടവൻ. 38
ക്ഷണങ്കൊണ്ടജ്ജുനൻ ചോരനിരന്നൊന്നാക്കി പാത്തടം
നിൻബലം മിക്കതും യോധർ ചത്തമട്ടാക്കിയാബ്ഭുലി. 39
സിന്ധുരാജാന്തികത്തെത്തീ ദുഃശ്ശൻ സത്യവിക്രമൻ
ആബ്ഭീമനും സാത്യകിയും കാത്തിട്ടന്നോരു ഫൽഗ്ഗുനൻ. 40
ശോഭിച്ചു ഭരതശ്രേഷ്ഠ! കത്തുമഗ്നികണക്കിനേ
അമ്മട്ട നില്ക്കുമവനെ വീര്യത്താൽക്കണ്ടു നിൻഭടർ. 41
പൊരുത്തില്ലാ ഫൽഗ്ഗുനനേ വില്ലന്മാർ പുരുഷശ്രേഷ്ഠർ
ദുര്യോധനൻ കർണ്ണനമാശ്രുല്യനും വൃഷസേനനും. 42
ദ്രൌണിയും കൃപരും പിന്നെ സ്വയമേ സിന്ധുരാജനും
സൈന്ധവാർത്ഥം പൊടിച്ചേറു മറച്ചിതു കിരീടിയെ. 43
തേർവഴിയ്ക്കായ്ത്തുള്ളുവോനെ ജ്യാതലാരാവമോടഹോ
യുദ്ധദക്ഷൻ പാണ്ഡവനെ മുറും യുദ്ധവിശാരദർ. 44
ഭയംവിട്ടാത്തെതിത്തേറും വാതുറന്നന്തകാഭനെ
പിൻനിന്തിസ്സിന്ധുപതിയെക്കൃഷ്ണാജ്ജുനവധോദ്യതർ. 45
അക്കാസ്ഥമനവും കാംക്ഷിച്ചക്കബിംബം ചുവക്കവേ
പാഞ്ഞൊക്കും കൈകളാൽ വില്ലുവലിച്ചായവരമുകൾ. 46
സൂര്യാംശുപ്രായമൊട്ടേറെത്തുകിനാരജ്ജുനന്റെമേൽ
എയ്തതെയ്തനാത്തമവ കിരീടി രണദുർമ്മദൻ 47
ഓരോന്നു രണ്ടുമൂന്നൊട്ടെന്നറുത്തവരെയെയ്തതേ.
തനിയ്ക്കുഴും ശക്തികാട്ടിസ്സിംഹലാംഗ്ലലകേതനൻ 48
കൃപീസുതൻ ഫൽഗ്ഗുനനെത്തടുത്തിതു ധരാപതേ!
അവൻ പത്തമ്പജ്ജുനനെയേഴെയ്താക്കൃഷ്ണനേയുമേ. 49
നിന്നുകൊണ്ടാൻ തേർവഴിയ്ക്കു ജയദ്രഥനു രക്ഷയായ്
ഇവനെക്കൌരവശ്രേഷ്ഠരാ മഹാരഥരേവരും. 50
പെരുത്ത രഥസംഘത്താൽ വളഞ്ഞു ചുറുമപ്പൊഴേ
വില്ലുലച്ചങ്കൊണ്ടു വീണ്ടും സായകങ്ങൾ ചൊരിഞ്ഞവർ. 51
കാത്തുകൊണ്ടാർസൈന്ധവനെനിന്നെറപുത്രന്റെറയാജ്ഞയാൽ
ശൂരൻ പാർത്ഥന്റെറ കയ്മുക കാണായിതവിടെത്തദാ. 52

അപ്പൊഴങ്ങായ്യനും പിന്നൊഗ്ഗാണ്ഡീവത്തിന്റെ ശക്തിയും
ദ്രൌണിശാരദ്വതരുടെയസ്ത്രമസ്ത്രാൽത്തടുത്തവൻ. 53
ഓരോരുത്തരെയായൊമ്പതമ്പെയ്താനേവരേയുമേ
അവനെ ദ്രൌണിയിരുപത്തഞ്ചേഴാ വൃഷസേനനും. 54
ദുര്യ്യോധനൻ വിംശതിതാൻ മുമ്മൂന്നാക്കണ്ണശല്യരും
ഇവന്റെ നേക്കാത്തടുത്താഞ്ഞെയ്തകൊണ്ടിതു വീണ്ടുമേ. 55
വില്ലിട്ടുലച്ചുകൊണ്ടെങ്ങും വളഞ്ഞാരവരപ്പൊഴേ
ചുറുമേറമടുപ്പിച്ചു രഥമണ്ഡലമായവർ. 56
സൂര്യ്യാസ്തമനവുംകാത്തു വെമ്പിക്കൂട്ടും മഹാരഥർ
അവന്റെ നേക്കെതിത്താത്തു വില്ലുലച്ചീടുമായവർ. 57
മേഘങ്ങൾ മലമേൽ മാരിപോലെ ശരമുതുകിനാർ
അവർ ദിവ്യമഹാസ്ത്രങ്ങൾ കാണിച്ചാരങ്ങു മന്നവ! 58
ഇരിമ്പുലയ്ക്കയ്യന്മാർ ശൂരർ പാത്ഥന്റെ മേനിയിൽ
നിൻബലം മിക്കതും യോധർ ചത്തമട്ടാക്കിയാഞ്ഞലി. 59
അടുത്തു സൈന്ധവനൊട്ടു ദുർദ്ധർഷൻ സത്യവിക്രമൻ
കണ്ണനപ്പെയ്തായവനെത്തടുത്തു പോരിൽ മന്നവ! 60
ആഞ്ഛീമനും സാത്വതനും കാണ്കവേതന്നെ ഭാരത!
അവനെത്താനെതിത്തെയ്തു പോരിൽപ്പത്തനു ഫൽഗ്ഗുനൻ.
സവ്വസൈന്യങ്ങളും കാണ്കെക്കണ്ണനെത്താൻ മഹാഭുജൻ
സാത്വതൻ മൂന്നമ്പുകൊണ്ടാഞ്ഞെയ്തു കണ്ണനെ മാരിഷ! 62
ഭീമൻ മൂന്നപ്പെയ്തു വീണ്ടുമേഴപ്പെയ്തിതു പാർത്ഥനും
അവരെത്താനുവതുവീതമപ്പെയ്തു കണ്ണനും. 63
കണ്ണനു യുദ്ധം പലരോടൊപ്പമായിതു മന്നവ!
അതിൽക്കാണായിതാശ്ചര്യ്യം കണ്ണന്റെ പണി മാരിഷ. 64
താൻ ചൊടിച്ചാ മൂന്നു രഥീന്ദ്രരെപ്പോരിൽത്തടുത്തതിൽ
വൈകർത്തനൻ കണ്ണനെയാപ്പോരിൽപ്പാർത്ഥൻ മഹാഭുജൻ. 65
സവ്വമമ്മത്തിലും നൂറു ബാണമെയ്തീടിനാനുടൻ
മേലൊക്കെച്ചോരയണിയും സൂതപുത്രൻ പ്രതാപവാൻ 66
വീരൻ ധനഞ്ജയനെയുമമ്പതപ്പെയ്തിതപ്പൊഴേ.
അവന്റെയാക്കൈവേഗത്തെക്കണ്ടേടങ്ങീല ഫൽഗ്ഗുനൻ. 67

അവന്റെ വില്ലുത്തിട്ട പാത്ഥനെയ്തു സ്തനാന്തരേ
ഒമ്പതമ്പുകളാ വീരൻ വെമ്പലോടും ധനഞ്ജയൻ. 68
അവനെക്കൊല്ലുവാൻ സൂര്യവച്ചസ്സുള്ളോരു സായകം
വെമ്പേണ്ടപ്പോഥം വെമ്പലോടും പോരിലെയ്തു ധനഞ്ജയൻ.
ആജ്ഞാണമെത്തുമ്പോഴ്തടൻ ദ്രൌണി കണ്ടിച്ചിതപ്പൊഴേ
മൂർച്ചയുള്ളർദ്ധചന്ദ്രത്താലതാരുഴിയിൽ വീണുപോയ്. 70
ഉടൻ മറൊരു വില്ലേന്തിസ്സുതപുത്രൻ പ്രതാപവാൻ
അനേകായിരമമ്പെയ്തു മൂടിനാൻ പാണ്ഡുപുത്രനെ. 71
കണ്ണനെയ്തിടുമെതിരാറുള്ളോരാശ്ശുസ്സുവൃഷ്ടിയെ
കാറു പാറകളെപ്പോലെ പോക്കിയമ്പെയ്തു ഫൽഗുനൻ. 72
അമ്പാൽ മൂടുകയുംചെയ്താനവനെപ്പോരിലജ്ജുനൻ
യോധന്മാരരാക്കെയും കാണ്കെക്കൈവേഗം കാട്ടിടുന്നവൻ. 73
മൂടിക്കൊണ്ടാനജ്ജുനനെശ്ശത്രുസംഹാരി കണ്ണനും
പല സായകജാലത്താൽച്ചെയ്തതിനൊത്തു ചെയ്യുവോൻ. 74
ചീറും കാളകളെപ്പോലാ നരസിംഹർ മഹാരഥർ
വെക്കമമ്പെയ്തംബരത്തെയൊക്കെ മൂടിയടച്ചുതേ. 75
ശരൌഘങ്കൊണ്ടു കാണാതെയവർ നിന്നെയ്ത തങ്ങളിൽ
പാത്ഥൻ ഞാൻ നില്ക്ക കണ്ണൻ ഞാനങ്ങു നില്ക്കൂട ഫൽഗുന!
എന്നു തജ്ജിച്ചു വാക്കുശല്യങ്കൊണ്ടു കുത്തീടിനാരവർ
പോരിൽപ്പൊരുതിനാർ വീരർ ചിത്രമായ്ലഘു സുഷ്ഠുവായ്. 77
കാണേണ്ടുന്നവരായ്നിന്നാർ മുറും യോധസമാഗമേ
സിദ്ധചാരണവായവ്യർ പോരിലേറ്റം പുകഴ്ത്തുവോർ. 78
യുദ്ധംചെയ്തു മഹാരാജ! തമ്മിൽവെൽവാൻ മുതിന്നവർ
അപ്പോഥംദുര്യോധനൻ ഭൂപ! നിന്നാഥംക്കാരോടു ചൊല്ലിനാൻ
നിങ്ങഥംപോയ്ക്കണ്ണനെക്കാപ്പിൻ പോരിൽക്കൊല്ലാതെ പാ
[ത്ഥനെ.
പിന്തിരിയ്ക്കില്ല രാധേയനെന്നോടോതിയാ വൃഷ്ണൻ. 80
ഇതിന്നിടയ്ക്കു രാജാവേ! കണ്ട കണ്ണന്റെ വിക്രമം
ചെവിയോളം വലിച്ചെയ്ത കണ്ണാശുങ്ങളെ നാലുമേ. 81

കാലനൂർ കോറിനാൻ നാലുബാണത്താൽ ശ്വേതവാഹനൻ
ഭല്ലത്താൽത്തേരിൽനിന്നിട്ടുവീഴ്ത്തി സാരഥിയേയുമേ. 82
നിന്മകൻ കാണ്കെയമ്പെയ്തു മൂടിക്കൊണ്ടിതു വീണ്ടുമേ
അശ്വങ്ങൾചത്തു സൂതൻപോയ്പ്പോരിലമ്പോറാടഞ്ഞവൻ. 83
ശരജാലങ്കൊണ്ടുഴന്നു ചെയ്യേണ്ടതറിയാതെയായ്
തേർപോയവനെയമ്മട്ടു കണ്ടു തേരേറിയപ്പൊഴേ. 84
അശ്വത്ഥാമാവു രാജാവേ വീണ്ടും പൊരുതി പാർത്ഥനായ്
ശല്യനും പാർത്ഥനെപ്പാർത്തു മുപ്പതമ്പെയ്തിതപ്പൊഴേ. 85
കൃപനെയ്താനിരുപതു ശരത്താൽ വാസുദേവനെ
പാർത്ഥനേയും പതിരണ്ടു ബാണങ്കൊണ്ടെയ്തു മന്നവ! 86
നാലമ്പു സിന്ധുരാജാവുമേഴമ്പു വൃഷസേനനും
കൃഷ്ണാജ്ജുനരെ വെവ്വേറെയെയ്തുകൊണ്ടാർ മഹീപതേ! 87
അമ്മട്ടങ്ങോട്ടെതിർത്തെയ്താൻ കുന്തീപുത്രൻ ധനഞ്ജയൻ
ദ്രൌണിയെത്താനുപതും നാലും ശല്യരെ നൂറുമേ. 88
പത്തുഭല്ലം സൈന്ധവനെ മൂന്നമ്പു വൃഷസേനനെ
കൃപനെത്താനിരുപതുമെയ്തിതാക്കുന്ന ഫൽഗുനൻ. 89
സവ്യസാചിയ്ക്കുള്ള സത്യം മുടക്കാൻനോക്കുമായവർ
ചൊടിയോടും നിൻഭടന്മാരുടനേറിതു പാർത്ഥനിൽ. 90

അങ്ങർജ്ജുനൻ മുറുമേ വാരുണാസ്ത്രം
പ്രയോഗിച്ചു ധാർത്തരാഷ്ട്രാത്മികാരി
എതിർത്തേറ്റം പാർത്ഥനെക്കൌരവന്മാർ
പെരുന്തേരാൽശ്ശരവർഷങ്ങൾതൂകി. 91
വ്യാമോഹമേകുംപടി ഘോരയുദ്ധം
മൂത്തപ്പൊഴാ രാജകുമാരനോടായ്
ഏറെന്തുതൂകിപ്പൊരുതുന്ന വീരൻ
മോഹിച്ചതില്ലുണ്ടു കിരീടമാലി. 92
കുരുക്കൾതൻ നാടിനായ്സ്സവ്യസാചി
പതിരാണ്ടാണ്ടിണ്ടലുംകൊണ്ടുകൊണ്ടേ
ഗാണ്ഡീവോത്ഥക്രൂരബാണങ്ങളാലെ
തികൊക്കെയും മൂടിനാനപ്രമേയൻ. 93

ആകാശത്തിൽക്കൊള്ളിമീൻ ചിന്നിമിന്നീ
ദേഹന്തോറും വീണിതേറെക്ഖഗങ്ങൾ
ക്രോധത്തോടും മഞ്ഞൊഞാൺവില്ലാൽ-
ക്കിരീടിയാ വൈരിവഗ്ഗം മുടിയ്ക്കേ. 94

പരം പെരുംവില്ലൊട്ടുമാപ്പുകഴ്ന്നവൻ
കിരീടിയമ്പെയ്ത ബലംമുടിപ്പവൻ
ഗജപ്പുറത്തും രുതിരപ്പുറത്തുമാ-
യെഴും രുരുശ്രേഷ്ഠരെയെയ്ത വീഴ്ത്തിനാൻ. 95

പെരുംഗദാജാലമിരുമ്പുലയ്ക്കുവാൾ
വേലെന്നുവേണ്ടാ പടയിൽ ക്ഷിതീശ്വരർ
ഭയങ്കരന്മാർ പുരുശസ്ത്രജാലമ-
ങ്ങെടുത്തു പാഞ്ഞേറിതു പാർത്ഥനോട്ടടൻ. 96

പരം യുഗാന്താഭ്രവത്തിൽ വമ്പെഴും
മഹേന്ദ്രചാപാഭകേലന്ന് ഗാണ്ഡിവം
വലിച്ചുകൈകൊണ്ടു പിരിച്ചുനിൻറെയാ-
മ്പുലത്തിലേറീയമരാഷ്ടവദ്ധനൻ. 97

വരുന്ന തേരാനഹയങ്ങൾ കാലാൾ-
ക്കൂട്ടങ്ങൾ വില്ലാളികളേയുമപ്പോൾ
സവ്വായുധം പോയുയിർകെട്ട കാലാർ
പുലത്തിടും മാതിരിയാക്കി വീഴ്ത്തുവാൻ. 98

---

146. ജയദ്രഥവധം.

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

ക്രുദ്ധാന്തകക്കുക്കിവിളിയ്ക്കുതുല്യം
ശക്രാശനിസ്ഫോടസമം കഠോരം
ധനഞ്ജയൻ ഗാഢമുലച്ചിഴച്ച
വിസ്പഷ്ടമാം വില്ലൊലി കേൾക്കയാലേ. 1

പേടിച്ചുഴറിയന്നേരമിളകും നിൻബലം നൃപ!
പ്രളയക്കാറ്റേറ്റിളകിത്തിര തല്ലി മറിഞ്ഞഹോ. 2
മകരം മീനുമലയും കടൽവെള്ളം കണക്കിലായ്
പടയിൽച്ചുറ്റിനാൻ പാർത്ഥൻ കാണേണ്ടോരു ധനഞ്ജയൻ. 3
എപ്പോഴുമൊപ്പം ദിക്കെങ്ങും ചിത്രാസ്ത്രൈകൈകം കാട്ടുവോൻ
എടുപ്പോതും മഹാരാജ! തൊടുപ്പോതും കിരീടിയെ. 4
വലിപ്പോതും വിടുമ്പോതും കാണ്മീലാ ലാഘവത്തിനാൽ
ഉടൻ ചൊടിച്ചുഗ്രൈന്ദ്രാസ്ത്രം തൊടുത്താനാ മഹാഭുജൻ. 5
പാടേ ഭാരതയോധർക്കു പേടിയാമ്മാറു ഭാരത!
ദിവ്യാസ്ത്രാന്ത്രിതശരനിര കാണായിതപ്പൊഴേ 6
എരിതീമുഖമാമ്മാറു നൂറുമായിരവും ശരി
ചെവിയോളം വലിച്ചെയ്ത സൂര്യാഗ്ന്യുഗ്രശരങ്ങളാൽ 7
ആകാശം കൊള്ളിമീൻ ചിന്നുംപടി ദുഷ്പ്രേക്ഷ്യമായിതേ.
ശരാന്ധകാരമുടനേ കൌരവന്മാരയയ്ക്കവേ 8
അന്യർക്കശക്യമതിനെ വെമ്പിടുംപടി പാണ്ഡവൻ
വിക്രമിച്ചിട്ട ദിവ്യാസ്ത്രബാണംതുകി മുടിച്ചുതേ. 9
രാവിരുട്ടു പുലച്ചുയ്ക്കു രവിയെന്ന കണക്കിനേ
പിന്നെയാ നിൻറെ സൈന്യത്തെട്ടീപ്പബാണാംശുരാജിയാൽ
വേനൽക്കർക്കൻ പലപലാംബുപോലെ പോക്കീടിനാൻ പ്രഭു 10
ദിവ്യാസ്ത്രജ്ഞൻ പ്രയോഗിയ്ക്കും സായകാംശുക്കളപ്പൊഴേ. 11
ഉലകർക്കാംശുക്കൾപോലെ ശത്രുസൈന്യം നിറച്ചുതേ
അമ്മട്ടു വേറെയെയ്യുന്ന തിഗ്മതേജശ്ശരങ്ങളും. 12
വീരന്മാർ കരളിൽക്കേറീ പ്രിയബന്ധുക്കൾപോലവേ
ശൂരഭാവത്തിൽ നിൻ യോധരവനോടാരെതിർപ്പിതോ 13
തിയ്യോടിയ്യാൻപാറകൾപോലവരെല്ലാം നശിച്ചുപോയ്.
ശത്രുക്കൾക്കുയിരും പേരുമിത്ഥം മുട്ടിച്ചുകൊണ്ടവൻ. 14
പാർത്ഥൻചുറ്റി പോക്കുളത്തിൽ മൂർത്തിമാൻമൃത്യുപോലവേ
കിരീടംവെച്ച തലകളംഗദം പോട്ട കയ്യുകൾ. 15
കുണ്ഡലാഢ്യച്ചെവികളുമെയ്തുരുത്തു രിപുക്കടെ
ആനക്കാക്കോ തോമരാഢ്യം പ്രാസാഢ്യംസാദികൾക്കുമേ. 16

കാലാളുകൾക്കു ചമ്മാട്യം ചാപാട്യം രഥികൾക്കുമേ
പ്രതോദാട്യംസൂതർകൾക്കുമുള്ള കൈ കൊയ്ത പാണ്ഡവൻ. 17
ദീപ്താഗ്രവിശിഖാച്ചിസ്സായ്ശ്ശോഭിച്ചാനാദ്ധനഞ്ജയൻ
പൊരിചിന്നും ജ്വാലകോലുമെരിതീയെന്നാവണ്ണമേ. 18
ദേവേന്ദ്രതുല്യനവനെസ്സുവ്വശസ്സുധരാഗ്ര്യനെ
പുരുഷഷ്ഭനെച്ചാറുമെങ്ങും തേരാണ്ടെ മുറുമേ. 19
മഹാസ്സൈനികരം തുകിക്കാണേണ്ടുന്നോരു പാർത്ഥനെ
തുള്ളുവോനെത്തേർവഴിയിൽ ജ്യാതലസ്വനശാലിയെ. 20
നേരിട്ടനോക്കാനായീലാ യതിച്ചിട്ടും നരേശ്വരർ
നട്ടച്ചയ്യുതപിപ്പിയ്യുമക്കനെപ്പോലെയംബരേ. 21
ദീപ്താഗ്രശരസമ്പത്താൽക്കിരീടി വിലസീടിനാൻ
മഴക്കാലത്തിന്ദ്രചാപമേന്തും വൻകാർ കണക്കിനേ. 22
ജിഷ്ണു നിർമ്മിച്ചോരു മഹാഘോരദുസ്തലമാമതിൽ
മഹാസ്സൈപ്രളയത്തിങ്കൽ യോധപുംഗവർ മുങ്ങിനാർ. 23
തലയറ്റോരുടൽകളും കയ്യറ്റുള്ളോരു മെയ്യളും
പടംപോയാക്കയ്യകളും വിരൽപോയ പടങ്ങളും 24
തുമ്പിക്കയ്യും കൊമ്പുമറുപോയ മത്തഗജങ്ങളും
കുളമ്പുഗളമറശ്വങ്ങളും ചിന്നിയ തേർകളും. 25
കുടലറ്റും കാൽമുറിഞ്ഞുമേപ്പറ്റും മറുമങ്ങിനേ
ശ്ലേഷ്ടവിട്ടു പിടപ്പോരും നൂറായിരവുമൊത്തഹോ. 26
അന്തകാഘാതലളിതം പാർത്ഥന്റെ പടുപോക്കളും
കാണായിതു മഹാരാജ! ഭീരുക്കൾക്കു ഭയങ്കരം. 27
മുന്നം പശുവധംചെയ്ത രുദ്രാക്രീഡംകണക്കിനേ
കത്തിയമ്പേറ്ററ്റ തുമ്പിക്കയ്യാൽപ്പാമ്പുള്ളപോലിള 28
ചിലേടം മിന്നി വക്ത്രാബ്ജം ചിന്നി സ്രക്കുള്ളപോലെയും
നൽത്തലപ്പാവുമകുടം വള തോൾവള കുണ്ഡലം. 29
പൊന്നാണിച്ചട്ടകുതിരയാനക്കോപ്പിവയൊത്തഹോ
കിരീടനികരം ചിന്നിച്ചിതറീട്ടുമിങ്ങുമേ. 30
ശോഭിച്ചിതോറവും ഭൂമി ചിത്രം നവവധുപ്പടി
മേദോമജ്ജച്ചേറിയന്നും ചോരത്തിരയലച്ചുമേ. 31

മർമ്മാസ്ഥികൊണ്ടാഴമാണ്ടും മുടിച്ചുണ്ടിതിരണ്ടുമേ
തല കൈ കൽത്തടംപൂണ്ടും പൊൻക്രോധാസ്ഥിനിറഞ്ഞുമേ.
കൊടിക്കൊടിക്കുറചേന്നും കടവിൽത്തിരയാന്നുമേ
ചത്തോർ വന്മേനിയൊത്താനത്തടിമെയ്യിടചേന്നുമേ. 33
രഥോഡുപശതം ചിന്നിയശ്വൗഘക്കരയാന്നുമേ
തേരച്ചുതണ്ടുരുണ്ടുനകം കുബരങ്ങളുമാന്നുമേ. 34
കത്തിവാൾ വേലനു മഴവിവയാൽ ദൃഷ്ദ്ധൃഷ്യുമായ്
വളകങ്കഗ്രാഹമാണ്ട ഗോമായുമകരാഢ്യമായ്. 35
കഴുകുരഗ്രാഹമൊത്ത ശിവാരുതകഠോരമായ്
തുള്ളും പ്രേതപിശാചാഢ്യഭ്രതസംഘങ്ങൾ തിങ്ങലായ്. 36
ചത്തുവീണുള്ള പോരാളിയുടൽക്കുട്ടമൊലിപ്പതായ്
ഘോരം വൈതരണിയ്ക്കൊത്ത പാരം രൗദ്രം ഭയങ്കരം. 37
ഭീരുക്കൾ പേടിച്ചുഴലും ചോരപ്പുഴയൊഴുക്കിനാൻ
മൂത്തിപൂണ്ടന്തകനുള്ളവനെറ തൊഴിൽ കണ്ടുടൻ. 38
പണ്ടണ്ടാവാതുള്ള പേട്ടിയാണ്ട കൌരവരാ രണേ.
വീരാസ്രുങ്ങളെയസ്രുങ്ങൾകൊണ്ടു കയ്യേറു പാണ്ഡവൻ. 39
താൻ രൌദ്രനെന്നു കാണിച്ചു രൌദ്രകർമ്മത്തിൽ നില്പവൻ
ഉടൻ തേർനിരയൊക്കേയും കടന്നാനജ്ജുനൻ നൃപ! 40
നട്ടുച്ചയ്ക്കംബരത്തിൽച്ചൂടേറുമർക്കനെയാംവിധം
സവ്യഭ്രതങ്ങളും നേരേ നോക്കാനായീല പാർത്ഥനെ. 41
ആ മഹാനുടെ ഗാണ്ഡീവവില്ലിൽനിന്നോത്തുമമ്പുകൾ
വാനിലന്നങ്ങളുണികൾപോലെ കാണായിതപ്പൊഴേ. 42
വീരാസ്രുങ്ങളെയസ്രുങ്ങൾകൊണ്ടൊട്ടുക്കു തടുത്തവൻ
താൻ രൌദ്രനെന്നു കാണിച്ചു രൌദ്രകർമ്മത്തിൽ നില്പവൻ. 43
ആ രഥീന്ദ്രരെയൊക്കേയും കേറിപ്പോന്നിതു ഫൽഗുനൻ
നാരാചംതുകി മോഹിപ്പിച്ചാസ്സൈന്ധവധത്തിനായ്. 44
ദിക്കിലൊട്ടുക്കമുതുകിനുക്കാണ്ടുടൻ കൃഷ്ണസാരഥി
പോരിൽച്ചരിച്ചു കാണേണ്ടുന്നവനാമാദ്യനഞ്ജയൻ 45
ഭ്രമിയ്ക്കുമമ്പിയാ മാന്യശ്രൂരന്റെ വിശിഖാളികൾ
കാണായിതംബരത്തിങ്കൽ നൂറുമായിരവും ശരി. 46

എട്ടപ്പോതും തൊട്ടപ്പോതും കൊട്ടംവില്ലാളി ജിഷ്ണുവെ
വിട്ടമ്പോതും കാണ്മതില്ലാ പട്ട കുന്തീകുമാരനെ. 47
അമ്മട്ട ദിക്കെങ്ങുമെല്ലാത്തേരാളികളെയും നൃപ!
അമ്പിച്ചുടൻ സൈന്ധവനെ മുമ്പിൽക്കണ്ടേറിയജ്ജുനൻ. 48
എയ്താനറുപതുംനാലും മൊട്ടഴിഞ്ഞ ശരങ്ങളെ
പാണ്ഡവൻ സൈന്ധവാന്തംപോയ്ക്കണ്ടഹോ പടയാളികഠം.
വീരർ പിൻവാങ്ങിയവനുള്ളയിരിൽക്കൊതിതീർന്നവർ
തിരക്കിലാരാരേല്ലുന്ന പോരിൽപ്പാത്ഥനെ നീൻഭടർ. 50
അവന്റെയുയിർപോക്കുന്നമ്പേല്ലുന്നുണ്ടുടലിൽ പ്രഭോ!
കബന്ധമിശ്രമാക്കീ നിൻപടയങ്ങു മഹാരഥൻ. 51
അഗ്നിജ്വാലയ്ക്കുമനുചിന്നീട്ട ജയിയജ്ജുനൻ
ഇമ്മട്ടനിന്നുടെയൊരാ നാലംഗപ്പടയപ്പൊഴേ 52
അമ്പിച്ചുടൻ സൈന്ധവനെ മുമ്പിൽക്കണ്ടേറിയജ്ജുനൻ
ദ്രൌണിയേയമ്പതമ്പെയ്തു മൂന്നെയ്തു വൃഷസേനനെ. 53
കൃപനെച്ചൊമ്പതമ്പെയ്തു കൃപനാത്തി പെടുത്തിനാൻ
ശല്യനെപ്പതിനാറെയ്തു പന്തിരണ്ടെയ്തു കർണ്ണനെ 54
ജയദ്രഥനെയവ്വത്തിനാലമ്പെയ്തലറീടിനാൻ
ഗാണ്ഡീവധനുവെയ്തമ്പുകൊണ്ടാസ്സൈന്ധവനപ്പൊഴേ. 55
പൊറുത്തില്ലാ ചൊടിച്ചേറാൻ കോൽകൊണ്ടടിച്ചാനപോലവേ
കഴുച്ചിറകുവെച്ചമ്പുകളെയാക്കിടികേതനൻ. 56
കൊല്ലുൻ ചാണയ്തിട്ടവയെച്ചൊടിപ്പാമ്പൊത്തവാറിനെ
പെരിയോളം വലിച്ചെയ്തു പാത്ഥത്തേരിന്നു നേർക്കുടൻ. 57
മൂന്നു കണ്ണനിലെയ്താറുനാരാചംവിട്ട പാത്ഥനിൽ
എട്ടെയ്തിതശ്വങ്ങളിലുമൊരമ്പാക്കൊടിയിങ്കലും. 58
ക്രൂരമു സൈന്ധവൻവിട്ടതൊക്കെയുംപോക്കിയജ്ജുനൻ
ഒപ്പംമുറിച്ചിട്ടു രണ്ടു ബാണത്താൽസ്സൈന്ധവന്നുടെ. 59
സൂതന്റെ തലയും മെയ്യിൽനിന്നാപ്പൊന്നാണികേതുവും
അമ്പേറു കാലുകണ്ടിച്ചു വമ്പേറുമതുടഞ്ഞുടൻ. 60
സിന്ധുരാജന്റെ തിയ്യൊക്കും പന്നിക്കൊടി പതിച്ചുപോയ്
ഇതുകാലംതന്നെ സൂര്യനതിവേഗം ഗമിയ്ക്കുവേ. 61

ചൊന്നാൻ പാണ്ഡവനോടങ്ങു വെമ്പലോടും ജനാർദ്ദനൻ
ഇവൻ പാർത്ഥ! രഥിശ്രേഷ്ഠരാറുപേർ നടുനിൽക്കിലും.
ജീവൻ കൊതിച്ചു പേടിച്ചുകൊണ്ടല്ലോ നില്പു സൈന്ധവൻ
ഈയാറു തേരാളികളെ വെല്ലാതെ പുരുഷശ്രേഷ്ഠ!
ചതലമെന്യേ സൈന്ധവനെക്കൊല്ലാൻ പാരില്ല ഫൽഗുന!
എടുക്കാം ഞാൻ കൌശലമൊന്നാക്കൻ മാവിലാകുവാൻ.
അസ്തമിച്ചെന്നു കണ്ടീടും ദുഷ്ടമീയൊരു സൈന്ധവൻ
ഹർഷത്താൽജ്ജീവിതാകാംക്ഷിനിൻറെനാശത്തിനായ്പ്രഭോ!
ദുഷ്ടനപ്പോളാത്മരക്ഷ ചെയ്യുകൊള്ളില്ലൊരിയ്ക്കലും
ആ ലാക്കിൽ നിയ്യിയിവനെയെയ്യേണം കുരുസത്തമ!
അക്കനെങ്ങസ്തമിച്ചെന്നുവെച്ചൌദാസ്യം നിനയ്ക്കാലാ
എന്നാലങ്ങിനെയെന്നോതി ജിഷ്ണു കൃഷ്ണനൊടുത്തരം.
സൂര്യൻ മറയുവാനായിട്ടിരുൾസൃഷ്ടിച്ചു കേശവൻ
യോഗമാർഗ്ഗക്കൊണ്ടൊരാ യോഗി യോഗങ്ങൾക്കീശ്വരൻഹരി
കൃഷ്ണൻ ധ്വാന്തംതീക്കെയ്കനസ്തമിച്ചെന്നറച്ചുടൻ
ഹൃഷ്ടരായീ പാർത്ഥനാശം പാർത്തു നിൽപടർ പാർത്ഥിവ!
പ്രഹൃഷ്ടരായ്പ്പോരിലവർ നോക്കിയക്കനെ മനാവ!
തലയും പൊക്കിയനേരമവ്വണ്ണം സിന്ധുരാജനും.
പരം ജയദ്രഥൻ സൂര്യബിംബം പാർക്കുന്ന നേരമേ
പിന്നെയും ചൊല്ലിനാൻ കൃഷ്ണൻ ധനഞ്ജയനൊടിങ്ങിനേ.
നോക്കു വീരൻ സൈന്ധവരാജനിതാ നോക്കുന്നിതക്കനെ
നിങ്കൽനിന്നുള്ളൊരു ഭയംനീക്കിപ്പ് ഭരതസത്തമ!
ഇതേ തക്കം മഹാബാഹോ! ദുഷ്ടനെക്കൊലചെയ്യുവാൻ
ഇവൻറെ തല കണ്ടിയുക്കാത്മസാഫല്യമേല്ക്കു നീ.
ഈവണ്ണം കേശവൻ ചൊല്ലുപ്പാണ്ഡുപുത്രൻ പ്രതാപവാൻ
അക്കാഗ്നിപ്രായബാണങ്ങൾവിട്ടു കൊന്നിതു നിമ്പട.
എയ്തു കൂപങ്കലിരുപതിരുപത്തഞ്ചു കണ്ണനിൽ
ശല്യദുര്യോധനന്മാരിലാരാറെയെയ്തിതപ്പൊഴേ.
വൃഷസേനനിലെട്ടെയ്തിതവ്വതാസ്സിന്ധുരാജനിൽ
അവ്വണ്ണമേ മഹാബാഹു പാണ്ഡവൻ നിൻജനങ്ങളെ.

ഊക്കിട്ടമ്പെയ്ത നൃപതേ! പാഞ്ഞേറ്റു സിന്ധുരാജനിൽ
വ്യാപിയ്ക്കും തീപോലെയവനടുത്തെത്തുന്നാകണ്ടുടൻ. 77
ജയദ്രഥന്റെ രക്ഷക്കാരേറ്റസ്സംശയമാണ്ടുപോയ്
പിന്നൊജ്ജയംകാത്തിടുമാ യോധരൊട്ടുക്കു മന്നവ! 78
ശരധാരകൾ വർഷിച്ചു പോരിൽദ്രോണസുതനിൽ
കുരുപ്രവരരമ്പെയ്തുമൂടുമാക്കുരുനന്ദനൻ. 79
കടുത്ത ശരജാലത്തെപ്പാകശാസനസംഭവൻ
തുകിനാൻ പുരുഷവ്യാഘ്രൻ നിന്റെസൈന്യംമുടിക്കുവാൻ. 80
വീരൻ പോരിൽക്കൊന്നു മുടിപ്പോരാ നിൻഭടർ മന്നവ!
വിട്ടു സൈന്ധവനെപ്പേടിപെട്ടൊറ്റയ്ക്കോടിയേവരും. 81
അതിലദ്ഭുതമായ്ക്കണ്ടേൻ കുന്തീപുത്രന്റെ വിക്രമം
യശസ്വിചെയ്തമട്ടണ്ടായിട്ടില്ലുണ്ടാകയില്ലിനി. 82
ആനയാനക്കാർകളശ്വമശ്വക്കാരിവരേയുമേ.
രുദ്രൻപശുക്കളെപ്പോലെ കൊന്നാൻ തേരാളിമാരെയും 83
അവിടെപ്പോരിൽ ഞാൻ കണ്ടില്ലൊന്നുപോലും നരാധിപ!
പാത്ഥബാണങ്ങളേല്ക്കാതെ നരവാജിഗജങ്ങളിൽ
ഇരുളും പൊടിയുംചിന്നി മിഴിമൂടിയൊരാബ്ഭടർ. 84
ഘോരമാംകശ്മലത്തിൽപ്പെട്ടന്യോന്യമറിയാതെയായ്
അന്നേറ്റു മമ്മം കീറിട്ട കാലചോദിതരാബ്ഭടർ. 85
ചുറ്റിത്തിരിഞ്ഞിതുഴറിവീണു മങ്ങിമരിച്ചുപോയ്
പ്രളയംപോലതിഭയങ്കരമാംപടിയുൽക്കടം. 86
ദുഷ്പ്പാരം ദാരുണതരമാ വമ്പോരു നടക്കവേ
ചോരവീണുനനഞ്ഞിട്ടും കാറുവീശുകകൊണ്ടുമേ. 87
ചോരയാൽഭൂമിനനയെബ്ഭൂമിയിൽപ്പൊടിനിന്നുപോയ്
നാഭിയോളം തേരുരുൾകളാണ്ടുപോയ്ച്ചോരനീറിലായ്. 88
രാജാവേ! വേഗമോടറും നിൻഭടക്കു രണാങ്കണേ
ആനക്കാർ ചത്താനകൾ മെയ്വിണ്ടു കീറിയസംഖ്യമേ. 89
ആർത്തനാദത്തൊടും പാഞ്ഞു മറ്റിച്ചു തന്റെ സേനയെ
മേലാൾ ചത്തശ്വനിരയും കാലാളുകളുമൂഴിപ! 90

ധനഞ്ജയശരങ്കൊണ്ടുപേടിച്ചോടീ നരാധിപ!
മുടിചിന്നിച്ചട്ടപോയി മുറിയിൽച്ചോരചാടിയും. 91
പേടിച്ചോടീ പോക്കളത്തെത്തീരെ വിട്ടു ജനങ്ങളും
ഊരുസ്തംഭങ്കൊണ്ടു ചിലരവിടെത്തന്നെനിന്നുപോയ്. 92
ചത്തുവീണാനകളിടയ്ക്കൊളിച്ചു ചിലരപ്പൊഴേ
ഇമ്മട്ടു നിൻബലം ഭൂപ! പായിച്ചിട്ടു ധനഞ്ജയൻ. 93
ഘോരമമ്പെയ്തമർത്തിച്ചു സൈന്ധവക്കാവലാൾകളെ
കണ്ണൻ ശല്യൻ കൃപൻ ദ്രൌണി വൃഷസേനൻ സുയോധനൻ.
ഇവരെത്തീവ്രവിശിഖബാണത്താൽ മൂടി പാണ്ഡവൻ
എടുപ്പോതും തൊടുപ്പോതുമെയ്പോതും വിടുവോതുമേ. 95
പാർത്ഥന്റെ നിലകാണ്മീലാ പോരിൽശ്ശീഘ്രാസ്ത്രശക്തിയാൽ
അവന്റെ വില്ലു കാണുന്നു വട്ടത്തിൽത്തന്നെയെപ്പൊഴും. 96
ചുറും പുറപ്പെട്ടുമട്ടിലേറ്റം കാണുന്നിതമ്പുകൾ
കണ്ണന്റെയും വില്ലുറുത്തു വൃഷസേനന്റെയും ശരി. 97
ഭല്ലത്താൽത്തേരിൽനിന്നിട്ടു വീഴ്ത്തീ ശല്യന്റെ സൂതനെ
അമ്പെയ്താത്തിപ്പെടുത്തീട്ടങ്ങമ്മാമൻ മരുമക്കളെ. 98
ജയിയ്ക്കുമജ്ജുനൻ പോരിൽ ദ്രൌണിയെക്കൃപരേയുമേ
ഇമ്മട്ടാകുലരാക്കീട്ടു നിന്നാൾക്കാരാം രഥീന്ദ്രരെ. 99
അഗ്നിയ്ക്കൊക്കും ഘോരശരമൊന്നെടുത്തിതു പാണ്ഡവൻ
ഇന്ദ്രവജ്രംപോലെയതു ദിവ്യമന്ത്രം ജപിച്ചഹോ. 100
ഭാരമൊക്കെത്താങ്ങുവതു ഗന്ധമാല്യസമർച്ചിതം
വിധിയാംപോലെ വജ്രാസ്ത്രമിണക്കിക്കുരുനന്ദനൻ. 101
മഹാബാഹു തൊടുത്താനാഗ്ഗാണ്ഡീവത്തിങ്കലജ്ജുനൻ
തീപോലെരിയുമാമ്പാണംതൊടുത്തീടുന്ന നേരമേ. 102
അംബരത്തിങ്കലുണ്ടായീ ഭൂതാരാവം മഹീപതേ!
അരുൾചെയ്തു വീണ്ടുമപ്പോൾ തവരയോടും ജനാർദ്ദനൻ. 103
ദുരാത്മാവാം സൈന്ധവന്റെ തലകൊയ്താലുമജ്ജുന!
അസ്താദ്രിയിൽച്ചെന്നുകേറാൻ തുടങ്ങുന്നു ദിവാകരൻ. 104
കേൾക്കയും വേണമെൻവാക്കു ജയദ്രഥവധത്തിൽ നീ
വൃദ്ധക്ഷത്രൻ സൈന്ധവന്റെയച്ഛൻ പാരിൽപ്പുകഴ്ന്നവൻ.

ഏറെനാൾ കാത്തവൻ നേടിക്കൊണ്ടാൻസൈന്ധവനുണ്ണിയെ
ജയദ്രഥനെ,യുണ്ടായിയശരീരോക്തിയപ്പൊഴേ 106
മേഘദുന്ദുഭിനാദത്തിൽ നൃപനോട മറഞ്ഞുതാൻ
ഈ നിന്മകൻ മാനുഷരിൽക്കലശീലദമാദികം. 107
ഗ്രഹങ്ങളൊത്തിരുകുലത്തിനും ചേർന്നവനാം വിഭോ!
ക്ഷത്രിയപ്രവരൻ പാരിൽ നിത്യം ശൂരർ പുകഴ്ത്തുവോൻ. 108
എന്നാലോ ക്ഷത്രിയശ്രേഷ്ഠൻ പോരിൽപ്പൊരുമിവനുടെ
തലകണ്ടിച്ചു വീഴ്ത്തീടും ചൊടിച്ചാലക്ഷിതൻ രിപു. 109
ഇതുകേട്ടാസ്സിന്ധുരാജനേറെദ്ധ്യാനിച്ചരിന്ദമൻ
മുറും ജ്ഞാതികളോടോതീ പുത്രസ്നേഹാർത്തനായവൻ. 110
പോരിൽപ്പെരുംഭാരമേറു പൊരുതുന്നോരുനേരമേ
ഈയെന്മകന്റെ തലയാത്രുഴിയിൽക്കൊണ്ടുവീഴ്ത്തുമോ. 111
അവന്റെ തല നൂറായിപ്പൊട്ടുമില്ലൊരു സംശയം
എന്നോതി നാടുവാഴാനായ്ജ്ജയദ്രഥനെവെച്ചുടൻ. 112
വൃദ്ധക്ഷത്രൻ കാടുകേറിയിച്ചപോലെ തപസ്വിയായ്
ദുരാസദം ഘോരതപം ചെയ്വൂ തേജസ്വിയാമവൻ. 113
സമന്തപഞ്ചകത്തിന്നു പുറത്തായ്ക്കപികേതന!
എന്നാൽജ്ജയദ്രഥനുടെ തല പോരിലുരുത്തു നീ. 114
അത്ഭുതം കാട്ടിടും ഘോരദിവ്യാസ്ത്രത്താലരിന്ദമ!
കുണ്ഡലാഢ്യം സൈന്ധവന്റെ വായുപുത്രസഹോദര! 115
വൃദ്ധക്ഷത്രന്റെ മടിയിലൂടൻ വീഴ്ത്തുക ഭാരത!
അതല്ലിവന്റെ തല നീ മന്നിൽ വീഴിപ്പതാകിലോ 116
നിന്റെയും തല നൂറായിപ്പൊട്ടുമില്ലൊരു സംശയം.
ഇതുഴികാക്കുമാ രാജാവറിയാത്തവിധത്തിലായ്. 117
ചെയ്തകൊൾക കുരുശ്രേഷ്ഠ! ദിവ്യാസ്ത്രത്തിന്റെ ശക്തിയാൽ
അസാദ്ധ്യമായ്ചെയ്വയ്യാതൊന്നുമില്ല നിനക്കെടോ. 118
മുറും മുപ്പാരിലൊട്ടുക്കു പാർത്താൽവാസവനന്ദന!
ഈ വാക്കുകേട്ടിട്ടുടനേ കിരിനക്കിത്തുടച്ചുടൻ. 119
ഇന്ദ്രാശനിസ്പർശമായിട്ടിവ്യമന്ത്രംജപിച്ചതായ്
മുറും ഭാരംതാങ്ങുവതായ്ഗ്ഗന്ധമാല്യാച്ചിതം ശരം. 120

സൈന്ധവന്റെ വധത്തിന്നായ്കൊണ്ടുത്തെയ്തിതജ്ജുനൻ
ഗാണ്ഡീവം വിട്ടൊരാബ്ബാണം പരന്തിൻപടി പാഞ്ഞുടൻ 121
വൃക്ഷാഗ്രാൽപ്പക്ഷിയെപ്പോലെ ഹരിച്ചു സൈന്ധവത്തല
അതുവീണ്ടും ബാണമെയ്തുപൊക്കീ മേല്പോട്ടു ഫൽഗ്ഗുനൻ. 122
ശത്രുസന്താപനത്തിന്നും മിത്രസന്തോഷണത്തിന്നും
അമ്പെയ്തകോത്തുയത്തീട്ടങ്ങതുനേരത്തു പാണ്ഡവൻ. 123
സമന്തപഞ്ചകത്തിന്നു പുറത്താക്കീ ശിരസ്സിനെ
അതുകാലംതന്നെയങ്ങു വൃദ്ധക്ഷത്രമഹീപതി. 124
സന്ധ്യസേവിയ്പ്പാനു നിൻസംബന്ധി തേജസ്വി മാരിഷ!
ഉപാസിപ്പോരവനുടെ കൃഷ്ണകേശം സകുണ്ഡലം. 125
സിന്ധുരാജന്റെ തലയങ്കത്തിൽക്കൊണ്ടുവീഴ്ത്തിനാൻ
അവന്റെയങ്കത്തിൽ വീണു ചാരുകുണ്ഡലമാം മുഖം. 126
വൃദ്ധക്ഷത്രക്ഷിതിപതിയറിയാതെയരിന്ദമ!
ജപിച്ചിരിയ്പ്പു മാദ്ധീമാൻ വൃദ്ധക്ഷത്രൻ ക്ഷിതീശ്വരൻ. 127
പെട്ടെന്നൊഴന്നോറാളവാത്തല താഴത്തുവീണുപോയ്
ഉടനാ മന്നവനുടെ പുത്രന്റെതല ഭൂമിയിൽ. 128
വീണിട്ടവന്റെ തലയും നൂറു കീറായരിന്ദമ!
സർവ്വഭൂതങ്ങളും പാരം വിസ്മയപ്പെട്ടിതപ്പൊഴേ. 129
കണ്ണനേയും ബലംകൂട്ടും പാർത്ഥനേയും പുകഴ്ത്തിനാർ
കിരീടി സിന്ധുപതിയെക്കൊന്നതിൽപ്പിന്നെ മന്നവ! 130
വാസുദേവൻ സംഹരിച്ചിതാത്തമസ്സങ്ങു ഭാരത!
പിന്നീടറിഞ്ഞു നൃപ! നിന്മക്കളും കൂട്ടുകാർകളും. 131
ഇതു കണ്ണൻ പ്രയോഗിച്ച മായയെന്നു നൃപോത്തമ!
തേജസ്വി പാർത്ഥനിമ്മട്ടുകൊന്നാനവനെ മന്നവ! 132
ജാമാതാവാം സൈന്ധവനെയെട്ടക്ഷൗഹിണിതീർത്തഹോ
ജയദ്രഥൻ സിന്ധുരാജൻ ചത്തുവീണതു കാണ്കയാൽ. 133
നിന്മക്കളുടെ നേത്രത്തിൽ ദുഃഖകണ്ണീരൊലിച്ചുപോയ്
ജയദ്രഥനെയാപ്പാർത്ഥൻ കൊന്നാറേ നൃപ! മാധവൻ. 134
ശംഖ്നാദത്തിനാൽ മഹാബാഹു പാർത്ഥൻതാനും പരന്തപൻ
ഭീമൻ പോരിൽപ്പാണ്ഡവനെയറിയിയ്പ്പുംപ്രകാരമേ. 135

കനത്ത സിംഹനാദത്താൽബ്ഭീഭവാകാശം നിറച്ചുതേ
ആ മഹാനിസ്വനംകേട്ടു ധർമ്മപുത്രൻ യുധിഷ്ഠിരൻ. 136
മഹാൻ പാർത്ഥൻ സൈന്ധവനെക്കൊന്നുവെന്നതറിഞ്ഞുതേ
വാദ്യഘോഷങ്കൊണ്ടു നിജയോധഹർഷംവളർത്തിനാൻ. 137
പോരിൽബ്ഭാരദ്വാജനോടു പൊരുതാൻ ചെന്നുകേറിനാൻ
അക്കനെങ്ങസ്തമിയ്ക്കുമ്പോളുഗ്രമുണ്ടായി മന്നവ! 138
രോമാഞ്ചമഞ്ചിടും യുദ്ധം ദ്രോണനും സോമകർക്കുമേ
അവർ മുറവും പണിപ്പെട്ടു ഭാരദ്വാജവധത്തിനായ്. 139
പൊരുതീ സൈന്ധവവധശേഷം ഭൂപ! മഹാരഥർ
ജയദ്രഥവധംചെയ്തു ജയംനേടിയ പാണ്ഡവർ. 140
ജയമത്തോടങ്ങുമിങ്ങും ദ്രോണനായ്പൊരുതീടിനാർ
രഥസത്തമരാം നിന്റെ യോധരായ്പോരിലർജ്ജുനൻ 141
സിന്ധുരാജാവിനെക്കൊന്നു വീണ്ടും പൊരുതി മന്നവ!

സുരാരിവർഗ്ഗം സുരരാജമട്ടിൽ
കിരീടി പോക്കീ രിപുജാലമെങ്ങും
ഇരുട്ടൊഴിയ്ക്കും രവിയെന്നപോലെ
പരം പ്രതിജ്ഞാഫലമേറ്റ വീരൻ. 142

---

147. കർണ്ണസാത്യകിയുദ്ധം

ധൃതരാഷ്ട്രൻ പറഞ്ഞു.

ആസ്സിന്ധുരാജനെസ്സവ്യസാചി കൊന്നോരുശേഷമേ
എന്നാൾക്കാർ ചെയ്തതെന്താണതെന്നോടോതുക സഞ്ജയ! 1

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

പാർത്ഥൻ സൈന്ധവനെപ്പോരിൽക്കൊന്നതായ്കണ്ടു മാരിഷ!
അമർഷവശമാംക്കൊണ്ടവർണ്ണം ശാരദ്വതൻ കൃപൻ. 2

പെരുത്ത ശരവർഷത്തെച്ചൊരിഞ്ഞു പാണ്ഡുപുത്രനിൽ
ദ്രൌണിയും തേരേറിയേറ്റു പാർത്ഥനാം ജിഷ്ണുവോടവൻ. 3
രഥിപ്രവരരായോരിരുതേരാളിവീരരും
ഇരുഭാഗം തീക്ഷ്ണശരനിര വർഷിച്ചിതൊപ്പമേ. 4
ശരവർഷം രണ്ടുമമ്മട്ടരമേറ്റാ മഹാഭുജൻ
പരമാർത്തിയിലാപ്പെട്ട വിരുതേറും മഹാരഥൻ. 5
ഗുരുവെഗ്ഗുരുഭൂതവേയും പോരിൽ വെൽവാൻ മുതിർന്നവൻ
പരം പഠിപ്പുകാണിച്ചു കുന്തീപുത്രൻ ധനഞ്ജയൻ. 6
ദ്രൌണി ശാരദ്വതാസ്ത്രങ്ങളസ്ത്രങ്കൊണ്ടു തടുത്തവൻ
ഊക്കൊത്തുകീട്ടായവരെക്കൊല്ലാൻനോക്കാതെയെയ്തതേ. 7
വിജയൻ വിടുമാമ്പാണനിര ചെന്നേറിതേറവും
ശരപ്പെരുപ്പങ്കൊണ്ടാർത്തിപെരുത്തേന്തീടിനാരവർ. 8
അപ്പോൾശ്ശാരദ്വതൻ ഭൂപ! കൌന്തേയശരപീഡയാൽ
ഇരുന്നുപോയി തേർത്തട്ടിൽ മോഹാലസ്യവുമാണ്ടുപോയ്. 9
അന്നേറുവിഹ്വലപ്പെട്ടിതെന്നറിഞ്ഞിട്ടു നാഥനെ
ചതുത്തുപോയെന്നുചിന്തിച്ചുകൊണ്ടു പിൻമാറി സാരഥി. 10
ശാരദ്വതൻ കൃപൻ പോരിൽബ്ഭഗ്നനായപ്പൊഥം മന്നവ!
പാണ്ഡവേയന്റെ തേർ വിട്ടുമാറിനാൻ ദ്രോണപുത്രനും. 11
കൃപനന്നേറാർത്തിമൂത്തു മയങ്ങിക്കണ്ടു ഫൽഗുനൻ
വില്ലാളി തേരിൽനിന്നുങ്കൊണ്ടാവലാതിതുടങ്ങിനാൻ. 12
കണ്ണീർവാർന്ന മുഖത്തോടും ദീനനായ്ച്ചൊല്ലിയിങ്ങിനേ
ഇതറിഞ്ഞോതി നൃപനോടാദ്യം ക്ഷത്താവു ബുദ്ധിമാൻ. 13
ദുര്യ്യോധനൻ കുലംതീർക്കും പാപിയുണ്ടായമാത്രയിൽ
പരലോകത്തിലെത്തിയ്യുകിവനെക്കുലഘാതിയെ. 14
കുരുമുഖ്യക്കിവൻമൂലം പെരുത്താപത്തു വന്നിട്ടും
സത്യവാദി പറഞ്ഞോരാ വാക്കിതാ വന്നിതിപ്പൊഴേ. 15
അവൻമൂലം കാണ്മു ശരതല്പത്തിൽഗുരുവയ്യനെ
മോശമീ ക്ഷത്രിയാചാരം മോശമേ ബലപൌരുഷം. 16
ആചായ്യബ്രാഹ്മണനെയെന്മട്ടാരാത്തിപ്പെടുത്തിടും
ഋഷിപുത്രൻ മൽഗുരുവാ ദ്രോണന്നിഷ്ടസഖാവിവൻ. 17

ഇതാ കിടപ്പൂ തേത്തട്ടിലെന്നമ്പോറാത്തനായവൻ
വിചാരിയ്ക്കാതെ ഞാനേറമമ്പെയ്താത്തിപ്പെട്ടുത്തിയോൻ. 18
ക്ഷീണിച്ചു തേത്തട്ടിൽ വീണോൻ പ്രാണപീഡതരുന്നു മേ
ശരാത്തനായ ഞാനേറീസ്സുന്ദരൻ ദ്യുതിമാനിവൻ. 19
ദേശധർമ്മം പാത്തു പെരുത്തമ്പെയ്തിട്ടേറമേറവൻ
പുത്രശോകത്തിലും മേലെ ദുഃഖമുണ്ടാക്കിടുന്നുമേ. 20
കൃപണം തേരിൽ മോഹിച്ചു കിടപ്പൂ കാണുക കൃഷ്ണ!നീ
ഗുരുക്കന്മാരോടു വിദ്യപഠിച്ചിട്ടു നരഷ്ടർ. 21
അഭീഷ്ടമേകിടുമവർ ദേവഭാവം ഗമിയ്ക്കുമേ
ഗുരുക്കന്മാരോടു വിദ്യപഠിച്ചു പുരുഷാധമർ. 22
അവരേത്തന്നെ കൊല്ലുന്നോർ നരകത്തിൽഗ്ഗമിപ്പവർ
നരകത്തിന്നീക്രിയ ഞാൻ ചെയ്തുകൊണ്ടിടിനേൻ ദൃഢം. 23
ആചായ്മനെഴുരംവഷിച്ചീത്തേരിൽത്തന്നെ വീഴ്ത്തിനേൻ
മുമ്പെനിയ്ക്കസ്മരുഠംചെയ്തീക്ക പാചായ്മനോതിനാൻ. 24
ഗുരുവിങ്കൽ പ്രയോഗിയ്ക്കാല്ലൊരിയ്ക്കലുമിതെന്നുതാൻ
മഹാത്മാവാം സാധുഗുരുവരുഠം ചെയ്തോരു വാക്കിനെ. 25
ഞാൻ ചെയ്തീലാ പോരിലേറ്റം ശരവഷ്ടംചൊരിഞ്ഞവൻ
തൊഴുനോൻ പിൻവലിയ്ക്കാത്ത പൂജ്യനാം ഗൌതമനുമ ഞാൻ. 26
മോശമെൻ നില വാർപ്പോയ!ഗുരുവിൽ പ്രഹരിച്ചു ഞാൻ
ഈവണ്ണമവനൊപ്പറിയജ്ജുനൻ വിലപിയ്ക്കുവേ. 27
സൈന്ധവന്റെ വധംകണ്ടു രാധേയൻ പാഞ്ഞുകേറിനാൻ
അജ്ജുനന്റെ രഥംനോക്കി രാധേയൻ പാഞ്ഞടുക്കവേ. 28
പാഞ്ചാല്യരും സാത്യകിയും സത്വരം പാഞ്ഞുകേറിനാർ
രാധേയൻ വന്നാടുക്കുന്ന കണ്ടു പാർത്ഥൻ മഹാരഥൻ. 29
ചിരിച്ചു ദേവകീപുത്രൻ തന്നോടിങ്ങിനെ ചൊല്ലിനാൻ
ഈ രാധേയൻ സാത്യകിതൻ തേരിൻ നേക്കെത്തിടുന്നിതാ. 30
പൊരുക്കുന്നീലിവൻ നൂനം പോരിൽബ്ഭൂരിശ്രവോവധം
ഇവൻ ചെല്ലും ദിക്കിലേയ്ക്കെൻ തേർനടത്തു ജനാർദ്ദന! 31
അയയ്ക്കാലാ സൌമദത്തിവഴി സാത്വതനേ വൃഷ്ണൻ
എന്നാജ്ജുനൻ ചൊന്ന മഹാബാഹുവായോരു കേശവൻ. 32

തേജസ്വി കാലോചിതമാംവണ്ണമിങ്ങിനെ ചൊല്ലിനാൻ
കണ്ണന്റെ നേക്കിവനൊരാൾ പൊരുവാനാണ പാണ്ഡവ! 33
പിന്നെയെന്തോ ദ്രൌപദേയർ കൂട്ടള്ളോൻ സാത്വതഷ്ഭൻ
അങ്ങയ്ക്ക കണ്ണനോടിപ്പോളത്ര നന്നല്ല സംഗരം. 34
കൊള്ളിമീൻപോലെ മിന്നിക്കൊണ്ടിരിപ്പുണ്ടിന്നുവേലെടോ
നിനക്കായ്വെച്ച പൂജിച്ച സൂക്ഷിപ്പു ശത്രുസൂദന! 35
അതിനാൽസ്സാത്വതനൊട്ട ചെല്ലുട്ടേ കണ്ണനങ്ങിനേ
ഈട്ടരാത്മാവിന്റെ കാലമറിവേൻ ഞാൻ പൃഥാസുത!
കുത്തുമുത്തപ്പെയ്ത ഭവാൻ പാത്തട്ടിൽക്കൊന്നുവീഴ്ത്തുവാൻ. 36

ധൃതരാഷ്ട്രൻ പറഞ്ഞു.

വീരനാകും കണ്ണനോട്ട വാർഷ്ണേയന്റെ സമാഗമം
ഭൂരിശ്രവസ്സിനെക്കൊല്ലുസ്സിന്ധുരാജനെ വീഴ്ത്തവേ. 37
ഏതു തേരിൽക്കയറിനാൻ തേരുപോയോരു സാത്യകി
ചക്രംകാക്കുന്ന പാഞ്ചാല്യന്മാരും ചൊല്ലുക സഞ്ജയ! 38

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

ഹന്ത ചൊല്ലാം ഭവാനോട്ട പോരിലുണ്ടായവണ്ണമേ
ഉറച്ചിരുന്ന കേട്ടാലും തന്റെ ദുശ്ചരിതം ഭവാൻ. 39
മുമ്പേതന്നെ മുകുന്ദന്നുണ്ടീ മനോരഥവും പ്രഭോ!
വീരൻ സാത്യകിയേ വെല്ലും യൂപകേതനനെന്നുതാൻ. 40
നൃപ! ഭൂതം ഭാവിയും താനറിവോനാം ജനാർദ്ദനൻ
അതുകൊണ്ടു വിളിച്ചോതീ സൂതദാരുകനോടവൻ. 41
കാലത്തെൻ തേരുപൂട്ടേണമെന്നുവ്വീശ! മഹാബലൻ
ദേവഗന്ധർവ്വരും രക്ഷോയക്ഷപന്നഗവീരരും. 42
ജയിക്കില്ലാ മാനവരും, കൃഷ്ണന്മാരെയൊരുത്തരും
ബ്രഹ്മാദിവാനോരറിയും സിദ്ധന്മാരുമതേവിധം. 43
അവക്കുള്ളാരീ പ്രഭാവം, യുദ്ധംകേൾക്ക മുറയ്ക്കിനി
തേർപോയ സാത്യകിയെയും കണ്ടേല്ക്കും കണ്ണനേയുമേ. 44

ആഷ്ടസപരമായുച്ചമൂതിനാൻ ശംഖു മാധവൻ
സന്ദേശമറിയും ശംഖനാദം കേട്ടിട്ടു ദാരുകൻ. 45
ഗരുഡധ്വജമുള്ളോരാത്തേരണച്ചിതവനുടൻ
അവൻ കൃഷ്ണമതത്തോടും ദാരുകൻ ചെന്നൊരാ രഥം. 46
കേറിക്കൊണ്ടിതു ശൈനേയനനലാദിത്യസന്നിഭം
കാമഗം ശൈബ്യസുഗ്രീവമേഘപുഷ്പവലാഹകർ. 47
പൊൻകോപ്പണിഞ്ഞു വേഗത്തിലോടുമുത്തമവാജികൾ
ചേരുവോന്നായ് വിമാനശ്രീ ചേരുമാത്തേരിലാണ്ടവൻ. 48
രാധേയനോടു പാഞ്ഞേറ്റം പെരുത്തനുചൊരിഞ്ഞവൻ
ചക്രംകാക്കും യുധാമന്യുവുത്തമൌജസ്സുമപ്പൊഴേ. 49
ധനഞ്ജയരഥംവിട്ടു കണ്ണനോടേറുകേറിനാർ
രാധേയനും മഹാരാജ! ശരവർഷംചൊരിഞ്ഞവൻ 50
ചൊടിച്ചെതിർത്തേറു പോരിൽശ്ശൈനേയൻതന്നൊടച്യുത!
ദൈവം ഗാന്ധർവ്വമെന്നല്ലാസുരമൌരഗരാക്ഷസം. 51
അമ്മട്ടു മന്നിലും യുദ്ധം വിണ്ണിലും കേൾപ്പതില്ലഹോ
തേരാനയാളശ്വമിശ്രപ്പട മിണ്ടാതെ നിന്നുപോയ്. 52
അവർചെയ്യും ക്രിയകൾകണ്ടുള്ളുഴന്നിട്ടു മന്നവ!
അതിമാനുഷമാ യുദ്ധമവിടെക്കണ്ടിതേവരും. 53
അവർതമ്മിൽദ്ദാരുകന്റെ സാരത്ഥ്യവുമിളാപതേ!
കേറ്റം മാറ്റം തിരിയലും വട്ടംചുറ്റൽ തിരിയ്ക്കലും. 54
തേരാണ്ടൊരാസ്സൂതനുടെ കാശ്യപന്മട്ടു സാത്ഭുതം
ആകാശത്തിങ്കൽ നിന്നീടും ദേവഗന്ധർവ്വദാനവർ. 55
കണ്ണശൈനേയസമരം കാണ്മാൻ കരുതിനില്ക്കയായ്
മിത്രാർത്ഥമായ് വിക്രമിച്ചുതിരക്കും കൂറരാമവർ. 56
കണ്ണനും ദേവസങ്കാശൻ ശൈനേയൻ യുയുധാനനും
അവരന്യോന്യമുർവ്വീശ! ശരവർഷങ്ങൾ തൂകിനാർ. 57
ശരവർഷം പെയ്തകണ്ണൻ മദ്ദിച്ചു ശിനിപുത്രനെ
കൌരവ്യജലസന്ധപ്രധ്വംസനത്തെപ്പൊറാത്തവൻ. 58
കണ്ണൻ ശോകംകലന്നിട്ടു പാമ്പിനെപ്പോലെ ചീറുവോൻ
ചൊടിച്ചു പോരിൽച്ചുട്ടീടും ദൃഷ്ടിയാൽശ്ശിനിപുത്രനെ. 59

പാഞ്ഞെറെതിത്തിതുക്കോട്ടം വീണ്ടുംവീണ്ടുമരിന്ദമൻ
ചൊടിയ്ക്കുമവനെപ്പാത്തെതിത്തെയ്തിതു സാത്യകി. 60
പെരുത്ത ശരവഷ്ത്താലാനയോടാനപോലവേ
ആ നരവ്യാഘ്രരേറോറാമൂക്കൻ വ്യാഘ്രങ്ങൾപോലവേ. 61
മുറിപ്പെടുത്താരന്യോന്യം പോരിൽ നിസ്തുല്യവിക്രമർ
ശൈനേയൻ കണ്ണനേ മൂറുമിരിമ്പമ്പുകളാലുടൻ. 62
അരിന്ദമനെ മെയ്യെങ്ങും പിളന്നാനങ്ങു വീണ്ടുമേ
കത്തിയമ്പെയ്തു വീഴിച്ചു തേരിൽ നിന്നിട്ടു സൂതനെ. 63
കൊന്നു ക്രൂരമ്പെയ്തു നാലു ധവളാശ്വങ്ങളേയുമേ
നൂറമ്പാൽക്കൊടിയും നൂറായ്ക്കണ്ടിച്ചു പുരുഷഷ്ഭൻ. 64
നിന്മകൻ കാണ്കെ വിരഥനാക്കിവിട്ടിതു കണ്ണനെ
വിമനസ്കരുകളായ് ഭൂപ! നിന്നാഠക്കാർ പുരുഷഷ്ഭ! 65
വൃഷസേനൻ കണ്ണപുത്രൻ മദ്രേശൻ ശല്യനങ്ങിനേ
ദ്രൌണിയും ചുറുമങ്ങേറുവളഞ്ഞു ശിനിപുത്രനെ. 66
പിന്നീടാകുലമായെല്ലാമറിയാതായിതൊന്നുമേ
വീരനാം കണ്ണനെത്തേരുപോക്കിസ്സാത്യകി വിട്ടതിൽ. 67
സവ്വസൈന്യത്തിലും ഹാഹാകാരമുണ്ടായി മന്നവ!
രാജാവേ! സാത്വതൻ വിട്ടമ്പേറുഴന്നിട്ട കണ്ണനും. 68
ദുയ്യോധനന്റെ തേരേറി നെടുവീപ്പോടു മന്നവ!
ബാല്യംതൊട്ടേ നിന്മകന്റെ സൌഹാർദ്ദംസ്വീകരിച്ചവൻ. 69
രാജ്യംകൊടുപ്പതിൽച്ചെയ്ത ശപഥം കാത്തിടുന്നവൻ
കണ്ണൻ വിരഥനായപ്പോൾ നിന്റെ മക്കളെ മന്നവ! 70
എയ്തു ദുശ്ശാസനൻ തൊട്ട ശൂരരെശ്ശിനിപുംഗവൻ
ഭീമനും പാർത്ഥനും ചെയ്ത ശപഥംകാത്തുകൊണ്ടവൻ. 71
തേർകളഞ്ഞുഴലിപ്പിച്ചു ചെയ്തീലാ പ്രാണഹാനിയെ
ഭീമൻ നിന്മക്കളെക്കൊൽവാൻ ശപഥംചെയ്തതില്ലയോ. 72
പുനർദ്യൂതിൽക്കണ്ണവധം പാർത്ഥനേറ്റതുമില്ലയോ.
അവനെക്കൊല്ലുവാൻനോക്കീ കണ്ണൻ തൊട്ട മഹാരഥർ. 73
ശക്തരായീല ശൈനേയവധത്തിന്നാ രഥോത്തമർ
ദ്രൌണിയും കൃതവർമ്മാവും മറു തേരാളിവീരരും. 74

ഒറവില്ലാൽ നിജ്ജിതരായസംഖ്യം ക്ഷത്രിയഷ്ഭർ
ധമ്മരാജപ്രിയംചെയ്യും പരലോകജയാത്ഥിയാൽ. 75
വീയ്ത്തിൽ കൃഷ്ണസദൃശൻ ശത്രുജിത്തായ സാത്യകി
ചിരിച്ചുകൊണ്ടു തോല്പിച്ചു നിൻെറ സൈന്യത്തെയൊക്കെയും.
പാരിൽക്കൃഷ്ണനുമുണ്ടേവം ചെരുംവില്ലാളി പാത്ഥനും
നരേന്ദ്ര! സാത്യകിയുമിത്തരം നാലാമതില്ലൊരാൾ. 77

ധൃതരാഷ്ടൻ പറഞ്ഞു

അജയ്യമാം വാസുദേവരഥംകേറീട്ടു സാത്യകി
കൃഷ്ണാഭൻ കണ്ണനെപ്പോരിൽപ്പരം വിരഥനാക്കിയോൻ. 78
തൻകയ്യ്കിൻ തള്ളലുള്ളോൻ ദാരുകൻതന്നൊടൊത്തവൻ
വേറെ തേരിൽക്കയറിയോ വീണ്ടും പിന്നീട്ട സാത്യകി. 79
ഇതുകേൾക്കാനാഗ്രഹം മേ ചൊല്ലുവാൻ കല്യനാം ഭവാൻ
അസഹ്യനവനെന്നോപ്പേനതു ചൊല്ലുക സഞ്ജയ! 80

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

രാജാവേ! കേളായവനു വേറേ തേരു മഹാമതി
വിധിയാംമട്ടൊരുക്കിക്കൊണ്ടണച്ചു ദാരുകാനുജൻ. 81
കുബരത്തിൽപ്പൊന്നിരുമ്പു പട്ടങ്ങളുമണിഞ്ഞഹോ
സിംഹദ്ധ്വജം കൊടിയുമായ് നക്ഷത്രങ്ങൾപതിച്ചതായ്. 82
പൊൻകോപ്പണിഞ്ഞുള്ള വായുജവാശങ്ങൾ വലിപ്പതായ്
മേഘഗംഭീരരവമാം തേരൊരുക്കീടിനാനവൻ. 83
അതിൽക്കേറീട്ടു ശൈനേയൻ പാഞ്ഞേറ്റു നിൻെറസേനയിൽ
യഥേഷ്ടമാട്ടാരുകനും ചെന്നൊത്തീ കേശവാന്തികേ. 84
കണ്ണനും നൃപതേ! ശംഖുപാൽനിറത്തിൽ വെളുത്തവ
വേഗമേറും പൊന്നണിഞ്ഞ നല്ലവാജികളുള്ളതായ്. 85
പൊൻചങ്ങലദ്ധ്വജവുമായെന്ത്രക്കൊടികളുള്ളതായ്
നല്ല സൂതനെഴും നാനാശസ്ത്രസന്നാഹമാം രഥം. 86
എത്തിച്ചാരായതിൽക്കേറിച്ചെന്നു കണ്ണൻ രിപുക്കളിൽ
എന്നോടുചോദിച്ചവണ്ണമിതെല്ലാമറിയിച്ചു ഞാൻ. 87

ഇനിയും കേൾക്കുക ഭവൽദുർന്നയംമൂലമാം ക്ഷയം
ഭീമൻ കൊന്നിതു മുപ്പത്തൊന്നാളെ നിന്നുടെ മക്കളെ. 88
എന്നും ചിത്രം പൊരുതിട്ടും ദുർമ്മുഖൻമുതൽപേർകളെ
അസംഖ്യം ശൂരരെക്കൊന്നിതേവം സാത്യകി പാർത്ഥനും. 89
ഭീഷ്മൻ പ്രാഗ്ജ്യോതിഷൻ മുമ്പായവരെപ്പോരിൽ മാരിഷ!
ഇമ്മട്ടുണ്ടായി നൃപതേ! നാശം നിൻ ദുർന്നയത്തിനാൽ. 90

---

145. യുദ്ധഭൂമിദർശനം

ധൃതരാഷ്ട്രൻ പറഞ്ഞു.

അമ്മട്ടവർക്കും നമ്മൾക്കും ശൂരരാപ്പെട്ട സംഗരേ
എന്തുചെയ്തു ഭീമനതുമെന്നോടോതുക സഞ്ജയ! 1

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

തേർപോയൊരാ ഭീമസേനൻ കർണ്ണവാക്ശല്യപീഡിതൻ
അമർഷമുൾക്കൊണ്ടു ചൊന്നാനർജ്ജുനൻതന്നോടിങ്ങിനേ. 2
ഊശന്താടിക്കാര! വിഡ്ഢി! തീൻ പണ്ടി! യെന്നു വീണ്ടുമേ
അനസ്സൂജ്ഞാ! പോരിടേണ്ട ബാല! പോരിനു ഭീരു നീ. 3
എന്നെന്നോടോതിനാൻ കർണ്ണൻ നീ കാണെത്താൻ ധനഞ്ജയ!
ഏവം ചൊന്നോൻ വദ്ധ്യനെന്നിയ്ക്കവനോ ചൊല്ലി ഭാരത! 4
ഈ വ്രതം നിന്നൊടൊന്നിച്ചു ഞാൻ ചെയ്തിതു മഹാഭുജ!
അസംശയമിതെന്മട്ടു ഹേ കൌന്തേയ! നിനക്കുമേ. 5
അതു കാക്കു നരശ്രേഷ്ഠ! നീയ്യോമ്മിച്ചീടുകെന്നൊഴി
അതു നീ സത്യമാംവണ്ണം ചെയ്തുകൊള്ളൂ ധനഞ്ജയ! 6
ആ ഭീമൻ ചൊന്നൊരാ വാക്കു കേട്ടിട്ടമിതവിക്രമൻ
ഉടൻ കർണ്ണനെന്നേക്കൊന്നു ചെന്നോതി പോരിലർജ്ജുനൻ. 7
കർണ്ണ! കർണ്ണ! വൃഥാദുഷ്ടേ! മോഹിച്ചൊല്ലുന്ന സൂതജ!
അധർമ്മബുദ്ധേ! കേളിപ്പോൾ ഞാൻ ചൊല്ലുന്നൊരുവാക്കിനെ

ശൂരക്ക പോരിൽജ്ജയവും തോലിയും രണ്ടുമൊപ്പമാം
അതു രണ്ടും വാസവന്നാം രാധേയ! സ്ഥിരമല്ലെടോ. 9
യുയുധാനൻ തേർകളഞ്ഞു പോരിൽ നിന്നെ മയക്കിയും
ഞാൻ കൊല്ലേണ്ടവനെന്നോത്തു വിട്ട ജീവിച്ചിടുമ്പടി. 10
യദൃച്ഛയാൽ മാരുതിയെപ്പരം വിരഥനാക്കി നീ
രാധേയ! നീ ഭീമനോട്ട ചൊന്നതേറാമധർമ്മമാം. 11
അരിയേ വെന്നു ഭള്ളോതില്ലോതാറില്ലാ ദുരുക്തികൾ
നിന്ദിയ്ക്കാറില്ല സത്തുക്കൾ ശൂരരാകും നരർഷഭർ. 12
പ്രാകൃതജ്ഞാനനാകും നീയ്യോരോന്നോതുന്നു സൂതജ!
പരാക്രമിച്ചു പൊരുതും ശൂരായ്വ്രതനിഷ്ഠനെ. 13
ഭീമനെപ്പാർത്തപ്രിയം നീയീച്ചൊല്ലിയതസത്യമാം
യോധരെല്ലാവരും ഞാനും കണ്ണനും കണ്ടുനില്ക്കുവേ. 14
ഭീമൻ വിരഥനാക്കീലേ പോരിൽ നിന്നെപ്പലേക്കുറി
നിന്നോട്ട പരുഷം ചെറും ചൊല്ലീലാ പാണ്ഡുനന്ദനൻ. 15
പലതും ക്രൂരപരുഷം പറഞ്ഞൂ ഭീമനോട്ട നീ
നിഷ്ഠുരം കൊന്നിതു ഞാൻ കാണാതെന്നുണ്ണിയഭിമന്യുവെ. 16
അതിനാലാത്തബലിനെറ ഫലമിപ്പോൾഭുജിയ്ക്ക നീ
ആത്മനാശത്തിന്നവനെറ വിൽമുറിച്ചിതു ദുഷ്ട! നീ. 17
എന്നാലെനിയ്ക്ക നീ വദ്ധ്യൻ മൂഢ! ഭൃത്യബലാനുചിതൻ
നീ വേണ്ടതൊക്കെയും ചെയ്യ വൻഭയം വന്നടുത്തുതേ. 18
പോരിൽക്കൊല്ലുന്നതുണ്ടീ ഞാൻ നീ കാണെങ്ക വൃഷസേനനെ
ബുദ്ധിമോഹിച്ചെന്നൊടേല്പ്പും മറവു മനാവരേയുമേ. 19
എല്ലാം കൊൽവേനെന്റെ കയ്യിലുള്ള വില്ലാണെ സത്യമാം
പോരിൽ മൂഢാകൃതപ്രജ്ഞഗർവ്വിയായോരു നിന്നെയും. 20
നിന്നെ വീഴിച്ചതായ്കണ്ട മാഴ്കും മന്ദൻ സുയോധനൻ
അജ്ജുനൻ കണ്ണനെക്കൊൽവാൻ സത്യം ചൊന്നോരുനേരമേ
വൻകോലാഹലമുണ്ടായീ തേരാളികളിലപ്പൊഴേ
ഭയമേകുന്ന ലഹളപ്പടയേവം നടക്കവേ. 22
രശ്മിമദ്ദിനസഹസ്രാംശുവസ്താദ്രിയിലണഞ്ഞുതേ
പരം ഭൂപ! ഹൃഷീകേശൻ പോക്കളത്തിങ്കൽ നില്ക്കുവേ. 23

സത്യംസാധിച്ചജ്ജുനനെത്തഴകീട്ടേവമോതിനാൻ
ഭാഗ്യം വലിയൊരീസ്സത്യം ജിഷ്ണോ! സാധിച്ചു ഹന്ത നീ. 24
ഭാഗ്യം ചത്തു പാപി വൃദ്ധക്ഷത്രൻ മകനൊടൊപ്പമേ
ധാത്തരാഷ്ട്രപ്പടയൊട്ടു ചെന്നോരാൽ ദേവസേനനും. 25
പോരിൽത്തളന്നിടും ജിഷ്ണോ! സംശയിയ്ക്കേണ്ട ലേശവും
ചിന്തിച്ചിട്ടിന്നു മുപ്പാരിൽക്കാണ്മീലിമ്മട്ടൊരുത്തനെ. 26
നരവ്യാഘ്ര! ഭവാനല്ലാതീസ്സൈന്യത്തോടെതിർക്കുവാൻ
മഹാപ്രഭാവർ നിൻതുല്യർ മെച്ചക്കാരും പെരുത്തുപേർ. 27
ഒത്തുനില്പൂ മന്നവന്മാർ ധാത്തരാഷ്ട്രന്റെയാജ്ഞയാൽ
ക്രുദ്ധനാം നിന്നൊടേറിട്ടു കേറീലാ സജ്ജരാമവർ. 28
നിൻവീര്യം ബലവും രുദ്രശക്രാന്തകസമാനമാം
ഇമ്മട്ടു ചെയ്യുവാൻ പറാ പോരിലാക്കും പരാക്രമം. 29
ശത്രുതാപന! നീയൊറ്റയ്ക്കിന്നു ചെയ്തകണക്കിനേ
ഈവണ്ണമേ കൂട്ടരൊത്ത ദുഷ്ടകണ്ണവധത്തിലും. 30
വിജിതാരിഹതദ്വിട്ടാം നിന്നെ വൃദ്ധിപ്പെടുത്തുവൻ
അവനോടജ്ജുനൻ ചൊന്നാൻ നീ കനിഞ്ഞിട്ടു മാധവ! 31
വാനവക്കും ദുസ്തരമീസ്സത്യം സാധിച്ചു ഹന്ത ഞാൻ
ജയമാശ്വസ്യമല്ലാ നീ നാഥനുള്ളോരാക്കു കേശവ! 32
നിൻപ്രസാദത്തിനാൽഭൂമിയൊക്കെ നേടും യുധിഷ്ഠിരൻ
വാർഷ്ണേയ! നിൻപ്രഭാവം താൻ നിനക്കേ ജയവും പ്രഭോ! 33
നീ വളത്തേണ്ടൊരാപ്രേഷ്യരീ ഞങ്ങൾ മധുസൂദന!
എന്നുകേട്ടു ചിരിച്ചാട്ടി മെല്ലെക്കൃഷ്ണൻ ഹയങ്ങളെ
കാട്ടിക്കൊടുത്തു പാർത്ഥനു പെരുങ്കടുപടക്കളം. 34

കൃഷ്ണൻ പറഞ്ഞു.

പോരിൽജ്ജയത്തെ മോഹിച്ചു പെരുമുകൾ കൊതിച്ചവർ
നിന്നുപോരിട്ടു പാത്തട്ടിൽക്കിടപ്പൂ ശൂരർ മന്നവർ. 35
വസ്ത്രഭ്രഷകൾ ചിന്നിത്തേരാനയശ്വങ്ങൾ ചത്തുമേ
മർമ്മംകീറിപ്പിളർന്നുള്ളോരേറാം വൈകൂബ്യമാണ്ടവർ. 36

ജീവനുള്ളോർ ചത്തവരും പരയാം പ്രഭയുള്ളവർ
ജീവിയ്ക്കുംമട്ടുണ്ടു കാണപ്പെട്ടുന്നു ചത്ത മന്നാവർ. 37
അവക്കെഴും സ്വർണ്ണപുംഖശരശസ്ത്രഗണങ്ങളും
വാഹായുധങ്ങളും ചിന്നി നിറയേക്കാങ്ക മന്നിടം. 38
കുണ്ഡലാഢ്യത്തലകളും ചട്ടയും മണിഹാരവും
തലപ്പാവും മകുടവും നൽച്ചൂഡാമണിമാലയും 39.
കണ്ടസൂത്രം തോൾവളകഥ വിളങ്ങീടും പതക്കവും
മറു ഭ്രഷകളും ചിന്നി മന്നു മിന്നുന്നു ഭാരത! 40
അനുകഷ്ടമുപാസംഗം കൊടിക്കുര കൊടിത്തടി
ഉപസ്കരമിരിയ്ക്കുത്തട്ടച്ചുതണ്ടുകഥ ബന്ധുരം 41
ചക്രമച്ചുകളും പോരിൽപ്പലമട്ടു തകർന്നഹോ
നുകംകടിഞ്ഞാൺ കലാപം വില്ലമ്പുകളുമങ്ങിനെ. 42
വിരിപ്പും മേൽവിരിപ്പും നൽത്തോട്ടിയും പരിഘങ്ങളും
ഭിണ്ഡിപാലങ്ങഥ വേലാവനാഴിശ്ശൂരങ്ങഥ വെണ്മഴു. 43
പ്രാസം തോമരമെന്നില്ല കുന്തം വടികളുങ്ങിനേ
മുസ്സണ്ടിമുഥത്തടി പരം വാളും മഴുവുമാവിധം. 44
ഉലയ്ക്കുമുൽഗ്ഗരം പിന്നെഗ്ഗദയും കുണപങ്ങളും
പൊന്നുകെട്ടിച്ച ചമ്മട്ടികളുമായ് ഭരതർഷഭ! 45
മണിയും കുംഭികഥക്കുള്ള കോപ്പും പലതരത്തിലായ്
മാലയോരോരാഭരണം വിലയേറുന്ന വസ്ത്രവും. 46
ചിന്നും മന്നുണ്ടു മിന്നുന്ന ഗ്രഹംചിന്നും നഭസ്സമം
മന്നിന്നുവേണ്ടിച്ചത്തിട്ടു മന്നിലുള്ളോരുമന്നാവർ. 47
പുല്ലുന്നിതിഷ്ടപ്പെട്ടോരു പെണ്ണിനെപ്പോലെ മന്നിനെ
ഐരാവതക്കിടയ്ക്കുള്ളീക്കുന്നൊക്കും കൊമ്പനാനകഥ. 48
ശസ്ത്രങ്കൊണ്ടു പിളർന്നുള്ള ഗ്രഹയിൽച്ചോരചാടിയും
ചാല്യംചേരും മോലചാടും ഗ്രഹയുള്ളട്ടിപോലവേ. 49
അമ്പേറു വിണ്ണിരമ്പീടുന്നുണ്ടെടോ വീര!കാണുക നീ
കാണുക പൊന്നുകൊപ്പണിഞ്ഞ ചത്തുവീണ ഹയങ്ങളെ. 50
ഗന്ധർവ്വനഗരംപോലെ വിളങ്ങീടും രഥങ്ങളെ
അശ്വം സൂതൻ കൊടിക്കുര കൊടിചക്രങ്ങളക്ഷവും. 51

കുബരം നകവും പോയിബ്ഭഗ്നോഷ്ടാബന്ധുരങ്ങളായ്
കാണ്മു മന്നിലുടഞ്ഞുള്ള വിമാനങ്ങളം കണക്കിനേ. 52
ചത്ത കാലാളകളെക്കാണ്മു വീര! നൂറും സഹസ്രവും
വില്ലന്മാർ പരിചക്കാരും ചോരയാടിക്കിടപ്പിലായ്. 53
ഉടലാൽ ഭൂമിയെപ്പൂട്ടി മൂടിയിൽപ്പൊടിയോരഹോ
നിൻറെയമ്പോറു മെയ്യാറ യോധരെക്കാണ്മു വീര! നീ. 54
കൊടി വെഞ്ചാമര കുട തേരാനകളം ഹയങ്ങളും
അശപക്കോപ്പും പലതരം പ്രകഷ്ണവിശേഷവും. 55
മേൽവിരിപ്പും പലതരം വിലയേറും വസ്ത്രവും
ചിന്നിട്ടും മന്നു കണ്ടാലും പട്ടനീത്തിയ മട്ടിലായ്. 56
കോപ്പണിഞ്ഞാനമേൽനിന്നു വീണോരായിട്ട വേറെയും
വജ്രഭിന്നാദ്രിമേൽനിന്നു വീണ സിംഹങ്ങളം പോലവേ. 57
അശപങ്ങളോടൊത്തു കോത്തും വിൽകളോടിടചേന്നുമേ
കാലാളകളം കുതിരക്കാരും ചോരയാറാടിയങ്ങിനേ. 58

പതിച്ചെഴും ഗജരഥവാജിമിശ്രമായ്
നിണംവസാപിശിതവുമാന്ന ചേറുമായ്
പിശാചരാശരവ്യകനായ്യമം നന്ദിപൂ-
ണ്ടിടുംവിധം നരവര! കാണ്മു പോക്കളം. 59
ഇതേറമങ്ങയ്ക്കനുപമാം പ്രഭോ!
പടക്കളത്തിൽപ്പുകഴേറിടും ക്രിയ
മഹാസുരപ്പടയെയെതിർത്തു കൊന്നൊരാമം
സുരോത്തമൻ ശതമഖനായ ദേവനും. 60

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

ഈവണ്ണമാക്കിരീടിയ്യു പോക്കളം കാട്ടിടും ഹരി
നന്ദിയ്യും സപജനംചേന്ന പാഞ്ചജന്യം മുഴക്കിനാൻ. 60

അപ്പോക്കളം പാത്ഥനെയങ്ങുകാട്ടി-
ജ്ജനാർദ്ദനൻ പോന്നരിചക്രനാശനൻ
ജയദ്രഥധ്വംസനവത്തമാനമ-
ങ്ങജാതശത്രുപ്രഭവോടുണർത്തിനാൻ. 61

149. യുധിഷ്ഠിരഹർഷം

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

പിന്നെയുമ്മജനായോരു യുധിഷ്ഠിരനരേന്ദ്രനെ
പാർത്ഥൻ സൈന്ധവനെക്കൊന്നാശേഷം നന്ദ്യാ വണങ്ങിനാൻ.
ഭാഗ്യം ഹതാരിയാകും നീ വദ്ധിയ്ക്കുന്നു നരേശ്വര!
ഭാഗ്യം നിന്നാനുജൻ ചെയ്ത ശപഥം ശരിയാക്കിനാൻ. 2
എന്നു കണ്ണൻ ചൊന്നാവാറു ഹൃഷ്ടൻ പരപുരഞ്ജയൻ
യുധിഷ്ഠിരനുപൻ തേരിൽനിന്നു ചാടീട്ടു ഭാരത! 3
കൃഷ്ണനാരെത്തഴുകിനാനാനന്ദാശ്രുവിലാണ്ടവൻ
പുണ്ഡരീകംപോലെയുള്ള ശുഭ്രവക്ത്രം തുടച്ചുടൻ. 4
ചൊന്നാൻ കണ്ണനൊട്ടും പാണ്ഡുപുത്രനാം ജിഷ്ണുവോടുമേ
ഭാഗ്യം കാണായി പടയിൽബ്ഭാരംതീർത്ത രഥീന്ദ്രരെ. 5
ഭാഗ്യം ചത്തു പാപിയാകും സൈന്ധവൻ പുരുഷാധമൻ
കൃഷ്ണനാരേ!പെരുംപ്രീതിയെനിയ്ക്കുണ്ടാക്കി ഭാഗ്യമേ. 6
ഭാഗ്യം ശത്രുക്കളുട്ടർ മുറ്റും ദുഃഖക്കടലിലാണ്ടുപോയ്
അവക്കു തെറ്റുപറ്റില്ലാ മൂപ്പാരിൽച്ചെറുമേ ദുഷ്ടം. 7
ഏവക്കോ വിശ്വഗുരുവാം നീ നാഥൻ മധുസൂദന!
ഗോവിന്ദ!നിൻ പ്രസാദത്താൽ ഞങ്ങൾം വെല്ലും രിപുക്കളെ. 8
മുന്നമേ നിൻ പ്രസാദത്താലിന്ദ്രൻ.ദൈത്യരെയാംവിധം
ഭൂലോകജയമെന്നല്ലാ ത്രൈലോക്യജയമെന്നതും. 9
വാർഷ്ണേയ!നീ പ്രസാദിച്ചാലവക്കൊക്കുന്നു മാനദ!
അവക്കു പാപം പറ്റില്ലാ പടയിൽത്തോൽമയും വരാ. 10
ഏവക്കോ ദേവനാഥൻ നീ നാഥനാവതു മാനദ!
ശക്രൻ ഹൃഷീകേശ!ഭവൽപ്രസാദാൽസ്സുരനായകൻ 11
ശ്രീമാൻ നേടീ പോക്കുത്തിൽ ത്രൈലോക്യവിജയത്തെയും
നിൻപ്രസാദത്തിനാലല്ലോ വാനോർ വാനവർനായക! 12
അമരത്വംനേടി നിത്യലോകത്തിൽക്കൃഷ്ണ!വാഴ്വതും
നിൻപ്രസാദങ്കൊണ്ടെയന്നു വീയ്മുകൊണ്ടരിസൂദന! 13

അസംഖ്യം ദൈത്യരെക്കൊന്ന ശക്രൻ ദേവേന്ദ്രനായിനാൻ
നിൻപ്രസാദാൽ ഹൃഷീകേശ!ചരാചരജഗത്തഹോ. 14
വീര!നില്പൂ തൻനിലയ്ക്കു ജപഹോമങ്ങൾ ചെയ്യുമേ
മുന്നമൊറ്റക്കടൽമയം ക്ഷുരിരുട്ടാണിതൊക്കെയും. 15
നിൻപ്രസാദാൽ മഹാബാഹോ!ജഗത്തായീ നരോത്തമ!
പരമാത്മാവവ്യയൻ നീ വിശ്വമൊക്കെച്ചുമച്ചവൻ. 16
ഹൃഷീകേശനിതെന്നാരോ കാണുമോ മോഹിയ്ക്കയില്ലവൻ
പുരാണൻ പുരുഷൻ നിത്യൻ ദേവനാം ദേവദേവനെ. 17
സുരേശനെസ്സംശ്രയിപ്പോൻ മോഹിയ്ക്കില്ലൊരുദിക്കിലും
അനാദ്യന്തൻ വിശ്വകർത്താവവ്യയൻ നിന്നെയേവരോ 18
ഭജിപ്പതു ഹൃഷീകേശ!ദുഷ്കൃതകയുമായവർ
പരൻ പുരാണൻ പുരുഷൻ പരങ്ങൾക്കും പരൻ പരം. 19
പരമൻ നീ നിങ്കൽ നില്പോർക്കുണ്ടാമൈശ്വര്യമേറവും
നാലുവേദം പുകഴ്ത്തുന്നോൻ വേദത്തിൽഗീതനായവൻ. 20
ആ മഹാത്മാവാശ്രയം മേ ഞാനേറാം ഭക്തിയേല്പുവേൻ
പരമേശ!പരേശേശ!തിയ്യഗീശ!നരേശ്വര! 21
സർവ്വേശ്വരേശ്വരക്കീശ!തൊഴുന്നോൻ പുരുഷോത്തമ!
നിയ്യീശനീശ്വരന്നീശ!പ്രഭോ!വർദ്ധിയ്ക്ക മാധവ! 22
സർവ്വലോകോത്ഭവലയ!സർവ്വാത്മൻ!ദീർഘലോചന!
ധനഞ്ജയ സഖാവായ ധനഞ്ജയഹിതൈഷിയെ. 23
ധനഞ്ജയന്നേറ ഗോപ്താവെയാശ്രയിച്ചാൽസ്സുഖംവരും
എന്നുചൊന്നാ മഹാത്മാക്കളപ്പോൾക്കേശവപാണ്ഡവർ. 24
പാരുകാക്കും പാർത്ഥിവനോടോതീ സംഹൃഷ്ടരാമവർ.
നിന്നേറ കോപാഗ്നിയാൽ വെന്തു ദുഷ്ടരാജൻ ജയദ്രഥൻ 25
ഉയന്നോല്പും ധാർത്തരാഷ്ട്രപ്പടയും കേവലം പ്രഭോ!
ചത്തു ചാകുന്നിതിനിയും നശിയ്ക്കുമിതു ഭാരത! 26
നിൻക്രോധങ്കൊണ്ടു ഹരീതക്ഷുരുക്കളരിസൂദന!
നോക്കിക്കൊല്ലും നിന്നെ വീര!കോപിപ്പിച്ചു സുയോധനൻ. 27
മിത്രബന്ധുക്കളോടൊത്തു ദുഷ്ടൻ പോരിൽ മരിച്ചിടും
നിൻക്രോധഹതനായ് മുന്നം വാനവക്കും ദുരാസദൻ. 28

കിടപ്പൂ ശരതല്പത്തിൽബ്ഭീഷ്മൻ കുരുപിതാമഹൻ
കിട്ടില്ലവക്കു വിജയം യുദ്ധത്തിലരിസൂദന! 29
പാണ്ഡവൻ നീ ദ്വേഷമുഠക്കൊണ്ടവർ മൃത്യുവശത്തിലായ്
രാജ്യം പ്രാണൻ പ്രിയസുതർ പലമാതിരി സൈന്യവും. 30
നീ കോപിച്ചാലായവന്നു വെക്കം തീരും പരന്തപ!
കുരുക്കൾതീർന്നു നിയതം സപുത്രപശുബാന്ധവർ. 31
നിത്യവും രാജധർമ്മസ്ഥൻ നീ കോപിയ്ക്കപ്പരന്തപ!
ഭീമനും നൃപതേ!പിന്നെത്തേരാളി ശിനിമുഖ്യനും. 32
അമ്പേറു മുറിയേറുള്ളോർ കുമ്പിട്ടണ്ണനെയപ്പൊഴേ
താഴേനിന്നു മഹേഷ്വാസർ പാഞ്ചാല്യരൊട്ട ചേന്നവർ. 33
നന്ദിച്ചു കൈകൂപ്പിയോരാ വീരരെക്കണ്ടവാറുടൻ
കൌന്തേയനേറെക്കൊണ്ടാടീ ഭീമസാത്യകിമാർകളെ. 34
ദ്രോണഗ്രാഹം ദുരാധർഷം ഹാർദ്ദിക്യമകരോൽക്കടം
പടക്കടൽ കടന്നിട്ടു നിങ്ങളെക്കാണു ഭാഗ്യമേ. 35
ഭാഗ്യം ജയിച്ചു നാമിന്നു മന്നിൽ മന്നോരെയൊക്കെയും
പോരിൽജ്ജയങ്കൊണ്ടുവന്ന നിങ്ങളെക്കാണു ഭാഗ്യമേ. 36
ഭാഗ്യം ദ്രോണനെയും വെന്നു രഥിയാം ഭോജനേയുമേ
ഭാഗ്യം വികർണ്ണിബാണത്താൽപ്പോരിൽത്തോല്പിച്ചു കർണ്ണനെ. 37
പുരുഷർഷഭരാം നിങ്ങൾ പിന്തിരിപ്പിച്ചു ശല്യനെ
ഭാഗ്യമേ കുശലത്തോടും പോർവിട്ടെത്തിയ നിങ്ങളെ. 38
രഥിപ്രവരരെക്കാണ്മേൻ യുദ്ധത്തിങ്കൽ ചിദ്ധരേ
എൻചൊൽ കേൾക്കും വീരരെയെൻ ഗൌരവംകാക്കുവോർകളെ
പടക്കടൽകടന്നോരിക്കാണ്മേൻ ഞാനിന്നു ഭാഗ്യമേ
സമരശ്ലാഘയുള്ളോരെപ്പോരിൽ മാറാത്ത വീരരെ. 40
എൻപ്രാണതുല്യരെക്കാണ്മേൻ ഭാഗ്യം ഞാനിങ്ങു നിങ്ങളെ
ഭീമശൈനേയരോടേവം ചൊല്ലിപ്പാണ്ഡവനന്ദനൻ. 41
പുരുഷവ്യാഘ്രരെപ്പുല്കി ഹർഷക്കണ്ണീരൊഴുക്കിനാൻ
അപ്പോൾ പ്രമോദമുൾക്കൊണ്ടു പാണ്ഡവപ്പടയൊക്കെയും
പ്രഹൃഷ്ടരായ്പ്പോരിനാശമൂത്തൊരുങ്ങീ ധരാപതേ! 42

150. ദുര്യോധനാനുതാപം

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

സൈന്ധവൻ ചത്തതിൽപ്പിന്നെ നിൻറെപുത്രൻ സുയോധ
ദ്ധിഷ്ഠജ്ജയോത്സാഹമറു മാഴ്ചിഷ്ടാഷ്ടാർദ്ധവക്ത്രനായ് [നൻ
മഞ്ഞിപ്പൽപോയ പാമ്പിന്മട്ടുഷ്ണമാമ്മാറു ചീറിയും
ഏവക്കും കുറമുടയോനാത്മനായ്ത്തീർന്ന നിന്മകൻ. 2
അടരിൽജ്ജിഷ്ണുവും ഭീമസേനനും ശിനിപുത്രനും
തൻബലത്തിൽച്ചെയ്ത ഘോരകദനം പാത്തുകണ്ടുടൻ. 3
നിറംമാറി മെലിഞ്ഞിണ്ടൽപൂണ്ട കണ്ണീരിലാണ്ടവൻ
നിനച്ചുകൊണ്ടാൻ പാർത്ഥനു തുല്യനില്ലാ ഭടൻ ഭുവി. 4
ദ്രോണനും കർണ്ണനും പിന്നെ ദ്രൌണിയും കൂപർതാനുമേ
പാർത്ഥൻ കോപിയ്ക്കിൽ നേരിട്ടു നില്പോരല്ലനു മാരിഷ! 5
എന്മഹാരഥരെപ്പോരിലെല്ലാം വെന്നിട്ടു ഫൽഗുനൻ
കൊന്നു സൈന്ധവനെച്ചെന്നു തടുത്തീടാരുമാഹവേ. 6
എല്ലാങ്കൊണ്ടും പാണ്ഡവരെൻ പെരുമ്പട മുടിച്ചുതേ
രക്ഷിപ്പാനിങ്ങില്ലൊരുവൻ സാക്ഷാൽദ്ദേവേന്ദ്രനാകിലും. 7
ആരൊരാലംബമായ്ക്കണ്ടു പോരിൽ ഞാൻ ശ്രമമേന്തിയോ
ആക്കണ്ണനടരിൽത്തോറു ചത്തുപോയീ ജയദ്രഥൻ. 8
യാതൊരുത്തനെറ വീര്യത്താൽശ്രമം യാചിച്ച കണ്ണനെ
പുല്ലുപോലോർത്തു ഞാനിന്നാക്കണ്ണൻ പോരിൽ മടങ്ങിനാൻ. 9
എന്നുള്ളുഴന്നുചെന്നാനാ ദ്രോണനെക്കാണുവാൻ നൃപ!
ഏവക്കും കുറമുടയോൻ നിന്മകൻ ഭരതർഷഭ! 10
പിന്നെച്ചൊല്ലീടിനാൻ മുറും കുരുക്കൾക്കേറെ വൈശസം
ജയിപ്പതും വൈരികളാദ്ധൃതരാഷ്ട്രജർ താഴ്പ്പതും. 11

ദുര്യോധനൻ പറഞ്ഞു.

കാണുക മൂർദ്ധാഭിഷിക്തനാക്കാചായ്യ! കദനം പരം
ചെയ്തു മുമ്പിട്ടെഴും ശൂരഭീഷ്മമുത്തുനേയുമേ. 12

വീഴ്ത്തിപ്രലുബ്ധൻ സനൂണ്ണചിത്തനായീശ്ശിഖണ്ഡിതാൻ
മുറവും പാഞ്ചാലരോടൊത്തു പടത്തലയിൽ നില്പതാം. 13
നിൻ മറുശിഷ്യൻ ധൃഷ്ടൻ സവ്യസാചിയുമങ്ങിനേ
ഏഴക്ഷൌഹിണി തീർത്തിട്ടു വധിച്ചു സിന്ധുരാജനെ. 14
നമുക്കു വിജയംനോക്കിത്തുണച്ചോരു സുഹൃജ്ജനം
കാലനുക്കെത്തിയവർതൻകടം വീട്ടുന്നതെങ്ങിനേ. 15
എനിയ്ക്കുവേണ്ടി വസുധ കാംക്ഷിച്ച വസുധാധിപർ
വസുധൈശയ്യവും വിട്ടുകിടപ്പൂ വസുധാതലേ. 16
ഞാനോ കാപുരുഷൻ മിത്രക്കീവിധം നാശമേകിയോൻ
അശ്വമേധസഹസ്രത്തെക്കൊണ്ടും പാപമൊഴിച്ചിടാം. 17
ലുബ്ധനായ്പ്പാപിയായ്ധർമ്മക്കേടേകിയൊരെനിയ്ക്കിഹ
വ്യായാമത്താൽജ്ജയം നല്കാൻവന്നോർ പൂകീ യമാലയം. 18
വൃത്തം തെറ്റിബ്ഭ്രമിസുഹൃദ്രോഹം ചെയ്തോരെനിയ്ക്കിഹ
ദുഷ്ടനു വിവരംനല്കാൻ ഭ്രമിയാകാത്തതെന്തുവാൻ. 19
മന്നോർനടുക്കു രുധിരരക്തനേത്രൻ പിതാമഹൻ
ധൃഷ്ട! ചെന്നെന്തു ചൊല്ലും പരലോകം ജയിച്ചവൻ. 20
ശൈനേയൻ കൊന്നതായ്ക്കാണ്ക വില്ലാളി ജലസന്ധനെ
മഹാരഥ! നമുക്കായിട്ടയിർപോക്കിയ ശൂരനെ. 21
കാംബോജനെക്കൊന്നു കണ്ടിട്ടങ്ങലംബുസനേയുമേ
വേറേ പെരുത്തിഷ്ടരേയും കാണ്മോരെൻ ജീവനെന്തിനോ. 22
എനിയ്ക്കായിപ്പിന്തിരിയ്ക്കാതെതിർത്താശ്ശൂരർ ചത്തുപോയ്
എനിയ്ക്കു ജയമിച്ഛിച്ചു യഥാശക്തി കിണഞ്ഞവർ. 23
അവക്കു ഞാൻ ശക്തിപോലെ കടം വീട്ടിപ്പരന്തപ!
യമുനാസലിലങ്കൊണ്ടു തപ്പിയ്ക്കുന്നുണ്ടവക്കടൻ. 24
സത്യം ഞാൻ ചെയ്തുകൊള്ളുന്നോൻ സവ്യശ്രുധരോത്തമ!
സത്യമിഷ്ടാപൂർത്തമാണു വീര്യമാണീശരാണു ഞാൻ. 25
പോരിലാപ്പാണ്ഡുപാഞ്ചാലന്മാരെയൊക്കെ വധിച്ചുടൻ
അടങ്ങുവേനല്ലയെങ്കിലവർ പോയേടമെത്തുവൻ. 26
എനിയ്ക്കുവേണ്ടിപ്പൊരുതീട്ടജ്ജുനൻ കൊലചെയ്തവർ
പുരുഷശ്രേഷ്ഠരെങ്ങോ പോയങ്ങു ചെല്ലുന്നതുണ്ടു ഞാൻ. 27

ഉപസ്കരിയ്ക്കാത്ത തൃണക്കാർ തൃണയ്ക്കുന്നതില്ല മേ
ശ്രേയസ്സായ്പ്പാർത്ഥരെക്കാണ്മൂ നമ്മെയല്ലാ മഹാഭുജ! 28
സത്യസന്ധൻ പോക്കളത്തിൽ മൃത്യുവുണ്ടാക്കിനാനവൻ
അങ്ങുന്നുപേക്ഷചെയ്കയാ ശിഷ്യതപങ്കൊണ്ടു പാർത്ഥനിൽ. 29
അതല്ലോ ചത്തതിങ്ങെന്റെ ജയകാംക്ഷികളേവരും
എനിയ്ക്കു ജയമിച്ഛിച്ചുകാണ്മേൻ കണ്ണനെമാത്രമേ. 30
മിത്രത്തെശ്ശരിയാംവണ്ണമറിയാത്ത ജളാശയൻ
മിത്രമെന്നിവനേ ചെയ്കിലവനാർത്ഥം നശിച്ചിടും. 31
അവണ്ണമാക്കിത്തീർത്താരിങ്ങെന്റെ കായ്യം സുഹൃജ്ജനം
മോഹിച്ചലുബ്ധനാം പാപി കുടിലൻ ധനകാംക്ഷി ഞാൻ. 32
ചത്തു ജയദ്രഥനുപൻ വീര്യവാൻ സൌമദത്തിയും
ശൂരസേനാഭീഷഹന്മാർ ശിബിമാർകഠം വസാതികഠം. 33
എനിയ്ക്കുവേണ്ടിപ്പൊരുതിട്ടജ്ജുനൻ കൊലചെയ്തവർ
പുരുഷർഷഭരെങ്ങോ പോയങ്ങു ചെല്ലുന്നതുണ്ടു ഞാൻ. 34
ആ നരർഷഭർ കൂടാതെ ജീവനാവശ്യമില്ല മേ
പാണ്ഡുപുത്രാചായ്യനങ്ങിതെനിയ്ക്കനുപദിയ്ക്കുക. 35

---

151. ദ്രോണവാക്യം

ധൃതരാഷ്ട്രൻ പാഞ്ഞു.

താത! പോരിൽസ്സവ്യസാചി ഹനിയ്കുസ്സിന്ധുരാജനെ
ഭൂരിശ്രവസ്സേയുമപ്പോഠം നിങ്ങഠംക്കുള്ളെന്തുമട്ടിലായ്. 1
ഓയ്മോധനൻ കുരുനടുക്കവ്വണ്ണം ചൊന്നൊരാചാര്യ
എന്തുത്തരംചൊല്ലിയതൊന്നെന്നോടോതുക സഞ്ജയ! 2

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

നിലക്കേടു പെരുത്തുണ്ടായ് നിൻപടക്കാക്കു ഭാരത
സിന്ധുരാജനെയും കൊന്നുകാണുകുഭൂരിശ്രവസ്സെയും. 3

നിന്നെറ ദുർമ്മന്ത്രിതമവരവമാനിച്ചിതേവരും
ആദ്യമ്മന്ത്രംമൂലമല്ലോ ചത്തതേറെ നരർഷഭർ. 4
ആ നിൻ പുത്രോക്തികേട്ടാറെ ദ്രോണൻ ബുദ്ധിമടുത്തവൻ
മുഹൂർത്തമോർത്തിരുന്നാർത്തിചീർത്തുചൊല്ലീ നരേശ്വര! 5
ഹേ ദുര്യ്യോധന!യെന്തെന്നിൽ വാകുശരംതൂകിടുന്നു നീ
അജയ്യനജ്ജുനൻ പോരിലെന്നാനോ ഞാനുരയ്ക്കിലും. 6
ഇതിനാൽത്തന്നെയറിയാം പോരിൽക്കൌരവ! പാർത്ഥനെ.
ഭീഷ്മനെഫൽഗ്ഗുനൻ കാപ്പോൻഹനിച്ചല്ലോ ശിഖണ്ഡിതാൻ. 7
പോരിൽദ്ദേവാസുരാവദ്ധ്യൻ ഹനിയ്ക്കപ്പെട്ടുകണ്ടതിൽ
അന്നുറച്ചേൻ മേലിലില്ലീബ്ഭാരതപ്പടയെന്നു ഞാൻ. 8
മുപ്പാരിലിന്നോവരിലും ശൂരനായ്ക്കാണ്മതാരെയോ
ആശ്ശൂരനും വീണിരിയ്ക്കുശ്ലേഷംനോക്കുന്നാതെന്തു നാം. 9
കുരുരംഗത്തു ശകുനിതാത! പണ്ടുപിടിച്ചവ
അക്ഷങ്ങളക്ഷങ്ങളല്ലാ ശത്രുക്രൂരശരങ്ങളാം. 10
അവ നമ്മെക്കൊന്നിടുന്നു താത! പാർത്ഥൻ വിടുന്നവ
അതന്നോ വിദുരൻ ചൊന്നതേതുമാറ്റിക്കൊണ്ടതില്ല നീ. 11
വിളി കൂട്ടിട്ട വിദുരൻ ധീരനേറ്റം മഹാശയൻ.
ക്ഷേമത്തിനായ്ച്ചൊന്ന നല്ലവാക്കൊന്നും കേട്ടതില്ല നീ. 12
അതാണിന്നീഘോരമഹാവൈശസം വന്നുപെട്ടതും
ദുര്യ്യോധന! ഭവാനൂലമാ വാക്കു നിരസിയ്ക്കയാൽ. 13
ആപ്തകാരി സുഹൃത്തുക്കൾ പഥ്യംചൊൽവതു തള്ളിയും
സ്വമതംചെയ്തിടും മൂഢൻ താമസിയ്ക്കാതെ ശോച്യനാം. 14
നമ്മാൾ കാണ്കെപ്പാഞ്ചാലിയെസ്സഭയിങ്കൽ വരുത്തി നീ
അനഘയാംകുലജയെസ്സുവ്വധർമ്മാനുവൃത്തയെ. 15
ആപ്പാപത്തിനു ഗാന്ധാരേ! വന്നതാണീപ്പെരുംഫലം
അല്ലെങ്കിൽപ്പരലോകത്തിലിതിലും പാപമേല്പു നീ. 16
വൈഷമ്യത്താൽപ്പാണ്ഡവരെച്ചൂതിൽത്തോല്പിച്ചുവിട്ടനീ
രൌരവത്തോലുടുപ്പിച്ചിട്ടങ്ങു കാടേറിയില്ലയോ. 17
മക്കളെപ്പോലെയുള്ളോരെയവരെദ്ധർമ്മനിത്യരെ
ക്രൂരബ്രാഹ്മണൻ ഞാനൊഴിയെപ്പാരിൽദ്രോഹിപ്പതാരുവാൻ. 18

പാണ്ഡവക്കളെല്ലാരീഗ്ഘോരകോപം ശകുനിയൊത്തു നീ
ധൃതരാഷ്ട്രമതത്തോടും വരുത്തീ കുരുസംസദി. 19
ദുശ്ശാസനൻ കൂട്ടിയതു കണ്ണനേറേം വളത്തതും
വിദുരച്ചൊല്ലുകേളാതെ നീ ശീലിച്ചിതു വീണ്ടുമേ. 20
കിണഞ്ഞെതിത്തജ്ജനനെ വളഞ്ഞോർ തോറിതേവരും
നിങ്ങൾക്കിടയ്ക്കുറപ്പാണ്ടാസ്സൈന്ധവൻ ചത്തതെങ്ങിനേ? 21
നീ കണ്ണൻഗൌതമൻ ശല്യനശത്ഥാമാവുമങ്ങിനേ
ജീവിച്ചിരിയ്ക്കെയൌരവ്യ! സൈന്ധവൻ ചത്തതെങ്ങിനേ? 22
പോരിങ്കലെല്ലാനൃപരും തിരുതേജസ്സെട്ടുപ്പവർ
കാക്കും നിങ്ങൾക്കിടയിലാസ്സൈന്ധവൻ ചത്തതെങ്ങിനേ? 23
വിശേഷിച്ചെങ്കിലുംപിന്നെ ഹേ ദുര്യ്യോധന! നിങ്കലും.
പാർത്ഥങ്കൽനിന്നുള്ള രക്ഷ പാർത്തോനാണാ മഹീപതി. 24
ആ മന്നവൻ ഫൽഗ്ഗുനനിൽനിന്നു രക്ഷപ്പെടാത്തതിൽ
ആത്മാവിൻ ജീവിതസ്ഥാനമൊന്നും കാണുന്നതില്ല ഞാൻ. 25
ധൃഷ്ടദ്യുമ്നന്റെ പാപത്തിൽ മുങ്ങിക്കാണുന്നിതെന്നെ ഞാൻ
ശിഖണ്ഡിയൊത്താപ്പാഞ്ചാലന്മാരെക്കൊല്ലാതിരിയ്ക്കുവേ. 26
അതിനാൽത്തപ്തനാമെന്നെ വാകുശരങ്കൊണ്ടെറുക്കയോ
സിന്ധുരാജന്റെ രക്ഷയ്ക്കു താനാളാകാഞ്ഞു ഭാരത! 27
അക്ലിഷ്ടകാരിയാസ്സത്യസന്ധൻ ഭീഷ്മന്റെ പൊൻകൊടി
പോരിൽക്കാണാത്ത ഞാനെന്തു ജയത്തിന്നാഗ്രഹിപ്പതാം. 28
മഹാരഥന്മാർ നടുവിൽക്കൊന്നിതാസ്സിന്ധുരാജനെ
കൊന്നു ഭൂരിശ്രവസ്സേയും ശേഷമെന്തോത്തിടുന്നുനീ. 29
ദുർഘ്ഷനാം കൃപൻതന്നെ ജീവിപ്പീലല്ലി മന്നവ!
സൈന്ധവൻവഴിപോകായ്കിലവനെപ്പൂജചെയ്യും ഞാൻ. 30
ദുശ്ശാസനൻ നിന്നനുജൻ കാണ്കവെത്തന്നെ കൌരവ!
ദുഷ്കരക്രിയചെയ്തോരു ഭീഷ്മൻവീണതു കണ്ടുനാം. 31
പോരിലിന്ദ്രാദിവാനോക്കുമവധ്യനവനങ്ങിനേ
അപ്പോഠംചിന്തിതങ്ങെയ്തീഭൂമിയില്ലെന്നു ഞാൻ നൃപ! 32
ഇതാ പാണ്ഡവപാഞ്ചാലപ്പെരുമ്പടകഠം ഭാരത!
കുന്നിച്ചെന്നുടനേരിട്ടുവന്നു കേറുന്നു മാരിഷ! 33

പാഞ്ചാലരെ മുടിയ്ക്കാതെ ചട്ടയൂരുന്നതല്ല ഞാൻ
പോരിൽബ്ഭവാനുള്ള ഹിതംചെയ്യുവേൻ ധൃതരാഷ്ട്രരേ! 34
പോരിലെന്നുണ്ണിയശ്വത്ഥാമാവോടോതുക മന്നവ!
വീട്ടീടൊല്ലാ സോമകരെജ്ജീവിതം കാത്തുകൊണ്ടു നീ. 35
അച്ഛൻ കല്പിച്ചയച്ചോരുവാക്കും രക്ഷിച്ചുകൊള്ളണം
സ്ഥിരനായ്ക്കൊൾകാന്യശംസ്യദമസത്യാജ്ജവങ്ങളിൽ. 36
ധർമ്മാർത്ഥകാമകുശലൻ ധർമ്മാർത്ഥങ്ങൾ കെടാതെതാൻ
ധർമ്മപ്രധാനകായ്യങ്ങൾ ചെയ്തുകൊൾകെന്നുവീണ്ടുമേ. 37
തൃപ്തരാക്കു ദക്ഷിണയാൽപ്പൂജിക്കുസവ്വവിപ്രരേ
പൊയ്യൊല്ലിവക്പ്രിയം നീയവരഗ്നിശിഖോപമർ. 38
പടക്കുട്ടങ്ങളിലിതാ കേറുന്നുണ്ടരിസൂദന!
പെരുംപോരിന്നൊരുങ്ങീട്ടു നിൻവാകുശല്യാത്തനായ ഞാൻ. 39
നിയ്യും ദുര്യ്യോധന! ബലം നിറുത്തു ശക്തനാകിലോ
രാത്രിയും പടവെട്ടീടും ക്രുദ്ധരാം കുരുസൃഞ്ജയർ. 40
എന്നോതിദ്രോണനാപ്പാണ്ഡുസൃഞ്ജയക്കെതിർപൂകിനാൻ
അക്കൻ നക്ഷത്രാഭപോലെ ക്ഷത്രതേജസ്സുപോക്കുവോൻ. 41

152. വീണ്ടും യുദ്ധാരംഭം

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

പിന്നെദ്ദുര്യ്യോധനനൃപൻ ദ്രോണൻ ചൊല്ലിയയച്ചവൻ
അമർഷവശമാപ്പെട്ട സമരത്തിന്നൊരുങ്ങിനാൻ. 1
ചൊന്നാനപ്പോൾ കണ്ണനോടു നിൻറെ പുത്രൻ സുയോധനൻ
നോക്കു കണ്ണൻ തുണയ്ക്കുന്ന പാണ്ഡവൻ കപികേതനൻ. 2
ദേവദുർഭിദമാചാര്യൻ തീർത്ത വ്യൂഹം പിളർന്നഹോ
ഭവാനുമാ മഹാത്മാവാം ദ്രോണനും പൊരുതീടിലും! 3
യോധമുഖ്യന്മാർകൾകാണ്കെ വീഴിച്ചു സിന്ധുരാജനേ
നോക്കു രാധേയ! രാജാക്കൾപാരിൽപ്പോരിൽപ്രധാനികൾ. 4

ഒറപ്പാത്ഥൻ കൊന്ന ചത്തു സിംഹം കൊന്ന മൃഗപ്പടി
ഞാനുംപിന്നെ മഹാത്മാവാം ദ്രോണനും പൊരുതീടിലും! 5
അല്പം ശേഷിച്ച മട്ടാക്കീ മൽബ്ബലം ശക്രനന്ദനൻ
ദ്രോണൻ പൊരുതിനില്ക്കുമ്പോഠംപ്പോരിലെങ്ങിനെഫൽഗ്ഗുനൻ
ജയദ്രഥവധംചെയ്ക സത്യംപാലിച്ചിതജ്ജുനൻ
വീര!ദ്രോണന്റെറയുള്ളില്ലാതെങ്ങിനേ പാണ്ഡുനന്ദനൻ. 7
പിളർന്ന ദുർഭിദവ്യൂഹം കിണഞ്ഞു പൊരുതുമ്പൊഴേ
മഹാത്മാവാകുമാചായ്യന്നിഷ്ടനാണേറമജ്ജുനൻ. 8
അതുകൊണ്ടടർചെയ്തീടാതവന്ന വഴിനല്കിനാൻ
സൈന്ധവന്നഭയം മുമ്പേനല്കി ദ്രോണൻ പരന്തപൻ. 9
വഴിനല്കീ കിരീടിയ്ക്കു കാണ്കെന്നുടെ ഗ്രണക്ഷയം
മുമ്പേ ഗ്രഹംപോകുവാനായ്സ്സമ്മതം നല്കിയെങ്കിലോ. 10
സിന്ധുരാജന്ന യുദ്ധത്തിലിത്രപറ്റാജനക്ഷയം
ജീവൻകൊതിച്ചിട്ട ഗ്രഹംപൂകുമാസ്സിന്ധുരാജനെ. 11
ദ്രോണൻപോരിൽത്തന്നഭയമോത്തനായ്യുദ്ധമുള്ള ഞാൻ
ഇന്ന പോരിൽച്ചത്തിതെന്റെറ ചിത്രസേനാദി സോദരർ
ഭീമസേനനൊടേറ്റിട്ട ദുഷ്ടരാം നമ്മാം കാണ്കവേ. 12

കണ്ണൻ പാഞ്ഞു.

ആചായ്യനെഗ്രഹിയയ്ക്ക ശക്തിപോലേല്പിതാ ദ്വിജൻ
യഥാബലം യഥോത്സാഹം തന്റെറ ജീവൻ കളഞ്ഞുമേ. 13
ഇദ്ദേഹത്തെത്താൻ കടന്നുപോന്ന ശ്വേതാശ്വനെങ്കിലും
ചെറുതും കുറമാചായ്യന്നിതിലില്ലൊന്നുകൊണ്ടുമേ. 14
കൃതിദക്ഷൻ ശൂരയുവാവസ്ത്രജ്ഞൻ ലഘുവിക്രമൻ
ദിവ്യാസ്ത്രമുള്ളതായ്ക്കീശദ്ധജമാം തേരിലേറിയോൻ. 15
കൃഷ്ണൻ നടത്തിടുമതിൽ മുറിയാച്ചട്ടയിട്ടവൻ
കേടറ ദിവ്യം ഗാണ്ഡീവം വില്ലെട്ടത്തോരു വീയ്യവാൻ. 16
ക്രൂരമൃത്യുകിക്കൊള്ളുന്നോൻ കയ്യ്ക്കിൻ തള്ളലുള്ളവൻ
പിന്നിട്ടദ്രോണനെപ്പാത്ഥനെന്നതായാഠംക്ക യുക്തമാം. 17

ആചായ്യൻ കിഴവൻ ഭൂപ!ശീഘ്രയാനത്തിലക്ഷമൻ
കയ്യയച്ചു പണിഞ്ഞീടാൻ ശക്തികേട്ടോൻ നരേശ്വര! 18
അതുകൊണ്ടിവനെക്കേറീ ശ്വേതാശ്വൻ കൃഷ്ണസാരഥി
ഇക്കാരണങ്കൊണ്ടു കുറവം ദ്രോണനിൽക്കാണ്മതില്ല ഞാൻ. 19
അസ്ത്രജ്ഞനാം ദ്രോണർ പോരിൽജ്ജയിയ്ക്കാ പാണ്ഡുപുത്രരെ
ഇദ്ദേഹത്തെക്കടന്നേറിപ്പോന്നില്ലേ ശ്വേതവാഹനൻ. 20
ദൈവം കല്പിച്ചതു മറിച്ചാക്കാനാവില്ലൊരേടവും
മറുള്ള നമ്മളും ശക്തിപോലെതുക്കെസ്സ്യോധന! 21
പോരിൽസ്സൈന്ധവനെക്കൊന്നതിങ്കൽദ്ദൈവം പരായണം
നിന്നോടൊപ്പം പോക്കളത്തിൽ നന്നെ യതിച്ചുവെങ്കിലും. 22
കൊന്ന ദൈവം നമ്മുടെയപൌരുഷം കീഴടക്കയാം
ചതിയാൽ വിക്രമത്താലും സതതം വേലചെയ്തിലും. 23
ദൈവം ബാധിച്ച പുരുഷൻ ചെയ്തതെന്തെന്തു മന്നവ!
അവനാതൊക്കെയും ദൈവം വിനിപാതപ്പെടുത്തുമേ. 24
നിത്യമുത്സാഹിയാം മർത്ത്യൻ ചെയ്തീടേണ്ടും പ്രവൃത്തിയേ
നിശ്ശങ്കം ചെയ്തുകൊള്ളേണം ഫലം ദൈവത്തിൽ നില്പതാം. 25
ചതിയാൽ വിഷയോഗത്താൽപ്പാർത്ഥർ വഞ്ചിതർ ഭാരത!
അരക്കില്ലത്തിട്ടു ചുട്ടോർ ചൂതിൽത്തോല്പിച്ചുവിട്ടവൻ. 26
രാജനീതിപിടിച്ചിട്ടു കാടുകേറിയയച്ചവർ
യതിച്ചു നാംചെയ്തതൊക്കെക്കെട്ടുത്തു ദൈവമപ്പൊഴേ. 27
ദൈവം നിരർത്ഥമെന്നോർത്തു യതിച്ചു പൊരുതീടു നീ
അവർ നിയ്യം പ്രയത്നിയ്ക്കുദ്ദൈവം കാണുന്നു മാശു മേ. 28
ബുദ്ധിപൂർവ്വം ചെയ്ത നല്ല കർമ്മമൊന്നില്ലവക്കിഹ
ബുദ്ധിയെന്യേ കെട്ട കർമ്മം കുരുവീര!നിനക്കുമേ. 29
ദൈവം പ്രമാണം സുകൃതദുഷ്കൃതങ്ങൾക്കു മുറുമേ
ഉറങ്ങുന്നോരിലും ദൈവം കർമ്മമൊത്തുണ്ടുണർച്ചയിൽ. 30
അങ്ങയ്ക്കും പടകളുമേറുമങ്ങയ്ക്കു യോധരും
അത്രയില്ലാ പാണ്ഡവർക്കമ്മട്ടിൽപ്പോരുതുടന്നതാം. 31
ഏറെപ്രഹാരിമാരൊത്ത നിങ്ങളെത്തീർത്തിതല്ലകർ
പൌരുഷത്തെക്കെടുത്തീടുമതു ദൈവപ്രയോഗമാം. 32

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

എന്നീവണ്ണം പലതരം പറയുമ്പോൾ നരാധിപ!
പോരിൽക്കാണായ്വന്നിതു പാണ്ഡവപ്പടയാഥികളെ. 34
തേരാനകാശ്വ കലമ്പങ്ങായ്വന്നു പിന്നീടു യുദ്ധവും
നിൽക്കുട്ടക്കും മാറലക്കും നൃപ!നിൻ ദുർന്നയത്തിനാൽ. 35

ജയദ്രഥവധപർവ്വം കഴിഞ്ഞു.

ഘടോൽക്കചവധപർവ്വം.

153. ദുര്യോധനപരാഭവം

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

ഉയർന്നാനപ്പടയെഴും നിന്റെ സൈന്യം ജനാധിപ!
പാണ്ഡവപ്പടയിൽക്കേറിപ്പൊരുതീ ചുറുമേറുടൻ. 1
പാഞ്ചാലരും കൌരവരും തമ്മിൽപ്പൊരുതിയങ്ങിനേ
പരലോകം യമപുരമണവാൻ ദീക്ഷയാണ്ടവർ. 2
ശൂരന്മാർ ശൂരരോടേറിട്ടനുവേൽതോമരങ്ങളെ
പ്രയോഗിച്ചാരുടൻ പോരിൽക്കാലനുക്കു കയറിനാർ. 3
ചോരചാടി ക്രൂരമട്ടായ് രഥികാശ്വ രഥീന്ദ്രരായ്
ഇടഞ്ഞുകൊന്നിട്ടും പാട്ടനടന്നു കടുവമ്പട 4
പരസ്പരം കുംഭികളും പെന്നെതിത്തിട്ടിളാപതേ!
അട്ടിപ്പിച്ചു കൊന്നുകൊണ്ടു പൊടിച്ചു മദമാണ്ടവ. 5
കത്തിവേൽ വെണ്മഴുകളാൽ കുതിരക്കാർ ഹയസ്ഥരെ
പിളർന്നിതു പെരുമ്പോരിൽപ്പരം പുകാംകൊതിപ്പവർ. 6
മഹാബാഹോ!പത്തികളുമസംഖ്യം ശസ്ത്രപാണികാശ
നിത്യം സന്നദ്ധരായ്ത്തമ്മിലാത്തെതിർത്തു പരന്തപ! 7

ഗോത്രങ്ങളും പേരുകളും കുലങ്ങളുമതേവിധം
കേട്ടിട്ടറിഞ്ഞിതു കുരുപാഞ്ചാലന്മാരിൽ മാരിഷ! 8
യോധന്മാർ പോരിലന്യോന്യമന്യു വെണ്ണീവെന്നിവ
പരലോകത്തിനായ്‌വിട്ടു പേടിവിട്ടു ചരിപ്പവർ. 9
അവർ തുകം ശരനിരകൊണ്ടു ദിക്കുകൾ മന്നവ!
ശരിയ്ക്കു തെളിയാതായിതക്കനങ്ങസ്വമിയ്ക്കുവേ. 10
അവണ്ണമാപ്പാണ്ഡവന്മാർ പൊരുതുന്നോരു ഭാരത!
ദുര്യോധനൻ മഹാരാജ!പെരുമ്പടയിലേറിനാൻ. 11
സൈന്ധവന്റെ വധങ്കൊണ്ടു പാരം സങ്കടമാണ്ടവൻ
ചാവേണമെന്നുറച്ചിട്ടു ശത്രുപ്പടയിലേറിനാൻ. 12
മുഴക്കിയും തേരൊലിയാൽ ഭൂമിയിട്ടു കുലുക്കിയും
പാണ്ഡവപ്പടയിൽച്ചെന്നുകേറീ നിന്നുടെ നന്ദനൻ. 13
അവയ്ക്കുമവനും കേറ്റം ബഹളപ്പെട്ട ഭാരത!
മഹത്തായ്ത്തീർന്നു സൈന്യങ്ങൾ മുറുമേ മുടിയുമ്പടി. 14
അംശുക്കളാൽത്തപിപ്പിയ്ക്കും മദ്ധ്യാഹ്നാർക്കൻ കണക്കിനേ
ശരരശ്മികൾതുകും നിൻപുത്രനെപ്പാർത്തുകണ്ടു ഞാൻ. 15
ഭ്രാതാവിനെപ്പോരിൽ നോക്കാൻ ശക്തരായീല പാണ്ഡവർ
ഓടാനുത്സാഹമായ് ശത്രുവിജയോത്സാഹമെന്നിയേ. 16
ആ മഹാത്മാവു കൊല്ലുന്ന പാഞ്ചാലന്മാർകൾ പാഞ്ഞുപോയ്
വില്ലാളി നിന്മകൻ സപ്തപുംഖോഗ്രാശുഗമെയ്തവർ. 17
ക്രൂരമ്പോറാത്തരായ്നിന്നു പാണ്ഡവപ്പടയാളികൾ
പോരിലമ്മട്ടുള്ള കമ്മം ചെയ്തിട്ടില്ലിങ്ങു പാണ്ഡവർ. 18
ധരാപതേ!നിന്റെ മകൻ മന്നവൻ ചെയ്തമാതിരി
പോരിലാപ്പാണ്ഡവബലംമഥിച്ചു നിന്റെ നന്ദനൻ. 19
കൊമ്പൻ ചുറ്റും കലക്കീടും താമരപ്പൊയ്കപോലവേ
കാറും വെയിലുമേറാറംബുവറ്റും പൊയ്കകണക്കിനേ. 20
ആയിത്തീർന്നു നിന്മകന്റെ തേജസ്സാൽപ്പാണ്ഡവപ്പട
നിന്മകൻ പാണ്ഡുസൈന്യത്തെക്കൊന്നുകണ്ടിട്ടു ഭാരത! 21
പാഞ്ഞെതിർത്തു ഭീമസേനൻ മുമ്പായുള്ളാരപാണ്ഡവർ
ഹത്തമെയ്തു ഭീമനിൽ മുമ്മൂന്നു മാദ്രീകുമാരരിൽ, 22

വിരാടദ്രുപദന്മാരിലാറു, ആറു ശിഖണ്ഡിയിൽ
ധൃഷ്ടദ്യുമ്നകലെഴുപതേഴമ്പാദ്ധമ്മപുത്രനിൽ. 23
ചേദികേകയരിൽപ്പിന്നെക്കുരനുകളസംഖ്യമേ
അഞ്ചമ്പെയ്തു സാത്വതങ്കൽ മുമ്മൂന്നാ ദ്രൌപദേയരിൽ. 24
ഘടോൽക്കചനിലെട്ടെയ്തു സിംഹംപോലലറീടിനാൻ
പോരിൽ മറാനകുതിര കാലാഠകളെയസംഖ്യമേ. 25
കാലൻ പ്രജകളെപ്പോലെ കുരമ്പെയ്തു നുറുക്കിനാൻ
ശത്രുക്കളെക്കൊല്ലുമവനുള്ള പൊന്നാണി വില്ലഹോ. 26
ജ്യേഷ്ഠനാം പാണ്ഡവൻ ഭല്ലങ്ങളാൽ മൂന്നാക്കി മാരിഷ!
ആയത്തിൽപ്പുത്തു കുരനുകൊണ്ടെയ്താനിവനേയുമേ. 27
അവയൊക്കെച്ചുട്ടകീറി മെയ്പിളർന്നാണ്ടിതുഴിയിൽ
അപ്പോഠത്തുണയ്ക്കാത്ത യോധർ ചുഴന്നു ധർമ്മപുത്രനെ. 28
വാനോർ പുത്രവധത്തിനാശുക്രനെച്ചുഴലുംവിധം
യുധിഷ്ഠിരനുപൻ പിന്നെ നിൻറെ പുത്രനിൽ മാരിഷ! 29
പോരിൽപ്പരമദുർഷ്ടൻ ശരമെയ്തീടിനാനുടൻ
അതേറമേറവൻ നല്ല തേത്തട്ടിങ്കലിരുന്നുപോയ്. 30
ഉടൻ പാഞ്ചാലഭടർതന്നിടയിൽപ്പുട്ടഘോഷമായ്
രാജാവു ചത്തുവെന്നുച്ചമൊച്ചവാച്ചിതു മന്നവ! 31
കേഠംക്കുമാറായുഗ്രബാണശബ്ദവും തത്ര ഭാരത!
അപ്പൊഴയ്യോവിടെക്കാണായുടനേ ദ്രോണനാഹവേ. 32
ഹഷ്ടിച്ചു ദുര്യോധനനും ദൃഢമാം വില്ലെടുത്തുടൻ
നില്പുനില്പെന്നരചനാം പാണ്ഡുപുത്രനൊടേറുതേ. 33
എതിത്തേറിതു പാഞ്ചാലർ സത്വരം രാജരക്ഷികഠം
ദ്രോണനേറാനായവരെക്കുമുഖ്യനു രക്ഷയായ്. 34
കൊടുങ്കാറേററ മേഘൌഘം പോക്കും കതിരവൻപടി
പിന്നെബ്ഭൂമീപതേ!യുദ്ധം മുഴുത്തു ഭ്രമിവർദ്ധനം
പൊരുതീടാനെതിത്തേറ നിൻകൂട്ടർക്കും പരക്കുമേ. 35

154. ദ്രോണയുദ്ധം

ധൃതരാഷ്ട്രൻ പറഞ്ഞു.

പാണ്ഡുപ്പടയിലാചാര്യൻ ചൊടിച്ചേറീലയോ ബലി
ശാസ്ത്രം തെറിയ്ക്കുമെന്നുണ്ണി ദുര്യോധനനൊടോതിയും. 1
തേരിൽക്കേറിക്കടന്നേറി നിന്നിട്ടുന്നോരു ശൂരനെ
വില്ലാളി ദ്രോണരെ നിറുത്തിനാരെങ്ങിനെ പാണ്ഡവർ. 2
പോരിലാചാര്യന്റെ വലംചക്രം രക്ഷിച്ചതാരവർ
ശത്രുക്കളെക്കൊന്നിടുമ്പോളിടഞ്ഞക്രത്തെയാരവർ. 3
വീരന്റെ പിന്നിൽ നിന്നോരു വീരയോധരുമാരവർ
ആ രഥീന്ദ്രന്റെ മുമ്പിട്ടുനിന്ന ശത്രുക്കളാരവർ. 4
അനാത്തവക്കുളിരവക്കേറുമുണ്ടായി നിശ്ചയം
മഞ്ഞേറ പയ്യുളെപ്പോലെ വിറച്ചിതവർ തീർച്ചയാം. 5
പാഞ്ചാലരിൽത്തോൽമവിട്ടോരാ വില്ലാളി കടന്നതിൽ
രഥമാഗ്രങ്ങളിൽത്തുള്ളും സവ്വശസ്ത്രധരോത്തമൻ. 6
തേരാളിമുഖ്യൻ പാഞ്ചാലസൈന്യമൊക്കെയെരിപ്പവൻ
ക്രുദ്ധൻ തീപ്പോലെയുടയോൻ മൃത്യുവിൽപ്പെട്ടതെങ്ങിനേ. 7

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

സായംസൈന്ധവനെക്കൊന്നു മന്നനെക്കണ്ടു പാർത്ഥനും
വില്ലാളിയാം സാത്യകിയും ചെന്നോരും ദ്രോണനോടുതാൻ. 8
പിന്നെ ദൃതം ധർമ്മജനും പാണ്ഡവൻ ഭീമസേനനും
വെവ്വേറെ വൻപടയുമായ്ച്ചെന്നോരും ദ്രോണനോടുതാൻ. 9
അമ്മട്ട ധീമാൻ നകുലൻ ദുർജ്ജയൻ സഹദേവനും
പടയൊത്താപ്പാഞ്ചാലനും കേകയന്മാർ വിരാടനും. 10
ദ്രോണനോടേറു പടയോടൊത്തോരാ മത്സ്യസാൽവരും
അമ്മട്ട പാഞ്ചാലർ ചുറ്റും കാക്കും ദ്രുപദമന്നവൻ. 11
ധൃഷ്ടദ്യുമ്നപിതാവോരു നൃപതേ! ദ്രോണനോടുതാൻ
വില്ലരാം ദ്രൌപദേയന്മാർ ഘടോൽക്കചനിശാടനും. 12

മഹാദ്യുതിദ്രോണനോടു ചെന്നോറ്റു പടയൊത്തവർ
പ്രദ്രുകന്മാർ പാഞ്ചാലഭടരായിരം ജനം. 13
ശിഖണ്ഡിമുമ്പിലാമ്മട്ടു ചെന്നോറ്റു ദ്രോണനോടു താൻ
മറും നരവ്യാഘ്രർ പാണ്ഡുപുത്രക്കുള്ള മഹാരഥർ. 14
ഒന്നിച്ചാ ദ്രോണനോടങ്ങു ചെന്നോറിതു നരഷ്ഭ!
ആശ്ശൂരന്മാർ പോരിനായിച്ചെന്നാരേ ഭരതഷ്ഭ! 15
ഭീരുക്കൾം പേടിതേടീടുംഘോരരാത്രിയുമായിതേ
യോധക്കോ കാചവാർകോറുമാ രാവുവ്വീശ! ഘോരമായ്. 16
ഗജാശ്വമാനുഷക്കൊക്കും പ്രാണൻപോക്കുവതപ്പൊഴേ
ആഘോരരാത്രിയിൽച്ചോറുമാത്തുകൂടിശ്ശിവാകുലം. 17
വായിൽക്കത്തും തീറിയുമായ്സ്സൂചിപ്പിച്ചു മഹാഭയം
മഹാഭയത്തെസ്സൂചിപ്പിച്ചങ്ങുലൂകങ്ങൾം മൂളിതേ. 18
വിശേഷിച്ചും കുരുകുലപ്പടയിൽബ്ബഹുഭീഷണം
പിന്നെസ്സൈന്യത്തിലത്യുച്ചമൊച്ചവാച്ചിതു മന്നവ! 19
പെരുംഭേരീരവത്തോടും മൃദംഗധ്വനിയോടുമേ
ഗജഗർജ്ജിതവുംചേന്നു തൂഗഃഹ്രേഷിതങ്ങളും. 20
കുളമ്പൊലിയുമായ്ക്കുടിക്കലന്നൊങ്ങും കലമ്പലായ്
യുദ്ധമുണ്ടായി പിന്നീടു സന്ധ്യയ്ക്കതിഭയങ്കരം. 21
ദ്രോണക്കും നൃപതേ! മുറും സൃഞ്ജയന്മാക്കുമൊപ്പുമേ
ഇരുട്ടലകിടം മൂടിട്ടറിയാതായിതൊന്നുമേ. 22
പടയും പൊടിയും ചിന്നിയടച്ചോറുമയന്നതിൽ
ആളശ്വമാനകളുടെ ചോരവിണ്ണ പരന്നുതേ. 23
കശ്മലപ്പെട്ട തെങ്ങൾക്കു കാണാതായ്മന്നിലേപ്പൊടി
രാത്രി കുന്നിൽക്കത്തിടുന്നാരില്ലിപ്പട്ടിൽക്കതുല്യമേ. 24
ശസ്ത്രങ്ങൾം വീഴുമൊഴുങ്ങായ് കടുംചടചടാരവം
ഭേരിമുട്ടുനാദങ്ങൾം വല്ലകിപടഹാരവം. 25
ചീൽക്കാരംഹേഷയിവയാൽ മുറുമാകുലമായ് വിഭോ!
സപരന്മാരെയിരുളിലറിയാതായി മന്നവ! 26
സന്ധ്യാകാലത്തിലുന്മത്തമട്ടിലായ്ത്തിന്നിതൊക്കെയും
ഘോരകൊണ്ടാബ്ഭൂമിയിലെപ്പൊടിനിന്നു ധരാപതേ! 27

പൊൻചട്ടഭ്രഷ്ടയിവയാലിരുട്ടും ചെറൊഴിഞ്ഞുപോയ്
സുവണ്ണരത്നമണിയും ഭാരതപ്പടയപ്പൊഴേ. 28
രാത്രിനക്ഷത്രങ്ങൾചിന്നും വാനിന്നുട്ടായി ഭാരത!
വളം കുറുക്കറുംകൂക്കിക്കൊടിവേലുംകലന്നഹോ. 29
ഗജാരാവം ചേന്നു കൈകൾകൊട്ടിയാപ്പൊത്തുഘോരമായ്
പിന്നൊയുണ്ടായി രോമാഞ്ചമഞ്ചിടും ബഹളാരവം. 30
ഇടിവെട്ടുംപോലെ ദിക്കിലൊട്ടുക്കു നിറയുംവിധം
കാണായിതു മഹാരാജ! രാവിലാണ്ടാരതപ്പട. 31
കുണ്ഡലാംഗദനിഷ്കങ്ങൾ ശസ്ത്രവുംതെളിയിച്ചഹോ
അതിൽത്തേരാനകം പരം സുവണ്ണക്കോപ്പണിഞ്ഞവ. 32
രാവിൽക്കാണായ്വന്ന മിന്നാലേന്തും കാറുകൾപോലവേ
വാൾവേൽഗദാസിമുസലംപ്രാസംപട്ടസമെന്നിവ. 33
പതിയ്ക്കുന്നതുകാണായീ മിന്നുമഗ്നികൾപോലവേ
ധൃഷ്ടദ്യുമ്നാധനക്കിഴക്കൻകാറൊത്തണിത്തേർഘനത്തൊടും. 34
വാദ്യഘോഷസ്തനിതമാന്നിടിവാൾവിൽമിന്നൽജനത്തൊടും
വാൾവേൽഗദാശനിയൊടും ദ്രോണപാത്രാഭ്രമോടുമേ. 35
ശരമാരി മഹാസ്രുക്കാറൊത്തു ശീതോഷ്ണമിശ്രമായ്
ഘോരമത്ഭുതമത്യുഗ്രം ജീവനാശപ്പവത്തൊടും. 36
കടുതാമാപ്പടയ്ക്കുള്ളിൽക്കേറീ പോരിനൊരുങ്ങിയോർ
കടും ഘോഷമെഴും ഘോരനിശാരംഭത്തിലപ്പൊഴേ. 37
ഭിരുഭീഷ്ണമായ്പ്പാരം ശൂരഹർഷണമായഹോ
മഹാഘോരം രാത്രിയുദ്ധം ദാരുണം മതിരുംവിധൌ. 38
ചൊടിച്ചേറെ ദ്രോണനോട്ടു കൂട്ടമായ്പ്പാണ്ഡുസൃഞ്ജയർ
ആരെല്ലാമാ മഹാത്മാവിൻ നേരിട്ടോരിതു മന്നവ! 39
പിന്തിരിപ്പിച്ചിതവരെക്കൊന്നു ചിലരെയൊക്കെയും
ആസ്സഹസ്രംകുംഭികളും തേർകളും പതിനായിരം. 40
കാലാളശക്കൂട്ടവുമേ പ്രയുതം പിന്നെയബ്ബുദം
കരുത്തൻ ദ്രോണനന്തിയ്ക്കു നാരാചംവിട്ടടച്ചതേ. 41

155. ഭീമപരാക്രമം

ധൃതരാഷ്ട്രൻ പറഞ്ഞു.

ചൊടിച്ചമർഷി ദുർഭ്രഷ്ടൻ മഹൌജസ്സിയലുന്നവൻ
സൃഞ്ജയപ്പടപുക്കപ്പോൾ നിങ്ങൾക്കുള്ളെന്തു മട്ടിലായ്. 1
ശാസ്ത്രം തെറിയ്ക്കുമെന്നുണ്ണി ദുര്യോധനനൊടാചിധം
ചൊല്ലി മാന്യൻ കേറിയപ്പോൾപ്പാർത്ഥൻ ചെയ്തതുമെന്തുവാൻ
വീരസൈന്ധവനെബ്ഭരിശ്രവസ്സേയും വധിയ്ക്കുവേ
തേജസാ തോല്മപറാത്തോൻ പാഞ്ചാലപ്പടപുക്കതിൽ. 3
ദുർഭ്രഷ്ടൻ ശത്രുസന്താപിയപ്പോൾ കണ്ടതുമെന്തുവാൻ
കാലത്തിനൊത്തിട്ടും കൃത്യമെന്തുകണ്ടു സുയോധനൻ. 4
ആരെല്ലാം പിന്തുടർന്നാരാവരദ്വിജവീരനെ
ആശ്ലേഷൻ പൊരുതുന്നേരം പിന്നിൽനിന്നവരാരുവാൻ. 5
ശത്രുക്കളെക്കൊന്നിടുമ്പോൾ മുമ്പിട്ടേറവരാരുവാൻ
ഓർക്കുന്നോൻ ദ്രോണബാണാഗ്നിയായിപ്പാണ്ഡവരേവരും. 6
മെലിഞ്ഞു മഞ്ഞുകാറേററുവിറയ്ക്കും പയ്യൊപോലെയായ്
പാഞ്ചാലരിൽക്കടന്നിട്ടും വില്ലാളിയരിമർദ്ദനൻ
പുരുഷവ്യാഘ്രനവിടെ മൃതനായതുമെങ്ങിനെ. 7

സൈന്യങ്ങളൊക്കെയുമൊരുങ്ങിനിന്നു
മഹാരഥന്മാരിടചേർന്നു രാവിൽ
വെവ്വേറെയാമ്മട്ടിലിളക്കിടുമ്പോ-
ളെന്തായി നിങ്ങൾക്കു വിചാരമപ്പോൾ. 8

ചത്തോരായ്നിന്നു പോയോരായ്ത്തോറേറാരായിട്ടുമോതി നീ
തേർപോക്കിയോരായുമെൻറെ തേരാളികളെയാഹവേ. 9
പാണ്ഡവന്മാരിട്ടിളക്കിബ്ബുദ്ധികെട്ടവിധത്തിലായ്
ക്രൂരരുട്ടിങ്കലാണ്ടീടുമവക്കെന്തായി മാനസം. 10
പ്രഹൃഷ്ടരായുയന്നോരായ് നീ ചൊല്ലീ പാണ്ഡവേയരെ
ഹർഷംവിട്ടുള്ളകെട്ടോരുമട്ടായെൻകുട്ടരേയുമേ. 11
സൂത! പിന്മാറിടാത്തോരാപ്പാർത്ഥക്കിരവിലെങ്ങിനേ
വെളിച്ചമുണ്ടായി കുരുക്കൾക്കുമെങ്ങിനെ സഞ്ജയ! 12

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

ഘോരമാകും രാത്രി യുദ്ധം നടക്കുമ്പോൾ നരാധിപ!
ദ്രോണനേറെ നേക്കു പാഞ്ഞേറ്റം പാണ്ഡുസോമകരേവരും. 13
അപ്പോൾ ദ്രോണൻ കേകയരെദ്ധൃഷ്ടദ്യുമ്നജരേയുമേ
കക്കെയ്യേറുമമ്പെയ്താ പ്രേതലോകം കയറിനാൻ. 14
മഹാരഥന്മാരാരാരു നേരേ നിന്നു നരാധിപ!
ആ മന്നവന്മാരെയൊക്കെപ്പിതൃലോകം കയറിനാൻ. 15
തേരാളിവീരനാം ഭാരദ്വാജനേവംമഥിയ്ക്കുമ്പേ
ചൊടിച്ചെതിർത്തേറുവെന്നു ശിബിരാജൻ പ്രതാപവാൻ 16
പാണ്ഡവന്മാക്കൊരു മഹാരഥനായാൾ വരുമ്പൊഴേ
കണ്ടാ ദ്രോണൻ മുറുമുറുക്കുമു പത്തെയ്തിതപ്പൊഴേ. 17
അവനേശ്ശിബിയേറെയ്തു മുപ്പതേകങ്കപത്രികൾ
ഭല്ലങ്കൊണ്ടു ചിരിച്ചെയ്തു വീഴ്ത്തി സാരഥിയേയുമേ. 18
ദ്രോണൻ കൊന്നാനാ മഹാന്റെ സൂതവാജികളെക്ഷണാൽ
പിന്നീടവൻ തന്റെ തലപ്പാവുള്ള തലകൊയ്തതേ. 19
ഇവനുടൻ സാരഥിയെ വേറേവിട്ടു സുയോധനൻ
അവൻ തേരുനടത്തിട്ടു വീണ്ടും കൊന്നാൻ രിപുക്കളെ 20
കാലിംഗപ്പടയോടൊത്തുപോരിൽക്കാലിംഗനന്ദനൻ
മുമ്പച്ഛനെക്കൊന്നു കോപാൽപ്പാഞ്ഞേറ്റം ഭീമസേനനായ്. 21
അവൻ ഭീമനെയഞ്ചമ്പെയ്തെയ്തു പിന്നെയുമേഴുടൻ
വിശോകനേയും മൂന്നമ്പെയ്തിതൊരമ്പെയ്തു ധ്വജത്തിലും. 22
ക്രുദ്ധൻ ഭീമൻ ക്രോധമുള്ള കാലിംഗകുലവീരനെ
തേർവിട്ടു തേരിൽച്ചാടിച്ചെന്നിടിച്ചു മുഷ്ടികൊണ്ടുടൻ. 23
ഊക്കേറും പാണ്ഡവൻ മുഷ്ടികൊണ്ടിടിച്ചോരവന്നുടെ
അസ്ഥിയൊക്കെയുടൻതന്നെ വേറേ വേറേ തകർന്നുപോയ്. 24
കണ്ണനും സോദരന്മാരും സഹിച്ചില്ലാ പരന്തപ!
അവർ പാഞ്ഞൊത്ത നാരാചമെയ്തിതാബ്ഭീമസേനനിൽ. 25
ഉടൻ ശത്രുത്തേരിൽനിന്നാ ധ്രുവത്തേരേറി മാരുതി
അമ്പുതുകും ധ്രുവനെയും മുഷ്ടികൊണ്ടു തകർത്തുതേ. 26

ഊക്കുള്ള പാണ്ഡവനിടിച്ചപന്നം ചത്തുവീണുപോയ്
അവനേക്കൊന്നനൃപതേ!ഭീമസേനൻ മഹാബലൻ. 27
ജയരാതന്റെ തേർപുക്കു സിംഹംപോലലറീടിനാൻ
ഇടങ്കൈകൊണ്ടതാൻ തട്ടിയലറീ ജയരാതനേ. 28
കണ്ണന്റെ മുമ്പിൽനിന്നുകൊണ്ടവനെത്തച്ചുകൊന്നതേ
കണ്ണനും പൊന്നണിഞ്ഞുള്ളവേൽചാട്ടീ പാണ്ഡവന്റെമേൽ 29
ചിരിച്ചുകൊണ്ടതുടനേപിടിച്ചു പാണ്ഡുനന്ദനൻ
ദുഃശ്ശാസനന്റെ കണ്ണന്റെ നേക്കു ചാട്ടീ വൃകോദരൻ. 30
അതെത്തുമ്പോൾ മെഴുക്കിട്ടപ്പെയ്ത കണ്ടിച്ചു ഗൌബലൻ
ഈപ്പെരുംക്രിയചെയ്തിട്ടു പോരിലത്ഭുതവിക്രമൻ. 31
പിന്നെയും തന്റെ തേരേറിപ്പാഞ്ഞുനിൻ പടകേറിനാൻ
ചൊടിച്ചന്തകമട്ടാഞ്ഞു പാഞ്ഞെത്തും ഭീമസേനനെ. 32
തടുത്തിതു മഹാബാഹു നിന്മകൻ ധരണീപതേ!
പെരുത്തശരനർഷത്താൽ മൂടിക്കൊണ്ടാർ മഹാരഥർ. 33
ചിരിച്ചുകൊണ്ടടൻ ഭീമൻപോരിലാദ്യമ്മദനുടെ
സൂതവാജികളേബ്ബാണമെയ്തേററികാലനുക്കുതാൻ. 34
ദുർമ്മദൻ ദുഷ്പ്രണ്ണനുടെതേരിൽച്ചെന്നേറിനാനുടൻ
അവരൊററത്തേരിലെഴും ഭ്രാതാക്കളരിതാപനർ. 35
ഇരുപേരുംപോക്കളത്തിലെയ്താരാബ്ഭീമസേനനേ
താരകാസുരനെപ്പണ്ടു വരുണാദിത്യർപോലവേ. 36
ദുഷ്പ്രണ്ണനും ദുർമ്മദനും പിന്നെനിന്നുടെ നന്ദനർ
ഒററത്തേരാണ്ടു ബാണങ്ങളെയ്താരാബ്ഭീമസേനനെ. 37
കർണ്ണനും ദ്രോണനും ദുര്യ്യോധനനും സോമദത്തനും
ബാൽഹീകനും ഗൌതമനുംകാങ്കവെപ്പാണ്ഡുനന്ദനൻ. 38
വീരനാം ദുർമ്മദനേറയും ദുഷ്പ്രണ്ണനേറയുമാരഥം
കാലാൽച്ചവിട്ടിത്താഴത്തിട്ടുത്ഥിയരിന്ദമൻ. 39
ഉടനാശ്വരഥധ്വജദുർമ്മുഖാഭിധപുത്രരെ
ചൊടിച്ചു മുഷ്ടികൊണ്ടാഞ്ഞു മർദ്ദിച്ചിട്ടലറീടിനാൻ. 40
ഹാഹായെന്നാക്കവേബ്ഭ്രപർഭീമനെപ്പാത്തുചൊല്ലിനാർ
രുദ്രനീബ്ഭീമരൂപത്താൽപ്പൊരുന്നു ധാർത്തരാഷ്ട്രരിൽ. 41

എന്നോതിയോടിപ്പോകുന്നു മന്നോരൊട്ടുക്കു ഭാരത!
വിസംജ്ഞരാട്ടിയശപത്തെയോടുന്നില്ലിരുപേർ സമം. 42

പരം ബലം ഭൂശമിളകും നിശാമുഖേ
നരർഷഭാച്ചനകലരും വൃകോദരൻ
മഹാബലൻ കമലദളാഭലോചനൻ
യുധിഷ്ഠിരക്ഷിതിപനുചെയ്ത പൂജയെ. 43
പരംയമദ്രുപദവിരാടകേകയ-
പ്രവീരരും യമസുതനും പ്രസന്നരായ്
വൃകോദരന്നുരുതരപൂജനല്കിയ-
ന്ധകക്ഷയേ ഹരനമരാളിപോലവേ. 44
പരം ചൊടിച്ചാ വരുണാത്മജാദർ നിൻ
കുമാരരും ഗുരുവരനോടുമൊപ്പമേ
രഥദ്വിപപ്രവരപദാതിയുക്തരായ്
വൃകോദരന്നെതിരൊരുവാൻ വളഞ്ഞുതേ. 45
പരംപെരുത്തിരുൾ മുകിൽവന്നുമൂടവേ
ഭയംപെടുന്നൊരു രജനീമുഖത്തിലായ്
ഭയങ്കരം വൃകവളഗുല്ക്രഹർഷണം
നരപ്രഭോ! കടുസമരംതുടന്നുതേ. 46

---

156. അശ്വത്ഥാമായുദ്ധം

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

പ്രായോപവിഷ്ടസുതനെയാസ്സാത്യകി വധിയ്ക്കയാൽ
ക്രോധംമൂത്താസ്സോമദത്തനാശ്ശൈനേയനൊടോതിനാൻ. 1
ക്ഷത്രധർമ്മം കണ്ടിരിപ്പൂ മാന്യർ വാനോർകൾ മുന്നമേ
അതു സാത്വത!വിട്ടെന്തേ ദസ്യുധർമ്മമെടുത്തു നീ. 2
പിന്തിരിച്ചോൻ ദീനനേവം ശസ്ത്രംവെച്ചോനിരന്നവൻ
ഇവരേ ക്ഷത്രധർമ്മജ്ഞൻ യുദ്ധത്തിൽ പ്രഹരിയ്ക്കുമോ 3

ഇരുപേർപോൽ വൃഷ്ണികളിൽ പ്രധാനികഠം മഹാരഥർ
പോരിൽ പ്രദ്യുമ്നനും തേജസ്സാന്നോൻ സാത്വത!നിയ്യുമേ. 4
പ്രായോപവിഷ്ടനിൽപ്പാർത്ഥൻ കയ്യുത്തവനിൽബ്ഭവാൻ
നൃശംസമായ് വീഴ്ചപാറുമാക്കമ്മംചെയ്തതില്ലയോ. 5
ആക്കമ്മത്തിന്നു ദുർവൃത്ത!ഫലം യുദ്ധത്തിലേല്ക്കു നീ
വിക്രമിച്ചെയ്തിപ്പൊഠം നിൻെറ തലകൊയ്യുന്നതുണ്ടു ഞാൻ. 6
സത്യമെൻ മക്കളാണിഷ്ടാപൂർത്തമാണിതു സത്യമാം
ഈ രാത്രി കഴിയുംമുമ്പു വീയ്യുഡംഭട്ടള്ള നിന്നെഞാൻ. 7
പാർത്ഥനാം ജിഷ്ണു കാക്കായ്തിൽപ്പുത്രാനുജരൊടൊത്തുതാൻ
കൊല്ലായ്തിൽ ഘോരനരകംപൂകുവേൻ വൃഷ്ണിപാംസന! 8
എന്നരച്ചു ചൊടിച്ചോരു സോമദത്തൻ മഹാബലൻ
ഉച്ചസ്വരത്തിലായ്ശംഖുവിളിച്ചാനലറീടിനാൻ. 9
അപ്പോഠംപ്പായ്ത്താരിതഠംക്കണ്ണൻസിംഹദംഷ്ടൻമഹബലൻ
സംക്രുദ്ധനായ് സ്സാത്യകിയാസ്സോമദത്തനൊടോതിനാൻ. 10
കൌരവേയ!നമുക്കിന്നു തരിമ്പും പേടിയില്ലിതിൽ
നിന്നോടുമന്യന്മാരോടും പൊരുതുമ്പോളൊരേടവും. 11
എല്ലാസ്സൈന്യങ്ങളും കാക്കുമ്മാറങ്ങെന്നോടെതിക്കിലാം
എന്നാലുംനീ വിഷയമായ് വ്യർഥയിങ്ങില്ല കൌരവ! 12
സത്തുക്കളവമാനിയ്ക്കും യുദ്ധധാടിവചസ്സിനാൽ
പേടിപ്പിയ്ക്കാവുന്നവനല്ലീ ഞാൻ ക്ഷത്രവ്രതസ്ഥിതൻ. 13
എന്നോടു പൊരുവാനാശ!നിനക്കുണ്ടെങ്കിൽ മന്നവ!
നിർഭയം കുത്തുമൂർത്തമ്പെയ്താലുമെയ്യുന്നതുണ്ടു ഞാൻ. 14
തേരാളി നിന്മകൻ ഭൂരിശ്രവസ്സു ഹതനായ് നൃപ!
അപ്പൊഴേ ശലനുംവീര!കഴിഞ്ഞീ വൃഷ്ണിസേനനും. 15
പുത്രബാന്ധവരോടൊത്തനിന്നെയിപ്പോഠം വധിയ്ക്കുവൻ
നിൽക്കു സന്നദ്ധനായ്പ്പോരിൽശ്രുതൻ കൌരവനല്ലി നീ. 16
ദാനം ദമ ഹ്രീ ശ്രുചിതപം ധൃതിക്ഷമയഹിംസയും
മുറും കേടറെന്നുമുണ്ടു യുധിഷ്ഠിരനരേന്ദ്രനിൽ. 17
ആ മൂദംഗദ്ധജനുടെ തേജസ്സാൽ മുമ്പു കെട്ട നീ
കർണ്ണസൌബലരോടൊത്തു പോരിൽത്തീരെനശിച്ചിടും. 18

കൃഷ്ണപാദങ്ങളാണിഷ്ടാപൂർത്തമാണിതു സത്യമാം
പോരിൽസ്സുപുത്രനാം നിന്നെച്ചൊടിച്ചമ്പെയ്തുകൊല്ലുവൻ. 19
നീയൊഴിച്ചു ഗമിച്ചീടിൽ മുക്തനായിബ്ഭവിച്ചിടും
എന്നുതമ്മിലുരച്ചുഗ്രക്രോധരക്താക്ഷരാമവർ. 20
അമ്പെയ്യുവാനായ്ത്തുടങ്ങീ വമ്പുള്ള പുരുഷഷ്ഭർ
അപ്പൊളോരായിരം തേരും പതിനായിരമശ്വവും. 21
കൂട്ടിട്ടുയ്യോധനൻ സോമദത്തനു തുണനിന്നുതേ
സംക്രുദ്ധനായ്ശ്ശകുനിയും സവ്വശസ്ത്രസമന്വിതൻ. 22
ശക്രവിക്രമരാം ഭ്രാതൃപുത്രപൌത്രരൊടൊത്തുതാൻ
നിൻഭായ്യാ സഹജൻ ഭ്രുപ! വജ്രകായൻ യുവാവവൻ. 23
നൂറായിരത്തിലധികമാദ്ധീമാനുടെ വാജികം
വളഞ്ഞുകൂടീ വില്ലാളിയാകുമാസ്സോമദത്തനെ. 24
മൂടീ ബലികം കാക്കുന്നോനാശ്ശ്യേനയെയപ്പൊഴേ
മൊട്ടഴിഞ്ഞനേരറു മൂട്ടമവനെപ്പാത്തുകണ്ടുടൻ. 25
ധൃഷ്ടദ്യുമ്നൻ ചൊടിച്ചെത്തീ പെരുമ്പടയൊടൊത്തുതാൻ
കൊടുങ്കാറേറ റകടലിൻകിടയാംകടുനിസ്വനം. 26
ഇടഞ്ഞുതമ്മിൽക്കൊന്നീടുംപടയുണ്ടായി മന്നവ!
സോമദത്തൻ സാത്വതനെയൊന്പതമ്പെയ്തിതപ്പൊഴേ. 27
കുമ്പതമ്പാസ്സാത്യകിയുമെയ്താനാക്കുരുമുഖ്യനേ
ദുഷ്ടധനാവു ബലവാൻപോരിലാഞ്ഞെയ്തേറവൻ. 28
തേത്തടംപെട്ടു മോഹിച്ചു ചൈതന്യംകെട്ടവണ്ണമേ
അവൻ മോഹിച്ചതായുണ്ടു വെമ്പീടുന്നോരു സാരഥി. 29
കൊണ്ടുപോയീ പോരിൽനിന്നു വീരനാം സോമദത്തനെ
യുയുധാനശരങ്കൊണ്ടിട്ടവൻ മോഹിച്ചുകണ്ടുടൻ. 30
പാഞ്ഞെത്തിയവിടെ ദ്രോണൻ യദുവീരവധത്തിനായ്
അവനെത്തുന്നതായ്ക്കണ്ടു ധർമ്മപുത്രൻ തുടങ്ങിയോർ. 31
മഹാത്മാവാം യദുശ്രേഷ്ഠരക്ഷയ്ക്കായൊത്തുകൂടിനാർ
ദ്രോണനു പാണ്ഡവരൊടു നടന്നു പിന്നെയാഹവം. 32
ബലിയുമുപ്പാർ വെല്ലുനായ്മുന്നം വാനോരൊടാംവിധം
ചരം സായകജാലത്താൽ മറച്ചാൻ പാണ്ഡവപ്പട. 33

തേജസാ ഭാരദ്വാജൻതാനെയ്യ ധർമ്മതനൂജനെ
ശൈനേയനെപ്പത്തുമിരുപതും പാഞ്ചാലനെശ്ശരം. 34
ഭീമനെത്താനൊമ്പതുമഞ്ചുമും നകുലനെത്താ
സഹദേവനെയഞ്ചെട്ടുമൊരുനൂറും ശിഖണ്ഡിയെ. 35
പാഞ്ചാലീപുത്രരെപ്പിന്നെയയ്യഞ്ചുമും മഹാഭുജൻ
മത്സ്യൻ വിരാടനേയെട്ടും പത്തും ദ്രുപദനെശ്ശരം. 36
യുധാമന്യുവിനേ മൂന്നുമുത്തമൌജസ്സിയാറുമേ
എയ്തമുറുംയോധരേയുമാഞ്ഞേറ്റു ധർമ്മപുത്രനിൽ. 37
പാണ്ഡുപുത്രന്റെ ഭടരാ ദ്രോണബാണങ്ങളേറ്റഹോ
പത്തുദിക്കും പാഞ്ഞുപേടിച്ചാർത്തനാദത്തൊടും നൃപ! 38
ദ്രോണൻ സൈന്യത്തിനെച്ചിന്നിപ്പത്ത കണ്ടപ്പൊളജ്ജുനൻ
പാർത്ഥൻ കുറച്ച ചൊടിയോടേറ്റു ഗുരുവൊടങ്ങുടൻ. 39
ദ്രോണന്റെനേക്കു ബീഭത്സു പോരിന്നെത്തുന്ന കണ്ടുടൻ
യുധിഷ്ഠിരബലംവീണ്ടും തിരിച്ചിങ്ങെത്തി മന്നവ! 40
ഭാരദ്വാജനൊത്തു വീണ്ടും പാണ്ഡവന്മാരൊടാഹവം
ദ്രോണൻ നിന്മക്കൾ ചുഴലെത്തുണയായ്നിന്നിട്ടുന്നവൻ. 41
പഞ്ചിക്കുട്ടം തികണക്കെപ്പാണ്ഡുപ്പടയൊടുക്കിനാൻ
ജ്വലിയ്യുമക്നെപ്പോലെ കത്തും തീദ്യുതിയാന്നഹോ. 42
പാർത്തുകൊണ്ടപ്പൊഴം ബാണാച്ചിസ്സേന്തും ദ്രോണനേ നൃപ!
വളഞ്ഞവില്ലുമായ്ത്താപമേകുക്കൻ കണക്കിനേ. 43
ശത്രുസൈന്യം ദഹിപ്പിയ്യെത്തടുത്തീലങ്ങൊരുത്തനും
ഏതേതു പുരുഷൻ ദ്രോണരുടെനേരിട്ടുനിന്നുവോ. 44
അതാതാൾത്തലകൊയ്തുഴിപുക്കു ദ്രോണന്റെരസായകം
അവ്വണ്ണമാ മഹാത്മാവു കൊന്നീടും പാണ്ഡവപ്പട 45
വീണ്ടുംപേടിച്ചോടി സവ്യസാചിയും കണ്ടുനില്ക്കുവേ
രാവിൽ ദ്രോണൻടപ്പോരാപ്പട കണ്ടിട്ടു ഭാരത! 46
ജിഷ്ണുഗോവിന്ദനോടോതീ പോക ദ്രോണരഥാന്തികം
ഉടനേ വെള്ളിപാലാമ്പലനിളിപ്രഭയുള്ളവ 47
അടിച്ചാട്ടീ വാജികളെദ്രോണത്തേർ പാർത്തുയാദവൻ
ദ്രോണന്റെനേക്കജ്ജുനൻ ചെൽവതുകണ്ടിട്ടു ഭീമനും. 48

സൂതനോടോതിനാൻ ദ്രോണപ്പടയെത്തിയ്യുകെന്നെ നീ
അശ്വത്ഥാമാവിട്ടിതവൻ ചൊല്ലുകേട്ട വിശോകനും. 49
സത്യസന്ധൻ ജിഷ്ണുവിന്റെ പിന്നെ ഭരതസത്തമ!
ദ്രോണപ്പടയിലാബ്ഭ്രാതാക്കന്മാർ ചെൽവതുകാങ്കയാൽ. 50
മത്സ്യസൃഞ്ജയപാഞ്ചാലചേദികാരൂഷകോസലർ
മഹീപതേ! കേകയരും പിന്തുടർന്നു മഹാരഥർ. 51
പിന്നെയുണ്ടായി രോമാഞ്ചമഞ്ചുമത്യുഗ്രമാം രണം
വലംഭാഗത്തജ്ജുനനുമിടംഭാഗത്തു ഭീമനും. 52
നെടുംതേർനിരയോടൊത്തുപിടിച്ചു നിന്റെസേനയെ
പുരുഷവ്യാഘ്രരാം ഭീമപാർത്ഥരെപ്പാർത്തുകണ്ടുടൻ. 53
ധൃഷ്ടദ്യുമ്നൻ ചെന്നു നൃപ! ശക്തനാം ശിനിവീരനും
കൊടുങ്കാറ്റോരാ കടലിൻകിടയാം കടുനിസ്വനം. 54
ഇടഞ്ഞുതമ്മിൽക്കൊന്നീടും പടയുണ്ടായി മന്നവ!
യൂപകേതുവധക്രുദ്ധൻ കണ്ടുസാത്യകിയേരണേ. 55
പടത്തലയ്ക്കൽപ്പാഞ്ഞേറ്റു ദ്രൌണി സാത്വതനോടുടൻ
ശൈനേയത്തേർപാർത്തുപോരിലവൻ ചെൽവതുകാങ്കയാൽ56
എതിർത്തേറ്റു ഭീമപുത്രനുക്കുട്ടം മഹാബലൻ
കാരിരുമ്പുമയം ഘോരം കരടിത്തോലുമൂടലായ്. 57
നലപംമുപ്പതു വിസ്താരമുള്ള വൻതേരമന്നവൻ
യന്ത്രസന്നാഹമുള്ളോന്നായ്ക്കൊടുംകാറൊലിയുള്ളതായ്. 58
ആനയല്ലശ്വമല്ലാനയ്ക്കുമശ്വങ്ങളുള്ളതായ്
കാലുംവൻചിറകും നീട്ടിക്കൺതുറിച്ചിട്ടു കൂകിയും. 59
കഴുവാറവിളങ്ങുന്നോരുയരുംധ്വജമുള്ളതായ്
ചോരച്ചാത്തുംകൊടിയുമായ്ക്കുടൽമാലയണിഞ്ഞതായ്. 60
എട്ടുചക്രങ്ങളുടയ പെരുംതേരാണ്ടുകൊണ്ടവൻ
ശൂലംമുൽഗ്ഗരവും കുന്തംമരവുംകയ്യിലേന്തിയും. 61
ഘോരാകാരമെഴും രാക്ഷസാക്ഷൌഹിണിയൊടൊത്തവൻ
പെരുംവില്ലേന്തുമവനെക്കണ്ടു മന്നോർ നടുങ്ങിനാർ. 62
പ്രളയത്തിൽദ്ദണ്ഡമേന്തിയെത്തുമന്തകതുല്യനെ
ഗിരിശൃംഗാഭനെബ്ഭീമരൂപനെബ്ഭയകാരിയെ. 63

ഘനപീത്തും കാതകുത്തും ദംഷ്ട്രാഗ്രവദനത്തൊടും
ഊർദ്ധ്വകേശം വിരൂപാക്ഷികത്തും വായ് താനാകുക്ഷിയും. 64
ഗ്രഹയ്ക്കാക്കുംതൊള്ള മുടിമൂടിവെച്ച കിരീടവും
പൂണ്ടേവക്കും ഭയംനല്ലം വാതുറന്നന്തകാഭയിൽ. 65
തിപുവിക്ഷോഭണംചെയ്ത പാഞ്ഞെത്തും ദീപ്തമൂർത്തിയെ
കണ്ടു വന്പിച്ച വില്ലേന്തും ഘടോൽക്കച നിശാടനെ. 66
പേടിച്ച വല്ലാതിളകീ നിൻെറ പുത്രൻെറ വമ്പട
കാറാൽച്ചുഴിമറിഞ്ഞോളമുയരും ഗംഗപോലവേ. 67
ഘടോൽക്കചൻ വിട്ടും സിംഹനാദത്താൽപ്പേടിപൂണ്ടഹോ
മൂത്രംവീഴ്ത്തീ കുംഭികളും നടുങ്ങീ മന്നരുംപരം. 68
ഉടൻ ചരൽപ്പൊടിമഴയുണ്ടായീ ചുറുമപ്പൊഴേ
അന്തിക്കുക്കുപെരുത്തീടും രാക്ഷസന്മാർ പൊരിഞ്ഞതായ്. 69
ഇരുമുചക്രങ്ങൾ മുസ്സണ്ടികൾവേൽതോമരങ്ങളും
വീഴുന്നിതെപ്പൊഴും ശൂലശതഘ്നീപട്ടസങ്ങളും. 70
അത്യുഗ്രമേറവും രൌദ്രമാ യുദ്ധം കണ്ടു മന്നരും
നിന്മക്കളും കണ്ണനുമേ നടുങ്ങിപ്പാഞ്ഞുപോയിനാർ. 71
അതിലേകൻ ബലശ്ലാഘി ക്രൂസീലാ ദ്രൌണി മാനവാൻ
മുടിയ്ക്കയുംചെയ്ത ഘടോൽക്കചമായയെയപ്പൊഴേ. 72
മായാനാശങ്കൊണ്ടമർഷംപൂണ്ടുകൊണ്ടാഗ്രഘടോൽക്കചൻ
വിട്ടാനത്യുഗ്രബാണങ്ങൾ കേറീ ദ്രൌണിയിലായവ. 73
ചൊടിച്ച പാമ്പുകൾ പരം പുറിൽക്കേറും കണക്കിനേ
ചോരപറ്റിയ ബാണങ്ങൾ പിളന്നാ ദ്രോണപുത്രനെ. 74
നിലത്തുകേറിയുടനേ പുറിൽപ്പാമ്പുകൾ പോലവേ
പ്രതാപി കൈവേഗമുള്ളാ ദ്രോണപുത്രൻ ചൊടിച്ചുടൻ. 75
പിളർന്ന പത്തമ്പുകൊണ്ടു ഘടോൽക്കചനെ രുഷ്ടനായ്
മർമ്മംതോറും ദ്രൌണിയെയ്തതേറമേറാഗ്രഘടോൽക്കചൻ. 76
നൂറായിരം മുനയെഴും ചക്രംകൈക്കൊണ്ടു സവ്യഥം
ആച്ചക്രം മണിവജ്രങ്ങൾ ചാർത്തിജ്വാലാക്സന്നിഭം. 77
ദ്രോണപുത്രൻെറമേൽവിട്ട ഭീമപുത്രൻ ചടിയ്ക്കുവാൻ
ദ്രൌണിയുക്കുള്ളമുവിട്ടു തെറിച്ചിട്ടുമതപ്പൊഴേ. 78

ഭാഗ്യംകെട്ടോനെറ സങ്കല്പംപോലെ പാഴിൽപ്പതിച്ചുപോയ്
ചക്രത്തെ വീഴിച്ചതുടൻ കണ്ടനേരം ഘടോൽക്കചൻ. 79
അമ്പെയ്താ ദ്രൌണിയേ മൂടി രാഹു സൂര്യനെയാംവിധം
ഘടോൽക്കചാത്മജൻ ശ്രീമാൻ ഭിന്നാഞ്ജനഗിരിപ്രഭൻ. 80
തടുത്തു ദ്രൌണിയെത്തുമ്പോൾക്കാറിനേ മലപോലവേ.
ശൂരനഞ്ജനപവ്വാവു ഭീമസേനാത്മജാത്മജൻ. 81
കാർ മേരുവിൽപ്പോലെ ശരംപെയ്തതേറാത്തനായഹോ
ശോഭിച്ചു ദ്രൌണി കോപിച്ചു രുദ്രോപേന്ദ്രവിക്രമൻ. 82
വീഴ്ത്തിയഞ്ജനപവ്വാവിൻധ്വജത്തിനെയൊരമ്പിനാൽ
രണ്ടമ്പാൽസ്സാരഥികളെ മൂന്നമ്പാലാ ത്രിവേണവും. 83
ഒരമ്പാലേ വിൽമുറിച്ചു നാലാൽ നാലു ഹയങ്ങളെ
തേർപോയവനെടുത്തൊന്നായ് സപ്തവിന്ധുക്കളുള്ളതായ്. 84
മിന്നുന്ന വാളും കുരമ്പുകൊണ്ടു രണ്ടായ് നുക്കിനാൻ
ഘടോൽക്കചാത്മജൻ പൊന്നിൻചുറുള്ള ഗദയങ്ങുടൻ. 85
ചുറ്റിച്ചെറിഞ്ഞിതമ്പെയ്ത വീഴ്ത്തിനാൻ ദ്രോണനന്ദനൻ
ഉടനാകാശത്തുകേറിക്കാർമേഘംപോലെയാത്തവൻ. 86
പെയ്താനഞ്ജനപവ്വാവു വൃക്ഷവർഷത്തെയപ്പോഴേ
ദ്രൌണിയപ്പോഥ വാനിൽ മായതുകും ഹൈഡിംബപുത്രനിൽ
ബാണങ്ങൾവിട്ട മേഘത്തിലക്കനംശുക്കൾപോലവേ
പൊന്നണിത്തേരേറിനിന്നു വീണ്ടും വീര്യംപെരുത്തവൻ. 88
മന്നിൽനില്പും പൊക്കമുള്ളാരഞ്ജനാദ്രികണക്കിനേ
ഇരിമ്പിൻചട്ടയുടയ മൈമീത്രവൈക്യപീസുതൻ. 89
രുദ്രനന്ധകനെപ്പോലെ കൊന്നാനഞ്ജനപവ്വനെ
അശ്വത്ഥാമാവുക്കെഴുന്ന പുത്രനെക്കൊന്നുകണ്ടതിൽ. 90
കോപിച്ചാ ദ്രൌണിയുടനേക്കെത്തിപ്രജ്വലിതാംഗദൻ
ശാരദ്വതീപുത്രവീരനോടോതീ കൃസലെന്നിയേ 91
കാടകംതീപ്പോലെ പാണ്ഡുപ്പടചുട്ടുമുടിയ്ക്കുവേ.

ഘടോൽക്കചൻ പറഞ്ഞു.

നില്ക്കുനില്ക്കു ദ്രോണപുത്ര! ജീവനോടേവിടില്ല ഞാൻ
ക്രൌഞ്ചത്തിനെഗ്ഗുഹൻപോലെനിന്നെ ഞാൻ നിഹനിയ്ക്കുവൻ.

അശ്വത്ഥാമാവു പറഞ്ഞു.

ഉണ്ണീ! ചെല്ലു മറുപേരായ് പ്പൊരുതു സുരവിക്രമ!
ഹൈഡിംബേ! ന്യായമാവില്ലാ മകൻ ബാധിപ്പതച്ഛനെ. 93
നിന്നേലെനിയ്ക്കില്ല രോഷം ഹൈഡിംബേ! ശരിയെങ്കിലും
രോഷാത്തനായാൽക്കൊന്നോയ്ക്കാം ജീവിയാത്മാവിനേയുമേ. 94

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

കേട്ടേവം കോപരക്താക്ഷൻ പുത്രശോകമിയന്നവൻ
കിണഞ്ഞവൻ ദ്രൌണിയോടു ചൊല്ലിനാൻ ഭീമനന്ദനൻ. 95
ദ്രൌണേ! മാറുജനംപോലെ പോരിൽ ഞാനൊരു ഭീരുവോ
എന്നെപ്പേടിപ്പിയ്ക്കുയോ നീ വാക്കാൽ നിൻവാക്കു തുച്ഛമാം. 96
പരനാകുരുവംശത്തിൽബ്ഭീമനാം ഞാൻ പിറന്നവൻ
പോരിൽപ്പിന്മാറാത്ത പാണ്ഡുപുത്രക്കു മകനാണെ ഞാൻ. 97
ശക്തിയ്ക്കു രാവണനൊക്കും രാക്ഷസാധീശനാണെ ഞാൻ
നില്ക്കു നില്ക്കു ദ്രോണപുത്ര! ജീവനോടേ വിടില്ല ഞാൻ. 98
യുദ്ധക്കളത്തിൽ നിൻയുദ്ധശ്രദ്ധഞാൻ തീർക്കുമിപ്പൊഴേ
എന്നോതിക്രോധരക്താക്ഷനുക്കേറീടുന്ന രാക്ഷസൻ. 99
ക്രുദ്ധനായ് ദ്രൌണിയോടോരു സിംഹമാനയൊടാംവിധം
തേരച്ചിനൊക്കും ബാണങ്ങൾ വഷ്ചിച്ചിതുഘടോൽക്കചൻ. 100
രഥി ശ്രേഷ്ഠദ്രോണജനിൽ മേഘം മലകണക്കിനെ
വനൊത്തുംമുമ്പെയ്തുപോക്കീ ദ്രൌണിയാശുരവൃഷ്ടിയെ. 101
ആകാശത്തന്മുകളുടെപോർപോലായ് വേറെയപ്പൊഴേ
പരം മിന്നി തീപ്പൊരികൾ ചിന്നുമസ്രുശതങ്ങളാൽ. 102
മിന്നാമിനുങ്ങിമിന്നീടുംവണ്ണമാകാശമപ്പൊഴേ
രണമാനിദ്രൌണി മായനശിപ്പിച്ചതുകണ്ടുടൻ. 103
മറഞ്ഞുനിന്നുടൻ വേറേ മായകാട്ടീ ഘടോൽക്കചൻ
മരങ്ങൾതിങ്ങും ശൃംഗങ്ങളുള്ള മാമലയായിനാൻ. 104
ശൂലംവാൾകത്തിമുസലവെള്ളച്ചാട്ടത്തൊടുൽക്കടം
അഞ്ജനാദ്ര്യാഭമായ്ശൂലംകണ്ടിട്ടാദ്രോണനന്ദനൻ. 105

പല ശസ്ത്രൌഘമേറിട്ടുംക്ഷോഭിച്ചീലൊരുലേശവും
ചിരിച്ചുടൻ പ്രയോഗിച്ചു വജ്രാസ്ത്രം ദ്രോണനന്ദനൻ. 106
ആ മഹാസ്ത്രം ചെന്നുകൊണ്ടിട്ടാ മാമലനശിച്ചുപോയ്
ഇന്ദ്രായുധംകൊണ്ട കരിങ്കാറായ് വാനിങ്കലായവൻ. 107
ഉഗ്രൻ ശിലാവൃഷ്ടികൊണ്ടു മൂടിനാൻ ദ്രോണപുത്രനെ
അസ്ത്രജ്ഞനങ്ങു വായവ്യമസ്ത്രമപ്പോഠംതൊട്ടുടൻ. 108
ഉയരുന്ന കരിങ്കാറു തകർത്തു ദ്രോണനന്ദനൻ
ടിക്കൊക്കെശ്ശരസംഘത്താൽ മൂടിയാ ദ്രോണനന്ദനൻ. 109
ന്നൂറായിരംരഥികളെക്കൊന്ന മനുജപുംഗവൻ.
അവൻ കണ്ടു നെടുംവില്ലുമെടുത്തുങ്കൊണ്ടു വീണ്ടുമേ. 110
കൂസൽവിട്ടാശരർ പലരൊത്തെത്തും ഭീമപുത്രനെ.
സിംഹശാർദ്ദൂലതുല്യന്മാർ മത്തടിരദവിക്രമർ. 111
തേരിലാനപ്പുറത്തശപൃഷ്ഠത്തുമമരുന്നവർ
വികൃതാസ്യശിരോഗ്രീവർ ഭൃത്യരൊത്തു ഘടോൽക്കചൻ. 112
പൌലസ്ത്യന്മാർ യാതുധാനരമ്മട്ടിന്നുപരാക്രമർ
നാനാശസ്ത്രമെഴും വീരർ നാനാകവചഭൂഷണർ. 113
ഭയങ്കരർ ചൊടിച്ചേറും കണ്ണുരുട്ടി മിഴിച്ചവർ
രണദുർമ്മദരാ രക്ഷോവരർ പോരിലടുത്തതിൽ. 114
വിഷാദിയ്ക്കും നിന്മകനെപ്പാത്തുടൻ ദ്രൌണി ചൊല്ലിനാൻ
നിൽക്കു ദുര്യോധന! ഭവാൻ സംഭ്രമിയ്ക്കുണ്ട ലേശവും. 115
കാങ്കിന്നുവീര്യരാം കൃപബീഭ്രുവീരരൊടൊത്തു നീ
നിൻവൈരികളെഞാൻകൊൽവേൻതോല്ക്കയില്ലാ ഭവാനിതിൽ
സത്യം ഞാനേറു ചൊല്ലുന്നേനാശ്വസിപ്പിയ്ക്ക സേനയെ. 116

ദുര്യോധനൻ പറഞ്ഞു.

നിന്മനസ്സിന്മഹത്വത്തിനോത്തമത്തുതമില്ല മേ
അങ്ങയ്ക്കു ഞങ്ങളിൽക്കുറുമുണ്ടേറെറം ഗൌതമീസുത! 117

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

അശ്വത്ഥാമാവോടിത്തരച്ചോതീ ശകുനിയോടുമേ
പോരിൽശ്ശോഭിച്ചിടും ന്നൂറായിരം തേരൊത്തുനില്ക്കുവേ. 118

ചെല്ല ഷഷ്ടി സഹസ്രം തേരൊത്ത പാത്ഥന്റെനേക്കു നീ
കണ്ണനാവൃഷസേനൻതാൻ കൃപൻ നീലനുമങ്ങിനേ. 119
വടക്കർ കൃതവർമ്മാവും പുരുമിത്രന്റെ മക്കളും
ഉശ്ശാസനൻ നികുംഭൻതാൻ കുണ്ഡഭേദി പുരുക്രമൻ. 120
പുരഞ്ജയൻ ദൃഢരഥൻ പതാകീഹേമപുഞ്ജകൻ
ശല്യാരുണീന്ദ്രസേനന്മാർ സഞ്ജയൻ വിജയൻ ജയൻ. 121
കമലാക്ഷൻ പരക്രാഥ്രി ജയധർമ്മൻ സുദർശനൻ
ഇവർ നിൻപിന്നുണ്ട കാലാഥം കൂടെയവ്വതിനായിരം. 122
പൊല്ലാ മാതുല!നീ ഭീമമാദ്രേയയമപുത്രരെ
ഇന്ദ്രൻ ദാനവരെപ്പോലെയെൻ ജയാശ ഭവാങ്കലാം. 123
ദ്രൌണിബാണങ്ങളേറേറമുടൽകീറിനപാത്ഥരേ
കൊല്ലാ മാതുല നീ! ദൈത്യന്മാരെ സ്കന്ദൻകണക്കിനേ. 124
എന്നുനിൻ പുത്രവാക്കേറു വെക്കംപോയിതു സൌബലൻ
നിൻപുത്രപ്രീണനത്തിന്നും പാണ്ഡവക്ഷപണത്തിനും. 125
പിന്നെപ്പോരായ് പോക്കളത്തിൽ ദ്രൌണിരാക്ഷസർ തങ്ങളിൽ
രാത്രിയിൽത്തുമുലം ശക്രപ്രഹ്ലാദന്മാർക്കു തുല്യമേ. 126
ഗൌതമീപുത്രനെപ്പിന്നൊപ്പത്തുബാണം ഘടോൽക്കചൻ
വിഷാഗ്നികൂരമൂക്കോടും മാറത്തെയ്തു ചൊടിച്ചവൻ. 127
ഭീമനന്ദനനാഞ്ഞെയ്ത മാബ്ബാണങ്ങൾ തറച്ചവൻ
കാറേററ മാമരംപോലെ തേരിൽനിന്നൊന്നുലഞ്ഞുപോയ്. 128
ഒരഞ്ജലികബാണത്താൽപ്പിന്നെയങ്ങുമഹാപ്രഭം
ദ്രൌണി കൈക്കൊണ്ടിടും വില്ലുമറുത്തിതു ഘടോൽക്കചൻ. 129
ഉടൻ ദ്രൌണി പരം ഭാരമേന്തും വില്ലൊന്നെടുത്തുതാൻ
ക്രൂരമ്പുവർഷിച്ചു കരിങ്കാറു മാരികണക്കിനേ. 130
പീണ്ടും ശാരദ്വതീപുത്രനെയ്തകൊണ്ടിതു ഭാരത!
ഖചരാശരരെപ്പാത്തു പൊൻകെട്ടുള്ള ശരങ്ങളെ. 131
മാർപിരിഞ്ഞാശരക്കൂട്ടം വിശിഖാർദ്ദിതമായഹോ
സിംഹാർദ്ദിതംമത്തഗജക്കൂട്ടമെന്നകണക്കിലായ്. 132
എയ്തുമറ്റിച്ചു തേരാനസൂതാശ്വാധ്വനിശാടരെ
ദഹിപ്പിച്ചു ഭൃതജാലം പ്രളയാഗ്നികണക്കിനേ. 133

രാക്ഷസാക്ഷൗഹിണിശരം വിട്ടു ചുട്ടുപാടിച്ചവൻ
ശോഭിച്ചു മുപ്പുരം പണ്ടു ചുട്ടരുദ്രൻകണക്കിനേ. 134
പ്രളയത്തിൽബ്ഭൂതജാലം ചുട്ടഗ്രാഗ്നികണക്കിനേ
നിന്നെറ ശത്രുക്കളെക്കൊന്നു ശോഭിച്ചു ദ്രോണനന്ദനൻ. 135
പരം ഘടോൽക്കചൻ കോപി ഘോരരാക്ഷസസേനയെ
ദ്രൌണിയെക്കൊല്ലുകെന്നായിച്ചൊല്ലി വിട്ടീടിനാനവൻ. 136
ഘടോൽക്കചന്റെറയാച്ചോന്നോരാജ്ഞകൈക്കൊണ്ടരാക്ഷസർ
വായിൽട്ടംഷ്ട്രവിളങ്ങുന്ന ഘോരരൂപർ ഭയങ്കരർ 137
നീണ്ട നാവായ് വായ് പിളർന്നു കണ്ണുരുട്ടി മിഴിച്ചവർ
കടുത്ത സിംഹനാദത്താൽബ്ഭൂമിയെക്കെക്കുലുക്കുവോർ. 138
ദ്രൌണിയെക്കൊല്ലുവാൻ പാഞ്ഞു നാനാശസ്ത്രമെടുത്തവർ
പരിഘം പട്ടസം ശൂലമിടിത്തീവേലുമുന്തടി. 139
ഗദവാൾ മുസലംപിന്നെ ഭിണ്ഡിപാലങ്ങൾ വെണ്മഴു
കത്തിവാൾതോമരം തീക്ഷ്ണനകുനാനം കുണപങ്ങളും. 140
മുസ്സണ്ടി ശൂലാശ്മഗുളമിരുമ്പിൻതുണ്ടമങ്ങിനേ
പോരിൽശത്രുക്കളെക്കീറും ഘോരമുൽഗ്ഗരജാലവും. 141
മയക്കീ ദ്രൌണി മൂദ്ധാവിൽബ്ഭീമവിക്രമരാശരർ
വിട്ട ക്രോധാരുണാക്ഷന്മാർ നൂറുമായിരവും ശരി. 142
ദ്രോണപുത്രന്റെറ തലയിൽശ്ശസ്ത്രവർഷ്മത്തുൽക്കടം
വീഴുന്നതായുണ്ടേ യോധർ നടുങ്ങിപ്പോയിയപ്പൊഴേ. 143
ദ്രോണനന്ദനനോ കൂസൽക്കൂടാതേശ്ശസ്ത്രവൃഷ്ടിയേ
ചാണയ്യുവെച്ചു വജ്രാഗ്രശരൌഘംകൊണ്ടടച്ചുതേ. 144
സുവർണ്ണപുംഖബാണങ്ങൾ വേറേവിട്ട മഹാശയൻ
ദ്രൌണിരാക്ഷസരേക്കൊന്നു ദിവ്യാസ്ത്രങ്ങൾ ജപിച്ചവൻ. 145
മാർവിരിഞ്ഞാശരക്കൂട്ടം വിശിഖാർദ്ദിതമായഹോ
സിംഹാർദ്ദിതം മത്തഗജക്കൂട്ടമെന്നാ കണക്കിലായ്. 146
പൊടിച്ചോരാ രാക്ഷസന്മാർ ദ്രൌണി ബാണങ്ങളേറവർ
ദ്രൌണിയെക്കൊല്ലുവാൻമോഹംമൂത്തുപാഞ്ഞുമഹാബലർ. 147
അതിലത്യത്ഭുതംദ്രോണപുത്രൻ കാണിച്ച വിക്രമം
ഭൂതജാലത്തിലപരനാസാദ്ധ്യംതന്നെ ഭാരത! 148

താനൊറ്റയ്ക്കടനസ്സൂജ്ഞൻ ദ്രൌണി രാക്ഷസസേനയെ
രാക്ഷസേന്ദ്രൻ കാണ്കെയെരിഞ്ഞമുവിട്ടിട്ടു ചുട്ടതേ. 149
പോരിലാശരസൈന്യത്തെച്ചുട്ടും ദ്രൌണി വിളങ്ങിനാൻ
പ്രളയത്തിൽജ്ജീവജാലം ചുട്ടമഗ്നികണക്കിനേ. 150
പാഞ്ചൊക്കുമഞ്ചയ്യ പടയവൻ ചുട്ടപൊടിയ്ക്കുവേ
പാണ്ഡുപക്ഷമെഴും രാജനിരയിൽത്തത്രഭാരത! 151
ഈ ദ്രൌണിയൊടുനേരിട്ടുനോക്കാനായീലൊരുത്തനും
ശക്തികൂട്ടും രാക്ഷസേന്ദ്രനാശുലടോൽക്കുമെന്നിയെ. 152
ക്രോധത്താൽക്കണ്ണുരുട്ടിക്കൊണ്ടവൻ ഭാരത! വീണ്ടുമേ
കൈതമ്മിൽക്കൊട്ടിയാത്തിട്ടു പരം ചുണ്ടുകടിച്ചുടൻ. 153
ചൊടിച്ചുസൂതനോടോതീ ദ്രൌണിപാശ്വമണയ്ക്ക മാം
ജൈത്രക്കൊടിയെഴുംഘോരരഥത്താൽച്ചെന്നിതായവൻ. 154
ദ്രൌണിയായ്ത്തെരഥം വീണ്ടുംചെയ്യുവാനരിമർദ്ദനൻ
അവൻ സിംഹംപോലെ ഘോരമാത്തുടൻ സിംഹവിക്രമൻ.
ചാട്ടിവിട്ടപോക്കുത്തിൽദ്രൌണിയേപ്പാത്തുരാക്ഷസൻ
മണിയെട്ടുള്ളോരാശ്വോരാശനിയേദ്വേവസൃഷ്ടയെ. 156
അതുചാടിപ്പിടിച്ചാനാ ദ്രൌണി വിൽതേരിൽവെച്ചുടൻ
അതു ചാട്ടിയവൻനേക്കും ചാടി തേരിട്ടിൽനിന്നവൻ. 157
സൂതാശ്വധ്വജമൊത്തോരാത്തേർചുട്ടാറാം ജ്വലിച്ചഹോ
ഘോരവിദ്യുച്ഛക്തിയതു ഭൂമികീറിക്കടന്നുപോയ്. 158
ആ ദ്രൌണിതൊഴിൽകണ്ടിട്ടു പുകഴ്ത്തിക്കൊണ്ടിതേവരും
രുദ്രൻ ചമച്ചൊരാ വിദ്യുച്ഛക്തി ചാടിപ്പിടിച്ചതിൽ. 159
ധൃഷ്ടദ്യുമ്നന്റെ തേരേറിപ്പിന്നെയാപ്പാഞ്ചാലഭൂമി മന്നവ!
ഇന്ദ്രചാപംപോലെയുള്ളഘോരചാപമെടുത്തുടൻ. 160
മഹാത്മാവാം ദ്രൌണിയെപ്പാത്തെയ്തു ക്രൂരമുവീണ്ടുമേ
ധൃഷ്ടദ്യുമ്നൻ ക്രുസലെന്യേ വിട്ടു പാഞ്ചൊക്കുമായവ. 161
പൊന്നുകെട്ടിച്ച ബാണങ്ങളാദ്രൌണിയുടെമാറിലായ്
ദ്രൌണിനാരാചങ്ങളെയ്തിതുനേരമസംഖ്യമേ. 162
തീയൊക്കുമഞ്ചയ്തുപോക്കിയാബ്ബാണങ്ങളെയായവർ
യുദ്ധമേറ്റം ഭീഷണമായ് നരസിംഹരവക്കുമേ. 163

ദ്രൌണിയ്ക്കും യോധരൊട്ടേറെ പ്രീതരുംപടി ഭാരത!
ഉടനോരായിരംതേരും മുന്നൂറാനയുമങ്ങിനേ. 164
ആറായിരം കുതിരയുമൊത്തങ്ങോട്ടെത്തി മാരുതി
സാനുജൻ പാഷ്ണതനൊട്ടും വീരനാം ഭൈമിയോട്ടമേ. 165
പരംപൊരുതി ധർമ്മിഷ്ഠൻ ദ്രൌണിയുൽക്കൃഷ്ടവിക്രമൻ
അതിലത്യദ്ഭുതം ദ്രോണപുത്രൻ കാണിച്ചു വിക്രമം. 166
ഭൂതജാലത്തിലപരനാസാദ്ധ്യംതന്നെ ഭാരത!
നിമിഷത്താൽ വാജിസൂതത്തേരാനകളൊടൊപ്പമേ 167
രാക്ഷസാക്ഷൌഹിണിപരം കുരുപ്പെയ്തങ്ങൊടുക്കിനാൻ
ഭീമനും ഭൈമിയും ധൃഷ്ടദ്യുമ്നനും നോക്കിനില്പ്പൂവേ. 168
മാദ്രേയരും ധർമ്മജനും കൃഷ്ണാജ്ജുനരുമങ്ങിനേ
വെക്കുമുക്കിട്ടെയ്താനാരാചങ്ങളേറവുമേറഹോ. 169
ചത്തുവീണ വാരണങ്ങൾ വിശ്രുംഗാദ്രികൾ പോലവേ
ആനത്തുമ്പിക്കൈമുറിഞ്ഞിട്ടുമിങ്ങുമിഴയ്പ്പൂവേ. 170
പിടയ്പ്പും പാമ്പുകളെഴുംപടി ശോഭിച്ച പാരിടം
ശോഭിച്ച പൊന്നിൻ കാലറകൊടചിന്നിട്ട മന്നിടം. 171
പ്രളയത്തിൽച്ചന്ദ്രസൂര്യഗ്രഹമിശ്രാംബരാഭയിൽ
ധ്വജഖണ്ഡത്തവളയും ഭേരിയാം കുറനാമയും. 172
ഛത്രഹംസാളിയും ചാമരാളിയാം ഫേനമാലയും
കങ്കഗൃദ്ധ്രഗ്രാഹവുമായ് നാനാശസ്ത്രസുഷങ്ങളും. 173
ആനപ്പെരുമ്പാറകളും ഗജാശ്വമകരങ്ങളും
തേർനിരപ്പാംകരയുമായ്പതാകാളിദ്രുമത്തൊടും. 174
ശരമീനുമായ്ഘോരം കത്തിവേല്യുഷ്ടിദണ്ഡുഭം
മജ്ജാമാംസച്ചേറുമായിക്കബന്ധോഡുപമൊത്തഹോ. 175
മുടിച്ചണ്ടി കലന്നോരം ഭീരുമോഹദമാംപടി
ഗജാശ്വഭടദേഹങ്ങളുറുവീണുളവായതായ്. 176
ഘോരച്ചാടും പുഴയൊഴുക്കീടിനാൻ ദ്രോണനന്ദനൻ
യോധാർത്തനാദഘോഷാഢ്യംഘോരത്തിരയടിപ്പതായ്. 177
പദാതിഘോരമായീടും കാലനാർക്കടൽ ചൊൽവതായ്
വീഴിച്ചാശരരെദ്രൌണിബാണമേൽപ്പിച്ച ഭൈമിയിൽ. 178

വീണ്ടും ചൊടിച്ചുടൻ ഭീമൻ ധാഷ്ടദ്യന്മാരൊടൊപ്പമേ
പാർത്ഥത്തേരാളികളിലാദ്രൌണി നാരാചമെയ്തുടൻ. 179
വിട്ട കൊന്നു സുരഥനാം ദ്രുപദന്റെ കുമാരനേ
ശത്രുഞ്ജയാഖ്യനായോരു സുരഥാനുജനേയുമേ. 180
ബലാനീക ജയാനീക ജയന്മാരെ വധിച്ചതേ
പിന്നൊത്തീക്ഷ്ണശരങ്കൊണ്ടാദ്രൌണിസിംഹാരവത്തൊടും.
കൊന്നു പൃഷദ്ധ്വനെയുമാച്ചന്ദ്രസേനനെയുംപരം
കുന്തിഭോജാത്മജന്മാരെപ്പത്തന്പാൽക്കൊന്നുപത്തിനേ. 182
ശ്രുതായുസ്സിനെയും ദ്രൌണി കാലാന്തർകോറി മന്നവ!
പൊൻകടക്കെട്ടഴം മൂന്നു രക്തഭോജി ശരങ്ങളാൽ. 183
ശകുനൻ ശത്രുഞ്ജയനെയും ശക്രലോകം കയറിനാൻ
അശ്വത്ഥാമാവുകോപിച്ചു ഘോരബാണം തൊടുത്തുടൻ. 184
ചെവിയോളം വിൽവലിച്ചുവിട്ടിതുത്തമസായകം
ഘടോൽക്കചന്റെ നേക്കായിക്കാലദണ്ഡാഗ്രമുൽക്കടം. 185
ആ മഹാശരമാരക്ഷസ്സിന്റെ നെഞ്ചുപിളർന്നുടൻ
ഭൂമി കീറിക്കേറി കടയോടുമുടെഭൂപതേ! 186
വീണൊരവൻ ചത്തുവെന്നോത്താപ്പാഷ്ടമഹാരഥൻ
ദ്രൌണിപാശ്വത്തിങ്കൽനിന്നു തേരു പിന്മാറി മന്നവ! 187
അവ്വണ്ണം നൃപ! തേർ പിന്നോട്ടൊഴിച്ചു ധർമ്മജപ്പട
ശത്രുക്കളേവെന്നവീരൻ ദ്രൌണിയൊന്നലറീടിനാൻ
മാളോരും നിന്മക്കളും ചെയ്തുകയ്യേറുമാരിഷ! 188

ശരനിരപരമേറുമെയ്മുറിഞ്ഞാ-
ശരനിരചത്തു പതിച്ചുഭൂമി ചുറ്റും
ഗിരിമുടികൾ നിരന്നു ദുർഗ്ഗമട്ടാ-
പ്പെരിയൊരു രൌദ്രതപൂണ്ടു ശോഭതേടി. 189
ഗന്ധർവ്വസിദ്ധൌഘപിശാചപക്ഷി-
സുപർണ്ണനാഗാളി പിതൃക്കൾ പിന്നെ
പൂജിച്ചു രക്ഷോഗണഭൂതജാല-
ദേവാപ്സരോനിരയും ദ്രൌണിയേത്താൻ. 190

157. ദ്രോണയുധിഷ്ഠിരവധപർവ്വം

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു

ദ്രുപദാത്മജരേയുംതാൻ കുന്തിഭോജജരേയുമേ
അസംഖ്യം രാക്ഷസരെയും ദ്രൌണികൊന്നതു കണ്ടുടൻ. 1
യുധിഷ്ഠിരൻ ഭീമസേനൻ ധൃഷ്ടദ്യുമ്നനുമങ്ങിനേ
യുയുധാനനുമൊന്നിച്ചു യുദ്ധത്തിനൊത്തൊരുങ്ങിനാർ. 2
സോമദത്തൻ സാത്യകിയേക്കണ്ടുവീണ്ടും ചൊടിച്ചുടൻ
പെരുത്ത ശരവർഷത്താൽ മൂടിക്കൊണ്ടിതു ഭാരത! 3
പിന്നെയത്യുഗ്രതക്കാഴ്ചയായിഘോരമഹാഹവം
ഉണ്ടായീ ജയമിച്ഛിയ്ക്കും നിൻകൂട്ടർക്കും പരക്കുമേ. 4
സാത്വതാർത്ഥം കൌരവനെപ്പത്തനെപ്പറ്റിതു മാരുതി
എതിർത്തെയ്തിതുറമ്പാവീരനേസ്സോമദത്തനും. 5
സംക്രുദ്ധനായ്സ്സാത്വതനും പുത്രദുഃഖാർത്ത വൃദ്ധനേ
യയാതിനാഹുഷൻ മട്ടുമുറവും വൃദ്ധഗ്രണാഢ്യനേ. 6
എയ്തു വജ്രംപോലെ കൊള്ളും പത്തു ക്രൂരനുകൊണ്ടുടൻ
ശക്തികൊണ്ടവനേക്കീറീട്ടെയ്താനേഴമുപിന്നെയും. 7
പിന്നെയും സാത്യകിയ്ക്കായിച്ചീമസേനൻ നവംദ്രുതം
ഘോരമാം പരിഘംവിട്ടുസോമദത്തന്റെ മൌലിയിൽ. 8
ശൈനേയനും തിയ്യിനൊക്കും മുഖ്യബാണമയച്ചുതേ
ചിറകേന്തുന്ന ക്രൂരനു സോമദത്തന്റെ മാറിലായ്. 9
ഒപ്പംചെന്നോരു ഘോരങ്ങൾ പരം പരിഘമനുമേ
സോമദത്തന്റെ ദേഹത്തിൽ വീണിതങ്ങാമഹാരഥൻ. 10
മഹൻ മോഹിച്ചതിൽപ്പാഞ്ഞുചെന്നു ബാൽഹീകനപ്പൊഴേ
കാലവർഷിഘനംപോലെ ശരവർഷം തുടന്നവൻ. 11
സാത്വതാർത്ഥം ഭീമനൊന്നുതന്നുബ്ബാൽഹീകരാജനേ
മഹാനേപ്പീഡയേല്പിയ്ക്കും ചാടെയ്തുരണഭൂമിയിൽ. 12
പ്രാതിപേയൻ ചൊടിച്ചിട്ടു ഭീമവക്ഷസ്സിൽ വേലുടൻ
തറച്ചിതു മഹാബാഹു വജ്രമിന്ദ്രൻ കണക്കിനേ. 13

അതേറെനാണിളകീ ഭീമനെന്നല്ലാ മോഹമാണ്ടുപോയ്
ബോധംവീണിട്ടു ബലവാൻ ഗദവിട്ടാനവനേറമേൽ. 14
ഭീമൻ വിട്ടീടിന ഗദബാൽഹീകത്തലപോക്കിതേ
ഇടിയേറ്റ മരംപോലെ പാരിൽ വീണീടിനാനവൻ. 15
ആ നരഷ്ഭ ബാൽഹീകവീരനെക്കൊന്നാവുടൻ
രാമാഭർ നിൻപത്തുമക്കളേറിതാബ് ഭീമസേനനിൽ 16
നാഗദത്തൻ, ദൃഢരഥൻ, വീരബാഹു, വയൻ, ഭൂജൻ
ദൃഢൻ, സുഹസ്തൻ, വിജയസ്സുശ്രുയായി, പ്രമാഥനും. 17
അവരേക്കണ്ടു കോപിച്ചു ഭീമനേന്തീ ശരങ്ങളേ
ഓരോരുത്തരിൽ നോക്കീട്ടങ്ങെയ്തു മമ്മങ്ങൾ തേറുമേ. 18
എയ്തേറോജസ്സുറുതേർവിട്ടവർ ചത്തങ്ങു വീണപോയ്
കാറേററൊടിഞ്ഞ വൃക്ഷങ്ങൾ കുന്നിൽനിന്നൊന്നവണ്ണമേ. 19
പത്തെഴത്താണിയമ്പാൽ നിന്മക്കളേക്കൊന്ന മാരുതി
എയ്തു കണ്ണനോറമിഷ്ടപുത്രനാം വൃഷസേനനേ. 20
അപ്പോൾ വൃകരഥൻ കണ്ണബ് ഭ്രാതാവോറം പുകഴ്ന്നവൻ
നാരാചംവിട്ടു ഭീമന്റെ നേരിട്ടോറീടിനാൻബലി. 21
അപ്പോൾബ് ഭാരത! നിൻഭായ്മാസോദരന്മാർകളേഴ്വരേ
നാരാചത്താൽക്കൊന്ന ഭീമന്മഥിച്ചു ശതചന്ദ്രനേ. 22
രഥീന്ദ്രശതചന്ദ്രന്റെ വധംകണ്ടു പൊറാഞ്ഞവർ
ശകുനിത്തമ്പിമാർ വീരഗവാക്ഷൻ ശരഭൻവിഭു. 23
പാഞ്ഞേറു ക്രൂരമ്പുകളാൽ പ്രഹരിച്ചിതു ഭീമനെ
നാരാചമേറുകൊണ്ടിട്ടു മഴകൊണ്ടദ്രിപോലവേ. 24
അഞ്ചമ്പുകൊണ്ടുകൊന്നാനങ്ങഞ്ചുക്കേറും നരേന്ദ്രരേ
ആവീരരേക്കൊന്ന കണ്ടിട്ടിളകീനൃപസത്തമർ. 25
യുധിഷ്ഠിരനുടൻ കോപിച്ചുടച്ചു നിന്റെ സേനയേ
ദ്രോണന്റ് നിന്മക്കളോടൊത്തുകാണ്കെത്താനനഘാശയ! 26
ശൂരരാം മാളവാംബഷ്ഠത്രിഗർത്തശിബിമാർകളേ
അടരിൽക്കാലനൂർകേറീ കൂട്ടത്തോടേ യുധിഷ്ഠിരൻ. 27
വസാതിബാൽഹികശൂരസേനാഭീഷഹരേയുമേ
അറുത്തു മാംസച്ചോരച്ചേറാണ്ട മട്ടാക്കി മന്നിടം. 28

യൌധേയമാളവരെയും മദ്രകക്ഷുദ്രരേയുമേ
ക്ഷണത്തിൽബ്ബാണജാലത്താൽക്കാലനൂർകേറിശൂരരേ. 29
കൊൽവിൻ നേടിൻ പിടിപ്പിൻ ചെന്നെയ്യിൻ വെട്ടിമുറി
ച്ചീവിൻ
എന്നായുധിഷ്ഠിരത്തേരിൻ നേക്കുണ്ടായ് ബഹളാരവം. 30
സൈന്യമോടിച്ചിട്ടും ധർമ്മപുത്രനെ ദ്രോണർ പാഞ്ഞുടൻ
നിൻറെ പുത്രൻ ചൊൽകയാലെ ചെന്നേറെ വിശിഖങ്ങളാൽ
വായവ്യാസ്ത്രം ദ്രോണർ ചൊടിച്ചെയ്തു പാണ്ഡുകുമാരനിൽ
ആട്ടിവ്യാസ്ത്രത്തെയസ്ത്രത്താലവനും പോക്കിയപ്പൊഴേ. 32
ആ മഹാസ്ത്രം നശിച്ചപ്പോൾ ദ്രോണൻ ധർമ്മതനൂജനിൽ
വാരുണംയാമ്യമാഗ്നേയംതാഷ്ടം സാവിത്രമെന്നിവ. 33
പടുക്രുദ്ധൻ പ്രയോഗിച്ചു പാണ്ഡുപുത്രവധത്തിനായ്
എയ്തതെയ്തതുമാസ്ത്രമൊക്കെയും ധർമ്മവിത്തമൻ. 34
ദ്രോണനിൽപ്പേടിവിട്ടസ്ത്രങ്കൊണ്ടുപോക്കീ മഹാഭുജൻ
ശപഥം ശരിയാക്കീടാനൊരുങ്ങിക്കുംഭസംഭവൻ. 35
ഐന്ദ്രം പ്രാജാപത്യവുംതാൻ പ്രയോഗിച്ചിതു ഭാരത!
ധർമ്മജക്ഷയമിച്ഛിപ്പോൻ നിന്മകന്നു ഹിതോദ്യതൻ. 36
കുരുക്ഷിതീശൻഗജസിംഹഗാമി
വിരിഞ്ഞമാറുള്ളരുണായതാക്ഷൻ
അഹീനതേജസ്സുപരം മഹേന്ദ്ര
മഹാസ്ത്രമെയ്തസ്ത്രമുടച്ചുവിട്ടു. 37
അസ്ത്രങ്ങളെയെടുക്കുമ്പോൾ ദ്രോണൻക്രോധമിയന്നവൻ
യുധിഷ്ഠിരവധത്തിന്നായ്വിട്ട ബ്രഹ്മാസ്ത്രമപ്പൊഴേ. 38
കടുംകുരിരുളിൽച്ചെറുമറിയാതായിതൊന്നുമേ
സവ്യസാചിതങ്ങളുംപാരം ത്രസിച്ചിതു ധരാപതേ! 39
ബ്രഹ്മാസ്ത്രമുയരെക്കണ്ടു കുന്തീപുത്രൻ യുധിഷ്ഠിരൻ
ബ്രഹ്മാസ്ത്രംകൊണ്ടാമഹാസ്ത്രം തടുത്തുമന്നവേശ്വര! 40
പരംപുകഴ്ത്തിനാർസേനാമുഖ്യരാനരമുഖ്യരെ
സവ്യസാചിപ്പുലവില്ലാളി ദ്രോണപാർത്ഥരെ. 41

ചിന്നക്കൌന്തേയനെ വിട്ടാദ്രോണൻ ദ്രുപദസേനയെ
ക്രോധത്താൽക്കണ്ണുരുട്ടിക്കൊണ്ടസ്ത്രം വിട്ടുമടിയ്ക്കയായ്. 42
ദ്രോണൻ കൊല്ലുന്നപാഞ്ചാലർപേടിച്ചോടീടിനാരുടൻ
ഭീമനുംസുമഹാത്മാവാം പാർത്ഥനുംകണ്ടു നില്ക്കുവേ. 43
ഉടൻ തിരിച്ചിതുകിരീടിയുമാഭ്രീമസേനനും
പെരുകും രഥജാലത്താലസ്സൈന്യത്തെത്തുണച്ചഹോ. 44
ഇടത്തുഭാഗംബീഭത്സുവിടംഭാഗത്തുഭീമനും
ഭാരദ്വാജനെവഷിച്ചു പെരുത്തശരവൃഷ്ടിയാൽ. 45
കേകയന്മാർസൃഞ്ജയരുമൂക്കിൽപ്പാഞ്ചാലവീരരും
പിന്തുടർന്നു മഹാരാജ! മത്സ്യസാത്വതവീരരും. 46
ഉടൻ കിരീടിയടരിൽമുടിയ്ക്കും ഭാരതപ്പട
ഉടഞ്ഞു വീണ്ടുമിരുളുംപെട്ടും നിദ്രയുമാന്നഹോ. 47
സ്വയംചെന്നുതടഞ്ഞിട്ടും ദ്രോണനും നിൻറെപുത്രനും
നിറുത്താൻ പറ്റിയില്ലപ്പോൾപ്പടയാളികളേ നൃപ! 48

---

158. കൃപകർണ്ണവാക്യം

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

പാണ്ഡവന്മാരുടെപെരുമ്പട കേറുന്നകണ്ടുടൻ
അസഹ്യമെന്നോർത്തു ചൊല്ലീ കർണ്ണനോടുസുയോധനൻ. 1
മിത്രവത്സല! മിത്രങ്ങൾക്കിതാവേണ്ടുന്നകാലമായ്
പോരിൽപ്പാലിയ്ക്കൊടോകർണ്ണ! സർവ്വയോധരഥീന്ദ്രരേ. 2
പാഞ്ചാലരും കേകയരും മത്സ്യരും പാണ്ഡുവീരരും
ചീറുംപാമ്പിനുമ്മട്ടുചൊടിച്ചേറു ചുറുമെതിക്കവേ. 3
ഹർഷംപൂണ്ടിവരാക്കുന്നുഹിതകാംക്ഷികൾ പാണ്ഡവർ
ശക്രോപമന്മാർ വളരെപ്പാഞ്ചാലരഥിവീരരും. 4

കണ്ണൻ പറഞ്ഞു.

പാത്ഥനേക്കാക്കുവാനിന്ദ്രൻതന്നൊവന്നെന്നിരിയ്ക്കിലും
അവനേയുംമടക്കീട്ട ഞാൻ കൊല്ലുംപാണ്ഡുപുത്രനേ. 5
സത്യം നിന്നോടേറുചൊന്നോനാശ്വസിയ്ക്കുക ഭാരത!
കൊല്ലുവൻ പാണ്ഡവന്മാരെക്കുട്ടും പാഞ്ചാലരേയുമേ. 6
സ്ഥാനനിന്ദ്രനെന്നപോലെയങ്ങയ്ക്കു ജയമേകുവൻ
ഈസ്സംഗരത്തിങ്കലങ്ങയ്ക്കിഷ്ടംചെയ്യേണ്ടതാണു ഞാൻ. 7
എല്ലാപ്പാത്ഥരിലുംവെച്ചു ബലവത്തരനജ്ജുനൻ
അമോഘമിന്ദ്രൻ തന്നോരാവേലവൻനേക്കുചാട്ടവൻ. 8
ആ വില്ലാളിമരിച്ചാൽത്തൽപ്പ്രാതാക്കന്മാർകഥ മാനദ!
നിൻപാട്ടിലായ്കയും പക്ഷേ വീണ്ടും കാടേറിയെന്നുമാം. 9
കൌരവ്യ! ഞാനിരിയ്ക്കുമ്പോൾ വിഷാദിയ്ക്കായ്കലേശവും
ഞാൻ ജയിപ്പേനൊത്തുകൂട്ടുമെല്ലാപ്പാണ്ഡവരേയുമേ. 10
പാഞ്ചാലകേകയരെയുമെത്തും വൃഷ്ണികളേയുമേ
അനെയ്തകണ്ടിച്ചിട്ടിടീപ്പ്രഭയങ്ങയ്ക്കു നല്കുവൻ. 11

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

എന്നരയ്ക്കും കണ്ണനോടുചൊല്ലീ ശാരദ്വതൻ കൃപൻ
സ്മിതംപൂണ്ടു മഹാബാഹുസൂതപുത്രനൊടിങ്ങിനേ. 12
നന്നുനന്നല്ലയോ കണ്ണ! കൃഷ്ണൻ സനാഥനായ്
രാധേയ! നാഥനാംനിന്നാൽവാക്കാൽസ്സാധിയ്ക്കുമെങ്കിലോ. 13
കണ്ണ! കൌരവ്യനോ ചാരത്തേരെമേനിയുരപ്പുനീ
കാണ്മീലനിൻ വിക്രമവും ഫലമെന്നതുമേതുമേ. 14
കണ്ടിരിപ്പൂ പലകുറി പാണ്ഡവരൊടേറതും
അതിലൊക്കെപ്പാണ്ഡവന്മാർ നിന്നെത്തോല്പിച്ചു സൂതജ! 15
ധാർത്തരാഷ്ട്രനെ മുമ്പങ്ങുഗന്ധർവ്വന്മാർ ഹരിച്ചനാൾ
പടയാളികൾപോരീട്ടു മുമ്പോടീലല്ലിനിയ്യൊരാൾ. 16
വിരാടപുരിയിൽച്ചെന്നുകൌരവന്മാരെയൊക്കെയും
വെന്നിടുല്ലഫൽഗ്വനൻകണ്ണ! തമ്പിമാരൊത്തുനിന്നെയും. 17

ഒറ്റപ്പൽഗ്ഗുനനെപ്പോരിൽവെൽവാനാളല്ല നിയ്യെടോ
കണ്ണനൊക്കും പാണ്ഡവരെയൊക്കെവെൽവാൻ നിനയ്ക്കയോ?
മിണ്ടാതെ പൊരുത്തു കണ്ണ! മേനി ഘോഷിപ്പു സൂതജ!
മിണ്ടാതെ വിക്രമിയ്ക്കുന്നതല്ലോ സൽപ്പുരുഷവ്രതം. 19
നീരില്ലാത്തശ്ശരൽക്കാറുപോലിരമ്പീട്ടു സൂതജ!
നീ നിഷ്ഫലൻതന്നെ കണ്ണ! രാജാവിങ്ങറിവീലതും. 20
രാധേയ! പാർത്ഥനെക്കാണുംവരെശ്ശജ്ജിച്ചിട്ടുന്നു നീ
അടുത്തു പാർത്ഥനെക്കണ്ടാൽത്തീരും നിന്നുടെ ഗർജ്ജിതം. 21
ആപ്പാർത്ഥബാണമേല്ക്കാഞ്ഞിട്ടല്ലോ ഗർജ്ജിച്ചിട്ടുന്നു നീ
പാർത്ഥബാണങ്ങളേറീടിൽത്തീരും നിന്നുടെ ഗർജ്ജിതം. 22
കയ്യാൽക്ഷത്രിയർ ശൂരന്മാർ വാക്കാൽ ശൂരരിളാസുരർ
വില്ലാലാപ്പൽഗ്ഗുനൻ ശൂരൻ കണ്ണൻ ശൂരൻ മനോരഥാൽ. 23
രുദ്രന്നും തൃഷ്ടിചേത്തോരാപ്പാർത്ഥനോടാരെതിർത്തിടും?
എന്നു ശാരദതൻ ചൊല്ലിച്ചൊടിപ്പിച്ചോരുനേരമേ. 24
പോരാളിപ്രവരൻ കണ്ണൻ കൃപനോടോതിയിങ്ങിനെ
മഴക്കാറുകളെപ്പോലെ ഗർജ്ജിയ്ക്കും ശൂരരെപ്പൊഴും. 25
കൊടുക്കും ഫലവും മണ്ണിൽ വിതയ്ക്കും വിത്തുപോലവേ
പോരിൽശ്ശൂരക്കിതിൽക്കാറം കണ്ടീടുന്നതുമില്ല ഞാൻ. 26
അതാതു മേനി ചൊല്ലീട്ടു പോരിൽഭ്ഭാരംവഹിപ്പതിൽ
ഏതേതു ഭാരം പുരുഷൻ വഹിപ്പാനുള്ളിലോക്കുമോ. 27
അതാതിൽദ്ദൈവസാഹായ്യമുണ്ടായീടുമതും ദൃഢം
വ്യവസായദ്വിതീയൻ ഞാൻ മനസ്സാൽഭ്ഭാരമേല്പവൻ. 28
കൃഷ്ണസാത്വതരോടൊത്ത പാർത്ഥരെപ്പോരിൽവെന്നുടൻ
ഗർജ്ജിച്ചുകൊള്ളുവൻ വിപ്ര! ചേതമെന്തു ഭവാനിതിൽ. 29
പഴതേ ശൂരർ ഗർജ്ജിയ്ക്കാ ശരൽക്കാറുകൾപോലവേ
തന്നെറ സാമർത്ഥ്യമറികിൽപ്പിന്നെശ്ശർജ്ജിപ്പു പണ്ഡിതർ. 30
സന്നദ്ധരായൊത്ത കൃഷ്ണാർജ്ജുനരെപ്പോരിലിപ്പോൾ ഞാൻ
മനസ്സാൽ വെല്ലുവാനുന്നീട്ടല്ലോ ഗർജ്ജിപ്പു ഗൌതമ! 31

കാഞ്ചനൻറെ ഗർജ്ജിതത്തിൻറെ ഫലം വിപ്ര! ഗണത്തൊട്ടും
കൃഷ്ണസാത്വതരോടൊത്ത പാർത്ഥരെപ്പോരിൽവെന്നു ഞാൻ 32
നിശ്ചണ്ഡകം പാരിടമീട്ടുയ്മ്പോധനനു നല്കുവൻ.

കൃപൻ പറഞ്ഞു.

മനോരഥപ്രലാപം ഞാൻ കേൾക്കില്ലാ നിൻറെ സൂതജ!
ആക്ഷേപിയ്ക്കുന്നു നീ കൃഷ്ണന്മാരെദ്ധർമ്മജനേയുമേ. 33
അവനാണു ജയം കണ്ണ! യുദ്ധകോവിദരെങ്ങുവാൻ
ദേവഗന്ധർവ്വയക്ഷർക്കും മർത്ത്യാഹിവിഹഗർക്കുമേ. 34
ദൈത്യന്മാർക്കുമജേയന്മാർ തുണപ്പൂ കൃഷ്ണപാണ്ഡവർ.
ബ്രഹ്മണ്യൻ സത്യവാൻ ദാന്തൻ പിതൃദൈവതപൂജകൻ. 35
സത്യധർമ്മപരൻ പിന്നെ വിശേഷിച്ചസ്സുവിത്തമൻ
കൃതജ്ഞൻ ധൃതിമാനല്ലോ ധർമ്മപുത്രൻ യുധിഷ്ഠിരൻ. 36
ഇവൻറെയനുജന്മാരും ശക്തന്മാരസ്സുശാലികൾ
ഗുരുവൃത്തിയെഴും പ്രാജ്ഞർ ധർമ്മനിത്യർ പുകഴ്ന്നവർ 37
ചാച്ചുക്കാരും ശക്രവീര്യർ കൂറേറും പടയാളികൾ
ധൃഷ്ടദ്യുമ്നൻതാൻ ശിഖണ്ഡി ദൌർമ്മുഖീജനമേജയൻ. 38
ചന്ദ്രസേനൻ മദ്രസേനൻ കീർത്തിവർമ്മൻ ധ്രുവൻ ധരൻ
വസുചന്ദ്രൻ ദാമചന്ദ്രൻ സിംഹചന്ദ്രൻ സുതേജനൻ. 39
ദ്രുപദാത്മജരവ്വണ്ണമസ്സൃജ്ഞൻ ദ്രുപദേന്ദ്രനും
മത്സ്യരാജൻ തന്നിമാരൊത്തവക്കോ തുണനില്പവൻ. 40
ഗജാനീകൻ ശ്രുതാനീകൻ വീരഭദ്രൻ സുദർശനൻ
ശ്രുതധ്വജൻ ബലാനീകൻ ജയാനീകൻ ജയപ്രിയൻ. 41
വിജയൻ ലബ്ധലക്ഷൻതാൻ ജയാശ്വൻ രഥവാഹനൻ
ചന്ദ്രോദയൻ കാമരഥൻ വിരാടാനുജർ നല്ലവർ. 42
യമന്മാർ ദ്രൌപദേയന്മാർ ഘടോൽക്കചനിശാടനും
ഏവക്കായ്പ്പൊരുതുന്നോരാണവർക്കുണ്ടായ്വരാ ക്ഷയം. 43
ഇവരും മറുപലരും പാണ്ഡവൻറെ ഗണങ്ങളും
ദേവാസുരനരന്മാരോടൊക്കുമീ ലോകമൊക്കെയും. 44

യക്ഷരക്ഷോഗണഫണിഗജഭ്രതകുലാകുലം
അസ്രുവീയ്യത്തിനാൽബ്ഭീമാർജ്ജുനർ നിശ്ശ്രേഷമാക്കുമേ. 45
ഘോരനോട്ടങ്കൊണ്ടു ഭ്രമി ചുട്ടെരിയ്ക്കും യുധിഷ്ഠിരൻ
അപ്രമേയബലൻ കൃഷ്ണനേവക്കോ തുണനില്പതും. 46
അവരെപ്പോരിൽ നീ കണ്ണ! വെൽവാനുന്നുതെങ്ങിനെ?
പെരുത്തപനയം സൂതപുത്ര! നിത്യം നിനക്കിതാം 47
ശൌരിയോടായ്പൊരുതുവാനല്ലോ നീയുദ്യമിപ്പതും.

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

എന്നോതിക്കേട്ടു രാധേയൻ ചിരിച്ചുകൊണ്ടു ഭാരത!
ശാരദ്വതൻ ഗുരുകൃപൻതന്നോടായ്ക്കണ്ണനോതിനാൻ. 48
ബ്രഹ്മൻ! പാണ്ഡവരെപ്പറ്റിബ്ഭവാൻ ചൊന്നതു സത്യമാം
ഇവയും മറ്റുപലതും പാണ്ഡവക്കു ഗുണങ്ങളാം. 49
അജേയരടരിൽപ്പാർത്ഥരിന്ദ്രാദിവിബുധക്കുമേ.
ദൈത്യഗന്ധർവ്വയക്ഷാഹിപിശാചാശരർകഠംക്കുമേ. 50
എന്നാലും പാർത്ഥരേ വെൽവേനിന്ദ്രൻ തന്നോരു വേലിനാൽ
അമോഘമാം വേലെനിയ്യുണ്ടിതിന്ദ്രൻ തന്നാതായ് ദ്വിജ! 51
ഇതുകൊണ്ടടരിൽക്കൊല്ലുന്നുണ്ടു ഞാൻ സവ്യസാചിയെ
പാണ്ഡവൻ ചാകിലോ കൃഷ്ണൻ ഭ്രാതാക്കന്മാർ സഗർഭ്യരും. 52
പാർത്ഥനില്ലാതെ പാർത്തട്ടിങ്ങേല്പ്പാനാവില്ലൊരിയ്യലും
അവരൊക്കെ നശിച്ചാലീക്കടലോടൊത്ത പാർത്തടം. 53
യതാമെന്യേ കൌരവേന്ദ്രവശത്താമയി ഗൌതമ!
സുനീതിയാൽകായ്മമൊക്കെസ്സാധിയ്ക്കും ശങ്കയില്ലിതിൽ. 54
ഇക്കായ്മംകണ്ടറിഞ്ഞീ ഞാൻ ഗർജ്ജിച്ചീടുന്നുഗൌതമ!
അങ്ങുന്നോകിഴവൻ വിപ്രൻപോരിൽ പ്രജ്ഞപെടാത്തവൻ.
പാർത്ഥരിൽസ്നേഹമുള്ളോനാണതേ നിന്ദിച്ചതെന്നെ നീ
ഇനിയിങ്ങിനെ നീയെന്റെയപ്രിയംചൊല്ലിയാൽ ദ്വിജ! 56
ഉടൻ വാളൂരി നിൻനാവു ഉമ്മതേ! ഞാനരിഞ്ഞിടും
വിപ്ര! പാണ്ഡവരെപ്പോരിൽപ്പുകഴ്ത്താൻ മുതിരുന്ന നീ. 57

കൌരവേയടെക്കൊക്കെപ്പേടിയാം പടിട്ടമ്മതേ!
ഇതിൽ ഞാൻ ചൊല്ലിട്ടുംവാക്കുശരിയായ്ക്കേൾക്കൊരുതമ! 58
ദുര്യോധനൻ ദ്രോണർ പിന്നൊസ്സൌബലൻ ദുർമ്മുഖൻ ജയൻ
ദുശ്ശാസനൻ മദ്രരാജൻ വൃഷസേനൻ ഭവാനുമേ. 59
സോമദത്തൻ ഭൂരിവിവിംശതീദ്രൌണിയുമങ്ങിനേ
സന്നദ്ധരിങ്ങു നില്പുണ്ടെല്ലാം യുദ്ധവിശാരദർ. 60
വെല്ലുമാരിവരെപ്പോരിൽശ്ശത്രു ശക്രാദനോകിലും
ശൂരരത്രേ കൃതാസ്ത്രന്മാർ ശക്തർ വാനുകൊതിപ്പവർ. 61
ധർമ്മജ്ഞർ യുദ്ധദക്ഷകന്മാർ കൊല്ലും വാനവരേയുമേ
ഇവർ നിൽപ്പുണ്ടു യുദ്ധത്തിൽപ്പാണ്ഡവധ്വംസനാർത്ഥികം 62
ജയാർത്ഥിയാം കൌരവന്നുവേണ്ടിസ്സന്നദ്ധരായവർ
ശക്തന്മാക്കും ബലം ദൈവായത്തമെന്നോർത്തിടുന്നു ഞാൻ. 63
വീണുവല്ലോ ശരശതമേറു ഭീഷ്മൻ മഹാഭുജൻ
വികർണ്ണനാച്ചിത്രസേനൻ ബാൽഹീകൻതാൻ ജയദ്രഥൻ. 64
ഭൂരിശ്രവാവു ജയനാജ്ജലസന്ധൻ സുദക്ഷിണൻ
രഥിശ്രേഷ്ഠൻ ശല്യനുമാചീയ്യുവാൻ ഭഗദത്തനും. 65
ഇവരും മറുപലരും ദേവകൾക്കുമജയ്യരാം
ചത്തു പോരിൽശ്ശൂരർ പാണ്ഡുപുത്രരെക്കാൾബ്ബലോത്തരർ. 66
ദൈവയോഗമിതെന്നല്ലാതെന്തോർപ്പൂ പുരുഷാധമ!
വാഴ്ത്തുന്നില്ലേ നിത്യവുമീടുയ്യോധനരിപുക്കളെ. 67
നൂറുമായിരവും ശൂരരവക്കും ചത്തതില്ലയോ
മൂറും ക്ഷയിപ്പൂ സൈന്യങ്ങൾ കുരുപാണ്ഡവർകൾക്കിഹ. 68
കാണുന്നില്ലാ പാണ്ഡവരിൽ പ്രഭാവമിതിലൊന്നുമേ
ബലിഷ്ഠരവരെന്നൊന്നും കാണ്മീലേ നീ നരാധമ! 69
ശക്തിയാലവരോടേറു പൊരുതാനുദ്യമിപ്പു ഞാൻ
ദുര്യോധനഹിതത്തിന്നായ്ജ്ജയം ദൈവത്തിൽ നില്പതാം. 70

159. ദുര്യോധനവാക്യം

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

അമ്മട്ടമ്മാമനെക്കണ്ണൻ നിന്ദിച്ചെന്നതു കണ്ടുടൻ
ഊക്കിൽ വാളുമയത്തിപ്പാഞ്ഞണഞ്ഞു ദ്രോണനന്ദനൻ. 1
പരം ചൊടിച്ചു മത്തേഭം സിംഹത്തോടെന്നവണ്ണമേ
ദ്രൌണി കണ്ണനൊടേറാനാക്കുരുരാജാവു കാങ്കവേ. 2

അശ്വത്ഥാമാവു പറഞ്ഞു.

ശൂരനമ്മാമനെപ്പാർത്ഥനുള്ള നന്മകളം ചൊല്ലുവേ
നരാധമ! സുദുർബ്ബുദ്ധേ! ദ്വേഷത്താൽമുഴുക്കരിയ്ക്കയോ? 3
ശൌര്യത്താൽ മേനിചൊല്ലും നീ വില്ലാളിക്കുലവീരനെ
ഗർവ്വുകൊണ്ടു ഗണിയ്ക്കുന്നില്ലല്ലയോ പോരിലേതുമേ. 4
നിൻവീര്യമെങ്ങസ്ത്രമെങ്ങു പോരിൽ നിന്നെ മടക്കിയും
ഗാണ്ഡീവി നീ കണ്ടുനില്പ്പുക്കൊന്നില്ലേ സിന്ധുരാജനെ? 5
സാക്ഷാൽ മഹാദേവനോടു മുന്നം പൊരുത വീരനെ
മനോരഥാൽപ്പോരിൽ വെൽവാൻ സൂതാധമ! കൊതിപ്പു നീ. 6
കൃഷ്ണനോടൊത്തൊരാസ്സുവ്വശസ്ത്രോത്തമമുഖ്യനെ
ഇന്ദ്രാദിദേവാസുരക്കും ജയിയ്ക്കാനെളുതാവ്വരാ. 7
ലോകൈകവീരനജിതൻ ജിഷ്ണുവെസ്സുത! സംയുഗേ
പിന്നൊജ്ജയിപ്പാൻ നീയാമോ പരമീ നൃപരൊത്തവൻ. 8
കണ്ണ! കാങ്ക സുദുർബുദ്ധേ! നില്ലിപ്പോഥം നീ നരാധമ!
ദുർമ്മതേ! നിന്റെ തല ഞാൻ മെയ്യിൽനിന്നുഴരിയ്ക്കുവൻ. 9

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

ഊക്കോടടുക്കുമവനെത്താനേ ദുര്യോധനൻ നൃപൻ
തടുത്തുകൊണ്ടാൻ തേജസ്വി നരാഗ്ര്യൻ കൃപനേയുമേ. 10

കണ്ണൻ പറഞ്ഞു.

ഈശ്വരൻ സമരശ്ലാഘി ദുഷ്ടബുദ്ധി ദ്വിജാധമൻ
എൻവീയ്ത്തിലണഞ്ഞോട്ടേ വിടുകീ ദ്വിജമുഖ്യനെ. 11

അശ്വത്ഥാമാവു പറഞ്ഞു.

നാം ക്ഷമിപ്പൂ നിന്നെറ കുറ്റം സൂതപുത്ര! സുദുർമ്മതേ!
നിന്നെറയീത്തള്ള ലൊക്കേയുമജ്ജുനൻ തീർത്തുകൊള്ളുമേ. 12

ദുര്യ്യോധനൻ പറഞ്ഞു.

പ്രസാദിക്കു ദ്രോണപുത്ര! ക്ഷമിച്ചീടുക മാനദ!
സൂതപുത്രന്നെറ മേല്പോപിച്ചീടായ്കങ്ങനഘാശയ! 13
അങ്ങു കണ്ണൻ കൃപൻ ദ്രോണൻ ശല്യൻ ഗാന്ധാരനായകൻ
ഈ നിങ്ങൾക്കുണ്ടു വൻകായ്യം പ്രസാദിക്കു ദ്വിജോത്തമ! 14
ഇതാ പാണ്ഡവരെല്ലാരും രാധേയനൊടെതിർക്കുവാൻ
ചുറവും വിളിച്ചെതിർത്തുന്നുണ്ടല്ലോ ബ്രാഹ്മണോത്തമ! 15

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു

നൃപൻ പ്രസാദിപ്പിയ്ക്കുമ്പോൾ ദ്രോണപുത്രൻ മഹാശയൻ
പ്രസാദിച്ചു മഹാരാജ! ക്രോധവേഗമിയന്നവൻ. 16
അപ്പോൾ മഹാമനസ്സാകും കൃപാചാര്യനുമോതിനാൻ
സൌമ്യസ്വഭാവാൽ നൃപതേ! ക്ഷിപ്രം മാർദ്ദവമാന്നവൻ. 17

കൃപൻ പറഞ്ഞു.

നാം ക്ഷമിപ്പൂ നിന്നെറ കുറ്റം സൂതപുത്ര! സുദുർമ്മതേ!
നിന്നെറയീത്തള്ള ലൊക്കേയുമജ്ജുനൻ തീർത്തുകൊള്ളുമേ. 18

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

അപ്പൊഴെയ്യും പുകഴിന പാണ്ഡുപാഞ്ചാലർ മന്നവ!
കനിച്ചുടത്തിതവിടെത്തജ്ജിച്ചുകൊണ്ടസംഖ്യമേ. 19

രഥിമുഖ്യൻ കർണ്ണനും വൻവില്ലുയർത്തീട്ടു വീര്യവാൻ
ഇന്ദ്രൻ വാനോരൊടാംപോലെ കുരുമുഖ്യരൊടൊത്തവൻ. 20
എതിർത്തുനിന്നു തേജസ്വി തൻറെ കയ്മുക്കിയന്നവൻ
പിന്നെയുണ്ടായി കർണ്ണനു പാണ്ഡവന്മാരൊടാഹവം. 21
സിംഹനാദമിയന്നേറ്റം ഭീഷണം ധരണീപതേ!
പരം പുകഴ്ന്ന പാഞ്ചാലപാണ്ഡവന്മാർകളും പാർത്ഥിവ! 22
മഹാഭുജൻ കർണ്ണനെക്കണ്ടുച്ചത്തിലലറീടിനാർ.
ഇതാ കർണ്ണൻ കർണ്ണനെങ്കു പോരിൽ നില്പ്പൂട കർണ്ണ! നീ 23
ദുരാത്മാവേ! ഞങ്ങളോട്ടു പൊരുതു പുരുഷാധമ!
കർണ്ണനെക്കണ്ടന്യവീരർ കോപരക്തേക്ഷണരോതിനാർ. 24
കൊല്ലേണമീയല്പബുദ്ധി ഗർവ്വേറും സൂതപുത്രനെ
മന്നോരെല്ലാം ചേർന്നിവനെ വെച്ചിട്ടില്ലൊരു കായ്വും. 25
പാർത്ഥക്ഷത്രിയവിദ്വേഷിയെപ്പൊഴും പാപപൂരുഷൻ
ദുര്യോധനമതം നോക്കുമിവനൂലമനർത്ഥമാം. 26
ഇവനെക്കൊൽവിനെന്നോതി ക്ഷത്രിയന്മാരടുത്തുതേ
പെരുത്ത ശരവർഷത്താൽ മൂടിക്കൊണ്ടു മഹാരഥർ. 27
സൂതപുത്രവധത്തിനായ്പ്പാണ്ഡവൻ ചൊല്ലിവിട്ടവർ
ബലംകൂട്ടും പാണ്ഡവരെയൊക്കെയും പാർത്തുകണ്ടതിൽ 28
നടുങ്ങീലാ സൂതപുത്രൻ പേടിച്ചീലൊരു ലേശവും
പ്രളയപ്രായ മാശ്വയ്ക്ക മാപ്പടക്കടൽകണ്ടുടൻ 29
നിൻപുത്രപ്രിയകൃത്തായോൻ പോരിൽത്തോല്മപെടാത്തവൻ
ഏറ്റവും ബാണജാലത്താൽ ക്ഷിപ്രകാരി മഹാബലൻ. 30
തടുത്തുകൊണ്ടാനാസ്സൈന്യം ചുറ്റുമേ ഭരതർഷഭ!
അപ്പൊഴേ ശരവർഷത്താലാപ്പാണ്ഡവർ തടുത്തുതേ. 31
വില്ലുലച്ചുകൊണ്ടവരോ നൂറുമായിരവും ശരി
കർണ്ണനായ്പ്പൊരുതീ മുന്നമിന്ദ്രനായ്ത്തൈത്യർപോലവേ. 32
പാർത്ഥിവന്മാർവിടും ബാണവർഷത്തെക്കർണ്ണനപ്പൊഴേ
പെരുത്ത ശരവർഷത്താൽത്തടുത്തു ബലിചുറ്റുമേ 33
ചെയ്തതിന്നെതുചെയ്യോർക്കു യുദ്ധംമൂത്തിതവക്കഹോ
ദേവാസുരപ്പോരിലിന്ദ്രനസുരന്മാരൊടാമ്പടി. 34

അതിലത്ഭുതമായ്തന്നേൻ സൂതപുത്രന്റെ ലാഘവം
മാറാർപോരില്ലിണഞ്ഞോറിട്ടിവനോടെത്തിടാഞ്ഞതിൽ. 35
മന്നോർത്തുകുന്നാശ്ശരൌഘംതടുത്തിട്ടാ മഹാരഥൻ
നകമീഷത്തണ്ടുകുടതേരശ്വങ്ങളിലെങ്ങുമേ. 36
തൻപേരെഴും ഘോരബാണംവിട്ടു രാധേയനേറവും
കണ്ണപീഡിതരായ്പിന്നെച്ചിന്നിമന്നവരൊന്നുടൻ. 37
മഞ്ഞോറ പയ്തളേപ്പോലെ യങ്ങുമിങ്ങുമുഴന്നുപോയ്
വധിയ്ക്കപ്പെട്ടമശ്വങ്ങളാനതേരിവയപ്പൊഴേ. 38
കാണുമാറായങ്ങുമിങ്ങും കണ്ണപീഡിതർ കൂട്ടമായ്
താഴേ തലകളും വീണു ചുറുമേ കൈകളുംനൃപ! 39
ഒഴിയാശ്ശരർ വകയായ്ച്ചിന്നീ മന്നിടമൊക്കെയും
ചത്തോർ ചാവുന്നോരുമായിച്ചുറുംവീണുപിടച്ചുഹോ. 40
ശോഭിച്ചു പോക്കളംഭൂപ!വൈവസ്വതപുരോപമം
കണ്ണന്റെ വിക്രമംകണ്ടു ദുര്യ്യോധനനുടൻനൃപ! 41
ദ്രോണപുത്രന്റെയരികിൽച്ചെന്നിട്ടിങ്ങിനെ ചൊല്ലിനാൻ
മറും മന്നോരൊടെല്ലാമാറിതാകാണുന്നു കണ്ണനെ. 42
കാണുക കണ്ണന്റെയമ്പേറുപട പാഞ്ഞോടിടുന്നതും
സുബ്രഹ്മണ്യനിളക്കീടും ദൈത്യപ്പടകണക്കിനേ. 43
ധീമാനാം കണ്ണനീസ്സൈന്യം പോരിൽവെന്നതു കണ്ടുടൻ
സൂതപുത്രവധം കാംക്ഷിച്ചിതാചെല്ലുന്നു ഫൽഗുനൻ. 44
നാം കണ്ടുനില്ക്കുവെ മഹാരഥനാം സൂതപുത്രനേ
അടരില്പാണ്ഡവൻ കൊല്ലാപ്പടിനീതിനടത്തണം. 45
പരംദ്രൌണികൃപൻ ശല്യൻ പെരുന്തേരാളിഭോജനും
സൂതപുത്രന്റെ രക്ഷയ്ക്കായ്പാർത്ഥനോടേറിതപ്പൊഴേ. 46
ദൈത്യപ്പടയിലിന്നുമ്പെട്ടുത്തും പാർത്ഥനെനോക്കിയും
ബീഭത്സുവും നരപതേ! പാഞ്ചാലന്മാരൊടൊത്തവൻ
വൃത്രനോടിന്ദ്രനാംമട്ടിൽ കണ്ണനോടേറെരുത്തുതേ. 47

ധൃതരാഷ്ട്രൻ പറഞ്ഞു.

കാലാന്തകയമപ്രായനായിക്കോപിച്ച പാർത്ഥനേ
കണ്ടുവൈകർത്തനൻസൂത!ചെയ്തതുമെന്തുവാൻ. 48

നിത്യവും പാർത്ഥനോടായി സ്പർദ്ധിപ്പോരാമഹാരഥൻ
സുദക്ഷിണൻ ഫൽഗ്ഗുനനെ വെൽവാനും കരുതുന്നതാം. 49
നിത്യമത്യന്തവിദ്വേഷിയവനെത്തുമൊളായവൻ
കണ്ണൻ വൈകർത്തനൻ സൂത! പിന്നെച്ചെയ്തതുമെന്തുവാൻ. 50

സഞ്ജയൻ പാഞ്ഞു.

വരും പാണ്ഡവനെക്കണ്ടിട്ടാനയോടാനപോലവേ
സംഭ്രമിയ്ക്കാതുടൻ കണ്ണൻ പാർത്ഥനോടെതുചെന്നതേ. 51
വന്നെത്തുമവനേപ്പാർത്ഥൻ സ്വർണ്ണപുംഖശരങ്ങളാൽ
മൂടിനാൻ കണ്ണനുമുടൻ മൂടിയപ്പെയ്ത പാർത്ഥനെ. 52
കണ്ണനെശ്ശരജാലത്താൽത്തിണ്ണമേമൂടി പാണ്ഡവൻ
പരം കണ്ണൻ ചൊടിച്ചിട്ട ശരംമൂന്നെയ്തിതപ്പൊഴേ. 53
അവന്റെ ലാഘവംകണ്ടു പൊറുത്തീലാ മഹാരഥൻ
ചാണയ്ക്കിട്ടോരവും മൂർച്ചയുള്ളമ്പുകളെയങ്ങുടൻ. 54
മുപ്പതെയ്തുസൂതപുത്രൻതന്റെമേൽശ്ശത്രുതാപനൻ
സംരംഭത്തോടെയ്തകൊണ്ടാനൊരമ്പിവനെ വീഴ്ത്തുവാൻ. 55
ചിരിച്ചുകൊണ്ടുനാരചമിടങ്കയ്യിൻ തലത്തിലായ്
ഊക്കിലെയ്തോരവൻ കയ്യിൽനിന്നുവില്ലുപതിച്ചുപോയ്. 56
നിമേഷാർദ്ധംകൊണ്ടുവീണ്ടും വില്ലെടുത്ത മഹാബലൻ
ബാണൌഘത്താൽക്കൈപ്പഴക്കമുള്ളവൻ മൂടിപാർത്ഥനെ. 57
സൂതജൻ വിട്ടൊരു ശരവർഷത്തെത്തരുഭാരത!
ഉടച്ചു ശരവർഷത്താൽ ചിരിച്ചുകൊണ്ടു ഫൽഗ്ഗുനൻ. 58
അവർ തമ്മിലെതിരേറുമൂടിക്കൊണ്ടിതു ചുറുമേ
വില്ലാളികം ശരൌഘത്താൽച്ചെയ്തതിനെത്രചൊല്വവർ. 59
അതോരത്ഭുതമായ്ത്തീർന്നു കർണ്ണപാണ്ഡവസംഗരം
പിടിമൂലമെതിരേറു കാട്ടാനപ്പോർ കണക്കിനേ. 60
കണ്ണന്റെ വിക്രമംപാർത്തു പാർത്ഥൻ വില്ലാളിയപ്പൊഴേ
മുറിച്ചിതു പിടിപ്പാട്ടിലവൻതൻ വില്ലുസത്വരം. 61
നാലശ്വങ്ങളെയും ഭല്ലങ്ങളാൽക്കൊന്നീടിനാനവൻ
സൂതന്റെ തലയും കൊയ്തു മെയ്യിൽനിന്നരിതാപനൻ. 62

ഹതസൂതാശ്വനായ്പ്പിന്നുമൂരിഞ്ഞോരവനേദ്ധതം
നാലമ്പുകൊണ്ടെയ്കൊണ്ടാൻ കൌന്തേയൻ പാണ്ഡുനന്ദനൻ
അശ്വങ്ങൾ ചത്തതേർവിട്ടു ചാട്ടീട്ടാശു നരഷ്ടൻ
കൃപന്റെ തേരിൽച്ചെന്നോരീശരപീഡിതനാമവൻ. 64
കണ്ണനെത്തോല്പിച്ചുകണ്ടു നിന്നാൾക്കാർ ഭരതർഷഭ!
ധനഞ്ജയശരങ്കൊണ്ടു പാഞ്ഞുപോയ് പത്തുദിക്കിലും. 65
അവരോടുന്നതായ്കണ്ടു താനേ ദുര്യ്യോധനൻ നൃപൻ
തിരിപ്പീച്ചീടിനാനപ്പോൾച്ചൊല്ലിനാൻ പിന്നെയിങ്ങിനേ. 66
ശൂരരേ!നിങ്ങളോടായ്പിൻ നില്പിൻ ക്ഷത്രിയമുഖ്യരേ
ഇതാപാർത്ഥവധത്തിന്നുപോരിൽ ഞാൻതന്നെ ചെല്ലുവൻ. 67
പാഞ്ചാലരോടൊത്തുവന്ന പാർത്ഥനേക്കൊൽവതുണ്ടു ഞാൻ
ഇപ്പോൾഗാണ്ഡീവിയോടേറു യുദ്ധംചെയ്തീടുമെന്നുടേ. 68
പ്രളയാന്തകനൊക്കുന്നവിക്രമം പാർത്ഥർ കാണുമേ
ഇപ്പോൾ ഞാനെയ്തുവിട്ടീടും ബാണജാലമസംഖ്യമേ. 69
പോരിൽക്കാണും പാർത്ഥരിയ്യാമ്പാറക്കുട്ടം കണക്കിനേ
ഇപ്പോൾ വില്ലാളി ഞാൻ തൂകിവിട്ടീടും ബാണവൃഷ്ടിയേ. 70
മഴക്കാർ പെയ്ത മഴപോലെൻ ഭടന്മാർകൾ കാണുമേ
പോരിൽവെൽവേൻ പാർത്ഥനെഞാൻമൊട്ടഴിഞ്ഞശരങ്ങളാൽ.
നില്പ്പിൻ വീരരേ!പോരിൽപ്പോക്കുവിൻ പാർത്ഥനിൽഭയം
എൻവീര്യമിന്നെതിർത്തേറാൽസ്സഹിച്ചീടില്ല ഫൽഗ്ഗുനൻ. 72
കരയോടേറെതിർത്തീടും കടലെന്നകണക്കിനേ
ഏഴുനാതിച്ചെന്ന രാജാവു പെരുമ്പടയൊടൊത്തവൻ. 73
പാർത്ഥന്റെ നേർക്കു സംരബ്ധൻകോപത്താൽക്കൺചുവന്നവൻ
ആ മഹാബാഹു പോകുന്ന കണ്ടിട്ടു കൃപനപ്പൊഴേ. 74
അശ്വത്ഥാമാന്തികംപുക്കു ചൊന്നാനവനോടിങ്ങിനേ
ഇതാമഹാഭുജൻ മന്നാനമഷ്ടിചൊടിയാണ്ടവൻ. 75
ഇയ്യാമ്പാറപ്പടിയ്ക്കിച്ഛിയ്ക്കുന്ന പാർത്ഥനൊടാഹവം
നോം കണ്ടുനില്പ്പൂവേ പാർത്ഥൻ കയ്യാൽപ്രാണനെയാഹവേ. 76
നൃപേന്ദ്രൻ പോക്കിടുംമുമ്പുതടുക്കുകരുരാജനെ
പാർത്ഥനെയ്യുന്നബാണങ്ങൾക്കിരയായ്ത്തീർന്നിടുംവരേ. 77

കൌരവ്യൻ മന്നവൻ പോരിൽവീരനിങ്ങിനെ നില്ക്കുമേ
ഉറയൂരിനപാമ്പൊക്കുംഘോരാജ്ജുനശരങ്ങളാൽ. 78
മന്നാവൻ ഭസ്മമാകുംമുമ്പവനേച്ചെന്നുമാറെടോ
യുക്തമല്ലെന്നുതോന്നുന്നുനൊമ്മഥം നില്ക്കുമ്പൊഥമാനദ! 79
തുണയെന്യേപോരിനായിമന്നവൻ പോയിടുന്നതും
ജീവൻകിട്ടാൻ പ്രയാസംതാൻ കൌരവ്യന്നുകിരീടിയായ്. 80
പോരുന്നോളിങ്ങുശാർദ്ദൂലമായേറാനയ്യു തുല്യമേ
അമ്മാവനേവംചൊന്നോരാദ്രൌണിശസ്ത്രധരോത്തമൻ. 81
ദുര്യ്യോധനൻതന്നോടേവം സത്വരംചെന്നുചൊല്ലിനാൻ
ഗാന്ധാരേ! ഞാനിരിയ്ക്കുമ്പോഥം യുദ്ധംചെയ്തീടവേണ്ട നീ. 82
നിത്യംനിൻറെഹിതംനോക്കുമെന്നെക്കൂട്ടാതെ കൌരവ!
ഭവാൻപാത്ഥ! ജയംപാത്തുസംഭ്രമിയ്ക്കേണ്ടലേശവും 83
ഞാൻ തടുക്കാമജ്ജുനനെയങ്ങുനിൽക്കൂ സുയോധന!

ദുര്യ്യോധനൻ പറഞ്ഞു.

ആചായ്യൻ മക്കളെപ്പോലെ പാലിച്ചൂപാണ്ഡുപുത്രരെ
ഉപേക്ഷചെയ്യരുതുടങ്ങും നിത്യമെൻവൈരിമാർകളിൽ. 84
എൻറെഭാഗ്യക്ഷയത്താലോമന്ദിച്ചൂ നിൻപരാക്രമം
അറിഞ്ഞില്ലാധമ്മജനോദ്രൌപദിയ്ക്കോപ്രിയത്തിനോ. 85
കഷ്ടമീലുബ്ധനാകും ഞാനൂലംബാന്ധവരേവരും
സുഖകാംക്ഷികഥം തോറേറാരുദുഃഖത്തിൽപ്പെട്ടിടുന്നിതാ. 86
ശസ്ത്രജ്ഞർപ്രവരൻ പോരിൽമഹേശനിഭനാരുവാൻ
ശക്തൻ ചെയ്യാശത്രുനാശംഗൌതമീപുത്രനെന്നിയേ. 87
ദ്രോണപുത്ര! പ്രസാദിക്കൂ തീക്കൈകൻ വൈരിമാർകളേ
നിനാസ്ത്രത്തിൻനേക്കു നില്ക്കാൻപോരല്ലോ ദേവദാനവർ. 88
പാഞ്ചാലസോമകന്മാരെ ദ്രൌണേ! കൊൽകഗണത്തെട്ടും
നീരക്ഷിയ്ക്കും ഞങ്ങഥംതന്നെകൊല്ലുംശേഷിച്ചകൂട്ടരെ. 89
ഇതാപുകഴ്ന്നപാഞ്ചാലന്മാരും സോമകരുംദ്വിജ!
ചൊടിച്ചു കാട്ടുതീപ്പോലെചുറുന്നുണ്ടെൻറെ സേനയിൽ. 90

അവരെക്കേകയരെയും നിർത്തുവീരനരോത്തമ!
കിരീടികാത്തീടുമവർമുറും നിശ്ശേഷമാക്കുമേ. 91
ത്വരയോടും ദ്രോണപുത്ര! ശീഘ്രംചെല്ലുകരിന്ദമ!
ഇതാദ്യമോപിന്നെയോനിൻപണിയാം ബ്രാഹ്മണോത്തമ! 92
പാഞ്ചാലദ്ധ്വംസനത്തിന്നായ്പ്പിറന്നോൻ നീ മഹാഭുജ!
ഉയന്നോരിട്ടപാഞ്ചാലമാക്കുമത്രേ ജഗത്രയം. 93
എന്നോതീസിദ്ധരായ്മന്മാരായതവണ്ണമേ വരു
അതിനാൽ നീ നരവ്യാഘ്ര! കൊല്ലുപാഞ്ചാലവഗ്ഗമേ. 94
നിന്നസ്ത്രത്തിൻനേക്കുനില്പാൻ വാനോരാകാസബാന്ധവർ
പിന്നെയോപാർത്ഥപാഞ്ചാലർ ഞാനിച്ചൊന്നതു സത്യമാം. 95
മതിയാവില്ലനിന്നോടു പോരിൽപ്പാണ്ഡവസോമകർ
ബലത്താൽപ്പൊരുതാൻ വീര! ഞാനീച്ചൊന്നതു സത്യമാം. 96
ചെല്ലുചെല്ലുമഹാബാഹോ! സമയംതെറ്റിടൊല്ലിഹ
പാർത്ഥനേറയമ്പേറു പീഡിച്ചിതാമണ്ടുന്നു വമ്പട. 97
ദിവ്യസ്ത്രശക്തിയാലത്തു ശക്തനല്ലോ മഹാഭുജ!
പാണ്ഡുനന്ദനപാഞ്ചാലനിഗ്രഹത്തിന്നു മാനദ! 98

---

160. അശ്വത്ഥാമപരാക്രമം.

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു

ഏവം ദുര്യോധനൻചൊന്ന ദ്രോണജൻരണ ദുർമ്മദൻ
ദൈന്യഹിംസയ്ക്കിന്നുമട്ടിൽ ശത്രുഹിംസയ്ക്കൊരുങ്ങിനാൻ. 1
ആ മഹാബാഹു ചൊന്നാൻ നിന്മകനോടുടനിങ്ങിനെ
സത്യമാണു മഹാബാഹോ! നീചൊല്ലുന്നതു കൌരവ! 2
ഇനിയ്ക്കുമിഷ്ടരാണെൻറയച്ഛനും പാണ്ഡുനന്ദനർ
അമ്മട്ടവക്കിഷ്ടർ ഞങ്ങൾ പോരിലില്ലതൊരിയ്ക്കലും. 3
ശക്ത്യാ പൊരുന്നുണ്ടുതാത! പ്രാണൻകൈവിട്ടു നിർഭയം
ഞാൻ കർണ്ണൻ ശല്യർ കൃപരും കൃതവർമ്മാവുമങ്ങിനേ. 4

നിമേഷത്താൽപ്പാണ്ഡുസൈന്യം മുടിച്ചീടും നൃപോത്തമ!
നിമേഷത്താലായവരും കുരുസൈന്യം കുരുത്തമ! 5
നശിപ്പിയ്ക്കും പോരിൽ ഞങ്ങളില്ലെന്നാകിൽ മഹാഭുജ!
പൊരുന്നു പാർത്ഥരായ്നൊമ്മഠം ശക്തിപോലവർ നമ്മൊടും 6
തേജസ്സു തേജസ്സോടേറാൽ പ്രശമിയ്ക്കുന്നു ഭാരത!
പെട്ടെന്നുക്കിൽജയിച്ചീടാൻ പാറില്ലാപാണ്ഡു സേനയേ. 7
പാണ്ഡവന്മാരിരിയ്ക്കുമ്പോളുള്ള സത്യം പറഞ്ഞിടാം
തനിയ്ക്കുവേണ്ടിപ്പൊരുവോർ പൊരുന്നോർ പാണ്ഡുനന്ദനർ. 8
നിൻറെസൈന്യം മുടിയ്ക്കാത്തതെന്തുകൊണ്ടാണു ഭാരത!
നിയ്യോലുമ്പുതമൻ ഭൂപ! മതികണ്ടാളു കൌരവ! 9
എല്ലാം ശങ്കിപ്പവൻ മാനിയതേ ശങ്കിപ്പൂ ഞങ്ങളിൽ
നീയുനംകുത്സിതൻഭൂപ! പാപാത്മാ പാപപൂരുഷൻ. 10
ക്ഷുദ്ര! മറ്റുള്ളവരിലും കുറ്റംശങ്കിച്ചു കൊഠകയാം
ഞാനോപ്രയത്നപ്പെട്ടിട്ടു നിനക്കായുയിർ വിട്ടടൻ. 11
ഇതാപോരിനു പോകുന്നോൻ നിനക്കായ്ക്കുരു സത്തമ!
ശത്രുക്കളോടു പൊരുവേൻ കൊൽവേൻ പലരിപുക്കളേ. 12
ഏല്പേൻ സോമകപാഞ്ചാലകേകയന്മാരൊടും പരം
പാണ്ഡവേയരൊടും പോരിൽ നിന്നിഷ്ടത്തിന്നാശീന്ദമ! 13
ഇന്നൊന്നാലേറു വെന്തിട്ടു ചേദിപാഞ്ചാലസോമകർ
സിംഹം പീഡിപ്പിച്ച പയ്യ്ഠംപോലെ പാഞ്ഞൊടുമെങ്ങുമേ. 14
ഇന്നു ധർമ്മജരാജാവെൻ വിക്രമംപാർത്തു കണ്ടടൻ
ലോകമശ്രുതമാമമയമെന്നോർക്കും സോമകാനുചിതൻ. 15
നിർവ്വേദംപൂണ്ടു കൊണ്ടീടും ധർമ്മപുത്രൻ യുധിഷ്ഠിരൻ
പാഞ്ചാലസോമകന്മാരെപ്പോരിൽക്കൊന്നതു കണ്ടടൻ. 16
പോരിലെന്നോടെതുപ്പോരെ ഞാൻ കൊല്ലുന്നുണ്ടു ഭാരത!
വീര! വിട്ടൊഴിയില്ലെൻറെ കയ്യ്ക്കേറെരാത്തിപെട്ടവർ. 17
നിന്നുണ്ണി ദുര്യ്യോധനനോടിമ്മട്ടോതി മഹാഭുജൻ
വില്ലാളികളെയോടിച്ചു യുദ്ധത്തിന്നങ്ങു കേറിനാൻ. 18
പ്രാണഭൂൽപ്രവരൻ നിൻറെ മക്കൾക്കിഷ്ടം നടത്തുവോൻ
പിന്നൊക്കേകയപാഞ്ചാലരോടോതീ ഗൌതമീസുതൻ. 19

ഹേ മഹാരഥരേ! നിങ്ങളെന്മെയ്യിൽ പ്രഹരിയ്ക്കുവിൻ
നിലയ്ക്കുനിന്നു പോരുചിനസ്സുവേഗമെടുത്തുടൻ. 20
എന്നുകേട്ടവരെല്ലാരും ശസ്ത്രവർഷം തുടങ്ങിനാർ
ജലവർഷം കാർകാലംപോലെ നൃപതേ! ദ്രോണപുത്രനിൽ. 21
അതുടച്ചാ ദ്രൌണിപോരിൽപ്പത്തുവീരരെ വീഴ്ത്തിനാൻ
ധൃഷ്ടദ്യുമ്നനുമാപ്പണ്ഡുപുത്രരും കാണ്കവേ വിഭോ! 22
പോരിൽക്കൊന്നു മുടിയ്ക്കപ്പെട്ടീടും പാഞ്ചാലസോമകർ
പോക്കളത്തിൽ ദ്രൌണിയേ വിട്ടോടിനാർ പത്തുദിക്കുമേ. 23
പാഞ്ചാലസോമകരവർ ശൂരരോടുന്ന കണ്ടുടൻ
ധൃഷ്ടദ്യുമ്നൻപോരിൽ നേരിട്ടേറ്റം ദ്രൌണിയൊടായ്നൃപ! 24
അപ്പോൾചിത്രം പൊന്നണിഞ്ഞു മഴക്കാറാരവത്തൊടും
പിന്മാറീടാതുള്ള നൂറു രഥിവീരരൊടൊത്തവൻ. 25
പാഞ്ചാലരാജൻറെ മകൻ ധൃഷ്ടദ്യുമ്നൻ മഹാരഥൻ
യോധന്മാരെക്കൊന്നുകണ്ടാ ദ്രൌണിയോടേവമോതിനാൻ. 26
ആചാര്യപുത്ര! ദുർബ്ബുദ്ധേ! കൊൽവതെന്തന്യരേബ്ഭവാൻ
എന്നോടെതിർത്തു പൊരുതുനീ പോരിൽശത്രുനെങ്കിലോ. 27
ഞാൻനിന്നെക്കൊല്ലുവേൻ നില്പുകിപ്പോൾ സ്ഥൈര്യംപിടി
(ച്ചുനീ
പിന്നെയാചാര്യസുതനിൽ ധൃഷ്ടദ്യുമ്നൻ പ്രതാപവാൻ 28
മർമ്മംകീറും കടുക്രൂരക്കുരുനുകളെയെയ്തതേ
വരിയായ്ച്ചെന്നാശ്ശരങ്ങൾ കേറിദ്രൌണിയിലപ്പൊഴേ. 29
പൊൻകടക്കെട്ടുമായ്മിന്നും മുനയായ്മെയ് മുറിപ്പവ
തേനിന്നായ്പ്പൂത്ത വൃക്ഷത്തിൽക്കൂടു വണ്ടുകൾപോലവേ. 30
ഏറമെയ്തേറു കോപിച്ചു ചവിട്ടേറാഹിപോലവേ
മാനിദ്രൌണിയ സംഭ്രാന്തനുമുൾകൈകൊണ്ടു ചൊല്ലിനാൻ.
ധൃഷ്ടദ്യുമ്ന! സ്ഥൈര്യമാണ്ടു മുഹൂർത്തംകാത്തു നില്ക്കുടോ
കൂർത്തല്ലുങ്ങളാൽ നിന്നെക്കാലനുക്കുമെയയ്ക്കുവൻ. 32
എന്നോതിദ്രൌണിയാദ്ധൃഷ്ടദ്യുമ്നനെശ്ശത്രുനാശനൻ
കൈവേഗത്തോടു ബാണൌഘം വിട്ടെങ്ങും മൂടിയപ്പൊഴേ. 33

അടരിൽ ദ്രൌണിയമ്പെയ്തു മൂടിയോൻ യുദ്ധദുർമ്മദൻ
പാഞ്ചാലജൻ ദ്രോണജനെത്തജ്ജിച്ചു കടുവാക്കിനാൽ. 34
അറിവീലേമൽപ്രതിജ്ഞ വിപ്ര! നീയെൻറെജന്മവും
ദ്രോണനെക്കൊന്നുഞാൻ നിന്നെക്കൊന്നീടുന്നുണ്ടു ദുർമ്മതേ! 35
കൊല്ലുന്നില്ലിപ്പൊഴെഞാൻ നിന്നെപ്പോരിൽ ദ്രോണനിരിയ്ക്കുവേ
ഇന്നത്തെയീ രാത്രിതീർന്നു പുലർന്നാലതി ദുർമ്മതേ! 36
നിന്നച്ഛനേക്കൊന്നു വിട്ടിട്ടപ്പോൾ നിന്നെയുമാഹവേ
പ്രേതലോകം കേറിടുവനെന്നാണെന്നുള്ളിലുള്ളതും 37
നിൻറെ പാർത്ഥദ്വേഷവുമാക്കൌരവക്കുറുമങ്ങിനേ.
ഉറച്ചുനീന്നു കാണിക്കു ജീവനോടെ വിടില്ലഞാൻ 38
ബ്രാഹ്മണംകൈവിട്ടു ധർമ്മംക്ഷാത്രം കൈക്കൊണ്ട ദ്രുസുരൻ.
നിന്നുട്ടുള്ളോൻ ക്ഷത്രിയക്കു വദ്ധ്യനല്ലോ നരാധമ! 39
പരുഷം പാർഷ്തനിതിൻവണ്ണം ചൊന്നാദ്രിജോത്തമൻ
കടുക്രോധമെടുത്തിട്ടു നില്ക്കുനില്ക്കുന്നു ചൊല്ലിനാൻ 40
ദഹിപ്പിയ്ക്കുന്ന നോട്ടത്തിൽ നോക്കീപാർഷ്തനെപ്പരം.
മുറും മൂടീടിനാൻ പോരിൽച്ചീറുംപാമ്പൊക്കു മായവൻ 41
പോരിൽദ്രൌണി വിടും ബാണം പാരമേറ്റോരു പാർഷ്തൻ.
മുറും പാഞ്ചാലരടരൊത്തേറീടുംരഥി സത്തമൻ 42
കുലുങ്ങീലാ മഹാബാഹു തൻറെവീര്യമെടുത്തവൻ.
പലമാതിരിബാണങ്ങളശ്വത്ഥാമാവിൽ വിട്ടതേ 43
തിരിഞ്ഞേറാരിരുവരും പ്രാണച്ചൂതു കളിപ്പവർ.
ബാണൌഘങ്ങൾ തടുത്തുകൊണ്ടന്യോന്യം പാർത്തമഷികം 44
വില്ലാളിവീരർ ചുഴലെശ്ശരവർഷം വിടുന്നവർ.
ഘോരാകാരം പരം ദ്രൌണിപാർഷ്തപ്പോർ ഭയങ്കരം 45
കണ്ടുകൊണ്ടാടിനാരേറ്റം സിദ്ധചാരണ വാതികർ.
ശരൌഘങ്കൊണ്ടംബരവും ദിക്കും മൂടീടുമായവർ 46
കാണാതെപൊരുതീ ഘോരബാണക്കുരിരുൾ തീർത്തവർ.
പോരിൽനൃത്തം വെയ്യുമാറു പരം വില്ലുവളച്ചവർ 47
തമ്മിൽക്കൊൽവാനുന്നിടുന്നോർ സവ്യേതര ഭയങ്കരർ.
ലഘുചിത്രം സുഖുവായിപ്പൊരുതാരാ മഹാഭടർ 48

അസംഖ്യം യോധമുഖ്യന്മാർ പോക്കളത്തിൽപ്പുകഴ്ത്തുവോർ
കാട്ടിൽക്കാട്ടാനകൾ കണക്കവരേറാതു കാണുകയാൽ 49
ഇരുസൈന്യത്തിലുംഹർഷം പെരുത്തുണ്ടായിതപ്പൊഴേ.
സിംഹനാദങ്ങളുണ്ടായീ ഭടന്മാർശംഖു മൂതിനാർ 50
വാദ്യങ്ങളും കൊട്ടിയാത്തു നൂറുമായിരവും ശരി.
ഭീരുക്കളേറെം പേടിയ്ക്കുന്നോരാഘോഷ രണാങ്കണേ
സമക്കണക്കിലായ്നിന്നു മുഹൂർത്തം നേരമാരണം. 51
പിന്നെ ദ്രൌണിമഹാരാജ! വന്നവനാം പാർഷതന്നുടേ.
കൊടിയും കൊടയും വില്ലും രണ്ടു പിൻസൂതരേയുമേ 52
നാലശ്വങ്ങളെയും കൊന്നുപോരിൽപ്പാഞ്ഞു കരേറിനാൻ
ആപ്പാഞ്ചാലരെയൊക്കേയും മൊട്ടഴിഞ്ഞ ശരങ്ങളാൽ 53
അമേയനവനോടിച്ചു നൂറുമായിരവുംശരി.
ഉടൻ നടുങ്ങിയാപ്പാണ്ഡുപ്പടയൊട്ടുക്കു ഭാരത!
ദ്രൌണിപോരിൽശ്ശ്രമട്ടിൽച്ചെയ്തവൻക്രിയകാണുകയാൽ 54
നൂറിനാൽ നൂറിനേക്കൊന്നു പാഞ്ചാലരെ മഹാരഥൻ
മൂന്നു കൂരമ്പെയ്തു കൊന്നു നൽവർഷഭരെമുവ്വരേ. 55
ദ്രൌണി, പാർഷതനുംപിന്നൊപ്പാത്ഥനും കണ്ടുനില്ക്കുവേ.
മുടിച്ചു നേരിട്ടുനില്ക്കും മിക്ക പാഞ്ചാലരേയുമേ 56
കൊല്ലുപ്പെടുന്ന പാഞ്ചാലസൃഞ്ജയന്മാർകളാഹവേ.
ദ്രൌണിയേവിട്ടു പൊയ്പ്പോണ്ടാർചിന്നും തേർകൊടിയുള്ളവർ 57
ശത്രുക്കളേപ്പോരിൽവെന്നാദ്രോണപുത്രൻ മഹാരഥൻ.
മഴക്കാലം കാറുപോലെമഹാശബ്ദംമുഴക്കിനാൻ 58
പെരുത്തശൂരരേക്കൊന്നുശോഭിച്ചു ദ്രോണനന്ദൻ
പ്രളയത്തിൽപ്പൃതജാലം ചുടുമഗ്നികണക്കിനേ. 59

പോരിൽക്കരുക്കുട്ടർ പുകഴ്ത്തുമാറവൻ
വൈരിവ്രജത്തെബ്ഭുതവെന്നാസംഖ്യമേ
വിളങ്ങിനാൻ ദ്രോണസുതൻ പ്രതാപവാ-
നരിവ്രജം കൊന്നൊഴമിന്നുഭംഗിയിൽ. 60

161. സങ്കുലയുദ്ധം

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

പിന്നെദ്ധർമ്മജരാജാവും പാണ്ഡവൻ ഭീമസേനനും
ചുറും ചെന്നോറു നൃപതേ! വളഞ്ഞു ദ്രോണപുത്രനെ. 1
അപ്പോൾത്തട്ടേയ്ധനനൃപൻ ഭാരദ്വാജനൊടൊത്തവൻ
ചെന്നോറു പാണ്ഡവരൊട്ടു പിന്നെ യുദ്ധം നടന്നുതേ. 2
ഭീരുക്കൾക്കു ഭയംകൂട്ടുംപടി ഘോരം ഭയങ്കരം
അംബഷ്ഠമാളവന്മാരെശ്ശിബിവംഗത്രിഗർത്തരെ. 3
കൂട്ടത്തോടേ കാലനുക്കുകോറീകൃദ്ധൻ യുധിഷ്ഠിരൻ.
ശൂരസേനാഭീഷ്ഠഹരാം യുദ്ധദുർമ്മദമന്നരെ 4
അറുത്തു ചോരചോറാക്കിത്തീർത്തു മാരുതി പോക്കളം
നൃപ!യൌധേയാദ്രിജരെ മദ്രമാളവരേയുമേ. 5
മൃത്യുലോകംകോറിവിട്ട കിരീടി ശ്വേതവാഹനൻ
ആഴത്തിൽപ്പാഞ്ഞുകേറുന്ന നാരാചങ്ങൾ തറച്ചവ. 6
ശൃംഗംരണ്ടുള്ളദ്രികൾപോലൂഴിമേൽ വീണിതാനകൾ
ആനത്തുമ്പിക്കൈകളറിട്ടുമിങ്ങും പിടയ്കുവേ. 7
പിടയ്കും പാമുചിന്നീടുംമട്ടു ശോഭിച്ചു മന്നിടം
പൊന്നണിഞ്ഞ നൃപച്ഛത്രം ചിന്നിശ്ശോഭിച്ചു മന്നിടം. 8
പ്രളയേ സൂര്യചന്ദ്രാദിഗ്രഹാകീർണ്ണാംബരാഭയിൽ
പ്രഹരിപ്പിൻ ഭയംവിട്ടു കൊൽവിനെയ്വിൻ മുറിയ്കുവിൻ. 9
എന്നോറം ഘോഷമായ്ത്തീർന്നു ദ്രോണത്തേരിൻനേനേക്കടൻ
പോരിൽപ്പാരം ചൊടിച്ചിട്ടു വായവ്യാസ്ത്രത്തിനാൽഗ്രഹം. 10
ഉടച്ചിതവരെക്കാറു കാർക്കൂട്ടത്തെക്കണക്കിനേ
ദ്രോണൻ കൊല്ലുന്ന പാഞ്ചാലർ പേടിച്ചോടീ ഭയത്തൊടും. 11
ആ ഭീമനും മഹാത്മാവാം പാർത്ഥനും കണ്ടുനില്കുവേ
കിരീടിയും ഭീമനുമങ്കുശിൽച്ചെന്നോറിതപ്പൊഴേ. 12
പെരുത്ത രഥവംശത്താൽപ്പെരുമ്പടയണച്ചവർ
വലംഭാഗത്തു ബീഭത്സുവിടംഭാഗത്തു ഭീമനും. 13

ഭാരദ്വാജനെ വർഷിച്ചു പരം വിശിഖധാരയാൽ
അവരേ സൃഞ്ജയന്മാരും പാഞ്ചാലരഥിവീരരും. 14
പിന്തുടർന്നു മഹാരാജ!മത്സ്യസോമകരോടുമേ
അവ്വണ്ണമേ നിന്മകന്റെ പോരാളിരഥിപുംഗവൻ. 15
പെരുമ്പടയുമായ്ച്ചെന്നു ദ്രോണന്തേക്കരികേ നൃപ!
പിന്നെക്കിരീടി കൊന്നീടുന്നളവാഭ്ഭാരതപ്പട. 16
ഇരുട്ടും നിദ്രയുംമൂലം വീണ്ടും ചിന്നിച്ചമഞ്ഞുപോയ്
ദ്രോണനും തനിയേ നിന്റെ മകനും പോയ്ത്തടുക്കിലും. 17
തടുക്കാൻ പാരിയില്ലപ്പോളായോധരെ മഹീപതേ!
പാണ്ഡുപുത്രന്റെ ബാണങ്ങളേറു കൊല്ലുമ്പൊഥം വമ്പട. 18
എങ്ങും കൂരിരുളുള്ളപ്പോഥംപ്പാഞ്ഞുപോയിതു ചുറ്റുമേ
വാഹനങ്ങളെവിട്ടിട്ടമങ്ങസംഖ്യം നരേശ്വരർ. 19
പാഞ്ഞുപോയീ മഹാരാജ! പാരം പേടിച്ചുചുറ്റുമേ.

---

162. രാത്രിയുദ്ധം: സോമദത്തവധം

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു

വൻവില്ലുലച്ചിട്ടും സോമദത്തനിൽ ക്രോധമാന്വവൻ
ശൈനേയൻ സൂതനോടോതിയെത്തിക്കു സോമദത്തനിൽ. 1
കൌരവാധമബാൽഹീകവൈരിയെക്കൊന്നിടാതെ ഞാൻ
പോരിൽപ്പിന്തിരിയാ സൂത! ഞാനിച്ചൊന്നതു സത്യമാം. 2
ഉടനോടിച്ചിതാ സൂതൻ പാഞ്ഞീട്ടും സൈന്ധവങ്ങളെ
പോരിൽശ്ശുഭ്രങ്ങളേല്പുന്ന ശംഖവർണ്ണഹയങ്ങളെ. 3
മനോവായുജവാശ്വങ്ങഥം വഹിച്ചു യുയുധാനനെ
പണ്ടിന്ദ്രനെദ്ദൈത്യവധോദ്യമേ ഹരികഥം പോലവേ. 4
ആസ്സാത്വതൻ പോരിലൂക്കുള്ളവനെത്തുന്ന കണ്ടുടൻ
സോമദത്തൻ മഹാരാജ! തിരിച്ചു കൂസലെന്നിയേ. 5

മഴ പെയ്യും കാറുപോലെ ശരവർഷം ചൊരിഞ്ഞവർ
മേഘം ഭാസ്കരനേപ്പോലെമൂടിനാൻ ശിനിപുത്രനെ. 6
പോരിൽസ്സാത്യകിയും കൂസൽകൂടാതെ കുരുമുഖ്യനെ
ബാണൌഘത്താൽച്ചാറുമെയ്യുമൂടിനാൻ ഭരതർഷഭ! 7
സോമദത്തൻ മാധവനെയവ്വണ്ണമെയ്യു മാറിലായ്
അവനെസ്സാത്യകിയുമങ്ങെയ്തു ശിതശരങ്ങളാൽ. 8
തമ്മിലമ്പെയ്തുറത്തേറാമവർ ശോഭിച്ചിതൊപ്പമേ
പൂക്കും കാലം പൂത്തുനില്പും പൂമുരുക്കുകൾ പോലവേ. 9
മേലൊക്കെച്ചോരയണിയും കുരുവൃദ്ധിയശസ്കരർ
ദഹിപ്പിയ്യും ദൃഷ്ടികൊണ്ടു നോക്കിക്കൊണ്ടാർ പരസ്പരം. 10
രഥമണ്ഡലമാഗ്രത്തിൽച്ചരിയ്യുമരിവീരർ
മഴ പെയ്യും കാറുകൾ പോലവർ നിന്നിതു ഘോരരായ്. 11
അന്നേരമെയ്യിലൊട്ടുക്കു തറച്ചവർ ധരാപതേ!
മുള്ളൻപന്നികളെപ്പോലെ ശോഭിച്ചു ശരവിക്ഷതർ. 12
പൊൻകടക്കെട്ടുള്ളശരം ചിന്നിശ്ശോഭിച്ച മന്നവ!
മഴക്കാലത്തുഖദ്യോതം ചിന്നും വൃക്ഷങ്ങൾ പോലവർ. 13
ആ മഹാരഥരന്നേരം സന്ദീപിതശരീരരായ്
കൊള്ളിവെച്ചാനകൾ കണക്കായിക്കാണായിതാഹവേ. 14
പിന്നെപ്പോരിൽ മഹാരാജ! സോമദത്തൻ മഹാരഥൻ
അർദ്ധചന്ദ്രങ്കൊണ്ടറുത്തു മാധവന്റെ ധനുസ്സിനെ. 15
ഉടനങ്ങിരുപത്തഞ്ചുബാണം വിട്ടീടിനാനവൻ
വെന്നേണ്ടപ്പോൾ വെമ്പലോടും പത്തമ്പെയ്തിതു പിന്നെയും.
ഉടൻ വേറിട്ടൊരുക്കേറും വില്ലെടുത്തിട്ടു സാത്യകി
അഞ്ചമ്പുകൊണ്ടെയ്തുകൊണ്ടാൻ സത്വരം സോമദത്തനെ. 17
പിന്നെ മറ്റൊരു ഭല്ലത്താൽക്കണ്ടിച്ചു പൊന്മയദ്ധ്വജം
പോരിൽബ്ബാൽഹികന്റെ നൃപ! ചിരിച്ചുകൊണ്ടു സാത്യകി. 18
കൂസലെന്യേ സോമദത്തൻ കൊടി വീണതുകണ്ടുടൻ
ശൈനേയനെത്താനിരുപത്തഞ്ചമ്പാഞ്ഞെയ്തിതപ്പൊഴേ. 19
വില്ലാളി സോമദത്തന്റെ വില്ലു കോപിച്ച സാത്യകി
മൂർച്ചയേറും കത്തിയമ്പുകൊണ്ടു പോരിലറുത്തുതേ. 20

പൊൻകടക്കെട്ടെഴും നൂറുമൊട്ടഴിഞ്ഞ ശരം നൃപ!
തറച്ചു പൽപരിച്ചോരു പാമ്പിനൊക്കുമവൻെറമേൽ. 21
ഉടൻ മറൊരുവില്ലേന്തിസ്സോമദത്തൻ മഹാരഥൻ
മഹാബലൻ സാത്യകിയെ മൂടിനാൻ ശരവൃഷ്ടിയാൽ. 22
സോമദത്തനെയും പോരിൽച്ചൊടിച്ചെയ്തിതു സാത്യകി
പീഡിപ്പിച്ചു സോമദത്തനെയു സാത്യകിയേയുമേ. 23
സാത്യകിയ്ക്കായ്ഭീമനെയ്തു പത്തമ്പാസ്സോമദത്തനെ
ബാൽഹീകജൻ ക്ലേശിടാതെ ക്രൂരമെയ്തിതു ഭീമനെ. 24
ചൊടിച്ചു സാത്വതനുടൻ സോമദത്തൻെറ മാറിലായ്
വിട്ട പൊൻതണ്ടുള്ള ഘോരപരിഘം നൂതനം ദൃഢം. 25
ഊക്കേറുമാ ഘോരരൂപപരിഘം വന്നിട്ടുമൊഴേ
രണ്ടായ്ക്കണ്ടിച്ചു യുദ്ധത്തിൽച്ചിരിച്ചുകൊണ്ടു കൌരവൻ. 26
അറുവീണിതു രണ്ടായിട്ടാ വൻപരിഘമായസം
വജ്രമേറിട്ടദ്രിശൃംഗം പൊട്ടിവീഴുംപ്രകാരമേ. 27
പിന്നെസ്സാത്യകിയാസ്സോമദത്തൻ തൻപില്ലു മന്നവ!
മുറിച്ചു ഭല്ലുകൊണ്ടഞ്ചുമെയ്ത കയ്യുറയേയുമേ. 28
പിന്നെ നാലുത്തമാശ്വങ്ങളേയും നാലമ്പുവിട്ടുടൻ
പ്രേതരാജൻെറ ചാരത്തെയ്തയച്ചിതു ഭാരത! 29
മൊട്ടഴിഞ്ഞുള്ള ഭല്ലത്താൽസ്സൂതൻെറ തലയേയുമേ
ഹരിച്ചു രഥിശാർദ്ദൂലൻ ചിരിച്ചുകൊണ്ടു ഭാരത! 30
എരിതീപ്പോലെയത്യുഗ്രം പൊൻകടക്കെട്ടെഴുംശരം
ചാണയ്ക്കുവെച്ചിട്ടു മെഴുക്കിട്ടതാഞ്ഞെയ്ത പിന്നെയും. 31
ബലമേറുന്ന ശൈനേയനെയ്തോരാ ശ്രേഷ്ഠസായകം
അവൻെറമാറിൽപ്പോയ്വീണ ഘോരം ശ്യേനംകണക്കിനെ. 32
ശക്തൻ സാത്വതനെയ്തോരെയ്ത്തേററമേററാ മഹാരഥൻ
സോമദത്തൻ മഹാരാജ! വീണു പെട്ടെന്നു ചത്തുപോയ്. 33
മഹാരഥൻ സോമദത്തൻ തന്നെക്കൊന്നതു കണ്ടുടൻ
തേർക്കൂട്ടത്തോടു നിന്നാഥക്കാരേററു സാത്യകിയോടുതാൻ. 34
പ്രദ്രുകന്മാരെല്ലാരും പാണ്ഡവന്മാരുമൂഴിപ!
പെരുമ്പടയുമായ് ദ്രോണപ്പടയിൽപ്പാഞ്ഞുകേറിനാർ. 35

പരം യുധിഷ്ഠിരൻ ക്രുദ്ധൻ ഭാരദ്വാജന്റെയോധരെ
ഭാരദ്വാജൻ കണ്ടനില്ലെന്നയമുത്തുകിയകറിനാൻ. 36
പടയോടിച്ചിട്ടും ധർമ്മപുത്രനേ ദ്രോണർ കണ്ടുടൻ
ചൊടിച്ചു കൺചുവത്തിക്കൊണ്ടുക്കിൽപ്പാഞ്ഞുകേറിനാൻ 37
ഏഴു ക്രൂരമെയ്യുകൊണ്ടാനടനേതന്നെ പാർത്ഥനെ
ചൊടിച്ചഞ്ചമെതിത്തെയ്തു യുധിഷ്ഠിരനുമപ്പൊഴേ. 38
ഏറാമമ്പേറാ പോരാളി കിരിനക്കിത്തുടച്ചുടൻ
യുധിഷ്ഠിരന്റെ കൊടിയും വില്ലും കണ്ടിച്ചുവിട്ടതേ. 39
വില്ലറു വെമ്പിടേണ്ടപ്പോൾ വെമ്പലോടും നൃപോത്തമൻ
ഉറപ്പേറും വില്ലു വേറിട്ടെടുത്തു പോരിൽ വെക്കമേ. 40
ദ്രോണനെപ്പിന്നെയൊട്ടേറെയമ്പെയ്തു പാണ്ഡുനന്ദനൻ
സൂതാശ്വകേതുരഥമൊത്തതൊരത്ഭുതമായിതേ. 41
ഏറാമമ്പേറു പീഡിച്ച മുഹൂർത്തം വ്യഥയാണ്ടവൻ
ഇരുന്നുപോയീ തേർത്തട്ടിൽ ദ്രോണൻ ബ്രാഹ്മണപുംഗവൻ. 42
പിന്നെ സചേതനമാക്കൊണ്ടു ചീറും പാമ്പുകണക്കിനേ
കടുക്രോധമിയന്നിട്ടു വായവ്യാസ്ത്രമയച്ചുതേ. 43
കൂസൽകൂടാതുടൻ പാർത്ഥൻ വില്ലെടുത്തിട്ടു വീശുവാൻ
അവനേറയസ്ത്രമസ്ത്രത്താൽ സ്തംഭിപ്പിച്ചു രണാങ്കണേ. 44
ബ്രാഹ്മണൻ തന്റെ നെടുതാം വില്ലു കണ്ടിച്ചു പാണ്ഡവൻ
ഉടൻ മറൊരുവില്ലേന്തീ ദ്രോണൻ ക്ഷത്രിയമർദ്ദനൻ. 45
അതും നിശിതമ്പല്ലെത്താൽക്കണ്ടിച്ചു കുരുപുംഗവൻ
കൌന്തേയൻ ധർമ്മസുതനോടപ്പോൾക്കല്പിച്ചു കേശവൻ. 46
യുധിഷ്ഠിര! മഹാബാഹോ! ഞാൻ കേൾപ്പിപ്പുതുകേൾക്കണേ
ദ്രോണനോടുള്ള പോരുണ്ടു നിറുത്തു ഭരതർഷഭ! 47
ദ്രോണനങ്ങേപ്പിടിപ്പാനായ് ശ്രമിപ്പൂ പോരിൽ നിത്യവും
അങ്ങയോടിവനീ യുദ്ധമൊക്കില്ലെന്നാണു മന്മതം. 48
ഇവനെക്കൊല്ലുവാൻ തീർന്നോനിവനെക്കൊന്നുകൊള്ളുമേ
ഗുരുവേ വിട്ടുപൊയ്ക്കാൾകെ ദുര്യോധനനെഴുന്നെടം. 49
രാജാവു രാജാവോടേല്ലുകൊക്കാ യുദ്ധമരാജനായ്
അങ്ങോട്ടുചെല്ലു കൌന്തേയ! രഥഹസ്ത്യശ്വമൊത്തു നീ. 50

സഹായമാത്രമായ് ഞാനൊത്തുണ്ടിങ്ങു ധനഞ്ജയൻ
നരവ്യാഘ്രൻ ഭീമനുണ്ടെതിക്കുന്ന കുരുക്കളായ്. 51
വാസുദേവോക്തികേട്ടിട്ട ധർമ്മരാജൻ യുധിഷ്ഠിരൻ
ഒട്ടുനേരം വിചാരിച്ചു പിന്നെഗ്ഘോരരണത്തിനായ്. 52
ഭീമൻ നില്ക്കുംദിക്കിലേയ്ക്കു ശീഘ്രം പൊയ്ക്കാണ്ടിതപ്പൊഴേ
വാതുറന്നന്തകന്മട്ടു നിന്നാൾക്കാരെ വധിപ്പവൻ. 53
പെരുത്ത രഥഘോഷത്താൽപ്പാരിടത്തെ മുഴക്കുവോൻ
വർഷക്കാലം കാറുപോലെ ധർമ്മരാജൻ യുധിഷ്ഠിരൻ. 54
ഭീമൻ ശത്രുക്ഷയംചെയ്തപ്പിന്തുണച്ചിതു പാണ്ഡവൻ
ദ്രോണൻ വിരോധി പാഞ്ചാലദ്ധ്വംസംചെയ്തു നിശാമുഖേ.

---

163. ദീപോദ്യോതനം

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു

അവ്വണ്ണമാഘോരരൂപഭീഷണപ്പോർനടക്കവേ
ഇരുളും പൊടിയുംകൂടി ലോകം മൂടീടവേ നൃപ! 1
തമ്മിൽപ്പോരിന്നുനേരിട്ട യോധർ കണ്ടീല തങ്ങളിൽ
ഊഹത്താലും പേർകളാലും പൊരുന്ന ക്ഷത്രിയഷ്ഭർ. 2
തേരാനയാശ്വകുതിരകാം മുടിയുംപൊഴുതിൽ പ്രഭോ!
ദ്രോണകർണ്ണകൃപന്മാരാന്തീമപാഷ്ഠസാത്വതർ. 3
തമ്മിൽച്ചെന്നേറ്റു സൈന്യങ്ങളുലക്കീ ഭരതഷ്ഭ!
ആ മഹാരഥരെല്ലാടം വധിച്ചീടുന്ന സേനകാം. 4
ഇരുട്ടടച്ചസമയം പരം പാഞ്ഞോടിയെങ്ങുമേ
പേടിച്ചുഴന്നാങ്ങുമിങ്ങും പാഞ്ഞോടും ഭടരപ്പൊഴേ. 5
കൊല്ലപ്പെട്ട മഹാരാജ! ചുറ്റും പാഞ്ഞോടിടുമ്പൊഴും
മഹാരഥസഹസ്രങ്ങാം പോരിൽക്കൊന്നിതു തങ്ങളിൽ. 6
നിൻപുത്രദുർമ്മന്ത്രിതത്താൽക്കുരിരുട്ടുത്തുഴന്നവ
പരം സൈന്യങ്ങളും സേനാനാഥരും ഭരതഷ്ഭ! 7
ഇരുട്ടടച്ചവാറേററം പോരിൽപ്പേടിച്ചുഴന്നുപോയ്.

ധൃതരാഷ്ട്രൻ പറഞ്ഞു.

പാണ്ഡവന്മാരിട്ടിളക്കിയോജസ്സംകെട്ടിരുട്ടിലായ്
കഴങ്ങിടുന്ന നിങ്ങൾക്കു ചേതസ്സെന്തായിരുന്നാവോ. 8
അവക്കുമെൻഭടന്മാക്കും വെളിച്ചം പിന്നെയെങ്ങിനെ
ഉലകത്തിരുൾമൂത്തപ്പോളുണ്ടായ്വന്നിതു സഞ്ജയ! 9

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

ചത്തുശേഷിച്ച സൈന്യങ്ങളൊക്കേയും വീണ്ടുമപ്പൊഴേ
സേനാനാഥന്മാരെയെച്ചു പരം വ്യൂഹംചമച്ചതേ. 10

ദ്രോണൻ മുമ്പിൽപ്പിൻപുറത്തങ്ങുശല്യൻ
പാശ്ചംരണ്ടിൽശ്ശകുനിദ്രൌണിമാരും
സൈന്യംമുറും രാത്രിതാൻ കാത്തുകൊണ്ടു
പുറപ്പെട്ട മന്നാനും മന്നവേന്ദ്ര! 11
നിലത്തെഴും മുറു കാലാളകളോടും
ദുര്യോധനൻ ചൊല്ലിനാൻ സാന്ത്വപൂർവ്വം
ശസ്ത്രംവെച്ചിട്ടേവരും നിങ്ങളിപ്പോൾ—
ക്കത്തിക്കാളും പന്തമേന്തിപ്പിടിപ്പിൻ. 12
രാജാജ്ഞയാലവരേറും പ്രഹർഷി—
ച്ചുടൻപിന്നൊക്കെകളിൽപ്പന്തമേന്തി
ദേവർഷിഗന്ധർവ്വസുരർഷിവിദ്യാ—
ധരാപ്സരസ്സംഘഗണങ്ങളപ്പോൾ. 13
നാഗങ്ങളും യക്ഷോരഗകിന്നരന്മാർ
വാനിങ്കലും പന്തമെടുത്തു ഹർഷാൽ
ദിശൈവതൌഘംവഴി കാണുമാറായ്—
സുഗന്ധിതൈലത്തിൽ നനച്ച പന്തം 14
വിശേഷിച്ചും നാരദപർവ്വതന്മാർ
കഥിയ്ക്കയാലേ കുരുപുംഗവാത്മം
പന്തംകൊളുത്തീട്ടു വെളിച്ചമേറു
ശോഭിച്ചു വീണ്ടും പട രാത്രികാലം. 15

വിലപ്പെടുന്നാഭരണങ്ങൾ ദിവ്യ-
ശസ്ത്രങ്ങളും ദീപ്തിയൊടാപതിയ്ക്കേ
തേർതോറുമയ്ഞ്ഞുതെളിഞ്ഞപന്തം
മുമ്മൂന്നുതാൻ മത്തഗജങ്ങൾതോറും. 16
അശ്വങ്ങളോരോന്നിനു പന്തമോരോ-
ന്നൊപ്പിച്ചിതാപ്പാണ്ഡവകൌരവന്മാർ
ക്ഷണത്തിലിമ്മാതിരി പന്തമൊക്കെ-
ത്തെളിഞ്ഞു നിൻസേനവിളങ്ങുമാറായ്: 17
സൈന്യത്തിലെല്ലാം വിരിയെ നിരന്ന
കാലാൾ പിടിച്ചീടിന പന്തമെങ്ങും
തെളിഞ്ഞുകാണായിതു രാത്രി വാനിൽ-
ത്തടിത്തിണങ്ങും മുകിൽമാലപോലെ. 18
സൈന്യംതെളിഞ്ഞോരളവദ്രികല്പൻ
ദ്രോണൻ തപിപ്പിച്ച മുറ്റുച്ചുറവും
ശോഭിച്ചു പൊൻചട്ടയണിഞ്ഞു ഭൂപ!
മദ്ധ്യാഹ്നസൂര്യൻപടി രശ്മിമാലി. 19
സുവർണ്ണഭൂഷാനികരം പതക്കം
തെളിഞ്ഞ ശസ്ത്രങ്ങൾ ധനുസ്സിവറിൽ
പതിഞ്ഞുശോഭിച്ചിതു പാവകൻതാൻ
പ്രതിപ്രഭാജാലമയന്നമപ്പോൾ. 20
ശുഭ്രങ്ങളാകും പരിഘങ്ങൾശൈക്യ-
ഗദാളിതേരമ്പുകൾ വേലിതെല്ലും
പ്രതിപ്രഭാരശ്മിയൊടാജമീഢ!
ചലിച്ചു ദീപങ്ങൾകൊടുത്തു വീണ്ടും. 21
ഛത്രങ്ങൾവെഞ്ചാമരദീപ്തഖഡ്ഗം
മഹോൽക്കയെന്നുള്ളവയും നരേന്ദ്ര!
ചലിച്ചു പൊന്മാലകളും രണത്തിൽ
ശ്രമിയ്ക്കുവോർക്കേറെ വിളങ്ങിയപ്പോൾ. 22
അസ്ത്രപ്രകാശത്തൊടു ദീപശോഭ
കലർന്നു ശോഭിച്ചൊരു സൈന്യമപ്പോൾ

ഒട്ടേറെയങ്ങാഭരണപ്രകാശം
ചേന്നും വിശേഷിച്ചു തെളിഞ്ഞു ഭൂപ! 23
ശസ്ത്രങ്ങളൂട്ടിത്തെളിവാന്നു ചോര
പറ്റിപ്പുരം വീരരിളക്കിടുമ്പോഠം
ദീപ്തപ്രകാശം തെളിവോടുയർത്തി
വഷ്ണത്തിൽ മിന്നൽപ്പിണർപോലെ വാനിൽ. 24
ചലിച്ചുമൂക്കോടു ഹനിച്ചുമേറ്റം
പാഞ്ഞേറുമുള്ളാളുകഠംതൻ മുഖങ്ങഠം
ശോഭിച്ചിതപ്പോളിളകുന്ന കാറ്റി-
ലുലഞ്ഞ പൊയ്ത്താരുകളെന്നപോലെ. 25
മഹാമരംകൂടിയെരിഞ്ഞ കാട്ടിൽ
പ്രഭാകരൻതൻപ്രഭ വാച്ചപോലെ
മഹാഭയത്തിൽബ്രഹ്മഭീമമട്ടിൽ
പ്രദീപ്തമായീ പടയൊക്കെയപ്പോഠം. 26
തെളിഞ്ഞിടുംനമ്മുടെ സൈന്യമങ്ങു
കണ്ടിട്ടുടൻ പാർത്ഥരുമപ്രകാരം
സൈന്യത്തിലൊട്ടുക്കു പടാതിമാരെ-
ക്കല്പിച്ചു, ചെയ്താരവരപ്രകാരം. 27
ഏഴേഴു വന്തങ്ങഠം ഗജങ്ങഠംതോറും
പന്തംപതിപ്പുത്തു രഥങ്ങഠംതോറും
ഈരണ്ടുപന്തങ്ങഠം ഹയങ്ങഠംതോറും
ധ്വജത്തിലും പിന്നിലുമുണ്ടു വേറേ. 28
സൈന്യത്തിലൊട്ടുക്കിഹ പിന്നിൽ വേറേ
മുമ്പിട്ടമുണ്ടങ്ങിനെ ചുറ്റുമേവം
മദ്ധ്യത്തിൽ വേറിട്ടമെരിഞ്ഞ പന്തം
സേനാദ്വയത്തിങ്കലുമൊത്തിതപ്പോഠം. 29
സൈന്യത്തിലൊട്ടുക്കു പടാതിമാർകഠം
തേരാനയശ്വപ്പടയായ്ക്കലന്നും
മദ്ധ്യത്തിൽ വേറിട്ടമെരിഞ്ഞ പന്ത-
മേന്തീട്ടു കാണിച്ചിതു പാണ്ഡുസൈന്യം. 30

ആപ്പന്തമേന്തീട്ടു തെളിഞ്ഞ സൈന്യം
കെല്പിൽത്തെളിഞ്ഞൂബലമൊത്തവണ്ണം
പ്രകാശമേകും ഗ്രഹമാം ദിനേശൻ
പ്രകാശമേറീടുമൊരഗ്നിപോലെ 31
അവറിനുള്ളാ പ്രഭ ഭ്രമിവാനും
കവിഞ്ഞുദിക്കൊക്കെയുമേറു പാരം
അന്നാ പ്രകാശത്തിനതിപ്രകാശ-
മാർന്നു പരക്കും നൃപ! നിൻഭടക്കും. 32
വാനിക്കലും ചെന്നിടുമാ വെളിച്ച-
മുണർത്തിട്ടും ദേവഗണങ്ങളെല്ലാം
ഗന്ധർവ്വയക്ഷാസുരസിദ്ധസംഘാ-
പ്സരസ്സമൂഹങ്ങളുമൊക്കെയെത്തീ. 33
ആദ്ദേവഗന്ധർവ്വർ കലർന്ന സിദ്ധ
യക്ഷാപ്സരോവഗ്ഗമണഞ്ഞുമേറാം
മരിച്ച പോരാളികൾ വാനണഞ്ഞു-
മാസ്സംഗരം ദിവ്യകല്പത്തിലായി. 34
തേരാനയശ്വാവലി നീളെ മിന്നി-
പ്പുരം ചൊടിച്ചേറു ഹതദ്ധ്വനാശം
നരാശ്വനാഗങ്ങൾ നിരന്ന സൈന്യാ
സുരാസുരവ്യൂഹസമാനമായി. 35
ചാട്ടുന്ന വേൽക്കാറൊടു തേരുമേഘാ
കലർന്ന നാഗാശ്വമനുഷ്യർ തിങ്ങി
ശരങ്ങൾ പെയ്തും രുധിരാംബുവാനും
രാവിൽത്തുടർന്നു നരദേവ! യുദ്ധം. 36
ആപ്പോരിലഗ്നിപ്രതിമൻ മഹാത്മാ
വിപ്രാത്തമൻ പാണ്ഡവതാപകാരി
ശരത്തിൽ മദ്ധ്യാഹ്നദിനേശനംശു
മിന്നിജ്വലിയ്ക്കുംപടിയായ് നരേന്ദ്ര! 37

164. സങ്കുലയുദ്ധം

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു

ലോകംതെളിഞ്ഞപ്രകാരം പൊടികൊണ്ടു മറഞ്ഞതിൽ
ചെന്നെതിർത്തിതു വീരന്മാർതമ്മിൽക്കൊൽവാൻ മുതിർന്നവൻ. 1
പോരിൽച്ചെന്നോരവർ ന്യപ! ശസ്ത്രപ്രാസാസിധാരികൾ
തമ്മിൽ നേരേ നോക്കിനിന്നു തമ്മിൽക്കുറവംനടത്തിയോർ. 2
ഗന്ധതൈലം നനച്ചുള്ള പൊൻപിടിപ്പുതമങ്ങിനാ
അസംഖ്യം ചുറവുമേ കത്തിപ്രകാശിപ്പതുകൊണ്ടുമേ. 3
ദേവഗന്ധർവ്വദീപാദിപ്രകാശങ്കൊണ്ടുമേറവും
ഗ്രഹങ്ങളാൽ വാനുപോലെ ഭൂമി ശോഭിച്ചു ഭാരത! 4
പൊരുത്തു പന്തം കത്തിച്ചിട്ടോരാം ശോഭിച്ചു പോക്കളം
ലോകംമൂടിഞ്ഞിടുംകാലം കത്തും പാത്തട്ടപോലവേ 5
ചുറും പന്തം കത്തിയെങ്ങും പ്രകാശിപ്പിച്ചു ദിക്കുകൾ
മഴക്കാലത്തു ഖദ്യോതംമിന്നും വൃക്ഷങ്ങൾപോലവേ. 6
വീരന്മാരോടു വെവ്വേറേ വീരർ ചെന്നോരു മന്നവ!
നാഗങ്ങൾ നാഗങ്ങളോടും സാദിമാർ സാദിമാരൊടും. 7
രഥങ്ങൾ രഥിമാരോടുംചെന്നെതിർത്തിതു നന്ദിയിൽ
ആഘോരരാത്രിസമയം നിന്റെ പുത്രന്റെയാജ്ഞയാൽ. 8
ചതുരംഗബലത്തിന്റെ പാഞ്ഞോരാം ഘോരമായിതേ
അപ്പോൾപ്പാർത്ഥൻ മഹാരാജ! കുരുപ്രവരസേനയെ 9
മുറും മന്നോർകളെമുടിച്ചുടച്ചു ത്വരയോടുടൻ.

ധൃതരാഷ്ട്രൻ പറഞ്ഞു.

അവൻ പൊടിച്ച ദുർദ്ധർഷനമർഷംപൂണ്ടുകൊണ്ടുടൻ
എന്നുണ്ണിപ്പടപുക്കപ്പോൾ നീങ്ങൾക്കെന്തായി മാനസം. 10
എന്തുചിന്തിച്ചുസൈന്യങ്ങൾ പരതാപികടന്നതിൽ
കാലോചിതം വേണ്ടകൃത്യമെന്തു കണ്ടു സുയോധനൻ. 11

ആ വീരനോടേവർ പോരിലെതിത്തോറാരരിന്ദമർ
ശ്വേതാശ്വൻ കേറിയളവിൽ ദ്രോണനൊക്കാത്തതാരുവാൻ. 12
വലംചക്രം ദ്രോണനാരു കാത്തതാരാണിടത്തുമേ
വീരർ പിന്നിൽക്കാത്തതാരാ വീരൻ പൊരുതിടുമ്പൊഴേ. 13
പോരിൽശ്ശത്രുക്കളെക്കൊന്നു മുമ്പിൽക്കേറിയതാരുവാൻ
പാഞ്ചാലരിൽമഹേഷ്വാസൻതോൽക്കാത്തോൻ കേറിയ
[പ്പൊഴേ
തുള്ളുംവണ്ണം നരവ്യാഘ്രൻ തേർമാഗ്ഗങ്ങളിൽ വീയ്യുവാൻ
പാഞ്ചാലത്തേർനിരകളെ ദ്രോണനമ്പെയ്തരിച്ചവൻ. 15
അഗ്നികല്പനതിക്രുദ്ധൻ മൃത്യുവിൽപ്പെട്ടതെങ്ങിനെ
അവ്യഗ്രർ തോറിടാത്തോരായ്ച്ചൊൽവൂമാറാർക്കുമെബ്ഭവാൻ
ഹർഷിച്ചയന്നുമില്ലെന്നാകിലാരെയങ്ങിനെ സഞ്ജയ!
ചത്തും വിവർണ്ണരായിട്ടും ചിന്നീട്ടും ചൊല്ലിടുന്നു നീ 17
തേർപോയിട്ടും പോരിലെന്റെതേരാളികളെയങ്ങിനേ.

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു

പോരിന്നൊരുങ്ങും ദ്രോണന്റെ മതംകണ്ടിട്ടു രാത്രിയിൽ
നൃപ!ട്ടയ്യോധനൻ ചൊന്നാൻ വശ്യരാം തമ്പിമാരൊടായ്. 18
വികർണ്ണനാച്ചിത്രസേനൻ സുപാശ്വനിവരോടുമേ
ദുർദ്ധർഷദീർഘബാഹുക്കളോടും തൻഭടരോടുമേ. 19
ദ്രോണരെപ്പിന്നുറം കാപ്പിനെല്ലാരും വിക്രമത്തൊടും
വലത്തുചക്രം ഹാർദ്ദിക്യനിടത്തോ ശല്യനങ്ങിനെ. 20
ത്രിഗർത്തരിൽശ്ശൂരർ ചത്തുശേഷിച്ചുള്ള മഹാരഥർ
അവരെല്ലാവരേയും മുമ്പാതിവിട്ടിതു നിന്മകൻ. 21
ആചാര്യനോ ക്ഷമാശീലനോരാരം സന്നദ്ധർപാണ്ഡവർ
കുന്നിച്ചു കാപ്പിനവനെശ്ശത്രുക്കളെ മുടിയ്ക്കുവേ. 22
കൈവേഗമേറും ബലവാൻ ദ്രോണൻപോരിൽപ്പരാക്രമി
പോരിൽ വാനോരെയും വെല്ലുമെന്തിസ്സോമകപാർത്ഥരെ. 23
നിങ്ങളെല്ലാരുമൊന്നിച്ചു പെരുമ്പോരിൽക്കിണഞ്ഞുതാൻ
ദുർദ്ധർഷദ്രോണനൊക്കാപ്പിൻ ധൃഷ്ടദ്യുമ്നനിൽനിന്നിഹ. 24

പാണ്ഡവേയഭടന്മാരിൽ ഞാൻ കാണുന്നില്ലൊരുത്തനെ
ദ്രോണരെപ്പോരിൽ ചെൽവാനായ്ദ്ധൃഷ്ടദ്യുമ്നനെയെന്നിയേ. 25
എല്ലാങ്കൊണ്ടും വേണ്ടതിങ്ങു ഭാരദ്വാജന്റെ രക്ഷയാം
കാത്താലവൻ സോമകസൃഞ്ജയന്മാരെ മുടിയ്ക്കുമേ. 26
സൃഞ്ജയക്കൂട്ടമൊക്കേയും പോക്കളത്തിൽ മുടിയ്ക്കിലോ
പോരിൽദ്ധൃഷ്ടദ്യുമ്നനെയാ ദ്രൌണി കൊല്ലുമസംശയം. 27
അമ്മട്ടജ്ജുനനെപ്പോരിൽക്കണ്ണൻ വെല്ലും മഹാരഥൻ
സന്നദ്ധരാം ഭിമസേനമുഖ്യരേ ഞാൻ ജയിയ്ക്കുവൻ. 28
ശേഷം പാണ്ഡവരെത്തേജസ്സറോരെച്ചുടരും ക്ഷണം
ഇമ്മട്ടെനിയ്ക്കു വിജയമേറെക്കാലത്തിനൊക്കുമേ. 29
മഹാരഥൻ ദ്രോണരെത്താൻ പോരിൽപ്പാലിച്ചുകൊള്ളുവിൻ
എന്നോതിബ്ഭരതശ്രേഷ്ഠ! നിന്റെ പുത്രൻ സുയോധനൻ. 30
അയച്ചിതപ്പോഥംസൈന്യത്തെക്കുരിരുട്ടുള്ളനേരമേ
തുടർന്നു പിന്നെ വമ്പോരു രാവിൽബ്ഭരതസത്തമ! 31
ജയംകൊതിച്ചിട്ടും രണ്ടുസൈന്യങ്ങൾക്കും ധരാപതേ!
അജ്ജുനൻ കുരുസൈന്യത്തെപ്പാത്ഥനെക്കുരുവീരരും. 32
പല ശസ്ത്രങ്ങളെക്കൊണ്ടും തമ്മിൽ പീഡപ്പെടുത്തിനാർ
ദ്രൌണി പാഞ്ചാലനൃപനെ ദ്രോണൻ സൃഞ്ജയരേയുമേ. 33
മൂടിക്കൊണ്ടിതു യുദ്ധത്തിൽ മൊട്ടഴിഞ്ഞശരങ്ങളാൽ
പാണ്ഡുപാഞ്ചാലക്കുരുക്കൾക്കുമമ്മട്ട ഭാരത! 34
കടുത്തൊരു നിലക്കേടായ് തമ്മിൽക്കൊന്നുമുടിയ്ക്കുവേ
കണ്ടിട്ടില്ലാ ഞങ്ങളും പണ്ടുള്ള പേർകളുമങ്ങിനേ 35
ശത്രുഭീഷണമാ രാത്രിയുദ്ധമ്പോലൊന്നു മുന്നുമേ.

---

165. യുധിഷ്ഠിരാപായാനം

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

അമ്മട്ടുഗ്രം രാത്രിയുദ്ധം നടക്കുമ്പോൾദ്ധരാപതേ!
സർവ്വനാശംചെയ്യുമതിൽദ്ധർമ്മപുത്രൻ യുധിഷ്ഠിരൻ. 1

പറഞ്ഞു പാണ്ഡുപാഞ്ചാലസോമകന്മാരൊടങ്ങുടൻ
ആനതേരാളുകളുടെ നാശത്തിന്നായി മന്നവ! 2
യുധിഷ്ഠിരനൃപൻ ചൊല്ലീ സ്വയോധരൊട്ടു മന്നവൻ
വരുവിൻ ചൊല്ലുവിൻ ദ്രോണൻതന്നെം നേരിട്ടുകൊല്ലുവാൻ 3
രാജാജ്ഞയാലാപ്പാഞ്ചാലസോമകന്മാരിളാപതേ!
ദ്രോണന്നെറ നേക്കുതാൻ പാഞ്ഞിതുഗ്രമാത്തുവിളിച്ചുടൻ. 4
അവരോടേറിതെതിരിട്ടാത്തമഷ്ടികം ഞങ്ങളും
ശക്തിപോലെ യഥോത്സാഹംപോരിൽസ്സ്വപ്രാണരൂപമായ് 5
ഹാട്ടികൃൻ കൃതവമ്മാവു യുധിഷ്ഠിരനൊടേറുതേ
ദ്രോണന്നെറ നേക്കു ചെല്ലുമ്പോഥം മത്തേഭത്തോടിഭോപമം. 6
ചുറുമേ ശരവർഷങ്ങം തൂകും ശൈനേയനോടുടൻ
ചെന്നോറും കൌരവൻ ഭൂരിഭൂപ!സംഗ്രാമമട്ടനാൻ. 7
തേരാളി ദ്രോണനെപ്പാത്തു സഹദേവൻ ഗമിയ്കുവേ
കണ്ണൻ വൈകർത്തനൻ ഭൂപ!തടുത്തു പാണ്ഡുപുത്രനെ. 8
തേരാളിവീരൻ തേരേറി ഭീമൻ ചെല്ലുന്നനേരമേ
ദുര്യോധനനെതിർത്തോറും മൃത്യുപോടെന്നവണ്ണമേ. 9
സർവ്വായുധക്ഷമൻ യോധശ്രേഷ്ഠൻ നകുലനേയുമേ
തടുത്തു സത്വരം ധാത്രീപതേ!ശകുനി സൌബലൻ. 10
തേരാളിവീരൻ തേരേറിശ്ശിഖണ്ഡിയണയുമ്പൊഴേ
സംഗരത്തിൽത്തടുത്താനാക്കൃപൻ ശാരദ്വതൻ നൃപ! 11
പ്രതിവിന്ധ്യൻ മയിൽനിറമുള്ളശ്വങ്ങളൊടേല്ക്കുവേ
നൃപ!ദുശ്ശാസനൻ സജ്ജൻ സജ്ജനെച്ചെന്നു നിർത്തിനാൻ. 12
മായാശതചണൻ ഭൈമി രാക്ഷസൻ ചെന്നിടുമ്പൊഴേ
തടുത്തുനിർത്തിനാൻ നേരിട്ടശ്വത്ഥാമാവു മന്നവ! 13
വൃഷസേനൻ സൈന്യഭൃത്യരൊത്താ ദ്രുപദരാജനെ
തടുത്തു പോരിൽ ദ്രോണന്നെറനേക്കു ചെല്ലുന്ന ശക്തനെ. 14
ദ്രോണനെക്കൊല്ലുവാനായി ദൃതമെത്തും വിരാടനെ
തടുത്തു ചൊടിയോടേറു മദ്രരാജാവു ഭാരത! 15
രഭസൻ നാകുലി ശതാനീകനെത്തുമ്പൊഴാഹവേ
ദ്രോണഹിംസയ്കുറവനെച്ചിത്രസേനൻ തടുത്തുതേ. 16

മഹാരഥൻ യോധമുഖ്യനജ്ജുനൻ വന്നിടുമ്പൊഴേ
തടുത്തിതു മഹാരാജ!രാക്ഷസേന്ദ്രനലംബുഷൻ. 17
പോരിൽശ്ശത്രുവധംചെയ്യും വില്ലാളി ദ്രോണനെത്തദാ
തടുത്തു പാഞ്ചതൻ ധൃഷ്ടദ്യുമ്നൻ സംഹൃഷ്ടരൂപനെ. 18
ഏവം മറ്റും പാണ്ഡുപുത്രമഹാരഥർ വരുമ്പൊഴേ
നിൻതേരാളികളോജസ്സാൽത്തടുത്തിതവരെബ്ബലാൽ. 19
പെരുമ്പോരിൽക്കുംഭികളോടാനക്കാർ ചെന്നൊതിത്തുടൻ
മട്ടിച്ച പൊരുതിക്കൊണ്ടാർ നൂറുമായിരവും ശരി. 20
നൃപതേ!രാത്രിയശ്ശങ്കം തങ്ങളിൽപ്പാഞ്ഞണഞ്ഞുടൻ
ചിറകുള്ളദ്രികഠം കണക്കുക്കിൽക്കാണായിതപ്പൊഴേ. 21
സാദിമാർ സാദിമാരോടു കയർവേല്യഷ്ടിയേന്തിയോർ
എതിത്തേറും മഹാരാജ!തമ്മിലാത്തുവിളിച്ചവർ. 22
പരസ്പരം കൊന്നിതങ്ങു നരന്മാരും പെരുത്തുപേർ
ഗദാമുസലനാരാചശസ്ത്രൌഘങ്കൊണ്ടു കൂട്ടമായ്. 23
കൃതവമ്മാവു ഹാർദ്ദിക്യൻ യുധിഷ്ഠിരനരേന്ദ്രനെ
ചൊടിച്ചേറു തടുത്താനങ്ങാഴിയെക്കരപോലവേ. 24
ഹാർദ്ദിക്യനേ വേഗമേറുമഞ്ചമ്പൊയ്യ യുധിഷ്ഠിരൻ
വീണ്ടുമെയ്താനിരുപതു നില്പ്പുനില്പ്പുനാമോതിനാൻ. 25
കൃതവമ്മാവു കോപിച്ചു ധർമ്മപുത്രനെറമാരിഷ!
വില്ലുറുത്തിതു ഭല്ലത്താലെയ്താനേഴമുമങ്ങുടൻ. 26
ഉടൻ മറെറാരു വില്ലേന്തിധർമ്മപുത്രൻ മഹാരഥൻ
കയ്യും മാറത്തുമായ്പ്പത്തമ്പെയ്തു ഹാർദ്ദിക്യനേത്തദാ. 27
ധർമ്മപുത്രൻ പോരിലെയ്തതേറുമാരിഷ!മാധവൻ
ഇളകീരോഷമോടേഴുബാണവുംവിട്ടിതപ്പൊഴേ. 28
അവനെറ വില്ലുറുത്തിട്ട പാർത്ഥൻ കയ്യുറകീറിയും
ചാണയ്ക്കിട്ടുള്ളഞ്ചുകുത്തഭല്ലമെയ്തിടിനാനുടൻ. 29
അവനെറ വിലയേറുന്ന പൊന്നുഞ്ഞൊട്ടപിളർന്നവ
ഉൽക്കടംഭൂമിയിൽക്കേറീ പുറിൽപ്പാമ്പുകൾപോലവേ. 30
നിമേഷമാത്രത്തിനുള്ളിൽ വേറേ വില്ലൊന്നെടുത്തവൻ
എയ്താനുവതുംപിന്നെപ്പത്തമ്പും പാണ്ഡുപുത്രനേ. 31

പാമ്പിനൊക്കും വേലുചാട്ടിയമേയാത്മാവവൻെറമേൽ
പെരുംവില്ലാത്തേരിൽവെച്ചു പാണ്ഡവൻ ചാട്ടിയപ്പൊഴേ! 32
പൊന്നാണിഞ്ഞുള്ളതായോരാപ്പാണ്ഡവൻ ചാട്ടിവിട്ടവേൽ
വലംകയ്യുപിളന്നിട്ടു കേറിപ്പോയീ ധരിത്രിയിൽ. 33
ഈത്തക്കത്തിൽപ്പാത്ഥനാശു പെരുംവില്ലൊന്നൊടുത്തുടൻ
മൂടീഹാട്ടിക്യനേപ്പാരം മൊട്ടഴിഞ്ഞ ശരങ്ങളാൽ. 34
തേരാളി വൃഷ്ണിപ്രവരൻ ശൂരനാമുഗ്രപുത്രനേ
അശ്വങ്ങൾ സൂതനും തേരുമില്ലാതാക്കീ ക്ഷണത്തിനാൽ. 35
കൈക്കൊണ്ടു പാണ്ഡവശ്രേഷ്ഠൻ വാളും പരിചയുംതദാ
കുത്തബ്ബല്ലങ്ങളാൽപ്പോരിലുത്താനത്തുമാധവൻ. 36
പൊന്നാമ്പിടിയെഴും ഘോരതോമരത്തെയെടുത്തവൻ
മഹാത്മാവായ ഹാട്ടിക്യൻ തൻെറ നേർക്കങ്ങു ചാട്ടിനാൻ. 37
യുധിഷ്ഠിരൻ ചാട്ടിവിട്ടിട്ടുക്കോടെത്തിടുമ്പൊഴേ
രണ്ടായ്ക്കണ്ടിച്ചു ഹാട്ടിക്യൻ കൃതഹസ്തൻ ചിരിച്ചുതാൻ. 38
പിന്നെപ്പോരിൽശ്ശരശതംതൂകിനാൻ ധർമ്മപുത്രനിൽ
പൊടിച്ചുബാണജാലങ്ങൾ കൊണ്ടുചിന്നിച്ചുചട്ടയും. 39
പൊന്നാണിഞ്ഞുള്ളാരാച്ചട്ടഹാട്ടിക്യശരമേറുടൻ
താരാജാലം വാനിൽനിന്നൊന്നോണംപോരിൽത്തകർന്നുപോയ്.
ചട്ടപൊട്ടിത്തേരുപോയിക്കൃതവർമ്മശരാർത്തനായ്
പോയാനുടൻ പോരുവിട്ടു ധർമ്മപുത്രൻ യുധിഷ്ഠിരൻ. 41
ധർമ്മപുത്രക്ഷിതിപനെജ്ജയിച്ചു കൃതവർമ്മനും
വീണ്ടും ദ്രോണൻെറ ചക്രത്തെക്കാത്തുനിന്നു മഹാരഥൻ. 42

---

166. ദുര്യോധനോപയാനം

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

ഭൂരിപോരിൽ ക്ഷിതിപതേ!രഥിയാം ശിനിപുത്രനേ
കണ്ടിൽനിന്നാനയേപ്പോലെയെത്തുംനേരം തടുത്തുതേ. 1

ഇവനെസ്സാത്യകി ചൊടിച്ചഞ്ഞു ക്രൂരനുകൊണ്ടുടൻ
ഹൃദയത്തിങ്കലാഞ്ഞെയ്തു ചോരചാടിയവന്നഹോ. 2
അവ്വണ്ണം കൌരവൻ യുദ്ധദുർമ്മദൻ ശിനിപുത്രനേ
ഭുജാന്തരത്തിലായ്പ്പത്തു ക്രൂരമെയ്തീടിനാനുടൻ. 3
മുറിപ്പെടുത്തിനാർ തമ്മിലവരേറു മഹീപതേ!
ക്രോധത്താൽക്കൺചുവത്തിക്കൊണ്ടുക്കിൽവില്ലിട്ടലച്ചവർ. 4
അവർ തൂകും കടുശരവർഷം ഭീഷണമായ്നൃപ!
യമാന്തകോപമരവര ചൊടിച്ചനുവിട്ടപൊഴേ. 5
അവർ തമ്മിൽ മഹാരാജ!മൂടിനിന്നിതുസംഗരേ
മുഹൂർത്തനേര മായുദ്ധം സമാനപ്രായമായിതേ. 6
പിന്നെച്ചൊടിച്ചു ശൈനേയൻ ചിരിച്ചങ്കോണ്ടു മന്നവ!
വമ്പനാം കുരുവീരന്റെ വില്ലുത്തിതു സംഗരേ. 7
വില്ലറോരിവനെപ്പിന്നെ മൂച്ചയുള്ളൊമ്പതനുകഥം
ഹൃദയംനോക്കിയാഞ്ഞെയ്തു നില്ക്കനില്ലെന്നുമോതിനാൻ. 8
ഊക്കേറുമരിയെയ്ത്തോരെയ്ത്തേറാമേറരിതാപനൻ
ഉടൻ മറൊരു വില്ലേന്തിയെയ്തു സാത്വതനേയുമേ. 9
അവനാസ്സാത്വതനെ മൂന്നമ്പെയ്തിട്ടു ധരാപതേ!
മൂച്ചയേറുന്ന ഭല്ലത്താൽ വില്ലുമുറ്റു ചിരിച്ചുതാൻ. 10
വില്ലറവൻ മഹാരാജ!കോപംമൂത്തോരു സാത്യകി
ഊക്കേറീടുംവേല വനെറ മാറിടത്തേയ്ക്കു ചാട്ടിനാൻ. 11
വേലുകൊണ്ടു പിളന്നിട്ടു വീണു തേർത്തട്ടിൽ നിന്നവൻ
ലോഹിതാംഗൻ ദീപ്തരശ്മിപാനീൽ നിന്നെന്നവണ്ണമേ. 12
ആശ്വത്ഥാമനേക്കൊന്നതായ്കണ്ടുടൻ ദ്രൌണിമഹാരഥൻ
ഊക്കോടു പാഞ്ഞടുത്താനാശൈനേയനൊടു ഭാരത! 13
നില്ക്കനില്ലെന്നു ചൊല്ലീട്ടു ശൈനേയനെയവൻനൃപ!
വഷ്ടിച്ചു ശരവർഷത്താൽ മേരുവെക്കാറുപോലവേ. 14
അവനുക്കിൽശ്ശിനിസുതരഥം പാത്തെത്തിടുമ്പൊഴേ
ഉച്ചത്തിലലറിച്ചൊന്നാൻ വൻതേരാളി ഘടോൽക്കചൻ. 15
നില്ക്കനില്ക്കുദ്രോണപുത്ര!ജീവനോടേ വിടില്ലഞാൻ
നിന്നെക്കൊൽവൻ മഹിഷനെഷണുഖൻ കൊന്നവണ്ണമേ. 16

നിന്നെ യുദ്ധശ്രദ്ധയിന്നു തീക്കുവേൻ പോക്കളത്തിൽ ഞാൻ
എന്നോതി ക്രോധരക്താക്ഷൻ രാക്ഷസൻ ശത്രുനാശനൻ. 17
ചൊടിച്ചേറു ദ്രൌണിയോടു സിംഹമാനയൊടാംവിധം
രഥാക്ഷംപോലെയുള്ളനുവഷ്ടിച്ചിതു ഘടോൽക്കചൻ. 18
രഥീന്ദ്രനാം ദ്രോണകനെ മേഘംമാരികണക്കിനേ
എത്തുംമുമ്പാബ്ബാണവർഷം പാമ്പൊത്തനുകഥം കൊണ്ടവൻ. 19
തരസാപോക്കളത്തിങ്കൽച്ചിന്നിച്ച ദ്രൌണിയാഹവേ
മർമ്മംപിളക്കു മൂക്കുള്ള തീക്ഷ്ണബാണങ്ങളാലുടൻ. 20
അരിന്ദമാശരാധീശഘടോൽക്കചനെ മൂടിനാൻ
പടത്തലയ്യുവനെയ്തനുമേലോറ രാക്ഷസൻ. 21
ശോഭിച്ചിതു മഹാരാജ!മുള്ളൻപന്നികണക്കിനെ
പരംക്രോധം കലന്നോരാബ്ഭീമപുത്രൻ പ്രതാപവാൻ. 22
ഇടിത്തിയ്യൊത്തനുകളാൽ മുറിച്ച ദ്രോണപുത്രനെ
ക്ഷുരപ്രമർദ്ധചന്ദ്രങ്ങൾ നാരാചങ്ങൾ ശിലീമുഖം. 23
വരാഹകർണ്ണം നാളീകംവികർണ്ണമിവതുകിനാൻ
വജ്രാശനിദ്ധ്വനിയെഴുമാശുസ്രുകടുവൃഷ്ടിയേ. 24
ക്രൂരംമേലെ വീണിടുമ്പോൾ ദ്രൌണിയവ്യഥിതേന്ദ്രിയൻ
പരംദുസ്സഹമെന്നാലും ദിവ്യാസ്ത്രാഗ്ര്യശരങ്ങളാൽ. 25
ഉടച്ചുവിട്ടനുപതേ!കാർക്കുട്ടം കാറുപോലവേ
അപ്പൊളാകാശത്തു ബാണയുദ്ധം മറൊന്നുകൂടെയായ്. 26
മഹാഘോരം മഹാരാജ!യോധക്കോ ഹർഷവർദ്ധനം
അവ തമ്മിൽക്കുട്ടിമുട്ടിത്തമ്മിൽത്തീപ്പൊരിയാന്നതിൽ. 27
മിന്നാമിനുങ്ങി ചിന്നീടും വണ്ണമായ്ത്തീന്നിതംബരം
ദ്രൌണിബാണഗണങ്കൊണ്ടു ദിക്കൊക്കേയുമടച്ചുടൻ. 28
നിന്നക്കഥംക്കിഷ്ടമതിനായെയ്തു രാക്ഷസനെത്തദാ
വീണ്ടും നടന്നു സമരം ദ്രൌണിരാക്ഷസർ തങ്ങളിൽ. 29
ശക്രപ്രഹ്ലാദക്കുതുല്യംമുഴുത്തോരർദ്ധരാത്രിയിൽ
പരംഘടോൽക്കചൻ പത്തുബാണത്താൽ ദ്രോണപുത്രനെ. 30
ചൊടിച്ചുടൻ മാറിലെയ്തു കാലാഗ്നിയ്യൊത്തവറിനാൽ
രക്ഷസ്സുക്കിട്ടെയ്തതോറിട്ടാത്തിപ്പെട്ടു മഹാരഥൻ. 31

ഉലഞ്ഞൂ പോരിലാദ്രൌണി കാറേറ റതരുപോലവേ
മോഹാലസ്യപ്പെട്ട കൊടിമരത്തിൽച്ചാഞ്ഞുനിന്നുപോയ്. 32
ഹാഹാ യെന്നാത്തിതപ്പോൾനിൻ സൈന്യമെല്ലാം നരാധിപ!
നിന്നാൾക്കാരൊക്കെയദ്ദേഹം ചത്തിതെന്നോത്തുമന്നവ! 33
പോരിലാനിലയിൽ ദ്രോണപുത്രനെപ്പാത്തു കണ്ടുടൻ
പാഞ്ചാലരും സൃഞ്ജയരും സിംഹനാദം മുഴക്കിനാർ. 34
അശ്വത്ഥാമാവുബലവാൻപരംബോധമണഞ്ഞുടൻ
ഇടങ്കൈകൊണ്ടു ദൃഢമായ് വില്ലുമത്തരിമട്ടനൻ. 35
കാതോളം വിൽവലിച്ചെയ്തു മുഖ്യമായോരുസായകം
ഘടോൽക്കചന്റെ നേക്കായിക്കാലദണ്ഡാഗ്രമുൽക്കടം. 36
ആ മുഖ്യബാണമാരക്ഷസ്സിന്റെ നെഞ്ചുപിളർന്നുടൻ
സുപുംഖമുഗ്രം ധരയിൽക്കേറിപ്പോയീ ധരാപതേ! 37
ഏറമെയ്ത്തേറുനൃപതേ!തേത്തട്ടിങ്കലിരുന്നുപോയ്
രണമാനിദ്രൌണിയെയ്തോരുക്കേറും രാക്ഷസേശ്വരൻ. 38
ഹൈഡിംബിമോഹിച്ചതു കണ്ടവനെസ്സുതനാജിയിൽ
ദ്രൌണിപാശ്വംവിട്ടുമാറീ സംഭ്രമിച്ചിട്ടു സത്വരം 39
പോരിലമ്മട്ടെയ്തവിട്ടു ഘടോൽക്കചനിശാടനേ
ഉച്ചത്തിലൊന്നലറിനാദ്രോണപുത്രൻ മഹാരഥൻ. 40
നിന്മക്കളും സവ്യയോധന്മാരും പൂജിച്ചു ഭാരത!
വപുസ്സുകൊണ്ടജ്ജ്വലിച്ചാൻ മദ്ധ്യാഹ്നാർക്കൻ കണക്കിനെ. 41
ഭാരദ്വാജന്റെ തേർനോക്കിപ്പൊരുതും ഭീമസേനനെ
താനേ ദുര്യ്യോധനൻ പോരിലെതിത്തെയ്തു ശരങ്ങളാൽ. 42
ഒമ്പതമ്പെയ്തിതവനെയരംമാരുതി ഭാരത!
ദുര്യ്യോധനൻ താനിരുപതമ്പെതിത്തെയ്തിതപ്പൊഴേ. 43
അവരമ്പോറു മൂടീട്ടു കാണായിതു രണാങ്കണേ
വാനിൽക്കാർകൊണ്ടുമൂടിടുമക്കെന്നുക്കഥം കണക്കിനേ. 44
പരം ദുര്യ്യോധനനൃപനെയ്തിതാ ബ്ഭീമസേനനെ
അഞ്ചമ്പു ഭരതശ്രേഷ്ഠ!നില്ലുനില്ലെന്നുമോതിനാൻ. 45
അവന്റെ വില്ലും കൊടിയുമെയ്തുരുത്തിട്ടു ഭീമനും
മൊട്ടഴിഞ്ഞുള്ള തൊണ്ണൂറമ്പെയ്തിതാക്കുരുരാജനേ. 46

ചൊടിച്ചു ദുര്യോധനനും വേറെ വൻവില്ലെടുത്തുടൻ
ഭീമനെബ്ഭരതശ്രേഷ്ഠ!മൂടിക്കൂട്ടം ശരങ്ങളാൽ. 47
പീഡിപ്പിച്ചു പോരിൽ വില്ലുമ്മാരെല്ലാം നിന്നു കാണുവേ
ദുര്യോധനൻ വിട്ട ശരമൊക്കെപ്പോക്കീട്ടു മാരുതി. 48
ഇരുപത്തഞ്ചെയ്ത കുരുരാജനിൽ ക്ഷുദ്രകങ്ങളെ
ദുര്യോധനൻ ചൊടിച്ചിട്ടു ഭീമസേനന്റെ മാരിഷ! 49
വിൽമുറിച്ചു കുതിയമ്പാലെയ്തു പത്തമ്പു പിന്നെയും
ഉടൻ മറ്റൊരുവില്ലേന്തിബ്ഭീമസേനൻ മഹാബലൻ. 50
ഏഴു ക്ഷുരമ്പുകൊണ്ടെയ്താനുടനേ നരനാഥനെ
അവന്റെയാ വില്ലുമുത്തിതു കൈവേഗമോടവൻ. 51
രണ്ടുംമൂന്നുംനാലുമഞ്ചുമേവം ഭീമന്റെ വില്ലുകൾ
എടുക്കുന്നതെടുക്കുന്നതങ്ങുറുത്തിതു മന്നവ! 52
എന്റെ പുത്രൻ മഹാരാജ! ജിതകാശി മദോൽക്കടൻ
വീണ്ടുംവീണ്ടും വില്ലുകളെ മുറിച്ചിട്ടുപൊളായവൻ. 53
പോരിൽ മുറുമുറുക്കായ ദുഷ്ടമാം വേലു പാട്ടിനാൻ
മൃത്യുസദസാവിനെപ്പോലെ കുത്തും കേതുശിഖാഭയായ്. 54
ആകാശത്തൊരു സീമന്തരേഖതീർത്തഗ്നിടീപ്തിയിൽ
ആ വേലെത്തുംമുമു മൂന്നായ് മുറിച്ചിട്ടിതു കൌരവൻ. 55
ഏവരുംകണ്ടുനില്ക്കുമ്പോൾബ്ഭീമസേനന്റെ മുമ്പിലായ്
പിന്നൊക്കനെത്താഭതേടും ഗദയെബ്ഭൂപ!മാരുതി. 56
ദുര്യോധനന്റെ തേർനോക്കീട്ടെറിഞ്ഞാനേറമൂക്കൊടും.
ഉടനേ നിന്റെപുത്രന്റെ നല്ലശ്വങ്ങളെയും രണേ 57
സൂതനേയും തേരുമടച്ചിതാക്കനമെഴും ഗദ.
നിൻപുത്രനപ്പോൾ നൃപതേ!ഭീമഭീതനൊളിച്ചഹോ. 58
മഹാത്മാവാമൊരുത്തന്റെ മറുതേരിൽക്കരേറിനാൻ
രാത്രി ദുര്യോധനൻ ചത്തിതെന്നോത്താബ്ഭീമസേനനും. 59
സിംഹനാദംചെയ്ത കുരുതജ്ജനംചെയ്തിടുമ്പടി
നിന്റെ സൈന്യങ്ങളും മന്നൻചത്തിതെന്നോത്തിതപ്പൊഴേ.
ഹാഹാ യെന്നായപ്പൊഴൊത്തുവിളിച്ചു ചുറുമേവരും
പേടിച്ചുമുറും യോധന്മാരാർത്തനാദം ശ്രുവിച്ചുമേ. 61

വമ്പേറുമാബ്ഭീമനുടെ നാദംകേട്ടം നരേശ്വര!
ദുര്യ്യോധനൻ ചത്തുവെന്നോർത്തുടൻ ധർമ്മസുതൻനൃപൻ. 62
വേഗമങ്ങെത്തി കൌന്തേയൻ ഭീമസേനനെഴുന്നോടം
മത്സ്യസൃഞ്ജയപാഞ്ചാലചേദികേകയയോധരും. 63
മൂറുമുദ്യോഗമാന്നോറ്റ ദ്രോണനെക്കൊലചെയ്വാൻ
അതിൽപ്പെരുംപേർനടന്നു ദ്രോണനാരികളോടഹോ 64
ക്രൂരിരുട്ടത്താണ്ടുകൊണ്ടു തമ്മിൽക്കൊല്ലുംപ്രകാരമേ.

---

167. സഹദേവോപയാനം

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

ദ്രോണൻറനേക്കു തേരാളി സഹദേവൻ വരുമ്പൊഴേ
കണ്ണൻ വൈകർത്തനൻ പോരിൽത്തടുത്തിതു ധരാപതേ! 1
സഹദേവനുമനേരമൊമ്പതമ്പെയ്തു കണ്ണനെ
വീണ്ടുമെയ്തീടിനാൻ പോരിൽ മൊട്ടഴിഞ്ഞൊമ്പതമ്പുകൾ. 2
കണ്ണനെയ്തീടിനാൻ നൂറുമൊട്ടഴിഞ്ഞമ്പവനൻറമേൽ
അവൻറെ ഞാൺവില്ലുമുടൻ കൈവേഗത്താലറുത്തുതേ. 3
ഉടൻ മറൊരുവില്ലേന്തി മാദ്രീപുത്രൻ പ്രതാപവാൻ
കണ്ണനൻറമേലിരുപതമ്പെയ്തിതായതൊരത്ഭുതം. 4
കണ്ണനശ്വങ്ങളെക്കൊന്നു മൊട്ടഴിഞ്ഞശരങ്ങളാൽ
ഉള്ളുകൊണ്ടുടനേ കാലനുക്കേറിനീസൂതനേയുമേ. 5
വാളുംപരിചയും തേർപോയാ മാദ്രേയനെടുത്തുതേ
അതും ക്രൂരമെയ്തു കണ്ണൻ ചിരിച്ചുകൊണ്ടറുത്തുതേ. 6
പൊന്നാണിഞ്ഞുക്കെഴും ഘോരഗദയപ്പോൾ മഹാബലൻ
കണ്ണനൻറതേരിൻനേക്കായിപ്പോരിൽ വിട്ടീടിനാനവൻ. 7
സഹദേവൻവിട്ട ഗദയെന്നെത്തീടുമ്പൊളുടൻ
തിണ്ണമമ്പെയ്തുനിത്തീട്ടു കണ്ണൻ വീഴിച്ചുഭൂമിയിൽ. 8

ഗദപോയതുകണ്ടിട്ട സത്വരം സഹദേവനും
വേലുചാട്ടിയതും കണ്ണൻ ക്രൂരമെയ്യനുരുക്കിനാൻ. 9
നല്ലതേർത്തട്ടിൽനിന്നാശു ചാടി മാദ്രീകുമാരകൻ
രോഷങ്കൊണ്ടെരിയുംമാറു കണ്ണൻ നില്പതുകണ്ടുടൻ. 10
രഥചക്രമെടുത്തിട്ടവിട്ട കണ്ണനൊനേക്കഹോ
കാലചക്രംപോലെ ചീറിവരുമാച്ചക്രമപ്പൊഴേ. 11
അനേകായിരമമ്പെയ്തു നുറുക്കീ സൂതനന്ദനൻ
സഹദേവനുടൻ താനാച്ചക്രമാറപ്പൊഥം മാരിഷ! 12
അച്ചതണ്ടുകടിഞ്ഞാണനുകവും പലമാതിരി
ഹസ്ത്യംഗമശ്വങ്ങളും പല ചത്ത മാനുഷരെന്നിവ. 13
കണ്ണനൊനേക്കെരിഞ്ഞാനങ്ങവ കണ്ടിച്ചു കണ്ണനും
താൻ നിരായുധനായെന്നുകണ്ടാ മാദ്രീകുമാരകൻ. 14
സഹദേവൻ ശരനിരയേറാവൻ വിട്ടിതാഹവം
അവനൊപിമ്പൊട്ടിടപാഞ്ഞാക്കണ്ണൻ ഭരതർഷഭ! 15
ചിരിച്ചുങ്കൊണ്ടുഗ്രവാക്കു സഹദേവനൊടോതിനാൻ.
വീര! പോരിൽപ്പൊരുതൊലാ മെച്ചപ്പെട്ട രഥീന്ദ്രരായ്. 16
മാദ്രേയ! തുല്യരോടേൽക്കു ശങ്കിയ്ക്കായ്കെന്നൊവാക്കിൽ നീ
പിന്നെ വില്ലിൻതുമ്പുകൊണ്ടു കുത്തീട്ടവനൊടോതിനാൻ. 17
ഇതാ കുരുക്കളോടോറു പൊരുതുന്നുണ്ടു ഫൽഗുനൻ
അങ്ങോട്ടുചെല്ല മാദ്രേയ! കൊള്ളാം ഗേഹംഗമിയ്ക്കിലും. 18
അവനോടീവിധംചൊല്ലിക്കണ്ണൻ തേരാളി തേരുമായ്
ചിരിച്ചുങ്കൊണ്ടു പാഞ്ചാലരാജപ്പടയിലേറിനാൻ. 19
കൊല്ലാൻ കിട്ടീട്ടുകൊന്നില്ലാ മാദ്രേയനെയരിന്ദമൻ
കുന്തീവാക്കോത്തവൻ ഭൂപ! സത്യസന്ധൻ മഹാരഥൻ. 20
സഹദേവൻ ഭയപ്പെട്ടു ബുദ്ധികെട്ടു ശരാർത്തനായ്
കണ്ണവാക്കുശല്യമേറ്റോരാ ജീവിതത്തിൽ വെറുത്തുപോയ്. 21
പാഞ്ചാല്യനാകിന ജനമേജയൻതന്നൊ തേരിലായ്
ഉടൻ കേറീ പോക്കളത്തിൽ വെമ്പലോടും മഹാരഥൻ. 22

———

168. അലംബുഷപരാഭവം

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

ദ്രോണന്റെനേക്കു പടയുമൊത്തെത്തുന്ന വിരാടനെ
മുറവും ശരൌഘങ്കൊണ്ടിട്ടു മൂടിനാൻ മദ്രനായകൻ. 1
ഉറച്ചവില്ലാളികളാമവക്കടർനടന്നുതേ
പണ്ടാമ്പലിമഹേന്ദ്രന്മാക്കെന്നവണ്ണം മഹീപതേ! 2
മദ്രരാജൻ മഹാരാജ! വാഹിനീശൻ വിരാടനെ
മൊട്ടഴിഞ്ഞുള്ളൊരുന്നൂറു ക്രൂരമ്പെയ്തീടിനാനുടൻ 3
എതിരെത്തയ്യാനാ നൃപനും ക്രുദ്ധനുമെന്നാമ്പതമ്പുകൾ
പിന്നീടെഴുവതുംമൂന്നും പിന്നെ നൂറമ്പുമങ്ങിനേ. 4
മദ്രാധിപൻ കൊന്നവന്റെ നാലുവാജികളേയുമേ
രണ്ടമ്പുകൊണ്ടദ്ധ്വജവും പോരിൽക്കണ്ടിച്ചുവീഴ്ത്തിനാൻ. 5
അശ്വങ്ങൾപത്ത തേരിട്ടിൽനിന്നുടൻ ചാടി മന്നവൻ
വിൽവലിച്ചുകൊണ്ടുനിന്നു ക്രൂരമ്പുകൾചൊരിഞ്ഞവൻ. 6
ശതാനീകൻ വാഹനംപോയണ്ണനെപ്പാർത്തുകണ്ടുടൻ
തേരോടിച്ചവിടെയ്ക്കെത്തിയേവരും കണ്ടുനില്ക്കവേ 7
ശതാനീകൻ വരുവതു കണ്ടു മദ്രമഹീശ്വരൻ
പെരുത്തമ്പെയ്തായവനെക്കാലനുക്കുകയറിനാൻ. 8
ആ വീരനെക്കൊന്നളവിൽ വിരാടൻവാഹിനീശ്വരൻ
മേലാളെക്കൊന്നൊരാത്തേരിൽത്തന്നെചെന്നേറിയപ്പൊഴേ. 9
കണ്ണരുട്ടിക്രോധമൂലംവാച്ച വിക്രമമാന്വവൻ
മദ്രരാജന്റെരതേരാശു സായകം തൂകി മൂടിനാൻ. 10
ഉടൻ ചൊടിച്ചു മദ്രേശൻ മൊട്ടഴിഞ്ഞമ്പു നൂറഹോ
വാഹിനീശൻ വിരാടന്റെ മാറത്താഞ്ഞെയ്തിതപ്പൊഴേ. 11
ബലിയെയ്തെയ്തേറമേറു തേർത്തട്ടിങ്കലിരുന്നുപോയ്
മോഹാലസ്യപ്പെട്ടിതുടനാ വിരാടൻ മഹാരഥൻ. 12
സൂതൻ പിന്നാരറിയടരിലന്നേരമവനെത്തടാ
പിന്നെയാ വമ്പട നിശി പാഞ്ഞൊഴിഞ്ഞിതു ഭാരത! 13

പോരിൽശ്ലാഘിച്ചിട്ടും ശല്യൻ പെരുത്തമെയ്യതേറാഹോ
ആസ്സൈന്യമോടുനാതുകണ്ടുടനേ കൃഷ്ണഫൽഗ്ഗുനർ. 14
ശല്യൻനില്ക്കും ദിക്കിലേയ്ക്കു ചെന്നാണഞ്ഞിതു മന്നവ!
അവരെത്തുമൊരുവീശ! രാക്ഷസേന്ദ്രനലംബുഷൻ. 15
എട്ടചക്രങ്ങളുടയ പെരുന്തേരിലമന്നവൻ
അശ്വവക്ത്രങ്ങളാമുഗ്രപ്പിശാചുക്കൾ വഹിപ്പതായ്. 16
നിണംചോരും കൊടിയുമായ് മാലചാർത്തിയ തേരഹോ
കാരിരുമ്പുമയം ഘോരം കരടിത്തോലുമൂടലായ്. 17
രൌദ്രംചിത്രച്ചിറകുമായ് കണ്ണുരുട്ടിട്ടു കുകിയും
ഉയർന്നകൊടിമേൽനില്ക്കും കഴുപ്പക്ഷിയെഴുന്നതായ് 18
പെരുന്തേരാണ്ട രക്ഷസ്സു പൊട്ടിച്ചഞ്ജനസന്നിഭൻ
തടുത്തു പാർത്ഥനെത്തുമ്പോൾക്കാറിനെക്കുന്നുപോലവേ. 19
ഏറാം പാർത്ഥന്റെ മൂർദ്ധാവിലമെയ്യങ്കൊണ്ടു മന്നവ!
ഘോരമായ്ത്തീർന്നതാ യുദ്ധം നരരാക്ഷസർതങ്ങളിൽ. 20
കണ്ടുനിന്നീടുമേവർക്കും പ്രീതിയാംപടി ഭാരത!
കഴുകുമൻ കാക്കകങ്കം കുറുക്കന്മാർക്കു ഹർഷമായ്. 21
ആറമ്പെയ്താനജ്ജനനാഞ്ജലംബുഷനെയപ്പൊഴേ
അവന്റെകൊടിയും പത്തുകുരമ്പെയ്തുമുറിച്ചുതേ. 22
മുമ്മൂന്നമ്പാൽസ്സൂതനെയും ത്രിവേണുകുമങ്കിനേ
മുറിച്ചിതൊന്നിനാൽ വില്ലും നാലാൽ വാജികഠംനാലുമേ. 23
വീണ്ടും ഞാൺപൂട്ടിടും വില്ലും രണ്ടായ്ഖണ്ഡിച്ചിതായവൻ
പിന്നെയും നാലു കുരമ്പാലുടനെ ഭരതർഷഭ! 24
പാർത്ഥനെയ്തു രാക്ഷസനെപ്പേടിച്ചോടീടിനാനവൻ
അവനെജ്ജിഷ്ണു തോല്പിച്ചുകേറി ദ്രോണന്റെനേക്കുടൻ. 25
ആനതേർവാജികളിലായമെയ്യങ്കൊണ്ടു മന്നവ!
യശസ്വിയാം പാണ്ഡുപുത്രൻ വധിപ്പവർ മഹീപതേ! 26
കാറേററ വൃക്ഷങ്ങൾപോലെ മന്നിൽ വീണീടിനാർ ഭടർ
യശസ്വിയാം പാണ്ഡുപുത്രനെയ്തൊഴിപ്പിച്ചിട്ടുപൊഴേ 27
പേടിച്ച മാൻകൂട്ടമട്ടിലോറം പാഞ്ഞോടിയേവരും.

169. ശതാനീകാദിയുദ്ധം

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു

ക്രൂരനെയ്ത ശതാനീകൻ നിൻബലം ചുട്ടെരിയ്ക്കുവേ
ചിത്രസേനൻ നിന്റെ മകൻ തടുത്താനങ്ങു ഭാരത! 1
ചിത്രസേനനെയഞ്ചമ്പത്തൈയ്തിട്ടു നകുലാത്മജൻ
പത്തു ക്രൂരനെതിരെയ്താനവനെപ്പിന്നെയായവൻ. 2
ചിത്രസേനൻ പോരിൽ വീണ്ടും ശതാനീകനെ മന്നവ!
ക്രൂരനൊമ്പത മാർ നോക്കീട്ടെയ്തകൊണ്ടിത്ര ഭ്രൂപതേ! 3
മൊട്ടഴിഞ്ഞനെയ്തവന്റെ ചട്ടയാ നകുലാത്മജൻ
ദേഹത്തിൽനിന്നു വീഴിച്ചിതതൊരത്ഭുതമായിതേ. 4
ചട്ടപോയോരു നിൻപുത്രനേറേം ശോഭിച്ചു ഭ്രൂപതേ
കാലത്തുറകിഴിഞ്ഞോരു പന്നഗംപോലെ മന്നവ! 5
ഉടൻ ക്രൂരനെയ്തവന്റെ കൊടികണ്ടിച്ചു നാകുലി
പോരിൽക്കിണഞ്ഞെയ്വോന്റെ വില്ലും കണ്ടിച്ചു മന്നവ! 6
വില്ലറു തേരുപോയ് ച്ചട്ടകിഴിഞ്ഞോരാ മഹാരഥൻ
എടുത്തു ദൃഢമൂക്കുള്ള വില്ലു മറൊന്നാ തൽക്ഷണം. 7
ചിത്രസേനൻ നാകുലിയെ മൊട്ടഴിഞ്ഞശരങ്ങളാൽ
ഭരതന്മാർകളിൽ മഹാരഥനാഞ്ഞെയ്തിതാഹവേ. 8
ശതാനീകൻ ചൊടിച്ചിട്ടു ചിത്രസേനന്റെ ഭാരത!
നാലശ്വങ്ങളെയുംകൊന്നു സൂതനേയും മഹാബലൻ. 9
ആത്തേരിൽനിന്നുചാടീട്ടു ചിത്രസേനൻ പുകഴ്ന്നവൻ
എയ്താനഞ്ചിരുപത്തഞ്ചുബാണം നകുലപുത്രനെ. 10
അവനാ ക്രിയചെയ്തമ്പോൾപ്പോരിലാ നകുലാത്മജൻ
അർദ്ധചന്ദ്രങ്കൊണ്ടറുത്തു പൊന്നുകെട്ടിച്ച കാമ്മുകം. 11
വില്ലറു തേർപോയശ്വങ്ങൾ ചത്തു സൂതൻ വാശിച്ചവൻ
വമ്പനാം കൃതവമ്മാവിൻതേരിൽച്ചെന്നേറിനാനുടൻ. 12
ദ്രോണന്റെനേക്കു പടയൊത്തെത്തും ദ്രുപദവീരനെ
പ്ലക്ഷസേനൻ മഹാരാജ!ബാണംവഷിച്ചിതപ്പൊഴേ. 13

തേരാളീകണ്ണസൂതനെ യജ്ഞസേനനുമാഹവേ
കൈയ്യുംമാറത്തുമായവ്വതമ്പെയ്തു സതപരം വിഭോ! 14
വൃഷസേനൻ ചൊടിച്ചിട്ടു തേരെഴും യജ്ഞസേനനെ
സ്തനാന്തരത്തിലായിട്ടു പെരുത്തമ്പെയ്തിതക്ഷണം. 15
പോരിലമ്പേറനുമുള്ളതറച്ചവിധമായവർ
ശോഭിച്ചിതു മഹാരാജ!മുള്ളൻപന്നികൾപോലവേ. 16
പൊൻകടക്കെട്ടുമായ്ക്കുത്തു മൊട്ടഴിഞ്ഞ ശരങ്ങളാൽ
മേലൊക്കെച്ചോരയാറാടിശ്ശോഭിച്ചാരവരാഹവേ. 17
സുവർണ്ണമയമാം ചിത്രകല്പവൃക്ഷങ്ങൾപോലവേ
പോക്കുത്തിൽപ്പൂമുരുക്കുപോലെയും ശോഭതേടിനാർ. 18
വൃഷസേനൻ ദ്രുപദനെയൊമ്പതമ്പെയ്തു മന്നവ!
എയ്തുകൊണ്ടാനെഴുവതും പിന്നെ മൂന്നമ്പുമങ്ങിനേ. 19
പിന്നെയും ശരവർഷങ്ങൾ വർഷിച്ചാക്കണ്ണനന്ദനൻ
മഴപെയ്യും കാറുപോലെ പോരിൽശ്ശോഭിച്ചു മന്നവ! 20
ചൊടിച്ചുടൻ ദ്രുപദനാ വൃഷസേനനെറ കാമ്മുകം
ഊട്ടിത്തേച്ചുള്ള ഭല്ലത്താൽ രണ്ടായ്ഖണ്ഡിച്ചുവിട്ടതേ. 21
പൊന്നുകെട്ടിച്ചുറപ്പേറും വേറെ വില്ലൊന്നെടുത്തവൻ
ഉരിച്ചുട്ടിത്തെളിഞ്ഞീടും തീക്ഷ്ണഭല്ലശരം ദൃഢം. 22
വില്ലിൽത്തൊടുത്തിട്ടടനാ ദ്രുപദൻതന്നെറ നേക്കുടൻ
ചെവിയോളംവലിച്ചെയ്തു സോമകക്ഷ്ത്തിയാംവിധം. 23
അവന്നെറ ഹൃദയംകീറീട്ടുകേറീ ധരിത്രിയിൽ
വൃഷസേനശരക്കൊണ്ടു മയങ്ങിപ്പോയി മന്നവൻ. 24
സൂതന്നെറ മുറയോത്തിട്ടു സൂതൻ മാറീ നരേന്ദ്രനെ
പാഞ്ചാലത്തേരാളിയവൻഭഞ്ജിച്ചളവു മന്നവ! 25
അമ്പേറു പൊട്ടിപ്പൊട്ടീടുംമട്ടായ് പാഞ്ചാലവമ്പട
ആഘോരരാത്രിയില്ലാഞ്ഞുപോയീ സൈന്യങ്ങളൊക്കെയും. 26
കത്തിക്കാളുന്ന പന്തങ്ങൾ കൈവെടിഞ്ഞങ്ങുചുറ്റുമേ
കാർപോയ് ഗ്രഹംചിന്നിടുംവാനൊത്തു മന്നവ!മന്നിടം. 27
അവ്വണ്ണമേ തോൽവളകൾ വീണു ശോഭിച്ചു മന്നിടം
മഴക്കാലം മിന്നൽവീണ കാറുപോലെ മഹീപതേ! 28

ഉടൻ കണ്ണാത്മജ ഭയങ്കൊണ്ടോടീ ചുറുമാളുകൾ
തൈര്യരിന്നുഭയാൽത്താരകാമയപ്പോരിലാംപടി. 29
അവൻ പോരില്പരം പീഡിപ്പിച്ച പാഞ്ചാലസോമകർ
പന്തംവെളിച്ചംകാണിച്ചിട്ടേറ്റം ശോഭിച്ചു മന്നവ! 30
അവരെപ്പോരിൽവെന്നിട്ടു വിളങ്ങീ കണ്ണനന്ദനൻ
നട്ടച്ചയ്ക്കാത്ത ഘമ്മാംശു വിളങ്ങുംപോലെ ഭാരത! 31
നിൻക്കൂട്ടരും പരന്മാരുമായസംഖ്യം നരേന്ദ്രരിൽ
ജ്വലിച്ചുനിന്നിതൊരുവൻ വൃഷസേനൻ പ്രതാപവാൻ. 32
പോരിൽശ്ശൂരരഥിശ്രേഷ്ഠസോമകന്മാരെ വെന്നവൻ
സത്വരം ചെന്നു നൃപതേ!യുധിഷ്ഠിരനെഴുന്നൊടം. 33
പ്രതിവിന്ധ്യൻ വൈരികളെച്ചുട്ടെരിച്ചെത്തിട്ടുമ്പൊഴേ
ദുശ്ശാസനൻതടുത്താനാ മഹാരഥനെ നിന്മകൻ. 34
അവർ തമ്മിൽപ്പോരു ചിത്രരൂപമായ്ത്തീർന്നു ഭൂപതേ!
കാറൊഴിഞ്ഞാകാശത്തു ബുധശുക്രപ്പോരുകണക്കിനെ. 35
പോരിൽദ്ദാരുണമാംകർമ്മംചെയ്തുമാ പ്രതിവിന്ധ്യനെ
ദുശ്ശാസനൻ നെറുകിയിന്മേൽ മൂന്നു ബാണങ്ങളെയ്തതേ. 36
ബലിവില്ലാളി നിൻപുത്രനെയ്തോരെയ്ത്തേറ്റമേറ്റവൻ
ശോഭിച്ചിതു മഹാരാജ!ശൃംഗമുള്ളദ്രിപോലവേ. 37
ദുശ്ശാസനനെയും പോരിൽ പ്രതിവിന്ധ്യൻ മഹാരഥൻ
ഒമ്പതമ്പെയ്തിട്ടു വീണ്ടുമേഴമ്പെയ്തീടിനാനുടൻ. 38
അതിൽബ്ഭാരത!നിൻപുത്രൻ കർമ്മംചെയ്തിതു ദുഷ്കരം
ഉഗ്രബാണങ്ങളാൽവീഴ്ത്തീ പ്രതിവിന്ധ്യഹയങ്ങളെ. 39
സൂതനേയുംവീഴ്ത്തി ഭല്ലങ്കൊണ്ടവൻതന്റെ കേതുവും
ആ വില്ലാളിയ്ക്കുള്ള തേരുമെല്ലാമുപോലെ നുറുക്കിനാൻ. 40
ആവനാഴികൊടിക്കൂറയോക്രൂരശ്മികളും പ്രഭോ!
മൊട്ടഴിഞ്ഞുള്ളനൃകളാലെല്ലുപോലെ നുറുക്കിനാൻ. 41
തേർപോയ ധർമ്മിഷ്ഠനവൻ വില്ലുമായിട്ടുനിന്നഹോ
പെരുത്തനുചൊരിഞ്ഞേറുപൊരുതീ നിൻറെപുത്രനായ്. 42
അവൻറെവില്ലെയ്തറുത്തു കൈവേഗാല്പൃത്തിയന്പിനാൽ
വില്ലറോരിവനെപ്പിന്നെപ്പത്തമ്പെയ്തീടിനാനുടൻ. 43

അമ്മട്ടിലണ്ണനെക്കണ്ടു വൻതേരാളികാഗ്രണി
പെരുമ്പടയുമൊന്നിച്ചങ്ങരംചെന്നു തുണയ്ക്കുവാൻ. 44
വിളങ്ങും ശ്രുതസോമന്റെ തേരില്ലാഞ്ഞേറിയായവൻ
വില്ലെടുത്തിട്ടെയ്കകൊണ്ടാൻ നിൻപുത്രനെ മഹീപതേ! 45
അപ്പൊഴെയ്കുംനിന്മകന്റെ ചുറുമത്തീട്ടു നിൻഭടർ
പെരുമ്പടയൊടൊന്നിച്ചു പരമൂക്കോടെതിർത്തുതേ! 46
നിൻകുട്ടക്കുമവക്കും വൻപോർനടന്നിതു ഭാരത!
ഘോരമാം രാത്രികാലത്തിൽക്കാലനൂർവളരുമ്പടി 47

---

170. സങ്കുലയുദ്ധം

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

കിണഞ്ഞു നകുലൻ നിന്റെപെരുമ്പട മുടിയ്കുവേ
എതിർത്തുചെന്നു ശകുനി നില്കുനില്ലെന്നുമോതിനാൻ. 1
ആശ്ശൂരർ പകവെച്ചുള്ളോർ തമ്മിലല്കാൽവാൻമുതിർന്നവർ
അന്യോന്യമെയ്തിതാവോളം വലിച്ചെയ്ത ശരങ്ങളാൽ. 2
നൃപതേ! നകുലൻതാനെവ്വണ്ണം വഴിച്ചിതനുകാഗ്രം
അവ്വണ്ണമെയ്തു ശകുനിയഭ്യാസംകാട്ടിയാഹവേ. 3
പോരിൽബ്ഭീമീപതേ! മെയ്യിൽശ്ശരം മുറും തറച്ചവർ
ശോഭിച്ചിതു മഹാരാജ! മുള്ളൻപന്നികണ്ടപോലവേ. 4
പൊൻകടക്കെട്ടുമായ്കുത്തു മൊട്ടഴിഞ്ഞ ശരങ്ങളാൽ
മേലൊക്കെച്ചോരയാറാടിശ്ശോഭിച്ചാരവരാഹവേ. 5
സുവർണ്ണമയമാം ചിത്രകല്പവൃക്ഷങ്ങൾപോലവേ
പോക്കളത്തിൽപ്പൂമുരുക്കുപോലെയും ശോഭതേടിനാർ. 6
ആശ്ശൂരന്മാർപോരിലന്നുമുള്ളുപോലെ തറച്ചഹോ
മുള്ളുള്ളപൂളവൃക്ഷങ്ങൾപോലെ ശോഭിച്ചു മന്നവ! 7
കണ്ണുരുട്ടിട്ടു കടിലം നോക്കിനാരവർ മന്നവ!
പരസ്പരംക്രോധരക്തദൃഷ്ടിയാൽച്ചുട്ടിടുംപടി. 8

നിൻഭായ്യാസോദരൻ ക്രുദ്ധൻ ചിരിച്ചാ മാദ്രിപുത്രനെ
മൂച്ചയേറും കണ്ണികൊണ്ടു ഹൃത്തിലെയ്തീടിനാനുടൻ. 9
നകുലൻ ധനുിയാംനിന്റെ ഭായ്യാസഹജനെയ്തവൻ
ഇരുന്നുപോയീ തേത്തട്ടിൽ മോഹാലസ്യവുമാണ്ടുപോയ്. 10
പകയേറുംപ്രഭൈരിയമ്മട്ടായതുകണ്ടുടൻ
ഉച്ചത്തിലാർത്തു ശകുനിമഴക്കാറുകണക്കിനേ. 11
ഉടനെബാധമാക്കൊണ്ടു നകുലൻ പാണ്ഡുനന്ദനൻ
വാതുറന്നനന്തകന്മട്ടിലോരു ശകുനിയോടുതാൻ. 12
അവ്വുതനാംശകുനിയെച്ചൊടിച്ചെയ്തിതു ഭാരത!
സ്വനാന്തരത്തിങ്കൽ നൂറുനാരാചം വിട്ടു പിന്നെയും. 13
പിടിപ്പാട്ടിലവൻതന്റെ വില്ലുംരണ്ടായ്നുറുക്കിനാൻ
സതചരംഭ്രജവുംതേരിൽനിന്നുരുത്തിട്ടിതായവൻ 14
ഊട്ടിത്തേച്ചോരവും മൂച്ചയിട്ടുള്ളോരൊരായമ്പിനാൽ
തുടപ്പാട്ടില്ലിളന്നിട്ടു നകുലൻ പാണ്ഡുനന്ദനൻ. 15
സപക്ഷശ്യനനെ വ്യാധനെന്നമട്ടങ്ങു വീഴ്ത്തിനാൻ
ഏറമെത്തോറവൻ ക്രുപ! തേത്തടത്തിലിരുന്നുപോയ്. 16
കാന്തയേക്കാമുകൻപോലെ കൊടിക്കാലുംപുണന്നഹോ
നിൻഭായ്യാസഹജൻ മോഹമാന്വീണതു കണ്ടുടൻ. 17
പടത്തലയ്യൽനിന്നങ്ങു സൂതൻ തേർകൊണ്ടുമണ്ടിനാൻ
അപ്പോളാർത്തു പാണ്ഡവരുമവക്കു തുണയാഥംകളും. 18
പോരിൽശ്രുവിനെപെന്നു നകുലൻ ശത്രുതാപനൻ
സൂതനോടോതിനാൻദ്രോണപ്പടയ്ക്കുത്തിയ്ക്കുകെന്നു താൻ. 19
ആമാദ്രിപുത്രനുടെയാവാക്കുകേട്ടിട്ടു സാരഥി
ദ്രോണൻ നില്പുംഭിക്കിലേയ്ക്കു ചെന്നിതപ്പോഥംഭരാപതേ! 20
പോരിൽദ്രോണന്റെനേക്കെത്തു മൂക്കുട്ടുംശിഖണ്ഡിയേ
ശാരദ്വതൻകൃപൻ സജ്ജനുക്കിൽച്ചെന്നെതിരോറുതേ. 21
ദ്രോണാന്തികത്തിൽകൃപർ പാഞ്ഞേറിട്ടമ്പോളരിന്ദമൻ
ചിരിച്ചുകൊണ്ടൊമ്പതമ്പുകൊണ്ടെയ്തിതു ശിഖണ്ഡിയും. 22
ആചാര്യനവനേപ്പിന്നെയഞ്ചമ്പെയ്തിതു മനാവ!
വീണ്ടുമെയ്താനിരുപതു നിന്മക്കഥംക്കിഷ്ടമേറവൻ. 23

ഭയങ്കരപ്പെരുമ്പോരങ്ങവക്കണ്ടായി മന്നവ!
ദേവാസുരപ്പോരിലിന്ദ്രശംബരന്മാക്കുതുല്യമേ. 24
ശരങ്കൊണ്ടംബരംമൂടിക്കൊണ്ടാരവർ മഹാരഥർ
മഴക്കാറുകളേപ്പോലെവീരർപോരിൽസ്സുമ്മദർ. 25
സ്വയമേ ഘോരമൊട്ടേറെഘോരമായ്ത്തീന്നിതപ്പൊഴേ
ആ രാത്രികാലം പൊരുതും യോധക്കു ഭരതോത്തമ! 26
കാളരാത്രികണക്കേറെഘോരഭീഷണമായ്നിശ
ഗൌതമന്റെ പെരുംവില്ലാശ്ശിഖണ്ഡി ധരണീപതേ! 27
അർദ്ധചന്ദ്രങ്കൊണ്ടേറുത്തു കുരമ്പും വിട്ടിതേറവും
കൃപൻ പൊടിച്ചായവന്റെ നേർക്കുകാൻ വേലുചാട്ടിനാൻ. 28
പൊൻതണ്ടുമായുഗ്രഘണ്ടയാണ്ടു ചാണയ്ക്കുവെച്ചതായ്
എത്തുമാവേലു പത്തമ്പുകൊണ്ടേറുത്തു ശിഖണ്ഡിയും. 29
പൊന്നണിഞ്ഞുള്ളൊരാവേലുമന്നിൽവീണിതു തൽക്ഷണം
ഉടൻ മറൊരു വില്ലേന്തി വാഗ്മിയായോരു ഗൌതമൻ. 30
കുരമ്പുകൾ ചൊരിഞ്ഞങ്ങുമൂടീട്ടുപ! ശിഖണ്ഡിയേ
മഹാത്മാവാം കൃപൻ പോരിലെയ്തുമൂടീട്ടുമായവൻ. 31
രഥിശ്രേഷ്ഠൻ തേത്തടത്തിലാശ്ശിഖണ്ഡി തളർന്നുപോയ്
അവൻ തളർന്നതായ്കണ്ടുപോരിൽശ്ശാരദ്വതൻകൃപൻ. 32
കൊല്ലുവാനെന്നമട്ടേറെപ്പെരുത്തമ്പെയ്തു ഭാരത!
മഹാരഥൻ യാജ്ഞസേനി പിന്തിരിച്ചെന്നുകണ്ടുടൻ. 33
പാഞ്ചാലരും സോമകരും ചുറ്റുമൊന്നിച്ചുകൂടിനാർ
അമ്മട്ടുനിന്നുക്കളമേ ചുഴന്നു ദ്വിജമുഖ്യനേ. 34
പെരുമ്പടയുമായ്പിന്നെപ്പെരുമ്പോരും നടന്നുതേ
പോരിൽത്തമ്മിലാഞ്ഞണഞ്ഞരഥികൾക്കു നരേശ്വര! 35
മേഘങ്ങൾക്കെന്നമട്ടുഗ്രഘോഷമായ്ത്തീന്നുഭാരത!
പാഞ്ഞെത്തുമശ്വപ്പടയുമാനപ്പടയുമായ്നൃപ! 36
അന്യോന്യം കൊന്നൊതിത്തോറം ക്രൂരമായീ രണംനൃപ!
പതിപ്പടപാഞ്ഞെത്തും വാദശബ്ദത്തിനാൽമഹി. 37
വിറച്ചുപോയീ പേടിച്ച പെണ്ണുപോലെ മഹീപതേ!
തേരാളിവീരർ തേരേറിപ്പാരമുക്കോടടുത്തുടൻ. 38

ഇയ്യാൻപാറകളെക്കാക്കക്കൂട്ടംപോലെപിടിച്ചുതേ
മദിച്ചന്തികളെയും മത്തഹസ്തികളങ്ങിനെ. 39
കിണഞ്ഞെതിത്തായവിടെ നിഗ്രഹിച്ചിതു ഭാരത!
സാദി സാദിയൊടേറിട്ടും കാലാഠംകാലാളൊടങ്ങിനേ. 40
എതിത്തു പോരിലന്യോന്യം വാശിയാല്ലയറാതെയായ്
പാഞ്ഞൊറുമോടിയും പിന്നെത്തിരിച്ചെത്തിയുമങ്ങിനെ. 41
ഉള്ള സൈന്യങ്ങഠംക്കു മഹാബഹളംമൂത്തു രാത്രിയിൽ
തേരാനയശവങ്ങളിലായ്ത്തുംപന്തങ്ങളപ്പൊഴേ 42
ചാടുന്ന കൊള്ളിമീൻപോലെ കാണായ്വന്നിതു മന്നവ!
ആ രാത്രി ഭരതശ്രേഷ്ഠ!പന്തങ്കൊണ്ടു തെളിഞ്ഞഹോ. 43
പടത്തലയ്ക്കൽപ്പകൽപോലായിത്തീന്നിതു മന്നവ!
സൂര്യൻ വ്യാപിയ്ക്കുകിൽഘോരമിരുട്ടെങ്ങിനെനീങ്ങുമേ. 44
നശിച്ചിതങ്ങിനേ പോരില്പന്തത്താൽക്കട്ടകുരിരുഠം
ആകാശവും മന്നിടവും വിടിക്കും ദിക്കുമങ്ങിനെ. 45
ഇരുളുംപൊടിയും ചിന്നിവെളിച്ചംവീണ വീണ്ടുമേ
ശസ്ത്രങ്ങഠംക്കും ചട്ടകഠംക്കും മാന്യന്മാർ മണികഠംക്കുമേ. 46
ചിനവും പ്രഭയവറിന്റെ ശോഭകൊണ്ടു മറഞ്ഞുപോയ്
രാത്രികാലം മഹാരൌദ്രമായുദ്ധം മുതിരുംവിധൌ. 47
ഞാനെന്നായ്ച്ചിലർതന്നേയുമറിയാതായി ഭാരത!
മകനെക്കൊന്നു യുദ്ധത്തിലച്ഛൻ ഭരതസത്തമ! 48
മകനച്ഛനെയും മോഹാൽസ്സഖാവു സഖിയേയുമേ
സംബന്ധി സംബന്ധിയെയമ്മാമൻസ്വശ്രിയനേയുമേ. 49
തന്നാഠംക്കാരെത്തങ്ങഠംപരർ തങ്ങളേക്കൊന്നുഭാരത!
അതിർവിട്ടായിനൃപതേ!രാത്രി യുദ്ധം ഭയങ്കരം. 50

171. സങ്കുലയുദ്ധം

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

ആ മഹാബഹളപ്പോരു പേടിയാമ്മാറു മൂത്തതിൽ
ധൃഷ്ടദ്യുമ്നൻ മഹാരാജ!ദ്രോണനോടേറെതിർത്തുതേ. 1
വൻവില്ലെടുത്തു ഞാണിട്ടു വലിച്ചുങ്കൊണ്ടു വീണ്ടുമേ
പൊന്നാണിഞ്ഞുള്ളൊരാദ്രോണത്തേരിൻ നേക്കെത്തിനാനവൻ
ദ്രോണന്റെ കഥതീർക്കാനാധൃഷ്ടദ്യുമ്നൻഗമിയ്ക്കുവേ
ചുറും ചുഴന്നൊത്തുകൂടീ പാണ്ഡുപാഞ്ചാലർ മന്നവ! 3
ദ്രോണാചാര്യനെയമ്മട്ടുവളഞ്ഞെന്നതു കണ്ടുടൻ
ദ്രോണനൊക്കാത്തു യുദ്ധത്തിൽച്ചുറും നിന്നകാലം സഞ്ജരായ്. 4
രാത്രി തമ്മിൽച്ചെന്നാട്ടത്തിതാപ്പടക്കടൽ രണ്ടുമേ
ക്ഷുബ്ധസത്വങ്ങളായ്ക്കാറേറാറുലഞ്ഞാഴികൾപോലവേ. 5
അഞ്ചനുകൊണ്ടു പാഞ്ചാല്യൻപിന്നെ ദ്രോണനെ മന്നവ!
ഹൃദയംനോക്കിയാഞ്ഞെയ്തു മുഴക്കീ സിംഹനാദവും. 6
എയ്തേറാദ്രോണനിരുപത്തഞ്ചമ്പുകൊണ്ടെയ്തഭാരത!
പിന്നെ മറൊരുഭല്ലത്താൽ മിന്നും വില്ലും നറുക്കിനാൻ. 7
ധൃഷ്ടദ്യുമ്നൻ ദ്രോണനെയ്തോരെയ്ത്തേറു ഭരതർഷഭ'
ശീഘ്രം വില്ലുവെടിഞ്ഞിട്ടുപരംചുണ്ടുകടിച്ചുടൻ. 8
ചൊടിച്ചിട്ടു മഹാരാജ!ധൃഷ്ടദ്യുമ്നൻ പ്രതാപവാൻ
ദ്രോണന്റെ കഥ തീർപ്പാനായ് നല്ല വില്ലൊന്നെടുത്തുതേ. 9
ചെവിയോളം വലിച്ചിട്ടാച്ചാപം ശത്രുവിനാശനൻ
ദ്രോണാന്തകരമാം ഘോരബാണം വിട്ടീടിനാനുടൻ. 10
ആ മഹാരൌദ്രയുദ്ധത്തിലാശ്ലക്ഷ്ണൻ വിട്ടൊരാശ്ശരം
ഉദിച്ച സൂര്യനെപ്പോലെ ശോഭിപ്പിച്ചിതു സേനയെ. 11
ആ ഘോരമാം ശരംകണ്ടു ദേവഗന്ധർവ്വദാനവർ
പോരിൽ സ്വസ്തി ദ്രോണനെന്നു ചൊല്ലിനാരവനീപതേ! 12
ആചാര്യന്റെ രഥത്തിന്റെ നേക്കാബ്ബാണംവരുമ്പൊഴേ
കൈവേഗത്തോടുടൻ കണ്ണൻ രണ്ടായ്ഖണ്ഡിച്ചു മന്നവ! 13

രണ്ടായ് മുറിഞ്ഞിട്ട ധൃഷ്ടദ്യുമ്നനെയ്തനുമാരിഷ!
വിഷംപോയോരു പാമ്പെന്നപോലെ വീണിതു ഭൂമിയിൽ. 14
മൊട്ടഴിഞ്ഞുള്ളനുകളാല്പോരിലമ്പെയ്തുറുത്തുടൻ
ക്രൂരമ്പെയ്തീടിനാൻ കണ്ണൻ ധൃഷ്ടദ്യുമ്നനെയപ്പൊഴേ. 15
ദ്രോണപുത്രനുമഞ്ചമ്പഞ്ചമ്പാദ്രോണർതാനുമേ
മൂന്നനു ദുശ്ശാസനനും ഭല്ലുമൊമ്പതു ശല്യനും. 16
ദുര്യോധനൻ താനിരുപതഞ്ചൊശ്ലോകനിതാനുമേ
എയ്തു പാഞ്ചാല്യനെയുടനാമഹാരഥരേവരും. 17
ദ്രോണനെക്കാക്കുവാനേഴവീരരേറെയ്തതേറവൻ
എതിരെത്തെയ്തിതു മുമ്മൂന്നു ബാണമെല്ലാവരേയുമേ. 18
ദ്രോണനെക്കണ്ണനെ ദ്രൌണിയേയും നിന്മകനേയുമേ
ത്വരയോടെയ്തിതാദ്ധൃഷ്ടദ്യുമ്നൻ വൻപോരിൽ മന്നവ! 19
ആ വില്ലനെയ്തതേറിട്ട ധൃഷ്ടദ്യുമ്നനെ വീണ്ടുമേ
അത്യുച്ചമലറിക്കൊണ്ടു ചുറുമെയ്തീടിനാരവർ. 20
ദ്രുമസേനനെയും കോപിച്ചവനമ്പെയ്ത മന്നവ!
വീണ്ടുമമ്പെയ്തിതുടനെ നില്പുനില്പെന്നുമോതിനാൻ. 21
മൂന്നു ക്രൂരമ്പെതിരെത്തെയ്തിതവനായവനേയുമേ
പോരിൽ പ്രാണൻപോക്കുമവ പൊൻകെട്ടുള്ളവതേച്ചവ. 22
പൊന്നാണിക്കുണ്ഡലം ചാർത്തും ദ്രുമസേനന്റെമൌലിയേ
ദേഹത്തിൽനിന്നറുത്തിട്ട വേറേ ഭല്ലുത്തിനാലവൻ. 23
താഴത്തു വീണിതാച്ചുണ്ടുകടിച്ചുള്ള ശിരസ്സഹോ
കൊടുങ്കാറേറ റുകൊഴിയും പനന്തേങ്ങകണക്കിനെ. 24
ആ വീരൻ വീണ്ടുമായോധന്മാരിൽക്രൂരനുവിട്ടുടൻ
ഭല്ലങ്ങളാൽച്ചിത്രയോധികണ്ണൻതൻ വില്ലുറുത്തുതേ. 25
പൊറുത്തില്ലാവില്ലുറുത്തതേതുമേ കണ്ണനപ്പൊഴേ
ലാംഗ്ലത്തിൽ വരയ്ക്കുന്നാതുഗ്രസിംഹംകണക്കിനേ. 26
ക്രോധരക്താക്ഷനായ്പ്പിന്നെ വേറേ വില്ലൊന്നെടുത്തവൻ
ശരംവഷ്ടിച്ചു ബലിയാം ധൃഷ്ടദ്യുമ്നനിലപ്പൊഴേ. 27
കണ്ണൻ ചൊടിച്ചതായ്കണ്ടാവീരരാറു മഹാരഥർ
പാഞ്ചാലപുത്രനേക്കൊൽവാനൊത്തണഞ്ഞിതു സത്വരം. 28

നിൻറെയാവു മഹായോധർനേരിട്ടവനെയപ്പൊഴേ
മൃത്യുവിൻ വായിലാപ്പെട്ടമട്ടോത്തിതു വിഭോ ഭടർ. 29
ഇതിന്നിടയ്ക്കു ദാശാർഹൻ ശരജാലംചൊരിഞ്ഞഹോ
ധൃഷ്ടദ്യുമ്നൻ വികുമിയ്ക്കും ദിക്കിൽച്ചെന്നൊത്തി സാത്യകി. 30
യുദ്ധദുർമ്മദനായോരാസ്സാത്വതൻ വന്നുകണ്ടുടൻ
രാധേയൻ പത്തുബാണങ്ങളെയ്തുകൊണ്ടിതു സംഗരേ. 31
അവനേപ്പത്തുബാണങ്ങളെയ്തു സാത്യകിമന്നവ!
വീരന്മാർ കാണുകവേ പോകവേണ്ടാനില്ലുന്നമോതിനാൻ. 32
ബലിയാകും സാത്യകിയ്ക്കും മഹാത്മാവായകർണ്ണനും
ബലിയ്ക്കും ശക്രനുംപോലെ യുദ്ധമുണ്ടായി മന്നവ! 33
ത്രസിപ്പിച്ചും തേരൊലിയാൽ ക്ഷത്രത്തെ ക്ഷത്രിയഷ്ഭൻ
എയ്തു സാത്യകി നീരിത്താർകർണ്ണനായോരു കർണ്ണനെ. 34
ശക്തൻ വില്ലൊലിയാൽ ഭൂമികുലുക്കീടുംപ്രകാരമേ
സൂതപുത്രൻ സാത്യകിയാപ്പൊരുതീ ധരണീപതേ! 35
വിപാഠം കർണ്ണനാരാമം വത്സദന്തംക്ഷുരങ്ങളും
പലമട്ടിൽശ്ശരനിരയെയ്തു സാത്യകിയേവൃഷൻ. 36
അമ്മട്ടുവൃഷ്ണിപ്രവരൻ പോരിലായുധാനനും
അന്യുതകീ കർണ്ണനിലാസ്സമരം സമമായിതേ. 37
കർണ്ണനെ മുമ്പിലാക്കീട്ടു നിന്മക്കളവനീപതേ!
ചുറും ക്രൂരമെയ്തിതോറമേവരും ശിനിവീരനേ. 38
അവരും കർണ്ണനംതുകമസ്സംവെന്നസ്സശക്തിയാൽ
സ്തനാന്തരത്തിലാഞ്ഞെയ്തു ശൈനേയൻ വൃഷസേനനെ. 39
ആഞ്ഞാണമേറമേറിട്ട വൃഷസേനൻ മഹാദ്യുതി
തേർത്തട്ടിലുടനേ വീണുവില്ലും കൈവിട്ടുവീയ്യവാൻ. 40
വൃഷസേനൻ മകൻ വീരൻ പത്തുവെന്നോത്തുകർണ്ണനും
പുത്രശോകാർത്തനായ്പീഡിപ്പിച്ചിതാശ്ശിനിപുത്രനെ. 41
കർണ്ണൻ പീഡപ്പെടുത്തീടും യുയുധാനൻ മഹാരഥൻ
ത്വരയോടുംപെരുത്തമ്പുനിരപെയ്തിതു കർണ്ണനിൽ. 42
പത്തമ്പെയ്താക്കർണ്ണനെയഞ്ചമ്പെയ്തു വൃഷസേനനെ
അവക്കെഴും കയ്യുറയുംവില്ലും കണ്ടിച്ചു സാത്വതൻ. 43

ശത്രുഭീഷണമാമോരോവില്ലുവേറിട്ടെടുത്തവർ
ചുറുമെയ്തീടിനാർ ക്രൂരമ്പോരാവും യുയുധാനനേ. 44
അമ്മട്ടരൌദ്രമാവീരനാശനപ്പോർ നടക്കവേ
ഏറനംകേൾക്കായിന്നുപതേ! ഗാണ്ഡിവച്ചെറുഞാണൊലി. 45
ഗാണ്ഡീവദ്ധ്വനിയുംകേട്ടപാം തേരുരുളൊച്ചയും
സൂതജൻ നൃപതേ! ചൊന്നാൻ ദുര്യ്യോധനനൊടിങ്ങിനെ. 46
ഉണ്ടിതാപടുമുച്ചൈസ്തം മുഖ്യമന്നോർകളേയുമേ
ഹനിച്ചു കൌരവരെയും മഹാഗാണ്ഡീവ നിസ്വനം. 47
ഇടിവെട്ടും പോലെയുണ്ടു കേൾപ്പൂ തേരുരുളൊച്ചയും
തനിയ്ക്കു ചേന്നിടും കമ്മം ചെയ്തയാം പാണ്ഡവൻ ദൃഢം. 48
ഈഹ്പൽഗ്ഗുനൻ ദ്രുപ! ചുട്ടുപൊട്ടിയ്ക്കും പടയൊക്കെയും
ചിന്നിപ്പോയ്പടയൊക്കേയും നില്ക്കുന്നില്ലൊരു ദിക്കിലും. 49
കാറടിച്ചാക്കാറു നിരപോലെ ചിന്നുന്നതുണ്ടിതാ
പൊളിഞ്ഞ കപ്പൽ കടലിൽപ്പോലജ്ജുനനിലോരഹോ. 50
ഗാണ്ഡിവം തുകുമമ്പോരു യോധരോടുന്നതിൻറെയും
പോരിൽ പിഴുന്നതിൻറെയും ഘോഷം കേൾക്കുന്നു മന്നവ! 51
അജ്ജുനത്തേരിലുള്ളോരു ദുന്ദുഭി ധ്വനി കേളിതാ
നരശാർദ്ദൂല! നിശയിൽ മാനത്തിടി കണക്കിനേ. 52
ഹാഹാകാരങ്ങളും കേൾക്ക ഘോരസിംഹാരവങ്ങളും
അജ്ജുനൻതൻറെ തേരിൻറെ നേരിട്ടു പലമട്ടിലായ്. 53
ഇതാനിൽപ്പു നമ്മുടയമുമ്പിൽസ്സാത്യകി സാത്വതൻ
ലാക്കിങ്ങുകിട്ടിയാൽ മുറും മാറാർക്കുട്ടം ജയിച്ചിടാം. 54
ദ്രോണരോടേറെതിക്കുന്ന പാഞ്ചാലന്യുപനന്ദനൻ
ചുറുമേ ശൂരർ തേരാളിവീരർ കൂടിക്കലന്നവൻ. 55
ഈശ്ശൈനേയനെയും ധൃഷ്ടദ്യുമ്നനേയും വധിയ്ക്കുകിൽ
തീച്ചയായും നരപതേ! നമുക്കു ജയമായ്വരും. 56
സൌഭദ്രനേപ്പോലെ വളഞ്ഞീ മഹാരഥവീരരേ
വൃഷ്ണിപ്രവീരരേക്കൊൽവാൻ യതിയ്ക്കുണം മഹീപതേ! 57
സവ്യസാചിയിതാ ദ്രോണപ്പടയോടേൽപ്പു ഭാരത!
ശൈനേയനായ്വല കുരുവീരരോരോതരിഞ്ഞുടൻ. 58

അങ്ങോട്ട ചെല്ലട്ടെ യേറെ പ്രധാനി രഥിപുംഗവർ
പാത്ഥൻ സാത്യകിയോടേറെ പ്പേരേറെതിരിയാപ്പടി. 59
തിട്ടക്കുവിൻ ശൂരർകളേ! ദുശമനുകളെയ്യുവാൻ
ഇപ്പോഠത്താൻപരലോകത്തീ മാധവൻപോയിടുംപടി. 60
കണ്ണനേറയുള്ളറിഞ്ഞോതിയമ്മാമനൊടു നിന്മകൻ
പോരിലിന്ദ്രൻ വിഷ്ണുവോടുചൊല്ലിടുംപടിമന്നവ! 61
പിന്മാറാതുള്ള പതിനായിരമാനയുമായുടൻ
പതിനായിരമേതേരുമൊത്തജ്ജുനനൊടേല്ക്കുനീ. 62
ദുശ്ശാസനൻ ദുർവ്വിഷഹൻ സുബാഹുദുഷ്പ്രധർഷണൻ
പലകാലാഠപ്പടയുമൊത്തിവർ നിനൊത്തുണച്ചിടും. 63
വീരരാകും കൃഷ്ണരേയും കൊൽകധമ്മജനേയുമേ
മാദ്രേയരേയുമമ്മാമ! ഭീമപാണ്ഡവനേയുമേ. 64
വാനോക്കിന്ദ്രനിലാംപോലെ യെൻ ജയാശ ഭവാനിലാം
സ്കന്ദൻ ദാനവരെപ്പോലെ പാത്ഥരെക്കൊൽകമാതുല! 65
എന്നോതി നിന്മകൻ വിട്ടോനെതിർത്തു പാത്ഥരോടവൻ
പെരുകും പടയുംനിന്നെറ മക്കളുംചേന്നസജ്ജനായ്. 66
നിന്മകൻതൻപ്രിയത്തിന്നായ്പാണ്ഡവദ്ധ്വംസനോദ്യതൻ
പിന്നെയുണ്ടായി വൻപോരുനിന്നാഠക്കാക്കും പരക്കുമേ. 67
സൌബലൻ പാണ്ഡവബലംകണ്ടുകേറുമ്പൊഠം മന്നവ!
പെരുമ്പടയുമായ്സ്സൂതപുത്രൻ സാത്യകിയോടുമേ. 68
എതിർത്തുപോരിൽവളരെശ്ശരജാലംചൊരിഞ്ഞവൻ
വളഞ്ഞുമുറവും നിൽക്കുട്ടർചെന്നുസാത്യകിയേത്തടാ. 69
ദ്രോണൻ ധൃഷ്ടദ്യുമ്നനുടെ തേരിൻനേക്കെത്തിയപ്പൊഴേ
മഹായുദ്ധംചെയ്തിതദ്ധരാത്രിയിൽഭൂരതഷ്ടഭ!. 70
ശൂരധൃഷ്ടദ്യുമ്നനോടും പാഞ്ചാലരൊടുമത്ഭുതം.

172 സങ്കുലയുദ്ധം

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

യുദ്ധദുർമ്മദരാം നിന്റെ രാജാക്കന്മാർകളെല്ലാക്കെയും
പൊറുക്കാതെ കൊടിച്ചിട്ടശൈനേയത്തേക്കുനേക്കുടൻ. 1
ഭൂപതേ! പൊന്മണിയണിസന്നദ്ധത്തേർകളാലുമേ
വളഞ്ഞിതാനകുതിരകളാലും ശിനിപുത്രനേ. 2
വളഞ്ഞുവെച്ചിട്ടിവനെ യാമഹാരഥരേവരും
ഉച്ചത്തിലാർത്തുകൊണ്ടേറ്റു തജ്ജിച്ചും നാലുപാടുമേ. 3
സത്യവീരൻ സാത്യകിയിൽക്കുരമ്പിൻമാരിതൂകിനാർ
തവരയോടും മഹാവീരർ മാധവന്റെ വധത്തിനായ്. 4
അവർ പാഞ്ഞെൽപ്പതായ്ക്കണ്ടു ശൈനേയൻ ശത്രുനാശനൻ
ഏറുവാങ്ങീ മഹാബാഹുവേറാം ബാണങ്ങളെയ്തവൻ. 5
അതിൽസ്സാത്യകി വില്ലാളിവീരൻ പോരിൽസ്സുദുർമ്മദൻ
തലകൊയ്തീടിനാൻ കൂർത്തുമൊട്ടഴിഞ്ഞ ശരങ്ങളാൽ. 6
ആനത്തുമ്പി ഹയഗ്രീവ യംഗദംപോട്ടകൈകളും
കത്തിയപ്പെയ്തുരുത്തിട്ട നിൻകുട്ടരുടെ മാധവൻ. 7
വെൺചാമരകുഠം വെൺകൊറ്റക്കുടയുംവീണുഭാരത!
നക്ഷത്രം ചിന്നിടും വാനുപോലായീ പാരിടംപ്രഭോ! 8
യുയുധാനൻകൊന്നുകൂട്ടു മാക്കുട്ടക്കുഞ്ഞുഭാരത!
ആർക്കും പ്രേതങ്ങൾക്കു തുല്യമാരാവം വാച്ചിതേറവും. 9
ആഃഗ്ലാരഘോഷങ്കൊണ്ടേറാം പൂരിച്ചിതു വസുന്ധര
ചുറുമേ ഘോരഭയദമായിത്തീന്നിതു രാത്രിയും. 10
യുയുധാനന്റെയമ്പേറുപിളരും പടകണ്ടുമേ
രോമാഞ്ചമഞ്ചിടും ഘോരനിനദം രാത്രികേട്ടുമേ. 11
നിൻപുത്രൻ ചൊല്ലിനാൻ ഭൂപ!സൂതനോടു മഹാരഥൻ
ഈയ്യൊച്ചകേട്ടിടുന്നോടം തേരോടിയ്ക്കുനാവീണ്ടുമേ. 12
പിന്നെട്ടയ്യോധനനൃപൻ വില്ലാളി തളരാത്തവൻ
കൈവേഗവാൻ ചിത്രയോധി ചെന്നോരു യുയുധാനനായ്. 13

നന്നായ് വലിച്ചെയ്ത ചോരകുടിച്ചീടും ശരങ്ങളേ
പന്തിരണ്ടെണ്ണമാട്ടയ്യോധനൻ നോക്കിയ്യ മാധവൻ. 14
മാധവൻ മുമ്പിലമ്പെയ്ത ദുര്യ്യോധനനതേവിധം
അമർഷംപൂണ്ട പത്തമ്പുകൊണ്ടെയ്തുശിനിവീരനെ. 15
അത്ഭുതക്കാഴ്ചയിൽത്തുല്യ നിലയ്ക്കായ്ത്തീർന്നിതാരണാ
മുറും പാഞ്ചാലക്കുമേറാംമുറും നിൻടേർകാംക്കുമെ. 16
പോരിൽച്ചൊടിച്ചു ശൈനേയൻ രഥിയാം നിൻെറ പുത്രനെ
എണ്പതമ്പുകളാഞ്ഞെയ്തു മാറത്തായിട്ട ഭാരത! 17
ഇവൻെറയശ്വങ്ങളെയും പോരിലമ്പെയ്ത കൊന്നതേ
സൂതനെയും തേരിൽനിന്നു വീഴിച്ചു ശത്രുനാശനൻ. 18
അശ്വങ്ങാം ചത്തു തേത്തട്ടിൽനിന്നു നിന്നണ്ണിമന്നവ!
തീക്ഷ്ണബാണങ്ങാം ശൈനേയരഥത്തിൻ നേക്കുവിട്ടതേ 19
കൈവേഗത്തോടു ശൈനേയനാ വരുന്നമ്പതമ്പുകാം
നിൻപുത്രനെയ്തവ മുറിച്ചിട്ട പോരിൽദ്ധരാപതേ! 20
പിന്നെ മറൊരുല്ലത്താൽസ്സത്വരം നിന്മകനുടേ
പെരും വില്ലുംപിടിപ്പാട്ടിലറുത്തിട്ടിതു മാധവൻ. 21
തേരും വില്ലുംപോയിയോരു സവ്യസാചികേശ്വരൻപ്രഭു
കൃതവമ്മാവിൻെറ മിന്നുംതേരിൽക്കേറീടിനാനുടൻ 22
ദുര്യ്യോധനൻ പിൻവലിയ്ക്ക ശൈനേയൻ നിൻെറ സേനയെ
അർദ്ധരാത്രിയിലമ്പെയ്ത പായിച്ചിതു ധരാപതേ! 23
കിരീടിയെശ്ശകുനിപോയ് വളഞ്ഞോരു മഹീപതേ!
അസംഖ്യം തേർപെരുത്താനക്കുട്ടവും കൂടിയങ്ങിനെ. 24
ഭൂരിയശ്വങ്ങളും ചേന്നു ചുറും ബഹളമാക്കിനാൻ
അവരജ്ജുനനിൽബ്ഭൂരിദിവ്യാസ്ത്രങ്ങാം ചൊരിഞ്ഞഹോ. 25
പൊരുതാരജ്ജുനനൊട്ട കാലചോദിതർ മന്നവർ
തേരാനകുതിരക്കുട്ടമായതൊക്കെയുമജ്ജുനൻ. 26
തടുത്തു നിത്തീരിപുവെപ്പിന്തിരിപ്പിച്ചിട്ടുമടി
അപ്പോളെയ്തു ശകുനിയാശ്ശത്രുസംഹാരിപാർത്ഥനേ. 27
ചൊടിച്ചു കൺചുവത്തിക്കൊണ്ടെതിർത്തിരുപതുനിനാൽ
വീണ്ടും നൂറമ്പുകൊണ്ടിട്ട തടുത്താനാ രഥീന്ദ്രനേ. 28

അവന്റെ നേക്കിരുപതമ്പെയ്തു ഭാരത! ഫൽഗ്ഗുനൻ
മറു വില്ലാളികളെയും മുമ്മൂന്നമ്പെയ്തിതപ്പൊഴേ. 29
ആഞ്ഞാണൊഘം തടുത്തിട്ടു ഭൂപ! പോരിൽധനഞ്ജയൻ
വജ്രോഗ്രബാണമെയ്തു കൊന്നു നിന്നാടെയോധരേ. 30
കയ്യറിട്ടും മഹാരാജ! മെയ്മുറിഞ്ഞുമസംഖ്യമേ
പൂ ച്ചിന്നീടുംവണ്ണമങ്ങു ചിന്നിശ്ശോഭിച്ചു മന്നിടം. 31
കിരീടംവെച്ച തലകൾ നാസാകുണ്ഡലശോഭികൾ
ചുണ്ടും കടിച്ചു കോപിച്ചു കണ്ണുരുട്ടി മിഴിച്ചവ. 32
പ്രിയം പൊല്ലും നൃപരുടെ മണിനിഷ്കങ്ങളുള്ളവ
ചമ്പകാഢ്യാദ്രിശൃംഗാഭംചിന്നിശ്ശോഭിച്ചു മന്നിടം. 33
ബീഭത്സുവമ്മട്ടത്യുഗ്രകർമ്മംചെയ്തുഗ്രവിക്രമൻ
മൊട്ടഴിഞ്ഞമ്പുകൊണ്ടങ്ങെയ്താ സ്സുബലപുത്രനെ. 34

പൊടിച്ചെയ്താനൊരമ്പാലെയുലൂകനെയുമാഹവേ
സൌബലൻ കാണ്കെയവ്വണ്ണമുലൂകനെയുമെയ്തവൻ. 35
അത്യുച്ചമലരിക്കൊണ്ടാൻ പാത്തട്ടു നിറയുംവിധം
പിന്നൊശ്ശകുനിതൻ വില്ലുമറുത്തു ശക്രനന്ദനൻ. 36
നാലശ്വങ്ങളെയും കൊന്നുകാലന്യക്കയറിനാൻ
അപ്പോഠംതേർവിട്ടു ചാടിട്ടു സൌബലൻ ഭരതർഷഭ! 37
ത്വരയോടുമുലൂകന്റെ തേരിൽക്കയറിനാനുടൻ
ഒറ്റത്തേരിലെഴുന്നച്ചമക്കളാമാ മഹാരഥർ. 38
മേഘങ്ങൾ ഗിരിയേപ്പോലെ ശരംവർഷിച്ചു പാർത്ഥനെ
പരംകുരമ്പെയ്തുകൊണ്ടു പാണ്ഡുപുത്രൻ മഹീപതേ! 39
നിൻ പെരുമ്പടയോടിച്ചു രുമായിരവും ശരി
കാറേററുകാറുമിങ്ങും ചിന്നിച്ചിതറിടുംപടി. 40
ചിന്നിപ്പോയീ നരപതേ! നിന്റെ സൈന്യങ്ങൾ മന്നവ!
ആസ്സൈന്യം ഭരതശ്രേഷ്ഠ! രാത്രി കൊണ്ടുമുടിയ്ക്കവേ. 41
പേടിച്ചുനോക്കിക്കൊണ്ടെങ്ങും പാഞ്ഞുപോയ് പത്തുദിക്കിലും
പോരിൽ വാഹങ്ങളെവിട്ടും ചിലരോടിച്ചുമങ്ങിനെ. 42
പേടിച്ചു പാഞ്ഞുപോയ് ഘോരക്കുരിരുട്ടികലപ്പൊഴേ
നിൻഭടന്മാർകളേപ്പോരിലജ്ജയിച്ചു ഭരതർഷഭ! 43

രസിച്ചു ശംഖൂതി നാരായണാസുദേവധനഞ്ജയർ
ധൃഷ്ടദ്യുമ്നൻ ദ്രോണരേ മൂന്നായെയ്തിട്ടു ധരാപതേ! 44
ഒരു ക്രൂരനുകൊണ്ടാശ്രുവില്ലിൻഞാണു നുക്കിനാൻ
ആദ്യനസ്സു നിലത്തിട്ടാദ്രോണൻ ക്ഷത്രിയമർദ്ദനൻ. 45
ശൂരനുക്കളുറപ്പേറും വേറേ വില്ലൊന്നെടുത്തുതേ
ധൃഷ്ടദ്യുമ്നനെ യേഴമ്പുകൊണ്ടെയ്താദ്രോണനങ്ങുടൻ. 46
അഞ്ചമ്പെയ്തീടിനാൻ പിന്നെസ്സൂതനെ ബൃഹതക്ഷ!
അമ്പെയ്താദ്രോണനെനിത്തിദ്ധൃഷ്ടദ്യുമ്നൻ മഹാരഥൻ. 47
അസുരപ്പടയിന്നുമട്ടുടച്ചു കൌരവപ്പട
നിൻറെപുത്രൻറെയാസ്സൈന്യം കൊന്നൊടുക്കുമ്പോൾ മാരിഷ!
ഘോരത്തിരമറിഞ്ഞീടും ഘോരപ്പുഴയൊലിച്ചുതേ
ഇരുസൈന്യത്തിനും മദ്ധ്യേ നരാശ്വഭപ്രവാഹിയായ്. 49
യമരാഷ്ട്രം വൈതരണികണക്കെപ്പാർത്ഥിവപ്രഭോ!
ആപ്പെരുമ്പടയോടിച്ചു ധൃഷ്ടദ്യുമ്നൻ പ്രതാപവാൻ. 50
തേജസാ ശോഭിച്ചു ദേവഗണത്തിൽശ്ശുക്രനാംപടി
പരംശംഖുവിളിച്ചാരാ ധൃഷ്ടദ്യുമ്നശിഖണ്ഡികൾ. 51
യമന്മാരും സാത്യകിയും പാണ്ഡവൻ ഭീമസേനനും
ഊക്കേറീടും നിൻറെ രാജസഹസ്രത്തെജജയിച്ചവർ. 52
സിംഹനാദങ്ങളും ചെയ്തു ജയംകൊണ്ടോരു പാണ്ഡവർ
നിൻപുത്രനും സൂതജനും ദ്രോണനും ദ്രോണപുത്രനും
കാങ്കവേത്തനൊ സമരോൽക്കടരാമവർ മന്നവ! 53

---

173. സങ്കുലയുദ്ധം

സഞ്ജയൻ പാഞ്ഞു.

മഹാത്മക്കൾ വധിച്ചിട്ടുപായും വമ്പടകണ്ടുടൻ
കടുക്രോധമിയന്നിട്ടുനിൻറെ പുത്രൻ ധരാപതേ! 1

ഉടൻ കണ്ണന്റെയും പോരിൽജ്ജയിയ്ക്കും ദ്രോണർതന്റെയും
മുമ്പിൽച്ചെന്നുൽക്കടാമർഷൻ വാക്യജ്ഞൻ ചൊല്ലിയിങ്ങിനെ. 2
നിങ്ങളല്ലോ ചൊടിച്ചിട്ടിസ്സംഗ്രാമത്തെത്തുടന്നതും
ജയദ്രഥനെയാ ജിഷ്ണുപോരിൽക്കൊന്നതു കാണ്കയാൽ. 3
പാണ്ഡവപ്പടയിങ്ങെന്റെ പടകൊന്നുമുടിപ്പതും
അശക്തർപോലെ കാണുന്ന ജയത്തിൽശ്ശക്തർ നിങ്ങളും. 4
നിങ്ങൾക്കു ഞാൻ ത്യാജ്യനെങ്കിലപ്പൊളമ്മട്ടരയ്ക്കാലാ
പോരിൽപ്പാണ്ഡവരേ വെല്ലാമെന്നു മാനദരേ!പരം. 5
നിങ്ങളപ്പോൾസ്സമ്മതിച്ച വാക്കുചൊല്ലാതിരിയ്ക്കിലോ
യോധർതീരും പാർത്ഥവൈരം തുടരില്ലായിരുന്നു ഞാൻ. 6
നിങ്ങൾക്കുഞാൻ പരിത്യാജനല്ലെങ്കിൽ നരമുഖ്യരേ!
ശ്രുഭവിക്രമരേ!തക്കവിക്രമത്തോടെതിർക്കുവിൻ! 7
അവനെറവാക്കു പ്രതോദത്താൽനന്നായ്വീരരാമവർ
ചവിട്ടേറഹികൾക്കൊപ്പം ചൊടിച്ച ടർനടത്തിനാർ. 8
തേരാളി ശ്രേഷ്ഠരായോരാസ്സവ്വലോകധനുർദ്ധർ
ശൈനേയമുഖ്യരാം പാർത്ഥന്മാരോടാഞ്ഞോറിതാഹവേ. 9
എല്ലാപ്പാർത്ഥരുമവ്വണ്ണംതൻതൻപടയൊടൊത്തവർ
ആ വീരരോടേറെതിർത്തു വീണ്ടുമാത്തതകത്തഹോ. 10
പാരംവില്ലാളിയാം ദ്രോണൻ പത്തന്മാൽശ്ശിനിമുഖ്യനെ
ഉടൻ ചൊടിച്ചെയ്തുകൊണ്ടാൻ സവ്വശസ്ത്രസുധരോത്തമൻ. 11
കണ്ണനും പത്തനുനിന്നെ പുത്രനവ്വണ്ണമേഴുമേ
വൃഷസേനൻ പത്തുമതിൻവണ്ണം ശകുനിയേഴുമേ. 12
ഇവർ ചുറ്റീസാത്യകിയെ കരുതുംക്രന്ദസംഗരേ
പാണ്ഡവപ്പടയെപ്പോരിൽ ദ്രോണൻകൊൽവതുകണ്ടുടൻ. 13
സോമകന്മാർ ചുറുമേറുശരവർഷംചൊരിഞ്ഞുതേ
ദ്രോണൻ പാർത്ഥിവർതൻപ്രാണനാശംചെയ്തു ധരാപതേ! 14
ചുറുംരശ്മികളാലക്കു നിരുധംപോക്കും വിധം നൃപ!
ദ്രോണൻ കൊന്നുമുടിയ്ക്കുന്ന പാഞ്ചാലരിലിളാപതേ! 15
തമ്മിലാത്തുവിളിച്ചീടുംഘോഷം കേൾക്കായിതേറവും
മക്കളേത്താതരേബ്ഭ്രാതാക്കളേ മാതുലരേച്ചിലർ. 16

മരുമക്കളെയിഷ്ടന്മാർകളെബ്ബന്ധുക്കളേച്ചിലർ
കൈവിട്ടു കൈവിട്ടോടുന്നു വെക്കംജീവൻകൊതിച്ചവർ. 17
ചിലർമോഹിച്ചു മോഹത്താൽനേരിട്ടാരവനോടുമേ
പാണ്ഡുപ്പടയിൽയോധന്മാർ പരലോകത്തിലായ് ചിലർ. 18
മഹാത്മാവാ വിധം പീഡിപ്പിയ്ക്കുമാപ്പാണ്ഡവപ്പട
ചുറ്റുംപന്തം കൈവെടിഞ്ഞുരാത്രിപാഞ്ഞോടി മന്നവ! 19
ഭീമൻ കൃഷ്ണാജ്ജുനന്മാരുംയമരും ധർമ്മപുത്രനും
ധൃഷ്ടദ്യുമ്നനുമവ്വണ്ണംനോക്കിക്കണ്ടങ്ങു നില്പ്പവേ. 20
ലോകം തമസ്സിലാണ്ടപ്പോളറിയാതായിതൊന്നുമേ
കുരുക്കൾക്കുവെളിച്ചത്താൽക്കാണാം മണ്ടുന്നതുംപരർ. 21
ആസ്സൈന്യമോടുമ്പോൾ മഹാരഥരാംദ്രോണർ കണ്ണനും
പിന്തുടർന്നു പെരുത്തമ്പു ചൊരിഞ്ഞുകൊണ്ടുമന്നവ! 22
പാഞ്ചാലന്മാരുടഞ്ഞെങ്ങും ക്ഷയിച്ചീടുന്നനേരമേ
ബുദ്ധികെട്ടങ്ങജ്ജുനനോടരുൾചെയ്തു ജനാർദ്ദനൻ. 23
പാഞ്ചാലപ്പടയോടൊത്ത പാഞ്ചാല്യയുധാനരേ
പെരുത്തപ്പെയ്തെതിർത്തല്ലോ വില്ലരാംദ്രോണർകണ്ണനും. 24
അന്നേരം ശരവർഷത്താൽ ഭഞ്ജിച്ചിതു പെരുമ്പട
കന്തീപുത്ര! തടുത്തിട്ടും നില്ക്കുന്നില്ലാപെരുമ്പട. 25
ആപ്പെരുമ്പടയോടുന്ന കണ്ടോതീകേശവാജ്ജുനർ
പേടിച്ചോടായ്ക വിടുവിനിങ്ങു പാണ്ഡവരേ! ഭയം. 26
ഇതാപെരുമ്പടയണിയിട്ടശസ്ത്രമെടുത്തുടൻ
ദ്രോണകണ്ണന്മാരൊടേറു ഞങ്ങൾ ചെല്ലുന്നതുണ്ടിതാ. 27
വൃകോദരൻവരുവതുകണ്ടിട്ടപ്പോൾജനാർദ്ദനൻ
വീണ്ടുംചൊന്നാൻ പാണ്ഡുപുത്രൻഹർഷിയ്ക്കുമടിമന്നവ! 28
ഇതാഭീമൻ രണശ്ലാഘിപാണ്ഡുസോമകരൊത്തവൻ
രഥീന്ദ്രരാംദ്രോണകണ്ണന്മാരോടുക്കിലെതിർത്തുതേ. 29
ഇവനോടൊത്തു പാഞ്ചാലവീരരും ചേർന്നതിക്കു നീ
പോകസൈന്യങ്ങൾക്കൊരന്തമങ്ങിന്നൊപ്പിയ്ക്ക പാണ്ഡവ! 30
പിന്നെയാപ്പുരുഷവ്യഘ്രന്മാരാം പാണ്ഡവമാധവർ
പടത്തലയ്ക്കലാദ്രോണകണ്ണന്മാക്കെതിർനിന്നുതേ. 31

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

തിരിച്ചുവന്നുപിന്നേയും പെരുകുംധർമ്മജപ്പട
ദ്രോണനും കർണ്ണനും പോരിൽശ്രുതകീർത്തനചെയ്തിടം. 32
അർദ്ധരാത്രിയ്ക്കു ബഹളമായിത്തീർന്നു മഹാരണം
ചന്ദ്രോദയത്തിലിളകും കടൽകാഴ്ചപോലെയേ നൃപ! 33
അപ്പോൾകൈക്കൊണ്ട പന്തങ്ങൾ കൈവിട്ടുനിൻറെ വമ്പട
കൂസൽവിട്ടും മത്തമട്ടിൽപ്പൊരുതീ പാണ്ഡുയോധരായ്. 34
ഇരുളുംപൊടിയും തിങ്ങിപ്പെരുമ്പോരുഗ്രമായതിൽ
കേവലംപേരുകൊണ്ടേറുപൊരുതീ പോരിലായവർ. 35
പ്രഹരിയ്ക്കുംപാർത്ഥിവന്മാർ വിളിച്ചോതുന്നാപേരുകൾ
സ്വയംവരത്തിലാംപോലെ പോരിൽക്കേൾക്കായിമന്നവ! 36
പെട്ടെന്നുനിശ്ശബ്ദമായീ വീണ്ടുംഘോഷംമുഴുക്കയായ്
പൊടിച്ചെതിർത്തുംതാൻവെന്നുംതോറുമുള്ള ജനങ്ങളിൽ. 37
പന്തങ്ങളേതേതുടിക്കിൽക്കാണുന്നു കുരുപുംഗവ!
ഏറീടുന്നു പാറപോലെ യാശ്ശരവ്രാതാതിടം. 38
കുരുക്കളും പാണ്ഡവരുമവ്വണ്ണംപൊരുതുമ്പൊഴേ
മുഴുത്തപാതിരയുമായ്ത്തിന്നിതങ്ങിനെ ഭാരത! 39

---

174. ഘടോൽക്കചയാനം

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

പരംപോരിൽ പ്ലാഷ്തനെ പ്ലാത്തുശത്രുഘ്നനക്കുജൻ
മാറത്തെയ്തിതു മമ്മങ്ങളുക്കുന്ന ശരങ്ങളേ. 1
ആക്കർണ്ണനെയെതിത്തെയ്തു ധൃഷ്ടദ്യുമ്നനമാഹവേ
അഞ്ചമ്പുകൊണ്ടിട്ടടനേ നില്ക്കു നില്ക്കുന്നു മോതിനാൻ. 2
വമ്പോരിലവരമ്പെയ്തു തമ്മിൽമൂടി മഹീപതേ!
വീണ്ടുമെയ്താരാവതോളം വലിച്ചമ്പുകൾതങ്ങളിൽ. 3

പിന്നൊപ്പാഞ്ചാലവരനാം ധൃഷ്ടദ്യുമ്നന്റെ സൂതനേ
നാലശ്വങ്ങളെയും കണ്ണൻ കാലനുക്കു കയററിനാൻ. 4
ഇവന്റെവില്ലും കണ്ടിച്ചു തീക്ഷ്ണബാണങ്ങൾ വിട്ടവൻ
ഭല്ലങ്കൊണ്ടാസ്സൂതനേയും തേത്തടംവിട്ടുവീഴ്ത്തിനാൻ. 5
അശ്വങ്ങൾ ചത്തു തേരറു സൂതൻപോയോരു പാഷ്ഠൻ
തേത്തട്ടിൽനിന്നുടൻ ചാടീ ഗദകൈക്കൊണ്ടു വീശ്വവാൻ 6
മൊട്ടഴിഞ്ഞമുകൊണ്ടേററം കണ്ണനെയ്തീട്ടുമായവൻ
കണ്ണന്റെയരികിൽച്ചെന്നുകൊന്നു നാലുഹയങ്ങളേ. 7
വീണ്ടും തിരിച്ചുവന്നിട്ടു പാഷ്ഠൻ ശത്രുനാശനൻ
ധനഞ്ജയന്റെ തേരേറിക്ഷിപ്രം തേരാളിമാർവരൻ. 8
കണ്ണന്റെനേക്കുചെല്ലുമ്പോൾത്തടുത്തു ധർമ്മനന്ദനൻ
മഹാതേജസ്വിയാം കണ്ണൻ സിംഹനാദംകഴത്തിയും. 9
ചെറുഞാണൊലിയിട്ടുച്ചംശംഖനാദം മുഴക്കിനാൻ
പോരിൽപ്പാഷ്ഠനെ വെന്നിതെന്നു കണ്ടാമഹാരഥർ 10
അമർഷവശമുൾക്കൊണ്ടുകൊണ്ടു പാഞ്ചാലസോമകർ
സൂതപുത്രവധത്തിന്നായ് ശ്ശസ്ത്രമേന്തീട്ടു സർവ്വരും. 11
കണ്ണന്റെനേക്കുപാഞ്ഞേററുദ്ധം ചത്തൊഴിവെന്നവർ
വേറിട്ടശ്വങ്ങളേപ്പൂട്ടി സൂതൻ കണ്ണന്റെതേരിലും 12
വേഗംപായും നല്ലശംഖവർണ്ണമാംസൈന്ധവങ്ങളേ
മെച്ചംനേടിയ രാധേയൻ പാഞ്ചാലരഥിവീരരേ. 13
കാറ്റിയേപ്പോലെ ശരംതൂകി പ്പീഡപ്പെടുത്തിനാൻ
കണ്ണൻ പീഡിപ്പിച്ചിടുന്നോരാപ്പാഞ്ചാലപ്പെരുമ്പട 14
പേടിച്ചോടീസിംഹപീഡയേറമാൻപേടപോലവേ
വീണും മഹീപതേ! വാജിമേൽനിന്നാനയിൽനിന്നുമേ. 15
തേരാളമാർ തേരിൽനിന്നുമെങ്ങും കാണായിതപ്പൊഴേ
കത്തിയമ്പുകളാൽപ്പോരിലോടീടുന്ന ഭടന്റെയും. 16
കൈകളും കുണ്ഡലംചാത്തും തലയുംകൊയ്തസൂതജൻ
ആനപ്പുറത്തുള്ളന്യന്റെ തുടകണ്ടിച്ചു മന്നവ! 17
അശ്വാരൂഢന്റെയും പാരിലമരുന്നോന്റെയും പ്രഭോ!
ഓടുന്നോരമറിഞ്ഞില്ലാ വേറേ പല മഹാരഥർ. 18

പോരിൽത്തൻമെയ് വാഹനങ്ങൾമുറുമുറുമറിഞ്ഞതും
ഘോരബാണങ്ങളേറേറമങ്ങു പാഞ്ചാലസൃഞ്ജയർ. 19
പുല്ലൊന്നിളകിലും സൂതപുത്രനെന്നോത്തിതപ്പൊഴേ
ഓടുംസ്വന്തംയോധനേയും പോക്കളത്തിലബുദ്ധികൾ. 20
കണ്ണൻതാനെന്നോത്തവിടെ നിന്നുമോടുന്നുപേടിയാൽ
ഉടഞ്ഞുമണ്ടുമാസ്സൈന്യജനത്തെപ്പാത്തു ഭാരത! 21
പിന്തുടന്നൊത്തിനാൻ കണ്ണനെങ്ങുമനുചോദിഞ്ഞവൻ
ബുദ്ധികെട്ടോടിടും യോധന്മാരെയുംകൊന്നിതാഹവേ. 22
നില്പാനാളായീലമഹാനവനോടിച്ചിടുന്നവർ
പരമേഷുക്കളാൽക്കണ്ണനെയ്തപാഞ്ചാലർ മന്നവ! 23
ദ്രോണൻറയെയ്ത്തേറുമെങ്ങും നോക്കിപ്പാഞ്ഞോടിനാരവർ
പിന്നെസ്വസൈന്യം മണ്ടുന്നാകണ്ടുമന്നവൻ യുധിഷ്ഠിരൻ. 24
പിൻവലിപ്പാൻ തീച്ചയാക്കിച്ചൊന്നാൻ പാത്ഥനൊടിങ്ങിനെ
വില്ലുമേന്തിമഹേഷ്വാസൻ കണ്ണൻനില്പതു കാണ്കെടോ. 25
കട്ടത്തോരദ്ധ്വാത്മിയ്യുചുട്ടമക്കൻകണക്കിനെ
കണ്ണൻറയമ്പേറവരൊത്താക്കുമീഭൂമിനിസ്വനം. 26
അനാഥമട്ടിൽക്കേഴുക്കുന്നു നിൻബന്ധുക്കൾക്കുഫൽഗുന!
ഇവനമ്പുവിടുമ്പോതും തൊടുപ്പോതുമതേവിധം. 27
ഇടകാണുന്നീലപാത്ഥ!ബന്ധുക്കളെമുടിയ്യുമെ
കാലോചിതമുടൻവേണ്ടുന്നതായ്ക്കാണുന്നതെന്തു നീ. 28
കണ്ണൻറെ വധകായ്മത്തിലതുചെയ്യു ധനഞ്ജയ!
എന്നുകേട്ടുമഹാരാജ! ജിഷ്ണുകൃഷ്ണനൊടോതിനാൻ. 29
കണ്ണൻറവിക്രമം കണ്ടുപേടിപ്പൂ ധർമ്മജൻനൃപൻ
ഈനിലയ്യെന്തുചെയ്യേണ്ടു കണ്ണപ്പടയിൽപീണ്ടുമേ. 30
ഉടനങ്ങുന്നുറയ്ക്കേണമോടുന്നില്ലോ പെരുമ്പട
ദ്രോണൻറയമ്പേറുടഞ്ഞുടക്കു മധുസൂദന! 31
കണ്ണൻ പേടിപ്പെടുത്തുമ്പോൾ നിലകിട്ടുന്നതില്ലിഹ
കാണുന്നേൻ കണ്ണനമ്മട്ടു പേടിവിട്ടുചരിപ്പതും. 32
ഓടുംതേരാളിവരരിൽക്കുമുകൾ ചൊരിഞ്ഞഹോ
പടത്തലയ്യുലി വനീക്കേറെ മി ഞാൻ സഹിച്ചിടാ. 33

പാദസ്പൃശം പാനുപോലെപ്രത്യക്ഷം വൃഷ്ണിപുംഗവ!
മഹാരഥൻ കണ്ണനുള്ളടിക്കിചെത്തിയ്ക്കണം ഭവാൻ 34
ഇവനെക്കൊല്ലുവനിവനെന്നെയോ മധുസൂദനേ!

വാസുദേവൻ പറഞ്ഞു.

ഞാൻ കണ്ടനുപാർത്ഥ! കണ്ണൻ പോരിലിരുൻകണക്കിനെ
ചരിപ്പതുനരവ്യാഘ്രനതിമാനുഷവിക്രമൻ. 35
അവനോടേൽക്കുവാൻ പോരിലന്യനില്ലാ ധനഞ്ജയ!
നീയോഘടോൽക്കചനിശാചരനോമാത്രമെന്നിയേ. 36
നിനക്കുതക്കസമയമായതില്ലനഘാശയ!
മഹാബാഹോ! സൂതജനായ്പ്പോരിൽ നരിട്ടെതിക്കുവാൻ. 37
കൊള്ളിമീൻപോലെരിഞ്ഞുകൊണ്ടങ്ങു നിൽപ്പുണ്ടവാസവി
പോരിൽനിന്നൊക്കൊല്ലുവാനായ് സ്സൂതപുത്രൻ മഹാഭുജ! 38
സൂക്ഷിച്ചിരുപ്പുണ്ടീവേലുവഹിച്ചു രൌദ്രരൂപവും
നിത്യം ക്രൂരാണ്ടവൻപാരംഹിതകാംക്ഷിഘടോൽക്കചൻ. 39
ഘടോൽക്കചനെതിർത്തേ കണ്ണനോടുമഹാബലൻ
അവനോ ഭീമനുപിറന്നാവൻ ദേവപരാക്രമൻ. 40
രാക്ഷസാസുരദിവ്യാസ്ത്രമുണ്ടായവനിലൊക്കെയും
പോരിൽവെല്ലുംകണ്ണനെയെന്നിനിയ്ക്കില്ലാതുസംശയം. 41
എന്നുചൊല്ലിമഹാബാഹു പാർത്ഥനോടംബുജേക്ഷണൻ
വിളിച്ചിതാരാക്ഷസനെ മുന്നിൽക്കാണായിതായവൻ. 42
ചട്ടയിട്ടിട്ടു വാർവില്ലുമനുമേന്തി ഭരാപതേ!
അഭിവാദ്യംചെയ്തകൃഷ്ണ ഫൽഗുനന്മാരെയായവൻ. 43
ഗർവ്വോടുചൊല്ലിനാനപ്പോളിതാ ഞാനാജ്ഞനല്ലണം
ദീപ്താസ്യനായ്ദീപ്തദുക്കായ്ക്കാരൊക്കും ഭൈമിയോടുടൻ 44
ചിരിച്ചുകൊണ്ടുദാശാർഹൻ നേരേകല്പിച്ചിതിങ്ങിനെ

വാസുദേവൻ പറഞ്ഞു.

ഘടോൽക്കച! ധരിക്കു നീ കേൾക്കു ചൊല്ലുന്നതിന്നുഞാൻ
നിൻവിക്രമത്തിന്നെറ കാലമിതുമറാക്കുമൊത്തിടാ. 45

പോരിൽമുങ്ങും പാണ്ഡവർക്കു നീയിപ്പോൾ പ്ലവമാകെടോ
ചലടിവ്യാസ്സുങ്ങൾ നിനക്കുണ്ടു രാക്ഷസമായയും. 46
ഹൈഡിംബേ! കണ്ടുകൊ കണ്ണനിതാ പാണ്ഡവസേനയെ
ഗോപാലൻ പയ്യളേപ്പോലെപോരിലാട്ടിയൊഴിപ്പതും. 47
ഇതാകണ്ണൻ മഹേഷ്വാസൻ മതിമാൻ ദൃഢവിക്രമൻ
പാണ്ഡുസൈന്യക്ഷയിയേന്നമാരേച്ചുട്ടുപൊടിയ്ക്കയാം. 48
ചെന്നുതശരവർഷങ്ങൾ ചൊരിഞ്ഞുദ്ധതനിശ്ചയം
ശരാഗ്നിസ്സാൽപ്പീഡയേറുനില്ക്കുവാനുമശക്തരായ് 49
നിശീഥത്തിൽസ്സുതപുത്രശരവർഷാത്തരായഹോ
ഇതാ പാഞ്ചാലരോട്ടന്നു സിംഹാട്ടിതമൃഗപ്പടി. 50
ഇപ്രകാരംതുടന്നോതിസ്സുതപുത്രനെയാഹവേ
തടുപ്പാനില്ലമറാരും നിയ്യെന്യേ ഭീമവിക്രമ! 51
നീചെയ്യേണം മഹാബാഹോ! തക്കകർമ്മംതനിയ്ക്കുമേ
മാതുലക്കുംപിതൃക്കൾക്കും തേജോവിക്രമശക്തിയാൽ. 52
ഇതിനല്ലോ കൊതിയ്ക്കുന്നു ഹൈഡിംബേ! മത്സ്യർമക്കളേ
ദുഷ്കൃതകയറുകില്ലെന്നോ കേറുമബന്ധുക്കളേ വൃഥാൻ. 53
പിതാക്കൾമക്കളേ സ്വാർത്ഥമോത്തിച്ചിപ്പിച്ച ഘടോൽക്കചേ!
കയറിക്കൊണ്ടിടുമിഹപരലോകങ്ങളായവർ. 54
മഹാത്മാവാം നിനക്കുണ്ടു നിസ്തുല്യംഘോരമാംബലം
പോരിൽപ്പൊരുംനിനക്കിന്നുതുല്യനായില്ലൊരുത്തനും. 55
രാത്രികണ്ണൻ ശരംതുകിയുടയ്ക്കുംപാണ്ഡവർക്കു നീ
ധാത്തരാഷ്ട്രരിൽ മുങ്ങുന്നോൾക്കരയാവൂ പരന്തപ! 56
രാത്രിയത്രേ രാക്ഷസന്മാർവീണ്ടും നിസ്സീമവിക്രമർ
ശക്തരേറെയും സുദുർദ്ധർഷർ ശൂരർവിക്രാന്തയോധികൾ. 57
രാത്രികാലമായകൊണ്ടുകൊല്ലു വില്ലാളികണ്ണനെ
ദ്രോണനെക്കൊല്ലുമേ ധൃഷ്ടദ്യുമ്നൻതൊട്ടുള്ളപാർത്ഥരും. 58

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

കണ്ണനേവംചൊന്ന ഘടോൽക്കചരാക്ഷസനോടുടൻ
നേരേ പറഞ്ഞു കൌരവ്യ! ധനഞ്ജയനുമിങ്ങിനെ. 59

ഘടോൽക്കച! ഭവാൻ ദീഗ്ഘബാഹുസാത്യകിയും മമ
മതന്മാർ സവ്യസൈന്യത്തിൽപ്പാണ്ഡവൻ ഭീമസേനനും. 60
രാത്രിനേരംകണ്ണനുമായ്ത്തെരഥത്തിനു പോകനീ
പിൻഭാഗംകാത്തുകൊണ്ടീടും മഹാതേരാളിസാത്യകി. 61
ശൂരനാംകണ്ണനെക്കൊല്ല സാത്വതൻതുണയായനീ
ഇന്ദ്രൻ താരകനെ സ്കന്ദൻതുണച്ചോൻകൊനാവണ്ണമേ 62

ഘടോൽക്കചൻ പറഞ്ഞു.

പോരുംകണ്ണനു ഞാൻ പോരുംദ്രോണനുമിഹഭാരത!
മാറുള്ളോരു മഹാന്മാരാം കൃതാസ്ത്രക്ഷത്രിയക്കുമേ. 63
സൂതപുത്രനിനാരാത്രികൊടുക്കുന്നുണ്ടൊരാഹവം
ഭൂമിനില്ക്കും കാലമൊക്കെജ്ജനങ്ങൾ പറയുംപടി. 64
ശൂരന്മാരെവിടില്ലാഞ്ഞാൻ ഭിതരെത്തൊഴുതോരെയും
പരംരാക്ഷസധർമ്മത്തിൽ മുഴുക്കെക്കൊന്നൊടുക്കുവൻ. 65

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

എന്നരച്ച മഹാബാഹുഹൈഡിംബിയരിനാശനൻ
കണ്ണൻറനേക്കാത്തുചെന്നു നിൻറൈന്യം നടുങ്ങവേ. 66
ദീപ്തായുധനായ്ദ്ദീപ്തകേശനവൻ കോപിച്ചടുക്കവേ
ചിരിച്ചു പുരുഷവ്യാഘ്രനേറുകൈക്കൊണ്ടു സൂതനൻ. 67
പോക്കളത്തിൽപ്പോർനടന്നു കണ്ണരാക്ഷസർതങ്ങളിൽ
ഗർജ്ജിച്ചു രാജശാർദ്ദൂല! ശക്രപ്രഹ്ലാദർ തുല്യമേ. 68

---

175. അലംബുസവധം

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

സൂതപുത്രൻറെ തേരിൻറനേരേനൃപ! ഘടോൽക്കചൻ
മഹാഭുജൻ കണ്ണവധത്തിനായ്പ്പോവതു കണ്ടുടൻ. 1

പറഞ്ഞു നിന്മകനതിൽദ്ദുശ്ശാസനനൊടിങ്ങിനേ
കണ്ണന്റെ വിക്രമംകണ്ടു പോരിലീ രാക്ഷസൻ ദ്രുതം. 2
കണ്ണന്റെനേക്കു ചെല്ലുന്നു നിത്തുകീ രഥിവീരനെ
പെരുമ്പടയൊടുംകൂടിച്ചെല്ലുകണ്ടു മഹാബലൻ. 3
കണ്ണൻ വൈകർത്തനൻ രക്ഷസ്സോടേല്പാൻ തുടരുന്നൊടം
രക്ഷിക്കു കണ്ണനെപ്പോരിൽസ്സൈന്യത്തോടൊത്തു മാനദ! 4
പ്രമാദാൽക്കണ്ണനെ മുടിച്ചീടൊല്ലാ ഘോരരാക്ഷസൻ
ഇതിന്നിടയ്ക്കു രാജാവേ!ജടാസുരസുതൻ ബലി. 5
ദുര്യോധനന്റെ മുമ്പെത്തിച്ചൊന്നാൻ യോധരിലുത്തമൻ
രണദുർമ്മദർ നിൻവൈരി വിരമാരെസ്സയോധന! 6
കൂട്ടത്തോടേ പാണ്ഡവരെ നിന്നാജ്ഞപ്പടി കൊല്ലുവൻ
മുന്നമെന്നച്ഛനാമൂക്കൻ ജടാസുരനിശാടനെ 7
രക്ഷോഘ്നകർമ്മം ചെയ്തിട്ടാ ക്ഷുദ്രരാം പാർത്ഥർ വീഴ്ത്തിനാർ
അതിന്റെ പകവീട്ടും ഞാൻ ശത്രുശോണിതപൂജയാൽ. 8
ശത്രുമാംസത്താലുമെന്നെബ്ഭ്രവ!കല്പിച്ചയയ്ക്കണം.
വീണ്ടും വീണ്ടും പ്രീതികാട്ടിയവനോടോതി മന്നവൻ 9
പോരും ശത്രുജയത്തിന്നീ ദ്രോണകർണ്ണാദ്യരൊത്ത ഞാൻ
നീ ചെല്ലുകെൻ കല്പനയ്ക്കു ഘടോൽക്കചനെയാഹവേ. 10
ക്രൂരംചെയ്യും മത്സ്യജാതരക്ഷസ്സാം രാക്ഷസേന്ദ്രനെ
നിത്യം പാർത്ഥർക്കു ഹിതനെ ഹസ്ത്യശ്വരഥഘാതിയെ. 11
പോരിൽ വൈഹായസഗനെക്കാലനുക്കുതുല്യനെയയ്ക്കു നീ
എന്നുകേട്ടു വിളിച്ചേറ്റു ഘടോൽക്കചനൊടുൽക്കടൻ. 12
നാനാശസ്ത്രംധരിച്ചു ജടാസുരജൻ ഭീമപുത്രനെ
അലംബുസനെയും കണ്ണനേയും വൻകുരുസൈന്യവും. 13
മർദ്ദിച്ചു ഹൈഡിംബനൊരാൾ കാർകളെക്കാറുപോലവേ.
മായാബലമെഴും രക്ഷസ്സിനെക്കണ്ടിട്ടലംബുസൻ 14
ഘടോൽക്കചനെ നാനാമട്ടേറുമസ്ത്രംതൂകിനാൻ
ഭൈമസേനിയെയൊട്ടേറെയസ്ത്രംകൊണ്ടെയ്തലംബുസൻ. 15
പാണ്ഡവപ്പടയസ്ത്രത്തെയ്തു പരം പായിച്ചിതായവൻ
അവൻ പായിച്ച വിട്ടീടും പാണ്ഡവപ്പട ഭാരത! 16

അർദ്ധരാത്രിയ്ക്കു ചിതറീ കാറേറാറാ മുകിൽപോലവേ
ഘടോൽക്കചൻറെയമ്പേററിട്ടവണ്ണം നിൻറെ സേനയും. 17
അർദ്ധരാത്രിയ്ക്കു പാഞ്ഞോടീ പന്തംവിട്ടെങ്ങുമേ നൃപ!
അലംബുസൻ ചൊടിച്ചിട്ടു വമ്പോരിൽഭൈമസേനിയെ. 18
തോത്രങ്ങളാലാനയെപ്പോലാഹനിച്ചു ശരങ്ങളാൽ
എള്ളുപോലേ തേരുസൂതനായുധങ്ങളിതൊക്കെയും 19
ഘടോൽക്കചനുത്തിട്ടു ചിരിച്ചു ബഹുഭൈരവം
പിന്നെക്കണ്ണിനിലും തൂകീ കൌരവന്മാരിലും ശരം. 20
അലംബുസനിലും മാരിമേരുവിൽക്കാർകണക്കിനേ
ക്ഷോഭിച്ചു രാക്ഷസൻ പിഡിപ്പിയ്ക്കുമാക്കൌരവപ്പട. 21
നാലംഗപ്പടയന്യോന്യം മേന്മേൽ മട്ടിച്ചിതപ്പൊഴേ
ഹതാശ്വസൂതനായോരു ജടാസുരസുതൻ നൃപ! 22
ഘടോൽക്കചനെ യുദ്ധത്തിൽക്കൈചുരുട്ടിയിടിച്ചതേ
ഇടികൊണ്ടപ്പൊളങ്ങൊന്നു കുലുങ്ങിപ്പോയ് ഘടോൽക്കചൻ.
ഭൂകമ്പത്തിൽത്തരുതൃണഗുല്മമൊത്തദ്രിപോലവേ
പിന്നെപ്പരിഘമൊക്കുന്ന ശത്രുഘാതിഭുജത്തിനാൽ. 24
അടിച്ചു ഭൈമി കോപിച്ചു ജടാസുരതനൂജനെ
പരം ചൊടിച്ചോരവനെപ്പൊക്കീ ഹൈഡിംബിയങ്ങുടൻ. 25
പിടിച്ചു രണ്ടു കൈകൊണ്ടും നിലത്തിട്ടങ്ങരച്ചതേ
ഘടോൽക്കചനിൽനിന്നിട്ടു ജാടാസുരിയുമൂന്നുടൻ. 26
പിടഞ്ഞെഴുന്നേറു വേഗം ഘടോൽക്കചനൊടേറുതേ
അലംബുസനുമവ്വണ്ണം തട്ടിപ്പൊക്കീട്ടരക്കനെ. 27
ഘടോൽക്കചനെ യുദ്ധത്തിൽ നിലത്തിട്ടങ്ങരച്ചതേ
ഗർജ്ജിയ്ക്കും പടുകൂറന്മാരവക്കുണ്ടായി സംഗരം. 28
ഘടോൽക്കചാലംബുസർക്കു തുമുലം രോമഹർഷണം
തമ്മിൽ മെച്ചംകാട്ടിയവർ മായകൊണ്ടതിമാനികൾ. 29
ഇന്ദ്രവൈരോചനാഭന്മാർ പൊരുതീ വീയ്ക്കുമേറിയോർ
തിയ്യും കടലുമായ്പ്പക്ഷിരാജതക്ഷകരായിരം. 30
വൻകാറും കാറുമായിട്ടും വജ്രവും കുന്നുമായിയും
ഗജശാർദ്ദൂലരായിട്ടും രാഹുഭാസ്കരരായിയും. 31

ഏവം മായാശതംകാട്ടിത്തമ്മിൽക്കൊൽവാൻ മുതിർന്നവർ
ഏറാറം വിചിത്രം പൊരുതാരലംബുസഘടോൽക്കചർ. 32
പരിഘം പട്ടസം പ്രാസം ഗദമുൽഗ്ഗരമങ്ങിനേ
പർവ്വതാഗ്രംമുസലവും പ്രയോഗിച്ചിതു തങ്ങളിൽ. 33
തേരാനയശപംകാലാളെനിവയെക്കൊണ്ടുമങ്ങിനേ
പോരിൽപ്പൊരുതിനാർ മായാകാരിരാക്ഷസപുംഗവർ. 34
അലംബുസവധത്തിനായ് പ്പിന്നെബ്ഭൂപ!ഘടോൽക്കചൻ
കുതിച്ചുചാടിക്കുപിതൻ ശ്യേനംപോലെ പതിച്ചുതേ. 35
പിടിച്ചുടൻ കൂറനാകുമലംബുസനിശാടനെ
എതിർത്തേല്പവനേ വീഴ്ത്തീ മയനേ വിഷ്ണുപോലവേ. 36
പിന്നെഘടോൽക്കചൻ പാരമത്ഭുതം വാളെടുത്തുടൻ
രൌദ്രന്റെ മെയ്യിൽനിന്നുഗ്രവികൃതാകൃതിയാം മുഖം 37
പിടച്ചുവത്തിലലറുമാദിട്ടിന്നുടെയാഹവേ
അറുത്തെടുത്തു നൃപതേ!പെരുത്തുഗ്രപരാക്രമൻ. 38
മുടിക്കെട്ടിൽപ്പിടിച്ചിട്ടാച്ചോരചാടും ശിരസ്സുമായ്
ദുര്യ്യോധനരഥംനോക്കിപ്പാഞ്ഞുചെന്നു ഘടോൽക്കചൻ. 39
ചെന്നാണഞ്ഞു മഹാബാഹു ചിരിച്ചുകൊണ്ടു രാക്ഷസൻ
വികൃതാസ്യക്കുന്തലുള്ളാത്തലയാത്തേരിലിട്ടടൻ 40
ഭൈരവാരാവമലറീ മഴക്കാറുകണക്കിനേ.
പിന്നെച്ചൊന്നാൻ നരപതേ!ദുര്യ്യോധനനൊടിങ്ങിനേ. 41
നീ വിക്രമങ്കണ്ടൊരു നിൻബന്ധുവെക്കൊന്നു ഞാനിതാ
കാണാം നിനക്കിനിക്കർണ്ണനേറയും തനേറയുമീ നില. 42
സ്വന്തം ധർമ്മാർത്ഥകാമങ്ങൾ മൂന്നുമാരാഗ്രഹിപ്പതോ
വെറുംകയ്യായ് രാജവിപ്രസ്ത്രീകളെക്കണ്ടിടൊല്ലുവൻ. 43
നന്ദിച്ചു നില്പൂ ഞാനിന്നീക്കർണ്ണനെക്കൊന്നിടുംവരേ
എന്നുംപറഞ്ഞു കർണ്ണന്റെനേർക്കുവൻ പോയി മന്നവ! 44
കർണ്ണന്റെ തലയിൽത്തീക്ഷ്ണശരൌഘം തൂകുമാറവൻ
പിന്നെയുണ്ടായി സമരം ഘോരരൂപം ഭയങ്കരം.
അത്യദ്ഭുതം മഹാരാജ!ഘോരരാക്ഷസർ തങ്ങളിൽ. 45

176. കർണ്ണഘടോൽക്കചയുദ്ധം

ധൃതരാഷ്ട്രൻ പറഞ്ഞു.

വൈകർത്തനൻ കർണ്ണനുമാഗ്രഘടോൽക്കചനിശാടനും
രാത്രിതന്മിൽച്ചെന്നൊതിത്ത യുദ്ധമുണ്ടായതെങ്ങിനേ. 1
ആഗ്രേലോരരാക്ഷസനുടെ രൂപമേതുവിധത്തിലാം
അവനേറ തേർവാജികളുമായുധങ്ങളുമെങ്ങിനേ. 2
അവനേറയശ്വങ്ങളെത്രമാത്രം തേർകൊടിചില്ലുമേ
ചട്ടയെങ്ങിനെയെന്നാല്ല ശിരസ്ത്രാണവുമെങ്ങിനേ
ഈച്ചോദിച്ചതു നീ ദക്ഷനല്ലോ ചൊല്ലുക സഞ്ജയ! 3

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

തുടുങ്കണ്ണൻ പെരുങ്കുറവൻ രക്തവസ്യൻ വയർ താഴ്ന്നവൻ
ഊർദ്ധ്വകേശൻ ഹരിശ്മശ്രു കാതുക്കുത്തോൻ മഹാഹനു. 4
കാതോളം വാപിളർന്നുള്ളോൻ തീക്ഷ്ണദംഷ്ട്രൻ ഭയങ്കരൻ
ചെമ്പിച്ചുനീണ്ട ചുരുട്ടുള്ളോൻ ഭൃതാന്നോൻ മൂക്കുചീത്തവൻ. 5
നീലദേഹൻ രക്തകണ്ണൻ മലക്കുറവൻ ഭയങ്കരൻ
മഹാകായൻ മഹാബാഹു മഹാമൌലി മഹാബലൻ. 6
വികൃതൻ പരുഷസ്പർശൻ നെടുങ്കാൽപ്പിണ്ടിയാണ്ടവൻ
സ്ഫിക്കുവാച്ചോൻ ഗൂഢനാഭി ശിഥിലോപചയൻ മഹാൻ. 7
മഹാകായൻ തോൾവളയും ഹസ്തഭൂഷയുമുള്ളവൻ
മാറിൽപ്പതക്കമുടയോൻ തീച്ചൂഴം മലപോലവേ. 8
അവന്നു പൊന്മയംചിത്രം നാനാരൂപങ്ങളുള്ളതായ്
ശോഭിച്ചു തലയിൽശ്ശുഭ്രം കമാൻപോലെ കിരീടവും. 9
ബാലാർക്കശ്രീകുണ്ഡലങ്ങളും നല്ല പൊന്മണിമാലയും
വന്പേറും കാംസ്യവും കാന്തിയേറും ചട്ടയുമിട്ടവൻ. 10
കിങ്കിണീഘോഷമുള്ളോന്നായ് രക്തധ്വജപതാകിയായ്
കരടിത്തോൽ മൂടലുള്ള നലമാത്രം മഹാരഥം. 11

സർവ്വായുധങ്ങളുള്ളോന്നായ് ധ്വജമാലയണിഞ്ഞതായ്
എട്ടുചക്രങ്ങളുള്ളോന്നായ് മേഘഗംഭീരനാദമായ്. 12
മത്തഹസ്തിപ്രമാണത്തിൽക്കൺചുവന്നഗ്രമൂർത്തികം
കാമവർണ്ണജവംകൊട്ടും ശക്തിയേറുന്ന വാജികം. 13
തളരാതുക്കുടയവ രക്ഷസ്സിനെ വഹിപ്പവ
നെടുംസടയുമായ് വീണ്ടും വീണ്ടും ഹ്രേഷിച്ചിടുന്നവ. 14
വിരൂപാക്ഷൻ രാക്ഷസന്റെ മകൻ ദീപ്താസ്യകുണ്ഡലൻ
അക്കരശ്മിപ്രായരശ്മി കൈക്കൊണ്ടോരു ഹയങ്ങളെ. 15
അവനോടൊത്തവൻ നിന്നിതരുണൻ ചേന്നിനൻപടി
ചെരുങ്കാരോട് ചേർന്നുള്ള പൊരുംമലകണക്കിനേ. 16
അവന്റെ തേരിൽ മാനത്തുമുട്ടും വൻകൊടിയുണ്ടഹോ
രക്തശീർഷൻ മാംസഭക്കാം കഴുവാഭയങ്കരം. 17
ഉഗ്രജ്യമിടിപോലൊച്ച നെടുതായോരു കാർമുകം
കിഷ്കുപ്രായം പതിരണ്ടരതിയുള്ളതുലപ്പവൻ. 18
രഥാക്ഷപ്രായബാണങ്കം തൂകിട്ടിക്കൊക്കെ മൂടുവോൻ
വീരർ തിരുനൊരാ രാവിൽപ്പാഞ്ഞേറും കണ്ണനോടവൻ. 19
അവൻ തേർത്തട്ടിലൂന്നിട്ടു വില്ലുലച്ചതുനില്പുവേ
ഇടിവെട്ടുംവണ്ണമായിക്കേൾക്കായീ ചെറുതാണൊലി. 20
അതുകേട്ട ഭയപ്പെട്ട നിന്റെ സൈന്യങ്കം ഭാരത!
കടലിൻ തിരപോലേറമിളകിപ്പോയി മാറുമേ. 21
വിരൂപാക്ഷൻ ഭീഷണനാമവനെത്തുന്ന കണ്ടുടൻ
ചിരിച്ചുകൊണ്ടു രാധേയൻ ത്വരയോടും തടുത്തുതേ. 22
എയ്തെല്ലുമവനോടെയ്തുകൊണ്ടതിതീക്ഷ്ണനും
ആനയോടാനയെപ്പോലെ കാള കാളയൊടാംവിധം. 23
അവർ തമ്മിൽച്ചെന്ന് ചേച്ച ബഹളംതന്നെ മന്നവ!
കണ്ണരാക്ഷസരുവ്വീശ! ശക്രശംബരർപോലവേ. 24
ഭീമഭദ്രനിയെഴും ഭീമകാർമുകങ്ങളെടുത്തവർ
വമ്പിച്ചമ്പുകളാൽത്തമ്മിൽ മൂടിയെയ്തിച്ചു മൂടിനാർ. 25
ചെവിയോളം വലിച്ചെയ്ത മൊട്ടഴിഞ്ഞ ശരങ്ങളാൽ
കാംസ്യച്ചട്ടകളം പൊട്ടിച്ചു തമ്മിൽക്കീറിനാരവർ. 26

നഖത്താൽപ്പുലികൾക്കൊപ്പം കൊമ്പാൽക്കുംഭികൾപോലെയും
മുറിപ്പെട്ടുത്താരന്യോന്യം രഥശക്തിശരങ്ങളാൽ.
മെയ്മുറിച്ചും തമ്മിലേറ്റം സായകങ്ങൾ തൊടുത്തുമേ 27
ശരജാലംകൊണ്ടെരിച്ചുമവർ ദൃഷ്ടേക്ഷ്യരായിനാർ.
അമ്പേറു മേലൊക്കെ മുറിഞ്ഞെന്തും ചോരയണിഞ്ഞവർ 28
ചെഞ്ചാല്യച്ചോലയോലുന്ന മലപോലെ വിളങ്ങിനാർ
അമ്പേറു മുറിയേറ്റംഗംപിളർന്നുമവർ തങ്ങളിൽ. 29
മഹാരഥർ കിണഞ്ഞിട്ടും കുലുക്കീലവർ തങ്ങളിൽ
ആ രാത്രി യുദ്ധമൊട്ടേറെനേരം നിന്നു ശരിയ്ക്കുതാൻ. 30
പ്രാണച്ചൂതാടിടും കണ്ണരാക്ഷസന്മാക്കു മന്നവ!
ക്രൂരമുകൾ തൊടുത്തേറും തടവറവരെയ്കവേ. 31
ചെറുഞാണൊലി കേട്ടേറ്റം സപരന്മാർ നടുങ്ങിനാർ
ഘടോൽക്കചനിലും കണ്ണൻ മെച്ചം നേടാഞ്ഞു മന്നവ! 32
ദിവ്യാസ്ത്രത്തെ പ്രയോഗിച്ചിതസ്ത്രജ്ഞോത്തമനങ്ങുടൻ
കണ്ണൻ തൊടുത്തതായ്ക്കണ്ടു ദിവ്യാസ്ത്രത്തെഘടോൽക്കചൻ.
പ്രയോഗിച്ചു രാക്ഷസിയാം മായയേ രാക്ഷസേശ്വരൻ
ശൂലശൈലങ്ങൾ കൈക്കൊണ്ടും ഗിരിമുൽഗ്ഗരമേന്തിയും. 34
ഭീരിഘോരാകാരരക്ഷസ്സൈന്യമൊത്തെത്തിനാനവൻ
മഹാസ്ത്രമേന്തുമവനെക്കണ്ടഴനിതു മന്നവർ. 35
കാലദണ്ഡേന്തിയെത്തുന്ന ഭൂതാന്തകനെയാംവിധം
ഘടോൽക്കചൻവിട്ട സിംഹനാദംകേട്ടു ഭയത്തൊടും. 36
മൂർദ്ധംവീഴ്ത്തീ കുംഭികളും നടുങ്ങീ മത്സ്യരും പരം
അപ്പൊഴെയ്യും പാരമഴപെയ്തിതഗ്രമെങ്ങുമേ. 37
അർദ്ധരാത്രിക്കുകൂട്ടമരക്കർ ചൊരിയുന്നതായ്
ഇരുമ്പുചക്രങ്ങൾ ശക്തിതോമരങ്ങൾ മുസ്സുണ്ടികൾ. 38
വീഴുന്ന പട്ടസംശൂലം ശതഘ്നികളുമെങ്ങുമേ
അത്യുഗ്രരൌദ്രമായുദ്ധം കണ്ടിട്ടു നരനായകർ. 39
നിന്നുകൊള്ളും ഭടന്മാരും നടുങ്ങിപ്പാഞ്ഞിതേവരും
നടുങ്ങീലാസ്ത്രബലവാൻ മാനി കണ്ണനൊരാളതിൽ. 40

ഘടോൽക്കചന്റെയാ മായയുടച്ചാനമ്പയച്ചവൻ
കണ്ണനെക്കൊല്ലുവാൻ ഘോരശരൌഘംതൂകി രാക്ഷസൻ. 41
കണ്ണദ്ദേഹംപിളന്നിട്ട ചോരയിങ്കൽക്കുളിച്ചവ
നിലത്തുകേറീ ബാണങ്ങൾ ചൊടിച്ചഹികൾപോലവേ. 42
ചൊടിച്ച സൂതപുത്രൻ കൈവേഗമുള്ളോൻ പ്രതാപവാൻ
ഘടോൽക്കചനെ നേക്കേറു പത്തമ്പെയ്തു പിളർന്നതേ. 43
മമ്മംതോറും സൂതപുത്രനെയ്തമ്പോറു ഘടോൽക്കചൻ
വ്യഥയോടും സഹസ്രാരം ദിവ്യം ചക്രമെടുത്തുതേ. 44
ആ ക്ഷുരാന്തം ബാലസൂര്യകാന്തിരതാഗണാഞ്ചിതം
വിട്ട ക്രുദ്ധൻ ഭീമപുത്രൻ കണ്ണനെക്കൊലചെയ്വാൻ. 45
കണ്ണൻറെയമ്പുകൾ താച്ചതു തെറിത്തെറിച്ചഹോ
ഭാഗ്യംകെട്ടോൻറെ സങ്കല്പംപോലെ പാരിൽപ്പതിച്ചുപോയ്. 46
ചക്രംവീഴിച്ചുകണ്ടേറാം ചൊടിച്ചിതു ഘടോൽക്കചൻ
രാഹു ഭാസ്കരനെപ്പോലമ്പെയ്തു കണ്ണനെമൂടിനാൻ. 47
സൂതപുത്രൻ കൃസലെന്യേ രുദ്രോപേന്ദ്രവിക്രമൻ
ഘടോൽക്കചൻറെ തേർ മൂടി സത്വരം സായകങ്ങളാൽ. 48
പൊന്നുഞ്ഞൂറുള്ളൊരു ഗദയുടനപ്പോൾഘടോൽക്കചൻ
ചുറ്റിച്ചുവിട്ടാനമ്പെയ്തു കണ്ണൻ വീഴിച്ചിതായതും. 49
കാളമേഘംപോലലറീട്ടാകാശത്തേയ്ക്കുയർന്നവൻ
മഹാകായൻ മരമഴപെയ്തു വാനിങ്കൽനിന്നുതാൻ. 50
കണ്ണൻ വാനിങ്കൽ നില്ക്കുന്ന മായിയാം ഭീമപുത്രനെ
മേഘത്തെസ്സൂര്യനംശുക്കൾപോലേല്പിച്ചു ശരങ്ങളെ. 51
അശ്വങ്ങളെക്കൊന്നവൻറെ തേരും നൂറായ്ത്തകർത്തുടൻ
മഴപെയ്യും കാറുപോലെ കണ്ണൻതൂകീ ശരങ്ങളെ. 52
അവനിരുവിരൽപ്പാട്ട പിളരാതില്ല മേനിയിൽ
മുഹൂർത്തത്താലവൻ കാണായ് മുള്ളൻപന്നികണക്കിനേ. 53
അശ്വങ്ങൾതേർകൊടി ഘടോൽക്കചനെന്നിവയൊന്നുമേ
ശരൌഘംകൊണ്ടുമൂടീട്ടു കണ്ടില്ലടരിലാരുമേ. 54
ആക്കണ്ണനുടെ ദിവ്യാസ്ത്രമസ്ത്രംകൊണ്ടു മുടിച്ചവൻ
മായാവി മായായുദ്ധത്താൽപ്പൊരുതീ സൂതപുത്രനായ്. 55

ലാഘവത്താൽ മായയാലും കണ്ണനായ്പ്പൊരുതാനവൻ
അലക്ഷ്യബാണജാലങ്ങൾ വാനിൽനിന്നൊയ്തണച്ചവൻ. 56
ഭീമപുത്രൻ മഹാമായൻ മായയാൽക്കരുസത്തമ!
വികൃതാകൃതിതാൻ കാട്ടീ മയക്കുംപടി ഭാരത! 57
വികൃതാശ്വഭവക്ത്രങ്ങൾ പെരുത്തുണ്ടാക്കിയായവൻ
കണ്ണന്റെ ദിവ്യാസ്ത്രമൊക്കെ ഗ്രസിച്ചാനാശു വീര്യവാൻ. 58
പെരുംകൂറാൻ പോരിലേറ്റം ശരമേറു മുറിഞ്ഞവൻ
സതൃംപോയുദ്യമങ്കെട്ടു വീണുകാണായിതങ്ങിനേ. 59
ചത്തിതായവനെന്നോത്തിട്ടൊത്താർത്തു കരുപുംഗവർ
ഉടൻ കാണായ് ദിക്കിലൊക്കെപ്പുതുമെയ് വേറെയാന്നവൻ. 60
പിന്നേയുമാപ്പെരുങ്കൂറാൻ തല നൂർ വയർ നൂറുമായ്
കാണായ് വന്നു മഹാരാജ!മൈനാകമലപോലവേ. 61
പരം പെരുവിരൽപ്രായനായിട്ടടനെ രാക്ഷസൻ
കടൽത്തിരകണക്കേതിയെത്തീ മേലുംവിലങ്ങുമേ. 62
പാത്തടത്തെപ്പിളന്നിട്ടു വീണ്ടുമാണ്ടിതു വാരിയിൽ
അപ്പോഴെയ്യും മറൊരേടം കാണായി പൊങ്ങിടുന്നതും. 63
ഇരുമ്പിപ്പിനൊയും നിന്നു പൊന്നാണിത്തേരിലായവൻ
സന്നദ്ധൻ മായയാൽ മന്നും വിണ്ണും ദിക്കും ചുഴന്നവൻ. 64
കണ്ണന്തേരോടടുത്തെത്തി വിചലൽക്കുണ്ഡലാസ്യനായ്
പറഞ്ഞു ക്രൂസൽകൂടാതെ സൂതപുത്രനൊടായ് നൃപ! 65
നില്ലു ജീവനൊടെങ്ങോട്ടപോകുന്നു സൂതപുത്ര!നീ
പോക്കെത്തിങ്കൽ ഞാൻ നിന്റെ യുദ്ധശ്രദ്ധകെടുക്കുവൻ. 66
എന്നോതി ക്രോധരക്താക്ഷൻ രാക്ഷസൻ ക്രൂരവിക്രമൻ
ആകാശത്തെയ്യുയന്നൊന്നു ചിരിച്ചു പതറുംപടി. 67
സിംഹം ഗജേന്ദ്രനെപ്പോലെ പ്രഹരിച്ചിതു കണ്ണനെ
രഥാക്ഷപ്രായബാണങ്ങൾ വഷ്ടിച്ചിതു ഘടോൽക്കചൻ. 68
രഥീന്ദ്രൻ കണ്ണനെ മഴപെയ്യും കാറുകണക്കിനേ
എത്തുംമുമ്പേ ശമിപ്പിച്ചു കണ്ണനാശുരവർഷവും. 69
കണ്ണൻ മായ നശിപ്പിച്ചുകണ്ടിട്ടു ഭരതർഷഭ!
ഘടോൽക്കചൻ മറഞ്ഞിട്ടു വീണ്ടും സൃഷ്ടിച്ചു മായയെ. 70

മരങ്ങൾ തിങ്ങും മൂടികളുള്ള വന്മലയായിനാൻ
ശൂലപ്രാസാസിമുസലച്ചോല ചാടുംപടിയ്യഹോ. 71
അഞ്ജനക്കുട്ടമൊത്തോരാ മലയെക്കണ്ടു കണ്ണനാം
ഉഗ്രായുധങ്ങൾ ചാടുമ്മാറെന്നിട്ടുമിളകീലഹോ. 72
ചിരിച്ചുകൊണ്ടുടൻ കണ്ണൻ ദിവ്യാസ്ത്രത്തെയയച്ചുതേ
ആട്ടിവ്യാസ്രംചെന്നുവീണാപ്പർവ്വതന്നുനകന്നുപോയ്. 73
വാനിലിന്ദ്രായുധംകോലും നീലക്കാറായ്ച്ചമഞ്ഞവൻ
സൂതപുത്രങ്കലത്യുഗ്രംചൊരിഞ്ഞാനശ്മവൃഷ്ടിയെ. 74
വായവ്യാസ്രംതൊട്ടെയ്തിട്ടുടനസ്ത്രജ്ഞനാമവൻ
കാളാഭ്രത്തെ നശിപ്പിച്ചു കണ്ണൻ വൈകർത്തനൻ വൃഷൻ. 75
കണ്ണൻ ശരൌഘങ്കൊണ്ടിട്ടു ടിക്കൊക്കേയുമടച്ചുടൻ
ഘടോൽക്കചൻ ചൊരിഞ്ഞീടുമസ്ത്രംപോക്കീ നരാധിപ! 76
പിന്നെച്ചിരിച്ചു യുദ്ധത്തിൽ ഭീമപുത്രൻ മഹാബലൻ
രഥി കണ്ണനെറ നേരിട്ടു പെരുതാം മായ കാട്ടിനാൻ. 77
അവൻ കണ്ടു പെരുന്തേരിലേറിത്തേരാളിപുംഗവൻ
ഘടോൽക്കചൻ വരുവതും ഭീരിരാക്ഷസരൊത്തഹോ. 78
സിംഹശാർദ്ദൂലതുല്യന്മാർ മത്തമാതംഗവിക്രമർ
ആനമേലും തേരിലും നല്ലശ്വപൃഷ്ഠത്തുമങ്ങനേ. 79
നാനാശസ്ത്രമെഴും ഘോരർ നാനാകവചഭൂഷണർ
ചൂഴുംമാറു മരുത്തുക്കളൊത്തിന്ദ്രനുമട്ടു തൈമിയെ. 80
കണ്ണൻ രാക്ഷസരൊക്കുന്നു വില്ലാളി പൊരുതീടിനാൻ
കണ്ണനെപ്പിന്നെയുക്കേറുമഞ്ചനൈയ്യ ഘടോൽക്കചൻ. 81
മന്നോരൊക്കെപ്പേടി തേടുംപാടുച്ചമലറീടിനാൻ
വീണ്ടുമഞ്ജലികളങ്കൊണ്ടു ശരംതൂകീടുമുൽക്കടം. 82
കണ്ണനെറ കയ്യിലുള്ളോരു വില്ലറുത്തു ഘടോൽക്കചൻ
ഭാരംതാങ്ങും പെരുംവില്ലു വേറിട്ടടനെടുത്തവൻ. 83
ഇന്ദ്രായുധപ്രായമതു വലിച്ചു കണ്ണനുനേരെയും
പിന്നെക്കണ്ണൻ മഹാരാജ! വിട്ടയച്ചു ശരങ്ങളെ. 84
പൊൻകടക്കെട്ടുമായ് ശത്രുഹരങ്ങളെ നിശാടരിൽ
മാർവിരിഞ്ഞാശരന്മാടെ കൂട്ടമമ്പാറു വീഴ്ത്തിയാൽ 85

സിംഹം മദ്ദിച്ച കാട്ടാനക്കൂട്ടംപോലെയുഴന്നുപോയ്
അപ്പെയ്തടച്ചശഗജസൂതരൊത്ത നിശാടരെ. 86
ചുട്ടെരിച്ചൂ ഭ്രതജാലം പ്രളയാഗ്നി കണക്കിനേ
രാക്ഷസപ്പടയെക്കൊന്നു ശോഭിച്ചൂ സൂതനന്ദനൻ. 87
ദ്യോവിങ്കൽ മുപ്പുരംചുട്ട ദേവനീശൻ കണക്കിനേ
പാണ്ഡുസൈന്യത്തിലുള്ളോരു നാനാ മനോരിൽ മാരിഷ! 88
ഇവനേ നോക്കുവാൻപോലുമാളായീലാരുമേ നൃപ!
ഘടോൽക്കചൻ മഹാശക്തനാശരാധീശ്വരൻ നൃപ! 89
ക്രുദ്ധാന്തകാഭനത്യുഗ്രബലദോർവ്വീര്യനെന്നിയേ
ക്രുദ്ധനാകുമവൻതന്നെ കണ്ണിൽനിന്നോന്തി പാവകൻ. 90
പന്തത്തിൽനിന്നു തിയ്യൊക്കും തൈലബിന്ദുകണക്കിനേ
കൈകൊണ്ടു കൈകൊട്ടിയുടൻ പല്ലാൽച്ചുണ്ടു കടിച്ചവൻ. 91
മായകൊണ്ടു ചമച്ചോരു തേരിൽക്കയറി വീണ്ടുമേ
പിശാചാസ്യക്കഴുതകളാനയ്ക്കാത്തവയുള്ളതിൽ. 92
ചൊടിച്ചു സൂതനോടോതീ കണ്ണപാശ്ചമണയ്ക്ക മാം
തേരാളി വീരനാഘോരത്തേരേറിച്ചെന്നിതായവൻ. 93
സൂതനന്ദനനായ് വീണ്ടും ദ്വൈരഥംചെയ്യുവാൻ നൃപ!
ചൊടിച്ചു ചാട്ടീ കണ്ണന്റെ നേക്കായിപ്പിന്നെ രാക്ഷസൻ. 94
എട്ടചക്രമെഴും രുദ്രസ്യഷ്ടോഗ്രാശനിശക്തിയെ
തേരിൽ വിൽവെച്ചടനതു കണ്ണൻ ചാടിപ്പിടിച്ചുതേ. 95
അതങ്ങോട്ടും ചാട്ടി തേരിൽനിന്നവൻ ചാടിനാനുടൻ
സൂതാശ്വധ്വജമൊത്തോരാത്തേരു ചുട്ടതു ഭാസ്സൊട്ടും. 96
നിലംപിളർന്നു കയറിയാശ്വയ്പ്പെട്ട ദേവകം
കണ്ണനെജ്ജീവജാലങ്ങളുടൻ പൂജിച്ചിതേവരും. 97
ദേവൻ ചമച്ചൊരശനിയാശു ചാടിപ്പിടിച്ചതിൽ
പോരിലീക്കമ്മവും ചെയ്തു വീണ്ടും തേരേറിനാനവൻ. 98
പരം ശരങ്ങളാഞ്ഞെയ്തു സൂതപുത്രൻ പ്രതാപവാൻ
ജീവജാലത്തിൽ മറാക്കുമസാധ്യക്രിയ മാനദ! 99
അത്യുഗ്രക്കാഴ്ചയാം പോരിലാകണ്ണൻ ചെയ്തശേഷമേ
മാരികൊണ്ടചലംപോലെ നാരാചൌഘങ്ങൾകൊണ്ടവൻ. 100

ഗന്ധർവ്വനഗരപ്രായൻ പോയ്മറഞ്ഞിതു പിന്നെയും
ഈവണ്ണമാ മഹാകായൻ മായാലാഘവശക്തിയാൽ. 101
ദിവ്യാസ്ത്രങ്ങളെയൊക്കേയും ഹനിച്ചു രിപുമർദ്ദനൻ
ആ രാക്ഷസൻ മായയാലെയസ്ത്രജാലം മുടിയ്ക്കവേ. 102
വീണ്ടും കർണ്ണൻ ക്രുദ്ധനായ് രക്ഷസ്സായ്പ്പൊരുതീടിനാൻ
പിന്നെക്രുദ്ധൻ മഹാരാജ! ഭീമപുത്രൻ മഹാബലൻ. 103
രഥീന്ദ്രർക്ക ഭയം നല്കീട്ടെടുത്തു പലരൂപവും
സിംഹവ്യാഘ്രാതരക്ഷുക്കൾ പാഞ്ഞെത്തീ ദിക്കിലൊക്കെയും
തീ വായിലേന്തും സർപ്പങ്ങളേയുമുഖഖഗങ്ങളും
കർണ്ണൻതുകും ബാണജാലമേറു മിന്നുന്നനേരമേ. 105
നരേന്ദ്ര! രാക്ഷസനവനവിടെത്താൻ മറഞ്ഞുപോയ്
രാക്ഷസന്മാർ പിശാചുക്കൾ യാതുധാനന്മമങ്ങിനേ. 106
വികൃതാസ്യങ്ങൾ വളരെ വൃകസാലാവൃകങ്ങളും
കർണ്ണനെത്തിന്നുവാനെങ്ങുനിന്നും പാഞ്ഞെത്തിയങ്ങുടൻ. 107
ഉഗ്രവാക്കുകളാൽപ്പേടിപ്പിച്ചാരുടനെയപ്പൊഴേ
ഘോരമാടും പലവിധഘോരായുധമെടുത്തവർ. 108
അവറിലോരോന്നിനെയൊട്ടേയെയ്തു കർണ്ണനും
ആരക്ഷോമായ ദിവ്യാസ്ത്രങ്കൊണ്ടെതിർത്തുമുടിച്ചവൻ. 109
ഘോരവാജികളെക്കൊന്നു മൊട്ടഴിഞ്ഞ ശരങ്ങളാൽ
വികൃതാസ്യങ്ങളവകളന്യോന്യമുടൽ മുറിഞ്ഞവ. 110
ആ രാക്ഷസൻ കണ്ടുനില്ക്കേ വീണുപോയീ ധരിത്രിയിൽ
മായപോയോരു ഹൈഡിംബൻ പിന്നെയും കർണ്ണനോടുടൻ 111
ഇതാ നിന്നെക്കൊല്ലുവേൻ ഞാനെന്നോതീട്ടു മറഞ്ഞുതേ.

---

177. അലായുധയുദ്ധം

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

കർണ്ണരാക്ഷസരമ്മട്ടു പോരിൽപ്പൊരുതിടുമ്പൊഴേ
വന്നുചേർന്നു വീര്യമുള്ള രാക്ഷസേന്ദ്രനലായുധൻ. 1

ദുര്യോധനസമീപത്തിൽച്ചെന്നു വമ്പടയൊത്തവൻ
വിത്രുപരായ്പ്പലതരം വീരന്മാരായ രാക്ഷസർ. 2
അസംഖ്യമിടചേന്നുള്ളോൻ പണ്ടത്തെപ്പകയോത്തവൻ
ഹതനായ് പണ്ടവനുടെ ജ്ഞാതിവിപ്രാശനൻ ബകൻ 3
തേജസപികിമ്മീരനുമാത്തോഴരായ ഹിഡിംബനും
ഏറെനാളുള്ളിൽവെച്ചോരു പണ്ടത്തെപ്പകയോത്തവൻ. 4
രാത്രിയുദ്ധമറിഞ്ഞിട്ടു ഭീമനെക്കൊലചെയ്യുവാൻ
മത്തേഭംപോലെയും ക്രുദ്ധനായവൻ പാമ്പുപോലെയും. 5
പൊരുതാൻ കരുതിച്ചെന്നു ദുര്യോധനനൊടോതിനാൻ
അറിയൂ നീ മഹാരാജ! ഭീമസേനൻ വധിച്ചതും. 6
ഹിഡിംബബകകിമ്മീരന്മാരെൻ ബന്ധുനിശാടരെ
മുന്നം ദുഷിപ്പിച്ചതുമാ ഹിഡിംബിപ്പെങ്കിടാവിനെ. 7
മറെന്തു മറാശരരാം ഞങ്ങളേ നിരസിച്ചഹോ
ആനതേർ കുതിരക്കൂട്ടകൂട്ടൊത്തവനെയും നൃപ! 8
സാമാത്യഹൈഡിംബിയെയും കൊല്ലുവാൻവന്നതാണു ഞാൻ
ഇപ്പോഠംക്കണ്ണൻ മുമ്പെഴുന്ന കൌന്തേയന്മാരെയൊക്കെയും. 9
മുറും തൃണക്കാരൊന്നിച്ചു കൊന്നതിന്നുന്നാതുണ്ടു ഞാൻ
തട്ടുക്കു സൈന്യമെല്ലാം നാം പൊരുതാം പാണ്ഡുപുത്രരായ്. 10
അവനേറയാ വാക്കുകേട്ടു ഹർഷംപൂണ്ടു സുയോധനൻ
കൈക്കൊണ്ടുചൊല്ലിനാൻ തമ്പൈതമ്പിമാരോടുചേർന്നവൻ.
കൂട്ടൊത്തനിന്നെ മുമ്പാക്കി ഞങ്ങളേല്ലാം രിപുക്കളായ്
അടങ്ങിനില്ലാ വൈരാന്തമോക്കുമെൻപടയാളികൾ. 12
എന്നാലങ്ങിനെയെന്നോതി മന്നനോടാശരോത്തമൻ
ഭീമനേറനേക്കു പാഞ്ഞോരാ പുരുഷാദരൊടൊത്തവൻ. 13
ജ്വലിച്ചീടുന്നമെയ്യോടും സൂര്യവച്ചസ്സിയന്നഹോ
ഘടോൽക്കചനുള്ളപോലെയുള്ളോരാത്തരുമായ് നൃപ! 14
അവനും ഘോഷമുള്ളോന്നായ് തോരണങ്ങളണിഞ്ഞതായ്
കരടിത്തോൽമൂടലുള്ള പെരുന്തേർ നലമാത്രമാം. 15
അവനുമശ്വങ്ങൾ ഖരസ്വനമാന്നാനയൊത്തവ
നുറുണ്ടുതേരിൽ വമ്പാനും മാംസശോണിതഭോജികൾ. 16

അവന്റെറയും തേരൊലിയങ്ങിടിവെട്ടുംകണക്കിലാം
അവന്നുമുണ്ടു വൻവില്ലു ഞാണുറച്ചു ബലത്തൊടും. 17
അവന്നുമക്ഷപ്രായങ്ങൾ പൊൻകെട്ടായ് ത്തേച്ചൊരമ്പുകൾ
ഘടോൽക്കചൻമട്ടവനും വീരനത്രേ മഹാഭുജൻ 18

അവന്നുമുണ്ടങ്കു വളം കുറുക്ക-
ന്മാരൊക്കുമക്കാഗ്നിസമാനകേതു
ഘടോൽക്കചന്മട്ടവനും സമത്രുപം
ശ്രീമാനവൻ വ്യാകുലദീപ്തവക്ത്രൻ. 19
ദീപ്താംഗദൻ ദീപ്തകിരീടമുള്ളോ-
നുഷ്ണീഷമാല്യാഢ്യനിബദ്ധഖഡ്ഗൻ
ഗദാമുസുണ്ഡീമുസലംഹലം വൻ-
വില്ലുംധരിച്ചോൻ ഗജവമ്മുള്ളോൻ. 20
അഗ്നിപ്രകാശം കലരുന്ന തേർവി-
ട്ടോടിച്ചവൻ പാണ്ഡവസൈന്യമെല്ലാം
ശോഭിച്ചുപോരിൽപ്പെരുമാറി മിന്നൽ
മിന്നുന്ന കാർപോലെ നഭസ്ഥലത്തിൽ. 21
ആ മന്നവന്മാർ പടുവീരരെല്ലാം
ബലാഢ്യന്മാർ ചമ്മവുമുള്ളോർ
ഹഷ്ടത്തോടും പൊരുതീ മന്നവേന്ദ്ര!
ചുഴന്നൊഴും പാണ്ഡവയോധവീരർ. 22

---

178. അലായുധയുദ്ധം

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

ഭീമകർമ്മാവവൻ പോരിൽ വന്നാണഞ്ഞതു കണ്ടുടൻ
ഹഷ്ടമുഖംകൊണ്ടിതൊട്ടേറെക്കൌരവന്മാർകളേവരും. 1
അവ്വണ്ണമേ നിന്റെ മക്കളവർ ദുര്യോധനാദികൾ
അപ്പവന്മാരാഴികേറാൻ പ്ലവംകിട്ടിയവണ്ണമേ. 2

വീണ്ടും ജനിച്ചു താനെന്നുകണ്ടു മന്നരുമപ്പൊഴേ
സ്വാഗതങ്കൊണ്ടു പൂജിച്ചുരലായുധനിശാടനെ. 3
ഭീഷണാമാനുഷരണം കണ്ണരാക്ഷസർതങ്ങളിൽ
ഓരുണക്കാഴ്ചയായ് രാത്രികാലത്തേവം മുതിന്നതിൽ. 4
പാഞ്ചാലരും മന്നവരും നോക്കിനിന്നു സ്മിതത്തൊടും
അവ്വണ്ണമേ നിൻഭടരും കാത്തുനിന്നംഗമെങ്ങുമേ. 5
ആത്തുകൊണ്ടാരിതില്ലെന്നായ് ദ്രോണദ്രൗണികൃപാദികം
ഹൈഡിംബനുടെയാക്കമ്മം പോരിൽക്കണ്ടുള്ളഴന്നവർ. 6
ഹാഹായെന്നുള്ളിടിഞ്ഞേറുമെല്ലാമാവേഗമാണ്ടുപോയ്
നിൻറെ സൈന്യം മഹാരാജ! കണ്ണജീവാശയെന്നിയേ. 7
ദുര്യോധനൻ കണ്ണനേറുമാത്തിപ്പെട്ടതുകണ്ടുടൻ
വിളിച്ചലായുധനിശാചരേന്ദ്രനൊട്ടു ചൊല്ലിനാൻ. 8
ഇതാ വൈകർത്തനൻ കണ്ണൻ ഹൈഡിംബനൊടെതിർത്തഹോ
പെരുതാം ക്രിയചെയ്യുന്നു പോരിലായാൾക്കു തക്കതായ്. 9
ഇതാ നോക്കു ശൂരന്മാരെബ്ഭീമി വധിച്ചതും
നാനാശസ്ത്രങ്ങളാൽക്കൊമ്പൻ വിഴ്ത്തു വൃക്ഷങ്ങൾപോലവേ. 10
രാജമദ്ധ്യത്തിലിവനെ നിനക്കൊരിരയാക്കി ഞാൻ
നിൻ സമ്മതത്തൊടും വീര! കൊല്ലുതിർത്തവനെബ്ഭവാൻ. 11
വൈകർത്തനൻ കണ്ണനെയീപ്പാപിയാകും ഘടോൽക്കചൻ
മായാബലത്താൽക്കൊന്നീടും മുന്നമേ ശത്രുകർശന! 12
എന്നു രാജാവുരച്ചോരാരാക്ഷസൻ തീവ്രവിക്രമൻ
ഏറുരച്ചു മഹാബാഹു ഘടോൽക്കചനൊടേറുതേ. 13
ഉടൻ കണ്ണനെവിട്ടിട്ടു ഭീമനന്ദനനും പ്രഭോ!
മാഗ്ഗണംതുകി മട്ടിച്ചുനെതിർക്കുമെതിരാളിയെ. 14
ക്രുദ്ധരാം രാക്ഷസേന്ദ്രന്മാർക്കുണ്ടായീ പിന്നെയാഹവം
പിടിമൂലം കാട്ടിൽ മത്തഹസ്തികൾക്കെന്നവണ്ണമേ. 15
തേരാളിവീരനാം കണ്ണനാശരൻ വിട്ടൊഴിയുവേ
ഭീമസേനനേറനേക്കേറെ സൂര്യകാന്തിരഥത്തിനാൽ. 16
എത്തുന്നവനെ നോക്കാതെ ഹൈഡിംബനെയലായുധൻ
സിംഹം വൃക്ഷത്തിനെപ്പോലെതാൻ ഗ്രസിച്ചതുകണ്ടുടൻ. 17

സൂര്യശ്രീയാന്ന തേരാലെ ഭീമൻ യോധരിലുത്തമൻ
അലായുധന്റെ തേർനോക്കിശ്ശരംതൂകീട്ട കേറിനാൻ. 18
അവൻ വരുന്നതായ്ക്കണ്ടിട്ടങ്ങലായുധനും പ്രഭോ!
ഘടോൽക്കചനെവിട്ടിട്ട ഭീമനോടേറിതപ്പൊഴേ. 19
അവനോടേറുടൻ ഭീമനാശരാന്തകരൻ പ്രഭോ!
ശരംവഷ്ടിച്ചു കൂട്ടക്കാരൊക്കുമാ രാക്ഷസേന്ദ്രനിൽ. 20
അലായുധനുമവ്വണ്ണം തേച്ച ബാണങ്ങളാൽ നൃപ!
കുന്തീപുത്രനെ വഷ്ടിച്ചു വീണ്ടുംവീണ്ടുമരിന്ദമൻ. 21
അമ്മട്ടാശരരെല്ലാരും പാഞ്ഞേറ്റു ഭീമസേനനിൽ
നാനായുധാഢ്യർ ഭീമന്മാർ നിന്മക്കൾക്കു ജയോദ്യതർ. 22
പലരും പ്രഹരിപ്പോരാബ്ഭീമസേനൻ മഹാബലൻ
അവരെല്ലാവരെയുമങ്ങയച്ചനെയ്തിതപ്പൊഴേ. 23
ഭീമനായ്പ്പൊരുതുന്നോരാ ക്രൂരബുദ്ധികളാം രാക്ഷസർ
മഹാനാദങ്ങളലറിപ്പാഞ്ഞോടീ പത്തുദിക്കിലും. 24
അവരെ ബ്ഭീമനോടിച്ചുകണ്ടക്കേറുന്ന രാക്ഷസൻ
വേഗത്തിൽപ്പാഞ്ഞടുത്തേററം ശരം വഷ്ടിച്ചിതപ്പൊഴേ. 25
അവനെബ്ഭീമനാഞ്ഞയ്തു തീക്ഷ്ണോഗ്രവിശിഖങ്ങളാൽ
ആബ്ഭീമൻ വിട്ട ബാണങ്ങളലായുധനുമാഹവേ. 26
മുറിച്ചു ചിലതാപ്പോരിൽ ഗ്രസിച്ചു ചിലതങ്ങിനേ
ആ രാക്ഷസേന്ദ്രനെപ്പാത്തു ഭീമൻ ഭീമപരാക്രമൻ. 27
ഊക്കോടും വജ്രപാതത്തിനൊക്കും ഗദയെറിഞ്ഞുതേ
ജ്വാലാകുലാകാരയാമാഗ്ഗദയെത്തുന്ന കണ്ടടൻ. 28
അടിച്ചു ഗദകൊണ്ടങ്ങാഗ്ഗദചെന്നെത്തി ഭീമനിൽ
ശരവഷ്ടിക്കൊണ്ടുതൂകീ കൌന്തേയൻ രാക്ഷസേന്ദ്രനെ. 29
ക്രൂരനെയ്തവയും പാഴിലാക്കിവിട്ടിതു രാക്ഷസൻ
മുറും ഭീമാകാരരാമാ രാക്ഷസപ്പടയാളികൾ. 30
രാക്ഷസേന്ദ്രാജ്ഞയാൽക്കൊന്നുമുടിച്ചു കുഞ്ജരങ്ങളെ
പാഞ്ചാലരും സൃഞ്ജയരും മത്തേഭങ്ങൾ ഹയങ്ങളും. 31
രാക്ഷസന്മാർ പീഡചെയ്ത ശമം കിട്ടാത്തമട്ടിലായ്
ആ മഹാഘോരമായ്ത്തീർന്ന പെരുമ്പോർപാത്തുകണ്ടടൻ. 32

ധനഞ്ജയനൊടീവണ്ണം പറഞ്ഞു പുരുഷോത്തമൻ
നോക്കു മഹാബ്ഭുജൻ ഭീമൻ രാക്ഷസേന്ദ്രവശത്തിലായ്. 33
അവന്റെ പിമ്പേ നീ ചെല്ലുകാലോചിയ്ക്കേണ്ട പാണ്ഡവ!
യുധാമന്യൂത്തമൌജസ്സു ധൃഷ്ടദ്യുമ്നൻ ശിഖണ്ഡിയും. 34
ദ്രൌപദേയരുമായ് പ്പോട്ടേ കണ്ണൻനേക്കു മഹാരഥർ
സഹദേവൻ നകുലനും വീര്യവാൻ യുയുധാനനും. 35
കൊല്ലട്ടേ മറാശരരെ നിന്നാജ്ഞപ്പടി പാണ്ഡവ!
നിയ്യും ദ്രോണൻ മുമ്പെഴുമീസ്സൈന്യത്തിനെ മഹാബ്ഭുജ! 36
തടുത്താലും മഹാബാഹോ!പിണഞ്ഞല്ലോ മഹാഭയം
ഏവം കൃഷ്ണൻ ചൊന്നവാറു യഥോദ്ദിഷ്ടം മഹാരഥർ. 37
കണ്ണനോടുമെതിത്തു മറാശരന്മാരൊടും രണേ
ആവതോളം വലിച്ചെയ്ത പാമ്പൊക്കും വിശിഖങ്ങളാൽ. 38
ഭീമന്റെ വില്ലറുത്തിട്ട രാക്ഷസേന്ദ്രൻ പ്രതാപവാൻ
അശ്വങ്ങളെസ്സൂതനേയും ക്രൂരമ്പെയ്ത മഹാബലൻ. 39
ഭീമൻ മിഴിച്ചുവില്ലുമ്പോൾ ഹനിച്ചാനങ്ങു ഭാരത!
ഹതാശ്വസൂതനായീട്ടമവൻ തേർവിട്ടു ചാടിയും. 40
അവന്റെ നേക്കാത്തുഗ്രം കനത്ത ഗദ വിട്ടതേ
ഭീമഘോഷത്തൊടാബ് ഭീമപ്പെരുംഗദ വരുമ്പൊഴേ. 41
ഗദകൊണ്ടാഹനിച്ചിട്ടൊന്നലറീ ഘോരരാക്ഷസൻ
രാക്ഷസേന്ദ്രന്റെയാ ഘോരഭീഷണി കണ്ടുടൻ 42
പ്രഹൃഷ്ടനായ്ബ് ഭീമസേനൻ കൈക്കൊണ്ടാനുഗ്രവൻഗദ
ആ നരാശരവീരക്കു നടന്നു ബഹളാഹവം. 43
ഗദാപ്രഹാരാരവത്താൽബ്ഭൂകമ്പംകൂട്ടിടുമ്പടി
പിന്നെയും ഗദ കൈവിട്ടിട്ടവരന്യോന്യമേറുടൻ. 44
ഇടിച്ചു മുഷ്ടിയാൽത്തമ്മിലിടിയ്ക്കുമാരവത്തൊടും
തേർചക്രം മേലടിത്തട്ടു നകം നല്ലച്ചുപസ്കരം. 45
അടുത്തു കണ്ടവയെടുത്തെതിത്താരങ്ങമഷ്ടികാ
പരസ്പരം പാഞ്ഞിടഞ്ഞു പരം ചോരയൊലിച്ചവർ. 46

മത്തഹസ്തികളെപ്പോലെ യേറ്റിഴച്ചിതു തങ്ങളിൽ
അതുകണ്ടു ഹൃഷീകേശൻ പാണ്ഡവർക്കു ഹിതോദ്യതൻ
അവൻ ഭീമന്റെ രക്ഷയ്ക്കായ് ഘടോൽക്കചനെ വിട്ടതേ.

---

179. അലായുധവധം

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

രാക്ഷസൻ ഭീമനെപ്പോരിൽ ഗ്രസിച്ചെന്നതുകണ്ടുടൻ
അരുൾ ചെയ്തു വാസുദേവൻ ഘടോൽക്കചനൊടിങ്ങിനെ. 1
കാങ്ക ഭീമൻ രാക്ഷസനാൽ ഗ്രസ്തനായീ മഹാദ്യുജ!
മുറും സൈന്യങ്ങളും നിയ്യും കാങ്കെത്തന്നെ മഹാദ്യുതേ! 2
നീകണ്ണനെ വെടിഞ്ഞിട്ടു മലായുധനിശാടനെ
മഹാബാഹോ!കൊൽകുടനേകൊല്ലാം പിന്നീടു കണ്ണനേ. 3
കണ്ണന്റെ വാക്കുകേട്ടങ്ങു കണ്ണനെവിട്ടു വീയ്യവാൻ
ബകാനുജാശരാധീശനോടെതിത്തു ഘടോൽക്കചൻ. 4
യുദ്ധം ബഹളമായ്ത്തീർന്നു രാത്രികാലത്തുഭീഷണം
ഹൈഡിംബാലായുധനിശാചരക്കുട്ടെഥ ഭാരത! 5
അലായുധന്റെ ഭടരാം ഘോരദംഷ്ടരാശരർ
ശൂരന്മാർ വില്ലെടുത്തുകൊണ്ടുകിൽപ്പാഞ്ഞെത്തിടുമ്പൊഴേ. 6
വില്ലെടുത്തു ചൊടിച്ചേറു തേരാളി യുയുധാനനും
കുരമ്പെയ്തു പിളർന്നാരാ നകുലൻ സഹദേവനും. 7
കിരീടിപോരിൽ നൃപതേ!ക്ഷത്രിയേന്ദ്രരെയൊക്കെയും
ബീഭൽസു ചുറുമോടിച്ചു വിശിഖങ്ങളയച്ചവൻ. 8
കണ്ണനും മന്നവന്മാരെയോടിച്ചു പോരിൽ മന്നവ!
ശിഖണ്ഡിധൃഷ്ടദ്യുമ്നാദി പാഞ്ചാലരഥിമുഖ്യരേ. 9
അവരെക്കൊൽവതായ്കുണ്ടു ഭീമൻ ഭീമപരാക്രമൻ
ഉടൻ പാഞ്ഞേറു കണ്ണന്റെ നേക്കുമുകൾ ചൊരിഞ്ഞവൻ!

രാക്ഷസന്മാർകളെക്കൊന്നങ്ങെത്തീ കണ്ണനെഴുന്നൊടം
സഹദേവൻ നകുലനും തേരാളിയുയുധാനനും. 11
അവർ കണ്ണനൊടേറു പാഞ്ചാലരാദ്രോണരോടുമേ
ചൊടിച്ചുലായുധൻ ശത്രുജിത്താ ഹൈഡിംബനേത്തദാ. 12
വമ്പെഴും പരിഘങ്കൊണ്ടൊന്നാഞ്ഞുതച്ചു തലയ്ക്കുതാൻ
ആത്തല്ലുകൊണ്ടിട്ട മഹാബലനാകും ഘടോൽക്കചൻ. 13
അല്പംമൂർഛയിലാണ്ടാത്മസ്തംഭനംചെയ്ത വീര്യവാൻ
പരംകത്തും തീയ്യെതിരായ് മണിന്യൂണിയുന്നതായ്. 14
പൊന്നണിഞ്ഞുള്ളൊരു ഗദയെറിഞ്ഞാനങ്ങവന്റെമേൽ
അവന്റെയശ്വസൂതാഢ്യം മുഴങ്ങും രഥമാകവേ. 15
ഭീമകർമ്മാവൂക്കിൽ വിട്ടാഗ്ഗദതച്ചു പൊടിച്ചുതേ
അശ്വങ്ങളച്ച ചക്രങ്ങൾകൊടിതട്ടുമുടഞ്ഞഹോ. 16
തകർന്തേർവിട്ടയർന്ന രക്ഷോമായയെടുത്തവൻ
അവൻ മായയെടുത്തിട്ട പാരംഘോരചൊരിഞ്ഞുതേ. 17
മിന്നലാൽ മിന്നിയിരുളും കാറുംകലരുമംബരം
ഇടിയെന്നല്ലിടിത്തിയും വജ്രപാതവുമങ്ങിനെ. 18
പെരുമ്പോരിൽച്ചടചടാരവവും മുത്തിതപ്പൊഴേ
രാക്ഷസൻ തീത്തൊരാമായപാത്തുകണ്ടിട്ട രാക്ഷസൻ. 19
മേല്പോട്ടയന്ന ഹൈഡിംബൻ മായയെപ്പോക്കി മായയാൽ
മായയാൽ മായയെപ്പോക്കിക്കണ്ട മായാവിയാമവൻ. 20
ഘടോൽക്കചന്റെ മേലുഗ്രശിലാവർഷം തുടങ്ങിനാൻ
ആഘോരമാം ശിലാവർഷം ശരംവർഷിച്ചു വീര്യവാൻ. 21
ഉടച്ചു വിട്ടിതെല്ലാടമതൊരത്ഭുതമായിതേ.
തമ്മിൽപ്പിന്നീടു വർഷിച്ചു നാനാപ്രഹരണങ്ങളേ. 22
ഇരിമ്പു പരിഘംശൂലം മുസലം ഗദമുൽഗ്ഗരം
കൈവാൾ പിനാകമെന്നല്ലതോമരംകത്തികമ്പനം. 23
നാരാചം തീക്ഷ്ണഭല്ലങ്ങൾ ശരംചക്രങ്ങൾ വെണ്മഴു
അയോഗ്രളം ഭിണ്ഡിപാലംഗോശീർഷമുരലങ്ങിനെ. 24
പറിച്ചെടുത്തുവൻ കൊമ്പുള്ളോരോജാതിമരങ്ങളും
കരീരം ചമ്പകം കാപ്പിശമിയങ്ങിനെ ഭാരത! 25

പൂത്തുനില്ക്കും കണിക്കൊന്ന ബദരീംഗ്രദവൃക്ഷവും
അരയാൽ പേരാലു പുളിയരിമേദം പിലാശിവ. 26
മാമരങ്ങളെടുത്തങ്ങുതമ്മിൽത്തച്ചീടിനാരവർ
നാനാ ധാതുക്കളുടയപലപർവ്വതശൃംഗവും. 27
വജ്രംപിളക്കും മട്ടുച്ചവേയുണ്ടായിതാരവം
ഹൈഡിംബാലായുധരണം ഘോരമായ്ത്തിനും മന്നവ! 28
മുന്നമാബ്ബാലി സുഗ്രീവഹരീന്ദ്രക്കൊപ്പമേ നൃപ!
അവർ പോരിൽശ്ലാഘനാനായുധങ്ങൾ വിശിഖങ്ങളും. 29
വിട്ടു കൈവാളുമായ് രാജൻ!പ്രഹരിച്ചിതു തങ്ങളിൽ
അവരേറു മുടിക്കെട്ടിൽപ്പിടിച്ചിട്ടും മഹാബലർ. 30
മെയ്മുറിച്ചും വിയപ്പേറുമൊലിപ്പിച്ചിതു മന്നവ!
ചോരയും പടുകൂറന്മാർ മഴക്കാർകണക്കിനെ. 31
പിന്നെപ്പാഞ്ഞേറുക്കിലിട്ടു ചുറ്റിച്ചിട്ടാശരേശനെ
ബലങ്കൊണ്ടുമറിച്ചിട്ടു തലകൊയ്തു ഘടോൽക്കചൻ. 32
കുണ്ഡലങ്ങളണിഞ്ഞുള്ളോരവന്റെ തലകൊയ്യുടൻ
പിന്നെയത്യുച്ചനാദത്തിലലറീ സു മഹാബലൻ. 33
അരിന്ദമൻ ബകജ്ഞാതികൂറന്നൊക്കൊന്നു കണ്ടുടൻ
പാഞ്ചാലരും സോമകരും സിംഹനാദം മുഴക്കിനാർ. 34
ഭേരി സഹസ്രവുംപിന്നെബ്ഭൂരിശംഖാരവങ്ങളും
മുഴക്കിനാർ പാണ്ഡവന്മാരാരക്ഷസ്സു മരിച്ചതിൽ. 35
അവക്കാരാത്രിയൊട്ടേറെ വിജയാവഹയായഹോ
ചുറ്റും പന്തംനിരന്നങ്ങു തെളിഞ്ഞേറ്റം വിളങ്ങിതേ. 36
ചതോരലായുധനുടെ തലശക്തൻ ഘടോൽക്കചൻ
ദുര്യ്യോധനന്റെ മുമ്പിട്ടുകൊണ്ടു വിട്ടീടിനാനുടൻ. 37
ദുര്യ്യോധനൻ വീരനാ ലായുധനെക്കൊന്നുകണ്ടതിൽ
പര മുദ്വിഗ്നനായ്ത്തീർന്നു പടയോടൊത്തുഭാരത! 38
ഇവനോടേറ്റിരിപ്പുണ്ടായവൻതാൻതന്നെ ചെന്നുടൻ
ഭീമനെക്കൊൽവനെന്നായി പ്പുണ്ടത്തേ പ്പുകയോത്തവൻ. 39
അവനെക്കൊന്നിടുമവനെന്നുമോത്തിതു പാർത്ഥിവൻ
ഭ്രാതാക്കൾക്കേറെനാൾ ജീവൻനൽകുമെന്നുംനിനച്ചുപോയ്. 40

അവനെ ഭീമനായൻ കൊലചെയ്തതു കാങ്കയാൽ
ഭീമന്റെ സത്യംസനൂണ്ണമായിപ്പോയെന്നുമോത്തുപോയ്. 41

---

180. ഘടോൽക്കചവധം

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

അലായുധാശരവധംചെയ്ത ഹഷ്ടാൽഘടോൽക്കചൻ
പടത്തലയ്ക്കലായ്നിന്നു പലപാടലറീടിനാൻ. 1
അവന്റെ യാനയിളകും ഘോരഘോഷം ശ്രവിയ്ക്കയാൽ
നിൻകൂട്ടർക്കു മഹാരാജ!പെരുകീ ദാരുണം ഭയം. 2
ഊക്കൻ ഘടോൽക്കചനലായുധനോടേറെതിർത്തതായ്
കണ്ടുകണ്ണൻ മഹാബാഹു പാഞ്ചാലന്മാരൊടേറുതേ. 3
ശിഖണ്ഡി ധൃഷ്ടദ്യുമ്നന്മാർകളെ യാഞ്ഞുവലിച്ചുടൻ
മൊട്ടഴിഞ്ഞ പതിപ്പത്തു കടുത്തപ്പെയ്തകീറിനാൻ. 4
യുധാമന്യൂത്തമൌജസ്സുകളെ നാരാചമെയ്തടൻ
തേരാളി സാത്യകിയെയും വിറപ്പിച്ചു ശരങ്ങളാൽ. 5
ഇടവും വലവും പോരിലപ്പെയ്തീടുമവക്കുമേ
വട്ടത്തിൽത്തന്നെകാണായീ കാമ്മുകങ്ങൾ ധരാധിപ! 6
അവക്കെഴും ഞാണൊലിയും രഥനേമിനിനാദവും
മഴക്കാറാരവംപോലെ ഘോരമായ്ത്തീർന്നു രാത്രിയിൽ. 7
ജ്യാഘോഷമായോരിടി,വില്ലുമിന്നൽ-
പ്പിണച്ചയമ്മാതിരികേതുശൃംഗം
ശരൌഘവർഷപ്പെരുമാരിയുംപൂ-
ണ്ടായുദ്ധമേഘം വിലസീ നരേന്ദ്ര! 8
ആ വർഷമത്യദ്ഭുതമദ്രിപോലെ
കുലുക്കമില്ലാതചലേന്ദ്രരൂപൻ
ഉടച്ചുവിട്ടാനടരിൽ ക്ഷിതീശ!
വൈകർത്തനൻ ശത്രുകുലാവമർദ്ദി. 9

വജ്രോഗ്രമാം തോമരജാലമേറാം
കൂത്തുള്ള നൽപ്പൊന്നണിയമ്പുമെയ്യും
ശത്രുക്കളെപ്പോരിലൊഴിച്ചുവീരൻ
നിൻ പുത്രനിഷ്ടത്തിൽ മുതിർന്നകണ്ണൻ. 10

ദ്ധ്വജംമുറിഞ്ഞും ചിലരങ്കുര-
ന്വേററംഗമറും ചിലരപ്രകാരം
സൂതാശപഹീനം ചിലർ കണ്ണനെയ്തു
മുറിച്ചുവിട്ടോരുപിധത്തിലായി. 11

സുഖം മനസ്സിൽക്കലരാതെ പോരിൽ
യുധിഷ്ഠിരൻതൻ പടയെത്തുണച്ചുതാൻ
ഉടഞ്ഞൊഴിഞ്ഞാപ്പടകണ്ടുപാരം
ഘടോൽക്കചൻ കോപമിയന്നുകൊണ്ടാൻ. 12

സുവർണ്ണരതാങ്ങളണിഞ്ഞതേരി-
ലമർന്നസിംഹപ്പടിയാത്തുകൊണ്ടാൻ
വൈകർത്തനൽ കണ്ണനൊടേറുചെന്നു
വജ്രോഗ്രബാണങ്ങളെയെയ്തുകൊണ്ടാൻ. 13

നൽകണ്ണിനാരാചശിലീമുഖങ്ങൾ
നാളീകദണ്ഡാശനിവത്സദന്തം
വരാഹകർണ്ണങ്ങൾ വിഷാണശൃംഗം
ക്ഷുരപ്രവുംപെയ്തവർ വാനടച്ചു. 14

ആബ്ബാണവർഷങ്ങൾ നഭസ്സുമൂടി
വിലങ്ങടിച്ചിട്ടു വിളങ്ങിപോരിൽ
സുവർണ്ണപുംഖപ്രഭകൊണ്ടു ചിത്ര-
പ്പൂമാലതൂങ്ങിത്തെളിയുംപ്രകാരം. 15

സമംപിടിച്ച പ്രതിമപ്രഭാവ-
രന്യോന്യമെയ്താരവരുത്തമാസ്ത്രം
ആ വീരമുഖ്യക്കടരിങ്കലാരു-
മറിഞ്ഞതില്ലൊരുതാരതമ്യം. 16

ഒട്ടേറെയും ചിത്രമതുല്യരൂപ-
മാബ്ഭാനുഭീമാത്മജർ ചെയ്തയുദ്ധം

ശസ്ത്രപ്രഘാതാകുലമായിവാനിൽ—
ദ്ദിനേശരാഹുപ്പടപോലെദീപ്തം. 17

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

ഘടോൽക്കചൻ കണ്ണനേക്കാൾ മെച്ചംനേടായ്കയാൽനൃപ!
ഉഗ്രാസ്ത്രത്തെ പ്രയോഗിച്ചാൻ പിന്നെയസ്ത്രജ്ഞപുംഗവൻ. 18
അവന്റെരയശത്രുവെ മുമ്പസ്ത്രത്താൽക്കൊന്ന രാക്ഷസൻ
സൂതനെയും വീഴ്ത്തിയുടൻ മറഞ്ഞിതു ഘടോൽക്കചൻ. 19

ധൃതരാഷ്ട്രൻ പറഞ്ഞു.

ആ രാക്ഷസൻ കൂടയുദ്ധകാരനേവം മറഞ്ഞതിൽ
എന്നാൽക്കാർചെയ്തതെന്തെന്നു പറഞ്ഞീടുകസഞ്ജയ! 20

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

മറഞ്ഞിതാരാക്ഷസനെന്നറിഞ്ഞൊ—
ത്താത്തീടിനാർ കൌരവന്മാർകളെല്ലാം
ഈ രാക്ഷസൻ കണ്ണനെക്കൂടയോധി
ചന്നൻകൊള്ളില്ലെന്തുചെയ്യെങ്കിലെന്നായ്. 21
പരംകണ്ണൻ ലഘുചിത്രാസ്ത്രയോധി
ദിക്കൊക്കെയും ബാണജാലത്തിൽമൂടി
ആകാശമന്പോറിരുട്ടായിരിയ്ക്കെ
കാണാതെയായവിടെബ്ഭൂതമൊന്നും, 22
എടുപ്പതെന്നല്ലതൊടുപ്പതാവ—
നാഴിയ്ക്കു കൈവെപ്പതുമപ്രകാരം
കണ്ണന്റെ കൈവേഗമൊന്നാലെകണ്ടീ—
ലമ്പെയ്തടച്ചംബരംമൂടിയെങ്ങും. 23
ഉടൻ കാണായ്വന്നിതംഭംബരത്തിൽ—
ക്കടുത്തീടും രാക്ഷസക്രൂരമായ
പാടേതുടങ്കാർനിറത്തിൽ ജ്വലിച്ചു
കൂടിക്കാളും പാവകജ്വാലപോലെ. 24

തുടന്നുതേ മിന്നലുമങ്ങുമിങ്ങും
കത്തിക്കാളും കൊള്ളിമീനും നരേന്ദ്ര!
അവയ്ക്കുഴും ഘോഷവും ഘോരമായീ
പെരുത്തേന്തുംദുന്ദുഭിധ്വാനമോടും. 25
പരംവീണ്ട പൊന്നാണിഞ്ഞമ്പുമേറും
പ്രാസങ്ങൾ വേൽമുസലാദ്യായുധങ്ങൾ
മെഴുക്കിട്ടാവെണ്മഴുവാളുദീപ്തി
കലന്നിട്ടും പട്ടസംതോമരങ്ങൾ. 26
കത്തുത്തീട്ടും പരിഘംകാരിരുമ്പു
ഗദാജാലം മൂച്ചയേറുന്നാശൂലം
പൊന്നും പട്ടംകെട്ടിട്ടും വൻഗദൌഘം
ശതഘ്നിയും കാണ്മാറായി ചുറ്റും. 27
വീണ്ട പെരുമ്പാറയുമങ്ങുമിങ്ങു-
മസംഖ്യവജ്രാശനിജാലവുംതാൻ
ക്ഷുരാന്തചക്രങ്ങളുമങ്ങസംഖ്യം
കാണായിതഗ്നിപ്രഭയോടുകൂടെ. 28
ആ വേൽപാശം മുഴുവാൾകത്തിയുഷ്ടി
വൻമുൽഗ്ഗരാശനിവജ്രങ്ങളെങ്ങും
പരന്നൊരിഞ്ഞങ്ങുവീഴുന്നവഷ്ട-
മമ്പാൽപ്പോക്കാൻ ശക്തനായീലകണ്ണൻ. 29
അമ്പോറു വീഴുന്നഹയങ്ങൾ വജ്ര-
മേറ്റേറുവീഴുന്ന മഹാഗജങ്ങൾ
ശസ്ത്രങ്ങളേറ്റേറ്റരഥീഗ്രരുംവീ-
ണാക്കുന്ന ഘോഷം വലുതായ്ച്ചമഞ്ഞു. 30
കഠോരനാനാവിധശസ്ത്രജാലം
ഘടോൽക്കചൻ ചുറ്റുമയച്ചതേറും
ദുര്യ്യോധനൻതൻപട യാത്തിപെട്ട
കാണായി ചുറ്റിത്തിരിയുന്നതെങ്ങും. 31
ഹാഹാകാരത്തോടു ചുറ്റിത്തിരിഞ്ഞും
വിഷാദപ്പെട്ടൊളിവായിച്ചമഞ്ഞും

ആയ്മസചഭാവാൽപ്പുരുഷപ്രവീരർ
പിൻവാങ്ങിലാ കേവല മപ്പൊളെന്നാൽ. 32
ആഘോരമാം രാക്ഷസക്രൂരശസ്ത്ര
മഹാവർഷം വന്നുവീഴുന്നതായും
സൈന്യക്കൂട്ടം വീഴ്ചതായും പരംക-
ണ്ടേറേറം തട്ടീ നിൻമക്കൾക്കു പേടി. 33
തിയ്യാളീടും നാവുമായിക്കുറുക്കൻ
കൂട്ടംകൂടിഘോരമാക്കുന്നതായും
രക്ഷോഗണംകൂടിയാക്കുന്നതായും
കണ്ടുവ്വിശപ്പടയേറേറംനടുങ്ങീ. 34
തിയ്യാളീടും നാവുമായ്ദ്ദംഷ്ടകുത്തു
വിഭീഷണന്മാർ മലംകൂറരായോർ
മാനത്തേറിക്കയ്യിൽവേലേന്തിയുഗ്ര-
വർഷംചെയ്തു കാറുകളെന്നപോലേ. 35
ആക്രൂരന്മാരന്യുവേലുഗ്രശൂല-
മുക്കൻഗദാപരിഘം വജ്രമേവം
പിനാകം നല്ലശനിക്രൂരചക്രം
ശതഘ്നിയുംവിട്ടതേറാലകം വീണു. 36
ശൂലാംശുശുണ്ഡാശുഗുളംശതഘ്നി
യിരുന്നുകെട്ടുള്ളൊരു തുണ്ണിതെല്ലാം
ചൊരിഞ്ഞുനിൻ പുത്രസൈന്യത്തിലെന്നി-
ട്ടുണ്ടായ്വന്നു കശ്മലമേറമുഗ്രം. 37
ആന്ത്രംചോന്നും തലപൊട്ടിത്തെറിച്ചും
മെയ്യററിട്ടും ശൂരർചിന്നിക്കിടപ്പായ്
അശ്വങ്ങളറാനകാംമെയ് മുറിഞ്ഞും
വമ്പാറയേറടയേത്തേരുടഞ്ഞും. 38
ഇമ്മട്ടുഗ്രംശരവർഷം ചൊരിഞ്ഞി-
ട്ടാരാക്ഷസന്മാർഭവിഘോരരൂപർ
ഘടോൽക്കചൻ മായയാൽത്തീത്തകൂട്ടർ
വിട്ടില്ലിരന്നോനെയും ഭീതനേയും. 39

ആ ക്രൂരമാം കുരുസമ്മർദ്ദനത്തിൽ
കാലോൽസൃഷ്ടക്ഷത്രിയന്മാർ നശിയ്ക്കേ
പാഞ്ചോടിനാരവർ കൂട്ടംപിരിഞ്ഞു-
മെന്നിട്ടാർത്തു കൌരവന്മാർകളെല്ലാം. 40
കുരുക്കളേ! മണ്ടുവിനില്ലിതൊന്നു-
മിന്ദ്രാദിവാനോർകൊൽകയാംപാണ്ഡവാത്മം.
അമ്മട്ടാഴും ഭാരതന്മാക്കുപിന്നെ
ദ്വീപായ്നിൽപ്പാനാരുമുമ്പായതില്ല. 41
ആഘോഷമോ ബഹളംമൂത്തുനില്ക്കേ
പ്പാഞ്ചോടിയാക്കുരു സൈന്യംലയിയ്ക്കേ
പടക്കളപ്പുകുതിരിഞ്ഞവാറു
കുരുക്കളേത്തിരിവീലന്യരേയും. 42
നിമ്മയ്യാദം ഭീഷണപ്രാച്ചിൽപാഞ്ഞു
ദിക്കൊക്കെയും ശൂന്യമാംമട്ടുകാണ്കെ
ആശ്ചര്യവൃഷ്ടിയ്ക്കിടയില്ലുണ്ണനേകൻ
കേറിച്ചെല്ലുന്നതിനെക്കണ്ടുകൊണ്ടാർ. 43
അടച്ചാനപ്പെയ്ത്തവൻവ്യാമമാഞ്ഞേ-
റാരക്കൻതാൻ മായയാസ്പോരിടുന്നാൻ
ഹീമാൻപരം ഉഷ്ണരശ്മിതുടനോൻ
മോഹിച്ചീലാപടയിൽസ്സൂതപുത്രൻ. 44
ഭയപ്പെട്ടോർ കണ്ണനെപ്രാർത്തുകണ്ടാർ
വിടോ! മുറുംസൈന്ധവബാൽഹികന്മാർ
അവൻറെയാക്രമണലില്ലായ്കവാഴ്ത്തീ
പരംരക്ഷോവിജയം പാർത്തുകാണ്മോർ. 45
ചക്രംചേരും മുഠത്തടിയൊന്നവൻവി-
ട്ടടിച്ചാനാവാജികൾ നാലിനേയും
പെട്ടെന്നൊപ്പം മുട്ടുകുത്തിപ്പതിച്ചു
ചത്തു പൽ കൺ നാവു മറായവാറു. 46
ഹയങ്ങൾ ചത്തോരുതേർവിട്ടുചാടി-
ച്ചിത്തംമങ്ങിക്കൌരവരോടിടുമ്പോൾ

ദിവ്യാസ്ത്രവും മായയാലേനശിയ്ക്കേ
മോഹിച്ചീലാവേണ്ടതെന്തെന്നുമോത്താൻ. 47
ഉടൻചൊല്ലീഘോരവന്മായകണ്ടാ-
ക്കരുക്കന്മാരേവരും കണ്ണനോടായ്
വേൽകോണ്ടങ്ങാശരനെ ക്കണ്ണ! കൊല്ലൂ
തീരുന്നിതാധാത്തരാഷ്ട്രക്കരുക്കൾ. 48
നമുക്കെന്തേചെയ്വൂ ഭീമാർജ്ജുനന്മാർ
കൊല്ലൂരാവിൽച്ചുടുമീക്രൂരനെത്താൻ
ഈഘോരപ്പോർവിട്ടുപോന്നെങ്കിലല്ലേ
പാത്ഥന്മാരായ്പ്പൊരുതാൻതന്നെ പാരൂ. 49
അതോത്തിട്ടീഘോരരക്ഷസ്സിനേത്താ-
നിന്ദ്രൻ തന്നാവേലുകൊണ്ടങ്ങുകൊല്ലൂ
കരുക്കളൊക്കെച്ചുടരൊത്തിന്ദ്രകല്പ-
രീരാത്രിയുദ്ധേമുടിയൊല്ല കണ്ണ! 50
നിശാടനേനിശയില്ലൊന്നിടാഞ്ഞു
സൈന്യം ത്രസിപ്പതിനേക്കണ്ടു രാജൻ!
കരുക്കൾതൻഘോരനാദം ശ്രവിച്ചും
വേൽചാട്ടാനായ്ത്താനുറപ്പിച്ചു കണ്ണൻ. 51
ചൊടിച്ചവൻ സിംഹമട്ടത്യമർഷി
പൊറുക്കാതാപ്രതിഘാതംരണത്തിൽ
അജയ്യയാംവൈജയന്ത്യാഖ്യശക്തി
യെടുത്താനങ്ങവനേക്കൊല്ലുവാനായ്. 52
അതേറെനാൾവെച്ചു സൂക്ഷിച്ചതല്ലോ
ധരാപതേ! പാത്ഥനെക്കൊല്ലുവാനായ്
അതാണല്ലോവാസവൻ കുണ്ഡലങ്ങൾ
വാങ്ങിക്കണ്ണന്നായ്ക്കൊടുത്തോരു ശക്തി. 53
നക്കിക്കൊല്ലുംവണ്ണമേ ദീപ്തിയോടും
പാശംപോരുംകാലജിഹ്മോഗ്രമട്ടിൽ
മൃത്യുസ്വസാവെന്നപോലുജ്വലിയ്ക്കു-
മതാക്കണ്ണൻ ചാട്ടിനാനാശരങ്കൽ. 54

മെച്ചത്തോട്ടം പരകായംപിളർക്ക-
മതാക്കണ്ണൻ വിട്ടെരിഞ്ഞെത്തിടുമ്പോൾ
കണ്ടോടിയാ രാക്ഷസൻപേടിയോട്ടം
വിന്ധ്യാചലപ്രായനായുന്നവേന്ദ്ര! 55
വേലാക്കണ്ണൻകയ്യലാക്കുന്ന കണ്ടി-
ട്ടാർത്തുവാനിൽബൃഹജ്ജാലംനരേന്ദ്ര!
കൊട്ടുകാറും ബഹളംവീശിരാജൻ!
സനിഗ്ദ്ധതോശനിയും മന്നിലെത്തി. 56
ആ മായയേബ്ഭസ്മമാക്കിജ്വലിയ്ക്ക-
മതാരക്ഷസ്സിൻെറനെഞ്ഞാഞ്ഞു കീറി
ജ്വലിച്ചുകൊണ്ടയരേപ്പോയി രാത്രി
നക്ഷത്രങ്ങൾക്കിടയിൽച്ചെന്നുകേറി. 57
വിചിത്രമാംശസ്ത്രമോരോന്ന ദിവ്യം
നൈശാചരം മാനുഷവുംമയക്കി
ഘോരാരാവം പലമട്ടാത്തുജീവൻ
വിട്ടാനവൻ ശക്രശക്തിപ്രഭാവാൽ. 58
ഇത്രംപേറിട്ടായവൻ ചെയ്തശത്രു-
ക്ഷയത്തിന്നായേറമാശ്ചര്യകർമ്മം
അക്കാലമാശ്ശക്തിയാൽമമ്മമറോൻ
പ്രഭോ! വാച്ചൂശൈലമേഘാഭനായി. 59
ഘോരാകാരംഭീമകർമ്മാവുഭീമം
കൈക്കൊണ്ടടൻഭീമപുത്രൻ പതിച്ചു
ചത്തിട്ടുമേ നിൻപടയ്ക്കുള്ളൊരംശം
പിതൃക്കിനാനുടലാൽ മന്നവേന്ദ്ര! 60
വർദ്ധിച്ചേറംവളരുംദേഹമോട്ടം
ക്ഷിപ്രംതാഴേവീഴുമാരാക്ഷസേന്ദ്രൻ
പ്രിയംചെയ്വോൻ പാണ്ഡവന്മാർക്കുചത്തി-
ട്ടങ്ങയ്ക്കക്ഷൗഹിണിസൈന്യം മുടിച്ചു. 61
പരംകൂടിസ്സിംഹനാദങ്ങൾഭേരീ
ശംഖാനകം മുരജംമറുമായി

മായാനാശംരാക്ഷസദ്ധ്വംസവുംക-
ണ്ടേററം ഹഷ്ടിച്ചാത്തിതാക്കൌരവന്മാർ. 62
വൃത്രദ്ധ്വംസേവാനവർവാഴ്ത്തുമിന്ദ്രൻ.
മട്ടാക്കണ്ണൻ കൌരവർവാഴ്ത്തിടുന്നോൻ
നിൻപുത്രൻതൻ വാഹനത്തിൽക്കരേറി
പ്രത്യക്ഷമായ്ത്തന്നെറ സൈന്യത്തിലെത്തി. 63

---

181. കൃഷ്ണഹഷ്ടം

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

ഇടിഞ്ഞപർവ്വതംപോലെ ഹൈഡിംബൻ ചത്തുകണ്ടതിൽ
ശോകബാഷ്പാകുലാക്ഷന്മാരായീ പാണ്ഡവരേവരും. 1
വാസുദേവൻ മാത്രമേററംമുഴക്കും ഹഷ്ടമാന്വൻ
പാണ്ഡവക്കിണ്ടലാംമട്ടിൽസ്സിംഹനാദംമുഴക്കിനാൻ. 2
ഉച്ചത്തിലലറിപ്പിന്നെപ്പുൽകിനാൻ പാണ്ഡുപുത്രനെ
ഉച്ചത്തിലാത്തുപിന്നോയും കടിഞ്ഞാണൊടിഞ്ഞവൻ. 3
നൃത്തംതുള്ളീഹർഷമോടും കാറേററതരുപോലവേ
പാത്ഥനേപ്പുൽകിയുംപിന്നെവീണ്ടും കൈകൊട്ടിയാത്തുമേ. 4
തേത്തടംവാണ മതിമാനാർത്തു പിന്നേയുമച്യുതൻ
കേശവന്നാപ്രഹർഷത്തെക്കണ്ടറിഞ്ഞു ധനഞ്ജയൻ. 5
അതിപ്രഹർഷമില്ലാതെ ചോദിച്ചാനജ്ജുനൻനൃപ!
അസ്ഥാനത്തിങ്കലങ്ങയ്ക്കുന്തീഹർഷംമധുസൂദന! 6
ഘടോല്ക്കചവധക്കൊണ്ടുപാരം മാഴ്കേണ്ടനേരമേ
ഹൈഡിംബനെക്കൊന്നതായ്കണ്ടിങ്ങൊഴിച്ചിതുസേനകം. 7
ഞങ്ങളും മാഴ്കിടുന്നല്ലോഘടോല്ക്കചവധത്തിനാൽ
ഈ ക്കാരണം സപ്രമെന്നുവരാൻ വയ്യാ ജനാർദ്ദന! 8
ചോദിപ്പേൻ സത്യമെന്നോടു ചൊല്ലേണംസത്യവിത്തമ!
ഇതങ്കു ഗൂഢമല്ലെങ്കിൽപ്പറയേണമരിന്ദമ! 9

ധൈര്യത്തിൽ വൈകൃതമതു ചൊന്നാലും മധുസൂദന!
സമുദ്രംവറ്റിടുംമട്ടും മേരുമാറുന്നപോലെയും
തോന്നുന്നു നിൻലാഘവീമിനിൻറെകർമ്മം ജനാർദ്ദന! 10

വാസുദേവൻ പറഞ്ഞു.

അതിഹർഷം വന്നതതുകേളെന്നോടു ധനഞ്ജയ!
മനസ്സിനുടനൊട്ടേറെ പ്രസാദകരമുത്തമം. 11
ഈ വേൽഘടോൽക്കചനുലം പോക്കയാലേ മഹാദ്യുതേ!
പോരിൽക്കൊന്നു കർണ്ണനെയെന്നോർത്തുകൊൾക ധനഞ്ജയ! 12
വേലേന്തുമാക്കർണ്ണനോടു പാരിലില്ലൊരുപൂരുഷൻ
കാർത്തികേയനൊടെന്നോണം പോരിൽനേരിട്ടു നില്പവാൻ. 13
ഭാഗ്യമേചട്ടയും പോക്കീഭാഗ്യമേപോക്കികുണ്ഡലം
ഭാഗ്യംഘടോല്കചനിലീപ്പാഴാകാശ്ശക്തിവിട്ടുപോയ് 14
ചട്ടയുംകുണ്ഡലവുമുള്ളവനാണിവനെങ്കിലോ
വശികർണ്ണനൊരാൾവെല്ലും വാനോരൊത്തജഗത്രയം. 15
ഇന്ദ്രനും വൈശ്രവണനും വരുണൻജലനാഥനും
യമനും മതിയാവില്ലാപോരില്കർണ്ണനൊടേല്പവാൻ. 16
അങ്ങു ഗാണ്ഡീവവുംപിന്നെഞാൻ സുദർശനചക്രവും
കൊണ്ടേറാലും പോരിൽവെൽവീലമ്മട്ടാം നരമുഖ്യനെ. 17
നിൻഗ്രഹത്തിനു ദേവേന്ദ്രൻ കുണ്ഡലംവാങ്ങിമായയാൽ
ചട്ടയും പോയമട്ടാക്കിത്തീർത്താനാരിപുഘാതിയേ. 18
അറുത്തു ചട്ടയുംമിന്നും കുണ്ഡലങ്ങളുമിങ്ങിനെ
കർണ്ണനിന്നുനേകുകയാലത്രേ വൈകർത്തനാഖ്യനായ്. 19
ചൊടിച്ചപാമ്പുമന്ത്രത്താൽസ്തംഭിയ്ക്കപ്പെട്ടപോലെയും
ജ്വാലകെട്ടഗ്നിതന്മട്ടുമിന്നു ഞാൻ കാണ്മു കർണ്ണനെ. 20
മഹാത്മാവിന്ദ്രനാവേലു കർണ്ണന്നേകിയനാൾമുതൽ
ഘടോൽക്കചനിലേല്പിച്ചുവിട്ടോരിതു മഹാഭുജ! 21
കുണ്ഡലം ദിവ്യകവചമിവകൈമാറിയങ്ങിനെ
അതുനേടിപ്പോരിൽനിന്നെക്കൊന്നുവെന്നോക്കയാം വൃഷൻ. 22

ഇമ്മട്ടാകിലുമേവേറെയാക്കും കൊല്ലാവതല്ലിവൻ
അങ്ങയ്ക്കന്യേ നരവ്യാഘ്ര! സത്യമാണനഘാശയ! 23
ബ്രഹ്മണ്യൻ സത്യമോതുന്നോൻ തപസാനിയതവ്രതൻ
ദയാലുശത്രുക്കളിലും കണ്ണനായതിനാൽ വൃഷൻ. 24
യുദ്ധശൌണ്ഡൻ മഹാബാഹുനിത്യമുദ്യതകാമ്മുകൻ
ആനത്തലവരേക്കാട്ടിലാക്കും സിംഹംകണക്കിനെ. 25
പടത്തലയ്ക്കൽ വിമദരാക്കുന്നരഥിമുഖ്യരേ
മദ്ധ്യാഹ്നസൂര്യനേപ്പോലെ നേരേനോക്കാനശക്യനാം. 26
യോഗ്യരാംനിൻഭടവരന്മാക്കുമേ പുരുഷർഷഭ!
ശരജാലാംശുചിതവും ശരൽസൂര്യൻകണക്കിനെ. 27
പരംമഴക്കാറുപോലെ ശരധാരകൾതൂകുവോൻ
ദിവ്യാസ്ത്രവാരിദൻ കണ്ണൻ മഴക്കാറെന്നപോലവേ. 28
ചുറുമേ ശരവർഷങ്ങൾ തൂകീടുംവാനവക്കുമേ
മാംസരക്തം തൂകുവോക്കും ജയിപ്പാനെളുതല്ലിവൻ. 29
ചട്ടപോയിക്കുണ്ഡലവുമില്ലാതായ്പ്പാണ്ഡുനന്ദന!
മത്സ്യനായീശക്രദത്തവേലുംപോയപ്പൊളിന്നിവൻ. 30

ഇവനേറ ഹിംസയ്ക്കായസൂത്രമുണ്ടാം
പ്രമത്തനേപ്പഴുതോർത്തപ്രമത്തൻ
കഷ്ടത്തിലായ്ത്തേരുരുൾതാന്നിരിയ്ക്കേ
കൊല്ലേണം നീ പൂർവ്വസത്യത്തെയോർത്തും. 31
ആത്താസ്ത്രനാമിവനേക്കൊല്ലുവാൻ വ-
ജ്രായുധനേ വജ്രപാണിയ്ക്കുപോലും
ജരാസന്ധൻ ചേദിരാജൻ മഹാത്മാ
കയ്യേറുന്നേകലവ്യൻ നിഷാദൻ. 32
ഓരോന്നായിട്ടിവരേത്തീർത്തിതോരോ
സൂത്രത്താലേ നിനേറഹിതത്തിനായ് ഞാൻ
മറുംതീർന്നു രാക്ഷസാധീശർമുറും
ഹിഡിംബകിമ്മീരബകാദികന്മാർ 33
അലായുധൻ പരസൈന്യാവമർദ്ദി
ഘടോൽക്കചൻഘോരകർമ്മാവമർദ്ദി.

182. കൃഷ്ണവാക്യം

അജ്ജുനൻ പറഞ്ഞു.

എന്തെൻഹിതത്തിന്നേതേതു സൂത്രത്താലേജനാർദ്ദന!
ജരാസന്ധാദിമന്നോരെ കൊലചെയ്യിച്ചുപിട്ടതും. 1

വാസുദേവൻ പറഞ്ഞു.

ജരാസന്ധൻ ചേദിരാജൻ മഹാശക്തൻ നിഷാദനും
മുന്നേകൊല്ലപ്പെട്ടിടാഞ്ഞാലിന്നു ഭീതദരായ്വരും. 2
ആരഥിശ്രേഷ്ഠരെച്ചെന്നു വരിച്ചീടും സുയോധനൻ
അവർതമ്മിൽദ്വേഷമുള്ളോർ ചെന്നുചേരും കുരുക്കളിൽ. 3
അവർ വില്ലാളി വീരന്മാരസ്ത്രജ്ഞർ പടുയോധികൾ
ധാർത്തരാഷ്ട്രനെ രക്ഷിയ്ക്കുമേവരും ദേവസന്നിഭർ. 4
സൂതപുത്രൻ ജരാസന്ധൻ ചേദിരാജൻ നിഷാദജൻ
ദുര്യോധനനുമായ്ച്ചേർന്നാൽജ്ജയിയ്ക്കും ഭൂമിയൊക്കെയും. 5
അതാതു സൂത്രങ്കൊണ്ടിട്ടു കൊന്നതും കേൾ ധനഞ്ജയ!
സൂത്രംകൂടാതെ വാനോക്കുമവർ പോരിലജയ്യരാം. 6
അവരോരോരുത്തർ മുറുമമരപ്പടയോടുമേ
പോരിൽപ്പൊരുതിടും പാർത്ഥ!ലോകപാലർ ഭരിയ്ക്കിലും. 7
ജരാസന്ധൻ ചൊടിച്ചിട്ടു ബലഭദ്രാവമാനിതൻ
നമ്മെക്കൊൽവാനാഞ്ഞെറിഞ്ഞൂ സവ്വനാശിനിയാംഗദ. 8
ആകാശത്തിന്നു സീമന്തരേഖയിട്ടഗ്നി കാന്തിയിൽ
അതിന്ദ്രൻവിട്ടശനിപോലെത്തിക്കാണായിതപ്പൊഴേ. 9
ഊക്കിലാഗ്ഗദയെത്തുന്ന കണ്ടുടൻ രോഹിണീസുതൻ
സ്ഥൂണാകർണ്ണാസ്ത്രമതിനെത്തടുപ്പാനായയച്ചുതേ. 10
അസ്ത്രവേഗങ്കൊണ്ടടിച്ചാഗ്ഗദപോയ് വീണിതുഴിയിൽ
പവ്വതങ്ങൾ കുലുക്കിക്കൊണ്ടുഴിത്തട്ടുപിളർന്നുമേ. 11
അതിൽപ്പാപ്പൂ ഘോരവീര്യമേറും രാക്ഷസിയാംജര
ശത്രുജിത്താം ജരാസന്ധസന്ധിചെയ്തവൾ മന്നവ! 12

രണ്ടമ്മമാരിൽ പ്പപ്പാതിമെയ്യായിട്ട പിറന്നവൻ
അവനം സന്ധിപ്പിയ്ക്കയാലെ ജരാസന്ധാഖ്യനായതാം. 13
പുത്രബാന്ധവരോടൊത്തുപാത്ഥ!പാക്കമാണ്ടവനം
സ്ഥൂണാകണ്ണാസ്സുഗദകനംകൊണ്ടു ചത്തിതു രാക്ഷസി. 14
ജരാസന്ധൻ പോരിലവൻ ഗദയില്ലാതെയായവൻ
കൊല്ലപ്പെട്ട ഭീമനാൽനീകണ്ടുനില്ലെന്നുധനഞ്ജയ! 15
പ്രതാപവാൻ ജരാസന്ധൻ ഗദകൈക്കൊണ്ടുനില്ക്കിലോ
ആനരോത്തമനെ ക്കൊല്ലാവല്ലിന്ദ്രാദിസുരക്കുമേ. 16
നിൻനന്മയ്ക്കായ് പ്പെരുവിരലില്ലാതാക്കീനിഷാദിയേ
ദ്രോണനാചാര്യകംചെയ്ത ചതിയാൽസ്സത്യവിക്രമൻ 17
ബദ്ധാംഗ്രലിത്രാണനാമാനൈഷാദിദുഢവിക്രമൻ
വനംവാഴും മഹാമാനിരാമനേപ്പോലെയാണവൻ. 18
അംഗ്രഷ്ടമുള്ളകലവ്യൻ ദേവദാനവർകഠംക്കുമേ
രക്ഷോനാഗങ്ങഠംക്കുമെന്നും പോരിൽ വെൽവാനശക്യനാം. 19
പിന്നെയാമോമത്ത്യമാത്രന്നെതിരിട്ടൊന്നു നോക്കുവാൻ
പിടിയ്ക്കുറപ്പുള്ള പട്ടപരം രാപ്പകലെയ്യുവൻ. 20
നിൻെറ നന്മയ്ക്കായവനെപ്പടത്തലയിൽ വീഴ്ത്തിഞാൻ
വിക്രാന്തനാം ചൈദ്യനെയുംനീകാങ്കെകൊലചെയ്തഞാൻ. 21
അജയ്യനവനും പോരിൽസ്സവ്വദേവാസുരക്കുമേ
പിറന്നോനവനെക്കൊൽവാൻ മറുതൈത്യാംശരേയുമേ. 22
നീയൊന്നിച്ച നരവ്യാഘ്ര!ലോകങ്ങഠംക്കു ഹിതത്തിനായ്
ഹിഡിംബ ബക കിമ്മീര നാരേ ക്കൊന്നിതു മാരുതി. 23
ബ്രഹ്മയജ്ഞഘ്നരവരോരാവണനുമട്ട ശക്തരാം
അമ്മട്ട മായാവിയലായുധനെക്കൊന്നുഭീമജൻ. 24
ഹൈഡിംബിയേക്കുണ്ണനാൽവേൽകൊണ്ടു കൊല്ലിച്ചു കൌശ
[ലാൽ
വമ്പോരിൽക്കണ്ണനിവനെവേലാൽക്കൊന്നീലയെങ്കിലോ. 25
ഞാൻകൊല്ലേവനായേനേഭീമപുത്രൻ ഘടോൽക്കചൻ
നിങ്ങഠംക്കിഷ്ടംപാത്തിവനെമുമ്പുകൊല്ലാഞ്ഞതാണു ഞാൻ. 26

ഇവനോ ബ്രാഹ്മണദ്വേഷി യജ്ഞവിദ്വേഷിരാക്ഷസൻ
യജ്ഞംമുടിയ്ക്കും പാപീഷ്ഠനതാണിങ്ങിനെ കൊന്നതും. 27
ഉപായത്താൽ ശുക്രദത്തശക്തി തെറിച്ചു വിട്ടു ഞാൻ
ധർമ്മദ്വേഷികളൊക്കേയും വദ്ധ്യന്മാർ മമ പാണ്ഡവ! 28
ധർമ്മത്തെ നിലനിത്താനീശ്വപഥം ചെയ്തിരിപ്പു ഞാൻ
ബ്രഹ്മം സത്യം ദമം ശൌചം ഹ്രീ ശ്രീധർമ്മം ധൃതിക്ഷമ. 29
ഏതേതിടത്തുണ്ടിവകൾ ഞാനുണ്ടവിടെയെപ്പൊഴും
പ്രമാദംവിട്ടു നില്പ്പോണം കണ്ണൻ വൈകർത്തനങ്കൽ നീ. 30
ഉപദേശിപ്പനവനെ നീ താങ്ങുംകൌശലത്തെ ഞാൻ
ദുര്യ്യോധനനെയും പോരിൽക്കൊന്നുകൊള്ളും വൃകോദരൻ. 31
അവന്നും ഞാൻവധോപായംപാർത്ഥ! ചൊല്ലാംനിനക്കുമേ
ശത്രുപ്പടയിലൊട്ടേറെ യാപ്പുകേൾക്കുന്നതുണ്ടിഹ. 32
നിന്റെസൈന്യങ്ങൾ പാഞ്ഞോടുന്നുണ്ടിതാപത്തുദിക്കിലും
ഉടയ്ക്കുന്നു നിൻപടയെമെച്ചംനേടിയ കൌരവർ 33
പോരിൽനൊമ്മേച്ചുട്ടെരിപ്പൂ ദ്രോണൻയോധരിലുത്തമൻ.

---

183. കൃഷ്ണവാക്യം

ധൃതരാഷ്ട്രൻ പറഞ്ഞു.

ഒരു വീരവധം ചെയ്താൽ ക്കണ്ണനാ വേലു പാഴിലാം
അന്യരേവിട്ടായതവനെന്തേ ചാട്ടാഞ്ഞുപാർത്ഥനിൽ. 1
വേൽകൊണ്ടവൻ ചാകിൽ മാറും പത്തല്ലോപാണ്ഡുസൃഞ്ജയർ
എന്താണജ്ജുനനെക്കൊന്നു ജയംനേടാഞ്ഞതാഹവേ. 2
വിളിച്ചാൽപ്പിൻവലിയ്ക്കില്ലെന്നാവന്നുണ്ടു മഹാവ്രതം
സൂതപുത്രൻ ഫൽഗുനനെത്താൻവിളിയ്ക്കേണ്ടതാണിതിൽ. 3
ദ്വൈരഥത്തിൽ ഫൽഗുനനെ വരുത്തിശുക്രദത്തയാൽ
വൃഷൻകൊല്ലാഞ്ഞതെന്താണെന്നാരു ചൊല്ലുകസഞ്ജയ! 4

ബുദ്ധികെട്ടോൻ നിസ്സഹായനാണു നിശ്ചയമെന്മകൻ
ശത്രുക്കൾ തെറിച്ചാ പ്പാപിവെൽവതുണ്ടോ രിപുക്കളേ. 5
അവനുപരയാംശക്തിജയത്തിന്നവലംബമാം
ആശ്രുക്തിയേവാസുദേവൻ തെറിവീഴിച്ചുഭൈമിയിൽ. 6
മുടന്തനേന്തിനപഴം ബലവാൻതട്ടിടുംപടി
അമോഘമാംവേലുമോഘമായീ ഭൈമിയിലിങ്ങിനെ. 7

പരംനായും പന്നിയും പോരിടുമ്പോഠം
രണ്ടും ചത്താശപപ്പചന്നുണ്ടു ലാഭം
അവണ്ണമേകണ്ണഘടോൽക്കചന്മാർ
തമ്മിൽക്കൊന്നാൽ വാസുദേവന്നുലാഭം. 8
ഘടോൽക്കചൻ കണ്ണനെക്കൊന്നുവെങ്കിൽ
പ്പരംലാഭം പാണ്ഡവന്മാക്കുപോരിൽ
വൈകർത്തനൻ കൊന്നിതായാളെയെങ്കിൽ
ക്കായ്മം പാരീശക്തിനാശത്തിനാലേ. 9
എന്നാപ്രാജ്ഞൻ പ്രജ്ഞകൊണ്ടോത്തുകണ്ടു
പോരിൽഘടോൽക്കചനെക്കണ്ണനാലെ
കൊല്ലിച്ചാനാവാസുദേവൻ നൃസിംഹൻ
പ്രിയംഹിതം പാണ്ഡവന്മാക്കുചെയ്പോൻ. 10

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

മധുമർദ്ദനനീക്കണ്ണകാംക്ഷിതംകണ്ടുമന്നവ!
ചൊല്ലിവിട്ട ഭൈരഥത്തിന്നപ്പൊഴാ രാക്ഷസേന്ദ്രനെ. 11
മഹാവീര്യൻ ഭൈമിയെ യാമഹാബുദ്ധിജനാർദ്ദനൻ
അമോഘയേപ്പോക്കുവാൻ നിൻദുർമ്മന്ത്രത്തിങ്കൽ മന്നവ! 12
അപ്പൊഴേകൃതകൃത്യന്മാരാമേ നമ്മാഠം കുരുദ്വഹ!
കണ്ണകൽനിന്നജ്ജുനനെക്കണ്ണൻ കാക്കാതിരിയ്ക്കുകിൽ. 13
ധൃതരാഷ്ട്ര! നശിച്ചേനേ പോരിൽസ്സാശ്വരഥദ്ധ്വജൻ
യോഗേശ്വരൻ പ്രഭു ജനാർദ്ദനനില്ലെങ്കിലജ്ജുനൻ. 14
അതാതുപായം പലതുംചെയ്തു രക്ഷിയ്കയാൽ നൃപ!
കൃഷ്ണൻ പാലിച്ചിടുംപാർത്ഥൻ ജയിയ്ക്കുന്നതു രിപുക്കളേ. 15

വിശേഷിച്ചും പാണ്ഡവരെക്കാപ്പു കണ്ണനമോഘയിൽ
കൊന്നോയ്ക്കുമാവേലിടിത്തീ മരത്തേപ്പോലെ പാർത്ഥനെ. 16

ധൃതരാഷ്ട്രൻ പറഞ്ഞു.

വിരോധിമ്മന്ത്രിയുള്ളോൻ മാനീയെന്നുടെ നന്ദനൻ
അവന്നല്ലോ പാർത്ഥനിലീവധോപായം നശിച്ചതും. 17
ആ കണ്ണനോ മഹാബുദ്ധിനുശ്ശുദ്ധരോത്തമൻ
അമോഘയാശ്ശുകനിയെന്തേസൂത! പാട്ടാഞ്ഞുപാർത്ഥനിൽ. 18
അങ്ങയ്ക്കുമിവിടെഗ്ഗാവൽഗ്ഗണേ! തെറ്റെന്തുപറുവാൻ
ഈക്കായ്മമെന്തെന്തുകൊണ്ടിട്ടണത്താഞ്ഞുമഹാമതേ! 19

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു

ദുര്യോധനൻ ശകുനിഞാൻ ദുശ്ശാസനനുമങ്ങിനെ
രാത്രിതോറുമപേക്ഷിച്ചുകൊള്ളുമാറുണ്ടിതിങ്ങിനെ. 20
പടയെല്ലാം വിട്ടുകൊല്ലുകണ്ണ! ഫൽഗ്ഗുനനൊഴിവാൻ
പാണ്ഡുപാഞ്ചാലരേ ദ്വാസമട്ടിൽനേടാം നമുക്കുടൻ. 21
അല്ലെങ്കിൽപ്പാർത്ഥനെക്കൊന്നാൽപ്പാണ്ഡവന്മാരിലന്യനേ
വാഴിയ്ക്കും വാർഷ്ണേയനതുകൊണ്ടുകൊല്ലുകകണ്ണനേ. 22
കണ്ണൻ പാണ്ഡുക്കഠംകുമൂലം പാർത്ഥൻസ്സന്ധംകണക്കിലാം
മറുപാണ്ഡവർകൊമ്പല്ലോ പാഞ്ചാലരിലപോലെതാൻ. 23
കൃഷ്ണൻ പാർത്ഥക്കാശ്രയവും ബലവുംധനമായതും
ഇവക്കു കൃഷ്ണനാലംബം താരകഠംക്കിനുപോലവേ. 24
അതുകൊണ്ടിലയും കൊമ്പുംസ്സന്ധവുംവിട്ടസൂതജ!
എങ്ങുമെന്നും പാണ്ഡവക്കു കൃഷ്ണൻവേരെന്നു കാങ്കുനീ. 25
കണ്ണൻകൊന്നിതു ദാശാർഹനാകുംകൃഷ്ണനെയെങ്കിലോ
നിൻപാട്ടിൽവാരുമീഭൂമിയൊക്കെയും നൃപതേദ്യധം. 26

അവനിവിടെ മരിച്ചുമന്നിൽ വീണാൽ
യദുകുലപാണ്ഡവനന്ദനൻ മഹാത്മാ
കടൽ മലകഠംകലന്ന ഭൂമിയെല്ലാം
ദുഷ്ടമിഹനിന്നുടെപാട്ടിലായ്നരേന്ദ്ര! 27

ആബുദ്ധിയിങ്ങുറപ്പിച്ചുവെച്ചാലും ത്രിദശേശ്വരൻ
അപ്രമേയൻ ഹൃഷീകേശനിരിയ്ക്കുപ്പോരിൽമങ്ങുമേ. 28
കൌന്തേയനാമജ്ജുനനെക്കാപ്പുകേശവനെപ്പൊഴും
കണ്ണൻമുമ്പിലിചന്നപ്പോരിൽ നിൽപ്പാൻ നിനച്ചിടാ. 29
മാറുതേരാളിവരരെയങ്ങോട്ടുവിട്ടമച്യുതൻ
അമോഘയാംശക്തി മോഘയാക്കുവാൻ കരുതിപ്രഭോ; 30
കണ്ണുകൽനിന്നജ്ജുനനെക്കാപ്പു കണ്ണൻമഹാശയൻ
രാജാവേ! തന്നെരക്ഷിയ്ക്കില്ലെന്നാണ്ടോ പുരുഷോത്തമൻ. 31
കാത്തുകാണുന്ന ഞാൻ ശത്രുജിത്താകുംചക്രപാണിയെ
ജനാർദ്ദനനെവെൽവാനിന്നില്ല മുപ്പാരിലാരുമേ. 32

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

മഹാഭുജൻ കൃഷ്ണനോടുചോദിച്ചു സത്യവിക്രമൻ
രഥോദാരൻ സാത്യകിയാകണ്ണനെപ്പറഞ്ഞിങ്ങിനെ. 33
കണ്ണന്നിതിങ്കൽ വിശ്വാസമാവേലമിതവിക്രമൻ
അതജ്ജുനങ്കലാസ്സൂതപുത്രൻ ചാട്ടാഞ്ഞതെന്തുവാൻ. 34

വാസുദേവൻ പറഞ്ഞു.

ദുർയ്യോധനൻ ശകുനിയും കണ്ണനും സിന്ധുരാജനും
ദുര്യ്യോധനപ്രമുഖരായ് മന്ത്രിയ്ക്കാറുണ്ടു നിത്യവും. 35
കണ്ണ! കണ്ണ! മഹേഷ്വാസ! പോരിൽ നിസ്സീമവിക്രമ!
നിൻറെയീവേൽ മറൊരാളിൽച്ചാട്ടൊല്ലാജയിപുംഗവ! 36
മഹാരഥൻ പൃഥാസൂനു ധനഞ്ജയനിലെന്നിയേ
അവക്കവൻ കീർത്തിശാലി വാനോക്കിന്നുൻ കണക്കിലാം. 37
അവൻ ചത്താൽപ്പാണ്ഡവരും സൃഞ്ജയന്മാരുമേവരും
ഇല്ലാതെയാമഗ്നിപോയാൽസ്സുരന്മാരെന്നവണ്ണമേ. 38
കണ്ണനവ്വണ്ണമെന്നോരു മുരയ്ക്കുശ്ശിനിപുംഗവ!
കണ്ണനുള്ളത്തിലെപ്പോഴും ഗാണ്ഡീവിവധമെന്നുതാൻ. 39
ഞാൻ താനല്ലോ മയക്കുന്നു കണ്ണനെബ്ഭടപുംഗവ!
ശ്വേതാശ്വനാം പാണ്ഡവനിൽവേരുചാട്ടാഞ്ഞതതാണെടോ.

പൊരുതും പാർത്ഥനാമൃത്യുതട്ടിനീക്കാതെ കണ്ടിഹ
ഉറക്കമില്ലിനിയ്ക്കുള്ളിൽ ഹർഷമില്ലാ ഭടോത്തമ! 41
ഘടോൽക്കചെങ്കലത്തുപൊയ്ക്കണ്ടതിൽപ്പിനിപുംഗവ!
ധനഞ്ജയൻ മൃത്യുമുഖം വിട്ടൊഴിഞ്ഞെന്നുകാണ്മു ഞാൻ. 42
അച്ഛനമ്മകളെൻ ഭ്രാതാക്കന്മാർ നിങ്ങളുമങ്ങിനെ
എൻപ്രാണനും പാല്യരല്ലാപോരിൽപ്പാർത്ഥനേറുമാതിരി. 43
ത്രൈലോക്യരാജ്യത്തേക്കാളും ഉർല്ലഭംമറുവല്ലതും
പാർത്ഥനാംജിഷ്ണുകൂടാതെ ഞാനിച്ഛിപ്പീലസാതത! 44
അതാണിനിയ്ക്കിന്നൊട്ടേറെസ്സന്തോഷം ശിനിപുംഗവ!
പാർത്ഥനെച്ചുറ്റുജീവിച്ച മട്ടിലായിട്ടു കാണുകയാൽ. 45
അതാണു ഞാൻ കണ്ണുനടെനേക്കുവിട്ടതരക്കനെ
മറാരും കണ്ണനിൽബ്ബാധചെയ്യാനാളല്ല രാത്രിയിൽ. 46

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു:

എന്നുചൊല്ലീ സാത്യകിയോടപ്പോഴാദ്ദേവകീസുതൻ
അജ്ജുനനുഹിതത്തിനും പ്രിയത്തിനുമൊരുങ്ങിയോൻ. 47

---

184. വ്യാസവാക്യം

ധൃതരാഷ്ട്രൻ പറഞ്ഞു:

കണ്ണ ദുര്യോധനാദ്യർക്കും സൌബലൻ ശകുനിയ്ക്കുമേ
നീതിപ്പിഴമഹത്തല്ലോ വിശേഷിച്ചു നിനക്കുമേ. 1
ഇന്ദ്രാദിചാനവന്മാർക്കുമനിവാര്യം സുദുസ്സഹം
പോരിലാവേലൊരാളേത്താൻ കൊൽവതെന്നാറിവില്ലയോ. 2
അതെന്തേ മുന്നമേപോരുമുതിർന്നുവു സൂതജൻ
കണ്ണനേറനേക്കോ പാർത്ഥനേറനേക്കോ ചാട്ടാഞ്ഞുസഞ്ജയ! 3

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

യുദ്ധത്തിൽനിന്നുപോന്നോരു ഞങ്ങൾക്കൊക്കെദ്ധാപതേ!
രാത്രിയായാൽക്കുരുശ്രേഷ്ഠ! മന്ത്രാലോചനശട്ടമാം. 4
നാളെപ്പുലന്നാൽക്കണ്ണനേറനേക്കോ പാർത്ഥനേറനേരെയോ
വേൽചാട്ടീടേണമേ കണ്ണ! കണ്ണയെന്നു നിദാനവും. 5
പിന്നെപ്രഭാതമാകുമ്പോൾക്കണ്ണനും നൃപ! ദേവകീ
ശേഷം ഭടക്കുമാബ്ബുദ്ധിനശിപ്പിയ്യുന്നു വീണ്ടുമേ. 6
ദൈവമേവലുതാക്കണ്ണൻ കയ്യിലുള്ളോരുവേലിനാൽ
കൊന്നില്ലല്ലോ പാർത്ഥനെയോദേവകീസൂനുതന്നെയോ. 7
അവനേറകൈയ്യുള്ളവേലുകാളരാത്രികണക്കുതാൻ
ദൈവം ബുദ്ധിപിഴപ്പിച്ചിട്ടതു ചാട്ടീലസൂതജൻ. 8
ദേവമായാമോഹിതനായ്ദ്ദേവകീസൂനുവിങ്കലോ
ദേവേന്ദ്രാഭൻ പാർത്ഥനിലോകൊൽവാൻ ദേവേന്ദ്രദത്തയേ. 9

ധൃതരാഷ്ട്രൻ പറഞ്ഞു.

ദൈവത്താലേ നിങ്ങൾ കെട്ട കണ്ണനേറമതിയാലുമേ
തൃണത്തിനൊത്തഹൈഡിംബവധത്താൽശ്ശക്രശക്തിപോയ്
കണ്ണനെന്നുക്കളുംപിന്നെ മറുമനാവരേവരും
ഈപ്രയോഗപ്പിഴയിനാൽക്കാലനുക്കു ഗമിച്ചുപോയ്. 11
ഇനിയും ചൊല്ലുകെനോട്ടയുദ്ധമുണ്ടായമാതിരി
കുരുക്കൾക്കും പാണ്ഡവർക്കും ഹൈഡിബൻ ചത്തശേഷമേ.
പടക്കുട്ടിശ്ശസ്ത്രമേന്തിദ്രോണരോടേറുതേതവർ
പാഞ്ചാലസൃഞ്ജയരവരാഹവം ചെയ്തതെങ്ങിനേ. 13
യൂപദ്ധജനെയും സിന്ധുരാജനേയും വധിയ്ക്കയാൽ
ദ്രോണൻ പൊറാഞ്ഞുയിർവെടിഞ്ഞാസ്സൈന്യത്തിൽക്കടക്ക
ജൃംഭിയ്ക്കുംപുലിയെപ്പോലെ വാതുറന്നന്തകൻപടി [വേ.
എയ്തെത്തും ദ്രോണരോടേറുതെങ്ങിനേ പാണ്ഡുവസൃഞ്ജർ. 15
ആചാര്യനെക്കാത്തുനിന്നതാരു ദുര്യോധനാദികം
ദ്രൌണികൃപകൃതവർമ്മാരുമടരിൽച്ചെയ്തതെന്തുവാൻ 16

ദ്രോണനെക്കൊല്ലുവാൻ നോക്കുമജ്ജുനൻ ഭീമസേനനും
പോരിലെൻഭടരോടേറെത്തെങ്ങിനെ ചൊൽകസഞ്ജയ! 17
സിന്ധുരാജവധത്താലും ഹൈഡിംബക്ഷതിയാലുമേ
പൊറാഞ്ഞു വാശിയൊടവർനിശി പോർ ചെയ്തതെങ്ങിനേ. 18

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

ഘടോൽക്കചാശരനെയാരാത്രി കണ്ണൻ വധിയ്ക്കുവേ
നൃപ!ഹഷ്ടിച്ചു നിൻകൂട്ടർ പോരിന്നേറെ റെമാക്കവേ. 19
പാഞ്ഞണഞ്ഞീടവേ സൈന്യമുടിയ്ക്കപ്പെട്ടിട്ടുപൊഴേ
മൂത്തരാത്രിയിലുഗ്രശരനേറെ ദൈന്യം കലർന്നവൻ. 20
അരുൾചെയ്തു മഹാബാഹു ഭീമനോടു പരന്തപ!
തടുത്താലും മഹാബാഹോ!ധാർത്തരാഷ്ട്രന്റെ സേനയേ. 21
ഹൈഡിംബന്റെ വധത്താലേ വ്യാമോഹം വാച്ചിട്ടുണ്ടുമേ
എന്നു ഭീമനൊടോതിട്ടു തേർത്തട്ടിങ്കലിരുന്നുപോയ്. 22
അശ്രുപൂർണ്ണാസ്യനരചൻ നെടുവീർപ്പിട്ടു വീണ്ടുമേ
കർണ്ണന്റെ വിക്രമം കണ്ടു കശ്മലംപൂണ്ടിതേറെവും. 23
അമ്മട്ടിണ്ടലൊട്ടു കണ്ടിട്ടുമോതി കേശവൻ
ഇണ്ടലൊടായ്കകൌന്തേയ!ഭവാനൊക്കില്ലിതൊട്ടുമേ. 24
വെറും നാടന്മാതിരിയ്ക്കു വൈക്ലബ്യം ഭരതർഷഭ!
ഏല്പ്പുട്ടപ!രണംചെയ്ക വിഭോവൻ ഭാരമേല്പ്പനീ! 25
ഭവാൻ വൈക്ലബ്യമൊന്നാൽ വിജയം സംശയത്തിലാം
കർണ്ണന്റെ വാക്കുകേട്ടിട്ടു ധർമ്മപുത്രൻ യുധിഷ്ഠിരൻ. 26
കൈകൊണ്ടു കണ്ണുകഥം തുടച്ചോതീ കണ്ണനോടിങ്ങിനെ
അറിവേൻ ഞാൻ മഹാബാഹോ!ധർമ്മത്തിൻപരയാംഗതി. 27
ബ്രഹ്മഹത്യാഫലംനേടും കൃതജ്ഞതപെടാത്തവൻ
കാട്ടില്പാക്കുമ്പോലം ഞങ്ങൾക്കു മഹാത്മാവാം ഘടോല്ക്കചൻ. 28
ബാലനെന്നാകിലും ചെയ്തു വൻ സഹായം ജനാർദ്ദന!
അസ്ത്രത്തിനായ് ശ്വേതവാഹൻപാർത്ഥൻ പോയെന്നറിഞ്ഞുടൻ
കാമ്യകത്തെൻ മുന്നിൽവന്നുകൃഷ്ണ!വില്ലാളിയാമിവൻ
ഞങ്ങളോടൊപ്പമേ ഘാതിതജ്ജുനൻ വന്നിടുംവരേ. 30

ഉഗ്രങ്ങളും കേറിവിട്ട ഗന്ധമാദനയാത്രയിൽ
തളന്നോരാപ്പാഷ്ടിയേത്താൻ പുറത്തോറിനാനിവൻ. 31
യുദ്ധങ്ങളില്ലട്ടവിവൻ മഹാത്മാവായവൻ പ്രഭോ!
എനിയ്ക്കുവേണ്ടിച്ചെയ്തല്ലോപരം ദുഷ്കരകർമ്മവും. 32
എനിയ്ക്കു സഹദേവങ്കലുള്ളാ പ്രീതിജനാട്ടനാ!
ഘടോല്കചാശരശ്രേഷ്ഠൻ പോരിലിങ്ങുണ്ടിരട്ടിയായ്. 33
എൻകുറുള്ളോൻ മഹാബാഹു പ്രിയൻ ഞാനിവനെൻപ്രിയൻ
അതാണാ വാർത്തയ്ക്കായ!ശോകതപ്തൻ കശ്മലമേല്പ്പൂഞാൻ. 34
കാണുക വാർത്തയ സൈന്യത്തെയോടിയ്ക്കുന്നതു കൌരവർ
കാണുക പോരിലിണഞ്ഞെൽപ്പൂ ദ്രോണകർണ്ണർ മഹാരഥർ. 35
കാണുക പാണ്ഡവസൈന്യത്തെ രാത്രി മട്ടിച്ചിടുന്നതും
രണ്ടു മത്തേഭങ്ങൾ കൊട്ടങ്കാടിനെപ്പോലെ കേവലം. 36
ഭീമസേനന്റെ കയ്യ്ക്കും പാത്രചിത്രാസ്ത്രശക്തിയും
വകവെയ്ക്കാതെ ഗോവിന്ദ!വിക്രമിയ്ക്കുന്ന കൌരവർ. 37
ഇതാ ദ്രോണൻ കർണ്ണനുമാദ്യയ്ക്കുധന നരേന്ദ്രനും
പോരിലാശരനെക്കൊന്നിട്ടാക്കുന്നു ഹൃഷ്ടരായ്രണേ. 38
ഞങ്ങളും ജീവനോടങ്ങുമിരിയ്ക്കുമ്പോഠംജനാട്ടന!
സൂതപുത്രനൊടേറിട്ട ഹൈഡിംബൻ ചത്തതെങ്ങിനേ. 39
നൊമ്മെയൊക്കെദ്ധിക്കരിച്ചു ഫൽഗ്ഗുനൻ കണ്ടുനില്ക്കുവേ
കൃഷ്ണ!കൊന്നീലയോ ഭീമഭവാമുക്കുള്ള രക്കനേ. 40
അഭിമന്യുവിനെദ്ദുഷ്ടധാർത്തരാഷ്ട്രർ വധിച്ചനാഠം
ഉണ്ടായിരുന്നില്ലാപ്പോരിൽസ്സവ്യസാചി മഹാരഥൻ. 41
മഹാത്മാവാം സൈന്ധവനാൽ ഞങ്ങളെല്ലാം നിരുദ്ധരായ്
ആക്കർമ്മത്തിൽപ്പുത്രനോടുമൊത്താദ്രോണൻ നിമിത്തമായ്. 42
ഉപദേശിച്ചു കർണ്ണനു വധോപായം സപായംഗ്രരു
വാഠംകൊണ്ടു പെരുമാറുമ്പോഠം വാളും രണ്ടായ് നുറുക്കിനാൻ.
നൃശംസനേപ്പോലെ ഭോജൻ കഷ്ടപ്പെട്ടമവന്നുടെ
അശ്വങ്ങളേക്കൊന്നിതുടനേവം പിൻ സൂതരേയുമേ. 44
അമ്മട്ട പലവില്ലുമാർ സൌഭദ്രനെ വധിയ്ക്കിലും
സപ്തഹേതുവിലും കൃഷ്ണ!ഗാണ്ഡീവി കൊലചെയ്തതേ. 45

സിന്ധുരാജനെയിങ്ങേറെ പ്രിയമല്ലൂതു മാധവ!
പാണ്ഡവന്മാർ വൈരിവധം ന്യായമായ്ച്ചെയ്യുന്നാകിലോ. 46
മുമ്പിലീ ദ്രോണകർണ്ണന്മാർ വദ്ധ്യന്മാരെന്നു മന്മതം
ഇവർമൂലം നമുക്കിങ്ങല്ലൊക്കെയും പുരുഷർഷഭ! 47
ഇവരേപ്പോരിലാലംബിച്ചാശ്വസിച്ചു സുയോധനൻ
ദ്രോണനെക്കുട്ടോടും കർണ്ണനേയും കൊല്ലേണ്ടുമായതിൽ. 48
ദൂരെനില്പും സൈന്ധവനേകൊലചെയ്തു മഹാഭുജൻ
തീച്ചയായ് ഞാൻ ചെയ്തിടണം സൂതപുത്രന്റെ നിഗ്രഹം. 49
അതിനാൽപ്പൊരുവോൻ വീരസൂതപുത്രവധത്തിനായ്
ദ്രോണപ്പടയൊടേറ്റല്ലോ ഭീമസേനൻ മഹാഭുജൻ. 50
എന്നോതിച്ചെന്ന കർണ്ണന്റെ നേർക്കുവെക്കം യുധിഷ്ഠിരൻ
പെരുംവില്ലിട്ടുലച്ചിട്ടു ഘോരം ശംഖുവിളിച്ചവൻ. 51
ഉടൻ മൂവ്വായിരം തേരും മൂന്നൂറാനയുമൊത്തവൻ
അയ്യായിരം കുതിരയും പ്രഭദ്രകരുമങ്ങിനെ. 52
ചേന്നാശ്ശിഖണ്ഡി നൃപനെപ്പിന്തുണച്ചിതു സത്വരം
ഭേരികൊട്ടിശ്ശംഖുവിളിച്ചടനേ സജ്ജരായവർ. 53
പാഞ്ചാലരും പാണ്ഡവരും തുണച്ചു ധർമ്മപുത്രനെ
അപ്പോൾത്തന്നെന്നാൻ പാർത്ഥനോട് വാസുദേവൻമഹാഭുജൻ. 54
ഇതാ പോകുന്നിതുടനേ ക്രോധാവിഷ്ടൻ യുധിഷ്ഠിരൻ
കർണ്ണനെക്കൊല്ലുവാനെന്നാലിവനേവിട്ടൊഴിയ്ക്കാലാ. 55
എന്നരച്ചു ഹൃഷീകേശൻ പായിച്ചിതു ഹയങ്ങളെ
ദൂരെച്ചെന്നോരരചനേപ്പിന്തുടർന്നു ജനാർദ്ദനൻ. 56
ശോകോപഹതസങ്കല്പനഗ്നികാണ്ഡരിയുംപടി
കർണ്ണനെക്കൊല്ലുവാനുക്കിലവൻ പോവതുകണ്ടുടൻ. 57
നേരേ ചെന്നോതിനാൻ വ്യാസൻ യുധിഷ്ഠിരനൊടിങ്ങിനെ

വ്യാസൻ പറഞ്ഞു.

ഭാഗ്യമേ കർണ്ണനോടേറു പോരിൽജ്ജീവിച്ച ഫൽഗ്ഗുനൻ. 58
അവൻ സൂക്ഷിച്ചിരുന്നല്ലോ വേലജ്ജനവധത്തിനായ്
തൈരഥംചെയ്തീല ജിഷ്ണുഭാഗ്യമേ പുരുഷർഷഭ! 59

തിരക്കുമിവരന്യോന്യംദിവാസ്സൂക്ഷ്മം ചൊരിഞ്ഞിട്ടും
അസ്സൂക്ഷ്മളൊക്കെത്തീരുമ്പോളാത്തനാം സൂതനന്ദനൻ. 60
പോരിലിന്നൻറെയാവേലുചാട്ടം നൂനംയുധിഷ്ഠിര!
അതിലുണ്ടാം ഘോരമാകും വ്യസനം ഭരതർഷഭ! 61
ഭാഗ്യം രാക്ഷസനെക്കൊന്നു കർണ്ണൻ പടയിൽ മാനദ!
കാരണം വേലാക്കിയെന്നാൽക്കാലത്താൽ ഹതനാണിവൻ. 62
നിനക്കുവേണ്ടിത്താനുണ്ണീ!പോരിൽച്ചത്തിതു രാക്ഷസൻ
ഭരതശ്രേഷ്ഠ!നീ കോപിയ്ക്കൊല്ല ദുഃഖിച്ചിടൊല്ലിതിൽ. 63
പ്രാണനുള്ളോക്കൊക്കെയുമീ നിലയല്ലോ യുധിഷ്ഠിര!
ഭ്രാതാക്കളോടും മറെറല്ലാ മന്നാരോടും കലന്നാനീ 64
പോരിൽ മുറവും കൌരവരായ്പ്പൊരുതിക്കൊണ്ടക ഭാരത!
അഞ്ചാംദിവസമങ്ങയ്യ ഭൂമികൈവശമായ്വരും. 65
എപ്പോളും പുരുഷവ്യാഘ്ര!ധർമ്മത്തെത്തന്നെയോക്കനീ
ആ നൃശംസ്യംതപം ദാനം ക്ഷമ പാണ്ഡവ!സത്യവും. 66
സേവിക്കു പ്രീതനായ്പ്പാരം ധർമ്മമെങ്ങവിടെജ്ജയം
വ്യാസനേവം പാണ്ഡവനോടോതീട്ടുമറഞ്ഞുതേ. 67

ഘടോല്കചവധപർവ്വം കഴിഞ്ഞു.

ദ്രോണവധപർവ്വം.

185. സൈന്യനിര്യാണം

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

വ്യാസനിങ്ങിനെ ചെന്നോരു ധർമ്മരാജൻ യുധിഷ്ഠിരൻ
താനേ കർണ്ണവധാൽ വീരൻ പിൻവാങ്ങീ ഭരതർഷഭ! 1
കർണ്ണൻ ഹൈഡിംബനെക്കൊന്നാശേഷമാരാത്രി നേരമേ
ദുഃഖമഷ്ടങ്ങളുൾക്കൊണ്ടു ധർമ്മരാജൻ യുധിഷ്ഠിരൻ. 2

ഭീമസേനൻ വമ്പടയേത്തടുക്കുവതു കണ്ടുടൻ
ധൃഷ്ടദ്യുമ്നനൊടായ് ച്ചൊന്നാൻ തടുക്ക കുംഭയോനിയേ. 3
ഭവാൻ ദ്രോണവധത്തിന്നായ്ത്തിയ്യിൽനിന്നു പിറന്നവൻ
വില്ലുമും വാളുമായ്ച്ചട്ടയിട്ടുകൊണ്ടരിതാപനൻ. 4
പാഞ്ഞെൽക്കു ഹൃഷ്ടനായ് പ്പോരിലങ്ങയ്ക്കില്ലേതുമേ ഭയം
യശോധരൻ ദൌമ്മുഖിയാഗ്ഗ്രിഖണ്ഡി ജനമേജയ. 5
ഇവർ ചേന്നോല്ക്കട്ടെ ചുറുമെതിത്താക്കുംഭയോനിയേ
സഹദേവൻ നകുലനും ദ്രൌപദേയർ പ്രഭദ്രകർ. 6
വിരാടനും ദ്രുപദനും പുത്രബ് ഭ്രാതാക്കളൊത്തവർ
ശൈനേയനും കേകയരും പാണ്ഡവൻ സവ്യസാചിയും. 7
ഭരദ്വാജവധത്തിന്നായ്പ്പാഞ്ഞെതിക്കട്ടെയുക്കൊട്ടം
അമ്മട്ട തേരാളികളും മുറുമശ്വഗജങ്ങളും. 8
കാലാഠികളും ചെന്നോല്ക്കട്ടേ തേരാളി ദ്രോണനോട്ടടൻ.
മഹാത്മാവാം പാണ്ഡവൻറെയാജ്ഞകേട്ടടനോവരും 9
കുംഭയോനിവധത്തിന്നായ് പ്പാഞ്ഞുകേറീടിനാരുടൻ.
സർവ്വോദ്യോഗത്തൊടെത്തീടുമാപ്പാണ്ഡവരെയപ്പൊഴേ 10
എതിർത്താനു ദ്രോണാചാര്യൻ സ്സുശസ്ത്രധരോത്തമൻ.
സർവ്വോദ്യോഗാൽപ്പാണ്ഡവരെട്ടയ്യോധനനരേശ്വരൻ 11
ചൊടിച്ചെതിർത്തേറുകൊണ്ടാൻദ്രോണജീവിതകാംക്ഷയാൽ.
ഉണ്ടായി പിന്നൊത്തളരും സൈന്യവാഹനമാഹവം 12
പാണ്ഡവർക്കും കുരുക്കൾക്കുമാത്തെതിർത്തേറു തങ്ങളിൽ.
ഉറക്കഭ്രാന്തുമായ്പ്പോരിൽത്തളർന്നായവർ മന്നവ! 13
പോക്കെത്തിൽച്ചെയ്തതൊന്നുമറിഞ്ഞില്ലാ മഹാരഥർ.
ത്രിയാമയാകിലും ഘോരഭീഷണപ്രായയാനിശ 14
സഹസ്രയാമയായ് ത്തീർന്നു പ്രാണിപ്രാണാപഹാരിണി.
തമ്മിൽക്കൊന്നും വിശേഷിച്ചു മുറിയേറുമവർക്കഹോ 15
വിശേഷിച്ചു മുറക്കഭ്രാന്തുള്ളവർക്കർദ്ധരാത്രിയിൽ.
ഉത്സാഹംകെട്ടുള്ളിടിഞ്ഞമട്ടായ്മന്നവരേവരും 16
നിൻകൂട്ടരിൽപ്പരരിലുമസ്വസ്ഥംപോയപൊടുങ്ങിയോർ.
ഒപ്പിച്ചുമാവും ഹ്രീമാന്മാരുറപ്പുള്ളവരപ്പൊഴേ 17

സ്വധർമ്മത്തെക്കാത്തുകൊണ്ടുവിട്ടില്ലാ തന്റെ സേനയേ.
ശസ്ത്രംവെടിഞ്ഞുറക്കഭ്രാന്താനും വിണീടിനാർ ചിലർ 18
ആനമേൽത്തേരിലശ്വത്തിൻ പുറത്തും ചിലർ ഭാരത!
അറിഞ്ഞില്ലാ ചെയ്തതൊന്നുമുറക്കഭ്രാന്തർ മന്നവ! 19
അവരേച്ചിലയോധന്മാർ കാലനുക്കു കയറിനാർ
വേറേ ചിലരുറക്കത്താലരിയെന്നോത്തബുദ്ധികൾ. 20
ആത്മാവിനെത്തന്നാൽക്കാരെ മാറാരേയും വധിച്ചതേ
പലവാക്കും പാഞ്ഞേറു പോക്കളത്തിലെതിത്തവർ 21
നമുക്കുള്ളോർ മഹാരാജ!മാറാരോട്ട പെരുത്തുപേർ
യുദ്ധംചെയ്യേണ്ടതെന്നോത്തുനിന്നും നിദ്രാന്ധദൃഷ്ടികൾ. 22
ഉറക്കഭ്രാന്തൊട്ട ചിലർ ചെന്നെതിത്തിട്ട തങ്ങളിൽ
ശൂരന്മാരേശ്ശൂരർ പോരിൽക്കുരിരുട്ടത്തുകൊന്നുതേ 23
പരന്മാർ തങ്ങളേക്കൊല്ലുന്നതും പോരിൽപ്പെരുത്തുപേർ
അറിഞ്ഞതില്ലുറക്കഭ്രാന്തിയായി മുഴുത്തവർ. 24
അവക്കുള്ളീച്ചേഷ്ടയേക്കണ്ടറിഞ്ഞു പുരുഷർഷഭ!
ഭീഭത്സുവുച്ചത്തിൽ മുഴങ്ങിടുമ്മാരേവമോതിനാൻ. 25
തളർന്നു നിദ്രാന്ധരല്ലോ വാഹനത്തോടുമേവരും
ഇരുളും പൊടിയുംകൂടിപ്പരംമൂടിയ സേനയിൽ. 26
നിങ്ങളെന്നാൽബ്ബോദ്ധ്യമെങ്കിൽബ്ബടരേ ചെറുടങ്ങുവിൻ
പോക്കളത്തിൽക്കണ്ണടച്ചുകൊൾവിനിങ്ങു മുഹൂർത്തമേ. 27
ഉറക്കംപോയ് ക്ഷീണവും തീർന്ന ചന്ദ്രനുദിയ്ക്കുവേ
സ്വർഗ്ഗം സാധിയ്ക്കുവിൻ തമ്മിൽക്കരുപാണ്ഡവവീരരേ! 28
ധാർമ്മികൻ ചൊന്നൊരാവാക്കുകേട്ടാദ്ധർമ്മജ്ഞരേവരും
സമ്മതിച്ചിതു സൈന്യങ്ങളപ്പോൾച്ചൊല്ലീ പരസ്പരം, 29
വിളിച്ചാർത്തു കണ്ണ്!കണ്ണ്!ഹേ ദുര്യ്യോധന!യെന്നുമേ
അടങ്ങുവിനടങ്ങീടുന്നുണ്ടിതാ പാണ്ഡവപ്പട. 30
വിളിച്ചജ്ജനനവ്വണ്ണം ചൊന്നപ്പോളങ്ങുമിങ്ങുമേ
പാണ്ഡുസൈന്യം നിൻബലവും നിറുത്തിപോരുഭാരത! 31
അവന്റെയാനല്ല വാക്കു വാനോർ മാന്യമുനിന്നുരും
പ്രഹൃഷ്ടരായിക്കൊണ്ടാടിപ്പൂജിച്ചു സവ്വസൈന്യവും. 32

ആസ്സൌമ്യവാക്കിനേവാഴ്ത്തിസ്സ്വസൈന്യങ്ങം ഭാരത!
തളച്ചയോടൊന്നാറങ്ങീ മുഹൂത്തം ഭരതർഷഭ! 33
വിശ്രമംകിട്ടിയതിനാൽ നിൻെറ വൻപട ഭാരത!
യഥേഷ്ടമായ്സ്സുഖംപൂണ്ടുപരം പൂജിച്ചു പാർത്ഥനെ. 34
നിങ്കൽ വേദങ്ങളസ്ത്രങ്ങം നിങ്കൽ ബുദ്ധിപരാക്രമം
നിങ്കൽശ്ശമംസവ്വ്രതദയയുംവീര!സമ്മതേ! 35
ആശപസിയ്ക്കുംഞങ്ങളോക്കും ശമ്മം പാർത്ഥിവർതവ
അഭീഷ്ടകായ്മുടനെവീര!സാധിച്ചുകൊൾകനീ. 36
എന്നാനരവ്യാഘ്രനെയങ്ങവർ വാഴ്ത്തി മഹാരഥർ
ഉറക്കത്തിൽപ്പെട്ട മിണ്ടാതടങ്ങീ ധരണീപതേ! 37
അശപപൂണ്ടുചിലർ വേറേ തേത്തട്ടിലും ചിലർ
ചിലരാനപ്പുറത്തുംതാൻ കിടന്നിതു നിലത്തുമേ. 38
വരായുധം വേൽഗദയും വാളും മഴുവുമങ്ങിനേ
കത്തിയും മെയ്ച്ചട്ടയുമായ് വേറേ വേറേയുറങ്ങിനാർ. 39
വൻപാമ്പൊക്കും ധൂളിയേറാ തുമ്പിക്കൈകൊണ്ടു കുംഭികം
ഉറക്കത്തിൽ ശ്വാസമിട്ടു തണുപ്പിച്ചിതു ഭൂമിയേ. 40
കുക്കംവലിച്ചാനകളൊട്ടേറെശ്ശോഭിച്ചുഭൂമിയിൽ
ചീറുന്ന പാമ്പുമായ്ച്ചീന്നിവീണ കുന്നുകൾപോലവേ. 41
കുളമ്പിനാൽസ്സമനിലംവിഷമാകാരമാക്കിനാർ
ഹേമയോക്ത്രാശ്വങ്ങം നകംസടയിൽച്ചാച്ചുമങ്ങിനെ 42
ഉറങ്ങീ നൃപതേ!തേരിൽപ്പൂട്ടിയുള്ളവയെങ്ങുമേ
ഇമ്മട്ടാനകളശ്വങ്ങം ഭടരും ഭരതർഷഭ! 43
യുദ്ധം നിത്തീട്ടൊന്നാറങ്ങീപെരുതും ശ്രമമാന്നവർ
അമ്മട്ടുറക്കമായ്ബ്ബോധംകെട്ടുറങ്ങീ പെരുമ്പട. 44
കൌശലക്കാരെഴുതിയ ചിത്രംപോലോറമത്തുതം
'ആ വീരർ പോരിൽ ക്ഷീണിച്ചിട്ടുറങ്ങീ ഹസ്തിമസ്തകേ 45
രാവിൽ മാരപ്പോരിൽ വാടിമങ്കക്കൊങ്കയിലാംവിധം'

ആ ക്ഷത്രിയന്മാർ മണികുണ്ഡലാഢ്യർ
യുവാക്കൾ തമ്മിൽശ്ശരവിക്ഷതന്മാർ

ഗജേന്ദ്രകുംഭങ്ങളിൽ വീണാരങ്ങി
പൊണ്ണിൻ മുലക്കുന്നിലണഞ്ഞവണ്ണം. 46
അപ്പൊളാമ്പൽക്കുടയവൻ കാമിനീ ഗണ്ഡപാണ്ഡുരൻ
നയനാനന്ദനൻ ചന്ദ്രനിന്ദ്രദിക്കിനു ചാത്തലായ്. 47
അമരനായകദിഗ്ഗഹയിങ്കൽനി-
ന്നമലരശ്മിസടാങ്കുരപിഞ്ജരൻ
തിമിരകുംഭികുലം പിളർവോൻമുാ-
യ്ക്കുദിതനായുദയാദ്രി ഹരീശ്വരൻ. 48
ഹര പ്രഷത്തടിയോടെതിർകാന്തിയായ്
സ്മരശരാസനഭംഗികലർന്നവൻ
വരവധൂസ്മിതസുന്ദരനായവൻ
പരമയന്നിതുതാൻ കുമുദപ്രിയൻ. 49

മുഹൂർത്തംകൊണ്ടു ഭഗവാൻ മുനുറംശശലാഞ്ഛനൻ
താരാഭപോക്കുമരുണജ്യോതിസ്സുംകാട്ടിനാൻപ്രഭു. 50
അരുണൻ തന്നരികിലായ്ജ്ജാതരൂപനിറത്തൊടും
മഹാരശ്മികുലംചന്ദ്രനുതിച്ചു മെല്ലുമെല്ലവേ. 51
പ്രഭകൊണ്ടകലത്താക്കും ചന്ദ്രരശ്മികളപ്പൊഴേ
ഭുവുമാകാശവും ദിക്കുമെങ്ങും വ്യാപിച്ചുമെല്ലവേ. 52
മുഹൂർത്തംകൊണ്ടുലകിടമൊക്കെ ജ്യോതിസ്സുരൂപമായ്
എതിരെന്യേ കാഴ്ചപോക്കുമിരുളൊക്കെയൊഴിച്ചുപോയ്. 53
ലോകംവിളക്കി വെൺതിങ്കൾ പകൽമട്ടാക്കിടുമ്പൊഴേ
നകതഞ്ചരന്മാരവിടെച്ചുറ്റി ചുറ്റീല മന്നവ! 54
തിങ്കളിൽ കതിർതട്ടിച്ചെന്നുണർത്തും സൈന്യമൊന്നുപ!
സൂര്യാംശുതട്ടം പോത്താരിൻ വനംപോലെയുണർന്നുതേ. 55
ചന്ദ്രോദയംകൊണ്ടു കടലിളകീടും പ്രകാരമേ
ചന്ദ്രോദയംകൊണ്ടിളകിത്തീർന്നിതന്നാപ്പടക്കടൽ. 56
അപ്പോൾത്തുടർന്നു പിന്നേയുമങ്ങു യുദ്ധംധരാപതേ!
ലോകം മുടിപ്പാൻ വെളിവിൽപ്പരലോകം കൊതിപ്പവർ. 57

186. സൈന്യദ്വൈധീകരണം

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

ദുര്യോധനൻ ചെന്നുപിന്നെ ദ്രോണരോടോതിയിങ്ങിനെ
അമർഷംപൂണ്ട തേജസ്സും ഹർഷവും കൂട്ടിടുംവിധം 1

ദുര്യോധനൻ പറഞ്ഞു.

പൊറുക്കൊല്ലാതളന്നിട്ട പോരിൽ ക്ഷീണംകെടുപ്പതും
മനസ്സുകെട്ട ശത്രുക്കൾ വിശേഷാൽ മെച്ചമാണ്ടവർ. 2
ഇവിടുത്തേ പ്രിയാപാത്താണെങ്കു ഞങ്ങൾ പൊറുത്തതും
അതിനാൽപ്പാണ്ഡവർ പരിശ്രാന്തരായ് ബലമേറിയോർ. 3
എല്ലാങ്കൊണ്ടും ബലത്താലും തേജസ്സാലും ക്ഷയിച്ചനാം
വീണ്ടും വീണ്ടും വാച്ചിടുന്നുണ്ടെങ്കു പാലിയ്ക്കയാലവർ. 4
ദിവ്യാസ്ത്രങ്ങളുമൊക്കേയും ബ്രഹ്മാസ്ത്രങ്ങളുമങ്ങിനേ
വിശേഷിച്ചും നില്പതുണ്ട ഭവാനിലവയൊക്കെയും. 5
പാണ്ഡുക്കളും ഞങ്ങളും മറ്റെല്ലാ വില്ലാളി വീരരും
പൊരുതും നിൻകിടപെടാസത്യമാണിപ്പറഞ്ഞതും. 6
ദേവദാനവഗന്ധർവ്വരൊക്കുംവിശ്വം ദ്വിജോത്തമ!
ദിവ്യാസ്ത്രത്താൽ മുടിയ്ക്കുംനീ സർവ്വാസ്ത്രജ്ഞനെ സംശയം. 7
ഭവാൻ പൊറുക്കുന്നിതങ്ങേപ്പേടിയ്ക്കുമവരേദ്ധം
ശിഷ്യത്വമോയെന്റെ ഭാഗ്യക്കേടോ മുനിട്ടു നില്ക്കയാൽ. 8

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

എന്നിളക്കീട്ട നിൻപുത്രൻ ചൊടിപ്പിച്ച ഘടോത്ഭവൻ
മന്യുവാന്നോതി നൃപതേ! ദുര്യോധനനൊടിങ്ങിനേ. 9
വയസ്സുൻഞാൻ ശക്തിപോലെ പോർചെയ്യുന്നോൻ സുയോധന
വിജയം വായ്ക്കുവാൻ ക്ഷുദ്രംചെയ്യേണമിതിലപ്പുറം. 10
അസ്ത്രജ്ഞൻ കൊല്ലുണം മറുമനസ്ത്രജ്ഞജനത്തിനേ
ശുഭമോ ചെറുശുഭമോനീ നിനയ്ക്കുംപ്രകാരമേ. 11

അതുചെയ്യാംനീ പറഞ്ഞാൽ മറിച്ചില്ലാ കുരുദ്വഹ!
പരാക്രമംചെയ്ത പോരിൽപ്പാഞ്ചാലരെ മുടിച്ചമേൽ. 12
ചട്ടയുരുന്നുണ്ടുനൃപ!സത്യമായുധമാണാഞാൻ
കൌന്തേയനജ്ജുനൻ പോരിൽത്തളന്നൊന്നോത്തിട്ടുന്നുനി. 13
അവന്റെ വീര്യംകേട്ടാലും സത്യമായ്ക്കുരുവീര!നീ
ദേവദാനവഗന്ധർവ്വ യക്ഷരാക്ഷസരാരുമേ. 14
പോരിൽത്താങ്ങാൻ പോരകോപിച്ചേറോരാസ്സവ്യസാചിയേ
അവനേറാക്ഖാണ്ഡവത്തിൽബ്ഭഗവാൻ ദേവരാജനെ. 15
ആ മഹാത്മാവു വഷ്ണിയ്യെത്തടുത്തല്ലോ ശരങ്ങളാൽ
യക്ഷനാഗാസുരന്മാരെ മറും ഗർവ്വിഷ്ടരേയുമേ. 16
പുരുഷോത്തമൻ കൊന്നതും നീയറിഞ്ഞിട്ടുള്ളതല്ലയോ
ചിത്രസേനാദി ഗന്ധർവ്വർ തോറ്റല്ലോ ഘോഷയാത്രയിൽ. 17
വിടീച്ചല്ലോ കൊണ്ടുപോകും നിങ്ങളെയും ധനദ്രൻ
നിവാതകവചന്മാരാം ദേവശത്രുക്കളേയുമേ. 18
സുരക്ഷുദ്ധരെന്നാലും പോരിൽത്തോല്പിച്ച വീര്യവാൻ
ഹിരണ്യപുരമാണ്ടിട്ടമസംഖ്യം ദാനവേന്ദ്രരേ. 19
ജയിച്ച പുരുഷവ്യാഘ്രൻ ശക്യനോ മാനുഷക്കവൻ
നീകാണ്കെത്തന്നെയീനിന്റെ സൈന്യമൊക്കെയുമങ്ങിനെ
പ്രയത്നിച്ചുൽക്കിലും പാണ്ഡുപുത്രൻ കൊന്നീലയോനൃപ! 20

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു

അമ്മട്ടജ്ജുനനെ വാഴ്ത്തിച്ചൊല്ലും ദ്രോണനൊടപ്പൊഴേ
രാജാവേ!നിന്മകൻ കോപംകലന്നിങ്ങിനെ ചൊല്ലിനാൻ. 21
ഈ ഞാൻ ദുശ്ശാസനൻ കർണ്ണനമ്മാമൻ സൌബലേയനും
ഭാരതപ്പടരണ്ടാക്കിക്കൊല്ലാം പോരിൽക്കിരീടിയേ. 22
അവന്റെയാവാക്കുകേട്ടു ഭാരദ്വാജൻ ചിരിച്ചുടൻ
ഊക്കിൽത്തിരിച്ചാനങ്ങയ്ക്കു സ്വസ്തിയാകെന്നുമോതിനാൻ. 23
തേജസ്സിനാൽ ജ്വലിച്ചീടുമാഗ്ഗാണ്ഡീവിയെയാരുവാൻ
അക്ഷയ്യനേ ക്ഷയിപ്പിപ്പൂ ക്ഷത്രിയൻ ക്ഷത്രിയേന്ദ്രനേ. 24

അവനെദ്ധനദൻ ശക്രൻ യമനും ജലനാഥനും
നാഗാസുരാശരന്മാരും മുടിയ്ക്കാ ശസ്ത്രപാണിയെ. 25
മൂഢന്മാരീവിധം ചൊല്ലും നീ ചൊല്ലുംപടി ഭാരത!
പോരിലജ്ജുനനോടേറാലാരെത്തും സചസ്തിമാൻ ഗ്രഹേ. 26
എങ്ങും ദുഷ്കൃതയുള്ളോൻ നീ നിഷ്ഠുരൻ പാപനിശ്ചയൻ
ഹിതംനോക്കും യോഗ്യരോട്ട ചൊൽപ്പൂ തോന്നുന്നതൊക്കെയും
ആത്മാർത്ഥമായിബ്ബാധിപ്പാൻ ചെന്നോൽക്കൂ പാർത്ഥനോട്ട നീ
യുദ്ധംകൊതിപ്പൂ കുലജനാകും ക്ഷത്രിയനല്ലയോ. 28
കുറമില്ലാത്ത മന്നോരെയൊക്കെക്കൊല്ലിപ്പതെന്തു നീ
ഈ വൈരത്തിന്നുമൂലം നീ ചെന്നജ്ജുനനൊടേല്പ്പൂടോ. 29
ഇതാ നിന്മാതുലൻ വിദ്വാൻ ക്ഷത്രധർമ്മത്തിൽ നില്പവൻ
ചൂതുകാരനെതിർക്കുന്നേ ഗാന്ധാരേ! പാർത്ഥനോട്ടടൻ. 30
ഇവൻ കുടിലനക്ഷജ്ഞൻ ചൂതാടും കിതവൻ ശഠൻ
കള്ളംകളിപ്പോൻ യുദ്ധത്തിൽജ്ജയിയ്ക്കും പാണ്ഡുപുത്രരെ. 31
ചൊല്ലീലയോ നീ ഹർഷിച്ചു കണ്ണനോടൊപ്പമേറവും
ധൃതരാഷ്ട്രൻ കേട്ടിരിയ്ക്കുശ്ശന്യനെപ്പോലെ വീണ്ടുമേ. 32
താത! ഞാനും കണ്ണനുമെൻതമ്പി ദുശ്ശാസനാഖ്യനും
പോരിൽ മുവ്വരുമൊന്നിച്ചു ഹനിയ്ക്കാം പാണ്ഡുപുത്രരേ. 33
സദസ്സുതോറും നിയ്യേവം ചൊന്നതായ്ക്കേട്ടിരിപ്പു ഞാൻ
നടത്തു ശപഥം സത്യവാക്കാവുകവരൊത്തു നീ. 34
ഇതാ മുമ്പിട്ടനില്പൂനിൻ ദുസ്സഹൻവൈരി പാണ്ഡവൻ
ക്ഷത്രധർമ്മം നോക്കിയാലും ചാക്കുനല്ല ജയത്തിലും. 35
ദാനം ഭോഗം പരിപ്പും പൂണ്ടിഷ്ടശ്രയ്മിയന്നു നീ
കൃതകൃത്യൻ കടന്തീന്നോനേൽക്കൂ കുസായ്ക പാർത്ഥനെ. 36
എന്നോതിപ്പോരിലാ ദ്രോണൻ തിരിച്ചു മറുകൂട്ടരും
സൈന്യം രണ്ടായ്ത്തിരിച്ചേവം നടന്നു യുദ്ധമപ്പൊഴേ. 37

---

187. സങ്കലയുദ്ധം

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

രാത്രി മൂന്നാലൊന്നു മാത്രമുള്ളപ്പോഠപ്പോർനടന്നുതേ
പ്രഹൃഷ്ടരാം കൌരവക്കും പാണ്ഡവക്കും ധരാപതേ! 1
പിന്നെത്തിങ്കഠക്കാന്തി കളഞ്ഞാദിത്യൻറെപുരസ്സരൻ
ഉദിച്ചിതരുണൻ വ്യോമം ചുവപ്പിയ്ക്കുംപ്രകാരമേ. 2
കിഴക്കുദിക്കിലരുണൻ ചുവപ്പിച്ച പടിയ്ക്കഹോ
പൊന്നുഞ്ചക്രംപോലെ വന്നുവിളങ്ങീ സൂയ്മമണ്ഡലം. 3

പരം രഥാശ്വങ്ങഠം മനുഷ്യയാന-
മെല്ലാം വെടിഞ്ഞാക്കരുപാണ്ഡുയോധർ .
അക്കൻറെനേരിട്ടു ജപിച്ചുകൊണ്ടു
സന്ധ്യയ്ക്കു കൈകൂപ്പി നമസ്കരിച്ചു. 4

സൈന്യം രണ്ടായതിൽ ദ്രോണൻ പാണ്ഡുസോമകരോട്ടമേ
പാഞ്ചാലരോടും പാഞ്ഞേറ്റു ദുര്യോധനപുരസ്സരൻ 5
രണ്ടായ്ക്കരുക്കളെക്കണ്ടു കണ്ണൻ പാർത്ഥനൊടോതിനാൻ
ശത്രുക്കളെ വലത്താക്കീട്ടെടത്തോട്ടു തിരിയ്ക്ക നീ. 6
കണ്ണനെസ്സമ്മതിപ്പിച്ചുചെയ്കകൊഠകെന്നു ഫൽഗുനൻ
എടുത്തുവെച്ചു വില്ലാളിശ്രേഷ്ഠരാം ദ്രോണകണ്ണരേ. 7
മാധവൻറെയഭിപ്രായമറിഞ്ഞരിപുരഞ്ജയൻ
പടത്തലയ്കൽ നില്പോരു പാർത്ഥനോടോതി മാരുതി. 8

ഭീമസേനൻ പറഞ്ഞു.

അജ്ജുനാജ്ജുന! ബീഭത്സോ! കേഠംക്കുകെന്നുടെയീമൊഴി
ക്ഷത്രിയസ്ത്രീ പെറുവതെന്തിന്നതിൻ കാലമിപ്പൊളാം. 9
ഈ വന്നുചേർന്ന കാലത്തിൽ ശ്രേയസ്സേൽക്കാതിരിയ്ക്കിലോ
അസംഭാവിതരൂപൻ നീയാനൃശംസ്യം പെടാതെയാം. 10
ഏൽക്കുക സതീയശോധർമ്മശ്രീവീര്യാനൃണ്യമാശുനീ
എടുത്തുവെച്ചു ഹേ വീര! പടക്കുട്ടു പിളക്കേടോ. 11

ഭീമനും കൃഷ്ണനും പ്രേരിപ്പിച്ചോരജ്ജുനനപ്പോഴേ
കണ്ണദ്രോണന്മാക്കുമുമ്പിൽക്കേറിച്ചെറും തട്ടത്തുതേ. 12
പടത്തലയ്യൽ മന്നോരെച്ചുട്ടെരിയ്ക്കുമ്പടിയ്ക്കുവൻ
പരാക്രമിയ്ക്കുമൊളെത്തുനിന്നങ്ങാ ക്ഷത്രിയഷ്ഠർ. 13
തടുപ്പാനായീലകത്തും തിയ്യിനെപ്പോലെ പാത്ഥനേ
പിന്നൊദ്ദയ്യോധനൻ കണ്ണനേവം ശകുനിസൌബലൻ. 14
ഇവരെപ്പെയ്ത വഷ്ടിച്ചു കൊന്തേയൻ സവ്യസാചിയേ
അസ്സൂജ്ഞമുഖ്യനവിടെയവരെയ്തസ്സുമൊക്കെയും. 15
നിസ്സാരമാക്കിബ്ഭൂപാല! ശരവഷ്ടങ്ങൾ തൂകിനാൻ
അസ്സമസ്സുകൊണ്ടടച്ചു കൈവേഗത്താൽജ്ജിതേന്ദ്രിയൻ. 16
പതിപ്പത്തനെയ്ത കൊണ്ടാനവരേവരെയും സമം
പൊടിതൂകിപ്പരപ്പീടുംപടിയാം ശരവൃഷ്ടിയും. 17
ഇരുട്ടുമപ്പോളുണ്ടായീ ഘോരമായോരു ശബ്ദവും
ആകാശം ഭൂമിയും ദിക്കുമറിയാതായിതപ്പോഴേ. 18
പടയും പൊടിയും കൂടീട്ടന്ധമായ്ത്തീന്നിതൊക്കെയും
അവരും ഞങ്ങളും തമ്മിലറിഞ്ഞില്ലാ ധരാപതേ! 19
അതാതുദ്ദേശവഴിയായ് നിന്നെതിത്തിതു മന്നവർ
തമ്മിൽനേരിട്ടു തേർപോയ തേരാളികളിളാപതേ! 20
മുടിയിൽച്ചുട്ടയിൽക്കയ്യിന്മേലും വന്നങ്ങണഞ്ഞുതേ
സൂതാശപഹീനരായ്ച്ചേഷ്ടകെട്ട തേരാളിമാർകളും. 21
ജീവീയ്ക്കുംപോലെ കാണായീ പേടികൊണ്ടോത്തി പെട്ടവർ
ചത്തുവീണ മലയ്ക്കൊക്കുമാനയേപ്പുൽകി വാജികൾ. 22
കുതിരക്കാരുമായ്ച്ചത്തുകാണായിതു കിടപ്പതും
ഉടനേ സംഭ്രമത്തോടു വടക്കോട്ടെയ്ക്കു മാറിയും. 23
നില്പായിതടരിൽ ദ്രോണൻ പുകയറഗ്നിപോലവേ
പോക്കളംവിട്ടവൻതാനേ മാറിനില്പതുകണ്ടടൻ. 24
ഇളകിപ്പോയിവല്ലാതെ പാണ്ഡവപ്പട മന്നവ!
വിളങ്ങും ശ്രീയൊടുംതേജസ്സുജ്വലിയ്ക്കും പ്രകാരമേ. 25
ദ്രോണരെക്കണ്ടുപേടിച്ചു കലുങ്ങീ മണ്ടി വൈരികൾ
ശത്രുക്കളെവിളിച്ചെല്ലും മത്തമാതംഗതുല്യനെ. 26

ജയിപ്പാൻകണ്ടതില്ലാരും ദൈത്യരിന്ദ്രനെയാംവിധം
ഉത്സാഹംകെട്ടിതു ചിലർ ചൊടിച്ചു ധീരരാം ചിലർ. 27
വിസ്മയപ്പെട്ടിതു ചിലരമ്പംതേടിനാർ ചിലർ
കൈകൊണ്ടു കൈതെരിച്ചാരങ്ങവിടെച്ചില മന്നവർ. 28
ക്രോധമൂർഛിതരായ്ചമ്പുണ്ടുകടിച്ചു വേറെയും ചിലർ
വില്ലുലച്ചു ചിലർ ചിലർ ഭുജംമട്ടിച്ചിതപ്പൊഴേ. 29
കാജസ്സേനും ജിതാത്മാക്കൾചെന്നോരു ദ്രോണനായ്ച്ചിലർ
പാഞ്ചാലന്മാർ വിശേഷിച്ചും ദ്രോണബാണാത്തരായഹോ. 30
രാജപാശ്വംചെന്നു പാരീ പോരിൽ വേദനമൂത്തവർ
വിരാടനും ദ്രുപദനുംദ്രോണനോടേറിതപ്പൊഴേ. 31
അമ്മട്ടു പോരിൽച്ചുറ്റീടുമരിഞ്ജയനോടഹോ
അപ്പോൾ ദ്രുപദപൌത്രന്മാർ മൂന്നുപേരവനീപതേ! 32
വില്ലന്മാരാം ചേദികളും ദ്രോണനോടേറിതാഹവേ
ആ മൂന്നുപാഞ്ചാലപൌത്രന്മാക്കും മൂന്നുശരങ്ങളാൽ. 33
ദ്രോണൻ പ്രാണൻപോക്കിവിട്ടു ചത്തുവീണീടിനാരവർ
ചേദിസൃഞ്ജയകൈകേയന്മാരേത്തോല്പിച്ചു കുംഭജൻ. 34
മടക്കിനാൻ മാത്സ്യരേയും ഭാരദ്വാജൻ മഹാരഥൻ
അപ്പോൾചൊടിച്ചാ ദ്രുപദൻ ചൊരിഞ്ഞൂ ശരവൃഷ്ടിയേ. 35
ദ്രോണനേറനേക്കു നൃപതേ! സംഗരത്തിൽവിരാടനും
ആബ്ബാണവർഷംപോക്കീട്ടാദ്രോണൻ ക്ഷത്രിയമർദ്ദനൻ. 36
ആ വിരാടദ്രുപദരേപ്പുരമമ്പെയ്തു മൂടിനാൻ
ദ്രോണൻ മൂടുനാവർ പടത്തലയ്ക്കൽ ക്രുദ്ധരാമവർ. 37
പരംക്രോധമിയന്നെയ്തു ദ്രോണനേ വിശിഖങ്ങളാൽ
അപ്പോൾ ദ്രോണൻ മഹാരാജ! ചൊടിച്ചൊട്ടും പൊറാത്തവൻ
തീക്ഷ്ണഭല്ലം വിട്ടറുത്താനവക്കേളോരു വില്ലുകം
അപ്പോൾ വിരാടൻ കോപിച്ചിട്ടടരിൽപ്പത്തുതോമരം. 39
വിട്ടു പത്തനുമവ്വണ്ണം ദ്രോണനെക്കൊലചെയ്വാൻ
ദ്രുപദൻ പൊന്നണിഞ്ഞുള്ളകാരിരുമ്പായ വേലുടൻ. 40
പാമ്പിനെപ്പോലെയുള്ളോന്നുചാട്ടീദ്രോണനേറനേക്കുടൻ
തീക്ഷ്ണഭല്ലങ്ങളാൽപ്പത്തുതോമരങ്ങളറുത്തുടൻ. 41

വൻവൈഡൂര്യമാഢ്യമാംവേലും ദ്രോണനപ്പെയ്തുറുത്തുതേ
പരമൂട്ടിയഭല്ലങ്ങൾകൊണ്ടു ശത്രുഹരൻ ഗുരു. 42
വിരാടദ്രുപദന്മാരെക്കാലനുക്കു കയറിനാൻ
വിരാടനും ദ്രുപദനും മരിയ്ക്കേക്കെയൊഴിവും. 43
ചേദിപാഞ്ചാലമത്സ്യന്മാർകളുമമ്മട്ടു മൂന്നുപേർ
പാഞ്ചാലപൌത്രരാംവീരന്മാരുംചത്തൊരുശേഷമേ. 44
ദ്രോണന്റെ കമ്മംകണ്ടിട്ടു കോപദുഃഖങ്ങളാണ്ടവൻ
രഥിമദ്ധ്യേ ചെയ്ത സത്യം ധൃഷ്ടദ്യുമ്നൻ മഹാശയൻ 45
ഇഷ്ടാപൂർത്തം നശിയ്ക്കട്ടെ ക്ഷാത്രംബ്രഹ്മണ്യമെന്നതും
ദ്രോണനെ ഞാൻ വിടുകിലും ദ്രോണനെന്നെജ്ജയിയ്ക്കിലും. 46
മുറും വില്ലാളികൾ നടുക്കേവമങ്ങോരുരച്ചവൻ
ദ്രോണനോടേറുസബലൻ പാഞ്ചാല്യൻ പരനാശനൻ. 47
ദ്രോണനോടേറു പാഞ്ചാലരൊരേടം പാർത്ഥർമറിടം
ദുര്യോധനൻ കണ്ണനമവണ്ണം ശകുനിസൌബലൻ. 48
മുഖ്യസോദര്യരും പോരിൽദ്രോണനെക്കാത്തുരക്ഷയായ്
ആമഹാത്മാക്കളവണ്ണംകാക്കുംദ്രോണനെയാഹവേ. 49
പാഞ്ചാലർ നേരേ നാക്കാനുമായീലാ പൊരുതുപൊഴേ
ധൃഷ്ടദ്യുമ്നന്റെമേൽ ഭീമൻ പൊടിച്ചാനാശു മാരിഷ! 50
ക്രൂരവാക്കാലായവനെക്കുത്തിനാൻ ഭരതർഷഭ!

ഭീമസേനൻ പറഞ്ഞു.

ദ്രുപദാനുചയജൻ സർവ്വശസ്ത്രാസ്ത്രങ്ങളറിഞ്ഞവൻ
ക്ഷത്രിയൻതാനെന്നുകണ്ടോൻ ശത്രുനില്പതുകാണുമോ. 51
പിതൃപുത്രവധം കണ്ടിട്ടാണായോനാരു കാത്തിടും
വിശേഷാൽ രാജസഭയിൽശ്ശപഥംചെയ്തുവെച്ചവൻ. 52
ഇതാ തന്നുടെതേജസ്സാൽക്കത്തുമഗ്നികണക്കിനേ
ശരചാപേന്ധനൻ ദ്രോണൻ ചൂടുന്നുക്ഷത്രമണ്ഡലം. 53
പാണ്ഡവപ്പടയൊക്കെയുമുടൻ ചുട്ടുമുടിയ്ക്കുമേ
നിന്നുകാണ്മിൻ നിങ്ങളെന്റെ കമ്മംദ്രോണനൊടേല്ക്കുവൻ. 54

എന്നോതിദ്രോണസൈന്യത്തിൽച്ചൊടിച്ചേറീ വൃകോദരൻ
ആവതോളം വലിച്ചപ്പെയ്താശു നിൻപടകീറിയും. 55
പെരുമ്പടയിലേറീട്ടാദ്ധൃഷ്ടദ്യുമ്നനമങ്ങിനെ
പോരിൽദ്രോണനെറ മുമ്പെത്തീ പിന്നൊമ്പഹളമായിതേ. 56
നമുക്കമ്മട്ടൊരുരണംകണ്ടിട്ടില്ലില്ലകേൾവിയും
സൂര്യോദയത്തിലുണ്ടായബഹളംപോലെ മന്നവ! 57
കൂട്ടിമുട്ടിത്തന്നെ തേരിൻനിരകാണായി മാരിഷ!
ചത്തും തകൻമവ്വണ്ണം ദേഹിദേഹങ്ങളങ്ങിനേ. 58
ചിലർ മറൊരിടംപോകുംവഴി ശത്രുക്കളേല്ക്കയായ്
പിന്തിരിയ്ക്കപ്പിമുറത്തും പാശ്വത്തും ഹതരായ്ചിലർ. 59
അമ്മട്ട തമ്മിൽക്കൂടീട്ട യുദ്ധമേറാം കഠോരമായ്
പരംസന്ധ്യയിലായ്ത്തീന്നിതരം ഭാസ്കരനപ്പൊഴേ. 60

---

188. നകുലയുദ്ധം

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

അവ്വണ്ണമേ മഹാരാജ! പടയിൽച്ചട്ടയിട്ടവർ
സന്ധ്യയിങ്കൽസ്സഹസ്രാംശുദേവനസ്സെവചെയ്തതേ. 1
ഉരുകും പൊൻനിറത്തോടും സഹസ്രാംശുവുദിയ്ക്കവേ
ലോകമൊക്കെപ്രകാശിയ്ക്കെ വീണ്ടും യുദ്ധംനടന്നുതേ. 2
ഉദിയ്ക്കുംമുമ്പെതിത്തേറു നിന്നാ ദ്വന്ദ്വങ്ങളങ്ങിനെ
സൂര്യോദയത്തിനുശേഷം തമ്മിൽസ്സജ്ജിച്ചു ഭാരത! 3
തേരൊടശ്വംഹയത്തോടുഗജം കാലാൾഗജത്തോടും
ഏറിതശ്വത്തോടുമശ്വം കാലാൾ കാലാൾകളോടുമേ. 4
തേർതേരൊടാനയോടാനഹയത്തോടും കുരുദ്വഹ!
മേൽനിന്നുംപിരിഞ്ഞും യോധന്മാർപോരിൽച്ചെന്നോരിതപ്പൊഴേ.
രാത്രികർമ്മംചെയ്തതലന്വരക്കാംശുതട്ടിയോർ
പൈദാഹംപൂണ്ടുപലരും ബോധങ്കെട്ടവിധത്തിലായ്. 6

ശംഖഭേരീമൃദംഗങ്ങൾ ഗർജ്ജിയ്ക്കും കൊമ്പനാനകൾ
ചെറുഞാണൊലിയിട്ടീടുംവിൽകളെന്നിവ നമ്മുടെ. 7
ശബ്ദംസ്വർഗ്ഗത്തിലെത്തുമമർത്യർന്നു ഭരതർഷഭ!
ഓടും കാലാൾകളുടെയുംവീഴും ശസ്ത്രങ്ങടേയുമേ. 8
ഹ്രേഷിയ്ക്കുമശ്വങ്ങടെയുമോടുംതേർകളുടേയുമേ
കൂക്കിയാപ്പോർകളുടെയും ഘോഷം ബഹളമായിതേ. 9
മുഴുത്തബഹളാരാവം ദ്യോവിൽച്ചെന്നൊത്തിയപ്പൊഴേ
നാനാസ്ത്രമേറ്ററ്റു പിടയ്ക്കുന്നോക്കുള്ളാർത്തനാദവും. 10
പാവപ്പെട്ടവിധംപാരം പാരിൽക്കേൾക്കായിതപ്പൊഴേ
വീണും വീഴ്ത്തുമായാനതേരാളശ്വഗണങ്ങടേ. 11
പലമട്ടിൽക്കേറിയേറാസ്സൈന്യങ്ങളിടയുമ്പൊഴേ
തങ്ങൾ തമ്മിൽക്കൊന്നുമാറാർതമ്മിൽത്താൻവൈരിതമ്മിലും
വീരർവിട്ടായുധം യോധഗജങ്ങളിലസംഖ്യമേ
രജകന്മാരിൽവസ്ത്രങ്ങൾപോലെ കാണായി കൂട്ടമായ്. 13
വീരരോങ്കിപ്രയോഗിയ്ക്കും വാളുകൾക്കുള്ളനിസ്വനം
രജകന്മാരലക്കുന്ന വസ്ത്രത്തിന്നൊലിപോലെയായ്. 14
അസി ഖഡ്ഗം തോമരങ്ങൾ വെണ്മഴുക്കളിവറിനാൽ
അടുത്തുനിന്നുള്ള യുദ്ധമേറ്റംഭീഷണമായിതേ. 15
ഗജാശ്വദേഹോത്ഭവമായ് നരദേഹമൊലിപ്പതായ്
ശസ്ത്രമത്സ്യംചേർന്ന മാംസച്ചോരച്ചേറുകലർന്നതായ്. 16
ആർത്തനാദംമൂത്ത കൊടിവസ്സുവൽനരയുള്ളതായ്
പരലോകത്തെയ്ക്കുചാട്ടം പുഴവീരരൊഴുക്കിനാർ. 17
ഊക്കൊക്കെയേറുരാവേറ്റം തളർന്നുള്ളമുഴന്നവർ
ദേഹമൊക്കെസ്തബ്ധമായിനിന്നുപോയ് ഗജവാജികൾ. 18
മുഖംവാടിയവീരന്മാർ കുണ്ഡലാഢ്യമുഖത്തൊടും
യുദ്ധോപകരണത്തോടും ശോഭിച്ചാരങ്ങുമിങ്ങുമേ. 19
ക്രവ്യാൽഗ്ഗണങ്ങളാൽപ്പാതിമൃതരാൽ മൃതരാലുമേ
തേരിൻറെവഴിമുട്ടിച്ചു മുറുംശോഭിച്ചു പോക്കളം. 20
ചക്രംതടഞ്ഞുള്ള തേർകളുക്കെടുത്തിട്ട വാജികൾ
ഞരുങ്ങിയേന്തിയസ്ത്രോരു വിറച്ചും ക്ഷീണമുള്ളവ. 21

കുലസത്വബലംപൂണ്ട കുംഭികഠംക്കൊത്ത വാജികഠം
തളർന്നുപേടിച്ചു കടൽക്കൊക്കുമാപ്പട ഭാരത! 22
മുറുംപരവശപ്പെട്ട ദ്രോണഫൽഗ്ഗുനരെന്നിയേ
നിലയ്ക്കുനിന്നിതവരങ്ങാത്തക്കാലംബമായവർ. 23
അവരോടേറു മറുള്ളോർ കാലനുക്കുകേറിനാർ
ആവിഗ്നമായ്ത്തീർന്നു മുറുംകൌരവക്കുള്ള വൻപട. 24
പാഞ്ചാലസൈന്യവുമിടഞ്ഞറിയാതായിതൊന്നുമേ
അന്തകോദ്യാനമട്ടായിബ്ഭീരുഭീഷണമാമതിൽ. 25
മന്നിൽ മന്നോർകുലക്കാക്കുമഹാനാശംമുതിർന്നതിൽ
കണ്ണനെദ്രോണനെപ്പിന്നെപ്പാർത്ഥനെധർമ്മപുത്രനെ. 26
യമന്മാരെബ്ഭീമനേപ്പഞ്ചാല്യനെശ്ശിനിപുത്രനേ
ദുശ്ശാസനദ്രൌണിദുര്യോധനസൌബലരെയുമേ. 27
കൃപരെശ്ശല്യരെപ്പിന്നെക്കൃതവർമ്മാവിനേയുമേ
തന്നേയുമന്യന്മാരേയും ഭ്രമിയേട്ടിക്കിനേയുമേ. 28
അറിയാതായ് പടപൊടിയടഞ്ഞിടയെ മന്നവ!
ബഹളംഘോരമായ്മൂടും പൊടിക്കാർവന്നുയർന്നതിൽ. 29
രണ്ടാമതും രാത്രിവന്നിതെന്നു ചിന്തിച്ചിതപ്പൊഴേ
അറിയാതായ്കൌരവരും പാണ്ഡുപാഞ്ചാലരും ശരി. 30
ദിക്കുമാകാശവും ഭ്രുവംസമംവിഷമവും ശരി
കയ്ക്കുകിട്ടംപരരെയുമവ്വണ്ണം തങ്ങളേയുമേ. 31
പോരിൽവീഴ്ത്തീമത്സ്യരപ്പോഠംജയിപ്പാൻ മുതിരുന്നവർ
പൊടിപൊങ്കുകകൊണ്ടിട്ടുംഘോരവീഴ്കകൊണ്ടുമേ. 32
അടങ്ങീ ഭ്രമിയിൽദ്ധൂളികാറിൻ ശീഘ്രതകൊണ്ടുമേ
അതിലാ നകളശ്വങ്ങഠം ഭടർതേരാളിപത്തികഠം. 33
പാരിജാത വനപ്രായം ശോഭിച്ചു ഘോരയാടിയോർ
പിന്നെദുര്യോധനൻ കണ്ണൻ ദ്രോണൻ ദുശ്ശാസനാഖ്യനും. 34
രഥീന്ദ്രർ നാൽവർചെന്നേറുനാലുപാണ്ഡവരോടുമേ
യമന്മാരോടേറു തന്വിയോടുംകൂടിസ്സുയോധനൻ. 35
കണ്ണൻഭീമനൊടവ്വണ്ണംദ്രോണനോടേറിതജ്ജുനൻ
ആ യുദ്ധം ഘോരമാശ്ചര്യം കണ്ടുനിന്നിതു സർവ്വരും. 36

വിചിത്രംതേരാനചേന്ന വിചിത്രത്തേർകലന്നഹോ
മുഖ്യത്തേരാളികഠംക്കുള്ള സന്നിപാതമമാനുഷം. 37
ചിത്രയോധികഠംതൻ ചിത്രയുദ്ധംരഥികഠംകണ്ടുതേ
കിണഞ്ഞോറും വിക്രമിപ്പോർതമ്മിൽവെൽവാൻ മുതിന്നവർ.
മഴക്കാറുകളേപ്പോലെ ശരവർഷങ്ങഠം തൂകിനാർ
അക്കൊന്തിയെഴും തേരിലമന്നാപ്പുരുഷർഭർ. 39
ശോഭിച്ചുവന്നാടുത്തോരു ശാരദാഭ്രങ്ങഠംപോലവേ
ആയോധന്മാർ മഹാരാജ! ക്രോധാമർഷമിയന്നവർ. 40
മത്സരിയ്ക്കുംമഹേഷ്വാസർയതാംചെയ്യുധനുർദ്ധരർ
തമ്മിൽനേരിട്ടേറുമത്തഗജശ്രേഷ്ഠർ കണക്കിനെ. 41
ഇല്ലാന്യനം ദേഹഭേദമാസ്സമാഗമകാലമേ
അതിലൊന്നിച്ചവരുമേ ചിന്നിപ്പോയീമഹാരഥർ. 42
കയ്യംകാലും കുണ്ഡലങ്ങളണിയുന്ന മുഖങ്ങളും
വില്ലുമമ്പു കത്തിവാളും മഴുവും പട്ടസങ്ങളും. 43
നാളികംക്ഷുരനാരാചം നഖരംവേലുതോമരം
മറ്റുംകടഞ്ഞ പലമട്ടുള്ളായുധവിശേഷവും. 44
വിചിത്രമായ്പ്പലതരംചെയ്ച്ചട്ടകളുമങ്ങിനേ
വിചിത്രമായടഞ്ഞുള്ളതേർ ചത്തശ്വഗജങ്ങളും. 45
ശൂരരും നഗരപ്രായംയോധർചത്തരഥങ്ങളും
മേലാഠം ചത്തശങ്ങളുമിങ്ങുമിട്ടവലിച്ചുവ. 46
കാറുപോലോടിടുമവക്രുദ്ധവീരരിയന്നവ
താഴേവീണുള്ള കൊടികഠംമാമരംകണ്ടുടങ്ങളും. 47
കുടയാഭരണംവസ്ത്രം മണിക്കും പുഷ്പമാലകഠം
ഹാരംകിരീടംമകുടമുഷ്ണീഷം കിങ്കിണീഗണം. 48
മാറിലേന്തും മണീനിഷ്കംചൂഡാമണിയിവറിനാൽ
നക്ഷത്രത്താൽ വാനുപോലെയങ്ങുശോഭിച്ചുപോക്കളം 49
പൊറാത്തോനോടുകോപിയ്യുകോപിയോടുപൊരായ്കയാൽ
ദുര്യ്യോധനന്നനകുലൻതന്നോടുണ്ടായ് സമാഗമം. 50
ഇടത്തുവെച്ചിതാമാദ്രീപുത്രൻ നിന്നുടെപുത്രനെ
ശരജാലംചൊരിഞ്ഞുങ്കൊണ്ടതിലുണ്ടായിതാരവം. 51

അമഷ്യിയാകും ഭ്രാതൃവ്യനെടംചുറിയകാരണം
അമഷ്ത്തോടു പകരമെടംചുറീടിനാനടൻ. 52
നിൻപുത്രൻ നൃപതേ! ദുര്യ്യോധനരാജാവുമത്ഭുതം
പകരംതാനിടംചുറും നിൻറെപുത്രനെയപ്പൊഴേ. 53
നകുലൻ മിത്രമാഗ്ജ്ഞൻ തേജസ്സുള്ളോൻതട്ടുത്തുതേ
ശരജാലങ്കൊണ്ടിവനെപ്പീഡിപ്പിച്ചുതട്ടുത്തവൻ. 54
പിന്തിരിപ്പിച്ചു നകുലനതിൽപ്പൂജിച്ചു സേനകൾ
നില്ലുനില്ലെന്നു നകുലൻ നിൻറെപുത്രനൊടോതിനാൻ 55
നിൻദുർമ്മന്ത്രങ്കൊണ്ടുപെരുത്തേറെ ദുഃഖങ്ങളോത്തവൻ.

---

189. സങ്കുലയുദ്ധം

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

ദുശ്ശാസനൻ ചൊടിച്ചേറ്റു സഹദേവനൊടങ്ങുടൻ
തേരിൻറെ കടുവേഗത്താൽപ്പാരിടംതുള്ളിടുംപടി. 1
അവനെത്തുനൊഴേതന്നെ ഭല്ലത്താൽശ്ശത്രുകൾശ്നൻ
തലപ്പാവുള്ളസൂതൻറെ തലകൊയ്തിതുമാദ്രിജൻ. 2
ദുശ്ശാസനനറിഞ്ഞില്ലാവേറേ ഭടരുമാരുമേ
വേഗംമൂലം സൂതശീഷ്ടം സഹദേവനറുത്തതും. 3
തേർപിടിയ്ക്കുന്നയാൽസ്സൌഖ്യംപോലെപോകുന്നവാജികൾ
അതിൽദുശ്ശാസനൻ സൂതൻചത്തുവെന്നതറിഞ്ഞതാം. 4
അവൻ തനിച്ചശ്വനിയന്ത്രണംചെയ്തശ്വകോവിദൻ
ലഘുചിത്രംസൂഷ്ടുവായിപ്പൊരുതീരഥികോത്തമൻ. 5
തൻകൂട്ടരും പരന്മാരുമവൻറെ തൊഴിൽവാഴ്ത്തിനാർ
സൂതൻമരിയ്ക്കിലും തേരാൽനിഭയംപോരിലേല്ക്കയാൽ. 6
സഹദേവൻ തീക്ഷ്ണശരംതൂകി നാനാഹയങ്ങളിൽ
അമ്പോറുപീഡിച്ചവകൾ പാഞ്ഞുപോയങ്ങുമിങ്ങുമേ. 7

കടിഞ്ഞാണിങ്കലേപ്പെട്ട വില്ലുവിട്ടീടിനാനവൻ
വിൽകൊണ്ടുവേലചെയ്യുമ്പോൾ വെടിഞ്ഞു കടിഞ്ഞാണുമേ. 8
അവനേറനേക്കാപ്പുഴതിലെയ്തു മാദ്രേയനന്മുകൾ
കണ്ണൻ നിന്മകനേക്കാപ്പാൻ പിന്തുണച്ചപ്പൊഴെത്തിനാൻ. 9
വൃകോദരൻ മൂന്നു ഭല്ലമുടൻകൺവെച്ചുകണ്ണനിൽ
ചെവിയോളം വലിച്ചിട്ടുകയ്യും മാറത്തുമെയ്തതേ. 10
ചവിട്ടുകൊണ്ട പാമ്പിൻമട്ടപ്പോൾക്കണ്ണൻ തിരിച്ചുടൻ
തടുത്തു ഭീമനെപ്പാരം കുരമ്പുകൾ ചൊരിഞ്ഞവൻ. 11
ഭീമരാധേയർ തമ്മിൽപിന്നെബ്ബഹളമായ്രണം
അവർ കാളകൾ പോലാത്തു കണ്ണരുട്ടി മിഴിച്ചവർ. 12
മഹാവേഗത്തിലന്യോന്യം ചൊടിച്ചലറിയൊപ്പമേ
പടയിൽപ്പാടവമെഴുമവരേറമടുക്കയാൽ. 13
അമ്പെയും നിലവിട്ടിട്ടു ഗദായുദ്ധം തുടങ്ങതേ
ഗദയാലേ ഭീമസേനൻ കണ്ണന്റെ രഥകൂബരം. 14
തച്ചുടച്ചാനപ്പൊളതു പാരമത്ഭുതമായ് നൃപ!
ഗദകൈക്കൊണ്ടുശിരെഴും കണ്ണൻ വായുസുതന്റെയും. 15
തേത്തടത്തെയ്യാഞ്ഞെറിഞ്ഞു തകർത്തു ഗദയാൽഗ്ഗദ
പിന്നെബ്ഭീമൻ ഗുരുഗദവിട്ട കണ്ണന്റെ നേക്കുടൻ. 16
പൊൻകടക്കെട്ടെഴുന്നേറെക്കുരമ്പെയ്തതു കണ്ണനും
തടുത്തു വീണ്ടുമാഞ്ഞെയ്തിട്ടതെത്തീ ഭീമസന്നിധൌ. 17
കണ്ണന്റെയമ്പേറു മന്ത്രരുദ്ധപ്പെൺപാമ്പുപോലവേ
അതിങ്ങോട്ടു തിരിച്ചേറു ഭീമന്റെ വലുതാംധ്വജം. 18
വീണിതാഗ്ഗദവേനോറു മോഹിച്ചു ഹന്ത സൂതനും
ക്രോധം മൂർച്ഛിച്ചെടുബാണമെയ്തു കണ്ണന്റെ നേക്കവൻ. 19
ധ്വജത്തിൽ വൻവില്ലിലാവനാഴിമേലങ്ങുഭാരത!
മഹാബലൻ ഭീമസേനൻ മൂച്ചുകൂട്ടും ശരങ്ങളാൽ. 20
അറുത്തു പരവീരഘ്നൻ ചിരിച്ചുകൊണ്ടുഭാരത!
കൊടിവൻവില്ലാവനാഴിയിവയങ്ങിനെ ഭാരത! 21
കണ്ണൻ ദുർവ്വിഷഹം ഹേമപുംഖംവില്ലൊന്നെടുത്തുടൻ
രഥബാണങ്ങളാലൃക്ഷവണ്ണവാജികളേയുമേ. 22

രാത്രേയൻ കൊന്നിതുടനേ രണ്ടുപിൻസൂതരേയുമേ
തേർപോയ ഭീമൻ നകുലത്തേരിൽച്ചാടിക്കരേറിനാൻ. 23
അരിന്ദമൻ മലമുടികേറും സിംഹംകണക്കിനെ
അവ്വണ്ണം പൊരുതീ ചിത്രം ദ്രോണാജ്ജുനർ മഹാരഥർ 24
ഗുരുവും ശിഷ്യനും ഭൂപ! ചെയ്തതിന്നെതുചെയ്വവർ
വേഗം തൊട്ടത്തെയ്തയാലും തേരോടിയ്ക്കുകയാലുമേ. 25
മത്സ്യക്ക കണ്ണും കരളുമൊരുപോലെ മയക്കിനാർ
തമ്മിൽപ്പോരു നിറുത്തീട്ടു വിറച്ചു യോധരപ്പൊഴേ. 26
ഗുരുശിഷ്യർക്കുള്ള മമുകാണാത്താപ്പോരുകാങ്കയാൽ
രഥമാശ്ചര്യം കാണിച്ചു സൈന്യമദ്ധ്യേ വിചിത്രമായ്. 27
ഇടത്തുവെപ്പാനന്യോന്യമാവീരന്മാർ തുടങ്ങിനാർ
യോധരാശ്ചര്യമായ് ക്കണ്ടോരവക്കുള്ള പരാക്രമം. 28
വലുതായ്ത്തീന്നിതായുദ്ധം ദ്രോണപാണ്ഡവർ തങ്ങളിൽ
ആമിഷത്തിന്നംബരത്തിൽ ശ്യേനങ്ങൾക്കൊപ്പമേ നൃപ! 29
എന്തൊക്കെ ദ്രോണർ കൌന്തേയജയംകാംക്ഷിച്ചു ചെയ്തുവോ
അതിന്നൊക്കെ പ്രതിഹതിയ്ക്കുതാതേ ചെയ്തിതർജ്ജുനൻ. 30
ദ്രോണൻ പാർത്ഥനിലും മെച്ചംനേടാൻ പാരായ്കകാരണം
പിന്നെയസ്ത്രം പ്രയോഗിച്ചിതസ്ത്രത്തിൻവഴി കണ്ടവൻ. 31
ഐന്ദ്രംപാശുപതംതാഷ്ട്രംവായവ്യംപിന്നെവാരുണം
ദ്രോണനെയ്തവയൊക്കേയുംഹനിച്ചിതു ധനഞ്ജയൻ. 32
അവനേറയസ്ത്രമസ്ത്രത്താൽപ്പാണ്ഡവൻനിഹനിയ്ക്കവേ
പിന്നെപ്പരമദിവ്യാസ്ത്രം ദ്രോണർ വിട്ടിതു പാർത്ഥനിൽ. 33
ഏതേതസ്ത്രം പാർത്ഥജയത്തിന്നാവൻ വിട്ടയപ്പതോ
അതാതിനേറവിഘാതത്തിന്നാതായെന്നിതർജ്ജുനൻ. 34
വിധിപോലെയ്ത ദിവ്യാസ്ത്രമൊക്കെപ്പോക്കുമൊളായവൻ
ആർജ്ജവങ്കൊണ്ടർജ്ജുനനെദ്രോണൻ മാനിച്ചിതുള്ളിനാൽ. 35
താൻമേലെയാണീ മന്നിങ്കലെന്നു ചിന്തിച്ചു ഭാരത!
സർവ്വശസ്ത്രജ്ഞവരനാംശിഷ്യനാലേ പരന്തപൻ. 36
മഹാത്മാക്കൾക്കിടയിലാപ്പാർത്ഥൻചെന്നു തട്ടത്തതിൽ
പ്രീതിയോടുചിരിച്ചേറുതടുത്തു പാർത്ഥനെഗ്ഗുരു. 37

അപ്പോൾ മാനത്തു വളരെദ്ദേവഗന്ധർവ്വരും പരം
മഹർഷിസിദ്ധഗണവും കാണായ്വന്നിതു ചുറുമേ. 38
അപ്സരോഗണവും തിങ്ങിയക്ഷരാക്ഷസമിശ്രമായ്
ആകാശമിളകിക്കാണായ്മേഘവ്യാകുലമാംവിധം. 39
അന്തർഹിതോക്തിയവിടെക്കേൾക്കായ്വന്നിതുവീണ്ടുമേ
ദ്രോണസ്തുതിയുമായ്മാന്യപാർത്ഥസ്തുതിയുമായഹോ. 40
ജ്വലിയ്ക്കുമസ്ത്രങ്ങളുമിങ്ങുമെയ്യുവിടുമ്പൊഴേ
പറഞ്ഞാരവിടെക്കൂടിനില്പും സിദ്ധമഹർഷികൾ. 41
ഈയുദ്ധംമാനുഷവുമല്ലല്ലല്ലാസുരരാക്ഷസം
ദൈവഗാന്ധർവ്വങ്ങളല്ലാ ബ്രാഹ്മമാണിതുനിശ്ചയം. 42
വിചിത്രമാശ്ചര്യമിതുകണ്ടിട്ടില്ലില്ലകേൾപിയും
പാർത്ഥനുമേലെയാചാര്യൻ ദ്രോണനുംമേലെയജ്ജുനൻ. 43
ഇവർക്കുള്ളന്തരംകാണ്മാനാവില്ലാമറൊരുത്തനും
രുദ്രൻതാൻതന്നെ രണ്ടായിനിന്നിട്ടു പൊരുതിടുകിൽ. 44
അതിനോടുപമിച്ചീടാംവേറിട്ടുപമകിട്ടിടാ
ഒന്നായാചാര്യനിൽജ്ഞാനംജ്ഞാനയോഗങ്ങളും പാർത്ഥനിൽ.
ഒന്നായാചാര്യനിൽശ്രൌര്യംബലശൌര്യങ്ങളും പാർത്ഥനിൽ
ഈ മഹേഷ്വാസരപ്പോരിൽപ്പറ്റില്ലന്യൻമുടിയ്ക്കുവാൻ. 46
വാനോരൊക്കുംലോകമിവരിച്ചീച്ചെങ്കിൽമുടിയ്ക്കുമേ
ആ നരശ്രേഷ്ഠരെപ്പാർത്തിട്ടേവംചൊല്ലീ മഹീപതേ! 47
ഒളിവായ്നിന്നുദ്ഭുതങ്ങളും വെളിവായുമസംഖ്യമേ
ബ്രാഹ്മാസ്ത്രത്തെപ്രയോഗിച്ചു പിന്നെ ദ്രോണൻമഹാമതി. 48
പാർത്ഥനുംമറവായ്നില്പും ദ്ഭുതങ്ങളുംകുംചുടുംപടി
കാടുംമാടും മരവുമൊത്തുഴിയൊക്കെവിറച്ചുപോയ്. 49
കൊടുങ്കാറും വീശിയേറംകലങ്ങീ കടലൊക്കെയും
കുരുപാണ്ഡവസൈന്യങ്ങളുംകണ്ടായീ പേടിയേറവും. 50
സവ്വദ്ഭുതങ്ങളുംകുമായ്വൻ ബ്രാഹ്മാസ്ത്രത്തെയെടുത്തതിൽ
ആമഹാസ്ത്രത്തെയുംപാർത്ഥൻ കൂസൽവിട്ടതടുത്തുതേ. 51
ബ്രാഹ്മാസ്ത്രങ്കൊണ്ടതാൻഭൂപ! ശമിച്ചു പിന്നെയൊക്കെയും
കരാളവരിൽവെച്ചുകോൻപറാതിരിയ്ക്കുവേ. 52

പിന്നൊസ്സുകുലയുദ്ധങ്കൊണ്ടാകുലപ്പെട്ടിതാ രണം
പിന്നേയുമൊന്നുമറിയാതായിത്തീർന്നു ധരാപതേ! 53
ദ്രോണപാണ്ഡവയുദ്ധത്തിൽബ്ബഹളപ്പോർ മുഴുക്കവേ
ആകാശമനുകൊണ്ടഭ്രങ്കൊണ്ടെന്നപടിമൂടവേ
ആകാശചാരിയന്നേരം സഞ്ചരിപ്പീലൊരുത്തനും. 54

---

190. സങ്കുലയുദ്ധം

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

അവ്വണ്ണമാനകുതിരയാഥംതീരുംപോർമുഴുത്തതിൽ
ദുശ്ശാസനൻ പൊരുതിനാൻ ധൃഷ്ടദ്യുമ്നനുമായ് നൃപ! 1
ദ്രോണനേറനേക്കെത്തുമവൻ ദുശ്ശാസനശരാത്തനായ്
പൊറാഞ്ഞപ്പെയ്തു നിൻപുത്രവാഹനങ്ങളിലായവൻ. 2
ക്ഷണങ്കൊണ്ടിട്ടവനുടെ കൊടിസാരഥിയൊത്തതേർ
പാഷ്തനേറശരം ചിന്നിക്കാണാതായിതുമന്നവ! 3
ദുശ്ശാസനൻ നരപതേ! വപ്പെഴുംപാർഷ്തനുടെ
മുമ്പിൽനില്പാൻ ശക്തനായീലമ്പുകൊണ്ടാത്തനാകയാൽ. 4
അപ്പെയ്തു ദുശ്ശാസനനെപ്പിന്തിരിപ്പിച്ചുപാർഷതൻ
പെരുത്തപ്പെയ്തടരിലാദ്രോണൻതൻനേക്കുകേറിനാൻ. 5
ഏറുകയ്യേറുഹാട്ടിക്യൻ കൃതവമ്മാവിടയ്ക്കുടൻ
സോദരന്മാർമുവ്വരുമങ്ങിവനേച്ചുറിയെത്തിനാർ. 6
യമന്മാരവനേപ്പിന്നുരക്ഷിച്ചെത്തീ നരർഷഭർ
ദ്രോണനേറനേക്കു കത്തുന്ന തീപോലവനെതിക്കവേ. 7
മഹാരഥന്മാരവരെല്ലാരും പോരാടിനാരുടൻ
മരണംമുമ്പിലാക്കീട്ട സത്യവാന്മാരമർഷിതർ. 8
ശുദ്ധന്മാർശുദ്ധസത്യന്മാർ ഭൂപതേ! സപ്തകാംക്ഷികം
ആയ്യുയുദ്ധംചെയ്തിതവർതമ്മിൽ പെൽവാൻമുതിന്നവർ. 9
ശുദ്ധാഭിജാത്യകമ്മാക്കഥം മതിമാന്മാർകഥം മന്നവർ
ധർമ്മയുദ്ധംചെയ്തു മുഖ്യഗതിയേപ്പാത്തുകണ്ടവർ. 10

ഉണ്ടായതില്ല ധർമ്മിഷ്ഠമശസ്യംയുദ്ധമായതിൽ
കണ്ണിയില്ലില്ലനാളീകം ലിപ്തമില്ലില്ല വസ്തികം. 11
സൂചിയില്ലില്ല കപിശമില്ലിഭാസ്ഥിഗവാസ്ഥികം
സംശ്ലിഷ്ടബാണമില്ലില്ലപൂതിയില്ലില്ലജിഹ്മവും. 12
ലജ്ജാശ്രദ്ധങ്ങൾശസ്യങ്ങളേന്തിനാരവരേവരും
സുയുദ്ധത്താൽപ്പരപദം നൽപ്പേരും കരുതുന്നവർ. 13
ദോഷങ്ങളൊന്നുമില്ലാത്തബ്രഹളപ്പോരിവണ്ണമേ
നിൻ നാലുയോധക്കൂ മൂന്നുപാണ്ഡവന്മാരൊടാന്നതിൽ. 14
ധൃഷ്ടദ്യുമ്നൻ; നിൻെറരഥിശ്രേഷ്ഠരേയമർ മന്നവ!
തടുത്തുകണ്ട ശീഘ്രാസ്ത്രൻ ദ്രോണൻതൻനേക്കുകേറിനാൻ. 15
തടുക്കപ്പെട്ട വീരന്മാരവരാനരസിംഹരിൽ
തങ്ങിപ്പോയ്നാൽവർ വാനങ്കൽ പർവ്വതങ്ങളിലാംവിധം. 16
ഈ രണ്ടു രഥിമാരോടു രഥിപ്രവരരാംയമർ
ഏറുനിന്നു, ദ്രോണരുടെ നേക്കുടൻചെന്നുപാഷ്ടൻ. 17
ദ്രോണൻെറനേക്കു പാഞ്ചാല്യൻ പോവതും യുദ്ധദുർമ്മദൻ
യമന്മാരവരേ നിത്തിയതും കണ്ടെത്തിയന്തരേ. 18
ദുര്യോധനൻ ചോരകുടിച്ചീടുമപ്പെയ്ത മന്നവ!
അവനേസ്സാത്യകിയതിശീഘ്രം ചെന്നോരുപിന്നെയും. 19
അവർ തമ്മിലടുത്തെത്തീടുടനേ കുരുമാധവർ
എയ്തെല്ലുംനരശാർദ്ദൂലർ തങ്ങിനിന്നിതു തങ്ങളിൽ. 20
ബാല്യവൃത്തങ്ങളൊക്കേയും പ്രീതിയോടോർത്തുകൊണ്ടവർ
അന്യോന്യം നോക്കിനാരൊപ്പംചിരിച്ചുകൊണ്ടുവീണ്ടുമേ. 21
പരംദുര്യോധനനൃപൻ ശിനിപുത്രനൊടോതിനാൻ
പ്രിയസ്നേഹിതനോടേറെം ഗർഹിച്ചും തൻെറ വൃത്തിയെ. 22
മോശംക്രോധംസഖേ!മോശം ലോഭം മോഹമമർഷവും
മോശം മോശം ക്ഷാത്രധർമ്മംമോശമൈരസമാംബലം. 23
എന്നോടുമീ ഞാൻ നിന്നോടുമെതിപ്പൂ ശിനിപുംഗവ!
നീ പ്രാണനെക്കാളെന്നിഷ്ടൻ നിന്നിഷ്ടൻഞാനുമാണെടോ. 24
ബാല്യത്തിൽ നമ്മൾചെയ്തോരു കഥയോർക്കുന്നിതൊക്കെഞാൻ
അതൊക്കെജ്ജീർണ്ണമായ്പോയീ പോരിൽ നമ്മൾക്കുസാമ്പ്രതം. 25

ക്രോധലോഭങ്ങളോടൊത്ത യുദ്ധമിന്നൊന്നു സാത്വത!
അവണ്ണമോതും നൃപനോടോതീ സാത്വതന്നപ്പൊഴേ. 26
ചിരിച്ചു തീക്ഷ്ണബാണങ്ങളയത്തീട്ടസ്മൃവിത്തമൻ
സഭയല്ലിതിതാചാര്യഗൃഹമല്ലാ നൃപാത്മജ!
രാജാവേ!നമ്മളൊന്നിച്ചതിലല്ലോ കളിച്ചതും. 27

ദുര്യോധനൻ പറഞ്ഞു.

ബാല്യത്തിൽ നമ്മുടെ കളിയെങ്ങുവാൻ ശിനിപുംഗവ!
വീണ്ടുമീ യുദ്ധമെങ്ങപോകാലമേ ദുരതിക്രമം. 28
നമുക്കു ധനമെന്തിനുകൊള്ളാമീദ്ധനതൃഷ്ണയാൽ
അതിലല്ലോ നമ്മളൊക്കെ ലോഭകൊണ്ടോരിപ്പതും. 29

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു

എന്നോതുമാമന്നവനോടോതീ സാത്വതപുംഗവൻ
ഇമ്മട്ടെന്നാം ക്ഷാത്രവൃത്തം ഗുരുക്കളൊട്ടു മേൽക്കുമേ. 30
അങ്ങയ്ക്കു ഞാനിഷ്ടനെങ്കിൽനൃപ!കൊല്ലെന്നെ വൈകൊല
നീമൂലം പുണ്യലോകങ്ങളെത്തുവേൻ ഭരതർഷഭ! 31
നിൻശക്തിയും ബലവുമിങ്ങെന്നിൽക്കാണിയ്ക്കുവെക്കുമേ
കണ്ടോനിച്ഛിപ്പീല ഞാനാ മിത്രവ്യസനമുൽക്കടം. 32
എന്നോവം വ്യക്തമാംവണ്ണം വിളിച്ചോതീട്ടു സാത്യകി
അവ്യഗ്രനായുടൻ ചെന്നു നിരപേക്ഷം ധരാപതേ! 33
അവൻവരുന്നതായ്ക്കണ്ടിട്ടെതിരേറ്റിതു നിന്മകൻ
ശരംതുകീ നരപതേ! നിൻപുത്രൻ ശിനിപുത്രനിൽ. 34
കുരുപാണ്ഡവസിംഹമാക്കണ്ടായീ പിന്നെയാഹവം
ഗജസിംഹങ്ങൾക്കുതുല്യംതമ്മിൽക്കോപിച്ചുഘോരമായ്. 35
പിന്നെ നന്നായ് വലിച്ചെയ്തകുത്തുമൂത്തശരങ്ങളാൽ
ദുര്യോധനനെതിത്തെയ്തുഗവ്വേറുംസാത്വതേന്ദ്രനെ. 36
അവനേയുമെതിത്തെയ്തിതുടൻ കൂരമ്പു സാത്യകി
അമ്പതുംതാനിരുപതുംപിന്നൊപ്പത്തും രണാങ്കണേ. 37

പോരിൽസ്സാത്യകിയെബ്ഭൂപ! ചിരിച്ചുകൊണ്ടുനിന്മകൻ
ചെവിയോളംവലിച്ചെയ്ത മുപ്പതുഗ്രശരങ്ങളാൽ. 38
ക്ഷുരപ്രങ്കൊണ്ടിവനുടെ വില്ലു രണ്ടായ്നുറുക്കിനാൻ
ലഘുഹസ്തനാപ്പേറുംവില്ലുവേറിട്ടെടുത്തുടൻ. 39
നിൻപുത്രനിൽശ്ശരനിര വിട്ട സാത്യകിവീരനും
കൊല്ലുവാനെയ്തൊരു ശരനിര വന്നെത്തിടുമ്പൊഴേ. 40
അരുത്താൻപല പാടുവ്വീപതേ! കണ്ടാത്തു കാണികഠം
പീഡിപ്പിച്ചു സാത്യകിയെയെഴ്വരും മൂന്നുമൂക്കൊട്ടം. 41
ചെവിമുട്ടിച്ചെയ്ത തേച്ച ഹേമപുംഖശരങ്ങളാൽ
അവനമ്പു തൊടുക്കുമ്പോളപ്പൊഴൊത്തൊരു വില്ലിനെ. 42
മുറിച്ചു സാത്യകിയുടൻ ശരംവഷ്ടിച്ച വീണ്ടുമേ
ഏറമെയ്തേറവനുഴന്നുത്തേരിന്നേറ നേക്കുപോയ്. 43
ദാശാർഹശരമേറാത്തിപ്പെട്ട ദുര്യോധനൻ നൃപ!
സമാശ്വസിച്ചു നിൻപുത്രനേറും സാത്യകിയോടുടൻ. 43
യുയുധാനന്റെ തേർനോക്കിശ്ശരജാലങ്ങഠം തൂകുവോൻ
ദുര്യോധനന്റെ തേർനോക്കിയവ്വണ്ണം ശിനിപുത്രനും. 45
ഏറമന്വെയ്ത നൃപതേ! പിന്നൊബ്ബഹളമായിതേ
അവിടെച്ചുറുമെയ്തും വന്നോറു ചുറും ശരങ്ങളാൽ. 46
വൻശ്രുഷ്ടാടവിയിൽത്തിയ്യിന്നടുയർന്ന മഹാരവം
അവരെയ്തനുകൊണ്ടെങ്ങും മൂടപ്പെട്ടിതു പാരിടം. 47
അഗമ്യമായീ ക്രൂരനു കൊണ്ടിട്ടാകാശദേശവും
രഥീന്ദ്രനാം മാധവനെ മെച്ചമായ്ത്തത്ര കണ്ടതിൽ. 48
കണ്ണൻ ചെന്നാനുടൻ നിൻറെപുത്രനേക്കാത്തു കൊള്ളുവാൻ
പൊരുത്തതില്ലായവനെബ്ഭീമസേനൻ മഹാബലൻ. 49
പെരുത്തമെയ്ത കണ്ണന്റെ നേരിട്ടാഞ്ഞെത്തിനാനവൻ
അവന്റെക്രൂരനു കണ്ണൻ നശിപ്പിച്ചു ചിരിച്ചുതാൻ. 50
വില്ലുമമ്പുകളും കണ്ടിച്ചെയ്ത സൂതനെയമ്പുകഠം
ഭീമസേനൻ ക്രോധമാണ്ടു ഗദകൈക്കൊണ്ടു പാണ്ഡവൻ. 51
ശത്രുവിൻ കൊടിയുംവില്ലും മറ്റിച്ചു സൂതനേയുമേ
കണ്ണന്റെ വൻതേരുരുളും തച്ചുടച്ചു മഹാബലൻ. 52

ചക്രംതകന്ന തേരാണ്ടോൻ കുലുങ്ങിലദ്രി പോലവൻ
കറച്ചക്രമെഴും തേരു ചിരമേന്തീ ഹയങ്ങളും. 53
ഏകചക്രം സൂര്യരഥം സച്ചാശ്വങ്ങൾ കണക്കിനേ
അമർഷമുൾക്കൊണ്ടു കണ്ണൻ പൊരുതീ ഭീമസേനനായ്. 54
പലമട്ടിഷുജാലത്താൽ നാനാശസ്ത്രങ്ങളാലുമേ
ഭീമസേനൻ ചൊടിച്ചേറു പൊരുതീ സൂതപുത്രനായ്. 55
ബഹളസ്ഥിതിയായപ്പോൾ ചൊല്ലീ ധർമ്മജനന്നവൻ
പാഞ്ചാലത്തേരാളികളോടാമത്സ്യശ്രേഷ്ഠരോടുമേ 56
നമ്മൾക്കു തലയായ് പ്രാണനായുമുള്ളവരുംഭടർ
പുരുഷശ്രേഷ്ഠർ ചെന്നേറു പൊരുന്നു ധാർത്തരാഷ്ട്രരിൽ. 57
മൂഢരായ് നില്പതെന്തേവമേവരും ബുദ്ധികെട്ടഹോ
എൻതേരാളികൾ പോരാടും ദിക്കിലേയ്ക്കു കടക്കുവിൻ. 58
ക്ഷത്രധർമ്മം മുമ്പിലാക്കീട്ടല്ലൽകൂടാതെയേവരും
ജയിച്ചാലും മരിച്ചാലുമിഷ്ടസൽഗതിനേടുമേ. 59
ജയിച്ചാൽദ്ദക്ഷിണ പെരുത്തുള്ള യജ്ഞങ്ങൾ ചെയ്യുവിൻ
മരിച്ചാലോ വാനവരായ്പുണ്യലോകങ്ങൾ പൂകുവിൻ! 60
മന്നൻ പ്രേരിപ്പിച്ച വീരർ പൊരുതാനായ് മഹാരഥർ
ക്ഷത്രധർമ്മം മുമ്പിലാക്കിച്ചെന്നു ദ്രോണന്റെ നേർക്കടൻ. 61
പാഞ്ചാലരൊരുഭാഗത്തെയ്തു ദ്രോണരെയേറവും
ഒരു ഭാഗത്തു ഭീമാദിവീരന്മാർ ചെന്നുകൂടിനാർ. 62
നേരേനിന്നു രഥിശ്രേഷ്ഠൻ പാണ്ഡവന്മാരിൽ മൂന്നുപേർ
യമന്മാർ ഭീമനും കുക്കിവിളിച്ചിതു കിരീടിയെ. 63
വൃദ്ധപാർത്ഥദ്രോണരിൽനിന്നുടൻ മാറ്റു കുരുക്കളെ
രക്ഷയില്ലാതുള്ളിവനെപ്പാഞ്ചാലന്മാർ വധിയ്ക്കുമേ. 64
കൌരവന്മാരോടുടനേ പാഞ്ഞെത്തു ധനഞ്ജയൻ
ധൃഷ്ടദ്യുമ്നാദി പാഞ്ചാലന്മാരോടാദ്രോണർതാനുമേ
അഞ്ചാംദിവസമൂക്കോട്ട മട്ടിച്ചു വീരർ ഭാരത! 65

---

191. യുധിഷ്ഠിരസത്യവാക്യം

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

പിന്നെ ദ്രോണൻ ചെയ്തിതേറാം പാഞ്ചാലജനഹിംസനം
പൊടിച്ചിന്തുൻ പണ്ടു ദൈത്യൗഘസംഘനംചെയ്തവണ്ണമേ. 1
ദ്രോണാസ്ത്രങ്കൊണ്ടു കൊല്ലപ്പെട്ടിടും മാറാർകഥം മന്നവ!
കുസീലാ ദ്രോണനേപ്പോരിൽസ്സതതമേറും മഹാരഥർ. 2
പൊരുതുന്നോരു പാഞ്ചാലസൃഞ്ജയന്മാർ മഹീപതേ!
ദ്രോണന്റെ നേർക്കുതാൻ ചെന്നു പോരടിയ്ക്കും മഹാരഥർ. 3
ചുറ്റും ചെന്നേറു മൂടുന്ന പാഞ്ചാലർക്കുള്ളവായിതേ
ശരശക്തികളാൽക്കൊല്ലപ്പെട്ടുന്നോർതൻഭീരവാരവം. 4
ആ മഹാത്മാവു പാഞ്ചാലന്മാരെപ്പോരിൽ മുടിയ്ക്കുവേ
ദ്രോണാസ്ത്രമുയരുന്നേരമേറ്റം പേടിച്ചു പാണ്ഡവർ. 5
നരാശ്വയോധർക്കു പോരിൽ ക്ഷയംപെരുതു കാണുകയാൽ
ജയംകൊതിച്ചിടാതായിതപ്പോൾപ്പാണ്ഡവർ മന്നവ! 6
മുടിയ്ക്കുമോ നമ്മെയൊക്കെ ദ്രോണനത്യസ്ത്രവിത്തമൻ
വേനൽക്കുണക്കക്കൊടാളുമെരിതിയ്ക്കുണക്കിനേ. 7
നേരേ നോക്കാനുമരുതിങ്ങിവനെപ്പോരിലാർക്കുമേ
പൊരുതില്ലിവനോടേതും ധർമ്മവിത്താകുമർജ്ജുനൻ. 8
ദ്രോണബാണാത്തരാം കുന്തീപുത്രർ പേടിച്ചു കണ്ടുടൻ
നമ്മെയ്ക്കു നോക്കും മതിമാൻ പാർത്ഥനോടോതി കേശവൻ. 9
ഇവനെപ്പോരിൽ വെന്നീടാൻ പറ്റുവോന്നല്ലൊരിയ്ക്കലും
വില്ലാളി വില്ലേന്തിനിലുള്ളദ്ദേവേന്ദ്രാദിസുരർക്കുമേ. 10
ശസ്ത്രംവെച്ചാൽസ്സംഗരത്തിൽക്കൊൽവാൻ മർത്ത്യർക്കുപറ്റുമേ
ധർമ്മംവിട്ടും പാണ്ഡവരേ!കൈക്കൊൾവിൻ ജയകൌശലം. 11
നമ്മെയെല്ലാം രുഗ്മരഥനാടരിൽക്കൊന്നിടാപ്പടി
അശ്വത്ഥാമാവു ചത്തീടിലിവൻ പൊരുതിടാ യുദ്ധം. 12
അവൻ പോരിൽച്ചത്തുവെന്നുപൊളിചൊൽകിവനോടൊരാൾ
സമ്മതിച്ചീലതുനൃപ!കുന്തീപുത്രൻ ധനഞ്ജയൻ. 13

മറെറല്ലാരും സമ്മതിച്ചു പണിപ്പെട്ട യുധിഷ്ഠിരൻ
പരം മഹാബ്ഭജൻ ഭീമൻ സപ്തസൈന്യത്തിലൊരാനയേ. 14
ഗദയാൽക്കൊന്നിതശ്വത്ഥാമാവെന്നൊന്നിനെ മന്നവ!
മാളവേന്ദ്രവ്വർമ്മനെറ ശത്രുഘാതിഗജത്തിനെ. 15
ഭീമൻ നാണത്തൊടും പോരിൽ ദ്രോണപാശ്വമണഞ്ഞുടൻ
അശ്വത്ഥാമാവു ചത്തെന്നു ശബ്ദമുച്ചംമുഴക്കിനാൻ. 16
അശ്വത്ഥാമാവെന്നു പേർകേട്ടാനയേക്കൊന്നിരിപ്പുതാൻ
അതുഠക്കൊണ്ടുകൊണ്ടു ഭീമനപ്പോഠം പൊളിപറഞ്ഞതാം. 17
ദ്രോണനത്യപ്രിയംഭീമൻ ചൊന്നാരാവാക്കുകേട്ടുടൻ
സ്രസ്താംഗനായീ വെള്ളത്തിൽ മണൽക്കുട്ടം കണക്കിനേ. 18
അതു ഭോഷ്ടെന്നു ശങ്കിച്ചു പുത്രവീര്യമറിഞ്ഞവർ
അവൻ ചത്തെന്നു കേട്ടിട്ടും ധൈര്യംവിട്ടിളകീലഹോ. 19
സുബോധം പൂണ്ടൊരാദ്രോണനാശ്വസിച്ചു ക്ഷണത്തിനാൽ
ശത്രുക്കഠക്കവിഷഹ്യൻതാൻ പുത്രനെന്നോത്തുകണ്ടവൻ. 20
തൻമൃത്യുവാം പാഷ്ഠനെക്കൊല്ലുവാനേറെത്തിത്ത്വൻ
കങ്കച്ചിറകെഴും തീക്ഷ്ണശരജാലങ്ങഠം തൂകിനാൻ. 21
പാഞ്ചാലന്മാരിരുപതിനായിരം രഥികഷ്ഠർ
അമ്മട്ടെതിത്തേറവനെച്ചുറുമെയ്യ മൂടിനാർ. 22
അവരമ്പെയ്യ മൂടീടും ദ്രോണനെക്കാണ്മതില്ല നാം
വഷ്ക്കാലം കാറുമൂടുമക്നെപ്പോലെ മന്നവ! 23
പാഞ്ചാലരുടെ ബാണൌഘമൊക്കപ്പോക്കി മഹാരഥൻ
ബ്രഹ്മാസ്ത്രത്തെത്താനെടുത്തു പിന്നൊ ദ്രോണൻ പരന്തപൻ. 24
ആശ്ചര്യപാഞ്ചാലരുടെ വധത്തിന്നത്യമർഷിതൻ
ശോഭിച്ചിതപ്പൊഴാദ്രോണൻ പുകയറഗ്നി പോലവേ. 25
അവ്വണ്ണം ക്രുദ്ധനായ് വീണ്ടും ഭാരദ്വാജൻ പ്രതാപവാൻ
പരംശോഭിച്ചിതാദ്രോണൻ സോമകൌഘം മുടിപ്പവൻ. 26
പാഞ്ചാലരുടെ ശീർഷങ്ങഠം വീഴ്ത്തീ വൻപോരിലായവൻ
പൊങ്കോപ്പണിഞ്ഞു പരിഘങ്ങഠംക്കൊക്കുന്ന ഭുജങ്ങളും. 27
ഭാരദ്വാജൻ പോക്കളത്തിൽക്കൊല്ലുമാനരനായകർ
കാറേറ റൊടിഞ്ഞവൃക്ഷങ്ങഠംപോലെ ചിന്നീ ധരിത്രിയിൽ. 28

വീഴുമാനകളശ്വങ്ങളിവയെക്കൊണ്ടു ഭാരത!
മാംസച്ചോരച്ചേർകലർന്നു ഭൂമിയായ്ത്തീർന്നു പോക്കളം. 29
കൊന്നു വിംശതിസാഹസ്രം പാഞ്ചാലരഥിവീരരെ
പോരിൽ നിന്നീടിനാൻ ദ്രോണൻ പുകയാറഗ്നിപോലവേ. 30
അവ്വണ്ണം ക്രുദ്ധനായ്വീണ്ടും ഭാരദ്വാജൻ പ്രതാപവാൻ
ഭല്ലത്താൽ വസുദാനന്റെ തലകൊയ്തീടിനാനുടൻ. 31
ആറായിരം സൃഞ്ജയരെയഞ്ഞൂർ മത്സ്യരെയുംപരം
ഗജായുതത്തെയും കൊന്നാൻ പിന്നെയശ്വായുതത്തെയും. 32
ക്ഷത്രിയക്ഷപണത്തിനായ് ദ്രോണൻനില്പതു കണ്ടുടൻ
ഉടൻ വന്നൊത്തിനാരഗ്നി മുമ്പിട്ടുള്ള മഹർഷികൾ. 33
വിശ്വാമിത്രൻ ഭരദ്വാജൻ ഗൌതമൻ ജമദഗ്നിയും
കാശ്യപാത്രിവസിഷ്ഠന്മാർ ബ്രഹ്മലോകം നയിയ്ക്കുവാൻ. 34
സികതന്മാർ പ്രശ്നിഗർഗ്ഗർ ബാലഖില്യർ മരീചിപർ
ഭൃഗുക്കളാം ഗിരിസരും സൂക്ഷ്മർ മറുമഹർഷികൾ. 35
പോരിൽമിന്നും ദ്രോണരോടു ചൊല്ലിനാരവരേവരും
അധർമ്മത്താൽച്ചെയ്ത യുദ്ധം നിൻമൃത്യുവിനു കാലമായ്. 36
ഞങ്ങളെക്കണ്ടു യുദ്ധത്തിൽ ദ്രോണ! വെച്ചാലുമായുധം
ഇതിലും ക്രൂരമാം കർമ്മമിനിച്ചെയ്യാതിരിയ്ക്കണം. 37
വേദവേദാംഗവിത്തായിസ്സത്യധർമ്മസ്ഥനായഹോ
വിശേഷിച്ചും ബ്രാഹ്മണനാമങ്ങയ്ക്കാകില്ലിതൊട്ടുമേ. 38
ആയുധംവെച്ചസ്തമോഹം നില്ക്കൂ നിത്യവഴിയ്ക്കു നീ
മർത്ത്യലോകത്തിൽ വാഴേണ്ടും കാലംതീർന്നു നിനക്കെടോ- 39
ബ്രഹ്മാസ്ത്രങ്കൊണ്ടു നീ ചുട്ടിതനസ്ത്രജ്ഞമനുഷ്യരെ
ഈവിധം നീ ചെയ്തിടുന്ന കർമ്മംനന്നല്ല ദ്രോണരേ! 40
ആയുധംവെയ്ക്കുനീ പോരിൽ ദ്രോണ! ചെയ്യല്ല താമസം
പാപിഷ്ഠതരമാം കർമ്മമിനിച്ചെയ്യായ്ക നീ ദ്വിജ! 41
അവർ ചൊല്ലിയൊരാവാക്കും ഭീമവാക്കും ശ്രുവിച്ചുടൻ
ധൃഷ്ടദ്യുമ്നനെയുംകണ്ടു മടുത്തു പോരിലായവൻ. 42
വ്യർത്ഥഭൂതൈരിയുമ്മാറായ് ക്രൌന്തേയൻ ധർമ്മഭൃവൊടായ്
ചോദിച്ചുതന്നുടെ മകനിരിപ്പുണ്ടോ മരിച്ചിതോ. 43

ദ്രോണനുറപ്പുള്ളതമാപ്പാത്ഥൻ ചൊല്ലില്ലയെന്നുതാൻ
ത്രൈലോക്യൈശ്വര്യമൊന്നിച്ചു കിട്ടിയാലുമൊരിയ്ക്കലും. 44
അതേചോദിച്ചതവനോടന്യനോടെന്നിയേദ്വിജൻ
ബാല്യംതൊട്ടാപ്പാണ്ഡവനിൽ സ്സത്യാശയവനുണ്ടഹോ. 45
അപ്പോഠം നിഷ്പാണ്ഡവം പാത്തെന്നാക്കും യോധപുംഗവൻ
ദ്രോണനെന്നായ്കുണ്ട മഹാരാജനോടോതി കേശവൻ. 46
ചൊടിച്ചദ്ധ്വിനം ദ്രോണൻ പൊരുതീടുന്നതാകിലോ
സത്യംഞാൻപറയാം നിന്റെ സൈന്യമൊക്കെ മുടിഞ്ഞുപോം.
ദ്രോണാൽക്കാക്കു ഞങ്ങളേനി ഭോഷ്ക്ക സത്യത്തിലും ഗ്രണം
ജീവന്നുവേണ്ടിയനൃതം ചൊന്നോനനൃതമേറിടാ 48
പെണ്ണിൽപയ്യിൽ വിവാഹത്തിൽച്ചോറിൻ കായ്ത്തിലങ്ങിനേ
വിപ്രരക്ഷയിലും ഭോഷ്ക്ക ചൊന്നാലില്ലൊരു പാതകം. 49
അവരേവം ചൊല്ലിനില്ക്കുപ്പറഞ്ഞു ഭീമനിങ്ങിനേ
മഹാത്മാവിൻ വധോപായമേവം കേൾനീ മഹീപതേ! 50
മാളവേന്ദ്രവമ്മന്റെ നിൻസൈന്യം കേറുവോനുടേ
അശ്വത്ഥാമാവെന്ന ശക്രഗജക്രൂരഗജത്തിനേ. 51
കൊന്നിരിപ്പു വിക്രമത്താലതോ ദ്രോണനൊടോതി ഞാൻ
അശ്വത്ഥാമാവു ചത്തുഹേ!ബ്രഹ്മൻ!പോർനിത്തുകെന്നുമേ. 52
ശ്രദ്ധവെച്ചീലവൻ ന്യനമെൻ വാക്കിൽപ്പുരുഷഷ്ഭ!
ജയംനോക്കുന്ന ഗോവിന്ദവാക്കുമാനിച്ചുകൊൾക നീ. 53
ദ്രോണനോടോതുക കൃപീസുതൻ ചത്തെന്നു മന്നവ!
നീ ചൊന്നാൽ നൃപതേ! ചെറും പൊരുതില്ലീദ്വിജർഷഭൻ.
സത്യവാക്കെന്നുമുപ്പാരിൽപ്പുകൾനോൻ നീ ജനാധിപ!
അവന്റെയാവാക്കുകേട്ട കൃഷ്ണപ്രേരണയാന്വവൻ. 55
വരാനുള്ളതിനാൽഭൂപ! പറവാനായൊരുങ്ങിനാർ
അതത്ഥ്യഭയമാണ്ടുള്ളോൻ ജയംനോക്കും യുധിഷ്ഠിരൻ. 56
അശ്വത്ഥാമാവുചത്തെന്നാൻ മെല്ലെക്കുഞ്ജരമെന്നുമേ
അവന്റെ തേർമന്നിൽനിന്നുമുന്നം നാൽവിരൽ പൊന്തിയാം
അവനേവം ചൊന്നമുതൽ നിലംതൊട്ടിതു വാജികൾ
യുധിഷ്ഠിരങ്കൽനിന്നാച്ചൊൽകേട്ടാദ്രോണൻ മഹാരഥൻ. 58

പുത്രവ്യസനസന്തപ്തൻ ജീവിതത്തിൽ നിരാശനായ്
മഹാന്മാരാം പാണ്ഡവർക്കുതാൻ കൂറംചെയ്തിതെന്നുമേ. 59
ഋഷിവാക്യംകൊണ്ടറിഞ്ഞും പുത്രൻ ചതെന്നുകേട്ടുമേ
ബുദ്ധികെട്ടദ്രോഗമാണ്ടും ധൃഷ്ടദ്യുമ്നനെ നോക്കിയും
മുമ്പട്ട പൊരുതാൻ ശക്തനായീലവനരിന്ദമൻ. 60

---

192. ദ്രോണധൃഷ്ടദ്യുമ്നയുദ്ധം

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

ശോകംകൊണ്ടുഠംകെട്ടഴന്നോരവനെപ്പാത്തുകണ്ടുടൻ
പാഞ്ചാലനന്ദനൻ ധൃഷ്ടദ്യുമ്നൻ പാഞ്ഞുകേറിനാൻ. 1
മഹാമഖത്തിങ്കലിഷ്ടിചെയ്താദ്യുപദമന്നവൻ
ദ്രോണനാശത്തിനായ്ത്തീയിൽനിന്നു വീണ്ടവനാണവൻ. 2
അവനോ ജൈത്രമായ്ഗ്ഘോരം ജ്വലദ്ധനുകാമ്മുകം
ദുഡ്ഢജ്യം ദിവ്യമജരം പാഞ്ചൊത്തമ്പുമെടുത്തുടൻ. 3
ആ വില്ലിങ്കൽത്തൊടുത്താനങ്ങുരഗക്രൂരമാംശരം
പാഞ്ചാല്യൻ ദ്രോണനെക്കൊൽവാൻ ജ്വാലോഗ്രാനലസന്നിഭം.
വളഞ്ഞവിൽ ഞാണിടയിലാശ്ശരം വിലസീ പരം
പരിവേഷക്കാരിടയിൽ മിന്നുമക്കൻ കണക്കിനേ. 5
പാഷ്തൻ കൈക്കൊണ്ട പാരം ജ്വലിച്ചാവില്ലു കണ്ടുടൻ
അന്തകാലം വന്നാടുത്തിതെന്നോർത്തു പടയാളികൾ. 6
തൊടുത്തോരാസ്സായകത്തെബ്ഭാരദ്വാജൻ പ്രതാപവാൻ
കണ്ടോർത്തു വന്നുദേഹത്തിൻ കാലപര്യയമെന്നുമേ. 7
ഉടൻ പ്രയത്നിച്ചിതതു തടുക്കുന്നതിനായ്ഗുരു
ആ മഹാത്മാവിനുതോന്നുന്നില്ലസ്ത്രങ്ങളിളാപതേ! 8
അവന്നുരാവും പകലുമെയ്തകൊണ്ടൊരു രാത്രിയും
മൂന്നിലൊന്നായനുപകലൊടുങ്ങിപ്പോയിതന്നുകൾ. 9

ശരക്ഷയവുമാപ്പെട്ട പുത്രശോകാത്തനാമവൻ
പലമട്ടുള്ളദിവ്യാസ്ത്രമൊന്നുമേ തെളിയായ്കയാൽ. 10
ശസ്ത്രങ്ങൾവെടിയാനുന്നീ വിപ്രവാക്യപ്രചോദിതൻ
തേജസ്സുപൂണ്ണമായ്മുന്നേപ്പോലെപോരാടിടാതെയായ്. 11
ദിവ്യമാംഗിരസംവില്ലു പിന്നെ വേറിട്ടെടുത്തവൻ
പാഞ്ചാല്യനോടു പൊരുതീ ബ്രഹ്മദണ്ഡാഗ്രമാഗ്രണൻ. 12
പെരുത്തശരവർഷത്താൽ മൂടിനാനവനേദ്രുതം
അമർഷിയാം പാർഷതനെയുടച്ചിതു ചൊടിച്ചവൻ. 13
അവന്റെയമ്പുകൾ ശരംതുകിനൂറാക്കിനാൻ ഗുരു
വില്ലുംകൊടിയുമൊപ്പമീ സാരഥിയേയുമേ. 14
ധൃഷ്ടദ്യുമ്നൻ ചിരിച്ചിട്ടു വേറേവില്ലൊന്നെടുത്തുടൻ
സ്തനാന്തരത്തിലിവനെക്കുരമ്പാഞ്ഞെയ്തിതപ്പൊഴേ. 15
ഏറമെയ്ത്തേറു വില്ലാളി പോരിൽസ്സംഭ്രമമാന്നവൻ
തീക്ഷ്ണഭല്ലങ്കൊണ്ടവനേറവില്ലുവീണ്ടും നുറുക്കിനാൻ. 16
അവന്റെ വിലസുന്നമ്പുംവിൽകളും ധരണീപതേ!
എല്ലാംമുറിച്ചു ദുർദ്ധർഷൻവാളുംഗദയുമെന്നിയേ. 17
ചൊടിച്ചെതിർത്തിട്ടും ധൃഷ്ടദ്യുമ്നനെച്ചൊടിയാണ്ടവൻ
പ്രാണൻപോക്കുന്നൊമ്പതു കുരമ്പെയ്തിതു പരന്തപ! 18
അവന്റെരതേർവാജികളെദ്ധൃഷ്ടദ്യുമ്നൻ പ്രതാപവാൻ
കലത്തീതൻവാജികളാൽ ബ്രഹ്മാസ്ത്രത്തെയെടുത്തവൻ. 19
കലന്നു പാരം ശോഭിച്ചു വായുവേഗങ്ങളായവ
പാരാവതാശവങ്ങൾ ശോണാശവങ്ങളായ്ബ്ഭരതർഷഭ! 20
മിന്നൽചേർന്നു വിളങ്ങുന്ന മഴക്കാർകൾ കണക്കിനേ
ശോഭിച്ചിതു മഹാരാജ! പോക്കളത്തിൽക്കലന്നവ! 21
ഈഷാബന്ധം ചക്രബന്ധം രഥബന്ധവുമങ്ങിനേ
പാർഷതന്റെ നശിപ്പിച്ചു മഹാത്മാവാകുമാദ്വിജൻ. 22
വില്ലറുതേർപോയശവങ്ങൾ ചത്തു സാരഥിവീണവൻ
മഹാചത്തിൽപ്പെട്ട വീരൻ ഗദ കൈക്കൊണ്ടിതപ്പൊഴേ. 23
ഇവൻ വിട്ടോതതുതീക്ഷ്ണശരംതുകിമഹാരഥൻ
ക്രുദ്ധനമ്പുകളാൽപ്പോക്കിദ്രോണൻ സത്യപരാക്രമൻ. 24

ദ്രോണനെയ്തതു നശിപ്പിച്ചുകണ്ടാ നരർഷഭൻ
തെളിഞ്ഞവാളും കൈക്കൊണ്ടുമിന്നുന്ന ശതചന്ദ്രവും. 25
നിശ്ചയം കരുതിക്കൊണ്ടാനനിലയ്ക്കുള്ള പാർത്ഥൻ
കാലോചിതം മഹാത്മാവാമാചാര്യനുടെ നിഗ്രഹം. 26
ഉടൻതൻതേക്കുഭാഗത്തോനെത്തൻതേരിൻെറ രഥേഷയാൽ
അടുത്തേറുമ വാഹംവിളങ്ങും ശതചന്ദ്രവുമായവൻ. 27
മോഹാൽ ദുഷ്കരമിച്ഛിച്ച ധൃഷ്ടദ്യുമ്നൻ മഹാരഥൻ
ഭാരദ്വാജൻതൻെറ മാറു കീറുവാൻനോക്കിയാഹവേ. 28
നകമദ്ധ്യത്തിലും നിന്നു നകക്കെട്ടിലുമായവൻ
ശോണാശ്വപൃഷ്ഠങ്ങളിലുമതിൽപ്പൂജിച്ച സേനകൾ 29
യുഗപാളിയിലുംശോണവാജിപൃഷ്ഠത്തുമായവൻ
നിൽക്കുമ്പോഴും ദ്രോണർ പഴുതുകണ്ടതില്ലതൊർത്തുതം. 30
ശ്യേനംമാംസത്തിനായ്ക്ഷിപ്രംസഞ്ചരിയ്ക്കുംപ്രകാരമായ്
ദ്രോണനും പാർത്ഥനുമായ്പ്പോരിലുള്ള സമാഗമം. 31
രഥശക്തിയിനാലപ്പോൾ ക്രുദ്ധൻദ്രോണൻ പരാക്രമി
അശ്വങ്ങൾ നീലതുരഗമോരോന്നായ്ക്കൊന്നിതൊക്കെയും. 32
ചതുർവീര്യ ദ്വിയിലാദ്ധൃഷ്ടദ്യുമ്നൻെറ വാജികൾ
രഥബന്ധംവിട്ടപോന്ന ശോണാശ്വങ്ങളിളാപതേ! 33
അശ്വങ്ങളെദ്വിജശ്രേഷ്ഠൻ കൊന്നതായ്ക്കണ്ടുപാർത്ഥൻ
പൊറുത്തതില്ലാപോരാളിയാജ്ഞസേനി മഹാരഥൻ. 34
തേർപോയവൻ വാളെടുത്തു വാളെടുപ്പോരിലുത്തമൻ
ദ്രോണൻെറനേക്കെത്തിപാഞ്ഞിൻനേക്കു പക്ഷീന്ദ്രനാംവിധം 35
ദ്രോണഹിംസയ്ക്കാഞ്ഞവൻെറ രൂപംശോഭിച്ചഭാരത!
മുന്നംഹിരണ്യകശിപുവധേ വിഷ്ണുവിനൊപ്പമേ. 36
ചലമാർഗ്ഗംചുറിയവനിരുപത്തൊന്നു മാതിരി
കാണിച്ചു കൌരവശ്രേഷ്ഠ! പോരിൽച്ചുറുന്നപാർത്ഥൻ. 37
ചുറൽമേൽച്ചുറൽ പാഞ്ഞേറാംചാട്ടംകേറാമിറക്കവും
തിരിയ്ക്കൽചെന്നോല്ക്കലുമേ ഖഡ്ഗചർമ്മങ്ങളേന്തിയോൻ. 38
വീഴലുംപൊങ്ങലും മാറുമങ്ങുകാണിച്ചു പാർത്ഥൻ
അത്യാസത്താൽഭ്രമാക്കൌശികം സാതത്യംപരം. 39

ഇവയും കാട്ടിയുദ്ധത്തിൽച്ചുറീദ്രോണവധത്തിനായ്.
അവൻ വാളുംപരിചയുമേന്തിച്ചിത്രം ചരിയ്ക്കുവേ. 40
അത്ഭുതപ്പെട്ടു യുദ്ധത്തിൽഭീടരും ദേവതൌഘവും
പിന്നെശ്ശരസഹസ്രത്താൽശ്ശതചന്ദ്രം നറുക്കിനാൻ. 41
ഘോഷത്തിൽ വാഹംപരിചയും ധൃഷ്ടദ്യുമ്നൻറെയാദ്വിജൻ
വൈതസ്തികാഖ്യങ്ങളവയടുത്താലെയ്തമനുകഥം. 42
അടുത്തപോരിൽദ്രോണനുണ്ടില്ലന്യന്നീയൊരനുകഥം
കൃപക്കജ്ജുനനശ്വത്ഥാമാവിന്നാക്കണ്ണനങ്ങിനേ. 43
പ്രദ്യുമ്നനും സാത്യകിയ്ക്കുമാസ്സൌഭദ്രനുമെന്നിയേ
പിന്നൊത്തൊടുത്തിതുക്കേറുമാപ്പടയൊരമ്പുടൻ. 44
പുത്രനൊക്കും ശിഷ്യനെയാഗ്രഹം കൊൽവാൻ മുതിർന്നവൻ
പത്തുകൂരമ്പെയ്തതുടൻ മുറിച്ചു ശിനിപുംഗവൻ. 45
നിൻപുത്രനും മഹാത്മാവാംകണ്ണനും കണ്ടുനില്ക്കുവേ
ആചാര്യഗ്രസ്തനാം ധൃഷ്ടദ്യുമ്നനേവിടുവിച്ചുതേ. 46
സത്യവീരൻ സാത്യകിയെത്തേർവഴിയ്ക്കു ചരിയ്ക്കുവേ
ദ്രോണകർണ്ണകൃപന്മാർതന്നിടയ്ക്കായിട്ട ഭാരത! 47
കണ്ടുകൊണ്ടാർ മഹാത്മാക്കൾ വിഷ്വക്സേനധനഞ്ജയർ
നന്നുനന്നെന്നു വാഴ്ത്തീട്ടു പൂജിച്ചാർവൃഷ്ണിമുഖ്യനെ. 48
എവരും വിട്ട ദിവ്യാസ്ത്രം പോക്കും കേടറ്റ വീരനെ
സേനയിൽക്കയറിക്കണ്ടാർ വിഷ്വക്സേനധനഞ്ജയർ. 49
ധനഞ്ജയൻ കൃഷ്ണനോടു ചൊല്ലീ നോക്കുക കേശവ!
ദ്രുമുഖ്യത്തേർനിരയിൽക്കളിയ്ക്കുന്നാമധുദ്വഹൻ. 50
നന്ദിപ്പിപ്പൂ വീണ്ടുമെന്നൊശ്ശൈനേയൻ സത്യവിക്രമൻ
മാദ്രേയരെന്നീമനേയും ധർമ്മജോവ്വീശനേയുമേ. 51
അഭ്യാസത്താൽത്തള്ളലെന്യേ പോരിൽ ചുറുന്ന സാത്യകി
രഥീന്ദ്രർ മുമ്പിൽ ക്രീഡിക്കും വൃഷ്ണി കീർത്തി വിവർദ്ധനൻ. 52
ഇവനെ പ്രതിനന്ദിപ്പൂ വിസ്മയാൽസ്സിദ്ധർ സൈന്യവും
അജേയനെപ്പാർത്ഥ നന്നുനന്നൊന്നാസ്സാത്വതേന്ദ്രനേ 53
കർമ്മങ്ങൾ കണ്ടു പൂജിപ്പൂ രണ്ടുപക്കുള്ള യോധരും.

193. ദ്രോണവധം

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

സാത്വതൻ തൻറെയാക്കമ്മംകണ്ടു ധൃഷ്ടദ്യുമ്നാദികൾ
ചുറ്റും ചൊടിച്ചു പാഞ്ഞേറ്റു തടുത്തു ശിനിപുത്രനെ. 1
പോരിൽ മാരിഷ!നിന്മക്കൾ കൃപൻ കർണ്ണനമങ്ങിനെ
ശൈനേയനെ ത്വരയൊടേറ്റെയ്തു തീക്ഷ്ണശരങ്ങളാൽ. 2
യുധിഷ്ഠിരനൃപൻ പാണ്ഡുപുത്രൻ മാദ്രീകുമാരരും
ബലവാൻ ഭീമനും നിന്നിതാസ്സാത്വതനു ചുറ്റുമേ. 3
കർണ്ണനും തേരാളിവീരൻ കൃപനും ശരമാരിയാൽ
ധൃഷ്ടദ്യുമ്നാദികളുമേ വളഞ്ഞു ശിനിപുത്രനെ. 4
ഘോരരൂപത്തൊടാമാരിവരുന്നതു നരാധിപ!
തടുത്തുകൊണ്ടാൻ ശൈനേയൻ പൊരുതാ രഥിവീരരായ്! 5
മഹാന്മാരാമവർ തൊട്ടത്തോരു ദിവ്യാസ്ത്രമൊക്കെയും
തടുത്തു വിധിപോലോരോ ദിവ്യാസ്ത്രംവിട്ട സംഗരേ. 6
ആ രാജസംഗമത്തിങ്കൽ ക്രൂരമായ്ചീന്നിതാഹവം
പശുക്കളെപ്പുണ്ടു കോപാൽക്കൊല്ലും രുദ്രനു തുല്യമേ. 7
ഹസ്തങ്ങളും തലകളും വിൽകളും ഭരതർഷഭ!
കുടവെൺചാമരകളും ചിന്നിച്ചിതറിയങ്ങിനേ. 8
കൂട്ടമായിട്ടു കാണായീ പോരിടത്തങ്ങുമിങ്ങുമേ
ചക്രം തകർന്ന തേർപിന്നെയറുവീണഭുജങ്ങളും. 9
ചത്തശൂരാശ്വഭടരും ചിന്നിശ്ശോഭിച്ച മന്നിടം
അമ്പോറു മുറിയേറിട്ടായോധന്മാർ കുരുസത്തമ! 10
പിടഞ്ഞോരോ ചേഷ്ടകാട്ടുന്നതു കാണായിതാഹവേ
ദേവാസുരപ്പോർകണക്കാഘോരയുദ്ധംനടക്കവേ. 11
ക്ഷത്രിയന്മാരൊടായ്ച്ചൊല്ലീ ധർമ്മരാജൻ യുധിഷ്ഠിരൻ
ചെന്നോല്പിൻ സജ്ജരായ് കുംഭയോനിയോടു രഥീന്ദ്രരേ! 12
ഇതാ വീരൻ പാഞ്ചനാഭ്ഭാരദ്വാജനൊടേറുടൻ
യഥാശക്തി പ്രയത്നിപ്പു ഭാരദ്വാജവധത്തിനായ്. 13

പോക്കളത്തിൽക്കണ്ടിടുന്നുണ്ടിന്നതിന്നുള്ള മട്ടുകാം
ക്രുദ്ധനാകും പാഷ്തനിന്നിപ്പോൾ ദ്രോണനെ വീഴ്ത്തുമേ. 14
നിങ്ങളൊന്നിച്ചുകൂടിച്ചെന്നൊതിപ്പിൻ കുംഭയോനിയായ്
യുധിഷ്ഠിരാജ്ഞകേട്ടിട്ടാസ്സൃഞ്ജയന്മാർ മഹാരഥർ. 15
സന്നദ്ധരായ്ച്ചെന്നൊതിത്തുഭാരദ്വാജവധാത്മികാം
പാഞ്ഞെത്തുമവരോടെല്ലാം ഭാരദ്വാജൻ മഹാരഥൻ. 16
വേഗത്തോടെതിരിട്ടേറ്റു ചാകുവാൻ നിശ്ചയിച്ചവൻ
സത്യസന്ധൻ പെന്നാവാറു കുലുങ്ങിപ്പോയി മന്നിടം. 17
അടിച്ചിതു കൊടുങ്കാറ്റും പടപേടിച്ചിടുംപടി
കൊള്ളിമീൻ ചാടിയക്കൽനിന്നു വീഴുന്നവണ്ണമേ. 18
വീഴുന്നേരം പ്രകാശിച്ചു മഹാപത്തോടുമ്പടി
ജ്വലിച്ചിരുന്നു ശസ്ത്രങ്കാം ഭാരദ്വാജനു മാരിഷ! 19
ഇരമ്പീ തേരുകാംപരം കണ്ണീർവാർത്തിതു വാജികാം
ഓജസ്സുകെട്ടമട്ടായീ ഭാരദ്വാജൻ മഹാരഥൻ. 20
ഇടങ്കണ്ണുമിടങ്കയ്യുമിവനോറാം വിറച്ചുപോയ്
മുമ്പിൽപ്പാർഷതനെക്കണ്ടു മടുത്തു പോരിലായവൻ. 21
ബ്രഹ്മവാദി മുനീന്ദ്രച്ചൊൽപ്പടി വാനു കരേറുവാൻ
സുയുദ്ധങ്കൊണ്ടുയിർവിടാനവൻ പിന്നെയൊരുങ്ങിനാൻ. 22
പിന്നെ ദ്രുപദസൈന്യങ്കാം ചുറുമേറു വളഞ്ഞവൻ
ക്ഷത്രിയക്കുട്ടവും ചുട്ടുചരിച്ചു ദ്രോണനാഹവേ. 23
മനോരെക്കൊന്നിരുപതിനായിരം രിപുമർദ്ദനൻ
കൊന്നു കുരമ്പിനാൽപ്പത്തുപതിനായിരമങ്ങിനേ. 24
സജ്ജനിന്നാൻ പോരിലവൻ പുകയാറഗ്നിപോലവേ
ക്ഷത്രിയന്മാർകളെത്തീപ്പാൻ ബ്രഹ്മാസ്ത്രത്തെയെടുത്തവൻ. 25
അവിഷഹ്യൻ മഹാത്മാവാം ധൃഷ്ടദ്യുമ്നനെ മാരുതി
രഥായുധങ്ങളൊക്കെപ്പോയ്നില്ക്കുവേചെന്നഞ്ഞുതേ. 26
ഉടൻ തന്നുടെ തേരേറിപ്പാഞ്ചാല്യനൊടരിന്ദമൻ
ദ്രോണൻ ചാരത്തുനില്പൊന്നു നോക്കിക്കണ്ടോതിയിങ്ങിനേ. 27
അങ്ങല്ലാതീഗ്ഗുരുവൊടു പൊരുതാനില്ലൊരുത്തനും
ഇവന്റെ ഹിംസയ്യു നോക്കുകടൻ ഭാരം നിനക്കുതാൻ. 28

എന്നുകേട്ടു മഹാബാഹു ഭാരമെല്ലാം വഹിപ്പതായ്
ഉറപ്പേറുന്ന പുത്തൻവില്ലൊന്നെടുത്തു വരായുധം. 29
ചൊടിച്ചുപോരിൽദ്രുവ്വാരദ്രോണാചാര്യനെയമ്പുകഥം
തടുക്കുവാനെയ്തവീണ്ടും ശരവർഷങ്ങഥം തൂകിനാൻ. 30
ചൊടിച്ചോരാടരിൽശ്ശോഭിപ്പിവർതമ്മിലുത്തടുത്തുതേ
ദിവ്യബ്രഹ്മാസ്ത്രങ്ങളേയുമസംഖ്യംവിട്ടിതായവർ. 31
അവൻ മൂടീ മഹാസ്ത്രത്താൽ ദ്രോണനെദ്ധരണീപതേ!
ഭാരദ്വാജന്റെയസ്ത്രങ്ങളൊക്കെപ്പോക്കീട്ടു പാർഷതൻ. 32
വസാതിശിബിബാൽഹികകൈരവന്മാർകളേയുമേ
ദ്രോണരേപ്പടയിൽക്കാക്കുന്നോരെ മട്ടിച്ചിതച്യുതൻ. 33
ധൃഷ്ടദ്യുമ്നൻപരം രശ്മിതുകുമക്കൻ കണക്കിനേ
ശരൌഘത്താൽട്ടിക്കടെച്ചുമൂടിശ്ശോഭിച്ചു മന്നവ! 34
അവന്റെ വില്ലുമുറിച്ചിട്ടു ദ്രോണൻ ബാണങ്ങളെയ്തടൻ
മമ്മങ്ങഥം കീറിനാൻ വീണ്ടുമവനേറവുമാത്തനായ്. 35
അപ്പോഥച്ചൊടിപെട്ടും ഭീമൻ ദ്രോണാന്തം തേരണച്ചുടൻ
ദ്രോണനോടങ്ങു രാജേന്ദ്ര! മെല്ലവേ ചൊല്ലിയിങ്ങിനേ. 36
സചകമ്മത്താൽ തുഷ്ടിയെന്യേ ബ്രഹ്മബന്ധുക്കളിങ്ങിനേ
പറിച്ച പോരടിയ്ക്കായ്കിൽ ക്ഷത്രിയൌഘം മുടിഞ്ഞിടാ. 37
ജീവജാലാഹിംസയല്ലോ ധർമ്മത്തിനുടെ വിസ്തരം
അതിനോ ബ്രാഹ്മണൻമൂലം ഭവാനോ ബ്രഹ്മവിത്തമൻ. 38
ച്ലേഛരേമറന്യരേയും പറയുമ്മട്ടുകെന്നിഹ
അജ്ഞാനത്താൽ മൂഢമട്ടുപുത്രദാരധനാത്തിയാൽ. 39
വികമ്മസ്ഥൻ സചകമ്മസ്ഥനാരേദ്വിഷ്ടന്റെ മാതിരി
ഒരു പുത്രനായ്പ്പലരെക്കൊന്നും നാണിപ്പതില്ലയോ. 40
ആക്കവേണ്ടിശ്ശസ്ത്രമേന്തീട്ടാക്കായ് ജീവിച്ചിടുന്ന നീ
അവനിപ്പോഥച്ചതുവീണ ചോദിച്ചിട്ടോതിയില്ലയോ? 41
ധർമ്മനന്ദന, നാവാക്കിൽശ്ശങ്കിയ്ക്കുതിനിബ്ബവാൻ
എന്നുഭീമൻ ചൊന്നളവിൽദ്രോണൻ വില്ലുവെടിഞ്ഞുടൻ. 42
സവ്വാസ്ത്രവും വിടാനുന്നിദ്ധർമ്മാത്മാവോതിയിങ്ങിനേ
കണ്ണ! കണ്ണ! മഹേഷ്വാസ! കൃപ! ദുര്യ്യോധന! പ്രഭോ! 43

പോരിൽപ്പാരം പ്രയത്നിപ്പിൻപിന്നെയും പായുന്നു ഞാൻ
ശസ്ത്രംവെച്ചേൻ പാണ്ഡവരിൽനിന്നു നിങ്ങൾക്കുമംഗളം. 44
എന്നോതിയാദ്രോണിയേയും വിളിച്ചാത്തുമഹിപതേ!
ശസ്ത്രം കൈവിട്ടവൻപോരിൽത്തേത്തട്ടിങ്കലിരുന്നുടൻ. 45
സവ്വജീവിഷ്ണുമഭയം നാമകീയോഗമിയന്നവൻ
അവങ്കൽറയാത്തരം കണ്ടു ധൃഷ്ടദ്യുമ്നനയന്നവൻ. 46
ഘോരമന്യും വില്ലുമങ്ങുതേത്തടത്തിങ്കൽവെച്ചുടൻ
വാളേന്തിത്തേർവിട്ടുചാടിപ്പാഞ്ഞെത്തീദ്രോണസന്നിധൌ. 47
ഹാഹായെന്നായ്മാനുഷാദിഭൂതജാലങ്ങളൊക്കെയും
അമ്മട്ടാദ്രോണനേദ്ധൃഷ്ടദ്യുമ്നൻ കൈക്കൊണ്ടുകണ്ടുടൻ. 48
ഹാഹായെന്നാത്തുഹോഹോഹോ ചീത്തയായെന്നുമോതിനാർ
ദ്രോണനങ്ങായുധംവിട്ടുപാരം സാമ്യമിയന്നവൻ. 49
അമ്മട്ടോതീട്ടയോഗത്താൽജ്യോതിസ്സാന്നു തപോനിധി
പുരാണൻ പുരുഷൻ വിഷ്ണുതന്നിലെത്തീ മനസ്സിനാൽ. 50
മുഖംതെല്ലൊന്നുയത്തീട്ടു നെഞ്ഞുയത്തീട്ടു നിശ്ചലൻ
കണ്ണുചീമ്മിസ്സുതപമൊത്തുഹൃത്തിൽധാരണയാന്നവൻ. 51
ഓമെന്നോകാക്ഷരം ബ്രഹ്മംജ്യോതിസ്സായിത്തപോനിധി
നശിയ്ക്കാത്തദ്വേവദേവപ്രഭവെത്താൻ നിനച്ചവൻ. 52
സത്തുകഠിക്കും ദുർഗ്ഗമമാം സാക്ഷാൽവാനേറിനാൻ ഗുരു
രണ്ടുണ്ടാദിത്യനെന്നോത്തിതവനമ്മട്ടുപോകവേ. 53
ജ്യോതിർഗ്ഗണങ്കൊണ്ടാകാശം നിറഞ്ഞേകാഗ്രമായിതേ
അക്ഷോഭനായഭാരദ്വാജാക്കൻതനുടെയാത്രയിൽ. 54
ക്ഷണങ്കൊണ്ടാമഹാജ്യോതിസ്സുവിടെത്താൻ മറഞ്ഞുതേ
ഉണ്ടായീ ഹൃഷ്ടരാംവാനോക്കപ്പോഠംകിലുകിലാരവം. 55
ബ്രഹ്മലോകം ദ്രോണർപോകെദ്ധൃഷ്ടദ്യുമ്നൻ രസിയ്ക്കവേ
അപ്പോഠംകണ്ടേ ഞങ്ങളഞ്ചുപേർമാത്രം മർത്ത്യയോനികം. 56
യോഗിയാമാമഹാത്മാവു പരസൽഗ്ഗതിപോവതും
ഞാൻ പാർത്ഥനാമർജ്ജുനനും ഭാരദ്വാജന്റെ പുത്രനും. 57
വാർഷ്ണേയനാം കൃഷ്ണനുമാപ്പാണ്ഡവൻ ധർമ്മരാജനും
യോഗമാർഗമിപ്പോരാദ്ധീമാനാം ദ്രോണർതനുടേ. 58

മാഹാത്മ്യത്തെയറിഞ്ഞില്ലാപിന്നെ മറാരുമേ നൃപ!
ആട്ടിവ്യമാം ബ്രഹ്മലോകംതല്പരം ദേവദുർഹ്യമേ. 59
നിത്യസ്ഥാനം ദ്രോണർപുക്കതറിയാത്തന്യയോനികൾ
ഋഷീന്ദ്രരൊന്നിച്ചുദ്ദേഹംപോയതും കണ്ടതില്ലഹോ. 60
ആചാര്യനെ ബ്രഹ്മലോകംയോഗാൽപ്പൂകെയരിന്ദമ!
അപ്പോഴുചോരയൊഴുകുംമെയ്യെഴുന്നുസ്ഥശസ്ത്രനേ. 61
ഏവരും ധിക്കരിച്ചോനാപ്പാർഷതൻപിടികൂടിനാൻ
മെയ്യിൽനിന്നുയിർപോയോന്റെ മുടിചുരിപ്പിടിച്ചുടൻ. 62
കന്നംമിണ്ടാതിരിപ്പോന്റെ തല വാഠംകൊണ്ടുവീശിനാൻ
ഭാരദ്വാജനെ വീഴ്ത്തീട്ടപരംഹർഷമിയന്നവൻ. 63
വാളിളക്കിപ്പോക്കളത്തിൽസ്സിംഹനാദംമുഴക്കിനാൻ
ശ്യാമനെണ്ണത്തഞ്ചുവയസ്സായോൻ തലനരച്ചവൻ. 64
ചുരീഷോഡശവർഷമ്മട്ടങ്ങയ്യായ്പ്പോരിലാഗ്രരു
പറഞ്ഞിതുമഹാബാഹു കുന്തീപുത്രൻ ധനഞ്ജയൻ. 65
ജീവിയ്ക്കും ഗുരുവേപ്പൂജചെയ്തകൊല്ലായ്ക പാർഷത!
കൊല്ലൊല്ലകൊല്ലൊല്ലയെന്ന സൈന്യങ്ങളുമതേവിധം. 66
വിളിച്ചാർത്തു പാഞ്ഞുചെന്നിതനുക്രോശത്തൊടർജ്ജുനൻ
പാത്ഥനും മറും മന്നോരുമെല്ലാമാത്തുവിളിയ്ക്കുവേ. 67
ധൃഷ്ടദ്യുമ്നൻ ദ്രോണരേത്തേർത്തട്ടിൽക്കൊന്നു നരർഷഭ!
ചോരചാടിത്തേരിൽനിന്നു നിലത്തെത്തിയരിന്ദമൻ. 68
ച്യവനാസൂയ്യനേപ്പോലെ പരംദുർഷ്പനായിനാൻ
ഈവണ്ണമവനേക്കൊന്നുകണ്ടു സൈന്യജനങ്ങളും. 67
ധൃഷ്ടദ്യുമ്നൻ പിന്നെനൃപ!ദ്രോണാചാര്യന്റെ വൻതല
വലിച്ചെറിഞ്ഞു വില്ലാളി നിൻഭടക്ഷത്രമിയിൽ. 70
ഭാരദ്വാജശിരസ്സുകണ്ടുനിൻഭടർ മന്നവ!
കൂടിപ്പോവാനൊരുമ്പെട്ടുപാഞ്ഞോടി പത്തുദിക്കിലും. 71
ദ്രോണൻ വാനേറി നക്ഷത്രമാഗ്രത്തിൽക്കയറീടിനാൻ
ഞാൻതന്നെകണ്ടിതാദ്രോണനിധനം ധരണീപതേ! 72
ഋഷിസത്യവതീസൂനു കൃഷ്ണൻതന്റെയനുഗ്രഹാൽ
പുകകൂടാതെരിഞ്ഞാളും കൊള്ളിമീനെന്നാവണ്ണമേ. 73

മഹാദ്യുതിയവൻ വാനുമുട്ടിപ്പോവതുകണ്ടു ഞാൻ
നിരുത്സാഹം ദ്രോണർ ചാകെക്കരുപാണ്ഡവസൃഞ്ജയർ. 74
ഊക്കിൽപ്പാഞ്ഞേററിതുടനേ ചിന്നിപ്പോയിതു സൈന്യവും
പാരിൽക്കുരമ്പേറു ചത്തുമധികം ചെന്തോഴിഞ്ഞുമേ. 75
ദ്രോണൻ മരിയ്ക്കച്ചതോണമായീ നിന്നുടെയാളുകഥം
മടക്കവുംപിന്നെ മേല്പോട്ടേറാംഭയവുമേറവർ. 76
രണ്ടുകൊണ്ടുംകെട്ടധ്യുതികിട്ടാതുള്ളോരു മട്ടിലായ്
ഭരദ്വാജന്റെദേഹത്തെക്കിട്ടാനിച്ഛിച്ചമന്നവർ. 77
കബന്ധംകൂടുമവിടെക്കണ്ടെടുത്തില്ല മന്നവ!
പാണ്ഡവന്മാർ ജയംനേടി മേലേകീർത്തിയുമാർന്നവർ. 78
ബാണശംഖാരവംചെയ്തു പെരുക്കുംസിംഹനാദവും
ഭീമനുംപിന്നെയാദ്ധൃഷ്ടദ്യുമ്നപാർഷതനും നൃപ! 79
കാണായിതമ്മിൽത്തഴുകിക്കൊണ്ടാസ്സൈന്യത്തിലപ്പൊഴേ
ഭീമൻ പാർഷതനോടപ്പോൾപ്പറഞ്ഞു ശത്രുതാപനൻ. 80
വീണ്ടും വിജയിയാം നിന്നെപ്പണ്ടുനുണ്ടു പാഞ്ചാല!
കണ്ണനേയും ദുഷ്ടധാത്തരാഷ്ട്രനേയും വധിച്ചമേൽ 81
എന്നുചൊല്ലിബ്ഭീമസേനൻ പരംഹൃഷ്ടിയന്നാവൻ
ബാഹുശബ്ദങ്കൊണ്ടുമുകിലുക്കീ പാണ്ഡുനന്ദനൻ. 82
അവന്റെശബ്ദംകേട്ടോടി പോരിൽപ്പേടിച്ചുനിൻഭടർ
ക്ഷത്രധർമ്മം കൈവെടിഞ്ഞും പാച്ചിലേ ഗതിയായവർ. 83
പാണ്ഡവന്മാർ ജയംനേടിപ്പാരം ഹർഷിച്ച മന്നവ!
പോരിൽസ്സുരക്ഷയങ്കൊണ്ടു സുഖമാണ്ടീടിനാരവർ. 84

ദ്രോണവധപർവ്വം കഴിഞ്ഞു.

നാരായണാസ്ത്രമോക്ഷപർവ്വം

194. അശ്വത്ഥാമക്രോധം

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

ദ്രോണൻ മരിയ്ക്കേ ക്ഷിതിപ!ശസ്ത്രമേറാത്തർ കൌരവർ
വീരർ ചത്തുടവേറേറാരം സങ്കടപ്പെട്ടെഴുന്നവർ. 1
കേവും ശത്രുക്കളേക്കണ്ടവീണ്ടും വീണ്ടും വിറച്ചവർ
കണ്ണിൽക്കണ്ണീർവാൻ പേടിച്ചുഴന്നു ധരണീപതേ! 2
മനസ്സുചത്തുദ്യമംകെട്ടോജസ്സറുമയങ്ങിയോർ
പെരുത്താത്തരവത്തോടും ചുഴന്നു നിൻെറ പുത്രനെ. 3
പൊടിയേറും വിറച്ചിട്ടും കണ്ണിട്ടും പത്തുദിക്കിലും
ഹിരണ്യാക്ഷക്ഷയേ ദൈത്യർപോലേ തൊണ്ടവിറച്ചുമേ. 4
ആപ്പേടിച്ചുഴലും ക്ഷുദ്രമൃഗപ്രായരൊടൊത്തവൻ
നില്പുവാനെഴുതല്ലാഞ്ഞു പിൻവാങ്ങീ നിൻെറ നന്ദനൻ. 5
പൈദാഹംപൂണ്ടലഞ്ഞും നിൻഭടന്മാരവർ ഭാരത!
ആദിത്യതാപമേറേറാണം വിമനസ്സുകളായിനാർ. 6
സൂര്യൻവീഴുന്നപോലേയും കടൽവറ്റും പ്രകാരവും
മേരുമാറുന്നതിന്മട്ടുമിന്ദ്രൻ തോൽക്കുംകണക്കിലും. 7
പൊറുക്കവയ്യാത്തദ്രോണപാതനംപാർത്തുകണ്ടുടൻ
ത്രസിച്ചുമട്ടായ് രാജാവോ!പാഞ്ഞു കൌരവർ പേടിയാൽ. 8
ഗാന്ധാരരാജൻ ശകുനി ദ്രോണനെക്കൊന്നുകണ്ടുടൻ
പേടിച്ചോടി പേടികൂട്ടും തേരാളികളൊടൊത്തവൻ. 9
പേടിയോടുടനോടുന്ന കൊടിയാടുന്ന വമ്പട
കൂട്ടിപ്പിടിച്ചു പേടിച്ചു പിൻവാങ്ങീ സൂതനന്ദനൻ. 10
തേരാനയാളശ്വജാലപ്പട പിന്നോട്ടു മാറിയോൻ
മദ്രക്കരചനാം ശല്യൻനോക്കിപ്പേടിച്ചുവാങ്ങിനാൻ. 11
ചത്തൊടുങ്ങീട്ടു ശേഷിച്ച കാലാളാനകളൊത്തവൻ
വാങ്ങിപ്പോന്നു കൃപൻ കഷ്ടംകഷ്ടമെന്നും പറഞ്ഞവൻ. 12

കാലിംഗരാട്ടബാൽഹികഭോജപ്പടകളൊത്തവൻ
പായുമശ്വങ്ങളാൽപ്പോന്നു കൃതവർമ്മാവു മന്നവ! 13
കാലാംപ്പടകളോടൊത്തോൻ പേടിച്ചുഴറിയോൻനൃപ!
ഉലൂകൻ ദ്രോണരേ വീഴ്ത്തിക്കണ്ടുമണ്ടീടിനാനുടൻ. 14
യുവാവു സുന്ദരൻ വീര്യത്തിലും ലക്ഷണമൊത്തവൻ
ദുശ്ശാസനൻ പാരമുഴന്നാനപ്പടയൊടോടിനാൻ. 15
പതിനായിരമേ തേരും മുവ്വായിരമിഭങ്ങളും
ചോന്നുപോന്നു ദ്രോണവധം കണ്ടുടൻ വൃഷസേനനും. 16
തേരാനയാഠം കുതിരകഠം കൂട്ടമൊത്തിടചേന്നവൻ
ദുര്യോധനൻ മഹാരാജ!പോന്നു നിന്റെ മഹാരഥൻ. 17
അജ്ഞാനാൻ കൊന്നുശേഷിച്ച സംശപ്തകഗണത്തൊടും
മണ്ടിപ്പോന്നു സുശർമ്മാവും ദ്രോണൻ വീണതു കണ്ടുടൻ. 18
ആനതേർ കേറിയും വാജികളെത്താൻവിട്ടുമാളുകഠം
പോരിലെങ്ങും പാഞ്ഞുപോയീ ദ്രോണനെക്കൊന്നുകണ്ടതിൽ.
പിതാക്കന്മാരെ വെന്മിച്ചും ഭ്രാതൃമാതുലരേയുമേ
മക്കളേ സ്നേഹിതരെയും, പാഞ്ഞിതമ്മട്ടുകൌരവർ. 20
പ്രേരിപ്പിച്ചും പടകളേമരുമക്കളെയും ചിലർ
ചാച്ചുക്കാരെയുമവണ്ണം, പാഞ്ഞോടീപത്തുദിക്കിലും. 21
മുടിചിന്നിച്ചിതറിയും രണ്ടാളില്ലൊപ്പമോടുവാൻ
ഇതില്ലെന്നുദ്യമംകെട്ടുമോജസ്സങ്ങറുമാളുകഠം. 22
പാഞ്ഞോടുന്നു ചട്ടയൂരിച്ചിലർ നിൻഭടർ മന്നവ!
നിൻഭടന്മാർ വിളിച്ചാർത്തു തങ്ങളിൽബ്ഭാരതർഷഭ! 23
നില്ക്കുനില്ക്കുന്നവർ തനിച്ചുനിന്നീലൊരുത്തരും
കോപ്പണിഞ്ഞുള്ളൊരു രഥധുര്യങ്ങളെ വെടിഞ്ഞുമേ. 24
ഹയങ്ങളേറിയും പ്രേരിപ്പിച്ചു കാൽകൊണ്ടുടൻഭടർ
പേടിച്ചോജസ്സുകെട്ടമ്മട്ടാസ്സൈന്യം പാഞ്ഞിടുമ്പൊഴേ. 25
കഴുക്കിന്നെതിരാംമട്ടിൽച്ചെന്നുദ്രൌണിയെതിർത്തുതാൻ
ശിഖണ്ഡിതൊട്ട കൂട്ടക്കാരൊത്തുപോർചെയ്തിതായവൻ. 26
പ്രദ്രുകന്മാർ പാഞ്ചാലർ ചേദികേകയർകൂട്ടരായ്
പോരിൽഗ്ഗർവ്വുള്ളൊരു പാണ്ഡുപ്പടയേറെ മുടിച്ചവൻ. 27

തിരക്കുവിട്ടൊന്നൊഴിഞ്ഞോൻ മത്തഹസ്തീന്ദ്രവിക്രമൻ
മണ്ടുന്ന മട്ടിങ്ങുപടയോടിടുന്നതു കണ്ടുടൻ. 28
ദുര്യോധനാന്തികംപുക്കു ചോദിച്ചു ദ്രൌണിയിങ്ങിനേ
ഓടുന്നതെന്താണീസ്സൈന്യംപേടിച്ചപടി ഭാരത! 29
ഓടുമ്പൊഴെന്തേ നിൽക്കാത്തതടരിൽദ്ധരണീപതേ!
അങ്ങുമെന്തേ മുൻകണക്കുനിലയ്ക്കുല്ലാത്തുമന്നവ! 30
ഏതു തേരാളി ചത്തിട്ടാണിന്നീ നിൻപടമന്നവ!
ഈ നിലയ്ക്കായിയതതുമൊന്നോടോതു കൌരവ! 31
നില്ക്കുന്നതില്ലാ നൃപതേ! കണ്ണൻ മുമ്പിട്ട കുട്ടരും
മറു യുദ്ധത്തിലിമ്മട്ടു മണ്ടുമാറില്ല വമ്പട. 32
ക്ഷേമമല്ലേ മഹാരാജ!നിൻബലത്തിന്നു ഭാരത!
അപ്പോൾദുര്യോധനൻ ദ്രോണപുത്രൻതൻവാക്കുകേട്ടുടൻ. 33
കടുത്തൊരപ്രിയം ചൊല്ലാനാളായീലാനൃപഷ്ടൻ
ഉടഞ്ഞ കപ്പൽപോലല്ലൽക്കടലാണ്ടോരു നിന്മകൻ. 34
തേരിൽനില്ക്കും ദ്രോണജനെക്കണ്ടു കണ്ണീർ നിറഞ്ഞവൻ
രാജാവേ! കൃപനോടപ്പോൾ നാണിച്ചിങ്ങിനെചൊല്ലിനാൻ. 35
മുമ്പിൽച്ചൊല്ലൂ നന്മവരുംസൈന്യമോടിയകാരണം
പിന്നെശാരദതൻപുത്രപ! പെരുത്താത്തികലന്നവൻ 36
ദ്രോണനെക്കൊന്നകഥയാദ്രോണപുത്രനൊടോതിനാൻ.

കൃപൻ പറഞ്ഞു.

പാരിൽത്തേരാളിവരനാം ദ്രോണൻമുമ്പായൊരീജ്ജനം
യുദ്ധംനടത്തിയിവിടെപ്പാഞ്ചാലരൊടു കേവലം. 37
പോർനടക്കുമ്പൊളെന്നിച്ചു കലന്നു കുരുസോമകർ
തമ്മിലാത്തുവിളിച്ചേറു ശസ്ത്രാസ്ത്രാലുടൽ വീഴ്ത്തിനാർ. 38
അമ്മട്ടുയുദ്ധംമൂത്തിട്ടു കുരുക്കൾമുടിയുമ്പൊഴേ
പോരിൽച്ചൊടിച്ചിട്ടു നിൻറെയച്ഛനസ്ത്രമയച്ചുതേ. 39
ബ്രഹ്മാസ്ത്രത്തെപ്രയോഗിച്ചാദ്രോണൻ പുരുഷപുംഗവൻ
മാററാരെക്കൊന്നു ഭല്ലത്താൽ നൂറുമായിരവുംശരി. 40

പാണ്ഡവന്മാർകേകയരും മത്സ്യർപാഞ്ചാലരുംദ്വിജ!
ദ്രോണന്റെ തേരിൻനേക്കേറുമരിച്ചു കാലചോദിതർ. 41
ആയിരം നൂവരന്മാരെ രണ്ടായിരമിഭങ്ങളേ
ബ്രഹ്മാസ്ത്രംകൊണ്ടടൻദ്രോണൻ കാലനുക്കയറിനാൻ. 42
ശ്യാമനെണ്ണത്തഞ്ചുവയസ്സായോൻ തലനരച്ചവൻ
വൃദ്ധൻ ഷോഡശവഷ്മട്ടരിൽച്ചുറിനാൻ ഗുരു. 43
സൈന്യം കുഴങ്ങിമനോർകാം പൊരുതീടുന്നനേരമേ
അമർഷംപൂണ്ട പാഞ്ചാലർ പിന്തിരിച്ചിതു കേവലം. 44
ഒന്നുടഞ്ഞവർ പിന്നോട്ടു മാറുമ്പോൾശത്രുകൾനൻ
ഉടിച്ചക്കൻപോലെയായീ ദിവ്യാസ്ത്രം വിട്ടിടുന്നവൻ. 45
പാണ്ഡവപ്പടയാംപൂക്കാപ്രതാപി ശരരശ്മിമാൻ
നിന്നച്ഛനമ്മയ്ക്കുന്മേട്ടോറാം ദുഷ്പ്രേക്ഷ്യനായിനാൻ 46
വിളങ്ങുമക്കൻറെമട്ടാദ്രോണൻ ചുട്ടീടുമായവർ
വീര്യംവെന്തുദ്യമംപോയിച്ചിത്തംകെട്ടവിധത്തിലായ്. 47
അവരേദ്രോണബാണാത്തരായുണ്ട മധുസൂദനൻ
പാണ്ഡവന്മാക്കു വിജയമിച്ഛിയുന്നവനോതിനാൻ. 48
മാറാക്കുവെല്ലുവാൻ ശക്യനല്ലീശ്വസുധരോത്തമൻ
പോരിൽവൃത്രാരിയുപോലുംരഥയൂഥപയൂഥപൻ. 49
നിങ്ങാം ധർമ്മംവിട്ടജയംനോക്കുവിൻ പാണ്ഡുപുത്രരേ
പോരിൽനിങ്ങളെയൊക്കേയും കൊല്ലുമേ രുഗ്മവാഹനൻ. 50
അശ്വത്ഥാമാവുചത്തെങ്കിലിവൻ പൊരുതിടാദ്ധം
അവൻപോരിൽച്ചത്തുവെന്നു പൊളിചൊൽകിവനോടൊരാൾ
ആ വാക്കുസമ്മതിച്ചില്ലാ കുന്തീപുത്രൻ ധനഞ്ജയൻ
മറെല്ലാരും സമ്മതിച്ചു പണിപ്പെട്ടയുധിഷ്ഠിരൻ. 52
ഭീമൻ നാണത്തോടുകൂടി നിൻറെയച്ഛനൊടോതിനാൻ
അശ്വത്ഥാമാവു ചത്തെന്നു ബോധിച്ചില്ലച്ഛനായതും. 53
പൊളിയെന്നോത്തുചോദിച്ചു ധർമ്മരാജനൊടായവൻ
ചത്തുവോ ചത്തില്ലയോ നീയെന്നച്ഛൻ പുത്രവത്സലൻ. 54
അതത്യുഭയമാണുള്ളോൻ ജയംനോക്കും യുധിഷ്ഠിരൻ
മാളവേന്ദ്രനുവർമ്മൻറെ കുന്നൊത്താനയെ മാരുതി. 55

അശ്വത്ഥാമാവെന്നിഭത്തെപോരിൽക്കൊന്നതു കണ്ടു താൻ
അടുത്തുചെന്നിട്ടച്ഛത്തിൽദ്രോണനോടോതിനാനവൻ. 56
ആക്കവേണ്ടിശ്ശസ്ത്രമേന്തിയാക്കായ്ജ്ജീവിച്ചിരിപ്പു നീ
ആ നിൻപ്രിയാത്മജവശ്വത്ഥാമാവു ഹതനായിതേ. 57
കാട്ടിൽസ്സിംഹക്കുട്ടിപോലെ കിടപ്പു ചത്തുഭൂമിയിൽ
ദോഷിന്റെദോഷംകണ്ടിട്ടുള്ളായവൻ ദ്വിജസത്തമ! 58
അശ്വത്ഥാമാവു ചത്തെന്നാൻമെല്ലെക്കുഞ്ജരമെന്നുമേ
നീ തിരക്കിൽച്ചത്തുവെന്നുകേട്ട സന്താപമാണ്ടവൻ. 60
ദിവ്യാസ്ത്രങ്ങളടക്കീട്ട മൻമട്ടൊരുതാതെയായ്
ഏറമുദ്വേഗമാന്നിണ്ടലാണ്ടുകണ്ടവനെത്തദാ. 61
ക്രൂരംചെയ്യുന്നപാഞ്ചാലപുത്രൻ പാഞ്ഞേറിനാനുടൻ
മൃത്യുവാമവനേക്കണ്ടുലോകതത്വമറിഞ്ഞവൻ. 62
ദിവ്യാസ്ത്രംവിട്ടയുദ്ധത്തിൽ ചെയ്തു പ്രായോപവേശനം
ഇടങ്കയ്യാലിവനുടെമുടിചുറ്റിപ്പിടിച്ചുടൻ. 63
വീരരാത്തുവിളിയ്ക്കുമ്പോൾപ്പാർഷ്ണതൻ തലവീശിനാൻ
കൊല്ലൊല്ലകൊല്ലൊല്ലയെന്നുചൊല്ലിനാരവരേവരും. 64
തേരിൽനിന്നുടനേ ചാടിച്ചെന്നാനവണ്ണമജ്ജുനൻ
വെമ്പലോടും കൈകൾപൊക്കിപ്പറഞ്ഞുകൊണ്ടുവീണ്ടുമേ 65
ജീവിയ്ക്കും ഗുരുവേപ്പൂജചെയ്ത കൊല്ലായ്ക ധാർമ്മിക!
കൌരവന്മാരജ്ജുനനുമപ്രകാരംതടുക്കിലും. 66
നൃശംസൻകൊൽകയുംചെയ്തു നിന്നച്ഛനെ നരർഷഭ!
സൈന്യങ്ങളൊക്കെയുടനേപേടിമൂത്തോടിയപ്പൊഴേ 67
നിന്നച്ഛൻ ചാകയാൽ ഞങ്ങൾക്കുത്സാഹംകെട്ടസന്മതേ!

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

പോരിലാത്താതനിധനംകേട്ടുടൻ ദ്രോണനന്ദനൻ
ചവിട്ടുകൊണ്ട പാമ്പിനുമേറെക്കോപിച്ചിതപ്പൊഴേ. 68
പരംപോരിൽ ക്രുദ്ധനായിജ്വലിച്ചു ദ്രൌണി മാരിഷ!
കൊള്ളിക്കുട്ടിട്ടെരിഞ്ഞാളിക്കുന്നും ചൊന്നീക്കണക്കിനേ. 69

കൈകൊണ്ടു കൈത്തരിച്ചിട്ടു പല്ലിറുമ്മിക്കടിച്ചുടൻ
പാമ്പിനെപ്പോലെ ചീറ്റിട്ടു തുടുങ്കണ്ണാണ്ടിതപ്പൊഴേ. 70

---

195. അശ്വത്ഥാമക്രോധം ധൃതരാഷ്ട്രപ്രശ്നം

ധൃതരാഷ്ട്രൻ പറഞ്ഞു.

ധൃഷ്ടദ്യുമ്നനധർമ്മത്താൽ വൃദ്ധബ്രാഹ്മണനച്ഛനേ
കൊന്നുവെന്നതുകേട്ടശ്വത്ഥാമാവോതിയതെന്തുവാൻ? 1
മാനവംപാരുണാഗ്നേയം ബ്രഹ്മാസ്ത്രംവീര്യവത്തരം
ഐന്ദ്രംനാരായണമിവയാരിലെന്നുമുറച്ചവ. 2
പോരിൽധൃഷ്ടദ്യുമ്നനധർമ്മത്താലാദ്ധർമ്മശാലിയേ
ഗുരുവേക്കൊന്നുകേട്ടശ്വത്ഥാമാവോതിയതെന്തുവാൻ. 3
ധനുർവ്വേദം മഹാത്മാവു രാമൻ നഠംകിയതോറവൻ
ദിവ്യാസ്ത്രമൊക്കെപ്പുത്രനും ഗുണംകാംക്ഷിച്ചു നൽകിനാൻ. 4
ഇച്ഛിയ്ക്കാറുണ്ടു തനേക്കാഠംഗുണംമൂത്തിട്ടൊരുത്തനേ
ആണഞ്ഞഠം പുത്രനേമാത്രമില്ലാവേറിട്ടൊരുത്തനേ. 5
യോഗ്യന്മാരാംഗുരുക്കന്മാക്കുണ്ടാം പല രഹസ്യവും
അതൊക്കെയും മകനേകും പിന്നേനില്ലൂന്ന ശിഷ്യനും. 6
അവൻ ശിഷ്യൻ വിശേഷിച്ചുമതെല്ലാമേറു സഞ്ജയ!
ശൂരൻ കൃപീസുതൻ പോരിൽ ദ്രോണനോറാമടുത്തവൻ. 7
രാമനു സമ്മതൻ പോരിൽ പോരിൽദ്വേന്ദ്രസന്നിഭൻ
വീര്യത്തിൽക്കാത്തവീര്യാഭൻ ബുദ്ധിയ്ക്കും വ്യാഴമൊത്തവൻ. 8
ധൃതിയ്ക്കുമാമലയ്ക്കൊത്തോൻ തേജസ്സാലഗ്നി സന്നിഭൻ
ഗാംഭീര്യത്തിൽക്കടൽക്കൊത്തോൻക്രോധത്തിൽസ്സപ്പസന്നി
[ഭൻ. 9
കന്നാം തേരാളി ലോകത്തിൽ വില്ലാളി തളരാത്തവൻ
വേഗമുള്ളോൻ കാറുപോലെ ചെൽവോൻക്രുദ്ധാന്തകോപമൻ

അവനെയ്താൽപ്പോരിലൂഴിത്തട്ടപോലും തകർന്നുപോം
പോരിലേതും നടുങ്ങാത്തോനാവീരൻ സത്യവിക്രമൻ. 11
വേദസ്നാതൻ വ്രതസ്നാതൻ ധനുർവ്വേദം തികഞ്ഞവൻ
കടൽപോലെ കലങ്ങാത്തോൻ ശ്രീദാശരഥിസന്നിഭൻ. 12
പോരിൽധൃഷ്ടദ്യുമ്നനധർമ്മത്താലാദ്ധർമ്മശാലിയേ
ഹരുവേക്കൊന്നുകേട്ടശ്വത്ഥാമാവോതിയതെന്തുവാൻ? 13
ധൃഷ്ടദ്യുമ്നനന്തകനായ് മഹാത്മാവു ചമച്ചവൻ
പാഞ്ചാല്യനാം യജ്ഞസേനൻ ദ്രോണന്നവനെയാംവിധം. 14
അവൻ നൃശംസനാപ്പാപി ക്ഷുദ്രനത്യല്പദർശനൻ
ഹരുവേക്കൊന്നുകേട്ടശ്വത്ഥാമാവോതിയതെന്തുവാൻ? 15

---

196. അശ്വത്ഥാമക്രോധം

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

അച്ഛനെച്ചതിയായ്പ്പാപകാരി കൊന്നതു കേട്ടുടൻ
ദ്രൌണി ബാഷ്പം ക്രോധമിവകൊണ്ടു വിങ്ങീ നരഷ്ഭ! 1
ദീപിച്ചു കാണായി ചൊടിച്ചവൻറെയുടൽമന്നവ!
പ്രളയത്തിൽജ്ജീവജാലഹാരി കാലന്നതുല്യമേ. 2
കണ്ണീർ തിങ്ങും കണ്ണുരണ്ടും വീണ്ടും വീണ്ടും തുടച്ചവൻ
ചൊടിച്ചു വീപ്പിട്ടുചൊന്നാൻ ദുര്യ്യോധനനൊടിങ്ങിനേ. 3
ക്ഷുദ്രന്മാർ വീഴ്ത്തിനാർ ശസ്ത്രംവെച്ചോരെന്നുടെയച്ഛനെ
ധർമ്മദ്ധ്വജൻ പാപി ചെയ്തോരാക്കഥയറിഞ്ഞുഞാൻ. 4
അനായ്യമാദ്ധർമ്മജൻറെ നൃശംസത്തെഴിൽകേട്ട ഞാൻ
പോരിലേപ്പെട്ടവക്കുണ്ടാം ജയവും തോൽമയും ദ്രുധം. 5
ഈ രണ്ടുമുണ്ടാംനൃപതേ!വധമാണതിലുത്തമം
ന്യായപ്രകാരം യുദ്ധത്തിൽപ്പോരാടുന്നോൻ മരിയ്ക്കുകിൽ. 6
അവനെപ്പാറി മാഴ്കേണ്ടാകണ്ടിതല്ലോ ദ്വിജാതികൾ
വീരലോകംപുക്കിതെന്നാലെൻറെയച്ഛനസംശയം. 7

ശോച്യനല്ലാനരവ്യാഖ്യനപ്രകാരം മരിച്ചവൻ
ധർമ്മപ്രവൃത്തനാപ്പെട്ട മൂടിചുറ്റിപ്പിടിയ്ക്കലിൽ. 8
യോധരൊക്കെക്കൊണ്ടെയതെൻ മമ്മങ്ങൾ പിളരുന്നിതാ
ഞാനിരിയ്ക്കുമ്പൊഴെന്നച്ഛൻ കേശഗ്രഹണമേല്ക്കയോ. 9
പുത്രന്മാരിൽപ്പുത്രവാന്മാരിനിമേലാഗ്രഹിയ്ക്കുമേ
കാമം ക്രോധം മൂഢഭാവം ദ്വേഷം ബാല്യമിവറിനാൽ. 10
ധർമ്മത്തെറുകൾ ചെയ്തെയ്ക്കുമവമാനിയ്ക്കുമങ്ങിനേ
അതിപ്പോൾചെയ്ത പെരുതാമധർമ്മം ദ്രുപദാത്മജൻ. 11
ദ്വേഷമെന്നെദ്ധിക്കരിച്ചിട്ടാനൃശംസൻ ദുരാശയൻ
ധൃഷ്ടദ്യുമ്നനവൻ കാണുമിതിന്റെ കടുതാംഫലം. 12
അനായ്മമേറവും ചെയ്താപ്പൊളി ചൊല്ലിയ പാണ്ഡവൻ
ഛലംകൊണ്ടാഗുരുവിനെശ്ശസ്ത്രംവെപ്പിച്ചതേവനോ. 13
ആദ്യധർമ്മരാജന്റെ ചോരകുടിയ്ക്കും ഭ്രമി നിശ്ചയം
സത്യമിഷ്ടാപൂർത്തമാണ സത്യമാണിതു കൌരവ! 14
തീരെപ്പാഞ്ചാലരേക്കൊല്ലാതിനിജ്ജീവിയ്ക്കയില്ല ഞാൻ
എല്ലാങ്കൊണ്ടും പ്രയത്നിപ്പേൻ പാഞ്ചാലരെ മുടിയ്ക്കുവാൻ. 15
പാപിധൃഷ്ടദ്യുമ്നനേയും പോരിൽക്കൊല്ലുന്നതുണ്ടുഞാൻ
മുദ്വോ ക്രൂരമോയേതുതരമാം ക്രിയചെയ്തമേ. 16
പാഞ്ചാലന്മാരെ ഞാൻ കൊന്ന ശമിയ്ക്കുന്നുണ്ട മന്നവ!
എന്തിന്നോ മക്കളുണ്ടാവാനിച്ഛിപ്പൂ നരർമന്നവ! 17
പെരുതായോരിഹപരലോകഭീതിയ്ക്ക രക്ഷതാൻ
എന്റെയച്ഛൻ ബന്ധുവില്ലാത്തവന്റെ നിലപെട്ടപോയ്. 18
മകൻ ശിഷ്യൻ മലകണക്കീഞാൻ ജീവിച്ചു നില്ക്കുവേ
മോശമെന്നുടെ ദിവ്യാസ്ത്രംമോശം കൈകൾ പരാക്രമം. 19
ഞാൻ പുത്രനായോരാദ്രോണൻ കേശഗ്രഹണമേൽക്കയാൽ
എന്നാലോ ഞാനപ്രകാരംചെയ്യേൻ ഭരതസത്തമ! 20
പരലോകസ്ഥനച്ഛന്റെ കടപ്പാടുകൾ വീട്ടുവൻ
ആത്മപ്രശംസചെയ്തീടൊല്ലായ്മനായോനൊരിയ്ക്കലും. 21
പിതൃഹിംസപൊറുക്കാഞ്ഞു ചൊൽവേൻ ഞാനിഹപൌരുഷം
ഇപ്പോൾക്കാണട്ടെയെൻവീര്യം കണ്ണനോടൊത്ത പാണ്ഡവർ

പ്രളയംകൂടിട്ടുംമട്ടീസ്സൈന്യമൊക്കെ മുടിയ്ക്കുവേ
വാനോർ ഗന്ധർവ്വരസുരർപന്നഗങ്ങളും നിശാടരും. 23
തേരാണ്ട പൊരുതുന്നൊന്നെവൽവാനാകാ നരേന്ദ്രരും
ഞാനജ്ജുനനുമല്ലാതെ പാരിലില്ലസ്സുവിത്തൊരാളും. 24
ഞാൻ കത്തുമംശുക്കളും നടുക്കംത്രുമാനെന്നവണ്ണമേ
ദേവസൃഷ്ടമഹാസ്ത്രങ്ങളും പടയുംപ്പുക്കയയ്ക്കുവൻ. 25
ഇപ്പോളുംപ്പെരുമ്പോരിലെൻറെ വില്ലിൽനിന്നിട്ടയന്നവ
മട്ടിയ്ക്കും പാണ്ഡവന്മാരെ വീര്യംകാട്ടീടുമന്നുകൾ. 26
മഴയാലെന്നമട്ടിന്നു ദിക്കൊക്കെയുമിളാപതേ!
എൻെറകുരമ്പുകൊണ്ടോരാം മൂടിക്കണ്ടിട്ടുമാളുകൾ. 27
ശരജാലംചൊരിഞ്ഞെങ്ങും ഭൈരവാരവമോടഹോ
കാറു വൃക്ഷങ്ങളെപ്പോലെ മാറാരെപ്പോരിൽവീഴ്ത്തുവൻ. 28
ആ മഹാസ്ത്രം ഫൽഗ്ഗുനനുമറിയില്ലിങ്ങു കൃഷ്ണനും
ഭീമനും യമജന്മാരുംയുധിഷ്ഠിരനരേന്ദ്രനും. 29
ദൃഷ്ടനാമാപ്പാഞ്ചാലനും ശിഖണ്ഡി ശിനിപുത്രനും
സനിവർത്തനസങ്കല്പമെനിയ്ക്കുള്ളതു കൌരവ! 30
നാരായണനു കുമ്പിട്ടെൻ ജനകൻവിധിയാംവിധം
ബ്രഹ്മർഷുപോപഹാരത്തെക്കൊടുത്തച്ചിച്ച മുന്നമേ. 31
അതുതാനേറുവാങ്ങിച്ചാബ്ഭഗവാൻ വരമേകിനാൻ
നാരായണാസ്ത്രമെന്നച്ചൻ വരിച്ച വരമപ്പോഴേ. 32
ചൊന്നാനിവനൊട്ടുവീശ! ഭഗവാൻ ദേവസത്തമൻ
പോരിൽ നിൽകിടയായ്പോരിട്ടാരുമുണ്ടായ്വരാ നരൻ. 33
ബ്രഹ്മൻ! പ്രയോഗിച്ചിടൊല്ലാ പെട്ടെന്നൊന്നാലിതൊട്ടമേ
ശത്രുധ്വംസംചെയ്തിടാതീയസ്ത്രം പിൻവലിയാ ദുഢം. 34
ഇതാരെക്കൊല്ലുകില്ലെന്നുമറിയാൻകഴിയാ പ്രഭോ!
അവധ്യനേയും കൊന്നുള്ളുമതിനാലിതയയ്ക്കൊലാ. 35
പരം പോരിൽത്തരുശസ്ത്രമിവയേത്താൻ ത്യജിയ്ക്കുലും
യാചിയ്ക്കുലും വൈരികൾക്കുശരണംപുക്കടങ്ങലും. 36
ഇവയാണീമഹാസ്ത്രത്തിൽ ശമക്കൈകൾ പരന്തപ!
അവധ്യപീഡയെപ്പോരിൽച്ചെയ്താൽത്താൻ പീഡയേല്ക്കുമേ.

എന്നച്ഛനതുവാങ്ങിച്ചിതരുളിച്ചെയ്തിതാ പ്രഭു
നീ മുടിയ്ക്കും ദിവ്യശസ്ത്രസുവർഷം പലതുമൊപ്പമേ. 38
ഈയസ്ത്രങ്കൊണ്ടയുദ്ധത്തിൽത്തേജസ്സാലുജ്വലിച്ചിട്ടും
എന്നുകല്പിച്ചബ്ഭഗവാൻ വാനുകേറീടിനാൻ പ്രഭു. 39
നാരായണങ്കൽനിന്നസ്ത്രമിമ്മട്ടെൻ ബന്ധുവേറാതാം
അതിനാൽപ്പാണ്ഡുപാഞ്ചാലമത്സ്യകേകയരെ ദ്രുതം. 40
പോരിലോടിയ്ക്കുവൻ ദൈത്യന്മാരെശ്ശുക്രൻകണക്കിനേ
ഞാനിച്ഛിയ്ക്കുംപോലെയൊക്കെയായിത്തീന്നെൻറയമ്പുകൾ 41
ശത്രുക്കളിൽച്ചെന്നുവീഴും വിക്രമംപൂണ്ട ഭാരത!
യത്നേഷ്ടമസ്ത്രവർഷത്താൽ വർഷിപ്പേൻ പോരിലോരു ഞാൻ. 42
അയോമുഖഗൗഘത്താലോടിപ്പേൻ രഥിമുഖ്യരെ
പലവെണ്മഴുംവിട്ടുകൊള്ളുവേൻ ഞാനസംശയം. 43
മഹാനാരായണാസ്ത്രങ്കൊണ്ടിഹ ഞാൻ ശത്രുതാപനൻ
പാർത്ഥന്മാരെയിക്കരിച്ച ശത്രുക്കളെമുടിയ്ക്കുവൻ. 44
മിത്രബ്രഹ്മദ്രുദ്വേഷിജാത്മനേറാംവിഗർഹിതൻ
ദുഷ്ടൻ പാഞ്ചാലനവനെജ്ജീവനോടേ വിടില്ല ഞാൻ. 45
ആ ദ്രോണപുത്രോക്തികേട്ടു തിരിച്ചിതുപെരുമ്പട
പരംപെരുംശംഖുമൂതീ മുറുംപുരുഷസത്തമർ. 46
ഹൃഷ്ടരായിഭേരികൊട്ടിയസംഖ്യംഡിണ്ഡിമങ്ങളും
ക്ഷുരനേമികളേറേറാരം ശബ്ദിച്ചുഭൂമിയങ്ങിനേ. 47
മുഴക്കിയാമഹാഘോഷം വിണ്ണാകാശംധരിത്രിയും
ഘനനാദംപോലെയുള്ളാശുബ്ദംകേട്ടിട്ടു പാണ്ഡവർ. 48
കണ്ടിച്ച രഥിമുഖ്യന്മാർ കൂടിമന്ത്രിച്ചിതപ്പൊഴേ
അവർണ്ണമാദ്രൗണിയോതിയാചമിച്ചിട്ടു ഭാരത! 49
ആട്ടിച്ചുനാരായണാസ്ത്രപ്രയോഗംചെയ്തിതങ്ങുടൻ.

197. അജ്ഞനവാക്യം

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

നാരായണാസ്ത്രമതുടൻ പ്രത്യക്ഷപ്പെട്ടമപ്പൊഴേ
കാറടിച്ചു പിന്മുറത്തുകാറില്ലാത്തിടിയോടുമേ. 1
കുലുങ്ങീ ഭൂമി ചിക്കെന്നു കലങ്ങീ കടലൊക്കെയും
മടങ്ങി മേല്പോട്ടൊഴുകിത്തുടങ്ങീ പുഴമുറുമേ. 2
എകൻഗിരിശൃംഗങ്ങൾ തകർന്നു തത്രഭാരത!
എടംചുറീ പാണ്ഡവരേക്കടന്നു മൃഗജാതികൾ. 3
ക്രൂരിരുട്ടും വന്നുചിന്നീ സൂര്യൻ കലുഷമട്ടിലായ്
ദുഷ്ടക്രവ്യാദഭൂതങ്ങൾ ഹൃഷ്ടമട്ടെത്തിയങ്ങിനേ. 4
ദേവദാനവഗന്ധർവ്വരേവരും ത്രസ്തരായ് നൃപ!
എന്തെന്തെന്നായ്ബ്രഹളമായ്ചിന്തുമീമട്ടുകാണുകയാൽ. 5
പാടേ നടുങ്ങീ മനോർകൾ പേടിച്ചു ധരണീപതേ!
മഹാഭയങ്കരം ദ്രൌണി മഹാസ്ത്രമതുകാണുകയാൽ. 6

ധൃതരാഷ്ട്രൻ പറഞ്ഞു.

പെരിയോരാപ്പടയുടൻ തിരിയേദ്രോണനന്ദനൻ
അതിദുഃഖാത്തനായ്ത്താതവധാമഷ്ടിയണയ്കവേ. 7
കുരുക്കളേല്പതായ്ക്കണ്ടുധൃഷ്ടദ്യുമ്നന്റെ രക്ഷയിൽ
പാണ്ഡവന്മാരെന്തുമന്ത്രംനടത്തീ ചൊൽക സഞ്ജയ! 8

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

മുന്നാമേ ധാർത്തരാഷ്ട്രന്മാർ പാഞ്ഞുകണ്ടുയുധിഷ്ഠിരൻ
പിന്നെയബ്ബ്രഹളാഘോഷംകേട്ടജ്ഞനൊടോതിനാൻ. 9

യുധിഷ്ഠിരൻ പറഞ്ഞു.

ദ്രോണാചാര്യനെയിപ്പോരിൽധൃഷ്ടദ്യുമ്നൻ വധിയ്കവേ
മഹാസുരൻ വൃത്രനെയാ വജ്രി കൊന്നാകണക്കിനേ. 10

ദീനാത്മാക്കൾ ജയംപോരിൽക്കരുതാതായ് ധനഞ്ജയ!
തന്റെ രക്ഷയ്ക്കുറച്ചോടിപോക്കളംവിട്ട കൌരവർ. 11
പിൻസൂതന്മാർ മരിച്ചിട്ട ചുറ്റീടുംതേരുമായ്ച്ചിലർ
കൊടിയും കുടയുംപോയിക്കുബരംവീണമേന്തുപർ. 12
മേൽക്കുട്ടുപോയുഴന്നും മറ്റൊന്നിൽക്കേറീട്ടബുദ്ധികൾ
പേടിച്ചുകാൽകൊണ്ടശ്വത്തെയോടിച്ചും ചിലർ തേർകളും. 13
ഉരുളച്ചുനകംമറും പൊട്ടിപ്പേടിച്ചുമണ്ടിനാർ
അശ്വപൃഷ്ഠത്തുമങ്ങദ്ധ്രഷ്ടരാകൃഷ്ടരായ്ച്ചിലർ. 14
ആനക്കഴുത്തിൽ നാരാചസ്യുതരായ് നിലതെറ്റിയോർ
അമ്പേറുഴന്നാനകൊന്നും പത്തുദിക്കിലുമേ ചിലർ. 15
ശസ്ത്രവും ചട്ടയുംപോയി വാഹനംവിട്ട ഭൂമിയിൽ
ചക്രംകേറീട്ടറുചിലർ ഗജാശ്വങ്ങൾ ചവിട്ടിയും. 16
പേടിച്ചച്ഛാ!യെന്നമകനേ! യെന്നുകുക്കീട്ടുമേ ചിലർ
അന്യോന്യമറിയാതായിതോഷ്സ്സാറു മയങ്ങിയോർ. 17
മകനച്ഛൻ തോഴർ തമ്പിമുറിയുള്ളിജ്ജനങ്ങളെ
കയറി നിർനനയ്ക്കുന്ന മറുപേർ ചട്ടയൂരിയോർ. 18
ദ്രോണൻ മരിച്ചിട്ടമ്മട്ടായ്പ്പാഞ്ഞുപോയ പെരുമ്പട
വീണ്ടും തിരിപ്പിച്ചതാരെന്നറിവുണ്ടെങ്കിലോതെടോ. 19
അശ്വഹ്രേഷിതവും ധീരഗജബൃംഹിതഘോഷവും
തേരുരുൾധ്വനിയുംകൂടിക്കേൾപ്പുണ്ടൊച്ച മുഴുത്തിതാ. 20
കുരുക്കടലിലിഗ്ഘോരമിരമ്പൽ മുതിരുമ്പടി
വീണ്ടും വീണ്ടും വാച്ചിടുന്നുണ്ടെന്നാൽക്കാരിളകുംവിധം. 21
രോമാഞ്ചമഞ്ചിടുംവണ്ണംകേൾക്കുമീബൃഹളാരവം
ഗ്രസിയ്ക്കുമേ ശക്രനൊക്കും മുപ്പാരെന്നോത്തിടുന്നു ഞാൻ. 22
ഇതു വജ്രധരനുള്ള ഭൈരവാരവമായ്വരാം
ദ്രോണൻ മരിയ്ക്കുദ്ദേവേന്ദ്രനെത്തുന്നോ കൌരവാർത്ഥമായ്. 23
കുളർമെയ്പൂണ്ടുവല്ലാതെ പരുങ്ങീ രഥിപുംഗവർ
അവിടെബ്ഭീഷണാരാവമേവം കേട്ടുധനഞ്ജയ! 24
ആരിച്ചിന്നും കൌരവരെയുറപ്പിച്ച മഹാരഥൻ
തിരിപ്പിയ്ക്കുന്നു പോരിന്നായ്ദ്ദേവരാജൻകണക്കിനേ. 25

അജ്ജുനൻ പറഞ്ഞു.

ഉഗ്രകർമ്മത്തിന്നൊരുങ്ങിയെയ്യുമ്പോൾക്കൊണ്ടു കൌരവർ
ആക്കുള്ള വീര്യമവലംബിച്ചു ശംഖുവിളിപ്പതോ. 26
ശസ്ത്രംവെച്ചോരുഗുരുവേക്കൊന്നാരിൽപ്പേടിയോതവ!
കുരുപ്പടയുറപ്പിച്ചിട്ടാരാക്കുന്നെന്നു മന്നവ! 27
ഹ്രീമാൻ മഹാബാഹുമത്തമാതംഗഗതിയായവൻ
വ്യാഘ്രാസ്യനുഗ്രകർമ്മാവു കുരുക്കൾക്കഭയപ്രദൻ. 28
ആരുണ്ടായപ്പൊഴോ നാകീ ദ്രോണൻ പയ്യെയായിരം
യോഗ്യവിപ്രക്കാവൊരശ്വത്ഥാമാവലറിട്ടുനാം. 29
വീരൻ ജനിച്ചവാറുച്ചൈശ്രവസ്സിന്നുകണക്കിനേ
ഘ്രേഷിച്ചിളക്കിനാൻ ഭൂമിയെന്നാല്ലാമുന്നുലോകവും. 30
അതുകേട്ടു മറഞ്ഞോരാബ്ഭൂതം നാകികിയവനുപേർ
അശ്വത്ഥാമാവെന്നാവൻ താനീയാക്കുന്നതു പാണ്ഡവ! 31
അനാഥനെപ്പോലെയാരേ നുശംസക്രിയയാൽത്തദാ
പാർഷതൻകൊന്നുവോ,വന്നതായവനുള്ള നാഥനാം. 32
എന്നാചായ്മനെറുമുടിയിൽപ്പാർഷതൻ പിടിച്ചുടിനാൻ
അതാദ്രൌണി പൊറുക്കില്ലാതനെറ വീര്യമറിഞ്ഞവൻ. 33
രാജ്യം കൊതിച്ചു ചെയ്തല്ലോ പൊളിയാൽഗുരുപൂജനീ
ധർമ്മജ്ഞനാണുപോലെന്നിട്ടധർമ്മംചെയ്തിതുൽക്കടം. 34
ചരാചരത്രിലോകത്തിൽച്ചിരം ദുഷ്ടീത്തി നില്പുമേ
രാമനു ബാലിഘാതത്താൽപ്പോലീദ്രോണവധത്തിനാൽ. 35
ധർമ്മന്തികഞ്ഞോനെൻ ശിഷ്യനാകുമീപ്പാണ്ഡുനന്ദനൻ
പൊളിചൊല്ലില്ലെന്നു നിങ്കൽ വിശ്വസിച്ചീടിനനവൻ 36
സത്യച്ചട്ടയിലുൾപ്പുക്കമ്മട്ടസത്യത്തിനെടുവാൻ
ആചായ്മനോടരുതല്ലോ ചത്തു കുഞ്ജരമെന്നുമേ. 37
അതുകൊണ്ടായുധംവെച്ചു നിർമ്മമൻ ബുദ്ധികെട്ടവൻ
വിഹ്വലപ്പെട്ടിതു വിട്ടുനുപ!നീകണ്ടവണ്ണമേ. 38
അദ്ദേഹം ദുഃഖമുൾക്കൊണ്ടു വിമുഖൻ പുത്രവത്സലൻ
നിത്യധർമ്മംവിട്ടു ശിഷ്യനാലേനിഹതനായ്ഗുരു. 39

ശസ്ത്രംവെച്ചോരു ഗുരുവേക്കൊല്ലിച്ചിട്ടുണ്ടധർമ്മമായ്
സാമാത്യനായ്പ്പാർഷതനെക്കാത്താലും ശക്തനെങ്കിൽനീ. 40
ഹതബന്ധുചൊടിച്ചേറഗുരുപുത്രൻ ഗ്രസിയ്ക്കുവേ
ഞങ്ങളാരും പാർഷതനെക്കാക്കാനാളാകയില്ലിഹ. 41
സൌഹാർദ്ദജീവജാലത്തിൽച്ചെയ്യുമീയതിമാനുഷൻ
പിതൃകേശഗ്രഹംകേട്ടനമ്മേപ്പോരിൽവധിയ്ക്കുമേ. 42
ആചാര്യരക്ഷയ്ക്കേറെഞ്ഞാൻ വിളിച്ചാത്തെന്നിരിയ്ക്കിലും
താനേ ധർമ്മംകൈവെടിഞ്ഞു ശിഷ്യനാൽ ഹതനായ് ഗുരു. 43
വയസ്സുനമ്മാക്കധികം ചെന്നുശേഷം കുറച്ചുതാൻ
അതിൻ വികാരമാണിങ്ങിയധർമ്മംചെയ്തതുല്ലകം. 44
ഇഷ്ടങ്കൊണ്ടച്ഛനേപ്പോലെ ധർമ്മങ്കൊണ്ടച്ഛനൊത്തവൻ
ഒട്ടുനാൾക്കുള്ള നാടിന്നായ്ക്കൊല്ലിയ്ക്കപ്പെട്ടഹാ ഗുരു. 45
ധൃതരാഷ്ട്രൻ ഭീഷ്മനുമാദ്രോണനും ധരണീപതേ!
വിട്ടിരുന്ന ഭൂമിയെല്ലാം തല്പരാത്മജരൊത്തവൻ 46
അമ്മട്ടുള്ളാവൃത്തിനാകിപ്പുരർ പൂജിച്ചിരുന്നവൻ
മകനേക്കാൾ മേലെയെന്നെക്കണ്ടിരുന്നീടിനാൻ ഗുരു. 47
ആയുധംവെച്ചെതിർക്കാതുള്ളവനേക്കൊന്നിതാഹവേ
യുദ്ധംചെയ്യുമ്പൊളവനെക്കൊല്ലില്ലാ ശക്രനാകിലും. 48
നിത്യോപകാരിയാവൃദ്ധഗുരുവിൽ ദ്രോഹമിങ്ങിനേ
അനായ്യരാം നമ്മാൾ ചെയ്തു രാജ്യാർത്ഥംതുച്ഛബുദ്ധികാൾ. 49
അയ്യോ കഷ്ടം മഹാപാപം ചെയ്തല്ലോ കഠിനക്രിയ
രാജ്യസൌഖ്യത്തിനായിക്കൊല്ലിച്ചല്ലോ ദ്രോണനേയുമേ. 50
പിതൃബന്ധുഭ്രാതൃക്കളെബ്ഭായ്മാപുത്രരെജ്ജീവനേയുമേ
അജ്ജനൻവിട്ടമെൻ പ്രേമാലെന്നോർത്താനെന്നുടേ ഗുരു. 51
അവനേക്കൊൽവതും രാജ്യകാംക്ഷികണ്ടു പൊറുത്തുഞാൻ
അതിനാൽത്തലകീഴായ്ഞാൻ നരകം വീഴുവേൻവിഭോ. 52
ശസ്ത്രംവെച്ചോരു മുനിയാം വൃദ്ധാചാര്യദ്വിജേന്ദ്രനേ
നാടിന്നു കൊല്ലിച്ചു ചാകനല്ലൂ ജീവിയ്ക്കയല്ലിഹ. 53

198. ധൃഷ്ടദ്യുമ്നവാക്യം

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു

അജ്ജുനൻ തൻവാക്കുകേട്ടു മിണ്ടിയില്ലാ മഹാരഥർ
ധനഞ്ജയനൊടുവ്വീശ! പ്രിയമപ്രിയമൊന്നുമേ. 1
പരംക്രുദ്ധൻ ഭീമസേനൻ പറഞ്ഞിതു മഹാഭുജൻ
കൌന്തേയനാമജ്ജുനനെക്കുത്സിയ്ക്കുംപടി ഭാരത! 2
കാട്ടില്പാക്കം മുനികണക്കോതുന്നു ധർമ്മവാക്കു നീ
ന്യസ്തദണ്ഡൻ വ്രതം പൂണ്ടവിപ്രനാംപോലെയജ്ജുന! 3
ക്ഷതാൽക്കാപ്പോൻക്ഷതാജീവിസ്സീ സാധുക്ഷമയുള്ളവൻ
ക്ഷത്രിയൻക്ഷിതിധർമ്മം ശ്രീകീർത്തിയെന്നിവനേടുമേ. 4
ക്ഷത്രിയന്റെ ഗുണം മറും തികഞ്ഞോൻ നീകുലോദ്വഹൻ
അപണ്ഡിതന്റെ മട്ടേവം ചൊൽവതും ഭംഗിയല്ലെടോ. 5
പരാക്രമം നിനക്കുണ്ടു പാർത്ഥ! ശക്രനുതുല്യമേ
ധർമ്മം തെറ്റിക്കേറിടാ നീകരയെക്കടൽപോലവേ. 6
നിന്നെപ്പൂജിച്ചിടാതാരുപതിമ്മുവ്വാണ്ടുകാലമേ
അമർഷത്തെപ്പിന്നിലാക്കി സ്വധർമ്മം കാത്തിടുന്നു നീ. 7
ഭാഗ്യത്താൽത്താത! നിൻചിത്തം സ്വധർമ്മത്തോടുചേർന്നതാം
ഭാഗ്യം നിനക്കാനൃശംസ്യം ബുദ്ധിയും നിത്യമച്യുത! 8
ധർമ്മം ചെയ്യും നിന്റെ രാജ്യമധർമ്മത്താലെനേടിനാർ
പാഞ്ചാലിയേസ്സഭയ്ക്കേറ്റിപ്പരാമർശിച്ചുവൈരികൾ. 9
വല്ക്കലത്തോലുടുപ്പിച്ചു കാടുവാഴിച്ചു നമ്മളെ
അതിന്നനർഹരായോരെപ്പതിമ്മുവ്വാണ്ടുവൈരികൾ. 10
ഈയമർഷസ്ഥാനമൊക്കെ നീ പൊറുത്തിതു സമ്മതേ!
ക്ഷത്രധർമ്മപ്രസംഗത്താലിതെല്ലാം ചെയ്യവെച്ചുനീ. 11
അധർമ്മമതൊഴിപ്പാനായോത്തിപ്പോൾ നിന്നൊടൊപ്പമേ
ക്ഷുദ്രരാം രാജ്യഹരരെക്കൂട്ടത്തോടെ മുടിയ്ക്കുവൻ. 12
പറഞ്ഞില്ലേ മുമ്പു പോരിന്നൊരുങ്ങും ഞങ്ങളോടു നീ
ശക്തിപോലേല്ക്കുകെന്നിപ്പോൾ നീ ഗർഹിയ്ക്കുന്നു ഞങ്ങളെ. 13

ധർമ്മബുദ്ധിയ്ക്കാഗ്രഹിപ്പൂ നീ മിത്ഥ്യാവാക്കുമാത്രമാം
ഭയാത്തരാം ഞങ്ങളുടെ മമ്മം വാക്കാൽപ്പിളപ്പൂനീ. 14
മുറിപ്പുണ്ണിൽക്ഷാരമിടുംവണ്ണമേ ശത്രുകശന!
നിൻവാക്യശല്യമെൻറെഹൃദയം തകർന്നിതാ. 15
അധർമ്മതത്പമറിയുന്നീലാ ധാർമ്മികനാം ഭവാൻ
തന്നെയും നമ്മെയും വാഴ്ത്തുന്നോരെ വാഴ്ത്തുന്നതില്ല നീ 16
കൃഷ്ണൻ നില്പുപൊളിദ്രോണപുത്രനെ വാഴ്ത്തിടുന്നുനീ
അവനോ നിൻറെ പതിനാറാലൊന്നിന്നില്ലഫൽഗ്ഗുന! 17
തനിയേതൻറെ ദോഷങ്ങൾ പറയാൻ നാണമില്ലയോ
പിളപ്പോനുഴികോപിയ്ക്കിൽത്തകപ്പോൻ പവ്വതങ്ങളേ. 18
പൊന്നണിഞ്ഞുള്ളുഗ്രഗദചുഴറ്റിച്ചുവിട്ടു ഞാൻ
മലയ്ക്കാകും മാമരങ്ങൾ കാറുപോലെയുടയ്ക്കുവൻ. 19
ഇന്ദ്രാദി വാനോർ വന്നാലുമമ്പെയ്താടിച്ചുകൊള്ളുവൻ
പാർത്ഥരക്ഷോ ദൈത്യഫണിമർത്ത്യന്മാരോടുകൂടവേ. 20
നീയമ്മട്ടണ്ണനാമെന്നെയറിഞ്ഞോൻ ഭരതർഷഭ!
തേടിടൊല്ലാ ദ്രോണപുത്രഭയമിങ്ങതിവിക്രമ! 21
അല്ലെങ്കിൽ നിൽക്കു ബീഭത്സോ!മുറും മന്നോരൊടൊത്തുനീ
ഞാനൊറ്റയ്ക്കീഗദയെടുത്തിവനെപ്പോരിൽ വെല്ലുവൻ. 22
ചൊടിച്ചുക്കണ്ണാ ഹരിയെ ഹിരണ്യകശിപുപ്പടി
പാഞ്ചാലരാജൻറെ മകൻപിന്നെപ്പാർത്ഥനൊടോതിനാൻ. 23

ധൃഷ്ടദ്യുമ്നൻ പറഞ്ഞു.

ബീഭത്സോ!വിപ്രകർമ്മങ്ങൾ മനീഷികൾ വിധിച്ചുവ
യാജനാദ്ധ്യാപനം ദാനംയജ്ഞംപിന്നെ പ്രതിഗ്രഹം. 24
ആറാമതദ്ധ്യയനവുമതിലേതിലിരിയ്ക്കുവേ
ദ്രോണനെക്കൊന്നു ഞാനെന്തിനെന്നെഗ്ഗർഹിപ്പു പാർത്ഥ!നീ. 25
സ്വധർമ്മത്തെ വിട്ടൊഴിഞ്ഞും ക്ഷത്രധർമ്മമെടുത്തവൻ
അമാനുഷാസ്ത്രത്താൽനമ്മെക്കൊൽവോൻക്ഷുദ്രങ്ങൾചെയ്യുവൻ
മായചെയ്യുംപോലെയേറമസഹ്യദ്വിജബന്ധുവേ
മായങ്കൊണ്ടു വധിച്ചാവുമെന്തതിൽത്തെറുഫൽഗ്ഗുവ! 27

അമ്മട്ടല്ലോരായവനെഞാൻ കൊൽകെ ദ്രോണനന്ദനൻ
ഉച്ചത്തിലാക്കുന്നുണ്ടെന്നാൽക്കോട്ടമെന്തുണ്ടെനിയ്ക്കിതിൽ. 28
ഇതൊരത്ഭുതമല്ലേതും ദ്രൌണിപോരെന്നപോരിനാൽ
കൊല്ലിപ്പതും കൌരവരെപ്പാലിപ്പാനായിടാത്തവൻ. 29
ഗുരുഘാതകനെന്നെന്നെച്ചൊൽവൂ ധാർമ്മികനായനീ
അതിനുള്ള തിയ്യിലുണ്ടായോൻ പാഞ്ചാല്യസുതനാണഞാൻ. 30
കായ്കാകായ്കം സംഗരത്തിൽസ്സമമായുള്ളാരുത്തനേ
ആമോചിപ്പൻ ക്ഷത്രിയനെന്നൊന്നുചൊൽവാൻ ധനഞ്ജയ!
ബ്രഹ്മാസ്ത്രാലനസ്ത്രജ്ഞവധം ക്രോധിച്ചുചെയ്തവൻ
എല്ലാങ്കൊണ്ടും വദ്ധ്യനല്ലെന്നാമോ പുരുഷസത്തമ! 32
വിധർമ്മി വിഷ്ണുസങ്കാശനെന്നു ധർമ്മജ്ഞർ ചൊൽവതും
അറിഞ്ഞു ധർമ്മതത്വജ്ഞനെന്തേ ഗർഹിപ്പതജ്ജുന! 33
ആ നൃശംസനെ ഞാൻ കേറിത്തോൽവെച്ചു വധിച്ചതാം
അനിന്ദ്യനാമെന്നെയെന്തേ ബീഭത്സോ!വാഴ്ത്തിടാത്തു നീ? 34
അഗ്ര്യക്വിഷ്ണുസങ്കാശംപാർത്ഥ!കാലാനലോപമം
ദ്രോണത്തലയറുത്തിട്ടതെന്തേതും വാഴ്ത്തിടാത്തു നീ? 35
അന്യനെറയല്ലെന്നെറ്റെന്നെബന്ധുക്കളെ വധിച്ചവൻ
അവനെറ തലവെട്ടിട്ടുമുൾച്ചൂടാറുന്നതില്ലമേ. 36
അതെനെറ മർമ്മംകീറുന്നുണ്ടവനെറ തല ഞാനടൻ
ജയദ്രഥനെറ തലപോലിട്ടീലാ വേടഭൂമിയിൽ. 37
ശത്രുക്കളേക്കൊന്നിടാഞ്ഞാലധർമ്മംപോലതജ്ജുന!
ക്ഷത്രിയന്നിതു താൻ ധർമ്മംകൊൽകയോകൊലയേല്ക്കയോ 38
ധർമ്മത്താൽ ഞാൻ ശത്രുവിനെപ്പോരിൽക്കൊന്നിതു പാണ്ഡവ
അച്ഛനെറതോഴൻ ഭഗദത്തനെ നീ കൊന്നവണ്ണമേ. 39
പിതാമഹവധംപോരിൽച്ചെയ്തോപ്പൂ ധർമ്മമെന്നു നീ
ഞാൻ ദുഷ്ടവൈരിയേക്കൊൽകെധർമ്മം കാണാത്തതെന്തു നീ.
ചാച്ചയാൽത്താഴ്ചമെന്നോട്ട ചൊല്ലീടായ്കിതു പാർത്ഥ! നീ
തന്നെയ് മടക്കിസ്സോപാനമാക്കുമാനയൊടാംവിധം. 41
ക്ഷമിപ്പൻ ഞാനജ്ജുന! നിൻവാഗതിക്രമമൊക്കെയും
ദ്രൌപദീദ്രൌപദേയന്മാർമൂലം മറില്ലകാരണം. 42

കുലക്രമംവൈരമെനിയ്ക്കാചായ്യനൊട്ടു വിശ്രുതം
ഇതുലോകങ്ങളറിയും നിങ്ങളുംപാണ്ഡുപുത്രരേ! 43
പാണ്ഡുജ്യേഷ്ഠനില്ലനുതമിങ്ങധമ്മവുമജ്ഞനു!
ചത്തു ശിഷ്യദ്രോഹി പാപി യുദ്ധംചെയ്തു ജയിയ്ക്ക നീ. 44

---

199. ധൃഷ്ടദ്യുമ്നസാത്യകിക്രോധം

ധൃതരാഷ്ട്രൻ പറഞ്ഞു.

ന്യായംപോലേ സാംഗവേദമൊക്കെച്ചൊല്ലും മഹാശയൻ
ശ്രീമാൻ സാക്ഷാൽബ്രഹ്മവേദംതന്നിലെന്നുമുറച്ചവൻ. 1
മഹഷിപുത്രനാദ്രോണനവനിൽക്കുറമങ്ങിനേ
നീചൻ നൃശംസനാം ക്ഷുദ്രൻ ഗുരുഘാതിയുരയ്ക്കുവേ. 2
ഏവൻ കനിഞ്ഞീക്കമ്മങ്ങൾ ചെയ്യുന്നു പുരുഷർഷഭർ
അമാനുഷങ്ങൾ വാനോക്കും ദുഷ്കരങ്ങളശേഷവും. 3
ആദ്രോണനേപ്പാപി കുറംവെളിവിൽച്ചൊല്ലിടുമ്പൊഴേ
അമഷിപ്പീല മോശംതാൻ ക്ഷാത്രംമോശമമഷ്വും. 4
പാത്ഥർമുറും പാർത്ഥിവരുംപോരിൽവില്ലേന്തിടുന്നവർ
കേട്ടെന്തുചൊല്ലീ പാഞ്ചാല്യനോടതോതുക സഞ്ജയ! 5

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

ക്രൂരംചെയ്യും പാർഷതനാച്ചൊന്നവാക്കുകൾ കേട്ടുടൻ
മിണ്ടാതെനിന്നിതന്നേരമേവരും ധരണിപതേ! 6
അജ്ജുനൻ വക്രനോട്ടത്താൽ നോക്കി ദ്രുപദപുത്രനെ
സബാഷ്പം നെടുവീർപ്പിട്ടധിക്കുധിക്കെന്നു ചൊല്ലിനാൻ. 7
ധമ്മജൻ മാരുതിയമർകൃഷ്ണനുംമറുപേരുമേ
നാണിച്ചുനിന്നു രാജാവേ! ചൊല്ലീസാത്യകിയിങ്ങിനേ. 8
ആണായിട്ടില്ലൊരുവനുമിവിടെപ്പാപകാരിയേ
അശുഭംചൊല്ലുമീനീചപ്പുമാനെക്കൊന്നിടായ്കയാൽ. 9

നിന്നെപ്പാണ്ഡവരെല്ലാരും നിന്ദിയ്ക്കുന്നുണ്ടു നിന്ദിതം
ഈപ്പാപംചെയ്തയാൽ വിപ്രരാ ശപപാകനെയാംവിധം. 10
ഈപ്പെരുംപാതകംചെയ്ത സർവ്വസജ്ജന നിന്ദിതൻ
നല്ലസൽസ്സഭയിൽക്കേറിച്ചൊല്ലാൻ നാണിപ്പതില്ലയോ? 11
നിൻനാവും തലയും നൂറായ്ത്തകരാത്തതുമെന്തുവാൻ
ഗുരുനിന്ദയിനാൽക്ഷുദ്ര! പാപാൽ വീഴാത്തതെന്തു നീ? 12
വാച്യൻ നീ പാണ്ഡവക്കെല്ലാം വൃഷ്ണ്യന്ധകജനത്തിനും
കഷ്ടകർമ്മംചെയ്തമാൽക്കൂട്ടത്തിൽ നീ മേനിചൊൽകയാം. 13
അനായ്യമതുചെയ്തോറും ഗുരുദ്രോഹംതുടർന്നു നീ
വദ്ധ്യനല്ലോ ക്ഷണംപോലും ജീവിച്ചിട്ടില്ലിനിപ്പലം. 14
പുരുഷാധമനാം നീ വിട്ടായ്മൻ മാറാരുചെയ്തിടും
മൂടിച്ചുറപ്പിടിച്ചിട്ടു ധർമ്മിഷ്ഠഗുരുവിൻവധം. 15
ഏഴുകിഴേഴുനിന്മേലും ബാന്ധവന്മാർപതിച്ചുപോയ്
യശസ്സുംകെട്ടിതുകുലപാംസനൻ നീ പിറക്കയാൽ. 16
ഭീഷ്മനെപ്പോറിയോതീലേ നരാഗ്ര്യൻ പാർത്ഥനോടു നീ
അതമ്മട്ടാമഹാത്മാവുതന്നെകല്പിച്ചൊരന്തമാം. 17
അദ്ദേഹത്തെക്കൊന്നതും നിൻസോദര്യൻ പാപകൃത്തമൻ
പാഞ്ചാലപുത്രന്മാരെന്യേ പാരിൽച്ചെയ്യില്ല പാതകം. 18
അവൻ ഭീഷ്മാന്തകൃത്തായ്നിന്നച്ഛൻ തീർത്തവനാണുപോൽ
ശിഖണ്ഡി, കാത്തിതദ്ദേഹം മൃത്യുവാമവനേയുമേ. 19
അധർമ്മിക്ഷുദ്രർ പാഞ്ചാലർ മിത്രാചാര്യവിരോധികൾ
സോദര്യനൊത്ത നീമൂലം ധിക്കരിയ്ക്കുന്നു സജ്ജനം. 20
ഇനിമേലീവിധംവാക്കീയെൻറെ മുമ്പിട്ടരയ്ക്കുകിൽ
വജ്രോഗ്രഗദയാൽ നിൻറെ തലതല്ലിത്തകർക്കുവൻ. 21
ലോകം ബ്രഹ്മഘ്നനാം നിന്നൊക്കെത്താലക്കുനെ നോക്കുമേ
നിൻബ്രഹ്മഹത്യയാൽദ്ദുഷ്ട!പ്രായശ്ചിത്തംകഴിയ്ക്കുവാൻ. 22
പാഞ്ചാലദുർവൃത്ത!നീയെൻമുമ്പിലെൻ ഗുരുതന്നൊടും
ഗുരുവിൻറെഗുരുവധം ചൊൽവാൻ നാണിപ്പതില്ലയോ. 23
നില്ക്കുനില്ക്കുനുടെ ഗദാഘാതമൊന്നു സഹിയ്ക്കുനീ
നിൻഗദാഘാതമാട്ടേയെസ്സഹിച്ചീടുന്നതുണ്ടെഞാൻ. 24

ഏവമാസ്സാത്വതൻ ക്രുദ്ധമാക്ഷേപിച്ചോരു പാർത്ഥനെ
ചൊടിച്ച സാത്യകിയൊട്ടു ചൊടിച്ചോതീ മിരിച്ചുതാൻ. 25

ധൃഷ്ടദ്യുമ്നൻ പറഞ്ഞു.

കേൾപ്പുണ്ടു കേൾപ്പുണ്ടിതൊക്കെ ക്ഷമിയ്ക്കുന്നുണ്ടു മാധവ!
അനായ്യട്ടുഷ്ടനാക്ഷേപിച്ചിട്ടും സാധുമനുഷ്യനേ. 26
ക്ഷമനന്നാലകിൽപ്പക്ഷേ പാപിയിൽ ക്ഷമപാരിടാ
ക്ഷമിപ്പോനെപ്പാപിതോരിതിവനെന്നുനിനയ്ക്കുമേ. 27
നീയോ ക്ഷുദ്രാചാരനതിനീചനാം പാപനിശ്ചയൻ
മുടിതൊട്ടടിയോളം തെറുള്ളപ്പോൾത്തെറുചൊൽകയാം. 28
പ്രായോപവിഷ്ടനായ്ക്കയ്യറുള്ള ഭൂരിശ്രവസ്സിനേ
തടുത്തിട്ടുംനീ വധിച്ചെന്നാതിലും പാപമെന്തുവാൻ? 29
ദിവ്യാസ്ത്രവ്യൂഹമേറോരാദ്രോണനെസ്സംഗരത്തിൽഞാൻ
ശസ്ത്രംവിടുകിലും കൊന്ന ക്രൂരദുഷ്ടതമെന്തിതിൽ. 30
പ്രായോപവിഷ്ടമുനിയായ്പ്പൊരുതാതുള്ളൊരുത്തനെ
പരൻ കയ്യുമുറിച്ചോനെക്കൊന്നോൻ ചൊല്ലുന്ന സാത്യകേ! 31
നിന്നെത്തട്ടിമറിച്ചിട്ടു ചവിട്ടിക്കേറി വീയ്ക്കുവാൻ
അപ്പൊഴെന്തേ കൊന്നിടാഞ്ഞൂ പുരുഷശ്രേഷ്ഠനായനീ. 32
മുമ്പജ്ജുനൻവെന്നശൂരവീരനാം സൌമദത്തിയേ
അനായ്യനാം നീയാലാക്കിലല്ലോ പെന്നു വധിച്ചതും. 33
ഏതേതിടം പാണ്ഡുസൈന്യം ദ്രോണനോടിച്ചിട്ടുന്നിതോ
അതാതിടം ശരനിരചൊരിഞ്ഞെത്തിയിരുന്നു ഞാൻ. 34
നീയിത്തരം പാപകർമ്മം ചണ്ഡാലന്മട്ടുചെയ്തവൻ
ക്രൂരം പറയുവാനുള്ളോൻ പരുഷം പൊൽവതെന്തെടോ? 35
നിയ്യീക്കർമ്മംചെയ്തവൻ, ഞാനല്ലാവുണ്ണികുലാധമ!
പാപകർമ്മാശ്രയൻ നിയ്യാണിനിച്ചൊല്ലുരുതിങ്ങിനെ. 36
മിണ്ടാതിരിയ്ക്കുകിനിമേലെന്നോടോതരുതപ്പുറം
ഇതാണ മേലുകീഴെന്നോടൊന്നും ചൊല്ലേണ്ടതില്ലിനി 37
അതല്ല മൌഢ്യംകൊണ്ടിട്ടു വീണ്ടും പരുഷമോതിയാൽ
നിന്നെയപ്പൊയ്ത്തു ഞാൻ പോരിൽക്കാലനുക്കു കടത്തിടും. 38

മൂർഖ! ധർമ്മങ്കൊണ്ടുമാത്രമേവം സാധിയ്ക്കയില്ലെടോ
അധർമ്മത്താലവർക്കുള്ള തൊഴിലിമ്മട്ടു കേൾക്കനീ. 39
ചതിച്ചു മുമ്പധർമ്മത്താൽപ്പാണ്ഡവൻ ധർമ്മപുത്രനേ
ക്ലേശിപ്പിച്ചു കൃഷ്ണയേയും ധർമ്മത്താലെ സാത്യകേ! 40
കൃഷ്ണയോടും പാണ്ഡവരെയൊക്കെയും കാടുകോറിനാർ
സർവ്വസ്വവും കൈക്കലാക്കിയ ധർമ്മത്താലെ ബാലിശ! 41
അധർമ്മത്താലെയരികളകറ്റിച്ച ശല്യനേ
അധർമ്മത്താൽക്കൊന്നുവീഴ്ത്തി ബാലസൌഭദ്രനേയുമേ. 42
ഇങ്ങും കൊന്നിതധർമ്മത്താൽ ഭീഷ്മനാം കുരുവൃദ്ധനേ
അധർമ്മത്താലെ ധർമ്മജ്ഞൻനീ കൊന്നു യൂപകേതുവേ. 43
ഏവം ശത്രുക്കളും ചെയ്തു പോരിലീപ്പാണ്ഡവേയരും
ധർമ്മജ്ഞരാകിലുംവീരർ ജയംകാപ്പവർ സാത്വത! 44
ദുർജ്ഞേയംതാൻ മുഖ്യധർമ്മം സുദുർവ്വിദമധർമ്മവും
പൊരുതു കൌരവരൊട്ടു പോകേണ്ടാ കാലനുക്കുനീ. 45

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

ഇമ്മട്ടു പലതും ക്രൂരപരുഷോക്തികളങ്ങിനേ
കേൾപ്പിച്ച സാത്യകി ശ്രീമാനിളകിപ്പോയിതപ്പൊഴേ. 46
കേട്ടടൻ ക്രോധരക്താക്ഷൻ ഗദകൈക്കൊണ്ടു സാത്യകി
പാമ്പിനേപ്പോലെ ചീറിട്ടു വില്ലു തേത്തട്ടിൽവെച്ചുമേ. 47
പാഞ്ചാല്യനോടു പാഞ്ഞേറ്റു ചൊല്ലീ വാശിയൊടിങ്ങിനേ
ചൊല്ലാ നിനോടു പരുഷംകൊല്ലേണ്ടോനെ ധരിയ്ക്കുവൻ. 48
അമർഷി ബലവാനാകുമവൻ പാഞ്ചാല്യനോടടൻ
അന്തകൻ നേർക്കന്തകനുമട്ടതിക്രുദ്ധനെതിർക്കവേ. 49
വാസുദേവൻ ചൊല്ലിവിട്ട ഭീമസേനൻ മഹാബലൻ
തേർവിട്ടു ചാടിച്ചെന്നിട്ടു തടുത്തു കൈകൾകൊണ്ടുടൻ. 50
ബലിയാകും പാണ്ഡവനെച്ചൊടിച്ചാഞ്ഞേറ്റു സാത്യകി
ബലവാനെബ്ബലത്താലെ വലിച്ചുകൊണ്ടുപോയിനാൻ. 51
കാലുറപ്പിച്ചുനിന്നിട്ടു ഭീമനാഴ്ത്തിനിപുത്രനേ
ആറാമടിയ്ക്കുനിത്തീബലത്താൽബ്ബലമേറിയോൻ. 52

ബലവാൻ നിന്റുമവനോടുടൻ തേർവിട്ടു ചാടിയോൻ
പറഞ്ഞൂ മൃദുവാക്കാലേ സഹദേവൻ ധരാപതേ! 53
ഞങ്ങൾക്കു പുരുഷവ്യാഘ്രൻ! മിത്രം മറെറാന്നുമില്ലെടോ
വൃഷ്ണ്യന്ധകന്മാർ പാഞ്ചാലകന്മാരുമല്ലാതെ മാധവ! 54
വൃഷ്ണ്യന്ധകന്മാക്കവ്വണ്ണംവിശേഷിച്ചു നിനക്കുമേ
കൃഷ്ണനും ഞങ്ങളല്ലാതെ മിത്രം മറെറാന്നുമില്ലെടോ. 55
പാഞ്ചാലക്കും കടൽവരെത്തിരഞ്ഞാൽ വൃഷ്ണിപുംഗവ!
പരംമിത്രം വേറേയില്ലാപാണ്ഡുവൃഷ്ണികൾപോലവേ. 56
ഇമ്മട്ടിവന്നാങ്ങു മിത്രമങ്ങയ്ക്കിവനുമങ്ങിനേ
നിങ്ങൾ ഞങ്ങൾക്കെന്നപോലെനിങ്ങൾക്കീഞങ്ങൾപോലെയും
എന്നാണാ സവ്വധർമ്മജ്ഞ! മിത്രധർമ്മം സ്മരിച്ചുനീ
പാഞ്ചാല്യനിൽക്രോധമമത്തടങ്ങൂശിനിപുംഗവ! 58
ക്ഷമിയ്ക്ക നീ പാഷ്ടങ്കൽ ക്ഷമിച്ചീടട്ടെ പാഷ്ടൻ
ക്ഷമിപ്പിയ്ക്കാം ഞങ്ങൾ മറെറന്തിതിൽസ്സാമ്യംവരേണമേ. 59
സഹദേവൻ സാത്യകിയെശ്ശമിപ്പിയ്ക്കുമ്പോൾ മാരിഷ!
പാഞ്ചാലരാജന്റെ മകൻ ചിരിച്ചുകൊണ്ടു പൊല്ലിനാൻ. 60
വിട്ടു വിട്ടു സാത്യകിയെ ഭീമ! സംഗരഗവ്വിയേ
ഇവനെന്നോടണഞ്ഞാട്ടേ കാറുകുന്നിനൊടാംവിധം. 61
ക്രൂരപ്പെയ്ത്തിവനുടെ സംരംഭംഞാൻ കെടുക്കുവൻ
ഇവന്റെ യുദ്ധോദ്യമവും ജീവനും പാർത്ഥ! സംഗരേ! 62
എന്തുചെയ്യേണ്ടു ഞാനിപ്പോൾക്കായ്യം വന്നോരിതിപ്പൊഴേ
മഹത്തൊന്നീപ്പാണ്ഡവക്കു വന്നാടുക്കുന്നു കൌരവർ. 63
അല്ലെങ്കിൽ നിന്റുമവരെയൊക്കെയും പോരിലജ്ജുനൻ
ഞാനുമെന്നാലിവനുടെ തലയപ്പെയ്തുവീഴ്ത്തുവൻ. 64
എന്നൊക്കയ്യറോരു ഭൂരിശ്രവസ്സെന്നോക്കയാണിവൻ
വിടുകിന്നിവനേ ഞാനോ കൊന്നീടുമിവനെന്നെയോ. 65
പാഞ്ചാല്യപ്പൊൽകെട്ട പാമ്പുപോലെ ചീറുന്ന സാത്യകി
ഭീമന്റെ കൈക്കെട്ടിനുള്ളിൽപ്പിടയുന്നുപരംബലം. 66
വൃഷങ്ങൾ പോലാത്തു കയ്യുകളേറാരാശ്ശക്തരേത്തടാ
സതരം കൃഷ്ണനും ധർമ്മപുത്രനുംചെന്നുമാരിഷ! 67

പരംപ്രയത്നപ്പെട്ടിട്ടു തടുത്താരഞ്ജുവീരരെ
ചൊടിച്ചു കൺചുവന്നോരാ വില്ലന്മാരെത്തടുത്തുടൻ
പോരിന്നോല്ലും വൈരികഠം നേക്കെതിർത്തു ക്ഷത്രിയഷ്ടർ.68

---

200. പാണ്ഡവസൈന്യാസ്തൃത്യാഗം

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

പിന്നെച്ചെയ്തു വൈരികളിൽക്കടനം ദ്രോണനന്ദനൻ
പ്രളയേ ജീവജാലത്തിൽക്കാലൻവിട്ടന്തകൻപടി. 1
കൊടിവൃക്ഷം ശസ്ത്രശൃംഗം ചത്താനപ്പാറയങ്ങിനേ
അശകിനുരുഷക്കുട്ടംവില്ലാകുംപല വള്ളികഠം. 2
ബകക്രവ്യാദബഹളംഭൂതപക്ഷികഠം ചേന്നതായ്
ഭല്ലമെയ്തരിവശ്ശം കൊന്നുയത്തീശവപവ്വതം. 3
പിന്നെയൊട്ടേറെയൂക്കോട്ടമലറിബ്ഭരതഷ്ഭ!
കേഠംപ്പിച്ചു നിൻറെ മകനെശ്ശപഥം വീണ്ടുമായവൻ. 4
പൊരുതും ഗുരുവോടായിദ്ധർമ്മകഞ്ചുകമാന്വവൻ
ശസ്ത്രംവയ്ക്കുന്ന കൌന്തേയൻ ചൊല്ലീലേ ധർമ്മനന്ദനൻ. 5
അതിനാലായവൻ കാണ്കെപ്പടയോടിപ്പുതണ്ടഞ്ഞാൻ
ഒക്കെയോടിച്ചിട്ടു കൊൽവേൻ പാപി പാഞ്ചാലപുത്രനേ. 6
എന്നോട്ട യുദ്ധംചെയ്കെങ്കിൽക്കൊൽവേനിവരെയൊക്കെഞാൻ
സത്യം നിന്നോടേറുചൊന്നോൻ തിരിപ്പിയ്യുക സേനയേ. 7
അതുകേട്ടിട്ടു നിൻപുത്രൻ തിരിപ്പിച്ചിതു സേനയേ
മഹാസിംഹാരവത്തോടും മഹാഭയമൊഴിച്ചുടൻ. 8
കുരുപാണ്ഡുപ്പടകഠംതൻ സംഗമം പിന്നെ മന്നവ!.
വീണ്ടുമുൽക്കടമായ്പൂണ്ണാംഭോധികഠംക്കെന്നവണ്ണമേ. 9
സംരബ്ധരായ് ദ്രൌണിയാലെയുറപ്പാണ്ടിട്ടു കൌരവർ
പാണ്ഡുപാഞ്ചാലരോ ദ്രോണവധക്കൊണ്ടിട്ടുയന്വർ. 10

പരം സംഹൃഷ്ടരായ്ത്തമ്മിൽജ്ജയം കണ്ടീടുമായവർ
പോക്കളത്തിൽച്ചൊടിച്ചേല്പുമുക്കത്തുൽക്കടമായിതേ. 11
മലമാമലയിൽപ്പോലെയാഴിയാഴിയിലങ്ങിനേ
ചെന്നടിയ്ക്കുംപോലെയേറു കുരുപാണ്ഡവർ മന്നവ! 12
പരം ശംഖസഹസ്രങ്ങൾ പെരുമ്പായസംഖ്യമേ
മുഴക്കിയേറ്റം ഹഷ്ടിച്ച കുരുപാണ്ഡവസേനകൾ. 13
കടഞ്ഞീടുന്ന കടലിൻകടുഘോഷം കണക്കിനേ
പരന്നിതാപ്പടയുടെ പെരുതാമത്തുതാരവം. 14
നാരായണാസ്ത്രമന്നേരമെടുത്തു ദ്രോണനന്ദനൻ
പാണ്ഡുപാഞ്ചാലസൈന്യത്തെ ലാക്കാക്കീട്ടു തൊട്ടുതുടൻ. 15
ദീപ്താഗ്രബാണങ്ങളപ്പോൾപ്പുറപ്പെട്ടിതസംഖ്യമേ
ദീപ്താസ്യാഹികളേപ്പോലെ പാണ്ഡുപ്പടമുടിപ്പവ. 16
അവ ദിക്കുകളാകാശംപടയുംമൂടിയാഹവേ
ക്ഷണാൽകൊണ്ടുലകിൽസ്സൂര്യരശ്മിപ്രായം നരേശ്വര! 17
തെളിഞ്ഞ വാനിൽ നക്ഷത്രംപോലെ മിന്നീട്ടു വേറെയും
കാണായ്വന്ന മഹീപാല! കാരിതമുഗ്രളങ്ങളും. 18
ചക്രംനാലുള്ളോരു ചിത്രശതഘ്നികൾഗ്രളംഗദ
ക്ഷുരാന്തചക്രങ്ങളുമേ സൂര്യബിംബങ്ങൾ പോലവേ. 19
ശസ്ത്രാകൃതികളെല്ലാടംചിന്നീട്ട ഭരതർഷഭ!
ആകാശം കണ്ടുഴന്നാരാപ്പാണ്ഡുപാഞ്ചാലസൃഞ്ജയർ. 20
എത്രയ്യു പൊരുതുനാണ്ടോ പാണ്ഡവേയർ മഹാരഥർ
അത്രയ്യു വർദ്ധിച്ചുവന്നിതാമഹാസ്ത്രം നരേശ്വര! 21
നാരായണാസ്ത്രം ചെന്നോറു വധിയ്ക്കപ്പെട്ടുമായവർ
ചുറ്റും തിയ്യേറെരിയുമമ്മട്ടായീരണഭൂമിയിൽ. 22
വേനൽക്കുണക്കക്കാടഗ്നി ചുട്ടെരിയ്ക്കും പ്രകാരമേ
ആ മഹാസ്ത്രം പാണ്ഡുസൈന്യം ചുട്ടെരിച്ചു പരംപ്രഭോ! 23
ഏറ്റം ത്രസിച്ചുപോയപ്പോയപ്പോൾധർമ്മരാജൻ യുധിഷ്ഠിരൻ
പടന്നേന്തീടുമസ്ത്രത്താൽ സൈന്യംമുടിയവേ പ്രഭോ! 24
ബുദ്ധികെട്ടാസ്സൈന്യമൊക്കെയോടീടുന്നതു കണ്ടുടൻ
പാർത്ഥന്റെ മദ്ധ്യസ്ഥതയും പാർത്തോതീ ധർമ്മനന്ദനൻ. 25

ഹേ ധൃഷ്ടദ്യുമ്ന! പാഞ്ചാലപ്പടയോടൊപ്പമോട്ടു നീ
അങ്ങും ശൈനേയ! പൊയ്ക്കാൽക വൃഷ്ണ്യന്ധകജനത്തൊട്ടും. 26
തനിയ്ക്കതക്കൊന്നുചെയ്യും ധർമ്മാത്മാവായ കേശവൻ
ലോകത്തിന്നുപദേശിപ്പാൻ പോന്നോനാത്മാവിനോതണോ. 27
യുദ്ധംചെയ്തീടേണ്ട ചൊല്ലീടുന്നോൻ സൈന്യത്തൊടൊക്കെ (ഞാൻ
ഞാനുമെൻ തമ്പിമാരൊത്തുതിയ്യിൽച്ചെന്നങ്ങു ചാടുവോൻ. 28
ഭീരുടുസ്തരയുദ്ധത്തിൽബ്ഭീഷ്മദ്രോണാഗ്ഗ്നികേറിയും
ദ്രൌണിഗോഷ്പദവെള്ളത്തിൽക്കുട്ടത്തോടിങ്ങു താഴുവൻ. 29
കാമംസാധിയ്ക്കട്ടെയിപ്പോൾദ്ദുര്യോധനനൃപന്നിഹ
കല്യാണവൃത്തിഗ്രഹമേ വീഴ്ത്തിവിട്ടിതുപോരിൽ ഞാൻ. 30
പോരിൽശ്ശിലംവരാതുള്ള ബാലനാമഭിമന്യുവേ
അവൻ പല പട്ടുക്രൂരരൊത്തുകാക്കാതെ വീഴ്ത്തിനാൻ 31
സഭയിൽക്കൃഷ്ണചോദിച്ചതിന്നുത്തരം ചൊല്ലിയില്ലവൻ
ഉപേക്ഷിച്ചു ദാസഭാവമേല്പ്പംപാണ്ഡുപുത്രനൊത്തവൻ. 32
മറവുള്ളവർ തളന്നാരെ പാത്ഥഹിംസയ്ക്കുതിക്കുവാൻ
ധാർത്തരാഷ്ട്രനു താൻ ചട്ടകെട്ടീസൈന്ധവരക്ഷയായ്. 33
സത്യജിത്താദി പാഞ്ചാലന്മാരെ ബ്രഹ്മാസ്ത്രവിത്തവൻ
നോംജയിപ്പാൻ ശ്രമിപ്പോരെവീഴ്ത്തീവേരോടുകൂടവേ. 34
അധർമ്മത്താൽ നാട്ടിൽനിന്നു പുറത്താക്കിയ ഞങ്ങളെ
തടുത്തില്ലാപിന്തുടർന്നില്ലവനേക്കാത്തിരിയ്ക്കിലും. 35
നമുക്കുവേണ്ടിട്ടൊട്ടേറെസ്സൌഹാർദ്ദം ചെയ്തിടുന്നവൻ
ഹതനായിതവന്നായിച്ചാകുവൻ ഞാൻ സബാന്ധവൻ. 36
എന്നു കൌന്തേയനോതുമ്പോൾത്താശാഹ്നൻ വെമ്പലോടുടൻ
കൈകഠം പൊക്കിസ്സേനയേത്താൻ തടഞ്ഞിങ്ങിനെചൊല്ലി
വേഗമിങ്ങായുധംവെപ്പിൻ വാഹനം വിട്ടിറങ്ങുവിൻ [നാൻ.
ഇതാമഹാത്മാവയച്ചോരീയസ്ത്രപ്രതിഘാതമാം. 38
തേരാനയശ്വങ്ങളിൽനിന്നോവരും കീഴിറങ്ങുവിൻ
ഈയസ്ത്രം നിങ്ങളേക്കൊല്ലാശസ്ത്രംവിട്ടുഴി വാഴുകിൽ. 39

എത്രത്തോളം നിങ്ങളസ്ത്രബലത്തോടേറെതിപ്പതോ
അത്രത്തോളം കൌരവന്മാർ ബലവത്തരരായ്വരും. 40
ആയുധംവെച്ചു താഴത്തു വാഹനംവിട്ടിറങ്ങിയാൽ
അവരേപ്പോരിലീയസ്ത്രംനിഗ്രഹിയ്ക്കുന്നതല്ലിഹ. 41
മനസ്സുകൊണ്ടുമിതിനോടെതിത്തീടുന്നതേവരോ
പാതാളംപൂകിലും കൊല്ലുമിതായവരെയൊക്കെയും. 42
വാസുദേവന്റെറയാവാക്കുകേട്ടപ്പോളവർ ഭാരത!
മനസ്സാൽക്കരണത്താലും വിടാനിച്ഛിച്ചിതേവരും. 43
ശസ്ത്രംവെപ്പാനൊരുങ്ങീടുമവരേപ്പാത്തു പാണ്ഡവൻ
ഹർഷിപ്പിച്ചുകൊണ്ടുചൊന്നാൻ ഭീമനിങ്ങിനെമന്നവ! 44
കരിയ്ക്കലും ശസ്ത്രമിങ്ങുവെച്ചീടരുതൊരുത്തരും
ദ്രോണപുത്രാസ്ത്രമമ്പെയ്തു തടുത്തീടുന്നതുണ്ടുഞാൻ. 45
പൊന്നണിഞ്ഞുള്ളോരീയുക്കൻ ഗദകൊണ്ടുംരണത്തിൽ ഞാൻ
കാലന്മട്ടിൽസ്സഞ്ചരിപ്പേൻ ദ്രൌണ്യസ്ത്രത്തെമുടിച്ചുടൻ. 46
വിക്രമത്തിന്നിനിയ്ക്കൊപ്പമായിട്ടില്ലൊരുത്തനും
സൂര്യനുതുല്യമായ്വേറേജ്യോതിസ്സില്ലെന്നവണ്ണമേ. 47
ഉറപ്പുള്ളൻ കൈകളം കാണ്മിൻ തുമ്പിക്കൈകളംകണക്കിനേ
പനിമാമലയേപ്പോലും വീഴ്ത്തുവാനിവപോരുമേ. 48
പതിനായിരമാനയ്ക്കൊത്തുക്കൻ മത്സ്യരിൽ ഞാനൊരാൾ
വാനോരിലിന്നുമട്ടേറെമതിരറോൻ പ്രസിദ്ധനാം. 49
തടിച്ച ചുമലുള്ളൻ കൈവീര്യം കാണട്ടെയിന്നിഹ
ജ്വലിച്ചാളും ദ്രൌണിയുടെ ദിവ്യാസ്ത്രത്തെത്തടുപ്പതിൽ. 50
നാരായണാസ്ത്രത്തൊടെതിർപൊരുതില്ലാരുമെങ്കിലോ
അതിനോടേറു പൊരുവേൻ കരുപാണ്ഡവർ കാണ്കവേ. 51
അജ്ജുനാജ്ജുന! പീഭത്സോ! ഗാണ്ഡീവംവില്ലുവെയ്ക്കാലാ
തിങ്കൽക്കൈക്കരുന്നാനൈർമ്മല്യം നിങ്കൽനിന്നുപതിച്ചുപോം 52

അജ്ജുനൻ പറഞ്ഞു.

ഭീമ! നാരായണാസ്ത്രത്തിൽശ്രോത്രാഹ്മണരിലും ശരി
ഇവയിൽഗ്ഗാണ്ഡിവംവെയ്ക്കുമെന്നാണെന്നുത്തമം വ്രതം. 53

എന്നുകേട്ടടനേ ഭീമൻദ്രൌണിയേപ്പാത്തരിന്ദമൻ
സൂര്യാഭമായ്മേഘഘോഷമുള്ളതേരാലെകേറിനാൻ. 54
ശരജാലങ്കൊണ്ടവനെക്കൈവേഗാൽശ്രീഘ്രവിക്രമൻ
കുന്തീപുത്രൻ നിമേഷങ്കൊണ്ടേറവു വഷിച്ചിതപ്പൊഴേ. 55
അപ്പോൾ ദ്രൌണിഹസിച്ചേറവു വിളിച്ചിട്ടിവനേറമേൽ
മന്ത്രംജപിച്ചെരിമുനയുള്ളബാണങ്ങൾ തൂകിനാൻ. 56
ദീപ്താസ്യസപ്പങ്ങൾപോലെ മർമ്മംപിളരുമമ്പുകൾ
ചിന്നിമിന്നിപൊന്നയത്തീപ്പൊരിചിന്നിയപോലവൻ. 57
ആബ്ഭീമനുടെയാകാരം ശോഭിച്ചുപോരിൽ മന്നവ!
മിന്നാമിനുങ്ങുന്തിനേരം ചിന്നുംകുന്നുകണക്കിനേ. 58
എതിത്തവൻ പോരിടുമ്പോൾ ദ്രോണപുത്രനേറയസ്സുമോ
കാറേററതിയ്യേ വാലോറം വഷിച്ചു ധരണീപതേ! 59
ഭീമവിക്രമമായോരാമഹാസ്ത്രം വാച്ചുകണ്ടടൻ
പാണ്ഡുസൈന്യത്തെവിട്ടേറംഭീമനേറു മഹാഭയം. 60
ഉടനേ ദിവ്യശസ്ത്രങ്ങൾ കൈവിട്ടുഴിയിലപ്പൊഴേ
തേരാനയശത്രുക്കളിൽനിന്നിറങ്ങിക്കൊണ്ടിതേവരും. 61
അവർ ശസ്ത്രംവെച്ചുവാഹംവിട്ടിറങ്ങിയനേരമേ
വീയ്മേറുന്നാമഹാസ്ത്രമെത്തീ ഭീമന്റെ മൌലിയിൽ. 62
ഹാഹായെന്നായ്ജീവജാലം വിശേഷിച്ചിഹ പാണ്ഡവർ
തേജസ്സിനാൽമൂടുമാറു ഭീമനെക്കണ്ടിടായ്കയാൽ 63

201. അശ്വത്ഥാമപരാക്രമം

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

വൃകോദരനെയസ്ത്രത്താൽ മൂടിക്കണ്ട ധനഞ്ജയൻ
വാരുണാസ്ത്രങ്കൊണ്ടു രക്ഷചെയ്തു തേജസ്സുനിത്ത്യവാൻ. 1
വാരുണാസ്ത്രങ്കൊണ്ടു രക്ഷിച്ചതു കണ്ടില്ലൊരുത്തനും
പാർത്ഥാസ്ത്രവേഗത്താലും വൻതേജസ്സിൻ മൂടലാലുമേ. 2

സൂതാശ്വത്തേർകളൊത്തോരു ഭീമൻദ്രൌണ്യസ്സൂമൂടലിൽ
തിയ്യിലുംപ്പെട്ടതീപ്പോലെ ദുർന്നിരീക്ഷ്യൻ ജ്വലിച്ചതേ. 3
രാത്രിക്ഷയത്തിൽ നക്ഷത്രമൊക്കെയസ്താദ്രിപോംവിധം
ബാണങ്ങളൊക്കെച്ഛീമൻെറ തേരിൻനേക്കെത്തിയങ്ങിനേ. 4
ആ ഭീമനും തേരുമശ്വങ്ങളും മാരിഷ! സൂതനും
തിയ്യിലുംപ്പെട്ടമട്ടായീ ദ്രോണപുത്രാസ്സൂമൂടലിൽ. 5
സചരാചരമാം വിശ്വംഗ്രസിച്ചാപ്രളയാനലൻ
വിട്ടവിൻെറമുഖത്തെത്തും മട്ടസ്സൂംമൂടിഭീമനേ. 6
സൂര്യൻ തിയ്യിൽപ്പെട്ടമട്ടാസ്സൂര്യനിൽത്തീപ്പെട്ടമ്പടി
ആതേജസ്സിൽപ്പെട്ടവനെയറിയാതായിതൊന്നുമേ. 7
ഭീമൻെറതേരിൻ നേക്കസ്സൂംപിതുന്നതുമാഹവേ
എതിരെന്ദ്രൌണിമുതിന്നോല്പതുംപാത്തു കണ്ടുടൻ. 8
ശസ്സൂംവെച്ചുള്ളോരാപ്പാണ്ഡവേയസൈന്യത്തെയൊക്കെയും
യുധിഷ്ഠിരൻതൊട്ട മഹാരഥന്മാരെയുമങ്ങിനേ. 9
മഹാദ്യുതികളാം കൃഷ്ണാജ്ജുനന്മാർ വെമ്പലോടുടൻ
തേർവിട്ടു ചാടിബ്ഭീമൻ നേക്കോടിനാർ വീരരപ്പൊഴേ. 10
അവരാദ്രോണപുത്രൻെറയസ്തേജസ്സിലങ്ങുടൻ
കടന്നുചെന്ന ബലികളപ്പോൾ മായയിലാണ്ടവർ. 11
ആയുധംവെച്ചായവരെയെരിച്ചില്ലസ്സുപാവകൻ
വാരുണാസ്ത്രത്തിനാൽക്കൃഷ്ണക്കുള്ള വീര്യത്തിനാലുമേ. 12
കഷ്ടിച്ചു ഭീമനെയവരവന്നുള്ളായുധങ്ങളും
നാരായണാസ്ത്രശാന്തിയ്ക്കായ്നരനാരായണർഷികൾ. 13
വലിയ്യുന്നോഴുമാക്കുന്ന കുന്തീപുത്രൻ മഹാരഥൻ
വർദ്ധിയ്ക്കുന്നുദ്രൌണിയുടെ ദുർജ്ജയാസ്ത്രംകഠോരമായ്. 14
അവനോടോതിനാൻ കണ്ണനിതെന്തേപാണ്ഡുനന്ദന!
തടുത്തിട്ടും പൃഥാപുത്ര! പോരിൽപ്പിന്തിരിയാത്തതും. 15
കുരുനന്ദനരെപ്പോരിൽജ്ജയിയ്ക്കാമെന്നിരിയ്ക്കിലോ
യുദ്ധംചെയ്കില്ലയോ ഞങ്ങൾ മറുള്ളീ നരമുഖ്യരും. 16
തേർവിട്ടിറങ്ങിലയോ നാം നിന്നാൽനിന്നാരിവരേവരും
കൌന്തേയ! നീയുമതിനാൽത്തേർവിട്ടുടനിറങ്ങുക! 17

എന്നും പറഞ്ഞുടൻ കൃഷ്ണൻതേർവിട്ടഴിയിലാക്കിനാൻ
ക്രോധരക്താക്ഷനായ്ച്ചിറും പാഞ്ചൊക്കും ഭീമസേനനേ. 18
തേർവിട്ടിറക്കിഗ്ഗുസ്സത്തെത്തായേ വെപ്പിച്ചനേരമേ
ശമിച്ചു ശത്രുഹരമായുള്ള നാരായണാസ്ത്രവും. 19
ആ പ്രയോഗത്തിലാക്രൂരതേജസ്സുങ്ങുശമിയ്ക്കുവേ
ദിക്കുംവിദിക്കുമൊക്കേയും തെളിഞ്ഞവിധമായിതേ. 20
നല്ലകാറും വിശിമുറുമടങ്ങീ മൃഗപക്ഷികാം
പ്രവർഷിച്ചു വാഹനങ്ങാം ഭടരും മനുജശ്വര! 21
ആഗ്നേയാരതേജസ്സുവണ്ണമൊഴിച്ചളവുഭാരത!
ധീമാൻ ഭീമൻ പ്രകാശിച്ചു നിശാന്തേ രവിപോലവേ. 22
ചത്തുശേഷിച്ചോരു പാണ്ഡുസൈന്യവും നിന്നിതങ്ങിനേ
അസ്ത്രംശമിച്ചതായ്ക്കണ്ടുനിൻറെ പുത്രവധത്തിനായ്. 23
നിലയ്ക്കുസൈന്യം നിന്നാറെയാമസ്ത്രം ശമിയ്ക്കുവേ
ദുര്യോധനൻ മഹാരാജ! ദ്രോണപുത്രനോടോതിനാൻ. 24
അശ്വത്ഥാമൻ! വീണ്ടുമടനിയ്ക്കുസ്ത്രത്തെയയയ്ക്കുക
കരുങ്ങിനിൽപ്പു പാഞ്ചാലർ പിന്നെയും ജയകാംക്ഷികാം. 25
നിൻപുത്രനേവം ചൊന്നപ്പോളശ്വത്ഥാമാവുമാരിഷ!
ദീനനാംമട്ടു വീപ്പിട്ടു ചൊന്നാൻ മന്നനൊടിങ്ങിനേ. 26
ആവൃത്തിയില്ലീയസ്ത്രത്തിനൊക്കാരണ്ടാമതെയ്യുവാൻ
ആവർത്തിച്ചാൽക്കൊല്ലുമിതാപ്രയോഗിച്ചോനെ നിശ്ചയം. 27
ഇമ്മട്ടസ്ത്രപ്രതിഹതിവാസുദേവൻ നടത്തിനാൻ
അതിനാൽപ്പോരിൽ വിദ്വേഷിവധംപാരില്ല മന്നവ! 28
തോല്ക്കുചാക്കിവയിൽച്ചാക്കുനല്ല തോല്ക്കുകയില്ലിഹ
ശസ്ത്രപ്രയോഗാൽച്ചത്തോണമിവർതോറിത്ത വൈരികാം. 29

ദുര്യോധനൻ പറഞ്ഞു.

ആചാര്യപുത്രരണ്ടാമതെയ്യില്ലീയസ്ത്രമെങ്കിലോ
ഗുരുഘാതികളേക്കൊൽകന്യാസ്ത്രങ്കൊണ്ടസ്ത്രവിത്തമ! 30
നിങ്കൽട്ടിവ്യാസ്ത്രങ്ങളോജസ്സേറുമാര്യൻബകങ്കലും
നിയ്യിച്ചിച്ചാൽ വിട്ടുപോകാ ചൊടിച്ചേല്ക്കുന്ന ശക്രനും. 31

ധൃതരാഷ്ട്രൻ പറഞ്ഞു.

ആട്ടിവ്യാസ്യം ശമിച്ചാറേ ചതിയാൽ ദ്രോണർ പാകവേ
ഏവം ദുര്യോധനൻ ചൊന്നാ ദ്രൌണി ചെയ്തതുമെന്തുവാൻ. 32
നാരായണാസ്യംവിട്ടേറു പടത്തലയിലങ്ങിനേ
പോരിന്നൊരുങ്ങിനില്ക്കുന്ന പാത്ഥരെപ്പാത്തുകണ്ടതിൽ. 33

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

പിതൃഘാതമറിഞ്ഞോരാസ്സിംഹലാംഗ്ലകേതനൻ
ചൊടിച്ചു പേടിവിട്ടേറുചെന്നു പാഷ്തനോടുടൻ. 34
നരഷ്ടൻ ക്ഷുദ്രകങ്ങൾ പാഞ്ഞേററിരുപതഞ്ചുമേ
അത്യന്തമൂക്കെടുത്തുകൊണ്ടെയ്താനാപ്പുരുഷഷ്ടൻ. 35
ധൃഷ്ടദ്യുമ്നൻ കത്തുമഗ്നിയ്ക്കുമാദ്രോണപുത്രനേ
റെയ്താനങ്ങവ്വതും നാലുമമ്പുകൊണ്ടവനീപതേ! 36
പൊൻകെട്ടെഴുംശിതശരമെയ്തു സൂതനെ വിംശതി
നാലുകുരമ്പുകൊണ്ടെയ്തു നാലുവാജികളേയുമേ. 37
ഭ്രുകുമ്പമാമ്പടിയ്ക്കെയ്തലറീ ദ്രോണപുത്രനും
പോരിൽസ്സവ്വജനപ്രാണഹരണം ചെയ്തിടുമ്പടി. 38
ശക്തനാം പാഷ്തൻ ഭ്രുപ! കൃതാസ്ത്രൻ കൃതനിശ്ചയൻ
പാഞ്ഞണഞ്ഞു ചതുരാഴിചെന്നുറച്ചാ ദ്രൌണിയോടുതാൻ. 39
ദ്രോണപുത്രന്റെ തലയിലുടനേ ശരവൃഷ്ടിയേ
അമേയാത്മാവു പാഞ്ചാല്യൻ ചൊരിഞ്ഞു രഥിപുംഗവൻ. 40
ചൊടിച്ചവനെയമ്പെയ്തുമൂടിനാൻ ദ്രോണനന്ദനൻ
അച്ഛനേക്കൊന്നതോർത്തെയ്തു പത്തമ്പവനെ വീണ്ടുമേ. 41
കൊടിവില്ലും രണ്ടുകത്തിയമ്പാഞ്ഞെയ്തുമുടിച്ചുടൻ
ദ്രൌണിപാർഷതനെപ്പീഡിപ്പിച്ചു മറു ശരങ്ങളാൽ. 42
കൊടിയശ്വങ്ങൾ തേരെല്ലാംപോക്കിനാൻ ദ്രൌണിയാഹവേ
അവന്റെ പിന്തുണക്കാരെക്രുദ്ധൻമൂടി ശരങ്ങളാൽ 43
പാഞ്ചാലസൈന്യമുടനേപാഞ്ഞുപോയീ ധരാപതേ!
ശരവഷ്ങ്കൊണ്ടു മുറിപ്പെട്ടഴന്നിടർപെട്ടഹോ. 44

യോധന്മാർ തിരിയെദ്ധൃഷ്ടദ്യുമ്നൻമാഴ്കുന്ന കണ്ടുടൻ
ദ്രോണപുത്രന്റെ തേർനോക്കിത്തേരോടിച്ചെത്തിസാത്യകി. 45
അട്ടിപ്പിച്ചാനെട്ടുകുരമ്പെയ്തവൻ ദ്രോണപുത്രനേ
വീണ്ടുമെയ്താനിരുപതും നാനാമട്ടിലമർഷിയേ. 46
എയ്തു സൂതനെ നാലമ്പങ്ങെയ്തു നാലുഹയങ്ങളേ
കൈവേഗത്താലെയ്തറുത്തു വില്ലുംകൊടിയുമങ്ങിനേ. 47
ഉടച്ചിതശ്വങ്ങളൊത്ത പൊന്നണിത്തേരുമപ്പൊഴേ
മുപ്പതമ്പെയ്തു ഹൃദയത്തിങ്കലായ്ബ്ഭുശമാഹവേ. 48
ഏവം പീഡപ്പെട്ടനന്തരശത്രുമാവു ബലവാൻ നൃപ!
ചുറും ശരനിരപ്പോറു ചെയ്യേണ്ടതറിയാതെയായ്. 49
ഗുരുപുത്രന്നീ നിലയിൽ നിന്റെ പുത്രൻ മഹാരഥൻ
കൃപകണ്ണാദ്യരൊത്തമ്പാൽ മൂടിസാത്വതവീരനേ. 50
ദുര്യോധനൻ താനിരുപതാക്കൃപൻ മൂന്നുമപ്പൊഴേ
കൃതവർമ്മാവു പത്തമ്പുകണ്ണനമ്പതുമങ്ങിനേ. 51
ദുശ്ശാസനൻ നൂറുബാണം വൃഷസേനനുമേഴുടൻ
എയ്തു സാത്യകിയേച്ചൂറുമേറു തീക്ഷ്ണശരങ്ങളേ. 52
അപ്പൊളാസ്സാത്യകി നൃപ! മഹാരഥരെയൊക്കെയും
ക്ഷണംവിരഥരാക്കീട്ടു പിന്തിരിപ്പിച്ചുമന്നവ! 53
അശ്വത്ഥാമാവു ചൈതന്യം പൂണ്ടിട്ടു ഭരതർഷഭ!
ദുഃഖാർത്തനായിച്ചിന്തിച്ചു നെടുവീർപ്പിട്ടു വീണ്ടുമേ. 54
ഉടൻ വേറേരഥം കേറിയെത്തി ദ്രൌണി പരന്തപൻ
തടുത്തിതാസ്സാത്യകിയെപ്പെരുത്തമ്പുകളെയ്തവൻ. 55
ഭാരദ്വാജസുതൻ പോരിലണയുന്നതുകണ്ടുടൻ
തേർപോക്കിവീണ്ടും വിമുഖനാക്കിവിട്ടു മഹാരഥൻ. 56
അപ്പൊളാപ്പാണ്ഡവർ നൃപ! കണ്ടു സാത്യകിവിക്രമം
ശംഖുമൂതീടിനാരേററം മുഴക്കീ സിംഹനാദവും 57
ഇമ്മട്ടവന്റെ തേർപോക്കിശ്ശൈനേയൻ സത്യവിക്രമൻ
ചെന്നു വൃഷസേനന്റെ തേരാഥം മുപ്പായിരത്തിനേ. 58
കൊന്നു കൃപന്റെ പതിനയ്യായിരം കുഞ്ജരങ്ങളേ
സൌബലാശ്വങ്ങളേക്കൊന്നാനവനമ്പതിനായിരം. 59

പരം ദ്രൌണിമഹാരാജ! പെരുംതേരേറിവിശ്വവാൻ
ശൈനേയനടുത്തേക്കെത്തീ ചൊടിച്ചു കൊലചെയ്വാൻ. 60
അവൻ വീണ്ടുംവന്നുകണ്ടു തീക്ഷ്ണക്രൂരശരങ്ങളെ
എയ്തെയ്തമെയ്കീറി വീണ്ടും ശത്രുജിത്തായ സാത്യകി. 61
ശൈനേയനെയുള്ള നാനാശസ്ത്രമേറ്റമർഷണൻ
പെരുംവില്ലാളിയാം ദ്രൌണിചിരിച്ചുകൊണ്ടുചൊല്ലിനാൻ. 62
ഗുരുഘാതിയിൽ നിൻകുറിഞ്ഞിവേൻ ശിനിപുത്ര! ഞാൻ
ഞാൻ ഗ്രസിപ്പോരിവനെനീ കാപ്പാനാളല്ലതന്നെയും. 63
ശൈനേയ! സത്യമാണെന്റെ തപസ്സാണാണയിട്ടു ഞാൻ
സവ്വപാഞ്ചാലരേക്കൊന്നു മുടിയ്ക്കാതെതിരിച്ചിടാ. 64
പാണ്ഡവക്കുള്ള ബലവുംവൃഷ്ണികൾക്കുള്ള ശക്തിയും
ഒക്കെക്കാട്ടാംസോമകരെ മുടിച്ചീടുന്നതുണ്ടു ഞാൻ. 65
എന്നുരച്ചക്രശൃാഭം നന്മൊട്ടുള്ളമുവിട്ടതേ
വജ്രംവൃത്രനിലിന്ദ്രൻ പോലാദ്രൌണിശിനിപുത്രനിൽ. 66
അവന്റെ ചട്ടപൊട്ടിച്ചിട്ടവനെയുള്ളൊരാശ്ശരം
നിലംപിളൎന്നു കയറിയളയിൽപ്പാമുപോലവേ. 67
ചട്ടപൊട്ടിയൊരാശ്ശരൻ തോത്രമേറ്റാനപോലവേ
വില്ലുമമ്പും വിട്ടു പട്ടുവ്രണച്ചോരയൊലിച്ചവൻ. 68
തളൎന്നു ചോരയാറാടിത്തേത്തടത്തിലിരുന്നുപോയ്
ദ്രോണപുത്രന്റെ തേർവിട്ടു മാറിനാനാശ്രുസാരഥി. 69
നൽക്കടക്കെട്ടുള്ളമൊട്ടഴിഞ്ഞ വേറിട്ടൊരമ്പിനാൽ
ഭ്രൂമദ്ധ്യംപാത്തെയ്ത ധൃഷ്ടദ്യുമ്നനേയും പരന്തപൻ. 70
മുമ്പേറമെയ്ത്തേറുപിന്നൊപ്പാരമാത്തിപെടുത്തവൻ
തളൎന്നു പോരിൽപ്പാഞ്ചാല്യനാശ്രയിച്ചു ദ്ധ്വജത്തെയും. 71
സിംഹം പീഡിപ്പിച്ച മത്തഹസ്തിയ്ക്കൊത്തവനേദൃതം
തുണച്ചെത്തീ പാണ്ഡവരിലഞ്ചുശൂരർ മഹാരഥർ. 72
അജ്ജുനൻ ഭീമനവ്വണ്ണം ബൃഹൽക്ഷത്രാഖ്യപൌരവൻ
ഇളയോരാച്ചേദിരാജൻ മാളവേന്ദ്രൻ സുദശ്ശനൻ 73
ഹാഹാകാരത്തൊടുമിവരെല്ലാം വില്ലുമയത്തിയോർ
വീരനാം ദ്രൌണിയെച്ചുറ്റുംവളഞ്ഞു വീരരായവർ. 74

അമർഷി ദ്രൌണിയെയിരുപതടിദൂരെനിന്നവർ
എല്ലാടമൊപ്പമയ്ഞ്ഞുബാണമെയ്തിതു ചുറ്റുമേ. 75
പാന്ഥുകഠക്കൊക്കുമിരുപതഞ്ചുതിണ്ണശരങ്ങളാൽ
ഇരുപത്തഞ്ചെന്നുമൊപ്പം ദ്രൌണിയെയ്തുനുക്കിനാൻ. 76
ഏഴമ്പെയ്താപ്പൌരവനെ ദ്രൌണിയാത്തിപ്പെട്ടുത്തിനാൻ
മൂന്നുമാളവനേയൊന്നു പാത്ഥനേയാറു ഭീമനേ. 77
ആ മഹാരഥരെല്ലാരുമെയ്തു ദ്രൌണിയെ മന്നവ!
കൊപ്പവും വേറെയും സ്വർണ്ണപുംഖതീക്ഷ്ണശരങ്ങളാൽ. 78
യുവരാജാവിരുപതമ്പെയ്തു ദ്രോണകുമാരനേ
പാത്ഥനെട്ടമ്പെയ്തുപിന്നെമൂന്നമ്പുകളേവരും. 79

ആറമ്പെയ്തുപാത്ഥനേ ദ്രോണപുത്രൻ
പത്തമ്പെയ്തു വാസുദേവനെറമേലും
ഭീമനഞ്ചായുവരാജങ്കൽനാലു-
മീരണ്ടെയ്തു മാളവപൌരവക്കും. 80
ആറമ്പെയ്താസ്സൂതനേ വായുജനെറ
യീരണ്ടമ്പാൽക്കൊടിവില്ലുംമുറിച്ചു
പാരംശരംപാത്ഥനിൽത്താൻ ചൊരിഞ്ഞു
സിംഹംപോലൊന്നാലറീ ദ്രോണപുത്രൻ. 81
ഊട്ടിത്തേച്ചുള്ളനമ്പവൻ തൂകിടുമ്പോഠം
മുമ്പിൽപ്പിമ്പിൽച്ചുറുമാദ്രോണപുത്രൻ
ദ്യുവാകാശം വിണ്ണു ദിക്കും വിദിക്കും
മൂടി ഘോരാകാരബാണങ്ങളാലേ. 82
തേരോടട്ടത്തുള്ള സുദർശനനെറ
ശക്രധ്വജംപോലെഴുമാക്കയ്യരണ്ടും
ശിരസ്സുമാശുക്രസമോഗ്രവീര്യൻ
മൂന്നമ്പെയ്തിട്ടൊപ്പമറുത്തുവിട്ടു. 83
തേർവേലാലേ പൌരവനേഹനിച്ചു
തേരമ്പെയ്തിട്ടെള്ളുപോലേ നുറുക്കി
ഗന്ധംപൂശും കൈകളാരണ്ടും നുറുക്കി-
ബ്ഭല്ലത്താലേ തലകണ്ടിച്ചുവിട്ടു. 84

യുവാവിന്ദീവരവർണ്ണംകലർന്ന
ചേദീശനാം യുവരാജാവിനേയും
കത്തും തിയ്യിന്നൊത്ത ബാണങ്ങളെയ്തു
കാലനേകീവാജിസൂതാനുമിതാതാൻ. 85

മാളവൻ പൌരവൻ ചേദി യുവരാജാവുമുവ്വരേ
നേരിട്ടാദ്രോണതനയൻ കൊന്നതായ്ക്കണ്ടു പാണ്ഡവൻ. 86

ഭീമസേനൻ മഹാബാഹു ക്രോധമുൾക്കൊണ്ടിതേറവും
ചൊടിച്ച പാമ്പുകൾക്കൊക്കും കടുതീക്ഷ്ണശരങ്ങളാൽ. 87

അടരിൽ ദ്രോണസുതനെ മൂടിക്കൊണ്ടാൻ പരന്തപൻ
തേജസ്സേറും ദ്രൌണിയുമാശ്ശരവർഷംതടുത്തുടൻ. 88

അമർഷമാണ്ടു ക്രൂരമുതുകിനാൻ ഭീമസേനനേ
ബലിഭീമൻ മഹാബാഹുപോരിൽ ദ്രോണസുതന്നുടേ. 89

വില്ലറുത്തു കൊടിയമ്പാലയ്തു ദ്രൌണിയേയുമേ
മുറിഞ്ഞവില്ലു കൈവിട്ടാദ്രോണപുത്രൻ മഹാശയൻ. 90

വേറേ വില്ലേന്തിയമ്പേറുമെയ്താനാഭീമസേനനേ
ദ്രൌണിയും ഭീമനും പോരിൽബ്ബലവിക്രമശാലികൾ. 91

ശരവർഷംതുകി മാരിപെയ്യും കാറുകൾപോലവേ
പൊൻകടക്കെട്ടുമായ്ത്തേച്ച ഭീമപ്പേരേന്തുമമ്പുകൾ. 93

മേഘങ്ങളുക്കുനേപ്പോലെ മൂടീ ദ്രോണനേറ പുത്രനേ
അവ്വണ്ണം ഭീമനും ദ്രൌണിതുകീടും മൊട്ടഴിഞ്ഞവ. 94

നൂറുമായിരവും ബാണമേറുടൻ മൂടിയപ്പൊഴേ
പോരാളിയാം ദ്രൌണിപോരിലമ്പാൽ മൂടീടുമായവൻ. 95

നൃപതേ!കൂസിയില്ലേതുമതൊരത്ഭുതമായിതേ
പിന്നെബ്ഭീമൻ മഹാബാഹു പൊന്നണിഞ്ഞു ശിതങ്ങളായ്.
പത്തെഴത്താണിയമ്പെയ്തു യമദണ്ഡങ്ങളൊത്തവ
ദ്രോണപുത്രനേറ പൂണെല്ലിൽഭാഗംപുക്കവ മാരിഷ! 96

പിളർന്നുകേറിയുടനേ പുറത്തിൽപ്പാമ്പുകൾ പോലവേ
മഹാത്മാവാം പാണ്ഡവനാഞ്ഞെയ്താരാ ദ്രോണനന്ദനൻ. 97

കൊടിക്കാലുംപറവിനിന്ന കണ്ണരണ്ടുമടച്ചുപോയ്
മുഹൂർത്തത്താൽബ്ബോധമാർന്നപിന്നെ ദ്രൌണി മഹീപതേ! 98

പോരിൽച്ചോരയണിഞ്ഞിട്ടപാരം ക്രോധമിയന്നതേ
മഹാത്മാവാം പാണ്ഡു പുത്രനേറമഞ്ഞെയ്തൊരായവൻ. 99
ഭീമത്തേരിന്റെ നേക്കേറമൂക്കെട്ടത്തു മഹാഭുജൻ
ചെവിയോളം വലിച്ചെയ്ത മൂർച്ചകൂടീട്ടമമ്പുകഥം. 100
പാമ്പിനൊത്തവനുറെണ്ണമെയ്തകൊണ്ടിത ഭാരത!
അവന്റെ വീര്യം ക്ഷമാതെ സമരശ്ലാഘി മാരുതി. 101
ഉടൻ ചൊരിഞ്ഞിതത്യുഗ്രശരവർഷങ്ങഥം പാണ്ഡവൻ
അമ്പെയ്തവന്റെ വില്ലാശുമുറിച്ചാ ദ്രോണനന്ദനൻ. 102
ചൊടിച്ചെയ്തു പാണ്ഡവനെ മാറിൽത്തീക്ഷ്ണശരങ്ങളാൽ
ഉടൻ മറൊരു വില്ലേന്തിബ്ഭീമനേറമമർഷണൻ. 103
അഞ്ചു ക്രൂരമെയ്തകൊണ്ടാനടരിൽ ദ്രോണപുത്രനേ
മഴക്കാറുകളേപ്പോലെ ശരവർഷം ചൊരിഞ്ഞവർ. 104
ക്രോധരക്താക്ഷരായ് ത്തമ്മിൽപ്പോരിൽ മൂടീടിനാരുടൻ
തലശബ്ദത്തൊടും ക്രൂരമെയ്തതമ്മിലടച്ചവർ. 105
വാശിയാൽപ്പൊരുതിക്കൊണ്ടാർ ചെയ്തതിന്നെതിർചെയ്യുവർ
പരംപൊന്നു പതിച്ചുള്ള പെരും വില്ലിട്ടലച്ചുടൻ. 106
ആദ്രൌണിഭീമനേനോക്കിച്ചാരത്തമെയ്തനില്പ്പവേ
ശരൽക്കാലത്തുച്ചനേരമെരിഞ്ഞക്കൻ കണക്കിനേ. 107
എടുപ്പോതും തൊടുപ്പോതും വലിപ്പോതുംശരങ്ങളെ
വിടുമ്പോതുമവനുള്ളൊരിടകണ്ടീല കാണികഥം 108
കൊള്ളിച്ചുറവുംപോലവന്റെ വില്ലുവട്ടത്തിലങ്ങിനേ
അമ്പെയ്യും ദ്രോണപുത്രന്റെ വിലസീ വസുധാധിപ! 109
അവന്റെ വില്ലുവിട്ടമ്പു നൂറുമായിരവും ശരി
കാണുമാറായിതാകാശത്തിയ്യാൻപാറക്കഥംപോലവേ. 110
ദ്രൌണിതുകീടുമാപ്പൊന്നുകെട്ടിശ്ശോഭിയ്ക്കുമമ്പുകഥം
ഘോരങ്ങഥം ഭീമന്റെരതേരിലെപ്പോഴുംചെന്നുവീണുതേ. 111
അതിലത്ഭുതമായ്ക്കണ്ടേൻ ഭീമസേനന്റെ വിക്രമം
വ്യവസായംബലംവീര്യം പ്രഭാവമിവഭാരത! 112
കാറിൽനിന്നൊഴുമുതിരുംപോലുള്ളശരവൃഷ്ടിയെ
മഴക്കാലം മാറിപോലെയകവെയ്ക്കാതെ കണ്ടുടൻ. 113

ദ്രോണപുത്രവധത്തിന്നായ് ഭീമൻ ഭീമപരാക്രമൻ
ശരവർഷങ്ങൾ വർഷിച്ചു മഴക്കാറെന്നവണ്ണമേ. 114
പോരിൽഭീമന്റെയാഘോരംപൊന്നാണിഞ്ഞുള്ള കാർമുകം
വലിച്ചിട്ടുപോൽശ്ശോഭിച്ചു ശക്രചാപംകണക്കിനേ. 115
ഉയർന്നിതതിൽനിന്നോരോ നൂറുമായിരവും ശരം
പോരിൽശ്ശോഭിച്ചിടും ദ്രോണപുത്രനേ മൂടിടുമ്പടി. 116
ശരജാലങ്ങളാവണ്ണമവർ വർഷിയ്ക്കുമാരിഷ!
കാറിന്നുമിടയിൽക്കൂടിക്കേറാൻപാറീല മന്നവ! 117
അവ്വണ്ണംട്ടപതേ! ദ്രൌണി പൊന്നാണിഞ്ഞീടുമമ്പുകൾ
കൊലചെയ്വാൻ പ്രയോഗിച്ചു മെഴുക്കിട്ടതെളിഞ്ഞവ. 118
അവയോരോന്നു മുമ്മൂന്നായ് മുറിച്ചു വാനിൽവെച്ചഹോ
മെച്ചംനേടിദ്രൌണിയോടു നില്പുനിന്നില്പുന്നുമോതിനാൻ. 119
ഘോരോഗ്രശരവർഷങ്ങൾ പിന്നെയും പാണ്ഡുനന്ദനൻ
ചൊടിച്ചെയ്തുദ്രോണപുത്രവധത്തിന്നായ് മഹാബലൻ. 120
അസ്ത്രമായയെടുത്തിട്ടാശ്ശരവർഷം തടുത്തുടൻ
അസ്രൂജ്ഞൻ ദ്രൌണി കണ്ടിച്ചു ഭീമസേനന്റെ കാർമുകം. 121
ചൊടിച്ചമ്പുപെരുത്തെയ്തിട്ടവനു മുറിവേകിനാൻ
വില്ലുറശക്തനാംഭീമനുഗ്രയാം രഥശക്തിയേ. 122
ദ്രോണപുത്രന്റെ തേരിന്നുനേർക്കു ചാട്ടീടിനാനുടൻ
കൊള്ളിമീൻപോലെത്തുമതുവെക്കം തീക്ഷ്ണശരങ്ങളാൽ.
അറുത്തു പോരിലാദ്രൌണി കൈവേഗം കാട്ടിടുന്നവൻ
അതിന്നിടയ്ക്കു വില്ലുകിൽവലിച്ചാബ്ഭീമസേനനോ. 124
ദ്രൌണിയേപ്പുഞ്ചിരിക്കൊണ്ടുബാണമെയ്തുവുകോദരൻ
പിന്നെദ്രൌണി മഹാരാജ! ഭീമസേനന്റെ സൂതനെ. 125
നെറ്റിത്തടത്തിലായ്ക്കീറിമൊട്ടഴിഞ്ഞുള്ളൊരമ്പിനാൽ
ഊക്കേറും ദ്രൌണിയെയ്തോരെയ്ത്തേറമേറോരു സാരഥി.
മോഹിച്ചുപോയീ കതിരക്കടിഞാൺ വിട്ടുമന്നവ!
സൂതൻ മോഹിച്ചതിൽപ്പാഞ്ഞുപോയീവാജികളുടൻ. 127
വില്ലന്മാരൊക്കെയും കാണ്കെബ്ഭീമസേനന്റെമന്നവ!
അശ്വങ്ങളവനേപ്പോരിലകറ്റിയതു കണ്ടുടൻ. 128

മോദിച്ചു പെരുതാം ശംഖുവിളിച്ചാനപരാജിതൻ .
പിന്നെപ്പാഞ്ചാലരെല്ലാരും പാണ്ഡവൻ ഭീമസേനനും. 129
ധൃഷ്ടദ്യുമ്നന്റെ തേർവിട്ടു ദിക്കുപാഞ്ഞോടിപേടിയാൽ
പാഞ്ഞോടുമവരോ ദ്രൌണിപിമ്പെയമ്പെയ്തുകണ്ടുടൻ. 130
പാണ്ഡവപ്പടയോടിച്ചുകൊണ്ടുക്കിൽപ്പിന്തുടർന്നതേ
ആ ക്ഷത്രിയന്മാരടരിൽ ദ്രൌണി കൊന്നുമുടിയ്ക്കവേ
ദ്രോണപുത്രഭയാൽഭൂപ!പാഞ്ഞെങ്ങുംദിക്കു പറിനാർ. 131

---

202. വ്യാസവാക്യം

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

ആസ്സൈന്യം ചിതറിക്കണ്ടു കുന്തീപുത്രൻ ധനഞ്ജയൻ
അമേയാത്മാവു രോഷിച്ചു ദ്രോണപുത്രവധത്തിനായ്. 1
പിന്നൊസ്സൈന്യങ്ങളൊക്കേയുമങ്ങുനിന്നിതു മന്നവ!
കൃഷ്ണാജ്ജുനന്മാർ യതിച്ച തടഞ്ഞിങ്ങിനെ നിത്തിയോർ. 2
തനിച്ചുതന്നെ ബീഭത്സു ശേഷം സോമകരോടുമേ
മത്സ്യാന്ധ്രരോടും ചേന്നോറു പൌരവന്മാരൊടൊത്തവൻ. 3
പരമാസ്സിംഹലാംഗൂലദ്ധ്വജനോടേറുനിന്നുടൻ
സവ്യസാചി മഹേഷ്വാസനശത്രുമാവൊടോതിനാൻ. 4
അങ്ങയ്ക്കുള്ളാശ്രുക്ഷിവീര്യം ജ്ഞാനമെന്നാല്ല പൌരുഷം
നൂറുപേരിൽക്കുറുമിങ്ങു ഞങ്ങളിൽദ്വേഷവുംപരം. 5
വീണ്ടും പരമതേജസ്സുമുള്ളതെൻനേക്കു കാട്ടുക
നിൻറെഗർവ്വം പോക്കിടുമാദ്രോണനെക്കൊന്ന പാർഷതൻ. 6
കാലാനലാഭനായ്ശ്രുക്കിംകന്തകനതുല്യനായ്
നില്പും പാഞ്ചാലനോടേൽക്കു കണ്ണനോടൊക്കുമെന്നൊട്ടും
തള്ളലേറും നിൻറെ ഗർവ്വുപോരിൽത്തീക്കുനാതുണ്ടുഞാൻ. 7

ധൃതരാഷ്ട്രൻ പറഞ്ഞു.

ആചാര്യപുത്രനോ മാന്യൻ ബലവാനാണു സഞ്ജയ!
പാർത്ഥനിൽ പ്രീതിയുണ്ടായാലുംകാമമഹാത്മാവിനിഷ്ടനാം. 8

കടന്നിങ്ങിനെ മുമ്പെങ്ങും പറഞ്ഞിട്ടില്ല ഫൽഗ്ഗുനൻ
ആക്കൌന്തേയൻ തോഴരോടുത്രുക്ഷമെന്തേവമോതുവാൻ? 9

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

യുവരാജബൃഹൽക്ഷത്രപൌരവന്മാരെ മന്നവ!
അസ്രൂജ്ഞൻ മാളവസുദർശനനേയും വധിയ്ക്കുവേ. 10
ധൃഷ്ടദ്യുമ്നൻ സാത്യകിയും ഭീമനും തോറിരിയ്ക്കുവേ
യുധിഷ്ഠിരനെറയാവാക്കമമ്മത്തിൽത്തട്ടിയേല്ക്കുവേ. 11
അന്തച്ഛിദ്രംജനിച്ചാറേ ദുഃഖമങ്ങോത്തുടൻ പ്രഭോ!
മുമ്പുണ്ടാവാതുള്ള മന്യുദുഃഖത്താൽപ്പൂണ്ടിതജ്ജുനൻ. 12
അനഹ്നപ്രിയമശ്ലീലമതേ ദ്രൌണിയൊടോതുവാൻ
മാന്യനാംഗുരു ഭ്രവോട്ടു ത്രുക്ഷംനിചനെറ മാതിരി. 13
ചൊടിച്ചേവം ചൊന്നകേട്ടു മഹേഷ്വാസതമൻനൃപ!
അശ്ലക്ഷ്ണവാക്കാൽപ്പുരുഷമാകും പാർത്ഥനെറ ഭാഷിതം. 14
ദ്രൌണി കോപിച്ച പാർത്ഥങ്കൽ വിശേഷാല്ക്രുശവങ്കലും
തേരിൽനിന്നിട്ടവൻ യത്നമാനംകൊണ്ടാചമിച്ചുടൻ. 15
വാനവക്കും ദുരാധർഷമാഗ്നേയാസ്ത്രമെടുത്തുതേ
ദുശ്യാദുശ്യാരിനിരയെക്കുറിച്ചാചാര്യനന്ദനൻ. 16
പുകയാറഗ്നിപോലുള്ള ദീപ്തബാണംതൊടുത്തവൻ
എങ്ങുംക്രോധമിയന്നങ്കൊണ്ടയച്ചു ശത്രുനാശനൻ. 17
ഉടൻ ബഹളമായ്ത്തീർന്നു ശരവർഷം നഭസ്ഥലേ
പാർത്ഥനെറനേക്കതാനെത്തീ വഹ്നിജ്വാലകലന്നതും. 18
നഭസ്സില്ലൊള്ളിമീൻ ചാടീ തെളിയാതായി ദിക്കുകൾ
ആസ്സൈന്യത്തിൽഘോരമാകുംകൂരിരുട്ടും പടർന്നതേ. 19
വന്നെത്തിയലറിക്കൊണ്ടാശരന്മാരുംപിശാചരും
കൊടുങ്കാറും വീശിയേറംതപിയ്ക്കാതായിസൂര്യനും. 20
ദിക്കിലൊക്കെക്കൊക്കൊക്കൂടിക്കുക്കീഭീഷണമാംവിധം
ഘോരവർഷിച്ചുമംബരത്തിൽ മുഴങ്ങീ വാരിദങ്ങളും. 21
പശുഗോപക്ഷിനരയും സുവ്രതന്മാർ മുനീന്ദ്രരും
പരംപ്രയത്നമാണ്ടിട്ടും ശാന്തിയേന്താത്തമട്ടിലായ്. 22

മുറുംമഹാദ്രുതമുഴന്നക്കൻപോലും തിരിഞ്ഞുമേ
ജ്വരംപിടിച്ചമട്ടായിത്രൈലോക്യം സന്തപിച്ചുതേ. 23
ഭ്രമിയ്ക്കുന്നുനാഗങ്ങളുസ്സന്തപ്തരായഹോ
ചീറിപ്പുറപ്പെട്ട ഘോരതേജസ്സിനെ വിട്ടന്നവ. 24
ജലത്തിലുള്ള സമതലങ്ങൾ ചുട്ടെരിഞ്ഞിട്ടഭാരത!
ജലാശയംചുട്ടെരിഞ്ഞു ശാന്തികിട്ടാത്തമട്ടിലായ്. 25
വിദിക്കുദിക്കുഖംഭ്രമിയെങ്ങുമേ ശരവൃഷ്ടികൾ
ഉച്ചാവചങ്ങൾ ചിതറീ ഗരുഡാനലശക്തിയിൽ. 26
ദ്രോണപുത്രന്റെ വജ്രോഗ്രശരജാലങ്ങളേറുടൻ
തിയ്യേറവൃക്ഷങ്ങൾപോലെ വെന്തുവീണിതു വൈരികൾ. 27
മന്നിൽച്ചുറ്റും ചൂടുതട്ടി വീണു വേവുന്ന ദന്തികൾ
ഇടിവെട്ടുംപോലെയുള്ള കടുഘോരാരവത്തൊടും. 28
പാഞ്ഞോടിവെന്തൊരുവകയവിടെക്കൊമ്പനാനകൾ
കാട്ടിൽദ്ദാവാഗ്നിപൊട്ടോണം ശബ്ദിച്ചു ഘോരമാംവിധം. 29
കാട്ടുതീവെന്തുള്ള തരുശൃംഗങ്ങൾപടി മാരിഷ!
അശ്വവൃന്ദങ്ങൾ കാണായീ രഥവൃന്ദങ്ങളും പ്രഭോ! 30
അങ്ങുമിങ്ങും വീണിതങ്ങു രഥൌഘങ്ങളുസംഖ്യമേ
ആസ്സൈന്യം ഭഗവാനഗ്നിപോരിൽച്ചുട്ടിതു ഭാരത! 31
പ്രളയത്തിൽജ്ജീവജാലം പ്രളയാഗ്നികണക്കിനേ
പോക്കളത്തിൽപ്പാണ്ഡുസൈന്യം ഹെിയ്ക്കുന്നതു കണ്ടുടൻ. 32
രാജാവേ! ഹൃഷ്ടരായ്സ്സിംഹനാദംചെയ്തിതു നിൻഭടർ
പലമാതിരിദിവ്യാസ്ത്രമതുനേരത്തു ഭാരത! 33
ഹൃഷ്ടരായിപ്രയോഗിച്ചു ജിതകാശികൾനിൻഭടർ
മുറുമക്ഷൌഹിണിയുമാപ്പാണ്ഡവൻ സവ്യസാചിയും. 34
ഇരുട്ടിൽവിശ്വമടയെക്കാണാതായീരണാജിരേ
അമ്മാതിരിയ്ക്കാനുമുകണ്ടിട്ടില്ലാനരേശ്വര! 35
അമർഷിയാം ദ്രോണപുത്രൻ വിട്ടൊരസ്ത്രംകണക്കിനേ
ബ്രഹ്മാസ്ത്രത്തെപ്രയോഗിച്ചിതജ്ജുനൻ ധരണീപതേ! 36
സവ്യാസ്ത്രശമനത്തിനു പത്മജനുവിനിർമ്മിതം
പരംമുഹൂർത്തങ്കൊണ്ടിട്ടാത്തമസ്സൊക്കെ നശിച്ചുപോയ്. 37

കൂളർകാറും വീശി മുറും തെളിവായ്വന്നു ദിക്കുകൾ
അപ്പോൾക്കണ്ടേചിത്രമക്ഷൌഹിണിയൊക്കെനശിച്ചതായ്. 38
അസ്ത്രതേജസ്സിനാൽ വെന്തുരുപംകാണാത്തവണ്ണമേ
പരംവീരർമഹേഷ്വാസകൃഷ്ണാജ്ജുനർ വിമുക്തരായ്. 39
വാനിൽത്തമോനുദന്മാരെപ്പോലെകാണായിതൊപ്പമേ
ഗാണ്ഡീവിയും കേശവനും കേട്ടുകൂടാതെ കണ്ടതാൻ. 40
അശ്വംകൊടിക്കൂറകൊടിയനുകർഷായുധാനിതം
തെളിഞ്ഞുകണ്ടിതാത്തേരുംനിൻകൂട്ടർക്കു ഭയങ്കരം. 41
അപ്പോൾക്കിലുകിലാരാവം ശംഖഭേരീരവങ്ങളും
പെട്ടെന്നുണ്ടായിതുപരം ഹൃഷ്ടരാംപാണ്ഡവർക്കഹോ. 42
ചത്തുപോയെന്നോത്തുപോയീ രണ്ടുസൈന്യത്തിലും ജനം
വിമുക്തരായ്കണ്ടിതുടൻ കൃഷ്ണാജ്ജുനർ വരുന്നതും. 43
കേടെന്യേ പ്രമദംപൂണ്ടു ശംഖ്വുതിയിരുപേരുമേ
പാർത്ഥന്മാരെപ്രമോദിച്ചുകണ്ടിണ്ടല്ലെട്ട നിൻഭടർ. 44
വിമുക്തരായ്മഹാന്മാരെ ദ്രൌണികണ്ടിണ്ടലാണ്ടുടൻ
മുഹൂർത്തം ചിന്തയില്ലെട്ടാനിതെന്താണെന്നു മാരിഷ! 45
ചിന്തിച്ചിട്ടു മഹാരാജ! ധ്യാനശോകങ്ങളാണ്ടവൻ
ചുട്ടനെടുവീർപ്പിട്ടുപിന്നൊട്ടുമിടത്തുപോയ്. 46
ദ്രൌണിവില്ലുംവെച്ചുടൻ തേർവിട്ടു താഴത്തുചാടിയും
ഇതൊക്കെമോശം പഴുതെയെന്നായ്പോർവിട്ടുമണ്ടിനാൻ. 47
അപ്പോൾമിനുത്തകാറൊത്തവേദവ്യാസമഹർഷിയേ
സരസ്വതീതടാവാസി വ്യാസനെക്കണ്ടിതായവൻ. 48
മുമ്പിൽനില്പുന്നായവനെ ദ്രൌണി കണ്ടു കുരുദ്വഹ!
അഭിവാദ്യംചെയ്യമാഴ്ചീട്ടിടറിക്കൊണ്ടുചൊല്ലിനാൻ. 49
ഹേഹേയദുച്ഛയോമായതാനോതുമില്ലിതെന്തുവാൻ
പാഴായതെന്താണീയസ്ത്രം തൈറൊന്തൊന്നാണെവിയ്ക്കിതിൽ?
മേലുകീഴെന്തുലോകത്തിന്നിമ്മട്ടുള്ള പരാഭവം
ജീവിയ്ക്കുന്നിതുകൃഷ്ണന്മാർ കാലമേടുരതിക്രമം. 51
അസുരന്മാർകഥം ഗന്ധർവ്വർപിശാചുക്കഥം നിശാചരർ
പക്ഷിയക്ഷാഹികളുമേ മനുഷ്യരുമാരിയ്ക്കുലും. 52

ഞാൻ പ്രയോഗിച്ചൊരീയസ്ത്രം പാഴാക്കാൻ മതിയായ്വരാ
ജ്വലിച്ചക്ഷൗഹിണിയെരിച്ചിതു ഹാഹന്തശാന്തമായ്. 53
സത്യംമുടിയ്ക്കുമീ ഞാൻ വിട്ടസ്ത്രമത്യന്തദാരുണം
എന്തേ കൃഷ്ണാജ്ജുനന്മാരെക്കൊല്ലാഞ്ഞതു മനുഷ്യരേ? 54
ഭഗവാനേ! ചൊല്ലുകിതുചോദിച്ചതു ശരിയ്ക്കു നീ
ഇതെല്ലാംതത്ത്വമായ്ത്തീർപ്പാൻമാമുനേ! മോഹമുണ്ടുമേ. 55

വ്യാസൻ പറഞ്ഞു.

മഹത്താകുന്നോരു കാര്യ്യമല്ലൊ ചോദിച്ചിടുന്നു നീ
അതൊക്കെനിന്നോടോതാം ഞാനുള്ളുറപ്പിച്ചുകേൾക്കെടോ. 56
നാരായണാഖ്യനിദ്ദേഹംപൂർവ്വർക്കും പൂർവ്വജൻ പരൻ
വിശ്വകർത്താവു കാര്യ്യാർത്ഥം പിറന്നൂ ധർമ്മപുത്രനായ്. 57
പനിമാമലയിൽപ്പാർത്തു വൻതപംചെയ്തിതായവൻ
കൈപൊക്കിയതിതേജസ്സി ജ്വലനാദിത്യസന്നിഭൻ. 58
ആയിരത്താണ്ടുറുപതുമത്രനൂറാണ്ടുമങ്ങിനേ
കാറുണ്ടുമെയ്ചടപ്പിച്ചുകൊണ്ടാനംബുജലോചനൻ. 59
അവ്വണ്ണം വൻതപംചെയ്തു വീണ്ടും രണ്ടാമതുത്തമം
ദ്യുവാകാശങ്ങൾക്കുമേ തേജസ്സാൽപ്പൂർണ്ണമാക്കിനാൻ. 60
അവനാവൻതപസ്സാലെ ബ്രഹ്മഭൂതത്വമാന്നതിൽ
വിശ്വേശ്വരൻ വിശ്വയോനിയാകും ലോകാധിനാഥനേ. 61
കണ്ടു കാണ്മാൻ കഴിക്കുള്ള സർവ്വലോകേശ്വരേശനേ
അണുവേക്കാളണുവിനെ മഹത്തേക്കാൾ മഹത്തിനേ. 62
രുദ്രനീശാനനുഷ്ടുപ്പൻ ഹരൻ ശംഭുകപർദ്ദിയേ
ചരാചരങ്ങൾക്കു വിത്താശ്വരനാം ചേകിതാനനേ. 63

ദുർവ്വാരൻ ദുർദ്ദർശനൻ തിഗ്മന്യു
മഹാത്മാവാസുർവ്വഹരൻ പ്രചേതൻ
ദിവ്യംചാപംതൂണിയുമായ്ഹിരണ്യ-
വർമ്മാവാകും വീര്യ്യമേറും പുമാനെ. 64
പിനാകിയായ്പുരജ്ഞിയായ്ശൂലമേന്തി-
പ്പുരശ്ചർമ്മം ഗദവൻവാൻവാളുമായി

ശുഭ്രൻ ജടീ മുസലീ ശൂലപാണി
പുലിത്തുകിൽച്ചാത്തെഴും ദണ്ഡവാനേ. 65
ശുഭ്രാംഗദൻ പാമ്പുപൂണൂലണിഞ്ഞോൻ
മുറുംകൂട്ടം ഭൂതസംഘത്തൊടൊത്തും
തപസ്സൊന്നായ്നിൽപ്പവോനേപയസ്സു-
ന്നാരങ്ങിഷ്ടസ്തുതിയാൽ വാഴ്ത്തുവോനെ. 66
ജലം ദ്യോവാകാശഭൂചന്ദ്രസൂര്യർ
വായ്വഗ്നിമാർ പൂത്തിയാകും ജഗത്തും
കാണാൻ പറാത്തവനെ ബ്രഹ്മഘാതി
വിധ്വംസിയാമമൃതത്തിൻെറവിത്തേ. 67
പാപംതീൻറോർ ശോകമറേറാർ മനസ്സാൽ
സദ്വൃത്തരാം ബ്രാഹ്മണർ കാണുവോനെ
തപസ്തേജസ്സുള്ളൊരാവിശ്വരൂപ
ധർമ്മാത്മാവേക്കണ്ടിതാബ്ഭക്തിശാലി
കണ്ടപ്പോഴേ വാങ്മനോബുദ്ധിദേഹം
കൊണ്ടാനന്ദംപൂണ്ടിതാ വാസുദേവൻ. 68
അക്ഷമാലധരിച്ചോരാ ജ്യോതിസ്സിൽ നിധിരൂപനേ
നാരായണൻ പോയ്വന്ദിച്ചു വിശ്വസംഭവദേവനേ. 69
ചാവ്വംഗി ഗൌരിയൊത്തോനെ വരംനൽകുമധീശനേ
മഹാത്മാവായ്ഭൂതസംഘമൊത്തുകൂത്താടുമീശനേ. 70
അജനച്യുതനവ്യക്തനീശൻകാരണമൂർത്തിയേ
അഭിവാദ്യം ചെയ്തടനേരുദ്രനാമന്തകാരിയേ. 71
പങ്കജാക്ഷൻ ഭക്തിശാലിവിരൂപാക്ഷനെ വാഴ്ത്തിനാൻ

നാരായണൻ പറഞ്ഞു.

നീ പൊറുള്ളോർ ഭൂതകർത്താക്കൾ ദേവ!
വിശ്വംകാക്കുന്നവരെല്ലാംവരേണ്യ!
ഈഭൂമിയിൽപ്പെട്ട കാര്യോർകൾ ദേവ!
പുരാണമാം നിൻെറ സൃഷ്ടിപ്രപഞ്ചം. 72

സുരാസുരന്മാരഹിരക്ഷഃപിശാച-
സുപർണ്ണഗന്ധർവ്വമനുഷ്യയക്ഷർ
പലേതരം ഭൂതസംഘങ്ങളെല്ലാം
നീ പെറുമ്മോരെന്നു ഞാൻ കണ്ടിരിപ്പൂ. 73

ഐന്ദ്രംയാമ്യംവാരുണം വൈത്തപാല്യം
പൈത്രംതപാഷ്ടം സൌമ്യവും നിൻറെകർമ്മം
രൂപം തേജശ്ശബ്ദമാകാശവായു
സ്പർശം രസം സലിലം ഗന്ധമുർവി. 74

കാലം ബ്രഹ്മൻ ബ്രഹ്മമാബ്രാഹ്മണന്മാർ
ചരാചരം മുറുമേ പെറുനീതാൻ
വെള്ളംചിന്നിച്ചിന്നിവേറിട്ടു നില്ക്കു-
മൊന്നായ്ക്കൂട്ടംപ്രളയം വന്നിടുമ്പോഠം. 75

അവ്വണ്ണമീ പ്രഭവപ്രക്ഷയങ്ങഠം
ചുറും കണ്ടോൻ നിൻറെ സായൂജ്യമേത്തും
ദിവ്യാവൃത്തരിരുചേതസ്സുപർണ്ണർ
വാക്കാൽശ്ശാഖാപിപ്പലമേഴുഗോപർ. 76

വേറിട്ട പത്തും പുരമേത്തുന്ന നിന്നാൽ
സൃഷ്ടന്മാർ നീയിവർകഠംക്കൊക്കെമേലേ
ഭൂതം ഭവ്യം ഭാവിയുമപ്രധൃഷ്യം
നീ പെറൊന്നാണുലകിങ്ങുള്ളതെല്ലാം. 77

ഭക്ത്യാഭജിച്ചെന്നെനീയേറെടുക്ക
മദ്വിഷ്ടന്മാർ വാച്ചുകൂടായ്കവേണം
ആത്മാവാകും നിന്നെയാത്മാവിനാൽത്തെ-
റെന്യേ കാണ്മോൻ ശുക്രമാം ബ്രഹ്മമെത്തും. 78

സ്തുതിച്ചേൻ ഞാൻ നിൻറെ സമ്മാനമിച്ഛി-
ച്ചനേഷിച്ചു തുല്യനെദ്ദേവവയ്യ!
സുദുർല്ലഭം വരമിങ്ങേകുകിഷ്ടം
സുതൻ ഭവാൻ മാറുക മായയെല്ലാം. 79

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

പിനാകിയാം നീലകണ്ഠനചിന്ത്യാത്മാവരങ്ങളേ
അഹ്നിയ്ക്കുമാവാസുദേവനേകിനാനൃഷിസംസ്തുതൻ. 80

ശ്രീഭഗവാൻ പറഞ്ഞു.

എൻപ്രസാദാൽ മർത്ത്യദേഹഗന്ധവ്വാപ്സരോജാതിയിൽ
നാരായണ!ഭവാനപ്രമേയാത്മാവായ് ഭവിച്ചിടും. 81
നിന്നെത്താങ്ങാനാകയില്ലാദേവാസുരഫണീന്ദ്രരും
പിശാചഗന്ധർവ്വനരരാക്ഷസന്മാരുമങ്ങിനേ. 82
സുപർണ്ണനാഗങ്ങളുമേ വിയോനിജരശേഷവും
ദേവൻപോലും പോരിൽനിന്നെജ്ജയിച്ചീടില്ലൊരുത്തനും. 83
ശസ്ത്രാസ്ത്രങ്ങളാലും നിയഗ്നിവായുക്കളാലുമേ
ആർദ്രശുഷ്കങ്ങളാലുംതാൻ ചരം സ്ഥിരമതാലുമേ. 84
എൻപ്രസാദത്തിനാലങ്ങയ്ക്കാത്തിനല്ലില്ലൊരുത്തനും
പോരിൽച്ചെന്നാൽബ്ഭവാനെന്നെക്കാട്ടിലും മെച്ചമായ്പരും. 85
എന്നാശ്രേഷ്ഠവരംവാങ്ങിക്കൊണ്ടാനറികേശവൻ
ചരിഷ്ണുമവനാദ്ദേവൻ മായംകാണ്മു മയക്കുവോൻ. 86
അവനൊറയാത്തപസ്സാലുണ്ടായോനാണു നരൻമുനി
ആദ്ദേവനോടൊപ്പമുള്ളോനജ്ജുനൻനീ ധരിയ്ക്കുടോ. 87
ഇവരാപ്പൂർവ്വദേവർക്കും മേലേവാഴ്ത്തുമുഷീശ്വരൻ
ലോകം നടത്തുവാനായി യുഗംതോറും ജനിയ്ക്കുമേ. 88
മുറും കർമ്മത്തിനവ്വണ്ണം മഹത്താകും തപസ്സിനും
തേജോമന്യുവെഴുന്നാരുദ്രനല്ലോ മഹാമുനേ! 89
ദേഹംപൂണ്ട ഭവാൻ പ്രാജ്ഞൻ കണ്ടീവിശ്വംഭവാത്മകം
ആത്മാവിനെത്താനടക്കു നിയമാൽത്തൻ പ്രിയത്തിനായ്. 90
അവൻനീതാൻ തീർത്തു ശുഭ്രമഹാപുരുഷവിഗ്രഹം
ജപഹോമോപഹാരത്താൽനീ യജിച്ചിതു മാനദ! 91
അമ്മട്ടവൻ മുജ്ജന്മത്തിൽത്തെളിഞ്ഞു നിന്നെറ പൂജയാൽ
പ്രാജ്ഞ!പ്രാജ്യവരംനല്കീ നിന്നുള്ളിൽപ്പെട്ടതൊക്കെയും. 92

ജന്മകർമ്മതപോയോഗവന്മവക്ഷം നിനക്കുമേ
ദേവലിംഗാർച്ചനചെയ്തിവർ നിത്യം യുദ്ധഭൂമിൽ. 93
അവനാമീരുദ്രഭക്തൻ കേശവൻ രുദ്രസംഭവൻ
ഭവനെല്ലാമെന്നുകണ്ടും പ്രത്യലിംഗാർച്ചചെയ്തയാം. 94
ആത്മായോഗങ്ങളവനുണ്ടെന്നുമേ ശാസ്ത്രയോഗവും
ഇവനെത്താൻ യജിയ്ക്കുന്ന ദേവസിദ്ധമഹർഷികൾ. 95
പ്രാർത്ഥിച്ചു പാരമുലകിൽസ്ഥാണുവെസ്സർവ്വകൃത്തവൻ
യജ്ഞങ്ങളാൽ യജിയ്ക്കുണ്ടോൻ കൃഷ്ണനത്ര സനാതനൻ. 96
സർവ്വഭൂതഭവജ്ഞാനലിംഗമർച്ചിയ്ക്കുകിൽപ്രഭു
അവനിൽ പ്രീതിയധികം ചെയ്തീടും വൃഷഭധ്വജൻ. 97

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

അവന്റെയാവാക്കുകേട്ടാ ദ്രോണപുത്രൻ മഹാരഥൻ
നമസ്കരിച്ചു രുദ്രനു ബഹുമാനിച്ചു കൃഷ്ണനെ. 98
രോമാഞ്ചംപൂണ്ടു വശ്യാത്മാവാമുനീന്ദ്രനു കൂപ്പിയും.
പെരുമ്പടയെ നോക്കീട്ടു പിൻവലിപ്പിച്ചിതപ്പൊഴേ! 99
പിൻവാങ്ങലായീ പിന്നീട്ടു പാണ്ഡവക്ഷം ധരാപതേ!
ദ്രോണൻ പോരിൽപ്പതിച്ചാരേ ദീനരാം കൌരവക്ഷമേ. 100
അഞ്ചുനാൾപോർ നടത്തീട്ടു പെരുമ്പടമുടിച്ചവൻ
ബ്രഹ്മലോകത്തെത്തിട്ടുപ!ബ്രാഹ്മണൻ വേദപാരഗൻ. 101

---

203. ശതരുദ്രീയം

ധൃതരാഷ്ട്രൻ പറഞ്ഞു.

മഹാരഥൻ ദ്രോണനെയാദ്ധൃഷ്ടദ്യുമ്നൻ വധിയ്ക്കുവേ
എൻകൂട്ടരും പാണ്ഡവരും ചെയ്തതെന്തതിനപ്പുറം? 1

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

മഹാരഥൻ ദ്രോണനെയാദ്ധൃഷ്ടദ്യുമ്നൻ വധിയ്ക്കുവേ
കൌരവന്മാരുടഞ്ഞാറേ കുന്തീപുത്രൻ ധനഞ്ജയൻ. 2
തനിയ്ക്കു ജയമേകുന്നാശ്വാശ്വയ്യംപാർത്തുകൊണ്ടുടൻ
ചോദിച്ചു ദൈവാൽ വന്നോരാ വ്യാസനോടു നരർഷഭ! 3

അജ്ജുനൻ പറഞ്ഞു.

വൻപോരിൽത്തെളിവുള്ളപ്പെയ്ത്തുതേൻഞാൻ രിപുക്കളേ
അഗ്നിപ്രഭൻ പുരുഷനെൻമുമ്പേ പോവതു കണ്ടുഞാൻ. 4
ജ്വലിയ്ക്കും ശൂലമേന്തിക്കൊണ്ടവനെത്തോട്ടുപോവതോ
ആട്ടിക്കിലെൻ വൈരിവർഗ്ഗം തകരുന്നു മഹാമുനേ! 5
അവൻ മഥിച്ചരികളെഞ്ഞാൻ കൊന്നൊന്നോക്കയാംജനം
അവൻ ഭഞ്ജിച്ച പടയെപ്പിമ്പെയ്തെല്ലുന്നതുള്ളുഞാൻ. 6
ഭഗവാനേ! പറഞ്ഞാലുമാരാണാപ്പുരുഷോത്തമൻ
അക്കതേജസ്സുള്ള ശൂലപാണിഞാനങ്ങുകണ്ടവൻ. 7
നിലത്തുകാൽ തൊടുന്നില്ലാ കൈവിടുന്നില്ല ശൂലവും
ശൂലാൽശൂലസഹസ്രങ്ങൾ പിറപ്പൂ തന്മഹസ്സിനാൽ. 8

വ്യാസൻ പറഞ്ഞു.

പ്രജേശരിൽ പ്രഥമനെത്തേജസ്സുക്കൾക്കധീശനെ
ഭവനൻ ഭർഭവസ്വാമി സർവ്വലോകേശദേവനേ. 9
ഈശാനനാം വരദനെക്കണ്ടൂ ശങ്കരനേബ്ഭവാൻ
ഭവനേശൻ വരദനാദ്ദേവനേസ്സംശ്രയിയ്ക്കുനീ. 10
ജടയേന്തുന്ന ശിവനെ മഹാത്മേശാനദേവനെ
ത്ര്യക്ഷൻ മഹാഭുജൻ രുദ്രൻ ശിഖിചീരാംബരാഢ്യനേ. 11
മഹാദേവൻ ഹരൻ സ്ഥാണു വരദൻ ഭവനേശനേ
ജഗൽപ്രധാനമധികം ജഗൽപ്രീതിയധീശനേ. 12
ജഗദ്വീപൻ ജഗദ്യോനിജഗൽഗ്രതി ജയാഢ്യനേ
വിശ്വാത്മാവായ് വിശ്വസ്രുക്കായ്പ്പുകഴും വിശ്വമൂർത്തിയേ. 13

വിശ്വേശ്വരൻ വിശ്വനരൻ കർമ്മാധിശ്വരനീശനേ
സ്വയംഭൂശംഭുഭൂതേശൻ ഭൂതഭവ്യഭവേശനേ. 14
യോഗൻ യോഗേശ്വരൻ സർവ്വൻ സർവ്വലോകേശനീശനേ
സർവ്വശ്രേഷ്ഠൻ ജഗച്ശ്രേഷ്ഠൻ വരിഷ്ഠൻ പരമേഷ്ഠിയേ. 15
ത്രൈലോക്യത്തിൽ വിധാതാവാം ത്രൈലോക്യൈകാവലംബ
(നെ
ജന്മമൃത്യുജരാതീതൻ ദുർജ്ജയൻ ജഗദീശനേ. 16
ജ്ഞാനാത്മാവാജ്ഞാനഗമ്യൻ ജ്ഞാനാഢ്യൻ ദുർവ്വിഭാവ്യനേ
പ്രസാദത്താലിഷ്ടവരം ഭക്തർക്കേകുന്ന ദേവനേ. 17
ആ സ്വാമിതൻ പാരിഷദർ ദിവ്യനാനാസ്വരൂപികൾ
മുണ്ഡന്മാർ മുണ്ഡർ ജടിലർ കുറുകണ്ണർ മഹോദരർ. 18
മഹാകായർ മഹോത്സാഹർ മഹാകർണ്ണരുമങ്ങിനേ
വികൃതാനനപാദന്മാർ വേഷവൈകൃതമുള്ളവർ. 19
ഇമ്മട്ടുള്ളോർ പൂജചെയ്യുംമഹാദേവൻ മഹേശ്വരൻ
ആശ്ശിവൻ താത! തേജസ്വിപ്രസാദാൽ നിൻറെമുമ്പിലാം. 20
പാർത്ഥ! രോമാഞ്ചമുണ്ടാക്കുമാഘോരപ്പോരിലെപ്പൊഴും
ദ്രൌണികർണ്ണൻ കൃപൻതൊട്ടമഹേഷ്വാസർഭരിയ്ക്കുവേ. 21
ആസ്സേനയെപ്പാർത്ഥ! മനക്കൊണ്ടുമാരുണ്ടുവെല്ലുവാൻ
ബഹുരൂപൻ മഹേഷ്വാസൻ മഹേശൻദേവനെന്നിയേ. 22
അവൻ മുമ്പിട്ടുനില്ക്കുമ്പോൾ നില്ക്കുമാനാളില്ലൊരുത്തനും
അവനുതുല്യമാംഭൂതമില്ലാമുപ്പാരിലൊന്നുമേ. 23
പോരിൽക്രോധിച്ചോരവൻറെരഗന്ധംകൊണ്ടുമരാതികൾ
ബോധംകെട്ടും ചത്തമട്ടുംവിറച്ചീട്ടും പതിച്ചിട്ടും. 24
അവനേക്കുമ്പിട്ടുനിൽപ്പൂദ്യോവിൽദ്വേവകളങ്ങിനേ
മറുള്ളമർത്ത്യരുംപാരിൽസ്വർഗ്ഗം നേടിയമർത്ത്യരും. 25
ഉമേശൻ വരദൻ രുദ്രൻ ശിവനേത്താൻ ഭജിപ്പവർ
ഈലോകത്തിൽസ്സുഖം നേടിപ്പരത്തിൽഗ്ഗതിയാണ്ടിടും. 26
നമസ്കരിക്കുകൌന്തേയ! ശാന്തനാവനനിത്യവും
രുദ്രനുശിതികണ്ഠനു കനിഞ്ഞനുഗ്രഹിച്ചനും. 27

കപട്ടിയ്യുകരാളനഹയ്യക്ഷവരദനുമേ
യാമ്യനാരകതകേശനുസദ്ധൃത്തൻ ശങ്കരനുമേ. 28
കാമ്യനുഹരിനേത്രനുസ്ഥാണുവാം പുരുഷനുമേ
ഹരികേശനുമുണ്ഡനുകനിഷ്ഠനു സുവച്ചനും. 29
ഭാസ്കരനുസുതീർത്ഥനുരംഹസ്സാം ദേവദേവനും
ബഹുരൂപനു സർവ്വനുപ്രിയനും പ്രിയവാസനും. 30
ഉഷ്ണീഷിയ്യുസുവക്ത്രനുമീഢ്വാൻ സാഹസ്രുക്കിനും
ഗിരിശനുസുശന്തനുപതിയ്യും ചീരവസ്സനും. 31
ഹിരണ്യബാഹുവിനുഗ്രനൊല്ലാദ്ദിക്കിൽപതിയ്യുമേ
പജ്ജന്യനാഥനുമുറും ഭ്രുതനാഥനുവന്ദനം. 32
വൃക്ഷങ്ങൾക്കുപതിയ്യേവം ഗോക്കൾക്കുള്ളപതിയ്യുമേ
വൃക്ഷാവൃതാംഗനുസേനാനിയ്യുമാ മദ്ധ്യമനുമേ. 33
സ്രുവഹസ്തനു ദേവനുധനപിയ്യും ഭാഗ്ഭവനുമേ
ബഹുരൂപനുവിശ്വത്തിൻ പതിയ്യുംമുഞ്ജവാസനും. 34
സഹസ്രമൂർദ്ധാവിനേവം സഹസ്രനയനനുമേ
സഹസ്രബാഹുവിനേവം സഹസ്രചരണനുമേ. 35
ശരണംപോക കൌന്തേയ! വരദൻ ഭവനേശനേ
ഉമാപതിവിരൂപാക്ഷൻ ദക്ഷയജ്ഞവിഘാതിയേ. 36
പ്രജാപതിയെയവ്യഗ്രനവ്യയൻ ഭ്രുതനാഥനേ
വൃഷനാഭൻ വൃഷാവർത്തൻ വൃഷകേതു കപട്ടിയേ. 37
വൃഷദർപ്പൻ വൃഷപതിവൃഷശൃംഗവൃഷേശനേ
വൃഷാങ്കൻ വൃഷഭോദാരൻ വൃഷഭൻവൃഷഭാക്ഷനേ. 38
വൃഷായുധൻ വൃഷശരൻ വൃഷഭ്രുതൻ മഹേശനേ
മഹോദരൻ മഹാകായൻ പുലിത്തോൽചാർത്തുമീശനേ 39
ലോകേശൻ വരദൻ മുണ്ഡൻ ബ്രഹ്മണ്യൻ ബ്രാഹ്മണേഷ്ടനേ
ത്രിശൂലപാണിവരദൻ ശ്രുഭൻ ചർമ്മാസിധാരിയേ. 40
പിനാകിഖണ്ഡപരശുലോകാധീശപ്രനീശനേ
ശ്രയിപ്പേൻ ദേവനീശാനൻ ശരണ്യൻ ചീരവസ്സനേ. 41
പിതേശൻ തോഴരായോരാസ്സുരസ്വാമിയ്യുവന്ദനം
സുവാസനാസ്സുവ്രതനുസുധനാവിനു വന്ദനം. 42

ധനദ്ധരനും ദേവനും ധനപിയ്ക്കും പ്രിയധനപനും
ധനപന്തരനും ധനപനും ധനപാചായ്മനും വന്ദനം. 43
ഉഗ്രായുധനും ദേവനും സുരവയ്മനും വന്ദനം
വന്ദനം ബഹുരൂപനും ബഹുധനപിക്കു വന്ദനം. 44
വന്ദനംസ്ഥാണുവിന്നെന്നുമാസ്സുധനപിയ്ക്കു വന്ദനം
വന്ദനം ത്രിപുരഘ്നനും ഭഗഘ്നന്നിതവന്ദനം. 45
വനസ്പതിപതിയ്ക്കിങ്കു നൃപതിയ്ക്കിങ്കു വന്ദനം
മാതൃക്കൾതൻപതിയ്ക്കുവംഗണനാഥനും വന്ദനം. 46
ഗോപതിയ്ക്കുപ്പൊഴും യജ്ഞപതിയ്ക്കുമിതവന്ദനം
അപ്പാഗ്നിയ്ക്കുപ്പൊഴും ദേവപതിയ്ക്കുമിതവന്ദനം. 47
പൂഷാവിൻ പൽകൊഴിച്ചോനാത്ര്യക്ഷനും വരദനുമേ
ഹരനും നീലകണ്ഠനും സപ്തകേശനും വന്ദനം. 48
ധീമാൻ മഹാദേവനുടെ ദിവ്യകർമ്മങ്ങളായവ
എല്ലാം നിന്നോടു ചൊല്ലീടാം കേട്ടറിഞ്ഞ പടിയ്ക്കുഞാൻ. 49
ഉലകിൽദ്ദേവദൈത്യന്മാർ ഗന്ധർവ്വന്മാർ നിശാടരും
സുഖംനേടില്ലവൻ കോപിയ്ക്കുകിൽഗ്രഹയിലാഴ്ത്തിലും. 50
യജമാനൻ പണ്ടുക്ഷൻ വിധിപോലെ ഭരിയ്ക്കിലും
യജ്ഞം പൊടിച്ചെയ്തിതിവനപ്പോൾ നിർദ്ദയനായിനാൻ 51
വില്ലാലെയമ്പയച്ചിട്ടു മുഴക്കിയലറീടിനാൻ
ശർമ്മമില്ലെവിടെയ്ക്കുന്തിയേന്തിയസ്സുരപ്പൊഴേ. 52
യജ്ഞം പാഞ്ഞോടിയളവിലീശൻകോപിച്ചുനില്ക്കുവേ
ആജ്യാതലാരവങ്കൊണ്ടിട്ടുഴന്നു സർവ്വദേവകൾ. 53
പാട്ടിൽ വന്നു പാർത്ഥപരം നിപതിച്ചു സുരാസുരർ
കലങ്ങീ വെള്ളമൊക്കേയും കുലുങ്ങീ ധരണീതലം. 54
ഉതിർന്നു മാമലകളുമുഴന്നു ദിഗ്ഗജങ്ങളും
ക്ഷതിരുട്ടാണ്ടുലോകങ്ങൾ മൂടിക്കാണാതെയായിതേ. 55
കെടുത്തുരവിയെത്തെല്ലുജ്യോതിസ്സിൻ പ്രഭയേയുമേ
ക്ഷോഭിച്ചു പേടിയിലുഴന്നാവണ്ണംചെയ്തശാന്തിയും. 56
ഋഷീന്ദ്രർ ജീവികൾക്കെല്ലാം തനിയ്ക്കും സുഖകാംക്ഷികൾ
പൂഷാവിൻ നേർക്കു പാഞ്ഞേറും ചിരിച്ചുകൊണ്ടു ശങ്കരൻ. 57

പുരോഡാശമശിയ്ക്കുമ്പോൾക്കൊഴിച്ചു പല്ലുശേഷവും
അപ്പോളിറങ്ങീ വാനോർകൾ വിറച്ചവനുകുപ്പിയും. 58
വീണ്ടും തൊട്ടുത്തു വാനോക്കായ് പ്രദീപ്തവിശിഖങ്ങളേ
പുക തീപ്പൊരിയുംപൂണ്ടു മിന്നൽക്കാറൊത്തവറിനേ. 59
ആ മഹേശ്വരനേപ്പാത്തു വാനോരെല്ലാം വണങ്ങിയും
വിശിഷ്ടമാം യജ്ഞഭാഗം കല്പിച്ചു രുദ്രനപ്പൊഴേ. 60
ത്രിദശന്മാർ ഭയപ്പെട്ടു ശരണംപുക്കു മന്നവ!
അതികോപനവൻതന്നെ സംയോഗിപ്പിച്ചിതാ മഖം. 61
ഭഗന്മാരായ്സുരർ ഭയപ്പെട്ടനുഭവനെസ്സദാ
വാനിലുണ്ടായ് വീര്യമേറും ദൈത്യന്മാരുടെ മുപ്പുരം. 62
ഇരിമ്പുവെള്ളി പൊന്നെന്നുള്ളിവയാൽത്തീർത്തുത്തമം
പൊന്മയംകമലാക്ഷന്നു താരകാക്ഷന്നുവെള്ളിയാം. 63
അവരിൽത്തന്നെ മൂന്നാമൻ വിദ്യുന്മാലിയ്ക്കിരുമ്പുമേ
സർവ്വായുധങ്കൊണ്ടുമിന്ദ്രൻ ശക്തനല്ലതുപോക്കുവാൻ. 64
ആത്തർ മറും വാനവന്മാർ ശരണംപുക്കു രുദ്രനെ
ഇന്ദ്രാദിവാനോരെല്ലാരുമാമഹാത്മാവൊടോതിനാർ. 65
ബ്രഹ്മൻ വരംകൊടുത്തുഗ്രന്മാരീ മുപ്പുരവാസികൾ
വരഗർവ്വങ്കൊണ്ടുപാരം ലോകപീഡനചെയ്തയാം. 66
ദേവദേവേശ! നീയെന്യേ ശക്തൻ മറില്ലൊരുത്തനും
പോരിലാദൈത്യരേക്കൊൽവാൻ കൊൽകദേവാരിമാർകളേ.
രുദ്ര! രൌദ്രങ്ങളായ്ത്തീരുംകായ്യംതോറുംപശുക്കളും
വീഴ്ത്തീടിലിയസുരരെയങ്ങുന്നു ഭവനേശ്വര! 68
അവൻ കേട്ടായതേറോതീദ്ദേവകാര്യം ഹിതത്തിനായ്
ഗന്ധമാദനവിന്ധ്യങ്കൾ കൊടിത്തണ്ടാക്കിയും ഹരൻ. 69
കടലുംകാടുമുള്ളുഴി തേരാക്കിക്കൊണ്ടു ശങ്കരൻ
മുക്കണ്ണൻ ശേഷനാഗത്തെയക്ഷമാക്കിച്ചമച്ചവൻ. 70
പിനാകി ചക്രങ്ങളാക്കീട്ടക്കേന്ദുക്കളെയീശ്വരൻ
അണിയായ്പ്പുഷ്പദന്തേലാപുത്രരേയും ത്രിലോചനൻ. 71
അവനാഹം തക്ഷകനായ്മലയം യൂപമാക്കിയും
സപ്തങ്ങളൊക്കെയോക്ത്രാംഗമാക്കിശ്ശുവൻപ്രതാപവാൻ. 72

വേദങ്ങളം നാലുകുതിരയാക്കിത്തീർത്തുമഹേശ്വരൻ
ഉപവേദം ഖലീനങ്ങളാക്കിലോകത്രയേശ്വരൻ. 73
ഈശൻ ഗായത്രിസാവിത്രികളേപ്രഗ്രഹമാക്കിയും
ഓങ്കാരം ചമ്മട്ടിയാക്കിബ്രഹ്മനെസ്സൂതനാക്കിയും. 74
മന്ദരം ഗാണ്ഡീവമാക്കി ഞാണുവാസുകിയാക്കിയും
വിഷ്ണുവെത്താൻ ബാണമാക്കിയഗ്നിയെശ്ശല്യമാക്കിയും. 75
വായുവെച്ചിറകാക്കീട്ടന്തകനെപ്പുംഖമാക്കിയും
തടിത്തുനിസ്ത്രാണമാക്കി മേരുവെക്കൊടിയാക്കിയും. 76
സർവ്വദേവമയം ദിവ്യരഥംകയറിയാശ്ശിവൻ
ത്രിപുരധ്വംസനത്തിന്നായ്സ്ഥാണുയോധരിലുത്തമൻ. 77
അസുരക്കന്തമേകനോൻ ശ്രീമാനതുലവിക്രമൻ
വാനോരും താപസശ്രീന്ദ്രന്മാരും പാർത്ഥ! പുകഴ്ത്തുവോൻ. 78
ദിവ്യമപ്രതിമംമാഹേശ്വരസ്ഥാനമെഴുംപ്രഭ
നിന്നുകൊണ്ടാൻസ്ഥാണുവായിട്ടായിരത്താണ്ടുകാലമേ. 79
ആകാശത്താപ്പുരം മൂന്നുമൊത്തുകൂടിയനേരമേ
ത്രിശല്യമാംത്രി പാർത്തുതുഭേദിച്ചിതായവൻ. 80
എതിർത്തുനോക്കുവാൻപോലുമായീലാപുരദാനവർ
വിഷ്ണുസോമന്മാരൊടൊത്തു കാലാഗ്നികലരുംശരം. 81
പുരങ്ങളം ചുട്ടൊരവനെക്കാണുവാൻപോയിദേവിയാളം
ശിഖയഞ്ചുള്ളണ്ണിയാക്കിത്തന്നാങ്കത്തിങ്കൽവെച്ചവാം. 82
ഇതാരെന്നാളം സുരൊടുപരീക്ഷയ്ക്കുപാർവ്വതി
അസൂയയാൽ വജ്രമേന്തിദ്ദേവേന്ദ്രൻ പ്രഹരിയ്ക്കവേ. 83
ചൊടിച്ചവനെറയാവജ്രമേന്തും കൈസ്തബ്ധമാക്കിനാൻ
ചിരിച്ചുപിന്നെ ഭഗവാൻ സർവ്വലോകേശ്വരൻ പ്രഭു. 84
ഭുജം സ്തംഭിച്ചൊരാശ്ശക്രൻ വാനോർവശ്ശത്തൊടൊത്തവൻ
ശരണംപുക്കുവാനോരൊത്തവ്യയൻ ബ്രഹ്മദേവനേ. 85
തലകുമ്പിട്ടായവനോടവർ കൈകൂപ്പിയോതിനാർ
ബ്രഹ്മാവേ! പാർത്ഥിയുടെയങ്കത്തിൽഭൂതമത്ഭുതം. 86
ബാലരൂപത്തിലായ്ക്കണ്ടു ഞങ്ങളം കുമ്പിട്ടതില്ലഹോ
എന്നാലവൻ വെന്ന ഞങ്ങളം ചോദിയ്ക്കുന്നു ഭവാനൊടായ്. 87

പൊരുതാതിന്ദ്രനോടൊത്താബ്ബാലൻ കളിയിൽ വെന്നവർ
ബ്രഹ്മജ്ഞപ്രവരൻ ബ്രഹ്മനവർചൊന്നാതു കേട്ടുടൻ. 88
ധ്യാനിച്ചു ഭഗവാൻശംഭുവെന്നാത്തേജസ്വിബാലനേ
പറഞ്ഞു ഭഗവാൻ ബ്രഹ്മനിന്ദാദിസുരരോടുടൻ. 89
ചരാചരജഗന്നാഥനവനാം ഭഗവാൻ ഹരൻ
ആമഹേശ്വരനേക്കാളും മേലേമറൊന്നുമില്ലിഹ. 90
ഉമയോടൊപ്പമീനിങ്ങൾ കണ്ടുള്ളോരാമഹാദ്യുതി
ആദ്ദേവൻ പാവ്വതിയ്ക്കായിബ്ബാലരൂപമെടുത്തതാം. 91
എന്നോടൊപ്പം നിങ്ങളവൻതന്നെറ ചാരത്തുപൂകതാൻ
അവനോഭഗവാൻ ദേവൻസവ്വലോകേശ്വരൻ പ്രഭു. 92
ഈലോകേശ്വരനേക്കണ്ടിട്ടറിഞ്ഞില്ലിങ്ങുദേവകൾ
പ്രജാപതികളൊത്താരും ബാലാർക്കസമകാന്തിയേ 93
ബ്രഹ്മാവുടൻ ചെന്നുകണ്ടുകൊണ്ടുതാനേമഹേശനേ
ഇവൻ താൻ ശ്രേഷ്ഠനെന്നോർത്തുവന്ദിച്ചിതുപിതാമഹൻ. 94

ബ്രഹ്മാവു പറഞ്ഞു.

നീയജ്ഞരാമുലകിനുഗതി നീ നീ പരായണം
നീ ഭവൻ നീ മഹാദേവൻ നീ ധാമം പരമംപദം. 95
നിന്മീലോകം തിങ്ങിനിൽപ്പു ചരാചരമശേഷവും
ഭൂതഭവ്യേശ! ഭഗവൻ! ലോകനാഥ! ജഗൽപ്പതേ! 96
നിൻക്രോധത്താലാത്തനാമീശുക്രനിൽക്കനിയേണമേ

വ്യാസൻ പറഞ്ഞു.

പത്മജൻ ചൊന്നുകേട്ടപ്പോൾ പ്രീതിപൂണ്ടുമഹേശ്വരൻ. 97
പ്രസാദത്തിന്നൊരുമ്പെട്ടീട്ടട്ടഹാസംമുഴക്കിനാൻ
പ്രസാദിപ്പിച്ചിതു പരമുമാരുദ്രരെയാസ്സുരർ. 98
വജ്രിയ്ക്കുള്ളോരു കൈപിന്നൊ മുൻനിലയ്ക്കായിവന്നുതേ
പ്രസന്നനായീ ഭഗവാൻ പതിയൊത്ത വൃഷദ്ധ്വജൻ. 99
ആ വാനോരിൽസ്സുരശ്രേഷ്ഠൻ ദക്ഷയജ്ഞംമുടിച്ചവൻ
അവൻ രുദ്രൻ ശിവനവൻ ശർവ്വൻ സവ്വജ്ഞനഗ്നിയും. 100

അവനിന്ദ്രൻ വായുവവനവനശനികം മിന്നലും
അവൻ ഭവൻതാൻ പജ്ജന്യൻ മഹാദേവനിഹാനഘൻ. 101
അവൻതാൻ ചന്ദ്രനീശാനൻ സൂര്യൻ വരുണനായവൻ
അവൻ കാലൻ മൃത്യുയമനന്തകൻപിന്നെ രാപ്പകൽ. 102
മാസാർദ്ധമാസങ്ങളുതു സന്ധ്യസംവത്സരങ്ങളും
ധാതാവവൻ വിധാതാവും വിശ്വാത്മാവിശ്വകൃത്തുമാം. 103
അദേഹൻ സർവ്വഭൂതാനാക്കും ദേഹമേന്തുന്നതായവൻ
വാനോർ വാഴ്ത്തും ദേവനവനൊന്നവൻ പലതായവൻ. 104
നൂറായായിരമായുംതാൻ നൂറായിരവുമായിയും
ആദ്ദേവനണ്ടമെയ്രണ്ടിതറിയും വൈദികദ്വിജർ. 105
ഘോരയൊന്നൊന്നുശിവയും മൂർത്തിപിന്നൊപ്പഭേദരം
അവന്റെ ഘോരയാം മൂർത്തിയഗ്നിവിഷ്ണുപ്രഭാകരൻ. 106
സൌമ്യയായുള്ളതോപിന്നെജ്ജലം താരകം ചന്ദ്രനും
വേദാംഗോപനിഷത്തുക്കളും പുരാണാദ്ധ്യാത്മനിശ്ചയം 107
എന്നതിൽപ്പരമാം ഗുഹ്യമെല്ലാം ദേവൻ മഹേശ്വരൻ
ഇമ്മട്ടെഴും മഹാദേവൻ വലിയോൻ ഭഗവാനജൻ. 108
എനിയ്ക്കു പറയാവല്ലാ ഭഗവൽഗുണമൊക്കെയും
എപ്പോഴുമായിരത്താണ്ടുകൊണ്ടിട്ടും പാണ്ഡുനന്ദന! 109
സർവ്വഗ്രഹഗ്രസ്തരേയും സർവ്വപാപാഢ്യരേയുമേ
ശരണംപൂകുകിൽക്കാക്കും ശരണ്യൻ പ്രീതിയാന്നവൻ. 110
ആയുസ്സാരോഗ്യമൈശ്വര്യംവിത്തംകാമങ്ങളേറവും
മനുഷ്യക്കേകിടുമവൻ പോക്കീടുംപിന്നെയായവൻ. 111
ഇന്ദ്രാദി വാനോർകളിലുമുള്ളൈശ്വര്യമിവനേറയാം
പാരിൽ മർത്ത്യന്മാക്കു ശുഭാശുഭം കല്പിപ്പതായവൻ. 112
കാമങ്ങൾക്കീശ്വരത്വത്താലവനീശ്വരനാണുപോൽ
മഹേശ്വരൻ മഹാഭൂതങ്ങൾക്കുമീശ്വരനാണവൻ. 113
പലവും പലരൂപത്താൽ വിശ്വമൊക്കെ നിറഞ്ഞവൻ
ആദ്ദേവനുള്ളിലാരാവക്രൂരം സമുദ്രത്തിങ്കൽനില്പതാം. 114
ജലഹവ്യം ഭുജിപ്പോനു വിശ്രുതംബഡവാമുഖം
ഈദ്ദേവൻ വാണുകൊള്ളുനു ശ്മശാനങ്ങളിൽ നിത്യവും. 115

ജനങ്ങൾ വീരസ്ഥാനത്തീയ്യീശ്വരനു യജിയ്ക്കയാം
അവന്റെ ദീപ്തരൂപങ്ങൾ ഘോരങ്ങൾ പലമട്ടിലാം 116
മനുഷ്യർ പാരിൽപ്പൂജിയ്ക്കുന്നവ വാഴ്ത്തിവരുന്നവ
യഥാർത്ഥമായി വന്നുള്ള പേരുപാരിൽപ്പലേതരം. 117
വപരിപ്പൂ മഹത്വത്താൽവിട്ടതാൽക്കൊമ്മവൃത്തിയാൽ
ഓത്തിലോതുന്നുണ്ടിവന്റെ ശതരുദ്രിയമുത്തമം 118
അനന്തരുദ്രമെന്നാം താനുപസ്ഥാനം മഹാനുടേ
ദിവ്യ മാനുഷകാമങ്ങൾക്കീദ്ദേവൻ പ്രഭുകേവലം. 119
ആദ്ദേവനോപ്രഭവിട്ടമഹാൻ വിശ്വംനിറഞ്ഞവൻ
ഇവനേ ജ്യേഷ്ഠനെന്നോതും ബ്രാഹ്മണന്മാർ മുനീന്ദ്രരും. 120
വാനോക്കിവൻ മുമ്പനിവനുഖത്തുണ്ടായി പാവകൻ
മൂവും പത്രുക്കളേപ്പാലിച്ചവയാലേ രമിയ്ക്കയാൽ 121
അവയ്ക്കധിപനായ്നേടീ പരംപത്രുപതിത്വവും
നിത്യമാം ബ്രഹ്മചര്യത്തോടിവൻതൻലിംഗനില്പിനാൽ. 122
ലോകരേ മഹനംചെയ്യുമിവനത്രേ മഹേശ്വരൻ
ഋഷിദേവകൾ ഗന്ധർവ്വാപ്സരസ്സീകളുമങ്ങിനെ. 123
ഇവന്റെ ലിംഗം പൂജിയ്ക്കുന്നുണ്ടതദ്ധത്തിൽ നില്പതാം
അതിനേപ്പൂജചെയ്തീടിൽ മോദിയ്ക്കുന്നു മഹേശ്വരൻ. 124
സുഖിയായി പ്രീതനായി പ്രഹർഷിയ്ക്കുന്നു ശങ്കരൻ
ഭൂതഭവ്യഭവൽപ്രായനിവന്റെ പലരൂപമാം. 125
ചരാചരജഗത്തെല്ലാമതിനാൽബ്രഹ്മരൂപനാം
ഏകാക്ഷനായ് ജ്വലിയ്ക്കുന്നോനക്ഷിയെല്ലാടമുള്ളവൻ. 126
ക്രോധാൽ വിശ്വാവേശമാന്നോനതിനാൽസ്സർവ്വനാണവൻ
അവനെദ്ധൂമ്രരൂപത്താൽച്ചൊൽവൂ ധൂർജ്ജടിയെന്നുമേ. 127
വിശ്വദേവകളുൾപ്പെട്ടോനതിനാൽ വിശ്വരൂപനാം
മൂന്നു ദേവികളും സേവിയ്ക്കുന്നുണ്ടീബ്ഭവനേശനേ. 128
ദ്യോവപ്പുഭവായതുകൊണ്ടത്രേ ത്ര്യംബകനായവൻ
സർവ്വാർത്ഥവും സർവ്വകർമ്മത്തിലുമെന്നും വളർത്തുവോൻ. 129
ശിവം മനുഷ്യർക്കിച്ഛിപ്പോനതിനാൽശ്ശിവനാണവൻ
അയുതാക്ഷൻ സഹസ്രാക്ഷനക്ഷിയെല്ലാടമുള്ളവൻ 130

മഹാവിശ്വം കാക്കുകയാൽ മഹാദേവനുമാണവൻ.
ഊർദ്ധ്വസ്ഥിതിയിൽ നില്പുണ്ടോൻ പ്രാണോല്പത്തിയിൽ (നില്പവൻ
സ്ഥിതിലിംഗനുമാണെന്നാലതിനാൽ സ്ഥാണുവാണവൻ. 131
സൂര്യ്യചന്ദ്രന്മാരുലകിൽ വിളങ്ങും രുചിജാലവും
കേശങ്ങളാണു മുണ്ണുന്നതിനാൽ വ്യോമകേശനാം. 132
ബ്രഹ്മേന്ദ്രവരുണന്മാരെ യമവിത്തേശരേയുമേ
നിഗ്രഹിച്ചു ഹരിയ്ക്കുന്നോനതിനാൽ ഹരനാണവൻ. 133
ഭൂതം ഭവ്യം ഭവിഷ്യത്തും മറ്റുള്ളവയുമൊക്കെയും
ഭവനാണതിനാലേത്രേ ഭൂതഭവ്യഭവോൽഭവൻ. 134
വിഷമസ്ഥൻ ശരീരത്തിൽസ്സമനും പ്രാണികൾക്കിഹ
വിഷമസ്ഥന്മാരിൽ വായുപ്രാണാപാനൻ ശരീരിയിൽ. 135
മഹാത്മാവിൽ വിഗ്രഹവും ലിംഗവും പൂജചെയ്കിൽ
ലിംഗപൂജകനെപ്പോഴും പെരുതും ശ്രീയണഞ്ഞിടും. 136
ഊരുകൊണ്ടുമാഗ്നേയം സോമാർദ്ധംതാൻ ശിവാതനു
അവ്വണ്ണമാത്മാർദ്ധമഗ്നി ചൊൽവൂ സോമാർദ്ധമായിയും. 137
വായുനോരേക്കാൾ ദീപ്തതേജോമയിയത്രേ ശിവാതനു
ഭാസിയ്ക്കുന്നു മാനുഷരിൽഘോരാഗ്നിമയിയാംതനു. 138
ബ്രഹ്മചര്യ്യം ചരിയ്ക്കുന്നിതിവന്റെ ശിവയാംതനു
ഘോരയാംതനുകൊണ്ടെല്ലാമശിച്ചീടുന്നിതീശ്വരൻ. 139
ദഹിപ്പിയ്ക്കുന്നവൻ തീക്ഷ്ണനുഗ്രനേറാം പ്രതാപവാൻ
മാംസശോണിതമജ്ജാശിയാകയാൽ രുദ്രനാണവൻ. 140
കപിയെന്നാൽ ശ്രേഷ്ഠനത്രേ ധർമ്മമാകുന്നുപോൽവൃഷാ
ആദ്യദേവദേവൻ ഭഗവാനതുമൂലം വൃഷാകപി. 141
മിഴിച്ചീടും കണ്ണുകളാൽമ്പുലാൽദ്യോവൻ മഹേശ്വരൻ
നെറിമേൽക്കണ്ണുസൃഷ്ടിച്ചിതതിനാൽത്ര്യക്ഷനാണവൻ. 142
ഈദ്യോവനാം മഹാദേവൻപാർത്ഥ!നിൻ മുമ്പിൽ നില്പവൻ
പിനാകി പോരിൽ വിദ്വേഷിഘാതംചെയ്യുന്ന കണ്ടുനീ. 143
ജയദ്രഥവധത്തിനു നീ സത്യംചെയ്ക സന്മതേ!
സ്വപ്നത്തിൽക്കാട്ടിനാൻ കൃഷ്ണനാരെയോ ശൈലമൗലിയിൽ
അവനീശ്വരൻ ഭഗവാൻ ദേവൻപോരിൽ നിന്നുന്നിലേല്ക്കയാം
ദാനവന്മാരെ നീ കൊന്നദിവ്യാസ്ത്രങ്ങളെ നൽകിയോൻ. 145

ധന്യം യശസ്യമായുഷ്യം പുണ്യംവേദങ്ങൾപോലെ താൻ
വ്യാഖ്യാതം ദേവദേവന്റെ ശതരുദ്രീയമജ്ജുന! 146
സർവ്വാർത്ഥസാധനം പുണ്യം മുറുംകിൽബ്ബിഷനാശനം
സർവ്വപാപഹരം മുറുംദുഃഖഭീതിപ്രണാശനം. 147
ചതുർവ്വിധമിതീസ്തോത്രംകേട്ടിട്ടുന്നവനെപ്പൊഴും
മുറുംശത്രുക്കളേവെന്നു രുദ്രലോകത്തു പൂജ്യനാം. 148
ദിവ്യം മഹാത്മചരിതമിതു സാംഗ്രാമികം ശുഭം
ചൊൽവോനും ശതരുദ്രീയംകേൾപ്പോനും നിത്യമുത്ഥിതം
വിശേഷദേവനിൽഭക്തനെപ്പോഴും മർത്ത്യജാതിയിൽ
വരകാമങ്ങളും നേടും ത്ര്യംബകപ്രീതിയാലവൻ. 150
ചൊല്ലു കൌന്തേയ! പൊരുതു തോലിപറാ നിനക്കെടോ
മന്ത്രിയായ് കൊത്തടുത്തുണ്ടു നിനക്കല്ലോ ജനാർദ്ദനൻ 151

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

പോരിൽപ്പാരാശര്യനേവം പാർത്ഥനോടോതിയപ്പൊഴേ
ഗമിച്ചു ഭരതശ്രേഷ്ഠ! വന്നപാടെയരിന്ദമ! 152

---

204. ദ്രോണപർവ്വഫലശ്രുതി

സഞ്ജയൻ പറഞ്ഞു.

അഞ്ചുനാൾ താൻമഹാഘോരയുദ്ധംചെയ്ത മഹാബലൻ
ബ്രാഹ്മണൻ ഹതനായ്ഭൂപ! ബ്രഹ്മലോകത്തിലെത്തിനാൻ. 1
വേദം ചൊന്നാലുള്ളഫലമീപ്പർവ്വംചൊൽകിലുംവരും
അഭീരുക്ഷത്രിയരുടെപേരിങ്ങല്ലോ പുകഴ്ന്നതും. 2
ഈപ്പർവ്വത്തെച്ചൊല്ലുവോനും നിത്യവുംകേൾക്കുവോനുമേ
ഘോരകർമ്മംചെയ്ത മഹാപാപമെല്ലാമൊഴിഞ്ഞുപോം. 3

യജ്ഞപ്രാപ്തി ബ്രാഹ്മണന്നിങ്ങുനിത്യം
ഘോരപ്പോരിൽജയവും ക്ഷത്രിയക്കാം
ശേഷം ജാതിക്കാക്കമിഷ്ടംലഭിയ്ക്കു-
മിച്ഛിച്ചോണം പുത്രപൌത്രാദിയെല്ലാം. 4

നാരായണാസ്ത്രമോക്ഷപർവ്വം കഴിഞ്ഞു.

ദ്രോണപർവ്വം കഴിഞ്ഞു.

11746

M800 11746.

കണ്ണിക്കുട്ടൻതമ്പുരാൻ
കൊട്ടാരക്കര.

കോപ്പാർദ്ധാനന്തം വാങ്മയം
നാല്പ്.

Indic Digital Archive Foundation

gpura.org